

NORDISKA RÅDET

15:e SESSIONEN

1967

HELSINGFORS

STOCKHOLM 1967

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Åke Edwall

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	8
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	11
Saklista för 15:e sessionen jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	21
Sakernas fördelning på utskott	34
Översikt över sessionen	43
 Protokoll	 45
 Saker m. m.	 273
Medlemsförslag (A-saker)	275
Regeringsförslag (B-saker)	1439
Berättelser (C-saker)	1478
Meddelanden (D-saker)	1760
Dokument utanför saklistan	2144
 Beslut	 2243
Rekommendationer	2245
Övriga beslut (utom val) m. m.	2308
Val	2317
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 2319
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris.	 2325
 Register	 2335
Översikt över sakernas behandling	2337
Personregister	2354
Ämnesregister	2363
 Plan över sessionssalen	 2373

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt valda medlemmar och suppleanter av Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets femtonde session, får presidiet härmed jämlikt 1 § arbetsordningen meddela, att rådets femtonde session kommer att äga rum i Helsingfors med början den 1 april 1967.

Enligt 3 § arbetsordningen för rådet skall regerings- och medlemsförslag för att kunna upptagas till behandling vid sessionen ha ingivits till vederbörande lands sekretariat senast den 1 februari 1967. Av hänsyn till utskottsarbetet vore det önskvärt, om även meddelanden och berättelser kunde lämnas till rådet senast den 1 februari 1967.

Helsingfors den 23 december 1966

För Nordiska rådets presidium

Eino Sirén

Eiler Hultin

Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 1 april
med ändringar vid möten den 2 april, 4 april och 5 april)

Lista godkänd den 1 april

Regeringsrepresentanter

<i>Alenius, Ele</i> , Finland	<i>Lange, Gunnar</i> , Sverige (närv. 1/4—5/4)
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark (närv. 3/4—6/4)	<i>Larsen-Ledet, Camma</i> , Danmark
<i>Aspling, Sven</i> , Sverige (närv. 1/4—3/4)	<i>Lindeman, Lars</i> , Finland (närv. 4/4—6/4)
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island (ej närv.)	<i>Lundkvist, Svante</i> , Sverige (närv. 5/4)
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge (närv. 5/4)	<i>Lyng, John</i> , Norge (ej närv.)
<i>Borten, Per</i> , Norge (närv. 1/4—4/4)	<i>Møller, Orla</i> , Danmark
<i>Dahlgård, Tyge</i> , Danmark	<i>Nielsen, K. Axel</i> , Danmark
<i>Edenman, Ragnar</i> , Sverige (närv. 3/4—6/4)	<i>Nilsson, Torsten</i> , Sverige (närv. 2/4—3/4)
<i>Erlander, Tage</i> , Sverige (närv. 1/4—5/4)	<i>Oittinen, R. H.</i> , Finland
<i>Grünbaum, Henry</i> , Danmark (ej närv.)	<i>Paasio, Rafael</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Palme, Olof</i> , Sverige (närv. 5/4—6/4)
<i>Hækkerup, Hans</i> , Danmark	<i>Ryhtä, Niilo</i> , Finland (närv. 4/4—5/4)
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Salonen, Olavi</i> , Finland
<i>Kaasalainen, Nestori</i> , Finland (närv. 5/4—6/4)	<i>Seip, Helge</i> , Norge (närv. 1/4—5/4)
<i>Karjalainen, Ahti</i> , Finland	<i>Selmer, Elisabeth Schweigaard</i> , Norge (närv. 4/4—5/4)
<i>Kling, Herman</i> , Sverige	<i>Simonen, Aarre</i> , Finland
<i>Koivisto, Mauno</i> , Finland (närv. 3/4—6/4)	<i>Sträng, Gunnar</i> , Sverige (närv. 5/4—6/4)
<i>Koivunen, Matti</i> , Finland	<i>Suonpää, Leo</i> , Finland (närv. 3/4—6/4)
<i>Krag, J. O.</i> , Danmark	<i>Thomsen, Chr.</i> , Danmark (närv. 3/4—6/4)
<i>Kyllingmark, Håkon</i> , Norge (närv. 3/4—5/4)	<i>Timonen, Esa</i> , Finland

Wickman, Krister, Sverige (närv. 3/4—5/4)
Viitanen, Martti, Finland (närv. 3/4—5/4)

Willoch, Kåre, Norge (närv. 1/4—5/4)
Aarvik, Egil, Norge (närv. 3/4—4/4)

Valda medlemmar

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg, Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Geijer, Arne, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Marika, Norge
Johannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lakiela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark

Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias, Á., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtiemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland
Skáftason, Jon, Island
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Stray, Svenn, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

Ändring den 2 april

Bland de valda medlemmarna ersattes Erik Eriksen, Danmark, för denna dag av *Henry Christensen*, Danmark.

Ändring den 4 april

Bland de valda medlemmarna ersattes Jørgen Jensen, Danmark, för denna dag av *Henry Christensen*, Danmark.

Ändring den 5 april

Bland de valda medlemmarna ersattes Fridolf Thapper, Sverige, av *Nils Kellgren*, Sverige.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

D a n m a r k

Regeringen

(Representanterna utsedda den 7 mars 1967)

Krag, Jens Otto, f. 14. Stats- og udenrigsminister, Frederiksberg. (S)

Grünbaum, Henry, f. 11. Finansminister, København. (S)

Hækkerup, Hans f. 07. Indenrigsminister, Frederiksberg. (S)

Nielsen, K. Axel, f. 04. Justitsminister, Hadsund. (S)

Thomsen, Chr., f. 09. Landbrugsmi-
nister, Viborg. (S)

Andersen, K. B., f. 14. Undervisningsminister, København. (S)

Dahlgaard, Tyge, f. 21. Handelsminister og minister for nordiske anliggender, samt europæiske markedsanliggender, København. (S)

Horn, Svend, f. 06. Minister for offentlige arbejder, Nyborg. (S)

Møller, Orla, f. 16. Kirkeminister, Hasseris, Ålborg. (S)

Larsen-Ledet, Camma, f. 15. Minister for familiens anliggender, Åbenrå. (S)

Folketinget

(Val den 7 december 1966 för tiden intill nästa val)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Bomholt, Julius, f. 96. Folketingets formand, fhv. minister, Roskilde.

Groes, Lis, f. 10. Fhv. minister, København.

Hækkerup, Per, f. 15. Fhv. udenrigsminister, København.

Lindberg, Kai, f. 99. Fhv. minister, Hellerup.

Stedfortrædere

Lysholt Hansen, R., f. 19. Overlærer, Nykøbing F.

Gorrssen, Peter, f. 09. Overlærer, Gråsten.

Nilsen, Peter, f. 10. Statsrevisor, Nørresundby.

Hansen, Ove, f. 09. Borgmester, Ballerup.

Medlemmer

Mørk, Niels, f. 09. Maskinarbejder, Helsingør.
Nielsen, Helge, f. 18. Forretningsfører, partisekretær, København.

Stedfortrædere

Albertsen, Kristian, f. 17. Forretningsfører, Frederiksberg.
Nørløv, Viola, f. 00. Frue, København.
Matthiasen, Niels, f. 24. Partisekretær, København.
 Suppleant för A. C. Normann

V e n s t r e (V)

Medlemmer

Hartling, Poul, f. 14. Seminarierektor, cand. theol., Charlottenlund.
Damsgaard, Kresten, f. 03. Statsrevisor, Vester Skerninge.
Eriksen, Erik, f. 02. Fhv. statsminister, Ringe.

(Förfall vid 15:e sessionen 2/4;
 ersatt av Henry Christensen, se under Stedfortrædere)

Stedfortrædere

Christensen, Henry, f. 22. Chefredaktør, cand. jur., Roskilde.
Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.
Kofoed, Conrad, f. 06. Gårdejer, Allinge.

D e t k o n s e r v a t i v e F o l k e p a r t i (KF)

Medlemmer

Jensen, Jørgen, f. 15. Underdirektør, cand. polit., Rungsted Kyst.
 (Förfall vid 15:e sessionen 4/4;
 ersatt av Henry Christensen, se under Stedfortrædere)

Møller, Poul, f. 19. Statsrevisor, landsretssagfører, Skodsborg.
Thestrup, Knud, f. 00. Dømmer, Herning.

Stedfortrædere

Sørensen, Poul, f. 04. Fhv. minister, Charlottenlund.
Toft, H. C., f. 14. Gårdejer, Hvidbjerg.
Thomsen, Knud, f. 08. Direktør, civilingeniør, Hellerup.

S o c i a l i s t i s k F o l k e p a r t i (SF)

Medlemmer

Larsen, Aksel, f. 97. Fhv. minister, København.
Dam, Poul, f. 21. Højskoleforstander, Birkerød.

Stedfortrædere

Larsen, Arne, f. 17. Jord- og betonarbejder, Valby.
Sigsgaard, Erik, f. 38. Lærer, borgerrepræsentant, København.

Det radikale Venstre (RV)

Medlemmer

Normann, A. C., f. 04. Fhv. minister, Helsingør.
Skytte, Karl, f. 08. Fhv. minister, Højrup.

Stedfortrædere

Matthiasen, Niels.
 Se under Socialdemokratiet
Baunsgaard, Hilmar, f. 20. Fhv. minister, Hellerup.

Finland

Regeringen

(*Representanterna utsedda den 22 mars 1967*)

Paasio, Rafael, f. 03. Statsminister, Åbo. (Sd)

Karjalainen, Ahti, f. 23. Utrikesminister, Helsingfors. (K)

Simonen, Aarre, f. 13. Justitieminister, Helsingfors. (Tpsl)

Koivisto, Mauno, f. 23. Finansminister, Helsingfors. (Sd)

Alenius, Ele, f. 25. Minister i finansministeriet, Helsingfors. (Skdl)

Salonen, Olavi, f. 14. Handels- och industriminister, Helsingfors. (Sd)

Oittinen, R. H., f. 12. Undervisningsminister, Helsingfors. (Sd)

Kaasalainen, Nestor, f. 15. Lantbruksminister, Vammala. (K)

Lindeman, Lars, f. 20. Minister i lantbruksministeriet, Helsingfors. (Sd)

Koivunen, Matti, f. 19. Socialminister, Jyväskylä. (Skdl)

Timonen, Esa, f. 25. Minister i socialministeriet, Nurmes. (K)

Suonpää, Leo, f. 11. Kommunikationsminister, Tammerfors. (Skdl)

Ryhtä, Niilo, f. 16. Minister i inrikesministeriet, Kuusamo. (K)

Viitanen, Martti, f. 13. Inrikesminister, Kotka. (Sd)

Riksdagen

(*Val den 7 februari 1967 för tiden intill nästa val*)

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Lahtela, Olavi, f. 15. Förutv. minister, överombudsman, Kemijärvi.
Saalasti, Kerttu, f. 07. Förutv. minister, agronomie- och forstkandidat, Nivala.

Suppleanter

Halinen, Sylvi, f. 08. Agronom, S:t Michels landskommun.
Pentti, Arvo, f. 15. Förutv. minister, lantbrukare, Hämeenkyrö.

Medlemmar

Savela, Veikko, f. 19. Förutv. minister, lantbrukare, Lappajärvi.
Sukselainen, V. J., f. 06. Förutv. statsminister, generaldirektör, Esbo.

Suppleanter

Pohjonen, Mauno, f. 07. Agronom, Jyväskylä.
Mattila, Matti, f. 12. Agronom, Röykkä.

Suomen kansan demokraattinen liitto — Demokratiska förbundet för Finlands folk (Skdl)

Medlemmar

Backlund, Georg, f. 06. Redaktör, Närpes.
Honkonen, Kuuno, f. 22. Lektor, Tammerfors.
Kock, Osmo, f. 29. Vicehäradshövding, Lahti.

Suppleanter

Räsänen, Pauli, f. 35. Medicine licentiat, Uleåborg.
Saarinen, Aarne, f. 13. Förbundsordförande, Helsingfors.
Tiekso, Anna-Liisa, f. 29. Förbundsordförande, Kemi.

Sosialidemokraattinen puolue — Socialdemokratiska partiet (Sd)

Medlemmar

af Heurlin, Kaarlo, f. 15. Filosofie magister, Karakallio.
Laaksonen, Mikko, f. 27. Vicehäradshövding, Tapiola.
Siltanen, Sylvi, f. 09. Bokförare, Åbo.
Sirén, Eino, f. 09. Vicehäradshövding, Dickursby.

Suppleanter

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad.
Kuusi, Pekka, f. 17. Politices doktor, Helsingfors.
Paasivuori, Tyyne, f. 07. Socionom, Helsingfors.
Häkkinen, Eero, f. 11. Filosofie magister, Kuopio.

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmar

Hara, Erkki, f. 14. Vicehäradshövding, Helsingfors.
Rihtniemi, Juha, f. 27. Direktör, Helsingfors.

Suppleanter

Junnila, Tuure, f. 10. Förutv. minister, filosofie doktor, Helsingfors.
Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Teol. dr, Åbo.

Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

*Medlem**Suppleant**Ehrnrooth, Georg*, f. 26, Vicehäradshövding, Helsingfors.*Granvik, Ragnar*, f. 10. Lantbrukare, Terjärv.Liberaalinen kansanpuolue (Liberala folkpartiet)
(LKP)*Medlem**Suppleant**Salo, Tuure*, f. 21. Vicehäradshövding, Rovaniemi.*Berner, Arne*, f. 27. Direktör, Helsingfors.

Työväen ja pienviljelijäin sosialidemokraattinen liitto (Arbetarnas och småbrukarnas förbund) (Tpsl)

*Medlem**Suppleant**Leivo-Larsson, Tyyne*, f. 02. Förutv. minister, f. d. ambassadör, Helsingfors.*Saarinen, Olavi*, f. 23. Förutv. minister, sekreterare, Esbo.

Island

Regeringen

*(Representanterna utsedda den 14 mars 1967)**Benediktsson, Bjarni*, f. 08 Forsælisingráðherra (statsminister), Reykjavík. (Sj.)*Jonsson, Emil*, f. 02. Utanríkisráðherra (utrikesminister), Hafnarfjörður. (A)

Alþingi (altinget)

(Val den 17 december 1966 för tiden intill nästa val)

Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)

*Fulltrúar (Ombud)**Varafultrúar (Suppleanter)**Bjarnason, Sigurður*, f. 15. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík. N.*Björnsson, Ólafur*, f. 12, Prófessor (professor), Reykjavík. E.

Fulltrúar (Ombud)

Mathiesen, Matthias Á., f. 31. Spari-
sjóðsstjóri (sparkassedirektör),
Hafnarfjörður. N.

Varafultrúar (Suppleanter)

Rafnar, Jónas, G., f. 20. Bankastjóri
(bankdirektör), Akureyri. N.

F r a m s ó k n a r f l o k k u r i n n (F r e m s k r i d t s p a r t i e t) (F)

Fulltrúar (Ombud)

Jóhannesson, Ólafur, f. 13. Prófessor
(professor), Reykjavík. E.

Bjarnason, Ásegir, f. 14. Óðalsbóndi
(lantbrukare), Ásgarður, Dala-
sýslu. E.

(*Förfall vid 15:e sessionen; er-
satt av Jón Skaftason, se under
suppleanter*)

Varafultrúar (Suppleanter)

Bergs, Helgi, f. 20. Verkfræðingur
(civ.ing.), Reykjavík. E.

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttar-
lögmaður (högstodomstolsadvo-
kat) Kópavogur. N.

A l þ ý ð u f l o k k u r i n n (D e t s o c i a l d e m o k r a t i s k e p a r t i) (A)

Fulltrúi (Ombud)

Ingimundarson, Sigurður, f. 13. Ef-
naverkerfræðingur (dipl. ing.),
Reykjavík. N.

Varafultrúi (Suppleanti)

Finnsson, Birgir, f. 17. Forstjóri (di-
rektör), Ísafjörður. N.

N o r g e

R e g e r i n g e n

(*Representanterna utsedda den 17 mars 1967*)

Borten, Per, f. 13. Statsminister, Flå.
(Sp)

Lyng, John, f. 05. Utenriksminister,
Skien. (H)

Bondevik, Kjell, f. 01. Statsråd, sjef
for Kirke- og undervisningsdepar-
tementet, Oslo. (Kf)

Kyllingmark, Håkon, f. 15. Statsråd,
sjef for Samferdselsdepartementet,
Oslo. (H)

Willoch, Kåre, f. 28. Statsråd, sjef
for Handels- og skipsfartsdepar-
tementet, Oslo. (H)

Schweigaard Selmer, Elisabeth, f.
23. Statsråd, sjef for Justisdepar-
tementet, Oslo. (H)

Seip, Helge, f. 19. Statsråd, sjef for
Kommunal- og arbeidsdepar-
tementet, Oslo. (V)

Aarvik, Egil, f. 12. Statsråd, sjef for
Sosialdepartementet, Oslo. (Kf)

Stortinget

(Val den 2 december 1966 för tiden 1 januari—31 december 1967)

(Lagtinget = L; Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

Bratteli, Trygve, f. 10. Fhv. statsrad, Oslo. O.
Christiansen, Ragnar, f. 22. Jernbanefullmektig, Nedre Eiker. O.
Johnsen, Håkon, f. 14. Lagerekspe-
ditör, Trondheim. O.
Johannessen, Martha, f. 07. Husmor,
Torsnes. O.
Jacobsen, Nils, f. 08. Fisker, Skjer-
vøy, O.
Klippenvåg, Harry, f. 13. Forret-
ningsfører, Kirkenes. O.
Løbak, Harald, f. 04. Fhv. statsråd,
småbruker, Trysil, O.
Salvesen, Salve, f. 09. Sekretær, Kri-
stiansand S. O.

Varamenn

Johannessen, Guri, f. 11. Fru, Geilo.
O.
Nilsen, Arne, f. 24. Jernbaneanke-
speditör, Voss. L.
Andersen, Magnus, f. 16. Fhv. stats-
rad, Bo i Vesterålen. O.
Trcholt, Thorstein, f. 11. Småbru-
ker, Brandbu. O.
Støa, Johan, f. 13. Bygningsarbeider,
Verdal. O.
Sæterøy, Anders, f. 01. Småbruker,
Surna. O.
Dahl, Otto, f. 14. Bedriiftsrevisor,
Hamar. O.
Næsheim, Peder, f. 25. Redaktör,
Stavanger. O.

Høire (H)

Medlemmer

Stray, Svønn, f. 22. Advokat, Moss.
L.
Møller Warmedal, Johan, f. 14. Læ-
rer, Nøtterøy. O.
Rognerud, Berle, f. 07. Avdelings-
bestyrer, Oslo. O.

Varamenn

Petersen, Erling, f. 06. Professor,
Oslo. L.
Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker,
Sigdal. L.
Nybø, Sverre, f. 03. Sokneprest,
Åheim, Sunnmøre. O.

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Leirfall, Jon, f. 99. Gårdbruker,
Hegra. O.
Leiro, Lars, f. 14. Fylkesmann, Skule-
stadmo. O.

Varamenn

Hovdhaugen, Einar, f. 08. Gårdbru-
ker, Ringebu. O.
Engan, Erling, f. 10. Gårdbruker,
Bodø. O.

Kristelig folkeparti (Kf)

Medlem

Varamann

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde. O.
Rein, Kristoffer, f. 12. Gårdbruker, Stadsbygd. O.

Venstre (V)

Medlemmer

Varamenn

Røisland, Bent, f. 02. Gårdbruker, Holum. L.
Hordvik, Olav, f. 01. Gårdbruker, banksjef, Åsane. O.
Bjellaanes, Halvor, f. 25. Banksjef, Mosjøen. O.
Hegtun, Halfdan, f. 18. Utenriksredaktør, Oslo. O.

Sverige

Regeringen

(*Representanterna utsedda den 10 mars 1967*)

Erlander, Tage, f. 01. Statsminister, Stockholm. (s)
Nilsson, Torsten, f. 05. Minister för utrikes ärendena, Stockholm. (s)
Sträng, Gunnar, f. 06. Statsråd och chef för finansdepartementet, Stockholm. (s)
Kling, Herman, f. 13. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Stockholm. (s)
Lange, Gunnar, f. 09. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Stockholm. (s)
Edenman, Ragnar, f. 14. Statsråd och chef för ekklesiastikdepartementet, Uppsala. (s)
Aspling, Sven, f. 12. Statsråd och chef för socialdepartementet, Stockholm. (s)
Palme, Olof, f. 27. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Vällingby. (s)
Lundkvist, Svante, f. 19. Statsråd, Eskilstuna. (s)
Wickman, Krister, f. 24. Statsråd, Solna. (s)

Riksdagen

(*Val den 13 januari 1967 för tiden intill nästa val*)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar

Suppleanter

Andersson, Birger, f. 01. Riksgäldsfullmäktig, Tidaholm. F.
Latsson, Lars, f. 21. Typograf, Lortorp. F.

Medlemmer

Pettersson, Georg, f. 07. Skyddsassistent, Visby. F.

(Förfall vid 15:e sessionen; ersatt av *Lars Larsson*. se under *Suppleanter*)

Ranmark, Dagmar, f. 99. Rektor, Värmlands Bro. F.

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm. F.

Ekendahl, Sigrid, f. 04. Ombudsman, Stockholm. A.

Thapper, Fridolf, f. 99. Talman, Finspång. A.

(Förfall vid 15:e sessionen 5/6; ersatt av *Nils Kellgren*, se under *Suppleanter*)

Skoglund, Gösta, f. 03. Förutv. statsråd, odont. doktor, Umeå. A.

Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditor, Falun. A.

Suppleanter

Johansson, Tage, f. 21. Assistent, Jönköping. F.

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollenluna. F.

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm. F.

Kellgren, Nils, f. 15. Sekreterare, Stockholm. A.

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås. A.

Bergman, Per, f. 15. Direktör, Göteborg. A.

Adamsson, Erik, f. 16. Expeditor, Malmö. A.

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Lundström, Birger, f. 04. Redaktör, Bromma. F.

Ohlin, Bertil, f. 99. Förutv. statsråd, professor emeritus, Stockholm. A.

Gärde Widemar, Ingrid, f. 12. Advokat, Stockholm. A.

(Förfall vid 15:e sessionen; ersatt av *Ingrid Segerstedt Wiberg*. se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Segerstedt Wiberg, Ingrid, f. 11. Journalist, Göteborg. F.

Andersson, Axel, f. 99. Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.

Edström, Gunnar, f. 98. Med. dr, professor, Lund. F.

Wedén, Sven, f. 13. Disponent, Eskilstuna. A.

Högerpartiet (h)

Medlemmar

Holmberg, Yngve, f. 25. Bankofullmäktig, Stockholm. F.

Björkman, Folke, f. 07. Chefredaktör, Bromma. A.

Cassel, Leif, f. 06. Andre vice talman, Karlstad. A.

Suppleanter

Hernelius, Allan, f. 11. Chefredaktör, Stockholm. F.

Eliasson, Rolf, f. 12. Lantmästare, Moholm. A.

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

Sundin, Sven, f. 15. Lantbrukare, Nordingrå. F.

Gustafsson, Einar, f. 14. Lantbrukare, Kårby, Fornåsa. A.

Suppleanter

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan. F.

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund. A.

Saklista

för 15:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 1 april 1967 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 1 april 1967 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som försetts med *.)*

A. Medlemsförslag

- A 2/t Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (väckt av Per Borten och Harry Klippenvåg).
- A 2 Ä/t Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (väckt av Hans Gustafsson).
- A 3 T/t Tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge (väckt av V. J. Sukselainen).
- A 3 Ä/t Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge (väckt av V. J. Sukselainen).
- *A 5 T/j Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (väckt av Hugo Osvald).
- A 7/e Medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (väckt av Holger Eriksen, Hans Gustafsson och Harras Kyttä).
- A 7 Ä/e Ändringsförslag om skattepolitiskt samarbete (väckt av Birger Lundström och Sven Sundin).
- A 8/s Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kellgren, Aksel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen).
- A 38/k Medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning (väckt av Georg Backlund, Anselm Gillström, Håkon Johnsen och Nils Kellgren).
- *A 44/e Medlemsförslag om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (väckt av Gunnar Helén och Sven Högström).
- *A 51/e Medlemsförslag om gemensam jordbrukspolitik (väckt av K. Damsgaard, Poul Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Karl Skytte och H. C. Toft).
- A 53/k Medlemsförslag om samnordiska kortvågssändningar till utlandet (väckt av Jean Braconier och Birger Lundström).
- *A 55/e Medlemsförslag om likartad nordisk näringslagstiftning (väckt av Ebon Andersson och Allan Hernelius).
- A 56/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV (väckt av Nils Hønsvald, Bertil Ohlin och Knud Thestrup).

- A 68/j Medlemsförslag om anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m. (väckt av Gunnar Henriksson och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 69/k Medlemsförslag om nordisk artikeltjänst (väckt av Anselm Gillström och Berte Rognerud).
- *A 71/s Medlemsförslag om sjukvårdssamarbete i Tornedalen (väckt av Olavi Lahtela, Ragnar Lassinantti, Gösta Rosenberg och Anna-Liisa Tiekso).
- *A 79/e Medlemsförslag om organisationen av nordiskt handelspolitiskt samarbete (väckt av Nils Kellgren, Aksel Larsen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 80/e Medlemsförslag om harmonisering av de yttre tullarna (väckt av Ebon Andersson, Aksel Larsen, Bertil Ohlin och Sven Sundin).
- A 81/s Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer (väckt av Folke Björkman och Knud Thestrup).
- A 84/s Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete (väckt av Gunnar Henriksson, Olafur Jóhannesson, Urho Kähkönen, Harald Løbak och Judit Nederström-Lundén).
- A 85/e Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten (väckt av Gunnar Henriksson och Jørgen Jensen).
- A 86/s Medlemsförslag om auktorisation av speditörer (väckt av Birger Andersson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson och Nils Mørk).
- A 88/k Medlemsförslag om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (väckt av Gunnar Edström, A. C. Normann, Juha Rihniemi och V. J. Sukselainen).
- A 93/t Medlemsförslag om utbyggande av förbindelsen Vasa—Umeå (väckt av Georg Backlund, Raino Hallberg och Jan-Ivan Nilsson).
- A 94/k Medlemsförslag om samarbete på den medicinska undervisningens område (väckt av Sigurður Bjarnason, Julius Bomholt, A. C. Normann och Paula Ruutu).
- A 96/s Medlemsförslag om högre utbildning för sjuksköterskor (väckt av Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Niels Mørk och Salve Salvesen).
- A 98/k Medlemsförslag om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning (väckt av Aksel Larsen och Chr. Madsen).
- *A 99 T/s Tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer (väckt av Sigurður Bjarnason, Sigrid Ekendahl, Gunnar Henriksson, Harald Løbak och Harald Nielsen).
- A 104/k Medlemsförslag om utvidgat TV-samarbete i Norden (väckt av Julius Bomholt, Sven Högström, Chr. Madsen, Poul Møller och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 105 T/j Tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Sven Högström och Knud Thestrup).
- *A 106 T/j Tilläggsförslag rörande enhetliga jakttider (väckt av Ragnar Lassinantti).
- *A 108/t Medlemsförslag om enhetliga posttaxor och postbestämmelser (väckt av Birger Lundström).

- *A 109/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning (väckt av Nina Andersen, Lis Groes, Ingrid Gärde Widemar, Grete Hækkerup och Judit Nederström-Lundén).
- A 110/t Medlemsförslag om gemensam politik beträffande charterflyg (väckt av Sven Hammarberg och Birger Lundström).
- A 111/e Medlemsförslag om nordiskt fredskärssamarbete (väckt av K. Helveg Petersen och Sven Sundin).
- A 112/s Medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på arbetarskyddets område (väckt av Nils Kellgren, Tyyne Leivo-Larsson, Chr. Madsen och Salve Salvesen).
- A 113/j Medlemsförslag om införande av en regel om betänketid i avtalslagen (väckt av Ragnar Christiansen, Lis Groes och Dagmar Ranmark).
- A 114/j Medlemsförslag om minskad användning av dödsstraff (väckt av Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 115/k Medlemsförslag om upprättande av en nordisk turnéopera (väckt av Julius Bomholt, Poul Hartling, Nils Kellgren och Berthe Rognerud).
- A 116/k Medlemsförslag om permanent samnordiskt TV-program (väckt av Georg Backlund, Julius Bomholt, Poul Hartling, Håkon Johnsen, Aksel Larsen, Ragnar Lassinantti, A. C. Normann, Ingrid Segerstedt Wiberg och Knud Thestrup).
- *A 117/t Medlemsförslag om utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (väckt av Eric Carlsson och Jon Leirfall).
- *A 118/t Medlemsförslag om fritidsfisket (väckt av Birger Andersson, Folke Björkman och Tuure Salo).
- A 119/k Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (väckt av Julius Bomholt, Poul Hartling, Kaarlo af Heurlin, Ólafur Jóhannesson, A. C. Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Ingrid Segerstedt Wiberg, V. J. Sukselainen och Anna-Liisa Tiekso).
- A 120/t Medlemsförslag om utsträckt giltighetsområde för vissa rabatterade järnvägsbiljetter (väckt av Sven Hammarberg och Erkki Hara).
- *A 121/k Medlemsförslag om samarbete i fråga om effektiviserad ekonomisk undervisning (väckt av Kuuno Honkonen och Juha Rihniemi).
- A 122/e Medlemsförslag om vidgat nordiskt konsulärt samarbete (väckt av Sigrud Ekendahl och Nils Kellgren).
- A 123/s Medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon (väckt av Tyyne Leivo-Larsson och Berte Rognerud).
- *A 124/t Medlemsförslag om utgående passkontroll i Skandinavien (väckt av Svend Horn och Jon Leirfall).
- *A 125/j Medlemsförslag om nordisk vittnesplikt (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Osmo Kock, Johan Møller Warmedal och Knud Thestrup).
- A 126/e Medlemsförslag om tullar och avgifter för motorfordon (väckt av Arne Geijer, Svend Horn och Jørgen Jensen).
- *A 127/s Medlemsförslag om skapandet av en nordisk semesterstad i något u-land (väckt av Gunnar Edström, Georg C. Ehrnrooth,

- Kaarlo af Heurlin, Kuuno Honkonen, Osmo Kock, Mikko Laaksonen, Juha Rihtniemi och Eino Sirén).
- A 128/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete om varudeklarationer (väckt av Ragnar Christiansen, Lis Groes, Sven Hammarberg, Jørgen Jensen och Sylvi Siltanen).
- A 129 T/t Tilläggsförslag om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige (väckt av Folke Björkman, Gunnar Edström, Evald Häggblom, Mikko Laaksonen, Olavi Lahtela och Sture Palm).
- A 130/e Medlemsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation (väckt av Yngve Holmberg och Ingrid Segerstedt Wi-berg).
- A 130 Ä/e Ändringsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation (väckt av Helge Nielsen).
- *A 131 T/s Tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land (väckt av Nils Kellgren och Lars Korvald).
- A 132/s Medlemsförslag om forskning angående sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk (väckt av Lars Korvald, Lars Larsson och Harald Løbak).
- *A 133/t Medlemsförslag om inrikesflygets problem (väckt av Leif Cassel).
- *A 134/t Medlemsförslag om samarbete om produktion av järnvägs-vagnar (väckt av Svend Horn och Jön Leirfall).
- *A 135/j Medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd (väckt av Ingrid Segerstedt Wiberg och Knud Thestrup).
- A 136/k Medlemsförslag om samarbete angående undervisning för finskspråkiga i Sverige (väckt av Sven Hammarberg, Kuuno Honkonen, Dagmar Ranmark, Juha Rihtniemi, Eino Sirén och V. J. Sukselainen).
- *A 137/s Medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna (väckt av Tyyne Leivo-Larsson, Niels Mørk och Tuure Salo).
- *A 138/t Medlemsförslag om tullbehandlingen av postpaket (väckt av Svend Horn, Martha Johannessen och Birger Lundström).
- A 139/e Medlemsförslag om Norden och marknadsproblemen (väckt av Leif Cassel).
- *A 140 T/s Tilläggsförslag om nordisk yrkesklassificering (väckt av Sig-rid Ekendahl, Bror Lillquist, Harald Løbak, Helge Nielsen och Veikko Savela).
- *A 141/j Medlemsförslag om förenhetligande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs (väckt av Sigrid Eken-dahl, Niels Mørk och Salve Salvesen).
- *A 142/k Medlemsförslag om specialiserad fackutbildning för ungdomar från Island i de övriga nordiska länderna (väckt av Georg Backlund, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud och Sylvi Sil-tanen).
- A 143 T/t Tilläggsförslag om luftfartsförhållandena i Öresundsområdet (väckt av Leif Cassel, K. Damsgaard, Aksel Larsen och Birger Lundström).
- *A 144/t Medlemsförslag om revision av zonindelningen beträffande sjö-frakter (väckt av Georg Backlund, Olavi Lahtela och Veikko Savela).

- A 145/j Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning (väckt av Sigurður Bjarnason, Trygve Bratteli, Leif Cassel, Poul Hartling och Eino Sirén).
- *A 146/j Medlemsförslag om en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal (väckt av Folke Björkman).
- *A 147 T/t Tilläggsförslag om gemensam trafiklagstiftning (väckt av Birger Lundström).

B. Regeringsförslag

- B 3/j Regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (väckt av Danmarks regering).
- B 4/j Regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet (väckt av Danmarks regering).
- *B 5/j Regeringsförslag om insatser till skydd av flyttfåglar (väckt av Sveriges regering).

C 1967. Berättelser

- *1/j Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Finlands regering).
- 2/k Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Finlands regering).
- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Finlands regering).
- *4/e Berättelse om nordiskt samarbete i internationella organisationer (överlämnad av Danmarks och Norges regeringar).
- 5/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (överlämnad av Norges regering).
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselfrågor (överlämnad av Sveriges regering).
- 7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Sveriges regering).
- 8/c Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Sveriges regering).
- *9/k Berättelse om samarbete mellan språknämnderna (överlämnad av Sveriges regering).
- 10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).
- 11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbrukspörsmål (överlämnad av Finlands regering).
- 12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Sveriges regering).
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (överlämnad av Danmarks regering).
- *14/k Berättelse om Nordens hus i Reykjavík (överlämnad av Islands regering).

D 1967. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 1/1958/j Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *11/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *18/1958/s Meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (överlämnat av Sveriges regering).
- 19/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 22/1958/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *31/1958/k Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *32/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks, Finland och Norges regeringar).
- 24/1959/e Meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument (överlämnat av Sveriges regering).
- 1/1960/s Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (överlämnat av Sveriges regering).
- 2/1960/s Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 11/1960/k Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 3/1961/e Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (överlämnat av Danmarks regering).
- *9/1961/k Meddelande om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (överlämnat av Danmarks regering).
- 11/1961/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *12/1961/j Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- 3/1962/e Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- *4/1962/e Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 5/1962/t Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- 8/1962/j Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- *9/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (överlämnat av Danmarks regering).
- *11/1962/s Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (överlämnat av Norges regering).
- *12/1962/s Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (överlämnat av Danmarks regering).
- *14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *18/1962/j Meddelanden om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (överlämnat av Sveriges regering).
- 19/1962/s Meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (överlämnat av Danmarks regering).
- 21/1962/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (överlämnade av Danmarks, Islands och Sveriges regeringar).
- *29/1962/s Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (överlämnat av Sveriges regering).
- *32/1962/j Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- *33/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *2/1963/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *3/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- 4/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden (överlämnat av Finlands regering).
- 5/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).

- *7/1963/j Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *8/1963/k Meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (överlämnat av Norges regering).
- *12/1963/k Meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (överlämnat av Norges regering).
- 13/1963/k Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 15/1963/j Meddelande om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar (överlämnat av Danmarks regering).
- 19/1963/j Meddelande om rekommendation nr 19/1963 angående inter-nordiska flyttningebetyg (överlämnat av Norges regering).
- 21/1963/k Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *25/1963/s Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 26/1963/s Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *29/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *1/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- *2/1964/k Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (överlämnat av Norges regering).
- *3/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare (överlämnade av Danmarks och Islands regeringar).
- *5/1964/k Meddelande om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet (överlämnat av Sveriges regering).
- *6/1964/s Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 7/1964/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 8/1964/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).

- *11/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 13/1964/s Meddelande om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen (överlämnat av Norges regering).
- *14/1964/s Meddelande om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal (överlämnat av Danmarks regering).
- 16/1964/e Meddelande om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (överlämnat av Danmarks regering).
- 17/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 20/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 23/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- 24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Danmarks regering).
- *26/1964/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 27/1964/e Meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (överlämnat av Sveriges regering).
- 28/1964/e Meddelande om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (överlämnat av Norges regering).
- 29/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *31/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *1/1965/s Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering).
- *2/1965/k Meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m. (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (överlämnat av Finlands regering).
- *4/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- *5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

- *7/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *8/1965/t Meddelande om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnat av Norges regering).
- 9/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroringar i havet (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *10/1965/k Meddelande om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur (överlämnat av Islands regering).
- *11/1965/j Meddelande om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna (överlämnat av Sveriges regering).
- *12/1965/j Meddelande om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film (överlämnat av Sveriges regering).
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående gemensamma preskriptionsregler (överlämnat av Norges regering).
- 14/1965/t Meddelande om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass (överlämnat av Danmarks regering).
- *15/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 16/1965/k Meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *17/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 18/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 19/1965/e Meddelande om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt (överlämnat av Danmarks och Finlands regeringar).
- *20/1965/s Meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (överlämnat av Finlands och Norges regeringar).
- *21/1965/s Meddelande om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av socialhjälpstagstiftningen (överlämnat av Norges regering).
- *22/1965/s Meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Norges regering).
- 24/1965/j Meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet (överlämnat av Sveriges regering).
- 25/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).

- 26/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- 27/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upp-
planing på den internationella kapitalmarknaden (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 29/1965/k Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskerit utbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 30/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- *32/1965/s Meddelande om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik (överlämnat av Sveriges regering).
- *33/1965/k Meddelanden om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk litteraturhistoria (överlämnat av Danmarks regering).
- 34/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- 35/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 36/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- 37/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- 38/1965/k Meddelande om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut (överlämnat av Danmarks regering).
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (överlämnat av Finlands regering).
- *2/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 2/1966 angående forskning och utbildning på vattenvårdens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *3/1966/k Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område (överlämnat av Norges regering).
- *4/1966/j Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt (överlämnat av Sveriges regering).
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Norges regering).
- *6/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- *7/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *8/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).

- *9/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 9/1966 angående freds- och konfliktforskning (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *11/1966/s Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten (överlämnat av Finlands regering).
- 12/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- *13/1966/j Meddelande om rekommendation nr 13/1966 angående enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendiater (överlämnat av Danmarks regering).
- 14/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringpolitikens område (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 15/1966/j Meddelande om rekommendation nr 15/1966 angående administration av sannordiska institutioner (överlämnat av Finlands regering).
- *16/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- 17/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 17/1966 angående samsarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 18/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 18/1966 angående samsarbetsorgan för transportekonomisk forskning (överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar).
- *19/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *20/1966/k Meddelande om rekommendation nr 20/1966 angående samarbete på formgivningens område (överlämnat av Danmarks regering).
- *21/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnade av Danmarks, Islands och Norges regeringar).
- *22/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 23/1966/t Meddelande om rekommendation nr 23/1966 angående resandes rätt till tullfri varuinförsel (överlämnat av Sveriges regering).
- 24/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *25/1966/s Meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (överlämnat av Danmarks regering).

- 26/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete (överlämnade av Danmarks, Islands och Sveriges regeringar).
- 27/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- 28/1966/k Meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden (överlämnat av Danmarks regering).
- 29/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 30/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 30/1966 angående ökat stöd till föreningarna Norden (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 31/1966/e Meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område (överlämnat av Danmarks regering).

Utanför saklistan förelägges följande dokument för rådet:

1. *Rapport från Nordiska rådets presidium.*
2. *Rapport från redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».*
3. *Rapport om nordiskt samarbete under år 1966.*

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- *A 5 T/j Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
 A 56/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktligande såvitt avser radio och TV
 A 68/j Medlemsförslag om anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m.
 *A 106 T/j Tilläggsförslag rörande enhetliga jakttider
 *A 109/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning
 *A 109/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning
 A 113/j Medlemsförslag om införande av en regel om betänketid i avtalslagen
 A 114/j Medlemsförslag om minskad användning av dödsstraff
 *A 125/j Medlemsförslag om nordisk vittnesplikt
 *A 135/j Medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd
 *A 141/j Medlemsförslag om förenhetligande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs
 A 145/j Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning
 *A 146/j Medlemsförslag om en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal

B. Regeringsförslag

- B 3/j Regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
 B 4/j Regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet
 *B 5/j Regeringsförslag om insatser till skydd av flyttfåglar

C 1967. Berättelser

- *1/j Berättelse om samarbetet på lagstiftningens område
 *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renkötselfrågor

D 1967. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 1/1958/j Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter
 11/1961/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
 *12/1961/j Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

- 8/1962/j Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen
- *18/1962/j Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
- *32/1962/j Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
- *7. 1963./j Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
- 15/1963/j Meddelande om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar
- 19/1963/j Meddelande om rekommendation nr 19/1963 angående inter-nordiska flyttningens betydelse
- *1/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen
- *11/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter
- 29/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål
- *31/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder
- 9/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet
- *11/1965/j Meddelande om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna
- *12/1965/j Meddelande om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående gemensamma preskriptionsregler
- 24/1965/j Meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet
- 36/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning
- 37/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden
- *4/1966/j Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
- *13/1966/j Meddelande om rekommendation nr 13/1966 angående enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendiater
- 15/1966/j Meddelande om rekommendation nr 15/1966 angående administration av sannordiska institutioner
- *22/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning
- *29/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 38/k Medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning
- A 53/k Medlemsförslag om sannordiska kortvägssändningar till utlandet
- *A 69/k Medlemsförslag om nordisk artikeltjänst

- A 88/k Medlemsförslag om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat
- A 94/k Medlemsförslag om samarbete på den medicinska undervisningens område
- A 98/k Medlemsförslag om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning
- A 104/k Medlemsförslag om utvidgat TV-samarbete i Norden
- A 115/k Medlemsförslag om upprättande av en nordisk turnéopera
- A 116/k Medlemsförslag om permanent samnordiskt TV-program
- A 119/k Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete
- *A 121/k Medlemsförslag om samarbete i fråga om effektiviserad ekonomisk undervisning
- A 136/k Medlemsförslag om samarbete angående undervisning för finskspråkiga i Sverige
- *A 142/k Medlemsförslag om specialiserad fackutbildning för ungdomar från Island i de övriga nordiska länderna

C 1967. Berättelser

- 2/k Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
- *9/k Berättelse om samarbete mellan språknämnderna
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- *14/k Berättelse om Nordens hus i Reykjavik

D 1967. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *31/1958/k Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
- 11/1960 k Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
- *9/1961/k Meddelande om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi
- *9/1962/k Meddelande om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
- *14/1962 k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
- *33/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.
- *8/1963/k Meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap
- *12/1963/k Meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
- 13/1963/k Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna
- 21/1963/k Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
- *2/1964/k Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
- *3/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående bibliotekersättning till författare
- *5/1964/k Meddelande om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet
- 17/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin
- 20/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor

- 23/1964/k Meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
- 24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
- *2/1965/k Meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
- *10/1965/k Meddelande om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur
- 16/1965/k Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus
- 29/1965/k Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
- *33/1965/k Meddelande om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk litteraturhistoria
- 38/1965/k Meddelande om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asieninstitut
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
- *2/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 2/1966 angående forskning och utbildning på vattenvårdens område
- *3/1966/k Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område
- *6/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV
- *7/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
- *8/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation
- *9/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 9/1966 angående freds- och konfliktforskning
- *20/1966/k Meddelande om rekommendation nr 20/1966 angående samarbete på formgivningens område
- 28/1966/k Meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden

Socialpolitiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 8/s Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden
- *A 71/s Medlemsförslag om sjukvårdssamarbete i Tornedalen
- A 81/s Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer
- A 84/s Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete
- A 86/s Medlemsförslag om auktorisation av speditörer
- A 96/s Medlemsförslag om högre utbildning för sjuksköterskor
- *A 99 T/s Tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer
- A 112/s Medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på arbetarskyddets område

- A 123/s Medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon
- *A 127/s Medlemsförslag om skapandet av en nordisk semesterstad i något u-land
- *A 131 T/s Tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land
- A 132/s Medlemsförslag om forskning angående sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk
- *A 137/s Medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna
- *A 140 T/s Tilläggsförslag om nordisk yrkesklassificering

C 1967. Berättelser

- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
- 7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
- 10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan

D 1967. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *11/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
- *18/1958/s Meddelande om rekommendation nr 18/1959 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
- 19/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
- *32/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m.
- 1/1960/s Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land
- 2/1960/s Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad
- *11/1962/s Meddelande om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelstiftning m. m.
- *12/1962/s Meddelande om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
- 19/1962/s Meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen
- *29/1962/s Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
- *25/1963/s Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning
- 26/1963/s Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
- *6/1964/s Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionsjukgymnaster
- 7/1964/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare
- 13/1964/s Meddelande om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen
- *14/1964/s Meddelande om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal
- *1/1965/s Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker

- *5 1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- *7 1965/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen
- *17 1965/s Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
- 18/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område
- *20/1965/s Meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
- *21 1965/s Meddelande om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av socialhjälpstiftningen
- *22 1965/s Meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept
- *32 1965/s Meddelande om rekommendation nr nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik
- *11 1966/s Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten
- 12/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan
- 14/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område
- *16 1966/s Meddelanden om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikersarbete
- *21 1966/s Meddelanden om rekommendation nr 21 1966 angående specialistkompetens för läkare
- *25 1966/s Meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 2/t Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik
- A 2 Ä/t Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik
- A 3 T/t Tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge
- A 3 Ä/t Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge
- A 93/t Medlemsförslag om utbyggande av förbindelsen Vasa—Umeå
- *A 108/t Medlemsförslag om enhetliga posttaxor och postbestämmelser
- A 110/t Medlemsförslag om gemensam politik beträffande charterflyg
- *A 117/t Medlemsförslag om utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
- *A 118/t Medlemsförslag om fritidsfisket
- A 120/t Medlemsförslag om utsträckt giltighetsområde för vissa rabatterade järnvägsbiljetter
- *A 124/t Medlemsförslag om utgående passkontroll i Skandinavien
- A 129 T/t Tilläggsförslag om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige
- *A 133/t Medlemsförslag om inrikesflygets problem
- *A 134/t Medlemsförslag om samarbete om produktion av järnvägsvagnar
- *A 138/t Medlemsförslag om tullbehandlingen av postpaket
- *A 143 T/t Tilläggsförslag om luftfartsförhållandena i Öresundsområdet
- *A 144/t Medlemsförslag om revision av zonindelningen beträffande sjöfrakter
- *A 147 T/t Tilläggsförslag om gemensam trafiklagstiftning

D 1967. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 5/1962/t Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen
- 21/1962/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet
- *3/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet
- 4/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden
- 5/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning
- *29/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik
- 8/1964/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige
- *8/1965/t Meddelande om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort
- 14/1965/t Meddelande om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass
- *15/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass
- 30/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor
- 34/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen
- 35/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse
- 10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
- 17/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 17/1966 angående samsarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning
- 18/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 18/1966 angående samsarbetsorgan för transportekonomisk forskning
- 23/1966/t Meddelande om rekommendation nr 23/1966 angående resandes rätt till tullfri varuinförsel
- 24/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak
- 27/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

Ekonomiska utskottet*A. Medlemsförslag*

- A 7/e Medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning
- A 7 Ä/e Ändringsförslag om skattepolitiskt samarbete
- *A 44/e Medlemsförslag om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske
- *A 51/e Medlemsförslag om gemensam jordbrukspolitik

- *A 55/e Medlemsförslag om likartad nordisk näringslagstiftning
- *A 79/e Medlemsförslag om organisationen av nordiskt handelspolitiskt samarbete.
- *A 80 e Medlemsförslag om harmonisering av de yttre tullarna
- A 85/e Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten
- A 111/e Medlemsförslag om nordiskt fredskårssamarbete
- A 122/e Medlemsförslag om vidgat nordiskt konsulärt samarbete
- A 126/e Medlemsförslag om tullar och avgifter för motorfordon
- A 128/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete om varudeklarationer
- A 130/e Ändringsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation
- A 130 Ä/e Ändringsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation
- A 139/e Medlemsförslag om Norden och marknadsproblemen

C 1967. Berättelser

- *4/e Berättelse om nordiskt samarbete i internationella organisationer
- 5/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
- 8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- 11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
- 12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

D 1967. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 22/1958/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
- 24/1959/e Meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthandlingar
- 3/1961/e Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna
- 3/1962/e Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen
- *4/1962/e Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter
- *2/1963/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
- 16/1964/e Meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden
- *26/1964/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
- 27/1964/e Meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning
- 28/1964/e Meddelande om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter
- *4/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete
- 19/1965/e Meddelande om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt
- 25/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA

- 26/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen
- 27/1965/e Meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden
- *19/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete
- 26/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete
- *30/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 30/1966 angående ökat stöd till föreningarna Norden
- 31/1966/e Meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område.

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i riksdagens plenisal i Riksdagshuset. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationsernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Lördagen den 1 april kl. 11.00—11.46 och 15.00—18.35
 Söndagen den 2 april kl. 13.30—17.50
 Måndagen den 3 april kl. 15.00—18.00
 Tisdagen den 4 april kl. 15.00—17.55
 Onsdagen den 5 april kl. 10.00—12.06 och 15.00—18.00
 Torsdagen den 6 april kl. 09.00—10.28

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 1 april kl. 12.00—12.10
 Måndagen den 3 april kl. 10.00—11.30
 Tisdagen den 4 april kl. 10.00—10.45

Kulturutskottet

Lördagen den 1 april kl. 12.05—12.10
 Måndagen den 3 april kl. 10.00—12.30
 Tisdagen den 4 april kl. 10.00—12.10
 Onsdagen den 5 april kl. 09.30—10.00

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 1 april kl. 12.00—12.15
 Måndagen den 3 april kl. 10.00—12.25
 Tisdagen den 4 april kl. 10.00—11.00

Trafikutskottet

Lördagen den 1 april kl. 12.00—12.15
 Måndagen den 3 april kl. 10.00—12.30 och 14.30—15.00
 Tisdagen den 4 april kl. 10.05—12.25 och 14.39—14.57

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 1 april kl. 12.00—12.15

Måndagen den 3 april kl. 10.00—12.30

Tisdagen den 4 april kl. 10.00—12.30 och 14.45—15.15

Särskilda arrangemang

- Lördagen den 1 april: Lunch i Riksdagshusets restaurang (värd: Finlands riksdag)
Supé: (värdar Finlands, Islands, Norges och Sveriges ambassader)
- Söndagen den 2 april: Kvällen reserverad för sammankomster i riksdagspartiernas regi
- Måndagen den 3 april: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris (Svenska Teatern)
Teaterföreläsning (Väinö Linna: »Upp trälar»)
Supé på Restaurant Royal (värd: Nordiska rådets Finlands delegation)
- Onsdagen den 4 april: Middag å Restaurant Fiskartorpet (värd: Finlands regering)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet (1:a avd.)

Lördagen den 1 april 1967 kl. 11.00

Presidenter: Poul Hartling (1—3) och Eino Sirén (4—11)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten
 Poul Hartling

2. Namnupprop: godkännande av
 medlemslista

3. Val av presidium

4. Anförande av den nyvalde presi-
 denten

5. Spörsmål, huruvida tillåtelse må
 meddelas att till behandling upptaga sa-
 ker, trots att tillhörande handlingar ut-
 sänts senare än tre veckor före sessio-
 nen

6. Fastställande av saklista

7. Tillsättande av utskott

8. Fördelning av medlemmar å ut-
 skotten

9. Val av redaktionskommitté för
 Nordisk Kontakt

10. Val av revisorer för Nordisk Kon-
 takt

11. Bemyndigande för utskotten att
 lägga sådana meddelanden och berättel-
 ser till handlingarna, som ej upptagits
 på saklistan för sessionen

12. D 1967 rek. 28/1964/e: meddelan-
 de om rekommendation nr 28/1964 an-
 gående harmonisering av vissa skatter
 och avgifter (fråga)

13. D 1967 rek. 4/1963/t: meddelan-
 de om rekommendation nr 4/1963 angå-
 ende vägförbindelse mellan Sevettijärvi
 och riksväg nr 50 i Neiden (fråga)

14. D 1967 rek. 15/1963/j: meddelan-
 de om rekommendation nr 15/1963 an-
 gående undersökning av boxningens
 skadeverkningar (fråga)

15. D 1967 rek. 19/1963/j: meddelan-
 de om rekommendation nr 19/1963 an-
 gående internordiska flyttningsbetyg
 (fråga)

16. D 1967 rek. 24/1965/j: meddelan-
 de om rekommendation nr 24/1965 an-
 gående ensartad lagstiftning om trafik-
 onykterhet (fråga)

17. D 1967 rek. 29/1965/k: meddelan-
 den om rekommendation nr 29/1965
 angående högre fiskeriutbildning (fråga)

18. D 1967 rek. 12/1966 s: meddelan-
 den om rekommendation nr 12/1966
 angående utbyggnad av Nordiska häl-
 sovårdshögskolan 1967 C 10/s Berättel-
 se om Nordiska hälsovårdshögskolan
 (fråga)

19. D 1967 rek. 26/1966/e: meddelan-
 den om rekommendation nr 26/1966
 angående ekonomiskt samarbete (frå-
 ga)

20. A 38/k: medlemsforslag om enhetlig nordisk skolordning

21. D 1967 rek. 28/1966/k: meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden

22. Dokument 2 Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

23. Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 3 Rapport om nordiskt samarbete under år 1966 (generaldebatten)

1

Öppningsanförande av presidenten

Presidenten: Ved sessionen i København i fjor valgtes folketingsmand Harald Nielsen til præsident. Da han ikke har ønsket genvalg til folketinget, er det ærefulde hverv tilfaldet mig på præsidiets vegne at byde velkommen til Nordisk Råds 15. session, den tredje, som holdes her i Helsingfors. Jeg gør dette, samtidig med at jeg som talsmand for det samlede råd hjerteligt takker Finlands riksdag, fordi den har stillet sit hus til vor uindskrænkede rådighed i de kommende dage.

Vi mødes til den årlige session for at gøre regnskabet op for den tid, som er gået siden sidste session, og for ved vore forhandlinger, vort samvær og ved nye rekommendationer at tømre det nordiske samarbejde endnu fastere.

Selv om vi ved denne 15. samling har både en lang række værdifulde resultater at pege på og mange betydningsfulde nye forslag at behandle, tror jeg alligevel, at rådets tredje funktion ved denne lejlighed bliver den vigtigste: den nemlig at gøre det muligt for over 100 nordiske politikere i offentlig debat eller i fortrolige udvalgmøder at drøfte aktuelle fælles problemer af største rækkevidde.

Vi mødes jo i en situation, der i usædvanlig grad præges af usikkerhed og spænding foran store begivenheder; begivenheder som vi ikke har så stor indflydelse på, men som vil stille os

over for alvorstunge beslutninger, der vil få afgørende betydning for alle vore lande.

I de kommende uger vil det vise sig, hvilket udfald Kennedy-runden får. Og i de nærmeste måneder, og sikkert inden rådet træder sammen til sin næste ordinære session, vil Storbritannien træffe afgørelsen om sin holdning til Fællesmarkedet.

Hvad enten den britiske beslutning bliver et ja eller et nej til Europa, vil den stille Norden over for de alvorligste overvejelser.

Vi bør derfor benytte denne lejlighed i Helsingfors, hvor ledende politikere fra hele Norden er samlet, til med samme oprigtighed som på sessionen i København i fjor at gøre os vor stilling klar.

Alting tyder på, at den tid nu er forbi, hvor der kan undersøges og udredes længere. På den ene eller den anden måde bliver vi uafviseligt stillet over for kravet om at tage de politiske beslutninger.

Ikke i dag og ikke i morgen, men dog vel om nogle måneder eller et halvt års tid.

Efter de mange undersøgelser og udredninger, som eksperterne har foretaget, står det øjeblik nu for døren, hvor vi må gøre os klar til at træffe afgørelserne.

Den problematik, de enkelte nordiske lande her stilles overfor, er velkendt af enhver i denne sal.

Men er der nogen af os, der ikke vil ansætte det for den lykkeligste løsning, om vi alle kunne følge den samme vej?

Vil det ikke af det overvældende flertal i vore folk føles som en ulykke, om Norden skal splittes i sit forhold til den verdensdel, vi alle tilhører?

Det var den tankegang, foreningerne Norden i alle landene gav udtryk for i enighed, da de i fjor i deres »program for nordisk handling» erklærede: »Vi har fremtiden fælles med de andre europæiske folk. Vi bør derfor gå Europa i møde. Men vi må gøre det som et tæt samarbejdende Norden.»

Det er ikke blot følelsen af samhørighed mellem vore folk, der byder os at forene vore kræfter. Fornuften siger os det samme med stærke argumenter. Vi har netop i disse sidste måneder fået et nyt og veltalende vidnesbyrd herom.

Da de fire nordiske EFTA-lande i efteråret begyndte at optræde som en samlet blok i Kennedy-runden under ledelse af en fælles chefforhandler, blev Norden omgående indbudt til at tage sæde i forhandlerens inderkreds, sammen med USA, Japan, Storbritannien og Det europæiske Fællesmarked. Samtidig blev de seks straks villige til at tilbyde de nordiske eksportvarer gunstige vilkar.

Hvorfor denne pludselige hensyntagen til de nordiske lande?

Simpelthen fordi Norden ved at optræde som en samlet gruppe i GATT ikke længere er 4 småstater, men et marked, der køber mere hos de seks fællesmarkedslande end USA og Canada tilsammen, og næsten dobbelt så meget som den store handelsnation Storbritannien aftager fra de seks.

Jeg ventier naturligvis ikke, at vi på denne session kan arbejde os frem til den endelige afgørelse af, hvilken konkret linje vi skal følge.

Men vi bør som sagt benytte lejligheden her i Helsingfors til at tale åbent ud med hinanden, så både vi selv og de folk, vi repræsenterer, bliver klare over, hvordan landet ligger.

Vil vi, nu da det for alvor gælder, besidde viljen til i enighed at »gå Europa i møde« og skaffe os den styrke og indflydelse, som enigheden giver?

Eller overstiger det vor politiske evne at løse denne opgave, som ganske vist er overmåde stor, men som ingen andre end vi selv hindrer os i at løse?

Dette er — som jeg ser det — det vigtigste af de spørgsmål, der stilles os på denne 15. rådssession, som jeg hermed har den ære at erklære for åbnet.

2

Namnupprop; godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 6 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Alenius, Ele, Finland
 Andersen, K. B., Danmark¹
 Aspling, Sven, Sverige¹
 Benediktsson, Bjarni, Island¹
 Bondevik, Kjell, Norge¹
 Borten, Per, Norge
 Dahlgaard, Tyge, Danmark¹
 Edenman, Ragnar, Sverige¹
 Erlander, Tage, Sverige
 Grünbaum, Henry, Danmark¹
 Horn, Svend, Danmark
 Hækkerup, Hans, Danmark
 Jónsson, Emil, Island
 Kaasalainen, Nestori, Finland¹
 Karjalainen, Ahti, Finland
 Kling, Herman, Sverige
 Koivisto, Mauno, Finland¹
 Koivunen, Matti, Finland¹
 Krag, J. O., Danmark¹
 Kyllingmark, Håkon, Norge¹
 Lange, Gunnar, Sverige
 Larsen-Ledet, Camma, Danmark
 Lindeman, Lars, Finland¹
 Lundkvist, Svante, Sverige¹
 Lyng, John, Norge¹
 Möller, Orla, Danmark
 Nielsen, K. Axel, Danmark¹
 Nilsson, Torsten, Sverige¹
 Oittinen, Reino, Finland
 Paasio, Rafael, Finland
 Palme, Olof, Sverige¹
 Ryhti, Niilo, Finland¹
 Salonen, Olavi, Finland
 Seip, Helge, Norge
 Selmer, Elisabeth Schweigaard, Norge¹
 Simonen, Aarre, Finland
 Sträng, Gunnar, Sverige¹
 Suonpää, Leo, Finland¹

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Thomsen, Chr., Danmark¹
 Timonen, Esa, Finland
 Wickman, Krister, Sverige¹
 Viitanen, Martti, Finland¹
 Willoch, Kåre, Norge¹
 Aarvik, Egil, Norge¹

Valda medlemmar

Andersson, Birger, Sverige
 Backlund, Georg, Finland
 Bjarnason, Sigurður, Island
 Björkman, Folke, Sverige
 Bombholt, Julius, Danmark¹
 Bratteli, Trygve, Norge
 Cassel, Leif, Sverige
 Christiansen, Ragnar, Norge
 Dam, Poul, Danmark
 Damsgaard, Kresten, Danmark
 Ehrnrooth, Georg, Finland
 Ekendahl, Sigrid, Sverige
 Eriksen, Erik, Danmark
 Geijer, Arne, Sverige¹
 Groes, Lis, Danmark
 Gustafsson, Einar, Sverige
 Hara, Erkki, Finland
 Hartling, Poul, Danmark
 af Heurlin, Kaarlo, Finland
 Holmberg, Yngve, Sverige¹
 Honkonen, Kuuno, Finland
 Hordvik, Olav, Norge
 Hækkerup, Per, Danmark
 Ingimundarson, Sigurður, Island
 Jacobsen, Nils, Norge
 Jensen, Jørgen, Danmark
 Johannessen, Martha, Norge
 Jóhannesson, Ólafur, Island
 Johnsen, Hákon, Norge
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Kock, Osmo, Finland¹
 Korvald, Lars, Norge
 Laaksonen, Mikko, Finland
 Lahtela, Olavi, Finland
 Larsen, Aksel, Danmark
 Larsson, Lars, Sverige¹
 Leirfall, Jon, Norge
 Leiro, Lars, Norge
 Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
 Lindberg, Kai, Danmark
 Lundström, Birger, Sverige
 Løbak, Harald, Norge
 Mathiesen, Matthias Á., Island

Mellqvist, Sven, Sverige
 Møller, Poul, Danmark¹
 Møller Warmedal, Johan, Norge
 Mørk, Niels, Danmark
 Nielsen, Helge, Danmark
 Normann, A. C., Danmark¹
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Ranmark, Dagmar, Sverige
 Rihtniemi, Juha, Finland¹
 Rognerud, Berte, Norge
 Røiseland, Bent, Norge
 Saalasti, Kerittu, Finland
 Salo, Tuure, Finland
 Salvesen, Salve, Norge
 Savela, Veikko, Finland
 Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
 Siltanen, Sylvi, Finland
 Sirén, Eino, Finland
 Skaftason, Jón, Island
 Skoglund, Gösta, Sverige¹
 Skytte, Karl, Danmark
 Stray, Svenn, Norge
 Sukselainen, V. J., Finland
 Sundin, Sven, Sverige
 Thapper, Fridolf, Sverige
 Thestrup, Knud, Danmark

Meddelande

Det meddelades, att minister Tyge Dahlgaard, Danmark, intagit sin plats i radet.

3

Val av presidium

Arbetsutskottens hade föreslagit, att till president skulle väljas Eino Sirén, Finland, och till vice presidenter Poul Hartling, Danmark, Sigurður Bjarnason, Island, Trygve Bratteli, Norge, och Leif Cassel, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Eino Sirén övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

¹ Ej närvarande vid uppropet.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Presidenten: Ärade medlemmar av rådet, mina damer och herrar, arvoisat Neuvoston jäsenet, hyvät Naiset ja Herrat.

Å det nyvalda presidietts vägnar tackar jag för den ära och det förtroende som kommit oss till del. Vi kommer att göra vårt bästa för att lyckas i vår krävande och förpliktigande uppgift och vi hoppas på rådets gynnsamma inställning till vårt arbete.

Å Finlands delegations vägnar hälsar jag er välkomna till Helsingfors och till vårt land. Vi hoppas, att ni skall trivas och att er vistelse här och era intryck av var huvudstad och våra förhållanden skall bli angenäma.

Å rådets vägnar hälsar jag de nordiska ambassadörerna, EFTA:s representant herr Eivinn Berg och föreningarna Nordens ordföranden hjärtligt välkomna.

Toivotan kaikki arvoisat neuvoston jäsenet tervetulleiksi tähän Pohjoismaiden neuvoston viidentoista istuntoon. Nyt alkanut istunto on järjestyksessä viidestoista. Kun neuvosto viimeksi kokoontui Helsingissä, pidettiin sen istunnon aikana neuvoston 10-vuotisjuhlallisuuDET. Niihin kuului mm. pohjoismaiden yhteistyösopimuksen eli ns. Helsingin sopimuksen juhlallinen allekirjoittaminen. Tällä tärkeällä asiakirjalla varmistettiin jo hyvään alkuun päässeen pohjoismaisen yhteistyön jatkuva lujittuminen, vahvistettiin ne suuntaviivat, joita oli noudatettava, ja kartoitettiin ne päämäärät, joihin eri aloilla on pyrittävä.

Erityisesti meidän suomalaisten kannalta, mutta samalla myös toisten pohjoismaalaistenkin kannalta katsoen neuvoston tämänkertainen istunto on erikoinen myös sen vuoksi, että se pidetään vuotena, jonka loppupuolella me vietämme kansamme valtiollisen itsenäisyyden 50-vuotispäivää. Neuvoston istunnon voidaan siis hyvällä syyllä

katsoa kuuluvan siihen juhlallisuuksien sarjaan, joita juhlavuotemme aikana järjestetään itsenäisyyspäivämme korostamiseksi.

Denna Nordiska rådets session är den femtonde i ordningen. Då rådet föregående gång sammankom i Helsingfors, ingick rådets 10-årsfestligheter i sessionens program och dessutom undertecknades under festliga former det nordiska samarbetsavtalet eller det s. k. Helsingfors-avtalet. Med detta viktiga dokument befästes kontinuiteten i det nordiska samarbete, som redan fått en god start, fastställdes de riktlinjer, som bör följas, och preciserades målsättningarna på olika områden.

I synnerhet ur Finlands, men samtidigt också ur de övriga nordiska ländernas synpunkt är denna session speciell såtillvida, att den hålls samma år, under vilket vårt folk firar 50-årsjubileum av dess statliga självständighet. Nordiska rådets session i Helsingfors synes på ett naturligt sätt ansluta sig till den serie festligheter, som under vårt jubileumsår anordnas för att poängtera betydelsen av vår självständighet.

För tio år sedan utarbetades en plan för en gemensam nordisk marknad. I sin ursprungliga form blev planen aldrig realiserad, men väl på vidare bas inom EFTA, bland vars medlemmar fyra nordiska länder idag är. Till de stora händelserna efter föregående session hör det definitiva sloandet av tullarna och de kvantitativa restriktionerna inom ramen för Europeiska frihandelsområdet och därigenom uppkomsten av ett tullfritt handelsområde i Norden. Inom detta frihandelsområde fortgår utvecklingen relativt sett snabbare än vad gäller handeln mellan andra marknadsområden och grupperingar.

Till de mest uppmuntrande händelserna vill jag även räkna det, att fyra nordiska länder redan senaste år nådde fram till ett avtal om en gemensam representation vid Kennedy-rondens tullförhandlingar. Detta kan också anses vara ett av det nordiska ekonomis-

ka samarbetets mest betydelsefulla resultat under senaste år. De erfarenheter som vunnits bör stimulera till fortsatt samarbete på det handelspolitiska området.

Bland de händelser efter den fjortonde sessionen, som jag ytterligare vill fästa er uppmärksamhet vid, kan nämnas det detaljerade nordiska samarbetsprogram som godkändes vid Nordenföreningarnas Förbunds årsmöte i Drammen i september föregående år. Förbundet konstaterade, att de nordiska samarbetssträvandena blivit målmedvetnare än förut, att praktiska resultat uppnåtts i en utsträckning som man tidigare hade svårt att föreställa sig samt att den nordiska samhörighetskänslan fortgående stärks. Förbundet poängterar vidare i sitt handlingsprogram: »Samtidigt tilltar insikten om att de nordiska samarbetssträvandena är att betrakta som ett led i de allmänt mellanfolkliga och att Nordens länder gagnar både sig själva och världen bäst, om de effektivt samarbetar på alla områden, inåt och utåt.»

Förbundet framhåller, att det krävs en ny klarare syn på Norden och mera frimodig vilja till handling samt att Norden bör betraktas som en helhet. Slutligen riktar sig denna medborgarorganisation, som omfattar samtliga nordiska länder, till Nordiska rådet, organet för samråd och samarbete mellan de nordiska ländernas parlament och konstaterar, att alltför många av rådets rekommendationer behöver för lång tid för sin behandling på regeringsplanet, kräver, att trögheten måste övervinnas och tempot ökas genom att bevilja rådet rätt till bindande beslut samt att ge Helsingfors-avtalet en mera förpliktande form än det nu har.

Under årens lopp har dessa samma frågor ett flertal gånger behandlats också inom Nordiska rådet; de är alltså varken nya eller överraskande. Jag har emellertid önskat framhålla detta auktoritativa förbunds synpunkter i det syftet, att vi inte ens momentant skall glömma eller undervärdera bärvidden eller betydelsen av vårt arbete.

Nordiska rådets viktiga uppgift är att övervaka, att Helsingfors-avtalets artiklar inte förblir döda bokstäver utan att samtliga nordiska länder i praktiken verkligen följer den i avtalet anvisade linjen.

Den nu påbörjade femtonde sessionen har en överraskande vidsträckt och mångsidig saklista framför sig. Fem utskott har efter föregående session förberett fyrtio A- och B-ärenden. Bland dem finns det vid sidan om juridiska och ekonomiska frågor av teknisk karaktär många sadana, vilka påkallar uppmärksamhet hos de flesta socialt vakna medborgarna i Norden.

Sadana är enligt min uppfattning frågorna om enhetlig äktenskapslagstiftning, en sammordisk skolordning, nordiskt forskningssamarbete, utvidgat TV- och radiosamarbete, sociallagstiftningens harmonisering, sammordisk trafikpolitik, samarbete på u-hjälpens område och vidare samarbete på varudeklarationsområdet.

Förutom dessa frågor som berör samtliga nordiska länder har vi de, som gäller enbart två eller tre nordiska länder, t. ex. frågan om de i Sverige bosatta finska medborgarnas skolgång, färjtrafiken mellan Sverige och Finland samt Öresunds flygförbindelser.

Vårt gemensamma önskemål är, att de olika frågornas behandling kunde ske smidigt, men inte förhastat, och att de här fattade besluten direkt eller indirekt vore ägnade att befrämja nordiska målsättningar och ett vidgat internationellt samarbete. Kanske dessa här i Norden fattade beslut kunde utgöra ett föredöme för andra länder och för dem som nu står i sin självständighets eller oavhängighets begynnelse likaväl som för dem som redan står på en stabil statlig och ekonomisk grund men det oaktat ständigt söker nya riktlinjer och samarbetsmetoder. Jag hänvisar här till Nordiska rådets konferens i Hässelby 1965 för tjänstemän inom de europeiska samarbetsorganisationerna såsom EFTA, EEC och Komekon, den första i sitt slag i världen. Rådets presidium har beslutat fort-

sätta på den inslagna vägen och anordna en andra konferens här i Finland nästkommande september månad.

Under de gångna femton åren har medlemmarna i rådet väckt hundratals förslag och en betydande del av dessa har som sådana eller i omarbetad form godkänts vid Nordiska rådets sessioner som rekommendationer. På detta sätt har en riklig nordisk lagstiftning uppstått i de olika parlamenten. Detta fredliga, frivilliga samarbets resultat har gagnat nära 20 miljoner människor, en del i högre, andra i mindre grad. Vetskapen om detta må påminna oss om vara mål och våra ideal, våra förpliktelser och vårt ansvar.

Da min värde företrädare på denna post, Karl-August Fagerholm vid fjortonde sessionen i Köpenhamn tog avsked av rådet lydde hans slutord: »Finland behöver Nordiska rådet liksom jag tror Norden behöver Finland.» Dessa ord var ej tomma fraser och jag delar till fullo Fagerholms inställning.

Den delegation som från Finland möter upp vid denna session skiljer sig väsentligt från den delegation ni mötte i Köpenhamn. Endast 7 av de dåvarande 16 medlemmarna återfinns i dag i delegationen. Detta betyder en genomgripande förnyelse som samtidigt ställer stora krav på de nya medlemmarna.

Personligen känner jag ansvarets tyngd då jag nu som rådets president skall föra rådets talan och leda dess arbete, men jag vet samtidigt att en enhällig opinion i Finland stöder Nordiska rådet och dess arbete. Jag hoppas att vi här i Helsingfors skall ha lyckats skapa sådana arbetsförhållanden, att detta även påverkar resultaten av denna session så att vi åter kommer en bit framåt på den väg, som leder till fördjupad förståelse och närmare samarbete mellan Nordens folk.

Meddelande

Det meddelades, att minister Koivunen, Finland, och Juha Rihtniemi, Finland, intagit sina platser i rådet.

5

Spörsmål, huruvida tillåtelse må meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen

Presidiet hade föreslagit, att tillåtelse måtte meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

6

Fastställande av saklista

Presidiet hade föreslagit, att å saklistan för sessionen skulle upplagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen över i rådet anhängiga saker (se s. 21—33).

Saklista för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

7

Tillsättande av utskott

Arbetsutskotten hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett trafikutskott, samtliga med ettvar 13 medlemmar, samt ett ekonomiskt utskott med 17 medlemmar.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

8

Fördelning av medlemmar å utskotten

Arbetsutskotten hade föreslagit följande fördelning av rådets medlemmar på utskotten:

Juridiska utskottet:

Danmark:

Poul Dam (SF)

Lis Groes (S)

Knud Thestrup (KF)

Finland:

Osmo Kock (Skdl)
Erkki Hara (Kok)
Georg Ehrnrooth (Sv)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

Harry Klippenvåg (A)
Lars Leiro (Sp)
Johan Møller Warmedal (H)

Sverige:

Georg Pettersson (s) (under sessionen ersatt av Lars Larsson (s))
Sven Mellqvist (s)
Ingrid Gärde Widemar (fp) (under sessionen ersatt av Ingrid Segerstedt Wiberg (fp))

Kulturutskottet:

Danmark:

Julius Bomholt (S)
Poul Hartling (V)
A. C. Normann (RV)

Finland:

Sylvi Siltanen (Sd)
Kerttu Saalasti (K)
Georg Backlund (Skdl)

Island:

Ólafur Jóhannesson (F)

Norge:

Olav Hordvik (V)
Håkon Johnsen (A)
Berte Rognerud (H)

Sverige:

Fridolf Thapper (s)
Dagmar Ranmark (s)
Folke Björkman (h)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark:

Jørgen Jensen (KF)
Niels Mørk (S)
Helge Nielsen (S)

Finland:

Kaarlo af Heurlin (Sd)
Veikko Savela (K)
Tyyne Leivo-Larsson (TPSL)

Island:

Sigurður Bjarnason (Sj)

Norge:

Lars Korvald (KF)
Harald Løbak (A)
Salve Salvesen (A)

Sverige:

Birger Andersson (s)
Sigrid Ekendahl (s)
Einar Gustafsson (cp)

Trafikutskottet:

Danmark:

K. Damsgaard (V)
Aksel Larsen (SF)
Kai Lindberg (S)

Finland:

Mikko Laaksonen (Sd)
Olavi Lahtela (K)
Tuure Salo (Lkp)

Island:

Ásgeir Bjarnason (F) (under sessionen ersatt av Jón Skaftason (F))

Norge:

Nils Jacobsen (A)
Martha Johannessen (A)
Jon Leirfall (Sp)

Sverige:

Leif Cassel (h)
Birger Lundström (fp)
Gösta Skoglund (s)

Ekonomiska utskottet:

Danmark:

Erik Eriksen (V)
Per Hækkerup (S)
Poul Møller (KF)
Karl Skytte (RV)

Finland:

Eino Sirén (Sd)
V. J. Sukselainen (K)
Kuuno Honkonen (Skdl)
Juha Rihtniemi (Kok)

Island:

Sigurður Ingimundarson (A)

Norge:

Trygve Bratteli (A)
Ragnar Christiansen (A)

Svenn Stray (H)
Bent Røiseland (V)

Sverige:

Arne Geijer (s)
Yngve Holmberg (h)
Bertil Ohlin (fp)
Sven Sundin (cp)

Arbetsutskottens förslag bifölls.

9

Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Arbetsutskotten hade till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» föreslagit

från Danmark Lis Groes och Poul Møller,

från Finland Georg Backlund och V. J. Sukselainen,

från Island Sigurður Ingimundarson och Matthías Á. Mathiesen,

från Norge Håkon Johnsen och Berte Rognerud, och

från Sverige Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

10

Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

Arbetsutskotten hade till revisorer för »Nordisk Kontakt» föreslagit Sven Sundin, Sverige, och Folke Björkman, Sverige, samt till revisorssuppleant Sigrid Ekendahl, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

11

Bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden och berättelser till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan

Presidiet hade föreslagit, att utskotten måtte få rådets bemyndigande att lägga till handlingarna de meddelanden och berättelser, som avgivits till sessionen men som icke upptagits å saklistan och följaktligen utmärkts med asterisk i förteckningen.

Presidiets förslag bifölls.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.46.

Protokoll

I:a mötet (2:a avd.)

Lördagen den 1 april 1967 kl 15.00

Presidenter: Sigurður Bjarnason (12—22) och Eino Sirén (23)

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

Meddelande

Det meddelades, att utskotten konstituerat sig och att till förmän och vice förmän valts

i juridiska utskottet

förman: Knud Thestrup, Danmark

vice förman: Matthias Á. Mathiesen, Island

i kulturutskottet:

förman: Ólafur Jóhannesson, Island

vice förman: Julius Bomholt, Danmark

i socialpolitiska utskottet:

förman: Lars Korvald, Norge

vice förman: Kaarlo af Heurlin, Finland

i trafikutskottet:

förman: Tuure Salo, Finland

vice förman: Birger Lundström, Sverige

i ekonomiska utskottet:

förman: Arne Geijer, Sverige

vice förman: Bent Røiseland, Norge

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Sven Aspling, Sverige, Julius Bomholt, Danmark, statsminister J. O. Krag, Danmark, justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, A. C. Normann, Danmark, Gösta Skoglund, Sverige, och statsråd

Kåre Willoch, Norge, hade intagit sina platser i rådet.

Presidenten: Spørgetimen omfatter punkterne 12—19 på dagsordenen. Den ma ikke omfatte mere end 1 time. Der- som ikke alle spørgsmål er besvarede inden kl. 16, er det præsidiets hensigt at foreslå, at tilbagestående spørgsmål udsættes til mandag den 3. april kl. 15.

For at gøre det muligt at nå samtlige spørgsmål er det nødvendigt, at talerne bliver kortfattede, højst 4—5 minutter hver.

Ifølge præsidiets mening er det også hensigten, at alene spørgsmålsstilleren og den eller de regeringsrepræsentanter, der svarer, tager del i debatten om hvert enkelt spørgsmål.

Jeg minder om bestemmelserne i § 15 i arbejdsordenen, der tillader rådet på præsidiets forslag at indføre begrænsning af taletiden for at få en debat afsluttet uden hensyn til, at flere talere er indtegnet.

12

D 1967/28/1964/e: meddelande om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter

Fråga om nordbos tull- och avgiftsfria införsel av motorfordon¹

Lundström, Sverige: Herr president! Vid flera tillfällen under det senaste året har i Sverige bosatta svenskar med

¹ Frågan tryckt s. 1929—1930.

anställning i Danmark av danska tullmyndigheter ålagts att erlægga tull och omsättningsavgift för sin i Sverige inköpta och registrerade bil, som använts för resor mellan hemmet och arbetsplatsen.

Enligt norska bestämmelser äger utomlands bosatta personer rätt att för tillfälligt bruk till Norge införa sina bilar utan att erlægga tullavgift. Tidigare har dessa bestämmelser ansetts innebära att det varit möjligt för norska medborgare med arbete i Sverige att tullfritt använda sin i Sverige inköpta och där registrerade bil för sina dagliga resor mellan bostaden i Norge och arbetsplatsen i Sverige. Denna tolkning har genom en bestämmelse av november 1965 satts ur kraft.

Med hänsyn till att nuvarande bestämmelser i båda de fall som jag berört verkar hindrande för arbetskraftens rörlighet mellan länderna och då det enligt min mening är önskvärt att bestämmelserna kan liberaliseras, har jag riktat en fråga till regeringarna i Danmark och Norge, huruvida de har för avsikt att vidta åtgärder i syfte att få till stand en dylik liberalisering av berörda bestämmelser.

Handelsminister **Dahlgård**, Danmark: I besvarelse af hr. Birger Lundströms spørgsmål om liberalisering af bestämmelserne vedrørende told- og afgiftsfri indførsel af motorkøretøjer kan jeg for min regerings vedkommende bemærke følgende:

Den danske toldlov indeholder ikke hjemmel til toldafgiftsfritagelse for motorkøretøjer, som tilhører personer, der har fast bopæl i udlandet, og som tillige enten udøver erhvervsvirksomhed eller har egentlig lønnet beskæftigelse i Danmark, ligesom motorkøretøjerne ikke er fritaget for almindelig omsætningsafgift. Det er imidlertid således, at de pågældende personer i henhold til den danske toldlov kan opnå tilladelse til at benytte køretøjerne mod erlæggelse af en særlig afgift. Denne afgift udgør i øjeblikket ca. 1 pct. pr.

måned af det told- og afgiftsbeløb, der skulle have været betalt, såfremt køretøjet var blevet told- og afgiftsberigtiget ved indførelsen.

Køretøjer, der er indregistreret i et andet nordisk land, og hvis ejer eller bruger ikke tager bopæl i Danmark, vil under midlertidig benyttelse ikke være registreringspligtig i Danmark, og sådanne køretøjer vil derfor være fritaget for erlæggelse af afgift i henhold til loven om omsætningsafgift for motorkøretøjer.

En person, der har opholdt sig i Danmark i et år, vil altså altid blive anset for at have taget bopæl i Danmark, således at den pågældendes motorkøretøj er indregistreringspligtigt og dermed afgiftspligtigt i henhold til den danske lovgivning. Såfremt den pågældende har opholdt sig i Danmark i afbrudte perioder, anses han for at have opholdt sig i Danmark i et år, såfremt han inden for de sidste 24 måneder eller derunder har været i landet i tilsammen 365 dage. Ejeren af et motorkøretøj, der på den måde bliver registreringspligtigt under midlertidig benyttelse i Danmark, kan i henhold til loven om omsætningsafgift for motorkøretøjer få tilladelse til at erlægge registreringsafgiften med 1 pct. af afgiftsbeløbet pr. måned. Tilladelsen indrømmes ikke ud over 3 år fra den pågældendes indrejse.

Ansæt af behovet for en udvidelse af adgangen til at opnå told- og afgiftsfritagelse for de pågældende motorkøretøjer efter dansk opfattelse ikke er af større omfang for tiden, vil vi positivt overveje forslaget. Det er jo også på dagsordenen i det nordiske toldadministrative råd.

Det andet problem er spørgsmålet om, hvorvidt man efter dansk lovgivning kan lade personer, der har bopæl i Danmark, fritage for erlæggelse af told- og omsætningsafgift af motorkøretøjer, som er indregistreret i et andet nordisk land, hvor de pågældende har beskæftigelse, og som tillige anvendes til kørsel i Danmark.

Sådanne køretøjer er told- og omsæt-

ningsavgiftspliktige i Danmark og vil også være registreringspliktige og dermed også pliktige at erlægge afgift i henhold til den danske lovgivning.

Efter den danske regerings opfattelse er der ikke noget større behov for indførelse af en ordning, hvorefter personer, der har midlertidigt arbejde i et andet nordisk land, og som alene har bopæl i Danmark, skulle kunne benytte motorkjøretøjer told- og afgiftsfri og frit indregistreret i det land, hvor de har midlertidig beskæftigelse. En ordning som den, der her er tale om, innebærer en ikke ringe fare for omgåelse, og vi kan derfor af kontrollmæssige og skattemæssige grunde ikke gå ind for denne del af det foreliggende forslag.

Hvis jeg ganske kort skal forsøge resumere, hvad jeg her har sagt om en afgifts- og toldmæssigt komplisert sag, kan jeg gjøre det ved at angive vor stilling på følgende måte:

Det ene problem er eksempelvis en svensk statsborger, som har beskæftigelse i Danmark, og som har et kjøretøy, der er indregistreret i Sverige, men som den svenske statsborger gerne anvender under sit arbejde i Danmark. Det er den første situation, der er tale om, og den situation er vi rede til at drøfte nærmere. Vi kan se, om vi på nordisk basis afgifts- og toldmæssigt kan lette stillingen for en sådan statsborger fra Sverige, der arbejder i Danmark med et i Sverige indregistreret kjøretøy.

Den anden situation er, for at gå på den anden side af Øresund, en dansk statsborger, som arbejder i Sverige, og som har en bil indregistreret i Sverige, men som gerne vil benytte denne bil, når han kommer hjem, hvor han har fast bopæl, altså i Danmark. Her er det vor opfattelse, at hvis vi ikke anvender told- og afgiftsbestemmelsene, som de er i Danmark, på et sådant kjøretøy, vil man kunne komme ud for omgøelser, som vil være betænkelige og meget vanskelige at kontrollere.

Med andre ord: i den førstnevnte situation er vi rede til at drøfte og for-

handle yderligere lettelser. I den sistnevnte situation vil vi neppe ønske at ændre den bestående tingenes tilstand.

Statsråd Willoch, Norge: I den norske regjerings svar av 28. januar 1967 i anledning av medlemsforslaget om toll og avgifter av motorkjøretøyer er det forklart at med den fortolkning som begrepet »fast bopel» nå gis, har norske statsborgere med arbeid i Sverige, men som har sin familiebol i Norge, ikke anledning til å kjøre med svenskregistrerte biler i Norge. Denne fortolkning av bopelbegrepet brukes i en rekke europeiske land, bl. a. i Sverige, og det som spørsmålstilleren kaller en liberalisering på dette området, ville gjøre det nødvendig å ta bestemmelsene på hele dette området opp til ny vurdering.

Men slik som forholdene ligger an, finner man at det ikke foreligger tilstrekkelig grunnlag til å gjøre dette. Det er ingen grunn til å legge skjul på at det i denne forbindelse spiller en rolle at bilene er betydelig billigere i Sverige enn i Norge — først og fremst som følge av lavere beskatning. Det er derfor klart at nordmenn med arbeid i Sverige fortrinnsvis vil anskaffe seg bil der, mens det motsatt neppe vil være noen svensk med arbeid i Norge som vil gå til anskaffelse av og anvende norskregistrerte biler.

Dette fører til at bare det ene land kan dra fordel av en såkalt liberalisering på dette området hvis man ser forholdet ut fra statens avgiftsinteresser. Med noenlunde lik avgiftsbelastning ville forholdet ha stilt seg annerledes, men da ville problemet neppe ha oppstått i det hele tatt.

Nå kan man stille spørsmålet om ikke hensynet til vedkommende bilist her bør veie tyngre enn hensynet til vedkommende stats inntekter, men det kan neppe sies å være noen rimelig løsning at en nordmann med arbeid i utlandet, men med fast bopel i sitt eget land, skal kunne kjøre biler som er registrert i utlandet. Dette ville i tilfelle være en ren særfordel for ham fremfor

andre arbeidstakere — en særfordel som ikke er tilstrekkelig begrunnet, og som dessuten vil virke som en ensidig begunstiging av dem som søker arbeid utenfor bopelslandet.

En norsk borger med bopel i Norge vil kunne løse sine transportproblemer når han arbeider i Sverige ved å kjøpe og registrere sin bil i Norge. Han vil da være fullt likestillet med andre norske borgere. Det er således full anledning til å imøtekomme det hensyn som spørsmålsstilleren har pekt på, nemlig at det ut fra arbeidsmarkedssynspunkt er ønskelig at bilreiser til og fra arbeidsplassen kan foretas fritt uten hensyn til om en riksgrense skal passeres. Det kan ikke sies å være noe vilkår for dette at arbeidstakeren skal ha et valg når det gjelder hvilket land han vil innregistrere sin bil i.

Jeg henviser ellers til den mer utførlige begrunnelse for det norske standpunkt som er gitt i det tidligere nevnte brev av 28. januar 1967. Jeg kan videre opplyse at de norske tollmyndigheter etter at endringen i fortolkningen av begrepet »fast bopel» ble gjort gjeldende, har gitt en spesiell lettelse ved fortolling og overføringen til Norge av motorkjøretøyer som tilhører norsk arbeidstaker i Sverige med bopel i Norge. Det norske finansdepartement har gått med på at disse biler fortolles etter takst, hvilket vanligvis gir et lavere toll- og avgiftsbeløp enn etter fortolling etter de ordinære regler.

Lundström, Sverige: Herr president! Tyvärr har nog denna fråga inte så ringa betydelse som statsrådet Dahlgård tycktes anse. Jag tror att den har en mycket stor betydelse.

Emellertid ber jag att få tacka de två statsråden för de svar de lämnat och skall be att i korthet få göra några kommentarer och ange bakgrunden till min fråga.

Den närmaste anledningen till frågan var vissa konflikter vid svensk-norska gränsen. Norska arbetare vid Grycksbo pappersbruk kunde tidigare använda

sina i Sverige inköpta och registrerade bilar för resorna mellan bostadsorten och arbetsplatsen. Men detta upphörde, som jag tidigare nämnt, den 22 november 1965.

Denna principfråga är alltså aktuell både när det gäller Danmark och Norge, och jag skall av tidsskäl inte närmare gå in på den.

Det har frågats hur stor hänsyn en lagstiftning skall ta till önskemålet att medborgare i ett nordiskt land skall kunna ta tillfällig anställning i ett annat land. Det finns emellertid i detta sammanhang även ett annat problem, som närmast hänför sig till Danmark, och som jag skall något beröra.

Svenskar som tillfälligt arbetar i Danmark har vissa problem av något annat slag än de nyssnämnda. Jag skall nämna ett par exempel. I det ena fallet alades en svensk arkitekt, som hade deltidsarbete i Danmark, att i tull och böter utge cirka 10 000 kronor, trots att han endast delvis vistades i Danmark och var bosatt i Landskrona. Han reste alltså mellan Landskrona och Köpenhamn med sin bil. Han hade emellertid gift sig med en danska, som hade en halvtidstjänst i Köpenhamn och därför hade behållit sin bostad där. Arkitekten hade tidigare haft ett hyresrum för sin tillfälliga vistelse i Köpenhamn — detta rum sade han väl upp när han gifte sig. Nu ansågs han alltså bosatt i Köpenhamn av dansk tull och danskt rättsväsen och fick nyss nämnda bötesaläggande.

Om nu böterna betalas och bilen, som tagits i beslag, registreras i Danmark, blir mannen åtalad av svenska myndigheter, när han med bilen kommer till Sverige. Anses han bosatt på sin hustrus adress riskerar han dessutom att straffas för skattebedrägeri, eftersom skatt skall betalas där han är bosatt; han har hela tiden betalat skatt i Landskrona och inte i Köpenhamn.

Ett annat fall gäller en svensk som hade fyra dagars arbete i Danmark. Han fick låna sin arbetsgivares bil för att resa till arbetsplatsen. Efter tre da-

gar blev han fast och fick sitta en halv dag i häkte i avvaktan på att arbetsgivaren kom och löste ut honom med 3 000 kronor.

Det är klart att sådana exempel gör att man undrar om det inte är möjligt att åstadkomma en förbättring. Jag tror att byråkratin i vissa fall spelar en ganska stor roll i detta sammanhang. Vi får hoppas att de överläggningar som statsrådet Dahlgaard ställt i utsikt i tulladministrativa rådet skall leda till en överenskommelse, som gör att lagar och förordningar får en liberalare utformning och framför allt ges en liberalare tolkning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

13

D 1967/4/1963/t: meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden¹

Fråga om vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden¹

Lahtela, Finland: Herr president! Jag ber vördsamt att få ställa följande fråga:

I sitt betänkande till förra årets rekommendation Nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden framhöll trafikutskottet, att det av meddelandena framgick, att det på finsk sida fanns en plan om att föra förbindelsen fram till den norska gränsen. Utskottet fann det önskvärt, att de finska och norska myndigheterna förhandlar om planens genomförande inom den närmaste framtiden. Vilka åtgärder har vidtagits på norsk sida beträffande den avsedda byggande?

Statsminister Borten, Norge: Efter de upplysningar som foreligger fra finsk side, vil veien fra Sevettijärvi fram til

grensen bli bygd med så vidt lav standard att det ikke er grunnlag for å bygge den norske delen av veien fram til grensen som riksvei. Vi regner derfor med at veien på norsk side vil måtte bygges ut enten som fylkeskommunal eller kommunal vei.

Veisjefen i Finnmark har på det nærmeste ferdige planer for veien på norsk side. Det dreier seg om ca. 6 km vei til en kostnad av omkring 1,5 mill. kroner. Stikningen av veien inn mot grensen er foretatt i samarbeid med de finske veimyndighetene, og det er saledes enighet om hvor veien skal passere grensen. Det er ikke truffet vedtak om å bygge veien Neiden—grensen—Sevettijärvi. Veisjefen i Finnmark regner med at spørsmålet om å ta anlegget opp på Finnmark fylkesveiplan vil bli behandlet på fylkestinget høsten 1967. Det ville være av betydning for det videre arbeid med saken på norsk side om det innen den tid kunne gis beskjed om når man på finsk side regner med å få veien fram til grensen. Vi håper naturligvis at når veien på finsk side er ferdig til grensen, vil og veien på norsk side kunne være ferdigbygd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att sakens behandling fortsätter i trafikutskottet.

14

D 1967/15/1963/j: meddelande om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningsar

Fråga om åtgärder mot professionell boxning²

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige: Herr president! År 1963 antog Nordiska rådet en rekommendation av följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fælles nordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

¹ *Frågan tryckt s. 1863.*

² *Frågan tryckt s. 1876.*

Mot den bakgrunden har jag ställt en fråga. Jag konstaterar att det är angeläget att man snarast gör något för att stoppa den skadegörelse på människor, som åstadkomes genom boxningen, och jag har frågat regeringen i Danmark, som är koordinerande land, vilka åtgärder regeringen ämnar vidtaga för att snabbt få de nordiska länderna att samverka till förhindrande av att denna form av misshandel fortsätter.

Indenrigsminister **Hækkerup**, Danmark: Hr. præsident. I det skriftlige svar, den danske regering har afgivet til forespørgeren, gør vi opmærksom på, at man efter henstilling fra Nordisk Råd har nedsat et sagkyndigt lægeudvalg til at undersøge problemet om, hvorvidt man bør gribe ind over for boksnig. Dette lægekyndige udvalg vil formentlig afgive sin betænkning, til hvilken udkast foreligger, i løbet af ganske kort tid, og det vil da være den danske regerings opgave at tage føling med de øvrige skandinaviske regeringer for at drøfte, om der herefter er grundlag for at foretage videre.

Vidare anförde:

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige: Herr president! Jag ber att få tacka för svaret och för att betänkandet snart skall föreligga.

Jag hoppas det inte skall dröja alltför länge innan någonting görs. Det var som sagt 1963 som Nordiska rådet antog rekommendationen. År 1965 hade experterna ännu inte sammanträtt, och 1966 sammanträdde de två gånger. Det har alltså inte gått snabbt. Vad jag efterlyser är en snabbare behandling, eftersom jag anser att det ligger fara i dröjsmål.

Experterna har inte uttalat sig gemensamt, men en av dem har publicerat en artikel där han inte döljer att det som försiggår är mycket betänkligt. Jag skall inte, som det antyddes i svaret, ta upp en debatt i dag, men jag vill hänvisa till att det finns mycket sak-

kunniga uttalanden om hur farlig boxningen är. En herre som heter Inge-
mar Johansson och som väl är bekant för alla har sagt att den dag kommer då boxarna kan slå ihjäl varandra med ett enda slag. Så sent som i torsdags förekom det en boxningsuppvisning i Göteborg. Tidningarna var eniga om att det var en mycket farlig uppvisning, men den gav goda inkomster. Det heter i ett referat: »Vi kan tacka Gud att knock-outslaget blev så pass lindrigt.» En olycka stod på lut.

Indenrigsminister **Hækkerup**, Danmark: Hr. præsident. Det er jo ganske klart, at når man på forhånd har den opfattelse, at boksesporten under alle omstændigheder er skadelig, så synes man, at behandlingen har været for langsom. For mig ligger sagen ikke nær så klart. Derfor mener jeg det er rigtigt, at vi får denne sagkyndige udtalelse, forinden vi går til Nordisk Råd med en anbefaling af, hvad man skal foretage sig. Det er ikke for mig aldeles klart, at denne sport under alle omstændigheder er skadelig. Vi ved, der indtræder mange uheld i forbindelse med den, det gør der med næsten al sport. Jeg personlig har ikke noget til overs for boksesporten og overværer nødvendig boksekampe, men jeg vil ikke fælde nogen dom, før jeg har fået en sagkyndig udtalelse.

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige: Herr president! Jag skall inte forcera fram någon debatt, och jag skall inte be om någon dom över boxningen — jag anser att fakta talar för sig själva.

Vad jag har efterlyst är en snabbare behandling. Jag hoppades på att få hjälp att skynda på experterna, som inte förefaller ha arbetat särskilt fort, eftersom rekommendationen gjordes 1963 och experterna tillsattes 1965 och sammanträdde 1966. Snart har det första halvåret gått, då expertutlåtandet skulle komma. Jag hoppas som sagt att det framläggs snart och att det da

snabbt föranleder någon aktion, även om jag inte på något sätt vill forcera fram någon åsiktsbindning här.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att sakens behandling fortsätter i juridiska utskottet.

15

D 1967/19/1963/j: meddelande om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg

Fråga om nordiska flyttningsbetyg¹

Thestrup, Danmark: Hr. præsident. Efter at Nordisk Råd i 1954 havde henstillet til regeringerne at give flytteattester internordisk gyldighed og i forbindelse hermed undersøge mulighederne for udveksling af flyttebeviser, nedsatte regeringerne i 1956 et fællesnordisk ekspertudvalg, som i 1961 afgav betænkning med forslag til gennemførelse af et system med internordiske flyttebeviser. Allerede i sommeren 1962 henstillede Nordisk Råds præsidium, at regeringerne snarest gennemførte betænkningens forslag, og i februar måned 1963 vedtog rådet en rekommendation herom.

I meddelelserne til 12. session 1964 var det oplyst, at de nødvendige lovændringer var gennemført i alle landene bortset fra Finland, som imidlertid foreberede lovændringer inden for kort tid. Den finske og den norske regering udtalte forhåbning om, at de internordiske flyttebeviser kunne tages i brug fra begyndelsen af året 1964.

I meddelelserne til 13. session 1965 blev det oplyst, at ordningens gennemførelse nu ventede på visse mindre ændringer i affattelsen af udkast til den internordiske aftale om formularen. Mødet herom blev bebudet afholdt i januar måned 1965.

I regeringernes meddelelse til 14. session blev det oplyst, at der på et møde i juni måned 1965 var opnået enighed

om et færdigredigeret udkast til aftale mellem de nordiske lande om internordiske flytteattester. Da aftalen var fremsat på regeringsplan ville ordningen straks kunne træde i kraft. Arbejdet ville blive afsluttet i 1966.

I regeringernes meddelelse til 15. session er det nu påny oplyst, at der er enighed om et udkast til overenskomst, som senere vil blive undertegnet og ratificeret. Yderligere oplysninger fremgår ikke af meddelelserne. Under hensyn til at ordningen endnu ikke er gennemført, og at det tilsyneladende er uvist, hvornår dette sker, anmoder jeg som medlem af Nordisk Råd Norges regering om at besvare følgende spørgsmål:

»Hvilke foranstaltninger har regeringen siden mødet i sommeren 1965 foretaget for at afslutte den nordiske overenskomst om internordiske flytteattester, og hvilke foranstaltninger agter regeringen at foretage for at fremme arbejdet med denne sag, hvorom der allerede i 1961 var opnået enighed i det fællesnordiske ekspertudvalg?»

Statsråd Willoch: På det møtet i juni 1965 som spørgeren nevnte i sitt spørsmål, der det møtte representanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, ble det enighet om å foreta en del mindre endringer i det utkast til overenskomst om internordiske flytteattester som da forelå. Under møtet tok man sikte på å få gjennomført ordningen fra 1. januar 1966, men det viste seg senere at utarbeidelsen av de enkelte lands forskrifter om internordiske flyttinger tok lenger tid enn beregnet.

Det norske utenriksdepartement foreslo dessuten visse formelle endringer av utkastet. Nytt revidert utkast til overenskomst ble sendt de øvrige medlemsland i noter av 16. juni 1966, der man bad om mulige bemerkninger, eventuelt oversettelse av utkastet. Samtidig bad en om at det ble tatt nødvendige skritt til undertegning og senere ratifikasjon.

¹ *Frågan tryckt s. 1879.*

I note av 19. august 1966 fra den danske ambassade i Oslo mottok man dansk oversettelse sammen med forslag om to mindre endringer, bl. a. med hensyn til overenskomstens ikrafttreden. Etter anmodning fra Danmark er det innhentet tilslutning til endringsforslagene fra de øvrige nordiske land. Fra Sverige har man også mottatt svensk tekst til overenskomsten, der de danske endringer er innarbeidet.

Sa snart det foreligger tilsvarende finsk og islandsk tekst fra vedkommande land, vil overenskomsten bli trykt og de nødvendige skritt tatt for å få den undertegnet og ratifisert.

Thestrup, Danmark: Jeg takker for besvarelsen og håber, at der snart må foreligge de fornødne meddelelser fra Island og Finland, således at vi kan få denne sag i orden. Det er en af dem, der har varet temmelig længe. Jeg takker for besvarelsen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att sakens behandling fortsätter i juridiska utskottet.

16

D 1967/24/1965/j: meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet

Fråga om enhetliga regler om trafikonykterhet¹

Hara, Finland: Herr president! Frågan om införande av enhetliga regler om trafikonykterhet i de nordiska länderna har stått på rådets dagordning sedan lång tid. Den svenska rekommendationen i saken antogs redan 1956. Högertrafikens införande i Sverige hösten 1967 kan väntas leda till ökad inter-nordisk trafik både från och till Sverige. Det blir då ännu mer angeläget att samma regler gäller beträffande trafikonykterhet både före och efter gränspassagen.

I Sverige tillsattes i början av 1966 en utredning angående lagstiftningen om trafikonykterhetsbrott, i vilken Danmark, Finland och Norge har utsett observatörer. Detta utredningsarbete förefaller upplagt på lång sikt. Mot bl. a. den tidigare anförda bakgrunden är det angeläget, att utredningsarbetet snart kan avslutas och omsättas i lagstiftning i alla nordiska länder. Under återopande av vad som anförts vill jag ställa följande fråga till samtliga regeringar: Vad göres inom regeringarna för att påskynda pågående utredningsarbete i syfte att snarast möjligt få fram enhetliga nordiska bestämmelser om trafikonykterhet?

Edellä olevan perusteella esitän kaikkien pohjoismaiden hallitusten vastata-vaksi seuraavan kysymyksen: Mitä hallitukset ovat tehneet kiirehtiäkseen sitä tutkinusta, jonka tarkoituksena on pyrkiä ja päästä pohjoismaissa mahdollisimman pikaisesti yhdenmukaisiin määräyksiin ns. rattijuoppoustapauksissa?

Statsrådet Kling, Sverige: Herr president! Eftersom Sverige är koordinerande land när det gäller den rekommendation som behandlas under punkt 16 på dagordningen, ber jag att på samtliga regeringarnas vägnar få besvara den framställda frågan.

Det förhåller sig så att de nordiska ländernas nuvarande lagstiftning på detta område uppvisar stora inbördes skilljaktigheter. Önskemålen om en enhetlig lagstiftning torde kunna förverkligas endast successivt och på lång sikt. Justitieministrarna i de nordiska länderna anser därför att tiden ännu inte är inne för att tillsätta en gemensam nordisk kommitté med uppgift att försöka harmonisera de nordiska ländernas trafiknykterhetslagstiftning.

Såsom herr Hara påpekade, tillsattes i Sverige i början av år 1966 en kommitté för utredning angående lagstiftningen om trafikonykterhetsbrott. Detta utredningsarbete inriktas på en re-

¹ Frågan tryckt s. 1988.

form som inte bara motsvarar svenska önskemål utan även så långt som möjligt utgör en etapp på vägen mot förverkligandet av de nordiska strävandena till en enhetlig lagstiftning.

Arbetet skall enligt direktiven bedrivas i nära samverkan med representanter för övriga nordiska länder. Danmark, Finland och Norge har numera utsett var sin observatör att följa den svenska kommitténs arbete.

Det är för tidigt att nu yttra sig om när detta svenska utredningsarbete kan beräknas resultera i något konkret förslag. Kommitténs arbete bedrivs så snabbt som omständigheterna medger, och jag tror inte att det behövs några särskilda åtgärder från regeringshåll för att påskynda arbetet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att sakens behandling fortsätter i juridiska utskottet.

17

D 1967/29/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

Fråga om fiskeriutbildning i Norden¹

Normann, Danmark: Som det vil huskas, hr. præsident, meddeltes det på sidste session, at der var nedsat en norsk komité til at foretage undersøgelser og overvejelser af mulighederne for en højere fiskeriuddannelse, en uddannelse, som man i henhold til rekommendationen tænkte sig henlagt til Norge. Det havde jo vist sig vanskeligt at behandle sagen på det forberedende stadium i noget fællesnordisk organ, dels fordi forudsætningerne var så forskellige, dels fordi der i flere af vore lande var for få fiskere, for få udøvende fiskere til at en sådan undervisning kunne etableres på national basis. Man var langt længst fremme i Norge, når talen var om fiskeriuddan-

nelse på højere niveau, og det var da naturligt, at Norge påtog sig at være koordinerende samtidig med at man overvejede sine egne planer om en sådan uddannelse. At denne uddannelsesmulighed eventuelt burde finde sted i Norge var som nævnt forudsat i den rekommendation, der vedtoges i Reykjavik som rekommendation nr. 29/1965, og mit spørgsmål til den høje norske regering lyder da således:

»Hvilke foranstaltninger agter regeringen at træffe for at muliggøre, at de fællesnordiske overvejelser angående en højere nordisk fiskeriuddannelse i overensstemmelse med rek. 29/1965, skal kunne indledes så snart som muligt?»

Det må jo nu forudsættes, at spørgsmålet ikke kan viderebehandles, før de norske overvejelser er afsluttet, og jeg har derfor ment, at det kunne have en aktuel interesse at høre, hvor langt sagen hidtil er avanceret.

Statsminister Borten, Norge: Den norske regering oppnevnte den 12. februar 1965 en komité til å utrede spørsmålet om en høyere fiskeriundervisning i Norge. Det var forutsetningen at denne komité skulle avgi sin instilling før man tok opp forhandlinger mellom de nordiske land om opprettelse av en nordisk undervisnings- og forskningsinstitusjon for fiskeriene. Av flere grunner, som jeg her ikke skal komme inn på, har det dessverre, vil jeg si, tatt noe lengre tid enn forutsatt før denne komitéen har kunnet avgi sin innstilling. Når utredningen fra komitéen er avsluttet, vil imidlertid den norske regjering vurdere spørsmålet om å oppta drøftelser med de andre nordiske land om nordisk undervisning om forskning for fiskeriene. Dette gjelder viktige næringsinteresser, og den norske regjering legger som spørgeren stor vekt på å få saken vurdert på bredest mulig grunnlag så raskt som mulig.

¹ *Frågan tryckt s. 1998.*

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att sakens behandling fortsätter i kulturutskottet.

18

D 1967/12/1966/s: meddelanden om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan 1967 C 10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan

Fråga om Nordiska hälsovårdshögskolans utbyggnad¹

Løbak, Norge: Jeg har tillatt meg å stille den svenske regjering følgende spørsmål:

Hvilke planer foreligger for den videre utbygning av Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, spesielt med hensyn til lokalitetsspørsmålet?

Jeg vil få begrunne dette mitt spørsmål. Ved sitt sammentrede i 1953 drøftet Nordisk Råd spørsmålet om hvilke tiltak som skulle gjøres for å fremme syke- og helsepleien i de nordiske land, eventuelt i samarbeid mellom de nordiske land, for lettere å løse problemene. Det ble satt opp en liste over tiltak, og et av de første som ble satt opp, var Nordiska hälsovårdshögskolan. Dette spørsmål ble tatt opp på grunnlag av et medlemsforslag. Nordisk Råd vedtok i 1954 en rekommandasjon til regjeringene om samarbeid for å finne fram til et forslag om en løsning av dette spørsmål. I 1955 ble Sverige utpekt som det koordinerende land. Ved det sosialpolitiske utvalgs møter og senere møter i 1965 på högskolan i Göteborg har utvalget fremlagt en fyldig oversikt over arbeidsmåter og behov for skolens virksomhet. Det var allerede på det tidspunkt klart at det var lokalitetsspørsmålet, spørsmålet om rom og bekvemmeligheter for skolen, som var en primær hindring for at skolen kunne utvikle seg slik som Nordisk Råd i sine rekommandasjoner hadde uttalt ønske om.

¹ *Frågan tryckt s. 2055.*

Jeg vil gjerne understreke at den kursvirksomhet som hittill har vært drevet der, har vært særdeles vellykket. De deltakere som har vært der av de forskjellige kategorier helsepersonell på topp-plan, har alle sammen bare hatt godt å si om virksomheten der. Men det er en rekke kurs og det er en rekke grupper av ledende helsepersonell som gjerne vil komme inn der, men det har hittil ikke latt seg gjøre på grunn av at lokalitetsspørsmålet ikke er løst. Så vidt jeg forstår er driften av skolen et fellesanliggende, med utgiftene fordelt på samtlige nordiske land. Antallet elever fra de nordiske land tas inn etter en viss nøkkel, men lokalitetsspørsmålet skal løses av det koordinerende land, Sverige. Det er derfor jeg har tillatt meg å reise spørsmålet til den svenske regjering om hva man mener å gjøre, for å bringe klarhet i lokalitetsspørsmålet, som idag er en alvorlig hindring for at skolen kan bli det som Nordisk Råd har forutsatt den skal bli, og som det er stort saklig behov for også ut fra helsevårds og sykepleiens interesser i de nordiske land.

Statsrådet Aspling, Sverige: Herr president! Vid ett möte med de nordiska hälsovårdsministrarna i Saltsjöbaden i Sverige under fjolåret diskuterade vi den fortsatta verksamheten vid högskolan. Till grund för diskussionen låg en av högskolans styrelse upprättad promemoria i frågan. Något beslut om den fortsatta verksamheten fattades inte. Man enades emellertid om att ta ställning till det i promemorian framlagda programmet i samband med att högskolan erhöill sina nya lokaler.

Högskolan disponerar för närvarande cirka 190 kvadratmeter nettoyta inom den mikrobiologiska institutjonen i Göteborg, vartill kommer vissa föreläsnings- och seminarierum. Enligt av svenska regeringen godkänt byggnadsprogram kommer högskolan att inom den blivande byggnaden för hy-

gieniska institutionen vid Göteborgs universitet disponera 300 kvadratmeter nettoyta för institutionslokaler. Härutöver kommer högskolan att i sambruk med hygieninstitutionen disponera vissa undervisningslokaler. Projekteringen av ifrågavarande byggnadsföretag pågår.

Jag vill, herr president, tillägga att det är möjligt att hälsovårdshögskolan måste avträda sina nuvarande förhyrda lokaler innan nybyggnaden blir klar. Lämpliga ersättningsutrymmen kommer i så fall att kunna erbjudas skolan i andra lokaler i Göteborg till dess att nybyggnaden för hygieninstitutionen står färdig.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att sakens behandling fortsätter i socialpolitiska utskottet.

19

D 1967/26/1966/e: meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete

Besvarandet av den i anslutning till meddelandena ställda frågan framflyttades till påföljande dag kl. 13.30.

20

A 38/k: medlemsförslag om nordisk skolordning

Saken återförvisades till kulturutskottet.

21

D 1967/28/1966/k: meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden

Saken återförvisades till kulturutskottet.

22

Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» (Dokument 2)

Rapporten hänvisades till kulturutskottet.

Eino Sirén övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

23

Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1966 (Dokument 3)

Cassel, Sverige: Herr president! Ärade församling! Det nordiska samarbetet fortskrider i vardagslivet lugnt och stilla. Nästan omärkligt och utan all dramatik löses detaljfråga efter detaljfråga, som var för sig har ringa betydelse men där de gemensamma ställningstagandena tillsammans bildar den speciellt nordiska atmosfären. Undan för undan utsuddas gränserna mellan de nordiska folken. Allt detta är gott och väl. Det är på det sättet som en stabil, säker och för framtiden bestående byggnad måste uppföras. Men av och till i de nordiska folkens historia inträffar händelser som tvingar oss utöver det vardagliga, som fordrar ställningstaganden av betydande räckvidd, som kräver beslut av djupt allvarlig innebörd. Beslut som innebär offer av delintressen för att nå fram till det gemensamma.

Det är i sådana nordiska ödesstunder — herr president — som vi så ofta har svikit i det förgångna. De motstående krafterna har blivit oss övermäktiga.

Problemet är sannerligen inte enkelt. Det finns inga självklara patentröslöningar. De nordiska länderna har alla flera sidor, en vänd inåt mot nordiska grannar, den andra vänd utåt, mot öster, söder och väster. Var och en av oss ligger i sitt eget speciella kraftfält, där de komponenter som drar isär av och till blir starkare än de som drar inåt, mot den nordiska enheten.

Vi har misslyckats hittills när vi gett oss på de stora tingen. Det nordiska försvarsförbundet blev till ingenting och försöken till en nordisk tullunion sprack i Kungälv 1959.

Nu står vi som Peer Gynt vid nästa

korsväg och nu gäller det om vi lärt av våra tidigare misslyckanden. Det nordiska rådet, vi som fått förtroendet att företräda var och en sitt parlament har ett alldeles speciellt ansvar som vi inte kan springa ifrån, inte skjuta över till regeringarna. Vi måste ta initiativ, ta ledning och fatta beslut. Gör vi inte det, har vi svikit vår uppgift och förlorat vårt existensberättigande.

Men, ärade församling, vi står i dag starkare och på mycket fastare grund än någonsin. Nordisk enhet har framför allt tack vare EFTA blivit en realitet på det ekonomiska planet som knappast någon kunde drömma om. Därmed har vi fått den fasta förankring i verkligheten som vi tidigare saknade och därmed har nordiska enhetssträvanden blivit på ett helt annat sätt respekterade även av det praktiska livets män. Det är inte längre bara en tummelplats för poeter och drömmare.

Det avgörande problem, som vi vid denna session måste gripa oss an med är att lösa, eller åtminstone börja lösa frågan om möjligheterna för de nordiska staterna att hålla ihop och samverka inför kommande förhandlingar med EEC.

Jag skall inte gå in i några detaljer nu. Problemet kommer att debatteras ingående i det ekonomiska utskottet om några dagar och kommer sedan upp till överläggning i plenum. Men låt mig bara, herr president, understyrka att det här ingalunda är fråga om självklarheter eller om att stora mål kan uppnås utan stora uppoffringar.

Vi har alla inför dessa förhandlingar var sitt specifika utgångsläge, olika struktur hos vårt näringsliv, olika riktningar på våra handelsvägar och till sist, men inte minst komplicerande, olika utrikespolitisk status. Finlands och Sveriges speciella ställning som neutrala länder fordrar särskilda hänsyn.

Vårt problem är att övervinna alla de krafter som här drar isär för att skapa enheten. Den uppgiften är svår, men den måste lösas och lösas *nu*. Att skjuta saken på framtiden, som är det

bekvämaste sättet att komma undan ett ställningstagande, betyder att man väljer att komma för sent.

Låter vi detta tillfälle gå oss ur händerna har ett nytt stort misslyckande lagts till de föregående misslyckanden vi haft att registrera i vår historia. Då kan den olyckan inträffa som i grunden skulle förstöra allt det nordiska samarbete, som så tålmodigt har byggts upp, nämligen att en skarp tullgräns skulle kunna komma att skära tvärs igenom Norden. Detta, ärade församling, *får* inte inträffa.

Men låt oss inte bara se till svårigheter. Låt oss vända blicken mot utsikterna till framgång och möjligheten att åstadkomma stora ting.

Sammanslutna till en enhet är de nordiska länderna en högst respektabel ekonomisk faktor, större kunder till EEC än USA och betydligt större än England. Stora kunder och starka ekonomiska enheter brukar bli väl bemötta, och de gemensamma förhandlingarna i Kennedyrondan visar klart vilken skillnad som har inträffat sedan det ögonblick vi beslöt oss för att hålla ihop. Vi står inte längre med hatten i hand långt bort i väntrummet. Denna världens stora söker tvärtom efter tillfälle att få kontakta oss. Jag är övertygad om att erfarenheterna av dessa förhandlingar bör utnyttjas för att gå vidare för att bygga upp ett starkt gemensamt förhandlingsinstrument, och för att klart och entydigt demonstrera för all världen att de nordiska staterna i dessa ting obrottsligen, lojalt och fast kommer att stå vid varandras sida och kämpa skuldra vid skuldra. Varje försök — och sådana kommer inte att saknas — att sätta in kilar mellan oss eller att locka någon av oss ur gemenskapen genom att bjuda speciella villkor skall vara dömt att misslyckas. Ett första steg i den riktningen vore att omgående bilda en gemensam arbetsgrupp av de nordiska sändebud som ackrediterats hos EEC:s kommission i Bryssel. Detta samarbete kunde utformas efter mönster som brukats i Genève inför Kennedyrondan.

Herr president! Jag skall stanna vid dessa reflexioner som endast haft till syfte att peka på två ting. För det första på den historiska vikten av de beslut vi har att träffa i den centrala fråga som kommer upp på den nu inledda sessionen i Helsingfors och för det andra på betydelsen av att vi koncentrerar hela vår viljestyrka på att lösa den frågan i en anda av nordisk gemenskap.

Undervisningsminister **Oittinen**, Finland: Herr president! Ärade rådsmedlemmar! Denna session, tredje i ordningen i Helsingfors, är i två avseenden för Finlands vidkommande mycket betydelsefull. Den inträffar vid en tidpunkt då tio år förflutit sedan Finland första gången fungerade som värdland för Nordiska rådet. Sessionen infaller också under det år då Finland firar sin femtioåriga självständighet. Vi ser i denna session en händelse, som inte endast ger glans åt vårt jubileumsår utan också är ägnat att ytterligare förstärka det nordiska samarbetet och den nordiska samhörighetskänslan, vilka är sa ytterst viktiga för vart kulturliv och var utveckling.

Samtidigt som jag till denna session frambär Finlands regerings hälsning, önskar jag Nordiska rådet framgång, när det gäller att lösa de problem som står på saklistan. På finska regeringens vägnar ber jag att få beröra några aktuella och för oss särskilt viktiga frågor.

Av de många frågor av kulturpolitiskt intresse, som kommer att behandlas, ber jag att speciellt få rikta uppmärksamheten på medlemsförslaget om en gemensam nordisk skolform. För Finlands del vill jag blott i korthet ge ett sammandrag av det skede, i vilket vår egen skolreform nu befinner sig och speciellt om hur denna finländska reform ansluter sig till de allmänna nordiska ställningarna på skolväsendets område. Det till vår grundskolereform sig hänförande planerings- och förberedelsearbetet har nu hunnit så långt, att

regeringen snart kommer att avlåta proposition till riksdagen om stiftande av lag rörande grunderna för skolsystemet. Denna lag är avsedd att utgöra utgångspunkten för realiserandet av en grundskola av enhetskoletyp. Enligt detta kommer den nuvarande egentliga folkskolan, medborgarskolan samt mellanskolan att förenas till en gemensam nioårig grundskola för allmän grundfostran. Den nuvarande åttaåriga läroplikten förlängs alltså med ett år. På lagstadiet i grundskolan, som omfattar de sex första klasserna, är undervisningen av samtliga elever i huvudsak ensartad och differentieringen av undervisningen sker med undantag för special- och litteraturundervisningen inom klassens ram. Studiet av det första främmande språket vidtar redan i tredje klassen. På lagstadiet är det i huvudsak klasslärarna, som svarar för undervisningen, men i klasserna tre till sex är det möjligt att använda ämneslärare, närmast för undervisning i modersmålet, främmande språk och matematik. Lågstadieklasserna, från ett till sex, utgör i första hand blott en pedagogisk grundkurs och inom denna skolas distrikts ram kan man göra lågstadiets organisation smidig och erbjuda de bästa möjliga arbetsmöjligheter, dock så, att inte transporten av eleverna, som orsakas av trakternas koncentration, blir alltför betungande för eleverna.

Beträffande högstadiet innebär tendenserna i propositionen ett uppgivande av tanken om linjedelning, medan man i stället differentierar undervisningen på basen av kurs- och ämnesval. Med andra ord, på grundskolans högstadium, som omfattar klasserna 7 till 9 får alla elever undervisning både i gemensamma ämnen som i lärokurser som kan vara av olika omfattning och i valbara ämnen. Enligt ett preliminärt kommittéförslag och studieprogram för kvällsskolans försöksskolor, sköts undervisningen i matematik, ett främmande och det andra inhemska språket samt eventuellt också i moders-

målet, ävensom i fysik och kemi i högst tre särskilda nivågrupper, av vilka eleven väljer en. I övriga ämnen sker differentiering inom lektionens ram. Utöver de gemensamma ämnena, som omfattar från 26—28 veckotimmar, kan eleven invälja i sitt läroprogram från 6—9 veckotimmar valbara ämnen, varvid elevens färdighet och veckan kan uppgå till högst 35 timmar per vecka på högstadiet. Vid behov skall special- och stödundervisning kunna anordnas. Svaret för valet av elevens studieprogram på klass 7 faller främst på målsman, som i valet bör stödas av skolan. Man må dock lägga märke till, att skolan vid behov kan ändra ett påbörjat studieprogram om det är nödvändigt med hänsyn till elevens studieförutsättningar. Eleven bör dock få pröva på att studera en del av det studieprogram han valt. Man strävar till att skapa så stora grundskoledistrikt, att högstadiet kommer att omfatta en serie av minst tre parallellklasser.

Då man jämför de pedagogiska planerna i vår blivande grundskola med skolsystemet i de andra nordiska länderna, finner man närmast en del gemensamma drag, som torde ge en viss utgångspunkt för en viss samnordisk skolpolitisk linje. Strävan att förlänga läropliktstiden närmast till 9 år, en övergång till grundskolesystem av enhetsskoletyp, en uppbyggnad av grundskolans undervisningssystem, så att det är möjligast enhetligt och till sitt innehåll allmänbildande, inledande av undervisning till det främmande språket, engelskan, i ett tidigt skede, en smidig differentiering på grundskolans högstadium med att så mycket som möjligt taga i beaktande även anlag och intressen och vilken närmast baserar sig på kurs- och ämnesval.

Språkundervisningen i grundskolan hos oss är en synnerligen viktig och central fråga med hänsyn till vårt språk och politiska läge och på grund av grundskolans pedagogiska uppbyggnad. Å ena sidan bör man beakta, att grundskolan som läropliktsskola bör vara re-

lativt homogen i hela landet. Och å andra sidan är fordringarna beträffande språkundervisningen i viss mån olika för finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningsgruppen. Av dessa skäl har man kommit till ett sådant förslag, att samtliga elever skulle i princip undervisas i engelska som alltså skulle vara ett för alla elever gemensamt ämne redan från lägstadiet, men att det i den svenskspråkiga grundskolan vore tillåtet att ge undervisning i finska i stället för engelska. I stora kommuner, som omfattar över 20 000 invånare, kunde man som ett för alla elever gemensamt ämne i undervisningsplanen inrymma såväl engelska som det andra inhemska språket sålunda, att en del av eleverna undervisas i engelska och andra i det andra inhemska språket. Mer än ett obligatoriskt främmande språk borde man ej ha i grundskolan emedan studiet av flera språk för många elever är svårt och ägnat att väsentligt försvaga genomförandet av grundskolans undervisningsmål.

Grundskolans läroplanskommitté har föreslagit inledandet av ett experiment enligt vilket undervisningen av det andra främmande språket vidtar redan i klass 5. Det förslaget skulle möjliggöra att åtminstone i svenskspråkiga grundskolor inleda studiet av engelska i klass 1. Av speciell anledning kan elev befrias från undervisning i språk, varvid man i mån av möjlighet bör anordna undervisning i ett annat ämne. Enligt det förslag som avgivits av läroplanskommittén skulle dylik befrielse ges först efter klass 7, varvid man bör utnyttja de möjligheter nivågrupperingen på högstadiet erbjuder sådana svaga elever. På grundskolans högstadium har eleven som ett valbart ämne det av de nämnda språken, alltså engelska och det andra inhemska språket, i vilket han icke åtnjutit undervisning på lägstadiet. Då det åtminstone tills vidare torde sättas som villkor för vinnande av inträde till gymnasiet, att eleven haft två främmande språk, innebär det att en ganska stor del, kanske hälften

av årskullen, kommer att studera svenska som valbart ämne. Då därtill lägges sådana elever, som i stora bostättningsområden kommer att läsa svenska som ett gemensamt ämne, är någon nämnvärd minskning av det antal elever, som läser svenska, icke att emotse. Det finns således inte befogad anledning att påstå, att svenska språkets ställning i vår undervisning skulle nämnvärt försvagas. Engelskans ställning som första språk kan icke ifrågasättas, vilket ju redan framgår av de andra nordiska ländernas val. Engelskan har dessutom blivit det mest gynnade språket i våra folkskolor i dag. Att svenska blir det ovillkorligen första valbara språket på högstadiet är ett bevis för regeringens vilja att stärka såväl det andra inhemska språkets ställning som Finlands fortsatta medverkan i nordiskt samarbete.

Till skolverksamhetens område hör även ett medlemsförslag som gäller ett mer speciellt problem än frågan om skolsystemet, men trots det är lika intressant och viktigt. Jag avser härmed förslaget om ordnandet av undervisning åt de i Sverige befintliga finnarna. Trots att på detta område under de senaste åren inletts samarbete mellan Finlands och Sveriges skolmyndigheter, anser jag det vara en utomordentligt viktig sak att ärendet upptas till behandling i Nordiska rådet. Det är ägnat att understryka frågans nordiska karaktär, och dess betydelse för det nordiska samarbetet. Då man skapat en gemensam nordisk arbetsmarknad och ett gemensamt socialvårdssystem att sköta den, bör man även uppmärksamma den rörliga arbetskraftens behov av kulturtjänster. Framför allt bör sådana skolmöjligheter ordnas att bristande språkkunskaper inte försvagar tillgodogörandet av undervisning.

Av andra frågor som skall behandlas vid sessionen är trafikfrågorna bland de viktigaste. De internationella trafikförbindelserna har på ett avgörande sätt förbättrats under den tid Nordiska rådet har verkat. Utvecklingen har va-

rit synnerligen kraftigt beträffande landsvägs- och bilfärjetrafiken. Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa och den europeiska kommunikationsministerkonferensen har strävat att befrämja denna gynnsamma tendens genom att skapa gemensamma stadganden för den europeiska trafiken samt genom att utveckla trafiksäkerhetsarbetet, koordinering av investeringar, finansieringsfrågor samt övriga program och principer så att de kan godkännas av så många stater som möjligt. De nordiska länderna bildar också ur trafiksynpunkt en sådan helhet, att det bör skapas enhetliga åtgärder och ett gemensamt nordiskt förfaringsätt.

Den av de nordiska regeringarna tillsatta nordiska vägtrafikkommittén har redan åstadkommit synliga resultat, ty dess betänkande och förslag rörande anordnandet av vägtrafikmärken och vägtrafikstadganden är färdiga. Detta innebär ett allt längre gående förenhetligande av de stadganden som reglerar trafiken. Kommitténs arbete fortsätter ännu med beaktande av den allmänna internationella utvecklingen. Ur Finlands synpunkt utgör utvecklandet av bil- och tåg-färjeförbindelserna ett synnerligen viktigt mål inom ramen för det nordiska trafiksamarbetet. Finlands trafikförbindelser med de övriga nordiska länderna förkortas och förbättras och transportkostnaderna sjunker på ett sätt som befrämjar den internationella trafiken och handeln.

Beträffande den yrkesmässiga landsvägstrafiken är det viktigt att den internationella trafiken får växa utan onödiga restriktioner. De nordiska länderna har härvidlag varit föregångsland, ty redan år 1958 undertecknades det nordiska vägtrafikavtalet. Enligt detta avtal bildar de nordiska länderna ett enhetligt trafikområde, inom vilket yrkesmässig trafik fritt kan utövas mellan hemlandet och de övriga nordiska länderna.

Utöver det nordiska vägtrafikavtalet har man väckt frågan om behovet av en

gemensam koncessionspolitik när det gäller ett lands interna trafik. De olika ländernas interna trafikverksamhet ansluter sig dock endast indirekt till den internationella trafiken, varför möjligheterna att utjämna de olikheter som så småningom uppstått i den interna trafiken inte är lika gynnsamma som att avlägsna begränsningarna inom den internationella trafiken.

I Finland har den lastbilstrafikkommitté, som undersökt regleringen av den yrkesmässiga lastbilstrafiken, ansett, att en fortsatt reglering av den programmerade lastbilstrafiken är nödvändig för att transporterna skall ske till så låga kostnader som möjligt och samtidigt en så pålitlig och högklassig service som möjligt skall kunna tryggas.

Beträffande socialpolitiken här i vårt land har under senaste tiden ägnats uppmärksamhet åt pensionsskyddet. För närvarande överväger man bl. a. en statlig familjepension samt ett särskilt företagarepensionssystem. Liknande reformer är aktuella i de andra nordiska länderna och senast har man i Norge fattat en helt ny folkpensionslag från början av detta år. Som en konsekvens av dessa reformer har man nyligen tvingats företaga ändringar i det nordiska socialskyddsavtalet av år 1955. Och nya ändringar förbereds för närvarande. Det vore också önskvärt att detta avtal, som utgör den praktiska grundvalen för våra sociala förhållanden, kunde till behövliga delar kompletteras, fortbestå och utvecklas.

Nordiska rådet har under många år dryftat den omfattande frågan om förenhetligande av den nordiska sociallagstiftningen. I anslutning härtill har rådet redan godkänt vissa rekommendationer, vilka för närvarande behandlas av regeringen. Frågor som närmast berör förenhetligandet av lagstiftningen angående socialförsäkring återfinnes också denna gång på rådets arbetsordning. Jag anser det vara viktigt att man vid förnyandet av sociallagstiftningen i största möjliga utsträckning fäster

uppmärksamhet vid rådets rekommendationer och vid att de olika nordiska ländernas lagstiftning på detta område fortsättningsvis förenhetligas på ett ändamålsenligt sätt.

Mina damer och herrar, sedan Nordiska rådets verksamhet allt mera stabiliserats är det skäl att konstatera den stora betydelse för det nordiska samarbetets konkreta utveckling. Parlamentens andel i det nordiska samarbetet har icke endast varit en principiellt riktningsgivande och stimulerande verksamhet, den har även bidragit till lösningen av framför allt praktiska frågor, också många gånger i sådana fall, då nationella eller andra särintressen kommit i vägen för gemensamma nordiska strävanden. Denna verksamhet tillönskas den bästa framgång.

Stats- och udenrigsminister Krag, Danmark: Hr. formand. Nordisk Råds 15. session finder sted i en betydningsfuld fase i det europæiske samarbejde. Denne fase er præget af håb og forventning om, at Europaproblemerne nu er ved at nærme sig en løsning. Risikoen for at de europæiske samarbejdsbestræbelser heller ikke denne gang krones med held findes vel stadig, men denne risiko må vurderes som mindre nu end på noget tidspunkt siden 1963. Det må under forudsætning af, at Norden bevarer de frie samhandelsvilkår som fire af de fem nordiske lande har opnået indbyrdes, være en fælles nordisk interesse, at de europæiske forhandlinger, der mislykkedes i 1963, denne gang ender med et positivt resultat af historisk rækkevidde.

Jeg tror, det er nyttigt, at vi netop i denne situation får en indgående drøftelse på nordisk plan om markedsproblemerne.

Vi afventer alle de konklusioner, den britiske regering vil drage af premierminister Wilsons og udenrigsminister Browns sonderingsrejser til de 6 europæiske hovedstæder. Vi håber, at resultatet vil blive, at Storbritannien i nær fremtid vil optage forhandlinger

med EEC, Det europæiske økonomiske Fællesskab, om medlemskab. Vi tror, at sådanne forhandlinger kan blive indledningen til den brede europæiske markedsløsning, som vi ikke mindst fra dansk side nærer et brændende ønske om. Ved en udvidelse af det nuværende Fællesmarked med Storbritannien, med de nordiske lande — under varierende former — og med de øvrige EFTA-lande vil Norden yde sit bidrag til det europæiske samarbejde, uden at båndene mellem vore folk eller vore erhverv svækkes. Det må fortsat være et grundsynspunkt, at Norden hverken vil isolere sig fra det øvrige Europa eller svigte vor egen indre samhørighed.

Det stadig snævrere økonomiske samkvem mellem de nordiske lande er et klart vidnesbyrd om vore muligheder. Der er særlig i de senere år fortrinsvis gennem EFTA nået resultater, som ingen af os ønsker at opgive. Senest har Kennedy-runden vist betydningen af nordisk fælles optræden udadtil. Karakteren af dette samarbejde kan blive en inspiration for fremtiden.

Vi ved alle, at der er forskelle i de økonomiske og politiske forudsætninger for de enkelte nordiske landes deltagelse i det brede samarbejde i Europa. Målet må imidlertid være, at de nordiske lande samarbejder med henblik på at finde en løsning, som på én gang sikrer, at alle de nordiske lande i så høj grad som muligt opnår fordelene af et bredt europæisk samarbejde, samtidig med at de fordele, som er opnået i vort eget samarbejde, bevares. Jeg ser ikke noget principielt til hinder for, at et sådant resultat kan opnås, men det kræver, at viljen til at mødes er til stede hos alle parter. De drøftelser, som skal finde sted under Nordisk Råds 15. session, bør give et positivt bidrag til den afklaring af synspunkterne, som er nødvendig for, at de nordiske lande — ikke mindst inden for EFTA — kan give deres bedst mulige støtte til de britiske bestræbelser over for EEC, over for Fællesmarkedet.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at komme ind på nogle andre nordiske problemer, der er til behandling på denne session.

Lad mig i første række nævne spørgsmålet om Øresundsregionens fremtid.

Det er en selvklar nordisk interesse at fremme udbygningen af Øresundsregionen; den har alle muligheder for at blive et betydeligt kraftcentrum i Nordeuropa. Det er derfor en meget vigtig opgave at foretage en koordineret planlægning af dette områdes udvikling, først og fremmest mellem Danmark og Sverige, men også Norge og Finland bør være med i denne planlægning, der også har betydning for disse lande. Vigtige detaljer i denne planlægning er etablering af faste trafikforbindelser over Øresund og spørgsmålet om placeringen af stor-lufthavnen; det er mit håb, at det tidspunkt snart vil være inde, hvor der kan træffes principbeslutninger om disse spørgsmål. For Danmark, der står over for meget store investeringsopgaver på trafikområdet, må spørgsmålet om etablering af andre danske broforbindelser, specielt en bro over Storebælt, indgå i overvejelserne om den prioritet, man kan give de enkelte opgaver.

Det er ingen hemmelighed, at vi i Danmark betragter København—Malmö linjen som den rette løsning for den faste forbindelse, og at vi vil foretrække Saltholm som base for storlufthavnen, hvis det er teknisk muligt.

Samarbejdsformerne inden for Nordisk Råds rammer er undergået en stadig udbygning, man kunne sige raffinering. I den forbindelse er der særlig grund til at pege på den nyskabelse i vort samarbejde, som nu prøves for første gang under denne session: det nordiske spørgeinstitut. Jeg tror, man kan vente sig meget af denne adgang, der hermed indføres for parlamentarikere til at rette spørgsmål til medlemmer af regeringer fra andre lande og for disse regeringer til direkte over for vedkommende spørger at gøre rede for

deres synspunkter. Hvis spørgeproceduren udnyttes rigtigt, tror jeg den kan blive et godt bidrag til den alsidige belysning af problemerne, som er selve kernen i den parlamentariske debat. Jeg håber, at Nordisk Råds medlemmer vil vise sig i besiddelse af stor spørgelyst!

Også på det tekniske administrative plan synes jeg, at vi kan notere et fremskridt for det nordiske samarbejde. Jeg tænker på kontaktmandsordningen, som har vist sig at være en levende inspiration, en levende impuls for de organer og enkeltpersoner, som i hvert af de nordiske landes forskellige ministerier og styrelser har med de nordiske spørgsmål at gøre.

Til sidst skal jeg tillade mig at gøre nogle bemærkninger om en sag, som i særlig høj grad ligger den danske regering på sinde. Det er spørgsmålet om færøsk repræsentation i Nordisk Råd. Jeg tror, at det vil være bekendt, at der i det færøske folk består en stor og levende interesse for nordisk samarbejde. Det færøske folk er det sjette nordiske folk, og der består et naturligt ønske i den færøske befolkning om at få lejlighed til at deltage på lige fod med de andre nordiske folk i Nordisk Råds arbejde. Der er på Færøerne i årene efter krigen sket en rivende vækst og udvikling. Det lille samfund i Nordatlanten er blevet et moderne velfungerende samfund på linje med det øvrige Norden. Færøerne har et naturligt behov for at deltage i Nordisk Råds arbejde, og Færøerne vil kunne yde et konstruktivt bidrag til arbejdet i Nordisk Råd, ikke mindst inden for det erhverv, der er Færøernes altdominerende hovederhverv, fiskeriet.

Det er på denne baggrund, at den danske regering til denne session stiller forslag om, at Færøerne repræsenteres i Nordisk Råd. Hertil skal føjes nogle afgørende bemærkninger om den særlige færøske styreform, der danner den institutionelle baggrund for, at Færøerne bør repræsenteres selvstændigt.

Færøernes hjemmestyreordning af

1948 giver de færøske myndigheder adgang til at overtage en række områder som særanligger med den virkning, at den lovgivende myndighed overgår til Færøernes folkevalgte forsamling, lagtinget, og administrationen til den af lagtinget valgte administration, landsstyret. Hjemmestyret har allerede overtaget betydelige områder som særanligger, det gælder næringslivet, det gælder trafikvæsenet, skatter og afgifter, kulturelle anligger og dele af undervisningsvæsenet, og hjemmestyret kan ved ensidig erklæring yderligere overtage f. eks. socialvæsenet, sundhedsvæsenet og resten af undervisningsvæsenet. Den danske regering har derfor lige siden oprettelsen af Nordisk Råd forelagt alle spørgsmål om nordisk samarbejde, herunder forslag til rådet og rekommandationer, der berører færøske forhold, for det færøske hjemmestyre for derved at inddrage Færøerne i det nordiske samarbejde. Med samme formål har det danske folketing til sessionerne i 1958—64 og i 1966 valgt en af de færøske folketingsmænd til medlem af rådet, medens en færøsk folketingsmand i 1965 deltog i sessionen som suppleant.

Denne form for deltagelse i samarbejdet har imidlertid ikke været tilfredsstillende for hjemmestyret, som gennem de senere år har tilkendegivet en stærk og stadig voksende interesse i at deltage direkte i rådets arbejde. Dette gælder især, når rådet har behandlet næringsproblemer af betydning for det færøske samfund. Færøernes lagting vedtog i 1966 en anmodning om, at lagtinget og landsstyret nu får direkte repræsentation i Nordisk Råd.

Det er den danske regerings opfattelse, at der i alle de nordiske lande må være et ønske om, at Færøerne bliver fuldstændigt inddraget i det nordiske samarbejde i den forstand, at Nordisk Råds rekommandationer bliver gennemført på Færøerne, også når det drejer sig om færøske særanligger. Modstykket hertil er imidlertid, at

Færøernes lagting og landsstyre får lejlighed til direkte at gøre deres synspunkter gældende under alle faser af sagernes behandling og selv kan indbringe sager for Nordisk Råd.

Den danske regering må derfor foreslå, at der gennem en ændring af rådets vedtægter åbnes mulighed for, at Færøerne bliver egentligt medlem af Nordisk Råd, således at Færøernes lagting kan vælge sin egen delegation, og Færøernes landsstyre udpege sine repræsentanter hertil. Nordisk Råds vedtægt bestemmer, at der blandt de valgte medlemmer i hver delegation skal være repræsentation for de forskellige politiske opfattelser, og i overensstemmelse hermed bør lagtinget være repræsenteret ved to medlemmer.

Den danske regering lægger afgørende vægt på, at spørgsmålet om Færøernes optagelse i Nordisk Råd nu finder en tilfredsstillende løsning. Jeg skal derfor anbefale forslaget til hurtig og velvillig behandling i rådet og i det udvalg, formentlig det juridiske udvalg, hvortil jeg forstår der er mulighed for at forslaget vil blive henvist.

Bratteli, Norge: Får jeg først knytte et par merknader til siste del av statsminister Krag's foredrag. Jeg går ut fra at vi alle er interessert i en best mulig kontakt mellom alle folkegrupper i Norden. Imidlertid vet vi at Nordisk Råd ikke selv vedtar sine vedtekter. En eventuell endring av Rådets vedtekter krever derfor selvstendig vedtak i hvert enkelt av de fem medlemslands nasjonalforsamlinger. Det sier seg da selv at en slik sak må forberedes meget omhyggelig for at man kan finne fram til et standpunkt som alle de fem land og deres nasjonalforsamlinger kan akseptere.

Jeg tror for min del at denne forbedelse må skje ved direkte kontakter mellom landene ved deres regjeringer, og da særlig ved kontakter mellom de nærmest berørte og interesserte regjeringer. Jeg skal for min del i dag ikke gå nærmere inn på denne sak, jeg tror

nemlig det ville være uheldig om en gjennom en mindre forberedt debatt her i dag eventuelt skulle låse seg fast i ikke-koordinerte standpunkter i denne sak, og en mangel på koordinasjon ville da føre til at saken likevel ikke ble løst. Jeg tror det riktige her må være at en gjennom den kontakt regjeringene ved sine administrasjoner har, søker fram til en slik koordinering og saksforberedelse. Jeg tror vi på den måten kan finne fram til en løsning av spørsmålet om Færøernes stilling til Nordisk Råd.

I de senere års nordiske møter har interessen i stigende grad kommet til å kretse om den utvikling som finner sted i Europa. Dette er naturlig — det bygger på en riktig forståelse av at også Nordens framtid vil bli bestemt av det som kommer til å skje videre i vår verdensdel.

De forskjellige lands sikkerhetspolitiske hovedlinjer har gjennom lengre tid stort sett vært fastlagt, og derfor i mindre utstrekning gjenstand for diskusjon. Interessen har derfor kommet til å samle seg om økonomien og markedsutviklingen — om Fellesmarkedet og Frihandelsforbundet, EFTA, om samarbeid og splittelse i Europa.

Dette er store og livsviktige saker. Likevel tror jeg det er riktig å plassere også dem i et helhetsbilde av Europas situasjon og framtid. Jeg vil ta utgangspunkt i to hovedtrekk i dette bilde.

Det aller viktigste trekk er den mørke bakgrunn som avtegnes ved at vi i dette århundre har hatt to ødeleggende verdenskriger som har hatt sin utspring i motsetninger mellom de europeiske nasjoner. Både de som nå lever i Europa og folkene utenfor Europa har rett til å kreve at de europeiske nasjoner i dag og i framtiden organiserer sitt samliv på en slik måte at historien ikke gjentar seg. For de europeiske nasjoner er ikke noen oppgave større og ikke noe ansvar tyngre enn dette å organisere et framtidig fredelig samliv mellom nasjonene i denne krigsherjede verdensdel. Også de små nordiske land

har sin del av denne oppgave og dette ansvar.

Det andre hovedtrekket jeg vil nevne bærer mot den samme konklusjon. Jeg tenker på hele den moderne vitenskapelige og teknologiske utviklingen som også Europa og Norden tar del i. Denne utviklingen som åpner så veldige muligheter setter i dag inn et voldsomt press mot økonomiske grenser og markedsordninger som har sine røtter i fortiden, men som så åpenbart er for trangt i en ny tid og i fremtiden. Denne tendensen understrekes spesielt av de moderne kommunikasjonene med deres veldig økende muligheter for økonomisk og menneskelig samkvem mellom nasjoner som før levde fjernt fra hverandre. La meg i sammenheng også nevne den nye kontakt som er skapt med radioens og televisjonens daglige utveksling av informasjoner mellom alle deler av verden.

Nölende og ofte motvillig går de europeiske folk inn i disse vår tids realiteter. De krefter som er utløst er så sterke at de klart former visse grunnleggende utviklingstendenser. De fører til forpliktende samarbeid i regionale organisasjoner. I markedsspørsmålene har de i Vest-Europa hittil ført til EEC og EFTA. Hver på sitt geografiske område representerer begge disse store organisasjoner framskritt fra de forhold som var før dem. Samtidig presenteres oss Europas store økonomiske problem: splittelsen i to atskilte markedsområder. Den aktuelle hovedoppgave er å overvinne denne splittelsen.

I dette arbeid vil det ikke tjene noen interesse om en søker å svekke det som hittil er bygget ut av det europeiske fellesmarkedet. Denne organisasjonen er under alle omstendigheter en av hjørnesteinene i et nytt og fredelig Europa. Det er grunn til spesielt å peke på at Fellesmarkedet i dag infiltrerer i et vidtgående samarbeid og gjensidig avhengighetsforhold de gamle krigsmotstandere Tyskland og Frankrike. Ikke noen berettiget interesse i eller utenfor Europa kan være tjent med det

om dette fellesskap skulle falle fra hverandre igjen. Tvertimot er vi alle interesserte i at dette fellesskapet vokser seg sterkere.

Men vi er på den annen side ikke interesserte i en varig splittelse i Europa. Derfor hilste de fleste det med tilfredshet da Storbritannias regjering i samarbeid med de andre EFTA-land gjorde opptak til nye forhandlinger med Fellesmarkedet. Det er til i dag ikke skapt klarhet over hva det britiske tiltaket vil føre til på kort sikt. Uansett hvilken tid en må regne med, er vi her imidlertid stillet overfor oppgaver som må løses — før eller siden, og jo før dess bedre.

Som situasjonen ligger an, må det være en oppgave også for de nordiske land gjennom alle sine kontakter rundt i Europa å støtte opp om det britiske utspill til nye forhandlinger. Og samtidig bør vi være klare over at dette er en sak som ikke forsvinner fra dagsordenen om det første framstøt ikke skulle føre fram, eller om det skulle ta noe lengre tid før en løsning blir funnet.

Det kan her være grunn til å peke på at en varig økonomisk splittelse i Vest-Europa vil være en stor ulempe ikke bare for de land som i dag er medlemmer av Frihandelsforbundet, EFTA. En fastlåst splittelse vil så vel i de nærmeste år som i fremtiden være til like stor ulempe for de land som er med i Fellesmarkedet. Det dreier seg her om et gjensidig avhengighetsforhold og ikke et ensidig avhengighetsforhold. Norden alene er i dag som paktet en viktigere handelspartner for Fellesmarkedet enn f. eks. De forente stater.

EFTA er derfor ikke noen mislykket tigger som banker på EEC's dør. Vi kan arbeide med denne saken i klar bevissthet om at den gjelder vitale interesser for landene så vel i Fellesmarkedet som i Frihandelsforbundet. Og er det store flertall av vesteuropeiske stater fast besluttet på at splittelsen må overvinnnes, så vil den en dag bli overvunnet.

For ordens skyld vil jeg understreke at Vest-Europa selv om det blir et marked aldri kan eller bør bli noe lukket område. Jeg tror heller ikke det vil være noen fare for det. Det vil være i Vest-Europas egen åpenbare interesse aktivt å utvikle vennskapelige økonomiske, politiske og kulturelle forbindelser med andre deler av verden. Det vil stadig gjelde forholdet til nasjonene på den andre siden av Atlanterhavet. Det gjelder å utvikle trygge former for fredelig samliv og samarbeid med Sovjetsamveldet og de østeuropeiske staterne. Og når det gjelder forholdet til de folkerike områdene i utviklingslandene, vil et tidsmessig organisert Vest-Europa kunne gjøre langt mer enn en splittet og desorganisert verdensdel kan gjøre.

De nordiske land bør da ikke være tilskuere til den omforming av Europa som nå er underveis. Vi må også gjøre oss opp en mening om hvilke mål som bør stilles for denne utvikling, og vi må også selv arbeide aktivt og energisk for å nå fram til en tidsmessig ordning av et fredens og samarbeidets Europa.

For meg står dette som en sak med langt videre betydning enn bare den rent økonomiske og handelspolitiske. Vest-Europa er stadig et område med store økonomiske og menneskelige ressurser. Både i og utenfor Europa kan en treffe folk som er tilbøyelig til å se på dette gamle kulturområde som noe der nok har en fargerik og broket fortid, men en lite lysende framtid. Jeg tror ikke det er noe grunnlag for en slik pessimistisk holdning.

Vest-Europas veldige ressurser gir dets nasjoner meget store framtidsmuligheter. Og denne rikdom gir oss også store plikter og et klart ansvar i forhold til verden omkring. Både av hensyn til seg selv og til resten av verden er det en oppgave for Vest-Europa å bygge ut et forpliktende regionalt samarbeid i former som gir muligheter for rasjonell bruk av områdets ressurser.

Jeg har gått så pass utførlig inn på dette fordi jeg tror det er rett å se det framtidige nordiske samarbeidet i lys

av de europeiske og internasjonale perspektiver som her er nevnt.

For noen år siden hadde vi en bred nordisk debatt om et felles marked i Norden. Tilsynelatende førte debatten ikke til noe resultat. Likevel var den kanskje et ledd i den modningsspross som førte fire av de nordiske land inn i Frihandelsforbundet, EFTA. Gjennom dette forbund har vi fått et tollfritt nordisk marked for industrivarer. Det er vel i dag alminnelig akseptert at særlig den indre økonomiske utviklingen i Norden har hatt meget stor fordel av denne utviklingen.

Noen av de vanskelige saker som i dag ligger i Nordisk Råd gjelder nordisk likestilling i yrkesfiske, felles nordisk jordbrukspolitikk, likeartet nordisk næringslovgivning, nordisk handelspolitisk samarbeid og harmonisering av de ytre tollsatser. Dette er den såkalte «pakken» som vi nå har behandlet flere ganger og bare kommet små skritt videre med. Med en gunstig utvikling av de europeiske markedsspørsmål kan det hende at også slike nordiske spørsmål lettere vil finne sin løsning gjennom en videre europeisk ordning.

En gunstig europeisk utvikling vil ikke på noen måte overflødiggjøre det videre nordiske samarbeid. Vi vil i tilfelle fortsatt være små land i det større fellesskap.

I Norden har vi selv et fellesskap i historie og i en grunnfestet demokratisk kultur, vi kjenner hverandre og vi føler oss i økende grad som meget nær beslektede brødrefolk. Dette er grunnleggende verdier vi skal bygge videre på uansett formene for et framtidig europeisk samarbeid.

Når det blir en åpning i markedssituasjonen, må vi legge avgjørende vekt på å komme med i det samme område, også om enkelte land skulle finne at de må søke spesielle tilknytningsformer. Vi må unngå å få europeiske økonomiske grenser tvers gjennom det nordiske område. Jeg tenker her særlig på Finland som med sine særegne historiske og

geografiske forutsetninger likevel er et nordisk land. Verken vest eller øst kan ha noen som helst reelle fordeler av å svekke de bånd som forener Finland med resten av Norden. Det er derfor en felles nordisk interesse at det finnes en hensiktsmessig tilknytning for Finland også når markedssplittelsen blir overvunnet, slik som det ble funnet en ordning for Finland til Frihandelsforbundet, til EFTA.

I en overgangstid kan det være av stor betydning at også de andre nordiske land legger avgjørende vekt på ikke å miste igjen de fordeler som hittil er vunnet. Det ville være et skjebnesvangert tilbakeskritt om det tollfrie nordiske marked for industrivarer skulle gå i stykker. Og her er de nordiske land og deres myndigheter selv de nærmeste til å søke å lede utviklingen slik at landene så sant mulig sammen og samtidig kan tilpasse seg den utvikling av det europeiske fellesskap som er tidens store utfordring til alle vesteuropeiske nasjoner.

Statsminister **Borten**, Norge: Først et par bemerkninger om spørsmålet om Færøyenes representasjon i Nordisk Råd. Jeg vil også gjerne gi uttrykk for sympati for en løsning som gir en representasjon for Færøyene — hva vi også ga uttrykk for under presidie-møtet i København. Men under diskusjonen der — jeg kan gjerne si det åpent — hadde vi ikke den fulle oversikt over de komplikasjoner en representasjon for Færøyene ville innebære. Når det er sagt, vil jeg gjerne gi min tilslutning til den antydning for behandlingsmåte som forrige taler ga uttrykk for.

Ser man på det som er oppnådd i nordisk samarbeid — for så vidt både før og etter at Nordisk Råd kom i virksomhet — tror jeg de fleste vil være enige i at resultatene ikke er ubetydelige. Samarbeidet finner sted på et bredere felt og går på mange måter også dypere enn mange av oss er klar over. Man har kanskje dekning for å si at

neppe noen annen gruppe av land har nådd særlig lenger.

De seks EEC-land har riktignok gjennom Roma-traktaten forsøkt å legge grunnlag for et vesentlig bredere samarbeid enn det som er aktuell politikk i Norden. Ser vi derimot på resultatene hittil, tror jeg vi kan slå fast at de nordiske land på en del områder er kommet i hvert fall like langt eller endog lenger.

Det er ikke nødvendig her å gå i detaljer. Jeg vil innskrenke meg til å peke på det vidtgående lovsamarbeid som blant annet har gitt oss en harmonisk handelslovgivning, på det felles arbeidsmarked, konvensjonen om sosialpolitikk og trygder, det omfattende tolltekniske samarbeid, samt en rekke samarbeidstiltak på åndslevs- og utdannelsesområdet.

Ved å betrakte dette vil kanskje enkelte få det inntrykk at man på inneværende sesjon ikke synes å ville bringe samarbeidet vesentlig videre, men også denne gang står det på dagsordenen en rekke spørsmål som har praktisk betydning for de felter de angår.

Erfaringene hittil har vist at det er gjennom det jevne »sig» at man oppnår mest i et samarbeid av denne art. Dette har sikkert sammenheng med at man går konkret og praktisk til verks fra felt til felt. Man har tatt opp sakene etter hvert som de har meldt seg og man har ment at saken eller sakene har vært modne for en felles løsning.

Det første spørsmål jeg fikk fra representanter for presse og kringkasting da jeg kom på finsk jord i går kveld, var omtrent følgende: Mener De at resultatet av Nordisk Råds virksomhet og sesjon står i et rimelig forhold til det store oppbud av personer man her er vitne til? Det kan neppe være tvil om at det nordiske samarbeid ville få en sterkere plass i allmennhetens bevissthet dersom enkelte større prosjekter av betydning for alle de nordiske land kunne tas opp og gis en hurtig løsning i fellesskap. Det har imidlertid vist seg at det er relativt få større felter som

ligger til rette for en slik fremgangsmåte. Fra de senere år har man likevel eksempler på en del slike tiltak, jeg nevner Det nordiske kulturfond, de felles u-landsprosjekter og enkelte undervisnings- og forskningsinstitusjoner. Men sett på bakgrunn av den utålmodighet som i blant kommer til uttrykk over at det tas så få nye initiativ i det nordiske samarbeid, kan det være grunn til å understreke dette som jeg her har gjort. Vi skal heller ikke gå inn for felles prosjekter bare fordi de er felles. Man får begrense seg til de tilfeller hvor en nordisk løsning må antas å gi bedre resultater enn om vi løser oppgavene hver for oss.

I dette som i alt annet samarbeid av denne art, har vi både i det små og det store eksempler på forsøk som har vist seg ikke å ha ført fram. På forrige sesjon i Nordisk Råd, i København, drøftet man den såkalte «pakkeløsning» som skulle føre det næringspolitiske og handelspolitiske samarbeid videre. Dette spørsmålet er fortsatt under utredning, men det har vist seg å være vanskelig å kunne løse. I mellomtiden har det imidlertid meldt seg ett spesielt problem innen dette felt. Jeg tenker på de nordiske lands stilling til Kennedy-runden. Den vilje til felles opptreden som her er vist, åpner store perspektiver for et videre handelspolitisk samarbeid, et samarbeid som de fleste neppe kunne tenkt seg muligheten av for bare et år siden. Men her er etter min opfatning et eksempel på noe som har inntruffet ikke sjelden i det nordiske samarbeid, nemlig at hvis man prøver å få til en samordning på for store felter på en gang, kjører man seg lett fast. Står man overfor en mer begrenset og konkret oppgave, viser det seg lettere å bli enige om rasjonelle løsninger.

De erfaringer vi har høstet i det nordiske samarbeid er etter min mening også kommet til nytte i EFTA og vil sikkert komme oss ytterligere til nytte i et eventuelt videre europeisk samarbeid. Norden har, om vi kan si

det på den maten, vært noe av et eksperimentfelt for oss i mellomfolkelig samarbeid. Selv om de nordiske land delvis ligger spredt og har et forskjellig næringsgrunnlag, er samfunnsstrukturen så lik at vi stort sett har likeartete problemer. Men vi prøver kanskje å løse problemene på forskjellig måte. Det er ikke minst de erfaringer vi på denne måten gjør, som er til gjensidig nytte for oss. Det medfører således at vi ikke bør ta etter hverandre i alt vi setter i gang, for det har aldri vært noe mål å harmonisere bare for å harmonisere — og en uniformering er enda mindre ønskelig.

Man har i debattene i denne forsamling ofte spurt om vi i Nordisk Råd slik som vi kjenner det i dag, har funnet fram til det mest hensiktsmessige organ slik som det fortøner seg. Det har vært svart både ja og nei på dette spørsmål, men jeg er likevel tilbøyelig til å svare ja. Rådsarbeidet vil likevel sikkert fortsatt kunne effektiviseres. Jeg synes at den arbeidsgruppen som ble nedsatt for å utarbeide forslag til reformer i rådets arbeidsopplegg, har kastet fram interessante tanker. Den spørretime vi forsøkte nettopp for første gang, er et resultat av disse overlegninger. Flere av gruppens forslag fortjener etter min mening nærmere vurdering.

Et nytt trekk ved opplegget for denne sesjon er at innstillingene om medlemsforslagene er mer preget av dissenser og reservasjoner enn før. Istedenfor nær sagt for enhver pris å søke å komme fram til enstemmige uttalelser og rekommandasjoner, som naturlig nok ofte må bli sterkt preget av kompromisser, har uttalelsene denne gang større likhet med komiteuttalelsene i våre egne parlamenter, hvor fraksjonenes syn kommer fram ved dissenser. Jeg vil tro det må være bedre veiledning for regjeringene å få fram de nyanser som er i Rådet, i stedet for avblekede uttalelser som sier mindre — eller i hvert fall kanskje sier bare en del. En annen sak er at man selvfølgelig ikke

ma gå til den motsatte ytterlighet, slik at kompromissene blir avløst av uttalelser som er så dissenspreget at rekommandasjonene svekkes.

Som jeg her har berørt, har Nordisk Rad i løpet av sin fjortenårige eksistens bidratt til å løse en rekke viktige samarbeidsprosjekter. Ved siden av dette samarbeid har fire av de fem land som er representert her, deltatt i det handelspolitiske økonomiske samarbeid innen EFTA. Fra siste årsskifte har, som papekt av andre, disse land derigjennom fått et felles marked for industrivarer. Vi kan vel faktisk konstatere at EFTA har gitt oss en økonomisk integrering som vi ikke fikk til i ren nordisk regi. Den sterke økingen av den internordiske handel er en av de viktigste virkninger av vår deltakelse i EFTA. Ved siden av økingen i selve varebyttet mellom de nordiske land, er det også innledet et betydningsfullt produksjonssamarbeid, som det må være grunn til å stille store forhåpninger til. Dette siste er kanskje den faktor som mest av alt bidrar til å gjøre enkelte land gjensidig avhengige av hverandre. Her drar vi nytte nettopp av den vidtgående harmonisering av handelsretten i Norden, som jeg var inne på tidligere, og som bl. a. har gitt oss ensartede regler om avtaler, kjøp, kommisjon, agenturer og varemerker.

Jeg vil her gjerne si at det på denne bakgrunn fortøner seg litt vemodig at våre frender i vest — islendingene — ikke har vært i stand til å ta del i EFTA-samarbeidet. Heri ligger selvfølgelig ingen kritikk av Island. Alle forstår at et land som har så ensidig næringsgrunnlag og som bare delvis dekkes av EFTA-samarbeidet, vil bli stilt overfor store problemer gjennom deltagelse i et så sterkt industrielt betont frihandelsområde. Men når jeg synes det er litt vemodig at vi ikke har Island med oss, er det i første rekke fordi et regionalt samarbeid av en slik art alltid er under utvikling mot noe nytt.

Det er nemlig meget, som det også

er nevnt av andre talere — samtlige for så vidt — foran meg, som taler for at vi står foran en ny fase i EFTA-samarbeidet, og dette er et forhold som det har vært forutsetningen at vi skulle ta opp til diskusjon under denne sesjon. Det jeg siktet til med det nye i situasjonen, er naturligvis den britiske regjeringens initiativ, idet den i nær fremtid vil ta stilling til spørsmålet om å fornye sin søknad om medlemskap i EEC.

Fra norsk side har vi gitt uttrykk for at vi fullt ut støtter det britiske initiativ med tanke på å komme fram til en bred og åpen europeisk markedsløsning. Den norske regjering har ennå ikke tatt stilling til formen for eventuell tilknytning til et utvidet EEC. Men regjeringen har gjort det kjent at den vil ta sitt standpunkt og legge det fram til avgjørelse av Stortinget så snart man har bedre oversikt over den videre utvikling i markedssaken.

Det er klart at når avgjørelsen skal treffes, vil den bli tatt på grunnlag av vitale nasjonale interesser. Vi må — i likhet med de øvrige nordiske land og de øvrige EFTA-land — foreta en avveining mellom fordeler og ulemper for vårt land, samtidig som vi har oppmerksomheten henvendt på de perspektiver en europeisk markedsløsning vil ha for Norden, for Europa og for utviklingslandene. En tilknytning til EEC vil ikke bare stille vårt land, men også det nordiske samarbeid overfor en helt ny situasjon. Medlemskap i EEC stiller store krav til omstilling og til harmonisering etter et mønster som ikke alltid vil være i samsvar med det vi har i de nordiske land. Det dreier seg her som kjent om en til dels vidtgående økonomisk integrasjon med visse politiske implikasjoner — noe man ikke kan se bort fra under en helhetsvurdering.

Til tross for vår kulturelle og historiske samhørighet er de nordiske land på flere områder meget forskjellige. Med et så variert utgangspunkt som vi har når det gjelder næringsstruktur,

kan det være vanskelig å finne en formel som kan forene vare temmelig forskjellige nasjonale særinteresser, og som dessuten kan ta vare på de øvrige særpreg og særproblemer som vi har på grunn av ulike tradisjoner, ulik beliggenhet og forskjellig politikk.

Sett på denne bakgrunn er det desto mer naturlig at vi drøfter med hverandre i Norden både de skritt den nye markedssituasjon vil kunne gjøre nødvendig, og hvordan vi best skal kunne bevare den nordiske samhørighet innenfor rammen av et videre integrert Europa. Det er av avgjørende betydning at vi kan beholde de handelspolitiske og produksjonsmessige fordelene vi har nådd fram til i samarbeidet. De må ikke, som uttalt også av hr. Cassel og hr. Bratteli, brytes opp av nye tollgrenser i Norden. Det er også viktig at vi kan være med på å sikre Finland og Island en plass i et videre integrert Europa — en plass som er forenlig med disse lands særlige problemer og stilling.

Før vi har bedre informasjoner om den britiske regjeringens overveielser i markedssaken, er det vanskelig å gå noe nærmere inn på markedssituasjonen i øyeblikket. Som jeg har vært inne på tidligere, må det være ønskelig at de nordiske land holder nær kontakt med hverandre under den videre utvikling, og at vi på realistisk grunnlag drøfter de problemer vi vil stå overfor i tiden fremover — uansett hvilken retning utviklingen av markedsspørsmålene i Europa måtte ta.

Tidligere i mitt innlegg nevnte jeg så vidt det samarbeid vi har etablert i Kennedy-runden. Den fellesopptreden vi der er blitt enig om, er gledelig, og som kjent er det ikke minst i våre land stilt store forhåpninger til at man gjennom de pågående forhandlinger kan få redusert de kunstige hindringer for et rasjonelt varebytte i dagens verdenssamfunn. Under slike forhold er det alltid en fare til stede for ulikevekt mellom de store og toneangivende land og de små. Gjennom det samarbeid som

de nordiske land nå har i Kennedy-runden, kan de små nasjoner oppveie noe av denne ulikevekt. Selv om forhandlingene ikke er sluttført, synes det allerede klart at vi ved å stå sammen vil oppnå mer enn vi ville kunne gjøre hver for oss. Dette bør etter min mening ansjone oss til ved fremtidige situasjoner å se bort fra mindre særinteresser og isteden sette meget inn på å nå fram til et felles handlingsprogram som stort sett vil gi de beste resultater for hele Norden.

Honkonen, Finland: Herr president! Det är synnerligen trevligt för oss finnar, att åter, efter en paus på fem år, vara värdar vid Nordiska rådets session. Det är ett känt faktum, att samarbetet mellan våra länder äger traditioner och att det fungerat och alltjämt fungerar friktionsfritt. Detta är ju helt naturligt, ty våra folk har ett otal gemensamma problem, vilka smidigast kan lösas just genom samarbete.

En synnerligen arbetsdryg session förestår oss. Försmak av detta ger den stora mängd handlingar rådsmedlemmarna har fått att stifta bekantskap med. Där förekommer både stora och små spørsmål, vilka alla väntar på ett avgörande. En livlig debatt kommer helt visst att utlösas av det medlemsförslag som framställts av rådets svenska medlem Leif Cassel. Hans förslag berör de nordiska ländernas förhållande till EEC. Likväl förefaller det som om i detta skede icke mycket kunde göras på basis av förslaget. Förkastande eller avvaktan torde vara de enda användbara lösningarna. Dessutom kunde det vara synnerligen förnuftigt, om vi här i de nordiska länderna tillräckligt tydligt kunde inse, att Europa finnes även utanför EFTA- och EEC-länderna. Jag avser här enkannerligen, att vid övervägningen av integrationsplaner även Östeuropa borde beaktas. Även i denna sak borde vi komma framåt och enligt min mening vore det mycket förnuftigt att i de nordiska länderna utföra undersökningsverksam-

het på denna punkt. Förhandlingar om marknadsfrågor mellan representanter för de nordiska länderna och Sovjetunionen borde även fås i gång så snart som möjligt. Detta skulle uppenbarligen gagna båda parterna.

Men världen tar icke slut med Europa, vi borde icke heller glömma utländerna utan söka bättre kontakt med deras marknader, som alltjämt blir starkare. Det skulle löna sig att inom rådet sätta sig in även i detta problem i en nära framtid med större omsorg än hittills, ty betydelsen av goda relationer med dessa unga stater torde icke kunna överskattas.

På tal om internationella relationer kan jag icke låta bli att fästa de ärade rådsmedlemmarnas uppmärksamhet vid ett synnerligen betydelsefullt problem för oss alla, som har nära kontakt med Östersjön, nämligen tysklandsfrågan. Närmare angivet avser jag förhållandena mellan de nordiska länderna och de båda tyska staterna. Detta särskilt därför, att dessa två tyska stater snart uppnår en ålder av 20 ar. Det förefaller mer än förnuftigt att erkänna fakta och knyta diplomatiska förbindelser med de båda tyska staterna. Detta vore särskilt ägnat att lugna situationen inom Östersjöbäckenet.

Detta problem har diskuterats även tidigare i Nordiska rådet. Positiva resultat har likväl icke fattats. Saken har avförts från dagordningen genom att konstatera, att frågan icke faller inom området för rådets uppgifter. Såsom motivering i tysklandsfrågan i likhet med de negativa ståndpunktstagandena i fråga om ett kärnvapenfritt Norden har konstaterats, att villkoret för Finlands anslutning till Nordiska rådet i tiden var, att vårt lands representanter icke deltar i handläggningen av sådana utrikespolitiska eller militärpolitiska frågor, för vilkas vidkommande oenighet råder mellan stormakterna. Men då i Finlands riksdag, alltså i denna sal, på 1950-talet uppställdes ett dylikt villkor, föll det knappast någon in, att villkoret i framtiden skulle använ-

das såsom medel att bromsa upp de åtgärder, genom vilka man strävar till att förstärka freden i Norden. Rådet borde på denna punkt revidera sina ståndpunktstaganden.

Det är ju ett faktum, att allt flera, och i synnerhet den yngre generationen, börjar förhålla sig fördomsfritt och förnuftigt till våra problem, även de internationella. Sälunda har just under de senaste månaderna t. ex. i parlamenten i Sverige, Danmark och Norge en normalisering av relationerna till den Tyska demokratiska republiken rönt uppmärksamhet. Hos oss i Finland har relationerna till DDR och Västtyskland skötts på jämställdhetsgrund, men vi nalkas nu den tidpunkt, da diplomatiska förbindelser bör knytas med de båda tyska staterna i stället för att ha kommersiella representationer.

Herr president! Mig synes, att folken i Norden känner glädje över den fred och trygghet, som råder vid våra gränser. Samma känsla eftersträvar även andra folk såväl i Europa som annorstädes i världen. Enär vi numera har gynnsammare möjligheter än tidigare att verka för freden och såsom utjämnare av internationella problem, låt oss da under det begynnande verksamhetsåret och — försåvitt möjligt — redan under denna session sträva till att göra vad vi kan i detta hänseende.

Meddelande

Det meddelades att Osmo Kock, Finland, intagit sin plats i rådet.

Røiseland, Norge: Det er sikkert riktig som det ble sagt fra presidentplansen i åpningstalen, at den viktigste sak for de nordiske land kunne bli markedsspørsmålet i tiden framover. Nå vet ikke vi hvordan det vil gå, den nye engelske søknad til EEC ligger enna ikke på bordet, og om den kommer, sa vet vi ikke hvordan den vil bli mottatt. Men en ting vet vi, og det er at mar-

kedssituasjonen i Vest-Europa i dag er uholdbar. Og vi vet også at selv om Kennedy-runden lykkes, vil den bare kunne mildne, men ikke løse markedsspørsmålet i Vest-Europa. Det er derfor ganske naturlig at det britiske initiativ for å komme til en ordning med Fellesmarkedet, for at Storbritannia skulle komme med i Fellesmarkedet ble møtt med full tilslutning fra andre EFTA-land, også fra de nordiske land. Det er helt klart at det blir gjort, selv om en ser saken bare ut fra rent økonomiske omsyn og ikke tar omsyn til den politiske samling av Europa som det vil innebære. De nordiske land er selvsagt ikke interessert i at Storbritannia får medlemskap i Fellesmarkedet og de selv blir utenfor. Da vil situasjonen bli verre for de nordiske land enn den er i dag. EFTA går i oppløsning. Det er derfor i de nordiske lands egeninteresse at de sier ja til Europa. Men det er også viktig for de nordiske land at det ikke på nytt kommer tollgrenser i Norden. Jeg er fullstendig enig i det hr. Bratteli sa, at de andre nordiske land må sette alt inn på at det også kan bli en brukbar ordning for Finland, som i dag har en særordning når det gjelder EFTA.

De nordiske land har felles interesser når det gjelder forhandlingene med EEC, når det gjelder forhandlingene om markedssituasjonen i Europa, og derfor bør det samarbeides, derfor bør det komme i stand en effektiv konsultasjon som ikke bare tar sikte på å orientere, men også tar sikte på å gi råd når det gjelder timeplan og når det gjelder opplegg som det enkelte land skal gjøre, og som eventuelt skal gjøres samlet. Og jeg mener at denne konsultasjon bør komme i gang straks, nå øyeblikkelig. Den må riktignok gjøres fortrolig, javel, men det kan gjøres. Vi kan få opplysninger fra Storbritannia. Men så blir det spurt: Kan det ikke være god nok tid den dag som søknaden fra Storbritannia eventuelt ligger på bordet? Jeg mener at da kan vi komme i tidsnød, for den dagen den søknaden

ligger på bordet, vil kanskje ett eller flere av de nordiske land finne at nå må de handle øyeblikkelig, og så blir det ingen tid til konsultasjon. Derfor bør konsultasjoner komme i gang straks sa vi vet noe mer om hverandres stilling og handlemåte når den dag kommer, om den kommer, enn vi vet i dag.

Jeg vil fra denne plass be regjeringene om å sørge for at denne fortrolige konsultasjonstjeneste kommer i gang straks. Derimot er jeg slett ikke overbevist om at hr. Cassels tanke om en felles nordisk forhandlingsdelegasjon er den beste løsning. Utgangspunktet for de respektive nordiske land er jo nokså forskjellig. Vi så jo at selv når det gjaldt forhandlinger i Kennedy-runden ble det tatt forbehold når det gjaldt forhandlinger om jordbruksspørsmål slik at disse skulle ordnes gjennom forhandlinger som ble ledet av de nasjonale ledere. Men vel, det spørsmålet kan vi komme tilbake til. Det viktigste er at konsultasjonstjenesten kommer i gang.

Ellers er det gledelig å kunne konstatere, som flere har gjort, at de praktiske resultater syner at nordisk samarbeid er noe mer enn ord, enda det nok også i dag er slik at ordene går noe lenger enn de praktiske resultater gjør. Men vi må vedgå at vi har områder der det hadde vært ønskelig at det hadde gått bedre, jeg tenker for eksempel på samarbeidet på Nordkalotten. Der er imidlertid blitt praktiske resultater. Der vil sikkert i tiden framover melde seg mange oppgaver der det er helt naturlig, for ikke å si nødvendig å drive nordisk samarbeid. Den tid er slutt da det faktisk er nødvendig å drive nordisk samarbeid for samarbeidets egen skyld. I dag må vi kunne drive nordisk samarbeid for resultatenes skyld på de områder der vi venter å få resultater som er av betydning for oss. Vi skal ikke ta sikte på å drive samarbeid dersom vi ikke mener at det faktisk er helt ønskelig og nødvendig for resultatenes skyld. Det gjelder ikke livet om vi skulle være ulike på visse områder.

For å ta et eksempel: Det er nok ønskelig at pensumet og eksamen stort sett er det samme ved en rekke skoler, men det kan jo ikke være til skade for noen at skolemønsteret for barne- og ungdomsskolen er noe forskjellig i Danmark fra hva det er i Sverige og Norge. Jeg vil heller si tvert imot. På den måte får vi jo høstet noe mer erfaringer, og vi kan jo sammenligne og ha større sjanser for noen hver å finne fram til de beste resultater.

Det er ellers interessant å kunne slå fast at det nordiske samarbeid har gitt resultater enda de respektive land på et så viktig område som forsvarspolitik og utenrikspolitikk har fulgt forskjellige linjer. At de har fulgt disse ulike linjene har altså ikke hindret et effektivt samarbeid på andre felter. Det samlede resultat av den utenrikspolitikk og forsvarspolitik som er ført i Norden, har også ført til fredelige og stabile forhold i denne del av Europa, og ingen er i tvil om fredsviljen hos noe nordisk folk. Det er viktig å kunne fastslå det. Men vi bør også være klar over at dette forhold, skal det gå videre, selvfølgelig stiller visse krav til oss alle sammen og palleger oss visse forpliktelser. Vi må respektere hverandres forutsetninger, vi må respektere hverandres syn og hverandres retningslinjer, og vi må være svært forsiktig med å gjøre ting som kan komme på tverke for andre nordiske land når det gjelder forsvars- og utenrikspolitikken.

Presidenten: Det är presidietts avsikt att fortsätta dagens sammanträde tills den utdelade talarlistan genomgåtts. Det återstår fyra talare.

Statsminister Erlander, Sverige: Herr president! Jag skall försöka följa den mening som lag i herr presidentens försynta antydan.

Det är en speciell förmån att ha fått samlas här i Helsingfors igen, just nu då vi därigenom får tillfälle att lyckönska Finland till vad som har utträtats under de 50 år som oberoende stat som Finland kan se tillbaka på. Det

ligger nära till hands att särskilt uttrycka vår tacksamhet och glädje över att Finland så konsekvent och framgångsrikt har hävdad det nordiska samarbetets principer i sin politik.

Det har sagts så många förnuftiga ting tidigare om det huvudämne kring vilket denna session skall samlas, att jag kan fatta mig relativt kort.

Vi kan väl liksom vid föregående allmänna debatter konstatera med glädje att det nordiska samarbetet har gått framåt sedan vi sist träffades. Det gäller också handelsutvecklingen. Vi har kunnat se hurusom handeln mellan de nordiska länderna har utökats kraftigt — det säger jag trots att jag är fullt medveten om att procentsatsen för ökningen under det senaste året på grund av särskilda omständigheter inte gick lika starkt i höjden som tidigare. Medan höjningen mellan 1954 och 1955 var 17 procent hade vi mellan 1965 och 1966 en höjning med allenast 8 procent. Det är som sagt speciella förhållanden, särskilt på fartygsexportens område, som föranleder att ökningsfaktorn är något långsammare, även om det fortfarande är en ökning inom de flesta områdena.

Här har sagts så mycket om hur betydelsefullt vårt initiativ att gå tillsammans i Kennedyronden är att man kan tycka att vi uppehåller oss väl mycket vid den saken, men den är betydelsefull, bl. a. därför att varje framsteg som vi kan vinna i Kennedyronden inte markerar någon isolering, utan ett framsteg för världshandeln över huvud taget.

Vidare är det betydelsefullt att de nordiska länderna, med sina särintressen och med sina speciella förhållanden, har insett att de tillsammans utgör en starkare faktor än om de var för sig hävdad sina särintressen. Vi är väl små även om vi går tillsammans, men fastän vi stundom känner oss fattiga lever vi i varje fall som om vi vore rika. Vår stora marknad med 20 miljoner människor representerar verkligen en makt vid förhandlingsbordet, och vi

anser det vara en fördel att detta har demonstrerats. Denna fördel bör enligt min mening ge oss anledning till reflexioner och ge oss lärdomar för framtiden.

Även om Kennedyrondens förhandlingar leder till ett blygsammare resultat än vad man satte sig före när de startade och även om det är för tidigt i dag att yttra sig om resultatet, så finns det ändå ett realistiskt grundat hopp om att vi kommer att få uppleva den mest omfattande tullsänkning som uppnåtts på världshandelns område. I den mån som det nordiska initiativet liksom gav förhandlingsmaskineriet en injektion tycker jag vi har anledning till glädje och en viss stolthet.

Det råder väl i denna krets inte någon som helst tyckan om att EFTA:s tillkomst och utveckling har haft utomordentligt stor betydelse för det nordiska samarbetet. Det blev liksom mera mening i det nordiska samarbetet när det fick spela i ett större rum. Man märkte att vårt samarbete spelade en väsentlig roll för den västerländska marknaden. Jag tror att denna stimulans har varit av stor betydelse även för det nordiska samarbetet.

Vad skall vi nu göra? Här har alla talare deklarerat sin anslutning till den brittiska regeringens initiativ att försöka öppna förhandlingar med EEC. Det är självklart att svenska regeringen helljärtat delar de uppfattningar som har framförts här.

Herr Røiseland framhöll alldeles nyss att det är gott och väl att det skall förekomma konsultationer mellan EFTA-staterna när nu britererna går till sina för oss alla så betydelsefulla sonderingar och, som vi hoppas, överläggningar och förhandlingar. Herr Røiseland kan vara övertygad om att den uppfattning som han förde fram, att konsultationerna bör genomföras snabbt och innefatta inte bara informationer utan också reella rådslag, delas av de nordiska ländernas regeringar. Vi har emellertid fått en bestämd deklARATION från den brittiska regeringen, som jag

gärna vill återge inför Nordiska rådet, nämligen att man har för avsikt att samråda med de övriga EFTA-länderna innan beslut fattas om de ytterligare steg som kan komma att tas. Därmed tycker jag att vi har tillräckliga garantier för att snabba konsultationer i den mening som herr Røiseland med fog efterlyste också blir en realitet.

Jag kan avsluta denna del av min framställning med att hänvisa till att alla de nordiska ländernas regeringar befinner sig i den utomordentligt gynnsamma situationen att kunna notera, att industriförbunden i våra länder har anfört synpunkter till vilka vi helt kan ansluta oss. Sveriges industriförbund liksom de övriga nordiska industriförbunden har uppmanat regeringarna att samarbeta i förberedelserna för de nordiska ländernas anslutning till en sam-europeisk marknad.

Jag är glad över att Bratteli tog upp vissa av de synpunkter som jag annars hade ansett det nödvändigt att föra fram. Jag behöver nu bara hänvisa till vad han sade om att avsikten inte är att den europeiska gemenskapen i en eller annan form skall få bli en isolerad klubb — det är betydelsefullt att vi har ögonen öppna för att östhandeln skall stimuleras, att utvecklingsländernas problem inte får skjutas i bakgrunden och att vi på den andra sidan Oceanen också har en handelspartner som vi måste ta vara på. Jag hänvisar på den punkten till herr Brattelis resonemang, som jag helt kan instämma i.

Vad jag egentligen skulle vilja säga — men jag fattar mig kort, herr president, mycket kortare än vad ämnets vikt i och för sig skulle motivera — är att själva den omständigheten att vi går in i ett frihandelsvänligare klimat, liksom att vi hoppas och tror att frihandelsprinciperna skall slå igenom på område efter område, leder till en forcering av den omställningsprocess som vi upplever i alla de industrialiserade länderna. Där finns i själva verket en fara för våra egna intentioner, nämligen den faran att omställningen i och

för sig själv otvivelaktigt kan bereda många människor och företag så betydande svårigheter att man, när svårigheterna kommer, kan vara frestad att återigen börja ropa på tullar, importregleringar, kvoteringar och handelsbinder.

Om vi skall ha garantier för den handelspolitiska frihet, som vi nu talar om och hoppas skall bli någonting som verkligen slår igenom i människornas medvetande, tror jag att vi måste ha en utomordentligt hög grad av arbetsmarknadspolitisk beredskap, så att omställningsproceduren icke leder fram till sådana svårigheter att själva frihandels princip blir utsatt för impopularitet. Och i en demokrati betyder onekligen en sådan impopularitet, att principen kan råka i farozonen.

Vad jag vill säga är helt enkelt att i den situation, som vi står inför, får politikerna beakta solidariteten inom sina länder, men också vara beredda att iakttaga solidaritet i större utsträckning mellan länderna och, på det sätt som skett exempelvis vid de brittiska valutakriserna, vara beredda att visa att vi tror att förutsättningen för ett närmare ekonomiskt samarbete, som icke hotas av protektionistiska strömningar, är inbördes solidaritet både innanför de egna gränserna och utöver dem.

Det andra som jag hade velat säga några ord om är att så beroende av den vetenskapliga och tekniska utvecklingen som vi nu blivit, kommer det antagligen att visa sig att även EEC är för litet för att kunna garantera de snabba framsteg vi längtar efter. I en av rapporterna från EEC läste vi för inte så länge sedan, att man kände sig oroad av tre ting: det tilltagande inflationstrycket, den omständigheten att integrationen inom EEC har gått långsammare än förutsättningarna i och för sig skulle motivera, och långsammare än som vore önskvärt, samt att man inom EEC har en stark eftersläpning när det gäller den vetenskapliga och tekniska utvecklingen. Det lilla Europa — så

länge splittringen består är det litet — har att möta en konkurrens från större enheter både i öst och i väst. De stora amerikanska firmorna har uppenbarligen till sitt förfogande forskningsresurser som inga europeiska enheter ännu kan mobilisera någon motsvarighet till. Därför är det utomordentligt intressant att man inom EEC på allvar har börjat diskutera möjligheterna att mobilisera, koordinera och samordna all teknisk forskning inom Europa för att på det sättet skapa en teknologisk europeisk gemenskap. Om nu en sådan gemenskap kommer till stånd — och jag tror att det är absolut nödvändigt för att framstegstakten skall bevaras — har enligt min mening både Storbritannien och de nordiska länderna med sin högt utvecklade teknik utomordentligt viktiga bidrag att ge. Därför anser jag det fullkomligt riktigt som man här har sagt, att vi icke kommer till EEC som fattiga tiggare utan som medarbetare, beredda att ge våra bidrag.

Det tredje jag vill framhålla, herr president, är att då vi resonerar om forskningssamarbete, så är detta inte bara en fråga om att utbyta informationer, utan det är också en fråga om att starta egna forskningsprojekt. Detta gäller framför allt sådan forskning, som sedan direkt kan omsättas i praktisk handling. Jag tycker att vi befinner oss i en situation då det spirande produktions-samarbete, som börjat att trevande söka sig fram, måste bli en realitet.

Vi har i Sverige sett att det på den internationella marknaden förs ut projekt som är så stora, att ingen svensk firma kan drömma om att ensam ta beställningarna — både de tekniska och de finansiella resurserna saknas. Detta tvingar fram ett samarbete, ett samarbete som vi måste försöka mobilisera åtminstone över de nordiska gränserna.

I detta sammanhang kommer en fråga in i bilden som vi bör ägna stor uppmärksamhet, och jag är därför glad över att mekanförbundet och dess mot-

svarigheter i øvrige nordiske länder  gner den sin store oppm rksomhet. Det finns massor av ting som de s. k. store företagen måste få utf rda av specialister, vilka kan driva sin forskning och sitt utvecklingsarbete inom ett begränsat område, för att kunna göra stora serier och på det sättet pressa fram en konkurrenskraftig vara både kvalitetsmässigt och i fråga om priser.

Ett sådant samarbeide har b rjadt inom Norden. Jag tror att en av de betydelsefullaste oppgifterna f r produktions-samarbetet är att vi politikere gör vad vi kan för att hjälpa industrien att finna de rätta vägarna. Vi vill hänga med, men det finns ingen m jligheit f r oss, vi små, att klara oss, om vi inte tvingar fram ett nära samarbeide. F ruts tningen för att de nordiske länderna skall kunna göra de insatser som vi anser att de bør göra i det internasjonella sammenhængen  r att vi har en sterk økonomisk grund att stå på. Ett produktionstekniskt samarbeide i Norden  r en av f ruts tningarna f r det.

Korvald, Norge: Vi opplever et nytt Nordisk Råd uten at Kennedy-runden er ført til avslutning. Det ble sagt under generaldebatten i K benhavn for over ett år siden at 1966 var et avgjørende  r. Dersom Kennedy-runden ikke hadde ført til noe resultat i løpet av 1966, ville den neppe føre til noe. Nå står vi like foran avslutningen av tollforhandlingene. Vi vet ennå ikke hva de vil føre til. Så meget er vel imidlertid klart, at forhandlingene ikke vil nå den opprinnelige målsetting. Imidlertid er ethvert resultat i positiv retning bedre enn om forhandlingene skulle ha brutt sammen uten resultat.

Sett fra nordisk synspunkt må vi hilse med tilfredshet at Norden har maktet å opptre som en enhet under tollforhandlingene. Det er et bemerkelsesverdige resultat når en ser det i historisk perspektiv og n r en vet hvor vanskelig det også ofte har vært å finne konkrete samarbeidsløsninger på

de mange saker som har vært reist også på nordisk basis. Nå skal man selvsagt ikke trekke for vide slutninger av hva dette kan føre til hva internt økonomisk samarbeide angår. I Kennedy-runden har de nordiske l nde felles interesser vis-à-vis andre l nd og sammenslutninger av andre l nd, mens man i andre forbindelser vil opptre som motparter.

Den felles opptreden i Kennedy-runden kan også bli vurdert som et resultat av det som er oppnådd innen rammen av EFTA når det gjelder økonomisk samarbeide i Norden. I realiteten har vi nå et fellesmarked for industri-varer i Norden.

Det er innlysende, slik som det har vært påpekt av de fleste talere tidligere, at det er meget om å gjøre å bevare det fellesskap man har nådd og bygge det videre ut. Imidlertid tror jeg ikke det går an å trekke dette så vidt som Cassel gjør det i sitt forslag som foreligger her for Nordisk Råd. Ingen kjenner den videre utvikling i Europa. Den kan i en gitt situasjon kreve raske handlinger. Dessuten er de nordiske l nds stilling tross alt så forskjellig på flere viktige områder at en felles opptreden vis-à-vis EEC kunne komme til å bli en hemska i stedet for hjelp. Situasjonen er så uklart at det vil være uklokt å binde seg på det nåværende tidspunkt til felles opptreden. Utredninger omkring sp rsm let er alltid verdifulle, og de kan bli nyttige siden. Jeg har derfor ingen innvendinger mot at disse fortsetter også på nordisk basis. Tvert imot. Det nøyaktige resultat av Kennedy-runden må nå først bli avklart. Videre har det vært en forutsetning at man skulle la Storbritannia spille ut f rst. Ingen utenfor den engelske regjering vet vel sikkert hva England kommer til å gjøre. Det antas at den britiske regjering vil søke om nye forhandlinger basert på fullt medlemskap i EEC. Det gjenstår da å se den reaksjon som en slik søknad vil få innen EEC.

Selv om statsminister Wilson sier at hans regjering godtar Roma-traktaten, er det selvsagt ikke slik å forstå at det

ikke må foretas en rekke endringer i traktaten og som England er meget interessert i. Det uttrykte Mr. Wilson klart i sin tale i Europarådets rådgivende forsamling den 23. januar i år. Det er tross alt en ny stormakt — og vel også flere mindre land — som i tilfelle skal ha sin innflytelse i ulike organer i Fellesskapet.

Det er ikke likegyldig for noen av oss hvordan dette eventuelt utformes. Så vidt jeg forstår, har statsminister Wilson også tillagt det vekt at den praksis som har utviklet seg i Fellesmarkedet, har avstreift Fellesskapets overnasjonale karakter. Jeg tror dette er et forhold som vil gjøre det lettere også for de nordiske land med forskjellige tilknytningsformer til EEC når dette måtte bli mulig. Jeg vil også i dette forum ha sagt at jeg støtter enhver bestrebelse for å eliminere handelshindringene i Europa. Slik det hittil har sett ut, synes vegen å være en »sammen-smeltning» av de to handelsblokker, slik det ofte har vært uttrykt. Det er viktig at også Nordisk Råd gir uttrykk for dette og at de nordiske land støtter Englands bestrebelse.

Ministerkomiteen for økonomiske spørsmål i Nordisk Råd har gitt klart uttrykk for det i sin innstilling, som jeg ikke skal sitere her.

Den økonomiske utvikling innen Norden bør følges nøye på minister- og ekspertplan for å bevare og utbygge det økonomiske fellesskap som er oppnådd i Europa og derigjennom også i Norden.

Når det gjelder markedsfellesskap for jordbruksvarer, er problemene meget store. Dette gjelder for øvrig ikke bare innen Norden. Dette er også et av de vanskeligste problemer for Fellesmarkedet. Når det gjelder Norden, har ministerkomiteen trukket den eneste riktige slutning så langt jeg kan se, nemlig den at det for tiden ikke er mulig å finne felles løsninger som alle land kan akseptere. En noe mer begrenset målsetting burde imidlertid være mulig etter min oppfatning.

Ellers er det ingen dårlig veg å gå fortsatt å ta opp konkrete saker til felles løsning der mulighetene er til stede. Det nordiske samarbeid har manifestert seg også utad i EFTA og Kennedy-runden.

I FN og særorganisasjonene innen De forente nasjoner har det også vært samarbeidet og konsultert på nordisk basis. Jeg finner dette samarbeid meget verdifullt, og det bør utbygges videre.

Et annet konkret samarbeidsprosjekt er u-landshjelpen i Tanzania. Selv om det har vært visse administrative problemer i dette samarbeid, må en først og fremst se på hva en har oppnådd konkret ute i felten. Og her er resultatet meget godt. Det skulle kunne føre til et videre nordisk samarbeid for u-landsproblemene. Det forekommer meg at ledelsen av slike prosjekter av nordisk karakter fortsatt må være ledet i fellesskap slik som hittil. Rapporten fra ministerkomiteen for økonomisk samarbeid viser at de nordiske delegasjonene i UNCTAD har fremkommet med felles uttalelser og har delt arbeidsoppgavene seg imellom. Likeså har det vært samarbeid innen OECD. De nordiske land bør særlig samarbeide om å få bort handelshindringer for u-landsprodukter. Det er på denne vegen man særlig kan hjelpe u-landene ved siden av teknisk og økonomisk bistand.

Samarbeid på kulturområdet skulle på mange måter ligge godt til rette for de nordiske land. Disse land har en felles kristen kultur, som vi for øvrig i store trekk deler med andre vest-europeiske land, og vi har språkfellesskap i Danmark, Norge og Sverige.

I alle høve skulle det ligge til rette for et samarbeid på skolens område når det gjelder visse fagområder og det undervisningsnivå de ulike skolearter fører fram til. I medlemsforlaget om dette er nyttet uttrykket »enhetlig nordisk skoleordning». Dette uttrykket er noe sterkt etter min oppfatning. Det må være en mest mulig enhetlig skoleordning man mener. Jeg vil ellers sterkt understreke hva forslagsstillerne sier

om innstillingen til de sentrale etiske og religiøse normer som det må tas tilbørlig hensyn til. Nettopp på disse områder må man være oppmerksom på hva man legger i uttrykket »undervisningens innehåll», som er nyttet i dokumentet. Jeg er ellers enig i hva hr. Røiseland nylig sa, at det kan ikke være så farlig om det er en viss forskjellighet.

Når det gjelder samarbeidet om televisjon og radio, er dette mulig når det gjelder retten til å videresende programmer og mer konkret når det gjelder voksenopplæringen.

Ellers forekommer det meg at det er andre områder når det gjelder radio og televisjon en kunne ta opp till fellesløsning. Jeg tenker spesielt på en felles nordisk undersøkelse av massemediane radio og fjernsyns påvirkning på lyttere og seere, spesielt barn og ungdom. Dette er et meget omfattende område som skulle egne seg utmerket til felles forskning. Den norske regjering har nettopp tatt opp dette spørsmål og satt i gang forskning når det gjelder dette problemkompleks. Jeg skulle tro at det skulle kunne danne grunnlaget for et videre nordisk samarbeid nettopp på dette område.

Damsgaard, Danmark: Hr. formand. Det nordiske samarbejde er ikke mere blot noget vi taler om ved festlige lejligheder. Det er en levende realitet — noget, der lever og gror i dagligdagen. Og det skal det blive ved med, uanset hvad der sker. Vi må fortsætte med at skabe den ensartethed indenfor vore landes lovgivninger, som der i de senere år langsomt men sikkert er opnået; snart her snart der er der opnået resultater, og vi bør fortsætte og intensivere de bestræbelser, der fra forskellig side er udfoldet for at praktisere et egentligt nordisk samarbejde om visse spørgsmål som f. eks. Øresundsproblemerne. Uanset hvilke veje vore lande betræder i markedsmæssig og udenrigspolitisk henseende, må vi være i stand til at nå frem til en samlet planlægning

af udviklingen på begge sider af Øresund.

I planlægningen af udviklingen omkring Øresund er placeringen af den kommende storlufthavn et nøgleproblem. Derfor har jeg sammen med Aksel Larsen, Leif Cassel og Birger Lundström opfordret til en indgående debat om Øresundsproblemerne i år. Det vil være en lykkelig ting, om regeringerne vil følge den henstilling vi har rettet om nedsættelse af en dansk-svensk arbejdsgruppe til at gennemprøve spørgsmålet om luftfartsforholdene i Øresundsområdet.

Øresunds-regionen er, som vi anfører, ud fra en erhvervsmæssig betragtning et af de mest betydningsfulde centre i Nordeuropa, og denne betydning kan øges i hurtigt tempo, hvis vore lande vil sætte kræfter ind derpå. Men så længe der hersker uklarhed om storlufthavnens placering og om, hvor den faste forbindelse over Øresund skal gå, er kommunerne på begge sider af Øresund ikke i stand til at gennemføre en virkelig rationel planlægning af de nye by- og erhvervssamfund, der er både plads til og behov for. Jo længere afgørelsen trækkes ud, des større risiko bliver der for fejlinvesteringer.

Risikoen for fejlinvesteringer er i øvrigt noget vi skal hæfte os ved som politikere både i vore egne lande og som parlamentarikere i denne nordiske forsamling. Måske er det land, jeg kommer fra, det land, der mest skal passe på ikke at komme til at fejlinvestere.

Hvis det er rigtigt, hvad jeg tror, at EFTA kun skal være en mellemstation for Danmark på vejen ind i fællesmarkedet, løber vi fra dansk side en betydelig risiko for at vore erhverv investerer forkert. Måske er der allerede nogle steder sket større skader, end man i dag kan konstatere. Vi tvinges til at opbygge salgsorganisationer og samarbejde på markeder, som vi ikke ved, om vi kan beholde, og vi afskæres fra det på markeder, som vi er temmelig sikre på bliver fremtidige markeder,

hvis industrier vi i fremtiden kommer til at konkurrere med og samarbejde med.

Derfor er vi nødt til i Danmark at bruge millioner af kroner til at holde vort landbrugserhverv oppe i disse år. Vort samfund kan ikke risikere, at landbrugets produktionsapparat ikke er i orden den dag, da den ulyksalige europæiske markedsdeling far en ende for Danmarks og forhåbentlig for Nordens vedkommende. Så må vort hidtidige hovederhvervs muligheder ikke være slået i stykker af, at vi af ikke-økonomiske årsager har holdt os udenfor fællesmarkedet.

Jeg tror, man i andre lande er ved at få øje på disse særlige danske problemer. For man får jo selv tilsvarende problemer. Jeg har lagt mærke til, at man f. eks. i England og Sverige også har set sig nødsaget til at lave særlige landbrugsordninger.

Disse ordninger er, såvidt jeg forstår, udformet på en måde, så de for mig er udtryk for en bevidst tilpasning af prisniveauet til priserne i fællesmarkedet. Det tager jeg som udtryk for en voksende erkendelse af, at fællesmarkedet er bestemmende for udviklingen i Europa fremover.

Vi er i Danmark en række politikere, som længe har hævdet dette, og som mener, at Danmark forlængst burde have taget konsekvensen heraf. Men et flertal hos os har ikke villet. Vi har i stedet, og det har vi også gjort med glæde, ofret meget på det nordiske samarbejdes alter.

Det har vi gjort ved at deltage i og forblive i frihandelsområdet EFTA. Vi har gennem dette medlemskab opnået fordele. Det skal erkendes. En tid lang blev en del af fordelene dog ikke sat i kraft, fordi England så brutalt gennemtrufede ekstratolden på industrivarer. Fordelene på det engelske marked har altså været til at overse, og overvældende vil ikke være det rette ord for de fordele, vi har opnået på andre EFTA-markeder.

Og så må det jo huskes, at for dansk landbrug og for dansk fiskeri var der ingen fordele at opnå i EFTA. I disse store danske erhverv er man kommet i klemme som følge af Danmarks forbliven i et EFTA, der ikke har været i stand til at bygge den bro over markedskløfterne i Europa, som jo var hovedformålet for EFTA.

Man lægger nu med rette stor vægt på, at det førende EFTA-land, England, foretager sonderinger i fællesmarkedslanternes hovedstæder. Den danske delegations formand, Poul Hartling, sagde, da han åbnede denne råds-session, at vi måtte tale åbent ud med hinanden. Jeg håber, vi også kan tale åbent ud til hinanden om andre landes stilling, og jeg tillader mig da i hvert fald at rejse det spørgsmål, om Englands tilnærmelser til fællesmarkedet er virkelig alvorligt mente? Jeg håber det naturligvis, og vi bør fra Norden understøtte dem i deres bestræbelser, men premierminister Wilson har så mange gange understreget, hvor alvorligt han mener det. Han har gjort det så mange gange og så stærkt, at man fristes til at tro, at han gør forsøg på at overbevise sig selv om noget, han ikke rigtigt tror på. Jeg ved ikke, men tilsyneladende har Wilson ikke været i stand til fuldkommen at overbevise Paris og Bonn om sin gode vilje; det synes jeg, man skal hæfte sig ved. Vi må ikke møde den situation uforberedt, hvis det ulykkelige skulle ske, at England endnu en gang holder sig uden for Europa eller, om man vil, bliver holdt uden for Europa.

Jeg vil opfordre alle nordiske politikere til da at sige, som den danske statsminister J. O. Krag sagde det om Danmark i september i fjor, da han talte til Europarådets rådgivende forsamling i Strasbourg: »Vi kan ikke blive ved med at vente.»

Jeg mener, at Danmark allerede har ventet for længe. Ikke bare for dansk landbrugs skyld. Heller ikke bare af hensyn til de større og større dele af

dansk industri, som nu er ved at møde de hårde økonomiske realiteter. Men også for vort europæiske sindelags skyld.

Vi må ikke blive så optaget af, at vi er nordboere, at vi glemmer, at vi også er europæere. Vi må være med til at forme et nyt Europa. Det nordiske fællesskab bliver måske snarere styrket end svækket ved, at vi alle aktivt tager del i Europas opbygning.

Jeg føler mig i alt fald ikke mindre som dansker, fordi jeg er med til møder i Nordisk Råd — snarere tværtimod — og netop ved at være med i det europæiske fællesskab tror jeg, vi alle vil blive os vor skandinaviske oprindelse mere bevidst. Det nordiske samarbejde vil derfor ikke gå til grunde, hvis vi nu fastslår, at ikke bare Danmark men hele Norden »kan ikke blive ved med at vente«. Det nordiske samarbejde vil bestå, ja, utvivlsomt gå ind i nye betydningsfulde faser, hvis vore lande, uanset hvordan England stiller sig, knyttes till fællesmarkedet.

Må jeg, til slut, hr. formand, sige, at jeg fuldt ud er klar over den rolle, som udenrigspolitiske spørgsmål spiller — eller rettere hidtil har spillet i de nordiske landes markedsmæssige stilling. Det er vel stadig sådan for i hvert fald nogle af os, at markedspolitikken hænger sammen med den stillingtagen, man vil tage forsvarspolitisk — altså i forhold til NATO.

Hvis det fortsat er sådan for nogle af os, mener jeg, vi i Nordisk Råd ikke skal vige tilbage for at tage de forsvarspolitiske og NATO-politiske spørgsmål op til venskabelig drøftelse og vurdering.

I mange år har disse emner været tabu, når Nordisk Råd mødtes. Fra dansk side og vel også fra norsk side har vi følt, at vi burde tage dette hensyn til vore svenske og finske venner. Jeg vil til sidst spørge, om vi fortsat skal blive ved at tage det hensyn i samme omfang?

Leiro, Norge: Det nordiske samarbeidet går i dag for seg på nokså vidt felt. Saklista til dette rådsmøtet gjev eit tydeleg uttrykk for at slik er det. På så å seia alle samfunnsområde er det trong for kontakt over landsgrensene og ein stadig nærare kontakt. Det er ikkje noko sjølvsaft at ei gruppe land har så intimt samarbeid som dei nordiske land. Det er vel helst noko ekstraordinært. Me har her i fellesskap nådd fram til verdjar som det er vår plikt å taka vare på.

Det er ofte eit handicap i internasjonalt selskap å vera ein liten nasjon, særleg når økonomiske interesser er koplå inn. Dette handicap kan til ein viss grad eliminerast ved samarbeid, og dette må vera vegen for dei nordiske land. I året som gjekk, fekk samarbeidet eit konkret utslag som er vel verd å merka sek — eg tenkjer her på samarbeidet i Kennedyrunden. Dette samarbeidet bør ikkje verta berre ein episode, men det bør verta opptakten og grunnlaget til endå breiare og sterkare koordinering av fellesinteresser, eit varig fundament for ein felles kamp om ein rettkomen plass i det økonomiske Europamönstret.

Marknadspolitikken kjem etter alt å døma til å få stor plass i den offentlege diskusjonen i nær framtid. Ikkje minst den tilnæringsprosess som det ser ut til at EFTA-partnaren England er i ferd med i høve til EEC, gjer det turvande også for dei andre EFTA-partnarar å vurdere situasjonen. Det er vanskeleg i dag å gjera seg opp eit klart bilete av korleis saka står akkurat nå, men det skulle likevel ikkje vera noko grunnlag for panikk. Me har no trass i alt hatt ei relativt gunstig utvikling på det økonomiske område innan Norden, og det er vel ikkje grunn for å tru at det skal verta annleis, sjølv om det vil taka si tid for marknadsproblema lar seg löysa i Europa. På same måten som statsminister Borten vil eg streka under kor viktig det er at dei økonomiske samarbeidsformer som vert etablerte, ikkje fører til nye han-

delshindringer innan dei nordiske land. Det må vera eit nokså vitalt omsyn i arbeidet med heile marknadsprosessen.

Eg finn også grunn til å peika på den sterke utvikling det har vore innan dei nordiske land på det handelspolitiske og produksjonstekniske område dei siste åra -- ei utvikling me alle bør vera interesserte i skal halda fram, og som me alle har nytte av. Eg trur ikkje me er tente med regionale samarbeidsformer som bryt ned det som såleis er bygt opp. Det er ein sjølvsagt ting at kvart av dei nordiske landa vil leggja nasjonale vurderingar til grunn for sitt handlingsmønster, men eg trur dette i stor mon vil føra til ivaretaking av sams vitale interesser. Eg er redd for at dersom ein skulle få nye handelspolitiske skilje i Norden, ville dette i andre omgang føra til skiljeliner også på andre område. Ein bør vera varsom med å skapa nye skilje.

Opgåva for Nordisk Råd i tida framover må vera ei sterkare konkretisering av samarbeidsformene. Ein får av og til inntrykk av at det ikkje alltid er fullt samsvar melom dei orda som vert bruka og dei konkrete resultat. Både den økonomiske og sosiale utvikling i våre land er sterkt avhengig av korleis me greier å nytta ut våre naturlege ressursar. Vårt næringslivs konkurranse-

evne vil i stor mon vera eit spørsmål om den menneskege innsats og kunnskap. Ein skulle tru at ei sterkare utveksling av forskingsresultat og røynsler på det tekniske og vetskapelege plan var mogeleg. Me har i vårt næringsliv uhyre stor bruk for Know-how på alle område, og her kan me hjelpa kvarandre i større utstrekning enn me har gjort tidlegare.

Eg finn også grunn til å nemna behovet for ei samferdselspolitisk tilnærming. Det er mange ting her som hindrar eit naturleg samkvem mellom våre land. Ein skulle ikkje tru at det er spesielle eigeninteresser som hindrar ei betre samferdselspolitisk koordinering. Årsaka er vel helst å finna i at det har vore lagt for lite vekt på verdien av ei sterkare samkøying på dette området.

Til slutt vil eg berre peika på at når det gjeld spørsmålet om færøyisk representasjon i Nordisk Råd, må dette vera eit spørsmål som etter kvart får si løysing. Eg synest at det må vera vanskeleg at kravet om representasjon kan avvissast. Det vil vera naturleg å finna fram til ei form, slik at ein snarast får det spørsmålet avgjort.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.35.

Protokoll

2:a mötet

Söndagen den 2 april 1967 kl. 13.30

President: Trygve Bratteli

Dagordning

1. D 1967/26/1966/c: meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete (fråga)

2. Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 3 Rapport om det nordiska samarbetet under år 1966 (fortsatt generaldebatt)

3. D 1967/1/1958/j: meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

4. D 1967/1/1960/s: meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

5. D 1967/2/1960/s: meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad

6. D 1967/19/1962/s: meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

7. D 1967/13/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

8. D 1967/7/1964/s: meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående

de gemensam arbetsmarknad för tandläkare

9. D 1967/29/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål

10. D 1967/14/1965/t: meddelande om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass

11. D 1967/16/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus

12. D 1967/38/1965/k: meddelande om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut

13. D 1967/15/1966/j: meddelande om rekommendation nr 15/1966 angående administration av sannordiska institutioner

14. D 1967/17/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 17/1966 angående samarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning

15. D 1967/18/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 18/1966 angående samarbetsorgan för transportekonomisk forskning

Meddelande

Det meddelades, att Arne Geijer, Sverige, och Poul Møller, Danmark, intagit sina pladser i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes till rådet att Erik Eriksen, Danmark, för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Henry Christensen, Danmark.

Rådet beslöt att godkänna den härav föranledda ändringen av medlemslistan.

1

D 1967/26/1966/e: meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete

Fråga om framtida ekonomiskt samarbete

Presidenten: Til behandling foreligger i dag de saker som er ført opp på den omdelte dagsorden. Som punkt 1 er ført et separat spørsmål. Så vidt jeg kan se er statsråd Dahlgaard ikke til stede. Jeg vil da foreslå at vi går forbi sak nr 1 foreløpig og kommer tilbake til den senere. Vi fortsetter da med sak nr 2 som er generaldebatten.

Presidentens forslag bifølls.

2

Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) och Rapport om det Nordiska samarbetet under år 1966 (Dokument 3) (fortsatt generaldebatt)

Udenrigsminister Emil Jónsson, Island: Hr præsident. Fra alle sider i Norden møder tanken om intensivt samarbejde de nordiske lande imellem stor sympati og interesse. Nordisk Råd er sikkert den mest inciterende kraft i denne retning. Utrolig mange ting er taget op til behandling i Nordisk Råd,

og færdigbehandlede resolutioner er sendt til vedkommende regeringer, som siden fører mange af dem ud i livet til stor gavn for vedkommende parter. Denne proces går ganske vist somme tider lidt langsomt, men der er mange ting at tage hensyn til, og når man skal forhandle sig frem til et resultat, alle kan blive enige om, så er det ikke underligt, at det tager nogen tid. Men betingelserne eller forudsætningerne for at dette samarbejde kan finde sted er i nogen grad forskellige i de forskellige lande. De fire lande, Danmark, Norge, Sverige och til en vis grad Finland også ligger hinanden så nær, at denne deres geografiske beliggenhed skaber betingelser for et vist samarbejde, som for Islands vedkommende er utænkeligt, fordi det ligger så langt borte fra de andre fire. Herved er der ingen ting at gøre. Denne geografiske beliggenhed kan ikke ændres, og derfor må samarbejdet for Islands vedkommende begrænses til de emner, hvor landets beliggenhed ikke har nogen afgørende betydning.

Et andet punkt må også tages i betragtning i denne forbindelse, og det er sproget. I to af de nordiske lande, Finland og Island, tales der sprog, som ikke er umiddelbart forståelige for de andre tre. Dette betyder, at disse to landes litteratur og bøger i det hele taget ikke kan læses af de andre tre, med mindre de bliver oversat. Dette er også et handicap, og på dette forhold kan der heller ikke rådes bod, fordi meget få giver sig i lag med at lære disse to landes sprog, hvilket er naturligt, eftersom det kun kan anvendes i ét land.

Flere andre ting kommer også til, som står i vejen for, at samarbejdet mellem os og de andre nordiske lande kan intensiveres mere eller ret meget mere end det nu er. Jeg nævner i den sammenhæng først og fremmest, at Island endnu står uden for EFTA-gruppen af grunde, som jeg på forrige session har forklaret. Dette er naturligvis også et handicap for Island. Men vort

handelssamkvem med de nordiske lande har dog i de sidste år udviklet sig på den måde, at vi køber fra disse lande mere, end vi eksporterer til dem. Sidste år f. eks. var importen fra de fire nordiske lande godt og vel 50 pct. større end eksporten til dem, eller 1 846 mill. islandske kroner mod 1 217 mill. efter en foreløbig opgørelse.

På den anden side er vi islændinge klar over, at denne situation er ikke holdbar, og vi arbejder stadig på at finde en form for vor tilslutning til EFTA, hvilket vi håber må lykkes i en ikke alt for fjern fremtid.

Der er også et par andre ting, som jeg lige vil nævne eller omtale lidt. Det første er Færøernes repræsentation i Nordisk Råd. Den danske regering har stillet forslag om og lagt vægt på, at der åbnes adgang for hjemmestyret på Færøerne til at deltage direkte i Nordisk Råds arbejde, og at der foretages sadanne ændringer i rådets vedtægter, at Færøernes lagting af sin midte kan vælge to medlemmer af rådet, og at Færøernes landsstyre kan udse en repræsentation blandt sine medlemmer. Sagen har været behandlet på præsidie-mødet med statsministrene sidste december, i delegationerne og i hvert fald tildels i regeringerne. Man har fundet, at der er visse formelle vanskeligheder ved at gennemføre sagen, i hvert fald nu på denne session. Det vil måske også være et præcedens, som det senere vil være vanskeligt at komme udenom. Men på den anden side er færingerne et folk for sig selv med eget sprog, egen kultur, eget flag og eget hjemmestyre, som tager sig af de fleste anliggender, som forekommer hos dem, og færingerne har en levende interesse for nordisk samarbejde og vilje til selv at deltage i dette. Den islandske regering har også behandlet sagen, og jeg tør sige, at den er meget positivt indstillet til dens løsning på en måde, som tilfredsstillende færingerne, det vil sige på samme måde eller lignende måde som efter det danske regeringsforslag.

På den anden side, for at kunne tage hensyn til alle formaliteter og opnå så stor enighed om sagen som muligt, er man af den mening, at man skal give sig god tid og ikke forcere sagen mere end man anser for godt for dens fremme. Vi mener, at det ikke er af afgørende betydning, at sagen bliver færdigbehandlet på denne session, men vigtigere at sagen bliver så godt funderet som muligt. Dette er den islandske regerings standpunkt, og det ville jeg gerne lade komme frem her.

Et andet punkt, som jeg gerne ville berøre, er flyveforbindelsen mellem Island og Skandinavien eller måske mere præcist: landingsrettighederne for det islandske Loftleidirselskabs maskiner i Skandinavien. Ganske vist er denne sag ikke direkte på dagsordenen for Nordisk Råd denne gang.

Som bekendt har vore embedsmænd og trafikministre uden resultat forhandlet om de islandske myndigheders ønske om Loftleidirs indsættelse af en ny type maskiner, Rolls Royce 400 fly, på hele selskabets rute Skandinavien—Island—New York.

Islands ønsker er, at Loftleidir får 3 ugentlige ture til Skandinavien hele året rundt med Rolls Royce 400 fly, dog således at under vintersæsonen begrænses kapaciteten efter nærmere aftale for eksempel med en tredjedel. Dette betyder en kapacitetsforøgelse på omkring 43 pct., eller et lignende procenttal som passagerantallet er steget på ruten Skandinavien—USA fra 1960—1966, mens Loftleidirs kapacitet og frekvens har været uændret i disse år. Jeg vil også pege på, at 25 pct. af kapaciteten udnyttes nu til lokal trafik mellem Island og Skandinavien, men jeg tror ikke, at frekvensspørgsmålet skaber store vanskeligheder.

Differencen mellem Loftleidirs og IATAs takster er hovedproblemet.

Før 1964 var prisforskellen gennemsnitlig omkring 23 pct. mellem IATAs og Loftleidirs takster på Skandinavien-ruten. Mellem København og New York

betød det en difference på ca. 1.000 danske kroner. Fra 1. januar 1964 blev prisforskellen sat ned til omkring 15 pct. uden nogen foreløbig ændring til det bedre i flymateriale og fra 1. november 1964 kom den ned på 13 og 15 pct., da Rolls Royce 400 blev indsat på en del af ruten, men de fly benyttes for tiden kun mellem Island og USA. Nu er det vort ønske at indsætte Rolls Royce 400 fly på hele ruten til Skandinavien. I dag beløber differencen sig kun til omkring 500 danske kroner eller kun halvdelen af hvad den var før, og antallet af Loftleidirs passagerer mellem Skandinavien og USA over Island er blevet formindsket med 11,7 pct. i 1964 og 5,3 pct. i 1965 på samme tid som passagerantallet med SAS forøgedes med 25 pct. og 11 pct. på denne rute. Loftleidirs andel i markedet er gået ned fra 15 pct. til 10 pct., mens SASs andel er steget tilsvarende. Denne prisforskel på 13 og 15 pct. formindskes til under 4 pct. på ruten København—Los Angeles, og på Seattle-ruten er de priser, som Loftleidir kan byde, højere end SAS'.

Fra skandinavisk side har der været peget på, at Loftleidirs nye maskiner indebærer så mange bekvemmeligheder, at prisforskellen mellem dem og jetmaskiner kun skulle være nominal. Fra islandsk side kan man ikke acceptere dette standpunkt. Som bekendt er R-R-400 maskinerne oprindeligt bygget som fragtfly og ikke til transport af passagerer, og jeg er sikker på, at hvis nogen af de her tilstedeværende har fløjet på 6 1/2 time med jet direkte fra København til New York og har fløjet med Loftleidir New York—Keflavik—København med R-R-400 maskiner, vil han have mærket stor forskel i bekvemmelighed, foruden med hensyn til den tid, som spares ved brug af jetmaskiner og direkte flyvning.

Vi har fra islandsk side foreslået, at upartiske specialister skal bestemme en passende difference mellem Loftleidirs og IATAs takster. En prisdifference på

over 20 pct. skulle være normal, men for at nå til en overenskomst i sagen, er vi fra islandsk side rede til at gå ned på et lavere procenttal.

Jeg har fra skandinavisk side hørt nogle bemærkninger om, hvor mange penge SAS siges at tabe på grund af Loftleidirs trafik på Skandinavien. Jeg tror, at de bemærkninger er mere teoretiske, end de er baseret på realiteter. Størstedelen af Loftleidirs passagerer kommer fra et marked, som ligger under jetpassagerernes. De kommer fra et andet niveau, og de fleste af dem ville ellers være rejst med skib eller af finansielle grunde overhovedet ikke have taget turen til Skandinavien. Loftleidir bringer således en del turistindtægter til Danmark, Norge og Sverige. Jeg vil også tilføje, at handelsbalancen og særlig betalingsbalancen mellem Island på den ene side, Danmark, Norge og Sverige på den anden side ligger stort set i Islands disfavør, som jeg nævnte før.

Jeg vil tilføje, at Loftleidir nu har fået midlertidig tilladelse til at bruge de nye R-R-400 på Skandinavienruten på grund af fejl i DC-6 maskinernes »pressurized» system. Jeg håber, at dette kan være begyndelsen til en løsning af problemet, og jeg håber, at vi på grundlag af nordisk samarbejde og vilje til løsning kan finde en vej frem til at løse problemet for fremtiden. Trafikforholdene mellem Island og Skandinavien er for os af største vigtighed på grund af landets afsides beliggenhed, og det kan stort set ikke løses på det grundlag, som lokaltrafikken skaber, det må løses som et led i et større hele. Derfor er dette problem for os af allerstørste vigtighed, og jeg håber, at vi må nå at finde frem til en løsning.

Meddelande

Det meddelades, att utrikesminister Torsten Nilsson, Sverige, intagit sin plats i rådet.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident! Tillad mig at sige: allerede til dette tidspunkt af debatten har så mange talere sagt noget godt og rigtigt om Nordisk Råds betydning, om de hidtil opnåede resultater, om fordelene ved arbejdsordningens tillæmpning med indførelse af en spørgeinstitution, men dog vel endnu mere ved reorganiseringen af udvalgenes arbejdsformer, at det ikke behøver at gentages, men bare at understreges. Lad mig derfor gå lige ind på det emne, præsidiets meget rigtigt har ment burde være hovedemnet for denne sessions generaldebat, og som også hidtil har domineret debatten, nemlig det økonomiske samarbejde mellem vore lande og stillingen til de europæiske markedsproblemer.

Vi kan samarbejde og vi samarbejder frugtbart om harmonisering af sociallovgivningen, om kulturelle spørgsmål, om hjælp til udviklingslandene, om mest mulig samordnet stillingtagen i De Forenede Nationer, og om sådanne områder som arktisk medicin, mellemrigsveje, ensartet ægteskabslovgivning og undersøgelse af boksningsens skadevirkninger samt meget meget andet og det er godt, nødvendigt og vigtigt. Men det alt afgørende er det økonomiske samarbejde mellem vore lande og folk, samarbejdet på økonomiens, på produktionsens, og på handelspolitikens område. Det er dette, der skal videreudvikles i den hurtigst mulige takt og med størst mulig integration som mål. Dette er og bliver grundlaget for et videregående nordisk samarbejde, og kun mærkbare fremskridt og resultater på dette område kan skabe forudsætningerne også for et videregående politisk samarbejde og for at mulighederne for en fællesnordisk udenrigspolitik kan bringes fra ønskedrømmenes ind i realiteternes verden.

Der har her været talt meget om det økonomiske samarbejde i Europa, om markedsdannelserne og om Nordens mulige stilling til dem, om mulighederne for Englands og de nordiske landes tilslutning til EEC eller til et bredere —

eller som hr. statsminister Erlander kaldte det: et sameuropæisk marked. Jeg tror, vi skal lægge mærke til dette sidste. Det bør ingenlunde tages for givet, at resultatet af den markedspolitiske udvikling i Europa kun kan bestå i Englands og de nordiske landes tilslutning til det eksisterende EEC, og det er ensopret — og jeg tror alt andet end gavnligt — om man kun vil have et sådant perspektiv for øje.

Det forekommer mig, hr. præsident, at der i den hidtidige debat har været en tilbøjelighed fra mange taleres side til at betragte det som givet, for det første, at Norden kun kan stræbe efter så snart som gørligt at tilslutte sig EEC, at kun heri ligger redningen ud af mange påståede vanskeligheder, og for det andet, at nu kan man ikke gøre stort mere end at vente på England og mr. Wilson samt håbe, dels at man mener det alvorligt, dels at det initiativ, man håber han vil tage, må give resultater. Hvad det første angår bør man ikke glemme realiteterne: at trods den udvikling indenfor og med EEC, som er i gang, så eksisterer der fortsat politiske problemer, som gør det usandsynligt, måske umuligt at samtlige nordiske lande kan tilslutte sig EEC, det europæiske fællesmarked. Hvad det andet angår, så ved vi ærlig talt alt for lidt. Det er åbenbart med den britiske regerings politik og mulige initiativer som med isbjerget: man ser den tiendedel deraf, som er over havoverfladen, men er henvist til gisninger, når man deraf vil bedømme hele isbjergets størrelse, form og kurs. Måske kan et isbjergs kurs påvirkes, dets drift fremskyndes — jeg ved det ikke, men jeg ved, at forsøgene i den retning, som blev gjort i fjor, syntes uden virkning, og det var måske godt det samme.

Mon ikke det bedste og klogeste, vi kan gøre, er at se på vor egen stilling, vore egne muligheder og træffe beslutninger, som herudfra kan være gavnlige for hvert enkelt land og for Norden som helhed? Beslutninger om, at nu skal det være alvor med det nor-

diske økonomiske og handelspolitiske samarbejde. Dette vil — uanset mr. Wilsons hensigter og handlinger, og uanset hvorledes et eventuelt britisk initiativ imødegås fra EEC — være den bedst mulige forberedelse af de nordiske landes deltagelse i et forhåbentligt kommende bredere sameuropæisk markedsområde.

Man har meget rigtigt noteret det som et betydeligt fremskridt, der gavner os alle, at vi er nået til en afskaffelse af toldgrænserne mellem de nordiske lande, og der er fremført cifre og beviser nok for gavnligheden heraf. Men det er nu beskæmmende, at dette egentlig selvfølgelig resultat kunne vi ikke opnå ved egen hjælp eller ved eget arbejde, men kun i kraft af vore landes medlemskab af EFTA. Jeg tvinges i øvrigt — i anledning af hr Damsgaards udtalelser — til at sige, at Danmark aldeles ikke har ofret på det nordiske samarbejdes alter ved at forblive i EFTA, men tværtimod har haft og har meget betydelige fordele af EFTA-samarbejdet, fordele, som ville sættes over styr — og måtte sættes over styr — dersom Danmark gik sine egne veje og uanset om England og Norden søgte tilslutning til EEC, det europæiske fællesmarked.

Det forekommer mig, at de nordiske landes samarbejde under forhandlingerne ved Kennedy-runden, byggede på musketer-løftet os imellem, det musketer-løfte, som alle har berømmet, og hvis fordele er dokumenteret, viser vejen. Hvorfor da ikke gå videre? Hvorfor ikke udvikle det, der her er påbegyndt så godt, til et almindeligt handelspolitisk samarbejde under udnyttelse af det faktum, at det nordiske område som køber er en stormagt, der ved fælles benyttelse af sin styrke kan skaffe resultater til alle nordiske lande — ikke mindst i forholdet til EEC, men også til andre lande og områder.

Det kan vel betragtes som givet, at inden for en overskuelig fremtid stilles vi over for realiteter i spørgsmålet om fællesmarkedet, EEC, eller det, der er bedre: et bredere sameuropæisk mar-

kedsområde med relationer såvel til Østeuropa som til verden hinsides Atlanten. Jo mere vi styrker og udbygger det økonomiske samarbejde i Norden, jo stærkere vil vi stå nar den situation indtræder, hvor der skal forhandles om vilkårene for vore landes deltagelse i et sådant markedspolitisk samarbejde. Jo mere vi er indstillet på at forhandle og handle i fællesskab, jo bedre resultater kan vi naturligvis opnå. Vi skal ikke nøjes med at vente og have på andre. Da man her har citeret fra Peer Gynt, tillader jeg mig også at berabe mig på Ibsen og erindre om de ord, han lægger Brand i munden: Hjælp er dadløs for en mand, som ikke vil, hvad ej han kan. Blot med den tilføjelse, at vi kan det, vi vil — det, der er spørgsmålet, er spørgsmålet om viljen.

Jeg indstemmer så ganske og aldeles i hvad hr. Cassel sagde. Det er nødvendigt, men heldigvis også muligt for de nordiske stater at holde sammen og at samvirke i spørgsmålet om de kommende forhandlinger med EEC eller om dannelse af et bredere markedsområde. Det vil være en ulykke, ikke blot for Norden som helhed, men for hvert af vore lande, om vi enkeltvis og uafhængigt af hverandre forbereder os på sadanne forhandlinger og går ind i dem. Først bør vi samordne og forene vore økonomiske og handelspolitiske bestræbelser — intet land bør gå alene — og samlet bør vi til sin tid forhandle. Ethvert forsøg — udefra eller indefra — på at sætte en kile ind imellem os eller lokke nogen af os ud af fællesskabet, som her eksisterer, bør være dømt til at mislykkes. Som en foreløbig forholdsregel anbefaler jeg hr. Cassels forslag om at danne en fællesnordisk arbejdsgruppe ved EECs kommission i Bruxelles efter mønster af det samarbejde, der er etableret under forhandlingerne ved Kennedy-runden.

Det ansvar, som påhviler os her i Nordisk Rad, er stort. Vi har ikke beslutningsret, vi kan kun arbejde som et patrykningsorgan over for regeringerne — men dette er for resten ikke

sa ganske lidt! Vore muligheder for her at gøre noget, er ganske store. Det har jo vist sig, at selve det Nordiske Råds eksistens og deltagelsen i rådsarbejdet bibringer os, der deltager i det, ligesom en større nordisk ånd — eller, jeg vil hellere sige, et bedre blik for de nordiske realiteter. Erfaringerne viser jo også, at medlemmerne af Nordisk Råd under deres arbejde som sådan følger sig meget personligt ansvarlige og — må jeg sige det — mindre bundet af snævre partimæssige synspunkter end hjemme i vore egne parlamenter. Dette forøger vore muligheder. Men det udelukker ikke, det bør tværtimod fa til følge, at vi hjemme arbejder intenst i overensstemmelse med det, jeg tillader mig at kalde ånden fra Nordisk Råds forhandlinger, og energisk medvirker til at vore respektive rigsdage træffer beslutninger på linje med vort arbejde her.

Jeg er aldeles enig med hr. statsminister Erlander i, at vi — uanset perspektiverne for markedsforhandlingerne — nu tager de opgaver op, der foreligger for et sammordisk forskningsarbejde og for sammordisk løsning af store produktionsopgaver. Det ville være ønskeligt, om der også kunne etableres et virkeligt samarbejde om investeringsopgaverne i Norden, og forhåbentlig bevirker den svenske regerings initiativ med hensyn til en statslig investeringsbank ikke, at man lægger tanken og planerne om en nordisk investeringsbank eller et nordisk investeringsinstitut til handlingerne — som det hedder på svensk. Forhåbentlig indser også regeringerne — dette sagt med speciel adresse til Danmarks og Sveriges regeringer — at et samarbejde om løsning af påtrængende fællesnordiske trafikopgaver — her tænker jeg naturligvis på de faste Øresundsforbindelser og bygningen af den nordiske storlufthavn i Øresundsområdet såvel som hele udbygningen af Øresunds-regionen — er ikke mindre, men måske mere påtrængende nødvendigt end det samar-

bejde om produktion og forskning, som også må komme.

Generaldebatten afbrytes.

1

D 1967/26/1966/e: meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående økonomisk samarbejde

Fråga om framtida nordiskt jordbrukspolitiskt samarbeje¹

Sundin, Sverige: Herr president! Inför de marknadsproblem som är speciellt aktuella vid rådets session här i Helsingfors har jag ställt följande fråga till den danska regeringen:

Är den danska regeringen beredd att för sin del medverka till att de nordiska länderna i EFTA och inom en eventuell framtida europeisk stormarknad ges möjligheter att konkurrera på lika villkor vad gäller produktion och handel med jordbruksprodukter?

Handelsminister Dahlgaard, Danmark: Jeg vil gerne takke hr. Sundin for, at han har stillet dette spørgsmål, for det er jo et spørgsmål, som er af afgørende betydning for Danmark. Det gælder i relation til det nordisk økonomiske samarbejde, det gælder i forhold til EFTA, og det gælder naturligvis også i forholdet til den brede europæiske løsning, som statsminister Krag i går kraftigt understregede, at vi er så vitalt og brændende interesseret i. Der er vel næppe noget spørgsmål i forholdet mellem Danmark og Europa. Danmark og Norden, som er vigtigere end, hvorledes vort landbrug, vor landbrugseksport, vor produktion og handel med disse varer bliver placeret i det fremtidige Europa.

Hr. Sundins forespørgsel til den danske regering kan jeg formentlig besvare ved en kort analyse af landbrugsproblemerne, således som vi ser dem i forholdet mellem Danmark og Europa.

¹ Frågan tryckt s. 2106.

Der er for det første spørgsmålet om vores landbrugseksport, vor handel inden for rammerne af EFTA. Her ved vi, at da vi i sin tid dannede EFTA, var der ikke enighed om at medtage landbruget som en integrerende del af samarbejdet. Man var i realiteten inde på den tanke, som man stadig har: at EFTA er et industrielt samarbejde, men at man for så vidt angår landbruget må klare sig med visse mere marginale, mere lapidariske ordninger især for at sikre, at Danmark får en vis gensidighed, en vis reciprocitet i sit medlemskab inden for rammerne af EFTA. Det er gjort derved, at man har nogle meget generelle bestemmelser i EFTA-konventionen om, at man bør bestræbe sig på, også inden for landbrugsområdet, at oge samhandelen mellem partnerne, og det har man fulgt op med bilaterale aftaler mellem Danmark især og de øvrige EFTA-lande med henblik på at give dansk landbrug en yderligere mulighed for at eksportere til EFTA-landene. Jeg understreger altså, at det er et spørgsmål, der ligesom er behandlet marginalt, som ikke er så centralt og ikke har kunnet behandles så centralt som industriproblemerne og visse andre problemer. Vi er i den henseende blevet stedmoderligt behandlet i EFTA. Vi har presset på, og vi bliver ved med at presse på for at få landbruget mere centralt placeret inden for rammerne af EFTA-samarbejdet.

Det er vel en del af det svar, som jeg kan give hr. Sundin på hans spørgsmål.

I denne forbindelse vil jeg sige, at det måske var en god ting, om hr. Sundin havde rettet det spørgsmål, som her er stillet, ikke i første række til Danmark, men til de andre nordiske lande, spurgt hvad de gør, hvad de agter at gøre, hvad deres vilje er med hensyn til at fremme landbrugssamhandelen inden for rammerne af EFTA. Det ville jeg godt høre noget om i løbet af denne radssession.

Den anden side af sagen er spørgsmålet om landbrugets stilling inden for rammerne af en bred europæisk løs-

ning, en løsning som jeg her i besvarelsen af spørgsmålet må forudsætte bliver Englands samt de skandinaviske landes deltagelse i Fællesmarkedet.

Her er svaret for så vidt let, for vi har jo den fælles landbrugspolitik som udmøntet af de seks allerede. Den ligger ganske klar i hovedtrækkene. I tilfælde af, at vi får den brede europæiske løsning med de seks, med England og Norden som medlemmer eller som nært associerede medlemmer af et stort fællesmarked, ved vi jo i alt væsentlig hvad virkningerne, konsekvenserne for landbruget bliver.

Den tredje side er spørgsmålet om eksportsamarbejdet mellem de nordiske lande. I en situation, hvor vi ikke har en bred europæisk løsning, altså den situation vi i øjeblikket har, har vi fra dansk side været indstillet på det snævrere mulige samarbejde mellem de nordiske landes landbrugseksport med henblik på naturligvis at forhindre, så vidt det er gør ligt, at man fra svensk, fra norsk og af og til fra finsk side bryder ind i traditionelle danske landbrugsmarkeder på kontinentet eller andre steder. Det anser vi i en situation, hvor vi ikke inden for rammerne af EFTA eller inden for rammerne af et nordisk markedssamarbejde har fået landbruget med — at være et mindstevilkår for fair optræden i Norden, i Europa. Her er vi naturligvis ganske og aldeles positivt indstillet over for et nært nordisk samarbejde.

Jeg kan altså resumere, at hr. Sundins spørgsmål rummer de 3 elementer:

For det første EFTA-landbrugssamarbejdet, hvor vi har presset på fra begyndelsen ikke med stort held, men med meget begrænset resultat for at få størst mulig inddragning af landbruget i EFTA. For så vidt angår en stor europæisk løsning, hvor England og de skandinaviske lande kommer ind i Fællesmarkedet eller bliver nært tilsluttet, vil løsningen jo ske efter de linjer, der allerede er afstukket og afklaret inden for Fællesmarkedet i den fælles landbrugspolitik. Med hensyn til et eksport-

samarbejde, hvis vi ikke får den brede europæiske løsning, er vi fra dansk side overordentlig interesseret i et sådant samarbejde og i at forhindre, at man konkurrerer på unfair vis med hinanden ude i verden.

Afslutningsvis vil jeg gerne understrege, at det er et meget centralt spørgsmål, vi her berører. Vi har i Fællesmarkedet set, hvordan landbrugsproblemet har været det helt centrale problem ved opbygningen af Fællesmarkedets toldunion og orientering i retning af en økonomisk union. Vi ser, hvordan England i sine bestræbelser på at hidføre den brede europæiske løsning indser, at landbrugsproblemerne er et afgørende, et centralt problem i en sådan løsning. Jeg tror, at disse landbrugsproblemer ligeledes for Danmarks og for Nordens vedkommende vil være helt centrale i forsøget på at medvirke til en bred europæisk markedsløsning, en løsning, som jeg tror alle de nordiske lande er interesseret i.

Sundin, Sverige: Herr president! Allra först vill jag uttala mitt tack för svaret. Jag kanske får tillägga, att det var en väsentlig skillnad mellan det skrivna svaret och det som herr ministern lämnade från denna talarstol. Det förringar inte på något sätt betydelsen av svaret — måhända tvärtom.

Varför jag har ställt denna fråga har jag redan inledningsvis deklarerat. Den danske handelsministern har här besträvt att de stora problemen inom EFTA och ännu mer inom ett större marknadsområde, som vi hoppas kunna komma att tillhöra, med all sannolikhet kommer att röra sig om jordbruk och livsmedel. Det är alltså på grund av intresse för nordismen i dess helhet som jag har ställt min fråga.

Rent principiellt bör efter ett övergångsskede alla länder få konkurrera inom jordbruksområdet på lika villkor — jag förmodar att det inte finns några delade meningar på den punkten. För närvarande slussas i runt tal 20 miljoner kronor över den svenska stats-

budgeten till danskt jordbruk, och dessutom har man medgivit vissa fördelar i fråga om handeln inom EFTA:s ram. Jag har ingenting att invända vare sig mot de 20 miljonerna eller mot medgivandena, eftersom vi måste räkna med ett övergångsskede, men när vi kommit över det bör vi rent principiellt ge lika rätt och lika villkor.

Inom såväl det danska som det svenska jordbruket har en långt gående rationalisering bedrivits. Vad gäller Sverige har för det första jordbrukarna insett nödvändigheten av rationaliseringar för att kunna skapa god ekonomi inom sina företag, och för det andra har regeringen under de senaste åren måhända inte varit lika välvillig gentemot det svenska jordbruket som om man flyttar över tankegången exempelvis på det danska jordbruket. Detta är emellertid en sak som herr Erlander och jag inte behöver diskutera vid Nordiska rådets session, eftersom vi säkert får många tillfällen att diskutera saken hemma i den svenska riksdagen.

När det gäller rationaliseringen vill jag alltså inte framföra någon kritik, herr minister. Från exempelvis 1951 fram till den senaste tidpunkt från vilken det finns statistik har det skett en betydligt snabbare rationalisering i Sverige än i Danmark. När man bedömer likavärdesprincipen och marknadsproblemen i sammanhang med jordbruket, måste man dessutom taga hänsyn till den strukturrationalisering som pågår inom de olika länderna.

Utöver detta, herr president, vill jag bara göra ett kort genmäle beträffande lönesättningen i de olika länderna. Ett faktum är att en dansk lantarbetare år 1965 hade 3 000 svenska kronor mindre i lön än en svensk lantarbetare. Meningen är väl att man inom en stor marknad så småningom skall åstadkomma en harmonisering även vad gäller lönsamheten för de olika delarna av näringslivet. Om vi använder FAO:s siffror och sätter löneläget i Sverige år 1965 till 100, var löneläget i Danmark 57. Jag vill avslutningsvis ställa en frå-

ga till herr ministern i anslutning till likavärdesprincipen: Är man beredd att i Danmark stödja de progressiva krafter som strävar efter att höja inkomsterna för de lågavlönade grupperna, till vilka speciellt jordbruksarbetarna hör i Danmark?

Handelsminister **Dahlgard**, Danmark: Hvad angår den del af spørgsmålet, som hr. Sundin sidst berørte, nemlig spørgsmålet om ensartede lønninger, tror jeg, vi kunne begive os ind i en nok så langstrakt diskussion om komparative omkostninger, og om hvorledes den internationale handel er baseret. Jeg tror, at hr. Bertil Ohlin i givet fald vil kunne give os en forelæsning om, hvorledes produktivitet, lønninger og priser i en liberal international økonomi bør afpasses efter hinanden.

Med andre ord: tanken om, at vi i Danmark efter de gældende valutakurser skulle have samme lønninger, som man har i Sverige eller andre lande, er vist ikke så forfærdelig vel betænk, hvis man ønsker at følge en liberal international økonomi, bygget på principerne om produktivitetsforskelle, lønsforskelle og de deraf følgende priser.

Det, som jeg har lagt vægt på i min besvarelse af hr. Sundins spørgsmål, er dette, at der i Europa, i den vestlige verden er en tendens i retning af en frigørelse af økonomien, af det økonomiske samkvem, af handel og betalinger mellem landene, og at landbruget her inden for rammerne af EFTA og inden for rammerne af det nordiske økonomiske samarbejde har slået efter. Der har vi ikke fået den liberalisering, som efter vor opfattelse er rimelig og rationel.

Vi ser inden for rammerne af det nordiske samarbejde, hvordan vi med enkelte undtagelser er i samme situation på landbrugsområdet, som vi var for 10 år siden. Det gjorde et temmelig stærkt indtryk på mig, da jeg for nogle måneder siden kom tilbage til det nordisk-økonomiske samarbejde — jeg har del-

taget en del i det i første halvdel af 50'erne. Jeg kom tilbage til en problemstilling, som var bogstavelig talt nøjagtig den samme som for godt 10 år siden, nemlig dette, at vi ikke fra dansk side har haft god mulighed for at forøge vor eksport til de andre nordiske lande. Jeg kunne krybe ind i nøjagtig de samme argumenter, nøjagtig de samme synspunkter, nøjagtig den samme forgæveshed, som vi havde i første halvdel af 50'erne. Det var, som om verden stod stille.

En efter min mening afgørende side af sagen i det nordiske samarbejde er: hvad vil man fra norsk, fra svensk og fra finsk side med hensyn til at frigøre landbrugssamhandelen på samme måde, som man stort set har frigjort industrisamhandelen?

Jeg vil gerne tilføje, at vi også har problemet inden for EFTA. Vi har vore bilaterale aftaler, et netværk af bilaterale aftaler med England og med de andre EFTA-lande, men det er jo aftaler, som er nok så beskedne.

Det spørgsmål, jeg synes, hr. Sundin skulle stille Nordisk Råd, er dette: ønsker Norden som helhed, ikke blot Danmark, for jeg kan forsikre for, at Danmark er ikke ræd derfor at frigøre handelen med landbrugsvarer? Det spørgsmål, der er væsentligt, er: er Norge, er Sverige, er Finland indstillet på en mere liberal landbrugspolitik?

Det er et spørgsmål, som de seks stilled sig selv for 8 år siden, da de lavede Romtraktaten, og de vedtog, som jo alle ved, at man ikke kunne lave en frigørelse af samhandelen med landbrugsvarer inden for et stort fælles marked, uden at det skete i forbindelse med en vis planlægning af priserne og dermed en stabilisering af landbrugernes indtægter. Det gjorde man. Resultatet er for udenforstående lande, specielt Danmark, blevet meget ubehageligt derved, at man for at stabilisere landbrugernes indtægter i Fællesmarkedet var nødt til at opkræve nok så store variable importafgifter for at sikre de prisniveauer, som var forudsætningen

för en rimelig indtjening för landbrugerne hos de seks, men det gjorde man. De sidste 8 års største europæiske samarbejdsanstrengelse har været opbygningen af en fælles landbrugspolitik, som skaber frihed for samhandel med landbrugsvarer, kombineret med en stabilisering af priser og dermed indkomster og lønninger, som hr. Sundin har været inde på.

En tilsvarende vilje har vi hidtil ikke set hverken på nordisk basis eller inden for EFTA. Vi har haft lapidariske løsninger, vi har fået små bilaterale aftaler, som har hjulpet os over den værste mangel på fairness og gensidighed inden for rammerne af det nordiske samarbejde og samarbejdet mellem de syv, men vi er ikke kommet længere. Det, der for mig er det væsentlige — og det er jeg taknemlig for, at hr. Sundin har rejst her — er ikke spørgsmålet om lave lønninger osv. Det er spørgsmålet: vil vi inden for rammerne af det nordiske samarbejde og inden for de videre rammer af samarbejdet inden for EFTA gøre noget med hensyn til landbruget, eller vil vi acceptere dette, at landbruget er holdt udenfor, er sat i parentes? Denne meget væsentlige sektor inden for vor økonomi, skal den sættes i parentes? Skal vi nøjes med lapidariske bilaterale aftaler, som lige giver Danmark en lille smule? Det er det væsentlige spørgsmål, hr. Sundin. Det er det, vi skal diskutere.

Sundin, Sverige: Herr president! Det är riktigt att min fråga bör tolkas så som herr ministern gjorde. Men i detta sammanhang har jag efterlyst Danmarks inställning till frågan, huruvida man är beredd att ge de nordiska länderna och andra länder i en gemensam stormarknad samma chans, d. v. s. lika villkor, så att inte något land eller några länder blir mer eller mindre diskriminerade.

Herr ministern tog herr Ohlin som vittne när det gäller lönesättningen. Jag lämnar det därhän och konstaterar bara, att om man jämför bytesvärdet av intjänta pengar i Danmark och Sve-

rige så kommer man till precis samma siffror som jag redovisat. Det är kanske en riktigare beräkning än den jag gjorde tidigare.

Till slut vill jag ställa bara ytterligare en kort fråga. I ministerns skriftliga svar heter det »vilket stormarked, der bliver tale om». Vad menar herr ministern härmed? För mig ter det sig som en absolut nödvändighet att Norden inte — och då inte heller Danmark — i fråga om en stormarknad kan diskutera något annat än ett samgående mellan EFTA och EEC. Men det är ju möjligt att ministerns formulering har en annan innebörd.

Handelsminister Dahlgaard, Danmark: Jeg skal blot gøre en enkelt bemærkning til hr. Sundins sidste spørgsmål. I vort skriftlige svar siger vi, at den danske regerings politik i et eventuelt europæisk stormarked bl. a. vil bero på, hvilket stormarked der bliver tale om. Det har vor statsminister, statsminister Krag, omtalt i går, og jeg har naturligvis intet specielt at føje hertil. Vi ønsker den store europæiske løsning, forstået som de seks, England og de nordiske lande knyttet sammen i et bredt europæisk marked. Det kan der ikke være tvivl om, det er aldeles indlysende, at det har vi den allerstørste interesse i — og det har de andre nordiske lande naturligvis også en vital interesse i.

Det er imidlertid ikke alene England og de nordiske lande, der afgør, hvorledes den store europæiske løsning kommer til at se ud. Vi har jo den distraherende kendsgerning, at de seks er den store magnet i Europa, og vi ved ikke, hvad fremtiden indebærer. Så længe vi ikke er ganske klare over, hvorledes det store marked, den brede europæiske løsning kommer til at tage sig ud, må vi naturligvis i besvarelse af hr. Sundins spørgsmål — et spørgsmål der efter min mening kunne have været gjort mere relevant i visse henseender, men til gengæld også lidt mere generende for svensk jordbrugsprotek-

tionisme — tage et forbehold i så henseende.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i ekonomiska utskottet.

Presidenten: Med sikte på at det kommer spørsmål under spørreinstitutet også de følgende dager, vil presidenten minne om den forutsetning at innleggene under spørreinstitutet både fra spørgeren og svarerer bør begrenses til inntill 5 minutter.

Vi fortsetter så med generaldebatten.

2

Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1966 (Dokument 3) (fortsatt generaldebatt)

Statsråd Willoch, Norge: Jeg vil gjerne fa si noen ord i tilknytning til den rapport fra den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid som er oversendt til denne sesjon i Nordisk råd og som finnes blant dokumentene. Det er kanskje naturlig at jeg, som den som har underskrevet rapporten, foretar en slags begrenset presentasjon av den, men jeg håper det vil bli funnet å være i full orden at jeg samtidig knytter noen mer personlige bemerkninger til enkelte av de problemer som berøres.

Jeg vil gjerne ta mitt utgangspunkt i det forhold, som ofte er blitt understreket, at handelen mellom de fire nordiske FINEFTA-land nå praktisk talt er fri når det gjelder industrivarer. Man kan vel også ganske trygt si at både næringslivet og politikerne i de nordiske land er innstilt på at Norden skal forbli ett marked. Dette er en forutsetning som er av helt grunnleggende betydning for utnyttelsen av de muligheter som markedsfellesskapet gir. Ved å rydde til side de kunstige hindringer for samhandelen, og ved å skape en rimelig sikkerhet for et bestående mar-

kedsfellesskap i Norden, har man skapt en situasjon hvor næringslivets internordiske samarbeid så å si drives videre fram av sin egen dynamikk. Mynighetene må se på dette på en realistisk måte, og ikke foregi å ha, eller prøve å øve, innflytelse på felter som ligger utenfor deres naturlige rekkevidde.

De overveldende positive resultater av frigjøringen av handelen med industrivarer reflekteres også i den handelsoversikt som er gitt i rapporten. Denne oversikt forteller at de nordiske land i 1966 eksporterte for 15,4 milliarder danske kroner til hverandre. Dette er 164 prosent mer enn i 1959, som var det siste hele år før EFTA-samarbeidet begynte. Jeg nevner også at stigningen i den inder nordiske handel er vesentlig større enn veksten i de nordiske lands handel med land utenfor Norden. Dette har ført til at mens de nordiske land i 1959 foretok 16 prosent av sin eksport til hverandre, var den tilsvarende andel i 1966 steget til nær 23 prosent. Disse tall viser med all ønskelig klarhet den store og helt spesielle betydning som tollnedbyggingen i EFTA har hatt for den økonomiske utvikling i Norden, og tallene viser hvorledes denne tollnedbygging har knyttet de nordiske land sammen i et sterkere økonomisk interessefellesskap enn tidligere.

Når det så gjelder forholdet mellom de forskjellige nordiske land med hensyn til eksport og import, viser rapporten at det ikke er så store forandringer å spore siste år. Sverige har fremdeles et stort eksportoverskudd innen Norden. De andre land, særlig Norge, importerer mer fra våre naboland enn vi eksporterer til dem.

Det jeg har nevnt hittil er kanskje velkjente forhold, som allikevel kan fortjene understreking. Jeg vil gjerne legge til noe som man, hvis man skal dømme etter et innlegg i går, kan få inntrykk av at ikke alle er fullt oppmerksom på. Og når man hørte siste foregående taler, minister Dahlgaard,

fikk man et sterkt inntrykk av at heller ikke han er fullt oppmerksom på følgende: Det er *ikke* slik at avgrensningene i handelsfrigjøringen automatisk har gitt Danmark noe underskudd av fordeler. Jeg nevner til belysning av forholdet, fordi jeg synes det er relevant i forbindelse med de seneste innlegg, at Danmarks samlede eksport til andre nordiske land steg med 176 prosent fra 1959 til 1966. Det er mer enn gjennomsnittet for de andre land. Norges tilsvarende eksport f. eks. steg med 169 prosent i samme tidsrom, eller litt i underkant av den danske eksportstigning. For å forebygge misforståelse legger jeg også straks til at prosenttallene her ikke er villedende på den måte som prosenttall av og til kan være. Hvis man ser på eksportstigningen målt i millioner kroner, ser man det samme forhold, bare noe mer markert. Danmarks eksport til resten av Norden steg med 2,3 milliarder danske kroner på disse 7 år. Det er en vesentlig større stigning enn Norge og Finland oppnådde.

Det vi står overfor er altså at de muligheter som er åpnet i den industrielle sektor i og for seg har vært tilstrekkelige til å sikre også Nordens mest utpregede jordbruksland en rikelig andel av de fordeler som liberaliseringen har gitt. Jeg skal ikke nå gå inn på de interessante årsaker til dette. Jeg understreker også at jeg ikke med dette har sagt noe som helst for eller mot en mer omfattende samhandel med jordbruksvarer. Men jeg har villet nevne dette på bakgrunn av det som er sagt av minister Dahlgaard, og fordi det i går ble hevdet at Danmark »har ofret meget på det nordiske samarbeidets alter». Dette forekommer meg å være en særdeles svakt begrunnet uttrykksmåte — for å si det ytterst forsiktig. På dette punkt må jeg erklære meg enig med hr. Aksel Larsen. Jeg kan heller ikke akseptere herr Damsgaards kategoriske uttalelse om at det ikke var noen fordeler å oppnå for dansk landbruk i EFTA. Hvis man tar bryderiet med å

studere de tall som er gjengitt i den rapport jeg nå har den ære å presentere, vil man se at denne uttrykksmåte er meget sterkt overdrevet. Det forekommer meg at handelsminister Dahlgaard kanskje også vil måtte moderere sin uttrykksmåte hvis han knytter den til de tall som foreligger i materialet. Når man så på dette grunnlag begynner å tale om mangel på »fairness» i samarbeidet, må jeg si som min personlige oppfatning at uttrykket er meget malplassert.

Da vi sist møttes i Nordisk Råd, var det liten bevegelse i den europeiske markedssituasjon, og drøftelsene konsentrerte seg om den videre utbygging av det nordiske samarbeid. Det ble allerede den gang uttalt atskillig skepsis med hensyn til mulighetene for å nå frem til vesentlige resultater på rent nordisk basis i den nærmeste fremtid. I ministerkomiteens rapport er det redegjort for de utredninger som er foretatt. Selv om disse ikke er ferdige ennå, må man vel si at de viser at mulighetene ikke er så store på det nuværende tidspunkt.

Rapporten behandler bl. a. og spesielt spørsmålet om felles ytre tollsatser og om utvidelse av samarbeidet på jordbruksområdet.

Spørsmålet om harmonisering av de nordiske tollsatser må jo nødvendigvis bli stilt i skyggen av det arbeid som pågår i Kennedy-runden, og for så vidt også i skyggen av hele den markedspolitiske situasjon. De nordiske lands tilknytning til EEC vil jo i tilfelle løse både dette og en lang rekke av de harmoniseringsproblemer som vi nu arbeider med på nordisk basis.

På samme måte som EFTA-samarbeidet har gitt oss det nordiske frihandelsområde, kan EEC-samarbeidet komme til å bane veien for ytterligere sterkt økt nordisk enhet. Man kan like eller mislike at det nordiske fellesskap på slike måter knyttes så sterkt til utenomnordiske krefter. Men det hører jo med til realitetenes verden at EEC nu kan komme til å bli den faktor som mest

avgjørende fremtvinger også nordisk harmonisering på en rekke områder, der man hittil ikke har fått dette til.

Jeg nevnte at ministerrapporten også behandler mulighetene for en større øking i den internordiske handel med jordbruksvarer. Dette vil i tilfelle forutsette omfattende strukturendringer, som for enkelte land vil bety en vidtgående omlegning. Man kan vel trygt si at alle er klar over at forholdene for tiden ikke ligger til rette for dette i rent nordisk regi. Men også her vil tilslutning til EEC i tilfelle skape en ny situasjon, med større fellesskap. Utredningen viser i det store og hele at de nordiske land med deres meget utadvendte økonomi må sette sin kraft inn i arbeidet for større løsninger. Det betyr at Kennedy-runden og de europeiske markedsdrøftelser gjenstår som hovedsaker også for Norden.

Det er mange talere som allerede har behandlet Kennedy-runden, og særlig verdien av den nordiske fellesopptreden der. Jeg skal prøve å unngå å gjenta for meget av det som allerede er sagt om det overmåte verdifulle i det nordiske samarbeidet som her foregår. Men selv om det ennå er for tidlig å dømme om resultatene av dette, vil jeg gjerne ha understreket at jeg har inntrykk av at vår fellesopptreden i Kennedy-runden har møtt både forståelse og respekt hos våre forhandlingsmotparter, og at den har bidratt på en konstruktiv måte til å bringe de vanskelige forhandlingene videre frem.

Jeg vil gjerne også legge til at hvis vi lykkes i dette, vil de nordiske land ikke bare ha bidratt til sitt eget beste, de vil også ha bidratt til en generell nedbygging av handelshindringene i verden, til beste for alle land. Det er jo ikke slik at de innrømmelser vi får og de vi gir, bare gjelder oss selv og resten av Vest-Europa. Alle land — blant dem både de østeuropeiske og utviklingslandene — får fordeler eller muligheter ved en rekke av de innrømmelser vi prøver å presse frem, eller selv gir. Jeg håper at samarbeidet i

Kennedy-runden vil vise seg å bli et praktisk eksempel på at Norden gjennom samarbeid øver en positiv politisk innflytelse i verdenssammenheng.

Jeg deler også fullt ut den oppfatning at det vil være en positiv politisk innflytelse i verdenssammenheng hvis de nordiske land ved sin holdning også kan bidra til å fremskynde en bred vesteuropeisk markedsløsning, som eliminerer den nuværende alvorlige splittelse mellom EFTA og EEC.

Det er ganske klart — som det allerede er sagt av flere — at dette er spørsmål av den største politiske rekkevidde, som ikke kan studeres og vurderes bare i økonomisk eller handelspolitisk sammenheng. Det bør også være klart at når vi går så sterkt inn for en løsning på disse problemer, er det bl. a. ut fra et ønske om at Norden skal kunne bidra best mulig til den fremtidige politiske utvikling i Europa. De politiske konsekvenser av en tilslutning til EEC må ikke betraktes som en belastning som vi er nødt til å ta, men som en positiv og verdifull side av den enhet som vi vil være med på å skape. Under vurderingen av de former for tilslutning vi vil tilstrebe, må vi også vurdere hvorledes vi best kan få anledning til å gjøre våre synspunkter og våre interesser gjeldende i fremtidens Europa.

Det at de nordiske land har klare felles interesser i den store sammenheng, betyr jo imidlertid ikke nødvendigvis at vi også vil ha fordel av å forhandle sammen om detaljer eller særproblemer. Her kan man ikke trekke direkte slutninger fra de erfaringer som blir høstet under Kennedy-runden. — Mange av de problemer man blir stilt overfor under eventuelle forhandlinger med EEC om tilknytning, vil jo skille seg klart fra de problemer man nu forhandler om i Kennedy-runden. Men jeg legger til at en gitt forhandlingsituasjon i EEC-spørsmålet kan kreve former for nordisk samarbeid som vi i dag ikke kan vurdere fullt ut. Jeg legger også til at det er ganske åpenbart

af etter en eventuell tilslutning til EEC vil behovet for nordisk samarbeid eksistere kanskje i enda høyere grad enn tidligere.

I tilknytning til hr. Røislands ord i går om behovet for nordiske konsultasjoner — ord som jeg for øvrig er helt enig i — vil jeg også gjerne nevne at avsnittet om »Norden og markeds-situasjonen» i ministerkomiteens rapport konkluderer med at det er av den største betydning at de instanser som utreder markedsspørsmålene i de berørte nordiske land holder mer kontakt med hverandre for utveksling av informasjoner og materiale. Samarbeidsministrene har besluttet at dette arbeid skal intensiveres.

I forbindelse med det danske innlegg fra i går som jeg også tidligere har vært inne på, må jeg få understreke at det nordiske markedssamarbeid jo må bygge på den overbevisning at de britiske bestrebelser for å bli medlem av EEC i høyeste grad er alvorlig ment og fortjener Nordens fulle støtte. Nå er det jo ikke akkurat noe bidrag til denne støtte at man i Nordisk Råd betviler oppriktigheten i bestrebelsene, men det nevnte innlegg kan vel betraktes som unntagelsen som bekrefter den hovedregelen at det i Nordisk Råd er bred tillit til og oppslutning om det britiske initiativ, og samtidig at det er bred oppslutning om det uavkortede krav at man må finne en løsning som bringer både Norden og Storbritannia inn i EEC.

Tross alt som kan sies om Storbritannias forskjellige økonomiske tiltak med uheldige virkninger for EFTA-partnerne, må man legge avgjørende vekt på at bare en ordning som bringer oss inn i et fellesskap med EEC og Storbritannia samtidig kan tilfredsstillende vare reelle interesser. Det samme gjelder i enda høyere grad når vi ser på vare politiske begreper om fremtidens Vest-Europa. Det fremtidige vesteuropeiske fellesskap kan ikke få en tilfredsstillende form uten deltagelse av alle EFTA- og EEC-land.

Til slutt vil jeg så bare nevne at det i rapporten for øvrig blir redegjort for utviklingen av samarbeidet på endel spesielle områder, som f. eks. produksjonssamarbeidet, samarbeidet vedrørende eksportkredittgarantier, samarbeid i forbindelse med garantier for investeringer i utviklingsland, samråd om den økonomiske politikk og finansielt samarbeid samt samråd om den internasjonale konjunkturutvikling.

Jeg synes også det er riktig igjen å peke på at de utredninger som er presentert i ministerrapporten, må betraktes som foreløpige, idet samarbeidsministrene tar sikte på å fullføre en samlet oversikt — som forutsatt i rekommandasjon nr. 26 for 1966.

Handels- og industriminister Salonen, Finland: Jag skulle gärna vilja säga några ord om det nordiska ekonomiska samarbetet och om samarbetsministrarnas rapport, som även innehåller resultatet av den undersökning av förutsättningarna för en samlad utbyggnad av det nordiska ekonomiska samarbetet, som regeringarna utfört enligt den »paketlösningsrekommendation», som rådet godkände vid sin senaste session i Köpenhamn.

Andra talare före mig har redan fäst uppmärksamheten vid att denna råds-session infaller på en tidpunkt, som i många avseenden är betydelsefull i den europeiska handelspolitikens historia. Frihandelsområdet mellan EFTA-länderna är ett faktum. Detta betyder att vi samtidigt har förverkligat ett frihandelsområde mellan de nordiska länderna, som omfattar 20 miljoner människor med ungefär samma levnadsstandard, samma krav på kvalitet och samma vanor. Kennedyförhandlingarna i Genève, i vilka våra länder uppträder med en gemensam delegation, har nått sitt avgörande skede. Samtidigt är även den europeiska marknadsfrågan i ett betydelsefullt skede i och med att England inlett sonderingar om en eventuell anslutning till EEC. Personligen skulle jag ännu vil-

ja, på tal om integrationssträvanden, fästa uppmärksamheten vid att Europas ekonomiska kommission, ECE, i år firar sitt 20-årsjubileum, vilket även det är en händelse värd att antecknas inte minst med tanke på utvecklingen av de ekonomiska relationerna mellan Öst- och Västeuropa.

Den ekonomiska integrationen mellan våra länder har inte varit och får heller inte vara en isolerad process, utan en integrerad del av det ekonomiska skeendet i Europa. Det är därför vi ständigt måste följa med och beakta det som sker på annat håll i Europa, såväl i väst som i öst. Jag konstaterar i detta sammanhang, att de nordiska regeringarna har beslutat att hålla nära kontakt med varandra i allt som gäller integrationsfrågor för att kunna försäkra sig om en tillfredsställande utveckling av de nordiska ländernas marknadssituation.

Vid Nordiska rådets senaste session i Köpenhamn fästes uppmärksamhet vid den mycket starka ökning av samhandeln mellan de nordiska länderna som ägt rum under de senaste åren. Ministerkommitténs rapport visar på ett glädjande sätt att denna utveckling fortgått även under det senaste året. Handeln mellan våra länder har fortsättningsvis ökat snabbare än vår totala handel. Av de nordiska ländernas totala handelsutbyte år 1966 utgjorde den sannordiska handeln c:a 20 %. De nordiska ländernas import från de övriga nordiska länderna var år 1966 170 % större än 1959 medan exporten ökat med 164 %. För Finlands del har utvecklingen varit speciellt gynnsam. Finland har sedan 1959 mer än tredubblat sin export till de övriga nordiska länderna medan importen ökat något mindre. Finland är i själva verket det land vars handel med de övriga nordiska länderna ökat mest under ifrågasvarande period.

Denna positiva utveckling av den nordiska samhandeln är väl främst en följd av EFTA och tullutvecklingen mellan våra länder. Men också många

andra faktorer har helt säkert bidragit till den strka ökningen av handeln mellan våra länder, däribland de mångfaldiga samarbetsformer som Nordiska rådet tagit initiativet till. Vi har således all orsak att glädja oss över denna utveckling. Handeln ökar emellertid inte automatiskt i och med att tullar och kvantitativa restriktioner avskaffas. Det behövs även såväl statliga som privata ansträngningar för att befrämja och utveckla exporten. Ett exempel på betydelsen av sådana åtgärder är den Finn Finland-kampanj, som vårt land föranstaltade i Sverige senaste år och som blev en stor framgång för vår exportindustri. Finlands export till Sverige ökade med 82 miljoner mark år 1966. Ökningen var störst i fråga om industrivaror.

I detta sammanhang skulle jag ännu vilja nämna en form av nordiskt ekonomiskt samarbete: det produktions-samarbete som etablerats mellan de nordiska metallindustrierna, den s. k. underleverantörbörsen. Denna samarbetsform motverkar på ett naturligt sätt en i många avseenden problematisk överflyttning av arbetskraft genom att i stället stimulera en överföring av produkter. Erfarenheterna av detta produktions-samarbete är begränsade men vi hoppas att det kan utvidgas och fördjupas. I detta sammanhang är det på sin plats att helt allmänt understryka önskvärdheten av att våra strävanden skulle inriktas på en ökad rörlighet över gränserna av kapital, teknologi med mera. Mer konkret uttryckt kunde en ökad ström av bank- och annan finansiering över gränserna tänkas, för nyetablering och utvidgning av företag vilka på bästa sätt kompletterar den egna nationella produktionsstrukturen. Ett effektivt ekonomiskt samspel åstadkommes bäst genom att resurserna utnyttjas där de naturligt hör hemma.

Nordiska rådet rekommenderade vid sin senaste session i Köpenhamn, att regeringarna med det snaraste skulle klarlägga förutsättningarna för en samlad utbyggnad av det nordiska ekono-

miska samarbetet på alla de viktigaste områdena av ekonomisk aktivitet. Jag tror att inget land hyste några större förhoppningar att denna utredning i och för sig skulle skapa förutsättningar för en större pakettlösning redan detta år. Avsikten var väl närmast att göra en grundlig undersökning av den rådande situationen, för att finna ut på vilka områden ett närmare samarbete vore önskvärt och möjligt att förverkliga.

Resultatet av utredningen visar, att denna bedömning var riktig. Det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har gjort en detaljerad utredning av förutsättningarna för ett ökat samarbete på jordbruksområdet och för en harmonisering av den yttre tullnivån i Norden. Utredningen är intressant och värdefull och den ger oss en klar bild av situationen på dessa områden just nu. Samarbetsministrarna har dragit sina slutsatser på grundval av denna utredning.

I fråga om jordbruket konstateras, att det för tillfället inte är möjligt att finna en för samtliga nordiska länder acceptabel lösning för att genomföra en gemensam nordisk marknad för jordbruksvaror. Ej heller förefinnes möjligheter för ett mera begränsat samarbete genom t. ex. samordning av importregleringarna eller speciella preferensarrangemang. En gemensam nordisk marknad för jordbruksprodukter eller en samordning av importregleringarna, d. v. s. en mera begränsad målsättning, skulle enligt utredningen förutsätta en gemensam nordisk jordbrukspolitik och en enhetlig nordisk prisnivå för jordbruksvaror. Detta skulle i sin tur kräva en radikal ändring av de enskilda ländernas jordbrukspolitik. Konklusionen blir, att det för närvarande inte finnes förutsättningar för ett mera vittgående samarbete på jordbruksområdet.

I fråga om tullharmoniseringssträvandena konstateras i rapporten att det först när resultatet av Kennedy-för-

handlingarna inom GATT är känt kommer att vara möjligt att uttala sig om möjligheterna och intresset för en mera genomgripande tullharmonisering.

Finlands regering ansluter sig till dessa konklusioner och även den, där det sägs att de nordiska länderna tills vidare kommer att koncentrera sig på mera begränsade uppgifter av pragmatisk karaktär. En dylik uppgift utgörs just nu av de samnordiska förhandlingarna i Kennedy-ronden, som vi hoppas skall leda till en betydande reduktion av tullarna på industrivaror och förbättrade förutsättningar för handeln med jordbruksprodukter. Vi i Finland lägger stort värde på denna samnordiska aktion i Kennedy-ronden som vi anser vara ett av de påtagligaste uttrycken för nordiskt samarbete under senare år.

Detta ståndpunktstagande innebär emellertid inte, att vi på vårt håll inte skulle vara intresserade av att fortsätta ansträngningarna för att nå bättre resultat även i det rent interna nordiska ekonomiska samarbetet. Tvärtom. Vi ger vårt fulla stöd åt strävandena att harmonisera de nordiska ländernas yttre tullnivåer, åt strävandena att skapa en gemensam nordisk kapitalmarknad eller andra former för närmare samarbete på det finanspolitiska området samtidigt som vi fortfarande är beredda att diskutera förutsättningarna för ett närmare samarbete på jordbruksområdet, trots att vi är övertygade om att resultat här blott kan nås steg för steg. Samma gradvisa förfarande kunde förresten tillämpas på tullharmoniseringens område, där man kunde tänka sig en koncentration på särskilda områden i första hand. Allmänt ville jag dessutom säga, att det trots dagens svårigheter att finna för alla parter politiskt acceptabla lösningar, framstår såsom angeläget att fortsätta och intensifiera det nordiska ekonomiska samarbetet icke minst med tanke på att det erfarenhetsmässigt även bildar en naturlig och praktisk

handlingsbas för ett gemensamt nordiskt uppträdande gentemot den övriga världen. Genom att upprätthålla och fördjupa vårt ekonomiska samarbete ökar vi Nordens vikt i handelspolitiska sammanhang, oss till väl och ingen till skada.

Den utredning vi nu har framför oss är inte fullständig. Den går t. ex. inte närmare in på förutsättningarna för ett vidgat samarbete på det finanspolitiska området, i fråga om kapitaltillförseln, och inte heller i fråga om näringslagstiftningen. Utredningen av förutsättningarna för en »paketlösning» är således ännu inte slutförd. Samarbetsministrarna rekommenderar följaktligen att utredningen skall fullföljas.

I ministerkommitténs rapport ingår även ett kapitel som behandlar frågan om Norden och marknadsdiskussionerna. Finlands ståndpunkt till marknadsfrågan är välkänd och jag skall därför inte här gå närmare in på den. Jag skulle emellertid vilja understryka det som utrikesminister Karjalainen sagt vid ett tidigare tillfälle, nämligen att principerna om reciprocitet och intressebalans, som Kennedyförhandlingarna baserar sig på, borde erbjuda en utgångspunkt även i fråga om den ekonomiska integrationen. På finskt håll har även tidigare understrukits, att man, då man talar om ekonomisk integration i Europa, borde sträva till att avskaffa hindren för handeln och ekonomiskt samarbete mellan samtliga länder i Europa, oavsett deras ekonomiska eller politiska struktur.

På statsministermötet i Köpenhamn i december 1966 enades man om, att de nordiska länderna skulle stå i nära kontakt med varandra i de pågående integrationssträvandena. Detta är viktigt. Malet som vi alla strävar till är ju att nå en för alla de nordiska länderna tillfredsställande europeisk marknadslösning, inom vilken vi kan bibehålla och ytterligare utveckla de goda resultat som uppnåtts i det ekonomiska samarbetet i Norden.

Statsrådet Lange, Sverige: Herr president! Efter de båda senaste anförandena av den norske handelsministern och den finske handelsministern kan jag i hög grad begränsa mitt inlägg. Det kommer närmast att kunna betraktas som några kompletterande observationer till vad mina kolleger från Norge och Finland redan framhållit.

Jag vill emellertid börja med att återkalla i minnet förra årets plenardebatt i Nordiska rådet. Den präglades ju i hög grad av tankarna på en pakettlösning av de väsentligaste samarbetsproblemen i Norden. Från svensk sida ansåg vi, att vi borde tillvarata de möjligheter som det nordiska samarbetet ger våra länder att öka framstegstakten, och den svenska regeringen ställde sig mycket positiv till tanken att ett allvarligt försök skulle göras att få till stand en sammanvägd lösning, som så långt som möjligt gav fördelar åt alla de nordiska länderna. Vi underströk särskilt de allmänna fördelar som ett nordiskt samgående på så många områden som möjligt skulle ge. Norden skulle bl. a. få en fastare plattform att stå på vid sitt uppträdande i internationella sammanhang. Vi vet att någon enighet då inte kunde nås om ett så långtgående mandat för en utredning av en pakettlösning som vi från svensk sida faktiskt syftade till. Men utredningsarbetet igångsattes omedelbart efter förra årets råds-session. Det har i första hand inriktats på de två grundläggande element som berörts i denna debatt, nämligen dels samverkan på den yttre tullnivåns område, dels samarbetet på jordbruksområdet.

I den kommittérapport som här presenterats av statsrådet Willoch redovisas de slutsatser som ministrarna hittills kunnat dra av utredningsarbetet. Det framgår att arbetet inte kunnat slutföras när det gäller den yttre tullnivån. Men detta har inte föranlett någon slutsats beträffande möjligheterna att över huvud taget komma fram till en balanserad pakettlösning. Det betyder inte, herr president, att vi definitivt upp-

gett tanken härpa, utan jag förmodar att utredningsarbetet kommer att få fortsätta.

Anledningen till att vi ännu inte kunnat komma längre än vi gjort är uppenbar; frågan om en nordisk tullharmonisering sammanhänger mycket nära med de pågående förhandlingarna i Kennedyrundan. Tullharmoniseringen måste anpassas till den problematik som det gemensamma uppträdandet i Kennedyrundan ställer våra länder inför. Den koordinerade utrednings- och förhandlingsapparat som vi organiserade upp för Kennedyförhandlingarna kan sägas i och för sig ha givit större möjligheter för ett hänsynstagande till harmoniseringssynpunkterna än om våra länder skulle var för sig ha förhandlat i Genève. Såväl de olika ländernas förhandlingsdelegater som den gemensamma nordiska delegationen har för övrigt — det finner jag värt att understryka här — fått instruktioner att så långt möjligt beakta önskvärdheten av att de nordiska ländernas tullar närmas till varandra.

I och för sig skulle det gemensamma nordiska uppträdandet i Kennedyrundan givetvis ha underlättats avsevärt, om vi redan i förväg lyckats ena oss beträffande en harmonisering av våra tullar här i Norden. Av kända skäl har detta inte kunnat ske. Vi har därmed enligt min mening fått ytterligare ett handgripligt konkret exempel på följderna av att vi ibland är alltför försiktiga när vi försöker utveckla det nordiska samarbetet, samarbetet mellan de länder som tillhör Nordiska rådet. Man kan faktiskt inte undgå reflexionen att det tydligen är lättast att förverkliga nordisk samverkan inom ramen för vidare sammanslutningar. Vi fick vår nordiska marknad inte som ett självständigt projekt utan tack vare och genom EFTA. Även Kennedyförhandlingen har nu tvingat oss till ett samgående som förutsätter ömsesidigt hänsynstagande men som i gengäld kan ge alla våra länder stora fördelar; vi betraktade det inte som ett särskilt nordiskt projekt

utan var tvungna att hålla samman för att få större styrka utåt i GATT-förhandlingen. Jag tror ändå att samgåendet i Kennedyförhandlingarna kommer att ge våra länder mycket av bestående värde.

Det framstår allt angelägnare att vi i de fortsatta övervägandena om den nordiska paketlösningen visar en starkare nordisk viljeinriktning.

Att vi i Kennedyrundan kunnat så smidigt och snabbt framstå som en nordisk enhet, när vi väl enats om ett gemensamt uppträdande, får naturligtvis även ses mot bakgrunden av det samarbete vi sedan länge haft på olika områden bl. a. inom ramen för Nordiska rådet. Mycket av det utredningsarbete som initierats och inspirerats av debatterna i Nordiska rådet har gett oss en beredskap och ett underlag för gemensamt konkret uppträdande i större internationella sammanhang.

I linje härmed ligger också det beslut som ministerkommittén fattat att intensifiera samverkan mellan våra länder vid förberedelserna inför eventuella förhandlingar med EEC. Men det skall naturligtvis främst ses mot bakgrunden av det låge hela problemet om en stor europeisk marknad just nu befinner sig i och den situation som uppstått genom det brittiska initiativet att sondera inställningen i de olika EEC-länderna.

Det behöver knappast understrykas att den för våra nordiska länder lyckligaste lösningen av integrationsproblematiken är en helhetslösning som innefattar alla EEC- och EFTA-länder. Statsrådet Willoch underströk detta alldeles klart, och vår danske kollega handelsminister Dahlgård har i en artikel i november gjort en bedömning med klargörande av läget ur dansk synpunkt, vilken bedömning är helt identisk med den som vi gör från svensk och jag tror även från de andra nordiska ländernas sida. Minister Dahlgård säger där att det mot bakgrunden av den ekonomiska verkligheten och främst sammansättningen av den danska utrikeshandeln är — jag citerar

— »helt klart att den danska målsättningen i marknadspolitiken alltid måste vara en sammansmältning av EFTA och EEC i en stor, ekonomisk gemenskap och i synnerhet att England och de andra nordiska länderna deltagar däri». Det är naturligtvis därför vi alla önskar att de brittiska sonderingsansträngningarna så småningom också skall leda till ett resultat och möta ett positivt gensvar.

Vid EFTA-ministermötet i Stockholm för en månad sedan underströks åter var överenskommelse i EFTA, att EFTA-länderna skulle hålla varandra kontinuerligt informerade om sina kontakter med EEC-länderna och samråda allteftersom läget i integrationsfrågan utvecklade sig. Man beslöt också att ett nytt EFTA-möte på ministernivå skulle inkallas sedan britterna gjort en analys av resultatet av sonderingarna. Ett sådant möte skulle äga rum innan den brittiska regeringen fattade något beslut om ytterligare steg som den anser det lämpligt att ta. De övriga EFTA-länderna förs på detta sätt in i beslutprocessen. Det blir en möjlighet för oss alla att på ett stadium innan något beslut fattats av den engelska regeringen framföra våra synpunkter och ge de råd vi kan anse riktiga och lämpliga. Det är väl naturligt att vi på det nordiska planet dessförinnan kommer samman och resonerar om vad vi lämpligen skall säga engelsmännen vid nästa ministermöte. Samma syn kan anläggas på förberedelsearbetet som pågår och den allmänna beredskapen i våra länder.

Från svenska regeringens sida anser vi det ytterst angeläget att de nordiska kontakterna intensifieras, och vi hälsar med stor tillfredsställelse överenskommelsen om att så skall ske. Vi hoppas att härigenom få till stånd en djupare analys av alla de problem vi kommer att ställas inför. Därmed skulle vi också kunna skapa en fastare grund för våra ställningstaganden den dag beslutet skall fattas. På så sätt skulle vi även få ett underlag för bedömning av

möjligheterna för ett gemensamt nordiskt uppträdande vid förhandlingarna.

Jag tycker att det låg mycket i vad herr Aksel Larsen framhöll om att man inte borde begränsa det nordiska samgäendet bara till Kennedyrundan utan också på allvar se efter om vi inte skall kunna i det vidare europeiska integrationsarbetet — i varje fall så långt som möjligt — åstadkomma ett gemensamt uppträdande.

Vi vet ju ändå att vi haft mycket stora fördelar av EFTA-samarbetet. Tidigare talare har understrukit hur handeln inom Norden kunnat öka inom ramen för samarbetet i EFTA. Det måste väl också vara en ytterst väsentlig uppgift att vi nu försöker bevara och säkerställa de stora fördelar som den nordiska integrationen gett de enskilda länderna. Vi är alla i princip överens om att någon återuppbyggnad av tullmurarna i Norden inte får komma till stånd. Det har betonats av många talare i dag.

Men det är då av vikt att vi på nytt bekräftar denna ståndpunkt och samtidigt förklarar oss beredda att med all kraft verka för att de vunna fördelarna — främst tullfriheten — befastes inom hela EFTA-området. Den tullfria handeln mellan EFTA-länderna representerar en så betydelsefull drivkraft i den ekonomiska utvecklingen att den måste tillmätas en avgörande vikt vid varje framtida vägval på handelspolitikens och det ekonomiska samarbetets område.

Vår utgångspunkt och förhoppning måste vara, att de brittiska sonderingarna kröns med framgång och öppnar möjligheter för en anslutning av alla våra länder till en stor europeisk marknad. Däri är jag enig med mina kolleger som tidigare varit uppe i talarstolen.

Skulle emellertid de engelska försöken trots allt misslyckas även denna gång, skulle det betyda en förändring av hela läget och införa ett avgörande nytt element för framtidsbedömningen. Det skulle aktualisera frågan om alternativ till en bred europeisk lösning av

marknadsfrågan. Men jag vill säga också till herr Aksel Larsen, att vi redan vet att varje annat alternativ än en bred europeisk lösning är nagonting ekonomiskt sämre. Och det finns ju ingen anledning för oss att i dag ge upp våra ansträngningar eller våra förhoppningar, att vi ändå till sist skall få en stor marknad omfattande hela den del av Europa där även Skandinavien befinner sig.

Här har talats mycket — och därmed skall jag sluta, herr president — om nödvändigheten att bibehålla tullfriheten i Norden; jag gjorde det själv för ett ögonblick sedan. Men detta får inte vara en tom fras. Vi menar ju allvar, när vi säger att vi inte vill se några tullmurar mellan de nordiska länderna. Därför tror jag, herr president, att vi redan nu i den nordiska kretsen bör ta upp till prövning hur den nordiska marknaden skall kunna bevaras och säkerställas i olika tänkbara framtida lägen i Europa. Det är en uppgift som jag anser att de nordiska samarbetsministrarna snarast bör göra till sin.

Henry Christensen, Danmark: Hr. præsident. Den beretning fra den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde, som de tre foregående talere, de tre handelsministre, har omtalt, viser jo på én gang den betydning, som samarbejdet mellem de nordiske lande har haft i økonomisk henseende, i henseende til vækst i den indre samhandel disse lande imellem. Den viser også den stadig voksende afhængighed af verden uden for Norden, af det øvrige Europa, som hvert enkelt nordisk land er i, og det er vel det, som i så høj grad også er baggrunden for, at man på denne session i Nordisk Råd først og fremmest har knyttet sine bemærkninger til den aktuelle europæiske markedsituation. De nordiske lande er hverken delt eller samlet en magt, der kan tvinge eller bøje fællesmarkedets udvikling. De nordiske lande må i dag ganske klart se i øjnene, at Fællesmarkedet er der, og at fællesskabet for

hele Europa må bygge på dette grundlag, hvis man ønsker et bredt fællesskab.

Da EFTA blev oprettet var det ikke, og det har aldrig været, en kamporganisation, der var vendt mod Fællesmarkedet, eller en varig løsning for EFTA-landene. Intet nordisk land kan dog være tjent med, at den markeds-mæssige splittelse i Europa og den varige løsning på det store europæiske Fællesmarked skydes længere ud end højst nødvendigt. Det er ikke et argument herimod, at samarbejdet og præferencerne inden for EFTA har øget landenes indbyrdes samhandel. Det samme er tilfældet mellem Fællesmarkedlandene indbyrdes, og det samme ville jo i endnu højere grad have været tilfældet inden for et stort europæisk fællesmarked.

Snarere kan der være alvorlige betænkeligheder knyttet til, om Europas handel kunstigt presses ind i forhold og baner, som ikke er fremtidens. Jo længere derfor denne midlertidighedens lov kommer til at herske, jo alvorligere vil følgerne også blive af den økonomiske opdeling i Vesteuropa. De nordiske lande er vel ikke en presion, der altså kan bøje Fællesmarkedets udvikling, men der er vel næppe tvivl om — og det viser debatten på Nordisk Rads møde også — at der er en voksende forståelse for, at alle de nordiske lande har en afgjort og fælles interesse i, at de ikke lades tilbage af udviklingen i Europa.

Det er mange grunde herfor, og mange af disse grunde har også været anført.

Jeg vil blot benytte lejligheden til at understrege for det første hvad statsminister Erlander så stærkt fremhævede i går, nemlig betydningen af at man erkender Europa som forudsætning for, at vi i tilstrækkelig grad bliver i stand til at udnytte de tekniske og forskningsmæssige muligheder, som vor del af verden har til rådighed. For det andet, et samlet Europas betydning, også i henseende til en afbalancering af hele den internationale politik.

Det er jo klart, at det markeds-mæssige selvfølgelig må spille en helt afgørende rolle i selve den økonomiske og handelspolitiske afvejning. Der har her i eftermiddag været ført en debat mellem hr. Sundin og handelsminister Dahlgård og med nogle kommentarer knyttet dertil af statsråd Willoch, en debat der jo bunder i det forhold, at det nordiske økonomiske samarbejde, baseret på de nordiske landes medlemskab af EFTA og dermed altså EFTA-samarbejdet, først og fremmest har været frigørelse af handelen med de industrialiserede varer og ikke med en tilsvarende frigørelse af handelen med levnedsmidler. Man siger heroverfor, at også dansk industri — og dette er ubestridelig rigtigt — har haft fordel og haft betydelig fordel af det større marked, der herved er skabt. Alligevel bliver der en væsentlig skævhed i de handelsmæssige vilkår. Der bliver den skævhed tilbage, at for dansk erhverv, for dansk økonomi tæller for det første industrien kun en mindre del af den samlede udenrigshandel end i de andre lande — derfor siger procenttallene ikke så meget — og for det andet er også forudsætningen for en fortsat udvikling af dansk industris eksport til andre lande, at Danmarks nettovaluta-indtjening gennem eksporten af levnedsmidler kan fastholdes og udbygges, den nettovalutaindtjening der jo er Danmarks mulighed for erstatning af, at Danmark ikke har naturlige råstoffer, kraftmidler eller særlige nettovaluta-indtjeningsmuligheder af anden art.

Her er det, at skævheden kommer ind. Her er det, at skævheden for Danmark i særlig grad ved splittelsen markeds-mæssigt af Europa viser sig. Det fremgår også af den økonomiske rapport, der foreligger. For 1965—66 viser tallene, at de andre nordiske lande ved at være stillet uden for EEC ikke har haft nedgang i deres eksport til EEC. Tværtimod har de fortsat kunne have en betydelig fremgang i deres eksport. Sverige har vist haft en fremgang på 200—300 millioner kr. fra 1965 til 1966. Alle de øvrige nordiske lande har

en fremgang i deres eksport, men Danmark, alene Danmark må som et resultat af splittelsen og med årsag i, at Danmark har en anden sammensætning i sin eksport, notere en klar tilbagegang, og Danmark har noteret det i de år, hvor EFTA har eksisteret, og hvor Fællesmarkedet har eksisteret. Da har vor samlede udvikling i Fællesmarkedet været langt, langt ringere end de øvrige nordiske landes. Det er deri skævheden eksisterer. Det er deri, at vi finder en del af baggrunden for, at Danmarks handelsbalance og dermed betalingsbalancen gennem de senere år har været så anstrengt, at der årlig har været et meget betydeligt underskud på Danmarks betalingsbalance.

De danske landbrugsorganisationer har på grundlag af den ligestillingsordning og frigørelse, der inden for EEC er skabt i handel med landbrugsvarer, forsøgt at foretage en beregning over betydningen af, at Danmark er stillet uden for Fællesmarkedet i henseende til tabte afsætnings- og indtjeningsmuligheder. Selv om man jo måske nok må tage en sådan beregning med i hvert fald det forbehold, at ingen kan vide, om en udvidelse af EEC ville betyde ændringer i vilkårene for samhandel med landbrugsvarer, vil dog alligevel den kendsgerning, at en sådan beregning viser et årligt tab for dansk landbrugseksport på over 2 milliarder danske kroner, være egnet til at understrege, hvorfor man måske i Danmark har måttet tillægge betydningen af splittelsen i europæisk markedspolitik større vægt, end man måske har været nødt til det i de øvrige nordiske lande.

Det er naturligvis også for Danmark klart, at det ikke blot er et spørgsmål om jordbrugspolitik. Det er dog her, de særlige forskelle ligger, og det er derfor naturligt, at man ved Nordisk Råd måske især forsøger at skabe forståelse for denne specielle side af sagen.

Også når det gælder den anden side af eksporten, industrien, er det imidlertid helt klart, at her betyder incitamen-ter og de muligheder, der ligger i det store europæiske fællesmarked, ud fra

ethvert synspunkt meget. De nordiske lande må ikke sakke bagud her.

Mellem de nordiske landes industrier går der mange bånd, mangfoldige produktionsprocesser krydser landegrænserne, hel- og halvfabrikata fra det ene land bearbejdes videre i det andet og sælges måske i det tredje. Ikke mindst fra dansk og svensk industri går mange af disse bånd videre ud i Europa, ofte parallelt, undertiden i konkurrence, og vel i særlig grad i svensk industri synes man med rette stedse mere opmærksom på betydningen af denne side af markedsudviklingen.

Hvad kan vi så gøre? Vi kan håbe. Vi kan ikke i Nordisk Råd beslutte, og selv om vi kunne træffe en beslutning her, så aflænger et positivt udfald jo i høj grad af kræfter uden for Norden. Vi kan håbe på den engelske premierminister og på den franske præsident. De nordiske staters regeringers og politikeres ansvar er det jo imidlertid at fastholde og understrege Nordens erkendelse og positive indstilling over for et samlet Europa på et realistisk grundlag. Hr. Bratteli sagde i går, at er det store flertal af Europas stater indstillet på, at splittelsen må overvindes, ja så vil den blive overvundet. Hvert enkelt af de nordiske lande er med til at afgøre, om dette store flertal skal tilvejebringes.

Ohlin, Sverige: Herr president! En sak går som en röd tråd genom debatten här i rådet: tillfredsställelsen över de nordiska staternas enhetliga uppträdande i Kennedyronden i Genève. Även om resultatet av dessa förhandlingar inte skulle bli så stora och tillfredsställande som vi hoppats -- väsentliga resultat vågar vi väl ändå räkna med -- är det uppenbart att Nordens möjligheter att tillgodose egna intressen har ökat kraftigt genom detta enhetliga uppträdande. Jag tror också att man i likhet med en föregående talare -- jag vill minnas det var statsminister Erlander -- kan säga, att detta nordiska uppträdande också varit en positiv insats i strävandena att över huvud taget

nå konkreta resultat i Kennedyronden. Låt mig passa på att uttrycka min tillfredsställelse över att det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet framhållit betydelsen av att förhandlarna i Genève inom ramen för Kennedy-förhandlingarna utnyttjar möjligheterna att skapa förutsättningar för en, låt vara begränsad tullharmonisering i Norden. Frågan om hur man skall kunna vandra vidare på den vägen vill man ta upp efter förhandlingarnas avslutande.

Kanske bör, herr president, här i Nordiska rådet uppmärksamheten fästas vid Nordiska rådets insatser när det gäller att skapa den situation som nu föreligger genom det enhetliga handelspolitiska uppträdandet i Genève.

Både i ekonomiska utskottet och i generaldebatterna i rådet har många gånger framhållits betydelsen av att regeringarna och deras experter i förväg gör en avvägning och sammanvägning av intressena, så att vi kan uppträda enhetligt utåt vid handelspolitiska förhandlingar. Man har också förordat detta »paketgrepp» när det gäller det nordiska ekonomiska samarbetet över huvud taget. Jag vågar väl också säga att Nordiska rådet varit opinionsbildande i parlamentariska kretsar men inte bara där när det gäller ett sådant enhetligt nordiskt uppträdande. Likväl finns det anledning att lyckönska de nordiska regeringarna till att de kunnat åstadkomma detta enhetliga uppträdande och goda samarbete i Genève.

Herr president! Ibland när det talas om att Nordiska rådet tjänstgör som påtryckningsgrupp på regeringarna har jag tyckt mig se de nordiska regeringarna som en grupp människor som i nordiska sammanhang skrider fram med ofta ganska begränsad hastighet. Bakom dem går nordiska parlamentariker från rådet, var och en försedd med en liten knappål. När hastigheten blir alltför låg, används denna knappål för en liten »påtryckning». Detta har ofta gott resultat; hastigheten ökar. Många tänker inte på den lilla knappålen, och det är ju heller inte avsikten. Man har anledning att lyckönska regering-

arna till den ökade hastigheten utan att fördenskull helt förglömma de insatser som bakom de marscherande rådsparlamentarikerna gör. Jag vill gärna ge regeringarna en komplimang för att de accepterar dessa relationer utan några som helst sura miner. De tar tvärtom då och då ett glatt språng framåt — till glädje också för oss andra.

I Norden rader betydande enighet också på en annan punkt, nämligen beträffande önskvärdheten av en stor västeuropeisk marknad med vidgade kontakter med östeuropa, Nordamerika och världen i övrigt. Att ulandsproblemen särskilt bör beaktas tror jag vi alla är ense om.

Den väg som bör gås är, vilket också betonas i debatten, anslutning av EFTA-länderna till EEC. Kanske underskattas någon gång de omställningssvårigheter, som detta kommer att medföra för de nordiska staternas näringsliv, och den byråkratisering av det ekonomiska samarbetet som kan befaras bli följden av ett inträde i EEC. Men man kan ju inte få bara fördelar, utan får lov att acceptera även en del som kan framstå som någon nackdel.

En sak synes mig emellertid, herr president, ha beaktats för litet. När vi får en stor västeuropeisk marknad, kommer utvecklingen av de relativa kostnadsnivåerna inom de olika staternas näringsliv att spela en utomordentligt stor roll. En förutsättning för att man skall kunna ha en fri handel i hela Västeuropa är att det på ett eller annat sätt åstadkoms en något mer parallell utveckling av kostnadsnivåerna än hittills. Därmed menar jag inte en sådan utjämning av lönenivåerna som för jordbrukets vidkommande ett ögonblick tycktes föresväva min vän herr Sundin. Vad jag menar är att man bör eftersträva en nagorlunda parallell utveckling av kostnadsnivåerna, naturligtvis med beaktande av olikheterna i produktivtetsförhållandena. Här har vi ett av de stora problem som måste lösas, om samverkan skall fungera effektivt och om man skall undgå betalningskriser

och risker för allehanda importrestriktioner.

Ifall det rader enighet beträffande önskvärdheten att skapa en västeuropeisk stormarknad genom inträde i EEC, så föreligger det naturligtvis inte riktigt lika stor enighet rörande metoder och tillvägagångssätt. Men en sak förefaller det mig som om i alla fall många accepterar, och den är savitt jag kan se mycket viktig. För närvarande har de nordiska staterna ett centralt intresse av att främja Storbritanniens möjligheter att komma in i EEC. Tanken att vi skulle skjuta Storbritannien åt sidan för att se om inte den skandinaviska gruppen skulle kunna komma in före Storbritannien saknar väl för närvarande all aktualitet. Möjligen kan man konstatera att det under fjolåret fanns en viss skillnad i attityd på danskt och svenskt håll. Men det tillhör numera historien, och jag hoppas och tror att det nu inte skall vara några svårigheter att få fram en samlad nordisk attityd.

Vidare är det väl klart att, som statsminister Borten och andra framhållit, det kan och bör förekomma ett nära nordiskt samarbete när det gäller förberedelserna till förhandlingarna i Bryssel. Men härvid gäller det att vi håller oss på verklighetens fasta mark. Jag delar den uppfattning som herr Røiseland uttryckte i går. Jag tror att det är en illusion att tro att problemen i dag skulle vara desamma för exempelvis Danmark, Sverige och Finland när det gäller inträde i EEC, och att vi skulle kunna använda samma metod för förhandlingarna som tillämpats i Kennedyronden. Jag tror olikheterna i de politiska förutsättningarna är väsentliga, och man kommer längst om man ser verkligheten sådan den är.

Jag vill instämma med herr Cassel att vi på det nordiska området har misssat många tillfällen till betydelsefulla beslut. Jag vill emellertid gör det tillägget, att orsaken härtill inte så sällan varit att man inte hållit sig till realiteter utan svävat ut i det blå med vackra

tal. Det började för ett hundratal år sedan. Dessa vackra tal, som synes innehålla långtgående löften, för vars uppfyllande de politiska förutsättningarna saknades, har inte varit till hjälp utan snarast till hinder. De har vänt bort uppmärksamheten från den betydelsefulla uppgiften att steg för steg förbättra de reella förutsättningarna att astadkomma praktiska resultat.

Herr Aksel Larsen höll ett intressant anförande. Han vill ändra den danska inställningen till stormarknadsproblemet och EEC sådan denna i dag är. Jag utgår ifrån att det ännu inte skett någon avgörande förändring i denna inställning; i varje fall tyder inte yttrandena under denna debatt härpå. Aksel Larsen ville inta en mera negativ inställning till EEC, och han önskade att alla nordiska länder skulle acceptera denna attityd. Det intressanta var att han kom upp till ungefär samma slutsats som herr Cassel gjorde i fråga om ett enhetligt uppträdande från de nordiska representanterna i Bryssel.

Herr Cassel ville emellertid tvärt emot herr Aksel Larsen vrida den svenska inställningen så att den kom närmare den danska regeringens hittillsvarande inställning. Herrar Aksel Larsen och Cassel tycktes emellertid likväl komma till ungefär samma slutsats. Herr president! Det händer inte så sällan i politiken att man kan tala om egendomliga sängkamrater. Här har vi ett sådant fall.

Vi måste betrakta realiteterna beträffande detta samarbetsorganisation, och det är orealistiskt att anta att de nordiska staterna kan inta samma enhetliga attityd vid förhandlingar om inträde i EEC som man med framgång gör i Genève i samband med Kennedyronden.

Om jag inte missförstod herr Lange — men det är en viktig reservation — menade herr Lange att man inom förutsättningarnas ram borde så mycket som möjligt försöka samarbete vid förberedelsen av dessa förhandlingar. Det är jag för min del helt med på. Det ver-

kade ett ögonblick som om herr Langes anslutning till herr Aksel Larsens synpunkter gick betydligt längre. Med tanke på de danska socialdemokraternas allmänpolitiska närmande till herr Aksel Larsen öppnar en nyorientering även inom svensk socialdemokrati hisnande perspektiv. Jag tolkade dock herr Lange så, att han innan han slutade sitt anförande lade till rätta, att detta inte var meningen, utan endast att vi inom de verkliga förutsättningarnas ram skall driva förberedelser beträffande de nordiska staternas närmande till EEC. Både statsminister Borten och andra har uttryckt att vi kan och bör göra mycket för att hindra en nordisk marknadssplittring.

Även om man önskar så stark sammanhållning i Norden som möjligt, är det angeläget att man väljer rätt tidpunkt för olika initiativ i Bryssel. För Sveriges del ser jag hellre en förhandling *nästa år* om fullt medlemskap med bevarande av den rörelsefrihet som vår allmänna utrikespolitik gör nödvändig än en förhandling *i år* som bindes vid en associeringsansökan. Hellre ett riktigt utspel några månader senare än ett mindre lyckligt utspel några månader tidigare. Jag tror att man kommer fortare fram och har större utsikter att nå ett lyckligt resultat om man är nogga med att välja den rätta tidpunkten när förutsättningarna har mognat — jag tänker därvid både på förutsättningarna inom den svenska riksdagen och på de allmänna förutsättningarna i Västeuropa och särskilt EEC.

Statsminister Borten förklarade att norska regeringen var beredd att lägga fram förslag för stortinget så snart en bättre översikt över förutsättningarna vunnits. Det förefaller mig som om för Sveriges del en attityd som kan uttryckas i motsvarande ordalag är naturlig.

Finland har naturligtvis, som här har nämnts, ett speciellt läge. Vi hoppas alla på förståelse inom samtliga stater och grupper för Finlands uppenbara intresse av att få göra sin fulla insats i den ekonomiska samverkan i

Västeuropa. Ingen grupp av stater kan ha något intresse av att Finland berövas en sådan möjlighet, och jag är för min del optimistisk och tror att dessa synpunkter i sinom tid skall accepteras på alla håll.

Också Islands problem kommer naturligtvis upp till beaktande längre fram, vid den tidpunkt som Islands regering och parlament bestämmer.

Herr president! Här har den danska jordbruksexportens betydelse för EFTA och EEC diskuterats. Jag skall inte anföra några synpunkter på handeln med jordbruksprodukter som sådan, men ibland tycks det som om en del av våra danska vänner anser att jordbruksaspekten på handeln med EEC är så dominerande, att den på ett avgörande sätt bestämmer Danmarks inställning till förhandlingar i Bryssel. Låt mig då bara nämna, att den danska industriexporten till de nordiska länderna är mycket större än den danska jordbruksexporten till EEC. Den danska jordbruksexporten till EFTA är två tredjedelar större än den danska jordbruksexporten till EEC, eller, annorlunda uttryckt: jordbruksexporten till EEC är bara sex tiondelar av jordbruksexporten till EFTA. — Bytesförhållandet i utrikeshandeln, som var relativt ogynnsamt för Danmark år 1958, innan EFTA bildades, var 8—9 procent bättre år 1965 än under utgångsåret.

Jag håller med herr Henry Christensen om att vi måste förstå Danmarks speciella läge, men sådana fakta som dessa gör det klart att Danmark har intressen av många olika slag. Det verkar understundom som om det danska intresset av jordbruksexport till kontinenten något överdrivs på bekostnad av andra intressen.

Tanken att Danmark skulle överväga att ensamt bland de nordiska staterna inträda i EEC har, hoppas jag livligt, inte någon aktualitet.

Till sist, herr president: om EEC skulle säga nej till Storbritanniens och övriga EFTA-staters inträdesansökningar, vad händer då? Vi hoppas alla att

detta inte skall ske, men det är ju inte alldeles uteslutet, och det kan inte skada att man ett ögonblick ägnar uppmärksamhet åt vilken hållning som då blir naturlig. Skall vi sitta och vänta utanför dörren till EEC och säga: »Snälla, goda vänner, glänta litet på dörren, vi fryser och har inte möjlighet att komma in någon annanstans?» Jag tror inte att detta skapar det bästa förhandlingsläget. Och jag är övertygad om att EEC:s nuvarande medlemsstater och kommissionen i Bryssel och inte minst den franske presidenten har en mycket stark känsla av vad förhandlingspositionen betyder.

Om det skulle gå så olyckligt att EEC säger nej till England, så finns det möjlighet för oss att inom EFTA pröva möjligheterna till ett närmare handelspolitiskt samarbete med Nordamerika, Australien, Nya Zeeland, kanske Latinamerika, kanske andra stater, med beaktande av uländernas intressen. Man kan säga att ett sådant frihandelsområde inte är realistiskt. Nej, kanske inte, men en handelsfrigörelse med en preferensbehandling som siktar till ett frihandelsområde och ett vidgat handelssamarbete med östblocket tror jag framstår som någonting konstruktivt, om EEC mot vår önskan skulle välja isoleringens väg.

Jag anser att tankar av denna art inte bör uteslutas i den offentliga debatten även om jag anser att regeringarna inte för närvarande i någon större utsträckning kan delta i en offentlig diskussion om sådana tankar.

En slutsats måste bli att EFTA-gruppen och envar av de nordiska staterna i dagens läge bör akta sig för att nedvärdera EFTA och säga att EFTA har intresse bara ytterligare ett eller ett par år. Det är onödigt att göra sådana påståenden. Vi måste räkna med olika alternativ för den handelspolitiska utvecklingen. Inträde i EEC är det för dagen dominerande alternativet, men andra möjligheter kan tänkas om EEC slänger dörren. Vi är väl alla eniga om att för Nordens del endast sådana alter-

nativ är tänkbara som innebär friare handel och livligare kontakt mellan folken i hela världen.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. Bertil Ohlin må naturligtvis gerne tænke, at jeg vælger mig ejendommelige sengekammerater, eller at andre har valgt en ejendommelig sengekammerat i mig. Jeg vil bare tillade mig at bemærke, at i politik vælger man sine sengekammerater efter om man finder folk eller partier, man kan samarbejde med om de synspunkter, man er interesseret i at fremme. Således er det tilfældet i Danmark, hvor regeringspartiet og mit parti har fundet, at vi har så mange synspunkter og interesser, som er fælles, at vi er i stand til at samarbejde og endda over et temmelig stort område. Sådant er det tilfældet i Nordisk Råd, hvor i hvert fald i Øresundsspørgsmålene nogle af mine bedste sengekammerater er svenske folkepartister og svenske højremænd. Sådant troede jeg også det var tilfældet i spørgsmålet om de nordiske landes forhold til EEC, hvor jeg troede, at jeg var i overensstemmelse med hr. Bertil Ohlin, som mig bekendt i de sidste to år har talt for, at de nordiske lande bør slutte sig sammen først og derpå søge samlet optagelse i EEC, og ikke gå hver for sig. Om jeg har taget fejl, da beder jeg undskyldte, men det er det indtryk, jeg har fået af de mange taler, jeg har hørt af hr. Bertil Ohlin om denne sag.

Endelig til spørgsmålet om det skulle være min hensigt at ændre Danmarks regerings stilling til EEC og stormarkederne. Der må jeg erindre om, at i protokollatet fra forhandlingerne mellem regeringspartiet i Danmark og socialistisk folkeparti i november måned siges der udtrykkeligt, at de to partier er enige om at tilstræbe Danmarks optagelse i et bredt europæisk markedsområde med Storbritannien og de nordiske lande. Det er det, jeg har talt for her.

Ohlin, Sverige: Herr president! För jag först säga att jag tillhör de säkert talrika människor som med stor glädje och tillfredsställelse har sett herr Aksel Larsen göra energiska insatser i rådet för ett nordiskt samarbete på ekonomiens och andra områden.

Jag skall inte här ge mig in på att diskutera relationerna mellan herr Aksel Larsens parti och det danska regeringspartiet — den reflexion jag gjorde får stå för sig själv. Det är med glädje jag erfar att herr Aksel Larsens tidigare yttrande, som föreföll mig vida mer skeptiskt i fråga om EEC än något som har uttryckts från vårt håll, dock skall rymmas inom den formulering rörande samarbetet som herr Aksel Larsen nu läste upp.

Herr Aksel Larsen tycktes emellertid inte ha observerat vad jag sade, nämligen att även om han var mycket skeptisk i fråga om inträde i EEC och herr Cassel hade en motsatt inställning, så kom båda till samma slutsats, att de nordiska staterna borde eftersträva ett sådant samfällt och enhetligt uppträdande i Bryssel som med framgång prövats i Genève i samband med Kennedyronden. Jag tillät mig påpeka att de båda från helt motsatta utgångspunkter och trots de mycket olika förutsättningarna exempelvis för Finland, Danmark och Sverige, drog samma slutsats beträffande ett enhetligt uppträdande. Det är inget fel att använda samma nordiska gruppering för att arbeta för två olika slags politik, men det måste vara tillåtet för en utomstående att påpeka saken. Det var från den utgångspunkten jag talade om omåtkamrater.

Jag tror för min del att det är lämpligt med ett realistiskt mellanting beträffande samarbetet: man bör inom de verkliga förutsättningarnas ram försöka skapa så intim samverkan som möjligt, när det gäller att förbereda och föra de nordiska staternas förhandlingar i Bryssel. Men det är verklighetsfrämmande att tro att man här kan dra en parallell med Kennedyförhandling-

arna, där de nordiska intressena inte på samma sätt som vid förhandlingarna i Bryssel påverkas av vår skiljaktiga utrikespolitiska inställning.

Møller, Danmark: Hr. Aksel Larsen omtalte en protokol mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti fra efteråret efter valget. Det er aldrig blevet klart for mig endnu, hvor meget den er forpligtende for de to partier. Jeg har hidtil forstået, at den ikke i sig selv var nogen forpligtelse for de to partier, men hvis det er tilfældet, at jeg skulle have uret, vil jeg dog alligevel gøre hr. Aksel Larsen opmærksom på, at hidtil har det været det danske folketings beslutning, og heri har vi støttet regeringen, at Danmark vil søge tilslutning til fællesmarkedet *senest samtidig med Storbritannien*, og denne beslutning har ikke tidligere i folketinget været knyttet til noget vilkår om, at noget andet nordisk land også skulle anmelde sig til medlemskabet — det vil jeg også gerne sige til hr. Ohlin, som sagde, at han ville betragte det som usandsynligt, at Danmark ville gå alene med Storbritannien. Jeg tror, Nordisk Råds medlemmer stadig må betragte det som en mulighed, hvis ikke vi kan, hvad vi alle håber og ønsker, være flere nordiske lande, der kan gå ind i fællesskabet.

Så vil jeg gerne sige om dette problem om sengekammerater, at hvis mænd går i seng sammen, så bør det være sovekammerater, så gør de det kun for at sove, går jeg ud fra, derfor går jeg også ud fra, at man skal være opmærksom på, at tanken om et fællesnordisk udvalg, der skulle koordinere hele den nordiske politik på dette område, meget vel kan betyde, at vi falder i søvn, og at der ikke sker noget, og jeg tror heller ikke, med de udtalelser, der er faldet fra anden dansk side, at man fra dansk side vil acceptere, at der skal institueres et nordisk organ, som bare skal standse udviklingen på dette område, for det er et vigtigt problem.

Jeg vil gerne sige til sidst — replik-

ken giver jo ikke megen tid dertil — at vi er mange i Danmark, for hvem dette problem ikke kun er et markedspolitisk problem. Når man hører på denne debat, er det som om der ikke eksisterer andre momenter i den europæiske politik end spørgsmålet om afsætningsmuligheder i det ene og det andet marked. Vi er ikke så helt fa danske, der føler, at Europa som en enhed, arbejdende sammen henimod en enhed også på andre områder, kulturelt, politisk, kan opnå betydeligt mere, end vi kan, så længe den vesteuropæiske verdensdel er splittet og delt, som tilfældet nu har været i så mange år, og derfor vil jeg dog gerne sige, at det er selve den europæiske tanke, der først og fremmest opløser os: at den så også har markedspolitiske fordele for os alle sammen er en anden side af sagen.

Presidenten: Det har tegnet sig flere til replikk. Det eksisterer ikke formelle regler for replikkordskifte, men presidenten vil be om at man søger å fatte seg i korte replikker.

Stats- og udenrigsminister Krag, Danmark: Hr. Bertil Ohlin gennemførte en analyse af den danske handelspolitiske situation, som jeg synes var af stor interesse. Der var mange rigtige punkter i hr. Ohlins analyse. Det er rigtigt, at industrieksporten nu er større end landbrugseksporten for Danmarks vedkommende, og det er korrekt, at det skandinaviske område er vort største marked for industriprodukter, og at det må tillægges overordentlig stor betydning. Netop af den grund har, jeg tror alle danske talere her lagt så stor vægt på, at vi finder europæiske markedspolitiske løsninger, der gør det muligt, at den frihandel for industrivarer, vi har opnået mellem de nordiske lande, kan bevares. Det var korrekt, når hr. Ohlin sagde, at den danske landbrugseksport til EFTA, først og fremmest til England, er større end den danske landbrugseksport til EEC, det er fuldstændig kor-

rekt. Men når hr. Ohlin vil drage den slutning af disse to forudsætninger, at vi i Danmark er tilbøjelige til at overvurdere EECs betydning som aftager af jordbrugsprodukter, så er analysen mindre korrekt.

Der er jo i den teoretiske økonomi, som hr. Ohlin kender bedre end jeg, noget der hedder forenet produktion. Et eksempel på forenet produktion har man i husdyret koens ydelser. Den præsterer nemlig på én gang mælkeprodukter og kød, og jeg vil gerne høre den handelspolitiske ekspert hr. Ohlins vurdering af, hvorledes det går en virksomhed, der kun afsætter det ene af disse produkter, mælkeprodukterne, men får voksende vanskeligheder med at afsætte det andet, kødet. Det er nemlig Danmarks situation. Vi har et ikke særlig tilfredsstillende marked for vore mælkeprodukter. Vi kan sælge mælken først og fremmest i form af smør, delvis i form af ost, nogenlunde, prisniveauet er ikke tilfredsstillende, men med hensyn til kødet, hvor vore væsentlige aftagere findes på kontinentet, er vilkårene stærkt forværrede i kraft af EECs politik. Vi har heldigvis opnået en langtidsaftale med den tyske forbundsrepublik, og den er blevet overholdt med stor loyalitet, og det har hjulpet os, men vi ser i fremtiden meget betydelige vanskeligheder, og her var det altså, at hr. Ohlins analyse ikke blev fuldstændig gennemført. Jeg er sikker på, at den oplysning, jeg giver her, vil hjælpe til ved vurderingen af, hvorfor Danmark så ivrigt søger efter den brede europæiske løsning med så mange lande som muligt sammen med England som medlem af fællesmarkedet.

Og så vil jeg endnu engang understrege det, hr. Tyge Dahlgaard, den danske handelsminister, sagde. Han har nemlig ret. Den fundamentale svaghed er, at siden EFTA blev oprettet og Danmark opnåede visse indrømmelser på jordbrugsområdet, har man praktisk talt intet villet give Danmark, praktisk talt intet. Det er rigtigt, som hr.

Tyge Dahlgaard sagde, at vi har fået enkelte indrømmelser nu og da, men stort set har man ladet jordbrugsområdet blive liggende, og det er en fundamental svaghed i EFTA. Man kunne også sige: en stor svaghed ved det nordiske økonomiske samarbejde.

Cassel, Sverige: Herr president! Poul Møller vidrörde något i sin replik som är ytterligt väsentligt: Vi skall inte nalukas EEC bara för att skaffa oss ekonomiska handelsfördelar, utan vi skall också göra det i en europeisk anda. Detta är det inte minst viktiga.

Jag har talat för lojalitet mellan de nordiska staterna. Jag har, herr Ohlin, inte underskattat svårigheterna; jag vet att vi har olika handelsvägar, olika partners och olika strukturer och allt sådant. Jag kan emellertid inte inse att det utgör ett skäl att inte försöka hålla ihop så hårt som möjligt. Att vi skulle göra någonting utöver möjligheternas gräns är jag inte fantast nog att hävda.

Till herr Ohlin vill jag vidare säga, att hans liknelse nog inte var så lyckad. Att han gjorde den liknelsen kan bero på att han sitter för mycket hemma om kvällarna och ser på svensk TV; då kan man komma på de underligaste tankar. Jag har inte lagt mig i, vare sig hemma eller här i Nordiska radet, vem herr Ohlin går i säng med. Och det skall jag inte göra i fortsättningen heller.

Aksel Larsen, Danmark: Jeg tror, vi skal vente, til vi kommer hjem til Danmark, med at diskutere i hvor høj grad protokollatet fra november er forpligtende. Det jeg har fremdraget her, det er kun, at i dette protokollat står der det, som begge vore partier er enige om, at vi, vore to partier, vil tilstræbe: tilslutning til et bredere europæisk markedsområde sammen med Storbritannien og de nordiske lande. Dermed er ikke sagt, at dette bredere europæiske markedsområde udelukkende må bestå af EEC. Det er heller ikke sagt, at det ikke må bestå af EEC, men jeg tror nok,

at jeg er nogenlunde enig med statsminister Erlander, som kaldte det et sam-europæisk markedsområde. Hvad man så kan lægge deri? Jeg tror, vi lægger det samme. Det er rigtigt, at i det danske folketing har man indstillet sig på, at Danmark skal søge forhandlinger optaget med EEC senest sammen med Storbritannien. Dermed er vel ikke sagt, at vi skal indstille os på, at Danmark i givet fald alene skulle gå ind i EEC, medens de øvrige nordiske lande blev uden for. Jeg tror, det må være berettiget at stræbe efter, at de nordiske lande i disse spørgsmål handler i størst mulig enighed, og at de i hvert fald samordner deres bestræbelser.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag vill säga till herr Cassel att de politiska förutsättningarna för fullt medlemskap i EEC i dag är mycket olika för t. ex. Finland, Sverige och Danmark. Man riskerar att göra skada i stället för nytta om man inte håller detta i minnet. Men det blir i alla fall kvar ett betydande utrymme för ett vidgat nordiskt samarbete vid förberedelserna för våra förhandlingar i Bryssel. Jag tror att herr Cassel och jag är överens om detta sista, medan jag starkare än han understryker det första.

Statsminister Krag, tränad i nationalekonomi vid Köpenhamns universitet — visserligen efter det att jag hade lämnat detsamma — men innehavare av en stor nationalekonomisk kunskap, har naturligtvis rätt i vad han säger om det s. k. »förenade utbudet». Om jag skulle närmare kommentera detta, herr president, skulle jag emellertid överskrida de regler som Ni har dragit upp. Jag måste dock medge att det är ett stort samhällsekonomiskt problem att finna avsättning för den danska köttproduktionen.

Till sist vill jag säga till herr Poul Møller att jag syftade på det fall att Danmark allena skulle söka inträde i EEC, men herr Poul Møller talade om det fallet att Storbritannien och Dan-

mark skulle söka inträde. Även här måste jag avstå från närmare kommentarer. Men jag vill ta upp en sak som han sade, nämligen att det inte bara gäller ekonomi, utan att det är fråga om Europa som enhet. Ja, det är klart att det finns många andra aspekter än de ekonomiska — t. ex. kulturella. Vi är väl också överens om att inom ramen för ett stegvis ökat europeiskt samarbete söka bevara och utveckla Norden såsom en enhet i olika avseenden? Var huvudsträvan måste vara att inte föra det europeiska samarbetet in på linjer som slår sönder den nordiska enhet som vi här i rådet under fjorton år sökt främja och under senare år äntligen har lyckats utveckla i något snabbare takt än tidigare.

Møller, Danmark: Jeg vil i og for sig gerne bekræfte, hvad hr. Ohlin sagde: det gælder om at holde sammen på de nordiske institutioner, men jeg vil også sige, at det er ikke opgaven at isolere Norden. Den vigtigste og den største opgave i vor generation er at finde vor plads i et europæisk samarbejde, og helst alle nordiske lande.

I anledning af det, hr. Aksel Larsen sagde, forstår jeg, at der nu er tvivl om, hvorvidt protokollen er forpligtende for de to store partier. Jeg er enig med hr. Aksel Larsen i, at stedet her er ikke til en drøftelse af dette emne. Derfor vil jeg foranledige, så snart vi kommer hjem, at folketinget får lejlighed til at drøfte Danmarks almindelige markeds-politik.

Aksel Larsen, Danmark: Det behøver hr. Poul Møller sāmænd ikke. Alle partier i det danske folketing er enige om, at vi så snart det er praktisk gørligt skal have en markedspolitisk drøftelse i folketinget, så det ordner sig nok.

Tillad mig at takke hr. Ohlin for hans sidste replik. Jeg forstar efter hans udtalelser om nødvendigheden af at bevare og videreudvikle Nordens enhed og ikke sætte den overstyr ved tilslutning til EEC eller noget andet mar-

kedsområde, at omend han måske ikke ligefrem er min sengekammerat, så er vore synspunkter i hvert fald meget nær ved hinanden.

Møller, Danmark: Jeg vil gerne sige til hr. Aksel Larsen, at det er ikke ham, der bestemmer, hvornår det konservative folkeparti vil rejse en markedspolitisk debat i Folketinget. (*Aksel Larsen:* Det har jeg heller aldrig drømt om.) Om det er praktisk, rimeligt og rigtigt for hr. Aksel Larsen, at det sker nu, ved jeg ikke, men efter det, der er sket her i eftermiddag, vil vi altså fremkalde, at det sker nu.

Presidenten: Presidenten vil på dette tidspunkt bare til orientering gjøre oppmerksom på at hvis de etterfølgende talere på listen stort sett vil kunne klare seg med en taletid på inntil 10 minutter, vil dagens møte kunne bli avsluttet ca. klokken 18.

Stray, Norge: Jeg vil først få lov til å lykkønske våre finske venner og det finske folk i anledning av 50 års bestående av Finlands fulle selvstendighet som stat. Og det er for meg en ære å kunne gjøre det fra det som er selve pantet og sinnbildet på et folks frihet, nemlig riksdagens frie talerstol.

Vi vet at Finlands vei mange ganger har vært tung, at det finske folks prøvelser har vært mange og store, men de er blitt overvunnet ved tålmod, offer og viljekraft. Det er med glede vi i dag kan hilse Finland under frihetens og fremgangens tegn.

Den debatt som hittil har vært ført på dette rådsmøte, har naturlig nok i første rekke vært preget av de begivenheter som ligger foran oss på det politiske og økonomiske felt i Europa. Med tilfredshet må vi konstatere den vilje som er til stede i samtlige nordiske land til å ta aktiv del i utformingen av det fremtidige Europa. Den tidligere ganske fremtredende passive holdning — dette angår ikke oss — er nu nesten helt borte. De fleste erkjenner nu at det

er ved en positiv medvirkning i det som er i ferd med å bryte frem i Europa at vi i de nordiske land best kan trygge våre egne vitale interesser.

Av en av talerne i går ble det sagt at vi ikke måtte glemme at Europa er mer enn EEC og EFTA-områdene. I dagens debatt har hr. Aksel Larsen også vært inne på en del av de samme tanker. Denne betraktning er naturligvis i og for seg helt riktig. Det er jo president de Gaulle i Frankrike som i de seneste år sterkest har understreket nettopp dette forhold. Men jeg tror at det på den annen side ville være galt å skjule det faktum at det er de østeuropeiske land selv — eller la meg heller si at det er regimene i disse land — som har isolert sine land fra Europa for øvrig. Det er en utvikling som begynte allerede i 1947 da de østeuropeiske land trakk seg tilbake fra konferansen om Marshallplanen, og så vidt jeg kan bedømme, har hittil ingen fundamental endring i deres holdning til disse spørsmål funnet sted. Selvsagt er handelen med Øst-Europa og også med utviklingslandene viktige spørsmål som vi skal ofre all mulig oppmerksomhet, men man må vokte seg vel for den illusjon å tro at en slik handel representerer noe alternativ til våre økonomiske forbindelser med de vestlige land.

Når vi realistisk skal bedømme de europeiske markedsspørsmål i nordisk perspektiv, tror jeg det er åpenbart for alle at våre lands situasjon og posisjon langt fra er sammenfallende. Og jeg tror at ikke minst den replikkdebatt som nettopp fant sted, på mange måter bekreftet dette ganske tydelig. Av den grunn er det ganske rimelig at det spørsmål reises om hvordan det skal gå med det som er vunnet av fellesskap i Norden. Vi er alle enig om at det er av livsviktig interesse for oss at det som er oppnådd, ikke slås i stykker. Jeg vil gi uttrykk for min tilslutning til de mange talere som har gitt uttrykk for at en barriere tvers gjennom Norden — enten den nå blir trukket øst/vest eller syd/nord og enten det blir en tollbarriere

eller en barriere av annen karakter — under enhver omstendighet må unngås.

Men når dette er sagt, vil jeg gjerne tilføyе at man neppe tjener dette formål noe særlig godt ved for enhver pris å rope på en felles løsning for de nordiske land eller en felles opptreden fra våre lands side. Jeg er her helt enig i de synspunkter som nettopp ble fremført av hr. Ohlin. Men jeg tror at det i samme forbindelse kan være på sin plass med noen få ord å peke på hva nordisk enhet er. Den er ikke som så mange av dagens øvrige internasjonale enhets- og samlingsbestrebelse, bygget alene eller hovedsakelig på politiske ordninger eller institusjoner, kommet i stand gjennom statlige beslutninger. Den nordiske enhet bygger på fellesskap i kultur og rettsoppfatning, på samfunnsmessig og sosial vekst preget av de samme tanker og ideer. Enheten har manifestert seg ikke minst i de tusener av nordiske kontakter som er knyttet mellom enkeltmennesker og mellom foreninger og organisasjoner i våre land, såvel kulturelle og humanitære organisasjoner, idrettsorganisasjoner, yrkesorganisasjoner og politiske partier. Det er kontakter og bånd som er knyttet på helt uformell basis — bygget ikke så meget på beslutninger og resolusjoner, men på en dyp følelse av samhørighet, og nettopp av den grunn er båndene blitt sterke. Båndene er naturligvis også i vesentlig grad styrket av det arbeid som har pågått i over 50 år fra våre politiske myndigheters side for å harmonisere deler av vår samfunnsordning, og de er blitt styrket både ved opprettelsen av og virksomheten i Nordisk Rad.

Men vi må vokte oss for å se det forhold at det ikke alltid er mulig å finne noen felles nordisk løsning på et spørsmål, som et nederlag for nordisk enhet og nordisk samarbeid. Norden har jo nettopp vist at enheten består selv om man på betydelige praktiske områder ofte må gå forskjellige veier.

Når det f. eks. her i debatten er sagt at de forgjeves forsøk på å etablere et nordisk forsvarsforbund og en nordisk

tollunion er eksempler på hvordan den nordiske tanke har lidt nederlag, er jeg for min del ikke enig i det. Det nordiske forsvarsforbund ble skrinlagt fordi det ikke kunne gi løsning på de sikkerhetsmessige problemer som de nordiske land var stillet overfor. I dag tror jeg at vi alle kan se at det sikkerhetspolitiske mønster som deretter utviklet seg i Norden, var tjenlig for alle de nordiske land og i høy grad har vært en medvirkende årsak til den balanse og den ro som derved er skapt i det nordiske område.

Når det gjelder nordisk tollunion kan det tilsynelatende være nærliggende å mene at den sterke oppsving som EFTA-samarbeidet har ført til for den nordiske samhandel, ville vi ha fått på tilsvarende måte og på et tidligere tidspunkt om vi hadde etablert en nordisk tollunion. Men det er slett ikke sikkert. Det større marked som EFTA er for alle våre land — Island unntatt — har hatt sin avgjørende betydning også for utviklingen på det vi kanskje kan kalle det felles nordiske hjemmemarkedet. En egen nordisk tollunion ville meget sannsynlig være et kompliserende moment under en eventuell forhandling med EEG.

Jeg har med dette villet søke å vise at felles løsninger og felles opptreden ikke er noen betingelse for utviklingen av det nordiske fellesskap, men at på den annen side kan en slik fellesopptreden lett la seg etablere når forholdene ligger naturlig til rette for det. Det har vi sett i forbindelse med forhandlingene i Kennedy-runden. Det problem vi står overfor i forbindelse med en tilknytning til fellesmarkedet er ikke å finne frem til en løsning som er felles for samtlige nordiske land. Å forsøke på det ville antakeligvis være å begi seg inn på en blindspor. Oppgaven er den meget viktige, men dog noe mer begrensede, å finne et løsning som ville være at den etablerte tollfrihet og det felles arbeidsmarked i Norden kan bestå tross forskjellig tilknytningsform til det felles europeiske marked for de forskjellige nordiske land. Nettopp

fordi opgaven er noe mer begrenset, har jeg for min del det beste håp om at det vil lykkes oss å realisere den.

Minister for offentlige arbejder **Horn**, Danmark: Hr. præsident. Jeg skal ikke fortsætte den lange drøftelse af den principielle stillingtagen til Nordens placering i et større marked, men jeg vil gerne føje et par bemærkninger til det, som statsminister Krag i går nævnte om Danmarks principielle stilling til Øresundsregionen som et økonomisk kraftcenter, og andre har været inde på det samme. Det der navnlig giver mig anledning dertil er enkelte bemærkninger, som kunne tyde på, at der kunne foreligge visse misforståelser, som kunne give anledning til en lidt bitter debat som den, vi i sin tid havde i Reykjavik.

Der er ingen diskussion om målsætningen for Øresundsregionen. Der er næppe nogen, der er i tvivl om, at Øresundsregionen vil virke som en af de 7—8 økonomiske kraftcentre, der vil findes nord for alperne. Ingen i Norden kan være i tvivl om, at den eneste mulighed Norden har for at skabe et økonomisk kraftcenter ligger i Øresundsregionen. Det er derfor ligetil, at det opdrag, som er givet af Nordisk Råd til den danske og svenske regering, først og fremmest er at fremme en række praktiske opgaver, som må gennemføres, for at regionen kan komme til at virke efter sin hensigt. Dette arbejde skrider også frem; om end det ikke skrider frem med den hast, som mange kunne ønske, så sker der dog ikke så helt lidt på de rent praktiske områder.

Det er altså for at undgå misforståelser, jeg gerne vil gøre et par bemærkninger om de to centrale ting, nemlig den faste forbindelse over Øresund og den skandinaviske centrallufthavn i samme region. Vi vil om ganske få måneder få forelagt den supplerende betænkning, som Øresundsarbejdsgruppen har udarbejdet, og man vil heraf, så vidt jeg forstår, kunne udlede, at de muligheder, som de påpegede i den

store betænkning fra 1962 om en fast forbindelse over Øresund, at de muligheder, man dengang stillede op, stadig væk er til stede. Det er endvidere påvist, og det må opfordre os til at være meget opmærksomme på forholdet, at der vil være en overordentlig stor tilvækst i trafikken over Øresund i de nærmeste årtier, og først og fremmest på København—Malmø-linjen. Det er givet, at med de store investeringer, der her er tale om, gælder det om i god tid at have forberedt både den fysiske og den økonomiske planlægning. Det er altså på vej, og jeg går ud fra som ganske givet, at det vil ikke volde større vanskeligheder for vore to regeringer at finde ud af en fornuftig løsning af dette specielle problem.

Om det andet problem om centrallufthavnen har der i pressen i de seneste måneder været en del diskussion om Danmarks og Sveriges stilling, og fra visse sider er det udlagt derhen, at den danske og svenske regering eller vore to folk måske skulle have vanskelighed ved at blive enige. Det tvivler jeg på. Jeg advarer imod, at man fører debatten ud fra den forudsætning, at man bliver nok ikke enig, og derfor må et af vore lande aktionere for at gøre noget selvstændigt. Vi er jo bekendt med, at den svenske trafikminister Palme på sessionen i København i fjor klart tilkendegav, at Sverige var tilfreds med og endog ønskede, at Danmark påtog sig de rent praktiske forberedelser til anlæg af en centrallufthavn, at Sverige havde fuld fortrøstning til, at Danmark ville løse opgaven på en god måde, og at man ville følge arbejdet med interesse; det gælder naturligvis også de andre nordiske lande. For det tredje ville han understrege, at Sverige selvfølgelig ikke havde til hensigt at konkurrere med centrallufthavnen ved at anlægge en ny lufthavn øst for Malmø til erstatning for Bulltofta, for denne lufthavn er en skånsk lufthavn, hverken mere eller mindre. Det er klart tilkendegivet, og derfor kan man roligt spare sig alle anstren-

gelser for at skabe et modsætningsforhold mellem Danmark og Sverige hvad placeringen angår.

Det, der står tilbage, er at få klarlagt de fysiske muligheder for at bygge en stor lufthavn på Saltholm, sådan som opfordringen lød til de to regeringer fra Nordisk Råd. Den 20. januar har arbejdsgruppen — »Sveda»gruppen — givet udtryk for, at efter ganske bestemte opstillede forudsætninger vil der blive vanskeligheder med at en sådan lufthavn kunne få den effekt, som en skandinavisk lufthavn må have år 2000. Vi har fra dansk side ikke uden videre villet affinde os med de af »Sveda»gruppen opstillede forudsætninger som de eneste forudsætninger, der kunne opstilles. Vi har derfor foranlediget, at de forudsætninger, som vi fra dansk side mener må indgå i overvejelserne, bliver opstillet, og vi håber, at disse forudsætninger kan være klare en af de nærmeste uger, og så vil »Sveda»gruppen påny tage under overvejelse, hvilken effekt der kan skabes på Saltholm eller ved en anden stor lufthavn i Øresundsområdet. Det er sådan som tingene ligger til dato. Der er ingen basis for at skabe noget modsætningsforhold mellem Danmark og Sverige. Jeg føler mig overbevist om, at når dette arbejde nu er afsluttet — jeg vil gætte på omkring høst eller måske lidt efter høst — vil den danske og den svenske regering have mulighed for inden for en forholdsvis kort periode at kunne fremlægge deres endelige synspunkter med hensyn til placeringen af en skandinavisk centrallufthavn i Øresundsområdet.

Håkon Johnsen, Norge: Denne debatten har i alt vesentlig vært en debatt om markedspolitikk. Jeg håper at det likevel er tillatt å nevne et par andre ting som er nevnt i presidiets rapport, og som står på Rådets dagsorden. Jeg finner da grunn til å feste oppmerksomheten på en av de nye ting som er kommet til det siste året,

og som det er all grunn til å være glad over, nemlig Nordisk kulturfond.

Det er vel ingen grunn til å legge skjul på at fondet ble skapt under atskillig diskusjon mellom parlamentarikerne og noen av regjeringene. Desto større grunn er det til å være tilfreds med at avtalen nå er ratifisert av samtlige land og at Kulturfondet er kommet i virksomhet. Dermed har Nordisk Råd løst en oppgave som er i pakt med Helsingforsavtalen som vi vedtok forrige gang vi hadde sesjon i Finlands hovedstad.

Da Kulturutvalget siste gang behandlet statuttene for Kulturfondet etter oppfordring fra presidiet, var det noen som mente at fondet tok opp for mange oppgaver og spredte sin virksomhet over et altfor stort felt. Man mente at man burde innskrenke oppgavene for Kulturfondet noe, og det ble enighet i Kulturutvalget om å skrive til presidiet følgende:

»I fråga om statuternas artikel I, vari fondens ändamål preciseras, kan utskottet förena sig om den föreslagna avfattningen, men förutsätter att fondens styrelse vid tillämpningen av artikeln särskilt tillgodoser det stora behov av understöd, som förefinns inom den vidsträckta fria kultursektorn innefattande de olika konstarterna och folkupplysningsverksamheten.»

Rådets presidium sluttet seg til utvalgets syn i et brev til Danmarks regjering av 13. mai 1966. Men ved den endelige utforming av statuttene ble det ikke tatt særlig hensyn til denne oppfatning. Regjeringene fant at man i alt vesentlig måtte beholde det opprinnelige utkast til statutter. For oss som hadde et noe annet syn, er det likevel det viktigste at fondet nå er kommet i virksomhet, og så får man, for å sitere den danske regjeringens brev til presidiet — »kunne tage hensyn til disse ønsker og bemerkninger i praksis ved forvaltningen av fonden.»

Studerer man overenskomsten om Nordisk kulturfond, vil man oppdage at i formen er det en overenskomst

mellom regjeringene, ratifisert av parlamentene, men i realiteten er det den første overnasjonale institusjon som er opprettet i Norden. Erfaringene fra fondets virksomhet vil derfor ha betydning for diskusjonen om og når man kan eller vil gå videre på andre områder når det gjelder nordiske institusjoner med besluttsende myndighet. Man skal nemlig ikke se bort fra at det i Norden finnes folk med den oppfatning at man bør gå videre på denne vei. Jeg viser bl. a. til den oppfatning som noen av de store ungdomsorganisasjoner i Norden har gitt uttrykk for på dette område.

Spørsmålet om mer reell avgjørelsesmyndighet til Nordisk Råd og til nordiske institusjoner vil nok bli reist mange ganger i fremtiden. I den forbindelse kan man jo gjøre seg mange tanker, særlig når man sitter her og hører på debatten som blir ført både i går og i dag, når man hører på alle de markedspolitiske eksperter og økonomiske foredrag som er holdt her. Man kan gjøre seg mange tanker om det nordiske samarbeid.

Ved vår deltagelse i FN og EFTA og dessuten i en rekke andre internasjonale organisasjoner — ved Norges og Danmarks deltagelse i NATO f. eks. — kan det ikke være tvil om at landene har gitt avkall på noe av sin suverenitet — suverenitet i gammeldags forstand — for å styrke sine nasjonale interesser i en videre sammenheng. Og når man har hørt på debatten her i går og i dag, får man det inntrykk at det er et overveldende flertall som vil gå videre på denne veien, også når det gjelder å komme inn i et sameuropeisk marked. Det er derfor interessant å legge merke til at man ikke har særlig sterke motforestillinger mot å oppgi suverenitet for de enkelte land på disse områder, mens man ofte får inntrykk av at når det gjelder overnasjonale organer på nordisk basis har man en rekke betenkeligheter, der man kommer trekende med de nasjonale særdrag, med konstitusjonelle betenkeligheter osv. Et-

ter min oppfatning vil derfor utviklingen av Nordisk kulturfond som det første overnasjonale organ ha betydning i fremtiden, ikke bare som organ for viktige kulturoppgaver, men også fordi det ved sin virksomhet kan bidra til å rive ned noen av de motforestillinger man har hatt når det gjelder spørsmålet om mer effektivt nordisk samarbeid også på andre områder. Og det gjelder ikke minst den neste sak som jeg vil si noen ord om, nemlig det forslag som nå er sendt tilbake til kulturutvalget om en felles nordisk skoleordning.

Hovedårsaken til at det kom et medlemsforslag om å harmonisere skolepolitikken i Norden var jo den faktiske utvikling som vi er oppe i, og som til dels har vært støttet og fremmet ved tidligere rekommandasjoner på forskjellige områder her i Rådet. Først og fremst det felles nordiska arbeidsmarked, som har ført til at hele familier flytter mellom de nordiske land, og altfor stor ulikhet i skoleordningen vil by på store vanskeligheter for disse mennesker. Det bør derfor være en kulturpolitisk målsetting at folk skal kunne velge fritt. Det er jo dette som har ført til gjennombrudd for tanken om nordisk arbeidsmarked og for harmonisering av sosialpolitikken i Norden. Dette bør også legges til grunn for skolepolitikken. Felles nordisk skoleordning vil gjøre det lettere å samarbeide om pedagogisk vitenskapelig forskning, om skolemateriell og lærerutdanning, og det vil igjen bety å økonomisere med bevilgningene.

Nå er det blitt hevdet at man er redd for ordet *enhetlig* skoleordning — det vil føre til uniformering, viske ut nasjonale særdrag, tradisjoner osv. Det er etter min mening intet i medlemsforslaget som gir grunn for en slik engstelse. Det står blant annet uttrykkelig i medlemsforslaget følgende:

»I fråga om inställningen till centrala etiska och religiösa normer kan däremot vissa skiljaktigheter förefinnas mellan de nordiska länderna, till vilka vederbörlig hänsyn bör tagas.»

Studerer man den innstilling som Kulturutvalget avga den 7. mai i fjor, og den reservasjon som hr. Backlund og jeg har funnet å måtte ta, vil man se at avstanden i realiteten ikke er så forferdelig stor. Jeg for min del kunne gjerne hvis det var mulig, stemme bade for rekommandasjonen slik som flertallet har formet den, og for reservasjonen.

Særlig etter det som er hendt i tiden fra medlemsforslaget kom i 1964 og fram til i dag er det etter min oppfatning grunnlag for at Kulturutvalget får anledning til å behandle saken på ny. Den tilleggs melding som er kommet fra den danske undervisningsminister og det meget interessante innlegg som vi hørte fra undervisningsminister Oittinen i går, bør etter min mening gjøre det mulig for Kulturutvalget nå å komme fram til en enstemmig innstilling om denne saken. Hr. Oittinen gjorde det i går klart at Finland vil få en skoleform som i alt vesentlig vil følge de samme retningslinjer som i Sverige og Norge. I tilleggs meldingen fra den danske undervisningsminister heter det bl. a. i forbindelse med undervisningsministermøtet i Stockholm den 4. februar 1967:

»Der kom fra alle ministrene tilslutning til tanken om at se en mere harmoniseret enhetlig skoleordning som kernen i vor vision for fremtiden. Det blev fremhævet, at udviklingen siden 1964 afgjort havde nærmet skoleordningerne til hinanden, og at planerne for den nærmest kommende tid ville kunne styrke denne tilnærming.»

Det hr. Backlund og jeg har ment med vår reservasjon, er at man ikke bare fra tid til annen skal konstatere at vi nærmer oss hverandre, men aktivt medvirke til at så skjer. Når det gjelder forslaget om felles nordisk skoleordning og en del andre ting som er under behandling i Rådet, vil jeg slutte meg til noen ord som representanten Cassel sa i sitt innlegg i går, og jeg slutter med et sitat fra hans tale:

»Vi måste ta initiativ, ta ledning och

fatta beslut. Gör vi inte det har vi svikit vår uppgift och förlorat vårt existensberättigande.»

Lahtela, Finland: Herr president! Mitt anförande har i svensk språkdräkt utdelats till de värda medlemmarna i rådet.

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokous hyväksyi viime istuntokaudella yksimielisesti päätöslauselman, jonka mukaan tämä vuosi 1967 julistettiin kansainväliseksi matkailuvuodeksi. Tämä toimenpide perustuu tärkeään oivalukseen matkailun suuresta merkityksestä kansoja lähentävänä tekijänä, sillä mitä paremmin me tunnemme toisemme, sitä kestävämmät siteet kansoillamme on mahdollisuus solmia keskenään. Me olemme pohjoismaisen perheemme keskuudessa usein — ja ei suinkaan syyttä — tunteneet tyydytystä siitä, että olemme jo hyvin varhaisessa vaiheessa toisen maailmansodan jälkeen pystyneet poistamaan useimmat matkailua rajoittaneet tekijät. Mielestäni meidän tulisi pyrkiä siihen, että jo nyt suuren suosion saavuttanutta pohjoista matkailualueita voitaisiin laajentaa ja sen reittimahdollisuuksia monipuolistaa. Tässä yhteydessä mielellään on lähinnä pohjoismaiden Lappi ja siihen läheisesti liittyvä Neuvostoliiton Muurmanskin alue.

Pari kuukautta sitten avattiin Suomen ja Neuvostoliiton rajalla uusi rajanylityspaikka Suomen Raja-Joosepissa, joka sijaitsee Ivalosta Muurmanskiin johtavan tien varrella. Tämän toimenpiteen taustana olivat sekä kaupalliset että matkailulliset perusteet. Jo nyt saatujen kokemusten perusteella voidaan toivoa, että tästä uudesta turistitiestä Jäämeren rannalle muodostuu matkailijoiden keskuudessa suosittu. Rajan avaaminen koskee toistaiseksi suomalaisia ja neuvostoliittolaisia turistiryhmiä sekä myös yksityisiä suomalaisia automatkailijoita. Samalla kun me olemme voineet tervehtiä tyydytyksellä tätä uutta saavutusta Suomen ja Neuvostoliiton välisissä yhteyksissä, uskallame toivoa

täällä Suomessa, että tulevaisuudessa kokemusten muodostuttua positiiviseksi muidenkin maiden kansalaiset voisivat käyttää nyt avattua uutta uraa Koillis-Lappiin ja Kuollan niemimaalle. Näin muodostuisi Raja-Joosepin tiestä kansainvälinen turistitie.

Kalottitoimikunnan puheenjohtajana on minussa Muurmanskin alue ja sen ympärillä oleva talousalue herättänyt mielenkiintoa laajemmassakin mielessä. Meidän tulee muistaa, että Muurmanskin kaupunki lähes 300 000 asukkaineen ja huomattavine teollisuus-, lähinnä kalansäilyketeollisuuslaitoksineen — on napapiirin pohjoispuolella ylivoimaisesti suurin kaupunki, joka ympäristöineen on noin 700 00 asukkaan yhtenäisen markkina-alueen keskus. Uskon, että tämä on tosiasia, jonka pohjalta meidän tulisi pyrkiä kehittämään taloudellista yhteistyötä toisaalta meidän kolmen pohjoismaan kalottialueen ja toisaalta Muurmanskin alueen kesken. Nouseehan näiden alueiden yhteenlaskettu asukasmäärä jo niinkin kunnioitettavaan lukuun kuin lähes puoleentoista miljonaan henkeen. Uskoisin myös, että keskinäisellä vuorovaikutuksella ja pohjoisilta alueilta saatujen tietojen ja kokemusten vaihtamisella saataisi olla positiivinen lisä annettavana siinä työssä, jota olemme pyrkineet tekemään pohjoisten alueittemme kehittämiseksi.

Matkailu Neuvostoliittoon yleensäkin on viime aikoina kehittynyt myönteisesti. Suomen kohdalla voimme tyydytyksellä panna merkille sen, että Neuvostoliiton hallitus on tehnyt eräitä helpotuksia passi- ja viisumimuodollisuuksiin Suomen kansalaisten matkojen yhteydessä Neuvostoliittoon. Niinpä viisumianomukset käsitellään entistä nopeammin ja joustavammin ja eräissä tapauksissa turistiryhmät pääsevät maahan ilman viisumia. Haluaisin tässä yhteydessä esittää sen toivomuksen, että tämä myönteinen kehitys jatkuisi edelleen myös siten, että yhä joustavampi käytäntö passi- ja viisumimuodollisuuksissa tulisi koskemaan pohjoismaista passiunionia kokonaisuudessaan, ei vain

suhteessa sosialistisiin maihin, vaan kaikkiin pohjoismaiden ulkopuolisiin maihin nähden.

Herra puheenjohtaja! Matkailun — kuten siihen läheisesti liittyvän kaupan lippu — on rauhan lippu. Ollaksemme pohjoismaisille perinteille uskollisia lienee meillä aiheellista näissä yhteisissä tilaisuuksissamme suunnitella toimintamme siten, että rauhanomainen rinnakkaiselo kehitty suotuisasti ei yksin Pohjolassa, vaan koko maailmassa. Olisi meille kunnia, jos kykenemme opastamaan pohjoismaat naapureineen tielle, jota taivallettaessa sotilasliitot ja sotilaspolitiikka ovat tarpeettomia. Arvelen, että paavin äskeinen vetoamus on meillemkin juuri tässä mielessä yhtä hyvä ohje kuin se on katolilaisille.

(Svensk översättning: Förenta nationernas generalförsamling godkände vid sin senaste session enhälligt en resolution enligt vilken år 1967 proklameras som internationellt turistår. Denna åtgärd baserar sig på riktig förståelse för turismens stora betydelse som en faktor för att närma folken, ty ju bättre vi känner varandra desto fastare band kan vi knyta med varandra. Inom vår nordiska familj har vi ofta — och alls inte utan orsak — känt tillfredsställelse över att vi redan på ett mycket tidigt stadium efter andra världskrigets slut lyckades eliminera de flesta hindren för turismen. Enligt min mening borde vi sträva till, att man skulle kunna utvidga det nordiska turistområdet som redan fått så stor popularitet och att man skulle kunna utöka antalet färdmöjligheter. Härvidlag tänker jag nämna på Lappland, men också på det härtill nära anslutna Murmansk-området i Sovjetunionen.

För ett par månader sedan öppnades på den nordliga gränssträckningen mellan Finland och Sovjetunionen ett nytt gränsövergångsställe i Raja-Jooseppi, som är beläget på vägen mellan Ivalo och Murmansk. Denna åtgärd motiverades av såväl kommersiella som turismintressen. Man kan redan på basen av de hittills vunna erfarenheterna önska,

att denna nya turistväg till ishavskusten skall bli populär bland resenärerna. Öppnandet av gränsen berör tillsvi-dare blott finländska och sovjetiska turistgrupper samt även privatbilister. Samtidigt som vi med tillfredsställelse har kunnat hälsa denna nya vinning i relationerna mellan Finland och Sovjetunionen, vågar vi här i Finland hoppas, att i framtiden — efter det att man fått positiva erfarenheter — även övriga nordiska medborgare skall kunna be-gagna sig av detta nya stråk till nord-östra Lappland och till Kola-halvön och att sålunda vägen via Raja-Jooseppi skulle bli en internationell turistväg.

I min egenskap av ordförande i nordkalottkommittén har Murmansk och den däromkring liggande regionen väckt mitt intresse även i en vidare betydelse. Vi bör minnas, att Murmansk stad med sina nästan trehundra tusen invånare och med sin betydande industri — närmast fiskkonservindustri — är den överlägset största staden inom området norr om polcirkeln och att den tillsammans med omgivningen bildar ett enhetligt marknadsområde omfattande cirka åtta-hundra tusen invånare. Jag tror att detta är ett faktum, på basen av vilket vi bör sträva till att utveckla vårt ekonomiska samarbete dels inom de tre nordiska ländernas nordkalottområde och dels tillsammans med Murmansk-området. Dessa områdens sammanräknade befolkning stiger ju till en så respektingivande siffra som en och en halv miljon. Jag skulle även tro, att den gemensamma växelverkan och utbytet av rön och erfarenheter mellan de nordliga områdena skulle utgöra ett positivt tillskott till det arbete som vi har strävat att utföra vid utvecklandet av våra nordliga områden. Utan att desto djupare gå in på frågans detaljer vill jag dock nämna som exempel, att avlöningen av arbetar inom Murmansk-området är systematiskt ordnad så, att de i medeltal ligger på en fyrtio procent högre nivå än för motsvarande arbetare i Sovjetunionens sydligaste delar. Jag önskade nämna detta blott som ett enstaka exem-

pel på medel, som man kan överväga vid dryftandet av sådana områdens utveckling, där klimat och natur är mindre gynnsamma.

Turismen inom Sovjetunionen har även allmänt sett på senaste tiden utvecklats positivt. För Finlands del kan man med tillfredsställelse annotera, att Sovjetunionens regering har beviljat en del lättnader beträffande pass- och visumformaliteterna vid finländska medborgares resor till Sovjetunionen. Så-lunda behandlas visumansökningarna numera ännu snabbare och smidigare än förr och i en del fall kan turistgrupper komma till Sovjetunionen utan visa. Dessa lättnader är säkert ägnade att öka turismen. Jag vill i detta sammanhang framföra önskemålet, att denna positiva utveckling framgent skulle fortgå, så att den allt smidigare behandlingen av pass- och visumfrågor skulle komma att omfatta den nordiska passunionen i sin helhet, icke blott i förhållande till socialistiska länder, utan till alla länder utanför Norden.

Herr president! Turismens flagga och den därtill nära anslutna handelsflaggan är en fredens flagga. För att vara nordiska traditioner trogna, torde det för oss vid dessa sammankomster föreligga skäl att planera vår verksamhet så, att den fredliga koexistensen utvecklas gynnsamt icke blott i Norden utan i hela världen. Det skulle lända oss till heder, om vi kunde leda de nordiska länderna jämte deras grannar in på en väg, där vandringen kan ske utan militära allianser och utan militärpolitik. Jag hyser den åsikten, att den vädjan påven nyligen uttalade, är ett lika gott råd för oss som för katolikerna.)

Berte Rognerud, Norge: Generaldebatten har som rimelig er, vært nokså meget preget av materielle, økonomiske og markedsmessige spørsmål og problemer.

Mindre oppmerksomhet har derimot vært viet den kulturelle side av det nordiske samarbeid. Det synes imidler-

tid å være nødvendig at også dette felt blir tilstrekkelig påaktet. Ikke minst av den enkle grunn at det først og fremst er på det kulturelle område at de nordiske land kan nå lengst i sine felles anstrengelser, og opprettelsen av kulturfondet er vel i så måte en milepel, skulle jeg tro. Riktignok har vi nådd visse resultater, men meget står ennå igjen selv om jeg er enig med dem som har hevdet at vi ikke på død og liv skal tilstrebe et fellesskap alene for fellesskapets skyld.

Spørsmålet om et utvidet samarbeid på forskningens område har lenge opp-tatt så vel forskere som politikere i de nordiske land. Vi kommer også tilbake til dette tema som egen sak senere under denne sesjon.

Det var imidlertid et spesielt felt innen forskningen og samarbeidet jeg hadde lyst til å si litt om her under generaldebatten. Vi kjenner alle til hvordan forurensningene av naturen griper om seg med akselererende fart. Vi ser hvordan utviklingen fører til at vann og luft blir fulle av giftstoffer som medfører den største fare for alt levende vesen, for planter og dyr og for hele menneskeheten. Den ødeleggelse av naturen som på denne måten skjer, er det menneskene som foretar og bringer derved også seg selv i livsfare. Det er derfor ikke så merkelig at flere og flere spør hva som kan gjøres for bl. a. på nordisk basis å kunne demme opp mot den skjebne som truer oss alle.

Vi kan ta for oss vannforurensningene f. eks. Akkurat i disse dager ser vi jo et fryktinngydende eksempel på hvordan et helt hav kan forgiftes og skape de største problemer for alt levende i selve sjøen og rundt de forskjellige kyster. Og dette er noe som sikkert kan komme til å gjenta seg, samtidig som vi vet at det stadig bygges større og større oljetankere. De nordiske land er også i større eller mindre grad fiskerinasjoner og kan derfor heller ikke med hendene i fanget se på at fisken utrykkes totalt som følge av forurensningene.

Fra tidenes morgen har naturlige vannforekomster i de store hav, innsjøer og elver vært u-uttømmelige kilder for menneskene. Men nå i industrialiseringens og teknikkens tidsalder er forholdene endret på flere måter, på grunn av menneskenes påvirkning på vannforekomstene.

Å kunne drikke av en bekk eller en kilde, å kunne bade i et vann eller i sjøen uten fare for forgiftninger eller andre sjenerende ettervirkninger, er et gode fra naturens side som bare menneskene selv og utviklingen har forstyrt og delvis ødelagt. Rent vann er også som sagt en betingelse for bevaring av fisk, av fauna og av flora. Men med akselererende fart er vi i ferd med å ødelegge denne absolutte livsbetingelse.

Det foreligger i dag fare for forurensning overalt hvor det er bebyggelse i nærheten av vassdrag, og det ville være ansvarsløst ikke å ta de forholdsregler som er nødvendig for å avverge at denne dødbringende prosess fortsetter. Vi er i full sving med å stenge oss selv ute fra fjord og sjø og å gjøre elver og sjøer utilgjengelige. Men vi er sikkert også enige om at dette må stanses på en eller annen måte, og jeg går ut fra at det her er et felt hvor vi med fordel kan intensivere det nordiske samarbeid.

Jeg har nevnt forurensning av vannet. Men også luften, som vi skal puste i, er sterkt forurenset. I Oslo-gryta som vi kaller det, kan luftforurensningene til sine tider være like ille som i London på en av de verste dagene der. Kanskje er Oslo verre stillet enn andre byer i Norden, men det er en beklagelig kjensgjerning at sterke forureningskilder er i ferd med å forgifte både vann og luft, spesielt i de store byer. Menneskene samler seg jo også etter hvert mer og mer i byer og tettbebyggelse, og det er noe som skjer så a si overalt i verden. Vi har tusener av skorstener som spyr røk, og vi har bilene som gjør det samme. Man regner med at biltallet vil bli omtrent tredoblet i løpet av 20—30 år, og finner man

ikke en effektiv beskyttelse mot bilekshausten, sier det seg selv at vi står overfor en alvorlig fare.

Det er klart at meget kan gjøres, og det dreier seg heldigvis ikke om uløselige problemer. På det internasjonale plan er arbeidet tatt opp for å dempe plagene og skadene av bilekshausten, og tekniske nyskapninger og forebyggende metoder må kunne hjelpe oss til å vinne kampen mot forurensningene av naturen. Men det haster med å finne frem til mer effektive tiltak, og problemene må utredes og forskes i full bredde for å kunne sikre liv og helse, trivsel og glede for menneskeheten. Dette er som sagt et område hvor samarbeidet på nordisk basis må kunne intensiveres og stimuleres, og hvor vi må kunne dra mer nytte av hverandres erfaringer og forsøk.

Det må her stimuleres til forskning både på nasjonal, nordisk, europeisk og internasjonal basis. Og det er vel i første rekke politikernes ansvar at dette også blir gjort.

Jeg skulle gjerne se at Nordisk Råd kunne finne frem til en eller annen måte — for eksempel ved å nedsette en arbeidsgruppe som kunne ta opp disse spørsmål og få dem utredet i hele sin bredde.

Til slutt bare et par ord i tilknytning til hr. Håkon Johnsens innlegg. Han brukte en stor del av sin tid til å kommentere medlemsforslaget om felles nordisk skoleordning. Jeg skal ikke ta opp noen diskusjon om dette på det naværende tidspunkt fordi dette spørsmål vil komme tilbake under denne sesjon som en egen sak, og det vil bli full anledning da til å kommentere det i hele sin bredde.

Møller Warmedal, Norge: Det er klart for hver og en av oss her i Nordisk Råd at det i høyeste grad også er nødvendig i denne samling å ta opp til inngående drøftelse alle de spørsmål som knytter seg til Nordens aktuelle og spesifikke forhold til det øvrige Europa — ja, gjerne til hele ver-

den for den del. Det gjelder f. eks. markedsproblemene, det gjelder Kennedy-runden og den markerte, nye gunstige fellesløsning ved forhandlingene som de nordiske land er kommet frem til. For oss alle her er det på det rene at hva der enn måtte foreligge av hittil uløste oppgaver for Norden sett i et videre politisk perspektiv, så har disse oppgaver selvsagt krav på en hovedplass i en debatt som den vi her har ført. På dette punkt tror jeg vi alle kan være enige med Danmarks statsminister når han sier at grunnsynspunktet fortsatt må være at Norden verken vil isolere seg fra det øvrige Europa eller vil svikte sin indre samhørighet.

Og likevel — når vi som sitter her har erkjent dette, så kan det kanskje være grunn til å spørre om Nordisk Råd legger tilstrekkelig vekt på det jeg på norsk vil kalle »de nære ting» i vårt samarbeid. »De nære ting» — det er erfaringsmessig det som sterkest opptar den jevne kvinne og mann i Norden, som den menige nordiske borger i praksis kommer i kontakt med og gjør sine erfaringer om. Handteringen av disse nære ting er derfor etter min mening kanskje like viktig for Nordisk Råds betydning i allmennhetens bevissthet som alle de i og for seg viktige og storpolitiske betraktninger som er brakt til torvs bl. a. i denne debatt.

La meg forsøke med et par eksempler å illustrere hva jeg sikter til.

To svenske forbrytere rømmer fra en offentlig anstalt i Sverige. De kommer over til Norge og tar livet av en familieforsørger. Enken sitter igjen med to mindreårige barn. Hun søker Socialstyrelsen i Sverige om erstatning for tapet av forsørgeren. Men Socialstyrelsen sier nei: Enken kan bringe saken videre til Kungliga Majestät, heter det. Etter hva det er opplyst, betyr det i praksis til den svenske sosialminister. Får enken nei hos ham også — muligens fordi det ikke finnes lovhjemmel i Sverige for erstatning — har hun bare det norske storting å henvende seg til og be om billighetserstatning for

den skade på liv og eiendom som i dette tilfelle svensker har forvoldt. Jeg må få lov å si at jeg tror det er sannsynlig at Stortinget ville gi enken en slik erstatning, selv om brøden var forvoldt av andre enn nordmenn, og da fordi enkens tap var uforskyldt.

Men hva skal man si om praktisk, nordisk samarbeid når slikt kan forekomme? Her sitter vi dag ut og dag inn i juridisk utvalg og behandler felles lovgivning når det f. eks. gjelder barns juridiske ansvar. Det er vel og bra. Det kan være godt å vite hvem som skal betale når en norsk femåring kaster en sten og knuser frontglasset på en svensk Volvo. Men hvem som skal betale når en *forsørger* blir myrdet av en eller to fra den andre siden av grensen, det spørsmålet har vid foreløpig ikke beskjeftiget oss med i Nordisk Råd.

Hjemme i Norge reagerer den jevne kvinne og mann på denne form for manglende nordisk samarbeid. For dem betyr den konkrete praktiske situasjon for en enke som uforskyldt sitter med uforsørgede barn, meget, meget mer enn en mengde ord om fellesmarked og europeisk fellesskap.

Følger vi den samme tankegangen som jeg her har streket opp, videre når det gjelder vårt nordiske samarbeid, slår det en hvor kort vi er kommet når det gjelder konstruktiv, aktiv og effektiv felles undervisning gjennom TV og radio — både for barn og voksne. Der ligger flere forslag i komiteene i Nordisk Råd om overmåte viktige spørsmål på dette felt. Jeg hebreider ingen i de komiteer som har med dette å gjøre, men jeg må få si at disse forslag synes å sove foreløpig. Nå er det på tide at det blir gjort noe for å få dem til å våkne opp. Gjennom de tekniske hjelpemidler vår egen tid råder over, er det relativt enkelt å utnytte disse muligheter ved et nordisk samarbeid på bred basis. Hvert enkelt av våre land er for lite økonomisk sett til alene å gjøre seg stor nok nytte av disse tekniske hjelpemidler. Men *sammen* makter vi det. Sammen makter vi å enga-

sjere verdens beste pedagoger som medarbeidere både når det gjelder grunnskolen og den meget aktuelle voksenopplæringen ved hjelp av disse midler.

Min konklusjon på dette blir at vi som sitter i Nordisk Råd må ikke i vår streben glemme de nære ting i vårt samarbeid.

Til slutt vil jeg gjerne komme med et lite nordisk hjertesukk. Det gjelder det viktigste kommunikasjonsmiddel vi nordboere har — språket. Med den største interesse hørte vi i går den finske undervisningsminister redegjøre for språkplanene i den fremtidige finske skole. Når jeg våger meg inn på dette felt, så er det fordi jeg tror at jeg som nordmann ikke vil bli misforstått idet jeg måtte si om dette emnet. La meg da bekjenne at det finske språk er en akustisk nytelse når man lytter til det, men hvor lett ville det ikke være om hver finne også talte et språk vi andre nordboere forstår. På nordisk plan er det nødvendig at vi kan meddele hverandre våre meninger. Det kan skje på engelsk — Gud bedre — slik som det hendte meg i forgårs da jeg hadde en timelang samtale med en ganske høytstående finsk embetsmann. Den samtalen skjedde på engelsk fordi han foretrakk det språket fremfor svensk. Vel, gleden ved samtalen ville unektelig vært større om min finske venn hadde uttrykt seg på svensk og jeg hadde kunnet bruke norsk. Da tror jeg nok vi begge ville følt oss mer på det nordiske samarbeidsplan.

Får jeg understreke at jeg med dette på ingen måte vil blande meg inn i den språkdebatten som foregår i Finland. Det skulle også bare mangle. På den annen side vil vel vi noe tilårskomme si at vi rygger noe tilbake som nordboere når vare finske venners alternativ på det språklige plan i første omgang er engelsk, som f. eks. slett ikke alle nordmenn forstår, mens de aller fleste av oss hjemme i Norge i hvert fall så noenlunde forstår den svenske tale.

Språket som den viktigste felleskom-

munikasjon mellom oss i de nordiske land, det er også en av »de nære ting». La oss ha det for øyet i vårt samvirke i Norden, så kanskje den jevne kvinne og mann i Norden bedre vil kunne forstå hvorfor vi møtes i Nordisk Råd hvert år.

Statsrådet Aspling, Sverige: Herr president! Herr Møller Warmedal tog opp en fråga betræffande en tragedi som utspelats i Norge och som fått sin efterklang i en framställning till svenska myndigheter. Frågan har varit föremål för socialstyrelsens behandling men är inte därmed avgjord — framställningen är föremål för en fortsatt prövning. Det är bl. a. inte klart huruvida regeringen måste inhämta riksdagens godkännande — den punkten skall klarläggas.

Låt mig emellertid, herr president, tillfoga att frågan självfallet kommer att av den svenska regeringen prövas i en positiv anda.

Møller Warmedal, Norge: Etter den uttalelse som kom fra den svenske sosialminister kan jeg bare konstatere at det er positiv holdning for en rimelig løsning for de etterlatte når det gjelder den sak jeg berørte.

Meddelande

Det meddelades, att Yngve Holmberg, Sverige, intagit sin plats i rådet.

Ehrnrooth, Finland: Herr president! I det anförande som undervisningsminister Oittinen i går höll på den finska regeringens vägnar presenterade han huvuddragen i den grundskolereform som förestår i Finland. Han uppehöll sig särskilt vid språkundervisningen i den nya skolan och framhöll, att det inte finns befogad anledning att påstå, att det svenska språkets ställning i undervisningen skulle nämnvärt försvagas, då grundskolereformen genomförts.

Det är naturligt, om denna frågas

behandling väcker intresse i de övriga nordiska länderna, sasom vi redan har märkt av herr Møller Warmedals anförande att den gör. Jag hade inte för avsikt att uttala mig i frågan, då innehållet i regeringens proposition officiellt inte är känt och man ännu hoppas, att regeringen skall ompröva sin förstahandsinställning. Minister Oittinen anförande föranleder emellertid några randanmärkningar. Man hoppas naturligtvis, att den bild han målade av svenska språkets ställning, när den nya skolan snart har blivit införd, var verklighetstrogen. Tyvärr befarar man emellertid, att kunskaperna i svenska inte kommer att stärkas, snarare tvärtom, ifall engelskan i alla finska — d. v. s finskspråkiga — skolor får den helt dominerande ställning som regeringen har tänkt sig. När minister Oittinen säger, att flera än ett obligatoriskt främmande språk inte borde förekomma i grundskolan, skorrar det, därför att de inhemska språken inte hittills kallats främmande språk.

Svenska läses för närvarande i många finska folkskolor som första språk efter modersmålet. Den praktiska betydelsen av svenskan har av ett stort antal målsmän bedömts — knappast utan grund med tanke på Finlands officiella tvåspråkighet och den praktiska nordismen — som större än nyttan av helt allmän kunskap viktiga fråga. Bland den finska befolkningen har ett växande antal opinionsbildare hävdad meningen, att det i grundskolan måste kunna beredas plats för en starkare ställning åt det språk som förenar oss med hela Norden. Hur det skall ske, är det inte orsak att här dryfta. Jag har dock, efter minister Oittinens anförande, ansett det nödvändigt att framhålla den oro som man känner på flera håll i landet inför framtidsperspektiven, om språkundervisningen i de finska skolorna gestaltas enligt regeringens planer. Den deklarerade viljan att trygga Finlands fortsatta medverkan i nordiskt samarbete ifrågasätter ingen. Men den bästa viljan kan inte ersätta

otillräckliga reella förutsättningar. Det är dessa förutsättningar som vi måste bemöda oss om att stärka.

En fråga till skulle jag gärna vilja uttala mig om.

Frågan om Färöarnas representation i Nordiska rådet har berörts av flera talare men inte av någon från Finland. Den som tiger samtycker, heter det, men tystnad i detta fall kan också ge rum för en motsatt tolkning. Jag vill därför yttra några ord om saken.

Det danska regeringsförslaget har framställts för bara några månader sedan. Det är inte ett bevis för en negativ inställning, om tanken på full likställdhet inom rådet mellan suveräna folkrättsobjekt och självstyrande folksamfund väcker en del kritiska frågor. Det innebar ju i en viss utsträckning dubbel representation för det land, i vars parlament det självstyrande samfundet ingår. Det skulle föra in under rådets behörighet angelägenheter, som hör till det interna förhållandet inom ett land.

De frågor, som förslaget väcker, måste prövas inom rådets juridiska utskott. Vi skall inte ensidigt fastna vid doktrinära synpunkter. Den ställning av rådgivande församling som Nordiska rådet har, gör det motiverat att se till substansen mera än formerna. Men samtidigt borde vi inte glömma, att man på många håll inom Norden, inte minst bland ungdomen, väntar att redan de generationer som nu har inflytandet och ansvaret, skall utveckla Nordiska rådet till ett med tiden på allt flera områden beslutande nordiskt parlament. Därför är det inte heller det folkrättsliga aspektet av problemet likgiltigt.

Med tanke på Nordiska rådets nuvarande karaktär borde vi finna en praktiskt sett acceptabel formel för Färöarnas och — det vill jag betona — Ålands representation i rådet. Rådet skulle ju berikas av att de självstyrande folksamfundens representanter saft sida vid sida med sina kolleger från de fem nationella parlamenten i utskott och i plenum. Det skulle betyda

en breddning och en fördjupning av det nordiska samarbetet. Jag kan inte se någon nackdel av en lösning, som gav Färöarnas och Ålands representanter möjlighet att föra fram initiativ och förfäktat sina åsikter i varje fråga på dagordningen på samma sätt som andra representanter kan göra. Om en sådan representation kallades associerat medlemskap eller någonting annat och inte var förenad med rösträtt i full utsträckning, så har kanske den som i likhet med mig bara varit med under ett år i rådet en känsla av, att avståndet till fullt medlemskap i praktiken kanske inte blev så stort.

Det är skäl att understryka, att man inte skall tala om prestige i detta sammanhang utan att en utvidgning av den nordiska familjekretsen skulle få faktisk betydelse. Liksom Färöarna är också Åland förbehållen exklusiv lagstiftningsmakt inom i lag fastställt kompetensområde. Republikens president har i fråga om av Ålands landsting antagna lagar inte det suspensiva veto som tillkommer honom beträffande lagar som riksdagen har antagit. Utan representation för Ålands lagstiftande församling i Nordiska rådet är landskapet en vit fläck i det nordiska parlamentariska samarbetet inom alla de områden, på vilka ålänningarna själva kan ordna sina förhållanden. Det gäller kommunikationerna, undervisnings- och utbildningsväsendet, hälso- och sjukvården, socialvården, näringarnas främjande, forn- och kulturminnesvården, polisväsendet och kommunalförvaltningen. Redan den aktuella frågan om förenhetligande av den nordiska jaktlagstiftningen är ett konkret exempel på denna lucka i det nordiska samarbetet.

Jag hoppas, att regeringarna fördomsfritt skall söka lösning på problemet, som alla parter skall finna vara till Nordens fördel.

Herr president! Jag har här anlagt en del synpunkter på skolreformen, synpunkter som avviker från dem, som den finska regeringens talesman uttryckte. Min tystnad på en del andra punkter,

som har berörts av en landsman, betyder inte, att jag skulle dela herr Honkonens synpunkter. Man har efterlyst under årens lopp av många både i Finland och utanför Finlands gränser en aktivare inställning och en vakenhet när det gäller Finlands möjligheter att följa med det arbete som sker i marknadsfrågan. Det har inte gjorts något uttalande från de finska delegaternas sida i denna stora fråga. Det är inte heller min avsikt att här gå in på själva saken. Så mycket vill jag i alla fall ha sagt, att den avvaktande inställning, i mangas tycke kanske alltför avvaktande inställning, som präglar oss, dels naturligtvis tillskrivas vår specifika politiska ställning, men kanske också i någon mån beror på den medfödda böjelse vi har i Finland att tro, att allting ordnar sig till det bästa; att uppge den finska sävligheten har vi inte tyckt ens i denna fråga, hur viktig den än är, vara motiverat. Vi får hoppas att den optimism som herr Ohlin uttryckte ifråga om Finlands möjligheter när avgörandet i marknadsfrågan en dag faller, skall visa sig berättigad och att den skall kunna vara en mera rationell synpunkt i vårt bedömande av saken än den medfödda böjelse jag här har refererat. Jag tror att det utspel som har gjorts i Sveriges riksdag och här har framförts av herr Cassel om ett gemensamt nordiskt uppträdande kan vara svårt att omsätta i praktiken, långt svarare än den samverkan som har skett i Genève i samband med Kennedy-ronden. Men jag tror också, att vi måste hålla ögonen öppna för denna möjlighet, för den möjligheten att vi skall kunna komma någon bit på vägen i samverkan. Man kanske förvånar sig i likhet med herr Ohlin över sådana strange bed-fellows som herr Cassel och herr Aksel Larsen. Må man då inte förvåna sig ännu mera ifall jag som den tredje lägger mig i den sängen.

Backlund, Finland: Herr president!

Jag har anhållit om ordet i generaldebatten för att i största korthet be-

röra en fråga som ansluter sig till Nordiska rådets stadgar och stadgarnas tillämpning vid valet av delegationer till Nordiska rådet. Det är kanske ett lyckligt sammanträffande att detta är det sista anförandet på dagordningen, det bildar sålunda liksom en slutvinjett på generaldebatten.

Jag syftar nämligen på den passus i stadgarnas 2 §, som säger att »bland varje lands valda medlemmar skola olika politiska riktningar vara representerade». Nordiska rådets stadgar har godkänts av parlamenten i samtliga nordiska länder och bör därför vara förpliktande för parlamenten vid val av medlemmar till Nordiska rådet. Tyvärr måste det konstateras, att denna stipulation i Nordiska rådets stadgar åsidosättes eller tolkas tämligen godtyckligt i en del av våra länder. Med hänvisning till vad man kallar praxis som utformat sig i parlamenten bör ett parti ha så och så många representanter i parlamenten innan det blir berättigat att bli representerat i Nordiska rådet och andra internationella sammanhang, säger man. Jag anser dock, och det som jag tycker med mycket starkt berättigande, att Nordiska rådets stadgar bör gå före en mer eller mindre slentrianmässigt tillämpad praxis, en praxis som dessutom, sådan den tillämpas, ibland gör intryck av mer eller mindre medveten diskriminering av en viss politisk riktning. Det synes mig därför viktigt, att man i de skilda länderna borde bemöda sig om att hellre följa den större demokrati, som Nordiska rådets stadgar uttrycker för än den mindre demokratiska praxis, som man hittills följt vid val av medlemmar till Nordiska rådet. Bestämmelsen i Nordiska rådets stadgar om att olika politiska riktningar skall vara företrädade har ju uppenbarligen tillkommit för att garantera att alla politiska åsiktsriktningar skall få komma till uttryck i de skilda delegationerna för att den nationella kören av åsikter skall bli så fulltonig som möjligt inom delegationen och därmed också inom Nordiska rådet.

Den disharmoni, som existerar mellan Nordiska rådets stadgar och den praxis som tillämpas i vissa länder vid val av rådsmedlemmarna, har tidigare påtalats vid en råds-session, men då detta inte lett till någon förbättring har jag ansett mig tvungen att ånyo ta upp frågan. Jag har dock finkänsligt undvikit att utpeka vilka länder det är fråga om, men jag kan inte låta bli att sluta med en förhoppning om att den planerade representationsreformen i Sverige skall befordra en utveckling där som vid val av medlemmar till Nordiska rådet mera står i överensstämmelse med andan och bokstaven i Nordiska rådets stadgar än hittills tillämpad praxis. De kommande valen på Island hoppas jag också skall leda till samma resultat där och jag kan inte heller underlåta att nämna, att det i Norge existerar ett i parlamentet representerat parti, som inte är representerat i Nordiska rådet. Jag vill därför sluta med en stark förhoppning om att vid rådets 16:e session få se representanter närvarande även för Sveriges kommunistiska parti, för Folkealiansen på Island och Socialistisk Folkeparti i Norge. Detta i överensstämmelse med vad Nordiska rådets stadgar förutsätter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1966 till handlingarna.*

3

D 1967/1/1958/j: meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

4

D 1967/1/1960/s: meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

5

D 1967/2/1960/s: meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

D 1967/19/1962/s: meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1967/13/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1967/7/1964/s: meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

9

D 1967/29/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande be-
gagnande av mark för fritidsändamål

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

10

D 1967/14/1965/t: meddelande om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

11

D 1967/16/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

12

D 1967/38/1965/k: meddelande om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

13

D 1967/15/1966/j: meddelande om rekommendation nr 15/1966 angående administration av samnordiska institutioner

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

14

D 1967/17/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 17/1966 angående samarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

15

D 1967/18/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 18/1966 angående samarbetsorgan för transportekonomisk forskning

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

Mötet avslutades kl. 17.50.

Protokoll

3:e mötet

Måndagen den 3 april 1967 kl. 15.00

President: Leif Cassel

Dagordning

1. D 1967/11/1960/k: meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin och D 1967/17/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin (fråga)

2. D 1967/21/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (fråga)

3. D 1967/27/1964/e: meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (fråga)

4. D 1967/18/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område (fråga)

5. C 2/k: berättelse från Nordiska kulturkommissionen (fråga)

6. A 2/t: medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik och A 2 Ä/t: ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik

7. A 3 T/t: tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge och A 3 Ä/t: ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik

7. A 3 T/t: tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge och A 3 Ä/t: ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge

8. A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV

9. A 68/j: medlemsförslag om anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m.

10. A 53/k: medlemsförslag om samnordiska kortvägssändningar till utlandet

11. A 98/k: medlemsförslag om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning

12. A 115k: medlemsförslag om upprättande av nordisk turnéopera

13. A 84/s: medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete

14. A 112/e: medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på arbetarskyddets område

15. A 111/e: medlemsförslag om nordiskt fredskärssamarbete

16. A 132/s: medlemsförslag om forskning angående sambandet mellan ung-

domskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk

17. A 85/e: medlemsförslag om för-
enhetligande av bestämmelserna om
kontrollstämpling av ädelmetallarbeten

18. D 1967/3/1962/c: meddelanden
om rekommendation nr 3/1962 angående
samarbete inom byggnadsforsk-
ningen

Meddelande

Det meddelades, att undervisnings-
minister K. B. Andersen, Danmark,
statsrådet Ragnar Edenman, Sverige,
finansministern Mauno Koivisto, Fin-
land, Lars Larsson, Sverige, kommuni-
kationsminister Leo Suonpää, Finland,
statsrådet Krister Wickman, Sverige,
och ministern för inrikesärendena
Martti Viitanen, Finland, intagit sina
platser i rådet.

Presidenten: Jag ber att få föreslå,
att vi till dagens protokoll antecknar ett
tack för den vackra engelska broschyr
angående nordiskt samarbete, som vi
just har fått mottaga och som efter
ett initiativ av Nordiska rådet har utar-
betats på uppdrag av de nordiska län-
dernas utrikesdepartement. Vi riktar
detta tack alldeles särskilt till författa-
ren herr Vegard Sletten.

1

D 1967/11/1960/k: meddelanden om re-
kommendation nr 11/1960 angående
forskning i arktisk medicin och D 1967/
17/1964/k: meddelanden om rekommenda-
tion nr 17/1964 angående forskning
i arktisk medicin (fråga)

Fråga om forskning i arktisk medicin¹

Björkman, Sverige: Herr president!
Till regeringarna i Danmark, Finland,
Norge och Sverige har jag ställt följande
fråga: Vilka åtgärder ämnar rege-

ringarna vidtaga för att skapa förutsätt-
ningar att genomföra rekommendatio-
nerna från den nordiska samarbetskom-
missionen för forskning i arktiskt me-
dicin?

Undervisningsministern Oittinen, Fin-
land:

Herr president! I frågans motive-
ringar konstaterades, att redan år 1957
godkände Nordiska rådet en rekommenda-
tion rörande samarbetet inom arktisk-
medicinsk forskning och att en ny re-
kommendation godkändes av rådet för
tre år sedan. Även den nordiska sam-
arbetskommissionen för arktisk medi-
cin har efter vissa år, delvis präglade
av inbördes meningsskiljaktigheter, kom-
mit år 1966 helt överens om de rikt-
linjer enligt vilka det nordiska samar-
betet inom arktiskmedicinsk forskning
borde organiseras och finansieras. Höst-
en 1966 tillställdes regeringarna i de
nordiska länderna en skrivelse av sam-
arbetskommissionen, där kommissionen
begärde för år 1967 ett anslag på 200 000
svenska kronor för konkreta forsknings-
projekt samt 105 000 svenska kronor för
övriga utgifter. Enligt kommissionens
rekommendation borde ett permanent
sekretariat etableras för kommissionen
och förläggas till Uleåborgs universitet.

För Finlands del kan jag konstatera,
att Finlands regering har gjort sitt bästa
för att få till stånd ett permanent
nordiskt samarbete inom arktiskmedi-
cinsk forskning i enlighet med samar-
betskommissionens rekommendationer.
Finlands regering har ansett det vara
mycket viktigt att ett sådant samarbete
kommer i gång och har därför å ena
sidan aktivt följt samarbetskommissio-
nens arbete och aktiverat detta samt å
andra sidan försökt att få de andra nor-
diska regeringarna övertygade om den
betydelse ett sådant samarbete kunde
ha. Finlands regering är också medvet-
ten om att arktiskmedicinsk forskning
bedrivs intensivt i Förenta Staterna,
Kanada och Sovjetunionen och att ett
stort intresse för aktiv forskning på det-

¹ Frågan tryckt s. 1789—1790.

ta fält kan påvisas bland de nordiska forskarna. Detta visar bl. a. det faktum att c:a 50 skandinaviska forskare anmält sig till ett symposium i Uleåborg i maj 1967 rörande human ekologi och arktisk medicin. Jag måste dock konstatera, att de andra nordiska regeringarna inte hittills har visat något större intresse för en samlad nordisk insats inom arktiskmedicinsk forskning.

Såsom det framgår även av motivering till herr Björkmans fråga, har de andra regeringarna inte ännu tagit positiv ställning till samarbetets institutionalisering samt till det förslaget av samarbetskommissionen, att eget anslag borde ställas till samarbetskommissionens förfogande till finansiering av konkreta forskningsprojekt.

Jag kan mycket väl förstå, att det har varit förbudgettekniska orsakers skull svårt att redan i år, 1967, skaffa fram de nödiga medlen i de andra nordiska länderna. Samarbetskommissionen höll ju sitt avgörande möte i Oslo först i maj 1966. En mera positiv inställning till saken från de skilda undervisningsministeriernas sida torde dock ha kunnat vara möjlig utan hänseende till när de första anslagen kan beviljas.

Jag vill till slut uttala mitt hopp om att alla nordiska regeringar snarast möjligt kunde bli ense om att de rekommendationer som samarbetskommissionen jag ovan nämnt, skulle godkännas och förverkligas.

Björkman, Sverige: Herr president! Jag tackar för det svar minister Oittinen har lämnat på min fråga.

Det är något av en ödets ironi att en minister i Finland — som är koordinerande land — skall behöva uppträda som svarande när det gäller forskning i arktisk medicin. Finlands regering är nämligen den enda som ådagalagt ett verkligt starkt och positivt intresse för denna fråga både nu och tidigare.

Jag vill något erinra om förhistorien till denna fråga. Saken togs ursprungligen upp som ett finskt regeringsförslag vid Nordiska rådets femte session

i Helsingfors 1957. Det är ju inte särdeles vanligt att regeringarna väcker förslag här i rådet då det gäller nordiskt samarbete; regeringarna synes anse att det räcker med parlamentarikerernas påtryckningar. Vid sessionen i Helsingfors för tio år sedan antogs så en rekommendation om utredning angående ett nordiskt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien. I juni samma år beslöt det nordiska undervisningsministermötet i Stockholm att hemställa till regeringarna att under det fortsatta byggandet av vetenskapliga institutioner i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige uppmärksamma det stora behovet av forskning i arktisk medicin m. m.

Nordiska rådet antog nya rekommendationer i saken 1960 och 1964.

Vid sessionen 1966 i Köpenhamn konstaterade kulturutskottet, att frågan egentligen inte avancerat sedan föregående session.

Den nordiska samarbetskommissionen för forskning i arktisk medicin antog i Oslo i maj förra året en resolution som bl. a. innehöll att kommissionens arbete borde inriktas på främjande av det egentliga forskningsarbetet.

Finska undervisningsministeriet utsände den 14 september 1966 till de övriga undervisningsministerierna i Norden den antagna resolutionen och anhöll om yttrande för att se om man kunde komma vidare. I februari innevarande år meddelade Finlands regering, som alltså är koordinerande, att den danska regeringen i varje fall inte under 1967 kunde anslå medel till denna forskning; för Norges del var budgeten redan fastställd — den löper per kalenderår — och därför var det osäkert om man kunde få något anslag därifrån; i Sverige hade medicinska forskningsrådet förklarat sig redo att efter prövning in casu bevilja medel för konkreta projekt. Finska undervisningsministeriet konstaterade, att i intet av svaren från övriga regeringar har man än så länge tagit positiv ställning till själva saken,

och finner det uppenbart, att samarbetet ännu under år 1967 inte kommer i gång.

Jag vill alltså understryka vad minister Oittinen redan sagt: vi har inte kommit så värst mycket längre i denna fråga under tio års tid. Den enda regering som förklarat sig beredd att omedelbart stödja denna forskning, alltså redan under 1967, är Finlands regering.

Frågan har vandrat i tio år, och man kan savitt jag förstår knappast säga att vi kommit särskilt mycket längre än då Finlands regering lade fram sitt förslag år 1957. Jag hoppas nu att minister Oittinen inte skall låta sig avskräckas av den nästan arktiska kyla som de övriga nordiska regeringarna visat i sina svar. I motsats till honom vill jag dock inte nöja mig med att uttala en förhoppning — som han gjort — att de övriga nordiska regeringarna snarast skall bli ense när det gäller rekommendationerna från samarbetskommissionen, utan jag vill snarare att det skall få formen av en uppfordran till de övriga regeringarna att förena sig med Finlands regering, så att vi verkligen kan komma ett litet längre steg på vägen än vi var för tio år sedan i Helsingfors.

Kerttu Saalasti, Finland: Herr president! Det konstaterande, som gjordes då kulturutskottet sammanträdde i Göteborg, nämligen att det icke ens ännu finnes ett förverkligningsprogram för samnordiskt medicinskt forskningsarbete för det arktiska området, innebar för oss finnar en stor besvikelse. Orsakerna till besvikelsen önskar jag upprepa närmast med tanke på rådets nya medlemmar.

Det har redan förflutit 10 år sedan Finlands regering till Nordiska rådet gjorde en välmotiverad framställning om samarbete för medicinsk forskning på det arktiska området och framställningen godkändes vid Nordiska rådets session. Därefter tillsattes en samnordisk kommission för att utveckla sa-

ken och föreslogs åtgärder för samarbetet. På förslag av denna kommitté gjordes på gemensam bekostnad en förfrågan i syfte att utreda basen för forskningsarbetet, vilket var avsett att utvidgas så, att det skulle omfatta hela Skandinavien. Efter detta avstannade forskningsarbetet. Vid Nordiska rådets session år 1960 förelåg saken ånyo för behandling och man påskyndade dess vidare utvecklande. Sedermera tillsattes en sakkunnig kommission för att planera formerna för förverkligandet enkannerligen med tanke på inrättandet av ett institut. I sin planering har kommissionen stannat för ett helt enhälligt förslag både vad organisationen och finansieringen beträffar och kommissionen föreslog hösten 1966 för medlemsstaternas regeringar, att för ändamålet skulle reserveras 200 000 svenska kronor för forskningsarbete och 105 000 svenska kronor för övriga utgifter samt att man skulle grunda ett permanent sekretariat i samband med universitetet i Uleåborg. Varför föreslår man inrättandet av ett sekretariat just i Uleåborg, kan någon fråga? Vid universitetet i Uleåborg finnes en medicinsk fakultet med vetenskapsmän och Universitetscentralsjukhuset erbjuder en betydelsefull stödjepunkt med tanke på forskningsarbetet. Hittills har icke en enda realiserad form av samarbetet förlagts till Finland. Finland hoppas, att det i denna sak skall kunna tjäna samarbetet. Men varför förverkligas detta icke? Spörsmålet om samnordiskt medicinskt forskningsarbete på det arktiska området har hos det finska folket blivit något av en symbol för samarbete och då förverkligandet av detta framskjutes är det ingen god reklam för det nordiska samarbetet. Vid bedömningen av värdet för nordiskt samarbete har man många gånger understrukit att detta värde icke avgöres genom tal utan genom praktiska avgöranden. Därför borde man i Nordens intresse och därför att vetenskapsmännen efterlyser möjligheter till forskningsarbete, borde man i detta

nordiska samarbetet nå fram till förverkligande.

Även den omständigheten att man nästa sommar i form av internationellt samarbete på samma fält anordnar ett symposium i Uleåborg, gentemot vilket skandinaviska vetenskapsmän visar ett stort intresse, ger vid handen, att det icke rör sig om en sak av sekundär betydelse, utan alla sakkunniga finner ärendet synnerligen betydelsefullt.

Då Nordiska rådets session nu hålles i Finland och denna viktiga sak varit anhängig redan under 10 år, låt oss utgående från de sakkunnigas förslag fatta ett högtidligt beslut om grundandet av ett permanent sekretariat i Uleåborg och om beviljande av medel för ändamålet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Haakon Kyllingmark, Norge, intagit sin plats i rådet.

2

D 1967/21/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (fråga)

Fråga om utbildning för teater, film, radio och television¹

Håkon Johnsen, Norge: I 1963 vedtok Nordisk Råd en rekommendasjon om felles utdannelse for personale som arbeider med teater, film, radio og television. I 1966 — den 14. og 15. februar — ble denne saken behandlet av Nordisk Kulturkommissjon, seksjon III. Ifølge dokumentene sa seksjonen

att det nordiska samarbetet borde bestå i att man på nordisk basis maximalt utnyttjar de institutioner som beräknas

bli upprättade. Utbildningen inom varje land borde stå öppen för deltagare från övriga nordiska länder. Olikheter i institutionernas utformning ansågs inte innebära nackdelar utan närmast vara ägnade att ge ökad bredd i fråga om utbildningsmöjligheterna. Vidare förordade seksjonen ett utsträckt samarbete i syfte att utnyttja lärarkrafterna samt upprättande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för de berörda yrkeskategorierna.

Det er på dette grunnlag at jeg har tillatt meg å anmelde følgende spørsmål til den svenske regjering, da Sverige er det koordinerende land:

»Hva akter regjeringene å gjøre for å gjennomføre de forslag som er fremmet av Nordisk Kulturkommissjon, Seksjon III, når det gjelder nordisk samordning av utdannelsen for visse yrkeskategorier på teatrets, filmens, radioens og televisionens område?»

Statsrådet Edenman, Sverige: Herr president! Nordiska kulturkommissionens uttalande överensstämmer både i sina positiva och begränsande delar väl med den svenska regeringens bedömning för närvarande av möjligheterna på detta område. I anledning av att riksdagen i maj 1966 godkänt ett förslag om nya riktlinjer för utbildningen inom ifrågavarande område tillsattes en organisationskommitté för att göra kompletterande utredningar om utbildningsbehovet, utbildningens organisation, kostnader m. m. I kommitténs uppdrag ingår även att i det fortsatta planeringsarbetet ägna uppmärksamhet åt samordningen mellan den nya utbildningen i Sverige och motsvarande verksamhetstyper i de övriga nordiska länderna. Sedan denna kommitté framlagt resultatet av sitt arbete, vilket beräknas ske inom några månader, kommer frågan om formerna för en nordisk samverkan enligt de linjer som företrätts av Nordiska kulturkommissionens seksjon III att prövas ytterligare och i samråd med seksjonen. Därigenom bör det finnas goda möjligheter att få till stånd ett begränsat samarbete enligt seksjonens förslag.

¹ Frågan tryckt s. 1884.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

3

D 1967/27/1964/e: meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (fråga)

Fråga om mervärdeskatt¹

Holmberg, Sverige: Herr president! När jag den 1 mars i år skrev denna fråga om hur långt harmoniseringen av den indirekta beskattningen fortgått, gjorde jag det mot bakgrunden av att den danska regeringen då föreslagit folketinget att införa en mervärdeskatt. I dag har situationen såtillvida ändrats att danska folketinget beslutat införa en mervärdeskatt. Det gör att bakgrunden till min fråga är än mer aktuell nu än den var för bara någon månad sedan.

Jag har frågat regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige om de har för avsikt att, var och en i sitt land, vidta några åtgärder i enlighet med Nordiska rådets rekommendation 1964 med anledning av den danska regeringens och numera även folketingets beslut att införa mervärdeskatt.

Statsråd Willoch, Norge: Ved besvarelsen av den rekommendasjon som dette spørsmål knytter seg til, er det i meldingen til denne sesjon blant annet opplyst at det i Norge er nedsatt et utvalg som har til oppgave å vurdere det samlede skattesystem, herunder den indirekte beskatning. Komiteen skal blant annet overveie om den direkte skattlegging i større grad enn hittil kan erstattes av indirekte skatter. Komiteen skal også ta stilling til om utviklingen av avgiftsystemene i de andre land skulle gi grunn til en omlegging av det

nuværende avgiftsystem i Norge. Denne skattepolitiske komite skal avgi sin innstilling ved utgangen av 1967. Jeg kan derfor ikke på det nuværende tidspunkt si noe mer bestemt om utviklingen av formene for den indirekte beskatning i Norge, men jeg kan tilføye at det mellom de nordiske land som kjent er stadig kontakt når det gjelder skattepolitiske spørsmål. På et møte i Stockholm i februar i år mellom finansministrene i de nordiske land var merverdiavgiften et vesentlig punkt på dagsordenen.

Statsrådet Wickman, Sverige: Herr president! Herr Holmberg har frågat regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige om de har för avsikt att, envar i sitt land, vidta några åtgärder i den fråga som berörs i rekommendationen nr 27/1964.

I denna rekommendation förordas att regeringarna i de nordiska länderna gemensamt undersöker förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning som förbereds inom EEC.

På den svenska regeringens vägnar vill jag framhålla att något politiskt beslut i frågan om införande av en mervärdeskatt ännu inte föreligger. Det är självklart att bland de många hänsynstaganden, som här måste tas, utformningen av skattesystemet i de andra nordiska länderna spelar en inte oviktig roll. Kontinuerlig kontakt hålles i denna fråga liksom i andra frågor mellan finansdepartementen i de nordiska länderna. Frågan om mervärdeskatt har även varit överläggningsämne vid de årligen återkommande finansministermötena, senast i februari detta år. Rekommendationens syfte torde härigenom vara tillgodosett. I övrigt vill jag hänvisa till de nordiska regeringarnas meddelanden till Nordiska rådet i anledning av rekommendationen.

¹ *Frågan tryckt s. 1925.*

Finansministern **Koivisto**, Finland: Herr president! Finlands gällande omsättningsskattesystem, som tillämpats sedan början av år 1964, står rätt nära det renodlade mervärdeskattesystemet. Systemets grundtanke är, att skatten uppbäres på det pris konsumenten erlägger för varan och endast det. Skatten, vars storlek för närvarande är 11 % av varans skattevärde, uppbärs i två skeden sålunda, att den partiskattskyldige betalar skatt på hela försäljningspriset, medan den minutskattskyldige betalar skatt på skillnaden mellan inköpspris och försäljningspris. Då en partiskattskyldig säljer en till avsalu avsedd vara till en annan partiskattskyldig, erlägges inte någon skatt. Inte heller erlägges någon skatt, då partiskattskyldig importerar varor, som är avsedda att säljas. Försäljning av vara för export är också skattefri.

De viktigaste livsmedlen, foder och gödselmedel samt apoteksvaror, står i särställning. Vid försäljning av dessa uppbärs omsättningsskatt endast för en del av konsumentpriset. Också uppförande av byggnad eller konstellation står i särställning.

Skattskyldig är tvungen att anskaffa byggnader, maskiner, inventarier och anordningar, med undantag av föremål, som förslites vid första användningen, såsom skattepliktiga. Då han inte heller äger rätt att avdraga deras inköpspris från sin skattepliktiga omsättning, kommer omsättningsskatten delvis att upprepas.

De erfarenheter vi har av vårt omsättningsskattesystem, har överhuvudtaget varit rätt positiva. Den upprepade omsättningsskatten på byggnader, maskiner, inventarier och anordningar har likväl i någon mån försvagat vår internationella konkurrenskraft. Storleken av denna upprepningsverkan är för närvarande under utredning. Sedan utredningen slutförts, torde regeringen komma att besluta, huruvida omsättningsskattesystemet bör ändras i dessa eller eventuellt i andra delar.

Holmberg, Sverige: Herr president! Jag ber att få tacka statsråden för de svar som lämnats på min fråga. Min avsikt var att aktualisera frågan i vilken utsträckning de rekommendationer som Nordiska rådet vid varje session avger verkligen leder till praktiska resultat, till praktisk handling. Det ger mig anledning att något gå tillbaka till den ursprungliga rekommendation som frågan om den indirekta beskattningen hänförs sig till.

I denna rekommendation begäres att regeringarna skulle undersöka förutsättningarna för en anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning till det system för sådan beskattning som förbereds inom EEC. 1964 var detta kanske en framsynt rekommendation. I dag måste man säga att rekommendationen var skäligen blygsam; förändringar av stor betydelse för bedömningen av behovet av en harmonisering av den indirekta beskattningen har inträtt under de tre år som gått. Jag skulle i detta sammanhang vilja peka på några sådana förändringar.

För det första gäller det EEC:s inställning till den indirekta beskattningen av momstyp. 1964 hade visserligen europaparlamentet tillstyrkt en omläggning av den indirekta beskattningen inom EEC till denna form för indirekt beskattning. Det var emellertid ett allmänt uttalande, och 1964 visste man inte i vilken utsträckning och hur snabbt ett sådant önskemål skulle realiseras. I dag är situationen en annan. I februari i år har ministrarna inom EEC kommit överens om att de olika EEC-staterna före utgången av 1969 i princip skall ha genomfört ett system för indirekt beskattning som bygger på momsprincipen.

För det andra är man nu inom EEC och inom kommissionen i färd att gå från detta principbeslut till den mer tekniska frågan om harmonisering även av tarifferna inom detta skattesystem.

För det tredje bör det erinras om att även om diskussionen om Nordens anknytning till EEC pågick för fullt re-

dan 1964, så har debatten i dag en fastare och mer medveten karaktär än 1964. Av årets generaldebatt i Nordiska rådet framgår att Nordens skilda länder i dag står mer eniga än någonsin när det gäller att finna former för en anslutning till EEC. Det är också en sak som klart talar för att man skall fullfölja integrationen även på skatteområdet.

För det fjärde har den nordiska samhandeln under de tre gångna åren ökat mycket kraftigt. Det leder automatiskt till ökade krav på att man skall undanröja de hinder som föreligger för handeln mellan Nordens länder och som är av annan karaktär än tullar. Ett av de hindren är skilda skattesystem.

För det femte hade man 1964 inte tillgång till de grundläggande utredningar på detta område som man har i dag. Sedan 1964 har det svenska utredningsväsendet presenterat ett stort material, och jag föreställer mig att den danska regeringens beslut också grundas på ett väl genomgången och förberett tekniskt material för det nya skattesystemet. Detta borde göra det lättare att lösa denna fråga i dag än det var 1964.

För det sjätte måste det erinras om att det ändå är en stor händelse och ett tidens tecken att Danmark nu genomfört det nya skattesystemet. Som ett bevis på den förändring som inträtt kan jag i detta sammanhang också erinra om att herr Aksel Larsen 1964 i Nordiska rådet då rekommendationen diskuterades klart sade ifrån att han inte skulle rösta för förslaget. Även på den punkten har tydligen en förändring inträffat.

Jag har velat bringa i erinran dessa sex punkter för att ytterligare motivera att åtskilligt talar för ett snabbare handlande än vad som kommit till uttryck i de mycket försiktiga svar som lämnats från ministrarna i de olika länderna. Det finns dock en viss, kanske glädjande nyansskillnad mellan de olika svaren, såtillvida som den norske han-

delsministern erinrade om att i Norge en kommitté nu arbetar med dessa frågor. Av tonfallen att döma verkade det som om man åtminstone i Norge skulle kunna komma till ett praktiskt resultat i form av en övergång från det nuvarande indirekta beskattningssystemet till momsskattesystemet. Jag hoppas att även ministrarna från Sverige och de andra länder som överväger frågan skall driva på utvecklingen snabbare än vad som framgår av de avgivna svaren.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i ekonomiska utskottet.

4

D 1967/18/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område (fråga)

Fråga om näringsforskning¹

Tyney Leivo-Larsson, Finland: Herr ordförande! Då min fråga har blivit distribuerad här, behöver jag väl icke återupprepa allt det som sagts i motivering, men jag anser mig dock tvungen att konstatera, att faktiskt 11 år har förflutit, sedan frågan om samarbete på näringsforskningens område första gången togs upp till behandling i rådet. Av meddelandena, som har lämnats under åren har framgått, att man såväl från dansk som norsk sida är positivt inställd till frågan. Sverige har fungerat som koordinerande land. Ärendets handläggning har emellertid fördröjts av olika svenska utredningar. När nu slutligen betänkandet om blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning med huvudinriktning på näringslära avlämnats, i vilket hade förväntats, att möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på näringsforskningens område skulle tas upp till närmare behandling, framgår det, att detta

¹ Frågan tryckt s. 1973—1975.

spørsmål endast parentetiskt omnämnes i betänkandet.

I anledning av vad som förevarit önskar jag fråga den svenska regeringen, som varit koordinerande land för denna sak sedan 1957, om den anser, att åtgärder för att åstadkomma ett nordiskt samarbete på detta fält bör vidtagas, eller om spørsmålet saknar intresse för Sveriges vidkommande?

Statsrådet **Edenman**, Sverige: Herr president! Spørsmålet saknar verkligen inte intresse för Sveriges vidkommande. Jag vill som svar på frågan anföra följande.

Den av svenska regeringen tillsatta utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. har i december 1966 lagt fram betänkandet »Blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning med huvudinriktning på näringslära». I detta föreslås en successiv förstärkning av de svenska resurserna för forskning och utbildning i human näringslära. I fråga om nordisk samverkan på näringsforskningens område framhålls att ett fruktbarande samarbete torde kunna uppnås utan att ett särskilt organ inrättas för ändamålet. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Regeringen avser att senare i år pröva utredningens förslag och skall självfallet göra det i positiv anda.

Tyine Leivo-Larsson, Finland: Jag beklagar, att jag inte hörde vad herr statsrådet sade först, ty det stod icke på papperet, som blivit utdelat. Det var kanske det svaret, som jag hade efterlyst men som saknas i det distribuerade svaret.

Jag vill säga, att det svar jag har fått icke riktigt svarar på den fråga, som jag har ställt, men har en antydning åt det negativa. Eftersom Sveriges regering meddelar, att betänkandet angående saken är på remiss och att regeringen avser att senare i år pröva utredning i förslag, får man bara vänta och hoppas, att det icke skall bli alltför

sent i år förrän frågan kan anses bli slutbehandlad i sak. Personligen anser jag frågan om nordisk näringsforskning vara betydelsefull och synnerligen väl lämpad för internordiskt samarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

5

D 1967/C 2/k: berättelse från Nordiska kulturkommissionen (fråga)

Fråga om nordiska lektorers löneställning¹

Håkon Johnsen, Norge: I mange år har Nordisk Råd og dets kulturutvalg arbeidet med spørsmålet om felles nordisk tentamensgyldighet. Arbeidet med gjennomføringen av dette er også nevnt i beretningen fra Nordisk kulturkomisjon, som foreligger for dette råds-møte. Etter hvert som felles nordisk tentamensgyldighet blir realisert, skulle det også være naturligt at det ble likestilling lønsmessig mellom en person som arbeider i et annet nordisk land og landets egne innbyggere når man har eksamen og arbeidsoppgaver som kan likestilles. Det er på dette grunnlag jeg har stilt følgende spørsmål til den svenske regjering:

Hva er årsaken til at borgere fra andre nordiske land som er lektorer ved svenske universiteter ikke er lønsmessig likestilt med sine svenske kolleger?

Vil regjeringen ta initiativ til at en slik likestilling som er gjennomført i de andre nordiske land, også blir vedtatt i Sverige?

Statsrådet **Edenman**, Sverige: Herr president! Herr Johnsen torde avse de s. k. utländska lektorerna, som för närvarande uppbär arvode som motsvarar

¹ Frågan tryckt s. 1519.

lönen i löneklass U 19. Till innehavare av sådan tjänst utgår vidare samma sociala förmåner som gäller för extra ordinarie tjänsteman i lönegrad U 19. Extra universitetslektorer är däremot placerade i lönegrad U 20. Skillnaden mellan månadslön enligt U 19 och U 20 uppgår för närvarande till 209 kr. i ortsgrupp 3.

Arbetsuppgifterna för dessa utländska lektorer har förutsatts vara något annorlunda än för universitetslektorer. Sålunda förutsattes utländsk lektor fullgöra undervisning som har karaktär av färdighetsövningar och därmed jämställd undervisning.

Lönesättningen för statsanställd personal i Sverige fastställs numera efter förhandlingar mellan å ena sidan ett särskilt ämbetsverk, statens avtalsverk, och å andra sidan vederbörande personalorganisationer. Frågan om det finns anledning att ändra lönesättningen för utländsk lektor får alltså aktualiseras vid förhandlingar mellan statens avtalsverk och personalorganisationerna.

Håkon Johnsen, Norge: Jeg takker statsråden for svaret, men vil gjerne føye til at det har selvfølgelig ikke vært min mening å blande meg bort i svenske tarifforhandlinger eller svenske avtaleforhandlinger. Men når spørsmålet nå er reist, vil jeg si at jeg håper det i framtiden kan lykkes å løse dette problem i samsvar med de intensjoner Nordisk Råd har hatt når det gjelder felles tentamensgyldighet. La meg også til slutt få lov å uttale det fromme ønske at vi, hver i vårt land, nå må slutte med å kalle personer fra et annet nordisk land for utlendinger.

Statsrådet Edenman, Sverige: Herr president! Jag delar helt herr Håkon Johnsens förbittring över denna terminologi.

Låt mig bara säga, att detta är ett i princip mycket enkelt spørsmål. Jag tror inte, att vi här i Nordiska rådet behöver ha några delade meningar om saken, men ute på fältet kan det se nå-

got annorlunda ut. Det finns lektorer av olika slag: universitetslektorer av vilka krävs disputation eller motsvarande, extra lektorer, för vilka det räcker med licentiatexamen, nordiska lektorer och de i verklig bemärkelse utländska lektorerna, vilka ofta är avancerade och välutbildade studerande med i de flesta fall endast grundexamen. Alla dessa kategorier förs samman under begreppet lektorer och utländska lektorer. Jag tror det blir relativt lätt att från denna grupp av »utländska» lektorer skilja ut de nordiska lektorerna, och det är väl det som hela tiden har varit meningen.

Håkon Johnsen, Norge: Jeg må bare si at statsrådets siste innlegg har overbevist meg om at det er nokså tydelig at vi trenger en felles nordisk skoleordning helt til topps.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

6

A 2/t: medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik och A 2 Ä/t: ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

A. å utrede og undersøge mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstand) for gods-transport med lastebiler i og mellom de nordiske land.

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de

nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan.

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

Tuure Salo hadde i reservation, fogad till utskottets betänkande, förklarar sig icke vilja förena sig i utskottsmajoritetens ståndpunkt beträffande punkt A i rekommendationsförslaget.

Skoglund, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Under sin behandling av denna fråga har utskottet konstaterat att tillämpningen av trafikpolitiken varierar i de nordiska länderna. Utskottet har uttalat en önskan, att man skall försöka införa likartade bestämmelser i de skilda länderna i så stor utsträckning som möjligt.

Utskottet har uppehållit sig enbart vid landsvägstrafiken och lämnat sjöfarten, luftfarten och järnvägstrafiken helt åt sidan.

När utskottet behandlat det föreliggande förslaget har det använt fyra olika bedömningsgrunder. Den första gäller tillståndsgivningen, d. v. s. rätten att över huvud taget bedriva lastbilstrafik. Den andra gäller vilken storlek, vilken vikt, vilket axeltryck o. s. v. som skall tillåtas för lastbilar. Den tredje bedömningsgrunden är arbetstiden, bestämmelserna om körtid och vilotid o. s. v. Slutligen har också problematiken kring bilbeskattningen involverats i frågan. Jag skall be att få uppehålla mig vid dessa punkter i den ordning de är upptagna i utskottets betänkande.

Under punkt A, som gäller tillståndsgivningen, finner utskottet att de riktlinjer för tillståndsgivning som antagits i Sverige kan användas såsom förebilder i de övriga nordiska länderna. I Sverige har man fattat ett beslut om att avveckla tillståndsgivningen successivt i tre etapper. Man har, om jag får uttrycka saken så, konstruerat en trestegsraket: den 1 juli 1964 slopades vissa be-

stämmelser, den 1 juli 1966 infördes ytterligare lättnader, och avsikten är att den 1 juli 1968 avskaffa all tillståndsprövning utom den som avser att fastställa, om vederbörande passar för att driva lastbilstrafik och om hans ekonomiska status är sådan att han har möjlighet att driva verksamheten på ett riktigt sätt. De lättnader som infördes den 1 juli 1968 blir i viss mån beroende på erfarenheterna under den tid då de tidigare införda lättnaderna gällt.

Utskottet konstaterar också att Norge genom en ny samfärdsellag har vidtagit en rad lättnader för biltrafiken och att stortinget 1968 kommer att få en redogörelse för erfarenheter och intryck av hur dessa lättnader i tillståndsgivningen har tillämpats.

Utskottet har efter diverse resonemang praktiskt taget enhälligt slutit upp kring uppfattningen att man bör försöka genomföra lättnader i tillståndsgivningen i ett snabbare tempo än hittills, så att målet — en enhetlig trafikpolitik i Norden — kan nås inom en rimlig tid.

På finsk sida vill man avvakta resultatet av en del beslut som har fattats — reservanten kommer själv att senare redogöra för saken. Man är litet bekymrad för de små företag som i Finland driver trafik av denna typ. Med undantag för Finland är emellertid de nordiska länderna eniga om den rekommendation som upptas under punkt A.

Den andra fråga som vi har prövat gäller likartade bestämmelser beträffande vagnarnas storlek och vikt, så att man inte råkar ut för sådana besvärigheter som nu ofta förekommer vid gränserna speciellt mellan Norge och Sverige och mellan Sverige och Finland. I punkten B uttalar utskottet ett önskemål om att möjligheterna att få likartade bestämmelser i fråga om axeltryck, vagnarnas storlek och totalvikt o. s. v. skall undersökas.

Vad gäller bilbeskattningen har utskottet menat att den frågan kanske inte helt faller inom utskottets kompetensområde. Man har emellertid för-

utsatt att Nordiska rådets ekonomiska utskott skall ta upp det ärendet till en närmare prövning, och därför står det ingenting om bilbeskattningen i utskottets förslag till rekommendation.

Till sist har utskottet tagit upp arbets-tidsbestämmelserna och framför allt bestämmelserna om vilotid för dem som kör tunga lastvagnar och långtradare. Detta är en mycket viktig sak, och utskottet har därför starkt understrukt behovet av att man så snart som möjligt på nordisk bas försöker åstadkomma enhetliga bestämmelser i fråga om arbetstider och vilotider i trafiken.

Herr president! Med det anförda ber jag att få hemställa om bifall till trafik-utskottets förslag till rekommendation.

Salo, Finland: Herr ordförande! Jag har sett mig föranlåten att anmäla avvikande åsikt i fråga om trafikutskottets förslag till rekommendation angående en gemensam nordisk transportpolitik till den del, punkt A, fråga är om gradvist upphävande av tillståndssystemet. I min reservation har jag framhållit, att ett upphävande av tillståndsbiljandet i Finland, där lastbilsbranschen fullständigt domineras av småföretagare, skulle leda till en osund ökning av utbudet av tjänster. Ett upphävande av den finska ordningen är ej heller någon förutsättning för åstadkommande av en sammordisk transportpolitik. Den finska ordningen betyder icke reglementering i vanlig mening med därför typiska följer utan i Finland råder på detta område skarp konkurrens, som tjänar samhällets intresse och icke hindrar genomförandet av en gemensam nordisk transportpolitik. Förutom vad jag i utskottet har konstaterat i saken ber jag nu få hänvisa till en i Finland företagen synnerligen grundlig utredning av denna fråga. Den finska s. k. lastbilstrafikkommittén, vars arbete jag här i korthet skall redogöra för, överlämnar sitt betänkande till kommunikationsministern den 4 april, alltså i morgon.

Denna av statsrådet den 23 juni 1965

tillsatta kommitté fick till uppgift att utreda, huru den yrkesmässiga lastbilstrafiken organiserats i andra länder samt huru den borde ordnas i Finland så, att den på mest ändamålsenliga sätt måtte betjäna trafikverksamheten. Härvid ägde kommittén beakta vårt lands speciella omständigheter, övriga transportformer samt med andra länder ingångna transportavtal. Samtidigt hade kommittén till uppgift att undersöka möjligheterna att underlätta beviljandet av trafik tillstånd för yrkesmässig lastbilstrafik, undersöka de metoder varmed trafikbehovet kunde klarläggas på ett pålitligare sätt än vad som nu är fallet samt att utarbeta behövliga förslag till stadganden, som reglerar lastbilstrafiken. Kommittén har undersökt transportsystemet i tjugo europeiska länder samt Förenta Staterna och därvid konstaterat, att en reglering av lastbilstrafiken medelst tillstånd är allmänt förekommande. Kommittén har redan gjort sig bekant med de nordiska ländernas och EEC-ländernas gemensamma problem på transportområdet samt med de reglerande principerna inom transportbranschen, som godkänts av Internationella Järnvägsförbundet UIC, Internationella Landsvägstransportförbundet IRU och Internationella Handelskammaren ICC. Också de nämnda internationella organisationerna har ansett, att transportbranschen kräver en reglering från statsmakternas sida. Dessa organisationer har fäst uppmärksamhet vid de särdrag, som skiljer transportbranschen från övriga områden på den ekonomiska verksamheten och konstaterat, att dessa särdrag har den verkan, att tillgång och efterfrågan, reglerad av en fri konkurrens, inte kommer till sin fulla rätt inom transportbranschen.

Vidare har kommittén utrett de argument som inom litteraturen och bland sakkunniga framförts för fri konkurrens, respektive reglering. På basen av sina utredningar och jämförelser har kommittén kommit till, att fördelarna med den fria konkurrensen kan uppnås

även då transportbranschen regleras, ifall man som mål för transportprogrammet uppställer uppmuntrandet av den fria konkurrensen förenad med reglering av transportkapaciteten. Genom ett ändamålsenligt program, som tillfredsställer näringslivets fordringar, kan man inom transportverksamheten trygga möjligast förmånliga kostnader i förening med en hög kvalitet på servicen. Sålunda kommer systemet att fungera på ett pålitligt sätt under alla förhållanden.

Med dessa mål för ögonen har kommittén enligt tillgängliga uppgifter utarbetat ett förslag till ändring av motorfordonsförordningens stadgande rörande yrkesmässig trafik så att dessa bättre motsvarar förändrade trafikförhållanden och näringslivets krav. Genom de föreslagna ändringarna har man strävat till att avlägsna de svårigheter och oklarheter som möter trafikidkarna och dem som har behov av transporter vid ordnandet av transporter. Systemets stommar har bevarats oförändrad.

Herr ordförande! Ärade ledamöter! Jag anser mig ha påvisat, att det varken vore nyttigt eller nödvändigt att som rekommendation till regeringarna godkänna den rekommendation, som avses i punkt A i trafikutskottets förslag. Jag föreslår, att punkt A i utskottets förslag utgår.

Laaksonen, Finland: Herr president! Med anledning av att jag inte var i tillfälle att närvara vid trafikutskottets möte i Oslo, där det nu föreliggande beslutet fattades, önskar jag i detta sammanhang anföra några synpunkter, vilka enligt min mening är på saken verkande.

Utgångspunkten för medlemsförslaget är sund och den kan godkännas. Ingen kan ha något att anmärka mot strävandena att få transportfrågan i vart och ett nordiskt land samt dem emellan löst på ett möjligast rationellt sätt. Huruvida detta godtagbara mål kan förverkligas på det av trafikutskot-

tet föreslagna sättet, med andra ord genom strävandet att i alla nordiska länder skapa samma yttre förhållanden för trafikidkare, är en fråga, varom meningsskiljaktighet råder. Jag använde här uttrycket »de yttre förhållandena» i avsikt att understryka den omständigheten, att i de interna förhållandena mellan staterna förekommer betydande olikheter, som man icke kan eliminera genom den i rekommendationsförslaget bl. a. ingående gradvisa liberaliseringen av trafiktillståndssystemet.

I de utlåtanden, som införskaffats av myndigheter och organisationer i vårt land, har alla intagit en negativ hållning till liberaliseringen av tillståndssystemet. Särskild uppmärksamhet har fästs vid att trafikförhållandena i Finland är avvikande från motsvarande förhållanden i de övriga nordiska länderna. Sålunda fäster ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i sin egenskap av myndighet bl. a. uppmärksamhet vid den omständigheten, att de yrkesmässiga trafikidkarna i vårt land är blott 50-procentigt organiserade medan de i Sverige är i det närmaste 100-procentigt organiserade. På grund av detta konstaterar vårt ministerium, att trafikidkarnas möjligheter att försvara sina intressen i en situation, där idkande av yrkesmässig trafik vore tillåtet utan särskild koncession hos oss är betydligt svagare än vad fallet är t. ex. i Sverige. Ett allas krig mot alla hos oss, där lastbilstrafiken i stor utsträckning ligger i händerna på småföretagare, vilka verkar med lånekapital, skulle medföra förluster för hela samhället. Äganderättsförhållandena i fråga om transportmaterielen i de olika nordiska länderna är mycket belysande för situationen. I Finland äger en idkare av lastbilstrafik i medeltal 1,13 fordon, i Sverige 2,01 fordon och i Danmark 2,1 fordon. Därför konstaterar fackorganisationen på området i sitt utlåtande, att följden av en liberalisering av trafiktillstånden skulle vara

till såväl privat som nationalekono-

miskt slöseri ledande alltför stora investeringar i transportmateriel för yrkesmässig biltrafik,

ett sämre och ostadigare företagar-element skulle storma fram för att försöka sig på trafikidkaryrket,

en på misslyckanden och besvikelser beroende orimlig cirkulation inom trafikidkarkåren,

ekonomiska sammanbrott på grund som tagits till följd av den ohämmade konkurrensen samt skatteekonomiska förluster för staten och kommunerna,

det förtroende trafikidkarkåren åtnjuter skulle förmodligen minska,

transportmaterielens nivå skulle sjunka,

organiseringen av transporterna samt ett systematiskt genomförande av utvecklingen i fråga om materielen skulle försvåras.

Det ovan sagda kan låta allt för hårt i öronen på representanterna för de övriga länderna och även vi finner måste medge, att i detta sakkunnigutlåtande ingår en dos av subjektiv syn, vilken likväl icke gör utlåtandet betydelselöst, utan närmast på sätt och vis framhäver omfattningen av de svårigheter, som företagarkåren i vårt land i denna fråga skulle ha att övervinna.

Ärade medlemmar i rådet! I själva verket föreslår trafikutskottet endast verkställande av en undersökning där-om, huruvida en liberalisering av trafiktillståndssystemet i alla nordiska länder på samma sätt som nu håller på att ske i Sverige, är möjlig. Föreligger det således orsak att motsätta sig en dylik undersökning? En negativ inställning skulle sakna grund, om frågan icke för Finlands vidkommande redan vore klarlagd. Beklagligtvis har resultatet av denna utredning icke varit tillgängliga för trafikutskottet då det beredde saken, ty det kommittébetänkande, som i saken skall angivas, har färdigställts först i dessa dagar eller håller just på att bli färdigt. Detta betänkandet är icke helt enhälligt, men beträffande frågan om trafiktillstånd har menings-skiljaktighet icke rått i kommittén.

Kommittén har klarlagt systemen i olika länder. Föremål för granskning har varit alla de s. k. västliga länderna samt Sovjetunionen, Jugoslavien, Polen, Tyska Demokratiska Republiken och Förenata Staterna. Därjämte har särskild uppmärksamhet fästs vid EEC-ländernas gemensamma transportprogram. Enligt de utredningar kommittén erhållit är den yrkesmässiga lastbiltrafiken reglerad på basen av koncessioner i alla övriga undersökta länder utom i Schweiz, där parlamentet likväl anfört önskemål om införande av trafikkoncessionssystemet. I Sverige tillämpas ett nytt transportprogram, i vilket avsikten är att även bibehålla koncessionerna, men vid beviljandet av koncessioner strävar man gradvis till, att trafikbehovet icke längre skulle beaktas. Icke heller i Sovjetunionen, Jugoslavien, Polen och Tyska Demokratiska Republiken tillämpas något egentligt trafikkoncessionssystem, men idkandet av trafik baserar sig på planhushållning, vilken i detta avseende givetvis leder till samma resultat. Det förhärskande allmänna draget i alla olika system är att man vid beviljandet av trafiktillstånd förutom sökandes personliga lämplighet strävar till att även utreda trafikbehovet, i vilket avseende Sveriges nya trafikprogram på ett avgörande sätt avviker från praxis i andra länder.

På grundvalen av sina utredningar har kommittén stannat för eller kommer att stanna för att det i Finland icke är möjligt att genomföra en helt obegränsad konkurrens i fråga om yrkesmässig biltrafik. För vårt lands vidkommande föreligger sålunda i detta avseende icke behov av utredning och en rekommendation i detta syfte är åtminstone för vårt lands del överflödig.

På grund av allt som ovan anförts förenar jag mig om de tankar riksdagsmannen Tuure Salo i sin reservation till trafikutskottets resolutionsförslag anfört och understöder det förslag Salo här har gjort.

Nils Jacobsen, Norge: Som et ledd i harmoniseringen av det nordiske økonomiske samarbeidet kommer transportsektoren inn som en meget viktig del. Spørsmålet er av betydelig rekkevidde for næringslivets konkurranseforhold i våre land. De spørsmål som knytter seg til den sak vi nå behandler, er det derfor av stor viktighet å få løst på den best mulige måte, og jeg ser det som et av de grunnleggende ledd for utvidet samarbeid og samhandel.

Imidlertid er saken så omfattende at det ikke har vært mulig å ta opp alle sider ved den nå under ett. Trafikkutskottet har sett det som hensiktsmessig denne gang å konsentrere seg om en enkelt sektor, nemlig lastebiltransportene — en sektor som også, i og med den sterke utvikling denne transportgren er inne i, er blitt av vesentlig betydning.

Når det imidlertid gjelder denne spesielle transportgren, er det flere detalj-spørsmål som her kommer inn. Jeg nevner dette med veienes standard i de enkelte land, jeg nevner kjøretøyenes størrelse og vekt, jeg nevner kjøre- og hviletid for sjåførene, jeg nevner videre avgiftsspørsmålet, og til sist vil jeg nevne bevillings-, løyve- eller tillstandsspørsmålet.

Når det gjelder det først nevnte, veienes standard, er det et spørsmål om tid og penger for å få utbygd et tilfredsstillende veinett, kanskje først og fremst i Norge med de lange avstander og vanskelige terrengforhold vil det måtte ta noen tid. Derfor vil man i Norge i den grad det er mulig, konsentrere seg om de viktigste hovedveier slik at disse innen en rimelig tid kan komme opp i tilnærmet standard sett i forhold til de andre nordiske land.

Når det gjelder kjøretøyenes totale vekt, eller når det gjelder det akseltrykk som man bør ta sikte på for lastebilenes vedkommende, vil jo det avhenge av hvor langt en er kommet med utbyggingen av veiene, spesielt at bruene er satt i stand til å tåle den to-

talvekt av kjøretøyer som rasjonell økonomisk transport nå krever.

Når det gjelder kjøre- og hviletid for sjåførene er det et spørsmål av stor sikkerhetsmessig rekkevidde. Det er mulig at effektive sikkerhetsbestemmelser i så måte kan virke fordyrende på transportene, men det er i så fall en fordyrelse som vi ikke må betenke oss på å akseptere. Jeg mener at det er av den største betydning at vi på nordisk basis her kan komme fram til ensartede bestemmelser snarest mulig.

Når det gjelder avgiftsspørsmålet, er det først og fremst for dieselvogner at det oppstår problemer. Særlig vil jeg nevne det forhold at man i enkelte land har lagt avgift på dieselolje mens vi i Norge — spesielt av hensyn til de store kvanta dieselolje fiskerflåten bruker — ikke har funnet det hensiktsmessig å belegge dieselolje med slik avgift. I stedet har vi en ordning med kilometeravgift for dieseldrevne vogner. Dette medfører visse problemer for konkurranseforholdet mellom de nordiske land når det gjelder lastebilene, spesielt gjelder det konkurransen mellom Norge og Sverige. Jeg tror at også det er et spørsmål som man må finne en hensiktsmessig løsning på.

Trafikkutvalget har ikke tatt noe standpunkt til dette, men jeg vil allikevel nevne også dette nå.

Det spørsmål som for meg har vært vanskeligst å ta stilling til i denne sak, er imidlertid spørsmålet om en videre liberalisering, eventuelt en fullstendig frigivelse av lastebiltrafikken. Utskottets formann hr. Tuure Salo har tatt en reservasjon for Finlands vedkommende, og da forholdene er nokså like i Finland og Norge når det gjelder de små enheter, som aktivt deltar i lastebiltransportene, kunne også jeg gjerne ha tatt en reservasjon. Jeg har imidlertid ikke gjort det fordi jeg mener at man under ingen omstendigheter kan gå til en umiddelbar avskaffelse av løyveordningene for lastebiltransportene i Norge. Derimot kan jeg tenke meg at

det kan være muligheter for fortsatte tillem্পninger slik at man kan frigi disse transporter etter hvert og i den grad det kan gjøres uten skadevirkninger. Jeg ser det slik at det i seg selv ikke er noe ønske eller noe formål å opprettholde løyveordning basert på behovsprøving for lastebiltrafikken og at man derfor ikke bør opprettholde slike ordninger lenger enn høyst nødvendig, men at man allikevel må beholde disse i den grad det er nødvendig, og i den tid det er nødvendig av hensyn til de rådende forhold i de enkelte land.

I Norge har vi også etter hvert kunnet gå til visse lempninger. Jeg nevner at lastebiler under 1500 kg er fritatt for løyveplikt. Vi har også frie egen-transporter, og vi har nå også en ordning med nærmest automatisk løyve altså uten behovsprøving, for såkalt kontraktkjøring.

Jeg tror det ville være hensiktsmessig å se på om man kunne komme videre med praktiske tillem্পninger, slik at man med tiden kan nærme seg det mål som det foreliggende forslag til rekommandasjon tar sikte på. Derfor har jeg sluttet meg til forslaget fra trafikkutskottet om å utrede og undersøke mulighetene for en videregående liberalisering av lastebiltrafikken. Med dette vil jeg anbefale Nordisk Råd å vedta trafikkutskottets forslag til rekommandasjon.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad skedde først votering om rekommandationen skulle innehålla punkt A eller om denna punkt i enlighet med det av Tuure Salos i reservation till utskottets betänkande i A 2/t framlagda forslaget skulle uteslutas ur rekommandationsforslaget.

För det av utskottet framlagda rekommandationsforslaget röstade:

Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cas- sel, Dam, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Einar Gustafsson, Hart-

ling, af Heurlin, Holmberg, Hordvik, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Hakon Johnsen, Klippen- våg, Korvald, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Mat- thias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Ohlin, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Sa- vela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Sundin, Thapper och Thestrup.

För det av utskottet framlagda re- kommandationsforslaget med den av Tuure Salo föreslagna ändringen rös- tade:

Backlund, Ragnar Christiansen, Ehrn- rooth, Hara, Honkonen, Kock, Laak- sonen, Lindberg, Rihtniemi, Salo, Sylvi Siltanen och Sirén.

Med 47 röster för utskottets förslag mot 12 för reservationens förslag beslöts att punkt A skulle i enlighet med utskottets förslag ingå i rekommandationsforslaget.

Härefter skedde votering medelst om- röstningsapparat om utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bratteli, Cas- sel, Ragnar Christiansen, Dam, Dams- gaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jør- gen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Johannesson, Hakon Johnsen, Klippen- våg, Korvald, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Ohlin, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røi- seland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Sal- vesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wi- berg, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Sundin, Thapper och Thestrup.

Mot rekommendationen röstade:

Hara, Kock, Laaksonen och Sylvi Siltanen.

Rihtniemi *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Bomholt, Geijer, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hækkerup, Helge Nielsen, Normann, Stray och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda anlagits med 55 röster mot 4.

7

A 3 T/t: tilläggförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge och A 3 Ä/t: ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggförslaget och ändringsförslaget.

Lahtela, Finland (utskottets talesman): Herr president: Trafikutskottet har behandlat ett medlemsförslag om anordnande av en frihamn för Finland i Nordnorge. Utskottet har emottagit en utredning, som grundar sig på utlåtanden av de mest betydande industriella och kommersiella företagen i norra Finland samt på utlåtanden av organisationer, som representerar näringslivet. Av utredningen framgår, att näringslivet i norra Finland icke är intresserat av den i medlemsförslaget åsyftade hamnen, varför utskottet enhälligt har kommit till det resultatet, att man i detta skede icke har skäl att sända en rekommendation i saken till de berörda regeringarna.

Jag föreslår, att rådet måtte förena sig om trafikutskottets ståndpunkt, att saken icke giver anledning till åtgärder från rådets sida.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

8

A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till berättigande såvitt avser radio och TV

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Georg Ehrnrooth, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Osmo Kock, Mathias A. Mathiesen och Knud Thestrup hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att rådet, med hänsyn till avsnitt 3, punkt c, i utskottets betänkande, måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at udarbejde forslag til en ensartet nordisk rammelovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser.

Møller Warmedal, Norge (utskottets talesman): Medlemsförslaget tar sikte på en rekommendasjon som skal ha til hensikt å etablere en felles nordisk lovgivning om rett til å beriktige uriktige opplysninger som måtte forekomme i radio og TV.

Det juridiske utvalg har i denne sak delt seg i et flertall og et mindretall, som det vil fremgå av dokumentene. Flertallet i utvalget innstiller på att rådet icke skal foreta seg noe i anledning av medlemsförslaget. Et mindretall vil rekommandere at rådet ber regjeringene om å utarbeide forslag til en ensartet nordisk rammelovgivning på det område det her er tale om. Jeg for min del tilhører flertallet i utvalget og skal søke å begrunne det standpunkt dette flertall har. Ordføreren for mindretallet vil redegjøre for disse medlemmers oppfatning.

Spørsmålet om ensartede bestemmelser når det gjelder beriktigelse i radio og TV er en del av det mer omfattende problem om radioens og fjernsynets juridiske ansvar. I 1963 tok Nordisk Råd initiativ til å få undersøkt om man kunne få gjennomført ensartede lovregler om radioens juridiske ansvar. Det

viste seg å være vanskelig å nå frem til et resultat på dette område, bl. a. fordi de nordiske lands lovgivning om presseansvar — som igjen har tilknytning til reglene om trykkefrihet — av historiske grunner er forskjelligartede i de nordiske land.

Et avgrenset, forholdsvis lite, men dog betydningsfullt spørsmål ble imidlertid uttrykkelig unntatt fra det negative resultat jeg har nevnt. Det var om beriktigelsen av uriktige opplysninger som fremføres i radio eller i fjernsyn. Om dette har det ikke tidligere vært særlige bestemmelser i de nordiske land. Det var bl. a. på denne bakgrunn og med en understrekning av radioens og fjernsynets monopolstilling at det i medlemsforslaget ble henstillet om at man burde få ensartet nordisk lovgivning om beriktigelse.

Mens saken har vært behandlet i Juridisk utvalg — og det vil jeg gjerne understreke meget sterkt — har det skjedd en betydningsfull utvikling. Radiosjefene i alle fem land er nemlig i mai 1966 blitt enige om felles normer for beriktigelse. Disse normer vil bli fulgt for fremtiden. De er foreløpig blitt endelig godkjent og gjennomført i Danmark og Sverige.

Ledelsen av den norske radio vil ta stilling til disse normer i nær fremtid. Man må vel ha grunn til å tro at de vil bli tiltrådt også fra norsk side. Når det er skjedd, vil det da i de tre nevnte land være bragt til veie en viss garanti for at problemet om beriktigelse i fremtiden kan bli løst på en tilfredsstillende måte. Det skulle da innebære at man ikke nekter beriktigelse av feilaktige realopplysninger i de tilfeller da det virkelig er i den krenkedes interesse at beriktigelse skjer.

Det er særlig grunn til å fremheve den betydningsfulle bestemmelse i normenes § 6. Den gjør det mulig å bringe inn klage for en særlig nemnd, som skal ta stilling til om radioen har handlet i overensstemmelse med god skikk på området.

I utvalget har vi vært oppmerksom

på at radioens og særlig fjernsynets betydning som opinionsdannende faktor er meget stor, og antagelig vil bli enda større i fremtiden. Det er også klart at det ligger en særlig fare for misbruk i den kjensgjerning at radio- og fjernsynsutsendelse i alle våre land forestås av statsinstitusjoner med monopolstilling i denne virksomhet. Faren for ensidighet er til stede. Vi er derfor meget tilfreds med å kunne konstatere at våre radiosjefer i de respektive land er blitt enige om å fastsette og følge ensartede retningslinjer. Vi tar det som uttrykk for at man fra ansvarlig side har innsett at det her virkelig foreligger et problem som krevet sin løsning, og som gjorde medlemsforslaget berettiget.

Interne beriktigelsesnormer som er fastsatt av radioen selv, er imidlertid ikke av samme betydning som ensartet lovgivning. Det er vi alle sammen klar over. Normene er bare et bånd som de respektive radioredere har vært med på å legge på seg selv. Det er vel ikke på forhånd gitt at det på denne måten er skapt full sikkerhet for en endelig og tilfredsstillende løsning.

Når flertallet i det juridiske utvalg har avstått fra ved denne anledning å anbefale en rekommandasjon om felles lovgivning, har det, som man vil forstå, flere grunner. Fra sakkyndig hold er det pekt på hvor vanskelig det vil være å utforme bestemmelser om beriktigelse som ikke kan misbrukes. Flertallet i utvalget mener også at man på forhånd ikke skal stille seg avvisende til virkningen av de interne normer som nå er satt opp. Vi vil se utviklingen an. Hvis praktiseringen av normene etter hvert kan skape faste og tilfredsstillende retningslinjer for hva som er alminnelig og god sedvane på området, vil behovet for en særlig lovgivning naturligvis bli mindre, og det er som sagt, dette flertallet i utvalget vil se noe an. Utvalget har derfor innstillet at Nordisk Råd på det daværende tidspunkt ikke foretar seg noe i anledning av det foreliggende medlemsforslag.

Jeg tillater meg å ta dette forslag

opp og anbefale flertallets forslag til vedtakelse.

Hara, Finland: Juridiska utskottet konstaterade med anledning av det föreliggande medlemsförslaget enhälligt, att beriktigande i såväl radio som television i princip bör vara möjligt. Meningsskiljaktighet rådde blott därom, huruvida rätten till beriktigande skall vara baserad på ett klart stadgande i lag eller på något annat stadgande.

Det nu föreliggande problemet kom även under prövning vid de nordiska radiobolagen. Dessa bolags generaldirektörer överenskom 1966 sinsemellan skriftligt om ett förslag till normer, enligt vilka beriktigande i radio och television kunde ske. Likväl bör nu konstateras, att med undantag för Sverige och Danmark, de nordiska radiobolagens direktörers förslag icke ännu godkänts i de ifrågavarande bolagens förvaltningsorgan. Frågan är sålunda öppen även för deras vidkommande.

Då juridiska utskottet fastslog sin ståndpunkt i saken, fördelade sig rösterna 7 mot 6 medan majoriteten var den åsikten, att rätten till beriktigande än så länge icke vore i behov av skydd i lag. Enligt minoritetens åsikt, till vilken jag räknar mig, vore det på sin plats att redan i detta skede sträva till åstadkommandet av en lag eller ett lagstadgande, som tillförsäkrar vederbörande rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter, som förekommit i radio- eller televisionssändningar.

Det är befogat att anse majoritetens ståndpunkt, i det den motsätter sig åstadkommandet av ett lagstadgande, som alltför lojal, ja t. o. m. orättvis gentemot den, som blir lidande av en felaktig uppgift, emedan rätten till beriktigande av ett lagstadgande saknas, helt vore beroende av radiobolagens prövning. Likväl kan man just genom sändningar i radio och television, vilka har ett stort underrättelsevärde, tillfoga en enskild medborgare stor skada såväl psykiskt som materiellt, om de angående honom givna uppgifterna icke håller

streck utan är felaktiga eller t. o. m. oriktiga.

Rätten till beriktigande av misstag, som pressen begått, baserar sig på uttryckligt lagstadgande i de nordiska länderna. Med förvåning frågar man sig, varför icke även rätten till beriktigande av fel, som begåtts av radio eller television, kunde baseras på stadgande i lag, i synnerhet då radion och televisionen, vad deras betydelse med beaktande av antalet lyssnare och tittare beträffar, redan för länge sedan har passerat de stora tidningarnas spridning. Verkningarna av ett i radio eller television begånget fel är sålunda åtminstone lika stora som om felet förekommit i tidningsspalterna.

På grund av det ovan anförda kan man icke komma till annat resultat än att minoritetens ståndpunkt denna gång varit den riktiga, i det den yrkat på lagstadgande för att trygga rätten till beriktigande. Ett lagstadgande utgör även den mest bindande normen för radiobolagen i förhållande till den enskilde medborgarens ställning i fråga om radio- och televisionssändningar.

Herr president! Jag föreslår sålunda, att rådet med anledning av det föreliggande medlemsförslaget måtte godkänna följande rekommendation:

Nordiska rådet förutsätter, att regeringarna vidtar åtgärder för åstadkommande av enhetlig nordisk lagstiftning angående rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter, som förekommit i radio- och televisionssändningar.

Korvald, Norge: Det er meget prisverdig at radiosjefene nå er enig om visse felles regler for retten til beriktigelse av feilopplysninger om ting som angår lyttere og seere. Jeg er enig i at den inngåtte avtale er et riktig skritt på veien mot ensartet lovgivning, slik utvalget uttrykker det. Også flertallet bruker samme ordlegging. Den samme nyttet også sakens ordfører, hr Møller Warmedal, så vidt jeg forstod, at dette var bare et midlertidig skritt. Det sies også videre at »normerne angiver et mi-

nimum for radioorganisationers forpligtelse». Det er derfor noe selvmotsigende her, så vidt jeg kan se, for lenger ut i innstillingen sies det at behovet for lov er »svindlende» dersom det skulle vise seg at denne overenskomst som nå er inngått mellom radiosjefene, virker godt.

Dette spørsmål angår jo lyttere og seere. I den forstand angår det altså konsumentene, hvis interesser vi ellers er så sterkt interessert i å vareta, og de må ha krav på juridisk beskyttelse. Det ligger noe langt mer i dette enn i en overenskomst som radiosjefene har seg imellom. Lytterne må kunne få denne beskyttelse uten å avvente at det utvikler seg en god praksis på dette område som man så kan henviser til. Selv om det er problemer på dette område, må det kunne gå an å finne fram til en rammebestemmelse. I svensk lovgivning har man fått inn slike rammebestemmelser, som får anvendelse også på det område som vi her drøfter. De andre nordiske land måtte da også kunne finne fram til noe lignende.

Som påvist av utvalget på side 11, skal radionemndene overvåke innholdet av radio- og fjernsynsutsendelsene. I de nordiske land, og spesielt i de skandinaviske, har vi fellesmarked — om jeg kan bruke det uttrykket — når det gjelder radio og fjernsyn. Vi forstår hverandres språk, og vi har dessuten også samnordiske sendinger. Det er derfor etter min oppfatning også ut fra hensynet til våre naboland uhyre viktig hva vi sender. Dette skulle være en sak for Kulturutskottet å ta opp til drøftelse.

I den foreliggende sak, som gjelder spørsmålet om beriktigelse av ting som er sendt ut i radio og fjernsyn, vil jeg stemme for mindretallets forslag.

Ohlin, Sverige: Herr president! Etter de två senaste yttrandena kan jag fatta mig kort, då de förefaller mig på ett utmärkt sätt framhäva centrala saker i denna fråga. Tillåt mig emellertid göra några tillägg.

Enligt en överenskommelse som de nordiska radioföretagen träffat vill dessa ha en opinionsnämnd. Man anser det dock inte vara nödvändigt att nämnden är fristående. Dessa statliga företag vill alltså inte med säkerhet ha en fristående nämnd. De vill tydligen inte helt utesluta möjligheterna att det kanske är litet tryggare att hålla denna klagenämnd under radioföretagens egen kontroll.

Utskottet och presidiet har varit eniga om att det *självfallet* borde vara en fristående nämnd. Men radioföretagens tänkesätt — något påverkade av monopolställningen — har inte kunnat föra dem till samma slutsats.

Jag är mycket glad över att juridiska utskottet konstaterat att det skall vara en fristående och oberoende nämnd och att presidiet ger sin anslutning till denna uppfattning. Däremot är jag inte helt nöjd med utskottsmajoritetens skrivning i betänkandet: »De fra Danmarks og Sveriges radio modtagne oplysninger om etableringen af klageorganet synes i muligt omfang at imødekomme kravene om garanti for, at der i disse lande vil blive givet berigtigelsesbestemmelserne et reelt indhold.» Jag vill inte påstå motsatsen, men jag tycker att det är förhastat att dra denna slutsats innan man vet någonting närmare om verksamheten i Sverige.

Jag förstår inte heller varför man skall skynda sig på detta sätt att fälla ett omdöme när man inte har någon egentlig grund härför. Jag hoppas att det skall visa sig vara riktigt, men där om vet vi för närvarande ingenting. Det är väl alldeles klart att reservanternas förslag om en efterprövning »enten af et særligt uafhængigt nævn eller af domsolene» ger en säkrare förankring av allmänhetens krav på trygghet för en oberoende prövning.

Vidare står det i 7 § i överenskommelsen mellan radioföretagen: »Ändringar av dessa normer kan endast ske i samarbete mellan de nordiska radioföretagen». I kommentaren sägs det att samarbete fordras när man vill genom-

föra en ändring. Jag undrar, herr president, vad som menas med att samarbete fordras. Det står inte att man skall vara ense om ändringen. Betyder detta endast att man skall konsultera varandra, när man vill göra en ändring? Om avsikten är att man önskar att de olika företagen skall vara överens om en ändring så borde man säga det; här säges endast att det skall ske i samarbete. Jag blir en smula orolig för att man här valt en formulering, som ger radioföretagen en handlingsfrihet, som väl ingen av utskottets ledamöter kan vara stämd för. Det är viktigt att man här skapar så stor trygghet som möjligt.

Far jag till sist nämna ett konkret fall, där den organisation jag företräder på hemmaplan, nämligen mitt parti, fick ett berättigande.

En medlem av regeringen lämnade vissa upplysningar om vår ståndpunkt i en politisk fråga, upplysningar som var klart felaktiga. Vi begärde rättelse och fick även en sådan, där det departement som vederbörande statsråd är chef för erkände att man lämnat en felaktig upplysning. Men samtidigt fick den politiske företrädaren för detta departement tillfälle att göra häftiga angrepp mot mitt parti. Detta angrepp innehöll värderingar och karaktäriseringar av standpunkter, så pass vaga att vi inte om igen kunde kräva ett berättigande. Det var här mer fråga om ett inlägg i en politisk debatt. Denne politiske expert fick alltså ett extra privilegium och ett tillfälle att rikta häftiga angrepp mot mitt parti. Jag säger uppriktigt, herr president, att hade vi vetat att resultatet skulle bli detta, så hade vi aldrig klagat. Att ett sådant här berättigande skall ge ett extra tillfälle åt den felande att rikta häftiga angrepp utan att motparten kan bemöta dessa är naturligtvis alldeles orimligt. Vi blev alltså bestraffade för att vi begärde ett berättigande.

En sådan här sak står inte i överensstämmelse med den anda, som bör präglade radioföretagens berättiganden. Det utgör ett litet exempel på att, även om

det finns god vilja inom radioföretaget, så blir det lätt — jag tror att vi tillsammans skulle utvecklas i den riktningen om vi tillhörde ett monopolföretag — en viss skevhet i bedömningen. Det gäller därför att få så fast förankring som möjligt av kravet på rätt till berättigande, och denna fastare förankring får man enligt min mening genom att följa reservationen.

Lis Groes, Danmark: Hr. præsident! Jeg havde ikke tænkt mig at tage ordet, men jeg synes, at mindretalsudtalelsen har fået lovlig mange fortalere. Derfor føler jeg trang til blot at sige nogle få ord.

Jeg håber, at man har læst dokumentet omhyggeligt, for har man det, så mener jeg, at man vil nå frem til det, som er flertallets mening om denne sag.

Ét argument er ikke nævnt her, nemlig dette at vi i de nordiske lande ikke har ensartet presselovgivning. Det vil derfor være unaturligt nu ligesom at ville gennemtrumfe en ensartet lovgivning på dette område. Jeg er meget bekymret for, at man skulle prøve på noget sådant.

Hr. Ohlin fortalte, hvordan han, da han klagede, i stedet for at få al mulig oprejsning, blev skældt ud. Har hr. Ohlin prøvet presselovgivningen på dette område? Der har vi jo en reel lovgivning, og der kan man risikere præcis det samme. Det tror jeg, de fleste politikere kan tale med om.

Jeg vil gerne fremhæve udtalelsen på side 12 i Förtryck, afsnit 3, (s. 504) hvori det siges:

Efter udvalgets opfattelse bør det ikke være et mål at drage snævre grænser for radioens eller fjernsynets virke, lige så lidt som ønsket om tilfredsstillende berigtigelsesbestemmelser bør opfattes som en trussel mod disse organisationer.

Det synes jeg er en vigtig udtalelse.

Må jeg endelig med hensyn til nævnene sige, at i Danmark har vi et fuldstændig fritstående nævn, og det står jo ethvert land frit, hvilken form for nævn man vil danne, selv om man måske

eventuelt skal tale sammen i radiostyrelserne.

I øvrigt ma vel de forskellige organer, der er knyttet til radio og TV i form af radiostyrelser og den slags, også betegnes som fritstående organer.

Hr. præsident, jeg har kun villet sige disse ord for at anbefale, at man stemmer for flertallets indstilling.

Ohlin, Sverige: Fru Groes fragar mig, huruvida jag har varit med om att, när man uppnår ett beriktigande i en tidning, kan bli utskälld omedelbart efteråt. Fru Groes, det är den skillnaden att vi har ett stort antal tidningar. Man kan få en debatt med tillrättslägganden, bemötanden och kritik på flera hall. Men här gäller det ju ett monopol-företag, som efter beriktigandet kan ge motståndaren möjlighet till det Ni kallar en utskällning utan att man får någon som helst möjlighet att i detta organ göra ett bemötande. Det är liten skillnad på monopol och icke-monopol.

Lis Groes, Danmark: Jeg erkender fuldstændig den forskel, der eksisterer. Det, jeg blot ville gøre opmærksom på, var, at det findes en lovgivning på pressens område, men at denne lovgivning ikke kan forhindre, at der sker ting, som vi i og for sig nødig ser ske. Jeg tror, det vil gå på samme måde, hvis vi fik en lovgivning her. Vi er enige om, at det burde ikke ske.

Møller Warmedal, Norge: La meg straks få si at noen prinsipiell forskjell i oppfatningen av dette spørsmål eksisterer ikke mellom hr. Hara, hr. Korvald, hr. Ohlin og mindretallet på den ene side og meg, og jeg tror de øvrige av flertallet i utvalget vil kunne si det samme. Det er ikke det som er spørsmålet, om vi her har en prinsipiell uenighet om anledningen til å fa beriktiget feilaktige opplysninger. Det som foreligger, er det som jeg prøvde å understreke i mitt første innlegg, at her er radiosjefene blitt enige om visse normer, og la oss så se hvordan det i prak-

sis kan la seg gjøre å komme fram til en rimelig ordning uten noe lovmakeri. Jeg er for lover, men jeg er imot unødige lovgivning på det nordiske plan og på felles basis. Vi er etter min mening ved det som er skjedd, på god vei til kanskje å kunne mestre dette uten lovgivning, og kan vi det, så er det bedre etter min oppfatning.

La meg si at jeg ble litt forbauset over min venn Ohlins definisjon av ordet »samarbeid» i denne forbindelse. Hvis man skal bruke hr. Ohlins for-tolkning av uttrykket og begrepet »nordisk samarbeid» i enhver relasjon i vårt samvirke, slik han brukte det i dette tilfelle, da vil det se rart ut for meg. Nordens mistanke når det gjelder samarbeid, er jeg ikke med på.

Så vil jeg også si til slutt at hvis noen mistenker meg, som den konservative politiker jeg er, for å gå inn for monopoler, da tar man feil. Det er ikke det det er spørsmål om her. Her er det spørsmål om en praktisk ordning som kan tjene oss alle uten unødige lovmakeri.

Thestrup, Danmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne straks sige, at for mig at se er det et meget stort fremskridt, at man nu i landene har fået nedsat berigtigelsesnævn, men det forekommer mig, at det ikke er tilstrækkeligt. Her er, som netop påpeget af hr. Ohlin, tale om et statsmonopol, der ganske og aldeles er forskelligt fra pressen, hvor mange forskellige opfattelser kommer til orde, og hvor ikke enkeltanskuelser har enret.

Det forekommer mig derfor, at det er meget nødvendigt, at man ved lov fastslår, at der må være en sådan berigtigelsesret; for mig at se er retten til berigtigelse af åbenbare fejltagelser et led i de borgerlige frihedsrettigheder. Det må være rigtigt, at enkeltpersonen er beskyttet imod urigtigheder fra statens side, imod overgreb fra statens side, og jeg betragter, som jeg indledte med at sige, vel nedsættelsen af de udvalg, der nu er nedsat, som et stort frem-

skridt, men det forekommer mig, at det rigtige må være, at vi ved lov slår fast, at det er en ret, som enhver borger har til at få berigtiget en fejltagelse.

Møller, Danmark: Hr. præsident! Det spørgsmål, som stilles os, og som hr. Thestrup også så klart sagde det, er, om vi vil have administrative domstole i vore lande eller uafhængige domstole. Vi, der sidder med vore konstitutioner, skal altså ved denne afstemning tage stilling til, om det forhold, at administrationscheferne siger, at de skal nok tage sig af klagerne, nedsætte nævn osv. på deres eget ansvar og efter deres egen vilje, er tilfredsstillende over for landets borgere.

Vi er lovgivere, og jeg forstår derfor slet ikke rapportørens synspunkt, at man bedre skulle kunne klare dette problem uden lovgivning. Der må dog være rimelighed i, at borgerne sikres gennem lovgivning. Det må dog være parlamentarikernes pligt og opgave gennem lovgivningen at sikre, at borgerne ikke kan krænkes af de administrative myndigheder, og vore statsradiofonier er jo administrative myndigheder i forhold til borgerne. Jeg begriber derfor ikke, at lovgivere, der ønsker at beskytte borgerne over for administrationen, i denne sag kan være i tvivl.

Der har været talt om presselovgivning, og en af mine landsmænd sagde, at det var et held, man ikke var under presselovgivningen her. Jeg vil gerne sige, at hvis der nogen sinde sker det, som fru Lis Groes omtalte, så er det ikke fordi presselovgivningens ånd gennemføres, men fordi presselovgivningens ånd svigtes af den pågældende avis.

Presselovgivningen er i overensstemmelse med presseetikken, der bør følges af alle blade, og som i øvrigt efter min opfattelse er ensartet i Norden. Selv om det kan være svært at skabe ensartet presselovgivning, har vi dog ikke i Norden forskellig presseetik — presseetikken er vidt udviklet blandt

vore aviser. I betragtning af de mange hundrede aviser, der udkommer i Skandinavien hver eneste dag, er det vel forståeligt, omend ikke tilgiveligt, at den overtrædes. Her drejer det sig imidlertid om monopolforetagender, hvis indflydelse rækker langt længere end de enkelte avisers, og hvor der ikke er noget andet talerør, hvori man kan svare. Jeg vil derfor sige, at reservationen bør finde støtte her.

Efter at televisionen har fået så stor magt, må det være naturligt, at vi nu også beskytter borgerne over for fejlagtige synspunkter og fejlagtige meddelelser. Det er ikke en administrativ sag, det er en lovgivningssag at beskytte landets borgere.

Ville nogen af os — og vi er jo en forsamling af politikere — være tilfredse med, at vi f. eks. med hensyn til et pressemæssigt angreb, der ikke blot var rettet mod vore personlige meninger, men også mod vor personlige ære, blev henvist til redaktørens forgodtbefindende eller til et udvalg eller nævn, som redaktørerne havde nedsat? Vi ville protestere derimod. Vi ville forlange at få den fulde retsbeskyttelse, og vi ville forlange, at lovgivningen havde medført oprettelse af et presse-nævn, et berigtigelsesnævn, som sikrede os, at avisen var pligtig at tage vor berigtigelse — og avisen har ikke efter presseloven lov til at kommentere de berigtigelser, de er pligtige at bringe efter pressenævnets opfattelse, hvilket jeg vil sige til fru Lis Groes. Noget andet er, hvis man går uden om presseberigtigelsesnævnet og sender indlæg til blade som svar på en påstand. Så kan man risikere det værste, det ved vi alle.

Jeg vil derfor mene, at det må være opgaven nu at komme bort fra den enevældige tankegang, dette »vi alene vide«. Man indsætter administrationschefer, radiodirektører eller rådsformænd, man bestemmer, i hvilket omfang borgerne har ret over for radio og television. Det er imidlertid et lovgivningsanliggende, det er vore parla-

mentarikere, der må tage denne sag op. Jeg henstiller derfor indstændigt til Nordisk Råds medlemmer, at man gennem at støtte reservationen sikrer borgerne en bedre retsbeskyttelse på dette område.

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige: Herr president! Jag ämnar här rösta med flertalet. Jag gör det bl. a. mot bakgrunden av att det svenska konstitutionsutskottet helt nyligen har behandlat ett förslag till lag om beriktigande i massmedia, ett förslag som riksdagen avslag på utskottets hemställan. Jag gör det också därför att jag är övertygad om att de som vill ha en lag på detta område är offer för en illusion. Jag tror nämligen inte att man med lagstiftning kan tvinga fram beriktiganden som ger vad vederbörande har tänkt sig. Tvärtom tror jag att möjligheten för ett beriktigande blir mer styvbenet genom en lagstiftning. Detta är en svår materia att hantera, och det kan alltid bli svårt att få sista ordet.

Dessutom, herr president, tror jag att införandet av en lag om beriktigande i radio och TV måste föra med sig den konsekvensen att vi får en sådan lag även för pressen, även om det, såsom här har påpekats ligger en stor skillnad i att radio och TV är monopolorgan, medan pressen är flerstämmig.

I Sverige har vi just nu valt att skärpa Publicistklubbens regler, som pressens folk frivilligt tillämpar. Dessa regler skall i Sverige hädanefter gälla inte bara för pressen utan även för radio och TV. Vi är medvetna om att det kan behövas skärpta regler, men vi tror mera på en självsanering. Därför menar jag, herr president, att rådet nu skall besluta göra det försök, som majoriteten har rekommenderat.

Bomholt, Danmark: Hr. præsident! Denne sags afgørelse går på tværs af alle partilinjier. For en ordens skyld vil jeg for mit vedkommende meddele, at jeg agter at stemme for reservatio-

nen, som jeg anser for at indeholde det principielt rigtige over for vort største massemedium.

Bratteli, Norge: Jeg må innrømme at jeg er litt overrasket over de etter min oppfatning voldsomme overdrivelser som delvis er kommet til uttrykk i argumentasjonen omkring de to foreliggende forslag. Det er vel slik i de nordiske land at hvis en mener seg fornærmet, også av offentlige publikasjonsmedia, kan man gå til uavhengige instanser — nemlig til retten — for å få prøvet uriktige påstander.

Jeg ble ikke så svært påvirket av de eksempler som ble nevnt av hr. Ohlin. Hvis aktive politikere skulle forfølge som sak hver gang de i aviser eller på annen måte blir tillagt en oppfatning som de ikke kjenner, ville det i sannhet komme til å kreve atskillig tid. De uavhengige instanser hvor en kan få prøvet ting som er uttrykt om en som en mener er fornærmelig, har vi jo i vårt rettsvesen. Det er ikke dette det er spørsmål om her hverken i flertallets eller i mindretallets forslag. Det er her spørsmål om å prøve å finne fram til en praktisk form for beriktigelse uten å gå den omstendelige vei via en rettsak. Da reduseres det hele etter mitt skjønn til et praktisk spørsmål, og vi må søke å finne en praktisk ordning av det.

Jeg vil for min del her stemme for flertallets forslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat om det i reservationen till utskottets betänkande framlagda förslaget till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Cassel, Damsgaard, Ehrnrooth, Erik Eriksen, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Kock, Korvald, Lundström, Løbak, Matthias Á. Mathiesen, Møller, Normann, Ohlin, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røi-

seland, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte och Thestrup.

Mot rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Bratteli, Ragnar Christiansen, Dam, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Martha Johannessen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Mellqvist, Møller Warmedal, Mørk, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Salo, Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Sundin och Thapper.

Sigurður Ingimundarson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var: Geijer, Hækkerup, Nils Jacobsen, Aksel Larsen, Helge Nielsen, Sukselainen och Stray.

Rekommendationen förklarades antagen med 31 röster mot 30.¹

9

A 68/j: medlemsförslag om anonymitetsskydd för uppgiftslämnare till tidningar m. m.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Kock, Finland (utskottets talesman): Herr president! Juridiska utskottet anser, att det ur flera synpunkter är betydelsefullt att man uppnår en tillfredsställande utformning av anonymitetsbestämmelserna och att man bör sträva därefter. Genom den lagändring, som nyligen genomförts i Finland har man där redan nu uppnått tämligen likartade bestämmelser som i Danmark och Norge och om den svenska offentlighetskommitténs förslag nu genomföres, torde saken vara ordnad i enlighet med

motionärernas önskemål, varför utskottet föreslår, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

10

A 53/k: medlemsförslag om samnordiska kortvågssändningar till utlandet

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Bäcklund, Finland (utskottets talesman): Herr president! Motionärerna har föreslagit, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna av ett närmare samarbete mellan de nordiska radioföretagen för spridande av nordisk upplysning via kortvågssändare. Under behandlingen i utskottet har man på basen av remissyttrandena kommit fram till att detta är en sak som närmast intresserar bara en part av de nordiska länderna, det är endast Sverige som har någon kortvågssändning att tala om, medan däremot Danmark, Finland och Norge i främsta rummet har kortvågssändningar i syfte att upprätthålla kontakten med sjömän och andra landsmän i utlandet. Av remissyttrandena har också framgått, att man anser, att en sådan föreslagen informationsverksamhet på främmande språk skulle falla utanför ramen för radioföretagens verksamhet, som uppehålls och finansieras med licensmedel. Detta framkom också av de uttalanden som gjordes av radiocheferna vid det nordiska rundradio och tv-mötet på Biskops Arnö i september 1966. Där framhöll man också betydelsen av kortvågssändningar som medium för information till utlänningar. Utskottet har också för sin

¹ Vid närmare granskning av voteringsresultatet visade det sig, att tillräcklig majoritet för antagande av rekommendationsförslaget ej förelåg. Se härom i 4:e mötet den 4 april, punkt 1 s. 172

del kunnat konstatera, att man icke har fått vederhäftiga uppgifter om i vad mån kortvågssändningar i själva verket avlyssnas i utlandet och det därför är oklart vilken betydelse dessa sändningar har. Med hänvisning till remissuttalandena och det som framkom vid mötet på Biskops Arnö föreslår utskottet, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lundström, Sverige: Herr president! Som en av förslagsställarna i denna fråga ber jag att i all korthet få anföra några synpunkter.

Den kontaktinformation med sjömän och andra nordbor utomlands som för närvarande bedrivs i radio bör naturligtvis icke beskäras till förmån för andra internationella sändningar, där om råder inga delade meningar. Goodwill-informationen om Norden till andra än nordbor, vilka kan nås genom vidgade utlandssändningar, bör inte heller underskattas. Det finns en mängd olika uppgifter som är betydelsefulla i sådana radiosändningar. I förslaget påpekas flera sådana fördelar. Nordbor, som hör dessa sändningar, kan ofta sprida uppgifterna vidare till andra utomlands. Jag är också övertygad om att intresset bland främmande länders radiolyssnare många gånger kan vara stort, om man får veta vad som skall sändas. Dessa radiosändningar till utlandet kan öka kunskapen om våra levnadsförhållanden här uppe i norr, förstärks för våra uppfattningar när det gäller kulturella problem, demokratiska angelägenheter och andra liknande frågor; de kan också ge information om vart näringsliv, dess resurser och möjligheter, liksom de naturligtvis i hög grad kan ge information som har betydelse för turistlivet.

Jag tycker mig kunna dra den slutsatsen av den behandling som medlemsförslaget fått, att dessa synpunkter i hög grad har underskattats. För min del är jag emellertid övertygad om att därest Nordens länder skall kunna hos med-

borgare i andra länder bibehålla och utveckla kunskaperna om Norden och intresset för vårt folk, våra problem och våra möjligheter, så måste en vidgning av radions utlandssändningar komma till stånd, oavsett hur de nu skall finansieras.

Jag vill till sist bara beklaga att Nordiska rådet inte anser sig kunna göra *något* stimulerande uttalande i denna sak. Utskottet har tydligen kommit till den uppfattningen, att det inte är någon idé att ens uppmana till en ökad aktivitet på det fält, som medlemsförslaget berört. Radiosändningarna till utlandet från en del länder på kontinenten ökas emellertid, och detta stärker mig i övertygelsen att medlemsförslagets systemmål med tiden kommer att förverkligas även av Nordens länder, i den mån samarbetet och intresset för gemensamma uppgifter består; och jag är övertygad om att så kommer att bli fallet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

11

A 98/k: medlemsförslag om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning

Kulturutskottet hade föreslagit att radet måtte anmoda presidiet att uppmärksamgöra radioföretagen och nyhetsbyråerna i de nordiska länderna på angelägenheten av att utnyttja alla förefintliga möjligheter till samarbete i fråga om nyhetstjänsten i utlandet.

Björkman, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget, väckt i november 1965 av herrar Aksel Larsen och Christian Madsen, föreslogs att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att gemensamt överväga att införa respektive länders radiostyrelser ge uttryck för önskemålet att förbättra nyhetstjänsten ge-

nom samarbete i fråga om utsändande av utlandskorrespondenter.

Förslaget har utsänts på remiss till radiostyrelser, nyhetsbyråer, journalistförbund m. fl., vilka ägnat frågan en ingående behandling. Berörda ministerier i Finland, Danmark och Norge har hänvisat till dessa remissyttranden. Då det väsentliga i yttrandena har återgivits i de handlingar som ligger på medlemmarnas bord, är det onödigt att nu återge deras innehåll.

Även utskottet understryker i sitt utlåtande att förslaget ägnats allvarlig uppmärksamhet av de parter som berörs av förslaget. Flertalet remissinstanser anser att i fråga om utlandskorrespondenter för den egentliga nyhetsanskaffningen så är egna korrespondenter lämpligare än gemensamma, men i syfte att nedbringa kostnaderna för de nationella korrespondenternas verksamhet kan det vara lämpligt att ha ett praktiskt samarbete i form av gemensamma redaktioner, studioanläggningar, telexförbindelser, teknisk utrustning etc. på sådana orter där flera nordiska korrespondenter är verksamma.

Utskottet har särskilt velat fästa uppmärksamheten vid den form av samarbete som tagit sig uttryck i gemensamma korrespondenter, antingen permanenta sådana såsom de nordiska nyhetsbyråernas korrespondent i Bryssel för bevakning av europeiska marknadsfrågor, eller mera temporära sådana, vilka har till uppgift att för alla de nordiska ländernas del bevaka specialfrågor och specialområden. Inom tidningspressen har man haft positiva erfarenheter av detta system, som i viss utsträckning praktiserats sedan en längre tid. Enligt utskottets uppfattning är detta ett område där ett fruktbart samarbete genom en lämplig fördelning av uppgifterna mellan de nordiska länderna bör kunna uppnås. På detta sätt kan en kvalificerad journalistisk bevakning åstadkommas av sådana specialiserade frågor som verksamheten vid internationella organisationer och kon-

ferenser, marknadsspörsmål, handels- och industriell utveckling, vetenskapliga framsteg etc.

Enligt utskottets uppfattning vore det värdefullt om man vid sidan av det nyhetsmaterial man får genom de internationella nyhetsbyråerna, i så stor omfattning som möjligt kunde erhålla reportage och kommentarer om händelser och förhållanden utomlands, förmedlade av bedömare som kan se dem ur en friare synvinkel och som icke är bundna vid de ofta direkt engagerade stormakternas synsätt.

Samarbetet på förevarande område har redan antagit sina former och behandlas vid regelbundna möten mellan de nordiska ländernas radioföretag och nyhetsbyråer, där möjligheterna att ytterligare utveckla samarbetet kontinuerligt dryftas. Då samarbetet på detta område företrädesvis är en angelägenhet som ankommer på radio- och nyhetsinstitutionerna själva — vilka också bäst kan avväga behoven och resurserna — har utskottet icke funnit anledning att föreslå antagande av en rekommendation om åtgärder från regeringarnas sida i denna fråga. Utskottet har inskränkt sig till att föreslå att Nordiska rådet skulle anmoda rådets presidium att uppmärksamgöra radioföretagen och nyhetsbyråerna i de nordiska länderna på angelägenheten av att utnyttja alla förefintliga möjligheter till samarbete i fråga om nyhetsförmedlingen i utlandet.

Jag hemställer att rådet måtte bifalla utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

12

A 115/k: medlemsförslag om upprättande av nordisk turnéopera

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en allsidig utredning om förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på operakonstens område.

A. C. Normann, Dagmar Ranmark, Ingrid Segerstedt Wiberg och Fridolf Thapper hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Kerttu Saalasti, Finland (utskottets talesman): Kulturutskottet har i sina överväganden kommit till, att det i dagens läge inom en överskådlig framtid inte synes vara möjligt att skapa en sådan särskild nordisk turnéopera med fulltalig orkester och kör, som medlemsförslaget avsett.

Då det i vida kretsar emellertid finns ett utsträckt och växlande intresse för turnéopera och balettföreställningar, som inte kan tillgodoses med de nuvarande få operascenerna, bör frågan om hur operakonsten skall kunna spridas till större kretsar än nu, allvarligt undersökas.

Utskottet har kommit till, att ett permanent samarbete på operakonstens område borde inledas genom att utbyta gästföreställningar och genom utbytes- och turnéverksamhet, för vilka medel borde anvisas. Ytterligare fäster utskottet uppmärksamhet vid de möjligheter, som kammaroperaverksamheten och televisionen kan bjuda på detta område. Mot denna bakgrund föreslår utskottet, att rådet måtte antaga rekommendationsförslaget.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Thapper, Sverige: Herr president! Vid remissbehandlingen av detta ärende har det framgått att mycket stora praktiska hinder möter vid anordnandet av en nordisk turnéopera. Bl. a. finner jag, att Ministeriet för kulturelle anliggender i Danmark pekar på en väsentlig svårighet i sammanhanget. Man säger i sitt yttrande: »Spøragsmålet är særde-

les kompliceret, ikke mindst på grund af de meget store problemer, som opstår med hensyn til at skaffe egnede lokaler til operaopførelser i provinsbyerne.» Men därtill kommer också de ekonomiska betänkligheter man kan ha mot ett sådant här förslag.

Vi reseranter har funnit att vid avvägningen mellan alla de olika kulturbehov, som gör anspråk på ekonomiskt stöd av det allmänna, framstår knappast medelsanvisning till förmån för en turnéopera som en mera angelägen uppgift.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen, som innebär att Nordiska rådet måtte besluta att icke företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat om rekommendationsförslaget.

För rekommendationen röstade:

Bäcklund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Laaksonen, Lahtela, Tyyne Leivo-Larsson, Løbak, Rithniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason och Thestrup.

Sigrid Ekendahl, Korvald och Leiro *avstod från att rösta.*

Mot rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Ragnar Christiansen, Dam, Einar Gustafsson, Martha Jóhannessen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lundström, Mellqvist, Møller, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Stray, Sundin och Thapper.

Frånvarande var:

Ehrnrooth, Erik Eriksen, Geijer, Lis Groes, Hækkerup, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Kock, Leirfall, Lindberg,

Matthias A. Mathiesen, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Skoglund och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 31 röster mot 19.

13

A 84/s: medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

Tyine Leivo-Larsson, Finland (utskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete, som väckts den 27 september 1965, och vari man hemställer, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete, har nu blivit behandlat i socialutskottet, efter det att hemställan sänts till utskottet för behandling. Utskottet har anskaffat både utredningar och remissutlåtanden, som i sig själva är mycket intressanta. Då dessa publicerats i förtryck i dokument A/84/s, ber jag att få fatta mig kort och endast relatera det som utskottet omfattat som sin egen motivering med tanke på det förslag om rekommendation, som socialpolitiska utskottet har godkänt. Däri heter det följande:

För den vidare utvecklingen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är det av stor betydelse, att de bestämmelser, som i respektive länder reglerar olika arbetsförhållanden,

bringas i så nära överensstämmelse som möjligt. Strävandena bör vara att åstadkomma för den gemensamma arbetsmarknaden enhetliga regler inom alla ur praktisk synpunkt relevanta områden. Barns och ungdoms användande i arbete är ett sådant område, som icke saknar praktisk betydelse. En samordning av hithörande bestämmelser måste dessutom anses angelägen för att ett ökat utbyte av arbetskraft mellan de nordiska länderna icke skall medföra, att ett växande antal barn och ungdomar vid överflyttning från ett land till ett annat blir i arbetarskyddshänseende försatt i en avvikande ställning, ofta oförmånligare än den som förekommer i hemlandet.

Antalet barn och ungdom, som tar anställning i annat nordiskt land än hemlandet, är för närvarande icke särskilt betydande. Det torde dock vara att förvänta ett ökat utbyte av ungdomar på den nordiska arbetsmarknaden. Såsom ett resultat av den förlängda studiegången kommer särskilt ungdomar i åldern 16 år och därutöver att söka korttidsarbete i form av feriearbete och praktiktjänst. En ökad efterfrågan på feriearbetare är även att vänta bland annat på grund av den förlängda studiegången och bristen på arbetskraft. Allt flera ungdomar torde komma att efterfrågas till semesteravlösare inom servicenäringarna och anläggningar med kontinuerlig drift. Det synes utskottet därför önskvärt, att initiativ tages för att få till stånd så likartade nordiska regler som möjligt när det gäller ungas användande i arbete.

Vissa remissinstanser har invänt att medlemsförslaget, såvitt avser lägsta ålder för barns och ungdoms användande i arbete, svårligen kan genomföras på grund av ländernas olika bestämmelser i fråga om skolplikt. I Danmark gäller sjuårig obligatorisk skolgång, varför minderåriga där kommer ut i arbetslivet redan vid 14 år. Genom den 9-åriga grundskolans successiva införande i Finland, Norge och

Sverige höjs skolpliktsåldern i dessa länder till 16 år, vilket torde innebära att i praktiken ett närmande av förhållandena är att förutse. Med anledning härav kan gällande bestämmelser för skolpliktsåldern såvitt rör Finland, Norge och Sverige, icke antagas komma att utgöra hinder för medlemsförslaget realiserande. Till Danmarks särställning får hänsyn tagas. Vad gäller åldersgräns för feriearbeten är för övrigt skolåldern ej av större betydelse.

Nordiska socialpolitiska kommittén fann under sitt arbete med en harmonisering av bestämmelserna om ungas användande i arbete, att endast frågan om vilka grupper av farliga arbeten som lämpar sig för gemensam normering vid fastställande av åldersgräns borde bli föremål för närmare utredning på nordisk bas. Cheferna för de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna, till vilka spørgsmålet överlämnats för vidare övervägande, har därefter beslutat, att närmare överläggningar i denna fråga skulle upptagas först sedan föreliggande förslag i ämnet färdigbehandlats i Danmark och Sverige. En pågående revision av nationella bestämmelser bör enligt utskottets mening dock ej utgöra hinder för en parallellt därmed försiggående nordisk samordning av reglerna på området.

Vad övriga hithörande delfrågor angår har Nordiska socialpolitiska kommittén icke funnit anledning föreligga för en harmonisering. Det synes dock utskottet, som därvid kan stödja sig på vad flertalet remissinstanser anfört, med hänsyn till den nordiska arbetsmarknadens vidare förverkligande önskvärt, att ett förenhetligande av de länderna emellan avvikande bestämmelserna i fråga om barns och ungdoms användande i arbete eftersträvas.

Samtliga länders bestämmelser på ifrågavarande område avser att tillgodose samma intressen, nämligen barns och ungdoms behov av sunda och säkra arbetsförhållanden. En samordning av reglerna försvåras av nationella och traditionella förhållanden, vil-

ka påverkat utformningen av respektive lands regler. Det är dock enligt utskottet angeläget att på sådana områden, där nära anknytning mellan bestämmelserna föreligger och där dessa har särskild betydelse för arbetsmarknaden, en samordning kommer till stånd.

Av remisshandlingarna framgår att minderåriga arbetstagare som söker sig till annat land ofta saknar identitetshandlingar, ett förhållande som försvårar vederbörandes arbetsanställning. Genom införande av någon form av arbetspass skulle dessa svårigheter kunna undanröjas. Det synes motiverat att undersökningar företages angående möjligheterna att skapa gemensamma nordiska föreskrifter om minderårigs skyldighet att vara försedd med någon form av arbetspass vid arbetsanställning i annat nordiskt land än hemlandet.

Även om tidigare undersökningar visat att förutsättningar endast delvis föreligger för en samordning av bestämmelserna på ifrågavarande område, bör nu en ny undersökning företagas under hänsynstagande till de synpunkter, som här ovan redovisats. Utöver de delfrågor, som angivits i den till medlemsförslaget fogade promemorian, bör uppmärksamheten därvid även riktas på spørgsmålet om införande av enhetliga nordiska föreskrifter om arbetspass. Vid en sådan undersökning bör anpassning av bestämmelserna till inom näringsliv och utbildningsväsende förändrade förhållanden särskilt eftersträvas.

Socialpolitiska utskottet föreslår med hänvisning till det sagda, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteil, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Mellqvist, Møller, Normann, Dagmar Ranmark, Rihniemi, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte och Stray.

Dam avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ehnrooth, Erik Eriksen, Geijer, Hartling, af Heurlin, Hækkerup, Håkon Johnsen, Kock, Aksel Larsen, Leirfall, Lindberg, Matthias A. Mathiesen, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Berte Rognerud, Skolund, Sukse-lainen, Sundin, Thapper och Thestrup.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

14

A 112/s: medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på arbetarskyddets område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att astadkomma en snabb och effektiv verkande gemensam ordning för tillgodoseende av arbetarskyddet beträffande maskiner, redskap och andra liknande tekniska anordningar.

Salve Salvesen, Norge (utskottets talesman): När det socialpolitiska utskottet

på grundlag av et medlemsförslag har tatt opp spørsmålet om et utvidet nordisk samarbeid på arbeiderbeskyttelsesområdet, er det altså ikke noe nytt nordisk spørsmål, det er spørsmål om å føre videre et nordisk samarbeid som allerede er i gang.

Allerede i 1946, før Nordisk Råd startet, besluttet de nordiske land å nedsette en komité som fikk navnet Den nordiske maskinkomitéen. Komitéens oppgave har vært å fremme tre formål, det ene å øke sikkerheten for arbeiderne, det andre å unngå dobbeltarbeid i de nordiske land, og det tredje å lette markedsfellesskapet, eller med andre ord produksjonen, på dette område. Den nordiske maskinkomitéen har bestått av sjefsmyndighetene for arbeidstilsynet i de nordiske land.

Når en allikevel har funnet det ønskelig å ta opp problemet med å få et utvidet, eller en kan heller si, et mer effektivt samarbeid på dette felt, så er hensikten å finne fram til en mer effektiv og hurtig behandling av spørsmål vedrørende arbeiderbeskyttelsen når det gjelder maskiner m. v. enn den nåværende ordning gir muligheter for. Når en har gjort det, er det fordi en mener at den nåværende arbeidsform som praktiseres av maskinkomitéen, ikke svarer til de krav som i dag bør kunne stilles. Den tekniske utvikling skjer med en slik fart at hurtighet i behandlingen og maskinenes sikkerhet er meget påkrevet. Etter den nåværende prosedyre kan det ta 3—4 år før reglene for sikring av vedkommende maskin blir utarbeidet og gjort gjeldende i de respektive land. En kan da risikere at maskinen kanskje er umoderne eller endret i konstruksjonen og derfor vil de gjeldende regler gjerne være av liten nytte. Tall som viser det samme, finnes på side 16 i Förtryck A 112/s¹. Det går fram av tabellen som står der, at i løpet av de 20 år komitéen har bestått har den ikke rukket mer enn å ferdigbehandle 14 anvisningsforslag, i det vesentligste for maskingruppen.

¹ Se nedan s. 902.

Selv om komitéen når har besluttet at den for fremtiden ikke bare skal ha 1 møte pr. år som hittil, men flere møter etter behovet, anses det ikke som noen løsning av spørsmålet om effektivitet og hurtig behandling. Det er ikke på det felt — altså når det gjelder antall møter — at løsningen ligger. Jeg tror ikke det skulle være nødvendig å føre ytterligere argumentasjon for ønskeligheten av å finne fram til en annen og bedre løsning av problemet.

Jeg skal så bare ganske kort komme inn på hvilke tanker det sosialpolitiske utskottet har om hvordan saken bør løses. Jeg må bemerke at utskottet ikke foreslår bestemte retningslinjer for dette, og bare konkluderer med at saken bør utredes. Men i premissene for rekommandasjonen nevnes enkelte alternativer og overveielser.

Den mest hensiktsmessige løsning var utvilsomt at resultatet av utredningen ble at det ble nedsatt et permanent nordisk organ med en viss rett til å treffe sannordiske beslutninger. Dette måtte da bygge på et sannordisk sekretariat som hadde tilstrekkelige bevilgninger til å kunne utføre et effektivt og hurtig arbeid. Dette sekretariat måtte bli i stand til å kunne behandle alle beskyttelsesspørsmål med hensyn til maskiner og lignende av interesse for de nordiske land.

Denne tanke, som ble lansert i medlemsforslaget, har ved behandlingen i regjeringene, organisasjonene og ellers fått en viss tilslutning når det gjelder tankens siste del om ønskeligheten av økte bevilgninger til et effektivt arbeid, men det har vært til dels sterke reservasjoner når det gjelder å få et organ som har fullmakt til å treffe vedtak som kan gjelde i alle nordiske land.

Jeg tror personlig at bekymringene i så måte er overdrevne, og at man på dette felt burde gå inn for en slik sannordisk tanke, som i og for seg ikke er så dristig som den kanskje i første omgang kan høres ut, særlig ikke hvis en går inn for at det nevnte organ skulle bestå av sjefsmyndighetene i de nor-

diske land. Men altså, hvis ikke denne tanke som jeg nå har lansert, kan føre fram, slik at en kanskje må bygge videre på den nåværende maskinkomité's grunn, bør en bl. a. sørge for at maskinindustrien — altså produsentene — kommer inn i bildet på et tidligere tidspunkt enn nå. Jeg tror det kan bidra til økt effektivitet.

Likeledes bør en ha for øye de internasjonale regler som gjelder på arbeidbeskyttelsens område når det gjelder maskiner. At komitéen får større bevilgninger til rådighet enn det den har nå, det må være en selvfølge. I forbindelse med utredningen bør regjeringene ha for øye at det bør bli spørsmål om å legge grunnlaget til rette for en nordisk konvensjon som kan skape gyldighet for at godkjenning i ett land kan gjelde tilsvarende i de andre nordiske land.

Det jeg har sagt om maskinkomitéen, kan virke som en noe ensidig kritikk. Jeg må be om at det ikke blir oppfattet slik. Det var en stor og riktig tanke som lå til grunn for at vi like etter krigens slutt fikk et slikt sannordisk foretagende. De som har satt det i verk, er det grunn til å gi takk og ikke kritikk, og jeg håper som sagt at mine uttalelser ikke blir oppfattet som kritikk.

Men utviklingen særlig på det tekniske område gjør det ønskelig å føre denne tanken videre slik det sosialpolitiske utvalget har gitt uttrykk for i sitt forslag til rekommandasjon.

Med dette tillater jeg meg å anbefale rekommandasjonen tiltrådt av rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat om rekommendationsförslaget.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurdur Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Holmberg Honkonen, Hordvik, Nils Jacobsen, Jørgen

Jensen, Martha Johannessen, Klippenvåg, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Mellqvist, Møller, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Sirén, Skytte och Stray.

Frånvarande var:

Ehrnrooth, Erik Eriksen, Geijer, Hara, Hartling, af Heurlin, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Kock, Aksel

Larsen, Leirfall, Leiro, Lindberg, Matthias A. Mathiesen, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skoglund, Sukselainen, Sundin, Thapper och Thestrup.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 40 röster.

Sedan behandlingen av återstående saker på dagordningen uppskjutits, avslutades mötet kl. 18.00.

Protokoll

4:e mötet

Tisdagen den 4 april 1967 kl. 15.00

Presidenter: Sigurður Bjarnason (1—8) och Tryggve Bratteli (9)

Dagordning

1. A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV (förnyad behandling)

2. A 132/s: medlemsförslag om forskning angående sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdoms alkohol- och narkotikamissbruk

3. A 85/e: medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten

4. D 1967/3/1962/e: meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen

5. A 105 T/j: tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning

6. A 8/s: medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden

7. A 104/k: medlemsförslag om utvidgat TV-samarbete i Norden

A 116/k: medlemsförslag om permanent samnordiskt TV-program

8. B 3/j: regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

9. A 119/k: medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete

10. A 81/s: medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer

11. A 86/s: medlemsförslag om auktorisation av speditörer

12. A 123/s: medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon

13. A 94/k: medlemsförslag om samarbete på den nordiska undervisningens område

14. A 96/s: medlemsförslag om högre utbildning för sjuksköterskor

15. A 88/k: medlemsförslag om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur

Meddelande

Det meddelades, att landbruksminister Chr. Thomsen, Danmark, och ministern Niilo Ryhtä, Finland, intagit sina platser i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Jørgen Jensen, Danmark, för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Henry Christensen, Danmark.

*Rådet beslöt att godkänna den här-
av föranledda ändringen i medlemslis-
tan.*

1

**A 56/j: medlemsförslag om enhetlig
nordisk lagstiftning beträffande rätt till
beriktigande såvitt avser radio och TV
(förnyad behandling)**

Præsidenten: Ved nærmere granskning af optællingen er præsidiets blevet opmærksom på, at der er sket en fejltagelse ved afgørelsen af sag A 56/j vedrørende berigtigelse i radio og TV. 31 stemte for forslaget til rekommandation, 30 imod, og 1 afstod. Det bliver tilsammen 62. Ifølge § 15 i rådets statutter skal mere end halvdelen af de nærværende stemmeberettigede medlemmer stemme ja, for at rekommandationen skal anses for vedtaget. I dette tilfælde skulle det altså være 32, men en stemme mangler, sådan at rekommandationen ikke blev vedtaget. Da ingen rekommandation er blevet vedtaget, går vi tilbage til udvalgets indstilling, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om enhetlig nordisk ret til berigtigelse af radio og TV.

Ja röstade: Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bombholt, Cassel, Damsgaard, Ehrnrooth, Erik Eriksen, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Kock, Korvald, Lundström, Løbak, Matthías A. Mathiesen, Møller, Normann, Ohlin, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte och Thestrup.

Sigurður Ingimundarson *avstod från att rösta.*

Nej röstade: Birger Andersson, Bratteli, Ragnar Christiansen, Dam, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Martha Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Laaksonen, Lahtela, Lars

Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivolarsson, Lindberg, Mellqvist, Møller Warmedal, Mørk, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Sundin och Thapper.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, förklarades, att *rådet bifallit utskottets förslag.*

2

**A 132/s: medlemsförslag om forskning
angående sambandet mellan ungdoms-
kriminalitet samt ungdomens alkohol-
och narkotikamissbruk**

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsforslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för vidgad nordisk forskning angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten.

Løbak, Norge (utskottets talesman):

Jeg kunna for så vidt ha begrenset meg til å henvise til sakens dokumenter og utvalgets innstilling med forslag til rekommandasjon. Men sakens allmenne interesse i de nordiske land tilsier at jeg knytter noen alminnelige merknader till saken og innstillingen.

Når medlemsforslaget fremkom, var det nettopp fordi problemene omkring narkotikabruken er noenlunde like i hvert av de nordiske land. Det som har opptatt forslagsstillerne — de som står bak medlemsforslaget — er nettopp spørsmålet om ungdommens tilvenning til narkotikabruk. Saken har tidligere vært reist i Norges Storting og i Sveriges Riksdag, der har vært mange innlegg, og i pressen og ellers har saken vært drøftet ut fra forskjellige synsvinkler. Det er da helt riktig og berettiget at et så viktig spørsmål som dette, blir tatt

opp i Nordisk Råd. Jeg tenker for det første på Rådets **opinionsskapende** virkning når det gjelder dette spørsmål, og for det andre på Rådets mulighet til å finne fram til holdninger og standpunkter som kan hjelpe myndighetene og de andre som stiller med dette, ut av vanskelighetene.

Saken har to sider. For det første virkningen av narkotikabruk blant ungdommen — det er den som vi registrerer nokså ofte — dernest den ulovlige omsetning som foregår på alle lys-sky måter. Det er simpel spekulasjon som karakteriserer denne omsetning som enkelte ansvarsløse mennesker driver for den rene fortjenestes skyld.

Omsetningen av narkotika er også en sak som ikke er begrenset til de nasjonale grenser, den går over alle grenser og er for så vidt et internasjonalt problem. Vi i Nordisk Råd må behandle den ut fra nordiske forhold og se det som et nordisk problem. Vi må sammen søke etter muligheter for en riktig utvikling av de mottiltak som må etableres så vi kan forebygge og helbrede det ende som her er oppstått.

Jeg sa at den ulovlige omsetning foregår over grensene også i de nordiske land. Kriminalitet følger i denne omsetnings kjølvann. Medlemsforslaget og utvalgets innstilling konkluderer med at vi skal ta sikte på å skape et forskningsteam som skal finne fram til årsakene til dette fenomen og som da også skal søke å finne fram til midler som kan gi os i hende muligheter for å skape bedre forhold. Vi kjenner i grunnen ikke til andre resultater enn de som refereres i vår presse dag for dag. Det blir hjemmene og foreldrene som må ta seg av døtre og sønner som kommer ut i vanskeligheter, og politiet må søke å finne forbryterne, nemlig de mennesker som jeg nevnte først, de som driver denne fordervelige trafikk med å omsette narkotika for den rene vinnings skyld.

Ellers kan man vel kanskje si med Jeppe at alle vet at en del ungdom bruker narkotika, men ingen spør

hvorfor det er slik. Jeg skal ikke her forsøke på noen analyse, men jeg vil peke på at det på nordisk basis foretas undersøkelser på analoge områder, nemlig når det gjelder alkoholmisbrukens årsaker og virkninger og den sammenheng det er mellom alkoholmisbruk og kriminalitetet. Det arbeid er tatt opp etter initiativ av Nordisk Råd, og man er der kommet et stykke på vei. Det var derfor nærliggende for forslagsstillerne og utvalget å antyde overfor regjeringene at man muligens kunne nytte visse erfaringer fra det forskningsarbeid som man har på de to andre områder.

De remissuttalelser som foreligger i saken, slutter seg i hovedsak til dette standpunkt. Utvalget har ikke tatt noe standpunkt til hvorledes denne forskning skal legges opp. Jeg går ut fra at det praktiske arbeid, å finne de nødvendige former for samarbeid og retningslinjer for forskningen, må legges opp i samarbeid bl. a. med den nordiske nemnd for alkoholforskning og nordisk samarbeidsråd for kriminalogi. Som grunnlag for dette arbeid er det — som det også går fram av innstillingen — til Nordisk Råd blitt sendt en henstilling fra Nordisk Goodtemplar Ungdomsforbund etter det møte de hadde i Reykjavik i august 1966.

Jeg vil gjerne referere hva denne henvendelsen konkluderer med:

»Problemen är i många avseenden de samma i de skilda nordiska länderna, varför gemensamma insatser ter sig naturliga. Orsakssammanhangen och åtgärder mot de tilltagande ungdomsproblemen kan vara lämpliga forskningsobjekt. Ökade resurser till gemensam forskning på ungdomsfrågornas område bör snarast åstadkommas.»

Det er ikke nødvendig for meg å si at det sosialpolitiske utskottet ser alvorret i denne saken. Våre regjeringer bør gi saken høy prioritet, og alt må gjøres for at vi i de nordiske land kan mobilisere alle krefter, alle ressurser, for å bekjempe det sosiale onde som narkotikabruk i dag er.

Forskningen og resultatene av den må kunne hjelpe oss til å finne de midlene som bør tas i bruk. Men la meg si at forskningen og resultatene er bare en side av saken. Vi må også søke å finne fram til forebyggende midler av kulturell og annen art som kan avlede ungdommen fra dette og lede dens interesser inn på andre veier — veier som ikke fører inn i de miljøer hvor narkotika omsettes og brukes. Videre må vi få skikkelige behandlingssteder, hvor unge som er skadet av narkotika-bruk, kan få den nødvendige hjelp.

I dette arbeidet bør vi være villige til å stille de nødvendige økonomiske midler til rådighet i hvert av våre land — og i fellesskap. Forskningen bør foretas i fellesskap, og den felles forskning bør få midler som trengs for at arbeidet kan starte hurtigst mulig, og for at man hurtigst mulig kan komme fram til resultater.

Vi kan ikke gjøre nok i vår tid for å beskytte vår ungdom og gi den kunnskaper om alle gode ting og alt godt vi har i våre samfunn, men vi må også gi ungdommen kunnskaper om alt det som bryter ned og som skader og kan gi varige skadevirkninger. La meg her peke på det positive som i dag skjer i de svenske skoler. Der organiserer man det jeg vil kalle aksjonsnemnder eller -komiteer, hvor skolestyrere, lærere og ikke minst elevenes organisasjoner er representert, og hvor arbeidsmålet er å skape den sterkeste mulige opinion blant alle som er knyttet til skolen for å bekjempe og skape den nødvendige holdning blant elevene til narkotika-bruken. Dette er et eksempel, synes jeg, som sikkert må kunne følges også i de andre nordiske land. Jeg tror at om vi kunne samle ungdommen — i skolene og de miljøer som skapes der — i de nordiske land til kamp mot dette ondet, så ville det være av mer blivende verdi enn forskningsresultater og vitenskapelige undersøkelser. Det som er nødvendig, er først og fremst å skape en opinion blant ungdommen selv, for ungdommen bør være seg sin

egen stilling, sin egen status, bevisst, og den må være seg bevisst at den selv skal kunne skape de miljøer som er fri for giftstoffer og skadelige faktorer, som kan nedbryte ungdommen og sette den tilbake.

I en dagsavis fra Oslo ser jeg at den norske helsedirektør — jeg vil tillate meg å nevne det — meddeler at man i Norge skal sette i gang en opplysningskampanje mot narkotikabruk. Det kan være av interesse å referere et avsnitt av det helsedirektør Evang der sier, for jeg synes det har allmenn betydning også for de øvrige nordiske land. Jeg refererer:

»Helsedirektøren trakk fram at store forbryterorganisasjoner er engasjert i arbeidet med å spre misbruken av narkotiske stoffer for å tjene penger på omsetning av dem. Agenter for slike stoffer har i den seinere tid vært i konflikt med politiet her i landet.»

Jeg synes dette er en riktig analyse av forholdet. Det er også derfor vi i utvalget har pekt på den kriminologiske siden av saken, dette at ungdommen via narkotikabruk kan føres inn i et kriminelt miljø gjennom disse agentene som helsedirektør Evang så riktig karakteriserer som organiserte forbrytere. Jeg mener det er viktig at vi blir oppmerksom på dette, og gjennom forskningen bør vi få en analyse av forholdet og sammenhengen her.

Jeg vil med disse ord anbefale utvalgets forslag til rekommandasjon bifalddt av rådet.

Korvald, Norge: Tillat meg å si noen ord spesielt om narkotikaproblemet, siden det er dette som er det viktigste i det forslag som jeg her er med og stiller for Nordisk Råd.

Det er først i de senere år at narkotikaproblemet i Norge har fått noen bredde over seg, og vel også i Norden. Særlig i de siste par år er det blitt registrert atskillig misbruk av narkotika blant ungdom, også i skolealderen. Undersøkelser viser at de narkomane i mer moden alder bruker andre midler enn

ungdommen gjør. Ungdommen bruker vesentlig marihuana og hasjissj. En ungdomspsykiater i Oslo har antydnet at kanskje tallet på skoleungdom som bruker disse stoffer, marihuana og hasjissj, ligger på bortimot 5.000 bare i Oslo. Kriminalpolitiet i Oslo organiserte for vel et par år siden en egen overvåkings- og etterforskningsstjeneste med henblikk på å bekjempe de nye former for narkotikamisbruk. Det ble etablert et intimt samarbeid med andre politikamre i Østlandsområdet. Dessuten er det samarbeid med tollvesenet og med politiet i Danmark og Sverige, og da spesielt med København og Göteborg.

Samtidig har man benyttet seg av sin kontakt med den internasjonale politiorganisasjon Interpol. Sekretariatet i Interpol har hver måned sendt ut lister som omfatter bortimot 1.300 narkotikasmuglere. Dette nye tiltaket har ført til at politiet også i Norge har kunnet registrere en rekke av narkotikamisbruk blant ungdom. Det er foretatt straffeutmålinger mot narkotikasmuglere, og utvisninger fra landet har også skjedd. Blant de impliserte personer har en eksempler på ungdom helt ned til 14 — 15 år, og som det ikke er reist straffesak mot. Overfor disse blir det truffet tiltak etter barnevernsloven.

I Norge har forskjellige tiltak vært på tale. Her kan nevnes bl. a. utvidet utførelse av polititjenestemenn til overvåking og etterforskning av lovbrudd i forbindelse med smugling og misbruk av narkotika. Videre har det vært på tale med spesiell opplæring av de tjenestemenn som skal behandle narkotikamisbruksakene, i form av kurser med leger, farmakologer og politifolk med erfaring som instruktører, og vel da spesielt fra Sverige. Justisdepartementet har bedt Straffelovrådet om å utrede spørsmålet om strafferammen for ulovlig salg og besittelse av disse stoffer bør utvides.

Alt dette kan være bra nok. Imidlertid tror jeg sosialpolitiske utvalget her i Nordisk Råd er inne på det riktige når det i medlemsforslaget vi behandler

her, sier at man i den foreslåtte undersøkelse ikke må konsentrere seg bare om årsakssammenhengen mellom de angitte sosiale ytringer og straffbarhet. Det viktige er etter utvalgets mening at man ut fra de asosiale ytringer som alkohol- og narkotikamisbruket viser og behandlingsformer i de ulike land, søker å komme frem til »förbättringar i värden och till utveckling av nykterhets-, narkoman- och kriminalpolitiken överhuvudtaget». Jeg tror det er en riktig vurdering. Med dette siktepunkt skulle det være mulig å nå positive, praktiske resultater selv om forholdene er forskjellige i de nordiske land. Her gjelder i sannhet å utnytte et annet lands erfaringer før en smertelig og unødigg høster dem selv.

Narkotikamisbruket er en svøpe over den vestlige verden. Det gjelder ikke her bare spørsmålet om forbrytelser begås under påvirkning av disse stoffene. Det gjelder i like høy grad den misforståtte »nyttelse» og »lykke» som bruken av midlene formentlig gir.

En kjent norsk lege gikk fornylig i et foredrag skarpt i rette med enkelte uansvarlige elementer som faktisk oppmuntrer til å bruke stimulanser, fordi disse åpnet døren til en overjordisk skjønnhet. Han føyde til at en må være merksom på at selv om ikke narkotika er like farlig som svartedauen, så var amerikanske vitenskapsmenn enig om at heroin i dag er en like stor trusel som atombomben er.

Jo, det er på tide å ta problemene opp også i Norden.

Dam, Danmark: For god ordens skyld skal jeg komme med nogle få bemærkninger om, hvorfor jeg ikke har i sinde at stemme for den foreslåede rekommandation.

Det kunne i og for sig være tilstrækkeligt, at jeg er ganske uenig i det udgangspunkt, at der skulle være tale om ensartede problemer i de nordiske lande. Jeg tror, at vi her er på et kulturelt-socialt område, hvor forskellene er ganske væsentlige. Jeg har i tidligere

virksomhed beskæftiget mig med ungdomsproblemer og konstateret, at det var ganske vanskeligt at anvende svenske erfaringer på Danmark og omvendt. Vi er så vidt forskellige i pædagogik, i skolegang, i hele indstillingen til ungdommens forhold, at det var umuligt virkelig at lære noget af hinanden i detaljer. Men jeg vil også gerne sige, at jeg synes, at både forslaget og visse af de remisudtalelser, som man mest støtter sig til — for der er jo også andre — går ud fra en opfattelse af ungdommens opdragelse, som jeg tror er i strid med det formål, man vil nå.

Jeg tror, det er bedst at skelne mellem brug og misbrug, og det er væsentlig at understrege, at enhver effektiv ungdomsopdragelse må være en opdragelse i fuld frihed. Man nævner et sted i materialet her, at antallet af ikke-alkoholforbrugere i den danske ungdom er faldet, som det antages ganske katastrofalt. Jeg tror, jeg må sige, at det er rigtigt, at den danske ungdom i større udstrækning bruger alkohol end tidligere, men det er ikke rigtigt, at den misbruger alkohol i større grad end tidligere. Jeg tror, at frihedsprincipperne er væsentlige, og jeg tror, det er væsentligt at drive et virkeligt forskningsarbejde om samtlige ungdomsproblemer på en gang. Det drejer sig om langt mere end dette ene problem, og det drejer sig om en fælles attitude til ungdommen, som måske i mange tilfælde er årsagen til de problemer, der her nævnes. Jeg mener i og for sig, at når man her sammenkæder alkohol- og narkotikamisbrug og ungdomskriminalitet, har man simpelt hen taget 3 forskellige symptomer for et fælles problem, nemlig problemet om, hvad man i en moderne verden skal gøre med sin ungdom.

Jeg mener, at forslaget er misforstået, og jeg kan derfor ikke stemme for det.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst omröstningsskærm.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Henry Christensen, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, af Heurlin, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannesson, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Dagmar Ranmark, Rihniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Stray, Thapper och Thestrup.

Mot rekommendationen röstade:
Dam och Aksel Larsen.

Frånvarande var:

Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Geijer, Hartling, Holmberg, Honkonen, Hækkerup, Nils Jacobsen, Lahtela, Møller, Normann, Ohlin, Kerttu Saalasti, Skytte, Sukselainen och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster mot 2.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, intagit sin plats i rådet.

3

A 85/e: medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att införa liberala och enhet-

liga bestämmelser för tillverkning av och handel med ädelmetallarbeten.

Rihtniemi, Finland (utskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget föreslås, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att införa enhetliga bestämmelser för kontrollstämpling av ädelmetallarbeten.

Utskottet konstaterar, att av remissmaterialet kan utläsas, att det råder principiell enighet om att bestämmelserna om kontrollstämpling bör vara enhetliga i Norden men viss oenighet om hur bestämmelserna bör utformas. En rad stridiga intressen bryts här mot varandra.

I Danmark gäller sedan 1962, att stämpling av ädla metaller är frivillig. I Norge saknas bestämmelser på området, men det övervägs för närvarande att införa ett system liknande det danska. I Finland och Sverige har man obligatorisk stämpling samt finhaltsregler. Enligt ekonomiska utskottet vore det ur såväl principiell som praktisk synpunkt värdefullt om fullt enhetliga bestämmelser på området kunde tillskapas i rådet, och rådets ekonomiska utskott föreslår, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att införa liberala och enhetliga bestämmelser för tillverkning av och handel med ädelmetallarbeten.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Geijer, Lis Groes, af Heurlin, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Henry Christensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Kock, Korvald, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson,

Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salve Salvessen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Sukselainen, Sundin, Thapper och Thestrup.

Franvarande var:

Bomholt, Bratteli, Cassel, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, Holmberg, Hordvik, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Hákon Johnsen, Laaksonen, Lindberg, Møller Warmadal, Normann, Ohlin, Rihtniemi, Salo, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte och Stray.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

Meddelande

Det meddelades, att ministern Lars Lindeman, Finland, intagit sin plats i rådet.

4

D 1967/3/1962/e: meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

5

A 105 T/j: tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringer-

ne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgående og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om utroskabs retsvirkning ændres i overensstemmelse med det i den norske komitébetænkning anførte forslag, hvorefter utroskab opretholdes som skilsmissegrund, samtidig med at retten får adgang til at give separation i stedet for skilsmisse, når hensynet til fællesbørnene eller andre vægtige grunde taler for det,

II. denne regel også lægges til grund ved utroskab i separationstiden, samt

III. fristen for skilsmisse efter forudgående retslig separation sættes til 1 år.

Harry Klippenvåg, Lars Leiro, Johan Møller Warmedal och Knud Thestrup hade i reservation I, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om en ægtefælles ret til skilsmisse på grund af den anden ægtefælles utroskab bevaras uændret, og

II. der — uafhængigt af, om ægtefællerne er enige om at ønske skilsmisse — fastsættes to frister på ikke under 1 og 2 år for skilsmisse efter forudgående retslig separation.

Poul Dam, Lis Groes och Matthias Á. Mathiesen hade i reservation II, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation.

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgå-

else og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om utroskabs retsvirkning ændres til, at ægteskabsbrud kun giver ret til separation, og

II. der fastsættes een frist for skilsmisse efter forudgående retslig separation, enten på 1 år eller på 1 1/2 år.

Ehrnrooth, Finland (utskottets talesman): Herr president! Redan 1955 rekommenderade Nordiska rådet en undersökning av förutsättningarna för en likartad äktenskaplagstiftning i de nordiska länderna. Vid sessionen i Köpenhamn i fjol blev rekommendationen slutbehandlad. Under de mellanliggande åren hade ett omfattande arbete nedlagts på saken.

I fråga om äktenskapshindren råder så stor överensstämmelse mellan de i medlemsländerna utarbetade utkastet, att vigsel kan förrättas i ett annat nordiskt land än det, där lysning utfärdats, om lagstiftningen följer kommittéförslagen. Det har också framgått, att ytterligare eller fullständig likhet mellan flera av stadgandena om äktenskaps upplösning är inom räckhåll. Men förslagen avviker på en del punkter från varandra. Den största diskrepansen gäller den äktenskapsrättsliga konsekvensen av äktenskapsbrott. Enligt i samtliga nordiska länder gällande rätt är det en skilsmässogrund. Den frist, som skall krävas för skilsmässa efter rättslig separation, utgör ett med äktenskapsbrottets verkan sammanhängande problem.

Det medlemsförslag, som ligger till grund för juridiska utskottets betänkande, efterlyser ensartade stadganden om ingående och upplösning av äktenskap och betonar särskilt vikten av att man bevarar den rättsenhet som råder på detta område.

Utskottet har ägnat den huvudsakliga uppmärksamheten åt frågan, hur hotet mot den nuvarande överensstämmelsen beträffande otrohets rättsliga verkan kunde avväjas. Utskottet har också lyckats komma till en rekommendation.

mendation i saken, till en salomonisk dom, kunde man kanske säga. Men detta är ännu inte detsamma som att ha lyckats med uppgiften, eftersom flertalet av utskottets medlemmar återfinns bakom de två reservationerna till betänkandet.

De prövade alternativen i fråga om äktenskapsbrottets rättsverkan, vilka alla haft någon av kommittéerna i medlemsländerna såsom förespråkare, är tre: 1) status quo, d. v. s. för den kränkta parten rätt till skilsmässa; 2) inte rätt till skilsmässa men väl till separation i syfte att skapa betänketid; 3) otrohet utgör skilsmässogrund, men domstolen ges befogenhet att efter egen prövning döma till hemskillnad, såvida hänsyn till barnens bästa eller andra viktiga grunder talar därför.

Juridiska utskottet har behandlat frågan vid tre möten, inhämtat justitieministrarnas åsikt och, efter omröstning, beslutat anbefalla det sistnämnda, det av den norska kommittén gjorda förslaget. Det har omfattats också av justitieministrarna som utgångspunkt för den fortsatta behandlingen av saken.

Hur aktuellt och allvarligt det föreliggande problemet är, framgår redan av statistiken i Danmark, som säger att 44 procent av samtliga skilsmässor under åren 1956—60 beviljades på grund av otrohet. Trots att motsvarande siffra är lägre i de andra nordiska länderna, förnekar säkert ingen att ett problem existerar, som också lagstiftaren bör befatta sig med.

Det innebär inte en nedvärdering av den äktenskapliga trohetsplikten, om man erkänner, att också äktenskapslagen måste passa för den tid och det samhälle den angår. Det kan ifrågasättas, om den gällande lagen tar hänsyn till makarnas eller barnens djupaste intressen. Lagen möjliggör ögonblicklig skilsmässa vid äktenskapsbrott, oberoende av omständigheterna och hur ångerfull den skyldiga parten än må vara. Andra uttryck för söndring i äk-

tenskapet förutsätter däremot, trots att skuldfrågan eller söndringens varaktighet kan vara uppenbarare, för att berättiga till skilsmässa rättslig eller faktisk separation under en tid, som enligt nuvarande, i våra länder olika bestämmelser varierar mellan ett och fyra år. Helt uppenbart är, att en sådan olikhet beträffande rättsverkningarna av de grunder, på vilka äktenskap kan upplösas, frestar till missbruk. Antalet konstruerade äktenskapsbrott kan inte beräknas, men var och en med praktisk erfarenhet av äktenskapslagens tillämpning vet, att skenprocesserna inte är få. Med öppna ögon är det inte lätt att bevittna hur lagen fortgående urholkas.

När lagen stadgar, att otrohet ger den kränkta maken ett absolut krav på omedelbar skilsmässa, motverkar den de krafter inom familjen, som kan rädda ett hotat äktenskap. Det är svårt för i synnerhet en kränkt hustru att avstå från att göra bruk av sin rätt utan att det medlidande omgivningen hyser för henne, ökar. Också obehörig påtryckning, som rättsregeln ger möjlighet till, förekommer i vardagslivet.

En undantagslös regel för otrohetsfallens juridiska bedömning, vare sig den ger absolut krav på skilsmässa eller i ingen händelse mer än rätt till hemskillnad, beaktar inte de skiftande intressen som kan förekomma på makarnas och barnens sida. Det är svårt att ångra sig, när skilsmässa hastigt ordnas efter att den kränkta maken kanske ofrivilligt väckt talan. Hemskillnad med en tillräckligt lång betänketid, det föreslås ett år, ger äktenskapet en chans. Men att från den nuvarande, i samtliga nordiska länder gällande rättsregeln gå över till den motsatta ytterligheten, som innebär rätt endast till hemskillnad vid sexuell otrohet, vore enligt utskottet detsamma som att blunda för något som i många fall är en överlagd, allvarlig personlig kränkning. Utskottet ser ingen möjlighet att i Norge, Sverige eller Finland få en sådan lagändring genomförd.

Den norska kommitténs förslag, som juridiska utskottet — med de svenska och finska medlemmarnas röster — omfattat, går en medelväg. Otrohet bevaras som skilsmässogrund, men domstolen ges befogenhet att döma till hemskillnad i stället för skilsmässa, om hänsyn till barnens bästa eller andra viktiga grunder talar därför. Utskottet har inte blundat för de svårigheter domstolen otvivelaktigt i många fall kommer att ha inför avgöranden mellan äktenskapsskillnad eller separation. Vanskligheterna skall emellertid inte överdrivas. Domstolarnas uppgifter är inte sällan svåra och av ömtålig natur. Men de mänskliga förhållandena är inte heller okomplexerade. Att inordna dem i strömlinjeformade lagrum går inte. Det har invänts mot uppgivandet av den kränkta makens absoluta krav på skilsmässa, att det innebär en ny oförrätt för denne, om äktenskapet inte kan upplösas förrän efter separation. Jag tror inte att det för den som känner sig djupt och ärligt kränkt av den andras otrohet innebär en oskälighet, ifall upplösningen av äktenskapet sker efter ett års separation. Det är den av parterna, som gjort sig skyldig till äktenskapsbrott, kanske för att snabbt komma ur ett äktenskap in i ett annat, som kan känna det som ett straff att inte genast få skilsmässa.

De nordiska äktenskapslagarna är inte konsekvent »äktenskapsvänliga» för att begagna modern vokabulär. Det är praktiskt sett motstridigt att medan man kräver en mer eller mindre lång separationstid innan ett äktenskap kan upplösas på grund av söndring, bereder man parterna en möjlighet — som få moderna människor skulle anse det omoraliskt att göra bruk av — att förkorta separationstiden genom sexuell otrohet under den av lagen och domstolen föreskrivna separationstiden. Lagen kan påstås direkt favorisera otrohet bland skilsmässogrunderna. Men lagen kan inte heller sanktionera otrohet under separationstiden. Det är utskottets ståndpunkt. Också ur denna

synpunkt är den kompromiss utskottet rekommenderar en förbättring i jämförelse med positiv rätt.

Utskottet rekommenderar denna ändring för att bevara ensartade stadganden om otrohets rättsverkan i de nordiska länderna. Det är inte fråga om ett experiment.

Det är hög tid att ändra ett rättstillstånd, som innebär att varje äktenskap kan upplösas under förloppet av några månader, om bara parterna enas om att kräva det. Sådan är lagen i dag.

Herr president! Jag föreslår, att rådet omfattar utskottsmajoritetens förslag till rekommendation.

Leiro, Norge: På vegne av ein mindretalsfraksjon i utvalet vil eg knyta nokre merknader til Reservasjon 1.

Ein kan vel kort seia det slik at den fraksjonen eg høyrer til, ikkje vil gå med på å endra gjeldande rettspraksis når det gjeld skilsmisse på grunn av utruskap i ekteskapet.

Ein ser det verdfullt med ei mest mogeleg einsarta nordisk lovgjeving, også når det gjeld ekteskapslovgjevinga. Men når det er sagt, må det også understrekast at det aller viktigaste er å få lovverket i pakt med godkjende og vanleg respekterte moralnormer og rettsprinsipp.

Det er nok slik at dei fleste etiske normer er under diskusjon i vår tid. Men dersom ein godkjenner ekteskapet som institusjon, bør ein vera varsam med å rokka ved sjølve grunnpillaren som ekteskapet byggjer på, og det er uavkorta truskapsplikt. Dette er det teke omsyn til i vår gjeldande lovgjeving ved at utruskap er skilsmissegrunn. Slik er det i dag i alle nordiske land, og det same er tilfelle i ei heil rekkje andre land t. d. England, Vest-Tyskland, Frankrike, Holland og U. S. A.

Denne fraksjonen meiner at dersom domstolane skal ha høve til å gje separasjon i staden for skilsmisse når det ligg føre utruskap, så kan det føra til svekking av truskapsplikta. Dette må i

alle fall verta den naturlege konsekvens ved å gå så langt som det er forslag om under Reservasjon 2, der det berre kan verta tale om separasjon ved utruskap.

I slike saker må omsynet til borna i ekteskapet vega tungt, men det er slett ikkje sikkert at det er det beste for borna at det først skal vera ein separasjonsperiode. Det vil og verta svært vanskeleg for domstolen å vurdera nøkternt og objektivt kva som er beste løysinga.

Dersom den krenka parten krev skilsmisse, vil det likevel vera høve til ei viss omrømingstid. Skilsmissekravet vil nok til vanleg vera godt gjennomtenkt på førehand. Eit så alvorleg skritt vil sikkert dei fleste tenkja grundig over, endå om ein må rekna med at kravet ofte kan verta sett fram i ei opprørd stemning. Men dette er det også teke omsyn til, i alle fall i norsk lovgjeving. Det vart såleis i 1964 fastsett i norsk lov at det *skal* vera førutgåande mekling hjå prest, forliksmann eller annan godkjend meklingsmann før det kan reistas skilsmissesak for domstolane. Tidlegare var det slik at utruskap gav rett til skilsmisse utan at det var turvande å møta til mekling først. Det var lovgjevarane si meining med dei nye reglane at ektemakane gjennom den påbydde meklinga skulle få ein ny sjanse til å finna kvarandre att. Meklingskravet fører også til at den krenka parten får noko lengre tid til å koma til ro før skilsmissekravet kjem for retten. I tillegg til denne meklinga påbyr lovgjevinga at også domaren skal prøva å mekla mellom ektemakane. Det er såleis ein reell sjanse til at partane kan verta einige om separasjon gjennom denne meklingsprosessen. Og ein separasjon på eit frivillig grunnlag vil ha langt størrre moglegheit for å gje eit godt resultat enn om separasjonen er påtvungen.

Når det gjeld tidsfristen etter forutgåande rettsleg separasjon, finn ikkje denne fraksjonen det forsvarleg med ei radikal endring av den noverande ordning som gjeld i Danmark, Island og

Norge, men vil halda fast ved to fristar, 1 år når ektemakane er einige om å krevja skilsmisse og elles etter ei separasjonstid på to år. I Danmark er desse fristane 1 1/2 og 2 1/2 år.

Eg viser elles til det som er sagt i dokumentet og tek opp dette forslaget om rekommandasjon som står på side 36 og 37 i Förtryck og som lyder:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om en ægtefælles ret til skilsmisse på grund af den anden ægtefælles utroskab bevares uændret, og

II. der — afhængigt af, om ægtefællerne er enige om at ønske skilsmisse — fastsættes to frister på ikke under 1 og 2 år for skilsmisse efter forudgående retslig separation.»

No vil eg gjera merksam på at det i det trykte dokument er ein trykkfeil øverst på side 37. Der står »uafhængigt af», det skal vera »afhængigt af».

Dam, Danmark: Hr. præsident. Det faktum, at udvalget her har delt sig i tre grupper, som er så nær lige store, at man ikke kan kalde nogen af dem for flertal, er udtryk for en ganske principiell konflikt, nemlig for konflikten mellem det synspunkt, at ønsket om nordisk retsenhed er det øverste og højeste hensyn, som vi skal tage i denne sammenhæng, eller på den anden side om vi vel skal ønske den størst mulige nordiske retsenhed, men i arbejdet herfor ikke på noget tidspunkt skal glemme vore principielle synspunkter.

Det er dette sidste synspunkt, som er anledning til, at bl. a. den gruppe, hvortil jeg hører, ikke har kunnet tilslutte sig det forslag, som står først her i udvalgsbetænkningen. Vi mener, at det netop for ægteskabet i vor tid er nødvendigt at gennemtænke den lovgivning, som regulerer ægteskabet, og som er afgørende for, hvorledes ægteskabet kan opløses.

Det er ikke for meget sagt, at vi mener, at den opfattelse, som kom til udtryk hos hr. Leiro just nu, nemlig at ægteskabets grundpille er en uafkortet seksuel troskabspligt, er en i bund og grund ægteskabsfjendtlig indstilling. Det er en opfattelse af ægteskabet, af forholdet mellem mand og kvinde, som efter vor mening hører hjemme i en svunden tidsalder. Vi mener, at ægteskabet er langt mere end blot et seksuelt forhold, at der er tale om en gensidigt forpligtende forbindelse, hvor krænkelser af lige så stor og afgørende art som den ægteskabelige utroskab kan tænkes på en meget lang række områder. Vi mener, at det er en helt forkert opfattelse af situationen, hvis denne ene form for krænkelse af forholdet mellem ægtefællerne skal have en helt anden retsvirkning end alle de andre krænkelser. Vi mener, at det netop til beskyttelse af ægteskabet i vor tid er rimeligt at følge den linje, som den danske kommissionsbetænkning har fulgt, nemlig at der i alle tilfælde kun kunne blive indrømmet separation, således at ægtefællerne fik mulighed for at betænke sig, for virkelig at tænke over, om de ønskede dette ægteskab opløst, eller om de ønskede det fortsat. Det er meget sjældent, at en skilsmisse er den lykkeligste løsning. Selv i de tilfælde, hvor situationen lige i øjeblikket synes at tilsige skilsmisse, er det temmelig normalt, at skilsmissen fortrydes. Ikke mindst af hensyn til børnene må man ønske, at dette sker så sjældent som overhovedet muligt.

Man kunne måske sige, at der ud fra tilsvarende synspunkter kunne være grund til at tilslutte sig det forslag, som fremmest er kommet fra norsk side, og som den største gruppe i udvalget har tilsluttet sig. Vi har ikke ment at kunne gøre det. For min egen del må jeg sige, at den adgang, man herigennem giver domstolene, forekommer os at ligge uden for det, der normalt bør være domstoles opgaver. Der er en paternalistisk, faderlig, holdning til de mennesker, der står foran domstolen, i denne

afgørelse, som ikke kan forekomme os rimelig.

Jeg skal måske tilføje, at begrebet utroskab i separationstiden, som nævnes i den største gruppes indstilling, jo overhovedet ikke kommer på tale, hvis vort forslag følges. Jeg må imidlertid sige, at selve dette, at det begreb kan opstå, viser, hvor virkelighedsfremmed man tænker på dette område. En meget ringe del af befolkningen, i hvert fald i Danmark, vil overhovedet kunne forbinde noget reelt med begrebet utroskab i separationstiden. Hvad man end mener om troskab og utroskab, så længe ægteskabet består i sin fulde udstrækning, er utroskab i separationstiden simpelt hen et begreb uden mening for de allerfleste mennesker, i hvert fald i Danmark.

Udviklingen har ført til, at mange vurderinger må ændres. Det er væsentligt for mig at understrege, at vort udgangspunkt er et ønske om at bevare ægteskabet, og at bevare ægteskabets værdi for mennesker på et meget bredt område af tilværelsen, og vi tror, at dette bedst kan ske gennem vort forslag til rekommandation, der går ud på, at

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om utroskabs retsvirkning ændres til, at ægteskabsbrud kun giver ret til separation, og

II. der fastsættes een frist for skilsmisse efter forudgående retslig separation, enten på 1 år eller på 1 1/2 år.»

Jeg skal tillade mig, hr. præsident, at anbefale dette forslag til vedtagelse.

Korvald, Norge: Jeg slutter meg til reservasjon nr. 1 som hr. Leiro talte for, i denne sak. Utvalgets innstilling og reservasjon nr. 1 skiller seg ikke meget fra hverandre. De bygger begge to på at utroskap i prinsippet skal gi rett til skilsmisse. Utvalget vil imidlertid ha

en tilleggsbestemmelse om at man i særskilte tilfelle og på bestemte premisser skal kunne gi separasjonsbevilging i stedet for skilsmisse og at retten skal kunne vurdere i disse tilfelle.

Forslaget kan ved første øyekast se ut til å være rimelig, idet det alltid vil være en vurdering hva som er riktigst alle forhold tatt i betraktning. Imidlertid er jeg redd forslaget fordi det åpner en adgang som kan sies å være et skritt i retning av å fjerne utroksparagrafen i ethvert tilfelle, slik det danske forslag og reservasjon nr. 2 foreslår. Den sistnevnte reservasjon nytter en begrunnelse som jeg ikke kan dele, og som jeg gjerne vil påpeke. Det henvises til at samfunnsutviklingen har ført til en endret oppfattelse av ekteskapet og til »toleranse» og »frigjørelse» på det seksuelle område som beveggrunner. Til dette er å si at flertallet i utvalget bruker et akkurat motsatt argument, nemlig at det brede lag av folkene i våre land stort sett mener at troskapen er fundamentet for et godt og normalt ekteskap. Jeg for min del deler dette syn.

Fra radikalt hold har vi i Norden av og til sett hevdet et syn på forholdet mellom mann og kvinne som så å si gjør utrokskapen til et mål. Det hører med til frigjøring og toleranse, hevdes det. Jeg tillater meg å spørre: Hvordan ville det bli om en på andre områder nyttet samme argument? Må ikke ethvert samfunn mellom mennesker være preget av tillit og troskap?

Toleranse er for øvrig ikke at en godtar ethvert syn, men at en tilkjenner andre retten til å ha et annet syn.

Endelig vil jeg si at vi må holde fast ved de moralnormer som vi hittil har bygd på, og ikke svekke det generelle syn på dette område. »Utviklingen» kan ikke være noe fundament i så sentrale moralske spørsmål som dem vi her diskuterer. Her har vi i våre kristne land andre og varige normer å bygge på. Dessuten har vi ved nåværende rettsregler på dette punkt enhetlige regler i Norden, og vi er på linje med

en rekke land i Europa, slik som hr. Leiro påpekte. Jeg synes også at det er en enhet som vi bør tilstrebe å beholde. Selvsagt er ekteskapet noe mer — og noe langt mer — enn seksuell forbindelse. Imidlertid tror jeg at en også vil svekke andre forhold om en svekker selve troskapsplikten, idet den gjelder den mest intime forbindelse mellom ektefellene.

Dette er min begrunnelse for å stemme for reservasjon nr. 1.

Ehrnrooth, Finland: Herr president! Enligt utskottets mening är det helt omöjligt att nå enighet i de nordiska länderna om det som reservationerna rekommenderar. Man kan varken enhälligt i våra länder omfatta det som framförts i reservation I eller det som rekommenderats i rekommendation II. Skall vi överhuvudtaget na till en enhetlig lagstiftning efter att ett av länderna har deklarerat en önskan om att göra en ändring — både det danska och det isländska kommittéförslaget går ut på att få till stånd en ändring av den nuvarande bestämmelsen — då måste vi omfatta en kompromiss. Jag vill också betona, att justitieministrarna i våra länder har understrukit detta och det har också utskottsmajoriteten, såsom jag redan framhöll, betonat.

Jag vill ännu en gång, för att undvika alla missförstånd, säga, att det inte innebär en kompromiss om trohetsplikten, om man inte ger absolut krav på omedelbar skilsmässa i fall av otro. Det är ju tvärtom med tanke på möjligheterna att rädda ett äktenskap, med tanke på barnens intresse och eventuellt på andra starka grunder, som man vill skapa möjlighet enligt kompromissförslagen för domstolen att föreskriva en betänketid. Hur lång denna skall vara, det är en prövningsfråga. Utskottets majoritet har gjort ett förslag på den punkten, men det är ingen väsentlig sak, en lösning kan man komma till, när man väl får förbereda propositioner i saken.

Utskottet förutsätter trohetsplikt ock-

så under separationstiden, det vill jag för säkerhets skull ha sagt. Det är en mycket väsentlig synpunkt, och antar man något annat förslag, kan det redan bli fråga om att rucka på detta centrala krav.

Jag vill till sist, efter det som herr Korvald här framhöll, säga, att vi inte försvagar vår nuvarande moraliska syn, om vi gör den ändring som utskottsmajoriteten föreslår. Vi strävar till rättsenhet också i fortsättningen på detta område, och vi utgår från det faktum, att det ur äktenskapets synpunkt inte är lyckligt, att man nu i dag kan missbruka lagen på det sätt, som vi alla vet sker. Det är otänkbart, att så gott som hälften av alla skilsmässor i Danmark eller i något annat av våra länder skulle grunda sig på verkliga fall av otrohet. Då man har en lång separationstid i andra fall av söndring, kommer makarna, om de är ense om att det inte längre går att fortsätta, lätt till en prövning av, »hur kommer vi ur äktenskapet». Om lagen står där som den i dag står och på ett fat erbjuder denna möjlighet att komma ur ett äktenskap och in i ett annat genom att tillgripa otrohet — verklig eller konstruerad — då driver vi med lagen och de rättsliga institutionerna. Vi får inte blunda för detta faktum, utan vi måste vara realistiska och anpassa lagen till vår tid och vårt samhälle. Det gör vi med bevarande av trohetsplikten oförminskad och med stärkande av äktenskapets möjligheter också i tvivelaktiga fall, om vi omfattar det kompromissförslag, som utskottsmajoriteten förordar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde först votering huruvida den i reservation I eller den i reservation II föreslagna rekommendationstexten skulle uppställas mot utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationsförslaget i reservation I röstade: Backlund, Björk-

man, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erik Eriksen, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Leirfall, Leiro, Løbak, Møller Warmedal, Berte Rognrud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Siltanen, Sirén, Stray och Thestrup.

För rekommendationsförslaget i reservation II röstade: Birger Andersson, Bomholt, Dam, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Geijer, Lis Groes, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason och Thapper.

Rekommendationsförslaget i reservation I antogs med 36 röster mot 20 för rekommendation II att i kommande votering uppställas mot utskottets förslag till rekommendation. 7 medlemmar avstod från att rösta.

Därefter skedde votering huruvida utskottets förslag till rekommendation eller det i reservation I intagna rekommendationsförslaget skulle upptagas till slutlig omröstning.

För utskottets rekommendationsförslag röstade: Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Geijer, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, af Heurlin, Honkonen, Kock, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Siltanen, Sirén, Skoglund, Sundin och Thapper.

För rekommendationsförslaget i reservation I röstade: Björkman, Henry Christensen, Erik Eriksen, Hartling, Holmberg, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kørvald, Leirfall, Leiro, Løbak, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Røiseland, Salo, Salve Salvesen, Jón Skaftason, Stray och Thestrup.

Utskottets förslag till rekommendation antogs för slutlig omröstning med 39 röster mot 24 för rekommendation I.

Slutligen skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Casse, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Geijer, Einar Gustafsson, af Heurlin, Honkonen, Kock, Laaksonen, Lahela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Mellqvist, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Sundin och Thapper.

Mot rekommendationen röstade:

Björkman, Hordvik, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kørvald, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Røiseland, Salo, Salve Salvesen, Stray och Thestrup.

Dam, Lis Groes, Hartling, Holmberg, Sigurður Ingimundarson, Henry Christensen, Aksel Larsen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Jón Skaftason *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Hara, Hækkerup, Lindberg, Normann, Rihtniemi, Skytte, och Sukselainen.

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda antagits med 36 röster mot 17.

6

A 8/s: medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande fyra rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utarbeta förslag till en konvention mellan de nordiska länderna angående upprätthållande av viss minimistandard rörande olika sociala förmåner.

2. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkommande förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

3. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller för enhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om pensionsförsäkring såvitt avser *dels* fråga om tillgodoräkande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, *dels* fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, *dels* fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, *dels ock* fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken uppbär utländsk pension.

4. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller för enhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser *dels* fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, *dels* fråga om sjuktransportkostnader, *dels* fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets

gränser, *dels ock* fråga om bosättningsbegreppet och därmed försäkringstillhörighet.

Sigrid Ekendahl, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I det föreliggande medlemsförslaget av augusti 1962 hemställer förslagsställarna, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidta åtgärder i syfte att uppnå ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning. Socialpolitiska utskottet har låtit göra en sammanställning av huvuddragen i de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser. Både medlemsförslaget och denna sammanställning har remissbehandlats i skilda omgångar. Vid samtliga remissbehandlingar av både medlemsförslaget och sammanställningen har så gott som samtliga remissinstanser varit positivt inställda till att det arbete på en harmonisering av lagstiftningen i de nordiska länderna, som pågått sedan lång tid, skall fortsätta.

Det sker naturligtvis ständigt utredningar och lagstiftning på detta område. För att belysa hur mycket som sker på detta område i de olika länderna kan jag hänvisa till att den sammanställning, som utskottets sekreterare gjort och som är dagtecknad i november 1965 — alltså för bara ett och ett halvt år sedan — redan är inaktuell. Det händer alltså mycket på socialpolitikens område — jag kan bara peka på sjukförsäkringen i Sverige.

Utskottet har vid sin behandling av ärendet kommit fram till att det är viktigt att man fortsätter detta arbete inom den nordiska ramen — t. ex. vid socialministermötena — på det sätt som sedan länge varit vägledande i nordiskt arbete.

Herr president! Jag avstår från att läsa upp utskottets ganska många förslag till rekommendationer i detta ärende och inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröst-

ningsapparat beträffande utskottets rekommendationsförslag nr 1.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltaanen, Sirén, Sundin, Thapper och Thestrup.

Frånvarande var:

Cassel, Erik Eriksen, Geijer, Hara, Holmberg, Hækkerup, Aksel Larsen, Lindberg, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Rihtniemi, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

Därefter skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets rekommendationsförslag, nr 2.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Matthias Á. Mathie-

sen, Mellqvist, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-
nen, Sirén, Sundin, Thapper och Thestrup.

Frånvarande var:

Cassel, Erik Eriksen, Geijer, Hara, Holmberg, Hækkerup, Aksel Larsen, Lindberg, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Rihtniemi, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

Därefter skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets rekommendationsförslag, nr 3.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-
nen, Sirén, Sundin, Thapper och Thestrup.

Frånvarande var:

Cassel, Erik Eriksen, Geijer, Hara, Holmberg, Hækkerup, Aksel Larsen, Lindberg, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Rihtniemi, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

Slutligen skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets rekommendationsförslag, nr 4.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-
nen, Sirén, Sundin, Thapper och Thestrup.

Frånvarande var:

Cassel, Erik Eriksen, Geijer, Hara, Holmberg, Hækkerup, Aksel Larsen, Lindberg, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Rihtniemi, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

7

A 104/k: medlemsförslag om vidgat TV-samarbete i Norden och A 116/k: medlemsförslag om permanent samnordiskt TV-program

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av de båda medlemsförslagen måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. framlägga förslag till ett avsevärt utbyggt nordiskt TV-samarbete såväl med utgående från erfarenheterna av Nordvisionssamarbetet som med beak-

tande av de nya möjligheter den snabba tekniska utvecklingen kommer att erbjuda,

II. avlägsna hindren för en ökad sårbarhet för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om des-sas gränstrakter,

III. verka för att möjliggöra att Island aktivt kan taga del i det nordiska TV-samarbetet.

Bomholt, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Vi er vist alle klare over, at TV i den tid, der kommer, får stigende betydning. Man kan for en tid tage TV-problemet af programmet i Nordisk Råd, men det vil uvægerligt dukke frem igen. Vi kan ikke stå i forbindelse med de nordiske befolkninger uden at inddrage TV i vore overvejelser.

Vi har forsøgt mange midler i de år, der er gået under Nordisk Råd med studierejser, lektors besøg i nabolande osv. Vi har forsøgt at inspirere pressen til at bringe mere nordisk stof, og der foreligger jo her en redegørelse fra Journalisthøjskolen i Århus vedrørende mulighederne for yderligere stof i den nordiske presse. Der er dog ingen tvivl om at det er TV, der er det stærkeste massemedium, af dyb indvirkning ikke alene på vore demokratier, men også på valgene til vore parlamenter, vor forståelse for omverdenen, af aktuelle begivenheder osv.

Hvis det nordiske samarbejde under tidens vilkår skal vokse med de brede befolkningsgruppers tilslutning, må TV tages i brug. Der er simpelt hen ingen vej udenom. Det er ud fra denne stilling, at vi i kulturudvalget har set på forholdene, har drøftet problemerne.

For kun 2 år siden, under sessionen i 1965, udtalte vi, at vi i den nuværende situation savnede muligheder for i nogen nævneværdig udstrækning at forbedre forudsætningerne for direkte modtagning af andre nordiske landes radioudsendelser gennem tekniske foranstaltninger.

I løbet af disse 2 år er verden jo blevet meget anderledes. Vi drøfter nu farvefjernsynet som en realistisk mulighed, og lad os håbe, at vi her i de nordiske lande kan finde frem til et fælles system, således at alle de 5 nordiske lande har det samme system, så at der ikke skal ske en oversættelse, om jeg så må sige, fra et system til et andet.

Vi er nået frem til en teknisk løsning med hensyn til satellitter. Det er teknisk muligt at sende en satellit op over Norden indeholdende flere hundrede kanaler til dækning af større eller mindre dele af det nordiske område. Vi er altså rykket tæt ind på livet af helt nye muligheder, og hvordan udnytter vi nu disse muligheder, således at det, vi ikke hidtil har kunnet nå, måske kan nås ved at tage TV i brug?

Her må vi jo sige, at vore radiofonier har været flittige til at udnytte mulighederne. De har gennem Nordvision bragt mange værdifulde udsendelser, og man er inden for radiofonierne villige til at forstærke arbejdet, at gøre alt hvad man kan for, at TV tjener nordisk målsætning, nordiske formål. Allerede nu er 10 pct. af hvert lands udsendelser af nordisk karakter, og alligevel ønsker vi fra Nordisk Råds side at få en kontakt oprettet her, et samspil med radiofonierne — ikke for at lægge hånd på disse radiofonier, ikke for at diktere og dirigere, men for i et frit forum at udveksle synspunkter og erfaringer og hjælpe hinanden til afklaring af den målsætning, som uvægerligt kræves. Vi ønsker ingen pegepindsudsendelser, vi ønsker ingen kedelige udsendelser, vi ønsker ikke at gribe ind i radiofoniernes interne forhold, deres myndighedsfordeling mellem embedsmændene osv. Det vil derfor være uklogt af radiofonierne at reservere sig over for os og ikke indgå i det åbne samarbejde, som vi fra vor side ønsker.

Vi mener, at vi ved at samle de kulturelle og politiske kræfter kan nå videre, end vi ellers ville kunne nå —

netop i kraft af denne frie åbne forhandling med dens udveksling af synspunkter, således at det, der er idé på radiofonisk side, kan blive handling på politisk side.

Jeg vil gerne her understrege dette, fordi der har været en vis ængstelse fra radiofoniernes side over for det påtænkte samarbejde. Efter vor bedste overbevisning er der ingen grund til en sådan ængstelse. Vi ønsker ikke at optræde som bussemænd, vi melder os som medarbejdere.

Vi befinder os imidlertid i en rivende strøm af forandringer, og vi må da naturligt inddrage radiofonierne i et samarbejde med hensyn til orientering. Kulturudvalget og dermed Nordisk Råd ønsker at blive løbende orienteret om den tekniske udvikling. Der kan ske gennemgribende ting i løbet af ganske kort tid, ting, der stiller os over for helt nye muligheder for handling.

Vi ønsker dernæst at blive orienteret om omfanget og indholdet af de egentlige nordiske udsendelser, ikke for at være kontrollanter, men for at være vel orienterede i de fælles drøftelser, som vi håber på.

Her kunne jo inddrages mange andre synspunkter i billedet, og det er også sket i den foreliggende betænkning. Der er således et grænseproblem mellem Finland og Sverige. For ikke så længe siden løstes dette gennem en overenskomst, hvorefter man fra svensk side kan inddække visse dele af finsk område og fra finsk side inddække visse dele af svensk område, en overenskomst der er blevet til under venneforhold.

Vi har det samme problem ved den sønderjyske grænse, hvor vi i god forståelse med Tyskland sender dansk program til Sydslesvig, og hvor man fra tysk-sydslesvigsk side sender program op nord for grænsen til de tysksindede, der måtte bo der.

Jeg kunne også nævne en anden ting. De nordiske lande har nået til forskellige stadier i opbygningen af deres TV-apparatur. Længst fremme er

jo Sverige, som kan åbne en kanal 2 inden så forfærdelig længe. I betænkningen er opgivet et tidspunkt for indførelse af TV-2; ved årsskiftet 1968—69. Det bliver måske 1969—70-årsskiftet. Det kan også tænkes, at økonomiske konjunkturer eller tekniske vanskeligheder medfører en anden dato. Det kan vi ikke nærmere beskæftige os med. Under alle omstændigheder, det er altså en dato, der er nær for hånden.

Med hensyn til udgifterne er der forskellige aspekter. Det er nok tænkeligt, at visse udsendelser bliver dyrere. Man må regne med et noget større beløb i kraft af ophavsretten. Her afhænger dog naturligvis den fremtidige økonomiske løsning af den overenskomst, der kan træffes imellem radiofonierne og de organisationer, der sidder inde med ejendomsretten til åndsværkerne. Det må jo være disse organisationer og institutioner, der frit forhandler om det økonomiske bidrag, og det vedrører for så vidt ikke os i Nordisk Råd eller i vore parlamenter. Det har altid hidtil beroet på de pågældende institutioners egen forhandling.

Jeg vil gerne i denne sammenhæng sætte en ekstra streg under punkt III i rekommandationen. Det vil være af stor kulturel værdi for hele det øvrige Norden, om Island inddrages tættere i dette samarbejde, ligesom det vel også har sin betydning for Island, at vi står kulturelt samlede med Island imellem os. Jeg skal på udvalgets vegne anbefale denne rekommandation.

Jeg vil henvise til den rekommandation, der findes i forslaget i Sag A 104/k: »att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en internordisk överenskommelse, avseende ömsesidigt rätt till vidarebefordran av TV-program, producerat i något nordiskt land.»

Her har nogle stykker af os jo været ængstelige for, at den svenske TV-kanal udnyttet helt i den nationale interesses tjeneste skulle så at sige stand-

se muligheterna för de övriga radiofonier, sådan att vi kom ut af takt med hinanden.

Ved närmere overvejelse må man imidlertid sige, at der er ingen grund til ængstelse her. Hvis vi endelig langt om længe får udbygget vore TV-kanaler i Norge, Danmark o. s. v., vil der utvivlsomt være også der en mulighed for en fri og sober forhandling om de løsninger, som til den tid måtte være mulige, sådan at denne rekommandation her ikke skal opfattes som en firkantet ting, men som en åbning ind imod nye forhandlinger, en villighed til at finde frem til en løsning, når mulighederne herfor er noget større, end de er i dag, idet altså denne rekommandation må ses i relation til den foregående.

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige: Herr president! Den föregående talaren nämnde att man inom kulturutskottet hyst en viss oro för utvecklingen i Sverige, som eventuellt skulle kunna försvåra ett framtida nordiskt TV-samarbete. Det är riktigt att en sådan oro kommit till uttryck, men jag tror inte att den är befogad. Jag grundar denna min åsikt på det förhållandet att vi i den svenska riksdagen haft en debatt där kommunikationsministern gjorde det uttalandet, att i den mån vår nuvarande lag på något sätt skulle stå hindrande i vägen för en nordisk önskan att bygga ut TV så fanns det ingenting som hindrade att man ändrar lagen. Kommunikationsministern har även vid andra tillfällen uttalat sig positivt om tanken på ett vidgat nordiskt samarbete. Jag tror också att det är en allmän önskan i Sverige, att vi skall få ett nordiskt samarbete.

I ett av de finska remissvaren påpekas att Nordvisionen har skapats av ett behov och har i sin tur skapat ett ökat behov av nordisk TV. Jag anser att det påpekandet är riktigt och befogad. Nordvisionen har varit så pass framgångsrik att den ökat intresset för ett samarbete. Självt har jag erfarenheter

från min hemstad Göteborg — både från svensk och från dansk sida har man önskat ett utökat samarbete, och en stor opinionsundersökning har visat att man på bägge sidorna om Kattegatt kräver förbättrade möjligheter att se grannländernas TV-program. Jag tror att samma önskemål förekommer runt om särskilt i våra nordiska gränstrakter.

Samtidigt vill jag gärna betona vad herr Bomholt sade om det tillfälle vi här har att göra en kulturinsats. TV spelar ju en allt större och större roll för hela kulturarbetet. Skall vi främja det *nordiska* kulturlivet måste vi ta tillfället i akt att gestalta och förmedla det i den moderna form som TV erbjuder. Man räknar ju bl. a. med att ganska snart kunna öka ut TV-sändningarna med hjälp av satelliter. Om vi inte då utnyttjar de nya möjligheterna kan det tänkas att hela det nordiska samarbetet trängs undan och att det nordiska kulturlivet inte kommer till sin rätt.

Vi har alltså här ett enastående tillfälle, och jag vill sluta med att citera dansken Broby Johansen som i en artikel har sagt, att i stället för att utnyttja situationen för fortsatt kulturnedbrytning bör TV användas som en välkommen möjlighet till en kulturframstöt av oöverskådlig räckvidd genom att vår TV lyfts ur sin lokala isolering och görs nordisk. Även om vi ännu inte har lyckats åstadkomma ett fast nordiskt samarbete i detta avseende hoppas jag att det i framtiden skall gå att förverkliga ett sådant på TV-området.

Backlund, Finland: Herr president! Jag skall till att börja med erkänna, att denna fråga kommer litet snabbt på mig. Jag hade trott, att den skulle komma upp först i morgon, och jag har därför icke hunnit förbereda något mera koncentrerat och väl utarbetat anförande. Men det är i alla fall några synpunkter, som jag ville föra fram.

Vi har här att göra med två motioner,

två medlemsförslag, som är sammanförda till ett, det ena om utvidgat TV-samarbete i Norden och det andra om ett permanent samnordiskt TV-program. Under behandlingen i utskottet sammanfördes dessa två, därför att det visade sig, att det första medlemsförslaget om utvidgat TV-samarbete i Norden var det kanske mera realistiska och det som vi för ögonblicket kan sträva till, medan frågan om det permanenta samnordiska TV-programmet är någonting som vi skall sikta till mera i framtiden.

Man har också här i Finland nyligen mycket dryftat dessa radio- och TV-frågor. Vi har i Finlands svenska folkting — alltså finlandssvenskarnas eget inofficiella parlament — dryftat dessa frågor, och vi har även dryftat dem i en kommitté tillsammans med den högsta radioledningen här. Därvid visade det sig, att de synpunkter, som här bl. a. framhölls av de båda föregående talarna, både Bomholt som Segerstedt-Wiberg, att det finns ett starkt intresse för utökade nordiska program i finsk TV, alltså närmast nordvisionsprogram. Dessa har varit rätt populära. Men en av orsakerna till att man från radioledningens sida ställer sig mycket positiv till dessa program är, att de också har blivit relativt billiga i förhållande till andra program, därför att de har skett på utbytesbasis. När ett land har levererat ett nordvisionsprogram, har det fått fyra i utbyte. Ja, det är ju här närmast fråga om Sverige-Norge-Danmark-Finlands TV och då har det varit fråga om fyra och tre. Vid årsskiftet hade vi ett nordvisionsprogram från Finland, som blev oerhört dyrt, och det kritiserades mycket skarpt i tidningspressen, att det var ett slöseri utan like, ja, nästan ett brottsligt slöseri att betala så oerhört mycket pengar för ett televisionsprogram. Men det som glömdes i sammanhanget och som icke ens i tidningsdebatten kom fram och tillräckligt klart och tydligt ådagalades var, att detta program i alla fall var mycket billigare än de vanliga,

motsvarande programmen, eftersom det skedde på utbytesbasis, så att man får tre program i utbyte.

Finland vill för sin del — det har tydligt framhållits under överläggningarna med radioledningen — gärna se en utökning av de samnordiska televisionsprogrammen. Men däremot har man ställt sig ganska kallsinnig till tanken på ett permanent samnordiskt program. Experterna inom radioledningen har medlidsamt skakat på huvudet åt dessa fantastier, som drömmer om att någonting sådant skulle vara tänkbart. Det var ju också det som vi kom till i utskottet, att det icke för närvarande är tänkbart att slå in på denna linje. Men vi vill inte heller helt utesluta tanken för framtiden. Den är alltså beaktad i rekommendationens första punkt, där det säges, att samarbetet såväl med utgående från erfarenheten av nordvisionsprogrammet som med beaktande av de nya möjligheter den snabba tekniska utvecklingen kommer att erbjuda. Detta är liksom en öppning in mot framtiden, om tekniken utvecklar sig så, att det blir ekonomiskt möjligt att kunna använda satelliter för samnordiska radiosändningar.

Men det som man här varit mycket intresserad av är gränsstationer, att program skall kunna ses av befolkningen på båda sidor om gränser. Vi har t. ex. i norra Finland på båda sidorna om Sverige-Finlandgränsen en finsktalande befolkning. Vi har även fått denna fråga ordnad så att finnarna har en radiostation uppe i norr, som sänder ut program, som kan ses av den finska befolkningen i Tornedalen och å andra sidan har i Sverige byggts en station på Väddö, som sänder till Åland. Helt naturligt har frågan lösts för de svenska österbottningarnas del genom den station som Sverige har vid Umeå och som kan ses nästan över hela svenska Österbotten. Där har vi på helt naturliga grunder utan några överenskommelser och underhandlingar mellan staterna fått ett »internordiskt program», åtminstone mellan två länder. Vi har också när det gällt frågan om dessa

permanenta samnordiska TV-program ställt oss tvekan i fråga om det eventuella intresse, som skulle kunna väckas för dessa program, om det liksom skulle bli att kasta ut pengarna i rymden och att icke något gensvar skulle finnas i fråga om intresse ute bland befolkningen. Det beror naturligtvis i mycket hög grad på hur dessa program uppläggs, men om man gör dem litterärt och kulturellt mycket högtstående, kan det hända att det blir sådant som en mycket liten del av den samnordiska befolkningen kommer att ta in på sina kanaler.

Dessutom är det väl samma sak här som när det gäller svenska program i Finland. Det har varit ett önskemål från finlandssvenskt håll, att man skulle få ett eget finlandssvenskt program. Men vid Finlands svenska folktings möte avvisades denna tanke enhälligt. Det anses att finlandssvenskarna icke skall isolera sig med ett eget program, helt och hållet avkopplat från de finska kanalerna och de finska programmen. Det vore isolationistiskt, och det är icke önskvärt. Det är litet samma synpunkter som gjort sig gällande i fråga om detta permanenta samnordiska program. Man tror att det är bättre att det kommer in i de ordinarie programmen i de skilda länderna än att det blir ett permanent fristående program. Med hänvisning till vad som sagts om TV-satteliter användning må sägas att vi också här i Finland lagt den tanken på is tills vidare, men vi stängde icke heller här av alla möjligheter.

Detta var några av de synpunkter som jag här ville framhålla i anledning av den rekommendation vi har utarbetat i utskottet. Men jag vill ännu understryka en sak. Några rader ovanför rekommendationen står det i betänkanudet att man skall sträva till att få någon form av fortlöpande kontakt mellan rådet och de nordiska ländernas radioföretag, exempelvis så att dessa skulle avge en arlig rapport till rådet om arbetets utveckling. Och det är en sak som jag ville fästa uppmärksamheten vid. Jag tror

att det skulle vara mycket viktigt och mycket bra för oss, om vi kunde få en sådan årlig rapport till rådet och så kunna följa med utvecklingen på området.

Berte Rognerud, Norge: Jeg vil gjerne si noen ord om radioens og fjernsynetsmuligheter i undervisningens tjeneste — jeg mener da ikke alene voksenundervisningen, men undervisningen i det hele tatt.

Vi møter over alt et stigende press på undervisningssektoren. Jeg går ut fra at det gjelder for alle de nordiske land. I Norge har vi f. eks. mangel på plasser i alle skoleslag, og den videre utbygging hemmes både av dårlig økonomi og av mangel på lærerkrefter. I denne situasjon, som jeg går ut fra er noenlunde ens i de nordiske land, er vi nødt til å forsøke å dra nytte av den tekniske utvikling ved å ta i bruk nye undervisningsmetoder og undervisningsmidler. Derfor må vi også søke å intensivere det nordiske samarbeidet innen radio og TV. Jeg tror at dette er et av de områder hvor det nordiske samarbeidet vil kunne bære meget rike frukter. Vi må kunne ta i bruk de moderne audio-visuelle hjelpemidler også på undervisningens område. Vi må få anvende radio og TV i nordisk regi til undervisning og i forskningens tjeneste.

Hver for seg er vel de nordiske land såpass små at en slik anvendelse vil falle kostbar, men sammen vil vi kunne makte å ta i bruk slike mektige media som først og fremst fjernsynet er, i undervisningens tjeneste. Radio og TV må kunne tre inn i undervisningen som en hjelp og et supplement. Vi må analysere de undervisningsmessige behov og så forsøke å finne de media som er best egnet til å dekke behovet. Og jeg tror at radio og TV vil få betydning for alle undervisningsinstitusjoner — helt ifra folkeskolen og opp til universiteter og høyskoler, og for alle befolkningslag uansett utdanningsnivå eller bosted.

I andre land utenom Norden har det

jo lenge vært drevet omfattende forsøk med bruk av radio og TV i undervisningen. I de nordiske land er vi vel noe sent ute i så måte, men så har vi da til gjengjeld den fordel at vi kan dra nytte av de erfaringer som andre land har gjort på dette område.

En fortløpende yrkesmessig informasjon får også stadig større betydning innen nesten alle yrker. I Norge f. eks. — og det gjelder for en stor del i hvert fall også Sverige og Finland — er bosetningen så spredt at det er kanskje bare ved hjelp av radio og TV at vi kan løse denne oppgave. Jeg nevner eksempelvis at folk som leger, sykepleiere, lærere og andre ofte arbeider og bor langt vekk fra sine kolleger.

Jeg kan nevne at Universitetsforlaget i Oslo høsten 1965 gjorde forsøk med innspilling av undervisningsprogrammer på fjernsynsbånd til forberedende prøver ved universitetet. Forsøket var meget vellykket og vil bli gjentatt.

Og kan fjernsynsbånd være et effektivt undervisningshjelpemiddel, så har vi her straks et stort område hvor vi kan anvende slik undervisning. Vi kan derved avlaste lærernøden, vi kan nå mange fler og gi mange fler muligheter til videre utdanning. Ikke minst gjelder dette i de nordligste landsdeler hvor bosetningen er aller mest spredt. Vi vet at Sverige er kommet lengst på dette område, men vi får håpe at det med tiden må bli mulig å få til et fast og effektivt nordisk samarbeid innen radio og fjernsyn i det hele tatt.

Jeg vil ikke si mer, jeg vil for øvrig bare slutte meg til og understreke det som er sagt om den store betydning nettopp radio og fjernsyn har for det kulturelle samarbeid her i Norden.

Hordvik, Norge: Først vil eg få lov å seia meg heilt samd med den danske representanten hr. Bomholt, då han sa at det er mykje viktig at me får ei teknisk samordning når det gjeld utbygginga av radio og fjernsyn. Ikkje minst gjeld dette no då me om ikkje så lang tid truleg kjem til å få fargefjernsyn. Dei

andre nordiske land er komne mykje lenger enn me er når det gjeld utbygginga, men også me vil koma etter.

Det er mykje viktig, både av omsyn til kostnadene men også av omsynet til spørsmålet om å kunna sjå kvarandre sine program. Når det gjeld det utvida samarbeid for programma sine vedkomande, så er det fleire slag program som har interesse. Det er dei reint opplysningsmessige, der det vert gjeve opplysninger om arbeidsliv og kultur, der det som er sagt her, at det ikkje er tvil om at dette er eit felt der me kan gje kvarandre mykje til glede og til nytte.

Også på undervisninga sitt område er det mange ting som me kan hjelpa kvarandre med, ikkje minst gjeld det no når me kjem i gong med vaksenundervisning. I punkt II i rekommandasjonen er me inne på spørsmålet om å kunna sjå kvarandre sine program direkte. Eg vil gjerne få lov å streka under det som er sagt her, at det ikkje må leggjast hindringer i vegen på nokon måte, slik at ein kan sjå kvarandre sine program direkte dersom det skulle passa for geografien.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommandationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Dam, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-

nen, Sirén, Skoglund, Stray, Thapper och Thestrup.

Damsgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Erik Eriksen, Geijer, Hara, Holmberg, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Leirfall, Leiro, Mellqvist, Ohlin, Rihtniemi, Savela, Jón Skaftason, Skytte, Sukselainen och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

8

B 3/j: regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Nordisk Råd henstiller endvidere, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang, at lovforslagene affattes på en sådan måde, at man ved retsansværelsen i videst muligt omfang kommer til det samme resultat.

Georg Ehrnrooth och Ingrid Gärde Widemar hade i reservation I, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra

tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Johan Møller Warmedal hade i reservation II, fogad till utskottets betänkande, förklarar sig i princip instämma i reservation I och subsidiärt ansluta sig till utskottets förslag till rekommendation.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman)! Hr. præsident! Det kan se ud som om det spørgsmål, vi skal behandle her, kun har en teoretisk, juridisk interesse. Det er imidlertid ikke rigtigt; det er et spørgsmål, der har en meget betydelig interesse for os alle, for almenheden.

For et års tid siden viste man i det danske fjernsyn en retssag, som netop drejede sig om emnet her. En mand havde købt en bil, og det viste sig, at den han havde købt den af, altså den, der havde solgt den til ham, selv havde købt den på afbetaling og ikke havde betalt afdrag. Så kom den oprindelige sælger, den oprindelige ejer, og krævede, af ejer nr. 2, der helt var i det, vi jurister kalder god tro, det vil sige, han havde ingen anelse om, at den, der solgte til ham, ikke var berettiget til at sælge, og krævede at få bilen tilbage. Han fik den tilbage, for sådan er loven i Danmark og Norge, og det hjalp ikke noget, at hans og hans kones økonomi blev ødelagt derved, eller at vi, der sad og så TV-udsendelsen, syntes, at den, der havde solgt til ham uden at oplyse, at han skyldte penge på bilen, havde håret sig tarveligt ad over for ham, eller at den oprindelige ejer, en smart automobilhandler, fik lidt for stor fordel af hele denne sag. De danske og de norske regler var bestemte nok.

Hr. præsident, det er på dette område, at vi nu søger at få en ensartet nordisk retsregel, en retsregel, der er mere rimelig end den gamle, og mere i overensstemmelse med den udvikling, der er sket i vore samfund, og her tænker jeg ikke mindst på den store betydning, som afbetalingshandelen har

fået. Der har måske nok oprindelig på dette område været retsenhed i Norden, men i tidens løb er der kommet en udpræget forskel frem, idet Norge og Danmark har udviklet en regel om vindikation, det vil sige, at den oprindelige ejer altid kan få den ting, der har tilhørt ham, tilbage, uanset i hvor god tro erhververen var, medens i Sverige og Finland er udviklet en regel om ekstinktion, det vil sige udslettelse af den oprindelige ejers ejendomsret, når den ny erhverver var i god tro. Jeg bemærker her, at jeg kun fremstiller reglerne i deres hovedtræk, idet det vil føre alt for vidt at gå ind på enkeltheder.

Efter at Nordisk Råds præsidium den 17. februar 1959 havde henstillet til de nordiske landes regeringer at indlede et samarbejde for på dette område at nå frem til ensartede retsregler, satte de nordiske regeringer sagkyndige til at undersøge og udtale sig om, efter hvilke principielle retningslinjer der eventuelt kunne tilvejebringes nordisk retsenhed her. De sagkyndige i Danmark og Sverige har afgivet betænkning, og der foreligger et finsk lovdkast og et foreløbigt norsk lovdkast.

Det fremgår heraf, at de finske, svenske og danske forslag er helt overensstemmende og vil føre til fuldstændig retsenhed i disse tre lande. Hovedreglen bliver efter disse, at den oprindelige ejers ejendomsret ekstingveres, det vil sige udslettes, hvor erhververen er i god tro. Dette er i overensstemmelse med den øvrige vesteuropæiske lovgivning, og der kan i øvrigt selv i de lande, der ikke har vindikation som hovedregel, Danmark og Norge, iagttages en udvikling i domstolens praksis i denne retning. I de tre udkast, det finske, det svenske og det danske, går man dog ind for, at der i tre tilfælde, nemlig når tingene er frakommet nogen ved tyveri, røveri eller voldsom tvang, kræves en særlig kvalificeret god tro hos erhververen, det vil sige, erhververen skal godtgøre, at han nøje

har undersøgt overdragerens adkomst for at få lov til at beholde tingene.

På dette område afviger det norske forslag fra de tre andre, idet det norske forslag i disse tilfælde som udgangspunkt har vindikation, altså at den oprindelige ejer kan få tingene tilbage.

Der foreligger nu her et flertalsforslag og et mindretalsforslag. Mindretalsforslaget går ud på, at den oprindelige ejer i tilfældene tyveri, røveri og voldsom tvang kan få sine ting tilbage. Flertalsforslaget har den samme anbefaling, men tilføjer, at man henstiller, at man, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfældene tyveri, røveri eller voldsom tvang, da affatter lovforslagene på en sådan måde, at man i retsanvendelsen i videst muligt omfang kommer til samme resultat. Der foreligger, hr. præsident, også en reservation nr. 2 af et medlem, der principalt kan give tilslutning til det forslag, der er opført i reservation nr. 1, men subsidiært kan tiltræde udvalgets forslag til rekommandationen.

Jeg skal tillade mig at anbefale flertalsindstillingen til vedtagelse.

Ehrnrooth, Finland: Herr president! Det är inte så stor skillnad mellan utskottsmajoritetens och reservanternas åsikt. Divergensen gäller, vill jag upprepa, det fall där ägaren förlorat saken genom stöld, snatteri eller rånartad utpressning. Utskottsmajoriteten räknar med att det kanske inte går att få till stånd enhetliga rättsregler i dessa fall. För den eventualiteten föreslår utskottsmajoriteten, att lagförslaget avfattas på ett sådant sätt, att man i rättstillämpningen i största möjliga utsträckning kommer till samma resultat. Det betyder i klartext, att man genom bevisbördans fördelning reglerar resultatet. I det land i vilket extinktionsregeln komme att gälla, där ägaren icke automatiskt skulle få tillbaka sin sak i fall av stöld, skulle med andra ord krävas att den som i god tro blivit ägare till stöldgods, måste visa, att han noggrant undersökt överlåtarens rätt att överlåta

saken. Reservanterna utgår ifrån att det skall vara möjligt att få till stånd helt likartade bestämmelser, också för stöldfallen. Det förefaller inte rimligt, och det motsvarar knappast medborgarnas rättsmedvetande att den som förlorat sin sak genom stöld inte skall få den tillbaka annat än efter kanske en process, vars resultat är högst osäkert. En process blir lätt mycket dyr och om ägaren som fråntagits sin sak måste räkna med att förvärvaren, som ju skall vara en godtrosförvärvare, också kan visa att han noggrant undersökt överlåtarens atkomst, då drar sig denna moraliskt rätta ägare från att väcka talan. Det är reservanternas åsikt, det vill jag framhålla, att skillnaden kanske inte blir stor, men att det principiellt är riktigare att ge den, som förlorat sin egendom genom stöld en principiell rätt att få den tillbaka, m. a. o. vindikation. Det bör enligt reservanternas åsikt vara en skillnad mellan stöldfallen, till vilka också hör rånartad utpressning, ett rätt grovt brott, och alla andra fall där en sak överlåtits. Reservanterna önskar betona, att folkens rättsuppfattning förmodligen i samtliga våra länder ger stöd för en vindikation i dessa stöldfall. Bevisbördans fördelning är alltid en osäker, en mycket subjektiv sak. Det är något som kan tolkas och tillämpas helt olika av olika domstolar och vi anser inte att det vore lyckligt att ge upp strävan att åstadkomma likartade rättsregler också för stöldfallen. Därför, herr president, vågar reservanterna anbefalla reservationen för rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering huruvida utskottets förslag till rekommendation eller det i reservationen intagna förslaget till rekommendation skulle upptagas till slutlig omröstning.

Utskottets förslag till rekommendation antogs till slutlig omröstning med 37 röster mot 8 för det i reservationen intagna förslaget till rekommendation.

Därefter skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, af Heurlin, Ilonkonen, Hordvik, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Koek, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lundström, Løbak, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Sylvi Siltanen, Siren, Skoglund, Stray, Thapper och Thestrup.

Sigrid Ekendahl, Håkon Johnsen och Ingrid Segerstedt Wiberg *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Cassel, Henry Christensen, Erik Eriksen, Geijer, Hara, Holmberg, Hækerup, Sigurður Ingimundarson, Lindberg, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Rihtniemi, Savela, Jón Skaftason, Skytte, Sukselainen och Sundin.

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda antagits med 47 röster.

Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

9

A 119/k: medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete

1. Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslagets punkt 3 måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att

I. framlägga förslag om avsevärt ökade medel för att underlätta och stimu-

lera nordiskt samarbeite mellom enskilda institutioner och forskare i Norden samt utarbete en plan för administreringen av sagda medel och

II. avlägsna förekommande formella hinder för en livlig utbytes-, studiere- och kontaktverksamhet mellan nordiska forskare.

2. Kulturutskottet hade i anledning av medlemsförslaget punkter 1 och 2 anmält, att arbetet med dessa punkter skulle fortsättas efter sessionen.

Håkon Johnsen, Norge (utskottets talesman): Medlemsförslaget om nordisk forskningssamarbeid har møtt uvanlig stort interesse. Mellom 50 og 60 remissinstanser har uttalt seg, og utvalget har derfor hatt et stort og betydelig materiale når det gjelder arbeidet med denne saken.

Medlemsförslaget inneholder 3 viktige punkter. Det første er at det skal opprettes et samarbeidsutvalg med nær tilknytning til de ledende nasjonale forskningsplaneringsorganer i de nordiske land med oppdrag å bistå regjeringene i spørsmål som gjelder den nordiske forskningspolitikken og utbyggingen av samarbeidet om den høyere utdanning. Punkt 2 går ut på å foranstalte et effektivt samarbeid mellom forskningsrådene i de nordiske land, i hovedsak etter de former som man har nyttet når det gjelder Nordforsk, og for det tredje å vedta foranstaltninger for å stimulere og lette samarbeidet mellom de forskjellige institusjonene og de forskjellige forskerne, særlig ved å framskaffe lett tilgjengelige statlige midler for studiereiser, forskerutveksling m. fl. samarbeidsformer.

Kulturutvalget har behandlet denne saken i en rekke møter, og når det gjelder det første punktet, om et særskilt samarbeidsutvalg mellom de høyeste nasjonale planeringsorganene, kan det ikke sies at det har vunnet noe særlig sterkt bifall fra remissinstansenes side. Derimot har man funnet det nødvendig at det opptas nærmere kon-

lakter enn på det nåværende tidspunkt i andre former. Fra flere hold er det også pekt på muligheten av å oppruste Nordisk kulturkommissjon seksjon I og betro denne kontaktvirksomheten til dette organet. Nå er det imidlertid slik at et par land ikke har bygd ut helt sine nasjonale organer på dette område, og utvalget mener at dette kan ta litt tid, og vi er blitt enig om ikke å foreslå noen rekommandasjon når det gjelder punkt 1 i medlemsförslaget, men arbeide videre med dette i utvalget og komme tilbake til Rådet ved en rekommandasjonsförslag.

Når det gjelder det andre punktet, om en effektivisering av samarbeidet mellom forskningsrådene, så er dette anbefalt av svært mange av remissinstansene. Vi anser i utvalget at et permanent effektivt samarbeid mellom de nordiske lands forskningsråd på de forskjellige forskningsområder utgjør en grunnforutsetning for en ytterligere utbygging av det nordiske forskningssamarbeid. Vi har også her hatt såpass mye materiale, og det er også her grunn til å diskutere formene for dette noe nærmere, slik at Kulturutvalget også på dette punktet vil arbeide videre med spørsmålene før vi legger fram et förslag till rekommandasjon.

Derimot når det gjelder det tredje punkt i medlemsförslaget, om å stimulere og lette samarbeidet mellom institusjoner og enkelte forskere, blir det anbefalt meget varmt av de fleste remissinstanseer som har uttalt seg om saken. I denne sammenheng ønsker utskottet også å feste oppmerksomheten ved den utredning eller kartlegging av det nordiske samarbeid på forskningens og den høyere utdannelses område som er utført av Nordisk kulturkommissjons finske avdeling i seksjon I som foreligger trykt, og som så vidt jeg vet, Rådets medlemmer har fått utdelt. Utvalget vil for sin egen del kraftig understreke behovet for at det gjøres raske foranstaltninger for å ordne dette problemet med punkt 3 i medlemsförslaget. Den pågående forserte ut-

byggingen av forsknings- og høyskolevesenet gjør det nødvendig at de nye institusjonene og forskerne skal kunne innlemmes i det nordiske samarbeid så tidlig som mulig, men da må også de økonomiske forutsetninger for dette bedres i vesentlig grad.

På grunnlag av de betraktninger som Rådet ellers kan finne i denne innstillingen fra Kulturutvalget, foreslår vi derfor når det gjelder punkt 3, at Rådet rekommenderer regjeringene om å:

I. framlegga forslag om avsevärt öka-de medel för att underlätta och stimu-lera nordiskt samarbete mellan enskilda institutioner och forskare i Norden samt utarbete en plan för administ-reningen av sagda medel,

II. avlägsna förekommande formella hinder för en livlig utbytes-, studie-rese- och kontaktverksamhet mellan nordiska forskare.

Når det gjelder punkt 1 og 2 i med-lemforslaget, vil Kulturutvalget som sagt arbeide videre med disse proble-mer og komme tilbake med innstil-ling på disse områder ved et senere høve.

Sedan diskussionen förklarats avslu-tad, skedde votering medelst omröst-ningsapparat beträffande utskottets för-slag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björk-

man, Bomholt, Bratteli, Ragnar Chris-tiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gus-tafsson, Hartling, af Heurlin, Honko-nen, Hordvik, Ólafur Jóhannesson, Há-kon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Kor-vald, Laaksonen, Lahtela, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Mellqvist, Berte Rognerud, Kerttu Saa-lasti, Salo, Salve Salvesen, Ingrid Se-gerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Thapper och Thestrup.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Cassel, Henry Christensen, Erik Eriksen, Geijer, Hara, Holmberg, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Aksel Larsen, Lars Lars-son, Leirfall, Leiro, Matthías, Á. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Røise-land, Savela, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray, Sukselainen och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda an-tagits med 37 röster.

Beträffande utskottets anmälan *beslöt rådet att lägga denna till handlingarna.*

Sedan behandlingen av återstående saker uppskjutits, avslutades mötet kl. 17.55.

Protokoll

5:e mötet

Onsdagen den 5 april 1967 kl. 10.00

Presidenter: Hartling (1—7, 9—21), Cassel (8)

Dagordning

1. A 113/j: medlemsförslag om införande av en regel om betänketid i avtalslagen

2. A 111/e: medlemsförslag om nordiskt fredskårssamarbete

3. A 81/s: medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer

4. A 86/s: medlemsförslag om auktorisation av speditörer

5. A 123/s: medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon

6. A 94 k: medlemsförslag om samarbete på den medicinska undervisningsområdet

7. A 96/s: medlemsförslag om högre utbildning för sjuksköterskor

8. A 88/k: medlemsförslag om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur

9. A 7/e: medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning

A 7 Ä/e: ändringsförslag om skattepolitiskt samarbete

10. A 126/e: medlemsförslag om tullar och avgifter för motorfordon

11. A 139/e: medlemsförslag om Norden och marknadsproblemen

D 1967/25/1965 e: meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA

D 1967/26/1966 e: meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete

C 5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

12. D 1967/16/1964/e: meddelande om rekommendation nr 16/1964/e angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden

13. D 1967/27/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden

14. D 1967/27/1964/e: meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning

15. D 1967/26/1965/e: meddelande om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen

16. C 11/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

17. C 12/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

18. A 130/e: medlemsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation

A 130 Ä/e: ändringsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation

D 1967/3/1961/e: meddelanden om rekommendation nr 3/1961 e angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

19. A 122 e: medlemsförslag om vidgat nordiskt konsulärt samarbete

20. A 110 t: medlemsförslag om gemensam politik beträffande charterflyg

21. D 1967/9/1965 j: meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Fridolf Thapper, Sverige, lämnat sessionen och ersatts av Nils Kellgren, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

1

A 113 j: medlemsförslag om införande av en regel om betänketid i avtalslagen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringarna att undersöka behovet för og överveje indholdet af en beskyttelsesregel navnlig i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted.

Georg Ehrnrooth, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara och Johan Möller Warmedal hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lis Groes, Danmark (utskottets talesman): Spørgsmålet, som er på dagsordenen i dag, har været rejst i det danske folketing i forbindelse med afbetalingsloven. Det har været rejst i det norske storting, og i Sverige har det været drøftet i en særlig kommission vedrørende kreditforhold.

Når spørgsmålet er rejst, skyldes det, at forudsætningerne i vore aftalelove er, at man har to ligestillede parter, der forhandler om problemerne, men der finder man, at ikke mindst ved agentkøb, ved visse standardkontrakter er der ikke tale om to ligestillede parter. Vi har også allerede nu regler om, at sælgeren i visse tilfælde kan træde tilbage fra salget, medens en tilsvarende ret ikke er tillagt køberen.

Det er ganske interessant, at dette spørgsmål om en betænkningstid bl. a. har været behandlet af forsikringsbranchen, som meget advarer imod at gennemføre en sådan bestemmelse. Alligevel har et af vore førende forsikringsselskaber i Danmark gennemført en sådan angrefrist frivilligt, efter at spørgsmålet har været rejst, og det viser sig, at Statsanstalten for Livsforsikring i Danmark har haft en sådan regel i 125 år.

Det er blevet hævdet over for dette forslag, at det skulle ramme visse fundamentale retsprincipper om, at aftaler bør holdes. Det mener jeg ikke kan være tilfældet, såfremt der i disse standardkontrakter og ved disse handeler udtrykkelig kommer til at stå, at der er en angrefrist. Om den skal være 3 dage, eller hvad den skal være, vil vi kunne forhandle videre om. Det er også oplyst, at man i England har en sådan bestemmelse, og jeg tror, mange har respekt for det engelske retsvæsen, så

alene af den grund kan man se bort fra betænkkelighederne.

Spørgsmålet er forhandlet af det juridiske udvalg, og et flertal inden for udvalget indstiller, at man vedtager forslaget om, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge behovet for og overveje indholdet af en sådan beskyttelsesregel navnlig i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted.

Jeg vil gerne anbefale forslaget.

Hara, Finland: Herr president! Medlemsforslaget om införende av en regel om betänketid i avtalslagstiftningen har i juridiska utskottet väckt livlig debatt, vilken visserligen icke resulterade i att utskottet skulle ha föreslagit godkännande av förslaget, men enligt majoritetens åsikt borde den föreliggande frågan undersökas. Däremot var minoriteten av den meningen, att förslaget icke giver anledning till vidare åtgärder.

Enligt minoritetens åsikt är ingåendet av avtal ur köparens synpunkt en rättshandling, som baserar sig på frivillighet. Vid sådant förhållande är det icke rättvist, att den ena avtalsparten efteråt med någon förevändning undandrar sig sitt ansvar enligt avtalet. Det bör även konstateras, att lagstiftning och rättsskipning i de nordiska länderna redan under århundraden ansett avtal vara sådana rättshandlingar, som bör uppfyllas evad de är muntliga eller skriftliga. Ett intagande av regeln om betänketid i avtalslagstiftningen innebure ett betänkligt avsteg från tidigare praxis, som vunnit hävd som landssed. Synnerligen vägan de skäl borde i själva verket föreligga för att ändra nuvarande praxis. Sådana skäl har likväl icke kunnat anföras vid behandlingen av saken. Den goda avsikten att skydda konsumentenköparen förslår i detta fall ingalunda såsom motiv. I oklara fall kan han ju dessutom anhålla om betänketid innan

det slutliga avtalet ingås och sålunda undvika eventuella överraskningar.

Ur företagets inom näringslivet synpunkt skulle införende av betänkerätt i avtalslagstiftningen leda till en ohållbar situation. I de fall, då köparen finge rätt att åtra köpet, skulle man aldrig nå fast grund. Säljaren skulle även i det fall, att han för sin del samvetsgrant uppfyller avtalet, bliva utsatt för köparens godtycke, om denne under sken av att ångra sig kunde fritaga sig från avtalet. Dessutom skulle en dylik möjlighet leda till fortgående stridigheter och rättstvister, vilka även de ytterligare skulle försvåra ställningen för handeln.

Enär man till stöd för införende av regeln om betänketid icke kunnat anföra några verkligt sakliga skäl och vägande grunder, och då medgivandet av sagda rätt för köparen skulle innebära en oskäligen förmån i förhållande till den andra parten, vore det orätt och oskäligt att ändra grunderna för avtalslagstiftningen på det i medlemsforslaget förutsatta sättet. På denna grund föreslår jag, att rådet måtte besluta, att Nordiska rådet icke vidtager vidare åtgärder med anledning av det ifrågavarande medlemsforslaget.

Statsråd Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge: Det norske justisdepartement har uttalt seg overfor Nordisk Råd om dette medlemsforslaget og antok da at det kunne være nyttig med en utredning av spørsmålet.

Før Justisdepartementet avgav sin uttalelse til Nordisk Råd, var saken forelagt for en rekke interesserte organisasjoner og institusjoner. De aller fleste av de som ble spurt, uttalte at det burde foretas en utredning av spørsmålet, og enkelte gav endog uttrykk for at det burde innføres en form for betenkningstid. Spørsmålet synes etter dette å ha så vidt stor aktualitet i Norge at jeg er av den oppfatning at det bør foretas en nærmere undersøkelse av behovet for og en

overveielse av innholdet av en eventuell beskyttelsesregel.

Behovet for en lovfestet betenkingsfrist synes særlig klart hvor avtale inngås eller bestilling opptas på kredittbasis etter ordremottakerens uanmodede henvendelse i vanlige forbrukeres hjem eller på arbeidsplassen. Trenede selgere henvender seg her til ofte lite forretningskyndige mennesker, som samtidig har små muligheter for å sammenligne pris, kvalitet og service med konkurrerende produkter. Dertil kommer at kjøperen får liten tid til overveielser og rådføringer med andre enn nettopp selgeren. Det skal ikke mye fantasi til for å innse at mindre erfarne forbrukere i slike situasjoner på grunn av sterkt påtrykk, øyeblikkets fristelse og manglende oversikt vil kunne komme i skade for å avgi bestillinger som de avgjort ikke er tjent med. De mange klagehenvendelser som bl. a. Det norske forbrukerråd mottar på dette område, viser at dette er en realitet.

Det synes meg naturlig at man ved et videre utredningsarbeid særlig konsentrerer seg om disse forhold, hvor overrumplingsmomentet i forholdet mellom forbruker og ordremottaker er særlig markert. Det fortsatte utredningsarbeid bør imidlertid neppe på forhånd innskrenkes til uttrykkelig bare å omfatte disse tilfelle, da et velgrunnet standpunkt til spørsmålet om området for en eventuell beskyttelsesregel først kan tas på grunnlag av disse fortsatte undersøkelser.

Imot medlemsforslaget har bl. a. vært anført at en lovregel om betenkingsfrist innebærer et brudd på et i nordisk rett grunnfestet prinsipp om at så vel muntlige som skriftlige avtaler skal holdes, og at regelen således vil rokke tilliten til avtalen og være til skade for omsetningen. Jeg kan for min del ikke forstå at innføring av en kortere betenkningstid vil innebære et markert brudd på prinsippet om kontraktens bindende virkning. Det samme kunne hevdes om andre lovregler

som setter vilkår for å få i stand gyldig avtale, f. eks. formregler, så som krav om skriftlighet eller vitterlighetsvitner. Videre vil kjøperen alltid kunne forbeholde seg en områdingstid eller sette som vilkår at avtalen godkjennes av en tredjemann. Dersom det etableres en betenkingsfrist i lovgivningen, inngås jo kontrakten nettopp med det innhold at bestiller først forplikter seg etter utløpet av denne frist.

Jeg er selvfølgelig klar over at hensynet til omsetningens sikkerhet er et tungtveiende moment ved vurderingen av om en angrefrist bør innføres, og at det må få avgjørende betydning ved avgrensningen og utformingene av en eventuell regel. Det man imidlertid ikke kan, er på forhånd å utelukke at en hensiktsmessig tilpassing av forbruker- og selgerinteressene på dette område kan oppnås. Jeg viser i denne forbindelse til at man i engelsk rett på et begrenset område har gjennomført en betenkingsfrist for kjøper ved avbetalingskontrakter.

Da de lover som berøres av en eventuell bestemmelse om betenkingsfrist ved dørsalg m. m. er blitt til i nordisk samarbeid, vil jeg anse det som et tilbakeskritt om en eventuell endring ikke gjennomføres parallelt i de nordiske land. — Jeg nevner særlig avtaleloven og avbetalingsloven. Det fremstår derfor for meg som avgjort ønskelig at regjeringene i samarbeid utreder forutsetningene for lovendringer på dette område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Bomholt, Bratteli, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren,

Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthías Á. Mathiesen, Mellqvist, Mørk, Helge Nielsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte, Stray, Sundin och Thestrup.

Mot rekommendationen röstade:

Cassel, Ehrnrooth, Hara, Jørgen Jensen, Møller och Rihniemi.

Björkman avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Geijer, Hartling, Holmberg, Hækkerup, Nils Jacobsen, Håkon Johnsen, Møller Warmedal, Normann, Ohlin, Salo, Skoglund och Sukse-lainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster mot 6.

2

A 111/e: medlemsförslag om nordiskt fredskårssamarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å utvikle et nært samarbeid om fredskorpsvirksomheten og utrede mulighetene for felles rekruttering og felles ledelse av de enkelte prosjekter.

Skytte, Danmark (utskottets talesman): Hr. formand! Forslaget om et nordisk fredskorps-samarbejde er rejst af hr. Sundin og hr. Helveg Petersen, og der er grund til at påskønne dette initiativ.

Der peges i forslaget på, at fredskorpsarbejdet har to væsentlige målsætninger. Den ene er at udgøre en del af og en komplettering af bistanden til udviklingslandene, den anden er at lade

specielt uddannet ungdom deltage i arbejdet for at mindske kløften mellem rige og fattige lande. Det nævnes, at fredskorps-samarbejdet, fredskorps-tanken i de nordiske lande drives frem af ungdommen, og at de officielle bistandsorganisationers opgave har været at organisere og drage nytte af denne interesse. Fredskorps-tanken er universel, og det gør det naturligt efter forslagsstillernes opfattelse, at den organiseres på fællesnordisk basis, hvilket kan ske lidt efter lidt. Der peges også på organiseringen af det nordiske Tanganyika-projekt og på det rimelige i at overveje starten af nye fælles projekter.

Forslagsstillernes konklusion er, at Nordisk Råd bør henstille til regeringerne at fremme et nærmere samarbejde i fredskorpsarbejdet og at udrede mulighederne for en sammenslutning af de nordiske fredskorpsorganisationer.

Det økonomiske udvalg er i det store og hele enig i motiveringen for medlemsforslaget. Da kravene som stilles til fredskorpsdeltagerne fra de nordiske lande i hovedsagen er de samme, synes der at være muligheder for at etablere ordninger med fælles rekruttering fra hele Norden.

De modtagne svar fra de forespurgte remisinstanser viser, at praktisk talt alle slutter op om medlemsforslagets første del, som går ud på at udvikle et nært samarbejde om fredskorpsvirksomheden. Men et ret stort antal medlemmer er imod forslaget anden del, som går ud på en sammenslutning af fredskorpsorganisationerne i alle nordiske lande. Som motivering angiver man, at kontakten mellem fredskorpsernes ledelse og administration på den ene side og ungdomsorganisationerne på den anden side vil vanskeliggøres, hvis fredskorpsorganisationerne blev sammenlagt.

Efter udvalgets mening er der både i medlemsforslaget og i remisudtalelserne peget på mange forhold, der taler for en udredning af de foreliggende muligheder for fællesnordisk fredskorps.

Ud fra dette indstiller udvalget, at rådet vedtager rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommandationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Sigríd Eken-dahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannesen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Sirén, Skytte, Sundin och The-strup.

Mot rekommandationen röstade:
Cassel och Dam.

Aksel Larsen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Geijer, Hartling, Holmberg, Hækkerup, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Lars Larsson, Leirfall, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller Warmedal, Normann, Ohlin, Røiseland, Salo, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skoglund, Stray och Suk-salainen.

Rekommandationen hade sålunda an-tagits med 43 röster mot 2.

3

A 81/s: medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Jørgen Jensen, Danmark (utskottets talesman): Efterhånden som det nor-

diske økonomiske samarbejde skrider mere og mere frem, bliver der i stigende grad et behov for et fælles nordisk arbejdsmarked for revisorer. Dette erkender det socialpolitiske udvalg, der har behandlet dette medlemsforslag, og vi har særlig hæftet os ved det behov, et hovedselskab, der har datterselskaber i andre nordiske lande, har for også der at kunne benytte de revisorer, som hovedselskabet anvender.

Imidlertid hænger dette spørgsmål om fælles arbejdsmarked for revisorer nøje sammen med aktieselskabslovgivningen, og herom foregår for tiden udredninger i de nordiske lande med henblik på en samordning. Derfor — trods den positive indstilling, som det socialpolitiske udvalg har til hovedspørgsmålet — ønsker udvalget at henvise til disse udredninger vedrørende aktieselskabslovgivningen og at henlede udredningsmændenes opmærksomhed på revisorerens fælles arbejdsmarkedsproblem.

Udvalget foreslår, at Nordisk Råd under disse omstændigheder ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

4

A 86/s: medlemsförslag om auktorisation av speditörer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga något i anledning av medlemsförslaget.

Jørgen Jensen, Danmark (utskottets talesman): Der findes i Sverige en autorisationsordning for speditører. Øjensynlig er det således, at man både i Finland og Norge gerne på samme måde vil have en frivillig ordning, medens spørgsmålet ikke synes at være aktuelt i Danmark.

Det socialpolitiske udvalg har beskæftiget sig med dette medlemsfor-

slag og mener ikke, at man fra rege- rings og lovgivningsmagts side skal gribe mere end højst nødvendigt ind i næringslivet og indstiller derfor, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslu- tad, bifölls utskottets förslag.

5

A 123/s: medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull- och andra av- gifter vid anskaffning av motorfordon

Socialpolitiska utskottet hade föresla- git, att rådet i anledning av medlems- förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar rege- ringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmel- serna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffan- de av motorfordon.

af Heurlin, Finland (utskottets tales- man): Herr president! Inom Nordiska rådet har redan tidigare antagits en rekommendation (rek. nr 1958), där man anmodat regeringarna att vidtaga åtgärder för en liberalisering, när det gäller invalidvagnar, proteser o. s. v. Denna resolution har tidigare också medfört en liberalisering av vissa tull- avgifter och andra avgifter som gäller detta. Nu föreligger ett förslag till rå- det om en befrielse från tull- och andra avgifter beträffande motorfordon. So- cialpolitiska utskottet har behandlat detta ärende tre gånger och enhälligt beslutat omfatta medlemsförslaget. So- cialpolitiska utskottet har grundat sin uppfattning på remissbehandlingen, där nästan alla remissinstanser har föror- dat förslaget. Endast tullmyndigheterna har i vissa fall föreslagit, att man i stäl- let för befrielse från tull- och andra av- gifter skulle tillgripa andra stödåtgär- der när det gäller de handikappade. Ut- skottet har jämväl bl. a. med hänsyn till den motivering som statens handikapp-

råd i Sverige kommit till, påpekat, att man när man medgiver befrielse från tull- och andra avgifter när det gäller motorfordon jämväl borde överväga andra lättnadsåtgärder, åtminstone så, att man i intet fall kommer att minska de förmåner, som redan har beviljats i de nordiska länderna för de handi- kappade. Vi har således i utskottet en- hålligt omfattat förslaget, vilket fram- går av det utdelade betänkandet.

Berte Rognerud, Norge: Som en av forslagsstillerne vil jeg gjerne få knytte noen få ord til den foreliggende sak. Jeg kan kanskje tilføye at dette spørsmålet om å lette de økonomiske byrder ved anskaffelse av bil for vanføre er en sak jeg har arbeidet med hjemme i Norge i mer enn 12 år, uten at jeg kan si det har gitt resultater. Det er der- for med glede og med store forvent- ninger jeg konstaterer at det sosial- politiske utvalg enstemmig foreslår en rekommendasjon om å undersøke mu- lighetene for å få ensartede bestemmel- ser i de nordiske land om befrielse av toll og andre avgifter for handikappede ved anskaffelse av bil.

Som forholdene er i dag, har man helt forskjellige bestemmelser i de ulike land på dette område. Og la meg understreke at Danmark og Island kan være mønster for en harmonisering av bestemmelsene når det gjelder de han- dikappedes bilanskaffelser.

Jeg tror det i alle de nordiske land hersker enighet om at det hører til samfunnets sosiale forpliktelse å gjøre tilværelsen lettere for dem som skjeb- nen har vært hård mot på en eller annen måte. Men det er dessverre ikke alltid at et sosialt fint og riktig syn kommer til uttrykk i praksis.

I Norge har vi i dag ca. 36 000 men- nesker som har et eller annet handicap, og hvert år øker dette tall med ca. 2 500. Bare gjennom trafikkulykker får 1 500 mennesker hvert år nedsatt førlighet. Vi står med andre ord her overfor et samfunnsproblem som har krav på den største oppmerksomhet.

Tiden er i det hele tatt forlengst inne for en klarere erkjennelse av samfunnets plikter når det gjelder å medvirke effektivt til at de av våre medborgere som har forskjellige funksjonshemninger kan få del i det velferdssamfunn vi lever i. Samfunnets plikter og oppgaver på disse områder ligger klart i dagen. Men det gjelder her en liten gruppe av medborgere — en minoritet — som ikke kan opptre med politisk makt eller press overfor våre lands myndigheter. Den kan bare be myndighetene om å hjelpe, slik at den så langt det bare står på materielle forutsetninger kan få mest mulig likeverdige vilkår som medborgere.

Det har vært gjort meget for å sette de handikappede i stand til å kunne fylle en arbeidsplass, til å kunne bli skattytere istedenfor trygdenyttere. Dette har vært og er hjelp til selvhjelp. Mennesker som på grunn av sykdom eller ulykke er blitt vanføre, har det vanskeligere, tyngre enn vi som er friske, både i det daglige liv og i yrkeslivet. Men det er også et gjennomgående trekk hos de handikappede at de selv ønsker å mestre sin skjebne og overvinne sitt handikap. Nå er det slik at de vanføre ofte er avhengig av bil for å kunne komme til og fra sin arbeidsplass, for å kunne forsørge seg selv og sin familie. For *dem* blir da bilen en direkte forutsetning i så måte, en utgift til inntekts ervervelse. Det skulle derfor synes helt rimelig at de ble spart for de store avgifter til staten som de må betale ved kjøp av bil. Staten bør kunne gi avkall på sin fortjeneste i form av toll og avgifter på de biler som de vanføre kan dokumentere de er avhengig av for å kunne gjøre en innsats i samfunnet. Det dreier seg her i virkeligheten om penger som de vanføre må betale på grunn av sin invaliditet — en utgift de kunne ha vært spart for dersom de hadde vært friske. Da hadde de ikke vært *avhengig* av bilen på samme måte.

La meg tilføye at det jo gis en del lettelser for vanføre ved kjøp av bil i

Norge også. Men de er utilstrekkelige, og de gis kun til kjøp av så små biler at de vanføre ofte ikke kan bruke dem. Dessuten er det bare for en gangs anskaffelse — ikke ved senere kjøp. Kunne man derimot få en ordning som den Danmark og Island f. eks. har, ville det være en fin og god løsning. Og jeg tror ikke det ville få hverken økonomiske eller andre følger for våre land, men for den enkelte vanføre ville det ha meget stor betydning. Jeg ser med forventning frem til en harmonisering av bestemmelsene her, og vil så sterkt jeg kan anbefale at rådet vedtar rekommandasjonen.

Bratteli, Norge: Jeg for min del er ikke tilhenger av å føre nasjonale diskusjoner i Nordisk Råds møter, men for deltakerne fra de øvrige nordiske land kunne første del av fru Rogneruds redegjørelse her virke slik at jeg synes det er riktig bare å si et par ord om den. Det har ikke noe å gjøre med det forslag som foreligger fra utskottet, det kommer jeg for min del til å stemme for. Men da vi hørte om fru Rogneruds 12 års energiske og fånyttige innsats i Norge på dette felt, vil jeg gjerne understreke at det ikke henger sammen med at norske myndigheter og det norske Storting ikke er klar over dette problem. Men en har hittil valgt å basere seg på prinsippet om tilskudd og ikke på avgiftsfrihet. Jeg skal ikke gå inn på alle de sider en slik problematikk reiser, en møter den på mange områder innenfor sosialpolitikken. Men en har gjennom ganske lang tid hatt spesielle ordninger for å bistå med at handikappede som har behov for det, kan ha bil. Det har altså ikke vært slik at dette har vært et ubearbeidet område i Norge. Men som sagt, jeg støtter det forslag som foreligger om å få en nordisk utredning av dette problem.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedd votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Dam, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Erikson, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-nen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray, Sundin och Thestrup.

Fråvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Geijer, Hartling, Hækkerup, Håkon Johnsen, Møller War-medal, Normann, Røiseland och Sukse-läinen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

6

A 94/k: medlemsförslag om samarbete på den medicinska undervisningens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna den medicinska utbildningen i de nordiska länderna samt möjliggöra en aktiv insats av universitet och högskolor samt deras medicinska fakulteter inom ramen för den härför inrättade Nordiska federationen för medicinsk undervisning.

Kellgren, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Läkarens arbete

har ju inga gränser. Alla är vi lika beroende av läkarens tjänster och av medicinens framsteg. Därför är det ett mycket framsynt medlemsförslag beträffande samarbetet på den medicinska undervisningens område, som vi nu har att behandla.

Under senare år har mycket stora framsteg gjorts. Vi har sedan 1961 ett organiserat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område, sedan 1965 har vi en gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinare och sedan fjolåret har vi fått ett organiserat samarbete också på den medicinska utbildningens område. Detta är utomordentligt glädjande ur den synpunkten att det just på medicinens område finns stolta nordiska traditioner både från 1930-talet, 1920-talet och ännu längre tillbaka. Efter hand som specialiseringen fortskrider blir det allt nödvändigare att åstadkomma gemensamma nordiska insatser för att rätt tillvarata alla de kompetenta krafter vi kan ha här i Norden.

Utskottsutlåtandet är också mycket progressivt och framsynt. Man understryker behovet av gemensamma ansträngningar inte bara på den grundläggande utbildningens utan även på specialistutbildningens område. Forskningsinsatserna blir allt mer betydelsefulla, och det gäller icke minst att hålla kontakt med vad som sker på det stora internationella fältet.

Med dessa ord, herr president, vill jag anbefalla, att Nordiska rådet antager den rekommendation, som förordas av utskottet.

Undervisningsminister **K. B. Andersen**, Danmark: Jeg skal ikke gøre nogen bemærkning, hr. præsident, til selve rekommendationen, men kan ikke undlade endnu en gang at komme med et lille hjertesuk fra dansk side. Når der tales om fælles nordisk arbejdsmarked for læger og fælles nordisk indsats medicinsk, må jeg pege på den vanskelighed og belastning, det er for Danmark i hele det undervisningsmæssige sam-

arbejde på det medicinske område, at Danmark som det eneste land i Norden har fri adgang til lægeuddannelse, med det resultat, at vi i Danmark årlig må indstille os på at modtage omtrent det samme antal som Norge, Sverige og Finland tilsammen. Det er lidt ulige vilkår for fælles nordisk arbejdsmarked, og jeg føler, jeg ville svigte nogle hjemlige problemer, hvis jeg ikke endnu en gang benyttede lejligheden til at pege på det.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray, Sundin och Thestrup.

Dam avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erik Eriksen, Geijer, Hordvik, Hækkerup, Håkon Johnsen, Aksel Larsen, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Røiseland och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

7

A 96/s: medlemsförslag om högre utbildning för sjuksköterskor

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

Einar Gustafsson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Ärendet rör högre utbildning för sjuksköterskor, som avses bli knuten till universitet eller högskolor. De grupper som behöver sådan utbildning är främst befattningshavare som är verksamma inom den högre administrationen och den högre undervisningen — inom den högre administrationen gäller det sjukvårdsföreståndare och klinikföreståndare och inom den högre undervisningen bl. a. lärare vid sjuksköterskeskolorna. De nordiska sjuksköterskor som nu önskar utbildning på högre nivå får studera utomlands, främst i Förenta staterna, Kanada och England, och en sådan utbildning ställer sig givetvis mycket kostsam för vederbörande.

Vi har i utskottet vid flera sammanträden ägnat oss åt denna fråga, som är ganska besvärlig. Medlemsförslaget har varit föremål för en omfattande remissbehandling. De ärade rådsmedlemmarna kan i dokumentet se att svaren är något disparata men att det är övervikt för ett tillstyrkande av att man i Norden samfällt gör någonting på detta område — inte minst sägs detta i de uttalanden som har gjorts till utskottet av de berörda yrkeskategoriernas organisationer.

Om utredningen skulle leda till att man samfällt anordnar en utbildning, är en möjlighet att förlägga utbildningen till hälsovårdshögskolan i Göteborg — de ämnesgrupper som skulle ingå

i undervisningen finns nämligen redan företrädde vid hälsovårdshögskolan där — men man bör kanske inte fixera hela intresset till just den lösningen, eftersom det i materialet visats att man kan finna också andra lösningar på problemet.

Nu är detta frågekomplex föremål för överväganden inom de skilda nordiska länderna, och det finns måhända anledning att överväga en viss nordisk koordination av utredningsarbetet. Utskottet föreslår därför att Nordiska rådet måtte besluta rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor. Jag hemställer, herr president, om bifall till utskottets förslag.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Ehrnrooth, Sigrid Eken Dahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lars Larsson, Leirfall, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthías Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Selvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray, Sundin och Thestrup.

Dam avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Damsgaard, Erik Eriksen, Geijer, Hordvik, Hækkerup, Hákon Johnsen, Lahtela, Aksel Larsen, Leiro, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Røiseland och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

Cassel övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

8

A 88/k: medlemsförslag om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

Hartling, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Medlemsforslaget blev fremlagt i 1965. Remisudtalelserne er i det store og hele positive. Udvalgets indstilling er enstemmig.

Vi har i de nordiske lande begrænsede muligheder både personelt og økonomisk med hensyn til forskning. Ved at samarbejde effektivt forøger vi disse muligheder stærkt. Især inden for forskningens område, som kræver kostbart apparatur, vil det være nyttigt for ikke at sige nødvendigt, at vi samarbejder. Moderne forskning kræver penge, der kræves penge til rejser og til en effektiv og nøjagtig og vederhæftig information om, hvilket apparatur der findes. Store beløb kan til gengæld spares ved, at dyrt apparatur udnyttes så meget bedre. Hvorvidt en stor investering i dyrt apparatur er forsvarlig, må i høj grad afgøres ud fra, i hvilken grad apparaturet kommer til gavn.

Et enkelt nordisk land kan ikke magte at anskaffe alle apparater, et enkelt land har heller ikke mulighed for at udnytte anskaffet apparatur fuldt ud.

Vi anbefaler rådet at stemme ja til den forelagte rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Løbak, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray, Sundin och Thestrup.

Dam avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erik Eriksen, Geijer, Honkonen, Hordvik, Hækkerup, Nils Jacobsen, Håkon Johnsen, Lahtela, Aksel Larsen, Leirfall, Leiro, Lundström, Møller, Møller Warmedal, Rihtniemi, Berte Rognerud, Sirén och Sukelainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

Hartling övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

9

A 7/e: medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning och A 7 Ä/e: ändringsförslag om skattepolitiskt samarbete

I. Ekonomiska utskottet hade till rådet anmält sin avsikt att efter sessionens slut behandla medlemsförslaget i vad avser den individuella beskattningen.

II. Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt låta företaga en vetenskaplig studie av de grundläggande värderingar som bildar underlag för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande,

II. att åstadkomma en förbättrad information och fastare organiserad kontakt mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m.

Sundin, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Den rekommendation som ekonomiska utskottet enhälligt föreslår härleder sig från ett medlemsförslag som väcktes redan år 1960. Även om det nu föreligger ett enhälligt rekommendationsförslag, så förmodar jag att det så småningom kommer att heta som i övriga följetonger, att fortsättning följer. Medlemsförslaget innebär att det nationella beskattningssystemet i varje land skall utformas analogt med skattesystemen i de övriga nordiska länderna. Förslaget har varit föremål för remissbehandling, och dessutom anordnades för något år sedan i Köpenhamn en s. k. skattehearing där sakkunniga från de olika ländernas regeringar hade inkallats för att redogöra för sin syn på frågan. Innan jag något går in på de meningar, som framfördes vid denna konferens, vill jag inom parentes säga att svenska representanter för det departement som speciellt har att göra med dessa ärenden lyste med sin närvaro rent personellt, men lyste med sin frånvaro när det gällde att yttra sig, vilket jag såsom icke tillhörande regeringspartiet vill beklaga.

Vid konferensen konstaterades i anledning av medlemsförslaget att det inte fanns underlag för ett gemensamt uppträdande, men man var enig om att samarbeta så långt som möjligt om forskning angående skattepolitiken och att utväxla informationer.

Mot denna bakgrund väcktes ett tilläggsförslag, vars innehåll överensstäm-

mer med det som konstaterades vid konferensen och som jag här har redogjort för. Ekonomiska utskottet har behandlat detta tilläggsförslag och nått enighet om vissa punkter, nämligen för det första att när något land tillätter en skatteutredning direktiven skall översändas till de övriga ländernas regering och för det andra att kommittéerna skall utväxla informationer och föra gemensamma diskussioner. Utöver detta vill man att departementen noga skall följa vad som händer på skatteområdet inom Norden. Detta gör att man har kunnat enas om en låt vara mycket urvattnad rekommendation.

Det sägs avslutningsvis i utlåtandet att det redan pågår konsultationer och utväxlas informationer men att det är av vikt att Nordiska rådet fastslår en informationsplikt. I anledning härav har ekonomiska utskottet föreslagit för det första att man gemensamt skall låta företa en vetenskaplig studie av de grundläggande värderingar som bildar underlag för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande och för det andra att man skall åstadkomma en förbättrad information och fastare organiserad kontakt mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till det förslag som utskottet har lagt fram.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet att lägga utskottets anmälan till handlingarna.*

Därefter skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation i anledning av ändringsförslaget.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Ehrnrooth, Sigrid

Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, av Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthías Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Skytte, Sundin och Thestrup.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Damsgaard, Geijer, Hækkerup, Korvald, Leirfall, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Stray och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

10

A 126/e: medlemsförslag om tullar och avgifter för motorfordon

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å innføre liberale regler for toll- og avgiftsfri innførsel av motorkjøretøy som innføres registrert i hjemlandet og tar arbeid i annet nordisk land.

Votering skedde medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Nils Jacobsen, Jørgen

Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kjellgren, Klippenvåg, Kock, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthías Á. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Skytte och Thestrup.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Damsgaard, Ehrnrooth, Erik Eriksen, Geijer, Hækerup, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Korvald, Leirfall, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Stray, Sukselainen och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

11

A 139/e: medlemsförslag om Norden och marknadsproblemen, D 1967/25/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA och D 1967/26/1966/e: meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete och C 5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene

a. å fortsatt støtte opp om bestrebelsene for å nå fram til en bred europeisk marknedsløsning og samarbeide nærest mulig under forberedelsene til og under eventuelle forhandlinger herom,

b. å legge særlig vekt, uansett de enkelte nordiske lands tilknytningsform, på å bevare det fri nordiske marked som er oppnådd gjennom EFTA og å

bevare mulighetene for fortsatt å utvikle det nordiske samarbeid innenfor markedskonstellasjoner,

c. å holde Nordisk Råd eller dets organer løpende informert om utviklingen i markedssituasjonen.

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 25/1965 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat,

III. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 26/1966 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session,

IV. att rådet måtte lägga berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete till handlingarna.

Ohlin, Sverige (utskottets talesman):
Herr president! Utskottet har vid sitt arbete bl. a. haft att utgå från den nordiska ministerkommitténs rapport, ett enligt min mening mycket upplysande och intressant dokument — detta gäller inte minst bilagorna. Utskottet konstaterar att ministerkommittén kan påvisa resultat av det ekonomiska samarbetet men att regeringarna, som de också har för avsikt, bör fortsätta utredningsarbetet. De bör eftersträva en lösning av samarbetsproblemen enligt »paketmetoden» — jag uttrycker mig kortfattat. Därvid bör man ta hänsyn till önskvärldheten av att en europeisk stormarknad omfattar så många stater som möjligt.

Beträffande remissyttrandena över herr Cassels motion uttalas att remissinstanserna är eniga om betydelsen av samarbete vid förberedelserna av de nordiska ländernas anslutning till en stor marknad men att remissyttrandena också tyder på en hel del skepsis i fråga om lämpligheten av att nu binda förhandlingsmönstret vid förhandlingarna därom; situationen är ju rätt oviss. Utskottet ansluter sig till dessa synpunkter och rekommenderar därför regeringarna att fortsätta att understödja strävandena att nå fram till en bred eu-

ropeisk marknadslösning och att samverka så nära som möjligt under förberedelserna till och vid eventuella förhandlingar om en sådan lösning. Detta uttalande kan måhända förefalla något platoniskt, men jag tror inte att det vore ett riktigt omdöme. Samarbetet gäller ju tills vidare förberedelserna till förhandlingarna, och då är det viktigt att en god beredskap skapas. Men det är uppenbart, något som utskottet påpekar i rekommendationsförslaget, att samarbetet bör fortsätta även under förhandlingarna när dessa kommit till stånd. Det måste vara ett självklart syfte, konstaterar utskottet, att den nordiska marknaden bevaras oberoende av formen för de nordiska staternas anslutning till en stormarknad. Det är lika uppenbart att man vill bevara möjligheterna att bygga ut den nordiska samverkan inom denna marknadsram.

Dessa målsättningar kommer att få stor betydelse för det fortsatta samarbetet före förhandlingarna och kanske inte mindre betydelse under förhandlingarna. De regeringar som godtar rekommendationen deklarerar därmed sin avsikt och vilja att bedriva ett samarbete både före och under förhandlingarna, ett samarbete som syftar till att bevara den nordiska marknaden och att bygga ut samarbetet ytterligare inom stormarknaden. Det är i själva verket ett ganska ambitiöst program, som det enligt utskottets mening för närvarande inte är anledning att ytterligare precisera.

Jag har, herr president, velat understryka, att man inte bör tro att utskottets uttalande saknar substans. Det har tvärtom ett betydande innehåll, även om detta i nuvarande läge inte kan ytterligare preciseras.

Till sist förordar utskottet att regeringarna skall informera utskottet om utvecklingen av marknadssituationen.

Herr president! Vi går nu in i en fas, som kan bli ytterst betydelsefull för Europas framtid lika väl som för Norden och det nordiska samarbetet. Då gäller det att handla målmedvetet men

även att bygga politiken på verklighetens fasta mark. Vår strävan måste vara att steg för steg förbättra förutsättningarna för ett närmande i Norden samtidigt som stormarknadsproblemen bringas till sin lösning. Både på det europeiska och det nordiska planet får utvecklingen inom ekonomin långtgående konsekvenser för samhällsförhållandena i andra avseenden än de rent ekonomiska. Jag tror att det råder allmän enighet om att detta är en sak som vi inte bör förlora ur sikte.

Herr president! Enligt min mening är det ingen överdrift att säga, att sedan Nordiska rådets tillkomst har vårt ansvar för Norden och det nordiska samarbetet inte under någon period varit så stort som det med all sannolikhet kommer att bli under den tid som nu ligger framför oss. Jag ber att få tillstyrka att rådet godtar av utskottet föreslagna rekommendationer.

Holmberg, Sverige: Herr president! Eftersom jag inte hade tillfälle att deltaga i generaldebatten skulle jag nu vilja anföra några synpunkter på frågan om Norden och EEC i direkt anslutning till ekonomiska utskottets behandling av Leif Cassels medlemsförslag om en intensifiering av det nordiska samarbetet inför eventuellt förestående förhandlingar med EEC.

Låt mig först stryka under att den tid snabbt rinner undan, då man kan nöja sig med allmänna och högtidliga uttalanden om önskvärdheten av att Nordens länder finner former för anslutning till EEC. Den verklighet vi befinner oss i är inte så hypotetisk som man ibland gör gällande. I dag är det inte längre fråga främst om en anslutning till EEC skall ske — för de flesta av Nordens länder gäller frågan *när* och *hur* en sådan anslutning skall kunna ske. Därför står vi också inför kravet att i diskussionen föra fram konkreta förslag och skissera praktiska åtgärder för att lösa anslutningsfrågan. Detta har helt naturligt inte kunnat komma till direkt uttryck i ekonomiska utskottets skriv-

ning, som ju är en typisk sammanjämningsprodukt med hänsyn till fem länders olika förutsättningar och cirka femton partiers skilda individualiteter.

Klart är emellertid att oavsett vad resultatet blir av de pågående engelska övervägandena kan Nordens länder inte undgå att under den närmaste tiden ta direkt ställning till frågan om de praktiska formerna för en anslutning. Antingen kommer England att begära förhandlingar om anslutning oberoende av de övriga EFTA-staterna, men som jag hoppas och utgår från först efter konsultation med dessa stater; i den situationen måste ju de nordiska länderna bestämma sig för hur man skall gå till väga. Eller också kommer England efter sonderingar att besluta sig för att skjuta på sin ansökan; även i det läget måste de nordiska länderna göra en bedömning av vad som för oss är bäst. Att säga att det är utomordentligt angeläget att dessa ställningstaganden, lika väl som de bedömningar man grundar dem på, skall göras i så intim samverkan som möjligt inom Norden, det är ju i någon mån en plattityd. Men samtidigt är det vår uppgift i Nordiska rådet att ständigt framföra och understryka den tanken. Varje nordiskt land har intresse av att på ett naturligt sätt bli inlemmat i den europeiska gemenskapen, samtidigt som ingen av oss vill eller kan undvara det vi hitintills byggt upp i Norden.

Mot denna grundläggande tanke i Leif Cassels medlemsförslag har ekonomiska utskottet inte haft någon formell invändning. Tvärtom har utskottet understrukt kravet på ett fortsatt ömsesidigt stöd för att nå en bred marknadslösning. Man har betonat vikten av att förberedelsearbetet kan ske under så nära samverkan som möjligt. Däri ligger en uppmaning och en uppfordran till oss själva. Varje nordiskt land måste nu tillse att i rekommendationen, sådan utskottet har format den, ingutes en reell och praktisk innebörd.

Medlemsförslagets krav på en institutionalisering av det gemensamma nor-

diska förhandlingsarbetet har utskottet emellertid inte ansett sig nu kunna biträda. Man hänvisar till den oklarhet som för dagen råder om framtiden och som gör att det är svårt att i detalj fastlägga något gemensamt förhandlingsmönster. Även om jag anser att den önskade rekommendationen kunnat göras och även kunnat verka direkt pådrivande i det praktiska nordiska samarbetet, kan jag väl förstå att osäkerheten om framtiden och i viss mån olikheter i de skilda ländernas ekonomiska och handelspolitiska struktur gjort att utskottet velat iakttaga stor försiktighet på denna punkt. Men detta ger oss också möjligheter att vid kommande sammanträden och diskussioner i utskottet ytterligare understryka behovet av samarbete. Dessutom kan vi konstatera att det samarbete, som byggts upp i Norden, sällan har tillkommit som en omedelbar följd av resolutioner utan växt fram genom ett yttre tvång. Vad vi misslyckades med att skapa 1959 — alltså den nordiska tullunionen — fick vi ju på ett helt annat sätt genom EFTA, därför att omständigheterna tvingade fram en lösning.

Låt mig, herr president, avsluta mitt anförande med att ge några exempel på hur jag tror att det praktiska samarbetet, som ekonomiska utskottet i själva verket inte berör, skulle kunna utformas särskilt på förberedelsestadiet. Man skulle t. ex. kunna bilda vad jag skulle vilja kalla en nordisk planläggningsinstitution. När de nordiska regeringarna diskuterat igenom de erfarenheter, som Kennedyrondens förhandlingar hitintills gett och kommer att ge, borde dessa erfarenheter kunna läggas till grund för arbetet i en sådan planläggningsinstitution. Där skulle man också kunna analysera läget och bedöma i vilken utsträckning de nordiska länderna har skiljaktiga intressen. Därmed skulle man på regeringsplanet, redan innan förhandlingar kommer till stånd, kunna arbeta sig fram till en gemensam nordisk attityd.

Leif Cassels förslag i generaldebatten

om att de ackrediterade ambassadörerna i Bryssel från Nordens länder skall bilda en arbetsgrupp för att samordna den nordiska aktiviteten gentemot EEC är också någonting som borde kunna markera den nordiska enigheten. En dylik arbetsgrupp kunde på ett helt annat sätt förmedla informationer både till hemmaopinionen och till utlandet, om innebörden av gemensamma nordiska aktiviteter, och man skulle därigenom få möjlighet att bättre markera den nordiska samhörigheten gentemot EEC.

Jag har, herr president, nämnt dessa förslag endast för att understryka att den nordiska diskussionen om anslutningen till EEC måste ha många och ständigt nya infallsvinklar. Det måste vara Nordiska rådets och de enskilda medlemmarnas uppgift att ständigt aktualisera sådana infallsvinklar. Därmed hålles samarbetstanken mera levande än som ibland framgår av de sammanjämkade skrivningarna. Kanske skulle vi också kunna nå det som enligt min mening är naturligt: att Nordens attityd till EEC så småningom kan präglas av samma anda som Hans Hedtoft representerade när han på sin tid tog initiativet till bildandet av Nordiska rådet.

Aksel Larsen, Danmark: Jeg kan anbefale rådet at antage den af udvalget foreslåede rekommandation. Jeg beklager, at man ikke har kunnet acceptere hr. Cassels forslag om, at der burde dannes en arbejdsgruppe for de 5 lande i Bruxelles, men på den anden side er det jo heller ikke forkastet, og jeg håber, at regeringerne stadig væk vil overveje dette.

Jeg tillader mig at efterlyse materiale eller indstillinger vedrørende den pakkeløsning, vi drøftede på Nordisk Råds 14. session. Jeg håber, at der fortsat arbejdes med den, men jeg håber også, at den omfattende rekommandation fra 14. session ikke er udformet blot for at sagen kan trækkes i langdrag, og der ingenting sker.

Jeg har noteret mig, at udvalget na-

turligvis med rette henviser til beretningen fra den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde og anbefaler, at man tager den til efterretning. Det er en beretning på 169 tættrykte sider, som vi har fået til formiddag. Jeg synes egentlig, det er lidt urimeligt at henviser til en sådan beretning og forlange, at den under en eller anden form godkendes. Jeg tvivler ikke om, at det er objektivt og rigtigt, hvad der står i den, men det havde dog været hyggeligt i det mindste at have fået lov til at blade den igennem.

Jeg vil tillade mig i denne forbindelse at sige, at jeg tror ikke, at Nordisk Råds arbejdsformer er fuldt tilfredsstillende. Det forekommer mig, at vi under sessionerne jævnt hen har for lidt tid til rådighed, at mange sager må jages igennem udvalgene, for at udvalgene kan blive færdige, og at der er alt for kort tid mellem udvalgsbetænkningernes afgivelse og sagernes behandling her i rådsmødet. Jeg tænker mig ikke, at vi skulle have verdensomstyrtende reformer, men det kunne måske være værd at overveje, om det ikke var muligt at finde en eller to dage mere til rådssessionerne. Jeg tror, det vil lette arbejdspresset betydeligt og gøre arbejdet mere forsvarligt.

Endelig til selve rekommandationen. Der er ikke meget at sige til dens formuleringer, som jo er af en sådan art, at alle kan godkende dem, men jeg vil have lov til at fæstne opmærksomheden på punkt b), hvor det siges, at man skal lægge særlig vægt, uanset de enkelte nordiske landes tilknytningsform, på at bevare det frie nordiske marked, som er opnået gennem EFTA, og at bevare mulighederne for fortsat at udvikle det nordiske samarbejde inden for markedskonstellationer. Det er så godt og rigtigt sagt, som det formentlig kan siges. Naturligvis afhænger det af, hvor tung den særlige vægt bliver, men jeg håber denne særlige vægt bliver meget tung, idet jeg mener, at hvad der end sker, og hvilken stilling man end indtager, er det et absolut hoved-

formål i sig selv, at det nordiske samarbejde, der er opnået, ikke på nogen måde sættes over styr, men får mulighed for fortsat at udvikles.

Endelig hvad punkt c) i rekommandationen angår, hvor det siges, at man bør holde Nordisk Råd eller dets organer løbende informeret om udviklingen i markedssituationen. Uanset om man tror, der sker noget i nær fremtid — jeg har mine tvivl — eller man ikke tror det, er det klart, at man kan ikke indkalde rådsmødet med kort varsel, men jeg kunne tænke mig, at man, hvis der sker noget betydningsfuldt, enten med markedssituationen som helhed eller med det enkelte lands stillingtagen, gjorde det, man forsøgte i 1961, hvor man indkaldte Nordisk Råds økonomiske udvalg til et udvidet møde, således at det blev udvidet med repræsentanter for de partier i rådet, der ikke direkte havde repræsentanter i det økonomiske udvalg. Jeg tror, dette er et særdeles velegnet forum, hvis man ikke blot ønsker at informere repræsentanter for Nordisk Råd, men også ønsker at fremkalde en drøftelse mellem repræsentanter fra de forskellige lande om disse for os alle så væsentlige problemer.

Handels- og industriminister Salonen, Finland: Herr president! Finlands regering finner, att ekonomiska utskottets betänkande i dagens läge utgör ett nyttigt bidrag till kartläggningen av situationen i fråga om strävandena att nå fram till en för alla nordiska länder godtagbar bred europeisk marknadslösning samt att därvid så nära som möjligt samarbeta nordiskt. Detta vårt samarbete bör enligt min mening, såsom även klart säges i betänkandet, ske på grundval av bevarande och vidare utvecklande av den nordiska frihandeln, vilken såsom jag för några dagar sedan hade glädjen att från denna plats konstatera, inom ramen för EFTA ger oss alla värdefulla erfarenheter och resultat.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag tror inte att det skulle gagna något nordiskt syfte att vi nu drog upp en debatt kring metodiken för förverkligande av det program som utskottets uttalande syftar till. Jag tror att det blir rikliga tillfällen att i praktisk handling utforma detta program. Det är därför naturligt att nu inte gå in närmare på de metodspörsmål, som herr Holmberg berörde. Om politiken utformas i utskottsutlåtandets anda, tror jag att det skall visa sig att denna fråga förts framåt genom rådets femtonde session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För rekommandationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bombholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Keritu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Skytte, Stray, Sundin och Thestrup.

Kock avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Geijer, Hækkurup, Møller Warmedal, Jón Skaftason och Sukselainen.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 62 röster.

Utskottets förslag, punkterna II—IV, bifölles.

12

D 1967/16/1964/e: meddelande om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna i Norden

13

D 1967/27/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden

Rådet företog ovannämnda två saker till behandling i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat,

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Rihtniemi, Finland (utskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet godkände under sin 12:te session en rekommendation till regeringarna, att snarast utreda spörsmålet om en liberalisering av kapitalrörelser i Norden. Ekonomiska utskottet konstaterar, att av ministerkommitténs rapport framgår, att spörsmålet om en vidare liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden behandlas i sammanhang med de övriga elementen i en utbyggnad av det ekonomiska samarbetet. Nordiska rådet godkände under 13:de sessionen en rekommendation till regeringarna att undersöka huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden. Ekonomiska utskottet konstaterar, att finansutskottets utredning behandlas vi-

dare som en del av de övriga elementen i samlad utbyggnad av det nordiska ekonomiska samarbetet. Därför föreslår ekonomiska utskottet, »att rådet tar meldingen till etterretning og anser den ferdigbehandlet for rådets vedkommende».

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

14

D 1967/27/1964/e: meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I—II, bifölles.

15

D 1967/26/1965/e: meddelande om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Sigurður Ingimundarson, Island (utskottets talesman): Hr. præsident. Af meddelsen kan man konstatere, at det samarbejde, som rekommandationen tilsigter, har været drøftet i møder mellem de respektive myndigheder, og at man har fundet frem til nye kanaler for løbende udveksling af informationer om såvel den nordiske som den internationale konjunkturudvikling. Island har ikke før deltaget aktivt i dette

samarbejde, men har etableret kontakt for at holde sig à jour.

Udvalget mener, at den etablerede ordning vil virke tilfredsstillende, og indstiller derfor, at rådet tager meddelelsen til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

16

C 11/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

17

C 12/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

18

A 130/e: medlemsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation, A 130 Ä/e: ändringsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation och D 1967/3/1961/e: meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte bemyndiga presidenten att på grundval av förslag från ekonomiska utskottet i saken för rådets räkning uttala sig om riktlinjerna till

regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige;

II. att rådet måtte lägga meddelandet om rekommendationen till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottet hade till rådet anmält sin avsikt att efter sessionens slut fortsätta behandlingen av medlemsförslaget och ändringsförslaget.

af Heurlin, Finland: Herr president! Utskottsbetänkandet, som berör ändringsförslaget om det nordiska ulandsbiståndets organisation, måste hälsas med tillfredsställelse. Det är synnerligen viktigt, att Nordiska rådet fortfarande med vaket öga följer uhjälpsorganisationen och fasthåller vid dess nordiska form och dess nordiska karaktär. Både principiella och praktiska vägande skäl talar för en i görli-gaste mån multilateral form för den nordiska ulandspolitiken. De personer, som haft möjlighet att personligen besöka uländer — jag har själv detta år i januari varit i Tanzania och Kenya och nu i mars i Tunisien — har i själva fältarbetet kunnat konstatera hur stor vikt den personal från Norden, som arbetar på dessa projekt, lägger vid den nordiska karaktären av ulands-hjälpen. Det är klart att vi här i Finland med beklämning måste konstatera, att vår insats i allmänhet och särskilt då det gäller den direkta ekonomiska hjälpen hittills varit synnerligen blygsam. Liksom en svala, som ännu ingen sommar gör, kan man konstatera, att i årets budget är anslaget i Finland höjt med mer än 100 %. Om den stegringsakten kan hållas i framtiden, kommer vår insats snart att vara något mer rättvis, åtminstone proportionellt. I de andra nordiska länderna och särskilt i Sverige har man ju varit så taktfull, att man med tystnad förbi-gått den ringa andel, som vi hittills haft i uhjälpen och den omständigheten att Finland hittills litet åkt snål-skjuts. Det har kanske varit en viss

förstämning i de andra nordiska länderna, men vi måste ändå utgå ifrån, att vi satsar mera på detta område och då är det inte skäl heller att bortse från den nordiska insatsen. Jag skulle vilja hänvisa till de utlåtanden, som här finns, t. ex. från Sveriges ambassadör i Dar es Salaam, där han i sitt utlåtande säger, att om den nya organisationen genomföres, kommer den inte att fungera mindre väl än den nuvarande organisationen, alltså den samnordiska organisationen, som enligt ambassadören har fungerat väl. Är det då någon anledning att göra en ändring i organisationen, om man inte har andra garantier än att den inte kommer att fungera mindre väl än den nuvarande? Är det inte snarare skäl att förbättra organisationen, men hålla fast vid dess nordiska karaktär. Om man då också tar hänsyn till vad vi tänker här uppe i Norden, tror jag att det är lättare för oss att få folkets stöd för ulandshjälpen, om man håller fast vid dess nordiska karaktär. Om man tänker på sådana länder som Tanzania och Kenya — förresten existerar samma problem i många andra hjälpbehövande uländer — borde dessa länder samarbeta sinsemellan och med Uganda. De borde egentligen göra den östafrikanska federationen allt starkare. Om vi här i Norden icke kan samarbeta, när det gäller uhjälpen, om vi inte kan visa att samarbete lönar sig, då handlar vi som prästen, som sade: gör inte som jag gör utan gör som jag lär. Därför hoppas jag, att rådet, och framför allt utskottet, i den fortsatta behandlingen som riktlinje kommer att följa de tankegångar, som finns i medlemsförslaget A 130/e.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag, punkterna I—II.

Det beslöts, att utskottets anmälan skulle läggas till handlingarna.

19

A 122/e: medlemsförslag om vidgat nordiskt konsulärt samarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene å undersøke mulighetene for et system med felles konsulære representanter og som et første skritt, å innlede forsøksvirksomhet med et felles turistkonsulat.

Honkonen, Finland (utskottets talesman): Herr president! De nordiska utrikesdepartementen har utarbetat likalydande instruktioner till sina beskickningar, varigenom dessa i stor utsträckning ålägges att lämna bistånd till medborgare från de andra nordiska länderna på platser, där dessa inte är representerade. Ekonomiska utskottet konstaterar, att behovet av konsulära tjänster kan väntas öka, antingen på grund av att arbetsmängden ökar på vissa platser eller genom att nya platser förses med konsulära representationer. Svårigheter kan också uppstå och har redan uppstått, vid rekryteringen av honorära konsulter. När den konsulära verksamheten av en eller annan anledning inte kan genomföras tillfredsställande med nuvarande system, bör enligt utskottets mening möjligheterna till vidare utveckling av samarbetet mellan de nordiska länderna genom gemensamt utnyttjande av anställda tjänstemän prövas. En fördel med en nordisk tjänsteman framför en honorär konsul av icke-nordisk nationalitet är enligt utskottets mening att den förstnämnde kan anses ha större kännedom om de nordiska ländernas lagstiftning.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till ekonomiska utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde voteringen medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Eken-dahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Martha Johannes-sen, Kellgren, Håkon Johnsen, Kock, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leir-fall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lind-berg, Lundström, Løbak, Matthias A Mathiesen, Mellqvist, Møller, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saa-lasti, Salo, Salve Salvesen, Sylvi Silta-nen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte och Thestrup.

Mot rekommendationen röstade Stray.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bomholt, Brat-teli, Geijer, Holmberg, Hækkerup, Sig-urður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Korvald, Aksel Larsen, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Suk-selainen och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda an-tagits med 48 röster mot 1.

20

A 110/t: medlemsförslag om gemensam politik beträffande charterflyg

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringer-ne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som dri-ver ruteflyvning — at virke for ind-førelse af ensartede bestemmelser ved-rørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som mu-ligt og tilfredsstillende ud fra et sik-kerhedssynspunkt.

Lundström, Sverige (utskottets tales-man): Herr president! De regler be-

träffande säkerhet, arbetstid o. s. v. som tillämpas beträffande charterflyg i de nordiska länderna är i vissa avseend-en olika, vilket gör att charterflyget arbetar under skilda villkor i de nor-diska länderna. Därtill kan intresse-konflikter förekomma och har före-kommit mellan charterflyget och linje-flyget.

Det är mot den bakgrunden som fö-religgande medlemsförslag har väckts, vari begärs att regeringarna skall ver-ka för enhetliga och möjligast liberala regler för charterflyg under rimligt hänsynstagande till den reguljära flyg-trafikens intressen.

Remissuttalandena har visat att det i stort sett finns intresse för enhetliga regler för charterflyget. Emellertid har SAS i följtillsatt en egen kommitté som skall utreda vilka grundläggande nor-mer och regler för charterflyget som skall tillämpas i konkurrensen med det reguljära flyget och speciellt då givet-vis SAS. Man anser på det hållet att SAS-utredningens direktiv täcker med-lemsförslagens syftemål.

Trafikutskottet finner det emellertid önskvärt att även Finland — eventuellt också Island, om det landet önskar delta — får vara med i en utredning av det slag som det är fråga om här. Dessa länder bör därför enligt utskot-tets mening inbjudas att delta i utred-ningsarbetet så snart det anses lämp-ligt, så att man kan åstadkomma ge-mensamma nordiska regler för char-terflyget.

Trafikutskottet framlägger ett förslag till en rekommendation i huvudsaklig överensstämmelse med medlemsförsla-get, och jag ber, herr president, att få yrka bifall till rekommendationen.

Sedan diskussionen förklarats avslu-tad, skedde votering medelst omröst-ningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Eken-

dahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Holmberg, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Kellgren, Klippenvåg, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Mellqvist, Møller, Normann, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte, Stray, Sundin och Thestrup.

Mot rekommendationen röstade: Dam.

Skoglund avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Geijer, Hækkerup, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnson, Kock, Aksel Larsen, Matthias Á. Mathiesen, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Ohlin, Savela och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster mot 1.

21

D 1967/9/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Lundström, Sverige: Herr president! Jag tycker det kan vara skäl att vid detta tillfälle något se på vad medlemsförslaget, som väcktes 1964, egentligen innehöll. Där påpekades att det, när en oljeskada på havet upptäckts, i de flesta fall är omöjligt att avgöra, när oljeutsläppet gjorts och vilket fartyg som är det skyldiga, och att straffbestämmelserna i olika länders lagar

därför förlorar mycket av sin verkan. Det erinras också om att de smärre oljeutsläpp som görs förorsakar betydande skador och att det därför bl. a. ur naturvårdssynpunkt är önskvärt att man genom en effektiv övervakning kan förhindra eller mycket snart upptäcka oljeutsläpp.

Det utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i den här frågan som nu föreligger och som väntas bli antaget under detta år, är enligt min mening icke tillfredsställande. Överenskommelsen innebär att de fyra staterna skall underrätta varandra när ett oljeutsläpp upptäckts och lämna varandra visst bistånd vid undersökningen av vilket fartyg som kan vara skyldigt, något som, såsom jag nyss nämnde, är mycket svårt. Mitt syfte när jag ingav medlemsförslaget var att man internationellt skulle övervaka efterlevnaden av oljeskyddsbestämmelserna.

För Sveriges vidkommande finns regler om ett praktiskt samarbete i övervakningssyfte mellan olika organ, såsom militärt och civilt flyg, kustbevakning, sjöräddning, lotsar och fartygschefer, och med kustradiostationerna som koordinerande faktorer. Det är ett övervakningssamarbete av det slaget som jag hoppas kan bli resultatet av en överenskommelse mellan de nordiska länderna och eventuellt en vidare krets av länder. Men jag kan verkligen inte utläsa någon sådan avsikt i det förslag till överenskommelse som nu föreligger. Ett livligt internationellt samarbete har ju kunnat organiseras beträffande sjöräddningen, och det borde inte vara omöjligt att åstadkomma en internationell överenskommelse även när det gäller oljeutsläppen, vilka kan vara förödande, såsom vi nyligen har sett, både i Sverige och utomlands.

Det är emellertid tillfredsställande att juridiska utskottet inte nöjer sig med det nu framlagda avtalsförslaget utan säger sig vilja fortsätta att arbeta med det avsnitt som jag här har berört och som gäller övervakningsmöjligheterna.

Därtill kommer att katastrofen utanför Englands sydvästra kust kan ge anledning till vidgade internationella överläggningar i övervakningsfrågan. Jag vill därför uttala förhoppningen att det fortsatta arbetet skall ge mer tillfredsställande resultat i medlemsförslagets och rekommendationens syfte än det som hittills föreligger.

Thestrup, Danmark: Hr. præsident! Det har netop været det juridiske udvalgs opfattelse, at det, der hidtil har foreligget i denne sag, ikke er tilstrækkeligt. Det er grunden til, at vi har ønsket at udsætte denne sag og fortsætte behandlingen i udvalget. Vi er navnlig ved de sidste store olieskader, der er sket, blevet ganske klare over, at der her er et meget alvorligt og stort problem. Vi er dog også klare over, at der

er en række internationale regler, som er vanskelige at have med at gøre, og vi har netop i det juridiske udvalg besluttet, at vi, inden vi går videre, må have en nærmere gennemgang med sagkyndige på det internationale område om, hvad vi kan gøre på disse områder, og jeg kan forsikre hr. Lundström, at vi skal gøre alt, hvad vi kan, for at nå frem til virkelig at få en ordening med hensyn til olieskaderne, som vi vist fra alle lande er klare over er ved at tage et omfang, der er yderst beklageligt.

Jeg kan kun forsikre, at vi skal gøre, hvad vi kan på dette område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföll utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 12.06.

Protokoll

6:e mötet

Onsdagen den 5 april 1967 kl. 15.00

Presidenter: Cassel (1—2), Sirén (3—6)

Dagordning

1. A 38 k: medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning

2. A 136 k: medlemsförslag om samarbete angående undervisning för finskspråkiga i Sverige

3. A 143 T t: tilläggsförslag om luftfartsförhållandena i Öresundsområdet

D 1967/34 1965/t: meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen

D 1967/35 1965/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse

D 1967/27 1966 t: meddelanden om rekommendation nr 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

D 1967/5 1962/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen

4. C 7 s: berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

D 1967/13 1961 s: meddelande om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen

D 1967/11 1966/s: meddelanden om

rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringpolitikens område

5. A 129 T t: tilläggsförslag om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige

D 1967/8 1964 t: meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

6. A 93 t: medlemsförslag om utbyggnad av förbindelsen Vasa—Umeå

7. D 1967/10 1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

8. D 1967/28 1966/k: meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden

9. D 1967/20 1964/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor

10. D 1967/23/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

11. D 1967/24 1964/k: meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

12. D 1967/30 1965 t: meddelanden

om rekommendation nr 30 1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor

13. C 8 e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D 1967/31 1966/e: meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område

14. D 1967 26 1963/s: meddelande om rekommendation nr 26 1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Gunnar Sträng, Sverige, statsrådet Svante Lundkvist, Sverige, och statsrådet Olof Palme, Sverige, intagit sina platser i rådet.

1

A 38/k: medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning

Kulturutskottet hade föreslagit, att radet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Berte Rognerud, Norge (utskottets talesman): Nordisk Råd har särskilt i de senaste åren varit mycket upptatt av samarbetet på utbildningsområdet. Det är nok å vise til det store antall rekommendasjoner som vedrører denne sektor.

Spørsmålet om en felles nordisk skolestruktur ble reist i 1964 av daværende statsråd Sivertsen, Norge, og et medlemsforslag ble senere fremsatt i Nordisk Råd om samme sak. Begrunnelsen var særlig dette at det er gjennomført felles nordisk arbeidsmarked og at en lik skoleordning ville gjøre vanskelighetene mindre for barna når familier flytter fra et land til et annet.

De uttalelser som ble avgitt om forslaget, viste at det hersker til dels meget forskjellige oppfatninger både når det gjelder den prinsipielle og den praktiske gjennomførelse av en eventuell ensartet nordisk skoleordning. Under den debatt som fant sted på Nordisk Råds møte i Reykjavik i 1965 viste det seg også at meningene var svært delte.

Jeg skal ikke her gå i detalj når det gjelder skoleordningene i de forskjellige nordiske land, men bare kort nevne at likheten mellom grunnskolens oppbygging er ganske stor for så vidt gjelder særlig Finland, Sverige, Island og Norge. Derimot er det til dels vesentlig forskjell i oppbygningen av fagskoler og høyere skoler. Og selv om den ytre organisasjon kan ha mange likhetspunkter, finner vi store ulikheter både når det gjelder timeplaner og pensum. Det har vel heller ikke vært forslagsstillerens hensikt å tilstrebe en uniformering av skolevesenet i de nordiske land.

Nå foregår det en utvikling som i kraft av sin egen tyngde langsomt men sikkert vil føre til en stadig større likhet på skolefronten, som på andre områder i de nordiske land. Og skolereformer, forsøk og erfaringer i ett land vil uvegerlig komme til å påvirke utviklingen i et annet. Denne utvikling går sin gang uten at man behøver å gripe inn med påbud eller tvang. Jeg tror også at denne noe langsomme utvikling som er i gang, med fordel kan støttes og stimuleres, uten å støte an mot de enkelte lands egenart og tradisjoner. Vi må dog aldri glemme at enhver forandring -- i hvilket land det

enn må være — av den bestående skoleordning griper dypt inn i de fleste borgeres tilværelse. Derfor må det vises forsiktighet når det gjelder forslag til samordninger også. Et lands skoleordning er intimt forbundet med hele dets kulturarv og tradisjoner såvel som med landets geografiske og økonomiske struktur. Og ettersom det er selve utdannelsen og dens nivå som mer og mer bestemmer samfunnsutviklingen, kan eventuelle forstyrrelser på dette område meget raskt spres til andre viktige områder av samfunnslivet. De nordiske land har store likheter og meget til felles både når det gjelder samfunnsform, historie, språk og kulturgrunnlag i det hele. Men det er også felter hvor de har forskjellige tradisjoner og hvor det hersker ulike forhold som vi ikke kan se bort fra. Den nasjonale tradisjons betydning og verdi for utviklingen av f. eks. skolesystemet i det enkelte land kan vel neppe vurderes høyt nok.

Kulturutvalget peker derfor på at spesielle særtrekk i de ulike lands skoleforhold ikke må tilsidesettes under bestrebelsene på å etablere en felles nordisk skoleordning, og utvalget betrakter de forskjellige særtrekk som en egenverdi og som noe som er egnet til å berike dagens bilde av skolen i Norden.

Jeg vil gjerne understreke at Kulturutvalget virkelig har lagt en hel del arbeide i vurderingen av det foreliggende spørsmål. Det er på anmodning av utvalget også blitt utarbeidet nasjonale oversikter over utdannelsesvesenet og dets struktur i de forskjellige land, noe som jeg tror vil vise seg å være av stor betydning.

Det hersker ingen uenighet om at samarbeidet på skolens område utgjør et naturlig grunnlag for bestrebelsene for å styrke det kulturelle fellesskap i Norden. Det innsamlede materiale og de debatter som har vært ført om saken, viser at det stort sett er enighet om ytterligere å forsøke å effektivisere anstrengelsene for å utbygge samarbeidet

på skolens område. Derimot er det ikke enighet om at dette best kan skje på den måte som medlemsforslaget til å begynne med forutsetter, nemlig gjennom en felles nordisk skolestruktur.

Som det fremgår av det innhentede materiale, har det fagmessige samarbeide på skolens område en lang og rik tradisjon bak seg. Dette samarbeide har pågått i lang tid mellom de forskjellige lands sentrale myndigheter, og har fått faste organisatoriske former innenfor rammen av Nordisk kulturkommissjons skoleseksjon. Under denne seksjon sorterer også eskpervalget for nordisk samarbeide i spørsmål om pedagogisk forskning og forsøksvirksomhet.

Det er grunn til å nevne at dette pedagogiske ekspertvalg allerede i 12—14 år har arbeidet med forskjellige samarbeidsspørsmål som evalueringsproblematikken, analysering av lærebøker i fysikk og kjemi for om mulig å samordne og modernisere stoffet og dermed undervisningen. Det pågår også et betydningsfullt samarbeide for å modernisere matematikkundervisningen i de nordiske land, likesom spørsmål som femdagers skole-uke og elevenes skolemødenhet er gjort til gjenstand for felles utredninger.

Jeg har villet si så meget om disse ting fordi det viser at det allerede lenge har pågått et allsidig og nært samarbeide mellom de nordiske land når det gjelder skolen, og man har også derigjennom nådd betydelige resultater for så vidt gjelder en større samstemmighet i undervisningen.

Kulturutvalget er av den oppfatning at det først og fremst er på denne linje man må arbeide videre for å få større likhet i skoleforholdene i Norden. Som eksempel på spørsmål som bør kunne tas opp til overveielse på nordisk plan, nevner utvalget blant annet også skolens innsats for å gi elevene forståelse for demokratiet og for samfunnsspørsmål i det hele tatt. Videre peker utvalget på at oppdragelse av ungdommen til å møte nordiske, europeiske og globale problemer er så vesentlig at det burde

være mulig å foreta en felles undersøkelse av hva skolen i sa måte er i stand til å gi sine elever i de forskjellige land. Deretter kunne det eventuelt settes opp en langsiktig handlingsplan for et nordisk samarbeide også om dette. Ellers har vi jo andre områder hvor en tilnærming med fordel burde kunne finne sted. Jeg tenker blant annet på felles normer for bedømmelse av studieresultater, og den kompetanse som undervisningen på de forskjellige plan og i de ulike land gir.

I det hele tatt tror jeg at et utvidet samarbeide på undervisningens område med fordel bør baseres på de samarbeidsformer som allerede forlengst har utviklet seg og vist seg å gi resultater. På denne måten vil skole- og undervisningsforholdene i de nordiske land føres nærmere hverandre, og det fellesskap som medlemsforslaget tilsikter vil kunne oppnås gjennom en naturlig utvikling. Derfor skulle det ikke være nødvendig med *påbud* om en felles nordisk skoleordning. Personlig mener jeg at det ville direkte skade den sak som det er ment å gavne. Utviklingen vil gå sin naturlige gang og tilnærmingen må skje også under hensyn til de forskjellige lands historiske tradisjoner og særtrekk.

Vi må dra nytte av den pedagogiske forskning og forsøksvirksomhet og høste av de erfaringer som gjøres på felles nordisk basis her. Skoleordningene vil da kunne nærme seg hverandre samtidig som de utvikler seg på en for hvert enkelt land naturlig måte.

Nå er det et faktum at siden 1964, da dette medlemsforslag ble fremsatt, har det foregått ikke så rent lite på skolefronten i de nordiske land, og en ganske stor tilnærming har skjedd. Således har Danmark i 1965 nedsatt en komite med det oppdrag å overveie mulighetene for og konsekvensene av en utvidelse av undervisningsplikten fra 7 til 9, eventuelt 10 år. Men fremdeles vil det være en meget vesentlig forskjell på det danske skolesystem og f. eks. det svenske og norske, idet det bygger på under-

visningsplikt, ikke skoleplikt, i 9 år. Det vil si at den danske stat har plikt til å gi undervisning, men det er ikke plikt for elevene til å ta imot denne. Elevene skal ikke ha 9 års skoleplikt i offentlig skole, men staten har 9 års undervisningsplikt hvis denne reform gjennomføres i Danmark.

Undervisnings- og kulturministrene har også hatt et møte i Stockholm for ikke lenge siden, hvor de sluttet seg til tanken om en mer harmonisert skoleordning. De har også arbeidet for en aktivisering av arbeidet innen Nordisk kulturkommisjons pedagogiske ekspertutvalg. Den foreliggende innstilling fra utvalget er enstemmig, og det henstiller til Nordisk Råd å vedta følgende rekommendasjon:

»Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.»

Backlund, Finland: Herr president! Som en av initiativtagarna i denna sak vill jag begagna mig av ordet för att uttrycka min tillfredsställelse över, att vi nu har kommit så långt, att vi kan enas om en rekommendation, som åtminstone i kulturutskottet omfattades enhälligt. Det ligger ett långt och ihärdigt arbete bakom detta resultat. Medlemsförslaget är daterat den 6 juni 1964. Under snart tre år har det manglats i Nordiska rådet och olika instanser i de skilda nordiska länderna, där medlemsförslaget förevarit för remiss. På basen av remissuttalandena upptogs frågan till behandling vid Nordiska rådets session i Reykjavik 1965, var rent av en av huvudfrågorna vid den sessionen, även om man inte siktade till att då komma till något avgörande.

Under 1965 och 1966 behandlades frågan vid ett flertal möten med kultur-

utskottet utan att man kunde komma till enighet om formuleringen av en rekommendation — främst på grund av de invändningar som restes från danskt håll. Dessa invändningar bottnade i att man i Danmark har ett skolsystem, som är annorlunda uppbyggt än i övriga nordiska länder och som åtminstone de danska representanterna i utskottet ville slå vakt om.

Orsaken till att medlemsförslaget på sin tid väcktes framgår av det inledande stycket i förslaget: den pågående utbyggnaden av skolväsendet i samtliga nordiska länder. Denna utbyggnad syftar i Sverige och Norge till genomförandet av en nioårig obligatorisk grundskola. Senare har även Finland slagit in på samma linje. Också Island torde ha ett i stort sett liknande system. Förslagsställarna ansåg det därför viktigt, att man då skolsystemet s. a. s. låg i stöpsleven i samtliga dessa länder, försöka få till stånd en rekommendation om »att man vid den fortsatta utbyggnaden av samtliga nordiska länders skolväsende skulle verka för åstadkommande av en enhetlig nordisk skolordning.»

Formuleringen var inte helt lycklig och det borde ha hetat »så likartad skolordning som möjligt.» Det framgick också av motiveringarna i medlemsförslaget, att detta var vad man syftade till och icke till en rigorös uniformering, som inte skulle ge utrymme för variationer, betingade av nationella, historiska och geografiska förhållanden.

Förslagsställarna pekade på de många faktorer som talar för att man bör sträva till att närma skolordningarna i våra länder till varandra: det allt intimare samarbetet på snart sagt alla områden i de nordiska länderna, den flyttningsrörelse som äger rum, utbytet av lärare, studerande och elever länderna emellan o. s. v. Allt detta underlättas, om skolordningen i de skilda länderna är så likartat utformad som möjligt.

Av remissyttrandena framgick, att man i Sverige och Norge i stor ut-

sträckning ställde sig positiva till förslaget, även om någon försiktig röst också kunde höras. I Finland gick folkskolläroorganisationerna helhjärtat in för förslaget, medan de organisationer som behärskades av motståndarna till grundskolereformen uttalade sig mot. Och i Danmark var man överlag tveksam just med tanke på de speciella förhållandena där och där man på ledande håll ville ha en utbyggnad av den 7-åriga huvudskolan på frivillig väg, en väg på vilken man ansåg sig ha nått goda resultat. Det var närmast detta som låg bakom svårigheterna att nå fram till en enhetlig ståndpunkt i utskottet.

Vid utskottets möte i maj 1967 på Uststeins kloster utanför Stavanger enades utskottet om ett kompromissuttalande, som enligt min mening var så urvattnat och intetsägande, att jag i egenkap av en av undertecknarna av det ursprungliga förslaget reserverade mig jämte Håkon Johnsen från Norge. Detta också därför, att jag på återresan från Stavanger genom ett referat från de danska folkskolläraernas möte kom underfund med att åsikterna i Danmark inte var så enstämmiga som remissuttalandena gett vid handen.

Ett senare inkommet remissvar från Danmark har bestyrkt detta, och på basen av detta nya material har kulturutskottet kommit fram till ett rekommendationsförslag, som bör kunna godkännas av alla parter, bl. a. därför, att det är så diplomatiskt utformat, att det icke binder händerna på någon, men icke heller ställer hinder i vägen för nydaningar — »i syfte att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra», som det heter.

Att detta bör ske med särskilt beaktande av undervisningens innehåll är bara som det skall vara. De två utesluter icke varandra.

I varje fall pekar den formulering, som vi nu har fått, framåt och är inte enbart ett konstaterande av vad vi för närvarande har. Och vad vi är i behov

av är rekommendationer, som visar och leder framåt — i detta fall till ett närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra.

Hartling, Danmark: Hr. præsident! Rekommandationen er, som det også er fremgået af flere af de indlæg, vi har hørt, udtryk for et kompromis. Jeg foreslår, at vi stemmer for denne rekommandation.

Vi er alle enige i udvalget — og jeg tror i Nordisk Råd — om ønskeligheden af et samarbejde, et levende og stærkt samarbejde også på skolens område, og det er klart, at der bag udvalgets drøftelser har været et stærkt ønske om at gøre skoleformerne i de nordiske lande så ensartede som muligt. Vi er dog også nogle, der har følt det nødvendigt at understrege en ængstelse for at sige ja til noget, der kunne pege i retning af en uniformering af ydre forhold på bekostning af de værdier, som det enkelte lands skolevæsen gennem slægtled har oparbejdet.

Det blev af den foregående taler sagt, at det aldrig er let at vide hvad en komité har lagt i de enkelte ord, og det er klart, at nogle af ordene kun kan forstås, hvis man ser dem på baggrund af de præmisser, der findes i udvalgets aktstykker, altså forud for rekommandationen. Ordene må præciseres ud fra den debat, der har fundet sted.

Til oplysning for rådet vil jeg gerne have lov til at sige, hvad jeg lægger i ordene, hvad der er baggrund for min tilslutning til denne rekommandation, dette ja til at nærme skoleordningerne til hinanden. Det betyder for mig, at det ikke gælder det ydre, den lovmæssige ramme, antallet af skoleår osv., alt det, som vel også er det mindre væsentlige i en skole, at det ikke gælder en ensretning eller uniformering på bekostning af særpræg og tradition, at det ikke betyder, at vi i Danmark skulle gå ind for en skolepligt, men at vi stadig fastholder en undervisningspligt. Selv om der skulle blive vedtaget en udvidelse af denne undervisningspligt,

er det vigtigt for mange af os, at der ikke er skolepligt, men at vi bevarer det værn omkring friskoler, privatskoler og hjemmeundervisning, som ligger i ordet »undervisningspligt» i stedet for »skolepligt». Endvidere, at det ikke betyder, at vi ønsker samme struktur i de nordiske lande, altså helt den samme opdeling af skolen i de forskellige trin, åremål, overgangsformer, lærerkompetence osv. Det var nu noget om, hvad det ikke betyder.

Så kunne man spørge: hvad betyder det da positivt? Det betyder, mener jeg, at vi lover hinanden i de nordiske lande at tilstræbe at give børn og unge i skolerne, i undervisningen den samme udrustning, den samme forudsætning for videreuddannelse, den samme forudsætning for at virke i erhvervslivet og for at uddanne sig også i de andre nordiske lande. Det betyder, at vi alt imens hvert folk vil bevare sine skoletraditioner, bevare sit grundpræg, sit særpræg, da lover hinanden at ville lære af hinanden, at ville samarbejde i pædagogisk forskning, undersøgelser og forsøgsvirksomhed med henblik på at harmonisere den standard, som de unge kan opnå ved udgangen af et skoletrin, og eksempelvis harmonisere det niveau, som de unge når frem til i fag som matematik og fremmede sprog.

Rekommandationen skal ikke låse noget fast, skal ikke snære. I skolen gælder det, om noget sted, at vi alle er på vej, at vi er under en stadig vækst og udvikling, men vi skal ikke, medens vi er på vej, kaste over bord den rejsekost, som vi har fået med fra tidligere slægtled.

Undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark: Hr. præsident! Jeg skal gøre et par forholdsvis korte bemærkninger. Vi har jo drøftet spørgsmålet om en fælles nordisk skoleordning nogle gange her i Nordisk Råd, og jeg har ved tidligere lejligheder givet udtryk for, hvorfor jeg for mit vedkommende ikke — og hvorfor jeg vidste, at mange

i Danmark ikke — turde gå med ind bag ordene om »enhetlig nordisk skoleordning».

Det, der har været den afgørende skillelinje også for mig, — jeg vil gerne prøve at sige det så klart, jeg kan, bl. a. fordi det måske kan misforstås på baggrund af det, som fru Rognerud og hr. Hartling her har sagt — er, at vi som tidligere sagt ikke har skolepligt i Danmark. Man har altså ikke pligt til at gå i den offentlige skole. Vi har imidlertid undervisningspligt, og der ligger i denne sontring bl. a. et svar til de grupper, som er bekymrede for det, der hedder skoletrætte elever. Nu tror jeg, de fleste her vil give mig ret i, at skoletrætte elever træffer man lige så vel blandt dem, der fortsætter i skolen, såkaldt frivilligt, som blandt dem, der går ud af skolen. Man træffer formentlig flere af dem i skolen. Der er næppe mange, der ikke har været skoletrætte på et eller andet tidspunkt, og det ville måske i forbindelse med de elever, der forlader skolen i 14 års alderen i Danmark, være mere rigtigt at tale om skoletrætte forældre end om skoletrætte elever.

Det ligger altså helt klart, at det, der hidtil har voldt vanskeligheder for os i Danmark i forholdet til de øvrige nordiske lande, har været, at vi ønsker at bevare en undervisningspligt, således at man til en vis grad selv kan afgøre, under hvilken form man ønsker at få undervisningen. Vi betragter dette som et naturligt led i den valgskole, som vinder frem på alle fronter, og som er et naturligt led i den mere og mere personlige skole som vi ser udvikle sig i disse år.

Når det er sagt — og det samme er blevet sagt på tidligere rådsmøder — vil jeg gerne sige, at denne forskel mellem det danske standpunkt og de andre landes standpunkt nok alligevel er blevet overvundet. Dels går rent praktisk ca. 90 pct. af danske børn i den offentlige skole, også i de ældste årgange, dels vil det helt naturligt blive således, at de andre skoleformer, der

kommer med ind i billedet for de ældste aldersklasser, når vi udvider undervisningspligten, i ret høj grad vil komme til at bevæge sig på samme uddannelsesniveau som den offentlige skole — eller vi kan sige i meget høj grad. Dermed er det punkt opfyldt, som jeg ved har betydet meget for de oprindelige forslagsstillere her i Nordisk Råd, nemlig at man når frem til så lige forudsætninger for videre uddannelse som overhovedet muligt. Med til oprindelig at inspirere forslaget var vel dette, at man nogenlunde let skulle kunne flytte fra land til land, fordi forudsætningerne for videreuddannelse var så lige, som de kunne blive.

Der er, som det er blevet nævnt af flere talere, ganske rigtigt sket en meget hastig udvikling i Danmark i de sidste år på dette felt vedrørende en udvidelse af undervisningspligten. For det første blev der, som fru Rognerud nævnte, i 1965 nedsat et udvalg med den opgave at finde ud af, hvorledes man rent praktisk kan udvide undervisningspligten, når man vil inddrage andre undervisnings- og skoleformer. Det er klart, at det er en mere kompliceret proces end blot dette at udvide undervisningspligten inden for den offentlige skole.

Dette udvalg har også fået til opgave at arbejde med spørgsmålet om, hvorvidt man kan føje et pauseår ind i denne udvidede undervisningspligt, om man altså kan sige 9 år over 10 år, eller 10 år over 11 år. Det bliver praktisk nok lidt kompliceret, men der er ingen tvivl om, at det ville imødekomme et behov.

Vi havde, som det fremgår af papirerne her, på et initiativ fra konservative side i midten af marts en debat om hele spørgsmålet om en udvidelse af undervisningspligten, og denne debat viste, at der var et meget stort flertal for en udvidelse af undervisningspligten, idet det konservative folkeparti, socialdemokratiet, socialistisk folkeparti og liberalt centrum klart gik ind herfor.

Når jeg siger dette så stærkt og kon-

kret, er det altså også for at korrigere fru Rognerud en lille smule. Undervisningspligt betyder ikke, at der ikke bliver pligt for eleverne. Det er helt klart, at det betyder en uddannelses- eller undervisningspligt for eleverne i det åremål, man nu måtte finde frem til, enten det nu bliver 9 eller 10 år.

Forskellen mellem undervisningspligten og det man kender i de andre nordiske lande, skolepligten, er alene, at vi inddrager andre skole- og undervisningsformer. Pligten for eleverne vil blive ganske klart vedtaget, når vi nu træffer den endelige beslutning. Såvel for mit eget vedkommende som for det store flertal i folketinget er det helt klart, at vi ikke er villige til at prisgive 10 000 unge hvert år for at opretholde et slagord om frihed.

Jeg kan slet ikke indse, at det ikke er ganske rimeligt at ajourføre det pligtige åremål, man fandt passende i sidste århundrede, på 7 år. En sådan ajourføring kan slet ikke bære den store principdiskussion om frihed og tvang. Vi har også i dag pligt til undervisning i Danmark, og man kan nok spørge, hvor mange af de unge på 15, 16 og 17 år, der går i skole, der føler, at det er frivilligt. Hvor mange af dem er ikke tvunget ind i det af et miljø eller af forældrepressen, hvilket som bekendt kan være nok så stærkt som det, loven sætter.

Det næste skridt i udviklingen i Danmark bliver, at regeringen til efteråret forelægger en princip-beslutning om en udvidelse af undervisningspligten. Det er klart, at pligten ikke vil blive realiseret fra dag til dag. Ligesom man har gjort det i Norge, Sverige, Finland og Island, må der gå et vist åremål, inden den udvidede undervisningspligt kan realiseres hvert enkelt sted landet over. Men den beslutning, der vil blive truffet i det danske folketing til efteråret, bliver en beslutning om udvidet undervisningspligt. Det er efter overbevisning hos dem af os, der går ind for dette, den eneste måde hvorpå vi virkelig kan sikre, at de unge får

lov til at bruge deres ungdomsår til den uddannelse, der er vigtigere for dem end nogensinde. Hvis vi ser den udvidede undervisning som givende flere muligheder for den enkelte, kan man med større ret end at tale om tvang i denne sammenhæng — netop ud fra den enkelte elevs synspunkt — sige, at dette er virkelig frihedslovgivning, for det giver de unge friere muligheder, større muligheder, større personlig frihed, end de ellers ville have haft.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Cassel, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigríd Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Mathias A. Mathiesen, Mellqvist, Møller Warmedal, Mørk, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Skytte, Stray, Sukselainen, Sundin och Thestrup.

Mot utskottets förslag till rekommendation röstade: Leirfall.

Dam och Leiro *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bratteli, Ragnar Christiansen, Geijer, Holmberg, Hækkerup, Jørgen Jensen, Håkon Johnsen, Møller och Jón Skaftason.

Rekommendationen enligt utskottets förslag hade sålunda antagits med 56 röster mot 1.

2

**A 136/k: medlemsförslag om samarbete
angående undervisning för finsk-
språkiga i Finland**

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillätta ett permanent rådgivande och förslagsställande samlingsorgan med uppgift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.

Sylvi Siltanen, Finland (utskottets talesman):

Herr president! Som känt har flyttningsrörelsen från Finland till Sverige under de senaste åren varit påfallande livlig. Många finnar har funnit anledning att söka sig ett levebröd i Sverige. Förhållandena i Sverige är i mycket påminnande om dem i Finland, det gäller samhällsskick och åskådning, religion, kulturella och sociala förhållanden. Men för det stora flertalet av de från Finland inflyttade bereder språket, svenskan, stora svårigheter. Ofta saknar immigranterna kunskaper i svenska eller behärskar språket endast nödortfärdigt. Det säger sig självt att härigenom uppstår stora svårigheter när det gäller att uppnå kontakt med den svenska omgivningen och att anpassa sig i det svenska samhället. Särskilt påfallande har problemen varit för de många barn som har följt med sina föräldrar till Sverige och som genast efter överflyttningen skall fortsätta sin skolgång i svenska skolor.

Tyvärr saknar vi noggranna uppgifter om antalet finskspråkiga personer i Sverige i detta nu. Olika siffror har förekommit i offentligheten. Enligt vissa svenska bedömningar skulle drygt 200 000 personer med finska som modersmål vara bosatta i Sverige, varvid den infödda finsktalande befolkningen i svenska Tornedalen på ca 40 000 per-

soner har medräknats. År 1964 beräknas det ha funnits ca 2 000 sådana finska barn i de svenska skolorna, som av språkliga orsaker saknade förutsättningar att följa med den normala undervisningen.

Från svensk sida har under de senaste åren mycket gjorts för att underlätta de inflyttade finnarnas språkliga svårigheter. Myndigheter och organisationer har verkligen visat en aktiv vilja att hjälpa de inflyttade finnarna. För de talrika finskspråkiga skolbarnens vidkommande har man på många sätt försökt underlätta barnens anpassning till den svenska skolmiljön. Jag nämner här endast som exempel sådana åtgärder som stödundervisning i svenska, genomgångsklasser med finska som undervisningsspråk och kurativ verksamhet för de finskspråkiga barnen. Tyvärr har inte dessa åtgärder i praktiken alltid lett till önskat resultat. Dels bereder den finskspråkiga befolkningens spridda bosättning över hela landet stora svårigheter, dels har undervisningens effektivitet försvagats av brist på lämpliga lärare och brist på läroböcker och undervisningsmaterial.

Det förslag som nu har behandlats i kulturutskottet bottnar i nyssnämnda förhållanden. Utskottet har på grundval av remissmaterialet kunnat konstatera, att de i medlemsförslaget berörda svårigheterna verkligen utgör ett för finnarna i Sverige mycket allvarligt problem, som bör så långt möjligt avhjälpas. Enligt kulturutskottets uppfattning beror den omständigheten att allt det som hittills har gjorts för att avhjälp svårigheterna inte lett till så goda resultat som önskat synbarligen på att åtgärderna inte i tillräcklig mån har koordinerats mellan Sverige och Finland. Utskottet har förenat sig om förslagsställarnas uppfattning att ett framgångsrikt fullföljande och vidareutvecklande av hjälpåtgärderna förutsätter en aktiv insats också från Finlands sida, varvid särskilt flera möjligheter att bistå svenskarna vid åtgär-

dernas praktiska genomförande erbjuder sig. Jag skall här bara peka på ett par exempel. Det är sannolikt att många tvåspråkiga lärare från Finland skulle kunna utnyttjas i det svenska skolväsendets tjänst och göra en värdefull insats när det gäller att underlätta de finskspråkiga barnens skolgång i Sverige. En annan möjlighet är samarbete om läroböcker.

Utskottet har därför främst sett denna fråga som en koordinerings- och planeringsfråga och funnit att en organisationsform bör skapas, genom vilken ansträngningarna från de båda ländernas sida på lämpligt sätt kan förenas och koordineras. Utskottet föreslår därför, att det skulle inrättas ett gemensamt permanent organ företrädande vederbörande centrala myndigheter i båda länderna och andra berörda kategorier. Detta organ bör stå i intim kontakt med de ledande myndigheterna på det nationella planet, på vilka ledningen och administrationen av verksamheten ankommer. Samarbetsorganet bör enligt utskottets uppfattning därför i förhållande till dessa myndigheter främst utgöra en rådgivande och förslagsställande instans, t. ex. på liknande sätt som Nordiska kulturkommissionen är det i förhållande till regeringarna på kulturens område. Jag vill ännu precisera, att det i denna sak framstår som självklart, att tyngdpunkten bör ligga i Sverige, svenskarna sköter administrationen medan man från Finlands sida hjälper till med det praktiska.

Slutligen vill jag ännu stryka under utskottets uttalande om att det är en brådskande och angelägen uppgift att klarlägga den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens storlek, geografiska fördelning och struktur i övrigt. Först när exaktare uppgifter om dessa ting har erhållits har en hållbar grund för en framgångsrik verksamhet lagts.

Herr president! Kulturutskottet föreslår, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta ett permanent råd-

givande och förslagsställande samarbetsorgan med uppgift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till kulturutskottets förslag till rekommendation.

Leirfall, Norge: Vår felles venn Fagerholm har en gang sagt at enhver i Norden utenfor Finland som kan finsk, har sin egenverdi i det nordiske samarbeid, og det er en uttalelse som jeg tror vi allesammen kan være enig i.

Også i Norge har vi bruk for folk som kan finsk. Vi har bruk for dem i forretningslivet, i det økonomiske samarbeid ellers, og ikke minst på det kulturelle område. Det kan aldri bli mange, interessen i det sydlige Norge for å lære seg finsk er vel temmelig minimal. Men annerledes er det på Nordkalotten. Her har vi 5 000—8 000 mennesker som kan finsk, som nytter det til daglig, og en del av ungdommen fra disse finsktalende hjem kommer også på gymnas.

Jeg har tillatt meg å reise spørsmålet i Stortinget en gang og vil også gjøre det her, om det ikke ved et av de norske gymnasene på Nordkalotten bør gis anledning til å utbytte det tredje fremmede språk, hjelpespråket, som det heter — det er som regel fransk — med finsk for dem som ønsker det, og som har med seg et visst kjennskap til finsk hjemmefra. Det mener jeg også er et lite bidrag til det nordiske samarbeid som bør utredes og overveies.

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige: Herr president! I Sverige har vi under de seneste åren haft en mycket kraftig invandring. Man har ofta i diskussionerna talat om en invandring av utlänningar, men studerar man saken närmare finner man, att majoriteten av invandrarna utgörs av nordbor, alltså inte vad jag skulle vilja kalla för utlänningar — vi hade ju igår en debatt om det problemet. Av dessa nordbor kommer

de flesta från Finland, och detta accentuerar det problem med finskan som finns i Sverige.

Det har gjorts undersökningar som visar att det ofta är mycket fördelaktigt för barn med två språk och särskilt om de hemma får lära sig att helt behärska sitt eget språk; de har då lättare att samtidigt i skolan lära sig det främmande språket. Jag tror därför att det är mycket betydelsefullt att man låter de finska barnen i Sverige lära sig finskan perfekt samtidigt som de lär sig svenska. Gentemot den uppfattning som grundats på tidigare undersökningar att tvåspråkigheten skapade stora svårigheter tror jag att det nu anses vara närmare en fördel för barnen att vara tvåspråkiga.

Om man låter de finsktalande barnen i Sverige gå i finska skolor, uppstår problemet att de blir isolerade. Vid försök som gjorts exempelvis i Borås har man funnit att barn med enbart finsk undervisning blir isolerade. De har haft svårare att få kontakt med sina jämnåriga, och då uppstår problem. Därför tror jag att det är mycket lyckligt om man nu med hjälp från Finland kan ordna det så, att de finsktalande barnen kan gå i svenska skolor och att de parallellt härmed får vidmakthålla och fördjupa sina kunskaper i det egna språket. Det blir då lättare även för föräldrarna att få kontakt med den övriga befolkningen.

Jag vill i detta sammanhang, herr president, peka på ett annat försök som nu görs i Sverige. Man bildar finska föräldraföreningar som samarbetar med de svenska, varigenom man även på det sättet får kontakt. Detta är en värdefull aktiv insats. Det väsentliga är givetvis att alla som kommer över till Sverige härifrån Finland trivs och får goda kontakter; det är väsentligt på tanke på det nordiska samarbetet, och detta vare sig de stannar i Sverige eller ännu resa tillbaka till Finland.

Den tvåspråkighet som den nu föreslagna kommittén kan bidra till att vidmakthålla, kan ge det nordiska samar-

betet och den nordiska samhörighets-känslan en extra styrka. Tidigare har det varit svårt i Sverige att få lärare för de finskspråkiga barnen. Här anvisas nu en möjlighet att komma över den svårigheten. Det vore nämligen som redan påpekades olyckligt, inte minst ur svensk synpunkt, om de finska barnen förlorade kontakten med sin hemort och den egna familjen. Det har ingen någonsin önskat, och i likhet med den föregående talaren tror jag att mycket vore vunnet om man får ett aktivt samarbete i detta avseende.

Jag ber alltså, herr president, att få tillstyrka förslaget till rekommendation.

Hara, Finland: Herr president! Kulturutskottet har föreslagit en mycket värdefull resolution med anledning av medlemsförslag om samarbeten angående undervisning av finskspråkiga i Sverige. Bildandet och tillsättandet av det i resolutionen åsyftade samlingsorganet kommer nämligen inte bara troligtvis utan sannolikt att förorsaka, att detta undervisningsproblem blir löst, och löst på ett sätt som avsevärt kommer att förbättra undervisningsmöjligheter för de finskspråkiga i Sverige.

Man måste från finsk sida på det varmaste ge stöd och bifall åt detta rekommendationsförslag. För säkerhets skull må dock vara sagt, att när det gäller att tillsätta ett permanent rådgivande och förslagsställande samlingsorgan med uppgift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta befolkningens utbildningsproblem, är det inte på något sätt meningen, att från finsk sida inblanda sig i angelägenheter, som tillhör Sveriges myndigheter. Men naturligtvis kommer man från finsk sida att ge allt stöd som önskas från de svenska myndigheternas sida.

Det är kanske just bristen på sådant samarbete och särskilt bristen på ett permanent samlingsorgan, som varit orsaken därtill, att undervisningen för de finskspråkiga i Sverige inte kunnat tillsvida förverkligas så väl som sa-

kens natur och värde skulle ha förutsatt och fordrat.

Tyynne Leivo-Larsson, Finland: Herr president! Jag ville närmast få ordet för att understödja det förslag som kommittén har kommit till och som motiverades från rådets medlem Siltanen och flera av nordiska rådets medlemmars sida. Det som jag särskilt tänker på i detta sammanhang gäller icke vad som ekonomiskt eller kulturellt är till nytta utan en human sak. Det är ju så, att de som flyttar från Finland till Sverige och även de som bor i de nordligaste delarna av Sverige, eller i Norge också för den delen, talar finska hemma och barnen lär sig kanske det respektive landets språk i skolorna. Men så blir det en svårighet mellan föräldrar och barn på grund av att föräldrarna icke har lärt landets språk eller talar det mycket bristfälligt. Då kommer man till att barnen skäms för föräldrarnas daliga språkbruk och de kommer till svårigheter sinsemellan därigenom. Jag tycker därför att redan från den synpunkten kunde man ta i beaktande, att något borde göras för att lätta denna situation och även lätta barnen från att få onödiga komplex. Beträffande invandrare och utlänningar, huruvida vi är utlänningar i de nordiska länderna, som fru Segerstedt Wiberg var inne på, anser jag också, att vi icke kan betraktas som utlänningar i något av de nordiska länderna därför, att det finns så många finnar där. I all synnerhet i Sverige och Norge finns det boende finsktalande befolkning. Då det finns de som inte heller får någon finsk undervisning i de respektive länderna, anser jag, att det är en sak som bidrar till att man inte kan anse att de finnar som är inflyttade och har krav på finsk undervisning i det landet, är helt jämförbara med de utlänningar, som har kommit från länder, vars språk icke talas i landet. Jag tror också att det är viktigt att man sköter detta på nordisk basis, ty även om Finlands regering skulle kunna tänka sig den möj-

ligheten, att man skulle ge anslag för att anordna finsk undervisning i de respektive länderna, tror jag inte, att de länderna skulle vara så tacksamma för att någon utifrån blandar sig i ett skolsystem, som de annars har. Jag tycker nog, att det förslag man har kommit till är helt riktigt, att frågan skall behandlas helst som en internordisk fråga.

Så vill jag speciellt tacka herr Leirfall för den motion han i sin tid gjorde i Norges storting för att få till stånd en sådan nyordning, att man i de norska gymnasierna skulle ge undervisning i finska med tanke på de finskspråkiga som bor i Nordnorge och kommer t. ex. till Oslo eller Bergen eller Trondheim för att studera och icke kan skriva till sina föräldrar. Det är också en sak som berör de finnar som bor i Sverige eller Norge, för de mister kontakten med sina egna och sina vänner, därför att de kanske kan tala språket men inte skriva det. Då blir det svårigheter att upprätthålla dessa kontakter. Därför ville jag gärna, att något skulle göras också med hänsyn till det, att man skulle kunna hålla dessa kontakter, vilka ju är helt naturliga och viktiga för varje människa i livet. Det är dessa humana synpunkter jag närmast vill peka på, förrän man skrider till omröstning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Tyynne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias

Å. Mathiesen, Mellqvist, Møller, Mørk, Ohlin, Dagmar Ranmark, Rihntniemi, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin och Thestrup.

Røiseland avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bratteli, Sigrid Ekendahl, Geijer, Holmberg, Hækkerup, Håkon Johnsen, Leirfall, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Normann och Stray.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Sirén övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

3

A 143 T/t: tilläggsförslag om luftfartsförhållandena i Öresundsområdet, D 1967/34/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 34/1965 ang. storflygplats i Öresundsregionen, D 1967/35/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1965 ang. en fast Öresundsförbindelse, D 1967/27/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 27/1966 ang. planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen och D 1967/5/1962/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1962 ang. utbyggnaden i Öresundsregionen

Trafikutskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige snarest muligt at udvide og styrke samarbejdet vedrørende en undersøgelse af hele spørgsmålet om luftfartsforholdene i Öresundsområdet. Dette kan eventuelt ske ved på et passende tidspunkt at nedsætte en fælles arbejdsgruppe. Regeringerne bør give de regionale og kommu-

nale myndigheder mulighed for at deltage i disse undersøgelser på en hensigtsmæssig måde. De to regeringer bør desuden under udredningsarbejdet opretholde kontakt med de øvrige nordiske regeringer.

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Aksel Larsen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident. I fortsættelse af en tidligere rekommandation om samarbejdet vedrørende udbygningen af Öresundsregionen, og byggende på undersøgelser, der har pågået siden 1953, rekommanderede Nordisk Råd på sin 13. session i 1965 regeringerne følgende:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Öresund mellem København og Malmø og om dens finansiering, samt til, at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang.»

Det var klart for Nordisk Råd, som det vel er klart for alle, at det er nødvendigt med en eller flere faste forbindelser over Öresund, og Nordisk Råd anbefalede, som det forstås, regeringerne, at man så snart som muligt skulle træffe principbeslutning om, hvor den første faste forbindelse skal anlægges, og man tilrådede, at denne blev anlagt mellem København og Malmø.

Siden da har der pågået yderligere undersøgelser og overvejelser angående anlægget af den faste forbindelse. Disse er endnu ikke afsluttet, men det er stillet i udsigt, at i maj måned i år skulle de sidste undersøgelser være slutført og betænkning foreligge, hvorpå regeringerne skulle være i stand til at træffe principbeslutning.

Der er imidlertid andre spørgsmål i Öresundsområdet end spørgsmålet om faste forbindelser mellem Sverige og

Danmark. Der er spørgsmålet om havneforhold, og der er spørgsmålet om lufthavn, og det er det sidste, der er blevet det brændende spørgsmål.

Det er jo sådan, at i hvert fald de nordiske landes eller Skandinaviens storlufthavn ubestrideligt befinder sig i Øresundsområdet, nemlig Kastrup på Amager i nærheden af København. Det er ganske åbenbart, at Skandinaviens storlufthavn kun kan placeres i dette område. Kastrup, som i størrelsesorden, hvad trafik angår, er nr. 4 eller 5 i Europa, altså hører til jordklodens store flyvepladser, har imidlertid det forhold, at den vanskeligt kan udvides. Man kan forudse, at om et kort åremål er Kastrup definitivt blevet for lille, hvorfor det er nødvendigt at træffe beslutning om dens forlægning andetsteds hen eller eventuelt om dens meget kostbare udvidelse, hvad der imidlertid støder på hindringer, fordi den faktisk ligger i det bebyggede område i København. Der findes naturligvis muligheder for alternativt anbringelse af en storlufthavn i Øresundsområdet, og Nordisk Råd beskæftigede sig også med dette spørgsmål på sessionen i Reykjavik i 1965, hvor man vedtog følgende rekommandation:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.»

Det der var klart for Nordisk Råd var, at bygningen af en storlufthavn i Øresundsområdet ikke kan være et anliggende, der kun angår det ene eller det andet land, det være sig Danmark eller Sverige, at det angår begge disse to lande, men at alle nordiske lande må være interesseret i den bedst mulige lokalisering og udbygning af en sådan storlufthavn, hvorfra de forskellige interkontinentale flyvninger formentlig kommer til at foregå. Derfor rettede man denne henstilling til samtlige regeringer, men naturligvis med

særlig adresse til Danmarks og Sveriges regeringer.

Man sagde i rekommandationen, at man bør i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm. Det var ikke fordi Nordisk Råd specielt havde undersøgt, om Saltholm var egnet, men man var opmærksom på, at det var en af de lokaliteter, der måtte anses for egnet. Der kunne også være tale om andre lokaliteter. Det skal måske oplyses, selv om det forudsættes bekendt, at øen Saltholms højeste punkt ligger 3 m over havoverfladen. En del af den er under vand ved højvande. Den er altså temmelig flad, 15 km² stor, omgivet af grundt vand, og den kan med lethed udbygges og gøres større. Der bor 14 mennesker, og om sommeren græsser der en hel del kreaturer. Der er altså ingen bygningsmæssige eller befolkningsmæssige problemer ved at indrette lufthavnen der, og så vidt det er undersøgt består undergrunden af kalksten, som er i stand til at bære endda meget tunge bygningsanlæg. Det er i øvrigt det karakteristiske ved denne del af Øresund, såvel selve Øresund som den svenske og danske side, at undergrunden er kridt og kalksten, hvilket også vil begunstige eventuel bygning af bro eller tunnel.

Vel, Nordisk Råd rekommanderede, at man i første række undersøgte spørgsmålet, om storlufthavnen burde placeres på Saltholm. Derfor er man opmærksom på, at om den faste forbindelse bygges mellem København og Malmø, vil den naturligvis gå over Saltholm eller tangere Saltholm, som ligger mellem disse to store byer, og det er klart, at om der skal være lufthavn på Saltholm kommer det til at øve afgørende indflydelse på linjeføringen for en fast forbindelse, hvad enten denne bliver bro eller tunnel. Derfor rekommanderede Nordisk Råd, at man i første omgang undersøgte mulighederne for at placere storlufthavnen på Saltholm.

Til Nordisk Råds session i Køben-

havn for et år siden forelå der udtalelser i anledning af disse rekommandationer, og det må siges, at udtalelserne vedrørende rekommandationen om storlufthavnen ikke kunne anses for synderlig tilfredsstillende. Der forelå fra Sveriges regering den udtalelse, at man anså det for at være et dansk anliggende, og at Sverige ikke kunne lægge sig i hvor i Danmark, den danske regering ville lægge en dansk lufthavn.

Efter denne udtalelse havde regeringerne i de øvrige nordiske lande, Norge, Finland og Island udtalt, at så kunne de jo ikke deltage i noget udredningsarbejde, når den svenske regering så sådan på det. Regeringen i Danmark var ikke tilfreds med dette, men foretog selvstændige undersøgelser om mulig placering af en storlufthavn på dansk område og hæftede sig der ved mulighederne for Saltholm og mulighederne for et område på Syd-amager ved Kongelunden. Nordisk Råd var imidlertid ikke synderlig tilfreds med denne tingenes tilstand, og på Nordisk Råds session i København for et år siden, hvor man desuden var blevet bekendt med, at der forelå planer om bygning af lokalflyvepladser andetsteds i regionen, vedtog man følgende rekommandation:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indpasse planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresundsområdet i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rekommandation nr. 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab.»

Her gik Nordisk Råd ud fra det, som man synes er rent selvfølgeligt, at hvis der er enighed om, at der skal placeres en storlufthavn i et område, så må denne storlufthavn principielt lokaliseres, før man begynder at planlægge og lokalisere andre flyvepladser, mindre flyvepladser eller aflastningsflyvepladser, og at man ikke kan gå frem på anden måde.

Der har siden da været foretaget en del undersøgelser; der er kommet et teknisk luftfartssamarbejde i gang mellem Danmark og Sverige, og man har undersøgt, hvorledes eventuelle planlagte svenske og skånske lufthavne ville indvirke på beflyvningsmulighederne, om der blev en storlufthavn på Saltholm eller ved Kongelunden. Resultaterne er ikke endelig færdige, og der foreligger noget modstridende oplysninger. Nogle oplysninger tyder på, at det vil være alvorligt for flyvesikkerheden, om der er storlufthavn på Saltholm eller ved Kongelunden og samtidig en svensk lufthavn i det sydlige Skåne. Visse ting kunne også tyde på, at en svensk flyveplads ved Ljungbyhed skulle kunne virke generende, men andre udtalelser fra luftfartssagkyndige går ud på, at det nok skulle kunne ordnes, i særdeleshed, hvis man i givet fald fik en fælles flyveledelse for området. Dette er imidlertid teknik, og disse undersøgelser går videre, men Nordisk Råds trafikudvalg har behandlet rekommandationerne og de meddelelser, der er fremkommet, og har det synspunkt, at det er nødvendigt at få fremmet arbejdet med bygning af den første faste forbindelse over Øresund, at det er nødvendigt så snart som muligt at få truffet principbeslutning om lokalisering af Storlufthavnen i Øresundsområdet, og at en sådan principbeslutning bør træffes, før man træffer endelig beslutning om lokalisering af andre og mere sekundære lufthavne i Øresundsområdet.

Vi går derved ud fra det, som jeg tænker alle går ud fra, at kun i Øresundsområdet er der et tilstrækkeligt befolkningsunderlag og erhvervsunderlag til at bære en virkelig storlufthavn. Videre at erfaringerne viser, at Skandinavien eller Nordeuropas centrale lufthavn må ligge ved Øresund, at dette bliver endnu mere indlysende, hvis man får en fast forbindelse over Øresund mellem København og Malmø og muligvis senere andre faste forbindelser, og at det alt sammen vil føre til udvikling af Øresundsregionen til et vir-

keligt erhvervsmæssigt kraftcentrum af internationalt format, som må få den største betydning for alle de nordiske lande, og som måske mere end så meget andet og mere end så mange rekommandationer ville kunne bidrage til den økonomiske integration i Norden.

Det, der foreligger, er altså, at Kastrup Lufthavn vil være for lille inden for en kort årrække. Man kan udbygge Kastrup, men det vil blive en meget kostbar historie, og det er spørgsmålet om det er forsvarligt at ofre måske op imod en milliard kr. på at udbygge Kastrup, så den kan tage trafikken i 10 eller 15 år endnu, hvorpå den definitivt er for lille og er uanvendelig. Der foreligger videre det, at man i Sverige planlægger bygning af en lokal flyveplads for Skåne, antagelig ved Holmeja øst for Malmø, og at beslutning herom ikke er endelig truffet, men at det må anses for nødvendigt at få truffet beslutning om lokalisering af storlufthavnen før endelig beslutning om Holmeja fattes. Der foreligger det, at beslutning om linjeføring for den faste forbindelse mellem København og Malmø ikke kan træffes, før det er afgjort, om der skal være lufthavn på Saltholm, og der foreligger det, at sådanne beslutninger haster det med at få truffet, eftersom hele planlægningen i Øresundsområdet lider under, at man ikke ved, hvor storflyvepladsen bliver, og hvor den faste forbindelse bliver. Det er næsten umuligt at planlægge såvel på dansk som svensk side, alle kommuner og erhvervslivet stiller med rette krav om, at en principbeslutning snarest træffes, så man ved, hvordan man har at indrette sig. Af alle disse grunde opfordrer vi regeringerne til at fremskynde arbejdet.

Jeg må tilføje, at naturligvis kunne man tage konsekvensen af den udtalelse, der tidligere forelå fra den svenske regering om, at bygning af en dansk flyveplads i Danmark er et dansk anliggende, men jeg tror ikke, det ville være

hensigtsmæssigt, at Danmark alene løste dette spørgsmål f. eks. ved at erklære: Nu bygger vi storlufthavnen på Saltholm, eller nu bygger vi den ved Kongelunden, og så får Sverige indrette sig med sine skånske lufthavne som det derefter vil. Jeg tror, alle må erkende, at de to regeringer i fællesskab må løse spørgsmålet og afgøre placeringen, og jeg er da klar over, at også Finland, Norge og Island vil være interesseret i den mest hensigtsmæssige løsning.

Ja, alt dette har trafikudvalget drøftet. Det har leveret forskelligt materiale til rådet, og det siger til slut i sin betænkning:

»Udvalget finder det overordentligt vigtigt, at en udbygning af Øresundsregionen til et kraftcentrum, som kan hævde sig over for andre storcentre i Europa, bør kunne påbegyndes uden unødvendige forsinkelser.

Planlægningen af udbygningen af regionen forudsætter imidlertid, at der træffes beslutning om placeringen af den faste forbindelse over Øresund og også om, hvor den kommende storlufthavn i Norden skal anlægges.

For så vidt angår den faste forbindelse har udvalget ikke i øjeblikket grundlag for at afgive yderligere udtalelser, men henviser til rådets tidligere rekommandationer, senest rek. nr. 35/1965. Udvalget har til hensigt at afholde et møde snarest muligt efter, at Øresundsgruppens betænkning» —

det er vedrørende den faste forbindelse —

»foreligger.

For så vidt angår en ordning af luftfartsforholdene i Øresundsområdet, finder udvalget, at det første og vigtigste skridt er at finde den bedst mulige placering af en storlufthavn, og at muligheden for at udnytte en sådan placering ikke på nogen måde må blokeres eller beskæres af sekundære anlæg. Udvalget finder det derfor påkrævet, at der findes den nærmeste kontakt mellem regeringer og myndigheder i Danmark og

Sverige, herunder på det i det foreliggende tillægsforslag omhandlede område.

Udvalget vil til slut udtale, at så omfattende anlægsarbejder, som det drejer sig om, må indpasses i landenes almindelige økonomiske planlægning, men at en principbeslutning om anlæggenes udførelse og placering bør fremskyndes så meget som det er muligt, således at en videre planlægning kan foretages og fejlinvesteringer eller stagnation undgås.»

Hvad angår det stillede medlemsforslag, har udvalget arbejdet med dette og er kommet til det resultat, at det ikke anbefaler en rekommandation af ordlyd som medlemsforslaget, men at man anbefaler en noget omarbejdet rekommandation sålydende:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige snarest muligt at udvide og styrke samarbejdet vedrørende en undersøgelse af hele spørgsmålet om luftfartsforholdene i Øresundsområdet. Dette kan eventuelt ske ved på et passende tidspunkt at nedsætte en fælles arbejdsgruppe. Regeringerne bør give de regionale og kommunale myndigheder mulighed for at deltage i disse undersøgelser på en hensigtsmæssig måde. De to regeringer bør desuden under udredningsarbejdet opretholde kontakt med de øvrige nordiske regeringer.»

Videre foreslår trafikudvalget, at rådet tager de foreliggende meddelelser til efterretning.

Jeg anbefaler på trafikudvalgets vegne forslaget till rekommandation til vedtagelse.

Martha Johannessen, Norge: Spørsmålet om storflyhavn i Øresundsområdet berører jo først og fremst Sverige og Danmark naturlig nok, men de øvrige nordiske land kan heller ikke stille seg helt likegyldig eller passiv når en sak av så stor trafikkmessig og økonomisk rekkevidde først er tatt opp i Nordisk

Råd. Saken er jo nokså komplisert og ømtålig, det er mange hensyn å ta, ikke minst når det gjelder den sikkerhetsmessige side av saken, for det er naturligvis den som må telle mest og som vel bør ofres størst oppmerksomhet, så får effektiviteten og de økonomiske forhold komme i annen rekke. Hittil er det — som ordføreren også har gjort rede for — satt igang og også delvis gjennomført en rekke undersøkelser og beregninger, hvor jo begge land har vært engasjert, og fremdeles pågår utredningsarbeidet. Resultatene av dette utredningsarbeidet kan etter hva det er opplyst, legges fram etter hvert i forholdsvis nær framtid, slik at det kan være mulig for de land som er engasjert å få et overblikk over de mange og sikkert store problemer som utvilsomt vil knytte seg til et så vidt stort og framtidrettet foretagende på flytrafikkens område. Nordisk Råd kunne selvsagt også denne gangen ha utsatt saken i påvente av at det utredningsarbeidet som foregår kunne bli avsluttet, men saken har nå foreligget for trafikkutskottet og Nordisk Råd så lenge at det vel er på tide at det nå bør sies noe mer konkret om hva Nordisk Råd mener om denne saken, ikke minst av hensyn til de regionale og kommunale myndigheter i Øresundsområdet som jo har ansvaret for og bekymringene for det fremtidige planleggingsarbeidet som ju presser seg fram etter hvert i disse områder.

Hvis denne store saken skal kunne løses på den for alle parter best mulige måte, mener trafikkutskottet at det nå må komme i gang et virkelig åpent og tillitsfullt samarbeid på høyeste plan hvis denne saken skal kunne komme noen vei innen rimelig tid. Av de grunner jeg før har nevnt, haster det virkelig med å få en avgjørelse i spørsmålet om det skal bli en storflyhavn i Øresundsområdet eller ikke. Skal Nordisk Råd vente et helt år til med å si sin mening om saken, er jeg redd for at det kanskje kan skape en enda større

usikkerhet om den framtidige utvikling i dette område enn det allerede er.

Trafikkutskottet har derfor i rekommandasjonen bedt regjeringene i de to land Sverige og Danmark om snarest mulig å utvide og forsterke det samarbeid som formentlig allerede i en viss utstrekning er i gang, slik at saken kan bli avklart så snart som mulig. Hvordan dette samarbeid skal foregå i praksis, mener jeg for min del at man vel må overlate til de to lands myndigheter å ta bestemmelse om. Om det skal foregå ved at man som trafikkutskottet har antydnet skal sette ned en ny felles arbeidsgruppe — eller om man kanskje finner andre praktiske måter å samarbeide på i det utredningsarbeide som vel ennå må foregå — er etter min mening av mindre viktighet for Nordisk Råd å si noe om, men det som etter min mening imidlertid er nødvendig å få slått fast i et forum som Nordisk Råd, er at regjeringene blir bedt om å ta initiativ i saken og åpent snakke ut om felles problemer og om mulig finne fram til felles løsninger. Og jeg synes ikke det kan være nødvendig å utsette et slikt initiativ ennå et år selv om alle de påbegynte utredninger er tilendebragt. Det foreligger ganske sikkert allerede i dag utredningsstoff og grunnlag nok til å få igang et virkelig effektivt samarbeide, bare man er innstilt på det. Noe initiativ fra Norge eller de øvrige land i Norden kan jeg ikke se er ønskelig i denne saken, i et hvert fall ikke på det nåværende tidspunkt. Sola kan etter min mening aldri bli noe virkelig alternativ til planene i Øresunds-området, og det er vel heller tvilsomt om det er praktisk politikk å kaste et slikt moment inn i denne saken nå. Men dermed er ikke sagt at Norge ikke bør interessere seg for spørsmålet. Planene for den framtidige flytrafikk vil selvfølgelig i en viss utstrekning måtte både interessere og berøre også norske trafikkmessige interesser, og derfor bør også de norske myndigheter få anledning til å følge med i det som foregår og vil foregå i denne saken i tiden framover.

Cassel, Sverige: Herr president! Vi har i denna fråga haft många, långa och ibland livliga debatter i Nordiska rådet. Denna gång föreligger emellertid ett enhälligt utskottsutlåtande, och därför finns det ingen anledning för mig att dra upp de diskussioner som tidigare förekommit. Vi har skrivit ihop oss — jag vill inte säga att det skett helt utan uppoffringar på olika sidor — och vi är väl numera alla på det klara med att detta är en angelägenhet av högsta prioritet och att det är helt nödvändigt att problemen både med bron mellan de bägge länderna och med storlufthamnen blir lösta så fort som möjligt. Det är också viktigt att de kommunala och regionala myndigheterna kommer in i den nödvändiga planeringen. Det är ju nästan omöjligt för dem att veta hur de skall förlägga sina vägar och bebyggelsecentra, om de inte får veta var den stora genomfartsleden skall gå och var storflygfältet skall ligga.

Om jag ser saken uteslutande ur svensk synpunkt är det angeläget för det folkrika området här nere i Skåne att få ett interkontinentalt flygfält — vare sig det förläggs till Kastrup, Saltholm eller något annat ställe — så lättillgängligt från den skånska kusten som möjligt. Det är mycket angeläget för oss att uppmärksamma denna fråga och försöka få detta flygfält oss så nära och så lättillgängligt som förhållandena tillåter. Huruvida Saltholm är den idealiska platsen vet ingen av oss i dag, men ön ligger där den ligger mitt emellan dessa två stora befolkningscentra på båda sidor om Öresund, och det gör det lockande att i första hand undersöka möjligheterna att förlägga storflygplatserna dit.

För malmöområdet är det inte tillräckligt att ha tillgång till ett interkontinentalt flygfält. Staden behöver dessutom ett eget flygfält och jag förstår därför fuller väl det beslut som fattats om att bygga Holmeja. Problemet är bara att Holmeja, som är ett sekundärt flygfält, i första hand för charterflyg, fraktflyg och inrikesflyg, och som sä-

kert kommer att bli mycket livligt frekventerat, inte får ges en sådan placering att det på något sätt förhindrar den lämpligaste lokaliseringen av ett interkontinentalt flygfält. Här om har man också varit överens inom utskottet. Sedan vi börjat med den sista behandlingsomgången av detta problem, har det oppkommit planer på att flytta Holmeja åtminstone någon halvmil österut. Jag vet inte om SveDa-gruppen, som har att undersöka flygledningsmöjligheterna, de tekniska möjligheterna och säkerhetsfrågorna, anser att detta är tillräckligt för att man likväl skall kunna behålla Ljungbyhed, vilket vi i Sverige naturligtvis ur ekonomisk synpunkt har all anledning att kämpa för, och ändå förlägga ett interkontinentalt flygfält till Saltholm. Det vet vi tyvärr ännu inte. Utredningen härom är inte färdig — vi väntar att den skall komma de närmaste månaderna. Utredningarna angående bron väntar vi också skall bli färdiga kanske inom ett halvår. Det är synd att vi inte vet allt detta i dag, men därför har vi måst inskränka oss till att föreslå denna rekommendation, som innebär att Nordiska rådet hemställer att de svenska och danska regeringarna i intimast möjliga kontakt med varandra skall söka sig fram till en lämplig lösning av dessa problem.

Jag hade önskat, att utskottet skulle framlägga förslag om en arbetsgrupp. Men eftersom vi avstått från detta önskemål för att nå en kompromiss skall jag nu inte plädere för det.

Jag ber, herr president, att med dessa ord få tillstyrka den rekommendation som vi alla i enighet stannat inför.

Leirfall, Norge: Ordningen av trafikförholdene i Øresunds-området, enten det gjelder en fast forbindelse over Øresund eller utbygging av en storflyplass som kan avta den raskt økende transitttrafikk, er teknisk og økonomisk et svensk-dansk eller dansk anliggende. Men dette forhindrer ikke at også Norge har stor interesse av at spørsmålene blir løst på en rasjonell måte og så

snart som mulig. Det må bli Sveriges og Danmarks sak å vurdere når man kan ta det økonomiske løft som ligger i å bygge Øresundsbroen, og når de materielle ressurser av arbeidskraft og teknisk materiell tillater det. Men som sagt, Norge er interessert i at det skjer så *snart* som mulig. Ut fra dette syn gikk da også Norges representanter i Nordisk Råd i Reykjavik inn for at den første bro skulle bygges mellom København og Malmø selv om H-H-linjen av flere grunner ville være mer tilfredsstillende for Norge. Vi mente at videre diskusjon om linjevalget bare ville forsinke saken og at det ut fra økonomiske rentabilitetsberegninger og slik som de mer lokale interesser lå an, var realistisk å regne med at en bro på K-M-linjen kunne komme i stand raskere enn en bro ved Helsingborg.

Det er jo etter hvert blitt en livlig fergeforbindelse fra Norge over til Jylland for videre forbindelse til kontinentet, og det er store økonomiske interesser som er knyttet til den. Det er da naturlig at det er enkelte som hevder at norske representanter ikke bør svekke grunnlaget for denne trafikken ved å arbeide for å lette forbindelsen til kontinentet ved en bro over Øresund. De gjør Runebergs ord til sine: »Slåpp ingen djævel över bron — Håll ut en stund ändå» — hold ut en stund ennå med å krangle om hvor og når Øresundsbroen skal bygges, og de regner som så at så lenge Øresund er en flaskehals, vil den økende turisttrafikk ta veien over Jylland til Norge. Men slike betraktninger kan naturligvis ikke svekke Norges interesse av at forbindelsene til kontinentet i det hele tatt blir så gode som mulig.

Jeg synes at hele dette problemkomplekset er kommet inn i en ond sirkel. Broen kan ikke bygges før flyplassforholdene i Øresunds-området er klarlagt, og det er avgjort om Saltholm skal bli avløsningen for Kastrup. På den annen side kan dette spørsmål ikke løses før broplanene er definitivt fastlagt og det er lagt opp et tidsskjema for brobygg-

ingen. En har inntrykk av at det ene venter på det andre og at det initiativ som kunne bringe saken videre, lar vente på seg. Og selv om vi fra Norge, naturligvis ikke vil eller bør øve noe press på Danmark eller Sverige, som jo har det økonomiske ansvar, så må vi ha lov til å si at vi nok synes at utredninger og undersøkelser har tatt svært lang tid, og at det nå er på tide at de to nærmest interesserte parter kommer i nærmere kontakt med hverandre også på regjeringsplanet.

Hr. Cassels forslag tok jo sikte på dette, og vi må nå være tilfreds med at de tanker som lå bak det, nå i noe modifisert form, har fått enstemmig tilslutning i trafikskottet. Zakris Topelius har sagt om Øresund at »på hela jordens rund finner ei så blid en bölja». Men i Nordisk Råd har det ikke alltid skvulpet »hlida böljor» om Øresundsspørsmålene. Men vi kan jo kanskje ta det enstemmige forslag fra trafikskottet nå som et godt varsel om at bølgene har stilnet og at en avklaring nå kan imøteses innen rimelig framtid.

Jeg må også mens jeg har ordet få komme inn på de uttalelser som de siste dager er kommet fram i Norge om Sola som et alternativ til Saltholm når det gjelder plasseringen av en nordisk storflyplass. Det er i norsk presse kommet fram ønske om at dette må tas opp i Nordisk Råd. Jeg vil si at jeg anser dette som helt urealistisk når det gjelder trafikken fra Norden till kontinentet, det gjelder både økonomisk og trafikkmessig.

Jeg vil bare minne nordmennene om at Kastrup som det ligger i dag, står danskene i 2 milliarder kroner, og at de utvidelser som er regnet nødvendige for at Kastrup kan ta trafikken i 10—15 år framover, er kalkulert til 1 milliard. Dette er vel et minimumsbeløp for hva det vil koste å bygge en internordisk kontinental flyplass i dag. Og jeg tror ikke at man på ansvarlig norsk hold vil være beredt til å ta slike omkostninger på bekostning av andre vitale norske samferdselsproblemer, herunder spørs-

målet om utbygging av et småflyplassnett.

Jeg tror heller ikke det vil være realistisk å regne med at trafikken fra Sverige eller Finland eller Oslo vil ta veien over Sola når en skal videre til Frankfurt eller Roma eller Paris. Norge vil og bør som andre land naturligvis legge opp så mange direkte ruter til utlandet som det er befolkningsgrunnlag for, og det bør være et mål for vår nasjonale luftfartspolitikk, men den internasjonale lufttrafikk krever også transittflyplasser dersom en raskt skal komme fram.

En slik transittflyplass kan bare ligge i Øresunds-området, og jeg anser det å være av stor norsk og felles nordisk interesse at transitten som hittil kan skje over en flyplass her istedenfor over Hamburg eller Amsterdam. Kan flyplassen legges på et avnasjonalisert Saltholm, må vi naturligvis også være interessert i det.

En annen sak er at de siste undersøkelser kan tyde på at luftrommet over Øresunds-området ikke vil kunne tillate så mange operasjoner som det vil bli spørsmål om i framtida på grunn av det militære flygfelt på Ljungbyhed og planene om en flyplass på Holmeja. Dette mener jeg kan aktualisere Sola som en avlastningsplass og samleplass for superpersonisk atlanterhavstrafikk. Men det er et spørsmål som må tas opp til utredning i Norge. Det håper jeg kan bli gjort så snart som mulig, og først når vi har disse utredninger ferdig fra norsk hold, kan tiden være inne til eventuelt å legge saken fram for Nordisk Råd.

Statsrådet **Palme**, Sverige: Herr president! Jag vill på intet sätt försöka konkurrera med trafikskottets värderade och vördade förre ordförande i rollen som Sven Duva utan skall begränsa mig till mera prosaiska funderingar.

Vid förra sessionen höll jag ett längre anförande om den svenska regeringens syn på dessa frågor. I sak har det egentligen inte hänt så mycket sedan

dess som skulle föranleda några kommentarer. Jag beklagar att inte utredningarna om en fast förbindelse över Öresund — som vi hade hoppats — är klara till denna session; de hade annars gett oss ett vidlyftigt stoff att debattera. Men jag hyser förståelse för att utredningen angående en stor materia kan ta sin tid. Nu vet vi att Öresundsgruppen blir klar med sin utredning om ett par månader. I Sverige skall vi väl ha en begränsad remiss av frågan, men framför allt vill jag upprepa vad jag sade i fjol: så fort utredningen är klar förutser jag omedelbara överläggningar på regeringsnivå beträffande den fasta förbindelsen mellan Sverige och Danmark.

Låt mig tillägga att vi inte heller är helt isolerade från varandra före de överläggningarna — kommunikationsministrarna har en ständig kontakt formellt och informellt. Men när utredningen blir klar tycker jag att tiden är inne för intensiva överläggningar om hur vi skall lösa denna fråga. Jag instämmer helt i den mening som har kommit till uttryck här, att det för befolkningen och för planeringen i de berörda områdena är utomordentligt viktigt att klarhet skapas om hur denna fråga skall hanteras.

Vad sedan storflygplatsen beträffar är det ju två frågor man diskuterar. Den första gäller en ny flygplats för Malmöregionen. Detta är ett starkt berättigat lokalt intresse vars tillgodoseende, inte rimligen kan vänta, såsom herr Cassel mycket riktigt underströk. Frågans angelägenhetsgrad har under de allra senaste veckorna poängterats båda av Malmö stad, Malmöhus läns landsting, länsstyrelsen och Öresundsrådet. Jag tycker att slutklämmen i Öresundsrådets yttrande är ganska intressant, när man säger att av hänsyn till möjligheterna för Malmöområdets vidare utbyggnad måste en utflyttning av flygplatsen från Bulltofta ske innan en ny storflughamn kan vara byggd.

Förslag till placering av flygplatsen kommer att presenteras under den när-

maste tiden. Överläggningarna om var en ny flygplats i Malmöregionen skall placeras har inte skett utan kontakt med våra vänner i Danmark. Tvärtom har det förekommit flera överläggningar inte minst på det trafiktekniska planet — klart är att SVEDA-gruppen i hög grad har påverkat placeringen av flygplatsen, banritningarna och andra tekniska dispositioner.

Ibland ställs frågan om man inte kan skjuta på hela spørsmålet om Malmö flygplats tills allting är klart beträffande storflygplatsen. Kan inte storflygplatsen helt enkelt ersätta en flygplats vid Holmeja, eller vilken placering det nu skulle bli? Ja, de som resonerar på detta sätt förbiser att det är fråga om två helt olika typer av flygplatser. Men vidare skall vi komma ihåg tidsperspektivet. Det är bråttom med att frilägga Bulltofta. För Malmöregionen är detta ett problem som måste lösas under 70-talet, medan en storflygplats inte rimligen kan komma till stånd förrän 1985 och alltså är ett 80- och 90-talens problem. Under tiden måste ju flygplatsfrågorna i denna del av Sverige få en någorlunda rimlig lösning.

Vidare skall man ha klart för sig att denna nya flygplats, var den än kommer att ligga, ur rent flygteknisk synpunkt innebär en stor förbättring i jämförelse med det nuvarande Bulltofta. Och vad som inte är minst viktigt: den expansion som förutses på Kastrup, och som är nödvändig under en övergångstid för att man skall kunna klara den starkt ökade trafiken, blir möjlig endast om Malmös flygplats flyttas från Bulltofta. För Kastrups skull är det alltså viktigt — eftersom Kastrup under alla förhållanden skall fungera under en ganska lång övergångstid — att frågan om Malmöregionens nya flygplats någorlunda snabbt får en lösning.

Jag är mycket glad över den avslutning som på senare tid faktiskt har ägt rum kring kravet på en ny flygplats i Malmöregionen, liksom över att ingen här — och just ingen annanstans heller — förordar ett uppskov med den

frågan eftersom det vore så uppenbart orationellt ur alla de synpunkter som vi gemensamt försöker driva.

När det gäller storflygplatsen görs ju de tekniska och ekonomiska utredningarna av danska myndigheter. Jag underströk redan in fjol att den ordningen är lämplig. Jag har förtroende för våra danska vänner på den punkten. Men detta betyder ju inte att frågan om storflygplatsen är en rent dansk angelägenhet, utan vi har alla intresse av att frågan får en vettig lösning även ur våra synpunkter. Därför är vi angelägna om att utredningen beträffande storflygplatsen blir klar snarast.

Det har sagts i några tidningar att Sverige borde ge besked huruvida storflygplatsen skall byggas på Saltholm eller inte. Nu är det ju inte lätt för oss att ge besked innan vi känner den konkreta innebörden av det vi skall lämna besked om — tekniskt, ekonomiskt, bullermässigt och ur en massa andra synpunkter. Därför är det vi som väntar på besked om utredningsresultatet. Men jag har välvilligt tolkat kravet som ett uttryck för att våra danska vänner nu starkt prioriterar detta utredningsarbete och är beredda att sätta in stora resurser för att få det klart. En sådan utveckling skulle jag vilja hälsa med den allra största tillfredsställelse.

Jag har som sagt tolkat kravet såsom ett låt mig säga indirekt meddelande från våra danska vänner beträffande deras utredningsarbete. Samtidigt är det naturligtvis angeläget att vårt bidrag till det hela forceras — jag tänker på SVEDA-gruppens utredningar beträffande luftrummet och därmed sammanhängande spörsmål.

Jag har ingenting emot den föreslagna rekommendationen från Nordiska rådets sida. Det står att man möjligen kan tillsätta en arbetsgrupp — efter känt föredöme bör kanske en språkprofessor tillkallas för att utreda vad uttrycket »möjligen» kan tänkas betyda i detta sammanhang. För egen del har jag tolkat saken så, att nu skall utredningsarbetet äntligen drivas till sitt slut,

och därefter skall vi på regeringsnivå ta upp frågan till direkta förhandlingar i nära kontakt med våra nordiska grannar liksom med de kommunala och regionala intressen. Att i dagens läge tillsätta en arbetsgrupp skulle enligt min mening vara ägnat att försena ärendet. Det vore närmast ett uttryck för att vi kört fast, något som jag tycker att vi inte har gjort. Vi behöver ett konkret underlag för ordentliga resonemang, och jag hoppas att det snart kommer att föreligga.

Med hänsyn till den stora enighet som glädjande nog råder på detta område kan jag begränsa mig till de här korta kommentarerna och vill bara som avslutning säga, att det är min varma förhoppning att vi inom kort får ett så genomarbetat utredningsmaterial att vi snabbt kan gå in i reella och meningsfyllda överläggningar och förhandlingar — utan att krav på stora ytterligare undersökningar reses — och att dessa förhandlingar i sin tur resulterar i klara riktlinjer för hur vi skall lösa dessa frågor, som på ett eller annat sätt måste lösas och som är av utomordentlig betydelse inte bara för köpenhamnare och Malmöbor, inte bara för skåningar och danskar utan i hög grad även för hela befolkningen i alla de nordiska länderna.

Minister for offentlige arbejder Svend Horn, Danmark: Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger, hr. præsident, kun sige, at jeg forstår godt, at trafikudvalget — som jeg jo selv i mange år har været medlem af — føler en vis utålmodighed over, at det tager så lang tid at få disse udredninger færdige. Jeg synes dog, at vi skylder de embedsmænd og sagkyndige, som arbejder med disse spørgsmål at sige, at det er et omfattende arbejde. Det kommer til at dreje sig om milliardbeløb både hvad angår en fast forbindelse over Øresund og en skandinavisk centrallufthavn, og det er derfor klart, at de bevilgende myndigheder må have fast grund under fødderne, når de skal tage stilling. Det

er en af årsagerne til, at det har taget sin tid. Jeg kan godt sige, at på et vist tidspunkt blev presset på dem, der arbejder med disse spørgsmål, så hårdt, at de sagde, at de ikke med sikkerhed kunne sige, at det, de lavede, var helt præcist og i orden, hvis det skulle presses så hurtigt frem. Vi må selvfølgelig give embedsmændene og de sagkyndige rimelige vilkår at arbejde under.

Når dette er sagt, vil jeg tilføje, at jeg i trafikudvalget har givet oplysninger om, at den endelige udredning af forholdene om en fast forbindelse er meget nær ved at kunne afsluttes, og at de undersøgelser, som står tilbage vedrørende centrallufthavnen, på samme måde er tæt ved at afsluttes.

Vi er fra dansk side overordentlig interesseret i, at disse problemer bliver afklaret snarest muligt, da vi står over for at skulle udvide Kastrup, og det, som tidligere nævnt, er mange penge, det her drejer sig om. Vi må derfor have sikkerhed for, at de investeringer, vi her skal foretage, ikke er fejlinvesteringer. Ingen er derfor mere interesseret i at få en afklaring end den danske regering, og jeg var glad for min kollega minister Palmes bemærkninger herom. Jeg er ikke i tvivl om, at vi i det øjeblik, udredningerne er færdige, kan sætte os til forhandlingsbordet de to landes regeringer imellem og finde en ordning.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident! Jeg takker for den modtagelse, den foreslåede rekommandation har fået her i debatten. Debatten har ikke været særlig langvarig — det tillader tiden ikke, og det er vel heller ikke nødvendigt, eftersom problemerne er ret klare.

Jeg må tillade mig at sige, at der var ikke i trafikudvalget enighed om, at det ville forsinke arbejdet, hvis man nedsatte en arbejdsgruppe som foreslået i medlemsforslaget, idet den foreslåede arbejdsgruppe jo skulle bygge på det arbejde, der er gjort af forskellige instanser under såvel den svenske som

den danske regering. Hensigten med medlemsforslaget var at åbne mulighed for, at interesserede kommuner og andre kunne komme med i planlægningsarbejdet. Dette forudsætter vi imidlertid kan ske alligevel, om man tager hensyn til det rekommandationsforslag, vi har stillet, og som ganske åbenbart bliver tiltrådt af Nordisk Råd.

Jeg tillader mig at sige til spørgsmålet vedrørende en lokal flyveplads for Skåne ved Holmeja eller andetsteds, at det er for trafikudvalget ganske klart, at det er nødvendigt i løbet af meget kort tid at erstatte Bulltofta med en anden lufthavn, og under disse omstændigheder er der naturligvis et hårdt pres. Det er muligt, at storlufthavnen — også selv om den placeres på Saltholm — ikke vil kunne erstatte Bulltofta eller Holmeja. Det turde i hvert fald være givet, at det ikke tager så lang tid at bygge en lokal lufthavn ved Holmeja som at bygge en storlufthavn på Saltholm.

På den anden side må jeg fremsætte den bemærkning, at efter alt det hidtil oplyste er der grund til at antage, at det alligevel ikke behøver at tage 15 år at bygge en brugbar lufthavn f. eks. på Saltholm eller ved Kongelunden. Det vil være muligt at gøre det noget hurtigere, men betingelsen er naturligvis, at man går i gang med det så snart som muligt. Jo længere tid det tager, inden startsignalet bliver givet, jo længere tid tager det jo, inden man kan være færdig.

På den anden side har praktisk talt alle de instanser, der har udtalt sig om spørgsmålet, gjort det klart, at de er af den opfattelse, at det principielt første, der må ske, er, at man fastlægger lokaliseringen af en storlufthavn, om man i øvrigt er enig i det synspunkt, at der skal være en storlufthavn i Øresundsområdet. Først derefter kan man planlægge placeringen af sekundære lufthavne. Dette er i overensstemmelse med rekommandationen fra Nordisk Råd, nr. 27 fra 1966, hvori det siges, at:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indpasse planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresund-området i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rekommandation nr. 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab.»

Dette fremgår også af en udtalelse fra det svenske Luftfartsverket i anledning af det medlemsforslag, der nu er trukket tilbage til fordel for trafikudvalgets forslag. Det siges her:

»I nu föreliggande medlemsförslag framhålls bl. a., att varje planering av flygplatsfrågorna inom regionen måste börja med att fastslå var den interkontinentala storflygplatsen skall ligga. — — —

Vad som sålunda framhålls är i princip riktigt.»

Jeg understreger dette og vil gerne have lov til at sige, at selv om man muligvis fortsat vil lade undersøgelserne, udredningerne foregå på den måde, at det er den danske regering og de danske myndigheder, der skal afgøre, hvor storlufthavnen skal placeres, vil det dog være hensigtsmæssigt, om man, hvad angår placeringen af lokale flyvepladser i området, i øvrigt går ud fra den arbejdshypotese, at storlufthavnen bliver på Saltholm. I så fald bliver det naturligvis noget lettere at planlægge sekundære lufthavne, således at flyvesikkerheden ikke kommer i fare.

Hr. statsråd Palme talte om de undersøgelser, der foregår, og om de svar, nogle synes at mene ikke er kommet fra Sverige. Statsråd Palme sagde herom: vi i den svenske regering ved jo ikke, hvad vi skal give besked om. Det troede jeg var sivet ud. I hvert fald har Nordisk Råd den mening, som er udtrykt i rekommandation nr. 34 af 1965, hvor der står:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.»

Vi forestiller os i Nordisk Råd, at det skulle være et fælles undersøgelses-

arbejde, som ikke skulle overlades til den ene regering isoleret, og jeg tror ikke, man kan erklære sig tilfreds med, at man har et rent luftfartsteknik samarbejde om undersøgelse af sikkerhedsproblemer i den forbindelse. Det ville være ønskeligt, om man i fællesskab fra dansk og svensk side kunne arbejde med lokaliseringen af storlufthavnen og andre lufthavne og også med planerne for, hvorledes lufthavnen skal bygges, i særdeleshed da de to regeringer jo kommer til at samarbejde om den faste Øresunds-forbindelse.

Jeg skal lade det være nok hermed, hr. præsident. Jeg anbefaler endnu en gang den foreslåede rekommandation til vedtagelse og udtrykker håbet om, at vi næste gang, Nordisk Råd samles, kan tage stilling til problemerne i en helt anden og langt mere udviklet situation.

Statsrådet Palme, Sverige: Herr president! Enigheten för dagen är så stor att till och med Aksel Larsen har svårt att hitta någonting att knyta an en polemik till.

För alla eventualiteters skull vill jag emellertid slå fast, att vad den danska undersökningen om Saltholm primärt omfattar är den tekniska och den ekonomiska delen. Den undersökningen har inte vi gjort, även om vi då och då delvis blivit informerade om hur arbetet fortgår. Det kan inte vara rimligt att vi ger något besked om vad vi tycker förrän vi har fått se materialet — annars skulle vi köpa en gigantisk gris i en mycket liten säck.

Å andra sidan pågår det ett rent luftfartstekniskt samarbete, såsom herr Aksel Larsen nämnde. Bland annat i SveDa-gruppen förekommer ett mycket nära samarbete. — Man måste skilja mellan dessa två saker.

Herr Larsen citerade det svenska luftfartsverkets remissyttrande. Jag måste göra som man ofta får göra i debatter, nämligen fortsätta att läsa där herr Larsen slutade. Luftfartsverket skriver att det med hänsyn till stads-

byggnads- och flygtrafikförhållandena vid Bulltofta är nödvändigt att snarast möjligt anlägga en ny lokal flygplats för Malmö och sydvästra Skåne men att det icke är möjligt att helt sammankoppla de båda flygplatsfrågorna. I planeringsarbetet för Malmös nya flygplats har emellertid SveDa-kommittén aktivt påverkat de aktuella förslagen och bedömt den nya Malmöflygplatsen i förhållande till aktuella alternativ för en dansk storflygplats. Det nu sagda innebär att en sådan förutsättningslös utredning som föreslås i medlemsförslaget icke längre är praktiskt möjlig.

Vi har gjort det bästa möjliga av situationen. Vi måste bygga en flygplats i Malmöregionen, och det måste ske snabbt. Det kan inte undgås att varje flygplats i det området kommer att på något sätt påverka en eventuell storflygplats — man måste lägga flygplatsen i Östergötland eller åtminstone i Småland för att undgå varje störning. Vi försöker emellertid att ta hänsyn till alternativa förläggningar av storflygplatsen. Vi kan nu konstatera att den flygplats som planerats måste vara avgjort bättre än Bulltofta och att den utgör en förutsättning för att man skall kunna bygga ut Kastrup. Såvitt vi kan bedöma går det vidare att förena förslaget med olika tänkbara alternativ till en storflygplats. Längre än så är det omöjligt att komma i dagens läge.

Till sist vill jag förklara mig enig med herr Larsen i förhoppningen om att vi nästa gång Nordiska rådet sammanträder skall ha ett mera omfattande material som grund för debatten, så att både enighet och eventuell polemik inte behöver hängas upp på så magra spikar som vi nu får ta till.

Aksel Larsen, Danmark: Jeg kan nøjes med den bemærkning til hr. minister Palme, at vi alle er klare over, at enhver flyveplads, der måtte blive bygget i Øresunds-området, vil påvirke flyveforholdene til og fra storlufthavnen. Netop derfor mener vi, at der

burde være en fælles planlægning mellem de to landes regeringer, de to landes myndigheder om lokalisering og indretning af alle disse flyvepladser, at der virkelig burde være regeringskontakt i dette spørgsmål, og at det ikke blot burde være et spørgsmål om en udredning af sikkerhedsspørgsmålet i luften, udført af »Sveda-gruppen» før det tilfældes skyld, at der bygges en lufthavn det ene eller det andet sted.

Statsrådet Palme, Sverige: Herr president! Vi har ju regeringskontakt och expertkontakt beträffande den enda punkt som i dagens läge är verkligt relevant, nämligen den trafiktekniska samordningen i Öresundsregionen. Eftersom det samarbete herr Larsen efterlyste redan pågår, är väl alla rimliga krav uppfyllda.

Till slut vill jag konstatera att det trots vad som här har sagts föreligger enighet om att något uppskov med Holmeja icke kan godtas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Klippenväg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin och Thestrup.

Hordvik och Mørk *avstod* från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Geijer, Lis Groes, Holmberg, Hækkerup, Håkon Johnsen, Matthias A. Mathiesen, Normann, Ohlin och Stray.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölles.

Meddelande

Det meddelades, att lantbruksministern Kaasalainen, Finland, intagit sin plats i rådet.

4

C 7/s: berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, D 1967/13/1964/s: meddelande om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen och D 1967/14/1966/s: meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet till handlingarna,

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationerna till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Statsråd Seip, Norge: Herr president! Jeg vil gjerne si noen ord i tilknytning til innstillingen fra det sosialpolitisk utskottet om samarbeidet på lokaliseringens område. Vi har her å gjøre med en problemstilling som i forskjellige former kommer igjen i en rad av de konkrete saker Nordisk Råd har

til behandling. Det gjelder innen samferdselen, i næringspolitikken, ved utbyggingen av kulturelle institusjoner, i turistsamarbeidet osv. Jeg tror likevel det er nødvendig som et utgangspunkt å presisere at hvert enkelt av de nordiske land har utformet sin lokaliseringenspolitikk på nasjonal basis. Den følger retningslinjer som kan variere en del fra land til land. Og det legges nok også ulik vekt på lokaliseringssynpunktet under vurderingen av de enkelte lands politiske opplegg.

Fellesdrag som danner bakgrunnen for våre lokaliseringenspolitiske bestrebelser har vi i den omfattende strukturendring som følger med rasjonaliseringen innen jordbruk, skogbruk og fiske og den endring i bosettingsmønster som følger av endringer i næringsstruktur og samfunnsforhold ellers. I alle nordiske land ser vi det vel som en viktig oppgave under disse forhold å tilstrebe en rimelig regional balanse mellom arbeidskrafttilgang og sysselsettingsmuligheter. Samtidig søker vi å gi de ulike landsdeler andel i samfunnets økende velstand også gjennom spredning av kulturelle, sosiale og andre velferdsmessige goder.

Det er helt naturlig og også nødvendig at vi under behandlingen av lokaliseringenspolitiske spørsmål ikke bare ser på de problemer og muligheter som foreligger innenfor det enkelte lands grenser, men at vi også trekker inn de muligheter for samordning med naboland som våre felles grenser gjør naturlig. I virkeligheten må vi konstatere at det hittil har vært relativt lite av organiserte konkrete samarbeidsbestrebelser, de lange felles grenser tatt i betraktning. Det kan delvis henge sammen med at den nasjonale lokaliseringenspolitikk som hvert land fører, bidrar til å integrere også grenseområdene mer og mer i den nasjonale økonomi. Men også andre momenter spiller inn. Dels har vi ennå ikke gått inn for den nødvendige planlegging og de nødvendige felles løft på tvers av grensene. Dels mangler vi mange steder de kommuni-

kasjonsmessige forutsetninger — eller har først nylig brakt dem i orden. Det er ingen tilfeldighet at spørsmålet om nye og bedre mellomriksveier så ofte er oppe til debatt i Nordisk Råd.

Med et felles nordisk arbeidsmarked og med en økonomisk utvikling som mer gjør Norden til et hjemmemarked for alle nordiske lands industri og delvis handel, vil kravene om å bygge ut forbindelseslinjene på tvers av grensene bli stadig sterkere, og behovet for en viss lokaliseringpolitisk samordning vokser tilsvarende. Nå tror jeg ikke det er riktig å basere seg på at man kan komme fram til felles generelle retningslinjer for en nordisk lokaliseringpolitikk. Det er neppe heller ønskelig så ulikeartede som forholdene er. Praktisk sett må vi først og fremst konsentrere oss om samarbeidet mellom to og to land.

I visse tilfelle kommer flere land inn i bildet, som i Nordkalott-samarbeidet, der siktemålet i størst mulig utstrekning bør være å arbeide ut fra Nordkalotten som et i prinsippet »grenseløst» område, der vi erkjenner at interessefelleskapet innen Nordkalotten på en rekke områder er vel så sterkt som mellom de nordlige landsdeler og resten av de tre Nordkalott-land. Jeg vil i denne sammenheng understreke det moment som hr. Leirfall brakte inn tidligere i dag om språkkontakten vis-avis det finsktalende Norden. Både i Nord-Sverige og Nord-Norge finner vi befolkningsgrupper som har muligheter for å holde oppe en kontakt, en forbindelseslinje, som de fleste av oss ikke kan ha direkte. Jeg tror verdien av å styrke Nordkalott-samarbeidet også ut fra dette hensyn er meget stor. Vi har også mer omfattende nordiske fellesspørsmål som saken om en hovedflyplass for Nordens flytrafikk, som nettopp ble debattert, og i det hele tatt vår plass i det internasjonale flynett, der samtlige lands interesser i atskillig grad er involvert.

Da Nordisk Råd ifjor ga sin tilslutning til rekommandasjon nr. 14/1966 om utvidelse av samarbeidet på det lo-

kaliseringspolitiske område, fikk Norge i oppdrag å være koordinerende land. Saken ble drøftet preliminært i relativt bredt omfang på det nordiske arbeidsministermøte i Vedbæk i september 1966. På norsk side hadde vi da alt en tid i forveien tatt skritt til å aktivisere grensesamarbeidet mellom norske fylker og tilgrensende svenske, respektive finske, län gjennom en henvendelse til de norske fylkesmenn i grensedistriktene. Det er i dag et organisert samarbeid mellom Värmlands län i Sverige og de tre fylkene Hedmark, Østfold og Akershus med bl. a. en felles arbeidsnemnd. Også i nord er det etablert lignende kontakter. I Norge har spesielt Finnmark fylke vist interesse for saken, men Troms og Nordland er likeledes trukket aktivt inn i Nordkalott-samarbeidet, noe bl. a. den Nordkalottkonferanse som ble holdt i Narvik for noen måneder siden på Foreningen Nordens initiativ, bar tydelig preg av. Som eksempel på samarbeidet om arbeidsproblemer i nord kan jeg nevne at da de norske arbeidskraftsmyndigheter i august i fjor holdt en konferanse om sysselsettingsspørsmål i indre Finnmark, var både de finske og svenske arbeidskraftmyndigheter invitert til å delta og generaldirektør Bertil Ohlson i den svenske Arbetsmarknadsstyrelsen var også foredragsholder.

La meg som et eksempel på primærkommunalt samarbeide over grensene, nevne samarbeidet mellom Sør-Varanger i Norge og Enare kommune i Finland.

Fra norsk side ble det på forrige arbeidsministermøte foreslått en ad hoc-gruppe som skulle kartlegge de konkrete økonomiske samarbeidsmuligheter i tilgrensende distrikter på forskjellige sider av landegrensene. I første omgang ble man enig om å skaffe en oversikt over de utredninger og undersøkelser som alt foreligger, og legge det fram på det arbeidsministermøte som skal holdes i Ronneby om knappe tre uker. Der vil det da bli tatt stilling til ad hoc-gruppen og mulige andre oppfølgings-

tiltak. Når det gjelder forsknings-samarbeidet på lokaliseringområdet, jfr. pkt. 3 i rekommandasjonen fra 1966 er det etablert et eget utvalg under svensk ledelse til å tilrettelegge materiale og foreslå eventuelle supplerende tiltak.

Jeg skal ikke her og nå foreta noen mer detaljert gjennomgåelse av de spesielle felter som særlig egner seg for samarbeid over grensene. La meg bare kort peke på at kommunikasjons- og transportspørsmålene er av vital betydning, fordi løsningene her danner basis for mulige framstøt også på andre felter. Videre vil jeg nevne samarbeid om turisttrafikken. Rørosområdet—Härjedalen er et eksempel på et distrikt der noe er gjort og atskillig mer bør gjøres i turismen, bl. a. ved utnytting av Røros flyplass. Fra norsk side vil det i denne forbindelse bli aktuelt med en utbredning av mellomriksveien fram til grensen, et arbeid som etter min mening bør ha høy prioritet. Samarbeid om havnespørsmål, kraftutbygging og samkjøring av kraftforsyning, om industritiltak m. v. er aktuelt som konkrete arbeidsoppgaver. I nord må det være naturlig å samarbeide om utviklingen av reindriftsnæringen, ikke minst om markedsføring og produktforedling.

I Trøndelag går atskillig svensk tømmer til norske foredlingsbedrifter. Det kjøpes delvis på rot og blir hogd av norske tømmerhoggere og hentet av norske biler, men leveres også ofte av svenske produsenter helt framme ved bedriften på norsk side. I Trysil går betydelige kvanta norsk tømmer til svenske bedrifter for foredling, og et lite antall nordmenn arbeider på den svenske side av grensen.

Næringsorganisasjonene og bedriftslivet i de forskjellige land har i de siste årene blitt mer innstilt på samarbeid over grensene i Norden. Vi har fått delleverandørbørsordninger Finland—Sverige og Norge—Sverige for deler av industrien. «Knoppskyting» av bedrifter i naboland begynner å komme. Det viser seg fordelaktig å flytte produksjon til steder som har arbeidskraft, framfor

å tvinge mangelfullt sysselsatte til å øke strømmen til de store pressområdene. De norske myndigheter ser med velvilje på en slik utvikling. Vi har bl. a. slått fast som prinsipp at Distriktenes Utbyggingsfond gir samme muligheter for lån og praktisk assistanse til søkere av f. eks. svensk, finsk, dansk eller islandsk nasjonalitet som til norske borgere, og det er også i praksis gitt flere slike »nordiske» lån i forbindelse med etablering av produksjonsvirksomhet.

En må i det hele kunne si at det nå er i ferd med å skje ting på det lokaliseringspolitiske område som skyver det nordiske perspektiv sterkere i forgrunnen. Tilsammen vil disse konkrete arbeidsoppgavene og arbeidsoppleggene kunne tilføre våre land atskillig av verdi i distrikter som i dag arbeider under til dels meget vanskelige forhold.

Men jeg tror samtidig det er riktig å presisere at vi trenger en bedre koordinering av våre bestrebelser på dette felt. Det gjelder innsatsen fra sentrale og ikke minst lokale myndigheter. Men det gjelder også for kanalisering av privat initiativ og tiltak innen det næringsliv som har muligheter for ytterligere utvikling i våre grensetrakter. For min del tror jeg at det vil være riktig om vi nå i første omgang får opprettet en ad hoc-gruppe på det kommende arbeidsministermøte for å kartlegge de aktuelle samarbeidsproblemer i planlegging og utbygging, spesielt på Nordkalotten. Er vi i stand til å organisere et slikt arbeid på en forsvarlig måte, kan det kanskje i en senere omgang bli aktuelt å drøfte spørsmålet om et mer permanent samarbeidsorgan for Nordkalottsakene.

Det nordiske samarbeidet om lokaliseringsspørsmål befinner seg ennå i grenselandet mellom resolusjons- og ønskestadiet og de gryende praktiske resultater. Vi trenger nye impulser. En ny, dristigere giv i opplegget kan kanskje skape noe av den praktiske tenkemåten som må til. Men la oss også erkjenne at det er nødvendig å se realistisk på saker og muligheter. Samarbeidsvilje er bra. Samarbeidsromantik

kan være farlig, fordi den i neste omgang kan slå tilbake i gjensidig skepsis. Derfor krever hvert enkelt tiltak en omhyggelig og vel overveid forberedelse om samarbeidstanken her skal bli grunnfestet som en levande realitet.

Kellgren, Sverige: Herr president! Innan nu rådet lägger berättelsen från Nordiska arbetsmarknadsutskottet till handlingarna, vill jag göra ett par korta kommentarer.

Av berättelsen framgår att rådet redan 1954 antog en resolution om ett större utbyte av tjänstemän mellan de nordiska ländernas förvaltningar och ämbetsverk. Nu redovisas resultatet av denna rekommendation från år 1954. Det visar sig att från år 1956, alltså under 11 år, har sex danska tjänstemän berörts av detta utbyte. I Norge är motsvarande siffra sedan år 1960, d. v. s. under 7 år, 24 tjänstemän och för Sverige sedan 1956, alltså under 11 år, 5 tjänstemän. Det rör sig alltså sammanlagt om 35 tjänstemän från de centrala förvaltningarna. Jag vet faktiskt inte hur många tjänstemän det finns i de centrala förvaltningarna i hela Norden, men jag tror inte att jag överdriver om jag säger att det rör sig om över 100 000 personer. Då framstår siffran 35 tjänstemän onekligen som utomordentligt blygsam. Detta påpekas också av utskottet, och jag har bara velat understryka utskottets önskemål om att utbytet bör bli intensivare.

Av statsrådet Seips anförande framgick, att man nu börjat få till stånd utbyte av lokala tjänstemän. Detta är att hälsa med stor tillfredsställelse. Endast om tjänstemän på olika områden får tillfälle att sätta sig ned och konkret diskutera igenom problemen kan vi räkna med snabba framsteg. Utskottet understryker också behovet av att man även låter de lokala tjänstemännen få tillfälle att träffa varandra. Utskottet nämner särskilt tjänstemännen inom arbetsförmedlingen. Efter hand som den nordiska arbetsmarknaden utbyggs, växer också behovet av att just de lokala

tjänstemännen i de olika länderna får träffa varandra och personligen lära känna varandra och varandras problem.

Det var endast dessa korta kommentarer jag ville göra.

Klippenvåg, Norge: Det som statsråd Seip var inne på, var for så vidt interessant nok. Nå er det jo ikke første gang vi i Nordisk Råd blir presentert for spørsmålet, spesielt når det gjelder Nordkalott-samarbeidet. Det er nemlig 10 år siden Nordisk Råd vedtok en enstemmig rekommandasjon til regjeringene i Finland, Sverige og Norge om å undersøke mulighetene for et økonomisk samarbeid på Nordkalotten. Nå presenteres det da her ved det forslag som ble vedtatt i København når det gjelder punkt 2, at man skal fortsette disse undersøkelser, men nå heter det på lokaliseringspolitikken område. Det er altså nye ord. Jeg for min del ser ikke så veldig optimistisk på dette. Når vi i dag vet at det praktisk talt ikke kom noe ut av de forslag som tidligere har vært lansert, stiller jeg meg meget skeptisk overfor de resultater man mener det er mulighet for. Nå har det vært nevnt at man på det lokale plan muligens kunne få til noe konkret — statsråd Seip var inne på det — men en må også si at det er svært lite man får til der og. Jeg tror ikke at Finnmark fylke som grenser til Finland, kan vise til noe konkret, noe som man kan ta og føle på, som har skjedd i disse årene når det gjelder et samarbeid over grensene der. Kommunestyrene i Sør-Varanger og Enare f. eks. møtes av og til hvert år, andre ganger annet hvert år og snakker sammen om forskjellige ting som de to nabokommuner har felles interesse av å snakke om, men heller ikke der er det kommet fram noe som man kan ta og føle på, noe som en kan si i nordisk samarbeids ånd har gitt befolkningen på disse steder ved grensen noe. Det har vært masse ord, det har vært en masse papir. Om vi nå skal få en ny komite som det her er nevnt, bl. a. fra norsk side, stiller jeg meg vel-

dig tvilende til resultatet av det som denne komite skal kunne planlegge denne gang. Det er kanskje for tidlig å si at den ikke vil komme fram til resultater. Jag tror det blir nødvendig for vår norske statsråd å følge dette arbeid mer intenst enn det tidligere har vært gjort. Jeg tror også at de ministre i våre naboland som skal overvåke dette arbeid, må gå inn for dette i atskillig sterkere grad enn det som hittil har vært tilfelle i løpet av de 10 år som er gått siden Nordisk Råd opprinnelig vedtok en rekommandasjon om Nordkalott-arbeidet.

Sigrid Ekendahl, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Socialpolitiske utskottet tycker liksom de som har yttrat sig här, att lokaliseringpolitiken i Norden är en viktig fråga, men de upplysningar som vi erhöill av representanter för arbetsmarknadsutskottet var sådana, att vi ansåg oss kunna invänta nya meddelanden från arbetsmarknadsutskottet. Statsrådet Scip lämnade här en del intressanta upplysningar som det hade varit värdefullt för utskottet att få del av. Vid utskottsbehandlingen upplystes det att Nordens arbetsmarknadsministrar skall sammanträda om tre veckor för att ytterligare behandla denna fråga.

Det är av dessa skäl vi här har föreslagit att rådet skall lägga meddelandena om rekommendation nr 14/1966 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag, punkterna I—II.

5

A 129 T/t: tilläggsförslag om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige och D 1967/8/1964/t: meddelanden om rekommendation nr 8/1964 ang. bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

Trafikutskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att genomföra förslaget till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland i enlighet med arbetsgruppens förslag (NU 1966: 5).

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationen till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Salo, Finland (utskottets talesman): Herr president! De senaste åren har sett en snabb utveckling av färjtrafiken mellan Sverige och Finland, inte minst över Ålands hav. Detta hälsar vi med glädje och det ligger helt i linje med Nordiska rådets målsättning att verka till förmån för en sådan utveckling. Emellertid är det inte bara passagerarantalet som har vuxit utan antalet linjer och färjterminaler har också ökat. Både ur samhällets och resenärernas synpunkt bör det vara angeläget med en genomtänkt planering på detta område. Mot bakgrund härav bad Nordiska rådet 1962 och 1964 om en utredning av hela frågekomplexet. En sådan lades fram förra året i Nordiska utredningsserie innehållande »Förslag till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland». Däri föreslås att färjförbindelsen mellan Finland och Sverige över Ålands hav inlemmas i Europavägssystemet med beteckningen E 3. På svenska sidan skulle enligt rapportens förslag Europaväg 3 förlängas från Stockholm via Norrtälje till Kapellskär. På den finska sidan tänkes färjhamnen förlagd till Reso vik i Åbo.

Trafikutskottet har också behandlat ett tilläggsförslag om att planeringen på längre sikt borde ta sikte på en utflyttning av en färjterminal till kustlandet. Praktiskt taget alla remissinstanser anser emellertid att en sådan utflyttning inte är ett aktuellt alternativ, utan att terminalen bör förläggas till Reso vik. Vad som främst talar emot en förläggning till den yttre kusten är de oerhörda investeringar som i så fall

skulle erfordras för byggande av en skärgårdsväg av tillräcklig standard.

Fördelarna med Åbo är framför allt att trafiken till betydande del kommer från eller går till Åbo med omland, att Åbo redan nu har goda väg-, järnvägs- och flygförbindelser med landet i övrigt, och att Åbo måste anses ha de största möjligheterna att tillgodose den växande internationella trafikens behov av serviceanordningar m. m. liksom också sjöfartsnäringens behov av yrkeskunnig personal.

Nackdelar med en placering till Åbo är längre sjödistans och de nautiska förhållandena i form av trånga inseglingsspassager till den nuvarande hamnen, och även bristen på utrymme för utbyggnad av hamnen.

Av arbetsgruppens rapport och remissmaterialet framgår att de mindre goda inseglingsförhållandena till Åbo förbättras, om man flyttar slutpunkten till den närbelägna Resoviken, d. v. s. längre åt väster och i ett friare läge än stadens nuvarande hamn. Detta har nu gjorts möjligt genom att Åbo stad inkorporerat det behövliga området i Reso vik. Genom en förläggning av färjhamnen till Reso viken skapas också möjligheter att leda den genomgående biltrafiken och framför allt den tunga lastbilstrafiken via Åbo omfartsväg, som redan byggts på sträckan Reso stations-samhälle — anslutningspunkten på väg 1 till Helsingfors. Vad som behövs är endast ny- eller ombyggnad av vägen från Reso viken till Reso stations-samhälle.

Med hänsyn till Åbos roll som trafikgenereringsort, stadens trafikförbindelser inåt land och utbyggda lokaler för service m. m. samt de stora investeringsbelopp, som torde erfordras för byggande av en skärgårdsväg med en internationellt sett godtagbar väg, har trafikutskottet ansett sig kunna förena sig om arbetsgruppens förslag om Europaväg 3:s sträckning.

Herr president! Jag får härmed föreslå, att rådet måtte antaga trafikutskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Kellgren, Kock, Laaksonen, Lahtela, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Sukselainen och Thestrup.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Geijer, Lis Groes, Holmberg, Hækkerup, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Aksel Larsen, Leirfall, Leiro, Mellqvist, Møller, Mørk, Normann, Ohlin, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stray och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölles.

6

A 93/t: medlemsförslag om utbyggnad av förbindelsen Vasa—Umeå

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lundström, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I samband med frågor om byggande av mellanriksvägar har trafikutskottet en gång för några år sedan uttalat, att vägnätet borde utbyggas som om riksgränserna icke exis-

terade. Detsamma kunde man önska också i fråga om tvärförbindelser över vatten, men tyvärrr hjuder de ibland på stora svårigheter.

Så är fallet i den sak som behandlas i föreliggande utskottsutlåtande. Mellan Vasa och Umeå är isförhållandena ofta så svåra, att det för närvarande får anses omöjligt att uppehålla en reguljär trafik året om över Bottniska viken mellan de två städerna. Umeå hamn är genomsnittligt stängd tre, fyra veckor årligen — ibland mer, ibland mindre — och Vasa hamn är stängd genomsnittligt ett par månader om året. Det är trafikutskottets förhoppning att i den mån Sveriges och Finlands isbrytarresurser ökas, de två staterna skall göra vad som är möjligt för att förbättra trafikförhållandena över Bottniska viken vintertid.

Den i medlemsförslaget nämnda möj-

ligheten att företa vägdämningar i skärgården på ömse sidor om Bottniska viken för att därigenom delvis komma ifrån den svårighet som ligger i att vinterisen tillsluter hamnarna, anser myndigheter och trafikföretag inte svara mot något aktuellt behov.

Av huvudsakligen dessa skäl — men även en del andra, som redovisas i utskottsbetänkandet — föreslår trafikutskottet att Nordiska rådet icke skall företa sig någonting i anledning av medlemsförslaget, och jag ber, herr president, att få yrka bifall till denna hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Sedan behandlingen av återstående saker uppskjutits, avslutades mötet kl. 18.00.

Protokoll

7:e mötet

Torsdagen den 6 april 1967 kl. 9.00

Presidenter: Bratteli (1—31), Sirén (32—36)

Dagordning

1. B 4/j: regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet och A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning
2. A 120/t: medlemsförslag om utsträckt giltighetsområde för vissa rabatterade järnvägsbiljetter
3. A 128/e: medlemsförslag om nordiskt samarbete om varudeklarationer
4. D 1967/10/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
5. D 1967/28/1966/k: meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden
6. D 1967/20/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor
7. D 1967/23/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
8. D 1967/24/1964/k: meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
9. D 1967/30/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor
10. C 8/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- D 1967/31/1966/e: meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område
11. D 1967/26/1963/e: meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
12. A 114/j: medlemsförslag om minskad användning av dödsstraff
13. Val till Nordiska kulturfonden
14. C 2/k: berättelse från Nordiska kulturkommissionen
15. Dokument 2: rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
16. D 1967/23/1966/t: meddelande om rekommendation nr 23/1966 angående resandes rätt till tullfri varuinförsel
- D 1967/24/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak

17. D 1967/19/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

18. D 1967/36/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning och D 1967/37/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

19. D 1967/19/1965/e: meddelande om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt

20. D 1967/5/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning

21. D 1967/8/1962/ej: meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen och D 1967/24/1965/j: meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet

22. D 1967/21/1962/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet

23. D 1967/11/1960/k: meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin och D 1967/17/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin

24. D 1967/12/1966/s: meddelanden om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan och C 10/s: berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan

25. D 1967/22/1958/e: meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

26. D 1967/24/1959/e: meddelande om rekommendation nr 19/1963 angående enhetlig utformning av exportdokument

27. D 1967/11/1961/j: meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.

28. D 1967/4/1964/t: meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

29. D 1967/15/1963/j: meddelande om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

30. D 1967/19/1963/j: meddelande om rekommendation nr 24/1963 angående internordiska flyttningens betyg

31. D 1967/21/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

32. D 1967/18/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område

33. D 1967/29/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

34. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

35. Tid och plats för nästa ordinarie session

36. Sessionens avslutning

1

B 4/j: regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet och A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning

Juridiska utskottet hade till rådet anmält sin avsikt att efter sessionens slut

fortsätta behandlingen av regeringsförslaget och medlemsförslaget.

Rådet beslöt lägga utskottets anmälan till handlingarna.

2

A 120/t: medlemsförslag om utsträckt giltighetsområde för vissa rabatterade järnvägsbiljetter

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at der søges opnået en bedre udnyttelse af den eksisterende adgang for ældre til at rejse billig i Norden.

Leirfall, Norge (utskottets talesman): I alle nordiske land har vi nå den ordning at pensjonister eller personer over en viss alder, får reise for halv pris på sitt lands jernbaner. Den samme adgang har også andre nordiske medborgere, så formelt skulle saken være i orden. Det er imidlertid enkelte praktiske ting som gjør at det er vanskelig for andre lands medborgere å få utnyttede ordningen. I Norge kan f. eks. en svensk medborger som er over 70 år, reise for halv pris på sitt ærlige ansikt. Men dersom en nordmann skal reise med moderasjon i Sverige, må han skaffe seg et kort som berettiger til moderasjon.

Det er også andre sider ved ordningen som er slik at det er vanskelig å få full utnyttelse av moderasjonen for andre lands borgere. Det er disse spørsmål som vi nå gjennom rekommendasjonen vil prøve å få ordnet på en bedre måte.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Einar

Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Hækkerup, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kellgren, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Lindberg, Lundström, Løbak, Mellqvist, Mørk, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salve, Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stray, Sukselainen och Thestrup.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Geijer, Lis Groes, Holmberg, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Rihtniemi, Salo, Jón Skaftason, Skoglund och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 41 röster.

3

A 128/e: medlemsförslag om nordiskt samarbete om varudeklarationer

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja och utveckla ett nordiskt samarbete beträffande varudeklarationer, som syftar till att ny fram till identiskt lika deklarationsnormer i samtliga nordiska länder.

Ragnar Christiansen, Norge (utskottets talesman): Spørsmålet om nordisk samarbeid om varedeklarasjoner er en viktig sak, som det i og for seg kunne sies mye om, men da alle de organisasjoner og institusjoner, som har uttalt seg om medlemsforslaget, har gitt det sin støtte, og da det økonomiske utvalget legger fram en enstemmig innstilling, vil jeg i denne omgang begrense meg til å anbefale innstillingen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat.

För rekommendationen röstade:

Birger Andersson, Backlund, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Dam, Damsgaard, Einar Gustafsson, Hara, Hartling, af Heurlin, Honkonen, Hordvik, Hækkerup, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Lindberg, Lundström, Løbak, Mellqvist, Mørk, Dagmar Ranmark, Berthe Rognerud, Røiseland, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stray och Sukselainen.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ehrnrooth, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Geijer, Lis Groes, Holmberg, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kock, Korvald, Laaksonen, Lahtela, Leiro, Tyyne Leivo-Larsson, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Helge Nielsen, Normann, Ohlin, Rihntniemi, Salo, Jón Skaftason, Skoglund, Sundin och Thestrup.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 40 röster.

4

D 1967/10/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Nils Jacobsen, Norge (utskottets talesman): En mellanriksveg mellom Troms og Sverige har for generasjoner tilbake vært aktuelt diskusjonstema mellom befolkningen på begge sider av grensen i de angjeldende distrikter som for Sveriges vedkommende har

bestått av områdene mellom Treriksrøysa Tornedalen sydover til Kiruna, og for Norge-områdene mellom Lyngenfjorden og Ofotenfjorden.

Helt fra de eldste tider har der vært naturlig samkvem mellom kystområdene ved Nordishavet og områdene ved Botniske Viken, Bottenhavet. Funn i Altevanstraktene i Bardu fra vikingtiden bekrefter dette.

Etter at samene for alvor tok til med nomadelivet i tiden omkring det 15. århundre, etter de siste forskninger, ble det en normal og årlig tilbakevendende ferdsel med reinjordene frem og tilbake over grensene mellom sommer- og vinterbeitene i disse områder. Det er derfor en tradisjonell og historisk sammenheng i kravet om å følge opp disse forbindelser med et moderne veganlegg som erstatning for de gamle ferdselsårer mellom Nordre Norbotten og Troms fylke.

I mellomkrigstiden kom man så vidt langt i felles planlegging av en veg at den norske vegdirektør Bålsrud med assistenter og respektive svenske motsvarende representanter foretok en samlet befarings i Altevanns- Torneträskområdet. Krigsutbruddet 3. september 1939 satte en brå slutt på denne rekognosering og deltakerne skiltes samme dag i Laimoviken.

Etter krigen var det Troms fylke som aktivt tok opp tanken om veg, og har siden 1958 drevet realistiske forhandlinger med Kiruna Stads myndigheter på dette felt. Siden 1960 er også Narvik bys myndigheter med i dette regionale samarbeidet, som gjennom sine bestrebelse og press fra sentralmyndighetene i begge land — også via Nordisk Råds trafikkskott — har ført saken frem til det resultat som her foreligger.

Og det resultat som her foreligger gir meg grunn til å gi mellomriksvegsprosjektet Kiruna—Nord-Norge betegnelsen det mest utredede mellomriksvegsprosjekt i historien.

Det foreligger nemlig ikke så vidt jeg vet et så grundig, og så meget mate-

riale for noen øvrige mellomriksveger som er planlagt eller bestemt bygget, eller som alt er bygget mellom Sverige og Norge tidligere, som for denne veg. På norsk side har vi først konsulent og tidligere vegsjef Matzows utredning, deretter firma Prosjektering A/S med sin analyse. På svensk side har vi den store og gjennomført grundige utredning ved professor Sven Godlund, en utredning som vel er nyttet som grunnlag for alle senere betenkninger i saken. Endelig har vi de 2 fellesutredningene av det sentrale svensk/norske utvalg. Den siste foreligger altså her nå til behandling.

Til tross for den grundige utredning dette mellomriksvegprosjekt har fått, stiller jeg et stort spørsmålstegn ved dette siste utvalgets trafikkøkonomiske konklusjon, og spørsmålet blir da: »Hva er årsaken til særbehandlingen og dermed forsinkelsen i prinsippavgjørelsen i den spesielle mellomriksveg-saken i motsetning til de øvrige lignende veger, og hvilket trafikkøkonomisk grunnlag kan disse andre veger ha, når denne vegen med det største befolkningsgrunnlag i nedslagsfeltene i så måte står svakt.» Mellomriksvegen Kiruna—Nord-Norge er den mest utredede veg i Norden. Hvis de andre mellomriksveger hadde vært underlagt samme anskuelser og beregnede analyser før de ble prinsippfastlagt, hadde vel ingen av dem blitt bygd med de konsekvenser dette ville hatt for handel og samferdsel også i disse områder.

Nei, la oss nå få en prinsippavgjørelse om at også de mennesker dette prosjekt angår, har like stor rett som øvrige lokale myndigheter og borgere av Sverige og Norge har hatt til å få sine krav rettmessig og likt behandlet.

La meg understreke at det her gjelder en prinsippavgjørelse om befolkningen i de områdene det her gjelder skal få lov til å streve etter i tidens fylde å få gjennomført sine vegkrav på linje med andre distrikter, eller om andre hensyn tilsier en særbehandling som uten videre

må fortone seg som en diskriminering for dem det angår. Her må ikke supervegstandard og økonomiske utredninger få forkludre en vegforbindelse som i første omgang neppe behøver den absolutt beste utførelse. Hvis slike krav skulle stilles på våre interne veger før en prinsippavgjørelse skulle tas om vegene i det hele tatt burde trafikkeres, ja, da måtte vi i Norge nedlegge mesteparten av trafikken på våre veger, inkludert store strekninger av Stamvegen, riksveg 6.

Det er klart at det her som ved de fleste vegutbygginger i Norges og Sveriges utkanter ikke kan legges trafikkøkonomiske betraktninger til grunn alene. Men som utvalget sier, turisme og sosiale hensyn kan tilsi en utbygging. Selvfølgelig, vil jeg si. Det er ikke vanskelig å finne motivering av denne art for å bygge vegen.

Jeg vil legge til at om man skal kunne håpe på en tilfredsstillende utvikling av næringslivet — av samhandel, av reiselivet — av både de økonomiske og trivselsmessige aspekter i disse områder må mulighetene for dette utbygges — og da er denne vegen et viktig ledd herav.

Militære hensyn har vært trukket inn ved vurderingen av dette veianlegg. Jeg forutsetter at disse spørsmål nå er avklart. Men skal slike forhold influere på valget av trasé, må selvsagt ikke bare de svenske militære hensyn tillegges vekt. Norske militære hensyn får da også tas med i vurderingen. Når det gjelder denne siden av saken, er det for øvrig mitt prinsipielle syn at forsvaret er til for å forsvare et land og utbygge det, og ikke for å hindre dette. Det må nå ikke fremsettes flere innvendinger som kan utskytte eller hindre en prinsippavgjørelse i dette spørsmål.

Salo, Finland: Herr president! Trafiktskottet har behandlat frågan om mellanriksvägen Kiruna—Nordnorge i en positiv anda. För min del tror jag att

det finns knappast någon fråga som ur allmän nordisk synpunkt är så intressant som denna vägfråga. Jag tror att om Nordiska rådet hade beslutanderätten så skulle denna väg snart kunna vara beslutad.

Emellertid är det ju så att det här är i första hand en angelägenhet mellan Norge och Sverige. Det är en sak som jag är fullt på det klara med. Men det finns ju som jag nyss antydde mycket betydelsefulla samnordiska aspekter, som det enligt min mening finns anledning att understryka här. När det gäller vägväsendet på Nordkalotten så är det omöjligt att inte anlägga en samfällad finsk-norsk-svensk aspekt. Min företrädare som förman i trafikutskottet, stortingsman Leirfall, har en gång karakteriserat Nordkalotten som ett naturligt område som på ett onaturligt sätt uppspaltats av riksgränser. När det gäller landsvägsförbindelserna så är Nordkalotten en homogen enhet som inte kan uppspaltas av riksgränserna.

Jag kan inte förneka att jag här i dag känner mig i viss mån som talesman också för Sverige. Det är nämligen så att min hemstad Rovaniemi är vänort till Kiruna och vi har ett mycket intimt och på många områden fruktbart samarbete mellan våra städer.

Jag kan omvittna att den här vägen i vår vänskapsstad Kiruna i dag betraktas med samma förhoppningar som en gudfruktig ödmjuk människa ser fram emot uppståendens morgon.

I malmfälten i Sverige finns ungefär 60 000 människor, varav ungefär 25 000 i Kiruna C. Biltätheten är bland de högsta i hela Norden. Gruvarbete under jord fem dagar i veckan förutsätter umgänge med naturen för att arbetskraften inte skall förslitas i förtid. Ur lokal synpunkt kommer Kiruna-vägen att ha en utomordentligt stor social betydelse. Genom denna väg, som efter Nordkalottförhållanden inte är så lång, skulle gruvarbetarna och andra i Malmfälten bosatta på ett par timmar komma ner till en helt annan miljö vid norska kusten. Jag tror att redan denna omständig-

het gör det svårt att hävda att vägen inte bär sig.

Jag vet att den svensk-norska samarbetsgruppen för mellanriksvägar har levererat sitt betänkande som är föremål för remissbehandling i Norge och Sverige. Jag skall därför inte diskutera nu innehållet i detta betänkande.

Jag skall i stället säga några ord om vägens betydelse som en integrerande del i det turistsamarbete som håller på att växa fram på Nordkalotten. Finland har fyra mellanriksvägar till Norge, nämligen över Utsjoki, Karigasniemi, Enontekiö och Kilpisjärvi. Vägen över Kilpisjärvi fyller ju också en viktig funktion som förbindelseled mellan Sverige och Norge. Det nordiska samarbetet har gått så långt att vägen mellan Nordsverige och norra halvan av Norge går över Finland. Vi i Finland är glada över att på detta sätt få främja en god kontakt mellan Norge och Sverige.

Vi räknar emellertid med att Finland så att säga kompenseras genom att Sverige och Norge anlägger andra vägar som de i sin tur underhåller. Dessa vägar tjänar ju också de finländska turistintressena, En sådan väg med utomordentlig betydelse för hela Nordkalotten från Kirkenes, Alta, Enare, Rovaniemi, Kautokeino och Enontekiö över Kiruna långt ner i Nordlands fylke skulle utan tvekan den här diskuterade vägförbindelsen bli. Därmed har jag väl också sagt vad en finne bör säga i den här debatten. Jag hoppas också att malmkonjunkturerna skall stiga så att man inte skall behöva se alltför pessimistiskt på framtiden i Malmfälten. Det har sagts mig att bruttovinsten i Malmbolaget har under de senaste tio åren pendlat mellan 4 och 500 miljoner kronor per år. Det lönar sig alltså att bryta malm och därför vill jag gärna tro att det ur samma synpunkter skulle kunna bedömas som ekonomiskt lönsamt att bygga den här vägen även om malmen fortfarande skall transporteras på järnväg. Om Kiruna-vägen kommer till stånd så öppnas därmed en unik fjällnatur till turisternas beskådande

och beundrande. Mig veterligen finns ingen landsväg i dag genom ett område som skulle kunna jämföras med naturen kring Torneträsk. En viktig sak är också att när Europa skall konsumera Nordkalottens vildmarker man inte förtär mer natur än som är nödvändigt. Genom att den här landsvägen skulle följa riksgränsbanan skulle man inte behöva ockupera orörd terräng, något som är värdefullt.

Jag är glad över att trafikutskottet har kunnat enas om en positiv inställning i en fråga som är av största betydelse för Finland, Norge och Sverige. För oss i norr är den här frågan kanske den viktigaste som Nordiska rådet haft att behandla på mycket länge. Jag hemställer om bifall.

Lundström, Sverige: Herr president! Herr Jacobsen frågade vilket skälet kunde vara till att denna mellanriksvägsfråga hade fått en mer ingående behandling än andra frågor av samma karaktär. Under denna råds-session har jag också hört den misstanken uttalas, att den svenska militären äger något slags vetorätt i vägfrågor och att det är detta som skulle ha föranlett denna extraordinära behandling.

Låt mig då helt kort slå fast, att den svenska militären givetvis inte har någon som helst vetorätt i vägfrågor. De militära myndigheterna får liksom andra myndigheter avge yttranden över förslag, och sedan är det regeringen som överväger och bedömer. Om civila skäl starkt talar för ett projekt får givetvis militära betänkligheter ge vika. I fråga om Kirunavägen har för övrigt försvarsministern i Sverige offentligt förklarat, att militära säkerhetsskäl icke förhindrar att väg byggs. Däremot är det klart att militära önskemål kan påverka kostnaderna.

I övrigt vill jag instämma i vad herr Jacobsen uttalat. Jag tror att den utredning som föreligger skall må ganska väl av att kompletteras med de sakuppgifter och synpunkter som en remissbehandling kan ge. I avvaktan härpå skall

jag för närvarande inte gå närmare in på denna fråga, som vi ju behandlat flera gånger tidigare. Men min uppfattning att vägen bör byggas så småningom och att principbeslut härom bör fattas snarast möjligt står givetvis fast. I det avseendet instämmer jag med herr Jacobsen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

5

D 1967/28/1966/k: meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Bomholt, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident. Set udefra er det et beskedent forslag. Set indefra er det såre betydningsfuldt, et gennembrud for nye synspunkter inden for Nordisk Råd. For første gang er det lykkedes de nordiske parlamenter at rykke så tæt sammen, at et fælles organ, et internordisk organ kan handle på alles vegne. Dette resultat viser, at Nordisk Råd ikke har arbejdet forgæves. Vi er nået langt i samarbejdets kunst og kan mødes i større indbyrdes tillid end før.

De væsentligste problemer, der meldte sig ved starten, er løst — jeg henviser til de to meddelelser, der foreligger, især den sidste, fra udvalget. På et i dag omdelt blad findes forslag til valg af medlemmer og suppleanter til styrelsen. Enkelte problemer har været til behandling i udvalget. Vi er enige om, at medlemmer til styrelsen i kulturfonden kan vælges inden for kredsen af Nordisk Råds medlemmer plus suppleanter, samt at medlemmer i kulturkommissionen nødig skulle være medlemmer af kulturfonden, idet den indstillende myndighed ikke også bør være den, der træffer afgørelse i egen sag.

Det er et juridisk problem, det er også et etisk problem — ikke mindst det sidste.

Endelig er der spørgsmålet om sekretariatets placering. Det skulle gerne være et fast sammenarbejdet sekretariat, der efterhånden er i stand til at opsamle erfaringer. På den anden side rejser der sig spørgsmålet om sekretariatets placering i nærheden af den til enhver tid værende formand. Dette spørgsmål må finde sin løsning forud for næste formandsvalg.

Skulle der af en eller anden grund komme afvigelser fra disse synspunkter, vil de forhåbentlig kunne udgå af billetet ved passende lejlighed.

Et særligt juridisk spørgsmål om Nordisk Råd som selvstændigt retssubjekt behøver jeg ikke at gå nærmere ind på. Jeg henviser til udvalgsindstillingen.

På udvalgets vegne anbefaler jeg tilslutning til den konklusion, hvormed meddelelserne afsluttes.

Statsrådet Edenman, Sverige: Herr president! Jag vill endast ställa en fråga till kulturutskottets representant.

Kulturfonden är ett överstatligt organ, och det bör vi vara mycket glada över — den är det första i verklig mening överstatliga organ som vi har fått i Norden. Kulturfondens styrelse består av en del som valts av Nordiska rådet och en del som utsetts av regeringarna, nämligen fem parlamentariker med suppleanter och fem ämbetsmän och experter med suppleanter.

Det står i utlåtandet att Nordiska rådets representanter i styrelsen bör utses bland Nordiska rådets medlemmar eller dessas suppleanter, och därom är ingenting att säga. Därför har utskottet i detta sammanhang funnit anledning precisera, att det med hänsyn till eventuella intressekollisioner icke kan anses lämpligt att till medlem i kulturfondens styrelse utses person som samtidigt är medlem av Nordiska kulturkommissionen, vilken enligt överenskommelsens art. 10 skall bistå styrelsen

såsom rådgivande och förslagsställande organ.

Min fråga är denna: Vill utskottet att detta skall gälla även de av regeringarna utsedda representanterna, som är ämbetsmän och experter? Jag tror att tre eller fyra av dessa framstående personer också är medlemmar i kulturkommissionen. Det är i sin egenskap av experter på nordiskt kulturliv som de av regeringarna har insatts i kulturfondens styrelse. — Jag hoppas att min fråga är klar.

Bomholt, Danmark: Spørgsmålet er meget klart formuleret, og jeg håber at kunne give et klart svar. Udvalget anser også denne bestemmelse for at være gældende for embedsmændene.

Der kan vælges 5 embedsmænd, og tænker man sig i et ydertilfælde, at alle disse 5 medlemmer i kulturkommissionen også er medlemmer af kulturfonden, opstår der en situation, som har sine mangler. Embedsmanden vil vel holde sig i nogenlunde nær kontakt med sin regering, vil foretage indstillingen efter nærmere overvejelser, ikke blot ud fra egne synspunkter, men også ud fra sin ministers synspunkter. Så kommer slutbehandlingen i kulturfonden, og der sidder den pågældende embedsmand og skal træffe afgørelse vedrørende egen indstilling. Jeg synes ikke, det er rigtigt, og det er udvalgets opfattelse, at der ikke er rigtigt.

Nu står vi i en lidt kedelig situation, fordi der her rent praktisk er embedsmænd begge steder i den hidtidige opbygning, og vi står altså over for et personspørgsmål, som kan være besværligt nok. Jeg tør dog forsikre, at der ikke ligger personlige motiver af nogen som helst art bag vort ønske og indstilling. Tværtimod, jeg bør tilføje en tak til den interimistiske ledelse af kulturfonden. Det er her ydet et påskønnelsesværdigt arbejde.

Cassel, Sverige: Herr president! Jag vill bara tillägga att vi inom presidiekretsen har resonerat om kulturkom-

missionens förslag till regler. Vi fann dem väl avvägda, men vi tyckte att de inte borde tillämpas så rigoröst att man nu skulle bryta pågående mandat. Vi har ett fall från Island, där arbetsutskottet kommer att föreslå en person som är medlem på båda hållen. Vi anser att man bör låta pågående mandat-tid löpa ut innan man börjar mera strikt tillämpa principen att dessa instanser inte får sammanblandas.

Bomholt, Danmark: »Så småningom», det er et meget besværligt direktiv at få udleveret; at man så småningom skal se at få de pågældende fjernet, indtil det synspunkt, som vi anser for at være det rette, bliver gennemført. Jeg vil for mit vedkommende reservere mig, således at jeg fastholder udvalgets standpunkt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

6

D 1967/20/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studientbytesresor mellan nordiska skolor

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1967/23/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1967/24/1964/k: meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1967/30/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

C 8/e: berättelse från nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor och **D 1967/31/1966/e:** meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna,

II. att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I—II, bifölls.

11

D 1967/26/1963/s: meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet

till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

12

A 114/j: medlemsförslag om minskad användning av dödsstraff

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

13

Val till Nordiska kulturfonden

Arbetsutskotten hade föreslagit rådet att som medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för tiden 1967—68 välja:

Julius Bomholt med Poul Hartling som suppleant, Danmark,

V. J. Sukselainen med Georg Backlund som suppleant, Finland,

Ólafur Björnsson med Birgir Finson som suppleant, Island,

Håkan Johnsen med Berte Rognerud som suppleant, Norge, och

Ingrid Segerstedt Wiberg med Dagmar Ranmark som suppleant, Sverige.

att till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för tiden 1967—68 välja:

statsrevisor Poul Møller med statsrevisor Kresten Damsgaard som suppleant och

departementschef Bredsdorff med kontorschef Lenler-Olsen som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

14

C 2/k: berättelse från Nordiska kulturkommissionen

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

15

Rapport från Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt (Dokument 2)

Kulturutskottet hade anmält, att utskottet beslutat uppskjuta behandlingen av rapporten till ett senare möte.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

16

D 1967/23/1966/t: meddelande om rekommendation nr 23/1966 angående resandes rätt till tullfri varuinförsel och D 1967/24/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1967/19/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1967/36/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning och D 1967/37/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till

handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

19

D 1967/19/1965/e: meddelande om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

20

D 1967/5/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

21

D 1967/8/1962/j: meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen och D 1967/24/1965/j: meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 8/1962 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat,

II. att rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 24/1965 till handlingarna i avvaktan på nya

meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I—II, bifölles.

22

D 1967/21/1962/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet

Trafikutskottet hade till rådet anmält sin avsikt att efter sessionens slut fortsätta behandlingen av denna sak.

Rådet beslöt lägga utskottets anmälan till handlingarna.

23

D 1967/11/1960/k: meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin och D 1967/17/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Björkman, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Eftersom den här frågan behandlades under en frågestund i början av denna session kan jag fatta mig kort, men jag vill säga några ord av ett alldeles särskilt skäl.

Kulturutskottets betänkande om forskning i arktisk medicin uppvisar ju en mycket lugn och stilla yta, men alldeles lika lugnt har det inte varit under ytan vid utskottets behandling av frågan. Denna sak är nämligen ett utomordentligt exempel på hur lång tid det kan ta innan ett förslag leder till något som helst resultat. Inom utskottet har det bl. a. sagts, att om vi inte ser något positivt resultat är det lika gott att vi avskriver ärendet och inte fort-

sätter att älta det sammanträde efter sammanträde, session efter session. Forskning i arktisk medicin gäller självfallet en mycket liten marknad i jämförelse med den stora som varit huvudämnet vid denna session, men det hade onekligen varit en mycket glädjande händelse om vi just vid denna femtonde session i Helsingfors hade kunnat fira tioårsminnet av förslagets ursprungliga framläggande vid rådets femte session i Helsingfors — det var ett regeringsförslag — genom att förklara ärendet slutbehandlat därför att målet uppnåtts. Så är nu inte alls fallet.

Utskottet tycker sig dock kunna skönja en liten strimma av hopp, även om ingen forskning kommer i gång i år. Finlands undervisningsministerium har förklarat sig berett att delta i finansieringen. Det svenska forskningsrådet har förklarat sig redo att efter prövning i varje särskilt fall bevilja medel för genomförande av konkreta projekt. Norska regeringen har förklarat att frågan kom för sent, när budgetförslaget redan var uppgjort. I Danmark hade man tydligen inga pengar att satsa på detta projekt. Trots allt förefaller det som om en liten islossning skulle vara på väg. Vi hoppas nu att det kommande symposiet i Uleåborg — om en månad — skall bidra till upptiningen.

Det är mot denna bakgrund som utskottet icke velat avskrika ärendet utan sagt att det avvaktar nya meddelanden i saken till rådets nästa session. Kanske vi då får uppleva att nästa års session definitivt kan avskrika detta tio år gamla ärende.

Kerttu Saalasti, Finland: Herr president! Jag vill än en gång påpeka, att det är en viktig sak, att vi får börja med en sådan utbildning och forskning på det arktisk-medicinska området. Jag tackar för att vi nu får tillstånd en sådan utbildning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

24

D 1967/12/1966/s: meddelanden om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan och C 10/s: berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session,

II. att rådet måtte lägga berättelsen om Nordiska hälsovårdshögskolan till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna I—II, bifölls.

25

D 1967/22/1958/e: meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Sukselainen, Finland (utskottets talesman): Herr president! Meddelandena om rekommendation nr 22/1958 inskränker sig denna gång till endast några uttalanden om gränsområdet mellan Sverige och Norge. Det finns inga uppgifter om vad som under senaste år skett i frågor rörande gränsen mellan Finland och Sverige. Ekonomiska utskottet har av denna orsak i sitt betänkande icke kunnat göra annat än hänvisa till de svårigheter som, enligt vad utskottet har sig bekant, har förelegat i förberedelserna till en vattenrättskonvention om Torne älv, och är berett att anse, att ärendet för rådets vidkommande är slutbehandlat. Sedan utskottets sammanträde har jag dock fått erhålla tilläggsutredning i ärendet och kunnat konstatera, att saken har utvecklats i mera

positiv riktning än vad som framgår av utskottets betänkande. Finsk-svenska gränskommittén, en blandad åttaman-nakommitté, har redan färdigställt en text till konventionen, och såväl de finska som de svenska kommittémedlemmarna har varit enhälliga i fråga om textens sakinnehåll. Revideringarna av texten kommer endast att vidtagas beträffande vissa terminologiska frågor. Utkastet till konventionen innehåller bestämmelser beträffande alla slag av nyttjande såsom byggande bl. a. för kraftändamål, flottning, fiske, vattenförsörjning samt bekämpande av vattenförorening. Direktiv förekom i ett tidigare skede från naturskyddshåll. Då man numera dock icke hyser planer på att bygga vattenkraften i Torne och Kalix älvar, och då man mer än förut försökt beakta också naturskyddssynpunkter, verkar det som om de utlatanden, vilka i en nära framtid skall inbegäras av såväl finska som svenska myndigheter, kommer att bli positiva. Man har åtminstone kunnat konstatera, att länsstyrelserna på bägge sidor om Torne älv är synnerligen angelägna om att en konvention skall komma till stand. Emedan framsteg i saken förefaller att ske i snabb takt, synes det mig vara något obefogat att i detta skede anse saken vara slutbehandlad. Jag vågar därför föreslå, att rådet med beaktande av de tilläggsutredningar, som efter utskottets sammanträde kunnat erhållas, skulle besluta, att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls herr Sukselainens under diskussionen framförda förslag.*

26

D 1967/24/1959/e: meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet

till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

D 1967/11/1961/j: meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

28

D 1967/4/1963/t: meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Lahtela, Finland (utskottets talesman): Förbättringsarbetena beträffande vägen Kaamanen—Sevettijärvi har sedan år 1955 i huvudsak utförts med i budgeten anvisade anslag för förbättring av stigvägar. För förbättringsarbeten har tills nu använts anslag cirka 1 200 000 mark. Av vägen, som byggts cirka 3 meter bred, har härtills färdigblivit till ett med bil nöjaktigt körbart skick sträckan Kaamanen—Sevettijärvi, det vill säga cirka 100 kilometer.

På försorg av Lapplands väg- och vattenbyggnadsdistrikt har en preliminär plan uppgjorts för utförande av stigvägen Sevettijärvi—Räkkijärvi—norska gränsen. Denna stigväg förbättras till med bil körbart skick. Den icke förbättrade vägdelen längd är cirka 33 kilometer och vägens bredd har

planerats bliva 4 meter. Förbättringskostnaderna för vägen har uppskattats stiga till 960 000 mark.

Den på försorg av Lapplands distrikt uppgjorda planen är nu under behandling i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Då byggandet av stigräddningen pågått i cirka 10 år med anslag anvisade i budgeten för stigräddningar torde byggnadsverksamheten fortsättas under de närmaste åren i enlighet med samma grundsats. Riksdagen har godkänt denna grundsats vid beviljandet av stigräddningsanslagen för år 1967 i budgeten.

Jag får hemställa, att rådet lägger meddelandet till handlingarna och avvaktar nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

29

D 1967/15/1963/j: meddelande om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

30

D 1967/19/1963/j: meddelande om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

31

D 1967/21/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

Sirén övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

32

D 1967/18/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

33

D 1967/29/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående fiskeriutbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

34

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visade sig nödvändigt för att

förbereda spørsmålens behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

Presidiets förslag bifölles.

35

Tid och plats för nästa ordinarie session

Bratteli, Norge: När Nordisk Råds 15. sesjon nå står ved avslutningen, er det en ære og glede for meg, på vegne av alle deltakere i rådssesjonen, å rette en hjertelig takk for den mottakelse vi har fått her i Helsingfors.

Vi føler trang til å takke alle i og utenfor dette hus som vi har møtt i disse dagene, og som ved sin vennlighet har gjort at oppholdet her har vært en stor og minnerik opplevelse for oss alle.

Jeg retter denne takk i første rekke til rådets høyt aktede president og til den finske delegasjon. Vi lar også takken gå videre til den finske delegasjons generalsekretær Eiler Hultin og hans medarbeidere. Alle er vi klar over det store arbeide som går forut for en råds-sesjon som denne. På de som har ansvaret for dette forarbeide, beror det om rådet kan nå de ønskede resultater.

Vi retter også en takk til den finske Riksdagen fordi den beredvillig har stilt sitt hus til Rådets disposisjon, og til Riksdagsbygningens tjenestemenn, som ved sin hjelpsomhet har bidratt til at arbeidet har kunnet gå lett unna.

Foruten møtene har vi hatt den glede å delta ved flere festlige tilstelninger. I en særstilling av dem står den høytidelige utdeling av Rådets litteraturpris og forestillingen i Svenska Teatern. Vi føyer også til en takk for de selskapelige sammenkomster, som har gitt anledning til å utdype gamle vennskap og å stifte nye vennskap med mange nordiske representanter.

Dette rådsmøte har hatt sin særlige

verdi ved at alle de nordiske land nå samtidig står overfor problemet om sin holdning til den aktuelle europeiske markedsutviklingen. Samlingen her i Helsingfors har gitt rådsmedlemmer og regjeringsmedlemmer fra de fem land anledning til verdifull orientering og meningsutveksling i plenum og i komitéer.

Også i mange enkeltsaker er det gjort betydningsfulle vedtak om felles tiltak. Rådets praktiske arbeide tar etter hvert fastere former, basert nå på mange års erfaringer. Likevel bør vi stadig på ny stille spørsmål om så vel innhold som former i Rådets arbeide, med sikte på å gjøre dette mest mulig effektivt og til størst mulig nytte for de nordiske folk.

Jeg uttrykker her min anerkjennelse også til våre mange venner fra presse, radio og TV som sørger for kontakten mellom rådets arbeide og de store folkegrupper.

Etter den fastlagte ordning skal Rådets 16. sesjon holdes i Norge. Tidspunktet er av presidiet fastsatt til februar 1968 i Oslo. Den endelige dato vil bli bestemt senere, antakelig blir det fra 17. februar.

Jeg takker alle finske venner for et utmerket opphold her i Helsingfors, og har den ære å innby Rådet til å ha sin neste sesjon i Oslo.

Presidenten: Jag tackar vicepresident Bratteli för de varma ord som han riktade till mig och den finländska delegation samt det finska sekretariatet. Jag tackar honom och den norska delegationen för inbjudan att hålla nästa råds-session i Oslo i februari 1968. Jag föreslår, att vi med tacksamhet hörsammar denna inbjudan och att rådet torde besluta, att nästa råds-session hålles i Oslo i februari 1968 och att presidiet gives rätt att besluta om den slutliga tidpunkten för sessionen.

Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till Oslo i februari 1968 med början den dag, som presidiet senare bestämmer.

Sessionens avslutning

Presidenten: Ärade rådsmedlemmar! Sedan vi arbetat i det närmaste en vecka är tiden inne för att förklara Nordiska rådets femtonde session avslutad. Sammanlagt fyrtiofem medlems- och regeringsförslag har enligt föredragningslistan förevarit för behandling och av dem har 31 lett till en rekommendation till de nordiska regeringarna.

Det kan icke på rak arm bedömas huruvida resultatet för denna gång är gott eller medelmåttigt. Det är ju så, att ett enda förslag av stor betydelse, om det förverkligas, kan innebära mer än ett helt dussin mindre ärenden. Vi har knappast tagit något jättesteg framåt i stil med Helsingfors-avtalet år 1962, men ett gott stycke har vi likväl ryckt fram.

Utan att närmare gå in på de i och för sig betydelsefulla ärendena vid sessionen konstaterar jag, att förhandlingarna denna gång dominerats av frågan om den internationella ekonomiska integrationen. Ord och begrepp som EFTA, EEC, Kennedy-ronden, GATT, tullmurar och så vidare har dagligen nämnts i diskussionerna samt i offentliga uttalanden. Det är klart och naturligt, att de olika nordiska länderna strävar till att i enlighet med sina egna intressen bana sin väg till ett alltmer omfattande internationellt ekonomiskt samarbete, men huruvida detta skall ske tillsammans eller såsom enskilda länder, är ännu oklart. Avgörandet försvåras — och kan till och med delvis bli omöjligt — på den grund, att många faktorer, som är oberoende av de nordiska länderna, framför allt frågan om, i vilken riktning relationerna mellan England och EEC utvecklas, samt frågan om den eventuella förändringen av EEC:s natur, ännu är outredda.

Enligt min åsikt kan man ej nog starkt understryka det faktum, att det framtida förhållandet mellan de olika

nordiska länderna och utomstående länder, vilket detta än må bli, icke får försvaga det interna nordiska samarbetet. Vi bör tillsammans komma fram till de medel och former, som kräves för att bibehålla grunderna för detta avancerade och fredliga samarbete och vi bör tillsammans stärka denna samverkan. Norden är icke Norden om den icke förmår lösa denna fråga. Detta förpliktande faktum lägger jag ministrarna, rådsmedlemmarna och våra sakkunniga på hjärtat.

Jag kan inte låta bli att konstatera, att vårt arbete till en stor del baserar sig på den ofantliga förvandlingsprocess, som är i gång på alla områden av vårt samhällsliv. Förändringarna har i varje nordiskt land kommit i gång vid olika tidpunkter och med varierande styrka, men gemensamt för alla fem länderna är, att det statistiska samhällets tid en gång för alla är förbi och att i stället för stagnation trätt en ekonomiskt-social brytning, som verkar dynamiskt. I stället för ett stillastående samhälle har vi nu fått ett rörligt.

Även ett annat drag framträder tydligt i det nordiska samhällets utveckling, nämligen integrationen. Detta framgår speciellt tydligt inom industrin, handeln och lantbruket, alltså närmast inom den ekonomiska företagsamheten. Industriella företag sammangår, små servicebutiker upphör och ersätts med stora självbetjäningensenheter, lantbrukslägenheter sammanslås med grannlägenheterna och så vidare.

För så vitt gäller förändringar, företar de nordiska länderna vissa gemensamma drag. Sådana är bland annat den stegrade andelen maskinerna har på alla verksamhetsområden, ett jämnt framåtskridande, urbaniseringen och specialiseringen, den ökade fritiden, den alltjämt utvidgade kretsen för socialpolitiska åtgärder och livets internationalisering.

Men vid sidan av dessa, inverkar flera faktorer, vilka i och för sig är oföränderliga. De nordiska länderna är alltjämt små länder vilka ligga långt

från de stora centra, de är nordliga länder, de är såväl befolkningsmässigt som beträffande sin religion och kultur samt ekonomi, homogena länder, och de är demokratiska länder.

Å presidiets vägnar framför jag mitt varmaste tack till herrar statsministrar, ministrar och riksdagsmän för gott samarbete och visat stort intresse. Till representanterna för press, radio och television vill jag framföra vårt bästa tack för deras välvilliga och förståelsefulla inställning.

Jag får tacka mina kolleger i presidiet för deras välvilliga, erfarna och resultatrika arbete. Min uppgift har i hög grad underlättats genom deras sakkunskap och hjälpsamhet. Jag tackar alla

sakkunniga och medlemmar av den tekniska personalen för deras flitiga och framgångsrika verksamhet. Må det också tillåtas mig att rikta ett särskilt tack till vår egen delegations generalsekretärare, Eiler Hultin, för hans insats vid tillrättaläggandet av denna session.

Många tankar och erfarenheter rikare kan vi nu skiljas och bege oss till våra hemländer för att så småningom förbereda följande session, som hålles efter ett år i Oslo. Jag tillönskar Er alla en god hemresa, tackar för Edert angenäma besök och förklarar Nordiska rådets femtonde session avslutad.

Mötet avslutades kl. 10.28.

Godkännande av protokollen

Förestående protokoll, som innefattar stenografiskt och på band upptagna referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 15:e session i Helsingfors den 1—6 april 1967, har förts av den vid sessionen enligt § 8 arbetsordningen fungerande sekreteraren, sekreteraren i Nordiska rådets Finlands delegation, äldre justitiesekreteraren *Eiler Hultin*.

Jämlikt § 19 arbetsordningen godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Eino Sirén

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om gemensam nordisk transportpolitik

(Väckt av Per Borten och Harry Klippenvåg till 11:e sessionen 1963¹)

På samferdselens område har man utvilsomt et av de mest givende felter for nordisk samarbeid. Betydelige lettelser og forbedringer er oppnådd for reisetrafikken ved samarbeid i nordiske organer om sløyfing av pass, lettelser i valutabestemmelsene, forenkling av tollkontrollen m. v. Viktig arbeid pågår om ensartede trafikregler og andre tiltak for økt trafikksikkerhet. På godstransportens område har resultatene ikke vært så iøyenfallende. Det fremgår i det hele ikke klart om alle muligheter for billig og effektiv nordisk transportavvikling er utnyttet.

I det europeiske fellesmarked spiller spørsmålet om felles transportpolitikk en betydelig rolle. Uansett hvordan forholdet mellom de enkelte nordiske land og fellesmarkedet blir, vil fellesmarkedets transportpolitikk få betydning. Samtidig spiller de internordiske transporter en større rolle for i hvertfall Finland, Norge og Sverige enn transportene landverts til og fra kontinentet.

Det synes derfor å være i høy grad aktuelt å få klarlagt hvilken betydning fellesmarkedets transportpolitikk kan få for Norden og hvilke muligheter det er for videreutvikling av en nordisk transportpolitikk som byr nordisk næringsliv og reisetrafikk de best mulige betingelser.

Vi vil derfor foreslå,

at regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snart mulig lar utrede spørsmålet om fremme av de internordiske transporter gjennom en felles nordisk transportpolitikk som kan gjennomføres uten å bryte med det internasjonale samarbeid i en større sammenheng.

Oslo, 13. november 1962

Per Borten

Harry Klippenvåg

¹ Se Sak A 35/1963 (11. sesj., s. 857) och Sak A 1/1964 (12:e sess., s. 336).

Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Väckt av Hans Gustafsson till 12:e sessionen 1964¹)

I ett medlemsförslag till 1963 års råds-session önskade två norska medlemmar av rådet att få till stånd en utredning om bl. a. möjligheterna för en vidareutveckling av en nordisk transportpolitik, som skulle skänka nordiskt näringsliv och nordiskt reseliv de bästa förutsättningarna. Förslagsställarna angav intet om hur denna transportpolitik skulle vara utformad.

I Sverige har emellertid i dagarna i proposition till riksdagen (nr 191/1963) framlagts förslag till nya riktlinjer för svensk statlig trafikpolitik, vilka måhända kan tjäna till ledning även vid uppgörande av en nordisk politik på detta område.

I den nämnda svenska propositionen, som grundar sig på ett mångårigt utredningsarbete, föreslås en omläggning av nuvarande principer för den statliga trafikpolitiken. Syftet är att efter en övergångsperiod på fem år varje trafikgren inom landet i princip skall svara för sina kostnader. Härigenom skapas förutsättningar för en samhällsekonomiskt riktig uppdelning av trafiken mellan olika trafikgrenar syftande till att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader. I den mån det ej är genomförbart att med bibehållet krav på kostnadstäckning lämna viss bygd den trafikservice, som från samhällets synpunkt bedömes som rimlig, bör enligt propositionen ersättning utgå av allmänna medel till det trafikföretag, som får i uppdrag att lämna den behövliga trafikservicen.

Mot bakgrunden av det intresse, som måste tillmätas önskemålet att få till stånd enhetliga nordiska regler för transportpolitiken, synes det naturligt, att det uppskjutna medlemsförslaget gives den inriktningen att regeringarna rekommenderas att snarast utreda, huruvida de ovannämnda riktlinjerna för den svenska trafikpolitiken kan läggas till grund också för en framtida gemensam nordisk transportpolitik, avseende gods- och passagerartrafik såväl på väg som på järnväg.

Målsättningen för en sund transportpolitik måste vara att få till stånd en så rationell och effektiv fördelning av tillgängliga transportresurser som

¹ Se Sak A 4, Ändringsförslag/1964 (12:e sess., s. 333).

möjligt. Från den utgångspunkten synes många fördelar vara förknippade med den svenska linjen, som innebär att alla icke räntabla förbindelser, som av olika skäl måste upprätthållas, i kalkylerna avskiljes från övrig verksamhet och får sina underskott täckta av statsmedel. Denna grundprincip — att varje trafikgren skall svara för sina kostnader och att transportförsörjningen för varje landsdel skall ordnas tillfredsställande och till lägsta möjliga kostnader — synes kunna utsträckas att gälla för hela Norden. Därest trafikföretagen befrias från ständigt hänsynstagande till icke bärkraftiga förbindelser, öppnas möjlighet till en samfärd nordisk politik för den grundläggande trafiken i dess helhet, vilken får att följa samma ekonomiska lagar i alla länderna. Subventionerna till socialt motiverade trafikleder skulle däremot bli en helt nationell angelägenhet.

Kunde en sådan ordning genomföras, skulle t. ex. de fyra ländernas järnvägar i en framtid kunna etablera ett nära och fruktbringande samarbete. En långtgående integration torde endast kunna genomföras, därest principerna för de fyra ländernas trafikpolitik på järnvägsområdet görs likformiga. En nära samverkan mellan alla nordiska järnvägslinjer, som är ekonomiskt bärkraftiga, skulle kunna medföra betydande rationaliseringsvinster. Underskotten på åtskilliga av de icke räntabla linjerna, som varje land av samhällliga hänsyn tvingas att upprätthålla, skulle sannolikt minska och trycket på den egna statsbudgeten därmed lätta.

Liknande synpunkter gör sig gällande beträffande godstrafiken på landsväg. Även för denna trafikgren skulle en enhetlig tillståndsgivning och likartade regler i övrigt frammana en sund konkurrens och underlätta en behövlig samordning av de tillgängliga resurserna och därmed leda till ett effektivare utnyttjande av de samlade transportmedlen.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att lägga de i förslaget till svenska riksdagen framlagda nya riktlinjerna för den statliga svenska trafikpolitiken (se prop. nr 191/1963) till grund för en gemensam nordisk transportpolitik.

Stockholm den 4 december 1963

Hans Gustafsson

(Beträffande PM angående riktlinjer för den statliga svenska trafikpolitiken samt utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget och ändringsförslaget, se Sak A 4, Ändringsförslag med bilagor 1—3, 12:e sess.. s. 338—342.)

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget och ändringsförslaget

D a n m a r k

Ministeriet for offentlige arbejder:

Ifølge medlemsforslaget skal regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige lade spørgsmålet om fremme af de internordiske transporter gennem en fælles nordisk transportpolitik undersøge, og det fremgår af forslagets motivering, at forslagsstillerne ikke finder det klarlagt, hvorvidt alle muligheder for billig og effektiv nordisk transportafvikling er udnyttet.

For så vidt angår jernbane-, sø- og lufttransporten, eksisterer der efter ministeriet for offentlige arbejders opfattelse ikke nogen indskrænkning i transportvirksomhedernes adgang til en fri afvikling af de internordiske transporter, og på denne baggrund finder man ikke, at der foreligger noget behov for gennem udformningen af en fælles nordisk transportpolitik at træffe foranstaltninger til fremme af den internordiske trafik. For så vidt angår landevejstransporterne, er der ved den skandinaviske overenskomst af 5. november 1958 om person- og godskørsel ad landevej ligeledes sikret transportvirksomhederne adgang til en fri afvikling af de internordiske transporter, og der er løbende kontakt mellem trafikministerierne om yderligere udbygning af praktiske detaljer.

Man må således være af den opfattelse, at der ikke fra dansk side er nogen anledning til at støtte forslaget.

København, den 2. januar 1963

(Sign.)

Ministeriet for offentlige arbejder har i skrivelse den 4 februari 1964 ånyo deklarerat, att medlemsförslaget icke borde stödjas från dansk sida.

Generaldirektoratet for statsbanerne:

Det har ikke været muligt i den meget korte tid, der har været til rådighed for besvarelsen, nærmere at gennemgå eller kommentere forslaget, som rent umiddelbart synes at kunne medføre ret dybtgående følger for transportforholdene.

Fra statsbanernes side mener man at måtte påpege, at udgangspunktet for koordinering af trafikpolitikken i de nordiske lande ikke er det samme, idet eksempelvis vilkårene for landevejstrafikken i Danmark er betydelig mere liberale end i Sverige.

For så vidt angår det svenske forslag om udskillelse af ikke rentable jernbanestrækninger til nedlægning eller i tilfælde af et samfundsmæssigt ønske om opretholdelse på trods heraf, da optagelse i regnskabet med særskilt tilskud fra staten, ser generaldirektoratet sig ikke i stand til at udtale sig, før dybtgående undersøgelse har været foretaget. I øvrigt synes det at skulle blive et politisk spørgsmål, om man vil foretrække det nuværende danske system eller det svenske ændringsforslag.

Man vil ikke herfra have noget imod, at det undersøges, om det svenske forslag kan lægges til grund for en fælles nordisk transportpolitik, men man finder dog anledning til at pege på det samarbejde, som allerede består på mange områder mellem de nordiske landes jernbaner, dels direkte, dels indirekte gennem Nordiska Järnvägsmannasällskapet.

København, den 10. januar 1964

L. Buus Pedersen

Primdahl

Landsforeningen Danske Vognmænd:

Forslagsstillerne fremfører, at resultaterne af det nordiske samarbejde på godstransportens område hidtil ikke har været så iøjnefaldende som for så vidt angår den egentlige rejsetrafik.

Dette hænger efter landsforeningens opfattelse først og fremmest sammen med, at erhvervsvilkårene og lovgivningen vedrørende godstransport mod betaling er så forskellig i de nordiske lande.

Med det stadig stigende omfang, som den internordiske godstrafik har også for Danmarks vedkommende, vil det efter landsforeningens opfattelse være af meget stor betydning, at denne trafik, som på visse områder foregår under temmelig utilfredsstillende former, lægges i fastere rammer, eventuelt efter et fælles nordisk undersøgelses- eller kommissionsarbejde og således, at der principielt kommer til at gælde ensartede regler for den grænseoverskridende trafik inden for de nordiske lande, jfr. herved overenskomsten af 5. november 1958 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om person- og godskørslen ad landevej, idet bemærkes, at denne ram-

meaftale i en udvidet form formentlig vil kunne danne grundlag for et koordineret samarbejde på godstrafikkens område.

Landsforeningen er enig i, at det uanset tilhørsforholdet til Fællesmarkedet i høj grad vil være aktuelt at få klarlagt, hvilke konsekvenser Fællesmarkedets transportpolitik kan få for Norden, og hvilke muligheder der eksisterer for at udvikle en nordisk transportpolitik, som giver såvel erhvervslivet som rejsetrafikken de bedst mulige vilkår.

Landsforeningen skal derfor tillade sig at anbefale forslaget om, at de nordiske regeringer snarest muligt lader undersøge spørgsmålet om fremme af de internordiske transporter gennem en fælles nordisk transportpolitik, som forudsættes gennemført uden at bryde med internationalt samarbejde i en større sammenhæng.

København, den 4. februar 1963

P. l. v.

J. Gundelach

Chr. Einfeldt

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

Av förslagets första stycke får man den uppfattningen av godstrafiken de nordiska länderna emellan, att en smidig och från en mängd formaliteter befriad godstrafik överhuvudtaget icke skulle kunna vara möjlig, och att man i detta hänseende ligger avsevärt efter vid jämförelse med det, som åstadkommits på turist- och persontrafikens område. Denna uppfattning torde dock vara felaktig, enär man kan konstatera, att i överenskommelsen mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige om person- och godsbefordran å väg, vilken undertecknades i Oslo den 5 november 1958 och trädde i kraft den 3 februari 1959, samförstånd uppnåtts om en rätt stor frihet för trafiken alla fyra fördragsslutande länder emellan. På initiativ av trafikutövarna själva och deras organisationer har man även med Nordiska lastbilsunionens bistånd strävat till att skapa ett på trafikbehovet baserat trafiksystem, som även i praktiken skulle vara smidigt och i nivå med utvecklingen, och i vars praktiska tillämpning de ledande godsstationssammanslutningarna i Finland, Norge, Sverige och Danmark äro med.

I detta skede är det svårt och för tidigt att ingå på en entydig precisering av den gemensamma marknadens inverkan för de nordiska ländernas del. Därtill är Finland på landtrafikens område i en särställning på grund av landets geografiska läge, som ställer vissa begränsningar, vars betydelse alltjämt skulle kvarstå även om bilfärjetrafiken skulle uppnå märkbart större proportioner än den för närvarande har. En betydande del av vår export och import sker sjöledes, och möjligheter till några genomgripande

de förändringar finnas icke i detta hänseende. Beträffande landsvägstransporter med lastbil befinna vi oss i ett slags »örrikes» ställning, enär havet omsluter vårt land just i de väderstreck, i vars riktning de nu ifrågasatta transporterna skola ske. I en helt annan ställning är de länder, som äro förenade med varandra genom landgränser eller för vars del transporterna sjöledes äro av ringa betydelse och sålunda icke i nämnvärd grad utgöra hinder för landsvägstransporterna.

Helsingfors den 17 januari 1963

(Sign.)

Motorfordonstrafiken i Finland är enligt 3 § näringslagen den 27 september 1919 underkastad de villkor och bestämmelser, som givits eller framtiden skall givas i särskilda lagar och förordningar. Riktlinjerna för den nuvarande trafikpolitiken baserar sig på lagen och förordningen om trafik med motorfordon av år 1937. Gällande lag om vägtrafik av den 29 mars 1957 och motorfordonsförordningen av den 4 oktober 1957 följa i huvudsak samma principer.

Riktlinjerna för politiken i fråga om yrkesmässig trafik ingår i den nämnda vägtrafiklagens 5 § samt motorfordonsförordningens 65 §, 66 § 4 mom. och 74 § 4 mom. Enligt dem erfordras för bedrivande av yrkesmässig trafik med motorfordon, med undantag av traktor, tillstånd av i förordningen närmare angiven myndighet. Sådant tillstånd beviljas av vederbörande myndighet, i fall sökanden uppfyller i förordningen nämnda personliga förutsättningar och så framt den tillämnade trafiken är av allmänt intresse och med hänsyn till befintliga trafikförbindelser behöflig och ändamålsenlig. Härjämte fastställer vederbörande myndigheter den på kostnaderna baserade taxan, som likväl endast är en maximitaxa.

Med tillämpning av dessa huvudprinciper har persontrafiken, närmast inom ramen för busstrafiken, utvecklats till såväl den resande allmänhetens som myndigheternas tillfredsställelse. Den har icke erhållit understöd av staten, utan verksamheten har baserat sig på de egna kostnaderna. De högsta trafikavgifterna har i städerna fastställts av vederbörande magistrat och annorstädes av ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena. Då de fastställda trafikavgifterna basera sig på transportkostnaderna, har avgifterna hållit sig skäliga. Trots detta har såväl betjäningen av allmänheten som bilparkens nivå stått relativt högt och fortsättningsvis förbättrats. Detta beror givetvis även på, att i Finland inom ramen för gällande stadganden en tillräcklig konkurrens på busstrafikens område är möjlig varjämte även nödiga krav kan uppställas på såväl skötseln av trafiken som på transportmaterielen.

Enligt den av kommunikationsrådet uppgjorda statistiken för år 1961 uppgick arbetsprestationerna inom persontrafiken för järnvägarna till 2,6 mrd personkilometer, för busstrafiken till 4,5 mrd personkilometer och för personbilarna till 4,5 mrd personkilometer.

I fråga om den yrkesmässiga lastbilstrafiken har utvecklingen även gått i samma riktning som beträffande busstrafiken. Tidigare bedrevs lastbilstrafik endast i form av lokal trafik. För omkring 10 år sedan började man även bevilja linjetillstånd för lastbilar. Detta hade till följd att stationstrafiken blev livligare och att lastlinjetrafiken i sin helhet hastigt utvecklades. Visserligen har den yrkesmässiga lastbilstrafiken ännu icke ens närmelsevis uppnått samma nivå som busstrafiken men den har likväl hastigt utvecklats sig i samma riktning. År 1956 prövade man i Finland en friare trafikpolitik särskilt i fråga om den yrkesmässiga lastbilstrafiken, vilket hade till följd att det i vissa län ännu finnes hundratals arbetslösa lastbilar och i hela landet en betydande onödig lastbilskapacitet, vilket icke kan anses vara en sådan ändamålsenlig och ekonomisk utveckling, som man i förslaget säger sig sträva till.

Förhållandena i Finland och Sverige skiljer sig betydligt från varandra. I Sverige har godsstationsverksamheten varit underkastad reglementering, vilket icke varit fallet i Finland. I Sverige skulle denna verksamhet veterligen fortfarande förbli reglementerad, vilket skulle möjliggöra en effektiv övervakning av fjärrtrafiken även om tillståndspolitiken liberaliseras. I Finland skulle detta medel icke stå till förfogande.

Ehuru i Finland en reglementering av trafikstillstånden genomförts, har dessa tillstånd innefattat rätt till skötsel av det ökade transportbehovet med reservvagnar, och lastbilstrafiken har sålunda även på fjärrtrafikens område kunnat utveckla sig i motsvarighet till den ekonomiska utvecklingen.

Då i Sverige den yrkesmässiga trafiken nästan 100-procentigt men i Finland endast till knappa 50 % är organiserad, förmår trafikidkarna i Sverige också vid en friare tillståndspolitik relativt väl försvara sin ställning, vilket enligt vunna erfarenheter icke är möjligt i Finland.

Med stöd av det ovan anförda finner avdelningen för automobilärenden att tillräckliga skäl icke talar för ett stöd av förslaget om ändring av riktlinjerna för den nordiska trafikpolitiken på föreslaget sätt. Ändringen av systemet är såpass stor och förhållandena i de nordiska länderna på detta område ännu såpass olika, att det i Finland ännu icke föreligger möjligheter för en så radikal ändring som den Sverige ämnar genomföra. Enligt avdelningens för automobilärenden åsikt borde man först följa med utvecklingen på detta område i Sverige och, om den visar sig ha träffat det rätta, borde saken därefter upptagas till prövning även i Finland.

Helsingfors den 30 december 1963

Regeringsråd *Mauno Satuli*

Järnvägsstyrelsen:

I förslaget hänvisar man till de talrika resultat, som det nordiska samarbetet redan har medfört speciellt på persontrafikens område. Samtidigt konstaterar man där, att resultaten på godstrafikens område inte är lika synliga.

De nordiska järnvägarna har sinsemellan i fortsatt gott samförstånd strävat till att även lösa godstrafikens problem. Dessa frågor utreds som bäst i flera kommittéer eller utskott, som tillsatts av de Nordiska järnvägsstyrelserna, såsom järnvägarnas tariffkommitté, Torneå—Haparanda omlastningskommitté och undersökningskommittén för utredning av hur tullbehandlingen av gods skall kunna underlättas och göras snabbare. För finska statsjärnvägarnas del borde man fästa särskild uppmärksamhet vid minskandet av de olägenheter som den olika spårvidden medför.

Då man försöker beräkna, huru den av EEC-länderna tillämpade gemensamma trafikpolitiken anpassad på den nordiska samtrafiken kommer att påverka i synnerhet VR:s ställning på dessa trafikmarknader, blir synbarligen den fråga avgörande, som angår i vilken grad man kan uppnå en fri lastbilstrafik mellan länderna. Situationen torde i detta nu vara sådan, att flera svenska bilar trafikerar i Finland än finska i Sverige. Dessa transporters kontingentering kunde sålunda indirekt förbättra järnvägarnas selsättning. En effektivare användning av järnvägarnas transportkapacitet torde för övrigt även i EEC-länderna ha varit avsikten med kontingenteringen. Dessutom är det svårt att säga något om verkningarna av EEC-ländernas trafikpolitik utan att i synnerhet känna till hur man har för avsikt att verkställa avlägsnandet av de olika trafikmedlens ekonomiska belastning och det ekonomiska stöd de åtnjuter.

Helsingfors den 22 januari 1963

Generaldirektör *Erkki Aalto*

Administrativa avdelningens direktör *Arvi Nikkilä*

Då man granskat propositionen till Sveriges riksdag måste man konstatera ifråga om dess möjligheter att förverkligas för Finlands inre trafikpolitiks del, att järnvägstrafiken och landsvägstrafiken inte har samma konkurrensförutsättningar. Järnvägstrafiken måste bära en mängd belastningar som landsvägstrafiken inte har. Sådana är bl. a. skyldigheten att underhålla transportvägen, olikheten i fastställandet av tarifferna och åtminstone delvis personalens tjänsteförhållande.

Ifråga om den förstnämnda belastningen kan man konstatera, att lands-

vägstrafiken till sitt förfogande får vägen och dess underhåll utan särskild ersättning. Naturligtvis kan man lägga fram uträkningar över hur mycket utövarna av landsvägstrafik betalar i skatter till staten och göra gällande, att dessa just utgör ersättning för vägarnas och gatornas underhåll. Då landsvägstrafiken dock för att vara i samma situation som järnvägstrafiken borde betala väg- och vattenbyggnadsstyrelsens kostnader, vägmärken, vägskylltar och gatornas underhåll osv. kan järnvägstrafiken också i detta avseende anses vara i en sämre ställning än landsvägstrafiken. Detsamma gäller också förhållandet till flygtrafiken, till vilkens disposition kostnadsfritt eller till obetydliga kostnader, står flygfält och anläggningar som byggts av staten. Detta har bl. a. gjort det möjligt att fastställa de inhemska flygbiljetternas pris till endast samma nivå som 1. klass på järnvägarna, fastän flygtrafikens totalkostnader uppenbart är större.

Statsjärnvägarnas tariffer har hittills i detalj fastställts genom förordning. I landsvägstrafiken har man i motsvarande grad fastställt endast maximumtaxan, ifall inte fastställandet av avgifterna lämnats helt åt trafikidkarens avgörande. Sålunda har järnvägsföretaget, isynnerhet ifråga om långa och extra långa sträckor varit tvungen att utföra transporter till underpris i förhållande till kostnaderna.

Även personalens tjänsteförhållande kan anses som en sådan belastning, som landsvägstrafiken inte behöver bära. Tjänsteförhållandet försvårar personalens smidiga utnyttjande, men isynnerhet synes dess inflytande i de anmärkningsvärt stora pensionserläggningskyldigheterna.

Utom den ovan framhållna ojämna fördelningen av belastningarna mellan de olika trafikformerna bör man i fråga om förhållandena i Finland också fästa uppmärksamhet vid att trafikformernas tekniska utveckling inte har varit proportionerlig.

Vid återuppbyggandet av vårt lands kommunikationer efter kriget har huvudvikten tydligt legat på landsvägarna, av vilken anledning järnvägarnas tekniska utveckling inte har ägt rum med den hastighet, som skulle ha varit nödvändigt ur konkurrenssynpunkt. Nämnas må bara, att i Sverige över 90 % av järnvägstrafiken skötes med elektrisk drift. Svårast är situationen dock i fråga om banorna, vilka kräver en grundlig återuppbyggnad, för att det skall vara möjligt att på järnvägen uppnå en sådan transporttjänst, att den också med sin kvalitet framgångsrikt kan konkurrera med flyg- och biltrafiken. Enligt finska järnvägsstyrelsens uppfattning är en fem-årig övergångsperiod i detta avseende otillräcklig, utan den borde för Finlands del vara åtminstone dubbelt så lång. Under dessa omständigheter anser finska järnvägsstyrelsen det icke möjligt, att den i Sverige planlagda nationella trafikpolitiken kan tillämpas i Finland, åtminstone icke i den närmaste framtiden.

På grund av det ovannämnda anser finska järnvägsstyrelsen det inte heller vara möjligt att tills vidare i den samnordiska trafikpolitiken följa de i det

ifrågavarande ändringsförslaget skisserade riktlinjerna. Det är en annan sak, att man mellan de nordiska järnvägarna alltid har försökt att lösa problem i gott samförstånd. För detta ändamål har tillsatts talrika gemensamma utskott för att utreda ärenden. Nämnas må, att den av de nordiska järnvägsstyrelserna tillsatta Nordiska tariffkommittén den 20 augusti 1963 har inlämnat sitt första delbetänkande, på vars bas man fr. o. m. den 1 april 1964 kan börja genomföra förenhetligandet av vissa stycke godsfrakter.

Helsingfors den 8 januari 1964

Generaldirektör *Erkki Aallo*

Administrativa avdelningens direktör *Arvi Nikkilä*

Suomen kuorma-autoliitto r. y. — Finlands lastbilsförbund:

Det är ej motiverat att betvivla, att den svenske riksdagsmannen Hans Gustafsson, som inkommit med motionen, ej skulle vara förtrogen med trafikförhållandena i Sverige och den i hans hemland ingående studerade organiseringen av transportverksamheten, som man ämnar pröva, men tyvärr måste vi konstatera, att han, då han rekommenderar att denna, som även i Sverige ännu är enbart ett experiment som skall inledas, borde undersökas även i de övriga nordiska länderna samt tagas till grund för en enhetlig trafikpolitik, knappast är tillräckligt förtrogen åtminstone med de finska trafikförhållandena, utvecklingen och de experiment, som gjorts på lagstiftningens område.

Strävan till sannordisk praxis och stadganden bör ej vara ett självändamål, och sålunda bör man ej försöka tillämpa detta på områden, beträffande vilka förhållanden mellan de olika länderna är avsevärt olikartade eller rent av rakt motsatta. Att jämställa förhållandena i Sverige och Finland i nu ifrågavarande fall saknar sakliga jämförelseobjekt. Det är ej möjligt att i en handvändning vrida utvecklingens hjul i något land till en nivå, som i ett annat land uppnåtts såsom resultat av en utveckling under årtionden. Man kan med gott skäl säga, att den nu i Sverige planerade liberaliseringen av trafik tillståndssystemet i experimentsyfte lämpar sig lika illa för de finska förhållandena som det rikssvenska järnvägsväsendets för annan spårvidd konstruerade trafikmateriel för de finska järnvägsspåren. Det får ju inte vara fråga om att endast genomföra något »program» till vilket pris som helst, utan om en strävan till förnuftiga lösningar för åstadkommande av ekonomiska inbesparingar samt för eliminering av menliga faktorer, som bromsar den praktiska verksamheten. Om det rekommenderade rikssvenska exemplet skulle följas, skulle den finska yrkesmässiga biltrafiken och enligt vad vi förstår organiseringen av hela

trafiken råka i situationer, som knappast mera skulle kunna behärskas. De strävanden, vilka i detta fall skulle syfta till en reducering av kostnadsnivån för transporter, skulle leda till helt motsatta resultat. Följden skulle vara

till såväl privat som nationalekonomiskt slöseri ledande alltför stora investeringar i transportmateriel för yrkesmässig biltrafik,

ett sämre och ostadigare företagarelement skulle storma fram för att försöka sig på trafikidkaryrket,

en på misslyckanden och besvikelser beroende orimlig cirkulation inom trafikidkarkåren,

ekonomiska sammanbrott på grund av risker som tagits till följd av den ohämmade konkurrensen samt skatteekonomiska förluster för staten och kommunerna,

det förtroende trafikidkarkåren åtnjuter skulle förmodligen minska till och med rätt avsevärt,

transportmaterielets nivå skulle sjunka,

organiseringen av transporter samt ett systematiskt genomförande av utvecklingen i fråga om materielelet skulle försvåras.

Här nämndes endast några negativa företeelser. Talen om en »sund konkurrens» skulle i praktiken enbart vara en fras efter det man skulle börja luckra upp den på koncessionssystem baserade reglementeringen och en obegränsad ökning av företagarkåren, som ej skulle basera sig på trafikbehovet, bleve möjlig.

En liberalisering av trafiktillståndssystemet är ej i och för sig något nytt i Finland och i detta hänseende har erfarenheterna lärt finländarna att förhållandet är rakt motsatt mot vad man nu i Sverige tänker i samma fråga. I Finland begick man år 1956 det misstaget att försöka sig på en upphävning av trafiktillståndssystemet, varvid medels en ändring den 2 mars 1956 av förordningen den uttryckliga bestämmelsen om trafikbehovet som grund för beviljande av trafiktillstånd bortlämnades. Följderna härav visade sig inom kort vara sådana, att grunden för en sund organisering av trafiken och organisationernas ekonomiska genomförande av transporter höll på att rasa. De menliga följder detta experiment på flere håll ledde till har ej ännu helt kunnat repareras.

Vidare är det viktigt att beakta, att vid behandlingen av den nuvarande vägtrafiklagen i riksdagen i slutet av år 1956 Riksdagens lag- och ekonomiskutskott i motiveringen till sitt utlåtande bl. a. påpekade, att bestämmelserna rörande det för idkande av yrkesmässig biltrafik erforderliga tillståndet borde avfattas sålunda, att vid tillämpningen av dessa rättvisa lösningar skulle ernås även för de mindre trafikanternas vidkommande. Vid denna tidpunkt omfattade Riksdagen i sin ståndpunkt principerna för vårt nuvarande trafiktillståndssystem, vilka förverkligades i den år 1957 givna, nu gällande vägtrafiklagstiftningen och är desamma som tillämpats i Sverige redan från och med 1940-talet samt även helt ansluter sig till vad vårt förbund konsekvent framfört som sin åsikt.

I det experiment, som nu inleds i Sverige för liberalisering av trafikstillståndssystemet, stöder man sig i fråga om den yrkesmässiga lastbilstrafiken på att organisationerna inom nämnda trafik å sin sida tryggar en fortsatt ostörd transportverksamhet under den tid koncessionssystemet upphäves samt även i framtiden. Denna i Sverige såväl av myndigheterna som bilisterna omfattade ståndpunkt kan lätt förstås, då vi vet, att lastbilscentralsystemet och fjärrtrafikens godsstationsverksamhet där är synnerligen långt utvecklade. LBC-systemet sträcker sig över hela Sverige, är praktiskt taget godkänt av varje lastbilstrafikant inom den yrkesmässiga trafiken samt officiellt auktoriserat av myndigheterna och statsmakten samt till och med i lagstiftningen. Genom en kunglig förordning nr 908 av 20 november 1942 stadgades, att det är obligatoriskt för en lastbilsägare inom den yrkesmässiga trafiken att höra till lastbilscentralerna. Ehuru detta tvång upphävdes år 1947 förblev bilisternas medlemskap i LBC-sammanslutningarna eller transportfirmorna nästan 100-procentigt. På grund av den stora välvilja och det stöd från statsmaktens sida lastbilscentralsystemet i Sverige kommit i åtnjutande av sedan 1930-talets början, har det utvecklats till en transportorganisation med ypperlig service, och såväl bilisterna som uppdragsgivarna anser denna naturlig och officiellt godkänd på samma sätt som järnvägsstations- och hamnorganisationen inom motsvarande andra sektorer av trafiken.

I Finland är skapandet av LBC-systemet däremot ännu i sitt utvecklingskede, ty det kunde i mera målmedveten form ta sin början först efter kriget och den därpå följande övergångstiden. Läns-LBC-sammanslutningar uppstod i vårt land först så sent som år 1961. Det föreligger särskilda orsaker till att LBC-systemet hos oss »föddes» så sent och dessa hänför sig till mycket större faktorer än bilisterna själva. Då uppbyggandet av detta LBC-system i riksomfattande omfång och mera målmedvetet än tidigare pågår som bäst och då man även på vissa håll inom den officiella förvaltningen samt från arbetsmyndigheternas sida alltmer börjar uppskatta detta system och det inom kort även hos oss torde uppnå en välförtjänt ställning som ett viktigt led i transportorganisationen, skulle det ej vara förnuftigt och ej heller förenligt med landets intressen att riskera eller ens försvåra denna utveckling.

Vad ovan sagts om LBC-sammanslutningarna och den lokala trafiken gäller även beträffande fjärrtrafiken och godsstationsorganisationen. I Finland är en mera systematisk utveckling av lastbilarnas fjärrtrafik och godsstationsverksamhet i en hela landet omfattande utsträckning ännu i begynnelsestadiet, och det är ej skäl att försvåra detta viktiga utvecklingsarbete inom transportverksamheten, vilket en liberalisering av trafikstillståndssystemet i varje fall skulle innebära.

Liberaliseringsprogrammet för det svenska trafikstillståndssystemet förutsätter, att den yrkesmässiga lastbilstrafikens bilbestånd årligen ökar med

en viss procent förutom den övriga ökningen av transportkapaciteten. Då lastbilstrafiken är ytterst konjunkturkänslig och sysselsättningen i avgörande grad är beroende av konjunkturvåxlingarna, finner vi det riskabelt att schematiskt förutspå denna utveckling åratals och till och med ett årtionde i förväg. Bedömningen av trafikbehovet i Sverige har baserat sig på en noggrann statistik bland trafikidkarna under flere års tid, något som helt fattas hos oss.

Riksdagsman Gustafsson motiverade sin framställan uttryckligen med strävan att sänka transporternas kostnadsnivå. Transporternas nuvarande kostnadsnivå och dess struktur är en av de frågor, som förslagsställaren synbarligen känner till vad Sverige beträffar, men knappast känner han situationen och förhållandena i de övriga nordiska länderna, åtminstone ej i Finland. I Sverige är den yrkesmässiga lastbilstrafikens andel av hela landets lastbilspark endast 18 procent enligt den officiella statistiken av den 1 januari 1963. I Finland däremot är motsvarande andel av hela landets lastbilspark 54 procent för den yrkesmässiga lastbilstrafikens vidkommande. Överallt inom yrkesmannakretsar känner man till, varför den yrkesmässiga lastbilstrafikens andel i Finland är större än uppdragsgivarnas egen bilpark och varför situationen är rakt motsatt i Sverige. Förklaringen är ej svår att förstå ens för en icke-yrkesman, då vi nämner, att i Finland på grund av det alltför stora antalet företagare — en följd av den tidigare uppluckrade trafiktillståndspolitiken — transportavgifterna genom konkurrens pressats så lågt, att man kan tala om en affärsekonomiskt osund företagareverksamhet. Detta har emellertid i praktiken för transportuppdragsgivarna inneburit ekonomiskt fördelaktiga, billiga transporter, och hela tiden har bland transportuppdragsgivarna kunnat konstateras en tendens att reducera den egna bilparken och övergå till att använda sig av den service den yrkesmässiga trafiken erbjuder. Möjligheterna att sänka transportavgifterna och sålunda transportkostnaderna i Finland står att finna endast däri, att kostnaderna för utövarna av yrkesmässig lastbilstrafik lättas, och då måste vi undersöka möjligheterna att sänka de för bilisterna nu synnerligen betungande såväl direkta som indirekta skatterna, försäkringspremierna, bränsle- samt bilpriset. Såsom en jämförelse kan vi nämna, att till exempel beträffande priset för lastbilar ingen förhöjning förekommit i Sverige under de senaste 8 åren sakligt sett, utan med beaktande av de höjda nyttobärigheterna till och med en klar sänkning, medan däremot i Finland priset på bilar under nämnda tid stigit med i medeltal 63 %. För Sveriges vidkommande baserar sig dessa uppgifter på den av Lars Kritz utförda och av Industriens utredningsinstitut år 1963 publicerade undersökningen »Lastbilstransporter i Sverige 1950—61».

Vi önskar ännu betona det faktum, att redan nu ett stort slöseri med kapital förekommer såtillvida, att antalet trafiktillstånd för lastbilar inom den yrkesmässiga trafiken och likaledes antalet bilar är avsevärt större än det

verkliga, normala trafikbehovet. Att finna en effektivare användning för detta bilmateriel är ingalunda ett problem, som skulle lösas genom att antalet trafiktillstånd skulle ökas eller hela trafiktillståndssystemet skulle liberaliseras. Tvärtom skulle liberaliseringen av trafiktillståndssystemet förorsaka en stark ökning av dem som söker sig in på denna bransch och då bilar fritt står att få och avbetalningsköpet likaledes är synnerligen allmänt, vore möjligheterna att slå in på trafikidkarbanan rätt stora. Detta skulle innebära en avsevärd alltför stor investering i branschen eller alltså ett slöseri, vars inverkan skulle vara såväl av privat- som nationalekonomisk natur. Dessutom skulle de sålunda investerade medlen gå till utlandet, emedan investeringsverksamheten för lastbilarnas vidkommande till mer än 90 procent baserar sig på import. Härvid har naturligtvis beaktats ej endast den inverkan bilarna, utan även de härför erforderliga tillbehören samt de för de i hemlandet tillverkade bilarna importerade delarna har på nyssnämnda kapitalkostnader. I riksdagsman Gustafssons förslag har man säkerligen ej beaktat frågan om de olika förhållandena i Sverige och Finland till exempel beträffande anskaffningen av lastbilar. Sveriges egen bilindustri, som såvitt vi vet arbetar med eget råmaterial, täcker c:a 50 procent av landets behov av lastbilar (56 % av det per 1 januari 1963 inregistrerade totala antalet lastbilar och 49,5 % av de under 1962 inträffade nya inregistreringarna av lastbilar) samt möjliggör, förutom att kapitalet stannar i hemlandet, för bilisterna fördelaktiga anskaffningar av transportmateriel. Vi anser det viktigt att i detta sammanhang framföra denna åsikt, för att vid sakens bedömande även de nationalekonomiska synpunkterna skulle beaktas.

Riksdagsman Hans Gustafssons motion avser även — såsom däri tydligt avges — en samnordisk och i detta hänseende även synbarligen obegränsad frihet visavi trafiken över gränserna. Motionens innehåll innebär rätt förstått samtidigt även, att i vissa situationer transporter kunde genomföras helt på främmande lands område. Vad man härvid strävar till och vad följderna härav vore, det kan man naturligtvis endast ana. Emellertid, då man nu redan känner till de olika ekonomiska utgångspunkterna inom den yrkesmässiga lastbilstrafiken i de olika länderna, kan dessa aningar även i hög grad konkretiseras. Ett redan förefintligt jämförelseobjekt erbjuder dessutom i detta hänseende den nuvarande godstransporttrafiken med lastbil mellan Finland och Sverige, som har blivit starkt ensidig, dvs. den sker allt mer och mer med svenskt materiel, medan finländarna endast har ett slags »statistroll». Så påstås vara fallet även beträffande trafiken mellan Sverige och Norge, vid vilken omständighet norska stortinget oss veterligen även fäst uppmärksamheten. Ehuru i detta sammanhang kanske kommer att ådagaläggas, att vid ett dylikt genomförande till exempel skatteförhållandena skulle bli desamma i varje land som är med i den samnordiska trafikpolitiken, är frågan ännu ingalunda löst därmed. I

varje fall kvarstår faktum, att den finländske trafikanten måste köpa sin lastbil till ett mycket högre pris (med lånemedel) än motsvarande rikssvenske trafikant. Då bilen köpes medelst lån är kapitalräntan i Finland ca tredubbelt större än räntefoten i Sverige. Likaså är lönerna, reparations-, service- och bränslekostnaderna samt försäkringspremierna — för att här endast nämna ett fåtal — till sin natur sådana, att de förblir olika i olika länder. Och saken är ej heller så enkel beträffande beskattningen av biltrafiken, ty det finns rätt tunga skäl till att antaga, att de finländska beskattarnas intressen gentemot biltrafiken är helt annorlunda än till exempel motsvarande rikssvenska lagstiftningsmyndigheters ståndpunkt. Härvid skulle det knappast finnas förutsättningar ens för motorfordons- och bränslebeskattningens vidkommande till en lika stor kostnadsnivå i Finland, Sverige, Norge och Danmark för att ej tala om de talrika andra kostnadsfaktorer, vilka var för sig inverkar på kostnaderna för trafikutövningen och sålunda även på konkurrensförutsättningarna. De finländska trafikidkarna skulle i denna konkurrens onekligen visavi de övriga ländernas trafikidkare stå sig slätt, enär de är avsevärt fattigare på kapital.

Under hänvisning till det ovanstående anhåller vi vördsamt om att Nordiska rådets Finlands delegation måtte intaga en negativ ståndpunkt till rikssvenske riksdagsmannen Hans Gustafssons motion, då denna kommer upp till behandling.

Helsingfors den 2 januari 1964

Suomen kuorma-autoliitto r. y.

Ordförande *Kaarlo Aitamäki*

Verkst. dir. *Toivo Ruotsalainen*

Linja-autoliitto r. y. (Linjebilförbundet):

I den framställning rörande ändring av trafikpolitiken, som inlämnats till Sveriges riksdag och som enligt ett förslag, som gjorts till Nordiska rådet, skulle tagas som grund för trafikpolitiken i alla nordiska länder, har man i fråga om några viktiga principer ställt helt riktiga mål.

Det är riktigt, att utgångspunkterna för de olika trafikformerna skall vara desamma, liksom även för företagen inom samma slag av trafik.

Varje trafikform och varje företagare borde också svara för sina egna kostnader.

Trafiken borde skötas också ur nationalekonomisk synpunkt sett på rätt sätt, varvid ett målmedvetet och konsekvent förfarande för dess vidare utveckling otvivelaktigt är en nödvändighet och i alla parterns intresse.

I detta är vi helt av samma åsikt, men i fråga om sätten att förverkliga dem är vi av en annan mening.

I förslaget sågs det, att utgångspunkterna skall vara desamma och att varje slag av trafik skall svara för sina egna omkostnader. Samtidigt föreslår man, att subventioner skulle införas. Hos oss i Finland har åtminstone de enskilda busstrafikutövarnas åsikt alltid varit den, att inga som helst subventioner kan godkännas, utan var och en skall verkligen svara för de egna kostnaderna inte endast i princip utan även i praktiken. Det enda undantaget hos oss är järnvägsstyrelsens ersättningsförfarande i fråga om några av Oy Pohjolan Liikenne Ab:s linjer.

Att övergå till subventioner är enligt vår mening inte sunt, vare sig ur nationalekonomisk eller privatekonomisk synpunkt sett. Saken blir inte bättre av, att benämningen är en annan. Principen att varje form av trafik svarar för sina egna kostnader har åtminstone hos oss kunnat bevaras, utan att trafiken i glest bebyggda trakter blivit lidande. Då vi vet, att nära 2/3 av den offentliga persontrafiken i glesbygderna sköts av den enskilda busstrafiken, är detta i vår mening ett klart bevis på, att sakerna verkligen kan ordnas på detta sätt. Subventioner leder däremot ofrånkomligt till spekulation och förorsakar mycket onödigt extra arbete och utgifter för staten, vilka inte är till motsvarande nytta.

Med tanke på, att verksamhetsmöjligheterna skall vara likvärdiga för alla, finns det hos oss ett missförhållande, som är i trängande behov av en ändring. Det gäller närmast arbetar- och skolresor, vilkas pris skiljer sig oskäligt mycket beroende på trafikmedlet. Bussbiljetten på allmänna resesträckor är upp till 75 % dyrare än priset på motsvarande tågbiljett. Då tågbiljetter även kan användas på vissa av Oy Pohjolan Liikenne Ab:s linjer med stöd av ovannämnda ersättningsförfarande, har många medtrafikanter råkat i en orättvist svår situation, då de är tvungna att på egen hand »tävla» med transportföretag, som stöds av staten. Kanske ännu skarpare framträder detta missförhållande, om vi tänker på den orättvisa, som riktar sig mot passagerarna. En liten del av medborgarna har sålunda ekonomiskt ställts i en särställning utan egen förtjänst. Från järnvägsstyrelsens sida har man visserligen försökt få till stånd en ändring i denna sak och det har man också i viss mån fått, men priset på järnvägarnas rabattbiljetter borde höjas avsevärt, innan nämnda missförhållande kunde rättas till. Om detta inte är möjligt, förutsätter ju redan medborgarnas likvärdighet, att staten stöder alla arbetar- och skoltransporter på samma sätt. De ersättningar, som nu utbetalas endast till Oy Pohjolan Liikenne Ab, borde utvidgas så, att de gällde även postverket och den enskilda busstrafiken. Emedan ersättningens storlek noggrant kunde uträknas efter gjorda resor, skulle all spekulation utebli.

I motiveringen för det förslag, som nu är under behandling, nämns det, att transportkapaciteten skulle öka genom en tillräcklig konkurrens. Om vi

studerar den situation, som för tillfället råder inom busstrafiken hos oss, kan vi lätt konstatera två skilda saker. Å ena sidan har vi anmärkningsvärt mycket outnyttjad transportkapacitet och å andra sidan är konkurrensen mycket hård.

På grund av den kraftigt ökade yttre konkurrensen från personbilarna har busstrafikens belastning starkt sjunkit under de senaste åren. Belastningsförhållandet är för närvarande c:a 30 %. Även den inre konkurrensen inom busstrafiken är alltför hård, trots att den likväl tills vidare kan sägas ha hållits på en sund basis; den har närmast strävat till att höja betjäningsstandarden.

I denna situation är det svårt att förstå en framställning, som går ut på att ge privatbilarna en praktiskt taget obegränsad rätt att utföra persontransport mot betalning. Utan att närmare gå in på trafiksäkerheten eller svårigheterna med övervakningen måste man konstatera, att det föreslagna förfarandet skulle föra busstrafiken inom stora områden i en olidlig situation.

Nära bosättningscentra skulle säkert även efter detta en viss busstrafik, som svarar för sina egna kostnader, kunna upprätthållas, men även en snabb blick på vilket som helst av våra industri- eller större affärsområden visar klart, att nedgången av passagerarantalet inte heller här vore obetydlig. Vi har svårt att förstå, att överförandet av så typiska masstransporter som dessa till personbilar vore på något sätt ändamålsenligt.

På landsbygden skulle utvecklingen mångenstädes vara ännu olyckligare, trots att där inte skulle uppstå några trafikstockningar. Att upprätthålla en ekonomisk jämvikt inom busstrafiken kräver redan nu ofta stora ansträngningar. En del av linjerna trafikeras med förlust och upprätthålls endast med hjälp av mera lönande linjer. Överskottet på alla våra privata linjer under den senaste femårsperioden var i medeltal endast 0,7 penni per körkilometer. Då avgiften nu är c:a 5 penni per passagerare på denna sträcka, är det lätt att förstå, hur känslig trafiken är för t. o. m. en liten minskning av passagerarantalet och hur förödande detta kan vara. Många bussar framför allt i glesbygderna får ett avgörande ekonomiskt tillskott av lättgodstransporten, varför svårigheterna också för denna del skulle öka, om restriktionerna av transporträttigheterna avlägsnades.

För att avlägsna de negativa verkningarna, vilka i framställningen har uppmärksamrats framför allt i fråga om persontrafiken, föreslås en »kollektivbiljett» d. v. s. subvention. Staten skulle med andra ord åt busstrafikutövarna ersätta den förlust, som förorsakas genom den föreslagna reformen, alltså ersätta de pengar, som på grund av reformen överförs i privatbilisternas fickor. I sista hand skulle subventionspengarna hamna hos privatbilisterna och leda till en ytterligare ökning av privatbilarnas antal. Detta kan inte vara en nationalekonomiskt riktig åtgärd och den skulle heller inte på något sätt förbättra våra nuvarande trafikförhållanden.

Inte heller ur passagerarnas synpunkt syns reformen vara särskilt önskvärd. Sjukdomsfall bland dem, som sköter transporten till arbetsplatsen o. a. förhinder skulle säkert komma att medföra mångahanda svårigheter. Av landsortsbefolkningen skulle kanske bilägarnas närmaste grannar och telefoninnehavarna kunna tillfredsställande komma överens om tidpunkten för transporten, men för dem, som bor litet avlägsnare, skulle förhållandena försvåras avsevärt. Att på måfå vänta vid väggkanten, i synnerhet i dåligt väder, är inte trevligt, även om ingen särskild brådska förelåg. Och vem skulle övervaka, att transportavgifterna inte överskrids. Redan nu har man kunnat konstatera, att de, som utan lov fikar efter passagerare, oftast strävar till att ta ett litet »bekvämlighetstillägg» för transporten.

Vår åsikt är, att det i ingen händelse, då det är fråga om den offentliga persontrafiken finns något skäl att ändra trafikpolitiken i den riktning, som föreslagits. De i och för sig riktiga mål, som uppställts, kan inte uppnås genom en sådan politik i våra förhållanden. Man borde med en strängare och konsekvent trafikillståndspolitik sträva till att bättre utnyttja vår bussparks transportkapacitet. Det torde inte finnas någon orsak att med hjälp av statliga penningunderstöd öka anskaffningarna av personbilar.

Regelbundenhet, tillförlitlighet och trygghet är grundförutsättningarna för den offentliga persontrafiken. Dessa har hos oss inom busstrafiken kunnat utvecklas åtminstone till en tillfredsställande nivå, men det har skett med svåra förluster under de många åren av fri konkurrens. Å andra sidan torde de värdefulla erfarenheter, som då uppnåts, och snart fyrtio års målmedvetet arbete, som statsmakten berömvärt har stött, berättiga oss att uttala vår största oro över följderna av de framförda reformsträvandena och en önskan om, att man inte skulle slå in på denna väg, utan ge oss tillfälle att fortsätta vårt arbete på en beprövad och säker grund.

Helsingfors den 3 januari 1964

Linja-autoliitto r. y.

Kauko Sällälä

Aarne Helkamo

Suomen taksiliitto r. y. (Finlands taxiförbund):

Då den nordiska trafikpolitiken med avseende på järnvägs- och landsvägstrafik nu av Nordiska rådet upptages till behandling, vill vi till Finlands delegation framföra vårt tack med anledning av att vårt förbund redan i begynnelsekedet av handläggningen har beretts möjlighet att yttra sin åsikt ifråga om den yrkesmässiga personbiltrafiken.

Såsom grund för förhandlingen ligger frågan om lämpligheten av att man

vid skapandet av en samnordisk trafikpolitik tar till utgångspunkt den till Sveriges riksdag inlämnade motionen angående Sveriges riksomfattande trafikpolitik.

I princip kan man förena sig med motionens målsättning att varje trafikgren måtte svara för sina egna kostnader och att man såväl ur nationell som nordisk synpunkt sett skulle kunna skapa en tillräckligt effektiv transportservice med minsta möjliga omkostnader. I motionen bibehålles visserligen möjligheten att inom icke-lönsamma områden med allmänna medel stöda det transportföretag, som fått i uppdrag att handha transportservicen inom ifrågavarande områden. När man i praktiken söker möjligheter att i Finland förverkliga en trafikpolitik enligt den inlämnade motionen, bör man först och främst beakta olikheten i de rådande förhållandena och sålunda de olika utgångspunkterna.

Enligt vår uppfattning är järnvägstrafiken fortfarande den främsta trafiken i vårt land med avseende på hela landet, och av dess åtgärder, utveckling eller tillbakagång är landsvägstrafiken i hög grad beroende. Sålunda borde man i första hand utreda järnvägstrafikens möjligheter till en friktionsfri samnordisk samverksamhet samt till en nationell verksamhet i enlighet med motionen, innan man ifråga om landsvägstrafiken börjar gå in för större förändringar.

Motionen förutsätter en synnerligen stor förändring av det i Finland nu gällande trafiktillståndssystemet. Ifråga om den yrkesmässiga personbilstrafiken skulle en ändring av tillståndssystemet i teorin ej vara omstörtande, men i praktiken skulle dess verkan bli ödesdiger för vår taxitrafik, som strävar till att erbjuda fullgod service.

Då i motionen förutsattes, att trafikbehovet ej alltid skulle vara en avgörande faktor vid beviljande av trafiktillstånd och att utan beaktande av trafikbehovsfaktorn även ägare av privatbilar kunde beviljas rätt att mot avgift utföra transporter till arbetsplatser, skolor och liknande, men utan de förpliktelser som åligger den yrkesmässiga trafiken, skulle detta leda till att man i ännu högre grad bryter mot villkoren för tillstånden och dessutom skulle detta göra en övervakning från myndigheternas sida omöjlig. Det är allmänt känt, att våra polismyndigheter ej ens i nuvarande förhållanden på långt när kunnat fullständigt övervaka, att olovlig transport mot avgift ej bedrivs. Även kan man med rätt betvivla nödvändigheten och ändamålsenligheten ifråga om den i motionen avsedda rätten till gemensamt bruk av personbil, samt tillförlitligheten hos en dylik form av transport.

En gemensam användning av privat personbil för arbets- och andra resor såsom i motionen förutsattes, skulle synbarligen av flera skäl bli ganska ringa. Faktum torde även vara, att sådan transport bedrivs och kommer att bedrivas i ungefär samma omfattning såväl med som utan eventuellt tillstånd. Erhållande av partiellt tillstånd i ett fall skulle endast leda till olov-

ligt bedrivande av transportverksamhet i ett annat avseende. Saken kan även granskas ur den synpunkten, att såsom idkare av trafik i enlighet med motionen främst skulle erbjuda sig bilägare med sämre bilmateriel. Bilägare med tillräcklig ekonomisk kapacitet, dvs. person som har råd att hålla sig med en bil i gott skick, torde knappast börja bedriva nämnda slags transporter, medan däremot personer, vilka egentligen ej skulle ha råd att hålla sig med egen bil, med sin sämre bilmateriel erbjuder sig att utföra dylika transporter. Resorna för de personer som deltar i dessa gemensamma transporter bleve vad regelmässigheten beträffar osäkra, och ej heller torde trafiksäkerheten bli bättre. Alla har säkerligen märkt, att vid dåligt före rätt många ägare av privatbil låter sin bil stå kvar i garaget och i stället använder sig av allmänna trafikmedel.

Om bilägarna beviljades den i motionen förutsatta rätten att utföra transporter mot avgift och en viss praxis härigenom uppkommer, skulle situationen vad den reguljära linjebiltrafiken beträffar bli svår. Låt oss antaga, att det från ett bosättningsområde reser så mycket arbetskraft att det för en trafikant lönar sig att insätta en buss i reguljär trafik i och för transport av dessa personer till arbetsorten och tillbaka. Om härvid några personbilägare erhåller tillstånd att utföra transporter mot avgift, blir buss-trafiken icke lönsam. På vilket sätt handhas sedan transporten av de personer som ej rymmes i personbilar, när busstrafikanten har upphört med linjen på grund av att den icke lönar sig? Låt oss vidare antaga, att i samma samhälle en taxibilist idkar yrkesmässig personbiltrafik som just lönar sig. Han har bl. a. utfört transporter av skolelever till skolor belägna på 5—10 km avstånd, brådskande transporter till läkare samt nöjes- o. a. egentliga beställningstransporter. Enligt motionen skulle samhällets personbilägare beviljas tillstånd för gemensam transport till skolor och eventuellt tillstånd för gemensamma transporter till allmänna inrättningar. Taxibilistens arbete reducerades härigenom betydligt, trafiken vore ej längre lönsam och måste upphöra. Erhållare av partiellt tillstånd kunde väl efter skolans och arbetets slut utföra även nöjestransporter, men de har ej skyldighet att utföra någon slags transport. Vem handhar en eventuellt brådskande sjuktransport samt övriga egentliga transporter som hör till beställningstrafiken? Följderna av dessa åtgärder vore, att två trafikgrenar, som erlägger skatt till samhället, skulle upphöra, transportservicen för invånarnas vidkommande bleve fullständigt oviss, och allt detta ledde därmed till en tillbakagång i utvecklingen. Härvid skulle motionens huvudprinciper ej förverkligas utan följderna bli de rakt motsatta.

Naturligtvis finns det en orsak till en ändring av något allmänt sakförhållande, ett motiv som framtvingar nya lösningar som är bättre än de gamla. I den i Sverige förelagda motionen finns det dylika och synnerligen motiverade sådana. De undersökningar som företagits före motionen gäller dock rikssvenska förhållanden, vilka undersökningar även här hos oss i

Finland är synnerligen värdefulla då man strävar att utveckla trafikförhållandena i enlighet med de behov som i varje enskilt fall föreligger. Man kan dock ställa sig frågan, om ett enhetligande av de nationella trafiktillståndssystemen i samtliga nordiska länder är den absoluta och enda möjligheten att utveckla den nordiska och nationella trafikpolitiken?

Enligt vår åsikt har vår landsvägstrafik för personbefordran under tiden för det nu gällande trafiktillståndssystemet kunnat sköta sin uppgift väl, även enligt internationell måttstock. Linjebiltrafiken som masstransportmedel och taxitrafiken som i form av beställningstrafik kompletterar denna har i vårt land skapat snabba och ekonomiskt tillfredsställande möjligheter att färdas på landsväg, såväl när det gäller den lokala trafiken som den hela landet omfattande trafiken. Arbetsreseproblemen för invånarna i storstäder och dessas omgivningar löses ej genom trafiktillståndsorganisering sålunda, att större vikt än tidigare skulle läggas vid personbiltransporter utan främst genom att effektivisera masstransporten.

Man har under de senaste åren och allt fortfarande i vårt land varit tvungen att i rätt stor utsträckning utföra transport av folkskolelever med anledning av skollagstiftningen. Vårt lands yrkesmässiga linje- och personbiltrafik har mycket energiskt gått in för denna uppgift och snabbt anpassat sig efter de krav den nya situationen ställt på dem. Utövarna av yrkesmässig personbiltrafik har anskaffat och går i allt större utsträckning in för att anskaffa för detta ändamål lämplig bilmateriel, varmed de ytterligare kan utföra sällskapsresor, som blir allt vanligare. Denna anpassning har kunnat företagas till största delen inom ramen för de trafiktillstånd som redan sedan tidigare förefunnits, ty antalet trafiktillstånd för bedrivande av yrkesmässig personbiltrafik är i vårt land synnerligen stort. Trots gällande snäva trafiktillståndslagstiftning har myndigheterna tolkat denna relativt smidigt och sålunda har antalet trafiktillstånd för yrkesmässig personbiltrafik från år 1958 t. o. m. slutet av senaste år ökat med 1 333; det sammanlagda antalet bilar i trafik den 31 december 1962 utgjorde 11 046. I vårt land finnes en taxibil per c:a 410 invånare, varför taxitrafikens transportförmåga är möjligast stor. Ehuru det ekonomiska livet i vårt land visat stigande tendenser alltsedan år 1958, har taxitrafikens sysselsättning enligt den sysselsättningsstatistik vårt förbund uppgjort förblivit synnerligen låg, vilket främst är att hänföra just till det ständigt ökade antalet bilar i taxitrafik. Enligt statistiken var sysselsättningsprocenten år 1958 36 %, år 1959 39 %, år 1960 42,1 %, år 1961 45,4 % och år 1962 47,9 %.

Även på grundval av de ovan anförda talen kan man anse taxitrafikkapaciteten i vårt land vara avsevärt större än det nuvarande behovet förutsätter. Såvida i något skede användningen av personbilar för gemensam transport visade sig nödvändig, har vi inom yrkestrafiken tillräckliga reserver för att utföra dylika transporter. Om man önskar beakta den starka strä-

van vårt lands yrkesmässiga personbiltrafik ådagalägger för att utföra en möjligast effektiv och trygg transport och vilken genom åtgärder från statsmaktens sida kunde ytterligare effektiviseras t. ex. genom att stadfästa ett reglemente för taxitrafiken, torde det knappast finnas skäl att i detta hänseende uppmjuka det nuvarande trafiktillståndssystemet. Ur nationalekonomisk synpunkt torde det vara av större vikt att bibehålla och utveckla allmänna trafikmöjligheter än att gå in för en större personbilimport än vad den normala utvecklingen förutsätter. Ej heller kan ett bibehållande av det nuvarande systemet ifråga om yrkespersonbiltrafiken inverka hämmande på utvecklingen, när det gäller en sund nordisk och nationell trafikpolitik.

På grund av det ovan anförda föreslår vi, att då Nordiska rådet behandlar utvecklingen av den nordiska trafikpolitiken, tanken på ett gemensamt trafiktillståndssystem tillsvidare måtte slopas och att man i detta avseende avvaktar de resultat som man i Sverige eventuellt uppnår ifråga om liberaliseringen av trafiktillståndssystemet.

Helsingfors 3 januari 1964

Suomen taksiliitto r. y.

Ordförande *Veikko Valkama*

Organisationssekreterare *Toivo Pyhälto*

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Medlemsforslaget reiser spørsmål om alle muligheter er utnyttet for å fremme en billig og effektiv internordisk trafikk.

I Nordisk Råd, Nordisk samferdselskomité, Nordisk trafikkforskningskomité og en rekke spesielle nordiske utvalg er behandlet et stort antall samferdselsspørsmål av felles interesse for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Samferdselsdepartementene og samferdselsadministrasjonene i disse land har også et omfattende direkte samarbeid.

På disse måter er tatt opp til drøfting og løsning de spørsmål som man etter hvert har funnet av betydning for å lette og fremme en effektiv internordisk transportavvikling. Samferdselsdepartementet går ut fra at det er alminnelig enighet om at dette nordiske samarbeid om transportspørsmål bør fortsette, og at man således bør arbeide videre på å utvikle en felles nordisk transportpolitikk. Departementet antar at man herunder fortsatt bør legge større vekt på å løse aktuelle praktiske spørsmål enn på å utforme alminnelige prinsipper.

Så lenge alle de nordiske land står utenfor Det europeiske økonomiske fellesskap, vil fellesmarkedets transportpolitikk ikke reise noen problemer for samarbeidet om den internordiske transportavvikling.

Regjeringene og samferdselsadministrasjonene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har hatt et nært samarbeid også om spørsmål som oppstår i forhandlinger med andre europeiske land om internasjonal transport. Behovet for samarbeid om slike spørsmål antas å ville øke etter hvert som fellesmarkedsorganene begynner å beskjeftige seg med transportavviklingen mellom fellesmarkedsområdet og andre land.

Oslo, 5. februar 1963

Trygve Bratteli

Av aktuelle praktiske spørsmål for nordiske vegtransporter synes det særlig av betydning å finne løsning på de vansker som er oppstått ved de ulike systemer for beskatning av dieseldrevne kjøretøyer. Ulikhetene i de svenske og norske avgiftsordninger har ført til uheldige forhold ved transportene mellom de to land. Det er oppstått konkurransemessige skjevheter som snarest bør rettes.

Et svensk-norsk utvalg med representanter for de to lands avgift- og samferdselsadministrasjon har fått i oppdrag å utrede spørsmålet.

Oslo, 2. januar 1964

Trygve Bratteli

John H. Paxal

Den norske regjering fremmet i 1963 proposisjon om en ny lov om regulering av transport med fartøy og motorvogn til avløsning av samferdselsloven av 1947. I likhet med den svenske proposisjon som medlemsforslaget viser til, går den norske proposisjon inn for en viss liberalisering av gjeldende reguleringsordninger.

Proposisjonen er fremdeles under behandling i Stortingets Samferdselskomité. En går ut fra at komiteén under sitt arbeid vil overveie i hvilken utstrekning retningslinjer tilsvarende de svenske for regulering av biltransport bør gjennomføres også i Norge.

I 1963 mottok Samferdselsdepartementet innstilling fra en komité som hadde fått i oppdrag å utrede spørsmål om Norges Statsbaners organisasjonsmessige stilling m. v. Når denne saken blir lagt fram for Stortinget,

vil det også bli tatt standpunkt til i hvilken utstrekning prinsippene i de nye retningslinjer for den svenske samferdselspolitikk kan gjøres gjeldende for jernbanedriften i Norge.

Oslo, 2. januar 1964

Trygve Bratteli

John H. Paxal

— — — tillater en seg å gi følgende opplysninger:

1. Regler vedrørende lastebilers tillatte vekt, akseltrykk og størrelse

I Forskrifter til Motorvognloven av 3. juni 1942 med senere endringer er i § 1 bestemt at »motorvogn som er over 2,20 m bred eller som med full last har største akseltrykk på over 2 tonn, må en ikke uten særskilt tillatelse bruke på veg eller gate som er åpen for alminnelig ferdsel. Er slik tillatelse gitt for akseltrykket, må dette aldri være større enn fastsatt i tillatelsen. Står to aksler nærmere hverandre enn 2,5 m, regnes akseltrykket lik summen av trykket på begge disse aksler.» I medhold av samme paragraf kan det gis dispensasjon fra bestemmelsene. I realiteten betyr dette at alle lastebiler og busser må ha dispensasjon. Ordningen i dag er slik at dispensasjon i de fleste tilfelle blir utstedt av den bilsakkyndige ved registreringen. Samme ordning gjelder for tilhengere som ifølge forskriftenes § 12 må ha dispensasjon når de med full last veier mer enn 1 tonn, når de er bredere enn trekkvognen og når de er over 1,90 bred. Dispensasjon for motorkjøretøyer blir i dag gitt av vegdirektøren, vegsjefene, de bilsakkyndige, kommunale organer og en del tollstasjoner.

For å lette lastebil- og busstrafikken mellom utlandet og Norge har en gjennom avtale med Tolldirektoratet gitt tollstasjonene fullmakt til å utstede dispensasjoner på turbusser. Flere tollstasjoner har også fullmakt til å gi dispensasjon for enkelte turer på lastebiler, eventuelt med tilhengere. I 1963 ble det innført en ordning om at dispensasjon også kan gis for kjøring med redusert last tilsvarende 1 tonn reduksjon av største registrerte akseltrykk for enkel aksel og 2 tonn reduksjon av boggitrykk, det vil si når den innbyrdes akselavstand er mindre enn 2,5 m.

En har også bestemmelser om hvilke maksimale bredder og vognlengder som i dag kan tillates på de forskjellige riksvegruter. Bestemmelsene omfatter også semitrailere. De fastsatte maksimale vognlengder varierer mellom 12 og 18 m alt etter vegforholdene. Så vidt en kjenner til har de fleste andre land i Europa strengere bestemmelser enn Norge hva angår semitrailere.

Det bemerkes for øvrig at en for tiden arbeider med endring av bestemmelsene om største bredde og akseltrykk med sikte på en økning i hvert fall til 2,25 m og akseltrykk på 5 tonn i stedet for de nåværende 2 tonn. For øvrig arbeider en for tiden med utferdigelsen av nye forskrifter til Vegtrafikkloven av 18. juni 1965. Spørsmål om motorvogners (særlig lastebilers) største lengde, bredde, høyde og totalvekt m.v. vil her bli tatt opp til generell revisjon.

2. Adgangen til å drive ervervsmessig godskjøring

Det er vedtatt en ny samferdselslov av 19. juni 1964, men denne loven er ennå ikke satt ikraft. Fremdeles gjelder således samferdselsloven av 11. juli 1947. Etter denne loven og de forskrifter som er gitt i medhold av den, er det ikke adgang til å drive ervervsmessig godskjøring med lastebil uten bevilling. Det er to unntak fra bevillingsplikten: Egentransport og leilighetsvis transport for andre i samband med egentransport.

Bevilling til ervervsmessig godskjøring med bil i rute gis etter individuell vurdering i hvert tilfelle. Vanligvis gis bare bevilling til en godsbilrute over samme strekning, og vanligvis godtas ikke rute i konkurranse med jernbanen.

I hver kommune er fastsatt et maksimalt antall for bevillinger til godskjøring utenfor rute. Hver bevilling gir bare rett til kjøring med en bil, og vanligvis blir ledige bevillinger tildelt sjåfører eller andre som ikke fra før har bevilling til godskjøring. En del transportører har fra før loven av 1947 flere bevillinger, og det er også åpnet adgang til å tildele ledige bevillinger til søkere som har bevilling fra før, men som trenger flere biler for å betjene sine kunder.

De nye lov som ventes å tre i kraft ut på våren 1966, vil antagelig medføre følgende endringer i dette system:

Transport med biler som tar mindre enn ett tonn og med tankvogner, kjølevogner, traktorer og en del spesialmaterieell blir unntatt fra bevillingsordningen. Det samme gjelder kjøring i samband med snørydding, sandstrøing og vanning.

Innehaver av godsbilrute får drive utfyllende kjøring.

Det blir innført særskilt bevillingsordning for fast kjøring for en enkelt oppdragsgiver og unntaksvis for en gruppe oppdragsgivere. De foreliggende utkast til nærmere forskrifter går ut på at bevilling til kjøring for en enkelt oppdragsgiver ikke skal være begrenset til en enkelt vogn og skal gis uten offentlig prøving av behovet.

Bevillingsordningen for vanlig lastebilkjøring for forskjellige oppdragsgivere opprettholdes, men utkastene går ut på å gi noe større adgang for bevillingshavere til å få utvide sin bilpark.

3. Arbeidstid for sjåfører

Sjåfører i annen manns tjeneste er i dag underlagt de alminnelige bestemmelser om arbeidstid i lov om arbeidervern av 7. desember 1956 nr. 2. I henhold til denne lov må den alminnelige arbeidstid ikke være over 9 timer i døgnet og ikke over 45 timer i uken. Fra bestemmelsen kan dispensasjon gis i en viss utstrekning. Likeledes kan man ved skriftlig avtale og på visse vilkår regulere arbeidstidens lengde i et bestemt avgrenset tidsrom. Alle sjåfører er dessuten underkastet bestemmelsene i motorvognloven av 20. februar 1926 nr. 2 § 17 nest siste ledd, som blant annet bestemmer at ingen må kjøre eller prøve på å kjøre motorvogn når han er sliten eller trett.

Den nye vegtrafikkloven av 18. juni 1965 § 21 annet ledd gir Samferdselsdepartementet fullmakt til å gi forskrifter om arbeidstid og arbeidsvilkår for alle sjåfører. Departementet kan videre etter lovens § 13, 3. ledd fastsette at kjøretøy skal være utstyrt med apparat med registrering av kjøre- og hviletid m. v. Forannevnte forskrifter om arbeidstid mv. i medhold av vegtrafikkloven er ennå ikke utferdiget, men er under arbeid i administrasjonen.

4. *Sammenliknende oversikt over beskatning av motorkjøretøyer*

Det bekreftes at en i Samferdselsdepartementet har utarbeidet en ny oversikt over beskatningen av motorkjøretøyer i de nordiske land. Oversikten er imidlertid ufullstendig idet materialet ikke omfatter Island og Finland og heller ikke er fullstendig for Sveriges vedkommende. Samferdselsdepartementet er ikke bemyndiget til å utlevere eller offentliggjøre materiale vedrørende de øvrige land. Henvendelse om opplysninger fra disse må Trafikkutvalget formentlig rette direkte til vedkommende land. Samferdselsdepartementet vil gjerne gi en oversikt over norske forhold og legger ved til orientering Lovtidende II avd. for 1964 hvor avgifter på motorkjøretøyer m.m. for 1965 er omhandlet på sidene 1073—1084. Videre legges ved et eksemplar av Innstilling fra Finansdepartementets bilavgiftsutvalg 1964 hvor det på side 53 (vedlegg 2) er gitt en oversikt over toll, skatter og avgifter på biler i Danmark og Sverige.

Oslo, 3. november 1965

Etter fullmakt

Sigurd Lorentzen

Marta Aarnes

S v e r i g e

Järnvägsstyrelsen:

Åtgärder för en samordning av de nordiska ländernas trafikpolitik har vidtagits icke endast på persontrafikområdet utan också på delar av gods- trafikens område, särskilt vad gäller godstaxorna. Styrelsen vill här påminna om att de nordiska ländernas järnvägsstyrelser efter hemställan från Nordiska samfärdselkommittén anmodats av respektive lands regering att verkställa utredning av dels frågan om samordning av de nordiska järnvägstaxorna, dels möjligheten att öka transittrafiken över Narvik.

Den förstnämnda utredningen skulle klarlägga den utveckling mot en till de nordiska behoven anpassad godstaxa, som huvudsakligen äger rum genom inrättande av undantagstariffer och individuella fraktnedsättningar. Den med dessa spørsmål arbetande kommittén kan väntas lämna redogörelsen till statsrådet med skrivelse den 14 januari 1963.

Utredningen av möjligheterna att öka transittrafiken över Narvik blev färdig under år 1962 och har för Sveriges del överlämnats av järnvägsstyrelsen till Herr Statsrådet med skrivelse den 14 januari 1963.

Med hänsyn till såväl de många problem, som ännu återstår när det gäller den vidare utvecklingen av en gemensam nordisk trafikpolitik, som till önskvärdheten att i god tid förbereda dennas eventuella koordinering med en allmän för den europeiska gemenskapen gällande trafikpolitik, tillstyrker styrelsen den föreslagna utredningen.

Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att 1953 års trafikutredning bl. a. framlagt ett principbetänkande, som till sin grundinställning i väsentliga delar överensstämmer med de uttalanden, som gjorts i ett av kommissionen för EEC år 1961 avgivet betänkande om den framtida gemensamma trafikpolitiken inom organisationen. Då 1963 års trafikutredning ännu är i verksamhet, synes det vara lämpligt att den nu föreslagna utredningen om den nordiska trafikpolitiken försiggår i samråd med eller under medverkan av 1953 års trafikutredning.

Stockholm den 29 januari 1963

Erik Upmark

Arne Sjöberg

Kommerskollegium:

Spörsmålet om en gemensam nordisk trafikpolitik aktualiseras, såsom framgår av det framlagda förslaget, bl. a. i samband med frågan om de nordiska ländernas relationer till den Europeiska ekonomiska gemenskapen. Inom EEC göres sedan länge ansträngningar att utforma den gemensamma trafikpolitik, som förutses i Romfördraget. På grund av de — delvis historiskt betingade eller av lokala eller regionala olikheter i transportstrukturen beroende — skiljaktigheter som visat sig föreligga i det grundläggande trafikpolitiska betraktelsesättet mellan EEC-länderna har ansträngningarna ännu icke lett till några konkreta resultat, vilka kan tjäna som underlag för en säker bedömning av den kommande trafikpolitikens grunder, utformning, innehåll och omfattning. Såsom förslagsställarna synes vilja förutsätta, bör en gemensam nordisk trafikpolitik utformas på sådant sätt att den, då frågan blir aktuell, kan låta sig sammanjämka med den inom EEC förda politiken. Då emellertid i rådande situation icke några säkra hållpunkter torde finnas för förutsägelser rörande EEC:s trafikpolitik, synes man ha att konstatera, att möjligheterna för en bedömning av återverkningarna av EEC:s trafikpolitik på de nordiska förhållandena för närvarande icke är särskilt stora.

Vad gäller samarbetet i övrigt i Norden på det trafikpolitiska området, må erinras om att fortlöpande och nära kontakter upprätthålles mellan de nordiska kommunikationsdepartementen. Samarbete äger även rum mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna och inom ramen för t. ex. Nordiska transportforskningskommittén. Enligt kollegii mening bör uppkommande konkreta transportfrågor av gemensamt nordiskt intresse i första hand tas upp till prövning inom ramen för detta löpande samarbete.

På grund av vad sålunda anförts får kollegium som sin mening anföras att tillräckliga skäl för närvarande ej föreligga att föranställa om en utredning av den karaktär, som avses i medlemsförslaget.

Stockholm den 31 januari 1963

Nils Malmfors

O. G. Lindqvist

Rutger Croneborg

Statens biltrafiknämnd:

Den yrkesmässiga trafiken med lastbil och buss mellan de nordiska länderna regleras genom de i bilagda promemoria angivna överenskommelserna. Av promemorian framgår i vad mån särskild tillstånd erfordras för trafikutövare från ett av de nordiska länderna att utföra trafik till eller från annat av dessa länder. De i överenskommelserna intaga föreskrifterna har enligt biltrafiknämndens uppfattning varit ur svensk synpunkt tillfredsställande. Representanter för trafikministerierna i Danmark, Norge och Sverige bruka vid årligen återkommande överläggningar diskutera frågor om eventuellt erforderliga ändringar i fråga om överenskommelsernas innehåll.

Enligt de ingångna överenskommelserna skall förare av fordon från något av de övriga nordiska länderna vid färd i Sverige iaktta bl. a. de i yrkestrafikförordningen meddelade föreskrifterna angående arbets- och vilotid. Medan de svenska trafikutövarnas förhållanden i dessa avseenden kontrolleras genom förarböcker och färdskrivare, finns någon motsvarande kontrollmöjlighet icke beträffande förare av fordon från de övriga nordiska länderna. Enligt nämndens mening vore det av betydelse, att beträffande körtid samt arbets- och vilotid för förare i yrkesmässig biltrafik funnes utfärdade ensartade föreskrifter inom de nordiska länderna. Av Nordisk samferdselskommittés utlåtande framgår att denna fråga beaktats av kommittén.

Enligt biltrafiknämndens uppfattning synes det för närvarande tillfyllest med att Nordisk samferdselskommitté ägnar frågorna rörande den inter-nordiska landsvägstrafiken med lastbil och buss fortsatt uppmärksamhet.

Stockholm den 31 januari 1963

Statens biltrafiknämnd

Erik Montell

Åke Odén

**PM beträffande tillstånd för vissa slag av internationella transporter berörande de nordiska länderna och reglerade genom dels överenskommelsen den 5 november 1958 mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om person- och godsbe-
fordran å väg (Nord Väg Ö) dels ock överenskommelser mellan kom-
munikationsdepartementet och det danska ministeriet för offentlige
arbejder angående s. k. tredjelandstransporter**

Slag av transport	Erfoderligt tillstånd	Tillämplig överens- kommelse
<i>I. Tillfälliga transporter av gods</i>		
A. med i Sverige registrerad lastbil		
1. mellan Sverige och Danmark	Av biltrafiknämnden utfärdat tillstånd	Nord Väg Ö Art 6 I a/
2. » » » Finland	Tillstånd erfordras ej	Art 6 II
3. » » » Norge	Tillstånd erfordras ej	
4. » Danmark » land söder om Danmark	Av Ministeriet for offentlige arbejder utfärdat och av biltrafiknämnden utlämnat tillstånd	Överenskommelsen, som avses i Bihang
B. med i Danmark registrerad lastbil		
1. mellan Sverige och Danmark	Av biltrafiknämnden utfärdat tillstånd	Nord Väg Ö Art 6 I b/
2. » » » land söder om Danmark	Av biltrafiknämnden utfärdat och av Ministeriet for offentlige arbejder utlämnat tillstånd	Överenskommelsen, som avses i Bihang
C. med i Finland registrerad lastbil		
mellan Finland och Sverige	Tillstånd erfordras ej	Nord Väg Ö Art 6 II
D. med i Norge registrerad lastbil		
mellan Norge och Sverige	Tillstånd erfordras ej	
<i>II. Transporter av passagerare</i> (turistkörning)		
A. med i Sverige registrerad buss		
för resa som berör		
1. Danmark	Av biltrafiknämnden utfärdat tillstånd	Nord Väg Ö Art 4 1/
2. Finland och/eller Norge	Tillstånd erfordras ej	Art 4 3/
B. med i Danmark registrerad buss		
för resa som berör Sverige		
	Av Ministeriet for offentlige arbejder utfärdat tillstånd	Art 4 2/
C. med i Finland registrerad buss		
för resa som berör Sverige		
	Tillstånd erfordras ej	Art 4 3/
D. med i Norge registrerad buss för		
resa som berör Sverige		
	Tillstånd erfordras ej	

**Kommentar till PM betr. tillstånd för vissa slag av internationella transporter
berörande de nordiska länderna**

I fråga om trafik med svenska lastbilar mellan Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland eller länder därbortom samt med danska lastbilar mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland eller länder därbortom (*tredjelandstrafik*) gäller följande.

De svenska och danska kommunikationsdepartementen ha träffat kontinuerliga överenskommelser i fråga om trafik med svenska och danska lastbilar mellan Sverige/Danmark och den europeiska kontinenten. Överenskommelserna avse som regel ett halvt kalenderår och innebära följande.

Statens biltrafiknämnd utställer för varje överenskommelseperiod 200 tillstånd för dansk trafikutövare att med i Danmark registrerat lastfordon utföra *en* transport av gods från ort i Sverige till kontinenten *eller* vice versa. Av dessa tillstånd äro 100 begränsade till att avse transporter allenast till eller från Hälsingborg, under det att 100 icke äro begränsade till viss ort i Sverige. Tillstånden överlämnas av biltrafiknämnden till Ministeriet for offentlige arbejder i Köpenhamn, som efter komplettering med namn, adress, registreringsnummer och giltighetstid utlämnar dem till ifrågakommande danske trafikutövare. Denne har därefter att, sedan ifrågavarande transport utförts, återställa tillståndet till Ministeriet med det å baksidan tryckta uppgiftsformuläret ifyllt. Det synes böra bemärkas, att ett tillstånd är konsumerat i och med att det använts, även om det ej återställts i nyssgiven ordning. Vid kontroll bör därför tillses, att den av dansk tullmyndighet åsatta stämpeln uppenbarligen hänför sig till den vid kontrolltillfället aktuella transporten.

På motsvarande sätt överlämnar Ministeriet till statens biltrafiknämnd ett antal tillstånd för svensk trafikutövare att med i Sverige registrerat lastfordon utföra *en* transport av gods från ort i Danmark till kontinenten *eller* vice versa, vilka tillstånd nämnden har att utlämna till ifrågakommande svenska trafikutövare. Tillstånden äro icke begränsade till viss stad i Danmark.

**Notat vedrørende tilladelser til internationale vejtransporter mellem Danmark og
Finland i henhold til den nordiske vejtransportaftale af 5. november
1958, samt til tredjelandskørsel**

Turistkørsel

Til turistkørsel til eller igennem Danmark med en *i Norge eller Finland registreret omnibus* kræves en af de respektive norske eller finske myndigheder udstedt tilladelse, jfr. den nordiske vejtransportaftales Art. 4¹.

Til turistikørsel til eller igennem Norge eller Finland med en *i Danmark registreret omnibus* kræves en af ministeriet for offentlige arbejder udstedt tilladelse, jfr. den nordiske vejtransportaftales Art. 4².

Godskørsel

Til godstransport til, fra eller igennem Danmark med en *i Norge eller Finland registreret lastbil* kræves en af de respektive norske eller finske myndigheder udstedt tilladelse, jfr. den nordiske vejtransportaftale Art. 6 I a).

Til godstransport til, fra eller igennem Norge eller Finland med en *i Danmark registreret lastbil* kræves en af ministeriet for offentlige arbejder udfærdiget tilladelse, jfr. den nordiske vejtransportaftale Art. 6 I b).

Til udførelse af kørsel med en række i overenskomstens Art. 6 I c) angivne godsarter er tilladelse ufornöden.

Medens der som anført i det af Statens biltrafiknämnd udarbejdede P.M. eksisterer en dansk/svensk overenskomst om *tredjelandstrafikken* mellem Danmark/Sverige og det sydlige udland, er tredjelandskørslen i forholdet mellem Danmark og Norge samt Danmark og Finland af et så beskedent omfang, at der ikke har vist sig behov for tilsvarende aftaler. En tilsvarende ordning som den dansk/svenske kan formelt godt træffes mellem Danmark og Norge, men derimod ikke mellem Danmark og Finland, fordi Finland ikke er deltager i den skandinavisk-tyske overenskomst. Dette beror på, at Tyskland ved denne overenskomst er indgået på at betragte Danmark, Norge og Sverige som et i henseende til overenskomsten fælles område, således at det samtykke fra tysk side til, at f.eks. danske vognmænd transporterer varer fra Sverige til Tyskland, som ellers skulle indhentes, anses for forlods givet ved overenskomsten.

1953 års trafikutredning:

Om målsättningen för den nationella trafikpolitiken torde i stort sett enighet råda inom de skilda nordiska länderna. De medel, som ifrågakommer för att nå det uppställda trafikpolitiska målet, har däremot hittills icke varit ensartade inom Nordens länder.

Huruvida förutsättningar föreligger för att i de olika länderna utnyttja likartade trafikpolitiska medel, torde ännu så länge vara outrett.

Trafikutredningen finner det i och för sig önskvärt att frågan om förefintligheten av dylika förutsättningar blir föremål för utredning. Vad Sverige beträffar finnes inom trafikutredningen ett omfattande material samlat, som kan tjäna till underlag för en undersökning på ifrågavarande om-

råde, och trafikutredningen är villig att inom sitt sekretariat bearbeta detta material för nu förevarande ändamål.

Stockholm den 2 februari 1963

1953 års trafikutredning

Erik Grafström

Björn Dillén

Sveriges trafikbilägares riksorganisation:

Efter andra världskriget har, enligt vad riksorganisationen kunnat notera, ett successivt vidgat samarbete på trafikens område ägt rum mellan kommunikationsministerierna i de nordiska länderna. Detta samarbete har bland annat resulterat i överenskommelse mellan regeringarna i Sverige, Danmark och Norge angående omnibustrafik och godsbefordran med motorfordon mellan dessa länder, vilken överenskommelse för Sveriges del godkändes av Kungl. Maj:t den 7 maj 1954. Vidare har överenskommelse träffats mellan Finland, Norge och Sverige, avseende passagerarbefordran med buss i turisttrafik och tillfälliga transporter av gods med lastbil länderna emellan. Därutöver har i samband med de periodiskt återkommande förhandlingarna mellan trafikministeriet i förbundsrepubliken Tyskland å ena, samt kommunikationsdepartementen i Danmark, Norge och Sverige å andra sidan, avseende den mellan dessa fyra länder gällande förvaltningsöverenskommelsen beträffande genomförandet av internationell person- och godstrafik, fortlöpande överväganden och åtgärder jämväl i fråga om den nordiska trafikens anordnande och bedrivande kunnat företagas. De till riksorganisationen anslutna förbunden ha, i den mån deras intresse berörts av här ifrågavarande förhandlingar och överenskommelser beretts tillfälle att redovisa sina synpunkter och önskemål.

Såvitt riksorganisationen kunnat finna är den kontakt, som sålunda upprätthållits mellan de nordiska ländernas högsta trafikmyndigheter ävensom med övriga europeiska länder i EEC-sammanhang av synnerligen stort värde, samtidigt som det kan konstateras att samarbetet myndigheterna emellan fungerat tillfredsställande.

I medlemsförslaget uttalas att, oavsett hur förhållandet mellan de enskilda nordiska länderna och den gemensamma marknaden än blir, så kommer likväl marknadsens transportpolitik att få betydelse. Riksorganisa-

tionen är helt införstådd härmed, men vill samtidigt understryka angelägenheten av att man icke genom isolerade åtgärder för Nordens del går händelserna i förväg.

Den snabba utvecklingen på den internationella trafikens område nödvändiggör en noggrann bevakning av alla de härmed sammanhängande frågorna. Enligt riksorganisationens uppfattning ombesörjes detta bäst genom det samarbete, som redan etablerats myndigheterna emellan, och vilket samarbete givetvis i takt med utvecklingen kommer att ytterligare intensifieras.

Med beaktande härav synes de i föreliggande medlemsförslag framförda önskemålen icke behöva föranleda någon ytterligare åtgärd.

Stockholm den 22 januari 1963

Sveriges trafikbilägares riksorganisation

Arne Thorell

Handelskamrarnas nämnd:

I motionen föreslås, att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige snarast möjligt måtte låta utreda spörsmålet om att främja de internordiska transporterna genom en gemensam nordisk transportpolitik, som kan genomföras utan att bryta med det internationella samarbetet i ett större sammanhang. Handelskamrarnas nämnd är positivt inställd till tanken på en i möjligaste mån samordnad nordisk trafikpolitik i syfte att åstadkomma gynnsamma betingelser för en ur transportförsörjningssynpunkt tillfredsställande trafikutveckling i Norden. Samtidigt är nämnden dock medveten om att de skandinaviska ländernas trafikpolitik med hänsyn bland annat till de omfattande ekonomiska relationerna till sexstatsmarknaden icke kan bli opåverkad av den trafikpolitik som utformas inom denna marknad. Enligt nämndens uppfattning tillgodoses — i avvaktan på utvecklingen av våra relationer till denna marknad — redan nu i stor omfattning det av motionärerna angivna syftet genom det kontinuerliga utrednings- och förhandlingsarbete som på det trafikpolitiska området genomförs i nära samråd mellan berörda nordiska länders kommunikationsdepartement.

Stockholm den 30 januari 1963

Handelskamrarnas nämnd

Olof Leffler

Gunnar Himmelstrand

*BILAGA 2***PM angående de faktorer som bestämmer transportpolitiken i Sverige***I. Allmänt*

Den totala efterfrågan på transporter och dess fördelning på olika slag av transportmedel bestäms av en mängd olika faktorer. Några av de viktigaste torde vara följande.

Landets geografiska läge och topografi (avståndet till utländska marknader, avståndet mellan de inhemska marknaderna, klimat, tillgång på kuster, inre vattenvägar, öar);

demografiska förhållanden (befolkningens storlek, åldersfördelning och lokalisering; urbaniseringsprocessen);

bebyggelsestrukturen (landsbygd, storstäder);

näringslivets struktur (lokalisering, tung och lätt industri, handel; servicenäringar);

den ekonomiska utvecklingen och levnadsstandarden (ökad fritid, turist- och semesterresor, bilismens expansion);

den tekniska utvecklingen (övergång till mera förädlade varor, övergång från buss till tunnelbana, från järnväg till flyg);

försvarspolitik;

socialpolitik;

sysselsättning;

samhällsplanering (bebyggelseplanering, skol- och universitetsplanering, jordbruksplanering);

lokaliseringspolitik.

Trafiken kommer såvitt nu kan bedömas även i framtiden främst att präglas av bilismens expansion. Man räknar med att var tredje invånare har bil år 1975. Den kollektiva persontrafikens utveckling kommer givetvis att påverkas härav. Korthållstrafiken på järnväg kommer att minska. Endast kring landets största städer torde spårbunden trafik komma att ingå såsom ett nödvändigt led i den lokala transportförsörjningen. I övrigt torde denna form för kollektiv lokal trafik att ersättas med individuell trafik och i viss utsträckning linjetrafik med buss. Personbefordran på långa avstånd antages vidare — även med beaktande av inrikesflygets utvecklingsmöjligheter — förbli en väsentlig uppgift för järnvägen. I vad gäller godstrafik synes det sannolikt att järnvägen för överskådlig framtid kommer att dominera massgodstransporter inkl. malmtransporter och mera långväga godstransporter, medan lastbilarna kan bedömas successivt erhålla en större del

av godstransporterna i övrigt. Eftersom transportvolymen totalt sett kan väntas öka åtminstone i takt med varuproduktionen men sannolikt ännu mera på grund av den fortgående strukturomvandlingen inom näringslivet får man -- även om en inbördes förskjutning sker mellan järnväg och bil -- räkna med ökade uppgifter för båda transportmedlen.

Det totala transportutbudet och dess fördelning på transportmedel bestäms av stat, kommun och enskilda inom ramen för landets tekniska och ekonomiska resurser.

II. Hittillsvarande trafikpolitik

Statsmakternas hittills förda trafikpolitik har inneburit relativt långtgående regleringar i fråga om järnvägstrafik samt yrkesmässig biltrafik och luftfart. Däremot har sjöfart samt icke yrkesmässig biltrafik och luftfart ej varit föremål för trafikpolitiskt motiverade regleringar.

Järnvägsföretagen har hittills enligt villkoren i olika koncessioner m. m. varit ålagda trafikeringsplikt, d. v. s. skyldighet att bedriva trafik på hela linjenätet, oberoende av om den är lönsam eller ej. Vidare har bl. a. föreskrivits transportplikt, som innebär skyldighet att på hela linjenätet ombesörja all trafik, som söker sig till järnväg. Järnvägarna har vidare varit skyldiga att hålla i tid och rum enhetliga taxor inom ramen för av Kungl. Maj:t fastställda maximitaxor. För de statliga järnvägarnas del skulle taxesättningen grundas på en fixerad ekonomisk målsättning, bl. a. innefattande krav på viss förräntning av det i järnvägarna nedlagda kapitalet.

Regleringen av järnvägarnas verksamhetsvillkor tillkom ursprungligen för att hindra eventuella missbruk av järnvägarnas tidigare monopolställning men också för att skapa i görligaste mån lika villkor för olika landsdelar i fråga om transportavgifter och trafikservice. Monopolställningen bröts genom bilismens och flygets expansion, men regleringen har kvarstått i huvudsak oförändrad.

Också för den yrkesmässiga biltrafiken har gällt bestämmelser om transportplikt, maximitaxor m. m. samt därutöver ett komplicerat och detaljerat system för kontroll av nyetablering och utvidgning av biltrafikerörelse. Systemet har fått sitt främsta instrument i en på behovs- och lämplighetsprövning grundad tillståndsgivning. Bestämmelserna infördes ursprungligen i syfte att förhindra en otillbörligt hård konkurrens inom biltrafiken och för att bereda järnvägarna visst konkurrensskydd.

Enligt luftfartslagen erfordras tillstånd för att utöva luftfart i förvärvssyfte. I tillstånd för linjefart meddelas därvid föreskrifter rörande trafikeringsplikt, godkännande av taxor och turlistor etc.

Sedan biltrafiken under de senaste decennierna utvecklats till en mera betydande konkurrensfaktor kan den statliga trafikpolitiken i fråga om landtransporterna sägas ha inneburit ett försök att, med järnvägstrafiken

som grund, på ett från samhällssynpunkt lämpligt sätt anpassa det totala utbudet av transportmedel för yrkesmässig biltrafik. Detta syfte har emellertid ingalunda uppnåtts. Beträffande det hittills förda trafikpolitiska systemet kan konstateras bl. a., att järnvägarna inte fått hand om godstransporter i den omfattning, som deras tekniska och ekonomiska förutsättningar motiverat, samt att vissa monopolbildningar i skydd av tillståndsregleringen uppstått på lastbilssidan. Den restriktiva tillståndsgivningen inom den yrkesmässiga lastbilstrafiken har sannolikt också medverkat till att den icke yrkesmässiga lastbilstrafiken expanderat alltför starkt i varje fall från transportekonomisk synpunkt. För närvarande utgöres sålunda drygt 80 procent av lastbilsparken av bilar i dylik trafik. Dessas andel av det totala transportarbetet inom landsvägstrafiken utgör ungefär hälften därav. Utvecklingen har också medfört stora förluster för järnvägarna, vilket i betydande omfattning orsakats av att det trafikpolitiska systemet hindrat järnvägarna att effektivt konkurrera med bilismen. Oberoende av regleringen på transportmarknaden har utvecklingen lett till betydande problem i fråga om den kollektiva trafiken på landsbygden. Därtill kommer bl. a. speciella problem beträffande den kollektiva trafiken i storstadsregionerna. Den reglering och de åtgärder i övrigt som hittills vidtagits av statsmakterna har sålunda inte lett till en ändamålsenlig trafikuppdelning och en omprövning av riktlinjerna för trafikpolitiken har därför ansetts påkallad.

III. Den nya trafikpolitiken

I slutet av år 1963 antog statsmakterna efter ett omfattande utredningsarbete nya riktlinjer för den statliga trafikpolitiken. Dessa riktlinjer innebär i huvudsak följande.

De centrala tankegångarna i de nya riktlinjerna framgår av målsättningen för den nya statliga trafikpolitiken. Denna har angivits sålunda.

»Målet för den nya statliga trafikpolitiken är att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader och under former, som medger företagsmässig effektivitet och transportmedlens sunda utveckling. Vidare skall trafikpolitiken utformas så, att de krav som ställs från trafiksäkerhetssynpunkt blir tillgodosedda och att utvecklingen på det tekniska området stimuleras.»

Den hittills förda statliga trafikpolitiken kan inte utan väsentliga förändringar leda till en ändamålsenlig uppdelning av transporterna enligt de olika transportmedlens reella kostnads- och kvalitetsförutsättningar och därmed inte heller till det angivna trafikpolitiska målet, d. v. s. en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader.

I den nya trafikpolitiken skall eftersträvas en sådan ordning, som direkt medger en effektiv konkurrens på transportmarknaden, såväl mellan de olika trafikgrenarna som mellan trafikföretagen inom samma trafikgren.

Konkurrensen skall bedrivas på i möjligaste mån lika villkor och inom ramen för dessa villkor gestaltas så fritt som möjligt. En sådan konkurrens har ansetts utgöra ett kraftligt incitament för trafiken att söka sig till de kvalitativt och kostnadsmässigt mest ändamålsenliga transportmedlen, och den anses därjämte ägnad att stimulera till effektivitet i trafikrörelsernas skötsel. Vid en konkurrens på lika villkor bör det således vara möjligt att genom en ökad frihet på transportmarknaden nå en samhällsekonomiskt riktigare trafikuppdelning än den nuvarande. På så sätt kan transportarbetet erhållas till lägsta möjliga kostnader, vilket är ett väsentligt intresse för det svenska näringslivet, då transportkostnaderna utgör en betydande del av de totala produktionskostnaderna i flertalet av de mest betydelsefulla näringsgrenarna.

En inriktning av trafikpolitiken på ett mer konkurrensfrämjande system innebär bl. a. att järnvägarnas hittillsvarande förpliktelser i fråga om trafikering etc. liksom för den yrkesmässiga biltrafiken gällande behovsprövning m. m. i görligaste mån avvecklas. Den icke yrkesmässiga person- och lastbilstrafiken bör i fortsättningen liksom hittills inte bindas av någon trafikpolitisk grundad reglering och även sjöfarten bör förbli fri från dylik reglering. Med hänsyn till det skandinaviska luftfartssamarbetet och de nuvarande ekonomiska förutsättningarna för inrikesflyget, har däremot gällande regler för trafikflyget i Sverige ansetts böra tillämpas tillsvidare.

Enligt den nya trafikpolitiken skall varje trafikgren i princip själv svara för de kostnader den förorsakar det allmänna. För närvarande föreligger skillnader i detta hänseende mellan de olika trafikgrenarna. Där alternativa transportmedel finns, beräknas på längre sikt trafikanternas val av transportmedel bli utslagsgivande i fråga om vilket av dessa, som drager den lägsta samhällsekonomiska kostnaden. Förutsättningen för att trafikanternas val av transportmedel skall bli ekonomiskt rättvisande är emellertid att transportavgifterna anpassas till kostnaderna. För den trafik som bedrivs med lönsamhet föreligger inte något problem i detta hänseende. Det företagsekonomiska lönsamhetskravet, å den ena sidan, och konkurrens mellan olika transportmedel, å den andra, bör här garantera att avgiftssättningen på längre sikt anpassas till kostnaderna.

Aktiviteten på det trafikpolitiska området skall samordnas med lokaliseringspolitiken bl. a. när det gäller att upprätthålla från lokaliseringssynpunkt önskvärd olönsam järnvägs- och landsvägstrafik. De kostnader, som är förenade med dylik trafik liksom även andra kostnader, som av sociala skäl eller med hänsyn till totalförsvarets intressen kan komma att belasta transportväsendet och som inte direkt täckes av transportavgifter skall redovisas öppet så att deras berättigande kan bedömas. I den mån kostnadstäckning icke kan uppnås för sådan trafikservice i fråga om landtransporter som samhället anser rimligen böra lämnas viss bygd skall ersättning för underskottet utgå av allmänna medel. En dylik ersättning skall emellertid

inte betraktas såsom en subvention åt vederbörande trafikföretag utan såsom ett köp från det allmännas sida av vissa transporttjänster vilka företaget självt från företagsekonomiska synpunkter ej har anledning utföra.

I ett trafikpolitiskt system med ökat utrymme för konkurrens bör den helt dominerande delen av efterfrågan på såväl gods- som persontransporter kunna tillfredsställande tillgodoses inom ramen för kravet på företagsökonomisk lönsamhet i trafiken. Glesbygdernas transportförsörjning är emellertid ett väsentligt problem, vars lösning förutsätter insatser från det allmännas sida. Att kollektiv trafik numera i sådana bygder ofta inte kan bedrivas med lönsamhet har inte ansetts få leda till en utarmning ifråga om kommunikationer. Glesbygdernas och vissa öars tillgodoseende med persontrafikförbindelser anses vara det väsentliga problemet i detta avseende. Även i fråga om viss godstrafik har vägande skäl anförts för att det allmänna lämnar ersättning för sådan trafik i den mån den inte kan drivas med lönsamhet. Med hänsyn till de skiftande befolknings- och näringsförhållandena i olika delar av landet är det ogörligt att på förhand fastställa vilken underskottstrafik, som är nödvändig från allmän synpunkt. En prövning från fall till fall skall därför äga rum i samband med att frågan om stöd från det allmänna blir aktuell. Det tidigare berörda principiella kravet på full kostnadsanpassade transportavgifter saknar mening när det gäller av allmänna skäl upprätthållen, olönsam trafik. Här skall avgifterna i stället anpassas efter vad som ter sig skäligt i förhållande till övriga inom landet tillämpade taxor för liknande transportprestationer.

Vid bedömningen av investeringar i trafikanläggningar skall i fortsättningen det grundläggande kriteriet vara de olika investeringsobjektens samhällsekonomiska lönsamhet. Investeringsplanerna bör så långt möjligt innefatta korrekta uppskattningar av den framtida trafikefterfrågans omfattning och struktur. Detta kräver efterfrågeprognoser rörande med trafikutvecklingen sammanhängande förhållanden. Därjämte är kostnadsjämförelser mellan olika ifrågakommande alternativa transportsätt nödvändiga.

Ansvar för investeringar i fasta trafikanläggningar beräknas i framtiden liksom hittills huvudsakligen komma att åvila det allmänna, d. v. s. staten och kommunerna. Från trafikpolitisk synpunkt är det påkallat att en rationell samordning av investeringsverksamheten kommer till stånd. Härvid skall målsättningen vara att skapa ett transportsystem, där de olika trafikanläggningarna och transportmedlen på ett optimalt sätt kompletterar varandra. För närvarande föreligger otvivelaktigt fara för att de olika offentliga och privata trafikinvesteringarna kan komma att grundas på i viss mån isolerade bedömningar. Med hänsyn härtill planeras åtgärder som förbättrar förutsättningarna att koordinera — åtminstone de mera kostnadskrävande statliga och kommunala samt — om möjligt — privata trafikinvesteringarna. Eftersom inom den statliga sektorn järnvägs-, landsvägs-, luftfarts- och sjöfartsinvesteringarna handlägges av skilda centrala och lokala verk och myn-

digheter avses särskilda anordningar vidtagas för att främja en ändamålsenlig samordning av dessa investeringar.

IV. Genomförandet av den nya trafikpolitiken

Såväl trafikutövare som befraktare måste lämnas tillfälle att i lugn takt ställa om sin verksamhet efter de villkor, som kommer att gälla i det nya trafikpolitiska systemet. En uppdelning av reformåtgärderna i tre etapper har ansetts i allt väsentligt ägnat att underlätta en smidig anpassning. Den första reformetappen trädde i tillämpning den 1 juli 1964 och åtgärderna i andra etappen avses tillämpade fr. o. m. den 1 juli 1966. Genomförandet av den tredje etappen förutsätter bl. a. en omarbeting av såväl den nuvarande vägtrafikbeskattningen som de statliga järnvägarnas taxepolitik. Innan man tar ställning till den närmare utformningen av reformåtgärderna i den tredje etappen och tidpunkten för genomförandet av denna etapp erfordras bl. a. närmare klarhet om verkningarna av reformåtgärderna i de båda första etapperna samt om resultaten av vissa trafikpolitiska överväganden på det internationella planet. Riktpunkten för genomförandet av den tredje etappen har angivits till den 1 juli 1968.

De på *järnvägsområdet* föreslagna reformåtgärdernas innehåll och deras inplacering i den föreslagna etapp- och tidsplanen är i huvudsak följande.

Etapp I

1) Åtgärder vidtas för fullföljande av en framlagd tidsplan för bedrivande av nedläggningsundersökningar beträffande trafiksvaga järnvägslinjer.

2) Fullt driftbidrag lämnas SJ för förpliktelsen att trafikera de trafiksvaga järnvägslinjer, vilka SJ ej finner företagsekonomiskt motiverat att driva men som tills vidare ej nedlagts.

3) Affärsbanenätet resp. de trafiksvaga järnvägslinjerna betraktas i fråga om den ekonomiska målsättningen för SJ såsom två separata rörelsegrenar.

4) Strävan att erhålla viss avkastning å det i SJ nedlagda statskapitalet begränsas till den på affärsbanenätet belöpande delen av detta kapital och inriktas på en viss förräntning av detta kapital.

5) Till utredning i särskild ordning har hänvisats frågan huru uppkommande differens mellan SJ:s aktuella pensionsutgifter och företagets försäkringstekniskt beräknade pensioneringskostnader under de närmaste decennierna skall finansieras.

6) Den ekonomiska målsättningen för de trafiksvaga järnvägslinjer, på vilka driften tills vidare måste upprätthållas, inriktas på en minimering av driftunderskottet under beaktande av kravet på tillfredsställande transportförsörjning.

7) Nedskrivning av det på de trafiksvaga järnvägslinjerna belöpande statskapitalet skall i princip ske.

Ettapp II

1) Möjligheter beredes SJ att differentiera taxorna efter kostnads- och efterfrågeförhållandena därigenom, att maximitaxorna ersättes med normaltaxor, vilka fastställas av järnvägsstyrelsen och vilka vid tillämpningen får såväl under- som överskridas.

2) Transportplikten på affärsbanenätet borttages.

3) Skyldigheten till likabehandling av trafikanterna vid vagntilldelning på affärsbanenätet samt i taxehänseende slopas.

4) SJ befrias från skyldigheten att hålla tillämpliga transportavgifter offentliga, varvid bestämmelserna i 1953 års konkurrensbegränsningslag skall gälla.

Ettapp III

Sedan ett system med effektiv konkurrens trätt i funktion, göres avskrivningar inom affärsbanerörelsen efter konjunkturläget i form av variabla avskrivningar under lämpligt avvägd tidsperiod.

För den successiva liberaliseringen av *trafiken på landsväg* skall primärt ett successivt borttagande av behovsprövningen på olika delområden ske. Såsom komplement härtill skall företagas en successiv uppmjukning av restriktiviteten i behovsprövningen inom de delområden, där den tills vidare består.

Tidsplanen för liberaliseringens fullständiga genomförande är i huvudsak följande.

Ettapp I

1) Från tillämpningen av yrkestrafikförordningens bestämmelser undantas, förutom i gällande förordning angivna undantag, även vissa transporter av speciell natur, t. ex. transporter av vissa lantbruks- och trädgårdsprodukter till förädlingsindustri eller mera begränsad betydelse för den allmänna transporthushållningen, såsom transporter av snö och is i samband med snöröjning, renhållningstransporter och vissa traktortågstransporter i skogsbruket.

2) Vidare skall från i yrkestrafikförordningen föreskriven behovsprövning befrias vissa kooperativa körningar med små eller medelstora lastbilar samt transporter av fyllnads- och returgoods i samband med befordran av mjölk på uppsamlingslinje.

3) Utvidgning av rätten att utföra transporter med bärgningsbil.

4) En mindre restriktiv behovsprövning tillämpas för samtliga i det föregående ej angivna transporter med lastbil inom ramen för en årlig ökningskvot av förslagsvis 15 % av den samlade lastförmågan för lastbilar i beställningstrafik.

5) Rätten till samåkning med privat personbil utvidgas.

6) Uthyrningsrörelse med personbil eller lastbil med en totalvikt ej överstigande 3 500 kg undantas från i yrkestrafikförordningen föreskriven behovsprövning.

7) Taxe- och transportplikten skall ej gälla för kooperativ körning.

Etapp II

1) Från tillämpning av yrkestrafikförordningens bestämmelser undantas vissa transporter med traktortåg av lantbruksprodukter eller förnödenheter för lantbruket.

2) Från yrkestrafikförordningen föreskriven behovsprövning befrias transporter med lastbil eller traktortåg om högst 4 tons last ävensom transporter med specialbilar.

3) Mindre restriktiv behovsprövning tillämpas för samtliga i det föregående ej angivna transporter, inom ramen för en årlig ökningskvot av förslagsvis 20 % av den samlade lastförmågan för lastbilar i beställningstrafik.

4) Transportplikten för lastbils- och traktortågstrafik slopas för att ge formell likställighet med vad som i denna etapp förutsätts bli genomfört inom järnvägstrafiken.

Etapp III

Samtliga från yrkestrafikförordningens tillämpning ej helt undantagna transporter befrias från behovsprövning i vad avser godsbefordran.

Stockholm den 15 oktober 1964

BILAGA 3

Skrivelse från Skandinaviska transportarbetarefederationen angående bilförarnas kör- och arbetstider m. m.

De till Skandinaviska transportarbetarefederationen anslutna fackliga organisationer, som har att i Danmark, Finland, Norge och Sverige företräda yrkesförarna, har vid konferens i Göteborg 7—8 november 1966 informerat om den i respektive land gällande lagstiftningen rörande bilförarnas kör- och arbetstider m. m. samtidigt som man fått kännedom om de förslag till ändringar av nu gällande bestämmelser som nu diskuteras i Norge och Sverige.

Konferensen konstaterar, att där alljämt råder stora differenser ifråga om de fyra nordiska ländernas lagstiftning på detta område. Med hänsyn till den fortsatta ökningen av den internordiska biltrafiken — och då inte minst den internordiska buss- och lastbilstrafikens omfattning — ser de nordiska transportarbetarorganisationerna det som ytterst angeläget ur

trafiksäkerhetssynpunkt men också av omtanke om yrkesförarnas liv och hälsa, att de fackliga organisationerna samman med regeringarna i de fyra nordiska länderna och Nordiska rådet söker åstadkomma så enhetliga regler som möjligt beträffande yrkesförarnas kör- och arbetstider här i Norden. Reglerna måste utformas så att de skyddar inte bara förarna själva utan också övriga vägtrafikanter för de skador å människor och material som orsakats och orsakas av att förarna tillåtits framföra sina fordon i uttröttat tillstånd och där det enligt vår mening icke räcker att enbart reglera körtiderna utan där lagstiftningen måste omfatta hela den tid yrkesförarna har att arbeta på, vid eller i anslutning till det fordon han har att framföra. Reglerna måste även innehålla bestämmelser om tillräcklig dygnsvila från allt arbete som kan påverka förarens förmåga att framföra sitt fordon. Konferensen vill också understryka nödvändigheten av att statsmakterna i delta sammanhang i samverkan med arbetsmarknadsparterna inom respektive land och deras organisationer på vägtrafikområdet bygger upp effektiva organ för övervakning och tillsyn av att de speciella bestämmelser, som inom respektive land av trafiksäkerhetsskäl eller ur arbetarskyddssynpunkt tillkommit på vägtrafikens område, verkligen tillämpas och efterföljes.

Göteborg den 30 december 1966

Skandinaviska transportarbetarefederationen

Johan S. Thore

BILAGA 4

Oversigt over de i de nordiske lande gældende bestemmelser vedrørende lastbiltrafikken

I. Motorkøretøjers totalvægt

Danmark

Køretøjets eller vogntogets faktiske totalvægt må ikke overstige 15 t med tillæg af 250 kg for hver fulde 20 cm, hvormed afstanden mellem køretøjets eller vogntogets første og sidste aksel overstiger 2,5 m.

Finland

Den samlede totalvægt af et motorkøretøj og et dertil koblet køretøj må ikke overstige den vægt, som fås ved til 17,5 t at lægge 180 kg for hver påbegyndte 10 cm, hvormed afstanden mellem vogntogets forreste og bageste

aksler overstiger 4 m. Den samlede totalvægt af et motorkøretøj og en dertil koblet påhængsvogn må dog højst udgøre 32 t og totalvægten af et motorkøretøj og dertil koblet sættevogn højst 30 t. Højere vægtgrænser kan tillades for lastbiler, som udelukkende anvendes i udlandstrafik.

Norge

Der synes ikke udtrykkeligt at være fastsat en maximumsgrænse for totalvægten, men denne må dog begrænses til summen af tilladte tryk på akslerne.

Spørgsmålet om lastbilers største totalvægt vil blive taget op til generel revision i forbindelse med den igangværende revision af nye forskrifter til vejtrafikloven af 18. juni 1965.

Sverige

Generelt gælder for køretøjer og vogntog med en afstand mellem første og sidste aksel på:

— 2,0 m	8,00 t
2,0 — 2,2 m	8,50 t
2,2 — 2,4 m	8,75 t
2,4 — 2,6 m	9,00 t
(tillæg på 0,25 t for hver 0,2 m)	
21,6 — 21,8 m	33,00 t
21,8 — 22,0 m	33,25 t
22,0 — 22,2 m	33,50 t etc.

I lokale færdselsbestemmelser findes supplerende regler, hvorefter den generelt tilladte totalvægt må forøges med lige så mange ton, som det for den pågældende vej tilladte bogietryk overstiger 8 t.

Der foreligger forslag til ændring af bestemmelserne i vägtrafikförordningen, således at ovenanførte totalvægte forhøjes med 4 t.

Det bemærkes, at der i europæiske forhandlinger drøftes en totalvægt på op til 40 t.

II. Motorkøretøjers akseltryk

Danmark

Tryk på enkelte aksler højst 8 t.

Vægt på dobbeltaksler (indtil 2 m afstand): 14,5 t.

For danske lastmotorkøretøjer, som alene anvendes til transport af gods over landegrænsen, samt for udenlandske lastmotorkøretøjer, som alene transporterer gods til, fra eller gennem Danmark, og som alene benytter et særligt vejnet, der er godkendt til sådan kørsel, gælder følgende udvidelser af ovennævnte grænser:

Akseltryk på drivakslen indtil 10 t.

Tryk på dobbeltaksler (d. v. s. aksler med afstand 1,3—2 m) indtil 16 t.

Det er dog en forudsætning for kørsel med sidstnævnte akseltryk, at totalvægten ikke overstiger:

for motorvogn med 2 aksler: 16 t.

for motorvogn med mere end 2 aksler: 22 t.

for vogntog bestående af motorvogn med sættevogn eller påhængsvogn: 32 t.

Det er under overvejelse at liberalisere bestemmelserne om eksportmotor-køretøjers vægt.

Finland

Tryk på enkelte aksler højst 8 t.

Vægt på dobbeltaksler højst 13 t.

Norge

Det største akseltryk blev i 1942 fastsat til 2 t. Hvis afstanden mellem 2 aksler er mindre end 2,5 m, regnes akseltrykket som summen af trykket på de to aksler. Der kan dispenseres fra disse forskrifter, og det betyder, at i praksis har samtlige egentlige lastbiler sådan dispensation.

Der arbejdes for tiden med ændring af bestemmelserne med sigte på en forøgelse fra 2 t til 5 t af det tilladte akseltryk.

I øvrigt vil spørgsmålet blive taget op til generel revision ved udfærdigelse af nye forskrifter til vejtrafikloven af 18. juni 1965.

Sverige

Tryk på enkelte aksler indtil 6 t.

Bogietryk (dobbeltaksler indtil 2 m's afstand) 8 t.

I henhold til lokale færdselsbestemmelser er 10 t akseltryk og 16 t bogietryk nu tilladt på 10,7 % af de offentlige veje, ligesom 8 t akseltryk og 12 t bogietryk er tilladt på 90 % af de offentlige veje. Den største del af det resterende offentlige vejnet er åbnet for 6 t akseltryk og 10 t bogietryk.

Der foreligger forslag om i de generelle regler at forhøje det tilladte akseltryk til 8 t og det tilladte bogietryk til 12 t.

I det europæiske samarbejde drøftes akseltryk på indtil 13 t på enkeltaksler og 21 t på dobbeltaksler.

III. Motor-køretøjers dimensioner

Danmark

Bredde indtil 2,5 m.

Højde indtil 3,6 m.

Længde indtil

10 m for lastbil m. 2 aksler.

12 m for andre enkelte køretøjer.

- 14 m for køretøj m. sættevogn.
- 18 m for køretøj m. påhængsvogn.

(For de under II nævnte lastmotorkøretøjer tillades dog en højde indtil 3,8 m og en længde på indtil 15 m for køretøj m. sættevogn).

Finland

- Bredde indtil 2,5 m.
- Højde indtil 4 m.
- Længde indtil
 - 12 m for omnibus.
 - 11 m for andre enkelte køretøjer.
 - 15 m for køretøj m. sættevogn.
 - 18 m for køretøj m. påhængsvogn.
 - Påhængsvogn m. 1 aksle højst 7 m.
 - Påhængsvogn m. 1 aksle højst 12 m.

Norge

- Bredde indtil 2,2 m.
- Højde: Ingen bestemmelser.
- Længde er på de forskellige rigsvejruiter fastsat efter forholdene og varierer for vogntog fra 12—18 m.
- Spørgsmålet om motorkøretøjers største bredde, højde og længde vil blive taget op til generel revision ved udfærdigelse af nye forskrifter til vejtrafikloven af 18. juni 1965.

Sverige

- Bredde intil 2,35 m.
- Højde: Ingen bestemmelser.
- Længde: Ingen bestemmelser, men der foregår en udredning om forudsætningerne for at indføre længdebegrænsende bestemmelser.

Mellem europæiske lande forhandles om benyttelse af vogntog op til 22 m i længden. I tilgængeligt materiale findes ingen eksempler på overskridelser af en bredde på 2,5 m for alm. køretøjer. Derimod tillader flere lande en vognhøjde på op til 4 m.

IV. Adgangen til at drive erhvervmæssig godskørsel

Danmark

Der kræves almindeligt næringsbrev for at drive vognmandsforretning (lov 212 af 8. juni 1966).

Ifølge lov nr. 257 af 27. maj 1950 om omnibus- og fragtmandskørsel, kræves en særlig tilladelse for at drive fragtmandskørsel, hvorved forstås

kørsel i rute mellem forud bestemte endepunkter, der er bestemt til mod vederlag at benyttes eller faktisk benyttes til samtidig befordring af gods for flere af hinanden uafhængige personer.

Bortset fra ovenstående er adgangen til at drive erhvervsmæssig godskørsel inden for landets grænser fri.

For godskørsel ud over landets grænser med Danmark som udgangspunkt kræves i henhold til lov nr. 232 af 25. maj 1951 om international godskørsel med motorkøretøjer tilladelse både for erhvervsmæssig kørsel og for kørsel med egne produkter (firmakørsel). — Sådantilladelse gives i almindelighed på anfordring. For visse lande (Forbundsrepublikken Tyskland og Belgien) gælder dog ifølge bilaterale forvaltningsoverenskomster en særlig kontingenteringsordning.

Mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige er indgået en forvaltningsoverenskomst, hvorefter vedkommende myndigheder i hvert af disse lande er bemyndiget til at meddele vognmænd, hjemmehørende i det pågældende land, tilladelse til godskørsel til og gennem de øvrige lande.

Finland

Der kræves i alle tilfælde særlig tilladelse til at drive erhvervsmæssig lastbilkørsel (yrkesmæssig trafik).

For så vidt angår fragtmandskørsel i fast rute uden for byområder (linjef trafik) skal ansøgning indsendes til ministeriet med oplysninger om ruten, køreplan, anvendte køretøjer m. m. Tilladelse gives kun efter en undersøgelse af behovet.

Også til at drive vognmandskørsel med lastbil (beställningstrafik) kræves særlig tilladelse, som efter en prøvning af behovet kan udstedes af ministeriet, lensstyrelsen eller politiet.

Norge

Efter samferdselsloven af 11. juli 1947 kræves bevilling til at drive erhvervsmæssig godskørsel med lastbil idet dog egentransport og lejlighedsvis kørsel for andre i forbindelse med egentransport er tilladt uden bevilling.

Bevilling til fragtmandskørsel (godskjøring med bil i rute) gives kun efter konkret vurdering i hvert tilfælde. Normalt gives kun bevilling til én rute på samme strækning. Rutekørsel i konkurrence med jernbanen godkendes som regel ikke.

I hver kommune er fastsat et maksimalt antal for bevillinger til almindelig vognmandskørsel (godskjøring utenfor rute).

Der er den 19. juni 1964 vedtaget en ny samferdselslov, som forventes sat i kraft i foråret 1966, og som antagelig vil medføre følgende ændringer i de ovennævnte regler:

Fritaget fra bevillingsordningen bliver transport med biler, som laster

mindre end 1 t, tankvogne, kølevogne, traktorer og en del specialmateriale samt kørsel i forbindelse med snerydning, grusning og vanding. Endvidere vil en indehaver af en fragtmandsrute kunne drive supplerende kørsel. Der indføres en særlig bevillingsordning for fast kørsel for en enkelt kunde og undtagelsesvis for en gruppe kunder. Den almindelige bevillingsordning opretholdes, men der forventes en noget videre adgang til udvidelse af en bevillingshavers bilpark.

Sverige

Til at drive erhvervmæssig godskørsel kræves i alle tilfælde bevilling (trafiktillstånd), som kun udstedes, såfremt der forefindes behov for den omhandlede kørsel, og at denne i øvrigt findes hensigtsmæssig. Der opstilles en række personlige krav til bevillingshaveren.

Fritaget for kravet om bevilling (trafiktillstånd) er blandt andet redningsbiler og ambulancer, transport af mælk og visse andre landbrugsprodukter, transport i forbindelse med snerydning og henholdelse samt endvidere transport af visse skovbrugsprodukter med traktortog under forudsætning af, at transporten ikke benytter en længere vejstrækning end 15 km.

For fragtmandskørsel (linjetrafik) foreskrives som regel en bestemt rute og for vognmandskørsel (beställningstrafik) fastsættes hjemsted (stationsort) og et lokalområde.

V. Arbejdstid for erhvervschauffører

Danmark

Efter bestemmelserne i lov af 11. juni 1954 om almindelig arbejderbeskyttelse skal arbejdstiden for erhvervschauffører tilrettelægges således, at der i hvert døgn gives chauffører en hvileperiode af mindst 11 på hinanden følgende timer.

Finland

Efter arbejdstidsloven af 2. august 1946 må den ordinære arbejdstid i transportvirksomheder og på transportmidler til befordring af passagerer og gods i en 3-ugers periode ikke overstige 141 timer. Efter loven af 30. december 1965 om ændring af arbejdstidsloven må den ordinære arbejdstid ved person- og godsbefordring i en 3-ugers periode højst være 120 timer eller i en periode på 2 uger højst 80 timer. Førere af motorkøretøjer må ikke arbejde mere end 12 timer i løbet af 24 sammenhængende timer. Ved arbejde, der er opdelt i regelmæssige skift, skal der, hvis det enkelte skift overstiger 7 timer, gives arbejdstageren mindst en halv times hvil eller lejlighed til at spise et måltid i arbejdstiden. De sidstnævnte ændrede bestemmelser

trådte i kraft den 1. januar 1966, dog således, at de indtil 1. januar 1970 kun anvendes ved arbejdsforhold, i hvilke en ordinær arbejdstid på 40 timer om ugen finder anvendelse permanent efter derom indgået aftale, og at de

Norge

Chauffører i anden mands tjeneste er underkastet bestemmelserne om arbejdstid i »lov om arbeidervern av 7. desember 1956 nr. 2«. Herefter må den almindelige arbejdstid ikke være over 9 timer i døgnet og ikke over 45 timer om ugen; der kan dog gives dispensation i en vis udstrækning, ligesom man ved skriftlig aftale og på visse vilkår kan regulere arbejdstidens længde i et bestemt afgrænset tidsrum. Alle chauffører — også selvstændige vognmænd — er desuden underkastet bestemmelserne i »motorvognloven av 20. februar 1926 nr. 2 § 17 nest siste ledd«, hvorefter ingen må køre eller prøve at køre motorvogn, når han er »sliten eller trett«.

Den nye vejtrafiklov af 18. juni 1965 giver Samferdselsdepartementet bemyndigelse til at give forskrifter om arbejdstid og arbejdsvilkår for alle chauffører og til at bestemme, at køretøjer skal være udstyret med apparater til registrering af køre- og hviletid m. v. Forskrifter om disse forhold er under udarbejdelse i administrationen.

Sverige

Chauffører i erhvervsmæssig godskørsel må ikke uden ophold på mindst 30 minutter i træk føre bil i længere tid end 5 timer (bortset fra ulykkestilfælde o. lign.).

Inden for 24 timer må arbejdstiden ikke overstige 11 timer. Dog mulighed for udstrækning til 13 timer, hvis arbejdstiden inden for 48 timer ikke sammenlagt overstiger 22 timer.

Normalt skal en chauffør have mindst 9 timers hvile inden for en 24 timers periode. Hviletiden kan dog i løbet af 7 døgn 2 gange nedsættes til 7 timer.

VI. Beskatning af motorkøretøjer

Der henvises til de i Nordisk udredningsserie 1966: 4, Nordisk skattekonference i København den 25.—26. april 1966 optrykte oversigter:

Oversigt over punktafgifter (side 127).

Oversigt over afgiftsbelastningen (side 132—134).

Oversigt over forbrugsafgiftslovgivningen i Danmark.

Finland, Island, Norge og Sverige (side 154—167).

BILAGA 5

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget
och ändringsförslaget**

Til trafikutvalget er henvist utsatt medlemsforslag om felles nordisk transportpolitikk, fremsatt til 11. sesjon (Sak A 35/1963), samt utsatt endringsforslag, fremsatt til 12. sesjon (Sak A 4/Æ 1964) om retningslinjer for nordisk transportpolitikk.

Etter at trafikutvalget den 17. februar 1964 avga innstilling til rådet (NR 12. sesjon 1964, s. 2124—25) har saken vært behandlet på utvalgets møter den 17. juni, den 29.—30. september og den 18. desember 1964, den 6. mai, den 23.—25. august og den 15. november 1965, den 18. februar, den 28. april og den 11.—12. november 1966 samt den 21.—22. februar 1967. Følgende ministre har deltatt i utvalgets drøftinger på møtet den 18. desember 1964 statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbeider Kai Lindberg og statsråd Gösta Skoglund og på møtet den 21.—22. februar 1967 minister for offentlige arbeider Svend Horn, statsrådet Håkon Kyllingmark, statsråd Olof Palme og kommunikasjonsminister Leo Suonpää.

Som sakkkyndig for utvalget har følgende embetsmenn deltatt i behandlingen ved møtet den 6. mai 1965 kontorsjef Kai Lemberg, Danmark, og ved møtene den 28. april og den 11.—12. november 1966 samt den 21.—22. februar 1967 trafikkdirktør R. N. Torgersen, Norge.

1. Medlemsforslag

I medlemsforslaget som er fremsatt av Per Borten og Harry Klippenvåg, henstilles at Nordisk Råd vedtar en rekommandasjon til regjeringene i Danmark, Fnland, Norge og Sverige om snarest å la foreta en undersøkelse av mulighetene for å fremme de internordiske transporter gjennom en felles nordisk transportpolitikk, som kan gjennomføres å bryte med det internasjonale samarbeid i en større sammenheng. I endringsforslaget, som er fremsatt av Hans Guslafsson, henstilles vedtak av en rekommandasjon til regjeringene om å undersøke mulighetene for å legge det i proposisjon nr. 191/1963 til den svenske riksdag inneholdte forslag om nye retningslinjer for den svenske stats trafikpolitikk til grunn for en felles nordisk transportpolitikk.

2. Remissuttalelser

I Danmark finner *Ministeriet for offentlige arbejder* at medlemsforslaget ikke bør støttes fra dansk side, vesentlig under henvisning til at det ikke antas å være tilstede slike innskrenkninger eller hindringer for inter-

nordiske transporter, jfr. forvaltningsavtalen av 15. november 1958, at det gjennom en felles transportpolitikk er behov for å treffe tiltak til fremme av internordisk trafikk. *Generaldirektoratet for statsbanene* gir også uttrykk for en viss tvil, mens *Landsforeningen danske Vognmænd*, bl. a. under henvisning til ønskeligheten av å få klarlagt konsekvensene av EECs transportpolitikk for Norden, anbefaler forslaget.

I Finland peker *ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena* på at avtalen av 5. november 1958 har skapt relativt stor frihet for person- og godstrafikken mellom de nordiske land, men understreker de særlige forhold som foreligger i Finland som følge av de geografiske og transportpolitiske forhold, videre at den friere trafikkpolitikk for den yrkesmessige lastebiltrafikken har hatt visse uheldige konsekvenser, og at det i det hele synes for tidlig å gjennomføre tilsvarende radikale endringer i trafikkpolitikken som skjedd i Sverige. Den finske *Järnvägsstyrelsen* understreker vanskene for jernbanetransporten i forhold til landevegstransporten i Finland, og fremholder at det ikke vil være mulig å følge de retningslinjer som er nevnt i endringsforslaget. *Finlands lastbilsförbund* fremhever de etter deres mening negative følger som forslaget vil kunne få for Finland og tar sterkt avstand fra endringsforslaget. *Linjebilförbundet* finner også at det ikke er noe grunnlag for å endre transportpolitikken i den foreslåtte retning. *Finlands taxiförbund* er også negativt innstilt og ber om at Nordisk Råd ved behandlingen tar avstand fra tanken om et felles nordisk trafikkbevillingssystem og istedet avventer resultatene i Sverige.

I Norge viser *Samferdselsdepartementet* til det nordiske samarbeid som pågår på forskjellige felter av samferdselsektoren, og at dette bør fortsette med sikte på å utvikle en felles nordisk transportpolitikk, men at det bør legges større vekt på å løse aktuelle praktiske spørsmål, f. eks. når det gjelder beskatningen, enn å utforme alminnelige prinsipper.

I Sverige uttaler den svenske *Järnvägsstyrelsen* at den vil støtte den foreslåtte utredning, bl. a. under hensyn til ønskeligheten av å forberede en eventuell koordinering av den nordiske transportpolitikk med transportpolitikken i EEC. *Kommerskollegium* peker på at mulighetene for å vurdere forholdet til EEC i nevnte henseende for tiden ikke er særlig store, og at konkrete problemer av felles nordisk interesse bør tas opp innenfor rammen av det løpende samarbeid. *Kommerskollegium* antar derfor at det ikke antas å være behov for en utredning som foreslått. *Statens biltrafiknämnd* uttaler at spørsmålet om ensartede regler for kjøre- og hviletid for førere av biler i yrkesmessig trafikk er av betydning, at gjeldende avtaler om yrkesmessig trafikk er tilfredsstillende, og at det må være tilstrekkelig at Nordisk Råds samferdselskomite har sin oppmerksomhet fortsatt henvendt på spørsmålet om internordisk landevegstrafikk med lastebil og buss. *1953 års trafikutredning* finner at en utredning om hvorvidt det finnes forutsetninger for at man i de respektive nordiske land nytter likeartede trafikkpolitiske midler i og for seg kan være ønskelig. *Sveriges trafikbilägares riks-*

organisation fremhever det allerede eksisterende samarbeid, og finner at medlemsforslaget ikke skulle tilsi ytterligere tiltak. *Handelskamrarnas nämnd* er positivt innstilt til tanken om en samordnet nordisk transportpolitikk, men finner at en stor del av det som medlemsforslaget tar sikte på allerede tilgodeses av det konkrete utrednings- og forhandlingssamarbeid som pågår mellom de nordiske land på dette område.

3. Utvalget

Utvalget har nøye vurdert medlemsforslaget og endringsforslaget i lys av de innkomne og refererte skriftlige uttalelser. Man har også sett forslagene på bakgrunn av nye faktiske opplysninger angående utviklingen i tidsrommet etter at de skriftlige uttalelser ble avgitt.

Utvalget er enig i at samferdselens forskjellige områder har vært et fruktbart felt for positive tiltak, hvor Nordisk Råds initiativ har vært en verdifull spore til løsningen av en rekke spørsmål til beste for de nordiske land og deres borgere. Selv om gode resultater er oppnådd, står det ennå igjen uryddet mark, hvor et nytt initiativ eller ekstra krafttak er på sin plass, og hvor rekommandasjoner om konkrete tiltak fra Nordisk Råd antas å være påkrevd.

Etter utvalgets mening er det meget som taler for å se det som en særlig betydningsfull oppgave for de nordiske land å strebe etter å nå fram til en felles transportpolitikk, preget av en vidtgående liberalisering. Liberaliseringssynspunktet bør i den utstrekning det anses påkrevd så vidt mulig gjelde alle samferdselsmidler for å unngå skjjevheter. Utvalget vil understreke betydningen av at man ikke ser dette problem utelukkende ut fra et rent felles-nordisk synspunkt. Siktetpunktet må her være å nå fram til kombinasjon av nasjonale, nordiske og europeiske tiltak, der det må tas særlig hensyn til den europeiske markedsutvikling for ikke å hindre de nordiske lands adgang til det europeiske transportmarked.

Utvalget finner imidlertid at spørsmålet om etableringen av en felles nordisk transportpolitikk er et overordentlig omfattende problemkompleks. En utredning av dette problem i hele sin bredde og en klargjøring av de forskjellige sider av komplekset og disses innbyrdes sammenheng, antas å være tidkrevende og vanskelig. Det samme gjelder gjennomføringen av en slik felles politikk, helt eller delvis, på kortere eller lengere sikt. Også når det gjelder spørsmålet om å utrede og vurdere hvor vidt de utarbeidede retningslinjer for den nye svenske transportpolitikken -- som nå for en vesentlig del allerede er gjennomført -- skal kunne legges til grunn for en felles nordisk transportpolitikk, antar utvalget at tilsvarende vanskeligheter vil være tilstede.

Utvalget er derfor kommet til at det ikke vil være realistisk å ta sikte på

en samlet utredning av problemkomplekset. Det er grunn til å tro at det vil være mer hensiktsmessig å foreta en begrensning av problemstillingen. Utvalget er således kommet til at det i første omgang ikke er nødvendig å ta skipsfartspolitikken, luftfartspolitikken eller jernbanepolitikken problemer opp til behandling i denne forbindelse. Tilbake står da vegtransportpolitikken. Også denne kan sies å ha en forholdsvis vid ramme, innenfor hvilken det reiser seg flere spørsmål som kunne være egnet for særlig oppmerksomhet fra Nordisk Råds side. Utvalget har drøftet flere slike mer begrensede problemer. I første rekke har man festet seg ved godstransporten med lastebil. Man har her et spesielt viktig felt av ikke liten betydning for sambandelen mellom de nordiske land. Det er grunn til å tro at man her vil kunne oppnå forholdsvis gode resultater med relativt enkle tiltak.

Utvalget vil peke på at den nevnte transport i stadig stigende utstrekning skjer med større, kraftigere og raskere motorvognenheter. Denne utvikling vil antakelig forsterkes i de nærmeste årene. I alle de nordiske land er det også et problem å gjøre denne trafikk både effektiv og sikker. Dette gjelder bl. a. vilkårene for å utøve næringen og når det gjelder vognenes bruk. De enkelte lands myndigheter er her også, om enn i forskjellig grad, stilt overfor problemet om vegnettet og særlig broenes bæreevne og kapasitet. Utviklingen med hensyn til de nevnte transportmidlers dimensjoner og tyngde m. v. har økt i raskere takt enn utbygningen av det relevante vegnettet.

Myndighetenes tiltak overfor lastebiltransporten ligger på flere plan. Dels har man innført visse yrkesmessige og samferdselspolitisk begrunnede begrensninger i forskjellig utstrekning, bl. a. kravet til særskilte tillatelser (tillstånd, løyver) for å drive næringen i de enkelte land og over landegrensene. Dels har man måtte sette bestemte restriksjoner for transporten, bygget på forholdene med hensyn til vegnettet og broene og motorvognenes dimensjoner og vekt. Også den alminnelige skatte- og avgiftspolitikken har ført til varierende utslag for lastebiltransporten i de nordiske land. Endelig har man ut fra mer trafikkmessige og trafikksikkerhetsmessige synspunkter satt bestemte krav til motorvognførere, herunder spørsmålet om førerkort og arbeidstid, og som et rent trafikksikkerhetsmessig tiltak innført av særskilt fartbegrensning for visse grupper av tyngre motorvogner.

Utvalget har innhentet detaljerte oppgaver om de gjeldende restriksjoner med hensyn til motorvognenes dimensjoner og vekt m. v., kravet til yrkesutøvelse og bevilling, skatter og avgifter på visse motorvogner, og arbeidstidsbestemmelsene. Man legger ved en åjourført oppgave som et bilag til innstillingen. Utvalget har imidlertid i det følgende sett bort fra de rent trafikksikkerhetsmessige tiltak, og har derfor ikke innhentet nærmere opplysninger om kravene til førerkort og om fartbegrensning m. v.

A. Når det gjelder bevillingssystemet i de respektive land finner utvalget at det gjennom de vedtatte svenske retningslinjer er lagt et riktig

grunnlag som, så vidt man kan se, vil kunne virke som en spore til at også de øvrige nordiske land følger opp med sikte på en liberalisering av de nasjonale bevillingsordninger. Utvalget vil her bl. a. peke på at den nye norske samferdselslov av 19. juni 1964 nr. 7, som trådte i kraft 1. mai 1966, har en slik liberaliserende tendens. Loven har dog ikke vært tilstrekkelig lang tid i virksomhet til at man kan si noe om de virkninger den vil ha. Samferdselsdepartementet har derfor etter Stortingets ønske bebudet en melding til Stortinget i 1968 om lovens virkninger. Utvalget har for øvrig fått inntrykk av at man i Norge, uten at det er trukket opp noe konkret punktvis handlingsprogram i likhet med det svenske, likevel synes å ville følge en viss fascemessig utvikling, og således at man nå kan sies å være inne i den første liberaliserende fase. I Finland synes det derimot som det hersker noen tvil når det gjelder virkningene av de liberaliseringstiltak som ble gjennomført i 1956.

Når det gjelder bevillingssystemet ellers peker utvalget på, og som også anført av flere remissinstanser, at man for så vidt angår den internordiske trafikk allerede har et godt grunnlag i de internordiske forvaltningsavtaler som er sluttet på dette område. I henhold til disse avtaler kreves det særskilt tillatelse for trafikk over grensene i Norden, men denne tillatelse gis nærmest helt kurant. De fleste av de nevnte forvaltningsavtaler er kommet istand i 1950-årene. De antas i noen grad å være modne for revisjon med sikte på ytterligere liberalisering og forenkling. Utvalget er oppmerksom på at landenes administrasjoner har tatt dette spørsmål opp, og at et samarbeid allerede er igang for å søke å gjennomføre slik revisjon. Utvalget vil gi uttrykk for sin tilslutning til dette samarbeid, og framholde at arbeidet bør påskyndes mest mulig med sikte på en størst mulig grad av forenkling, eventuelt at den gjeldende tillatelsesordning helt bortfaller, slik at trafikk over grensene kan skje uten tillatelse, forutsatt at kjøretøyene fyller de krav som for øvrig måtte stilles med hensyn til dimensjoner, vekt, utstyr osv.

I samband med det sistnevnte punkt vil utvalget peke på betydningen av størst mulig likhet i landenes tekniske krav til motorvogner av denne type, også med hensyn til registrering m. v. Ensartet angivelse av de nødvendige data i vognkort (vognbok e. l. papirer) vil gjøre det lettere for de respektive myndigheter å vurdere om vedkommende kjøretøy kan tillates eller i tilfelle er tillatt nyttet på et annet lands vegnett i alminnelighet eller for bestemte ruter. Utvalget er oppmerksom på at spørsmålet om tekniske krav til motorvogner er overveid utredet i et særskilt nordisk utvalg. Man forutsetter at dette utvalg i tilfelle også ser nærmere på spørsmålet om definisjon av akseltrykk, lengde og bredde m. v. slik at man får mest mulig ensartete nordiske betegnelser og en ensartet språkbruk når det gjelder disse data. Utvalget går for øvrig ikke inn på disse spørsmål i denne forbindelse.

Utvalget har med tilfredshet merket seg den liberaliseringstendens som nå synes å være fremherskende i noen av de nordiske lands administrasjoner når det gjelder transportpolitikken. Man vil framholde betydningen av at man her har godstransporten med lastebil for øye, hvor det må formodes at positive tiltak vil kunne gi forholdsvis raske og gunstige utslag.

Utvalget har derfor etter nøye overveielser funnet det riktig å søke å stimulere den liberaliseringsutvikling som utvalget finner er prinsipielt riktig ved å fremme en rekommendasjon, hvoretter myndighetene i de nordiske land henstilles å utrede og undersøke muligheten for en snarest mulig avskaffelse av kravene om særskilt tillatelse (bevilling, løyve) for gods-transport med lastebil i de enkelte land.

B. Utvalget vil videre peke på de ulikheter som er tilstede mellom landene når det gjelder restriksjoner med hensyn til motorvogners dimensjoner og vekt m. v. De strengeste bestemmelser inneholdes som det vil sees, i de norske regler. Man er klar over de naturgitte fysiske forskjeller som er tilstede mellom landene, og som tildels har begrunnet forskjellen i bestemmelsene. Man er også klar over at man hittil ikke har halt, men nå synes å strebe etter mer likeartede dimensjoneringsnormaler for vegstandardene i de respektive nordiske land i samband med vegutbygningene. Selv om dette kan lede til at det blir satt høyere dimensjoneringsnormer, f. eks. når det gjelder akseltrykk, totalvekt, kjøretøy-bredde og lengde, bl. a. som grunnlag for vegplanleggingen, er dette tiltak som i hovedtrekkene vil få betydning på lengere sikt. Utvalget vil imidlertid understreke behovet også for tiltak på kortere sikt. Utvalget er ikke overbevist om at det er umulig å foreta en videregående og raskere lempning eller forenkling av restriksjonene enn skjedd hittil, og som kan gi forønskede virkninger i en forholdsvis nær framtid. Man viser her til den høyning av de forskjellige dimensjoner som nylig er foretatt i Finland. Utvalget peker videre på at under alle omstendigheter bør det kunne settes et større tempo med hensyn til gjennomføringen av visse tekniske tiltak. Man tenker her på muligheten for foreløpige veg- og broløpbedringer m. v. som kan øke visse hovedruters kapasitet og tillate mer omfattende bruk av større og tyngre motorvogner, noe som i tilfelle vil kunne innebære en avvikelse fra de alminnelige, bestemt prioriterte tempoplaner i vegutbygningen. En fullstendig registrering og oversikt over vegnettets kapasitet, broenes bæreevne, samt den aktuelle motorvognsparkens omfang og dimensjoner m. v., vil kunne gi grunnlag for bl. a. eventuelle ekstraordinære bevilgningstiltak med sikte på utbedringer som nevnt. Man nevner videre at restriksjonene etter gjeldende ordning kan fravikes ved dispensasjoner, som tildels gis på lokal basis. Dette har tildels medført uensartet praksis i de forskjellige områder, f. eks. i Norge. Det er derfor nærliggende å tro at et økt initiativ fra de forskjellige lands sentraladministrasjoners side her med sikte på ensartere retningslinjer for avgjørelsene, vil kunne fremme en enklere saksbehandling og også bidra til å

lette trafikken over grensene. Utvalget finner derfor å burde foreslå en rekommendasjon om disse spørsmål.

C. Utvalget vil peke på at en viktig side av spørsmålet om den internordiske godstransport med motorvogn er spørsmålet om beskatning av denne, enten ved direkte beskatning eller indirekte gjennom avgifter, dels på drivstoff, dels på kjøringen m. v. Utvalget viser her til at hele skatte- og avgiftspolitikken på Nordisk Råds initiativ ble tatt opp til bred drøfting på Nordisk Skattekonferanse i København i april 1966, bl. a. på grunnlag av en rekommendasjon (nr. 28/64) om harmonisering av landenes bestemmelser om særavgifter.

På konferansen kom det fra mange hold uttrykk for at det er et betydelig behov for en nærmere kontakt og et samarbeid på skattepolitikkenes område, og særlig når det gjelder spørsmålet om gjensidig opplysning og utvidet forskning. Det ble videre understreket at problemene har mange sider, men det ble også gjort klart at avgiftene på motorkjøretøyer og drivstoff for motorkjøretøyer er av stor betydning når det gjelder næringslivets produksjonsomkostninger i landene. Det burde her være grunnlag for en samordning, delvis ut fra konkurransehensynsmomentet. Det ble framholdt at det vil være riktig og hensiktsmessig at man søkte over til en felles plattform hvor man i det minste når det gjaldt drivstoffavgifter, som var avhengig av transportmidlets årlige bruk, søkte over mot en harmonisering. At det f. eks. for beskatning eller avgiftsbelegging av personbiler kunne være behov for en viss gradering mellom landene var en annen sak, men i hovedsaken burde det være et siktepunkt at man innen Norden hadde en likeartet transportbeskatning.

Under konferansen ble det vist til at spørsmålet om bilbeskatningen var under utredning av en komite i Sverige, hvor komiteen hadde som en del av mandatet å undersøke mulighetene for en samordning innen de nordiske land av beskatningsreglene på dette område. Det ble videre pekt på at i Norge ville Finansdepartementet i nær framtid legge fram en melding for Stortinget.

Utvalget er kjent med at den nevnte svenske komite har lagt fram et foreløpig diskusjonsgrunnlag der man tar avstand fra spørsmålet om beskatning i form av avgifter basert på kilometertelleapparater. Fra det norske Finansdepartementets side vil det våren 1967 bli lagt fram en melding som nevnt om bilbeskatningen -- et emne som man for øvrig bemerker har vært under meget bred utredning i Norge.

Etter utvalgets mening er skatte- og avgiftspolitikken når det gjelder motorvognene av meget vesentlig betydning, og kan ikke unnlates tatt i betraktning når man skal vurdere en samordning og harmonisering av transportpolitikken. Det gjelder også det mer begrensede felt som utvalget har tatt opp, nemlig godstransporten med lastebil. Det bør derfor arbeides videre med denne saken, med sikte på noe mer konkrete problemstillinger

enn hittil, kanskje først og fremst når det gjelder samordnede tiltak for så vidt angår drivstoffbeskatning. Utvalget finner videre at man nå befinner seg i et gunstig skjæringspunkt, hvor det ser ut som at administrasjonene i de respektive land er i ferd med å søke tilrettelagt de prinsipielle retningslinjer for disse beskatningsformer for årene framover, men uten at man synes å ha tatt definitivt standpunkt. Utvalget vil understreke at selv om man her anlegger et mer konkret synspunkt og i første rekke har gods-transport med lastebil for øye, må saken allikevel søkes vurdert i samband med spørsmålet om finanspolitikken og skatte- og avgiftspolitikken i sin alminnelighet. Utvalget går ut fra at de prinsipielle hovedspørsmål blir bearbeidet videre av Nordisk Råds økonomiske utvalg, men finner allikevel — i samband med den sak som utvalget her har til behandling — at det er på sin plass å gi uttrykk for trafikktutvalgets prinsipielle syn på saken.

D. Som nevnt ovenfor er det også visse sider av godstransporten som nå vurderes ut fra mer trafikkmessig og trafikksikkerhetsmessig synspunkt. Utvalget finner ikke grunn til å gå inn på dette problemkompleks i sin helhet, men har allikevel ansett det nødvendig å sette fingeren på et særskilt punkt som man antar synes vel egnet for videre nordisk samarbeid. Det problem man her har for øye er det som knytter seg til innføring av særlige arbeidstidsbestemmelser for visse grupper av motorvogner som går i internasjonal trafikk. Spørsmålet om slike bestemmelser i de nordiske land er aktualisert, bl. a. som følge av det internasjonale arbeid for å få istand en internasjonal konvensjon om slike bestemmelser (AETR). Arbeidet med disse problemer er også tatt opp i CEMT (Den Europeiske Transportministerkonferanse). Det er også foretatt en utredning av problemet i Sverige. Det er videre skjedd ulykker både i Norden og i andre land som følge av tretthet hos førere av disse motorvogner, noe som har gjort skjerpede regler særlig aktuelle. Forholdet ligger således vel til rette for at landene her tar nærmere kontakt med sikte på et samarbeid for så vidt angår fastsettelse av hvilke motorvogner slike arbeidstidsbestemmelser bør gjelde for, de nærmere bestemmelser om arbeidstiden og kjøre- og hviletidens lengde, og særlig spørsmålet om en effektiv kontroll både i enkelte land og eventuelt i nabolandene når det gjelder overholdelsen av bestemmelsene.

Under henvisning til det anførte innstiller utvalget at det i anledning av medlemsforslaget og endringsforslaget blir vedtatt følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstand) for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land;

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe re-

striksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan;

C. å utrede og undersøke mulighetene for iværksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

Oslo, 23. februar 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Niels Jacobsen

Martha Johannessen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Formann

Gösta Skoglund

Reservation

Undertecknad har icke kunnat förena sig i utskottsmajoritetens ståndpunkt beträffande rekommendationsförslaget A enligt vilket tillståndssystemet beträffande lastbilstrafiken skulle stegvis upphävas. Undertecknad anser att ett upphävande av tillståndsbeviljandet i Finland, där lastbilsbranschen fullständigt domineras av småföretagare, skulle leda till en osund ökning av utbudet av tjänster. Ett upphävande av den finska ordningen är ej heller någon förutsättning för åstadkommande av en samnordisk transportpolitik. Den finska ordningen betyder icke reglementering i vanlig mening med därför typiska följder, utan i Finland råder på detta område skarp konkurrens som tjänar samhällets intressen, och icke hindrar genomförandet av en gemensam nordisk transportpolitik.

Tuure Salo

Tilläggsförslag

om frihamn för Finland i Nordnorge

(Väckt av V. J. Sukselainen till 11:e sessionen 1963¹)

De norsk-finska utredningar som företagits angående ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet resulterade i förslaget om upprättande av en norsk-finsk träförädlingsindustri i Kirkenäs-området.

Förslaget innefattade som en väsentlig del planerna på en finsk frihamn inom sagda område.

Norska Stortinget godkände såväl planerna på en träförädlingsindustri som en frihamn inom Kirkenäs-området.

De svårigheter, som i Finland uppstått beträffande realiserandet av fabriksprojektet, sammanhånga med de varierande bedömningarna om råvarubehovet inom träförädlingsindustrin i Nord-Finland.

Förekomsten av dessa svårigheter synes mig icke berättiga till ett fortsatt uppskov med den för hela Finlands och speciellt Nord-Finlands ekonomiska liv betydelsefulla frågan om en isfri frihamn vid Atlantkusten. Tvärtom anser jag att en allsidig utredning av de konkreta problemen som sammanhånga med frihamnsfrågan är synnerligen aktuell och fordrar omedelbara åtgärder oberoende av vilken slutlig lösning frågan om en gemensam norsk-finsk träförädlingsindustri erhåller. I detta sammanhang kan även hänvisas till det medlemsförslag (Sak A 36/1963), som väckts till rådets 11. session angående byggandet av en väg från Sevettijärvi i Finland till norska riksvägen nr. 50 vid Neiden. Om denna vägförbindelse åstadkommes, undanröjes ett av de största hindren för ett realiserande av planerna på en frihamn för Finland inom Kirkenäs-området.

Under hänvisning till vad ovan anförts, föreslår jag,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Finland, att de i skyndsam ordning gemensamt undersöka de praktiska möjligheterna för skapandet av en frihamn för Finland inom Kirkenäs-området samt att regeringarna, i fall reella möjligheter föreligga, förverkliga pla-

¹ Se Sak D 13/1963, Tilläggsförslag 1 (11:e sess., s. 1050) och Sak A 9, Tilläggsförslag/1964 (12:e sess., s. 462).

nerna på en frihamn oberoende av vilken lösning frågan om en norsk-finsk träförädlingsindustri inom sagda område erhåller.

Helsingfors den 5 januari 1963

V. J. Sukselainen

Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge

(Väckt av V. J. Sukselainen till 12:e sessionen 1964)

Det av undertecknad till Nordiska rådets 11:e session väckta tilläggsförslaget om en frihamn för Finland i Nordnorge behandlades vid rådets senaste session men blev då uppskjutet till följande session. Den förberedande behandlingen av förslaget har visat, att förslaget i vissa avseenden varit för snävt utformat och därtill erhållit en tolkning, som ej står i samklang med förslagets syfte. Då avsikten varit, att den i förslaget nämnda undersökningen skulle gälla en isfri transitohamn vid Nordnorges kust, vilken hamn skulle kunna få betydelse för näringslivet i de nordliga områdena av Finland, Norge och Sverige, får undertecknad härmed, med ändring av det tidigare förslaget, hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt företaga en undersökning angående möjligheterna för skapandet av en isfri transitohamn vid den norska ishavskusten till nytta för näringslivet i sagda länder.

Helsingfors den 31 maj 1963

V. J. Sukselainen

(Beträffande tidigare utredning om tilläggsförslaget och ändringsförslaget samt utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté, se Nordiska rådet 1964 s. 462—486.)

BILAGA 1

Ytterligare yttrande över ändringsförslaget

N o r g e

Utenriksdepartementet:

1. Den norske regjering (Utenriksdepartementet) viser til sine brev av 30. september og 13. november 1963 til den norske delegasjon i anledning Nordisk Råds 12. sesjon.

2. Ved verbalnote av 8. januar 1964, overrakt den norske ambassade i Helsinki den 13. s. m., meddelte det finske Utenriksministerium at Kirkenesprosjektet for oppførelse av en cellulosefabrikk i norsk-finsk regi ikke kunne ansees gjennomførbart etter at de finske myndigheter hadde latt foreta detaljerte og omfattende undersøkelser om mulighetene for å skaffe virke fra Enare-området til den planlagte bedrift, og det hadde vist seg at råvaregrunnlaget for prosjektet ikke ville være tilstrekkelig.

3. Som det blir påpekt i ovennevnte brev av 30. september 1963, var spørsmålet om etableringen av en transithavn knyttet sammen med prosjektet for oppførelsen av den norsk-finske treforedlingsbedrift i Kirkenes. Etter at dette prosjekt nå ikke lenger er aktuelt, vil regjeringen foreslå at spørsmålet om en spesiell transithavn blir tatt opp til ny vurdering, og at det blir sett i sammenheng med de øvrige norsk-finske samarbeidsmuligheter på næringslivets område i de nordlige strøk.

Oslo, 11. desember 1964

Halvard Lange

Jahn Halvorsen

BILAGA 2

**PM om svaren å Nordiska rådets Finlands delegations enkät rörande en
isfri transitohamn vid norska Ishavskusten**

(Utarbetad av ekon. lic. Kai Palmgren)

I syfte att söka klarlägga de med den s. k. Ishavshamnen förenade centrala frågorna fann Nordiska rådets Finlands delegation nödvändigt att företa en enkät inom näringslivet i norra Finland om hamnens eventuella placering och användning. Denna rundfråga, som verkställdes i november/december 1965, riktades till 9 industriföretag, 13 partiaffärer och 4 handelskamrar (eller handelskammaravdelningar) i norra Finland. Man sökte sålunda nå alla de största i norra Finland norr om linjen Uleåborg—Kajana inom industrin och handeln verksamma företag och organisationer, som kunde förmodas hysa ett självständigt intresse för projektet om en Ishavshamn. På rundfrågan, som beroende på adressaten innehöll två alternativa frågeserier bestående vardera av 3 frågor (se Bihang), erhöles svar av 10 industriinrättningar (inberäknat en såg, till vilken förfrågan ej direkt sänts), 3 handelskamrar (eller handelskammaravdelningar) samt 6 parti-affärer.

På grundval av de erhållna svaren kan följande konstateras:

1) Under rådande landtransportmöjligheter anförde samtliga industriföretag och alla handelskamrar (eller handelskammaravdelningar) såsom sin ståndpunkt, att en frihamn vid Ishavet ur deras synpunkt ej skulle äga någon betydelse oberoende av om den låg i Alta, Kirkenes eller Skibotn. Inställningen bland partiaffärerna kan anses vara i det närmaste lika negativ. Endast två partiaffärer — vardera från Rovaniemi — ansåg, att hamnen ur deras synpunkt skulle äga betydelse, enligt den ena visserligen endast indirekt, medan hamnen enligt den andra skulle äga betydelse om den låg i Skibotn. Sistnämnda partiaffär vore enligt sitt svar intresserat av import av färsk fisk (utan att ange någon uppskattad importmängd).

2) Med anledning av svaren på frågan, huruvida förbättrandet av landtransportmöjligheterna mellan norra Finland och Ishavshamnen skulle öka den ifrågavarande hamnens betydelse och användning ur den förespordas synvinkel förefaller det på grundval av svars materialet som om flertalet av de tillfrågade ej ens i detta fall ansåg, att hamnens användning skulle bli va av betydelse. Sålunda kan endast ett enda av de tillfrågade industriföretagens svar tolkas som positivt och härvid endast med den reservationen att förutsättningen för hamnens (Skibotn) användning skulle vara förutom dagliga järnvägsförbindelser en livlig stycke godstrafik.

I fråga om inverkan av förbättrade landtransportmöjligheter kan parti-affärernas inställning betraktas som en aning positivare. En parti-affärs svar förefaller oreserverat positiv (låt vara utan någon specifikation av varuslag och -kvantiteter, som komme att transporteras). Också vissa andra parti-affärers svar kan tolkas så, att en »avgörande» förbättring av landtransportmöjligheterna skulle kunna göra hamnens användning betydelsefull ur deras synpunkt. Svaren är dock i detta sammanhang synnerligen försiktigt hållna.

Handelskamrarna (eller handelskammaravdelningarna) synes vara negativt inställda till betydelsen av en hamn vid Ishavet även i det fall att landtransportmöjligheterna skulle förbättras.

Sammandragsvis kan konstateras, att inom näringslivet i norra Finland (vid tidpunkten för rundfrågan) uppenbarligen finnes synnerligen ringa intresse för förverkligandet av planen på en hamn vid Ishavet. Inställningen synes vara negativ förutom under de nu rådande landtransportmöjligheterna också i allmänhet i det fall att landtransportmöjligheterna skulle förbättras. Denna negativa inställning synes dessutom framgå klarare i fråga om dem, vilkas transportbehov med tanke på utrikeshandeln i och för sig kunde vara av en betydande storleksordning. Beroende på förenämnda, i allmänhet negativa inställning har man vanligen ej varit benägen att intaga någon klar ståndpunkt till de olika alternativen i fråga om var hamnen skulle vara belägen.

Slutligen bör det kanske framhållas, att de företag, som besvarat rundfrågan, i sitt ståndpunktstagande till förslaget om Ishavshamnen givetvis baserat sina överväganden på rent affärsekonomiska lönsamhetsfaktorer och kostnadskalkyler.

Helsingfors den 11 februari 1966

BIHANG

1. Skulle en isfri hamn vid Ishavet enligt Eder uppfattning vara av betydelse för vårt land (närmast norra Finland) /för Eder med rådande landtransportmöjligheter och om hamnen vore belägen i

a) Alta, b) Kirkenes, c) Skibotn, d) annorstädes?

2. Ifall svaret å föregående fråga ens till en del är positivt *hur mycket, vilka varuslag och i vilken riktning* (export/import) skulle enligt Eder uppskattning/av Eder årligen genom hamnen transporteras om hamnen vore belägen i

a) Alta, b) Kirkenes, c) Skibotn, d) annorstädes?

3. Skulle en förbättring av landtransportmöjligheterna mellan den ifrågavarande hamnen och norra Finland öka hamnens betydelse och användning ur Finlands synpunkt/för Eder? Ifall den skulle öka så *på vilket sätt?* Hur borde landtransportmöjligheterna härvid förbättras?

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget
och ändringsförslaget**

Et af V. J. Sukselainen til rådets 11. session i 1963 fremsat tillægsforslag om en frihavn for Finland i Nordnorge og et af samme til rådets 12. session følgende år fremsat ændringsforslag om en transithavn i Nordnorge blev henvist til behandling i det økonomiske udvalg.

Sagerne er imidlertid senere overført til trafikudvalget, som har behandlet dem på møder den 18. juni og 30. september 1964, den 6. maj og 23. august 1965 samt den 18. februar og 28. april 1966.

For så vidt angår forslagernes indhold, baggrund og de i anledning af forslagene indhentede udtalelser, skal man henvise til den af Nordisk Råd's økonomiske nimanndskomite' afgivne indstilling af 8. januar 1964 (Nordisk Råd's tidende 12. session 1964, s. 484—486).

Trafikudvalget har ikke foretaget selvstændige undersøgelser i anledning af forslagene, idet man har villet afvente resultatet af en undersøgelse, der var iværksat af Nordisk Råd's Finlandsdelegation med det formål at klarlægge de forskellige behov og ønsker med hensyn til anlæg af en sådan havn.

Den finske undersøgelse er nu afsluttet og viser, at forslagene, der blev fremsat i forbindelse med planerne om anlæg af en norsk-finsk træforædlingsindustri i Kirkenes-området, har mistet deres aktualitet, efter at planerne om et fælles industrianlæg synes at være henlagt indtil videre.

Trafikudvalget er af den opfattelse, at spørgsmålet om anlæg af en transithavn i Nordnorge med kort varsel på ny kan blive aktuelt, og finder det derfor nyttigt, at der fortsat arbejdes med spørgsmålet. Da udvalget imidlertid har erfaret, at regeringerne ved behandlingen af Nordisk Råd's rekommandation nr. 14/1966 vedrørende samarbejde på lokaliseringspolitikens område, også tager spørgsmålet om en transithavn for Finland i Nordnorge op, finder trafikudvalget det ikke nødvendigt også at arbejde videre med spørgsmålet på grundlag af de to foreliggende konkrete forslag om en sådan havn. Udvalget indstiller derfor,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af forslagene.

Umeå, den 8. august 1966

Folke Björkman

Kresten Damsgaard

Gunnar Edström

Svend Horn

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Sture Palm

Tuure Salo

Formand

Medlemsförslag

om samarbete beträffande beskattningens utformning

(Väckt av Holger Eriksen, Hans Gustafsson och Harras Kyttä till 9:e sessionen 1961¹)

Den samhällsutveckling, som ägt rum sedan efterkrigsåren, har medfört en påtaglig omvandling och strukturförändring bl. a. på det ekonomiska området. En allmän stegring av produktion och konsumtion har ägt rum jämsides med en vidgning av det allmännas uppgifter. Nuvarande beskattningssystem utgår från de ekonomiska förutsättningar, vilka rådde under ett nu passerat utvecklingsskede och ter sig följaktligen i många stycken inkongruent och olämpligt. I insikt härom har den svenska regeringen beslutat låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning avseende beskattningssystemet i dess helhet. Utredningsarbetet har delats upp på två kommittéer med en gemensam ordförande. Den ena kommittén skall ägna sig åt en allmän översyn av beskattningssystemet med särskild tonvikt på de skatter, som utbetalas av enskilda personer, medan den andra skall överväga den framtida utformningen av företagsbeskattningen m. m.

I Danmark har efter höstens folketingsval den nya regeringen angivit en bland sina viktigaste primäruppgifter vara en omläggning av beskattningssystemet. Också i Norge pågår grundläggande undersökningar rörande den blivande beskattningsordningen.

Flera olika huvudproblem avtecknar sig i detta sammanhang. Fråga är t. ex. om avvägningen mellan direkt och indirekt beskattning. Förskjutningar har ägt rum i relationerna mellan dessa båda huvudgrupper under senare år i de olika länderna. Vidare uppträder vad angår direkt beskattning av fysiska personer vissa aktuella problem med avseende å förhållandet mellan proportionell och progressiv skatt. Icke minst gör sig behov gällande av en företagsbeskattning, som är anpassad efter de ändrade ekonomiska förutsättningarna, som bl. a. tillkomsten av de nya stora marknadsområdena, den ökade internationella handeln och skärpta konkurrensförhållanden medför. Det skulle uppenbarligen vara av stort värde, om man i de nordiska länderna kunde enas om i vart fall vissa gemensamma huvudprinciper för beskattningens framtida utformning såväl vad gäller enskilda som i fråga om företag. Även om så icke skulle vara möjligt, är det dock ett bestämt önskemål, att förutsättningar skapas för nordiskt samarbete på utrednings-

¹ Se Sak A 26, Medlemsförslag/1961 (9: e sess., s. 675).

planet. I vart fall bör de utredningar, som nu är i verksamhet, samråda med varandra och undersöka möjligheterna för en fortsatt samverkan. Successivt bör på detta sätt underlag skapas för att närma de i de olika länderna gällande beskattningsordningarna till varandra.

Vi får därför föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett samarbete beträffande utformningen av de nationella beskattningssystemen.

Köbenhavn, Stockholm och Helsingfors den 17 december 1960

Holger Eriksen

Hans Gustafsson

Harras Kyttä

Ändringsförslag

om skattepolitiskt samarbete i Norden

(Väckt av Birger Lundström och Sven Sundin)

Frågan om ett brett upplagt nordiskt samarbete på skatteområdet aktualiserades i Nordiska rådet år 1960 genom ett medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning, väckt av Holger Eriksen, Hans Gustafsson och Harras Kyttä. I förslaget hemställdes om en rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett samarbete beträffande utformningen av de nationella skattesystemen.

Rådets ekonomiska utskott har vid sin behandling av förslaget uppdelat frågorna i fyra grupper, avseende en företagsbeskattningen, en den direkta personliga beskattningen, en den indirekta beskattningen och en samverkan mellan skattekommittéer och skattemyndigheter vid förberedande av skattelagstiftning. I anledning av det ovan nämnda medlemsförslaget samt senare medlemsförslag har rådet antagit fyra rekommendationer till regeringarna inom det centrala skatteområdet. I rekommendation nr 30/1962 anmodades regeringarna att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga vilka sysslar med utredning av skatteregler, som kan antagas vara av gemensamt nordiskt intresse. I rekommendation nr 26/1964 rekommenderades regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en åtgärd, ägnad att främja den ekonomiska utvecklingen i Norden. I rekommendation nr 27/1964 hemställdes till regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning som förbereds inom EEC. I rekommendation nr 28/1964 anmodades regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattningen på sådana områden där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Av regeringarnas meddelanden i anledning av dessa rekommendationer har rådets ekonomiska utskott ansett sig kunna konstatera att inga mer betydelsefulla resultat uppnåtts inom berörda områden. Mot denna bakgrund anordnade rådets presidium efter överväganden i ekonomiska utskottet en nordisk skattekonferens i Köpenhamn den 25—26 april 1966 i syfte att utröna de reella möjligheterna för ett vidgat nordiskt samarbete på

det skattepolitiska och skatterättsliga området. I konferensen deltog representanter för de nordiska ländernas regeringar, deras finansdepartement och finansministerier ävensom sådana medlemmar av de nordiska ländernas parlament, vilka sysslar med skattefrågor, företrädare för skatteadministrationen, universitetslärare i finansrätt eller närstående ämnen samt representanter för näringslivets organisationer.

Något entydigt svar på frågan hur man skall kunna komma vidare framåt med de av rådet aktualiserade eller i rådet anhängiga skattefrågorna kunde ej väntas och gavs ej heller vid konferensen. Vissa för det fortsatta arbetet vägledande synpunkter framkom emellertid. Flera deltagare framhöll sålunda, att diskussioner borde inledas och ett samarbete etableras rörande utformningen av de grundläggande principerna för beskattningen i våra länder. Enligt vår mening är det all anledning att ta fasta på denna tanke. I första hand gäller det att klarlägga de grundläggande värderingarna som bildar underlaget för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande. En förut-sättningslös gemensam studie av hithörande problem skulle verka stimulerande i alla våra länder och skulle skapa grund för ett närmare skatte-samarbete. Som ett viktigt led i detta arbete bör ingå ett utbyte av informationer om hur man i de olika nordiska länderna ser på de grundläggande skattepolitiska spörsmålen. Målsättning för det nationella reformarbetet på skatteområdet kan i detta sammanhang bli belyst för alla ländernas del.

Ett samarbete av denna art bör inledas snarast möjligt. Det får ankomma på regeringarna att gemensamt överenskomma om under vilka former det föreslagna samarbetet bör bedrivas. Regelbundet återkommande skattekonferenser av det slag som den nu avhållna kan vara ett medel att snabbt bringa resultaten ut till en vidare krets' kännedom.

Vid Nordiska rådets nu avhållna skattekonferens framfördes vidare allmänt starka önskemål om en förbättrad information mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m. Ett visst utbyte av dylika informationer förekommer säkerligen redan nu. Enligt vår mening är en sådan kontakt av väsentlig betydelse. Sköts informationsutbytet effektivt, kan onödiga diskrepanser i lagstiftningen motverkas. Ett fullgott system för informationsutbytet bör därför förverkligas snarast möjligt.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att Nordiska rådet måtte vid det fortsatta arbetet med de i sak A 7/e berörda problemen beträffande samarbetet på skatteområdet beakta ovan anförda synpunkter.

Stockholm den 26 maj 1966

Birger Lundström

Sven Sundin

BILAGA 1**Yttranden över ändringsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet:**

Skattedepartementet kan for sit vedkommende udtale, at det ville være af værdi at iværksætte en undersøgelse til klarlæggelse af principperne for byrdefordelingen og for valget af skatteform.

For så vidt angår spørgsmålet om intensivering af informationsudvekslinger på skatteområdet kan man henholde sig til det af den danske regering den 4. december 1962 og 26. november 1964 vedrørende rekommandation nr. 30/1962 angående samarbejde på det skattemæssige område meddelte (Nordisk Råds Tidende 1963 side 1411 og 1965 side 1738), idet tilføjes, at en automatisk tilsendelse til de øvrige nordiske lande af samtlige vedtagne love m. v. på skatteområdet vil kunne iværksættes uden vanskelighed.

København, den 29. november 1966

Hans P. Gøtrik

F i n l a n d**Finansministeriet¹:**

Finansministeriet vill inte motsätta sig ändringsförslaget men fäster uppmärksamheten vid att man borde eftersträva en uppdelning av skattediskussionen på flera kategorier, liksom hittills en grunduppdelning förekommit på frågor avseende den direkta och den indirekta beskattningen. Inom den direkta beskattningen kan dessutom observeras en gruppering i frågor gällande bolagsbeskattningen och frågor gällande beskattningen av fysiska personer, vartill kommer, att arvsbeskattningen och de internordiska bestämmelserna beträffande den internationella beskattningen skulle kräva gemensamma utredningar.

Å andra sidan kan man diskutera, huruvida en större effektivitet skulle uppnås, om utredningsverksamheten försiggick i mindre arbetsgrupper i stället för stora konferenser. En tredje beaktansvärd synpunkt utgår ifrån den omständigheten, att regeringarnas möjligheter att delta i diskus-

¹ Yttrandet översatt från finska.

sionen kan vara begränsade till följd av svårigheten att lösgöra kompetenta tjänstemän från sina ordinarie uppgifter för ett vidsträcktare utredningsarbete.

Helsingfors den 25 januari 1967

E. Vasarla

Regeringsråd

Landsorganisationen i Finland¹:

Från vår organisations sida har redan tidigare hemställts om sådana skattepolitiska utredningar, av vilka skulle framgå så konkret som möjligt dels den totala skattebördans fördelning mellan olika befolkningsgrupper och dels på vilket sätt de hopbragta skattemedlens användning kommer ifrågavarande befolkningsgrupper till godo eller som inkomstöverföringar från dem överföres till andra befolkningsgrupper. Det är förståeligt, att en dylik utredning kunde utföras som en samnordisk jämförande utredning närmast för statsbeskattningens del med beaktande i mån av möjlighet även av den indirekta beskattningen.

På grundval av en dylik utredning vore det möjligt att granska de i ändringsförslaget berörda grundläggande principerna och bedömningarna, som legat till grund för de skattepolitiska åtgärderna. Först en dylik undersökning skulle ge vid handen, i vilken mån dessa avviker från varandra och i vilken mån skiljaktigheter förefinns mellan de nordiska länderna.

Med hänvisning till vad ovan anförts förenar sig vår organisation om det ifrågavarande ändringsförslaget om skattepolitiskt samarbete och anser, att denna ändring på ett väsentligt sätt kompletterar syftemålen för det nämnda samarbetet.

Helsingfors den 16 januari 1967

Landsorganisationen i Finland

Jaakko Rantanen

Olavi Järvelä

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r.f.¹:

Det i medlemsförslaget föreslagna samnordiska utredningsarbetet samt en effektiv informationsverksamhet angående centrala skattepolitiska frågor förtjänar allt stöd. Det vore utan tvivel ägnat att förenhetliga den nordiska

¹ Yttrandet översatt från finska.

skattelagstiftningen och skulle på så sätt i sin mån underlätta såväl det ekonomiska som det sociala umgänget.

Förbundet anser, att just utvecklandet av informationsverksamheten utgör en förutsättning för att samarbetet skall lyckas. Detta gäller såväl informationen mellan de olika länderna som inom dessa om planerade förändringar i skattelagstiftningen. Såsom den allvarligaste bristen ur fackorganisationernas synpunkt bör betraktas att man inte ens i det egna landet äger tillräcklig kännedom om den skattepolitiska planeringen. Avlägsnandet av denna brist är den första förutsättningen för att ett nordiskt samarbete skall lyckas på verkligt bred bas.

Den förenämnda bristen på intern information är dock inget hinder för att vidareutveckla även det nordiska samarbetet. Det bör likväl understrykas, att ett verkligen vidsträckt och effektivt samarbete uttryckligen förutsätter medverkan från arbetsmarknadsorganisationernas sida samt informering av dem om det skattepolitiska forsknings- och planeringsarbetet.

Förbundet är icke i detta skede i stånd att framlägga några detaljerade förslag. Med beaktande likväl av sakens vikt och bärvidd är det önskvärt, att Nordiska rådet anmodas att så skyndsamt som möjligt låta utarbeta en plan därom, i vilken form samarbetet borde försiggå. Sedan detta samsarbetsförslag blivit färdigt förutsätter förbundet, att det finge tillfälle att yttra sig däröver samt även framlägga detaljerade förslag.

Helsingfors den 13 februari 1967

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.

Aarne I. Välikangas

Verkst. direktör

Jukka Ruusamo

Forskningssekreterare

AKAVA r.y.:

Inom olika kretsar i de nordiska länderna förhåller man sig för närvarande positivt till ett nordiskt samarbete, på vilket område det än må ske. Detta bör på olika grunder hälsas med tillfredsställelse. Vad speciellt beskattningen vidkommer, är de frågor, som anknyter sig till den, i sig själv redan synnerligen betydande. Då Norden håller på att utveckla sig till ett givet gemensamt marknadsområde, får beskattningen och därtill anslutna frågor en allt större betydelse inom de nordiska länderna. Genom beskattning och skattepolitik kan samfundens och samhällets olika ekonomiska verksamhetsformer dirigeras i en önskad riktning. Då man i samtliga nordiska länder försökt att samordna utvecklingen på olika områden, har man

även i skattefrågor ansett det nödvändigt att följa samma allmänna utvecklingslinje.

Genom företagsbeskattning kan man väsentligt reglera marknadsförhållandena. Då de nordiska länderna är medlemmar av EFTA, synes det redan av denna anledning naturligt, att grunderna för företagsbeskattningen skulle vara enahanda i alla de nordiska länderna. På längre sikt kommer detta att vara en livsviktig fråga, ifall man även eljest ämnar utveckla det ekonomiska samarbetet. Huru beskattningen inverkar på utvecklingen av konkurrensförhållandena, kommer uppenbarligen att vara en faktor, som dirigerar den ekonomiska utvecklingen i de nordiska ländernas såväl inre som yttre handel, varför frågan har betydelse för samtliga nordiska länder.

Den egentliga lönebeskattningen utgör med tanke på den sammordiska arbetsmarknaden en faktor, som blir allt vidsträcktare och viktigare. Arbetskraftens rörlighet inom de nordiska länderna är numera rätt stor. På grund härav och emedan nämnda utveckling är förbunden med väsentliga fördelar särskilt för den akademiska arbetskraftens vidkommande, vore det önskligt, att lönebeskattningen till sina grunder vore enhetlig i dessa länder. En särskild sak för sig är, hurudan till exempel skattebördans storlek är i vart och ett av de nordiska länderna, ty saken hör ju till vederbörande stats egen nationella ekonomi. Målet borde likväl vara, såsom ovan har konstaterats, en till sina grunder förenhetligad lönebeskattning.

I fråga om förhållandet mellan den direkta och indirekta beskattningen bör man, med beaktande av den för närvarande i Europa och även annorstädes skeende utvecklingen, uppenbarligen gå fram i sådan riktning, att beskattningens tyngdpunkt överförs till den indirekta beskattningens gebit. Detta åter förutsätter, att skattesystemen jämväl inom detta område skulle sammanfalla med varandra. Detsamma gäller eventuella »punktskatter», som förekommer beträffande olika varugrupper och som även i hög grad uppvisar avvikelser från varandra i de nordiska länderna. Enhetlighet också i dessa delar förefaller innebära ett stöd för den ekonomiska utvecklingen i alla de nordiska länderna.

För att man i praktiken skall komma framåt i förenhetligandet av beskattningen, bör samarbetet mellan fackmannamyndigheterna och intresseorganisationerna kraftigt utvecklas. Detta förutsätter en reglbunden serie sammanträden mellan representanter för dem. Hittills har i nämnda avseende hållits blott ett sammanträde, i april 1966. Det föreslagna förfaringssättet skulle samtidigt innebära, att en tillräcklig information om de till saken hörande frågorna kunde äga rum mellan representanterna och att man således kunde erhålla en sammanfattande utredning om hela ämnesgruppen.

Såsom i ändringsförslaget har konstaterats, har man ännu ej uppnått några verkliga resultat i det nordiska samarbetet inom beskattningens gebit. AKAVA anser, anslutande sig till förslagställarna, att man kraftigt bör sträva till ett förenhetligande av beskattningen på dess olika om-

råden i samtliga nordiska länder. Det är inte nog med, att man framför blott ståndpunktstaganden som stöder saken, utan man bör förfara så, att det uppgörs en samnordisk utredning om hela beskattningen samt att det på basen härav förs underhandlingar mellan regeringarna och att saken bringas till ett avgörande. Häröver borde Nordiska rådet skyndsamt utfärda en rekommendation till alla ifrågakommande regeringar. En dylik rekommendation anser AKAVA utgöra grunden för utvecklandet av hela saken och föreslår värdsamt, att Finlands delegation vid Nordiska rådet skulle skrida till här åsyftade åtgärder.

Helsingfors den 21 januari 1967

AKAVA r. y.

Juhani Salminen

Styrelsens ordförande

Aulis Lintunen

Verksamhetsledare

Skattebetalarnas centralförbund:

Då relationerna mellan de nordiska länderna ständigt blir allt livligare inom produktion, handel, arbetsmarknader, kultursträvanden och på samhällslivets olika områden i allmänhet, underlättas dessa relationer ifall informationer om de olika nordiska ländernas förhållanden och lagstiftning i tillräcklig omfattning står till buds utanför resp. lands gränser. Detta gäller i mycket hög grad skattepolitiken. En utveckling och utbyggnad av informationsverksamheten är i detta avseende nödvändig. Ifrågavarande verksamhet borde emellertid inte få inskränka sig till att gälla endast myndigheterna och de personer, kommissioner och kommittéer, som bereder och behandlar beskattningsärendena, utan den borde utsträckas också till näringslivet och till sådana enskilda medborgare, som exempelvis till följd av studier eller förvärvsarbete flyttar till ett annat land för en kortare eller längre tid.

Skattebetalarnas centralförbund har i sin verksamhet kunnat konstatera, att de finländska skattebetalarna hyser stort intresse för i synnerhet den svenska skattelagstiftningen. Skattebetalarorganisationerna i Norden har för sin del strävat till att sprida information om beskattningsförhållandena genom att i inbördes samarbete utge skriften »Skatterna i Norden» samt genom en årligen återkommande gemensam konferens, vid vilken en representant för resp. land har redogjort för de förändringar som i ifrågavarande land skett inom skattelagstiftningen och i beskattningsförfarandet.

På samma gång som vi betonar nödvändigheten av en intensifierad informationsverksamhet bland skattebetalarna och inom näringslivet, anser

vi det vara nödvändigt att effektivisera samarbeidet mellom de instanser som bereder skattelagstiftningen. Även om det inom denna sektor redan förekommer ett visst samarbete och utbyte av informationer om gemensamma angelägenheter, räcker detta av allt att döma än så länge inte till. Genom att utveckla nuvarande förfarande kunde skatteberedningsarbetet uppenbarligen göras effektivare och snabbare, samtidigt som eventuella strävanden att förenhetliga bestämmelserna kunde ägnas uppmärksamhet.

Det är uppenbarligen svårt att inom en nordisk ram kunna påverka skattebördans storlek och fördelning emellan de olika skattebetalargrupperna emedan de i avgörande grad är beroende av de politiska förhållandena inom ettvarit land. Emellertid föreligger det enligt vår mening anledning att undersöka i vilken mån olikheterna i skattelagstiftningen försvårar en sådan fri handel, naturlig arbetsfördelning, arbetskraftsmobilitet och kapitalrörelse de nordiska länderna emellan, som skulle stärka alla parter ekonomiska tillväxtkraft.

Helsingfors den 25 januari 1967

Skattebetalarnas centralförbund r. f.

På styrelsens vägnar:

Tarmo Sivula

Vicehäradshövding

Matti Kaleva

Fil. magister

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

Departementet gir også for sitt vedkommende sin tilslutning til forslaget om utvidet gjensidig informasjonsvirksomhet mellom de nordiske land på det skattemessige område. Når det gjelder formene for informasjonsvirksomheten antar en at det i første rekke bør skje en utveksling av dokumenter inneholdende utredningsarbeider, komitéinnstillinger og lovendringer. De nordiske lands finansministre møtes vanligvis 1 à 2 ganger i året. Under disse møter vil skattepolitiske spørsmål kunne tas opp. Det vil også kunne være behov for konferanser direkte mellom representanter for de nordiske lands skatte- og avgiftsmyndigheter.

Oslo, 2. mars 1967

O. Myrvolt

A. Scheel

Ligningsutvalget:

Birger Lundstrøms og Sven Sundins forslag går ut på:

1. Å klarlegge de prinsipper som danner grunnlaget for fordelingen av skattebyrden mellom de ulike grupper i samfunnet og for valget mellom

de ulike grupper i samfunnet og for valget mellom forskjellige måter å gjennomføre beskatningen på — og i forbindelse hermed en utveksling av informasjon om hvorledes man i de forskjellige nordiske land ser på de grunnleggende skattepolitiske spørsmål. I denne sammenheng kan, heter det, målsætningen for det nasjonale reformarbeid på skatteområdet bli belyst for alle landenes vedkommende.

2. En forbedret informasjon mellom de nordiske land om planlagte og pågående utredninger på skatteområdet, gjennomførte lovendringer m. m.

Ad 1

Så vidt skjønnes må en slik utredning bli et meget omfattende arbeid. Det må formentlig først settes opp en plan for arbeidets gjennomføring og en felles ramme og disposisjon for innholdet. Videre vil det være nødvendig i stor utstrekning å nytte skattespesialister fra den offentlige sektor til å gjennomføre opplegget, og det ville formentlig ta år før arbeidet kunne bli avsluttet. Med de tyngende arbeidsoppgaver man for tiden har og ventelig også i de nærmeste år vil få innen den sentrale skatteadministrasjon her i landet, må det bli et spørsmål om det er hensiktsmessig å sette i gang et såvidt betydelig utredningsarbeid.

Skattesystemene i de nordiske land er i store trekk strukturelt noenlunda ensartede for så vidt angår den direkte skatt på formue og inntekt. Man er klar over at det er en god del forskjelligheter på enkelte områder. I atskillig grad dreier det seg imidlertid ikke om prinsipielle ulikheter, men snarere om i forhold til skattyterne mer eller mindre liberale graderinger.

I og med at et utredningsarbeid om de grunnleggende prinsipper for beskatningen vil måtte ta atskillig tid, og skatteordningen i de enkelte land erfaringsmessig til stadighet er gjenstand for mer eller mindre omfattende omlegginger, vil en slik utredning lett kunne være foreldet innen den er avsluttet.

I det hele stiller Ligningsutvalget seg tvilende til om effekten og nytten av et slikt utredningsarbeid som er foreslått, vil stå i rimelig forhold til arbeidets omfang og vanskelighetsgrad. Det må være meget som taler for at man ser liden noe an med dette utredningsarbeid og i denne omgang konsentrere seg om gjensidig informasjon.

Ad 2

Etter Ligningsutvalgets oppfatning er en utveksling av informasjon mellom de nordiske land når det gjelder forestående og pågående utredninger på skatteområdet av betydelig interesse. Det gjelder også vedtatte lovendringer m. v. Man går ut fra at finansdepartementene i et hvert fall i en del av de nordiske land har et ganske nært samarbeid. Så vidt man kjenner til er det alminnelig at skattelovutvalg som oppnevnes her i landet, undersøker hvordan de problemer de har til utredning er løst i de andra nordiske land, særlig Danmark og Sverige. I de tilfelle hvor det pågår likeartet utrednings-

arbeid i ett eller flere av de andre land, er det vel også vanlig å ta direkte kontakt med vedkommende skattekomité for nærmere drøftelser.

Imidlertid mener Ligningsutvalget at det vil være en vinning om det ble satt op en fast rutine for utveksling av informasjoner på skatteområdet, f. eks. på den måte at:

a. Finansdepartementene underretter hverandre når det fremsettes proposisjoner til endring av skattelovene eller når det fremmes forslag om nye skatteregler samt om de årlige skattevedtak. Det gis alltid orientering om hvorledes den videre behandling av forslaget forløper, alltså med avtrykk av innstillingen fra vedkommende komité i nasjonalforsamlingen og endelig nasjonalforsamlingens vedtak, i tilfelle med angivelse av begrunnelsen for eventuelle avvik fra forslagene.

b. Det sendes melding til de øvrige land når det oppnevnes en skattekomité, ledsaget av avtrykk av komitéens mandat.

c. En oppnevnt skattekomité har alltid som plikt å redegjøre for hvordan tilsvarende problemer er løst i de andre nordiske land.

d. Foregår det tilsvarende utredningsarbeid i noen av de øvrige land, skal vedkommende komité ta kontakt med vedkommende utvalg for felles drøftelse av oppleggene.

e. Når innstillingen fra et utvalg foreligger, og den blir offentliggjort i vedkommende land, blir den å tilstille de øvrige land.

f. I den utstrekning de sentrale skattemyndigheter utarbeider meldinger eller oversikter over den praktiske gjennomføring av skattelovendringer, hvilke vanskeligheter og problemer som har oppstått i ligningspraksis, om endringene har gitt den tilsiktete virkning og effekt, om mulige misbruk o. s. v., bør slike meldinger og oversikter utveksles.

Det vil muligens også kunne være av gjensidig interesse å få årlige oversikter over ligningsresultatene med angivelse av det samlede beløp som er utskrevet i skatter, spesifisert på de forskjellige skatteformer og fordelt på de ulike grupper av skattytere. Likeledes vil trolig oversikter over skatteinngangen kunne være av interesse.

Det må være naturlig at det er finansdepartementene som gjennomfører, respektive drar omsorg for, at en slik fast rutine i tilfelle blir etterlevet.

Sluttelig peker man på at en gjennomført informasjonsvirksomhet av den art og det omfang som skissert i betydelig grad vil bidra til å fremme gjensidig kjennskap til hvorledes de ulike land ser på »de grunnleggende skattepolitiske spørsmål», jfr. punkt 1.

Tønsberg, 28. februar 1967

Rolf E. Schreiner

Direktøren for skattevesenet:

Det er etablert et samarbeid mellom omsättnings-skattekontoret i Finland, riksskattenämndens vareskattekontor i Sverige og Finansministeriet, Departementet for Told og Forbrugsafgifter i Danmark samt avgiftsavdelingen

ved skattedirektørens kontor. I samarbeidet har til dels også deltatt representanter for finansministeriet i Finland og i Sverige. På møtet mellom disse institusjoner har vært diskutert gjeldende avgiftsregler og gjort rede for foreliggende utredninger om eventuell endring av avgiftsreglene, herunder særlig om mulig omlegging til merverdiavgift. Det er dessuten etablert en ordning med gjensidig utveksling av meddelelsesblad og rundskriv om omsetningsavgiften i de nordiske land.

Det ble på den nordiske skattekonferanse i København 25. og 26. april 1966 fra finsk side nevnt de foreliggende kontakter innen avgiftsadministrasjonen. De møter som har vært holdt har dels bare omfattet representanter for avgiftsadministrasjonens sentrale ledelse og dels bestått i deltagelse i møter som det ene lands administrasjon har holdt med sine tjenestemenn knyttet til fylkesadministrasjonen, dels skatteinspektørene, dels saksbehandlere og dels kontrollrevisorene.

Oslo, 27. februar 1967

K. L. Bugge

G. E. Thesen

Norges handelshøyskole:

Det foreliggende endringsforslag gir ikke anledning til noen spesielle kommentarer fra Høyskolens side. Under forutsetning av at informasjonene gjøres tilgjengelige også for interesserte ved universiteter og høyskoler, ligger det i sakens natur at Høyskolen vil hilse med glede enhver effektivisering av informasjonsutvekslingen når det gjelder skatteforhold og skattepolitikk.

Bergen, 22. februar 1967

Dag Coward

Rektor

Rolf Larsen

Sekretær

Norges rederforbund:

Vi er enig i de synspunkter som er fremsatt i forslaget fra Birger Lundström og Sven Sundin om at det etableres et nært samarbeide mellom de nordiske land på det skattemessige område, såvel skattepolitisk som skatterettslig. Det vil være verdifullt å få en informasjonsutveksling mellom landene i Norden om resultater av forskning, utredning, praktisk erfaring og påtenkte lovendringer på skatte- og avgiftsfeltet.

Oslo, 24. februar 1967

Norges rederforbund

Johan Seland

Direktør
for utredning og forskning

Norges handelsstands forbund:

Vårt forbund har tidligere — i forbindelse med de nevnte rekommendasjoner i 1962 og 1964 — anbefalt at man fra norsk side støtter og søker å utvide det skattepolitiske samarbeide i Norden.

Vi vil også gi vår tilslutning til de synspunkter som de to rådsmedlemmene, Birger Lundström og Sven Sundin gjør gjeldende og det endringsforslag som de fremsetter. I tillegg til regelmessige konferanser tror vi at det er av særlig viktighet å etablere en ordning som sikrer at man gjensidig orienterer om nasjonale utredningsarbeider, komitéinnstillinger osv. som behandler skatte-spørsmål av prinsipiell natur.

Vi forutsetter at Finansdepartementet — som formentlig vil være mottageren av slikt informasjonsstoff — kan holde andre interesserte løpende orientert om mottatte utredninger osv.

Oslo, 20. februar 1967

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktør

Paal Brunsvig

Ans. direktør

Norges industriforbund:

Vi henviser til vår uttalelse av 20 desember 1963 til det ærede departement, hvor vi ga uttrykk for at arbeidet med en harmonisering av bedriftsbeskatningen i Norden burde tas opp så snart som mulig.

I samsvar med de synspunkter vi ga uttrykk for den gang, er Industriforbundet enig i at det snarest etableres et samarbeide vedrørende de grunnleggende prinsipper for beskatning i de nordiske land.

Vi gir således forslaget fra Birger Lundström og Sven Sundin vår fulle tilslutning.

Oslo, 21. februar 1967

Norges industriforbund

Jan Didriksen

Adm. direktør

Finn Stranger

Norges skogeierforbund:

Vi har forstått det fremlagte endringsforslag slik at det nå foreslås en utvidelse av informasjonsvirksomheten mellom de nordiske land vedrørende planlagte og pågående utredninger av skattemessige tiltak, gjennomføring av lovendringer og utredninger av mer generell skattepolitisk art. Bakgrunnen

for forslaget synes å være at det arbeid og de anstrengelser som hittil er gjort på fellesnordisk basis for å undersøke mulighetene for et samarbeid om utredning og utformning av nasjonale skattesystemer, ikke har ført til praktiske resultater.

Dette er for så vidt meget å beklage. Ved de markedsdannelser som er skjedd i de senere år og særlig utvidelsen av nordisk samhandel og samarbeid på forskjellige vis, synes det å være et stigende behov for tiltak som kan harmonisere landenes skattesystemer. Ikke minst antas dette å bli av stor betydning hvis nye og større markedsdannelser vokser frem.

Om det fremsatte forslag til utvidet informasjonsvirksomhet på det skattemessige område kan legge grunnlag for å nå frem til en bedre basis for utredningstiltak og skatteharmoniserende tiltak mellom de nordiske land, vil Skogeierforbundet gi forslaget sin fulle støtte.

Oslo, 22. februar 1967

Norges skogeierforbund

Lars Askheim

Landsorganisasjonen i Norge:

I så vel Sverige, Danmark og Norge foregår det for tiden omfattende utredningsarbeider om den fremtidige skattepolitikken. Mens det fra svensk hold foreligger en ferdig innstilling, vil det fra en norsk skattekomite foreligge en betenkning ved utgangen av inneværende år.

For disse tre land vil det på den måten foreligge et solid grunnlagsmateriale for sammenlikninger av nordiske beskatningsprinsipper og regler.

Landsorganisasjonen finner det formålstjenlig at det blir foretatt en organisert meningsutveksling om de grunnleggende prinsipper for beskatningen, slik forslagsstillerne går inn for. Ikke minst fordi synet på den statlige og kommunale rolle i samfunnsoppbyggingen er så vidt lik i de tre land, vil en slik diskusjon kunne tjene en hensikt.

Internasjonale sammenlikninger av skatteforhold foregår ofte isolert og om de enkelte skatteformer. En felles nordisk skattevurdering bør ta utgangspunkt i de finansieringsbehov som følger av de oppgaver en mener staten og kommunen bør løse. Ut fra dette vil en så kunne foreta en realistisk vurdering av ulike utlikningsformer og deres samlede virkninger ut fra rettferdighetssynspunkt og økonomiske effektivitetskriterier.

Oslo, 28. februar 1967

(Sign.)

Norges bondelag:

Så langt det er praktisk gjennomførlig, er Norges bondelag enig i at det mellom de nordiske land etableres det best mulige samarbeid på denne sektor, med utveksling av informasjoner om utredningsarbeider, lovendringer og skattepolitiske målsettinger m. v.

I den utstrekning det er behov for bedre samarbeid på dette område, vil Norges bondelag etter dette gi det foreliggende forslag sin prinsipielle tilslutning.

Oslo, 23. februar 1967

Johan A. Vikan

Paul M. Dalberg

Norges fiskarlag har i skrivelse den 17 februar 1967 förklarat sig ej ha något att invända mot medlemsförslaget.

Norsk skattebetalerforening:

Styret i Norsk skattebetalerforening har i møte 16. februar behandlet ovennevnte sak og slutter seg til det forslag som er fremsatt av Birger Lundstrøm og Sven Sundin.

Foreningen vil i denne forbindelse peke på at de nordiske lands skattebetalerorganisasjoner allerede i en rekke år — etter initiativ av Svenska skattebetalarnas förening og Norsk skattebetalerforening — har utvekslet informasjoner og tatt spesialspørsmål opp til vurdering.

Med 1 års mellomrom avholdes fellesmøte vekselvis i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Initiativet ble tatt fordi samarbeidet landene imellom øker behovet for såvel den gjensidige opplysningsvirksomhet som for vurderinger med sikte på harmonisering av beskatningsreglene hvor dette synes rimelig og praktisk.

Et av resultatene av samarbeidet er utgivelsen av publikasjonen »Skatterna i Norden» som også har foreligget som materiale til Nordisk Råd.

Etter Foreningens mening er det også viktig at sosialytelser, — systemene og finansieringen —, trekkes inn i vurderingene.

Oslo, 25. februar 1967

Norsk skattebetalerforening

(Sign.)

S v e r i g e**Kontrollstyrelsen:**

Frågor om de grundläggande principerna för beskattningens utformning är beroende av politiska bedömanden inom varje särskilt land. De politiska

och ekonomiska förhållandena, som ligger till grund för skattebördans fördelning, är olika inom de nordiska länderna och växlar från tid till annan. Styrelsen ifrågasätter därför angelägenheten av en närmare undersökning av de nu aktualiserade skattepolitiska spörsmålen.

Styrelsen vill i detta sammanhang erinra att, i vad avser den svenska beskattningen av motorfordon och motorbränslen, bl. a. spörsmålet om skatternas fördelning är föremål för överväganden inom pågående utredningar, varvid enligt utredningsdirektiven möjligheterna till samordning inom de nordiska länderna av föreslagna regler skall undersökas.

Stockholm den 12 januari 1966

Elof Cardelius

E. Bryant-Meisner

Riksskattenämnden:

De grundläggande värderingarna på skatteområdet är icke endast av rättslig natur utan i betydande grad av politisk och ekonomisk art. Det ligger därför i sakens natur ej blott att värderingarna skiftar från tid till annan och de olika länderna emellan utan även att olika värderingar kan råda inom de olika politiska partierna inom respektive land. Skattelagstiftningen är sålunda av i viss mån annan karaktär än t. ex. civillagstiftningen. Vid angivna förhållanden anser riksskattenämnden, att frågan om ett klarläggande av dessa värderingar icke har någon högre grad av angelägenhet.

Riksskattenämnden vill emellertid i sammanhanget anmärka, att det kan vara av intresse att skatterättsliga frågor av mera teknisk natur blir föremål för informationsutbyte och diskussioner länderna emellan.

Stockholm den 30 januari 1967

Rolf Dahlgren

Stig Sagnert

Konjunkturinstitutet:

Arbetet i Nordiska rådet för ökat samarbete i skattefrågor mellan de nordiska länderna synes hittills ha syftat till en sådan samordning av beskattningen att vissa rent tekniska fördelar skulle kunna vinnas. Förslag till harmonisering av bolagsbeskattningen har således motiverats med att en sådan kunde tänkas få gynnsamma effekter på den ekonomiska utvecklingen och

produktionstillväxten inom Norden som helhet. Liknande aspekter torde även ligga bakom förslaget att låta undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning, liksom bakom förslaget att harmonisera de nordiska ländernas regler för punktbeskattningen på områden där nuvarande olikheter bedömts skapa särskilda svårigheter.

Det hittillsvarande arbetet med skattefrågorna i Nordiska rådet har ej lett till några betydelsefulla resultat enligt konstaterande nyligen av rådets ekonomiska utskott. Vid den nordiska skattekonferensen i Köpenhamn i april 1966 föreslog flera delegater, trots det klena utbytet hittills av arbetet, att problemkretsen skulle vidgas till att avse en diskussion om de grundläggande principerna för beskattningen.

I finansteorin brukar särskiljas tre huvudtyper av motiv till beskattning. För det första kan beskattningen syfta till en viss målsatt fördelning av de samlade resurserna i samhället — på offentlig konsumtion, privat konsumtion och olika slag av investeringsverksamhet. För det andra kan beskattningen syfta till en viss fördelning av inkomsterna mellan olika grupper i samhället. För det tredje slutligen kan beskattningen syfta till en stabil ekonomisk utveckling inom landet — att upprätthålla full sysselsättning och stabil prisnivå. När herrar Lundström och Sundin efterlyser en grundläggande diskussion av skattepolitiken avses emellertid blott den politik som åsyftar en effekt på inkomstfördelningen. Om nu den efterlysta diskussionen skall avse en historisk analys av vilka dessa värderingar varit och är och hur de påverkat skattepolitikens faktiska utformning, så framgår av vad som ovan anförts att en dylik kartläggning måste vara praktiskt taget omöjlig. Skatteändringar har ofta vidtagits av konjunkturpolitiska skäl varvid man utformat ett »skattepaket», som också skall vidmakthålla (eller möjligen förändra) en viss inkomstfördelning. Några fasta eller en gång för alla givna värderingar beträffande denna fördelning låter sig härvid knappast urskilja — det har mestadels varit fråga om åtgärder ad hoc av brådskande natur där man inte varje gång explicit eller implicit kunnat ta ställning till grundläggande principer. I själva verket har vi för närvarande inte ens statistiskt underlag för att visa hur inkomstfördelningen efter skatt (s. k. Lorenzkurvor) förskjutits över tiden — en nödvändig utgångspunkt för en analys av här diskuterat slag.

Vad som här påpekats gäller alltså den analyskomplikationen att skattepolitiken påverkar också andra mål än inkomstfördelningen. Men även om man nu kunde kartlägga de värderingar beträffande inkomstfördelningen som bildar underlaget för fördelningen av skattehördan och isolera verkningarna av skattepolitiken med hänsyn till just denna målvariabel, så tillstöter den ytterligare komplikationen att det också finns andra ekonomiskpolitiska medel än skattepolitiken som har påverkat och kan påverka inkomstfördelningen.

Enligt institutets mening kan den skattepolitik som syftar till att realisera olika mål knappast diskuteras i berörda avseende med mindre än att även kreditpolitiken, lokaliseringspolitiken, arbetsmarknadspolitiken m. m. med deras respektive inkomstomfördelande effekter rycks in i diskussionen. Frågan är om förslagsställarna tänkt sig en sådan utvidgning av Nordiska rådets arbete för skattepolitiskt samarbete. Det bör sålunda här bl. a. bli fråga om att taga ställning till den under senare tid återupptagna diskussionen om avgiftsbeläggning av offentliga tjänster.

Av än större vikt är att den skattepolitik som syftar till ren inkomstomfördelning mellan olika samhällsgrupper knappast kan diskuteras utan att samtidigt socialpolitiken d. v. s. återföringen av skattemedlen dras in i bilden. En given inkomstfördelning kan uppenbarligen nås med högst olika kombinationer av beskattning och transfereringar till hushållen. Det skulle således bli nödvändigt att även klarlägga de grundläggande värderingar som bildar underlaget för utformningen av socialpolitiken. Skattehördan är alltså av många skäl ej en given storhet som kan bli föremål för en isolerad diskussion.

Det ovan anförda synes leda till slutsatsen att Lundströms och Sundins hemställan kan åvägabringa en meningsfull diskussion först när deras hemställan utvidgas till yrkande om att den ekonomiska politiken (praktiskt taget) i dess helhet blir föremål för Nordiska rådets samarbetssträvanden.

Stockholm den 11 januari 1967

Börje Kragh

Bengt Pettersson

Företagsskatteutredningen:

På föranledande av remissen må först framhållas, att densamma kom företagsskatteutredningen tillhanda den 28 december 1966 och att det inte låtit sig göra att anordna ett sammanträde med utredningen inom sådan tid att det varit möjligt att med ledning av vad därvid förekommit besvara remissen före den 15 innevarande januari. I det läget har undertecknad i egenskap av ordförande i företagsskatteutredningen tagit den kontakt med ledamöter i och experter åt utredningen, som kunnat ifrågakomma, och på grundval av vad därvid förekommit utformat de synpunkter som redovisas i det följande.

Innan jag övergår till denna redovisning, må omnämnas, att Nordiska rådets presidium uppenbarligen avsett, att det nu aktuella yttrandet skulle avges av allmänna skatteberedningen, som var den sammanfattande benämningen på två inbördes självständiga men samverkande utredningar, nämligen skattesystemutredningen och företagsskatteutredningen. Allmänna

skatteberedningen avlämnade våren 1964 ett omfattande betänkande (SOU 1964: 25). Någon tid därefter förklarades skattesystemutredningens arbete avslutat, varigenom allmänna skatteberedningen automatiskt upplöstes. Företagsskatteutredningen hade å andra sidan vissa kvarstående uppgifter, som allttjämt är under handläggning. Endast denna senare utredning kan alltså numera avfordras remissyttrande; det kan å andra sidan inte utan vidare göras gällande att vad företagsskatteutredningen i aktuellt hänseende kan ha att anföra skulle vara i allo representativt för den numera upplösta skatteberedningen.

Det framgår av vid remissen fogat material att medlemmar av Nordiska rådet till rådets femtonde session väckt förslag om skattepolitiskt samarbete i Norden och därvid uttalat bl. a. följande: Diskussioner borde inledas och samarbete etableras rörande utformningen av de grundläggande principerna för beskattningen i de nordiska länderna. I första hand gällde att klarlägga de värderingar som utgjorde underlaget för skattebördans fördelning mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande. En förutsättningslös gemensam studie av hithörande problem skulle verka stimulerande och ge grund för samarbete. — Förslagsställarna efterlyser också ett intensifierat och bättre organiserat system för utbyte av informationer om hur man i de olika länderna ser på de grundläggande skattepolitiska frågorna och i avseende å sådant som planerade eller pågående skatteutredningar, genomförda lagändringar o. dyl.

När allmänna skatteberedningen (jfr ovan) hade att fullgöra uppdraget att i praktiskt taget hela dess vidd granska det svenska skatte- och avgiftssystemet samt föreslå de ändringar därutinnan, som undersökningar och överväganden motiverade, var en inledande uppgift av i princip mycket väsentlig betydelse för det fortsatta arbetet att söka klarlägga och analysera sådana grundläggande värderingar och hänsynstaganden, som förslagsställarna i Nordiska rådet åsyftar. En uppgift av detta slag får väl anses ha mött varje skattekommitté med ett mer omfattande och kvalificerat uppdrag. Likväl kan konstateras att vad som i berörda hänseende merendels redovisats inte sällan tett sig knapphändigt, kanske rent av torftigt och ofullständigt. Det är möjligt att sådana omdömen kan gälla även skatteberedningens i och för sig omfångsrika redovisning (se SOU 1964: 25, särskilt kapitlen 5—7), oaktat betydande ansträngningar ägnades ämnet.

I och för sig är inte förvånansvärt att skatteutredare ej sällan dragit sig för att mer djupgående redovisa synpunkter i nu avsedda hänseenden. Man rör sig nämligen på områden, där den enes värderingar ofta skiljer sig från den andres eller där med andra ord en subjektivt eller intressepolitiskt betingad uppfattning blir för den enskilde utredaren avgörande. Det kan visserligen sägas att samstämmighet ofta kan uppnås så långt, att en rad i och för sig väsentliga och grundläggande värderingar och hänsynstaganden, som alla eller åtminstone de flesta finner beaktansvärda, kan anges och till sin

innebörd belysas. Men snart skär sig erfarenhetsmässigt meningarna, nämligen när det gäller att precisera hur långt man skall gå för att tillgodose det ena eller det andra och vad som väger tyngst när olika intressen (värderingar, hänsynstaganden) kolliderar. Lösningen kan då i praktiken endast vinnas genom kompromisser, som innebär att alla eller vissa önskemål eller synpunkter i större eller mindre omfattning eftersättes. Hur skilda värderingar o. dyl. inverkat på kompromissuppgörelsen kan vara svårt att redovisa redan därför att meningarna härom merendels är delade.

Med det sagda har avsikten varit att å ena sidan framhålla det önskvärda och beaktansvärda i att söka objektivt analysera de djupgående frågeställningar, som förslagsställarna i Nordiska rådet haft för ögonen, men å andra sidan också tillkännage en viss tvekan huruvida ett sådant arbete, som väl avses böra leda fram till mer konkreta synpunkter eller rekommendationer, kan antagas i praktiken resultera i annat än antingen ganska opreciserade slutsatser eller ock till förordanden varom utredarna inte kunnat enas.

Nu är möjligt att förslagsställarna inte åsyftat så långt- och djupgående problemställningar, som ovan antagits, utan i stället haft i tankarna mer konkreta och begränsade frågeställningar, exempelvis problematiken kring utformningen av en generell indirekt beskattning, av socialförsäkringens finansiering, av familjebeskattnings utformning och liknande. Till detta kan då sägas att ju mer den särskilda uppgiften begränsas, desto större synes möjligheterna vara för utredarna att nå konkreta resultat — och detta inom rimlig tid. Den risken föreligger då å andra sidan, att skatte- och avgiftssystemen i övrigt i de nordiska länderna kan ge olika betingelser för ett bedömande av om vad som förordats kan anses godtagbart i det enskilda landet. Den invändningen kan med andra ord möta, att synpunkter beträffande ett delområde har mindre värde, när de inte tillkommit efter studium av det enskilda landets samlade skatte- och avgiftssystem liksom givetvis av de faktorer i övrigt som i just det landet övar särskilt inflytande.

Utän att häri skall inläsas något avstyrkande av förslaget i dess huvudsak må avslutningsvis understrykas angelägenheten av att de möjligheter till kontakter och informationsutbyten, som förslagsställarna berör, kommer till stånd resp. vidareutvecklas.

Stockholm den 13 januari 1967

G. Hedborg

Ordförande i företagsskatte-
utredningen

Svenska arbetsgivareföreningen har i en skrivelse den 13 januari 1967 förklarat sig instämma i Sveriges industriförbunds yttrande över ändringsförslaget (se nedan).

Sveriges industriförbund:

I samtliga nordiska länder har skattetrycket numera uppnått en sådan nivå att länderna måste hänföras till gruppen högskatteländer. Genom denna utveckling måste större fordringar ställas på valet av skatteformer och de enskilda beskattningsreglernas utformning än i tidigare skeden, då det totala skattetrycket var förhållandevis lågt. Valet av skatteformer som tidigare gjorts visar sig icke vara ändamålsenligt i en sådan förändrad situation.

Vetenskapsmän i olika länder har i allt större utsträckning engagerat sig i frågan hur skattesystemet skall vara utformat i ett högskatteland för att inte hindra eller försena den önskvärda ekonomiska tillväxten. En viktig frågeställning är därvid hur man skall undvika att den för den ekonomiska tillväxten erforderliga kapitalbildningen avtar, då den offentliga sektorn för egen del eller för fördelningsändamål omhändertar en stigande andel av nationalinkomsterna.

Utvecklingen inom beskattningsområdet har varit likartad i samtliga de nordiska länderna. Skattetrycket har successivt skärpts och nya skatteformer har tillkommit eller avlöst andra. Självfallet har skatterna därvid präglats av den självklara strävan att tillföra det allmänna de inkomster som den förda politiken krävt. De synpunkter som vid sidan härav tillmätts beaktande har varit önskemålen om att få ett enkelt och lättkontrollerat skattesystem som tillgodoser rimliga anspråk på rättssäkerhet. Inte minst under senare år har skattelagstiftningen börjat utnyttjas även för helt andra ändamål än det primära att ge det allmänna inkomster. Sålunda har den exempelvis använts i konjunkturpolitiskt syfte, för lokaliseringsändamål och för att påverka enskilda investeringar i den ena eller andra riktningen.

Det säger sig självt att ett skattesystem, som vuxit fram under sådana förhållanden, måste innehålla mot varandra stridande tankegångar och att det därför bör bli föremål för översyn med jämna tidsmellanrum. Från industriförbundets sida har i skilda sammanhang framställts önskemål till den svenska regeringen om att avgifts- och skattesystemet i Sverige skall göras till föremål för en samlad översyn i syfte att få ett skattesystem som främjar den ekonomiska tillväxten. Förbundet är väl medvetet om att våra kunskaper om skatternas verkningar på längre sikt delvis är ofullständiga och redan av denna anledning ser förbundet med tillfredsställelse att skattefrågorna studeras närmare, gärna med användande av en större krets experter än som varje enskilt nordiskt land har tillgång till. Förbundet ser därför gärna att olika skatteformer och därmed sammanhängande finansrättsliga problem görs till föremål för en förutsättningslös undersökning av ekonomiska och skattetekniska experter från de olika nordiska länderna. Enligt

förbundets mening bör emellertid detta inte få lägga hinder i vägen för en mera vittgående reform av den interna svenska skattelagstiftningen.

Stockholm den 13 januari 1967

Sveriges industriförbund

Dag Helmers

Erik Eklund

Landsorganisationen i Sverige (LO):

I yttrande över skatteberedningens förslag framförde LO 1964 att en genomgripande översyn av skattesystemet är angelägen. Sedan skattesystemets olika delar under en lång följd av år genomgått partiella omläggningar medan huvuddragen i systemet bestått trots en rad väsentliga förändringar i samhället, har behovet av grundläggande reformer ökat. Vissa utredningar pågår för närvarande som en komplettering till skatteberedningens arbete. Större reformer, som beslutas, torde kunna genomföras endast under en längre övergångsperiod.

LO anser det inte vara ändamålsenligt att låta reformarbetet bli beroende av parallella reformer i alla de nordiska länderna. Däremot delar LO uppfattningen att informationen mellan länderna rörande lagändringar samt planerade och pågående utredningar kan förbättras.

Liknande frågor aktualiseras i en vidare europeisk ram i händelse av förhandlingar om handelsliberalisering och integration i övrigt.

Stockholm den 16 januari 1967

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Gösta Dahlström

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

Den växande ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna medför större möjligheter att utnyttja stormarknadens fördelar. SACO ser positivt på en utveckling mot ökad ekonomisk samverkan och integration på det nordiska planet. Detta förutsätter emellertid en bättre samordning av de olika ländernas skattepolitik. Enligt SACO:s mening är det önskvärt, att skattesystemen ges en så likartad utformning som möjligt.

SACO beklagar, att hittills gjorda ansträngningar att inom Nordiska rådets ram få en ökad samverkan på skattepolitikens område inte avsatt några större resultat. Organisationen tillstyrker det nu framlagda medlemsförslaget, att man bör inleda diskussioner och etablera ett samarbete rörande utformningen av de grundläggande principerna för beskattningen i de nordiska länderna. Själva utredningsarbetet bör naturligtvis bedrivas i en trängre krets, men uppslag och synpunkter kan med fördel inhämtas vid större konferenser av den typ som avhölls i Köpenhamn våren 1966.

SACO instämmer också i önskemålet om en förbättrad information mellan länderna rörande planerat och pågående arbete inom skatteområdet.

Stockholm den 16 januari 1967

Sveriges akademikers centralorganisation

Harald Håkansson

Lars F. Tobisson

Statstjänstemännens riksförbund (SR):

SR finner det angeläget att nordiskt samarbete kommer till stånd i syfte att klargöra de grundläggande värderingar som bildar underlaget för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande. SR instämmer därför i de av förslagsställarna framlagda synpunkterna och förslagen.

Stockholm den 18 januari 1967

För Statstjänstemännens riksförbund

S.-O. Cronqvist

Ombudsman

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Nordiska rådet har i fyra rekommendationer (30/1962; 26, 27 och 28/1964) hemställt till regeringen i de nordiska länderna om ett närmare samarbete på skattepolitikens område. Enligt förslagsställarna har trots dessa rekommendationer inga mer betydelsefulla resultat uppnåtts. Med anledning härav anordnades en skattekonferens i Köpenhamn i april 1966. Därvid framkom önskemål om samarbete vid utformningen av de grundläggande principerna för beskattningen. Ett sådant skattepolitiskt samarbete skulle enligt förslagsställarna t. ex. kunna bedrivas genom regelbundet återkommande skattekonferenser.

TCO tillstyrker förslaget med regelbundet återkommande skattekonferen-

ser som bl. a. skulle klarlägga de grundläggande värderingarna vid fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället. En sådan kartläggning skulle dels bidra till att beslut kan fattas med mindre tidsspillan, dels kunna påverka beslutens riktning. TCO kan slutligen instämma i önskemålet om förbättrad information mellan länderna rörande planerat och pågående arbete inom skatteområdet.

Stockholm den 23 januari 1967

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Yngve Hjalmarsson

Skattebetalarnas förening:

Behovet av information om beskattningsförhållanden m. m. i de nordiska länderna är stort. Detta behov har hittills varit dåligt täckt. Vi behöver sådana kunskaper om våra grannländer, inte bara ur mer praktisk synpunkt som ett komplement vid bedömning av internationell handel, anställningsförhållanden etc. Fördjupad kunskap om andra länders — främst då grannländers/handelspartners — beskattningsförhållanden utgör också en väsentlig förutsättning för en riktig och mer allsidig bedömning av det egna landets regler och system.

Skattebetalarorganisationerna i Norden har funnit de bristande informationsmöjligheterna besvärande i sitt arbete och därför sedan många år etablerat samarbete genom årliga sammankomster för diskussion om aktuella skattefrågor och för information om förhållanden och utveckling i ettvarit land. Vi har också efter måttet av vår förmåga önskat bidra med spridning av fakta om de nordiska beskattningsförhållandena genom den gemensamt utgivna skriften »Skatterna i Norden».

Men även om behovet av mer djupgående analyser är oförändrat stort vill vi ifrågasätta värdet av en utredning med uppgift att klarlägga ideologier och värderingar kring omfattningen av skattebördan i de nordiska länderna samt dess fördelning mellan olika grupper i samhället och mellan olika former av skatt. Finansvetenskapen känner värderingar och principer för fördelningar av detta slag — förmågoprincip, intresseprincip etc. — och det är notoriskt att exempelvis progressiv skatt har en ideologisk förankring. Men vi tror inte på värdet av en utredning med den enligt vår mening omöjliga uppgiften att »klarlägga de grundläggande värderingarna» som varit bakgrunden till att ett land har en progressiv inkomstskatt av just en viss höjd, en viss, årligen varierande fördelning av skatteuttaget på direkt och indirekt skatt etc. En utredning med denna uppgift skulle, tror vi,

inte kunna komma med annat resultat än en inventering av och katalog över de skatterättsliga principer som finansvetenskapen redan känner och arbetar med.

Däremot tror vi mer på ett vidgat nordiskt samarbete för en konkretare utredningsverksamhet beträffande beskattningsförhållandena i Norden, en utrednings- och informationsverksamhet som skulle ge ökat underlag för och kanske mer tyngd åt de välbehövliga rekommendationer om skattetekniskt samråd som Nordiska rådet tidigare riktat till de nordiska ländernas regeringar. Den lagstiftning och de lagförslag som vi i Sverige på senaste tid sett beträffande exempelvis aktievinst- och markvärdestegringsbeskattning — områden där vi hittills haft någorlunda enhetliga regler i Norden — understryker vikten av ett ökat samråd för att såvitt möjligt undvika att systematiken i skattelagstiftningen i Norden onödigtvis går isär i centrala frågor av gemensamt nordiskt intresse.

Stockholm den 16 januari 1967

Skattebetalarnas förening

Ulf Öjeman

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget och ändringsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning samt ett ändringsförslag om skattepolitiskt samarbete i Norden. Medlemsförslaget, som väcktes inför rådets nionde session år 1961, har behandlats av rådet vid dess nionde, tionde, elfte och tolfte sessioner. Ändringsförslaget, som väckts inför rådets femtonde session, har behandlats av ekonomiska utskottet vid dess sammanträden i Oslo den 21 oktober 1966, i Helsingfors den 30 januari 1967 och i Stockholm den 10 mars 1967. Vid mötet den 30 januari 1967 deltog handelsminister Olavi Salonen, Finland.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett samarbete beträffande utformningen av de nationella beskattningssystemen. Inom ramen för med-

lemsförslaget har behandlats tre spörsmål, nämligen 1. frågan om företagsbeskattningen, 2. frågan om den individuella beskattningen samt 3. frågan om samverkan mellan skattekommittéer och skattemyndigheter vid förberedande av skattelagstiftning.

Sedan rådet vid sin tionde session år 1962 anlagit en rekommendation (nr 30) angående samarbete i fråga om skatteutredningar och vid sin tolfte session år 1964 en rekommendation angående harmonisering av bolagsbeskattningen, har medlemsförslaget ansetts som färdigbehandlat utom vad gäller den individuella beskattningen.

2. Ändringsförslaget

I ändringsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte vid det fortsatta arbetet med i A 7/c berörda problemen beträffande samarbetet på skatteområdet beakta ovan anförda synpunkter. I förslaget framhålls, att diskussioner bör inledas och samarbete etableras rörande utformningen av de grundläggande principerna för beskattningen i de nordiska länderna. I första hand gäller det att klarlägga de grundläggande värderingar, som bildar underlaget för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande. I förslaget framföres vidare önskemål om en förbättrad information mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet.

3. Remissyttrandena över ändringsförslaget

Yttrandena över ändringsförslaget har inhämtats från tjugonio berörda myndigheter och organisationer, nämligen:

Danmark

Finansministeriet.

Finland

Finansministeriet.
Landsorganisationen i Finland.
Tjänstemannaorganisationernas centralförbund.
Akava r. y.
Skattebetalarnas centralförbund.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
Ligningsutvalget.
Direktøren for skattevesenet.
Norges handelshøyskole.
Norges rederförbund.
Norges handelsstands forbund.
Norges industriforbund.

Norges skogeierforbund.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norges bondelag.
Norges fiskarlag.
Norsk skattebetalerforening.

Sverige

Kontrollstyrelsen.
Riksskattenämnden.
Konjunkturinstitutet.
Företagsskatteutredningen.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Sveriges industriförbund.
Landsorganisationen i Sverige.
Sveriges akademikers centralorganisation.
Statstjänstemännens riksförbund.
Tjänstemännens centralorganisation.
Skattebetalarnas förening.

Förslaget om en undersökning av de värderingar, som ligger bakom beskattningens utformning tillstyrks av Finansministeriet i Danmark, Landsorganisationen i Finland, Akava r. y., Tjänstemannaorganisationernas centralförbund, Skattebetalarnas centralförbund, Direktøren for skattevesenet, Landsorganisasjonen i Norge, Norges bondelag, Norges fiskarlag, Norges handelshøjskole, Norges handelsstands forbund, Norges industriförbund, Norges rederförbund, Norges skogeierforbund, Norsk skattebetalerforening, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund och Tjänstemännens centralorganisation. Finansministeriet i Finland vill inte motsätta sig förslaget. Finans- og tolledepartementet tar ej ställning till förslaget i denna del.

Finansministeriet i Danmark framhåller, att det skulle vara av värde om en undersökning verkställdes för att klargöra principerna för fördelningen av skattebördorna och valet av skatteform.

Landsorganisationen i Finland anser, att man bör utreda dels den totala skattebördans fördelning mellan olika befolkningsgrupper och dels på vilket sätt de hopbragta skattemedlen kommer olika befolkningsgrupper till godo. *Akava r. y.* hävdar, att såväl företagsbeskattningen som den personliga beskattningen bör förenhetligas i Norden. En samnordisk utredning rörande hela beskattningen bör företagas.

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund framhåller, att det är önskvärt att Nordiska rådet anmodas att så skyndsamt som möjligt låta utarbeta en plan över hur samarbetet bör bedrivas. *Skattebetalarnas centralförbund* anser, att det finns anledning att undersöka i vilken mån olikheterna i skattelagstiftningen försvårar en sådan fri handel, naturlig arbetsfördelning, arbetskraftsmobilitet och kapitalrörelse mellan de nordiska länderna, som skulle stärka alla parter ekonomiska tillväxtkraft.

Landsorganisasjonen i Norge anser, att en nordisk undersökning bör ta sin utgångspunkt i de finansieringsbehov som är en följd av de uppgifter, stat och kommun anses böra lösa. Utifrån detta bör man kunna göra en realistisk bedömning av olika beskattningsformer och deras verkningar ur rättvise- och effektivitetssynpunkt.

Sveriges industriförbund framhåller, att förbundet i skilda sammanhang framställt önskemål till den svenska regeringen om att avgifts- och skattesystemet i Sverige skall göras till föremål för en samlad översyn i syfte att få ett skattesystem som främjar den ekonomiska tillväxten. Förbundet ser därför med tillfredsställelse att skattefrågorna studeras närmare, gärna med användande av en större krets experter än som varje enskilt nordiskt land har tillgång till. *Svenska arbetsgivareföreningen* instämmer i industriförbundets uttalande. *Tjänstemännens centralorganisation* tillstyrker förslaget om regelbundet återkommande skattekonferenser som skall klarlägga de grundläggande värderingarna vid fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället. Beslut skulle därigenom kunna fattas med mindre tidsspillan. *Sveriges akademikers centralorganisation* ser positivt på en utveckling mot ökad ekonomisk samverkan och integration på det nordiska planet. Enligt organisationen förutsätter detta emellertid en bättre samordning av de olika ländernas skattepolitik. Organisationen, som alltså tillstyrker förslaget, framhåller, att själva utredningsarbetet naturligtvis bör bedrivas i en trängre krets, men att uppslag och synpunkter med fördel kan inhämtas vid större konferenser av den typ, som avhölls i Köpenhamn år 1966. *Tjänstemännens centralorganisation* tillstyrker förslaget om regelbundet återkommande skattekonferenser i syfte att bl. a. klarlägga de grundläggande värderingarna vid fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället.

Övriga hörde remissinstanser avstyrker förslaget eller ställer sig i varje fall skeptiska till dess genomförbarhet.

Ligningsutvalget ställer sig tvivlande till att effekten och nyttan av det föreslagna utredningsarbetet kommer att stå i rimlig proportion till arbetets omfattning och svårighetsgrad. Mycket talar för att man ser tiden an och för närvarande begränsar sig till ömsesidig information.

Kontrollstyrelsen ifrågasätter angelägenheten av den föreslagna undersökningen under hänvisning att principerna för beskattningens utformning är beroende av politiska bedömanden inom varje särskilt land, samtidigt som de politiska och ekonomiska förhållandena, som ligger till grund för skattebördans fördelning varierar inom Norden och växlar från tid till annan. *Riksskattenämnden* anser, att frågan om att klarlägga de i förslaget nämnda värderingarna inte har någon större grad av angelägenhet. Värderingarna på skatteområdet är inte endast av rättslig natur utan i betydande grad av politisk och ekonomisk art. Det ligger därför i sakens natur såväl att värderingarna skiftar från tid till annan och mellan länderna, som att det kan

råda skilda värderingar inom de olika partierna i respektive land. *Konjunkturinstitutet* slår till att börja med fast, att förslaget endast avser en diskussion om den politik som åsyftar en effekt på inkomstfördelningen. Enligt institutet är en historisk analys av värderingarna praktiskt taget omöjlig att utföra. Skatteändringar har ofta vidtagits av konjunkturpolitiska skäl varvid man utformat ett »skattepaket» som samtidigt skall vidmakthålla en viss inkomstfördelning. Det har oftast varit fråga om brådskande åtgärder, där man inte kunnat ta ställning till grundläggande principer. Enligt institutets mening kan den skattepolitik, som syftar till att realisera olika mål, knappast diskuteras i berörda avseende med mindre än att även kreditpolitiken, lokaliseringpolitiken, arbetsmarknadspolitiken m. m. med deras respektive inkomstfördelande effekter tas med i diskussionen. Då även socialpolitiken enligt institutets uppfattning måste tas med, blir konklusionen att en meningsfull diskussion kan komma till stånd först när den ekonomiska politiken i dess helhet blir föremål för Nordiska rådets samarbetssträvanden.

Företagsskatteutredningen framhåller, att frågan huru skilda värderingar och dylikt verkar på kompromissuppgörelsen i skattefrågor kan vara svårt att redovisa bl. a. därför att meningarna härom oftast är delade. Utredningen ifrågasätter, huruvida den föreslagna undersökningen kan antas i praktiken resultera i annat än anlingen ganska opreciserade slutsatser eller också till förslag varom utredarna inte kan enas. Utredningen ifrågasätter vidare om förslagsställarna inte haft i tankarna mer konkreta och begränsade frågeställningar exempelvis problematiken kring utformningen av en generell indirekt beskattning, av socialförsäkringens finansiering, av familjebeskattnings utformning m. m. Ju mer den särskilda uppgiften begränsas desto större synes möjligheterna vara för utredarna att nå konkreta resultat, och detta inom rimlig tid.

Landsorganisationen i Sverige anser det inte ändamålsenligt att låta reformarbetet på skatteområdet bli beroende av parallella reformer i alla de nordiska länderna.

Skattebetalarnas förening ifrågasätter värdet av den begärda utredningen. En sådan skulle inte kunna komma med annat resultat än en inventering av de skatterättsliga principer, som finansvetenskapen redan känner och arbetar med. Föreningen tror däremot på ett gemensamt konkretare utredningsarbete beträffande beskattningsförhållandena i Norden.

Vad gäller den andra delfrågan nämligen spørsmålet om en förbättrad information mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m. ställer sig flertalet remissinstanser positiva. *Tjänstemannaorganisationernas centralförbund* anför, att den allvarligaste bristen ur fackorganisationernas synpunkt är att man inte ens i det egna landet äger tillräcklig kännedom om den skattepolitiska planeringen. Avlägsnandet av denna brist är den första förutsättningen för ett

framgångsrikt nordiskt samarbete. *Skattebetalarnas centralförbund* anser, att informationsverksamheten bör utsträckas även till näringslivet och enskilda medborgare som flyttar till annat land.

Finans- och tolldepartementet anser, att i första hand bör ske ett utbyte av dokument innehållande utredningsförslag, kommittébetänkanden och lagändringar. *Ligningsutvalget* fastslår, att det skulle vara en betydande vinst om en fast rutin skapades för informationsutbytet. Finansdepartementen bör underrätta varandra om utrednings- och lagstiftningsverksamhet. Skatteutredningar bör alltid redogöra för gällande regler i de andra nordiska länderna.

Företagsskatteutredningen understryker angelägenheten av att de möjligheter till kontakter och informationsutbyten som förslagsställarna berör kommer till stånd respektive vidareutvecklas. *Landsorganisationen i Sverige* delar uppfattningen att informationen mellan länderna rörande lagändringar samt planerade och pågående utredningar kan förbättras. *Skattebetalarnas förening* uttalar, att den lagstiftning, som i Sverige på senaste tiden genomförts beträffande aktievinst och markvärdestegringsbeskattning — områden där vi hittills haft någorlunda enhetliga regler i Norden — understryker vikten av ett ökat samråd för att såvitt möjligt undvika att systematiken onödigtvis går isär i centrala frågor av gemensamt nordiskt intresse.

Finansministeriet i Danmark hänvisar till tidigare danska regeringsmeddelanden till Nordiska rådet i anledning av rådets rekommendation nr 30/1962 angående samarbete på skatteområdet, av vilka framgick, att man ansåg att informationsutbytet på skatteområdet i Norden fungerade fullt tillfredsställande.

4. U t s k o t t e t

Enligt utskottets mening ger det insamlade remissmaterialet vid handen, att behov föreligger av en vetenskaplig studie av de grundläggande värderingar, som bildar underlaget för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande. Vid en dylik undersökning måste även beaktas bl. a. socialpolitikens och arbetsmarknadspolitikens inkomstfördelnde effekter. En sådan undersökning kommer sannolikt att ta relativt lång tid i anspråk och kräva medverkan från ett betydande antal forskare i de olika länderna. Det är därför viktigt att en plan för arbetet uppgöres redan på ett tidigt stadium. Utskottet anser att en mindre arbetsgrupp bör tillsättas för att utarbeta en dylik plan, innefattande såväl förslag till fördelning av utredningsuppgifterna mellan länderna som förslag till lämpliga deltagare i undersökningsarbetet.

Övervägande antalet remissinstanser har understrukit behovet av förbättrad information mellan länderna rörande planerade och pågående ut-

redningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m. Utskottet vill erinra om att Nordiska rådet vid sin tionde session år 1962 i anledning av medlemsförslaget antog en rekommendation till regeringarna (nr 30), vari dessa anmodades att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga, vilka sysslar med utredning av skatteregler, som kan antagas vara av gemensamt nordiskt intresse. Av såväl debattinlägg under Nordiska rådets skattekonferens i april 1966 som det av utskottet insamlade remissmaterialet synes det utskottet framgå, att några mer betydelsefulla resultat av rekommendationen ej har uppnåtts. En väsentlig orsak härtill torde vara, att 1962 års rekommendation är mycket allmänt hållen. Satsen »— — — som kan antagas vara av gemensamt nordiskt intresse» lämnar utrymme för mycket varierande tolkningar. Med tanke på de integrationssträvanden som pågår snart sagt på alla samhällslivets områden kan med visst fog sägas, att huvuddelen av utrednings- och lagstiftningsarbetet på skatteområdet är av nordiskt intresse.

Enligt ekonomiska utskottets mening bör informationsverksamheten läggas på i huvudsak följande sätt:

1. När en skatteutredning tillsättes i något av länderna skall de övriga underrättas härom samt tillställas direktiven för de sakkunnigas arbete.

2. Om motsvarande utredningsarbete bedrivs i något av de övriga länderna, skall kommittén kontakta vederbörande utredning för diskussion av gemensamma problem.

3. Kommittén skall i sitt betänkande redogöra för hur man i de övriga nordiska länderna löst motsvarande problem.

4. Kommitténs betänkande skall tillställas berörda myndigheter och organisationer i de övriga nordiska länderna.

5. Finansdepartementen skall meddela varandra när propositioner i skattefrågor framläggs samt hålla varandra underrättade om ärendets behandling i parlamentet. Parlamentstryck liksom slutlig lagtext skall utväxlas.

I viss utsträckning pågår, efter vad utskottet erfarit, ett informationsutbyte av antydd art. Det nya vid ett realiserande av utskottets förslag i denna del skulle emellertid vara att *informationsplikten* fastslogs. Härigenom skulle det påtalade informationsbehovet fyllas, samtidigt som tillfälle skulle ges att pröva en ny väg för information mellan länderna i lagstiftningsfrågor m. m., som måhända kunde visa sig tillämplig även på andra områden.

Utskottet har för avsikt att vid senare tillfälle behandla medlemsförslaget i vad det avser den individuella beskattningen.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt låta företaga en vetenskaplig studie av

de grundläggande värderingar som bildar underlag för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande,

II. att åstadkomma en förbättrad information och fastare organiserad kontakt mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m.

Stockholm den 10 mars 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Arne Geijer</i> Förman
<i>Kuuno Honkonen</i>	<i>Kai Lindberg</i>	<i>A. C. Normann</i>
<i>Erling Petersen</i>	<i>Juha Rihniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>
<i>Eino Sirén</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>	<i>Sven Sundin</i>

Medlemsförslag

om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden

(Väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kellgren, Aksel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen till 11:e sess. 1963¹)

Det nordiska samarbetet inom sociallagstiftningen har gamla traditioner. Redan i början av detta sekel samlades representanter för de statliga olycksfallsförsäkringsanstalterna i Danmark, Norge och Sverige till ett första möte. Under årens lopp har samverkan kommit att successivt utvidgas till allt flera områden av socialpolitiken. Särskilt intensivt har samarbetet blivit under tiden efter andra världskrigets slut till följd av de socialpolitiska åtgärdernas växande betydelse i alla de nordiska länderna.

Som det viktigaste resultatet av nordisk samverkan på det socialpolitiska området står 1955 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet m. m., som kan sägas utgöra en sammanfattning till en helhet av en rad tidigare ingångna konventioner avseende bl. a. indrivning av underhållsbidrag, barnbidrag, ålderspension, arbetslöshetsförsäkring, sjukvård och socialvård. Enligt grundprincipen i denna konvention åtnjuter nordiska medborgare, som vistas i annat land än hemlandet, i stort sett samma sociala förmåner som landets egna medborgare. Denna betydelsefulla överenskommelse innebar vidare tillkomsten av en viktig förutsättning för ett förverkligande av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och för ökad rörlighet för befolkningen i de nordiska länderna över huvud taget. Vid konventionens tillkomst betonades särskilt att överenskommelsen endast syftade till jämställdhet för nordiska medborgare inom varje land. Däremot var man icke beredd att söka förenhetliga sociallagstiftningen i de olika länderna och än mindre att söka åstadkomma till art och omfattning överensstämmande sociala förmåner. Det uttalades till och med att det kunde ligga ett värde i att detta område av lagstiftningen kunde utvecklas fritt i varje enskilt land. Konventionen har sålunda icke medfört någon harmonisering av de olika ländernas socialpolitik.

Denna begränsade målsättning hade säkerligen vid tidpunkten för konventionens tillkomst sitt berättigande. Denna har också lagt en solid grund

¹ Se Sak A 19/1963 (11. sesj. s. 470), Sak A 19/1964 (12:e sess., s. 588) och Sak A 8/1965 (13:e sess., s. 260).

för ett fortsatt nordiskt lagstiftningsarbete på socialpolitikens område. Emellertid kan strävanden, som ligger bakom trygghetskonventionen, icke fullt ut tillgodoses, om man ej söker att gå vidare och i möjligaste mån förenhetligar de olika ländernas sociallagstiftning. Tanken på att få till stånd en verklig harmonisering av sociallagstiftningen, motsvarande den som genomförts beträffande stora delar av övrig lagstiftning i Norden, har också efterhand fått spridning och under senare år har ett ganska omfattande utredningsarbete nedlagts på att undersöka möjligheterna för en vidare utvidgning av den genom 1955 års konvention stadfästa likställighetsprincipen i nu angiven riktning. Tiden torde nu vara inne att påbörja detta lagstiftningsarbete. Det bör därför ankomma på Nordiska rådet att här taga ett initiativ.

Hittills har enhetlighet kunnat genomföras endast inom vissa specialområden, såsom beträffande reglerna för utbetalning av ålderspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat. Det inledda harmoniseringsarbetet måste nu fortsättas med kraft och bringas att avkasta påtagliga resultat. Det naturliga målet för samarbetssträvandena på detta område bör vara att uppnå en även i materiellt hänseende likartad sociallagstiftning i Norden. Målsättningen torde i första hand böra vara att uppnå en gemensam lagstiftning på sådana områden, där enhetlighet får omedelbar praktisk betydelse för medborgarna. Mycket talar för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden fordrar en materiellt mera enhetlig sociallagstiftning.

Det står emellertid klart att, om det nu angivna målet skall kunna förverkligas inom en någorlunda snar framtid, det kräves mera intensiva insatser än för närvarande. Av olika skäl torde det vara uteslutet att uppnå full enhetlighet inom samtliga områden av den nordiska sociallagstiftningen. På de områden, där möjlighet till harmonisering synes föreligga, bör emellertid de nödvändiga förberedande undersökningarna snarast igångsättas. Skiljaktigheterna mellan ländernas sociallagstiftning är självfallet olika omfattande beträffande olika sociala förmåner. På somliga områden torde skillnaderna vara små och därmed tämligen lätt överbryggbara, under det att beträffande andra socialförmåner olikheterna är av grundläggande art, varigenom arbetet att harmonisera systemen på dessa områden ställer sig komplicerat. Det synes därför nödvändigt att arbetet bedrivs etappvis för varje socialförmån eller typ av förmåner för sig.

Det kan erinras om att Danmarks, Norges och Sveriges ansökningar om anknytning i en eller annan form till Europeiska ekonomiska gemenskapen aktualiserat harmoniseringsproblem på socialpolitikens område. Denna omständighet medför emellertid icke att det ej skulle finnas skäl att nu arbeta på ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning eller att ett sådant arbete skulle sakna betydelse. Hur än marknadsfrågan kommer att lösas för de olika länderna, är det av stor betydelse om de nordiska länderna förenhetligar sitt sociala trygghetssystem och får möjlighet att

utåt uppträda såsom ett nordiskt socialpolitiskt block. Varje utredning, som syftar till att klargöra i vilka hänseenden skiljaktigheter föreligger mellan de nordiska ländernas lagstiftning och att belysa möjligheterna till ett för-
enhetligande av denna, måste under alla förhållanden komma att få stort värde.

Här bör slutligen nämnas, att Nordiska rådets presidium beslutat att under hösten 1962 med de nordiska statsministrarna upptaga frågan om att låta harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden bliva ett huvud-
ämne i Nordiska rådets fortsatta arbete.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett för-
enhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning.

København, Oslo, Stockholm och Helsingfors i augusti 1962

Nina Andersen

Nils Hønsvald

Nils Kellgren

Aksel Larsen

Olavi Lindblom

Chr. Madsen

Hans Rasmussen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget m. m.

A. Yttranden (*se Nordisk Råd 1963, s. 473—486, och Nordiska rådet 1964, s. 588—589*).

B. Notat fra de danske arbejds- og socialministeriers internationale afdeling om harmonisering af sociallovgivningen i Norden (*Nordisk Råd 1963, s. 486—489*), PM från svenska socialdepartementet angående Nordiska socialpolitiska kommitténs arbete med harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (*Nordisk Råd 1963, s. 490—495*) och PM angående socialpolitiken inom Europeiska gemensamma marknaden (*Nordisk Råd 1963, s. 496—499*).

C. Tablå vid bedömning av frågan om harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring (*Nordiska rådet 1964, s. 590—596*).

D. Bilaga 2—4 (*se Nordiska rådet 1965, s. 264—284*).

BILAGA 5

**Sammanställning av huvuddragen i de nordiska ländernas
socialförsäkringsbestämmelser***(Utförd av jur. kand. Birgitta Malmros)***I. Olycksfalls- och yrkesskadeförsäkring****A. DANMARK****Ulyckesförsäkringen***(Lag den 20 maj 1933 med senaste ändringar 1965)**Lagens tillämpningsområde*

a) Den obligatoriska försäkringen omfattar envar som mot lön eller som oavlönad medhjälpare är anställd för fast eller tillfälligt arbete samt personer som utför »borgerlige eller kommunale ombud». Lagen omfattar dessutom under vissa förhållanden sådana som för egen räkning eller gemensamt med andra bedriver fiske m. m.

b) Den frivilliga försäkringen omfattar självständiga näringsidkare, som på vissa villkor kan teckna olycksfallsförsäkring.

Förmåner

Förutsättning för erhållande av ersättning är att vederbörande ådragit sig skada i arbetet eller på grund av de förhållanden, varunder arbetet utförts. Skadan kan orsakas av olycksfall, »skadelige påverkninger» eller av i lagen särskilt angivna yrkessjukdomar.

Förmåner utgår förutom i form av sjukbehandling m. m. i dagpenning-ersättning, invaliditetsersättning, ersättning åt efterlevande och begravningshjälp.

Dagpenningen, som ges så länge den skadade icke kan återupptaga sitt arbete i väsentligt samma omfattning som tidigare och då invaliditetsersättning icke inträtt, utbetalas på fjärde dagen efter olyckstillfället — dock från första dagen om arbetsförmågan varar mer än 10 dagar — med viss del av den skadades daglön, som beräknas med ledning av den skadades årsförtjänst, dock icke överstigande viss årslöns maximum.

Invaliditetsersättning utgår, när arbetsförmågan är nedsatt med 5 % eller mer. Är invaliditetsgraden 50 % eller därutöver ges ersättningen i form

av en årlig ränta graderad efter förvärvsförmågans storlek. Vid invaliditet under 50 % ges i regel ett kapitelbelopp. Enligt nyligen antagen bestämmelse skall invaliditetsräntan nedsättas med 25 % från det räntemottagaren fyllt 67 år och då blir berättigad till folkpension.

Ersättning till efterlevande ges till änka med 30 % (under de 2 första åren 50 %) av den avlidnes årslön och till barn med 10 % av den avlidnes årslön, tills barnen fyllt 18 år.

Begravningshjälp utgör från 1 april 1965 kr. 850:—.

Finansiering

Arbetsgivare med undantag för stat och kommun är försäkringspliktig för sina anställda. Staten tillskjuter belopp till försäkringspremier för sådana försäkringstagare, vars årsinkomst underskrider viss gräns.

Försäkringens administration

Olycksfallsförsäkring tecknas i av Socialministeriet erkända försäkringsbolag, som ombesörjer en väsentlig del av olycksfallsförsäkringens administration. Bortsett från försäkringsbolagen avgör Direktoratet för ulykkesförsäkringen frågor om olycksfallsförsäkring. Direktoratets avgöranden kan överklagas inför Ulykkesförsäkringsrådet eller Socialministeriet.

B. FINLAND

Olycksfallsförsäkringen

(Lag den 20 augusti 1948 med ändringar bl. a. 1962)

Lagens tillämpningsområde

Envar arbetstagare, som utför arbete mot vederlag åt annan under dennes ledning, äger rätt till skadestånd för olycksfall i arbete. Försäkringen omfattar även sådan aktiebolags funktionär i ledande ställning och person i ledande ställning i annat företag som ensam eller tillsammans med medlemmar av sin familj äger högst hälften av bolagets aktiekapital eller har motsvarande bestämmanderätt i företaget. Försäkringen är obligatorisk med vissa i lagen närmare angivna undantag.

Förmåner

Förutsättning för erhållande av skadestånd är att olycksfall som förorsakat kroppsskada drabbat arbetstagaren i arbetet, under förhållanden, som härflyter av arbetet eller vid försök att skydda eller rädda arbetsgivaren tillhörig egendom eller människoliv.

Skadestånd utgår a) åt den skadade i form av sjukvård, dagpenning, livränta, därtill hörande tillägg och skadestånd i ett för allt och i invalidvård; b) åt den skadades familj i form av försörjningspension; samt c) i form av begravningshjälp.

Beloppet av dagpenning, livränta och försörjningspension fastställs på grund av den skadades årsarbetsförtjänst efter vissa bestämda regler. Dagpenning utgår ej, där ej den skadades arbetsförmåga nedgått med åtminstone 20 %. Är arbetsförmågan nedsatt med mer än 20 % — dock ej helt då full dagpenning utgår — minskas dagpenningens storlek i proportion till den nedsatta arbetsförmågan.

Försäkringens administration

Statens försäkringsanstalt, därest sådan inrättas, och inhemska försäkringsbolag äger rätt att bevilja olycksfallsförsäkringar.

Försäkringens ekonomi

Arbetsgivaren är försäkringspliktig för sina anställda.

Frivillig försäkring

I Finland bosatt person äger rätt att försäkra sig själv samt de medlemmar av hans familj och övriga i hans arbete anställda personer, som icke är underkastade obligatorisk försäkring.

C. ISLAND

U l y k k e s f ö r s i k r i n g e n

Lagens tillämpningsområde

Obligatorisk försäkring föreligger för arbetstagare som utför arbete mot vederlag, hantverkslärlingar, redare, som själv är medlem av besättningen, förare av egna motorfordon och de som deltagar vid räddning av människoliv eller vid avvärjande av större materiella skador, samt — under förutsättning att de inte särskilt meddelar att de icke önskar vara försäkrade — självständiga näringsidkare inom lantbruket, som själva deltagar i lantbruket jämte deras familjer, självständiga näringsidkare inom andra yrken och arbetstagare, som regelbundet åtager sig tillfälligt (løst) arbete, som icke medför försäkringsplikt.

Förmåner

Ersättning utgår i form av dagpenning, vars storlek bestämmes med hänsyn till om vederbörande är gift samt om han har barn. Dagpenning utbe-

talas endast om arbetsoförmågan varar minst 10 dagar först efter 7 dagars karenstid och under högst 52 veckor. Medför olyckan varaktig nedsättning av arbetsförmågan med 15 % eller däröver ges ersättning i form av årlig pension. Uppgår invaliditeten till mer än 50 % ges börnerente till barn och i vissa fall pension till make. Avlider någon till följd av olycksfall ges dödsfallsersättning till efterlevande make och föräldrar och börnerente samt pension till make om denne är mer än 50 år eller invalidiserad till mer än 50 %.

Administration

Ulykkesförsikringen handhaves av Rigsförsäkringsanstalten, som behandlar alla försäkringskrav.

Finansiering

Ulykkesförsikringen finansieras uteslutande med premier från arbetsgivaren.

D. NORGE

Yrkesskadetrygden

(Lag den 12 december 1958 med senare ändringar)

Lagens tillämpningsområde

Yrkesskadeförsäkringen omfattar i huvudsak alla arbetstagare i Norge ävensom vissa andra grupper såsom fiskare, skolelever och studenter.

Självständiga näringsidkare har möjlighet att teckna frivilliga försäkringar.

Förmåner

Försäkringen ger ersättning för yrkesskada, med vilket förstås kroppsskada eller sjukdom orsakad av olycksfall i arbetet. Med yrkesskada jämställs vissa yrkessjukdomar, klimatsjukdomar och epidemiska sjukdomar. Skadan skall ha orsakats under arbete.

Försäkringen ger den skadade sjukbehandling, sjukpenning efter sykestrygdens regler, uførepensjoner och etterlattepensjoner (enke-, barn- og ascendentpensjon).

Eventuell uførepensjon utgår när sjukbehandlingen avslutats och utgör 60 % av arbetsinkomsten vid hel förlust av arbetsförmågan. Vid delvis förlust ges en motsvarande bråkdel av pensionen. Till uførepensjonen kan ges vissa tillägg för exempelvis minderårigas försörjning och utbildning.

Etterlattepensjon ges, när olyckan orsakat dödsfall, till den efterlevande, såsom enkepensjon, och till den avlidnes minderåriga barn, såsom barne-

pension. Enkepensionen utgör 40 % av den avlidnes arbetsinkomst. Under vissa förutsättningar kan pension ges till närmaste släktingar.

Finansiering

Försäkringen finansieras genom premier, som för arbetstagares del helt betalas av arbetsgivarna. Staten betalar premierna för bl. a. skolelever och studenter. Frivillig försäkring ersättes av den försäkrade själv.

Administration

Yrkesskadeförsäkringens administration omhändersas av Rikstrygkassan med försäkringskassor som lokala organ.

I Socialdepartementets förslag till nytt folkpensionssystem föreslås att yrkesskadeförsäkringen införes bland bestämmelserna för folkpensioneringen.

E. SVERIGE

Y r k e s s k a d e f ö r s ä k r i n g e n

(Lag den 14 maj 1954)

Lagens tillämpningsområde

Försäkringen, som är obligatorisk, omfattar alla arbetstagare. Försäkringsskyddet avser olycksfall i arbetet, olycksfall under färd till eller från arbetsstället, åkommor orsakade av arbetets art samt särskilt angivna hälsorubbningar.

Förmåner

Under en samordningstid av i regel 90 dagar utgår med vissa undantag sjukvårdsersättning och sjukpenning från försäkringskassa enligt sjukförsäkringens regler. Blir den skadade ej återställd under samordningstiden, erhåller han under återstående tid sjukvårdsersättning och sjukpenning från yrkesskadeförsäkringen.

Vid invaliditet utges livränta så länge arbetsförmågan är nedsatt med minst 10 %. Livräntans storlek är beroende av ersättningsunderlaget, i regel bestämt efter den skadades arbetsförtjänst. Vid hel invaliditet utgör livräntan intill 67 års ålder 11/12 av ersättningsunderlaget. Beloppet vid partiell invaliditet beräknas efter regressiv skala.

Vid dödsfall till följd av yrkesskada utgår begravningshjälp och livräntor till vissa efterlevande.

Frivilliga försäkringsformer

Till den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen är anslutna frivilliga försäkringar, vilka förekommer i såväl enskild som kollektiv form. De obligatoriskt försäkrade arbetstagarna kan få tilläggsförsäkring för skador utom arbetet. Andra personer — t. ex. självständiga yrkesutövare och husmödrar — kan erhålla försäkringar för skador i och utom arbetet.

Finansiering

Yrkesskadeförsäkringen finansieras helt genom kollektiva arbetsgivaravgifter, vilka inom de olika försäkringsinrättningarna bildar särskilda fonder. De frivilliga försäkringsformerna finansieras helt genom individuella eller kollektiva avgifter.

Administration

Yrkesskadeförsäkringen handhas av riksförsäkringsverket och nio s. k. ömsesidiga försäkringsbolag.

Utredning

En år 1961 tillsatt utredning för översyn av lagstiftningen om yrkesskador (yrkesskadautredningen) avser att i början av 1966 avlämna ett betänkande med förslag till yrkesskadelag, avsedd att ersätta 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring.

F. EXEMPEL

En arbetstagare med hustru och två minderåriga barn ådrager sig kroppsskada genom olycksfall i arbetet, varigenom han blir arbetsoförmögen viss tid.

I **D a n m a r k** ersättes han i regel kostnader för sjukbehandling, proteser och eftervård. Därjämte erhåller han dagpenning efter 4 dagars karenstid (dock efter 1 dag om arbetsoförmågan var mer än 10 dagar) med ett belopp av 3/4 av dagslönen, dock med högst 39:22 kr. (per 1/4 1965), så länge han på grund av skadan icke är i stånd att återupptaga sitt arbete i väsentligt samma omfattning som tidigare, dock icke för längre tid än till dagen för avgörande av frågan om invaliditetsersättning.

I **F i n l a n d** får han skadestånd enligt olycksfallsförsäkringslagen, i form av fri sjukvård samt dagpenning, som utgör en 450:e del av den skadades årsarbetsförtjänst.

I **I s l a n d** erhåller han enligt olyckesförsäkringen en dagpenning på kr. 98:90 samt kr. 11:50 för vardera barnet (per 1/1 1964).

I **N o r g e** erhåller han enligt yrkesskadetrygden under sjukbehandling- en fri läkarvård, läkemedel, sjukhusvård m. m. samt sjukpenning enligt syketrygdens regler.

I Sverige får han sjukpenning och sjukvårdsersättning enligt sjukförsäkringens regler under en samordningstid av i regel 90 dagar. Är den skadade inte återställd efter denna samordningstid ersätter yrkesskadeförsäkringen under den efterföljande tiden alla kostnader. Sjukpenningen är i vissa fall förmånligare enl. yrkesskadeförsäkringen än enligt sjukförsäkringens regler.

G.

Europeisk balk om social trygghet jämte tillhörande protokoll, undertecknat i Strasbourg den 16 april 1964 av bl. a. Danmark, Norge och Sverige

Trygghetssystemet skall inom delområdet för förmåner vid yrkesskada omfatta föreskrivna kategorier av arbetstagare utgörande enligt balken minst 50 % och enligt protokollet minst 80 % av samtliga arbetstagare eller föreskrivna kategorier av den förvärvsarbetande befolkningen, utgörande i förra fallet minst 20 och i det senare minst 30 % av alla i landet bosatta.

Förmånerna omfattar olika former av hälso- och sjukvård, utgörande såväl enligt balken som protokollet läkarvård, specialistvård, sjuksköterskevård, vård på sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning samt medicinska eller kirurgiska hjälpmedel. Dessutom utgår förmåner i form av periodiska utbetalningar, som skall enligt såväl balken som protokollet uppgå till minst 50 % av inkomsten för en standardförmånstagare. Vid total förlust av förvärvsförmåga skall dock, om konstant hjälp erfordras, enligt protokollet den periodiska utbetalningen uppgå till 66 2/3 % av nämnda inkomst.

Som förutsättning för erhållande av förmånerna kräves endast att vederbörande varit anställd vid tiden för olycksfallet eller för sjukdomens ådragande. Förmånerna skall utgå så länge riskfallet består.

II. Sjukförsäkring

A. DANMARK

Sygeforsikringen

(Lag den 10 juni 1960 med ändringar senast 1965)

Lagens tillämpningsområde

Rätt till aktivt medlemskap i erkänd sjukkasse har envar person över 16 år, bosatt i landet. Medlems barn under 16 år omfattas av medlems försäkring. Skyldighet till passivt medlemskap i erkänd sjukkasse har envar person över 16 år, bosatt i landet och icke aktiv medlem av erkänd sjukkasse. Medlemskap i erkänd sjukkasse vinnes oavsett vederbörandes ekonomiska ställning. (Barn under 16 år omfattas av föräldrarnas försäkring.) Aktiva medlemmar placeras dock antingen i grupp A, om inkomsten ligger under en i lagen närmare angiven inkomstgräns eller i grupp B, om inkomsten överstiger denna gräns.

Förmåner

Förutsättning för erhållande av försäkring är i princip att föreskriven väntetid avslutats, att medlemsbidrag inbetalts i rätt tid samt att medlem har fast boplats inom kassans område. Sjukförsäkringen utgår dels i sådana former som är fastställda i lag (obligatorisk ersättning) dels i sådana som kassan själv äger bestämma (frivillig ersättning). Såsom exempel på obligatorisk ersättning till A-medlemmar kan nämnas fri läkarhjälp, fri sjukhusbehandling, 3/4 av utgifterna till viss medicin, fri förlossningshjälp, begravningshjälp. Till B-medlemmar återbetalas medlemmens kostnader för läkarhjälp, för förlossningshjälp, för sjukhusbehandling samt 3/4 av utgifterna för viss medicin. Såsom frivillig ersättning till A och B-medlemmar kan nämnas tandläkarhjälp, tillskott till behandling vid privatsjukhus, vid konvalescenthem m. m.

»Dagpengesikring» är obligatorisk för lönarbetare som är aktiva medlemmar (A och B) av erkänd sjukkassa och frivillig för andra aktiva medlemmar.

Dagpenning kan icke överstiga 4/5 av vederbörandes dagliga inkomst vid sjukanmälningar och icke tillsammans med annan hjälp eller lön under sjukdom överstiga 9/10 av denna inkomst.

Dagpenning till lönarbetare ges som ersättning för förlorad arbetsinkomst eller för förlorat arbetslöshetsunderstöd från erkänd arbetslöshetskassa. Dagpenningen utbetalas för 6 dagar i veckan efter en veckas väntetid in till högst 156 dagar inom loppet av 12 månader. Om arbetsoförmågan varar mer än 4 veckor, utbetalas dagpenning för vänteliden. Dagpenningordningen för lönarbetare finansieras dels genom bidrag från arbetstagare och arbetsgivare dels genom statsbidrag. Rätt till dagpenning uppnås efter minst 40 timmars anställning under loppet av de sista 4 veckorna omedelbart innan sjukdomen inträffade; denna förutsättning gäller dock icke för arbetslösa, som är understödsberättigade medlemmar av erkänd sjukkassa och enskilda grupper av andra arbetslösa.

Vid barnsörd utbetalas dagpenning intill 14 veckor med samma belopp som vid sjukdom.

Den frivilliga dagpengesikringen uppställer till skillnad från den obligatoriska dagpengesikringen ålders- och hälsovillkor. Dagpenningen utbetalas efter en väntetid på 2 veckor under 6 dagar per vecka under en längsta tid motsvarande den som gäller för lönarbetare. Denna ordning ger möjlighet till dagpengesikring för medlemmar som icke kan omfattas av den ordning, som gäller för lönarbetare. Genom en lagändring, som träder i kraft den 1 april 1966, utbetalas dagpenning efter samma regler, som gäller för lönarbetare. Utgifterna för den frivilliga dagpengesikringen täcks dels genom den försäkrades egen avgiftsbetalning dels genom statsbidrag.

Vid barnsörd utbetalas dagpenning till den frivilligt försäkrade under 2 veckor efter nedkomsten.

Finansiering

Sjukkassornas viktigaste inkomst är medlemsbidrag från aktiva medlemmar. Det genomsnittliga medlemsbidraget utgjorde 1963 c:a 130 kr. årligen per A-medlem. B-medlem betalar c:a 24 kr. mer om året. Passiv medlem betalar 24 kr. om året i medlemsbidrag. Sjukkassornas näst viktigaste inkomst utgöres av statsbidrag. Slutligen bidrager kommunerna med vissa bidrag efter närmare fastställda regler.

Administration

I varje kommun skall som regel finnas endast en sjukkasse. Sjukkasorna är sammanslutna i centralföreningar, omfattande visst landområde. Dessa centralföreningar i sin tur ingår i De samvirkende centralforeninger af sygekasser i Danmark.

B. FINLAND

Sjukförsäkringen

(Lag den 4 juli 1963)

Lagens tillämpningsområde

Envar i landet bosatt person oberoende av ålder och hälsotillstånd omfattas av lagen.

Förmåner

Försäkringsskyddet fördelar sig på två huvudgrupper, av vilka den ena gäller ersättande av sjukvårdskostnader samt kostnader vid havandeskap och barnsbörd och den andra dagpenning till följd av arbetsoförmåga samt moderskapspenning vid barnsbörd. I båda grupperna har för inbesparing av kostnader och undvikande av eventuella missbruk delersättningsprincipen tillämpats.

Sjukvårdsförmånerna utgår från sjukdomens början till dess upphörande. Till sjukvård, som ersättes, hänföres läkararvoden, laboratorie- och röntgenkostnader samt resekostnader. Försäkringen omfattar icke kostnader för sjukhusvård, beroende på att redan nu 80 % av kostnaderna för statliga, kommunala och kommunalförbunds sjukhus ersättes av allmänna medel.

Försäkringens andel av läkararvoden är 60 % eller, om arvodet överstiger i särskild taxa fastställt belopp, 60 % av taxebeloppet.

Alla av läkare ordinerade läkemedel, oavsett om de är receptbelagda eller ej, ersättes med hälften av det belopp som överstiger 4 mark.

Dagpenning för den tid arbetsförmågan varar erlægges till envar försäkrad som fyllt 16 men icke 65 år, om han inte under den tid av tre månader, som omedelbart föregått arbetsförmågans början, av egen förskyllan varit utan arbete.

Dagpenningen utgör 1,5 % av den arbetsinkomst som den försäkrade förvärvat under kalenderåret enligt beskattningen, eller 45 % av lönen, likväl så att minimidagpenningen utgör 4 mark oberoende av arbetsinkomsten. Vid beräkning av dagpenningen beaktas icke den del av lönen som överstiger 15 000 mark. Till dagpenningen kan utgå försörjartillägg. Dagpenningen kan utgå i högst 300 dagar och efter en karenstid av 7 dagar (fr. o. m. 1/1 1967 och dessförinnan 14 dagar).

Vad som sagts ovan om ersättande av sjukvårdskostnader gäller på motsvarande sätt beträffande kostnader vid havandeskap och barnsbörd. Dessutom utgår till barnaföderska för 54 vardagar moderskapspenning med samma belopp som för dagpenningen.

Finansiering

I kostnaderna för försäkringen deltar den försäkrade själv, arbetsgivarna och staten med omkring 1/3 av kostnaderna vardera. Försäkrads sjukförsäkringspremie uppbärs i samband med kommunalbeskattningen.

Administration

Försäkringens handhavande tillkommer folkpensionsanstalten och denna underlydande kretsbyråer och sjukförsäkringsbestyrelser.

C. ISLAND

Sygeforsikringen

Lagens tillämpningsområde

Försäkringen omfattar i princip envar i Island bosatt person, som är 16 år eller däröver. Barn under 16 år har samma rätt som sina föräldrar till försäkringsförmånerna med undantag för dagpenning.

Förmåner

Försäkrad har rätt till naturaförmåner i form av bl. a. sjukhusvård, läkarvård, medicin. Därjämte utgår till försäkrad sjukpenning, bestämd efter arbetsinkomst. Sjukpenningen må icke överstiga 75 % av den sedvanliga arbetsinkomsten. Hemmafruar äger även rätt till sjukpenning.

Finansiering

Sjukkassans utgifter finansieras med medlemsavgifter samt med bidrag från stat och kommun.

Administration

Sjukförsäkringen administreras av sjukkassorna, en i varje kommun, såsom lokala organ och av Rigsförsäkringsanstalten som centralt organ.

D. NORGE

Syketrygden

(Lag den 2 mars 1956 med senare ändringar)

Lagens tillämpningsområde

Lagen omfattar med få undantag alla som har bostad i landet. De som omfattas av lagen är försäkrade som självständiga medlemmar eller som familjemedlemmar beroende på inkomst och ålder.

Medlemmarna är delade i två grupper: arbetstagare, som är obligatoriskt försäkrad för naturaförmåner och kontantersättning samt icke-arbetstagare som är obligatoriskt försäkrad endast för naturaförmåner.

Förmåner

Villkor för rätt till ersättning är att sjukdom uppstått under tid då vederbörande var försäkrad. Utebliven premiebetalning medför icke att rätten till naturaförmåner uteblir.

Samtliga försäkrade har krav på naturaförmåner i form av bl. a. läkarvård, förlossningshjälp, läkemedel, sjukhusvård. Läkarhjälp ges antingen i form av refusion efter regler och taxor som fastställs av Konungen eller som fri läkarhjälp hos vissa läkare. Refusionssystemet tillämpas av de flesta sjukkassor. 60—100 % av läkararvodet ersättes.

För arbetstagare innebär försäkringen automatiskt även rätt till sjukpenning. Icke-arbetstagare kan på vissa villkor teckna frivillig försäkring för sjukpenning. Allmänt villkor för rätt till sjukpenning är att sjukdomen medför arbetsoduglighet.

Medlemmar, som är försäkrade med rätt till sjukpenning, är placerade i sjukpenningklasser allt efter arbetsinkomsten. Grundbeloppet varierar från 3 till 19 kr. per dag. Till grundbeloppet kan läggas tillägg för maka och barn, när dessa är försäkrade som familjemedlemmar.

Sjukpenning utbetalas efter en karenstid på tre dagar vid varje sjukdomstillfälle. Frivillig sjukpenningförsäkring kan tecknas med 3 eller 30 dagars karenstid.

Sjukpenning ges intill 104 veckor för en och samma sjukdom.

Sjukförsäkringen ger dagpenning vid barnafödelse i 12 veckor till försäkrad som är dagpenningförsäkrad.

Sjukförsäkringen ger även begravningshjälp.

Finansiering

Sjukförsäkringen finansieras med premier som betalas av medlemmarna och genom bidrag från arbetsgivare, stat och kommun. Kommunen betalar ett bidrag motsvarande 25 % av medlemspremien och staten 20 %. För arbetstagare betalar arbetsgivaren ett bidrag motsvarande 75 % av medlemmens premie. Genom en särskilt bestämd normaltariff anges veckopremien för medlemmar. För vanlig arbetstagare varierar veckopremien med arbetsinkomsten och för icke-arbetstagare med den samlade årliga inkomsten.

Administration

Sjukförsäkringens lokala organ är de offentliga sjukförsäkringskassorna, i regel en i varje kommun. Rikstrygdeverket är centralorgan.

E. SVERIGE

Sjukförsäkringen

(Med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1963 har sjuk- och moderskapsförsäkringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggspension sammanförts i en den 25 maj 1962 utfärdad lag om allmän försäkring.)

Lagens tillämpningsområde

Reglerna om sjukförsäkring är tillämpliga på svenska medborgare samt här i riket mantalsskrivna utlänningar. Jämlikt den nordiska trygghetskonventionen är nordiska medborgare likställda med svenska medborgare och omfattas således i princip av försäkringen även om de inte är mantalsskrivna i riket.

Förmåner

Försäkrad har rätt till sjukvårdsersättning, som omfattar kostnader för läkarvård, för tandläkarvård i viss utsträckning och för sjukhusvård samt utgifter för resa som företagits i samband med sådan vård. Dessutom utgår ersättning för utgifter för konvalescentvård, sjukgymnastikbehandling och vissa andra behandlingar.

Sjukförsäkringen omfattar även sjukpenning, moderskapspenning och barn tillägg.

Försäkrad med minst 1 800 kronors årsinkomst av förvärvsarbete omfattas av sjukpenningförsäkringen. Dessutom är ensamstående kvinnor med hemmavarande barn under 16 år samt med sin make sammanboende hemmafruar sjukpenningförsäkrade, även om de inte har någon inkomst av förvärvsarbete.

Någon tidsbegränsning av rätten till ersättning från sjukförsäkringen finns i princip inte. Beträffande försäkrad som uppbär ålderspension eller hel förtidspension gäller dock att sjukpenning och/eller ersättning för sjukhusvård inte får utgå mer än 180 dagar.

Samtliga sjukpenningförsäkrade är försäkrade för en grundsjukpenning om 5 kronor per dag. Utöver denna tillkommer en tilläggsjukpenning, vars storlek är beroende av den försäkrades årsinkomst.

Till sjukpenning utgår i regel i vissa fall barntillägg.

Under en karenstid av i regel 3 dagar utgår ingen sjukpenning.

Moderskapspenning utges till kvinnlig försäkrad vid barnsörd. Avhåller sig kvinna i anledning av barnsörd från förvärsarbete får hon, även om hon är frisk, under vissa förutsättningar tilläggsjukpenning.

Till den allmänna försäkringen är ansluten en frivillig sjukpenningförsäkring, som står öppen dels för »hemmafruförsäkrad», dels för studerande.

Beträffande läkemedel gäller att vissa läkemedel, varå recept utfärdats av läkare, erhålles kostnadsfritt eller till nedsatt pris. Nedsättningen utgör halva priset utöver 3 kronor.

Finansiering

Sjukförsäkringen finansieras genom avgifter från de försäkrade samt genom kollektiva arbetsgivaravgifter och statsbidrag. Den till den allmänna försäkringen knutna frivilliga sjukpenningförsäkringen finansieras genom avgifter från de försäkrade samt statsbidrag.

Utredningar

En år 1961 tillsatt utredning för översyn av sjukförsäkringslagstiftningen m. m. (sjukförsäkringsutredningen) beräknar att fortsätta sitt arbete under år 1966. — Inom socialdepartementet har utarbetats en promemoria angående förbättrad sjukpenningförsäkring, som för närvarande är föremål för remissbehandling.

F. EXEMPEL

Exempel 1: En man med inkomst av anställning och med hustru och 2 barn under 16 år blir sjuk och därigenom arbetsoförmögen.

I Danmark får han fri läkarhjälp, 3/4 av utgifterna till medicin och fri sjukhushjälp, om så behövs. Är han aktiv medlem av sjukkasse erhåller han dagpenning med 33 kr. (fr. 1/4 1966). Dagpenningen får dock icke överstiga 4/5 av vederbörandes dagliga arbetsförtjänst före sjukanmälningen och icke tillsammans med andra bidrag eller lön under sjukdomen överstiga 9/10 av denna förtjänst. Dagpenningen utbetalas för 6 dagar i veckan efter en karenstid på 7 dagar i 156 dagar under 12 på varandra följande månader, och kan icke utbetalas i mer än 468 dagar under 3 på varandra följande år.

I Finland får han ersättning för 60 % av läkararvode (dock först från 1/1 1967) och för hälften av utgifterna för läkemedel (överstigande

4 mark) vid vissa svåra sjukdomar för utgifterna i dess helhet, viss ersättning för utgifter för laboratorie- och röntgenundersökning samt vissa resekostnader i samband med läkarbesök, vid laboratorie- och röntgeninstitut samt sjukhusbesök. Därjämte utgår dagpenning under högst 300 vardagar efter för närvarande en karenstid på 14 vardagar (efter den 1/1 1967 7 dagar) med 1,5 ‰ av den årliga arbetsinkomsten. Understiger den årliga arbetsinkomsten 2 750 mk erlägges 4 mk per vardag. Till arbetsinkomst överstigande 15 000 mk tages ej hänsyn vid beräkning av dagpenning. Till dagpenning utbetalas försörjartillägg för makan med 15 % och för vardera barnet med 10 % av dagpenningbeloppet.

I **Island** får han fri sjukhusvård, ersättning för större delen av läkarvårdskostnader, fri medicin i vissa fall, eljest ersättning med 3/4 eller 1/2 av medicinkostnaderna. Därjämte erhåller han dagpenning bestämd efter arbetsinkomsten med lägst 78:20 (per 1/1 1964) och högst 98:90, dock icke överstigande 75 % av arbetsinkomsten vid dagpenningens fastställande. Försörjartillägg utgår för varje barn med lägst 9:20 och högst 11:50 kr.

I **Norge** får han i huvudsak fri läkarvård, viktigare medicin och fri sjukhusvård. Därjämte får han efter 3 dagars karenstid sjukpenning, bestämd efter arbetsinkomsten, med ett belopp mellan 3—19 kr. per dag. Högsta beloppet gäller för inkomster överstigande 25 000 kr. per år. Försörjartillägg utgår med 2 kr. för hustrun och 2 kr. för varje barn per dag.

I **Sverige** får han ersättning för läkarvård och viss tandläkarvård med 3/4 av kostnaderna maximerade till visst belopp, fri sjukhusvård, ersättning för resekostnader i direkt samband med läkar- och sjukhusvård, resekostnader, viss ersättning för kostnader för konvalescentvård samt viss medicin helt utan betalning och annan till reducerat pris (nedsättningen utgör halva priset utöver 3 kr.). Därjämte får han efter 3 dagars karenstid sjukpenning, under förutsättning att årsinkomsten av förvärvsarbetet överstiger 1 800 kr. Sjukpenningen utgår med en grundsjukpenning på 5 kr. samt en tilläggsjukpenning på 1—23 kr. per dag beroende på årsinkomsten av förvärvsarbetet. Därjämte får han barntillägg med 1 kr. per dag. Någon begränsning av tiden för utbetalning av sjukpenning finns i princip inte. Är sjukdomen orsakad av yrkesskada inträder efter erhållande från sjukförsäkringen av sjukpenning i 90 dagar sjukpenning från yrkesskadeförsäkringen (i en del fall förmånligare).

Exempel 2: Ersättning vid barnsbörd till a) förvärvsarbetande kvinna, b) icke förvärvsarbetande kvinna.

I **Danmark** får modern (om hon är s. k. A-medlem av sjukkasse med inkomst understigande viss gräns), både i a) och b))'s fall fri läkar- och barnmorskehjälp samt fri sjukhusvård. Är hon s. k. B-medlem (med inkomst överstigande viss gräns) ger sjukkassan refusion för hennes kostnader efter vissa regler. Därjämte erhåller a), såväl om hon är A- som B-medlem, dagpenning intill 14 veckor, dock alltid intill 4 veckor efter nedkomsten med samma belopp som vid sjukdom (33 kr. (fr. 1/4 1966), dock icke mer än 4/5 av den dagliga inkomsten; jämför ex. 1), samt b), om hon är frivilligt dagpenningförsäkrad, dagpenning intill 2 veckor efter nedkomsten.

I Finland får modern i både a) och b)'s fall ersättning till viss del 1) för av läkare ordinerade läkemedel, 2) för viss speciell behandling, 3) för resekostnader samt 4) för läkararvoden (efter 1/1 1967). Därjämte erhåller hon moderskapspenning under 54 vardagar till samma belopp som dagpenningen vid sjukdom, d. v. s. en minimimoderskapspenning på 4 mk per dag, vilket utgår till b). Beroende på arbetsinkomstens storlek varierar moderskapspenningen för a) mellan 4 mk och 22 mk per vardag. I vissa fall kan modern erhålla försörjartillägg.

I Island erhåller hon fri sjukhusvistelse, om vistelsen på sjukhuset varar mer än 9 dagar samt fri medicin i vissa fall. Därjämte får hon födelsebidrag med 4 600 kr.

I Norge får hon i både a) och b)'s fall fri läkar- och barnmorskehjälp samt fri sjukhusvård. Därjämte erhåller a) samt b), om hon är frivilligt försäkrad, »barselpengar» (sjukpenning) i 12 veckor med ett belopp av 3—19 kr. per dag.

I Sverige får hon i både a) och b)'s fall ersättning för läkarvård och tandläkarvård med 3/4 av kostnaderna, maximerade till visst belopp, fri sjukhusvård och viss ersättning för resor. Därjämte utbetalas i båda fallen moderskapspenning med 900 kr. vid enkelbörd och ytterligare 450 kr. för varje barn utöver ett. Avhåller sig a) i anledning av barnsbörden från förvärvsarbete, får hon, även om hon är frisk, tilläggssjukpenning enligt sin klassplacering inom sjukförsäkringen, dock under högst 180 dagar och under förutsättning att hon under minst 270 dagar i följd omedelbart före barnsbörden varit berättigad att uppbära tilläggssjukpenning.

G. NORDISK ÖVERENSKOMMELSE

Danmark, Island, Norge och Sverige ingick 1956 en överenskommelse, som ger sjukkassem medlemmar rätt till överflyttning från det ena landets sjukförsäkring till det andra och dessutom utan överflyttning rätt till sjukhjälp under tillfälligt uppehåll i något av grannländerna. I Finland övervägs frågan om en anslutning till överenskommelsen.

Europeisk balk om social trygghet jämte tillhörande protokoll, undertecknat i Strasbourg den 16 april 1964 av bl. a. Danmark, Norge och Sverige

Förmåner inom hälso- och sjukvården skall enligt balken omfatta 50 % och enligt protokollet 80 % av alla arbetstagare eller föreskrivna kategorier av den förvärvsarbetande befolkningen, utgörande i förra fallet minst 20 och i det senare minst 30 % av alla i landet bosatta.

Förmånerna enligt bestämmelserna om hälso- och sjukvård avser dels förmåner vid sjukdom, dels förmåner vid havandeskap och barnsbörd. Förmånerna omfattar vid sjukdomstillstånd enligt balken läkarvård, specialistvård, väsentliga läkemedel och sjukhusvård samt vid havandeskap och barnsbörd läkar- och barnmorskevård ävensom sjukhusvård. Enligt protokollet gäller i princip motsvarande bestämmelser men med utökade förmåner. Därjämte utgår kontant förmåner vid sjukdom jämte havandeskap

och barnsbörd motsvarande enligt balken minst 45 % och enligt protokollet minst 50 % av inkomsten för en standardförmånstagare (man med hustru och två barn).

Den fullgjorda kvalifikationsperioden skall vara av sådan längd som må anses erforderlig till förekommande av missbruk. En karenstid på 3 dagar föreskrives beträffande kontantförmånerna vid sjukdom. Förmånerna vid sjukdom må enligt balken utgå i högst 26 veckor och enligt protokollet i högst 52 veckor vid varje sjukdomsfall. Förmånerna vid havandeskap och barnsbörd må utgå i högst 12 veckor enligt såväl balken som protokollet.

III. Invalidförsäkring

A. DANMARK

Invalideforsikringen

(Lov 10. juni 1960 om invalide- og folkepension med ændringer senest 1965, varvid lagen uppdelats i två separata lagar)

Lagens tillämpningsområde

Förutsättning för erhållande av invalidpension är att mottagaren har dansk »indfødsret», är bosatt i Danmark och har varit det sedan minst ett år före ansökningen om pension och att mottagaren är i åldern mellan 15 och 67 år. Enligt nya bestämmelser, som träder i kraft den 1 april 1966, kan pensionen efter fyllda 60 år med visst undantag varken tillerkännas, fränkännas eller ändras till högre eller lägre pension. Vid 67 år övergår invalidpensionen till folkepension.

Förmåner

Ersättningen utgår i två olika former, nämligen i invalidpension för sådana, vars arbetsförmåga är betydligt nedsatt, d. v. s. till 1/3 eller därunder, samt i invaliditetsydelse till sådana personer, som synes vara berättigade till invaliditetspension, om de icke utövade yrkesmässigt arbete. Till invalidpensionen kan ges bistandstillæg och plejetillæg.

Invalidpensionen består av ett grundbelopp och ett invaliditetstillæg, vartill kommer i vissa fall ovannämnda bistands- eller plejetillæg. Till invalidpensionärer med försörjningsplikt för barn under 15 år ges barntilllæg. Dessutom kan till invalidpensionen ges maketillæg, personliga tillæg samt från 1 april 1965 ett pensionstillæg till sådana som blott har ringa eller ingen inkomst vid sidan av pensionen. Pensionsbeloppet nedsättes efter en graderad skala när vederbörandes inkomst nått en viss storlek. Rätten att uppbära invalidpension med fullt grundbelopp är betingat av att vederbörandes årliga inkomst icke överstiger bestämda »fradragsfrie belopp».

Bestämmelserna är ändrade genom lag den 4 juni 1965 (ikraftträdande den 1 april 1966) varigenom införts en graderad pensionsordning omfattande tre pensionsstorlekar, vartill invaliden blir berättigad allt efter graden av arbetsförmåga. Pensionsordningen bygger på en uppdelning av pensionen i a) ett inkomstreglerat grundbelopp, b) ett icke inkomstreglerat invaliditetsbelopp och c) ett icke inkomstreglerat »erhvervsudygtighedsbeløb». Högsta pensionen, bestående av grundbelopp + invaliditetsbelopp + erhvervsudygtighedsbeløb, ges till personer som är arbetsoförmögna i varje sysselsättning. Den »mellomste» pensionen, som består av grundbelopp + invaliditetsbelopp ges till personer, vars arbetsförmåga är nedsatt i mindre grad, men dock omkring 2/3. Lägsta pensionen, som består av halvt grundbelopp + halvt invaliditetsbelopp, ges till personer, vars arbetsförmåga är nedsatt med minst hälften. I övrigt ges tillägg till pensionen enligt tidigare regler. Dock ges icke pensionstillägg eller »ægteskabstillæg» till lägsta pensionen och barntillägget till denna pensionsstorlek ges med halvt belopp.

Finansiering

Utgifterna täcks delvis genom bidrag från arbetsgivare. Staten täcker återstoden av utgifterna med mindre bidrag till utgifterna från kommunerna.

Administration

Ansökan om pension göres genom kommunen till »invalidforsikringsretten», som är beslutande organ. »Invalidforsikringsrettens» beslut om tillerkännande eller indragning av pension m. m. kan inom en frist av 8 veckor överklagas inför »ankensevnet for invalideforsikringsretten».

Hjælp efter revalideringsloven

(Lov den 29. april 1960)

Hjälp enligt denna lag lämnas personer, vars arbetsförmåga är nedsatt såväl av fysiska eller psykiska som av övervägande sociala orsaker. Hjälp ges som a) individuell hjälp till revalidering, (t. ex. bandage, proteser, hörapparater, hjälp till särskild sjukbehandling, hjälp till arbetsträning, hjälp till arbetsmaskiner o. dyl., underhåll under revalidering); b) statsunderstöd till etablerande och drift av institutioner som ägnas revalideringsuppgifter samt c) statsunderstöd till start av skyddad verksamhet för invalider.

Hjälp enligt revalideringslagen lämnas bl. a. av kommunerna, av särskilt upprättade revalideringscentra och för hörselskadade av statens hörcentraler.

B. FINLAND

Bestämmelserna på ifrågavarande område återfinnes i lagarna om folkpension och arbetstagarepension. Dessutom finns det speciallagar om inva-

lidvård för mottagare av olycksfallsersättning och om invalidvård för dem som uppbär trafikförsäkringsersättning. Se härom nedan under IV B.

C. ISLAND

Bestämmelserna på ifrågavarande område återfinnes i lagen om pensionsförsikring. Se härom nedan under IV C.

D. NORGE

Uføretrygden

(Lag den 22 januari 1960 med senare ändringar)

Lagens tillämpningsområde

Uføretrygden omfattar alla »uføre» norska medborgare och utländska flyktingar som bor i landet sedan visst antal år.

Uføretrygden täcker i stort alla former av »uførhet». Någon viss gräns för invaliditetsgraden uppställer icke lagen. Invaliditeten skall dock vara stadigvarande. Lagen skiljer mellan medicinsk invaliditet, allvarliga och varaktiga symptom på sjukdom, skada eller lyte efter lämplig behandling, samt erhvervsmässig invaliditet, oförmåga till mer än 1/3 normal arbetsinsats trots arbetsträning, omskolning eller andra liknande åtgärder.

Förmåner

Grunnstønad, hjelpestønad, bidrag eller lån och uførepensjon.

S. k. medicinskt invalida har rätt till grunnstønad, vilken är avsedd att täcka extra utgifter för exempelvis osedvanligt slitage av kläder vid bruk av kryckor och andra hjälpmedel, och särskilda utgifter för bostad, kost eller medicin till följd av invaliditeten. Hjelpestønad utgår till sådana medicinskt invalida som är i behov av särskild tillsyn eller vård. Bidrag eller lån lämnas medicinskt invalida för att starta en verksamhet eller liknande. För att få rätt till uførepensjon kräves att vederbörande fyllt 18 år, och att det föreligger en erhvervsmässig invaliditet.

Finansiering

Kostnaderna för försäkringen fördelas mellan den försäkrade, vars premie varierar i förhållande till inkomstens storlek, arbetsgivaren, kommunen och staten. En gemensam premie fastställdes för uføretrygden, alderstrygden och krigspensioneringen för civilpersoner.

Administration

Rikstrygdeverket är centralorgan för uføretrygden med försäkringskassorna som lokala organ.

Enligt förslaget till folkepension, vars huvudprinciper nu antagits av Stortinget, kommer uførepensjonen att söka ges en smidig gradering i förhållande till graden av invaliditet. Enligt gällande regler ges full uførepensjon eller ingen alls.

Attføringshjelpen

(Lag den 22 januari 1960 med senare ändringar)

Lagens tillämpningsområde

Attføringshjelpen omfattar envar sjukförsäkrad. Förutsättning för erhållande av denna hjälp är att vederbörande efter medicinsk behandling icke kan försörja sig själv på grund av varaktigt nedsatt arbetsförmåga och att han antages bli i stånd att försörja sig själv efter genomgången »atføring».

Förmåner

De utgifter som sammanhänger med omskolning, arbetsträning m. m. gottgöres efter närmare bestämda regler. Hjälp till atføring ges i regel intill 12 månader.

Attføringspengar — eventuellt med familjetillägg — ges efter 52 veckors arbetsförmåga under den tid den försäkrade fortfarande är arbetsförmögen på grund av sjukdom och får medicinsk behandling med utsikt till bättring av arbetsförmåga samt under den tid atføringen pågår.

Finansiering

Attføringshjelpen finansieras genom den premie och de premietillskott som betalas till uføretrygden.

Administration

(Se Uføretrygden)

I socialdepartementets förslag till nytt folkepensionssystem föreslås att reglerna för attføringshjelpen och uføretrygden blir införda bland bestämmelserna för folkepensioneringen.

E. SVERIGE

Bestämmelserna på ifrågavarande område återfinnes under rubrikerna folkepensionering och försäkring för tilläggspension; se nedan under IV E.

F. EXEMPEL

En 50-årig arbetstagare med medborgarskap i respektive land och mantalsskriven där får på grund av ådragen skada sin arbetsförmåga varaktigt nedsatt med hälften. Mannen har jämnårig hustru och 10-årigt barn. Hur får han sin existens ekonomiskt skyddad?

I Danmark erhåller han från invalideförsikringen enligt de nya bestämmelser som träder i kraft den 1 april 1966 invalidepension, bestående av lägsta pensionsbeloppet, nämligen halvt grundbelopp, bestämt med hänsyn till invalidens inkomst, plus halvt invaliditetsbelopp, som icke är inkomstreglerat. Till barnet utgår barntillägg med halvt belopp av det eljest förekommande beloppet, som är inkomstreglerat efter särskilda regler.

(»Ulykkesrente» enligt »ulykkesförsikringen» utesluter icke invalidpension men tages i beräkning vid inkomstberäkningen.)

I Finland erhåller han invaliditetspension enligt folkpensionslagen med en icke behovsprövad grunddel och en behovsprövad understödsdel, den senare under förutsättning att mannens inkomster understiger ett visst bestämt belopp. Hjälp tillägg, som ersättning för särskild vård eller tillsyn, eller vårdtillägg kan även utges till honom. Barntillägg utgår till honom, om han är berättigad till understödsdel. Invaliditetspensionen är icke graderad efter mannens invaliditet. Därjämte äger han rätt till invalidepension från APL (sådan rätt är avhängig av att mannen är berättigad till invalidepension enligt folkpensionslagen). Storleken av invalidepensionen är beroende av den pensionsgrundande lönen (1 % per år av lönen intjänas i pension, dock högst 40 % därav) samt den pensionsberättigande tjänstgöringstiden = den s. k. framtida tjänstgöringstiden, d. v. s. under vissa förutsättningar, tiden från invaliditetens inträde till uppnående av pensionsåldern (65 år).

Om mannens sammanlagda pensionsbelopp utöver från APL, från t. ex. folkpensioneringen och olycksfallsförsäkringen, överstiger 60 % av den högsta pensionsgrundande lönen, avdrages överskottet från arbetspensionen.

I Island erhåller han, då hans invaliditet är nedsatt till hälften, ett fast årligt understöd. Invalidepension utgår när invaliditeten är 75 % eller mer. Under vissa förutsättningar kan ett särskilt behovsprövat tillägg ges.

I Norge erhåller han enligt ännu gällande regler icke någon uførepensjon, då hans arbetsförmåga icke är nedsatt till en tredjedel. Enligt de principer som föreslagits torde en smidigare gradering i detta avseende eftersträvas. För närvarande kan han få en grunnstønning på 600 kr. -- i vissa fall 900--1 200 kr. om året efter avslutad kurativ behandling, om invaliditeten fortfarande medför betydande extrautgifter. Han kan dessutom få hjelpestønning som ersättning för särskild vård eller tillsyn samt lån eller bidrag för att underlätta arbetsmöjligheterna.

I Sverige erhåller han från folkpensionen förtidspension med 1/3 av hel pension, d. v. s. för januari 1966 1/3 av 4 245: —. För barnet utgår barn-tillägg med 1/3 av fullt barntillägg, d. v. s. 25 % av ATPs basbelopp (5 300: -- i januari 1966).

Från ATP erhåller han, under förutsättning att han har tillgodoräknats pensionspoäng för tid före pensionsfallet, förtidspension med 1/3 av hel pension. (Hel förtidspension motsvarar ATP's ålderspension från 67 år och fastställs med utgångspunkt från redan intjänade pensionspoäng och från pensionspoäng, som enligt vissa regler kan tillgodoräknas honom (s. k. antagandepoäng).

(Erhåller han samtidigt livränta från yrkesskadeförsäkringen minskas hans förtidspension från folkpensionen och tilläggspensionen enligt vissa bestämda regler.)

G.

Europeisk balk om social trygghet jämte tillhörande protokoll, undertecknat i Strasbourg den 16 april 1964 av bl. Danmark, Norge och Sverige

Trygghetssystemet skall inom delområdet för förmåner vid invaliditet enligt balken omfatta 50 % och enligt protokollet 80 % av alla arbetstagare eller föreskrivna kategorier av den förvärvsarbetande befolkningen, utgörande i förra fallet minst 20 % och i det senare minst 30 % av alla i landet bosatta.

Förmånen skall utgöras av periodiska utbetalningar som enligt balken skall uppgå till minst 40 % och enligt protokollet minst 50 % av inkomsten för en standardförmånstagare. Förmånen skall utgå när viss föreskriven grad av oförmåga till förvärvsarbete kommer att vara bestående eller kvarstå efter upphörande av kontantförmånerna vid sjukdom.

En kvalifikationsperiod, knuten till anställning, vistelse eller avgiftsbetalning föreskrives och kan omfatta ända till 15 års avgiftsbetalningar eller anställning eller ock 10 års vistelse i landet. Förmånerna skall utgå under hela den tid riskfallet omfattar eller till dess de ersättes med förmåner vid ålderdom.

IV. Folkpension och tilläggspension**A. DANMARK****Folkpensionen**

(Lov den 10. juni 1960 om invalide- og folkepension med ændringer senest 1965, varvid lagen uppdelats i två separata lagar)

Genom lagändring 1964 infördes efter en övergångsordning för tiden 1965—1970 från den 1 april 1970 allmän folkpension för alla över 67 år oavsett inkomst men i övrigt under nedannämnda betingelser. Grundbeloppet för den icke intäktsreglerade pensionen är densamma som nu gällande grundbelopp för den intäktsbestämde folkpensionen och för invalidpensionen. Till den icke intäktsbestämde pensionen kommer att ges samma tillägg som till den intäktsbestämde pensionen, varom redovisas här nedan. Undantagna är tills vidare tjänstemän och likställda. Intill utgången av mars 1970 kommer 67-åringar och äldre att kunna uppbära folkpensionens mindebetalning, eller de kan så framt inkomsten ike utgör hinder, få intäktsbestämd folkpension.

Lagens tillämpningsområde

Se härom under invalideförsikringen.

Förmåner

Det finns två former för folkpension, nämligen folkpensionens minstebelöpp från den 1 april 1970 (den almene folkpension) och intäktsbestämd folkpension.

Rätt till folkpensionens minstebelöpp har personer över 67 år. Minstebelöppet är icke behovsprövat och utgör för äkta makar, som båda uppfyller betingelserna för att uppbära minstebelöppet 10 % av den genomsnittliga bruttoinkomsten för försörjare, sålunda som den sist är beräknad av statistiska departementet, samt för ensamstående och äkta makar, då endast den ena av makarna är berättigad till pension, 2/3 härav. Minstebelöppet regleras i takt med den nämnda bruttoinkomsten en gång per år.

Rätt till intäktsbestämd folkpension har ensamstående kvinna och kvinna, gift med invalid- eller folkpensionär, vid 62 års ålder och andra personer vid 67 års ålder. Den intäktsbestämda folkpensionen fastställs liksom invalidpensionen efter pensionärens inkomster och utgår i form av ett indexreglerat grundbelopp med vissa tillägg såsom väntetillägg, äktenskapstillägg, ålderstillägg, barntillägg och personliga tillägg.

Till folkpensionär ges från 1 april 1965 ett nytt pensionstillägg, under förutsättning att han saknar eller blott har ringa inkomster utöver pensionen. Motsvarande tillägg ges för invalidpensionärer och änkor.

Finansiering

Envar skattepliktig betalar till delvis täckning av folkpensionsutgifterna en avgift på 2 1/2 procent av den inkomst statsskatten beräknas efter. Den del av pensionsutgifterna som icke täcks med nämnda bidrag erläggs av stat och kommun med respektive 82 och 18 %. Endast den minsta delen av utgifterna täcks av ovannämnda »folkepensionsbidrag».

Administration

Folkpensionen administreras av kommunerna.

Arbetsmarknedets tillægspension (A T P)

(Lag den 7/3 1964, ändrad genom lag 26/5 1965)

Lagens tillämpningsområde

Lagen omfattar dels löntagare i åldern 18—66 år, sysselsatta minst 15 timmar per vecka eller 65 timmar per månad i Danmark och dels danska löntagare i åldern 18—66 år anställda motsvarande tid i utlandet för danska staten, danskt företag eller på danskt skepp. Undantagna är bl. a. löntagare födda före den 1 mars 1898.

Förmåner

Tilläggs pension utgår vid fyllda 67 år och utgör 300--2 400 kr. årligen. Full tilläggs pension ges efter 40 års anciennitet. För dem som inträtt i pensionsordningen inom ett år före dess ikraftträdande, ges full tilläggs pension efter 27 års anciennitet eller med hänsyn till åldern vid inträde i pensionsordningen möjligen högre anciennitet, dock högst 40 år. Första utbetalning av tilläggs pension kan ske först den 1 april 1965.

Till ATP är knuten änkepension på så sätt att änka efter medlem av ATP har rätt till tilläggs pension i form av änkepension, om äktenskapet varat minst 10 år och den avlidne uppnått minst 10 års anciennitet. Änkepensionen utgår till änka tidigast vid 62 år och utgör hälften av den tilläggs pension, som make uppbar vid dödsfallet eller skulle ha varit berättigad att mottaga vid 67 år på grundval av intill dödsfallet inbetalt bidrag. Är änkan själv pensionsberättigad enligt ATP, kan hon vid 67 år endast uppbara den högsta av de två pensionerna, antingen änkepensionen eller hennes egen pension.

Lagen om ATP innehåller icke regler om barnpension.

Finansiering

Pensionsordningen är baserad på inbetalning av ensartade bidrag, vars storlek är beroende av sysselsättningstiden (fullt veckobidrag = kr. 5:40). Arbetsgivaren ombesörjer inbetalningen av hela bidraget, bestående till 2/3 av arbetsgivarens bidrag och till 1/3 av arbetstagarens eget bidrag.

Utredning

Den danska regeringen har under år 1964 tillsatt en utredning för att utarbeta förslag till en tilläggs pensionsordning efter mönster av den svenska ATP.

B. FINLAND

Folkpension

(Lag den 8 juni 1956)

Lagens tillämpningsområde

Lagen omfattar i Finland bosatt person, som fyllt 16 år, och försäkrad för ålderdom och arbetsoförmåga i enlighet med lagen.

Förmåner

Ålderdomspension åt person som fyllt 65 år, ålderdomsstöd åt ensamstående mindre bemedlad kvinna mellan 60 och 65 år som icke erhåller invaliditets- eller sjukpension, invaliditetspension åt varaktigt arbetsför-

mögna personer mellan 16 och 65 år, begravningsbidrag samt sjukhusvård åt sådana försäkrade vilkas arbetsförmåga därigenom kan återställas.

I folkpensionen ingår en icke behovsprövad grunddel som utbetalas till alla ålderdomspensions-, invaliditetspensions- och sjukpensionstagare. Hjälptillägg och vårdtillägg utbetalas till särskilt hjälplösa personer. I folkpensionen ingår dessutom en behovsprövad understödsdel, som utbetalas till personer utan inkomster eller med inkomster som icke överstiger vissa årsinkomstgränser. Till understödsdel kan under vissa förutsättningar läggas hustru- och barntillägg.

Pensionens storlek är densamma för ålderspension och invaliditetspension. Beloppens storlek varierar med »dyrorten» och är knutna till levnads-kostnadsindex.

Finansiering

I kostnaderna för försäkringen deltar den försäkrade själv, arbetsgivaren och staten. Försäkrads premie uttages i samband med kommunalbeskattningen.

Administration

Landet är uppdelat i försäkringsdistrikt med en distriktsombudsman, till vilken ansökan om pension inlämnas. Högsta beslutande organ är folkpensionsanstalten.

Pension för arbetstagare (A P L)

(Lag den 8 juli 1961)

Lagens tillämpningsområde

Lagen omfattar arbetstagare i åldern 18 till 65 år i arbetsförhållanden, som fortgått minst 4 månader och i vilka antingen medlönen per månad uppgår till minst 180 mk eller den regelbundna arbetstiden utgör minst 20 timmar i veckan. Undantagna är sådana arbetsförhållanden, på grund av vilka arbetstagaren är berättigad till pensionsskydd enligt annan lag. — Det obligatoriska pensionsskyddet omfattar icke självständiga företagare, men arbetsgivare har möjlighet att innefatta sig själv i det pensionsskydd, han anordnat för sina arbetstagare.

Förmåner

Arbetstagare är berättigad till ålders- och invalidpension. Pensionsåldern är i regel 65 år. Invalidpension beviljas arbetstagare, som på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada under minst ett år är oförmögen att utföra sitt tidigare arbete eller annat arbete, som med hänsyn till hans ålder, yrkes-

skicklighet och övriga omständigheter kan anses vara för honom lämpligt och trygga en skälig utkomst.

Varje arbetsförhållande, som fortgått minst 4 månader, grundar rätt till pension. Arbetstagaren går inte miste om tidigare intjänad pensionsrätt, om han byter arbetsplats eller helt upphör att stå i arbetsförhållande. Vid sådana tillfällen erhåller han fribrev, som registreras i pensionsskyddscentralen.

Pensionens storlek beror dels av den pensionsgrundande lönen dels av den pensionsberättigande tjänstgöringstiden. Den pensionsgrundande lönen bestämmes särskilt för varje arbetsförhållande på basen av den genomsnittliga inkomsten under de sista åren före arbetsförhållandets upphörande. Härvid beaktas också ersättning för övertidsarbete. — Såsom pensionsberättigande tjänstgöringstid beaktas den tid arbetsförhållandet fortgått sedan arbetstagaren fyllt 23 år och innan han uppnått pensionsåldern. Då fråga är om invalidpension beaktas i regel som pensionsberättigande även den tid, som återstår från invaliditetens inträde till pensionsålderns uppnående.

Pensionen uträknas särskilt för varje arbetsförhållande och utgör för varje månad av den pensionsberättigande tjänstgöringstiden $1/12$ % av den pensionsgrundande lönen eller alltså 1 % per år. Överstiger totalpensionen sammanräknad med vissa andra pensioner 60 % av den högsta pensionsgrundande lönen, avdrages överskottet från arbetspensionen.

Pensionsskyddet är bundet vid den allmänna lönenivån i landet. Socialministeriet fastställer för varje år ett löneindextal, på basen av vilket vid pensionens beviljande justeras den pensionsgrundande lönen och i fråga om löpande pension den utgående pensionens belopp.

Administration

Organisationen är decentraliserad med privata försäkringsbolag, pensionskassor och pensionsstiftelser som verkställande organ. Såsom dessa pensionsanstalters centralorgan fungerar pensionskyddscentralen.

Finansiering

Det obligatoriska pensionsskyddet bekostas helt av arbetsgivaren. Premien utgör för närvarande ca 5 % av den erlagda lönen.

Till det obligatoriska minimipensionsskyddet kan fogas frivilliga tilläggsförmåner, bl. a. rätt till familjepension och begravningsbidrag samt förhöjt pensionsbelopp. Dessa tilläggsförmåner bekostas, om ej annat avtalas, av arbetsgivaren och arbetstagaren till hälften var.

Finansieringen bygger delvis på fonderingsprincipen och delvis på fördelningsprincipen.

Pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL)

(Lag den 9 februari 1962)

Lagens tillämpningsområde

KAPL är avsedd att komplettera APL inom sådana branscher, där arbetsförhållandena antingen är säsongartade eller annars i regel fortgår under så kort tid att en stor del på grund av den i APL stadgade 4 månaders karenstiden skulle falla utanför APL's tillämpningsområde. KAPL omfattar i huvudsak arbetstagare i lantbruket, skogsbruket samt byggnads- och hamnbranschen. Arbetstagaren skall vara fyllda 18 år.

Förmåner

Pensionsåldern är 65 år. Pensionen utgår i ålders- och invalidpension efter i stort sett samma regler som för APL. KAPL ger icke möjligheter att anordna tilläggsförmåner eller att på andra sätt ändra på det lagstadgade pensionsskyddet.

Totalpensionen består av delpensioner för varje särskilt arbetsförhållande och bestämmes på grundval av den lön arbetstagaren uppbär efter fyllda 23 år. Den årliga pensionen utgör 1 % av det erhållna sammanlagda lönebeloppet, varvid årslönerna först justeras på basen av ändringarna i den allmänna lönenivån.

För pensionsskyddet gäller i övrigt samma regler som för APL.

Administration

KAPL-systemets organisation är centraliserat till fyra för ändamålet grundade s. k. arbetspensionskassor, vilka var och en verkar inom sina branschområden. Pensionsskyddscentralen är centralorgan.

Finansiering

Pensionsskyddet bekostas helt av arbetsgivaren som i premie erlägger en viss procent, för närvarande 4 1/2 %, av de till ifrågavarande arbetstagare utbetalda lönerna.

C. ISLAND

Pensionsförsikringen

(Lag den 30 april 1963)

Lagens tillämpningsområde

Pensionsförsäkringen omfattar alla isländska medborgare, bosatta på Island. Beträffande vissa förmåner enligt lagen, såsom ålderspension, gäller

att rätten till förmånen är betingad av att vederbörande varit bosatt i landet minst 10 år efter fyllda 16 år eller oavbrutet i 5 år omedelbart före ansökning om ersättning framställles.

Förmåner

1. Ålderspension till personer, som fyllt 67 år.
 2. Invalidpension till invalider i åldern 16—66 år, vars arbetsförmåga anses vara nedsatt med minst 75 %, med samma belopp som ålderspension. I vissa fall ett fast årligt belopp till invalider med en arbetsförmåga nedsatt mellan 50 och 75 %.
 3. »Børnerente» til barn under 16 år, om fadern är död eller en av föräldrarna uppbär invalidpension.
 4. Moderløn till änkor, ogifta mödrar och frånskilda kvinnor, som försörjer ett eller flera barn under 16 år.
 5. Änkebidrag i 3 månader efter mannens död jämte försörjningsbidrag till barnen under 9 månader. Är änkan över 50 år vid mannens död, får hon därefter pension i förhållande till sin ålder. Änkor, ogifta mödrar och frånskilda kvinnor har samma rätt till pension, om de är över 50 år, när børnerenten upphör att utbetalas.
 6. Allmänt barnbidrag och födelsebidrag. Barnbidraget utgår till familjer med barn under 16 år och utgör kr. 3 000 per år och barn. Födelsebidrag utgör kr. 4 600 vid varje barnsbörd.
- Därjämte kan utgå vissa tillägg, såsom äktamaketillägg till invalidpensionärer, tillägg till børnerenten och behovsprövade tillägg till ålders- och invalidpensionärer.

Administration

Rigsforsikringsanstalten är centralorgan för pensionsförsikringen.

Finansiering

Kostnaderna för det allmänna barnbidraget bäres helt av staten, medan kostnaderna för pensionsförsäkringens övriga utgifter åvilar med 36 % staten, med 32 % de försäkrade, med 18 % kommunerna och med 14 % arbetsgivarna.

D. NORGE

Ålderspensionering

För ålderspensionering gäller för närvarande loven om alderstrygd av den 6 juli 1957. Frågan om en folkpensionering har varit föremål för utredning. Den 4 februari 1966 har till Odelstinget framlagts en proposition om lov om folketrygd. Det förutsättes, att lagen skall träda i kraft från den 1 januari

1967. För huvudprinciperna i lagförslaget lämnas här nedan en översiktlig redogörelse. Först redovisas dock gällande bestämmelser för alderstrygden.

Alderstrygden

Lagens tillämpningsområde

Rätt till pension tillkommer alla som fyllt 70 år och i övrigt uppfyller närmare bestämda villkor, utan hänsyn till vederbörandes förmögenhet eller inkomst. Gift par har rätt till »ekteparpension» om antingen båda makarna fyllt 70 år och åtminstone en av dem uppfyller villkoren för rätt till pension eller mannen har fyllt 70 år och uppfyller villkoren för uppehållstid (5 år) och hustrun fyllt 60 år. Om alderstrygden har givit »ekteparpension» eller om uføretrygden givit pension med försörjartillägg för hustrun, och mannen dör, får änkan alderspension för ensam.

Förmåner

Ersättning utgår i första hand som grundpension. Till denna tillkommer tillägg för barn under 18 år. Kommunerna kan besluta att ge tilläggs-pensioner eller kommunala tillägg till grundpensionen — med eller utan hänsyn till pensionärens inkomst från annat håll. Skall den kommunala tilläggspensoinen behövsprövas, må detta ske efter regler bestämda i lag.

Finansiering

Utgifterna för grundpension och administration täcks genom premier från dem som är under 70 år och är sjukförsäkrade, samt genom tillskott från arbetsgivare, kommun och stat. För alderstrygden, uføretrygden och krigspensioneringen för civilpersoner är fastställt en gemensam premie, som varierar allt efter vederbörandes inkomst.

Administration

Alderstrygden administreras av Rikstrygdeverket och de lokala försäkringskassorna.

Folkpension (från 1 januari 1967)

Sosialdepartementetes forslag till en folkpensionsordning avser i huvudsak följande. En gemensam obligatorisk pensionsordning, där grundbelopp, som är oberoende av vederbörandes arbetsinkomst och arbetstid, och tilläggspension, motsvarande en bestämd del av arbetsinkomst, som överstiger grundbeloppet, slås samman till en »folkpension» bör genomföras. De nuvarande »grunntrygderna» — alderstrygden, uføretrygden, försörgertryg-

den för barn samt enke och morstrygden — upphör då som självständiga pensionsordningar. Supplerande pensionsordningar anses nödvändiga att upprätthålla.

Departementet föreslår, att folkpensionsordningen byggs på ett system med årlig beräkning av pensionspoäng på grundval av direkta inkomstuppgifter.

Till grund för beräkning av pension bör ligga dels den faktiska årliga inkomsten med en maximal gräns för inkomsten av åtta gånger grundbeloppet (43 200 kr. efter den grundsats som kommer att föreslås gälla från den 1 januari 1967) dels den pensionsgrundande tiden — en viss yrkesaktiv tid — från 16—69 år. Dock skall alla försäkrade äga rätt till ett grundbelopp oavsett arbetsinkomst och pensionsgrundande tid. Folkpensionsåldern bör vara 70 år.

»Opptjeningstiden» för full pension enligt folkpensionsordningen bör vara 40 år. Full ålderspension till en person med ordinär arbetsinkomst bör svara mot ca 2/3 av den genomsnittliga arbetsinkomsten under de bästa 20 arbetsåren.

Det föreslås att för änkor och änkemän skall genomföras likställning. Full pension till »gjenlevende ektefelle» skall vara grundpension + 55 % av den avlidnes tilläggspension. Om den »gjenlevende» kan väntas få egen arbetsinkomst som är större än hälften av grundbeloppet, skall den fulla pensionen reduceras med 40 % av den överskjutande inkomsten.

Efter alla försäkrade som avlider ges en »engangsstönad» på 10 % av grundbeloppet. Efterlämnar den avlidne make/maka eller hade den avlidne »foreldremyndigheten» över barn, är »engangsstöнадen» 40 % av grundbeloppet. »Engangsstöнадen» ersätter begravningshjälp som nu ges från sjukförsäkringen.

Till barn under 18 år som har förlorat en av föräldrarna ges pension med 40 % av grundbeloppet för första barnet och 25 % av grundbeloppet för vart och ett av övriga barn. Till barn under 18 år som förlorat båda föräldrarna, ges pension som motsvarar full »ektefellepensjon» för den av föräldrarna som vid tillfället skulle erhållit störst sådan pension. Pensionen för nästa barn utgör 40 % av grundbeloppet och pensionen för varje övrigt barn 25 % av grundbeloppet.

Till personer som uppbär ålders- och uførepensjon ges försörjningstillägg för make/maka och barn.

Vidare föreslår departementet, som ovan nämnts, att attföringshjälpen och uføretrygden bör ingå i folkpensioneringen.

Departementet föreslår införandet av en finansieringsordning baserad på en medlemsavgift som beräknas i procent av pensionsgrundande inkomst (d. v. s. arbetsinkomst till maximalt 10 gånger grundbeloppet) och med bidrag från arbetsgivare, kommun och stat, vilka likaledes beräknas i procent av pensionsgrundande inkomsten.

Administrationen av folkpensionsordningen bör handhas av Rikstrygdeverket med försäkringskassorna som lokala organ.

E. SVERIGE

Folkpensioneringen

(Lag den 25 maj 1962 om allmän försäkring)

Lagens tillämpningsområde

Förutsättning för rätt till folkpension är att vederbörande är svensk medborgare och mantalsskriven i riket eller varit mantalsskriven för det år han fyllde 62 år och de fem åren närmast därförinnan. Enligt den nordiska trygghetskonventionen är folkpensioneringens regler tillämpliga även på nordiska medborgare.

Förmåner

Folkpensionen utgår i form av ålderspension, förtidspension och familjepension (änke- och barnpension).

Rätt till ålderspension tillkommer försäkrad fr. o. m. den månad han fyller 67 år. På särskild framställning kan förtida uttag göras, dock tidigast från 63 år. Uttaget av pension kan även uppskjutas till senare tidpunkt än 67 år. Vid förtida uttag sker en viss reducering av det årliga pensionsbeloppet för all framtd. Vid uppskjutet uttag t. o. m. 70-års månaden sker en motsvarande ökning av pensionsbeloppet.

Ålderspensionen skall från den 1 juli 1968 utgöra 90 % av basbeloppet, vilket utgör 4 000 kr. i 1957 års penningvärde, eller för gift försäkrad, vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, 67,5 % av basbeloppet. Basbeloppet är indexreglerat och beräknas med hänsyn till prisutvecklingen enligt konsumentprisindex. Meningen är att folkpensionerna genom särskilda riksdagsbeslut skall höjas successivt till 1968 års nivå, då anknytningen till basbeloppet skall träda i kraft. Dessförinnan bibehålles tidigare regler med indexreglering via pensionspristalet.

Förtidspension kan ges till försäkrad som fyllt 16 men icke 67 år, vars arbetsförmåga på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. Om nedsättningen av arbetsförmågan inte kan anses bli varaktig, men kan anses bli bestående under avsevärd tid (minst ett år) kan den försäkrade tillerkännas folkpension i form av sjukbidrag, som är begränsat till viss tid. Såväl förtidspension som sjukbidrag är graderade. Om hel eller partiell förtidspension (sjukbidrag) skall utgå är beroende av i vilken grad arbetsförmågan kan anses vara nedsatt. Hel förtidspension utgår med samma belopp som ålderspension.

Familjepensionen omfattar änke- och barnpension. Hel änkepension överensstämmer med ålderspension och utgår till kvinna som vid makens död fyllt 50 år, om äktenskapet varat minst 5 år. Till kvinna som vid mannens frånfälle är mellan 36 och 50 år utgår reducerad änkepension. Till änka, som har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, utgår hel änkepension, oavsett hennes ålder och äktenskaps längd.

Barnpension utgår till barn som inte fyllt 16 år och vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit.

Från folkpensioneringen utgår utöver här nämnda huvudförmåner vissa tilläggsförmåner, såsom barntillägg till ålders- och förtidspensionär för barn under 16 år, invaliditetstillägg till ålders- och förtidspensionär som är ur stånd att reda sig själv och därför i behov av hjälp av annan person samt invaliditetsersättning till vissa försäkrade, som ej har pension, bl. a. till blinda. Ett särskilt vårdbidrag i form av invaliditetsersättning till svårt handikappade barn under 16 år för vård i enskilt hem har nyligen införts.

Inkomstprövade tillägg till folkpensionen är hustrutillägg, som i princip utgår till pensionsberättigads hustru över 60 år och högst motsvarar skillnaden mellan ålderspensionerna för gift par och ålderspension för ensamstående, samt kommunalt bostadstillägg, vars maximibelopp bestäms av varje kommun, och som kan utgå till pensionsberättigad som är mantalskriven i kommunen.

Till den allmänna pensioneringen är knuten en frivillig pensionsförsäkring för svenska medborgare. Riksförsäkringsverket kan meddela sådan försäkring för livsvarig eller temporär ålderspension från tidigast 55 år. Den temporära ålderspensionen upphör vid 67 års ålder.

Finansiering

Kostnaderna för folkpensioneringen bestrides vad beträffar kommunala bostadstillägg av kommunerna och i övrigt av staten. Till statsverket inflyter avkastningen av folkpensioneringsfonden samt folkpensionsavgifter, utgörande 4 % av den beskattningsbara inkomsten, dock högst 1 200 kr., för svenska medborgare, mantalsskrivna i riket, mellan 18 och 66 år. — Den frivilliga pensioneringen finansieras helt genom egenavgifter.

Försäkringen för tilläggs pension (A T P)

(Lag den 25 maj 1962 om allmän försäkring)

Tilläggs pensionen utgör en påbyggnad på folkpensionen. Under det att folkpensionen är avsedd att bereda alla, oberoende av tidigare inkomsthållanden, en viss enhetlig minimistandard, är tilläggs pensionens uppgift att tillförsäkra de förvärvsarbetande en ålders-, förtids- eller familjepension, vars storlek blir beroende av de arbetsinkomster den försäkrade haft, innan pensionsfallet inträffade.

Varje svensk medborgare och här mantalsskriven utlänning är automatiskt försäkrad.

För försäkrad i åldern 16—65 år skall årligen beräknas pensionsgrundande inkomst på grundval av hans inkomst av anställning och annat förvärvsarbete. Pensionsgrundande inkomst beräknas både för svenska medborgare och för här mantalsskrivna utlänningar. Den pensionsgrundande inkomsten motsvarar summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete, i den mån summan överstiger en viss minimigräns — det vid årets ingång gällande basbeloppet, vilket utgör 4 000 kr. i 1957 års penningvärde. Maximigränsen för beräkning av den pensionsgrundande inkomsten utgör 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet.

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst beräknas, skall pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade. Pensionspoäng är den pensionsgrundande inkomsten delad med det vid årets ingång gällande basbeloppet.

Med avseende på inkomst av anställning finns ingen möjlighet att utträda ur försäkringen. Sådan möjlighet finns däremot i fråga om inkomst av annat förvärvsarbete.

Förmåner

Ålderspension från tilläggs pensionering tillkommer försäkrad under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst 3 år eller om han inte är svensk medborgare, minst 10 år. Beträffande pensionsålder samt förtida eller uppskjutet uttag av ålderspension gäller detsamma som i fråga om ålderspension från folkpensioneringen.

Ålderspensionens storlek är beroende av antalet år med pensionsgrundande inkomst och av pensionspoängen. Ålderspensionen, som börjar utgå vid fyllda 67 år, utgör för år räknat 60 % av produkten av basbeloppet för den månad, för vilken pensionen utgives, och medeltalet av de pensionspoäng, som tillgodoräknats den försäkrade, eller om pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för mer än 15 år medeltalet av de 15 högsta poängtalerna. Har pensionspoäng tillgodoräknats vederbörande för kortare tid än 30 år, skall dock pensionen minska med 1/30 för varje år, som antalet poängar understiger 30. För personer födda 1896—1923 gäller i dessa avseenden fördelaktigare regler.

För rätt till förtidspension från tilläggs pensioneringen gäller i huvudsak samma villkor som i folkpensioneringen. Så även beträffande sjukbidrag vid nedsättning av arbetsförmåga för avsevärd tid. För rätt till förtidspension (sjukbidrag) erfordras att den försäkrade har tillgodoräknats pensionspoäng för minst ett år före pensionsfallet. Hel förtidspension svarar i princip mot den ålderspension den försäkrade skulle ha fått om han hade fortsatt arbeta fram till pensionsåldern.

Familjepension utgår i form av änkepension och barnpension. Änkepen-

sion utgår till försäkrad änka, om äktenskapet varat minst 5 år och ingåtts senast den dag då försäkrad fyllt 60 år. Om den försäkrade efterlämnar barn, som även är barn till änkan, föreligger rätt till änkepension även om ovannämnda förutsättningar ej föreligger. Barnpension utgår till barn som ej fyllt 19 år. Familjepensionens belopp utgör viss procent av den tilläggs-pension, som den avlidne uppbar eller skulle ha erhållit om han varit berättigad till förtidspension vid dödsfallet.

Finansiering

Försäkringen för tilläggs-pensionering finansieras helt genom avgifter, som för anställda utgöres av kollektiva arbetsgivaravgifter och för andra försäkrade av egenavgifter. Avgifterna inlevereras till en fond, allmänna pensionsfonden. Under försäkringens uppbyggnadsskede växer denna fond mycket hastigt, men i fullt utbyggd form avses att i princip varje års utgifter skall täckas genom samma års avgifter jämte fondens avkastning. I princip tillämpas således för denna försäkrings finansiering ett fördelningssystem.

Egenavgift utgår med fastställd procent av den försäkrades pensionsgrundande inkomst för året. Arbetsgivaravgift utgår i princip med samma procent av de hos arbetsgivaren anställda försäkrades sammanlagda pensionsgrundande inkomster.

Administration

Förvaltningen av sjukförsäkringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggs-pension ombesörjes lokalt av de allmänna försäkringskassorna. För skattedebitering och därmed sammanhängande göromål finns s. k. lokala skattemyndigheter, som även årligen fastställer de pensionsgrundande inkomster, som är avgörande för de försäkrades rätt till tilläggs-pension.

Riksförsäkringsverket handhar på det centrala planet administrationen av sjukförsäkringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggs-pension.

Utredning

Inom en år 1962 tillsatt kommitté (pensionsförsäkringskommittén) pågår utredning angående vissa frågor rörande den allmänna pensioneringen.

F. EXEMPEL

På vilket sätt är en 67-årig man med en 62-årig hustru skyddad och försäkrad?

I Danmark erhåller han från fyllda 67 år, under förutsättning att han har dansk »indfødsret» eller är jämställd med dansk i detta avseende samt att han har stadigvarande vistelseort i Danmark sedan minst 1 år antingen folkpensionens mindstebelopp (kr. 103 per månad, uppgift den 1 april 1965), som utbetalas oberoende av pensionärens inkomst, eller om den är större, en intäktsbestämd folkpension, vars storlek och utbetalning är beroende av vederbörandes inkomst samt av att han är aktiv medlem av sjuk-kassa. Den

intäktsbestämda folkpensionen tillkommer även i detta fall hustrun. Den intäktsbestämda folkpensionens grundbelopp utgjorde den 1 oktober 1965 kr. 693 per månad för äkta makar. Folkpensionens minstebelopp däremot utgår till hustrun först vid 67 års ålder. Uppskjuter mannen sin ansökan om den intäktsbestämda folkpensionen erhåller han väntetillägg. Från den 1 april 1970 träder regler om en allmän folkpension i kraft. Denna kommer att utgå till alla över 67 år oavsett inkomst med undantag tills vidare för tjänstemän och likställda. Intill den 1 april 1970 kan 67-åringar och äldre pubbära folkpensionens minstebelopp oavsett inkomst, eller de kan, såvida deras inkomst icke utesluter det, få intäktsbestämd folkpension.

Har vederbörande varit löntagare, är född efter den 1 mars 1898 och har 1 års anciennitet uppbär han fr. o. m. den 1 april 1965 tilläggs-pension enligt den nya lagen om arbetsmarknedets tilläggs-pension (ATP).

I Finland erhåller han enligt folkpensionslagen ålderdomspensionen redan vid 65 års ålder. I ålderspensionen ingår en icke behovsprövad grunddel, vars storlek från och med den 1 januari 1966 är 672 mark om året, och om han är utan inkomster eller har inkomster, som icke överstiger viss årsinkomstgräns, en behovsprövad understödsdel. Till mannens understödsdel beviljas i detta fall hustrutillägg, då hon är över 60 år. Dessutom erlagges till pensionstagare, som uppbär understödsdel till fullt belopp, från och med 1 januari 1966 understödstillägg, ifall varken pensionstagaren själv eller maken har förmögenhet och ingendera har annan inkomst än folkpensionen.

Är mannen arbetstagare och står han icke längre i arbetsförhållande, som enligt lagen om pension för arbetstagare (APL) berättigar till pension, uppbär han utöver ovannämnda ålderdomspension från fyllda 65 år ålderspension enligt APL's regler, under förutsättning att arbetsförhållandet fortgått oavbrutet minst 6 månader. Sistnämnda ålderspension, som beräknas dels med hänsyn till den pensionsgrundande lönen dels med hänsyn till den pensionsberättligande tjänstgöringstiden, intjänas av arbetstagaren årligen med 1 % av lönen. Under hela den aktiva tiden hinner pensionen stiga till c:a 40 % av lönen. APL ger möjligheter till tilläggsförmåner, ävensom att på annat sätt ändra på det lagstadgade minimipensionsskyddet.

Har vederbörande varit arbetstagare inom sådana branscher, där arbetsförhållandena antingen varit säsongartade eller annars fortgått under så kort tid att vederbörande på grund av APL's stadgande om 6 månaders karenstid skulle falla utanför APL's tillämpningsområde, utgår ålderspension efter lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden enligt i princip samma regler som ålderspension enligt APL.

I Island får mannen, under förutsättning att han varit bosatt i Island sammanlagt minst 10 år efter fyllda 16 år eller oavbrutet 5 år omedelbart innan ansökan om pension göres, från det han fyllt 67 år en ålderspension, som från den 1 januari 1964 utgjorde kr. 37 757 till äkta makar, då båda makar har rätt till pension, och kr. 20 976 till ensamstående. Väntetillägg utgår vid uppskjuten ansökan om ålderspension i minst 1 år.

I Norge får en 67-årig person, om han icke omfattas av särskild pensionsordning, såsom t. ex. sjömäns, för närvarande icke någon ålderspension. (Först vid 70 år utgår en sådan, under förutsättning att han varit stadigvarande bosatt i landet de sista 5 åren, innan ansökan om pension framställdes. Grundpensionen utgör för äkta makar, om både fyllt 70 år kr. 6 756. Är hustrun yngre kan hon erhålla försörjningstillägg på kr. 2 256 till mannens pension. Enligt nyligen antaget förslag till ny lag om folkpen-

sion, som avses träda i kraft från 1 januari 1967, förblir folkpensionsåldern 70 år, med möjlighet att utfå reducerat pensionsbelopp vid 67 år.)

I Sverige erhåller mannen folkpension i form av ålderspension från fyllda 67 år, under förutsättning att han är svensk medborgare och mantals-skriven i riket eller varit mantalsskriven för det år han fyllde 62 år och de 5 åren närmast dessförinnan. Redan från fyllda 63 år kan förtida uttag av pensionen på särskild framställning göras, då med viss reducering av pensionsbeloppet för all framtid. Uttaget av pensionen kan även uppskjutas med viss förhöjning av pensionsbeloppet. Från 1 januari 1966 erhåller mannen kr. 4 245 om året i folkpension. Ett behovsprövat hustrutillägg kan utgå till hustrun under förutsättning att hon fyllt 60 år och äktenskapet varat minst 5 år. Enligt lagen om allmän försäkring får mannen i fråga ålderspension från ATP, om han är svensk medborgare och tillgodoräknats pensionspoäng för minst 3 år. Möjlighet föreligger att redan vid 63 år göra förtida uttag, men då med reducerat pensionsbelopp. Likaså kan uttaget uppskjutas, varvid förhöjning av pensionen sker.

G.

Europeisk balk om social trygghet jämte tillhörande protokoll, undertecknat i Strasbourg den 16 april 1964 av bl. Danmark, Norge och Sverige

Trygghetssystemet skall inom delområdet för förmåner vid ålderdom enligt balken omfatta 50 % och enligt protokollet 80 % av alla arbetstagare eller föreskrivna kategorier av den förvärvsarbetande befolkningen, utgörande i förra fallet minst 20 % och i det senare fallet minst 30 % av alla i landet bosatta.

Åldersgränsen för rätt till förmån vid ålderdom skall ligga vid 65 år, dock må högre ålder föreskrivas, om antalet i landet bosatta personer, vilka uppnått denna ålder, utgör minst 10 % av hela antalet i landet bosatta personer under denna ålder men över 15 år.

Kontantförmåner skall utgöra enligt balken minst 40 % och enligt protokollet minst 45 % av inkomsten för en standardförmånstagare.

En kvalifikationsperiod knuten till anställning, vistelse eller avgiftsbetalning föreskrives och kan omfatta ända till 30 års avgiftsbetalningar eller anställning eller ock 20 års vistelse i landet.

Förmånerna vid ålderdom skall utgå under hela tiden efter det vederbörande överskridit stadgad åldersgräns.

V. Änke- och barnpension

A. DANMARK

Enkepensionen

(Lov den 13. mars 1959 om pension og hjælp till enker m. fl.)

1. Enkepension

Förutom de förutsättningar som nämnts under invalidförsikringen gäller att rätt till enkepension har

a) änkor som fyllt 55 år om de blivit änkor efter fyllda 45 år, b) kvinnor som blivit änkor efter fyllda 45 år och som vid mannens död hade försörjningsplikt för 2 eller flera barn under 18 år så länge försörjningsplikten föreligger för 1 barn under 18 år c) änkor, som vid fyllda 55 år mottager löpande underhållshjälp och som har eller har haft försörjningsplikt för ett eller flera barn under 18 år; samt d) änka som fyllt 50 år, andra ensamstående kvinnor som fyllt 50 år samt änkor som inte längre kan uppbära pension efter 45-årsregeln enl. b) härovan, när de på grund av svag hälsa eller andra omständigheter anses vara i behov av pension. Änkepensionen ersättes, då änkan fyllt 62 år, av folkpension.

II. Anden hjälp til enker

Envar änka, som anses i behov därtill, kan under vissa förhållanden erhålla övergångshjälp den närmaste tiden efter mannens död. Löpande underhållsbidrag kan under vissa omständigheter ges änka efter övergångshjälpens upphörande. Dessutom kan änka ges bidrag till utbildning.

Änkepensionen utbetalas med samma grundbelopp som invalid- och folkpensionen samt avkortas efter motsvarande regler med hänsyn till ankans övriga inkomster.

Annan hjälp till änkor bestämmes skönsmässigt med hänsyn till föreliggande behov.

Från 1 april 1965 utbetalas till änkor som saknar eller blott har ringa inkomst utöver pensionen ett nytt pensionstillägg.

Finansiering

Av de samlade utgifterna till änkepensioneringen svarar staten för 4/5 medan återstående del fördelas mellan alla kommuner. Av utgifterna »annan hjälp till änkor» svarar staten för 3/10, 4/10 fördelas mellan landets kommuner och 3/10 stannar på ankans uppehållskommuner.

Administration

Såväl änkepensionen som »annan hjälp till änkor» beräknas och utbetalas av uppehållskommunen.

Ang. *enkebørnsunderstøttelse*, se under exempel här nedan.

B. FINLAND

Ang. förhållandena på detta område se under exempel här nedan.

C. ISLAND

Bestämmelserna på ifrågavarande område återfinnes i lagen om pensionsförsikring. Se härom under IV C.

D. NORGE

Enke- og morstrygd

(Lag den 20 juni 1964. Enke- og morstrygden har lagts upp så att den ändamålsenligt skall kunna inpassas i den framtida folkpensioneringsordningen. Lagen avser att först och främst hjälpa vederbörande att återvända till eller påbörja yrkesarbete)

Lagens tillämpningsområde

Lagen omfattar änkor, ogifta mödrar, »familjeänkor», d. v. s. ogifta kvinnor som på grund av vård under längre tid av föräldrar eller närstående kommit i en »vanskelig livssituasjon» samt under vissa närmare angivna förhållanden vissa andra ensamstående kvinnor under förutsättning att de är bosatta i Norge, är under 70 år samt stadigvarande vistats i landet under de sista 5 åren före ansökan om hjälp.

Förmåner

Försäkringen utgår som a) utbildningsstønad m. v. till täckande av utgifter för utbildning m. v; b) övergångsstønad till kvinna som tillfälligt är ur stånd att försörja sig på grund av omvårdnad om barn eller på grund av att hon först efter en omställningstid kan upptaga yrkesarbete; c) hjälpestønad för utgifter till hjälp med barn; d) engangsstønad till änka vid mannens död till täckande av löpande utgifter samt till ogift mor till avhjälpande av ekonomiska svårigheter i samband med barnets födsel; samt e) enkepensjon om äktenskapet varat minst 5 år eller om änkan har barn med den avlidne eller vård om dennes barn, graderad efter änkans möjligheter att själv bidra till sitt uppehälle. — Kommunen kan besluta att ge tillägg till de lagstadgade förmånerna.

Änkepensjonen kan efter gällande regler ges såsom a) full pension (= alderstrygd- och uføretrygdpensjon) om hon icke anses kunna erhålla mer än 1/3 av normal inkomst i ett henne passande arbete, b) 2/3 pension om hon icke kan erhålla mer än hälften av sådan inkomst som nämnts, samt c) 1/3 pension om hon inte kan erhålla mer än 2/3 av sådan inkomst som nämnts.

Finansiering

Kostnaderna för försäkringen täckes genom premier från envar som är försäkrad som medlem enligt »loven om syketrygd» samt genom premietillskott från arbetsgivare, kommuner och staten.

Administration

Administrationen handhaves av Rikstrygdeverket med försäkringskassor som lokala organ.

Forsørgertrygden for barn

(Lag den 26 april 1963 med senare ändringar. Barnpensioneringen föreslås ingå i folkpensionsordningen och bör utgöra 40 % av grundbeloppet för första barnet och 25 % av grundbeloppet för följande barn.)

Lagens tillämpningsområde

Med vissa undantag omfattar lagen alla barn under 18 år med botstad i Norge a) om barnets fader eller moder är död samt b) om barnet är fött utom äktenskapet och av vissa angivna skäl icke uppbär underhållsbidrag.

Förmåner

Ersättningen, som icke är behovprövad, utgår med 1 200 kr. om året eller om båda föräldrarna är döda, med 2 400 kr. om året.

Finansiering

Kostnaderna för försäkringen täckes genom premier från envar som är försäkrad som medlem enligt »loven om syketrygd» samt genom premietillskott från arbetsgivare, staten och kommuner.

Administration

Administrationen handhaves av Rikstrygdeverket med försäkringskassor som lokala organ.

E. SVERIGE

Bestämmelserna på ifrågavarande område återfinnes under rubrikerna folkpensionering och försäkring för tilläggspension under IV E.

F. EXEMPEL

Exempel: En 50-årig man avlider efter 10-årigt äktenskap och efterlämnar jämnårig änka och två barn under 16 år.

I D a n m a r k erhåller efterlämnade hustrun änkepension, som utbetalas med samma grundbelopp som folkpensionen till ensam folkpensionär och som bestäms med hänsyn till ankans övriga inkomster. Pensionen ges från

mannens död och så länge hon har försörjningsplikt för något barn under 18 år. Vid 62 års ålder erhåller änkan folkpension i stället för änkepension. Övergangshjelp kan ges henne vid trängande behov under ett halvt år efter mannens död för hemmets underhåll m. m. Är änkan yngre än 45 år, är motsvarande period 13 veckor med möjlighet till förlängning intill 1/2 år. Har änkan endast pensionen att leva av, kan änkan även erhålla ett inkomstbestämt pensionstillägg. För barnen erhåller änkan enligt forsorsloven ett speciellt behovsprövat barnbidrag (enkebørnsunderstøttelse), som utgår med fullt belopp när ankans + barnets eventuella inkomst icke överstiger en viss gräns. Vid högre inkomster reduceras bidragen med 60 % av den överskjutande inkomsten, intill dess bidragen helt bortfaller. Änkan kan erhålla barnstillägg, som huvudsakligen svarar mot ovannämnda speciella barnbidrag. Huvudregel är dock att barnbidrag ges i stället för barnstillägg, när förutsättningen för erhållande av båda förmånerna föreligger.

Änkepension enligt lagen om Arbejdsmarkedets tillægspension kan icke utgå i detta fall (utgår först när änkan fyllt 62 år).

I F i n l a n d finns icke någon allmän obligatorisk familjepensionsförsäkring. Enligt lagen om olycksfallsförsäkring erhåller i detta exempel änkan och barnen, om mannens död orsakats av olycksfall i arbetet, försörjningspension, som utgår för änkan med 30 % och till vardera barnet med 15 % av arbetstagarens årsinkomst, dock med den begränsningen att försörjningspensionerna icke får överstiga 80 % av det belopp, som skulle ha utbetalts åt den avlidne, om han erhållit livränta. Även enligt andra speciallagar, där personkretsar är särskilt angivna såsom t. ex. sjömän och militärer, utgår försörjningspension.

Enligt folkpensionslagen erhåller änkan och barnen begravningsbidrag, motsvarande grundpensionens årliga belopp. Till barnen kan därjämte utgå ett inkomstprövat specialbarnbidrag.

I I s l a n d erhåller i första hand änkan enkebidrag för sig själv under 3 månader och för barnen under ytterligare 9 månader efter mannens död. Därefter erhåller hon änkepension, som vid hennes ålder (50 år) utgör 25 % av full pension. (Full pension utgår när änkan fyllt 65 år). Till barnen utbetalas barnpension. Samtliga förmåner utgår enligt folkeforsikringsloven.

I N o r g e får änkan enligt loven om enke- och morstrygd änkepension om hennes möjligheter att försörja sig själv är väsentligt reducerade. Alltefter hennes inkomstmöjligheter är änkepensionen graderad i full pension — motsvarande alderstrygd — och uførepensjon — 2/3 pension och 1/3 pension. Från enke- och morstrygden kan till änkan även utgå utdanningsstønad, overgangsstønad (dock ej samtidigt som änkepension), hjelpestønad och engangsstønad.

Till barnen utgår enligt lagen om forsorgertrygd för barn ett icke behovsprövat bidrag för vardera barnet.

Enligt den föreslagna lagen om folketrygd kommer ankans fulla pension att utgöra grundbeloppet (kr. 5 400 för år 1967) + 55 % av den avlidnes tilläggspension. Om änkan kan förväntas att få en arbetsinkomst överstigande hölften av grundbeloppet (år 1967 = kr. 2 700), reduceras pensionen med 40 % av det överstigande beloppet. Barnen får pension med 40 % av grundbeloppet för det första barnet och 25 % av grundbeloppet för det andra. (För barnen utgår således sammanlagt kr. 3 510 för år 1967.)

I Sverige erhåller änkan full änkepension från folkpensioneringen, d. v. s. samma belopp som ålderspension från 67 år för ensam pensionär. Från ATP erhåller änkan därjämte änkepension med 35 % av den tilläggs pension som den avlidne skulle ha erhållit, om han varit berättigad till förtidspension vid dödsfallet.

Barnpension utgår från folkpensioneringen för varje barn med 25 % av basbeloppet. Från ATP utgår barnpension med tillhopa 25 % av den tilläggs pension som den avlidne skulle ha erhållit, om han varit berättigad till förtidspension vid dödsfallet. Beloppet fördelas lika mellan barnen.

G.

Europeisk balk om social trygghet jämte tillhörande protokoll, undertecknat i Strasbourg den 14 april 1964 av bl. a. Danmark, Norge och Sverige

Trygghetssystemet skall inom delområdet för förmåner till efterlevande omfatta hustru och barn till familjeförsörjare inom föreskrivna kategorier av arbetstagare, utgörande enligt balken minst 50 % och enligt protokollet minst 80 % av samtliga, eller hustru och barn till familjeförsörjare inom föreskrivna kategorier av den förvärvsarbetande befolkningen, utgörande enligt balken minst 20 % och enligt protokollet minst 30 % av alla i landet bosatta.

Förmånerna skall utgöras av periodiska utbetalningar, som enligt balken skall uppgå till minst 40 % och enligt protokollet till minst 45 % av inkomsten för en standardförmånstagare.

En kvalifikationstid, knuten till anställning, vistelse eller avgiftsbetalning föreskrives och kan omfatta ända till 15 års avgiftsbetalningar eller anställning eller ock 10 års vistelse i landet. Förmånerna skall utgå under hela den tid riskfallet omfattar.

Nordisk trygghetskonvention

Mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige föreligger en konvention av den 15 september 1955. Konventionen omfattar de förmåner, som i varje land utgår vid ålderdom, nedsatt arbetsförmåga, sjukdom, olycksfall och yrkessjukdom, arbetslöshet, havandeskap och barnsbörd samt till barn, efterlevande och nödställda.

Stockholm i november 1965

*BILAGA 6***Yttranden över sammanställning av huvuddragen i de nordiska
ländernas socialförsäkringsbestämmelser****Vanföras nordiska invalidorganisation:**

VNI har genom skrivelse 13 maj 1966 beretts tillfälle yttra sig över om det praktiska arbetet givit vid handen att ett förenhetligande av de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser är påkallat, och om så är fallet, på vilka områden av socialförsäkringslagstiftningen.

VNI:s målsättning

VNI:s målsättning är att verka för den nordiska invalidlagstiftningens och det övriga invalidarbetets förenhetligande. Som en av sina viktigaste uppgifter ser VNI att bidra till att få fram material till de i organisationen ingående nordiska invalidförbunden så att dessa i sina respektive hemland kan taga initiativ till invalidlagstiftningens utveckling mot en enhetlighet. VNI:s målsättning och arbete ligger alltså i linje med det vid Nordiska rådets 11:e session 1963 väckta medlemsförslaget om en harmonisering av sociallagstiftningen i Norden och framförallt i linje med de tankegångar i medlemsförslaget, som uttryckts så, att det naturliga målet för samarbetssträvandena på detta område bör vara att uppnå en även i materiellt hänseende likartad sociallagstiftning i Norden.

VNI:s syn på konventioner

Inom de områden av socialpolitiken som berör våra medlemmars intressen kan vi inte vara tillfredsställda med att den nordiska samverkan enbart begränsar sig till konventioner. Konventionerna innebär att nordiska medborgare, som vistas i annat land än hemlandet, i stort sett åtnjuter samma sociala förmåner som landets egna medborgare. För de handikappade med sina svårigheter att finna lämpliga arbetsplatser, lämpliga bostäder etc., blir möjligheterna att utnyttja den gemensamma nordiska arbetsmarknaden alltför begränsad för att konventioner av det här slaget skall ha någon praktisk betydelse. Däremot ansluter vi oss naturligtvis till principen som sådan.

Strävan mot enhetlighet

Genom de minskade möjligheter handikappade har att utnyttja en gemensam arbetsmarknad är det naturligt att vi eftersträvar att åt våra medlemmar vinna största möjliga kompensation för sina handikapp inom respektive land. Det är — kan man säga — en praktisk arbetsmetodik för att upp-

nå ett gemensamt mål: enhetlighet. Genom att det just är inom Norden vi hämtar våra uppslag och vårt utbyte av erfarenheter sker, blir lösningarna i stort sett likartade. Naturligtvis måste till en del det egna landets förutsättningar och resurser spela in vid avvägningen av vad som är möjligt genomföra.

Erfarenheter från det praktiska arbetet

VNI:s arbete har varit huvudsakligen inriktat på invalidvård och invalidförmåner. Men då detta inte är ett område som kan isoleras från socialpolitiken i stort har även vårt intresse riktats mot alla de komplex som kan sorteras in under rubriken socialpolitik.

De olika länderna har i detta avseende hämtat uppslag från varandra, i Danmark har man hämtat inspiration från Sverige när det gäller bostadsbyggande för handikappade. Danmark har nu en lagstiftning på detta område som möjligen kan ligga till grund för en förbättrad lagstiftning i de andra nordiska länderna, speciellt med hänsyn till hyressubventionerna.

När det gäller rehabiliteringsområdet liksom i viss mån också samhällsplaneringen har Finland haft mycket att lära de andra nordiska länderna.

Motorfordonsfrågorna har framförallt genom det svenska förbundets arbete lett till att Sverige på det här området gett de andra länderna inspiration. Det gäller framför allt de individuella transporternas lösning men även kollektivtransporterna.

När det gäller invalidpensioneringen har Danmark som framgår av sammanställningen åtskilt invalid- och folkpensionen. I Sverige har alltid folk- och invalidpensionen varit förenade i en och samma lagstiftning. Materiellt har dock ATP för många år framåt störst betydelse för dem som blir invaliderade i förvärsarbete med relativt hög inkomst. I jämförelse med den standard som Danmarks nya lagstiftning ger de invaliderade kommer de allra flesta invalidpensionärer i Sverige att för viss tid framåt ligga i ett sämre läge rent ekonomiskt. När det gäller de unga handikappade som ej kan räkna sig till godo några pensionspoäng pågår utredning i Sverige. Denna utredning kan dock icke lösa hela frågan eftersom det är en materiell fråga för nästan alla som invalideras i de lägre inkomstgrupperna och i de äldre åldersgrupperna. Vi tror det vore värdefullt att få en grundlig komparativ analys av skillnader och likheter mellan Danmarks och de övriga nordiska ländernas invalidpensioneringssystem sett ur materiell synvinkel.

Komparativa analyser

Över huvud taget anser vi att det föreligger ett stort behov av kontinuerliga komparativa analyser på hela samhällslagstiftningens område inom Norden. Praktiskt tror vi att sådana analyser skulle ha en dubbelverkande betydelse: inte bara underlag för motioner och förslag i de enskilda länderna utan också utgångspunkter för debatt.

För vår del skulle vi gärna se att Nordiska rådet lade upp ett verksamhetsprogram omfattande exempelvis:

1. Kontinuerligt pågående komparativa analyser av sociallagstiftningen i vid bemärkelse i Norden.
2. Utgivning av sammanställningar av dessa analyser för att ge material för diskussion, debatt och praktiska åtgärder inom respektive land.
3. Analyser över de olika socialpolitiska lösningarnas ekonomiska betydelse för såväl den enskilda individen som samhällsekonomin.
4. Tillhandahållande av uppgifter om pågående utredningar och undersökningar inom respektive länder jämte uppgifter som kan tjäna som vägledning för institutioner, myndigheter och enskilda riksdagsmän, när behov finns av jämförande analyser etc.

Analysområden

Vi vill till sist peka på några områden där det enligt vår mening vore värdefullt med ytterligare komparativa analyser eller undersökningar. Uppräkningen gör inte anspråk på fullständighet:

1. Vårdbidrag till handikappade barn.
2. Social hemhjälp till handikappade jämte olika system av vårdbidrag.
3. Tekniska hjälpmedel, bidragssystem och behovet av gemensam marknad i Norden.
4. Statens och kommunernas stöd till handikapporganisationers egen verksamhet omfattande såväl rekreationshem, dagcenter, utbildningsinstitutioner, kursverksamhet, konsulentverksamhet etc.
5. Skyddade verksamhetens finansierings-, drifts- och lönesystem.
6. Handikappades transportproblem.
7. Samhällsplaneringen.
8. Statsbidragssystem till arbetsgivare vid anställning av handikappad arbetskraft.

Stockholm den 30 augusti 1966

Vanföras nordiska invalidorganisation

Erik Ransemar

Generalsekreterare

D a n m a r k

Arbejds- og Socialministeriernes internationale afdeling:

— — — skal man for så vidt angår de i Danmark gældende bestemmelser om henholdsvis sygeforsikring og ulykkesforsikring henviser til vedlagte afskrifter af skrivelser af 2. september og 14. september d. å. fra henholdsvis Direktoratet for sygekassevæsenet, direktoratet for ulykkesforsikringen samt ulykkesforsikrings-rådet (se nedan), idet bemærkes, at Socialministeriet kan henholde sig til det i de nævnte skrivelser anførte.

For så vidt angår lovgivningen om sociale pensioner (folke-, invalide- og enkepension) skal man fremhæve, at der fornylig i Norge er gennemført ny lovgivning på dette område efter principper, der på afgørende måde

adskiller sig fra principperne for den tilsvarende lovgivning i de øvrige nordiske lande. Under hensyn hertil kan Socialministeriet ikke for tiden anbefale, at spørgsmålet om en harmonisering af de nordiske landes lovgivning om sociale pensioner tages op til undersøgelse.

København, den 21. september 1966

P. m. v.

E. b.

F. Hartmann

Eksp.

Direktoratet for sygekassevæsenet:

— — — skal man — med den begrænsning der følger af den korte tid, der er givet til besvarelse — nævne følgende områder, hvor behandlingen af konkrete sager har vist, at der er behov for en harmonisering af de nordiske landes regler vedrørende sygeforsikring:

1. Dagpengesikringen, særligt dagpengehjælpens varighed og størrelse

I en her forelagt sag var en dansk mand under ophold og arbejde i Sverige blevet indskrevet som medlem af en svensk allmän försäkringskassa. Han pådrog sig et kraniebrud og blev senere overført fra svensk til dansk sygehus, hvorefter faderen rejste spørgsmål om betaling af sygehusopholdet her i landet. Da han fik oplysning om, at sønnen ved overflytning til dansk sygekasse ville få fri sygehusbehandling samt dagpenge efter sygeforsikringslovens regler, ønskede han sønnens medlemsforhold i den svenske kasse opretholdt, idet dagpengehjælpen fra denne kasse blev udbetalt med det fulde beløb under sygehusopholdet i Danmark. Hertil kom, at den nævnte dagpengehjælp ikke var tidsbegrænset og havde en sådan størrelse, at den oversteg hans udgifter til sygehusbehandling og det beløb, der efter sygeforsikringsloven kunne udbetales i dagpenge.

2. Befordringsudgifter

I de tilfælde, hvor en sygehjælpsforsikret under midlertidigt ophold i andet nordisk land bliver indlagt på sygehus og derfra henvises til behandling i hjemlandet, vil transportudgiften som hovedregel ikke kunne afholdes af dansk eller svensk kasse.

I den i direktoratets skrivelse af 6. august 1964 omhandlede sag (socialministeriets 1. kt. jr. nr. 50 39 60), kunne et dansk sygekassemedlem ikke få transportudgiften godtgjort af svensk forsikringskasse. En norsk trygekasse kunne derimod have ydet hjemtransport til norsk sygehus.

3. Behandling på private klinikker

Som eksempel kan nævnes en norsk sygehjælpsforsikret, der i et akut sygdomstilfælde under midlertidigt ophold her i landet var blevet indlagt på en privat klinik i 7 dage. Hun fik af de 1 107 kr., som indlæggelse og

operation kostede, kun refunderet i alt 35 kr., hvilket svarede til kassens betaling på offentligt sygehus. Rikstrygdeverket har overfor direktoratet fremhævet, at den pågældende ikke havde ønsket indlæggelse på noget bestemt sygehus, og at et dansk sygekassemedlem i et tilsvarende tilfælde ikke var blevet belastet med udgifter i Norge.

4. Bopælsbegrebet

Det har i en række tilfælde vist sig, at det svenske krav om mandtalskrivning som betingelse for opfyldelse af den svenske sygeforsikrings bopælskrav, har bevirket, at danske sygekassemedlemmer ikke har kunnet overflyttes til svenske kasser, når de pågældende ikke har opholdt sig i Sverige ved den årlige mandtalskrivning i november måned. Dette har medført, at bl. a. sygeplejersker og andre, der har tidsbestemte arbejder af mindre end ca. 11 måneders varighed, kun har kunnet få hjælp efter reglerne i kap. III (om sygehjælp under midlertidigt ophold) i den nordiske overenskomst. Herved gives ikke ret til dagpengehjælp, hvad der virker særlig uheldigt, når de pågældende gennem arbejdsgiverne indbetaler bidrag til den svenske dagpengesikring.

Dette forhold vil imidlertid være afhjulpet, når den mellem de nordiske lande trufne nye overenskomst om overflytning og sygehjælp under midlertidigt ophold træder i kraft, idet der i denne er sikret personer, der skal opholde sig i andet nordisk land i mere end 3 måneder for at studere eller udføre arbejde for en arbejdsgiver, ret til overflytning.

Direktoratet vil derfor sætte megen pris på, at den nye overenskomst om muligt kan træde i kraft fra 1. januar 1967. Man henviser i denne forbindelse til socialministeriets skrivelse af 15. januar 1965 (1. kt. jr. nr. 50. 16. 1964), idet tilføjes, at sagen efter det hertil oplyste beror i det danske Udenrigsministerium.

København, den 2. september 1966

P. d. v.

Else Fahnøe

Poul Debel

Eksp. sekr.

Direktoratet for ulykkesforsikringen:

— — — skal direktoratet udtale, at forskellighederne i de enkelte nordiske landes ulykkesforsikringslovgivning ikke har skabt problemer eller særlige vanskeligheder for direktoratet i det praktiske arbejde. Dette udelukker dog ikke, at forskellighederne kan have voldt problemer for borgere, der kommer til skade ved arbejde uden for deres hjemland.

København, den 14. september 1966

A. Friis

Inga Hellese

Ulykkesforsikrings-rådet:

— — — meddeler ulykkesforsikrings-rådet, at der ikke i rådets virksomhed er fremkommet konkrete tilfælde, der har vist behov for en harmonisering af landenes regler om ulykkesforsikring.

København, den 14. september 1966

Erik Hansen

B. W. Bentzon

De samvirkende centralforeninger af sygekasser i Danmark:

— — — skal forretningsudvalget herved meddele, at en udtalelse i dette spørgsmål vil kræve en meget indgående undersøgelse af den sociale sygeforsikring i de nordiske lande. En undersøgelse, der ikke vil kunne tilendebringes inden 5. oktober d. å.

Ud fra vort almindelige kendskab til sygeforsikringen i de andre nordiske lande skal vi udtale, at problemerne vel er de samme, men at disse er løst på højst forskellig måde. Der er en betydelig forskel på systemerne i de enkelte lande, dels med hensyn til indbetalingen af bidrag som med hensyn til ydelsernes art. I Sverige har man en obligatorisk sikring med indbetaling af bidrag over skattebilletten. I Norge indbetales bidraget fra lønmodtagere gennem arbejdsgiverne. Med hensyn til ydelserne har de danske sygekasser som hovedprincip frie ydelser — den forsikrede skal ikke betale for ydelserne i tilfælde af sygdom — og disse ydelser gives i henhold til overenskomster med lægernes organisationer, tandlægernes organisation m. v. I de øvrige nordiske lande hviler ydelserne på et refusionssystem, således at de forsikrede selv skal afholde udgifterne, der derefter delvis refunderes af deres sygeforsikring. Under de foreliggende omstændigheder vil det være forbundet med betydelige vanskeligheder at gennemføre et ensartet system i de nordiske lande.

Som et kuriosum kan det nævnes, at der inden for landets grænser er forskellige lovgivninger om sygeforsikring, alt eftersom man er bosat på Færøerne, på Grønland eller i den øvrige del af landet.

Forretningsudvalget vil mene, at man indtil videre ikke skal gå ind for en harmonisering af sygeforsikringen, idet det næppe for tiden er muligt at gennemføre en sådan med tilfredsstillende resultat. Man skal i denne forbindelse henvise til, at den af Socialministeriet nedsatte socialreformkommission formentlig vil fremsætte forslag om visse ændringer inden for sociallovgivningen, ligesom Danmarks stilling i forhold til Fællesmarkedet også vil få betydning inden for sociallovgivningen.

Forretningsudvalget skal endvidere pege på, at det ville være ønskeligt med en udbygning af overenskomst af 19. december 1956 mellem Dan-

mark, Island, Norge og Sverige om overflytning mellem sygekasser samt om sygehjælp under midlertidigt ophold. Overenskomsten er for så vidt af stor betydning, idet en nordisk borger, der tager fast ophold i et andet nordisk land, indtræder i sygeforsikringen ved ankomsten til landet uden karenstid, ligesom en nordisk borger under midlertidigt ophold i andet nordisk land har ret til en vis hjælp fra sygeforsikringen i opholdslandet.

Det ville være ønskeligt, om hjælpen under midlertidigt ophold også omfattede sygedagpenge, idet en dansker under midlertidigt ophold i andet nordisk land ikke har ret til erstatning af tabt arbejdsindtægt under sygdom. Han vil under det midlertidige ophold være pligtig gennem arbejdsgiveren at svare bidrag til dagpengesikringen, men han vil ikke have ret til dagpenge under sygdom.

Det er forretningsudvalgets opfattelse, at man måske i første omgang kunne opnå en afhjælpning af de problemer, ulighederne inden for den nordiske socialforsikring medfører, for borgere, der skifter bopæl inden for de nordiske lande, ved en udbygning af førnævnte overenskomst.

København, den 8. september 1966

P. f. v.

Niels Mørk

H. C. Hansen

De samvirkende statskontrollerede fortsættelsesygekasser i Danmark:

Vi er naturligvis tilhængere af det nordiske samarbejde og ser gerne dette praktiseret i videst muligt omfang. Vi er derfor også deltager i den særlige overenskomst om gensidig hjælp til medlemmer af sygekasser og fortsættelsesygekasser i de nordiske lande.

Princippet i denne overenskomst er, som De ved, at et medlem af sygeforsikringen i det ene land under akut sygdom i det andet land skal behandles som et medlem af den tilsvarende sygeforsikringsorganisation i det pågældende land. Da ydelserne jo imidlertid ikke er ens, medfører dette, at man snart kan få bedre, snart ringere dækning end man ville have fået i sit hjemland. Der er naturligvis grund til at arbejde for en udjævning af denne forskel, men vi formener, at vanskelighederne på dette område vil blive store, bl. a. på grund af det hensyn der må tages til de anskuelser, der er gældende i de nordiske landes lægeorganisationer. Hertil kommer jo for Danmarks vedkommende, at de specielle danske problemer for tiden er genstand for overvejelser i den nedsatte socialforsikringskommission, hvis arbejde formentlig vil resultere i større eller mindre ændringer i den danske sygeforsikringsordning.

Men vi er enige i, at de praktiske vanskeligheder ikke bør medføre, at

arbejdet for at opnå en ønskelig harmonisering standses, blot mener vi, at man under de foreliggende forhold ikke kan vente hurtige resultater på området.

Vi benytter iøvrigt lejligheden til at fremsætte vore bedste ønsker for Nordisk Råds virksomhed.

København, den 25. oktober 1966

P. s. v.

Carl Jensen

Dansk Arbejdsgiverforening:

Ved skrivelse af 1. november 1962¹ udtalte Arbejdsgiverforeningen om det forannævnte medlemsforslag, at man ikke fandt det rigtigt, at Nordisk Råd gik ind for en harmonisering af enkelte lovbestemmelser i de nordiske landes socialforsikringslovgivning.

Idet vi henviser til vor nævnte skrivelse, skal vi blot tilføje, at den nu foreliggende sammenstilling af socialforsikringslovene i de nordiske lande ikke giver os anledning til at ændre vort tidligere indtagne standpunkt.

København, den 30. august 1966

Dansk Arbejdsgiverforening

Arne Lund

P. Schude Poulsen

Landsorganisationen i Danmark:

— — — skal vi meddele, at vi i dansk LO i høj grad vil lade regeringen og i særdeleshed vore socialdemokratiske repræsentanter tage stilling til det rejste spørgsmål.

København, den 1. august 1966

P. f. v.

Eiler Jensen

Kai Pedersen

Akademikernes Samarbejdsudvalg:

Forespørgslen har været forelagt de tilsluttede organisationer. Af disse har Den almindelige danske Lægeforening tillige modtaget forespørgslen direkte fra Nordisk Råd og afgivet svar herpå den 24. august 1966.

¹ *Her ej tryckt.*

På grundlag af organisationernes besvarelser og efter drøftelse i AS' forretningsudvalg ønsker AS herved at udtale, at det ikke inden for den korte tidsfrist er muligt at give en egentlig besvarelse af det stillede spørgsmål. Rent foreløbigt kan det udtales, at der ikke inden for organisationernes medlemsområde ses at have vist sig behov for en samordning af de nordiske landes regler vedrørende socialforsikringen. Det tilføjes, at såfremt sagen bliver gjort til genstand for nærmere overvejelser og undersøgelser inden for Nordisk Råd, vil man gerne holdes orienteret herom og have lejlighed til senere at fremkomme med eventuelle bemærkninger.

København, den 15. september 1966

P. s. v.

Allan Philip

J. Kr. Lomholt

Den almindelige danske Lægeforening:

— — — skal hovedbestyrelsen meddele, at der ud fra de praktiske erfaringer, lægeforeningen har, ikke i øjeblikket skønnes at være behov for yderligere samordning af de nordiske landes regler vedrørende socialforsikringen for så vidt angår: ulykkesforsikringen, sygeforsikringen, invalideforsikringen, folkepension og tillægspension for så vidt angår lægers egne personlige problemer i relation til de 5 anførte emner i de nordiske lande.

København, den 24. august 1966

P. h. v.

J. Larsen

A. H. Schleisner

Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer (FTF):

— — — skal FTF oplyse, at vi ikke er i besiddelse af særlige erfaringer vedrørende spørgsmålet. FTF skal dog henlede opmærksomheden på, at den af socialministeren i 1964 nedsatte socialreformkommission muligvis vil være i besiddelse af oplysninger af interesse.

København, den 24. august 1966

N. C. Thomsen Nielsen

Formand

Marvin Madsen

Direktor

De samvirkende Invalideorganisationer:

Den sociale lovgivning er i disse år inde i en stærk udvikling i samtlige Nordens lande, og i en sådan reformperiode gives der i særlig grad mulighed for at udforme lovgivningen ud fra ønsket om det størst mulige fællesskab

i Norden. Det er på denne baggrund helt naturligt, at man ønsker en harmonisering af den sociale lovgivning. De samvirkende Invalideorganisationer kan fuldt ud tilslutte sig denne tanke, selv om det må understreges, at vi anser det for særdeles vigtigt, at omtalte bestræbelser aldrig får opsættende eller reducerende indflydelse på de enkelte landes gennemførelse af socialpolitiske foranstaltninger.

Samtidig benytter vi lejligheden til at udtale, at den i alle de nordiske lande gældende karenstid på 5 år for udbetaling af visse sociale pensioner til berettigede borgere fra andre nordiske lande, må anses for lovlig streng i den nuværende form. Herudover må forholdene med hensyn til sociale forsikringer for personer, der bor i et nordisk land og arbejder i et andet forbedres. I harmoniseringsbestræbelserne er det vel ikke mindst de områder indenfor socialpolitikken, der grænser op til arbejdsmarkedspolitikken, som tiltrækker sig den største opmærksomhed. Det bør derfor også påses, at f. eks. revalideringslovgivningen kan muliggøre en omskolning for borgere også fra andre nordiske lande.

Det skulle glæde os, om Nordisk Råds præsidium også i fremtiden ville orientere os om den socialpolitiske udvikling på nordisk plan, og kan vi med vore erfaringer være til nytte for dette arbejde, skal det være os en særlig glæde, også hvis dette skulle medføre aktiv deltagelse i møder og konferencer.

København, den 16. august 1966

for De samvirkende Invalideorganisationer

H. O. Seierup

Formand

F i n l a n d

Socialministeriet¹:

Vad för det första beträffar den av sekretariatet för Nordiska rådets socialpolitiska utskott uppgjorda sammanställningen av de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser, borde följande beaktas:

Olycksfallsförsäkringen

Till avsnittet om tillämpningsområde borde fogas ett omnämnande av att såsom olycksfall i arbete även ersättes vårdkostnader och förlust av förtjänst med anledning av yrkessjukdom. Till den del, som avser förmåner, borde åter tilläggas ett omnämnande om karenstid för dagpenningens del dvs. om, att dagpenning erlägges från följande dag efter den då olycksfallet inträffade, om arbetsoförmågan har varat minst tre dagar. Dessutom borde i denna punkt omnämnas ett begravningsunderstöd, vars storlek är 750 mark.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Sjukförsäkringen

I sammanställningen (*se s. 387*) har såsom storleken av sjukförsäkringens dagpenning angivits 1,5 % av den arbetsinkomst som förvärvats under året enligt beskattningen. Sagda tal bör vara 1,5 promille.

Folkpensionen

På s. 400 bör i avsnittet om förmåner observeras, att sjukpensionen har avskaffats på grund av stiftandet av sjukförsäkringslagen.

Arbetspensionerna

I sammanställningen (*se s. 401*) torde till punkten rörande förmåner för APL:s del tilläggas ett omnämnande av, att pensionsskyddet för arbetstagar börjar vid 18 års ålder. Ett motsvarande omnämnande ingår på följande sida i redogörelsen för KAPL.

På s. 411 har i andra stycket av exemplet rörande Finland beträffande arbetspensionen felaktigt nämnts såsom villkor för erhållande av pension, att arbetsförhållandet har varat minst sex månader. Denna tid är fyra månader, såsom på s. 403 i redogörelsen för arbetspensionssystemet även har nämnts.

Utöver ändringarna i de ovan nämnda punkterna borde i sammanställningen på grund av vissa lagändringar göras ändringar och kompletteringar, för vilka senare redogöres.

Vad beträffar den del av begäran om utlåtande, som berör harmoniseringen av socialförsäkringsbestämmelserna, bör enligt socialministeriets uppfattning en dylik harmonisering betraktas såsom ett mål, vartill man borde sträva. Om man utgår från, att de av socialförsäkringen i de olika nordiska länderna beviljade förmånerna eller förutsättningarna för erhållande av förmånerna icke exakt behöver motsvara varandra och försäkringens förvaltnings- och finansieringssystem lämnas helt utanför harmoniseringen, torde en noggrannare utredning i saken vara på sin plats. En särskild svårighet i utredningen av möjligheterna till en harmonisering kommer likväl den omständigheten att utgöra, att socialförsäkringens olika grenar antingen är helt självständiga och oberoende av varandra eller ansluter sig till varandra såsom t. ex. sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen för arbetstagar samt å andra sidan den allmänna ålders- och invaliditetsförsäkringen och pensionsförsäkringen för dem som är i arbetsförhållande. Socialministeriet anser, att det utan en detaljerad undersökning beträffande varje försäkringsgren knappast är möjligt att visa, vilken eller vilka grenar av socialförsäkringen man närmast borde sträva till att harmonisera. Fördenskull borde frågan, förrän Nordiska rådet beslutar om

en eventuell rekommendation, föreläggas en av sakkunniga på socialförsäkringsområdet bestående sammordisk kommitté för ingående utredning.

Helsingfors den 11 oktober 1966

Rafael Rinne

Avdelningschef

Veijo Lappalainen

Regeringssekreterare

Folkpensionsanstalten¹:

Såsom av nämnda sammanställning framgår, är lagstiftningen om socialförsäkring i de skilda nordiska länderna mycket olikartad. Skiljaktigheter förekommer förutom i själva systemen även i de materiella bestämmelserna. En harmonisering av stadgandena vore ur praktisk synpunkt synnerligen önskvärd. Det är känt, att de nordiska länderna i många avseenden bildar en helhet, och att befolkningens rörlighet från ett land till ett annat är mycket stor. Ur medborgarnas synpunkt vore det viktigt, att de olika länderna vore berättigade till en enhetlig social trygghet. Socialförsäkringsstadganden, som bygger på enhetliga grunder, gör även verkningarna av kostnaderna för den sociala tryggheten likartade. Emedan de olika ländernas system för social trygghet skapats successivt, finns i systemen skiljaktigheter, som det är mycket svårt att med en gång avlägsna. Därför vore det viktigt, att man då socialförsäkringen vidare utvecklas skulle fästa särskild uppmärksamhet vid en harmonisering av bestämmelserna. En harmonisering skulle sålunda kunna genomföras på hela socialförsäkringens område. Härvid borde även förvaltningen av socialförsäkringen utvecklas så, att det ur särskilt de försäkrades synpunkt mest rättvisa och effektiva sättet att förverkliga försäkringens syften skulle bli allmänt i de nordiska länderna.

Redogörelsen i sammanställningen (*se s. 401*) för folkpensionsförmånerna i Finland² är på grund av vissa lagändringar delvis föråldrad. Sålunda har kravet på bestående arbetsförmåga såsom villkor för utfående av pension slopats och hjälplöshetstilläggsinstitutet utvidgats att även omfatta aldringar. På grund av sjukförsäkringens tillkomst har sjukpensionen slopats. Dessutom ingår numera i folkpensionslagstiftningen en lag om understödstillägg till folkpension. Till dessa delar borde redogörelsen bringas i överensstämmelse med gällande stadganden. På den del av sammanställningen, som rör sjukförsäkringen, finns däremot ingenting att anmärka.

Enligt folkpensionsanstaltens uppfattning skulle, såsom folkpensionsanstalten i sitt utlåtande 26 oktober 1962 (Nordiska rådet 11. sesj., s. 477—

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

² *Här ej tryckt.*

478) till Nordiska rådets Finlands delegation ansett, en harmonisering av den nordiska socialförsäkringslagstiftningen bäst ske genom att följa och utveckla de redan vedertagna samarbetsformerna. Emedan för de nordiska socialförsäkringsmötena år 1964 fastställts stadgar, enligt vilka en permanent kommitté bestående av sakkunniga från de olika nordiska länderna beträffande den sociala tryggheten tillsatts för att förbereda och genomföra socialförsäkringsmötena, och då nämnda socialförsäkringsmöten regelbundet hålles i de skilda nordiska länderna, kunde det vara sak enligt, att harmoniseringen, av de nordiska socialförsäkringsstadgandena skulle hänskjutas till behandling vid dessa möten.

Helsingfors den 11 augusti 1966

Folkpensionsanstalten

Jaakko Pajula

Veikko Katajainen

Pensionsskyddscentralen¹:

En harmonisering av den nordiska lagstiftningen om socialförsäkring skulle uppenbarligen vara av stor nytta för samarbete mellan länderna och för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Det bör dock beaktas, att socialförsäkringen i hög grad är beroende av de i ett land rådande särskilda förhållandena, bland annat av de ekonomiska realiteterna, vilken omständighet åtminstone i detta skede synes resa alltför stora hinder för en total harmonisering av socialförsäkringslagstiftningen. Därjämte är vissa sektorer av socialförsäkringen såsom tilläggs pensionsförsäkringen, som i Finland motsvaras av arbetspensionsförsäkringen, än så länge helt nya och underkastade en snabb utveckling. En långt förd harmonisering kunde för dessas vidkommande i detta nu vara menlig för en naturlig utveckling.

Däremot bör man sträva därhän, att de grundläggande principerna för socialskyddet blir enhetliga i alla de nordiska länderna. Utvecklingen bör ledas så, att socialförsäkringen i varje nordiskt land täcker samma behov och att de enskilda ländernas socialförsäkringsbestämmelser icke är till förfång för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Detta har man eftersträvat även tidigare i det nordiska samarbetet och resultat har uppnåtts bland annat i form av den nordiska överenskommelsen om socialskydd. På denna linje borde man försöka fortsätta.

Vad särskilt tilläggs pensionsförsäkringen beträffar är det önskvärt, att en nordbo vid överflyttning från ett nordiskt land till ett annat så snabbt som möjligt blir delaktig av vistelselandets tilläggs pensionsförsäkring och att han även vid återflyttning till sitt hemland kan bibehålla

¹ Yttrandet översatt från finska.

den rätt till pension, som han förvärvat på grundval av tilläggs pensionsförsäkringen. Uppmärksamhet bör även fästas vid sådana olägenheter som exempelvis, att en nordbo samtidigt kan höra till två länders socialförsäkringssystem utan att därav erhålla en ändamålsenlig förmån, och att den omständigheten att arbetstagaras bostad och hem befinner sig i ett annat land än det där hans arbetsplats finnes kan utgöra hinder för uppkomsten av pensionsrätt. Dylika och eventuella andra för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden menliga faktorer bör man söka klarlägga och i mån av möjlighet eliminera eller åtminstone lindra deras verkningar. I detta arbete torde goda förutsättningar för framgång förefinnas genom att använda sig av de samarbetsformer, som redan hittills omfattats i det nordiska samarbetet och som bland annat på socialförsäkringens område antagit synnerligen fasta former.

Med anledning av sammanställningen över socialförsäkringsbestämmelserna i de nordiska länderna har pensionsskyddscentralen intet att anmärka.

Helsingfors den 15 september 1966

Pensionsskyddscentralen

Tauno Jylhä

Heimer Sundberg

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund¹:

Utlåtande har begärts om harmoniseringen av socialförsäkringen samt sammanställningen av socialförsäkringsformerna i de olika medlemsländerna. Beträffande de allmänna förutsättningarna för en gemensam lagstiftning om socialförsäkringen samt möjligheterna till harmonisering hänvisar centralförbundet till sitt utlåtande i frågan av den 1 november 1962, (se Nordiska rådet 11. sesj., s. 478—480).

I fråga om harmoniseringen av bestämmelserna om socialförsäkring bör man å ena sidan skilja mellan de bestämmelser som fastställer på vilka villkor en nordisk medborgare får socialskydd i ett annat nordiskt land, samt å andra sidan mellan de nationella bestämmelserna om socialförsäkring. Då de nordiska länderna har en gemensam fri arbetsmarknad, är det naturligt att de förstnämnda bestämmelserna skall vara enhetliga i de olika nordiska länderna. Centralförbundet anser således, att det vore på sin plats, att villkoren för det socialskydd, som i ett medlemsland ges en medborgare från annat nordiskt land, skulle vara enhetliga i hela Norden. Medlemsförslaget och det utlåtande, som inbegärts på grund härav, berör dock i främsta rummet harmoniseringen av de nationella socialförsäkringsbestämmelserna.

¹ Utlåtandet översatt från finska.

Socialskyddet får i olika samhällen olika former beroende på deras befolkningsstruktur, ekonomiska utveckling, näringsstruktur, historiska tradition och många andra omständigheter. Inom ett och samma samhälle är bestämmelserna olika under samhällets olika utvecklingsskeden. Man torde kunna säga, att ett givet socialförsäkringssystem i ett samhälle alltid bör betraktas mot bakgrunden av det utvecklingsskede samhället befinner sig i. Socialförsäkringssystemet är ju inte någon helhet som skulle vara skild från andra samhälleliga faktorer utan det utgör en organisk del av samhället. En harmonisering av socialförsäkringen skulle således förutsätta harmonisering också av andra sociala förhållanden. Harmoniseringen av socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna bör därför anses vara en svårt realiserbar fråga även på lång sikt. Det verkar som om harmonisering inte kan ske på annat sätt än genom att i samband med reformer fästa särskild uppmärksamhet vid förhållandena i övriga nordiska länder och de erfarenheter man där fått av olika socialförsäkringssystem.

De olika socialförsäkringsformernas inbördes betydelse växlar i de nordiska länderna beroende på skillnaderna i socialt och ekonomiskt avseende. På grund av dessa skillnader varierar också kostnaderna för ett system med samma förmåner i de olika länderna. Som ett exempel kan man hänvisa till de kostnadsdifferenser, som upprätthållandet av sysselsättningen och erläggandet av lika stora arbetslöshetsersättningar i de olika nordiska länderna skulle medföra. En harmonisering av förmånerna kan knappast, om man på konstgjort sätt söker påskynda den naturliga utvecklingen, ske på annat sätt än så, att varje detalj inom varje form av socialförsäkring får den utformning den har i det land, där den är förmånligast ur förmånstagarens synpunkt. Vissa uttalanden som redan gjorts om förslaget ger skäl till en dylik slutsats. Men harmoniseringen kan dock varken principiellt eller praktiskt genomföras på detta sätt. Förmånerna bör betraktas som en helhet. Det vore också märkligt, om de övriga länderna skulle vara skyldiga att anta samma system som i det land, som först genomfört en reform.

Centralförbundet anser inte skäl föreligga för en harmonisering av socialförsäkringens organisation. I det avseendet förekommer stora skillnader de olika nordiska länderna emellan som en följd av enbart den historiska utvecklingen. Den målsättning, som ligger bakom medlemsförslaget kräver inte harmonisering av systemets tekniska realisering och administration. Varje land bör enligt vår åsikt fritt få avgöra på vilket sätt det önskar genomföra socialförsäkringen. Denna princip har också accepterats i de talrika ILO-handlingar, i vilka man för vissa förmåner fastställt nivåer som bör eftersträvas.

Uppmärksamhet bör i detta sammanhang också fästas vid att socialförsäkringens kostnadsbörda är fördelad på olika sätt mellan de skilda betalningskällorna i de olika länderna. Kostnaderna för socialförsäkringen täcks visserligen i alla medlemsländer i allmänhet med medel från tre källor; försäkringstagarnas premier, arbetsgivarnas avgifter och de offentliga myn-

digheternas (statens och kommunernas) avgifter. En olika fördelning av kostnaderna orsakar självfallet skillnader mellan de olika länderna. Det är till exempel känt, att försäkringstagarnas premie i Finland relativt sett är lägre än i de övriga nordiska länderna. Arbetsgivarnas avgift är åter i motsvarande grad högre i Finland än i övriga Norden. Om man söker harmonisera socialförsäkringsförmånerna och särskilt om detta sker genom att förmånerna höjs till det förmånligaste landets nivå, är det enligt vår åsikt nödvändigt, att fördelningen av kostnaderna för socialförsäkringen samtidigt också harmoniseras. I annat fall blir reformen starkt ensidig.

Man kan alltså framlägga beaktansvärda synpunkter som talar för att man så långt det är möjligt skulle söka förenhetliga socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna. Å andra sidan bör det framhållas, att det inte förekommer några avgörande stora skillnader mellan dessa system, speciellt sedan man i Finland infört sjukförsäkring och från och med början av nästa år kommer att införa en till arbetspensionslagarna ansluten familjeförsäkring. När man beaktar de befolkningsmässiga, ekonomiska och andra olikheter, som finns mellan de nordiska länderna, kan man inte enligt centralförbundets åsikt undgå olikheter också i fråga om socialförsäkringen. Dessa olikheter kan enligt vår åsikt avlägsnas endast i samma takt som också de övriga sociala förhållandena i de nordiska länderna harmoniseras. Därvid sker harmoniseringsarbetet effektivast och mest praktiskt så, att enhetlighet mellan de nordiska länderna sätts som ett mål som man i mån av möjlighet säkert uppnår vid planeringen av reformer.

II. Vad beträffar "sammanställningen av huvuddragen i de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser" (*Bihang 5*) motsvarar detta enligt centralförbundets åsikt till sina huvudsakliga delar sitt ändamål. Sammanställningen ger en klar, om också rätt schematisk bild av förhållandena i de olika nordiska länderna. Den är dock kanske inte riktigt jämnt avvägd när det gäller att beskriva en försäkringsform i de olika länderna eller olika försäkringsformer i ett och samma land. I vissa avseenden är uppgifterna rörande Finland inexakta eller direkt felaktiga. Detta är delvis en följd av denna snabba utveckling som lagstiftningen på området genomgått.

Vi framför i det följande några rättelser och anmärkningar till sammanställningen:

Olycksfallsförsäkringen:

I fråga om tillämpningsområdet har statens andel som arbetsgivare helt lämnats bort. Olycksfall som inträffar i många skolor, inrättningar och på olika kurser ersätts också som olycksfall i arbetet. Kostnader för vård av yrkessjukdom och därav förorsakad förtjänstnedsättning ersätts med olycksfallsförsäkring. Avsnittet om frivillig försäkring borde kanske hänföras till detta avsnitt liksom det gjorts i fråga om en del andra länder.

I stycket om förmåner kunde ersättningarnas storlek framhållas på ett tydligare sätt än vad nu skett. Man kunde ta exempel från motsvarande

stycke rörande de övriga nordiska länderna. Det vore viktigt att nämna att dagpenningens storlek är beroende av försörjningsgraden och försörjningskyldigheten. Den karenstid som gäller för utbetalning av olycksfallsförsäkringens dagpenning (17 § i olycksfallsförsäkringslagen) framgår inte av sammanställningen. Det kunde också nämnas, att begravningsbidraget numera utgör 900 mark.

I samband med administrationen kunde man för klarhetens skull nämna, att staten inte är försäkringsskyldig utan ersättningar utbetalas av statens olycksfallsbyrå. Byrån erlägger ersättning också i fall, när arbetsgivaren försummat sin försäkringsskyldighet. Det är också på sin plats att nämna, att det inte hos oss finns något statligt försäkringsväsende utan olycksfallsförsäkringen handhas för de privata arbetsgivarnas del av försäkringsbolag, som fått särskilt tillstånd härtill.

I stycket om finansieringen kunde det klarare framhållas, att det är arbetsgivaren som står för kostnaderna eller, om en person frivilligt ansluter sig till systemet, personen själv.

Exemplet på olycksfallsförsäkringens förmåner (se s. 387) ger för Finlands del inte en lika exakt bild som exemplen från de övriga nordiska länderna. I Finland skulle exempelpersonen, om arbetsoförmågan varar minst tre dagar, få dagpenning räknat från första dagen av arbetsoförmågan under hela sjukdomstiden, dock högst under ett år. Dagpenning utbetalas för samtliga veckodagar. Dagpenningens belopp är för försörjningsskyldig 1/450 av årsinkomsten. När sjukdomsprocessen upphör eller senast efter ett år får den arbetsoförmögne i stället för dagpenning lyfta livränta. Livräntans belopp skulle i exempelfallet vara 81 % av förtjänsten, om personen skulle vara helt invalidiserad.

Sjukförsäkringen:

I stycket om läkararvodena på s. 386 kunde man inom parentes nämna, att man börjar ersätta dem först från 1 januari 1967. Liknande påpekanden har gjorts i flera andra sammanhang. Sjukförsäkringens dagpenning utgör 1,5 promille och inte procent av den årsinkomst, som konstaterats vid beskattningen. Siffran är riktig på s. 391 men felaktig på s. 387. Då det heter, att dagpenningen är »1,5 %» (bör vara ‰) eller »45 % av lönen», kan detta ge en vilseledande bild, eftersom dagpenningen beräknas på basen av den beskattade inkomsten, vilket inte är detsamma som förtjänsten vid tidpunkten för sjukdomen. För tydlighetens skull kunde man före siffran 45 % insätta ordet cirka (ca 45 % av lönen). Till de förmåner som ersätts hör också den fysikaliska värdet, som blivit onämnd. Det maximala försörjningstillägget, 50 % av dagpenningen, kunde också nämnas.

I sammanhanget har en viktig omständighet blivit onämnd, nämligen att förmånerna enligt sjukförsäkringslagen till sin natur är sekundära. Om en person får ersättning i stöd av någon annan lag (t. ex. olycksfallsförsäkringslagen, trafikförsäkringslagen, lagen om skada ådragen i militärtjänst

och arbetspensionslagen) utbetalar sjukförsäkringen ersättningar endast i det fall, att förmånen enligt sjukförsäkringslagen är större. Härvid betalas endast skillnaden mellan förmånerna.

Uppgiften om finansieringen av sjukförsäkringen är felaktig. Avsikten var visserligen ursprungligen att sjukförsäkringens kostnader skulle ha fördelats så, att försäkringstagarna, arbetsgivarna och staten skulle ha erlagt en tredjedel var för sig. Senare höjdes emellertid de försäkrades andel och statens andel är i verkligheten mindre än en tredjedel. Enligt vår åsikt borde det nämnas i sammandraget, att de försäkrade erlägger 0,75 penni per skattöre i sjukförsäkringspremie (eller 0,75 % av den kommunalbeskattade inkomsten) och arbetsgivarna 0,5 % av summan utbetalda löner. Staten betalar den återstående delen. Från början av år 1967 stiger försäkringstagarnas och arbetsgivarnas premie till 1 %.

Invaliditetspensionen:

I referatet rörande den invaliditetspension, som ges i enlighet med arbetspensionslagarna nämns det, att ett villkor för erhållande av invaliditetspension är att personen i fråga också erhåller pension enligt folkpensionslagen. Denna uppgift, som visserligen stämmer beträffande den första tiden som arbetspensionslagarna tillämpades, är numera felaktig. Invaliditetspension i enlighet med arbetspensionslagarna erläggs när personen minst ett år väntas vara oförmögen till att utföra sitt tidigare arbete eller annat arbete, som med beaktande av ålder, yrkeskunskap och andra omständigheter kan anses ge personen en skäligen utkomst. Det bör kanske nämnas, att förutsättningarna för erhållande av invaliditetspension är riktigt refererade på s. 401.

På s. 397 finns därtill den bristen, att pensionsbeloppet inte är riktigt med tanke på nuvarande situation. Personer födda före år 1917 eller alla som nu åtnjuter ålderspension får därtill en särskild åldersklassförhöjning, för vilken de förtjänat eller förtjänar pension mera än 1 % i året.

Folkpensionen:

Sjukpensionen ingår inte längre i folkpensionssystemet utan slopades i samband med förverkligandet av sjukförsäkringen. Däremot är det möjligt att bevilja invaliditetspension för en viss tid efter det dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen inte längre erläggs. Det understödstillägg som trädde i kraft vid början av 1966 har lämnats oomnämnt.

APL och KAPL:

Eftersom regeringen den 30 juni 1966 till riksdagen avlätit proposition om, att till arbetspensionssystemet skall anslutas familjepension omfattande änke- och barnpension och då man kan utgå ifrån, att reformen med tämligen stor säkerhet kommer att godkännas, vore det skäl att omnämna denna reform i korthet i samband med referatet. Samma anmärkning gäller det senare avsnittet om änke- och barnpension.

I fråga om arbetspensionslagarna konstateras det inte, att en person är skyddad i fråga om invaliditet från 18 års ålder. Detta är skäl att nämna därför, att det mycket riktigt i referatet nämns, att pensionsåldern räknas från 23 års ålder. Sistnämnda åldersgräns gäller i främsta rummet åldringspension. Beträffande pensionens storlek vore det skäl att tillägga, att personer födda före år 1917 enligt APL och KAPL erhåller en särskild åldersklassförhöjning, vars belopp är beroende av födelseåret. Det kunde också påpekas, att i 60 %-gränsen inte gäller de lägsta lönegrupperna, utan i dessa kan den pensionssumman som fås från de olika pensionssystemen stiga till ett högre procentbelopp av förtjänsten.

Till exemplet på s. 411 bör den rättelsen göras, att karenstiden inte är 6 utan 4 månader. Dessutom kunde det nämnas, att personer födda före 1917 på grund av åldersklassförhöjningen har högre pension än 1 % per tjänsteår (se 5 § APL, L 30.12.1964/696 och 5 § KAPL, L 30.12.1964/695).

Änke- och barnpension:

Till referatet rörande Finland vore det också skäl att tillägga en redogörelse för den proposition som regeringen avlät den 30 juni 1966 och enligt vilken man från början av 1967 skulle börja erlagga familjepension. Efter avliden manlig försäkringstagare skulle pension erläggas åt änka och barn, för kvinnlig försäkringstagare endast åt barnen. Om det inte finns barn i en ålder som berättigar till barnpension, är villkoret för erhållande av änkepension att änkan fyllt 40 år och att äktenskapet varat i minst 3 år. Änkepension erläggs tills änkan dör eller ingår nytt äktenskap. Barnpension erläggs i allmänhet endast åt barn under 18 år men ifall när barnet ännu i den åldern är oförmögen till arbete också åt äldre barn.

Familjepensionens belopp beror enligt förslaget på den avlidnes åldrings- eller invaliditetspensions storlek samt antalet förmänstagare. Om antalet är minst tre (t. ex. hustru och två barn) är pensionen lika stor som mannens invaliditets- eller åldringspension. Om förmänstagarna är två till antalet, är pensionen $\frac{3}{4}$ av nämnda pension och om det finns endast en förmänstagare, hälften av nämnda pension. Vid fördelningen av familjepensionen anses änkepensionen som två delar och varje barns andel som en del.

Kostnaderna för familjepensionen står arbetsgivaren för på samma sätt som åldrings- och invaliditetspensionerna enligt APL och KAPL. För familjepensionernas administration skulle enligt förslaget försäkringsanstalter svara på samma sätt som enligt APL och KAPL.

Helsingfors i september 1966.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Päiviö Hetemäki

Landsorganisationen i Finland:

Refererande till det utlåtande vi avgivit den 30 oktober 1962 (Nordiska rådet 11 sesj., s. 480) om ett medlemsförslag som syftade till att göra sociallagstiftningen likformig, konstaterar vi, att en så långt driven likformighet som möjligt, i synnerhet då de gemensamma arbetsmarknaderna medfört livliga flyttningar från ett land till ett annat, är ytterst önskvärd. Detta gäller framför allt arbetstagarnas och deras familjers socialförsäkring. Socialförsäkringssystemen i de olika nordiska länderna skiljer sig dock till sina förmåner, finansieringar och till sin administration så mycket från varandra, att det torde vara omöjligt att göra dem fullständigt likformiga under de närmaste åren. Vi anser, att man i detta skede borde sträva till att göra socialförsäkringsordningen såtillvida likformig, att en medborgare i ett annat av de nordiska länderna alltid kunde erhålla samma förmåner som medborgaren i det egna landet oberoende av t. ex. hur länge han vistats i landet. Då erhållandet av en förmån eller storleken av den beror av hur länge personen haft en viss socialförsäkring, borde denna tid kunna räknas till godo också beträffande ett annat lands samma försäkringsbransch. Genom att på detta sätt utveckla ett förenhetligande av socialförsäkringssystemen kunde man, enligt vår uppfattning, bäst i praktiken tillämpa det socialskyddsavtal som även de nordiska länderna träffat sinsemellan.

Vad beträffar den sammanfattning som Nordiska rådets socialpolitiska sekretariat gjort torde den, trots att den är koncis, utgöra en lämplig bas för diskussion om förenhetligandet. Den del i redogörelsen som berör finansieringen av Finlands sjukförsäkring anser vi, att den borde korrigeras så att den skulle motsvara verkligheten. Nämnade finansieringssystem, de försäkrade, arbetsgivarna och staten envar 1/3 av totalkostnaderna, förutsattes visserligen då lagen stiftades, men i praktiken har finansieringen ombesörjts enbart med de försäkrades och arbetsgivarnas premier.

Ehuru ovannämnda sammanfattning gjorts på basen av den ikraftvarande lagstiftningen, kunde det gagna att med tanke på fortsatt behandling av saken till den del i sammanfattningen som berör familjepensionerna bifoga en kort redogörelse för de familjepensioner som bifogas till Finlands arbetspensionssystem och vilka planenligt skall förverkligas redan i början av år 1967.

Helsingfors den 15 september 1966.

Landsorganisationen i Finland

Orvo Lahtinen

Aarre Manninen

N o r g e**Sosialdepartementet:**

Vi viser til tidligere forespørsel i denne sak (se *Nordisk Råd 1963, s. 481* og *Nordiska rådet 1964 s. 588*). Merknader har vært innhentet fra Kommunal- og arbeidsdepartementet for så vidt gjelder attføring.

På bakgrunn av de innhentede opplysninger antar vi at det i det praktiske arbeid for tida ikke er behov for harmoniseringstiltak utover den virksomhet som allerede pågår på dette felt.

Oslo, 18. oktober 1966

Etter fullmakt

K. J. Øksnes

Karl Nandrup Dahl

S v e r i g e**Sosialstyrelsen:**

Sosialstyrelsens tjenstemän synes icke under de senaste åren ha kommit i kontakt med några fall som skulle påkalla en ändring av socialförsäkringsbestämmelserna. Måhända skulle en utredning hos socialvårdsmyndigheter ute i landet rörande exempelvis socialhjälp som utgått till icke-svenska nordiska medborgare på grund av sjukdom och en analys av anledningen härtill kunna giva ett annat resultat, men styrelsen har icke ansett sig böra utan särskilt uppdrag igångsätta en sådan utredning som måste bli såväl tids- som arbetskrävande.

Stockholm den 11 augusti 1966

Ernst Bexelius

Ingvär Höjer

Arbetskyddsstyrelsen:

Eftersom frågan om harmonisering av arbetskyddsbestämmelserna i de nordiska länderna inte ingår i Nordiska rådets berörda skrivelse, finner arbetskyddsstyrelsen inte anledning att här beröra denna fråga. Beträffande socialförsäkringsfrågorna har styrelsen inte några speciella synpunkter att anföra.

Stockholm den 21 juni 1966

Otto Westling

Rolf Wedler

Veronika Nissen

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Arbetsmarknadsstyrelsens erfarenhet av behovet av enhetligare socialförsäkringsbestämmelser i Norden hänför sig närmast till samarbetet inom den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. De livliga kontakter som föreligger inom detta ämnesområde gör det till en naturlig sak att frågor ständigt uppkommer om likheter och olikheter i utformningen av socialförsäkringslagstiftningen i de nordiska länderna. Genom olika former av internordiskt samarbete, inte minst tack vare Nordiska rådets verksamhet, har överenskommelser träffats inom skilda delar av socialförsäkringen om direkt likställighet mellan nordiska medborgare vid vistelse i ett grannland eller om tillgodoräkning av gjorda inbetalningar i hemlandet och om likartad bedömning av villkor för försäkringsersättnings utbetalande och liknande.

Även om de strävanden till större likställighet ur socialförsäkringssynpunkt på olika sätt, som kommit till uttryck och som bl. a. ligger till grund för 1955 års nordiska konvention om social trygghet, haft betydelse för det praktiska samarbetet mellan myndigheter och organisationer i de nordiska länderna, är det uppenbart att alltjämt stora olikheter föreligger i utformningen av den sociala lagstiftningen. Detta har varit ett hinder i bl. a. arbetsmarknadsstyrelsens strävan att ge en effektiv och översiktlig information till den arbetskraft, som från ett nordiskt grannland söker sig över till Sverige för att här under kortare eller längre tid skaffa sig arbete och utkomst men som givetvis vill bevara social trygghet under sin vistelse här. Det framstår också som ett naturligt krav, att varierande utformning av sociala förmåner icke skall få utgöra motiv för förflyttning mellan olika nordiska länder, vilkas allmänna ekonomiska och samhällseliga villkor icke synes ge anledning till alltför differentierade bestämmelser i den sociala lagstiftningen.

Beträffande det område, som närmast berör arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet, nämligen arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetshjälpen i övrigt, har styrelsen redan i sitt yttrande till Nordiska rådet den 16 oktober 1962 (Nordiska rådet 11. sesj., s. 482—483) redogjort för de strävanden till samordning av de nordiska bestämmelserna som gjort sig gällande. Speciellt har denna samordning kommit till uttryck i den överenskommelse, som den 8 september 1959 träffats mellan de nordiska länderna om bestämmelser för tillgodoräkning av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade, som flyttar mellan respektive länder. Vid de årligen återkommande överläggningarna mellan de nordiska arbetslöshetsförsäkringsmyndigheterna, vart fjärde år i anslutning till de nordiska socialförsäkringsmötena, har man till behandling upptagit problem som antingen direkt kunnat påverka utformningen av lagstiftningen i enhetligare riktning eller haft

betydelse vid utfärdandet av bestämmelser och anvisningar rörande det praktiska arbetet inom arbetslöshetsförsäkring.

Sedan Nordiska rådet den 19 februari 1964 antagit en rekommendation till regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring samt den nordiska socialpolitiska kommittén vid sitt möte i Helsingfors den 27—28 april 1964 överlämnat denna fråga till det nordiska arbetsmarknadsutskottet, har ett underutskott därigenom haft till uppdrag att föra ärendet vidare. Detta underutskott, som består av en representant för vardera försäkringsmyndigheten i Danmark, Finland, Norge och Sverige under ordförandeskap av den norske representanten, som hållit återkommande sammanträden i syfte att på det tekniska tjänstemannaplanet utarbeta förslag till en mera harmoniserad utformning av försäkringsbestämmelserna. Detta arbete har fortskridit så långt att man beräknar att i slutet av augusti innevarande år kunna till nordiska arbetsmarknadsutskottet överlämna ett förslag i ämnet. Detta förslag kommer i så fall att bli föremål för behandling vid arbetsmarknadsutskottets sammanträde i Stockholm under september månad. Det är arbetsmarknadsstyrelsens livliga förhoppning att arbetet med en harmonisering av bestämmelserna inom arbetslöshetsförsäkringen i de nordiska länderna med det snaraste skall kunna genomföras till frömma för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och för kontakten och samarbetet över huvud taget mellan våra länder.

Stockholm den 11 juli 1966

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Sven Skogh

Riksförsäkringsverket:

Bakgrunden till Nordiska rådets framställning är att man inom rådet har att bedöma hur ett till rådets elfte session väckt medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden fortsättningsvis skall handläggas. Över själva medlemsförslaget har tidigare inhämtats yttranden, vilka nu föreligger i tryck. Inom rådets socialpolitiska utskotts sekretariat har utarbetats en sammanställning av huvuddragen i de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser, som också föreligger i tryck.

I fråga om allmänna synpunkter på frågan om lagstiftningarnas harmonisering och utredningsarbetets bedrivande får verket hänvisa till sitt den 1 november 1962 (Nordiska rådet 11. sesj., s. 483—484) avgivna yttrande över medlemsförslaget. Beträffande resultatet av den i yttrandet omnäm-

da internordiska arbetsgruppens försök att åstadkomma enhetligare och mer ändamålsenliga grunder för beräkning av invaliditetsersättningar inom yrkesskadeförsäkringen m. m. ma nämnas, att gruppen avgivit en den 18 september 1963 dagtecknad tryckt rapport. Där föreslogs bl. a. enhetliga tabeller för beräkning av invaliditetsgrader vid extremitetsskador m. m. och ögonskador. Gruppen hade också undersökt möjligheterna att åstadkomma enhetligare regler i övrigt för ersättningarnas beräkning men funnit att förutsättningar härför saknades, eftersom yrkesskadeförsäkringarnas ersättningssystem måste påverkas av de rådande stora skillnaderna länderna emellan beträffande förmånerna inom andra delar av socialförsäkringen. Vissa riktlinjer uppställdes emellertid för ett nytt ersättningssystem i fråga om yrkesskador. De danska ledamöterna i gruppen ansåg att man i Danmark borde närma sig detta system genom praxisändringar och inte genom lagstiftning. Rapporten dryftades vid det sjätte nordiska socialförsäkringsmötet i Köpenhamn år 1964 och torde i Sverige komma att beaktas av yrkesskadeutredningen, en statlig kommitté som väntas inom den närmaste tiden avge betänkande med förslag till ny lagstiftning om yrkesskadeersättningar.

I nordiskt land sjukförsäkrad kan i vissa fall vid sjukdom under vistelse i annat nordiskt land komma att helt vägras sjukpenning och kan också komma att bli dubbelförsäkrad, beroende på att de olika länderna uppställer skilda krav på den avsedda vistelsetidens längd för att bosättning i landet och därmed försäkringstillhörighet skall anses föreligga. I vissa av länderna torde även finnas bestämmelser om att sjukpenning inte utges under tid då den försäkrade vistas utom landets gränser. I dessa avseenden borde en harmonisering av lagstiftningarna eller tillämpad praxis åstadkommas.

I Sverige får kvinna moderskapsersättning i form av tilläggssjukpenning under högst 180 dagar, om hon oavbrutet minst 270 dagar omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför varit sjukpenningförsäkrad på grund av inkomst av förvärvsarbete uppgående till minst 2 600 kr om året. Kvinna, som vunnit inträde i svensk försäkringskassa genom överflyttning från sjukkassa i annat nordiskt land, får härvid tillgodoräkna tid varunder hon omedelbart före flyttningen varit sjukpenningförsäkrad i det andra landet för motsvarande inkomst. Det har emellertid inträffat att kvinnan i det andra landet tillhört en grupp försäkrade, som oberoende av inkomstens storlek står utanför sjukpenningförsäkringen, och av denna anledning gått miste om tilläggssjukpenning, som hon eljest skulle ha erhållit. Hade lagstiftningarna varit enhetliga i fråga om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen, skulle detta ha undvikits.

Det inträffar stundom att en person, som är sjukförsäkrad i nordiskt land, under tillfällig vistelse i annat nordiskt land blir i behov av sjukhusvård men antingen vägras sådan i vistelselandet och omedelbart transporteras till sjukhus i hemlandet eller också överförs dit efter kort tids sjukhusvård i vistelselandet. Han kan därvid komma att åsamkas betydande kost-

nader för sjuktransporten utan att få ersättning därför från någotdera landet. Det framgår som angeläget att en bättre ordning i detta avseende åstadkommes. Enklarest vore måhända om detta skedde på sjukvårdens och inte på socialförsäkringsens område.

Enligt artikel 8 i den nordiska konventionen om social trygghet och den år 1956 med stöd därav mellan Sverige, Danmark, Island och Norge träffade sjukförsäkringsöverenskommelsen skall sjukvårdersättning på grund av sjukdom, som uppkommit under tillfällig vistelse i annat nordiskt land än den sjukens bosättningsland, utges av vistelselandets försäkringsorgan. I konsekvens härmed utger svensk försäkringskassa i princip inte sjukvårdersättning för sjukdom som uppkommit under försäkrads tillfälliga vistelse i annat nordiskt land. Vid den praktiska tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser har det inträffat att hos svensk försäkringskassa inskriven försäkrad fått vidkännas vårdkostnader i anledning av sjukdomsfall, som uppkommit i ett annat av de länder som biträtt överenskommelsen, men inte kunnat få ersättning för kostnaderna vare sig från Sverige eller från det andra landet. Sålunda har svensk försäkrad, som bedrivit studier i Danmark och som inte velat begära överflyttning till dansk kassa utan under studietiden kvarstått i den svenska försäkringskassan, vid i Danmark inträffat sjukdomsfall inte ansetts berättigad till sjukvårdersättning från dansk sjukförsäkring enligt artikel 5 i ovannämnda överenskommelse och inte heller kunnat få ersättning enligt den svenska lagstiftningen. Frågan hur man skall komma till rätta med dylika otillfredsställande resultat har diskuterats vid internordiska överläggningar om revision av sjukförsäkringsöverenskommelsen och kan måhända lösas den vägen.

Enligt artikel 4 i den nordiska konventionen om social trygghet skall nordisk medborgare, som erhållit ålderspension enligt lagstiftningen i nordiskt land, vid flyttning till annat nordiskt land behålla pensionen till dess han uppfyller de villkor som gäller beträffande pensionsålder och vistelse-tid (fem år enligt konventionen) för rätt till pension från det land till vilket han flyttat. Om han flyttar till sitt hemland mister han dock pensionen senast när han uppnår den i hemlandet gällande pensionsåldern. En konsekvens härav borde vara att de nordiska länderna inte uppställer någon särskild karenstid för de egna medborgarnas rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet från annat nordiskt land. I den mån bestämmelser om sådan karenstid finns i de nationella lagstiftningarna, borde dessa ändras (harmoniseras) i detta avseende.

I den mån enligt något lands lagstiftning gift pensionsberättigad har rätt till högre pension när den andra maken inte själv är pensionsberättigad enligt landets lagstiftning, borde — till förebyggande av att alltför hög pension utges — i detta avseende tas hänsyn även till utländsk pension som den andra maken åtnjuter.

I Sverige är den normala pensionsåldern 67 år, men pensionen kan med

för all framtid reducerat belopp tas ut redan tidigare, dock tidigare vid fyllda 63 år. Det lär inträffa att i Sverige bosatta personer på detta sätt tar ut reducerad svensk ålderspension före 67-årsåldern för att omedelbart därefter flytta till annat nordiskt land och där i sinom tid få full ålderspension. Frågan hur sådana otillfredsställande resultat skall kunna förhindras synes böra bli föremål för övervägande.

Det förekommer att samma person har rätt till socialförsäkringsförmåner av samma slag från två nordiska länder och att vardera landets lagstiftning innehåller bestämmelser, enligt vilka vid sådant sammanträffande förmånen från det främmande landet må avdragas från förmånen enligt den egna lagstiftningen. Sådana nationella bestämmelser borde samordnas efter enhetliga principer.

Stockholm den 5 juli 1966

Rolf Broberg

I. Holmquist

Svenska arbetsgivareföreningen:

Svenska arbetsgivareföreningen har beretts tillfälle att yttra sig om huruvida erfarenheter i det praktiska arbetet givit vid handen att ett förenhetligande av de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser är påkallat, och, om så är fallet, på vilka områden av socialförsäkringslagstiftningen. Föreningen får med anledning härav anföra följande:

Föreningen har tidigare, bland annat i yttrande till Nordiska rådet över medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (Nordiska rådet 11. sesj., s. 484—485) framhållit, att en samordning av den nordiska sociallagstiftningen ter sig naturlig, särskilt inom socialförsäkringsområdet. Framför allt har föreningen understrukit vikten av att intjänta socialförmåner i ett nordiskt land tillgodoses även vid flyttning till annat nordiskt land.

Som framgår av den sammanställning av huvuddragen i de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser, vilken utförts på Nordiska rådets initiativ, uppvisar socialförsäkringsreglerna i de olika länderna en del skiljaktigheter, både vad avser den tekniska utformningen och förmånernas storlek.

Enligt föreningens mening bör det finnas möjligheter att inom flera områden göra den tekniska utformningen av socialförsäkringslagstiftningen i Norden enhetlig. Förmånernas storlek måste dock kunna variera från land till land. Detta är närmast en politisk fråga, vilken måste bedömas med utgångspunkt från respektive lands särskilda förhållanden, särskilt den ekonomiska utvecklingen.

Från arbetsgivarsynpunkt är det ett önskemål att den tekniska utform-

ningen av socialförsäkringarna är så enkel och lättfattlig som möjligt. Det måste därför vara önskvärt att samordna den tekniska utformningen av socialförsäkringssystemen så att t. ex. ett svenskt företag, som bedriver verksamhet i annat nordiskt land, i form av dotterföretag eller av mera tillfällig art såsom vid montagearbeten och liknande, känner till och kan tillämpa i huvudsak samma regler som i hemlandet.

Arbetsgivarna, som i stor utsträckning bidrar till socialförsäkringarnas finansiering medelst arbetsgivaravgifter, bör kunna räkna med att vederbörande arbetstagare får tillgodoräkna sig en motsvarande förmån, även om viss del av anställningstiden förläggs till annat nordiskt land. Även detta talar för en närmare samordning mellan de olika systemen.

En annan praktisk olägenhet finns framför allt inom tjänstemannaområdet, där genom avtal speciella förmåner tillkommit utöver dem som lagstiftningen ger samtliga arbetstagare. För företag med tjänstemän i annat nordiskt land är det angeläget att få klarlagt om tjänstemannen genom sin tjänst i det andra nordiska landet erhåller samma »bottenskydd» som vid arbete i Sverige. I annat fall måste de kompletterande förmånerna förstärkas, vilket medför en fördyring. Föreningen har vid flera tillfällen kommit i kontakt med fall, där företagen fått konstruera mer eller mindre komplicerade system av försäkringskaraktär för att täcka förmånsbortfall, som kan uppstå i samband med att svensk personal överflyttas till arbete i annat land.

Stockholm den 10 augusti 1966

Svenska arbetsgivareföreningen

Karl-Olof Faxén

Inge Svensson

Landsorganisationen i Sverige:

LO har tidigare uttalat att likställighet i sociala förmåner inom de nordiska länderna kommer att framstå som allt mera önskvärt. Ökad arbeidskraftsrörlighet innebär också större rörlighet av arbetskraft mellan de nordiska länderna.

Den nordiska arbetsmarknadens funktion torde väsentligen underlättas genom en bättre samordning på sociallagstiftningens område. Enligt LO:s mening bör man därför inrikta arbetet på att samordna de delar av sociallagstiftningen som har anknytning till arbetsmarknaden. Därvid bör man också beakta utvecklingen på utbildningens område med ett väntat större studieutbyte mellan länderna.

En revision av 1955 års konvention om social trygghet m. m. mellan de

nordiska länderna bör nu komma till stånd. Pågående och förestående revisioner av nationella bestämmelser behöver inte utgöra hinder för detta arbete.

Erfarenheter från vårt land visar att osäkerhet råder på många punkter huruvida sociala förmåner skall utgå till nordisk medborgare. Det gäller exempelvis i fråga om vårdbidrag till barn i form av invaliditetsersättning. Sådana och liknande oklarheter, som i många fall mycket hårt drabbar de enskilda människorna och deras familjer samtidigt som det skapar kostnadskrävande administrativa åtgärder och betydande svårigheter för den personal som skall handlägga ärendena, bör omgående kunna ses över och ändras.

Enligt LO:s mening torde harmoniseringssträvandena underlättas om de föregås av klarläggande utredningar och LO utgår ifrån att man då får tillfälle att mera preciserat ta ställning till konkreta förslag. LO förutsätter samtidigt att åtgärder i syfte att samordna sociallagstiftningen sker utan att det socialpolitiska reformarbetet i de enskilda länderna fördröjs eller hindras.

Stockholm den 8 augusti 1966

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Gustav Persson

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

TCO har i tidigare yttranden till Nordiska rådet över harmonisering av sociallagstiftningen i Norden framhållit det önskvärda i att största möjliga samordning åstadkommes mellan de nordiska ländernas sociallagstiftning. Arbetskraftens ökade rörlighet mellan de nordiska länderna gör det angeläget att en flyttning från ett land till ett annat inte hindras genom skillnader i sociala förmåner. Liknande skäl för enhetliga sociala bestämmelser finns även med hänsyn till det ökade studieutbytet inom Norden.

Erfarenheter från vårt land visar att osäkerhet råder om vilka sociala förmåner som idag gäller för nordiska medborgare. I vissa fall synes svårigheter föreligga att överflytta medlemskap i hemlandets försäkringskassa till Sverige på grund av kravet på mantalsskrivning för medlemskap i svensk försäkringskassa. Gällande regler i fråga om vad som räknas som bosättning har också inneburit ett ofullständigt skydd för arbetstagare från de övriga nordiska länderna.

Ett viktigt område inom vilket oklarhet råder beträffande de nordiska medborgarnas sociala trygghet är inom tilläggspensioneringen. TCO an-

förde i sitt remissvar av den 14 december 1965 över pensionsförsäkringskommitténs betänkande »Vissa pensionsfrågor»¹.

I samband med behandlingen av frågorna om utlänningars ställning i pensionshänseende uttalas att inga överenskommelser för närvarande är tillämpliga på tilläggs pensioneringen. TCO vill emellertid påpeka att § 5 i nordiska konventionen om social trygghet har en sådan utformning att förmåner enligt den allmänna tilläggs pensioneringen synes vara omfattande därav.

Eftersom det i praktiken har visat sig att tilläggs pensioneringen inte ansetts falla under nordiska trygghetskonventionen hade ett klargörande på denna punkt varit av största vikt. Departementschefens yttrande i propositionen slog fast att de s. k. övergångsreglerna, som ger en särskilt förmånlig beräkning av tilläggs pensionen för dem som är födda något av åren 1898—1923, endast skall gälla svenska medborgare. TCO:s påpekande beträffande oklarheten huruvida nordiska trygghetskonventionen skulle anses gälla i detta fall lämnades utan avseende.

Nordiska rådets socialpolitiska utskott har tidigare i sitt betänkande över medlemsförslaget om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden uttalat att en större revision av 1955 års nordiska trygghetskonvention var under förberedande, men att en sådan revision ej kunde företagas förrän ett nytt pensionssystem trätt i kraft i Norge. Detta yttre hinder för en revision kommer att falla bort i och med att den norska »Folketrygden» träder i kraft den 1 januari 1967, varför TCO livligt vill understryka behovet av en revision av konventionen så att en mer fullständig likabehandling av nordiska medborgare kan genomföras när det gäller sociala förmåner.

Stockholm den 6 september 1966

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Annika Baude

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

Från SACO:s utgångspunkt synes det angelägnast, att en harmonisering av sociallagstiftningen i Norden i första hand tar sikte på de sociala förmåner, som har anknytning till förvärvsarbete, speciell anställning. Arbetslöshetsförsäkring och semesterlagstiftning har redan brutits ut till särskild behandling. Ålders-, sjuk- och familjepensioneringen, sjuk- och moderskapsförsäkringen, yrkesskadeförsäkringen och lagstiftningarna om arbetarskydd och om arbetstid bör också behandlas med förtur. Även om någon helt enhetlig lagstiftning inom de nordiska länderna inte kan komma

¹ Här ej tryckt.

till stånd på alla dessa områden — det är kanske inte ens önskvärt — borde åtminstone förmånssystemen kunna göras så pass lika, att olikheterna inte verkar hämmande på arbetskraftens rörlighet länderna emellan.

Det bör hållas i minnet att för de grupper, vilkas intressen SACO har att företräda, och för tjänstemän överhuvudtaget, en stor del av totala mängden sociala förmåner inte grundar sig på lagstiftning utan på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare. En harmonisering av förhandlingsresultaten torde svårligen kunna uppnås. Men eftersom lagstiftningen om de sociala förmånerna alltid ligger till grund för förhandlingsresultaten såsom minimigarantier, torde en enhetlighet i lagstiftningen verka styrande på de sociala förmåner därutöver, som de anställda och deras organisationer vill få till stånd avtalsvägen. Det förhållandet, att de anställdas sociala förmåner på stora områden till icke oväsentliga delar ligger vid sidan om lagstiftningen, kan alltså inte tagas till intäkt för att lagstiftningen inte så snart som möjligt harmoniseras.

Stockholm den 10 augusti 1966

Sveriges akademikers centralorganisation

Harald Håkansson

BILAGA 7

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden. Utskottet har behandlat förslaget såvitt avser den i anledning av förslaget utförda i november 1965 dagtecknade sammanställningen av huvuddragen i de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser i Köpenhamn den 29 november 1965, i Oslo den 20 oktober 1966 och i Köpenhamn den 27 januari 1967.

1. Inledning

Till Nordiska rådets elfte session 1963 väcktes ett medlemsförslag med hemställan att rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett förenhälligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning. Rådet uppsköt vid denna session medlemsförslagets vidare behandling till en senare session för att bereda rådets socialpolitiska niomanna-

kommitté, som hade att förbereda rådets socialpolitiska saker, tillfälle att närmare utreda frågan (se *Nordisk Råd 1963*, s. 470—500). Inom niomannakommittén påbörjades detta utredningsarbete under hösten 1963.

Utredningsarbetet inriktades i första hand på möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringslagstiftningar, vilket resulterade i att rådet vid sin tolfte session 1964 rekommenderade regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på området (rek. nr 13/1964). Frågan är för närvarande under behandling i Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Utredningsarbetet inom rådets socialpolitiska utskott inriktades därefter på de nordiska ländernas lagstiftning om semester och om socialhjälp. Rådet antog vid sin trettonde session 1965 på förslag av socialpolitiska utskottet rekommendationer till regeringarna att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester och om socialhjälp (rek. nr 20/1965 och nr 21/1965).

Under tiden efter trettonde sessionen har utskottet fortsatt utredningsarbetet med huvudfrågan om möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser. En sammanställning av huvuddragen i de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser har utarbetats (Bilaga 5). För att vinna kännedom huruvida och i vad mån erfarenheter i det praktiska arbetet givit vid handen att ett förenhetligande av de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser är påkallat har sammanställningen varit föremål för remissbehandling hos sådana myndigheter och organisationer, som kan anses ha insikter i detta avseende.

2. R e m i s s y t t r a n d e n

Medlemsförslaget remissbehandlades första gången hösten 1962. De då avgivna remissyttrandena återfinnes i *Nordisk Råd 1963*, s. 473—486. Därpå har den nyssnämnda sammanställningen (Bilaga 5) remissbehandlats. Över den har yttranden avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Vanföras nordiska invalidorganisation.

Danmark:

Arbejds- og Socialministeriernes internationale afdeling.

Direktoratet for sygekassevæsenet.

Direktoratet for ulykkesforsikringen.

Ulykkesforsikringsrådet.

De samvirkende centralforeninger af sygekasser i Danmark.

De samvirkende statskontrollerede fortsættelsesygekasser i Danmark.

Dansk Arbejdsgiverforening.

Landsorganisationen, De samvirkende Fagforbund.

Akademikernes Samarbejdsudvalg.
 Den almindelige danske Lægeforening.
 Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer.

Finland:

Socialministeriet.
 Folkpensionsanstalten.
 Pensionsskyddscentralen.
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
 Landsorganisationen.

Norge:

Sosialdepartementet.

Sverige:

Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Arbetarskyddsstyrelsen.
 Riksförsäkringsverket.
 Socialstyrelsen.
 Svenska arbetsgivareföreningen.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Sveriges akademikers centralorganisation.
 Tjänstemännens centralorganisation.

Endast ett fåtal remissinstanser har lämnat konkreta exempel på områden, där praktiska erfarenheter givit vid handen att en harmonisering av socialförsäkringsbestämmelserna är påkallad. Däremot yttrar sig ett flertal remissorgan helt allmänt till förmån för en harmonisering.

Dansk Arbejdsgiverforening, Akademikernes Samarbejdsudvalg och *Den almindelige danske Lægeforening* ställer sig avvisande till en harmonisering av socialförsäkringsbestämmelserna. Praktiska erfarenheter på området anser sig *Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer* icke ha. Fællesrådet har därför icke ansett sig kunna ge närmare synpunkter på frågan. *Socialministeriet* i Danmark avstyrker en harmonisering av bestämmelserna om folk-, änke- och invalidpension under framhållande av att man i Norge nyligen genomfört en ny lagstiftning på detta område efter principer, som på ett avgörande sätt skiljer sig från motsvarande lagstiftning i övriga nordiska länder. Beträffande sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring åberopar ministeriet yttrande från *Direktoratet for Sygekassevæsenet* och *Direktoratet for Ulykkesforsikringen*. Det sistnämnda uttalar, att man i sin verksamhet icke mött svårigheter, orsakade av olikheter i ländernas olycksfallsförsäkringslagstiftning. Däremot påpekar *Direktoratet for Sygekassevæsenet* behovet av viss samordning beträffande reglerna

för sjukpennings storlek och varaktighet, transportavgifter, behandling på privata kliniker och bosättningsbegreppet. *De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser* finner icke skäl föreligga för en harmonisering för närvarande med hänsyn till att det icke kan vara möjligt att nu genomföra en sådan med tillfredsställande resultat. Däremot anses det önskvärt med en utbyggnad av bestämmelserna i den nordiska socialkonventionen angående överflyttning mellan sjukkassor och sjukhjälp under tillfälligt uppehåll på sådant sätt att hjälpen under tillfälligt uppehåll även omfattar sjukpenning. Övriga danska remissinstanser uttalar sig positivt för en harmonisering av socialförsäkringsbestämmelserna. *De samvirkende statskontrollerede fortsættelsessygekasser* motsätter sig icke en harmonisering av sjukförsäkringsbestämmelserna, men finner att snabba resultat icke kan förväntas för närvarande.

De finska remissinstanserna ställer sig samtliga med undantag för *arbetsgivarnas centralförbund* positiva till en harmonisering av socialförsäkringsbestämmelserna. Man bör sträva efter att få de grundläggande principerna för socialskyddet enhetligt. Utvecklingen bör ledas i den riktningen att samma behov läckes av socialförsäkringen i varje enskilt nordiskt land, och att ländernas försäkringsbestämmelser icke är till förfång för den nordiska arbetsmarknaden. Vidare framhålles, att med hänsyn till att i systemen finns skiljaktigheter som är svåra att avlägsna direkt, bör vid socialförsäkringens vidare utveckling i varje enskilt land fästas särskild uppmärksamhet vid att harmonisera bestämmelserna. *Socialministeriet* invänder att en närmare utredning bör företagas av en av sakkunniga på socialförsäkringsområdet bestående sannordisk kommitté, innan en rekommendation i ämnet antages. En harmonisering bör enligt *folkpensionsanstaltens* mening lämpligast ske genom att följa och utveckla de redan vedertagna samarbetsformerna, varvid man hänvisar till det arbete, som på ifrågavarande område utföres av de regelbundet återkommande socialförsäkringsmötena. *Landsorganisationen* anser att man bör sträva efter att göra socialförsäkringssystemet såtillvida likformigt att en medborgare i ett annat nordiskt land alltid kunde erhålla samma förmåner som medborgare i det egna landet oberoende av t. ex. hur länge han vistats i landet. *Arbetsgivarnas centralförbund* anser, att varje land fritt bör få avgöra på vilket sätt det önskar genomföra socialförsäkringen. De olika socialförsäkringsformernas inbördes betydelse växlar i de nordiska länderna beroende på skillnaderna i socialt och ekonomiskt hänseende. I reformarbetet bör dock sättas som mål att eftersträva enhetlighet på socialförsäkringens område liksom även på andra sociala områden.

Sosialdepartementet i Norge har icke funnit skäl föreligga att närmare yttra sig i samband med ifrågavarande remissbehandling.

Från svensk sida uttalar sig samtliga remissinstanser positivt till en harmonisering av socialförsäkringsbestämmelserna med undantag för *arbetar-*

skyddsstyrelsen och *socialstyrelsen*, vilka anser sig icke ha några speciella synpunkter på frågan. Särskilt framhålles betydelsen av en harmonisering med hänsyn till den nordiska arbetsmarknaden och arbetskraftens ökade rörlighet. Arbetet på en samordning bör enligt *Landsorganisationen (LO)* inriktas på att samordna de delar av sociallagstiftningen som har direkt anknytning till arbetsmarknaden. *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* delar denna uppfattning. LO och SACO framhåller behovet av en samordning på ifrågasvarande område även med hänsyn till det ökade studentutbytet mellan de nordiska länderna. TCO uppehåller sig även vid frågan om tilläggs pensioneringens inrymmande eller icke under 1955 års nordiska socialkonvention. TCO understryker behovet av en revision av konventionen så att en mera fullständig likabehandling av nordiska medborgare kan genomföras, när det gäller sociala förmåner. *Arbetsmarknadsstyrelsen* uttalar, att även om socialkonventionen haft betydelse för det praktiska samarbetet mellan myndigheter och organisationer i de nordiska länderna, är det uppenbart att det alltjämt föreligger stora olikheter i utformningen av den sociala lagstiftningen, något som särskilt utgjort hinder vid arbetsmarknadsstyrelsens strävan att ge en effektiv och översiktlig information till den arbetskraft, som från andra nordiska länder söker sig till Sverige för att skaffa sig arbete och utkomst under längre eller kortare tid, men som givetvis vill bevara social trygghet under sin vistelse i Sverige. *Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)*, som finner en samordning av den nordiska sociallagstiftningen naturlig, anser att det bör finnas möjlighet att göra den tekniska utformningen av socialförsäkringsbestämmelserna enhetlig. Vidare framhåller SAF, att arbetsgivaren bör kunna få räkna med att arbetstagare får tillgodoräkna sig sådana sociala förmåner till vilka arbetsgivaren i stor utsträckning bidrar även om viss del av anställningstiden förläggs till annat nordiskt land. SAF anser det angeläget för företag med tjänstemän i annat nordiskt land att få klarlagt om tjänstemannen genom sin tjänst i det andra nordiska landet får samma »bottenskydd» som vid arbete i Sverige, detta med hänsyn till de speciella förmåner, som på grund av avtal utgår på tjänstemannaområdet utöver dem, som lagstiftningen ger samtliga arbetstagare. *Riksförsäkringsverket* har i sitt yttrande givit konkreta exempel på områden där en samordning av bestämmelserna anses angelägen. Kravet på vistelsetidens längd för att bosättning i landet och därmed försäkringstillhörighet skall anses föreligga skiljer sig i de olika länderna. Bestämmelserna om sjukpenning till försäkrad, som befinner sig utanför landets gränser, torde icke heller vara likartade. Enhetlighet i fråga om tillhörighet till sjukpenningförsäkring föreligger icke. Reglerna om kostnader för sjuktransporter är icke enhetliga. Bestämmelserna om sjukvårdsersättning vid sjukdom under tillfällig vistelse i annat nordiskt land kan vid vissa tillfällen leda till att vederbörande icke kan få ersättning för kostnaderna vare sig från vistelse-

landet eller hemlandet. Bestämmelserna om särskild karenstid för de egna medborgarnas rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet från annat nordiskt land bör, om sådana finnes i de nationella lagstiftningarna, harmoniseras så att kravet på sådan karenstid slopas. Till förebyggande av att alltför hög pension ges till äkta makar, bör hänsyn tagas till utländsk pension som endera maken kan uppbära. Frågan om sådana fall, då reducerad ålderspension uttages redan vid 63 år och pensionären sedan flyttar till annat nordiskt land och där erhåller full ålderspension bör även övervägas. Nationella regler om avdrag för förmåner i de fall, då någon har rätt till socialförsäkringsförmåner från två länder, bör samordnas efter enhetliga principer.

Vanföras nordiska invalidorganisation uttalar, att vad gäller invalidpensioneringen Danmarks nya lagstiftning på detta område ger den högsta standarden ekonomiskt sett. Organisationen anser det önskvärt att få en komparativ analys av skillnader och likheter mellan Danmark och de övriga ländernas invalidpensioneringssystem sett ur materiell synpunkt.

3. Utskottet

Det föreliggande medlemsförslaget har två gånger givit anledning till remissbehandling, senast under 1966, då behandlingen gällt en inom utskottet upprättad översikt över huvuddragen i de nordiska ländernas socialförsäkringsbestämmelser (se Bilaga 5). Den slutliga handläggningen i socialpolitiska utskottet av medlemsförslagets ännu ej färdigbehandlade delar, framför allt i vad detta gäller sociallagstiftningens centrala område — socialförsäkringslagstiftningen — har kommit att i stort bygga på de uttalanden, som i den senare remissomgången de organ avgivit, som i sitt praktiska arbete har kontakt med socialförsäkringens olika grenar.

Stort intresse för en harmonisering av bestämmelserna, särskilt med hänsyn till arbetskraftens rörlighet mellan de nordiska länderna och även med hänsyn till ett ökat studentbyte mellan länderna, kan utläsas av dessa yttranden. Utskottet delar detta intresse och menar, att man i harmoniseringsarbetet med kraft bör sträva efter att undanröja sådana hinder inom ländernas socialförsäkringslagstiftning, vilka kan försvåra vidareutvecklingen av den nordiska arbetsmarknaden. Till åtskilliga detaljer som blir aktuella i detta sammanhang återkommer utskottet.

Vid tillkomsten av 1955 års nordiska socialkonvention betonades särskilt att överenskommelsen endast syftade till jämställdhet för nordiska medborgare inom varje land. Däremot var man då icke beredd att söka förenhetliga sociallagstiftningen i de olika länderna och än mindre att söka åstadkomma till art och omfattning överensstämmande sociala förmåner. Konventionen har således icke i och för sig varit avsedd att leda till någon harmonisering av ländernas socialpolitik.

Denna begränsade målsättning hade säkerligen vid tidpunkten för konventionens tillkomst sitt berättigande. Emellertid kan strävandena, som ligger bakom socialkonventionen, icke fullt tillgodoses, om man ej söker att gå vidare och i möjligaste mån förenhetliga de olika ländernas sociallagstiftning. I det syftet har det här föreliggande medlemsförslaget tillkommit.

Det inom socialpolitiska utskottet bedrivna arbetet med att få till stånd en harmonisering av den nordiska sociallagstiftningen har, såsom inledningsvis anförts, resulterat i rekommendationer till regeringarna angående samordning av ländernas lagstiftningar om arbetslöshetsförsäkring, semester och socialhjälp. Vid bedömningen av möjligheterna för en harmonisering av övriga grenar inom sociallagstiftningen, närmast socialförsäkringslagstiftningen, har utskottet ställts inför stora svårigheter. På speciella områden torde det vara möjligt att få till stånd en samordning även inom socialförsäkringen. Sådana detaljfrågor få brytas ut ur komplexet i dess helhet. Beträffande socialförsäkringsbestämmelserna i stort har däremot utskottet icke ansett läget vara sådant, att det för närvarande kan förorda en harmonisering. Utskottet finner det emellertid icke uteslutet att en sådan kan påbörjas inom en icke avlägsen framtid.

Varje lands socialförsäkringssystem är uppbyggt med utgångspunkt från det egna landets förutsättningar och resurser. En i alla avseenden enhetlig nordisk socialförsäkringsordning med exempelvis helt överensslämnande pensionsbelopp och övriga förmåner kan svårigen uppnås, så länge de nationella förutsättningarna skiftar från land till land. Däremot bör enligt utskottets mening alla nordiska medborgare tillförsäkras ett visst minimiskydd i fråga om social trygghet, oavsett om den enskilde vistas i hemlandet eller i annat nordiskt land. Likställighet i fråga om minimistandard av social trygghet bör därför skapas mellan de nordiska länderna. För den nordiska arbetsmarknaden och för en ökad rörlighet inom befolkningen i de nordiska länderna över huvud taget torde garantin att erhålla en viss minimistandard av social trygghet vara av stort värde.

Överenskommelser av denna innebörd finns redan på det europeiska planet. Men det bör finnas möjlighet att härvidlag nå mycket längre genom en konvention mellan de nordiska länderna syftande till upprätthållande av en relativt hög minimistandard av social trygghet. En sådan konvention kunde utformas efter mönster av Internationella arbetsorganisationens konvention nr 102, som i sin tur legat till grund också för den nyss äsyftade inom Europarådet utarbetade balken om social trygghet med tillhörande protokoll. Bland andra länder har Danmark, Norge och Sverige i april 1964 undertecknat denna balk. Förslag till en nordisk konvention av här angivet slag måste utarbetas av regeringarna, men rådet eller dess socialpolitiska utskott bör ges tillfälle att yttra sig över ett blivande förslag, innan det undertecknas.

Utskottet har i samband med sin bedömning av frågan om harmonisering

av den nordiska sociallagstiftningen funnit lämpligt förorda en komplettering av 1955 års nu gällande nordiska socialkonvention på sådant sätt att nytillkommande förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid vistelse i förmånslandet. Utskottet har uppmärksammat, att Nordiska socialpolitiska kommittén i ett förslag till revision av socialkonventionen infört en protokollsanteckning, enligt vilken för Norges del konventionen icke skulle omfatta folketrygdens tilläggs-pensioner. Enligt utskottets mening bör sådana undantag från socialkonventionen undvikas. Nytillkommande socialförmåner inom konventionen bör i stället automatiskt falla in under konventionen och tillfalla grannländernas invånare vid vistelse i förmånslandet.

Utskottet övergår här efter till att upplaga ett antal detaljfrågor inom socialförsäkringen till behandling, beträffande vilka en nordisk harmonisering synes påkallad. Vid urvalet av dessa frågor är det enligt utskottets mening motiverat att, då det gäller att klarlägga förutsättningarna för ett förenhetligande eller en samordning av reglerna, taga hänsyn till reglernas särskilda betydelse för den nordiska arbetsmarknaden och till deras effekt att skapa ökad rörlighet för den enskilde vid val av uppehållsort i Norden.

Flera remissinstanser har uppmärksammat något som även enligt utskottets mening är av stor praktisk betydelse med hänsyn till den nordiska arbetsmarknaden, nämligen de fall, då erhållande av en förmån eller storleken av densamma beror på hur länge personen innehåft en viss socialförsäkring. Denna tid bör kunna räknas tillgodo även inom ramen för ett annat nordiskt lands motsvarande försäkring. Särskilt aktuellt synes detta vara beträffande rätten till tilläggs-pensionering. En medborgare bör vid överflyttning från ett nordiskt land till ett annat så snabbt som möjligt bli delaktig av vistelselandets tilläggs-pensionsförsäkring. Krav på längre karenstid bör ej uppställas. Vid återflyttning till hemlandet eller flyttning till ett tredje nordiskt land bör vederbörande bibehålla den rätt till pension, som han förvärvat på grundval av tilläggs-pensioneringen i vistelselandet.

Det ter sig naturligt att de nordiska länderna icke uppställer krav på särskild karenstid för de egna medborgarnas rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet från annat nordiskt land. Bestämmelser om sådan karenstid, som torde finnas i vissa av de nationella lagstiftningarna, bör avlägsnas.

I remissullåtandena har påpekats, att det förekommer tillfällen då en reducerad ålderspension uttages före den ordinarie pensionsåldern, varefter förmånstagaren omedelbart därefter flyttar till annat nordiskt land och där i sinom tid erhåller full ålderspension. Frågan hur sådana otillfredsställande resultat skall kunna förhindras bör bli föremål för överväganden.

I den mån enligt något lands lagstiftning gift pensionsberättigad har rätt till högre pension, när den andra maken inte själv är pensionsberättigad enligt landets lagstiftning, bör — till undvikande av att alltför hög pension utges — i detta avseende tas hänsyn även till utländsk pension som den andra maken åtnjuter.

Inom sjukförsäkringen synes en harmonisering av bestämmelserna vara angelägen på flera områden. Reglerna om sjukpenningens storlek och varaktighet synes medföra att, då en förmånsberättigad dansk person, som vid uppehåll och arbete i Sverige blivit inskriven i svensk försäkringskassa, överföres från sjukhus i vistelselandet till sjukhus i hemlandet, han kan ha fördelar av att kvarstå som medlem i den svenska försäkringskassan, varifrån han kan uppbära en sjukpenning, som överstiger hans utgifter för sjukhusbehandlingen och det dagpenningsbelopp han skulle erhållit från den danska sjukförsäkringen. Dessutom är den svenska sjukpenningen icke tidsbegränsad som den danska. Likformighet i ländernas regler i dessa avseenden borde eftersträvas för att undvika situationer av här angivet slag.

Transport till sjukhus i hemlandet för sjukförsäkrad, som blir sjuk och inlagd på sjukhus för vård under tillfälligt uppehåll i annat nordiskt land, kan åsamka den sjukförsäkrade betydande kostnader utan att han därvid kan få ersättning från någotdera landet. En bättre ordning i detta avseende framstår som önskvärd.

Enligt utskottets uppfattning torde vara värdefullt, att den rätt till sjukhjälp, som utgår till sjukhjälpförsäkrad vid tillfällig vistelse i annat nordiskt land enligt den i anslutning till 1955 års nordiska socialkonvention träffade nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen, utvidgas till att avse icke endast sjukhjälp utan även sjukpenning. I vissa av de nordiska länderna torde finnas bestämmelser om att sjukpenning icke utges under tid, då en försäkrad vistas utom landets gränser. En person under tillfällig vistelse i annat nordiskt land torde således enligt dessa bestämmelser icke ha rätt till ersättning för förlorad arbetsinkomst under sjukdom. Han är pliktig att under nämnda vistelse genom arbetsgivaren bidra till dagpenningförsäkringen i sitt hemland, men han har icke rätt till dagpenning under tillfällig vistelse i annat nordiskt land. Enhetlighet i ländernas regler i detta avseende borde eftersträvas. Ett sådant resultat torde kunna uppnås genom en utvidgning av den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen, genom harmonisering av ländernas regler eller via tillämpningen i praxis.

Ett flertal remissorgan har påpekat de olägenheter som uppstår på grund av att de olika länderna uppställer skilda krav med avseende på vistelse-tidens längd för att bosättning i landet och därmed försäkringstillhörighet skall anses föreligga. Detta medför att i nordiskt land sjukförsäkrad i vissa fall vid sjukdom under vistelse i annat nordiskt land kan komma att helt vägras sjukpenning och även kan komma att bli dubbelförsäkrad. En harmonisering av ländernas bestämmelser eller den praxis, som tillämpas, torde böra åstadkommas i detta avseende.

Enhetlig lagstiftning i fråga om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen är påkallad för att undvika att kvinna, som överflyttas till svensk försäkringskassa från sådan i annat nordiskt land och som för rätt till moderskapsersättning i form av tilläggssjukpenning äger tillgodoräkna tid varunder hon omedelbart före flyttningen varit sjukpenningförsäkrad i det and-

ra landet, går miste om tilläggssjukpenningen på grund av att hon i sitt hemland tillhört en grupp försäkrade, som oberoende av inkomstens storlek står utanför sjukpenningförsäkringen.

Under återopande av vad ovan anförts får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet ville i anledning av förevarande medlemsförslag antaga följande fyra rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utarbeta förslag till en konvention mellan de nordiska länderna angående upprätthållande av viss minimistandard rörande olika sociala förmåner.

2. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkommande förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

3. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om pensionsförsäkring såvitt avser *dels* fråga om tillgodoräknande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, *dels* fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, *dels* fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, *dels ock* fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken uppbär utländsk pension.

4. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser *dels* fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, *dels* fråga om sjuktransportkostnader, *dels* fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser, *dels ock* fråga om bosättningsbegreppet och därmed försäkringstillhörighet.

Köpenhamn den 27 januari 1967

Birger Andersson

Vice förman

Jørgen Jensen

Harald Løbak

Kristoffer Rein

Sigrid Ekendahl

Tygyne Leivo-Larsson

Niels Mørk

Salve Salvesen

Einar Gustafsson

Bror Lillqvist

Helge Nielsen

Veikko Savela

Medlemsförslag

om enhetlig nordisk skolordning

*(Väckt av Georg Backlund, Anselm Gillström, Håkon Johnsen
och Nils Kellgren)*

I samtliga nordiska länder pågår för närvarande en kraftig utbyggnad av skolväsendet. Den moderna utvecklingen ställer ständigt nya krav på skolan. Behovet av utbildning ökar i snabb takt och det stoff som skall inläras tilltager hela tiden i omfattning. Samtidigt undergår det också en omvandling i den meningen, att de matematiska, tekniska och naturvetenskapliga facken samt det material, som behandlar samhällsliga och internationella förhållanden, tilldrager sig allt större uppmärksamhet. I strävandena att göra skolan sådan att den förmår möta den nya tidens krav har man i de nordiska länderna gått in för att bygga ut den gamla folkskolan så, att den skall kunna ge alla medborgare en så gedigen allmän grundskolning som möjligt. På denna väg, som innebär genomförandet av en nioårig obligatorisk grundskola, har Norge och Sverige hunnit längst, medan Finland nyligen gått in för samma linje. Även i Danmark pågår en fortlöpande utveckling av den grundläggande skolan. Också den högre skolan, gymnasiet och motsvarande utbildningsformer, är föremål för en stark utveckling i de nordiska länderna.

På skolans område har sedan länge försiggått ett aktivt nordiskt samarbete, som speciellt tagit sikte på pedagogisk forskning och försöksverksamhet, undervisningens metodik och förenhetligande av undervisningen i särskilda fack. Ett grundläggande arbete har på detta område utförts av Nordiska kulturkommissionens sektion för skolfrågor och dennas expertutskott för pedagogisk forskning och försöksverksamhet. Som exempel på detta samarbete må här endast nämnas matematikundervisningen, som för närvarande för samtliga skolstadiers vidkommande är föremål för en i sannordisk regi bedriven modernisering, samt det samarbete, som avser en modernisering av läroböckerna i fysik och kemi.

Den i det föregående berörda utvecklingen mot en enligt liknande principer uppbyggd grundskola i de nordiska länderna samt det välinarbetade nordiska samarbetet om konkreta frågor på skolans område har skapat en grundval, från vilken det bör vara möjligt att söka samordna skolpolitiken i de nordiska länderna för uppnående av ett såvitt möjligt enhetligt

nordiskt skolsystem. Härmed avses icke en fullständig likriktning av de olika ländernas skola i fråga om form och innehåll. Men skolan bör i alla de nordiska länderna vara uppbyggd enligt en i huvudsak likartad struktur, och i ett flertal ämnen kan också strävandena för att göra undervisningen enhetlig föras mycket långt, utan att de krav, som uppställs av de olika ländernas nationella särdrag och speciella förhållanden, äventyras. Såsom dylika ämnen kan nämnas hela realämnesområdet, de främmande språken och övriga ämnen, där det nationellt betingade stoffet ej gör sig speciellt gällande. I fråga om inställningen till centrala etiska och religiösa normer kan däremot vissa skiljaktigheter förefinnas mellan de nordiska länderna, till vilka vederbörlig hänsyn bör tagas.

Frånsett det faktum, att en enhetlig nordisk skola utgör en naturlig grundval för strävandena att på lång sikt stärka den kulturella gemenskapen i Norden, ligger de rent praktiska fördelarna av en så långt som möjligt genomförd enhetlighet i fråga om skolans uppbyggnad och innehåll i de nordiska länderna i öppen dag. Den fria nordiska arbetsmarknad, som utbyggts under en följd av år, har bidragit till uppkomsten av en aldrig tidigare skadad rörlighet på arbetsmarknaden. Tiotusentals familjer har bosatt sig i ett annat nordiskt land och satt sina barn i skola i det nya landet. Ett byte av skola medför alltid större eller mindre anpassningssvårigheter, även om det sker inom det egna landet. Vid överflyttning till ett annat land tillstöter dessutom vanligen språkliga svårigheter och framförallt sådana, som betingas av olikheter i skolans struktur och undervisningens innehåll. Dessa kunde avsevärt reduceras, om skolan i de nordiska länderna vore uppbyggd enligt likartade principer. Ett enhetligt nordiskt skolsystem kan i själva verket sägas utgöra en naturlig konsekvens av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

En enhetligt uppbyggd grundskola i Norden bör fullföljas med en likartad utveckling av skolans högstadium, gymnasiet och andra utbildningsformer på motsvarande nivå. Först då kan det sägas, att förutsättningar skapats för att det omfattande samarbete skall bära frukt, som pågår för att göra hela Norden till ett enhetligt studieområde på det akademiska planet och vars mest påtagliga resultat är det nyligen fattade beslutet om införande av nordisk tentamensgiltighet. Inom yrkesutbildningen säger det sig själv, att en enhetlig skolutbildning och förskolning skulle erbjuda stora fördelar vid vidareutbildning i annat nordiskt land samt vid utbyte och överflyttning av yrkesutbildad personal mellan de nordiska länderna.

Enligt vår åsikt är den nuvarande situationen, då skolväsendet i alla de nordiska länderna är föremål för en omorganisation och utbyggnad som ännu kommer att taga många år i anspråk, ytterligt gynnsam för åtgärder i här avsedd riktning. Det vore angeläget, att de nordiska länderna utan dröjsmål skulle inleda ett kontinuerligt samarbete för att vid det fortsatta

genomförandet av skolreformverksamheten genomföra största möjliga enhetlighet i fråga om skolans struktur och innehåll i Norden.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vid den fortsatta utbyggnaden av skolväsendet i de olika länderna verka för åstadkommandet av en enhetlig nordisk skolordning.

Trondheim den 6 juni 1964

Georg Backlund

Anselm Gillström

Håkon Johnsen

Nils Kellgren

BILAGA 1—2 (*se Nordiska rådet 1965, 13:e sess., s. 1139—1169 även tryckt i NU 1965: 12 s. 11—68.*)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 29 och 30 oktober 1964, den 7 och 8 januari, den 27 april, den 27 och 28 juli och den 1 och 2 november 1965 samt den 7 maj 1966.

I samband med utskottets möte den 8 januari 1965 anordnades en gemensam överläggning om förslaget med de nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar. På initiativ av utskottet försiggick under rådets 13:e session den 16 februari 1965 med utgångspunkt i medlemsförslaget en allmän debatt om undervisningens målsättning och innehåll i det moderna utbildningssambället. Till underlag för denna hade Nordiska rådets presidium på framställning av utskottet hos de nordiska ländernas regeringar anhållit om nationella översikter angående utbildningsväsendet och dess struktur i de olika länderna. Debatten och det i ärendet sammanställda materialet har sedermera publicerats i Nordisk Udredningsserie (NU 1965: 12).

Vid ärendets handläggning den 7 maj 1966 har närvarit statssekreteraren Henrik Bargem, Norge.

Utskottet får avgiva följande betänkande rörande saken.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vid den fortsatta utbyggnaden av skolväsendet i de olika länderna verka för åstadkommandet av en enhetlig nordisk skolordning. I förslagets motivering framhålls, att den i de nordiska länderna pågående utvecklingen mot en enligt liknande principer uppbyggd grundskola samt det välinarbetade samarbetet om konkreta frågor på skolans område skapat en grundval, från vilken det bör vara möjligt att söka samordna skolpolitiken i de nordiska länderna för uppnående av ett såvitt möjligt enhetligt nordiskt skolsystem. Förslagsställarna framhåller,

att frånsett att en enhetlig nordisk skola utgör en naturlig grundval för strävandena att på lång sikt stärka den kulturella gemenskapen i Norden, rent praktiska fördelar talar härför, främst arbetsmarknadsmässiga synpunkter. Därjämte borde enligt förslaget en enhetligt uppbyggd grundskola fullföljas med en likartad utveckling av skolans högstadium, gymnasiet och andra utbildningsformer på motsvarande nivå. Förslagsställarna anser, att den nuvarande situationen, då skolväsendet i alla de nordiska länderna är föremål för omorganisation, är ytterligt gynnsam för åtgärder i föreslagen riktning och betonar angelägenheten av att de nordiska länderna utan dröjsmål inleder ett kontinuerligt samarbete för att vid det fortsatta genomförandet av skolreformverksamheten genomföra största möjliga enhetlighet i fråga om skolans struktur och innehåll i Norden.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark:

Undervisningsministeriet.
 Danmarks Skoleinspektørforening.
 Statsskolernes Rektorforening.
 Gymnasieskolernes Lærerforening.
 De kommunale Gymnasieskolers Rektorforening.
 Danmarks Realskoleforening.
 Danmarks Lærerforening.

Finland:

Undervisningsministeriet.
 Handels- och industriministeriet.
 Kansler för Helsingfors universitet.
 Helsingfors universitets konsistorium.
 Skolstyrelsen.
 Suomen valtionoppikoulujen opettajaliitto — Finlands statsläroverkslärarförbund.
 Suomen kansakoulunopettajain liitto r.y. (Finlands folkskolläraryförbund).
 Finlands svenska folkskolläraryförbund.
 Privatskolornas förbund.
 Privatskolläraryföreningen i Finland r.f.
 Pohjola-Norden r.f.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Forsøksrådet for skoleverket.

Folkeskolerådet.
 Undervisningsrådet.
 Undervisningsnemnda for handelsgymnasiene.
 Universitetet i Oslo.
 Lærerutdanningsrådet.
 Arbeidsdirektoratet
 Norsk lektorlag.
 Norges lærerlag.
 Norges lærerinneforbund.
 Norden, norsk forening for nordisk samarbeid.

Sverige:

Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Universitetskanslersämbetet.
 Lärarnas riksförbund.
 Sveriges lärarförbund.
 Målsmännens riksförbund (MR).
 Norden, svensk förening för nordiskt samarbete.

Danmark

De danska remissinstanserna intar överlag en tveksam eller avstyrkande inställning till medlemsförslaget.

Undervisningsministeriet framhåller att man i motsats till Norge och Sverige i Danmark gått in för att utbygga den sjuåriga huvudskolan på frivillig bas och att det på denna linje f. n. pågår en kraftig utveckling av de 8:e—10:e skolåren. Ministeriet betonar betydelsen av gemenskap i fråga om skolundervisningens innehåll och uttalar att utvecklingen mot större enhetlighet härvidlag bör erhålla starkt stöd.

Statsskolernes Rektorforening, Gymnasieskolernes Lærerforening och *Danmarks Lærerforening* finner inte tidpunkten lämplig för ändringar i fråga om skolstrukturen, emedan den danska skolan f. n. är sysselsatt med att genomföra den år 1958 beslutade omorganisationen. Man varnar också för utifrån eller ensidigt ovanifrån dirigerade ändringar, som inte tar hänsyn till det egna landets särskilda behov och förhållanden. *Statsskolernes Rektorforening*, som förklarar sig icke i detta nu önska ändringar i den danska skolstrukturen, kan dock anbefalla tillsättandet av ett utskott med bredast möjliga sammansättning för att verka för att det på lång sikt uppnås någorlunda enhetliga utbildningsförhållanden i Norden.

Endast *De kommunale Gymnasieskolers Rektorforening* förklarar sig varmt kunna anbefalla förslaget, i det föreningen understryker att fullständig likriktning ej avses och att hänsyn tages till de mellan de olika länderna förefintliga skiljaktigheterna i fråga om inställningen till centrala etiska och religiösa normer.

Finland

Remissinstanserna i Finland intar, med undantag för folkskolläroorganisationerna, en avvisande hållning till förslaget.

Skolstyrelsen, om vars yttrande *undervisningsministeriet* förenat sig, framhåller att skiljaktigheterna mellan planerna på grundskolans låg- och mellanstadier är mycket ringa. Beträffande undervisningens innehåll förordar skolstyrelsen ett fortsättande och utvidgande av det samarbete, som inletts. *Handels- och industriministeriet* framhåller, att man vid de i Finland planerade genomgripande skolreformerna kommer att taga i beaktande de i de övriga länderna rådande skolsystemen och de av dessa vunna erfarenheterna, varför ökad enhetlighet kommer att vinnas utan några som helst specialåtgärder.

Helsingfors universitets konsistorium, om vars yttrande *kansler för Helsingfors universitet* förenat sig, finner, att en viss olikhet i skolsystemen och på denna baserade erfarenheter kan vara ägnad att berika den nordiska kulturgemenskapen. Konsistoriet förordar däremot fortsatt samarbete och utbyte av erfarenheter på skolväsendets alla områden.

Finlands statsläroverkslärarförbund tar bestämt avstånd från förslaget, emedan de hittills vunna erfarenheterna av det i vissa av de övriga nordiska länderna genomförda grundskolesystemet enligt förbundet ej talar för en övergång till samma system i Finland. Förbundet uttalar, att en bättre grund härför kanske kan förefinnas i en framtid, då vidlyftigare erfarenheter vunnits av de i de övriga nordiska länderna vidtagna ändringarna. *Privatskolornas förbund* och *Privatskolläraryöreningen i Finland* avstyrker i ett gemensamt avgivet yttrande förslaget under framhållande av att den mångsidighet den omständigheten medför att reformerna i de olika länderna genomfördes på något olika sätt innebär en ojämförlig fördel, emedan utvecklingen bäst främjas härav. Organisationerna uttalar önskemålet att samarbetet mellan skolväsendet i de olika länderna skall ägnas fortsatt uppmärksamhet bl. a. i fråga om den pedagogiska forskningen, experimentverksamheten och läroboksproduktionen.

Suomen kansakoulunopettajain liitto (de finskspråkiga folkskolläraarnas förbund) och *Finlands svenska folkskolläraryörbundet* tillstyrker under åberopande av de i medlemsförslaget framförda synpunkterna förslaget.

Norge

De norska remissinstanserna är till övervägande del positivt inställda till medlemsförslaget, även om betänkligheter framförs från somliga instansers sida.

Kirke- og undervisningsdepartementet, som hänvisar till yttranden från Forsøksrådet for skoleverket, Folkeskolerådet, Undervisningsrådet (Gymnasrådet), Undervisningsnemnda for handelsgymnasiene, Lærerutdanningsrå-

det, Arbeidsdirektoratet, Norsk lektorlag, Norges lærerlag, Norges lærerinneforbund, Norden, norsk forening for nordisk samarbeid och Universitetet i Oslo, anser, att de nordiska länderna bör kunna få en gemensam nordisk skolordning. Departementet framhåller, att de nordiska länderna har en stark kulturell samhörighet att bygga på och att genomförandet av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden gör en harmonisering av skolverket önskvärd. Departementet finner det naturligt, att undervisnings- och kulturministrarna upptar till prövning på vilket sätt man i praktiken bäst kan organisera arbetet med saken.

Forsøksrådet for skoleverket framhåller betydelsen av det samarbete, som ständigt ökar mellan de centrala administrationerna, inom Nordiska kulturkommissionen och dess pedagogiska expertutskott, genom lärarmöten och informella kontakter på alla plan och som är ägnat att inverka normerande på skolans utveckling i de nordiska länderna. Rådet, som finner att utvecklingen går mot en nioårig mer eller mindre enhetlig grundskola och vidareförande, av samordning karakteriserade skolformer, uttalar, att det fortsatta arbetet för enhetlighet troligen bör koncentreras kring innehålls- och differentieringsfrågor inom grundskolan, sammanbindningen av grundskolan och de vidareförande skolformerna samt struktureringen av det sistnämnda skolsystemet.

Norsk lektorlag, som vitsordar det samarbete som pågått i fråga om undervisningens innehåll, ifrågasätter om det är ändamålsenligt att slå fast att syftet med ett utvidgat samarbete bör vara att få till stånd en enhetlig skolstruktur. Lektorlaget betraktar det som en berikande tillgång att med utgående från olika traditioner och villkor kunna pröva sig fram och utnyttja varandras erfarenheter. *Norges lærerlag* understryker vikten av att denna fråga blir föremål för offentlig debatt innan någon ordning slås fast och att eventuella gemensamma åtgärder bör finna bred anslutning hos folket. *Norges lærerinneforbund* förenar sig i princip om förslaget men önskar framhäva dels de ekonomiska och geografiska olikheterna mellan de nordiska länderna, dels den roll traditionen spelar i de olika länderna. Även *föreningen Norden* och *universitetet i Oslo* understryker i sina yttranden den nationella traditionens betydelse för bedömningen av skolans struktur och innehåll.

Sverige

I de svenska remissinstansernas yttranden går åsikterna starkt isär i fråga om medlemsförslagets ändamålsenlighet.

Arbetsmarknadsstyrelsen, som konstaterar, att skillnaderna mellan de nordiska länderna för närvarande i flera fall är mycket stora i fråga om den kompetens skolor och utbildningsanstalter leder fram till, framhåller, att enhetlighet beträffande kompetensbestämmelser ej kan komma till stånd förrän utbildningen fått en något så när likartad struktur i de olika länder-

na. Styrelsen anför vidare, att sådana specialfrågor som gränsbygdernas utbildningsproblem och lärarnas arbetsmarknad i flera fall kunde lösas lättare om utbildningsväsendet i de olika länderna vore mera likartat.

Universitetskanslersämbetet, som tillstyrker förslaget, betonar emellertid att det bör undvikas att strävandena mot ett förenhetligande leder till förseningar eller tröghet i det i samtliga länder intensiva reformarbetet inom skolväsendet.

Lärarnas riksförbund understryker kraftigt nödvändigheten av att hänsyn togs till de enskilda ländernas särdrag och speciella förhållanden. Riksförbundet framhåller vidare att mera omfattande ingrepp i undervisningens innehåll och skolorganisationen vanligen tvingar fram följdreformer inom lärarutbildningen och anser den utpräglade bristsituationen på denna arbetsmarknadssektor utgöra ett skäl mot de genomgripande förändringar som en nordisk skolreform kan väntas medföra. Riksförbundet föreslår däremot en undersökning av underlaget för konkreta samarbetsprojekt med tillhjälp av en kartläggning av skolförhållandena i de nordiska länderna. Därjämte tillstyrker förbundet en intensifiering av samarbetet på det ämnesteoritiska och praktiskt-pedagogiska planet. Även *Sveriges lärarförbund*, som anser att mycket långtgående försök bör göras för att uppnå större enhetlighet i skolsystemen, finner dock, att reformarbetet i dagens läge i främsta rummet bör gälla utbildningens innehåll.

Målsmännens riksförbund anser, att det för närvarande saknas möjligheter att realisera en så genomgripande samordning som i förslaget avses, emedan framförallt olikartade ekonomiska förhållanden i de olika länderna resulterar i en ojämn reformtakt.

Föreningen Norden, som livligt tillstyrker förslaget, finner dock att det praktiska genomförandet av en enhetlig skolordning i viss mån kan försvåras därav att det nya svenska skolsystemet utformats helt med utgående från svenska förutsättningar och dessutom redan hunnit långt i sitt förverkligande. Föreningen föreslår, att en nordisk expertgrupp skulle tillsättas för att undersöka möjligheterna att få till stånd största möjliga likvärdighet i kursinnehåll och examinas fordringar i syfte att på längre sikt åstadkomma en i möjligaste mån enhetlig nordisk skolordning.

3. Utskottet

Utskottet vill till en början understryka värdet av det omfattande material i form av remissyttranden, debattuttalanden och översikter över de nordiska ländernas skolsystem, som föreligger som ett resultat av det förevärande medlemsförslaget. Särskilt sistnämnda översikter, som publicerats inom Nordiska rådets utredningsserie, torde innebära ett välkommet och praktiskt användbart dokument för alla dem, som sysslar med skolfrågor i Norden.

Enligt utskottets åsikt är det värdefullt, att det ifrågavarande medlemsförslaget givit anledning till en så grundlig och bred analys av skolförhållandena i de nordiska länderna. Detta så mycket mera som skolfrågorna i detta nu i samtliga länder är och under en överskådlig framtid kommer att vara föremål för en synnerligen livlig debatt och kräver fortlöpande ställningstaganden från de ställiga myndigheternas sida i takt med den pågående utbyggnaden av skolan. Det i denna sak hopsamlade materialet kan redan i och för sig förmodas utöva ett nyttigt inflytande på utvecklingen av skolan i Norden.

Vad beträffar den strukturella sidan av skolfrågan, som medlemsförslaget i huvudsak tar sikte på, kan den nuvarande situationen i de olika nordiska länderna i korthet sammanfattas som följer: statsmakterna i Norge och Sverige har gått in för att genomföra en obligatorisk nioårig grundskola som en enhetsskola och redan, särskilt för Sveriges del, hunnit förhållandevis långt i planens förverkligande. Statsmakterna i Finland och Island har, för Finlands del förhållandevis nyligen, gått in för samma linje i sin skolpolitik. Danmark däremot följer en i förhållande till de övriga länderna i viss mån avvikande linje, dels genom att man har en sjuårig undervisningsplikt med en frivillig påbyggnad, dels genom att de överväganden som pågår i Danmark, bl. a. inom ett av undervisningsministeriet tillsatt utskott, går i riktning mot en utvidgning av undervisningsplikten genom att andra skol- och utbildningsformer än folkskolan inbegripes i systemet. För Norges och Sveriges del kan sättet för den obligatoriska skolans förverkligande anses vara tämligen klart, medan däremot den därpå följande skolundervisningens former kontinuerligt undergår förändringar i takt med dess utvecklande. I Finland och Island, där den nya skolordningen ej ännu hunnit utvecklas lika långt, pågår fortlöpande experimentverksamhet och omställningar inom skolan. I Danmark pågår också en kontinuerlig nydaningsverksamhet, särskilt i fråga om utvecklandet av den fortsatta skolundervisningen efter den obligatoriska skolan.

Det faktum, att skolsystemen i de nordiska länderna trots de i det föregående berörda principiella skiljaktigheterna dock präglas av så stora likheter som fallet är, får tillskrivas förutom det långvariga och mångsidiga samarbetet på skolans område framförallt de kulturella och historiska traditioner, med utgående från vilka skolan i Norden utvecklats. Utskottet vill för egen del i likhet med ett flertal sakkunniginstanser också understryka den nationella traditionens betydelse och värde för utvecklingen av skolsystemet i det enskilda landet. Av nationellt betingade traditioner och betraktelsesätt föranledda företeelser och särdrag i de olika ländernas skolförhållanden får enligt utskottets förmenande ej åsidosättas vid en strävan att ytterligare närma dessa till varandra. Utskottet betraktar fastmer dylika särdrag som ett egenvärde i sig själv, såsom något som är ägnat att berika den bild skolan i Norden idag företer. De skapar förutsättningar för ett utbyte av impulser och en stimulerande växelverkan mellan de olika länderna

på skolans område, till fromma för hela den kulturella utvecklingen i dessa.

Utskottet har ägnat den förevarande saken en ingående prövning, emedan frågan om det nordiska samarbetet på skolans område, målsättningen för detta och möjligheterna att ytterligare utbygga det enligt utskottets uppfattning utgör ett problemkomplex av central betydelse för hela det kulturella samarbetet på längre sikt. Utskottet kan helt förena sig om förslagsställarnas uppfattning att skolsamarbetet utgör en naturlig grundval för strävandena att stärka den kulturella gemenskapen i Norden.

Därjämte önskar utskottet särskilt understryka vikten av den av förslagsställarna framförda synpunkten om skolförhållandenas betydelse för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Ett intimt samarbete på skolans område utgör i själva verket enligt utskottets uppfattning en grundförutsättning för ett smidigt genomförande av den nordiska arbetsmarknaden. Med den omfattning flyttningsrörelsen inom Norden i dag har, då ett stort antal familjer årligen flyttar från ett nordiskt land till ett annat medförande barn på olika skolstadier, är det av stor betydelse att den undervisning skolan i de olika länderna ger med avseende å innehållet och den kompetens den skänker så långt möjligt är överensstämmande i de olika länderna. På detta sätt underlättas barnens inplanterande i den nya skolmiljön och skapas bättre förutsättningar för framgångsrika fortsatta skol- och yrkesutbildningsstudier i det nya landet. Att det här är fråga om problem med stor aktualitet har klart framgått särskilt i samband med de senaste årens stora invandring från Finland till Sverige, men också i samband med motsvarande företeelse mellan Danmark och Sverige samt Norge och Sverige.

Ytterligare önskar utskottet såsom en faktor, som talar till förmån för ett intensifierat samarbete på skolans område, peka på den högre undervisningen, för vars utvecklande det måste anses vara av stor betydelse att grundutbildningen, d. v. s. de färdigheter och den kompetens skolan förmår ge, i så hög grad som möjligt är likvärdig i samtliga länder.

Utskottet finner med hänvisning till det i saken hopbragta omfattande materialet och de debatter som därvid förts, att starka skäl, bland vilka de i det föregående av utskottet berörda omständigheterna intar en särställning, talar för att de nordiska länderna ytterligare bör effektivisera sina ansträngningar i syfte att utbygga samarbetet på skolans område. Utskottet har emellertid icke blivit övertygat om att aktiva strävanden att, såsom i det förevarande medlemsförslaget förutsatts, införa en enhetlig nordisk skolordning eller skolstruktur utgör den rätta eller bäst framkomliga vägen vid en strävan att närma skolförhållandena i de olika nordiska länderna till varandra. Detta syftemål gagnas enligt utskottets uppfattning på sikt bäst genom att tyngdpunkten i samarbetet liksom hittills förlägges till undervisningens innehåll och strävandena att förenhetliga detta. De hörda remissinstanserna tillstyrker även enhälligt ett fortsatt och intensifierat samarbete i fråga om undervisningens innehåll.

Såsom i remissmaterialet omvittnas har det fackmässiga samarbetet på skolans område redan en långvarig tradition att falla tillbaka på. Sedan länge har ett fortlöpande samarbete pågått mellan de olika ländernas centrala skolmyndigheter. Samarbetet har på det nordiska planet iklätt fasta organisatoriska former inom ramen för Nordiska kulturkommissionens skolsektion (sektion II) och det under sektionen sorterande expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Bland frågor, med vilka detta pedagogiska expertutskott sysslat sedan det för ett drygt decennium sedan instiftades, kan nämnas evalveringsproblematiken, d. v. s. elevbedömningen i skolorna, som lett till en samnordisk utredning om arbetsbetingelserna i gymnasierna. En annan i detta nu aktuell samarbetsfråga inom detta organ utgör en analys av läroböckerna i fysik och kemi i syfte att samordna och modernisera stoffet i böckerna och därmed i undervisningen. Bland övriga utredningar må nämnas frågorna om femdagarsveckan i skolorna, de s. k. inskolningsproblemen, som avser barnens skolmognad och förutsättningar vid skolgångens början, elevvården i skolorna m. m. Ett betydelsefullt samarbete pågår också sedan några år i syfte att modernisera matematikundervisningen i skolorna i de nordiska länderna. Vanligen förutsätter dylika utredningar en ofta tidsödande och kostnadskrävande försöksverksamhet.

Det på denna bas genomförda samarbetet kan uppvisa betydande resultat i fråga om förenhetligandet av undervisningens innehåll, ägnade att medverka till en större samstämmighet mellan undervisningen i de olika länderna. Enligt utskottets uppfattning är det i främsta rummet på denna linje som ökade ansträngningar bör insättas vid en strävan att förenhetliga skolförhållandena i Norden. Genom att kontinuerligt göra nya aktuella problemställningar föremål för undersökning och genom en aktivt bedriven försöksverksamhet bör mycket kunna göras i detta syfte.

Bland aktuella frågeställningar, som enligt utskottets uppfattning med det snaraste borde upptagas till övervägande på nordiskt plan, kan nämnas exempelvis frågan om prioriteringen mellan realfack och mera allmänna, humanistiskt inriktade fack, skolans insats för att bibringa eleverna förståelse för och förtrogenhet med demokratin och med andra samhällsfrågor samt fostran av ungdomen att möta nordiska och överhuvud internationella problem, europeiska och globala. Enligt utskottets åsikt borde ökade resurser ställas till förfogande för de för samarbetet ansvariga organen för att ge dessa möjlighet att effektivt angripa dessa och liknande problem, som kommer att spela en allt större roll i den framtida skolan. Ett lämpligt tillvägagångssätt vore enligt utskottet att vederhörande organ till en början skulle företaga en inventering av vad skolan i detta nu förmår ge sina elever i denna bemärkelse i de olika länderna och därefter uppgöra en långsiktig handlingsplan för ett nordiskt samarbete härom. Bland frågor, av-

seende enskilda fack och kontaktverksamheten, att upptagas i samband härmed må nämnas t. ex. en generell genomgång av sådana ämnen, inom vilka undervisningens innehåll ytterligare kunde förenhetligas i de nordiska länderna, införande av likvärdighet och enhetliga bedömningsnormer för olika studieresultat inom skolan och utbildningsväsendet, dvs. en allsidig utredning angående den kompetens undervisningen på olika plan medför.

Enligt utskottets uppfattning synes det naturligt, att ett utvidgat samarbete av ovan omförd art på skolans område i huvudsak baseras på de samarbetsformer, som sedan en längre tid utvecklats sig. Särskilt bör den sakkunskap och långvariga erfarenhet av pedagogiskt samarbete och försöksverksamhet utnyttjas, som det förenämnda expertutskottet för pedagogiskt samarbete besitter. Detta organ bör utrustas med tillräckliga resurser för att kunna fullgöra denna betydelsefulla uppgift. På detta sätt kommer undervisningsförhållandena i Norden kontinuerligt att föras närmare varandra och den enhetlighet, som förslagsställarna ytterst åsyftar, att uppnås genom en naturlig utveckling, inom vilken vederbörlig hänsyn kan tagas till de olika ländernas av historiska traditioner och nationella särdrag betingade olikheter. Den utredning utskottet införskaffat i saken synes därjämte ge vid handen, att den i de olika länderna pågående skolorganisatoriska reformverksamheten av sin egen tyngd och genom ett fortlöpande utbyte av erfarenheter kommer att föra även de olika ländernas skolsystem ännu närmare varandra än vad de är i dag, utan att några egentliga påbud i denna riktning skulle behövas.

Med hänvisning till vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå Nordiska rådet att i anledning av det föreliggande medlemsförslaget antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till de centrala skolmyndigheternas och vederbörande nordiska samarbetsorgans förfogande, särskilt till det Nordiska kulturkommissionen underställda expertutskottets för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet, ställa avsevärt ökade resurser för en effektivisering av samarbetet på skolans område med beaktande speciellt av undervisningens innehåll.

Utstein kloster den 7 maj 1966

Julius Bomholt

Olav Hordvik

Jens Peter Jensen

Ólafur Jóhannesson

Helge Nielsen

Tyyne Paasimori

Förman

Mauno Pohjonen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Fridolf Thapper

Reservation

Vid behandlingen av föreliggande medlemsförslag har vi icke kunnat förena oss om flertalets ståndpunkt utan föreslår, att rådet på grundval av förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en allsidig utredning och uppgöra en plan för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskild tonvikt på undervisningens innehåll.

Utstein kloster den 7 maj 1966

Georg Backlund

Håkon Johnsen

BILAGA 4

Senare inkomna yttranden

D a n m a r k

Undervisningsministeriet (I):

I den af det danske undervisningsministerium afgivne udtalelse over medlemsforslaget om en ensartet nordisk skoleordning af 2. september 1964 hedder det bl. a.:

I Danmark er skoleordningen fastlagt ved folkeskoleloven af 7. juni 1958. Medens man i Norge og Sverige bygger på princippet om en obligatorisk 9-årig enhedsskole, har man i Danmark valgt at udbygge den 7-årige hovedskole på frivillighedens grund, og der er nu en kraftig udvikling i gang inden for de frivillige klasser for 8., 9. og 10. skoleår.

I denne forbindelse bemærkes, at det ikke ses at have afgørende betydning, om der er forskelle med hensyn til struktur m. v. inden for uddannelsernes lavere trin. Det er mere afgørende, at den videregående uddannelses forskellige former er indrettet med henblik på den udvikling, der forventes at ville finde sted inden for de nordiske samfund. — Der er intet til hinder for, at man ad veje, der ikke er ganske de samme inden for de nordiske lande, kan nå frem til en udvikling, der med hensyn til generelle forudsætninger for videreuddannelse i realiteten er nogenlunde ens fra land til land.

Det væsentligste grundlag for samarbejdet inden for folkeskolerne i Norden er fællesskabet om hovedlinierne i skoleundervisningens indhold. I denne henseende har der længe, således som det også oplyses i medlemsforslaget, fundet en positiv udvikling sted, og undervisningsministeriet er enig med forslagsstillerne i, at denne udvikling bør videreføres og fremmes stær-

kest muligt, sigtende imod en stadig større indbyrdes tilnærmelse af det indholdsmæssige i undervisningen i de nordiske lande både i de første 9 skoleår og på de senere stadier.

Dette spørgsmål var på dagsordenen på det nordiske kultur- og undervisningsministermøde i Stockholm den 4. februar 1967.

I anledning af, at denne sag også vil komme på dagsordenen på Nordisk Råds 15. session, beder jeg Dem drage omsorg for, at det danske standpunkt efter den siden 1964 stedfundne udvikling, i forhold til Nordisk Råd nu præciseres således:

I fortsættelse af udtalelsen af 2. september 1964 kan det meddeles, at der i Danmark i december 1965 er nedsat et udvalg, som har fået til opgave at overveje mulighederne for og konsekvenserne af en udvidelse af undervisningspligten. Det er forudsætningen for udvalgets arbejde, at en eventuel forlænget undervisningspligt skal kunne opfyldes ikke alene inden for folkeskolens rammer, men også inden for andre skoleformer og uddannelser. Dette udvalg vil formentlig afslutte sit arbejde i løbet af forsommeren 1967. Der vil derved være skabt basis for forelæggelse for det danske folketing af forslag til en principbeslutning om udvidelse — efter en vis overgangstid — af undervisningspligten fra de nuværende 7 til 9 (eventuelt 10) år.

Hvis denne ordning gennemføres, vil de nordiske skoleordninger i ret høj grad være tilnærmet hinanden. Det må nemlig understreges, at selv om Danmark ikke agter at indføre en 9-årig skolepligt, vil en 9-årig undervisningspligt i praksis formentlig betyde, at mellem 85 og 90 % af børnene i den undervisningspligtige alder vil følge undervisningen i folkeskolen, medens den resterende del af de undervisningspligtige børn vil gøre brug af andre uddannelsesmuligheder.

Det vil stadig være en dansk bestræbelse, at man, som anført i udtalelsen af 1964, »kan nå frem til en udvikling, der med hensyn til generelle forudsætninger for videreuddannelse i realiteten er nogenlunde ens fra land til land», ligesom man stadig er enig i at fremme en udvikling sigtende imod en større indbyrdes tilnærmelse i undervisningen i de nordiske lande, hvor dette kan ske med rimelig hensyntagen til de enkelte landes særpræg og særlige forudsætninger i undervisningsmæssig henseende.

København, 20. februar 1967

Med venlig hilsen

K. B. Andersen

Undervisningsministeriet (II):

— — — skal jeg vedrørende spørgsmålet om en ensartet nordisk skoleordning oplyse følgende angående forhandlingerne på det nordiske kultur- og undervisningsministermøde i Stockholm den 4. februar 1967:

Der kom fra alle ministrene tilslutning til tanken om at se en mere harmoniseret enhetlig skoleordning som kernen i vor vision for fremtiden. Det blev fremhævet, at udviklingen siden 1964 afgjort havde nærmet skoleordningerne til hinanden, og at planerne for den nærmest kommende tid ville kunne styrke denne tilnærmning.

Statsråd Bondevik nævnte, at det var vanskeligt for en ikke-svensk eksakt at vide, hvor omfattende ordet »enhetlig» egentlig var. Han mente, at man i dagens situation burde tage sigte på en »harmoniseret skoleordning». De traditionelle og nationale særpræg burde ikke viskes ud.

Danmark fremlagde på mødet oplysninger om et udvalgsarbejde sigtende mod forelæggelse for folketinget af forslag til en principbeslutning om gennemførelse af en udvidelse af undervisningspligten fra 7—9, eventuelt 10 år. Der var enighed om, at dette skridt i høj grad ville være medvirkende til at mindske de eksisterende forskelle.

Fra finsk side kunne undervisningsminister Oittinen meddele, at man i Finland allerede var meget langt fremme med et lovgivningsarbejde, som — om det blev gennemført, hvilket man måtte betragte som det sandsynligste — ville tilnærme den finske skoleordning meget til de nugældende svenske og norske skoleordninger. Om der end måtte stå visse forskelle tilbage hvad angår undervisningens indhold, ville man kunne komme meget langt med hensyn til lighed hvad struktur og skolepligt angår.

Den islandske undervisningsminister Gislason understregede Islands særligt varme interesse i en tilnærmelse af det islandske skolesystem til systemerne i de andre nordiske lande, men tilføjede også, at Island på mange punkter måtte indtage en særstilling, og han pegede her især på spørgsmålet om første fremmedsprog, hvilket på Island er dansk.

Statsråd Bondevik kunne oplyse, at man påregnede snarest at fremlægge forslag om en 9-årig grundskole.

Statsråd Edenman konkluderede diskussionen derhen, at ministrene ville betragte denne dag som vigtig, og at den burde genoptages på dagsordenen for de kommende undervisnings- og kulturministermøder.

Ministrene besluttede, at de ville tilskynde til en aktivisering af arbejdet i det under Nordisk Kulturkommission, sektion II, nedsatte pædagogiske ekspertudvalg.

København, den 2. marts 1967

Med venlig hilsen

K. B. Andersen

*BILAGA 5***Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för förnyad behandling hänvisats medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning (Sak A 38/k).

I ärendets behandling i utskottet har dellagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland, och statsrådet Ragnar Edenman, Sverige.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunnig hörts professor Matti Koskenniemi, Finland.

Utskottet har tagit del av två av det danska Undervisningsministeriet avgivna yttranden, av vilka det ena innehåller en precisering av den danska ståndpunkten i saken efter den utveckling, som försiggått sedan år 1964, och det andra en redogörelse för behandlingen av frågan om enhetlig nordisk skolordning vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Stockholm den 4 februari 1967.

Av det förstnämnda yttrandet framgår, att i Danmark i december 1965 tillsatts en kommitté med uppdrag att överväga möjligheterna för och konsekvenserna av en utvidgning av undervisningsplikten med utgående från ståndpunkten att en eventuellt förlängd undervisningsplikt skall kunna uppfyllas även inom andra skol- och utbildningsformer än folkskolan. Kommittén beräknas avsluta sitt arbete under försommaren 1967 och därmed skulle ett underlag ha skapats för att förelägga det danska folketinget förslag om principbeslut om utvidgning, efter en viss övergångstid, av undervisningsplikten från nuvarande 7 till 9 eller eventuellt 10 år. I yttrandet framhålles, att ifall denna ordning genomföres kommer de nordiska skolordningarna i rätt hög grad att ha förts närmare varandra.

I det andra yttrandet meddelas, att samtliga vid undervisnings- och kulturministermötet i Stockholm närvarande ministrar anslutit sig till tanken att se en mera harmoniserad skolordning som kärnan i den framtida skolbilden samt att det härvid konstaterats att utvecklingen sedan år 1964 avgjort hade närmast skolordningarna till varandra ävensom att planerna för den närmaste framtiden ytterligare kunde stärka detta närmande. Därjämte hade ministrarna beslutat att verka för en aktivisering av arbetet inom Nordiska kulturkommissionens pedagogiska expertutskott.

För utskottet anmäldes ytterligare, att i det danska folketinget den 14 mars 1967 försiggått en debatt, vid vilken ett stort flertal uttalat sig för en utvidgning av undervisningsplikten.

Utskottet har även erfarit, att planerna på en nioårig grundskola i Finland avancerat så långt att proposition till riksdagen kommer att avlätas inom den närmaste framtiden.

Sett mot bakgrund av den utveckling, som enligt de ovan relaterade danska yttrandena i detta nu försiggår på skolans område i Norden, finner utskottet, att avsevärt gynnsammare grundbetingelser på senaste tid skapats för ett närmande av de nordiska skolordningarna till varandra än vad som var fallet ännu vid tidpunkten för avgivandet av utskottets förra betänkande i detta ärende. Med hänvisning till de av utskottet i sagda betänkande av den 7 maj 1966 framförda allmänna synpunkterna om betydelsen av ett välutvecklat samarbete på skolans område hälsar utskottet med glädje denna utveckling och finner det naturligt att de nordiska länderna under det nydaningsskede som i detta nu försiggår på detta område i de olika länderna söker leda utvecklingen i riktning mot så långt möjligt harmoniserade skolordningar inom Norden. Härvid bör givetvis, såsom utskottet i sitt förenämnda betänkande även framhållit, rimlig hänsyn tagas till de enskilda ländernas särskilda förutsättningar och förhållanden.

I det utskottet erinrar om vad utskottet tidigare härom anfört finner utskottet anledning understryka, att vid närmandet av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra särskild uppmärksamhet bör ägnas strävandena att harmonisera undervisningens innehåll.

Med hänvisning till de i utskottets förenämnda betänkande framförda synpunkterna om betydelsen av ett välutvecklat och intensivt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet vill utskottet i nu förevarande sammanhang ytterligare understryka angelägenheten av att avsevärt ökade medel ställes till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet i syfte att effektivisera det nu ifrågakvarande samarbetet på skolans område.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga en sålydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Helsingfors den 4 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Medlemsförslag

om sammordiska kortvågssändningar till utlandet

(Väckt av Jean Braconier och Birger Lundström)

Allt radiosändningar är ett effektivt redskap för spridande av propaganda till utlandet är ett ovedersägligt faktum. Under efterkrigsperioden har också många länder, särskilt stormakterna, i politiska syften begagnat sig av detta medium i mycket stor utsträckning. Sådana sändningar kan emellertid även med lika stora utsikter till framgång brukas för den allmänna upplysningsverksamhet riktad till utlandet, som allt fler länder finner förenligt med sina intressen att bedriva.

Möjligheten att inverka medelst radiosändningar varierar naturligt nog i olika områden. Schematiskt kan kanske sägas att radioverksamheten har större vikt i mindre utvecklade områden, där ofta tidningar saknas och läskunnigheten är begränsad. I dessa områden har också den bärbara transistorradions snabba utbredning givit nya och ökade möjligheter för radioarbetet. Flera människor har härigenom fått tillgång till radioapparater och möjlighet att ta in radiosändningar. Utvecklingen mot ett intensivare utnyttjande av internationella radiosändningar torde för övrigt ha skett i ökat tempo. Exempel härpå uppvisar bl. a. den västtyska radion, där en intensiv utbyggnad av resurserna för utlandssändningar pågår.

Även de nordiska länderna har funnit, att radiosändningar på främmande språk kan vara framgångsrika ur upplysningssynpunkt. Fortfarande är emellertid det nordiska inslaget i internationell radio — möjligen med undantag för Sverige — mycket ringa. Enligt uppgift sänder Danmark 18 1/2 timme per vecka (engelska och spanska), Finland 13 timmar (svenska och engelska), Norge 3 1/2 timme (engelska) och Sverige 80 1/2 timme (engelska, spanska, portugisiska, tyska och franska). Som jämförelse kan nämnas att de tre största producenterna — USA, Sovjetunionen och Storbritannien — sänder mellan 80 och 130 timmar per dag.

Syftet med de begränsade sändningar, som utgått från de nordiska länderna, torde i främsta rummet vara att informera om respektive lands förhållande, sprida kunskap om natur och folk samt i allmänhet skapa goodwill, som kan utnyttjas av export- och turistnäringarna. Någon gång brukas kortvägen för att nå egna sjömän och andra landsmän i förskingringen. Med visst berättigande kan man emellertid ställa frågan om denna målsättning icke är alltför begränsad i vår nuvarande värld.

De nordiska länderna skulle här kunna ta på sig större uppgifter. De borde gemensamt via radion söka dela med sig av sina erfarenheter om demokrati, social utveckling och samhällsuppbyggnad till andra länder, som hunnit mindre långt på vägen mot det moderna välfärdssamhället i demokratisk utformning. På detta sätt skulle våra länder kunna lämna ett visst bidrag i arbetet för att minska distansen mellan rika och fattiga länder. Även ur andra synpunkter bör denna väg till förbättrad nordisk upplysning prövas.

Ett intensifierat samarbete mellan de nordiska radiobolagens utlandsavdelningar bör snarast komma till stånd. En viss fördelning av samarbetsuppgifterna vore därvid säkerligen möjlig. Program av nyssnämnda art avsedda för utlandssändning kunde t. ex. produceras inom vart land för sig men sändas via de fyra ländernas stationer på olika tider och i olika riktningar för att uppnå bästa möjliga resultat. Ett dylikt samarbete borde kunna åstadkommas tämligen snabbt.

De nordiska ländernas sammanlagda resurser skulle på detta fält kunna ge en avsevärt större slagkraft i upplysningsarbetet än om varje land arbetar vart för sig. Ej minst personalfrågorna borde vara lättare att lösa på nordisk basis än inom varje enskilt land. Känt är att uppbyggnaden av utlandsprogram är en ganska tidskrävande procedur bl. a. beroende på svårigheten att rekrytera lämplig personal. Ej heller de tekniska problemen borde lägga hinder i vägen för ett närmare samarbete. Ett intensivt samarbete mellan länderna försiggår redan på olika områden inom TV och ljudradio. Goda förutsättningar att bygga ut ett verkligt vittgående samarbete på detta område får anses föreligga.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna av ett närmare samarbete mellan de nordiska radioföretagen för spridande av nordisk upplysning via kortvägssändare.

Stockholm den 24 november 1964

Jean Braconier

Birger Lundström

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Ministeriet for kulturelle anliggender har i skrivelse den 13 april 1965 hänvisat till utlåtande från Radiorådet (se nedan).

Radiorådet:

— — — skal man herved meddele, at Danmarks Radios kortbølgeudsendelser ikke hidtil har haft det sigte, der angives i medlemsforlaget, men i alt overvejende grad har taget sigte på opretholdelse af kontakt med danske søfolk og udlandsdanskere.

Danmarks Radio har ved fastsættelse af denne målsætning lagt vægt på, hvad der efter radiospredningsloven kan betragtes som et radiospredningsformål, og mener ikke, at en kortbølgevirksomhed som den foreslåede vil være forenelig med radiospredningslovens bestemmelser.

Gennemførelsen af et nordisk samarbejde med det i medlemsforlaget angivne videre sigte ville derfor have til forudsætning, at der på anden måde end gennem licensmidlerne skaffedes dækning for de med udsendelserne forbundne omkostninger, og under denne forudsætning vil man fra Danmarks Radios side gerne deltage i en undersøgelse af spørgsmålet om, hvorvidt det vil være muligt at etablere samnordiske kortbølgeudsendelser efter de i medlemsforlaget indeholdte tanker.

København, den 9. april 1965

P. r. v.

Peder Nørsgaard

F i n l a n d

Ministeriet för utrikesärendena¹:

— — — får ministeriet meddela, att enligt ministeriets åsikt föreligger intet hinder för en undersökning av möjligheterna av ett närmare samarbete mellan de nordiska radioföretagen för spridande av nordisk upplysning via kortvågssändare.

Helsingfors den 18 mars 1965

Avdelningschef *Max Jakobson*

Byråchef *Matti Tuovinen*

¹ Yttrandet översatt från finska.

Post- och telegrafstyrelsen¹:

Med avseende på kortvågssändningar har rundradioverksamheten i Finland skötts av rundradion (Oy Yleisradio Ab.). Såvida det framställda medlemsförslaget leder till undersökningar, skulle det enligt post- och telegrafstyrelsens förmenande i främsta rummet vara skäl att undersöka Finlands tekniska samarbetsmöjligheter. Rundradions kortvågssstation i Björneborg är nämligen i fråga om såväl sändar- som antenneffekt mycket efter motsvarande stationer i t. ex. Sverige och Norge. Sådan den nu är, kan den icke såsom likvärdig deltaga i det nordiska samarbetet. Fördenskull vore tekniska förbättringar vid stationen i Björneborg, vad såväl sändar- som antennanläggningar angår, absolut nödvändiga. De skulle på samma gång lända till fromma för utvecklingen av meddelande- och nyhetssändningarna till i utlandet bosatta finnar och till vårt lands sjöfarande.

I slutet av medlemsförslaget är nämnt »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna av ett närmare samarbete mellan de nordiska radioföretagen för spridande av nordisk upplysning via kortvågssändare». Enär rekommendationen berör en fråga, som icke direkt hör till post- och telegrafstyrelsens verksamhetsområde, avhåller sig styrelsen från att mera i detalj taga befattning med nämnda medlemsförslag och motiveringarna till detsamma.

Helsingfors den 29 mars 1965

Generaldirektör *Oiva Saloila*

Direktör *T. Puolanne*

Finlands industriförbund:

Det gjorda förslaget kan anses till synnerligen stor del hänföra sig enbart till de olika nordiska rundradiobolagens arbetsfält. Från finskt håll har kortvågsprogram av i förslaget förutsatt art i mycket ringa utsträckning sänts till utlandet. Enligt uppgift beror detta därpå att Finlands rundradio icke har kunnat för programmet avlöna ens en enda programdirektör med detta som huvudsyssla. För att Finland alltså skall kunna ta aktiv del i planeringen av ett eventuellt samnordiskt kortvågsprogram borde Finlands rundradio få en låt vara anspråkslös ordinarie personal för uppdraget.

Å andra sidan är det klart att de allmänna förutsättningarna för sändande av ett till utlandet riktat kortvågsprogram noggrant borde utredas redan

¹ Yttrandet översatt från finska.

innan ett eventuellt beslut fattas. Det borde med andra ord undersökas om en tillräckligt stor lyssnarkrets kan erhållas för dessa program. Om svaret på denna fråga är jakande är det naturligtvis till stor nytta om de nordiska rundradiobolagen arbetar i gott samförstånd inom denna sektor. Om svaret på ovan framställda fråga däremot är nekande, borde kanske en produktion av färdiga sammordiska program på olika språk och erbjudandet av dessa program till olika länder övervägas. Denna metod har Sverige enligt vad för oss uppgivits redan framgångsrikt tillämpat.

Helt oberoende av med vilka medel de nordiska rundradiobolagen anser det möjligt att effektivisera sin sändningsverksamhet till utlandet är det naturligt att Finlands industriförbund — liksom näringslivet i vårt land överhuvudtaget — gärna för sin del vill medverka vid planeringen av dylika program som sprider kännedomen om vårt land.

Helsingfors den 31 mars 1965

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Finlands sjömans-union r. f.:

För sjöfolket som ofta under relativt långa tider är till sjöss är radion det enda medlet för att kunna få nyheter ifrån hemlandet. Emedan den finska radion i allmänhet har dålig räckvidd skulle det vara av stor vikt om ett närmare samarbete och forskning av hörbarheten skulle kunna samordnas i de nordiska länderna. Ofta är det fallet att en viss station i ett land hörs bättre än någon annan i alla de andra länderna och då skulle det vara av vikt om man skulle kunna använda denna station gemensamt. Denna lösning skulle säkert vara både ekonomisk och praktisk.

Finlands sjömans-union har tagit del av förslaget som väckts inom nordiska rådet om sammordiska kortvågssändningar till utlandet och understöder förslaget om ett närmare samarbete i frågan mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 21 oktober 1965

Finlands sjömans-union r. f.

P. Kinnari

R. Herdin

Oy Yleisradio Ab.:

Såsom även av det väckta medlemsförslaget framgår är de radiosändningar på främmande språk, vilka för närvarande sänds av Finlands rundradio, synnerligen anspråkslösa. De består i detta nu av tvenne sändningar i

veckan på engelska, sammanlagt 1,5 timme. Syftet med dessa sändningar, som sköts av Finlands DX-club, är i huvudsak att sprida kunskap om vårt lands natur och folk, dess kultur och näringsliv och ge upplysning om aktuella händelser på samhällslivets olika områden. Dessutom innehåller programmen alltid även inhemsk musik.

Erfarenheterna av denna verksamhet har varit positiva. Antalet avlysningsrapporter från de anglosachsiska länderna England och Nordamerika, som står för huvudparten av brevskörden, har år för år stigit.

Förutom dessa engelskspråkiga program sänds över de finländska kortvågsstationerna även ett entimmes specialprogram för sjömän på svenska alla söndagar och helgdagar.

Alla övriga utsändningar över kortvågen består av avsnitt ur det inhemska riksprogrammet på finska och svenska.

Av ovanstående redogörelse framgår att de finländska kortvågssändarna endast till en ringa del har utnyttjats för spridning av sådana program, som kunde bidra till upplysningen om våra förhållanden inför en internationell publik. Denna brist är man inom Finlands rundradio väl medveten om. Några möjligheter att utvidga verksamheten har dock hittills icke funnits, emedan vårt bolag icke ansett sig kunna med licensmedel i större utsträckning bekosta sändningar på främmande språk och statsmedel för ändamålet icke stått till förfogande, vilket fallet är t. ex. i Sverige.

Det är därför med tillfredsställelse man inom Finlands rundradio hälsat det förslag om sammordiska kortvågssändningar till utlandet, som väckts inom Nordiska rådet. Vi tror i likhet med förslagsställarna att här öppnar sig ett fruktbart fält för nordiskt samarbete, och vi rekommenderar Finlands delegation av Nordiska rådet att i positiv anda driva frågan vidare för att få statsmakten och andra av saken berörda parter intresserade av projektet och ekonomiskt stödja det.

Helsingfors den 15 april 1965

Eino S. Repo

Christoffer Schildt

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Saken har vært forelagt *Norsk rikskringkasting*, som har meddelt at det ikke har vært tid til noen grundig utredning, men peker på følgende hovedpunkter:

I motiveringen for det svenske forslaget brukes om kortbølgesendingenes hensikt uttrykket: »Någon gång brukas kortvågen för att nå egne sjömän och andra landsmän i förskingringen». Mens denne formulering kan være

riktig for Sveriges vedkommende, gjelder den ikke for våre kortbølgesendinger. Det er deres primære mål å være bindeledd mellom ca 60 000 sjømenn og andre nordmenn i utlandet og hjemlandet. Vår beskjedne informasjon til utlendinger om norske forhold representerer et meget lite innslag i de samlede kortbølgesendinger, nemlig en halv times program hver uke som sendes om søndagene til 7 forskjellige tider på engelsk. Programmet omfattar en nyhetsbulletin — »News from Norway» — av 6—7 minutters varighet, med nyheter som antas å være av internasjonal interesse, dernest et eller to reportasjeinnlegg, under tiden med intervjuer av utlendinger, og noe norsk musikk. Tanken har vært reist om en utvidelse av sendingene på engelsk, men det er vår oppfatning at informasjon om Norge til utlandet ligger utenfor Norsk rikskringkastings forpliktelser.

Spørsmålet om nordisk kortbølgesamarbeid har gjentatte ganger tidligere vært reist på de seksjonsmøter for kortbølgeseksjonene som de nordiske land har hvert annet år, men dette har vært i vage former, og det har ikke vært satt fram konkrete forslag om hvordan et slikt samarbeid skulle utformes.

Norsk rikskringkasting ser det ikke som sin oppgave å vurdere betydningen av sendinger på fremmede språk til utlandet, eller av verdien av at de blir gjort samnordiske. Det er også vår oppfatning at sendinger på fremmede språk, enten de nå sendes i nasjonal eller i nordisk regi, ikke kan belastes Norsk rikskringkastings egen økonomi, hverken programmessig eller teknisk.

Hva den tekniske siden av spørsmålet angår, dekker våre sjømannssendinger fra Fredrikstad for tiden følgende tider:

0300—0430, 0745—0815, 1100—1230, 1300—1430,
1450—1630, 1700—1830, 1900—2030, 2100—2230,
2300—0030.

Etter opplysninger fra Telegrafstyret vil de ledige tider 0100—0230 og 0500—0700 være ugunstige i transmisjonshenseende. Ekstrasendinger på eventuell nordisk basis vil eventuelt kunne finne sted i tiden 0230—0300 og 0715—0745 GMT. Slike sendinger vil imidlertid kun gi dekning i retning vestover. Ytterligere dekning vil kreve oppsetning av nye sendere. På spørsmål om i hvilken grad det vil være nødvendig å samordne slike sendinger rent teknisk med de andre nordiske lands sendinger, svarer Telegrafstyret at dette ikke kan bedømmes før en får et klart og konkret uttrykk for hvilke mål det tas sikte på (også i bokstavelig forstand). Utgiftene ved samsendinger utenfor våre nåværende sendetider, vil på den tekniske siden bli ubetydelige.

En må bestemt fraråde innføring av en ordning som vil virke uheldig på våre regulære sendinger til nordmenn utenfor landets grenser. Spørsmål om mottakerforholdene for disse er under diskusjon, men det kan neppe betviles at de er av stor betydning.

De mange spørsmål av teknisk, administrativ og økonomisk art som forslaget reiser, kan ikke besvares før en får mer konkrete holdepunkter for hva som ønskes.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til dette og vil for sin del tilføye at Norge hittil har hatt så begrensede sendinger på andre språk (bare 1/2 time pr. uke mot f. eks. Sverige ca. 80 timer) at vi for vår del vanskelig

kan yte noe i et nordisk samarbeid om slike program. En utvidet innsats på dette område vil kreve økte bevilgninger og økt personale, og dette har vi i de nærmeste år ikke mulighet for å skaffe.

Oslo, 22. april 1965.

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

S v e r i g e

Telestyrelsen:

Det framlagda förslaget att undersöka möjligheterna av ett närmare samarbete mellan de nordiska radioföretagen för spridande av nordisk upplysning via kortvågssändare synes främst avse åtgärder på programproduktionssidan. Vad beträffar förhållandena på distributionssidan kan emellertid följande synpunkter anföras.

Radiosändningar på kortvåg lämpar sig särskilt för överföringar över mycket långa distanser. Man begagnar sig därvid av det förhållandet, att jorden på olika höjd över jordytan omges av joniserade luftlager (den s. k. jonosfären), vilka under vissa betingelser kan reflektera en mot dem infallande radiovåg, så att denna återvänder till jorden och kan tagas emot på stort avstånd från sändaren. Tillståndet i jonosfären är i hög grad bestämmande för överföringsmöjligheterna. Detta tillstånd är dock icke konstant utan undergår ständiga förändringar, som medför att sändningsfrekvensen måste ändras i anslutning till bl. a. dygns- och årstidsvariationer i jonosfären även om sändningen hela tiden avser samma täckningsområde.

På grund av sändningarnas globala räckvidd är det, för att minska riskerna för inbördes störningar mellan stationerna, nödvändigt att i största möjliga utsträckning samordna sändningarna från de olika länderna. Varje sändningskanal måste delas tidsmässigt av flera sändarstationer. Genom användning av speciella antenner, vilka medger sändning i endast en bestämd riktning, kan vidare en viss begränsad mottagningsarea utväljas. Vid fastställande av sändningsschema måste hänsyn därutöver tagas till tidskillnaden mellan sändnings- och mottagningsplats.

I det av den administrativa radiokonferensen i Genève år 1959 antagna internationella radioreglementet fastställdes senast vilka delar av frekvensspektrum, som är upplåttna för olika slag av radioverksamhet, bl. a. för rundradio. För vissa rundradioband föreligger dessutom regionala överenskomelser i form av frekvensfördelningsplaner, t. ex. Köpenhamnsplanen av år 1948 för långvågs- och mellanvågsbanden samt Stockholmsplanen av år

1961 för ultrakortvågsbandet. När det gäller kortvågsbandet måste en sådan plan, på grund av ovan nämnda utbredningsförhållanden, vara världsomfattande och det har ännu ej varit möjligt att uppnå enighet om en dylik plan. I stället föreskrives i radioreglementet ett speciellt förfarande för tilldelning av sändningskanaler inom kortvågsbandet. Enligt detta ålägges de olika länderna stor återhållsamhet när det gäller utökning eller ändring av hittills gällande sändningsschema och avsikten därmed är att så småningom om möjligt genom ett rent praktiskt passningsförfarande komma fram till en frekvensfördelningsplan även för kortvågsområdet. En sådan plan måste dock förutom att den innesluter samtliga länder bl. a. avse en tidsperiod omfattande en hel solfläckscykel, cirka elva år, och det torde dröja länge innan målet kan uppnås. Varje förändring i de olika ländernas sändningsschema inverkar därvid ytterligare fördröjande.

Rundradiosändningar på kortvåg till utlandet äger i Sverige rum från radiostationen i Hörby, vilken är försedd med två sändare om vardera 100 kW effekt. Stationen har förutom rundstrålade antenner ett antennsystem som bl. a. medger en koncentration av sändningseffekten i sju olika riktningar, närmast avseende Fjärran Östern, södra Asien, Främre Orienten, Afrika, Sydamerika samt östra och västra Nordamerika. Det tidigare nämnda förhållandet att sändningsfrekvensen ofta måste ändras och den ändring av antenriktningen, som normalt erfordras vid skiftning av täckningsområde, innebär att sändarna ej kan drivas kontinuerligt, utan att viss tid återgår för dessa växlingar. I praktiken ger därför dessa två sändare möjlighet till sändning av program till utlandet sammanlagt omkring 36—40 timmar per dygn, varvid hänsyn också tagits till den tid som åtgår för sändarnas underhåll.

För närvarande utnyttjas stationen så, att den under cirka 13 timmar per dygn sänder speciella program i de ovan angivna riktningarna. Under cirka 4 timmar per dygn sänds över rundstrålade antenn speciella program avsedda huvudsakligen för lyssnare i Europa, och slutligen sänds under cirka 10 timmar per dygn det svenska riksprogrammet. Dessa senare sändningar sker även över rundstrålade antenn och är främst avsedda för svenskar i utlandet och på haven. Ett sändningsschema avseende innevarande sändningsperiod (1 november 1964—7 mars 1965) bifogas¹.

Totalt sänds således för närvarande program cirka 27 timmar per dygn. På grund av de osäkra överföringsmöjligheterna när det gäller kortvågssändningar har man emellertid funnit det nödvändigt att i vissa fall, speciellt för de riktade sändningarna, begagna stationens båda kortvågssändare för att sända samma program på två skilda sändningskanaler inom olika delar av kortvågsbandet. Detta förfarande medför också en bättre kontinuitet i användningen av sändningskanaler under olika årstider. Sådan dubblerad utsändning äger rum cirka 6 timmar per dygn, varför stationens båda sän-

¹ Här ej tryckt.

dare tillsammans effektivt är i drift cirka 33 timmar per dygn. Önskvärt från distributionssynpunkt vore att genom samordning av programverksamheten kunna reducera behovet av sändningstid, varigenom ytterligare möjlighet till dubblerade sändningar eventuellt skulle kunna erhållas. Den nu i vissa fall dåliga mottagningen skulle därigenom kunna förbättras.

Sammanfattningsvis önskar telestyrelsen framhålla att det med hänsyn till önskvärdheten av att så småningom erhålla en internationell plan för sändningar inom kortvågsområdet synes mindre lämpligt att i större utsträckning ändra nu gällande sändningsschema. Nuvarande svenska sändarresurser medger ej heller någon väsentlig ökning av sändningarna. Ett utbyte av program mellan de nordiska länderna för ömsesidig utsändning över respektive sändarstationer inom nuvarande sändningsschemas tidsram möter däremot ej något hinder från svensk distributionssynpunkt.

Stockholm den 28 januari 1965

Telestyrelsen

B. Bjurel

Erik Esping

Tage Rosenlund

Upplysningsberedningen:

Från och med innevarande budgetår finansieras Sveriges radios utlandsprogram genom riksstatsmedel. Därmed har ytterligare understrukits utlandsprogrammets funktion som ett organ för information om Sverige i utlandet vid sidan om institutioner som utrikesdepartementets pressbyrå, Svenska institutet, Svenska turisttrafikförbundet m. fl. Detta har i verkligheten redan dessförinnan framhållits av både Sveriges radio och vederbörande statliga organ och lett till att utlandsprogrammets ledning inbjudits och villigt accepterat inbjudan att delta i det samordnade upplysningsarbete om Sverige, som ägt rum sedan 1962.

Denna samordnade aktivitet tar sikte på att i land efter land etablera kontinuerliga integrerade informationsprogram om Sverige med deltagande av både statliga och privata svenska institutioner och företag, som tagit som sin uppgift att sprida kännedom om vårt land.

Det är naturligt att Sveriges plats i Norden och det nordiska samarbetet ingår som en viktig ingrediens i de upplysningar som sålunda distribueras. Det kan givetvis diskuteras huruvida »det nordiska» uppmärksammas i tillräcklig grad. Dock kan även i detta liksom tidigare i liknande sammanhang erinras om det samnordiska deltagandet vid världsutställningen i Montreal 1967, ett mycket stort gemensamt projekt även efter internationella mått och näranog unikt i sitt slag.

I kretsen av svenska upplysningsorgan intar Sveriges radio en särställning, i det att det samtidigt är ett tekniskt informationsmedium. Det är tveksamt om detta i och för sig är ett skäl att i högre eller lägre grad integrera dess funktion med grannländernas. Ett mera rationellt tillvägagångssätt torde vara, att de nordiska ländernas regeringar ställde särskilda medel till gemensamt förfogande för en samarbetsgrupp bestående av representanter för ländernas informationsorgan, att gruppen gavs i uppdrag att för dessa medel utarbeta ett program varvid de även från fall till fall skulle välja medium. Det är då sannolikt att de för distribution i vissa länder skulle enas om att utnyttja radio för direktsändningar eller program inspelade på band och avsedda att erbjudas mottagarlandets egna radiostationer.

Stockholm den 22 mars 1965

Kjell Öberg

Sveriges radio:

Tanken att utveckla ett nordiskt samarbete inom ljudradion beträffande sändningar till utlandet är icke ny. Det bör understrykas att dylika tankegångar diskuterats upprepade gånger vid de regelbundna möten, som hålls av de nordiska radioföretagens kortvägsredaktioner. Vid det senaste mötet i Stockholm i maj 1962 beslöt man att Danmark, Norge och Sverige försöksvis skulle utbyta band på engelska. Verksamheten upphörde emellertid efter några månader, då Danmark och Norge ej längre ansåg sig kunna hålla personal för ändamålet ifråga.

Det svenska utlandsprogrammets nyhetsbulletiner omspannar alla viktigare tilldragelser i Sverige och de nordiska länderna. När det gäller större internationella händelser, försöker Sveriges radios utlandsprogram spegla och belysa reaktionerna i Sverige såväl som i de nordiska grannländerna. I vissa situationer har det svenska utlandsprogrammet de facto framträtt som en nordisk radiosändare i miniatyr.

Ett nordiskt samarbete i denna fråga förutsätter en långt driven samordning av verksamheten. Eftersom fullt utbyggda utlandsprogram t. n. ej existerar i samtliga berörda länder, blir frågan i nuvarande läge delvis enbart teoretisk. Formerna för en samordning, med de konsekvenser av organisatorisk och ekonomisk art som detta skulle innebära, torde inte kunna klargöras utan en ingående prövning av alla berörda parter. En icke oväsentlig fråga är t. ex. vilka språk som skulle komma att användas. Även verksamhetens allmänna målsättning måste bli föremål för ingående överläggningar mellan berörda instanser inom de nordiska länderna.

För Sveriges radios del skulle ett nordiskt radiosamarbete i överensstäm-

melse med förslaget ej kunna förverkligas utan en avsevärd upprustning av det svenska utlandsprogrammet, vilket för närvarande av ekonomiska skäl är otänkbart.

Med hänvisning till ovanstående vill Sveriges radio som sin uppfattning framhålla, att förutsättningarna för anordnandet av sammordiska kortvägs-sändningar endast kan klarläggas genom en ingående gemensam nordisk utredning. Med hänsyn till frågans karaktär synes en sådan böra tillkomma genom beslut av regeringarna. Sveriges radio vill erinra om att riktlinjerna för Sveriges radios till utlandet riktade programverksamhet inom radio och TV fastställts av statsmakterna efter förslag av 1960 års radioutredning.

Stockholm den 11 mars 1965

Olof Rydbeck

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:

Institutet delar medlemsförslagets uppfattning att sändningarnas målsättning, som den definieras i förslaget, kan synas begränsad. En vidgad målsättning, som innebär möjlighet för utvecklingsländerna att ta del av de nordiska erfarenheterna i fråga om t. ex. social utveckling och samhälls-uppbyggnad, borde dock bli föremål för en ingående utredning. En förutsättning för en nordisk programverksamhet av detta slag är att den leds av personer, som är väl insatta i utvecklingsländernas behov av och möjligheter att tillgodogöra sig sådan information. Man måste också ifrågasätta om ej en verksamhet av denna art bör utformas i samråd med myndigheter i de länder den är avsedd för. Ett särskilt problem är språkfrågan. Skall sändningarna ske på de forna kolonialspråken eller på exempelvis swahili?

En samplanering i övrigt av upplysningsverksamheten i etern i den mån teletekniska avtal ej lägger hinder i vägen, vore säkerligen av värde. Gemensamma nordiska manifestationer inom upplysningsverksamheten förekommer beträffande andra media. Man skulle kunna tänka sig periodiskt återkommande samproducerade program om nordiska erfarenheter, t. ex. diskussioner mellan journalister från de nordiska länderna.

Institutet anser att förslagets genomförande innebär fler problem än vad som antytts i denna skrivelse men att en utredning om möjligheterna och utformningen vore värdefull.

Stockholm den 19 mars 1965

Svenska institutet

Per-Axel Hildeman

Svenska sjöfolksförbundet:

I förslaget om samnordiska kortvågssändningar till utlandet förordas en utvidgning av sådana ändringar som ett led i en slagkraftig upplysningsverksamhet om förhållandena i de nordiska länderna. Det synes föreligga en övervärdering i vida kretsar om sändningar av denna karaktär, i synnerhet när de riktar sig till avlägset liggande länder med mycket begränsade mottagningsmöjligheter. Det vore av värde i detta sammanhang om arbete och kostnader nedlades på att förbättra de nuvarande kortvågssändningarna till utlandet för att nå den betydande krets av givna lyssnare, som redan nu önskar en förbättrad och utvidgad sändning på kortvåg från de nordiska länderna.

Sjöfolket har ett mycket stort intresse av att kortvågssändningarna från de nordiska länderna förbättras, och i främsta hand att flera och något längre sändningar ingår i utlandsprogrammen samt icke minst att den bästa möjliga tekniska utrustning för sändningarna kommer till användning. Den erfarenhet som sjöfolket vunnit av den svenska kortvågssändningen har varit mångsidig, dels de starkt varierande mottagningsförhållandena, beroende på en rad kända omständigheter av teknisk art dels ock vilken betydelse lämpliga sändningstider har i alla avseenden.

Sjöfolket uppskattar och är alltid intresserat av den omtanke, som man från myndigheternas sida visar för att sjöfolket skall få känslan av att vara en del av vårt svenska samhälle, vilket givetvis fordrar att kontakten med hemlandet är god.

Sjöfolksförbundet tillstyrker det inom Nordiska rådet härom väckta förslaget.

Göteborg den 19 februari 1965

Svenska sjöfolksförbundet

Ernst Råberg

Svenska turisttrafikförbundet (STTF):

Förslagsställningarna syftar till en vidgad målsättning för de mot utlandet riktade kortvågssändningarna såväl när det gäller ämnesområdet som ifråga om lyssnarpublik. Uppenbarligen avser förslaget en samordning och kvantitativ förstärkning av de nordiska sändningarna med huvudsaklig orientering mot utvecklingsländerna.

Från allmänna utgångspunkter kan självfallet radiosändningar som i ett större sammanhang behandlar Sverige och Skandinavien ha ett betydande

värde ur PR-synpunkt. En strikt turistisk bedömning leder dock ej nödvändigtvis till samma konklusion; för STTF ter det sig knappast ändamålsenligt och naturligt att gemensamma program av turistvärvande karaktär riktas mot mera närliggande marknader, där Sverige och de övriga nordiska länderna för närvarande opererar självständigt. I länder som Tyskland, England, Holland och Frankrike torde ur turistisk synpunkt för svenskt vidkommande föga stå att vinna genom ett sådant arrangemang. Å andra sidan borde det vara möjligt att i USA, där sedan länge ett nordiskt turistsamarbete bedrivs, uppträda gemensamt även i fråga om radiosändningar.

De nu antydda principiella aspekterna hänför sig emellertid till den typ av sändningar som nu förekommer. Om sändningarna, såsom förutsatts i förslaget, skulle utnyttjas jämväl till att påverka vissa länders demokratiska och sociala utveckling kommer man in på utomordentligt känsliga frågor. STTF vill för sin del ställa sig synnerligen tveksamt till lämpligheten av en sådan inriktning av programinnehållet.

Vidare menar förbundet att förutsättningen för ett samgående rimligen bör vara att samtliga berörda länder — således även Sverige — tillförs påtagliga vinster i publicitetshänseende. Med hänsyn tagen till de stora diskrepanser som nu förekommer mellan de nordiska länderna i fråga om sändningstid — till Sveriges förmån — förefaller det osannolikt att Sverige skulle gynnas i rimlig proportion.

Under hänvisning till vad nu sagts får STTF avstyrka förslaget att lägga nordiska kortvägssändningar på gemensam bas. Dock vill förbundet ej motsätta sig att sådana sändningar prövas ifråga om USA.

Stockholm den 15 mars 1965

Svenska turisttrafikförbundet

E. Schulze

M. Nöjd

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordiska kortvägssändningar till utlandet. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 27 och 28 juli samt den 1 och 2 november 1965, den 6 och 7 maj, den 8—10 september samt den 28 och 29 november 1966. Därjämte har förslaget dryftats vid den gemensamma överläggning om radio- och TV-frågor, som den 8 och 9 september 1966 försiggick mellan kulturutskottet och företrädare för de nordiska ländernas radio- och TV-företag (se Nordisk utredningsserie 1966: 8, s. 96—98).

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna av ett närmare samarbete mellan de nordiska radioföretagen för spridande av nordisk upplysning via kortvågssändare. I förslagets motivering framhålls, att del nordiska inslaget i fråga om internationella radioutsändningar fortfarande är blygsamt jämfört med många andra länders samt att de nordiska länderna på detta område kunde påtaga sig avsevärt större uppgifter.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark:

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Radiorådet.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena.
Post- och telegrafstyrelsen.
Finlands industriförbund.
Finlands sjömans-union r. f.
Oy Yleisradio Ab.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk rikskringkasting.

Sverige:

Telestyrelsen.
Upplysningsberedningen.
Sveriges radio.
Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet.
Svenska sjöfolksförbundet.
Svenska turisttrafikförbundet (STTF).

Danmark: Under förutsättning att andra medel än licensmedel skulle framskaffas för den planerade programverksamheten är *Radiatorådet* berett att deltaga i en samnordisk utredning om saken.

Finland: *Post- och telegrafstyrelsen* framhåller, att kortvågsstationen i Björneborg såväl i fråga om sändar- som antenneffekt står avsevärt efter motsvarande stationer i Sverige och Norge och därför inte som likvärdig kan deltaga i ett nordiskt samarbete. *Oy Yleisradio Ab*, som betonar att

bolaget ej ansett sig med licensmedel kunna utbygga den ifrågavarande verksamheten, tillstyrker en utredning om saken. Även *utrikesministeriet*, *Finlands industriförbund* och *Finlands sjömans-union* förhåller sig positiva till en utredning om samarbetsmöjligheterna. Finlands industriförbund pekar på behovet av en undersökning om lyssnarunderlaget, innan ett eventuellt beslut fattas, samt föreslår som ett alternativ till gemensamma sändningar produktion av färdiga sammordiska program på olika språk, som kunde distribueras till olika länder.

Norge: Kirke- og undervisningsdepartementet, som hänvisar till *Norsk rikskringkastings* yttrande, framhåller, att de begränsade utlandsprogrammen på främmande språk är så blygsamma att Norge knappast kan bidra till gemensamma program samt att en större insats skulle kräva ökade anslag och personal, som det ej finnes möjligheter att erhålla inom de närmaste åren.

Sverige: Telestyrelsen, som i sitt yttrande ingående redogör för de med avseende å distributionen av program gällande internationella överenskommelserna och förhållandena, finner mindre lämpligt att i större utsträckning ändra nu gällande sändningsschema samt anser, att de svenska sändaresurserna ej medger någon väsentlig ökning av sändningarna. Däremot skulle utbyte av program mellan länderna för ömsesidig utsändning över respektive stationer inom nuvarande sändningsschemas tidsram ej möta hinder från svensk distributionssynpunkt. *Sveriges radio* konstaterar, att ett samarbete i överensstämmelse med förslaget ej kan förverkligas utan en avsevärd upprustning av det svenska utlandsprogrammet, vilket för närvarande av ekonomiska skäl är otänkbart. *Sveriges radio* framhåller i likhet med *upplysningsberedningen*, att de svenska utlandsprogrammen redan nu delvis beaktar även de övriga nordiska länderna. Upplysningsberedningen föreslår, att de nordiska länderna skulle tilldela ländernas informationsorgan särskilda medel för att utarbeta gemensamma program, som sedan kunde spridas med tillhjälp av olika medier, exempelvis genom direktsändningar eller som inspelade band avsedda att erbjudas mottagarlandets egna radiostationer. *Svenska turisttrafikförbundet*, som dels ställer sig tveksamt till program, som avser att påverka utvecklingen i andra länder, dels anser att Sverige knappast skulle ha fördel av ett samarbete, avstyrker förslaget. *Svenska sjöfolksförbundet* betonar att i främsta rummet de nuvarande sändningarna borde förbättras. Enligt förbundets uppfattning föreligger emellertid i vida kretsar en övertvärdering av dylika sändningar, i synnerhet när de riktar sig till avlägsna länder med begränsade mottagningsmöjligheter.

3. Utskottet

Avsevärda skiljaktigheter råder mellan de nordiska länderna i fråga om omfattningen av kortvågssändningar till utlandet. Medan Sverige upprätthåller en förhållandevis väl utbyggd verksamhet på kortvågsradions om-

råde omfattande såväl sändningar på ett flertal språk som sändningar på svenska riktade till utlandssvenskar och sjöfolk, förekommer kortvågssändningar i blygsam omfattning i Danmark, Finland och Norge. I sistnämnda länder har dessa sändningar i främsta rummet till syftemål att upprätthålla kontakten med sjömän och andra landsmän i utlandet. En sådan utåtriktad informationsverksamhet på främmande språk, som avses i medlemsförslaget, anses av radioföretagen icke falla inom ramen för den av dessa upprätthållna normala verksamheten, som finansieras med licensmedel. Från samtliga länders sida framhålles, att nuvarande tekniska resurser ej medger någon nämnvärd utbyggnad av kortvågssändningarna samt att ekonomiska möjligheter härför icke kan väntas föreligga inom överskådlig tid.

Frågan om nordiskt samarbete beträffande kortvågssändningar har upprepade gånger varit före vid de regelbundna möten, som hålles för kortvågssektionerna mellan de nordiska länderna, utan att några konkreta resultat hittills kunnat uppnås. Företrädare för de nordiska rundradioföretagen bekräftade vid den på Biskops Arnö i september 1966 anordnade radio- och TV-konferensen de ovan relaterade sakförhållandena. De framhöll därjämte, att betydelsen av kortvågssändningar såsom medium för information till utlänningar ej borde överdrivas. Utskottet har för sin del måst konstatera, att det ej går att få vederhäftiga uppgifter om i vad mån kortvågssändningar i själva verket avlyssnas i utlandet. Det är därför oklart vilken betydelse dessa sändningar har.

Med hänvisning till vad ovan anförts finner utskottet, att ett integrerat nordiskt samarbete på kortvågsradions område i överensstämmelse med de riktlinjer, som uppdragits i medlemsförslaget, kräver helt andra tekniska och ekonomiska resurser än dem, som för närvarande står till buds. En informationsverksamhet av här avsedd art låter sig också svårigen förena med radioföretagens med licensmedel finansierade normala radioverksamhet. Andra medel erfordras därför vid en utbyggnad av kortvågssändningarna. Tillräcklig grund föreligger för närvarande ej för ett klart ställningstagande till förmån för ökade insatser för utlandsupplysning i form av just kortvågssändningar. I vart fall bör en allmänt inriktad utåtvänd informationsverksamhet via kortvågssändningar ej inkräkta på möjligheterna att utveckla och förbättra de olika ländernas kortvågssändningar till sjömän och andra landsmän i utlandet. På denna punkt vet man att kortvågssändningarna fullgör en angelägen uppgift, vilken dock framgent liksom hittills bör ombesörjas nationellt.

Vissa möjligheter till samarbete finns dock på detta fält. Utskottet vill fästa uppmärksamheten på de i remisshandlingarna framförda förslagen, som avser t. ex. utbyte av program mellan länderna för ömsesidig utsändning över respektive sändarstationer och produktion av färdiga samnordiska program på olika språk, vilka kan erbjudas olika länder. En annan möjlighet är att de övriga nordiska länderna förser Sveriges radio, som i sina utlandsprogram redan nu delvis beaktar även de övriga nordiska länderna,

med aktuellt stoff om sig och andra programinslag, som Sveriges radio, när så befinnes lämpligt, kan utnyttja i sina utlandssändningar.

I fråga om dessa och andra tänkbara samarbetsformer på detta område önskar utskottet erinra om de av Nordiska rådet antagna rekommendationerna nr 5/1964 och 8/1966, båda avseende samarbete om de nordiska ländernas informationsverksamhet i utlandet. Utskottet finner naturligt, att möjligheterna att utnyttja kortvågssändningarna för utlandsinformation överväges i samband med den allmänna planeringen av denna verksamhet och samarbetet mellan de nordiska länderna på utlandsinformationens område. Denna bör lämpligen ske i samråd med ländernas radioföretag.

Under åberopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

København den 28 november 1966

Georg Backlund

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Förman

A. C. Normann

Mauno Pohjonen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Medlemsförslag

om enhetlig nordisk lagstiftning om rätt till beriktigande i radio och TV

(Väckt av Nils Hønsvald, Bertil Ohlin och Knud Thestrup)

För närvarande finns icke i något av de nordiska länderna bestämmelser om rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter som lämnas i radio eller TV-sändningar. För pressens del däremot finns sådana regler i Danmark, Finland och Norge men ej i Sverige. Läget vad gäller radio och TV i Norden i detta avseende är icke helt klart, men i stora drag torde följande huvudprinciper gälla.

I samtliga länder tillämpas allmänna regler om straff och skadeståndsansvar i fråga om radio- och TV-sändningar som påstås på ett eller annat sätt innefatta brott. Härjämte torde det åvila de nordiska radioföretagen utom Finlands ett civilt skadeståndsansvar av betydande omfattning. Enligt uppgift har talan om skadestånd flera gånger väckts mot radioföretaget i Danmark men icke någon gång mot det finska eller det norska företaget. Dock förtjänar uppmärksammas, att enligt norsk rätt ersättningskyldighet torde föreligga för skada på grund av oriktiga uppgifter i en utsändning, även om uppgifterna icke är brottsliga. Det har därtill sagts — om ett fall av ifrågavarande natur skulle dragas inför domstol — att de norska domstolarna utan att det finns direkt stöd därför i lagen kan komma att presumera en skyldighet att rätta en oriktig uppgift i en utsändning. För Sveriges del har i en utredning (SOU 1962: 27) undersökts frågan om rätt för den, som lider skada eller annorledes beröres av en oriktig uppgift i en utsändning, att få ett beriktigande utsänt. Utredningsmannen avisade emellertid tanken på att införa lagbestämmelser om en sådan rätt.

Mot bakgrunden av det sagda förefaller det anmärkningsvärt att i Danmark, Finland och Norge, där pressrätten redan nu innehåller bestämmelser om rätt till beriktigande, motsvarande regler icke gäller för radio och TV. Mer naturligt hade varit — med tanke på att radio och TV som regel når en helt annan och avsevärt vidsträcktare krets av personer än vad fallet är med en tidning, även sådan med mycket stor upplaga — att möjligheter funnits att på laglig väg ingripa mot felaktiga uppgifter även i dessa massmedia. Behovet av sådana möjligheter är så mycket större som radio- och TV-företagen i de nordiska länderna har en monopolställning, som

naturligtvis medför särskilda förpliktelser för det allmänna att medverka till en betryggande ordning. Den omständigheten att radioföretagen i allmänhet icke ansvarar för oriktiga uppgifter i en sändning, om något straffbart ej förekommit, gör, att en rätt till beriktigande skulle vara av särskilt värde för den skadelidande såsom ett medel att begränsa de skador, som kan vållas av en oriktig uppgift.

Förevarande fråga berördes av rådets dåvarande juridiska niomannakommitté i dess utlåtande till 1963 års rådssession om ett medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar. Kommittén uttalade därvid att den ansåg det särskilt önskvärt att införa regler om beriktigande av felaktiga uttalanden i radio och TV och att övervinna de svårigheter som kunde föreligga för en enhetlig nordisk lagstiftning på detta område (*se Nordiska rådet 1963, s. 534*). I sitt förslag till rådet om en rekommendation i saken underströk juridiska utskottet vad niomannakommittén uttalat i detta stycke (*se Nordiska rådet 1963, s. 1470*). Den rekommendation, som rådet beslöt att antaga i anledning av detta medlemsförslag (Rek. nr 18/1963), slutbehandlades av rådet 1964 vid dess tolfte session, sedan det av regeringarnas meddelanden framgått dels att föreliggande stora olikheter i ländernas press-, radio- och skadeståndslagstiftning skulle bereda stora svårigheter att förenhetliga lagstiftningen, dels att myndigheterna i det fortsatta arbetet i frågor förknippade med radions juridiska ansvar skulle nära samarbeta.

Frågan om rätt till beriktigande förekommer under angivna förhållanden ej längre på det nordiska lagstiftningsprogrammet. Den bör emellertid på grund av sin stora principiella och allmänna betydelse tagas upp ånyo. Rätten till beriktigande av oriktiga uppgifter i radio och TV bör som ett särproblem utan större sammanhang med det stora komplexet om radions juridiska ansvar kunna göras till föremål för särskild lagstiftning. En samnordisk lagstiftning på detta område skulle utan tvivel välkomnas av stora medborgargrupper i alla nordiska länder.

Under åberopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att förbereda och utarbeta enhetlig nordisk lagstiftning om rätt till beriktigande av oriktiga uppgifter i radio och TV-sändning.

Oslo, Stockholm och Köbenhavn i januari 1965

Nils Hønsvald

Bertil Ohlin

Knud Thesstrup

BILAGA 1—3 (se Nordisk Rad 1966, 14. sess., s. 495—511)

BILAGA 4

Normer för beriktigande i nordisk rundradio antagna vid nordiskt radiochefsmöte i Helsingfors den 4—5 maj 1966

Normerna är byggda, så långt det varit möjligt, på i skrift fixerade regler och praxis inom de olika radioföretagen; även presslagstiftning och presskutymmer i de nordiska länderna har beaktats.

Vissa normer är med avsikt allmänt hållna för att möjliggöra för varje land att utforma detaljerna på ett sätt som bäst överensstämmer med nationella traditioner och andra förhållanden i de olika länderna. Normerna anger ett minimum för radioföretagens skyldighet att lämna beriktigande. Om något radioföretag önskar att i större utsträckning än enligt dessa normer medge beriktigande, står detta icke i strid med normerna.

1 §

Undertecknade nordiska radioföretag har antagit följande normer om beriktigande i rundradio, dvs. rättelse av felaktiga sakuppgifter.

Kommentar: Normernas tillämpningsområde är begränsat till beriktigande, varmed avses rättelse av felaktiga sakuppgifter. Normerna är alltså inte tillämpliga på rättelser eller genmälen av annat slag, t. ex. beträffande värdeomdömen i den politiska diskussionen, i debatten om litteratur och konst osv.

Det är givet att det ofta är vanskligt att dra gränsen mellan sakuppgifter och andra omdömen och framställningar, och att fastställa när sakuppgifter är felaktiga, d. v. s. osanna, ogrundade eller så ofullständiga att de är missvisande. För att rättelse skall kunna ske, måste man i regel veta vilken den rätta sakuppgiften är, vilket kan vara omtvistat. Radioföretaget har att på eget ansvar bedöma dessa gränsdragningsfrågor. Huruvida företagets bedömande varit riktigt kan prövas av det i 6 § nämnda organet.

2 §

Felaktiga sakuppgifter skall beriktigas utom då

1. de inte får anses leda till nämnvärd skada för någon eller
2. ett beriktigande blott kan antas öka den skada uppgiften medfört eller
3. det inte heller i övrigt finns något legitimt intresse att ett beriktigande sker.

Kommentar: Huvudregeln är att felaktiga sakuppgifter skall beriktigas. För ett avsteg från huvudregeln fordras i första hand antingen att någon nämnvärd skada icke uppkommit eller, om skada uppkommit, att denna blott skulle ökas av beriktigandet. I andra hand krävs för ett avsteg, att det inte av andra skäl finns ett legitimt intresse att beriktiga.

Det under 1. angivna undantaget avser bl. a. att ge radioföretaget möjlighet att avvisa okynnesyrkanden om beriktiganden.

I undantagsfall kan det länkas att ett beriktigande blott medför ytterligare skada och lidande för den part som en felaktig sakuppgift närmast rört. Begär han själv att beriktigande skall underlåtas, bör radioföretaget givetvis ha möjlighet att respektera en sådan begäran. Även i vissa andra fall bör radioföretaget ta hänsyn till att ett beriktigande kanske blott ökar skadan. Härvid måste dock vanligen förutsättas, att det inte är möjligt att beriktiga utan att återge den felaktiga sakuppgiften (jfr 4 §). I regel bör man dock även i ett sådant fall respektera en parts begäran om att beriktigande skall ske. Föreligger en sådan begäran, kan beriktigandet sälan antas blott öka skadan.

Även om en felaktig sakuppgift inte leder till nämnvärd skada för någon, kan den ändå behöva beriktigas, t. ex. med hänsyn till allmänhetens krav på korrekt information. Det finns dock givetvis åtskilliga felaktiga sakuppgifter, mestadels av bagatellartad natur, som ingen kan anses ha något behov av att få beriktigade.

Huruvida beriktigande skall göras bör även i viss mån bli beroende av om den part, som närmast berörs av den felaktiga uppgiften, själv deltagit i programmet i fråga, eller om någon annan medverkande kan anses ha haft anledning och möjlighet att påtala de oriktiga och vilseledande uppgifterna men underlåtit att göra detta. I sådana fall kan man som regel presumera att den felaktiga sakuppgiften inte lett till någon nämnvärd skada eller eljest inte behöver rättas.

Det strider inte mot normerna att stadgandets huvudinnehåll uttrycks på annat sätt, t. ex. så att man blott uppräknar de fall då felaktiga sakuppgifter skall beriktigas.

3 §

Beriktigande enligt 2 § skall företas av radioföretaget, när detta uppmärksammar att en sakuppgift är felaktig och oavsett om beriktigande begärts av en utomstående eller ej.

Har en månad förflutit från den dag, då uppgiften sändes, utan att felet genom begäran om beriktigande eller på annat sätt uppmärksammats, är radioföretaget ej skyldigt att lämna beriktigande.

Kommentar: När ett radioföretag uppmärksammar att en uppgift är felaktig, är det skyldigt att på eget initiativ företa beriktigande, när så skall ske enligt 2 §. Frågan om beriktigande torde dock ofta uppkomma efter en begäran från någon utomstående, särskilt från den som anser sig

förfördelad genom den felaktiga sakuppgiften. Med hänsyn till bl. a. bevisningssvårigheten bör den utomstående komma med sin begäran om beriktigande inom en viss tid. Som sådan tid har valts en månad efter sändningen. Efter så relativt lång tid som en månad är i regel ett beriktigande ej aktuellt. Denna frist har också valts med hänsyn till att den förekommer i den danska presslagstiftningen för ett motsvarande fall och med tanke på att svenskt radioföretag enligt ett år 1965 framlagt förslag till radioansvarighetslag skall vara skyldigt att ombesörja ljudupptagning av varje program och förvara dessa upptagningar till dess en månad förlutit från det programmet sänts; efter en månad kan alltså bevismaterialet rörande vad som sänts ha förstörts.

Samma frist gäller för det fall att radioföretaget på annat sätt än genom begäran om beriktigande uppmärksammar att en uppgift är felaktig.

Det står givetvis radioföretaget fritt att lämna beriktigande även efter fristens utgång.

4 §

Radioföretaget har att på eget ansvar formulera beriktigandet. Beriktigandet skall efter noggrant övervägande av dess innehåll och form offentliggöras utan oskäligt dröjsmål. Det bör undersökas, om beriktigande lämpligen kan ske utan att den felaktiga uppgiften återges.

Kommentar: Det torde inte vara lämpligt att anknyta till ett i presslagstiftning förekommande system, där det tillkommer den förfördelade att överlämna förslag till rättelse. Med hänsyn till bl. a. att radioföretaget är skyldigt att på eget initiativ beriktiga felaktiga sakuppgifter, är det naturligare att låta radioföretaget på eget ansvar formulera beriktigandet. Företaget ställer sig också därigenom bakom rättelsen. Det tillkommer sedan det i 6 § nämnda organet att efter anmälan bedöma, om beriktigandet står i överensstämmelse med god sed på området.

Stadgandet att beriktigandet skall offentliggöras utan oskäligt dröjsmål är synnerligen viktigt med hänsyn till att radioföretaget måste tillse att skadan av den felaktiga sakuppgiften snabbt och effektivt begränsas. Mot intresset av en snabb och effektiv begränsning av skadan står dock andra hänsyn, såsom intresset av att få en sådan rättelse som verkligen ger den rätta sakuppgiften och som inte invecklar radioföretaget i en långvarig polemik. Man bör också beakta faran för att förfördelade parter utnyttjar det misstag som begåtts till egen publicitet och reklam.

När rättelse sker, kan skadan ibland förvärras genom att en felaktig sakuppgift upprepas och därför kanske når en än större publik än förut. Är det möjligt att åstadkomma rättelse utan att upprepa den felaktiga sakuppgiften, bör man söka att utforma beriktigandet med hänsyn härtill.

5 §

Beriktigande bör ske på sådant sätt att man därmed når så stor del som möjligt av den publik som fick del av den felaktiga uppgiften. I första

hand bör därför en felaktig sakuppgift beriktigas i samma typ av program som den där uppgiften lämnades. Beriktigandet bör dock ske i annat sammanhang, t. ex. i samband med nyhetsprogram, där så erfordras för att undvika oskäligt dröjsmål.

På anmodan är radioföretaget skyldigt att till den förfördelade eller pressen utlämna beriktigandets text.

Kommentar: Huruvida man kan vänta med ett beriktigande till dess ett program i samma serie eller eljest av samma typ sänds beror bl. a. på den felaktiga sakuppgiftens art, faran för skada och den grupp som i första hand bör informeras om misstaget. Om radioföretaget skall vara skyldigt att offentliggöra ett beriktigande i ett av de dagliga nyhetsprogrammen, måste frågan i regel vara av intresse för en större publik. Man kan också tänka sig ett beriktigande på tid före eller efter själva nyhetsprogrammet.

Det kan vara svårt att vid uppläsning i television eller ljudradio av beriktigandets text utan misstolkning uppfatta deltas innehåll. Radioföretaget bör därför vara skyldigt att efter anmodan utlämna texten till den förfördelade för närmare studium och till pressen för publicering.

6 §

Den som är missnöjd med radioföretagets beslut om att beriktigande inte skall ske eller om beriktigandets innehåll, form eller plats har rätt att påtala beslutet hos ett särskilt organ med uppgift att uttala sig om huruvida radioföretagets beslut står i överensstämmelse med god sed på området.

Radioföretaget skall på lämpligt sätt i program eller tryck offentliggöra avgöranden härom av det nämnda organet, för såvitt detta inte annorlunda bestämmes.

Kommentar: Det torde inte vara möjligt att stadga att endast den som blivit förfördelad genom en felaktig sakuppgift skall ha rätt att klaga inför det särskilda organet. Det finns nämligen felaktiga sakuppgifter som bör rättas med hänsyn till allmänhetens intresse, och i sådant fall bör envar kunna föra sådan talan. Det nämnda organet bör dock naturligtvis därvid även ta hänsyn till om t. ex. sådana som främst förfördelats av en felaktig uppgift inte önskat att saken skall vidare uppmärksammas genom rättelse.

Det särskilda organet torde normalt vara en fristående opinionsnämnd, men enligt stadgandets text är detta ej nödvändigt, liksom ej heller att ett nytt organ tillskapas för ändamålet. Det ankommer på varje land att utfärda närmare bestämmelser härom. Några regler om organets ställning och sammansättning har därför inte upptagits bland normerna.

Det är rimligt, att radioföretaget i princip blir skyldigt att offentliggöra det särskilda organets avgöranden. Det kan ibland vara lämpligt att t. ex. ge en resumé i ett program och publicera avgörandet i dess helhet i programtidningen eller i en kommuniké, avsedd för pressen. I särskilda fall bör

emellertid organet vara oförhindrat att bestämma, att publicering inte skall ske, t. ex. i den utomståendes intresse.

7 §

Ändringar av dessa normer kan endast ske i samarbete mellan de nordiska radioföretagen.

Kommentar: Det är givet att normerna endast kan ändras i samma ordning i vilken de tillkommit. Samarbete mellan radioföretagen fordras även när ett företag vill genomföra sådana ändringar av sina interna regler om beriktigande som står i strid med dessa normers innehåll.

BILAGA 5

Betänkande III av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet nordisk lovgivning angående ret til berigtigelse i radio og TV. Udvalget behandlede medlemsforslaget på 14. session 1966 i København (*se Nordisk Råd, 14. sess. 1966, s. 493—511*) og tilkendegav, at man ville fortsætte arbejdet med sagen. Dette tog rådet til efterretning (*se 14. sess. s. 162—164*).

Siden 14. session har forslaget været behandlet ved møder den 7. juni 1966 i Kuopio, den 13. oktober 1966 i Bergen og den 9. februar 1967 i Ringsted.

Justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, har deltaget i møderne med undtagelse af mødet den 13. oktober 1966. Inrikesministern Martti Viitonen, Finland, deltog i mødet den 7. juni 1966, og justitieministern Aarre Simonen, Finland, har deltaget i møderne den 13. oktober 1966 og den 9. februar 1967. Endvidere har statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige, deltaget i møderne.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på en rekommandation om forberedelse og udarbejdelse af fællesnordisk lovgivning, hvorved det pålægges radioorganisationerne at berigtige urigtige oplysninger, som måtte fremkomme i radio- og fjernsynsudsendelser.

Dette spørgsmål har tidligere været behandlet i Nordisk Råd i forbindelse med den på rådets 11. session 1963 vedtagne rekommandation (*nr. 18/1963, se Nordisk Råd 11. sess. 1963, s. 1636*), hvori det henstilledes til regeringerne at undersøge mulighederne for en i princippet ensartet nor-

disk lovgivning om radioens juridiske ansvar. Af behandlingen fremgik, at den juridiske nimanidskomité og juridisk udvalg anså det for særdeles ønskeligt, at der i sammenhæng med ansvarsspørgsmålet blev gennemført ensartede regler om adgang til at kræve berigtigelse af urigtige udtalelser (*se Nordisk Råd 11. sess. s. 534 og s. 1470*). Fra de danske regeringsrepræsentanters side blev det under udvalgsbehandlingen anført, at bestemmelser om adgang til berigtigelse ville kunne gennemføres administrativt i dansk radio og TV, såfremt der måtte foreligge et behov herfor (*se Nordisk Råd 11. sess. s. 1468*).

Rekommandationen slutbehandlede på 12. session 1964 (*se Nordiska rådet 12:e sess. 1964 s. 177*). Af regeringernes meddelelser fremgik, at en nordisk gruppe af sagkyndige var nået til det resultat, at det ikke var muligt at gennemføre ensartet lovgivning om radioens juridiske ansvar. De sagkyndige havde dog bl. a. foreslået, at det henstilledes til de nordiske radioinstitutioner at interessere sig særligt for spørgsmålet om berigtigelse af urigtige oplysninger og gennem forhandling at søge at finde frem til sådanne ensartede regler, som på bedst mulig måde forener de modstridende interesser, som her gør sig gældende (*se Nordiska rådet 12:e sess. s. 1931*).

I det nu foreliggende medlemsforslag fremhæves det, at spørgsmålet om berigtigelse i radio og TV på grund af sin store principielle og almene betydning bør tages op igen, således at man stræber efter at gennemføre en særlig lovgivning herom. Det antages, at der er større behov for, at man på lovlig vis kan gribe ind over for urigtige oplysninger i radio og TV end over for tilsvarende oplysninger i dagspressen, da radio og TV når ud til en langt større kreds af personer end selv aviser med stort oplag, ligesom radioens og televisionens monopolstilling i de nordiske lande må forpligte det offentlige til at skabe en betryggende ordening på dette område.

2. R e m i s u d t a l e l s e r

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Statsministeriet.
 Justitsministeriet.
 Ministeriet for kulturelle anliggender.
 Radiorådet.
 Danmarks Radio.
 Dansk Pressenævn.
 Dansk Journalistforbund.
 Danske Dagblades Fællesrepræsentation.

Finland:

Justitieministeriet.
 Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.

Tidningarnas förbund.
 Finska notisbyrån AB.
 Finlands journalistförbund.
 Oy Yleisradio Ab.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Justisdepartementet.
 Norsk rikskringkasting.

Sverige:

Justitiekanslersämbetet.
 Svea hovrätt.
 1964 års utredning om radions juridiska ansvar.
 Sveriges radio.
 Publicistklubben.
 Sveriges advokatsamfund.

Remissudtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget *anbefales* af Dansk Pressenævn, Dansk Journalistforbund, Danske Dagblades Fællesrepræsentation, Tidningarnas förbund, Finska notisbyrån og Finlands journalistförbund.

Forslaget *anbefales ikke* af justitsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender, radiatorådet, kommunikationsministeriet, justitieskanslersämbetet, Svea hovrätt, 1964 års utredningen, Sveriges radio, publicistklubben og Sveriges advokatsamfund. — Disse instanser henviser til vanskelighederne ved at formulere en tilstrækkelig klar og entydig lovtæst og de forskelligartede presseregler i de nordiske lande, ligesom der udtrykkes tvivl med hensyn til behovet for en lovgivning.

En *neutral* holdning indtages af justitieministeriet og Yleisradio, som mener, at man bør afvente en større udredning om radioens juridiske ansvar, og af kirke- og undervisningsdepartementet og justisdepartementet, som henviser til radiochefernes iværksatte undersøgelse.

3. U d v a l g e t

a) I den i 1962 afgivne svenske betænkning om radioens juridiske ansvar (SOU 1962: 27) gør häradsövding Johan Björling opmærksom på, at presselovgivningen i de fleste lande indeholder bestemmelser om ret til berigtigelse. Dette er således tilfældet i Danmark, Finland og Norge, men ikke i Sverige. Radioens monopolstilling og mulighed for at nå ud til en meget omfattende kreds af personer kan anføres til støtte for en lovfæstet ret til berigtigelse i radioen. Når tanken herom alligevel afvises, skyldes det i første række vanskelighederne ved i en lovtæst at angive grænserne for en berigtigelsesret på en sådan måde, at bestemmelserne ikke indbyder til tvist og ikke kan misbruges til fordækt reklame for nogen, som påstår sig krænket ved indholdet af en udsendelse. Hertil kommer, at der ikke

synes at være noget virkeligt behov for en lovgivning, og at radioen er villig til efter publiceringsreglerne at imødekomme beføjede ønsker om berigtigelse.

I den i 1965 afgivne svenske betænkning om en radioansvarslov (SOU 1965: 58) fastholder häradshövding Björling, at der ikke bør gennemføres lovregler om berigtigelse. Det må imidlertid overvejes, om der ikke i tvivls-tilfælde bør skabes adgang til efter forudgående forhandling eller skriftveksling at få spørgsmålet indbragt for et af radioen uafhængigt organ.

På sessionen i 1966 besluttede udvalget, at man foreløbig burde afvente udfaldet af det af de nordiske radiochefer iværksatte forsøg på at udforme ensartede berigtigelsesbestemmelser i de nordiske radiofoniers publiceringsregler.

Dette arbejde blev afsluttet i maj måned 1966, idet radiocheferne i alle fem lande på et møde i Helsingfors var enige om at følge ensartede retningslinier for berigtigelse i nordisk rundradio (lydradio og fjernsyn). Radiochefernes beslutning er godkendt af radiostyrelserne i Danmark, Norge og Sverige. Finlands og Islands radioledelser skal senere tage stilling til sagen.

De vedtagne normer for berigtigelse er gengivet foran (se bilag 4). Idet man om det nærmere indhold henviser til bilaget, skal her kun fremhæves enkelte af de vigtigste bestemmelser.

Hovedreglen findes i § 2, hvorefter fejlagtige realoplysninger skal berigtiges, med mindre de ikke kan antages at ville føre til nævneværdig skade for nogen, eller berigtigelse kun kan antages at ville forøge skaden, eller der ikke iøvrigt findes nogen legitim interesse i berigtigelse.

Ifølge § 3 skal berigtigelse foretages også uden begæring herom. Efter forløbet af 1 måned kan radioen altid nægte berigtigelse.

Af særlig interesse er bestemmelsen i § 6, hvorefter klage over radioens nægtelse af at berigtige eller over berigtigelsens indhold eller form m. v. kan indbringes for et særligt organ. Dette skal tage stilling til, om radioens beslutning stemmer med god skik på området. Det pågældende organs afgørelse skal normalt offentliggøres.

Af kommentaren til bestemmelsen fremgår, at det særlige klageorgan normalt vil være et uafhængigt opinionsnævn, men der stilles intet krav herom, og nærmere regler for nævnets stilling og sammensætning findes ikke. Det tilkommer hvert land at udfærdige de nærmere bestemmelser herom.

På udvalgets møde den 13. oktober 1966 blev det oplyst, at de nordiske radiochefer antagelig i løbet af kort tid ville overveje problemerne i forbindelse med oprettelsen af det i normernes post 6 omhandlede klageorgan. Der var i udvalget enighed om, at man ved bedømmelsen af normerne måtte lægge stor vægt på, at det pågældende klageorgan gennem sin stilling og sammensætning bliver et fritstående og af radioen uafhængigt nævn, hvis upartiskhed og objektivitet ikke kan drages i tvivl.

Udvalget besluttede derfor at anmode Nordisk Råds præsidium om at henlede radiochefernes opmærksomhed herpå. Denne indstilling imødekom præsidiets i skrivelse af 25. oktober 1966 til de fem radiofonier, idet præsidiets samtidig tilsluttede sig udvalgets synspunkter og udbad sig orientering om sagens videre behandling.

Præsidiets og udvalget er derefter underrettet om, at radioorganisationerne har truffet følgende beslutninger:

Danmarks radio har vedtaget, at der skal oprettes et særligt nævn på fem medlemmer til at behandle klager i henhold til berigtigelsesnormernes § 6. To af medlemmerne skal udpeges af henholdsvis Danske Dagblades Fællesrepræsentation og Dansk Journalistforbund og to af medlemmerne skal repræsentere henholdsvis radiorådet og Danmarks radios embedsmandskreds. Højesterets præsident vil blive anmodet om at udpege nævnets formand.

Sveriges radio har anmodet radionämnden om indtil videre at fungere som klageorgan. Radionämnden har tilrådt dette og har af sin midte udpeget en delegation på fire medlemmer til at påtage sig denne opgave på nämndens vegne.

Udvalget er tillige gjort bekendt med den i Sverige gennemførte radiolov af 30. december 1966 (nr 755), hvorefter retten til at udsende radio- og fjernsynsprogrammer, som er bestemt for almenheden, skal udøves upartisk og sagligt og iøvrigt efter nærmere aftalte retningslinier. Af departementschefens bemærkninger til lovforslaget fremgår bl. a., at det er en følge af kravet om saglighed, at oplysninger og påstande i et program skal være sandfærdige. Fejlaglige sagoplysninger bør uden unødigt forsinkelse berigtiges, og den, som har et rimeligt krav på at imødegå en fremsat påstand, bør få anledning hertil. Nærmere bestemmelser om berigtigelse eller gemmelse bør indgå i de for radioen aftalte retningslinier.

Det fremgår endvidere af loven, at radionämnden skal overvåge indholdet af radio- og fjernsynsudsendelserne. Efter bemærkningerne til forslaget følger det heraf, at nämnden bl. a. skal prøve spørgsmål om berigtigelse eller gemmelse.

Udvalget er endelig bekendt med, at spørgsmålet om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger har været fremdraget på det 24. nordiske juristmøde i Stockholm i september 1966 i forbindelse med drøftelsen af personlighedsbeskyttelsen og massemediernes.

b) Udvalget kan tiltræde, at det er af stor betydning, at der findes en tilfredsstillende ordning af problemet om berigtigelse i radio og fjernsyn. Særlig fjernsynets betydning er voksende, og det er utvivlsomt, at fjernsynsudsendelser har mulighed for at udøve en betydelig påvirkning på den offentlige meningsdannelse.

Det er også væsentligt at fremhæve, at sædvanlig radio- og fjernsynsvirksomhed i alle de nordiske lande forestås af statsinstitutioner, som har eneret herpå. Dette indebærer en fare for, at kun ensidige anskuelser kom-

mer til orde i udsendelserne, ligesom disse kan fremtræde med en særlig autoritativ virkning.

I de meget grove tilfælde kan der allerede på grundlag af gældende retsregler blive tale om at gøre straf- eller erstatningsansvar gældende i anledning af forseelser, herunder udspreddelse af forvanskede eller urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser. Men gennemførelse af disse sanktioner forudsætter, at der er handlet forsættigt eller uagtsomt fra den ansvarliges side, og en retssag om straf eller erstatningsansvar er besværlig og kan være bekostelig. Straf- og erstatningsansvaret vil iøvrigt langtfra være tilstrækkeligt til at forhindre alle misbrug.

Efter udvalgets opfattelse bør det ikke være et mål at drage snævre grænser for radioens eller fjernsynets virke, lige så lidt som ønsket om tilfredsstillende berigtigelsesbestemmelser bør opfattes som en trussel mod disse organisationer. Men her som i andre forhold er det rimeligt, at misbrug og fejltagelser kan påtales, og berigtigelsesbestemmelser vil i så henseende være et velegnet middel.

På baggrund af det eksisterende samarbejde mellem de nordiske radioorganisationer og med udsigt til, at samarbejdet fremtidigt vil blive yderligere intensiveret, forekommer det udvalget naturligt, at der i så vid udstrækning som muligt gælder ensartede regler for radioorganisationerne i Norden.

c) Udvalget har derfor med tilfredshed konstateret, at de nordiske radioorganisationer er blevet enige om udformningen af ensartede berigtigelsesnormer. Forslaget om ensartede nordiske bestemmelser på dette område er således nu en realitet.

Udvalget kan principielt tilslutte sig, at berigtigelsesadgangen under en eller anden form burde fastlægges i loven, men det er udvalgets opfattelse, at det i hvert fald for tiden ikke vil være muligt at gennemføre fællesnordisk lovgivning om dette spørgsmål. Man henviser i den forbindelse særligt til, at de udpegede sagkyndige har været enige om, at fællesnordisk lovgivning vil støde på betydelige vanskeligheder, særlig fordi presselovgivningen i de nordiske lande ikke er ensartet.

Udvalget opfatter imidlertid de nu tilvejebragte normer som et væsentligt bidrag til løsningen af berigtigelsesproblemet og som et skridt på vejen mod ensartet lovgivning. Normerne angiver et minimum for radioorganisationers forpligtelse, og det vil derfor være muligt for de enkelte organisationer at udvide berigtigelsesadgangen, uden at dette strider mod nogen forskrift.

Udvalget anser det som nævnt for særlig betydningsfuld, at der skabes en tilfredsstillende sikkerhed for, at den endelige afgørelse af tvivlsspørgsmål om fortolkningen af normerne træffes på et sagligt og upartisk grundlag. De fra Danmarks og Sveriges radio modtagne oplysninger om etableringen af klageorganet synes i muligt omfang at imødekomme kravene om garanti

for, at der i disse lande vil blive givet berigtigelsesbestemmelserne et reelt indhold.

Det må tillige formentlig antages, at praktiseringen af de vedtagne normer efterhånden vil skabe fastere retningslinier for, hvad der kan anses for almindelig god sædvane på området, og behovet for en særlig lovgivning vil naturligvis være svindende, hvis der på denne måde kan dannes et tilfredsstillende adfærdsmønster.

Alt i alt må det under de foreliggende omstændigheder forekomme usikkert, om Nordisk Råd på nuværende tidspunkt bør tage initiativet til ensartet lovgivning om berigtigelse af fejlagtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser. Udvalget mener, at man indtil videre bør afstå herfra, men der kan være grund til at følge den videre udvikling af berigtigelsesproblemet i de nordiske lande med opmærksomhed.

Under henvisning hertil indstiller udvalget,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse i radio og TV.

Ringsted, den 9. februar 1967

Poul Dam

Lis Groes

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Sven Mellquist

Johan Møller Warmedal

Georg Pettersson

Reservation

med hensyn til afsnit 3, punkt c, i udvalgets betænkning, som burde have haft følgende ordlyd:

c) Udvalget er ligesom forslagsstillerne af den opfattelse, at der i de nordiske lande bør gennemføres ensartede lovregler, som forpligter radioorganisationerne til at foretage berigtigelse af fejlagtige oplysninger. I erkendelse af de vanskeligheder, som antagelig vil være forbundet med at udforme berigtigelsesadgangen på en så entydig og klar måde, at den ikke kan misbruges af nogen, har man intet at indvende imod, at de mere detaljerede normer fastlægges af radioorganisationerne, således som det allerede er sket. Derimod bør selve den grundlæggende forpligtelse til at foretage berigtigelse antagelig hvile på en udtrykkelig lovbestemmelse herom, og i en sådan rammelovgivning bør det tillige fastslås, at spørgsmålet om, hvorvidt radioen har opfyldt forpligtelsen på tilfredsstillende måde, kan efterprøves enten af et særligt uafhængigt nævn eller af domstolene. Udvalget kan ikke anse det for helt tilfredsstillende, at disse centrale bestanddele af værnet mod misbrug alene hviler på en af organisationerne selv opstillet intern regel, hvis juridiske betydning er tvivlsom.

Under henvisning hertil indstiller udvalget,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at udarbejde forslag til en ensartet nordisk rammelovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser.

Ringsted, den 9. februar 1967

Georg C. Ehrnrooth

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Osmo Kock

Knud Thestrup

Reykjavik, den 26. februar 1967

Formand

Matthias Á. Mathiesen

BILAGA 6

A. Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska radioföretagen angående beriktigande i rundradio

Nordisk Råds juridiske udvalg har under 19. oktober 1966 sendt rådets præsidium følgende skrivelse:

I et i januar måned 1965 indgivet medlemsforslag (sag A 56) er det henstillet, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at forberede og udarbejde en ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser.

Nordisk Råd er underrettet om, at de nordiske radiochefer på et møde den 4. og 5. maj 1966 har tiltrådt, at der gennemføres fælles normer for de nordiske radioorganisationer om berigtigelse i rundradio.

Juridisk udvalg har drøftet medlemsforslaget og de af radiocheferne antagne normer på et møde den 13. oktober 1966. Ved samme lejlighed havde udvalget samråd med justitsministrene i Finland, Norge og Sverige samt repræsentanter for justitsministeriet i Danmark. Det blev for udvalget oplyst, at radiocheferne antagelig i nær fremtid skal overveje problemerne i forbindelse med oprettelsen af det i normernes post 6 omhandlede klageorgan.

Der var i udvalget enighed om, at der ved bedømmelsen af normerne fra Nordisk Råds side må lægges stor vægt på, at det pågældende klageorgan gennem sin stilling og sammensætning bliver et fritstående og af radioen uafhængigt nævn, hvis upartiskhed og objektivitet ikke kan drages i tvivl.

I overensstemmelse med udvalgets beslutning skal jeg henstille til præsidiets, at radiocheferne må blive gjort bekendt hermed, og at man samtidig udbeder sig underretning om, hvad der videre passerer i sagen.

Rådets præsidium giver sin tilslutning til de synspunkter, juridisk udvalg har fremført, og beder om at blive orienteret om sagens videre behandling.

København, den 25. oktober 1966

For Nordisk Råds præsidium

Harald Nielsen

B. Svar från Sveriges radio AB till Nordiska rådet angående beriktigande i rundradio

Nordiska rådets presidium har i skrivelse av den 25 oktober 1966 till de nordiska radioföretagen hemställt att få underrättelse om vilka åtgärder radioföretagen kommer att vidtaga för tillsättande av det särskilda organ, som förutsättes enligt § 6 i de av de nordiska radioföretagen gemensamt antagna normerna för beriktigande i nordisk rundradio.

Med anledning härav får Sveriges radio meddela, att Sveriges radio till radionämnden hemställt, att nämnden interimistiskt måtte åtaga sig uppgiften att fungera såsom sådant organ.

Radionämnden har vid sitt sammanträde den 17 oktober 1966 beslutat åtaga sig uppgiften och utsett en delegation att handlägga de uppgifter, som ankommer på det nämnda organet.

Radionämndens beslut framgår av bilagda utdrag ur radionämndens protokoll av den 17 oktober 1966, § 7 [*se nedan*].

Stockholm den 14 november 1966

Sveriges radio Aktiebolag

Olof Rydbeck

C. Svar från Norsk rikskringkasting till Nordiska rådet angående beriktigande i rundradio

Norsk rikskringkasting viser til brev av 25. oktober 1966 — journal nr. 7.D.76. Nr. 159 — fra Nordisk Råds presidium til de nordiske kringkastingsinstitusjoner og Norsk rikskringkastings foreløbige svar av 16. mars 1967 angående ovennevnte sak.

I sakens anledning kan nå meddeles at Norsk rikskringkastings styre i møte 10. mai d. å. har vedtatt regler for institusjonen i samsvar med normene for beriktigelse i nordisk kringkasting. Det i normenes § 6 omhandlede særlige organ skal ifølge reglene bestå av 3 medlemmer, hvorav formannen oppnevnes av Høyesteretts justitiarius og de øvrige av Kringkastingsrådet, som er et frittstående, av Norsk rikskringkasting uavhengig, or-

gan. I henhold til vedtak av Høyesteretts justitarius og Kringkastingsrådet har organet fått følgende sammensetning:

Høyesterettsdommer Andreas Endresen, formann.

Varamann: Høyesterettsdommer Per Lykke Anker.

Konsulent Ivar Eskeland.

Varamann: Redaktør Öivind Berggrav.

Redaktør Olav Brunvand.

Varamann: Journalist Hans Vatne.

Oslo, 1. juli 1967

Odd Granlund

Björg Kragem

BILAGA 7

I efterhand inkomna remissyttranden

D a n m a r k

Danmarks Radio:

— — — — skal jeg meddele, at det i § 6 i berigtigelsesnormerne omhandlede særlige organ, som for Danmarks Radios vedkommende benævnes »Danmarks Radio- og Fjernsynsnævn» nu er fuldtalligt, idet Højesterets præsident har udpeget højesteretsdommer, dr. jur. Louis le Maire til formand for nævnet hvis medlemmer iøvrigt er formanden for Danske Dagblades Fællesrepresentation, chefredaktør Svend Aage Lund, formanden for Dansk Journalistforbund, journalist Carsten Nielsen, Radiorådets næstformand, professor, dr. phil. Hakon Stangerup samt økonomidirektør Ejnar Jensen, Danmarks Radio.

København, den 16. mars 1967

Axel Fischer

Sekretariatschef

N o r g e

Norsk rikskringkasting:

I sakens anledning kan opplyses at omhandlede normer foreløpig ikke er vedtatt av styret i Norsk rikskringkasting. En regner med at styret vil behandle normene i sitt neste møte som vil finne sted i april, og at det omhandlede organ deretter vil kunne bli oppnevnt. Så snart styrets endelige beslutning om oppnevning av nevnte organ foreligger, vil en gi nærmere opplysninger.

En beklager at Norsk rikskringkasting svar på henvendelsen fra Nordisk Råds presidium på grunn av en misforståelse ikke er blitt gitt på et tidligere tidspunkt.

Oslo, 16. mars 1967

Odd Granlund

Björg Kragem

Medlemsförslag

om anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m.

(Väckt av Gunnar Henriksson och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Frågan om anonymitetsskydd för författare eller meddelare till tryckt skrift och då särskilt till pressen får tid efter annan aktualitet genom händelser av olika slag. Senast har det inträffat, att en journalist i Finland, som i en rättegång vägrade att röja sin källa, vilken hon i sin egenskap av journalist hade anlitat, blev dömd till straff. Problemet med anonymitetsskydd för pressens uppgiftslämnare kan inte sägas vara tillfredsställande löst i de nordiska länderna och pressens organisationer har också i olika sammanhang framfört önskemål om en förstärkning av detta.

Anonymitetsskyddet för uppgiftslämnare till pressen kan i princip vara uppbyggt på olika sätt. Det kan vara fråga om en rätt för journalisten att vägra avge vittnesmål, varigenom en källa röjes; denna rätt kan vara begränsad på olika sätt, t. ex. så att anonymitetsskyddet får vika då fråga är om grövre brott eller brott mot tystnadsplikt. Som komplement till nämnda rätt kan vidare stadgas förbud för personer, som har befattning med tryckning eller utgivning av skrift, att avslöja författare eller meddelare. I korthet gäller följande på detta område i de nordiska länderna.

I *Danmark* kan redaktör för inom landet tryckt periodisk skrift eller redaktionssekreterare vid sådan skrift vägra att avge vittnesmål om vem som är upphovsman till en icke signerad artikel eller meddelande i skriften, med mindre saken angår ett brott, på vilket kan följa strängare straff än »hæfte», eller den rör brott mot ämbetsmans tystnadsplikt eller fråga är om att söka en anonym författare i vissa fall då redaktören inte kan nås av straff. (Lov om Rettens Pleje § 170 stk. 4 och 5 samt Lov om Pressens Brug § 6.)

I *Finland* gäller enligt 17 kap. 24 § rättegångsbalken, att vittne får vägra att avgiva utsaga, varigenom affärs- eller yrkeshemlighet skulle uppenbaras, om ej synnerlig anledning förekommer, att vittnet höres därom. Meningarna i Finland synes delade om en tidnings nyhetsanskaffning skall anses höra till affärshemligheterna. I det nyss angivna fallet ansåg domstolen emellertid inte att fråga var om affärshemlighet och följde därvid tidigare praxis.

Författare åtnjuter ett visst anonymitetsskydd enligt ett stadgande i tryckfrihetslagen 11 § om bötesstraff för boktryckare, utgivare eller förläggare, som utan författarens tillstånd meddelar hans namn. Stadgandet gäl-

ler all tryckt skrift, således även tidningspressen, men skyddar enligt ordalydelsen enbart författare, däremot icke meddelare.

I *Norge* gäller enligt Lovene om rettergangsmaaten att utgivaren (redaktören) av en tryckt skrift som vittne inför domstol kan vägra att svara på spörsmål om vem som är författare till en artikel eller ett meddelande i skriften eller upphovsman till upplysningar i densamma. Samma gäller andra, som har fått kännedom om författaren eller upphovsmannen genom sitt arbete för ifrågavarande förlag, redaktion, pressbyrå eller tryckeri. Domstolen kan besluta att vittnesmål skall avgivas, när den efter avvägning av de olika intressena finner det påkallat. I detta fall kan domstolen även föreskriva att vittnesmålet skall åhöras endast av domstolen och parterna inom stängda dörrar och under tystnadsplikt. Vittnesutsaga bör enligt lagen alltid fordras, när artikeln eller meddelandet innehåller upplysningar som kan antagas klarlägga förekomsten av straffbart brott mot tystnadsplikt, likaså när vittnet vägrar att lämna så fullständiga upplysningar om saken som han kan skaffa från författaren eller upphovsmannen utan att avslöja denne. Utgivarens (redaktörens) rätt att vägra avslöja författarens namn synes inte vara kompletterat med något stadgande om förbud för utgivaren att röja författaren eller meddelaren.

I *Sverige* ger tryckfrihetsförordningen åt meddelare en rätt att vara anonym: »boktryckare, förläggare eller annan, som har att taga befattning med skrifts tryckning eller med tryckt skrifts utgivning», får icke mot meddelarens vilja yppa vem denne är, »med mindre sådan skyldighet är i lag föreskriven» (3 kap. 1 och 4 §§). Inskränkningen i anonymitetsrätten för fall, då skyldighet att yppa meddelaren är i lag föreskriven, syftar i första hand på vittnesplikten i alla slags mål utom tryckfrihetsmål.

Den korta översikten ovan visar, att anonymitetsreglerna, i den mån sådana finns, fått en skiftande utformning i de fyra länderna.

För den fria opinionsbildningen är det av stor vikt att pressens källor verkligen kan skyddas. Inte minst i de nordiska länderna, som, då det gäller yttrandefriheten med rätta berömmar sig över en hög rättskultur, har man insett betydelsen härav. Trots detta företer de nuvarande lagreglerna åtskilliga brister. Det kan t. ex. ifrågasättas om icke skyddet i Danmark och Norge borde utbyggas med regler, som ålägger redaktionspersonalen tystnadsplikt med avseende å uppgiftslämnarens identitet, därest denne önskar vara anonym. I Finland saknas överhuvud särskilda regler rörande meddelare. Mot de svenska bestämmelserna har anmärkts att vittnesplikten — oavsett om vilket mål det är fråga — upphäver anonymitetsskyddet. Efter mönster från Danmark och Norge borde vittnesplikten taga över anonymitetsskyddet blott i mål, där ett betydelsefullt samhällsintresse är hotat.

Om sålunda en förbättring av anonymitetsskyddet ter sig önskvärd i alla länderna, förefaller det lämpligt att upptaga frågan till gemensam behand-

ling. Den omständigheten att pressrätten i övrigt uppvisar särdrag i de olika länderna bör ej verka hindrande. Det är önskvärt ur flera synpunkter, att även pressrättens regler närmas till varandra så snart så är möjligt. Ett område, där dessa strävanden att förenhetliga nordisk lagstiftning kan förverkligas, gäller bestämmelserna rörande anonymitetsskydd. Med hänsyn till de ökade kontakterna mellan länderna bör pressen och dess medarbetare arbeta under likartade förhållanden på denna punkt.

Tidpunkten torde nu vara lämplig, sedan Finlands justitieminister förklarat sig beredd att vidtaga åtgärder för frågans fullständiga utredning i Finland. Övriga länder bör kunna knyta an till detta initiativ. Saken bör därför tagas upp på nordisk bas och givas en ur pressfrihetens synpunkt tillfredsställande lösning.

Med hänvisning till det sagda föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda införandet av likartade rättsregler, som lämnar författare och meddelare i de nordiska länderna ett tillfredsställande anonymitetsskydd.

Helsingfors och Stockholm i mars 1965

Gunnar Henriksson

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k**

Statsministeriet har i skrivelse den 4 november 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Justitsministeriet:

— — — skal justitsministeriet udtale følgende:

Som anført i medlemsforslaget består der ikke i Danmark nogen lovfæstet tavshedspligt med hensyn til meddelesers identitet for den, som befatter sig med trykning eller udgivelse af trykt skrift. Pligten til at hemmeligholde kilden til en pressemeddelelse hviler alene på faglige normer, som imidlertid har været og fortsat er udgangspunktet for den i retsplejeloven hjemlede vidnefritagelse for redaktører m. v. Under hensyn hertil og til, at pressen — så vidt det er ministeriet bekendt — hidtil har respekteret ønsker om anonymitet fra forfattere og meddelere, synes det tvivlsomt, om der er behov for at lovfæste en strafsanktioneret tavshedspligt for redaktionspersonale m. v.

Spørgsmålet om pressens vidnepligt har været overvejet i et af justitsministeriet nedsat udvalg, der afgav betænkning i september 1962 (Betænkning nr. 316/1962 om vidner). På grundlag af udvalgets betænkning er der ved lov nr. 149 af 21. april 1965 om ændringer i retsplejeloven, der trådte i kraft den 1. juni 1965, gennemført en videregående anonymitetsbeskyttelse for forfattere og meddelere til pressen. Efter bestemmelsen — nu retsplejelovens § 172 — har redaktører, redaktionssekretærer og journalister ved et i Danmark trykt periodisk skrift ikke pligt til at afgive vidneforklaring om, hvem der er forfatter eller kilde til en i skriftet optaget unavngiven artikel eller meddelelse, og det samme gælder andre, der i kraft af deres tilknytning til vedkommende skrift, trykkeri, nyhedsbureau eller forlag har fået kendskab til forfatterens eller kildens identitet. Angår sagen en forbrydelse, der kan medføre højere straf end hæfte, eller angår den brud på tavshedspligt, som påhviler nogen i offentlig tjeneste eller hvern, og findes vidneførslen nødvendig af hensyn til sagens opklaring, kan retten dog pålægge de nævnte personer vidnepligt, såfremt hensynet til vægtige offentlige eller private interesser afgørende taler derfor.

Etter justitsministeriets mening er der ved denne ændring i retsplejeloven sket en sådan udbygning af pressens ret til at sikre sine kilders anonymitet, at der ikke nu er grundlag for at tage spørgsmålet op til fornyet overvejelse.

København, den 28. juni 1965

P. m. v.

Vilhelm Boas

Niels Madsen

Folketingets presseloge:

Folketingets presseloge vil gerne udtrykke sin interesse i at Nordisk Råd optager forhandlinger om indførelse af ensartede retsregler på dette område. Det er efter vor opfattelse af væsentlig betydning, at forfattere og meddelere i de nordiske lande får en tilfredsstillende anonymitetsbeskyttelse. Netop dette punkt vil være af fundamental værdi for den pressefrihed, der er en af grundpillerne i et demokratisk samfund.

Vi vil derfor med interesse se på den videre udvikling af denne sag, og vil gerne, hvis det er muligt, underrettes yderligere om de skridt, der tages.

København, den 1. oktober 1965

F. F. p.

Palle Loft

Danske Dagblades Fællesrepræsentation:

— — — vedrørende sag A 68/j og A 69/k skal vi for den førstnævnte sags vedkommende, henvise til lov om ændring i retsplejeloven af den 21. april 1965, som traadte i kraft den 1. juni i aar, og som ikke synes at have været kendt under drøftelserne paa Nordisk Råds møde.

Loven af den 21. april, som — hvad pressen angaar — følger Vidneudvalgets indstilling, bestemmer i § 172, at

redaktører, redaktionssekretærer og journalister ved et her i riget trykt periodisk skrift har ikke pligt til at afgive vidneforklaring om, hvem der er forfatter eller kilde til en i skriftet optaget navngiven artikel eller meddelelse. Det samme gælder andre, der i kraft af deres tilknytning til vedkommende skrift, trykkeri, nyhedsbureau eller forlag har faaet kendskab til forfatterens eller kildens identitet.

Stk. 2. Angaar sagen en forbrydelse, der kan medføre højere straf end hæfte, eller angaar den brud paa tavshedspligt, som paahviler nogen i offent-

lig tjeneste eller hverv, og vidneførslen findes nødvendig af hensyn til sagens opklaring, kan retten dog paalægge de i stk. 1 nævnte personer vidnepligt, saafremt hensynet til væglige offentlige eller private interesser afgørende taler derfor.

I den gamle lov, som er citeret i fremstillingen fra Nordisk Råd, var kun redaktører og redaktionssekretærer fritaget for vidnepligt. Endvidere er det i den nye lov udtrykkeligt fastslaaet, at der kun kan paalægges de »nævnte personer vidnepligt, saafremt hensynet til væglige offentlige eller private interesser afgørende taler derfor».

Ændringerne er modtaget med almindelig tilfredshed baade of journalister og redaktører. Om man kan gaa ind for, at tilsvarende bestemmelser indføres i andre nordiske lande, er et spørgsmaal, som jeg ikke føler mig kompetent til at udtale mig om, da forholdene f. eks. i Finland kan adskille sig væsentligt fra forholdene i Danmark.

Det samme forbehold maa jeg tage overfor sag A 69/k om forsøgsvis indretning af et nordisk centrum for artikeltjeneste til nordisk presse, henlagt under Journalisthøjskolen i Aarhus. Jeg gaar ud fra, at der herom er indhentet udtalelse fra kræfter, som staar Journalisthøjskolen nær.

København, den 3. september 1965

Sv. Aage Lind

Finland

Justitieministeriet¹:

Justitieministeriet har den 12 april 1965 tillsatt en kommission med uppgift att utreda, huru pressens rätt att skydda sina nyhetskällor borde tryggas genom lagstadganden i saken. Kommissionen har att färdigställa sitt arbete under loppet av innevarande år.

Motsvarande fråga har nyligen varit föremål för en grundlig utredning i Danmark. Kommittén, som behandlade saken, gav sitt betänkande år 1962, varefter genom en på betänkandet grundad lagändring, som trädde i kraft den 1 juni 1965, nya regler om anonymitetsskydd för pressens nyhetskällor infördes. Även i Norge har man efter omfattande undersökningar år 1951 reviderat ifrågavarande lagstiftning. Likaså har den i Sverige i denna sak gällande lagstiftningen varit föremål för revision år 1949.

Med beaktande av ovanberörda läge i de övriga nordiska länderna har justitieministeriet utgått ifrån, att något behov för att revidera lagstiftningen för deras vidkommande knappast torde föreligga. Därför har ministeriet vid tillsättandet av ovannämnda kommission ej gjort framställning om inledande av nordiskt samarbete, utan har i stället förutsatt, att kommissio-

¹ Yltrandet översatt från finska.

nen vid fullgörandet av sitt uppdrag skall sträva till att möjligast nära följa den i de övriga nordiska länderna på området gällande lagstiftningen. Om man dock i dessa länder finner behov föreligga för lagsamarbete i förevarande fråga, är ministeriet självfallet berett att delta i samarbetet.

Helsingfors i augusti 1965

(*Sign.*)

Justitiekanslern:

— — — — —

Då jag anser, att det icke ankommer på justitiekansler att i detta skede taga ställning till huruvida och i vilken utsträckning det är skäl att revidera hos oss gällande lagstiftning eller sträva till likartade rättsregler inom de nordiska länderna på ifrågavarande område, går jag icke in vare sig på frågan om nödvändigheten av den föreslagna åtgärden eller på förslagets enskildheter. Såsom en allmän anmärkning vill jag dock som min uppfattning uttala, att skyldigheten att uppge uppgiftskälla i vissa fall kan vara av vikt till skydd för enskilda eller allmänna intressen. Vid sådant förhållande skulle en eventuell ändring av rättsreglerna icke få leda till, att t. ex. den som olovligen publicerat sådana uppgifter om tjänsteangelägenheter, som bör hemlighållas, eller om annans affärs- eller yrkeshemligheter eller andra dylika uppgifter, gives rätt att vägra att yppa vem som lämnat uppgifterna. Rätten att vägra att uppgiva uppgiftskälla borde sålunda icke få utsträckas till att skydda brottslig verksamhet.

Helsingfors den 28 augusti 1965

Jaakko Enäjärvi

Tenho Autere

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund:

— — — meddelar vi, att Tidningarnas förbund anser de i förslaget framförda synpunkterna viktiga ur tidningspressens synpunkt och betydelsefulla med tanke på pressens verksamhet. Förbundet stöder därför varmt det av chefredaktör Gunnar Henriksson framlagda förslaget.

Helsingfors den 5 juli 1965

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund r. y.

J. Perkki

Ordförande

Heikki V. Vuorinen

Verkst. direktör

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y.¹:

Förslagsställaren fäster enligt vårt förmenande uppmärksamheten vid en utomordentligt betydelsefull fråga, då han föreslår införande av moderniserade, likartade rättsregler rörande anonymitetsskyddet i Norden.

Denna sak har efter det förslaget inlämnats för Finlands del kommit i i ett nytt skede sedan justitieministeriet beordrat en skyndsamt utredning i frågan och tillsatt en kommitté med uppgift att ännu under innevarande år uppgöra förslag till nödiga ändringar i lagstiftningen. På denna grund och då en lagändring som påtagligt utvidgar anonymitetsskyddet har trätt i kraft den 1. 6. 1965 i Danmark, finner vi att de i mediemsförslaget nämnda åtgärderna än så länge med fördel kan anstå.

Helsingfors den 31 augusti 1965

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y.

J. A. Juuti

Ordförande

Risto Varjonen

Ombudsman

Finlands svenska publicistförbund r. f.:

Finlands justitieminister har den 12 april i år tillsatt en tremankommitté bestående av kanslichefen i justitieministeriet Olavi Merimaa som ordförande, lagstiftningsrådet Henry Adahl och redaktören, juris kandidat Lars Brunn som medlemmar att inom detta år inkomma med förslag till lagstiftning rörande skydd för pressens anonymitetsrätt.

Enligt vad förbundet erfarit ämnar kommittén lägga fram ett förslag till lag som i rätt hög grad ger uppgiftsmeddelare det skydd hr Henriksson efterlyser. Förbundet anser att förslaget som sådant kunde läggas vilande tills kommittén framlagt sitt betänkande men understryker samtidigt vikten av likartat skydd i alla nordiska länder. I den mån det är av behovet påkallat är det alltså önskvärt att ett liknande kommittéarbete kom i gång också i de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 24 augusti 1965

Finlands svenska publicistförbund r. f.

Christoffer Schildt

Ordförande

Sten-Olof Westman

Sekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e**Justis- og politidepartementet:**

Medlemsforslaget har vært forelagt til uttalelse for Kirkedepartementet, Norsk presseforbund, Riksadvokaten, Den norske dommerforening og Den norske advokatforening. Man har mottatt uttalelse fra Kirkedepartementet. Denne følger som eget vedlegg.

Etter Justisdepartementets oppfatning er det ikke behov for å revidere de norske bestemmelser i straffeprosesslovens § 177 tredje ledd og tvistemålslovens § 209 tredje ledd om pressens adgang til å nekte å oppgi sine kilder. Bestemmelsene, hvis innhold er referert i medlemsforslaget, ble vedtatt i 1951 etter inngående overveielser. Man har ikke kjennskap til at de ikke har virket tilfredsstillende.

I medlemsforslaget antydes muligheten av å få bestemmelser som pålegger redaksjonspersonale taushetsplikt om opphavsmannens (kildens) identitet, dersom denne ønsker å være anonym. Etter Justisdepartementets oppfatning kan det neppe være behov for lovregler om taushetsplikt i disse forhold. Den offentlige interesse i at opphavsmannens anonymitet bevares, synes tilstrekkelig varetatt ved de normer pressen i egen interesse frivillig etierlever.

Oslo, 1. september 1965

Etter fullmakt

Arne Christiansen

Finn Backer

Kirke- og undervisningsdepartementet:

De spørsmål som medlemsforslaget reiser berører ikke særlig sterkt Kirke- og undervisningsdepartementets arbeidsfelt.

Departementet har derfor ingen erfaringer for at de regler som nå gjelder ikke skulle gi tilfredsstillende vern for pressens kilder. Det har vel ellers innarbeidet seg en fast praksis på dette felt i vårt land.

Kirke- og undervisningsdepartementet har imidlertid for sitt vedkommende i tilfelle ikke noe imot å delta i en utredning av alle de berørte parterers stilling og interesser dersom de øvrige nordiske land har et sterkt ønske om en slik utredning.

Oslo, 20. juli 1965

Etter fullmakt

Oddvar Lie

Tønnes Bjelland

S v e r i g e**Justitiekanslersämbetet:**

I likhet med förslagsställaren anser justitiekanslersämbetet, att det ur flera synpunkter är önskvärt att inom de nordiska länderna så långt möjligt ensartade rättsregler tillskapas på förevarande område. I medlemsförslaget anföres att en utredning av hithörande frågor kan väntas bli tillsatt i Finland, där man för närvarande saknar särskilda regler om anonymitetsskydd för meddelare. Om så sker, förefaller det ämbetet lämpligt att i övriga nordiska länder sakkunniga förordnas att följa arbetet i Finland, lämna upplysningar om det egna landets rätt samt också överväga huruvida anledning föreligger att föreslå ändringar i det egna landets lagstiftning på området.

Justitiekanslersämbetet vill i detta sammanhang erinra om att ämbetet tidigare, i yttrande år 1962 till Nordiska rådet över ett medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar, uttalat att man borde undersöka möjligheterna att åstadkomma enhetliga rättsregler bl. a. när det gäller anonymitetsskydd för meddelare till radio- och televisionsföretag.

Stockholm den 31 augusti 1965

Sten Rudhlm

Rikspolisstyrelsen:

Den berörda frågan har varit aktuell i olika sammanhang på senare tid, då samarbetet med polisväsendet och massmedia dryftats. Sålunda har konsekvenserna av ett bortfall av anonymitetsskyddet för polisman vid införande av en lagfäst tystnadsplikt för polisen påtalats i diskussionen kring den svenska offentlighetskommitténs preliminära överväganden. Även om dessa för polisväsendet och dess angelägna samverkan med massmedia aktuella frågor sålunda är föremål för uppmärksamhet i olika sammanhang i vårt land, synes det lämpligt att svensk expertis bereds tillfälle följa den utredning av frågan som aviserats i Finland med hänsyn till bland annat önskvärldheten av likformiga regler på detta område.

Stockholm den 7 oktober 1965

Rikspolisstyrelsen

Carl G. Persson

Curt Falkenstam

Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Framställningar om ändring av den svenska tryckfrihetsrättens regler om anonymitetsskydd har under senare år gjorts dels från pressens organisationer, dels genom riksdagsmotioner. Ett gemensamt syfte för dessa framställningar har varit att stärka rätten till anonymitet. Man har vänt sig emot att anonymitetsrätten viker för vittnesplikten inte bara i mål där stora intressen står på spel utan också i exempelvis mål om småförseelser och tvistemål som rör små värden. Vidare har man uttryckt önskemål om ett förbud för envar att efterforska källan till ett i pressen publicerat meddelande.

En framställning i ämnet från Pressens samarbetsnämnd har, liksom ett utlåtande från nämnden med likartat innehåll och syfte, överlämnats till offentlighetskommittén — vilken har till huvuduppgift att verkställa en översyn av lagsliftningen om allmänna handlingars offentlighet och därmed sammanhängande frågor — för att vara tillgänglig under kommitténs arbete. Vid behandlingen av ett par vid 1964 års riksdag väckta motioner angående anonymitetsskyddet sade sig konstitutionsutskottet (utl. nr 4) förutsätta att offentlighetskommittén med anledning av de till kommittén överlämnade handlingarna kom att uppmärksamma de spørsmål som berörts i motionerna.

Frågan om utsträckning av meddelares rätt till anonymitet enligt den svenska tryckfrihetsrätten får på grund av det anförda anses höra till offentlighetskommitténs arbetsuppgifter. Däremot ingår det icke i kommitténs uppdrag att laga kontakt med övriga nordiska länder för att söka jämka samman de nordiska presslagarnas sländpunkter i frågan. Presslagsliftningen är i åtminstone några av de nordiska länderna ganska komplicerad. Främst av historiska skäl föreligger stora skillnader mellan länderna. Reglerna om anonymitetsrätt har nära samband med andra delar av tryckfrihetsrätten, i första hand med reglerna om ansvarigheten för tryckt innehåll. Det praktiska värdet av de svenska anonymitetsreglerna påverkas sålunda i hög grad av att frågan om ett meddelandes ursprung överhuvudtaget inte får väckas i tryckfrihetsmål och vidare av att åtal i vanlig ordning kan väckas mot den som har lämnat ett meddelande till en tidning för publicering endast inom snäva gränser; härmed blir utrymmet för vittnesmål om ett meddelandes ursprung begränsat.

Det samband som råder mellan anonymitetsreglerna och övriga tryckfrihetsrättsliga regler försvårar helt säkert en för de nordiska länderna gemensam lösning. En sådan torde emellertid inte heller vara nödvändig för att medlemsförslagets syfte i det väsentliga skall infrias. Vad som är av betydelse med tanke på det kulturella utbytet mellan länderna och på önskemålet att främja debatt i frågor av gemensamt intresse måste vara att

närma reglerna om meddelarskydd i de skilda länderna till varandra så att de praktiska verkningarna blir likartade. De skillnader som finns synes inte vara större än att det är möjligt att uppnå något sådant. Det är emellertid tydligt, att härför krävs en utredning under medverkan av sakkunniga från de nordiska länderna.

Hovrätten vill således tillstyrka det remitterade medlemsförslaget.

Malmö den 31 augusti 1965

På hovrättens vägnar:

Björn Kjellin

Erik Holmberg

Sveriges radio:

Sveriges radio har i princip intet att erinra mot en sådan utredning, om några förutsättningar att nå ett positivt resultat visar sig föreligga. Det kan dock inte fördöljas, att tidigare försök att nå nordisk enighet om presslagstiftning och lagstiftning om radions juridiska ansvar inte krönts med någon nämnvärd framgång. Sveriges radio kan icke överblicka om möjligheterna är större att nå framgång på det nu aktuella, begränsade fältet men vill gärna vitsorda, att gemensamma nordiska regler om anonymitetsskydd skulle vara av stort värde med hänsyn till radions växande betydelse som nyhetsorgan.

Om en utredning skulle komma till stånd bör enligt Sveriges radios mening bl. a. följande beaktas:

Enligt den tanke som låg bakom det år 1962 framlagda förslaget om radions ansvar (SOU 1962:27) skulle anonymitetsskyddet i princip vara detsamma på pressens och radions område. En förändring av anonymitetsskyddet på pressens område, som väl endast kan tänkas ske i förstärkande riktning, bör därför även komma radions område till del. Härav följer, att under en utredning även radioverksamhetens speciella aspekter bör tas i betraktande.

Vidare bör en utredning inte fördröja det lagstiftningsarbete om radions ansvar, som pågår och som, enligt vad man med fog kan hoppas, skall medföra ett relativt gott anonymitetsskydd inom Sveriges radios verksamhetsområde. I den mån utredningens förslag leder till nya regler kan dessa utan olägenhet sedermera införas i lagen om radions ansvar.

Stockholm den 1 september 1965

Sveriges radios aktiebolag

Olof Rydbeck

Svenska tidningsutgivareföreningen:

År 1958 avgav Pressens samarbetsnämnd — där Publicistklubben, TU och Svenska journalistförbundet samverkar — ett yttrande till riksdagens justitieombudsman över en från advokathåll gjord anmälan i det s. k. Åswald-målet vid Göteborgs rådhusrätt. I detta mål förmåddes ett vittne att omlala att han lämnat vissa uppgifter till tidningar, ehuru denna omständighet — enligt vad hovrätten senare kom fram till — saknade betydelse för utredningen i målet. I sitt yttrande lämnade samarbetsnämnden en översikt över anonymitetsskyddets omfattning i gällande rätt och framlade vissa förslag till en förstärkning och ytterligare precisering av meddelares rätt till anonymitet. Yttrandet överlämnades senare av justitieministern till utredningen angående allmänna handlingars offentlighet — den s. k. offentlighetskommittén.

Enär samarbetsnämndens yttrande enligt TU:s mening alltjämt äger sin giltighet, vill föreningen till besvarande av Nordiska rådets remisskrivelse hänvisa till detsamma [*se Bilang*].

Stockholm den 2 juli 1965

Svenska tidningsutgivareföreningen

Ivar Hallvig

BIHANG

Yttrande från Pressens samarbetsnämnd i anledning av det s. k. Åswald-målet

Sedan riksdagens justitieombudsman genom särskilda beslut den 25 november 1957 lämnat envar av organisationerna Publicistklubben, Svenska tidningsutgivareföreningen och Svenska journalistförbundet tillfälle att avgiva yttrande i ärende rörande en av advokaten Ingemar Steier gjord anmälan rörande det s. k. Åswald-ärendet får de tre organisationerna genom Pressens samarbetsnämnd, som utgör ett samarbetsorgan för dem, till besvarande av remissen anföra följande.

Nämnden kommer först att anföra vissa synpunkter på tolkningen av gällande rätt och skall därefter ange sitt ställningstagande till det aktuella fallet. Avslutningsvis upptages önskemål rörande behövliga lagändringar ifråga om anonymitetsskyddet.

Gällande rätt med avseende å anonymitetsskyddets omfattning

Beträffande anonymitetsskyddets omfattning enligt gällande svensk rätt torde sammanfattningsvis kunna anföras följande:

A. Enligt TF 3: 2 finns ett absolut skydd för anonymiteten i tryckfrihets-

mål. I dylika mål får författares eller meddelares identitet icke under någon förevändning efterforskas, icke ens om författaren eller meddelaren själv icke skulle ha något däremot.

B. Vad avser förhållandena utanför tryckfrihetsmålens ram torde lämpligen situationen för de olika persongrupper böra behandlas var för sig. Av intresse är vidare att beakta å ena sidan läget utom rätta och å andra sidan läget inför rätta i andra mål än tryckfrihetsmål.

1) Uttryckliga regler finnas endast beträffande boktryckare, förläggare eller annan, som har att laga befattning med skrifts tryckning eller med tryckt skrifts utgivning; de är intagna i TF 3: 1, 4 och 5. Uppenbarar någon tillhörande nu angivna kategori författares eller meddelares identitet mot dennes vilja, gör han sig enligt dessa bestämmelser skyldig till straffbar handling. Fråga riktad till sådan person i avsikt att förmå denna att avslöja författares eller meddelares identitet kan förty innebära anstiftan till brott.

Från den nu angivna regeln finns följande undantag. Sådan person, varom här är fråga, äger uppenbara författares eller meddelares identitet i två fall:

a) om författaren eller meddelaren frivilligt avstår från sitt anonymitets-skydd;

b) om vederbörande enligt i lag given föreskrift är skyldig att yttra sig rörande identitetsfrågan. Det praktiskt viktiga fallet, då sådan skyldighet föreligger, uppkommer vid fullgörande inför rätta av den i RB föreskrivna vittnesplikten i annat mål än tryckfrihetsmål.

2) Vad härefter angår meddelares eller författares egen ställning innehåller TF icke någon bestämmelse. Det förutsättes, att författare och meddelare, som vill bevara sin anonymitet, har möjlighet därtill i vad på honom själv ankommer helt enkelt genom att iakttaga tystnad angående sin roll som författare eller meddelare. Då något straffsanktionerat förbud för författare eller meddelare att röja sin identitet självfallet icke finnes, blir icke heller utomsläendes efterforskningar, som riktas mot författaren eller meddelaren för att verifiera denna deras identitet, straffbara. Om man tror sig veta vem författaren eller meddelaren i ett givet fall är, kan en fråga till denne om han är författaren eller meddelaren och om han vill göra anspråk på anonymitetsskydd icke anses otillåten. Avböjer den tillfrågade att yttra sig, skulle det emellertid strida mot TF:s principer att fortsätta efterforskningar riktade mot denna person. TF:s anonymitetsskydd har nämligen tillkommit i författares och meddelares intressen, vilket tydligt framgår av lagtexten i TF 3: 1, där vederbörandes egen inställning till anonymitetens bevarande är avgörande för hurvida det skydd, som TF 3: 1, 4 och 5 bereder i förhållande till vissa persongrupper nämnda under 1 ovan, skall träda i funktion. A fortiori måste därför TF förutsättas vilja bereda även författare och meddelare själva ett skydd mot efterforskningar. Vad särskilt angår meddelare kan erinras om att vid TF:s tillkomst departementschefen (i viss motsats till 1944 års tryckfrihetsakkunniga) ansåg att meddelares ställning i anonymitetsavseende borde stärkas (se KPr 1948: 230 s. 145—147).

Enär en allmän straffbestämmelse till författares och meddelares eget skydd saknas, blir möjligheten att i realiteten upprätthålla detta skydd begränsad till sådana fall, då det finnes en annan straffrättslig sanktionsregel som kan åberopas, t. ex. bestämmelserna om tjänstefel i 25:4 SL.

Klart stöd för den här förordade tolkningen i fråga om meddelares ställning ger hovrättens ståndpunkt i rättsfallet MO 1947: 181.

Huruvida det här advocerade skyddet för författare och meddelare mot att personligen bli föremål för efterforskningar — vilket har sitt stöd i TF:s utformning och grunderna för denna grundlag — skall stå tillbaka för vittnesplikten, är icke i och för sig fullt klart. En analogisering av det i TF 3: 1 angivna undantaget i fråga om boktryckare m. fl., enligt vilket en i lag föreskriven skyldighet att yttra sig, t. ex. vittnesplikten, tager över anonymitetsskyddet, torde dock ligga närmast till hands och föranleder ett jakande svar på den uppställda frågan. En sådan lösning torde också bäst överensstämma med motiven till TF.

3) Vad slutligen beträffar övriga kategorier, dvs. de som varken haft med skriftens tryckning eller utgivning att göra eller själva är författare och meddelare — de kan här kallas för utomstående tredje man — finns inga lagregler. Har någon sådan utomstående i visst fall på ett eller annat sätt fått vetskap om vem som är meddelare eller författare, kan han inte drabbas av straff, om han för annan uppenbarar vad han sålunda erfarit. Icke heller kan en enskild, som hos sådan utomstående efterforskar författares eller meddelares identitet, träffas av någon sanktion.

Härav följer emellertid icke, att icke även i dessa fall författare eller meddelare skulle kunna åberopa anonymitetsskydd. Av uppbyggnaden av TF:s sanktionssystem framgår nämligen, att grundlagsstiftaren velat skydda anonymiteten. Det konstlade systemet med endast en ansvarig person — för periodiska skrifter ansvarige utgivaren — blir i väsentliga delar meningslöst, om icke anonymitetsskyddet upprätthålles. Att man icke för att trygga anonymitetsskyddet infört en alla och envar gällande tystnadsplikt rörande författares och meddelares identitet har sin grund i praktiska hänsyn. Lagstiftaren torde såvitt angår den nu diskuterade gruppen ha ansett det vara tillfyllest, att grundlagen genom sin allmänna utformning ger sin anslutning till tanken på ett allmänt skydd för anonymiteten.

Sett mot denna bakgrund torde det få anses innebära tjänstefel, om tjänsteman söker genombryta anonymitetsskyddet genom att hos den som här kallats utomstående tredje man göra efterforskningar rörande författares eller meddelares identitet. Detta uttalande vågas trots utgången av målet NJA 1944: 610. Minoriteten i HD i detta mål har närmast byggt på den här hävdade meningen. Det synes troligt att denna uppfattning nu skulle kunna samla en majoritet i HD.

Vid en kollision mellan anonymitetsskydd och vittnesplikt får det även beträffande gruppen utomstående tredje man på grunder, som redovisats under 2) ovan, antagas att vittnesplikten tager över anonymitetsskyddet.

4) I det föregående har den meningen hävdats att inför rätta vittnesplikten i andra mål än tryckfrihetsmål, d. v. s. det överväldigande antalet mål, alltid går före anonymitetsskyddet. Som exempel på fall, i vilka fråga om författares eller meddelares identitet kan uppkomma i vanliga mål, nämnes i motiven till TF (SOU 1947: 60 s. 85) mål om bedrägeri, illojal konkurrens och andra förmögenhetsbrott. Bedrägeri kan t. ex. vara begånget genom att vilseledande uppgifter spridas i tryckt skrift. Det blir då av intresse att få veta, vem som varit upphov till dessa uppgifter. Likaså nämnes mål om författarrätt och författararvode, i vilka författares eller meddelares identitet kan vara av utslagsgivande betydelse. Vederbörandes skyldighet att yttra sig blir i dessa mål att bedöma med hänsyn till allmänna

processrättsliga regler, enligt vilka vittne är skyldig att yttra sig om allt, som erfordras för utredningen. Detta underströks också av 1944 års tryckfrihetssakkunniga; »den som i allmänhet är skyldig att hemlighålla författarnamnet blir skyldig att uppgiva detta, om han, då det erfordras för utredningen, i vederbörlig ordning hörs som vittne eller under sanningsförsäkran i mål, som ej är tryckfrihetsmål» (SOU 1947: 60 s. 85). Såsom angives i propositionen (KPr 1948: 230 s. 147), gäller detsamma, som nyss uttalats om författare, även beträffande meddelare: »i vad mån skyldighet att lämna upplysning om meddelaren i annan rättegång än tryckfrihetsmål föreligger, beror, liksom beträffande författaren, av allmänna lagbestämmelser».

I situationer, då vittnesplikt och anonymitetsskydd står i motsatsförhållande till varandra, blir med andra ord domarens uppgift enligt gällande rätt helt enkelt att i varje särskilt fall avgöra, huruvida det för utredningen i det mål, varom är fråga, är erforderligt att känna till författarens eller meddelarens identitet.

*Synpunkter å rättsmannen Sten Lindqvists förfarande i målet
Åswald/Jungen m. fl.*

Det spørsmål, som föreligger till bedömning i föreliggande fall, gäller om den omständigheten, huruvida det i målet Åswald/Jungen m. fl. åberopade vittnet Bertil Jansson varit meddelare till GHT eller Aftonposten med avseende å vissa artiklar, kunde vara av betydelse för utredningen i nämnda mål. Efter en genomgång av handlingarna i målet framstår det som uppenbart, att så icke kan ha varit fallet. Hovrätten över Västra Sverige har också i beslut den 13 april 1956 kommit till detta resultat; den yttrar i nämnda beslut, att frågorna om vittnet varit meddelare i de angivna fallen »få anses sakna betydelse i målet».

Den hos JO tillgängliga utredningen synes — såvitt av de översända handlingarna kan bedömas — icke fullt klart giva vid handen, huru det tillgått vid det rättegångstillfälle i rådhusrätten som är aktuellt i förevarande JO-ärendet. Att vittnet Jansson icke velat röja sin identitet som meddelare framgår tydligt av det stenografiska referatet; detta utvisar tillika att vittnet — bl. a. av rättens ordförande rättsmannen Lindqvist — pressats därtill. Rådhusrätten har redan i början av vittnesförhöret meddelat ett formligt beslut om att vittnesförhöret finge gälla frågan om vissa förhållanden skulle offentliggöras. Däremot synes spørsmålet om meddelares anonymitet icke ha blivit så klart ställt i rådhusrätten som senare i hovrätten.

Vad angår det rättsliga bedömandet är att märka att — såsom följer av vad förut anförts — »allmänna lagbestämmelser» skall tillämpas, dvs. den allmänna processuella regeln att ett vittne icke är skyldigt att yttra sig om annat än sådant, som är av betydelse för utredningen i det mål, vari vittnet höres. Denna grundsats har visserligen icke lagfästs i RB men bär upp reglerna i t. ex. 36 kap. RB. Att ett vittne icke av part eller ombud, som leder vittnesförhöret, förmås yttra sig om annat än det som är erforderligt för utredningen övervakas också regelmässigt av rätten. Emellertid kan av praktiska skäl därvid icke tillgå så, att domstolen beträffande varje framställd fråga prövar om dess besvarande är erforderligt för utredningen. Ingripande från domstolen förekommer vanligen blott antingen spontant, om förhöret synes sväva ut alltför långt från det som är väsentligt i utrednings-

avseende, eller efter hänvändelse från part eller från vittnet självt, då vederbörande vill ifrågasätta att viss framställd fråga faller utanför området för utredningen. Kort sagt, en viss marginal för ovidkommande frågor måste, för att processen skall flyta fram i normalt tempo, anses tillåten.

I detta sammanhang får emellertid reglerna om anonymitetsskydd, för vilka förut redogjorts, viss betydelse, oaktat de icke är omedelbart tillämpliga i detta JO-ärende. Visserligen skall, såsom förut angivits, vid kollision mellan det i grundlag skyddade intresset för författare och meddelare att bevara sin anonymitet och vittnesplikten den senare skyldigheten ha företräde framför det förra intresset i mål av förevarande slag, men vid denna utgång av ifrågavarande intresseavvägning blir det desto angelägnare att vederbörande domare med största noggrannhet aktpägiver, att intrång icke göres i den skyddade anonymiteten genom att vittnet tvingas besvara frågor, som faller utanför den för honom i målet gällande vittnesplikten. I vanliga fall spelar ett överskridande av vittnesplikten icke någon större roll, om skyddade intressen därigenom icke lederas. Men i fall, då ett överskridande av gränsen för vittnesplikten tillika innebär intrång i anonymitetsskyddet, har den domare, som medverkat till eller tillåtit detta överskridande, visat försummelse och åsidosatt sin tjänsteplikt. Då den som är underkastad ämbetsansvar, medverkar till sådant angrepp på den av TF, direkt eller indirekt, skyddade anonymiteten, som icke har laglig grund, får tjänstefel anses föreligga.

Då vid ett vittnesförhör inför rätta yttergränsen för den lagstadgade vittnesplikten nalkas och anonymitetsintressen är berörda, måste största uppmärksamhet iakttagas, så att gränsen icke överträdes och anonymitetsskyddet utan laga grund genombrytes. På rättens ordförande vilar som förhandlingsledare härvidlag ett stort ansvar, eftersom vittnet agerar under trycket av de i 36: 21 och 23 RB stadgade tvångsmedlen. Att med tillhjälp av dessa påtryckningsmedel förmå ett vittne att yttra sig om sådant, som icke omfattas av vittnesplikten, och därigenom föranleda intrång i det grundlagsskyddade anonymitetsintresset måste betraktas som ett så allvarligt missbruk av domarebefogenheterna, att det icke bör undgå beivran.

Vad härefter angår det i förevarande JO-ärende aktuella fallet har rådmannen Lindqvist — såsom hovrättens beslut utvisar — handlat felaktigt, då han tillåtit och närmast själv medverkat till att vittnet Jansson avpressades — uppenbarligen synnerligen motvilligt — uppgift om att vittnet varit meddelare av uppgifter till periodisk skrift i ett visst fall. Anmärkningsvärt är att Lindqvist — att döma av uttalandena i förklaringskriften till JO — icke synes ens efteråt ha insett sitt misstag utan alltjämt tycks hysa den uppfattningen att han förfarit riktigt.

Fråga i JO-ärendet är närmast om Lindqvists felaktiga förfarande kan anses ligga inom den normala latituden för misstag vid tillämpning av regler, som medger domare stort mått av fritt skön. Från pressorganisationernas sida kan ej medgivas att så skulle vara fallet. Pressen måste se med stort allvar på vad som förevarit. Anses det i andra mål än tryckfrihetsmål tillåtet att domare utan påföljd negligerar anonymitetsintresset på sätt som här skett, kan anonymitetsskyddet råka i allvarlig fara. Från pressens sida måste med kraft hävdas, att JO, som enligt 22 § instruktionen för riksdagens ombudsmän bör med synnerlig uppmärksamhet och nit iakttaga vad till skyddande av tryckfriheten är stadgat, bör med all makt motverka angrepp på så väsentliga tryckfrihetsrättsliga grundsatser som anonymitetsskyddet.

Önskemål rörande behövliga lagändringar rörande anonymitetsskyddet

Såsom framgår av det första avsnittet i detta yttrande företer anonymitetsskyddet enligt gällande svensk rätt avsevärda brister.

Vid utformningen av lagstiftningen till skydd för anonymiteten har man uppenbarligen utgått från de båda parterna i det rättsförhållande, som ligger bakom en skrifts publicering eller lämnandet av en upplysning, d. v. s. relationen mellan författaren och dem som utger och trycker hans verk, respektive mellan meddelaren och den tidningsman som mottar uppgiften.

Lagstiftaren har sagt sig, att anonymitetsskyddet får anses tryggt, om författarens resp. meddelarens motpart vid straffansvar förbjödes röja sin medkontrahents identitet. Författaren och meddelaren förutsättes själva i eget intresse iakttaga tystnad beträffande sin roll vid det tryckta verkets tillkomst.

En lucka finnes emellertid i detta skydd, nämligen om trots allt tredje man på något sätt får vetskap om författares eller meddelares identitet. För denna gäller inget straffrättsligt sanktionerat förbud att sprida sin kunskap. På grund härav kan anonymiteten lätt komma i en prekär ställning.

Vidare har direkta stadganden icke införts i lagstiftningen i syfte att förhindra efterforskandet av författares eller meddelares identitet. De nuvarande legala hindren mot sådant efterforskande följa som en reflexverkan av det till boktryckaren m. fl. riktade förbudet att röja författares eller meddelares identitet. Något allmänt förbud mot efterforskande uppställer lagen däremot icke.

De påtalade bristerna beträffande anonymitetsskyddet bör enligt samarbetsnämnden snarast avhjälpas. Följande alternativ synes därvid kunna diskuteras.

1) En allmän tystnadsplikt gällande för envar med avseende på vad han vet om författares och meddelares identitet införes och straffsanktioneras.

Mot en sådan lösning torde framför allt kunna invändas att den är svår att genomföra i praktiken.

2) Den nuvarande lagstiftningen med förbud mot uppenbarande kompletteras med regler om förbud mot efterforskande. De nuvarande reglerna i TF 3: 1, 4 och 5 utbygges sålunda med allmänna bestämmelser om straff för den, som söker utforska meddelares eller författares identitet. En sådan ordning skulle innebära att den, som aktivt söker genombryta anonymiteten, straffas, däremot icke — utom i de enligt nuvarande rätt gällande mera kvalificerade fallen — den som uppenbarar vad han vet.

En lösning i enlighet med vad här antytts synes tilltalande. Ett allmänt förbud mot efterforskning måste emellertid vidkännas vissa inskränkningar sammanhängande med att vittnesplikten i vissa fall måste få taga över anonymitetsskyddet.

Särskilda problem erbjuder kollisionen mellan anonymitetsskyddet och vittnesplikten. Lösningen i gällande rätt, enligt vilken vittnesplikten — utom i tryckfrihetsmålen — utan vidare givits företrädet, synes alltför schematisk.

I sin nuvarande form öppnar lagen möjlighet för en mindre nogräknad person att väcka en kanske i och för sig helt konstruerad talan blott i syfte att tvinga t. ex. en journalist in i vittnesbåset och där röja en meddelare i ett känsligt fall. Uppenbarligen kan det dock finnas fall, då det är rimligt att anonymitetsskyddet får vika för intresset av att klarhet inför domstol vinnas — med hjälp av vittnesmål — rörande ett händelseförlopp, t. ex. då

fråga är om ett grovt brottmål. Om hur denna avvägning skall göras kan delade meningar råda. Här skall pekats på några möjligheter till lösningar.

I rättegångsbalken finns regler om rätt för vittne att vägra yttra sig i vissa avseenden, se t. ex. 36: 5 RB. Möjlighet finnes att i dessa regler, vilka nu gäller advokat, läkare, präst m. fl. grupper, upptaga regler också om journalister. Regler av denna art finns t. ex. i dansk och norsk rätt. Vidare kan tänkas att med hänsyn till anonymitetens grundlagsskyddade ställning, det skulle ankomma på överrätt att besluta om tystnadsplikts hävande till förmån för vittnesplikten. Det kan erinras om att enligt norsk rätt det ankommer på domstolen att skönsmässigt i varje särskilt fall lösa uppkommande konflikter mellan anonymitetsintresset och vittnesplikten. Att närmare ange hur problemet bör lösas är emellertid knappast möjligt utan närmare utredning. Viss ledning torde därvid kunna hämtas från de överläggningar i ärendet, som vid tjugonde nordiska juristmötet 1954 i Oslo fördes på grundval av ett referat av professorn Kaarlo Kaira. Den allmänna tendensen vid juristmötet gick i riktning mot en förstärkning av anonymitetsskyddet.

Av skäl, som här anförts, anser samarbetsnämnden önskvärt att en utredning rörande möjligheterna att bota de brister i anonymitetsskyddet, som gällande rätt företer, snarast kommer till stånd.

Stockholm den 24 april 1958

För Pressens samarbetsnämnd

Lennart Dansk

Ordförande

Publicistklubben:

Publicistklubben ser med sympati på förslaget om en rekommendation till regeringarna att utreda införandet av likartade rättsregler, som lämnar författare och meddelare i de nordiska länderna ett tillfredsställande anonymitetsskydd. Publicistklubben vill emellertid understryka, att en strävan att förenhetliga nordisk lagstiftning på detta område icke får ges sådan inriktning att resultatet kan bli en försämring av nu gällande anonymitetsskydd i något av de berörda länderna. Skulle något av dessa icke vara berett att gå lika långt som de övriga då det gäller att förbättra anonymitetsskyddet, måste alltså önskemålet om likartade rättsregler vika för strävandena att i vart och ett av länderna ge skyddet en så tillfredsställande utformning ur pressfrihetens synpunkt som omständigheterna i vederbörande land medger.

Stockholm den 30 augusti 1965

För Publicistklubben

Synnöve Bellander

Publicistklubbens
sekreterare

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om anonymitetsbeskyttelse for meddelere til aviser eller andre trykte skrifter. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 24. september 1965 i København, den 13. december 1965 i Stockholm, den 7. juni 1966 i Kuopio, den 13. oktober 1966 i Bergen og den 9. februar 1967 i Ringsted.

Justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, har deltaget i møderne med undtagelse af mødet den 13. oktober 1966. Justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, deltog i møderne den 24. september og 13. december 1965, inrikesministern Martti Viitanen, Finland, deltog i mødet den 7. juni 1966, og justitieministern Aarre Simonen, Finland, deltog i møderne den 13. oktober 1966 og den 9. februar 1967. Statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, har deltaget i møderne med undtagelse af mødet den 24. september 1965. Statsrådet Herman Kling, Sverige, har deltaget i samtlige møder.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på, at regeringerne skal foretage en undersøgelse af spørgsmålet om indførelse af ensartede bestemmelser, som kan give forfattere og meddelere til trykte skrifter, særlig pressen, en tilfredsstillende anonymitetsbeskyttelse.

Anonymitetsbeskyttelse kan gives 1) ved regler, som fritager redaktionspersonale for at afgive vidneforklaring med hensyn til meddelesers identitet, eventuelt begrænset til visse grupper af sager, og 2) ved regler, der forbyder redaktionspersonale at give oplysninger om en meddelesers identitet, hvis denne ønsker at forblive anonym.

Regler af sidstnævnte kategori findes ikke i Norge og Danmark.

Regler om vidnefritagelse findes i alle de nordiske lande, men bestemmelserne er ikke ensartede. Det er forslagsstillernes tanke, at vidnepligten kun i tilfælde, hvor der foreligger en betydelig samfundsinteresse, bør gå forud for anonymitetsbeskyttelsen.

2. Remisudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Statsministeriet.
 Justitsministeriet.
 Folketingets Presseløge.
 Danske Dagblades Fællesrepræsentation.

Finland:

Justitieministeriet.
 Justitiekanslern.
 Tidningarnas förbund.
 Finlands journalistförbund.
 Finlands svenska publicistförbund.

Norge:

Justis- og politidepartementet.
 Kirke- og undervisningsdepartementet.

Sverige:

Justitiekanslersämbetet.
 Rikspolisstyrelsen.
 Hovrätten över Skåne och Blekinge.
 Sveriges radio.
 Svenska tidningsutgivareföreningen.
 Publicistklubben.

Remissvarene kan sammenfattes således:

De *danske* regler om vidnefritagelse er ændret efter medlemsforslagets fremkomst, således at der nu er gennemført en videregående anonymitetsbeskyttelse for forfattere og meddelere til pressen. Der er næppe behov for at lovfæste en tavshedspligt med hensyn til meddeleres identitet.

Også de *norske* regler, som senest er ændret i 1951 efter indgående overvejelse, må antages at virke tilfredsstillende.

En ændring af de *finske* regler overvejes i en i april 1965 nedsat kommission, som undersøger spørgsmålet om beskyttelse af pressens kilder. Det forudsættes, at man i denne forbindelse tilstræber at nærme sig den i de øvrige nordiske lande gældende lovgivning.

Medlemsforslaget anbefales i de *svenske* udtalelser. *Hovrätten* bemærker dog, at spørgsmålet allerede er til behandling i offentlighetskommittéen. *Justitiekanslersämbetet* og *Sveriges radio* peger på, at forslaget har sammenhæng med problemerne omkring radioens juridiske ansvar.

3. U d v a l g e t

Siden medlemsforslagets fremsættelse og dets remisbehandling er retsgrundlaget ændret på en række punkter.

For så vidt angår Finland, som forslaget særlig tager sigte på, er der —

efter at den nedsatte komité havde fuldendt sit arbejde — i marts måned 1966 gennemført en ændring af rättegångsbalken kap. 17 og tryckfrihetslagen § 11. Herefter kan udgivere, forlæggere, bogtrykkere, redaktører eller andet redaktionspersonale undslå sig for at afgive vidneforklaring om, hvem der er forfatter til en artikel, eller hvem der har givet den oplysning, som er grundlag for artiklen. Dog kan retten forpligte de pågældende til at fremkomme med sådan oplysning, såfremt sagen angår visse grove forbrydelser eller strafbar krænkelse af tavshedspligt.

I Sverige har den foran nævnte offentlighetskommitté for nylig afgivet betænkning (SOU 1966: 60). Komiteen har udarbejdet et forslag til ændring af kapitel 36 i rättegångsbalken, hvorefter bogtrykkere, forlæggere eller andre, som medvirker ved trykningen af et skrift eller dets udgivelse (d. v. s. i første række journalister) ikke kan afhøres som vidner for domstolene om, hvem der har overladt dem en bestemt oplysning. Dette gælder dog ikke i visse undtagelsestilfælde, f. eks. hvis der er tale om grove forbrydelser etc.

Udvalget er opmærksom på, at medlemsforslaget har en vis tilknytning til de problemer, som opstår i forbindelse med adgangen til berigtigelse af urigtige oplysninger i presse, radio og fjernsyn. Det bemærkes i denne sammenhæng, at der i Sverige ved lov nr. 756 af 30/12 1966 er gennemført bestemmelser om radioens juridiske ansvar. I loven findes bl. a. regler om ansvarsfrihed og anonymitetsbeskyttelse for meddelere til radio. Reglerne er udformet i nær overensstemmelse med de tilsvarende svenske regler vedrørende pressen.

Endvidere bemærkes, at spørgsmålet om adgang til berigtigelse af urigtige oplysninger overvejes i Nordisk Råd, efter at der er fremsat medlemsforslag om ensartede nordiske regler med hensyn til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio og fjernsyn (se sag A 56).

Udvalget kan tiltræde, at det ud fra flere synspunkter er betydningsfuldt, at man opnår en tilfredsstillende udformning af anonymitetsbestemmelserne. Det er også indlysende, at den størst mulige ensartethed mellem de nordiske landes bestemmelser bør tilstræbes. Imidlertid har den i Finland for nylig gennemførte ændring af lovgivningen bevirket, at der i hovedsagen er opnået overensstemmelse mellem bestemmelserne om vidnefritagelse i Danmark, Finland og Norge. Hvis offentlighetskommittéens forslag gennemføres i Sverige, vil den nordiske retsenhed tillige komme til at omfatte dette land. Når man tillige tager i betragtning, at de danske og norske regler er reviderede henholdsvis i 1965 og i 1951 og efter de foreliggende oplysninger virker tilfredsstillende, må det herefter forekomme tvivlsomt, om de tilbageværende forskelligheder kan begrunde, at Nordisk Råd anbefaler fornyet udredning om spørgsmålet. Udvalget er af den opfattelse, at der i hvert fald for tiden ikke foreligger et tilstrækkeligt behov herfor.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om anonymitetsbeskyttelse for meddelere af oplysninger til aviser m. m.

Ringsted, den 9. februar 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellquist

Johan Møller Warmedal

Georg Pettersson

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer

(Väckt av Folke Björkman och Knud Thestrup)

Vid sin session i Oslo år 1954 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 26/1954) till regeringarna i de nordiska länderna med hemställan att, när fråga vore om utländska medborgares rätt att driva näring, vara styrelseledamot i aktiebolag m. m., följa en sådan praxis, att kravet på viss tids vistelse i ett nordiskt land uppmjukades för medborgare från andra nordiska länder. Vid senare behandling av regeringarnas meddelanden om denna rekommendation (D 18/1958) biföll rådet ett förslag i ämnet av rådets juridiska utskott, som ansåg saken förtjäna särskild uppmärksamhet med tanke på frågans betydelse för nordiska medborgare, vilka önskar flytta från ett nordiskt land till ett annat. Förslaget innebar, att en genomgång av materialet på förevarande område skulle företagas av juridiska niomannakommittén, som hade att förbereda rådets behandling av juridiska saker. Niomannakommittén beslöt utreda i vilken utsträckning i de olika nordiska länderna gällande bestämmelser, som inskränker möjligheterna för medborgare i andra nordiska länder att utöva verksamhet på skilda områden, kunde uppmjukas.

Bland annat företog kommittén en sådan undersökning rörande auktoriserade revisorer. På grundval av material, som införskaffats från berörda myndigheter och organisationer för att man inom kommittén närmare skulle kunna överväga frågan om revisorers rättsställning i de nordiska länderna, uttalade kommittén bl. a., att enighet rådde inom kommittén om att kravet på medborgarskap, som uppställs i vissa länders lagstiftning såsom förutsättning för auktorisation av revisorer, torde kunna uppgivas. Kommittén framhöll vidare, att auktorisation som revisor i ett nordiskt land i de flesta fall icke utan vidare borde kunna berättiga till utövande av revisorsverksamhet i annat nordiskt land, bl. a. på grund av att det föreligger väsentliga olikheter inom den nordiska närings- och skattelagstiftningen, en lagstiftning vari revisorer i allmänhet måste vara väl insatta för att kunna utöva revisorsverksamhet. I de fall, fortsatte kommittén, där en verksamhet i ett nordiskt land har filial i ett annat nordiskt land, kunde det efter omständigheterna vara praktiskt om huvudverksamhetens revisorer tillika kunde fungera i filialverksamheten. Mot ett sådant arrangemang förelåg emellertid

enligt kommitténs uppfattning ofta hinder i lagstiftningen. Exempelvis innehåller den danska och svenska aktiebolagslagstiftningen bestämmelser om obligatoriskt användande av auktoriserade revisorer, alltså revisorer, som i överensstämmelse med härom gällande regler bl. a. uppfyller kravet på medborgarrätt i det land verksamheten utövas. Den norska lagen har icke något dylikt medborgarskapskrav som förutsättning för statsauktorisering.

På förslag av kommittén hemställde rådets presidium därefter i skrivelse den 17 maj 1960 till ländernas regeringar att upptaga till behandling spörsmålet om likställighet för nordiska medborgare i fråga om utövande av verksamhet som revisorer, varvid bl. a. återopades de här ovan angivna av kommittén redovisade synpunkterna.

Såvitt kunnat utrönas har denna presidieskrivelse ännu icke föranlett åtgärd från någon regerings sida. Anledning härtill torde vara, att frågan om revisorers rättsställning kan förmodas bli prövad i samband med den översyn av de nordiska ländernas aktiebolagslagstiftningar, vilken för närvarande pågår.

Frågan har icke förlorat sin aktualitet. I växande grad förekommer nyetablering av industri- och handelsföretag inom ett nordiskt land av intressenter från andra nordiska länder. Drives på detta sätt ett företag i ett land med kapital från ett annat nordiskt land, synes det naturligt att ägarna önskar en granskning av företagets räkenskaper av revisor från ägarnas hemland. Särskilt aktuellt blir spörsmålet, då företaget ifråga ingår i en koncern från annat nordiskt land. Räkenskaperna i samtliga företag inom en koncern, oberoende av i vilket land de ligger, bör kunna granskas av samma revisorer och vid samma tidpunkt. Enligt gällande bestämmelser i vissa av de nordiska länderna fordras emellertid att revision av företag skall företagas av revisorer, som har silt hemvist i det land där företaget ligger, ett förhållande som kan utgöra hinder för en rationell revisionsteknik.

Enligt gällande svenska bestämmelser torde efter tillståndsprovning i varje särskilt fall en utländsk revisor kunna verka som revisor i svenskt företag. Enligt den nyligen antagna norska lagen om revisjon og revisorer och det danska förslaget om lov om statsauktoriserade revisorer torde ett liknande dispensförfarande kunna tillämpas i dessa båda länder. Genomförande av likställighet av nordiska revisorer skulle emellertid innebära, att kravet på tillståndsprovning i varje enskilt fall slopades och att ett revisionsarbete över gränserna ytterligare underlättades.

Genomförande av likställighet för nordiska medborgare vid utövande av revisorsverksamhet möter svårigheter i olika avseenden. Bl. a. beröres reglerna om etablerande av verksamhet i annat nordiskt land än det där auktorisering vunnits. Olikheter i ländernas skatte- och näringslagstiftning vållar vanskligheter. Andra olikheter föreligger exempelvis beträffande rätten att med verksamhet som auktoriserad revisor förena annan verksamhet och att inneha tjänst.

Kompetenskraven för auktorisation av revisorer är icke enhetliga i Norden utan skiljer sig särskilt i fråga om den teoretiska kompetensen. Skiljaktigheterna i detta avseende torde emellertid icke vara så stora, att man icke borde kunna överväga en generell rätt för nordiska revisorer att verka i alla de nordiska länderna. Enligt ovannämnda danska lagförslag om statsauktoriserade revisorer kan handelsministern »beskikke» personer, som i utlandet fått en utbildning likställd med den danska revisorsutbildningen och som i övrigt uppfyller lagens bestämmelser om »beskikkelse». Vissa kompetensprov i dansk skatterätt torde erfordras. Som villkor för beskikkelse uppställs bl. a. danskt medborgarskap, ett villkor varifrån handelsministern föreslås kunna dispensera. Härigenom anser man sig ha tillgodosett hänsynen till de förpliktelser, som Danmark redan åtagit sig eller senare torde åtaga sig i internationella sammanhang.

Det kan påpekas, att den norska Revisorlovkomitéen av 1953, som icke tog ståndpunkt till frågan i vilken utsträckning utländska revisorer skulle kunna åtaga sig uppdrag i Norge, uttalade sin sympati för tanken på likställighet för auktoriserade revisorer i Norden.

Även om vissa skiljaktigheter i de nordiska ländernas regler för utövande av revisorsverksamhet synes försvåra genomförandet av en nordisk arbetsmarknad för revisorer, torde en viss ytterligare liberalisering av reglerna kunna ske i syfte att underlätta möjligheterna för användande av revisor från ett nordiskt land i ett annat.

Under återopande av vad här ovan anförts och under särskilt framhållande av de synpunkter, som tidigare framförts av den juridiska niomannakommittén, hemställes,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att avlägsna de hinder som föreligger för genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer.

Stockholm och Köbenhavn i augusti 1965

Folke Björkman

Knud Thestrup

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

— — — skal man meddele, at Handelsministeriet intet finder at erindre imod, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for at afhjælpe de hindringer, som foreligger for gennemførelsen af et fælles nordisk arbejdsmarked for revisorer.

Det tilføjes, at man har gjort revisorkommissionen bekendt med det fremsatte medlemsforslag.

København, den 2. december 1965

P. m. v.

Knud Agbo

G. Backhaus

Revisorkommissionen:

— — — skal man meddele, at der efter revisorkommissionens formening ikke for tiden synes at være tilstrækkeligt grundlag for gennemførelse af et fælles nordisk arbejdsmarked for revisorer. Det kan i denne forbindelse oplyses, at der i øjeblikket findes en aftale om samarbejde mellem de autoriserede revisorer i de fem nordiske lande, og denne ordning synes at måtte foretrækkes, så længe der endnu er så store forskelle, f. eks. på aktieselskabs- og skattelovgivningen i disse lande.

København, den 17. januar 1966

P. k. v.

Cari Iversen

Handelshøjskolen i Århus:

— — — kan jeg oplyse, at sagen har været forelagt for lederen af Handelshøjskolens institut for regnskabsvæsen og revision, lektor, statsaut. revisor G. Graversen, som har oplyst, at han kan tilslutte sig de synspunkter,

som er anført i det med sekretariatets skrivelse følgende medlemsforslag til beslutning angående det nævnte spørgsmål.

Århus, den 27. oktober 1965

Søren Gammelgård

Rektor

Foreningen af statsautoriserede Revisorer:

Den stillede forslag har været forelagt foreningens hovedbestyrelse, der på den givne foranledning skal bemærke, at der efter foreningens opfattelse ikke for tiden synes at være tilstrækkeligt grundlag for en gennemførelse af et sådant fælles arbejdsmarked. De autoriserede revisorer i de 5 nordiske lande har tidligere drøftet mulighederne, men er enedes om, at et samarbejde mellem revisorer i de enkelte nordiske lande må være at foretrække, så længe der endnu er så store forskelle på den økonomiske lovgivning i de 5 lande.

Når der med tiden er fremkommet en mere integreret lovgivning på de økonomiske områder, vil foreningen derimod med sympati se på gennemførelsen af et fællesnordisk arbejdsmarked og skal gerne bistå med dets realisering.

København, den 9. december 1965

P. f. v.

K. G. Jensen

Formand

Dansk Revisorforening:

— — — skal vi oplyse at Dansk Revisorforening ikke føler sig beføjet til at udtale sig om det foreliggende forslag om gennemførelse af et fælles nordisk arbejdsmarked for revisorer, da forslaget tilsyneladende kun beskæftiger sig med de autoriserede revisorers forhold.

Vi vil imidlertid ikke undlade at benytte lejligheden til at oplyse at der i alle nordiske lande, ud over de autoriserede revisorer, eksisterer andre kvalificerede revisorer i et betydeligt større antal.

Medens revisorforholdene i Norge nu er afklarede, idet der fornylig er gennemført en lov om statsautoriserede og registrerede revisorer, er revisorforholdene her i landet for tiden til behandling i et af folketinget, under næringslovkommissionen, nedsat 17 mands udvalg.

Vi har forstået at Nordisk Råd også vil beskæftige sig med en koordinering af de nordiske landes aktieselskabslovgivninger. Da mange revisorer, ud

over de statsautoriserede, foretager revision i både større og især mindre aktieselskaber, kan en koordinering af aktieselskabslovgivningernes revisionsbestemmelser efter vor formening vanskeligt gennemføres, med mindre der samtidig tilstræbes en vis ensretning af revisorforholdene i de nordiske lande.

Idet der henvises til nævnte folketingsudvalg, der er i besiddelse af alle foreliggende oplysninger om de kvalificerede revisorer, der ikke er statsautoriserede, skal Dansk Revisorforening på disses vegne derfor tillade sig at henstille til rådet at dette også behandler de ikke-autoriserede revisorerers forhold under samme synsvinkel.

København, den 19. november 1965

Dansk Revisorforening

I. B. Ibsø

Sekretær

F i n l a n d

Handels- och industriministeriet¹:

Av det gjorda förslaget framgår, att i Danmark, Norge och Sverige finnes olika lagstiftnings- och övriga bestämmelser, vilka utgör hinder för utlänningar att verka såsom revisorer i sammanslutningar med hemvist i ifrågasvarande länder. Det är dock möjligt att på ansökan bevilja utlänning dispens. För Finlands vidkommande må konstateras, att utlänning utan att lagstiftningen härför ställer hinder, har möjlighet att verka såsom revisor i olika företag med undantag av andelslag, i vilka revisorer skall vara myndig och i Finland bosatt finsk medborgare (88 § lagen om andelslag). I detta sammanhang må även nämnas, att i bolag vars aktier noteras på fondbörs, skall om bolaget ej står under offentlig kontroll, alltid finnas en av centralhandelskammaren godkänd revisor (26 § 3 mom. lagen om aktiebolag). En förutsättning för revisor att bli godkänd av centralhandelskammaren åter är, att han är finsk medborgare. Samma förutsättning gäller även för av handelskamrarna godkända räkenskapsmän. Utan att lagen härom ställer förpliktelser kan därtill i olika sammanslutningars bolagsordning ingå bestämmelse om att en revisor eller flera skall vara godkänd av handelskammarväsendet.

Utlänningar kan sålunda, med undantag för andelslag, verka som revisorer i finska sammanslutningar, om godkännande av centralhandelskam-

¹ Utländat översatt från finska.

maren eller av handelskamrarna icke fordrats i fråga om dem. Förverkligandet av det i förslaget avsedda målet skulle sålunda för Finlands vidkommande i praktiken förutsätta, att såsom auktoriserade revisorer borde godkännas medborgare i varje nordiskt land. I Finland finnes icke någon särskild lag angående idkande av revisorsyrket, utan godkännandet av revisorer sker i enlighet med ovanstående utan att staten i något skede skulle ingripa i förfarandet vid godkännandet eller villkoren för godkännandet. En ändring av lagen skulle fördenskull bli aktuell endast i fråga om 88 § lagen om andelslag, vilket knappast torde ha någon större betydelse i detta sammanhang, och möjligen därtill i fråga om 26 § 3 mom. lagen om aktiebolag.

Såsom av det gjorda förslaget framgår, blir frågan om revisorers möjligheter att arbeta i annat nordiskt land aktuell särskilt i de fall, då företag har dotter- eller systerbolag i annat land. Även efter det att de nu gällande hindren skulle ha avlägsnats, skulle det uppenbarligen åtminstone till en början i samband med revisioner uppstå svårigheter närmast på grund av olikheter i skatte-, närings- m. fl. lagar, vilka fakta för ögonblicket åtminstone till en del inverkar på realiserandet av fri arbetsmarknad för revisorer. Man borde även undersöka kompetensfordringarna för auktoriserade revisorer och förenhetligandet av dem.

Enär frågan om revision står i nära samband med idkandet av affärsverksamhet i annat land, och då skäl därför föreligger att undersöka möjligheterna till eliminering av de hinder, vilka sammanhänger med åstadkommandet av en nordisk arbetsmarknad för revisorer, omfattas de i förslaget ingående åtgärder med detta syfte av handels- och industriministeriet. Mest ändamålsenligt skulle det uppenbarligen vara att till en början koncentrera undersökningarna om möjligheterna för revisorernas verksamhet på de fall, där ett dotter- eller systerbolag är verksamt i ett annat nordiskt land. I fråga om mera omfattande och närmast till aktiebolagslagarna hänförliga ändringar föreslår ministeriet, att man måtte pröva om det i detta skede ännu vore skäl att invänta slutförandet av de nordiska aktiebolagslagkommittéernas arbete, enär frågan om revision står i nära samband med aktiebolagens verksamhet.

Helsingfors den 4 oktober 1965

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Tf. äldre regeringssekreterare *Tauno Heikonen*

Handelshögskolan vid Åbo akademi:

— — — får handelshögskolan vid Åbo akademi härmed meddela, att högskolan anser, att det vore ändamålsenligt med gemensam nordisk arbetsmarknad, men att det kommer att medföra konsekvenser avseende revisorsutbildningen i de enskilda länderna, varvid för Finlands del en ökning av handelshögskolornas uppgifter i berört avseende är motiverad.

Åbo den 25 november 1965

På lärarrådets vägnar:

Erkki Wänninen

Turun Kauppakorkeakoulu (Åbo finska handelshögskola):

Vi understöder oförbehållsamt förslaget om undersökning av möjligheterna att avlägsna de hinder, som för närvarande föreligger för att skapa ett gemensamt verksamhetsområde för alla revisorer i Norden. Vidare förenar vi oss om de motiveringar, som framlägges i Folke Björkmans och Knud Thestrups nämnde gemensamma förslag.

Enligt vår uppfattning torde det nordiska samarbetet även på detta område inom kort komma att förverkligas och följaktligen är en utredning av föreslagen art om förutsättningarna redan i detta skede helt på sin plats.

Hur man sedan i praktiken försäkras om att en revisor verkligen har tillräckliga förutsättningar att företa revision även i ett annat nordiskt land, utgör ett skilt problem. Härvid borde man enligt vår mening framför allt fastställa vederbörande revisors tillräckliga språkkunskap, kännedom om ifrågavarande lands ekonomiska lagstiftning samt beskattningspraxis och skattelagstiftning.

Vi frambär vårt tack för att vi beretts tillfälle att framföra vår synpunkt på denna fråga, som nära berör vårt arbetsområde.

Åbo den 25 november 1965

Auvo A. Sääntti

Rektor

Svenska handelshögskolan:

Förslaget går ut på en undersökning av möjligheterna att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer och är enligt högskolans uppfattning värd allt understöd i en tid, när investeringar utom det egna landets gränser men inom ett nordiskt land blivit allt vanligare. Uppkomsten

av internordiska koncerner samt utvecklingen av koncernredovisning aktualiserar behovet av gemensamma revisorer och en gemensam nordisk revisorsmarknad.

Svenska handelshögskolans uppfattning är, att man i detta sammanhang överbetonat de olägenheter, som är betingade av avvikelser i de institutionella förhållandena mellan de nordiska länderna. Den fortgående uniformeringen av lagstiftningen är också i hög grad ägnad att eliminera de avvikelser som nu existerar.

Enligt högskolans uppfattning föreligger det sålunda allt skäl att verkställa en sådan undersökning, som förutsättes i medlemsförslaget. Då undersökningen ägt rum, vill högskolan gärna försävt Nordiska rådet det önskar uttala sig angående de förslag utredarna kan komma att framställa.

Helsingfors den 13 december 1965

Rektor *Curl Olsson*

Sekreterare *Göran Westerlund*

Centralhandelskammaren¹:

Ur medlemsförslaget framgår, att Nordiska rådets juridiska kommitté tidigare undersökt frågan om auktoriserade revisorers rättsställning i de nordiska länderna.

Kommittén har ansett, att man skulle kunna uppgiva kravet på medborgarskap, vilket krav ingår i vissa länders lagstiftning. Å andra sidan har konstaterats, att auktorisation som revisor i ett nordiskt land i de flesta fall icke utan vidare borde berättiga till utövande av revisorsverksamhet i annat nordiskt land bl. a. på grund av att ländernas närings- och skattelagstiftning väsentligen avviker från varandra. I de fall, då ett företag har dotter- eller systerbolag i ett annat nordiskt land, vore det praktiskt om huvudföretagets revisor kunde fungera även i dessa affärsföretag. En dylik verksamhet försvåras dock av skiljaktigheterna i lagstiftningen.

På förslag av kommittén tillställde rådets presidium sedermera de nordiska ländernas regeringar en skrivelse, vari hemställdes att de måtte upplaga frågan om likställighet för nordiska medborgare vid utövandet av revisorsverksamhet till behandling. Skrivelsen har likväl ännu icke föranlett åtgärder från någon regerings sida. Detta torde bero på, att frågan prövas i samband med den för närvarande pågående översynen av de nordiska ländernas aktiebolagslagstiftning.

Av medlemsförslaget framgår, att Norge, Sverige och Danmark har olika lagstiftnings- och andra bestämmelser, som hindrar utlänningar att verka

¹ Yttrandet översatt från finska.

såsom revisorer i koncerner, vilkas hemvist är i sagda länder. På anhållan kan utlänning dock beviljas dispens.

För Finlands del kan konstateras, att enligt lagen om andelslag endast i landet bosatt myndig finländsk medborgare kan fungera såsom revisor i finländskt andelslag. I aktiebolagslagen har inte uppställts hinder för utseende av utländsk medborgare till revisor. Det har dock stadgats, att revisor i bolag, vars aktier noteras på fondbörsen, bör, såvitt bolaget inte är underkastat offentlig kontroll, alltid vara av centralhandelskammaren godkänd. I banklagen har stadgats, att åtminstone en av revisorerna bör vara edsvuren revisor. Då både de av centralhandelskammaren godkända revisorerna och de av handelskamrarna godkända räkenskapsmännen svär ed, kan personer tillhörande båda dessa grupper betraktas såsom i lagen avsedda revisorer.

Av gällande lagar uppställer således endast lagen om andelslag direkt en inskränkning för utlänning att i Finland fungera som revisor. Därtill hindrar bestämmelserna i aktiebolagslagen och banklagen i ovan anförda fall utlänning att verka som revisor, emedan en av förutsättningarna för att av centralhandelskammaren godkännas som revisor och av handelskamrarna som räkenskapsman är finländskt medborgarskap. Andra lagar innehåller inte några bestämmelser, vilka antingen direkt eller indirekt skulle inskränka utlännings rätt att fungera som revisor i finländsk sammanslutning. Likväl kan bolagsordningen eller stadgarna i varje enskild sammanslutning kräva, att en eller flera av revisorerna bör vara av handelskamarinstitutionen auktoriserad revisor, varav i enlighet med det ovan konstaterade självfallet följer, att denna revisor bör vara finländsk medborgare.

Om andelslagen lämnas utanför granskningen, kan således nordiska eller utländska medborgare i allmänhet fungera som revisorer i finländska sammanslutningar, ifall CGR- eller GRM-kompetens icke fordras av dem. Det i Nordiska rådet gjorda initiativet siktar dock längre. Dess avsikt är att praktiskt sett undanröja alla de hinder, vilka för närvarande försvårar åstadkommandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer.

Ett förverkligande av en helt fri nordisk arbetsmarknad för revisorer skulle för Finlands vidkommande innebära antingen att alla nordiska medborgare borde kunna godkännas såsom CGR-revisorer och GRM-räkenskapsmän eller att lagsiftningen borde ändras på så sätt, att norska, svenska och danska medborgare, vilka besitter motsvarande kompetens i sitt hemland, automatiskt skulle vara kompetenta att verka som revisorer även i Finland. Därtill borde även vår lag om andelslag ändras.

Vad beträffar själva principfrågan, d. v. s. huruvida det är ändamalsenligt och önskvärt, att revisorerna skulle beredas fri nordisk arbetsmarknad, bör framhållas, att skatte- och näringslagstiftningen ännu icke är i sådan mån överensstämmande i alla nordiska länder, att revisionsuppdrag kunde med tillräcklig sakkunskap skötas i ett annat land. En revisor, som utan inskränkningar önskar utöva revisionsverksamhet i annat nordiskt

land, borde på lämpligt sätt ådagalägga därtill tillräckliga förutsättningar. Öppnandet av fri arbetsmarknad skulle främjas av att revisionslagstiftningen, vilken för närvarande uppvisar avsevärda skiljaktigheter i de olika länderna, bringades i överensstämmelse. Därtill borde kompetenskraven för auktoriserade revisorer prövas och förenhetligas. Centralhandelskammaren anser, att tiden inte ännu är mogen för ett öppnande av fri arbetsmarknad inom denna bransch förrän frågan ordnats på detta sätt.

Särskild uppmärksamhet borde fästas vid de fall, då företaget har dotter- eller systerbolag i ett annat nordiskt land. Av det ovan sagda framgår redan, att det vid revision av sådan sammanslutning är nödvändigt att nyttja lokal revisor, inkommen i detta lands skatte- och näringslagstiftning, kreditförhållanden och handelsbruk. Lika nödvändigt är likväl, att annat nordiskt lands huvudbolag, huvudaktionär eller annan, som har betydande ekonomiska intressen att bevaka, kan tillsätta en revisor även från sitt eget land att granska räkenskaperna och förvaltningen i dotter- eller systerbolag stationerat i ett annat land.

Enligt centralhandelskammarens uppfattning borde man sträva till att revisor i dessa fall borde kunna fungera i annat nordiskt land utan att han därvid behöver anhålla om dispens. En sådan rätt torde i första hand kunna beviljas auktoriserade revisorer, d. v. s. för Finlands vidkommande personer, vilka innehar CGR- och GRM-kompetens.

Hänvisande till det ovan anförda anser centralhandelskammaren, att

1. tiden icke ännu är mogen för öppnande av fri arbetsmarknad för revisorer i Norden;

2. man borde invänta resultatet av de nordiska aktiebolagskommittéernas arbete, emedan frågan om revisorerernas verksamhet så nära berör aktiebolagsformen, att det inte är ändamålsenligt att därförinnan fatta något separat avgörande; samt att

3. man redan i detta skede borde sträva till att i de fall, då dotter- och systerbolag fungerar i annat nordiskt land, revisor skulle kunna verka i detta land utan att behöva anhålla om dispens.

Helsingfors den 30 november 1965

Centralhandelskammaren
Ordförande *Matti Virkkunen*

Bitr. direktör *Veikko Leitso*

Föreningen CGR:

Det inlämnade förslaget synes vara att förstå sålunda att det avser auktoriserade yrkesrevisorer, ehuru i förslaget också talas om revision och revisorer utan någon begränsning och utövande av revisionsverksamhet med vissa undantag icke är förbehållet de auktoriserade revisorererna.

För tydlighets skull må här anföras att med auktoriserade revisorer avses i Danmark »Statsautoriserede revisorer», i Norge »Statsautorisererte revisorer» och i Sverige »Auktoriserade revisorer». Dessa motsvaras i Finland av »CGR-revisorer» (av Centralhandelskammaren godkända revisorer). Förslaget förefaller icke att beröra »Godkända räkenskapsmän» i Finland, »Godkända granskningsmän» i Sverige och deras motsvarigheter i Danmark och Norge. Ordet »auktoriserad» är i det övriga Norden uttryckligen reserverat för att beteckna revisorer av högsta klassen och på ett tydligt sätt särskilja dem från övriga revisorer på vilka icke ställas samma kompetenskrav.

I förslagets motivering säges, att det i fråga om företag utom det egna landet synes naturligt att ägarna önskar en granskning av företagets räkenskaper av revisorer från ägarnas hemland. Häri synes inneliggande ett misstroende mot alla andra revisorer än det egna landets, vilket dels synes oberrättligt och dels talar emot möjligheten att genomföra en sådan gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer som i förslaget rekommenderas.

I motiveringen säges vidare i fråga om concerns dotterbolag i annat nordiskt land att det kan utgöra ett hinder för en rationell revisionsteknik om dotterbolaget på grund av gällande lagbestämmelser måste revideras av revisorer som har sitt hemvist i det land där företaget ligger. På grund av de svårigheter för utländska revisorer som i fortsättningen närmare beröres, synes det tvärtom ändamålsenligt att revisionen förrättas av revisor i dotterbolagets hemland dock gärna i samarbete med moderbolagets revisor.

Förslaget behandlar en fråga som egentligen hör uppdelas i tre särskilda problem:

1. möjligheterna för auktoriserad revisor med hemvist i ett nordiskt land att omhänderha revisionsuppdrag i annat nordiskt land dit han i nödig utsträckning reser från sin boningsort,
2. möjligheterna för auktoriserad revisor att överflytta till annat nordiskt land för att där bedriva yrkesmässig revisionsverksamhet under sitt ursprungslands auktorisation, och
3. möjligheterna för auktoriserad revisor att överflytta till annat nordiskt land för att där bedriva yrkesmässig revisionsverksamhet och att härför erhålla den revisorsauktorisation som är gällande i hans nya hemland.

I det följande behandlas dessa problem i tur och ordning.

Problem 1. Möjligheterna för auktoriserad revisor med hemvist i ett nordiskt land att omhänderha revisionsuppdrag i annat nordiskt land dit han i nödig utsträckning reser från sin boningsort

Lagstiftningen i Finland föreskriver endast i fråga om andelslag att revisor skall vara i Finland bosatt finsk medborgare.

Beträffande börsnoterade aktiebolag gäller att en av revisorerna skall vara CGR-revisor, vilket förutsätter finskt medborgarskap. Då varje aktiebolag emellertid enligt lag bör ha minst två revisorer har en utlänning möjlighet att vara revisor också i börsnoterat aktiebolag.

Någon speciell lagstiftning om revision finnes icke. Vem som helst kan oberoende av medborgarskap, boningsort, utbildning och kvalifikationer i övrigt fungera som revisor i Finland.

Systemet med minst två revisorer är ägnat att underlätta val av utlänning till revisor. Den inhemska revisorn kan nämligen hjälpa sin utländska medrevisor att övervinna de hinder som svårigheter med språk och obekantskap med lagar och förhållanden annars skulle uppställa.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att nuvarande lagstiftning i Finland med undantag för andelslag, som i detta sammanhang har ringa betydelse, icke ställer några hinder för vare sig andra nordbor eller övriga utlänningar att oberoende av såväl medborgarskap som hemvist fungera som revisorer i Finland i den utsträckning de önska och att det gängse systemet med flera revisorer är ägnat att möjliggöra medverkan av utlänningar.

För tydlighets skull kan framhållas att det förenämnda gäller icke enbart auktoriserade revisorer utan också alla andra utlänningar. Auktorisationen har alltså ej betydelse i detta sammanhang.

Såsom redan i det föregående berörts måste man räkna med att en revisor som skall utföra ett revisionsuppdrag i ett annat land än sitt hemland stöter på avsevärda svårigheter i fråga om annorlunda affärskutymer och annorlunda lagstiftning särskilt i avseende å bolagsrätt och beskattning. Belysande är att de nordiska föreningarna av auktoriserade revisorer i medvetande härom 1964 gemensamt beslutat att tillställa alla sina medlemmar följande rekommendation:

Ledamot som påtager sig ett revisionsuppdrag i annat nordiskt land bör, där så är möjligt, söka bli vald tillsammans med inländsk auktoriserad revisor. Om detta ej låter sig göra, är det oftast lämpligt att upptaga samarbete med inländsk auktoriserad revisor beträffande beskattningsfrågor eller tillämpningen av annan intern lagstiftning eller praxis.

Det bör tilläggas att särskilt beträffande Finland också svårigheterna i fråga om språk måste beaktas i synnerhet ifall verifikatmaterial och bokföring föreligger i finsk språkdräkt.

Beträffande finska auktoriserade revisorer och andra finska medborgares möjligheter att fungera som revisorer i de andra nordiska länderna kan konstateras att en motsvarande frihet som i Finland icke förefinnes i de andra länderna. En utlänning, också innefattande medborgare i annat nordiskt land, kan i regel enligt nuvarande lagbestämmelser i det övriga Norden icke utföra revisionsuppdrag utan att utverka särskild dispens. Någon ömsesidig frihet råder alltså icke och Finland behöver icke för sin del vidtaga några åtgärder för att avlägsna hinder för en gemensam arbetsmarknad. Behov av ändring sett ur Finlands synpunkt kan inte anses föreligga i annat avseende än att finska moderbolags revisorer borde beredas möjlighet att vara revisorer i dotterbolag i andra nordiska länder jämte en revisor från vederbörande land.

Problem 2. Möjligheterna för auktoriserad revisor att överflytta till annat nordiskt land för att där bedriva yrkesmässig revisionsverksamhet under sitt ursprungslands auktorisation

Av de konstateranden som gjorts i avseende å problem 1 framgår, att ingenting hindrar en auktoriserad revisor från annat nordiskt land att överflytta till Finland för att etablera sig som yrkesrevisor. Vidare synes det som om revisorer från Finland icke skulle ha motsvarande möjligheter att etablera sig i de andra nordiska länderna.

Emedan kompetenskraven för auktorisation icke är enhetliga i Norden särskilt i fråga om den teoretiska underbyggnaden är det ett oavvisligt krav att överflyttad revisor uppträder under en titel som tydligt anger hans tidigare hemlands auktorisation och utesluter varje sammanblandning med de auktoriserade revisorerna i hans nya hemland.

Problem 3. Möjligheterna för auktoriserad revisor att överflytta till annat nordiskt land för att där bedriva yrkesmässig revisionsverksamhet och att härför erhålla den revisorsauktion som är gällande i hans nya hemland

Enär kompetenskraven är avsevärt olika i de särskilda nordiska länderna är det otänkbart att utan vidare ge en från annat land inflyttad revisor den auktorisation som ges det egna landets revisorer. Naturligt är däremot att han skall kunna förvärva sig sitt nya hemlands auktorisation genom att förvärva sig den kompetens som är föreskriven.

I Finland är vid handelshögskola avlagd ekonomexamen med kvalificerade vitsord grundförutsättningen för auktorisation liksom i Sverige, medan i Danmark och Norge handelshögskoleexamen icke erfordras. Slutexamen vid handelshögskola utomlands godkännes dock i Finland som grund, men examen bör kompletteras så att kunskapsmättet motsvarar våra examina. I varje fall återstår själva revisorsexamen som förutsätter att vår närings- och skattelagstiftning samt revisionssed fullt behärskas. De i Finland vidmakthållna höga kunskapsfordringarna i förening med språksvårigheterna kan förutses göra det föga frestande för auktoriserade revisorer från andra länder att försöka förvärva sig finsk auktorisation.

Det bör också för tydlighets skull framhållas att revisor som förvärvat sig auktorisation i annat nordiskt land än sitt hemland icke skall kunna åberopa delta för att få auktorisation också i sitt hemland. Också för honom bör gälla att förvärva sig den kompetens som är föreskriven i hemlandet.

Den väckta tanken på en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer baserar sig på idén att medborgarna i de nordiska länderna skall beredas möjligheter att fritt utöva det yrke för vilket de skolats i vilket som helst av de nordiska länderna. Förslagsställarna synas emellertid icke i till-

räcklig grad ha beaktat att affärspraxis, beskattningsregler, lagstiftning ävensom icke minst uppfattningen om revisionens egentliga uppgift och önskvärda omfattning tills vidare skiljer sig så pass mycket från varandra i de särskilda nordiska länderna att en yrkesman på detta speciella område icke utan vidare med utsikter till framgång kan tillämpa sina yrkeskunskaper i ett annat land. I helhetens intresse måste näringslivets önskemål ställas i främsta rummet och ur denna synpunkt är de enskilda företagen, oberoende av om de är enbart inhemska företag eller utländska dotterföretag bäst betjänta av en revision som utförs av en person med fullständig kännedom om de i landet gällande lagbestämmelserna och övriga förhållanden. Man strävar även i större sammanhang i Europa och i hela världen till uppnående av en likartad högklassig yrkesrevision som skulle möjliggöra för ett lands revisorer att stöda sig på ett annat lands revisorers rapporter över revision i dotterföretag i detta andra land. Den naturligaste lösningen är väl att man inom de nordiska länderna strävar till samma mål, så att ett moderföretags revisorer med fullt förtroende kan stöda sig på andra lands revisorer i fråga om dotterbolags revision. Detta bör dock icke innebära något hinder för att välja en av moderbolagets revisorer till andra revisor i dotterbolag där det synes önskvärt för att bereda direkt insyn i alla delar av koncernen eller för att t. ex. biträda i fråga om förenhetligande av koncernens redovisning.

På uppdrag av de nordiska ländernas regeringar förbereds som känt sedan flera år tillbaka en samordnad nordisk aktiebolagslagstiftning. De viktigaste revisionsuppdragen gälla aktiebolagen och där utvecklade revisionspraxis blir därför också normgivande för revisionen i övrigt företagsformer. Då den kommande lagstiftningen kan förväntas ändra revisionsförhållandena i något avseende i varje enskilt nordiskt land och också punkter av väsentlig betydelse för det nu väckta förslaget komma att beröras, vore det skäl att låta möjliga åtgärder för förverkligande av det väckta förslaget anstå i avvaktan på den nya samordnade lagstiftning som är under arbete.

Då fråga är om bortlämnande av krav på medborgarskap och boningsort i samma land där revisionsuppdraget utföres, bör beaktas att sagda krav motiveras av att straff skall kunna påyrkas och ersättningsanspråk göras gällande i anledning av revisionsuppdrag. Detta bör alltså ordnas på annat sätt om man skall kunna avstå från dessa krav.

Helsingfors den 9 november 1965

Föreningen CGR

Viljo Havu

Ordförande

Eric Haglund

Sekreterare

Spvante Kihlman

Börje Forsström

Veikko E. Hakala

Medlemmar i specialkommittén för detta ärende

N o r g e

Departementet for handel och skipsfart:

1. Inntil 1. januar 1965 gjaldt lov om statsautoriserte revisorer av 22. februar 1929. Loven innførte en ordning med statsautorisasjon av revisorer. Den som hadde bestått en spesiell eksamen, revisoreksamen, kunne gis bevilling som statsautorisert revisor. Som vilkår for å gå opp til eksamen da var det bare stilt krav om 5 års revisjonspraksis, hvorav minst 3 år her i landet. Men for å oppnå bevilling, gjaldt det blant annet — ved siden av bestått eksamen — at vedkommende måtte være norsk statsborger med bopel i riket.

Loven instituerte ikke noen revisjonsplikt for næringsdrivende. Formålet var å få utpekt en gruppe særlig kvalifiserte revisorer. Det stod den næringsdrivende fritt om han ville betro revisjonen til en revisor med disse kvalifikasjoner eller ikke.

2. Etter lov om revisjon og revisorer av 14. mars 1964, som trådte i kraft 1. januar 1965, er skipnaden vesentlig endret:

a. For det første er eksamen delt, i en revisoreksamen og en høgre revisoreksamen. For adgang til disse eksamener krevs det at vedkommende har eksamen fra økonomisk gymnas eller har eksamen artium og dessuten eksamen fra minst 1-årig dagkurs ved handelsskole eller handelsgymnas eller tilsvarende utdanning. Det kan dispenseres fra kravet om eksamen fra økonomisk gymnas eller eksamen artium for den som har realskoleeksamen eller tilsvarende utdanning og den nevnte handelsutdanning. Vilkåret er ellers, for revisoreksamen, at vedkommende har 2 års forskjelligartet revisjonspraksis her i landet, for den høgre revisoreksamen, at kandidaten har 5 års praksis som nevnt, men slik at 2 år av denne praksis kan skrive seg fra utlandet. Fra de nevnte krav om praksis kan det dispenseres, når det finnes godtgjort at søkeren på annen måte har ervervet seg tilstrekkelig praktisk erfaring.

Bestemmelsene utelukker altså ikke at utlendinger kan gis adgang til de nevnte eksamener. Den utlending som fra sitt heimland har en allmennutdanning tilsvarende eksamen fra økonomisk gymnas eller eksamen artium, kan rekne med å få dispensasjon, slik at han for så vidt vil kunne gå opp til eksamen. Når det gjelder kravet om minst 1-årig dagkurs ved handelsskole eller handelsgymnas, vil en utlending uten videre kunne gå opp til eksamen, forutsatt at han fra sitt heimland har tilsvarende merkantil utdanning. Det er videre dispensasjonsadgang i de tilfelle at en utlending i tid har tilstrekkelig revisjonspraksis i utlandet, men ikke fyller krava om en bestemt tids praksis her i landet.

b. Ved den nye loven er det etablert to grupper revisorer, *registrerte* revisorer og *statsautoriserte* revisorer. Etter bestått revisoreksamen kan ved-

kommende bli registrert revisor. Den som har bestått den høgre revisor-eksamen, kan gis bevilling som statsautorisert revisor.

Blant vilkåra ellers gjelder for begge grupper at vedkommende må ha fast bopel i riket. Krav om statsborgerskap — som gjaldt etter loven om statsautoriserte revisorer av 22. februar 1929 — er altså nå ikke stilt for noen av gruppenes vedkommende.

Spørsmålet om å kreve fast bopel i riket ble nøye vurdert da loven ble utarbeidd. Det vises til Ot.prp.nr. 41 (1962—63) side 22 og Inst.O. VII (1963—64) side 9 spalte 2.

c. Loven av 14. mars 1964 instituerer en vidtrekkende plikt for næringsdrivende til å ha revisor. Som hovedregel er oppstilt at alle næringsdrivende innen handel, håndverk, fabrikkvirksomhet, bergverk og skipsrederi er pliktige til å ha revisjon (ved nærmere bestemmelser i medhold av loven er mindre foretak unntatt fra revisjonsplikten). Aksjeselskaper går ikke inn under loven. Disse har som tidligere revisjonsplikt etter aksjelovgivningen.

Til revisjonsplikten knytter loven det krav at revisor må være statsautorisert eller registrert revisor (i visse foretak må revisor være statsautorisert). Samtidig med at den nye loven trådte i kraft ble det stilt de samme kvalifikasjonskrav til revisor i aksjeselskaper (også i visse aksjeselskaper må revisor være statsautorisert). De her nevnte krav for aksjeselskapers vedkommende, er inntatt i regler av 8. desember 1964, fastsatt i medhold av fullmaktsbestemmelsen i aksjelovens § 100 første ledd.

De fleste bedrifter av noen størrelse — og alle aksjeselskaper — har altså fra 1. januar 1965 fått plikt til å ha statsautorisert eller registrert revisor. Av dette følger igjen, jfr. utgreiinga ovafor under pkt. b, at de må ha revisor som er fast bosatt i riket.

Fra kravet om at revisor må være statsautorisert eller registrert, kan Handelsdepartementet dispensere. Spørsmålet om bruken av denne fullmakten, slik at en utenlandsk revisor kan gis adgang til å påta seg revisjonsvervet i en norsk bedrift, er det gjort greie for i nevnte Ot.prp.nr. 41 (1962—63) side 22 spalte 2 flg. Også vedkommende stortingskomite kom inn på spørsmålet i sin innstilling, jfr. Innst.O. VII (1963—64) side 7 spalte 2.

3. Medlemsforslaget fra Folke Bjørkman og Knud Thestrup har vært forelagt *Registrerte revisorers forening* og Norges statsautoriserte revisorers forening.

Konklusjonen i den førstnevnte forenings uttalelse av 27. oktober d.å. går ut på følgende:

Vår forening kan ikke se at der foreligger noe aktuelt behov for oppmykning av de regler som for tiden gjelder i Norge når det gjelder utenlandske revisorers adgang til å utføre revisjonsvirksomhet her.

I uttalelsen fra *Norges statsautoriserte revisorers forening* av 19. november d.å. heter det:

I norsk lovgivning har vi som bekjent nylig, med virkning fra 1/1-65, innført krav om at revisor i all revisjonspliktig virksomhet skal være stats- autorisert eller registrert i Norge. For å oppnå autorisasjon eller registrering, skal man være bosatt i Norge, og ha avlagt norske eksamener.

Før 1/1-65 hadde vi overhodet ikke noen begrensninger i adgangen til å velge utenlandske revisorer i norske aksjeselskaper.

Den nye regel ble innført etter revisorlovkomiteens og Departementets forslag og etter en tydelig stillingtagen til spørsmålet i Stortinget.

Da aksjeloven ble vedtatt i 1957, var vi inne i en periode hvor våre politikere og myndigheter var sterkt opptatt av, og positivt innstilt overfor fellesmarkedstanken. Denne innstilling var så sterk at man av og til overså de naturlige nasjonale beskyttelseshensyn.

Da revisorloven ble vedtatt i 1964, var innstillingen blitt noe annerledes. Interessen for internasjonalt økonomisk samarbeid er sikkert fremdeles levende, men man er blitt mere klar over at det også i et slikt samarbeid er av betydning å beskytte nasjonale interesser — og å skaffe seg en god taktisk utgangsposisjon for forhandlinger.

Vi behøver ikke understreke de argumenter som har vært gjort gjeldende som begrunnelse for de regler vi nå har fått. Det er tilstrekkelig å minne om at revisor skal attestere at norsk regnskapslovgivning er etterlevelt, og at han har et betydelig ansvar overfor norske skattemyndigheter. På bakgrunn av disse momenter, og fordi en fagmessig korrekt og ansvarsbevisst revisjon er av samfunnsmessig betydning i mange henseender, er de stats- autoriserte og registrerte revisorer underlagt norsk jurisdiksjon og departementets disiplinærmyndighet.

Vi er enig i at det fra rent revisjonsteknisk synspunkt er ubetenkelig å opprette et felles nordisk arbeidsmarked for de autoriserte revisorer i de nordiske land. Når det gjelder økonomisk sammenhengende virksomheter — konserner som spenner over flere land — er det revisjonsteknisk en fordel at samme revisor dekker alle de samarbeidende selskaper. Det er imidlertid mulig å oppnå tilstrekkelig sammenheng i revisjonen ved at det velges en utenlandsk revisor ved siden av den nasjonale i hvert enkelt tilfelle. Departementet vil i slike tilfeller formentlig bruke sin dispensasjonsadgang etter revisjonslovens § 3, siste ledd, tilsvarende reglens § 6 for aksjeselskapers vedkommende.

Utenlandske kapitalinteresser vil derfor alltid kunne oppnå en tilfredsstillende revisjonsform.

Det er derfor ikke nødvendig, hverken av revisjonstekniske grunner, eller av hensyn til kapitalinteressene, å innføre noen særregel om utenlandske revisorer i mor- og datterselskaper.

Selv om man teoretisk — og på lengere sikt — kan ha sympati for tanken om et felles nordisk arbeidsmarked for revisorer — fortrinnsvis autoriserte revisorer — mener vi at tiden ikke er moden til å gå til et slikt skritt.

Vi vil gjerne peke på at vi dessverre også i forhold til våre naboland er et kapitalfattig land, og at vi vel i langt større utstrekning er kapitalimporterende enn kapitaleksporterende. Et felles nordisk arbeidsmarked for revisorer vil derfor føre til en skjev utvikling. Vi ville i realiteten i tilfelle åpne vårt marked for utenlandske revisorer uten at vi i tilnærmelsesvis samme utstrekning ville få anledning til å utøve tilsvarende virksomhet i andre land.

På bakgrunn av den lovgivning vi nå har fått, utvikler det seg et organisert samarbeid med revisjonsselskaper i andre land. Vi er fullt klar over

at revisjonsvirksomheten må internasjonaliseres som all annen økonomisk virksomhet, men dette er vi i ferd med å gjøre ved at norske revisorer bygger ut et fast samarbeid med revisjonsfirmaer i de land som vi har økonomisk forbindelse med. Denne utvikling bør få lov til å gå videre på grunnlag av den lovgivning vi nå har fått.

4. *Handelsdepartementet* er i hovedspørsmålet enig med de to foreningene. Departementet antar derfor at det for tida ikke er grunn til, at en fra norsk side går inn for en undersøkelse som nevnt i framlegget.

Oslo, 25. november 1965

Etter fullmakt

Per Glad

Aage Barfoed

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Rättsläget på ifrågavarande område har icke förändrats sedan kollegium den 15 december 1959 avgav yttrande i denna fråga. 1958 års näringsrätts-sakkunniga har dock framlagt förslag om »Den allmänna näringslagstiftningen» (SOU 1962: 15), vari förutsattes att utlänning även framdeles i princip skall ha tillstånd för att utöva revisorsverksamhet här i landet. Samtidigt föreslås en generell bestämmelse om att utlänningar, som har bosättningsstillstånd på vissa villkor skall vara likställda med svenska medborgare beträffande rätt att idka näring. Stadgandet tar bl. a. sikte på etableringsfrihet för nordiska medborgare. Statsmakterna har emellertid ännu icke tagit ställning till förslaget.

I övrigt synes resultatet av det nordiska samarbetet för gemensam aktiebolagslagstiftning få väsentlig betydelse för förutsättningarna för en gemensam marknad för revisorer inom berörda länder. Frågan synes därför enligt kollegii mening böra vila i avvaktan på resultatet härav.

I fråga om kollegii befogenhet att avgöra ärenden om tillstånd för utlänning att vara revisor eller revisorssuppleant i svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening må slutligen nämnas, att kollegium under åren 1960—1964 bifallit sådana ansökningar från sammanlagt 18 medborgare i de nordiska länderna, därav 10 danskar, 3 finnar och 5 norrmän. Ingen sådan ansökan har avslagits.

Stockholm den 14 december 1965

Anders Lindstedt

Laila Larson

Ings Wille-Åvall

Handelskamrarnas centrala revisorsnämnd har i en skrivelse den 9 december 1965 förklarat sig icke ha något att tillägga utöver vad som anfördes i frågan den 4 december 1959 (se Nordiska rådet, 8:e sess. s. 445—449).

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren vill vid remissens besvarande i första hand hänvisa till vad som anfördes i kammarens yttrande den 12 december 1959 samt i det däri åberopade yttrandet av Handelskamrarnas centrala revisorsnämnd den 4 december 1959. Såvitt handelskammaren kunnat finna, är de synpunkter, som framfördes i dessa yttranden i stort sett fortfarande giltiga. Den utveckling mot en ökad integration mellan de nordiska länderna, som sedermera ägt rum, kan givetvis medföra, att önskemålen om en mera liberal reglering av möjligheterna för revisorer i dessa länder, att utöva verksamhet även i annat nordiskt land än vederbörandes hemland något accentuerats. Det synes dock icke som om de nuvarande reglerna på området medför några större praktiska olägenheter. Samarbetet mellan de auktoriserade revisorerna i de olika länderna förefaller väl utvecklat, och i den mån ett huvudföretag med dotterbolag i annat nordiskt land eller andra nordiska länder önskar anlita huvudföretagets revisorer för granskning av dotterföretag sker detta utan svårigheter i samverkan med de för dotterföretaget valda revisorerna, som då främst har att tillse att lagar och bestämmelser i det land där dotterföretaget har sitt hemvist bliva iakttagna. Även om systemet kan sägas medföra någon omgång har det dock en given fördel däri, att garantierna för en sakligt och formellt riktig granskning och revision av företaget därmed tillgodoses. För sådana fall, där det kan finnas alldeles speciella skäl för tillsättande av samma revisorer i såväl huvud- som dotterföretag bör den nu gällande dispensregeln kunna tillämpas.

I anslutning till vad som nu anförts är det handelskammarens uppfattning, att något överhängande behov av en uppmjukning av bestämmelserna ej är för handen. Snarare torde det med skäl kunna hävdas att med hänsyn till de relativt komplicerade frågor det här gäller, några ändringar av reglerna ej bör vidtagas förrän den nu pågående utredningen om samordning av den nordiska aktiebolagstiftningen tagit ställning till de frågor som på detta område komma under dess prövning.

Handelskammaren får sålunda hemställa att den i medlemsförslaget begärda utredningen samordnas med den utredning om aktiebolagstiftningen, som nu pågår.

Göteborg den 14 oktober 1965

För Handelskammaren i Göteborg

(Sign.)

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:

För handelskammaren synes man böra sträva efter en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer. Frågan om gemensam auktorisation för två eller flera nordiska länder bör kunna lösas inom ramen för nordiskt samarbete. I avvaktan på att så sker synes ytterligare liberalisering av reglerna kunna ske. Främst bör detta gälla vid revisioner från huvudföretag med filialer, dotterföretag eller koncernbindningar i annat nordiskt land. Huvudföretagets auktoriserade revisorer bör få rätt att utan särskilt tillstånd verkställa revisioner i annat nordiskt land av företag där intressegemenskap föreligger.

Handelskammaren får sålunda tillstyrka medlemsförslagets hemställan om rekommendationer om åtgärder för genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer.

Luleå den 17 november 1965

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Folke Burström

Åke Tåhlin

Föreningen auktoriserade revisorer har i en skrivelse den 29 november 1959 förklarat sig inte ha något nytt att tillägga utöver vad som anfördes i frågan den 18 december 1959 (se Noriska rådet, 8:e sess. s. 450—452).

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer. Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Göteborg den 27 september 1965, i Köpenhamn den 29 november 1965 och i Luleå den 2 juni 1966.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att avlägsna de hinder som föreligger för genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Handelsministeriet.
Revisorkommissionen.
Handelshøjskolen i Århus.
Foreningen af statsautoriserede Revisorer.
Dansk Revisorforening.

Finland:

Handels- och industriministeriet.
Centralhandelskammaren.
Svenska handelshögskolan.
Turu Kauppakorkeakoulu (Åbo finska handelshögskola).
Handelshögskolan vid Åbo akademi.
Föreningen av centralhandelskammaren godkända revisorer (CGR).

Norge:

Departementet for handel og skipsfart.
Registrerte revisorers forening.
Norges statsautorisererte revisorers forening.

Sverige:

Kommerskollegium.
Handelskamrarnas centrala revisorsnämnd.
Handelskammaren i Göteborg.
Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.
Föreningen auktoriserade revisorer.

Remissorganens uttalanden över medlemsförslaget går i skilda riktningar. Vissa finner förslaget realiserande ändamålsenligt, medan andra anser, att förslaget saknar aktualitet.

Från dansk sida tillstyrkes förslaget av *Handelsministeriet* och *Handelshøjskolen i Århus*. *Åbo finska handelshögskola*, *Svenska handelshögskolan* och *Handelshögskolan vid Åbo akademi* i Finland ställer sig likaså positiva till medlemsförslaget. Svenska handelshögskolan framhåller som skäl för sitt tillstyrkande uttalande, att uppkomsten av internordiska koncerner samt utvecklingen av koncernredovisningar aktualiserar behovet av en gemensam nordisk revisorsmarknad. Enligt högskolans uppfattning överbetonas de olägenheter, som är betingade av avvikelser i de institutionella förhållandena mellan de nordiska länderna. Den fortgående uniformeringen av lagstiftningen är även, menar högskolan, ägnad att eliminera de avvikelser, som nu existerar.

Norrbottens och Västerbottens handelskammare menar i sitt till förslaget positiva uttalande, att man bör sträva efter en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer. En liberalisering av reglerna bör kunna ske, varvid man i första hand bör inrikta sig på frågan om rätten för huvudföretags revisorer i ett nordiskt land att utan tillståndsprovning verkställa revision av dotterföretag i annat nordiskt land.

Centralhandelskammaren i Finland, som intar en reserverad ställning till medlemsförslaget, anser — med hänsyn till att skatte- och näringslagstiftningen ännu icke är i sådan grad överensslämnande i alla de nordiska länderna, att revisionsuppdrag kan med tillräcklig sakkunskap skötas i ett annat nordiskt land — att tiden ännu icke är mogen för ett öppnande av en fri nordisk arbetsmarknad för revisorer. Däremot finner centralhandelskammaren, att man redan i detta skede borde sträva efter att i de fall, då filialverksamhet bedrivs i annat nordiskt land än huvudverksamheten, den senares revisorer skall kunna verka vid filialverksamheten utan särskild dispens. I övrigt finner centralhandelskammaren att man borde invänta resultatet av den nordiska aktiebolagsutredningens arbete, emedan frågan om revisorerens verksamhet nära sammanhänger med aktiebolagens verksamhet.

Handels- och industriministeriet i Finland delar centralhandelskammarens här redovisade inställning. Mest ändamålsenligt vore enligt ministeriet, att till en början koncentrera undersökningarna om revisorerens verksamhet

på de fall där ett dotter- eller systerbolag är verksamt i ett annat nordiskt land. I fråga om mera omfattande och närmast aktiebolagslagarna hänförliga ändringar föreslår ministeriet, att man måtte pröva om det i detta skede vore skäl att invänta slutförande av de nordiska aktiebolagskommittéernas arbete.

Ytterligare remissorgan påpekar den i medlemsförslaget väckta frågans nära anknytning till det arbete som pågår inom respektive land för en samordning av den nordiska aktiebolagslagstiftningen. *Kommerskollegium* anser således, att frågan om införande av nordisk arbetsmarknad för revisorer bör vila i avvaktan på resultatet av denna utrednings arbete. *Handelskammaren i Göteborg* menar, att något överhängande behov av en uppmjukning av bestämmelserna på ifrågavarande område ej är för handen. Snarare torde det enligt handelskammaren kunna hävdas att, med hänsyn till de relativt komplicerade frågor som det här gäller, några ändringar av reglerna ej bör vidtagas förrän den nu pågående utredningen om samordning av den nordiska aktiebolagslagstiftningen tagit ställning till de frågor som på detta område kommer under dess prövning. Handelskammaren hemställer slutligen att den i medlemsförslaget begärda utredningen samordnas med den nu pågående aktiebolagslagstiftningsutredningen. *Föreningen CGR* finner likaså skäl föreligga för att låta förverkligande av medlemsförslaget anstå i avvaktan på den nya samordnade lagstiftning, som är under arbete i den nordiska aktiebolagslagstiftningsutredningen, med hänsyn till att den kommande lagstiftningen kan förväntas ändra revisionsförhållandena i något avseende i varje enskilt nordiskt land, och att även punkter av väsentlig betydelse för det nu väckta förslaget kommer att beröras. Föreningen framhåller även de skiljaktigheter som föreligger mellan länderna i fråga om affärspraxis, beskattningsregler, lagstiftning ävensom icke minst uppfattningen om revisionens egentliga uppgift och önskvärda omfattning, vilket medför att en yrkesman på detta speciella område icke utan vidare med utsikten till framgång kan tillämpa sina yrkeskunskaper i ett annat land.

Revisorkommissionen och *Föreningen af statsautoriserade Revisorer* i Danmark avstyrker förslaget under framhållande av att det för närvarande icke synes finnas tillräckligt underlag för genomförande av en gemensam arbetsmarknad för revisorer. Det framhålles, att det föreligger ett avtal om samarbete mellan de auktoriserade revisorererna i de nordiska länderna och att denna ordning är att föredraga så länge skiljaktigheterna i ländernas ekonomiska lagstiftning är så stora som de nu är.

Departementet for handel og skipsfart i Norge avstyrker likaså förslaget och uttalar att det för närvarande icke finns skäl för att från norsk sida deltaga i en undersökning av det slag som avses i förslaget. Departementet åberopar yttranden av *Registrerte revisorers forening*, som finner något aktuellt behov av en uppmjukning av gällande norska regler i det avseende, som medlemsförslaget avser, icke föreligga, samt av *Statsautoriserete reviso-*

rens förening. Den sistnämnda föreningen avstyrker likaså förslaget under framhållande att även om man teoretiskt och på längre sikt kan hysa sympatier för tanken på en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer, så är tiden ännu icke mogen för ett sådant steg. Föreningen finner det vara en revisionsteknisk fördel att när det gäller ekonomiskt sammanhängande verksamheter — koncerner som spänner över flera land — samma revisorer täcker hela verksamheten. Detta syfte kan emellertid uppnås genom att det väljes en utländsk revisor vid sidan av den nationella i varje enskilt fall. Genom gällande dispensmöjlighet från regeln om att revisor i revisionspliktig verksamhet skall vara statsautoriserad eller registrerad i Norge, vilket förutsätter att revisorn skall vara bosatt i Norge och avlagt norsk examen, kan utländska kapitalintressenter alltid uppnå en tillfredsställande revisionsform, menar föreningen. *Handelskamrarnas centrala revisorsnämnd och Föreningen auktoriserade revisorer* åberopar sina till rådet i december 1959 avgivna uttalanden med anledning av då pågående utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer. Båda remissorganen anser att inte något inträffat som föranleder komplettering till då framförda synpunkter. Föreningen uttalade i sitt yttrande då, att den icke ansåg det sannolikt att en fri nordisk arbetsmarknad skulle medföra någon större rörlighet inom de nordiska ländernas revisorskårer. Beträffande frågan om revision av moder- och dotterföretag, belägna i olika nordiska länder, ansåg föreningen att mot den hittills använda anordningen att utländskt bolag utöver sin egen revisor anlitar inhemsk revisor med känedom om landets lagar och förhållanden kunde inga invändningar resas. Vad angår frågan om rätt för i ett land auktoriserad revisor att fritt utöva yrket som auktoriserad revisor i annat nordiskt land, kunde detta icke låta sig göra med mindre att revisorn styrker sin kompetens i det andra landet på samma sätt som gäller för landets egna auktoriserade revisorer och erhåller certifikat av vederbörande myndighet som auktoriserad revisor. *Centrala revisorsnämnden* framhöll i detta tidigare sammanhang, att något praktiskt behov av vidgade möjligheter för revisorer i de nordiska länderna att öva verksamhet i annat land än hemlandet då icke förelåg. Ett ökat behov av utbyte av revisorer mellan de nordiska länderna ansåg nämnden antagligt med hänsyn till förväntad nyetablering av industri- och handelsföretag i Sverige av danska och norska intressen och omvänt. I Sverige menade nämnden att möjligheterna för dessa intressen att utse revisorer från det egna landet kunde tillgodoses inom ramen för en liberal tillståndsgivning. Beträffande frågan om möjlighet borde öppnas att godtaga i annat nordiskt land auktoriserad revisor för revisorsuppdrag, ansåg nämnden att sådan möjlighet icke kunde skapas med hänsyn till rådande skiljaktigheter i ländernas närings- och skattelagsliftning samt olikheter i kompetenskraven.

3. Utskottet

Frågan angående införande av en nordisk arbetsmarknad för revisorer var under slutet av 1950-talet föremål för undersökningar inom Nordiska rådet. I en till de nordiska regeringarna riktad skrivelse hemställde rådets presidium på grundval av de resultat, vartill undersökningarna lett, att spörsmålet om likställighet för nordiska medborgare i fråga om utövande av verksamhet som revisorer skulle upptagas till behandling på nordisk bas. Såvitt kunnat utrönas torde denna presidieskrivelse ännu icke ha föranlett åtgärd från någon regerings sida.

Frågan angående en gemensam nordisk arbetsmarknad för revisor har icke förlorat sin aktualitet. Tvärtom har den fortgående utvecklingen mot en ökad integration mellan de nordiska länderna accentuerat önskemålen om en mera liberal reglering av möjligheterna för revisorer i dessa länder att utöva verksamhet även i annat nordiskt land än hemlandet. Särskild betydelse får spörsmålet vid tillfällen då huvudföretag med dotterföretag i annat nordiskt land eller andra nordiska länder önskar anlita huvudföretagets revisorer för granskning av dotterföretagets verksamhet. Den snabbt ökade ekonomiska integration leder till att situationer av denna art blir allt vanligare.

De synpunkter synes utskottet bärande, som av förslagsställarna och vissa remissinstanser framförts angående behovet av en nordisk arbetsmarknad för revisorer, vilket särskilt aktualiserats av uppkomsten av internordiska koncernbildningar och andra former för samverkan. Åtskilliga remissinstanser har påpekat att den i medlemsförslaget väckta frågan har nära anknytning till det utredningsarbete, som pågår inom de nordiska länderna i syfte att erhålla en likartad aktiebolagslagstiftning. Uppenbarligen har spörsmålet om en nordisk arbetsmarknad för revisorer nära samband med de blivande nordiska aktiebolagslagarnas utformning. Frågan förefaller dock icke mera brådskande än att man kan avvakta det ställningstagande, som blir erforderligt då de pågående utredningarna om aktiebolagslagstiftningen slutförts.

Frågan om rätt för huvudföretags revisorer att granska verksamheten vid dotterföretag i annat nordiskt land har särskilt uppmärksamats av förslagsställarna och vissa remissorgan. En liberalisering av bestämmelserna på detta område är i och för sig väl motiverad, men — såsom vissa remissinstanser anfört — det åsyftade ändamålet torde kunna uppnås inom ramen för nu gällande regler. Föreliggande dispensmöjligheter öppnar nämligen i Danmark, Norge och Sverige möjlighet för utländsk revisor att verka som revisor i företag inom respektive land. För Finlands del gäller att överhuvud inga hinder möter — med visst undantag — för vare sig nordbor eller andra utlänningar att oberoende av såväl hemvist som medborgarskap

lungera som revisor i Finland i den utsträckning de önskar. Vad Finland angår föreligger således icke något behov av ändringar i gällande bestämmelser på denna punkt.

En omständighet, som torde underlätta möjligheterna för nordiska revisorer att vara verksamma med revisionsuppgifter i annat nordiskt land, är det väl utvecklade samarbetet som föreligger mellan de nordiska ländernas auktoriserade revisorer. I den mån huvudföretag med dotterbolag i annat nordiskt land önskar anlita huvudföretags revisor för granskning av dotterföretag, torde detta kunna ske utan svårigheter i samverkan med dotterföretagets revisorer. Dessa kommer då att främst ha att tillse att lagar och bestämmelser i det land, där dotterföretaget har sitt hemvist, iakttages.

Även om, såsom nu anförts, en liberalisering av reglerna på det delområde av medlemsförslaget, vilket närmast ovan berörts, vore värdefull, torde dock gällande bestämmelser enligt utskottets mening icke medföra sådan omgång, att det kan anses motiverat att göra dessa till föremål för ändringar, innan utredningarna om en samordning av den nordiska aktiebolagslagstiftningen tagit ställning till de frågor som berör revisorernas verksamhet.

Med hänsyn till den nära anknytningen mellan de i medlemsförslaget väckta frågorna och vissa spörsmål, som behandlas inom aktiebolagsutredningarna, synes det emellertid utskottet angeläget, att man i aktiebolagsutredningarna uppmärksammar frågan om en nordisk arbetsmarknad för revisorer, varvid särskilt bör beaktas de synpunkter som anförts i samband med behandlingen av medlemsförslaget.

Under hänvisning till ovanstående får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Luleå den 2 juni 1966

Birger Andersson

Vice förman

Sigrid Ekendahl

Kaarlo af Heurlin

Tyine Leivo-Larsson

Harald Løbak

Harald Nielsen

Jan-Ivan Nilsson

Veikko Savela

Medlemsförslag

om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete

*(Väckt av Gunnar Henriksson, Ólafur Jóhannesson, Urho Kähönen,
Harald Løbak och Judit Nederström-Lundén)*

Bestämmelserna angående de ungas användande i arbete är för närvarande icke enhetliga i Norden. Med hänsyn till också den yngre arbetskraftens rörlighet de nordiska länderna emellan vore värdefullt att uppnå enhetliga regler även på detta område. Ett sådant steg är att se som ett led i det vidare förverkligandet av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Samtliga länders bestämmelser på ifrågavarande område vill tillgodose samma intressen. Målsättningen är densamma i alla länderna, nämligen att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden för barn och ungdom. När trots allt vissa skillnader föreligger i fråga om bestämmelsernas innehåll och karaktär, är orsaken därtill att söka i traditionella och nationella förhållanden, vilka påverkat utformningen av respektive lands regler. Även om ett förenhetligande av lagbestämmelserna i dess helhet kan synas svår att genomföra, är det angeläget att på sådana områden, där nära anknytning mellan bestämmelserna föreligger och där dessa har särskild relevans ur praktisk synpunkt, undersökning företages av förutsättningarna för en samordning.

Spörsmålet om en harmonisering av bestämmelserna om de ungas användande i arbete har varit föremål för behandling inom Nordiska socialpolitiska kommittén. Ämnet har därvid uppdelats i sex punkter. Beträffande angivandet av de grupper av farligt arbete, som lämpar sig för gemensam normering vid fastställande av åldersgräns, beslöt kommittén, att denna fråga skulle upptagas till närmare behandling av de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna. Övriga spörsmål ansågs bära dryftas på de årligen återkommande mötena mellan cheferna för ländernas arbetarskyddsmyndigheter för att härigenom i möjligaste mån främja en utveckling mot ensartade bestämmelser. Nordiska socialpolitiska kommitténs hittillsvarande behandling av spörsmålet tyder på att möjligheterna för en samordning skulle föreligga, åtminstone i viss omfattning.

Av bifogade promemoria över de nordiska ländernas bestämmelser på

området (se *Tillägg*) framgår, att olikheterna alltjämt är icke helt oväsentliga. Om framsteg skall kunna nås, torde arbetet på detta område böra intensifieras. Frågan har även aktualiserats genom att i Finland en kommitté tillsatts med uppdrag att avgiva förslag till revision av bestämmelserna om skydd för unga arbetstagare.

Under hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

Göteborg den 27 september 1965

Gunnar Henriksson

Ólafur Jóhannesson

Urho Kähkönen

Harald Løbak

Judit Nederström-Lundén

TILLÄGG

Promemoria rörande de nordiska ländernas bestämmelser angående de ungas användande i arbete

(Utarbetad av jur. kand. Birgitta Malmros)

A. Lägsta ålder för barns och ungdoms användande i arbete

Danmark

Enligt den allmänna arbetarskyddslagen är det förbjudet att använda minderårig, som icke fyllt 14 år eller som icke avslutat sin skolgång, till arbete. Förbudet omfattar bland annat industri, hantverk, laboratorier samt varje sysselsättning i arbetsgivarens tjänst, som icke faller in under de två andra här nedan nämnda arbetarskyddslagarna, bortsett från arbete i arbetsgivarens privata hushåll, arbete i vissa familjeföretag, arbete ombord å fartyg samt fiske och luftfartstjänster, med mindre annat är bestämt i lagen. Undantagna från förbudet är utträttande av bud intill 2 timmar dagligen efter skoltid. Efter prövning i varje fall, varvid hänsyn tages till barnets hälsa, utveckling och skolgång, kan tillåtelse ges barn under 14 år att uppträda i skådespel o. dyl.

Arbetarskyddslagen för handel och kontorsverksamhet innehåller motsvarande regler om lägsta ålder som den allmänna arbetarskyddslagen. Ålders-

gränsen är 14 år, och utträttande av bud intill 2 timmar dagligen är undantagna. I arbetarskyddslagen för lantbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel är bestämt att barn under 12 år icke må användas i arbete, där sådana tekniska maskiner och hjälpmedel användes, som kan medföra fara för den anställde. Står barnet under direkt tillsyn av föräldrar kan barn användas i sådant arbete efter fyllda 10 år.

Finland

I Finland gäller en särskild lag från år 1929 om barns och unga personers användande i yrkesarbete. Lagen omfattar vissa angivna yrkesområden, såsom fabriks- och hantverksrörelser, byggnadsarbeten, badstugor och badinrättningar, lastnings- och lossningsföretag m. fl. Undantagna är företag på landet med färre än tre arbetare. Vidare är mejerier undantagna. Lagens bestämmelser gäller icke heller barn i tjänst hos sina föräldrar, bortsett från vissa bestämmelser om farligt arbete.

Lagen har ett allmänt förbud mot sysselsättning av barn under 14 år. Förbudet gäller icke av offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete, vilket barnet utför som elev vid yrkesskola.

I lag av 1919 om arbetsförhållanden inom handels-, kontors- och nederlagsrörelse är bestämt en åldersgräns på 14 år för sysselsättning av barn. Barn under 16 år kan icke användas till arbete i mer än 6 timmar per dygn.

Hembiträdeslagen av 1949 innehåller förbud mot användande av barn under 16 år som hemhjälp i sådant arbete, som, på grund av att det medför fara för överansträngning eller olycksfall, kan skada hälsan eller den kroppsliga utvecklingen, eller som medför fara i sedligt avseende.

Norge

Arbetarskyddslagen innehåller ett allmänt förbud mot att använda barn i arbete vid företag som kommer in under lagens arbetslidskapitel, d. v. s. lagens vanliga yrkesområden med en del undantag, bland annat för skogsarbete. Lagen omfattar varje företag, som sysselsätter arbetare eller använder mekanisk drivkraft på 1 hästkraft eller mer. Sjöfart, fångst och fiske, luftfart och jordbruk är speciellt undantagna. Lagen omfattar i övrigt endast arbetstagare, som utför arbete utanför sitt hem. Förbudet mot användande av barn i arbete omfattar således med de speciella undantagen all verksamhet, såsom industri, hantverk, handel och kontor, hotell och restaurang, sjukhus o. s. v. Förbudet är knutet till en åldersgräns på 15 år och i övrigt till dem som inte fullgjort sin lagstadgade skolplikt. Förbudet omfattar i princip all sysselsättning av barn i arbete. Barn över 12 år kan dock tillåtas utföra vissa enklare sysslor, exempelvis utträttande av bud, i den mån sådana arbeten kan ses försvarliga med hänsyn till barnets hälsa, skolplikt och moral och för övrigt på de villkor vederbörande departement bestämmer. Elevers arbete som led i undervisning vid yrkesskolor faller utan-

för lagens bestämmelser. Det kan dock stadgas att även sådant arbete skall falla in under lagens skyddsbestämmelser.

I arbetarskyddslagen för jordbruk är icke bestämt någon åldersgräns för sedvanligt arbete.

Enligt hembiträdeslagen är det förbjudet för den som är under 15 år eller som icke har avslutat folkskolan att åtaga sig husligt arbete. Det är likväl tillåtet för den som fyllt 13 år att ha tillsyn över småbarn eller lätt budtjänst mellan kl. 8 och 18 på vardagar. Arbetet må icke vara mer än 2 timmar per dag och sammanlagt med skoltiden icke mer än 7 timmar.

Arbetstiden för bagerirörelser är bestämd i en särskild lag. Åldersgränsen är där 14 år. I ett förslag till ny sådan lag är åldersgränsen föreslagen höjd till 15 år i överensstämmelse med arbetarskyddslagens åldersgräns.

Den allmänna strafflagen innehåller vissa bestämmelser om ålder för vissa arbeten. Bland annat gäller att vederbörande skall ha fyllt 16 år, i vissa fall 18 år, för att tjänstgöra som upppassare på lokal, där alkohol serveras.

Sverige

Arbetarskyddslagen av år 1949, som innehåller särskilda bestämmelser om minderårigas användande i arbete, tillämpas med viss närmare angiven inskränkning å varje verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivarens räkning. Lagen tillämpas även på arbete, som elev utför vid utbildningsanstalt beträffande vilken Konungen förordnat att lagen skall gälla. Undantagna från lagens tillämpning är dels arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest på sådant sätt att det icke kan övervakas av arbetsgivaren, dels arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, om det utföres i arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk, dels arbete, som utföres i arbetsgivarens hushåll och dels arbete, som är att hänföra till skeppstjänst. Från lagens tillämpning undantages även arbeten som utföres av minderåriga å jordbruk.

Med minderårig avses enligt arbetarskyddslagen den som icke fyllt 18 år.

Huvudregeln är att den minderårige skall ha fyllt 14 år eller under kalenderåret fyller 14 år samt fullgjort sin skolplikt. En motsvarande högre åldersgräns på 15 år är fastställd för vissa arbeten, såsom hantverks- eller industriellt arbete, byggnadsarbete, arbeten i gruva, transportarbete, arbete i hotell-, restaurang- eller kaféörelse. Denna högre åldersgräns gäller dock icke uträttande av bud eller ärenden eller lättare distributionsarbete.

Arbetarskyddsstyrelsen kan dispensera från reglerna om lägsta ålder när det gäller lättare arbeten, arbete, som är nödvändigt för yrkesutbildning eller till gagn för den minderårige. Förutsättning för minderårigs användande i arbete är vid alla tillfällen att arbetet icke kan anses medföra fara för olycksfall eller för överansträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller våda i moraliskt avseende.

B. Lägsta ålder för användande av barn och ungdom till speciella arbeten

Danmark

I anslutning till den allmänna arbetarskyddslagen finns en kungörelse med bestämmelser om unga människors användande i farliga arbeten. Den innehåller en förteckning över arbeten med tekniska anläggningar, hjälpmedel och material samt med arbetsmetoder och arbetsprocesser, som är förbjudna för unga människor under den ålder, som är angiven i varje särskilt fall. Åldersgränsen växlar mellan 16 och 18 år. Vidare innehåller kungörelsen en förteckning över hälsofarliga arbeten, som icke må utföras av arbetare under 18 år. Dessa förteckningar upptager bland annat arbete vid en rad kraft- och arbetsmaskiner, arbete med transportmedel (traktor 16 år) särskilt brand- och explosionsfarliga arbeten, dykeriarbeten m. m. Utom de bestämmelser som återfinnes i ovannämnda kungörelse gäller i vissa fall särskilda regler om åldersgränser, såsom att mekaniskt drivna kranar må betjänas av personer, som fyllt 20 år, att passning av acetylengasverk må utföras av personer, som fyllt 18 år m. m. I vissa fall är även föreskrivet att arbetaren skall ha kunskaper och erfarenhet i arbetet.

En kungörelse angående barns och unga människors användande i farligt arbete inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel finnes i anslutning till den särskilda arbetarskyddslagen för dessa verksamheter. Åldersgränsen har i kungörelsen satts till 14 år. Kungörelsen innehåller förteckning över olycks- och hälsofarliga arbeten på samma sätt som den i närmast föregående stycket nämnda kungörelsen. Inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel är bestämt en åldersgräns på 18 år vid strålningsfarliga arbeten.

Även inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel gäller samma särskilda regler om åldersgränser som nämnts härovan.

Finland

Genom statsrådets beslut nr 26/1919 är bestämt vilka yrken och yrkesgrenar som är att anse som särskilt farliga för barn och unga personer. Med barn förstås här personer under 15 år och med ungdom personer under 18 år. För en rad närmare angivna arbeten i industriell och annan verksamhet är absolut förbjudet att använda barn och ungdom. Det gäller arbeten, som anses medföra fara av olika anledningar.

En del arbeten angives, som bara är tillåtna för ungdom när det av läkare är konstaterat att personen är lämpad för arbetet i fråga. Vidare är angivna ytterligare en del arbeten, som är förbjudna för barn, men icke för ungdom.

I arbetarskyddslagen är bestämt att barn och ungdom icke må användas till hantering av alltför tunga laster, till arbete i stenbrott och gruvor eller till farligt maskinarbete eller till liknande arbete, som kan vara skadligt för den unges hälsa, kroppsutveckling eller moral.

Enligt särskilda regler om motorfordon gäller att traktorkörkort kan erhållas av den som fyllt 16 år och i övrigt uppfyller kraven på körskicklighet m. m. På landet kan i vissa fall körkort utfärdas till person som fyllt 15 år.

Norge

Enligt arbetarskyddslagen är det förbjudet för ungdom under 18 år att använda maskiner, vars skötsel fordrar särskild försiktighet. En lista över farliga maskintyper är nyligen utarbetad. Lagen innehåller vidare förbud att sysselsätta personer under 18 år i gruvor och stenbrott.

Särskilda föreskrifter för vissa arbeten innehåller regler om åldersgränser. Speciella åldersbestämmelser gäller i första hand för arbeten, som kan anses hälsofarliga av någon anledning. Vidare är bestämt att vederbörande skall ha fyllt 18 år för att utföra vissa sprängämnesarbeten, 21 år för att erhålla dykningscertifikat, 18 år för att föra lyftkranar m. m.

I arbetarskyddslagen för jordbruket är bestämt att barn och ungdom under 18 år icke får sköta maskiner eller användas till annat arbete, som kräver särskild försiktighet. Arbeidstilsynet kan fastställa närmare föreskrifter om detta. En förteckning över farliga arbeten, som barn under 18 år icke må användas till, har utarbetats. I vissa fall har åldersgränsen satts lägre. Bland annat är traktorkörning tillåten för personer över 16 år, när detta med hänsyn till vissa omständigheter kan anses försvarligt. Vidare kan traktor köras av personer över 15 år som led i yrkesutbildning.

Sverige

Enligt arbetarskyddslagen är förbjudet att använda personer under 18 år i arbete under jorden, i gruva, stenbrott eller på annat liknande arbetsställe. Undantag kan av arbetarskyddsstyrelsen göras i vissa fall för person över 16 år, som visat sig äga god hälsa och kroppsutveckling, samt under samma villkor för person som fyllt 15 år eller under kalenderåret fyller 15, år, där arbetet finnes påkallat av hänsyn till vederbörandes yrkesutbildning.

I övrigt gäller i detta sammanhang en särskild kungörelse om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten. Kungörelsen innehåller en förteckning över arbeten som är förbjudna för personer under 18 år. Under vissa betingelser kan i vissa särskilda fall användas en lägre åldersgräns. Dispens från åldersbestämmelserna kan i vissa fall ges av yrkesinspektör eller arbetarskyddsstyrelsen. Arbete, som elev utför vid yrkesutbildningsanstalt, undantages från kungörelsens tillämpning. Förteckningen omfattar bland annat silikosfarligt arbete, arbete med verktyg, där risk för skada genom stötverkan föreligger, sysselsättning som förare eller skötare av mekaniskt driven hiss, kran o. s. v., förande av lokomotiv, truck, (traktor

vid fyllda 16 år), tillverkning eller handhavande av sprängämnen eller annat brand- eller explosionsfarligt ämne.

Beträffande förbud att använda minderårig till målningsarbete med blyfärg gäller en särskild förordning. Åldersgränsen är här 18 år.

C. Arbetstid för barn och ungdom

Danmark

Bestämmelser om arbetstiden för personer under 18 år ges i den allmänna arbetarskyddslagen och i arbetarskyddslagen för handel och kontor, däremot icke i arbetarskyddslagen för jordbruk, skogsbruk och trädgårds-skötsel. Bestämmelserna avser arbetsdagens förläggning, arbete på sön- och helgdagar, den dagliga arbetstiden och den dagliga vilotiden. Undantagna från arbetstidsreglerna är arbete i privata hushåll, arbete av personer som tillhör arbetsgivarens familj, sjöfartstjänster, fiskeri, luftfartstjänster och, för en stor del av reglerna, utträttande av bud.

För vuxna arbetare är det bara inom bagerifacket angivet regler för arbetstidens förläggning. Huvudbestämmelsen för unga är att de bara kan användas till arbete mellan kl. 6 och 18. För en rad företag gäller särskilda regler för arbetstidens förläggning.

I princip är sön- och helgdagsarbete förbjudet både för vuxna och unga arbetare, dock med en hel del undantag för vuxna och vissa för unga arbetare. Härutöver kan ges dispens från förbudet för vuxna, men icke för unga. För utfört sön- eller helgdagsarbete skall den unge arbetaren ha kompensation i form av ett helt fridrygn under veckan.

Om arbetstidens längd för vuxna arbetare innehåller lagen inga bestämmelser. En begränsning följer dock normalt av regeln om 11 timmars (ev. 8) sammanhängande vila om dygnet. För unga arbetare gäller att de icke skall ha längre arbetstid än vuxna och att de icke i något fall skall arbeta längre än 10 timmar dagligen. Övertidsarbete är i princip förbjudet för ungdom. Undantag härifrån i några fall, t. ex. vid force majeure.

De ungas samlade vilotid per dygn skall normalt vara 1 timme längre än för vuxna arbetare, nämligen 12 timmar mot 11.

Arbetstiden för unga arbetare skall vara sammanhängande och endast avbrytas av måltids- och vilopauser.

Enligt lag om medhjälpare som utför tjänster i jordbruk eller i hushållsarbete är arbetstidens längd för unga arbetare sammankopplad med de vuxna arbetarnas arbetstid.

Finland

Lagen 1929 om barns och unga personers användande i yrkesarbete innehåller bestämmelser om arbetstidens längd, vilopauser och förbud mot nattarbete. Barn under 15 år må icke användas i arbete längre än 6 timmar

om dygnet och 36 timmar i veckan. För ungdom mellan 15 och 18 år är gränsen satt till 8 timmar per dag och 48 timmar per vecka.

Om icke regelmässig vilopaus på minst 1 timme är bestämd, kan barns arbete icke vara längre än 3 timmar.

Barns arbete må förläggas mellan kl. 7 och kl. 19 samt ungdoms arbete mellan kl. 6 och kl. 19. För ungdom kan i vissa fall ges dispens från denna regel för deltagande i kontinuerlig drift vid vissa industrier, då detta är påkallat av hänsyn till deras yrkesutbildning.

På grund av force majeure kan undantag göras från reglerna om arbetstidens längd och dess förläggning.

Enligt hembiträdeslagen skall hembiträde under 16 år icke arbeta mer än 8 timmar per dygn.

Norge

Arbetarskyddslagen har särskilda bestämmelser om arbetstidens begränsning och längd för unga arbetare.

I industrier, transportföretag, anläggnings- och byggnadsarbete skall ungdom under 18 år ha minst 12 timmar sammanhängande fritid mellan två arbetsperioder. Denna arbetsfria period skall för ungdom under 16 år omfatta tiden mellan kl. 21 och kl. 6. För ungdom mellan 16 och 18 år skall den omfatta minst 7 sammanhängande timmar mellan kl. 22 och kl. 7. För arbete efter kl. 23 fordras särskild dispens. Från reglerna kan för ungdom över 16 år göras undantag med hänsyn till utbildning eller på grund av force majeure.

Sön- och helgdagsarbete är förbjudet för ungdom i industrier, anläggnings- och byggnadsarbete. Förbudet kan upphävas för ungdom över 16 år med hänsyn till deras utbildning eller på grund av force majeure.

Konungen kan bestämma att reglerna om nattarbete och sön- och helgdagsarbete skall gälla även för andra yrken än här ovan nämnda.

Arbetstidens längd må hållas inom lagens allmänna gräns. Särskild dispens må föreligga för arbetstidsordningar som medför mer än 48 timmars arbetsvecka.

Övertidsarbete är absolut förbjudet för barn och ungdom.

Enligt hembiträdeslagen är det förbjudet att låta ungdom under 17 år utföra övertidsarbete.

Sverige

Enligt arbetarskyddslagen må arbetstiden för unga arbetare under 18 år icke i något fall överstiga 10 timmar per dygn eller 54 timmar per vecka. Undantag kan göras på grund av force majeure. Unga arbetare skall för nattvila beredas oavbruten ledighet under minst 11 timmar. För ungdom under 16 år skall fritiden omfatta tiden mellan kl. 19 och kl. 6. För ungdom mellan 16 och 18 år skall fritiden omfatta tiden mellan kl. 22 och kl. 5

eller, om arbetarskyddsstyrelsen särskilt givit sitt tillstånd, annan tid om sju timmar i följd mellan kl. 22 och kl. 7. Undantag från bestämmelsen kan göras för ungdom över 16 år på grund av force majeure, men dispens måste sökas om förhållandet varar mer än 2 dygn. Dispens kan även ges vid andra tillfällen på närmare angivna villkor.

Arbetstidslagstiftningen innehåller bestämmelser om arbetstidens längd och gäller även för ungdom. Enligt den allmänna arbetstidslagen är den allmänna arbetstiden i regel 9 timmar per dygn och 45 timmar per vecka. Övertidsarbete är i princip förbjudet för ungdom, men arbetarskyddsstyrelsen kan ge dispens för personer över 16 år. Vanligen ges dispens i mycket begränsad omfattning.

D. Läkareundersökning av barn och ungdom

Danmark

I den allmänna arbetarskyddslagen bestämmes, att arbetsgivaren senast 4 veckor efter det han anställt person under 18 år (undantag för den som anställts för att uträtta bud) skall sörja för att den anställde blir läkarundersökt, om icke den anställde företer läkarintyg, som avser arbete av liknande art som det aktuella. Motsvarande bestämmelse om läkarundersökning återfinnes i arbetarskyddslagen inom handel och kontorsverksamhet.

Finland

Lagen 1929 innehåller bestämmelser om att barn (under 15 år) skall läkarundersökas på arbetsgivarens bekostnad före anställningen. Vidare kan statens yrkesinspektör föreskriva att person under 18 år skall läkarundersökas för att få konstaterat om fortsatt sysselsättning kan medföra skada för hälsa eller kroppsutveckling.

Såsom tidigare nämnts å sid. 5 är vissa arbeten tillåtna för unga arbetare under förutsättning att det genom läkarundersökning konstaterats, att personen i fråga är lämpad för arbetet.

Norge

I den allmänna arbetarskyddslagen är fastställt åldersgränser på 16 år för läkarundersökning vid sysselsättning i arbete i allmänhet och på 19 år vid särskilt ansträngande eller farligt arbete. Konungen kan höja dessa åldersgränser till 18 respektive 21 år. Bestämmelserna gäller för alla företag som faller in under lagen. Arbetsgivaren skall stå för kostnaderna för läkarundersökningen.

Departementets föreskrifter om användande av barn till uträttande av bud innehåller särskilda bestämmelser om läkarundersökning.

Sverige

Arbetarskyddslagen innehåller bestämmelser, att person under 18 år skall förete läkarintyg innan han anställles. En gång per kalenderår skall företags läkarundersökning genom besiktningsläkares försorg av person under 18 år för att fastställa om sysselsättningen är till skada för vederbörandes hälsa eller kroppsutveckling. Befrielse från den årliga kontrollen kan beviljas av arbetarskyddsstyrelsen, beträffande sådant arbete, som medför synnerligen ringa ansträngning eller fortgår endast under kortare tid av året. Närmare föreskrifter om läkarundersökning och läkarkontroll ges i särskild kungörelse. För personer under 18 år som sysselsättes på tillfälliga arbetsplatser i skogen och med flottningsarbeten gäller särskilda regler om läkarkontrollen. För att besiktningsläkare, som är förordnad av länsstyrelsen, skall få kännedom om de arbetsplatser, som sysselsätter personer under 18 år, skall arbetsgivaren ge skriftligt meddelande härom till yrkesinspektören, såframt icke sysselsättningen varar mindre än 1 månad.

*E. Kontroll av att skyddsbestämmelserna efterföljas**Danmark*

Enligt den allmänna arbetarskyddslagen skall varje verksamhet som sysselsätter arbetare under 18 år sörja för att den unge senast 4 veckor efter anställningens början förses med en arbetsbok, för såvitt det icke är upprättat »lærekontrakt». Bestämmelsen gäller icke för uträttande av bud. Lämnar den unge arbetaren sitt arbete före fyllda 16 år, skall han erhålla arbetsboken för att använda den vid eventuell ny anställning.

Finland

Kontrollen över att bestämmelserna i statsrådets beslut av 1919 om farliga yrken för unga arbetare efterföljes utövas av yrkesinspektionen. I lagen 1919 om arbetsförhållanden inom handels-, kontors- och nederlagsrörelser och lagen 1929 om sysselsättning av unga arbetare är bestämt att tillsynen skall utövas av yrkesinspektionen. Bestämmelserna i hembiträdeslagen om sysselsättning av unga hembiträden övervakas av barnavårdsnämnden. Lagen 1929 ålägger arbetsgivaren att föra förteckning över anställda barn och unga personer. Enligt lagen 1919 för handel och kontor åligger arbetsgivaren motsvarande skyldighet.

Norge

I arbetarskyddslagen föreskrives att vederbörande departement kan bestämman, att arbetsgivare skall föra förteckning över barn och ungdom, som han har i sin tjänst. Vederbörande departement har föreskrivit att förteckning skall föras över arbetare under 18 år i industri, hantverk, transport m. m. Undantagna är arbeten i post- och telegrafverk.

Sverige

Enligt arbetarskyddslagen är arbetsgivare skyldig att tillse att minderårig har erhållit arbetsbok, innan han börjar sin anställning. Arbetsbokens utformning är fastställd av arbetarskyddsstyrelsen i samråd med skolöverstyrelsen. Bland annat skall arbetsboken innehålla upplysningar om den unge arbetarens ålder, skolförhållande och läkarintyg.

Arbetsgivaren, som har unga arbetare i sin tjänst, skall om sysselsättningen varar längre tid än en månad, skriftligen meddela yrkesinspektören detta för att den årliga läkarkontrollen skall kunna bli genomförd.

Vidare har arbetsgivare, som sysselsätter minst 5 unga arbetare, skyldighet att föra förteckning över dessa för varje kalenderår.

Stockholm den 10 augusti 1965

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Arbetsministeriet:**

Spørgsmålet om unge menneskers farlige arbejde blev drøftet på et mellem cheferne for de nordiske arbejdstilsyn i Oslo den 22. oktober 1965 afholdt møde bl. a. på baggrund af, at de svenske og danske regler for tiden er under revision. Det aftaltes på mødet, at der foretages en samlet gennemgang af de nordiske landes regler på dette område.

De øvrige punkter i promemoria vil blive taget op til drøftelse på førstkommende møde i 1966.

København, den 16. november 1965

P. m. v.

E. b.

K. Kampmann

Dansk Arbejdsgiverforening:

Vi stiller os noget tvivlende over for, om der er noget større behov for en koordinering af reglerne om unge arbejders beskæftelse i de nordiske lande, og finder grund til at bemærke, at en koordinering alene af reglerne i arbejderbeskyttelseslovgivningen vil medføre en række problemer. Det vil således ikke være hensigtsmæssigt at fastsætte en fælles lavalder for beskæftigelse, f. eks. på 15 år, så længe skolepligten i nogle lande ophører ved det 14. år.

Med disse forbehold skal vi i øvrigt bemærke, at vi ikke har noget at erindre imod, at behovet og mulighederne for ensartede regler på dette område i de nordiske lande undersøges nærmere.

København, den 19. november 1965

Dansk Arbejdsgiverforening

Arne Lund

P. Schade Poulsen

Landsorganisationen har i en skrivelse den 17 november 1965 förklarat, att man för närvarande icke finner anledning att yttra sig i frågan.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena har i en skrivelse av den 30 november 1965 med hänvisning till medicinalstyrelsens yttrande förklarat sig icke ha något att invända mot medlemsförslaget.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena¹:

Då ett rätt betydande antal unga personer årligen från vårt land för språk- och arbetspraktik flyttar över till Sverige, där de ingår arbetsförhållande, vore det givetvis till gagn att bestämmelserna om unga arbetstagare var enhetliga i de nordiska länderna. Fördenskull anser ministeriet de åtgärder, som avser att förenhetliga dessa bestämmelser, önskvärda.

Helsingfors i november 1965

Minister *Esa Timonen*

Äldre regeringssekreterare *A. Olavi Koskinen*

Socialministeriet¹:

Förenhetligandet av ikraftvarande stadganden i de olika nordiska länderna angående de ungas användande i arbete bör i princip anses vara önskvärt. Antalet unga arbetstagare, som genom de officiella arbetsförmedlingsorganen sökt sig till den samnordiska arbetsmarknaden för en längre tid, torde väl vara relativt obetydligt, men unga praktikanter förmedlas bland annat från Finland till Sverige under somrarna till inemot tvåtusen. Därför torde ej heller frågan ur nordisk arbetsmarknadssynpunkt sett sakna praktisk betydelse. I detta sammanhang kan det även vara skäl att konstatera att utskottet, som av Nordiska socialpolitiska kommittén år 1958 tillsattes för att utreda frågan om harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden, föreslog att vissa delar av arbetarskyddslagstiftningen skulle upptagas till undersökning i syfte att nå fram till likartade regler exempelvis om barna- och ungdomsarbete.

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte även sedermera ett utskott för att utreda spørsmål som ansluter sig till förenhetligandet av arbetar-

¹ Yttrandet översatt från finska.

skyddslagstiftningen. I mars 1963 färdigställde utskottet en utredning över de i de olika nordiska länderna gällande reglerna angående barns och unga personers användande i arbete och framlade samtidigt sin åsikt beträffande de möjligheter som förelåg för en harmonisering av dessa bestämmelser.

Utskottet uppdelade de ifrågavarande reglerna i sex grupper, av vilka det blott för en grups vidkommande såg praktiska möjligheter föreligga för en samordning av stadgandena, d. v. s. i fråga om fastställandet av en åldersgräns för unga personers användande i vissa (farliga) arbeten. Utskottet föreslog också att de nordiska yrkesinspektionsmyndigheterna skulle åtaga sig att närmare utreda frågan om, vilka grupper av farligt arbete som kunde vara ordnade under ensartade regler, vad åldersgränserna för tillträde till dylika arbeten vidkommer. Efter att ha behandlat utskottets rapport ansåg Nordiska socialpolitiska kommittén, att utskottets ovannämnda förslag skulle överlämnas till de nordiska yrkesinspektionsmyndigheterna för handläggning och att även övriga i rapporten behandlade spörsmål skulle upptagas till noggrannare dryftning vid yrkesinspektionens chefsmöten, för att härigenom i största möjliga utsträckning främja en utveckling mot ensartade regler i de nordiska länderna när det gäller arbete för barn och unga.

Cheferna för den nordiska yrkesinspektionen har också behandlat förhållanden av bestämmelserna angående barns och unga personers användande i farliga arbeten och har senast vid sitt sammanträde sistlidna oktober överenskommit om, att det på åtgärd av en av cheferna skulle utarbetas en gemensam utredning över gällande bestämmelser i de nordiska länderna på detta område. Även i övrigt har yrkesinspektionens chefer utväxlat material angående arbetarskydd för unga personer och har sålunda erhållit uppgifter om reformförslag som aktualiserats i andra nordiska länder.

Den i medlemsförslaget avsedda undersökningen rörande förutsättningarna för ett förhållande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete har sålunda redan på åtgärd av Nordiska socialpolitiska kommittén verkställits för en relativt kort tid tillbaka. Belyst av denna utredning ser harmoniseringsmöjligheterna ut att vara relativt små, fränsett stadgandena rörande farliga arbeten, vilka som bäst dryftas närmare av de nordiska ländernas yrkesinspektionenschefer. Enligt uppgift har man redan i Sverige och Danmark förslag färdiga till nya stadganden i fråga om yrken farliga för unga personer. Då man i Finland som bäst har anhängiggjort en reformering av lagstiftningen om skydd för unga arbetstagare, i fråga om vilken kommitténs betänkande bör vara färdigt redan inom innevarande år, kan man här i mån av möjlighet sträva till att taga de i Sverige och Danmark färdigställda ändringsförslagen i beaktande. Då en justering av ifrågavarande stadganden veterligen också som bäst är aktuell i Norge, skulle det nu se ut som om praktiska förutsättningar förelåg för förverkligandet av en harmonisering av bestämmelserna rörande farliga arbeten. På detta

sätt kunde man åtminstone för dessa bestämmelsers vidkommande uppnå det resultat som avses i ifrågavarande medlemsförslag.

Helsingfors den 20 november 1965

Socialminister *Juho Tenhiälä*

Regeringssekreterare *Veijo Lappalainen*

Medicinalstyrelsen:

— — — anser det i Nordiska rådet gjorda medlemsförslaget om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete nödvändigt. Medicinalstyrelsen anser dock, att det icke hör till dess befogenhet att utgiva noggrannare utlåtande i saken i dess nuvarande skede, allra minst då för undersökning av detta ärende den 10 februari 1965 tillsatts en kommitté, vars betänkande borde vara färdigt under loppet av detta år.

Helsingfors den 20 oktober 1965

Överdirektör *Aatto Virta*

Överläkare *Antti Isotalo*

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Avsikten med de speciella bestämmelserna rörande unga personers användande i arbete är, såsom i förslaget mycket riktigt omnämnts, att skydda unga personers hälsa och utveckling mot av arbetet eventuellt föranledda faror. Den till förslaget fogade promemorian utvisar, att de i de nordiska länderna nu för tiden gällande bestämmelserna, trots samma syftemål, avsevärt avviker från varandra. Åtminstone med avseende å industriarbete är de finska bestämmelserna både de äldsta och till sin tillämpning de stramaste och de mest schematiska, vilket försvårat ett rationellt förverkligande av yrkesutbildning och uppfostran i synnerhet av unga personer. Förutom historiska orsaker beror bestämmelsernas olikhet på från varandra avvikande förhållanden, vilka hänför sig till detta saksammanhang.

Sålunda kan bestämmelserna inte undgå att påverka de förhållanden, som råder beträffande fullgörandet av allmän läroplikt samt yrkesutbildningen i respektive land. För en ung persons utveckling är det nödvändigt, att han omedelbart efter det han fullgjort sin läroplikt kommer i förtjänstarbete. Sålunda skulle ett förenhetligande av bestämmelserna, i synnerhet av åldersgränsen för användande i arbete, först och främst förutsätta ett förenhetligande av läropliktsåldern.

På saken verkar i väsentlig grad även det, huruvida yrkesutbildningen enbart eller i huvudsak sker inom ramen för undervisning i skolform eller, vilket på grund av yrkesskolornas fåtal ofta är fallet i Finland genom läro- eller arbetsavtal på arbetsplatsen. Vid diskussionen om de ungas arbetsskydd borde därför enligt centralförbundets åsikt speciell uppmärksamhet fästas vid behovet av yrkesutbildning.

Utan avseende kan man inte heller lämna den synpunkten, att en i skyddshänseende ogrundad bestämmelse kan försvåra unga arbetstagares möjligheter att få börja arbeta. Denna fara uppträder i synnerhet i fall, där ett visst eller visst slags arbete är förbjudet för unga personer, utan att man fäst avseende vid att den tekniska utvecklingen ofta på kort tid på ett avgörande sätt kan göra arbetet lättare eller minska därav föranledda faror.

Centralförbundet har ingenting att invända mot att man i de nordiska länderna på föreslaget sätt skulle undersöka möjligheterna av att förenhetliga bestämmelserna angående de ungas användande i arbete. Ett sådant förenhetligande arbete är likväl inte lätt och tar en viss tid i anspråk. De praktiska möjligheterna för ett förenhetligande torde vara begränsade till att man, då bestämmelserna rörande unga personers arbetsskydd i respektive nordiskt land blir förnyade, fäster speciell uppmärksamhet vid rådande rättsläge i de övriga nordiska länderna. Då i förslaget uttryckligen nämnts, att en kommitté i Finland som häst utarbetar ett förslag till lag om skydd i arbete för unga personer, är det skäl att konstatera, att man i kommittéarbetet vederligen fäst speciellt avseende just vid gällande lagstiftning inom de nordiska länderna.

Helsingfors den 20 november 1965

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

(Sign.)

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland¹:

I initiativet är nämnda mål att bringa arbetslagstiftningen, som berör ungdomar, i överensstämmelse i de nordiska länderna, som mål träffande och således värt understöd. Förhållandena i Finland och de övriga nordiska länderna, vad beträffar t. ex. de ungas verksamhet i olika branscher och den nuvarande utvecklingen av lagstiftningen, skiljer sig dock så mycket från varandra att det enligt vår uppfattning inte finns förutsättningar för att bringa bestämmelserna i konformitet inom den närmaste framtiden. Här må endast konstateras att de gällande arbetsskyddslagarna om de unga är synnerligen gamla i Finland, från åren 1919 och 1929, medan de i de övriga nordiska länderna har förnyats efter andra världskriget.

¹ Yttrandet översatt från finska.

LO motsätter sig inte en särskild undersökning om förutsättningarna för förenhetligandet av lagstiftningen som berör de unga, men konstaterar samtidigt att dessa förutsättningar i hög grad beror på hur olikheterna i arbetskyddslagarna som gäller fullvuxna, särskilt i lagarna som reglerar arbetstiden, kan avskaffas, vilket enligt vår uppfattning skulle vara en mera brådskande uppgift, då man tar i beaktande den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och förverkligandet av denna i högre grad än vad som nu är fallet. Då frågans aktualitet i initiativet motiveras med att statens kommitté i Finland förbereder ett förslag om förnyandet av unga arbetstagares skyddslagar, vill vi särskilt framhålla, att en eventuell nordisk undersökning på intet sätt finge fördröja förnyandet av Finlands föräldrade lagstiftning på ett sätt som motsvarar nuvarande förhållanden.

Helsingfors 27 december 1965

Suomen ammattijärjestö ry.

Olavi Järvelä

Toivo Anttila

Finlands fackföreningars centralförbund r. f.:

— — — meddelar vi, att vi anser det vara en ändamålsenlig strävan att åstadkomma en för hela Norden enhetlig skyddslagstiftning för unga arbetstagare.

Vid ett eventuellt förenhetligande är det nödvändigt att alla unga arbetstagare oberoende av yrke eller arbetsbransch underställs lagens bestämmelser. Även så borde man uppgöra möjligaste noggranna förteckning över arbeten som på grund av vissa riskfaktorer är helt förbjudna eller efter en viss åldersgräns tillåtna för unga arbetstagare. De ungas arbetstid borde begränsas effektivare än fullvuxnas och det är nödvändigt att efter bestämda tidsintervaller vid läkarundersökningar granska deras hälsa och utveckling. Likaså är det nödvändigt att de unga erhåller längre semester än äldre arbetstagare.

Vår centralorganisation har givit ett utlåtande till den kommitté som för närvarande undersöker frågan om en reform av lagstiftningen beträffande de ungas arbetsskydd [*se Bihang*]. Ur utlåtandet framgår vår inställning till ovannämnda frågor mera detaljerad.

Helsingfors den 18 november 1965

Finlands fackföreningars centralförbund r. f. (FFC)

V. Kuukkanen

Olavi Saarinen

Utdrag ur FFC:s yttrande till kommittén för de ungas arbetskydd¹

Vår centralorganisation finner angeläget, att vid revisionen av arbetskyddslagstiftningen för unga och barn särskilt fästes uppmärksamhet vid att minderårig ej vid alltför låg ålder kan hållas i för honom olämpligt förvärvsarbete. Vid bedömning av lämpligheten bör undersökas, om arbetet förorsakar fara för den minderåriges liv eller hälsa, om arbetet vållar men för hans psykiska eller fysiska utveckling eller om sådana sedliga synpunkter föreligger, som föranleder förbud för utförande av något arbete i fråga om minderårig.

Åldern vid inträde i arbete

Enligt vår uppfattning bör alla personer under 15 år förbjudas att utföra förvärvsarbete, som baserar sig på arbetsförhållande. Arbetet för personer under 16 år bör vara sådant som kräver synnerligen ringa psykisk eller fysisk ansträngning, varvid för sådana lämpar sig t. ex. stafettuppdrag och andra lättare arbeten, under vilka en betydande del av arbetstiden fördrives utomhus i frisk luft.

För åldersgrupperna 15—16-åringar lämpar sig ytterligare lätta för hälsan ofarliga fabriks-, affärs-, lager- och kontorsarbeten.

Minderårig, som fyllt 16 år, kan utföra på olika områden förekommande arbete, förutom sådana, som på grund av någon skadlig omständighets skull i stöd av åldersgräns är för honom förbjudna.

Arbetstiden

1. Då arbete utföres av ej 16 år fylld person under skolferierna får sådant arbete ej vara längre tid än 6 timmar/dag, 30 timmar/vecka och 2,5 månader/år.

2. Den maximala arbetstiden för person under 16 år bör vara 6 timmar/dag och 30 timmar/vecka. Hans arbetstid bör förläggas till tiden mellan kl. 7 och kl. 19 och han bör erhålla minst 14 timmars oavbruten vila per dygn och 38 timmars oavbruten vila per vecka.

3. Om arbetsgivaren förbinder sig att meddela 15—16-årig yrkesutbildning, som varar minst ett år, kan ifrågavarande unga person användas i arbete på samma sätt som 16-åring.

4. 16—18-åringens regelbundna arbetstid kan vara densamma som den regelbundna arbetstiden inom ifrågavarande bransch.

5. Person under 18 år får ej utföra övertidsarbete.

6. Nattarbete bör vara förbjudet för personer under 18 år med undantag för sådana fall, i vilka arbetsrådet på av rådet fastställda villkor gett tillåtelse att hålla yngling, som fyllt 16 år, i nattarbete med tanke på hans yrkesmässiga utveckling.

Rekreationsferie

Med beaktande av att person under 18 år ännu befinner sig i utveckling bör han förutom enligt nu gällande lag honom tillkommande semester erhålla en rekreationsferie under tiden 1.1—30.4. I fråga om grunderna för

¹ Utlåtandet översatt från finska.

fastställande och avlöning m. m. vid dylik ferie kunde den allmänna semesterlagens bestämmelser tillämpas, dock så, att sådan extra ferie skulle tillkomma den unga arbetstagaren en dag för varje månad han varit i arbete.

Läkarundersökningar

En ung arbetstagares utveckling och hälsotillstånd bör vara föremål för fortlöpande observation. På grund härav bör i lag stadgas, att varje person som ej fyllt 18 år en gång om året och i farligare yrken två gånger om året skall undergå av arbetsgivaren anordnad läkarundersökning och på förordnande av yrkesinspektör även vid annan tidpunkt, försåvitt anledning finnes att befara symptom på yrkessjukdom. Vid överflyttning till annan arbetsplats skulle läkarintyg, som ej är äldre än ett år, gälla, försåvitt fråga ej är om arbete, som är helt förbjudet för personer under 16 år.

Arbetsgivaren erlägger kostnaderna för läkarundersökningen.

Arbetsbok

Varje person under 18 år bör ha en särskild av myndighet utfärdad arbetsbok, av vilken framgår exakta personuppgifter för vederbörande och till vilken även förenämnda läkarintyg kan fogas. Av arbetsboken bör därjämte framgå, huruvida den unge ännu är läropliktig eller ej, vem som är hans arbetsgivare, när hans arbetsförhållande i varje enskilt fall begynt och upphört samt när han hållit sin rekreationsferie. Arbetsboken bör efter fyllda 18 år överlämnas till yrkesinspektören.

Enligt vår uppfattning skulle man genom ett system med arbetsböcker mycket effektivare än för närvarande kunna övervaka unga personers användande i arbete.

Helsingfors den 19 november 1965

Finlands fackföreningars centralförbund (FFC)

V. Kuukkanen

Olavi Saarinen

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Den nordiske sosialpolitiske komité vedtok på møte i Oslo i april 1962 å anmode det før nedsatte Harmoniseringsutvalg for arbeiderlovgivningen — og som bestod av representanter for de nordiske lands arbeidstilsyn — om å gi en særlig utredning om reglene om arbeid av barn og ungdom i de nordiske land, og overveie mulighetene for harmonisering på dette området. Utvalget pekte i sin innstilling 15. mars 1963 på at det etter å ha gjennomgått de enkelte lands regler på dette området, måtte fastholde den oppfatning det tidligere hadde gitt uttrykk for at reglene om arbeid av barn og ungdom ikke ligger godt til rette for koordinering, bl. a. fordi tradisjonsbestemte og nasjonalt betingede særtrekk spiller inn. Utvalget uttalte imidlertid at det på områder hvor det er nære tilknytningspunkter mellom be-

stemmelsene, bør overveies en samordning når praktiske hensyn taler for det, og pekte i denne sammenheng på at felles normer for klassifisering av arbeid som ungdom ikke bør settes til, av fare for helseskade, bør kunne være et emne for harmonisering.

På sitt møte i Oslo i oktober 1964 anmodet Den nordiske sosialpolitiske komité om at de spørsmål som var behandlet i underutvalgets innstilling må bli tatt opp til nærmere drøfting på de møter som regelmessig holdes mellom sjefene for arbeidstilsynet i de nordiske land.

Det fremgår av vedlagte brev 28. oktober og 16. november 1965 fra Direktoratet for arbeidstilsynet [*se nedan*], at de nordiske lands arbeidstilsyn har fulgt henstillingen fra Den nordiske sosialpolitiske komité, bl. a. ved drøftinger på sjefsmøtene, jfr. særlig siste avsnitt i brevet av 28. oktober. Arbeidet har hittil vært konsentrert om klassifisering av virksomhet som ungdom ikke må settes til på grunn av fare for helseskade. Direktoratet uttaler for øvrig at dette for tiden ikke har funnet det formålstjenlig å foreslå ytterligere felles regulering av bestemmelsene om arbeid av barn og ungdom.

Norsk arbeidsgiverforening og Arbeidsdirektoratet har i sine uttalelser henholdsvis 22. og 11. november 1965 pekt på at arbeidervernlovens definisjon av begrepet barn — enhver som ikke har fylt 15 år eller som er skolepliktig etter gjeldende lovgivning — skaper problemer etter innføring av obligatorisk 9-årig skole. Departementet skal i denne sammenheng bemerke at spørsmålet om innføring av en unntaksregel i arbeidervernloven med sikte på å gi skolepliktige over 15 år adgang til å ta arbeid i ferien, er tatt opp til behandling.

Dette departement antar i betraktning av den utredning og den behandling denne sak allerede har vært gjenstand for eller initiativ av Den nordiske sosialpolitiske komité — at det tør være tvilsomt om noe vesentlig mer kan oppnåes for tiden enn nevnt foran ved å fremme forannevnte medlemsforslag. Visse sider av denne sak — særlig spørsmålet om lavalder for adgang til å ta arbeid — har imidlertid naturlig sammenheng med skoleplikten, jfr. uttalelsen fra Norsk Arbeidsgiverforening.

Det er mulig denne side av saken bør vies nærmere oppmerksomhet på nordisk plan. I tilfelle bør skolemyndighetene trekkes inn i bildet.

Oslo, 6. desember 1965

Erling Anger

Berger Ulsaker

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet er enig i at det — under hensyn til også den yngre arbeidskrafts bevegelighet de nordiske land imellom — kan være verdifullt å oppnå ensartede regler om arbeid av barn og ungdom i de nordiske land.

Arbeidervernlovens § 32 definerer hva loven mener med barn — enhver som ikke har fylt 15 år — og ungdom — enhver i alderen mellom 15 og 18 år. Aldersgrensen er den samme som i ILO konvensjon nr. 59 om lavalder for sysselsetting av barn i industrien. Det må fra norsk side være en forutsetning at eventuelle felles nordiske verneregler ikke gir ungdommen ringere beskyttelse enn de norske reglene gir i dag.

Lov om folkeskolen § 13 lyder:

Ingen arbeidsgjevar må la ein elev arbeida i skoletida eller så nær innpå skoletida at eleven ikkje kan koma på skolen i tide og utkvild. Heller ikkje må ein arbeidsgjevar setja eleven i arbeid utanfor skoletida på ein slik måte at eleven ikkje får førebu seg til skolen. Den som bryt desse føresegnene, kan illeggjast bot.

Arbeidsgjevaren må sjølv syta for at han kjenner skoletida til eleven.

Elles gjeld lov om arbeidervern og dei føresegnene som er fastsette etter den lova.

Etter hvert som 9-årig obligatorisk skole bygges ut vil dette gjelde alle barn fram til 16-årsalderen, og Kirke- og undervisningsdepartementet forutsetter at bestemmelse av denne art knyttet til skolelovgivningen kan rommes innenfor rammen av ensartede nordiske regler for arbeid av barn og ungdom.

Gymnasrådet har pekt på at det blir mer og mer vanlig at skoleungdom tar arbeid i ferien, og at det kan bli spørsmål om regler som sikrer skoleelever ferie i samsvar med generelle bestemmelser for arbeidslivet ellers. Vi antar at en bør være merksam på dette under arbeidet fram mot felles regler i de nordiske land, men går ellers ut fra at slike regler ikke vil være til hinder for eventuelle bestemmelser på dette spesielle området for elever ved norske skoler.

Oslo, 7. desember 1965

Kjell Bondevik

Olav Hove

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet har ingen innvendinger mot forslaget.

Med den lette adgang det er for ungdom fra et nordisk land til å ta arbeid i et av de andre, synes det å være meget som taler for å få ensartede regler om arbeidervern for barn og ungdom i de nordiske land.

Under den fortsatte undersøkelse i denne sak bør en ha for øye den gjennomgåing av de nordiske lands stilling til de forskjellige ILO-konvensjoner og rekommandasjoner på dette område som har vært i verksatt av Nordisk sosialpolitisk komité, både gjennom komitéens utvalg for harmonisering av arbeidervernlovgivning og dens utvalg for ILO-konvensjoner.

Oslo, 26. januar 1966

K. J. Øksnes

Halldor Heldal

Direktoratet for statens arbeidstilsyn (1):

Direktoratet har som kjent på tidligere henvendelser erklært seg enig i et nordisk samarbeid på nevnte felt, jfr. bl. a. skriv herfra 12. oktober 1964 [*se Bihang 1*].

En har da også fulgt opp denne målsetting og bl. a. drøftet spørsmålet på sjefsmøtene for de nordiske land. Till orientering vedlegges redegjørelse herfra av 20. august 1965 til de nordiske land [*se Bihang 2*].

Spørsmålet ble for øvrig også drøftet så sent som fredag 22. ds. da sjefsmøtet fant sted i Oslo. Det kom da fram at gjeldende bestemmelser på området for tiden er under revisjon både i Danmark og Sverige. Partene vil holde hverandre orientert om utviklingen og for øvrig arbeide videre med spørsmålet. Noe nærmere saken kan en vel for tiden ikke komme.

Oslo, 28. oktober 1965

Bjarne Dahlberg

Grethe Oland

BIHANG 1

Skriv fra Direktoratet for statens arbeidstilsyn vedrørende regler om arbeid av barn og ungdom

Direktoratet er enig i at det ville være en fordel om de nordiske land kunne komme fram til felles normer for klassifisering av arbeid som ungdom ikke bør settes til av fare for helseskade. Samarbeidet om denne sak bør derfor bringes inn i fastere former og direktoratet vil foreslå at dette blir drøftet på første sjefsmøte for de nordiske arbeidstilsyn.

Det kan her innskytes at et utvalg i direktoratet bestående av tjenestemenn som i arbeidsmedfør er engasjert i spørsmålet — for tiden arbeider med problemet med henblikk på å komme fram til en fortegnelse over arbeid som er forbudt for ungdom under 18 år. En har i den anledning bl. a. innhentet nærmere opplysninger fra Sverige og målet var snarest mulig å komme fram til iallfall en foreløpig brukbar løsning.

En har for øvrig ikke noe vesentlig å bemerke til innstillingen ut over de momenter som er nevnt under Diverse på side 21 i innstillingen og som en antar kan være verd nærmere vurdering med henblikk på harmonisering av bestemmelsene. Særlig vil en understreke utvalgets merknad om betydningen av orientering og opplæring om ulykkes- og helsevern før de unge trer inn i arbeidslivet. Nærmere kontakt mellom de nordiske arbeidstilsyn bør etableres på dette område og direktoratet vil ha dette spørsmål for øye. Det kan nevnes at arbeidet med å få i stand en undervisningsbok i vernearbeid for yrkesskolene foreløpig er gått i stå idet forfatteren, ing. Blomvik, har frasagt seg oppdraget på grunn av helbredshensyn.

Utvalget kommer til slutt i sin innstilling inn på spørsmålet om harmonisering av reglene om laste- og lossearbeid og tilsynet med disse. I denne forbindelse kan opplyses at ILO's håndbok »Safety and Health in Deck Work» som inneholder verneregler for laste- og lossearbeid nå er oversatt til norsk. Det er grunn til å tro at boken har verdi også for de andre nordiske land og at man bl. a. på dette grunnlag burde kunne arbeide videre med henblikk på harmonisering av reglene på dette felt. Direktoratet vil også komme inn på dette i uttalelse til departementets brev av 18. september 1964, jnr. 4690/64.

Oslo, 12. oktober 1964

Bjarne Dahlberg

B. Otnæss

BIHANG 2

Spørsmål om felles nordiske normer for klassifisering av arbeid som barn og ungdom ikke bør settes til av fare for helseskade

På sjefsmøtet i Helsingfors den 24. april 1965 ble nevnte spørsmål drøftet og en ble enig om å sende hverandre orientering om gjeldende regler og forskrifter, rundskriv m. v.

I denne anledning kan opplyses:

Etter arbeidervernlovens § 34 er det forbudt å nytte ungdom under 18 år til å passe dampkjøler eller maskiner hvis betjening krever særlig forsiktighet. En liste over farlige maskintyper er utarbeidet av direktoratet, se rundskriv nr. 212.

Loven fastsetter videre forbud mot å nytte ungdom under 18 år til arbeid under jorden ved bergverk og steinbrudd.

Spesielle forskrifter fastsatt for særlige arbeider har regler om aldersgrenser som må overholdes. Det gjelder for det første ved arbeid i bedrifter hvor det er helsefare på grunn av giftige eller andre farlige stoffer, støv o. l., eksplosjonsfare osv.

Videre er det fastsatt at vedkommende må være fylt 18 år for å utføre opplining av freset sprengstoff, laing og skyting (sprengstoffreglene), 21 år for å oppnå dykkersertifikat (dykkerforskriftene), 20 år for å utføre sandblåsing, rensing eller sliping i støperier (støperibestemmelsene), 18 år for å få utlevert boltipistol uten direktoratets samtykke (reglene om bruk av boltipistoler), 18 år (mannlige arbeidere) for å utføre ervervsmessig bygningsmaling med blyhvitt (blyhvittloven), 18 år for å føre løfteinnretning m. v. ved laste- og lossearbeid (forskriftene om vernetiltak ved lasting og lossing av skip), 18 år for å føre tilsyn med person- og vareheiser (helseforskriftene for Oslo).

I arbeidervernloven for *jordbruket* er fastsatt at barn og ungdom under 18 år ikke må settes til å passe maskiner eller annet arbeid som krever særlig forsiktighet. Arbeidstilsynet har myndighet til å fastsette nærmere forskrifter om dette. Direktoratet for arbeidstilsynet har i samband med slike

forskrifter utarbeidet en liste over farlig arbeid som ungdom under 18 år ikke må settes til å utføre, jfr. rundskriv nr. 193.

Det gjelder f. eks. selvstendig pass av forskjellige maskiner som er nærmere angitt, sprengningsarbeid, arbeid i sand- og grustak hvis det ikke er åpenbart ufarlig, arbeid i siloer og trange rom hvor det kan være surstoffmangel eller forgiftningsfare, arbeid med farlige plantevernmidler m. m. Under bestemte forutsetninger er aldersgrensen satt lavere i enkelte tilfelle. Blant annet er traktorkjøring tilsatt for ungdom over 16 år når utførelse, vern og terrengforhold gjør dette forsvarlig. Videre kan traktor kjøres av ungdom over 15 år som ledd i yrkesopplæring (øvelseskjøring), jfr. rundskriv nr 238.

For øvrig kan tilføyes at et utvalg innen arbeidstilsynet for tiden arbeider med problemet med henblikk på å komme fram til en fortegnelse over arbeid som er forbudt for ungdom under 18 år.

Oslo, 20. august 1965

Bjarne Dahlberg

Grethe Oland

Direktoratet for statens arbeidstilsyn (2):

— — — kan tilføyes at direktoratet for tiden ikke finner det formålstjenlig å foreslå ytterligere felles regulering av særlige bestemmelser for barn og ungdom på arbeidervernets område, enn det som allerede er framholdt når det gjelder sysselsetting av ungdom i spesiell farlig virksomhet.

Oslo, 16. november 1965

Bjarne Dahlberg

Grethe Oland

Arbeidsdirektoratet:

Under henvisning til det etablerte felles nordiske arbeidsmarked er Arbeidsdirektoratet enig i at man i den utstrekning det er mulig, søker å komme frem til ensartede regler for de nordiske land når det gjelder anvendelse av barn og ungdom i arbeidslivet.

Under avsnittet om Norge i medlemsforslaget er det anført at elevers arbeid som ledd i undervisningen ved yrkesskoler faller utenfor lovens bestemmelser om aldersgrenser.

En går ut fra at en lignende regel vil bli tatt med i eventuelle nordiske fellesregler og ber om at unntaket i tilfelle må bli utvidet til også å omfatte elever i den 9-årige skole som utplasseres i arbeidslivet som et ledd i yrkesorienteringen.

Oslo, 11. november 1965

Elter fullmakt

J. Tannæs Fjeld

Th. Grøtterud

Norsk arbeidsgiverforening:

— — — og skal få meddele at spørsmålet om en harmonisering av bestemmelsene om barns og ungdoms deltagelse i arbeidslivet, etter vår oppfatning ikke bare er et spørsmål om de regler arbeidervernlovgivningen inneholder, men også et spørsmål om reglene om skoleplikt. Dette synes forslagsstillerne ikke å ha vært oppmerksom på.

Vi er forøvrig av den oppfatning at det neppe kan sies å være noe påtrengende behov for en felleslovgivning på dette område, men vi har ellers ikke noe å innvende mot at spørsmålet, slik forslaget til Nordisk Råd går ut på, blir gjort til gjenstand for utredning.

Oslo, 22. november 1965

Ærbødigst

Norsk arbeidsgiverforening

(Sign.)

Landsorganisasjonen i Norge:

— — — og skal meddele at Landsorganisasjonen i Norge gjerne ser at man tar opp arbeidet med å få gjennomført mer ensartede regler på dette området for de nordiske land enn hva man har i dag.

Oslo, 9. november 1965

Landsorganisasjonen i Norge

P. Knutsen

Paul Engstad

S v e r i g e**Medicinalstyrelsen:**

Behovet av enhetlige internordiska bestämmelser rörande de ungas användande i arbete aktualiseras av den yngre arbetskraftens ökande rörlighet mellan de nordiska länderna. Skall detta önskemål om enhetliga bestämmelser kunna förverkligas måste de bäras upp av i stort sett ensartade resurser på yrkesmedicinens och yrkeshygienens område. En annan viktig angelägenhet i detta sammanhang är en i sina huvuddrag samordnad information på området. Värdet av den föreslagna reformåtgärden är stort, även om den till en början måste begränsas till områden, där nära anknytning mellan de olika ländernas bestämmelser föreligger och där praktiska

synpunkter särskilt framträder. Framför allt gäller detta arbetstid och enhetliga åldersgränser samt de grupper av farligt arbete som lämpar sig som normer för fastställande av sådana gränser. Enligt medicinalstyrelsens mening är det angeläget att en hälsokontroll av dessa ungdomar utformas efter för Norden enhetliga linjer.

Med sålunda anförda synpunkter vill medicinalstyrelsen tillstyrka den i remitterade förslaget gjorda hemställan.

Stockholm den 25 oktober 1965

Arthur Engel

T. Andén

Lennart Löfqvist

Arbetsmarknadsstyrelsen:

För den vidare utvecklingen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är det av stor betydelse att de bestämmelser som i respektive länder reglerar olika arbetsförhållanden bringas i så nära överensstämmelse som möjligt. Strävandena bör vara att åstadkomma för den gemensamma arbetsmarknaden enhetliga regler inom alla från praktisk synpunkt relevanta områden.

Samordningen av berörda bestämmelser torde med hänsyn till de stora differenser, som i vissa fall finns, erfordra en relativt lång anpassningsperiod. Det är därför angeläget att arbetet med hithörande samordningsfrågor planeras och påbörjas i så god tid, att det kan utvecklas i takt med det väntade ökade utbytet av arbetskraft och förmedlingssamarbetet de nordiska länderna emellan. Enkla och enhetliga bestämmelser innebär uppenbara fördelar för det egentliga förmedlingsarbetet och för informationsgivningen till arbetsmarknadsmyndigheter och till kundkretsen av arbetsgivare och arbetstagare samt underlättar den decentralisering av förmedlingsuppgifterna som förutsattes i de av Nordiska arbetsmarknadsutskottet antagna riktlinjerna för det internordiska förmedlingssamarbetet.

Enligt styrelsens uppfattning är barns och ungdoms användande i arbete en fråga, som bl. a. har relevans från praktisk synpunkt och på vilken ovan anförda allmänna synpunkter kan anses tillämpliga. En samordning av bestämmelserna inom detta område måste dessutom anses angelägen för att ett ökat utbyte av arbetskraft mellan de nordiska länderna inte skall medföra att ett växande antal barn och ungdomar ur arbetarskyddssynpunkt blir försatta i avvikande och ibland oförmånligare förhållanden än vad som gäller i hemlandet.

Enligt uppgifter från Statens utlänningskommission var av 97 828 den 1 oktober 1965 i Sverige arbetsansmällda medborgare från andra nordiska länder omkring 2 500 födda år 1948 eller senare. Även om antalet av arbetar-

skyddslagstiftningen för barn och ungdom berörda arbetstagare torde ha varit något högre under sommarmånaderna, är dock frågan som synes av begränsad omfattning. Enligt styrelsens mening kan man emellertid förvänta ett efterhand ökat utbyte av ungdom på den nordiska arbetsmarknaden. Vad beträffar ungdomar i åldern 16 år och däröver räknar styrelsen med att den förlängda studiegången kommer att medföra ett ökat utbyte av korttidsarbetande (feriearbetssökande och praktikanter). För en ökad omfattning av detta slag av arbete talar på efterfrågesidan bl. a. den genom förlängd studiegång och bristen på arbetskraft ökade arbetsmarknadsmässiga betydelse som feriearbetet väntas få. Allt flera ungdomar kommer att efterfrågas som semesteravlösare bl. a. inom servicenäringarna och i den kontinuerliga driften inom industrin. På grund av utvecklingen mot en allt kapitalintensivare industri ökar den kontinuerliga driften snabbt i omfattning med ett växande behov av semesteravlösare som följd. I samma riktning verkar på utbudssidan det växande behovet av praktikplatser till studerande som i anslutning till sin teoretiska utbildning behöver eller önskar förvärva praktik från en arbetsplats.

På vissa punkter torde arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen för å ena sidan vuxna och å andra sidan barn och ungdom svårigen kunna behandlas oberoende av varandra. Styrelsen vill därför ifrågasätta om inte praktiska synpunkter talar för att båda dessa frågor blir föremål för behandling i ett sammanhang.

Med hänvisning till vad ovan anförts får styrelsen framhålla, att det för den gemensamma nordiska arbetsmarknadens vidare förverkligande synes ändamålsenligt, att mellan länderna avvikande bestämmelser i fråga om barns och ungdoms användande i arbete samordnas, samt att det är angeläget att bestämmelserna samtidigt anpassas till inom näringslivet och utbildningsväsendet förändrade förhållanden och behov.

Stockholm den 18 november 1965

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Erik Medelberg

Arbetarskyddsstyrelsen:

Det av Nordiska socialpolitiska kommittén år 1959 tillsatta utskottet för utredning av frågan om harmonisering av de nordiska ländernas arbetarskyddslagstiftning berörde i sitt första betänkande av den 15 november 1961 bl. a. frågan om samordning av reglerna om arbete av barn och ungdom. Man fann att bestämmelserna kännetecknades av nationella och traditio-

nella särdrag i varje land och att det därför icke fanns stora möjligheter att samordna desamma. Det ansågs också vara vanskligt att skilja ut vissa av bestämmelserna och göra dem till föremål för särskild reglering.

Vid socialpolitiska kommitténs möte i april 1962 beslöts likväl att uppdraga åt harmoniseringsutskottet att utarbeta en redogörelse för reglerna om barns och ungdoms arbete i de nordiska länderna. En redogörelse härför har lämnats i utskottets betänkande II av den 15 maj 1963. Utskottet övervägde i samband därmed ånyo frågan om möjligheten av en nordisk samordning på området men kom till i stort sett samma uppfattning som tidigare. Även om bestämmelserna hade i huvudsak samma syfte skilde de sig i fråga om utformning och innehåll. På de områden, där bestämmelserna nära knöt an till varandra, borde emellertid en samordning kunna övervägas, när praktiska skäl talade för det. Som exempel på område där gemensamma normer kunde tänkas angav utskottet klassificering av arbeten, vid vilka unga arbetare utsätts för hälsoskador. I sitt betänkande II föreslog utskottet, att de nordiska ländernas arbetarskyddsmyndigheter upptog till närmare utredning frågan om vilka grupper av farliga arbeten som lämpade sig för en gemensam reglering.

Sistnämnda fråga har sedermera dryftats vid möte i Helsingfors den 24 april 1965 mellan cheferna för de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna och det ansågs, att den borde tagas upp till vidare behandling. Som en första åtgärd beslöts, att mellan nämnda myndigheter utväxlades de bestämmelser och förteckningar, som i varje land gällde beträffande farliga arbeten för minderåriga, liksom eventuella förslag till nya eller ändrade bestämmelser på området. Från svensk sida har till övriga nordiska länder översänts dels gällande kungörelse om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten och dels det förslag till ny kungörelse i ämnet som arbetarskyddsstyrelsen överlämnat till Kungl. Maj:t med skrivelse den 24 september 1965. Motsvarande handlingar har erhållits från Danmark, Finland och Norge. Frågan har vidare behandlats vid ett chefsmöte i Oslo den 22 oktober 1965. Därvid beslöts, att genom en av chefernas försorg skulle göras en sammanställning av de nordiska ländernas regler på området. Närmare överläggningar i denna del ansågs dock från såväl svensk som dansk sida böra upp-
tas först sedan nyssnämnda kungörelseförslag samt ett danskt förslag i samma ämne slutbehandlats.

Rörande de aktuella bestämmelserna har styrelsen följt den i bilagan till medlemsförslaget angivna uppdelningen. Bilagt översändes en detaljgranskning av bestämmelserna i tablåform [*se Bihang*].

A. Lägsta ålder för barns och ungdoms användande i arbete

De fyra ländernas bestämmelser företer betydande olikheter. Om nioårig skolplikt genomföres i hela Norden skulle en bättre utgångspunkt finnas för harmonisering av bestämmelserna om minimiålder.

B. Lägsta ålder för användande av barn och ungdom till speciella arbeten

I detta avseende hänvisas till vad ovan inledningsvis anförts.

C. Arbetstid för barn och ungdom

Behovet av en samordning synes icke angeläget i det att vid byte av arbetsplats även inom det egna landet det för individen ofta sker en omställning av arbetstiden och att differenserna mellan de olika ländernas arbets-tidsbestämmelser i praktiken ej är större än att vid överflyttning till ett grannland en anpassning lätt kan ske till en annan arbetstid.

D. Läkareundersökning av barn och ungdom

Harmoniseringsutskottet har vid sammanträdet i Helsingfors 1962 ansett, att en samordning av reglerna rörande läkarundersökning av barn och unga personer ej vore praktiskt genomförbar. Det har emellertid konstaterats, att minderåriga arbetstagare som söker sig till ett annat land, ofta saknar identitetshandlingar. Arbetarskyddsstyrelsen har funnit sig böra genom cirkulärskrivelser dels till besiktningsläkare för minderåriga arbetstagare och dels till pastorsämbetena meddela, att även utländska minderåriga skall avlämna arbetsbok till arbetsgivaren. Enligt vad 1938 års arbetarskyddskommitté anförde i sitt förslag till ny arbetarskyddslag skulle pastor vara skyldig utfärda arbetsbok, då det var fråga om utlännning, som behövde sådan. Om alla de nordiska länderna hade föreskrifter om att minderårig skulle vara försedd med ett arbetspass i någon form, skulle detta sannolikt underlätta för minderårig från ett land att få arbete i något av de andra.

E. Kontroll av att skyddsbestämmelserna efterföljes

De föreskrifter om kontroll av att bestämmelserna i fråga efterföljes, som finns i de nordiska länderna, synes redan i huvudsak överensstämma med varandra.

Arbetarskyddsstyrelsen vill till slut som sin mening uttala, att därest fortsatta diskussioner angående samordning av de nordiska ländernas ifrågavarande bestämmelser ger underlag för att åtgärder vidtages, det lämpligen bör uppdragas åt vederbörande arbetarskyddsmyndighet att uppmärksamma frågan därom och att då praktisk möjlighet därtill föreligger vidtaga erforderliga åtgärder.

Stockholm den 26 november 1965

Enligt arbetarskyddsstyrelsens beslut

Filip Rune

Jämförelse av de nordiska bestämmelserna

<i>Bestämmelse</i>	<i>Danmark</i>	<i>Finland</i>
<i>Minimiålder</i>		
a) handel, kontor osv.	Arbetarskyddslag för handel och kontorsverksamhet. 14 år och fullgjord skollplikt.	Lag av 1919 om arbetsförhållanden inom handels-, kontors- och nederlagsrörelse. 14 år.
Dispensmöjlighet		
Undantag	Arbete som utföres av medlem av arbetsgivarens familj. Uträttande av bud intill 2 timmar dagligen (kan inskränkas genom kommunal bestämmelse).	
b) industri, hantverk osv.	Arbetarskyddslag. 14 år och fullgjord skollplikt.	Lag 1929 om unga personers anv. i yrkesarbete. 14 år.
Dispensmöjlighet	Barn under 14 år kan få tillåtelse att uppträda vid offentliga föreställningar eller deltaga i filmning.	
Undantag	Arbete som utföres av medlem av arbetsgivarens familj. Skeppstjänst. Fiske; luftfart.	Barn i tjänst hos sina föräldrar. Företag på landet med färre än 3 arbetstagare. Mejerier.
c) arbete i arbetsgivarens hushåll	Undantaget från arbetarskyddslagen.	Hembiträdeslag 1949. Förbud att använda barn under 16 år i arbete som

ang. minderårigas användande i arbete

<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>	<i>Arbetarskyddsstyrelsens harmoniseringsförslag</i>
Arbetarskyddslag.	Arbetarskyddslagen (SFS 1949: 1) 23 §.	Utskottet ville 1962 icke föreslå gemensam reglering av minimiåldern. En sammanjämkning torde vara svår, helst som Norge är bundet av konvention nr 59, medan Danmark fortfarande har blott sju-årig obligatorisk skolgång och de minderåriga komma ut i arbetslivet vid 14 år. I praktiken är ett närmande av förhållandena att förutse genom att skolpliktsåldern i Finland, Norge och Sverige succesivt höjs till 16 år på grund av genomförandet av 9-årig grundskola.
15 år och fullgjord skolplikt.	Fyllt eller under kalenderåret fylla 14 år och fullgjord skolplikt.	
Barn över 12 år kan få utföra vissa enklare sysslor, t. ex. uträttande av bud.	Arbetarskyddsstyrelsen kan dispensera när det gäller lättare arbete.	
Arbete inom hemmet.	Arbete i arbetstagarens hem som ej kan övervakas av arbetsgivaren. Arbete i arbetsgivarens hem om det utföres av familjemedlem. Arbetarskyddslagen 3 § a) och b).	
Arbetarskyddslag.	Arbetarskyddslagen 24 §.	
15 år och fullgjord skolplikt. 16 år i lokal, där sprit serveras.	Fyllt eller under kalenderåret fylla 15 år (gäller ej bud, ärenden, lättare distributionsarbeten).	
Barn över 12 år i vissa enklare sysslor.	Minderårig som fyllt eller under året fyller 14 år, då så är påkallat på grund av den minderåriges yrkesutbildning eller det eljest är till gagn för honom. Lätt arbete under ferier.	Sverige har i ILO-sammanhang förklarat sig icke kunna avstå från undantagsbestämmelserna i 23 och 24 §§.
Arbete i hemmet. Sjöfart. Fångst och fiske.	Som under a), ovan, dessutom skeppstjänst, 3 § b).	
Hembiträdeslag. 15 år och fullgjord skolplikt.	Undantaget från arbetarskyddslagen enligt 3 § e).	Den i Sverige vedertagna principen om hemmens

*Bestämmelse**Danmark**Finland*

kan skada hälsan eller den kroppsliga utvecklingen eller medföra fara i sedligt avseende.

d) jordbruk

Arbetarskyddslag för lantbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel.

Ej under arbetarskyddslagen.

Barn under 12 år må icke användas i arbete, där sådana tekniska maskiner och hjälpmedel används som kan medföra fara för den anställde.

Minimiålder för användande till speciella arbeten

Kungörelse angående användande av ungdom i farliga arbeten. Förteckning över arbeten med tekniska anläggningar och så vidare som är förbjudna för ungdom under viss ålder, varierande 16—18 år. Vidare förteckning över hälsofarliga arbeten som ej må utföras av person under 18 år.

Genom statsrådets beslut nr 26/1919 är bestämt vilka yrken och yrkesgrenar, som är att anse som särskilt farliga för barn (under 15 år) och unga personer (under 18 år).

I lag 1929 förbud att använda barn och ungdom till arbete i gruva under jord eller i stenbrott.

Mekaniskt drivna kranar må betjänas endast av den som fyllt 20 år. Särskild kungörelse angående barns och ungdoms användande i farligt arbete inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel. Åldersgräns 14 år, 18 år vid strålningsfarliga arbeten.

Arbetstid för barn och ungdom

Arbetarskyddslag + arbetarskyddslag för handel och kontor.

Lag 1929.

Under 15 år: 6 timmar/dygn och 36 timmar/vecka.

Norge

Den som fyllt 13 år får ha tillsyn över småbarn klockan 8—18 och högst 2 timmar varje dag.

Arbetarskyddslagen för jordbruk fastställer ingen åldersgräns.

Enligt arbetarskyddslagen är det förbjudet för ungdom under 18 år att använda maskiner, vars skötsel fordrar särskild försiktighet. En lista är nyligen utarbetad. Förbud att använda ungdom under 18 år till arbete i gruva eller stenbrott.

Arbetarskyddslagen.
12 timmars sammanhängande fritid.
Under 16 år: 21—6.

Sverige

Den svenska hembiträdeslagen (SFS 1944:461) innehåller inga bestämmelser om minimalålder.

Arbetarskyddslagens bestämmelser i 23—24 §§ gäller ej jordbruk, jämför 4 § första stycket.

Kunglig kungörelse angående farliga arbeten (SFS 1949:209).
Förteckning över arbeten som är förbjudna för personer under 18 år. Under översyn.
Kunglig kungörelse angående målning med blyfärg (SFS 1949:210).
Arbetarskyddslagen 25 §: Till arbete, som under jord bedrivs i gruva, i stenbrott eller a annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats, må minderårig icke användas.

Arbetarskyddslag + arbetstidslag.
Under 18 år: högst 10

Arbetarskyddsstyrelsens harmoniseringsförslag

integritet gjorde, att man vid den senaste ändringen (1963) av arbetarskyddslagens tillämpningsområde avstod från att föra husligt arbete in under lagen, med ty åtföljande effekt ifråga om minimalålder. Den svenska hembiträdeslagstiftningen är f. n. föremål för utredning.

Bestämmelse	Danmark	Finland
<i>Läkarundersökning</i>	<p>Högst 10 timmar/dygn. 12 timmars nattvila. Ej arbete 18—6, särskilda regler för vissa yrkeskategorier. Sön- och helgdag i princip fria, kan i vissa yrken bytas mot vardag.</p>	<p>15—18 år: 8 timmar/dygn, 48 timmar/vecka. Under 15 år: 19—7 ledigt. Under 18 år: 19—6 ledigt. Dispensmöjligheter för kontorsdrift.</p>
Undantag	<p>Arbetarskyddslag + arbetarskyddslag angående handel etc. Arbetsgivaren skall sörja för att minderårig senast 4 veckor efter anställning blir läkarundersökt, om icke den minderårige företeer läkarintyg som avser arbete av liknande art som det aktuella.</p>	<p>Lag 1929. Barn (under 15 år) skall läkarundersökas på arbetsgivarens bekostnad före anställning. Yrkesinspektör kan föreskriva att minderårig under 18 år skall läkarundersökas för att få konstaterat om fortsatt sysselsättning kan medföra skade för hälsa eller kroppsutveckling. En del arbeten som angivas i statsrådets beslut 26/1929 är tillåtna för minderåriga endast när läkare konstaterat att den minderåriga är lämpad för arbetet ifråga.</p>
<i>Kontroll osv.</i>	Budtjänst.	Lag 1929 + Lag 1919 angående handel... Arbetsgi-

Norge

16—18 år: 22—7 (7 timmar).
För arbete efter kl. 23 dispens.
Sön- och helgdagar arbete förbjudet för ungdom i industriellt arbete. Dispens möjlig.
Övertidsarbete absolut förbjudet.

Arbetarskyddslagen.

På arbetsgivarens bekostnad skall varje minderårig under 16 år läkarundersökas och vid särskilt ansträngande eller farligt arbete varje minderårig under 19 år.

Konungen kan höja dessa åldersgränser till 18 resp. 21 år.

Särskilda föreskrifter angående budtjänst.

OBS! Norge siktar på att ratificera konventionerna nr:is 77 och 78.

Sverige

timmar/dygn, 54 timmar/vecka. Nattvila 11 timmar. Under 16 år: 19—6.

16—18 år: 22—5 eller annan tid om 7 timmar i följd kl. 22—7.

I regel 9 timmar/dygn, 45 timmar/v.

Övertidsarbete i princip förbjudet, arbetarskyddsstyrelsen kan dispensera för ungdom över 16 år.

Arbetarskyddslagen + kunglig kungörelse angående läkarundersökning etc.

Minderårig under 18 år skall förete läkarintyg innan han anställs. Besiktning en gång årligen av anställd under 18 år.

För arbete under ferietid eller med högst 1 månads varaktighet behövs ej nytt läkarintyg om grundintyg finnes.

För arbete högst 3 dagar ingen arbetsbok dvs. inget läkarintyg.

Arbetarskyddsstyrelsen kan bevilja befrielse från besiktning beträffande arbete som medför synnerligen ringa ansträngning eller fortgår endast kortare tid.

Arbetarskyddslagen.

Förteckning över minder-

Arbetarskyddslagen.

Arbetsgivare skall tillse

*Bestämmelse**Danmark**Finland*

selsætter minderårig skall tillse senast inom 4 veckor att minderårig förses med arbetsbok, om lärlingskontrakt ej är upprättat. Lämna den minderårige sitt arbete före fyllda 16 år skall han få ut boken.
Tillsynsmyndighet: Arbajdstillsynet.

vare skall föra förteckning över minderåriga.
Yrkesinspektionen tillsynsmyndighet.
Barnavårdsnämnden för minderåriga hembiträden.

Överståthållarämbetet har i en skrivelse den 19 november 1965 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholms stads barnavårdsnämnd:

Den lagstiftning, vars harmonisering de nordiska länderna emellan förslaget syftar till, avser minimiåldern för barns och ungdoms användande i arbete, arbetstiden för barn och ungdom, läkarundersökning samt kontroll av skyddsbestämmelsernas efterföljd. Av den till förslaget fogade promemorian framgår, att vissa skiljaktigheter föreligger mellan de berörda ländernas lagstiftning i dessa hänseenden.

Den avgörande motiveringen för förslaget synes vara, att enhetlighet ansetts böra eftersträvas med hänsyn till den yngre arbetskraftens rörlighet. I anslutning härtill vill barnavårdsnämnden framhålla, att inom dess verksamhetsområde inte försports några nackdelar av rådande rättsolikhet. Problematiken i fråga om den hit inflyttade yngre arbetskraften rör i första hand bostadsfrågan och den allmänna sociala anpassningen. Enligt vad som underhand inhämtats från ungdomsförmedlingen i Stockholm har ej heller där några egentliga svårigheter uppstått på grund av rättsolikheten.

Ur det nordiska samarbetets synpunkt är det självfallet ett intresse, att rättsolikheter mellan länderna utjämnas. Från denna allmänna utgångspunkt vill barnavårdsnämnden därför tillstyrka förslaget. En betydelsefull princip vid en översyn av bestämmelserna bör vara inte att eftersträva en minsta gemensamma nämnare utan i stället att försöka nå enhetlighet på

*Norge**Sverige**Arbetskyddsstyrelsens
harmoniseringsförslag*

åriga under 18 år i industri, hantverk, transport m. m. Undantagna arbete i post- och televerket.

att arbetsbok finns och skall föra förteckning varje kalenderår om han har 5 minderåriga, samt om sysselsättningen varar längre än 1 månad meddela yrkesinspektören.

ett högre plan, d. v. s. att åstadkomma en lagstiftning, som i skilda hänseenden tillgodoser moderna krav.

Stockholm den 16 november 1965

På barnavårdsnämndens vägnar:

Sören Carlson

Ordförande

Gösta Söderberg

Sekreterare

Stockholms stads yrkesinspektion:

Sedan arbetsmarknaden blivit fri i de nordiska länderna och arbetskraften allt mera rörlig, framstår det ur arbetskyddssynpunkt angeläget att enhetlighet så långt möjligt uppnås i bestämmelserna för den minderåriga arbetskraften. Detta gäller såväl åldersgränser som arbetstider och sysselsättning i vissa farliga arbeten. I Sverige finnes dessa upptagna i en särskild förteckning i Kungl. Maj:ts kungörelse om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten (SFS nr 209/1949).

Stockholm den 10 november 1965

Yrkesinspektören i första distriktet

Gösta Sylwan

Kerstin Linder

Socialinspektör

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

— — — får länsstyrelsen -- under åberopande av de omständigheter som angivits av länsläkaren [*se nedan*] — förklara sig vilja tillstyrka, att den föreslagna undersökningen kommer till stånd.

Luleå i landskansliet den 19 november 1965

Manfred Näslund

Ivar Hinnefors

Länsläkaren i Norrbottens län:

Inledningsvis vill länsläkaren framhålla att de nuvarande svenska bestämmelserna angående minderårigas användande i yrkesarbete sedan länge ansetts otidsenliga och i behov av omarbetning. Framförallt har från såväl arbetarskyddshåll som från olika berörda läkarkategorier (länsläkare, tjänsteläkare, skolläkare och industriläkare) hävdats att formerna för läkarundersökning och hälsokontroll av unga arbetstagare enligt nuvarande system ej ger rimligt utbyte i förhållande till den omfattande organisatoriska uppläggnings. Särskilt besiktningssförfarande enligt 28 § arbetarskyddslagen anses ej tillfredsställande och torde sakna allt praktiskt värde för flertalet minderåriga. De unga arbetstagare, vilka är i verkligt behov av en noggrannare kontroll blir dessutom ej föremål för den grundliga undersökning, som vore motiverad med hänsyn till deras hälsotillstånd och allmänna kroppsutveckling. En integrering mellan hälsovårdande åtgärder enligt arbetarskyddslagen och skolhälsovården ter sig allt mer nödvändig i och med den på yrkesutbildning inriktade 9-åriga grundskolans genomförande. Härigenom skulle för berörda årsklasser måhända en onödig dubblering i hälsovårdsarbetet undvikas samtidigt som en förenkling av den medicinska redovisningen kunde ske.

1960 framlade arbetarskyddsstyrelsen förslag till vissa ändringar i arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen omfattande även förslag till nya bestämmelser betr. hälsokontrollen av minderåriga arbetare. I samband med remissbehandlingen framkom en icke oväsentlig kritik mot denna senare del av styrelsens förslag. Något alternativ presenterades tyvärr ej angående hälsokontroll av unga arbetstagare vid den slutliga överarbetningen av lagändringen, varför styrelsens förslag till ändring i dessa avseenden fick utgå.

När Nordiska rådet nu föreslås rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete har länsläkaren i princip in-

let att invända häremot. Mot bakgrunden av att de nuvarande svenska bestämmelserna ur medicinsk-organisatorisk synpunkt sedan länge framstår som otillfredsställande och i behov av omarbetning bör denna fråga i första hand utredas. Motsvarande förhållande kan förmodas föreligga i övriga nordiska länder. Differensen mellan de olika ländernas bestämmelser — eller behov av lagstiftning — kan härigenom komma att bli så stort att problematiken kring det praktiska genomförandet av en för de nordiska länderna samordnad lagstiftning beträffande minderårigas användande i arbete torde bli ytterligt komplex.

Luleå i länsläkarorganisationen den 2 november 1965

John Henriksson

Länsläkare

Eric Larson

tf. Bitr. länsläkare

Svenska arbetsgivareföreningen har i skriftelse den 19 november 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Landsorganisationen i Sverige:

De bestämmelser som kunna komma i fråga gäller a. lägsta ålder för barns och ungdoms användande i arbete, b. lägsta ålder för användande av barn och ungdom till speciella arbeten, c. arbetstid för barn och ungdom, d. läkarundersökning av barn och ungdom samt e. kontroll av att skyddsbestämmelserna efterföljas.

De bestämmelser som kan ingå under punkt c, d och e företer enligt organisationens mening ej sådana skillnader att dessa ur gemensam nordisk arbetsmarknadssynpunkt har någon praktisk betydelse. Beträffande punkt a så förutsätter en gemensam lagstiftning att samtliga medlemsstater har samma skolpliktstid. Så är dock ej fallet.

Vad avser bestämmelser som kan komma i fråga under punkt b, så förekommer i denna del för närvarande ett sådant samarbete mellan de nordiska ländernas arbetarskyddsmyndigheter att förhållandena torde vara helt tillfredsställande ur nordisk synpunkt.

LO anser med hänsyn till vad ovan anförts bärande skäl för en gemensam nordisk lagstiftning i berörda avseenden ej vara för handen och avstyrker LO således den av rådsmedlemmarna föreslagna åtgärden.

Stockholm den 17 januari 1966

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om för-
enhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete.
Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Göteborg den
27 september 1965, i Köpenhamn den 29 november 1965 och i Luleå den
2 juni 1966.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera
regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för
ett för-
enhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter
och organisationer:

Danmark:

Arbajdsministeriet.
Dansk Arbejdsgiverforening.
Landsorganisationen De Samvirkende Fagforbund.

Finland:

Socialministeriet.
Inrikesministeriet.
Kommunikationsministeriet.
Medicinalstyrelsen.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Landsorganisationen i Finland.
Finlands fackföreningars centralförbund.

Norge:

Kommunal- og Arbeidsdepartementet.
Kirke- og Undervisningsdepartementet.

Sosialdepartementet.
 Arbeidsdirektoratet.
 Direktoratet for Statens arbeidstilsyn.
 Landsorganisasjonen i Norge.
 Norsk Arbeidsgiverforening.

Sverige:

Arbetskyddsstyrelsen.
 Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Medicinalstyrelsen.
 Överståthållarämbetet.
 Länsstyrelsen i Norrbottens län.
 Länsläkaren i Norrbottens län.
 Svenska arbetsgivareföreningen.
 Landsorganisationen i Sverige.

Flertalet remissinstanser uttalar sig positivt för medlemsförslaget.

Behovet av enhetliga nordiska bestämmelser rörande de ungas användande i arbete anses aktualiseras av den yngre arbetskraftens ökande rörlighet mellan de nordiska länderna, framhåller *Kommunikationsministeriet i Finland, Kirke- og undervisningsdepartementet och Sosialdepartementet i Norge* samt *medicinalstyrelsen och överståthållarämbetet i Sverige*, del sistnämnda återopande yttrande av yrkesinspektören i första distriktet. *Medicinalstyrelsen* uttalar vidare, att skall önskemålet om enhetliga bestämmelser kunna förverkligas, måste de bäras upp av i stort sett likartade resurser på yrkesmedicinens och yrkeshygienens områden. Värdet av den föreslagna reformåtgärden är stort, även om den till en början måste begränsas till områden, där nära anknytning mellan de olika ländernas bestämmelser föreligger och där praktiska synpunkter särskilt framträder, såsom arbetstid, enhetliga åldersgränser samt de grupper av farligt arbete som lämpar sig som normer för fasthållande av sådana gränser ävensom enhetligt utformade regler för hälsokontroll av ungdomar.

Dansk Arbejdsgiverforening och *Norsk arbeidsgiverforening* motsätter sig icke förslaget men ifrågasätter huruvida ett trängande behov av en koordinering av ifrågasättande bestämmelser verkligen föreligger. Man framhåller att spörsmålet om en harmonisering av bestämmelserna om barns och ungdoms deltagande i arbetslivet icke endast är ett spörsmål som berör arbetskyddslagstiftningen utan även reglerna för skolplikt. Även *arbetsgivarnas i Finland centralförbund*, som heller icke har någon invändning att göra mot medlemsförslaget, framhåller, att ett genomförande av medlemsförslaget, i synnerhet vad det avser åldersgräns, förutsätter ett förenhetligande först och främst av reglerna om skolplikt.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige menar, att för den vidare utvecklingen av den gemensamma arbetsmarknaden är det av stor betydelse att de bestämmelser som i respektive land reglerar olika arbetsförhållanden bringas i så nära överensstämmelse som möjligt. Det är, framhåller styrelsen, angeläget, att bestämmelserna samtidigt anpassas till inom näringslivet och utbildningsväsendet förändrade förhållanden och behov. Styrelsen ifrågasätter, med hänsyn till att arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen för å ena sidan vuxna och å andra sidan barn och ungdom svårigen kan behandlas oberoende av varandra, om inte praktiska synpunkter talar för att båda dessa frågor blir föremål för behandling i ett sammanhang. *Landsorganisationen i Finland* är inne på samma linje som arbetsmarknadsstyrelsen. Landsorganisationen motsätter sig icke medlemsförslaget men konstaterar samtidigt att förutsättningarna för förenhetligande av lagstiftningen för unga i hög grad beror på hur olikheterna i arbetarskyddslagarna som berör vuxna, särskilt i de som reglerar arbetstiden, kan avskaffas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt till medlemsförslaget tillstyrkande uttalande aberopat yttrande av länsläkaren i länet, som i princip icke har något att invända mot medlemsförslaget. Mot bakgrund av att de nuvarande svenska bestämmelserna ur medicinsk-organisatorisk synpunkt sedan länge framstår som otillfredsställande och i behov av omarbetning, menar länsläkaren, att denna fråga i första hand bör utredas. Motsvarande förhållanden kan förmodas föreligga i övriga nordiska länder, anser länsläkaren.

Inrikesministeriet och medicinalstyrelsen i Finland ävensom *Finlands fackföreningars centralförbund*, *Arbetsdirektoratet* och *Landsorganisationen i Norge* samt *Svenska arbetsgivareföreningen* tillstyrker likaså medlemsförslaget.

Arbetsministeriet i Danmark, *socialministeriet i Finland*, *Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge* och *Arbetarskyddsstyrelsen i Sverige* uppehåller sig i sina yttranden vid det arbete, som inom Nordiska socialpolitiska kommittén nedlagts på frågan om en harmonisering av bestämmelserna om de ungas användande i arbete. Det av kommittén tillsatta s. k. harmoniseringsutskottet har vid sin genomgång av gällande regler i de nordiska länderna om barns och ungdoms arbete kommit till det resultatet, att en samordning av reglerna endast är motiverad beträffande frågan om vilka grupper av farliga arbeten som lämpar sig för gemensam normering vid fastställandet av åldersgräns. Frågan har därefter överlämnats till cheferna för de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna, vilka ansett att, med hänsyn till att förslag till nya regler angående förbud mot ungas användande till vissa farliga arbeten framlagts i Danmark och Sverige, några närmare överläggningar i ämnet icke borde företagas, förrän förslagen i fråga slutbehandlats.

Socialministeriet i Finland framhåller, att den av socialpolitiska kommittén verkställda utredningen visar att harmoniseringsmöjligheterna i det avseende som medlemsförslaget gäller är relativt små, fransett stadgandena rörande farliga arbeten. Ministeriet erinrar om det arbete på en reformering av lagstiftningen om skydd för unga arbetstagare som pågår i Finland, där man i mån av möjlighet strävar efter att beakta de i Sverige och Danmark färdigställda ändringsförslagen. Enligt vad ministeriet har sig beaktat är även justeringar av ifrågavarande stadganden aktuella i Norge, vilket enligt ministeriets mening skulle innebära att praktiska förutsättningar för en harmonisering av bestämmelserna rörande farliga arbeten föreligger.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge ställer sig tveksamt inför frågan huruvida ytterligare resultat för närvarande kan uppnås genom medlemsförslaget utöver de som socialpolitiska kommittén redovisat. Vissa sidor av saken — särskilt frågan om lägsta ålder för barns och ungdoms användande i arbete — har emellertid enligt departementets uppfattning nära samband med skolplikten. Departementet ifrågasätter huruvida icke detta spørsmål borde visas större uppmärksamhet på nordisk nivå.

Arbeterskyddsstyrelsen i Sverige har vid sin behandling av medlemsförslaget följt den uppdelningen av ämnet, som angivits i den till medlemsförslaget fogade promemorian. Styrelsen anser, att beträffande frågan om lägsta ålder för barns och ungdoms användande i arbete bestämmelserna företer alltför stora olikheter för att möjliggöra en harmonisering, att beträffande frågan om arbetstid en samordning icke synes angelägen, då förekommande olikheter icke torde skapa mera betydande olägenheter, och att beträffande frågan om kontroll av att skyddsbestämmelserna efterföljes gällande föreskrifter redan synes i huvudsak överensstämma med varandra. Angående frågan om lägsta ålder för användande av barn och ungdom till speciella arbeten hänvisar styrelsen till de överläggningar, som i detta hänseende förts mellan de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna och för vilket ovan redovisats. Beträffande frågan om läkarundersökning uttalar styrelsen att harmoniseringsutskottet ansett, att en samordning av reglerna härvidlag icke vore praktiskt genomförbar men att det konstaterats att minderåriga arbetstagare, som söker sig till annat land, ofta saknar identitetshandlingar. Möjligheterna för en minderårig från ett nordiskt land att få arbeta i något av de övriga skulle sannolikt underlättas, om alla de nordiska länderna hade föreskrifter om att minderårig skulle vara försedd med någon form av arbetspass menar arbetarskyddsstyrelsen.

Direktoratet for arbeidstilsynet i Norge och Landsorganisationen i Sverige ställer sig negativa till förslaget. Arbidstilsynet framhåller, att det för närvarande icke finns anledning att föreslå ytterligare gemensam reglering av bestämmelserna för barn och ungdom på arbetarskyddets område utöver vad som föreslagits beträffande sysselsättning av barn och ungdom

i speciellt farlig verksamhet. Enligt *landsorganisationens* mening föreligger icke bärande skäl för en gemensam nordisk lagstiftning i berörda avseende.

3. U t s k o t t e t

För den vidare utvecklingen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är det av stor betydelse, att de bestämmelser, som i respektive länder reglerar olika arbetsförhållanden, bringas i så nära överensstämmelse som möjligt. Strävandena bör vara att åstadkomma för den gemensamma arbetsmarknaden enhetliga regler inom alla ur praktisk synpunkt relevanta områden. Barns och ungdoms användande i arbete är ett sådant område, som icke saknar praktisk betydelse. En samordning av hithörande bestämmelser måste dessutom anses angelägen för att ett ökat utbyte av arbetskraft mellan de nordiska länderna icke skall medföra, att ett växande antal barn och ungdomar vid överflyttning från ett land till ett annat blir i arbetarskyddshänseende försatt i en avvikande ställning, ofta oförmånligare än den som förekommer i hemlandet.

Antalet barn och ungdom, som tar anställning i annat nordiskt land än hemlandet, är för närvarande icke särskilt betydande. Det torde dock vara att förvänta ett ökat utbyte av ungdomar på den nordiska arbetsmarknaden. Såsom ett resultat av den förlängda studiegången kommer särskilt ungdomar i åldern 16 år och därutöver att söka korttidsarbete i form av feriearbete och praktiktjänst. En ökad efterfrågan på feriearbetare är även att vänta bland annat på grund av den förlängda studiegången och bristen på arbetskraft. Allt flera ungdomar torde komma att efterfrågas till semesteravlösare inom servicenäringarna och anläggningar med kontinuerlig drift. Det synes utskottet därför önskvärt, att initiativ tages för att få till stånd så likartade nordiska regler som möjligt när det gäller ungas användande i arbete.

Vissa remissinstanser har invänt att medlemsförslaget, såvitt avser lägsta ålder för barns och ungdoms användande i arbete, svårligen kan genomföras på grund av ländernas olika bestämmelser i fråga om skolplikt. I Danmark gäller sjuårig obligatorisk skolgång, varför minderåriga där kommer ut i arbetslivet redan vid 14 år. Genom den 9-åriga grundskolans successiva införande i Finland, Norge och Sverige höjs skolpliktsåldern i dessa länder till 16 år, vilket torde innebära att i praktiken ett närmande av förhållandena är att förutse. Med anledning härav kan gällande bestämmelser för skolpliktsåldern såvitt rör Finland, Norge och Sverige, icke antagas komma att utgöra hinder för medlemsförslagets realiserande. Till Danmarks särställning får hänsyn tagas. Vad gäller åldersgräns för feriearbeten är för övrigt skolåldern ej av större betydelse.

Nordiska socialpolitiska kommittén fann under sitt arbete med en har-

monisering av bestämmelserna om ungas användande i arbete, att endast frågan om vilka grupper av farliga arbeten som lämpar sig för gemensam normering vid fastställande av åldersgräns borde bli föremål för närmare utredning på nordisk bas. Cheferna för de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna, till vilka spørsmålet överlämnats för vidare övervägande, har där- efter beslutat, att närmare överläggningar i denna fråga skulle upptagas först sedan föreliggande förslag i ämnet färdigbehandlats i Danmark och Sverige. En pågående revision av nationella bestämmelser bör enligt utskottets mening dock ej utgöra hinder för en parallellt därmed försiggående nordisk samordning av reglerna på området.

Vad övriga hithörande delfrågor angår har Nordiska socialpolitiska kommittén icke funnit anledning föreligga för en harmonisering. Det synes dock utskottet, som därvid kan stödja sig på vad flertalet remissinstanser anfört, med hänsyn till den nordiska arbetsmarknadens vidare förverkligande önskvärt, att ett förenhetligande av de länderna emellan avvikande bestämmelserna i fråga om barns och ungdoms användande i arbete eftersträvas.

Samtliga länders bestämmelser på ifrågavarande område avser att tillgodose samma intressen, nämligen barns och ungdoms behov av sunda och säkra arbetsförhållanden. En samordning av reglerna försvåras av nationella och traditionella förhållandena, vilka påverkat utformningen av respektive lands regler. Det är dock enligt utskottet angeläget att på sådana områden, där nära anknytning mellan bestämmelserna föreligger och där dessa har särskild betydelse för arbetsmarknaden, en samordning kommer till stånd.

Av remisshandlingarna framgår att minderåriga arbetstagare som söker sig till annat land ofta saknar identitetshandlingar, ett förhållande som försvårar vederbörandes arbetsanställning. Genom införande av någon form av arbetspass skulle dessa svårigheter kunna undanröjas. Det synes motiverat att undersökningar företages angående möjligheterna att skapa gemensamma nordiska föreskrifter om minderårigs skyldighet att vara försedd med någon form av arbetspass vid arbetsanställning i annat nordiskt land än hemlandet.

Även om tidigare undersökningar visat att förutsättningar endast delvis föreligger för en samordning av bestämmelserna på ifrågavarande område, bör nu en ny undersökning företagas under hänsynstagande till de synpunkter, som här ovan redovisats. Utöver de delfrågor, som angivits i den till medlemsförslaget fogade promemorian, bör uppmärksamheten därvid även riktas på spørsmålet om införande av enhetliga nordiska föreskrifter om arbetspass. Vid en sådan undersökning bör anpassning av bestämmelserna till inom näringsliv och utbildningsväsende förändrade förhållanden särskilt eftersträvas.

Socialpolitiska utskottet får föreslå.

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett för-
enhetligande av bestämmelserna om de ungas användande
i arbete.

Luleå den 2 juni 1966.

Birger Andersson

Vice förman

Sigrid Ekendahl

Kaarlo af Heurlin

Tyyne Leivo-Larsson

Harald Løbak

Harald Nielsen

Jan-Ivan Nilsson

Veikko Savela

Medlemsförslag

om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten

(Väckt av Gunnar Henriksson och Jørgen Jensen)

Olika regler gäller i de nordiska länderna för den statliga kontrollen av ädelmetallarbeten. I Danmark infördes 1962 ett nytt system innebärande i huvudsak att stämpling av föremål av ädla metaller är frivillig. I praktiken synes denna möjlighet ha utnyttjats i mycket få fall. I Finland har en utredning om kontrollstämplingens framtida utformning nyligen avslutats. Även i Norge har detta spörsmål utretts och man överväger nu att införa frivillig stämpling på liknande sätt som i Danmark. Bestämmelser på detta område har hittills saknats i Norge. År 1964 tillsattes i Sverige en utredningsman för översyn av bestämmelserna om statlig kontroll för ädelmetallarbeten m. m. Denne har till uppgift att förutsättningslöst pröva om de skäl, som föranlett den offentliga obligatoriska kontrollen, alltjämt är tillräckligt bärande eller om någon annan form av kontroll eller tillverkningskydd bör införas i stället. En möjlig form för sådan kontroll kan exempelvis vara varudeklaration.

Kontrollstämpling har förekommit i ett antal länder sedan hundratals år och har förutom sin betydelse som kontrollinstrument fått kulturhistoriskt värde. Handeln med ädelmetallarbeten har genomgått en betydande ökning, vilket medfört en stark belastning på kontrollmyndigheterna. Utmärkande för utvecklingen synes också vara, att andelen av industriellt tillverkade varor blivit alltmer dominerande medan den hantverksmässiga framställningen kvantitativt blivit av mindre betydelse.

Inom utrikeshandeln har bestämmelserna om kontrollstämpling i importlandet i vissa fall lett till svårigheter för skandinaviska exportörer. Frågan har också uppmärksamrats inom bl. a. EFTA.

Vid utarbetandet av nya bestämmelser på förevarande område i de nordiska länderna vore det av värde om ett förenhetligande kunde åstadkommas. Erfarenheterna från Danmark kunde därvid komma till användning. Fördelarna med likartade nordiska regler på detta område är uppenbara. Bl. a. skulle den internordiska handeln av ädelmetallarbeten m. m. underlättas. Om de nordiska länderna har enhetliga bestämmelser, blir det också

lättare för dem att på det internationella planet verka för sin uppfattning om den framtida utformningen av kontrollstämplingen.

Under åberopande av det anförda föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa enhetliga bestämmelser för kontrollstämpling av ädelmetallarbeten.

Göteborg den 27 september 1965

Gunnar Henriksson

Jørgen Jensen

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska komitéen för konsumentfrågor:**

Etter komitéens oppfatning vil det være av verdi hvis det kunne oppnås enighet om felles nordiske regler for kontroll- og stempling av arbeider av edle metaller, noe som vil kunne lette samhandelen og eventuelt styrke de nordiske lands posisjon i forhandlinger om felles bestemmelser for større områder.

På den annen side vil komitéen få understreke den betydning det har sett fra et forbrukersynspunkt at kontroll og stemplingsreglene blir av en slik karakter at de sikrer forbrukerne mot falske eller mindreverdige produkter. Komitéen vil derfor tro at en bør få en eller annen form for tvungen merking av finhetsgrad m. v. kombinert med en effektiv kontrollordning.

Komitéen er imidlertid klar over at spørsmålet om utforming av slike bestemmelser reiser mange problemer, og går ut fra at det vil bli nedsatt et eget utvalg som kan bearbeide saken videre. Da saken i høyeste grad berører forbrukerne, vil komitéen anmode om i tilfelle å bli representert i et slikt utvalg.

København, den 28. marts 1966

Nordisk Komité for Konsumentspørsmål

Ursula Wallberg

Formand

Karen Møller

Sekretær

D a n m a r k

Handelsministeriet:

— — — skal man efter stedfunden drøftelse med guldsmedsfagets fællesråd meddele, at handelsministeriet bl. a. under hensyn til, at ensartede reg-

ler om stempning af arbejder af ædle metaller vil medvirke til at lette samhandelen mellem de nordiske lande på dette område, vil finde det meget ønskeligt, at der indledes et samarbejde herom.

København, den 5. november 1965

P. m. v.

Knud Agbo

Guldsmedfagets Fællesråd:

Det er rigtigt, at landenes forskellige bestemmelser vedrørende kontrolstempning medfører ofte alvorlige problemer og omkostninger for den internationale handel med varer af ædle metaller.

Vi finder det af betydelig værdi, om der kunne opnås nordisk enighed om kontrol- og stempningsbestemmelserne, også fordi dette vil kunne betragtes som et skridt på vejen mod europæisk koordinering af disse bestemmelser.

Vi må stærkt understrege betydningen af, at fælles nordiske og europæiske kontrol- og stempningsbestemmelser på rationel måde kombinerer to centrale hensyn:

1. Kontrol af den i varen stemplede holdighed. Dette er dels en forbrugerinteresse og dels en brancheinteresse af konkurrencemæssige grunde — primært en fabrikantinteresse.

2. Kontrol- og stempningsproceduren. Denne bør være tilrettelagt sådan, at den i videst muligt omfang undgår at skabe hindringer for en moderne og rationel produktion eller den internationale handel.

Disse hensyn finder vi stort set er tilfredsstillende tilgodeset i den danske kontrol- og stempningsordning, der arbejder efter det princip, at

a. Fabrikanten (eller en anden garant f. eks. en grossist) stempler og garanterer varens holdighed.

b. En offentlig myndighed (Statens kontrol med ædle metaller) kontrollerer gennem stikprøvekontrol i virksomhederne fabrikantens (garantens) garanti og stempning.

Den oprindelige kontrolprocedure, efter hvilken hvert eneste stykke sølv- eller guldarbejde skulle indbringes — nødvendigvis ofte inden færdiggørelse — til den offentlige kontrolmyndighed til prøve og stempning, findes stadig i f. eks. England og Frankrig og i modereret form i Sverige. Denne kontrolprocedure må anses for ganske uforenelig med moderne produktionsformer og unødvendig for en tilstrækkelig kontrol, samtidig med at den naturligvis med omfanget af nutidens produktion nødvendiggør et endog meget omfattende kontrolorgan.

Det kan antagelig forventes, at de nordiske lande vil kunne enes om at se disse problemer med forståelse for tidens krav til en effektiv og rationel ord-

ning. I højere grad måske end man f. eks. kan forvente fra fransk og engelsk side, hvor det fra internationale drøftelser i de senere år, er vort indtryk, at man ser noget traditionelt på disse problemer. Ud fra disse betragtninger kan det også blive af betydning for en kommende europæisk ordning, hvis de nordiske lande i fællesskab kan anbefale en effektiv og rationel kontrol- og stimplingsprocedure.

At kontrol- og stimplingsbestemmelserne volder problemer i disse års europæiske koordineringsbestrebelsers kan vi belyse ved at nævne de organer ud over Nordisk Råd, hvor disse forhold for tiden behandles.

I de sidste 3—4 år har man beskæftiget sig med disse problemer i Confédération Internationale de la Bijouterie, Joaillerie, Orfèvrerie, des Diamants, Perles et Pierres (C. I. B. J. O.) (Europæisk organisation for guld- og sølvvarebranchens fabrikant-, grossist- og detailinteresser med deltagelse fra Tyskland, Østrig, Belgien, Danmark, Spanien, Frankrig, England, Italien, Norge, Holland og Svejts). Det har imidlertid hidtil været vanskeligt at få specielt lande som England og Frankrig til at gå i realitetsdrøftelser om andre muligheder end deres nuværende ordninger. Man må tro, at tradition og protektionistiske interesser er væsentlige årsager til denne indstilling. Derimod synes der i lande som Tyskland og Italien at være forståelse for nødvendigheden af en effektiv og rationel ordning.

Problemet har tidligere uden held været til behandling i EFTA bl. a. på et ekspertmøde i 1961. Det vil antagelig være af værdi for behandlingen der, hvis der kan præsenteres en enig nordisk stillingtagen.

En komite under Fællesmarkedskommissionen har i de sidste 1—2 år beskæftiget sig med problemet på grund af et italiensk ønske om at ændre den italienske kontrol- og stimplingslov. Det forlyder, at der ikke er nået større fremskridt i disse forhandlinger.

Embedsmænd fra en række europæiske landes kontrol- og stimplingsmyndigheder har omkring 1. oktober i år holdt et første møde i London for at drøfte mulighederne for et internationalt samarbejde på dette område.

Vi skal slutte denne redegørelse med at gentage, at vi finder det nødvendigt, at en international ordning, foruden at præstere den nødvendige kontrol, får en sådan udformning, at den ikke medfører urimelige hindringer for moderne produktionsformer og international handel med varer af ædle metaller. Vi har i denne forbindelse enkelte praktiske problemer fra erfaringerne med den danske stimplingsordning, som vi gerne vil have lov at bringe frem, når forslaget skal til detaljeret drøftelse.

København, den 18. november 1965

Guldsmedsfagets Fællesråd

Jørgen Michelsen

Formand

Chr. Hansen

Kontorchef

Foreningen af danske Grossister og fabrikanter i Guld- og Sølvvarebranchen har i en skrivelse den 19 november 1965 meddelat, att man ansluter sig till Guldsmedefagets Fællesråds yttrande i saken.

Finland

Finansministeriet¹:

Inom Europeiska frihandelsassociationen har man vid utarbetandet av utredningar för konstaterande av eventuella skyddsfaktorer och avlägsnande av dessa från de vid gränsen uppburna avgifterna i förteckningen över nämnda avgifter även upptagit avgiften för kontrollstämpling av guld- och silverprodukter. I statsförslaget för innevarande år har i avgifter för kontroll av ädelmetallprodukter observerats 1 100 000 mk (2 Avd. V. 3). Ifrågasvarande avgifter uppbäres med stöd av förordningen om kontrollstämpling av samt handel med guld- och silverarbeten (433/29). De nu gällande kontrollavgifterna framgår av förordningen 364/59.

Enligt finansministeriets åsikt är en förutsättning för förenhetligande av kontrollstämplingen av ädelmetallprodukter att även avgifterna för kontrollstämplingen förenhetligas. Först därefter kan en automatisk giltighet i alla de nordiska länderna för i ett av dem verkställd kontrollstämpling övervägas.

Finansministeret finner att det är på sin plats att utarbeta en utredning rörande förenhetligande av kontrollstämplingen av ädelmetallprodukter i de nordiska länderna, men denna utredning borde även utsträcka sig till avgifterna för kontrollstämplingen.

Helsingfors den 3 december 1965

Minister *Erkki Huurtamo*

Yngre regeringssekreterare *Rainer Söderholm*

Handels- och industriministeriet:

I Finland är i dag kontrollstämpling av ädelmetallarbeten obligatorisk och bör synbarligen även i fortsättningen baseras på principen stämpnings- tvång. Utgående från denna princip torde dock tillämpningen av stämpnings- förfarandet kunna förenklas med tanke på nu rådande principer. En omvändning av bestämmelserna angående kontrollstämpling av ädelmetallar-

¹ Yttrandet översatt från finska.

beten är i Finland för tillfället anhängiggjort. I samband härmed torde möjlighet föreligga för ett sammanjämkande med övriga nordiska länders bestämmelser.

Helsingfors den 12 november 1965

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Industriråd *Arvi Pappinen*

Kontrollverket för guld- och silverarbeten:

Finlands nuvarande kontrollstämplingssystem, som baserar sig på obligatorisk grund, har varit i kraft sedan århundraden. Kontrollverket konstaterar, att såväl den stora allmänheten som även vårt lands guldsmedskår har varit mycket nöjda med systemet. Klander eller klagomål har ej förekommit mot systemet. Kontrollverket har, efter att ha gjort förfrågningar hos olika guldsmedsorganisationer dragit den slutsatsen, att organisationerna intar en negativ inställning beträffande övergåendet till ett frivilligt stämplingssystem, men understöder själva stämplingssystemens enhetlighet i de nordiska länderna. Kontrollverket påpekar, att i fall det i vårt land övergås till ett frivilligt stämplingssystem, skulle det förmodligen uppstå stora förändringar i vår tillverkning av ädelmetallarbeten och handel med dem, bl. a. skulle det uppenbarligen vara mycket svårt att hålla fast vid den guldsmedskompetens, som det nuvarande erhållandet av stämplingsrätt förutsätter. Vad handeln vidkommer förutsätter ostämplade föremål kvalitetsförändringar samt garantilöshet, vad ädelmetallhalten vidkommer, långvarig upplysningsverksamhet hos den köpande allmänheten, ty denna har under tidernas lopp blivit van att köpa endast garanterade varor i guldsmedsaffärerna.

Kontrollverket föreslår, att enhetligheten av ett nordiskt stämplingssystem kanske vore på sin plats, men att systemet borde basera sig på obligatorisk stämplingsplikt.

Helsingfors den 11 november 1965

Kontrollverkets direktör *Väinö Karimaa*

Suomen kultaseppien liitto r.y. (Guldsmedsförbundet i Finland) och Jalometalliteollisuuden liitto r.y. (Ädelmetallindustriförbundet)¹:

Enligt vår uppfattning finns det ingen anledning att avstå från det i Finland gällande kontrollstämplingstvånget för ädelmetallarbeten. Ett för-

¹ Yttrandet översatt från finska.

enhetligande av kontrollstämplingsbestämmelserna i de nordiska länderna kan förty övervägas endast i det fall att en obligatorisk kontrollstämpling utgör utgångspunkten för övervägandena om förenhetligande.

Helsingfors den 24 november 1965

Suomen Kultaseppien liitto r.y. Jalometalliteollisuuden liitto r.y.

Pauli Hamara Keijo Kaskimies Teuvo Paakkari Leevi Nygren

N o r g e

Departementet for industri og håndverk:

Den norske lov om gull- og sølvarbeiders finhet og stemping er fra 6. juni 1891. Etter loven er det tillatt å produsere og omsette gull- og sølvarbeider av hvilken som helst finhet, og det er ikke nødvendig at finheten er angitt på varen. Hvis finheten angis, må varene når det er et gullarbeid, inneholde minst 585/1000 deler rent gull, og hvis det er et sølvarbeid, minst 830/1000 deler rent sølv. Angivelsen skal ikke ansees som ulovlig, med mindre det må vise seg å mangle mer enn 3/1000 deler rent gull, eller 5/1000 deler rent sølv i den angitte finhet. Bestemmelsene gjelder også innførte varer.

Loven fastsetter at det til på forlangende at prøve å bestemme finheten av gull- og sølvarbeider av det offentlige skal ansettes en eller flere statsguardeiner. Ved forskrifter av 23. desember 1891 er det bestemt at det skal være en statsguardein som skal ha sitt kontor i Oslo, og som skal holde sitt kontor åpent for publikum minst en time daglig. Statsguardeininstitusjonen sorterer under Industridepartementet. Statsguardeinen har meddelt departementet at han siden sin ansettelse i 1960 årlig har mottatt bare et lite antall arbeider til undersøkelse. Det antas at det ikke er hjemmel i loven for at statsguardeinen på egen hånd kan iverksette kontrollundersøkelser.

Det svenske medlemsforslag er blitt oversendt til uttalelse til:

Departementet for familie- og forbrukersaker.

Gull- og sølvvareleverandørenes forening.

Norges gullsmedforbund.

Norsk gullsmedsarbeiderforbund.

Norges gullsmedforbund har i sitt svar av 12. november d. å. uttalt:

Etter vår oppfatning vil det være heldig å ha ensartede bestemmelser i Norden og innen EFTA. Vi har sluttet oss til det forslag som ble fremsatt i EPTA's sekretariats sirkulære 59/61 av 19/4-1961 nr. 6 a, nemlig: »The acceptance by each Member State of the standards of fineness» and the hallmarks of all other Member States.

Dette innebærer bl. a. at gull- og sølvvarer fra et annet land ikke blir gjenstand for tvungen offentlig stempeling, og at man aksepterer de finhetsstandarder som finnes i de forskjellige land. Vi ser ingen grunn til at sølv- og gullvarer må ha mere statlig beskyttelse enn andre varer som har langt større betydning for det kjøpende publikum.

Det rasjonelle er etter vår mening at alle varer som har en kvalitetsbetegnelse fra produsenten, blir gjenstand for en viss kontroll fra det offentlige — ikke ved hjelp av et kostbart administrativt system, men ved at det tas stikkprøver med jevne mellomrom.

Dersom det ikke er mulig å komme fram til en løsning etter ovennevnte alternativ a, bør det arbeides med en oppmyking av de mest rigorøse bestemmelser som nå finnes i flere land.

Departementet for familie- og forbrukersaker har i brev av 3. november d. å. gitt dette svar:

Departementet for familie- og forbrukersaker er enig i at felles nordiske regler på dette området vil lette samhandelen og styrke de nordiske lands posisjon i forhandlinger om felles regler for større områder.

De frivillige stemplingsreglene i vår nåværende lov av 6. juni 1891 gjennomføres praktisk talt i alle tilfelle og er for så vidt tilfredsstillende ut fra hensynet til forbrukerne. Det finnes imidlertid ingen effektiv kontroll med at varene holder den påstemplede finheten. Nye felles nordiske stemplingsregler vil derfor ikke bety noe vesentlig fremskritt for forbrukerne, hvis det ikke samtidig opprettes en kontrollordning.

Gull- og sølvvareleverandørenes forening har i brev av 12 november d. å. gitt følgende svar:

Departementet vil være kjent med at vår forening også tidligere har gjort henvendelser om de vanskeligheter som de norske produsenter støter på ved eksport til andre land, jfr. bl. a. vårt brev av 19/5 d. å. Vi hilser derfor med tilfredshet det initiativ som nå blir tatt i Nordisk Råd for om mulig å få innført mere ensartede regler i de nordiske land.

Fordi stemplingsreglene i de fire nordiske land er såvidt forskjellige, går vi ut fra at en slik reform vil kreve grundige forarbeider. Vi regner med at man vil overlate til et ekspertutvalg med medlemmer fra de fire land å tilrettelegge saken for Nordisk Råd, og vi ber om at man ved oppnevningen av et slikt utvalg vil sørge for at såvel detaljister som fabrikanter og grossister blir representert i utvalget.

Vi er kjent med det svar som Norges Gullsmedforbund har gitt på departementets henvendelse om den samme sak, og er for øvrig enig i dette brevets innhold.

Norsk gullsmedarbeiderforbund har ikke avgitt særskilt uttalelse i saken men departementet har i brev av 16. november d. å. till Norsk Gullsmedarbeiderforbund gitt nedenforstående bekreftelse av en samtale 15. november med forretningsføreren:

En forsto herr Lindahl slik at han ikke hadde noen bemerkninger til at de Skandinaviske land på initiativ fra Nordisk Råd tok opp til behandling spørsmålet om å komme fram til mere ensartede bestemmelser for kontrollstempeling av arbeider av edelmetaller.

Departementets kommentarer og vurdering.

Gullsmedsforbundet henviser i det siterte svar till EFTA-dokument 59/61 av 19. april 1961. Dette dokument refererer seg til at medlemslandenes stimplings- og kontrollbestemmelser for arbeider av edelmetaller på dansk initiativ i 1960 ble tatt opp til drøftelser i organisasjonen. Det var fra dansk side blitt klaget over at enkelte medlemslands kontroll- og stimplingsbestemmelse vanskeliggjorde eksporten av arbeider av edle metaller. Rådets videre arbeid med saken førte ikke til noen løsning av eksportproblemene, idet det ble vedtatt på møte i organisasjonen i april 1962 å utsette på ubestemt tid å innkalle til nytt ekspertmøte.

Etter departementets mening foreligger det et aktuelt behov for en nærmere harmonisering av kontroll- og stimplingsbestemmelser i nordiske land. Felles lovbestemmelser vil øke mulighetene for nordisk samhandel med varer av edle metaller som bransjeorganisasjonene selv har pekt på i sine uttalelser til departementet. Ensartede lovbestemmelser vil dessuten styrke de nordiske lands muligheter til å få gjennomført felles regler i større områder. Fra norsk side må man, slik som bransjeorganisasjonene har gitt uttrykk for, være forberedt på å vedta nye lovbestemmelser som bl. a. pålegger myndighetene å gjennomføre en bedre offentlig kontroll med arbeider av edle metaller.

Oslo, 25. november 1965

Etter fullmakt

E. Slåtto

Jens Johannessen

Sve r i g e

Generaltullstyrelsen har i en skrivelse av 16 november 1965 med henvisning till nedanstående yttrande (Bihang 1) förklarat sig inte ha något att erinra mot medlemsförslaget.

BILANG 1

Yttrande av generaltullstyrelsen angående översyn av författningarna rörande ädelmetallkontroll

Enligt gällande bestämmelser skall ädelmetallarbeta, som från utlandet inkommer till distriktullanstalt och som icke får införas utan kontrollstämpling eller kontroll med avseende å finhalten, på importörens bekostnad översändas till mynt- och justeringsverket, som ombesörjer probering

och, i förekommande fall, stämpling av arbetet. Förtullning av till införsel tillåtna ädelmetallarbeten sker vid en i mynt- och justeringsverkets lokaler i Stockholm inrättad tullavdelning. Uppfyller ädelmetallarbete, som översänts till mynt- och justeringsverket, icke för införsel föreskrivna fordringar, skall arbetet på importörens bekostnad från mynt- och justeringsverket översändas till distrikttullanstalten i införselorten för att återutföras ur riket.

Mynt- och justeringsverket har i sin framställning gjort bland annat vissa principiella invändningar mot det nuvarande systemet för kontroll av ädelmetallarbeten samt påvisat brister i ädelmetallkontrollens praktiska utförande. Enligt verkets mening borde den ställiga ädelmetallkontrollen helt upphöra eller, om kontrollstämplingen ansåges böra hållas i någon form, i vart fall icke längre vara obligatorisk.

Ett borttagande av nuvarande krav beträffande ädelmetallarbetens finhalt och kontrollstämpling skulle medföra betydande förenklingar av formaliteterna vid införsel av dylika arbeten. Förtullning av ädelmetallarbeten skulle kunna ombesörjas av tullmyndigheten i införselorten i samband med införseln i likhet med vad som gäller i fråga om importvaror i allmänhet. Härigenom skulle ovan nämnda, för förtullning av ädelmetallarbeten särskilt inrättade tullavdelningar kunna indragas. Med hänsyn till de fördelar för tullverket som sålunda skulle uppnås därest den obligatoriska ädelmetallkontrollen avskaffades, skulle det från tullverkets synpunkt vara av värde med en översyn av författningarna rörande ädelmetallkontroll i enlighet med mynt- och justeringsverkets förslag.

Stockholm den 24 januari 1964

Generaltullstyrelsen

Vidar Fahlunder

Johan Danielsson

Kommerskollegium:

Med anledning härav får kollegium — som tagit del av ett utav mynt- och justeringsverket i saken avgivet yttrande — med överlämnande av ett av Stockholms handelskammare i frågan avgivet yttrande anföra följande.

Såsom framgår av bifogade inom kollegium upprättade promemoria (*se Bihang 3*) samt myntverkets yttrande är frågan om enhetliga bestämmelser om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten föremål för överväganden inom flera internationella organ. Eftersom det i första hand bör eftersträvas att samordna bestämmelserna om kontrollstämpling i ett så stort antal länder som möjligt, synes det mindre lämpligt att nu binda sig för en reglering av så begränsad räckvidd varom här är fråga. Kollegium anser därför att medlemsförslaget ej bör föranleda någon åtgärd från Nordiska rådets sida.

Stockholm den 10 december 1965

Anders Lindstedt

Jon Personne

**PM från kommerskollegium om förenhetligande av bestämmelserna om
kontrollstämpling av ädelmetallarbeten**

1. Reglerna för hallstämpling har vid flera tillfällen behandlats inom EFTA. Redan 1961 tillsattes på danskt initiativ en särskild arbetsgrupp som ingående diskuterade möjligheterna att harmonisera bestämmelserna i medlemsländerna. Diskussionen i rådet (dok. EFTA/C.SR 11/62) gav emellertid vid handen att förutsättningar då saknades för en gemensam överenskommelse.

2. 1963 väcktes från dansk sida ett förslag till ett svenskt-danskt avtal innebärande ett ömsesidigt godtagande av det andra landets kontrollstämpling. Kollegium påpekade i sitt yttrande av den 4 januari 1964 att förslaget innehöll stora likheter med det som presenterats i EFTA-kretsen 1961. Vidare framhöll kollegium att frågan diskuterades inom guld- och silvermedernas internationella organisation. Med hänvisning till dessa omständigheter ansåg kollegium att några bilaterala överenskommelser på området för det dåvarande inte borde ingås. Såvitt bekant pågår alltjämt dessa diskussioner.

3. Hösten 1965 har en nybildad organisation omfattande experter från proberingsinstitutionerna i Europa även tagit upp frågan om gemensamma normer till behandling.

4. I februari 1965 beslöt EFTA:s ministerråd vid sitt möte i Genève att tillsätta en särskild arbetsgrupp av experter på industriell standardisering. Ministrarna konstaterade behovet av standards som hade största möjliga tillämplighet såväl inom Europa som annorstädes.

5. I sin rapport (dok. EFTA 55/64) uttalade arbetsgruppen att syftet med EFTA:s befattning med frågan var att se hur man bäst skulle befordra största möjliga harmonisering av standards i den internationella handelns intresse. Gruppen fann därvid bl. a. att EFTA icke borde uppställa egna standards. Vidare utarbetades regler för ett konsultationsförfarande i denna fråga för sådana fall där medlemsländerna avsåg att införa nya tvingade regler om standards. Rapporten godkändes sedermera av EFTA:s råd.

6. EFTA:s handelsexpertkommitté har nyligen inlett en undersökning av möjligheterna att samordna märkningsbestämmelserna i medlemsstaterna. Från dansk sida har ett diskussionsunderlag presenterats (dok. EFTA/CTE/W 25/65), vari konstateras att försök till harmonisering inom vissa sektioner redan görs av andra internationella organ och att intet skäl finns för EFTA att dubblera detta arbete. I stället borde EFTA-länderna

stödja dessa strävanden så att överenskommelser fortast möjligt uppnås på en bred internationell basis. Internt skulle man inom EFTA kunna tillskapa ett konsultationssystem i syfte att begränsa tillkomsten av nya bestämmelser.

7. Att i nuvarande läge, då frågan är under diskussion inom olika internationella organ, sluta begränsade internordiska överenskommelser om kontrollstämpling förefaller mindre lämpligt. Man synes i stället böra avvakta det resultat som dessa kontakter kan föra med sig. Strävan måste i första hand vara att söka samordna bestämmelserna i ett så stort antal länder som möjligt.

Mynt- och justeringsverket:

Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten har varit frivillig i Danmark åtminstone sedan ikraftträdande av lagen nr 55 den 5 april 1888 angående stämpling av arbeten, förfärdigade av guld eller silver. Möjligheten att låta kontrollstämpla anlätades allmänt fram till början av 1950-talet, då tillverkarna i stor utsträckning upphörde att inlämna sina arbeten till kontrollbehandling. Antalet kontrollstämplade arbeten minskade på några år till en bråkdel av det antal, som saluhölls. Som ersättning för den kontroll, som därvid praktiskt taget sattes ur funktion anordnade Guldsmedefagets Fællesråd i samförstånd med handelsdepartementet en inspektionsverksamhet med provtagning hos tillverkarna. Dylig inspektion övertogs av staten och lagfästes att gälla obligatoriskt från och med år 1962. Vissa olägenheter är förbundna med denna inspektionsverksamhet, varför den i varje fall icke i sin nuvarande form torde vara lämplig att införa i Sverige.

Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten har varit obligatorisk i Sverige sedan år 1754. Vissa arbeten bl. a. sådana under viss viktgräns har dock varit undantagna. Denna viktgräns höjdes fr. o. m. år 1957 till 15 gram för silverarbeten, varigenom uppskattningsvis ca 80 procent av antalet per år importerade silverarbeten är undantagna från obligatorisk kontrollstämpling. Verket framhåller för importörerna vid lämpliga tillfällen, att små silverarbeten får försälgas utan kontrollstämpel, men importörerna begagnar sig av detta undantag endast i en omfattning, som motsvarar omkring 1 % av antalet importerade silverarbeten. För guldarbeten är motsvarande viktgräns 1 gram. Under denna viktgräns förekommer en hel del guldarbeten t. ex. berlocker och dessa kontrollstämplas i samma utsträckning. Alla importerade ädelmetallarbeten, oavsett om de kontrollstämplas eller ej, måste dock vid importen kontrolleras med avseende på finhalten, vilket må ske medelst stiekprov. Det kan här erinras om att befrielse från kontrollstämplingsplikt för småarbeten under angivna viktgränser icke innebär att dessa arbeten är undantagna från de svenska fordringarna avseende finhalt.

Av denna redogörelse framgår att önskemålen om kontroll av ädelmetall-

arbeten är mycket olika i Sverige och i Danmark. Likaså förefinnes stora skillnader ifråga om sådan kontroll vid jämförelse med övriga länder. Ett enhetligt internationellt förfarande vore ur många synpunkter önskvärt, och för närvarande arbetas det oss vederligt härpå i två sammanhang förutom att frågan uppmärksammas inom EFTA.

Innevarande år bildades i London en förening, International Hall-marking Association, vars medlemmar begränsas till tjänstemän i ansvarig ställning inom statlig verksamhet för kontroll av ädelmetallarbeten. Representeranter från 14 europeiska länder hade infunnit sig till det konstituerande sammanträdet. Föreningens ändamål skulle bl. a. vara att verka för enhetliga rekommendationer ifråga om kontroll av ädelmetallarbeten. Inom EEC pågår även sedan någon tid arbete på enhetliga bestämmelser inom detta område.

Om först internordiska och därefter internationella bestämmelser med vidare geografisk gillighet skulle fastställas kan följderna bli att de nordiska länderna får ändra sina bestämmelser på hithörande område två gånger inom förhållandevis kort tid. Av denna anledning anser verket det vara fördelaktigare att diskussioner om förenhetligande av bestämmelser om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten tas upp på vidare bas än internordiskt.

Statistik över Sveriges import av ädelmetallarbeten visar att värdet och antalet av sådana varor från andra länder än de nordiska är betydligt större än från de nordiska. För Sveriges del synes därför enhetliga europeiska bestämmelser betyda mer än internordiska.

År 1964 tillsattes inom EFTA en arbetsgrupp bestående av standardiseringsexperter med uppgift att undersöka möjligheterna till enhetligare standard för industriprodukter inom EFTA. Av arbetsgruppens rapport framgår bl. a. att intern EFTA-standard bör undvikas och att man i stället bör söka uppnå en harmonisering på bredast möjliga internationella bas i handelsbefrämjande syfte. EFTA-rådet godkände sedan gruppens rapport.

Enligt verkets åsikt torde förenhetligande av fordringar på och kontroll av ädelmetallarbeten böra behandlas i den anda, som framgår av denna rapport och således upptagas på bredare bas än internordiskt. Varje form av fastläsning av ståndpunkter inom en grupp av länder torde snarare motverka än befrämja förenhetligande i större sammanhang.

Ur verkets statistik för år 1964 över importerade ädelmetallarbeten kan följande nämnas. Av c:a 1 milj. stycken guldarbeten uppfyllde 2 422 stycken icke svensk minimifordran avseende guldhalt, 750 tusendelar, trots att en tolerans av 5 tusendelar medges. Av c:a 2,5 milj. stycken silverarbeten uppfyllde 943 stycken inte fordringarna på silverhalt, 830 tusendelar, trots att en tolerans av 8 tusendelar medges. Av silverarbetena var ytterligare 1 704 stycken försedda med detaljer av silverliknande oädel metall, vilket icke godtoges. Samtliga arbeten, som sålunda icke uppfyllde svenska bestämmelser,

har icke fått införas för att saluhållas i Sverige. Det kan tilläggas, att denna statistik är hämtad från den yrkesmässiga importen genom i regel välkända handelsförbindelser. Privat t. ex. av turister införes även ädelmetallarbeten, som inlämnas för kontroll. Tidvis har konstaterats, att c:a 10 % av sådana föremål varit tillverkade av t. ex. underhaltigt guld eller förgylld oädel metall oaktat de varit åsatta stämpel, som anger 18 karat guld.

Slutligen får verket meddela, att översyn pågår av lagstiftningen rörande kontroll av ädelmetallarbeten i Sverige. Verket förutsätter att den utredningsman, som tillsatts härför, beaktar såväl nordiska som internationella aspekter på kontrollverksamheten avseende ädelmetallarbeten.

Stockholm den 30 november 1965

Mynt- och justeringsverket

B. Ulfot

Ulf Ander

Kontrollstyrelsen:

Kontrollstyrelsen har i yttrande till Nordiska rådet den 30 november 1963 uttalat att en harmonisering av punktbeskattningen i de nordiska länderna i och för sig är ett naturligt önskemål. Om en sådan kommer till stånd kan det visa sig lämpligt att enhetliga bestämmelser föreligger även beträffande kontrollstämpling eller begreppsbestämning i annan ordning av ädelmetallarbeten. Då frågan om kontrollstämplingsförfarandet inom Sverige är föremål för särskild utredning och utredningsmannen — enligt vad styrelsen under hand inhämtat — fullgör sitt uppdrag i kontakt med representanter för berörda myndigheter och organisationer i de övriga nordiska länderna, torde för Sveriges del skäl icke föreligga att för närvarande vidtaga ytterligare åtgärder i syfte som avses i det remitterade förslaget.

Stockholm den 30 november 1965

Elof Cardelius

Stig Larsson

Utredningen rörande översyn av bestämmelserna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m.:

Utredningen får inledningsvis konstatera, att dess uppdrag att överse de svenska bestämmelserna rörande kontrollen över ädelmetallarbeten även omfattar de frågeställningar som tas upp i förslaget. Erinras må att utgångspunkten för utredningen kan sägas vara en framställning från myntdirektören rörande avveckling av den obligatoriska kontrollstämplingen. Av

direktiven framgår att internationella aspekter på förevarande frågor i möjligaste mån bör beaktas.

I medlemsförslaget behandlas endast bestämmelserna för kontrollstämpling, som emellertid enligt utredningens mening inte kan behandlas fristående från reglerna om finhalter för ädelmetaller. I själva verket torde bestämmelserna om finhalterna utgöra ett större hinder än stämpningsreglerna för varuutbytet av ädelmetallvaror mellan bl. a. Sverige och de övriga nordiska länderna framför allt vad gäller guldvaror.

I enlighet med direktiven har utredningen i syfte att kartlägga de internationella förhållandena infordrat uppgifter rörande utländska bestämmelser om kontroll av ädelmetaller m. m. och därvid i synnerhet intresserat sig för förhållandena i de nordiska länderna. I studiesyfte har vidare resor företagits till Danmark, Finland och Norge varvid kontakt tagits med berörda myndigheter och branschorganisationer. Utan att närmare gå in på detaljerna skall här endast konstateras att samtliga nordiska länder för närvarande tillämpar sinsemellan skilda regler i fråga om stämpling av ädelmetallarbeten. Utredningen vill emellertid vitsorda, att såväl myndigheter som företrädare för de berörda branscherna i samband med de nämnda studiebesöken uttalade ett tydligt intresse för en nordisk samordning på området. Det bör emellertid enligt utredningens mening inte döljas, att såväl de utländska som de inhemska överläggningarna i dessa frågor samtidigt visat att de i många fall åldriga traditioner som ligger bakom de nuvarande kontrollstämplingsbestämmelserna kan antas utgöra visst hinder för mera radikala åtgärder. Detta torde i synnerhet vara fallet, då bestämmelserna har en rent protektionistisk verkan för landet eller där verksamma branschorganisationer. Man kan som exempel anföra, att den svenska guldsmedsbranschens värnande av 18 karat som lägsta finhalt för guld, inrymmer ett branschintresse av nyss nämnt slag. Av det sagda kan även dras den slutsatsen att möjligheterna att genom en nordisk samordning av ädelmetallområdet påverka den internationella utvecklingen i likartad riktning måste bedömas som relativt obetydliga. Det bör även framhållas, att utbytet mellan de nordiska länderna av ädelmetallvaror är av relativt obetydlig omfattning och knappast kan förväntas öka i nämnvärd grad till följd av ensartade bestämmelser rörande stämpling och finhalt.

Utredningen, som ännu inte tagit definitiv ställning till utformningen av sitt förslag, vill i ärendet slutligen anföra, att det såvitt nu kan bedömas på grundval av inhämtade uppgifter och förda överläggningar finns anledning anta, att det slutliga ställningstagandet kommer att bli väl förenligt med syftet i det förevarande medlemsförslaget och att utredningen därför hälsar en nordisk samverkan i dessa frågor med stor tillfredsställelse.

Stockholm den 30 november 1965

Allan Schultz

Utredningsman

Statens provningsanstalt:

Provningsanstalten har tidigare i skrivelse av den 6 februari 1964 till statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrat sig över framställning från mynt- och justeringsverket angående översyn av författningarna rörande ädelmetallkontroll [*se Bihang 3*].

Provningsanstalten anser att det skulle vara av värde om enhetliga regler utarbetades för kontrollen av ädelmetallarbeten inom de nordiska länderna och vill i anslutning till de i skrivelsen av år 1964 framförda synpunkterna varmt tillstyrka att den föreliggande frågan toges upp till behandling i Nordiska rådet. Provningsanstalten vill i detta sammanhang också påminna om att inom det av Nordiska rådet initierade samarbetet mellan de nordiska provningsanstalterna etc. frågan om enhetliga kontroll- och provningsbestämmelser utgör en viktig del av arbetet.

Stockholm den 5 november 1965

Statens provningsanstalt

Lennart Simonsson

Gösta Perla

BIHANG 3

**Yttrande av statens provningsanstalt över mynt- och registreringsverkets skrivelse
angående översyn av författningarna rörande ädelmetallkontroll**

Statens provningsanstalt saknar möjlighet att bedöma behovet av ädelmetallkontroll men vill dock hänvisa till det allmänt ökade kravet på konsumentupplysning, varudeklaration, egenskapsredovisning och typkontroll. Att härvid slopa en redan inarbetad varudeklaration synes vara ett motarbetande av eljest accepterade konsumentönskemål. Med anledning av de synpunkter, som framförts angående den nuvarande kontrollens funktion, synes dock en omläggning av ansvaret för denna typ av varudeklaration behöva övervägas.

Regler, som även för allmänheten ter sig enkla och entydiga, torde utan större svårighet kunna uppställas för ett erforderligt antal symboler. Ansvaret för att den stämplade varan motsvarar stämpelns innebörd synes med fördel kunna överföras till fackbranschen. Viss övervakning och efterkontroll av påförda stämplor bör dock även fortsättningsvis utövas av statlig myndighet.

Tillstånd att utöva stämpling bör förenas med skyldighet att underkasta sig kontroll och insyn från myndighet, som har att påpeka oriktiga halter

och vid upprepade fall av underhalter återkalla stämplingstillstånd. Detta förfarande överensstämmer i allt väsentligt med nuvarande regler för SIS- och VDN-märkning och de föreskrifter som gäller för provningsanstaltens kontrollverksamhet på olika områden.

Det synes dock lämpligt att resurser även i fortsättningen kommer att finnas för en statlig kontroll i de fall man av någon orsak önskar få enstaka varor kontrollerade och stämplade med den s. k. kattfoten. Härvid bör dock förutsättas att den kontrollstämplande myndigheten dels verkligen kan åstadkomma en godtagbar probering före stämplingen, dels att härför föreskriven taxa inrymmer såväl direkta som indirekta kostnader.

Provningsanstalten vill särskilt påpeka, att ett överförande av kontrollarbetet till statens provningsanstalt, vilket diskuterats tidigare i olika sammanhang, fortfarande är möjligt. Med hänsyn till anstaltens redan inarbetade kostnadsbokföringssystem synes en rättvisande taxesättning relativt lätt kunna åstadkommas.

Provningsanstalten vill i anslutning till dessa synpunkter tillstyrka den av mynt- och justeringsverket begärda översynen av gällande författningar rörande ädelmetallkontrollen.

Stockholm den 6 februari 1965

Statens provningsanstalt

Lennart Simonsson

Gösta Perla

Varudeklarationsnämnden:

Varudeklarationsnämnden tillstyrker förslaget och vill därtill anföra följande.

I ett med Sveriges standardiseringskommission gemensamt yttrande den 30 januari 1964 med anledning av mynt- och justeringsverkets framställning om översyn av författningarna rörande ädelmetallarbeten framhöll Varudeklarationsnämnden, att man borde pröva möjligheterna att genomföra varudeklaration av åtminstone vissa typer av ädelmetallarbeten, närmast som ett komplement till kontrollstämpling. Denna synpunkt är relevant även i det nu aktuella sammanhanget och medför, om tanken på varudeklaration skall realiseras, att även denna bör ske efter likartade linjer. Varudeklarationsorganen i de nordiska länderna måste i så fall engageras i utarbetandet av sinsemellan överensstämmande normer för detta ändamål. Det synes önskvärt, att även initiativet till en framställning härom till dessa organ tages av Nordiska rådet.

Stockholm den 1 december 1965

Varudeklarationsnämnden

Hjalmar Malmström

Henry Kirstein

Stockholms handelskammare:

I förslaget framhålls, att en utredning för översyn av bestämmelserna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m. tillsatts i Sverige år 1964 och att frågan om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten nyligen varit föremål för utredning i Finland och Norge. I Danmark åter gäller sedan 1962 bestämmelser, enligt vilka kontrollstämpling är frivillig.

Det skulle enligt förslagsställarna vara av värde, om enhetliga regler rörande kontrollstämpling infördes i de nordiska länderna. Handeln med ädelmetallarbeten mellan dessa länder skulle därigenom underlättas. Länderna skulle även med större kraft kunna i internationella sammanhang framföra sina åsikter i dessa frågor.

Det kan nämns, att i direktiven för den i Sverige tillsatta utredningen uttalas, att internationella aspekter på förevarande frågor bör i möjligaste mån beaktas. De av förslagsställarna angivna synpunkterna torde därför komma att upptagas till prövning i utredningsarbetet. För ett ställningstagande till frågan om införande av enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna erfordras emellertid, att denna fråga utreds gemensamt av dessa länder. Handelskammaren tillstyrker, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga sådan utredning.

Stockholm den 25 november 1965

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Laila Kihlström

Guldsmedsbranschens leverantörförening:

Föreningen får med anledning därav liksom förslagsställarna fästa uppmärksamheten på den enmansutredning angående översyn av bestämmelserna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m. som påbörjades i slutet av 1964 och ännu ej slutförts. Föreningen synes mest allsidigt kunna redovisa sina synpunkter på kontrollstämplingsfrågan genom att delge Nordiska rådet sitt yttrande av den 30 januari 1964 till statsrådet och chefen för finansdepartementet angående mynt- och justeringsverkets skrivelse till statsrådet av den 23 oktober 1963, vilken gett anledning till ovannämnda utredning. Av detta yttrande framgår bl. a., att föreningen starkt understrukt vikten av att någon sänkning ej företas av nu gällande minimihalter [se *Bihang 4*].

Föreningen anser sig icke böra föregripa denna utredning och därav eventuellt föranlett remissförfarande genom att redan nu ta slutgiltig ställning

till det inom Nordiska rådet väckta förslaget. Föreningen finner det emellertid i princip ändamålsenligt att enhetliga nordiska bestämmelser skapas på detta område, varvid dock i Sverige gällande minimihalter bör gälla hela Norden. I fråga om den praktiska utformningen torde ett frivilligt kontrollstämplingsförfarande av den typ som tillämpas i Danmark kunna tjäna som mönster.

Stockholm den 30 november 1965

Guldsmedsbranschens leverantörförening

David Holmgren

BILAG 4

Yttrande från Guldsmedsbranschens leverantörförening över mynt- och justeringsverkets skrivelse angående översyn av författningarna rörande ädelmetallkontroll

I sin framställning ger myntverket en ingående översikt av bestämmelserna rörande kontrollstämplingen och dessas tillämpning, och de förslag som framlägges är väl genomtänkta. Föreningen kan också med ett — låt vara väsentligt — undantag i princip dela verkets synpunkter på hit hörande frågor.

Nu gällande kontrollstämplingsförordning och ädelmetallstadga tillkom så sent som den 18 maj 1956. Branschens leverantör- och detaljistorganisationer, som för övrigt med sakkunniga var representerade i den enmansutredning — 1952 års kontrollstämpelutredning — som föregick förordningarna, ansåg sig vid denna tidpunkt ha starka skäl att tillstyrka fortsatt kontrollstämpling.

När nu branschen ändrat ståndpunkt till kontrollstämplingsförfarandet, kan den stödja sig på argument, som ej var aktuella eller åtminstone ej så starkt framträdande under förarbetena till nu gällande förordningar. Vissa av dessa fakta har myntverket berört i sin skrivelse.

Under de senaste tio åren har förhållandena inom branschen radikalt förändrats. Importen har frigivits, och guldransoneringen har i praktiken upphört samtidigt som allmänhetens köpkraft blivit större. I takt härmed har tillverkningen och importen av guldsmedsvaror markant ökat, och samtidigt har en förskjutning i konsumtionen skett mot mer standardbetonade varor.

Ett speciellt argument av rent handelspolitisk karaktär kan vidare åberopas för ett slopande av kontrollstämplingen, nämligen de europeiska integrationssträvandena. Vid en ytterligare utvidgning av stormarknaden inom EEC:s ram torde en kontrollstämpling av i vårt land tillämpad typ svårigen kunna bibehållas.

I ett avseende måste föreningen med eftertryck anmäla en mot myntverket avvikande mening. Verket ifrågasätter i sin skrivelse riktigheten i förbud mot att tillverka, importera eller försälja ädelmetallföremål, som ej

håller fastställd minimihalt. Mot föreningens avstyrkande sänktes i 1956 års förordning minimihalten för guld till 750/1000. Föreningen beklagar redan denna sänkning och måste inlägga sin bestämda gensaga mot en ytterligare sänkning eller mot ett slopande av nuvarande haltbestämmelser, vilket gäller såväl guld som platina och silver. I detta sammanhang vill föreningen fästa uppmärksamheten på, att tendensen utomlands markant svängt mot en ökad användning av 18 karat, medan tillverkningen av varor i 14 karat och lägre halt alltmera minskat. Detta sammanhänger med standardhöjningen i utlandet och har en speciell relevans, eftersom förespråkarna för en haltsänkning nästan undantagslöst hänvisar till förhållandena utomlands. I de flesta länder finnes lagbestämmelser om vad de olika finhalterna skall innehålla. Rent praktiskt-ekonomiskt skulle en haltsänkning medföra en allvarlig belastning för branschen, icke minst genom den ökning i lagerhållningen, som skulle bli en naturlig följd. Kostnaderna härför skulle med tanke på de stora värden, som en detaljaffärs lager representerar, bli betydande ej blott för branschutövarna själva utan naturligen också för konsumenterna. Ett av myntverket föreslaget frivilligt standardiseringsförfarande är säkerligen svårt att realisera, även om man hade att räkna med enbart de seriösa branschutövarna. En haltsänkning skulle dessutom skapa en allmän osäkerhetskänsla hos köparna, som därigenom skulle få svårare att bedöma kvalitet och pris.

Myntverket har i sin skrivelse något berört möjligheten att t. ex. genom överflyttning av kontrollstämplar och manipulationer med falska stämplarna sabotera kontrollstämplingens syfte. Samtidigt som föreningen instämmer i dessa uttalanden, vill föreningen i likhet med myntverket understryka, att lika allvarlig för branschen är försäljningsskatten på guldsmedsvaror, i vars hägn mindre nogräknade företag förstätt att på bekostnad av den reguljära handeln göra sig goda affärer genom att undandraga staten skatteinkomster.

Myntverket har i sin skrivelse ägnat stort utrymme åt det praktiska genomförandet av kontrollstämplingen och därvid framhållit dess bristfälliga effektivitet framför allt i landsorten och även åberopat detta förhållande som ett skäl för kontrollstämplingens slopande i sin nuvarande form. Föreningen anser sig sakna anledning att närmare kommentera förordningens praktiska tillämpning men kan å andra sidan väl förstå verkets betänkligheter på denna punkt.

Med sin skrivelse syftar myntverket till en avveckling av ädelmetallkontrollen i statlig regi men förutsätter dock vissa övergångsbestämmelser, innebärande bl. a. att verket under lämplig tid utövar allmän tillsyn över att uppställda regler efterföljs, att överträdelser under samma tid ställes under allmänt åtal samt att en registrering vid verket av såväl inhemska tillverkare som inportörer och försäljare tillvidare bibehålles. Föreningen delar verkets uppfattning om behovet av sådana övergångsbestämmelser, som bör gälla under en tidsperiod av betryggande längd. Föreningen måste särskilt understryka nödvändigheten av att stadgandet i vad avser allmänt åtal ej begränsas till en övergångstid utan utsträcket till att gälla även framgent. Möjligheten för den enskilde medborgaren att på civilrättslig väg göra sin rätt mot en bedräglig säljare gällande får väl anses vara ganska minimal och skulle säkerligen leda till ohållbara förhållanden. Likaså bör registreringen enligt föreningens uppfattning fortsätta även efter en övergångstid.

Myntverkets skrivelse utmynnar i en hemställan, att en översyn måtte föranstaltas av författningarna rörande kontroll av ädelmetallarbeten.

Sammanfattningsvis får föreningen vördsamt tillstyrka mynt- och justeringsverkets förslag om en översyn av hithörande författningar samt hem-sälla, att nu gällande minimihalter för guld, silver och platina bibehålles oförändrade, att stadgandet om allmänt åtal vid överträdelse mot komman-de bestämmelser måtte gälla även efter en övergångstid, att en registrering hos verket av tillverkare, importörer och säljare skall ske även efter över-gångstiden samt att föreningen måtte bli representerad i det organ, som vid bifall till myntverkets förslag skall handha översynen av förordning-arna.

Stockholm den 30 januari 1964

Guldsmedsbranschens leverantörförening

David Holmgren

Guldsmedsmästarnas riksförbund:

Förbundet får med anledning därav liksom förslagsställarna fästa upp-märksamheten på den enmansutredning angående översyn av bestämmel-serna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m. som påbörjades i slutet av 1964 och ännu ej är slutförd.

Förbundet redovisar bäst sina synpunkter på kontrollstämplingsfrågan genom att delgiva Nordiska rådet sitt yttrande av den 14 mars 1964 till statsrådet och chefen för finansdepartementet angående mynt- och justeringsverkets skrivelse till statsrådet av den 23 oktober 1963. Som framgår av detta yttrande underströk förbundet starkt betydelsen av att någon ändring i avseende på halterna icke företages. Förbundet anser sig icke böra före-gripa ovannämnda utredning och därav eventuellt föranlett remissförfä-rande genom att redan nu ta ställning till det inom Nordiska rådet väckta förslaget. Om riksdagen beslutar om en ändring i gällande förordningar fin-ner förbundet det i princip ändamålsenligt, att enhetliga nordiska bestäm-melser skapas på detta område, varvid i Sverige gällande minimihalter bör gälla i hela Norden. Därvid torde ett frivilligt kontrollstämplingsförfarande av den typ som tillämpas i Danmark kunna tjäna som mönster.

Stockholm den 30 november 1965

Guldsmedsmästarnes riksförbund

Albert Ström

Ordförande

Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund:

Förbundet får med anledning därav liksom förslagsställarna fästa upp-märksamheten på den enmansutredning angående översyn av bestämmel-serna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m. som påbörjades i slutet av 1964 och ännu ej är slutförd.

Förbundet redovisar bäst sina synpunkter på kontrollstämplingsfrågan genom att delgiva Nordiska rådet sitt yttrande av den 9 mars 1964 till statsrådet och chefen för finansdepartementet angående mynt- och justeringsverkets skrivelse till statsrådet av den 23 oktober 1963 [se *Bihang 5*]. Som framgår av detta yttrande underströk förbundet starkt betydelsen av att någon ändring i avseende på halterna icke företages. Förbundet anser sig icke böra föregripa ovannämnda utredning och därav eventuellt föranlett re-missförfarande genom att redan nu ta ställning till det inom Nordiska rådet väckta förslaget. Om riksdagen beslutar om en ändring i gällande förordningar finner förbundet det i princip ändamålsenligt, att enhetliga nordiska bestämmelser skapas på detta område, varvid i Sverige gällande minimihalter bör gälla i hela Norden. Därvid torde ett frivilligt kontrollstämplingsförfarande av den typ som tillämpas i Danmark kunna tjäna som mönster.

Stockholm den 30 november 1965

Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund

Nils-Ulf Svensson

Verkst. direktör

BIHANG 5

Yttrande från Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund över mynt- och justeringsverkets skrivelse angående översyn av författningarna rörande ädelmetallkontroll

Förbundet är berett att i princip tillstyrka en översyn av författningarna men framhåller som önskvärt, att denna översyn tager sikte på att nu gällande föreskrifter om minimihalter för guld, silver och platina bibehålles oförändrade

att det hittills tillämpade kontrollstämplingsförfarandet bibehålles med i stort sett nuvarande antal kontrollstämplingsförrättare men

att om hänsyn icke toges till denna förbundets uppfattning kontrollstämpling dock allt framgent förblir obligatorisk men ålägges tillverkaren, varvid ansvarsstämplar måtte registreras hos mynt- och justeringsverket samt erhålla lagligt skydd och

att förbundet måtte genom representanter bli företrätt i den kommitté, som skall handha översynen av författningarna.

Stockholm den 9 mars 1964

Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund

Nils-Ulf Svensson

Föreningen konsthantverkare och industriformgivare:

Vi har tidigare tagit upp frågan till behandling och varit representerade vid konferenser med kontrollstyrelsen i saken.

Vår inställning i frågan framlades i nämnda instans och har där protokollförts.

Vi förmenar att kontrollstämplingen som den är utformad för närvarande ej längre har något berättigande. Vi skulle helst se att stämplingen i statlig regi helt försvann.

Då vi utgår från att den s. k. ädelmetallen endast i undantagsfall är huvudparten av priset och att arbetsinsatsen är det väsentliga borde ett bortfall av den traditionella kontrollstämpeln t. o. m. kunna sanera guldsmidet och silversmidet. Den överdrivna värderingen av guld och silver som en i sig själv värdefull metall ytterligare tillspetsad av att staten går i god för dess kvalitet kunde försvinna och intresset och värderingen skulle baseras på arbetets utförande.

Att en vara som säljes som guld eller silver verkligen är vad den utger sig för skall vederbörande tillverkare garantera. Mästarstämplingen skall utan vidare kunna läsas och ursprunget skall härigenom kunna spåras.

För att den kulturhistoriska sidan av kontrollstämplingen inte skall spolieras vill vi föreslå följande konstruktion.

Vederbörande yrkes förening skulle få rätt (eller skyldighet) att utföra kontrollstämpling åt de smeder som önska detta. Ett annat sätt vore att låta varje mästare ha sin kontrollstämpel att slå i sina arbeten. Ansvarlet hos vederbörande mästare skulle vara garanti för att stämpel ej sattes på andra arbeten än sådana som höll den halten som angivits på arbetet. Genom lagstiftning kunde eventuellt missbruk beivras som bedrägeri. Kontroll skulle tagas stickprovvis genom flygande besiktning.

Om den gamla kontrollstämplingen med sina tre kronor bevarades i ovan skisserade form skulle landets märke alltså fortbestå men inte utgöra något hinder för kontakten med de övriga nordiska länderna.

Den enhetliga bestämmelsen för kontrollering av ädelmetallen borde närma sig den som gäller i stora delar av världen nämligen med angivandet av tusendelar inblandat främmande material i förhållande till det rena materialet.

På anförda grunder vill vi således ansluta oss till rådsmedlemmarnas ifrågavarande förslag.

Stockholm den 1 december 1965

Konsthantverkare och industriformgivare

(Sign.)

Konstnärernas riksorganisation har i skrivelse den 3 december 1965 förklarat sig instämma i yttrande från Föreningen Konsthantverkare och industriformgivare.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 20 december 1965 i Köpenhamn, den 21 januari 1966 i Stockholm och den 21 oktober 1966 i Oslo.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att införa enhetliga bestämmelser för kontrollstämpling av ädelmetallarbeten.

2. Remissyttranden

Yttranden över förslaget har inhämtats från 24 berörda myndigheter och organisationer, nämligen

Nordiska kommittén för konsumentfrågor.

Danmark:

Handelsministeriet.

Guldsmedefagets Fællesråd.

Föreningen af danske Grossister og Fabrikanter i Guld- og Sølvvarebranchen.

Finland:

Finansministeriet.

Handels- och industriministeriet.

Kontrollverket för guld- och silverarbeten.

Suomen kultaseppien liitto r.y. — Guldsmedsforbundet i Finland.

Jalometalliteollisuuden liitto r.y. — Ädelmetallindustriförbundet.

Norge:

Departementet for industri- og håndverk.

Departementet for familie- og forbrukersaker.

Guld- og sølvvareleverandørenes forening.

Norges guldsmedsforbund.

Sverige:

Generaltullstyrelsen.

Kommerskollegium.

Mynt- och justeringsverket.

Kontrollstyrelsen.

Utredningen rörande översyn av bestämmelserna om statlig kontroll av ädelmetallarbeten m. m.

Statens provningsanstalt.

Varudeklarationsnämnden.

Stockholms handelskammare.

Guldsmedsbranschens leverantörförening.

Guldsmedsmästarnas riksförbund.

Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund.

Föreningen konsthantverkare och industriformgivare.

Konstnärernas riksorganisation.

Samtliga remissinstanser anser det i och för sig önskvärt att bestämmelserna om kontrollstämpling m. m. av ädelmetallarbeten göres enhetliga i Norden. Liksom i medlemsförslaget understrykes den betydelse detta skulle få för den internordiska handeln med ädelmetallarbeten liksom för strävandena att på det internationella planet verka för den nordiska uppfattningen om kontrollstämplingens framtida utformning.

Nordiska kommittén för konsumentfrågor understryker betydelsen ur konsumentsynpunkt av att kontroll- och stämplingsreglerna utformas så att konsumenterna skyddas från falska eller mindervärdiga produkter. Kommittén förordar därför någon annan form av obligatorisk märkning kombinerad med en effektiv kontroll.

Flera remissinstanser anser emellertid, att enhetlighetssträvandena inte bör begränsas till de nordiska länderna utan bör bedrivas i ett större internationellt sammanhang. *Mynt- och justeringsverket* anför bl. a. att om först internordiska och därefter internationella bestämmelser med vidare geografisk giltighet fastställs, följderna kan bli att de nordiska länderna får ändra sina bestämmelser på hithörande område två gånger inom förhållandevis kort tid. Enligt verkets åsikt bör därför frågan tas upp på bredare bas än internordisk. Varje form av fastläsning av ståndpunkter inom en grupp av länder torde snarare motverka än befrämja förenhetligande i större sammanhang, framhåller verket vidare. *Kommerskollegium* uttalar att, eftersom det i första hand bör eftersträvas att samordna bestämmelserna i ett så stort antal länder som möjligt, det synes mindre lämpligt att nu binda sig för en reglering av så begränsad räckvidd som en internordisk.

Vad gäller möjligheterna att skapa enhetliga internationella bestämmelser framhåller flera remissinstanser, att utredningar härom bedrivits i flera år och i flera olika sammanhang utan att några nämnvärda praktiska resultat uppnåtts. Frågan har sålunda behandlats inom Europeiska organisationen för guld och silvervarubranschens fabrikant-, grossist-

och detaljintressen (CIBJO), inom EFTA och EEC samt inom International Hallmarking Association bestående av tjänstemän i ansvarig ställning inom statlig verksamhet för kontroll av ädelmetallarbeten.

Några remissinstanser ställer sig tveksamma till möjligheten att främja den internationella utvecklingen via en nordisk aktion. *Utredningen rörande översyn av bestämmelserna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m.* anför sålunda, att möjligheterna att genom en nordisk samordning på ädelmetallområde påverka den internationella utvecklingen i likartad riktning måtte bedömas som relativt obetydliga. Utredningen framhåller, att utbytet mellan de nordiska länderna om ädelmetallvaror är av relativt obetydlig omfattning och knappast kan förväntas öka i nämnvärd grad till följd av ensartade bestämmelser rörande kontrollstämpling. *Mynt- och justeringsverket* framhåller, att statistik över Sveriges import av ädelmetallarbeten visar, att värdet och antalet av sådana varor från andra länder än de nordiska är betydligt större än från de nordiska.

Även om samtliga remissinstanser anser det i och för sig önskvärt med enhetliga nordiska bestämmelser råder oenighet vad gäller utformningen av eventuella framtida regler.

De danska remissinstanserna anser sålunda, att ett framtida enhetligt nordiskt system bör baseras på frivillig kontrollstämpling i fabrikantledet kombinerat med offentlig kontroll genom stiekprovsundersökningar, alltså i princip det system som för närvarande tillämpas i Danmark. *Guldsmedfajets Fællesråd* framhåller, att den obligatoriska kontrollstämpling och det kontrollsystem som för närvarande tillämpas i England, Frankrike och Sverige är oförenligt med moderna produktionsformer och inte nödvändigt för en tillfredsställande kontroll samtidigt som det kräver en mycket omfattande kontrollapparat.

Flertalet finska remissinstanser anser däremot, att kontrollstämplingen av ädelmetallarbeten bör vara obligatorisk. *Kontrollverket för guld- och silverarbeten* anför, att verket efter att ha gjort förfrågningar hos olika guldsmedsorganisationer dragit slutsatsen, att organisationerna inte önskar en övergång till ett frivilligt stämplingssystem. Kontrollverket förmodar, att en dylik övergång skulle resultera i stora förändringar i Finlands tillverkning av och handeln med ädelmetallarbeten. Bl. a. skulle det uppenbarligen vara mycket svårt att hålla fast vid den guldsmedskompetens, som det nuvarande erhållandet av stämplingsrätt förutsätter, framhåller verket vidare. *Finansministeriet* finner det på sin plats att utarbeta en utredning rörande förenhetligande av kontrollstämpling, men denna utredning borde även utsträcka sig till avgifterna för kontrollstämplingen.

De norska remissinstanserna är överlag positiva till en övergång till ett system liknande det danska. *Departementet för industri- og håndverk* anför, att det enligt dess mening finns ett aktuellt behov för närmare harmonisering av de aktuella bestämmelserna i de nordiska länderna. Gemen-

samma regler skulle öka möjligheterna för nordisk samhandel med ädelmetallvaror samt förbättra de nordiska ländernas möjligheter att genomföra likartade regler i större områden. Det sägs vidare att man från norsk sida är beredd att anta nya lagbestämmelser som bl. a. ålägger myndigheterna att genomföra en bättre offentlig kontroll av ädelmetallarbeten.

Bland de svenska remissinstanserna går meningarna något isär. I en framställning om översyn av författningarna rörande ädelmetallkontroll m. m. har *mynt- och justeringsverket* bl. a. gjort vissa principiella invändningar mot det nuvarande kontrollsystemet samt påvisat brister i dess praktiska utförande. Enligt verkets mening borde den statliga ädelmetallkontrollen helt upphöra eller, om kontrollstämplingen ansågs böra bibehållas i någon form, i vart fall inte längre vara obligatorisk. Vad gäller de danska bestämmelserna anför verket, att den inspektionsverksamhet, som anordnats av Guldsmedsfagets Fællesråd i samförstånd med Handelsministeriet, varit förbunden med vissa olägenheter, varför den i varje fall i sin nuvarande form inte torde vara lämplig att införa i Sverige. *General-tullstyrelsen* framhåller, att ett borttagande av nuvarande krav beträffande ädelmetallarbetenas finhalt och kontrollstämpling skulle medföra betydande förenklingar av formaliteterna vid införsel av dylika arbeten. Förtullning av ädelmetallarbeten skulle kunna ombesörjas av tullmyndigheten i införselorten i samband med införsel i likhet med vad som gäller i fråga om importvaror i allmänhet. Härigenom skulle den för förtullning av ädelmetallarbeten särskilt inrättade tullavdelningen kunna indragas. *Kontrollstyrelsen* anför att, då frågan om kontrollstämplingsförfarandet i Sverige för närvarande är föremål för utredning och då utredningsmannen fullgör sitt uppdrag i kontakt med representanter för berörda myndigheter och organisationer i de övriga nordiska länderna, det för Sveriges del inte torde finnas skäl att för närvarande vidtaga några åtgärder i anledning av medlemsförslaget. *Utredningen rörande översyn av bestämmelserna om statlig kontroll på ädelmetallarbetena m. m.* anför, att såvitt nu kan bedömas utredningens slutliga ställningstagande kommer att bli väl förenligt med syftet i medlemsförslaget och att utredningen därför hälsar en nordisk samverkan i dessa frågor med stor tillfredsställelse. *Statens provningsanstalt* anser, att det skulle vara av värde om enhetliga regler utarbetades och tillstyrker förslaget. *Varudeklarationsnämnden* hävdar, att man bör pröva möjligheterna att genomföra varudeklaration av åtminstone vissa typer av ädelmetallarbeten närmast som ett komplement till kontrollstämpling. De hörda svenska branschorganisationerna — *Guldsmedsbranschens leverantörförening, Guldsmedsmästarnas riksförbund, Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund* samt *Konstnärernas riksorganisation* anser det i princip ändamålsenligt, att enhetliga nordiska bestämmelser skapas på området. I fråga om den praktiska utformningen torde ett frivilligt kontrollstämplingsförfarande av den typ som tillämpas i Danmark kunna tjäna som mönster, framhåller organisationerna.

Utredningen rörande översyn av bestämmelserna om ställig kontroll på ädelmetallarbetena m. m. framhåller, att i medlemsförslaget endast behandlas bestämmelserna för kontrollstämpling, som emellertid enligt utredningens mening inte kan behandlas fristående från reglerna om finhalter för ädelmetaller. I själva verket torde bestämmelserna om finhalter utgöra ett större hinder för ädelmetallvaruutbytet mellan bl. a. Sverige och de övriga nordiska länderna. Utredningen anför, att den svenska guldsmedsbranschens värnande av 18 karat som lägsta finhalt för guld inrymmer ett protektionistiskt branschintresse. De hörda svenska branschorganisationerna — *Guldsmedsbranschens leverantörförening, Guldsmedsmästarnas riksförbund och Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund* — understryker alla vikten av att någon sänkning ej företages av nu gällande minimihalter. I Guldsmedsbranschens leverantörförenings yttrande över mynt- och justeringsverkets ovannämnda skrivelse framhålles bl. a., att i de flesta länder finns lagbestämmelser om vad de olika finhalterna skall innehålla. En haltsänkning skulle medföra en allvarlig belastning för branschen inte minst genom den ökning i lagerhållningen, som skulle bli en naturlig följd. Kostnaderna härför skulle, med tanke på de stora värden, som en detaljaffärs lager representerar, bli betydande inte blott för branschutövarna själva utan naturligen också för konsumenterna. En haltsänkning skulle dessutom skapa en allmän osäkerhetskänsla hos köparna, som därigenom skulle få svårare att bedöma kvalitet och pris. Vad gäller finhalterna anför vidare *Departementet för familje- och förbrukarsaker*, att det inte existerar någon effektiv kontroll av att varan håller den påstämplade finheten. Nya samnordiska stämpningsregler skulle därför inte betyda något väsentligt framsteg för förbrukarna om inte samtidigt en kontrollordning skapas.

3. Utskottet

Av remissmaterialet kan utläsas, att det råder principiell enighet om att bestämmelserna om kontrollstämpling bör vara enhetliga i Norden men viss oenighet om hur bestämmelserna bör utformas. En rad stridiga intressen bryts här mot varandra. Statsmakterna önskar ett system som vållar ett minimum av administrativt krångel. Konsumenterna önskar regler som skyddar dem från falska eller mindervärdiga produkter. De kulturhistoriskt intresserade vill värna om datumstämplingens bibehållande. Vissa branschorganisationer — främst företrädande den »traditionella» juvelerare- och guldsmedsbranschen — är angelägna att kravet på lägsta finhalt bibehålles, varigenom import av vissa produkter förhindras. Konsthantverkarna önskar däremot begränsa allmänhetens enligt deras mening överdrivna värdering av guld och silver som i sig själva värdefulla metaller, vilken värdering underbygges av att staten går i god för kvaliteten hos föremål tillverkade av dessa metaller.

I Danmark gäller sedan 1962 att stämpling av ädla metaller är frivillig. I Norge saknas bestämmelser på området, men det övervägs för närvarande att införa ett system liknande det danska. I Finland och Sverige har man obligatorisk stämpling samt finhaltsregler. I bägge länderna är systemet under utredning. Den svenska utredningen rörande ädelmetallkontrollens framtida utformning väntas emellertid, enligt vad utskottet erfarit, föreslå att såväl den obligatoriska kontrollstämplingen som kravet på viss finhalt skall slopas och ersättas med ett helt frivilligt stämpningsförfarande. Det tänkta systemet synes sålunda ganska väl förenligt med det, som tillämpas i Danmark och övervägs i Norge.

Enligt ekonomiska utskottet vore det ur såväl principiell som praktisk synpunkt värdefullt, om fullt enhetliga bestämmelser på området kunde tillskapas i Norden. Utskottet anser att man därvid bör söka genomföra ett system innehållande följande element: frivillig stämpling och kontroll, slopande av finhaltsbestämmelserna samt frivillig datumstämpling.

En sådan ordning skulle möjliggöra en helt fri nordisk handel med guld- och silvervaror. Även de europeiska integrationssträvandena gör en liberalisering i angiven riktning angelägen. Vid en ytterligare utvidgning av stor marknaden inom EEC:s ram torde en obligatorisk kontrollstämpling svårigen kunna bibehållas.

Vid en liberalisering av antytt slag är det angeläget att konsumenternas intressen tillgodoses på bästa sätt. Enligt utskottets mening kan emellertid i dagens läge bärande skäl knappast anföras för att andra regler tillämpas på detta område än dem, som gäller för produkter av oädla material. Konsumentensammanslutningar och berörda branschorganisationer bör, enligt utskottets mening, gemensamt överväga införande av något slag av varudeklaration beträffande ädelmetallvaror.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets ekonomiska utskott föreslå,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att införa liberala och enhetliga bestämmelser för tillverkning av och handel med ädelmetallarbeten.

Oslo den 21 oktober 1966

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Erik Eriksen

Arne Geijer

Lis Groes

Yngve Holmberg

Förman

Kuuno Honkonen

Jørgen Jensen

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Eino Sirén

Karl Skytte

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Medlemsförslag

om auktorisation av speditörer

(Väckt av Birger Andersson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson och Niels Mørk)

I överensstämmelse med den grundprincip om näringslivets frihet, som i senare tid i stort sett varit rådande i Norden, har någon offentlig tillsyn av speditörernas verksamhet i allmänhet icke förekommit. Utvecklingen inom denna bransch har emellertid, som på så många andra håll, föranlett vissa ändringar härvidlag. I april 1964 började i Sverige som första nordiska land en normalstadga för speditörer att tillämpas. Stadgan, som antagits av landets samtliga handelskammare, öppnar möjlighet att lämna auktorisation av speditörer. Enligt dess bestämmelser beviljas sådan av handelskammare för en tid av fem år, sedan sökande kunnat styrka för yrkat nödig erfarenhet och skicklighet samt visat sig vara i besittning av ekonomiska förutsättningar för ifrågavarande verksamhet.

Ännu är det naturligt nog för tidigt att uttala sig om verkningarna av denna stadga. Sveriges erfarenheter tyder dock på, att de nya bestämmelserna mottagits mycket positivt.

I övriga nordiska länder är läget enligt tillgängliga uppgifter följande beträffande denna fråga. I Finland synes man vara på väg att följa det svenska exemplet. Det svenska materialet om auktorisation av speditörer har på begäran tillställts vederbörande finska myndigheter. Sannolikt kommer även Danmark att införa bestämmelser om auktorisation av speditörer, medan man i Norge tills vidare icke avser att taga upp saken.

Om nu någon form av reglering av denna näringsgren införes, vore det lämpligt, att en enhetlig ordning för auktorisation av speditörer kom till stånd i samtliga nordiska länder. Speditörsväsendet är en mycket expansiv och för näringslivet alltmer betydelsefull bransch. Den har också en internationell inriktning. Den enskilde bör överallt i Norden ha samma möjligheter att hänvända sig till auktoriserad speditör med garanti för ett fackmannamässigt och pålitligt arbete.

Förutsättningarna för speditörsväsendet torde i stort sett vara likartade överallt i Norden. Den ökade internationella handeln gör det önskvärt att transportförmedlingen utformas efter likartade grundsatser i hela Nor-

den. En auktorisation bör därför ges internordisk giltighet. Vi vill särskilt peka på att förslag för närvarande behandlas i rådet om en gemensam nordisk transportpolitik (sak A 2).

Samarbetet i Norden har just på speditjonsområdet mer än 40-åriga traditioner och har alltid fungerat utomordentligt väl. Redan 1919 antog Nordiska speditjonsförbundet de bestämmelser om speditjonsrörelse, som sedermera allmänt accepterats såsom rättesnöre av domstolar och andra organ vid avgöranden av olika slag i fråga om denna verksamhet.

En allmän undersökning av behovet av en internordisk auktorisation av speditörer torde böra ske under regeringarnas medverkan, varför vi — med hänvisning till vad som ovan anförts — får hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för införande av en för Norden gemensam auktorisation av speditörer, verksamma i de nordiska länderna.

Göteborg den 27 september 1965

Birger Andersson

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Niels Mørk

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Handelsministeriet:

Ifølge den danske næringslovgivning forstås ved spedition forsendelse af gods i eget navn for fremmed regning og i forbindelse hermed eventuelt toldklarering og kørsel med vedkommende varer eller gods.

Oprindeligt var speditørforetninger fri næring i Danmark, men efter et af Københavns Speditørforening gennem Grosserer-Societetets Komité fremsat ønske blev det i den nuværende næringslov af 28. april 1931 bestemt, at der til udøvelse af speditørforetninger her i landet kræves næringsbrev, ligesom der kræves næringsbrev til udøvelse af handel, håndværk og industri.

I det forslag til ny næringslov, der er forelagt folketinget, opretholdes bestemmelserne om, at speditører skal have næringsbrev. Man har ikke i næringslovskommissionen, der har forberedt dette næringslovsforslag, eller i øvrigt under forhandlingerne om forslaget været nærmere inde på overvejelser om en autorisationsordning for speditører, således som det nu kendes i Sverige.

Spørgsmålet om en harmonisering af de nordiske landes næringslovgivning er for tiden under overvejelse i forbindelse med et medlemsforslag (*Sag A 55*) om, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at undersøge forudsætningerne for at skabe et nordisk retsfællesskab på næringslovgivningens område omfattende ensartede regler om retten til at drive næring i hvert af de nordiske lande.

Fra dansk side har man over for Nordisk Råd anbefalet, at der etableres et udvalg med den opgave at søge tilvejebragt en mere ensartet praksis ved administrationen af de enkelte nordiske landes næringslovgivning, idet der herigennem også vil kunne skabes forudsætninger for en harmonisering af de nordiske næringslove på længere sigt.

Handelsministeriet kan anbefale, at man til et sådant udvalg også henviser til nærmere overvejelse spørgsmål, der som det foreliggende vedrører næringsudøvelse, der i et eller flere af de nordiske lande forudsætter særlig næringsadkomst.

København, den 19. november 1965

Lars P. Jensen

J. Selmer

Industriraadet:

Gennem deltagelse i næringslovskommissionens nu afsluttede arbejde er Industriraadet bekendt med, at der ikke herunder har været taget noget initiativ til en autorisationsordning for speditørerne i Danmark, og en sådan ordning er ej heller foreslået i de lovforslag på næringsretsområdet, der er fremsat i folketinget i denne samling.

Som en ikke uvæsentlig del af speditørernes kundekreds er industrien interesseret i en effektiv speditørstand, men har ikke herhjemme følt noget savn af en autorisationsordning for speditørerne. Man vil derimod ikke udelukke, at en autorisationsordning vil kunne have betydning for industrien, hvor kendskabet til de enkelte speditører af forståelige årsager ikke er så stort, men hertil måtte kræves en autorisationsordning på bredere internationalt grundlag.

Erfaringerne på dette område er i Norden meget beskedne, idet kun Sverige og først fra 1964 har etableret en sådan ordning.

Under disse omstændigheder foreslår Industriraadet, at man venter nogle år, indtil man kan få en vurdering på grundlag af erfaringerne i Sverige, medmindre der forinden bliver basis for at tage spørgsmålet op i et internationalt eller i hvert fald et intereuropæisk forum.

Indtil videre foreslås spørgsmålet i overensstemmelse med handelsministeriets indstilling nærmere overvejet i det nordiske samarbejdsudvalg, der af Handelsministeriet er foreslået etableret med den opgave at søge tilvejebragt en mere ensartet praksis ved administrationen af de enkelte nordiske landes næringslovgivning.

København, den 21. december 1965

P. r. v.

E. b.

F. Hjorth Hansen

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

----- skal vi meddele, at fællesrepræsentationen ikke kan anbefale dette forslag.

Til støtte herfor kan anføres, at man i den danske næringslovskommission ikke har haft tanker om at indføre autorisation for at udøve erhverv som speditør, hvilket erhverv også hidtil har kunnet udøves frit.

København, den 7. december 1965

P. f. v.

Victor B. Strand

B. Høegh-Guldberg

Dansk Speditørforening:

— — — — skal vi udtale, at vi fuldt ud kan støtte tanken, som i mange år har stæet på foreningens ønskeseddel.

Spørgsmålet indeholder imidlertid så mange problemer, at det uden et indgående kommissionsarbejde er meget svært at skilsere en autorisationsordning.

Vi vil dog som hovedlinjer fremhæve, at bestyrelsen er af den opfattelse

1. at en autorisation både bør omfatte spedition i videre forstand samt toldklarering,

2. at der til en autorisationsordning bør knyttes en garantiordning, som må omfatte både de autoriserede speditørers ansvarspligt, samt en sikring af kundernes tilgodehavender i tilfælde af en speditørs konkurs,

3. at en autorisation bør forudsætte en vis tids erfaring i branchen,

4. at autorisationen formentlig bør foretages af en statslig institution, for eksempel trafik- eller handelsministeriet.

Vi er af den opfattelse, at det foruden at være i vor interesse tillige må være både i importørers og eksportørers interesse at få udskilt en autoriseret speditørgruppe, som man med tryghed kan overlade sine vareforsendelser til både i ind- og udlandet.

Vi håber, at sagen må nyde fremme, og er selvsagt parat til at yde al den hjælp, vi formår.

København, den 29. november 1965

F. Reuther

Finland

Handels- och industriministeriet har den 16 november 1965 i en skrivelse meddelat, att ministeriet förenar sig om sjöfartsstyrelsens yttrande (se nedan).

Sjöfartsstyrelsen:

Frågan om auktorisation av speditörer närmar sig i Finland sitt avgörande på sätt, som avses i Nordiska rådets rekommendation. Ärendet handlägges av centralhandelskammaren och har bland annat erhållit förord av tullstyrelsen. Avsikten är, att speditörerna skall auktoriseras av centralhandelskammaren.

Helsingfors den 12 november 1965

Tauno Niklander
Överdirektör

Arvo Karjalainen
Sjöfartsråd

Tullstyrelsen¹:

De i det förenämnda medlemsförslaget framförda synpunkterna och värderingarna angående nödvändigheten av en auktorisation av speditörer samt rörande likriktandet av auktorisationsförfarandet i samtliga nordiska länder äro enligt tullstyrelsens uppfattning befogade. Tullstyrelsen vill därtill fästa uppmärksamhet vid att den internationella utvecklingen inom tullbehandlingen av importgods synes allt allmännare leda till det s. k. anmälningsförfarandets ibruktagande, vilket kommer att medföra en ytterligare ökning av speditörernas ansvar, eftersom de komma att bliva ansvariga för alla på tulltaxeringen inverkan upplysningar och få utföra uppgifter, som för närvarande åligga tullmyndigheterna. Även i Finland har man övervägt att åtminstone delvis övergå till det nämnda förfarandet, och det har även stadgats i § 105 mom. 6. Förordningen om ändring av tullstadgan (N:o 511/65), som trädde i kraft i början av innevarande oktober, att anmälningsförfarandet kan tillämpas i vissa fall. Detta innebär, att man i framtiden kommer att kräva av speditörerna en större kompetens än för närvarande, och det vore därför även nödvändigt att skapa ett lämpligt auktorisationsförfarande.

Om behandlingen av frågan rörande auktorisation av speditörer i Finland må nämnas, att Finlands speditörförbund r. f. under det innevarande året gjort en framställning till centralhandelskammaren angående ibruktagande av auktorisationsförfarandet. Ett till framställningen fogat förslag till normalstadga för auktoriserade speditörer torde överensstämja med Sveriges motsvarande stadga, dock så att auktorisation här skulle beviljas av centralhandelskammaren och icke av de lokala handelskamrarna.

På grund av det ovan anförda förordar tullstyrelsen för egen del det ifrågavarande medlemsförslaget.

Helsingfors den 29 oktober 1965

N. Saarnio
Generaldirektör

E. Kunnas
Byråchef

Finlands speditörförbund r.f.:

— — — meddela vi att om auktorisationen sker på det sätt, som redan genomförts i Sverige och som i Finland står inför sitt genomförande, d. v. s. genom handelskamarinstitutionens åtgärd, vi förena oss om det förslag som framgår av A 86/s. Vår ståndpunkt motiverar vi med att den intima kontakt emellan speditörkåren och handelskamrarna, som en dylik auktori-

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

sation medför, på naturlig väg skapar förtroendefullt och givande samförstånd emellan de auktoriserade speditörerna och näringslivet.

Helsingfors den 29 november 1965

Finlands speditörförbund r. f.

(Sign.)

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

Saken har herfra vært forelagt *Tolldirektoratet* som i brev av 6. november 1965 uttaler følgende:

Tolldirektoratet har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til at Norge slutter seg til det fremsatte medlemsforslag om at Nordisk Råd skal anbefale regjeringene i de nordiske land å undersøke forutsetningene for — herunder behovet for — innføringen av en for Norden felles autorisasjon av speditører, gjeldende for de nordiske land.

Departementet henholder seg til direktoratets uttalelse.

Oslo, 28. oktober 1965

Elter fullmakt

Leif Fjeld

Ivar Lundsten

Departementet for handel og skipsfart:

Av uttalelsene fra Norges speditørforbund [*se nedan*] fremgår at det er en sterk fraksjon blant forbundets medlemmer som er for autorisasjon under uttrykkelig forutsetning av at autorisasjonen blir gjennomført gjennom handelskammerne. Som nevnt ovenfor har en ikke mottatt noe svar fra de to handelskammere som har fått medlemsforslaget til uttalelse. Forbundet opplyser for øvrig at en del av forbundets medlemmer ikke ønsker autorisasjon.

Handelsdepartementet finner ikke på det nåværende tidspunkt å kunne uttale seg om det er hensiktsmessig med autorisasjon av speditører, men har ikke noe å bemerke til at spørsmålet utredes i samsvar med medlemsforslaget.

Oslo, 25. november 1965

For handelsministeren

Chr. Brinch

Ivar Stugu

Oslo handelskammer:

Vi tillater oss å meddele at saken har vært behandlet av Handelskammerets styre og fremlagt på Oslo handelskammers plenumsmøte den 29. november d. å. med forslag til uttalelse.

Hoslagt ber vi få oversende Departementet saksbilag 3 fra plenumsmøte (*se Bihang*), idet meddeles at det i bilagets side 3 inntatte forslag til uttalelse enstemmig ble vedtatt av plenarforsamlingen.

Oslo, 6. desember 1965

Ærbødigst

Oslo handelskammer

Arne Kopaas

Formann

BIHANG

Utsnitt av saksbilag fra Oslo Handelskammer i plenum, 29. november 1965

Handelskammerets styre har behandlet saken, og foreslår at Kammeret i plenum avgir følgende uttalelse:

I brev datert 17/11—1964 fra Norges speditørforbund fikk handelskammeret forespørsel om det i påkommende tilfelle kunne påta seg oppgaven som speditør-autoriserende organ gjennom en nedsatt speditør-nemnd. Saken ble referert men ikke realitetsbehandlet i handelskammerets plenum, da spørsmålet først fra speditørforbundet skulle forelegges departementet. Oslo handelskammer vil følgelig først plenumsbehandle denne sak når den har passert alle instanser.

Når det nå foreligger forslag om en felles speditørautorisasjon for de nordiske land, vil Oslo handelskammer uttale at det er av den oppfatning at gjennomføringen av det fremsatte forslag — under forutsetning av at de fire nasjonale speditørforbund gjennom sin nordiske fellesorganisasjon går positivt inn for saken — bør ha betingelser for å tjene alle de interesser som knytter seg til næringsgruppen spedisjon.

Oslo i november 1965

Oslo handelskammer

styret

Arne Kopaas

Formann

Odd Gogstad

Harald A. Møller

Vara-formann

Christian Stabell

Bergens handelskammer:

Etter å ha innhentet uttalelser fra de interesserte, vil Bergens handelskammer meddele at man ikke kan se at det vil være noen fordel, hverken for speditørene eller deres kunder, om en speditør har autorisasjon. Vi kan derfor heller ikke anbefale at det blir utferdiget bestemmelser eller lover om at speditører skal autoriseres.

Bergen, 10. januar 1966

Ærbødigst

Bergens handelskammer

Bjarne Johannessen

Norges speditørforbund:

Norges speditørforbund behandlet spørsmålet om autorisasjon av speditører på sin generalforsamling i 1961. Man fryktet at en autorisasjon ville kunne komme til å virke hemmende på utviklingen av yrket. Videre ble det fremhevet at medlemskapet i Norges speditørforbund burde være et kvalitetsstempel som det brede publikum ville være tjent med. Det ble enstemmig vedtatt at forbundet ikke ønsket autorisasjon av speditører i Norge.

I de senere år er grener av spedisjonsyrket regulert gjennom lovgivningen. Vi har fått en ny samferdselslov og vil få en ny tollov, hvor reguleringer direkte rammer vår næring, uten at begrepet speditør er klarlagt. Dette skyldes formentlig at adgangen til å benytte tittelen speditør er åpen for enhver, og således ikke er dekkende for faglige kvalifikasjoner eller økonomiske forutsetninger for å utøve yrket.

Denne svakhet med begrepet speditør har vi følt en rekke ganger under våre forhandlinger med de offentlige myndigheter, og etter de nye regulerende tendenser i lovgivningen besluttet generalforsamlingen i 1964 å gi styret fullmakt til å ta saken opp til ny vurdering.

Under drøftelser i styret og lokalforeningene er det gang på gang poengtert at yrket alltid må være åpent for personer og firmaer som fyller de faglige kvalifikasjoner og økonomiske krav som er påkallet.

Ved brev av 29. januar 1965 ble det rettet en henvendelse til en rekke statsinstitusjoner og næringsorganisasjoner, hvor vi utba oss deres syn på behovet for et kvalitetsstempel som autorisert speditør. Vi understreket at en autorisasjon ikke har noen betydning for speditørene, med mindre de offentlige myndigheter og publikum kan dra nytte av at den enkelte speditør har fått et kvalitetsstempel som skiller ham ut fra de som kaller seg speditør uten å fylle de nødvendige krav.

Hverken Samferdselsdepartementet eller Tolldirektoratet ga uttrykk for at man i utfyllende regler til samferdselsloven og tolloven ville kunne legge noe brett på om en speditør eller et spedisjonsfirma er autorisert eller ikke. Etter dette stillet styret saken i bero.

Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at etter at autorisasjon av speditører ble gjennomført i Sverige gjorde vi henvendelse til Oslo handelskammer. Saken har ikke vært realitetsbehandlet i handelskammeret, men vi tror at handelskammerne i Norge er villige til å påta seg å autorisere speditører på grunnlag av lignende vilkår som praktiseres i vårt naboland. Styret kan imidlertid ikke gå videre med saken før spørsmålet om autorisasjon på ny er behandlet av vår generalforsamling. Det er imidlertid en sterk fraksjon som er for autorisasjon under den uttrykkelige forutsetning av at autorisasjonen blir gjennomført gjennom handelskammerne, som representerer næringslivet. Videre er det en forutsetning at autorisasjonen ikke skal begrense etableringsretten i næringen, og at autorisasjonen kun har til hensikt å utpeke den vel kvalifiserte og godt økonomisk funderte speditør. Vi finner det korrekt å tilføye at en del av vårt forbunds medlemmer ikke ønsker autorisasjon.

Under henvisning til medlemsforslaget som er fremkommet i Nordisk Råd, vil vi understreke betydningen av at det blir arbeidet intenst for å føre samme transportpolitikk i de nordiske land (*Sak A 2*). Etter vår oppfatning vil en ensartet lovgivning og tilrettelegging av like økonomiske vilkår fremme konkurransevnen til gunst for landenes næringsliv.

Oslo, 10. november 1965

Norges speditørforbund

Bjørn Jahr

Formann

Hans Sigv. Thorsen

Sekretær

Sve r i g e

Generaltullstyrelsen:

— — — får generaltullstyrelsen, med överlämnande av en avskrift av styrelsens kanslibyrås skrivelse den 28 augusti 1962 (*se Bihang*) till handelskamrarnas nämnd, anföra följande.

Av föreliggande förslag framgår icke, om därmed åsyftas auktorisation av enahanda slag, som numera i Sverige tillämpas av handelskammare, eller sådan auktorisation, som innebär monopolställning i näringsrättsligt hänseende. I förra fallet kan förslaget genomföras utan någon medverkan

från regeringarnas sida. Huruvida auktorisation, som innebär monopolställning, låter sig genomföra ur näringsrättslig synpunkt, torde icke kunna avgöras utan ingående utredning. Från tullverkets synpunkt är icke något att erinra mot att sådan utredning verkställs.

Stockholm den 16 november 1965

Generaltullstyrelsen

Hans Hartler

Johan Danielsson

BIHANG

Generaltullstyrelsens kanslibyrås skrivelse den 28 augusti 1962

Med hänsyn till den ställning såsom mellanhand speditör intager i förhållande till importörer och andra trafikanter å ena sidan samt tullverket å andra sidan är det otvivelaktigt angeläget att äga en kompetent och vederhäftig speditörskår. Ur den synpunkten ter sig den av speditörsföreningen föreslagna auktorisationen såsom värdefull. Den kan även tänkas bli av särskilt intresse med tanke på eventuell övergång till deklarationsförfarande vid tullbehandling av gods. Vilken betydelse handelskammarens auktorisation därvid kan komma att tillerkännas ur legal synpunkt blir dock självfallet beroende på utformningen av deklarationssystemet, vilket kräver en ingående utredning och grundliga överväganden. Från styrelsens sida är ej något att erinra mot genomförandet av speditörsförbundets förslag.

Stockholm den 28 augusti 1965

Generaltullstyrelsens kanslibyrå

Johan Danielsson

T. f. byrådirektör

Kommerskollegium:

Kollegium har i skilda sammanhang hävdad att ingripande genom lagstiftning, som syftar till reglering av näringsutövning i en eller annan form, bör komma ifråga endast när starka allmänna intressen gör det påkallat. I enlighet med denna allmänna uppfattning har kollegium tidigare avstyrkt förslag om statlig auktorisation av translatorer, låssmeder, bilförsäljare och resebyråer. Statlig auktorisation på dessa områden har ej heller hittills kommit till stånd. I den mån medlemsförslaget syftar till att statliga myndig-

heter skulle medverka i auktorisation av speditörer, får kollegium avstyrka detsamma.

Kollegium har haft tillfälle att ta del av de yttranden som handelskamrarnas nämnd och Sveriges allmänna exportförening avgivit i förevarande ärende och finner då att dessa organisationer har samma uppfattning som kollegium. Utan att taga ställning till den från näringsfrihetssynpunkt vanskliga frågan, huruvida ett auktorisationsystem i detta sammanhang överhuvud är försvarligt eller ej, anser kollegium sålunda att denna fråga får bedömas av näringslivet självt.

I medlemsförslaget omvittnas det goda samarbete som sedan länge rått i Norden på speditjonsområdet och det torde därför icke bli svårt för berörda parter att finna en gemensam nordisk lösning på problemet.

Stockholm den 23 november 1965

Anders Lindstedt

Laila Larson

Ings Wille-Åvall

Handelskamrarnas nämnd:

I medlemsförslaget framhålls, att det nyligen i Sverige införda auktorisationsförfarandet för speditörer synes komma att vinna efterföljd i Finland. Det är vidare enligt förslaget sannolikt, att även i Danmark ett auktorisationsystem kommer att införas. Då speditjonsverksamheten har en internationell inriktning och då förutsättningarna för verksamheten torde vara i stort sett likartade i de nordiska länderna, är det enligt förslagsställarnas uppfattning lämpligt, att enhetliga auktorisationsbestämmelser införas i dessa länder och att auktorisationen erhåller giltighet i samtliga nordiska länder.

Nämnden vill framhålla, att i Sverige auktorisationen handhas av handelskamrarna. Anledningen till att handelskamrarna åtagit sig denna uppgift är att det ansetts, att det föreligger ett berättigat behov hos näringslivet och allmänheten att för de betydelsefulla speditjonsuppdragen erhålla anvisning på vissa företag, till vilka man kan vända sig med särskilt förtroende. Förfarandet kan sägas vara ett uttryck för näringslivets självsanerande verksamhet och har således icke tillkommit i enlighet med några direktiv från statsmakterna.

Ett genomförande av en gemensam auktorisation genom åtgärder från de nordiska regeringarnas sida — i enlighet med den rekommendation som föreslås — synes komma att innebära ett frångående av det svenska systemet och införande av ett av staten kontrollerat auktorisationsförfarande.

Enligt nämndens uppfattning bör emellertid -- åtminstone för Sveriges del -- auktorisationen liksom hittills handhas av näringslivets egna organ. Till följd av det samråd som kontinuerligt äger rum mellan näringslivets organisationer i de nordiska länderna, kan det antagas, att om beslut fattas om ett auktorisationssystem även i de övriga nordiska länderna, enhetlighet kommer att såvitt möjligt eftersträvas vid utformningen av bestämmelserna i dessa länder.

Nämnden vill vidare framhålla, att den i Sverige meddelade auktorisationen har giltighet även i andra länder. De garantier -- genom försäkring eller ställande av säkerhet -- för att kunderna hålls skadeslösa, vilka handelskamrarna kräver för att meddela auktorisation, gäller även till förmån för speditörernas kunder i andra länder.

Nämnden får under åberopande av det ovan anförda avstyrka det väckta förslaget.

Stockholm den 17 november 1965

Handelskamrarnas nämnd

Olof Leffler

Laila Kihlström

Sveriges allmänna exportförening:

Vid export till de nordiska länderna förekommer det i viss utsträckning, att exportörerna anlitar speditörer i dessa länder. Det har i dylikt sammanhang ej i något fall kommit till exportföreningens kännedom, att någon exportör lidit skada till följd av bristande kvalitet hos de anlitade speditionsfirmorna. Det kan dock vara av visst värde, om möjlighet skapades att i mottagarlandet få tillgång till auktoriserade speditionsföretag. I varje fall torde en auktorisation kunna vara av betydelse, om utvecklingen skulle gå emot införande i de nordiska länderna av s. k. deklarationsförfarande vid förtullningen; ett dylikt förfarande torde sålunda kunna komma att ställa rätt höga krav på kunnande och allmän kvalitet hos speditörerna. En auktorisation borde enligt vår mening grundas på en för samtliga nordiska länder gemensam normalstadga för speditörer av samma slag som den svenska. Föreningen vill vidare särskilt framhålla önskvärdheten av, att auktorisationen utföres av ett näringslivets organ. Det vore sålunda lämpligt, att det svenska systemet med auktorisation genom handelskammare eller motsvarande organ för näringslivet genomfördes också i övriga nordiska länder.

Med hänvisning till vad ovan anförts, får exportföreningen tillstyrka, att

en undersökning av förutsättningarna för en för Norden gemensam auktorisation av speditörer genomföres.

Stockholm den 18 november 1965

Sveriges allmänna exportförening

B. Nyrén

R. Henäng

Sveriges speditörförbund:

Förbundet har goda erfarenheter av det auktorisationssystem som sedan någon tid tillbaka tillämpas i Sverige. Genom det intima samarbetet med rikets handelskammare skapas en naturlig och lämplig grundval för förhandlingar mellan de intressegrupper, som företräder speditörerna respektive deras kunder. Värdet av en auktorisation ligger säkerligen främst i detta samarbete med handelskamrarna. Ur ren reklamsynpunkt har auktorisation sannolikt ett begränsat värde för speditionsfirmorna.

Speditörerna i de nordiska länderna är med få undantag medlemmar i sina respektive riksorganisationer, vilka i sin tur ingår i nordiskt speditörförbund. Ett fruktbart nordiskt samarbete mellan speditörerna förekommer i nordiskt speditörförbund och dess olika kommissioner. På grund av detta samarbete har de nordiska intresseorganisationerna haft särskilda förutsättningar att påverka arbetet inom världsorganisationen Federation Internationale des Associations de Transitaires et Assimilés (FIATA), i vilken för övrigt dansken Henrik Lehmann för närvarande innehar ställningen som president med sekretariatet förlagt till Köpenhamn.

Förhållandena i de nordiska länderna med avseende på samarbetet mellan de olika näringsidkarna och deras organisationer är inte alldeles likartade. Mot bakgrunden härav, och med hänsyn till det intima nordiska samarbete som redan förekommer, är det förbundets uppfattning, att en auktorisation av speditörer på lika betingelser i de nordiska länderna skulle möta praktiska svårigheter utan att medföra några egentliga fördelar. Enligt förbundets mening är det därför bättre att önskvärdheten av en auktorisation, och i så fall formen och villkoren härför, bedöms i varje land för sig.

Göteborg den 3 december 1965

Sveriges speditörförbund

C.-A. Fallénius

Ordförande

*BILAGA 2***Betänkande av Nördiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om auktorisation av speditörer. Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Göteborg den 27 september 1965, i Köpenhamn den 29 november 1965 och i Luleå den 2 juni 1966.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för införande av en för Norden gemensam auktorisation av speditörer, verksamma i de nordiska länderna.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Handelsministeriet.
Industriraadet.
Dansk Speditørforening.
Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation.

Finland:

Handels- och industriministeriet.
Sjöfartsstyrelsen.
Tullstyrelsen.
Finlands speditörförbund r.f.

Norge:

Departementet for handel og skipsfart.
Finans- og tolldepartementet.
Norges speditørforbund.
Oslo handelskammer.
Bergens handelskammer.

Sverige:

Generaltullstyrelsen.
Kommerskollegium.
Handelskamrarnas nämnd.

Sveriges allmänna exportförening.
Sveriges speditörförbund.

Olika inställningar till medlemsförslaget gör sig gällande i remissyttrandena. Flera remissorgan har framhållit, att det icke klart framgår av medlemsförslaget huruvida därmed avses en auktorisation av enahanda slag som numera i Sverige tillämpas av handelskammare eller en auktorisation, som innebär monopolställning i näringsrättsligt avseende och som fordrar statliga myndigheters medverkan.

Generaltullstyrelsen i Sverige konstaterar i detta sammanhang, att förslaget i vad det avser en auktorisation av det första slaget kan genomföras utan någon medverkan från regeringarnas sida. Huruvida auktorisation, som innebär en monopolställning, låter sig genomföras ur näringsrättslig synpunkt, torde icke kunna avgöras utan ingående utredning. Mot att en sådan utredning verkställes har generaltullstyrelsen icke något att erinra. *Dansk Speditörforening* tillstyrker en auktorisationsordning genom statlig myndighets medverkan, förslagsvis genomförd av trafik- eller handelsministeriet, under framhållande av att det förutom ur speditörernas eget intresse bör vara i både importörers och exportörers intresse att ha en auktoriserad speditörsgrupp, till vilken man med trygghet kan överlämna sina varuförsändelser både i in- och utlandet.

Finlands speditörförbund tillstyrker förslaget under förutsättning att auktorisationen sker på enahanda sätt som i Sverige och som i Finland är under övervägande. Förbundet motiverar sin ståndpunkt med att den intima kontakt mellan speditörkåren och handelskamrarna, som en dylik auktorisation medför, på naturlig väg skapar förtroendefullt och givande samförstånd mellan de auktoriserade speditörerna och näringslivet. *Tullstyrelsen* i Finland finner ett likartat auktorisationsförfarande i samtliga nordiska länder befogat. Tullstyrelsen påpekar, att man i framtiden torde komma att kräva av speditörerna högre grad av kompetens än för närvarande, varför det synes nödvändigt att skapa ett lämpligt auktorisationsförfarande. Tullstyrelsen uppehåller sig därefter vid det auktorisationsförfarande som för närvarande övervägs i Finland och som i stort överensstämmer med den i Sverige sedan år 1964 tillämpade ordningen. *Sjöfartsstyrelsen* i Finland, i vars yttrande *handels- och industriministeriet* instämmer, menar att frågan om auktorisation av speditörer närmar sig sitt avgörande i Finland på sådant sätt som avses i medlemsförslaget, d. v. s. på samma sätt som i Sverige med det undantaget att man avser att auktorisationen skall företagas av centralhandelskammaren i stället för som i Sverige av de lokala handelskamrarna.

Sveriges allmänna exportförening anser, att en auktorisation borde grundas på en för samtliga nordiska länder gemensam normalstadga för speditörer av samma slag som den svenska. Föreningen framhåller särskilt önskvärd-

heten av att auktorisationen utföres av ett näringslivets organ. Det vore sålunda lämpligt, menar föreningen, att det svenska systemet med auktorisation genom handelskammare eller motsvarande organ för näringslivets genomfördes även i övriga nordiska länder. Även *Norges speditörförbund* uttalar sig för en auktorisationsordning genom handelskamrarnas medverkan såsom representanter för näringslivet. Vidare är det en förutsättning att auktorisationen icke skall begränsa etableringsrätten och att auktorisationen endast har till syfte att utpeka väl kvalificerade speditörer med ekonomiska förutsättningar för speditionsverksamhet. Det framhålles, att inom förbundet finnes en stark fraktion för en auktorisation i likhet med den i Sverige gällande men att det även finns medlemmar i förbundet, som icke önskar införande av en auktorisation för speditörer. Enligt förbundets mening är handelskamrarna i Norge villiga att åtaga sig uppdraget att ge auktorisation åt speditörer.

Finans- og tolldepartementet i Norge har för sin del icke något att invända mot medlemsförslaget. Icke heller *Handelsdepartementet* i Norge har någon erinran mot att en utredning företages i överensstämmelse med medlemsförslaget. Handelsdepartementet anser sig emellertid icke på nuvarande tidpunkt kunna uttala sig för huruvida det är ändamålsenligt med en auktorisation av speditörer.

Oslo handelskammer finner att förslagets genomförande bör ha förutsättningar att gagna alla de intressen som anknyter till speditionsverksamhet, dock under förutsättning att de fyra nationella speditörförbunden genom sitt gemensamma nordiska organ ställer sig positiva till saken.

Helt negativa till medlemsförslaget är vissa remissorgan.

Kommerskollegium och *handelskamrarnas nämnd* i Sverige uppehåller sig i sina till medlemsförslaget negativa yttranden vid frågan om en statlig auktorisationsordning. *Handelskamrarnas nämnd* uttalar sålunda, att ett genomförande av en gemensam auktorisation genom åtgärder från de nordiska regeringarnas sida — i enlighet med den föreslagna rekommendationen — synes komma att innebära ett frångående av det svenska systemet och införande av ett av staten kontrollerat auktorisationsförfarande. Enligt nämndens uppfattning bör emellertid — åtminstone för Sveriges del — auktorisationen liksom hittills handhas av näringslivets egna organ. Till följd av det samråd, som kontinuerligt äger rum mellan näringslivets organisationer i de nordiska länderna, kan det antagas, enligt nämndens mening, att om beslut fattas om ett auktorisationssystem även i de övriga nordiska länderna, enhetlighet kommer att eftersträvas såvitt möjligt vid utformningen av bestämmelserna i dessa länder. *Kommerskollegium* hävdar, att ingripande genom lagstiftning, som syftar till reglering av näringsutövning i en eller annan form, bör komma i fråga endast när starka allmänna intressen gör det påkallat. I den mån förslaget syftar till att statliga myndigheter skulle medverka i auktorisation av speditörer, avstyrker

kollegium förslaget. Denna fråga får enligt kollegiets mening bedömas av näringslivet självt.

Bergens handelskammer avstyrker likaså förslaget under motivering att förslaget icke synes medföra några fördelar varken för speditörerna eller deras kunder. *Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation* uttalar i sitt avstyrkande yttrande att i den danska näringskommissionen över huvud taget icke diskuterats frågan om införande av auktorisation för speditörer. Även *Sveriges speditörförbund* avstyrker förslaget under framhållande att en auktorisation av speditörer på lika betingelser i de nordiska länderna skulle möta praktiska svårigheter utan att medföra några egentliga fördelar med hänsyn till att förhållandena i de nordiska länderna med avseende på samarbetet mellan de olika näringsidkarna och deras organisationer icke är alldeles likartade samt med hänsyn till det intima nordiska samarbete, som redan förekommer. Enligt förbundets mening är det därför bättre att frågan om en auktorisation bedöms i varje land för sig.

Handelsministeriet och *Industriraadet* i Danmark uttalar att man inom näringskommissionens nu avslutade arbete icke tagit något initiativ till införande av en auktorisationsordning för speditörer. *Industriraadet* anser, att spørsmålet kan ha viss betydelse för industrin. Man bör emellertid enligt *Industriraadets* mening avvakta erfarenheterna av den svenska auktorisationsordningen, innan man tar upp frågan, såvida icke dessförinnan det ges anledning att dryfta frågan i ett internationellt eller i varje fall interuropeiskt forum. *Handelsministeriet* och *Industriraadet* föreslår, att spørsmålet tills vidare överväges i det nordiska samarbetsutskott, som enligt *Handelsministeriets* förslag bör tillsättas med uppgift att söka få till stånd en mera ensartad praxis vid administrationen av de enskilda nordiska ländernas näringslagstiftning.

3. U t s k o t t e t

Utskottet finner, liksom vissa remissinslanser, det vara värdefullt, om en gemensam auktorisationsordning för speditörer införes i de nordiska länderna. En auktorisation av den typ som tillämpas i Sverige sedan 1964 garanterar, att vederbörande speditör besitter nödig erfarenhet och skicklighet i sitt yrke och att han visat sig äga ekonomiska förutsättningar för speditörsverksamhet. En auktorisation bör bygga på en för samtliga nordiska länder gemensam -- eller åtminstone likartad -- normalstadga för speditörer, förslagsvis av samma slag som den, som användes i Sverige.

Vissa remissorgan uppehåller sig vid frågan huruvida medlemsförslaget åsyftas en auktorisation av den typ som meddelas av handelskamrarna i Sverige eller en auktorisation grundad på statligt ingripande, vilken skulle

ge en monopolställning i näringsrättsligt avseende. Det synes utskottet naturligt att, med utgångspunkt från det svenska auktorisationssystemet på området från vilket förslagsställarna även utgår, förordna en auktorisation utförd genom näringslivets egna organ utan statlig medverkan. Ingripande genom lagstiftning, som syftar till reglering av näringsutövning i en eller annan form, torde nämligen böra komma i fråga endast, när starka allmänna intressen gör ett sådant påkallat. Läget torde icke, såvitt angår speditörernas verksamhet, påfordra ett dylikt ingripande.

Enligt i Sverige tillämpad ordning meddelas auktorisationen genom näringslivets organ, handelskamrarna. Dessa har åtagit sig denna uppgift, därför att de anser, att det föreligger ett berättigat behov hos näringslivet och allmänheten att för de betydelsefulla speditionsuppdragen erhålla anvisningar på vissa företag, till vilka man kan vända sig med fullt förtroende. Förfarandet har tillkommit utan direktiv från statsmakternas sida.

Erfarenheterna av det svenska auktorisationssystemet är visserligen ännu relativt begränsade, men systemet torde, under de år det tillämpats, ha fungerat väl. I Finland övervägs för närvarande ett auktorisationsförfarande för speditörer i huvudsak överensslämnande med det svenska. Även i Norge diskuteras frågan om auktorisation av speditörer efter mönster av det svenska systemet. I Danmark synes frågan icke för närvarande vara aktuell. Man eftersträvar sålunda i Finland och Norge ett frivilligt auktorisationsförfarande, handhaft av näringslivet själv. Troligt är att man även i Danmark skulle, om spörsmålet om auktorisation av speditörer aktualiseras, föredraga att utforma bestämmelser på området efter samma mönster, som tillämpas i övriga nordiska länder.

Ett tillfredsställande system torde sålunda enligt utskottets mening kunna skapas på ifrågavarande område utan ingripande från regeringarnas sida. En allmän undersökning av behovet av en internordisk auktorisation av speditörer i enlighet med vad som anförts i medlemsförslaget synes utskottet under nuvarande förhållanden icke påkallad. Även om sålunda en för Norden gemensam auktorisation för speditörer på grund av en för de nordiska ländernas speditörer gemensam normalstadga icke genomföres, synes dock sannolikt att eventuella blivande nationella auktorisationer kommer att bygga på så likartade bestämmelser att en auktorisation i ett nordiskt land bör kunna godtagas även i annat nordiskt land och därmed garanti lämnas för att vederbörande fyller de kvalifikationskrav, som i varje enskilt nordiskt land ställes på en speditör.

I detta sammanhang förtjänar påpekas, att ett givande nordiskt samarbete mellan de nordiska ländernas speditörer förekommer sedan mer än 40 år inom Nordiska speditörförbundet. Det torde därför icke vara svårt för berörda parter att finna en gemensam nordisk lösning på de eventuella problem, som kan uppstå i anslutning till här berörda spörsmål.

Under hänvisning till ovanstående får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke företager sig något i anledning
av medlemsförslaget.

Luleå den 2 juni 1966

Birger Andersson

Vice förman

Työne Leivo-Larsson

Jan-Ivan Nilsson

Sigrid Ekendahl

Harald Løbak

Kaarlo af Heurlin

Harald Nielsen

Veikko Savela

Medlemsförslag

om sammordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat

(Väckt av Gunnar Edström, A. C. Normann, Juha Rihniemi och V. J. Sukselainen)

Inom ett flertal grundläggande vetenskapsgrenar har forskningsmetodiken sedan andra världskriget undergått stora förändringar såväl i teoretiskt som experimentellt hänseende. Detta har särskilt gällt de tekniska, medicinska och naturvetenskapliga forskningsområdena, inom vilka utvecklingen under de senaste åren varit mycket snabb. Dels har nya, exakta vetenskapliga teorier utarbetats, som kräver avancerad matematiskt utbildad personal och speciella databehandlingsmaskiner. Dels har en mängd nya forskningsmetoder utvecklats, som förutsätter en komplicerad och dyrbar apparatur. En betydande del av de medel, som i dag offras på forskningen, åtgår till anskaffning av dylik vetenskaplig utrustning. Dessa anslagsbehov kommer fortlöpande att öka i takt med den snabba utvecklingen på forskningens olika områden och inrättande av nya institutioner och lärosäten.

Den relaterade utvecklingen har som en naturlig följd medfört en höggradig specialisering bland de aktiva forskarna inom olika avgränsade forskningssektorer. Denna specialisering åter har resulterat i ett ökat behov av samarbete mellan företrädare för olika specialiteter, emedan en mer omfattande, framgångsrik forskning inom ett område ej kan bedrivas utan att även använda sig av närbesläktade forskningsområdets metoder och apparatur.

I större länder och särskilt inom de egentliga stormakterna kan ett sådant behov av samarbete lättare tillgodoses, emedan dessa redan inom sina egna gränser kan uppvisa en så mångfacetterad och välutrustad forskningsmiljö, att de olika områden som är ömsesidigt nödvändiga inom den moderna forskningen är företrädade. För små länder är det däremot ekonomiskt svårare att upprätthålla universitet och högskolor där alla eller ens en betydande del av de nya specialiteterna är företrädade och utrustade med sådan apparatur, som en modern kvalificerad forskningsverksamhet kräver. En framkomlig väg är då att slå sig samman med andra länder och på så sätt skapa en större arbetsenhet, inom vilken så många specialiteter som möjligt är representerade.

En krets av nordiska forskare inom den molekylära biologin, som innefattar problemställningar hänförande sig till gränsområdena mellan biofysik, biokemi och genetik, har nyligen framlagt ett förslag om ett avsevärt utökad samarbete mellan forskare inom biologi och framförallt molekylärbiologi i de olika nordiska länderna. Förslaget går ut på att forskare skulle beviljas anslag för utförande av undersökningar vid grannlänternas laboratorier. Avsikten är att dessas specialapparaturl på så sätt skulle utnyttjas för försök och forskningsverksamhet, som är omöjliga att utföra i det egna landet emedan motsvarande apparatur ej där finnes. Förutsättningen för ett effektivt samarbete är att nödiga reseunderstöd kan erhållas med förhållandevis kort varsel, d. v. s. då det ur den enskilde forskarens och hans forskningsprogramms synvinkel är angeläget och mest fördelaktigt att besöka den institution, som har den apparatur, hans egen saknar.

Enligt undertecknades förmenande bör den tanke som ineligger i det nyssnämnda förslaget — att göra det möjligt för den enskilde forskaren att vid behov i sitt dagliga forskningsarbete med kort varsel kunna utnyttja i ett annat nordiskt land befintlig specialapparaturl, som ej finnes i hans eget land, för utförande av försök och undersökningar, som är nödvändiga för fullföljandet av hans eget forskningsprogram i hemlandet — vara tillämplig även inom andra forskningsområden, särskilt i fråga om de tekniska, medicinska och naturvetenskapliga forskningsområdena.

Med beaktande av de relativt sett korta avstånden inom Norden och som en följd därav låga resekostnaderna kommer en sarnarbetsform av här berörd art ej att kräva mera betydande kostnader. Kostnaderna för resor och uppehälle i samband med kortvariga besök på några dagar eller veckor i ett annat nordiskt land bör därtill mångfalt uppvägas av de betydande besparingar, som därigenom uppkommer genom inbesparade eller tillsvidare framskjutna investeringskostnader i dyrbar apparatur och specialutbildad personal. Mindre och nyinrättade forskningsinstitutioner kommer att draga största fördelen av sådant sarnarbete.

Betydande besparingar borde kunna ernås i fråga om investeringar vid utbyggandet av forskningsväsendet och den högre utbildningen, ifall man kunde gå in för att undvika onödiga dubblinger med avseende å dyrbar specialutrustning genom sådant ömsesidigt utnyttjande av förefintlig sådan i de olika nordiska länderna. Någon tids sarnarbete av dylik art kunde resultera i en viss naturlig uppdelning mellan de olika länderna av dyrbar apparatur och utrustning, varigenom friställda medel kunde omdisponeras för andra forskningsändamål.

Ur helhetens synvinkel skulle den föreslagna sarnarbetsformen dessutom medföra så effektivt utnyttjande som möjligt av den specialapparaturl, som redan finnes på olika håll i Norden. Därjämte skulle man kunna tillgodogöra sig den värdefulla tillgång, som ligger i de variationer i fråga om forsk-

ningens inriktning, metodik och utrustning, vilka som en följd av de olika lärosätenas forskningsmässiga traditioner och ämnesrepresentanternas personliga intresseinriktning under tidernas lopp utvecklats och som är ägnade att göra Norden till en betydligt mångsidigare forskningsenhet än vad något av de enskilda länderna ensamt förmår uppvisa.

Förutom de härigenom vunna uppenbara fördelarna för det praktiska forskningsarbetet bör de möjligheter att vinna förtrogenhet med nya vetenskapliga metoder och specialapparatur, som erbjuder sig för forskarna, tillmätas stor betydelse. På längre sikt kan de kontakter, som på detta sätt skapas, i mängel fall dessutom förmodas bli upprinnelsen till ett värdefullt permanent samarbete mellan såväl enskilda forskare som institutioner i de olika nordiska länderna.

Undertecknade är medvetna om att samarbete av här antydd art i viss utsträckning redan nu förekommer mellan forskningsinstitutioner i de nordiska länderna, huvudsakligen som en följd av personliga kontakter inom olika fackområden. Ett planmässigt genomförande av denna samarbetsform inom alla de områden, där förutsättningar härför finnes, kan emellertid förutsättas medföra betydande vinningar såväl i kostnadsbesparande hänseende för de enskilda länderna som för forskningen i Norden sedd som en helhet.

Ett dylikt samarbete står även i samklang med de strävanden för vilka man under de senaste åren gått in inom det nordiska forskningsarbetet och som ytterst avser ett effektivare samfällt utnyttjande av den samlade forskningskapacitet Norden besitter. De statliga forskningsråden, som redan nu intar en central ställning inom detta samarbete, bör kunna utnyttjas även för att förbereda här aktualiserade samarbetsform. Som en första praktisk åtgärd bör ett system av kontinuerliga informationer om förefintlig apparatur och möjligheterna att utnyttja densamma för vetenskaplig verksamhet förberedas.

Ett effektivt förverkligande av här föreslagen samarbetsform förutsätter, att de härför erforderliga medlen till reseunderstöd för de enskilda forskarna kan ställas till vederbörandes disposition med så kort varsel som möjligt. Därför bör ett snabbt och effektivt ansöknings- och bevillningsförfarande införas. Enligt undertecknades åsikt bör den nya nordiska kulturfonden, som inleder sin verksamhet från och med nyåret 1966, kunna här komma i fråga som förmedlingsorgan. Detta är en samarbetsuppgift, som står helt i överensstämmelse med de målsättningar, som uppställts för den nya fonden.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnor-

diskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och
utrustning för forskning.

Stockholm, København och Helsingfors i oktober 1965

Gunnar Edström

A. C. Normann

Juha Rihtniemi

V. J. Sukselainen

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****NORDFORSK:**

Ömsesidigt utnyttjande av dyrbar specialapparaturs är en önskvärd och nödvändig detalj i nordiskt forskningsamarbete.

En första förutsättning är att förefintligheten av specialresurser är känd. Sälunda har NORDFORSK försökt sprida upplysningar om apparativa resurser av forskningsinstitutioner i de nordiska länderna. För detta ändamål har olika metoder tagits i bruk. Majoriteten av NORDFORSK:s arbetsgrupper har som en första uppgift genomfört en inventering av existerande resurser och aktuella arbeten. Resultat av sådana inventeringar har i flera fall publicerats. För kännedom bifogas »Veiviser til verkstedtekniske forskningsinstitutter i Norden»¹, som beskriver de speciella apparatresurserna och verkstäderna av 20 verkstadstekniska forskningsinstitutioner. Likaledes bifogas en översikt utarbetad inom NORDFORSK:s gjuterikommitté: »Arbetsuppgifter och resurser för nordisk gjuteriforskning», som publicerats i tekniska tidskrifter i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Den nyligen utkomna »Scandinavian Research Guide, Directory of Research Institutions within Technology and Physical Sciences» tjänar delvis samma syfte.

Samnordiskt utnyttjande av dyrbar apparatur och utrustning förutsätter vidare, att erforderliga medel till reseunderstöd för både inhemska och nordiska resor ställes till forskningsinstitutioners förfogande.

Inom det teknisk-naturvetenskapliga forskningsområdet sker ömsesidigt utnyttjande av apparatur dock ofta mest rationellt genom att uppdraga mätningar, analyser, provningar etc. till den institution som förfogar över den nödvändiga utrustningen. Denna arbetsform utnyttjas i väsentlig grad av industriföretag, som mot ersättning lägger ut arbeten på forskningsinstitutioner, och samma förfarande borde i högre grad än hittills kunna praktiseras mellan forskningsinstitutioner. Detta förutsätter dock att forskningsinstitutioner har möjligheter att betala för arbeten, som utföres vid ett annat institut i det egna landet eller i grannländerna.

Med hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker NORDFORSK åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar specialutrustning, vilket utgör ett viktigt led i forskningssamarbetet. För be-

¹ Här ej tryckt.

främjande av detta behöves på det tekniska området dels upplysningsverksamhet, dels reseanslag och dels möjlighet för forskningsinstitutioner att använda medel för arbeten vid andra institut.

København den 16 december 1965

För NORDFORSK:s arbetsutskott

Thorkild Franck

Ordförande

Elin Törnudd

Sekreterare

D a n m a r k:

Indenrigsministeriet:

Medlemsforslaget har været udsendt til de institutioner, som benytter videnskabeligt apparatur.

For tiden synes medlemsforslaget kun at kunne få betydning for statens seruminstitut der i princippet kan tilslutte sig medlemsforslaget, men påpeger, at der kan opstå vanskeligheder, da apparaturet anvendes til såvel videnskabeligt arbejde som til kontinuerligt rutinearbejde.

København, den 10. december 1965

(Sign.)

Handelsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at *statsprøveanstalten* den 15. november 1965 har fremsat følgende udtalelse:

For Statsprøveanstaltens vedkommende har en sådan fællesnordisk udnyttelse allerede været i gang i nogle år og er en anvendt praksis mellem de fire nordiske landes prøveanstalter. Når man for Statsprøveanstaltens vedkommende ikke har specialapparatur til at afprøve på efter en sjældent forekommende prøvemethode, fremsendes det til prøvning fremkomne materiale til den af de nordiske prøveanstalter, som har det specielle prøveapparat. Ligeledes kan specialapparatur i visse tilfælde, hvis dette er transportabelt, lånes ud, og Statsprøveanstalten har i øjeblikket til særligt formål lånt et elektronisk hurtigskrivende apparatur fra Statens tekniske Forskningsanstalt i Finland.

Metoderne er rationelle, og Nordisk Råds forslag er helt på linie med den anvendte metodik inden for de nordiske prøveanstalter, der i øvrigt på de prøvningstekniske områder har et stærkt samarbejde.

Hertil kan *Handelsministeriet* for sit vedkommende henholde sig.

København i december 1965

P. m. v.

E. b.

Axel Gormsen

Landbrugsministeriet:

— — — har været forelagt Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. De i sagen interesserede fagråd ved højskolen har udtalt sig til støtte for forslaget, og særlig det veterinærvidenskabelige fagråd har udtrykt sin store interesse for sagen i følgende udtalelse:

Det veterinærvidenskabelige fagråd finder, at projektet om fælles nordisk udnyttelse af videnskabeligt specialapparat er yderst værdifuldt. Som nævnt i forslaget kræves en kontinuerlig information om det tilstedeværende apparatur og mulighederne for dets benyttelse. Fagrådet skal i den forbindelse pege på, at det vil være af værdi også at kende en placering af specialapparat udenfor statslige institutioner. Der tænkes her først og fremmest på forskningsinstitutioner drevne ved fondsmidler og større industrivirksomheder eller organisationer.

Fagrådet kan fuldt ud tilslutte sig, at det for et udvidet nordisk samarbejde er en nødvendighed med udvidede muligheder for nordiske forskningsstipendier til dækning af rejse- og opholdsudgifter.

Fagrådet skal gøre opmærksom på, at der fra dansk side foreligger: YF's apparaturfortegnelse, fortegnelse over teknisk specialapparat på danske laboratorier, Akademiet for de tekniske videnskaber, 1959. Teknisk forlag.

København, den 29. december 1965

P. m. v.

E. b.

J. Graff Nielsen

Fiskeriministeriet:

I denne anledning skal man, efter at sagen har været forelagt de under fiskeriministeriet hørende videnskabelige institutioner. Fiskeriministeriets Forsøgslaboratorium og Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser, meddele, at man ikke inden for disse institutioner råder over eller påtænker at anskaffe så specielt og kostbart apparatur, som kan skønnes at være af interesse for andre nordiske videnskabsmænd, samt at man ikke for tiden savner sådant specialapparat, som vil kunne påregnes anskaffet af institutioner i andre nordiske lande.

Danmarks fiskeri- og havundersøgelser har endvidere bemærket, at medlemsforslaget næppe vil få samme betydning inden for fiskeri- og havforskningen som inden for andre forskningsgrene, da instrumenter til havforskning for største delen er beregnet til brug fra undersøgelseskibe. Der kan dog forekomme tilfælde, hvor et forskningsophold på et andet nordisk laboratorium vil kunne være af betydning, både for at udnytte specialapparat og for at benytte biologiske samlinger.

Fiskeriministeriet skal under henvisning hertil udtale, at man for sit vedkommende inlet har at erindre mod, at der af Nordisk Råd vedtages en rekommendation i overensstemmelse med det her omhandlede medlemsforslag.

Köpenhamn, den 30. december 1965

J. Nørgaard

G. Schonbye

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 31 marts 1966 hænvisat till remissvar från Statens teknisk-videnskabelige fond, Statens almindelige videnskabsfond och Københavns universitet (se nedan).

Statens almindelige videnskabsfond:

— — — skal man meddele, at kommissionen for natur-videnskaberne har tilsluttet sig den 9. december 1965 fremsendte udtalelse fra kommissionen for veterinær- og jordbrugsvidenskaberna, idet man tilføjer, at en centralisering af informationer om sådant videnskabeligt specialapparat som foreslået ikke kan anses for hensigtsmæssig, men at videnskabsmændene hver inden for deres felt har de mere direkte kontakter og derfor bedst vil kunne formidle udnyttelsen af deres apparater til gavn for kolleger fra de øvrige nordiske lande.

København, den 18. marts 1966

P. f. v.

(Sign.)

Statens teknisk-videnskabelige fond:

Fondet finder det af stor betydning, at kostbart specialapparat, som er eller måtte blive placeret i egnede forskningsmiljøer, kan udnyttes på fællesnordisk basis gennem »let og hurtig» adgang til rejseunderstøttelse for interesserede forskere, og mener, at sådanne rejseunderstøttelser ganske svarer til dem, som er nødvendige for at udnytte internationale forskningscentre og -organisationer, som landet er knyttet til og betaler bidrag til.

Iøvrigt kan fondet henholde sig til den af Danmarks teknisk-videnskabe-

lige forskningsråd den 13. december 1965 i samme anledning afgivne udtalelse [se nedan].

København, den 21. februar 1966

P. f. v.

L. Hyldegaard-Jensen

Th. Franck

Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd:

Det er næppe realistisk at vente, at forslaget om fællesnordisk brug af kostbart apparatur vil føre til, at det i det lange løb investeres mindre end ellers. Derimod er det muligt, at en hensigtsmæssig rejseordning kan gøre det lettere for videnskabsmændene at affinde sig med den langvarige bevilingsprocedure for apparaturansøgninger.

I forslaget anføres det, at den nyoprettede nordiske kulturfond skulle kunne løse denne opgave. For så vidt dette er i overensstemmelse med fondets vedtægter — hvilket rådet nærer nogen tvivl om — og for så vidt nævnte fond indfører en arbejdsmåde, som gør det muligt at opfylde ønsket om hurtige bevillinger, kan rådet anbefale, at forslaget følges.

I modsat fald finder man, at Statens teknisk-videnskabelige Fond inden for sit arbejdsområde må være et egnet organ til at løse opgaven.

Den mest direkte løsning af problemet vil efter rådets mening være, at de enkelte institutioner havde mulighed for af deres driftsbudget at afholde udgifter af den omhandlede art.

Hvis den tanke skulle melde sig at oprette et organ med særlige midler til at løse problemet, må forskningsrådet fraråde dette, idet det dels giver anledning til forøget administration, dels stykker de midler, som er til rådighed for forskning, ud på en sådan måde, at nyttevirkningen bliver ringere, end hvis man samler dem i allerede eksisterende fonde.

Köpenhamn, den 13. december 1965

A. N. Neergaard

Københavns universitets rektor har i skrivelse den 22 mars 1966 hänvisat till yttranden från det Lægevidenskabelige och Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet (se nedan).

Det lægevidenskabelige fakultet, Københavns universitet, har i skrivelse den 9 december 1965 hänvisat till yttranden från professorerna Mogens Fog och A. Tybjerg Hansen samt direktör Jens Bing (se nedan).

Københavns universitet:**Professor Mogens Fog:**

Har ad anden vej kendskab til sagen. Jeg mener, ligesom vistnok flere mat.nat. forskere, at planen kun kan gælde meget store og kostbare apparaturer. Anskaffelser vil nok sinkes af et fælles-nordisk organ. Hvad man kan nå til — udover meget store anlæg fælles, atominstitutioner etc. — er evt. en registrering af anskaffet apparatur i hvert nordisk land med udveksling landene imellem af registreret.

Sagen foreslås forøvrigt henvist til behandling i de lægevidenskabelige forskningskomitéer.

København i december 1965

Professor A. Tybjerg Hansen:

Enig i princippet om samarbejde i Norden og udvikling af forskningsfaciliteterne, der hvor det naturligt kan ske. Mener at begyndelsen må gøres ved at dyrt og specialiseret apparatur og anden udrustning registreres på en sådan måde at nordiske forskere let kan blive orienterede om, hvor faciliteterne findes. For lægevidenskabens vedkommende har de lægevidenskabelige forskningskomitéer taget initiativ til en sådan registrering. Man må se med megen sympati på bestræbelserne for at skaffe nordiske forskere mulighed for at opholde sig ved de forskningscentre i Norden, hvor de bedst kan udføre deres forskning.

København i december 1965

A. Tybjerg Hansen

Direktør Jens Bing har i skrivelse i december 1965 hänvisat till yttrandena från professorerna Mogens Fog och A. Tybjerg Hansen (se ovan).

Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, Københavns universitet:

Det er indlysende, at et samarbejde vil kunne være af stor betydning, når der er tale om anskaffelse af meget store og kostbare apparaturer, sådan som f. eks. i atomfysikken. Det er ligeledes klart, at et fortløbende nordisk samarbejde inden for forskellige naturvidenskabelige forskningsområder må tillægges stor betydning. Et sådant samarbejde er da også igang, f. eks. i form af hyppig afholdelse af skandinaviske møder inden for forskellige faggrupper. Herudover skal fakultetet i særdeleshed henlede opmærksomheden på det meget omfattende samarbejde, der finder sted inden for den

række af nordiske institutter og kollegier, som er oprettet efter forslag eller under medvirken af Nordisk Kulturkommission.

De erfaringer, der er indvundet gennem arbejdet ved disse institutioner er af en sådan art, at det nok ville være af betydning at overveje oprettelse af lignende organer inden for fagområder, hvor samarbejde mellem nordiske forskergrupper må skønnes at ville give en bedre og mere rationel løsning end ellers opnåeligt på rent national basis.

Fakultetet anser det af værdi, om kostbart specialapparat og forskningsfaciliteter kunne registreres på en sådan måde inden for de nordiske lande, at forskere i disse lande let kunne orienteres om, hvor forskningsmulighederne forefindes. Man ser endvidere med stor sympati på bestræbelser for at skaffe nordiske forskere mulighed for at kunne opholde sig ved de forskningscentre i Norden, der er relevante for deres forskning. Fakultetet ønsker i denne sammenhæng at betone værdien af, at der i så henseende udvikles en hurtigt og effektivt virkende bevillingspraksis.

Det er fakultetets opfattelse, at de nordiske lande nok ved tilstedeværelse af en vis opdeling mellem de forskellige lande, hvad angår oprettelse af kostbare forskningsmuligheder, eller ved samarbejde om projekter i så henseende, vil kunne opnå fordele; dog må det anføres, at en detaljeret gennemførelse af fællesnordisk planlægning inden for forskningen næppe er gennemførlig og ej heller ønskelig, idet en sådan detaljeret planlægning ville kunne sinke forskningsmulighederne.

København, den 17. marts 1966

P. f. v.

J. K. Bøggild

h. a. Decanus

Danmarks tekniske højskole:

-- -- at frygten for dublering af videnskabeligt apparatur kan være stærkt overdreven, og at samarbejde over lange afstande om sådant udstyr kun bør ske, når apparaturet enten er meget kostbart eller meget specielt som f.eks. i tilfældet med udstyret ved det akustiske laboratorium ved Danmarks tekniske højskole.

Alt i alt føler man sig ikke overbevist om, at der i almindelighed vil kunne opnås store fordele ved et nordisk samarbejde som det foreslåede.

København, den 4. december 1965

E. Knuth

Paul Carpentier

Aarhus universitet:

Det naturvidenskabelige fakultet har med en påtegning tiltrådt en længere udtalelse underskrevet af professorerne L. T. Muus, kemisk institut, Asger Berthelsen, geologisk institut og Karl Ove Nielsen, fysisk hvori man medgiver det fremsatte forslag fakultetets bedste anbefaling, men samtidig fremsætter de ovennævnte 3 professorer forslag om, at der efter ansøgning én gang om året stilles midler til rådighed til de nordiske videnskabelige institutter, hvis videnskabelige personale har behov for rejser med et veldefineret forskningsformål til videnskabelige institutioner i andre nordiske lande, og at det overlades til de videnskabelige institutter i årets løb selv at administrere disse midler samt en gang om året at aflægge samlet regnskab for anvendelsen.

De to fakulteters udtalelser følger hoslagt med bemærkning, at universitetet for sit vedkommende kan henvise til det i skrivelserne fremførte.

Aarhus, den 20. december 1965

P. u. v.

E. Hammershaimb

Poul Jørgensen

Det lægevidenskabelige fakultet, Aarhus universitet:

— — — at fakultetet på sit møde den 1/12 1965 har vedtaget at kunne anbefale sagens fremme i overensstemmelse med de tanker, der er indeholdt i forslaget.

Aarhus, den 3. december 1965

P. f. v.

A. Stenderup,

H. a. dec.

Bengt Muxoll,

Sekretær

Kemisk institut, Aarhus universitet:

Vi finder det stillede forslag velmotiveret og har inden for vore egne virkefelter længe følt behovet for med kort varsel at kunne benytte specialapparat, der findes i andre nordiske lande. Vi skal derfor tillade os at medgive forslaget om midler til rejser med veldefinerede forskningsformål mellem de nordiske lande vor bedste anbefaling.

Det er et essentielt punkt i forslaget, at den gensidige udnyttelse af forskningsfaciliteter skal kunne ske med kort varsel. Vi skal derfor til-lade os at foreslå, at der efter ansøgning en gang om året stilles midler til rådighed for de nordiske videnskabelige institutter, hvis videnskabelige personale har behov for rejser med et veldefineret forskningsformål til viden-skabelige institutioner i andre nordiske lande, og at det overlades til de videnskabelige institutter i årets løb selv at administrere disse midler samt en gang om året at aflægge samlet regnskab for anvendelsen.

Det er os bekendt, at der også findes et udækket behov for rejser til videnskabelige kongresser og symposier på nordisk basis. Vi har den op-fattelse, at sådanne rejser må komme i anden række i forhold til rejser, der har til formål at udnytte specialapparatur i et andet nordisk land.

Aarhus i december 1965

Asger Berthelsen

Professor, dr. phil.

Karl Ove Nielsen

Professor, dr. phil.

L. T. Muus

Professor, dr. techn.

Finland

Undervisningsministeriet¹:

Undervisningsministeriet får såsom sitt yttrande till en början konstatera, att frågan om samnordiskt utnyttjande av dyrbar och sällsynt vetenskaplig apparatur även tidigare varit föremål för undersökning inom samnordiska organ, varvid speciell uppmärksamhet ägnats spridande av information bland forskare om var sådana apparater, som intresserar dem, kunde stå till disposition. I detta hänseende har man dock tillsvidare ej nått särskilt långt. Enligt undervisningsministeriets uppfattning borde man också fortsätta ansträngningarna att effektivisera det samnordiska utnyttjandet av forskningsmaterielen, även om ministeriet nödgas konstatera, att det på grundval av erhållen utredning icke kunnat bilda sig en klar uppfattning om, i vilken omfattning fri kapacitet i fråga om forskningsmateriel för närvarande förefinnes i de olika nordiska länderna.

Såsom även i medlemsförslaget konstateras, borde i syfte att effektivisera det samnordiska utnyttjandet av forskningsmaterielen dels försorg dragas om informationen om materielen och om anskaffningar av sådan och dels frågan lösas om erläggande av ersättning för rese- och upphålls-kostnader samt av materielens användning eventuellt föranledda andra

¹ Yttrandet översatt från finska.

kostnader till forskare, som reser till ett annat land för att utnyttja materiel. Med avseende å informationen torde det ej vara påkallat att instifta någon ny organisation, utan en effektiv informationsverksamhet kan förverkligas med tillhjälp av redan förefintliga organ. I fråga om informationsverksamheten är givetvis de personliga nordiska kontakterna mellan forskarna av synnerligen stor betydelse. Vad finansieringen vidkommer finner ministeriet, att även denna smidigast kan skötas inom ramen för redan förefintliga institutioner. För såvitt tillräckliga medel ej kan ställas direkt till de högskolors och institutioners disposition, vid vilka forskarna är verksamma borde vederbörande vetenskapliga kommission (forskningsråd) eller den nordiska kulturfonden fungera som beviljande organ. För Finlands vidkommande bör likväl konstateras, att ett förverkligande av det ifrågavarande systemet genom försorg av statens vetenskapliga kommissioner torde, för att systemet skulle kunna fungera effektivt, förutsätta, att ett särskilt anslag skulle reserveras för ändamålet.

Helsingfors den 2 september 1966

Ele Alenius

T. f. undervisningsminister

Matti Aho

Byråchef

Statens medicinska kommission:

Kommissionen anser förslaget i hög grad vara värt understöd och understryker att en förutsättning för att det planerade samarbetet skall lyckas är att medel för resekostnader och dagtraktamenten i tillräcklig omfattning kan erhållas snabbt och smidigt för ifrågavarande ändamål.

Helsingfors den 6 april 1966

För Statens medicinska kommission

Osmo Järvi

Ordförande

Kari Cantell

Sekreterare

Statens naturvetenskapliga kommission¹:

Statens naturvetenskapliga kommission tillstyrker enhälligt det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om utnyttjande av vetenskaplig

¹ Yttrandet översatt från finska.

specialapparatur, under förutsättning av att angående apparaturens användning i varje enskilt fall träffas överenskommelse med förmannen för respektive institution.

Helsingfors den 19 april 1966

För Statens naturvetenskapliga kommission:

Olavi Granö

Pentti Kauranen

Statens teknologiska kommission:

— — — framför kommissionen som sitt utlåtande, att det gjorda förslaget är synnerligen värdefullt och att det på lämpligt sätt förverkligat, säkert kommer att leda till ett samarbete som är fruktbringande för de deltagande parterna. Kommissionen önskar i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid frågan om erhållande av medel för bekostande av de resor som detta samarbete medför. Det skulle vara fördelaktigt om den instans som får i uppdrag att sköta samarbetet, kunde beviljas tillräckligt medel för resor som är en förutsättning för användningen av forskningsutrustningen.

Otnäs den 29 april 1966

Statens teknologiska kommission

Jaakko Rahola

Ordförande

Eino Tunkelo

Sekreterare

Helsingfors universitets konsistorium¹:

 Konsistorium har i dag behandlat ärendet och finner med omfattande av medicinska fakultetens, matematisk-naturvetenskapliga sektionens och agrikulturforstvetenskapliga fakultetens närslutna yttranden det i förslaget åsyftade samarbetet synnerligen angeläget.

Helsingfors den 3 juni 1966

För konsistorium

Erkki Kivinen

E Malmberg

¹ Yttrandet översatt från finska.

Medicinska fakulteten, Helsingfors universitet:

Förslaget om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur är synnerligen beaktansvärt och omfattas med tillfredsställelse. Det är uppenbart att utnyttjandet av sådan apparatur i största möjliga mån bör aktiveras. Speciellt för länder och forskningsinstitut där sådan specialapparatur inte finnes att tillgå hälsas alla försök till förbättrade möjligheter på detta område med glädje. Ett intensifierat samarbete i denna form är dessutom, vilket även av förslagsställarna påpekats, ägnat att ytterligare förbättra de vetenskapliga kontakterna mellan forskare i Skandinavien.

Förslaget att anslå medel för enskilda forskare för att för dem möjliggöra kortare resor inom Skandinavien i avsikt att utnyttja specialapparatur skulle, om det kan förverkligas, fylla ett länge känt behov.

För att förslaget om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur skall kunna konkretiseras, omfattas alldeles speciellt de praktiska åtgärder, som siktar till

— information om var och i vilken utsträckning sådan specialapparatur finns att tillgå. I Finland kunde uppgifter härom erhållas till exempel genom de vetenskapliga kommissionerna.

— utredning om hur och på vilket sätt medel för studieresor kunde ställas till de enskilda forskarnas disposition. Det vore av synnerlig vikt att dessa medel kunde ansökas med möjligast kort varsel och en framkomlig väg vore att ansökningarna riktas till den nya nordiska kulturfonden som vid behov kan införskaffa utlåtande t. ex. av de vetenskapliga kommissionerna.

Helsingfors den 5 maj 1966

Nils Oker-Blom

Esko A. Nikkilä

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen, Helsingfors universitet:

Sektionen skänker med tillfredsställelse de i Nordiska rådets förslag framförda tankegångarna sitt stöd. Inom vissa av de inom sektionen företrädda disciplinerna har i förslaget omförmäld samverkan redan av omständigheternas tvång uppstått, men ersättandet av erforderliga resc- m. fl. kostnader har i allmänhet berett svårigheter. Det vore synnerligen viktigt, att till universitetens eller undervisningsministeriernas förfogande skulle ställas tillräckliga medel för dylika ändamål. Vid fördelningen av dessa bör beaktas, att ifrågavarande forskningsresor ofta måste anordnas snabbt.

Anslag borde kunna beviljas såväl för finska forskares resor som för täckande av sådana kostnader, som förorsakas då en nordisk gäst arbetar vid en finsk institution.

Helsingfors den 12 maj 1966

In fidem

M. Malmberg

Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten, Helsingfors universitet:

Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten finner det i Nordiska rådets förslag framställda förslaget angående samarbete om användningen av dyrbar vetenskaplig specialapparatur och utrustning synnerligen angeläget. Inom fakulteten utföres i vid omfattning sådant forskningsarbete, som kräver så dyrbar apparatur, att anskaffningen av sådan till enskilda institutioner eller ens till flera institutioner samfällt är svårt för att icke säga rentav omöjligt. Då utvecklingen inom den naturvetenskapliga forskningen uppenbarligen går mot användning av allt mera krävande och kostsam apparatur, är det direkt nödvändigt att organisera ett intimare samarbete än i detta nu mellan olika forskningsanstalter och olika universitet. Redan inom det egna landet kunde utan tvivel mycket åstadkommas i detta hänseende, men ett nordiskt samarbete på i förslaget framställt sätt skulle ytterligare avsevärt öka forskningsmöjligheterna inom olika områden av naturvetenskaperna. Även om det föreslagna samarbetet kommer att ge upphov också till svårigheter, är den nytta, som kan förutsättas komma forskningen till godo, å andra sidan så stor, att all anledning finnes att söka upprätta ett samarbete i överensstämmelse med de i förslaget uppdragna riktlinjerna.

Helsingfors den 21 april 1966

In fidem

Erkki Vanne

Åbo akademi:

Den utveckling av naturvetenskaperna och tekniken som skisseras i rådets skrivelse motiverar ett ökat internationellt samarbete. Ur denna synpunkt är förslaget värt allt understöd. Vissa svårigheter kan visserligen uppstå särskilt beträffande sådan apparatur som är i kontinuerligt bruk vid ett institut, och specialappareturens utnyttjande måste sålunda föregås

av personliga kontakter. Av stor betydelse vore om en ekonomisk bas skapas som skulle underlätta realiserandet av projekt som förberetts genom forskarkontakter.

Åbo akademi förordar sålunda det ifrågavarande förslaget.

Åbo den 16 april 1966

För Åbo akademi

Oscar Nikula

Rektor

C.-E. Sundman

Akademisekreterar

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Forslaget har vært lagt fram for Norges almenvitenskaplige forskningsråd og Norges teknisk-naturvitenskaplige forskningsråd. Sistnevnte råd har ikke avgitt noen uttalelse.

Da forslaget imidlertid i første rekke gjelder spørsmål av prinsipiell art, som ikke er begrenset til enkelte fagområder, finner man å kunne vise til følgende uttalelse fra *Norges almenvitenskaplige forskningsråd*:

De nødvendige organer for vurdering av, og bevilgning til, tiltak der bruk av apparatur i Norge eller i utlandet er nødvendig, foreligger allerede i vårt land og har fungert i praksis for dette formål i flere år. Enhver forsker som har behov for å reise til andre institusjoner for kortere eller lengre opphold, eller trenger penger til sending av prøver, kan søke vedkommende forskningsråd om bevilgning. Slike søknader legges i vårt råd alltid fram i første styremøte d. v. s. senest 2—3 uker etter at søknaden er mottatt. Hvis søknaden har tilstrekkelig vitenskaplig prioritet og tiden er knapp, blir den innvilget straks. Dersom tiden tillater det, blir den først forelagt for vedkommende faggruppe. Slike bevilgninger har været gitt til forskningsopphold bl. a. i Sverige, Danmark, England, U.S.A., Sveits, m. fl. ved de laboratorier hvor det foreligger både egnet utstyr og et forskningsmiljø som vedkommende norske forsker kan ha fruktbart samarbeid med i sitt prosjekt.

Forslaget om et felles nordisk bevilgningsorgan kan ha interesse for nordiske land som ikke har egne organer med mulighet for å imøtekomme slike søknader. Selve saksbehandlingen vil imidlertid antagelig kompliseres sterkt ved at felles nordisk organ utvilsomt ofte vil måtte innhente opplysninger om søkeren og hans prosjekt fra organer i det land søkeren tilhører. Det nordiske organ vil dessuten neppe kunne hjelpe en søker til opphold utenfor Norden i de tilfeller hvor det kan være sterke faglige grunner for å reise til institutter i andre land. Det hensiktsmessige synes å være at nordiske land som eventuelt ikke støtter sine forskere når de har behov for

å arbeide med utstyr i andre land, snarest mulig oppretter muligheter for å gi sine forskere slik støtte.

Vårt råd har også forsøkt å undersøke mulighetene for å gi orientering om kostbar apparatur som kan stilles til disposisjon i andre nordiske land. Det har hittil vist seg vanskelig å være så å jour med slike opplysninger at de har verdi for de forskere som under sitt arbeid på et spesialfelt selv skaffer seg kjennskap til kollegenes arbeidsmuligheter i andre land. Vi utarbeidet i 1960 en omfattende liste over apparatur ved norske institutter som kunne disponeres av forskere utenfor instituttene, men har ikke funnet det regningssvarende å utarbeide ajourførte lister senere. Det har vist seg at de forskere som hører til et fagområde, meget ofte får mer utførlige informasjoner om utstyret blant fagkolleger på annen måte. I de hyppige tilfeller hvor en forsker på et fagområde ikke straks oppfatter hjelpemuligheter ved institutter på andre fagområder, er apparatlistene ofte ikke det viktigste, det trengs personlig kontakt og informasjon. Den utlånsentral vårt råd driver, arbeider meget for kontaktene innenfor Norge, den har kontakt i Sverige og vil gjerne også ha i Danmark og Finland med organer i disse land som kjenner forholdene i sine respektive land. Men uten nasjonale organer av denne art kan det innidlertid ikke sees at et felles nordisk fond vil ha muligheter for å holde seg fullt orientert og arbeide aktivt til beste for de enkelte lands forskere.

Dette råd mener at de mangler som måtte foreligge for full felles utnyttning av de nordiske lands instrumentparker, særlig når det gjelder meget kostbare apparater, i første rekke må være mangler ved de enkelte lands organisasjon for en samlet nasjonal utnyttning av deres egen apparatur. Når slike organisasjoner foreligger — med midler og praktiske arbeidsmuligheter — vil den nordiske kontakt mellom organisasjoner bli en naturlig utvikling av kontakten mellom forskerne.

Hvis det ikke fins nasjonale råd eller lignende organer som virker tilfredsstillende, ville et nordisk organ være hjelpeløst, med mindre man tok sikte på et meget betydelig nordisk organisasjonsapparat som vil samarbeide direkte med de enkelte institutter i alle land. Vi antar at denne tanke hverken er praktisk eller aktuell av økonomiske grunner.

Vi har i denne sammenheng ikke undersøkt Nordforsks virksomhet på dette område, idet vi antar at uttalelsen fra NTNf vil gi de opplysninger som måtte foreligge om det.

Oslo, 5. juli 1966

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

Sve r i g e

Universitetskanslersämbetet:

Medlemsförslaget förordar ett allmänt ökat samarbete mellan de nordiska forskningsinstitutionerna vid utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur och utrustning. Som konkreta åtgärder för vidgat samarbete förordas att

ökade reseanslag ställs till förfogande, vidare att ett system tillskapas för kontinuerligt informationsutbyte om den i de nordiska länderna på skilda håll förefintliga vetenskapliga specialapparaturen och utrustningen.

Universitetskanslersämbetet anser det önskvärt med ett vidgat nordiskt samutnyttjande av vetenskaplig specialapparat och utrustning. Ett sådant samarbete bör göra det möjligt att på ett mer effektivt sätt utnyttja de nordiska ländernas forskningsresurser och härmed bidra till en förstärkning av ländernas samlade forskningspotential.

Med hänsyn härtill tillstyrker ämbetet den i medlemsförlaget förordade ökningen av reseanslagen för nordiskt forsknings-samarbete. Kanslersämbetet vill samtidigt erinra om att ämbetet i årets petita föreslagit en betydande ökning av universitetens och högskolornas reseanslag för kulturellt utbyte med utlandet.

Emellertid kan universitetskanslersämbetet inte finna att tillräckligt starka skäl förebragts för att den nordiska kulturfonden skall ges uppgiften att fungera som centralt förmedlingsorgan för resebidragen. Den nationella och lokala forskningsadministrationen torde enligt ämbetets mening ha väsentligt större möjligheter än fonden att bedöma och prioritera olika forskares framställningar om resebidrag. Vidare kan ämbetet inte dela uppfattningen att härmed skulle möjliggöras en snabb och effektiv administrativ handläggning av enskilda forskares resebidragsansökningar.

Enligt universitetskanslersämbetets mening skulle det förordade nordiska informationsutbytet rörande förefintlig vetenskaplig specialapparat och utrustning vara av betydande värde för såväl planerande myndigheter som enskilda forskare. Emellertid måste det i varje fall för Sveriges del ifrågasättas om inte ytterligare ansträngningar i första hand bör inriktas på att åstadkomma ett effektivt nationellt informationsutbyte, varigenom också basen för ett förbättrat internordiskt samarbete på denna punkt bör kunna stärkas. Ämbetet vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 29 november 1963 uppdragit åt riksrevisionsverket att, bl. a., med beaktande av vad statsutskottet anfört i utlåtandet 1963: 124 (p 28) snarast verkställa utredning i syfte att tillskapa funktionsdugliga bestämmelser angående redovisningen av inventarier m. m. vid universitet och högskolor samt att till Kungl. Maj:t inkomma med därav föranledda förslag.

Stockholm den 10 januari 1966

På universitetskanslersämbetets vägnar

Hans Poppius

Owe Skoglund

Statens medicinska forskningsråd:

Den vetenskapliga utvecklingen inom bl. a. medicinen ställer allt större krav på avancerad metodik och kvalificerad teknisk apparatur. Härav följer även starkt behov av högt utbildade, ofta specialiserade, tekniska hjälpkrafter vid forskningsarbete. Den snabba utvecklingen av komplicerad forskningsapparatur, vilken är nödvändig i den alltmer hårdnande internationella konkurrensen, medför starkt ökade kostnader, vilket tvingar forskarna att i allt större utsträckning gemensamt utnyttja dyrbara särskilt vetenskapliga instrument liksom att gemensamt bekosta den service som denna instrumentering kräver. Det lagarbete, som sålunda måste etableras mellan forskare, verksamma inom metodologiskt sammanfallande forskningsområden, torde emellertid samtidigt verka befrämjande på den vetenskapliga miljön och stimulera till en intensiv och resultatrik forskning inom olika vetenskapsgrenar.

Det rationella och effektiva utnyttjandet av insatta forskningsresurser liksom också nödvändigheten av att utveckla lagarbete mellan forskare inom samma område framtvingar en differentiering av forskningsutbyggnaden och en specialisering av forskningsorganisation vid bl. a. olika universitet och högskolor. För små länder torde de begränsade såväl personella som ekonomiska resurserna nödvändiggöra, att forskningsinsatserna — såvitt gäller de särskilt apparatkrävande och tekniskt komplicerade forskningsfälten — i första hand böra koncentreras på punkter, där speciella förutsättningar råder för att landet skall kunna hävda sig i ett internationellt vetenskapligt sammanhang. Då emellertid behov föreligger av högre utbildning av forskning även inom andra fält än de som på detta sätt blir företrädda inom ett land, är det härutöver önskvärt att få till stånd vetenskaplig samverkan med andra länder. Därvid erhålles en samlad forskningspotential, mer differentierad och specialiserad än den inom varje enskilt land.

Med utgångspunkt från nyss redovisade principiella resonemang ansluter sig statens medicinska forskningsråd till de synpunkter om behovet av forskningssamarbete mellan de olika nordiska länderna, som anförts i föreliggande medlemsförslag. Inom det medicinska forskningsområdet har för övrigt redan etablerats en intim nordisk samverkan. Här må erinras om den inom de skandinaviska länderna gemensamma utgivningen av ett 20-tal vetenskapliga medicinska tidskrifter, de s. k. acta-tidskrifterna, till vilka statens medicinska forskningsråd beviljar svenskt statsbidrag. Vidare må erinras om att inom alkoholforskningens område liksom inom den arktiska medicinen bedrivs nordiskt samarbete. På initiativ av Nordiska rådet bildade de medicinska forskningsråden (motsvarande) i Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1961 ett gemensamt organ, benämnt Nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning. Samarbetsdelegationen tänktes i första hand utgöra ett forum för utbyte av informationer om forskningsutvecklingen i

de olika länderna men även ett forum för diskussioner och samverkan i avseende på konkreta forskningsuppgifter. Inom ramen för det program för forskningssamarbete mellan de medicinska forskningsråden i de nordiska länderna, som sålunda fastställdes år 1961, har statens medicinska forskningsråd i Sverige bl. a. beviljat en rad anslag till framför allt yngre forskare för forskningsarbete vid vetenskapliga institutioner i andra nordiska länder.

Statens medicinska forskningsråd har för avsikt att föreslå de medicinska forskningsråden (motsvarande) i de övriga nordiska länderna ett vidgat samarbete i första hand beträffande utbyte av informationer samt av forskare och forskarutbildning. Detta förslag får ses bl. a. mot bakgrund av den vetenskapliga utveckling, som skisserats inledningsvis. Genom ett vidgat utbyte av informationer erhålles möjligheter att vid den fortsatta forskningsutbyggnaden inom ett land även beakta befintlig eller planerad forskningsorganisation inom övriga nordiska länder. Härigenom synes ett underlag skapas för ett effektivare samnordiskt utnyttjande av bl. a. dyrbar specialiserad apparatur och utrustning för forskning, vilket är innebörden av föreliggande medlemsförslag till Nordiska rådet.

Vid bedömningen av frågor om nordiskt samarbete inom forskningens område måste emellertid enligt rådet hänsyn tagas till det samarbete, som etablerats inom ett vidare internationellt sammanhang. Här må erinras om den samverkan på europeisk nivå, som råder inom rymdforskning (ESRO) och inom forskningen rörande kärnfysiken (CERN). Ett samarbete på motsvarande nivå har även nyligen upprättats beträffande molekylärbiologisk forskning (EMBO) och cellbiologisk forskning (ICRO). Av intresse för medicinens del är härutöver det vetenskapliga arbete, som bedrivs i regi av FN:s fackorgan t. ex. WHO, UNESCO, FAO, IAEA m. fl. Nämnas bör även det internationella samarbete som International Council of Scientific Unions (ICSU) inlett inom biologin t. ex. International Radiological Program (IBP). Inom de områden, där en dylik internationell samverkan förekommer, bör enligt statens medicinska forskningsråd det nordiska samarbetet bedrivas inom ramen för det därvid utvidgade internationella samarbetet.

Kristianstad och Stockholm den 8 december 1965

För statens medicinska forskningsråd

Bengt Petri

Ordförande

Bengt Gustafsson

Professor,
sekreterare

Statens naturvetenskapliga forskningsråd:

Statens naturvetenskapliga forskningsråd delar förslagsställarnas åsikter vad gäller utvecklingen de senaste decennierna inom de tekniska, medicinska

och naturvetenskapliga forskningsområdena. Behovet av medel för anskaffning av avancerad forskningsutrustning exempelvis datamaskiner, partikelacceleratorer och högupplösande elektronmikroskop kan förväntas öka betydligt under kommande år.

En möjlighet i detta avseende är att institutioner, universitet och även stater slår sig ihop och gemensamt bygger upp en forskningsutrustning, som annars icke skulle kunnat anskaffas. Organisationer såsom CERN, ESRO och ESO har i praktiken visat möjligheten i dessa avseenden på samarbete på det europeiska planet. För vissa forskningsprojekt torde det naturliga samarbetsområdet med hänsyn till kostnader och kvalificerad personal vara Europa eller i framtiden t. o. m. ännu större områden. Emellertid kan i vissa fall det naturliga samarbetsområdet vara Norden. Även när det gäller ett samarbetsprojekt som CERN kan ett gemensamt uppträdande och samarbete mellan Nordens stater vara högst önskvärt. Så kan nämnas att forskare från Sverige, Norge, Danmark och Finland förbereder ett samarbete för att anskaffa en mätutrustning för analys av bubbelkambilder exponerade vid CERN:s accelerator i Genève.

Rådet vill i detta sammanhang framhålla vikten av en granskning av förslag om samarbete i en rationell anda utföres utgående från vetenskapliga förutsättningar. Beträffande varje förslaget fall måste undersökas om det är någonting som vetenskapen och vetenskapsmännen kan vinna på samarbete utöver vad som redan erhålles inom ramen för det nationella forskningsprogrammet.

I medlemsförslaget föreslås att forskarnas resor inom de nordiska länderna underlättas och det föreslås att den nya nordiska kulturfonden borde bidra här till. Rådet finner detta förslag vara värdefullt. Ett fortsatt och utvidgat nordiskt samarbete inom forskningens område måste bl. a. vila på goda personliga kontakter mellan berörda forskare.

Vidare föreslås att ett system av kontinuerliga informationer om förefintlig apparatur och möjligheterna att utnyttja densamma för vetenskaplig verksamhet förbereds. Ett sådant utbyte av informationer sker redan, dels genom kontakter forskare och forskargrupper emellan ifråga om speciella projekt, dels också genom organisationer och NORDFORSK:s typ.

En utvidgning av det redan existerande informationsutbytet skulle dock kunna vara värdefullt. Rådet vill emellertid varna för en överorganisation inom detta fält. I första hand synes nämligen redan befintliga organ kunna utnyttjas för detta utvidgade informationsutbyte.

Stockholm den 9 december 1965

För statens naturvetenskapliga forskningsråd

Martin Fehrm

Gösta W. Funke

Statens tekniska forskningsråd:

Motionens syfte att främja ett effektivt samarbete mellan forskare och institutioner i de nordiska länderna överensstämmer helt med de principer som av tekniska forskningsrådet tillämpats i syfte att bidra till att inom Norden skapa en integrerad forskningsmiljö. Härvid utgör de av motionärerna förordade åtgärderna önskvärda och behövliga delar i ett större sammanhang.

Arbetsdelning, utnyttjande av erfarenhet och resurser i grannländerna och gemensamma forskningsprogram hör till de uppgifter för vilka rådet målmedvetet engagerat sig inom den för de tekniska forskningsråden och akademierna gemensamma nordiska organisationen, NORDFORSK. Som illustration beträffande det gemensamma nyttiggörandet av vetenskaplig specialapparatutrustning kan nämnas det samarbete som etablerats inom den verkstadstekniska forskningen, där ledarna för de verkstadstekniska högskoleinstitutionerna genom NORDFORSK:s förmedling ömsesidigt hållit varandra underrättade om planerade apparatanskaffningar. Härigenom har förutsättningar kunnat skapas för att man i möjligaste mån kan komplettera varandras apparaturuppsättningar och därigenom underlätta ett konstruktivt samarbete nu och i framtiden. Denna åtgärd kan tillmätas än större betydelse eftersom man i samtliga nordiska länder, vid den tidpunkt då denna åtgärd vidtogs, befann sig i ett skede vilket motiverade nybyggnader och nyutrustning av många av de verkstadstekniska institutionerna.

Det bör emellertid påpekas att man genom denna metod knappast kan påräknas friställa medel. Däremot kan man i många fall uppnå en betydligt bättre verknytningsgrad på de investerade medlen.

Tekniska forskningsrådet har vidare beträffande möjligheterna till reseanslag för möjliggörande av forskares kontakt med nordiska kolleger fört en politik som syftat till att stimulera forskarna ej blott till informationsutbyte utan till konkret samverkan. De finns emellertid skäl anta att förhållandena kan vara annorlunda inom andra verksamhetsområden och likaledes att dessa förhållanden kan vara varierande mellan de olika nordiska länderna.

I detta sammanhang finner rådet det naturligt att även rikta uppmärksamheten mot att statliga institutioner och myndigheter bör uppmanas att i större utsträckning nyttiggöra forskningsinstitutioner och med dessa samarbetande organ inom Norden för att genom uppdrag belysa eller lösa olika problemställningar. Icke oväsentliga vinster torde kunna uppnås genom att länderna på detta sätt drar nytta av de resurser som står till buds inom Norden. Härvid förutsättes givetvis att erforderliga medel ställs till statliga myndigheters och institutioners förfogande för dylika uppgifter.

I motionen föreslås vidare att den nya nordiska kulturfonden skulle kun-

na tas i anspråk för underlättande av dylik samverkan. Rådet finner det i hög grad berättigat att samnordiska medel skall stå till förfogande för främjande av forsknings-samverkan inom Norden. Rådet ifrågasätter emellertid huruvida icke denna effekt, inom det tekniska forskningsområdet, bäst kan tillgodoses genom tillskapandet av en nordisk teknisk forskningsfond. Rådet har också, vid flera tillfällen, förordat inrättandet av en dylik fond vilken bör ställas till NORDFORSK:s förfogande. I avvaktan på att en sådan nordisk teknisk forskningsfond etableras bör emellertid dylika ändamål även kunna tillgodoses genom medelsanvisningar ur den nordiska kultur-fonden.

Stockholm den 6 december 1965

För Statens tekniska forskningsråd

Nils Gustav Rosén

Gösta Lagermalm

Vetenskapsakademien:

Insikten att de samhällsekonomiska resurserna i varje läge är begränsade och måste fördelas mellan olika intressen delas naturligen av företrädare för vetenskaplig forskning. Det är likaså uppenbart att den avvägning, som bestämmer fördelningen, för de mindre ländernas del kan medföra att även i och för sig mycket angelägna uppgifter måste komma i andra hand. Det synes i flera fall ha varit så, att man fått avstå från vissa väsentliga, men mycket kostnadskrävande investeringar för forskningsändamål emedan projekten ansetts omöjliga att genomföra inom ramen för landets egna ekonomiska resurser. Varje förslag om effektivare utnyttjande av resurserna, till fromma för forskningen, uppmärksammas därför också med intresse från de aktiva forskarnas sida.

Vetenskapsakademien konstaterar med tillfredsställelse att det nu framlagda förslaget bygger på en tanke, som — till vinst för forskningen — bör kunna vara en god grund vid överväganden rörande dess behov. Akademien menar dock att en tanke om sådan samordning som här framförts måste utgestaltas på ett tydligare sätt och i första hand tillämpas på en konkret uppgift innan ett förverkligande kan effektivt övervägas.

I syfte att inleda och möjliggöra ett samarbete av antytt slag framhålles i förslaget att medel för forskarnas resor mellan de nordiska länderna måste göras lättare tillgängliga. Ökade möjligheter till forskarresor mellan de nordiska länderna är förvisso välkomna. Samtidigt förefaller det dock uppenbart, att detta inte räcker för ett realiserande av huvudtanken i det framlagda förslaget. Kontakten mellan vetenskapsidkare och forskningsinstitu-

tioner inom Norden är redan nu i många fall god. Huvudinsatserna för ökad nordisk samverkan torde under alla förhållanden behöva göras på ett annat område. Förefintliga svenska institutioner kan vederligen inte i något fall kallas överdimensionerade när det gäller den svenska forskningen; påståenden att utnyttjandegraden inte redan nu skulle vara så hög, som från rationaliseringssynpunkt kan vara önskvärt, synes akademien oriktiga.

Förslagsställarna har uttalat, att ett nordiskt forsknings-samarbete, som resulterade i en naturlig uppdelning mellan de olika länderna av dyrbar apparatur och utrustning, på längre sikt även skulle friställa medel som då kunde omdisponeras för andra forskningsändamål. Innan planer eller erfarenhet beträffande konkreta åtgärder av antydd art föreligger, är det svårt att bedöma om det är realistiskt att räkna med några väsentliga vinster av denna art. Ett eventuellt förverkligande av samordningstanken måste i varje fall inledas med en noggrann planering rörande lämpliga forskningsområden, lokalisering av fasta anläggningar, serviceorgan för forskare m. m.

Vetenskapsakademien vill gärna uttala sin i princip positiva inställning till förslaget men finner, att det — på sakens nuvarande läge — inte kan läggas till grund för omedelbara åtgärder. Det synes dock angeläget att frågan närmare utredes. Endast på grundval av ett konkret förslag kan ställning tagas.

Stockholm den 1 december 1965

För vetenskapsakademien

Erik Rudberg

Kai-Inge Hillerud

Universitetslärarförbundet:

Förbundet ansluter sig i allt väsentligt till de synpunkter som framförs i medlemsförslaget. Svårigheterna att i större utsträckning genomföra det åsyftade samarbetet torde ligga på det ekonomiskt-administrativa planet (anslagsfrågor o. d.) men dessa är inte större än att de borde kunna överbryggas.

Förslaget förutsätter, att den institution, inom vilken apparaturen i fråga är tillgänglig, också ställer till förfogande den tekniska och annan personal m. m., som erfordras för hjälpmedlens utnyttjande. Detta gör, att frågan om ekonomisk kompensation i en eller annan form kan bli av större räckvidd än förslagsställarna förutsatt.

Stockholm den 12 januari 1966

Universitetslärarförbundet

Stig Persson

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om sannordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträde den 9 september 1966 på Skokloster.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt sannordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

NORDFORSK*Danmark:*

Indenrigsministeriet.
Handelsministeriet.
Landbruksministeriet.
Fiskeriministeriet.
Undervisningsministeriet.
Statens teknisk-videnskabelige fond.
Statens almindelige videnskabsfond.
Københavns universitets rektor.
Det lægevidenskabelige fakultet, Københavns universitet,
Professorerna Mogens Fog och A. Tybjerg Hansen samt direktør Jens Bing, Københavns universitet.
Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, Københavns universitet.
Danmarks tekniske højskole.
Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd.
Det naturvidenskabelige fakultet, Aarhus universitet.
Det lægevidenskabelige fakultet, Aarhus universitet.
Kemisk institut, Aarhus universitet.

Finland:

Undervisningsministeriet.
Statens medicinska kommission.
Statens naturvetenskapliga kommission.

Statens teknologiska kommission,
 Helsingfors universitets konsistorium.
 Medicinska fakulteten, Helsingfors universitet.
 Matematisk-naturvetenskapliga sektionen, Helsingfors universitet.
 Åbo akademi.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Norges almenvitenskaplige forskningsråd.

Sverige:

Universitetskanslersämbetet.
 Statens medicinska forskningsråd.
 Statens naturvetenskapliga forskningsråd.
 Statens tekniska forskningsråd.
 Vetenskapsakademien.
 Universitetslärarförbundet.

Flertalet av de i ärendet hörda remissinstanserna tillstyrker, till dels varmt, medlemsförslaget. Allmän enighet synes råda om de bärande tankegångarna i medlemsförslaget om angelägenheten av att de nordiska länderna genom ett effektivt samarbete i syfte att samfällt utnyttja den forskningskapacitet, länderna tillsammans besitter, söker skapa en fruktbar forskningsmiljö för en modern kvalificerad forskningsverksamhet på nivå med motsvarande aktiviteter i större länder. Även det i medlemsförslaget innefattande konkreta förslaget om ömsesidigt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat i de olika länderna vinner allmän anslutning från de hörda remissinstansernas sida. Detta gäller speciellt ifråga om dyrbar och sällsynt apparatur. Allenast i fråga om de praktiska åtgärder, som erfordras för att genomföra ett sådant samarbete, anföres delvis avvikande åsikter.

Remissmaterialet ger även vid handen, att samarbete i fråga om ömsesidigt utnyttjande av specialiserad vetenskaplig apparatur redan i icke ringa utsträckning förekommer mellan de nordiska länderna. Detta försiggår dels som en följd av personliga kontakter mellan enskilda forskare och institutioner i de olika länderna dels i form av ett organiserat samarbete på särskilda forskningsområden. Sålunda anför *NORDFORSK*, att industrieföretag i väsentlig grad tillämpar metoden att mot ersättning lägga ut mätning-, analys-, provnings- m. fl. arbeten till den institution, som förfogar över den nödvändiga utrustningen, och rekommenderar att samma förfarande i högre grad än hittills borde praktiseras även mellan forskningsinstitutioner. *Statsprøveanstalten* i Danmark, i vars yttrande *Handelsministeriet* instämmer, framhåller att denna arbetsmetod redan under ett antal år regelbundet praktiserats mellan de nordiska ländernas stalliga provningsanstalter.

Med anledning av det i medlemsförslaget framförda förslaget om ett system med kontinuerliga informationer om förefintlig apparatur, som

kunde utnyttjas ömsesidigt, redovisar *NORDFORSK, Det veterinärvidenskabelige fagråd* i Danmark, *professor A. Tybjærg Hansen vid Københavns universitet, statens medicinska forskningsråd och statens naturvetenskapliga forskningsråd* i Sverige viss i detta syfte etablerad informationsverksamhet mellan de nordiska länderna. En effektivisering av denna informationsverksamhet anses överlag utgöra en förutsättning för ett förverkligande av medlemsförslagets syftemål. Statens naturvetenskapliga forskningsråd i Sverige varnar emellertid samtidigt för en överorganisation på detta område och finner att redan befintliga organ i första hand bör kunna utnyttjas för informationsutbytet. Från vissa håll framhålls även de svårigheter, som är förknippade med upprättandet av ett effektivt informationssystem. Sålunda framhåller *Norges almenvidenskaplige forskningsråd*, att det icke visat sig motsvara omkostnaderna att upprätta ajoudförda förteckningar över apparatur, emedan forskarna inom enskilda forskningsområden ofta får mera utförliga informationer om utrustningen inom sitt fack genom personliga kontakter och på andra sätt. Denna uppfattning företräds även av *Statens almindelige videnskabsfond* i Danmark, som icke finner en centralisering av informationerna lämplig.

Från flera håll understrykes, att en grundförutsättning för genomförandet av ett effektivt samarbete av föreslagen art är att tillräckliga och lätt disponibla medel anvisas för ändamålet. Sådana bör framförallt ställas till förfogande för bestridande av rese- och uppehållskostnader för vistelse vid institutioner i annat nordiskt land och för andra av forskningsverksamhet vid sådana institutioner föranledda kostnader. Speciellt betonas från flera håll nödvändigheten av att de för dessa ändamål erforderliga medlen snabbt kan ställas till vederbörandes förfogande. *Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd, universitetskanslersämbetet* i Sverige och *statens tekniska forskningsråd* i Sverige motsätter sig dock, att den nyinrättade nordiska kulturfonden, såsom i medlemsförslaget föreslagits, skulle anförtros uppgiften att centraliserat handha de ifrågavarande understödsmedlen. Fler-talet instanser finner vederbörande nationella forskningsorgan, forskningsråd och motsvarande, eller de enskilda institutionerna inom vederbörande fack bättre ägnade för denna uppgift, emedan de har de bästa förutsättningarna att inom sitt fack bedöma olika förekommande forskningsprojekts angelägenhetsgrad. I detta hänseende redovisar *Norges almenvidenskaplige forskningsråd* ett väl samordnat och smidigt förfarande vid anvisande av medel, som omhänderhas av forskningsråden.

3. Utskottet

Kulturutskottet vill till en början för egen del förena sig om de i medlemsförslaget framförda allmänna synpunkterna, för vilka även flera remissinstanser givit uttryck, rörande den aktuella utvecklingen på vetenskapens område, som ställer allt större krav på avancerad metodik och kva-

lificerad teknisk apparatur och såsom en följd härav på samarbete mellan forskare och institutioner inom metodologiskt sammanfallande forskningsområden. Särskilt för små länder såsom de nordiska förutsätter de begränsade personella och ekonomiska resurserna, att forskningsinsatserna koncentreras på punkter där särskilda betingelser finns för att utveckla en fruktbar forskningsmiljö med en sådan vetenskaplig utrustning, som en modern kvalificerad forskningsverksamhet förutsätter. I överensstämmelse med de strävanden, man under de senaste åren stött inom det nordiska samarbetet, kan nyssnämnda synpunkter anläggas på de nordiska länderna betraktade som en helhet. Särskilt på kostnadskrävande och specialiserade forskningsområden, såsom olika discipliner inom den medicinska, tekniska och naturvetenskapliga forskningen, kan de nordiska ländernas samlade forskningspotential avsevärt förstärkas genom ett effektivt nordiskt samarbete inom respektive fack. Utskottet önskar i detta sammanhang endast erinra om de av utskottet vid skilda tillfällen tidigare framförda principiella synpunkterna på de nordiska ländernas betydelse som en regional enhet för en kvalificerad insats i det internationella forskningsarbetet.

Det i förevarande medlemsförslag framställda förslaget om åtgärder till förmån för ett ömsesidigt utnyttjande av i de olika nordiska länderna förefintlig dyrbar och specialiserad vetenskaplig apparatur står helt i samklang med ovanstående principiella synpunkter. Utskottet kan därför, i det utskottet hänvisar till det i saken införskaffade överlag tillstyrkande remissmaterialet, för egen del ansluta sig till medlemsförslaget. Oaktat viss verksamhet i linje med medlemsförslagets syftemål redan synes förekomma på särskilda forskningsområden inom Norden, ger remissmaterialet klart vid handen, att åtgärder behövs för att ytterligare utbygga detta samarbete till nya härför lämpade områden.

Viktigt är att forskarna får information om förefintlig och planerad apparatur. För att den skall tjäna sitt syftemål, måste den fortlöpande hållas aktuell och vara vederhäftig. Dessa kriterier torde bäst kunna uppfyllas av en informationsverksamhet, som skötes i intimt samband med forskningen på området. En organiserad information torde av denna anledning lämpligen kunna handhas av forskningsråd, andra samsarbetsorgan eller enskilda institutioner inom ett fack exempelvis med vetenskapliga tidskrifter eller särskilda publikationer som lämpliga medier. Den av NORDFORSK på detta område inledda verksamheten synes härvid kunna tjäna som förebild.

Att medel reserveras för nödvändiga resor utgör enligt utskottets uppfattning det centrala med avseende å möjligheterna att genomföra det planerade samarbetet. I anslutning till en av flera remissinstanser framförd uppfattning uttalar utskottet, att det förutsattes att tillräckliga, särskilda medel anvisas för detta ändamål. Samtidigt önskar utskottet understryka angelägenheten av att dessa medel genom ett smidigt och snabbt ansöknings-

och beslutsförfarande med kort varsel utanordnas till vederbörande forskare eller institution.

Med beaktande av de riktlinjer, som utarbetats för den nyinrättade nordiska kulturfondens verksamhet, synes det enligt utskottets förmenande ej sannolikt att fonden i någon större utsträckning kan förutsättas deltaga i finansieringen av nu ifrågakommande verksamhet. Ej heller torde fonden komma att besitta nödiga insikter eller kontakter för en bedömning av de enskilda understödsobjekten. Utskottet kan i fråga om finansieringen av verksamheten därför förena sig om den av flera remissinstanser uttalade uppfattningen, att de nödiga medel som anvisas lämpligen bör kunna handhas av olika redan förefintliga organ. I främsta rummet torde då ifrågakomma de nationella forskningsråden (motsvarande) eller enskilda forskningsinstitutioner, vilka skulle tilldelas särskilda medel för samarbetet. Den nationella och lokala forskningsadministrationen bör enligt utskottets uppfattning ha de bästa förutsättningarna att bedöma och prioritera olika forskares framställningar om resebidrag.

Med hänvisning till vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

Skokloster den 9 september 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Matti Mattila

Förman

A. C. Normann

Sture Palm

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Pauli Räsänen

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Sillanen

Medlemsförslag

om utbyggande av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå

(Väckt av Georg Backlund, Raino Hallberg och Jan Ivan Nilsson)

Nordiska rådet antog vid 1964 års session en rekommendation, som gick ut på fastställandet av huvudsträckningen för en i Europavägssystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknypning till Åland (rek. nr 8/1964).

Vid sidan av denna sydliga sträckning för en förbindelse mellan Finland och Sverige har även den nordliga huvudsträckningen på höjden Vasa—Umeå mellan dessa två länder på senaste tid tilldragit sig allt större intresse. Ur turistsynpunkt har den s. k. Blåa linjen från Finland över Sverige till Norge alltmer kommit i förgrunden. Förutom att en avsevärd turisttrafik under de senaste åren utvecklats på denna led har den kommit att utgöra en viktig förbindelseled för handeln mellan de nordliga kustregionerna och dessas centra i de båda länderna.

Trafiken mellan Vasa och den svenska kusten sköts för närvarande med tillhjälp av reguljär fartygs- och bilfärjetrafik. Denna måste emellertid på grund av den ifrågasatt sträckningens nordliga belägenhet och de härav föranledda förhållandevis svåra isförhållandena nedläggas under vintern och kan vanligen återupptagas först sent på våren.

På senaste tid har man särskilt i merkantila kretsar i de inre och östliga delarna av Finland gett uttryck för ett starkt intresse för erhållandet av en året om öppenhållen förbindelse mellan Vasa och Umeå. I Finland är man i detta nu sysselsatt med att utbygga en direkt tvärgående vägförbindelse från Joensuu och Kuopio i landets östra delar till Vasa. Avsikten är att sedan denna och goda förbindelser över Vasa—Umeå erhållits kunna anlita de redan i Sverige och Norge förefintliga goda vägförbindelserna för att åstadkomma en direkt förbindelse till Atlantkusten i Norge. Här må ytterligare nämnas, att Finlands riksdag med anledning av inom riksdagen väckta motioner nyligen beslutat antaga en hemställan till regeringen om utbyggnad av vissa avsnitt på landsvägen Kuopio—Vasa, varvid även en direkt hänvisning gjorts till vägförbindelsens betydelse för främjandet av de internationella trafikförbindelserna.

Olika alternativ för en lösning av förbindelsen Vasa—Umeå har fram-

förts. Som en möjlighet har man tänkt sig reguljära tåg färjeförbindelser, som skulle förutsätta kraftig isbrytarassistans vintertid. Ett annat förslag går ut på att bygga vägbankar till de yttersta öarna både på den svenska och den finska sidan, varvid sträckan mellan dessa ändpunkter skulle utgöra endast ca 20 kilometer.

Enligt undertecknades förmenande är det angeläget att, för undvikande av kortsiktiga lösningar och eventuella felinvesteringar, snarast göra hela frågan om den lämpligaste och mest fördelaktiga lösningen för en året-runtförbindelse mellan Vasa och Umeå till föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning genom regeringarnas försorg.

Under åberopande av vad ovan anförts får undertecknade hemställa,

att Nordiska rådet ville besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Sverige och Norge att verkställa en utredning om den lämpligaste och mest fördelaktiga lösningen av en året-runtförbindelse över Kvarken mellan Finland och Sverige samt vidare till den norska Atlantkusten.

Helsingfors och Stockholm den 15 november 1965

Georg Backlund

Raino Hallberg

Jan Ivan Nilsson

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

— — — meddelar ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena såsom sitt utlåtande, att en väg i sträckningen öster-väster är vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under planering och under arbete och är vägens västligaste ändpunkt Vasa. Beträffande förbindelsens utsträckning till Umeå och därifrån eventuellt till Norge bör konstateras att frågans lösning är kostsam och torde trafikfrekvensen ej ännu påkalla detta. Enär det i förslaget dock är fråga om undersökning och sakens klarläggande förordar ministeriet förslaget.

Helsingfors den 14 mars 1966

Elsa Timonen
Minister

Klaus Häkkänen
Regeringsråd

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:

— — — meddelar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som sin åsikt att det icke, med beaktande av den just nu synbarliga trafikökningen, finns på den finska sidan under de närmaste åren förutsättningar till förkortning av sagda färjeförbindelse med vägbank på det sätt såsom i medlemsförslaget framhållits. Sålunda anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att det icke i frågans nuvarande skede finns anledning till vidare vägundersökningar för väginvesteringars del.

M. Niskala
Generaldirektör

N. Skogström
Byggnadsråd

Länsstyrelsen i Kuopio län¹:

Ett drag som på senare tider varit kännetecknande för frakttrafiken är strävan till snabbhet. Flygfrakten är givetvis den allra snabbaste, men på grund av dess ringa kapacitet har man även för fjärrfrakternas vidkommande utvecklade biltransporter. Från hela landet utföres numera synnerligen

¹ Yttrandet översatt från finska.

stora kvantiteter produkter med lastbilar till utlandet till och med så långt som till Sydeuropa. Av de inhemska transporterna intar biltransporterna en synnerligen stor andel.

Då tullgränserna mellan de nordiska länderna som en följd av EFTA-överenskommelsen, fränsett vissa undantag, slopas i och med utgången av innevarande år kan det emotses, att bilfrakterna mellan de nordiska länderna ytterligare avsevärt kommer att öka i betydelse. Bilfraktförbindelserna mellan Finland och Sverige sköts för närvarande huvudsakligen med tillhjälp av färjorna mellan Åbo och Norrtälje samt Åbo och Stockholm. Det är helt på sin plats, att man planerar också andra färjeförbindelser med stor kapacitet. Härvid kommer i främsta rummet i fråga förbindelsen Vasa—Umeå. Medan förbindelsen Åbo—Norrtälje i detta nu räcker 9 timmar är färdtiden mellan Vasa yttre hamn och Umeå yttre hamn (Holmsund) endast 4 timmar och kan ytterligare avsevärt förkortas.

Vad särskilt beträffar Kuopio län är avståndet i detta nu från länets centrum, Kuopio stad, till Åbo c:a 500 km. Avståndet till Vasa är c:a 400 km, men efter de väguträtningar, som delvis är under arbete och delvis åtminstone under planering, kommer avståndet att förkortas till c:a 350 km. Sträckan Kuopio—Vasa är till största delen färdig. Ännu ej fullbordad är vägsträckan Tervo gräns—Kyyjärvi, som till största delen löper inom mellersta Finlands län. Planens förverkligande innebär för Finlands vidkommande ej några jättearbeten, utan förhållandevis blygsamma väguträtningar, som planerats och kommer att förverkligas även utan att den ifrågavarande nordiska förbindelsen kommer till stånd.

Det må därjämte framhållas, att den under byggnad varande Saima kanal och den planerade nordiska förbindelsen ej konkurrerar sinsemellan. Den förstnämnda är långsam och drar försorg om transporterna av tunga varor och massavaror, den senare snabb och denna kommer att anlitas för transporter av långt förädlade produkter samt för turismen.

Förutom den direkta betydelse projektet har för näringslivet kommer det att ha stor betydelse för turismen. Inom insjödistrikten i östra och mellersta Finland befinner sig just de sevärdheter och mål, för vilkas skull de utländska turisterna kommer till Finland. I ruttens västliga ändpunkt återfinnes det norska fjord- och fjällandskapet med inlandsjöklar samt kalk- och droppstengrottor. Mellan dem åter den reklamerade »Blå vägen».

Med tanke på utvecklandet av näringslivet och turismen inom länet finner länsstyrelsen planen synnerligen betydelsefull och får varmt tillstyrka dess utvecklande och genomförande.

Kuopio den 22 februari 1966

Erkki O. Mantere

Landshövding

Eero Mäntylä

Länsråd

Länsstyrelsen i Norra Karelen län¹:

Både ur exportens och turismens synpunkt sett leder de viktigaste förbindelserna från Norra Karelen till landets sydliga kustområden, vilkas hamnstäder Fredrikshamn och Kotka utgör norra Karelen ekonomidistrikts huvudexporthamnar. På senare tider ha dessa livsviktiga förbindelser i avgörande grad förbättrats. Däremot har man först nu påbörjat planeringen av de för länets näringsliv så viktiga förbindelsernas förbättrande västerut. Då förbindelsen Vasa—Umeå synes på ett lämpligt sätt ansluta sig till landets tvärgående trafikförbindelserns helhet och förverkligad utan tvivel bebjärar ett ganska stort område av vårt land, anser länsstyrelsen att förslaget är väl utvecklingsdugligt och värt att närmare undersökas. Länsstyrelsen bifogar samtidigt en av distriktsingenjör Veikko Tipuri utförd summarisk plan jämte kostnadsförslag i ifrågavarande ärende [*se Bihang*].

Joensuu den 25 februari 1966

Lauri Riikonen

Landshövding

Lauri Marila

Länsråd

BIHANG

Vägförbindelse mellan Finland och Sverige (Vasa—Umeå)

*(Summarisk plan jämte kostnadsförslag upprättad av distriktsingenjör
Veikko Tipuri)*

Enligt Nordiska rådets medlemsförslag borde trafikförbindelserna förbättras mellan Finland och Sverige över Kvarken.

Om man borde ha en året om öppethållen vägförbindelse borde så stor del som möjligt byggas som väg med möjligast få färjor.

I detta syfte har undertecknad uppgjort en plan enligt följande:

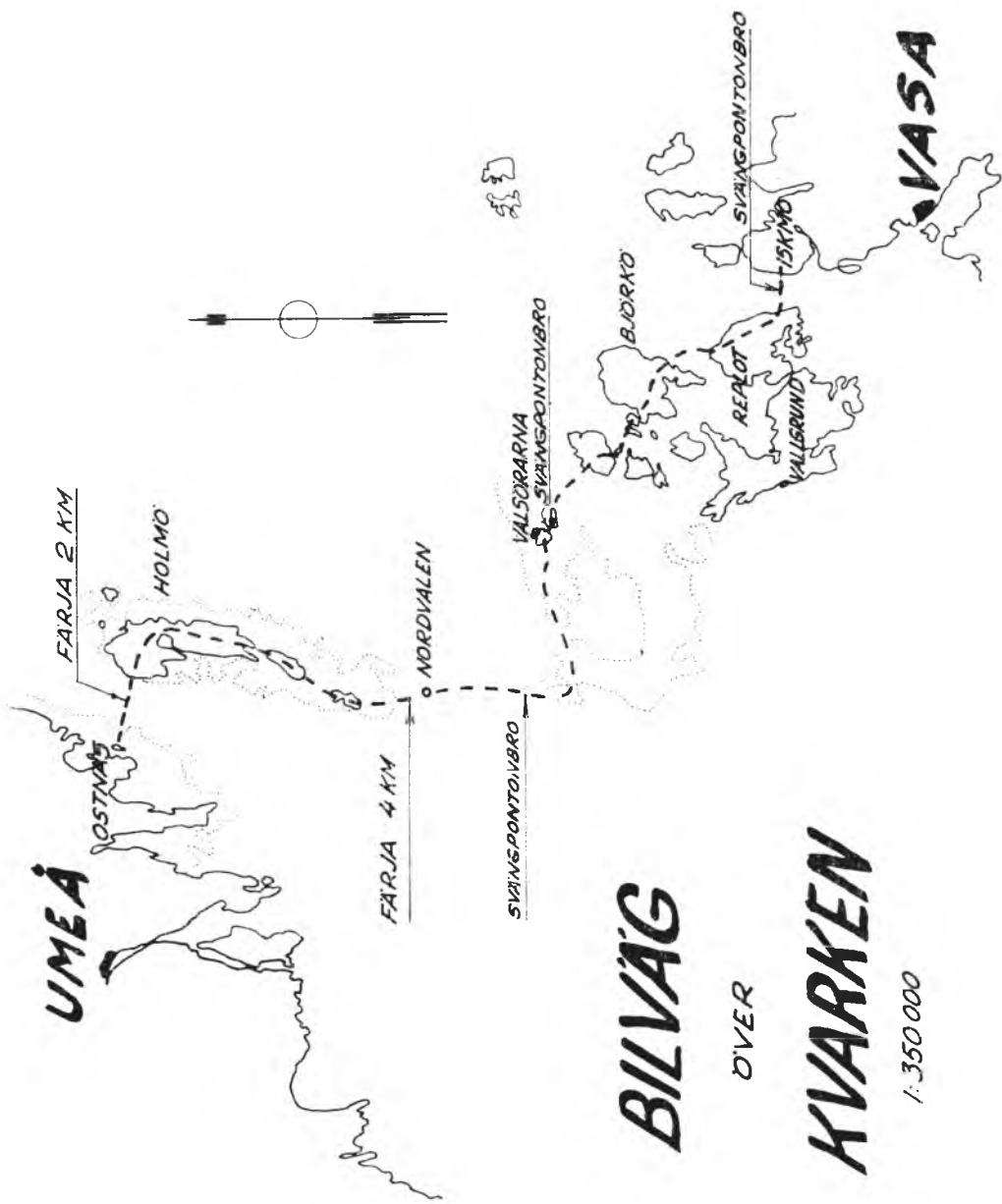
Sträckningen

Iskmo (13 km nordväst från Vasa)—Replot (Raippaluoto)—Björkö—Valsörarna (Valassaaret)—Hällkalla—Snipansgrund—Nordvalen—Holmgödd—Holmö—Östnäs (17 km öster om Umeå).

Hela vägsträckan är 108,65 km, varav:

Öar = land	51,200 km	
Vall (bank)	49,550 »	
Broar 13 st	1,000 »	
Svängpontonbroar		1 st sydost från Fiskargrund
3 st	0,100 »	1 st mellan Skarvgadd och Malskär (Valsörarna)
		1 st Storgrund (Iskmo) och Holmgrund (Replot)
Färjor 2 st	5,800 »	1 st Tärngrund—Holmö 2 km
		1 st Huggningsgrund—Nordvalen grund 4 km
Summa	108,650 km	

¹ Yttrandet översatt från finska.

BILVÅG

ÖVER

KVARKEN

1:350 000

Kostnader

Vägen med permanent ytbeläggning skall ligga på + 2 m nivå och ha en ytbredd av 8 m. Parkeringsplatser i medeltal på varje 4 km.

För elektriska transformatorer på samma distans. Med dessa förutsättningar äro kostnaderna följande:

Väg på öar 51 km à 300 000 mk	15 300 000 mk
Vallar 10 000 000 m ³ à 10 mk	100 000 000 »
Väg på vallar 50 km à 200 000 mk	10 000 000 »

Elektricitet:

51 st trafos à 4 000 mk	204 000: —	
104 km högspänning à 4 000 mk	416 000: —	
104 km starkström + belysning à 5 000: —	520 000: —	
2 km högspänningskabel à 40 000: —	80 000: —	1 220 000 »
Broar 13 st		9 700 000 »
Svängpontonbroar 3 st		900 000 »
Vågbrytare 6 km		3 000 000 »
Bryggor 50 st		2 500 000 »
Färjor 2 st		2 000 000 »
Parkeringsplatser 15 st		200 000 »
Vaktbostäder 7 st à 40 000: —		280 000 »
Utjämnning		900 000 »
Kostnader tillsammans mk		146 000 000 »

eller 1,35 miljoner mk/km

Joensuu den 22 februari 1966

Länsstyrelsen i Vasa län¹:

Enligt länsstyrelsens åsikt kan förbättrandet av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå och därifrån vidare till Atlantkusten anses vara en eftersträvanvärd målsättning, när man genom sådana åtgärder kan utveckla och utvidga industriell och kommersiell verksamhet samt skapa förutsättningar för utövande av servicenäringar och för omfattande turisttrafik på de områden, som skulle betjänas av de planerade trafiklederna.

Hittills har man kunnat konstatera, att i synnerhet turisttrafiken vuxit oavbrutet år från år allt efter som fartygs- och bilfärjsförbindelserna mellan Vasa och Umeå förbättrats, vilket i sin tur åstadkommit livligare kommersiell verksamhet i kustregionernas centra. Detta har åter å sin sida haft sin reflexverkan på den industriella verksamheten. Tills vidare har den livligare turisttrafikens inverkan på kommersiell och industriell verksamhet likväl känts starkare på den svenska sidan än på den finska sidan. Denna omständighet tvingar till större försiktighet, då det gäller att uppgöra prognoser beträffande lönsamheten av sagda trafikförbindelsers förbätt-

¹ Yltrandet översatt från finska.

rande. Med tanke på turisttrafiken bör dessutom beaktas, att den i varje fall till sin natur är säsongbetonad och därför är det mycket sannolikt att turisttrafiken under de kallaste vintermånaderna icke skulle öka i sådan mån att en åretrunt färjförbindelse mellan Vasa och Umeå vintertid i nämnvärd omfattning skulle stimulera näringslivet och förtjänstverksamheten på de områden, vars trafikförbindelser färjförbindelsen komme att betjäna.

Situationen skulle med tanke på lönsamheten likväl visa sig alldeles anorlunda, ifall den påtänkta färjförbindelsen i mera anmärkningsvärd grad komme att betjäna godstransporter. För förbättrandet av vägförbindelserna mellan Nordsavolax och Finlands västkust är tvenne trafikleder som betjäna tung trafik under byggnad och dessutom föreligger en färdig generalplan för en tredje landsväg i öst-västlig riktning. Av dessa skulle den södra stamvägen leda från Kuopio till Vasa, Jakobstad och Gamlakarleby. Den norra vägen från Idensalmi till Gamlakarleby och Jakobstad och den projekterade mellersta vägen från Kuopio och Idensalmi till Gamlakarleby och Jakobstad.

Export- och importtransporterna från Nordsavolax till Bottniska vikens hamnar utföras i huvudsak som järnvägstransporter. Sedan de under byggnad varande vägförbindelserna blivit färdiga komme likväl en del stycke-godsartade landsvägstransporter att öka i någon mån närmast på åtgärd av centralaffärerna och transporterna av brännbara vätskor skulle likaså kunna öka under vissa förhållanden. Ävenså komme linjebiltrafiken förmodligen att växa.

Vid bedömningen av en året runt ordnad färjförbindelses inverkan på stimuleringen av den näringsverksamhet, som förekommer på ifrågavarande trafikleds verkningsområde, kan man först konstatera att den för massgodstransporternas del inte skulle ha inverkan på transporten av rundvirke, cellulosa och pappersfabrikat, emedan rundvirke icke räcker till för export och exporten av cellulosa och pappersfabrikat från Norges kust till de europeiska marknaderna icke skulle gestalta sig lönande. Vidkommande massgodstransporter kunde man däremot tänka sig export av sågat och hyvlat virke via Sverige söderut till Danmark, Tyskland och Nederländerna i mindre poster som biltransporter direkt från såginrättningarna till mellaneuropeiska konsumenter och minuthandlare i sågvarubranschen på samma sätt som motsvarande transporter också ordnats från Sverige till marknaderna i Mellaneuropa. Därest billfärjsavgifterna Vasa—Umeå icke skulle stiga till alltför höga belopp, kunde transporter av sistnämnd art bli lönande och en åretrunt färjförbindelse sålunda skapa förutsättningar för ökad export av sågvaror från Nordsavolax, mellersta Finland och Österbotten till Mellaneuropa. Likaså synes det sannolikt, att åretrunt färjförbindelse från Vasa till Umeå skulle medföra en ökning av styckegodstransporterna och linjetrafiken på ifrågavarande trafikleds verkningsområde från Finland till Sverige och Norge samt tvärtom.

Erfarenheten har visat, att man genom att utveckla vintertrafiken i hög grad kunnat lindra säsongfluktuationernas inverkan på utrikeshandeln, trafiken och upplagringen och då det för den ökade exporthandeln och linjetrafikens behov visat sig vara nödvändigt att öka vintertrafikförbindelserna från Finland till utlandet, förefaller det som om det vore av behovet påkallat och aktuellt med verkställande av en undersökning angående möjligheterna för anordnande av och för lönsamheten av reguljär vintertrafik över Kvarken från Finland till Sverige.

Vad sedan vidkommer olika alternativ rörande förverkligandet av ifrågasvarande vintertrafik så vore det med hänsyn till vad ovan nämnts om sagda trafiks omfattning och art enligt länsstyrelsens åsikt ändamålsenligast att ordna trafiken så, att den under nu rådande förhållanden sker med tillhjälp av färja, som är försedd med tillräckligt stor maskinkraft och som är förstärkt för framförande i is.

Färjan kunde lämpligast placeras in på ruttan mellan Vasklot och Holmsund, emedan avståndet mellan nämnda ändpunkter utgör endast 55 sjömil och ishindren under svåra vintrar skulle på denna led lättare kunna övervinnas än på Kvarkens smalaste ställe, där issvårigheterna på grund av packisens sammanskjutning till tjocka lager ofta kunna gestalta sig så, att farleden icke skulle kunna trafikeras ens med tillhjälp av isbrytare. Med tanke på vintertrafik torde det under de närmaste åren därför ej föreligga skäl att börja bygga långa havsvägbankar på finska och svenska sidan för att flytta ruttan till Kvarkens smalaste ställe.

Ifall godstrafiken med tiden skulle växa så mycket, att ordnandet av en tågjärjsförbindelse skulle anses nödig och lönande, kan frågan om effektivisering av vintertrafiken ånyo tagas till omprövning.

Med hänvisning till det ovan anförda anser sig länsstyrelsen kunna förorda det i Nordiska rådet gjorda medlemsförslaget att rådet måtte taga i förslaget avsett initiativ till verkställande av nödiga undersökningar vidkommande förbättrandet av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå.

Vasa den 1 mars 1966

På länsstyrelsens vägnar:

Eino Hukkala

Länsråd

Henrik Palomäki

Landssekreterare

Länsstyrelsen i mellersta Finlands län¹:

Länsstyrelsen har i det ifrågasvarande ärendet angående förbättrande av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå införskaffat yttranden av

¹ Yttrandet översatt från finska.

Keski-Suomen Maakuntaliitto r. y. (Landskapsförbundet för mellersta Finland) och Keski-Suomen Kauppakamari (Mellersta Finlands handelskammare), vilka följer efter denna skrivelse.

För egen del får länsstyrelsen värdsamt anföra följande:

Sedan de till landets sydligaste delar och de där belägna havshamnarna löpande, för mellersta Finland viktigaste trafikförbindelserna -- särskilt landsvägsförbindelserna -- förbättrats så att de är förhållandevis goda och motsvarar de nuvarande förhållandena har frågan om planering och istånd-sättande av vägförbindelserna härifrån till Bottniska vikens kust blivit synnerligen aktuell. Säsom även vardera yttrandet ger vid handen utgör åstadkommandet av vägsträckningen Joensuu—Jyväskylä—Björneborg bland dessa för närvarande och även under den närmaste framtiden det främsta målet. De nordligaste förbindelserna — till Vasa och Jakobstad-Gamlakarleby — utgör däremot avlägsna mål, även om de också numera på många sätt och i många sammanhang blivit beaktade och till och med delvis blivit föremål för undersöknings- och planeringsarbeten. För mellersta Finland torde av de två sistnämnda riktningen Vasa få anses mera betydelsefull, även om också den nordligaste förbindelsen har sin egen betydelse.

Havstrafikförbindelsen Vasa—Umeå torde ur mellersta Finlands synvinkel hittills ej ha haft just någon annan betydelse än vad den i allmänhet betytt för landets sommarturism. Länsstyrelsen är av samma åsikt som remissinstanserna däri, att den ifrågasvarande samtrafiken under dessa förhållanden ur detta landskaps synpunkt ännu ej blivit särskilt aktuell. Det är dock fråga om en i ändan av en redan nu förhållandevis god vägförbindelse belägen hamnstad, vars håtförbindelser givetvis inverkar även på den framtida utvecklingen av landförbindelserna, och saken har därför så stor betydelse, att det lönar sig att göra den till föremål för en grundlig utredning.

Jyväskylä den 26 februari 1966

På länsstyrelsens vägnar:

Heikki Seppä

Länsråd

Sauli Manninen

Äldre landssekreterare

Keski-Suomen Maakuntaliitto r. y. (Landskapsförbundet för mellersta Finland)¹:

Ett skyndsamt utvecklande av de tvärgående landsvägsförbindelserna från östra Finland genom mellersta Finland till Bottniska vikens kust betraktas i mellersta Finland som synnerligen betydelsefullt. Förslag har

¹ Yttrandet översatt från finska.

framlagts om byggande av tre dylika landsvägar under den följande tioårsperioden:

Joensuu—Picksämäki—Jyväskylä—Keuruu—Björneborg,
Joensuu—Kuopio—Viitasaari—Vasa och
Iisalmi/Kuopio—Pihtipudas—Gamlakarleby/Jakobstad.

Det nu inom Nordiska rådet väckta förslaget om förbättrande av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå ansluter sig synnerligen intimt till den via Kuopio och Viitasaari planerade huvudvägen, av vilken en betydande del redan är färdig.

För näringslivet i mellersta Finland och Nordsavolax torde det viktigaste vara att erhålla en högklassig och direkt förbindelse till Bottniska viken. De fortsatta förbindelserna härifrån till Sverige och vidare till Norge torde ännu för närvarande vara mera sekundära, men deras betydelse ökar för varje ögonblick.

Därom, vilket mellersta Finlands trafikbehov i fråga om sträckan Vasa—Umeå i verkligheten är, kan ingenting absolut säkert sägas med ledning av tillgängliga uppgifter, emedan utredningar i saken ej finnes. Enligt den inom mellersta Finland rådande uppfattningen är det dock fråga om en angelägenhet av sådan betydelse, att den så snabbt som möjligt borde grundligt utredas.

Ehuru några tillförlitliga prognoser ej finnes om den utåtriktade trafiken från mellersta Finland kan däremot med ledning av den till landskapet riktade trafiken till och med synnerligen positiva bedömningar företagas närmast på grundval av utredningar om turismens utveckling. Enligt de aktuella planerna kommer de norra delarna av mellersta Finland liksom även Nordsavolax och norra Karelen att utveckla sig till ett betydelsefullt turistområde inom de närmaste tio åren. Då en betydande del av turisterna inom detta område utgörs av skandinaver är det alldeles uppenbart, att åstadkommandet av goda förbindelser mellan Vasa och Umeå avsevärt underlättar turisternas möjligheter att nå de områden, till vilka de valt att förlägga sin semester.

Med hänvisning till vad ovan anförts förhåller Keski-Suomen Maakuntaliitto (Landskapsförbundet för mellersta Finland) sig synnerligen positivt till planerna på en förbättring av förbindelserna mellan Vasa och Umeå och emotser, att i ärendet snarast möjligt måtte utföras en undersökning, genom vilken noggrant utreds det faktiska trafikbehovet under kommande år på förbindelsen samt de praktiska formerna för att göra trafiken så smidig som möjligt på den ifrågavarande sträckan.

Jyväskylä den 25 februari 1966

Keski-Suomen Maakuntaliitto r.y.

Veikko Hyttiäinen

Ordförande

Heikki Juusela

Sekreterare

Keski-Suomen Kauppakamari (Mellersta Finlands handelskammare)¹:

Angående den i förslaget förutsatta trafikförbindelsen har handelskammaren ej tillgång till uppgifter, på grundval av vilka ett motiverat yttrande kunde avges. Frågan om den till Vasa från de inre delarna av Finland riktade landsvägstrafiken har ännu ej avgjorts, emedan de s. k. tvärsgående vägsträckningarna ännu ej slagits fast. Ej heller Vasas betydelse som export- eller importhamn har ännu utretts. Ur turisttrafikens synpunkt är alla förbättringar på sträckan Vasa—Umeå önskvärda. Innan ett slutligt yttrande kan avges i ärendet torde det vara på sin plats att grundliga undersökningar verkställas på grundval av medlemsförslaget.

Jyväskylä den 28 februari 1966

Keski-Suomen Kauppakamari

Onni Sairanen

Ordförande

Erkka Rankila

Ombudsman

Kuopio handelskammare har i skrivelse den 28 december 1965 meddelat att den inte har något att invända mot medlemsförslaget.

Nord-Karelen handelskammare:

De för utrikeshandeln samt också för turismen viktigaste förbindelserna från Nordkarelen till kusttrakterna riktar sig till södern. Finska vikens hamnar är de viktigaste exporthamnarna för vårt ekonomiområde och också landets huvudstad, som är belägen i detta väderstreck har bidragit till att våra viktigaste landsvägs- och järnvägsförbindelser riktar sig mot Finska vikens kust.

Som resultat av de senaste årens utveckling har dock dessa förbindelser avgjort förbättrats. I samband med utvecklandet av landsvägarna har riksväg nr 6 blivit nästan färdig med undantag för några enstaka ytarbeten. — Järnvägarnas byggnadsprogram omfattar nu Onkamo—Parikkala banan vilken inom kort slutförd kommer att förbättra fjärrtransportmöjligheterna.

Efter dessa primära trafikförbindelser slutförts anser handelskammaren det vara viktigt för Nord-Karelen att landets tvärliggande förbindelser förbättras. Eftersom Vasa—Umeårutten sömlöst bindas samman i denna helhet av trafikförbindelser från öst till väst och eftersom den väl utvecklade kommer att tjäna ett mycket stort område inom vårt land, förordar handels-

¹ Yttrandet översatt från finska.

kammaren, att Nordiska rådet skulle behandla det tagna initiativet till förbättrandet av trafikförbindelser mellan Vasa och Umeå, samt hos de nordiska regeringarna förorda uppgörandet av en plan därtill.

Joensuu den 25 februari 1966

Nord-Karelen handelskammare

Paavo Nieminen

Ombudsman

Vasa handelskammare:

Vasa handelskammare är i högsta grad intresserad av förbättrandet av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå. Den har för egen del, genom att vända sig till vederbörande myndigheter i Finland, försökt medverka till åstadskommandet av en direkt tvärväg från vårt lands östgräns via Joensuu och Kuopio till Vasa. En väg från Umeå via Lycksele till Atlantkusten torde redan vara under byggnad på både Sveriges och Norges områden. När dessa tvärvägar har färdigbyggts, kommer resande- och godstrafiken mellan Finland och Skandinavien att snabbt öka i sådan omfattning, att en fartygsförbindelse som fungerar året runt mellan Vasa och Umeå blir nödvändig.

Isförhållandena på sträckan Vasa—Umeå är relativt gynnsamma och gynnsammare än exempelvis motsvarande isförhållanden i Ålands hav. Därför stöter det inte på några oöverstigligen hinder att upprätthålla sjötrafiken året runt på nämnda rutt. En förutsättning för en sådan fartygsförbindelse är att trafiken upprätthålles av en färja, som är utrustad med tillräckligt stor maskinkraft och på vederbörligt sätt har förstärkts för gång i is, samt att isbrytarhjälp erhålles vid behov under de svåraste vinterrarna. Att förlägga en isbrytare till Vasa under tiden för vintertrafiken är naturligtvis en nödvändig åtgärd även med tanke på den övriga vintertrafiken på Vasa.

Enär avståndet mellan hamnarna i Vasklot och Holmsund är 55 sjömil eller endast ungefär hälften av sträckan Åbo—Norrtälje, föreligger enligt handelskammarens åsikt åtminstone inte tillsvidare något skäl till att genom byggande av långa vägbankar på Finlands och Sveriges sidor om Kvarnen flytta ruttens ändpunkter närmare varandra.

Ifall de hamnar som behövs för färjerna skulle flyttas till öarna Valsörarna och Holmögdad, vilket skulle vara en förutsättning för den förkortning av sträckan till havs som man har tänkt sig i motionen till Nordiska rådet, skulle sträckan till havs flyttas till Kvarkens smalaste ställe, där issvårigheterna under många vintrar är sådana att ingen färja och ofta inte ens en isbrytare klarar dem. Den tidsvinst som man skulle göra genom en kortare

fartygsled till havs skulle, även under tiden för öppet vatten, till större delen gå förlorad på grund av att bilvägarna till hamnarna i stället skulle bli c:a 80 km längre än de nuvarande.

När de ovan nämnda tvärvägarna i Finland och i Sverige har färdigbyggts och den ökning av godstrafiken som åstadkommes av dem blivit tillräckligt stor, aktualiseras också en tågfarjförbindelse över Kvarken.

Samtidigt som Vasa handelskammare förordar ett godkännande av motionen, vill handelskammaren även föreslå att Nordiska rådet i samband med behandlingen av denna fråga skulle vända sig till regeringarna i Finland, Sverige och Norge med en begäran om att vederbörande länder, vart och ett för sin del, skulle påskynda byggandet och istandsättandet av tvärvägarna Kuopio—Vasa och Umeå—Lycksele—Mo i Rana.

Vasa den 10 februari 1966

Kaarlo Rautio

Ordförande

T. L. Marttinen

Verkst.dirrektör

Oy Vaasa-Umeå Ab:

Sedan år 1948 då passagerartrafiken återupptogs efter kriget på ifrågasvarande linje har utvecklingen gått snabbt framåt speciellt under de senaste sju åren.

År 1948 transporterades 6 690 personer, år 1959 25 817 personer och 2 193 personbilar och år 1965 89 529 personer samt 11 975 personbilar, 102 bussar och 264 långtradare.

I ovan angivna antal ingår även passagerare och personbilar som transporterats på linjen Vasa—Örnsköldsvik, men utgjorde dessa t. ex. för år 1965 endast 9 012 personer och 1 464 personbilar.

Trafiken har upprätthållits de senaste sju åren på linjen Vasa—Umeå från början av maj eller med andra ord så tidigt på våren ett beräknat isläge medgett uppgörandet av en tidtabell c:a fyra månader på förhand, till 10—15 december och på linjen Vasa—Örnsköldsvik tre månader, juni, juli och augusti.

Denna kortfattade statistik må vara bevis för att behovet av båtförbindelse mellan Vasa och Umeå ökar år från år.

En förlängning av trafiken utöver ovan nämnda seglationstid på linjen Vasa—Umeå förutsätter att garantier för isbrytarassistans erhålles ifall isläget det fordrar och att trafikunderlaget av passagerare och fordon kan upparbetas så att en drift med ett dylikt dyrbart, tillräckligt isförstärkt fartyg, ekonomiskt kunde bära sig.

Det hittillsvarande trafikunderlaget medger med full säkerhet inte en ekonomisk lönsam drift vid trafik året om.

Vi tror dock att den snabba utveckling man kan se fram emot, både vad beträffar turisttrafiken och godstrafiken, kan göra att en ekonomiskt lönsam drift blir möjlig i framtiden med en i det närmaste helårstrafik. Den s. k. blå vägen från Vasa via Umeå till Mo i Rana och likaså den under utbyggnad varande vägen Joensuu—Kuopio—Vasa kommer helt säkert att befämja trafiken på linjen, i synnerhet vad beträffar godstrafiken. Vid närmare studie av alla de förslag som på senare tid väckts om lämpliga platser för färjehamnar ute i skärgården, förefaller det såväl ur rent tekniska synpunkter som med beaktande av den ringa tidsvinst i fartygens gångtid vilken kunde ernås som om de nuvarande ändpunkterna, Vasklot och Umeå uthamn, skulle vara de mest fördelaktiga.

Förslaget att bygga c:a 20 km vägbankar samt färjelägen ute vid de närmast varandra liggande öarna på finska och svenska sidan verkar onekligen vara för tidigt väckt. Distansen skulle visserligen förkortas från nuvarande 52 sjömil till 15 sjömil men att upprätthålla en tidtabellsenlig trafik på denna sträcka torde de flesta vintrar vara praktiskt taget omöjligt på grund av de packisvallar som där vanligen sammanpressas vid isbildning ute till havs.

Vi är fast övertygade om en fortsatt utveckling av trafiken mellan Finland och Sverige på denna rutt och vi kommer att anskaffa det tonnage trafikbehovet påkallar inom ramen för en ekonomiskt lönsam drift.

Vasa den 24 februari 1966

Oy Vaasa—Umeå Ab

(Sign.)

S v e r i g e

Järnvägsstyrelsen:

SJ arbetar för närvarande tillsammans med de finska statsjärnvägarna på att utveckla järnvägsförbindelserna mellan Sverige och Finland. Således finns ganska långt framskridna planer på att etablera en tågfärjeled mellan Stockholm (Värtan) och Nådendal. För att överbrygga olägenheterna med skillnaden mellan svensk och finsk spårvidd avses dessutom vagnar, som kan framföras på båda spårvidderna, att i viss utsträckning insättas i denna trafik. SJ räknar med att dessa åtgärder skall möjliggöra direkta järnvägstransporter av god standard till och från större delen av Finland. Goda transportmöjligheter erbjuder även järnvägsförbindelserna över Haparanda—Torneå, där de mekaniska omlastningsmöjligheterna på gränsstationerna nyligen förstärkts och omexpedieringstiderna kortats ned.

Färjeleden Vasa—Umeå, som nu hålls öppen för trafik halva året, är huvudsakligen en persontrafikled. Vid helårstrafik skulle färjeledens ekonomi i högre grad behöva bygga på godstrafik, eftersom persontrafiken har mindre betydelse vintertid.

Man måste emellertid konstatera, att handeln mellan Sverige och Finland endast till mindre del går mellan de naturliga trafikområdena för Umeå—Vasa-leden. Dessutom kan man konstatera att för vissa bulkvaror transportkostnaderna på färjeleden skulle vara för höga för att kunna konkurrera med transport i hela båtlasten.

Transitering av exportgods över norska atlanthamnar (Trondheim m. fl.) från den finska exportindustrin skulle sannolikt möta svårigheter liknande dem som finns för export till atlanthamnar från svenska industrier längs norrlandskusten; i större utsträckning utnyttjas nämligen denna väg endast under svåra isvintrar.

Kostnaderna att överföra godstrafik över en tåg färjeled Umeå—Vasa kan i de flesta viktigare trafikrelationer (bortsett från trafik som lokalt berör Umeå- och Vasaregionerna) bedömas vara högre än över Haparanda—Torneå eller över den planerade tåg färjeleden Stockholm—Nådendal.

Järnvägsstyrelsen anser följaktligen att det för närvarande ej finns tillräckligt underlag för tåg färjetrafik Umeå—Vasa.

Stockholm den 2 mars 1966

Erik Upmark

Sjöfartsstyrelsen:

Den utredning som påkallas i medlemsförslaget avser i sak en kartläggning av de tekniska och ekonomiska förutsättningarna på längre sikt för en reguljär direktförbindelse mellan Finland och Norge via Vasa—Umeå. Sjöfartsstyrelsen får erinra om de bägge arbetsgrupper — en svensk och en finsk — som för närvarande studerar transportförhållandena med avseende på de till Åland anknutna färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige och som har i uppdrag att framlägga förslag till huvudsträckning för en förbindelse inom ramen för europavägnätet. Styrelsen vill för sin del understryka vikten av att en enhetlig bedömning sker av olika färjeprosjekt.

Vad avser bedömningen av en helårsförbindelse mellan Vasa och Umeå måste denna innefatta behovet av isbrytarassistans och de kostnader, som är förbundna härmed. Strömsättningen och isdriften i de grunduppfyllda farvattnen innebär betydande risker för sjöfarten under de delar av året då is förekommer. Kontinuerlig isbrytarbevakning och isbrytarinsats lär därför vara erforderlig även om färjorna erhåller högsta isklass. Detta gäller oberoende av om färjeförbindelsens längd reduceras genom utbyggnad av väg-

bankar på sätt som berörts i medlemsförslaget. Något utrymme för en ökad isbrytarinsats för färjförbindelsen Vasa—Umeå är icke inrymt i nu föreliggande planer för den svenska statliga isbrytarverksamheten.

Sjöfartsstyrelsen tillstyrker det framlagda medlemsförslaget.

Stockholm den 4 mars 1966

Knut-Inge Lasson

Bengt O. Rickard

I.-B. Ericsson

Kommerskollegium:

Såvitt kollegiet kunnat utröna är samfärdsleden av betydelse främst för personbefordran. I synnerhet inom turistnäringen torde man ha stora förväntningar på en utbyggnad av leden. Under den tid av året då turisttrafik pågår, upprätthålls dock redan nu reguljär fartygs- och bilfärjetrafik mellan Umeå och Vasa.

Från handels synpunkt har trafikleden, åtminstone för närvarande, ej någon större betydelse. Enligt de uppgifter som handelskammaren erhållit från hamnkontoret i Umeå är den godsmängd som båtledes fraktas mellan Umeå och Vasa blygsam. Denna godsmängd belöpte sig under år 1965 till 1 633 ton från Umeå till Vasa och från Vasa till Umeå till 1 240 ton. Under samma år färjades omkring 140 långtradarbilar i vardera riktningen mellan de båda hamnarna.

Vid en bedömning av olika projekt på kommunikationsområdet bör — såsom på andra områden inom vårt samhällsliv — beaktas att våra hårt ansträngda resurser under överskådlig tid bör förbehållas de mest angelägna investeringarna. Från handelssynpunkt synes ej föreligga något påtagligt intresse från svensk sida för det i rådsförslaget skisserade projektet, och detta kan icke tillerkännas prioritet som kommunikationsinvestering. Med hänsyn härtill kan kollegiet ej tillstyrka, att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Om emellertid en utredning anses böra ske, bör denna enligt kollegiets mening få den vidare omfattning som handelskammaren påyrkat, nämligen att omfatta även andra tänkbara transportmöjligheter i norr än mellan Umeå och Vasa.

Stockholm den 15 februari 1966

Anders Lindstedt

Jon Personne

Laila Larson

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från handelskammaren för Norrbottens och Västerbottens län.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:

I förslaget framföres att på grund av ishinder en aretrunt öppen förbindelse mellan Vasa och Umeå icke kan upprätthållas, vilket hade varit önskvärt. Till förhindrande av felinvesteringar eller andra kortsiktiga lösningar föreslås, att en utredning får till uppgift att undersöka den lämpligaste och mest fördelaktiga lösningen av förbindelsen över Kvarken samt vidare till den norska atlantkusten.

Handelskammaren stöder alla åtgärder som syftar till att underlätta och utveckla handelsförbindelserna olika länder emellan. En aretrunt förbindelse mellan Umeå och Vasa skulle tvivelsutan få betydelse i detta hänseende.

I sitt yttrande över den svenska isbrytarverksamheten har handelskammaren starkt framhållit att behovet av utökning av isbrytarbeståndet är stort och finner nu, att denna utökning bör ges prioritet framför hjälp till en tvärsgående trafikled.

Emellertid skulle en utredning av trafikförhållandena och -möjligheterna med Finland norr om Åland vara av stort värde. Den föreslagna utredningen bör sålunda icke begränsas till Umeå utan även omfatta övriga tänkbara möjligheter över Bottenhavet och Bottenviken samt Haparanda.

Handelskammaren får sålunda tillstyrka att den begärda utredningen kommer till stånd men med utvidgat uppdrag.

Luleå den 2 februari 1966

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Folke Burström

Åke Tåhlin

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Länsstyrelsen har för sin del intet att erinra mot föreslagen utredning om förbindelse mellan Vasa och Umeå. Länsstyrelsen vill emellertid upplysningsvis meddela att för den nordligaste delen av Sverige, Finland och Norge kommer inom ett fåtal år i och med Graddisvägens utbyggnad att tillskapas en året runt förbindelse från Mo i Rana—Bodöområdet i Nordlands fylke i Norge via Graddis—Arjeplog—Arvidsjaur till Europaväg 4 vid Luleå. Denna mellanriksväg synes erhålla sitt trafikunderlag från ett nordligare område än en förbindelse mellan Vasa och Umeå.

Luleå i landskansliet den 15 februari 1966

Manfred Näslund

G. Börje Åström

Länsstyrelsen i Västerbottens län:

Under perioden 8 maj—15 december år 1965, alltså drygt sju månader, överfärjades mellan Umeå och Vasa mer än 40 000 passagerare i vardera riktningen, omkring 5 000 personbilar och 70-talet bussar. Antalet överfärjade lastbilar uppgick till 133. För närvarande är således persontrafiken helt dominerande.

Industriutvecklingen i de norra delarna av Sverige, Finland och Norge understöddes för närvarande på olika sätt med statliga medel. Därmed ökar förutsättningarna för och behovet av goda och kontinuerliga förbindelser länderna emellan. Mellanriksvägen mellan Umeå och Mo i Rana förbättras och håller snart hög klass i hela sin sträckning. Med åretruntrafik över Kvarken skulle den nordfinska industrin ha möjlighet att nå isfri atlanthamn via Blå vägen.

För handeln är en utökning av trafikförbindelserna mellan Umeå och Vasa synnerligen angelägen. Den utbyggnad av färjläget i Umeå uthamn, som vidtagits under år 1965, har skapat bättre förutsättningar för överförande av lastfordon. Det redovisade antalet överfärjade lastbilar under år 1965 synes dock lågt. Antalet har eventuellt samband med hamn- och färjavgifternas storlek.

Passagerarantalet har under senare år ökat högst avsevärt i omfattning. Under år 1965 ökades linjens kapacitet genom insättning av ett större fartyg. Persontrafiken är dock inte begränsad enbart till sommarturism. Även efter den egentliga turistsäsongens slut förekommer resor i betydande omfattning, vilket tyder på en ökning av de mera vardagliga kontakterna över Bottenviken. En av orsakerna till detta torde vara den allt större omflyttningen mellan de nordiska länderna. För att dessa kontakter skall kunna upprätthållas och utvidgas är en åretruntförbindelse av stor vikt.

Samarbetet på olika kulturella områden är i ständig tillväxt. Det gäller teater och musik men också universitetet. Vad som nu förekommer får dock ses endast som en början eftersom universitetet i Umeå ännu icke är helt utbyggt och Umeå ytterligare några år kommer att sakna teaterlokal.

I avvaktan på möjligheter att skapa åretruntrafik med fartyg på leden Umeå—Vasa bör flygförbindelserna understödjas. Under innevarande vinter är tre flygturer i veckan den enda reguljära trafiken mellan Umeå och Vasa.

Umeå stad, Föreningen Blå vägen, Västerbottens turisttrafikförbund har i yttranden (*se nedan*) helt tillstyrkt medlemsförslaget, medan Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare, Luleå, tillstyrkt förslaget med påpekande att handelskammaren anser att en utökning av isbrytarbeståndet bör ges prioritet framför hjälp till en tvärsgående trafikled. Utredningen bör vidare icke begränsas till Umeå utan även omfatta övriga tänkbara möjligheter över Bottenhavet och Bottenviken samt Haparanda.

Sammanfattningsvis kan tre huvudfaktorer nämnas som skäl för en utbyggnad av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå, nämligen

1. Handelns ökande omfattning som en följd av industrins utveckling i de norra delarna av Sverige, Finland och Norge.
2. Det alltmer ökande passagerarantalet såväl under som mellan turist-säsongerna.
3. Angelägenheten av ett utökat kulturellt samarbete och utbyte över gränserna.

Länsstyrelsen får därför tillstyrka medlemsförslaget att Nordiska rådet ville besluta antaga rekommendationen till regeringarna i Finland, Sverige och Norge att verkställa en utredning om den lämpligaste och mest fördelaktiga lösningen av en åretruntförbindelse över Kvarken mellan Finland och Sverige samt vidare till den norska atlantkusten.

Umeå i landskansliet den 28 februari 1966

Karl G Samuelson

Harald Frisendahl

Drätselkammaren i Umeå:

Stadens hamndirektion har i remissyttrande den 27 december 1965 anfört i huvudsak följande.

Sjötrafiken på Umeå uthamn har under den senaste 5-årsperioden 1960—1964 varit stängd på grund av is i genomsnitt endast under tre veckor eller närmare bestämt 21,8 dagar årligen.

Sjöfartsstoppet är under vintrar med normala isförhållanden ständigt sjunkande och kan förutses nedgå ytterligare till i genomsnitt högst 14 dagar per år. Orsakerna till detta är bl. a. de speciellt gynnsamma isförhållanden som av naturliga skäl är rådande i nordligaste Bottenhavet och södra delen av norra Kvarkområdet. Kontinuerliga åtgärder har också vidtagits i hamnen för att öka möjligheterna till bedrivande av vintersjöfart inom umeområdet.

Möjligheterna att bedriva vintersjöfart på Vasa (Vasklot) torde vara lika goda som för Umeås vidkommande.

Att färjetrafiken Vasa—Umeå icke pågått vintertid hittills i samma utsträckning som övrig sjöfart är bl. a. beroende på att tillgängligt tonnage icke haft den »isklass» som är nödvändig och lämplig för gång i is.

Isförhållandena för denna färjeled är i verkligheten så gynnsamma att en färja byggd i s. k. »finsk isklass» A I, utrustad med stor maskinkraft säl- lan någon vinter kan förutses behöva upphöra med trafiken på grund av besvärande isförhållanden. Distansen mellan Umeå uthamn och Vasklot är endast 55 sjömil således mindre än hälften av avståndet Norrtälje—Åbo.

Någon anledning till förflyttning av angringsplatserna längre ut mot havet från Umeå uthamn eller Vasklot för vinnande av kortare väglängd eller lättare isförhållanden föreligger icke.

I detta sammanhang bör uppmärksammas att under mycket svåra isvintrar förhållandena i Ålands hav och södra Kvarken kan vara sådana att all sjöfart därstädes måste upphöra medan däremot färjetrafiken mellan Umeå uthamn och Vasklot kan förutses kunna fortsätta med lämpligt tonnage som ovan nämnts t. o. m. utan särskild hjälp av havsisbrytare. Betydelsen av att dessa möjligheter uppmärksammas och beaktas torde knappast kunna överskattas.

Turistnämnden har i yttrande den 3 januari 1966 anfört i huvudsak följande.

Trafiken mellan Umeå och Vasa är ännu så länge främst en persontrafik, som för varje år växer i omfattning. Därmed har emellertid också goda tekniska förutsättningar skapats för ökade handelsförbindelser. Det färjläge i Umeå uthamn som nyligen blivit färdigt och där Umeå investerat betydande belopp kommer sålunda att möjliggöra effektivare utnyttjande av bilfärjan mellan Vasa och Umeå, som därigenom kan förutsättas bli en attraktivare möjlighet för långtradartrafik.

Till belysning av trafikens omfattning under seglationssäsongen 8 maj—15 december 1965 kan nämnas att med båt ankom till Umeå från Finland 43 814 passagerare, 5 860 personbilar, 133 lastbilar och 72 bussar.

Från Umeå överfärjades under samma tid 41 433 passagerare, 4 756 personbilar, 133 lastbilar och 69 bussar.

Under sommaren utgjordes en stor andel i denna trafikvolym av turism, där för övrigt normmän blivit ett allt större inslag.

Trafiken har emellertid en betydande omfattning långt efter det att turistsäsongen är över. Under tiden 1 november—15 december befordrades sålunda med *Wasa Express* i runt tal 2 750 passagerare i vardera riktningen. Detta gäller ändå den period som inföll sedan myndigheterna i Finland drastiskt skärpt bestämmelserna om hur mycket en finsk medborgare får tullfritt införa efter ett besök i Sverige.

Dessa siffror vittnar enligt turistnämndens åsikt starkt om behovet av kommunikationer för det dagliga umgänget mellan Västerbotten och Österbotten eller rättare sagt för de mycket betydande regioner på ömse sidor som betjänas av trafiken Umeå—Vasa.

En viss roll i reselivet Umeå—Vasa spelar också flyget, som under perioden 1 januari—15 december 1965 befordrade 2 207 passagerare till Umeå från Vasa och 2 355 passagerare från Umeå till Vasa. I dessa siffror ingår alltså inte trafiken vid julen och nyåret 1965.

Beträffande behovet av åretruntrafik Umeå—Vasa vill turistnämnden peka på följande omständigheter:

1. Det finns ett betydande »vardagsbehov» av goda kommunikationer för det normala umgänget mellan släkt och vänner på ömse sidor. Det är t. ex. en icke oväsentlig trivselfaktor för finländare i södra och mellersta Norrland om de vet att de någorlunda snabbt och till måttlig kostnad kan besöka sina anhöriga i Finland.

2. Turismen är i stark tillväxt. Bl. a. märks ett betydligt ökat intresse i Norge för resor till Sverige och Finland. I Finland ökar intresset för vinterturism i svenska och norska fjälltrakter.

3. Ett allt mer mångsidigt kulturutbyte håller på att växa fram. Turistnämnden vill erinra om att Umeå musiksällskap och Vasa stadsorkester inlett ett för båda parter mycket givande samarbete. När Umeå om några år får ett riktigt teaterhus borde regelbundna gästspel från t. ex. den svenska teatern i Vasa bli ett faktum. En förutsättning för detta är emellertid att det finns båtförbindelse, så att rekvisita kan sändas kortaste vägen.

4. Universitetet i Umeå och Uleåborg har redan etablerat visst samarbete, som med all säkerhet kommer att medföra behov av ökat resande mellan de båda städerna. Även i Vasa strävar man, som det nu synes med viss framgång, att få utbildning på högskolenivå, varigenom ytterligare behov av kontakt med Umeå universitet kommer att uppstå.

5. En båttrafik som pågår året runt kommer med all säkerhet att skapa förutsättningar för ökad reguljär handel, särskilt som den industriella utvecklingen i de norrliga delarna av både Sverige, Finland och Norge nu synes komma att ta fart.

Turistnämnden vill i detta sammanhang påpeka, att Umeå inte bara är utgångspunkt i Sverige för »Blå vägen» till Mo i Rana utan att man också på väg 92, som de senaste åren betydligt förbättrats, har en god förbindelse till Åsele och Dorotea och därifrån genom Jämtland till Trondheimdistriktet.

I avvaktan på att möjligheter skapas för åretruntrafik med fartyg Umeå—Vasa anser Umeå turistnämnd det angeläget att andra kommunikationsmöjligheter mellan de båda grannstäderna byggs ut och förbättras.

Sedan 15 december 1965 och fram till början av maj 1966 är enda direkta lägenheten för persontrafik Umeå—Vasa tre flygturer i veckan. De övriga fyra dagarna i veckan går flyget sträckan Sundsvall—Vasa. Om ingen av dessa lägenheter passar är enda alternativet någon av de långa omvägarna via Haparanda eller Stockholm.

Turistnämnden vill, med anledning av synpunkter som framförts till nämnden, ifrågasätta om det icke vore rimligt att underlätta för daglig trafik på triangeln Vasa—Umeå—Sundsvall—Vasa. Därmed skulle också uppstå snabbare postbefordran mellan Norrland och Finland samt vice versa. Tidslörlusten för passagerare på denna relativt korta sträcka torde vara rätt oväsentlig i jämförelse med fördelarna av daglig trafik.

Industridelegationen har i yttrande den 11 januari 1966 anfört i huvudsak följande.

Industridelegationen ser det angeläget att den planerade utredningen kommer till utförande. Ur den svenska industrins synpunkt innebär ett för-

verkligande av planerna att den finländska marknaden på ett bekvämt och rationellt sätt kan utnyttjas. Samtidigt torde Finlands industri vara lika be-
tjänt av reguljära förbindelser med Sverige. Utbyggnad av Blå vägen till att
vara genomfartsmöjlighet till isfri atlanthamn accentuerar ytterligare det
svenska och finska intresset för projektet.

Industridelegationen tillstyrker således bifall till motionen.

Samarbetsnämnden för Umeå kommunblock har genom sitt arbetsutskott
i avgivet yttrande den 10 januari 1966 funnit mycket angeläget att den före-
slagna utredningen verkställs.

Drätselkammaren får i ärendet anföra följande.

Drätselkammaren biträder helt de synpunkter, som anförts härovan i
detta utlåtande. Ur ytterligare en synpunkt är det synnerligen tillfredsstäl-
lande att frågan väckts. Drätselkammaren syftar därvid på att Vasa är
Umeås vänort i Finland, vilket föranlett läta kontakter de kommunala myn-
digheterna emellan, — en icke oväsentlig faktor i det nordiska samarbetet.

Drätselkammaren får sålunda hemställa att stadsfullmäktige till remis-
sens besvarande måtte åberopa och till Nordiska rådets presidium över-
lämna detta utlåtande.

Umeå den 1 februari 1966

På drätselkammarens vägnar:

Gunnar Aspegren

Gösta Persson

N. E. Årre

Västerbottens turisttrafikförbund:

Västerbottens Turisttrafikförbund får med anledning härav anföra att
leden Vasa—Umeå år från år har fått en alltmer ökad betydelse för turist-
trafiken i Västerbottens län. Förbundet är medvetet om de kostnader som
kommer att vara förknippade med en åretruntrafik men tillstyrker att den
föreslagna utredningen måtte komma till stånd. Handlingarna återgår här-
jämt.

Umeå den 27 januari 1966

Stellan Holmgren

Turistintendent

Sveriges redareförening:

Rekommendationen går ut på, att en utredning skulle verkställas om den
lämpligaste och mest fördelaktiga lösningen av en åretruntförbindelse över

Kvarken mellan Finland och Sverige samt vidare till den norska atlantkusten, därvid man bl. a. tänkt sig regelbunden tåg färjeförbindelse.

Att upprätta en tåg färjeförbindelse mellan två länder med olika spårvidd synes — särskilt med tanke på den utveckling, som i dag är på gång inom lasthanteringen — vara direkt olämpligt. Att därjämte förutsätta en förbindelse, som skulle hållas öppen året runt genom isbrytarassistans vintertid, måste anses som orealistiskt, särskilt i belysning av det förhållandet, att vara myndigheter måhända avslå de anslagsäskanden sjöfartsstyrelsen och marinförvaltningen gjort för projektering av en ny statsisbrytare.

I förslaget framhålles, att utbyggandet av vägförbindelserna i Finland pågår, ävensom att förefintliga vägförbindelser i Sverige och Norge är av god beskaffenhet. Det synes därför som om förslagsställarnas önskemål inskränkte sig till en utredning angående utformandet av de fartyg, vilka skall upprätthålla ovannämnda färjeförbindelse.

Föreningen hyser den uppfattningen, att det eller de rederiföretag, som kan tänkas vara intresserade av här berörd trafik, under beaktande av förefintligt gods- och passagerarunderlag ävensom de speciella isförhållandena, som är rådande, kommer att — om ekonomiskt underlag finnes — tillse, att i trafik använda fartyg erhåller lämpligaste utformning. Sveriges redareförening ifrågasätter därför angelägenheten av en utredning beträffande regelbunden tåg färjeförbindelse över Kvarken.

Göteborg den 1 mars 1966

Sveriges redareförening

Per Carlsson

Douglas Forssblad

Svenska lasttrafikbilägareförbundet:

— — — — —

Ett påfallande drag i den svenska utrikeshandelns utveckling är den växande nordiska andelen. Gynnsamma prognoser för ökad nordisk handel har också påvisats i den nyligen avlämnade långtidsutredningen. Denna ökande handel för med sig ett växande transportbehov som åtminstone mellan Finland och de övriga nordiska länderna för betydande varugrupper kommer att avvecklas med lastbilstransporter. Skillnaden i spårvidd mellan det öst- och västeuropeiska järnvägsnätet kan förväntas att allt framgent försvåra järnvägstransport mellan Finland och Norden i övrigt. Enligt SLF:s uppfattning framstår det därför som angeläget att förbättra färjeförbindelserna mellan Sverige och Finland. En offentlig utredning härom torde komma att avlämnas under innevarande år av en särskild kommitté.

SLF har för att närmare undersöka godstransporternas nuvarande omfattning via Umeå—Vasa gjort förfrågningar hos bl. a. AB Godstrafik &

Bilspedition samt AB Svenska Godscentraler (ASG). Dessa båda företag har varit förmedlare av en betydande del av de lastbilstransporter, som gått via Umeå—Vasa under 1965. Företagen har uppgivit, att på grund av de mycket höga hamnavgifterna för lastbilar i Umeå och Vasa synes lastbilstrafiken i betydande omfattning ha gått via Haparanda eller Åbo. Den tillgängliga statistiken över antalet överförda lastbilar mellan Umeå och Vasa kan därför inte utan vidare läggas till grund för en lönsamhetsbedömning av en eventuell utbyggnad av förbindelserna mellan de båda städerna.

Den dominerande ställning, som den sydvästligaste delen av Finland har ur näringsgeografisk synpunkt gör att godsflödet mellan Sverige och Finland har en benägenhet att söka sig till relationen Stockholm/Norrälje—Åbo. Till detta bidrager också speditiönsföretagens uppläggning av samlastningstrafiken. Den intensiva persontrafiken i denna relation skapar vidare möjlighet för en god turtäthet, vilket är av stor betydelse för lastbilstrafiken. Ur förarens synpunkt är också sträckan Stockholmsområdet—Åbo av lämplig längd för att erhålla erforderlig dygnsvila.

Med det anförda vill SLF understryka angelägenheten av att förbättrade förbindelser för lastbilstrafiken skapas mellan Finland och Norden i övrigt i första hand mellan Stockholmsområdet och Åbo men också mellan Vasa och Umeå, varför SLF tillstyrker den föreslagna utredningen om en utbyggnad av trafikförbindelserna över Kvarken.

Stockholm den 23 februari 1966

Svenska lasttrafikbilägareförbundet

Arne Thorell

Arne Westling

Vägföreningen Blå vägen:

Föreningen är medveten om att årets vinter med totalstopp för all båttrafik vid Umeå uthamn, som en följd av att temperaturen vecka för vecka tangerar minus 25 grader, knappast inbjuder till diskussion om året runttrafik. Denna vinter är emellertid så pass ovanlig, att det torde dröja åtskilliga år innan en liknande återkommer.

Otvivelaktigt har under senare år, inte minst som en följd av ett intensivt propagandaarbete från vägföreningen Blå vägen, vilken som medlemmar räknar — förutom enskilda företag och personer — kommuner inom Finland, Sverige och Norge, trafiken över Kvarken båtledes ökat i väsentlig grad i båda riktningarna. När Nordiska rådet vid sessionen 1964 antog en rekommendation att fastställa huvudsträckningen för en i europavägssystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med an-

knytning till Åland, finner Blå vägen det mycket naturligt att motionärerna understryker den betydelse, som den s. k. Blå linjen har för den nordliga trafiken mellan Sverige och Finland samt påkopplingen landvägen, Blå vägen, till Norge och atlantkusten. Vägföreningens ändamål är att informera om och propagera för sjö- och vägförbindelsen Vasa—Umeå—Mo i Rana—Nessna samt idka i samband därmed stående verksamhet. Med hänvisning till det sistnämnda kan föreningen livligt instämma i motionärernas syftemål.

På senare tid har mera ordnat och effektivt arbete bedrivits från merkan-tila kretsar i Finland och Sverige och ett starkt intresse för åretrunttrafik har visats. De regler som tillkommit i Finland för att bromsa upp inköpen i Sverige torde vara av övergående natur. Glädjande nog har trafiken Umeå till Vasa ökat senaste segelsäsongen, varvid kan understrykas att teaterresorna var ett fint initiativ, som ytterligare kommer att popularisera resorna till Finland via Umeå. Uppsamlingen av trafikanter från östra Finland underlättas genom att man för närvarande är sysselsatt med att bygga ut en direkt tvärsgående vägförbindelse från Joensuu och Kuopio i landets inre delar till Vasa. Avsikten är att sedan goda förbindelser över Vasa—Umeå har erhållits kunna anlita de goda förbindelser, som Blå vägen erbjuder. Man kan alltså tala om mycket positivt intresse från den finska sidan, vilket föreningen ytterligare kan understryka såsom erfarenhet från kontakterna inom föreningen Blå vägen.

Inom styrelsens arbetsutskott i föreningen Blå vägen har frågan om åretruntförbindelse varit föremål för ingående granskning, därvid de olika alternativen till frågans lösning diskuterats. En möjlighet har ansetts vara att upprätthålla reguljära tågförbindelser, vilket torde kräva mycket kraftig isbrytarassistens vintertid och alltså bli synnerligen kostsamt. Ett annat förslag går ut på att bygga ut vägbankar till de yttersta öarna på den svenska och finska sidan, varigenom man säges kunna minska avståndet över Kvar-ken med cirka 20 km. Detta sistnämnda förslag finner föreningen vara för dyrbart och tämligen onödigt. Det är då betydligt fördelaktigare — med hänsyn till att Umeå uthamn kan hållas öppen minst tre av fyra vintrar — att sätta in kraftigare färjor avsedda för gång i is och som har tillräcklig maskinkraft. Genom dessa färjor skulle det inte vara någon svårighet att uppehålla trafiken året om. Umeå stads hamndirektion har i sitt yttrande i ärendet framhållit, att isförhållandena på färjeleden mellan Umeå och Vasa är mycket gynnsamma och att en färja av s. k. »finsk isklass» utan svårighet kan klara trafiken året runt. Med hänsyn till att avståndet mellan Umeå uthamn och motsvarande hamn på finska sidan, Vasklot, inte är mera än 55 sjömil, kan föreningen Blå vägen ej finna det vara angeläget att för dyra kostnader bygga vägbankar. Avståndet är i själva verket mindre än hälften av avståndet mellan Norrtälje—Åbo, och man brukar inte höra något klagomål på avståndet i det fallet. Allt talar sålunda för att kraftigare färjor har

alla möjligheter att uppehålla trafiken, möjligen med undantag för sådana vintrar som varit rådande vintern 1965—1966, hela året.

Det råder ingen tvekan om att ur de synpunkter föreningen Blå vägen företräder, skulle en åretruntrafik erbjuda betydande fördelar ur såväl turistsynpunkt som ur allmän merkantil utbytessynpunkt mellan länderna. Härtill må tilläggas att ur industriell synvinkel skapas stora förutsättningar för ett rikare utbyte mellan Sverige—Finland och ävenledes Norge om trafiken kan uppehållas regelbundet, helst i ökad grad. Härvid kan inte nog understrykas Blå vägens näringspolitiska betydelse såsom samfärdsled fram till hamn vid Atlanten, där aldrig några ishinder uppstår. De svenska och finska intressena sammanfaller härvid.

Med hänsyn till vad som ovan anförts får vägföreningen Blå vägen livligt tillstyrka, att en förutsättningslös utredning företages snarast genom berörda regeringars försorg.

Umeå den 3 februari 1966

Vägföreningen Blå vägen

Hanns B. S. Pärson

Ordförande

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om udbygning af trafikforbindelserne mellem Vasa og Umeå. Udvalget har tidligere behandlet forslaget på møder i Helsingfors den 22. november 1965, i København den 18. februar 1966 og i Bergen den 28.—29. april 1966. Forslaget er endvidere behandlet på møder under en i dagene 6.—9. august 1966 afholdt befarung, hvorunder udvalget bl. a. besøgte Vasa og Umeå. På mødet i København den 11. november 1966 har som sagkyndige deltaget trafikchef A. O. Aalto, Finland, skibsinspektør K. J. Hørning, Danmark, kontorchef S. Kirkman-Møller, Danmark, og kommandør K. A. Sjødahl, Sverige.

1. Medlemsforslaget

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne i Finland, Sverige og Norge om at lade foretage en udredning om den mest hensigtsmæssige og fordelagtige løsning af en helårsforbindelse mellem Finland og Sverige over Kvarken og om en videreførelse af forbindelsen til den norske Atlanterhavskyst. Forslagsstillerne, Georg Backlund, Raino Hallberg og Jan Ivan Nilsson anfører, at en trafikfor-

bindelse mellem Finland og Sverige i den nordlige del af Den botniske Bugt på højde med Vasa—Umeå i den seneste tid har tiltrukket sig en voksende interesse ved siden af og som et naturligt supplement til den anden — sydlige — hovedforbindelseslinie over Ålandshavet med tilslutning til Europavejssystemet. Det påpeges, at den såkaldte Blå vägen, der er en øst-vestlig forbindelsevej mellem Finland, Sverige og Norge, har en stor og stadig voksende betydning for turisttrafikken. Vejen er også en vigtig forbindelsevej for handelen, og der er i merkantile kredse i de indre og østlige dele af Finland en stærk interesse for udbygning af en tværgående forbindelse til den norske Atlanterhavskyst. Da der imidlertid er fremkommet flere forskellige planer om forbedring af forbindelsen mellem Vasa og Umeå har forslagsstillerne ment, at det — for at undgå kortsigtede løsninger og eventuelle fejlinvesteringer — er mest hensigtsmæssigt, at der nu ved regeringernes foranstaltning iværksættes en alsidig udredning af spørgsmålet.

2. Udtalelser

Følgende myndigheder og organisationer har afgivet udtalelser i anledning af medlemsforslaget:

Finland:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
 Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
 Länsstyrelsen i Kuopio län.
 Länsstyrelsen i Norra Karelens län.
 Länsstyrelsen i Vasa län.
 Länsstyrelsen i mellersta Finlands län.
 Keski-Suomen Maakuntaliitto r. y. (Landskapsförbundet för mellersta Finland).
 Keski-Suomen Kauppakamari (Mellersta Finlands handelskammare).
 Kuopio handelskammare.
 Nord-Karelens handelskammare.
 Vasa handelskammare.
 Oy Vaasa-Umeå Ab.

Sverige:

Järnvägsstyrelsen.
 Sjöfartsstyrelsen.
 Kommerskollegium
 Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.
 Länsstyrelsen i Norrbottens län.
 Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Drättselkammaren i Umeå.
 Västerbottens turisttrafikförbund.
 Sveriges redareförening.
 Svenska lasttrafikbilägareförbundet.
 Vägföreningen Blå vägen.

Forslaget har hos denne omfattende kreds af interesserede instanser gennemgående fået en meget positiv modtagelse.

Fra finsk side har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* udtalt, at der for så vidt angår anlæg af vejdæmninger i skærgården ikke findes anledning til at foretage videre undersøgelser, men styrelsen har ikke udtalt sig om hensigtsmæssigheden af en undersøgelse med henblik på udbygning af forbindelsen. Samtlige øvrige instanser kan tiltræde eller endog positivt anbefale, at den i forslaget omhandlede undersøgelse iværksættes. *Vasa handelskammare* og *Oy Vaasa-Umeå Ab* finder dog ligesom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, at forudsætningerne for at erstatte en del af skibsruten med fast vejforbindelse ikke er tilstede. *Kommunikationsministeriet* oplyser, at en vejforbindelse mellem Østfinland og Vasa er under planering, og at arbejdet er påbegyndt; ministeriet er af den opfattelse, at trafikfrekvensen på forbindelsens fortsættelse til Umeå og videre endnu ikke gør en kostbar udbygning påkrævet.

I udtalelsen fra *järnvägsstyrelsen* i Sverige er kun behandlet spørgsmålet om jernbanefærgeforbindelse, og styrelsen finder, at der for tiden ikke findes tilstrækkeligt underlag for en sådan forbindelse mellem Vasa og Umeå. *Kommerskollegium* er af den opfattelse, at den omhandlede forbindelse ud fra et handelssynspunkt ikke kan tildeles prioritet som kommunikationsinvestering, og kan derfor heller ikke anbefale en undersøgelse; en eventuel undersøgelse bør efter kollegiets mening omfatte også andre tænkelige forbindelser i nord end Vasa-Umeå. De øvrige svenske instanser kan anbefale eller i hvert fald tiltræde, at der foretages en undersøgelse, idet der dog er anført visse forbehold; således finder *Norrbottnens och Västerbottens läns handelskammare*, at en udbygning af isbryningstjenesten bør have prioritet forud for sikring af hjælp til en tværgående rute; handelskammeret mener i øvrigt, at en undersøgelse bør omfatte alle tænkbare muligheder for forbindelser over Den botniske Bugt samt forbindelsen over Haparanda. *Sveriges redareförening* anser ikke en undersøgelse for påkrævet for så vidt angår togfærgeforbindelse. *Vägföreningen Blå vägen* finder tanken om bygning af vejdæmninger til de yderste øer på finsk og svensk side for kostbart og temmelig unødvendigt. — *Sjöfartsstyrelsen* har understreget betydningen af, at de forskellige færgeprojekter, herunder forbindelsen over Ålandshavet, underkastes en ensartet bedømmelse.

I tilknytning til udtalelserne i anledning af medlemsforslaget er det —

af *Vasa handelskammare* — foreslået, at Nordisk Råd i en henvendelse til regeringerne i Finland, Sverige og Norge anmoder disse om at fremskynde anlægget og istandsættelse af tværvejene Kuopio—Vasa og Umeå—Lycksele—Mo i Rana.

3. Udvalget

Udbygningen af de gennemgående trafikforbindelser i Norden er efter trafikudvalgets opfattelse en af de vigtigste aktuelle opgaver. Som følge af den måde, hvorpå området er opdelt mellem de nordiske lande, og som følge af de geografiske forhold (der selvsagt har været en medvirkende faktor ved fastlæggelsen af grænserne mellem landene), kan man ved rejser mellem de nordlige og sydlige områder som hovedregel benytte de relativt godt udbyggede nationale forbindelser. Rejser mellem Nordens østlige og vestlige egne foregår derimod i mange tilfælde på tværs af de eksisterende hovedruter, på tværs af landegrænser og på tværs af de geografiske hindringer. Trafikudvalget har tidligere i forbindelse med spørgsmål om bygning af mellemrigsveje udtalt, at vejnettet burde udbygges, som om landegrænserne ikke eksisterede, og udvalget har derfor med stor interesse studeret de foreliggende sager om anlæg eller udbygning af gennemgående tværforbindelser fra Finlands østgrænse til den Norske Atlanterhavskyst. Udvalget har, efter en beslutning om at studere spørgsmålet nærmere, på en befarung i august måned 1966 besøgt nogle af de byer på begge sider af Den botniske Bugt, hvorigennem sådanne øst-vestlige forbindelsesveje kan tænkes anlagt. Udvalget har herunder besøgt bl. a. Vasa og Umeå ved den såkaldte »blå vej».

Det er under udvalgets drøftelser med repræsentanter for de lokale myndigheder og transportselskaber bl. a. oplyst, at der ikke er aktuelle ønsker om eller behov for den i medlemsforslaget nævnte mulighed for at anlægge vejdæmninger i skærgården på en del af strækningen mellem Vasa og Umeå. En eventuel forlængelse af de faste vejforbindelser gennem bygning af vejdæmninger mellem fastlandet og øer og holme i Den botniske Bugt er også efter udvalgets formening et projekt, som hører hjemme i en fjernere fremtid med et trafikbehov, der er ganske væsentligt større end det, der kendes i dag.

Det er endvidere trafikudvalgets opfattelse, at behovet for overførsel af jernbanevogne mellem Vasa og Umeå for tiden er ganske utilstrækkeligt til, at der bør foretages en udbygning, som muliggør sådan overførsel. Den eksisterende færge, med en kapacitet på 810 passagerer og 120 biler, vil sammen med en ny færge med samme kapacitet, om hvis anskaffelse der er truffet beslutning, være tilstrækkeligt til — såfremt der ikke opstår en helt uforudselig stigning i behovet — endnu i lang tid at betjene overfarten mellem Vasa og Umeå på tilfredsstillende måde.

En forudsætning for, at færgernes kapacitet kan blive udnyttet på til-

fredsstillende måde, er imidlertid, at driften opretholdes hele eller næsten hele året, eventuelt med isbryderassistance. Ifølge de for udvalget foreliggende oplysninger er det imidlertid ikke muligt med de til rådighed stående isbrydere at formindske vinterstoppet for de to havne væsentligt. Lukningen af havnene er forskellig fra år til år men anslås til gennemsnitlig 3—4 uger for Umeå havn og et par måneder for Vasa havn. Det er fra de sagkyndiges side påpeget, at en væsentlig nedsættelse af vinterstoppet kunne opnås ved i færgetrafikken at benytte kraftige, isforstærkede fartøjer, som selv kan forcere skærgården ud for Vasa, idet sådanne fartøjer kan få isbryderassistance, når de kommer ud på havet. Udvalget finder det ønskeligt, at man ved planlægningen af isbrydningsarbejdet søger at imødekomme behovet for assistance til den tværgående trafik over Den botniske Bugt i det omfang det er muligt af hensyn til anden trafik, og at man på længere sigt i forbindelse med udbygningen af isbryderflåden i Finland og Sverige tager dette behov i betragtning.

En anden forudsætning for en optimal udnyttelse af færgekapaciteten er en udbygning af vejnettet på begge sider af Den botniske Bugt, herunder navnlig af de vejstrækninger, som indgår i »den blå vej». Trafikudvalget ønsker at understrege, at der her er mulighed for at skabe en hensigtsmæssig og bekvem tværforbindelse gennem tre af Nordens lande. Udvalget ønsker dog samtidig at udtale, at den her omhandlede forbindelse, er en af mange muligheder, som det er relativt let at udbygge på grund af den eksisterende gode færgeforbindelse, men at der antagelig vil blive behov for flere gennemgående trafikforbindelser mellem Nordens østlige og vestlige områder, herunder en forbindelsesvej, som kan betjene transittrafikken over Trondheim.

Under henvisning til ovenstående indstiller udvalget,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

København, den 11. november 1966

Folke Björkman

Svend Horn

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Birger Lundström

Formand

Sture Palm

Tuure Salo

Medlemsförslag

om samarbete på den medicinska undervisningens område

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Julius Bomholt, A. C. Normann
och Paula Ruutu)

Under de senaste decennierna har det nordiska samarbetet på forskningens och den högre utbildningens område fortlöpande utbyggts. Detta gäller även den medicinska forskningen, inom vilken samarbetet numera är livligt. Frågan om ett fastare samarbete även i fråga om den medicinska utbildningen har nyligen aktualiserats bl. a. som en följd av planerna på införande av en nordisk arbetsmarknad för läkare.

Representanter för samtliga fjorton medicinska fakulteter i Norden var i februari 1964 samlade till en konferens i Helsingfors, vid vilken antogs bl. a. följande uttalande:

Konferensen fann, att överläggningarna fyllt ett behov hos de medicinska lärarna att få utbyta erfarenheter i ett läge, då den medicinska vetenskapens snabba framsteg och samhällets behov av ökad lärarutbildning ställer de medicinska läroanstalterna inför svåra undervisningsproblem. För att möjliggöra fortsatta överläggningar om den medicinska undervisningens mål och metoder inom alla stadier av läkarutbildningen föreslår konferensen att de nordiska medicinska läroanstalterna fortsätter det påbörjade samarbetet och att det bildas ett samarbetsorgan mellan dem för samråd om medicinska undervisningsfrågor. Därigenom skapas även ett forum för vidgad nordisk samverkan inom detta område.

Vid konferensen tillsattes en samarbetskommitté med företrädare för samtliga nordiska länder. Samarbetskommittén framlade vid sitt möte i Reykjavik i juni 1965 ett förslag till stadgar för Nordisk federation för medicinsk undervisning (*se Tillägg*). Förslaget har sedermera tillsänts samtliga berörda fakulteter, myndigheter och organisationer. Representanter för dessa skall vid ett nordiskt undervisningsmöte hösten 1966 taga slutlig ställning till förslaget.

Enligt stadgeförslaget skall federationen utgöra ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteterna samt de myndigheter och organisationer, som har anknytning till läkarutbildningen i de nordiska länderna. Dess ändamål är att befrämja den medicinska undervisningen i alla dess former och på alla utbildningsstadier. För att fylla detta ändamål skall federa-

tionen bl. a. arrangera undervisningsmöten, fackkonferenser, symposier och seminarier rörande för medicinsk undervisning aktuella frågor, stimulera forskning beträffande medicinsk undervisning samt etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter.

Federationens organisation skulle bestå av undervisningsmötet, som utgör federationens generalförsamling, samt styrelse och generalsekreterare. Delegater till undervisningsmötet skulle utses av fakulteterna, studentorganisationerna, ministerierna, hälsovårdsadministrationen och läkarförbunden. Styrelsen skulle bestå av sex medlemmar, av vilka fem skulle representera var sitt land och vara fakultetsledamöter och akademiska lärare. Generalsekreteraren, som borde äga kvalificerad medicinsk utbildning, skulle som en permanent ombudsman för federationen under styrelsens ledning ansvara för den kontinuerliga verksamheten samt upprätthålla kontakterna mellan de instanser och organisationer, som är företrädna i federationen.

Federationen förutsättes ha behov av att tillsätta specialkommittéer, såväl permanenta som ad-hoc-kommittéer, för utredning av särskilda frågor.

Trots att formellt beslut om verksamhetens inledande ännu ej kunnat fattas, har den planerade samarbetsformen redan rönt stort intresse i medicinska kretsar även utanför Norden. Sälunda har den nordiska samarbetskommittén mottagit ett erbjudande från The Commonwealth Fund om sammanlagt 12 resestipendier (fellowships) under en treårsperiod. Stipendiaterna skulle med tillhjälp av dessa kunna vistas i USA i upp till 3 månader och under denna tid studera medicinsk undervisning och därmed sammanhängande frågor. Vidare har ordföranden för World Medical Association hos kommittén hört sig för om de nordiska medicinska fakulteterna kunde åtaga sig »fadderskap» för en medicinsk fakultet i något u-land. Fakulteterna skulle sända ut lärare som skulle verka 1/2—1 år vid fakulteten och delta i utbildningen av blivande lärare.

Även på annat sätt har samarbetskommittén i realiteten redan kommit att verka i överensstämmelse med de riktlinjer, som uppdragits för den planerade federationen, såväl inom som utanför Norden.

I anseende till att den medicinska utbildningen i alla de nordiska länderna för närvarande är föremål för en snabb utbyggnad finner undertecknade det angeläget, att förutsättningar snarast skapas för etablerandet av ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på detta område. Den medicinska vetenskapens snabba utveckling och det starkt ökade behovet av läkare ställer de medicinska läroanstalterna inför stora problem, som är mycket nära besläktade med varandra i de olika länderna. Uppenbara fördelar står därför att vinna genom ett intimt samarbete. Bland problem, som med fördel kunde undersökas gemensamt, må nämnas exempelvis undervisningsmetodiska och -organisatoriska frågor, vidare- och efterutbildningen av läkare samt forskning om medicinsk undervisning. Även samordningen mellan de olika ländernas utbildningsschemata borde kunna främjas, bl. a. i

syfte att öka studentutbytet mellan medicinska fakulteter i olika nordiska länder.

Enligt undertecknades uppfattning synes de av nordiska samarbetskommittén för medicinsk undervisning uppgjorda planerna kunna skapa en god grundval för ett effektivt samarbete på detta område. De nordiska länderna bör därför snarast vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra samarbetets inledande i enlighet med dessa planer.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i vidast möjliga mån skänka sitt stöd åt de av företrädare för den medicinska undervisningen i de nordiska länderna framförda planerna för etablerande av ett effektivare nordiskt samarbete på den medicinska undervisningens område.

Reykjavik, Köbenhavn och Helsingfors den 30 november 1965

Sigurður Bjarnason

Julius Bomholt

A. C. Normann

Paula Ruutu

TILLÄGG**Förslag till stadgar för Nordisk federation för medicinsk undervisning****§ 1**

Nordisk federation för medicinsk undervisning är ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteterna samt de myndigheter och organisationer, vilka har anknytning till läkarutbildningen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

§ 2

Federationens ändamål är att befrämja den medicinska undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning.

§ 3

För att fylla detta silt ändamål bör federationen

1. arrangera undervisningsmöten, fackkonferenser, symposier och seminarier rörande för medicinsk undervisning aktuella frågor, särskilt sådana vars lösning främjas genom nordisk samverkan;
2. stimulera forskning beträffande medicinsk undervisning;
3. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter; samt
4. vidtaga andra åtgärder och framkomma med förslag, som befrämjar medicinsk undervisning.

§ 4

Undervisningsmöte arrangeras vid något av de medicinska lärosätena vart annat år, såvida icke särskilda skäl lägga hinder i vägen.

Undervisningsmöte är i princip öppet för alla som är intresserade av dess program.

§ 5

Som delegater till undervisningsmöte utser

1. varje medicinsk fakultet en till tre lärarrepresentanter;
2. studentorganisationen vid varje medicinsk fakultet en representant;
3. undervisningsdepartementet (-ministeriet) i varje land en representant;
4. den centrala hälsovårdsadministrationen i varje land en representant; samt
5. det nationella läkarförbundet i varje land en representant.

Dessutom äger universitetkanslersämbetet i Sverige samt Nordiska hälsovårdshögskolan att utse var sin observatör.

§ 6

Delegaterna bildar tillsammans federationens generalförsamling. Denna har till uppgift att

1. besluta om ansvarsfrihet beträffande styrelsens verksamhet och förvaltning;
2. bestämma tid och plats för närmast följande undervisningsmöte;
3. välja ordförande för detta möte;
4. välja federationens styrelse;
5. välja två revisorer och två suppleanter för dessa; samt
6. i övrigt vidtaga åtgärder ägnade att gagna federationens ändamål.

Utöver ovannämnda uppgifter tillkommer det generalförsamlingen att framlägga förslag och rekommendationer till de medicinska fakulteterna, läkarorganisationerna, hälsovårds- och undervisningsmyndigheterna, Nordiska rådet samt andra organisationer och myndigheter.

I tiden mellan de nordiska undervisningsmötena fungerar generalförsamlingens delegater och observatörer som kontaktmän till federationens olika organ.

§ 7

Federationens styrelse består av sex medlemmar. Fem av dessa representerar var sitt land och skall vara fakultetsledamöter och lärare samt väljas efter förslag av respektive lands delegater. Ordföranden för nästa undervisningsmöte är självskriven medlem av styrelsen och fungerar som dess ordförande.

Styrelsens funktionstid sträcker sig mellan två undervisningsmöten och under denna tid bör den sammanträda minst en gång per år.

Styrelsen skall

1. ansvara för federationens verksamhet och ekonomiska förvaltning;
2. upprätta budget;
3. avge rapport om sin verksamhet till generalförsamlingen;
4. på eget initiativ eller efter anvisning av generalförsamlingen upprätta erforderligt antal kommittéer för speciella delar av federationens verksamhet;
5. anställa konsulent (generalsekreterare) med den ställning och de arbetsuppgifter som anges i särskild instruktion; samt
6. anställa sekreterare, vilken som regel bör vara medicine licentiat eller kandidat.

Styrelsens protokoll tillställs för kännedom ovannämnda fakulteter, myndigheter och organisationer samt deras delegater.

Styrelsen må, då frågor av särskild art gör det ändamålsenligt, med sig adjungera representanter för undervisningsdepartement (-ministerium), central hälsovårdsadministration, läkarförbund och medicinsk studentorganisation.

§ 8

Varje delegat och observatör vid generalförsamlingen har rätt att framlägga förslag till ändring av ovanstående stadgar. Förslaget bör senast två månader före undervisningsmöte sändas till federationens sekreterare. Förslaget framlägges för generalförsamlingen och avgöres av denna med enkel majoritet.

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

— — — skal man efter stedfunden brevveksling med sundhedsstyrelsen meddele, at indenrigsministeriet kan anbefale, at der søges etableret et nordisk samarbejde på den medicinske undervisnings område i overensstemmelse med de i forslaget omtalte retningslinier. For så vidt angår det i forslaget omtalte udkast til vedtægter for Nordisk føderation for medicinsk undervisning skal man med hensyn til spørgsmålet om videreuddannelse og efteruddannelse af læger efter afsluttet embedseksamen bemærke, at fastsættelsen af kravene til denne uddannelse samt kontrollen med opfyldelsen af disse krav i henhold til indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 148 af 22. april 1966¹ er henlagt til sundhedsstyrelsen, og at denne del af den medicinske undervisning således i Danmark ikke henhører under de medicinske fakulteter. Et eksemplar af den nævnte bekendtgørelse vedlægges til orientering.

Ifølge det nævnte vedtægtsudkast skal føderationens styrelse, der vel må antages at skulle varetage føderationens mere løbende arbejde, bestå af 6 medlemmer, hvoraf de 5 skal være fakultetsmedlemmer og lærere. Ifølge vedtægtsforslagets § 7, sidste stk., kan styrelsen dog, når det måtte være formålstjenligt, supplere sig med repræsentanter fra bl. a. de centrale sundhedsmyndigheder.

Idet man under henvisning hertil forudsætter at føderationens styrelse ved behandlingen af spørgsmål angående videreuddannelse og efteruddannelse af læger supplerer sig med repræsentanter, udpeget af sundhedsstyrelsen i Danmark, giver udkastet ikke iøvrigt indenrigsministeriet anledning til bemærkninger.

København, den 12. maj 1966

P. m. v.

E. b.

Jørgen H. Koch

¹ Här ej tryckt.

Undervisningsministeriet:

— — — skal meddele, at undervisningsministeriet har indhentet udtalelser fra de to universiteter.

Det medicinske fakultet ved Århus universitet kan på det varmeste anbefale det stillede medlemsforslag. Rektor for Københavns universitet skal henholde sig til udtalelse fra det medicinske fakultet, hvori det hedder, at fakultetet kan anbefale forslaget.

Man skal tilføje, at undervisningsministeriet principielt er enig i, at det nærværende område egner sig til et nordisk samarbejde.

København i maj 1966

P. m. v.

E. b.

J. Munch-Petersen

Eksp. sekr.

Den alm. Danske Lægeforening:

Den fremsendte sag om forslag om nordisk samarbejde på den medicinske undervisnings område er behandlet af lægeforeningens hovedbestyrelse efter indhentede udtalelser fra lægeforeningens uddannelseskomité og Foreningen af yngre læger.

Der er herefter almindelig tilslutning til følgende:

Sagen kan anbefales fremmet.

Om forslaget til statutter (stadgar) har lægeforeningen dog følgende bemærkninger:

Lægeuddannelsen omfatter i stigende grad også uddannelse efter eksamen ved et lægevidenskabeligt fakultet i form af såvel videreuddannelse til speciallæge eller almen praktiserende læge som efteruddannelse af alle lægegrupper. Denne uddannelse efter eksamen administreres i overvejende grad af lægeforeningerne og de medicinske selskaber og ikke af fakulteterne.

Det findes derfor ikke rimeligt, at flertallet (mindst 5 af 6) af den foreslåede føderations styrelse *skal* være fakultetsmedlemmer (§ 7).

Det vil med samme motivering også være rimeligt at udvide lægeforeningernes repræsentation af delegater fra 1 til 3 (§ 5 stk. 5). Med dette antal vil de 3 interesserede lægegrupper - - yngre læger, alment praktiserende læger og speciallæger — alle kunne blive repræsenteret.

København, den 4. maj 1966

P. h. v.

J. Larsen

T. Trier

Danske Lægestuderendes Landsråd:

Landsrådet har allerede fra starten med interesse fulgt planlægningsarbejdet omkring nordisk medicinsk samarbejde. Vi er overbeviste om, at en føderation af den foreslåede art vil være af største betydning for lægeuddannelsen i Norden. Det forudgående arbejde, med etablering af fællesnordisk arbejdsmarked for læger, har vist vejen. Ligeledes har det store arbejde med ækvivalering af specialistuddannelsen i Norden vist, at der er interesse og behov for koordination.

Det vil således kun være naturligt, at regeringerne nu tager skridtet til koordination også af de tidligere uddannelsestrin.

Danske Lægestuderendes Landsråd vil således varmt anbefale, at sagen fremmes mest muligt.

København, den 4. oktober 1966

Vinni Christensen

Studenterrådet, Aarhus universitet:

Studenterrådet har allerede fra starten med interesse fulgt planlægningsarbejdet omkring Nordisk medicinsk samarbejde. Vi er overbevidste om, at en Federation af den foreslåede art vil være af største betydning for lægeuddannelsen i Norden. Det forudgående arbejde, med etablering af fællesnordisk arbejdsmarked for læger, har vist vejen. Ligeledes har det store arbejde med ækvivalering af specialistuddannelsen i Norden vist, at der er interesse og behov for koordination.

Det vil således kun være naturligt, at regeringerne nu tager skridtet til koordination også af de tidligere uddannelsestrin.

Studenterrådet ved Aarhus universitet vil således varmt anbefale, at sagen fremmes mest muligt.

København, den 22. marts 1966

P. r. v.

Mauri Johansson

Studiesekretær

Finland**Ministeriet för inrikesärendena:**

— — — meddelar ministeriet för inrikesärendena vördsamt att det anser i princip antagligt medlemsförslag till Nordiska rådet om samarbete

på den medicinska undervisningens område (A 94/k). Ministeriet har inte heller att anmärka på förslag till stadgar för Nordisk federation för medicinsk undervisning.

Helsingfors den 4 mars 1966

Niilo Ryhti

Minister

Vellamo Kivistö

Tf. yngre regeringssekreterare

Undervisningsministeriet¹:

Undervisningsministeriet får såsom sitt yttrande värdsamt meddela, att ministeriet från första början strävat att aktivt stöda det i förslaget avsedda samarbetet. Sålunda deltog en representant för ministeriet i de överläggningar, som år 1963 fördes i syfte att förbereda den i förslaget omfördälda, i februari 1964 avhållna konferensen. Ministeriet har även ekonomiskt understött den ifrågasvarande verksamheten. Ministeriet konstaterar, att det även framdeles är berett att på alla sätt stöda sagda verksamhet, som ministeriet betraktar som en synnerligen önskvärd form för nordiskt samarbete, och anmäler, att ministeriet tillstyrker den i förslaget gjorda framställningens antagande.

Helsingfors den 1 september 1966

Ele Alenius

Tf. undervisningsminister

Matti Aho

Byråchef

Uleåborgs universitets konsistorium:

— — — får Uleåborgs universitets konsistorium efter att ha mottagit medicinska fakultetens utlåtande meddela, att konsistoriet kommer att understödja de i förslaget åsyftade strävandena för åstadkommande av ett intensivare samarbete än tidigare inom den medicinska undervisningens område i de nordiska länderna.

Helsingfors den 27 april 1966

(*Sign.*)

Finlands läkarförbund har i en skrivelse av den 3 maj 1966 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Medicinarklubben Thorax r.f.:

Thorax' styrelse behandlade förslaget och vi hade dessutom hjälp av med.kand. Folke Lampén, som är väl insatt i dessa frågor, då han suttit som sekreterare i internordiska möten inom detta område. Enligt vår åsikt är förslaget lyckat och det är med stor glädje vi tagit del av detta. Vi har själva tidigare försökt få till stånd en början till en sådan verksamhet.

Medicinarklubben Thorax r.f. ställer sig helt bakom förslaget och uttrycker sin förhoppning om att det praktiska samarbetet så snart som möjligt skall komma i gång.

Helsingfors den 28 april 1966

Carl-Gustav Gahmberg

Sekreterare

N o r g e**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Om ovennevnte forslag har det vært innhentet uttalelse fra *Helsedirektoratet, Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Den norske lægeforening* og *Norsk studentunion*, som alle har sluttet seg til forslaget og anbefalt vedtekter i samsvar med utkastet.

Vedrørende utkastet til vedtekter har *Norsk studentunion* anmodet om at § 7, 1. ledd får inn en ny setning etter 2. punktum, sålydende:

Det sjette medlemmet skal være student og skal velges etter forslag fra studentgruppen i undervisningsmøtet.

En finner å kunne slutte seg til denne anmodning.

Det medisinske fakultet, Universitetet i Bergen, viser for øvrig til sin uttalelse 24. november 1964 til professor Harald Teir, Helsingfors. Fakultetet pekte på hvilke oppgaver som skulle ligge vel til rette for nordisk samarbeid på den medisinske undervisnings område, men gjorde samtidig oppmerksom på at der er fag og problemer som neppe kan ventes å finne en bedre løsning ved nordisk enn ved nasjonal behandling. Uttalelsen lyder i sin helhet:

Det medisinske fakultet, Universitetet i Bergen, har i møte 24. november 1964 behandlet referat av det av det nordiske undervisningsmøtet i Helsingfors 3.—5. februar 1964 oppnevnte samarbeidsorgans møte i Århus 5 juni 1964.

Fakultetet er enig i at det er behov for nordisk samarbeid når det gjelder undervisning av medisinske studenter og leger. Fakultetet slutter seg til samarbeidsorganets forslag om at det opprettes en »Nordisk federa-

tion för läkarutbildning» og er enig i den representasjon som foreslæes. Man ser det slik at føderasjonen gjennom sin virksomhet skal søke å samordne den planlegging som i dag finner sted ved de medisinske fakulteter med sikte på å bedre og effektivisere undervisningen samt å gi impulser til nye tiltak. Derimot er det vel ikke en primær oppgave for føderasjonen å arbeide for ensartethet i undervisningen i de nordiske land, selv om dette kunne ha praktisk interesse med henblikk på det felles nordiske arbeidsmarked for leger.

Fakultetet tror det kan være en fordel om arbeidsutvalget på sitt neste møte formulerer et mer konkret og spesifisert arbeidsprogram som føderasjonen kan følge de kommende år. Føderasjonen vil da kunne velge arbeidsoppgaver som den finner presserende og egnet for diskusjon og bearbeidelse. Vi tror det kan ha praktiske fordeler om arbeidet med selve studieplanen, integrering av fagene, studiets lengde og etter utdannelsen rives løs fra diskusjonen om de enkelte fag. I den første gruppe peker etterutdannelsen seg ut som særlig aktuell, men også andre oppgaver skulle egne seg for en nordisk debatt.

Når det gjelder arbeidet med de enkelte fag mener fakultetet at symposieformen med et begrenset antall deltakere bør kunne bli mest givende. Det er i referatet pekt på visse fag som bør taes opp til debatt. Fakultetet mener at alle fag i og for seg bør diskuteres, men at man i første rekke bør konsentrere seg om fag som av forskjellige grunner ligger særlig vel til rette for en diskusjon over fakultetsgrensene. Det bør også taes sikte på å arrangere symposier med representasjon fra fag som skulle kunne integreres bedre i undervisningen.

I forbindelse med § 5 i referatet vil fakultetet gjøre oppmerksom på at reglement for utenlandsmedisinernes etterutdannelse i Norge er fastsatt i en ny Kongelig resolusjon av 21. august 1964.

Kirke- og undervisningsdepartementet slutter seg til denne uttalelse fra Universitetet i Bergen.

Oslo, 27. april 1966

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

S v e r i g e

Medicinalstyrelsen:

Medicinalstyrelsen får härmed meddela att styrelsen finner ett effektivare nordiskt samarbete i ifrågavarande hänseende vara av värde och tillstyrker att den föreslagna nordiska federationen kommer till stånd.

Styrelsen har för kännedom överlämnat ett exemplar av det remitterade förslaget jämte en avskrift av förevarande yttrande till inom styrelsen och

universitetskanslersämbetet på Kungl. Maj:ts uppdrag tillsatta specialist- och läkarutbildningssakkunniga.

I övrigt har medicinalstyrelsen intet att anföra i anledning av förslaget.

Stockholm den 29 april 1966

Ivar Frostner

Kay Gunnar Wilow

Statens medicinska forskningsråd:

Rådet ansluter sig principiellt — under förutsättning att medel ställes till förfogande — till tanken på utvidgat nordiskt samarbete på den medicinska undervisningens område. Det vore enligt rådet värdefullt att få till stånd ett organ på nordisk bas för samråd bl. a. om undervisningspedagogiska och -organisatoriska spörsmål. Det synes likaså rådet nödvändigt, som även anföres i medlemsförslaget, att forskningen beträffande den medicinska undervisningen stimuleras.

Rådet finner icke anledning att — mot bakgrund av sina primära intressen — härutöver ingå på en detaljerad granskning av förslaget till organisation av det nordiska samarbetet på den medicinska undervisningens område. Rådet ifrågasätter dock, om icke samarbetet bör repliera på särskilda nationella riksorgan för medicinska utbildningsfrågor på samma sätt som det nordiska samarbetet inom forskningens område baseras på verksamheter inom nationella forskningsråd eller motsvarande organ. Härigenom skapas förutsättningar för att de riktlinjer för utvecklingen, som drages upp i det nordiska samarbetsorganet kan läggas till grund för planeringsarbetet inom de enskilda länderna, liksom att — på motsatt sätt — initiativ väckta inom ett enskilt land kan bli prövat på ett samnordiskt plan. Vid ställningstagandet till organisationen av det nordiska samarbetet på den medicinska undervisningens område bör enligt rådets mening dessa synpunkter beaktas.

Kristianstad och Stockholm den 30 april 1966

För statens medicinska forskningsråd

Bengt Petri

Ordförande

Bengt Gustafsson

Professor, sekreterare

Universitetskanslersämbetet:

Med överlämnande av i ärendet infordrade yttranden från konsistorierna och de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt Karolinska institutet får universitetskanslersämbetet anföra följande.

Samtliga ovannämnda myndigheter har i stort sett tillstyrkt det inom rådet sålunda väckta förslaget. För egen del får kanslersämbetet tillstyrka det framlagda medlemsförslaget och vill därvid särskilt betona vikten av att erforderliga anslagsmedel ställs till förfogande för verksamhetens drivande.

Stockholm den 25 april 1966

På universitetskanslersämbetets vägnar

Gösta Malmberg

Siv Haverman

Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet:

Fakulteten har tidigare avgivit yttrande över förslag till bildandet av en nordisk federation för medicinsk undervisning (*Bihang*). Fakulteten anser att ett nordiskt samarbete på detta område, berörande alla former av medicinsk undervisning och utbildning, skulle ge betydande fördelar, både genom att möjliggöra nordisk enhetlighet på läkarnas arbetsmarknad och att främja kvalitetshöjning och undervisningseffektivitet.

Vissa åtgärder är enligt fakultetens åsikt särskilt betydelsefulla och bör sättas främst på federationens handlingsprogram. Det rör framför allt stimulans och medverkan till nordiskt samarbete vid anordnandet av medicinsk vidare- och efterutbildning i olika former, särskilt i vissa specialiteter, nordisk genomgång och förslag till enhetlighet och förbättring beträffande undervisningen i enskilda ämnen i medicinsk grundutbildning, samt förslag till effektivare metoder och enhetliga normer beträffande kunskaps- och färdighetskontroll. Viktigt är även att federationen kan ge ekonomiskt stöd till viktiga verksamheter som kräver nordisk samverkan för att kunna genomföras. Med anledning härav föreslår fakulteten att stadgeförslagets § 3 ges ungefär följande lydelse:

§ 3.

För att fylla detta sitt ändamål bör federationen

1. arrangera — — — samverkan; (punkt 1 i förslaget);
2. stimulera och medverka till nordiskt samarbete vid anordnande av me-

dicinsk vidare- och efterutbildning i lämpliga former, vid förbättring av undervisningen i enskilda medicinska ämnen, samt vid införande av effektiva metoder och enhetliga normer för examination i enskilda ämnen;

3. stimulera — — — undervisning; (punkt 2 i förslaget)
4. äska och fördela ekonomiska medel till verksamheter inom medicinsk undervisning och utbildning där nordiskt samarbete erfordras;
5. etablera — — — kontakter; (punkt 3 i förslaget) samt
6. vidtaga — — — undervisning. (punkt 4 i förslaget)

För att en nordisk federation för medicinsk undervisning skall göra väsentliga insatser fordras givetvis ett betydande ekonomiskt stöd. Fakulteten tillstyrker att svenska staten ställer sin andel av behövliga ekonomiska resurser till förfogande.

Redan inom vart och ett av de nordiska länderna synes det finnas ett behov av ett samarbetsorgan för den medicinska undervisningens hela område. Fakulteten har vid flera tidigare tillfällen framhåvt detta för Sveriges del. Även nu vill fakulteten framhålla betydelsen av att ett samarbetsorgan för medicinsk undervisning och utbildning skapas i Sverige, med uppgift att samordna de olika statliga myndigheternas och läkarorganisationernas insatser inom området.

Uppsala den 25 mars 1966

Nils Thyresson

Birgit Lannering

BIHANG

Till 1964 års nordiska undervisningsmötes samarbetskommitté

Med anledning av samarbetskommitténs skrivelse av den 12 oktober 1964 får medicinska fakulteten vid Uppsala universitet anföra följande.

Fakulteten instämmer med kommittén i att det behövs en organiserad form för samarbete inom läkarutbildningens område, och är villig att pröva den form härför som kommittén föreslår med benämningen »Nordisk federation för läkarutbildning».

Utöver de i skrivelsen nämnda korporationer, som skulle vara representerade i federationen, vill fakulteten föreslå att universitetskanslers-ämbetet i Sverige även skall ingå.

Fakulteten instämmer i att federationens uppgifter i första hand skall vara att anordna regelbundet återkommande nordiska undervisningsmöten, att främja nordiskt samarbete rörande konferenser och kurser i enskilda ämnen, och att stimulera forskning över medicinsk undervisning. Federa-

tionens uppgifter bör, åtminstone på längre sikt, beröra alla stadier och typer av medicinsk utbildning, grundutbildning såväl som fortsatt utbildning, klinisk specialistutbildning såväl som forskarutbildning. Det kan med hänsyn härtill sättas ifråga om federationens benämning ej hellre skulle vara »Nordisk federation för medicinsk utbildning».

Federationens uppgifter för den medicinska utbildningen kommer huvudsakligen att ha karaktären av att ange gemensam målsättning och allmänna riktlinjer, däremot icke att bedriva utbildning. För genomförandet av åtskilliga av de utbildningsuppgifter som nämnes i samarbetskommitténs skrivelse, t. ex. anordnandet av kurser i enskilda ämnen, torde för varje nordiskt land fordras ett nationellt samarbetsorgan med anknytning till universitetsmyndigheterna, hälso- och sjukvårdens myndigheter och huvudmän, samt läkarorganisationerna. I Sverige har nyligen ett dylikt samarbetsorgan för den medicinska fortsatta utbildningen tillskapats (interimskommittén för medicinsk fortsatt utbildning, ordförande: prof. B. Uvnäs, Karolinska institutet).

Fakulteten instämmer i önskvärdheten att de nordiska länderna representeras vid större internationella konferenser om medicinsk utbildning och att kontakter med andra länders organisationer för medicinsk undervisning upprätthålles.

Fakulteten vill slutligen föreslå att frågan om tillskapande av ekonomiska resurser för den planerade nordiska federationen toges upp till behandling av kommittén redan nu. Uppenbarligen måste federationen förr eller senare ges vissa ekonomiska resurser för att fylla sina ansvarsfulla och omfattande uppgifter.

Avskrifter av denna skrivelse överlämnas till Uppsala universitets konsistorium och till universitetskanslersämbetet för kännedom.

Uppsala den 23 november 1964

På medicinska fakultetens vägnar

Nils Thyresson

Birgit Lannering

Medicinska fakulteten vid Lunds universitet:

Ifrågavarande medlemsförslag grundar sig på ett förarbete av 1964 års nordiska undervisningsmötes samarbetskommitté, och fakulteten har tidigare i ett yttrande av den 1/12 1964 över en skrivelse av den 12/10 1964 från nämnda samarbetskommitté redogjort för sina synpunkter i denna fråga. Fakulteten hänvisar därför till detta yttrande (*se nedan Bihang*) samtidigt som den vill instämma med nämnda medlemsförslag om att den finner det betydelsefullt att ett mera organiserat samarbete mellan de Nordiska länderna kommer till stånd på den medicinska utbildningens område. Fakulteten anser särskilt angeläget att federationen på sitt program upptar gemensamma frågor beträffande förbättring av betingelserna för

forskning och medicinsk undervisning, då dessa frågor inte hittills synes ha ägnats tillräcklig uppmärksamhet i de nordiska länderna.

Lund den 1 mars 1966

Gunnar Lindgren

Birgitta Eriksson

BIHANG

Till 1964 års nordiska undervisningsmötes samarbetskommitté

Fakulteten ansluter sig till kommitténs uppfattning att det föreligger ett behov av att samordna den medicinska utbildningen i Norden och välkomnar därför tillkomsten av ett samarbetsorgan med uppgift att främja sådant nordiskt samarbete. Kommittén har för detta samarbetsorgan föreslagit benämningen »Nordisk federation för läkarutbildning». Federationens verksamhet bör enligt fakultetens mening i första hand inriktas på frågor rörande grundutbildning (läkarutbildning) men — som kommittén själv framhåller — bör även frågor rörande fortsatt medicinsk utbildning (vidareutbildning och efterutbildning) bli föremål för bearbetning. Federationens huvuduppgifter bör enligt fakultetens mening vara att i dessa frågor försöka åstadkomma en målsättning som är gemensam för de nordiska länderna och vidare att ange riktlinjer för hur detta mål skall kunna uppnås. Detta kan — som kommittén föreslagit — lämpligen ske genom att federationen verkar för en samordning av läkar- och specialistutbildning i Norden samt organiserar såväl mera allmänt hållna undervisningsmöten och konferenser i speciella ämnen. Det torde däremot icke ankomma på och för övrigt vara omöjligt för federationen att själv bedriva utbildning. För genomförandet utav federationens förslag torde för varje nordiskt land därför fordras ett nationellt samarbetsorgan med anknytning till universitetsmyndigheter, hälso- och sjukvårdens myndigheter och huvudmän samt läkarorganisationerna. I Sverige har nyligen ett dylikt samarbetsorgan för den medicinska fortsatta utbildningen tillkommit (Interinskommittén för medicinsk fortsatt utbildning, ordf.: prof. B. Uvnäs, Karolinska institutet).

Federationen har på sitt program också internationellt samarbete och skapandet av utländska kontakter. Detta är enligt fakultetens mening värdefullt, men kostnaderna härför bör ej tillåtas inkräkta på federationens övriga utgifter.

Fakulteten vill vidare framhålla att det är nödvändigt för att federa-

tionen skall bli funktionsduglig att ett inlimt samarbete kommer till stånd mellan federationen och de nationella samarbetsorganen. Vad federationens sammansättning angår anser fakulteten, att varje enskild fakultet bör äga rätt att utse vilka som helst av sina ledamöter till representanter i federationen och ej som föreslagits vara bunden till vissa bestämda ledamöter. Slutligen anser fakulteten att det i federationen också bör ingå representanter för centrala universitetsmyndigheter (i Sverige universitetskanslersämbetet).

Lund den 1 december 1964

På medicinska fakultetens vägnar:

Gunnar Lindgren

Margareta Åkerström

Utbildningsnämnden vid karolinska mediko-kirurgiska institutet:

Utbildningsnämnden vill varmt tillstyrka det nu framlagda organisationsförslaget men understryker, att ett villkor för att federationen skall kunna fullgöra de mångskiftande uppgifter, som förslaget förutsätter, är att särskilda medel ställas till förfogande för ändamålet.

Stockholm den 19 april 1966

På utbildningsnämndens vägnar

Sune Bergström

Ingegerd Lager

Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet:

Vid en konferens i Helsingfors — det första nordiska medicinska undervisningsmötet — i februari 1964, där samtliga medicinska fakulteter i Norden var representerade, antogs enhälligt ett uttalande, vari framhölls dels att konferensen varit av bestämt värde för den medicinska undervisningen, dels att man borde bilda en federation för förisatt samverkan beträffande medicinska undervisningsfrågor på alla utbildningsnivåer.

Fakulteten har bedömt detta samarbete så värdefullt, att den kommer att arrangera det andra nordiska undervisningsmötet i Göteborg i oktober 1966. Vid denna konferens skall man framför allt behandla specialistutbildningen men dessutom står medicinsk pedagogik och forskningsundervisning på programmet.

Även internationellt har man uppskattat detta samarbete. The Com-

monwealth Fund i New York har sålunda för innevarande år beviljat fyra stycken resestipendier för en tid om högst tre månader vardera till nordiska medicinska lärare för att dessa skall få tillfälle att studera medicinsk undervisning i USA. Stipendiaterna är utsedda och de skall redogöra för sina intryck och erfarenheter vid göteborgskonferensen hösten 1966. Fonden har ställt i utsikt att ytterligare åtta sådana stipendier skall beviljas under åren 1967—1968.

Om det här aktuella nordiska samarbetet skall kunna fortsätta under längre tid och arbeta med den kraft, som är nödvändig för att tillfredsställande resultat skall erhållas, måste en federation bildas och denna erhålla nödiga ekonomiska resurser för sin verksamhet.

Fakulteten delar sålunda helt de synpunkter, som framförts i medlemsförslaget, och vill för sin del varmt tillstyrka dess hemställan, att »Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i vidast möjliga mån skänka sitt stöd åt de av företrädarna för den medicinska undervisningen i de nordiska länderna framförda planerna för etablerande av ett effektivare nordiskt samarbete på den medicinska undervisningens område».

Göteborg den 16 mars 1966

På medicinska fakultetens vägnar:

Stig Ranström

Barbro Strand

Medicinska fakulteten vid Umeå universitet:

Medicinska fakulteten tillstyrkte den 30 november 1964 förslaget om att bilda ett samarbetsorgan för att samordna och främja medicinsk undervisning mellan de nordiska länderna och underlätta utomnordiska kontakter, när det gäller medicinsk utbildning. Fakulteten finner det angeläget att beslut snarast fattas av Nordiska rådet i enlighet med den hemställan, som gjorts inom rådet av S. Bjarnason, J. Bomholt, A. C. Normann och P. Ruutu.

De förslag till stadgar, som framlagts för Nordisk federation för medicinsk utbildning, klargör enligt fakultetens mening på ett utmärkt sätt federationens uppgifter, samtidigt som organisationen synes ha fått en lämplig utformning. Stadgeförslaget bör därför kunna läggas till grund för de definitiva stadgarna.

Utbildningsnämndens yttrande i ärendet bifogas.

Umeå den 17 mars 1966

På medicinska fakultetens vägnar

Per Lundström

C. Ågren

Utbildningsnämnden vid Umeå universitets medicinska fakultet:

Utbildningsnämnden har redan tidigare i remissvar den 17 november 1964 uttalat sig positivt om det stadgeförslag som bifogas ovannämnda förslag. Då nämnden finner det önskvärt att det skisserade samarbetet verkligen kan komma till stånd, föreslår nämnden att medicinska fakulteten stöder förslaget.

Umeå den 14 mars 1966

På utbildningsnämndens vägnar

C-M Fajers

Birgit Hassler

Sveriges läkarförbund:

I första hand bör ett internordiskt samarbete etableras för vidare- och efterutbildning av läkare. Det är framförallt inom denna del av läkarutbildningen som snabba och väsentliga förbättringar måste åstadkommas. Härefter bör även inbegripas enhetliga normer för undervisning och kunskapsprövning.

I komplexet torde även ingå ett internordiskt utbyte av yrkesverksamma läkare och detta kommer att påverka arbetsmarknadsförhållanden, tillgång på utbildningsplatser — även långt fram i karriären — och liknande problem, vilka är av stor fackligt intresse för läkarförbundet.

Med tillfredsställelse noteras att de nationella läkarförbunden skall vara representerade i den föreslagna federationen och förbundet vill för sin del tillstyrka att organisationen kommer till stånd.

Läkarförbundet vill ävenledes förorda att nationella samarbetsorgan bildas så att i t. ex. Sverige de olika myndigheternas och läkarorganisationernas intressen kunna samordnas för att uppnå bästa möjliga utnyttjande av tillgängliga resurser.

Stockholm den 18 juli 1966

Sveriges läkarförbund

Karl-Fr. Blom

Sveriges förenade studentkårer (SFS):

SFS konstaterar med tillfredsställelse att initiativ tagits för att skapa en nordisk organisation för samarbete inom den medicinska undervisningens område. Det synes värdefullt att nya synpunkter och rön snabbt förmedlas till de olika länderna för att åstadkomma en kontinuerlig anpass-

ning av läkarutbildningens innehåll till de nya krav som ständigt kommer att ställas på läkaren. En samordning av utbildningsresurserna torde i en framtid kunna underlättas om det föreslagna samarbetet kommer till stånd.

I stort torde de föreslagna stadgarna göra organisationen väl ägnad att fullgöra sitt syfte. SFS vill dock föreslå följande ändringar och tillägg. Förslaget om forskning beträffande medicinsk undervisning synes SFS vara en synnerligen angelägen uppgift. För att nå ökad kännedom i de nordiska länderna om den försöksverksamhet och de resultat som på olika håll kan nås genom en dylik verksamhet anser SFS att en nordisk tidskrift för medicinsk undervisning torde ha en väsentlig uppgift att fylla. Av denna anledning vore det lämpligt att i § 3 stadga om utgivandet av en sådan tidskrift.

Vad beträffar studentrepresentationen anser SFS att denna bör utökas. Studentföreningarna vid de medicinska fakulteterna bör kunna utse mer än en delegat vardera. Dessutom bör respektive nationalunion utse en delegat.

I § 7 sägs att federationens styrelse skall bestå av sex medlemmar. Av dessa representerar dock ingen de studerande. Med hänsyn till att federationens huvudsyfte måste vara att åstadkomma en förbättrad undervisning anser SFS det naturligt och ändamålsenligt att även en studentrepresentant får säte i styrelsen. Denne bör utses för en tid av ett år i tur och ordning av vart och ett av de nordiska länderna.

Det är SFS:s uppfattning att man, med hänsyn till den snabba utvecklingen på den medicinska undervisningens område, bör stadga att minst ett undervisningsmöte bör hållas årligen såvida inte särskilda skäl föreligger. I stadgan bör dessutom anges att federationens styrelse skall sammanträda minst två gånger varje år såvida icke särskilda skäl föreligger.

Stockholm den 28 april 1966

Sveriges förenade studentkårer

Erland Ringborg

Benny Jonsson

Medicinska föreningen i Stockholm (MFS):

MFS vill varmt tillstyrka det av Nordiska rådet framlagda förslaget om organisation för samarbete på den medicinska undervisningens område.

Angående delegater till undervisningsmöte (§ 5) vill MFS framhålla

att representant för studentorganisation vid medicinsk fakultet, bör utses av respektive fakultetsförening och ej av annan studentorganisation.

Med hänsyn till att federationens ändamål är att befrämja den medicinska undervisningen, anser MFS det värdefullt att en studentrepresentant finge säte i federationens styrelse. Denne bör alterneras mellan de nordiska länderna.

För att federationen skall kunna fullgöra de i förslaget framlagda viktiga uppgifterna, bör särskilda medel garanteras för dess verksamhet.

Stockholm den 21 april 1966

För medicinska föreningen i Stockholm

Urbain Säwe

Ordf.

Medicinska föreningen i Uppsala:

Medicinska föreningen i Uppsala konstaterar med tillfredsställelse att detta initiativ till nordiskt samarbete på den medicinska undervisningens område har tagits. Det måste anses önskvärt att nya synpunkter och rön rörande den medicinska undervisningen kommer alla nordiska länder till del utan vidare dröjsmål, och att ett forum för utbyte av erfarenheter inom detta område skapas, bland annat därför att en sammordisk specialistutbildning snart blir aktuell. Medicinska föreningen i Uppsala finner det föreliggande medlemsförslaget i huvudsak väl ägnat att fylla sitt syfte. Dock vill vi föreslå några smärre förändringar. Sålunda finner vi att med hänsyn till den snabba utvecklingen på den medicinska undervisningens område undervisningsmöte bör anordnas minst en gång om året, såvida inte särskilda skäl föreligger.

Formuleringen i § 5 mom. 2 kan enligt vår mening ge upphov till vissa tolkningssvårigheter på grund av den lokala studentorganisatoriska situationen. Vi föreslår därför att § 5 mom. 2 skrives »medicinska studentorganisationen vid varje medicinsk fakultet en representant».

I § 7 säges att federationens styrelse skall bestå av sex medlemmar, varav ingen stadgas vara student. Detta finner vi vara beklagligt. Då ett av federationens syften är att ge studenterna en förbättrad undervisning ifrågasätter vi om icke dessa bör företrädas av en representant i federationens styrelse. Denne studentrepresentant bör utses för en tid av ett år i tur och ordning av vart och ett av de nordiska länderna.

Då vi tidigare föreslagit att undervisningsmöte skall äga rum minst en gång per år föreslår vi att federationens styrelse bör sammanträda minst två gånger om året såvida icke särskilda skäl föreligger.

Avslutningsvis vill vi uttala vår förhoppning att denna federation kommer till stånd snarast möjligt.

Uppsala den 2 april 1966

För medicinska föreningen i Uppsala

Håkan Aldskogius

Ordf.

Ake Wasteson

Sekr.

Medicinska föreningen i Göteborg:

----- ber härmed att få anföra:

Allmänna synpunkter

MFG ställer sig mycket positiv till genomförandet av ökat nordiskt samarbete rörande medicinska utbildningsfrågor. I stort sett är vi också tillfredsställda med den utformning stadgarna har fått i förelagda förslag. På en del punkter vill vi dock göra några kommentarer:

Ad § 3: Förslaget om forskning beträffande medicinsk undervisning synes oss vara mycket angeläget och noteras med stor tillfredsställelse.

Vidare anser vi att en nordisk tidskrift för medicinsk undervisning skulle ha en stor uppgift att fylla. Det vore lämpligt att särskilt under § 3 stadga om utgivandet av dylik tidskrift.

Ad § 5: Det är glädjande och naturligtvis nödvändigt att studentrepresentanter beretts plats i undervisningsmötet. Dock måste starkt poängteras, att studentrepresentanter skall utses av fakultetsföreningar, och ej av annan studentorganisation.

Vad beträffar studentrepresentationens storlek, kommer föreliggande förslag för Sveriges del att innebära att av 23 möjliga delegater endast 5 är representanter för medicinsk studentorganisation. Med hänsyn till att utbildningsfrågor i så hög grad angår studenter, finner vi dessa proportioner snedvridna och anser att studentrepresentationen bör utökas. Sålunda föreslår vi, att studentrepresentationen utökas genom att varje fakultetsförening äger utse en till två studentrepresentanter till undervisningsmötet.

Ad § 7: Formerna för studentmedverkan i »styrelsen» förefaller oss något osäkra och blir ju helt avhängig styrelsens benägenhet att utnyttja sin adjungeringsrätt. Då federationens generalförsamling endast sammanträder vartannat år, och en stor del av de löpande ärendena kommer att få handhas av styrelsen, finner vi det synnerligen angeläget, att minst en studentrepresentant beredes plats i styrelsen såsom ordinarie ledamot. Denne väljes av generalförsamlingen på förslag av dess studentrepresentanter. Vi föreslår vidare närmare bestämmelse rörande medel för täckande av federationens budget. Avslutningsvis vill vi påpeka att ringa är fastställt i stadgarna angående anordnandet av fackkonferenser, symposier och

seminarier. Närmare bestämmelser om ansvarig för sådana sammankomster skulle vara på sin plats. En möjlighet är att inordna detta under styrelsens uppgifter.

Göteborg den 26 april 1966

Björn Biber
Stud. ombudsman

Lars Körner
V. stud. ombudsman

Björn Ahlzén *Per Haglind*
Ledamöter av studierådet

Medicinska föreningen i Umeå:

Under de senaste decennierna har ett fortlöpande samarbete utbyggts rörande den medicinska forskningen och den högre utbildningen. Såsom exempel kan omnämnas, att representanter från de olika medicinska föreningarna i Norden sedan flera år årligen sanlas till en Nordisk medicinarkonferens, där frågor av gemensamt intresse, såsom planer på en samordnad utbildning och möjligheterna att gå vissa kurser i ett grannland, penetreras. För medicinarnas i Umeå vidkommande har kontakt etablerats med medicinarklubben Thorax i Helsingfors på så sätt, att ett årligt utbyte sker mellan tvänne kurser med en veckas vistelse på bägge studieorterna. Vi har härigenom vunnit många goda erfarenheter. På den senaste Nordiska medicinarkonferensen beslöts om ett fastare samarbete genom anordnande av internordiska kurser och i april 1966 anordnas en kurs i tuberkuloslära i Helsingfors med deltagare från alla medicinska utbildningsställen i Norden.

I mars 1966 konstituerades MEDOSS, medicinska föreningarnas organisation för samarbete i Sverige, i Umeå. Avsikten är här, att förutom avhandlandet av interna problem även rikta blicken utanför vårt lands gränser och bredda för ett samgående inom den medicinska utbildningen och undervisningen. Ett underorgan kommer att syssla med utbytesstipendier inom hela Europa.

Vi hälsar förslaget om ett ökat samarbete på den medicinska undervisningens område inom Norden med stor tillfredsställelse och hemställer om att Nordiska rådet måtte antaga det förslag till stadgar för en Nordisk federation för medicinsk undervisning, och i möjligaste mån giver sitt stöd till federationen i fråga.

Umeå den 26 mars 1966

För medicinska föreningen i Umeå

Tord Löfstrand

Ordf.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete på den medicinska undervisningens område. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 8—10 september samt den 28 och 29 november 1966.

Vid sistnämnda möte har utskottet i ärendet såsom sakkunnig hört rektor för Köbenhavns universitet, professor Mogens Fog.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att i vidast möjliga mån skänka sitt stöd åt de av företrädare för den medicinska undervisningen i de nordiska länderna framförda planerna för etablerande av ett effektivare nordiskt samarbete på den medicinska undervisningens område.

Till medlemsförslaget har fogats ett av en nordisk expertkommitté utarbetat utkast till stadgar för Nordisk federation för medicinsk undervisning, vilket organ som ett permanent samarbetsorgan skulle handha det planerade samarbetet. Enligt stadgeförslaget skall federationen utgöra ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteterna samt de myndigheter och organisationer, som har anknytning till läkarutbildningen i de nordiska länderna. Dess ändamål är att befrämja den medicinska undervisningen i alla dess former och på alla utbildningsstadier. För att fylla detta ändamål skall federationen bl. a. arrangera undervisningsmöten, fackkonferenser, symposier och seminarier rörande för medicinsk undervisning aktuella frågor, stimulera forskning beträffande medicinsk undervisning samt etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter.

Federationens verksamhet föreslås finansierad genom statsmedel, som tillskjutes av de nordiska länderna. Enligt en preliminär kostnadsplan komme de sammanlagda kostnaderna för verksamheten att uppgå till 100 000 danska kronor per år.

2. Remissyttrandena

Yttrandena över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Indenrigsministeriet.

Undervisningsministeriet.

Den alm. Danske Lægeforening.
 Danske Lægestuderendes Landsråd.
 Studenterrådet ved Aarhus universitet.

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena.
 Undervisningsministeriet.
 Uleåborgs universitets konsistorium.
 Finlands läkarförbund.
 Medicinarklubben Thorax r. f.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Helsedirektoratet.
 Universitetet i Bergen.
 Universitetet i Oslo.
 Den norske lægeforening.
 Norsk studentunion.

Sverige:

Medicinalstyrelsen.
 Sveriges medicinska forskningsråd.
 Universitetskanslersämbetet.
 Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet.
 Medicinska fakulteten vid Lunds universitet.
 Utbildningsnämnden vid karolinska medikokirurgiska institutet.
 Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet.
 Medicinska fakulteten vid Umeå universitet.
 Utbildningsnämnden vid Umeå universitets medicinska fakultet.
 Sveriges läkarförbund.
 Sveriges förenade studentkårer (SFS).
 Medicinska föreningen i Uppsala.
 Medicinska föreningen i Stockholm (MFS).
 Medicinska föreningen i Göteborg.
 Medicinska föreningen i Umeå.

Samtliga i ärendet hörda remissinstanser tillstyrker, i flertalet fall varmt, det väckta medlemsförslaget. Det till medlemsförslaget såsom bilaga fogade, av en samnordisk expertkommitté utarbetade förslaget till stadgar för Nordisk federation för medicinsk undervisning anses även överlag kunna tjäna som underlag för den framtida verksamheten, även om vissa förslag till ändringar och kompletteringar av stadgeförslaget framföres. Dessa gäller i främsta rummet de olika berörda intresseparternas representation och in-

flytande inom de planerade samarbetsorganen, undervisningsmötet och federationens styrelse. Sålunda framhåller *indenrigsministeriet* i Danmark, att fastställandet av kraven för vidare- och efterutbildning av utexaminerade läkare och tillsynen över dessas iakttagande i Danmark sorterar under sundhedsstyrelsen, varför federationens styrelse vid behandlingen av frågor om vidare- och efterutbildning av läkare borde kompletteras med representanter för styrelsen. *Den alm. Danske Lægeforening* påpekar, att vidare- och fortbildningsverksamheten av läkare till övervägande del administreras av läkarföreningarna och de medicinska sällskapen, och finner därför icke rimligt att 5 av styrelsens 6 medlemmar skall vara fakultetsmedlemmar. Med samma motivering föreslår föreningen också en utvidgning av läkarföreningarnas representation vid undervisningsmötet.

Med hänvisning till att frågor sammanhängande med den medicinska undervisningen på universitetsplanet kommer att intaga en central ställning i det planerade samarbetet har förslag från flere håll framställts om en utökning av studenternas representation i federationens organ. *Norsk studentunion*, om vars yttrande *Kirke- og undervisningsdepartementet* förenat sig, hemställer, att den sjätte medlemmen i styrelsen skall företräda studenterna och utses av studentgruppen i undervisningsmötet. Även *Medicinska föreningarna i Stockholm, Uppsala och Göteborg* samt *Sveriges förenade studentkårer* föreslår, att en permanent studentrepresentant bör finnas i styrelsen, varvid denne i tur och ordning bör under ett år i sänder företräda de olika länderna. Från studentorganisationernas sida har även önskemål framförts om viss utvidgning av studentrepresentationen i undervisningsmötet. Med beaktande av den snabba utvecklingen på medicinens område anser *Medicinska föreningen i Uppsala* och *Sveriges förenade studentkårer*, att möten inom federationens organ bör hållas oftare än vad i stadgeförslaget förutsatts, sålunda att undervisningsmöte skall hållas årligen och att styrelsen skall sammankomma två gånger i året.

Betydelsen av att den planerade federationens verksamhet har en nära anknytning till verksamheten på det nationella planet i de olika länderna betonas av *Statens medicinska forskningsråd* i Sverige samt *medicinska fakulteterna vid Uppsala* och *Lunds universitetet*.

I fråga om målsättningen för federationens verksamhet betonar *läkarorganisationerna i Danmark* och *Sverige* samt de *medicinska fakulteterna vid Uppsala* och *Lunds universitet* vidare- och efterutbildningens växande betydelse, varför utbildningsverksamheten på detta plan bör ägnas tillbörlig uppmärksamhet vid sidan av den egentliga grundutbildningen av läkare.

Ett flertal remissinstanser framhåller, att en förutsättning för att den planerade federationen skall kunna göra en väsentlig insats till förmån för den medicinska undervisningen i Norden är att tillräckliga medel ställes till dess förfogande.

3. U t s k o t t e t

Såsom av det förevarande medlemsförslaget framgår, har förslaget om ett utbyggt samarbete på den medicinska undervisningens område ursprungligen emanerat från de akademiska lärarnas och utbildningsinstitutionernas på medicinens område egen krets och även varit föremål för beredning från dessas sida. Samarbetsplanerna har nu förts så långt att bl. a. stadgar antagits för en permanent samarbetsorganisation på området, Nordisk federation för medicinsk undervisning. Federationen konstituerades formellt vid ett medicinskt undervisningsmöte i Göteborg den 9 oktober 1966 då också stadgarna antogs. Federationens styrelse har för avsikt att konstituera sig i medio januari 1967. I syfte att skapa ekonomiska möjligheter för inledande av federationens verksamhet i begränsad omfattning i början av år 1967 har man från federationens sida hos Nordiska kulturfonden anhållit om ett begynnelseanslag om 25 000 norska kronor, med vars tillhjälp verksamheten skulle finansieras intill dess att ytterligare medel kunnat erhållas.

Utskottet kan för egen del helt ansluta sig till de i medlemsförslaget och remissyltrandena framförda synpunkterna om behovet av ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på den medicinska undervisningens område. Med hänsyn till dennas snabba utbyggnad erfordras skyndsamma åtgärder för att åstadkomma detta samarbete.

I detta sammanhang vill utskottet fästa uppmärksamhet vid överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare, som undertecknades den 18 juni 1965 och sedermera ratificerats av samtliga fyra länder. I överenskommelsen ha de fördragsslutande staterna förklarat sig anse, att en »så enhetlig utformning som möjligt av läkarutbildningen i de nordiska staterna bör åstadkommas». En så långt som möjligt enhetlig och likvärdig läkarutbildning, speciellt i fråga om den pregraduella utbildningen men även beträffande fort- och specialistutbildningen i Norden, utgör i själva verket en grundförutsättning för en utbyggnad av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för läkare. Utskottet kan därför i fråga om målsättningen för samarbetet förena sig om de riktlinjer, som uppdragits för federationens verksamhet.

Utskottet vill särskilt framhålla, att samarbetet bör inriktas på att så långt som möjligt samordna den grundläggande läkarutbildningen i Norden, varom önskemål under en längre tid framförts såväl från de studerandes som från läkarorganisationers och nordiska samarbetsorgans sida. Även om det materiella innehållet i de medicinska studierna i de olika länderna som helhet betraktat sedan länge varit i stort sett överensstämmande samt en utveckling mot en större enhetlighet i fråga om de gällande studieplanerna och godkännande av i annat nordiskt land fullgjord praktisk kliniktjänstgöring enligt vad utskottet har sig bekant förekommit, anser utskottet, att

dagens läge avsevärt avviker från 1920- och 1930-talens, då det i vid omfattning förekom, att medicinestuderande avlade delkurser och fullgjorde praktiska tjänstgöringar vid ett annat nordiskt lands universitet. Utskottet önskar bringa i erinran vilken betydelse de dåtida livliga studiekontakterna ägt för en hel generation av nordiska läkare och forskare på medicinens område. Den nyinrättade medicinska federationen har sig en central uppgift förelagd i att söka medverka till att undanröja de formella, ekonomiska och andra hinder, som i detta nu försvårar förverkligandet av en liknande studentrörlighet inom läkarutbildningen.

Det synes naturligt, att möjligheterna att inom de medicinska studierna förverkliga ett tentamensgiltighetssystem av den typ som finns på vissa andra studieområden undersökes i detta sammanhang. Genom ett sådant system skulle det praktiska genomförandet av studierörligheten avsevärt förenklas för såväl de akademiska lärarna som de studerande. De sistnämnda kunde då vid planläggningen av sina studier lätt orientera sig om vilka möjligheter det finns att förlägga en del av studierna till ett annat nordiskt land och vilket värde där avlagda tentamina tillmäts i hemlandet.

En ständigt växande betydelse måste även tillmätas vidare- och efterutbildningen av redan utexaminerade läkare med hänsyn till den snabba utvecklingen inom medicinen, särskilt vidareutbildning på olika specialistområden. Här kan federationen göra en värdefull insats genom att taga initiativ till symposier, seminarier och kursverksamhet, avseende specialiserad fortbildning av nordiska läkare.

Efter vad utskottet inhämtat kan federationen väntas i främsta rummet komma att utgöra ett förslagsställande och initiativtagande organ utan egentliga verkställande funktioner. Genom att federationen inom sin ram samlar de i fråga om den medicinska utbildningen viktigaste såväl officiella myndigheter som enskilda implicerade parter, t. ex. universitetsmyndigheterna, vederbörande ministerier, den centrala hälsovårdsadministrationen, studenterna och läkarorganisationerna, synes federationen ha goda förutsättningar att i sin verksamhet taga initiativ till åtgärder, som kan förutsättas överensstämma med samtliga parters önskemål och behov. I denna bemärkelse innebär federationen en tidigare icke prövad samarbetsform inom det nordiska samarbetet. Den bör ha möjlighet att inom sitt område överbrygga de svårigheter, som ofta anmäler sig i fråga om att etablera nödig kontakt mellan olika administrativa plan och intressekretsar vid förverkligandet av ett praktiskt samarbete inom ett visst område. Utskottet hälsar därför tillkomsten av Nordiska federationen för medicinsk undervisning med tillfredsställelse och kommer för sin del att med intresse följa utvecklingen av dess verksamhet.

Det praktiska genomförandet av federationens förslag och administrationen av nya samarbetsformer ankommer på de officiella myndigheterna, fö-

reträdesvis universitetsmyndigheterna. Det är angeläget att sådana samarbetsformer mellan de administrativa nationella organen utbygges, att federationens projekt snabbt kan realiseras. Den organisatoriska sidans betydelse får ej underskattas. Vad gäller ekonomin kommer medel att behövas såväl för federationens egen verksamhet som för genomförandet av federationens projekt. Skall detta samarbete ge resultat, är en förutsättning att vissa medel ställes till förfogande för båda dessa ändamål, bl. a. torde de medicinska fakulteterna bära ges tillräckliga medel för att möjliggöra en aktiv insats. Utskottet har dock icke ansett sig äga förutsättningar att bedöma anslagsbehoven eller frågan om på vilket sätt anvisade medel bör administreras.

Utskottet önskar slutligen erinra om att ett intimt nordiskt samarbete sedan ett antal år etablerats på den medicinska forskningens område. Sedan år 1961 verkar sålunda en nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning, som är ett samarbetsorgan för de medicinska forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Eftersom planeringsverksamhet och utveckling på forskningsplanet står i ett nära samband med den egentliga akademiska utbildningen, inte minst i fråga om forskarutbildningen, finner utskottet anledning fästa uppmärksamhet vid önskvärdheten av att de medicinska forskningsråden och deras samarbetsorgan i en eller annan form kan bli företrädare i federationens organ. Detta intresse torde kunna tillgodoses genom ett lämpligt personval vid utseendet av medlemmar i ifrågasvarande organ.

Under återopand av vad ovan anförts föreslår utskottet, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna den medicinska utbildningen i de nordiska länderna samt möjliggöra en aktiv insats av universitet och högskolor samt deras medicinska fakulteter inom ramen för den härför inrättade Nordiska federationen för medicinsk undervisning.

Köpenhamn den 29 november 1966

Georg Backlund

Julius Bomholt

Poul Hartling

Vice förman

Olav Hordvik

Mauno Pohjonen

Daqmar Ranmark

Berte Rognerud

Fridolf Thapper

Medlemsförslag om högre utbildning av sjuksköterskor

(Väckt av Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Niels Mørk och Salve Salvesen)

På grund av hälso- och sjukvårdens expansion och på grund av att krav på specialisering inom hälso- och sjukvården kraftigt ökat under senare år har sjuksköterskornas behov av vidgade kunskaper på högre nivå, speciellt i fråga om administration och undervisningsmetodik, blivit allt större. I de nordiska länderna saknas utbildningsmöjligheter för sjuksköterskor på detta plan. I ett belänkande angående utbildning av sjukhusadministratörer i Norden föreslås visserligen en 3-månaders kurs, förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, för utbildning av sjukhusadministratörer, bland vilka inrymmes bland andra sjuksköterskor. Denna korta utbildning torde emellertid icke kunna fylla det behov av högre utbildning, vilket här avses.

På grund av att man inom de nordiska länderna icke kan erhålla denna högre utbildning, måste årligen ett varierande antal sjuksköterskor bekostas studier vid amerikanskt, kanadensiskt eller engelskt universitets sjukvårdsfakultet. Trots att endast ett ringa antal av alla dem som behöver kunskaper av detta slag kan få möjlighet till studier i Förenta staterna, Kanada eller England, har denna utomlands givna högre utbildningen medfört stora årliga kostnader för de nordiska sjuksköterskeorganisationerna.

I samtliga nordiska länder med undantag för Island anordnas vid nationellt specialinstitut högre utbildning för sjuksköterskor med tyngdpunkten lagd på administration och pedagogik. Sjuksköterskor från Island, som önskar utbildning av detta slag, använder sig av kurserna i övriga nordiska länder. Denna utbildning är emellertid icke tillfyllest. Ytterligare behov av kunskaper inom administration och pedagogik föreligger för sådana sjuksköterskor, som innehar ledande arbetsuppgifter inom den högre administrationen och inom den högre utbildningen. Det är således denna grupp som avses med här föreliggande förslag.

Till kategorin högre administrativa sjukskötersketjänster räknas dels den slutna vårdens befattningar som husmor, sjukvårdsföreståndare och klinikföreståndare, dels den öppna vårdens befattningar som första distriktssköterska m. fl. Inom kategorin lärare märks dels de s. k. studieledarna vid instituten för högre utbildning av sjuksköterskor, dels lärarna vid olika cen-

tralskolor (barnmorskeläroanstalterna, distriktssköterskeskolorna m. fl.), dels ock lärarna vid sjuksköterskeskolorna ävensom vid skolor och kurser för annan sjukvårdspersonal m. m. Ur de nämnda lärargrupperna rekryteras rektorer och studierektorer.

En akademisk utbildningsform för sjuksköterskor med högre befattningar av den art som härövan nämnts anses angelägen för samtliga nordiska länders sjuksköterskor. Såsom inledningsvis anförts är behovet av högre utbildning stort och med den expansion för vilken sjukvården för närvarande är föremål, kommer detta behov säkerligen att kraftigt öka. Även om behovet av högre utbildning för sjuksköterskor är relativt stort i varje enskilt nordiskt land, torde dock rekryteringsunderlaget i varje land för sig vara alltför begränsat för att motivera en utbildning enbart på nationell grund. Dessutom torde rent allmänt kunna sägas att en sammordisk utbildning med lärare och elever från flera länder har större förutsättningar att verka stimulerande än en nationell utbildning med starkt begränsat elevantal. En gemensam nordisk högre utbildning skulle därför vara förenad med uppenbara fördelar. En sådan utbildning skulle av naturliga skäl kunna förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Fragan om utbildning av sjuksköterskor är överallt aktuell. I Sverige har sjuksköterskeutbildningsutredningen i ett avgivet betänkande omnämnt, att den avser att behandla den fortsatta utbildningens målsättning, innehåll och organisation i ett senare betänkande. Härvid kommer även förslag angående den högre utbildningen att framläggas. I detta läge synes önskvärt att de här redovisade synpunkterna på en gemensam nordisk utbildning av sjuksköterskor framkommer.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för en sammordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

Köbenhavn, Stockholm och Oslo den 29 november 1965

Sigrid Ekendahl

Lis Groes

Niels Mørk

Salve Salvesen

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

Styrelsen önskar till en början erinra om att Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning i sitt betänkande den 30 september 1957 (SOU nr 8/1957) även behandlade frågan om samnordisk utbildning vid hälsovårdshögskolan av sjuksköterskor i ledande ställning inom hälso- och sjukvårdsarbete. Kommittén räknade med att behov kunde föreligga av en inter-nordisk vidareutbildning, företrädesvis i hälso- och sjukvårdsadministration, socialmedicin och hälsovårdsuppfostran, avsedd för 15—20 elever per år. I stor utsträckning borde undervisningen omfatta samma ämnen, som ingår i läkarkursen, men vissa borde utgå och komplettering ske med undervisning i organisatoriska och administrativa uppgifter för sjuksköterskor i öppen vård samt utvidgad undervisning i hälsovårdsuppfostran. Kursen borde omfatta åtta månader liksom läkarkursen. En förutsättning vore, att sjuksköterskor som mottoges som elever tidigare förvärvat grundliga teoretiska insikter och stor erfarenhet av kvalificerat hälsovårdsarbete.

Vidare må framhållas, att Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration i sitt den 12 mars 1965 avgivna betänkande (NU 1965:6) erinrade om att sjuksköterskornas organisationer efterlyst en administrativ linje avsedd för vidareutbildning av sjuksköterskor för högre tjänster inom sjukvårdsorganisationen. Kommittén framhöll, att en svensk utredning pågår om sjuksköterskornas högre utbildning. Frågan om särskild utbildning i sjukhusadministration för sjuksköterskor borde enligt kommitténs mening prövas, om och när erfarenheter vunnits av den föreslagna utbildningen för sjukhusens högsta administrativa ledare. Samtidigt framhöll kommittén, att även sjuksköterskor med härför i övrigt lämplig utbildning skulle äga tillträde till den föreslagna kursen i sjukhusadministration. Styrelsen för hälsovårdshögskolan får erinra om att sjuksköterskor från och med år 1957 beretts möjlighet att delta i de ämbetsläkarkurser, som givits vid högskolan. Fastän behovet av utbildning för läkare är stort, har ett icke ringa antal sjuksköterskor mottagits som elever på ämbetsläkarkurserna. Denna är uppdelad på tre delkurser, av vilka en à två givits per år. Hittills har 34 sjuksköterskor fått utbildning vid högskolan. Av dessa har 6 genomgått alla tre delkurserna, medan 5 genomgått två delkurser och 23 genomgått endast en.

Enligt styrelsens mening må sjuksköterskor kunna erhålla utbildning vid den nordiska hälsovårdshögskolan i den mån de kan delta i de kurser som anordnas vid högskolan, men det kan icke anses vara en hälsovårdshögskolas uppgift att anordna en särskild högre utbildning för sjuksköterskor.

Göteborg den 10 mars 1966

Bo E. Ingelmark

E. Bunne

Sjuksköterskors samarbete i Norden:

Fra SSN:s stiftelse i 1920 og fram til idag har det vært en sentral oppgave for organisasjonen å få etablert på nordisk område en form for høyere utdanning som skulle gjøre det unødvendig for Nordens sykepleiere å søke til fjerne land for å skaffe seg de ønskede og nødvendige kvalifikasjoner for oppgaver innen administrasjon og undervisning i sykepleien.

Det er en kjent sak at behov for solid utdanning øker på alle felter i vår tid. Sykepleierne i de nordiske landene har i stor utstrekning søkt til USA, og også til Storbritannia, for å skaffe seg de nødvendige kvalifikasjoner for toppstillinger innen yrket, og det har i sykepleiekretser i den senere tid reist seg røster for å få inkorporert den eksisterende nasjonale høyere utdanning i de nasjonale universiteter eller høyskoler.

SSN anser at »Medlemsforbundet om en høyere utdanning av sjuksköterskor» foruten å være av den største interesse også er högaktuelt. SSN tillater seg derfor på det mest innstendige å anmode Nordisk Råd om å anbefale regjeringene å undersøke muligheten for å etablere en felles nordisk høyere sykepleieutdanning.

SSN tillater seg samtidig å uttale ønsket om eventuelt å få oppnevne nordiske sykepleiere som deltagere i en undersøkelse av nevnte art.

Oslo og Stockholm, 8. mars 1966

For Sykepleierskenes samarbeid i Norden

Aagot Lindström

Formann

Iva Bondeson

Sekretær

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

— — — skal man efter stedfunden brevveksling med sundhedsstyrelsen meddele, at muligheden for at etablere en undervisning som omtalt i »Medlemsforslag om højere utbildning av sjuksköterskor» ved helsehøjskolen i Göteborg gentagne gange har været drøftet i skolens styre.

Styret har henledt opmærksomheden på, at det med de lokaliteter, der står til rådighed for skolen nu såvel som efter gennemførelse af forslaget om indretning af ny bygning i tilslutning til den hygiejniske institution ved Göteborgs universitet, næppe vil være muligt at forene den undervisningsvirksomhed, skolen i øvrigt vil have at varetage, med en undervisning i overensstemmelse med det forelagte forslag. Indenrigsministeriet skønner derfor, at det ikke vil blive muligt at etablere en sådan undervisning på fællesnordisk basis, men at nationale kurser bør etableres som planlagt af bestyrelsen for Danmarks sygeplejerskehøjskole ved Århus universitet, jfr. Kapitel V i betænkningen om undervisningen ved institut for syge- og sundhedsplejersker ved Århus universitet¹.

København, den 23. marts 1966

P. m. v.

E. b.

K. V. Stang

Dansk Sygeplejeråd:

Det er os en glæde at erfare, at forslaget giver udtryk for de ønsker, der også fra danske sygeplejerskers side næres med hensyn til mulighederne for en højere uddannelse, og vi kan derfor varmt tilslutte os forslagets rekommandation til regeringerne.

København, den 7. marts 1966

For Dansk Sygeplejeråd

Maria Madsen

Formand

Sygehusforeningen i Danmark:

I denne anledning skal man — efter at forslaget har været drøftet af forretningsudvalget — meddele, at der ikke her i landet findes en uddannelse

¹ *Här ej tryckt.*

af den art, som forslaget vedrører (uddannelse af sygeplejersker til de højeste administrative stillinger), hvorfor man kan anbefale, at der gøres skridt til etablering af en sådan uddannelse. Man kan tillige tilslutte sig den betragtning, at det enkelte nordiske land næppe kan stille så mange uddannelsessøgende, at der er grundlag for nationale kursus, hvorfor man også kan tiltræde tanken om, at den påtænkte uddannelse finder sted på Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

København i januar 1966

P. f. v.

(Sign.)

Finland

Medicinalstyrelsen¹:

I Finland meddelas efter den grundläggande utbildningen av sjuksköterskor efterutbildning i två skeden. Det första efterutbildningsskedet innefattar specialisering i hälsovård eller olika kliniska sjukvårdsområden. Det andra efterutbildningsskedet, som bygger på det förstnämnda, innefattar utbildning för läraruppgifter inom sjukvårdsutbildningens område eller ledande arbetsledaruppgifter, såsom översköterskeuppgifter vid sjukhusen. Utbildningsbehovet är numerärt så stort även i fråga om det andra efterutbildningsskedet, att försorg därom liksom hittills bör dragas i hemlandet. Med anledning härav har för tillgodoseende av behovet av lärare planer på utvecklande av sjuksköterskeläro-utbildningen på universitetsnivå anhängiggjorts.

Medicinalstyrelsen anser, att den utbildning, som erfordras med avseende å sjukvårdens undervisnings- och arbetsledaradministrativa uppgifter, borde anordnas på nationell bas i de olika medlemsländerna.

Det krävs en fortlöpande utbildningsverksamhet för att kunna följa med utvecklingen på sjukvårdens område. Särskilt ur de i arbetsledaradministrativa och läraruppgifter verksammas synpunkt bör det anses viktigt att följa med utvecklingen i de nordiska länderna. En samnordisk kursverksamhet, exempelvis anordnad av hälsovårdshögskolan i Göteborg, skulle erbjuda de bästa möjligheterna härför.

Helsingfors den 23 mars 1966

Niilo Pesonen
Generaldirekør

A. Ojala
Medicinalråd

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands sjuksköterskeförbund:

Hänvisande till tidigare uttalanden, som gjorts beträffande utvecklandet av högskolan i Göteborg, vill Finlands sjuksköterskeförbund åter ge uttryck för sitt stora intresse, då det gäller att utveckla internationella studier på nordisk nivå.

Finlands sjuksköterskeförbund har även tidigare understött de planer som funnits på att till undervisningsprogrammen vid högskolan i Göteborg foga högre administration och undervisning. Då man dock för närvarande, såväl i Finland, som även i Sverige och Norge, håller på att utveckla motsvarande nationella universitetsprogram, vore det viktigt, att planeringen av programmet vid högskolan i Göteborg inte skulle komma att hämma uppnåendet av de nationella strävandena. Såsom även tidigare har poängterats, studierna vid högskolan i Göteborg kan icke helt ersätta de nationella studierna.

Hänvisande till ovanstående, föreslår Finlands sjuksköterskeförbund, att planerna på utvecklandet av akademiska studier för sjuksköterskorna vid högskolan i Göteborg skulle uppskjutas tills motsvarande nationella studiemöjligheter i de olika länderna tagit form och man bättre kan bestämma det internationella studiebehovet.

Finlands sjuksköterskeförbund anser det för närvarande vara viktigt, att planera utvecklingen av kortare studiemöjligheter, av seminarie- och kursstyp, gemensamt för olika grupper i samband med högskolan i Göteborg.

Helsingfors den 22 april 1966

Finlands sjuksköterskeförbund r. f.

Toini Nousiainen

Ordförande

Sirkka Levä

Sekreterare

N o r g e**Sosialdepartementet:**

A. Videreutdannelsen av sykepleiere for å gjøre dem kvalifisert for høyere stillinger i administrasjon og undervisning foregår her i landet ved Norges sykepleieskole. Skolen eies og drives av Norsk sykepleierforbund. Den mottar statstilskudd etter nærmere fastsatte regler.

Skolen har 3 linjer:

1. *Administrasjonslinjen* som er 1-årig og som gir utdanning med sikte på stillinger som forstanderinne, oversøster m. v.

2. *Avdelingslederlinjen*, som er 1-årig og som utdanner sykepleiere som skal lede en del(post) av en sykeavdeling.

3. *Lærertiljen* som utdanner lærere til grunnskoler i sykepleie og til skoler som gir spesialutdannelse for sykepleiere (jordmorskoler, helsesøsterskoler m. v.). Skolen varer i 3 semestre eller 1 1/2 ar.

B. For fylkeshelsesøstre og helsesøstre i andre ledende stillinger finnes ingen nasjonal utdannelse. Enkelte har med stipendium fra Verdens helseorganisasjon eller Rockefeller Foundation, fått sin utdannelse i USA, Canada eller England, andre har fulgt kursene ved Den skandinaviske helsehøgskolen i Göteborg.

C. I medlemsforslaget er det gitt uttrykk for at det er behov for en samnordisk undervisning med sikte på utdannelse av slikt personell som er nevnt under punkt A og B og for at en slik undervisning mest hensiktsmessig kan legges til Helsehøgskolen i Göteborg. Som det vil være kjent ble helsehøgskolen etablert med sikte på å skaffe offentlige leger og personell som arbeider sammen med offentlige leger, ingeniører, veterinærer, helsesøstre og helseinspektører, den nødvendige utdannelse. Senere er spørsmålet om også å legge undervisning for sykehusadministratorer kommet til. Undervisningen for de nevnte grupper av personell har sin hovedvekt på helseadministrasjon, forebyggende helsearbeid, konstruktiv medisin og sosialmedisin og er av denne grunn ikke direkte avhengig av undervisning ved kliniske avdelinger ved sykehus.

Hvis det skulle skje at f. eks. utdannelsen av sykepleielærere også skulle legges til helsehøgskolen, ville dette nødvendiggjøre en total omlegging av hele virksomheten. Skolen måtte da også påta seg ansvaret for gjennomføringen av den praktiske pedagogiske undervisning, en undervisning som vil trenge et visst pasientklientel. En slik omlegging av virksomheten kan Sosialdepartementet ikke tilrå. Den vil bryte helt med den enhet som nu er etablert og som erfaring fra andre land har vist er den mest hensiktsmessige.

Sosialdepartementet er heller ikke overbevist om at det for tiden foreligger et reelt behov for en nordisk samundervisning på de områder som er nevnt i medlemsforslaget. Sosialdepartementet har forelagt medlemsforslaget for Norsk sykepleierforbund, men har ennå ikke mottatt uttalelse derfra. For å kunne overholde fristen har departementet derfor måttet avgi denne uttalelse dels på grunnlag av opplysninger som er tilgjengelig i departementet, dels på grunnlag av opplysninger som er innhentet muntlig.

Undervisningen ved Norges høyere sykepleieskole ligger kvalitativt høyt. Den kapasitet skolen i dag har, dekker ikke behovet fullt ut, men det foreligger planer for utvidelse. Sosialdepartementet er imidlertid oppmerksom på at det for visse stillingers vedkommende nok kan være behov for en utdannelse utover den Norges høyere sykepleieskole gir, f. eks. for forstanderinner ved universitetsklinikkene og andre større sykehus, samt for lærerstillingen ved Norges høyere sykepleieskole. Det antas imidlertid at antallet stillinger av denne kategori er så få at det vil være mere økonomiske måter å løse problemet på enn ved opprettelse av en egen nordisk skole. Så

vidt Sosialdepartementet er kjent med, har Finland allerede for et par år siden etablert en akademisk utdanning for sykepleiere ved finske universitet og her i landet har Norsk sykepleierforbund i den anledning tatt kontakt med Universitetet i Bergen med sikte på det samme. Bli dette en realitet, antas behovet for Norge å kunne dekkes ved nasjonal utdanning og den skandinaviske samundervisning som er etablert og foreslått etablert ved Helsehøgskolen i Göteborg, jfr. det som er uttalt i medlemsforslaget om at sykepleiere bør kunne følge eventuelle kurser i sykehusadministrasjon.

Når det gjelder fylkeshelsesøstre og andre ledende helsesøstre, mener Sosialdepartementet at det heller ikke foreligger spesielt behov for å etablere en ny og spesiell utdanning. Norge vil her kunne dekke sitt behov ved å la sykepleierne få del i den kvote som Norge har ved legkursene ved Helsehøgskolen i Göteborg.

Under henvisning hertil antar Sosialdepartementet at det fra norsk synspunkt for tiden ikke foreligger spesielle grunner for å utrede spørsmålet om høyere utdanning av sykepleiere på nordisk basis.

Oslo, 17. mars 1966

Etter fullmakt

Karl Evang

T. Due Strand

Norsk sykepleierforbund:

Norsk sykepleierforbunds hovedstyre mener det er av stor betydning at man får bygget ut den Nordiske helsehøgskolen i Göteborg slik at det vil bli mulig for sykepleierne i de nordiske land å få en høyere utdanning i administrasjon og pedagogikk.

Vi vil derfor støtte medlemsforslaget i Nordisk Råd om at regjeringene undersøker forutsetningen for en samnordisk høyere utdanning av sykepleiere.

Oslo, 28. mars 1966

Norsk sykepleierforbund

Ragnhild Karlsen

1. Viseformann

Sve r i g e

Medicinalstyrelsen:

I sitt yttrande över av Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration framlagt förslag till sådan administrativ utbildning **har styrelsen**

tillstyrkt att högre sjukvårdsadministrativ utbildning på akademisk nivå anordnas vid den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Styrelsen har därvid framhållit önskvärdheten av att även sjuksköterskor skall åga tillträde till sådan utbildning. Styrelsen har vidare, i olika sammanhang understrukt att ifrågasvarande administrativa utbildning för samtliga deltagare bör bygga på en god nationell grundutbildning.

Det nu aktuella förslaget avser samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor, icke endast inom det administrativa området utan även inom det pedagogiska. Utvecklingen av undervisningen inom hälso- och sjukvården pekar mot ämneslärarbefattningar även för sjuksköterskor. Styrelsen finner det troligt att blivande sjukvårdslärare kommer att bli i behov av möjlighet till avancerade studier i läroämnena som ligger inom den Nordiska hälsovårdshögskolans ram. Såsom framhållits av förslagsställarna är sjuksköterskor i Sverige och övriga nordiska länder för akademiska studier inom sitt fack för närvarande hänvisade till utländska universitet, främst i USA där särskild fakultet i nursing finnes.

Frågan om högre utbildning av sjuksköterskor är för närvarande föremål för utredning av 1962 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen. Det synes naturligt att man i detta sammanhang undersöker möjligheten och lämpligheten av att åtminstone i viss utsträckning anknyta denna utbildning till universitet. Viss försöksverksamhet i denna riktning pågår för övrigt redan då det gäller sjukvårdsläro-utbildning i Stockholm.

Även om i framtiden vidareutbildning av sjuksköterskor i Sverige kan få universitetsanknytning och sjuksköterskor bl. a. därigenom kommer att inom vissa ämnesområden kunna studera tillsammans med andra yrkesgrupper — vilket i och för sig är värdefullt — anser medicinalstyrelsen dock att detta ej kommer att kunna ersätta en samordnad nordisk påbyggnadsutbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Styrelsen tillstyrker sålunda den föreslagna utredningen men finner det naturligt att man för Sveriges del avvaktar resultatet av den statliga sjuksköterskeutbildningskommitténs betänkande II samt att den föreslagna utredningen även beaktar möjligheten till samordnad undervisning i vissa ämnen med annan personal inom hälso- och sjukvård, eventuellt i anslutning till hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Stockholm den 3 maj 1966

Arthur Engel

Majsa Andrell

Gunnar Berglöf

1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen:

I yttrande över ett av Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration avgivet betänkande med förslag till nordisk utbildning i sjukhusadministration har vi uttalat, att vi i likhet med denna kommitté funnit det i och för sig lämpligt med en administrativ vidareutbildning i sannordisk regi samt att vi — likaledes i överensstämmelse med kommittén — funnit det naturligt att sjuksköterskor med lämplig förutbildning skulle äga tillträde till denna utbildning. Den förutbildning vi nämnt i detta yttrande torde emellertid böra ske i nationell regi.

När det gäller lärarutbildning kan vi för närvarande inte säga om inom detta område förutsättningar för någon sannordisk utbildning kan föreligga, men vi kommer givetvis att vid vårt fortsatta arbete beakta även de sannordiska aspekterna.

Stockholm den 24 februari 1966

För 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen

Lennart Rydbeck

Hugo Bildt

Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor:

Styrelsen delar helt de synpunkter på behovet av vidgade möjligheter till högre utbildning av sjuksköterskor, som framförts i det ifrågavarande medlemsförslaget i Nordiska rådet. De nordiska länderna har onekligen stora brister på detta område. Från många synpunkter är det att beklaga, att våra sjuksköterskor måste söka sig till exempelvis USA för att kunna erhålla en kvalificerad högre utbildning. Från andra synpunkter är det emellertid till fördel för vårt land att dessa sjuksköterskor får intryck, erfarenheter och utbildning i ett land med så stora vyer och så fri syn på utbildningsproblemen som exempelvis USA. Även om vi skulle ordna en kvalificerad högre utbildning i Norden, bör därför möjligheterna till ledighet och stipendier för studier i andra länder ej upphöra.

Men det är viktigt, att möjligheterna till en verkligt kvalificerad högre utbildning kan beredas sjuksköterskorna inom de nordiska ländernas ram. Detta är betydelsefullt särskilt med hänsyn till att det finns många tjänster — till exempel lärartjänster vid statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor — för vilka borde gälla ett absolut krav på någon sorts högre examen. Man kan dock ej fastställa och upprätthålla ett sådant krav

så länge vederbörande aspirant måste söka sig långt bort från det egna landet för att få den erforderliga kompetensen.

Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor har — såsom framgår av namnet — att ombesörja högre utbildning av sjuksköterskor. Denna utbildning avser främst lärarutbildning och utbildning av husmöd-rar/föreståndarinnor vid sjukhus. Genom det årliga belopp, som numera sedan något år ställs till förfogande för av behovet påkallade fortbildnings-kurser, har institutet fått ökade möjligheter. Styrelsens önskan är, att denna del av verksamheten skall växa och utvecklas. För sin del är styrelsen beredd att verka för en fördjupning och breddning av den högre utbildningen. Får styrelsen tillräckliga möjligheter, kommer statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor att kunna göra en insats just i den riktning som medlemsförslaget åsyftar.

Högre utbildning av sjuksköterskor kräver dock något mer än statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor för närvarande kan åstad-komma. Även den bästa utbildning som ges vid institutet kan icke sägas formellt vara akademisk utbildning. Här erfordras möjligheter också till akademisk utbildning och akademisk examen. Till detta kommer emeller-tid, att denna utbildning icke skall begränsas till ett enda område, en enda fakultet eller disciplin. Vissa sjuksköterskor behöver en högre (akade-misk) utbildning inom sjukvårdens område, andra motsvarande utbild-ning i psykologi, pedagogik och sociologi, åter andra utbildning i ekonomi, företagsekonomi, företagsledning, personalledning, organisation, rationalise-ring eller dylikt. Även andra områden synes önskvärda, t. ex. näringslära, dietetik, kemi. Variationen av ämnen och områden synes utesluta, att all högre (akademisk) utbildning av sjuksköterskor förläggas till ett enda uni-versitet eller en enda högskola. Variationsrikedomen måste också medföra, att grupperna av studerande inom de olika ämnena blir små. Detta innebär alltså ett starkt skäl för de nordiska länderna att gå tillsammans om detta projekt.

Då det gäller att lösa problemet med en tillräckligt kvalificerad högre ut-bildning för små grupper inom ett flertal discipliner, må här erinras om ett redan existerande nordiskt gemenskapsprojekt av liknande slag. Sty-relsen syftar på den nordiska hushållshögskolan. Utan att pressa jämförel-serna måste man säga, att förhållandena i stort sett varit och är likartade. Den nordiska hushållshögskolan är en så kallad immateriell högskola, d. v. s. den har inget eget hus och ingen egen lärarpersonal utan dess utbildning är förlagd till olika bestående universitet och högskolor. Sålunda ligger hus-hållshögskolans textillinje i Chalmers tekniska högskola i Göteborg, dess näringslinje vid Oslo universitet, dess ekonomilinje planeras förlagd till handelshögskolan i Köpenhamn och man undersöker för närvarande möj-ligheten att förlägga en linje i familjelära (familjekunskap) till lärarhög-skolan i Köpenhamn och en linje i hushållsteknik till tekniska högskolan

vid universitetet i Lund eller till Chalmers tekniska högskola. Genom den uppdelning på de olika länderna, som sålunda sker, underlättas och påskyndas uppbyggandet av den erforderliga akademiska utbildningen.

Styrelsen för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor vill ingalunda ha sagt, att det utan vidare är naturligt och lämpligt att ordna den högre utbildningen för sjuksköterskor på ovannämnda sätt. Detta måste nog undersökas och övervägas. Men styrelsen är övertygad om, att problemet går att lösa utan alltför stora svårigheter. Styrelsen tillstyrker därför, att de nordiska regeringarna snarast tillsätter en utredning om hur man gemensamt i Norden skall få till stand en kvalificerad högre utbildning av sjuksköterskor.

Styrelsen anser det emellertid väsentligt, att man inte enbart inriktar sig på akademisk utbildning utan också beaktar behovet av möjligheterna till icke-akademisk högre utbildning. Detta är särskilt viktigt så länge man ej har krav på studentexamen eller motsvarande för inträde vid sjuksköterskeskolorna. Man synes också allvarligt böra undersöka möjligheterna att i framtiden i en speciellt komponerad högre examen blanda akademiska betyg och betyg från annan postgymnasial utbildning. I alla dessa hänseenden kommer statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor självklart in i bilden. Styrelsen får därför anhålla, att en representant från statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor medtages, när utredningen skall tillkallas.

Stockholm den 20 oktober 1966

För statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor

Birger Öhman

Gunhild Wikmark

Svenska landstingsförbundet:

Frågan om utbildning av sjukvårdsadministratörer har behandlats av flera tidigare utredningar, bl. a. av CSB-utredningen i dess betänkande II »Utbildning av sjukvårdsadministratörer». I sitt yttrande över betänkandet framhöll landstingsförbundets styrelse, att en förbättrad grundutbildning för sjukvårdsadministratörer närmast borde ges vid socialhögskolorna i landet.

I betänkandet avgivet av 1965 års utredning om socialhögskola i Örebro föreslogs på försök en fyra månaders vidareutbildningskurs för personal inom sjukvårdsadministration. Förbundsstyrelsen har i sitt remissyttrande tillstyrkt att en sådan kurs anordnas vid någon av socialhögskolorna, samt

poängterat att kursen inte enbart bör stå öppen för personer med socionomexamen utan även för andra befattningshavare som kan bedömas äga förutsättningar att tillgodogöra sig kursens innehåll.

1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen har ännu ej avgivit sitt betänkande rörande sjuksköterskornas vidareutbildning. I detta sammanhang kommer även den högre utbildningen att behandlas.

Med hänvisning till dels den föreslagna försöksutbildningen i sjukvårdsadministration, dels oklarheten beträffande den framtida vidareutbildningen och högre utbildningen av sjuksköterskor, anser förbundsstyrelsen att en sammordisk utredning rörande utbildning i administration och undervisningsmetodik för sjuksköterskor tills vidare bör anstå.

Stockholm den 24 februari 1966

För Svenska landstingsförbundets styrelse

Fridolf Thapper

Bengt Olsson

Svensk sjuksköterskeförening (SSF):

Sjuksköterskors samarbete i Norden (SSN), som utgör en sammanslutning av de nordiska sjuksköterskeorganisationerna, har sedan många år verkat för att sjuksköterskor skulle ges möjlighet att delta i utbildningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Från 1957 har sjuksköterskor också haft tillgång till de nordiska hälsovårdskurser, som med WHO:s bistånd igångsattes i Göteborg 1953. När på ett förberedande stadium frågan togs upp om anordnande av administrativ utbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan sammanträffade representanter för SSN:s styrelse dels med ledningen för hälsovårdshögskolan, dels med den nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration. SSN ville därvid utverka att även sjuksköterskor skulle ges möjlighet att delta i den utbildning som kunde komma till stånd. En interimskommitté tillsattes 1963 inom SSN med uppgift att planlägga en nordisk utbildning för sjuksköterskor till högre ledande befattningar inom sjukvårdsadministration, hälsovårdsadministration, skoladministration och för lärare inom den högre utbildningen. Kommitténs förslag innebär att större delen av undervisningen skall vara gemensam med andra kategorier vid den Nordiska hälsovårdshögskolan.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker en utredning rörande högre nordisk utbildning i administration och pedagogik förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan. Bland annat med hänsyn till att ett stort behov föreligger av samordning mellan öppen och sluten vård och mellan uppgifter för skilda

personalkategorier, bör eventuell nordisk utbildning av sjuksköterskor i huvudsak anordnas gemensamt med flera kategorier. SSF framförde liknande synpunkter i sitt yttrande över betänkandet »Sjukhusadministratörer i Norden» (Nordisk utredningsserie 1965: 6). Då den föreslagna utbildningen skall bygga på den nationella högre utbildningen måste beträffande sjuksköterskegruppen hänsyn tas till hur den högre svenska utbildningen kan komma att utformas. Förslag är ännu inte framlagt av 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen.

SSF får därtill framhålla behovet av en grundlig svensk utredning rörande behovet av sjukvårdsadministratörer på skilda områden och nivåer.

Stockholm den 28 februari 1966

För svensk sjuksköterskeförening

Gerd Zetterström Lagervall

Ordförande

Måjt Rabo

Studiesekreterare

BILAGA 2

PM. angående kursplan för högre utbildning för sjuksköterskor

Sjuksköterskors samarbete i Norden har tillsatt en interkommitté för utformande av kursplan för sjuksköterskor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Vid sammanträde med denna kommitté den 14—15 oktober 1963 i Stockholm fördes protokoll, varav här återgives nedanstående utdrag.

Närvarande:

Ordinarie ledamöter:

Ordförande Gunborg Bergkvist, Sverige

Ruth Wang Hansen, Danmark

Mona Donner, Finland

Marit Nyrud, Norge

Suppleanter:

Ingrid Nilssen, Norge

§ 6.

Kommittén var enig om att studierna bör läggas på universitetsplan och leda till akademisk grad.

Diskuterades hur programmet skulle läggas upp

- a. för enbart sjuksköterskor
- b. ett generellt »basprogram» som kunde betjäna andra studeranden (läkare, sanitetsingenjörer o. s. v.) och där endast undervisningen i huvudämnet skulle meddelas de särskilda grupperna.

Konstaterades att denna interimskommittés uppgift är att göra upp kursplan för sjuksköterskors utbildning på universitetsplan.

Då utbildningen avses för ledande sjuksköterskor inom sjukvårdsadministration, inom hälsovårdsadministration och inom skoladministration ansåg kommittén det befogat att göra reda för generella beteckningar för ledande sjuksköterskor inom de ovannämnda arbetsfälten. I varje land kan dessutom finnas andra ledande ställningar (t. ex. i medicinalstyrelsen, inom det militära o. s. v.).

Kommittén enades om följande förteckning:

Sjukvårdsadministration

Danmark:

- forstanderinde
- administrerende oversygeplejerske

Finland:

- ledande översköterska
- översköterska

Norge:

- forstanderinne
- administrerende oversykepleier

Sverige:

- sjukvårdsföreståndare (husmor)

Hälsovårdsadministration

Danmark:

- forstanderinde for sundhedsplejersker
- forstanderinde for hjemmesygeplejersker

Finland:

- länshälsosyster
- länsbarnmorska

Norge:

- ledende helsesöster
- fylkeshelsesöster

Sverige:

- 1:a distriktssköterska
- landstingsassistent (i del av landstingen)

Skoladministration

Danmark:

skoleforstanderinde
viceforstanderinde

Vid Aarhus universitet:

rektor
undervisningsleder
avdelningslärare

Finland:

grundskolan
föreståndarinna
bitr. föreståndarinna
högre utbildning
rektor
vice rektor
ledande lärare

Norge:

grundskolan
skolestyrer
I:e lärer
högre utdannelse
rektor
overlærer
lærer
helsesøsterutdannelse
skolestyrer
lærer

Sverige:

grundskolan
rektor
bitr. rektor
högre utbildning
rektor
bitr. rektor
studieledare

A. Utbildningens syfte och målsättning

Kommittén anser det angeläget att det för sjuksköterskor planlägges en akademisk utbildning, där huvudvikten lägges vid administration och pedagogik.

Undervisningen tar sikte på att utbilda sjuksköterskor till högre ledande befattningar inom:

- a) sjukvårdsadministration
- hälsovårdsadministration

skoladministration

b) lärare inom den högre utbildningen

Studietid: 2 akademiska läsår. Studierna bör leda fram till en akademisk grad.

B. Utbildningsprogrammets uppläggnin

A d m i n i s t r a t i o n

I:a läsåret

Huvudämne:

allmän administration

Stödämnena:

sociologi

socialpsykologi

statistik

forskningsprinciper och metodik

II:a läsåret

Specialisering inom

a. sjukvårdsadministration

b. hälsovårdsadministration

c. skoladministration

Stödämne:

pedagogik

Genomförandet av utbildningen förutsätter att vederbörande avlagt prov i de olika ämnena samt godkänd avhandling inom huvudämnet.

Inom utbildningstiden bör tid reserveras för insamling av data för avhandlingen.

P e d a g o g i k

I:a läsåret

Huvudämne:

pedagogik

Stödämnena:

sociologi

socialpsykologi

statistik

forskningsprinciper och metodik

II:a läsåret

Pedagogik: didaktiska problem i förbindelse med undervisningsplaner inom hälso- och sjukvård.

Stödämne: allmän administration

Genomförandet av utbildningen förutsätter att vederbörande avlagt prov i de olika ämnena samt godkänd avhandling inom huvudämnet.

Inom utbildningstiden bör tid reserveras för insamling av data för avhandlingen.

C. Inträdesfordringar

Studentexamen

Sjuksköterskeutbildning

Högsta utbildning i administration, undervisning och hälsovård inom det egna landet.

De studerande förutsättes ha goda kunskaper i engelska för att tillgodogöra sig facklitteratur.

Under diskussionen angående uppläggning av programmet har kommittén också diskuterat lärarnas kvalifikationer.

Kommittén anser det möjligt att få lärare till stödämnena och huvudämnet pedagogik.

När det gäller undervisning i administration anser kommittén att behov föreligger för följande lärartjänster.

En lärare i sjukvårdsadministration

En lärare i hälsovårdsadministration

En lärare i skoladministration

Kommitténs åsikt är att dessa lärare bör vara sjuksköterskor med praktisk erfarenhet och tillräcklig utbildning för att kunna undervisa på akademisk nivå inom administration och inom de skilda specialiteter inom huvudämnet, som föreslagits av kommittén.

Vidare anser kommittén det nödvändigt, att de lärare som skall ha ansvar för det andra läsårets pedagogik bör vara sjuksköterskor med kvalifikationer i hälso- och sjukvård samt med tillräckliga pedagogiska kvalifikationer.

Kommittén tillåter sig att göra SSN:s styrelse uppmärksam på detta behov och i tid vidtaga de förberedelser som därmed kan vara förenade.

Stockholm den 14—15 oktober 1963

Mona Donner

Sekreterare

BILAGA 3

P.M. angående högre utbildning av sjuksköterskor i Finland

(Upprättad inom Finlands medicinalstyrelse)

Förslaget om gemensam nordisk högre utbildning av sjuksköterskor och utvecklade av det nationella systemet äro två olika saker, som bör behandlas helt eller åtminstone dels för sig.

1. Samnordisk högre utbildning

1. Som över huvud taget i kulturlivet har man mycket gemensamt också i sjuksköterskeutbildningen i de nordiska länderna. (Detta gäller dock speciellt Sverige och Finland.) Nordiska rådet har behandlat planer för gemensamma arbetsmarknader bl. a. för sjuksköterskor och sjukgymnaster. Det är därför viktigt att man har gemensamma principer också i sjukvårdsadministrationen och utbildningen, och för detta ändamål skulle det vara värdefullt att ha en gemensam högre utbildning eller kursverksamhet på detta område.

I andra länder och även WHO anses sjukvården och sjukvårdsutbildningen i de nordiska länderna vara på en hög nivå. För att uppnå ännu bättre och enhetligare resultat skulle det vara motiverat att samla krafterna mera än hittills samt gemensamt och objektivt analysera system, principer och tillvägagångssätt. Det är klart, att det också på detta område i varje land finns traditioner som hindrar den rationella och tidsenliga utvecklingen. Den gemensamma högre utbildningen skulle ge möjligheter till stimulerande information och utbyte av tankar och åsikter och sålunda befrämja sjukvårdsadministrationen och utbildningen i respektive länder.

Eftersom t. ex. skolunderbyggnaden i de olika länderna ännu är relativt varierande, kan det inte anses väsentligt att den planerade samnordiska utbildningen skulle vara på akademisk nivå, i synnerhet då det inte är meningen att den samnordiska utbildningen skulle ersätta högre utbildning i de olika länderna. Å andra sidan vore det bättre, om den akademiska nivån också här kunde uppnås.

2. Sett ur Finlands synpunkt skulle den föreslagna utbildningsformen vara särskilt nyttig också därför, att olika språk i viss mån hindrar naturlig kontakt och växelverkan mellan Finlands och grannländernas sjukvårdspersonal. Gemensam utbildning skulle här väcka intresse för både nordiska språk och nordisk hälso- och sjukvård. Sedan 1960 har finska sjuksköterskor inte längre studerat som stipendiater i Amerika eller England, men det finns här fortfarande en viss tendens att hämta intryck och initiativ

därifrån trots att de nordiska grannländerna är mycket närmare såväl beträffande sina förhållanden som sina problem. Den högre utbildningen av sjuksköterskor i Finland ges enbart på finska språket. Behovet av den svenskspråkiga utbildningen på denna nivå är nämligen inte tillräckligt stort för att det skulle vara motiverat att ha undervisning också på svenska. Även i övrig svenskspråkig sjuksköterskeutbildning (sjuksköterskeskolor och specialisering) har man vissa praktiska svårigheter vad lärarkrafter m. m. angår. Således skulle det vara desto värdefullare att kunna deltaga i högre kurser på ett nordiskt språk.

3. Sjuksköterskearbetet är inte mera ett begränsat område i sjukvården. Mer och mer har man kunnat konstatera behovet av växelverkan mellan de olika yrkesgrupperna på hälsovårdsområdet. Samtidigt har betydelsen av gemensam högre utbildning och kursverksamhet för de olika personalkategorierna erkänts, d. v. s. för läkare, administrativ och ekonomipersonal, sjuksköterskor m. m. I Finland anses det dessutom att även andra vårdpersonalgrupper än sjuksköterskor borde beredas möjlighet att få högre utbildning, t. ex. sjukgymnaster. Då den sannordiska utbildningen planlägges, borde dessa synpunkter också tagas i beaktande.

II. Högre utbildning för sjuksköterskor i Finland

För närvarande ges högre utbildning för sjuksköterskor i Helsingfors och Åbo.

Vid Helsingfors sjuksköterskeinstitut existerar sedan 1951 en administrativ och en pedagogisk linje, som leder till motsvarande kompetens.

I Åbo har man sedan 1965 en kombinerad utbildning, som ges dels vid Åbo sjuksköterskeinstitut, dels vid Turun Yliopisto (det finskspråkiga universitetet i Åbo). Studentexamen är obligatorisk. Avlagd examen ger antingen sjukvårdsläro- eller översköterskekompetens (samma som i Helsingfors), och ger två poäng av de obligatoriska fem för kandidatexamen vid universitet.

I Finland har numera 54 % av de nya eleverna vid sjuksköterskeskolorna avlagt studentexamen, och därför är det väl motiverat att uppgöra planer för högre utbildning för sjuksköterskor på akademisk nivå. För detta ändamål har Tammerfors Universitet, enligt medicinalstyrelsens förslag, tillsatt en kommitté. I första hand är det fråga om utbildning av sjukvårdslärare (ämneslärare), men också översköterskor och andra respektive funktionärer. Även har frågan om gemensam utbildning för olika grupper i hälsovård kommit fram i detta sammanhang. Kommittén består av tre medlemmar:

Representanter för Tammerfors Universitet:

Avdelningsdirektör fil. mag. Tor-Björn Bredenberg (ordförande)

Lektor, hälsosyster, fil. dr. Irma Kastari

Representant för medicinalstyrelsen:

Inspektris för sjuksköterskeutbildningen, fil. mag. Aila Pohjanpää

Som sekreterare fungerar:

Sjuksköterskeskolans rektor, timlärare vid universitetet Kirsti Pihlmaa.

Kommitténs arbete borde slutföras under året 1967.

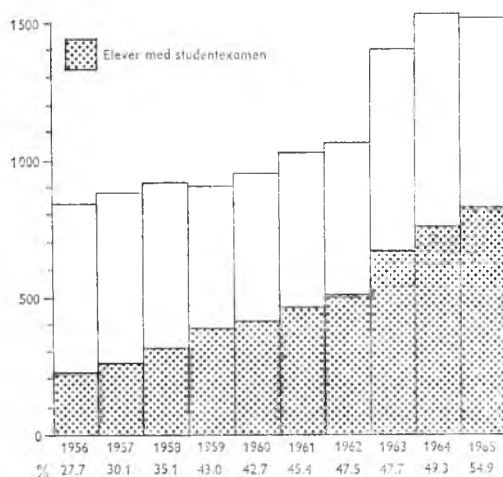
Helsingfors den 25 januari 1967

Aila Pohjanpää

BILAG

Totala antalet antagna elever vid sjuksköterskeskolorna i Finland samt antalet nya elever som avlagt studentexamen

(Diagrammet avser de statliga skolorna och Helsingfors stads skola; diakonisskolorna är inte medräknade)

*BILAGA 4***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott
över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om högre utbildning av sjuksköterskor. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Luleå den 2 juni 1966, i Oslo den 20 oktober 1966, i Köpenhamn den 27 januari 1967 och i Stockholm den 25 februari 1967.

Vid utskottets behandling av förslaget har såsom sakkunniga deltagit i Oslo rektor Aagot Lindström, Norge, och i Köpenhamn skoleförstanderinde Birthe Kofoed Hansen, forstanderinde Eli Magnussen och kontorchef K. V. Stang, Danmark, inspektrisen Aila Pohjanpää, Finland, samt förbundssekreterare Gunborg Bergkvist och departementssekreterare Birgitta Ulvhammar, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för en sammordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan
Sjuksköterskors samarbete i Norden

Danmark:

Indenrigsministeriet.
Dansk Sygeplejeråd.
Sygehusforeningen i Danmark.

Finland:

Medicinalstyrelsen.
Finlands sjuksköterskeförbund.

Norge:

Sosialdepartementet.
Norsk sygepleierforbund.

Sverige:

Medicinalstyrelsen.

1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen.

Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor.

Svenska landstingsförbundet.

Svensk sjuksköterskeförening.

Olika meningar gör sig gällande i fråga om behovet av en högre utbildning av sjuksköterskor i enlighet med vad som anförts i medlemsförslaget. Värdet av förslaget realiserande betonas av *medicinalstyrelsen* i Finland och i Sverige, *Sygehusforeningen i Danmark*, *sjuksköterskors samarbete i Norden*, *Dansk Sygeplejeråd*, *Norsk Sygepleierforbund*, *statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor* och *svensk sjuksköterskeförening*. *Medicinalstyrelsen* i Finland framhåller, att en fortlöpande utbildningsverksamhet krävs för att kunna följa med utvecklingen på sjukvårdens område, och att särskilt för dem som har sin verksamhet knuten till arbetsledaradministrativa och pedagogiska uppgifter bör det anses viktigt att följa utvecklingen i de nordiska länderna. En samordnad kursverksamhet, exempelvis förlagd till hälsovårdshögskolan i Göteborg, skulle enligt styrelsens mening erbjuda de bästa möjligheterna härför. Styrelsen anför även, att man för tillgodoseende av behovet av lärare framfört planer på utvecklande av sjuksköterskeläro-utbildningen på universitetsnivå i Finland. Den utbildning, som erfordras med avseende å sjukvårdens undervisnings- och arbetsledaradministrativa uppgifter, bör enligt styrelsen anordnas på nationell bas i medlemsländerna. *Sjuksköterskors samarbete i Norden* uttalar, att det varit en central uppgift för organisationen sedan 1920 att på nordisk bas få till stånd en form av högre utbildning, som skulle innebära att nordiska sjuksköterskor icke behövde söka sig utomlands för att skaffa nödiga kvalifikationer för uppgifter inom sjukvårdens administration och undervisning. Inom sjuksköterskekretsar har under senare tid höjts röster för att den nu förekommande högre nationella utbildningen för sjuksköterskor skall inrymmas inom de nationella universitetens eller högskolornas undervisning. Medlemsförslaget är enligt organisationens mening av största intresse och synnerligen aktuellt. *Sygehusforeningen i Danmark* tillstyrker förslaget under framhållande av att man i Danmark saknar den form av undervisning, som förslaget avser.

Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor menar, att det är viktigt att möjligheter till en verkligt kvalificerad högre utbildning kan beredas sjuksköterskorna inom de nordiska ländernas ram. Det finns nu tjänster -- exempelvis lärartjänster vid institutet -- för vilka borde gälla absolut krav på någon sorts högre examen, ett krav som under gällande utbildningsförhållanden icke kan uppställas. Institutet anser, att den variation av ämnen och områden som en högre utbildning kräver, synes ute-

sluta, att en sådan utbildning förläggs till en enda högskola eller universitet. Paralleller drages med den nordiska hushållshögskolan, en immateriell högskola, d. v. s. den har ingen egen lokal och ingen egen lärarpersonal, utan dess utbildning är förlagd till olika bestående universitet och högskolor. En undersökning av möjligheterna för en högre utbildning av sjuksköterskorna på motsvarande sätt förordas. En undersökning bör icke enbart inriktas på akademisk utbildning. Behovet av möjligheterna till icke-akademisk examen bör även beaktas.

Medicinalstyrelsen i Sverige påpekar i sitt yttrande, att styrelsen i annat sammanhang tillstyrkt högre sjukvårdsadministrativ utbildning på akademisk nivå vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, varvid även framhållits önskvärdheten av att sjuksköterskor skulle äga tillträde till sådan utbildning, vilken bör bygga på god nationell grundutbildning. Vad avser högre utbildning på det pedagogiska området konstaterar styrelsen, att utvecklingen av undervisningen inom hälso- och sjukvården pekar mot ämneslärarbefattningar även för sjuksköterskor. Styrelsen finner det troligt att blivande sjukvårdslärare kommer att bli i behov av möjlighet till avancerade studier i läroämnen som ligger inom hälsovårdshögskolans ram. Styrelsen finner vidare, att även om framdeles vidareutbildningen av sjuksköterskor i Sverige kan få universitetsanknytning och sjuksköterskor bl. a. därigenom kommer att kunna studera tillsammans med andra yrkesgrupper, detta dock ej kommer att kunna ersätta en samordnad nordisk påbyggnadsutbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet. Styrelsen tillstyrker förslaget, men finner det naturligt att man för Sveriges del avvaktar resultatet av den ställiga sjuksköterskeutbildningskommitténs betänkande II. Den föreslagna utredningen bör även beakta möjligheten till samordnad undervisning i vissa ämnen med annan personal inom hälso- och sjukvård, eventuellt i anslutning till hälsovårdshögskolan i Göteborg. Även *svensk sjuksköterskeförening* konstaterar i sitt tillstyrkande yttrande till medlemsförslaget att den föreslagna utbildningen, som skall bygga på den nationella högre utbildningen, blir beroende av hur den högre utbildningen kommer att utformas i Sverige. Bland annat med hänsyn till att ett stort behov föreligger av samordning mellan öppen och slutna vård och mellan uppgifter för skilda personalkategorier, anser föreningen att eventuellt nordisk utbildning av sjuksköterskor bör anordnas gemensamt med flera kategorier.

Även *Finlands sjuksköterskeförbund* uppehåller sig vid de undersökningar som icke endast i Sverige utan även i Finland och Norge pågår angående anknytning av sjuksköterskornas högre utbildning till universitet eller högskolor. Vidare uttalas, att även om förbundet i tidigare sammanhang understött de planer, som funnits på att till undervisningsprogrammen vid hälsovårdshögskolan föga högre administration och undervisning, bör planerna på utvecklandet av akademiska studier för sjuksköterskor vid

hälsovårdshögskolan uppskjutas, tills motsvarande nationella studiemöjligheter i de olika länderna utformats och man bättre kan bestämma det internationella studiebehovet.

Svenska landstingsförbundet anser likaså under hänvisning till dels en i Sverige föreslagen försöksutbildning i sjukvårdsadministration dels oklarheten beträffande den framtida vidareutbildningen och högre utbildningen av sjuksköterskor i Sverige, att en samnordisk utredning rörande utbildningen i administration och undervisningsmetodik för sjuksköterskor tills vidare bör anstå.

Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan uttrycker tveksamhet inför medlemsförslagets realiserande och erinrar om att sjuksköterskor sedan 1957 beretts möjlighet att deltaga i de ämbetsläkarkurser, som givits vid högskolan. Fastän behovet av utbildning för läkare är stort, har ett icke ringa antal sjuksköterskor mottagits som elever på ämbetsläkarkurserna. Enligt styrelsens mening må sjuksköterskor kunna erhålla utbildning vid hälsovårdshögskolan i den mån de kan deltaga i de kurser som anordnas vid högskolan, men det kan icke vara en hälsovårdshögskolas uppgift att anordna en särskild högre utbildning för sjuksköterskor.

Indenrigsministeriet i Danmark avstyrker förslaget under framhållande av att det icke synes möjligt att förena föreslagen utbildning med den verksamhet, som hälsovårdshögskolan i övrigt har att utöva. Indenrigsministeriet finner därför, att det icke är möjligt att etablera en sådan utbildning på gemensam nordisk bas men att nationella kurser bör komma till stånd såsom planlagts av styrelsen för Danmarks Sygeplejerskehøjskole vid Århus universitet.

Även *Socialdepartementet* i Norge ställer sig avvisande till förslaget och erinrar bland annat om att en pedagogisk utbildning av sjuksköterskor, förlagd till hälsovårdshögskolan skulle nödvändiggöra en total omläggning av skolans verksamhet. Departementet ifrågasätter även, huruvida det för närvarande föreligger ett reellt behov för en nordisk samundervisning på de områden som nämnts i medlemsförslaget. Departementet framhåller vidare, att, om det initiativ till akademisk utbildning för sjuksköterskor som tagits av norsk sygepleierforbund blir en realitet, behovet av högre utbildning för sjuksköterskor bör för Norges del bli tillgodosett härigenom samt genom den nordiska samundervisning som är etablerad och föreslås etableras vid hälsovårdshögskolan.

1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen återoppar yttrande, som utredningen avgivit över betänkande angående nordisk utbildning i sjukhusadministration. Utredningen har därvid uttalat, att den i och för sig funnit lämpligt med en administrativ vidareutbildning i samnordisk regi samt att den funnit det naturligt att sjuksköterskor med lämplig förutbildning — i nationell regi — skulle äga tillträde till denna utbildning. Vad gäller lärarutbildning kan utredningen för närvarande icke uttala om

inom detta område förutsättningar för någon samnordisk utbildning kan föreligga, men vid det fortsatta arbetet kommer givetvis, menar utredningen, även de samnordiska aspekterna att beaktas.

3. Utskottet

Den i medlemsförslaget väckta frågan avser högre utbildning för sjuksköterskor, knuten till universitet eller högskola. Nordiska sjuksköterskor, som önskar utbildning på högsta nivå, speciellt i fråga om administration och pedagogik, är nu hänvisade till studier utomlands, företrädesvis i U.S.A., Kanada eller England. En sådan utomlands förvärvad utbildning ställer sig av naturliga skäl synnerligen kostsam. Den här avsedda högre utbildningen fordras av innehavare av ledande befattningar inom den högre administrationen och högre undervisningen. Till den första kategorin räknas bland andra sjukvårdsföreståndare, klinikföreståndare och den öppna vårdens distriktssköterskor. Till den senare kategorin hör bl. a. studieledare vid instituten för högre utbildning av sjuksköterskor och lärarna vid sjuksköterskeskolor.

Den föreslagna utbildningen skall bygga på den vid nationella specialinstitut erhållna högre utbildningen, som nu kan erhållas i samtliga nordiska länder med undantag för Island. Sjuksköterskor från Island, som önskar denna högre utbildning, använder sig av kurserna i övriga nordiska länder.

Behov av den föreslagna utbildningen för sjuksköterskor på akademisk nivå föreligger i samtliga nordiska länder. Inför utskottet har representant för Sjuksköterskors samarbete i Norden upplyst att antalet sköterskor, för vilka den föreslagna utbildningen skulle behövas, för närvarande torde uppgå till sammanlagt 30—40 elever per år. På grund av hälso- och sjukvårdens expansion och då kraven på specialisering inom hälso- och sjukvården kraftigt ökat under senare år, kommer säkerligen detta behov att väsentligt öka. Även om så sker, torde dock antalet tjänster i varje land för sig vara alltför begränsat för att motivera möjlighet till en fullständig utbildning i varje land. Rent allmänt kan även sägas, att en samnordisk utbildning med lärare och elever från flera länder har större förutsättningar att verka stimulerande och att bli värdefull än en nationell utbildning med starkt begränsat elevantal. En gemensam nordisk utbildning är därför uppenbarligen förenad med klara fördelar.

En möjlighet vore att anknyta en sådan utbildning till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Enligt förslag angående nordisk utbildning i sjukhusadministration, förlagd till hälsovårdshögskolan, skall sjuksköterskor med lämplig förutbildning äga tillträde till denna utbildning i högre administration. Denna utbildning skulle enligt förslaget omfatta en kurs om tre månader. Den försöksverksamhet, som nu planeras vid hälsovårds-

högskolan, har emellertid förkortats till en kurs om en månad. En för sjuksköterskorna tillfredsställande utbildning bör enligt sköterskornas mening däremot omfatta två å tre akademiska terminer. Undervisning av denna art meddelas för närvarande icke vid hälsovårdshögskolan. Vid denna finns dock just de ämnen företrädda, vilka framför allt bör studeras av blivande sjukvårdslärare. Då det förefaller osäkert, huruvida den här avsedda högre utbildningen för sjuksköterskor kan ordnas vid hälsovårdshögskolan, bör också andra lokaliseringsalternativ för en sådan högre utbildning övervägas. I detta sammanhang bör också uppmärksammas den vid remissbehandling av medlemsförslaget föreslagna utbildningen i form av en »immateriell» högskola med utbildningen förlagd till olika bestående universitet och högskolor.

Den föreslagna utbildningen åsyftar såsom inledningsvis nämnts sköterskor med ledande befattningar inom den högre administrationen och den högre undervisningen. Dessa två områden kan synas helt skilda från varandra såvitt avser utbildningen för befattningarna ifråga. Av de uttalanden, som framförts inför utskottet, framgår emellertid att viss del av en högre utbildning är gemensam för båda kategorierna sköterskor, såväl lärare som administratörer. Därutöver erfordras fördjupade studier i de för yrkena mera speciella ämnena. Frågan huruvida den från sköterskehåll föreslagna gemensamma utbildningsformen eller en för envar av de två kategorierna specialiserad utbildning är att föredraga kan dock icke besvaras av utskottet. Endast en närmare utredning kan klarlägga förhållandena härvidlag.

Av remissyttrandena framgår att frågan om högre akademisk utbildning för sjuksköterskor är föremål för överväganden i Danmark, Finland och Norge. I Sverige har 1962 års sjuksköterskeutbildningsutredning vid årsskiftet 1966—1967 avgivit ett betänkande om vidareutbildning av sjuksköterskor, vari den dock icke behandlat frågan om den högre utbildningen. I Sverige, där man i princip ställer sig positiv till en högre utbildning för sjuksköterskor, pågår emellertid ett icke obetydligt antal utredningar med anknytning till frågan om sjuksköterskornas högre utbildning, som gör det svårt att nu överblicka läget.

Det finns med hänsyn till situationen i flertalet nordiska länder, icke minst i Sverige, anledning överväga, huruvida icke det nationella utredningsarbetet borde på ett eller annat sätt kunna nordiskt koordineras inom ramen för den i medlemsförslaget föreslagna utredningen. Att låta ett nordiskt övervägande anstå i avvaktan på resultat av de nationella undersökningarna kan leda till att de nationella studiemöjligheterna ordnas i de olika länderna utan att den nordiska möjligheten blir vederbörligen beaktad.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer Nordiska rådets socialpolitiska utskott,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för en sannordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

Stockholm den 25 februari 1967

Sigrid Ekendahl

Fung. förman

Jørgen Jensen

Harald Løbak

Salve Salvesen

Einar Gustafsson

Lars Korvald

Helge Nielsen

Kaarlo af Heurlin

Lars Larsson

Olavi Saarinen

Veikko Savela

Medlemsforslag

om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning

(Väckt av Aksel Larsen och Chr. Madsen)

De nordiske landes radiofonier har, ikke mindst med henblik på TV-tjenesten, i de senere år foretaget en betydelig udbygning af deres nyhedstjeneste. Det er dog et påfaldende karaktertræk ved denne nyhedstjeneste at den kun i begrænset omfang er støttet på egne faste korrespondenter i udlandet.

Naturligvis kan vigtigere begivenheder dækkes af udsendte special-korrespondenter, men en løbende orientering kræver at nyhedstjenesten har faste korrespondenter på de betydningsfuldeste pladser, som kan tilrettelægge en nyhedsservice specielt indrettet efter nordisk interesse. Det er formentlig udelukket at et sådant net af korrespondenter kan oprettes af hvert enkelt nordisk lands radiofoni. Der er imidlertid en ikke ubetydelig tradition for nordisk samarbejde om udlandskorrespondenter til dagspressen, som burde kunne overføres også til radioens og televisionens nyhedstjeneste.

Det forekommer derfor særdeles nærliggende, om de nordiske landes regeringer overfor de respektive radiofoni-styrelser giver udtryk for det ønskelige i etablering af en fælles ordning med udlandskorrespondenter.

Under henvisning til det her anførte foreslår vi

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at overveje betimeligheden af overfor radiofonistyrelserne at give udtryk for ønsket om at forbedre nyhedstjenesten gennem samarbejde om udsendelse af udlandskorrespondenter.

København, den 27. november 1965

Aksel Larsen

Chr. Madsen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget**D a n m a r k**

Statsministeriet har i skrivelse den 4 april 1966 hänvisat till yttrande från Ritzaus Bureau (se nedan).

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man meddele, at sagen har været forelagt *radiorådet*, der har afgivet følgende udtalelse:

Danmarks radios udenlandske nyhedstjeneste har hidtil været baseret på meddelelser fra udenlandske nyhedsbureauer, suppleret med free-lance korrespondenter i det omfang sådanne har været disponible. Egne faste korrespondenter udsendes kun, når særlig anledning gives, f.eks. under FN's generalforsamling.

Spørgsmålet om etablering af egne faste korrespondenter i udlandet har gentagne gange været overvejet, men man er hidtil af økonomiske grunde vejet tilbage.

Man er bekendt med, at Sveriges radio har et udbygget net af udlands-korrespondenter, og også Norge og Finland er på dette punkt længere fremme end her.

Spørgsmålet om fælles udlandskorrespondenter har tidligere været drøftet på nordiske radiochefmøder, men man har ikke hidtil fundet tanken om fælles korrespondenter realiserbar i hvert fald ikke for så vidt angår primære nyhedscentre så som de vigtigste hovedstæder og New York.

En enkelt fællesnordisk korrespondent i en vigtig hovedstad eller lignende ville ikke kunne betjene hvert af de nordiske lande i tilfredsstillende grad, når henses til de enkelte landes særlige, f.eks. handelspolitiske, interesser. Han ville bl. a. næppe kunne oparbejde de fortrolighedsforhold til alle tre landes officielle repræsentanter og andre på stedet, som måtte være en forudsætning. Sprogforskellen ville være en yderligere vanskelighed.

Kun på mere sekundære poster, hvor ganske særlige forhold gør sig gældende, kunne en ordning med én fælles korrespondent eventuelt være tænkelig.

Da Danmarks radio endnu ikke har haft økonomiske muligheder for at etablere egne faste korrespondenter, har man hidtil ikke drøftet muligheden af — med de øvrige nordiske lande — at etablere et fællesskab om kontorer, studier, teknik og lignende.

Danmarks radio er dog rede til, når spørgsmålet bliver aktuelt, gennem drøftelser med de andre nordiske radiofonier at undersøge eventuelle samarbejds muligheder.

Ministeriet for kulturelle anliggender kan for sit vedkommende tilslutte sig radiorådets erklæring.

København, den 8. juni 1966

P. m. v.

E. b.

W. Weincke

Ritzaus Bureau:

En korrespondenttjeneste fra udlandet til de nordiske radiofonier til videreførelse af de traditioner for udlandskorrespondance, som dagspressen vel især i mellemkrigsårene opbyggede, må mere blive en reportage- og kommentartjeneste end en egentlig nyhedstjeneste. Imidlertid vil en opsummering, fortolkning og kommentering af vigtige begivenheder i udlandet med udgangspunkt i det center, hvor korrespondenten måtte befinde sig, utvivlsomt have interesse og for et bredere publikum åbne adgang til informationsstof, som en snævrere kreds hidtil har måttet finde i udenlandske aviser og tidsskrifter.

Det må dog samtidig konstateres, at en sådan tjenesles værdi vil være meget afhængig af de personer, der udfører den, og deres journalistiske kvalifikationer og etik. Af en korrespondenttjeneste til radio og fjernsyn må kunne forlanges, at den er saglig, objektiv og afbalanceret fra dag til dag, at korrespondenten undlader at engagere sig for stærkt personligt i sager, som han beskæftiger sig med. Slagside i præsentation og form vil meget let kunne svække tilliden til den pågældendes indsigt og objektivitet, og da forslaget synes at tage sigte på en fællesordning, hvor de udsendte danske, norske eller svenske korrespondenter skal kunne bruges i flæng i de respektive landes radioer og fjernsyn som direkte kommentatorer, vil ordningens værdi også være afhængig af, om f.eks. en svensk kommentator kan påregne tilstrækkelig tillid hos et dansk publikum.

Det må endelig bemærkes, at nogen egentlig forbedring af nyhedsbetjeningen fra udlandet i almindelighed ikke kan tilvejebringes ved en ordning, hvis korrespondent-dækning under alle omstændigheder må blive sporadisk, såfremt der ikke skal ofres uhyre summer, samt at disse korrespondenter hovedsagelig må bygge på informationer, som de selv har på anden hånd fra aviser, tidsskrifter, radio og fjernsyn. Der vil blive tale om en sigtning og afvejning, som i vidt omfang godt vil kunne foretages i det land, hvor korrespondentens hovedredaktion ligger, men som natur-

ligvis i mange tilfælde vil kunne suppleres med en lokal kolorit og autoritet, som vil kunne gøre stoffet lettere tilgængeligt.

København, den 30. marts 1966

G. Næsselund

F i n l a n d

Ministeriet för utrikesärendena¹:

— — — får ministeriet för utrikesärendena meddela, att gemensamma korrespondenter för de nordiska radio- och televisionsbolagen kunde komma i fråga speciellt i avlägsna länder i Asien och Afrika. Ett avgörande i en eller annan riktning beror naturligtvis på de nordiska radio- och televisionsbolagens eget ställningstagande.

Helsingfors den 4 april 1966

Chefen för pressbyrån vid ministeriet för utrikesärendena

Matti Tuovinen

Oy Yleisradio Ab:

Inom rundradion har frågan varit under prövning sedan hösten 1965. På initiativ av rundradion dryftades frågan vid de nordiska radioföretagens administrativa möte i Reykjavik i september 1965. Rundradion kommer under denna vår att höra sig för om de nordiska radiobolagens inställning till ett praktiskt samarbete i ifrågavarande spörsmål.

Samarbetet mellan de nordiska radiobolagen kan enligt rundradions åsikt vara rent praktiskt. Detta innebär för de nordiska radioföretagens korrespondenter:

1. Gemensamma byråutrymmen
2. Gemensam hjälparbetskraft
3. Gemensam utrustning (bibliotek, transporter, teknisk materiel).

Däremot anser rundradion det inte — redan av språkliga skäl — vara möjligt att utnyttja gemensamma korrespondenter, förutom i redan nu existerande omfattning. Därvid är det närmast fråga om Sveriges radios utlandskorrespondenter, som tagits i anspråk av det svenskspråkiga radioprogrammet i Finland. Det är nämligen också viktigt enligt rundradions uppfattning, att dess redaktörer kan behålla sin fulla journalistiska frihet i det praktiska samarbetet.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Ett arrangemang sådant radion ovan antytt det, innebär en kostnadsbesparing om 10—40 procent per korrespondent.

Rundradion bedriver för närvarande samarbete med Sveriges radio i en annan fråga, som nära ansluter sig till förhandenvarande framställning. Sedan den 1.1.1966 har rundradion en korrespondent i Stockholm knuten till Sveriges radio, som till hemlandet sänder aktuella reportage och för Sveriges radio redigerar varje vardag en nyhetssändning på finska (kl. 6.15 och 7.55). Vår erfarenhet av denna samarbetsform är synnerligen god.

Eftersom man kan anta att televisionens problem i frågeställningar som rör det internationella nyhetsutbytet till största delen kommer att behandla andra områden än ovannämnda (t. ex. satellitsändningar och samarbete inom Eurovisionen), kan man konstatera att rundradions korrespondenter, som vid utgången av 1966 kommer att vara stationerade i Moskva, Washington, New York, Stockholm och Paris samt eventuellt temporärt i London kan betjäna både radio och television. Därvid måste de för sina televisionsreportage hyra utländska filmgrupper. Endast en skandinavisk kameragrupp skulle göra samarbetet i detta hänseende lönsamt. Grundandet av en dylik förefaller i dag omöjligt.

Man kan även konstatera, att de nordiska radioföretagen inte alla har ett lika utbrett nät av korrespondenter varför samarbetet kan utvecklas endast stegvis.

Eftersom frågan kontinuerligt dryftas inom rundradion och då den redan varit uppe för diskussion på nordiska samarbetsmöten mellan radioföretagen, innebär förslaget enligt rundradions mening inte någonting sådant i väsentlig grad nytt, som skulle ge anledning till ett ställningtagande av Nordiska rådet.

Helsingfors i mars 1966

Eino S. Repo

Generaldirektör

Pertti Paloheimo

Generalsekreterare

Finska notisbyrån Ab:

— — — får vi värdsamt framhålla, att de erfarenheter, som tidningarna och nyhetsbyråerna gjort i fråga om användning av gemensamma korrespondenter, varit positiv. För närvarande planeras tillsättandet av en korrespondent i Moskva, vilken kommer att vara gemensam för alla de nordiska byråerna.

I televisionens tidsålder torde man dock kunna anse det vara riktigt, att korrespondenten förmår att på landets eget språk snabbt prestera sina kommentarer till de aktuella händelserna samt göra intervjuer. Därför torde en egen korrespondent i de viktigaste nyhetscentra vara nödvändig. Anlitandet av en gemensam korrespondent i avlägset belägna områden,

t. ex. i utvecklingsländerna, skulle vara en bättre lösning än att lämna dessa länder helt obevakade, d. v. s. utan korrespondenter. Platserna borde härvid uppdelas mellan de länder, som deltar i denna bevakning.

Helsingfors den 26 mars 1966

Finska Nolisbyrån

K. Killinen

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y.:

Antalet utomlands verksamma ordinarie korrespondenter är det skäl att öka på radio- och televisionsbolagens håll. Enligt vad som erfares har man även redan på en del håll vidtagit åtgärder i denna riktning. Detta kräver redan bl. a. bibehållandet av radions konkurrensförmåga i jämförelse med övriga masskommunikationsmedel inom journalistiken.

Inom nyhetstjänsten bör man emellertid inte sträva till ett »förenhetligande» av nyhetsmaterialet eller nyhetsbevakningen, utan man bör försöka skapa och bevara så många fria uppgiftskanaler inom nyhetsnätet som möjligt; detta gäller även utländska nyheter, t. o. m. de i geografiskt hänseende avlägsnaste. Å andra sidan torde det redan av enbart språkliga orsaker inte finnas reella möjligheter för en gemensam utländsk nyhetsredaktion för de olika nordiska radio- och televisionsbolagen, ty man skulle då vara tvungen att översätta korrespondentens rapporter i samtliga fall och banda dem på nytt till språk, som skiljer sig från korrespondentens språk.

Vårt förbund anser, att de former av samarbete, som vederligen redan nu planeras mellan de nordiska radio- och televisionsbolagen, är tillräckliga, varför den till Nordiska rådet inlämnade medlemmotionen enligt förbundets uppfattning inte ger anledning till några mera vittsyftande åtgärder.

Helsingfors den 4 maj 1966

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y.

Risto Varjonen

Ombudsman

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Saken har vært forelagt Norsk rikskringkasting til uttalelse og Utenriksdepartementet, Norsk telegrambyrå og Norsk presseforbund til eventuell uttalelse.

Norsk rikskringkasting har i brev 24. mai 1966 uttalt seg slik:

Spørsmålet om felles utenrikskorrespondenter har naturlig meldt seg for de nordiske kringkastingsinstitusjoner for flere år siden og har vært drøftet gjentatte ganger, dels av de nordiske radioers nyhets- og aktualitetsavdelinger og dels ved radiosjefmøtene. Det har stadig vært enighet om at en ordning med felles nordiske utenrikskorrespondenter ikke kan anbefales som alminnelig prinsipp, dels fordi det her kommer inn ulike nasjonale interesser og vurderinger, dels på grunn av språklige forhold. Noe liknende gjør seg for øvrig gjeldende for nordisk presse.

Norsk rikskringkasting regner med i løpet av de par nærmeste årene å være forholdsvis godt dekket med faste utenrikskorrespondenter supplert med noen løsere tilknyttede medarbeidere, og en regner med å kunne dekke det behov som måtte stå igjen ved utsendte medarbeidere.

På steder hvor vi ikke har hatt korrespondenter har vi i mange tilfeller gjort bruk av Sveriges radios medarbeidere, og dette vil vi fortsette med når det er behov for det. Tilsvarende vil de andre nordiske land leilighetsvis kunne bruke våre folk om det måtte være interesse for det. De fire nordiske kringkastingsorganisasjoners nyhetsavdelinger har et nært daglig samarbeid. Dette gjelder såvel for radio som for fjernsyn. Vi er interessert i alle former for felles-arrangement som måtte være hensiktsmessig, men det syn på faste felles utenrikskorrespondenter som det ovenfor er gjort rede for, deles såvidt vi vet av de andre lands kringkastingsorganisasjoner. Derimot vil Norsk rikskringkasting være interessert i et samarbeid på det rent praktiske plan. Hvor flere land har faste korrespondenter i samme by, vil det være en fordel å få opprettet felles kontorer og å nytte felles kontorhjelp, felles utrustning og felles studio. I første rekke gjelder dette for radioen, men også fjernsynet er interessert i å kunne utnytte teknisk kapasitet som et naboland eventuelt måtte ha plassert i en utenlandsk hovedstad.

For fjernsynets vedkommende har Norsk rikskringkasting ennå ingen faste utenlandskorrespondenter, og det er helt usikkert om og når en slik ordning vil kunne innføres. Fjernsynet står her i en annen stilling enn radioen ved den godt utbyggete nyhetsutveksling over Nordvisjonen og Eurovisjonen.

Norsk telegrambyrå har i brev 31. mai 1966 uttalt seg slik:

Norsk telegrambyrå synes det er vanskelig å uttale seg om hvordan andre media bør løse det spørsmål som forslagsstillerne har reist, men en kort orientering om hvordan byrået har søkt og søker løsningen for den del av pressen som ikke har anledning til selv å holde egne korrespondenter ute, tør kanskje være av interesse for det ærede departement. Dette gjelder som kjent den helt overveiende del av de norske aviser.

NTB har egen korrespondent i Stockholm, men dets virkemidler strekker dessverre ikke til å holde egne faste korrespondenter andre steder. Bare ved spesielle anledninger som har særlig norsk interesse sendes temporært egne medarbeidere.

For noen år siden la NTB frem forslag for NRK om en felleskorrespondent for de to institusjoner i New York som en prøveordning med det siktepunkt eventuelt å etablere et videregående samarbeide på utefronten. Det førte ikke til noe resultat.

Spørsmålet om egne korrespondenter i utlandet har imidlertid meldt seg med sligende styrke både for NTB og de andre nordiske telegram-

byråer. Det har forsåvidt samme aktualitet hos oss 4 som i radioselskapene, men økonomien forbyr også nyhetsbyråene å løse problemet hver for seg. Det har derfor lenge stått og står stadig på dagsordenen for de nordiske telegrambyråmøter, ut fra den betraktning at det ville bety en vesentlig forbedring av deres informasjonstjeneste om de som supplement til de store verdensbyråers stoff kunne gi reportasjer og kommentarer om begivenheter ute, sett og hørt med nordiske øyne og ører.

Det er samstemmighet byråene imellom om at når saken ikke kan løses på det nasjonale plan, bør kreftene konsentreres om felles korrespondenter for de nordiske telegrambyråer. Det har imidlertid vist seg at løsningen også på dette plan hemmes sterkt av økonomien. Men en begynnelse er gjort. Det er med godt resultat ansatt felleskorrespondent i Bryssel, og fra 1. juli f.k. etableres en lignende ordning i Moskva. Ønskene om å fortsette på denne vei, f.eks. i Amerika og i Vest-Europa er i høy grad tilstede. I øyeblikket arbeides med planer om utsendelse av felleskorrespondenter av mer temporær karakter til utviklingsland og spesielle urosentra. Også på dette punkt er en begynnelse gjort.

I den utstrekning radio og fjernsyn er interessert, vil de i regelen kunne få adgang til disse felleskorrespondenters stoff og da på de respektive lands eget språk idet alt stoff fra byråene av naturlige grunner må redigeres slik.

Flere uttalelser er ikke mottatt innen fristens utløp.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til uttalelsene fra Norsk rikskringkasting og A/S Norsk telegrambyrå, og har for sin del ikke noe å tilføye.

Oslo, 1. juni 1966

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

S v e r i g e

Sveriges radio:

Frågan om möjligheterna av en samordning av de nordiska radioföretagens utländska nyhetsbevakning har vid ett flertal tillfällen diskuterats mellan de nordiska företagen och har varit föremål för ingående behandling vid nordiska samarbetsmöten av olika slag. Vissa samarbetsformer har också utprovats i praktiken.

Med ledning av dessa diskussioner och de erfarenheter som Sveriges radio liksom de övriga nordiska företagen gjort i fråga om den utländska nyhetsbevakningen för radio och television har Sveriges radio på detta område kommit fram till följande slutsatser.

Tanken på att de nordiska radioföretagen skulle gemensamt kunna an-

ställa och använda korrespondenter är svårt att genomföra, bland annat på grund av språksvårigheter, på grund av skiftande behov och nyhetsuppfattning i ämne och utformning, på grund av rent praktiska problem såsom sändningstider, disponering av korrespondenternas tid etc. Det samarbete som inletts genom att Finlands rundradio i viss utsträckning kunnat ta i anspråk Sveriges radios utlandskorrespondenter för de svensk-språkiga programmen är dock en form av dylikt samarbete som visat sig praktiskt genomförbar.

Det ligger givetvis i de nordiska radioföretagens intresse att genom samarbete i möjligaste mån nedbringa kostnaderna för korrespondentverksamheten och föreliggande möjligheter för ett praktiskt samgående i vad gäller kontorsutrymmen, kontorspersonal och utrustning (telex, bibliotek etc.) har redan diskuterats. Med tanke på att utbyggnaden av de enskilda företagens korrespondentnät skett utifrån olika synpunkter och i varierande takt kan ett sådant samgående endast bedömas från fall till fall. I Sveriges radios planering för utbyggnad av eller omorganisation av kontor etc. på vissa platser kommer även möjligheterna av ett praktiskt samarbete med andra nordiska företag att beaktas.

Förutom de ofta dagliga kontakter som äger rum mellan nyhetsredaktionerna inom de nordiska radioföretagen, tas frågor av principell betydelse upp dels mellan företagen bilateralt, dels på de regelbundet återkommande radiochefsmötena vilka utgör ett naturligt forum för ärenden av denna art.

I detta sammanhang bör också understrykas den alltmer ökande verksamhet i fråga om nyhetsbevakning och nyhetsutbyte som av de europeiska televisionsföretagen bedrivs inom Eurovisionens ram. För denna verksamhet har de nordiska företagen kommit överens om ett intimt samarbete bland annat i form av ett gemensamt koordinationsorgan.

De frågor som väckts av Nordiska rådets medlemmar angående samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning har kontinuerligt och ingående behandlats av de nordiska radioföretagen, vilka vidtagit och kommer att vidta praktiskt erforderliga åtgärder för en samordning av denna verksamhet i den mån och inom de områden där detta är möjligt.

Stockholm den 1 juni 1966

Nils-Olof Franzén

t. f. radiochef

Tidningarnas telegrambyrå (TT):

Mellan de nordiska nyhetsbyråerna råder sedan lång tid tillbaka ett nära samarbete, såväl ifråga om utväxling av nyheter de nordiska länderna emellan som anskaffning av nyhetsmaterial från andra delar av världen.

I väsentlig mån grundar sig de nationella nyhetsbyråernas anskaffning av utlandsnyheter på överenskommelser med de ledande internationella nyhetsbyråerna. Endast i mera begränsad omfattning har det befunnits lämpligt och möjligt att i utlandet ackreditera egna, fasta korrespondenter. Så är emellertid sedan några år fallet i Bryssel, där de skandinaviska telegrambyråerna har en gemensam korrespondent, i första hand för bevakning av de europeiska marknadsfrågorna. Överenskommelse har vidare träffats om att fr. o. m. den 1 juli 1966 upprätta en för de nordiska byråerna gemensam redaktion i Moskva. I det förra fallet upprätthålls befattningen av en dansk och i det senare av en svensk journalist.

I betydande utsträckning samverkar de nordiska byråerna vid mera tillfällig bevakning av viktigare politiska händelser, konferenser, sportevenemang etc. Man överenskommer då om att fördela kostnaderna för reportaget. Detsamma gäller utsändande av korrespondenter på resor i olika delar av världen. Det material som härrör från sistnämnda typ av verksamhet begagnas främst i byråernas artikeltjänst.

Vid bedömande av frågan huruvida ett samarbete, inriktat på fasta gemensamma korrespondenter, kan visa sig ändamålsenligt för de nordiska radioföretagen bör man först och främst ha klart för sig att det knappast kan bli fråga om nyhetsanskaffning i egentlig mening. En ensam korrespondents möjligheter är i det hänseendet mycket begränsade. Han är i allt väsentligt hänvisad till att bygga sina iakttagelser på material från tidningar, nyhetsbyråer och andra medier. Ur materialet kan han emellertid utvälja sådant som har intresse ur nordisk synvinkel, och han kan framför allt ge detta en mera personlig utformning än vad som t. ex. är möjligt för en nyhetsbyrå. Nödvändigheten att ta hänsyn till förhållandena i de olika nordiska länderna skulle emellertid dra ganska snäva gränser för en sådan, mera personlig, journalistik.

En väsentlig svårighet vid ett arrangemang av det tänkta slaget är vidare att korrespondenterna i fråga måste förutsättas själva direkt kunna medverka i programmen. Det undandrar sig TT:s bedömande huruvida erfarenheterna från det direkta programsamarbetet mellan de nordiska radioföretagen är sådana att man kan länka sig en friktionsfri samverkan av detta slag. Att det föreligger språksvårigheter av olika slag är i alla händelser tydligt.

Under hänvisning till vad ovan har anförts vill TT ifrågasätta om ett samarbete av föreslagen art skulle visa sig ändamålsenligt men vill samtidigt ingalunda avråda från att man gör ett eller flera tidsbegränsade försök på området.

Stockholm den 2 juni 1966

Tidningarnas telegrambyrå

Jan-Otto Modig

Svenska tidningsutgivareföreningen (TU):

TU har tagit del av innehållet i det remissyttrande i ärendet, som ingivits av Tidningarnas telegrambyrå. Enär detta överensstämmer med TU:s synpunkter på ifrågavarande motion, vill föreningen instämma i TT:s remissyttrande.

Stockholm den 15 juni 1966

Svenska tidningsutgivareföreningen

Ivar Hallvig

Svenska journalistförbundet:

Det kunde finnas anledning att lägga synpunkter av praktisk art om dessa förslag skulle kunna tänkas leda till resultat. Svenska journalistförbundet anser sig emellertid ej ha anledning att gå in på några sådana diskussioner eftersom vi anser att regeringarna i respektive länder ej bör ingripa i de olika radioföretagens interna dispositioner. Det framlagda förslaget berör framförallt arbetsfördelningen inom redaktionerna vid radioföretagen, vilket bör vara företagens egen angelägenhet utan regeringsdirektiv.

Svenska journalistförbundet får således hemställa att medlemsförslaget ej måtte leda till någon rådets åtgärd.

Stockholm den 13 juni 1966

Svenska journalistförbundet

C. H. Hernlund

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 6 och 7 maj, den 8—10 september samt den 28 och 29 november 1966. Därjämte har förslaget dryftats vid den gemensamma överläggningen om radio- och TV-frågor, som den 8 och 9 september 1966 försiggick mellan kulturutskottet och företrädare för de nordiska ländernas radio- och TV-företag (se Nordisk utredningsserie 1966: 7, s. 91).

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation: Nordisk Råd rekommenderer regeringerne i fællesskab at overveje betimeligheden af overfor radiofonistyrelserne at give udtryk for ønsket om at forbedre nyhedstjenesten gennem samarbejde om udsendelse af udlandskorrespondenter.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark:

Statsministeriet.
Ministeriet for kulturelle anliggender.
Radiorådet.
Ritzaus Bureau.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena.
Oy Yleisradio Ab.
Finska notisbyrån Ab.
Suomen sanomalehtimiesten liitto -- Finlands journalistförbund r. y.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk rikskringkasting.
Norsk telegrambyrå.

Sverige:

Sveriges radio.
Tidningarnas telegrambyrå.
Svenska tidningsutgivareföreningen.
Svenska journalistförbundet.

Från radioinstitutionernas sida, *Radiorådet i Danmark*, *Oy Yleisradio Ab*, *Norsk rikskringkasting* och *Sveriges radio*, framhålles, att den i medlemsförslaget berörda frågan under en följd av år ingående diskuterats mellan de nordiska radioföretagen samt att dessa företag kommer att vidtaga praktiskt erforderliga åtgärder för en samordning av denna verksamhet i den mån och inom de områden där detta är möjligt. Radioföretagen hänvisar dock till att ett system med gemensamma korrespondenter är svårt att genomföra bl. a. på grund av språksvårigheter, skiftande behov och nyhetsuppfattning i ämne och utformning samt rent praktiska omständigheter såsom sändningstider och disponering av korrespondenternas tid. Ett sådant system kunde eventuellt vara användbart i fråga om perifera och avlägsna orter men har hittills icke befunnits lämpligt med avseende å stör-

re nyhetscentra såsom viktigare huvudstäder, i vilka de enskilda länderna om möjligt bör ha egna korrespondenter. Däremot anser radioföretagen, att fördelar stode att vinna genom ett samarbete på det praktiska planet just i stora nyhetscentra, där de olika ländernas korrespondenter kunde betjänas av gemensamma byråer, gemensam hjälparbetskraft och gemensam utrustning och studio. Härigenom anses möjligheter finnas att nedbringa kostnaderna för korrespondentverksamheten.

De ledande nordiska nyhetsbyråerna *Ritzaus Bureau*, *Finska notisbyrån*, *Norsk telegrambyrå* och *Tidningarnas telegrambyrå* framhåller likaså, att frågan om gemensamma korrespondenter sedan en längre tid stått på dagordningen för de nordiska telegrambyråmötena. De nationella nyhetsbyråernas anskaffning av utlandsnyheter bygger emellertid i väsentlig mån på överenskommelser med de ledande internationella nyhetsbyråerna. Det har endast i begränsad omfattning befunnits lämpligt och möjligt att i utlandet akkreditera egna, fasta korrespondenter. En gemensam nordisk korrespondent har emellertid placerats i Bryssel, i första hand för bevakning av de europeiska marknadsfrågorna. Från och med den 1 juli 1966 har dessutom en gemensam redaktion upprättats för de nordiska byråerna i Moskva. Vidare har man för avsikt att utsända gemensamma korrespondenter av mera temporär karaktär till utvecklingsländer och speciella oroscentra ute i världen. Även från nyhetsbyråernas sida anförs vissa betänkligheter med avseende å en verksamhet av här avsedd art, såsom nödvändigheten för korrespondenterna att ta hänsyn till förhållandena i de enskilda nordiska länderna samt språksvårigheter.

3. U t s k o t t e t

Utskottet finner med ledning av det i ärendet införskaffade remissmaterialet, att den i medlemsförslaget berörda frågan ägnats allvarlig uppmärksamhet av berörda såväl radioföretag som nyhetsbyråer i de nordiska länderna.

I fråga om utlandskorrespondenter för den egentliga nyhetsanskaffningen anser emellertid flertalet remissinstanser egna nationella korrespondenter vara att föredraga framom gemensamt utsända sådana. I syfte att nedbringa kostnaderna för de nationella korrespondenternas verksamhet befinnes dock ett praktiskt samarbete i form av gemensamma redaktioner, studiecänläggningar, telexförbindelser, teknisk utrustning etc. lämplig på sådana orter, där flera nordiska korrespondenter är verksamma. Enligt utskottets uppfattning bör möjligheterna för ett utökat samarbete på detta område undersökas.

Utskottet önskar särskilt fästa uppmärksamhet vid den form av samarbete som tagit sig uttryck i gemensamma korrespondenter, antingen permanenta såsom de nordiska nyhetsbyråernas korrespondent i Bryssel för bevakning av europeiska marknadsfrågor eller mera temporära sådana, vilka har till uppgift att för alla de nordiska ländernas del bevaka olika specialfrågor och -områden. Inom tidningspressen har man haft positiva er-

farenheter av detta system, som i viss utsträckning praktiserats sedan en längre tid. Enligt utskottets uppfattning synes här föreligga ett område, där ett fruktbart samarbete genom en lämplig fördelning av uppgifterna mellan de nordiska länderna bör kunna uppnås. På detta sätt kan en kvalificerad journalistisk bevakning åstadkommas av sådana specialiserade frågor som verksamheten vid internationella organisationer och konferenser, marknadsspörsmål, handel och industriell utveckling, vetenskapliga framsteg etc.

En omständighet som enligt utskottets uppfattning ytterligare talar till förmån för att de förefintliga möjligheterna till samarbete på detta område undersökes är det faktum, att de nationella nyhetsbyråernas anskaffning av utlandsnyheter i väsentlig mån grundar sig på överenskommelser med de ledande internationella nyhetsbyråerna. Det vore enligt utskottet värdefullt, om man vid sidan av denna anskaffning av internationellt nyhetsmaterial i så vid omfattning som möjligt kunde erhålla reportage och kommentarer om händelser och förhållanden utomlands, förmedlade av bedömare som kan se dem ur en friare synvinkel och som icke är bundna vid de ofta direkt engagerade stormakternas synsätt.

Samarbetet på förevarande område har redan antagit vedertagna former och skötes vid regelbundna möten mellan de nordiska ländernas radioföretag och nyhetsbyråer, vid vilka möjligheterna att ytterligare utveckla samarbetet kontinuerligt dryftas. Det är att hälsa med tillfredsställelse, att även nya samarbetsformer planeras. Enär utvecklandet av samarbetet på berörda område företrädesvis är en angelägenhet, som ankommer på radio- och nyhetsinstitutionerna själva, vilka också bäst kan avväga behoven och de tillbudsstående resurserna, har utskottet icke funnit anledning föreslå antagande av en rekommendation om åtgärder från regeringarnas sida i förevarande angelägenhet.

Utskottet får därför, i det utskottet hänvisar till vad ovan anförts, föreslå,

att Nordiska rådet måtte anmoda rådets presidium att uppmärksamgöra radioföretagen och nyhetsbyråerna i de nordiska länderna på angelägenheten av att utnyttja alla förefintliga möjligheter till samarbete i fråga om nyhetstjänsten i utlandet.

Köbenhavn den 29 november 1966

Georg Backlund

Julius Bomholt

Poul Hartling

Fung. förman

Olav Hordvik

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Mauno Pohjonen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Fridolf Thapper

Medlemsförslag

om utvidgat TV-samarbete i Norden

(Väckt av Julius Bomholt, Sven Högström, Chr. Madsen, Orla Møller och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Nordiska rådet har ägnat stor uppmärksamhet åt radio- och TV-samarbetet i Norden. I första hand har därvid fråga varit om programsamarbete. Under senare tid har emellertid också spørsmålet om förbättrad hör- och sebarhet av de nationella programmen i grannländerna kommit i förgrunden. Både till rådets session 1962 och till rådets session 1964 har medlemsförslag väckts i ämnet.

Syftet med förslaget till 1962 års session, som resulterade i rekommendationen nr 2/1962, var i första hand att få till stånd en snar utbyggnad och förbättring av möjligheterna att i de nordiska länderna avlyssna varandras radio- och televisionssändningar. Redan vid påföljande års session beslöt rådet emellertid att anse rekommendationen slutbehandlad, oaktat föga skett i saken. Kulturutskottet fann i sitt förslag (nr 11/1963), att nya meddelanden från regeringarna i anledning av nämnda rekommendation inte vore påkallade, enär ett fortlöpande fast samarbete på radions och televisionens område redan försiggick mellan de nordiska länderna samt enär rådet genom Nordiska kulturkommissionens årliga berättelser hade möjlighet att följa del pågående radio- och TV-samarbetet.

Saken togs härefter upp i ett nytt medlemsförslag till 1964 års session. Detta tog främst sikte på en undersökning av de rent tekniska förutsättningarna att skapa förbättrade mottagningsmöjligheter för radio och TV mellan de nordiska länderna. I ett ändringsförslag fördes Ålands TV-fråga fram särskilt. Remissinstanserna uttalade i allmänhet sympati för förslagets syfte men betonade starkt de många föreliggande hindren av teknisk och juridisk natur. Rådet ville emellertid markera sin uppfattning om frågans vikt och antog två rekommendationer nr 21 och 22/1964, av vilka den förra var av mera allmän natur och den senare gällde dels Åland dels den finskspråkiga befolkningen i Sverige.

I regeringarnas meddelanden avseende rekommendation nr 21/1964 till trettionde sessionen år 1965 konstaterades, att i nuvarande läge möjligheter saknades att i någon nämnvärd utsträckning genom tekniska åtgärder förbättra förutsättningarna för direktmottagning av andra nordiska län-

ders rundradiosändningar. Under dessa förhållanden borde ansträngningarna i första hand inriktas på ett ökat samarbete i fråga om programutbyte. Kulturrådet, som accepterade denna ståndpunkt, föreslog rådet avskrivna rekommendationen som slutbehandlad. Efter debatt biföll rådet detta förslag med 22 röster mot 19, som avgavs för att frågan skulle stå kvar på dagordningen. Rekommendationen nr 22/1964 blev däremot ej avskriven utan är alltså fortfarande anhängig i rådet.

Vad som senare hänt visar tydligt att problemet i allmänna opinionens ögon långtifrån ännu fått en tillfredsställande lösning ur nordisk synpunkt. I gränstrakterna har frågan om förbättrade tekniska möjligheter att se grannlands-TV oförminskad aktualitet. Efter en livlig offentlig debatt har sålunda möjligheter tillskapats för Narviksborna att se svensk TV genom att Norges rikskringkasting (NRK) givit tillstånd till uppställning i Norge av en privat omformare av de svenska utsändningarna.

Rekommendationen nr 22/1964 resulterade i att förhandlingarna inleddes mellan vederbörande myndigheter i Sverige och Finland. Som ett resultat av dessa ingicks den 25 augusti 1965 en överenskommelse mellan de båda länderna om åtgärder för förbättrad TV-mottagning. Enligt överenskommelsen skall Sverige uppföra en TV-sändare på Väddö för att förbättra möjligheterna att se svenska TV-program på Åland. Finland skall på motsvarande sätt på sitt territorium uppföra en TV-sändare för att förbättra möjligheterna att se finska TV-program i Sverige.

I en debatt i Stortinget den 24 mars 1965 uttalade dåvarande statsrådet Helge Sivertsen som sin mening, att varje begränsning i möjligheterna att se flera TV-program är ett oting, men framhöll samtidigt att vissa svårigheter av bl. a. traktatmässig och rättslig art i detta nu försvårar åstadkommandet av bättre möjligheter härtill. Han fann det emellertid naturligt, att Norge skulle inleda överläggningar med de övriga nordiska länderna om införande av en ömsesidig rätt för vart och ett av länderna att inom det egna landet vidarebefordra grannländernas TV-program, varom en överenskommelse borde slutas.

Åtgärderna i Narviks-regionen samt avtalet mellan Sverige och Finland visar, att positiva resultat av stor betydelse för befolkningen i de berörda områdena med god vilja kan uppnås i förevarande hänseende. Genom en opinionsundersökning har 12 000 TV-tittare i norra Jylland och västra Sverige genom namnunderskrifter ställt sig bakom krav att öka sebarheten för grannlandets TV-program på båda sidor om Kattegatt. Liknande opinionsyttringar skulle med lätthet kunna erhållas var som helst i Norden.

I samband med behandlingen av de två tidigare medlemsförslagen om radio- och televisionssamarbete i Norden har tekniska och andra hinder för avlyssning av grannländernas program i direktsändning från ursprungslandet eller för utbyggnad av en särskild kanal för främst sändning av nordiska program skjutits i förgrunden. Tekniken gör emellertid snabba fram-

steg, samtidigt som de nordiska ländernas distributionsnät för radio- och TV-program i snabb takt utbyggs. Utvecklingsarbetet i de nordiska länderna bör i möjligaste mån ta hänsyn till önskvärdheten av bättre mottagningsmöjligheter för program i de nordiska grannländerna. Hittills framkomna förslag till tekniska lösningar likaväl som nya sådana bör fortlöpande prövas och i mån av möjlighet omedelbart utnyttjas. I detta sammanhang räcker det för televisionens del med att hänvisa till de möjligheter, som diskuterades av Nordiska telekonferensen i Ronneby i maj 1965, och för radions del till förslagen i svenska 1964 års radioutredningsbetänkande om delade FM-kanaler. Sådana skulle kunna brukas för sändning av valda grannlandsprogram.

Det fortsatta arbetet på att förbättra möjligheterna att inom Norden kontinuerligt och med god teknisk kvalitet ta emot grannlandets TV-sändningar bör traktatfästas i en formlig överenskommelse mellan de nordiska länderna om ömsesidig rätt till vidarebefordran av program producerade i Norden. De internationella förpliktelser, genom vilka de olika länderna åtagit sig att icke låta sina sändningar bli hör- och sebara i grannländerna, bör avlösas av regler, som innebär att man tillåter grannländerna att sända så att sändningarna blir uppfattade även i det egna landet. En överenskommelse av detta slag skulle underlätta för de nordiska radio- och TV-företagen att uppträda som en enhet vid förhandlingar utåt. Ett traktatfäst samarbete skulle stimulera till ökad aktivitet att utvidga alla tekniska möjligheter att få in grannlandssändningar.

Under hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en internordisk överenskommelse avseende ömsesidig rätt till vidarebefordran av TV-program producerat i något nordiskt land.

København, Helsingfors och Stockholm den 9 januari 1966

Julius Bomholt

Sven Högström

Chr. Madsen

Orla Møller

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska film- och TV-unionen:**

Nordiska film- och TV-unionen arbetar för att på olika sätt underlätta samarbetet mellan de i film och television aktivt verksamma såväl inom respektive land som inom hela Norden.

Unionen ansluter sig till den uppfattningen att utbyte av program inom Norden på alla sätt bör underlättas.

Vid flera tillfällen har upphovsmannarätten dock försvårat utbyte av program de nordiska länderna emellan. Unionen är av den uppfattningen att översyn av de upphovsrättsliga reglerna bör genomföras för att förenkla programsamarbetet.

Stockholm den 30 november 1966

Nordiska film- och TV-unionen

Nils Erik Bæhrendtz

Bengt Magnusson

D a n m a r k**Ministeriet for kulturelle anliggender:**

— — — skal man meddele, at radiatoradet, som har haft sagen forelagt til udtalelse, har erklæret, at Danmarks radio med interesse vil se på den gennem medlemsforslagets realisering muliggjorte forøgelse af det programmæssige stof, der kan være til danske seeres rådighed, men at man må forudse, at tankens realisering vil møde overordentligt store vanskeligheder under hensyntagen til Danmarks forpligtelser i henhold til bestående internationale konventioner (Bernerkonventionen og Romkonventionen). Det tilføjes herudover i radiatoradets skrivelse, at såfremt det er tanken, at man i alle nordiske lande skulle kunne vælge ethvert andet lands program, må dette endvidere for den umiddelbare betragtning skønnes at ville nødvendiggøre meget store tekniske investeringer.

Idet bemærkes, at Ministeriet for kulturelle anliggender kan tilslutte sig radiatoradets udtalelse, tilføjes, at det stillede forslag i sin nuværende form næppe er realisabelt, når henses til, at Danmark gennem sin tilslutning til ovennævnte konventioner bl. a. har forpligtet sig til at yde op-

havsmænd og udøvende kunstnere m. v. beskyttelse imod at disses værker respektive præstationer ikke uretmæssigt gøres tilgængelig for almenheden her i landet.

København, den 8. juni 1966

P. m. v.

E. b.

W. Weineke

Lytterforeningen Sydslesvig

(*Se yttrande i anledning av sak A 116/k.*)

Finland

Post- och telegrafstyrelsen¹:

Distributionen av TV-program handhas i Finland av rundradion (Oy Yleisradio Ab), vars sändare vidarebefordrar programmet till TV-tittarna i och för mottagning. Denna svarar också för programtjänsten. Post- och telegrafverket handlägger i internationellt avseende frågor i anslutning till frekvenstilldelning och störningar, varvid den samarbetar med rundradion och teleförvaltningarna i andra länder.

Enär de genom internationella fördrag fastställda frekvenserna och tekniska egenskaperna för TV-stationer i blott begränsad omfattning kan ändras medels ömsesidiga överenskommelser grannländerna emellan, är en TV-programöverföring över gränserna på denna väg möjlig endast i en begränsad utsträckning.

Uppförande av särskilda stationer — utöver Väddö station — medför således tekniska svårigheter bl. a. i de nordliga delarna av Finland, Sverige och Norge. Direktsändning över Bottniska viken är ej heller, enligt vårt förmenande, tänkbar åtminstone inte tills vidare. Däremot torde det vara möjligt att genom programbyte, vilket redan förekommer mellan rundradiobolagen, fortfarande minska dessa brister. Då Finlands TV-programnät alljämt utbyggs, torde det bli möjligt att mer än tidigare till exempelvis den svenskspråkiga publiken på finska sidan om Bottniska viken sända rikssvenskt program antingen delvis parallellt med annat program eller som helt skilt program. Dessa frågor hör emellertid direkt till rundradions verksamhetsområde, varför denna således torde avge ett mera preciserat utlåtande beträffande dem.

Post- och telegrafverkets radiolänk Åbo—Stockholm, vilken borde bli färdig detta år, bereder möjlighet att mellan Sverige och Finland, samtidigt i vardera riktningen, sända TV-program av hög teknisk kvalitet. På denna förbindelse är det sålunda möjligt att i större utsträckning än förut

¹ Yttrandet översatt från finska.

sända nordiskt program till det finska nätet samt genom detta i enlighet med rundradions behov distribuera vidare till Finlands TV-stationsnät.

Med beaktande av de små tekniska möjligheterna att från teleförvaltningarnas sida främja grannländernas televisionssändningars direktmottagning, omfattande ett tillräckligt vidsträckt område, anser post- och telegrafstyrelsen under hänvisning till det ovanstående, att medlemsförslaget i fråga bäst och effektivast kan stödas genom att vidareutveckla det ömsesidiga utbytet av program producerade av rundradioföretagen.

Helsingfors den 15 april 1966

Vid förfall för generaldirektören

M. Honkasalo

Direktör

T. Puolanne

Direktör

Ålands landskapsstyrelse:

— — — är däremot en fråga, som i synnerligen hög grad synes komma att beröra också landskapet Åland och dess befolkning. Självstyrelsemyndigheterna på Åland har städse hävdad, att TV-program producerade i något nordiskt land utan tekniska eller juridiska hinder borde få överföras till annat nordiskt land eller landsdel. Av geografiska orsaker eller för att tillgodose de språkliga minoriteternas behov av TV-program på det egna språket, måste det anses mycket angeläget att en allmän rätt till överföring och återutsändning av dylika program skulle förefinnas. Skulle en sådan internordisk överenskommelse om ömsesidig rätt till vidarebefordran av TV-program uppnås, måste ett dylikt avtal självfallet också anses innefatta rätt för det mottagande landet att inom sina gränser uppföra anläggningar, som medgiva en förstärkt återutsändning av överförda program, en rätt, som åtminstone för landskapet Ålands vidkommande skulle ha stor betydelse, eftersom ett förverkligande av nu föreliggande planer på en överföring till Åland av i Sverige producerade TV-program sannolikt förutsätter, att en förstärkarstation måste uppföras för de östra skärgårdskommunernas behov.

Under hänvisning till ovanstående och då ett positivt ställningstagande till föreliggande medlemsförslag för landskapet Ålands del skulle vara både angeläget och av brådskande natur, har Ålands landskapsstyrelse äran förorda bifall till förslaget.

Mariehamn den 2 december 1966

På landskapsstyrelsens vägnar

Hugo Johansson

Lantråd

Jan-Erik Lindfors

Äldre landskapsskreterare

Länsstyrelserna i landskapet Åland, Vasa län och Lapplands län

(Se yttranden i anledning av sak A 116/k.)

Oy. Yleisradio Ab.:

Såsom av radio- och TV-frågornas behandling vid tidigare möten alltsedan 1962 tydligt framgår, har det nordiska samarbetet inom radio och TV rent principiellt och allmänt sett uppmärksamrats som en stor tillgång. Man har sålunda icke ifrågasatt de nordiska radioföretagens vilja till gemensamma insatser; även förnågan att samla miljoner nordbor kring gemensamma programidéer har såväl av den stora allmänheten som av fackmän fått genomgående goda vitsord. Det torde vara ett faktum, erkänt bl. a. av den europeiska radiounionen och dokumenterat i statistiska uppgifter, att det reella programutbytet och den allmänna aktiviteten mellan Nordvisionsländerna vida överträffar genomsnittet såväl inom EBU som OIRT, d. v. s. inom de båda europeiska centralorganisationernas medlemsländer.

Nordvisionen skapades av ett faktiskt behov och den har själv skapat nya behov. Under senare år har stora programprojekt långt utanför Nordens ram kunnat planeras som en följd av tekniskt och ekonomiskt samgående. Nordvisionsarbetet har sålunda icke stelnat i gamla former. Det är karakteristiskt, att samtliga Nordvisionsländer aktivt deltagit när det gällt att förbereda Islands inträde i den nordiska TV-kretsen.

Mot denna ur Nordiska rådets synpunkt gynnsamma allmänna bakgrund är det desto mer att beklaga, att vissa tekniska och juridiska komplikationer — såsom också framgått av tidigare remissinstansers uttalanden — lägger vissa hinder i vägen för ett intensifierat utbyte, särskilt i gränsområdena. Samtidigt som man inom andra sektorer av masskommunikationernas verksamhetsområde, såsom pressen och filmen, målmedvetet strävar att öka det gemensamma stoffet, måste Oy. Yleisradio Ab av tekniska skäl för att undvika störningar och en försämring av mottagningsförhållandena, samt av juridiska skäl för att undvika konflikter med olika intresseorganisationer och av dem genomdrivna överenskommelser, särskilt av ekonomisk natur, åtminstone i nuvarande skede ställa sig avvaktande när det gäller vidarebefordran av direktsändningar i radio och TV från ett nordiskt land till ett annat.

Det är sålunda radions uppfattning att de tekniska och juridiska normer som för närvarande reglerar samgåendet över gränserna i första hand är förtjänta av en kritisk översyn. Därmed intar radion samma generella ståndpunkt som medlemsförslagets undertecknare, att etermediernas roll ständigt ökar särskilt som kontaktmedlare mellan olika språkgrupper och hänvisar gärna till de åtgärder, som Sveriges radio vidtagit för att med ljud-

radions möjligheter skapa dessa kontakter för den finskspråkiga befolkningen i Sverige. Finlands radio vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid det faktum att olika konstnärsorganisationers krav — motiverade eller icke — på betydande tilläggsgager i händelse att TV-program direkt eller som bandupptagning sändes i ett eller flera Nordvisionsländer, är en starkt hämmande faktor att räkna med. Hur naturligt ett Nordvisionstillägg än kan vara innebär det ett ständigt återkommande ekonomiskt »straff» för ett programbyte grannländerna mellan.

Med hänsyn till det ovan anförda finner Oy. Yleisradio Ab. inte det möjligt att i nuvarande skede nå en »formlig överenskommelse» eller med andra ord att i någon traktatmässig form fastslå regler, vilka står i strid med gällande internationella förpliktelser eller allmänt godtagna normer.

Helsingfors den 28 april 1966

Pertti Paloheimo

Generalsekreterare

Förum artis r. y., Finlands svenska författareförening, Finlands dramatikerförbund, Tonkonstnärsförbundet i Finland r. f. och Finlands fotografers förbund

(Se yttranden i anledning av sak A 116/k.)

Finlands studentkårers förbund¹:

I Europa har man i allmänhet synnerligen noggrant tillämpat principen att en stat inte utan kontroll får sända sitt eget radio- eller televisionsprogram till en annan stats område med hjälp av anläggningar, som befinner sig på den andra stats territorium. Likaså har man genom avtal strävat därefter att en stats sändningar om möjligt inte heller i övrigt skulle kunna ses utanför de egna gränserna. Av tekniska skäl kan det senare kravet inte helt tillgodoses och därför är det ett känt faktum att människor som bor nära gränsen följer sändningarna från två länder.

Samtidigt som det kulturella och ekonomiska livet blir alltmera internationellt, har man även långsamt börjat ge avkall på de stränga begränsningarna inom televisionsverksamheten. Dock har samarbetet i form av Eurovisionsverksamheten och utbytet av bildband fortfarande inneburit att det program som en främmande stat sänt noggrant övervakats.

Ett enastående — och positivt — prejudikat innebar Norges rikskringkastings beslut år 1965 att tillåta uppförandet av en privat omformare på norsk mark, varigenom narviksborna kan se svenska televisionssändningar. En reservation kan man dock här tillfoga, nämligen att de norska myndigheterna konstaterade att arrangemanget var blott tillfälligt. Till-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ståndet beviljades blott av den orsaken att den norska televisionen sändarnät inte nådde till Narvik. Därför löper narviksborna risken att inom kort mista sin omformare, ty under detta år kommer man förmodligen att börja se Norges egna televisionssändningar.

I Europa finns även ett annat fall då en stats sändningsanläggningar uppförts på en främmande stats område. På schweiziskt område finns nämligen en italiensk sändningsstation. I detta fall är sändningen dock så inritad, att man kan följa den endast i en viss italiensk by på Italiens sida.

I det förslag som gjorts i Nordiska rådet har nämnts de avtal mellan Sverige och Finland, enligt vilka Sverige bl. a. bygger en TV-sändare på Väddö för ålänningarnas behov. Även om detta avtal är en synnerligen positiv åtgärd med tanke på helheten, är lösningen dock såväl tekniskt som ekonomiskt sett föga rationell — nu kommer ju en stor del av sändningseffekten att rikta sig mot det öde havet. Ett dylikt avtal visar att man inte velat erkänna fakta. Inte kan väl en på finländskt område uppförd TV-sändare till den grad kränka finländarnas andliga integritet och självständighet att man inte hade kunnat förfara på samma sätt som i fallet Narvik. Ifall lagstiftningen om televisionssändningar har till uppgift att skydda de egna medborgarnas andliga integritet och om ifrågasvarande sändare av den orsaken inte kan vara belägen på finländskt territorium står det praktiska förfarandet och den åsikt som man uppfattat som lagens princip i ett hjärt motsatsförhållande till varandra.

Om man verkligen anser principen vara att skydda den andliga integriteten, är en omformare på finländsk mark ett bättre alternativ än en omformare på Väddö, eftersom finländarna då har en möjlighet att inverka på beslutet om vilka program som skall sändas från Sverige till deras land.

Frågan om att följa ett främmande lands televisionsutsändningar är framför allt en politisk fråga, som så snart som möjligt borde göras till föremål för en omfattande och grundlig diskussion och avgöras i ifrågasvarande statliga organ. De opinionsundersökningar som företagits i Nordjylland och i Sverige på andra sidan Kattegatt har övertygande visat att befolkningen i områdena där man ens hjälpligt kunnat uppfatta skulle höjas till samma nivå som det egna landets sändningar. Om medborgarna i ett land i stor utsträckning önskar se grannlandets utsändningar och detta kan ordnas på ett tekniskt och ekonomiskt lösnings sätt, bör man grundligt motivera en inställning som går ut på att förmyndaraktigt förhindra dessa möjligheter. Det kommer dock att bli synnerligen svårt att i offentligheten förklara varför medborgarna i detta fall inte inser »sitt eget bästa».

De huvudsakliga svårigheterna då man t. ex. i Finland skall skapa möjligheter att se ett annat lands televisionssändningar beror ingalunda på radiotekniska problem eller bristen på kanaler. För ögonblicket är i

Finland i användning televisionskanalerna 2, 3 och 4 från det s. k. I-området och kanalerna 5—11 från det s. k. III-området — exakt samma kanaler är från dessa frekvensområden fördelade även på de andra nordiska länderna. Men härjämte har Finland reserverat från UHF-området (470—790 MHz, kanalerna 21—60) så många TV-band, att man med dem kunde bygga två hela landet omfattande nät av sändningsstationer och därtill ett tredje nät (avsett för de svenskspråkiga invånarna) som skulle täcka hela kustområdet. Sålunda är t. ex. frågan om att utsträcka rikssvenska utsändningar över hela Finland förutom ett politiskt även ett rent ekonomiskt och juridiskt problem, medan sakens tekniska sida inte alls är så väsentlig.

Byggandet av ett extra sändningsnät innebär måhända dock en så stor utgift, att detta inte är möjligt att genomföra inom den närmaste framtiden — dessutom skulle TV-mottagarna kräva en viss tilläggsutrustning för UHF-sändningar. Man kan dock konstatera att de egentliga driftskostnaderna skulle vara små då kostnaderna för programproduktionen skulle falla bort. Ett billigt sätt att utvidga sändningsområdena över riksgrensarna vore användandet av flygplan som sändningsstationer. Man har konstaterat att ett sändningsplan, som flyger runt på c:a 20 kilometers höjd är ett väsentligt billigare sätt att sända televisionsprogram än att bygga ut ett motsvarande nät av sändningsstationer för att täcka samma område. Man borde utreda möjligheterna att använda sändningsplan i de nordiska länderna för att sända televisionsprogram över riksgrensarna.

Före övergången till en televisionsverksamhet som är oberoende av riksgrensarna vore man tvungen att lösa ett otal juridiska och andra praktiska problem. Olika slags ansvarsfrågor, televisionsreklamen, upphovsmannarättsliga spörsmål (arvoden för musik etc.), filmcensuren m. m. skulle kräva ett drygt arbete innan man kunde uppnå ett slutligt avtal. Det verkar dock som de nordiska länderna stode så nära varandra i dessa frågor att man genom förhandlingar kunde uppnå kompromisser, som vore godtagbara för samtliga länder. Om de nordiska länderna till en början åtminstone kunde uppnå ett avtal enligt vilket varje land skulle ges rätt att använda sig av ett annat lands sändningar — såsom man rekommenderat i den medlemsmotion som gjorts — vore även detta ett konkret steg mot ett internordiskt televisionssamarbete fritt från gränser. Sålunda anser FSF att det förslag som gjorts är värt ett oförbehållsamt stöd.

Samtidigt som man strävar till att utvidga området för televisionssamarbetet borde man enligt FSF:s uppfattning även effektivera formerna för det nuvarande televisionssamarbetet. Speciellt betonar FSF att effekt-ljudet i de undervisningsfilmer och -bandningar som framställts i Norden (ljudet av de filmade händelserna) borde ännu konsekventare än hittills skiljas från den refererande rösten, så att vilket nordiskt land som helst kunde använda filmerna i deras ursprungliga skick. Då televisionsunder-

visningen i framtiden utvidgas skulle ett väl genomfört nordiskt produktions-samarbete kunna åstadkomma synnerligen betydande ekonomiska inbesparingar.

Finlands studentkårers förbund anser att skapandet av ett avtal i enlighet med det medlemsförslag som gjorts i Nordiska rådet vore ett synnerligen nyttigt steg mot ett internordiskt televisionssamarbete, som är oberoende av riksgränser. Samtidigt konstaterar FSF att frågan om att kunna se de övriga nordiska ländernas utsändningar, så snabbt som möjligt borde göras till föremål för en offentlig utredning, varvid man genom opinionsundersökningar skulle klarlägga befolkningens inställning till frågan.

Helsingfors den 4 maj 1966

Finlands studentkårers förbund

Seija Silventoinen

t. f. Generalsekreterare

Pohjola-Norden:

— — — ber vi få påpeka att enligt vår uppfattning i medlemsförslaget bra och mångsidigt motiveras de orsaker, som talar för att det nordiska televisionssamarbetet borde utvecklas på det sätt som förslagsställarna föreslår. Då det nordiska samarbetet på olika områden utvidgas allt mera och då på grund av den fria arbetsmarknaden allt flera människor för kortare eller längre tid bosätter sig i ett annat nordiskt land, föreligger så vitt vi kan se fullt skäl att sträva till att man på allt sätt förbättrar möjligheterna att se grannländernas, dvs. i flera fall det gamla hemlandets, televisionsprogram. Förslagsställarna har även hänvisat till Åland samt gränstrakterna Sverige/Finland, Sverige/Danmark och Sverige/Norge och vi ansluter oss helt till deras uppfattning även i detta sammanhang. Det är redan på tiden att man i Norden kommer därhän, att man på allt sätt främjar möjligheterna att följa med nordiska televisionsprogram. Internationella stadganden enligt vilka länderna förbinder sig att sörja för att deras televisionsprogram inte ses eller åhöres i ett annat land borde därför ändras så att länderna tvärtom gör sitt bästa för att bereda grannländerna möjlighet att följa med programmen. Vi understöder således förslagsställarnas förslag att Nordiska rådet skulle uppmana regeringarna att utreda förutsättningarna för ett internordiskt avtal om ömsesidig rätt att sända televisionsprogram, som producerats i ett annat nordiskt land.

Helsingfors den 19 april 1966

Pohjala-Norden

Weio Henriksson

Veikko Karsma

Norge**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Saken har vært forelagt Norsk rikskringkasting, Telegrafstyret og Utenriksdepartementet til uttalelse.

Norsk rikskringkasting har i brev 21. juni 1966 uttalt seg slik:

Norsk rikskringkastings syn på de spørsmål som er berørt i det oversendte medlemsforslag skulle fremgå av den »Innstilling om viderespredning av utenlandsk fjernsyn i Norge» som ble avgitt 26. augusti 1965 av et utvalg med kringkastingssjefen som formann. Det vises spesielt til Kapitel III i innstillingen.

Norsk rikskringkasting vil gjerne stille seg så åpent som mulig til forslag om et utvidet TV-samarbeid i Norden og vil på sin side i den utstrekning det står i Kringkastingsens makt gjerne medvirke til at dette spørsmål blir løst på en så tilfredsstillende måte som mulig. Kringkastings-sjefen er gjort kjent med at Nordisk Råds kulturutvalg har planer om en konferanse mellom utvalgets medlemmer og representanter for de nordiske radio- og fjernsynsorganisasjoner i Stockholm ca. 8.—10. september d. å. og vil med glede møte fram til en slik konferanse.

Norsk rikskringkasting finner det da ikke nødvendig å gå ytterligere inn på de juridiske og tekniske spørsmål som er forbundet med utveksling av kringkastingsprogrammer mellom de nordiske land, slik det er gjort rede for i den ovennevnte innstilling.

Utenriksdepartementet har 25. juni uttalt følgende:

Utenriksdepartementet er i prinsippet enig i det ønskelige å utvide det nordiske TV-samarbeid med henblikk på nabolandenes fjernsynssendinger. En vil samtidig ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at visse folkerettslige og internasjonalt privatrettslige spørsmål reiser seg i relasjon til opphavsmenn og utøvende kunstnere i de andre land. Disse spørsmålene vil særlig være av økonomisk art. Utenriksdepartementet finner derfor ikke grunn til å gå nærmere inn på dem.

Som nevnt på møte i Utenriksdepartementet, ble spørsmålet om spredning ved fellesantenne-anlegg tatt opp fra norsk hold i lovkomiteen på den Euopiske kringkastingsunions møte i mai d.å. Hensikten var blant annet å få ventilert spørsmålet om eksisterende norske fellesantenne-anlegg støtter an mot generelle eller spesielle folkerettsregler. Det syn gjorde seg alminnelig gjeldende at fellesantenne-anlegg av lokal og begrenset karakter ikke kunne anses som ulovlig i denne forbindelse. Det ble uttalt at fellesantenne-anlegg med abonnentstall opp til 3—4 000 ikke ville bli ansett som kringkastingsvirksomhet. Den svenske representant gav uttrykk for at det fra svensk hold ikke ville bli reist innvendinger mot de nevnte anlegg. Lovkomiteen fant det på det nåværende tidspunkt ikke formålstjenlig å hindre lovligheten til et bestemt maksimumstall av abonnenter.

Telegrafstyret uttaler i brev 30. juni 1966:

Etter Telegrafstyrets mening er det meget viktig at spørsmålet om utvidet TV-samarbeid i Norden blir drøftet på nordisk basis.

De problemene som et slikt samarbeid reiser er behandlet i »Innstilling

om viderespredning av utenlandsk fjernsyn i Norge». Denne innstillingen ble avgitt den 26. august 1965 av et utvalg sammensatt av representanter for NRK og Telegrafstyret, og med kringkastingssjefen som formann. Vi finner derfor på det nåværende tidspunkt ikke grunn til å komme med noen ny uttalelse, men nøyer oss med å vise til innstillingen, som også gir uttrykk for det syn Telegrafstyret har på disse spørsmålene.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til uttalelsene og vil for sin del se det som ønskelig at det kommer i stand en konferanse mellom Nordisk Råds kulturutvalg og representanter for de nordiske radio- og fjernsynsorganisasjoner om disse spørsmål.

Oslo, 1. juli 1966

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

Sverige

Länsstyrelserna i Malmöhus län, Göteborgs och Bohus län och Norrbottens län

(Se yttranden i anledning av sak A 116/k.)

Sveriges författareförening:

— — — har föreslagits att rådet skall rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för en internordisk överenskommelse avseende ömsesidig rätt till vidarebefordran av TV-program producerade i något nordiskt land. Förslagsställarna vänder sig därvid mot de nationella förpliktelser, genom vilka de olika länderna åtagit sig att icke låta sina sändningar bli hör- och sebara i grannländerna, och yrkar att de skall avlösas av regler, som innebär att man tillåter grannländerna att sända så att sändningarna blir uppfattade även i det egna landet.

Det förefaller som om förslagsställarna uppfattat frågan främst som ett tekniskt problem eller ett problem om fördelning mellan de olika ländernas radioföretag av kanalfrekvenser m. m. För författarnas del föreligger emellertid här en svårbedömbart upphovsrättslig konsekvens. I samtliga länder har författarorganisationerna träffat avtal med radioföretagen om vissa fasta taxor. Det är självklart, att vid bestämmande av dessa taxor hänsyn tagits till den geografiska utbredning radioföretagens verksamhet kan beräknas få. Detta framgår därav att särskilt avtal träffats för det fall att nationellt program sändes som Nordvision. Samtidigt bör påpekas att radio och

TV-taxorna i länder med mycket stort publikunderlag ligger avsevärt högre än de nordiska taxorna. Skulle ett nationellt program kunna mottagas i grannländerna förlorar författarna flera möjligheter till avsättning för ett programinslag mer än i hemlandet och vi måste inom varje land kompensera denna förlust. Vid en eventuell utredning måste det således beaktas, att tillräckliga ekonomiska resurser ställes till radioföretagens förfogande för att möta de ökade krav från upphovsmännen, som genast kommer att ställas, om den här föreslagna ordningen genomföres.

Sveriges författareförening kan för sin del knappast entydigt ta ställning för eller emot förslaget om utredning. Vi har med det sagda endast velat framhålla en ur vår synpunkt central aspekt på problemet.

Stockholm den 18 november 1966

För Sveriges författareförening
Jan Gehlin

Föreningen Sveriges filmproducenter, Sveriges internationella musikbyrå
(STIM) och Svenska fotografers förbund

(Se yttranden i anledning av sak A 116/k.)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslagen A 104/k och A 116/k

(Se sak A 116/k: Bilaga 2.)

Tilläggsförslag

om ensartad nordisk äktenskapslagstiftning

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, Sven Högström och Knud Thestrup)

Nordisk Rad vedtog på sin 3. session 1955 (rek. nr. 12/1955, jfr. Nordiska rådet 3.e sess. s. 642) at henstille til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige at undersøge forudsætningerne for en revision af den i de nordiske lande gældende lovgivning om ægteskab og om ægtefællers formueforhold, således at denne bliver så ensartet som muligt.

I de følgende år nedsattes i landene udvalg til overvejelse af spørgsmålet om revision af ægteskabslovgivningen. Siden 1958 har Finland deltaget i arbejdet ved observatør.

Det danske udvalg har i 1964 afgivet betænkning om ægteskabs indgåelse og opløsning samt om forældremyndighed og samkvemsret (betænkning nr. 369/1964), og det ventes, at betænkning om ægteskabets retsvirkninger vil blive afgivet i nær fremtid. I Finland har lagberedningen udarbejdet forslag om forældremyndigheden over ægtebørn, og man forventer, at forslag til revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning kan forelægges inden den 1/4 1966. Det islandske udvalg forventes senere at ville afgive betænkning. Det norske udvalg har i 1964 afgivet betænkning om børn i ægteskab m. v. (innstilling III) og betænkning om ægtefællers formueforhold (innstilling IV). Det svenske udvalg har i 1964 afgivet betænkning om ægteskabsretten (SOU 1964: 34-35).

De afgivne danske, norske og svenske betænkninger indeholder udkast til ændringer i lovgivningen på en række centrale familieretlige områder samt udkast til ændringer i den mellem de nordiske lande i 1931 afsluttede ægteskabskonvention. Det er oplyst, at den islandske betænkning i overvejende grad vil være på linje med de danske forslag.

Særlig interesse samler sig om de foreliggende lovudkast vedrørende ægteskabs indgåelse og opløsning. Det fremgår bl. a. heraf, at der vil kunne tilvejebringes så stor ensartethed mellem de nordiske landes regler om ægteskabshindringer, at der kan opnås fuld enighed om et forslag, hvorefter vielse i ét af de nordiske lande fremtidig skal kunne finde sted på grundlag af prøvelse af ægteskabsbetingelserne foretaget i hvilket som helst af de øvrige nordiske lande.

Derimod er der ikke fuldstændig overensstemmelse mellem udvalgenes forslag til separations- og skilsmissebestemmelser. De nuværende regler, som blev udformet af familieretskommissionerne i årene 1910—13, er i alt væsentligt fælles i den nordiske lovgivning. Efter de norske og svenske udkast foreslås visse begrænsede ændringer, medens det danske (og det islandske) udkast indeholder forslag, der afviger betydeligt fra de gældende regler.

For så vidt angår bestemmelsen om skilsmisse på grundlag af forudgående separation vil der herved blive tale om større ensartethed, idet det gældende system med to forskellige frister, afhængigt af om parterne er enige om skilsmisse eller ej, foreslås afskaffet i Danmark, Island og Norge. Fristen i Danmark skal herefter være 1 1/2 år, medens fristen i de øvrige fire lande er eller vil blive 1 år.

Også i reglerne om skilsmisse som følge af ophævelse af samlivet på grund af uoverensstemmelse og om skilsmisse på grund af den anden ægtefælles sindssygdом vil der efter forslagene kunne opnås yderligere eller fuldstændig overensstemmelse.

Et flertal i det danske udvalg (og det islandske udvalg) foreslår imidlertid, at man opgiver den hidtil gældende regel, hvorefter ægteskabsbrud giver den krænkede part ret til skilsmisse. Ægteskabsbrud skal kun give ret til separation, men samtidig bør minimumstiden for separation fastsættes således, at den giver parterne tilstrækkelig lang tid til at betænke sig alvorligt. Det er bl. a. i konsekvens heraf, at flertallet foreslår fristen for skilsmisse efter forudgående separation sat til 1 1/2 år, omend man ikke afviser en nedsættelse til 1 år.

Det foreslås endvidere af flertallet i disse udvalg, at man ophæver adgangen til skilsmisse på grund af rømning, straffedom, smitte med kønssygdом og mishandling.

De øvrige landes udvalg har ikke stillet tilsvarende forslag, hverken med hensyn til utroskab eller om afskaffelse af de nævnte skilsmissegrunde. Det norske udvalg har foreslået, at retten kan give dom til separation i stedet for skilsmisse i utroskabstilfælde, »når hensynet til ektefellenes fællesbarn eller andre vægtige grunner taler for det», og såvel det norske som det svenske forslag indeholder en bestemmelse om, at en ægtefælle ikke kan opnå skilsmisse på grund af den anden ægtefælles utroskab i separationstiden. Iøvrigt vil man fra svensk side opretholde utroskab som ubetinget skilsmissegrund. Heller ikke det finske forslag forudsætter nogen ændring af retten til skilsmisse på grund af utroskab.

Den nu gældende nordiske regel har dybe rødder, og det må formentlig antages, at det fortsat er den almindelige opfattelse i de nordiske lande, at troskabspligten mellem ægtefællerne er af så fundamental karakter, at en krænkelse heraf må give den anden part en ubetinget ret til at kræve

skilsmisse. Således er også forholdet i de fremmede love, som overhovedet anerkender skilsmisse.

Men hvorledes man end ser på dette spørgsmål, er det af overordentlig stor betydning, at man ikke på det centrale område af ægteskabsretten, som udgøres af skilsmissegrundene, bryder den ensartethed, som findes i de nuværende nordiske love. Det er med glæde, at vi konstaterer, at udvalgene på flere punkter har opnået større lighed inden for ægteskabsretten end nu er tilfældet, men det vil være et alvorligt tilbageslag for det nordiske lovsamarbejde, dersom revisionen af ægteskabslovgivningen kan føre til, at et eksisterende og mangeårigt fællesskab om skilsmissegrundene bringes til ophør.

Under henvisning hertil foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, og at man herunder særlig stræber efter overensstemmelse mellem skilsmissebestemmelserne, således at den nuværende retsenhed på dette område under ingen omstændigheder går tabt.

Stockholm, Helsingfors og København den 20. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Sven Högström

Knud Thestrup

BILAGA 1 (se Nordiska rådet 14:e sessionen s. 1239)

BILAGA 2

PM angående ensartet ægteskabslovgivning

(Udarbejdet af juridisk udvalgs sekretær O. Perch-Nielsen)

Bemærkningerne er udarbejdet på grundlag af de i Danmark, Norge og Sverige afgivne betænkninger¹, det af den finske lagberedning udarbejdede forslag og den forventede islandske betænkning.

Under I gennemgås gældende ret i de nordiske lande og de foreslåede ændringer med hensyn til aldersgrænsen for erstatning ved hævet forlovelse, ægteskabshindringerne og kravet om lysning. Under II behandles separations- og skilsmissegrundene, og under III og IV gives en oversigt over re-misytringerne m. v. henholdsvis vedrørende utroskab og vedrørende de øvrige skilsmissegrunde, som foreslåes ændret (rømning, smitte med kønssygdom, straffedom og mishandling).

Som bilag (*se Bilaga 3 og 4*) er medtaget de dansk-finsk-norsk-svenske paralleltekster vedrørende ægteskabshindringerne og separations- og skilsmissegrundene.

1. Gældende ret og forslagene med hensyn til aldersgrænsen for erstatning ved forlovelse, ægteskabshindringerne og lysning

1. Aldersgrænsen for erstatning ved hævet forlovelse

Danmark og Island: 21 år foreslåes ændret til 18 år.

Finland: Ingen aldersgrænse.

Norge: Erstatningsbestemmelser kendes ikke.

Sverige: 18 år, som ikke ændres.

¹ *Danmark*: Ægteskabs indgåelse og opløsning samt forældremyndighed og samkvemsret. Betænkning II fra justitsministeriets ægteskabsudvalg (betænkning nr. 369/1964). *Norge*: Innstilling om endringer i lov av 31. mai 1918 om indgåelse og opløsning av ægteskap m.v. Innstilling II fra utvalget til revisjon av ekteskapslovgivningen m.v. (justis- og politidepartementet). *Sverige*: Äktenskapsrätt. Förslag av familjerättskommittén (SOU 1964: 34 och 35).

2. Ægteskabshindringerne

Udvalgene er enige om at foreslå, at vielse i et af landene fremtidigt vil kunne finde sted på grundlag af en prøvelse af ægteskabsbetingelserne foretaget i hvilket som helst af de øvrige lande.

De vigtigste ændringer er følgende:

a. Aldersgrænsen

Danmark, Island og Sverige: Mænd 21 år, kvinder 18 år. Aldersgrænsen for mænd foreslås ændret til 20 år. Aldersgrænsen for kvinder ændres ikke.

Finland: Mænd 18 år, kvinder 17 år. Ændres ikke.

Norge: Mænd 20 år, kvinder 18 år. Ændres ikke.

b. Medicinske hindringer

Danmark: Sindssyg, åndssvag, psykopater i højere grad, kroniske alkoholister, visse former af epilepsi. Smitsom kønssygdom medfører oplysnings- og vejledningspligt.

Finland: Sindssyg, åndssvag, epilepsi af ikke overvejende ydre årsag, smitsom kønssygdom og døvstumhed hos begge.

Island: Sindssyg, åndssvag, epilepsi, smitsom kønssygdom, spedalskhed og smitsom tuberkulose.

Norge: Sindssyg (herunder åndssvag) og smitsom syfilis. Anden kønssygdom, epilepsi og spedalskhed medfører oplysnings- og vejledningspligt.

Sverige: Sindssyg, åndssvag, epilepsi af overvejende indre årsag og smitsom kønssygdom.

Reglerne foreslås ændret således:

I alle lande opretholdes sindssygdom og åndssvagthed som ægteskabshindring.

I Danmark, Finland, (Island) og Sverige skal dette tillige gælde for personer med »alvorlige sjælelige forstyrrelser af anden art» (Danmark), »annan allvarlig (sv: djupgående) rubbning av själsverksamheten» (Finland og Sverige).

I alle lande foreslås det, at smitsom kønssygdom medfører oplysnings- og vejledningspligt.

I Finland og Sverige skal epilepsi, i Finland tillige døvstumhed hos begge, medføre oplysnings- og vejledningspligt.

c. Svogerskab (d. e. personer, af hvilke den ene har været gift med den andens slægtning i ret op- eller nedstigende linje)

Dispensation kan gives i Danmark og Finland (når det første ægteskab er opløst ved døden og såfremt hensynet til fællesbørn i dette ægteskab ikke taler derimod), i Norge (når det første ægteskab er opløst ved døden og der

ikke er fællesbørn) og i Sverige (hvis hensynet til fællesbørn ikke taler derimod). Dispensation kan ikke gives i Island.

Det danske, finske, islandske og norske udvalg foreslår dispensationsmulighed, selv om det tidligere ægteskab ikke er opløst ved døden. Den svenske bestemmelse ændres ikke.

d. Krav om skifte

En sådan bestemmelse kendes i Danmark, Island og Norge, men foreslås ophævet i Danmark og Island og modificeret i Norge.

3. Lysning

I alle landene stilles krav om lysning, men fristerne er forskellige og den praktiske fremgangsmåde varierer fra land til land.

I Danmark og Island foreslås lysning ophævet som obligatorisk krav.

I Finland opretholdes kravet uændret.

I Norge og Sverige opretholdes kravet, men reglerne lempes.

Den praktiske betydning af forskellighederne vil blive meget ringe, hvis en foreslået ændring af den nordiske ægteskabskonvention gennemføres.

II. Separation og skilsmisse

De gældende regler om separation og skilsmisse er i alt væsentligt overensstemmende i alle fem lande. Dette gælder dog kun grundlaget, men ikke den formelle fremgangsmåde.

Separation kan opnås

a) når ægtefællerne er enige derom og om ordningen af underholdspligt og forældremyndighed.

b) i visse »pligtbrudstilfælde» (grov forsømmelse af underholdspligt, grov krænkelse af pligter iverigt, misbrug af beruselsesmidler, lastefuldt liv).

c) hvis forholdet mellem ægtefællerne er ødelagt på grund af dyb og varig uoverensstemmelse.

Skilsmisse kan opnås

a) efter forudgående separation i en vis tid. Danmark: 1 1/2 år, hvis de er enige, ellers 2 1/2 år. Finland og Sverige: 1 år. Island og Norge: 1 år, hvis de er enige, ellers 2 år.

b) efter faktisk adskillelse på grund af uoverensstemmelse. Danmark: mindst 4 år. Finland: 2 år. Island og Sverige: normalt 3 år. Norge: mindst 3 år. I Danmark og Norge lægges vægt på skylden og den anden parts protest, i de øvrige landes praksis er dette ikke tilfældet.

c) ved den anden ægtefælles rømning.

d) ved den anden ægtefælles bortblivelse.

- e) i bigamitilfælde.
- f) som følge af den anden ægtefælles utroskab.
- g) under nærmere betingelser, hvis den anden ægtefælle lider af smitsom kønssygdom.
- h) ved mishandling eller stræben efter livet.
- i) hvis den anden ægtefælle bliver straffet.
- k) hvis den anden ægtefælle lider af sindssygdom under nærmere angivne betingelser.

Grundene under c, d, e, g og h anvendes sjældent i praksis.

Forslagene går ud på følgende:

1. De nuværende separationsgrunde opretholdes i alt væsentligt uændret i alle landene.

2. Skilsmisse efter forudgående separation: Fristen ændres i Danmark (flertallet) til 1 1/2 år i alle tilfælde, i Island og Norge til 1 år i alle tilfælde.

3. Skilsmisse efter faktisk adskillelse: I Danmark får enhver af ægtefællerne en ubetinget ret til skilsmisse efter 4 års samlivsophævelse på grund af uoverensstemmelse.

4. Rømning, smitte med kønssygdom, straffedom og mishandling: I Danmark (flertallet) og Island foreslås disse skilsmissegrunde ophævet.

5. Utroskab: I Danmark (flertallet) og Island foreslås bestemmelsen ophævet som grundlag for skilsmisse, men utroskab kan føre til separation. I Norge forelåes det, at retten kan give dom til separation i stedet for skilsmisse, når hensyn til fællesbørnene eller andre vægtige grunde taler for det. I Norge og Sverige foreslås det, at utroskab i separationstiden ikke kan give grundlag for skilsmisse.

6. Sindssygdom: Der er i alle lande enighed om at ophæve bestemmelsen om, at der ikke skal være rimelig udsigt til varig helbredelse og at åbne adgang til skilsmisse, selv om sygdommen har varet i mindre end 3 år.

III. Særlig om utroskab

a. Remisytringer

Følgende myndigheder og organisationer har udtalt sig:

Danmark

Østre og Vestre landsret.

Københavns byret.

Den danske Dommerforening.

Amtmændene i Maribo, Odense, Svendborg, Ålborg, Vejle, Haderslev, Ribe og Åbenrå-Sønderborg amter.

Foreningen af politifuldmægtige i Danmark.

Danske Kvinders Nationalråd.

Dansk Kvindesamfund.

Udtaleelserne kan sammenfattes således:

Flertallets forslag, hvorefter utroskab alene giver adgang til separation, støttes direkte af et *mindretal af dommerne i Vestre landsret* (idet disse dog mener, at utroskab i visse tilfælde kan være en så grov krænkelse, at der bør være mulighed for at opnå skilsmisse uden forudgående separation), *Maribo amt, Ribe amt, Haderslev amt, Åbenrå-Sønderborg amt og Danske Kvinders Nationalråd* (idet dog flere af de tilsluttede foreninger har taget forbehold over for forslaget).

Mindretallets forslag, hvorefter utroskab -- bortset fra utroskab i separationstiden -- bevares som skilsmissegrund, støttes direkte af *Østre landsret, flertallet af dommerne i Vestre landsret og Københavns byret. Den danske Dommerforening, Svendborg amt, Ålborg amt, Vejle amt, Foreningen af politifuldmægtige i Danmark og Dansk Kvindesamfund.*

Til støtte for at bevare også retten til skilsmisse på grundlag af utroskab i separationstiden har *nogle byretsdommere og Svendborg amt* udtalt sig, idet man til begrundelse herfor anfører hensynet til legalisering af et barn, som den uiro ægtefælle måtte vente med den udenforstående.

Norge

Familie- og forbrugerdepartementet.
 Stavanger biskop.
 Agder biskop.
 Fylkesmennene i Bergen og Hordaland og Nordland fylker.
 Den norske advokatforening.
 Norske kvinners nasjonalråd.
 Norges husmorforbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Udvalgets forslag, hvorefter retten får adgang til at give dom til separation i stedet for skilsmisse støttes af *Familie- og forbrugerdepartementet, fylkesmannen i Bergen og Hordaland, fylkesmannen i Nordland, Agder biskop, Norske kvinners nasjonalråd og Norges husmorforbund.*

Udvalgets forslag om, at utroskab i separationstiden ikke skal være skilsmissegrund, støttes af *Norges husmorforbund.* Derimod tager *Den norske advokatforening og Norske kvinners nasjonalråd* afstand fra dette forslag.

Stavanger biskop er enig med udvalget i, at separerede ægtefæller ikke bør have adgang til voluntativt at forkorte separationstiden, men udvalgets forslag indebærer en betænkelig svækkelse af troskabskravet.

Sverige

Svea hovrätt och hovrätterna för västra Sverige, övre Norrland og Skåne och Blekinge.

Malmö, Göteborg og Stockholms rådhusrätter.
 Domkapitlen i Västerås, Lund og Uppsala.
 Länsstyrelsen i Örebro län.
 Domareföreningarna.
 Sveriges Advokatsamfund.

Barnavårdsnämnderna i Malmö, Örebro och Luleå.
 Socialnämnden i Luleå och Jokkmokk.
 Högerpartiets kvinnoförbund.
 Fredrika-Bremerförbundet.
 Rättspsykiatriska föreningen.
 Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister.
 Drätselkammaren i Luleå.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Komitéens forslag, hvorefter utroskab som hovedregel giver adgang til skilsmisse, tiltrædes af *Svea hovrätt*, *hovrätten för västra Sverige*, *hovrätten för övre Norrland*, *domkapitlen i Västerås* og *Lund*, *domareföreningarna*, *Sveriges advokatsamfund* og *Högerpartiets kvinnoförbund*.

Det danske flertalsforslag, hvorefter utroskab alene giver adgang til separation, får tilslutning fra *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Malmö rådhusrätt* og *barnavårdsnämnderna i Malmö* og *Örebro*.

Det norske forslag, hvorefter retten får adgang til at give separation i stedet for skilsmisse, får støtte fra *länsstyrelsen i Örebro län*, *socialnämnden i Jokkmokk*, *Fredrika-Bremerförbundet* og *drätselkammaren i Luleå*. Også *Svea hovrätt* og *Lunds domkapitel* anser det norske forslag for et antageligt alternativ.

Komitéens forslag om at ophæve utroskab i separationstiden kritiseres af *hovrätten för övre Norrland*, *Stockholms rådhusrätt*, *föreningen Sveriges rättsjälpsjurister*, *Svea hovrätt* og *Uppsala domkapitel*. Forslaget får tilslutning hos *domareföreningarna*, *Rättspsykiatriska föreningen*, *Sveriges advokatsamfund* og *Göteborgs rådhusrätt*.

b. Argumentationen for helt at ophæve utroskab som skilsmissegrund

Det danske udvalgs flertal anfører, at en sådan regel vil hindre de overilede skilsmisser, som må antages at forekomme, at der antagelig findes en betydelig gruppe af tilfælde, hvor den krænkede part i virkeligheden kun ugerne går med til skilsmisse, at man derved beskytter den krænkede part mod det pres, han nu kommer ud for, at også den part, som har begået ægteskabsbruddet, beskyttes mod ved et uovervejet fejltrin at blive tvunget ud af ægteskabet og samlivet med børnene, at det herved bliver vanskeligere for en tredjemand at »bryde ind» i et ægteskab for at blive gift med den ene af ægtefællerne, at hensynet til fællesbørnene i ægteskabet taler stærkt for en sådan regel, at den virkelig krænkede ægtefælles berettigede interesser er tilstrækkeligt tilgodeset ved en ubetinget ret til separation i maksimalt 1 1/2 år, og at reglen om ubetinget ret til skilsmisse kan misbruges ved at enige ægtefæller konstruerer et ægteskabsbrud.

c. Argumentationen for at ophæve utroskab i separationstiden som skilsmissegrund

Det anføres, at det ikke er rimeligt, at ægtefællerne gennem utroskab skal kunne afkorte den legale separationstid, og at krænkelsen i sådanne tilfælde ikke er så alvorlig og grov.

d. Argumentationen for det norske forslag

Til støtte for reglen om, at retten får adgang til kun at give separation, selv om utroskab foreligger, anføres i den norske betænkning, at skilsmissekravet ofte vil være stærkt affektbetonet og derved føre til en uovervejlet skilsmisse, at pres fra den krænkede parts familie eller venner kan føre til en overilet skilsmisse, at hensynet til fællesbørnene i ægteskabet kan tilgodeses på denne måde, og at der ikke herved foretages nogen nedvurdering af troskabspligten i ægteskabet.

e. Argumentationen for at bevare utroskab som skilsmissegrund i almindelighed

Det anføres navnlig, at en sådan regel har været gældende i nordisk ret siden reformationen, at den er gældende i andre vesteuropæiske landes lovgivning, at en ophævelse af utroskab som skilsmissegrund næppe harmonerer med den almindelige retsopfattelse i befolkningen, at valget mellem separation og skilsmisse bør ligge hos den krænkede ægtefælle, at troskabspligten er noget grundlæggende og fundamentalt i ægteskabsinstitutionen, at den utroskab, som påberåbes i skilsmissesager, kun sjældent består i enkeltstående forhold, men i gentagne eller grove utroskabsforhold, hvor det ville virke stødende, om den krænkede ægtefælle ikke havde krav på skilsmisse, at de omtalte overilede skilsmisser nok forekommer, men næppe i et sådant omfang, at de kan begrunde ophævelse af denne skilsmissegrund, at den tid, der efter de nugældende regler går fra det tidspunkt, hvor en ægtefælle får kundskab om den andens utroskab, og indtil skilsmissen kan foreligge, er så lang, at dette i sig selv betager skilsmissen en del af dens mulige karakter af overilet disposition, at man ikke fra mægling- og vilkårsforhandling har erfaring for, at den krænkede ægtefælle ser mindre realistisk på sin situation, end hvor andre separations- eller skilsmissegrunde foreligger, at det ikke er muligt at sige, om børnene er bedst tjent med, at ægteskabet bevares eller opløses, at der ikke er påvist alvorlige mangler ved den nuværende ordning, at den nordiske retsenhed på dette klassiske område for fælles lovgivning ikke bør opgives.

IV. Særlig om rønning, smitte med kønssygdom, straffedom og mishandling

a. Danske remisudtalelser

Flertallets forslag om at lade mishandling bortfalde som skilsmissegrund støttes direkte af *Vestre landsret*, navnlig på grund af reglens ringe praktiske betydning.

Mindretallets forslag om at bevare mishandling som skilsmissegrund støttes direkte af *nogle dommere i Østre landsret* og af *Københavns byret*.

Flertallets forslag om ophævelse af alvorligere straffedomme som skilsmissegrund støttes af *Vestre landsret*, navnlig fordi reglen ikke ses at have nævneværdig selvstændig betydning i praksis.

Mindretallets forslag støttes af *Østre landsret, Københavns byret* og *Den danske Dommerforening*, bl. a. med den begrundelse, at alvorligere kriminalitet af den i straffelovens kap. 24 nævnte art bør kunne begrunde skilsmisse.

b. Argumentationen for og imod forslaget

For at ophæve disse skilsmissegrunde anføres, at de kun spiller en beskedent rolle i praksis, at en straffedom i sig selv ikke uden videre bør kunne føre til direkte skilsmisse, at skilsmissebestemmelserne herved forenkles, og at det er tilstrækkeligt, at der altid er adgang til separation i disse tilfælde.

Imod ophævelse anføres, at der kan forekomme tilfælde, hvor bestemmelserne er rimelige og velbegrundede, og at ægteskabsretten i det nordiske lovsamarbejde traditionelt har spillet en betydelig rolle, hvorfor opgivelse af det nuværende nordiske fællesskab kræver meget tungtvejende grunde.

BILAGA 3

Dansk-finsk-norsk-svenske paralleltekster

Dansk

§ 6.

Mand under 20 år eller kvinde under 18 år må ikke indgå ægteskab uden overøvrighedens tilladelse.

§ 7.

Den, som er under 21 år og ikke tidligere har været gift, må ikke indgå ægteskab uden forældrenes samtykke.

Stk. 2. Er den ene af forældrene død, sindssyg eller åndssvag, eller er han uden del i forældremyndigheden, eller ville hans erklæring ikke kunne indhentes uden særlig vanskelighed eller forhaling, er den andens samtykke tilstrækkeligt. Gælder det anførte begge forældrene, kræves samtykke til ægteskabet fra værge.

§ 8.

Den, som er gjort umyndig, må ikke indgå ægteskab uden værgens samtykke.

Finsk

§ 2.

Man under aderton och kvinna under sjutton år må ej träda i äktenskap utan tillstånd av republikens president.

§ 3.

Stk. 1. Minderårig, som ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke. Är den ena av föräldrarna död eller utan del i vårdnaden av den minderåriga eller kan yttrande av honom icke utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare den andras samtycke tillfyllest. Är sådant fall förhanden beträffande båda föräldrarna, skall samtycke till äktenskap inhämtas av annan förmyndare eller god man.

§ 3.

Stk. 2. Den, som är omyndig förklarad, må ej ingå äktenskap utan förmyndarens samtycke.

vedrørende ægteskabshindringerne*Norsk*

§ 1.

Mand under tyve år eller kvinde under atten år må ikke indgå ægteskab uten tilladelse av Kongen eller den, han bemyndiger.

§ 2.

Den, som er under en og tyve år, må ikke indgå ekteskap uten foreldrenes samtykke.

Er den ene av foreldrene død eller sindssyk eller frakjendt foreldremyndigheten, eller kan uttalelse fra den ene av dem ikke indhentes uten særlig vanskelighet eller forhaling, er samtykke fra den anden av foreldrene tilstrækkelig.

Er samlivet mellom ektefellene opphevet ved bevilling eller dom eller deres ekteskap oppløst, kreves bare samtykke fra den av foreldrene som etter avtale eller etter bestemmelse av vedkommende myndighet har barnet hos seg. For barn hvis foreldre ikke har inngått ekteskap med hverandre, kreves bare samtykke fra den av foreldrene som har omsorgen for det.

Er begge foreldrene eller den av dem hvis samtykke etter tredje ledd skulle kreves, i noe av de i annet ledd nevnte tilfelle, kreves samtykke fra verge. For barn hvis foreldre ikke har inngått ekteskap med hverandre, gjelder det samme når ingen av foreldrene har omsorgen for det.

§ 3.

Den, som er gjort umyndig, må ikke indgå ekteskap uten samtykke av vergen.

Svensk

§ 1.

Man under tjugu år eller kvinna under aderton år må ej ingå äktenskap utan tillstånd av länsstyrelsen.

§ 2.

Den som är under tjuuett år och ej förut varit gift må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ena av föräldrarna död eller sinnessjuk eller sinnesslö eller utan del i vårdnaden, eller kan yttrande från den ena ej inhämtas utan märklig omgång eller tidsutdräkt, är den andras samtycke tillfyllest. Föreligger sådant fall beträffande båda föräldrarna, må den troiovade inhämta samtycke av förmyndaren eller, om särskild förmyndare ej är utsedd, av annan giftoman som på ansökan förordnas av rätten.

I fråga om adoptivbarn skall vad nu sagts om föräldrarna gälla adoptanten eller, om barnet adopterats av makar eller ena maken adopterat den andras barn, makarna.

§ 3.

Den som är omyndigförklarad må ej ingå äktenskap utan förmyndarens samtycke.

Dansk

§ 9.

Nægtes samtykke i de tilfælde, som nævnes i §§ 7 og 8, kan overøvrigheden på begæring give tilladelse til ægteskabet, hvis der ikke er rimelig grund til nægtelsen.

§ 10.

Den, som er sindssyg eller åndssvag eller lider af alvorlige sjælelige forstyrrelser af anden art, må ikke indgå ægteskab uden justitsministerens tilladelse.

Stk. 2. Tilladelsen kan betinges af, at den pågældende underkaster sig sterilisation i overensstemmelse med de herom gældende regler.

§ 11.

Den, som lider af kønssygdom, der endnu frembyder fare for smitte eller for overførelse på børnene, må ikke indgå ægteskab, uden at den anden part er gjort bekendt med sygdommen, og begge parter af en læge har fået mundtlig vejledning om farerne ved den.

§ 12.

Ægteskab må ikke indgås mellem slægtninge i ret op- og nedstigende linie eller mellem søskende.

Finsk

§ 3.

Stk. 3. Vägras samtycke till äktenskap, äge rättten tillåta äktenskapet, om giltigt skäl till vägran ej finnes.

§ 11.

Den, som är sinnessjuk eller höggradigt psykiskt efterbliven eller lider av annan allvarlig rubbning av själsverksamheten, må ej träda i äktenskap, därest icke republikens president beviljar tillstånd därtill.

Tillstånd jämlikt 1 mom. kan göras beroende av, att vederbörande underkastar sig sterilisering.

§ 12.

Den, som lider av fallandesot eller könssjukdom i smittosamt skede, må ej ingå äktenskap utan att hans trolovade erhållit kännedom om sjukdomen och bägge trolovade av läkare erhållit muntlig upplysning om dess beskaffenhet i enlighet med anvisningar som utfärdas av medicinalstyrelsen.

Om bägge trolovade äro dövstumma, skall vad i 1 mom. är stadgat om upplysning av läkare äga motsvarande tillämpning.

§ 10.

Stk. 1. De, som i rätt upp- och nedstigande led äro i släktskap med varandra eller syskon eller av vilka den ena är den andras broders eller systers avkomling, må ej ingå äktenskap med varandra.

Norsk

§ 4.

Negles samtykke i de tilfælde, som er nevnt i §§ 2 og 3, kan amtmanden på begæring gi tilladelse til ekteskapet, hvis der ikke er skjellig grund til negtelsen. Før amtmanden træffer sin avgjørelse, skal han gi vedkommende adgang til at uttale sig.

§ 5.

Den, som er sindssyk, må ikke indgå ekteskap.

§ 6.

Den som lider av venerisk sykdom, som ennå frembyr smittefare, må ikke inngå ekteskap, uten at den annen part er gjort kjent med sykdommen og begge parter har fått muntlig veiledning av en lege om farene ved sykdommen.

Den legene ifølge lovgivningen påhvilende taushetsplikt gjelder ikke åpenbaring overfor vedkommende myndighet siktende til å hindre, at ekteskap inngås i strid med denne paragraf. De kan i sådant tilfelle føres som vitner i ekteskaps sak, og tvistemålslovens § 205 første ledd, kommer i så fall ikke til anvendelse.

§ 7.

Ekteskap må ikke indgås mellom slektninger i ret opp- og nedstigende linje eller mellom søskende.

Svensk

§ 4.

Vägras samtycke i fall som avses i 2 eller 3 §, äger rätten på ansökan tillåta äktenskapet, om skäligen anledning till vägran ej föreligger.

§ 5.

Den som är sinnessjuk eller sinnesslö eller lider av annan djupgående rubbning av själsverksamheten må ej ingå äktenskap utan medicinalstyrelsens tillstånd.

Vid meddelande av tillstånd må som villkor uppställas, att han underkastar sig sterilisering.

§ 6.

Den som lider av epilepsi må ej ingå äktenskap utan att hans trolovade erhållit kännedom om sjukdomen och bägge trolovade av läkare erhållit upplysning om dens beskaffenhet i enlighet med anvisningar som medicinalstyrelsen meddelar.

§ 7.

Den som lider av könssjukdom i smittsamt skede må ej ingå äktenskap utan att hans trolovade erhållit kännedom om sjukdomen och bägge trolovade av läkare erhållit upplysning om dens beskaffenhet i enlighet med anvisningar som medicinalstyrelsen meddelar.

§ 8.

Äktenskap är förbjudet mellan släktingar i rätt upp- och nedstigande led samt mellan syskon.

Dansk

§ 13.

Personer, af hvilke den ene har været gift med den andens slægtning i ret op- eller nedstigende linie, må ikke indgå ægteskab uden justitsministerens tilladelse. Er der fællesbørn i det tidligere ægteskab, må tilladelsen kun gives, såfremt hensynet til børnene ikke taler derimod.

§ 14.

Adoptant og adoptivbarn må ikke indgå ægteskab med hinanden, så længe adoptivforholdet består.

§ 15.

Ingen må indgå nyt ægteskab, så længe det tidligere ægteskab består.

Stk. 2. Den, hvis ægteskab er opløst ved dom, må ikke indgå nyt ægteskab, før ankefristen er udløbet, medmindre den tidligere ægtefælle giver afkald på anke.

§ 16.

Stk. 2. Hvis en af brudefolkene tilhører et trossamfund, hvortil den anden ikke hører, skal de afgive erklæring om, i hvilken tro børnene af ægteskabet skal opdrages.

§ 16.

Stk. 3. Hver af brudefolkene skal afgive en erklæring om, hvorvidt han har børn, medmindre de er bort-

Finsk

§ 10.

Stk. 2. Mellan personer, av vilka den ena varit gift med den andras släkting i rätt upp- eller nedstigande led, vare äktenskapet jämväl förbjudet, därest icke republikens president av synnerligen vägande skäl beviljar tillstånd därtill.

§ 10.

Stk. 3. Adoptant och adoptivbarn må ej ingå äktenskap med varandra, så länge adoptivförhållandet består.

§ 4.

Ingen må ingå nytt äktenskap så länge det tidigare äktenskapet består.

§ 16.

Stk. 2. Envar av de trolovade skall jämväl uppgiva, huruvida han har barn, som är adopterat av annan,

Norsk

§ 8.

Ekteskap må ikke inngås mellom personer av hvilke den ene har vært gift med den annens slektninger i rett opp- eller nedstigende linje. Når særlige grunner taler for det, kan Kongen gi tillatelse til at ekteskap inngås uten hinder av denne bestemmelse.

(Tilsvarende bestemmelse i adopsjonsloven).

§ 9.

Ingen må inngå nyt ekteskap, så lenge det tidligere ekteskap består.

§ 11.

Hvis ikke fritakelse for skifte særlig er hjemlet, må den som har vært gift og ved ekteskapets opphør levde i formuefellesskap og som opplyser at han ikke har skiftet med den tidligere ektefelle eller dennes arvinger, ikke inngå ekteskap før boet er overgitt til skifterettens behandling eller det fremlegges skriftlig erklæring fra den tidligere ektefelle eller arvingene om at privat skifte er innledet. Slik erklæring kan ikke gyldig avgis av noen som er under 18 år eller umyndiggjort.

Vedkommende regjeringsdepartement kan frita for overholdelse av denne forskrift, når særlige grunner taler for det.

§ 13.

Nr. 10. Hver av brudefolkene skal avgis en skriftlig erklæring på ære og samvittighet om han har eller

Svensk

§ 9.

Mellan ett syskon och det andras avkomling må äktenskap ej ingås utan Konungens tillstånd.

§ 10.

Äktenskap må ej utan Konungens tillstånd ingås med någon som varit gift med den andras släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Finnes barn i det tidigare äktenskapet, må tillstånd meddelas allenast om hänsyn till barnet ej talar däremot.

§ 12.

Adoptant och adoptivbarn må ej ingå äktenskap med varandra så länge adoptivförhållandet består.

§ 11.

Ingen må ingå nytt äktenskap så länge det tidigare äktenskapet består.

Kap. 3.

§ 2.

8 mom. Envar av de trolovade skall i skriftlig försäkran på heder och samvete uppgiva, huruvida han

Dansk

adopteret, og godtgøre, at den anden er gjort bekendt med erklæringen.

Finsk

eller adoptivbarn samt huruvida han ålagts eller åtagit sig att erläggja underhållsbidrag åt barn utom åktenskap. Väntar kvinnan barn med annan man, skall hon uppgiva även detta.

BILAGA 4

Dansk-finsk-norsk-svenske paralleltekster ved

§ 35.

Ægtefæller har ret til separation, når de på grund af dyb og varig uoverensstemmelse finder ikke at kunne fortsætte samlivet og er enige om at ønske separation.

§ 36.

Stk. 1. En ægtefælle har ret til separation, når forholdet mellem ægtefællerne må anses for ødelagt, medmindre ødelæggelsen hovedsagelig beror på sagsøgerens forhold.

Stk. 2. En ægtefælle har endvidere ret til separation, når den anden ægtefælle har begået ægteskabsbrud eller andet usædeligt forhold, der kan sidestilles dermed, medmindre han selv har givet anledning dertil eller må anses at have frafaldet sin ret. Endelig har en ægtefælle ret til separation, når den anden uden fyldestgørende grund har forladt ægtefællen, øvet vold mod denne eller børnene, misbrugt beruselsesmidler eller forsømt familiens underhold.

§ 69 a.

Stk. 1. Makar, som finna sig på grund av varaktig söndring ej kunna fortsätta samlevnaden, vare, när de äro därom ense, berättigade att vinna hemskillnad. Ansökan här om varde likväl icke till prövning upptagen, såframt det ej visas, att mellan makar, av vilka ingendera vistas utomlands, i 84 a § avsedd medling ägt rum.

§ 69 a.

Stk. 2. Gör make sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att bidraga till familjens underhåll eller åsidosätter han eljest i märklig mån sin plikt mot andra maken eller barnen, eller är han hemfallen åt fortsatt missbruk av rusgivande medel eller för han ett lastbart liv eller har han under åktenskapet ådragit sig könssjukdom, äge andra maken vinna hemskillnad, så vida ej med hänsyn till hans eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter samlevnaden.

Stk. 3. Visar make, att på grund av annan än i 2 mom. nämnd orsak varaktig söndring uppstått mellan makarna, sålunda att han icke skäligen kan anses förpliktad att fortsätta samlevnaden, äge han likaså vinna hemskillnad.

Norsk

venter barn med annen mann eller kvinne. Opplysningsplikten gjelder også adoptivbarn, men ikke barn som er adoptert bort.

Svensk

har barn, som ej är adopterat av annan, eller väntar barn med annan man eller kvinna eller har adoptivbarn.

rørende separations- og skilsmissegrundene

§ 41.

Ektefeller som finner ikke å kunne fortsette det ekteskapelige samliv, kan forlange bevilling av fylkesmannen til separasjon såfremt begge er enige om det. Separasjonen kan skje ved dom hvis parterne blir enige om separasjon etter at sak med påstand om separasjon eller skilsmisse er brakt inn for retten.

§ 42.

1. *ledd.* Etter begjering av en av ektefellene kan separasjon gis, hvis den annen ektefelle vedvarende eller gjentagende forsømmer sin underholdsplikt like overfor ektefellen eller barna eller for øvrig gjør sig skyldig i grov eller vedvarende krenkelse av sine plikter mot dem, eller jevnlig misbruker beruselsesmidler eller fører et lastefullt liv.

2. *ledd.* Likeså kan separasjon gis etter begjering av den ene ektefelle, hvis der mellem ektefellene er oppstått sådan uenighet eller uoverensstemmelse at det -- hensett så vel til ektefellen som i tilfelle til barna -- ikke billigvis kan forlanges at samlivet skal fortsettes.

3. *ledd.* Separasjon skjer ved dom med mindre ektefellene er enige om å overlate avgjørelsen til fylkesmannen.

11 kap.

§ 1.

Makar, som på grund av djup och varaktig söndring eller eljest finna sig böra häva sammanlevnaden, äge vinna hemskillnad.

§ 2.

Stk. 1. Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin försörjningsplikt mot andra maken eller barnen, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel eller för han ett lastbart liv, äger andra maken vinna hemskillnad.

Stk. 2. Åsidosätter eljest ena maken i märklig mån sina plikter mot familjen, må också på yrkande av andra maken dömas till hemskillnad, såvida ej med hänsyn till dennes eget förhållande, barnens bästa eller andra omständigheter särskilda skäl äro däremot.

Stk. 3. Detsamma gäller, om på grund av stridiga tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna och endera yrkar att det dömes till hemskillnad.

*Dansk**Finsk*

§ 37.

Hvis ægtefæller, som er blevet separeret, genoptager samlivet, bortfalder separationens virkninger for fremtiden.

§ 38.

Enhver af ægtefællerne har ret til skilsmisse, når de har levet separeret i 1 år og 6 måneder, uden at samlivet har været genoptaget.

§ 39.

Enhver af ægtefællerne har ret til skilsmisse, når deres samliv på grund af uoverensstemmelse har været hævet i de sidste 4 år.

§ 69.

Stk. 4. Verkan av hemskillnadsdom vare förfallen, om makarna icke inom tre månader efter det domen vunnit laga kraft flyttat från varandra eller om de, efter att hava levat åtskilda, återupptagit samlevnaden.

§ 76.

Stk. 1. Hava makar efter vunnen hemskillnad levat åtskilda ett år och ej heller därefter återupptagit samlevnaden, varde på yrkande av endera dömt till äktenskapsskillnad.

§ 76.

Stk. 2. Hava makar utan dom å hemskillnad på grund av söndring levat åtskilda sedan minst två år, äge envar av dem vinna äktenskapsskillnad.

Norsk

1. ledd. Bevilling til separasjon etter denne paragraf skal forkynnes for ektefellene som kan bringe avgjørelsen inn for vedkommende departement. Bevillingen blir endelig dersom klage ikke er gitt inn til fylkesmannens kontor innen tre uker fra forkynnelsen. Om forkynnelsen gjelder reglene i domstolslovens kap. 9 tilsvarende så langt det passer. Utgiftene ved forkynnelsen betales av statskassen.

§ 43.

1. ledd. Har ektefeller levet atskilt i ett år etter lovlig separasjon og har de ikke senere gjenopptatt samlivet, skal fylkesmannen gi bevilling til skilsmisse, når en av ektefellene forlanger det. Regelen i § 41 annet punktum får tilsvarende anvendelse.

§ 43.

2. ledd. Har samlivet mellom ektefeller vært hevet i tre år uten at det er skjedd på lovformelig måte, og er samlivet ikke senere gjenopptatt, kan skilsmisse gis etter begjæring av en av ektefellene. Skilsmissen skjer ved dom med mindre ektefellene er enige om å overlate avgjørelsen til fylkesmannen.

3. ledd. Når fylkesmannen gir bevilling etter første ledds annet punktum eller etter annet ledd, gjelder reglene i § 42 fjerde ledd tilsvarende med mindre bestemmelsene i følgende punktum kommer til anvendelse. Er

Svensk

§ 30.

Om makar som vunnit hemskillnad åter flytta samman, förfaller verkan av hemskillnaden.

Har bodelning ägt rum, skall den likväl bestå och vardera maken tillagd egendom, sedan hemskillnaden förfallit, anses som hans giftorätts-gods, om ej annat följer av 6 kap. 9 § eller av boskillnad.

§ 3.

Hava makar efter vunnen hemskillnad levat åtskilda ett år, och är sammanlevnaden ej heller där-efter upptagen, skall på talan av endera dömas till äktenskapsskillnad.

§ 4.

Leva makar utan dom å hemskillnad åtskilda sedan minst tre år, äger envar av dem vinna äktenskapsskillnad, om djup och varaktig söndring råder. Till äktenskapsskillnad må dock ej dömas, om endast ena maken vill skiljas och, med hänsyn till hans förhållande, barnens bästa eller andra särskilda omständigheter, äktenskapet finnes skäligen icke höra upplösas på hans talan.

*Dansk**Finsk*

§ 40.

En ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle er forsvundet, og 3 år er gået fra den sidste efterretning om, at han var i live.

§ 41.

En ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle har indgået nyt ægteskab i strid med reglen i § 15.

§ 42.

En ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle lider af sådan sindssygdом, at fortsættelsen af ægteskabet ikke bør fordres, og sygdommen under ægteskabet mindst har varet i de sidste 3 år. Såfremt særlige grunde taler herfor, kan skilsmisse dog gives, selv om sygdommen har varet i mindre end 3 år.

§ 43.

En ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle har stræbt sagsøgere efter livet.

Stk. 2. Sag må anlægges inden 1 år efter, at ægtefællen er blevet vidende om handlingen, og sag kan ikke anlægges, hvis der er gået 3 år, efter at handlingen er begået.

§ 77.

Är ena maken borta och vet man ej, att han under de sista tre åren varit vid liv, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad.

§ 75.

Är ena maken sinnessjuk och har sådant tillstånd under äktenskapet fortfarit tre år, äger andra maken vinna äktenskapsskillnad, om det ej skäligen kan fordras, att han fortsätter äktenskapet. Där synnerligen vägande skäl föreligga, må till äktenskapsskillnad dömas även om tillståndet varat kortare tid.

Har ena maken under äktenskapet blivit svårt förslöad, skall vad i 1 mom. är sagt, äga motsvarande tillämpning.

§ 72.

Har make stämplat mot andra makens liv, äge denne rätt till äktenskapsskillnad. Lag samma vare, där make förövat grov misshandel mot andra maken, ändå att svår kroppsskada icke uppstått.

Norsk

ektefellene cnige om å bejære skilsmisse etter annet ledd, kan de på forhånd frafalle retten til å bringe avgjørelsen inn for departementet.

§ 46.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle er forsvunnet, og tre år er gått, siden man sist hadde etterretning om, at ektefellen var i live.

§ 47.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle har inngått nytt ekteskap i strid med § 9, 2 ledd. Kravet må fremsettes innen seks måneder, efterat ektefellen er blit vitende om inngåelsen av det nye ekteskap.

§ 53.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle lider av slik sinnssykdom at fortsettelse av ekteskapet ikke med rimelighet kan fordres og sykdommen under ekteskapet har vart i minst tre år.

Når særlige grunner taler for det, kan skilsmisse forlanges selv om sykdommen har vart i mindre enn tre år.

Om legers taushetsplikt gjelder samme regler som i § 6.

§ 50.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle har strebt saksøkeren efter livet eller har gjort sig skyldig i sådan forbrytelse mot denne, som er nevnt i straffelovens § 229, eller i noen annen forsetlig forbrytelse, som volder saksøkeren skade på legeme eller helbred, eller i mishandling av barna eller i sådant forhold overfor disse, som er nevnt i straffelovens § 380. Dog kan skilsmisse ikke forlanges av ektefelle,

Svensk

§ 6.

Är ena maken borta och vet man ej att han varit vid liv inom de tre sista åren, äger andra maken vinna äktenskapsskillnad.

§ 7.

Har ena maken, i strid mot 2 kap. 11 §, ingått nytt gifte, äger andra maken vinna äktenskapsskillnad.

§ 13.

Är ena maken sinnessjuk och har sjukdomen under äktenskapet fortfarande tre år, äger andra maken vinna äktenskapsskillnad, om det ej skäligen kan fordras att han fortsätter äktenskapet.

Äro synnerliga skäl därtill, må dömas till äktenskapsskillnad även om sjukdomen varat kortare tid än i första stycket sägs.

§ 10.

Gör ena maken sig skyldig till allvarligt brott mot andra makens person, äger denne vinna skillnad i äktenskapet. Han skall dock väcka talan inom ett år efter erhållen kunskap om gärningen och senast inom tre år sedan den begicks.

Förövar make misshandel mot barn, som står under makarnas eller enderas vårdnad, eller annat brott mot barnets person, må också på yrkande av andra maken dömas till äktenskapsskillnad, om det finnes

*Dansk**Finsk*

§ 70.

Har make brutit äktenskapet med hor, är andra maken berättigad till äktenskapsskillnad. Lag samma vare, om make bedrivit otukt med person av samma kön eller gjort sig skyldig till lidelag.

Då till äktenskapsskillnad dömes på grund av hor, må rätten, om särskild anledning därtill föreligger, förordna, att den skyldiga maken ej får ingå nytt gifte inom ett år från det tidigare äktenskapets upplösning.

§ 71.

I händelse make under äktenskapet ådragit sig könssjukdom, vare andra maken berättigad att erhålla äktenskapsskillnad, med mindre den förre kan göra troligt, att han icke ådragit sig sjukdomen genom otukt och han ej utsatt andra maken för fara att bliva smittad.

§ 73.

Är make dömd till minst tre års frihetsstraff, må rätten på yrkande av andra maken döma till äkten-

Norsk

som frivillig har medvirket til handlingen, eller som har samtykket i den.

Kravet må fremsettes innen seks måneder, efterat ektefellen er blitt vitende om handlingen, og senest innen tre år, efterat den er forøvet.

§ 48.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle har gjort seg skyldig i ektenskapsbrudd eller utuktig omgjengelse som kan sidestilles med dette. Dog kan skilsmisse ikke forlanges av ektefelle som frivillig har medvirket til handlingen eller som har samtykket i den. Heller ikke kan skilsmisse kreves hvis ektefellene var lovlig separert da handlingen fant sted.

Kravet må fremsettes innen seks måneder etter at ektefellen er blitt vitende om handlingen og senest innen tre år etter at den er forøvet.

Når hensynet til ektefellenes fellesbarn eller andre viktige grunner taler for det, kan retten gi dom på separasjon i stedet for skilsmisse.

§ 49.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle med kunnskap eller formodning om å lide av venerisk sykdom, som ennå frembyr smittefare, har utsatt saksøkeren for smitte ved legemlig omgjengelse.

Er vedkommende ikke blitt smittet, og frembyr sykdommen ikke lenger smittefare, kan krav om skilsmisse ikke fremsettes senere enn 6 måneder efterat smittefaren er opphørt. Om lægens taushetsplikt gjelder samme regler som i § 6.

§ 51.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom når den annen ektefelle er dømt til frihetsstraff i tre

Svensk

påkallat med hänsyn till barnets bästa.

§ 8.

Begär ena maken äktenskapsbrott eller övar han eljest otukt med annan, äger andra maken vinna äktenskapsskillnad, såvida ej denne samtyckt till gärningen eller makarna voro hemskilda eller eljest, med hänsyn till omständigheterna vid gärningen, särskilda skäl äro däremot.

Talan skall väckas inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och senast inom tre år sedan den begicks.

Make, som enligt första stycket vunnit rätt till äktenskapsskillnad, är berättigad att, utan hinder av bestämmelsen i andra stycket, i stället erhålla hemskillnad, om han vill det.

§ 9.

Har make som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetskap eller misstanke därom, genom köns-
umgänge utsatt andra maken för fara att bliva smittad, äger denne vinna skillnad i äktenskapet, såvida han ej med vetskap om faran låtit utsätta sig därför. Det må dock ej dömas till skillnad, med mindre talan därom väckes inom sex månader från det maken fick veta att han blivit utsatt för smittfara, ej heller om maken ej blivit smittad och sjukdomen ej längre är i smittsamt skede när talan väckes.

§ 11.

Om ena maken dömes till frihetsstraff i tre år eller däröver, äger andra maken vinna skillnad i äk-

*Dansk**Finsk*

skapsskillnad, i fall skäl därtill prövas föreligga.

Till äktenskapsskillnad må jämväl kunna dömas, om make blivit dömd till straff för brott, som i synnerlig grad är ägnat att ådraga honom missaktning.

§ 74.

Är make hemfallen åt missbruk av rusgivande medel må på yrkande av andra maken dömas till äk-

Norsk

är eller derover, eller när den annen ektefelle gjentatte ganger er dømt etter noen av §§ 2 eller 4, jfr. § 5, eller etter §§ 18 eller 19 i lov om løsgjengeri, betleri og drukkenskap av 31. mai 1900, for så vidt dommene inneholder bemyndigelse till hensettelse i arbeid eller i tvangsarbeidshus eller kuranstalt. Det samme gjelder hvis ektefellen er dømt til forvaring etter straffelovens § 39a eller etter § 39 til fengslig forvaring i tre år eller derover. Dog kan skilsmisse ikke forlanges av ektefelle som frivillig har medvirket til den handling som er grunnlaget for dommen eller som har samtykket i den. Er slik straffedom avsagt av utenlandsk domstol, kan retten tillegge den samme rettsvirkning som en norsk dom.

Kravet må fremsettes innen seks måneder, efterat ektefellen er blitt vitende om domfellelsen, og senest innen tre år, efterat dommen er avsagt.

§ 52.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle under ekteskapet har gjort sig skyldig i noen forbrytelse, som er nevnt i den almindelige straffelovs §§ 202—206, eller i noen forbrytelse, som er nevnt i dennes §§ 216, 217, 223—225, forsåvidt forbrytelsen er forøvet i utuktig øiemed. Dog kan skilsmisse ikke forlanges av ektefelle, som frivillig har medvirket til den straffbare handling, eller som har samtykket i den.

Kravet må fremsettes innen seks måneder, efterat ektefellen er blitt vitende om den straffbare handling, og senest innen tre år, efterat den er forøvet.

Svensk

tenskapet, om ej särskilda skäl äro däremot.

Dömes ena maken till frihetsstraff understigande tre år, dock minst sex månader, eller eljest för brott av allvarlig beskaffenhet eller till intagning i arbetsanstalt, prövar rätten, huruvida skillnad må ske med hänsyn till vad den dömdé låtit komma sig till last och övriga omständigheter.

För dom i brottmål må dock skillnad ej äga rum, om andra maken medverkat eller samtyckt till brottet.

Vill make vinna skillnad enligt vad nu sagts, skall han väcka talan inom ett år efter erhållen kunskap om domen och senast inom tre år sedan den föll.

§ 12.

Är ena maken hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, må på talan av andra maken dömas till

*Dansk**Finsk*

tenskapsskillnad, om rätten finner synnerligen vägande skäl därtill föreligga.

§ 76.

Stk. 3. Leva makarna utan dom å hemskillnad åtskilda därför, att ena maken egenvilligt och utan giltig orsak undandrager sig samlevnaden eller genom sitt beteende giver andra maken giltig orsak att undvika samlevnad, har andra maken rätt till äktenskapsskillnad, sedan ett år förflutit från samlevnadens avbrytande.

*Norsk**Svensk*

äktenskapsskillnad, om synnerliga skäl äro därtill.

§ 45.

En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle i to år har unddratt sig samlivet mot saksøkerens vilje og uten fyldestgjørende grunn, og samlivet ikke senere er gjenoptatt.

§ 5.

Har ena maken egenvilligt och utan giltig orsak undandragit sig sammanlevnaden två år och ej sedermera upptagit den, äger andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

BILAGA 5**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet nordisk ægteskabslovgivning. Forslaget er udformet som et tillæg til rekommandation nr. 12/1955, der blev slutbehandlet på 14. session 1966 i København (se Nordisk Råd, 14. sess. 1966 s. 192—193, jfr. juridisk udvalgs betænkning s. 1239). Forslaget har siden sessionen været behandlet i udvalgets møder den 7. juni 1966 i Kuopio, den 13. oktober 1966 i Bergen og den 10. februar 1967 i Ringsted.

Justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, har deltaget i møderne med undtagelse af mødet den 13. oktober 1966. Inrikesministern Martti Viitanen, Finland, deltog i mødet den 7. juni 1966, og justitieministern Aarre Simonen, Finland, har deltaget i møderne den 13. oktober 1966 og den 10. februar 1967. Endvidere har statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige, deltaget i møderne.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på, at regeringerne skal søge at tilvejebringe yderligere ensartet lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning og at opretholde den nuværende overensstemmelse med hensyn til skilsmissebestemmelserne.

Baggrunden herfor er de om denne del af ægteskabslovgivningen af den danske, den norske og den svenske komité i 1964 afgivne betænkninger, det af den finske lagberedning udarbejdede forslag og den forventede islandske betænkning.

2. Remisudtalelser

Nordisk Råd har ikke indhentet udtalelser om medlemsforslaget.

En oversigt over de af justitsministerierne i Danmark, Norge og Sverige indhentede udtalelser om betænkningerne er gengivet i bilag 2. De af justitsministeriet i Finland indhentede udtalelser er refereret i bilag 2.

3. Udvalget

Det foran gengivne P. M. (*se Bilaga 2*) indeholder en oversigt over bestemmelser i den nordiske ægteskabslovgivning, som i et eller flere af landene er foreslået ændret ved betænkningerne og det finske forslag. I bilag 3 og 4 er lovene gengivet som paralleltekster for så vidt angår ægteskabshindringerne og separations- og skilsmissebestemmelserne, således som de vil fremtræde, hvis de foreliggende ændringsforslag gennemføres.

Justitsministrene har over udvalget oplyst, at departementerne har indledt drøftelser om de foreliggende forslag. Drøftelserne vil fortsætte, og der er endnu ikke truffet beslutning om, i hvilket omfang man fra regeringernes side vil foreslå ændringer i ægteskabslovgivningen.

a. Bemærkninger til ændringsforslag, som vil føre til yderligere ensartet lovgivning eller tilnærmelse af reglerne i den nordiske ægteskabslovgivning

Efter betænkningerne omfatter denne gruppe bl. a. ægteskabshindringerne, fristen for skilsmisse efter forudgående separation samt bestemmelserne om skilsmisse efter faktisk adskillelse på grund af uoverensstemmelse eller som følge af sindssygdom. Der er særlig anledning til at fremhæve, at komiteerne har været enige om, at der kan tilvejebringes så stor overensstemmelse mellem bestemmelserne om ægteskabshindringer, at vielse i et af de nordiske lande herefter kan foretages på grundlag af en prøvelse af ægteskabsbetingelserne (lysning) foretaget i ethvert af de øvrige lande. Udvalget finder det betydningsfuldt, at dette resultat fastholdes.

Udvalget kan ligeledes tiltræde, at de foreslåede ændringer af bestemmelserne om skilsmisse efter faktisk adskillelse på grund af uoverensstemmelse eller som følge af sindssygdom bør søges gennemført.

Bestemmelsen om fristen for skilsmisse efter forudgående retslig separation har nær sammenhæng med det nedenfor under pkt. c behandlede spørgsmål om virkningen af utroskab og vil derfor først blive omtalt i denne forbindelse.

b. Bemærkninger til ændringsforslag vedrørende skilsmissebestemmelserne, bortset fra reglen om utroskab

Et flertal i den danske komité og den islandske komité foreslår, at adgangen til at opnå skilsmisse på grundlag af rømning, smitte med kønssygdom, straffedom og mishandling ophæves. I de øvrige lande er der ikke stillet forslag om ophævelse af disse skilsmissegrunde.

De to komiteer har som begrundelse anført, at de pågældende skilsmissegrunde kun spiller en beskeden faktisk rolle i Danmark og Island.

Udvalget forstår, at det kan være nærliggende at overveje ophævelse af bestemmelserne for at forenkle loven, men man kan ikke anerkende, at den beskudne anvendelse i to landes praksis skulle være tilstrækkeligt grundlag for at opgive en mangeårig nordisk retshed.

c. Bemærkninger til ændringsforslag vedrørende reglen om utroskab

Det er *gældende ret* i alle de nordiske lande, at en ægtefælle uden videre har krav på skilsmisse, hvis den anden ægtefælle har gjort sig skyldig i ægteskabsbrud (utroskab). Dette gælder også, hvis ægtefællerne er separeret, idet troskabspligten består i separationstiden. Det er dog en forudsætning i alle tilfælde, at den ægtefælle, der forlanger skilsmisse, ikke har samtykket i utroskaben, medvirket til denne eller på anden måde frafaldet sin ret. Men bortset herfra er reglen ubetinget, og de skilsmissebevilgende myndigheder kan ikke udøve noget skøn over, hvorvidt kravet om skilsmisse er mere eller mindre rimeligt i det konkrete tilfælde.

Reglen har dybe rødder i nordisk ret, og den er senest fastslået ved den overensstemmende ægteskabslovgivning, der blev gennemført i de nordiske lande i årene omkring 1920.

Ved siden af skilsmisse som følge af forudgående retslig separation er utroskab en i praksis hyppigt anvendt skilsmissegrund. Af en opgørelse for årene 1956—60 fremgår det, at af samtlige skilsmisser i Danmark blev 53 % meddelt efter forudgående retslig separation og 44 % på grundlag af utroskab. I Finland blev i årene 1951—55 20 % af samtlige skilsmisser meddelt på grundlag af utroskab, og det tilsvarende tal i Sverige er i den svenske betænkning angivet til nu at være 13 %.

Et *flertal i den danske komité* og den *islandske komité* har foreslået, at utroskab ophæves som egentlig skilsmissegrund, således at der kun gives den krænkede ægtefælle ret til separation. I forbindelse hermed stilles der forslag om at fastsætte en minimumstid for separationen, som er tilstrækkelig lang til, at parterne kan betænke sig alvorligt.

Den *norske komité* vil bevare utroskab som skilsmissegrund, men foreslår, at domstolene får adgang til at give separation i stedet for skilsmisse, såfremt hensynet til ægtefællernes fællesbørn eller andre vægtige grunde taler derfor.

Den *svenske komité* og et *mindretal i den danske komité* ønsker at opretholde den gældende regel, og den *finske lovgivning* forudsættes heller ikke ændret på dette punkt.

Den *norske komité*, den *svenske komité* og *mindretallet i den danske komité* har dog samtidig foreslået, at en frasepareret ægtefælle ikke skal kunne kræve skilsmisse som følge af den anden ægtefælles utroskab i separationstiden.

Begrundelsen for de foreslåede ændringer i den gældende regel om

utroskab er i alt væsentligt sammenfaldende. Af den tildels meget omfattende argumentation skal her kun fremhæves hovedpunkterne.

Det erkendes som udgangspunkt, at loven ikke i alt for høj grad bør lægge hindringer i vejen for opløsning af et ægteskab, som ikke har nogen fremtidsudsigt. Men ved udformningen af bestemmelserne bør man søge at hindre de skilsmisser, som muligt ikke er nødvendige eller ønskelige, hvorved der i første række tænkes på de overilede skilsmisser, som må antages at forekomme. Krav om skilsmisse på grund af utroskab vil ofte være stærkt affektbetonet og båret af raseri, hævnlyst eller en overvældende følelse af krænkelse, medens en nøgtern afvejelse af omstændighederne ville kunne vise, at det er i alle parter og ganske særlig i fællesbørnernes interesse, at ægteskabet søges bevaret. Gennem en separation vil ægtefællerne netop få mulighed for at betænke sig i nogen tid, de flammende oprørte følelser vil kunne falde til ro, socialt pres og påtryk fra familie og venner kan fortage sig, og en mere overlagt erkendelse kan føre til, at ægtefællerne måske indser, at begge parter og børnene både med hensyn til økonomiske vilkår og til menneskelig lykke og tilfredshed vil blive ringere stillet ved en skilsmisse, end om de fortsætter ægteskabet på tålelig basis og med tiden får helet den skete skade.

Samtidig kan det forhindres, at ægtefæller misbruger den gældende ordning ved gennem arrangeret utroskab at skaffe sig en hurtig skilsmisse.

Justitsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har over for udvalget oplyst, at de bl. a. ud fra et stærkt ønske om at bevare retsenheden foreløbig er enige om følgende forslag som udgangspunkt for den videre drøftelse af sagen: Utroskab bevares som skilsmissegrund, men domstolene får adgang til at give separation i stedet for skilsmisse, hvis hensynet til fællesbørnene eller andre vægtige grunde taler for det. Denne regel skal også gælde for utroskab i separationstiden, og fristen for skilsmisse efter forudgående retslig separation fastsættes i alle tilfælde til 1 år.

Udvalget kan tiltræde, at der fra et nordisk synspunkt må kræves tungtvejende grunde for at ophæve lovgivningens ensartethed vedrørende retsvirkningen af utroskab. Der er her tale om en af de centrale lovbestemmelser, og der er lang tradition for retsenhed på familierettens område. På denne baggrund er det i sig selv et argument for det af justitsministrene fremførte forslag, at der herved synes at åbne sig mulighed for at bevare den ensartede lovgivning. Kun ved at bøje de forskellige synspunkter mod hverandre kan dette lykkes.

Efter nøje at have overvejet de foreliggende forslag kan udvalget slutte sig til, at utroskab bør bevares som skilsmissegrund, således at domstolene dog får en vis adgang til at give separation i stedet for skilsmisse. Udover den allerede udtalte forhåbning om, at det herved vil vise sig muligt at bevare den nordiske retsenhed, lægger udvalget stor vægt på, at dette forslag ikke indebærer en nedvurdering af den ægteskabelige troskabs-

pligt, som stadig bør anerkendes som fundamentet for ægteskabsordningen. Når separationstidens længde samtidig begrænses til 1 år i alle tilfælde, vil hensynet til de ægtefæller, som føler sig dybt og ærligt krænket ved den andens utroskab, heller ikke gøre sig så stærkt gældende, thi forslaget indebærer kun en risiko for, at skilsmissemunden udskydes i det nævnte tidsrum.

Udvalgets væsentligste betænkelighed ved forslaget er, at betingelserne for at påtvinge separation er og antagelig må være angivet ret ubestemt. Det kan efter udvalgets opfattelse ikke afvises, at reglen i nogle tilfælde kan friste dommeren til at anvende separation som en mellemånsning, hvorved han mener at tage hensyn til begge sider, uden at der virkelig foreligger de vægtige grunde, som er en forudsætning for at anvende reglen. Det fortjener antagelig at overvejes, om der er anledning til i motiverne eller på anden måde at understrege, at adgangen til at give separation i stedet for skilsmisse kun bør finde anvendelse i de tilfælde, hvor dommeren føler sig overbevist om, at hensynet til fællesbørnene eller andre særegne grunde på afgørende måde taler imod den krænkede ægtefælles ret til skilsmisse.

Udvalget fremhæver, at forslaget om at fastsætte fristen for skilsmisse efter forudgående retslig separation til 1 år i alle tilfælde, hvilket forslag man kan tiltræde, vil indebære mulighed for tilvejebringelse af retsenhed på et område, hvor reglerne i dag er forskellige. I Danmark, Island og Norge findes for øjeblikket to frister, idet ægtefæller, der er enige om at begære skilsmisse, kan opnå dette efter en separationstid på henholdsvis 1 år (Island og Norge) og 1 1/2 år (Danmark), medens skilsmisse iøvrigt forudsætter en separationstid på henholdsvis 2 år og 2 1/2 år. Dette system er foreslået afskaffet af den danske, den islandske og et flertal i den norske komité, bl. a. fordi det på uheldig måde kan udnyttes til chikane eller til at opnå urimelige vilkår.

Udvalget kan endelig være enig i, at der ikke bør gives nogen særlig regel om utroskab i separationstiden. Meningen med separation er at give ægtefællerne en prøve- og betænkningstid, og hvis der skal være noget reelt indhold i denne opfattelse, må man fastholde troskabspligten. Separationens anseelse og i forvejen ikke særligt tyngende indhold bør ikke forringes ved at troskabspligten ophæves, og det er i den forbindelse rimeligt at tage i betragtning, at separationstiden efter forslaget ikke behøver at være længere end 1 år.

Udvalget indstiller herefter,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt

yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om utroskabs retsvirkning ændres i overensstemmelse med det i den norske komitébetænkning anførte forslag, hvorefter utroskab opretholdes som skilsmissegrund, samtidig med at retten får adgang til at give separation i stedet for skilsmisse, når hensynet til fællesbørnene eller andre væglige grunde taler for det,

II. denne regel også lægges til grund ved utroskab i separationstiden, samt

III. fristen for skilsmisse efter forudgående retslig separation sættes til 1 år.

Ringsted, den 10. februar 1967

Georg C. Ehrnrooth

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Mellqvist

Georg Pettersson

Reservation I

Undertegnede medlemmer af udvalget er enige i, at den nordiske retsenhed vedrørende skilsmissebestemmelserne og særlig bestemmelsen om utroskab bør bevares, men vi kan iøvrigt ikke tiltræde udvalgets foran under pkt c gengivne vurdering eller rekommandationsforslaget.

Efter vor opfattelse burde det pågældende afsnit være således affattet:

Udvalget anser det for betænkeligt, at ægteskabslovgivningen gøres til genstand for eksperimenter, der til dels beror på teoretiske overvejelser af, hvad samfundets borgere bør være bedst tjent med. Netop denne lovgivning har en nær og direkte personlig betydning, og i højere grad end sædvanligt bør man derfor udvise forsigtighed med at ændre ægteskabslovgivningens centrale bestemmelser, således at de praktiske løsninger ikke kan akcepteres af flertallet af borgerne som rimelige og rigtige.

Udvalget antager, at det fortsat er den almindelige opfattelse i alle de nordiske lande, at ægteskabet indebærer et helt fundamentalt krav om ubetinget troskabspligt. Utroskab angriber — som det er blevet sagt — ægteskabet i dets grundvold¹. Denne vurdering udtrykkes i reglen om, at brud på troskabspligten er skilsmissegrund. Det synes åbenbart, at en regel hvor-

¹ Professor O. A. Borum: *Familieretten II* (2. udg.) s. 120, hvor det tilføjes: »Hvis man overhovedet vil give adgang til skilsmisse i noget tilfælde, må utroskab anerkendes som skilsmissegrund. Efter straffeloven af 1866 var det strafbar, ligesom det var efter den svenske straffelov indtil 1937. Ved straffeloven af 1930 blev straffen for ægteskabsbrud afskaffet. Men utroskab er stadig et retsbrud, en krænkelse af det monogamiske ægteskab og den anden ægtefælles rettigheder ifølge dette».

efter ægteskabsbrud kun giver ret til separation, indeholder en nedvurdering af den ægteskabelige troskabspligt, og selv om reglen kun ændres således at domstolene får adgang til at give separation, vil man i længden nundgåeligt svække troskabspligtens særlige betydning og vil dermed bidrage til en udhuling af den institution, der i sin nuværende form danner rammen om familielivet og dermed opfattes som væsentlig i de nordiske samfund.

Udvalget er klar over, at det umiddelbart kan forekomme selvmodsigende på den ene side at ville værne ægteskabsinstitutionen og på den anden side at fastholde en ubetinget regel om opløsning af ægteskabet ved utroskab. De fremsatte ændringsforslag er jo netop i særlig grad båret af ønsket om at undgå urimelige og uovervejede skilsmisser, og skulle altså indebære, at flere ægteskaber blev bevaret. Udvalgets standpunkt er imidlertid udtryk for, at man tillægger det en ganske særlig betydning, at troskabspligten understreges som selve fundamentet for ægteskabsordningen. Ændringsforslagene indebærer, at troskabspligten af en offentlig myndighed skal eller kan skubbes til side for andre hensyn. Det er derfor ikke ubeføjet at frygte, at der på længere sigt vil kunne indtræde en generel svækkelse af moralkravene. Og over for denne almene virkning har det efter udvalgets opfattelse ikke tilstrækkelig vægt, at nogle ægteskaber måske kan reddes, især da udvalget ikke er overbevist om, at dette antal bliver særlig stort. En begrænsning af de mindre velbegrundede skilsmisser antal kan formentlig på en mere hensigtsmæssig måde opnås ved familievejledning, undervisning eller lignende end gennem krampagtige forsøg på at opretholde et ægteskab, hvori utroskabens gift har sneget sig ind.

Dertil kommer, at ændringsforslagene kan medføre uheldige virkninger og praktiske vanskeligheder. Før at vurdere disse må man holde sig for øje, at det er en forudsætning, at der bevisligt foreligger utroskab, og at den krænkede ægtefælle i den anledning påstår skilsmisse. Hvis det er usikkert, om der virkelig har foreligget utroskab fra den ene parts side, vil det også efter den nuværende bestemmelse være udelukket at give skilsmisse.

Udvalget påpeger, at domstolene allerede i dag har mulighed for at mægle imellem ægtefællerne og derved bidrage til, at der bliver overensstemmelse mellem den krænkede ægtefælles påstand og vedkommendes virkelige interesse. Det er iøvrigt troligt, at flertallet af de tilfælde, hvor der trods den ene parts utroskab må antages at være mulighed for en fortsættelse af ægteskabet, allerede under den nuværende regel fører til separation, fordi den anden ægtefælle indser det fornuftige heri og derfor kun søger separation.

Det er rigtigt, at hensynet til fællesbørnene er meget tungtvejende, men udvalget er ikke overbevist om, at nogen af de foreslåede regler utvetydigt vil vise sig at varetage børnenes sande tarv. Børnene har det erfaringsmæssigt særlig vanskeligt i den periode, hvor forældrenes indbyrdes forhold ikke er endeligt fastlagt. Det vil derfor ikke blot være skadeligt for børnene, at

selve processen kan trække ud, men det vil for dem være direkte uheldigt, at man foreskriver separation i tilfælde, hvor ægteskabet efter separations-tidens udløb alligevel bliver opløst ved skilsmisse. Denne virkning begræn- ses jo ikke af, at separationen er givet med den bedste hensigt om derved at tjene børnenes tarv. Genoptages samlivet ikke, vil det i sig selv være til skade for børnene, at man har holdt ægteskabet svævende gennem separati- onen. Børnene vil ved den endelige opløsning let påny blive offer for foræld- renes strid, og adgangen til at give separation mod den ene eller begge ægtefællers ønske om skilsmisse kan således meget vel komme til at modar- bejde det hensyn til børnene, som er selve argumentet for forslaget.

Imod forslaget om, at domstolene skal have adgang til at give separation i stedet for skilsmisse kan det tillige anføres, at en sådan regel — i modsæt- ning til den nuværende klare bestemmelse — kan bevirke, at behandlingen af ægteskabssager bliver besværliggjort eller forsinket. Det vil utvivlsomt heller ikke blive nogen let opgave for domstolene at danne sig en velbegrun- det formodning om, hvorvidt børnene er bedst tjent med, at ægteskabet fortsætter, eller om det er bedre, at det straks opløses. Det bliver antagelig også vanskeligt at konstatere, hvornår en ægtefælle, der giver udtryk for at ville have skilsmisse, alligevel ikke ønsker dette inderst inde.

Udvalget mener ikke, at der bør gives nogen særlig regel om utroskab i separationstiden, idet separationen herved helt synes at miste karakteren af en prøve- og betænkningstid for ægtefællerne.

Udvalget bemærker med hensyn til fristen for skilsmisse efter forudgåen- de separation, at man naturligvis kan tilslutte sig ønsket om retsenhed også på dette punkt. Men man anser det ikke for en selvfølge, at dette mål skal opnås ved en radikal ændring af den nuværende ordning i Danmark, Island og Norge, hvorefter separationsfristens længde er afhængig af, om ægtefæl- lerne er enige om at ønske skilsmisse. Udvalget må i hvert fald være be- tænkkelig ved, at det gennem en afkorting af fristen gøres lettere at opløse ægteskabet ved skilsmisse, og de af komiteerne anførte uheldige virkninger af de nuværende bestemmelser kan næppe tillægges så stor vægt som anta- get. De i islandsk og norsk lovgivning nu fastsatte frister på henholdsvis 1 år og 2 år bør fortsat være mindstemålet.

Udvalget indstiller herefter

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grund- lag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægte- skabs indgåelse og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om en ægtefælles ret til skilsmisse på grund af den anden ægtefælles utroskab bevares uændret, og

II. der — afhængigt af, om ægtefællerne er enige om at ønske skilsmisse — fastsættes to frister på ikke under 1 og 2 år for skilsmisse efter forudgående retslig separation.

Ringsted, den 10. februar 1967

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Johan Møller Warmedal

Knud Thestrup

Formand

Reservation 2

Undertegnede medlemmer af udvalget kan ligeledes tiltræde, at den nordiske retsenhed vedrørende skilsmissebestemmelserne og særlig bestemmelsen om utroskab bør bevares, men vi er iøvrigt ikke enige i udvalgets foran under pkt. c gængsne vurdering eller rekommandationsforslaget.

Efter vor opfattelse burde det pågældende afsnit være således affattet:

Udvalget kan fuldt og helt tiltræde de synspunkter, som er anført af flertallet i den danske komité, og som har fået tilslutning af den islandske komité.

Udover den foran gængsne argumentation ønsker man at pege på, at Danske Kvinders Nationalråd forud for komitéarbejdet har stillet forslag om at ændre de gældende skilsmissebestemmelser, således at adgangen til direkte skilsmisse helt ophæves og erstattes af adgang til separation i alle tilfælde, bortset fra bigami.

Udvalget er af den opfattelse, at de senere års samfundsudvikling har ført til en ændret opfattelse af ægteskabet. Adskillige befolkningsgrupper har ikke den samme indstilling til ægteskabet, som generationerne forud har haft, og det er næppe rigtigt at gå ud fra, at den ægteskabelige troskabspligt vurderes på samme måde som tidligere. Den større tolerance og frigørelse på det seksuelle område, som er en udpræget tendens i det moderne samfund, har uundgåeligt også sat sine spor på opfattelsen af ægteskabet.

Man kan ikke lukke øjnene for denne udvikling, og man kan derfor ikke længere begrunde den direkte og ubetingede ret til skilsmisse ved utroskab med en henvisning til, at herved angribes ægteskabets grundvold. Den seksuelle troskabspligt er ikke længere alene om at være selve fundamentet for ægteskabet, men dette hviler i dag på en langt bredere kreds af pligter, hensyn og følelser. Hertil hører stadig for de fleste et umiddelbart krav om ægteskabelig troskab, men kravet indtager ikke en sådan særstilling, at der fortsat er tilstrækkelig begrundelse for at følge ethvert brud derpå op med en ret til skilsmisse, uden at det herved bliver muligt at tage hensyn til menneskeligt undskyldende omstændigheder eller andre særlige forhold.

Udvalget mener, at denne ændrede indstilling i befolkningen bør komme til udtryk i ægteskabslovgivningens bestemmelse om utroskabs retsvirkning, og dette kan på en rimelig og hensigtsmæssig måde ske ved at opheve skilsmisseadgangen og i stedet bestemme, at ægteskabsbrud er en separationsgrund på linie med de øvrige ægteskabsforrykkende begivenheder, der anerkendes som separationsgrund i lovgivningen (ødelæggelse af forholdet mellem ægtefællerne, vold mod den anden ægtefælle eller børnene, forsømmelse af familiens underhold, misbrug af beruselsesmidler).

Udvalget betvivler stærkt, at der herved skulle kunne fremkaldes en generel svækkelse i moralkravene. Ægteskabslovgivningen indvirker antagelig kun i beskedent omfang på det almindelige adfærdsmønster i samfundet, og det er erfaringsmæssigt kun inden for snævre grænser, at lovgivningen overhovedet har moraldannende evne. Hvis det modsatte var tilfældet, ville mange problemer kunne løses.

Udvalget kan ligeledes tiltræde komitéforslaget om, at separationstidens længde i alle tilfælde fastsættes til en frist, som bør være tilstrækkelig lang til, at parterne kan betænke sig alvorligt. Det er dog nok mindre væsentligt, om fristen fastsættes til 1 år, således som det allerede er tilfældet i Finland og Sverige, eller om man vælger 1 1/2 år, således som flertallet i den danske komité noget tøvende foreslår.

Udvalget indstiller herefter

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om utroskabs retsvirkning ændres til, at ægteskabsbrud kun giver ret til separation, og

II. der fastsættes en frist for skilsmisse efter forudgående retslig separation, enten på 1 år eller på 1 1/2 år.

Ringsted, den 10. februar 1967

Poul Dam

Lis Groes

Matthias Á. Mathiesen

Medlemsförslag

om en gemensam politik beträffande charterflyg

(*Väckt av Sven Hammarberg och Birger Lundström*)

Inom ramen för det luftfartssamarbete, som sedan lång tid tillbaka bedrivs mellan Danmark, Norge och Sverige, behandlas även charterflygtrafiken. Finland och Island har i begränsad utsträckning tagit del i det skandinaviska luftfartssamarbetet och frågan om ytterligare utvidgning av detta behandlades på Nordiska rådets fjortonde session år 1966; i denna del kan hänvisas till trafikutskottets betänkande till nämnda session över meddelandena om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor. Samarbetet i fråga om charterflygets problem torde emellertid hittills i huvudsak ha varit begränsat till Danmark, Norge och Sverige.

Chartertrafiken har alltsedan sin tillkomst och framför allt under senare år snabbt ökat i omfattning. Detta gäller både antalet passagerare, antalet destinationer och avståndet från hemlandet. Tillgängliga prognoser tyder på att denna utveckling kommer att fortsätta. Standardutvecklingen i de nordiska länderna har möjliggjort för allt fler människor att företa sällskapsresor till utlandet med charterflyg.

Den kraftiga ökningen av chartertrafiken har emellertid inte gått helt gnisselfritt. Här skall endast pekas på de intressekonflikter som naturligen måste uppstå mellan linjeflyget och charterflyget. Att göra avvägningen mellan dessa två verksamhetsformer åvilar ytterst statsmakterna, som därjämte har att övervaka att flygsäkerheten upprätthålles.

I Danmark, Norge och Sverige utarbetades under 1960—1963 gemensamma riktlinjer för handläggningen av ansökningar om charterflygningar till internationella destinationer, vilka riktlinjer också tillämpats av luftfartsmyndigheterna sedan 1964. Dessförinnan förekom olikheter i tillståndsgivningen för charterresor, i det att man i Danmark synes ha tillämpat en mer liberal politik än t. ex. i Sverige. De gemensamma riktlinjerna har bl. a. inneburit en starkt restriktiv hållning gentemot utomeuropeiska charterflygningar, i den mån dessa ansetts påverka passagerarunderlaget på SAS' flyglinjer. Trots att det sålunda är väl sörjt för enhetlig tillämpning av bestämmelserna på detta område, förekommer det likväl i enstaka fall, att de skilda nationella luftfartsmyndigheterna bedömer en tillståndsfråga på olika sätt.

Detta kan medföra att en charterflygning, för vilken nekats tillstånd i ett land, i stället utgår från ett annat närbeläget land med en liberalare tillståndsgivning. En sådan ordning medför emellertid onödigt besvär och extrakostnader för resenärerna, utan att fördenskull syftet att förhindra viss charterresa uppnås. Bl. a. av denna anledning synes det lämpligt att chartersamarbetet utvidgas att omfatta alla nordiska länder, som kan ha intresse härav, i första hand även Finland.

I fråga om resmål koncentrerade sig intresset tidigare främst till Europa, medelhavstrakterna och Kanarieöarna. Charterbolagen är nu inne i en period av anskaffning av modernare och större plan för att tillgodose ett växande intresse för besök i än mer avlägsna trakter som Ostafrika, Bortre Indien, Japan, Ceylon m. fl.

En sådan utveckling bör i och för sig hälsas med tillfredsställelse och, i den mån hänsynen till andra intressen det tillåter, också befrämjas av statsmakterna. Erfarenheterna från andra platser visar att ett ökat passagerarantal medför lägre priser och gör det möjligt för allt fler människor att besöka avlägsna länder. Inte minst viktigt är att sådana resor kan bidra till att öka förståelsen för u-ländernas problem, eftersom en stor del av de mera fjärran destinationerna är belägna i den underutvecklade delen av världen.

Den ovan berörda utvecklingen av charterflyget har aktualiserat en omprövning av myndigheternas hittills negativa inställning till interkontinentala charterresor. På skandinavisk bas har man inlett en undersökning syftande till en ändring av nuvarande restriktiva bestämmelser, och det har upplysts, att regeringarna i Danmark, Norge och Sverige planerar en utredning av frågan. Det är angeläget att denna utredning leder fram till dels att nya bestämmelser för tillståndsgivningen blir gemensamma för så många nordiska länder som möjligt, dels att ökade möjligheter skapas att anordna charterflygresor till utomeuropeiska platser av intresse för ett brett turistklientel.

Det föreligger ett starkt socialt intresse av att resemöjligheterna breddas. Detta resultat bör kunna uppnås utan att för den skull den linjetrafik, som upprätthålles av SAS, lider skada.

Under återopande av vad som anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att verka för att enhetliga och möjligast liberala samt ur säkerhets-synpunkt tillfredsställande regler utformas för charterflyget i de nordiska länderna under rimligt hänsynstagande till den reguljära flygtrafikens intressen.

Stockholm den 31 mars 1966

Sven Hammarberg

Birger Lundström

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

SAS:

För SAS framstår det som mycket angeläget att regler för charterflyget icke äventyrar grundförutsättningarna för linjetrafikens vidare utveckling. Det är också betydelsefullt att de skandinaviska länderna tillämpar gemensamma regler.

Utanför Skandinavien pågår i European Civil Aviation Conference (ECAC), en organisation som omfattar så gott som alla europeiska, icke-kommunistiska länder, sedan flera år ett omfattande arbete med att studera och reglera charterflygfrågor i Europa. Detta arbete har bl. a. år 1956 resulterat i en konvention »Multilateral Agreement on Commercial Rights of Non-scheduled Air Services in Europe». Det synes klart, att arbetet på multilateral basis får allt större betydelse i takt med chartertrafikens växt. Dock bedöms dessa ansträngningar på europeisk basis behöva fortsättas under lång tid innan de kunna ersätta separata skandinaviska bestämmelser.

Finland och Island är medlemmar i ECAC och har dessutom, som alla andra länder, var för sig nationella bestämmelser för chartertrafik. För SAS är det av vikt att dessa båda länders bestämmelser utformas så, att desamma varken ger respektive länders bolag eller andra bolag, t. ex. skandinaviska charterbolag, möjlighet att från deras respektive territorium utöva trafik, som förbjudits i Skandinavien.

De regler, som infördes under 1964, blev av SAS betecknade som det absoluta maximum som kunde accepteras för att det inte skulle göras större intrång på linjetrafiken än denna kunde tåla. Verkligheten har emellertid sedan visat, att SAS' trafik till medelhavsländerna inte endast stagnerat, utan även markant avtagit. SAS' marknadsandel i den totala lufttrafiken i Europa har samtidigt kontinuerligt sjunkit under senare år. På samma tid har det skandinaviska charterflyget under en följd av år ökat sin trafik med ca 40—50 % per år. Antalet befordrade passagerare från Skandinavien uppgick under 1965 till mer än en halv miljon. Chartertrafiken ger genom sin turtäthet och därtill direktflygningar den resande allmänheten allt mer fördelar, som icke är uppnåeliga för den reguljära trafiken med dess bundenhet av koncession och påfordrade taxe-

regler. En av charterbolagen framförd förhoppning om ytterligare liberalisering av de skandinaviska reglerna, och i synnerhet en utvidgning av sällskapsreseverksamheten, till att gälla serieflygningar till destinationer bortom Europa och områdena kring Medelhavet, får därför ofrånkomligt helt förödande verkningar för SAS' router till i första hand Afrika, Sydamerika och Asien. Detta bedömande torde, utanför charterbolagens krets, delas av alla initierade, såväl myndigheter som övriga.

Nämnda router är, både när det gäller ekonomi och trafikrättigheter i andra länder, helt beroende av den s. k. tredje- och fjärde-frihetstrafiken, d. v. s. trafik från och till Skandinavien. Så gott som alla länder tillämpar nämligen numera den politiken att rätt till s. k. femte-frihetstrafik, d. v. s. trafik mellan punkter utanför ett flygbolags hemland, t. ex. på SAS mellan Zürich och Nairobi, enbart ges om flygbolaget på linjen också transporterar väsentlig tredje/fjärde-frihetstrafik. Om sålunda en avsevärd del av SAS' tredje/fjärde-frihetstrafik skulle bortfalla, t. ex. Skandinavien-Nairobi, kan inskränkningar i rätten till femte-frihetstrafik följa, t. ex. östafrikansk restriktion på SAS-trafik Zürich-Nairobi. På de av SAS' långrouter, som har ett större antal landningar, är SAS i ekonomiskt avseende helt beroende av att kunna ta upp och sätta av trafik mellan utomskandinaviska punkter (femte-frihetstrafik) och som visat, är denna i sin tur beroende av tredje/fjärde-frihetstrafiken. Med erfarenhet från utvecklingen i de områden, som redan nu står öppna för charterföretagen, finnes all anledning befara att tredje/fjärde-frihetstrafiken skulle komma att övertagas av charterföretagen i så stor utsträckning, att SAS' trafikrättighetsituation bleve ohållbar.

SAS vill i detta sammanhang inte underlåta erinra om ett värde, som den reguljära luftfarten, med dess snabba tillväxt efter senaste världskriget, genom SAS anses tillfört de skandinaiska länderna med trafik året runt inom, respektive mellan de skandinaviska länderna och övriga världen. Man skulle ej kunna räkna med motsvarande betjäning av Skandinavien SAS förutan. Vidare har SAS icke endast kunnat ge våra tre länder förbindelser för passagerare, frakt och post med alla världens hörn på ett sätt, som ej varit möjligt för varje enskilt land, utan dessutom genom sin integration av dansk, norsk och svensk personal i utlandet kunnat förverkliga en skandinavisk samhörighet som vitsordats innebära ett verkligt stöd av utlandshandeln genom skandinavisk affärs- och industri-verksamhet.

Samtidigt har SAS bl. a. genom sin turistpropaganda och i sin trafik tillfört Skandinavien en avsevärd turism. Medan SAS sålunda genom befordran av utländska resande till Norden och mellan orter utanför Norden inbringar »export»-valuta, representerar chartertrafiken baserad på från Norden utgående trafik i stället ett utflöde av »import»-valuta.

SAS har hela sin verksamhet baserad på att den skandinaviska luftbur-

na trafiken koncentreras i SAS, och konsortiet är beroende av en jämn expansion för att säkra en tillfredsställande betjäning och ekonomi av den skandinaviska marknaden. För att SAS skall kunna lyckas infria denna målsättning, är det av betydelse att chartertrafiken hålles innanför nuvarande ram. Denna ram har visat sig ge de skandinaviska charterbolagen utvecklingsmöjligheter utan motstyre i världen och långt utöver vad linjebolagen med sina arbetsförutsättningar har kunnat uppnå. Om även nya områden, där SAS är än mer sårbart, skulles fogas till charterbolagens verksamhetsområde, bortfaller förutsättningarna för SAS' målsättning.

Avslutningsvis tillåter SAS sig hänvisa till att de tre skandinaviska kommunikationsdepartementen genom beslut den 21 februari 1966 uppdragit åt en departemental kommitté att företa genomgång av nuvarande skandinaviska charterflygbestämmelser. Konsortiet anser det sannolikt, att kommittén kan komma att önska olika uppgifter från SAS, och vi kommer att ge tillgång till allt hithörande material. Eftersom denna kommittés direktiv synes täcka vad som framlagts i Nordiska rådets medlemsförslag, ville konsortiet rekommendera att kommittén ges möjlighet avsluta sitt arbete innan vidare åtgärder beslutas inom Nordiska rådet.

Stockholm den 28 juni 1966

Högaktningsfullt

Karl Nilsson

Verkställande direktör

Scandinavian Independent Airlines Association (SIAA):

Det skandinaviska charterflygets villkor är för närvarande föremål för prövning i olika sammanhang. Det är vår önskan att pågående utredningar snabbt leder till sådana resultat som svarar mot charterflygets betydande roll i samhällslivet och tidsenlig uppfattning om exempelvis luftfartspolitikens utformning. SIAA är helt införstådd med att en gränsdragning bör komma till stånd mellan charterflyget å ena sidan och linjeflyget å andra sidan. Det är enbart att beklaga att gränsdragningsfrågan icke för länge sedan bringats till en godtagbar lösning.

Ett icke klarlagt behov av skydd för SAS har i många fall lett till omotiverade och för den flygande allmänheten obegripliga, negativa ställningstaganden från luftfartsmyndigheternas sida visavi de skandinaviska charterflygföretagen. Den ständigt stigande efterfrågan på charterflygresor från den skandinaviska allmänheten visar enligt vår mening att vi utför en verksamhet som uppskattas av den resande allmänheten och som ligger inom deras intresseområde. Skandinaviska charterflygföretag har i icke obetydlig utsträckning flugit till destinationer dit det överhuvudtaget

icke varit möjligt att flyga med användande av SAS-flygplan. Att i sådana fall hävda att charterflyget konkurrerar med SAS saknar bärighet. I andra fall har SAS påbörjat trafik efter det att charterflygföretagen upparbetat ett underlag för trafiken i fråga. Jämväl i sådana fall synes det oss oriktigt att åberopa konkurrenssituationen som skäl för restriktiva beslut. Skandinaviska charterflygföretag har under en följd av år sökt öppna trafik till platser inom s. k. underutvecklade områden i Afrika och Asien och till vilka SAS icke haft några flyglinjer. Luftfartsmyndigheterna har förvägrat oss tillstånd till detta under förebärande av att ifrågavarande platser ligger inom SAS trafikområde. Samtidigt har gång efter annan påståtts att linjeflygföretagen skulle ändra sin prispolitik på det att turistströmmen till nu avsedda platser kunde ökas. Veterligen har ingenting gjorts i sistnämnda syfte. De skandinaviska länderna tillskjuter kapital för att medverka till uppbyggnad -- och utvecklingen av -- underutvecklade områden samtidigt som man hindrar en turistström som skulle ge områdena ifråga kapital på ett mera naturligt sätt. Vi kan inte finna annat än att vissa myndighetsbeslut går i rakt motsatt riktning i vad avser effekten än andra myndighetsbeslut. Det bör vara en angelägen fråga att snarast medgiva de skandinaviska charterflygföretagen att beflyga underutvecklade områden d. v. s. tillstånd bör ges till skandinavisk interkontinental trafik.

SIAA vill föreslå att frågan om gränsdragning mellan linjeflygets respektive charterflygets områden göres till föremål för diskussioner mellan berörda parter d. v. s. myndigheterna, SAS och SIAA. Hittillsvarande handläggning av spörsmål varom nu är fråga har inte givit frågorna den allsidiga bedömning som man äger rätt att kräva i modern, skandinaviskt samhällsliv. Charterflygets -- »folkflygets» -- uppfattning har stundom inte ens inhämtats före besluts fattande.

SIAA tillstyrker den hemställan som finns i ovannämnt förslag om en gemensam politik beträffande charterflyget. Vi anser syftemålet med förslaget vara synnerligen angeläget och berörda frågeställningar mycket aktuella.

Malmö den 30 juni 1966

Scandinavian Independent Airlines association

Gösta Ellhammar

Ordförande

D a n m a r k**Ministeriet for offentlige arbejder:**

Man kan fuldt ud tiltræde den i medlemsforslaget anførte rekommandation, idet de retningslinjer, der heri opstilles, stort set er identiske med de synspunkter, de danske luftfartsmyndigheder hidtil har lagt til grund for deres administration af chartertrafikken.

Man er herfra også enig i det hensigtsmæssige i ensartede chartervilkår for hele Norden, men det bør lages i betragtning, at det mellem de skandinaviske lande etablerede samarbejde vedrørende chartertrafikken har sin naturlige forudsætning i eksistensen af et fælles ruteselskab, SAS, hvilket bl. a. har medført et intimt samarbejde på det tekniske og operative område således, at de tekniske og operative vilkår for chartertrafikken uden større vanskeligheder kunne koordineres.

For så vidt angår charterselskabernes muligheder for under de gældende uensartede vilkår at forlægge flyvninger til det land, hvor vilkårene er mest liberale, skal man endelig anføre, at flyvninger, der ikke vil blive tilladt i Skandinavien, formentlig snarest vil blive flyttet til landene mod syd, og man skal i denne forbindelse pege på det arbejde, der i dag gøres inden for ECAC for i videst muligt omfang at koordinere medlemslandenes charterbestemmelser.

København, den 5. juli 1966

P. m. v.

Palle Christensen

J. Bang Christensen

Sterlings Airways A/S:

— — — skal jeg som formand i bestyrelsen for Sterling Airways A/S meddele, at mine mandanter meget skal henstille, at der fastsættes bestemmelser, der muliggør det for charterflyvningen at tilrettelægge flyvninger for mål med den i bilaget omhandlede videre radius, idet sådanne flyvninger i de kommende år må forventes at blive af væsentlig interesse for meget store dele af befolkningen i de nordiske lande.

Den hidtidige restriktive politik har i høj grad vanskeliggjort det for charterselskaberne på rationel måde at træffe fremtidsdispositioner. Større sikkerhed med hensyn til fremtiden vil for charterselskaberne være af særdeles stor betydning med henblik på at kunne træffe de samfundsmæssigt rigtigste dispositioner.

København, den 8. juni 1966

Med venlig hilsen

Kjeld Rørdam

Turistforeningen for Danmark har i skrivelse den 11 juli 1966 förklarat, att man icke har något att säga i saken.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena¹:

År 1960 tillsatte trafikministerierna i tre skandinaviska länder, Danmark, Norge och Sverige, en arbetsgrupp för att utarbeta gemensamma riktlinjer för skandinavisk charterpolitik inom luftfarten, särskild i fråga om sällskapsresetrafiken. Efter att ha påbörjat sitt arbete inbjöd arbetsgruppen även finska representanter att delta i sina sammanträden. Arbetsgruppen avslutade sitt arbete i juni 1963 och dess arbete utmynnade bl. a. i enhetliga bestämmelser i alla fyra länderna beträffande regler för charterflygverksamheten. Efter dessa regler blivit färdiga har charterflygtrafiken och speciellt sällskapsresetrafiken, s. k. »inclusive tours», ytterligare synnerligen kraftigt utvidgats. Detta har givit upphov till nya problem, vilka vid tiden för reglernas utarbetande ej ännu kunnat överblickas, och av denna orsak har vid tillämpandet av charterflygpolitiken uppstått en del olikheter mellan de enskilda nordiska länderna. Det bör även konstateras, att Finland ej haft tillfälle att delta i samarbetet beträffande reglernas tillämpning lika intensivt som i fråga om reglernas utarbetande.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena anser, i det det ansluter sig till ifrågavarande motionärs åsikt, att charterflygverksamheten bör understödjas i sitt strävande att undan för undan få nya befolkningslager med i turismens och flygtrafikens krets och att allt därtill ledande samarbete mellan de nordiska länderna bör främjas. Därvid bör det gemensamt strävas till liberalisering av de denna trafik inskränkande bestämmelserna med beaktande av vederbörandes, däri inbegripna SAS' och Finnairs samt nordiska charterflygbolagens, vitala intressen.

Även det tekniska samarbetet inom nordisk charterflygtrafik borde utvecklas, bl. a. för förenhetligande av bestämmelserna rörande passagerarvikter och lufifartygs reservutgångar, enär dessa frågor väsentligen inverkar på luftfartygens passagerarantal och därigenom på trafikens ekonomi.

Vidare vore det på sin plats att förutom det här avsedda nordiska samarbetet taga i betraktande även det inom de europeiska staternas civil-luftfartskonferens (ECAC) pågående samarbetet, vilket särskilt i fråga om bestämmelserna för charterflyg har visat sig vara fruktbärande.

Med beaktande av ovannämnda synpunkter anser ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, att de nordiska länderna gemensamt borde undersöka möjligheterna för uppnående av de i nyss

¹ Yttrandet översatt från finska.

relaterade förslag framförda målen. Samtidigt framför ministeriet såsom sin uppfattning att utfärdande av detta uppdrag bäst kunde ske genom samarbete mellan respektive länders luftfartsmyndigheter.

Helsingfors den 3 juni 1966

Minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena

Leo Suonpää

K. J. Temmes

Avdelningschef

Aero Oy¹:

Av förslagets motivering framgår, att motionärernas avsikt är att sträva till ett upphävande av de skiljaktigheter, som existerar i de nordiska länderna vid beviljande av charterflygtillstånd till utomeuropeiska destinationer. Den egentliga förslagstexten har dock generaliserats till att gälla all charterflygtrafik och medför då problem av nytt slag som inte beröres i motiveringen.

Enligt Aero Oy:s uppfattning är det skäl att undersöka det framförda ärendet, men det ställer sig svårt att i förväg uttala sig om, huruvida det finns förutsättningar för ett genomförande av sådana helt enhetliga beslämmelser i alla nordiska länder, som jämbördigt skulle beakta alla parter livsviktiga intressen, vilka i de olika länderna ingalunda är överensstämmande.

På grund av det ovan anförda föreslår Aero Oy, att förslagets ordalydelse skulle ändras och ges följande kategoriska form:

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för att enhetliga och möjligast liberala samt ur säkerhetssynpunkt tillfredsställande regler i de nordiska länderna utformas för charterflygresor till utomeuropeiska länder under rimligt hänsynstagande till den reguljära flygtrafikens intressen.

Helsingfors den 9 juni 1966

Aero Oy

J. Wartiovaara

Trafikpolitisk direktör

Heikki Soininvaara

Ekonomidirektör

Kar-Air Oy:

Kar-Air understöder det förslag som väckts vid Nordiska rådet beträffande charterflyg, som stätt i utveckling drager nya befolkningsgrupper in i flygtrafikens sfär. Samarbete mellan de nordiska länderna bör i fort-

¹ Uttrandet översatt från finska.

sättningen utvecklas och enhetlighet i praxis bör eftersträvas med beaktande av de inhemska flygbolagens intressen. I synnerhet bestämmelserna beträffande flygverksamhetens tekniska och operativa sida borde förenhetligas mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 9 juni 1966

Högaktningsfullt

Kar-Air Oy

Tuomas Karhumäki

Verkställande direktör

Resebyråföreningen i Finland r.f.¹:

— — — be vi vördsamt få meddela, att vi förena oss med det framställda förslaget.

Vi anse det dock även vara av vikt, att de i Norden verkande resebyråorganisationernas legitima intressen beaktas vid uppgörandet av eventuella, enhetliga charterflygbestämmelser för de nordiska länderna.

Högaktningsfullt

Resebyråföreningen i Finland r.f.

G. v. Haartman

Ordförande

K. Eklund

Gen. sekr.

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Saken har vært forelagt *Luftfartsdirektoratet* som uttaler følgende:

Det er først og fremst de tre skandinaviske lands deltakelse i SAS som har nødvendiggjort et nært samarbeid mellom disse land på luftfartens område. Innenfor rammen av dette samarbeide har — ikke minst i de senere år — behandlingen av charterspørsmål fått stadig større omfang og betydning. Som et resultat av dette og i henhold til en beslutning av de skandinaviske trafikkministere i februar i år er det nylig nedsatt et departementalt skandinavisk utvalg, som har fått i oppdrag å utrede etter hvilke grunnleggende normer og regler charterflyging skal kunne foregå i konkurranse med ruteflyging, herunder spesielt den ruteflyging som drives

¹ Yttrandet översatt från finska.

av SAS. Luftfartsdirektoratet antar at dette utvalgs innstilling må avvendes som grunnlag for samferdselsmyndighetenes nærmere vurdering av hvorledes hensynene til liberale charterregler og til den regelbundne flytrafikks interesser skal avbalanseres som omtalt i medlemsforslaget til Nordisk Råd.

Utvalget må under sitt arbeid forutsettes å ville ta opp til behandling blant annet spørsmålet om charterflyging til interkontinentale destinasjoner som er spesielt omtalt i det fremsatte medlemsforslag til Nordisk Råd, samt ta hensyn til slike problemer som kan oppstå som følge av at charterflyvirkomhet kan flytte over fra et land til et annet på grunn av ulike nasjonale bestemmelser.

Når det gjelder det spørsmål som er reist i medlemsforslaget om å utvide samarbeidet på charterflygingens område til også å omfatte de andre nordiske land, antar Luftfartsdirektoratet at det departementale utvalg som følge av de spesielle forhold som gjelder på grunn av SAS-samarbeidet fortsatt må begrense sin utredning til å omfatte skandinaviske regler.

Som foran nevnt må det imidlertid etter Luftfartsdirektoratets oppfatning forutsettes at utvalget i denne forbindelse vurderer spørsmålele i en videre sammenheng, og både av denne grunn og fordi utvalges tilrådinger vil gi et grunnlag for nærmere vurdering også av dette spørsmål, antar Luftfartsdirektoratet at tiden ikke nå er inne til å ta standpunkt til medlemsforslaget på dette punkt.

Samferdselsdepartementet viser til Luftfartsdirektoratets uttalelse.

II. Kyllingmark

Marta Aarnes

S v e r i g e

Luftfartsstyrelsen:

Genom beslut den 21 april 1966 har Kungl. Maj:t förordnat svenska ledamöter i en i samverkan mellan trafikdepartementen i Sverige, Danmark och Norge tillsatt skandinavisk arbetsgrupp för utredning av vissa frågor rörande icke regelbunden luftfart. Arbetsgruppen torde komma att beakta sig med de frågor som berörts i medlemsförslaget, och därvid även beakta deras internationella och nordiska aspekter.

Resultaten av arbetsgruppens överväganden torde böra avvaktas innan ytterligare åtgärder vidlagas.

Stockholm den 7 juli 1966

Luftfartsverket

Henrik Winberg

Transair:

Av remissbehandlingen framgår bl. a. att här ifrågavarande medlemsförslag jämväl utsänts till Scandinavian Independent Airlines Association (SIAA), i vilken organisation bl. a. TSA ingår såsom aktiv medlem.

TSA har meddelat sina synpunkter på frågan till SIAA, som beaktat desamma i det yttrande till presidiet som dagtecknats den 30 juni 1966.

Malmö den 30 juni 1966

Högaktningsfullt
Transair Sweden Ab
Gösta Ellhammar
Verkst. direktör

Svenska resebyråföreningen:

Svenska resebyråföreningen delar helt uppfattningen, att resemöjligheterna för resepubliken i de nordiska länderna breddas och att detta bör ske, utan att den nationella linjetrafiken skadas. Genom luftfartsstyrelserna i de olika nordiska länderna sker en viss samverkan för likriktning av gällande bestämmelser för charterflyg och i den mån avståndstagande från gällande överenskommelser förekommit, synes det angeläget att bestämmelserna får en sådan reviderad utformning att några missförstånd på den punkten icke skall behöva uppstå. Det av medlemmarna i Nordiska rådet väckta förslaget vinner därför helt Svenska resebyråföreningens gillande och kan varmt tillstyrkas.

Stockholm den 21 juni 1966

Svenska resebyråföreningen
B. Loman

Svenska turisttrafikförbundet har i en skrivelse den 28 april 1966 förklarat sig inte ha något att anföra i saken.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om en fælles politik vedrørende charterflyvning. Udvalget har tidligere behandlet forslaget på et møde i Bergen den 28. april 1966 og under udvalgets befaring i sommeren 1966 på et møde i Umeå den 8. august 1966. Endvidere er forslaget blevet behandlet på møder den 11. november 1966 i København, hvor departementsråd Lorentzen, Norge, har deltaget som sagkyndig, og den 21.—22. februar 1967 i Oslo med deltagelse af følgende ministre: minister for offentlige arbejder Svend Horn, kommunikationsministern Leon Suonpää, statsråd Håkon Kyllingmark og statsrådet Olof Palme samt følgende sagkyndige: fil. dr Lars Boman, Sverige, regeringsrådet Klaus Häkkänen, Finland, og hovrättsfiskalen Ivan Odhammar, Sverige. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn deltaget i udvalgsbehandlingen. Endvidere har følgende sagkyndige deltaget: kanslichefen Klaus Häkkänen og afdelningschefen K. J. Temmes, begge fra Finland.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, som er fremsat af Sven Hammarberg og Birger Lundström, henvises til den kraftige udvikling inden for charterflyvningen i de seneste år og til betydningen af, at nye bestemmelser på dette område bliver fælles for så mange nordiske lande som muligt. Forslagsstillerne fremhæver samtidig den sociale interesse i, at der skabes muligheder for i videre omfang at foretage charterflyvning for et bredt turistklientel til steder uden for Europa. I forslaget henstilles til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne i de nordiske lande om — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

2. Udtalelser

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og organisationer:

SAS.

Scandinavian Independent Airlines Association (SIAA).

Danmark:

Ministeriet for offentlige arbejder.
Sterling Airways A/S.
Turistforeningen for Danmark.

Finland:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Aero Oy.
Kar-Air Oy.
Resebyråföreningen i Finland r. f.

Norge:

Samferdselsdepartementet.

Sverige:

Luftfartsstyrelsen.
Transair.
Svenska resebyråföreningen.
Svenska turisttrafikförbundet.

Ministeriet for offentlige arbejder, Danmark, kan fuldt ud tiltræde re-kommandationsforslaget, idet de heri opstillede retningslinier svarer til de af de danske luftfartsmyndigheder hidtil anlagte synspunkter ved administrationen af chartertrafikken. Ministeriet gør opmærksom på charter-selskabernes muligheder for at forlægge flyvningerne til det land, hvor vil-kårene er mest liberale, herunder flyvning til landene mod syd; der peges i denne forbindelse på det arbejde, der gøres i ECAC for at koordinere med-lemslændenes charterbestemmelser.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i Finland tilslutter sig forslagsstillernes tanker om, at charterflyvningen bør støttes i sine bestræbelser på efterhånden at drage nye befolkningsgrupper ind i tu-rismen og flyvetrafikken, og at det nordiske samarbejde på dette område bør fremmes. Der bør i fællesskab tilstræbes en liberalisering af de bestem-melser, som hæmmer chartertrafikken, med hensyntagen til de pågældendes — herunder SAS' og Finnair's samt charterflyveselskabernes — vitale interesser. Ministeriet finder, at alle de nordiske lande i fællesskab burde un-dersøge mulighederne for at nå frem til de i forslaget opstillede mål.

Forslaget støttes af *Scandinavian Independent Airlines Association*, *Ster-ling Airways A/S*, *Kar-Air Oy*, *Transair*, *Resebyråföreningen i Finland r. f.* og *Svenska resebyråföreningen*. Endvidere indtager *Aero Oy* en positiv hold-ning, men foreslår, at rekommandationen indskrænkes fra at omfatte al charterflyvning til kun at omfatte charterflyvning til lande uden for Eu-ropa.

SAS anfører bl. a., at de i 1964 i de fire nordiske lande indførte fælles bestemmelser vedrørende charterflyvning har medført, at SAS' trafik til Middelhavslandene ikke alene er stagneret, men er gået markant tilbage. SAS' markedsandel i den totale lufttrafik i Europa er kontinuerligt faldet i de senere år, medens den skandinaviske charterflyvning samtidig i en årrække er vokset med 40—50 % om året. Oplagelse af skandinaviske charterflyvninger til lande uden for Europa befrygtes at ville medføre en væsentlig nedgang i passagertallet på visse af SAS' ruter ikke blot for så vidt angår trafik til og fra Skandinavien, men også for så vidt angår trafik mellem udenlandske punkter på ruterne, idet adgangen til at medtage passagerer i den sidstnævnte er afhængig af omfanget af den førstnævnte trafik. SAS henviser til, at regeringerne i Danmark, Norge og Sverige i foråret 1966 har nedsat et departementalt udvalg med den opgave at udrede efter hvilke grundlæggende normer og regler charterflyvning skal kunne foregå i konkurrence med ruteflyvning, herunder specielt den flyvning, som drives af SAS. Selskabet finder, at udvalgets direktiver dækker det med medlemsforslaget tilsigtede, og foreslår derfor, at medlemsforslaget stilles i bero, således at det departementale udvalg får mulighed for at afslutte sit arbejde inden Nordisk Råd tager stilling til spørgsmålet.

Samferdselsdepartementet i Norge og *luftfartsstyrelsen* i Sverige udtaler sig ligeledes for, at forslaget videre behandling stilles i bero, indtil resultatet af det departementale skandinaviske udvalg foreligger.

3. Udvalget

Det er under udvalgets arbejde med forslaget endvidere oplyst, at der i efteråret 1966 af Danmarks, Norges og Sveriges regeringer desuden er nedsat et departementalt skandinavisk udvalg, som skal udrede spørgsmålet om sikkerhed i luftfarten, herunder personalets flyvetid.

Trafikudvalget finder det naturligt, at de lande, som i fællesskab driver SAS, nedsætter fælles udvalg, men finder det ønskeligt, at Finland og Island indbydes til at deltage i arbejdet med de omhandlede spørgsmål, så snart det kan anses for hensigtsmæssigt med henblik på derigennem at udforme fællesnordiske regler om charterflyvning.

Udvalget foreslår,

at Nordisk Råd vedtager følgende rekkommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte

disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

Helsingfors, den 4. april 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Tuure Salo

Jón Skaftason

Formand

Gösta Skoglund

Medlemsförslag

om nordiskt fredskårssamarbete

(Väckt av K. Helveg Petersen och Sven Sundin)

Upprättandet av den amerikanska fredskåren 1961 väckte stark genklang hos ungdomen och inspirerade till liknande insatser i andra länder. I Danmark och Norge inleddes fredskårsverksamheten 1963 och Sverige följde efter 1965. Medan den norska och den svenska insatsen administreras av statliga organ för u-hjälp, Norsk Utvecklingshjälp och styrelsen för internationell utveckling (SIDA), svarar i Danmark den privata organisationen »Mellemlfolkligt Samvirke» för fredskårsverksamheten med stöd från staten.

Fredskårsverksamheten har två väsentliga målsättningar. Den ena är att utgöra en del och en komplettering av biståndet till utvecklingsländerna. Den andra är att låta yrkesutbildad ungdom delta i arbetet på att minska klyftan mellan rika och fattiga länder genom praktiskt samarbete med inhemska arbetskamrater på i stort sett samma nivå och på samma materiella villkor som gäller för motsvarande yrkesgrupper i landet i fråga. Därigenom skapas också möjligheter för dessa att knyta kontakter över gränserna och skapa förståelse mellan olika kulturer. Inriktningen på huvudsakligen ungdomen är viktig med hänsyn till att det är denna som skall styra morgondagens värld.

Det är knappast någon överdrift att säga att fredskårstankens förverkligande i de nordiska länderna drivits fram av ungdomen och dess organisationer. De officiella biståndsorganisationernas uppgift har varit att på bästa sätt dra nytta av och organisera detta ungdomliga intresse, vilket sker i samarbete med de frivilliga organisationerna. Mot bakgrund av fredskårsidéns universella karaktär ter det sig naturligt att tänka sig att verksamheten organiseras på gemensam nordisk basis, där så lämpligen kan ske. Ansatser härtill har redan förekommit genom kontakter mellan de nordiska biståndsorganisationerna, men fältet för vidareutveckling av dessa tankegångar är fritt.

En genomgång av de geografiska områden där fredskårsverksamhet förekommer eller planeras visar att Danmark utvalt Östafrika, Indien, Västafrika och Centralafrika, Norge Uganda och Iran samt Sverige Etiopien, Zambia, Kenya, Tanzania, Tunisien och Pakistan. Finland har planer på att

sända en fredskårsgrupp till Östafrika. Till stor del har alltså verksamheten koncentrerats till samma områden och åtskilligt borde därför kunna vinnas med en nära samordning. På många platser bör det sålunda t. ex. finnas förutsättningar för att införa en gemensam fältadministration.

Vid rekryteringen av fredskårister från de nordiska länderna är de krav som ställs på deltagarna i huvudsak likartade. Man borde därför överväga att införa ett system för gemensam rekrytering, varigenom rekryteringsområdet väsentligt skulle kunna utvidgas. Särskilt i de fall när man söker fredskårister med utbildning och erfarenhet av yrken, där knapphet på arbetskraft råder, bör det vara en avgjord fördel att kunna vända sig till hela den nordiska arbetsmarknaden i stället för att vara begränsad till ett enda land.

I och med att fredskårsverksamheten växer, uppstår behov av en alltmer permanent organisation för utbildning före utresan till tjänstgöringsorten. I Danmark lär övervägas att inrätta en fast utbildningsgård för detta ändamål. De kunskaper och färdigheter som skall utläras bör rimligen vara i stort sett desamma vare sig fredskåristerna kommer från det ena eller det andra nordiska landet. Speciellt gäller detta när fråga är om insatser i samma land eller i samma region, t. ex. Östafrika. Även tillgången på lärare för undervisning rörande förhållandena i u-länder är begränsad i Norden. Åtskilligt torde därför vara att vinna genom organiserandet av en gemensam eller i allt fall samordnad utbildningsverksamhet för fredskårister. Man bör överväga uppbyggandet av en gemensam utbildningsanstalt för detta ändamål. Härigenom skulle i viss mån även Nordiska rådets rekommendation nr 23/1963 om gemensam utbildning av deltagare i internationellt samarbete kunna förverkligas.

Vid det nordiska Tanganyika-projektet, som omfattar en lantmannaskola, ett gymnasium, en hälsocentral och ett community center skulle en gemensam nordisk fredskårsinsats kunna organiseras. Enligt uppgift från projektets ledning finns ett behov för fredskårister vid projektet. Man bör även överväga att starta nya gemensamma projekt.

En ytterligare utveckling av den nordiska samverkan på fredskårsområdet kunde, om erfarenheterna blir positiva, tänkas leda till upprättandet av en gemensam nordisk fredskår. Förutom de fördelar som skulle vinnas ekonomiskt och tekniskt i fråga om administration, likartade villkor, ett större rekryteringsområde m. m. skulle enligt min mening en sådan manifestation ha en viss betydelse i förhållande till u-länderna. Övan har redan berörts fredskårsrörelsens universella karaktär, som bl. a. kommit till uttryck i upprättandet av det Internationella sekretariatet för frivillig tjänst. Detta sekretariat stöds av Sverige ekonomiskt, men i motsats till Danmark och Norge är Sverige ej medlem av sekretariatets råd.

Enligt nuvarande planer syftar vart och ett av de nordiska länderna till att ha från ett par hundra till högst fyrahundra fredskårister ute på en gång.

Läggs antalen ihop kan man komma upp till en samlad nordisk insats på detta område av betydande storleksordning. En organisation med detta deltagarantal skulle kunna få en större slagkraft utåt än vad som blir fallet, om varje lands grupp arbetar för sig. Den skulle också ge goda möjligheter för såväl deltagare som den ansvariga ledningen att öva sig i praktisk nordism för en mycket väsentlig uppgift. Man bör därför enligt min mening allvarligt överväga att inom en icke alltför avlägsen framtid ersätta de nuvarande nationella organisationerna med en gemensam nordisk fredskårsorganisation. Därigenom skulle även Finland och Island, som ännu så länge saknar egentlig fredskår, kunna inlemmas i detta arbete på ett naturligt sätt.

Under hänvisning till vad som anförts föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att befrämja ett nära samarbete i fråga om fredskårsverksamheten och att utreda möjligheterna för en sammanslagning av de nordiska fredskårsorganisationerna.

København och Stockholm den 1 april 1966

K. Helveg Petersen

Sven Sundin

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget**D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — kan sekretariatet, efter samråd med Mellempfolkeligt Samvirke, oplyse, at man anser nævnte forslag for at falde i to dele, idet der dels rejses spørgsmålet om »att befrämja ett nära samarbete i fråga om fredskårsverksamheten», dels spørgsmålet om »att utreda möjligheterna för en sammanlagning av de nordiska fredskårsorganisationerne».

1. For så vidt angår forslagets første del skal sekretariatet henviser til de på fredskorpsledermøderne i Linköping i september 1965 og i Oslo i januar 1966 foretagne indstillinger, hvorefter man anser en udveksling af materiale vedrørende rekrutteringskampagner og -procedurer, en gensidig oplysning om anmodninger fra udviklingslandene om en indsats af frivillige samt en gensidig redegørelse for udvælgelsesprocedurer og -kriterier for ønskværdig. Der indstilledes endvidere, at rekruttering af frivillige kan foretages i et andet nordisk land under visse forudsætninger bl. a. at en sådan rekruttering ikke kommer til at ske i konkurrence med den nationale rekruttering. Nævnte indstilling tager først og fremmest sigte på at afhjælpe en midlertidig mangel på arbejdskraft i det pågældende land indenfor enkelte fagområder, hvor det vil være en fordel at kunne henvende sig til hele det nordiske arbejdsmarked.

På uddannelsesområdet vil man tilstræbe en løbende gensidig orientering om kursusplaner, kursusoplæg, studiemateriale m. v. ligesom man finder afholdelse af fællesnordiske seminarer for fredskorpsadministratorerne til udveksling af erfaringer om den løbende administration og diskussion af undervisningsmæssige og metodiske problemer hensigtsmæssige. Man går endvidere ind for en koordinering af uddannelsesprogrammer for frivillige, der udsendes til fællesnordiske projekter.

For så vidt angår spørgsmålet om en fælles feltadministration finder man, at forudsætningerne for etablering af en sådan ikke er til stede i tilstrækkeligt omfang, da udsendelsesvilkårene for de nordiske landes frivillige for nærværende er for uensartede, ligesom et sådant samarbejde vil kræve accept fra myndighederne i de respektive tjenestelande. Derimod er der intet til hinder for, at de enkelte landes administrative lokaledere kan stå til rådighed for frivillige fra andre nordiske lande, som ikke har repræsentanter i det pågældende tjenesteland, når det drejer sig om opgaver af praktisk art.

Erfaringerne tyder på, at unge frivillige i mange tilfælde med fordel kan benyttes til større bistandsprojekter. Det foreslås derfor, at der til fælles nordiske bistandsprojekter, hvor det skønnes muligt og hensigtsmæssigt, søges udsendt unge frivillige på fællesnordisk basis. På grundlag af sådanne forsøgsvisse ordninger vil der kunne indhøstes erfaringer med henblik på en vurdering af muligheder for på længere sigt yderligere at koordinere de nordiske landes udsendelse af unge frivillige.

2. For så vidt angår forslaget anden del »att utreda möjligheterna för en sammanslagning av de nordiska fredskårsorganisationerna» henviser sekretariatet til § 1 i lov nr. 142 af 14. april 1966 om udsendelse af frivillige til udviklingslandene, hvorefter administrationen af projektet »Dansk Ungdoms U-landsarbejde» henlægges til Mellemlfolkeligt Samvirke. Som det fremgår af det under 1 anførte, er der ikke i øjeblikket grundlag for at sammenlægge de bestående nationale administrationer, som varetager udsendelsen af unge frivillige til udviklingslandene, til en fælles nordisk administration, hvorfor man ikke for nærværende kan bifalde, at forslaget anden del nyder fremme.

København, den 28. august 1966

P. m. v.

E. b.

F. Bjørnekær Jensen

Den danske FN-forening:

Den danske FN-forening har ikke direkte deltaget i oprettelsen af Dansk Ungdoms u-landshjælp, men vi er i høj grad interesseret i dens arbejde, både fordi det er et naturligt og vigtigt led i dansk samarbejde med u-landene, og fordi deltagerne i ungdommens u-landshjælp, når de vender tilbage til Danmark, har særlige forudsætninger for at udbrede kendskab til og forståelse for u-landenes problemer og den internationale bistand til disse lande.

Foreningen, der selv har et intimt samarbejde med de foreninger og institutioner, der i de andre nordiske lande virker for at skabe den bredest mulige forståelse for internationalt samarbejde ser med stor sympati på alt, hvad der i praksis kan gøres for at samordne den nordiske indsats (offentlig og privat) inden for rammerne af FN og i tilknytning dertil.

Imidlertid er det vanskeligt for os at udtale os om de mange praktiske problemer, der bør overvejes, når talen ikke alene er om en væsentlig udvidelse af det formentlig allerede bestående samarbejde, men endog om en sammenslutning af de allerede oprettede »fredskorps». Herom må naturligvis i første række Mellemlfolkeligt Samvirke sige sin mening, og på grund

af vor mangeårige tilknytning til Mellempfolkeligt Samvirke, (som vor forening var med til at stifte) vil vi formentlig indenfor Mellempfolkeligt Samvirke få fuld adgang til at deltage i drøftelsen af det vigtige spørgsmål, som et medlem af den svenske Rigsdag har taget initiativet til at forelægge for Nordisk Råd.

København i juli 1966

M. Hasdorf

Formand

Konservativ Ungdoms Landsorganisation:

— — — skal Konservativ Ungdom herved tillade sig at fremføre følgende:
I sit forslag foreslår hr. Sundin,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att befrämja ett nära samarbete ifråga om fredskårsverksamheten och att utreda möjligheterna för en sammanslagning av de nordiska fredskårsorganisationerna.

Vedrørende det første punkt i forslaget kan Konservativ Ungdom erklære sig principielt enig, idet det dog bør fremføres, at et sådant nærmere samarbejde i første række bør tage sigte på rekruttering og uddannelse af fredskorpsdeltagere samt i et vist omfang samarbejde om administrationen i modtagerlandene. Derimod vil det ikke være hensigtsmæssigt at forsøge at skabe et fælles nordisk fredskorps uden tilknytning til et projekt. Konservativ Ungdom kan derimod ikke støtte tanken om en sammenslutning af de nordiske fredskorpsorganisationer. Det er efter vor opfattelse af betydning, at fredskorpsets administration og ledelse har en nær tilknytning til ungdomsorganisationerne og andre organisationer og kredse, der aktivt kan yde en indsats i U-landsbestanden. En sådan kontakt skabes bedst gennem en privat organisation som f. eks. Mellempfolkeligt Samvirke, som KU sammen med andre organisationer er medlem af.

Tillige vil det være af værdi, at de u-landsfrivillige kan knyttes til igangværende projekter i U-landene for at være et værdifuldt supplement til anden form for bistand. Dette vil kun hensigtsmæssigt kunne lade sig gøre ved at opretholde de enkelte nordiske fredskorpsorganisationer, som enkeltvis kan skabe kontakten til moderlandenes øvrige bistandsprogrammer over for U-landene.

København, den 16. september 1966

Tue Rohrsted

Venstres Ungdoms Landsorganisation:

Venstres Ungdom kan stille sig bag rekommandationen. Vi mener, at et snævere nordisk samarbejde på fredskorpsområdet vil være meget nyttigt i flere henseender og finder, at en undersøgelse af, hvordan nærmere samarbejde kan ske, vil være et godt grundlag for videre arbejde med tankens realisering.

Vi lægger ikke mindst vægt på den gevinst, der vil kunne opnås ved sammenlægning af uddannelsen. På et felt, der er så specialiseret og i Norden så forholdsvis lidt gennemforsket som viden om u-landene, vil en samling af bestræbelser være meget værdifuld.

Vi mener principielt, at F. N. først og fremmest bør formidle støtten til u-landene. Et nordisk samvirke som det foreslåede kunne fremme mulighederne for nordisk fællesoptræden i F. N., noget vi tillægger stor betydning. Samarbejde om fredskorps vil i det hele taget være et glimrende udgangspunkt for yderligere nordisk samvirke i politikken og bistanden i forhold til de økonomisk-teknisk tilbagestående lande.

Venstres Ungdom er placret i en række organisationer og institutioner, hvor tanken kan tænkes taget op, f. eks. Rådet for teknisk samarbejde med udviklingslandene og Mellemfolkeligt Samvirke. Vi er indstillet på disse steder at støtte en opfølgning af tankerne i rekommandationen.

Det kan tillige oplyses, at Dansk Ungdoms Fællesråd er særdeles aktiv med henblik på spørgsmål om u-landshjælp. Her skal VU forelægge det spørgsmål, som rekommandationen rejser, således at det — om almindelig tilslutning nås — vil kunne støttes af dansk ungdom.

København, den 31. august 1966

Jørgen Brøndlund Nielsen

Landsformand

Danmarks socialdemokratiske Ungdom:

Vi er enige i forslaget principielle målsætning om et fællesnordisk fredskorps. Det er for os helt klart at effektiviteten og dermed udbyttet bliver større for dem der skal modtage hjælpen fra disse fredskorps om fredskorpsets arbejde bliver mere centraliseret, de enkelte enheders virkeområder gjort større og ikke mindst at alle deltagerne i et nordisk fredskorps får mulighed for at modtage en ensartet uddannelse, der giver deltagerne i fredskorpsets mulighed for at yde det yderste.

Vi anser det for en forudsætning for et nordisk fredskorps at deltagerne får en ensartet skoling og uddannelse, ligesom det vil være af stor betydning om rekrutteringsgrundlaget bliver det samme i alle de nordiske lande.

Vi finder det også betydningsfuldt om der blev dannet en nordisk organisation, der helt skal rekruttere, uddanne, udsende og administrere et nordisk fredskorps. Det vil selvsagt give en langt større mulighed for effektiv planlægning.

Ved uddannelsen af sådanne fredskorps bør man specielt være opmærksom på at drage nytte af de erfaringer der allerede er gjort af fredskorpserne fra de nordiske lande.

København, den 15. juli 1966

for D.s.U.s. landsforbund

Ejner H. Christiansen

Kuno Kjærulff

Socialistisk Ungdoms Forum:

Socialistisk Ungdoms Forum er varm tilhænger af det nordiske samarbejde og når man i dette forslag opfordrer regeringerne i de nordiske lande til at samordne udsendelsen af u-landsfrivillige møder vi forslaget med sympati.

Imidlertid bør forslaget ses i en større sammenhæng, nemlig udviklingslandenes problematik. Socialistisk Ungdoms Forum er af den formening at udsendelsen af u-landsfrivillige ikke er en universalløsning på udviklingslandenes problemer. Vi er af den opfattelse at udviklingslandenes virkelige problem er den forældede samfundsstruktur og så længe dette ikke ændrer sig er det gavnlige i udsendelse af u-landsfrivillige særdeles tvivlsomt.

Derfor vil SUF advare Nordisk Råd mod at opvise samme falske optimisme som spores i motiveringen til forslaget. U-landsfrivillige er allerhøjest en meget lille del af løsningen på udviklingslandenes problemer og i den nuværende situation er det spørgsmålet om de respektive regeringer gør klogt i at prioritere disse udsendelser så højt som det foreslås i medlemsforslaget. Løsningen på udviklingslandenes problemer er sociale revolutioner som totalt ændrer de forældede samfundsstrukturer og så længe sådanne sociale revolutioner ikke er slået igennem vil Socialistisk Ungdoms Forum opfordre til en nøje overvejelse af midler til at støtte de omskabende processer i udviklingslandene.

Hvis udsendelse af frivillige kan være et led i en sådan støtte finder Socialistisk Ungdoms Forum det naturligvis rimeligt at prioritere denne opgave særdeles højt.

København, den 18. juli 1966

Hans H. Nielsen

Radikal Ungdom (RU):

— — — — —
 ad 1: Forslaget kan medvirke til at fjerne nationalt-betonede modsætninger og fungere som et nordisk mellemtrin inden etableringen af en status for de frivillige under FNs administration som »Volunteer Workers» under ECOSOC eller UNESCO ved en udbygning af den gældende form — The Co-ordinating Committee for international Voluntary Service —.

ad 2: Da den nationale rekruttering af frivillige åbenbart omlægges således at man først finder arbejdsområderne og derefter »efterspørger» de kvalificerede personer, som kan udfylde disse arbejdsopgaver, må man formode at en nordisk koordinering er hensigtsmæssig, — bl. a. fordi udvælgelsesgrundlaget herved umiddelbart bliver større. Radikal Ungdom kan derfor støtte dette. I forbindelse med dette forhold vil Radikal Ungdom specielt opfordre til, at man undersøger mulighederne for at gennemføre en nordisk ordning, som fritager egnede frivillige for den militære eller civile tjenestetid. Således som disse ordninger fungerer i lande som Belgien og Frankrig forøger de åbenbart antallet af kvalificerede ansøgere væsentligt.

ad 3: En generel samordning vil næppe være hensigtsmæssig udover en almindelig konsultativ udveksling af praktiske erfaringer. Men da de enkelte lande i stadig større grad koncentrerer sig om udsendelse til specielle u-lande, må en koordinering være fordelagtig i de tilfælde, hvor der er behov for frivillige med særlige forudsætninger eller uddannelser — behov, som et enkelt nordisk land har kvantitativ mangel på. Sådanne personer som kan anvendes i et andet nordisk lands projekter bør kunne overføres helt til det dette lands administration og uddannelsessystem.

ad 4: Kriteriet for udsendelse af frivillige til de enkelte projekter må alene være de frivilliges kvalifikationer — derfor finder Radikal Ungdom ikke en særlig nordisk fællesudsendelse relevant, med mindre der er tale om arrangementer som typen behandlet under punkt 2.

København, den 26. september 1966

Peter Poulsen

Intn. sekr.

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF):

— — — — —
 Fællesrådet ønsker at støtte enhver bestræbelse for at udvide og styrke det nordiske samarbejde. Man konstaterer med glæde, at de nordiske landes bistand til udviklingslandene på mange områder samarbejdes — dels ved fælles rådslagning, dels ved fælles nordiske projekter.

Dansk Ungdom har ved tidligere lejligheder givet udtryk for deres interesse for øget bistand til udviklingslandene. Ved netop afsluttede forhand-

linger mellem de nordiske landes Ungdoms Fællesråd har man besluttet gennem et samarbejdsorgan at koordinere den nordiske ungdoms indsats i u-landsbistanden.

Også inden for de nordiske »fredskorps« er et samarbejde under naturlig udvikling.

Fællesrådet ser gerne, at dette samarbejde videreføres og udvides overalt, hvor det er praktisk realisabelt, men mener dog, at denne naturlige udvikling ikke bør forceres gennem direkte sammenslutning af »fredskorpsene« på nuværende tidspunkt.

Dansk Ungdoms Fællesråd

Tue Rohrsted

Fung. formand

Carl Nissen

Finland

Ministeriet för utrikesärendena¹:

Fredskårsverksamheten (på finska utvecklingskår-) bygger på användandet av tekniskt relativt långt skolad, yngre personal för biståndsarbete i fält. Det är här alltså icke frågan om verkliga experter utan närmast experter i vardande med ett visst tekniskt kunnande. Norges och Sveriges fredskårsverksamhet är ansluten till respektive lands biståndsorgan medan Danmarks fredskårsverksamhet bedrivs av den statsstödda, privata organisationen »Mellempfolkligt Samvirke«.

Fredskårsverksamheten i Norden har hållits åtskild från övrigt tekniskt bistånd, i form av självständiga fredskårsaktioner, ehuru denna form av verksamhet onekligen utgör en mycket distinkt del av helheten, d. v. s. det tekniska biståndet.

Med tanke på skillnader i lön samt i familje- och sociala förmåner har man inte önskat förena expertverksamheten med fredskårsverksamheten. Dessa skillnader kan befaras ge uppskov till onödiga svårigheter vid arbete sida vid sida ute i fält. Vidare har man ansett att en särskild fredskårsaktion bättre ger den önskade bilden (»image») såväl i utlandet som i hemlandet.

Man kan lägga tvenne aspekter på frågan om en centralisering av de nordiska ländernas fredskårsverksamhet. Dels beror det på till buds stående fredskårsprogram, dels är det en teknisk fråga rörande koordineringen av pågående rekrytering, utbildning och fältverksamhet.

De tjänstemän inom Norden, som haft hand om fredskårsfrågan, har

¹ Yttrandet översatt från finska.

sammankommit två gånger för att dryfta närmast den tekniska koordineringen. Finland har deltagit i dessa möten för att kunna anpassa sig efter de övriga nordiska länderna och draga nytta av dessas erfarenheter, för att i sinom tid kunna grunda en egen fredskår. De för det senaste mötet i Oslo utarbetade arbetspappren samt de rekommendationer som utfärdades vid detta möte bifogas som exempel på samarbetet på denna nivå.

Fördelarna med ett samnordiskt fredskårsprojekt jämfört med ett bilateralt dylikt är i stort de samma som när det gäller övriga, tekniska biståndsprojekt.

1. Ett stort projekt är förmånligare än många små, både när det gäller omkostnader, tekniskt verkställande samt rekrytering av personal.

2. Nordismen kan i samband med en samfällid aktion demonstreras mera konkret för utvecklingsländerna.

Det är dock knappast ändamålsenligt att helt sammanslå den nordiska fredskårsverksamheten, ty varje land har sina särskilda intressesfärer och särskilda förpliktelser. Det är däremot helt möjligt att upptaga ett samnordiskt fredskårsprogram i det statliga biståndsprogrammet parallellt med bilaterala fördrag, förutsatt att det ifrågavarande projektet är så stort att tidigare nämnda fördelar kan vinnas.

De nordiska länderna har var för sig fastställt olika regler beträffande avlöning och socialskydd etc. för fredskårister. Ett gemensamt projekt förutsätter ett förenhetligande av dessa regler, såsom fallet är när det gäller experter till andra samnordiska projekt. När det gäller rekryteringen av experter till nordiska och bilaterala projekt har man åtminstone för Finlands del icke märkt, att de olika lönerna skulle ha inverkat negativt på rekryteringen av personal till bilaterala projekt, trots att dessa i regel är sämre betalda.

Likaledes är det näppeligen sannolikt, att smärre lönedifferenser skulle verka negativt på rekryteringen av personal till bilaterala fredskårsprojekt med lägre lön än vad samnordiska projekt förmår betala, ehuru rekryteringen även skulle ske parallellt.

Det förefaller onödigt med en sammanslagning av de nordiska fredskårsorganen med tanke på att ett eventuellt samprojekt skulle verkställas enligt de riktlinjer för administrationen av nordiska u-landsprojekt, som den nordiska ministerkommittén för dylika ärenden godkände vid sitt möte i Köpenhamn den 22 augusti 1966.

Enligt dessa riktlinjer skulle administrationen av varje projekt anföras något av de nationella biståndsorganen. Biståndsorganet i fråga övervakas av den samnordiska styrelsen för biståndsfrågor. I detta fall kan styrelsen, om den finner det nödvändigt, internt bilda en undergrupp (ett utskott) för att handhava fredskårsfrågor. Som högsta instans och ledande politiska organ verkar ministerkommittén.

Byrån för internationellt utvecklingsbistånd finner inga betydande tek-

niska hinder för fullföljandet av ett samnordiskt fredskårsprojekt inom ramen för nämnda samnordiska, administrativa riktlinjer avsedda för biståndsprojekt i allmänhet. Emedan Finland dessutom inte ännu har något fredskårsprojekt, kunde ett samprojekt inom denna sektor vara ett nyttigt försök. Byrån för internationellt utvecklingsbistånd har synnerligen positiva erfarenheter av samarbetet med Sveriges biståndsorgan från en tidigare genomförd fredskårsrekrytering i liten skala. Byråns åsikt är, att inte heller ett eventuellt samprojekt inom denna sektor kan på något sätt hindra vart och ett nordiskt land från att fortsätta med och vidare utveckla sin egen bilaterala verksamhet.

Helsingfors den 31 augusti 1966

Jaakko Itoniemi

Byråchef

Tapani Brothérus

Bitr. byråchef

Undervisningsministeriet:

Undervisningsministeriet har gjort sig förtroget med medlemsförslaget och anser att de i medlemsförslaget anförda grunderna är övertygande. Undervisningsministeriet anser sig kunna förorda projektet med beaktande av den föreslagna verksamhetens värdefulla humanitära karaktär och de skolningsmöjligheter den erbjuder ungdomen, dock under förutsättning att därav föranledda kostnader håller sig skäligen och att man vid fördelningen av kostnaderna beaktar, att det hittills ej finns officiellt ordnad fredskårsverksamhet i Island och i Finland.

Helsingfors den 17 oktober 1966

Ele Alenius

Tf. undervisningsminister

Zoe Pohjanvirta

Regeringsskreterare

Nuoren keskustan liitto — Centerpartiets ungdomsförbund:

Finlands regering har upprepade gånger blivit uppmärksamgjord på den omständigheten, att vårt land än så länge saknar en egen fredskår, medan man i de övriga nordiska länderna redan under några års tid aktivt engagerat sig i fredskårsarbetet. Styrelsen för Nuoren keskustan liitto (centerpartiets ungdomsförbund) överlämnade den 23 februari 1966 till utrikesminister Ahti Karjalainen en till utrikesministeriet ställd skrivelse, där Finlands andel i den internationella utvecklingshjälpen behandlas och

en framställning bl. a. göres, att regeringen måtte skrida till skyndsamma åtgärder för upprättandet av en finländsk fredskår och utbildandet av för ändamålet erforderliga sakkunniga med avseende fäst vid utvecklingsländernas förhållanden och behov.

Styrelsen för centerpartiets ungdomsförbund anser Sven Sundins förslag om samarbete avseende en nordisk fredskår vara av värde och motiveringarna till förslaget godtagbara. För Finlands vidkommande blir saken likväl aktuell först då anslag i tillräcklig grad anvisats för ändamålet. Å andra sidan håller vi det för ofrånkomligt, att man på förhand skall kunna lösa en del praktiska problem, som är av väsentlig betydelse enkannerligen ur finländsk synpunkt. Ett sådant problem utgör överenskommelsen om ett gemensamt språk. Utbildningen av fredskåreerna borde ske på ett stort världsspråk, varom man enats före det verksamheten tar vid, för att de ungdomar från Finland som söker sig till fredskåren ej skall behöva betungas med inlärandet av ett extra skandinaviskt språk. Vi omfatta en snabb utredning av förslaget.

Helsingfors den 25 augusti 1966

Nuoren keskustan liitto r.y.

Jouko Loikkanen

Ordförande

Olavi Konttinen

Förbundssekreterare

Suomen sosialidemokraattinen nuorisoliitto — Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund r.y.:

— — — Enligt vår uppfattning borde man överväga på nytt grunderna för hela vårt u-hjälpsystem, men när man har i förslaget som utgångspunkt tagit önskan om en teknisk förändring i det nuvarande systemet, torde det inte finnas någon anledning att diskutera u-hjälpsverksamheten vidlyftigare.

Förslaget gör det möjligt för vårt land att kunna samarbeta utan vidare dröjsmål med de andra nordiska länderna också inom detta område. Ett nära samarbete mellan fredskåreerna och deras möjliga sammanslutning senare torde för närvarande vara ändamålsenligt. Vi tror dock att det skulle vara till nytta att för Finlands del också undersöka möjligheten att förena värnplikstjänsgöringen med arbetet i fredskårstrupperna.

Vi stöder Sven Sundins förslag.

Helsingfors den 17 september 1966

Suomen sosialidemokraattinen nuorisoliitto — Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund r.y.

(*Sign.*)

Finlands studentkårers förbund:

Finlands studenter, som i nära tio års tid bedrivit u-hjälpsverksamhet, har i flera sammanhang starkt betonat nödvändigheten av en finländsk fredskår, bl. a. i Studenternas internationella hjälp rf:s betänkande som lämnats till statsrådet den 24 mars 1965.

Enligt förbundets uppfattning bör man först skapa en nationell fredskårsorganisation, och först därefter så småningom sträva till en samnordisk fredskårsverksamhet. Möjligheterna till en samnordisk verksamhet bör dock först noggrant undersökas. De nordiska länderna bör utreda huruvida det finns ett politiskt behov av och en vilja till samnordiska projekt. Framför allt bör man undersöka möjligheterna att förverkliga en gemensam förvaltningsorganisation. Förbundet är väl medvetet om de stora svårigheter, som t. ex. förenhetligandet av arbetsavtalen för med sig.

Verksamheten förutsätter att utvecklingsländerna anhåller om samnordisk hjälp samt att projekten är tillräckligt omfattande. Enligt Finlands studentkårers förbunds uppfattning bör man alltså först skapa ett starkt nationellt fredskårsorgan och därefter, då detta organ konsoliderats, sträva till ett nordiskt samarbete. Planeringsverksamheten bör dock inledas så snart som möjligt, varför Finlands studentkårers förbund förenar sig om ifrågavarande medlemsförslag.

Helsingfors den 31 augusti 1966

Finlands studentkårers förbund

Veikko Löyttyniemi

Ordförande

Kari R. Rahiala

Generalsekreterare

Suomen kansanopistoyhdistys — Finlands folkhögskolförening¹:

Finlands folkhögskolförening konstaterar, att fredskårsverksamheten är synnerligen värdefull och bör understödjas. Nyttan är uppenbar för båda parterna. Tanken om internationellt samarbete kan sålunda bibringas ungdomen i en tillräckligt konkret form. Föreningen är villig att informera folkhögskolornas och folkakademiernas elever om fredskårsverksamheten.

Föreningen önskar, att man vid namngivningen av fredskårerna skulle stanna för t. ex. benämningen »kehitysjoukot». Sålunda skulle möjligheten till en förväxling med FN:s fredskårer elimineras.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands folkhögskolförening stöder sålunda gärna det i Nordiska rådet gjorda förslaget angående samarbete kring nordiska fredskårer.

Helsingfors den 3 september 1966

Finlands folkhögskolförening

Lauri Koskenniemi

2. viceordförande

Kyösti Toivonen

Verksamhetsledare

N o r g e

Utenriksdepartementet:

På grunn av tidsnød for om mulig å holde den angitte tidsfrist har Utenriksdepartementet innskrenket seg til å innhente Norsk utviklingshjelps uttalelse om saken

Norsk utviklingshjelps brev av 29. juni d. å. med vedlegg oversendes vedlagt.

Som det vil fremgå av Norsk utviklingshjelps uttalelse er spørsmålet om nordisk fredskorpssamarbeid allerede tatt opp på det administrative plan og enkelte konkrete forslag er allerede utarbeidet, men ennå ikke ferdigbehandlet av landenes respektive bistandsadministrasjoner.

Utenriksdepartementet vil fremholde at det for sitt vedkommende i prinsippet stiller seg positivt til forslaget om nordisk fredskorpssamarbeid og til forslaget om at de forskjellige sider av dette spørsmål nærmere utredes.

Oslo, 4. juli 1966

For utenriksministeren

(Sign.)

Jan Arvesen

Norsk utviklingshjelp:

Som departementet tør være kjent med ba generalsekretærene for de nordiske bistandsorganer i april 1965 lederne for de nordiske fredskorpsadministrasjonene om å undersøke ønskeligheten av og de eventuelle former for en nærmere samordning av landenes fredskorpsvirksomhet.

Lederne for de nordiske fredskorpsadministrasjoner har etter et møte i Oslo i januar i år avgitt sine tilrådninger om dette til sjefene for de respektive bistandsorganer.

En legger ved et eksemplar av referatet fra møtet i Oslo (*se Bihang*). Som det fremgår angår tilrådingene såvel rekruttering av fredskorpsdeltakerne som uttak, utdanning og administrativ ledelse i tjenestelandene. For en del spørsmåls vedkommende er det foreslått at nærmere utredninger foretas.

Det understrekes at fredskorpsledernes anbefalinger ennå ikke er behandlet og følgelig heller ikke tatt stilling til. En gjør regning med at spørsmålene vil bli drøftet på det neste nordiske sjefsmøte.

Oslo, 29. juni 1966

R. K. Andresen

Generalsekretær

BIIHANG

Referat fra Nordisk fredskorpsledermøte i Oslo 28.—29. januar 1966

Deltakere:

Generalsekretær Christian Kelm-Hansen, Mellemfolkeligt Samvirke, Danmark.

Bitr. byråchefen Tapani Brotherus, ministeriet för utrikesärenden, Finland.

Fredskorpsleder Lasse Aasland, cand. mag. Mariken Vaa, Norsk Utviklingshjelp, Norge.

Avdelningsdirektören Torgil Ringmar, byråsekreteraren Brita Johanson, byråsekreteraren Lillian Thomæus, SIDA, Sverige.

Møtet ble ledet av fredskorpsleder Lasse Aasland.

Til møtet forelå følgende arbeidsdokumenter, utarbeidet i henhold til vedtak på Nordisk fredskorpsledermøte i Linköping 4.—5. september 1965:

1. Redegjørelse vedrørende Mulighetene for et felles nordisk samarbeide om rekruttering av fredskorpsfrivillige (Danmark).

2. PM om gemensam Nordisk utbildning av fredskårsdeltakere (Sverige).

3. Eventuelt nordisk samarbeid om administrasjon av fredskorpsgrupper i utviklingsland (Norge).

4. PM om möjligheter för sannordisk fredskårsinsats (Finland).

Videre forelå et notat fra Rolf Örjes, SIDA:

5. Möjligheter till gemensam publicering av de nordiska fredskårens fältrapporter.

Før man gikk over til å behandle de foreliggende saker fikk man en redegjørelse for utviklingen av fredskorpsarbeidet i de enkelte land siden Linköping-møtet, og professor Sverre Lysgaard, som var medlem av det utvalget som vurderte Det Norske Fredskorps, redegjorde for utvalgets arbeid og innledet til diskusjon om forskningsoppgaver i forbindelse med fredskorpsvirksomhet.

1. På grunnlag av den danske utredning drøftet møtet spørsmålet om felles-nordisk rekruttering av fredskorpsdeltakere, og vil tilrå:

- 1.1 at de nordiske lands fredskorpsadministrasjoner utveksler:
 - 1.1.1 materiale om rekrutteringsprosedyrer og rekrutteringskampanjer,
 - 1.1.2 opplysninger om anmodninger fra utviklingsland om fredskorpsinnsats som ikke kan dekkes og om søkere som ikke kan innpases i det enkelte lands rekruttering,
 - 1.1.3 redegjørelse for uttaksprosedyrer og uttakskriterier,
- 1.2 at rekruttering av fredskorpsdeltakere kan foretas i annet nordisk land under følgende forutsetninger:
 - 1.2.1 at rekruttering i annet nordisk land utelukkende virker som supplement til rekruttering i eget land og ikke i konkurranse med den nasjonale fredskorpsadministrasjons rekruttering av deltakere,
 - 1.2.2 at rekrutteringen foretas av administrasjonen i det land det rekrutteres i, men at utgiftene forbundet med dette betales av det rekrutterende land,
 - 1.2.3 at de innledende uttak skal foretas av administrasjonen i det land det rekrutteres i, men avgjørelsen om endelig uttak foretas av det rekrutterende land, i samarbeid med representanter for administrasjonen i det land det rekrutteres i,
 - 1.2.4 at utdanning av deltakere som er rekruttet i andre nordiske land skal foregå i det rekrutterende lands utdanningsprogram.
 - 1.2.5 at de administrative og økonomiske vilkår for deltakere fra andre nordiske land er det samme som for det rekrutterende lands egne deltakere.

Fredskorpsledermøtet vil peke på at pkt. 1.2.5 krever ytterligere utredning, særlig i forbindelse med de forskjellige rettigheter som knytter seg til statsborgerskap.

2. På grunnlag av den svenske utredning drøftet møtet samarbeid om utdanning av fredskorpsdeltakere, og vil tilrå:

- 2.1 at de nordiske fredskorpsadministrasjoner holder hverandre løpende underrettet om kursplaner, kursopplegg, kursvurderinger og studiemateriell,
- 2.2 at det arrangeres nordiske seminar for de som er direkte engasjert i arbeidet med forhåndsutdanning av fredskorpsdeltakere, for drøfting av undervisningsmessige og metodiske problemer, særlig med henblikk på utveksling av informasjon om gjennomførte og planlagte kurs, om egnede foredragsholdere og om undervisningsmaterieell og litteratur, og for drøfting av metodiske problemer i språkundervisningen og i kursopplegget forøvrig.
- 2.3 at forhåndsutdanningen ved eventuelle felles nordiske fredskorpsprosjekter foregår i et felles opplegg, muligens med unntak av en innledende intensiv opplæring i det europeiske hjelpespråket som nyttes i tjenestelandet,
- 2.4 at det når forholdene ellers ligger til rette, innledes samarbeide om felles spesialutdanning i tredje land og felles deltakelse i orienteringsuker og arbeidsseminarer («workshops») i felles tjenesteland,

3. På grunnlag av den norske utredning drøftet møtet de prinsipielle spørsmål og de praktiske problemer som gjennomføringen av felles administrativ ledelse for nordiske fredskorpsgrupper i utviklingsland reiser. For-

delingen av de nordiske fredskorpsdeltakere tatt i betraktning, foreligger det for tiden bare et begrenset behov.

Møtet vil tilrå:

- 3.1 at de enkelte lands administrative ledere kan stå til rådighet for fredskorpsdeltakere fra andre nordiske land som ikke har administrative representanter i angjeldende tjenesteland når det gjelder mer kura- torpregede oppgaver, og i det enkelte tilfelle også tre støttende til i administrative spørsmål når forholdene ligger til rette for det,
- 3.2 at de forskjellige retningslinjer som foreligger fra de enkelte lands feltadministrasjon utredes ytterligere,
- 3.3 at man utreder spørsmålet for å komme frem til mest mulig sammenlignbare vilkår for fredskorpsdeltakere fra nordiske land om del- takernes reelle godtgjøring i felten.

Fredskorpsledermøtet vil peke på att forutsetningen for ytterligere integrasjon av feltadministrasjonen er at ordningen drøftes med og god- kjennes av myndighetene i angjeldende tjenesteland, og likeledes må prinsippet om en felles ledelse i hvert tilfelle fastsettes av de respektive nordiske lands bistandsorganer.

4. På grunnlag av den finske utredning drøftet møtet mulighetene for felles nordisk fredskorpsinnsats i utviklingsland, særlig med henblikk på eventuell tilknytning til felles nordiske bistandsprosjekter. En har gått ut fra at nordisk fredskorpsinnsats i forbindelse med multilaterale prosjekter eller et nordisk lands bilaterale prosjekt vil kunne løses til- fredsstillende ved direkte samarbeid i felten eller ved adgang til felles nordisk rekruttering (jfr. tilrådninger 1.1.2—1.2.4 og 3.1—3.3). Videre har en gått ut fra at opprettelse av et nordisk fredskorps uten tilknytning til noe prosjekt for tiden ikke er aktuelt.

Fredskorpsledermøtet vil peke på at forutsetningen for en felles nordisk fredskorpsinnsats må, som for de enkelte lands innsats, være at det fore- ligger godkjenning om en slik bistandsform fra angjeldende utviklingslands side.

Enten deltakerne i et nordisk fredskorps rekrutteres nasjonalt eller av en felles nordisk prosjektledelse, må forutsetningen være at de i felten har tilsvarende vilkår. Likeledes bør det ikke i samme prosjekt være fredskorps- deltakere og andre ansatte, rekruttert på ekspertvilkår, på samme faglige nivå.

Fredskorpsledermøtet stiller seg i prinsippet positivt til en felles nordisk fredskorpsinnsats, men vil tilrå:

- 4.1 at en eventuell forsøksordning på dette felt knyttes til et eksisterende eller planlagt nordisk bistandsprosjekt, hvor det foreligger behov for og fremføres ønskemål om fredskorpsinnsats.

5. Møtet drøftet et notat fra Rolf Örjes, om mulighetene for felles publisering av fredskorpsdeltakernes feltrapporter, og vil tilrå:

5.1 at de enkelte lands fredskorpsadministrasjoner utveksler utdrag av feltrapporter og annet stoff om fredskorpsarbeidet for gjensidig publisering i de respektive informasjonsorganer.

6. Med utgangspunkt i professor Lysgaards redegjørelse drøftet møtet behovet i systematiske etterundersøkelser av fredskorpsarbeidet, og vil tilrå:

6.1 at de enkelte lands bistandsorgan engasjerer frittstående forskere til å foreta slike undersøkelser.

På grunnlag av den generelle debatt, og redegjørelsene for arbeidet i de respektive land, vil møtet også uttale:

7. At man bør ta sikte på styrket nordisk samarbeid ved representasjon i internasjonale fredskorpskonferanser.

8. At de nordiske fredskorpsledermøter har vist seg å være et meget verdifullt forum for utveksling av informasjon og erfaringer, og det bør for fremtiden gis mulighet til å arrangere slike møter med passende mellomrom.

Sve r i g e

SIDA:

Frågan om nordiskt fredskårsarbete har varit föremål för diskussion mellan cheferna för de nordiska biståndsmyndigheterna. Vid sammanträde den 7 april 1965 gavs sålunda administratörerna för fredskårerna i de nordiska länderna i uppdrag att undersöka möjligheterna att få ett sådant arbete till stånd. Frågan har behandlats vid sammankomster med fredskårsadministratörerna i Linköping i september 1965 och i Oslo i januari 1966. Som resultat av dessa överläggningar har förslag lagts fram för cheferna för de nordiska biståndsmyndigheterna om samarbete i fråga om rekrytering och utbildning av fredskårsdeltagare samt rörande administration av verksamhet i mottagarländerna.

Frågan om en gemensam fältinsats har även diskuterats. En eventuell försöksverksamhet borde enligt fredskårsadministratörerna knytas till ett existerande eller planerat nordiskt biståndsprojekt, där ett behov av fredskårsinsats föreligger. Däremot har det inte ansetts önskvärt att för närvarande söka få till stånd en gemensam nordisk fredskår utan anknytning till något projekt.

Fredskårsadministratörerna har vidare föreslagit ömsesidigt utbyte av upplysningsmaterial och samverkan vid representation i internationella fredskårskonferenser. Den nu inledda verksamheten med överläggningar om gemensamma angelägenheter har dessutom befunnits vara av värde och liknande sammankomster föreslås äga rum även i framtiden.

De förslag som sålunda framlagts på tjänstemannanivå inom fredskårsadministrationen i de nordiska länderna står i överensstämmelse med medlemsförslagets rekommendation »att befrämja ett nära samarbete i fråga om fredskårsverksamheten». Styrelsen har för sin del ställt sig positiv till förslagets allmänna inriktning och tillstyrkt, att det nordiska samarbetet på ifrågavarande område får bedrivas i enlighet med de berörda riktlinjerna.

Förslaget att »överbäga att inom en icke alltför avlägsen framtid ersätta de nuvarande nationella organisationerna med en gemensam nordisk fredskårsorganisation» finner styrelsen sig icke kunna biträda. Enligt proposition 1965:63 skall Sveriges medverkan i nordiska biståndsprojekt handhas av SIDA. Det heter i Kungl. Maj:ts instruktion för styrelsen (SFS 666), att SIDA skall fullgöra de administrativa uppgifter i fråga om nordisk biståndsverksamhet, som ankommer på Sverige. Med tanke på denna av regering och riksdag fastställda ordning för administrationen vad på Sverige ankommer av nordiska biståndsinsatser anser styrelsen inte skäl föreligga för utredning om gemensam nordisk organisation i fråga om just den gren av utvecklingsbiståndet som fredskårsverksamheten utgör.

Stockholm den 27 juni 1966

Ernst Michanek

Anders Forsse

Svenska kyrkans missionsstyrelse:

— — — — önskar i ärendet avgiva följande yttrande:

1. Den kristna missionen har lång erfarenhet av arbete i de s. k. u-länderna och har därvid funnit att en samlad insats är att föredraga framför separata insatser.

2. Svenska kyrkans missionsstyrelse samarbetar sålunda med Danska missionsällskapet i stöd åt det nordvästra stiftet av den Evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania och med Norska missionsällskapet i stöd åt det sydöstra stiftet av den Evangelisk-lutherska kyrkan i södra Afrika. Samarbete förekommer även med de tyska Leipzig-, Berlin-, och Bethel-missionerna.

3. För den kyrka (stift), som skall mottaga hjälpen, är det av värde om insatsen kommer samlad. Det är avgjort bättre att ha en partner än flera.

Av vad ovan framförts framgår, att den kristna missionens erfarenheter

talar för att en utredning bör göras rörande möjligheterna för en sammanslagning av de nordiska fredskårsorganisationerna.

Uppsala den 10 juni 1966

Svenska kyrkans missionsstyrelse

Helge Ljungberg

Biskop

Sture Rolffhamre

t.f. Missionsdirektor

Svenska FN-förbundet:

Som förslagets upphovsman framhåller i sin skrivelse är ett av fredskårsverksamhetens viktigaste syften att ge möjligheter till kontakter över gränserna och därmed bidra till ökad förståelse mellan olika kulturer.

Denna aspekt vill Svenska FN-förbundet naturligt nog främst uppehålla sig vid.

Den fredskårsverksamhet som bedrivs av stater — och denna är till omfattningen vida större än den icke-statliga — vilar i regel på bilaterala avtal mellan givar- och mottagarländer. Den förekommande samordningen består huvudsakligen av utbyte av information och handhas av det internationella sekretariatet för frivillig tjänst. I princip är de statliga eller statsfinansierade fredskårerna nationella manifestationer till förmån för de mottagande τ -länderna. Det gäller även fredskårerna från de nordiska länderna. Ännu har förslagen att etablera en fredskår under FN:s auspicier, framförda av bl. a. FN-förbundens världsfederation, inte vunnit tillräckligt gensvar.

Det ovan understrukna syftet kan självfallet ändå uppnås genom samarbete på fältet med inte bara u-ländernas egen befolkning utan också fredskårister från andra länder. En internationell fredskår, exempelvis i FN-regi, borde emellertid erbjuda ännu större möjligheter att skapa förståelse för kulturella olikheter och att erfara och demonstrera konstruktivt samarbete nationer emellan.

Från denna synpunkt måste varje steg i riktning mot en internationisering av fredskårsverksamheten hälsas med tillfredsställelse. Innan politiska, organisatoriska och andra förutsättningar finns för en universell fredskår förefaller regionalt samarbete på fredskårsområdet vara ett lämpligt mellanled. Norden har här liksom på andra områden ovanligt goda förutsättningar att göra en banbrytande insats. Det samarbete som redan inletts mellan fredskårerna i Danmark, Norge och Sverige skulle i sinom tid kunna leda till en fastare sammanknytning. En för de nordiska

länderna gemensam fredskår bör komma till stånd endast under förutsättning av att en sannordisk administration upprättats för ändamålet. En fördjupning av redan etablerade kontakter och en försöksverksamhet med exempelvis gemensam rekrytering och utbildning borde emellertid utan vidare ligga inom möjligheternas gräns, och det är önskvärt att strävandena i denna riktning intensifieras.

Svenska FN-förbundet vill med hänvisning till det ovan anförda ansluta sig till medlemsförslaget.

Stockholm den 30 juni 1966

Sven-Arne Stahre

Förbundsordförande

Lars Eriksson

Förbundssekreterare

Högerns ungdomsförbund:

Högerns ungdomsförbund har sedan länge varit förespråkare för en ökad internationell samordning för u-landshjälpens administration. Då det gäller fredskårsverksamheten, är det enligt förbundets mening i hög grad önskvärt, att utbildningen av fredskårister och organisationen av denna sammanföres till en organisation på nordisk basis.

Eftersom förhållandena i de nordiska länderna med avseende på denna verksamhet torde vara i hög grad likartade, delar Högerns ungdomsförbund helt den syn som anläggs i förslaget, nämligen att ekonomiska och personella vinster skulle stå att vinna genom upprättandet av en gemensam organisation för fredskårsutbildning. Inte minst bör understrykas det faktum som också förslagsställaren framhåller, nämligen att den samlade tillgången på kompetenta och erfarna lärare är alltför begränsad, för att medge en effektiv utbildning om denna bedrivs i varje land för sig.

Enligt Högerns ungdomsförbunds mening bör strävan inte bara vara att få till stånd ökad samordning av fredskårsverksamheten, utan förbundet vill även förorda att undersökningar snarast genomföres, i syfte att åstadkomma en regelrätt sammanslagning av de nordiska fredskårsorganisationerna.

Stockholm den 28 juni 1966

Anders Björck

Förbundsordförande

Anders Arfwedson

Förbundssekreterare

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU):

Frågan om nordiskt samarbete för fredskårsverksamhet berörs i SSU:s handlingsprogram, där SSU, när krav om svensk fredskår fördes fram, också föreslog att en sådan skulle upprättas i nära samarbete med övriga nordiska länder. Ett nordiskt fredskårssamarbete är således ett gammalt SSU-krav.

SSU ställer sig positiv till ett samarbete i rekryterings- och utbildningsfrågor. Svenska ungdomar bör kunna delta i de övriga nordiska ländernas utbildningsverksamhet och också kunna ingå i deras fredskårer, liksom att ungdomar från övriga nordiska länder skall kunna delta i vår fredskårsverksamhet. På sikt bör enligt SSU:s mening fredskårssamarbetet utsträckas till att gälla även andra länder än de nordiska.

Däremot är SSU tveksam till förslaget att binda fredskårister till redan etablerade projekt, t. ex. nordiska Tanganyika-projektet. Arbetsuppgifterna för fredskårister skulle då lätt bli av betjäntkaraktär till utsända experter och därmed bli fastlåsta inom projektets ram.

Fredskårsverksamheten bör inte isoleras från den övriga biståndsverksamheten. En fredskår är en del av den svenska u-landshjälpen. En gemensam nordisk fredskårsorganisation — fristående från den övriga biståndsverksamheten — vill SSU därför inte tillstyrka.

Stockholm den 29 juni 1966

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund

Ingar Carlsson

Svenska folkhögskolans lärarförening:

Lärarföreningen är i princip införstådd med de argument, som i motionen framföres för en intimare samverkan inom det arbetsfält, som motionen berör.

Vad motionären i tredje stycket framhåller om ungdomsorganisationernas roll i tillkomsten och genomförandet av fredskårsidén inom Norden vill lärarföreningen starkt understryka. Därtill bör dock kanske fogas, att berörda ungdomsorganisationer i de olika länderna är så olika till såväl idé som organisationsformer, att möjligheten till så intim samverkan, som i motionen föreslås, kan möta svårigheter. Det torde vara så, att just känslan av ansvar inför den egna organisationens insats är en så ytterst viktig och värdefull faktor, att man bör undvika åtgärder som skulle kunna tänkas försvaga denna känsla. Rekryteringen bygger till

icke ringa del på ett visst mått av idealitet, som fått sin inspiration inom en ungdomsrörelse. Det har hittills varit möjligt, att inom NIB—SIDA:s ram bereda insatsmöjligheter och arbetsfält för de enskilda organisationerna, och det har också varit betydelsefullt, att de enskilda fredskårsmedlemmarna i sina kontakter med hemlandet och organisationerna kunnat stimulera punktlinsatser från de egna riks- eller lokalavdelningarna. Det kan tänkas, att ett fullständigt samgående de nordiska länderna emellan i en fast, gemensam fredskårsorganisation skulle kunna försvaga denna stimulans.

Hur beklagligt än förhållandet är kan man kanske icke helt se bort ifrån det faktum, att språkfrågan är ett problem vid en gemensam utbildningseentral. Sådan utbildning måste till både tid och innehåll vara mycket komprimerad, inte minst när det gäller språkträningen. Det skulle kunna bli ett splittringsmoment, om olikheterna mellan t. ex. svenska och danska skulle minska effektiviteten i utbildningen.

Läraryöreningen vill alltså framhålla, att den är överens med motionären om lämpligheten av att finna former för ett vidgat samarbete, så att fredskårernas arbete synkroniseras och ej föranleder dubbelinsatser. Men den vill ifrågasätta, om icke sådan samverkan främst bör ske på ett tidigt planeringsstadium när det gäller såväl geografisk som praktisk fördelning av uppgifterna inom ett gemensamt arbetsfält. Kanske bör utredningen taga sikte på ett »Nordiska fredskårernas råd» såsom av sektion av eller en underorganisation till Nordiska rådet.

Stockholm den 4 juli 1966

För Svenska folkhögskolans läraryörening

Hilding Friman

Ordförande

V. Djupenström

Sveriges folkhögskolelevers förbund (SFEF):

När det gäller förslaget om samarbete anser SFEF det angeläget att ett nära samarbete sker i fredskårsfrågor såväl på nordiskt som på internationellt plan. Vi framhåller önskvärdheten av ett successivt fortgående samarbete och stöder här motionärens förslag.

Angående förslaget att utreda möjligheterna för en sammanslagning av de nordiska fredskårsorganisationerna vill SFEF för närvarande inte tillstyrka denna del av förslaget. Vi anser att det är väl tidigt att diskutera en sammanslagning då fredskårsverksamheten endast pågått under några få år och ytterligare erfarenheter på en del områden kan vara önskvärda.

SFEF förordar här att man på samarbetsplanet vid lämpliga tillfällen företar gemensamma punktinsatser på nordisk basis utan att sammanstå de administrativa organen i Norden.

Brunnsvik den 26 juni 1966

Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF)

Percy Håkansson

Förbundsordförande

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om nordisk fredskorpssamarbeid. Forslaget ble behandlet av utvalget på dets møte den 21. oktober 1966 i Oslo og den 30. januar 1967 i Helsingfors. På møtet den 30. januar deltok handelsminister Olavi Salonen, Finland.

1. Innledning

I medlemsforslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å utvikle et nært samarbeid om fredskorpsvirksomheten og utredningsmulighetene for en sammenslåing av de nordiske fredskorpsorganisasjonene.

2. Nåværende forhold

I Danmark er fredskorpset administrert av den private organisasjon Mellempøkeligt Samvirke med støtte fra staten. Den norske og den svenske innsatsen administreres av henholdsvis Norsk Utviklingshjelp og Styrelsen for internasjonell utvekkling som begge er statlige organer. Finland og Island har ikke egne fredskorps.

Spørsmålet om nordisk fredskorps-samarbeid har vært drøftet på det administrative plan av lederne for de nordiske fredskorpsadministrasjoner. Enkelte konkrete forslag er allerede utarbeidet. Disse forslag er imidlertid ikke ferdigbehandlet av de respektive sjefer for de nordiske bistandsorganisasjoner. (Mellempøkeligt Samvirke, Norsk utviklingshjelp, Styrelsen for internasjonell utvekkling og Byråen for internasjonell utvekklingsbistånd.) Tiltrådingene angår såvel rekruttering av fredskorpsdeltakerne som uttak, utdanning og administrativ ledelse i tjenestelandene. For en del spørsmåls vedkommende er det foreslått at nærmere utredninger blir fore-

tatt. Ifølge tilrådingene har det imidlertid ikke vært ansett ønskelig for tiden å få etablert et felles nordisk fredskorps uten tilknytting til noe prosjekt.

3. Remissuttalelser

Det er mottatt uttalelser fra 23 institusjoner og organisasjoner.

Danmark:

Udenrigsministeriet.
 Dan danske FN-forening.
 Konservativ Ungdoms Landsorganisation.
 Venstres Ungdoms Landsorganisation.
 Danmarks socialdemokratiske Ungdom.
 Socialistisk Ungdoms Forum.
 Radikal Ungdom (RU).
 Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF).

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena (Byrån för internationellt utvecklingsbistånd).
 Undervisningsministeriet.
 Centerpartiets ungdomsförbund.
 Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund.
 Finlands studentkårers förbund.
 Finlands folkhögskolförening.

Norge:

Utenriksdepartementet.
 Norsk utviklingshjelp.

Sverige:

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).
 Svenska kyrkans missionsstyrelse.
 Svenska FN-förbundet.
 Högerens ungdomsförbund.
 Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU).
 Svenska folkhögskolelevers förbund (SFEF).
 Svenska folkhögskolans lärarförening.

Av de mottatte svar støtter 11 instanser medlemsforslaget helt ut. Blant de øvrige som har uttalt seg er 9 instanser enig i at samarbeidet bør utvikles videre, men går imot en sammenslåing av de nordiske fredskorpsorganisasjoner.

En organisasjon mener at utsendelsen av u-landsfrivillige er av ytterst tvilsom verdi, med mindre utsendelsen er et ledd i en total endring av den foreldete samfunnsstrukturen i u-landene.

En instans finner ikke å kunne ta standpunkt på det nåværende tidspunkt.

Nedenfor omtales først de uttalelser som helt ut støtter forslaget: *Danmarks socialdemokratiske Ungdom* er enig i forslagets prinsipielle målsetting om et felles nordisk fredskorps. Forutsetningen for dette er at deltakerne får en ensartet utdannelse. Det vil likeledes være av stor betydning om rekrutteringsgrunnlaget blir det samme i de nordiske land. Foreningen finner det også betydningsfullt at det blir dannet en felles nordisk organisasjon, som skal rekruttere, utdanne, utsende og administrere et nordisk fredskorps. *Undervisningsministeriet* i Finland anser motivene i medlemsforslaget overbevisende. Under henvisning til den foreslåtte virksomhets verdifulle karakter og de »skolningsmuligheter» den byr ungdommen finner ministeriet å kunne anbefale prosjektet. Ministeriet forutsetter imidlertid at derved forbundne kostnader »håller sig skäliga» og at man ved fordelingen av kostnadene tar i betraktning at det hittil ikke finnes offisielt organisert fredskorpsvirksomhet i Finland og på Island. Etter *Finlands studentkårers förbunds* oppfatning bør man først skape et sterkt nasjonalt fredskorpsorgan. Når det er konsolidert, bør man ta sikte på et nordisk samarbeid. Arbeidet med å trekke opp planene bør imidlertid innledes snarest mulig, hvorfor forbundet støtter det foreliggende medlemsforslag. *Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund* peker på at et nært samarbeid mellom fredskorpene og deres mulige senere sammenslåing synes å være hensiktsmessig. *Centerpartiets ungdomsförbund* anser forslaget om samarbeid med sikte på et nordisk fredskorps for å være av verdi og finner motiveringen akseptabel. Det er imidlertid nødvendig å løse en del praktiske problemer som er av vesentlig betydning sett fra finsk synspunkt, f. eks. å finne fram til en overenskomst om et felles språk. Utdannelsen av fredskorpsdeltakerne bør skje på et verdensspråk for at finsk ungdom som søker seg til fredskorpset, ikke skal behøve å ta belastningen med å lære et ekstra skandinavisk språk. *Finlands folkhögskolförening* konstaterer at fredskorpsvirksomheten er verdifull. Tanken om internasjonalt samarbeid kan på denne måte tilføres ungdommen i en tilstrekkelig konkret form. Foreningen støtter derfor gjerne det foreliggende medlemsforslag. *Utenriksdepartementet* i Norge stiller seg i prinsippet positivt til forslaget om å utrede de forskjellige sider av spørsmålet nærmere. *Svenska FN-förbundet* mener at et felles nordisk fredskorps bør komme i stand under forutsetning av at en fellesnordisk administrasjon opprettes for formålet. Utbygging av allerede etablerte kontakter og gjennomføring av forsøksvirksomhet f. eks. med felles rekruttering og utdannelse, bør uten videre ligge innen mulighetens grense. Det er ønskelig at bestrebelsene i denne retning intensifiseres. *Folkhögskolans lärarförening* er i prinsippet innforstått med de argumenter som fremføres for et intimt samvirke innen de arbeidsfelter som forslaget be-

rører. Foreningen er enig i hensiktsmessigheten av å finne former for et utvidet samarbeid, slik at fredskorpsernes arbeid synkroniseres og ikke foranlediger dobbeltinnsatser og reiser spørsmålet om ikke slikt samarbeid først og fremst bør skje på et tidlig planleggingsstadium. Det gjelder såvel geografisk som praktisk fordeling av oppgavene innen et felles arbeidsfelt. Kanskje bør utredningen ta sikte på et »Nordiska fredskårens råd» som en underseksjon til Nordisk Råd. *Svenska kyrkans missionsstyrelse* mener på bakgrunn av den kristne misjons erfaringer at det bør foretas en utredning om mulighetene for en sammenslåing av de nordiske fredskorpsorganisasjonene. Etter *Högerns ungdomsförbunds* oppfatning bør bestrebelsene ikke bare gå ut på å få i stand en øket samordning av fredskorpsvirksomheten. Forbundet går derfor inn for at undersøkelsen blir gjennomført snarest med sikte på full sammenslåing av de nordiske fredskorpsorganisasjoner.

De instanser som er enig i første del av forslaget, men ikke i annen del uttaler bl. a.: *Udenrigsministeriet*, *Den danske FN-Forening*, *Dansk Ungdoms Fællesråd* og *Konservativ Ungdoms Landsorganisation* støtter alle bestrebelsene for å utvide og styrke det nordiske samarbeid og er derfor enig i første del av medlemsforslaget. Derimot mener de at det for tiden ikke er grunnlag for å slå sammen til ett felles nordisk organ de bestående nasjonale administrasjoner, som i dag varetar utsendelsen av frivillige til utviklingslandene. *Radikal Ungdom* mener at forslaget kan medvirke til å fjerne nasjonalt betonte motsetninger. Da den nasjonale rekruttering av frivillige åpenbart vil bli omlagt slik at man først finner arbeidsområdene og deretter »etterspør» de kvalifiserte personer som kan utføre arbeidsoppgavene, antar organisasjonen at en nordisk koordinering er hensiktsmessig. En generell samordning vil derimot neppe være hensiktsmessig utover en alminnelig konsultativ utveksling av praktiske erfaringer. *Ministeriet för utrikesärendena* (Byrån för internationellt utvecklingsbistånd) i Finland anser det ikke hensiktsmessig å slå sammen den nordiske fredskorpsvirksomheten, da hvert land har sine særskilte interesseområder og særskilte forpliktelser. Derimot er det mulig å ha et samnordisk fredskorpsprogram i det stallige bistandsprogrammet parallelt med bilaterale oppdrag, forutsatt at det dreier seg om et stort prosjekt, som er mer hensiktsmessig enn mange små, både når det gjelder omkostninger, teknisk virksomhet samt rekruttering av personell. *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* i Sverige peker på at de tilrådinge som er lagt fram på tjenestemannsniva innen fredskorpsadministrasjonene i de nordiske land er i overensstemmelse med første del av medlemsforslagets rekommendasjon. Styrelsen har for sitt vedkommende stillet seg positivt til fredskorpsadministrasjonens tilrådinge når det gjelder den almene målsetting og gått inn for at det nordiske samarbeid blir drevet i samsvar med de fremlagte retningslinjer. Å erstatte de nåværende nasjonale organisasjoner med en felles nordisk

fredskorpsorganisasjon slik det fremgår av medlemsforslagets annen del finner styrelsen derimot ikke å kunne være enig i. *Sveriges folkhögskoleclevers förbund* slutter seg til forslaget om å fremme samarbeidet vedrørende fredskorpsvirksomheten på nordisk og internasjonalt plan, men finner ikke å kunne støtte forslaget for så vidt angår sammenslåing av de nordiske fredsorganisasjoner. *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbundet (SSU)* uttaler at nordisk fredskorpsamarbeid er et gammelt SSU-krav. Forbundet er imidlertid i tvil når det gjelder å bruke fredskorpsdeltakerne til allerede etablerte prosjekter. Arbeidsoppgavene for deltakerne vil i så fall lett bli av »betjäntkaraktär till utsända experter» og dermed fastlåst innen prosjektets ramme. Forslaget om en felles nordisk fredskorpsorganisasjon, frittstående fra den øvrige bistandshjelpen, vil SSU ikke støtte.

Socialistisk ungdoms forum (SUF) er av den oppfatning at utviklingslandenes virkelige problemer er den foreldete samfunnsstruktur i u-landene. Så lenge denne ikke endrer seg, er utsendelsen av u-landsfrivillige av ytterst tvivlsom verdi. Nordisk Råd advares mot å oppvise samme falske optimisme som spores i moliveringen til forslaget. Bare hvis utsendelsen av frivillige er et ledd i en total endring av den foreldete samfunnsstruktur, kan SUF finne det rimelig å prioritere denne oppgave særdeles høyt.

Norsk utviklingshjelp viser til de tilrådingen som lederne for de nordiske fredskorpsadministrasjoner etter et møte i Oslo i 1966 har avgitt til sjefene for de respektive bistandsorganer, men tar ikke selv standpunkt til spørsmålet.

4. Utvalget

Fredskorpsvirksomheten har to hovedmålsettinger. For det første skal den være en del av og en komplettering av bistanden til utviklingslandene. For det annet skal den bidra til å skape kontakt mellom mennesker i rike og fattige land. Utvalget vil understreke betydningen av at disse målsettinger kan oppfylles i størst mulig utstrekning.

Forskjellen mellom fredskorpsvirksomhet og annen hjelp er at førstnevnte angår særlig ungdommen. Til fredskorpsarbeidet trenges det imidlertid større tilgang av ungdom. Med en relativt beskjeden økonomisk innsats vil det være mulig på begrensede områder å yte en effektiv hjelp til utviklingslandene. Utvalget mener derfor at de foreliggende muligheter med sikte på å stimulere og effektivisere fredskorpsvirksomheten må søkes utnyttet på beste måte.

Utvalget er i det store og hele enig i forslagstillernes molivering for medlemsforslaget. Utvalget finner det saledes naturlig på bakgrunn av fredskorpsidéens universelle karakter at virksomheten organiseres på felles nordisk basis i den utstrekning dette er mulig.

Da de krav som stilles til fredskorpsdeltakerne fra de nordiske land stort

sett er de samme, synes det å være muligheter for å etablere en ordning med felles rekruttering fra hele Norden.

De kunnskaper og ferdigheter som deltakerne må erverve er ens uansett fra hvilket nordisk land deltakerne måtte komme. Et nært nordisk samarbeid er derfor naturlig.

Den økende interesse for fredskorpsstanken som synes å gjøre seg gjeldende, gjør det nærliggende å reise spørsmålet om siktepunktet bør være felles nordiske fredskorps i de enkelte utviklingsland. Fordelen ved en slik sammenslåing antas å være at fellesprosjekt med hensyn til omkostninger, teknisk gjennomføring, rekruttering og utdanning vil være mer fordelaktig enn 4—5 nasjonale prosjekter.

De mottatte svar fra de forespurte remissinstanser viser at praktisk tatt alle slutter opp om første del av medlemsforslaget som går ut på å utvikle et nært samarbeid om fredskorpsvirksomheten. Et betydelig antall instanser er imidlertid imot en sammenslåing av fredskorpsorganisasjonene, slik annen del av forslaget tar sikte på.

Som motivering anføres fremst at kontakten mellom på den ene side fredskorpsenes ledelse og administrasjon og på den andre side ungdommen selv og dens organisasjoner skulle vanskeliggjøres påtagelig om fredskorpsorganisasjonene ble slått sammen til en nordisk enhet.

Etter utvalgets mening er i medlemsforslaget og i remissuttalelsene pekt på mange forhold som taler for en utredning av de foreliggende muligheter for felles nordiske fredskorps.

Utvalget vil under henvisning til ovenstående innstille,

at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å utvikle et nært samarbeid om fredskorpsvirksomheten og utrede mulighetene for felles rekruttering og felles ledelse av de enkelte prosjekter.

Helsingfors, 30. januar 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christensen</i>	<i>Henry Christensen</i>
<i>Arne Geijer</i> Ordförande	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>	<i>Peter Nielsen</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Erling Petersen</i>	<i>Juha Rihniemi</i>
<i>Eino Sirén</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

Medlemsförslag

om utvidgat nordiskt samarbete på arbetarskyddets område

(Väckt av Nils Kellgren, Tyyne Leivo-Larsson, Chr. Madsen och Salve Salvesen)

Ett gott samarbete på arbetarskyddets område har sedan många år förekommit mellan de nordiska länderna. Samarbetet mellan de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna bedrivs dels genom direkt kontakt mellan de ansvariga nationella myndigheterna, dels genom särskilda samsarbetskommittéer, av vilka några är permanenta som Nordiska maskinkommittén och Nordiska arbetsutskottet för personlig skyddsutrustning och andra tillsatta ad hoc, t. ex. kommittén för bestämmelserna om rengöring och reparation av oljetankar ombord på fartyg. Vidare arbetas mera allmänt på att stimulera internordisk standardisering.

Nordiska maskinkommittén, grundad 1946, har till uppgift att utarbeta anvisningar att iakttagas av tillverkare och importörer av nya maskiner och verktyg, vilkas användande kan anses medföra speciell risk ur olycksfalls-synpunkt. Kommittén har sålunda utarbetat dels generella skyddsanvisningar dels specialanvisningar för vissa typer av maskiner. Dessa anvisningar har sedermera godkänts av behöriga myndigheter i de nordiska länderna. På grund av den utomordentligt snabba utveckling, som försiggår på teknikens område, förlorar i ej ringa utsträckning av kommittén tidigare antagna anvisningar tämligen snart sin aktualitet. Översyn och åjourföring av äldre anvisningar är därför oavslutligen behövlig.

Teknikens överväldigande snabba expansion med ständigt nya tekniska landvinningar på olika områden skapar i betydligt större omfattning än vad tidigare varit fallet behov av anvisningar att iakttagas ur arbetarskyddssynpunkt. Detta behov gör sig gällande i lika mån överallt i Norden.

Nordiska maskinkommittén sammanträder officiellt endast en gång om året. Med hänsyn härtill kan endast förhållandevis ringa tid ägnas åt behandling av förslagen till gemensamma nordiska anvisningar. Naturligt är att under sådana omständigheter utarbetandet av sådana anvisningar drar ut på tiden. Tillverkare och andra intresserade får nöja sig med lång väntetid, innan anvisningar för en viss maskin, redskap eller annan teknisk anordning utarbetats.

Maskinkommitténs anvisningar är alienast förslag, som för att vinna

giltighet skall godkännas av varje lands chefsmyndighet på området. Ett sådant godkännande kräver likaså lidsödande nationellt förberedelsearbete. Detta förhållande bidrar till att anvisningarnas slutliga behandling fördröjs.

Tanken på en effektivisering av arbetet på ifrågavarande område har väckts från olika håll. Man har funnit det angeläget att nå fram till en ordning, varigenom man snabbt men ur arbetarskyddssynpunkt icke mindre verksamt kan erhålla anvisningar på ifrågavarande område, som har omedelbar giltighet i samtliga nordiska länder. För att tillgodose behovet av snabbhet vid revidering av föråldrade anvisningar samt vid utarbetande av nya sådana synes en effektivisering av nuvarande arbetsförhållanden nödvändig. Teknikens utveckling kommer alltmer att accentuera detta behov.

Vad som erfordras är organ med viss sammordisk beslutanderätt. Bl. a. borde ett permanent organ kunna inrättas, ett sekretariat med uppgift att utarbeta anvisningar för maskiner m. m., en uppgift vilken nu handhas av Nordiska maskinkommittén. Ett permanent verksamt organ skulle av naturliga skäl kunna arbeta betydligt mera effektivt än en kommitté, som sammanträder endast en gång om året. Anvisningar skulle då komma fram i snabbare takt än hittills varit fallet. Även om härigenom en tidsvinst kunde göras, återstår dock att eliminera det fördröjande moment, som kravet på anvisningarnas godkännande av varje lands chefsmyndighet innebär. Om rätten att besluta ett nordiskt godkännande ej kan delegeras direkt till sekretariatet, bör på annat sätt tillses att anvisningarna får omedelbar giltighet i samtliga nordiska länder.

Att godkänna de av sekretariatet uppgjorda förslagen till anvisningarna kunde lämpligen uppdragas åt en sekretariatet överordnad styrelse, bestående av representanter från varje lands arbetarskyddsmyndighet. Styrelsens beslut skulle äga omedelbar giltighet i länderna. Härigenom skulle vinnas även den fördelen att anvisningarna finge giltighet samtidigt i samtliga nordiska länder.

Ett annat alternativ vore att ge nationellt godkända anvisningar giltighet i samtliga övriga nordiska länder. Anvisningar, som i arbetarskyddshänseende utfärdats för maskin, redskap eller annan teknisk anordning i ett nordiskt land, skulle gälla även i övriga nordiska länder. En sådan ordning förutsätter att enhetliga säkerhetskrav uppställs i samtliga länder. En gemensam besvärinstans erfordras också.

Det synes oss angeläget att åtgärder vidtages för att möjliggöra en ändring och förbättring av förhållandena på ifrågavarande område. För del nordiska handelsutbytetets utveckling synes det värdefullt att en effektivisering av arbetsformerna för utfärdande av gemensamma nordiska anvisningar i arbetarskyddshänseende kommer till stånd.

Under återopande av vad ovan anförts, får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till en effektivt verkande gemensam ordning för utfärdande av anvisningar för maskiner, redskap eller andra tekniska anordningar att iakttagas i arbetarskyddsavseende i samtliga nordiska länder.

Stockholm, Helsingfors, København och Oslo den 20 maj 1966

Nils Kellgren

Tyyne Leivo-Larsson

Chr. Madsen

Salve Salvesen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Arbudsministeriet har i en skrivelse den 9 september 1966 hänvisat till nedanstående, från Direktoratet for Arbejdstilsynet inkomna remissvar.

Direktoratet for Arbejdstilsynet:

Direktoratet for arbejdstilsynet er enig med forslagsstillerne i, at det nordiske samarbejde inden for hele arbejdstilsynets område er af væsentlig betydning for de nordiske lande.

Direktoratet er ligeledes enig med forslagsstillerne i, at teknikkens overvældende hurtige udvikling i større omfang end hidtil skaber behov for sikkerhedsanvisninger; den hurtige udvikling stiller derfor arbejdstilsynene over for kravet om i samarbejde at løse en større opgave hurtigere end hidtil.

Dette krav har blandt andet rettet sig mod Nordisk Maskin-Komité, der har til formål at udarbejde udkast til fællesnordiske regler for sikring af maskiner, redskaber og værktøj.

Sammen med chefsmyndighederne for de 3 øvrige nordiske landes arbejdstilsyn, der er repræsenteret i Nordisk Maskin-Komité, har direktoratet derfor i fjor taget spørgsmålet om Nordisk Maskin-Komités arbejdsform op med henblik på at intensivere og effektivisere arbejdet inden for komiteen.

Som et resultat heraf tiltrådte chefsmyndighederne i marts/april 1966 de som bilag vedlagte »Retningslinjer for Nordisk Maskin-Komité», der fra 1. september i år vil ligge til grund for komiteens arbejde.

Det er direktoratets opfattelse at de nye retningslinjer i forbindelse med en øget mødeaktivitet — der er således i de sidste år holdt 2 møder årligt, ligesom medlemmer herudover jævnligt er i kontakt med hinanden — vil fremskynde gennemførelsen af fællesnordiske maskintekniske sikkerhedsforskrifter og -anvisninger.

For så vidt der i begrundelsen for forslaget slås til lyd for at tilvejebringe et organ med en vis samnordisk beslutningsret, mener man at burde pege på, at netop fordi reglerne på dette område kan have dybtgående konsekvenser for erhvervslivet, er det af afgørende betydning, at sådanne regler

også fremtidigt kan fastsættes i snævert samarbejde med producenter, arbejdsgivere og arbejdere, et samarbejde, som naturligt finder sted gennem arbejdstilsynsmyndighederne i de respektive lande.

Uanset om der tillige ville knytte sig lovgivningsmæssige, herunder forfatningsretlige, betænkeligheder ved at give et fællesorgan egentlig beslutningsret, må det for direktoratet være afgørende, at et nyt organ på dette område ikke ville have den føling med erhvervslivets tarv, som Nordisk Maskin-Komité har gennem den snævre forbindelse, der består mellem komiteen og de enkelte styrelser.

For så vidt angår den i forslaget nævnte alternative løsning, at give nationalt godkendte anvisninger gyldighed i samtlige nordiske lande, bemærker man, at medens konkrete godkendelser af sikkerhedsudstyret på maskiner i ét land i vidt omfang lægges til grund ved bedømmelsen i de andre lande, vil det næppe i en overskuelig årrække kunne praktiseres, at generelle anvisninger automatisk får gyldighed i de andre lande; en sådan regel ville i givet fald snarere hæmme end fremme udstedelsen af anvisninger, idet det måtte forudsættes, at de øvrige lande i hvert fald havde haft lejlighed til at udtale sig, inden anvisningerne trådte i kraft.

Under henvisning til det således anførte henstiller man, at der — forinden forslaget nyder fremme — gives Nordisk Maskin-Komité lejlighed til at arbejde efter de retningslinjer, der fra 1. september 1966 er lagt til grund for komiteens arbejde.

BIHANG

Retningslinjer for Nordisk Maskin-Komité

1. Formål.

Nordisk Maskin-Komité skal som hidtil udarbejde udkast til fællesnordiske regler for sikring af maskiner, redskaber og værktøj. Formålet er således at øge sikkerheden og at lette markedsfæliesskabet på dette område.

For fabrikanter og brugere er det en fordel, at der i det væsentlige gælder samme regler i de nordiske lande; de tilsynsførende myndigheder har fordelene ved at kunne basere reglerne på fælles erfaringer og har lettere ved at få reglerne respekteret, når de gælder i alle de nordiske lande.

2. Reglernes form.

Formen er normalt anvisningen, uanset at en anvisning ikke har helt samme retsmyndighed i de nordiske lande.

Ved udarbejdelsen — og når de nationale synspunkter og erfaringer samarbejdes — bør der tilstræbes en vis begrænsning i detaljen, dels for at spare tid, dels for at forhindre, at reglerne forældes for hurtigt.

Eksempelvis peges på, at formen »...eller anden tilsvarende sikker-

hed . . . » kan anvendes; den beskytter mod forældelse af specificerede krav og stiller sig ikke i vejen for eventuelle tekniske fremskridt.

3. *Arbejdsprogram.*

Ved tilrettelæggelse af sit arbejdsprogram bør komiteen lægge vægt på at behandle de farligste maskiner først, således at hensyn tages både til maskinens farlighed og til dens udbredelse.

4. *Anvisningernes omfang.*

En anvisning bør fremtidig normalt kun omfatte én maskine (værktøj, redskab) eller én gruppe teknologisk set meget nært beslægtede maskiner (værktøjer, redskaber).

5. *Revision.*

Anvisningerne bør tages op til revision hvert 7. år.

6. *Nærmere om komiteens arbejde.*

1) Komiteen tager stilling til, i hvilken rækkefølge arbejdsopgaverne under punkt 3 skal behandles, og fordeler opgaverne til forberedelse i de enkelte lande; herved lages der hensyn til eventuelt hovedproducentland.

2) Ved forberedelsen af forslag til anvisninger bør enkeltlandenes medlemmer i nødvendigt omfang samarbejde med hjemlige organisationer, industri og institutioner samt søge oplysninger fra udlandet, herunder f.eks. fra ILO, om de tekniske foranstaltninger, ligesom det hjemlige tilsyns — herunder den nationale maskinkomité's — erfaringer og standpunkter bør indgå i forarbejdet.

3) *Møder.* Sekretariatet indkalder til møder, hvor rundsendte forslag behandles, program drøftes og opgaver fordeles.

4) *Forslag.* Færdige forslag sendes til styrelserne. I styrelserne søges behandlingen af forslagene fremmet.

5) *Årsberetning.* Sekretariatet udarbejder en årsberetning, der sendes til medlemmer og styrelser. Årsberetningen angiver, hvad der er færdigbehandlet i Nordisk Maskin-Komité i beretningsåret, hvad der er udgivet i de forskellige lande, hvad der er under udarbejdelse i komiteen, og hvad der er planer om at udarbejde.

Industriraadet har i en skrivelse den 9 september förklarar sig instäm- ma i Dansk Arbejdsgiverforenings yttrande (se nedan).

Dansk Arbejdsgiverforening:

Det fremgår af det fremsatte medlemsforslag, at man foruden at styrke den nordiske Maskin-Komité's arbejde, foreslår at opbygge et internordisk organ sammensat af lederne af de nationale direktorater på arbejderbeskyttelsesområderne. Det fremgår endvidere, at forslagsstillerne går ind for, at beslutninger, som dette interne nordiske organ måtte træffe, straks skulle have virkning i de enkelte nordiske lande.

Medlemsförslaget innehåller tillige et alternativt förslag om att ge anvisningar godkända i det enskilda landet automatisk giltighet i de andra nordiska länderna.

Vi har anmodat Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark om en udtalelse, og fra Sammenslutningens side nærer man stor betænkelighed ved det foreliggende forslag.

Arbejdsgiverforeningen finder, at det arbejde, der foregår gennem Nordisk Maskin-Komité, åbner tilstrækkelige muligheder for at få samordnet de arbejderbeskyttelsesmæssige problemer, der foreligger specielt med hensyn til fremstilling og salg af maskiner.

Vi er endvidere af den opfattelse, at gennemførelsen af det primært fremsatte forslag vil medføre, at der ikke, som det er tilfældet under de nuværende forhold, vil kunne etableres den fornødne kontakt til arbejdsmarkedets parter.

Det alternative forslag forekommer umiddelbart ikke at have muligheder for at kunne gennemføres i praksis, idet man næppe kan tænke sig, at det enkelte lands styrelser på arbejderbeskyttelsesområdet uden videre vil kunne acceptere anvisninger m.v. udstedt i et andet land.

København, den 7. september 1966

Dansk Arbejdsgiverforening

Arne Lund

P. Schade Poulsen

Landsorganisationen i Danmark:

— — — — skal vi meddele, at vi i dansk LO i høj grad vil lade regeringen og i særdeleshed vore socialdemokratiske repræsentanter tage stilling til det rejste spørgsmål.

København, den 1. august 1966

P. f. v.

(Sign.)

F i n l a n d

Handels- och industriministeriet¹:

Handläggningen av frågor, som hänföra sig till arbetarskyddet, tillhör i Finland närmast socialministeriets ämbetsområde. Då alla åtgärder, varigenom arbetarskyddet kan ökas beröra industrin överhuvud och befrämja

¹ Yttrandet översatt från finska.

handelsutbytet mellan de nordiska länderna, har de en viktig betydelse även i fråga om den förvaltningsgren handels- och industriministeriet representerar.

Medlemsförslaget grundar sig därpå, att det samarbete, som utövas av nordiska maskinkommittén, på grund av den snabba utvecklingen inom tekniken icke kan anses tillräckligt. Kommitténs arbetssätt har dessutom varit långsamt och de av densamma utarbetade anvisningarna är blott förslag utan bindande verkan.

Enligt medlemsförslaget kunde man genom att utveckla det nordiska samarbetet betydligt effektivisera och påskynda tillkomsten av anvisningar om arbetarskydd antingen sålunda att ett gemensamt permanent organ tillsättes, vars beslut skulle ha bindande verkan i alla nordiska länder eller sålunda, att i ett land godkända anvisningar utan särskilt godkännande skulle träda ikraft även i övriga nordiska länder.

Handels- och industriministeriet kan icke i detta sammanhang taga ställning till förslagen om ändring av det nu rådande systemet. Frågans avgörande är beroende av många faktorer, bl. a. lagstiftningen och rättstillämpningen i de olika länderna. Ministeriet anser dock, att man med tanke på utvecklingen på det tekniska området och den ökande handeln mellan länderna, borde inom ramen för vad som är möjligt sträva till att utveckla det nordiska samarbetet i fråga om utfärdandet av anvisningar för en tryggsad användning av maskiner, arbetsredskap och andra tekniska anordningar.

Helsingfors den 9 september 1966

Olavi Salonen

Handels- och Industriminister

Klas Bäckström

Regeringsråd

Socialministeriet¹:

Såsom det i medlemsförslaget omnämnts utarbetas förslagen till samnordiska skyddsanvisningar för maskiner eller redskap, vilkas användande medför risk ur olycksfallssynpunkt, numera av Nordiska maskinkommittén, i vilken ifrågavarande länders arbetarskyddsmyndigheter är representerade. Kommittén har även ett sekretariat, som alltid är valt från samma land som ordföranden.

Nordiska maskinkommittén har i allmänhet sammankommit en gång om året, men mellan sammanträdena har dess medlemmar stått i kontakt med

¹ Yltrandet översatt från finska.

varandra och sekretariatet har å sin sida utfört förberedande arbete och härvid haft kontakt med medlemmarna.

I motiveringen till ifrågavarande medlemsförslag har man ansett att under nu rådande snabba tekniska utveckling är det nuvarande systemet alltför tungrott och man har föreslagit grundandet av ett särskilt nytt organ, vilket skulle utarbeta sammordiska tekniska skyddsanvisningar vilka sedan omedelbart skulle få giltighet i samtliga nordiska länder.

I medlemsförslaget har fästs uppmärksamhet vid en ur nordisk samarbets synpunkt särdeles central angelägenhet rörande arbetarskyddet. Det måste medges, att Nordiska maskinkommitténs arbete med beaktande av den tekniska utvecklingen inte på nuvarande ståndpunkt är tillräckligt snabbt och effektivt. Yrkesinspektionens chefsmyndigheter har emellertid under innevarande år utarbetat förslag för intensifierande av maskinkommitténs arbete, vilka förslag bl. a. omfattar en justering av säkerhetsanvisningarna vart sjunde år. Dessutom må observeras att kommittén under senare år sammanträtt två gånger om året, varförutom den i en trängre sammanfattning, som ett slags arbetsgrupp sammanträtt för behandling av vissa ärenden.

Enligt socialministeriets uppfattning borde intensifieringen av utarbetandet av de sammordiska säkerhetsanvisningarna främst ske inom ramen för det nuvarande systemet. Det är nämligen tvivel underkastat, huruvida grundandet av de i medlemsförslaget nämnda anordningarna, såsom ett gemensamt permanent sekretariat och ett speciellt gemensamt styrelseorgan även som ett i samtliga nordiska länder omedelbart ikraftbringande av skyddsanvisningar som utarbetats och godkänts av dessa, i praktiken skulle leda till bättre resultat än vad man kunde uppnå genom att utveckla det nuvarande systemet. I vartdera fallet är verksamhetens framgång definitivt beroende på, i vilken mån de sakkunniga tjänstemännen är i tillfälle att taga del i kommitténs arbete, d. v. s. i kommitténs möten och i beredningen av vid dessa framlagda ärenden. Frågan gäller sålunda i högre grad de möjligheter varje nordiskt land har att frigöra kompetenta tjänstemän för detta arbete än ändrandet av systemet.

Det i samtliga nordiska länder omedelbara ikraftbringandet av skyddsanvisningar som godkänts av det föreslagna sammordiska organet skulle komma att stöta på svårigheter därigenom, att den legislativa grunden för deras utfärdande är olika i olika länder. I Finland utgör dessa anvisningar närmast blott föreskrifter för inspektörer och vederbörande leverantörer, montörer och förbrukare. Dessutom bör observeras, att man likväl skulle bli tvungen, såsom också nu är fallet, att i de godkända skyddsanvisningarna göra smärre ändringar, vilket betingas av vart och ett lands särskilda förhållanden. Också rådplägningarna mellan nationella organisationer och andra organ, vilket införandet av skyddsanvisningarna i varje land förutsätter, kan bättre föras under nu rådande system.

Hänvisande till vad ovan framförts, anser socialministeriet att det inom regeringarna i de nordiska länderna, såsom även nu sker, borde utredas möjligheter och vidtagas åtgärder för en intensifiering av ett samnordiskt utarbetande och justerande av skyddsanvisningarna för maskiner, redskap och andra tekniska anordningar.

Helsingfors den 12 september 1966

Rafael Rinne

Avdelningschef

Veijo Lappalainen

Regeringssekreterare

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund¹:

Det nordiska samarbetet på arbetarskyddets område har varit mycket gott och speciellt har detta samarbete haft stor betydelse vid uppgörandet av de inom ramen för lagstiftningen om arbetarskydd givna ordningsreglerna och s. k. tekniska skyddsföreskrifterna. I förslagsmotiveringarna har man dock anfört, att ikraftträdandet av gemensamt uppgjorda skyddsanvisningar fördröjts på grund av att dessa ännu, efter den gemensamma beredningen behandlas av nationella organ innan de vinner kraft. Likaledes nämnes, att föråldrade bestämmelser genom det nuvarande förfarandet inte tillräckligt snabbt kan revideras. För undvikande av dessa men föreslås, att ett samnordiskt organ med beslutanderätt i arbetarskyddsärenden skulle bildas. Ifall man inte anser sig kunna delegera beslutanderätten till ett samnordiskt sekretariat, skulle representanter från respektive land bilda en styrelse som arbetar jämte detta sekretariat. Styrelsens beslut skulle äga omedelbar giltighet i de olika medlemsländerna. Som en möjlighet att påskynda ikraftträdandet av skyddsanvisningarna nämnes, att nationella bestämmelser, som givits i ett av medlemsländerna, skulle gälla även i de andra medlemsländerna. Trots att det är synnerligen viktigt och nyttigt att det nordiska samarbetet på arbetarskyddets område upphålles och effektiviseras, ger nu ifrågakvarande förslag anledning till följande anmärkningar.

Centralförbundet är av den åsikten, att flera skäl talar för att ett förslag, som uppgjorts samnordiskt, skall godkännas av nationellt organ innan det verkställs. För det första är det en principiell fråga om huruvida statlig beslutanderätt kan delegeras till ett internationellt organ, oberoende om detta är ett sekretariat eller en styrelse. Eftersom detta problem närmast är av statsrättslig och politisk natur, anser sig centralförbundet inte kunna uttala sig i denna fråga. För det andra har saken sina praktiska sidor. Innan det förberedda förslaget godkänns och träder i kraft, anhåller det nationella

¹ Yttrandet översatt från finska.

organet, vanligtvis socialministeriet, om olika intressenters utlåtanden. Sådana intressenter är t. ex. arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna, arbetarskyddsmyndigheterna, tillverkarna av maskiner och anläggningar m. fl. Anhållandet om utlåtanden torde vara det allmännaste förfarandet i vårt land och dess ändamålsenlighet har väl aldrig ifrågasatts. Den nationella myndigheten förhör sig på detta sätt om förslagets praktiska genomförbarhet. Erfarenheten visar, att nu använda förfarande ingalunda är onödig tidsspillan utan att man genom detta har kunnat undvika inexactheter, oändamålsenlighet och direkta misstag, som ett kommitté- och utskottsarbete ohjälpligt leder till. Enligt centralförbundets uppfattning bör nuvarande utlåtandesystem nödvändigt bibehållas, detta med allt större skäl, ifall skyddsföreskrifterna och ordningsdirektiven uppgörs av ett samnordiskt organ. Härvid vore en nationell myndighet som förbindelselänk mellan det nordiska organet och de olika medlemsländernas nationella intresseriktningar nödvändig. Organisatoriskt sett skulle det nuvarande förfarandet i själva verket nästan inte alls ändras. Sålunda bör enligt centralförbundets uppfattning huvudvikten läggas vid de principiella synpunkterna, som inte behandlas i detta utlåtande.

Det bör konstateras, att det nuvarande förfarandet, varvid skyddsanvisningarna träder i kraft sedan nationella organ godkänt dem, är ändamålsenligt även med avseende å offentliggörandet av bestämmelserna. Ordningsreglerna, som i Finland ges av statsrådet, offentliggörs i författningssamlingen, varvid de anses kommit till allas kännedom och är bindande. De tekniska skyddsföreskrifterna däremot är inte stadganden av samma natur och inte ovillkorliga. De fastställs av socialministeriet men publiceras genom »Tapaturmatorjunta r.y.» («Olycksfallsskyddet r.f.»). I de tekniska skyddsföreskrifterna fastställs med avseende å olika maskiner och anläggningar en viss nivå för skyddsverksamheten, som kan uppnås även genom andra än i direktiven nämnda åtgärder. Tvingande ordningsregler torde inte utan ändringar av våra grundlagar kunna bringas i kraft på annat sätt än genom nuvarande förfarande.

Det i förslaget nämnda alternativet, enligt vilket beslut av nationellt organ skulle gälla även i de andra medlemsländerna, är enligt vår uppfattning omöjligt att förverkliga både av principiella och helt praktiska skäl. Härvid kan nämligen inte meningsskiljaktighet beträffande de beslut som givits i de olika länderna undvikas. Redan tillkännagivandet av skyddsbestämmelse som givits i annat medlemsland skulle vara svårt, för att inte säga omöjligt och man kan knappast tänka sig, att domstol kan motivera ett domslut angående något som inträffat i hemlandet på basen av ett i annat land givet stadgande. Det borde då även föreligga stadgar, och ett organ som tillämpar dessa för att i fall av meningsskiljaktighet kunna klargöra, enligt vilket lands bestämmelser man i varje enskilt fall skall förfara.

Enligt centralförbundets åsikt fordrar ett påskyndande av det samarbete,

som sker på arbetarskyddets område, ingalunda en fullständig nyorganisering eller delegering av statlig beslutanderätt till ett internasjonellt organ. Samarbeidet kan effektiviseres inom ramen for de nuvarande organisatoriske forholdene. Ett internasjonellt organs verksamhet kunde knappast vara snabbare eftersom man i varje fall vore tvungen att anhålla om lika mange utlåtanden från alle medlemslænder som i delta nu.

Betræffande forslaget bør ænnu sages, att de nu gællende ordningsreglerne och skyddsforeskrifterne vilke som bæst fornyas, i vart land oppgjorts på nordisk basis. De gællende anvisningerne har under de seneste åren fornyats och de fyller væl de krav som kan stællas på dem. Ett strævande till enhetlige skyddsbestæmmelser, vilket i och for sig ær lovvært, ær sålunda forverkliget i vart land på ett effektivt sætt redan tidligere. Centralforbundet har inget att anmærke mot klæmmen i forslaget om att de nordiske regeringerne skulle undersøke møjligheterne att effektivisere samarbeidet. En annan sak ær, att centralforbundet anser, att det ær skæl att vid behov forsøke effektivisere samarbeidet i dess nuvarande form utan att grunde detta på det i medlemsforslaget avsedde internationale særskilde arbetarskyddsorganet.

Helsingfors den 5 september 1966

Arbetsgivarne i Finland centralforbund

Pæiviø Hetemæki

Finlands industriforbund har i en skrivelse den 7 september 1966 meddelat, att man instæmmer i arbetsgivarne i Finland centralforbunds yttrande.

Finlands fackforeningers centralforbund har i brev av den 5 juni 1966 meddelat att centralforbundet har intet att anmærke i anledning av medlemsforslaget.

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Departementet er enig i — som anført i medlemsforslaget til Det nordiske råd — at bl. a. den raske tekniske utvikling gjør det ønskelig å utrede mulighetene for å effektivisere det nordiske samarbeid når det gjelder ulykkesvernet i arbeidslivet.

Departementet antar at det i første rekke bør tas sikte på å effektivisere og utvide Den nordiske maskinkomites arbeid.

Som anført i medlemsforslaget tar utarbeidelsen av felles anvisninger nå ofte så lang tid at man distanseres av den maskintekniske utvikling innen

sluttbehandling av utkastene foreligger. Dette forhold har også ført til en viss tilbakeholdenhet hos sjeffsmyndighetene ved godkjenningen av komiteframlegg.

At Maskinkomiteen bare har ett møte om året medfører naturlig nok at utarbeidelsen av framleggene tar lang tid.

Departementet antar at mulighetene bør legges til rette slik at Maskinkomiteen kan holde hyppigere møter og slik at komiteens medlemmer blir gitt anledning til i langt sterkere grad enn nå å engasjere seg i dette viktige arbeid. De nordiske lands arbeidstilsynssjefer har under sine siste møter også skissert et mønster med sikte på effektiviseringen av komiteens arbeid.

Direktoratet for arbeidstilsynet, som har vært forelagt det omhandlede medlemsforslag til Det nordiske råd, uttaler bl. a.:

Forslagsstillerne antyder at Maskinkomiteen bør avløses av et organ med visse sannordiske fullmakter, og at et sekretariat utarbeider anvisninger som forutsettes godkjent av et for sekretariatet overordnet styre bestående av representanter fra hvert lands arbeidstilsynsmyndighet. Om det her siktes til et organ etablert utenfor Arbeidstilsynets myndighetsområde, må direktoratet frarå en slik omlegning. For i så fall må det antas at den i begrunnelsen antydende »sammordiska beslutanderätt» vil kreve en radikal endring i vår arbeidervernlovgivning, som igjen i praksis vil bety en oppsplitting av arbeidstilsynets virksomhets- og myndighetsområde.

Videre uttaler *direktoratet*:

Et eventuelt vedtak i Nordisk Råd i denne sak, bør etter direktoratets mening gå i den retning at de enkelte land anbefales å legge forholdene til rette, slik at teknisk personell i nødvendig utstrekning kan stilles til rådighet for maskinkomiteens videre virksomhet og oppgave.

Departementet slutter seg til disse uttalelser.

En viser for øvrig til vedlagte avskrift av brev [*se nedan*] fra *Norsk arbeidsgiverforening* 3. august og fra *Landsorganisasjonen i Norge* 9. september 1966. *Norges industriforbund* har i brev av 6. september 1966 uttalt at det slutter seg til uttalelsen fra Norsk arbeidsgiverforening.

Oslo, 28. september 1966

Helge Seip

Erling Anger

Norsk arbeidsgiverforening:

— — — Vi oppfatter det foreliggende forslag slik at det bare omfatter den del av arbeidervernet som gjelder det såkalte ulykkes- og helsevern. Vi er enige i at bl. a. den raske tekniske utvikling gjør det berettiget å utrede mulighetene for å effektivisere dette vernearbeide.

De konkrete effektiviseringstiltak som antydes i det foreliggende medlemsforslag, finner vi på det nåværende tidspunkt ikke grunn til å uttale oss om i detalj. Vi vil likevel peke på at det synes å være visse betenkeligheter

forbundet med å overdra selve beslutningsmyndigheten når det gjelder vedtagelse og ikrafttreden av eventuelle felles-nordiske regler på ulykkes- og helsevernsområdet til et internordisk organ. Vi vil også peke på at selv om man er enig i at arbeidet innenfor denne del av arbeidervernet såvidt mulig bør effektiviseres, må man ikke drive effektiviseringen så langt at man, for å oppnå rask saksbehandling, kommer i skade for å svekke rettssikkerheten.

Oslo, 3. august 1966

Norsk arbeidsgiverforening

Trygve Kleppe

Landsorganisasjonen i Norge:

— — — vi skal i besvarelse av dette få meddele at vi støtter forslaget om at denne sak blir utredet, idet det er et sterkt behov for å finne fram til et hurtigere og mere effektivt arbeidende organ enn den nordiske maskinkomite som ble opprettet i 1946. Vi vil dog spesielt be om at det må bli overveiet om ikke den riktige løsning vil være å bygge ut og effektivisere den nordiske maskinkomite slik at denne kan bli i stand til å løse disse oppgavene på en hurtig, effektiv og tilfredsstillende måte.

Av hensyn til tilsynsordningen i det enkelte land vil det være sterkt ønskelig at det organ som bygges ut blir organisert slik at Statens arbeidstilsyn i det enkelte land både blir representert i vedkommende organ og at det organ som opprettes vil få en instruks som pålegger det et nært samarbeid med de enkelte nordiske lands statlige arbeidstilsyn. Uten en slik ordning, vil det være å frykte for at man gjennom et slikt organ kanskje ville komme til å skape en viss usikkerhet på disse områdene hos de enkelte lands statlige arbeidstilsyn med den svekkelse som dette vil føre med seg for disse. Noe slikt må for enhver pris unngås.

Oslo, 9. september 1966

Landsorganisasjonen i Norge

Tor Aspengren

Olav Sunde

S v e r i g e

Arbetskyddsstyrelsen:

Nordiska maskinkommittén, som sedan 1946 handhar ifrågavarande samarbete, har till huvudsaklig uppgift att utarbete förslag till gemensam-

ma anvisningar eller direktiv angående skyddsåtgärder vid maskiner, verktyg och redskap samt dessutom i viss omfattning att i samråd övervaka tillverkning och import av sådana anordningar (i det följande sammanförda under beteckningen maskiner). Dessa uppgifter avser att åstadkomma sådan ordning de nordiska länderna emellan, att dels maskiner skall kunna levereras från det ena landet till det andra och där användas utan att några förändringar i skyddsavseende behöver vidtagas, dels en gemensam linje utåt kan upprätthållas med avseende på skyddskraven i samband med import av maskiner från andra länder och därigenom uppnå större respekt för de nordiska ländernas krav.

Anvisningsarbetet har fördelats inom kommittén på så sätt att varje land, allt efter möjligheterna med hänsyn till bl. a. personaltillgång, åtagit sig att utarbeta förslag till anvisningar för viss maskin eller grupp av maskiner. Dessa förslag har efter erforderliga remisser, överläggningar med berörda parter, m. m. bearbetats och behandlats vid kommitténs möten och därefter överlämnats till chefsmyndigheterna i de nordiska länderna för fastställelse. På detta sätt har utarbetats och slutbehandlats av kommittén 14 anvisningsförslag, som översänts till chefsmyndigheterna. Med hänsyn till behovet av anvisningar är detta otillräckligt.

Arbetsfördelningen har varit mycket ojämn länderna emellan beroende på de olika resurser som stått till buds, och anvisningsarbetet har ständigt varit beroende av den tid vederbörande befattningshavare kunnat avdela med hänsyn till andra arbetsuppgifter. Sistnämnda förhållande har medfört att anvisningsarbetet ej kunnat bedrivas kontinuerligt och således ej heller med nöjaktig effektivitet.

Beträffande utfärdandet av anvisningar, vilka i förslag överlämnats av kommittén, har från början avsikten varit, att anvisningarna skulle fastställas inom skälig tid och ungefär samtidigt i de nordiska länderna. Av olika skäl har de nationella förberedelsearbetena, vilka i huvudsak omfattar översättning, genomgång och redigering av anvisningarna, ibland medfört betydande förseningar och avsevärda tidsskillnader länderna emellan.

Av BIHANG 1 (*se nedan*) framgår vilka slag av maskiner anvisningarna avser, inom vilket land de utarbetats och tidsskillnader mellan anvisningsförslagets färdigställande och anvisningarnas utfärdande i de olika länderna.

Chefsmyndigheterna har i år meddelat gemensamma skriftliga riktlinjer för kommitténs arbete¹. Dessa riktlinjer börjar tillämpas vid ett möte, som kommittén avhåller under tiden 5—10 september 1966.

Den i medlemsförslaget angivna ordningen för godkännande av anvisningar synes vara svår att genomföra och kan icke anses lämplig, när den skulle medföra ett avskiljande av en mycket viktig del av myndigheternas arbetsområde. En enklare och bättre lösning måste anses vara att chefsmyn-

¹ *Se Direktoratet för Arbetsstillsyn, BIHANG.*

Inom Nordiska maskinkommittén intill 1965 utarbetade och slutbehandlade förslag till anvisningar överlämnade till chefsmyndigheterna i de nordiska länderna

Anvisningar	Utarbetat av NMK:s sektion i	Slutbehandlade av NMK och överlämnade till chefsmyndigheterna	Utfärdade i				Anm.
			Danmark	Finland	Norge	Sverige	
Allm. maskinanvisningar	Sverige	jan. 1950	1953	1959	1953	jan. 1952	
Slipmaskinanvisningar	Norge	mars 1953	jan. 1961	1959	1955	dec. 1955	
Excenterpressanvisningar	Sverige	maj 1954	sept. 1958	1960	1959	dec. 1955	
Bultpistol-anvisningar	Sverige	febr. 1957	mars 1960	1960	1962	okt. 1958	
Jordbruksmaskinanvisningar	Sverige	jan. 1959	—	—	—	—	— = ej utfärdade
Anv. ang. skyddsåtg. vid motorgräsklippare m. horisontellt roterande kniv	Sverige	febr. 1959	febr. 1960	1959	1959	okt. 1958*	* utfärdade innan de överlämnats till chefsmyndigh. i övr. länder
Sågverks- och snickeri-maskinanvisningar	Sverige	april 1961	1963	1961	—	febr. 1963	
Tvättmaskinanvisningar	Norge	nov. 1961	—	1963	1961	—	
Anv. ang. skyddsåtg. vid motordrivna cirkelsågar för röjningsarbete	Sverige	aug. 1962	—	1961*	—	jan. 1960*	
Anv. ang. skyddsåtgärder vid motorkedjesågar	Sverige	aug. 1962	—	1962	1962	mars 1962*	
Plastmaskin-anv. del 1	Danmark	juni 1964**	—	—	—	—	** bilder ej översända
Slakt-, o. chark.mask.anv.	Danmark	juli 1964**	—	—	—	—	
Grafiska maskin-anv.	Sverige	okt. 1964	—	—	—	mars 1965	
Motordrivna handcirkel-sågar	Sverige	febr. 1966	1966	—	—	april 1966	

digheterna tillföres erforderlig personal för utförande av såväl ifrågavarande kommittéarbete som granskning av förslag till anvisningar.

Det arbete, som utförts inom Nordiska maskinkommittén måste anses vara av stort värde, och det föreligger enligt arbetarskyddsstyrelsens mening ingen anledning att vidtaga annan ändring av kommitténs arbetsformer än den, som kan betingas av de nyss angivna riktlinjerna. Vad som fordras för att ifrågavarande nordiska samarbete skall kunna bedrivas effektivt är att chefsmyndigheterna erhåller den härför behövliga personalförstärkningen.

Stockholm den 5 september 1966

Otto Westling

H. Brankelius

Medicinalstyrelsen:

Medicinalstyrelsen har med anledning härav från medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd professor A. Ahlmark inhämtat bifogat yttrande (*se nedan*).

För sin del vill medicinalstyrelsen anföra följande.

Ett effektivt förfarande för utfärdande av gemensamma nordiska anvisningar på arbetarskyddets område framstår som en internordisk angelägenhet av synnerlig vikt. Härför kräves bl. a. ett omfattande förberedelsearbete. Framför allt teknikens snabba utveckling ställer stora krav på att detta kan snabbt genomföras, så att anvisningarna kan utfärdas med största möjliga aktualitet. Det synes dock vara en diskutabel åtgärd att för förverkligande av detta önskemål ersätta de olika nordiska ländernas ordinarie tillsynsmyndigheter med ett permanent särskilt organ med internordisk beslutanderätt, utrustat med ett utredningssekretariat. Medicinalstyrelsen vill för sin del förorda att tillsynsmyndigheterna i de olika nordiska länderna ges möjlighet att etablera ett intimt fortlöpande samarbete för att åstadkomma förslag till internordiska anvisningar rörande arbetarskydd, vilka senare utan alltför stor svårighet kan ges giltighet inom respektive nationella förvaltningsområden.

Stockholm den 29 augusti 1966

Arthur Engel

Hans Bolin

Elisabeth Toll

Professor A. Ahlmark:

Ärendet utgör ett medlemsförslag väckt inom Nordiska rådet innebärande att rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till en effektivt verkande gemensam ordning för utfärdande av anvisningar i arbetarskyddsavseende i samtliga berörda länder.

Förslagsställarna framhåller, att ett gott samarbete mellan länderna redan förekommer på arbetarskyddets område, men, då de av samarbetsorganen framlagda förslagen för att vinna giltighet måste godkännas av varje lands chefsmyndighet på området, den slutliga behandlingen av anvisningsförslagen fördröjs. De menar därför, att det skulle skapas ett organ med »viss sammordisk beslutanderätt» och att ett permanent verksamt organ skulle inrättas med befogenhet att utarbeta anvisningar samt att besluta om deras giltighet i de nordiska länderna. Alternativt skulle nationellt godkända anvisningar ges nordisk giltighet.

Undertecknad delar helt förslagsställarnas uppfattning, att det vore värdefullt om en effektivisering av arbetsformerna för utfärdande av gemensamma nordiska anvisningar i arbetarskyddshänseende komme till stånd. Jag är dock tveksam huruvida de framlagda förslagen bäst skulle tillgodose dessa önskemål. Det tidskrävande arbetet i samband med arbetarskyddsanvisningar ligger nämligen på de fackliga (tekniskt-fysikaliska resp. medicinska) och administrativa (juridiska resp. arbetsmarknadsmässiga) utredningsplanen. Dessa förberedande arbeten måste för att ernå en enhetlig lagtillämpning ofta göras i intimt samarbete med resp. lands specialister på området. Anpassningen till ev. särförhållanden i de olika ländernas lagstiftning — skiljaktigheter som dock icke är särskilt stora — måste som regel tas upp redan på utredningsplanet, varför själva beslutsprocessen ej behöver innebära någon nämnvärd fördröjning.

Sålänge man har olika arbetarskyddslagstiftning — och varierande inställning hos arbetsmarknadsorganisationerna — i de skilda länderna, kommer anvisningsarbetet sålunda att kräva hänsynstagande till nationella särintressen, vilket naturligen är tidskrävande. Ett väsentligt led för att minska tidsutdräkten vore att öka kapaciteten på utredningsplanet. De skilda länderna bör sålunda i mån av behov och intresse kunna sätta in aktivt och kontinuerligt arbetande personal på berörda problem. Med hänsyn till arbetarskyddsfrågornas högst skiftande karaktär och de därmed förenade stora kraven på tillgång på specialister av olika slag torde det vara mindre lämpligt med ett permanent utredningsorgan. Förstärkning i mån av behov av ländernas ordinarie tillsynsmyndigheter — lämpligen efter sammordisk planering — skulle vara mera rationell och snabbare leda till det av förslagsställarna angivna målet.

Ett område av arbetarskyddet, som icke särskilt framhållits av förslagsställarna, men som är av stor betydelse i hithörande sammanhang gäller det arbetshygieniska fältet. Här har ett samarbete ägt rum under de senaste ca 20 åren mellan resp. länders arbetshygieniska institutionsenheter, bl. a. i form av årliga möten, vid vilka väsentliga tekniska, kemiska och medicinska yrkeshygieniska frågor dryftats. Önskemålet har i samband med dessa möten gång på gång framställts, om ökat samarbete i fackfrågor, något som i brist på medel dock endast kunnat bedrivas i mycket ringa utsträckning. Sedan de institutionella resurserna i de olika länderna under senare år förbättrats, föreligger nu möjligheter att inom detta avsnitt av arbetarskyddet rationalisera arbetet. Praktiskt och ekonomiskt betydelsefulla uppgifter för ett sådant samarbete är t. ex. utredningar inom den hygieniska ventilationsforskningen, kontrollen av yrkessjukdomar, undersökningar över skiftesarbetets inverkan på hälsan samt beträffande ergonomiska arbetsplaneringar.

Sammanfattningsvis kan beträffande det framlagda förslaget följande framhållas. Det torde från de nordiska länderna föreligga starka önskemål om en effektivt verkande ordning för utfärdande av gemensamma anvisningar på arbetarskyddets område. Genom att lagstiftningen i stort sett är likartad, krävs i första hand knappast någon utredning av förutsättningarna för en effektivisering av den *slutliga behandlingen* av anvisningarna. Det är däremot angeläget att öka tillsynsmyndigheternas och andra arbetarskyddsinstitutioners kapacitet att verkställa det fackmässiga *förarbetet*. Ett sådant förarbete kan planeras på olika sätt; exempelvis kunde man vid årliga budgetmöten med företrädare för resp. myndigheter och institutioner i de olika länderna fördela arbetsuppgifterna på lämpligt sätt.

Fjällbacka den 15 augusti 1966

A. Ahlmark

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:

Till besvarande av remissen får organisationerna dels åberopa bifogade av Sveriges mekanförbund till industriförbundet avgivna yttrande, dels därutöver anföra följande.

Organisationerna finner det önskvärt att man eftersträvar att få bort olikheterna mellan de nordiska ländernas arbetarskyddsbestämmelser och är därför i princip positiva till alla åtgärder som är ägnade att leda till ett sådant resultat. Det nordiska samarbetet på det industrihygieniska planet har haft stor betydelse för utvecklingen. Sedan nya frågeställningar och nya arbetshygieniska problem, ergonomi och företagshälsovård kommit i förgrunden, är en ytterligare utvidgning av det nordiska samarbetet både

välmotiverad och önskvärd: arbetet bör bedrivas med både större resurser och större intensitet än hittills.

Utan att taga närmare ställning till de olika konkreta spörsmål som beröres i medlemsförslaget vill organisationerna gärna tillstyrka att man, såsom förslagsställarna begärt, närmare utreder förutsättningarna för en ökad nordisk samordning. Utredningen bör emellertid omfatta förutsättningarna för samarbete inte bara när det gäller bekämpande av olycksfall och anvisningar för maskiner, redskap eller andra tekniska anordningar i detta syfte utan även beträffande arbetshygieniska frågor samt ergonomiska problem och företagshälsovård.

ILO har under senare år i sina konventioner och rekommendationer på ifrågavarande område betonat att samråd bör äga rum mellan arbetarskyddsmyndigheterna och arbetsmarknadsparterna. Organisationerna delar helt denna uppfattning och vill ytterligare framhålla att de utgår ifrån att om en utredning skulle komma till stånd berörda intressenter ges tillfälle att medverka i denna. Det är också av stor vikt att man vid utformningen av gemensamma nordiska bestämmelser även beaktar de regler som gäller i andra länder, med vilka vi har ett nära kommersiellt samarbete. Härigenom undvikas att de nordiska bestämmelserna i onödan försvårar möjligheterna att få en ännu större internationell samverkan till stånd.

Stockholm den 12 september 1966

Svenska arbetsgivareföreningen

Sveriges industriförbund

Karl-Olof Faxén

Lennart Körner

Inge Svensson

Anders Mallmén

Landsorganisationen i Sverige:

Förslagsställarna hänvisar i sitt förslag till att teknikens utveckling fordrar och alltmer kommer att fordra en effektivisering av de nuvarande samarbetsförhållandena för att föråldrade arbetarskyddsanvisningar snabbare än vad nu sker skall kunna revideras och nya utarbetas. Den sammordiska funktionen på detta område handhas för närvarande av Nordiska maskinkommittén, men dess arbetsuppgifter bör enligt förslaget effektivare kunna handhas av ett organ med viss sammordisk beslutanderätt, så att på detta eller annat sätt arbetarskyddsanvisningar skulle kunna erhålla omedelbar giltighet samtidigt i alla nordiska länder.

Enligt LO:s mening torde knappast tillskapandet av nya former för det nordiska samarbetet på ifrågavarande område i och för sig garantera någon ökad effektivitet vid handläggningen av de arbetsuppgifter som för närvarande handhas av Nordiska maskinkommittén, vilken kommitté otvivelaktigt genom sin nära anknytning till chefsmyndigheterna i respektive nordiska länder är väl skickad att i varje enskilt fall bedöma nödvändigheten

av och möjligheten till samnordiska åtgärder vid utfärdande av arbetarskyddsanvisningar. För att ernå de tidsvinster vid den samnordiska handläggningen som förslagsställarna syftar till vore det utan tvekan bäst och helt tillräckligt om Nordiska maskinkommittén gavs sådana personella resurser att den kunde ytterligare intensifiera sitt arbete.

LO, som i och för sig inte har något att erinra mot syftet med förslaget, anser med hänsyn till vad ovan anförts det dock saknas grundad anledning för Nordiska rådet att rekommendera regeringarna något annat än att framlägga förslag till en effektivisering av Nordiska maskinkommittén.

Med denna begränsning anser sig LO således kunna tillstyrka förslagsställarnas hemställan.

Stockholm den 17 oktober 1966

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Sveriges mekanförbund:

Förslaget går ut på att den verksamhet, som för närvarande handhas av nordiska maskinkommittén, vilken sammanträder en gång om året, i fortsättningen skulle bedrivas inom ett permanent organ. Härigenom skulle enligt förslagsställarna en väsentlig tidsvinst kunna göras i jämförelse med nuvarande handläggning. Vidare föreslås att ett system skulle skapas, som gör det möjligt att utfärdade anvisningar får omedelbar giltighet i samtliga nordiska länder, eventuellt genom att det permanenta organet ges en sådan beslutsrätt.

Det är vår uppfattning att olikheter i fråga om arbetarskyddsbestämmelser mellan de nordiska länderna så långt möjligt måste undvikas. Ett gemensamt organ för samordning av dylika bestämmelser är därför nödvändigt. Ett sådant organ bör ges förutsättningar att behandla aktuella krav på arbetarskydd utan tidsförluster, beroende av formella hinder. Det uppställda förslaget synes motsvara detta allmänna önskemål.

Inom ramen för det samarbete som standardiseringsorganen i de nordiska länderna bedriver inom INSTA kan gemensam nordisk standard utarbetas, vilken kan tjäna som rekommendation för arbetarskyddsmyndigheterna vid fastställandet av lämpliga säkerhetskrav. Härigenom uppnås även att säkerhetskraven blir anpassade till en större marknad än den nordiska genom standardiseringsorganens medlemskap i ISO. Däremot är arbetarskyddsorganen en nordisk företeelse, vilket begränsar deras möjligheter till en internationell överblick i fråga om standard och säkerhetsföreskrifter.

Stockholm den 9 juni 1966

Sveriges mekanförbund

Nils Lundquist

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott
över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på arbetarskyddets område. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Tornedalen den 2 juni 1966, i Oslo den 20 oktober 1966 och i Köpenhamn den 27 januari 1967 samt i Stockholm denna dag. Vid utskottets behandling av förslaget i Köpenhamn har såsom sakkunniga deltagit från Danmark direktör G. M. Drachman, direktör Schade-Poulsen och fabriksinspektör A. S. Ørested Møller, från Finland överinspektören Leo Rantanen och från Sverige direktören Nils Lundqvist.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till en effektivt verkande gemensam ordning för utfärdande av anvisningar för maskiner, redskap eller andra tekniska anordningar att iakttagas i arbetarskyddsavseende i samtliga nordiska länder.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Arbudsministeriet.
Direktoratet for Arbejdstilsynet.
Dansk Arbejdsgiverforening.
Industriraadet.
Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund.

Finland:

Handels- och industriministeriet.
Socialministeriet.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Finlands industriförbund.
Finlands fackföreningars centralförbund.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Norsk arbeidsgiverforening.
Landsorganisasjonen i Norge.

Sverige:

Arbetskyddsstyrelsen.
Medicinalstyrelsen.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Landsorganisationen i Sverige.
Sveriges industriförbund.
Sveriges mekanförbund.

Flertalet remissorgan uttalar sig positivt om medlemsförslaget i vad det avser en effektivisering av det nordiska samarbetet på arbetskyddets område. En effektivare ordning i detta avseende anses dock böra nås inom ramen för det arbete, som utföres av nordiska maskinkommittén. Härvid åberopas särskilt den omständigheten, att Nordiska maskinkommittén sedan hösten 1966 antagit nya riktlinjer för sitt arbete i syfte att vinna en mera verksam och snabbare arbetsordning. Till förslaget om inrättande av ett permanent nordiskt organ med viss beslutanderätt liksom till det alternativa förslaget om nordisk giltighet för nationellt godkända anvisningar ställer sig flertalet remissorgan tveksamma eller helt negativa.

Uttalanden i den här angivna riktlinjen återfinnes i flertalet danska yttranden. *Direktoratet for Arbejdstilsynet* understryker att de nya riktlinjer, som antagits för Nordiska maskinkommittén och som innebär bl. a. ökad mötesaktivitet, kommer att medföra snabbare genomförande av gemensamma nordiska maskintekniska säkerhetsföreskrifter och anvisningar. Beträffande frågan om ett permanent nordiskt organ på detta område framhåller direktoratet, att ett sådant organ icke skulle ha samma kontakt med näringslivets intressen, som maskinkommittén har. Beträffande det alternativa förslaget om nordisk giltighet för nationellt godkända anvisningar menar direktoratet, att en sådan ordning knappast kan praktiseras inom en överskådlig tid. *Arbejdsgiverforeningen*, till vars yttrande *Industriraadet* ansluter sig, finner det arbete, som bedrivs inom Nordiska maskinkommittén på arbetskyddets område, tillfredsställande. *Landsorganisationen* uttalar, att man avser att låta regeringen och i synnerhet sina socialdemokratiska representanter ta ställning till det i medlemsförslaget väckta spörsmålet.

Från finsk sida ställer man sig positiv till åtgärder från regeringarnas sida för att intensiviera arbetet på ifrågavarande område. Sådana åtgärder bör dock företagas inom ramen för nu gällande system, d. v. s. genom Nordiska maskinkommitténs arbete, menar *socialministeriet* och *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund*. *Industriförbundet* ansluter sig till det senare yttrandet. Man är skeptisk till ett permanent nordiskt organ, genom vilket man icke anser sig kunna nå ett bättre resultat än genom att utveckla det nuvarande systemet. En snabbare och effektivare ordning bör bättre kunna nås genom förstärkning av de personella resurserna vid chefsmyndigheterna och inom maskinkommittén än genom ändringar i det gällande systemet. *Handels- och industriministeriet*, som anser sig för närvarande icke kunna ta

ställning till frågan om en ändring av det nuvarande systemet, anser dock att man inom ramen för vad som är möjligt bör sträva efter att utveckla det nordiska samarbetet på ifrågavarande område. *Finlands fackföreningars centralförbund* tillstyrker förslaget utan närmare motivering.

Kommunal- og arbeidsdepartementet, landsorganisasjonen och arbeidsgiverforeningen i Norge utalar samtliga behovet av en effektivisering av det nordiska samarbetet på maskinskyddets område. Lämpligast anses det även från norsk sida vara att bygga ut och effektivisera Nordiska maskinkommitténs arbete.

Av de svenska remissorganen menar *arbetarskyddsstyrelsen* och *landsorganisationen (LO)*, att maskinkommitténs arbete, sådant det avses att bedrivas sedan hösten 1966, måste anses tillfredsställande för att tillgodose kravet på ett effektivt arbete inom maskinskyddet. I likhet med vad som framförts från vissa finländska remissorgan påpekar arbetarskyddsstyrelsen och LO behovet av personalförstärkning inom chefsmyndigheterna för att kunna ytterligare intensifiera samarbetet. *Medicinalstyrelsen* uttalar tveksamhet i fråga om inrättande av ett särskilt organ med internordisk beslutanderätt. Styrelsen förordar att möjligheter ges de nordiska tillsynsmyndigheterna att etablera ett intimt förlöpande samarbete till nytta för arbetet på ifrågavarande område. *Industriförbundet* och *arbetsgivareföreningen*, som åberopar yttrande av *Sveriges mekanförbund*, framhåller, att det är önskvärt, att man eftersträvar en samordning av de nordiska ländernas arbetarskyddsbestämmelser. Man är därför i princip positiv till alla åtgärder som är ägnade att leda till ett sådant resultat. En utredning bör enligt dessa remissorgan utsträckas till att avse även arbetshygieniska frågor samt ergonomiska problem och företagshälsovård. Här påpekas värdet av att man vid utformningen av gemensamma nordiska regler även beaktar de regler, som gäller i andra länder med vilka nära kommersiellt samarbete föreligger.

3. U t s k o t t e t

Mellan de nordiska länderna har sedan många år förekommit ett nära samarbete på arbetarskyddets område. Framför allt har ett sådant bedrivits inom Nordiska maskinkommittén, NMK, som grundades 1946. NMK's huvudsakliga uppgift är att utarbeta förslag till gemensamma anvisningar eller dessa remissorgan utsträckas till att avse även arbetshygieniska frågor samt dessutom i viss omfattning att i samråd med andra myndigheter övervaka tillverkning och import av sådana anordningar. Härmed avses åvägbringas en ordning de nordiska länderna emellan vilken innebär, dels att maskiner kan levereras från det ena landet till det andra och där användas, utan att några förändringar i skyddsavseende behöver vidtagas, dels ock att en gemensam linje kan upprätthållas utåt med avseende på skyddskraven i samband med import av maskiner från andra länder, vilket skulle främja respekten för de nordiska ländernas krav.

Överallt i Norden föreligger ett växande behov av maskinskyddsanvisningar. För maskinproducenterna är det viktigt att sådana anvisningar är enhandla i alla Nordens länder, så att de färdiga maskinerna kan säljas i samma utförande i alla länderna. Viktigt är också för producenterna att anvisningar snabbt blir klara så att produktionen ej hämmas av onödig väntan.

Av den förebragta utredningen framgår, att arbetet inom NMK hittills knappast kunnat bedrivas med den effektivitet, som numera måste krävas med hänsyn till teknikens överväldigande snabba expansion, som resulterar i ständigt nya tekniska landvinningar på olika områden. Från det att ett fält tagits upp till behandling av NMK har det vanligen dröjt 3 à 4 år, innan de av NMK slutligen utarbetade direktiven kunnat sättas i kraft i de enskilda länderna. En sådan tidsrymd från det att NMK börjar arbetet rörande en viss maskin till dess skyddsanvisningar utfärdas i respektive länder för maskinen är uppenbarligen alltför lång. Under de drygt 20 år NMK varit i verksamhet har 14 anvisningsförslag utarbetats och slutbehandlats av NMK. Samtliga dessa 14 förslag har dock icke utfärdats i alla nordiska länder, stundom därför att de redan vid sin tillkomst torde varit föråldrade. En snabbare handläggning är sålunda påkallad.

Ett arbete av den art som NMK bedriver kräver uppenbarligen sin tid, men det gäller nu att finna arbetsformer som nedbringa denna tid och som möjliggör att kravet på snabbhet kan tillgodoses. Detta samarbete måste därför vidareutvecklas och anpassas till rådande förhållanden. Ett viktigt steg i sådan riktning har tagits i och med att hösten 1966 nya riktlinjer antagits för arbetet i NMK, som möjliggör en intensifiering av NMK's verksamhet. En stegrad mötesaktivitet är att förvänta. Tidigare möttes NMK officiellt endast en gång om året, men framgent avses flera möten skola hållas årligen.

Utskottet vill dock ifrågasätta, om icke utöver vad sålunda företagits, ytterligare åtgärder erfordras för att förbättra möjligheterna att snabbt få fram anvisningar på maskinskyddets område.

I medlemsförslaget framföres tanken på att inrätta ett permanent nordiskt organ med viss samnordisk beslutanderätt. Förslaget i fråga har mottagits med viss tveksamhet av remissorganen, som i allmänhet föredragit anordningar innebärande en effektivisering av arbetet inom nu rådande system. Dessa båda linjer synes utskottet dock icke vara oförenliga. Möjlighet finnes att bygga ut NMK till ett permanent arbetande nordiskt organ på detta område, till vilket alla skyddsfrågor beträffande maskiner av nordiskt intresse kunde hänskjutas. Ett dylikt fast verksamt organ bör kunna arbeta med betydligt större effektivitet än en sporadiskt sammanträdande kommitté. Bl. a. bör den från början kunna anpassa sina förslag till anvisningar efter gällande nationella särbestämmelser, iordningställa översättningar och ombesörja andra liknande arbetsmoment, som enligt nuvarande ordning lig-

ger hos olika nationella instanser och där verkar fördröjande. Till en början torde beslutanderätten av olika skäl böra kvarligga hos de nationella instanserna. Emellertid bör förberedelser inledas för utarbetande av de lagändringar, som erfordras av ett överförande av beslutanderätten från de nationella organen till en permanentad NMK.

Vid en utbyggnad av NMK bör iakttagas att sådana former skapas, att representanter för maskinindustrin blir i tillfälle i större omfattning än vad som nu sker på ett tidigt stadium framföra producentsidans synpunkter. Dessa bör tillföras i ett sådant skede av utredningsarbetet, att de kan beaktas redan från början.

Självfallet är att man vid utarbetande av gemensamma nordiska skyddsbestämmelser måste beakta även den internationella aspekten. Reglerna i Norden bör så långt som möjligt överensstämma med sådana som gäller i andra länder, med vilka Norden har ett nära kommersiellt samarbete.

En särskild fråga är om man genom att ingå en nordisk konvention kan skapa giltighet för ett nationellt godkännande av en maskin i övriga länder. I den mån en viss maskin kräver formligt godkännande av myndighet, bör detta tillvägagångssätt kunna ifrågakomma. I den mån fråga är om anvisningar, som tillverkare eller brukare har att följa vid risk att eljest förbud meddelas att använda maskinen i fråga, är denna väg mera svårframkomlig. Vid en allmän utredning av problemen bör emellertid också denna sida av saken beaktas.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets socialpolitiska utskott föreslå,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att åstadkomma en snabb och effektivt verkande gemensam ordning för tillgodoseende av arbetarskyddet beträffande maskiner, redskap och andra liknande tekniska anordningar.

Stockholm den 25 februari 1967

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Kaarlo af Heurlin

Jørgen Jensen

Lars Korvald

Lars Larsson

Harald Løbak

Helge Nielsen

Olavi Saarinen

Salve Salvesen

Veikko Savela

Medlemsförslag

om införande av en regel om betänketid i avtalslagen

(Väckt av Ragnar Christiansen, Lis Groes och Dagmar Ranmark)

I forbindelse med behandlingen af næringslov og afbetalingslov har spørgsmålet om indførelse af en såkaldt »fortrydelsesparagraf» været rejst i Danmark. En sådan bestemmelse skulle indeholde en ret for køberen til at træde tilbage fra aftalen inden for en vis kortere frist, f. eks. 3—5 dage.

Særlig i forbindelse med agentsalg vil bestemmelsen få betydning, idet der ofte er tale om meget dygtige sælgere, som udnytter uerfarne forbrugere. I mange tilfælde vil der tillige foreligge det forhold, at aftalen er formuleret således, at køberen kun bestiller varen, hvorved sælgeren ikke bliver bundet, før han akcepterer bestillingen. På denne måde kan sælgeren skaffe sig en frist, hvori han står frit over for handelen, og i disse tilfælde forekommer det derfor særlig naturligt at ligestille køber og sælger.

Det er anført over for en »fortrydelsesparagraf», at den strider mod princippet om, at en underskrift altid er bindende, men såfremt det af selve dokumentet klart fremgår, at aftalen først bliver retsgyldig efter udløbet af fristen, vil intet princip brydes.

Det er oplyst, at en tilsvarende bestemmelse er indført i engelsk ret. En kommission i Sverige, »Konsumtionskreditutredningen», beskæftiger sig for øjeblikket med problemet, og man er dér stemt for at foreslå indførelse af en »fortrydelsesparagraf».

En undersøgelse af problemet bør imidlertid ikke begrænses til agentsalg eller salg på afbetaling. Det vil være rimeligt at man overvejer at gøre bestemmelsen generel, således at den indføres i aftaleloven.

Da de love, som berøres af bestemmelsen, i stor udstrækning hviler på nordisk samarbejde, bør en eventuel ændring gennemføres parallelt i alle de nordiske lande. Vi finder det derfor hensigtsmæssigt, at regeringerne i samarbejde udreder forudsætningerne for at ændre lovgivningen på dette område.

Under henvisning hertil foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at få en bestemmelse optaget i aftalelov-

givningen og i lovgivningen om køb på afbetaling, som giver køberen en ret til at træde tilbage fra aftalen inden for en kortere frist.

Oslo, København og Stockholm, den 26. april 1966

Ragnar Christiansen

Lis Groes

Dagmar Ranmark

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

Justitsministeriet har indhentet udtalelser om forslaget fra præsidenterne for østre og vestre landsret samt Københavns byret og fra Den danske Dommerforening, ligesom spørgsmålet om indførelse af en »fortrydelsesparagraf» i aftaleloven eller afbetalingsloven tidligere har været drøftet på et møde mellem kontaktmændene for nordisk samarbejde i de nordiske justitsministerier.

I overensstemmelse med de betænkeligheder mod en generel regel af det i forslaget skitserede indhold, som er kommet til udtryk i udtalelserne fra retterne, må Justitsministeriet mene, at en eventuel undersøgelse bør begrænses til en undersøgelse af behovet for en beskyttelsesregel i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted. For sådanne tilfælde vedkommende bør undersøgelsen derimod næppe — som i rekommandationsforslaget — begrænses til køb og salg, men omfatte alle former for gensidig bebyrdende aftaler, herunder forsikringsaftaler, abonnementsaftaler og serviceaftaler.

København, den 5. september 1966

P. m. v.

(Sign.)

Industriraadet:

Det nævnte forslag begrundes bl. a. med, at der særligt i forbindelse med agentsalg ofte er tale om dygtige sælgere, som udnytter uerfarne købere.

I betragtning af at de omhandlede salg kun udgør en yderst ringe del af totalomsætningen, kan Industriraadet ikke anbefale den foreslåede ændring af aftaleloven, der omfatter aftaler og retshandler på hele det formueretlige område.

Hovedprincippet i aftaleloven, hvorefter løfter er bindende, er en videreførelse af bestemmelsen i Danske lov 5. — 1. — 1. og 2. og har således gammel hævde i dansk ret. Begrundelsen for dette hovedprincip inden for dansk ret er, at der herved skabes en for omsætningen nødvendig tillid til aftalen. En udhuling af dette grundprincip til skade for omsætningen som helhed, blot fordi der på et enkelt område har fundet misbrug sted — de ovenfor nævnte agentsalg, salg (dørsalg) til private på afbetalingsvilkår — vil røkke tilliden til aftalers bindende kraft og være til ubodelig skade for hele omsætningen, hvorfor Raadet på det bestemteste må modsætte sig den.

En ændring som den foreslåede vil efter Raadets opfattelse føre til hyppige retstvister vedrørende aftalers gyldighed. En »fortrydelsesperiode» vil endvidere virke stærkt hæmmende for erhvervslivet, f. eks. vil en ordremodtager være afskåret fra omgående råvare- og/eller halvfabrikatdispositioner, hvilket bl. a. vil forlænge alle leveringstider.

Det kan i denne forbindelse oplyses, at Foreningen af danske Landbrugsmaskinfabrikanter og Sammenslutningen af Automobil-Fabrikanter og Importører særligt har henledt opmærksomheden på den udbredte handel med brugte landbrugsmaskiner og biler i forbindelse med nykøb. En regel som den foreslåede vil på uheldig måde kunne udnyttes af den købende, og det findes ikke rimeligt at påtvinge brancherne sådanne vilkår, der er overordentlig hæmmende for omsætningen.

Endelig skal Raadet påpege, at det altid vil være muligt at kræve betænkningstid før underskrift af foreliggende udkast til aftaler. Hvor særlige forhold gør sig gældende, kan det i aftalen anføres, at dens retsmyndighed er betinget af bekræftelse inden for en vis frist. Dette må være mere tilfredsstillende end en ordning, efter hvilken passivitet sætter en aftale i kraft. Passiviteten kan skyldes sygdom eller andre uforudseelige omstændigheder.

Under henvisning til den uomtvistelige værdi, som aftalelovens grundprincip har for omsætningen, tillader Industriraadet sig endvidere at påpege, at man vil finde det uheldigt, dersom dette princip fraviges i særlovgivningen, f. eks. afbetalings- og kommissionsloven, da det må frygtes at sådanne bestemmelser, selvom de alene vedrører et særligt område, på uheldig måde vil kunne påvirke opfattelsen af sluttede aftalers betydning i almindelighed og svække ansvarsfølelsen i forbindelse med indgåelse af aftaler.

København, den 9. september 1966

P. r. v.

E. b.

Johs. Reeckmann

Forbrugerrådet:

— — — vil Forbrugerrådet gerne indledningsvis fastslå, at vi er helt enige med dem, der hævder, at en kontrakt, der er indgået af to myndige, jævnbyrdige personer, bør være bindende. Forbrugerrådet har aldrig haft til hensigt at rokke ved denne opfattelse. Men i vort daglige arbejde er vi blevet opmærksomme på, at der kan være visse misforhold i parternes indbyrdes stilling. Disse misforhold kommer frem, når sælgerne ligefrem organiserer sig og opretter standardkontrakter, der giver dem en fortrinsstilling i forhold til køberen, netop ved at lade en kontrakt være bindende øjeblikkelig for køberen, men ikke for sælgeren. Ligeledes, når en sælger uopfordret henvender sig på køberens bopæl for at optage bestilling. I denne situation har sælgeren på forhånd forberedt sig på alle argumenter, hvorimod køberen typisk vil føle sig overrumplet og let lader sig overtale.

Allerede den 3. september i fjor rettede Forbrugerrådet henvendelse til det udvalg, justitsministeren havde nedsat til at drøfte en begrænsning af afbetalingshandelen. I denne henvendelse gjorde rådet opmærksom på den fare for udnyttelse, der består, når en køber hurtigt skal underskrive en kontrakt, især ved bestillingsoptagelse på købers bopæl. Forbrugerrådet anmodede derfor udvalget om at overveje en tilføjelse til lov om køb på afbetaling, således at der gives køber adgang til at træde tilbage fra en aftale indenfor en nærmere fastsat kort frist.

Den 30. marts i år skrev Forbrugerrådet til det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende revision af afbetalingsloven og opfordrede indtrængende til at få ovennævnte bestemmelse gennemført ved agentsalg, idet rådet gjorde opmærksom på, at kontrakter ofte er affattet således, at de først bliver endeligt bindende for sælgeren, når han (og ikke repræsentanten) har tiltrådt dem. For at de to parter kan blive ligestillet, er der brug for en tilsvarende adgang for køber til at træde tilbage fra aftalen.

I aftalelovens § 7 er der allerede åbnet en snæver adgang for løftegiver til at tilbagekalde løftet, ligesom kommissionsloven under visse omstændigheder giver parterne ret til at træde tilbage fra aftalen (§§ 78, 79, 81 og 82).

Såfremt denne adgang kunne lempes, således at fristen blev udvidet, eller der blev indført en bestemmelse om, at kontrakter først bliver bindende f. eks. 8 dage efter, at begge parter har underskrevet dem, ville den ønskede ligestilling mellem de kontraherende parter være opnået.

Forbrugerrådet tillader sig i tilknytning til ovenstående at minde om, at Nordisk Komité for Konsumentspørgsmål, oprettet efter Nordisk Råds rekommandation nr. 8 1957, på sit 14. komitémøde den 5. maj 1966 har vedtaget en resolution, der vedlægges i kopi (*se Bihang*).

København, den 13. september 1966

Camma Larsen-Ledet

Formand

Ellen Hagel

Sekretær

**Udtalelse vedtaget den 5. maj 1966 på 14. komitémøde i Nordisk Komité
for Konsumentspørgsmål**

Nordiska kommittén för konsumentfrågor har på sitt sammanträde i Oslo den 4—5 maj 1966 bl. a. diskuterat kreditköp och de problem dessa medför för köparna. Enligt kommitténs uppfattning är en av de i detta sammanhang besvärligaste problemen för konsumenterna agentförsäljningen vid vilken en konsument, som före agentbesöket inte har planerat ett köp, hastigt övertalas till ett sådant. Förhållandet att varan inte behöver betalas omgående utgör därvid ett starkt säljargument. De köpsbeslut som fattas i denna situation och som ofta gäller varaktiga relativt dyrbara varor bygger endast i undantagsfall på en medveten analys av köparens egna behov och en jämförelse med andra produkter som finns på marknaden. Därför talar starka skäl för att den nuvarande lagstiftningen ändras så att köparen inom en tidsfrist får avträda avtalet. För detta talar också att den beställningsorder som köparen undertecknar vid agentbesöket icke synes vara omedelbart bindande för säljaren. Kommittén utgår från att tidsfristen kan införas antingen genom en särskild lag eller genom komplettering av befintliga lagar samt att detta bör ske i samma form i samtliga nordiska länder.

Ett annat problem för kreditköparna är den mycket oklara redovisningen av varans pris och kreditkostnader vid avbetalningsköp. Kommittén vill därför även förorda att avbetalningslagen kompletteras på ett sätt som gör redovisning inte endast av kontantpriset utan även av avbetalningskostnaden obligatorisk.

Kommittén är medveten om att de berörda problemen övervägs av den pågående svenska konsumtionskreditutredningen. Ett medlemsförslag till Nordiska rådet om införelse av en »fortrydelsesparagraf» i nordisk lovgivning har även blivit framlagt.

Arbejderbevægelsens erhvervsråd:

— — — kan man meddele, at erhvervsrådet ser med sympati på, at man på fælles nordisk basis undersøger mulighederne for at få gennemført en ændring i aftalebestemmelserne med henblik på at skabe et værn for forbrugerne mod udnyttelse af dygtige sælgere, et forhold som efter erhvervsrådets opfattelse især foreligger ved visse former for agentsalg.

København, den 16. august 1966

P. r. v.

Preben Nielsen

Advokatrådet:

— — — skal man meddele, at sagen har været forelagt i et møde i Advokatrådet, hvor der var enighed om at udtale, at man må fraråde, at der rejses spørgsmål om indførelse af en sådan bestemmelse.

Det må efter rådets opfattelse uden videre anses for klart, at man med hensyn til hurtigheden og sikkerheden i omsætningen ikke kan indføre en regel om betænkningstid i erhvervsforhold.

I andre køb, bortset fra agentforhold, må hensynet til omsætningen også udelukke en sådan bestemmelse.

Rådet finder endvidere, at de særlige hensyn der gør sig gældende i agentforhold ikke med tilstrækkelig vægt kan motivere en »fortrydelsesparagraf», når henses til den stigende oplysning i samfundet.

Advokatrådet må herefter i det hele fraråde det initiativ, som det fremsendte medlemsforslag er udtryk for.

København, den 30. august 1966

P. r. v.

Søren Sørensen

Assurandør-Societetet:

— — — skal Assurandør-Societetet udtale, at princippet om løfters bindende kraft herhjemme har en så mangeårig og fast tradition både i teori og praksis, at societetet må nære afgørende betænkelighed ved det stillede medlemsforslag. Den fornødne beskyttelse mod den i forslaget beskrevne situation, hvor »meget dygtige sælgere... udnytter uerfarne forbrugere», findes formentlig allerede i aftalelovens kapitel 3, især §§ 31 og 33.

Hvad specielt forsikringsaftaler angår er disse af lovgivningsmagten i samtlige nordiske lande tillagt en sådan betydning, at denne gruppe aftaler er blevet undergivet en særlig lovgivning ved de på fællesnordisk grundlag udarbejdede forsikringsaftalelove, som tager hensyn til det særlige grundlag for etablering af forsikringer.

Spørgsmålet om annullering af forsikring efter en anmodning herom fra forsikringstageren fremsat kort tid efter, at en forsikringsbegæring er underskrevet og afsendt, har ikke ofte foreligget i selskabernes praksis. Selskaberne fastholder ikke altid deres forsikringstagere ved en tegnet forsikring, dersom kunden ønsker denne slettet, uden at der dog kan siges bestå nogen fælles praksis for alle selskaber eller forsikringsarter.

En generel regel om ensidig ret for en forsikringstager til at træde tilbage inden en vis kort tid efter, at aftale er indgået eller forsikringsbegæring un-

derskrevet, ville støde på den vanskelighed, at forsikringer oftest træder i kraft straks fra begæringens underskrift i den forstand, at selskabet fra dette tidspunkt er i risiko. Det ville være lidet ønskeligt, om denne retstilstand på grund af en fortrydelsesparagraf, der som anført næppe kan siges at være følt påkrævet i praksis, måtte ændres derhen, at risikoen først kunne bæres af selskabet fra det tidspunkt, da en betækningsfrist måtte være udløbet. En regel om adgang til annulation ville således umuliggøre tegning af kortvarige forsikringer som rejseforsikringer eller forsikringer mod enkelte bestemte risici, f. eks. regnvejrsforsikring, ligesom også lovpligtige forsikringer formentlig måtte undtages fra en sådan regel.

En yderligere vanskelighed ved udfornunningen af en fortrydelsesparagraf i forsikringsforhold ville det i øvrigt være at finde en begrænsning til de tilfælde af forsikringstegning, der foregår under den tidligere nævnte, i medlemsforslaget beskrevne udnyttelsessituation. Et væsentligt antal forsikringer tegnes af erhvervsvirksomheder eller private, der besidder betydelig indsigt i deres eget forsikringsbehov.

København, den 28. september 1966

P. k. v.

Poul Vissing

G. Koejfoed

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

Forslaget begrundes særligt med henvisning til, at det i forbindelse med agentsalg ofte skal forekomme, at dygtige sælgere udnytter uerfarne forbrugere. En undersøgelse bør dog, siges det, ikke begrænses til agentsalg eller salg på afbetaling, men tage sigte på at gøre bestemmelsen generel, således at den kan optages i aftaleloven.

Efter vor opfattelse bør det heroverfor fremholdes, at det er forbundet med store betænkeligheder at gøre afvigelse fra det fundamentale retsprincip, at et ord er et ord, og at aftaler skal holdes. Dette anerkendes også i medlemsforslagets motiver. Men vi forstår ikke, hvad der menes, når der derefter tilføjes, at dette princip ikke vil blive brudt, såfremt det af selve dokumentet klart fremgår, at aftalen først bliver retsgyldig efter udløbet af fristen. Det er en selvfølge, at parterne i aftalen kan optage en bestemmelse om købers ret til at springe fra — men det er jo ikke det, der er tale om. Det, der er tale om, er en lovbestemt tilbagetrædelsesret på trods af kontrakten, og dette er og bliver et brud med princippet om aftalers bindende kraft.

Hvis der i betydelige udstrækning forekommer misbrug i forbindelse med

agentsalg, må disse kunne bekæmpes på anden måde. Dersom aftalelovens almindelige regler til værn mod udnyttelse af uhæderlighed ikke slår til, kunne der jo blive tale om indførelse af særlig oplysningspligt i forbindelse med afbetalingssalg.

Det er efter vor opfattelse ikke nødvendigt at spilde mange ord på forslaget om, at retten til at træde tilbage fra en indgået aftale gøres generel, således at den indføjes i aftaleloven. Der kræves ikke megen fantasi for at forestille sig, hvorledes det ville gå med samhandelen i forretningslivet, såfremt der blev indrømmet køberen en almindelig ret til inden for en vis frist at fragå aftalen.

København, den 26. august 1966

P. f. v.

J. Hagemann-Petersen

A. Ross

Håndværksrådet:

— — — skal Håndværksrådet efter indhentet udtalelse fra sine faglige organisationer, bemærke følgende:

Håndværksrådet må skarpt advare imod gennemførelse af en generel regel af det foreslåede indhold.

Derimod vil Håndværksrådet ikke finde det urimeligt, om der — i de tilfælde, hvor der er tale om salg ved uanmodet personlig henvendelse direkte til forbrugerne — overvejes indført en begrænset regel om ret til at træde tilbage inden for en vis kortere frist.

København, den 24. august 1966

P. r. v.

Erik Ross Pedersen

Butikshandelens Fællesraad:

— — — skal vi meddele, at sagen har været behandlet i Butikshandelens Fællesraad, der, som det vil bemærkes, består af Dansk Textil Union, De danske Handelsforeningers Fælles-Organisation og De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark.

Fællesraadet må bestemt advare imod gennemførelsen af en sådan fortrydelsesparagraf, selv i begrænset omfang, idet en bestemmelse af denne art

er i strid med den i Danmark hävdvundne aftalefrihed og endvidere må befrygtes at kunne svække respekten for indgåede kontrakter til skade for erhvervslivet i sin helhed.

København, den 18. august 1966

P. f. v.

Groth-Andersen

Den danske Forlæggerforening:

— — — — skal jeg på foreningens vegne udtale, at vi anser forslaget for urealistisk og uigennemførligt og ikke finder anledning til at fremkomme med yderligere bemærkninger.

København, den 29. juni 1966

Ole Restrup

Formand

Johan G. Krarup

Kontorchef

F i n l a n d

Justitieministeriet:

Den i medlemsförslaget berörda frågan om införande av en regel om betänketid för köparen när det gäller avbetalningsköp och vissa andra former av köp har på senare tid varit föremål för dryftningar inom nordiska konsumentorgan. Huruvida ett verkligt behov av en dylik regel föreligger och huru vidsträckt tillämpningsområdet i så fall borde bli, torde dock ej ännu vara tillförlitligt utrett, varför man på Nordiska rådets juridiska utskotts möte den 7 juni 1966 i Kuopio från de nordiska justitieministrarnas sida hänvisade till den pågående svenska »Konsumtionskreditutredningen», som har att överväga de berörda frågorna. Man var enig om, att saken bör behandlas i Nordiska rådet och göras till föremål för en juridisk värdering efter det remissyttrandena över den svenska utredningen föreligger.

I anseende härtill vill justitieministeriet i nuvarande skede av saken ej gå närmare in på problemen i medlemsförslaget.

Helsingfors den 23 augusti 1966

Kai Korte

Avdelningschef

Henry Ådahl

Lagstiftningsråd

Handels- och industriministeriet¹:

Förslaget syftar till att frågans behandling icke skulle inskränkas till avbetalningshandeln och handeln från dörr till dörr, d. v. s. handeln hemma hos kunden, utan att möjligheterna att få till stånd ett allmänt stadgande att intagas i lagen om rättshandlingar skulle prövas. I Finland har nya stadganden om avbetalningsköp trätt i kraft den 1 juni detta år, och såsom ett allmänt drag hos den nya lagen kan nämnas strävan att utbygga rättsskyddet för köparen. Härtill syftar bl. a. det allmänna stadgandet, att med avbetalningsköp förknippat villkor kan jämkas eller lämnas utan avseende, om dess tillämpning uppenbart skulle vara stridande mot gott affärsskick eller eljest otillbehörig. Nytt är även stadgandet, att säljaren icke kan begära handräckning för att återfå sålt gods, om icke köpet grundar sig på en av köparen underskriven handling, vari bl. a. nämnes godsets kontantpris. Omnämmandet av kontantpriset ger köparen en bild av huru mycket dyrare det blir att köpa godset på avbetalning, och detta är helt säkert för sin del ägnat att motverka oöverlagda köp.

Angående kreditvillkoren inom avbetalningshandeln gäller en lag av den 21 december 1962. Enligt lagen kan statsrådet, om avbetalningshandeln visar benägenhet att med hänsyn till tryggandet av penningvärdet eller landets likviditet gentemot utlandet antaga alltför stor omfattning, i fråga om vissa varor föreskriva minimibeloppet av den del av priset på godset som skall betalas kontant och likaså maximikredittiden. Med stöd av denna fullmakt bestämde statsrådet den 23 april 1965, att vid försäljning av last- och paketbilar, televisionsapparater, kylskåp, frysskåp och tvättmaskiner på avbetalningsvillkor minst 30 procent såsom kontantdel skulle betalas inom tolv månader, i fråga om last- och paketbilar samt traktorer dock inom aderton månader. Kontantdelen för personbilar skulle dock vara minst 60 procent, utom i fråga om bilar, som importerats från bilateralländer, för vilka procentsatsen skulle vara 40. Maximikredittiderna är resp. nio och aderton månader. Stipulationerna om kontantdelen och kredittiden har sin i lagen uttryckligen angivna grund, men samtidigt är begränsningarna helt säkert ägnade att påverka konsumenternas beslut om köp, emedan små kontantbelopp och långa betalningstider kan locka till oöverlagda köp.

För köparen medför avbetalningshandeln vissa fördelar, av vilka må nämnas, att han omedelbart får godset i sin besittning och först efteråt börjar spara, samt att det i denna handel är lätt att få kredit. Avbetalningsköpet binder å andra sidan köparens kapital för rätt långa tider, och speciellt den oeffertänkamme köparen, som inte noggrant har övervägt sina ekonomiska möjligheter, kan råka i svårigheter. Om köparen inte, när köpet avslutas, sätter sig tillräckligt noga in i de olika synpunkter som är förknippade med

¹ Uttrandet översatt från finska.

avbetalningskrediten och dessa inte heller klarläggs från säljarens sida, kan det hända att köparen senare vid närmare eftertanke ångrar köpet, emedan räntan vid avbetalning i allmänhet är rätt hög. Av denna orsak har man i skilda sammanhang fört fram frågan om säljarens plikt att uppge den s. k. effektiva räntan, vilket för sin del kan verka i samma riktning som förslaget om att i lag ge köparen betänketid.

I det för Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget berörs särskilt försäljning hemma hos köparen, en handelsform, där stadganden som skyddar köparen också har ansetts behövliga. En skicklig försäljare kan vid ett sådant tillfälle locka till köp av en vara, som köparen inte alls har ämnat köpa och som han senare kan ångra att han köpt, när han blir i tillfälle att jämföra kvalitet och pris på annat håll. I synnerhet då det är fråga om ett dyrt föremål och prisskillnaden är stor, kan köparen drabbas av en kännbar skada. En särskild betänketid skulle i dylika fall vara motiverad, men frågan är även, huru långt köparen bör skyddas mot sina egna oöverlagda beslut.

På grund av det ovan sagda anser handels- och industriministeriet, att det framställda förslaget innehåller synnerligen beaktansvärda synpunkter, varför det är motiverat att pröva frågan. Emedan förslaget till en i lag stadgad betänketid utgår ifrån att stadgandet skulle komma att tillämpas på ett synnerligen vidsträckt område, kan det komma att yppa sig svårigheter vid sakens beredning, ty det är ju fråga om nya och synnerligen vittbärande stadganden inom handeln.

Helsingfors den 10 augusti 1966

Olavi Salonen

Handels- och industriminister

Tauno Heikonen

Äldre
regeringssekreterare

Centralhandelskammaren¹:

— — — Centralhandelskammaren, som hört landets handelskammare i ärendet, framför såsom sin åsikt högaktningfullt följande.

Enligt förslaget skulle köparen beviljas allmän rätt att häva sitt köp inom en kort frist, exempelvis 3—5 dagar efter köpet. Förslaget har motiverats ytterst summariskt med rimlighetssynpunkter.

Centralhandelskammaren anser det inte föreligga skäl att förverkliga förslaget. Om köparen önskar förbehålla sig betänketid innan köpet slutgiltigt

¹ Yttrandet översatt från finska.

avslutas, har han även för närvarande möjlighet att få prova föremålet eller annars erhålla det till påseende eller att avsluta köpet såsom ett s. k. öppet köp med återställningsrätt. Ifall det åter efter köpslutet visar sig att föremålet är felaktigt, har köparen givetvis rätt att enligt eget val antingen häva köpet, fordra felfri vara eller erhålla nedsättning av köpeskillingen samt i vissa fall t. o. m. skadeersättning. Även vid dröjsmål från säljarens sida har köparen rätt att häva köpet och i allmänhet också att få skadeersättning. Men om slutligt avgörande om avslutande av köpet redan träffats och ingenting avvikande från det vanliga visat sig efter köpslutet, bör köpet dock binda köparen på samma sätt som det binder säljaren.

För att värna köparens rättigheter har man numera uppgjort varudeklARATIONER, vilka beträffande normala konsumtions- samt t. o. m. matvaror erbjuder köparen möjlighet att utvärdera varans egenskaper före köpbeslutet. De gällande bestämmelserna angående hävande av köp kan givetvis tillämpas även i de fall, då varan inte motsvarar deklARATIONEN.

Centralhandelskammaren anser därför att köparens intressen till fullo säkerställs även genom nuvarande bestämmelser och rättsnormer. Å andra sidan skulle det föreslagna systemet i praktiken medföra betänkliga olägenheter. En betydande minskning av säljarens rättigheter skulle leda till ett försvagande av rättssäkerheten vid köp av löseegendom. Den skulle skapa oklarhet och osäkerhet i handelns förhållanden samt förorsaka ett ansenligt överförande av varor fram och tillbaka, vilket naturligtvis även skulle öka handelns kostnader. Hävbara köp skulle därtill lätt föranleda tvister mellan säljaren och köparen, då varan ju självfallet borde återställas i ursprungligt skick och man därvid icke vore enig om varans skick.

Det är även tänkbart, att köparna medvetna om hävningsmöjligheten skulle göra sina köp mera oöverlagt än för närvarande, och de härav föranledda hävda köpen skulle åsamka både säljaren och köparen onödigt arbete och kostnader. Sålunda skulle bestämmelsen, vars avsikt vore att skydda köparens intressen, även ur köparens synpunkt sett kunna leda till ett oförmånligt köp.

Vad åter s. k. handelsköp affärsmän emellan beträffar, synes den föreslagna bestämmelsen inte heller kunna tillämpas vid dessa. I handeln mellan köpmän, där avslut och leveranser i allmänhet bör göras snabbt, måste beställningen självfallet anses vara bindande. Skulle köparen erbjudas möjlighet att i efterhand häva beställningen endast på grund av att han »ångrat sig», skulle detta oförutsett försvaga säljarens förvissning om avtalets hållbarhet och även förorsaka direkta förluster, t. ex. i form av förlust av en annan av köpet intresserad köpare.

Enligt centralhandelskammarens åsikt föreligger inget skäl för ett införande i lagstiftningen av en bestämmelse om betänketid för köparen enligt förslaget. Därtill torde prövningen av frågan inte ens hänföra sig till avtals-

lagen, utan närmast till beredningen av en lagstiftning angående köp av lös-
egendom, vilket arbete i Finland ännu är helt oavslutat.

Helsingfors den 13 september 1966

Centralhandelskammaren

Matti Virkkunen

Ordförande

Sakari Yrjönen

Verkställande
direktör

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r.f.:

Grundtanken i medlemsförslaget om införande av en regel om betänketid i avtalslagen har uppenbarligen dikterats av s. k. konsumentskyddssynpunkter. Dessa kan av TOC i princip omfattas.

I sin enligt vår mening rätt vaga avfattning öppnar den aktuella motionen emellertid en del frågeställningar, varför behovet av ytterligare utredningar samt ingående diskussioner ter sig uppenbart.

Generellt sett kan den ökande agentförsäljningsverksamheten och avbetalningshandeln anses väl motivera kontinuerlig översyn av handelslagstiftningen i syfte att dels rätta till uppdagade missförhållanden, dels motverka ev. osunda tendenser samt förebygga icke önskvärd utveckling. Vår lagstiftning på området, främst lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (1929/228) samt lagarna gällande avbetalningshandeln (1933/296 och 1962/622), är i behov av översyn i sagda syfte ävensom i avsikt att noggrannare precisera köparens rättigheter och inte enbart hans/hennes skyldigheter. Av väsentligare betydelse ter sig emellertid det faktum att hela vår handelslagstiftning är föråldrad, bristfällig och föga ägnad att möta alla de krav den moderna handeln utveckling ställer. Införandet av enbart en »fortrydelsesparagraf» som ett fristående tillskott i lagstiftningen komme att framstå som ett i någon mån betänkligt lappverk.

Det ter sig vidare uppenbart att granskningen jämte ev. revision av lagstiftningen bör avse handel med tjänster likaväl som varuhandel. Det kan här vara skäl att erinra om att såväl lagbestämmelser som praxis i vårt land varierar något vid olika slags köp: avtal om köp av de flesta vanliga förbrukningsvaror medför i de flesta fall per omgående automatisk förpliktelse för köparen då köpeavtalet slutits (i enlighet med handelsbalken I: 2), en hästköpare har 3 dagars betänketid, medan underlåtenhet att fullfölja t. ex. ett med livförsäkringsagent ingånget — och t. o. m. skriftligt bekräftat — avtal i regel inte medför några efterräkningar för försäkringstagaren. I anledning av dessa konstateranden kan tvenne frågor ställas: a) vilken allmän-

giltighet borde en ev. betänketidsklausul ges och b) är det möjligt att operera med en och endast en tidsfrist för köparen?

Svaret på den första frågan ges först sedan behovet av en ev. betänketid utretts. Där köpet/avtalsslutet träffats som en följd av aktiv viljeytring från köparens sida torde det sålunda befogat kunna göras gällande att en ytterligare betänketid utöver den tid för köpets planering, som redan stått till köparens förfogande, är onödig. Vid köp/avtal, som tillkommit under köparens passiva medverkan (här benämnt »passivt köp»), vore däremot en betänketid, av orsaker som även motionärerna åberopat, synbarligen välkommen. Härvid inställer sig emellertid, enligt vad vi kunnat finna, vissa praktiska problem. Det torde bl. a. ställa sig synnerligen svårt att definiera vad vi här benämnt »passivt köp». Köparens och säljarens personliga engagemang i ifrågavarande transaktion låter sig inte graderas på tillförlitligt sätt, platsen för köpets/avtalets slutande är inte avgörande för köparens förmodade behov av skydd (alla hembesökande agenter är inte durkdrivna försäljare och alla durkdrivna försäljare är inte agenter). Passiva köp kan träffas i affärslokaler (vilket skulle stödja tanken på en generell regel) lika väl som hemma eller på köparens arbetsplats, agenter och demonstratörer kan inviteras, vilket utgör en aktiv köpehandling, etc. Det väsentliga, då man överväger behovet av skydd för köparen, är det s. k. överrumplingsmomentet inklusive köparens in spe motståndskraft jämte vana att handla ekonomiskt. Dessa egenskaper torde måhända kunna utvecklas även på annan väg än med tillhjälp av en ev. betänketidsklausul.

I diskussionen om betänketidsklausulen kan det te sig befogat att ägna även det faktum uppmärksamhet att särskilt inom agenthandeln den formella köparens och den faktiska finansiärens person ofta inte är en och samma. Införandet av en betänketidsklausul kan av den anledningen motiveras såsom en frist för ev. familjeöverläggningar beträffande köpet. Den innersta avsikten med den aktuella motionen kunde måhända sägas vara just den att tillförsäkra köpets finansiär ett skydd mot oväntade och svärmöta utgiftsökningar. Vidare kan det vara skäl att påpeka att en betänketid inte nödvändigtvis behöver avse endast avbetalningsköp, vilket motionärerna tydligen främst avsett, utan även kontantköp. Detta påpekande torde såtillvida vara väsentligt som köpesummans storlek kan sägas i viss mån verka avgörande på behovet av betänketid. Man torde därför lämpligen kunna diskutera huruvida en viss minimisumma borde uppställas som villkor för erhållande av betänketid samt om avseende härvid borde fästas vid den totala köpesumman eller avbetalningsraten eller vid bägge.

Ett sätt att öka konsumentskyddet, sett ur den synpunkt motionärerna gjort, vore givetvis att reglera själva agenthandeln, dess omfång och villkor, men frågan är om den lösningen vore praktiskt genomförbar. Det torde å ena sidan kunna göras gällande att modern försäljningsverksamhet i ökad utsträckning kommer att anta den formen, å andra sidan torde det ställa sig

svårt att beteckna agent-, telefon-, postorder- och annan dylik försäljning såsom enbart förkastlig och därför värd att utrotas. En ändring av handels former och struktur både kan och borde diskuteras, men detta innebure i det aktuella fallet att ämnet blev ett annat än vad motionärerna avsett.

Med hänvisning till de synpunkter som ovan endast antydningssvis berörts synes det vara befogat att konstatera, att motionärerna tagit upp ett rätt komplicerat spörsmål. Ett snabbt avgörande i saken torde av den anledning- en knappast vara att vänta, respektive kunna rekommenderas. TOC före- nar sig i motionärernas förslag om att saken bör undersökas och vill för sin del betona, att en utredning av de olika nationella problemkomplexen bör ges prioritet. Internordisk agent-, postorder- och annan dylik verksamhet har veterligen inte ännu nått sådant omfång att konkreta åtgärder ter sig mer brådskande än de i t. ex. vårt land erforderliga och på lagrevision baserade konsumentskyddsåtgärderna. Den samnordiska behandlingen inom Nordiska rådets ram borde därför å ena sidan ge det nationsvis bedrivna reformarbetet ett visst andrum, å andra sidan verka såsom pådrivande faktor.

Helsingfors den 5 september 1966

Tjänstemannaorganisationernas
centralförbund r. f.

Viljo Savanto

Ordförande

Aarne I. Välikangas

Direktör

Centrallaget för handelslagen i Finland:

Avsikten med förslaget är att till riksdagen skulle avlåtas en proposition om undersökning av möjligheterna att till lagen om avtal och avbetalningshandel tillägga en bestämmelse, som skulle berättiga köparen att inom en rätt kort termin upphäva ett avtal.

Emedan vi här i Finland inte har någon egentlig lag angående handel med lösegenom, skulle för tillägg av bestämmelsen ifrågakomma lagen om rätts- handlingar, d. v. s. lagen av den 13 juni 1929 om rättshandlingar på förmögen- hetsrättens område, och lagen om avbetalning av den 18 februari 1966.

Förslaget har motiverats bl. a. med hänvisning till agentförsäljningen, där en energisk försäljare kan utnyttja köparens oerfarenhet. Vi har ingen spe- ciell lag beträffande sådan försäljningsverksamhet, som därför — då en all- män lag om handel med lösegenom saknas och ifall det inte är fråga om avbetalningshandel — närmast faller inom ramen för lagen om rättshand- lingar. Vad som i denna lag stadgas om ingående av avtal (I kapitlet) är

emellertid av så allmän natur, att den föreslagna bestämmelsen knappast utan vidare kan fogas till lagen.

Då ingen agenthandel idkas inom vår organisation, har vi ingen kännedom om eventuella missförhållanden i samband med denna handelsform. Därför kan vi inte dess vidare uttala oss om, huruvida det skulle vara nödvändigt eller ändamålsenligt att foga en bestämmelse av i förslaget nämnd art till lagen om rättshandlingar. Avbetalningshandel idkas i viss mån inom vår organisation, främst i handelslagen och varuhusen i bosättningscentra. Åtminstone tillsvidare har vi inte kunnat lägga märke till något som skulle tyda på, att avbetalningsköp i allmänhet skulle uppgöras oöverlagt. Uppenbarligen är medvetandet att ett undertecknat avtal är bindande ägnat att förebygga överilade köp, kanske bättre än den s. k. öppna kreditförsäljningen. Enligt vår åsikt är det ingalunda säkert, att den föreslagna bestämmelsen vore ägnad att få kunderna att bättre överväga köpet. Saken synes snarare vara tvärtom, och bestämmelsen skulle rent av ge möjligheter till direkt missbruk. En person, som åtagit sig ett arbete som skall utföras med maskin, kunde köpa en maskin på avbetalning och returnera den efter några dagar, när arbetet är utfört. Någon som köpt en varaktig konsumtionsvara av annat slag kanske efter det avtalet underskrivits finner en annan dylik, som han tycker bättre om, och kunde då upphäva det tidigare avtalet. En kund, som behöver ett plagg för ett visst tillfälle, kunde returnera det inom den tillåtna terminen med något svepskäl som t. ex. att modellen eller färgen inte passar, för att nu nämna några exempel. I varje fall skulle bestämmelsen kunna ställa till en hel del oreda inom avbetalningshandeln, som i sig själv är en — om än inte i alla avseenden önskvärd — åtminstone av tidsandan betingad allmän betjäningsform inom handeln.

Da lagen om avbetalningshandel hos oss nyligen helt förnyats och man därvid så mycket som möjligt försökt beakta speciellt köparens intressen, medan man inte heller förbehållslöst kan dela åsikten, att den föreslagna bestämmelsen skulle leda till avsett resultat, anser vi oss inte kunna understödja det gjorda förslaget.

Helsingfors den 28 juli 1966

Centrallaget för
handelslagen i Finland
(*Sign.*)

Detaljhandelns centralförbund:

Enligt centralförbundets uppfattning kan man knappast tänka sig ett absolut stadgande om betänketid i avtalslagen (ej heller i den lag om handel

av lösöre som för närvarande utarbetas). Såsom absolut och således generellt skulle ett dylikt stadgande otvivelaktigt vara ägnat att skapa osäkerhet och tröghet i handeln. Plötsliga förändringar i pris och andra handelsvillkor kunde sålunda åsamka betydande störningar på olika områden av näringslivet. Stadgandet vore tydligen dessutom ägnat att öka antalet oöverlagda köp och en konstlad efterfrågan av varor.

Om i lagstiftningen åter inginge ett stadgande om betänketid som rörde sig på dispositiv bas, hade det i våra förhållanden ur köparens synpunkt knappast någon som helst betydelse. I Finland har missnöje i sagda fråga vederligen tills vidare icke försporits. Detta torde till stor del förorsakas redan av det faktum, att hos oss i de flesta branscher inom handeln gäller s. k. öppet köp, vilket berättigar köparen att under några dagars tid överväga sitt köp och, om han så önskar, inom denna tid returnera varan till säljaren. I detta fall är säljaren bunden vid sin offert men intet köp avslutas förrän köparen före utgången av vänteliden i fråga meddelar att han ämnar behålla varan eller fristen utan något meddelande härom utgår. Tillika skyddas köparens rätt till köpets återgång av flera stadganden i gällande avtalslag, särskilt då § 31 i nämnda lag. Ytterligare torde det i detta sammanhang konstateras, att det hos oss inom handeln allmänt är tillåtet att byta köpt vara till annan.

Slutligen hänvisar centralförbundet till stadganden inom gällande lagstiftning (handelsbalken) angående köpets återgång i de fall då dolt fel i vara upptäcker efter köpslutet. Sålunda ser centralförbundet det icke vara av behovet påkallat att på basen av de kommersiella förhållandena i Finland förverkliga den föreslagna lagförändringen.

Helsingfors den 1 juli 1966

Detaljhandelns centralförbund

P. Paaermaa

Finlands fackföreningars centralförbund (FFC) har i en skrivelse av den 20 juni 1966 förklarat, att man inte har något att anmärka i anledning av förslaget.

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Ved brev herfra 13. juli 1966 ble følgende institusjoner og organisasjoner forelagt forslaget med frist til uttalelse innen 10. august 1966: Den norske

advokatforening, Den norske dommerforening, Departementet for familie- og forbrukersaker, Forsikringsrådet, Handelsdepartementet, Norske forsikringsselskapers forbund, Norges handelstands forbund og Norges kooperative landsforening.

Innen fristens utløp har man mottatt svar fra *Norges handelstands forbund*, *Norske forsikringsselskapers forbund* og *Norges kooperative landsforening* (se *nedan*). Den norske advokatforening har i brev 18. juli 1966 svart at det på grunn av ferietiden er fullstendig ugjørlig for foreningen å gi noen uttalelse innen den fastsatte frist. Utover dette har ikke Justisdepartementet mottatt svar fra de forespurte institusjoner eller organisasjoner, men svarene vil bli sendt delegasjonen så snart de foreligger.

For sitt vedkommende mener Justisdepartementet at det kan være nyttig at det foretas en utredning som nevnt i forslaget. I den senere tid har det på flere hold vært ytret misnøye med at den nåværende lovgivning ikke gir kjøperen noen områdsfrist ved dørsalg m. m. Såleis har det i Stortinget vært reist et grunnlagt spørsmål om saken (grunnlagt spørsmål fra stortingsrepresentant Borghild Bondevik Haga til justisministeren 1. juni 1966 — se Forh. i Stortinget s. 3140—41). Den nordiske konsumentkomité har på møte i Oslo 5. mai 1966 uttalt at det bør innføres en lovbestemt tidsfrist for kjøperen til å fraga avtalen ved agentsalg. Spørsmålet har også vært ofret en del oppmerksomhet i pressen. Det synes etter dette å kunne være grunn til å foreta en nærmere undersøkelse av om det er behov for å innføre regler om områdsfrist som antydd i forslaget.

Man nevner at saken har vært drøftet på et møte 13. mai 1966 i Oslo mellom kontaktmennene for nordisk samarbeid i de nordiske justisdepartementer. På møtet var det enighet om å avvente utfallet av behandlingen av det foreliggende medlemsforslag for man eventuelt tok spørsmålet opp til nordisk samarbeid på departementsplanet.

Oslo, 16. august 1966

Stein Rognlien

Arne K. Christiansen

Departementet for handel og skipsfart:

Handelsdepartementet har ikke noe å innvende mot forslaget.

Til uttalelsen i motivene om at det bør overveies å gjøre en eventuell bestemmelse om betenkningstid generell, skal Handelsdepartementet bemerke at her i landet er det vel bare erfaringer fra avdragshandel under bort-

linging (jfr. handelslovens § 2) som har gitt anledning til krav om lovbestemt betenkningstid.

Oslo, 16. august 1966

Etter fullmakt

Per Glad

Auge Barfoed

Departementet for familie- og forbrukersaker:

Departementet for familie- og forbrukersaker viser for øvrig til sitt brev av 10. mai 1966 til Justisdepartementet (grunnlagt spørsmål fra stortingsrepresentant Bondevik Haga)¹ hvor det foreslås at de nordiske land i fellesskap tar spørsmålet opp til vurdering.

Oslo, 23. august 1966

Etter fullmakt

Rolf H. Bærøe

Odd Hekland

Forbrukerrådet:

Spørsmålet om en betenkningstid ved borttjinging av kjøpmannsvarer til forbrukere ble behandlet på møte i Forbrukerrådet 27. januar 1966 i forbindelse med handelslovens borttjingingsbestemmelser og EFTA-samarbeidet, jfr. brev til departementet av 31. januar s. å. I sitt vedtak uttaler rådet bl. a.:

Av de klagesaker som kommer inn til Forbrukerrådet har rådet et bestemt inntrykk av at borttjinging av kjøpmannsvarer direkte til forbrukerne reiser mange problemer. Vi får mange klagehenvendelser som særlig går ut på at forbrukerne på grunn av aktive selgere er kommet i skade for å kjøpe varer de egentlig ikke har bruk for og at de av den grunn ønsker å annullere salget. Slike henvendelser gjelder i første rekke kjøp på avbetaling og dreier seg for øvrig om alle slags kjøpmannsvarer fra bøker til symaskiner. Andre klagemål går ut på at varen slett ikke har de egenskaper selgeren lovet eller at den viser seg å være dårligere eller dyrere enn varer av tilsvarende slag som er tilsalgs i butikkene. På bakgrunn av denne erfaring vil rådet finne det meget betenkelig eventuelt å utvide utenlandske tilvirkeres adgang til å tinge bort varer i Norge, dersom ikke forbrukerne samtidig blir beskyttet mot uoverveide innkjøp. På den annen side vil rådet tro at borttjinging eller dørsalget for mange norske forbrukere utover i distriktet kan

¹ *Här ej tryckt.*

dekke et behov og kan bety en velkommen konkurranse til de stedlige forretninger. Rådet er også generelt av den oppfatning at forbrukerne i det lange løp kan være tjent med en konkurranse mellom forskjellige omsetningsformer og mellom såvel utenlandske som norske varer.

Rådet er etter dette blitt stående ved at sett fra et forbrukersynspunkt vil den gunstigste løsning av problemet være at utenlandske tilvirkere i prinsippet fikk samme rett til borttjinging som norske på den betingelse at en samtidig fikk innført regler som beskyttet forbrukerne mot misbruk av salgsformen. Når det gjelder et slikt beskyttelsestiltak tillater vi oss å vise til de bestemmelser som er gjennomført i England. Ifølge »The Hire Purchase (Documents) (Legibility and Statutory Statements) Regulations 1964» tatt in i Statutory Instruments 1964 nr. 1567, jfr. Part III, har kjøperen ved de kjøp som omfattes av forskriftene rett til å annullere en avbetalingskontrakt innen 3 dager etter at kontrakten er mottatt. Rådet vil foreslå at en tilsvarende regel blir gjennomført i Norge når det gjelder borttjinging av kjøpmannsvarer til forbrukerne og vi vil i såfall foretrekke det endringsforslag som er nevnt under pkt. a i Handelsdepartementets brev av 7. desember 1965. For ordens skyld vil rådet få nevne at etter vår oppfatning bør slike bestemmelser gjennomføres selv om det ellers ikke blir aktuelt å endre reglene om borttjinging i handelsloven.

Hvis det er slik at en allerede har tilstrekkelig hjemmel for nevnte bestemmelser i handelslovens § 103 a, vil vi be om at en i tilfelle tar opp spørsmålet om en lovendring på dette punkt.

Samme spørsmål har også vært behandlet i lederen i Forbrukerrapporten nr. 5/1966.¹

En vil anta at Forbrukerrådets syn på det medlemsforslag som er reist i Nordisk Råd vil fremgå av de uttalelser som rådet her allerede har gitt.

Oslo, 2. august 1966

Björn Gulbrandsen

Adm. leder

Inger L. Valle

Avd. leder

Forsikringsrådet:

Forsikringsrådet har innhentet uttalelse fra De norske livsforsikringssekskapers forening om en slik betenkningstid som er nevnt i ovennevnte medlemsforslag bør gjøres gjeldende ved tegning av livsforsikring. En gjenpart av foreningens brev datert 6. august 1966 vedlegges [*se nedan*].

Man har også mottatt gjenpart av uttalelse av 8. august 1966 fra Norske forsikringssekskapers forbund til det ærede departement.

Forsikringsrådet er i det vesentlige enig i det som er fremholdt i disse uttalelser og slutter seg til dette.

¹ *Här ej tryckt.*

Når det gjelder spørsmålet om det er behov for en eventuell betenkningstid for forsikringstageren ved avslutning av avtaler i livs- og skadeforsikring, skal bemerkes at Forsikringsrådet ikke har inntrykk av at dette behov er tilstede i større utstrekning. Det er, såvidt man kan se ikke innkommet til Forsikringsrådet klager fra forsikringstagere i forbindelse med dette spørsmål.

Det vises spesielt til opplysningen i brevet fra De norske livsforsikrings-selskapers forening om at livsforsikringsselskapene i praksis ikke går til inn-drivelse av innløsningspremier som forsikringstagerne ikke ønsker å betale. Ifølge Forsikringsrådets statistikk for 1964 utgjorde den samlede forsik-ringssum av ikke innløste individuelle kapitalforsikringer med dødsrisiko dette år ca: a kr. 63 mill., eller ca: a 5,5 % av årets nytegnede forsikringer.

Forsikringsrådet vil frarå at en eventuell regel om betenkningstid i avtale-loven gjøres gjeldende for livs- og skadeforsikring.

Oslo, 2. september 1966

Forsikringsrådet

Erling Sæbø

Odd Storebø

Den norske advokatforening:

— — — tillater jeg meg å meddele at foreningens organer ikke har hatt tid til å utarbeide noen uttalelse om ovennevnte forslag.

Etter foreningens oppfatning har spørsmålet så vidt stor aktualitet at det bør utredes nærmere. Det synes som en fordel om man kunne oppnå klarere lovregler på dette område.

Oslo, 20. august 1966

Rolf Christophersen

Norske forsikringsselskapers forbund:

— — — På grunn av den korte frist må vår uttalelse betraktes som rent foreløpig, og vi må forbeholde oss eventuelt å komme tilbake til saken.

I medlemsforslaget er under henvisning til misforhold som skal gjøre seg gjeldende ved agentsalg og salg på avbetaling foreslått overveiet innførelse av en generell regel om »betenkingsfrist» eller »angrefrist» i den nordiske avtalelovgivning. Hvorvidt forslagsstillerne har tenkt seg at forsikringsav-taler også skal omfattes av deres forslag, fremgår ikke klart, men departe-

mentet har i brevet til forbundet uttrykkelig henvist til »tegning av livsforsikring».

I den fellesnordiske lovgivning om forsikringsavtaler — for Norges vedkommende i forsikringsavtaleloven av 6. juni 1930 — finnes en rekke bestemmelser som tar sikte på å verne forsikringstagerne. Et ytterligere vern for forsikringstagerne bør i tilfelle vurderes i sammenheng med allerede eksisterende verneregler. Spørsmålet bør derfor holdes klart ut fra verneregler for konsumenter ved varesalg ved agent, avbetalingshandel eller lignende omsetningsformer.

En sentral bestemmelse i forsikringsavtaleloven er § 11, sålydende:

Er forsikringsavtale sluttet uten at det er avtalt, når ansvaret begynner, skal selskapets ansvar ansees å være inntrådt allerede på det tidspunkt da selskapet eller forsikringstageren har sendt meddelelse om at den annen parts tilbud er antatt. Meddelelser som her er nevnt, ansees for å være avsendt klokken 12 middag, hvis det ikke bevises at de er avsendt til annen tid.

I de vanlige vilkår i skadeforsikring er fastsatt:

Er tilbudet om forsikring gått ut fra selskapet, inntreer ansvaret hvis ikke annet er avtalt først når meddelelse er kommet frem til selskapet om at tilbudet er antatt.

I livsforsikring inntreer ansvaret vanligvis samtidig med at første premie betales, men det er også anledning til å få en forsikring satt ikraft allerede fra tegningen hvis det betales et forskudd på innløsningspremien.

En »angrefrist» lar seg ikke forene med disse bestemmelser og denne praksis. Forsikringsselskapet kan ikke påta seg det ansvar avtalen omhandler for avtalen er endelig bindende for forsikringstageren. I motsatt fall åpnes en mulighet for spekulasjon på selskapets bekostning som er uforenlig med forsikringens grunnidé. Innføres en »angrefrist» vil denne nødvendigvis utsette risikooverføringen til forsikringsselskapet. Forsikringstagerne vil imidlertid ikke være tjent med en ordning som vil være til hinder for at selskapet overtar ansvaret fra avtalens inngåelse. I mange tilfelle vil det være av den aller største betydning at forsikringstageren kan føle seg trygg fra dette tidspunkt. Vi må derfor bestemt fraråde at det i avtalelovgivningen — med virkning for forsikringsavtaler — innføres en regel om »angrefrist».

I forbindelse med denne sak har forøvrig De norske livsforsikringsselskapers forening pekt på at forsikringstageren ikke har plikt til å betale fornyelsespremier, se forsikringsavtaleloven § 98, og at livsforsikringsselskapene i praksis ikke går til inndrivelse av premie som forsikringstageren ikke ønsker å betale.

I skadeforsikring tegnes noen forsikringer for en enkelt anledning og et kortvarig tidsrom. De fleste avtaler tar imidlertid sikte på å etablere et langvarig forsikringsforhold, men også i skadeforsikring vil avtalen vanligvis kun binde forsikringstager og selskap for et kortere tidsrom ad gangen, for-

sikringstageren vil stå fritt med hensyn til om han vil fornye avtalen når den stipulerte premie forfaller, det være seg på års, eller halvårs basis. Størrelsen av denne premie vil være avhengig av den overtatte risiko. For de forsikringer folk flest trenger, dreier det seg om relativt beskjedne belöp.

På denne bakgrunn mener vi trygt å kunne konstatere at det ikke foreligger noe behov for et vern for forsikringstagerne av den art som er omhandlet i det forslag som er fremlagt i Nordisk Råd.

Gjenpart av dette brev er sendt forsikringsrådet til orientering idet også forsikringsrådet har forelagt oss saken til uttalelse.

Oslo, 8. august 1966

Norske forsikringsselskapers forbund

Knut E. Henriksen

Adm. direktör

De norske livsforsikringsselskapers forening:

Det er en vesensforskjell mellom avbetalingskontrakter i varehandelen og de kontrakter som sluttes mellom livsforsikringsselskapene og deres kunder. Gjennom en kontrakt av den førstnevnte kategori, binder man seg så vidt vi vet til bestemte ytelser i hele kontraktstiden, uten adgang til endring av eller opphör med ytelsene. I livsforsikring derimot er det ingen plikt til å betale fornyelsespremier, se Forsikringsavtalelovens § 98. Hva angår innlösningspremien er praksis i livsforsikringsselskapene at man ikke går til inndrivelse av premie som forsikringstageren ikke önsker å betale.

Også i livsforsikring er det, som i skadeforsikring, anledning til å få en forsikring satt ikraft allerede fra tegningen, hvis det betales et forskudd på innlösningspremien. Det vil være i det forsikringssökende publikums interesse at denne mulighet for å få forsikringen satt ikraft straks, blir opprettholdt.

Vår oppfatning er under disse omstendigheter at det hverken foreligger behov for eller vil passe i livsforsikring med en ordning med angrefrist, som antydnet for vanlig avbetalingskjöp. En eventuell endring av Avtaleloven etc. bör derfor ikke omfatte det felt som dekkes av livsforsikringsselskapene.

Oslo, 6. august 1966

De norske livsforsikringsselskapers forening

J. E. Coucheron

Adm. direktör

Norges handelsstands forbund:

Vi har intet å innvende mot at spørsmålet om å gi kjøperen en betenkningstid blir nærmere utredet. På den annen side synes det ikke å være grunn til å innføre en generell regel om betenkningstid for kjøperen, og utredningen bør etter vår oppfatning begrenses til dørsalgstilfellene. I forbindelse med revisjon av handelsloven har vi tidligere overfor Handelsdepartementet fremholdt at man bør vurdere nærmere spørsmålet om hvorvidt det ikke bør innføres et generelt forbud mot dørsalg til privathusholdninger, bl. a. ut fra hensynet til privatlivets fred. Vi har i denne forbindelse også understreket at alene de faste utsalgssteder kan by forbrukerne et tilfredsstillende vareutvalg og gi forbrukerne betryggelse for at de vet hvor de skal henvende seg i tilfelle reklamasjoner, eller hvis de trenger ytterligere opplysninger om varens bruk eller egenskaper o. l. Den stasjonære butikkhandels lagerhold gir dessuten forbrukerne mulighet for å dekke sine behov på en ganske annen og mer tilfredsstillende måte enn ved kjøp hos tilfeldige dørselgere.

Etter vår oppfatning bør disse momenter tillegges vesentlig vekt ved en slik utredning som foreslått.

Da det ikke har vært mulig å undergi saken en nærmere organisasjonsmessig behandling, avgis vår uttalelse med forbehold.

Oslo, 3. august 1966

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktør

Stein Graham

Sekretær

Den norske forleggerforening:

Forleggernes situasjon er i flere henseende spesiell når det gjelder avbetalingssalg av bokverk. Ut fra det syn at salget av større bokverk i det nåværende utdannelsessamfunn spiller en betydelig kulturell rolle, er det gitt dispensasjon for kontantbeløpets størrelse, som for bokverk er satt til 10 %.

Omfanget av verksalg på avbetaling kan settes til c.a. 20 millioner kroner.

I løpet av de siste måneder har dagspressen bragt kritiske reportasjer om visse utenlandske forlags »press-salg» av verker (store leksika med eien-dommelige betalingsvilkår). Disse stadig tilbakevendende angrep i avisene virket skadelige også på norske forlags virksomhet, og det ble av taktiske

grunner nødvendig å oppfordre våre medlemmer til å innrømme en annullasjonsrett, og denne er nå innført av alle større, verkselgende forlag

Det vedtak som ble fattet av vår forening den 19. august 1966, hadde følgende ordlyd:

Et forslag til gjennomføring av annullasjonsrett for bokverk, solgt på avbetaling, ble fredag drøftet på et møte i Den norske forleggerforening etterat saken ble reist av Den norske bokhandlerforening i juni i år. Torsdag mottok Den norske forleggerforening (og Den norske bokhandlerforening) en forespørsel fra Justisdepartementet med anmodning om å behandle og ta standpunkt til Nordisk Råds lovforslag om »angrefrist» for slike kontrakter. Under disse omstendigheter fant Den norske forleggerforening at tiden ikke var inne til å sluttbehandle saken organisasjonsmessig. Foreningen besluttet imidlertid å anbefale sine medlemmer å innføre en slik »angrefrist».

Som man vil se, har vi ikke med dette vedtak tatt prinsipiell stilling til Nordisk Råds medlemsforslag.

Om dette vil vi nå gjerne uttale:

Vi vil advare mot en lovfesting av »angrefristen». Vi finner det ytterst betenkelig at lovgiverne godtar at en bindende underskrift ikke skal ha full og øyeblikkelig gyldighet. Vi er oppmerksom på den juridiske finesse: kontrakten skal inneholde en bestemmelse om at avtalene først blir rettsgyldig etter 3 eller 5 dager. Realiteten er allikvel at kjøperen med sin underskrift ikke har forpliktet seg. Fra et moralsk synspunkt må dette være særdeles tvilsomt, selv om man derved kan komme visse misbruk til livs.

Avbetalingshandelen kultiveres og utdannelsen av selgere går stadig fremover. Etterhvert som salgformen stabiliseres, vil utglidninger falle bort. Avbetalingshandelen har ennå ikke funnet sin faste og på alle områder kontrollerte form.

Det kan anføres med en viss vekt at kapitalvarer som selges på avbetaling, ikke med bindende virkning bør selges uten at f. eks. ektefellen er til stede og er innforstått med kjøpet. Men dette kan jo med nesten samme tyngde sies om andre former for kjøp, selv om det unektelig kan trekkes en skillelinje mellom det påtvungne tilbud og det man selv oppsøker. Argumentet er iallfall etter vår mening ikke så avgjørende at det berettiger en generell lov.

Mens vår forenings medlemmer under de nåværende omstendigheter ser seg tjent med å innføre en annullasjonsfrist for avbetalingssalg av verker (de fleste bokhandlere gjør nå det samme), vil vi derfor på det prinsipielle plan fremføre disse vare betenkeligheter overfor Nordisk Råds medlemsforslag.

Oslo, 19. september 1966

Henrik Groth

Førmann

Harald Aars

Den norske bokhandlerforening:

— — — tillater vi oss å meddele at vår forenings styre i møte allerede den 14. mars i år lanserte tanken om en »angrefrist», og at den ble enstemmig vedtatt i vår generalforsamling den 4. juni i år.

Oslo, 2. september 1966

Odd Gulliksen

Norges kooperative landsforening:

Avtalelovens § 39 gir en part adgang til innen bestemte, snevre grenser å fragå en avtale så lenge den annen part ikke har innrettet seg etter den. Vi vil bestemt advare mot en generell utvidelse av den her nevnte adgang til å fragå gyldig inngåtte avtaler.

Hva spesielt angår detaljhandelen, blir hovedmassen av avtaler sluttet på selgerens forretningssted (utsalg). Kjøperen har, når det gjelder ting av større verdi, regelmessig overveiet kjøpet og de økonomiske konsekvenser av dette før han oppsøker selgerens forretningssted. Kjøperen bør da ikke gis rett til å fragå handelen etter at avtalen er inngått med mindre kjøperen er umyndig, er blitt utsatt for utilbørlig påvirkning, eller den kjøpte vare er kontraktstridig. I slike tilfelle gir imidlertid gjeldende lov kjøperen tilstrekkelig beskyttelse. Noe annet er om kjøperen er kjent med de rettigheter han har etter gjeldende rett, men dette er et spørsmål om informasjon, og det løses ikke ved at kjøperen tilstås en betenkingsfrist etter at avtalen er sluttet.

Vår oppfatning er at det innen detaljhandelen ikke er grunn til å gi kjøperen en alminnelig rett til å fragå kjøpet så fremt avtalen er sluttet på selgerens forretningssted. Dette gjelder også om varen (tingen) er kjøpt på avbetaling, eller ved annen form for avdragsbetaling. Avbetalingsloven gir kjøperen et vidtgående vern. Selgeren må på sin side kunne stole på at gyldig inngåtte avtaler stort sett blir avvirket på normal måte. I motsatt fall vil selgeren ha oppfordring til å innkalkulere i prisen et særskilt risikoverdrag, og dette vil hverken den alminnelige forbruker eller det offentlige være interessert i.

På ett område innen detaljhandelen mener vi det kan være behov for å gi kjøperen en kort betenkingsfrist etter at avtalen er inngått, og det uansett hvor avtalen er inngått, og på hvilken måte kjøpesummen skal avgjøres. Vi sikter her til kjøp av brukte ting, særlig brukte motorvogner. De som gjør seg en næring av å selge slike ting, benytter ofte kontrakter som ikke tar tilstrekkelig hensyn til kjøperens interesser. Det gjelder her relativt kostbare ting som virker attraktive på betydelige kjøpegrupper, men hvor kjøper-

siden ofte mangler teknisk innsikt og andre forutsetninger for å kunne vurdere selgerens avtaleforslag. Vi vil anbefale at man ved salg av brukte ting overveier å lovfeste en særskilt betenkingsfrist for kjøperen.

Når det gjelder salg og opptak av bestilling utenfor selgerens forretningssted (dørsalg o. l.), vil behovet for betenkingsfrist for kjøperen avhenge av hva slags ytelse som frembys.

Ved salg — herunder borttjinging av varer — er det behov for en kortere betenkingsfrist for kjøperen. Gjennom dagspressen er gitt eksempler på at behovet her er til stede.

Ved andre tjenester og ytelser mener vi det ikke er grunn til å innføre en betenkingsfrist, selv om avtalen er inngått utenfor selgerens forretningssted. Dette gjelder spesielt ved salg av livsforsikringer og andre forsikringer som i stor utstrekning skjer og må skje ved akkvisisjon i hjem og på arbeidsplass. En tilfredsstillende forsikringsmessig dekning lar seg neppe oppnå uten slik akkvisisjon. Ved annullasjon av forsikringer er forsikringstakerens interesser ivaretatt av forsikringsavtaleloven, og selskapene, som står under Forsikringsrådet, følger en kulant praksis på dette område. Vi vil fraråde at man lovfester en betenkingsfrist ved tegning av forsikringer.

Vår konklusjon er at det er behov for en betenkingsfrist ved dørsalg av varer og ved kjøp av brukte ting, spesielt brukte motorvogner. Fristen bør gjelde selv om varen er levert kjøperen og uansett betalingsbetingelser.

Utenfor de her nevnte spesielle områder mener vi at det ikke er grunn til å gi kjøperen en betenkingsfrist.

Oslo, 12. august 1966

Ærbødiggst

Norges kooperative landsforening

Peder Sjøiland

Sve r i g e

Svea hovrätt:

En generellt utformad tvingande regel, sådan som den i förslaget åsyftade, torde komma i konflikt med affärslivets intressen. I många fall kan den antagas hindra önskvärd snabbhet. Den öppnar möjligheter till missbruk från köparens sida. Särskilt framträdande är risken för att köparen under betänketiden spekulerar på säljarens bekostnad.

För att ett avsteg från den för avtalsrätten grundläggande principen om att ingångna avtal måste hållas skall vara motiverat, måste det stå klart, att

gällande lagregler ger upphov till allvarliga missförhållanden. Enligt hovrättens erfarenhet har sådana missförhållanden knappast förekommit annat än inom området för den s. k. agentverksamheten.

Hovrätten avstyrker därför nu en utredning av den vidlyftiga beskaffenhet, som förslagsställarna åsyftar. En väsentligt mindre omfattande utredning avseende de försäljningsformer, som upptagits till behandling i konsumtionskreditutredningens betänkande »konsumtionskrediter i Sverige» (SOU 1966: 42) torde däremot kunna vara motiverad. Särskild uppmärksamhet torde därvid böra ägnas den föreslagna lagstiftningens förhållande till den allmänna avtalsrätten. Hovrätten anser, att denna utredning lämpligen bör komma till stånd under nordiskt samarbete.

Stockholm den 15 augusti 1966

Gunnar Aquilon

Gunnar Hermanson

Överståthållarämbetet:

— — — får överståthållarämbetet, som införskaffat bifogade yttrande från kronofogdemyndigheten i Stockholm (*se nedan*), anföra följande.

För Sveriges vidkommande har en den 10 mars 1961 tillsatt utredning »Konsumtionskreditutredningen» den 2 juni 1966 framlagt, bland annat, »Förslag till lag om rätt att frånträda avtal i vissa fall» (SOU 42/66), vilket förslag synes överensstämma med syftet med den utav medlemmarna i Nordiska rådet nu gjorda framställningen. På grund härav anser sig överståthållarämbetet ej ha anledning att avge något yttrande i anledning av nu föreliggande remiss.

Stockholm den 2 september 1966

Georg Thulin

Ragnar Werner

Konsumtionskreditutredningen har i en skrivelse den 3 augusti 1966 hänvisat till SOU 1966: 42, kap. 10 och 11, där utredningen behandlat detta spörsmål.

Kronofogdemyndigheten i Stockholm:

Uppvisar en gäldenär vid en utmättningsförrättning, som inträffar under de 3—5 »fristdagarna» det skriftliga avtalet torde hinder föreligga mot ut-

mätning. Skulle gäldenären icke vara närvarande och utmätning dock sker kan uppvisande av avtalet ge möjlighet till rättelse resp. upphävande av utmätningen efter besvär. Situationen är i båda fallen analog med den, när en person har egendom i sin besittning vid s. k. öppet köp eller för påseende och kan förete skriftligt bevis härpå.

Skulle den föreslagna paragrafen införas i lagen om avbetalningsköp kan följande framhållas.

Det inträffar ofta sedan återtagningsunderrättelse kommit köparen tillhanda att han upplyser utmätningsmannen om, och även kan med bevis styrka att, han vid närmare eftertanke icke önskade vidbliva köpet t. ex. på grund av fel i godset, och att detta omgående bekantgjorts för säljaren, som emellertid kategoriskt hävdade att det underskrivna avtalet vore för köparen bindande. Köparen brukar då ingalunda göra några svårigheter vid handräckningen för återtagning. Det synes sällsynt att säljaren uttager stämning på köparen för utfående av det belopp, som vid avräkningen räknats säljaren tillgodo, utom i de fall då köpet avser gods av mera betydande värde. — Vanligare torde vara att säljaren icke begagnar sig av möjligheten till handräckning via utmätningsmannen enär godset representerar allenast ringa värde för säljaren (klockor, speciella bokverk och dylikt). I stället yrkar säljaren med kontraktet som rättsgrund lag-sökningsutslag mot köparen för erhållande av exekutionsurkund. Först vid utmätningstillfället reagerar köparen och framför då med kraft invändningar av varjehanda slag, som har med omständigheterna vid avtalets ingående att göra.

Utmätningsmannen kommer icke att ställas inför några nya problem i samband med begäran om handräckning för återtagande av avbetalningsgodset om den föreslagna paragrafen införas. Tidsfristen har ju då för länge sedan gått till ända.

Avbetalningskontrakt, som inges för verkställighet, innehåller mestadels en klausul om bundenhet för köparen från tidpunkten för avtalets underskrift — medan säljaren, bland annat för kontroll av kreditvärdighet m. m., förbehåller sig viss belänketid. Reciprocitet för köparen härvidlag synes välmotiverad.

Stockholm den 15 augusti 1966

Nils Wedin

T. f. kronodirektör

Stockholms handelskammare:

Det är utan tvekan så att en avbetalningsköpare ofta är i behov av särskilt skydd gentemot säljaren för sina intressen utöver vad som följer av

den allmänna köplagens bestämmelser. De regler som återfinns i vår särskilda lagstiftning om avbetalningsköp avser ju också i väsentliga delar att tillfredsställa detta behov.

Vad särskilt beträffar avbetalningsköparens behov av betänketid må nämnas att inom ett område som ibland dragit uppmärksamhet till sig, nämligen avbetalningshandeln med böcker, Svenska bokförläggareföreningen i sina affärsregler för bokhandeln stadgat en allmän skyldighet för säljaren att byta de sålda böckerna mot andra, om köparen inom viss tid begär detta.

Det är möjligt att motsvarande regler både behövs och finns på andra områden av avbetalningshandeln. Handelskammaren är emellertid av den uppfattningen att ett införande av en allmän regel i avtalslagen om betänketid skulle ge upphov till betydande praktiska svårigheter och även vara ägnat att inge principiella betänkligheter, varför kammaren avstyrker förslaget därom.

Stockholm den 8 juli 1966

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Rune Barnéus

Sveriges köpmannaförbund:

En grundläggande princip i svensk avtalsrätt är ju att anbud om slutande av avtal och svar på sådant anbud är bindande för den, som avgivit anbudet eller svaret.

Konsumtionskreditutredningens förslag till lag om rätt att frånträda avtal i vissa fall vid s. k. hemagentköp utgör därför en av speciella förhållanden motiverad avvikelse från denna princip. I detta fall är också frånträddanderrätten inskränkt till att gälla avtal tillkomna efter säljarens eller någon dennes representants personliga besök i köparens hem. Vidare krävs att avtalet skall ha tillkommit som ett led i tillhandahållarens yrkesmässiga verksamhet eller att fråga är om avbetalningsköp.

Vi vill dock ifrågasätta om det finns behov av en generell bestämmelse om betänketid i avtalslagen. Tvärtom kan befaras att en sådan regel skall urholka avtalsrätten på ett mycket betänkligt sätt. Det bör vara fullt tillräckligt att i specialfall medgiva sådan betänketid.

Någon närmare motivering för förslaget har icke anförts och något vä-

sentligt behov av en regel med det föreslagna innehållet torde icke föreligga.

Köpmannaförbundet får sålunda avstyrka förslaget.

Stockholm den 15 september 1966

Sveriges köpmannaförbund

K. E. Gillberg

Gunnar Rennerfelt

Kooperativa förbundet:

Styrelsen delar i princip förslagsställarnas uppfattning att det vore ändamålsenligt, om det i Norden infördes lagbestämmelser av innebörd, att en köpare i vissa fall äger rätt att »træde tilbage fra aftalen inden for en vis kortere frist».

Det är riktigt som förslagsställarna framhäver, att det särskilt vid agentförsäljning vid avbetalningsköp i hemmen kan inträffa, att det används mycket aktiva metoder av agenterna för att övertyga en hemmavarande familjemedlem om fördelarna av kreditköp och att köparna kan förmås att underteckna kontrakt på köp, som de vid närmare eftertanke och efter diskussion med andra familjemedlemmar finner mindre välbetänkta, varför de gärna skulle vilja frånträda överenskommelsen. Eftersom det inte torde vara ovanligt att ett dylikt kontrakt nu har den formen att köparen är bunden, men säljaren först skall bekräfta överenskommelsen för att den skall få laga kraft, synes det skäligt att köparen bereds samma förmån, d. v. s. att överenskommelsen även å hans sida betraktas som preliminär och kan inom viss fixerad tid frånträdas. Ett avtal som inte inom angiven tid blivit föremål för skriftlig anmälan av nämnd innebörd, skulle givetvis bli bindande för köparen.

De problem som sammanhänger med agentförsäljning i hemmen har uppmärksamrats av konsumtionskreditutredningen, som nyligen avgivit sitt betänkande »Konsumtionskrediter i Sverige» (SOU 1966: 42). I betänkandet framhålls bl. a.:

De erfarenheter som utredningen inhämtat från exekutionsmyndigheterna och i övrigt erhållit under utredningsarbetet ger vid handen att agentförsäljningen ofta ingår som ett led i en mindre nogräknad affärsverksamhet. Det stora antalet indrivningsärenden med anknytning till försäljning-
en av bokverk är särskilt anmärkningsvärd.

Utredningen har utformat ett förslag till lag om rätt att frånträda avtal i vissa fall genom att köparen inom en vecka lämnar säljaren meddelande här-
om.

De önskemål som motionärerna i Nordiska rådet framfört att regeringarna måtte undersöka möjligheterna att få en bestämmelse upptagen i avtalslagen av nämnda innebörd, har sålunda för Sveriges del infriats så tillvida att ärendet varit föremål för utredning. Konsumtionskreditutredningens betänkande torde inom en nära framtid komma att utsändas på remiss.

KF:s styrelse önskar, med angivande av sin principiella ståndpunkt, uppskjuta en detaljbehandling av förslaget till dess den får tillfälle att närmare pröva detsamma i sammanhang med de övriga förslag som konsumtionskreditutredningen framlagt.

Stockholm den 2 augusti 1966

Kooperativa förbundet

Mauritz Bonnow

Harry Hjalmarsson

Herman Stolpe

Motorbranschens riksförbund:

Inledningsvis vill förbundet konstatera, att ifrågakvarande spörsmål även behandlats av konsumtionskreditutredningen i Sverige (SOU 1966:42). Nämnda utredning har som bekant bl. a. föreslagit en lag om rätt att frånträda avtal i vissa fall.

Konsumtionskreditutredningens betänkande är för närvarande föremål för en remissbehandling inom vårt förbund. Även om det definitiva remissvaret över konsumtionskreditutredningens betänkande ännu icke föreligger, har det redan vid den preliminära behandlingen av materialet framkommit vissa principiella synpunkter på frånträddanderätten. Dessa redovisas här såsom förbundets yttrande över förslaget beträffande yttrande om en regel om betänketid i avtalslagen.

I och för sig torde det icke kunna bestridas, att det i vissa branscher förekommer avarter av direktförsäljning i hemmen. Att emellertid på grund härav införa en särskild lagstiftning, generellt reglerande alla försäljningsbesök i köparens bostad, kan icke anses motiverat. När dessutom korrektivet mot missförhållandena i samband med dessa transaktioner föreslås få formen av en generell rätt för köparen att i vissa fall frånträda avtalet, blir betänkligheterna ännu större.

Utan överdrift kan konstateras, att respekten för ingångna avtal är ett av de mest bärande elementen i de nordiska rättssystemen. En dylik rätt att i vissa fall frånträda avtal skulle väsentligt uttunna denna respekt.

Förbundet hävdar bestämt, att direktförsäljning i hemmet för motor-

branschens del ofta är en för köparen lämplig försäljningsform. Ett köp av en personbil är som regel en transaktion, där familjens samtliga medlemmar vill ta aktiv del. De avslutande köpeförhandlingarna äger därför ofta med fördel rum just i köparens hem bland annat av den anledningen att detta är mest praktiskt för kunden och dennes eventuella familj.

Det kan dessutom noteras att försäljning av bilar knappast i något fall tillgår så att den första kontakten tas genom ett personligt besök i den presumtive kundens hem.

Skulle den föreslagna frånträdanderätten införas kommer detta vidare att i vissa hänseenden innebära direkta olägenheter för kunderna. Bilföretagen kommer exempelvis troligen icke att påbörja färdigställande av fordonet etc., förrän tidsfristen för frånträdanderätten utlöpt.

Eftersom man måste förutsätta att en frånträdanderätt även kommer att kunna åberopas mot en kreditgivare, innebär vidare förslaget, att som regel ej heller kreditbeloppet utbetalas till säljaren, förrän avtalet blivit definitivt.

Givetvis kan det i vissa fall vara motiverat för en kund, som undertecknat en order att återkalla sitt anbud. I den mån kunden kan förebringa godtagbara motiv för sitt återkallande, brukar bilföretagen också regelmässigt acceptera detta. De fall då bilfirmor motsätter sig verkligt berättigade framställningar om annullation av order, är enligt förbundets uppfattning ytterst sällsynta. Någon anledning att för dessa enstaka fall införa den föreslagna lagstiftningen, föreligger därför icke.

Enligt förbundets uppfattning finns det vidare risk för, att denna frånträdanderätt, som skapas till kundens skydd, i stället kommer att utnyttjas av konkurrenter, som härigenom får möjlighet att bryta sig in i redan etablerade avtalsförhållanden. Redan nu är konkurrensen i bilbranschen så stark, att någon sådan konkurrensstimulerande åtgärd icke kan anses motiverad. Tvärtom kan man befara, att köparens frånträdanderätt kommer att utnyttjas för konkurrensåtgärder av rent illojal karaktär.

Med anledning av vad ovan anförts anser sig förbundet kunna uttala, att det åtminstone för motorbranschens del icke föreligger några skäl att införa en särskild lag om rätt att frånträda avtal i vissa fall.

Skulle förhållandena i andra branscher vara sådana att en dylik — principiellt synnerligen betänklig — lagstiftning vore motiverad, bör lagens tillämplighet begränsas till dessa branscher.

Skulle myndigheterna — trots vad förbundet här anført — införa en lag om rätt att frånträda avtal i vissa fall, måste under alla förhållanden lagstiftningen konstrueras så att någon frånträdanderätt under inga förhållanden får utövas efter det att varan levererats till köparen, oavsett om denne i samband härmed beviljats kredit eller icke.

Med hänvisning till vad ovan anförts får förbundet för motorbranschens

del avstyrka föreliggande förslag inom Nordiska rådet om införande av en regel om betänketid i avtalslagen.

Stockholm den 7 oktober 1966

Benkt Rosenquist

Sven Johansson

Landsorganisationen i Sverige:

Förslagsställarna hänvisar inledningsvis till att man både i Danmark och Sverige i samband med utredningar om näringslagstiftningen tagit upp frågan om rätt att frånträda avtal i vissa fall genom att inom en särskilt angiven tid lämna säljaren meddelande härom. Det framhålls att en sådan bestämmelse skulle få betydelse bl. a. vid agentförsäljning. En utredning om denna fråga bör emellertid, enligt medlemsförslaget, icke begränsas enbart till försäljning vid hembesök eller kreditförsäljning, utan det bör övervägas huruvida inte den åsyftade regeln skulle kunna införas i avtalslagen och därmed ges en mera generell giltighet. Då den lagstiftning som berörs av den föreslagna bestämmelsen i stor utsträckning är gemensam för de nordiska länderna, föreslås att Nordiska rådet hemställer till regeringarna om en utredning i syfte att åstadkomma en enhetlig lagstiftning på detta område.

För Sveriges vidkommande har konsumtionskreditutredningen i sitt nyligen avlämnade betänkande »Konsumtionskrediter i Sverige» föreslagit att enskild förbrukare skall ha rätt att inom en vecka frånträda avtal som tillkommit vid besök i köparens bostad.

LO vill för sin del tillstyrka den föreslagna utredningen om en gemensam nordisk lagstiftning på detta område.

Stockholm den 29 augusti 1966

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Stig Gustafson

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Bakgrunden till förslaget är de diskussioner som i olika nordiska länder förts om vissa avigsidor vid avbetalningsköp och över huvud taget vid försäljning genom »agenter». Alltför duktiga försäljare kan utnyttja oerfarna konsumenter till att beställa varor som är alltför dyra eller som de ej har

nytta av. Den tanken har då kommit fram att köparen skulle få en betänketid och sedan kunna rygga det ingångna avtalet. Frågan har behandlats i Sverige av konsumtionskreditutredningen, som i ett i juli 1966 framlagt betänkande föreslagit en bestämmelse av antytt slag.

TCO delar uppfattningen att det här är ett område där undersökning är påkallad om lämpliga bestämmelser i avtalslagen eller särskild lag för att skydda obetänksamma köpare, särskilt vid försäljning i hemmet. Med hänsyn till avtalslagens nordiska karaktär finner TCO att denna fråga väl lämpar sig för utredning inom Nordiska rådets ram.

Stockholm den 24 augusti 1966

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Lennart Geijer

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om indførelse af en regel om betænkningstid i aftaleloven. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 13. oktober 1966 i Bergen og den 10. februar 1967 i Ringsted.

Justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, har deltaget i mødet den 10. februar 1967. Justitieministern Aare Simonen, Finland, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige, har deltaget i begge møder.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget anbefaler, at det henstilles til regeringerne at undersøge, om det er muligt at indføje en bestemmelse i aftaleloven og afbetalingsloven, hvorefter køberen får ret til at træde tilbage fra aftalen inden for en kortere frist.

Det fremhæves, at en sådan bestemmelse vil få særlig betydning i forbindelse med agentsalg. Pågående sælgere kan i mange tilfælde lokke uerfarne forbrugere til at indgå aftaler, som de pågældende ved nærmere eftertanke fortryder. Efter gældende ret i henhold til den nordiske aftalelovgivning kan en køber ikke ensidigt ophæve en indgået aftale, uanset om den er helt urimelig, f. eks. fordi køberen slet ikke har brug for eller råd til at anskaffe sig det omhandlede gode.

Ofte vil kontrakten være udformet på en sådan måde, at køberen afgiver en bestilling, som er bindende for ham. Sælgeren bliver derimod ikke bundet, før han har accepteret bestillingen og kan på denne måde skaffe sig en frist, hvori han står frit over for aftalen. I disse tilfælde er det særlig nærliggende at indrømme køberen en lovbestemt fortrydelsesfrist.

2. Remisudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Justitsministeriet.
 Industrirådet.
 Forbrugerrådet.
 Arbejderbevægelsens erhvervsråd.
 Advokatrådet.
 Assurandør-Societetet.
 Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation.
 Håndværksrådet.
 Butikshandelens Fællesråd.
 Den danske Forlæggerforening.

Finland:

Justitieministeriet.
 Handels- och industriministeriet.
 Centralhandelskammaren.
 Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.
 Centrallaget för handelslagen i Finland.
 Detaljhandelns centralförbund.
 Finlands fackföreningars centralförbund.

Norge:

Justisdepartementet.
 Departementet for handel og skipsfart.
 Departementet for familie- og forbrukersaker.
 Forbrukerrådet.
 Forsikringsrådet.
 Den norske advokatforening.
 De norske livsforsikringsselskapers forening.
 Norske forsikringsselskapers forbund.
 Norges handelsstands forbund.
 Den norske forleggerforening.
 Den norske bokhandlerforening.
 Norges kooperative landsforening.

Sverige:

Svea hovrätt.
 Överståthållarämbetet.
 Konsumtionskreditutredningen.
 Kronofogdemyndigheten i Stockholm.

Stockholms handelskammare.
 Kooperativa förbundet.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Tjänstemännens centralorganisation.
 Sveriges köpmannaförbund.
 Motorbranschens riksförbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget anbefales af *Arbejderbevægelsens erhvervsråd, Handels- og industriministeriet, Tjänstemannaorganisationernas centralförbund, Justisdepartementet, Departementet for familie- og forbrugersager, Den norske advokatforening, Tjänstemännens centralorganisation og Landsorganisationen i Sverige.*

Tjänstemannaorganisationens centralförbund fremhæver dog, at hele den finske handelslovgivning trænger til revision og at indførelsen af en »fortrydelsesparagraf» vil være et betænkeligt lapperi.

Justisdepartementet påpeger, at sagen har været fremdraget i Stortinget, og at der fra flere sider er ytret utilfredshed med, at den nuværende lovgivning ikke indrømmer køberen en betænkningstid ved dørsalg.

Forslaget anbefales ikke af *Industrirådet, Assurandør-Societetet, Advokatrådet, Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation, Butikshandelens Fællesråd, Den danske Forlæggerforening, Centralhandelskammaren, Centrallaget för handelslagen i Finland, Detaljhandelns centralförbund, Forsikringsrådet, De norske livsforsikringsselekters forening, Norske forsikringsselekters forbund, Den norske forleggerforening, Stockholms handelskammare, Sveriges köpmannaförbund og Motorbranschens riksförbund.*

Imod forslaget anføres navnlig, at det vil rokke tilliden til aftalers bindende kraft og være til skade for omsætningen, også selv om forslaget kun gennemføres på et begrænset område. Der vil opstå hyppige retstvister, og der er ikke behov for en »fortrydelsesparagraf». Køberne, specielt afbetalingskøberne, er i forvejen værnet i tilstrækkeligt omfang, og de kan altid kræve en betænkningstid. Det er iøvrigt tvivlsomt, om en bestemmelse som den foreslåede ikke vil få virkninger, som forbrugerne ikke kan være tjent med. Særlige forhold medfører, at bestemmelsen ikke kan forenes med de eksisterende lovbestemmelser og praksis vedrørende forsikringskontrakter.

Følgende myndigheder m. v. anbefaler en begrænset udredning: *Justitsministeriet, Forbrugerrådet, Håndværksrådet, Handelsdepartementet, Forbrukerrådet, Norges handelsstands forbund, Norges kooperative landsforening, Svea hovrätt og Kronofogdemyndigheten i Stockholmn.*

Justitsministeriet, Håndværksrådet og Forbrugerrådene i Danmark og Norge mener, at undersøgelsen bør begrænses til de tilfælde, hvor sælgeren uanmodet retter henvendelse på køberens bopæl eller lignende sted, men den bør foruden køb og salg også omfatte alle andre former for gensidigt bebyrdende aftaler, herunder særlig forsikringsaftaler, abonnementsaftaler og serviceaftaler.

Forbrugerrådet påpeger, at de uheldige forhold tillige forekommer, når sælgerne organiserer sig og opretter standardkontrakter, som øjeblikkelig binder køberen, men giver sælgeren en frist for aksept.

Handelsdepartementet og Forbrugerrådet mener, at misbrug særlig forekommer ved afbetalingshandel, som ikke afsluttes på faste udsalgssteder.

Norges kooperative landsforening fremhæver tillige køb og salg af brugte genstande, særlig automobiler, som et område, hvor behov for en betænkingsfrist er til stede.

Svea hovrätt anser en udredning angående de salgsformer, som er behandlet i Konsumtionskreditutredningens betænkning, for at være velmotiveret.

Følgende myndigheder m. v. har ikke taget stilling til forslaget eller har intet at indvende imod det: *Justitieministeriet* (som vil afvente remisytringerne angående Konsumtionskreditutredningens betænkning), *Finlands fackföreningars centralförbund*, *Överståhållarämbetet* og *Kooperativa förbundet*.

3. Konsumtionskreditutredningens forslag

Forslaget foreligger i én i juni 1966 afgivet betænkning, som er blevet til på foranledning af det svenske finansdepartement.

Udredningen har overvejet ulemperne ved agentsalg. For at mindske disse foreslår man, at konsumenter (det vil typisk sige forbrugere) får ret til at træde tilbage fra en aftale inden for en uge efter dennes tilblivelse. Det er dog en forudsætning, at aftalen falder ind under afbetalingsloven eller er blevet til som et led i sælgerens forretningsmæssige virksomhed, at der ikke er tale om forsikring, at aftalen er blevet til ved sælgerens eller dennes repræsentants besøg på køberens bopæl eller lignende sted, og at aftalen ikke er opfyldt fuldstændigt under besøget.

Forslaget omfatter i øvrigt principielt alle typer af civilretlige aftaler, d. v. s. ikke blot tilfælde af varesalg, men også tjenestekontrakter, serviceaftaler etc.

To af komiteens ni medlemmer har givet udtryk for, at yderligere udredning om forslaget er nødvendig.

4. Udvalget

a) Som det på forhånd måtte ventes, er der under remisbehandlingen fremkommet meget divergerende meninger om medlemsforslaget. Det er naturligt, at tanken om en »fortrydelsesparagraf» har fået støtte fra forbrugerorganisationerne, og det kan ikke overraske, at forretningslivets talsmænd næsten enstemmigt vender sig imod en sådan bestemmelse. Flere af udtalelserne tyder imidlertid på, at det ikke er et upraktisk problem, der herved er taget op.

Spørgsmålet har som foran nævnt allerede været rejst i Norge i Stortinget, og også i Danmark har Folketinget for kort tid siden haft opmærksomheden henvendt på, om det er muligt at give køberen ved agentsalg en adgang til at træde tilbage fra kontrakten, f. eks. inden for 5—8 dage.

Også under det fællesnordiske forarbejde med afbetalingslovgivningen drøftede de sagkyndige muligheden for at forebygge misbrug af agentvirksomhed ved at give køberne en vis adgang til at ophæve alle agentformidlede afbetalingskøb.

b) Udvalget er klar over, at det er forbundet med afgørende betænkeligheder at gennemføre en generel regel om, at køberen kan træde tilbage fra en indgået aftale ved at underrette sælgeren herom inden forløbet af en bestemt angivet (kortvarig) frist. Der er heller ikke noget, som tyder på, at der foreligger behov for en sådan almindelig bestemmelse, som også vil være i strid med den i nordisk ret gennem århundreder hævdvundne opfattelse, hvorefter såvel mundtlige som skriftlige aftaler skal holdes.

Udvalget er endvidere ikke i tvivl om, at der ikke kan rettes kritik mod sælgernes optræden i langt den overvejende del af afbetalingshandlerne. Det er også i forbrugernes interesse at kunne anskaffe sig varige goder på kredit under den form, som afbetalingskøbet frembyder, og lovgivningen bør derfor ikke ved urimelige forskrifter lægge hindringer i vejen for afbetalingshandelen som helhed.

Men der er grund til at formode, at visse misbrug forekommer, og disse synes særlig at have forbindelse med de kontrakter, der bliver til efter sælgernes eller hans agents uopfordrede henvendelse på køberens bopæl. Det er næppe tom tale, at mindre erfarne forbrugere i nogle tilfælde bliver forledt til at indgå aftaler eller afgive bestillinger, som på baggrund af de pågældendes vilkår eller behov er helt uovervejede og blottet for fornuft. Dette kan være resultatet af en altfor dygtig sælgers overtalelsesevne eller umådeholdne påtryk, eventuelt kombineret med det faktum, at den øjeblikkelige fristelse for køberen er særlig stor.

Konsumtionskreditutredningen antager, at lovbestemmelser eller andre statsindgreb aldrig kan forhindre menneskene i at gøre dårlige forretninger eller påtage sig forpligtelser, som de ikke senere kan svare til. Men det påpeges samtidig, at visse afarter af direkte salg i hjemmet kan nærme sig husfredskrænkelser, og at det ikke er usædvanligt, at sælgeren skaffer sig adgang under falske foregivender, f. eks. ved at angive at være udsending for en opinionsundersøgelse. Køberen kan til sidst føle sig tvunget til at skrive under på en kontrakt for at slippe af med sælgeren. Handel under sådanne forhold udelukker også, at køberen kan sammenligne pris, kvalitet og service mellem konkurrerende produkter.

Det påpeges tillige, at sælgernes brancheorganisationer selv kan gøre en indsats for at forhindre ukorrekte forretningsmetoder, men ikke alle sælgere har fast tilknytning til en organisation.

Udvalget kan tiltræde de her gengivne synspunkter og finder, at det foreliggende materiale er tilstrækkeligt vidnesbyrd om, at de bør foretages en nærmere undersøgelse af behovet for at gennemføre beskyttelse af forbrugerne under en eller anden form. Undersøgelsen bør omfatte alle gensidigt bebyrdende aftaler, herunder køb og salg, forsikrings-, abonnements- og serviceaftaler.

Samtidig synes det rimeligt at overveje det nærmere indhold af beskyttelsesreglen. Konsumtionskreditutredningens lovforslag er antagelig et godt udgangspunkt for de videre overvejelser, men det kan tænkes, at der på en anden og mere hensigtsmæssig måde kan dæmmes op for misbrug af agenthandel. Således tør det vel ikke på forhånd udelukkes at overveje, hvorvidt dørsalg helt kan forbydes, eller om der er anledning til at foreslå en tilføjelse til afbetalingsloven, hvorefter alle afbetalingskontrakter skal underskrives på sælgerens forretningssted. Også muligheden for at afhjælpe problemet ved en forbedret forbrugeroplysning fra det offentliges side, f. eks. gennem radio- og fjernsynsudsendelser, fortjener opmærksomhed i denne forbindelse.

Udvalget indstiller herefter,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge behovet for og overveje indholdet af en beskyttelsesregel navnlig i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted.

Ringsted, den 10. februar 1967

<i>Poul Dam</i>	<i>Lis Groes</i>	<i>Harry Klippenvåg</i>
<i>Lars Leiro</i>	<i>Matthias Á. Mathiesen</i>	<i>Sven Mellquist</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Knud Thestrup</i>	
	Formand	

Reservation

med hensyn til afsnit 4, punkt b, i udvalgets betænkning, som burde have haft følgende ordlyd:

b) Udvalget mener, at det er forbundet med afgørende betænkeligheder at gennemføre en regel om, at køberen kan træde tilbage fra en indgået aftale ved at underrette sælgeren herom inden forløbet af en bestemt angivet (kortvarig) frist. En sådan bestemmelse er i strid med den i nordisk ret gennem århundreder hævdvundne opfattelse, hvorefter såvel mundtlige som skriftlige aftaler skal holdes, og en generel bestemmelse om ophævelsesadgang for købere må formodes at ville tage grunden bort under al samhandel.

Men udvalget er endvidere af hensyn til konsekvenserne betænkelig ved forslaget om en begrænset bestemmelse. Selv en enkeltstående undtagelse fra princippet om aftalers bindende virkning vil let smitte af på den almindelige opfattelse og kan føre til, at værdien af aftaler generelt nedvurderes.

Man er klar over, at der antagelig forekommer visse misbrug ved afbetalingskontrakter, som efter uopfordret henvendelse bliver til på køberens bopæl eller under lignende forhold, men en bestemmelse som den foreslåede vil næppe få større praktisk betydning. Det vil sikkert kun være i meget få tilfælde, at køberen fortryder købet inden udløbet af den foreslåede frist, som under alle omstændigheder nødvendigvis må være ret knap. I mangfoldige tilfælde glemmer køberen hurtigt aftalen eller glæder sig ligefrem over det erhvervede gode, uanset om dette ret beset er overflødigt eller alt for kostbart for ham at anskaffe. Aftalen fortrydes først virkelig, når sælgeren presser på med betalingen af restbeløbet, eller når fogden viser sig for at tvangsinddrive gælden. Men når denne stund oprinder, vil fortrydelsesfristen forlængst være udløbet. Og selv om køberen efter kort tids forløb indser det mindre fornuftige i den kontrakt eller bestilling, han har underskrevet, forudsætter den foreslåede bestemmelse, at køberen udviser en selvstændig aktivitet ved at annullere aftalen over for sælgeren. Adskillige købere vil antagelig ikke kunne tage sig samme hertil i rette tid.

Det må også fremhæves, at køberen jo altid har mulighed for at kræve en betænkningstid, hvis dette ønskes, og at såvel aftaleloven som kommissionsloven allerede indeholder regler om tilbagekaldelse af tilbud eller ordre samt en række særlige ugyldighedsregler.

Gennemførelse af den foreslåede bestemmelse vil være en indblanding i aftalefriheden og synes i det hele at være et utåleligt udslag af en opfattelse, hvorefter samfundet skal passe på, at dets borgere fra vugge til grav selv i de mindste enkeltheder kun foretager sig såkaldt fornuftige handlinger.

På denne baggrund finder udvalget, at der ikke er fornødent grundlag for at undersøge mulighederne for en bestemmelse, hvorved princippet om aftalers bindende virkning fraviges.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om indførelse af en regel om betænkningstid i aftaleloven.

Ringsted, den 10. februar 1967

Georg C. Ehrnrooth

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Johan Møller Warmedal

Medlemsförslag

om minskad användning av dödsstraff

(Väckt av Ingrid Segerstedt Wiberg)

I FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna av den 10 december 1948 finns i artikel 3 den grundläggande bestämmelsen om att envar har rätt till sitt liv. Den kompletteras i konventionens art. 5 med ett stadgande om att ingen skall utsättas för tortyr eller för grym, omänsklig eller eljest nedsättande behandling eller bestraffning. Trots dessa allmänna regler finns på många håll alltjämt regeln om dödsstraff och om straffformer som knappast står i överensstämmelse med deklarationens refererade stadganden.

En internationell organisation Amnesty International har satt som mål att lätta de politiska fångarnas lott. Personer, som på grund av sin övertygelse eller sin ras blir föremål för straffrättsliga åtgärder eller andra ingripanden mot den personliga friheten, är i särskild grad i behov av hjälp och understöd utifrån. Deras antal uppskattas till cirka en million i hela världen. Denna organisation har fört fram tanken att den inhumanitära verkan av de nationella bestämmelser, som finns i skilda länder rörande behandlingen av dem, vilka berövas friheten av skäl som nu angivits, skulle kunna mildras och därigenom människoliv räddas genom en internationell överenskommelse.

Det har betraktats såsom alltför utopiskt att redan nu kräva dödsstraffets totala avskaffande, vilket måste vara det slutliga målet. Man torde i denna omgång nödgas begränsa sig till åtgärder, som minskar området för dödsstraffets faktiska användning. Det lämpligaste synes för närvarande vara att få till stånd en FN-resolution, i vilken medlemsstaterna uppmanas dels att anmäla alla politiska dödsdomar till FN:s generalsekreterare eller något FN-organ för frågor om de mänskliga rättigheterna för att där registreras dels ock att icke låta en sådan dom gå i verkställighet förrän tidigast sex månader efter denna registrering. Det uppskov, som på detta sätt skulle åstadkommas, kan i många fall väntas leda till att en för ögonblicket upphetsad stämning hinner lägga sig och en mera nykter bedömning av den dömda inställer sig med ett upphävande av dödsdomen som möjlig konsekvens.

En resolution av detta slag kan väntas komma att utöva en hälsosam

effekt. Givetvis kan sägas att ingen stat i ett revolutionärt stadium följer resolutioner av detta slag. Häremot kan invändas att, även om en uppmaning icke efterkommes hundraprocentigt, den säkerligen kommer att utöva betydande psykologisk verkan och kan komma att rädda människoliv.

Hithörande frågor är redan under behandling i FN:s organ delvis efter svenskt initiativ. För närvarande ligger frågan hos ECOSOC och dess underorgan. Det erfordras nu en insats för att påskynda sakens behandling. För att en framstöt med detta syfte skall få någon verkan, måste den framföras av en grupp stater. De nordiska länderna, som har ett högt anseende för sina humanitära insatser, borde här kunna gå i spetsen. Ett initiativ för att påskynda sakens behandling bör därför kunna tagas av dessa länder.

Under återopande av det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att inom Förenta nationernas organ påskynda behandlingen av frågan om begränsning av användning av dödsstraff för åsiktsförbrytelser och liknande brott.

Stockholm den 2 september 1966

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

Fra dansk side stiller man sig principielt positivt til tanken om under FN:s auspicer at søge tilvejebragt en overenskomst, der begrænser anvendelsen af dødsstraf i politiske sager, ligesom man vil kunne støtte herpå sigtende resolutionsforslag.

Man har derimod ikke taget stilling til, hvorledes dette rent konkret bør ske og har heller ikke endeligt besluttet, hvorvidt et nordisk initiativ bør tages i FN. Den danske regering er af den opfattelse, at disse spørgsmål bedst kan overvejes i lyset af FN:s generalsekretærs i udsigt stillede rapport om dødsstraf (jfr. res. 1918 (XVIII) ifølge hvilken generalsekretæren skal rapportere senest til FN:s 22. generalforsamling.

Det tilføjes, at FN:s menneskerettighedskommission på svensk foranledning har besluttet at give spørgsmålet prioritet på kommissionens 23. samling (res. 15 (XXII)), der afholdes i Genève i februar/marts 1967.

København, den 2. november 1966

P. m. v.

E. b.

Nonny Wright

Justitsministeriet:

— — — skal man meddele, at Justitsministeriet ud fra det almindelige syn på dødsstraffen, der har fundet udtryk i den danske straffelovgivning, kan tilslutte sig internationale bestræbelser på at begrænse anvendelsen af dødsstraf.

Justitsministeriet er bekendt med Udenrigsministeriets udtalelse af 2. november 1966 om medlemsforslaget og kan for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt det anførte principielle synspunkt bør føre til, at der på indeværende tidspunkt tages noget initiativ i sagen, henholde sig hertil.

København, den 7. november 1966

P. m. v.

Vilhelm Boas

Niels Madsen

Finland**Ministeriet för utrikesärendena¹:**

Frågan om minskad användning av dödsstraffet och i synnerhet tanken på en begränsning av dödsstraffets tillämpning i samband med s. k. politiska brott har sedan sommaren 1966 varit föremål för diskussioner mellan tjänstemännen vid de nordiska utrikesministeriernas FN-hyråer. Dessa diskussioner kommer att fortsättas med tanke på en eventuell samnordisk aktion i frågan i FN, varvid dock tidtabellen i viss grad är beroende av sakens behandling i berörda tekniska FN-organ.

Helsingfors den 19 november 1966

Åke Frey

Avdelningschef

Håkan Krogius

Byråsekreterare

Justitieministeriet¹:

Enligt gällande finsk rätt kan ingen i Finland dömas till dödsstraff under fredstid. Enligt lagen den 2 december 1949 om avskaffande av dödsstraffet i fredstid (728/49) kan dödsstraff i de sällsynta fall, då detta överhuvud kommer i fråga, ådömas blott, om brottet ägt rum vid en tidpunkt, då riket varit förklarat i krigstillstånd, eller i sådan del av riket, där krigstillstånd varit rådande (1 §). Har vid krigstillstånds upphörande dödsstraff icke verkställts, förvandlas straffet till tukthusstraff på livstid (2 §).

Under sådana förhållanden föreligger enligt den interna rätten intet hinder för att Finland gemensamt med de övriga nordiska länderna påskyndar behandlingen i Förenta nationernas vederbörande organ av frågan om begränsning av användningen av politiska dödsdomar och biträder den resolution som möjligen kommer att fattas i saken.

Helsingfors den 19 november 1966

A. Simonen

Minister

Kai Korte

Avdelningschef

¹ Yltrandet översatt från finska.

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

Utenriksdepartementet har for sitt vedkommende intet å innvende mot ovennevnte medlemsforslag. Det vises i denne forbindelse også til Utenriksdepartementets brev av 26. november 1964 og det Kgl. departements svar av 14. desember 1964, jnr. 2487/64 E.

Til orientering meddeles at Norsk avdeling av Amnesty International ved brev til Utenriksdepartementet av 16. mai d.å. ba om at Norge skulle støtte, eventuelt fremsette, forslag i FN vedrørende bl. a. spørsmålet om begrensning i anvendelsen av dødsstraff for politiske forbrytelser. Utenriksdepartementet svarte i brev av 28. juni d.å. at Norge ville kunne gå inn for et slikt forslag.

Det svenska utrikesdepartementet har i et brev til Nordisk Råds svenske sekretær gitt uttrykk for at det er små utsikter til at en separat behandling av en bestemt side av dødsstraffproblemet skal føre frem, men føyer til at et forsøk bør kunne gjøres og at et initiativ i Nordisk Råd må hilses med glede.

Oslo, 14. november 1966

For Utenriksministeren

Egil Amlie

Kjell Eliassen

Justis- og politidepartementet:

Ut fra sitt sakområde har Justisdepartementet ikke noe å innvende mot forslaget. Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt en rekommandasjon i samsvar med forslaget vil kunne få betydning for det pågående FN-arbeid, viser man til uttalelser fra Utenriksdepartementet.

Oslo, 18. november 1966

Stein Rognlien

Finn Backer

Straffelovrådet:

Straffelovrådet finner ikke grunn til å uttale seg om det foreliggende medlemsforslag.

Man har bemerket at spørsmålet om anvendelse av dødsstraff er tatt opp

innenfor De forente nasjoner, og man finner det vanskelig å vurdere om det under disse omstendigheter vil være hensiktsmessig at Nordisk Råd fattar vedtak i samsvar med det foreliggende medlemsforslag.

Oslo, 4. november 1966

Rolv Ryssdal

Formann

Amnesty International, Norsk avdeling:

— — — og kan opplyse at Amnesty International, Norsk avdeling tok saken opp i brev til utenriksminister Lyng 16. mai d. å. I brevet ble det gitt en redegjørelse om Amnesty International, og for at også Justisdepartementet skal være orientert, sendes med siste norske og internasjonale årsberetning.

I nevnte brev til herr Lyng ble det sagt at Amnesty International mener at dødsstraff bør avskaffes for politiske forbrytelser i fredstid. Under enhver omstendighet skal den dømte ha adgang til omprøvelse av dommen og adgang til å søke om benådning. Videre bør det ikke være adgang til å fullbyrde straffen før 6 måneder er gått fra endelig avgjørelse, eventuelt avgjørelse av benådningssøknad er meddelt en FN-instans. Som vedlegg til brevet til utenriksminister Lyng fulgte bl. a. Draft UNO Resolutions to exclude Capital Punishment for Political Offences in Peacetime, memorandum utformet av Amnesty International samt gjenpart av brev til statsminister Erlander av 13. januar 1966 fra Amnesty International, svenska seksjonen. Utenriksminister Lyng opplyste i brev av 28. juni 1966 at han hadde lest brevet av 16. mai og gjennomgått det medfølgende materiale med stor interesse. Han opplyste at Utenriksdepartementet i prinsippet stilte seg positivt til sakene. Utenriksdepartementet hadde tidligere overveiet bl. a. forslaget som gjaldt dødsstraff for forbrytelse mot staten i fredstid. Han opplyste at Norge ville kunne gå inn for disse forslag i FN. Han mente at teksten til resolusjonsutkastet vedr. dødsstraff burde på enkelte punkter trenge en klargjøring og nærmere gjennomgåelse. I et nytt brev til utenriksministeren datert 1. august 1966 opplyste jeg at Peter Benenson i Amnesty International i et brev til meg av 27. juli hadde opplyst at spørsmålet om dødsstraff etc. ble behandlet i et møte holdt like før Geneve for representanter for interesserte »private» organisasjoner. Møtedeltagerne hadde endes om en resolusjon med kommentarer, noe annerledes enn tidligere resolusjoner om samme emne. Angjeldende resolusjon: »Revised resolution to postpone capital punishment for political offences in peacetime» fulgte angjeldende brev. Jeg kan ikke se å ha de vedlegg som er nevnt i korrespondansen for hånden, men går ut fra at Justisdepartementet kan få utlånt

disse fra Utenriksdepartementet om dette måtte være ønskelig under henvisning til nevnte korrespondanse.

Amnesty International, Norsk avdelings synspunkt er at dødsstraff bør avskaffes for politiske forbrytelser i fredstid. Skulle de norske myndigheter ikke finne det opportunt å gå inn for et såpass vidtgående forslag, er vi selvfølgelig takknemlig for ethvert forslag og for ethvert initiativ som kan føre til minsket anvendelse av dødsstraff.

Det kan opplyses at Amnesty International, Norsk avdeling, har et parlamentarisk utvalg bestående av stortingsmennene Langhelle og Aano med professor Opsahl som sekretær.

Jeg takker også for Justisdepartementets velvillige medvirkning til at de spørsmål som her er reist kan komme nærmere sin løsning.

Oslo, 31. oktober 1966

Arne H. Christensen

Amnesty International, Norsk avdelings parlamentariske utvalg:

Jeg viser til brev fra Amnesty International, Norsk Avdeling av 31. oktober d. å. om denne sak [*se ovan*].

Avdelingens parlamentariske utvalg, som består av stortingspresident Nils Langhelle, stortingsrepresentant Jacob Aano og undertegnede som sekretær, hadde møte den 1. ds. og vedtok å støtte forslaget, med disse bemerkninger:

Som kjent går Amnesty International inn for å avskaffe dødsstraffen i de saker det gjelder. Forslaget om rekommandasjon som er fremmet for Nordisk Råd er mindre vidtgående. Det går bare ut på å oppfordre de nordiske regjeringer til i FN å gå inn for å påskynde behandlingen av forslag om å begrense bruken av slik straff.

Meningen er tydeligvis ikke bare at behandlingen bør påskyndes, men at selve forslagene bør støttes. Dette burde kanskje komme fram i selve rekommandasjonen.

Selv om forslag om begrensning bare er et lite skritt på veien, må det for tiden hilses med tilfredshet om regjeringene finner å kunne gå inn for dem på internasjonalt plan.

Utvalget peker i denne sammenheng på at den internasjonale opinion i konkrete saker av denne art, som Amnesty International og andre, ikke offisielle organer er talerør for, ofte har vanskelig for å få direkte støtte av regjeringene. Slik støtte oppfattes som intervensjon i andre staters indre anliggender. En generell aksjon i FN av denne art kan ikke møtes med samme innvending, og selv et beskjedent resultat av FN:s behandling kan føre til at den for fremtiden vil miste sin kraft også i konkrete saker. Det

er derfor en prinsipielt betydningsfull linje man her slår inn på. Den er imidlertid helt i samsvar med tidligere norsk politikk i retning av å internasjonalisere vernet for menneskerettighetene.

Oslo, 4. november 1966

For det parlamentariske utvalg

Torkel Opsahl

Institutt for fredsforskning:

Dessverre finner vi det vanskelig å komme med noen slik uttalelse etter-
som spørsmålet om dødsstraff ligger utenfor vårt kompetenseområde. Det
synes rimelig å tro at dette problemets moralske side best kan utredes av en
moralfilosof, og dets generelt strafferettslige side best av et juridisk institutt
med kriminologi og strafferett som spesiallemner.

Imidlertid vil vi gjerne gjøre oppmerksom på den modell for internasjonal
atferd på dette punkt som de latin-amerikanske land har etablert — antake-
lig representerer disse land på dette punkt det mest »siviliserte» i verdens-
samfunnet. Det dreier seg altså her om en form for gjensidig og temmelig
automatisk asylrett for politiske flykninger etter en slags teori om gjensidig
forsikring, »i dag meg, i morgen deg». Som kjent har dette fått en sterkt
ritualisert karakter idet den politiske forfulgte forholdsvis lett kan søke
tilflukt i et fremmed lands ambassade og etter en passende ventetid kan få
fritt leide ut av landet.

Oslo, 31. oktober 1966

Johan Galtung

Direktør

S v e r i g e

Svea hovrätt:

Medlemsförslaget ansluter sig till tidigare svenska initiativ i Förenta na-
tionerna, särskilt utrikesminister Torsten Nilssons tal den 22 januari 1965
i generalförsamlingen. Mot bakgrunden av vad som blivit känt om frihets-
berövanden och om användningen av dödsstraff vid brott av politisk karak-
tär, framstår det som ytterst angeläget, att dessa initiativ skyndsamt full-
följes. Från de rent rättsliga synpunkter hovrätten har att anlägga, finns ej
något att erinra mot det nu ifrågakvarande förslaget. Hovrätten vill emel-
lertid framhålla följande. Därest det skulle bli aktuellt med registrerings-

skyldighet beträffande dödsdomar för åsiktsförbrytelser och liknande brott — förslaget härom bör kunna brytas ut ur det stora problemkomplexet rörande användning av dödsstraff i fredstid — är det enligt hovrättens mening av vikt, att de förbrytelser, där registreringsplikt kan uppkomma, anges på ett sådant sätt att syftet med registreringen icke förfelas. Termen »åsiktsförbrytelser» torde nämligen icke täcka ett klart avgränsat brottsområde. Anmärkas bör också att bestämmelserna om brottskonkurrens, vilka är olika i skilda länder, kan bli av stor betydelse för effekten av registreringsföreskrifter.

Stockholm den 20 december 1966

På hovrättens vägnar

Sture Petrén

Bo G. Nordström

Sveriges ständiga representant vid Förenta Nationerna, ambassadören Sverker Aström:

1. Delegationen har under församlingens lopp gjort sonderingar beträffande Amnesty Internationals resolutionsutkast i frågan om dödsstraff för politiska brott.

Det synes helt klart att ett förslag om detta icke skulle stöta på några svårigheter när det gäller de västeuropeiska länderna. Samtal med företrädare för latinamerikanska länder har också gett vid handen att där finnes stort intresse för frågan. Huruvida detta gäller hela den latinamerikanska gruppen har dock inte kunnat utrönas, då vi ej haft tid kontakta samtliga dessa delegationer.

Det synes vidare sannolikt att vissa asiatiska länder såsom Filippinerna, Malaysia och Thailand skulle stödja. Från filippinskt håll uttalade man utan att binda sig denna åsikt. Flertalet asiater torde dock intaga en mera radikal hållning.

Nigerias delegat i tredje utskottet, som personligen spelar en mycket framträdande och välgörande moderat roll i den afroasiatiska gruppen, be-tecknade däremot förslaget som sprängladdat. Hans uppfattning var att man icke kunde räkna med att få igenom ett sådant förslag på flera år ännu, då det berörde en för afrikanerna ytterligt känslig fråga.

2. Sonderingarna har ej kunnat göras så omfattande som vi skulle önskat men de synes ge vid handen att det troligen är för tidigt att framlägga formellt förslag vid nästa års generalförsamling. Det är väl också möjligt att det faktum att hela dödsstraffskomplexet står på agendan för kommissionen för de mänskliga rättigheterna kommer att framföras som argument

mot en särbehandling av den aspekt som särskilt intresserar Amnesty International.

3. Vi hoppas ovanstående är tillfyllest som representationens yttrande med anledning av hemställan från Nordiska rådets presidium den 19 oktober 1966.

New York den 22 december 1966

Sverker Åström

Amnesty International, svenska sektionen:

Mot bakgrunden av att det allmänna spörsmålet om tillämpning av dödsstraff sedan åtskilliga år varit föremål för behandling inom Förenta nationerna förordas i medlemsförslaget att behandlingen skulle påskyndas, såvitt rör frågan om begränsning av användning av dödsstraff för åsiktsförbrytelser och liknande brott. Sektionen tillstyrker förslaget med den ändringen att den särskilda fråga, som skulle ges förtur, bör avse avskaffande av dödsstraff för politiska brott i fredstid eller i vart fall obligatoriskt anstånds- och omprövningsförfarande beträffande ådömda dödsstraff i allmänhet.

Hithörande frågor diskuterades i FN 1947 och 1948 samt 1957 i samband med deklarationen om de mänskliga rättigheterna. Efter svenskt initiativ antog generalförsamlingen 1959 en resolution, enligt vilken ekonomiska och sociala rådet (ECOSOC) anmodades att göra en utredning om dödsstraffet. Frågan behandlades 1963 av ECOSOC i anslutning till den ansedde franske juristen Marc Ancels rapport *Peine capitale* (Capital Punishment), varvid bl. a. framkom att ett generellt avskaffande av dödsstraff inte kunde förväntas medföra ökad brottslighet. Efter expertbehandling upptogs ärendet ånyo av generalförsamlingen, som i en resolution den 5 december 1963 förelade ECOSOC att genom kommissionen för de mänskliga rättigheterna utarbeta lämpliga förslag i frågan på grundval av Ancels rapport jämte expertkommentarer. Generalsekreteraren skulle därpå — under hänsynstagande till senare rättsutveckling — genom ECOSOC avge rapport senast vid generalförsamlingens session 1967. Saken har sedan 1964 stått på kommissionens dagordning utan att ännu vara behandlad. På förslag från svenskt och österrikiskt håll beslöt kommissionen emellertid den 30 mars 1966 att frågan om dödsstraffet skulle behandlas med prioritet vid nästkommande session, vilken äger rum i februari och mars 1967. Enligt vad den svenske delegaten framhöll vid sammanträdet var syftet att möjliggöra för generalsekreteraren att avge sin rapport inför generalförsamlingen vid 1968 års session; eljest skulle frågan riskera att bli uppskjuten på obestämd tid med hänsyn särskilt till expertkommitténs planer.

Ehuru det inte råder någon tvekan om att det inom FN föreligger ett starkt intresse för problemet om dödsstraffets allmänna avskaffande, ligger det måhända i sakens natur att det knappast är realistiskt att räkna med någon snar lösning därav.

Amnesty International utarbetade 1964 ett förslag som endast åsyftar avskaffande av dödsstraff för politiska brott i fredstid. Regeringarna i de nordiska länderna har informerats därom. Utrikesministern Lyng har förklarat att den norska regeringen vore beredd att stödja förslaget. Från danska utrikesministeriets sida har positivt intresse för förslaget uttalats. Den svenska regeringen å sin sida har givit vår organisations förslag sitt fulla stöd. I generaldebatten i FN:s generalförsamling den 22 januari 1965 anförde utrikesministern Nilsson bl. a.:

Vilken inställning vi än kan ha i den allmänna frågan om dödsstraffet, en fråga som skall tas upp av kommissionen för de mänskliga rättigheterna enligt beslut av generalförsamlingen, tror jag att vi alla kan enas om att dödsstraff för politiska brott i fredstid strider mot humanitära principer. Detta har gett upphov till tanken att en särskild konvention skulle utarbetas för att avskaffa dödsstraff för förbrytelser mot staten i fredstid. Under tiden skulle generalförsamlingen kunna vädja till alla medlemsstater att se till att alla som dömts till döden för sådana förbrytelser får rätt att överklaga hos en högre myndighet och att begära benådning eller uppskov med straffets verkställighet. Medlemsstaterna skulle också kunna anmodas att inte verkställa dödsstraff av detta slag utan att i förväg underrätta ett internationellt organ. — Denna idé har mottagits med stor sympati av min regering och vi skulle betrakta det som ett viktigt steg framåt på de mänskliga rättigheternas område, om ett sådant förslag kunde accepteras av en stor majoritet av medlemsstaterna.

Den sålunda beskrivna handlingslinjen framstår — trots de procedurmässiga svårigheter den kan tänkas innebära — såsom en fruktbar lösning när det gäller att nå nödvändiga praktiska resultat. Läget i många länder gör frågan synnerligen aktuell. Enligt sektionens uppfattning är det därför angeläget att inom den närmaste tiden lösa de inledningsvis angivna delfrågorna, d. v. s. att behandla dem redan innan generalsekreterarens rapport framlagts.

1. Det förefaller mest ändamålsenligt om FN kunde vädja till medlemsstaterna att i förekommande fall ändra sin lagstiftning så att dödsstraff för politiska brott icke finge ådömas annat än under krigstillstånd. Lagändringarna kunde eventuellt få provisorisk karaktär. I fråga om begreppet politiska brott må här erinras om Ancels rapport samt om Olivereronas hänvisningar till sin tids litteratur (Om dödsstraffet, Uppsala 1891, s. 179 not 1) och till 1848 års franska konstitution, där det stadgades: »La peine de mort est abolie en matière politique» (a. a. s. 182). Det är givetvis viktigt att begreppet tolkas så vidsträckt att det inbegriper alla dödsdomar med tydlig politisk anknytning. Sektionen utgår från att uttrycket »åsiktsförbrytelser och liknande brott» i medlemsförslaget är liktydigt med vad här kallats poli-

tiska brott. Det bör även understrykas att termen krigstillstånd måste preciseras och inte får urvattnas så att lagstiftningens verkan äventyras (jfr. i fråga om svensk rätt dels lagen den 30 juni 1948, nr 450, om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig, dels Sundberg, Folkrätt, Stockholm 1944, s. 231 ff).

2. I vissa stater kan opinionen ännu komma att bedömas som avvissande till idén att dödsstraffet i angiven mån skulle avskaffas. (a) De stater som icke önskar eller icke hinner föranstalta om ifrågavarande lagändring under 1968 skulle av generalförsamlingen rekommenderas att införa förbud att verkställa dödsdomar förrän minst sex månader förflutit. Härmed skulle avses alla dödsdomar eller, alternativt, blott dödsdomar för politiska brott i fredstid. Fristen kunde lämpligen, såsom förordats i medlemsförslaget, räknas från det domen efter obligatorisk anmälan registrerats hos vederbörande FN-organ eller också från dagen för domens meddelande. Redan anmälan har naturligtvis en viss återhållande effekt på benägenheten att utdöma och verkställa dödsstraff. (b) För att göra anståndet meningsfullt och lämna utrymme för nya överväganden inom landet skulle lagstiftningen alltid ge den dödsdömda rätt att få målet prövat i åtminstone två dömande instanser samt att begära nåd eller ytterligare uppskov med straffets verkställande. Detta sista led måste för övrigt betraktas som ett minimikrav redan från rättssäkerhetssynpunkt.

3. Samtliga medlemsstater borde dessutom uppmanas att före slutet av 1968 års session till generalsekreteraren anmäla, vilka åtgärder som vidtagits i ärendet och vilken lagstiftning som alltså gällde, såvitt nu är i fråga. Regeringarnas vilja att slå vakt om rätten till liv skulle därigenom bli belyst. Vidare skulle underlag bildas för utarbetandet av en FN-konvention om minskad tillämpning av dödsstraff, om en sådan konvention inte skulle kunna komma till stånd omedelbart.

Det må avslutningsvis nämnas att sektionen senast inför det nordiska utrikesministermötet i augusti 1966 samrått med organisationens danska och norska avdelningar.

Stockholm den 12 januari 1967

För svenska sektionen av Amnesty International

Hans Göran Franck

Lennart Aspegren

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om formindsket anvendelse af dødsstraf. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 10. februar 1967 i Ringsted og den 3. og 4. april 1967 i Helsingfors.

I sagens behandling har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern Aare Simonen, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Forslaget tilstræber at formå de nordiske regeringer til i De forenede Nationer at fremskynde behandlingen af spørgsmålet om en begrænsning i anvendelsen af dødsstraf.

Det fremhæves, at verdensorganisationens organer allerede behandler problemet om begrænset anvendelse af dødsstraf, særlig for politiske forbrydelser. Forslagsstilleren er imidlertid af den opfattelse, at der nu er behov for et nordisk initiativ, hvorved behandlingen søges fremskyndet. Det bør være målet at få vedtaget en resolution, som opfordrer alle medlemsstater til dels at anmelde politiske dødsdomme til registrering i F. N. og dels at undlade fuldbyrdelse af sådanne domme før et tidsrum af seks måneder fra registreringen.

2. Remisudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Udenrigsministeriet.
Justitsministeriet.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena.
Justitieministeriet.

Norge:

Utenriksdepartementet.
Justisdepartementet.
Straffelovrådet.
Amnesty International, Norsk afdeling.
Amnesty International, Norsk afdelings parlamentariske udvalg.
Institutt for fredsforskning.

Sverige:

Svea hovrätt.

Sveriges ständiga representation vid FN.

Amnesty International, svenska sektionen.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Justitsministeriet, justitieministeriet, justisdepartementet og Svea hovrätt har på baggrund af den nordiske straffelovgivning intet at indvende imod medlemsforslaget, men henviser iøvrigt til udenrigsministeriernes udtalelser.

Straffelovrådet og Institutt for fredsforskning mener ikke at kunne udtale sig om medlemsforslaget.

Utenriksdepartementet har intet at indvende imod medlemsforslaget.

Udenrigsministeriet og utrikesministeriet har ikke taget endelig stilling til, om de nordiske lande bør tage et initiativ i F. N. Spørgsmålet bør overvejes nærmere, når sagen har været behandlet i F. N.s menneskerettigheds-kommission, og når en af generalsekretæren bebudet rapport om dødsstraf foreligger til F. N.s generalforsamling.

Sveriges ständiga representation vid F. N. giver udtryk for, at en separat behandling af spørgsmålet om dødsstraf for politiske forbrydelser næppe er mulig for tiden.

Amnesty International anbefaler medlemsforslaget.

3. Udvalget

De nordiske lande kan uden videre tiltræde enhver bestræbelse, som går ud på at begrænse anvendelsen af dødsstraf. Dette standpunkt deles af samtlige landes regeringer, og det er da også bl. a. på nordisk initiativ, at F. N. allerede behandler spørgsmålet.

Det er på denne baggrund ikke fornødent, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at stræbe efter en begrænset anvendelse af dødsstraf, og medlemsforslaget tager da også kun sigte på, at regeringerne skal opfordres til at søge den allerede igangværende behandling af spørgsmålet i F. N. fremskyndet. Det forudsættes herved udtrykkeligt i forslaget, at der er behov for en sådan indsats netop nu.

Det er imidlertid over for udvalget oplyst, at den svenske regering som medlem af F. N.s kommission for menneskelige rettigheder i marts måned i år har fremlagt et resolutionsforslag, som tilstæber at begrænse anvendelsen af dødsstraf. Da forslaget endnu ikke har kunnet realitetsbehandles i kommissionen, gøres der fra svensk side anstrengelser for at få sagen frem i F. N.s sociale og økonomiske udvalg (ECOSOC) ved dettes førstkommande møde.

Herefter synes medlemsforslagets hensigt at være imødekommet i tilstrækkeligt omfang og udvalget går ud fra, at de øvrige nordiske regeringer

efter evne støtter den svenske regerings fortsatte bestræbelser i denne sag.

Udvalget antager, at der herefter ikke er behov for, at Nordisk Råd foretager videre i spørgsmålet.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om formindsket anvendelse af dødsstraf.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Sven Mellquist

Johan Møller Warmedal *Ingrid Segerstedt Wiberg*

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om upprättande av en nordisk turnéopera

(Väckt av Julius Bomholt, Poul Hartling, Nils Kellgren och Berte Rognerud)

En central uppgift inom kulturarbetet är att ge så många människor som möjligt tillgång till olika former av kulturellt utbyte. Möjlighet att uppleva teater, konst, musik m. m. bör icke vara förbehållet storstädernas befolkning utan samma möjlighet bör tillkomma personer, bosatta inom övriga områden av ett land. Opera är genom sin förening av musik, teater och bildkonst samt balett sällsynt väl ägnad för kulturmissionerande uppgifter. Många människor har fått sitt musikintresse väckt genom operett- eller operaföreställningar.

Det är en betydande kulturell uppgift att vidga möjligheterna till att få uppleva fullvärdiga operauppföranden utöver nuvarande krets. Denna möjlighet får icke vara begränsad till dem som bor i de allra största städerna, vilka har tillgång till fasta operascener.

Genom inrättande av permanenta operaturnéer torde denna fråga kunna vinna sin lösning. Turnéföreställningar med opera torde för närvarande icke ofta förekomma i något av de nordiska länderna. Turnéföreställningar med teater och i viss mån även operett förekommer däremot mera allmänt. I samtliga nordiska länder skulle således permanenta operaturnéer fylla ett hittills icke tillgodosett kulturellt ändamål.

Sådana permanenta operaturnéer måste av naturliga skäl draga dryga kostnader och ställa stora krav på bl. a. tillgång på artister, musiker m. fl. yrkeskategorier. Frågan om en permanent turnéopera synes därför lämpad att lösas genom nordiskt samarbete. Detta kulturinitiativ bör därför tagas upp i något nordiskt organ för närmare undersökning, t. ex. inom Nordiska kulturkommissionen.

En turnéopera skulle turnera inom alla de nordiska länderna. En konstform som opera är särskilt väl ägnad att cirkulera mellan de nordiska länderna med hänsyn till att språksvårigheterna i operasammanhang har synnerligen ringa betydelse i jämförelse med t. ex. vid teaterutbyte. Då tyngdpunkten i operan ligger på det musikaliska planet, musik förenad med dramatisk aktion, är det möjligt för publiken att uppleva konstverket oberoende av om vederbörande behärskar det språk, som användes. Oftast framföres dessutom operor på italienska, tyska eller annat europeiskt språk, i vilket fall några nordiska språkhinder överhuvudtaget icke blir aktuella.

En nordisk turnéopera torde behöva omfatta ett icke ringa antal personer, nämligen en ensemble på minst ett 10-tal fasta solister plus extra engagerade sångare beroende på den aktuella repertoaren, en kör på c:a 30 medlemmar samt en fulltalig orkester för de verk, som framföres. Därjämte fordras en fast kapellmästare och en fast andre-regissör, ett par repetitörer, perukmakare samt teknisk personal på 5 à 6 personer.

En nordisk turnéopera skulle utgöra ett betydelsefullt komplement till de nationella riksteatrarna, rikskonserterna och rikskonstutställningarna. Men därutöver skulle en permanent turnéopera ge arbete och rika utvecklingsmöjligheter för unga nordiska dansare, musiker och sångare.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för upprättande av en nordisk turnéopera.

København, Stockholm och Oslo den 31 maj 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Nils Kellgren

Berte Rognerud

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Ministeriet for kulturelle anliggender:**

I Danmark varetages operavirksomheden uden for København dels ved tourneur udsendt af Det kgl. Teater dels af de særlige institutioner Den jydsk Opera og Den fynske Opera. Disse sidstnævnte institutioner foranlediger, at der normalt hvert år gives et antal operaforestillinger i henholdsvis Århus og Odense, for Århus' vedkommende normalt 20 forestillinger, for Odenses normalt 10. Den fynske Operas virksomhed har dog været suspenderet i de sidste sæsoner. Hertil kommer et antal kammeroperaopførelser i Århus i løbet af sommersæsonen.

Omend der er ydet en ypperlig indsats fra disse operainstitutioner under meget vanskelige vilkår, finder man, at den bestående ordning med hensyn til operavirksomheden i provinsen i hvert fald på længere sigt er utilfredsstillende. Den under Ministeriet for kulturelle anliggender nedsatte musikkommission har derfor i vinteren 1965—66 taget spørgsmålet om dannelsen af en permanent og landsdækkende tournerende opera op til behandling. Spørgsmålet er særdeles kompliceret, ikke mindst på grund af de meget store problemer, som opstår med hensyn til at skaffe egnede lokaler til operaopførelser i provinsbyerne.

Ministeriet for kulturelle anliggender ser med sympati på tanken om at overveje et nordisk samarbejde om en tournerende opera, men mener, at man foreløbig må samle sig om at få spørgsmålet udredt på nationalt dansk plan. Man vil anmode musikkommissionen, hvis forslag meget vel kan blive afgørende for ministeriets holdning til sagen, om at medtage det stillede forslag i sine overvejelser.

København, den 5. september 1966

Hans Sølvhøj

J. Harder Rasmussen

Dansk Tonekunstner Forening:

I denne anledning tillader man sig, efter at sagen har været gjort til genstand for behandling i det af »Dansk Tonekunstner Forening, Musikkraadet«, nedsatte udvalg for almindelige sager at udtale følgende:

Musikkraadet er for sit vedkommende ganske enig med forslagsstillerne i,

at oprettelsen af den foreslåede nordiske tournéopera utvivlsomt vil være af den største betydning for udvidelsen af musikinteressen i almindelighed og samspillet mellem musik og dramatik i særdeleshed i de betydelige kredse i de nordiske lande, der hidtil ikke — eller kun i meget begrænset omfang — har haft mulighed for gennem kunstnerisk fuldt forsvarlige opførelser at stifte bekendtskab med operalitteraturen, og rådet kan derfor varmt anbefale, at det foreliggende forslag søges realiseret.

På den anden side undlader man ikke at henlede opmærksomheden på, at forslaget gennemførelse vil støde på en række alvorlige praktiske vanskeligheder.

Forholdet her i Danmark er således for tiden dette, at det gentagne gange har vist sig, at det ikke har været muligt at finde kvalificerede danske musikere til at besætte ledigblevne pladser i de bestående store danske orkestre, hvorfor disse pladser har måttet besættes med udenlandske, ikke-nordiske musikere. Rådet tør naturligvis ikke udelukke, at disse forhold med tiden vil kunne undergå en ændring som følge af en øget afgang fra musikkonservatorierne af fuldt kvalificerede orkestermusikere, og Musikraadet er fremdeles ikke klar over, om forholdene ligger på samme måde i de øvrige nordiske lande.

Man ønsker imidlertid at betone, at tournévirkosomhed med dagligt skiftende opførelsessteder og betydelige daglige rejser stiller så store krav til de medvirkende musikere, at det må befrygtes, at de bedst kvalificerede musikere foretrækker den roligere tilværelse som medlem af et orkester, der har fast hjemsted, eller hvis rejser er af forholdsvis underordnet karakter, og denne omstændighed vil efter rådets opfattelse kunne føre til, at der vil komme til at foregå så hyppige personskifter i tournéens orkestre, at det — selvom det skulle være muligt i dette at etablere en fast stambesætning — vil blive vanskeligt at tilvejebringe en så høj kunstnerisk kvalitet i orkestret, som naturligt forudsat i det foreliggende forslag.

Det ovenfor anførte gælder efter rådets opfattelse også med hensyn til tournéens dirigenter og faste stab af sangere — såvel solister som korsangere — og andet personale, og vanskelighederne forøges derved, at der formentlig må etableres et fast prøvested, med deraf følgende forøget rejseaktivitet.

At den foreslåede nordiske tournéopera her i Danmark vil komme til at arbejde i konkurrence med såvel Den kgl. Opera's tournévirkosomhed som med de eksisterende og eventuelt senere tilkommende provinsoperaer tilføjes, dels fordi det kan have betydning i de overvejelser af økonomisk karakter, der må gå forud for tournéoperaens oprettelse, dels fordi rådet ikke er klar over, hvorvidt en sådan konkurrence med de nævnte statsunderstøttede institutioner anses for ønskelig fra de herværende bevilgende myndigheders side.

Man bemærker fremdeles, at det er rådet bekendt, at der fra privat side

arbejdes med planerne om oprettelsen af en københavnsk kammeropera, hvis eksistens forudsætter betydelige offentlige tilskud, hvorom ansøgning er indsendt til Ministeriet for kulturelle anliggender. Rådet kan ikke overse, hvorvidt det vil være muligt at foretage en vis koordinering af kammeroperaens og den foreslåede tournéoperas virksomhed. Såfremt de påpegede vanskeligheder vil kunne overvindes, ser rådet ikke rettere end, at det fremsatte forslag i sig bærer kimen til en meget ønskværdig nydannelse indenfor musiklivet i de nordiske lande.

Man tilføjer, at man selvsagt gerne er til tjeneste med yderligere oplysninger og villig til at fremkomme med supplerende udtalelser, såfremt arbejdet med forslagens gennemførelse gør dette ønskeligt.

København, den 22. oktober 1966

Med venlig hilsen

P. u. v.

Mogens Winkel Holm

Formand

Steffen Heering

Sekretær

Det danske Teater:

— — — — De fremsatte tanker kan kun vinde tilslutning fra såvel publikums side som fra det udøvende teater.

Medens Det danske Teater kun med en enkelt undtagelse — en kort turné i efteråret 1965 med udtog af Mozart-operaer, opført i grænselandet i samarbejde med Sønderjyllands Symfoniorkester — har beskæftiget sig med turnerende opera, vil vi gerne udtale, at vi med største glæde ville stille både vor erfaring og vor praktiske og tekniske udbygning til disposition ved operaturnéer som de påtænkte.

Vi kan her svare også på 'Teater og Publikums' vegne; vore institutioners vel indarbejdede organisation ville utvivlsomt være et praktisk medium til udførelse af de nævnte planer.

Det danske Teater stiller sig altså beredvilligt til disposition i det omfang, man måtte ønske at gøre brug deraf.

København, den 2. september 1966

Tudlik Johansen

Musik og Ungdom

— — — skal vi oplyse, at vi er overbevist om, at et sådant initiativ vil blive hilst med den allerstørste glæde af samtlige Musik og Ungdoms lokalafdelinger.

Selvsagt har vi ingen erfaringer på området, men det er vor overbevisning, at der rundt om i landet er en meget udbredt interesse for såvel opera-

som balletforeställningar, en intresse, som fjernsynen har gjort sitt till att styrka igennem de senere års produktioner och transmissioner fra udenlandske festspil o.l.

Det er, som det måske er rådet bekendt, tanken at forsøge en tourné med et miniature-operaensemble i foråret 1967. Denne tourné udsendes i givet fald i et samarbejde mellem Det kgl. Teater, Det unge Tonekunstnerselskab og ARTE, og det er tanken ved den lejlighed, at besøge samtlige Musik og Ungdom-afdelinger.

Der blive tale om værker af Hindemith, Henning Christiansen og Hans Jørgen Nielsen.

Så snart noget endeligt foreligger i denne sag, vil vi sørge for, at rådet bliver informeret.

København, den 22. september 1966

Kjeld Hansen

Finland

Undervisningsministeriet¹:

Förutsättningarna för att i praktiken förverkliga förslaget är enligt ministeriets uppfattning så små, att det knappast är skäl att företaga den i förslaget avsedda undersökningen. Enligt ministeriets åsikt saknar förslaget såväl ekonomiska som konstnärliga förutsättningar 1) emedan löner och resekostnader för en grupp på över ett hundratal personer innebär så stora omkostnader, att de för det nordiska samarbetet i det nu reserverade anslaget borde föras upp till en helt ny nivå, vilket i praktiken knappast är tänkbart, 2) emedan kännbar brist råder på kompetenta solister och i synnerhet orkestermusiker, varför den konstnärliga nivån hos de till turnéverksamheten knutna konstnärerna knappast skulle motsvara skäligen krav, och 3) emedan i Finland finnes endast ett fåtal för operaföreställningar lämpade teaterlokaliteter; sådana finnes knappast heller i de övriga nordiska länderna i tillräckligt antal.

Enligt undervisningsministeriets uppfattning borde det övervägas, huruvida icke en eventuell ökning av anslagen skulle verka mera effektivt genom samarbete i fråga om andra former av musik än genom upprätthållande av en turnéopera.

Helsingfors den 29 augusti 1966

T.f. undervisningsminister *Ele Alenius*

Byråchef, äldre regeringssekreterare *Olli Närvä*

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands nationalopera¹:

1. I stadgarna för Stiftelsen Finlands nationalopera stadgas att institutionen har till uppgift att ge föreställningar i hemlandet och i utlandet. I överensstämmelse med detta stadgande har nationaloperan under det senaste decenniet gett föreställningar även i andra av vårt lands städer än Helsingfors, sänt riksomfattande opera- och baletturnéer till orter med lokaliteter, som åtminstone behjälpligt motsvarar kraven, samt understött de till operan knutna konstnärernas riksomfattande turnéverksamhet. Inom denna ram har i vårt land efter kriget anordnats opera- och balettföreställningar på c:a 150 olika orter. Föreställningarnas antal uppgår till c:a 1 200. Verksamhetsområdet har bestått av hela riket ända från Enare till Mariehamn. Programmet har huvudsakligen bestått av klassiska opera- och balettvverk, men även operetter av Johann Strauss, Lehár och Kálmán har framförts.

2. På grund av språksvårigheterna tror vi inte att en nordisk turnéoperas föreställningar skulle ha framgång i Finland, ty vår publiks operainsikter befinner sig ännu ej på en sådan nivå, att den skulle ha behållning av en föreställning, vars text den ej förstår. Föreställningar av en sammordisk balettgrupp kunde däremot ha större framgång.

Finlands nationalopera deltar gärna inom sin egen kultursektor i varje slag av nordisk samverkan, men tyvärr tror vi inte att en permanent nordisk turnéopera skulle ha framgång i Finland och vi kan därför inte förena oss om förslagsställarnas ståndpunkt. Däremot skulle vi gärna se att de kollegiala institutionerna oftare än hittills skulle besöka vårt land. Gästföreställningar av dessa kan vi även ordna i sådana städer i vårt land, som har tillfredsställande teaterhus. Vi sänder även gärna våra egna konstnärer på gästresor till de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 22 augusti 1966

Finlands nationalopera

Alfons Almi

Generaldirektör

Sibelius-akademin:

Tanken på en nordisk turnéopera är utan tvivel som sådan lockande och öppnar nya perspektiv även i fråga om kulturutbytet de nordiska länderna emellan. Å andra sidan är planen ägnad att väcka vissa betänkligheter.

Vad beträffar transporten av operakonst från en ort till en annan på det vis planen förutsätter, är det skäl att överväga, huruvida icke ungefär mot-

¹ *Uttrandet översatt från finska.*

svarande resultat kunde uppnås genom en utvidgning av redan befintliga ordinarie operasceners gästspel och turnéverksamhet, vilket synbarligen ginge att förverkliga med relativt små kostnader. Det måste anses vara av särskilt stor vikt, att varje permanent operascen beredes tillfälle att utveckla sin verksamhet inom en så vid sektor som möjligt. Vid sidan härav föreligger allt skäl att genom statliga och kommunala åtgärder främja uppkomsten och utvecklingen av självständig operaverksamhet även i andra större centra än blott i huvudstäderna. Ett gästspel då och då av en turnerande opera kan enligt vår uppfattning icke ersätta de kulturvärden, som en på orten ständigt verksam, av invånarna som deras egen betraktad konstanstalt skapar och upprätthåller inom det egna samhället. Dessutom kan varje sådan inrättning i lämplig utsträckning bedriva även turnéverksamhet. I sakens nuvarande läge vore det enligt vår uppfattning nyttigast att dirigera de enorma kostnader, som upprätthållandet av en turnéopera skulle medföra, till att stödja företag, som på olika orter bedriver permanent operaverksamhet.

Helsingfors den 16 september 1966

Sibelius-akademin

Roger Lindberg

Direktionens viceordförande

Taneli Kuusisto

Rektor

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag ... har vært forelagt følgende norske instanser:

1. Den norske opera.
2. Statens musikkråd.
3. Norsk tonekunstnersamfund.
4. Norsk operasangerforbund.
5. Norsk musikerforbund.
6. Musikkens venners landsforbund.
7. Riksteatret.

Uttalelsene fra de ovennevnte institusjoner og organisasjoner følger som eget vedlegg.

Kirke- og undervisningsdepartementet anser at uttalelsene fra Den norske opera må tillegges stor betydning i denne sak, og finner for sin del i prinsippet å kunne slutte seg til de synspunkter som er kommet til uttrykk i denne uttalelsen.

Departementet legger også vekt på at Statens musikkråd har inntatt samme standpunkt. Vi antar derfor at det alternative forslag om et nærmere trunésamarbeid mellom de bestående nordiske operainstitusjoner i første rekke eventuelt bør bli gjenstand for en nærmere utredning.

Oslo, 31. august 1966

Etter fullmakt

O. Hove

Alv Heltne

Den norske opera:

Tanken om regelmessige, permanente operaturnéer gjennom et nordisk samarbeid er etter vår mening meget interessant. Riktig lagt opp burde et nordisk samarbeid her by på en rekke såvel kunstneriske som økonomiske og tekniske fordeler.

Vi tror imidlertid ikke at det ville være klokt å opprette en frittstående egen nordisk operaturné-institusjon med eget kunstnerpersonale og eget administrativt og teknisk apparat.

Kunstnerpersonalet

Det foreslås engasjert fast sangsolister, orkester og kor. Skal det turnéeres noenlunde regelmessig over hele Norden, tror vi det antydde antall sangsolister er for lite. Det samme gjelder størrelsen av det tekniske personalet. Imidlertid må man være forberedt på betydelige vanskeligheter med hensyn til rekrutteringen av kunstnerpersonalet. Man vil her stort sett bare få kunstnere som ikke får fast engasjement ved de allerede eksisterende operascener. Rekrutteringen av kvalifiserte sangere og musikere er langt fra tilfredsstillende i Norge i dag. Vi tror at det samme gjør seg gjeldende i de øvrige nordiske land, både ved hovedstedenes hovedscener, og selvfølgelig i ennå større grad ved musikkscener i byer som Göteborg og Malmö. Vi tror derfor at kvaliteten i et eget fast personale ved en egen nordisk turné-opera vil komme til å ligge under det normale nivå, med mindre man er villig til å betale lønninger som blir liggende vesentlig over lønningene ved de faste operascener. Selv da er det tvilsomt om de fullt kvalifiserte kunstnere vil være interessert.

Teknisk personale

Dekorasjoner, kostymer, parykker, rekvisitter, osv. til forestillingene må produseres ved erfarne operaverksteder. Det gjelder snekkerverksted, malsersal, systuer, tapetserverksteder, smie, parykk- og frisøravdeling, m. m.

Skal et nordisk turnéselskap utstyres med egne verksteder, vil dette nødvendigjøre betydelige investeringer, og også reise vanskelige spørsmål angående plasseringen.

Administrasjon

Med en egen selvstendig institusjon vil man lett etter noen tid få et stort administrativt apparat som krever kvalifiserte folk, penger og plass.

Vi tillater oss å foreslå at man søker det hele løst gjennom et organisert samarbeid mellom de allerede bestående institusjoner med sine bestående kunstneriske, tekniske og administrative apparater.

Vi tillater oss å skissere opp følgende som et diskusjonsgrunnlag:

Nordisk turnéopera A/S opprettes.

Aksjonærer

Det kgl. Theater, Danmark.

Suomen kansallisooppera, Finland.

Den norske opera, Norge.

Kungl. teatern, Sverige.

Muligens også:

Nordisk kulturkommisjon, hvis dette er mulig.

Nationaltheatret i Reykjavik, Island.

Faste musikkscener utenfor hovedstedene som i Göteborg og Malmö.

Styret består av en representant for hver av aksjonærene. Formannsvervet går på deling mellom hovedscenene.

Administrasjonen

Det ansettes en administrerende direktør hvis oppgave blir å lede samarbeidet mellom operascenene. Hans oppgave bør være å »spille på» de eksisterende apparater i så stor utstrekning som mulig, da også riksteatrene, den nyopprettede norske rikskonsertorganisasjon, osv. slik at det ikke blir nødvendig å bygge opp et stort eget administrativt og teknisk apparat.

Kunstnerpersonalet ved de faste operascenene har sannsynligvis, som ved Den norske opera, allerede i dag turnéplikt ved sine institusjoner. Denne turnéplikt bør gjøres gjeldende for den felles turnéopera. Kunstnerne bør derfor opptre på slike turnéer for sine faste lønninger med de turnétillegg, spillepenger o. l. de eventuelt i dag har krav på ved sine respektive scener.

Repertoarråd

Repertoarrådet bør fastlegge repertoaret innenfor den økonomiske rammen som styret til enhver tid setter for virksomheten etter innstilling fra administrerende direktør. Repertoarrådet bør bestå av operasjefene ved hovedscenene. Operasjefene bør ha anledning til å sende stedfortreder.

Produksjonen av oppsetningene

Produksjonen av oppsetningene bør gjennomføres av hovedscenenes verksteder på deling. Her vil man nok få visse innvendinger fra hovedscenene, som ofte har et meget stort arbeidspress på sine verksteder for å få premierene ferdige i tide. Dette bør ved god planlegging likevel kunne løses.

Turnévirksomhetens omfang

I det tilsendte forslag regnes det med et kor på 30 korister og »en fulltallig orkester för de verk som framföres». Ved en lang rekke scener rundt om i vårt land er det ikke plass til et kor på 30 personer hvis man skal få plass til noen scenisk utfoldelse. Hva man til enhver tid vil regne for et fulltallig orkester, er et spørsmål. De fleste operaverk bør ha et orkester på et sted mellom 50 og 90 musikere.

Den norske opera's teater i Oslo har plass til 50 musikere. Ved Den nationale scene i Bergen kan man, ved å fjerne et par benkerader, oppnå plass for 35 musikere. I orkestergravene i Stavanger, Trondheim og Narvik er det plass til færre musikere enn i Bergen. Forøvrig finnes det, såvidt vi kan erindre, ingen brukbare orkestergraver i vårt land. Enkelte steder har vi forsøkt å plassere orkestret på gulvet mellom scenen og publikum. Det vil være delte meninger om dette er kunstnerisk forsvarlig.

Til orientering kan meddeles at Den norske opera forsøkte å planlegge en operaturné på strekningen Narvik - Kirkenes forrige sesong med et »orkester» på 11 musikere. Det var bare 4 steder på denne strekningen som kunne gi plass til 11 musikere mellom scene og publikum.

Vi har forstått det slik at man i Sverige svært ofte benytter ca. 16 manns orkester for operaturnéene.

Hvor meget er det kunstnerisk forsvarlig å redusere en oppsetning under turné? Dette blir et hovedspørsmål i denne sak. Svaret vil avgjøre hvor mange steder som kan motta forestillinger.

Før fjernsynet fikk innpass i Norden kunne man si at en forholdsvis sterkt »amputert» operaforestilling eller operaprogram på turné var bedre enn overhodet ingen kontakt med opera på de mange mindre steder rundt om i landet. Det er naturlig å ta et slikt standpunkt opp til ny vurdering etter hvert som fjernsynet når fram til stadig flere steder i Norden, selv om det vel har vist seg at fjernsynet ikke makter å gi publikum den samme opplevelse som en operaforestilling i teatret.

Det ville være en glede for Den norske opera å være med i et nordisk operasamarbeid hvis man kommer fram til realistiske og praktiske opplegg. Som nevnt innledningsvis finner vi tanken om et nordisk samarbeid på dette område meget interessant. At det her hersker et behov som det i dag er vanskelig å tilfredsstille, anser vi for helt på det rene. Vi må imid-

lertid fraråde at man følger det foreliggende forslag i dets nåværende form av de grunner vi har anført ovenfor. En gjennomføring av det nåværende forslag vil dessuten bety betydelige permanente bevilgninger.

Oslo, 15. august 1966

Den norske opera

Odd Grüner-Hegge

Operasjef

G. Brunvoll

Intendent

Statens musikkråd:

Under møtet framla operasjef Odd Grüner-Hegge, som er medlem av rådet, Den norske operas betenkning i saken. Det viste seg under drøftingene at rådets medlemmer ut fra kjennskapet til norske forhold argumenterte nøyaktig på samme måte som Den norske opera har gjort. Da rådet fullt ut må anerkjenne Den norske opera som det faglige forum i denne sak, og da operaens framstilling avsnittsvis er meget presist og klart formulert, fant rådet å kunne identifisere seg med denne framstilling ved å gi den sin fulle tilslutning og la den være gjeldende for rådets oppfatning av problemet.

Selve tanken som ligger bak forslaget er meget god, og er i takt med det gode samarbeid på det kulturelle område som er i rik vekst i Norden. Imidlertid vil det dessverre vise seg at på operaens område er forholdene meget ulike, slik at opprettelsen av en nordisk turnéopera ikke helt automatisk vil få samme slagkraft i Norge som f. eks. i Sverige og Danmark. Dette framgår også klart av Den norske operas framstilling.

Statens musikkråd tillater seg å foreslå at det innkalles til en felleskonferanse med representanter fra Nordisk Råd, fra de nasjonale nemnder for nordisk musikkamarbeid og selysagt de nordiske operainstitusjoner. Et slikt fellesmøte bør vel helst skje i Nordisk Råds regi, siden det er representanter fra dette råd som har framkastet ideen om en nordisk turnéopera.

Oslo, 26. august 1966

Statens musikkråd

Klaus Egge

Formann

Gunnar Nessing

Norsk tonekunstnersamfund:

Styret vil gi uttrykk for positiv glede over dette initiativ. Egentlig er vel forslaget en »idéskisse», men saken fortjener absolutt å bli detaljbehandlet. Særlig bør spørsmålet nordisk turnéopera som egen institusjon eller i form av et fast samarbeide mellom de respektive lands faste scener utredes. Vi skulle tro den siste ordningen har meget for seg, særlig fordi det i dag er visse praktiske vansker bl. a. med hensyn til lokaler som bare kan løses ved en gradvis utbygging av turnévirkksomheten over et lengre tidsrom. En kraftig understrekning av det stedlige behov for høvelige lokaler, både for riksteater, rikskonsserter og riksopera, kunne utvilsomt føre til at disse virksomheters minstekrav til scene og utstyr kunne inkorporeres, såvel i planleggingen av samfunnshus som ved aulaer i tilknytning til skolebygg, forsamlingshus og andre »kultursentra».

Forslagets motivering, å bringe kunst ut til alle deler av de respektive land, er vi selvsagt enig i. De norske operaturnéer har jo også hittil forsøkt et samarbeide med lokale kor og orkestre. Denne aktiviserende form for kulturpropaganda burde kunne utbygges også innenfor rammen av en nordisk turnéopera, ikke minst hvis denne blir bygget ut gradvis ved et fast samarbeide mellom de allerede eksisterende operascener. Når turnéoperaens arbeidsfelt så er blitt tilstrekkelig stort, vil vel kravet om eget ensemble og selvstendig ledelse sikkert vokse seg frem ad naturlig vei.

Vi vil derfor foreslå at Nordisk kulturkommissjon i første omgang bevilger midler til et fastere samarbeide mellom de allerede eksisterende scener i deres turnévirkksomheter. Dette samarbeidet bør få en egen ledelse, og dermed den mest mulig forpliktende karakter alt i starten. Forutsetningen må videre være at Nordisk kulturkommissjon får rapport om utviklingen og de erfaringer som blir gjort, og at dette legges til grunn for en evt. videre utbygging av turnéoperaprojektet.

Norsk tonekunstnersamfund vil til slutt atter understreke sin glede over den vilje til positiv kulturinnsats utenom storbyene som forslaget bærer bud om.

Oslo, 25. august 1966

For Norsk tonekunstnersamfund

Egil Nordsjø

Norsk operasangerforbund:

Kan en gjennom en nordisk turnéopera make å sende ut turnéer med en tilfredsstillende kor- og orkesterbesetning, vil det være et kulturinitiativ som bør hilses med glede.

De operaturnéer vi har hatt i Norge de siste årene har tildels vært sterkt kritisert. Operaturnéer med klaver og uten kor er en form som idag neppe kan forsvares. I 1950 årene blev det gjennomført flere turnéer med et lite kor og et lite »orkester» (8—15 musikere).

Vi vet at i Sverige har det i mange år vært operaturnéer med et mindre kor og orkester tilpasset forholdene.

Vi går ut ifra at en nordisk turnéopera må stille visse minstekrav til de lokaler som skal besøkes. Det må være av interesse å få klarlagt hvilke krav en skal stille til scene — garderøber og orkestrets plass.

I forslaget er nevnt et kor på 30 medlemmer og et fulltallig orkester for de verker som skal fremføres. Det er mulig vi i Norge ikke har lokaler som kan ta imot så store forestillinger.

Vi vil imidlertid støtte den tanke som ligger bak forslaget: at også befolkningen utenfor de største sentra skal gis muligheter til å oppleve god opera og ballettkunst.

Skal en nordisk turnéopera ha et styre, tillater vi oss å foreslå at styret skal bestå av kunstnere som kjenner operateatrets mange problemer.

Oslo, 13. august 1966

Norsk operasangerforbund

Jonas Brunvoll

Norsk musikerforbund:

Norsk musikerforbund ville selvsagt finne det gledelig om det kunne etableres en fast turnéopera som kunne gi forestillinger rundt omkring i landet med et godt sammensveiset ensemble på et solid kunstnerisk nivå og med hele det apparat som er nødvendig for å gi fullgyldige forestillinger, dvs. solister, kor og orkester med den besetning som partituret i hvert tilfelle foreskriver. Som forslagsstillerne peker på, vil imidlertid omkostningene ved slike permanente operaturnéer måtte bli meget store, og det vil dessuten stilles store krav til tilgangen av sangkrefter, musikere og andre yrkeskategorier. Det er vel derfor også riktig at muligheten for overhodet å få til en turnerende operavirksomhet av et rimelig omfang i de nordiske land, ligger i at man kan få løst saken ved et samarbeid mellom landene.

Før Norge engasjerer seg definitivt i saken, bør det imidlertid bringes på det rene om de nødvendige bevilgninger til driften av den nordiske turnéopera kan påregnes uten at det går ut over de mange oppgaver som fortsatt står igjen når det gjelder utbyggingen av vårt eget nasjonale musikkliv. Et spørsmål som reiser seg i den forbindelse er hvordan utgiftene til turnéoperaen skal fordeles mellom de enkelte land. Dette er det ikke nevnt noe om i forslaget. En likedeling vil utvilsomt ikke være rettfærdig, og vi tenker

da først og fremst på at den nytte de enkelte land vil få av turnéoperaen vil bli høyst forskjellig. For Norges vedkommende er det ikke sikkert at den vil kunne gi forestillinger på svært mange steder inntil videre, fordi de mangler høvelig lokale, med skikkelig utstyrt scene og orkestergrav.

Oslo, 12. juli 1966

Ærbødigst
Norsk musikerforbund
Sigurd Lønseth

Musikkens venners landsforbund:

Det er vårt forbunds oppgave å bringe musikk i alle dens former ut til de bredest mulige lag av befolkningen. Vi ser derfor med den største interesse på forslaget om å instituere en nordisk turné-opera. Hvordan saken skal kunne løses praktisk og økonomisk tør vi ikke uttale oss om nå, men vi er forvissnet om at våre lag vil samarbeide på den mest positive måte.

Oslo, 18. juli 1966

Musikkens venners landsforbund
Einar O. Solstad
Sokr.

Riksteatret:

Det syn som ligger til grunn for forslaget om opprettelse av en nordisk turnéopera kan jeg som sjef for Riksteatret umiddelbart tiltre. Det er helt på linje med det som er gjort for kulturspreiing i Norge etter krigen når forslagsstillerne sier: »Möjlighet att uppleva teater, konst, musik m. m. bör icke vara förbehållet storstädernas befolkning utan samma möjlighet bör tillkomma personer, bosatta inom övriga områden av ett land.»

Derfor har vi i Norge fått Riksteatret og Riksgalleriet. Vi får nå også Rikskonsertene og når forslagsstillerne sier at i samtlige nordiske land vil permanente operaturnéer fylle et hittil ikke tilgodesett kulturelt formål, må jeg få minne om at Den norske opera årlig sender ut mindre turnéer og at det svenske riksteater i mange år har hatt turnéer fra Kungl. operan i Stockholm og fra Stora teatern i Göteborg, i alt henimot 50 større operaforestillinger årlig.

Men for Norge vil opprettelsen av en nordisk turnéopera i dag slett ikke, og heller ikke i lang tid fremover, bety at operaforestillinger av den dimensjon forslagsstillerne skisserer kan gis vidt over landet.

Vi har en del eldre lokaler med scene i Norge. Det er bygget mange nye slike lokaler etter krigen. Av disse har bare noen få den størrelse på scenen

som Riksteatret betegner som A-scene. Vi har etterhvert fått mange B-scener, langt flere små scener (C-scener). Det bygges stadig nye lokaler med scener — kinoer, samfunnshus. En del av disse får B-scene. Men her er forslag med en turnéopera med minst 10 solister, et kor på 30 medlemmer og et fulltallig orkester, hvilket må formodes å bety et orkester på 30 medlemmer eller flere.

Av de større scener vi har og de som er planlagt vil et meget ringe antall kunne ta imot slike forestillinger. Scenene er ikke store nok. Orkestergrav, selv en liten orkestergrav for et kammerorkester, finner man bare i noen få lokaler.

Riksteatret, som sammen med Statens ungdoms- og idrettskontor som gir bidrag av tippemidler til bygging av lokaler, har vært pregende for denne byggingen siden ned til 1949. Vi har ikke våget å belaste byggene med en stor orkestergrav på grunn av den fordyrelse dette vil påføre bygget.

Det vil vel bli hevdet at dette er en feil, vi har vært lite fremsynte.

Jeg tror ikke det. Landet er jo tynt befolket. Den størrelsen lokalene får er preget av dette. Ikke bare skal det skaffes penger til å bygge, men når huset står der, er rentabiliteten et problem hvis det har fått overdimensjon i forhold til det antall mennesker som sogner til lokalet.

Vi har de lokalene som de har sett seg råd til i bygdene, og i våre byer, som jo er små byer på nær de fire som har faste teatre.

Om vi nå sier at vi har eller i overskuelig fremtid får 10 lokaler som kunne ta imot en norsk turnéopera, så melder seg enda et problem. Disse stedene ligger så langt fra hverandre. Vi kommer til å få et forholdsvis stort teater i Kristiansand S. Det er mulig at lokalet i Narvik er stort nok og at Tromsø får et tilstrekkelig stort hus. Men hvilke svære reiseutgifter får ikke et så stort ensemble for å nå fra så langt syd i landet som i Kristiansand S og opp til de nordlige spillelokalene. Og folketallet er ingen steder så stort at en turnéopera kan spille mer enn et par dager på hvert sted.

Det er ikke særlig morsomt å skulle stille seg så negativt til et forslag om å gi de teaterløse deler av landet utvidede muligheter for å oppleve kunst. Men vil Nordisk Råd stille penger til disposisjon for et økt felles nordisk kulturarbeid, må jeg si at til mange oppgaver innenfor den sektor jeg arbeider i er det behov for større bevilgninger — først og fremst en rikere utveksling av gjestespill mellom de reisende nordiske teatre og en bred utveksling av nasjonale programmer for skoleungdom.

Oslo, 29. august 1966

Frits von der Lippe

Sjef for Riksteatret

Sverige

Musikaliska akademien:

Styrelsen får här först anföra att den helt kan instämna med vad som i förslaget yttras om att särskilt operan »genom sin förening av musik-, teater- och bildkonst samt balett är sällsynt väl lämpad för kulturmissionerande uppgifter» och att möjligheten att uppleva operakonsten ej bör begränsas till de största städerna. I Sverige har under många år operaföreställningar med begränsad besättning i riksteaterns regi skickats ut till landets mindre teatrar och folkparkernas scener. Operaföreställningar i det större formatet har dock av kostnadsskäl hittills varit bundna till de fasta operainstitutionerna i Skandinavien.

En realistisk bedömning av det framlagda förslaget om upprättande av en särskild nordisk turnéopera med fast solistensemble, en kör med c:a 30 korister samt en fulltalig orkester — varmed torde avses c:a 70—80 medlemmar — torde dock snart ge vid handen att en sådan verksamhet inte i något nordiskt land och ej heller med samfälliga krafter kan inom en överskådlig framtid skapas. Närmast beror detta på den i Skandinavien allvarliga bristen på välutbildade musiker och sångare. Operaturnéer i detta format omöjliggöras också av att lokaler med erforderliga scen- och orkesterutrymmen endast i mycket begränsad omfattning finns att tillgå utanför de större städerna.

Styrelsen finner det därför mera realistiskt att överväga om inte ett begynnande nordiskt operaturnerande bör utvecklas från de redan befintliga institutionerna i Stockholm, Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Reykjavik. Kunde resurser genom ett nordiskt initiativ ställas till förfogande för turnéer och utbyten av föreställningar skulle därigenom en början vara gjord. Det bör i detta sammanhang givetvis undersökas vilka städer som över huvud har möjligheter att lokalmässigt nu eller i framtiden ta emot större operaföreställningar.

Styrelsen får i detta sammanhang framhålla att kunde fasta kammaroperascener tillkomma i de nordiska länderna i anslutning till de stora operascenerna skulle denna mindre operaform både ur kostnadssynpunkt och ur lokalsynpunkt ha bättre förutsättningar att nå en vidare spridning i Skandinavien. Önskvärt vore också om en produktion av nya nordiska kammaroperor kunde stimuleras t. ex. genom beställningar hos tonsättare eller genom kammaroperatävlingar; det senare en form som prövats tidigare i Sverige.

Vid en närmare utredning om förutsättningarna för en nordisk turnéverksamhet bör också förhållandena inom opera utbildningen tagas i betraktande. En turnéverksamhet där blivande operaartister skulle få tillfälle

till utvecklande och intressanta uppgifter inom kammaroperans ram skulle säkert i sin tur stimulera utbildningen.

En möjlighet som i detta sammanhang bör närmare övervägas är om inte yrkesorkestrarna i de mindre städerna var och en för sin region kunde bilda den orkestrala basen för operaföreställningar varvid endast en vokal ensemble med en stående och transportabel dekor kunde turnera. En organisatorisk anslutning till antingen rikskonserter eller riksteatern eller motsvarande i övriga nordiska länder skulle i så fall övervägas.

En sida av operaproduktionen som inte berörs i förslaget gäller opera i radio och TV, där samnordiska initiativ skulle kunna förbättra nuvarande förhållanden. En nordisk TV-operaproduktion skulle i högsta grad kunna stimuleras genom att radio och TV gavs särskilda resurser till en sådan.

Styrelsen får slutligen rekommendera att en utredning om dessa frågor kommer till stånd efter något andra riktlinjer och förutsättningar än vad som anföres i motionen varvid ovan anförda alternativ bör beaktas.

Styrelsen får för ärendets vidare behandling och eventuella utredning även hänvisa till nämnderna för nordiskt musiksamarbete.

Stockholm den 22 september 1966

Gunnar Larsson

Musikaliska akademiens vik. sekreterare

Kungl. teatern:

Till en början får vi beträffande innehållet i det framlagda förslaget anförda att när där uttalas att turnéföreställningar med opera för närvarande icke ofta förekommer i något av de nordiska länderna, detta i vart fall icke överensstämmer med dagens förhållanden i Sverige. Sedan ett flertal år har nämligen Kungl. teatern i samarbete med Riksteatern genomfört turnéer med såväl opera- som balettföreställningar. Det totala antalet föreställningar som givits under medverkan av Kungl. teatern under spelåret 1965—66 uppgick till 50 stycken.

Vad vidare angår de i förslaget intagna uppgifterna om omfattningen av den personal som skulle vara nödvändig för en nordisk turnéopera är vår uppfattning, att en så begränsad personalstyrka icke skulle möjliggöra att turnéoperan kunde framföra representativa verk inom operalitteraturen och ej heller mera omfattande balettföreställningar. För att möjliggöra en god konstnärlig standard skulle krävas en väsentligt utökad personal på olika områden jämfört med siffrorna i förslaget.

Vid övervägande av principfrågan om en nordisk turnéopera har vi kommit till slutsatsen att det syftemål som förslagsställarna velat nå, nämligen att åstadkomma en spridning geografiskt sett av de konstarter varom här är fråga, kan uppnås på ett smidigare sätt än genom inrättande av en

fast institution, såsom en nordisk turnéopera skulle innebära. Enligt vår uppfattning skulle samma intressen kunna tillgodoses genom att de nu i de nordiska länderna verksamma teatrarna genom en parallellföreteelse till Riksteatern i Sverige kunde företaga turnéer på det sätt som nu förekommer inom vårt land genom samarbete mellan Riksteatern och Kungl. teatern. En sådan uppläggning skulle säkerligen vara administrativt enklare och även i övrigt innebära lägre kostnader än de som skulle uppstå om en särskild nordisk turnéopera inrättades. Som bekant kan de nordiska operorna för närvarande sägas företräda olika specialiteter och det skulle härigenom bli möjligt att låta dessa olika specialiteter vinna spridning inom hela den nordiska kretsen.

Stockholm den 30 augusti 1966

Göran Gentele

Teaterchef

Hans Ursing

Verkst. Direktör

Teater- och orkesterrådet (TOR):

Rådet vill anmäla sitt starka intresse för detta och andra förslag som är ägnade att förbättra kulturdistributionen. TOR instämmer i den generella motivering förslagsställarna anför:

Det är en betydande kulturell uppgift att vidga möjligheterna till att få uppleva fullvärdiga operauppföranden utöver nuvarande krets. Denna möjlighet får icke vara begränsad till dem som bor i de allra största städerna, vilka har tillgång till fasta operascener.

Även om TOR sålunda ställer sig positivt till förslagets grundtanke, torde enligt rådets mening ett realistiskt övervägande av förslaget visa att åtminstone för närvarande mycket stora svårigheter möter ett projekt av detta slag.

Den ekonomiska aspekten bör i och för sig inte verka avskräckande. En operaföreställning av den kvalitet som erbjudes på de nordiska huvudstädernas fasta scener och som förslaget siktar till är visserligen en komplicerad kostnadskrävande apparat, men om kostnaderna fördelades mellan de nordiska länderna skulle de bli lättare överkomliga. Om förslaget realiserades skulle i princip varje land för en relativt liten ekonomisk insats kunna tillgodogöra sig en angelägen geografisk utspridning av operakonst på acceptabel kvalitetsnivå. Eftersom det här rör sig om ett kulturellt rättvisekrav, får enligt TOR:s mening kostnaderna inte verka hindrande för ett genomförande av förslaget. Av positivt värde skulle det vidare utan tvivel vara att det genom en nordisk turnéopera kunde skapas ytterligare arbetsmöjligheter särskilt för unga operaartister. I Sverige står statsmakterna i

begrepp att lägga fram förslag om en avsevärt vidgad och förbättrad utbildning av operasångare. Det är angeläget att redan från början se till att de unga sångare som erhåller en dyrbar statlig utbildning kan utnyttjas för en spridning och breddning av operakulturen. Ur den synpunkten kan en nordisk turnéopera hälsas med tillfredsställelse, och enligt TOR:s bedömning bör det om några år från svensk sida finnas tillgång till så många välutbildade operasångare att en utvidgning av nuvarande operagivning inte bara blir möjlig utan också önskvärd.

Beträffande andra för ifrågakvarande operaprojekt lika nödvändiga personalgrupper torde emellertid stora svårigheter möta. Rekryteringen av körsångare är redan nu besvärlig för att inte säga bristfällig i Sverige, där de ekonomiska villkor som för närvarande kan erbjudas inte alltid säkrar nödvändig kvalitet hos operakörerna, vilka dessutom måste betecknas som underbemannade. Ännu mer prekär är situationen beträffande orkestermusiker. En rad redan existerande svenska orkestrar är i omedelbart behov av kraftig utökning, och det torde vara ytterst osäkert om inom överskådlig tid någon enda svensk orkestermusiker kan påräknas för en eventuell turnéopera.

Den största svårigheten torde dock ligga i lokalfrågan. En operaturné med »fulltalig orkester» (vilket måste anses innebära minst 60 musiker) torde i Sverige utanför Kungl. teatern endast kunna tas emot på Malmö stadsteater, som för övrigt redan har egen fast operaverksamhet. I övrigt vore man hänvisad till konstnärligt förkastliga kompromisser och inskränkningar i fråga om såväl orkesternumerär som uppsättningar. Även om i vissa fall andra lokaler än existerande teatrar kan tänkas komma till användning och även om det vore tänkbart att sommartid spela också i tält, torde det tyvärr så länge det inte finns ett geografiskt någorlunda jämnt fördelat antal av lämpligt dimensionerade teatrar förbli en utopi att på ett mera systematiskt sätt försöka flytta den stora operan utanför de största städerna.

Mera realistiskt vore då att tänka sig turnéer med kammaropera. Repertoarens relativa begränsning skulle kunna motverkas genom en aktiv insats i fråga om nybeställningar, vilket också skulle kunna medverka till att skapa en hög konstnärlig nivå. Även om lokal- och personalsvårigheter i icke obetydlig utsträckning kvarstår också vid kammaroperaturnéer, blir de dock avsevärt reducerade och i många fall överkomliga utan att man tvingas till alltför besvärande kompromisslösningar. TOR vill här erinra om att de operaturnéer som i Sverige regelbundet genomföres i samarbete mellan Kungl. teatern och Riksteatern/Svenska teatern i allt större omfattning håller på att slå in på kammaroperans väg. Kungl. teaterns resurser har under senare år i viss utsträckning förstärkts — bl. a. gäller detta hovkapellet — med hänvisning till dessa operaturnéer.

Av olika skäl måste emellertid sådana turnéer bli relativt korta. Det

är inte möjligt för en institution som upprätthåller en stor och skiftande repertoar att under någon längre tid undvara ens en mindre grupp av sångare och musiker. Därtill kommer bristen på lämpliga lokaler. Under senaste tid har dessutom inom svensk turnéteater en tendens till kortare turnéer gjort sig gällande. Motiveringen härför är främst att det är lättare att upprätthålla en kostnärligt godtagbar standard under sådana förhållanden. TOR skulle därför som ett mera realistiskt alternativ till det framlagda förslaget vilja förorda en förstärkning av redan verksamma fasta operaensembler — i Sverige i Stockholm, Göteborg och Malmö — varigenom bättre resurser skulle kunna skapas för såväl punkt-gästspel som kortare turnéer med främst kammaropera. Även om språkfrågan är något mera svårlöst än vad förslagsställarna anför — i en numera allmän strävan att göra en operas dramatiska innehåll lätt tillgängligt för en bredare publik är operaframföranden på det egna språket i moderna översättningar en viktig punkt — finner TOR det naturligt att här förorda nordiskt utbyte i största möjliga omfattning. Atminstone under en försöksperiod torde det emellertid vara lämpligt att redan existerande teatrar och turnéorganisationer administrerar ett sådant utbyte. Det vore önskvärt att ekonomiska resurser för samverkan inom en sådan ram skapades genom en gemensam nordisk överenskommelse.

Ett praktiskt nordiskt samarbete torde också vara möjligt att åstadkomma vid produktion av opera i radio och TV. Särskilt inom det sistnämnda mediet finns det enligt TOR:s mening anledning att vänta en intressant utveckling, som i viss utsträckning kan tillgodose kravet på bättre spridning av operakunst.

TOR vill därför förorda att en mera ingående inventering av de praktiska förutsättningarna för operaturnéverksamhet inom Norden företages och att man därvid i enlighet med här framförda synpunkter främst överväger möjligheterna att inom nuvarande organisatoriska ramar skapa ett fastare system för nordiskt utbyte av operaföreställningar.

Stockholm den 20 september 1966

Teater- och orkesterrådet

Henrik Sjögren

G. Lindenbaum

Riksteatern:

I Sverige har Riksteatern alltsedan mitten av 1930-talet sänt ut operaturnéer i landsorten. Det har oftast gällt produktioner från Kungl. teatern och under de senaste tio åren har operaturnéerna rekryterats uteslutande från Kungl. teatern, som sedan ett par säsonger gjort speciella instude-

ringar direkt avsedda för turné. Under sommaren har Folkparkerna tagit emot operaföreställningar som även de sänks ut genom Kungl. teatern.

När det gäller en operaverksamhet i Sverige har således de tidigare turnéorganen — som sedan 1 juli 1966 är sammanslagna till ett organ, Riksteatern—Svenska teatern — distribuerat föreställningar till de orter och de arrangörer, teaterföreningar eller enskilda, som varit villiga att ekonomiskt garantera föreställningen med ett visst överenskommet belopp. Största delen av kostnaden för turnéoperaföreställningarna har dock bestridits genom det statliga anslag som turnéorganisationen förfogar över.

Ett av de stora och med tiden alltmer betydande problemen i samband med operaverksamhet på skilda scener i landsorten har varit möjligheten att tillgodose de tekniska och utrymmesmässiga krav som en operaföreställning i regel medför. På senare år har scener kommit till som gör det möjligt att ta mycket stora uppsättningar, men å andra sidan har möjligheterna att placera en orkester med för operan nödvändig originalbesättning varit mycket små, varför problemet i samband med diskussionerna om repertoar för turnéopera alltid kommer att inrymma en fråga om i hur stor utsträckning man kan kompromissa när det gäller orkestersammansättningen.

Såväl från Kungl. teaterns som turnéorganisationens sida är man medveten om att publiken med rätta kan ställa stora krav på att ett operaframförande i landsorten skall kunna konstnärligt och musikaliskt försvaras, och det har också under senare år blivit en allt starkare strävan att söka tillgodose dessa krav — ehuru det givetvis medför att antalet operaverk som kan avpassas för turné blir ganska litet i synnerhet som publiken i den svenska provinsen också har anspråk på att de verk som presenteras skall tillhöra den klassiska och välbekanta repertoaren. Exempel på verk som kunnat framföras med tillgodoseende av höga krav är Mozarts *Così fan tutte*, *Enleveringen ur Scraljen* och *Figaros bröllop*, Rossinis *Barberaren i Sevilla*.

I medlemsförslaget till Nordiska rådet angående upprättandet av en nordisk turnéopera förutsattes att verket skall framföras med en fulltalig orkester. Det är på denna punkt som vi, med utgångspunkt från erfarenheter av samtliga landets lokaler och åtskilliga operaframföranden på de bästa av dessa lokaler, ställer oss tveksamma. Tveksamma därför att kravet på en fulltalig orkester för de flesta verk som har publikens öra skulle medföra att ytterst få teatrar utanför Stockholm, Göteborg och Malmö skulle kunna ifrågakomma för framföranden.

Eftersom det för en nordisk turnéopera är utomordentligt viktigt att, vid sidan av en noggrann kostnadsberäkning, kunna inventera möjligheterna att framföra turnéoperans föreställningar, skulle vi, med utgångspunkt från erfarenheterna i Sverige, vilja föreslå att man i en första etapp verkligen undersökte på vilka teatrar i de nordiska länderna som operaverk av olika storleksordning kunde framföras, så att man från början visste vilken omfattning verksamheten skulle kunna få.

Principiellt är Riksteatern—Svenska teatern varma anhängare av ett nordiskt samarbete på teaterns område och Riksteatern har sedan början av 1950-talet ett kontinuerligt samarbete med det norska Riksteatret i form av utbyten av turnéer över gränserna. Även samproduktioner har gjorts för vissa specialtillfällen mellan de svenska och norska Riksteatrarna, och diskussioner om liknande samverkan med Det danske Teatret har inletts.

Tanken att skapa en operaverksamhet som kan beröra samtliga nordiska länder förefaller oss därför i sig helt riktig, men vi vill framföra den synpunkten att man på förhand diskuterar målsättningen, omfattningen och möjligheterna för avsättning av en operaverksamhet på nordisk basis. Innan man definitivt bestämmer sig för att skapa en särskild institution för en sådan opera vore det högst angeläget att med utnyttjande av redan förefintliga operainstitutioner försöksvis planera och genomföra viss turnéverksamhet omfattande olika nordiska scener. Beträffande de distributionstekniska resurserna vill vi därvid peka på de organ som finns i Danmark, Norge och Sverige, nämligen de statsunderstödda turnéorganisationerna.

Med hänvisning till vad vi här ovan framfört ber vi således få i princip tillstyrka idén om en för de nordiska länderna gemensam operaverksamhet, men vi föreslår att förutsättningarna och problemställningarna i samband med upprättandet av en nordisk turnéopera tas upp till diskussion i samverkan med nu befintliga turnéorgan inom Norden samt att en förteckning över tänkbara teatrar avpassade för operaföreställningar i full skala upprättas.

Stockholm den 3 oktober 1966

För Riksteatern—Svenska teatern

Hans Ullberg

Verkst. dir.

Teatrarnas riksförbund:

Teatrarnas riksförbund är självfallet mycket intresserat av allt som kan stimulera utbyte av teater över gränserna. Ett dylikt utbyte är dock icke någon nyhet inte heller turnerande opera, vilket i rätt betydande omfattning ägt rum och äger rum i vårt land.

Riksförbundet önskar i detta sammanhang framhålla att frågan om inrättande av en särskild institution för en turnerande opera enligt vår uppfattning icke bör diskuteras förrän en noggrann utredning om de tekniska och konstnärliga förutsättningarna för en dylik verksamhet kommit till stånd.

Ur teatersynpunkt måste det i dagens läge te sig rimligare, billigare och administrativt enklare att ge de i Sverige verksamma operascenerna, Kungl. teatern, Riksteatern, Göteborgs lyriska teater och i viss mån Malmö stads-

teater särskilda resurser för att genomföra nordiska turnéprogram. Härvid förutsättes självfallet en motsvarande verksamhet från jämförliga scener i övriga nordiska länder.

Riksförbundet vill härvidlag understryka de synpunkter som i detta avseende framförts av Riksteatern och Kungl. teatern i dessas särskilt avgivna yttrande.

Stockholm den 20 oktober 1966

Teatrarnas riksförbund

Richard Du Rietz

Svenska musikerförbundet:

Musikerförbundet som i detta ärende haft ett intimt samarbete med dess kulturarbetaravdelning vill understryka att en nordisk turnéopera skulle vara en utmärkt form av praktisk nordism, men anser att förslaget när det gäller den praktiska utformningen bör närmare diskuteras och konkreta förslag infordras från respektive länder.

En turnéopera med egen orkester, kör o. s. v. av den storleksordning som erfordras för den stående operarepertoaren förefaller att för närvarande vara en helt orealistisk tanke. När det gäller den ordinarie repertoaren borde i stället anslag ges så att ett regelbundet samarbete kunde komma till stånd mellan de redan existerande scenerna.

Däremot borde en nordisk kammaropera inrättas. Denna kunde förslagsvis få formen av avancerad plantskola för operasolister och blivande orkestermusiker från orkesterskolor och på så sätt tjäna ett dubbelt ändamål. I de fem nordiska länderna kunde det antal sångsolister och instrumentaler som erfordras utses vid musikhögskolor (Sibeliusakademien i Helsingfors, Konservatoriet i Köpenhamn, musikhögskolan i Stockholm o. s. v., eller genom prov av elever till privata pedagoger samt en mängd statliga, kommunala eller privata musikhögskolor i hela Norden), varefter de uttagna eleverna under sitt sista studieår finge arbeta in förslagsvis en äldre och en nutida kammaropera. Under t. ex. april, maj och juni skulle samtliga engagerade kunna samlas på Drottningholmsteatern (förslagsvis med inkvartering på Hässelby slott, de nordiska huvudstädernas centrum för kulturutbyte) eller någon annan teater i Norden, användbar som repetitionsscen, varefter kammaroperorna under sommaren kunde framföras på de i allmänhet stängda ordinarie scenerna (till glädje för turister i Norden) samt under vintern på platser där Riksteaterns—Riksteatrets större operauppsättningar inte kan placeras på grund av lokalsvårigheter. Denna nordiska kammaropera skulle kunna inrättas som en självständigt arbetande avdelning inom Rikskonserter och bli en förmedlande länk mellan konsert- och operaformerna.

Musikerförbundet vill alltså föreslå dels att ett fast samarbete kommer till stånd mellan de nordiska operascenerna samt dels att en nordisk kammaropera med sång- och instrumentalensemble anställda på förslagsvis två år inrättas. Anställningen skulle vara betald specialutbildning för opera, d. v. s. en vidareutveckling av operastipendieformen så att den innefattar även instrumentalister med lön som betraktas som studielön. För den nordiska kammaroperan borde en opera per år beställas av en tonsättare i något av de nordiska länderna, t. ex. barn- och ungdomsoperor, som kunde framföras vid skol- och ungdomsföreställningar och genom detta i tidig ålder väcka intresset för denna konstart.

Förslagsställarnas motivering för förslaget är viljan att föra ut konsten till alla delar av respektive land, en motivering som Musikerförbundet finner synnerligen riktig och lovvärd. När det gäller opera torde antalet personer som sett och hört en sådan i verkligheten vara litet, i varje fall på landsorten. En turnerande kammaropera skulle kunna väcka intresset för opera som konstform, vilket skulle medföra större publikintresse när Riksteatern—Riksteatret går ut med sina stora föreställningar från de fasta scenerna.

Till sist vill Musikerförbundet uttrycka sin tillfredsställelse över detta initiativ till praktisk nordism och ökade kulturinsatser även utanför de stora städerna i våra nordiska grannländer.

Stockholm den 2 oktober 1966

Svenska musikerförbundet

Freddy Andersson

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om upprättande av en nordisk turnéopera. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 8—10 september samt den 28 och 29 november 1966.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för upprättande av en nordisk turnéopera.

I förslaget framhålles, att möjligheterna att få uppleva fullvärdiga operauppföranden borde vidgas utöver nuvarande krets, som är begränsad till dem som bor i de allra största städerna med fasta operascener, och att denna fråga torde kunna vinna sin lösning genom inrättande av permanenta operaturnéer. Då dessa måste draga dryga kostnader och ställa stora krav på bl. a. tillgång på artister, musiker m. fl. yrkeskategorier synes denna fråga enligt förslagsställarnas uppfattning lämpad att lösas genom nordiskt samarbete.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Dansk Tonekunstner Forening.
Det danske Teater.
Musik og Ungdom.

Finland:

Undervisningsministeriet.
Finlands nationalopera.
Sibelius-akademien.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Den norske opera.
Statens musikkråd.

Norsk tonekunstnersamfund.
 Norsk operasangerförbund.
 Norsk musikerförbund.
 Musikkens venners landsförbund.
 Riksteatret.

Sverige:

Musikaliska akademien.
 Kungl. teatern.
 Teater- och orkesterrådet (TOR).
 Riksteatern.
 Teatrarnas riksförbund.
 Svenska musikerförbundet.

De i ärendet hörda remissinstanserna intar över lag en varmt positiv inställning till den bärande tankegången i medlemsförslaget om att det utgör en betydande kulturell uppgift att vidga möjligheterna att få uppleva fullvärdiga operauppföranden även till de vidsträckta befolkningslager, som i detta nu ej har tillgång till fasta operascener. Det framhålles, att särskilt televisionen bidragit till att stimulera intresset för god operakonst i vida kretsar. Då televisionen som sådan emellertid ej helt kan ersätta den omedelbara konstupplevelsen, är det angeläget att finna utvägar för att föra ut själva operakonsten till de av densamma intresserade kretsarna.

Remissmaterialet ger vid handen, att det på nationellt plan i samtliga länder förekommer turnéoperaverksamhet i viss utsträckning. I allmänhet försiggår denna i form av turnéer utsända från de fasta operascenerna, för Norges och Sveriges vidkommande vanligen i samarbete med ländernas riksteaterorganisationer. Främst på grund av bristen på lämpliga teaterlokaler har i allmänhet endast starkt begränsade uppsättningar kunnat utsändas, vilket avsevärt inskränkt urvalet av operastycken och medfört att verksamhetens konstnärliga och musikaliska värde kan ifrågasättas. Från flera håll omvittnas, att de nuvarande verksamhetsformerna på sikt inte kan anses vara tillfredsställande. I de olika länderna har därför åtgärder planerats för att öka möjligheterna för en konstnärlig fullvärdig riksomfattande turnéverksamhet. Härvid har särskilt frågan om lämpliga lokaler för uppförandena ägnats uppmärksamhet. *Ministeriet för kulturelle anliggender* i Danmark anför, att frågan om upprättandet av en permanent och riksomfattande turnéopera upptagits till behandling i Danmark.

Med avseende å möjligheterna för att i praktiken förverkliga en operaturnéverksamhet av den omfattning som i förslaget avses anföres allvarliga betänkligheter från de hörda remissinstansernas sida. Frånsett de allra största städerna råder i samtliga länder brist på lokaler, i vilka operaverk med en fulltalig orkester och en kör på c:a 30 medlemmar skulle kunna uppföras. Möjligheterna att inom en nära framtid i nämnvärd mån avhjälpa

detta sakförhållande anses synnerligen små. I alla de nordiska länderna råder även brist på kvalificerade körsångare och orkestermusiker i så hög grad, att de permanenta operascenerna kämpar med avsevärda rekryterings-svårigheter. Som en följd härav anses det sannolikt, att en nordisk turnéopera komme att ha stora svårigheter att erhålla verkligt kvalificerade sångare och musiker. *Dansk Tonekunstner Forening* framhåller i detta sammanhang, att turnéverksamhet med en betungande reseverksamhet ställer så stora krav på de medverkande, att de bästa krafterna troligen skulle föredra de permanenta scenerna.

Med hänvisning till ovannämnda faktiska omständigheter finner flertalet remissinstanser, att en realistisk bedömning av möjligheterna att upprätta en särskild nordisk turnéopera av i förslaget avsedd omfattning måste ge vid handen, att en sådan verksamhet ej kan skapas inom en överskådlig framtid. *Finlands undervisningsministerium* anser därjämte, att förslaget saknar ekonomiska förutsättningar, emedan löner och resekostnader för en grupp på över ett hundratal personer innebär så stora omkostnader, att de för det nordiska samarbetet i detta nu reserverade anslagen borde föras upp till en helt ny nivå, vilket i praktiken knappast är tänkbart. *Den norske opera*, om vars yttrande *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge för-enat sig, varnar dessutom för den stora administrativa apparat, som en självständig institution mycket snart skulle kräva.

Remissinstanserna tillstyrker emellertid att andra utvägar att tillgodose det förefintliga behovet av en spridning av operakonsten inom Norden prövas. Härvid framhålles särskilt möjligheten av att ett begynnande nordiskt operaturnerande utvecklas med utgående från de redan befintliga institutionerna i Köpenhamn, Helsingfors, Reykjavik, Oslo och Stockholm, till vilkas förfogande nödiga resurser skulle ställas för en utvidgad turné- och utbytesverksamhet mellan de nordiska länderna. *Den norske opera* framför i sitt yttrande ett förslag till organisation för ett fast samarbete, som skulle baseras på de bestående institutionernas konstnärliga, tekniska och administrativa apparater. *Kungl. teatern* i Sverige framför tanken, att de nu i de nordiska länderna verksamma teatern genom en parallellföreteelse till Riksteatern i Sverige kunde företaga turnéer på det sätt som nu förekommer inom Sverige genom samarbete mellan riksteatern och Kungl. teatern.

Såsom en annan form av samarbete mellan de nordiska länderna på ifrågavarande område föreslås kammaroperan av *Dansk Tonekunstners Forening*, *Musikaliska akademien* och *Teater- och orkesterrådet* i Sverige samt *Svenska musikerförbundet*. Sistnämnda organisation föreslår, att en nordisk kammaropera skulle inrättas på förslagsvis två år. Denna skulle samtidigt tjäna syftet att utgöra en avancerad plantskola för operasolisterna och blivande orkestermusiker från orkesterskolor. Vid kammaroperaverksamhet skulle lokal- och personalsvårigheterna reduceras, varförutom kostnaderna för samarbetet avsevärt kunde nedbringas. Repertoarens relativa be-

gränsning skulle motverkas genom en aktiv insats i fråga om nybeställningar, vilket kunde medverka till att skapa en hög konstnärlig nivå. Produktion av nya nordiska kammaroperor kunde också stimuleras, t. ex. genom beställningar hos tonsättare eller genom kammaroperatävlingar. Det framgår även av remissmaterialet, att kammaroperan för närvarande är stadd i utveckling på olika håll i Norden. Sålunda planeras en kammaropera i Köpenhamn. I Sverige erhåller kammaroperan kontinuerligt större betydelse inom ramen för de operaturnéer som inom landet genomföres i samarbete mellan Kungl. teatern och Riksteatern/Svenska teatern. *Musikaliska akademien* i Sverige föreslår i detta sammanhang, att det borde övervägas om inte yrkesorkestrarna i de mindre städerna var och en för sin region kunde bilda den orkestrala basen för operaföreställningar varvid endast en vokal ensemble med en stående och transportabel dekor kunde turnéra.

Musikaliska akademien och *Teater- och orkesterrådet* i Sverige fäster uppmärksamhet vid de möjligheter att tillgodose kravet på en bättre spridning av operakonst som televisionen erbjuder. För att stimulera en nordisk opera-TV-produktion borde radio- och TV-institutionerna därför tilldelas särskilda medel.

3. Utskottet

Utskottet kan till en början för egen del helt förena sig om den av förslagsställarna och de i ärendet hörda remissinstanserna framförda allmänna uppfattningen om att det innebär en angelägen uppgift att även på operans område verka för en spridning av den omedelbara konstupplevelsen till de vidsträckta befolkningsgrupper, som i detta nu inte kan bli delaktiga av de fasta operascenernas verksamhet. Detta står även helt i överensstämmelse med de strävanden, som på kulturlivets olika områden gör sig gällande inom ramen för det nordiska samarbetet. Här må endast hänvisas till de resultat, som redan uppnåtts på teaterns, filmens och de bildande konsternas områden. Det är uppenbart, att operan i detta hänseende än så länge ej aktivt kunnat inlemmas i det kontinuerliga nordiska kulturutbytet. Detta beror i främsta rummet på de stora ekonomiska och praktiska problem som är förenade med operaföreställningar så snart de skall framföras på en annan ort. Hittills har endast ett fåtal gästspel mellan de fasta operascenerna av dessa orsaker kunnat genomföras mellan de nordiska länderna.

Med avseende å de faktiska möjligheterna att åstadkomma ett fruktbart samarbete på operans område nödgas utskottet konstatera, att den i medlemsförslaget framförda tanken om inrättandet av en särskild nordisk turnéopera med fulltalig orkester och kör för uppförande av verkligt krävande operor i dagens läge och inom en överskådlig framtid synes stå utom möjligheternas gränser. Frånsett de avsevärda ekonomiska uppoffringar, en sådan verksamhet vore förenad med, reser avsaknaden av härför lämpade

teaterlokaliteter och bristen på kvalificerade körsångare och orkestermusiker allvarliga hinder för en verksamhet av föreslagen omfattning.

Då det är uppenbart, att det i vida kretsar förefinnes ett utbredd och kontinuerligt växande intresse för opera- och balettföreställningar, ej minst som en följd av televisionens transmissioner av utländska föreställningar, vilket ej kan tillgodoses genom de till ett fåtal orter bundna fasta operascenerna, bör enligt utskottets uppfattning frågan om på vilket sätt den omedelbara upplevelsen av operakonst kunde spridas till dessa kretsar ägnas allvarlig uppmärksamhet. Tanken att övervägandena härom förenas med en strävan att ställa operan i det nordiska kulturutbytets tjänst förefaller utskottet utomordentligt tilltalande. Genom den mångsidiga och stimulerande konstupplevelse operan genom samspelet mellan musik och dramatik förmår ge kunde den dessutom i väsentlig mån berika kulturutbytet inom Norden.

På grundval av det införskaffade remissmaterialet synes ett permanent samarbete på operans område lämpligast bör inledas genom en utbyggd gästföreställnings-, utbytes- och turnéverksamhet, som skulle baseras på de förefintliga permanenta operascenerna i de olika länderna. Tillräckliga, särskilt anvisade medel borde ställas till dessas förfogande för detta ändamål. Frågan om på vilket sätt dessa medel skulle administreras och överhuvud om formerna för det ifrågavarande samarbetets bedrivande kräver en omsorgsfull utredning, som utskottet icke funnit anledning att närmare gå in på. Enligt utskottets uppfattning förutsätter emellertid ett framgångsrikt fullföljande av ett utbyggt samarbete på detta område, att för detsamma tillskapas någon form av centraliserad ledning, som ur nordisk synvinkel kan företaga nödiga avvägningar och en fördelning av uppgifterna.

Som ett värdefullt komplement till nyssnämnda utbytesverksamhet mellan de fasta operainstitutionerna önskar utskottet särskilt fästa uppmärksamheten vid den av ett flertal remissinstanser föreslagna verksamheten avseende samarbete på kammaroperans område. Denna mera begränsade form av operakonst synes erbjuda speciellt stora fördelar med avseende å tillgodoseendet av här avsedda behov i trakter och på orter där framförandet av stora operaverk av praktiska orsaker ställer sig svårt. Denna operaforn synes även kunna erbjuda fördelar med avseende å utvecklingen av yngre orkestermusiker och operasolister samt för nordiska tonsättare vara ägnad att stimulera till skapande av nya musikaliska verk.

Ytterligare önskar utskottet framhålla, att vid inventeringen av möjligheterna att sprida nordisk operakonst inom Norden även de möjligheter televisionen erbjuder bör undersökas.

De problem, som anmäler sig i samband med genomförandet av ett nordiskt samarbete på operakonstens område är så omfattande och mångfaceterade, att samarbetets inledande förutsätter en omsorgsfull planläggning och inventering av olika förefintliga resurser. En utredning härom borde enligt utskottets uppfattning med det snaraste åvägbringas. Det synes na-

turligt att de nordiska ländernas expertorgan för kulturfrågor, Nordiska kulturkommissionen, som har långvarig erfarenhet av liknande verksamhetsformer på bl. a. teaterns, musikens och de bildande konsternas område, skulle ombetras denna uppgift i samråd med företrädare för vederbörande fackinstitutioner i de nordiska länderna.

Under återopande av vad ovan anförts får utskottet föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga en sålydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en allsidig utredning om förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på operakonstens område.

Köpenhamn den 28 november 1966

Georg Backlund

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Förman

Mauno Pohjonen

Berte Rognerud

Reservation

Av vad som framkommit vid medlemsförslagets remissbehandling framgår att nästan oöverstigliga praktiska hinder möter inrättandet av en nordisk turnéopera. Bl. a. finnes för en turnéopera ändamålsenliga lokaler utanför huvudstäderna att tillgå endast på några få platser i Norden. Tanken på en turnéopera av normal storlek torde därför icke kunna realiseras under nuvarande förhållanden.

Ett operautbyte i mera begränsad omfattning, avseende t. ex. enskilda solister eller kammaroperaensemble, kan däremot anordnas inom ramen för det existerande nordiska teaterutbytet. Att särskilt organisera ett dylikt begränsat utbyte omfattande enbart företrädare för olika sidor av operakonsten synes icke motiverat. Vid en avvägning mellan alla de olika kulturbehov, som gör anspråk på ekonomiskt stöd av det allmänna, framstår knappast medelsanvisning till förmån för en turnéopera som en mera angelägen uppgift.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet måtte besluta att icke företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 28 november 1966

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

BILAGA 3

I efterhand inkommet yttrande

Svenska teaterförbundet:

Vi delar förslagsställarnas uppfattning att operakonsten inom Norden nar en alltför begränsad publik. Åtgärder som kan ändra på detta förhållande är viktiga och välkomna.

Liksom förslagsställarna tror vi att ett samarbete mellan de nordiska länderna här har speciella förutsättningar att bli givande. Operaföreställningar kan åtminstone i vissa fall väntas vara mindre svårtillgängliga på grund av språkskillnaderna inom Norden än rent dramatiska föreställningar.

När det gäller formen för ett vidgat nordiskt operasamarbete tror vi däremot inte att en särskild nordisk turnéopera vore den lyckligaste formen. Denna bedömning grundar sig främst på de erfarenheter man har i vårt land av turnéverksamhet och av produktion som enbart inriktas på denna.

De ofta långa resorna, de låta bytena av boplat, den ständiga anpassningen till nya scen- och lokalförhållanden innebär påfrestningar för alla artister men blir kanske särskilt påtagliga för sångartister med hänsyn till deras känsliga röstmaterial. Detta gör att en lyrisk teater med en verksamhet som uteslutande inriktas på turnéer inte kan väntas bli attraktiv på de högklassiga sångkrafter, som man i första hand önskar engagera. Det är också sannolikt, att en enbart turnerande opera får svårare att utveckla och driva en egen konstnärlig linje än en fast opera, i synnerhet om den blir huvudsakligen hänvisad till att göra engagemang per uppsättning.

Vi tror det vore en lyckligare lösning att satsa dels på en mera medveten nordisk samordning av distributionen av operaföreställningar, dels att hämta dessa föreställningar från redan existerande fasta teatrar med operaproduktion. Det senare kräver i sin tur en ökning av solistensemblerna vid dessa teatrar.

För Sveriges del kommer givetvis i första hand Kungl. teatern i fråga, men även Stora teatern i Göteborg och Stadsteatern i Malmö torde kunna bidra med föreställningar. Det bör emellertid noteras, att i synnerhet Stora teatern redan med nuvarande lyriska produktion (inkluderande opera) har en underdimensionerad ensemble, vilket bl. a. torde innebära stora risker för en snabb nerslitning av röstmaterialet.

Vi vill även peka på möjligheten — och önskvärldheten — av att nya fasta teatrar med operaproduktion uppstår inom de nordiska länderna. För Sveriges del vill vi som en tänkbar möjlighet nämna Drottningholms-

teatern, som under sin relativt korta verksamhetstid hunnit bli internationellt uppmärksammas. Man kunde kanske med Drottningholmsteatern som kärna skapa ytterligare en fast operaensemble i Stockholm med uppgift att under en del av den tid som inte är upptagen av Drottningholmsteaterns sedvanliga verksamhet ge föreställningar på andra platser inom Norden.

I detta sammanhang vill vi i förbigående även erinra om de båda övriga slottsteatrarna i Stockholms närhet: i Gripsholms slott och i Ulriksdals slott. En »slottsteater» baserad på de tre lokalerna i Drottningholm, Gripsholm och Ulriksdal och med såväl lyrisk som dramatisk verksamhet skulle utan tvekan kunna både konstnärligt och publik- (turist-)mässigt bli en stor aekquisition.

För den stora nordiska publiken torde emellertid televisionen vara den distributionsform som är av största betydelse, i varje fall inom överskådlig tid. Beklagligtvis förekommer operaföreställningar sällan och inhemska, direkt för TV producerade operor endast vid sällsynta tillfällen i de nordiska TV-programmen. TV-företagens motivering är vanligtvis att man finner kostnaderna för höga.

Ur en synpunkt är det givetvis riktigt att en opera i TV drar förhållandevis höga produktionskostnader. I jämförelse med kostnaderna för en ordinar operaturné (som ju dessutom inte skulle nå mer än en bråkdel av TV-operans publik) förefaller emellertid TV-operan mycket billig.

En möjlighet som måhända kunde prövas vore att Nordiska rådet genom Nordiska kulturfonden finansierade produktionen av operaverk hos vart och ett av de nordiska televisionsföretagen och att dessa operaföreställningar via nordvisionen kom alla de nordiska ländernas publik till del.

Stockholm den 23 december 1966

Svenska teaterförbundet

Jan-Olof Strandberg

Rolf Rembe

Medlemsförslag

om permanent samnordiskt TV-program

(Väckt av Georg Backlund, Julius Bomholt, Poul Hartling, Håkon Johnsen, Aksel Larsen, Ragnar Lassinantti, A. C. Normann, Ingrid Segerstedt Wiberg och Knud Thestrup)

Det nordiska TV-programsamarbetet inom ramen för Nordvisionen har sedan starten år 1959 fortlöpande tilltagit i omfattning. Nordvisionen förfogar i dag över en väl inarbetad samarbetsapparat och de tekniska och juridiska problemen är lösta under rådande förutsättningar med hänsyn till gällande nationella och internationella bestämmelser. Radio- och TV-ledningen samt vederbörande programorgan i de fyra medverkande länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige har visat nordvisionsarbetet stort intresse och vinnlagt sig om att utbygga samarbetet inom ramen för tillgängliga möjligheter. Nordvisionsprogrammen utgör också i dag en integrerande beståndsdel av och ett i det närmaste dagligt inslag i de fyra ländernas TV-program. Nordvisionen kan utan vidare sägas ha fullgjort en betydelsefull uppgift för spridningen av ökad förståelse mellan de nordiska folken och kännedom om deras förhållanden, icke minst på kulturens område.

Under de senaste åren har nordvisionsprogrammen från de nordiska grannländerna täckt i runt tal drygt 10 % av det enskilda landets sändningstid. Med ökad sändningstid i ettvarvt av länderna torde det vara möjligt att ytterligare i någon mån öka nordvisionsprogrammets andel i de olika TV-programmen. Det är dock uppenbart att möjligheterna härför ej är alltför stora med rådande tekniska förutsättningar. I alla de berörda länderna är sändningstiden utsatt för ett snabbt växande tryck i form av angelägna inhemska program, icke minst inom sektorn undervisnings-TV. Dessutom torde det inte vara möjligt att låta en alltför stor del av den nationella programtiden täckas av program från andra länder. Det som medborgarna önskar är knappast ett avsevärt ökat inslag utifrån i det egna TV-programmet men väl möjlighet att välja mellan flera program, av vilka ett kunde domineras av det aktuella materialet.

I denna situation tilldrar sig de aktuella utbyggnadsplanerna för TV-programmen i de olika länderna speciellt intresse ur nordisk synvinkel. Alla de nordiska länderna har än så länge endast ett nationellt TV-pro-

gram, fränsatt Finland, där programmet i vissa delar av landet fördelats på två valbara program. Enligt de nyligen av den svenska kommunikationsministern Olof Palme offentliggjorde planerna för utbyggnad av Sveriges TV utgår man emellertid ifrån att TV-2 skall kunna köra i gång i Sverige redan vid årsskiftet 1968/69. I Danmark har medel nyligen äskats för en försökssändare för TV-2. I Norge, där utbyggnaden av TV-1 ännu ej slutförts, har planerna på ett andra TV-program tillis vidare fått anstå. Man kan emellertid utgå ifrån att de nordiska länderna inom en överskådlig framtid kommer att ha tillgång till ett eller flera parallella, nationella TV-program. Det kan förmodas, att denna utveckling kommer att påskyndas av sådana faktorer som allmänhetens ökade behov av TV-underhållning i takt med den ökande fritiden, de stora uppgifter som väntar TV inom ramen för vuxenundervisningen och inte minst den snabba utvecklingen på TV-teknikens område, som kan komma att avsevärt underlätta möjligheterna att utbygga TV-sändningsnäten.

I ett betänkande som en av Norsk Rikskringkasting och Telegrafstyret i Norge tillsatt utredning avgav den 26 augusti 1965 («Innstilling om vide-spredning av utenlandsk fjernsyn i Norge») anføres:

Utbyggingen av et spesielt felles nordisk fjernsynsprogram som formidles over et eget nytt nett av linjer og sendere kan anses som et ønskemål, og ligger innenfor de tekniske muligheters ramme.

Utredningen tillstyrker att det tages kontakt med de övriga nordiska länderna för en undersökning av möjligheterna att inrätta ett samnordiskt TV-program.

Enligt vår uppfattning talar starka skäl för att ett framtida TV-program 2 bör uppbyggas på samnordisk bas. De nordiska länderna måste i så fall redan nu gå in för denna linje. Ett första steg bör vara att överenskomma om en gemensam utredning om förutsättningarna för genomförandet av en samarbetsplan för ett samnordiskt TV-program. Det säger sig självt att ett sådant ej kommer att kunna införas snabbt och icke heller kan byggas ut i hela Norden. Det torde bli fråga om en såväl geografiskt som programmässigt successiv uppbyggnad under en längre tidsperiod på så sätt, att det nordiska programinslaget enligt en överenskommen plan förstärks i takt med TV-nätens förbättrande med utnyttjande av och utgående från erfarenheterna av Nordvisionen. Det är emellertid angeläget att samplaneringen inleds, redan då utbyggnaden på det nationella planet befinner sig i ett begynnelsekedje, varigenom den nordiska aspekten kan beaktas från första början.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå, att Nordiska rådet ville antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utreda förutsättningarna för inrättandet av ett permanent samnordiskt TV-program vid sidan av förekommande nationella program.

Helsingfors, Köbenhavn, Oslo och Stockholm i juni 1966

Georg Backlund

Julius Bomholt

Poul Hartling

Håkon Johnsen

Aksel Larsen

Ragnar Lassinantti

A. G. Normann

Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska film- och TV-unionen:

Erfarenheten har visat att inom Norden film- och televisionsprogram med fördel kan framställas i nordiskt samarbete. Det finns ett flertal konkreta exempel på sådan verksamhet. Det finns även goda exempel på samarbete för att underlätta en sådan programverksamhet. Helt nyligen arrangerade t. ex. Unionen i Köpenhamn ett symposium kring färgfilm och färg-TV i avsikt att underlätta kommande produktions-samarbete. Unionen planerar till januari 1967 en nordisk studieresa för ljudtekniker till Berlin och till februari 1967 en nordisk kurs för produktionsledare i Stockholm.

Unionen är av den uppfattningen att det nordiska programsamarbetet i TV kan och bör utvecklas. Med hänsyn till programplaneringen anser Unionen, att det utvidgade programutbytet och programsamproduktionen bör följa de principer, som nu tillämpas inom Nordvisionen. Genom utbyggnad av ett andra program i TV erbjuds också större möjligheter till ett nordiskt programsamarbete. Många skäl talar för en programsättning med de nordiska utbytesprogrammen inplanerade efter samma normer, som gäller för den allmänna programsättningen.

Stockholm den 30 november 1966

Nordiska film- och TV-unionen

Nils Erik Bøhrendtz

Bengt Magnusson

D a n m a r k

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — — skal man meddele, at *Radiatorådet*, som har haft sagen forelagt til udtalelse, i en skrivelse af 6. december 1966 har udtalt følgende:

— — — — skal *Radiatorådet* udtale, at man vil være overordentlig interesseret i en sådan undersøgelse og redegørelse. Man er meget interesseret i en fortsat udvidelse af det nordiske fællesstof, men man ønsker dog at henvende opmærksomheden på de problemer, der melder sig i forbindelse med den eventuelle etablering af et permanent sammordisk TV-program, hvor-

ved særligt fremhæves den omstændighed, at Norsk Rikskringkasting endnu ikke har udbygget sit TV-net, at Sveriges radio forventes at indføre sit TV-program 2 i løbet af de nærmeste år, at Finlands rundradio allerede har to TV-programmer, og at Danmarks radio forventes tidligst at kunne etablere et TV-program 2 omkring 1970.

Radiatorådet finder endvidere at måtte fremhæve de særlige problemer, som utvivlsomt vil melde sig i forbindelse med programplanlægning, herunder særlige spørgsmål af sprogmæssig art og ganske særligt i forhold til Finland, de enkelte programmers egnethed for andre nordiske lande end oprindelseslandet og faren for ved manglende udvælgelse af egnede programstof at skade den nordiske tanke.

For Danmarks radios vedkommende må spørgsmålet efter Radiatorådets opfattelse iøvrigt ses i naturlig sammenhæng med en almen planlægning af Danmarks radios fremtid. Man erindrer i denne forbindelse om, at Danmarks radio har anmodet Kulturministeriet om at ville nedsætte en kommission til behandling af planlægningsproblemerne, og et spørgsmål som det foreliggende vil utvivlsomt falde indenfor kommissionens naturlige arbejdsområde.

Ministeriet for kulturelle anliggender kan for sit vedkommende tiltræde den af Radiatorådet fremsatte udtalelse.

København, den 9. januar 1967

P. m. v.

E. b.

B. Hedemand

Fm.

Landsforeningen Kristelig Lytter- og Fjernseerforening:

Der vil være mange fordele ved et sådant fællesprogram. Det vil betyde en billigørelse af programproduktionen for de enkelte lande, idet programmet kan komme en større forbrugerkreds til gode. Det vil formentlig også betyde en højnelse af TV-programmernes kvalitet som helhed, og det vil imødegå et stort behov hos mange fjernseere for en mere fyldig orientering i den kulturelle arv, som vi som nordiske folk er fælles om. Der er umådelige stofområder, som tilbyder sig til en værdifuld programproduktion.

Men med erfaring i de Nordvisionsudsendinger, som allerede har været etableret i TV, må det tilrådes, at realisationen af et fællesprogram må ske med lempe. Det vil svække interessen, hvis programdelene bliver for omfattende i tidsmæssig henseende, ligesom man må regne med, at der endnu en lang tid hos langt de fleste fjernseere er sproglige vanskeligheder forbundet med modtagelsen af TV-programmer fra de andre nordiske lande. Derfor bør der kun ske samsending af det programstof, som ikke kræver særlige sproglige forudsætninger hos modtageren. I princippet vil det være udmær-

ket, at produktionen af programmet bliver en fællessag. Men udsendelsen bør overlades til det enkelte lands fjernsyn således, at det fællesnordiske stof indføres i de nationale programmer efter TV-ledelsens skøn i de respektive lande. På den måde kan det fællesnordiske programstof få en naturlig placering i forhold til de nationale programdele, og det vil ligeledes være muligt på passende måde at introducere fællesprogrammet efter det pågældende lands behov. Det vil endvidere blive muligt at underlægge de programmer, som det skønnes nødvendigt for, med tekst og tale på landets eget sprog.

Vonsild præstegård, den 5. november 1966

For Landsforeningen Kristelig Lytter- og Fjernseerforening

S. A. Olsen

Den jydsk Lytterforening:

Det er min overbevisning, at sådant forslag vil blive hilst med den største glæde af danske fjernseere. Jeg finder, et fælles TV 2-program må være af den største betydning for de nordiske folk, fordi intet af de nordiske lande alene vil være i stand til at løse en sådan opgave helt rigtigt, især kulturelt, men også fordi udgifterne vil blive for store for et enkelt land. Det må dog betones, at udsendelserne bør ledsages af forklarende tekst, her i Danmark på det danske sprog osv., da det ellers må befrygtes, man lukker, idet forståelsen indbyrdes af et andet nordisk lands sprog desværre vil besværliggøre at følge med i handlingsforløbet i det fremførte.

Hjørring, den 10. oktober 1966

På foreningens vegne

J. G. Henriksen

Lytterforeningen Sydslesvig:

— — — skal Lytterforeningen Sydslesvig foreslå følgende:

1. Et samnordisk TV-program, der fungerer som et TV-program 2 i de nordiske lande, udbygges snarest, således at det samnordiske programs virkning som et fælles program 2 i de respektive lande allerede ved planlægning af landenes program 2 indgår teknisk og programmæssigt i de indledende overvejelser.

2. Teknisk bør program 2-nettet fra begyndelsen udvikles således, at den danske befolkning i Sydslesvig får mulighed for at følge udsendelserne uden brug af specialbyggede antenner.

Historisk, geografisk, kulturelt og folkeligt hører Sydslesvigs dansksin-

dede befolkning så tæt til Norden gennem Danmark, at Lytterforeningen Sydslesvig vil opfatte det som en uretfærdighed, hvis Sydslesvig holdes udenfor af tekniske grunde.

Den danske stat har ved sin store økonomiske hjælp til det kulturelle arbejde i Sydslesvig forlængst slået fast, at kun tekniske årsager endnu hindrer, at befolkningen kan se dansk fjernsyn med almindelige antenner.

Ved etableringen af et sammordisk fjernsynsnet må Nordisk Råd pålægge den danske stat at overvinde disse tekniske vanskeligheder.

Gentofte, den 1. november 1966

A. Ottosen

Landsformand

Dansk Komponist-Forening:

— — — — skal man oplyse, at Dansk Komponist-Forening er meget interesseret i ideen om oprettelsen af et permanent sammordisk TV-program. Foreningen går ud fra, at det er hensigten ad denne vej at søge skabt øget forståelse for nabolandenes kulturværdier, herunder ikke mindst for nabolandenes tonekunst. Foreningen er villig til — i det omfang det måtte anses for nyttigt — at bistå med råd og forslag i forbindelse med det nævnte TV-programs opbygning.

København, den 19. december 1966

Poul Rovsing Olsen

F i n l a n d

Ålands landskapsstyrelse:

— — — — är självfallet mycket intressant och jämväl enligt landskapsstyrelsens uppfattning väl värt en positiv behandling inom vederbörande instanser. I anseende dock till frågans natur avstår landskapsstyrelsen från annat uttalande i ärendet än att landskapsstyrelsen allmänt ville understryka önskvärdheten av ett intimt, allnordiskt TV-programsamarbete.

Mariehamn den 2 december 1966

På landskapsstyrelsens vägnar

Hugo Johansson

Lantråd

Jan-Erik Lindfors

Äldre landskapssekreterare

Länsstyrelsen i landskapet Åland:

TV-sebarheten på Åland är för närvarande för såväl Finlands som Sveriges TV-sändningar mestadels dålig. Tillfälligtvis kan sebarheten vara bättre, men ytterst sällan kan den betecknas som god. Uppförandet av den nya sändaren i Kustö söder om Åbo medförde en betydande förbättring, men måste betraktas som icke tillfredsställande. För Sveriges TV-sändningar bygges en sändare på Vaddö (kanal 8 vertikal polarisation), som måhända kommer att medföra avsevärt bättre sebarhet. Förhågor har dock yppats för att denna sändning kan störa mottagningen av Finlands TV-sändningar (kanal 7 och kanal 9, den senare vertikal polarisation), i synnerhet i den östra åländska skärgården.

Då den åländska befolkningen mestadels icke alls förstår finska språket, är givetvis mottagandet av Sveriges TV-program här mest betydelsefullt. För Ålands del är därför förbättringar i syfte att möjliggöra bättre sebarhet för Sveriges TV inom landskapet efterlängtade. Det återstår att se, om detta kan förverkligas utan någon form av sändare inom landskapets område.

Ett utvidgat TV-samarbete i Norden synes överhuvudtaget skapa bättre förutsättningar för programval efter vars och ens individuella smak och önskemål. Det bör dock i detta sammanhang påpekas, att över Finlands televisionsnät utsända nordiska program ibland sänts med nedtonat ljud och finskspråkig taltext, vilket gjort programmen obegripliga för dem, som icke förstår finska och mindre njutbara för dem, som såväl förstår finska som originalspråket. Önskvärt vore, att man kunde få möjlighet att se alla nordiska TV-program i originalutförande. På lekmanahåll anses det obegripligt, att tekniska och politiska möjligheter icke skulle finnas för en sådan utbyggnad på lång sikt.

Mariehamn den 8 november 1966

Tor Brenning

Rolf Sundman

Länsstyrelsen i Vasa län:

TV-samarbetet mellan de nordiska länderna har redan nu inom ramen för Nordvisionen vunnit allmänt godkännande i Finland. I trakterna av Kvarken bör man i synnerhet för den svenskspråkiga befolkningens vidkommande notera den stora betydelse, som Sveriges TV-sändningar haft på detta håll efter det Vännäs TV-station vidtog med sina sändningar, som kan följas såväl i Kvarkens skärgård som i Vasa stad och på ett rätt vid-

sträckt kustområde söder och norr om sagda stad. De positiva erfarenheter som detta fört med sig ger befogad anledning att antaga, att man av motsvarande eller även i övrigt längre utvecklat TV-samarbete mellan de nordiska länderna kunde vänta positiva resultat.

Finland är likväl av språkliga skäl i särställning, enär härstädes endast de svenskspråkiga eller TV-tittare, som förstår svenska språket, kan följa direktsändningar från de övriga nordiska länderna.

Ifall man avser att vidare utveckla TV-samarbetet mellan de nordiska länderna, vilket enligt länsstyrelsens åsikt också annars är mycket önskvärt, så är det nödvändigt att sändningarna i Finland ges sådan utformning att det vad språket vidkommer även blir möjligt för finskspråkiga TV-tittare att förstå desamma. Man borde nämligen förutsätta, att samnordiska sändningar även i Finland utsänds över hela TV-nätet. På motsvarande sätt borde finskspråkigt program, som sänds från Finland överföras i en sådan form att det blir språkligt begripligt i övriga nordiska länder. Vid utbyte av nationella program eller vid överföring av sådana till ett grannland torde de språkliga svårigheterna inte vara särskilt stora om det ej är fråga om direkt sändning. Härvid kan nämligen förklarande text eller ljudband arrangeras för sändningen förrän den ges ut över grannlandets TV-nät. Svårigheter kan uppstå särskilt i fråga om samnordiska eller andra direkta sändningar av viss art, till vilka ljudband eller text icke omedelbart kan arrangeras.

Länsstyrelsen besitter icke nödig sakkunskap för att kunna utlåta sig om det tekniska genomförandet av det planerade samarbetet men i detta sammanhang föreligger likväl skäl att framhålla den fördelaktiga möjlighet, som existerar för utbyte av program, ifall länkförbindelse via Vasa upprättas över Kvarken till Sverige.

Vasa den 8 november 1966

K. G. R. Ahlbäck

Landshövding

Åke Vihanto

Länsråd

Länsstyrelsen i Lapplands län¹:

Länsstyrelsen besitter inte en sådan sakkunskap i fråga om televisionsverksamheten och därmed förbundna omständigheter, att den skulle kunna avge ett yttrande angående de praktiska, bl. a. ekonomiska förutsättningarna och möjligheterna för ett televisionssamarbete mellan de nordiska länderna. Men ett förbättrande, ökande och utvidgande av detta sam-

¹ Yttrandet översatt från finska.

arbete vore synnerligen angelägna och önskvärda åtgärder med tanke på de ifrågavarande staternas och folkens övriga samarbete samt med beaktande av de i de olika staterna bosatta talrika medborgarna från de övriga länderna. Därför borde man åtminstone grundligt undersöka, huruvida praktiska möjligheter för ett dylikt samarbete finnes.

Rovaniemi den 28 november 1966

Martti Miellunen

Landshövding

Antti Hillula

Länsråd

Finlands svenska författareförening:

Det förefaller som om förslaget är av en omfattning som kräver vittgående och noggranna förberedelser. Ett permanent samnordiskt TV-program bör vara av god kvalitet och rättvist beakta de skilda ländernas intressen. Föreningen undrar om man inom ramen för ett samnordiskt TV-program också kunde tänka sig information om Norden riktad till övriga länder i Europa, bl. a. upplysning om kulturarbetet i de nordiska länderna. Också i händelse av ett dylikt TV-program är det av vikt att de upphovsrättsliga intressena tillgodoses.

Helsingfors den 8 november 1966

Carl Fredrik Sandelin

Ordförande

Finlands dramatikerförbund:

Vårt förbund understöder de i de båda förslagen framställda klämmorna¹ och hoppas att Nordiska rådet vidtar åtgärder i och för åstadkommande av undersökningar för erhållande av ett ständigt samnordiskt TV-program samt att med mellanriksavtal måtte garanteras rättigheten att uppvisa ett TV-program producerat i något nordiskt land i andra nordiska länder.

Förbundet förutsätter dock att först dras försorg om de av sakerna påkallade tekniska åtgärderna, för att synligheten skulle lända även i Finland möjligast stor glädje, och att även de finskspråkiga litterarna skulle kunna följa med den samnordiska TV-kanalen.

¹ Yttrandet avser även Sak A 104/k.

Vi anser även för självklar den omständigheten, att copyrighten skötes, för att författarnas intresse blir beaktat och för litterärt arbete betalas en ersättning i proportion till mottagningsområdets omfång.

Helsingfors den 10 november 1966

Finlands dramatikerförbund

Jarl Louhija

Ordförande

Kaiju Sareva

Sekreterare

Tonkonstnärsförbundet i Finland r. f. har i skrivelse den 27 november 1966 med hänvisande till yttrande från Forum Artis förklarat sig tillstyrka förslaget.

Forum artis r. y.

Konstnärnsorganisationerna förhåller sig principiellt sett positivt till utvidgandet av den nordiska TV-verksamheten. Särskilt viktigt anser man det vara att repertoarens kulturella och konstnärliga nivå skulle betonas redan vid planeringsstadiet. Endast därigenom skapas en fast grund för både vidare och trängre medborgarkretsars intresse för den gemensamma nordiska TV-verksamheten. Det är åtminstone skäl att överväga, i vilken mån repertoaren borde granskas och ledas av en för ändamålet tillsatt samnordisk kulturkommission.

Konstnärernas honorar bildar knappast sakligt motiverade hinder för ifrågavarande Kooperation, trots att honoraren på alla konstens områden inte ännu har uppnått klara och stadgade former. Några exempel inom ramen för de nuvarande kontrakten torde belysa situationen.

Musikens överväldigande del förosakar inte för tonsättarhonorarens del extra utgifter. Varje lands byrå för upphovsmannarätt har årskontrakt med sitt lands radio-TV-bolag. Kontrakten innefattar all den musik, som upphovsrättsbyrån bevakar. — Opera- och scenmusiken är underkastad separata kontrakt.

Om ett skådespel utförs samtidigt som en inhemsk utsändning t. ex. i Nord- eller Eurovisionen, hör man för varje dylikt utförande sluta ett skilt kontrakt.

Föredrag m. m.: Om ett TV-program utförs i ett land eller två, som hör till Nord- eller Eurovisionen, höjs honoraret med 50 %, och om det utförs i tre eller flera länder utgör tilläggsersättningen 70 %.

Skådespelare, operasångare, danskonstnärer och regissörer: Om programmet sänds direkt eller bandat till utlandet erlägges tilläggsersättning åt konstnären enligt nedanstående tabell:

1 ej nordiskt land:	40	$\frac{0}{100}$	av honoraret för den finska premiären
1 nordiskt land	50	$\frac{0}{100}$	» » »
2 länder	50	$\frac{0}{100}$	» » »
3 »	70	$\frac{0}{100}$	» » »
4 »	90	$\frac{0}{100}$	» » »
5 »	110	$\frac{0}{100}$	» » »
6 »	130	$\frac{0}{100}$	» » »
7 » eller flera	150	$\frac{0}{100}$	» » »

Ovannämnda exempel visar, att omkostnaderna för konstnärshonorären enligt de nuvarande kontrakten antingen hålls konstanta eller sjunker betydligt för de i samarbete deltagande TV-bolagen.

De i denna skrivelse framlagda synpunkterna är avsedda endast som en förberedande grund för ifrågavarande TV-planer. De slutliga ståndpunkterna förutsätter gemensamma överläggningar mellan de nordiska konstnärerna.

Dock måste man redan i detta skede anse det vara klart, att ifrågavarande samverksamhet inte får ske på sådana villkor som äventyrar och försämrar konstnärernas nuvarande kontrakt. Utbytes- och samprogrammen har en färdig grund i nuvarande praxis. Det är annat med de program som avsiktligt sänds över gränserna. Arrangemanget av dem har motiverats av humanitära skäl. Humanitära skäl förpliktar att även taga i betraktande de förmåner och rättigheter som hänförs till konstnärens värv.

Helsingfors den 25 november 1966

FORUM ARTIS

Kalervo Tuukkanen

Sekreterare

Finlands fotografers förbund¹:

Förbundet anholder om att Finlands delegation i sina förslag om TV-verksamheten måtte framföra vad i lag är stadgat om skyddandet av fotografers upphovsrätt vid offentlig visning av bildmaterial, som hör till fotografikonstens område. Därjämte fäster förbundet uppmärksamhet vid att fotograf har rätt till ersättning jämväl för offentliggjord bild, som visas i samband med televisionsprogram (Lag om rätt till fotografisk bild 10 §).

Helsingfors den 1 november 1966

Finlands fotografers förbund r.y.

Ilkka Pohjanpalo

Ombudsman

¹ *Yttrandet, som även avser Sak A 104/k, är översatt från finska.*

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Norsk rikskringkasting har i brev av 29. juli 1966 uttalt:

Norsk rikskringkastings syn på dette spørsmål er uttrykt i »innstilling om viderespredning av utenlandsk fjernsyn i Norge» av 26. august 1965 under punkt III, 3, side 6 i innstillingen og i IV »Sammenfattende vurdering og konklusjon» 4. avsnitt. Spesielt understrekes det som er sagt om de meget store investeringsutgifter som det her vil dreie seg om for Norges vedkommende.

Det er for øvrig meningen at dette spørsmål skal drøftes mellom Nordisk Råds kulturutvalg og representanter for de nordiske kringkastingsorganisasjoner ved et møte i Biskops Arnö 8.—9. september d. å.

Telegrafstyret har 25. august d. å. uttalt:

Telegrafstyret viser til sin uttalelse av 30. juni 1966, der det pekes på betydningen av at spørsmålet om utvidet TV-samarbeid i Norden blir drøftet på nordisk basis. En av de mest nærliggende muligheter for slikt samarbeid er nettopp et fellesnordisk TV-program, og Telegrafstyret tilrår derfor at mulighetene for etablering av et slikt program blir nøye undersøkt. Teknisk sett skulle det neppe være noe i veien for å gjennomføre prosjektet.

Fra *Norsk lytterforening for radio og televisjon* har man mottatt følgende uttalelse, datert 23. august d. å.:

Vårt syn er at oppbyggingen av ett samnordisk TV-program, som forslaget går inn for, må hilses med stor glede. Først og fremst fordi seerne dermed får en aktuell valgmulighet, og dernest fordi man må anta at en slik kanal vil sende utvalgte kvalitetsprogram. Hertil kommer så hensynet til nordisk samhørighet, som man må anta vil bli ytterligere styrket gjennom en slik stasjon.

Vår forening vil derfor fullt ut støtte arbeidet med å skape en »nordisk» TV-kanal.

Norges kristelige radio- og fjernsynslag har i brev av 24. august 1966 uttalt følgende:

1. Vi ser gjerne at man i samsvar med forslaget foretar en felles utredning av forutsetningene for et permanent samnordisk TV-program II.

2. I forutsetningene for samarbeidsplanen regner vi med at en tar tilbørlig hensyn til de kristne grunnprinsipper og livsverdier, og at derfor representanter for det kristne livssyn blir medvirkende i en eventuell utredningskomité.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til disse uttalelsene.

Den innstilling som er nevnt i Norsk rikskringkastings uttalelse, er oversendt Nordisk Råd, Norges delegasjon, i ekspedisjon herfra 1. juli d. å. i forbindelse med medlemsforslag om utvidet TV-samarbeid i Norden (*se s. 800*).

Oslo, 31. august 1966

Eller fullmakt

Dag Omholt

Sv. Smeland

Sverige**Länsstyrelsen i Malmöhus län:**

Länsstyrelsen har i och för sig icke något att erinra mot att utredning kommer till stånd i de hänseenden förslagen avser. Dock anser sig länsstyrelsen böra särskilt framhålla följande synpunkter i detta sammanhang.

Som närmare framgår av förslagen syftar dessa till att ytterligare utbygga och effektivisera nuvarande TV-utbyte mellan de nordiska grannländerna. För närvarande förekommer ett förhållandevis omfattande samarbete på detta område, särskilt inom ramen för Nordvisionen. Vidare bör — för denna landsdels vidkommande — påpekas att mottagningsförhållandena inom vissa områden på såväl den svenska som danska sidan av Öresund medger icke obetydliga möjligheter att se det andra landets TV-program.

Det är uppenbart att sådana åtgärder som medför förbättring av mottagningsmöjligheterna för grannländernas TV-sändningar och ett av förhållandena betingat ökat programutbyte länderna emellan i princip bör understödjas.

Såsom framgår i viss mån av innehållet i förslagen torde emellertid åtskilliga svårösta problem vara förknippade med ökat internordiskt TV-utbyte. Detta gäller kanske framförallt ekonomiska, tekniska och avtalsmässiga frågor. Men även andra problem är av betydelse i detta sammanhang. Sålunda har det redan visat sig att språksvårigheter länderna emellan utgör ett visst hinder för rådande programutbyte. Detta torde icke bara gälla Finland och de övriga berörda länderna utan även i viss grad t. ex. Sverige och Danmark. Det synes därför icke vara ogrundat att hysa tvekan om förutsättningar — i varje fall för närvarande — verkligen föreligga för inrättande av så betydande och måhända dominerande programinslag som ett permanent sannordiskt program skulle komma att utgöra.

Malmö i landskansliet den 18 november 1966

Gösta Netzén

B. Sandberg

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

Med anledning härav får länsstyrelsen, som på detta stadium saknar anledning att diskutera i det framlagda förslaget berörda problem, tillstyrka, att förslaget göres till föremål för en närmare utredning.

Göteborg i landskansliet den 7 november 1966

Per Nyström

Sven-Erik Husberg

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

I september 1963 avgav länsstyrelsen ett yttrande över ett inom Nordiska rådet väckt förslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden. Beträffande TV-mottagandet på Nordkalotten framhöll länsstyrelsen, att en samplanering borde komma till stånd så att framtida TV-sändares placering och räckvidd planeras med hänsyn till befolkningens önskemål på båda sidor om gränserna.

Med denna inställning till TV-samarbetet i Norden är det naturligt att länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en internordisk överenskommelse om ömsesidig rätt till vidarebefordran av TV-program som producerats i något nordiskt land.

Liksom motionärerna anser länsstyrelsen att ett traktatfäst samarbete skulle stimulera till ökad aktivitet när det gäller att tillvarata och skapa tekniska möjligheter att få in grannlandssändningar.

Även frågan om inrättande av ett permanent samnordiskt TV-program vid sidan av förekommande nationella program synes länsstyrelsen värd att pröva. Länsstyrelsen tillstyrker därför jämväl detta förslag.

Luleå i landskansliet den 1 december 1966

På länsstyrelsens vägnar

L. Hultman

C. G. Wennberg

Föreningen Sveriges filmproducenter:

Uppbyggnaden av ett särskilt TV-program på samnordisk basis synes ur många synpunkter intressant. Förutom vad i förslaget därom påpekats må särskilt understrykas att en breddning av programproduktionsbasen genom ett samnordiskt TV-företag skulle bereda tillgång till mera varierande produktionskällor med därav följande större urval av idéer, impulser, miljöer och metoder.

Det ekonomiska underlaget för ett samnordiskt TV-företag borde också kunna bli — sedan rimlig geografisk täckningsgrad erhållits — fördelaktigt med hänsyn till det gemensamma större publikunderlaget.

Hur detta skall bedömas är emellertid svårt att ha någon uppfattning om eftersom finansieringsfrågan icke berörts i förslaget.

I första hand synes sålunda vara av intresse att de ekonomiska förutsättningarna och rikilinjerna för det föreslagna projektet undersökes.

Stockholm den 1 december 1966

(Sign.)

Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM):

Inledningsvis vill vi för ordningens skull påpeka, att STIM:s repertoar omfattar inte blott utländska och svenska musikverk med eller utan text utan också svenska musik-dramatiska och tal-dramatiska verk.

Några principiella invändningar från STIM:s sida kan icke göras mot ifrågavarande förslag. Tvärtom torde det vara i tonsättares och författares intresse att ökade möjligheter skapas för utnyttjandet av deras verk.

Emellertid uppstår vid genomförandet av dylika planer upphovsrättsliga problem av juridisk och ekonomisk natur.

Oavsett vilket tekniskt och administrativt alternativ, som väljes för genomförandet av de ifrågavarande förslagen, torde det ur upphovsmännens synpunkt böra hävdas, att de avtal, som deras organisationer slutit med de nationella TV-företagen icke utan vidare medger en utvidgning av TV-tittarnas antal utan nya kontraktsförhandlingar. Visserligen finns i nuvarande kontrakt vissa bestämmelser om rätt till bandförsändelser och om överföringar till utlandet, men dessa bestämmelser kan icke täcka alla de utvidgningar av sändningarna, som här kan komma i fråga. STIM kan givetvis icke här i detalj ingå härpå och icke heller ge anvisning beträffande de kostnader, som projekten härvidlag kan medföra, men har velat fästa uppmärksamheten även på dessa konsekvenser av de ifrågasatta projektens genomförande.

Upplysningsvis vill STIM framhålla, att hittills två smärre, i medlemsförslagen också angivna utvidgningar av det nordiska TV-samarbetet genomförts, nämligen beträffande invånarna i narviksområdet och Kautokeino. STIM som med fullmakt företrätt berörda organisationer i Sverige — STIM, Svenska musikerförbundet, Svenska teaterförbundet, Sami, Flyco (de olika författarföreningarnas samorganisation), Svenska grammfonindustrin m. fl. — har gjort ett avtal med Norsk rikskringkasting angående rätten till utsändning av det svenska TV-programmet för dessa invånare under en begränsad tid. Norsk rikskringkasting har funnit det angeläget att erlagga viss ersättning härför, vilket också har skett. Beträffande Åland är STIM å alla nyssnämnda organisationers vägnar också berett att medverka till realisandet av ett skisserat förslag. Något avtal har dock ej träffats, då STIM efter en första preliminär förfrågan från Ålands landskapsstyrelse, på vilken STIM den 14 maj 1965 givit ett positivt svar, icke vidare kontaktats.

Sammanfattningsvis vill STIM med understrykande av sitt intresse för genomförandet av de ifrågavarande förslagen endast understryka vikten av att förhandlingar i god tid upptas med berörda organisationer, representerande upphovsmän, utövande konstnärer m. fl., så att de juridiska och ekonomiska problemen på upphovsrättens område i vart fall får sin principiella lösning, innan en verksamhet av ovan angivet slag detaljplaneras.

Stockholm den 4 november 1966.

Sven Wilson

Sveriges författareförening:

att man skall utreda förutsättningarna för inrättandet av ett permanent samnordiskt TV-program. Denna tanke ter sig i och för sig intressant. Emellertid bör en utredning i denna fråga icke få fördröja pågående nationella utredningar om inrättande av en andra programkanal eller utvidgning av program på bestående kanal. Det förefaller som om förslagsställarna tänkt sig den internordiska kanalen såsom ett alternativ till en nationell kanal två. Med hänsyn till vad här anförts om att den föreslagna utredningen icke bör hejda den nationella utvecklingen och då man kan förvänta att inom kort i Sverige två programkanaler finnes fullt utvecklade bör man räkna med att en nordisk kanal kan komma att presentera ett tredje program.

I detta sammanhang vill föreningen erinra om de synpunkter, som framförts av de Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation (FLYCO) i remissvar angående den svenska radioutredningens betänkande. Det framhölls där, att man icke borde inrätta renodlade programkanaler, en seriös och en lätt; med hänsyn till att man med seriösa program ville nå så många nya tittare som möjligt borde växelprogram förekomma i båda kanalerna. Även om en nordisk programkanal avses omfatta varierande programtyper kan den dock lätt för sådana tittare, som inte känner sig förtrogna med de nordiska grannspråken, komma att uppfattas som en enhetlig avvikande programkanal, till vilken de icke söker sig. Det är emellertid av vikt att man med ett internordiskt program når icke blott den publik, som redan primärt har ett intresse för grannländerna. Enligt vår uppfattning bör denna problematik bli föremål för särskild uppmärksamhet om den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Med det sagda har vi endast velat peka på en del av de spörsmål, som aktualiseras av det ifrågavarande förslaget. I och för sig vill Sveriges författareförenings styrelse tillstyrka en utredning enligt de linjer förslagsställarna dragit upp.

Stockholm den 18 november 1966

Jan Gehlin

Svenska fotografernas förbund:

Svenska fotografernas förbund har för närvarande ingenting att invända mot ett vidgat samarbete och ej heller förslaget rörande det gemensamma TV-programmet. Då SFF emellertid avser upptaga förhandlingar med Sveriges radio-TV rörande ersättningar för fotografiska uppdrag, kan denna vår inställning eventuellt komma att ändras något.

Vi ber även få framföra att bland remissinstanserna i denna fråga KLYS, konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, bör upptagas.

Stockholm den 9 januari 1967

Svenska fotografernas förbund

Jöran Cassel

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om utvidgat TV-samarbete i Norden och medlemsförslag om permanent sammordiskt TV-program

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utvidgat TV-samarbete i Norden (A 104/k) och medlemsförslag om permanent sammordiskt TV-program (A 116/k). Utskottet har behandlat medlemsförslagen i ett sammanhang vid utskottets möten den 8—10 september och den 28 och 29 november 1966 samt den 5—7 februari och den 10 mars 1967. I samband med utskottets möte den 8—10 september 1966 anordnades en gemensam överläggning i saken med företrädare för de nordiska ländernas radio- och TV-institutioner. Den vid överläggningen förda diskussionen har tryckts i Nordisk utredningsserie (NU 1966: 7).

1. Medlemsförslagen

1. Sak A 104/k: I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för en internordisk överenskommelse avseende ömsesidig rätt till vidarebefordran av TV-program producerat i något nordiskt land.

2. Sak A 116/k: I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att skyndsamt utreda förutsättningarna för inrättandet av ett permanent sammordiskt TV-program vid sidan av förekommande nationella program.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Sak A 104/k:

Nordiska film- och TV-unionen.

Danmark:

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Lytterforeningen Sydslesvig.

Finland:

Post- och telegrafstyrelsen.
Ålands landskapsstyrelse.
Oy. Yleisradio Ab.
Forum Artis r. y.
Finlands studentkårers förbund.
Pohjola-Norden.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk rikskringkasting.
Utenriksdepartementet.
Telegrafstyret.

Sverige:

Sveriges författareförening.

Sak A 116/k:

Nordiska film- och TV-unionen.

Danmark:

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Radiorådet.
Landsforeningen Kristelig Lytter- og Fjernseerforening.
Den jydskke Lytterforening.
Lytterforeningen Sydslesvig.
Dansk Komponist-Forening.

Finland:

Ålands landskapsstyrelse.
Länsstyrelsen i landskapet Åland.
Länsstyrelsen i Vasa län.
Länsstyrelsen i Lapplands län.
Finlands svenska författareförening.
Finlands dramatikerförbund.
Tonkonstnärslänsförbundet i Finland.
Forum Artis.
Finlands fotografers förbund.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk rikskringkasting.
Telegrafstyret.
Norsk lytterforening for radio og televisjon.
Norges kristelige radio- og fjernsynslag.

Sverige:

Länsstyrelsen i Malmöhus län.
Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen i Norrbottens län.
 Föreningen Sveriges filmproducenter.
 Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM).
 Sveriges författareförening.
 Svenska fotografernas förbund.

Santliga i ärendet hörda såväl statliga som enskilda myndigheter och institutioner samt organisationer ger uttryck för sin principiellt positiva inställning till ett ytterligare utbyggande av TV-samarbetet inom Norden. Det anses angeläget att alla tillbudsstående möjligheter att underlätta förmedlingen av TV-program mellan de nordiska länderna tillvaratages så långt gällande tekniska, ekonomiska och juridiska förutsättningar det medger.

Beträffande de i de förevarande medlemsförslagen framförda förslagen till åtgärder för att utveckla TV-samarbetet i Norden anför emellertid allvarliga betänkligheter av flertalet av de hörda remissinstanserna, enligt vilka ett genomförande av förslagen skulle aktualisera svårlösta juridiska, tekniska och ekonomiska problem.

1) *Sak A 101/k: Ministeriet for kulturelle anliggender* i Danmark, som införskaffat *Radiorådets* yttrande, finner, att genomförandet av en överenskommelse mellan de nordiska länderna om direkt överföring av program skulle stöta på utomordentligt stora svårigheter med hänsyn till de på detta område gällande internationella konventionerna (Bern- och Romkonventionerna) och att förslaget i sin nuvarande form knappast kan realiseras. För Finlands del hänvisar *post- och telegrafstyrelsen* till att de genom internationella fördrag fastställda frekvenserna och tekniska egenskaperna för TV-stationer blott i begränsad omfattning kan ändras medelst överenskommelser mellan grannländerna. *Oy Yleisradio Ab* finner det inte möjligt att i nuvarande skede i någon traktatmässig form fastslå regler, som strider mot de gällande internationella förpliktelserna. *Kirke- og undervisningsdepartementet* hänvisar till *Norsk Riksringkastings* yttrande, i vilket kringkastingen uttrycker sin positiva inställning till frågan om TV-samarbetet och förklarar sig beredd att göra vad som står i dess makt för att frågan skall bli löst på ett så tillfredsställande sätt som möjligt.

2) *Sak A 116/k: Ministeriet for kulturelle anliggender* i Danmark förenar sig om *Radiorådets* yttrande, i vilket framhålls svårigheterna beträffande anläggandet av ett permanent samnordiskt TV-program av den anledningen att parallella TV-program fransett Finland ännu inte finnes i de nordiska länderna. För Danmarks vidkommande bör frågan dessutom ses i samband med den allmänna planläggningen av Danmarks radios framtid. Det norska kirke- og undervisningsdepartementet hänvisar till *Norsk riksringkastings* yttrande. I detta hänvisas till den norska utredningen »Innstilling om viderespredning av utenlandsk fjernsyn i Norge», av 26 augusti 1965 och speciellt till vad i utredningen anförts om de mycket stora kostnader som vore förbundna med införandet av ett dylikt program för Norges del.

Landsforeningen Kristelig Lytter- og Fjernseerforening i Danmark samt *Sveriges författareförening* anför betänkligheter mot att ett särskilt nordiskt TV-program införes, som lätt får en främmande karaktär för stora kategorier av tittare. Från flera håll påpekas, att ett sådant program av språkliga skäl kan ställa sig mindre lockande för tittarna.

I fråga om vardera medlemsförslaget betonas från remissinstansernas sida de juridiska komplikationer av upphovsrättslig art som skulle anmäla sig vid ett förverkligande av förslagen. Sveriges författareförening framhåller, att författarorganisationerna i samtliga länder träffat avtal med radioföretagen om vissa fasta taxor, vid vilkas bestämmande hänsyn tagits till den geografiska utbredning radioföretagens verksamhet kan beräknas få. En eventuell utredning om ökat samarbete i enlighet med förslagen skulle enligt föreningen förutsätta att tillräckliga ekonomiska resurser ställes till radioföretagens förfogande för att möta de ökade krav från upphovsmännen, som genast kommer att ställas om den föreslagna ordningen skulle genomföras. Liknande synpunkter framföres även av övriga hörda organisationer företrädande upphovsrättsinnehavarna, även om flera av dessa organisationer förklarar sig gärna se ett utvidgat TV-samarbete med de ökade möjligheter som härigenom skapas för utnyttjande av de utövande konstnärernas verk.

3. U t s k o t t e t

Den i samband med utskottets möte i september 1966 på Biskops Arnö anordnade gemensamma överläggningen med radio- och TV-representanterna gav klart vid handen, att de nuvarande samarbetsformerna inom ramen för Nordvisionen utvecklats mycket långt. Regelbundna möten hålles mellan TV-cheferna, de olika avdelningarna och sektionerna vid radioföretagen. För TV:s del varierar det nordiska inslaget i de nationella programmen mellan 5 och 12 %. Vid en jämförelse med Eurovisionen i innehållsmässigt och kvalitativt hänseende framgår det, att Nordvisionen är betydligt mera mångfacetterad och kvalitativt bättre än Eurovisionen, som genom åren har dominerats av sport. De i utskottet hörda radio- och TV-representanterna gav uttryck för en bestämd vilja att göra sitt bästa i fråga om det nordiska TV-samarbetet inom de förefinliga möjligheternas gränser. De fann också de nuvarande samarbetsformerna ändamålsenliga och förklarade sig beredda att ytterligare utveckla dem.

I fråga om det i medlemsförslag Sak A 104/k framförda förslaget om en internordisk överenskommelse finner utskottet på grundval av de av experterna erhållna upplysningarna, att egentliga formella hinder för att i vissa fall sända program på sådant sätt att de kan mottagas i ett grannland inte existerar. Det internationella radioreglementet innehåller visserligen en bestämmelse om att styrkan hos en TV-sändare inte skall vara större än nöd-

vändigt för mottagning inom det egna landets gränser. Bestämmelsen har emellertid inte tillkommit för att hindra mottagning utanför landets gränser utan för att undvika störningar i ett annat land från alltför starka sändare. I bestämmelserna har uttryckligen förutsatts, att överenskommelse kan träffas med ett grannland om en större sändningsstyrka. Som exempel på dylika fall kan nämnas de sändningar som den danska televisionen med tyskt medgivande kan sända för den danska minoriteten i Sønderjylland. Dyligt förfarande förekommer enligt uppgift i rätt stor utsträckning i Europa. Enligt utskottets åsikt bör denna möjlighet ägnas särskild uppmärksamhet vid utbyggandet av TV-förhållandena i gränstrakterna inom Norden. Då de vid Öresund belägna Gladsaxe- och Malmö-sändarnas kapacitet ännu inte enligt uppgift fullt ut tagits i anspråk, synes möjligheterna att öka sebarheten av dessa sändares program i Skåne och på Själland böra undersökas. Vid ett dylikt förfarande anmäler sig icke upphovsrättsliga problem.

I fråga om de upphovsrättsliga förhållandena är situationen i korthet för närvarande följande. Upphovsrättslagarna i de nordiska länderna har tillkommit genom nordiskt lagsamarbete och är praktiskt taget identiska i samtliga länder. Med utgående från denna lagstiftning har rättsinnehavarna, de uppträdande artisterna m. fl. genom sina organisationer ingått avtal med radioföretagen, enligt vilka en tilläggsersättning bör erläggas till rättsinnehavarna då ett program utnyttjas i ett annat land än ursprungslandet. Enligt gällande avtal stiger tilläggsersättningen, ifall alla de i detta nu medverkande fyra länderna utnyttjar ett program, till 70 % av den ursprungliga ersättningen, d. v. s. till en totalersättning på 170 %. Som en jämförelse må nämnas, att man inom Eurovisionen kommit överens om ett högsta tak på 150 %.

Rättsinnehavarnas organisationer har i sina yttranden klart givit uttryck för ståndpunkten att de hittills förvärvade rättigheterna ej får inskränkas eller åsidosättas genom eventuellt förändrade samarbetsförhållanden. Denna ståndpunkt har nyligen även med bestämdhet hävdats av nämnda organisationer i samband med underhandlingarna om Islands deltagande i det nordiska TV-samarbetet, varvid organisationerna yrkat på full tilläggsersättning enligt samma grunder som i fråga om de övriga länderna för program, som utnyttjas av Islands TV.

Enligt utskottets uppfattning innebär ovan berörda avtalsförhållanden, att ett i en framtid måhända avsevärt utbyggt nordiskt TV-samarbete automatiskt kan förutsättas medföra i hög grad ökade programkostnader. Utskottet önskar för sin del icke uttala sig om huruvida de gällande avtalsvillkoren eventuellt borde upptagas till omprövning. Utskottet betraktar detta som en angelägenhet mellan de berörda parterna, rättsinnehavarnas organisationer och radioföretagen. I likhet med vissa i ärendet hörda remissinstanser önskar utskottet dock uttala förhoppningen, att det skall visa sig

möjligt att vid framtida överläggningar mellan sagda parter finna en lösning, som i varje fall ej skall försvåra det framtida utbyggandet av det nordiska TV-samarbetet.

Utskottet önskar i detta sammanhang särskilt understryka vikten av att det skall göras möjligt för Island att på rimliga villkor bli delaktigt av det nordiska TV-samarbetet. Det positiva samarbetet mellan de nordiska länderna i samband med etablerandet av den isländska televisionen bör följas upp med permanenta samarbetsformer, som tar vederbörlig hänsyn till Islands särskilda förhållanden och i jämförelse med de övriga nordiska länderna begränsade resurser. I första omgången bör möjligheterna att till den isländska televisionens förfogande ställa i de övriga länderna producerat icke upphovsrättsbundet programmaterial utnyttjas. Med tanke på stärkandet av banden mellan Island och de övriga nordiska länderna är det av största betydelse att möjliggöra ett så omfattande nordiskt inslag som möjligt i den isländska televisionen.

I fråga om TV-programmens utbyggande i de nordiska länderna är situationen i detta nu i korthet följande. I samtliga länder finnes ett nationellt TV-program, som dock för Norges del ännu ej är helt utbyggt. I Finland har man i vissa delar av landet tillgång till två program. I fråga om det andra TV-programmet har man hunnit längst i Sverige, där man avser att igångsätta program TV-2 vid årsskiftet 1969—70. I Danmark räknar man med att erhålla ett andra program ett stycke in på 1970-talet. I Norge har planerna på TV-2 fått anstå, när TV-1 ännu inte är helt utbyggt.

Emedan ett sådant särskilt nordiskt TV-program, som avses i medlemsförslaget A 116/k, skulle förutsätta att de enskilda länderna skulle ha två eller flera utbyggda nationella TV-program, har utskottet med beaktande av dagens utbyggnadsläge nödgats konstatera, att det i detta nu ej finnes möjligheter att basera ett separat nordiskt TV-program på de enskilda ländernas TV-kanaler. Utskottet har ej heller kunnat bliva övertygat om att en separat nordisk TV-kanal för närvarande kan realiseras. På grundval av nu föreliggande uppgifter finner utskottet dock ej anledning att helt frångå den i medlemsförslaget framförda tanken om ett särskilt nordiskt program utan förutsätter att även denna möjlighet som en eventuell framtidslösning tages i beaktande i de fortsatta övervägandena angående utbyggandet av det nordiska TV-samarbetet. Utskottet vill framhålla, att det är angeläget att de enskilda länderna vid utbyggnaden av parallella TV-program i varje fall ej vidtar dispositioner, som i en framtid kunde försvåra införandet av ett nordiskt TV-program om ett sådant då komme att befinnas utgöra en lämplig lösning.

Vissa tekniska möjligheter synes erbjuda sig att inom den närmaste framtiden avsevärt förbättra TV-umgänget inom Norden. Utskottet hänvisar till den i det föregående berörda möjligheten att förstärka sändare i

gränstrakterna så att programmen erhåller bättre sebarhet i grannlandet. Vidare kan i viss utsträckning gemensamma mottagarantennor anläggas för förmedling av grannlandsprogram till begränsade tilltarskaror. I denna punkt hänvisas särskilt till den förenämnda norska utredningen av år 1965, där denna tekniska lösning utförligt behandlas. Utskottet hänvisar också till det norska Utenriksdepartementets yttrande, varav framgår, att frågan om dylika antenner dryftats vid europeiska radiounionens möte i maj 1966. Härvid konstaterades, att antennanläggningar beräknade för abonnentantalet av ca 3 000—4 000 hem inte kunde anses olovliga i upphovsrättslig bemärkelse. Dylika anläggningar anlitas också enligt erhållna upplysningar i icke ringa utsträckning vid den norsk-svenska gränsen, varigenom talrika norrmän beretts möjlighet att följa det svenska TV-programmet. Enligt utskottets uppfattning bör möjligheterna att även på andra håll tillgodogöra sig denna utväg för spridning av grannlandsprogram ägnas särskild uppmärksamhet.

Utskottet har i sina överväganden även konfronterats med de frågeställningar, som kommer att aktualiseras i och med att satelliter i rymden kan tagas i bruk för direkt spridning av reguljära TV-program. Ännu återstår olösta problem i samband härmed, men enligt vad för utskottet uppgivits är det en tidsfråga när den tekniska utvecklingen nått så långt att det tekniskt sett blir möjligt att förmedla program från satelliter direkt till hemmen. Härigenom kommer bl. a. de upphovsrättsliga förhållandena att påverkas. Utskottet har erfarit, att man inom europeiska radiounionen redan börjat att studera frågan i både juridiskt och tekniskt hänseende. Det framstår för utskottet som självfallet, att man även vid planerandet av TV-samarbetets utvecklande inom Norden har ögonen öppna för de möjligheter ifrågasvarande avancerade tekniska lösningar i en framtid kan erbjuda.

Frågan om färgtelevisionens införande torde inom de allra närmaste åren komma att aktualiseras för de nordiska ländernas vidkommande, närmast som en följd av den snabba utvecklingen på området inom närliggande länder. Utskottet har med tillfredsställelse erfarit, att de nordiska länderna gått in för samma färgtelevisionssystem, varigenom förutsättningar skapas för nordiskt samarbete även inom den framtida färgtelevisionens verksamheten. Utskottet förutsätter, särskilt med hänsyn till de stora ekonomiska problem som är förknippade med färgtelevisionen, att de nordiska länderna i intimt samarbete utvecklar även denna gren av televisionen i syfte att utfinna den mest fördelaktiga planen för färgtelevisionens förverkligande i Norden.

Sammanfattningsvis vill utskottet anföra: Alla möjligheter att kraftigt utbygga det nordiska inslaget i TV bör tillvaratagas med utgående från erfarenheterna av nordvisionssamarbetet samt med beaktande av de möjligheter den snabba utvecklingen på det tekniska området erbjuder. I detta syfte bör enligt utskottets åsikt en gemensam permanent planeringsverk-

samhet inledas, varvid även avancerade tekniska framtida lösningar bör beaktas. Förekommande fall av avskärmning av TV-program mellan de nordiska länderna bör med det snaraste avlägsnas och särskilt möjligheterna att i gränstrakterna öka programmens sebarhet undersökas. Därjämte bör särskilda åtgärder vidtagas för att underlätta Islands deltagande i det nordiska TV-samarbetet.

För att ge Nordiska rådet möjlighet att fortlöpande följa med utvecklingen och planeringen på TV-området har utskottet ytterligare funnit anledning uttrycka önskemålet, att någon form av fortlöpande kontakt måtte etableras mellan rådet och de nordiska ländernas radioföretag, exempelvis så, att dessa skulle avge en årlig rapport över samarbetets utveckling till rådet.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att

I. framlägga förslag till ett avsevärt utbyggt nordiskt TV-samarbete såväl med utgående från erfarenheterna av nordvisionssamarbetet som med beaktande av de nya möjligheter den snabba tekniska utvecklingen kommer att erbjuda,

II. avlägsna hindren för en ökad sebarhet för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om dessas gränstrakter,

III. verka för att möjliggöra att Island aktivt kan taga del i det nordiska TV-samarbetet.

Stockholm den 10 mars 1967

Folke Björkman

Julius Bomholt

Olav Hordvik

Vice förman

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Ingrid Segerstedt Wiberg

Medlemsförslag

om nordiskt forskningsamarbete

(Väckt av Julius Bomholt, Poul Hartling, Kaarlo af Heurlin, Ólafur Jóhannesson, A. C. Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, V. J. Sukselainen och Anna-Liisa Tiekso)

Alltsedan Nordiska rådets tillkomst har det nordiska samarbetet på forskningens och den högre utbildningens område ägnats speciell uppmärksamhet från rådets sida. Ett antal rekommendationer, som tagit sikte på en utbyggnad av detta samarbete, har antagits under årens lopp. Rekommendationerna har i de flesta fall avsett konkreta samarbetsuppgifter inom speciella forsknings- och utbildningsområden. På denna linje har också uppnåtts betydande resultat, bl. a. i form av etablerade samnordiska forskningsinstitutioner och olika former för gemensam högre utbildning. Särskilt regeringarnas expertorgan för kulturfrågor, Nordiska kulturkommissionen och dess vetenskapliga sektion, har lagt ned en betydande arbetsinsats för att utveckla samarbetet i dessa former.

I ett antal rekommendationer har rådet därjämte hemställt om åtgärder för åstadkommande av en samordning av forskningen i de nordiska länderna och en fortlöpande samnordisk planeringsverksamhet på forskningens och den högre utbildningens område. I den vid rådets nionde session antagna rekommendationen nr 10/1961 hemställde rådet sålunda om att regeringarna till följande session dels skulle utarbeta ett program för de närmaste tre årens utbyggnad av samarbetet mellan de högre undervisnings- och forskningsinstitutionerna jämte förslag till prioritering härav, dels överväga inrättandet av ett permanent organ för planläggning av en systematisk arbetsfördelning inom alla områden av forskning och vetenskaplig utbildning i Norden. I meddelandena i anledning av sagda rekommendation förklarade sig regeringarna år 1963 efter en omorganisation av Nordiska kulturkommissionen komma att koncentrera denna sida av verksamheten till kulturkommissionens vetenskapliga sektion. En granskning av kulturkommissionens berättelser till rådet från de senaste åren ger emellertid vid handen, att några nämnvärda framsteg i riktning mot en verklig samnordisk planering ej förekommit. På denna linje kan man icke peka på några påtagliga resultat i överensstämmelse med rådets intentioner.

Orsakerna härtill är givetvis flera. Kulturkommissionens vetenskapliga sektion synes i varje fall ej hittills ha förmått infria de förhoppningar som i detta hänseende ställts på den. Måhända är kommissionens och den berörda sektionens organisation och arbets sätt, oaktat den av regeringarna år 1963 förebådade omorganisationen sedermera genomförts, icke de rätta för en dylik fortlöpande samnordisk planeringsupp gift. En annan, helt självfallen orsak är förvisso den att det nationella planeringsmaskineriet i samtliga länder arbetar under ett oerhört tryck som en följd av den snabba utvecklingen på forskningens och särskilt den högre utbildningens område. Man har händerna fulla med utrednings- och planeringsuppgifter på hemmaplanet. Observeras bör även, att man först på senaste tid i de olika länderna utvecklat centrala planerings- och koordineringsorgan för dessa uppgifter.

I denna situation tog Nordiska rådet initiativet till den i april 1965 i Helsingfors anordnade nordiska forskningskonferensen, i vilken deltog förutom representanter för rådet och parlamenten även företrädare för administrationen och forskningen. Samtidigt som den nationella forskningspolitikens och -planeringens primära ställning klart kom fram vid konferensen, framfördes med styrka önskvärdheten av en fastare samnordisk planering och prioritering i fråga om forskningen och den högre undervisningen (se NU 1965: 7).

Ett av konferensens främsta resultat utgör i själva verket det klara vittnesbörd den gav om hur utbredd och allmänt omfattad bland alla berörda parter insikten numera är om betydelsen av en nordisk samplanering vid sidan av den nationella och vilka fördelar som kunde erhållas genom ett effektivt samarbete. Det är uppenbart att de senaste årens snabba utveckling av det internationella forskningssamarbetet, särskilt på det europeiska planet, stärkt denna insikt om det nordiska samarbetets betydelse och möjligheter. Ett integrerat samarbete på det regionala planet betraktas i dag inom många forskningsområden som en absolut förutsättning för en fullödig insats på det internationella fältet. Denna internationella aspekt kommer uppenbarligen fortlöpande att öka i betydelse och redan i och för sig att utgöra en starkt pådrivande faktor för det nordiska samarbetet.

Den omständigheten att det numera i alla de nordiska länderna finnes ledande planerings- och koordineringsorgan för forskningen och den högre utbildningen har skapat avsevärt bättre förutsättningar än tidigare för ett fastare nordiskt samarbete i fråga om planering och koordinering av verksamheten på dessa områden. Med en viss schematisering kan den nationella forskningsorganisationsapparaten för samtliga länders vidkommande indelas i tre plan: 1) organ på regeringsplanet, 2) forskningsrådsplanet, 3) institutions- och forskarplanet.

1. Organ på regeringsplanet

I samtliga länder finnes topporgan med nära anknytning till regeringen med uppdrag att planlägga och koordinera den nationella forskningspolitiken och den högre utbildningen samt fungera som regeringens och folkrepresentationens rådgivande organ i hithörande frågor:

Danmark:

Forskningens fællesudvalg
Planlægningsrådet for de højere uddannelser

Finland:

Statens vetenskapsråd
Högskolerådet

Island:

Statens forskningsråd

Norge:

Hovedkomitéen for norsk forskning

Sverige:

Forskningsberedningen
Universitetskanslersämbetet

Under den nordiska forskningskonferensen framhölls som en allvarlig brist i det nuvarande nordiska samarbetsmaskineriet att det icke finnes ett permanent kontaktorgan på detta högsta plan. En nära till hands ligande lösning synes vara att det inrättas ett permanent samarbetsutskott med nära anknytning till förenämnda organ och med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av det högre utbildningsväsendet i Norden. Då skulle planläggningen och koordineringen försiggå på det plan där den bör äga rum, i intim förbindelse med regeringarna. Inrättandet av ett dylikt samarbetsutskott, ett slags nordiskt vetenskapsråd, komme ej att göra Nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion överflödig. Denna skulle kvarstå som utredningsorgan — vilket den i realiteten är och för vilken uppgift den har den rätta organisationsformen — för kontaktorganet, vilket otvivelaktigt vore ägnat att ge sektionens verksamhet en fastare inriktning än hittills.

2. Forskningsrådsplanet

Redan tidigt insåg man att det vore angeläget att få till stånd ett intimt samarbete mellan forskningsråden i de olika nordiska länderna. Nordiska rådet antog vid rådets femte session en rekommendation härom (nr 18/1957). Genom kulturkommissionens försorg har samarbete sedermera

etablerats mellan de medicinska, humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsråden, men detta samarbete har icke iklätt så fasta former att det kunnat höja sig över det egentliga kontakt- och informationsplanet. Ett visst samarbete försiggår också mellan de jordbrukstekniska forskningsråden. Samarbetet har i huvudsak inskränkt sig till viss informations- och kontaktverksamhet, medan man i stort ej etablerat sådana ur samarbetsynpunkt viktiga samarbetsformer som planering och koordinering samt upptagande av nya forskningsområden som föremål för nordiskt samarbete. Detta har delvis berott på att forskningsorganisationen i de olika länderna varit i vissa avseenden avvikande. Danmark har ej haft forskningsråd i samma utsträckning och med samma befogenheter som de övriga länderna. I Finland utbyggdes dessutom denna organisationsform först för ett par år sedan (de vetenskapliga kommissionerna).

Nordiskt sett har man nått längst på det tekniskt-naturvetenskapliga området, där NORDFORSK numera upprätthåller ett mångförgrenat och effektivt samarbete särskilt för den rent tekniska sektorns vidkommande. Angående NORDFORSK:s organisation och verksamhet må i korthet följande anföras. NORDFORSK:s beslutande organ utgörs av plenarförsamlingen, som sammankommer vartannat år. Ledningen av det fortlöpande arbetet har av plenarförsamlingen delegerats till ett arbetsutskott, som sammanträder varje månad. Den huvudsakliga delen av NORDFORSK:s arbete försiggår inom organisationens expertkommittéer, permanenta och tillsatta ad hoc-kommittéer, vilka för närvarande uppgår till ett tjugotal med sammanlagt c:a 150 ledamöter. Ett permanent sekretariat, som hittills gått på rotation med tre års intervaller mellan de olika länderna men i en framtid torde få en fast förläggningssort, bilrådes av nationella sekreterare i de olika länderna. NORDFORSK har särskilt vinnlagt sig om dokumentations- och informationsverksamheten. I detta syfte upprätthåller organisationen sedan 1960 en egen dokumentationscentral i Washington, SCANDOC. Kostnaderna för NORDFORSK:s verksamhet täckes av NORDFORSK:s medlemsorganisationer, de olika ländernas forskningsråd och vetenskapliga akademier, i förhållandet 1:1:1:2. En ny verksamhetsform, som visat sig synnerligen värdefull för NORDFORSK:s arbete, innebär det sedan år 1965 tillskapade dispositionsbeloppet om 300 000 dkr., som av arbetsutskottet disponeras för finansiering av vissa samarbetsuppgifter och särskilt för igångsättande av sådana. Enligt de aktuella planerna är avsikten att avsevärt öka dispositionsmedlen inom de närmaste åren.

Det får anses som en första rangens uppgift att snarast åstadkomma ett effektivt fortlöpande samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd (motsvarande) inom samtliga forskningssektorer. Detta torde dock förutsätta en viss översyn av forskningsrådsapparaten i syfte att åstadkomma en större konformitet med avseende å forskningsrådets organisation och befogenheter. Även om de av NORDFORSK utvecklade samarbetsmetoderna

måhända ej som sådana kan tillämpas inom samtliga områden, bör de kunna tjäna som föredöme vid samarbetets planläggning.

3. *Institutions- och forskarplanet*

Från de aktiva forskarnas sida framfördes under den nordiska forskningskonferensen med styrka önskemål om att det hävdvunna, på bred bas försiggående samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare i de nordiska länderna bör erhålla avsevärt gynnsammare betingelser än för närvarande för att kunna utveckla sig. Man efterlyste icke någon fast överhettlig organisation av detta samarbete, som till sitt väsen är och bör vara fritt, men väl åtgärder i syfte att stimulera och underlätta det. Dessa uppgifter ansågs lämpligen böra ankomma på forskningsråden (motsvarande) inom ramen för ett utbyggt samarbete mellan dessa.

Det framhölls att det ifrågakvarande samarbetet i detta nu försvåras av alltför omständliga och tidsödande förberedelseåtgärder, som i hög grad tar forskarnas tid i anspråk. Särskilt uttrycktes önskemål om rikligare och lättare tillgängliga medel för samarbetet, speciellt för forskarutbyte inom Norden. Man tänker sig bl. a. möjligheten att forskningsråden skulle tilldelas särskilda medel för nordiskt samarbete, ur vilka understöd med kort varsel kunde utdelas efter ansökan.

I fråga om forskarutbytet och möjligheterna att företaga studieresor till de nordiska grannländerna framhölls från flera håll, att det i detta nu är betydligt lättare att erhålla understöd för studieresor till avlägsnare, ja till och med transoceana länder än till de nordiska länderna samt att det för en ökad inomnordisk utbytesverksamhet behövs aktiva stödåtgärder från statsmaktens sida. Det är uppenbart, att frågan om åstadkommande av ett smidigt system för understödjande av samarbetet mellan enskilda institutioner och forskare med det snaraste bör upptagas till allvarligt övervägande på nordiskt plan.

I detta sammanhang förtjänar det inom området anhängiga medlemsförslaget om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (Sak A 88/k) att omnämnas. Detta förslag, som tar sikte på att en forskare skall ha möjlighet att i sitt forskningsarbete utnyttja i ett annat nordiskt land förefintlig specialapparatur som han ej har tillgång till i hemlandet, förutsätter också att erforderliga medel till reseunderstöd med kort varsel kan ställas till vederbörandes disposition.

Även andra åtgärder än de förenämnda erbjuder sig för ernående av en effektivisering av samarbetet på det egentliga forskarplanet. Speciellt intresse tilldrar sig härvid det på ett antal specialiserade forskningsområden utvecklade samarbetet i form av gemensamma institutioner eller andra former av permanent samarbete. En samarbetsform, som fallit synnerligen väl ut, representerar det sedan en följd av år pågående samarbetet i fråga om marinbiologisk forskning, som är baserat på samverkan mellan de

nordiska ländernas marinbiologiska forskningsstationer. Institutionsformen åter företräds av det nordiska sjörättsinstitutet i Oslo. Institutet har utvecklat en intensiv forskningsverksamhet, som visat sig vara synnerligen stimulerande både för den sammordiska forskningen på området och för forskningen på det nationella planet i de olika länderna. Dessa samarbetsformer tillgodoser samtidigt behovet av en fast ram för samarbetet och behovet av frihet och självbestämmanderätt för de enskilda institutionerna och forskarna på vederbörande område.

De positiva erfarenheterna av dessa och andra redan etablerade permanenta samarbetsformer motiverar aktiva åtgärder från statsmakternas och de nordiska samarbetsorganens sida i syfte att utbygga denna samverkan till nya härför ägnade områden.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att tillsätta ett samarbetsutskott med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen i de nordiska länderna med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av samarbetet om den högre utbildningen,

2. att åstadkomma ett effektivt samarbete mellan forskningsråden (motsvarande) i de nordiska länderna, i tillämpliga delar med utnyttjande av NORDFORSK som föredöme, och

3. att vidtaga åtgärder i syfte att stimulera och underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare, särskilt genom att framskaffa lätt tillgängliga statliga medel för studieresor, forskarutbyte m. fl. samarbetsformer.

København, Helsingfors, Reykjavik, Stockholm och Oslo i augusti 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Kaarlo af Heurlin

Ólafur Jóhannesson

Dagmar Rønmark

Berte Rognerud

V. J. Sukselainen

Anna-Liisa Tiekso

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****NORDFORSK:**

Förslaget innebär i huvudsak, att respektive regeringar skulle

1. tillsätta ett samarbetsutskott, som skall biträda med att samordna den nordiska forskningspolitiken och samarbetet om den högre utbildningen;
2. åstadkomma effektivt samarbete mellan forskningsråd och att i tillämpliga delar NORDFORSK skall utnyttjas som föredöme;
3. att begränsa samarbete mellan institutioner, forskare, särskilt genom finansierande av studieresor, forskarutbyte etc.

Det första förslaget att tillsätta ett nordiskt samarbetsutskott torde syfta till en fastare ram för den erfarenhetsutväxling mellan forsknings- och universitetsplaneringsorganen, som sker som ett led i Nordiska kulturkommissionens verksamhet och i samband med de nordiska undervisningsministermötena. Förslaget till Nordiska rådet är inte redovisat i detalj. Det är därför enligt NORDFORSK:s mening nödvändigt att frågorna ytterligare utredas.

Det andra förslaget att befrämja samarbetet mellan forskningsråden i de nordiska länderna anses av NORDFORSK att ha hög prioritet. Eftersom NORDFORSK omnämnts som ett möjligt mönster för sådant samarbete kan det vara på sin plats att i det följande åjourföra några av de upplysningar som i medlemsförslaget lämnas rörande NORDFORSK.

NORDFORSK utgöres vid årsskiftet 1966/67 av följande medlemsorganisationer:

Danmark:

- Akademiet for de tekniske videnskaber.
- Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd.

Finland:

- Akademien för tekniska vetenskaper.
- Statens tekniska forskningsanstalt.
- Statens teknisk-vetenskapliga kommission.
- Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland.

Island:

- Rannsóknarád ríkisins.

Norge:

- Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd.

Sverige:

Ingenjörsvetenskapsakademien.
Statens naturvetenskapliga forskningsråd.
Statens tekniska forskningsråd.

Ett förslag från Statens naturvetenskapliga forskningsråd att NORD-FORSK utbygges till att omfatta även den naturvetenskapliga forskningen och att de naturvetenskapliga forskningsråden och dessas motsvarigheter beredes möjlighet till medlemskap i NORDFORSK har varit föremål för förhandlingar. Företrädare för

Statens allmänna vetenskapsfondens kommission för naturvetenskaperna
Statens naturvetenskapliga kommission
Norges allmänna vetenskapliga forskningsråds Gruppe D
Statens naturvetenskapliga forskningsråd (som redan är medlem)

dryftade förslaget med NORDFORSK:s arbetsutskott på ett sammanträde den 23 november 1966. Det rådde enighet om att föra saken vidare genom att utarbeta ett konkret förslag till utvidgande av NORDFORSK:s arbetsfält. Detta förslag kommer att remissbehandlas skyndsamt och frågan skall avgöras i början på april 1967. Om detta för till positivt resultat, kommer NORDFORSK att omfatta de ovan nämnda organisationerna i tillägg till de nuvarande medlemsorganisationerna.

I november 1966 har NORDFORSK påbörjat en utredning rörande riktlinjer för samarbete inom det teknisk-naturvetenskapliga området. Denna utredning genomföres av en särskilt utsedd utredningsman i samråd med NORDFORSK:s arbetsutskott. Utredningsrapporten väntas föreligga hösten 1967 och omfatta en plan för NORDFORSK:s kommande verksamhet under den närmaste 7-årsperioden. Samtidigt överväges, huruvida NORDFORSK:s samarbetsfond skall ökas väsentligt och möjligen omformas till en teknisk-naturvetenskaplig forskningsfond.

De beviljade medlen för NORDFORSK:s verksamhet år 1967 stiger till 1 250 000 Dkr som omfattar NORDFORSK:s administration, upprätthållande av den Nordiska dokumentationcentralen i Washington, SCANDOC, och utgivande av monografiserien Acta polytechnica scandinavica samt NORDFORSK:s samarbetsfond. Samarbetsfonden på 500 000 Dkr har beviljats för intensifierande av verksamheten genom ökad kontaktverksamhet och genom utredningar och förundersökningar inom olika forskningsområden.

Den heltidsanställda personalen i NORDFORSK-arbetet utgöres vid årsskiftet 1966/67 av elva personer -- av vilka sex med akademisk utbildning -- stationerade dels i Helsingfors, dels i Stockholm och dels i Washington DC.

Rörande forskningsrådssamarbete i övrigt kan nämnas, att NORDFORSK nyligen fått kännedom om, att de medicinska forskningsråden kommer att konstituera en permanent nordisk samarbetsdelegation den 24 april 1967.

Det tredje forslaget att vidta åtgärder i syfte att stimulera och underlätta samarbeite mellom enskilda institutioner och forskare bör enligt NORDFORSK:s mening ges högste prioritet. På det teknisk-naturvetenskaplige området har NORDFORSK genom tillsættande av samarbeitsgrupper og kommittéer inom flere forskningsområdene søkt organisere samarbeite mellom beslektede institutioner og enskilda forskere. For nærvarande er 29 arbeidsgrupper verksamma med stöd från samarbeitsfonden. Ett spesielt enmånadsstipendium finnes for nærvarande for den verkstadstekniska forskningen og en studiereisa for 25 unga forskere på luftvårdsområdet anordnas i desember 1966.

Avslutningsvis vill NORDFORSK ge uttrykk for tilfredsstillelse over det nu vækta, synnerligen lovværdige forslaget og tilstyrke en skyndsam utredning av formerna for samarbeitet og dess organisation, eksempelvis gjennom en ad hoc-kommitté bestående av företrädare for de centrala forsknings- og universitetsplaneringsorganen og berörda nordiska organ. For den hændelse, att en dylik kommitté kommer att tillsættas eller om forslaget føres vidare på annat sätt, er NORDFORSK beredd att ställa sine erfaringer till förfogande.

København den 24 november 1966

För NORDFORSK

Th. Franck

Ordförande i arbetsutskottet

Elin Törnudd

Generalsekretære

Nordiske jordbruksforskeres forening:

Medlemsforslaget om nordisk forskningssamarbeid ble diskutert på møte i foreningens sentralstyre 11. november 1966. Foreningen har ikke mottatt medlemsforslaget til uttalelse. Sentralstyret fant det likevel riktig å henlede rådets oppmerksomhet på at det lenge har vært i gang et ganske omfattende forskningssamarbeid på de landbruksvitenskapelige områder og at positive erfaringer er gjort. Samarbeidet formidles gjennom forskjellige kanaler, men i det følgende skal bare samarbeidet i Nordiske jordbruksforskeres forening (NJF) og Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning (NKJ) omtales nærmere.

Nordiske jordbruksforskeres forening

Foreningen ble stiftet i 1918 og har vært i kontinuerlig virksomhet fra den tid. Den er antagelig det eldste nordiske samarbeidsorgan av sitt slag. NJF er organisert med nasjonale avdelinger i alle de fem nordiske land. Det faglige arbeid foregår i det vesentlige i ti fagseksjoner. NJF ledes av et sen-

tralstyre som består av formennene i de nasjonale avdelinger og generalsekretæren. Den høyeste myndighet er delegertforsamlingen som består av sentralstyret, en representant fra hver av foreningens seksjoner og avdelingssekretærene. Foreningen har ca 2 300 medlemmer. Medlemmene er aktive forskere og folk som har nær tilknytning til forskningen som lærere, veiledere og lignende. I foreningens ledelse sitter praktisk talt bare aktive landbruksforskere. Foreningen skulle derfor ha gode muligheter for å fungere som et effektivt kontaktorgan for landbruksforskerne i Norden og som formidlingsorgan for det nordiske samarbeid.

Oppgavene og formene for det samarbeid som formidles av foreningen, skissere NJF slik i en P.M. av 3. juli 1958:

1. Anordning av alminnelige møter og utgivelse av skrifter med sikte på å skape personlig kontakt mellom forskerne, øke kjennskapet til forskningens organisasjon, institusjoner og ressurser, til pågående arbeid og foreliggende forskningsresultater. Disse generelle møter inngår som et viktig ledd i kontaktvirksomheten.

2. Anordning av spesielle møter eller konferanser for en begrenset krets av forskere for behandling av aktuelle spørsmål på det spesielle område, f. eks. opplegg og fordeling av forskningsarbeider, tolking av resultater, apparatur og metodespørsmål m. v.

3. De spesielle konferanser bør resultere i:

a. Samarbeid om visse forskningsoppgaver som planlegges i fellesskap og fordeles på de deltagende land og institusjoner.

b. Felles utnyttelse av en institusjon eller kostbar apparatur som bare finnes i et land.

c. Overenskomster om arbeidsfordeling, ensartet teknikk eller metoder og ensartet terminologi.

d. Felles utredning av spørsmål i eller av betydning for forskningen.

4. Utveksling av forskere med sikte på å utnytte bedre særlig fremstående folk og, som ledd i kontaktvirksomheten, utveksling av yngre forskere.

Foreningen hadde like til omkring 1960 svært små midler å arbeide med. Alt tidlig fikk den riktignok små statstilskudd til sitt tidsskrift Nordisk Jordbruksforskning, men den vesentlige finansieringskilde var medlemsavgifter. I denne tid var tidsskriftet og nordiske kongresser hvert tredje år, de viktigste midler i kontaktvirksomheten. Det var nok mellom kongressene en del virksomhet i seksjonene, men denne virksomhet måtte bli beskjedne med de finansieringsmuligheter som sto til disposisjon.

I 1957 vedtok Nordisk Råd en resolusjon med henstilling til regjeringene om å undersøke mulighetene for utvidet samarbeid på landbruksforskningens område, og styrking av NJF. De forhandlinger mellom landbruksdepartementene i Norden som denne resolusjon ga foranledning til, resulterte i at foreningen fikk spesielle bevilgninger til utvidet kontaktvirksomhet. I Sverige og Danmark er det gitt slike bevilgninger til foreningen fra 1961, fra 1962 er bevilgninger gitt i Finland og Norge og fra 1965 også i Island. Bevilgningene ble økt betydelig i Danmark, Finland og Sverige fra

1965/66 og i Norge fra 1966. Ved siden av de spesielle bevilgninger til kontaktdvirksomheten, får foreningen fortsatt bevilgning til tidsskriftet Nordisk Jordbruksforskning. Utviklingen av de samlede statsbevilgninger i perioden 1961—1966 framgår av følgende sammenstilling:

	1961	1962	1963	1964	1965	1966
Danmark	36 225	36 225	36 225	36 225	54 855	55 000
Finland	7 815	26 292	26 608	26 608	42 512	43 000
Island	334	334	—	668	—	4 000
Norge	3 000	36 400	36 400	36 400	38 000	58 000
Sverige	41 952	42 366	42 780	46 920	57 960	79 000
	89 326	111 617	142 013	146 821	193 327	239 000

I overensstemmelse med forutsetningene for bevilgningene opprettet NJF i 1961 et stipendprogram som omfatter to stipendier for hvert av de fire land som gir størst bevilgninger og et stipend for Island. Utenom stipendprogrammet er bevilgningene brukt til finansiering av virksomheten i foreningens fagseksjoner og til utgivelse av »Nordisk Jordbruksforskning». Bevilgningene til seksjonene i perioden 1961—67, for de fire siste år sammenholdt med seksjonenes budsjettforslag, vil gå fram av følgende sammenstilling:

	Seksjonenes budsjettforslag	Bevilgning til seksjonene
1961	—	50 637
1962	—	99 092
1963	—	138 700
1964	189 700	143 800
1965	223 600	165 000
1966	232 000	193 000
1967	258 300	172 500

Med den større tilgang på midler har det vært mulig å øke virksomheten i foreningens seksjoner meget betydelig. De viktigste ledd i kontaktdvirksomheten gjennom seksjonene er opprettelse av arbeidsgrupper og arrangement av seminarer eller symposier. Arbeidsgruppene er sammensatt av 4—8 spesialister og har til oppgave å utvikle samarbeid om forskningsoppgaver på sitt spesielle område. Opplegget av forskningen diskuteres, og det tas sikte på å koordinere forskningen på grunnlag av fellesplaner og fordeling av oppgaver på institusjoner og forskere. Arbeidsgruppene har vist seg å være meget nyttige og hensiktsmessige samarbeidsorganer. Seminarene eller symposiene kan ha 20—40 deltagere og spesielle emner blir tatt opp til behandling gjennom foredrag, diskusjoner og gruppearbeid. Ofte er resultatet av slike møter opprettelse av arbeidsgrupper for videre bearbeidelse av samarbeidsprosjekter. Det er for øvrig ikke noe skarpt skille mellom arbeidsgruppemøter og seminarer eller symposier. I mange tilfelle blir arbeids-

gruppemøtene arrangert som små symposier med en utvidet deltagelse. Det gjelder særlig på områder hvor forskning er sterkt spesialisert og hvor det kan være bare noen ganske få forskere i hvert enkelt land.

Antallet av arbeidsgrupper som har vært i virksomhet og seminarer som har vært arrangert i de siste år, vil fremgå av følgende sammenstilling:

	1962	1963	1964	1965	1966
Antall arbeidsgrupper	29	39	44	45	46
» seminarer	7	0	7	8	10

1963 var kongressår og det vesentlige av seksjonenes møtevirksomhet ble avvirket i forbindelse med kongressen i Helsingfors. Det ble derfor det år ikke arrangert noe seminar. For 1966 kommer i tillegg et fellesarrangement i Island som fem av seksjonene deltok i, og som samlet ca 150 deltagere, derav ca 90 fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Enkelte av de andre møtene som er ført opp under seminarer, har også vært større arrangementer, f. eks. et større husdyrbruksmøte i 1965 og et noe større pedagogisk møte i 1966.

Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning

Gjennomføring av fellesnordiske forskningsprosjekter som det hele tiden har vært arbeidet med i NJF, har vært vanskelig p. g. a. manglende finansieringsmuligheter. Gjennom flere år har det på budsjettet til Jordbrukets forskningsråd i Sverige vært avsatt spesielle midler til finansiering av forskningsprosjekter av fellesnordisk interesse. I de siste år er slike midler stilt til disposisjon også gjennom forskningsrådene i Danmark, Finland og Norge. Etter opptak fra Agronomie- og forstvetenskaplige kommissionen i Finland opprettet de landbruksvitenskapelige forskningsråd i Norden i 1965 et kontaktorgan: Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning. Kontaktorganet består av 2 representanter for hvert av de deltagende forskningsråd og 2 representanter uten stemmerett for Nordiske jordbruksforskernes forening. Formannsvervet og sekretariatet går på omgang mellom de nordiske lands forskningsråd. For tiden er det Jordbrukets forskningsråd i Sverige som har ordføreren og sekretariatet. Ifølge paragraf 1 i de vedtatte vedtekter har Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning til oppgave å formidle og støtte fellesnordisk forskning innenfor jordbruket og fortrinnsvis:

a. Skaffe seg løpende oversikt over aktuelle fellesnordiske forskningsoppgaver innenfor det landbruksvitenskapelige forskningsområde.

b. Behandle aktuelle nordiske forskningsoppgaver innenfor landbruket og avgi innstilling til de enkelte lands forskningsråd med henblikk på å få etablert et samvirke om oppgaver av fellesnordisk interesse og

c. medvirke til å sikre den økonomiske bakgrunn for gjennomføring av forskningsoppgaver av fellesnordisk interesse innenfor jordbruket.

Med landbruksforskning forstås i denne forbindelse de forskningsområder som forskningsrådene har mulighet for å støtte.

Som nevnt ble Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning stiftet i 1965 og hadde sitt første ordinære møte høsten 1965. Det er således svært kort tid kontaktorganet har vært i funksjon. Likevel er det allerede flere forskningsprosjekter som er tatt opp som nordiske fellesprosjekter og støttet av kontaktorganet. Det er grunn til å regne med at det samarbeid som på denne måten er innledet mellom de landbruksvitenskapelige forskningsråd i Norden, vil få stor betydning for utvikling av det nordiske forskningssamarbeid på dette område. Nordiske jordbruksforskernes forening deltar med stor interesse i utformingen og utviklingen av felles forskningsprosjekter.

Erfaringer

Det intime samarbeid som er utviklet mellom forskere og forskningens institusjoner på de landbruksvitenskapelige områder i Norden er meget stimulerende. Kontakten forskere imellom er så intim at det er berettiget å karakterisere Norden som et felles forskningsmiljø. For utviklingen av samarbeidet har det vært av spesiell betydning at det er stilt til rådighet for NJF egne midler for det faglige arbeid. Gjennom arbeidsgruppene og seminarer er svært mange av forskerne kommet med i det nordiske samarbeid. Dette er viktig da det gir en bred forståelse for samarbeidets betydning og gir mange del i de impulser og erfaringer som et bredere miljø kan by på. NJF legger også stor vekt på at det er lett adgang spesielt for yngre forskere til å studere i nabolandene. Erfaringene er gode med det beskjedne stipendprogram foreningen har hatt i noen år. Det vil være svært ønskelig å utvide stipendprogrammet.

Den intime kontakt har også resultert i koordinering av forskningen og samarbeid om konkrete prosjekter. På dette område er det likevel muligheter for å nå betydelig lenger. Det samarbeid som er innledet mellom forskningsrådene kan ventes å få stor betydning i så måte.

Oslo, 30. november 1966

For Nordiske jordbruksforskernes forening

John Ringen

Generalsekretær

D a n m a r k

Landbrugsministeriet:

Sagen har herfra været forelagt *Veterinær- og landbohøjskolen*. Af højskolens udtalelse i sagen fremgår, at Højskolens veterinærvidenskabelige fagråd kan tilslutte sig det nævnte forslag.

Det jordbrugsvidenskabelige fagråd har anført, at fagrådet gerne vil give sin varmeste støtte til forslaget om en stimulering af og støtte til samarbejdet mellem de forskellige forskningsinstitutter og de forskellige forskere gennem fremskaffelsen af midler, hvorover der kan disponeres med kort varsel til studierejser, forskerudveksling og fremme af andre samarbejdsformer (punkt 3).

Det er ligeledes efter dette fagråds opfattelse af betydning at støtte og fremme et effektivt samarbejde mellem de forskellige forskningsråd i de nordiske lande (punkt 2).

Fagrådet er ikke i stand til at overse, om det vil være formålstjenligt allerede på nuværende tidspunkt at nedsætte et for de nordiske lande fælles samarbejdsudvalg (punkt 1), og udtaler, at det formentlig bør overvejes, om man ikke først bør forsøge, om det ønskede samarbejde vedrørende rådgivning af regeringerne i spørgsmål om forskningspolitik og udbygningen af samarbejdet om den højere undervisning kan etableres ved en nær kontakt mellem de nordiske landes forskningsudvalg og landenes planlægningsråd for de højere uddannelser.

Fagrådet gør endelig opmærksom på, at der på visse fagområder allerede består et udmærket samarbejde mellem forskere i de nordiske lande.

I tilknytning til foranstående kan Landbrugsministeriet henlede opmærksomheden på, at bevillingen på landbrugsministeriets budget til tilskud til »Nordiske jordbrugsforskeres forening» i 1961 blev forhøjet med henblik på indenfor dette område at tilvejebringe bedre kontaktmuligheder mellem forskere i de nordiske lande (jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 28/1958), og denne bevilling er i 1965 yderligere forhøjet væsentligt, idet man herved har forudsat tilsvarende forhøjelser i de andre nordiske lande. I 1966 er endvidere af Landbrugsministeriet opnået ikke ubetydelige bevillinger til fremme af arbejdet inden for det nydannede organ »Nordisk kontaktorgan for jordbrugsforskning», hvori samvirker Jordbrugets forskningsråd i de 5 nordiske lande, for Danmarks vedkommende landbrugets samråd for forskning og forsøg.

København, den 21. november 1966

P. m. v.

C. Th. Holbøll

Undervisningsministeriet:

I.

1. Udbygningen af den højere undervisning og forskningen har i de senere år været en af de mest betydningsfulde opgaver for regeringerne i samtlige nordiske lande. Der henvises herom til de oplysninger om det nationale ud-

bygnings- og planlægningsarbejde, som er indeholdt i Nordisk Kulturkommissions årlige beretninger til Nordisk Råd, senest beretningen til rådets 14. session i begyndelsen af 1966 i København, ligesom der henvises til de i disse beretninger indeholdte oplysninger om det nordiske samarbejde på de omhandlede områder. En tilsvarende beretning for udviklingen i 1966 vil blive afgivet til Nordisk Råds 15. session.

2. Som baggrund for en vurdering af det nu stillede medlemsforslag finder man kort at burde redegøre for de foranstaltninger, som i de seneste år er gennemført i Danmark, i særdeleshed på regeringsplanet, med henblik på en styrkelse af det nationale planlægningsapparat på den højere uddannelses og forskningens områder.

En sådan redegørelse er optaget som »Bihang» til nærværende skrivelse.

3. Formålet med den nævnte redegørelse har været at understrege, at nok er der som anført i medlemsforslaget nu etableret permanente rådgivningsorganer på regeringsplanet i samtlige nordiske lande, men at disse organer i flere af landene, bl. a. i Danmark, er så nyetablerede, at de knapt nok har fået deres arbejdsform og virksomhed i det hele nærmere tilrettelagt. Endvidere har man gennem redegørelsen ønsket at fremhæve, at den forskningsorganisatoriske opbygning på forskningsrådsplanet i øjeblikket i Danmark er genstand for omlægning.

II.

1. Medlemsforslaget har af Undervisningsministeriet været forelagt for *Forskningens Fællesudvalg (FFU)*, der har afgivet udtalelse af den 31. oktober 1966 [*se nedan*].

2. Idet man henviser til det i nævnte erklæring udtalte, som Undervisningsministeriet i alt væsentligt kan tilslutte sig, skal man gøre følgende bemærkninger:

Undervisningsministeriet anser det for en væsentlig opgave at søge det allerede eksisterende, vidt forgrenede nordiske samarbejde inden for den højere undervisning og forskningen videre udbygget med henblik på den bedst mulige udnyttelse af de samlede ressourcer, det være sig med hensyn til såvel bygninger og apparatur som ikke mindst forsker- og lærerkræfter.

Ved etableringen af FFU og den stedfindende omlægning af den danske forskningsorganisations struktur har man da også bygget på erfaringer fra andre nordiske lande, ligesom man tilstræber at tillempe forskningsorganisationen bl. a. med henblik på et mere direkte samspil mellem forskningsråd/modsvarende.

Undervisningsministeriet ønsker imidlertid også at påpege, at praktisk taget alle lande i øjeblikket er stærkt optaget af at søge problemer som de her omhandlede løst på den mest hensigtsmæssige måde, først og fremmest på national basis, hvor de overalt volder problemer, men herudover også

på international basis. Visse opgaver egner sig bedst for regionale løsninger, og Norden er i så henseende på mange områder en velegnet enhed. Begrænsning til et nordisk samarbejde bør imidlertid kun foretages, hvor det regionale samarbejde ikke med fordel vil kunne udstrækkes til andre lande. Den af OECD i januar 1966 afholdte 2. videnskabsministerkonference understregede denne problematik med stor tydelighed. Også Europarådet arbejder med disse problemer.

Det vil ikke være rigtigt at forbigå, at man i disse bestræbelser kan spore en risiko for overlappning og bureaukralisering af samarbejdet, en risiko, som man skulle have gode muligheder for at undgå i det nordiske samarbejde på grund af de lette muligheder for etableringen af direkte kontakter. Erfaringerne fra det hidtidige nordiske samarbejde på disse områder, herunder også de jævnlige undervisnings- og kulturministermøder tyder da også på, at denne form for direkte samarbejde, herunder også bilaterale drøftelser, ikke er den mindst udbytterige.

Det er derfor for Undervisningsministeriet et ledende synspunkt, at man ikke bør søge nye internationale organer, herunder nordiske, med tilhørende sekretariatsapparat m. m. etableret, forinden man gennem et samarbejde af mere uformel, praktisk karakter har fået dokumenteret behovet for sådanne skridt. —

Man ønsker endvidere at påpege, at et så vidtgående formaliseret og integreret samarbejde, som medlemsforslaget peger frem imod har til forudsætning, at det forinden gennem en afklarende politisk debat er slået fast, om man i de enkelte nordiske lande er villig til at pålægge sig de begrænsninger i den nationale udbygning på den højere undervisnings og forskningens områder, som i så tilfælde vil være konsekvensen.

På denne baggrund skal man med hensyn til medlemsforslagets tre rekommandationer bemærke følgende:

Ad 1. Undervisningsministeriet kan tilslutte sig det formålstjenlige i, at samarbejdet mellem de centrale planlæggende organer på den højere undervisnings og forskningens område i de nordiske lande søges styrket og er villig til at overveje, under hvilke former dette mest hensigtsmæssigt kan gennemføres. Man må dog nære betænkelighed ved på det i dag foreliggende grundlag at søge dette samarbejde formaliseret ved oprettelsen af et nordisk fællesorgan med dertil hørende sekretariat.

Ad 2. Ved etableringen af forskningsråd også for andre områder end det teknisk-naturvidenskabelige vil Danmarks muligheder for at deltage i det allerede etablerede faktiske samarbejde mellem forskningsråd i Norden blive væsentlig forbedrede.

Man kan tilslutte sig, at det gennem NORDFORSK etablerede samarbejde på det teknisk-naturvidenskabelige område har vist sig at fungere hensigtsmæssigt, men finder ikke, at man herfra umiddelbart kan slutte, at til-

svarende organisationsformer med fordel vil kunne overføres til de mere grundvidenskabeligt betonedede forskningsområder.

Man ønsker i denne forbindelse at pege på, at Nordisk Kulturkommission, efter hvad der er Undervisningsministeriet bekendt, er ved at etablere en række kursuskurser med henblik på et mere systematiseret samarbejde vedrørende uddannelsen af forskere.

Ad 3. Som af FFU fremhævet er det den almindelige erfaring, at det nordiske samarbejde på institut- og forskerplanet er særdeles veludviklet og stort set fungerer tilfredsstillende. I det omfang nationale dispositionsmidler, herunder rejsebevillinger, er stillet til rådighed for universiteter m. v., er der ingen begrænsninger i disses anvendelse til nordiske samarbejdsformål, jfr. herved det om Rask-Ørsted Fondet anførte [*se Bihang*].

Det falder i tråd med Undervisningsministeriets bestræbelser at søge bevillinger til formål som de omhandlede forøgede, i det omfang dette kan ske inden for de gældende samlede bevillingsmæssige rammer. Man må imidlertid nære principielle betænkkeligheder ved på forhånd at reservere bestemte andele af dispositionsbeløb o. lign. til særlige formål, herunder nordiske, bl. a. fordi man herigennem vil kunne forskertse den fleksibilitet, som er en væsentlig motivering for bevillinger som de omhandlede.

Man henleder endelig opmærksomheden på den mulighed for støtte, som nu er tilvejebragt gennem Nordisk Kulturfond, til ikke-permanente samarbejdsarrangementer mellem flere nordiske lande på de heromhandlede områder.

København, den 25. november 1966

(*Sign.*)

BIIHANG

Redogörelse för planläggningsorgan m. m. i Danmark

Planläggningsrådet för de höjere uddannelser

Rådet, der er etableret fra 1. januar 1965 i tilknytning til Undervisningsministeriet, er et rent rådgivende organ, der har til opgave at bistå ved planlægningen af universiteternes og de højere læreanstalters udbygning med henblik på sikring af alle egnedes adgang til en højere uddannelse samt ved de højere uddannelsers tilpasning til samfundets behov. Rådets opgaver er ikke begrænset til opstilling af programmer for den bygnings-, personale- og udstyrmæssige udbygning, men omfatter tillige en afvejning af de forskellige studieretningers indbyrdes sammenhæng og deres forhold til det øvrige uddannelsessystem, ligesom rådets virksomhed, hvor hensynet til sammenhængen gør det ønskeligt, vil kunne udstrækkes til områder, som ikke traditionelt henregnes til de som højere uddannelser benævnte.

Rådet, hvis formand er fhv. undervisningsminister Helveg Petersen, be-

står af 25. medlemmer, udpeget dels efter indstilling fra universiteterne og de højere læreanstalter m. m., dels på grundlag af særlige personlige kvalifikationer. Endvidere er Undervisnings-, Kultur- og Finansministeriet repræsenteret i rådet.

Rådet har afgivet en række indstillinger til Undervisningsministeriet, hvoraf den hidtil væsentligste er en indstilling af 7. december 1965 om den geografiske placering af yderligere tre centre for højere uddannelser. Rådet forventes i begyndelsen af 1967 at fremkomme med en samlet planskitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980.

I denne skitse vil indgå prognoser for tilgangen til og studenterbstanden ved de højere uddannelser, undersøgelser over behovet for akademisk uddannet arbejdskraft, prognoser for behovet for lærere og undersøgelser af mulighederne for at dække det beregnede behov, forslag til ændringer af de højere uddannelsers struktur med henblik på nedbringelse af studietiderne og forøgelse af det antal studerende, som afslutter deres studier med en eksamen, forslag til udbygning af eksisterende og nye centre for højere uddannelser med angivelse af de studiemuligheder, som bør findes ved de nye centre.

Skitsen forudsættes tillige at indeholde opgørelser over de investeringer, som vil være nødvendige for at etablere studiepladserne og de nødvendige forskningsfaciliteter for lærerne, de forøgelser af driftsudgifterne, som de forøgede uddannelsesanlæg og det stigende antal lærere og hjælpepersonale vil medføre, og en oversigt over udgifternes fordeling over den periode, planen dækker.

Forskningens fællesudvalg (FFU)

Den højere uddannelse karakteriseres bl. a. ved, at der ved institutionerne for højere undervisning meddeles en undervisning, hvis indhold præges af den videnskabelige forsknings metoder. Forskning anses bl. a. derfor for en nødvendig og integreret del af disse institutioners virksomhed. Forskningens stærkt stigende betydning for udviklingen af samfunds- og erhvervslivet har imidlertid bevirket, at en vurdering af forskningens samlede behov ikke blot kan ske som et led i planlægningen af universiteternes og de højere læreanstalters udbygning, men må indgå som led i en langt større helhed. Der har derfor i samtlige nordiske lande vist sig at være behov for et organ, som i særlig grad kan bistå ved tilrettelæggelsen af den nationale forskningspolitik.

I Danmark er et sådant organ oprettet fra 1. oktober 1965 under navnet Forskningens fællesudvalg (FFU).

FFU, der er et rent rådgivende organ, har til hovedopgave at rådgive regering og folketing i forskningsanliggender ud fra almene synspunkter.

FFU, hvis formand er professor ved Københavns universitet, dr. polit. P. Nørregaard Rasmussen, består af 14 medlemmer, udvalgt inden for forskningen, erhvervslivet og centraladministrationen, men alle fungerende som rent personlige medlemmer.

Udvalget er nedsat af undervisningsministeren i henhold til beslutning i regeringen. I modsætning til, hvad tilfældet er i en række andre lande, har man ikke fundet det hensigtsmæssigt at lade regeringsmedlemmer indtræde i selve det øverste rådgivende organ, idet man har lagt vægt på at holde de rådgivende og de eksekutive funktioner adskilt. Der er i øvrigt ikke, ud over

hvad der er fastslået i kommissoriet, fastsat nærmere retningslinier for udvalgets virke, idet man har fundet det hensigtsmæssigt at vente hermed, til nærmere erfaringer er indvundet gennem en forsøgsfase.

FFU:s første beretning for perioden 1965/66 forventes at foreligge omkring 1. december 1966.

Kontakt til folketinget

Den 31. marts 1966 vedtog folketinget en ændring af sin forretningsorden, hvorefter der etableres et stående folketingsudvalg angående videnskabelig forskning. Udvalget vil dels drøfte den beretning, som FFU ifølge sit kommissorium årligt skal afgive til regeringen og dels den årlige beretning fra Atomenergikommissionen. Desuden vil udvalget udpege en repræsentant for hvert af de i udvalget repræsenterede partier (d. v. s. 5) og et tilsvarende antal videnskabsmænd til et kontaktudvalg, som skal formidle en kontakt mellem politikerne og videnskabsmænd.

Ordningen har virkning fra folketingsåret 1966/67.

Forskningsrådplanet

Som anført i medlemsforslaget har Danmark ikke hidtil haft forskningsråd i samme udstrækning, som tilfældet er i de andre nordiske lande. En undtagelse herfra udgør det teknisk-naturvidenskabelige forskningsområde, idet der i henhold til lov af 10. juni 1960 om oprettelse af Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd er etableret et forskningsråd (DTVF), der har til opgave at fremme og samordne den danske indsats inden for den tekniske, naturvidenskabelige og erhvervsøkonomiske forskning. Rådet består af 13 medlemmer repræsenterende staten, erhvervslivet, akademiet for de tekniske videnskaber og forskning. Samtidig er oprettet »Statens teknisk-videnskabelige fond«, der gennem et antal kommissioner yder støtte til individuelle forskere efter ansøgning.

Statens almindelige videnskabsfond (SAV) er oprettet ved lov af 7. juni 1952 og har til formål at virke til fremme af dansk videnskabelig forskning, navnlig på grundvidenskabernes område. Af dets midler ydes støtte til gennemførelse af særlige forskningsopgaver, der forventes afsluttet inden for et begrænset tidsrum, og som ikke kan påregnes finansieret over de ordinære institutionsbudgetter eller på anden måde. Fondet tager ikke selv initiativ til gennemførelse af forskningsprogrammer, men tager alene stilling til modtagne ansøgninger om støtte til sådanne. Fondet er underlagt en bestyrelse bestående af repræsentanter for centraladministrationen og hver af fondets 5 kommissioner, henholdsvis for naturvidenskabernes, de humanistiske videnskaber, samfundsvidenskaberne, lægevidenskab og veterinær- og jordbrugsvidenskabernes.

Et særligt fond, Rask-Ørsted Fondet, der er oprettet ved lov af 4. oktober 1919, virker til støtte for dansk videnskab i forbindelse med mellemfolkelig forskning. Det yder støtte til videnskabelige foretagender på internationalt plan, hvori Danmark tager del, etablering og opretholdelse af kontakt mellem danske og internationale videnskabelige organisationer, oversættelse af danske videnskabelige værker til hovedsprogene, udgivelse af tidsskrifter på hovedsprogene, indkaldelse af udenlandske forskere som fore-

dragsholdere og udenlandske forskeres ophold her i landet for at arbejde sammen med danske forskere og danske forskeres deltagelse i møder, kongresser m. v. i udlandet.

Nordisk samarbejde falder imidlertid uden for fondets virkeområde, idet dette samarbejde i alle væsentlige henseender er sidestillet med det nationale samarbejde.

Som det vil være fremgået af foranstående, må den danske forskningsorganisation op til de seneste år siges at være stærkt præget af mangel på integration, et problem som i øvrigt ikke er specielt dansk. Etableringen af FFU må ses som et led i bestræbelserne for at råde bod herpå, jfr. kommissoriet.

En af de første opgaver, FFU har taget op, er spørgsmålet om oprettelse af yderligere statslige forskningsråd i forbindelse med en reorganisering af Statens almindelige videnskabsfond. Overvejelserne heraf er baseret på et forslag fra et samarbejdsudvalg for naturvidenskabelige og lægevidenskabelige forskerkredse m. m. om omdannelse af videnskabsfondets to kommissioner for henholdsvis naturvidenskab og lægevidenskab til egentlige forskningsråd, der foruden at være direkte bevillingsgivende selvstændigt kan tage initiativ til iværksættelsen og gennemførslen af forskningsprojekter.

Efter at FFU har taget disse forslag op til behandling, er der yderligere fremkommet forslag om etablering af forskningsråd inden for de områder, som omfattes af de tre resterende kommissioner (jordbrugs- og veterinærvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora).

FFU:s behandling af disse forslag er ikke afsluttet, men såfremt de gennemføres, vil et væsentligt skridt være taget til opbygningen af en mere integreret forskningsstruktur, for så vidt angår de rådgivende organer.

Forskningens fællesudvalg (FFU):

Efter at sagen har været behandlet i FFU:s plenum, skal man udtale følgende, idet man understreger, at FFU ifølge sagens natur kun har ment sig bemyndiget til at ytre sig om forslaget i relation til forskningen og dens organer, men ikke om et samarbejde mellem eksisterende centrale organer for planlægningen af den højere uddannelse.

Ad 1. Der er i FFU enighed om, at det vil være formålstjenligt at søge et samarbejde mellem de centrale, planlæggende og rådgivende, forskningsorganer i de nordiske lande styrket. Uanset den korte tid, hvori disse organer har været i virksomhed, kan et vist samarbejde allerede i dag konstateres. Det har således været nødvendigt for FFU at søge kontakt med søsterorganer i andre nordiske lande, og en sådan kontakt har allerede for FFU været udbyttegivende. Der vil imidlertid være behov for et mere systematisk samarbejde særlig med henblik på udveksling af erfaringer af praktisk natur angående de organerne tillagte funktioner, men det vil også i høj grad være fremmede for varetagelsen af disse funktioner, at synspunkter af forskningspolitisk karakter kan udveksles, herunder vedrørende de nordiske landes deltagelse i konkrete nordiske og internationale samarbejdsprojekter. En sådan kontakt på det højeste rådgivende plan vil uden tvivl fremme

samarbejdet mellem de nordiske landes forskningsråd og mellem de enkelte institutter og forskere, jf. nedenfor.

Man fandt i FFU imidlertid at måtte nære visse betænkeligheder ved at tilkendegive, at et nordisk samarbejde bør søges formaliseret ved oprettelse af et nordisk fællesorgan med dertil hørende sekretariat. Erfaringsmæssigt slår byrderne ved et formaliseret samarbejde ikke altid i et rimeligt forhold til udbyttet heraf. Oprettelsen af et kontaktorgan måtte iøvrigt forudsætte en afklaring af forholdet til andre, allerede oprettede samarbejdsorganer, herunder i første række Nordisk Kulturkommissions sektion I.

Ad 2. FFU ønsker at understrege, at en udbygning af samarbejdet mellem forskningsrådene er meget anbefalelsesværdig. Det inden for visse områder indledede samarbejde har således været yderst nyttigt, og det er FFU:s opfattelse, at man gennem et sådant samarbejde vil kunne nå frem til den arbejdsdeling, som er en af forudsætningerne for en virkelig frugtbar koordineret gennemførelse af forskningsopgaverne i de nordiske lande. Det er i denne forbindelse afgørende, at små lande ikke med held kan gennemføre forskning på alle områder. En gennemførelse af en arbejdsdeling som nævnt behøver ikke betyde en beskæring af igangværende forskning, men kan ske derved, at forskningsindsatsen forøges kraftigere visse steder end andre, og at der gives mulighed for en større (geografisk) bevægelighed for nordiske forskere. Det må dog i denne forbindelse fremhæves, at samarbejdet om enkelte forskningsopgavers gennemførelse ikke bør begrænses til de nordiske lande, hvis det vil fremme forskningen at søge dette samarbejde udvidet til også at omfatte andre lande. Men også i sådanne tilfælde vil et snævert nordisk samarbejde inden for forskningsrådene om en eventuel udvidelse af deltagerkredsen være nyttigt.

Ad 3. FFU ønsker at fremhæve, at det er en almindelig erfaring, at nordisk samarbejde fungerer godt på institut- og forskerplanet. Dette skyldes måske i første række, at de i samarbejdet deltagende parter har fundet det udviklende for deres forskning at indlede en kontakt, og denne grundlæggende motivering er af stor betydning for et godt resultat af samarbejdet. Der er imidlertid ingen tvivl om, at det vil være fremmende for dette, såfremt de materielle muligheder for kontakt var gunstigere, og man kan derfor kraftigt støtte forslaget om, at der for at lette og stimulere det her omhandlede forskningssamarbejde stilles midler til rådighed, over hvilke der kan disponeres med kort varsel.

København, den 31. oktober 1966

P. m. v.

P. Nørregaard Rasmussen

P. A. Koch

Danske videnskabernes selskab:

Selskabet er stærkt interesseret i det internationale videnskabelige samarbejde og opretholder forbindelse med et stort antal udenlandske videnskabelige institutter, akademier, universiteter o. l., hvormed de af Selskabet udgivne publikationer udveksles. Desuden har Selskabet nedsat nationalkomiteer for en række internationale sammenslutninger (unioner) inden for begrænsede forskningsområder.

Selskabet vil naturligvis altid være interesseret i frivilligt, personligt samarbejde mellem nordiske forskere inden for særlige områder, ligesom det med sympati ser på udgivelsen af fælles-nordiske videnskabelige tidsskrifter og på nordisk samarbejde mellem videnskabelige institutter.

Med hensyn til de tre i forslaget fra Nordisk Råd nævnte rekommandationer følger Videnskabernes selskab på nærværende tidspunkt udviklingen af behandlingen af de under punkterne 1 og 2 nævnte forslag med stor interesse.

For punkt 1:s vedkommende skal det dog bemærkes, at Forskningens fællesudvalg (FFU) er den danske regerings permanente forskningspolitiske rådgiver, og at derfor også det foreliggende problem naturligt bør falde ind under Fællesudvalgets kompetenceområde.

Vedrørende forslagets punkt 2 om samarbejde mellem forskningsrådene i de nordiske lande er problemerne for Danmarks vedkommende endnu så uafklarede, at det vil være vanskeligt for tiden at tage stilling dertil.

Forslagets punkt 3 kan Selskabet give sin varmeste tilslutning.

København, den 25. november 1966

Johs. Pedersen

Præsident

L. L. Hammerich

Eg. sekretær

Akademiet for de tekniske videnskaber (ATV):

Akademirådet har bedt mig udtale, at akademiet i vid udstrækning udøver sit samarbejde med de øvrige nordiske lande inden for rammerne af NORDFORSK og finder denne samarbejdsform særdeles tilfredsstillende.

Uanset at akademiet således ikke for sin part har behov for yderligere nordiske organer, ser man naturligvis med sympati på øget nordisk forskningssamarbejde i det hele taget og finder det værdifuldt, at det økonomiske grundlag for forskningssamarbejdet er så hensigtsmæssigt og rationelt som vel muligt.

København, den 15. september 1966

Bjerre Lavesen

Akademisekretær

Handelshøjskolen i København:

— — — skal jeg meddele, at Handelshøjskolen for sit vedkommende kan tiltræde de foreslåede rekommandationer. Det skal tilføjes, at Handelshøjskolen er rede til at stille supplerende oplysninger til rådighed, såfremt dette måtte ønskes. Højskolen har dog ikke i øjeblikket supplerende materiale at fremlægge, men er villig til at besvare enhver forespørgsel som måtte fremkomme.

København, den 27. september 1966

P. h. v.

Jan Kobbervagel

Landbrugets samråd for forskning og forsøg:

Landbrugets samråd for forskning og forsøg deltager i det i forslaget omtalte samarbejde mellem de nordiske forskningsråd på jordbrugsområdet, der er etableret gennem dannelsen af Nordisk kontaktorgan for jordbrugsforskning. Selv om Landbrugets samråd for forskning og forsøg ikke har den samme opbygning som forskningsrådene i de øvrige nordiske lande, har samrådet alligevel i kraft af landbrugsministerielle bevillinger kunnet deltage aktivt i et fællesnordisk forskningssamarbejde, der rækker ud over informations- og kontaktsvirksomhed. Det er dog klart, at et sådant samarbejde må have den fornødne tid til at finde sin endelige form, men det er jfr. vedtægternes § 1 et erklæret mål at søge skabt et samvirke om løsningen af forskningsopgaver inden for jordbruget, der har fællesnordisk interesse, og bidrage til fremskaffelse af det nødvendige økonomiske grundlag for løsningen af disse opgaver.

Iøvrigt er der grund til at henlede opmærksomheden på det omfattende samarbejde, som finder sted inden for Nordiske Jordbrugsforskernes Forening. De fleste af de forslag om iværksættelse af fællesnordiske forskningsopgaver, der hidtil er fremkommet til Kontaktorganet med anmodning om økonomisk støtte, er udarbejdet af Nordiske Jordbrugsforskernes Forenings forskellige sektioner.

Hvad angår de foreslåede 3 rekommandationer, er det samrådets opfattelse, at de institutionelle rammer for så vidt angår punkt 2 og 3 på jordbrugets område eksisterer, men der er behov for yderligere økonomisk støtte med henblik på at udnytte mulighederne for samarbejde om løsningen af forskningsopgaver, der har fælles interesse, og for at skaffe midler til studierejser m. m.

København, den 28. november 1966

På samrådets vegne

E. b.

Jørgen Skovbæk

Ib Skovgaard

Carlsbergfondets direktion:

— — — önsker Carlsbergfondets direktion at udtale, at Carlsbergfondet ser med stor sympati på enhver forøgelse af mulighederne for forsknings-samarbejde mellem de nordiske lande, selvom Carlsbergfondets statuter ikke åbner stor mulighed for fondets deltagelse i et sådant samarbejde.

København, den 19. oktober 1966

P. d. v.

Stig Juul

Finland**Undervisningsministeriet¹:**

Undervisningsministeriet förenar sig om de syften och den målsättning, som framgår av medlemsförslaget. Den vetenskapliga forskningen är till sin karaktär i mycket hög grad internationell och speciellt ur små länders synpunkt är livliga internationella kontakter och efter förhållandena lämpat internationellt samarbete nödvändiga. Nordiskt samarbete på detta område är synnerligen önskvärt och nyttigt, emedan grunden för den vetenskapliga verksamheten samt problemställningarna i många avseenden är likartade, emedan de nordiska länderna genom att sammanslå sina kraftresurser och undvika dubbelarbete kan uppnå mera betydande resultat och emedan de härigenom kan göra en kraftfullare insats även i det internationella vetenskapliga samarbetet än genom att verka var för sig.

Oaktat utvecklingen inom detta område av samarbetet varit snabb och betydande resultat uppnåtts, medger ministeriet, att de i förslagets motivering framförda synpunkterna beträffande konstaterade svårigheter i många hänseenden träffar det rätta.

Det är emellertid uppenbart, att till planeringen av forskningsverksamheten ansluter sig så många nationella synpunkter, att en fullständig nordisk integrering icke är möjlig på detta område. Vid utvecklandet av det nordiska samarbetet är det därför knappast motiverat att eftersträva en fullständig koordinering av alla verksamhetsområden. Huvudvikten borde fästas vid en obehindrad utveckling av forskningssamarbetet inom sådana områden, där naturliga tillväxtförutsättningar samt behov av och vilja till samarbete förefinnes. Officiella beslut och rekommendationer rörande samarbetet blir lätt utan verkningar, om de inte baserar sig på ett förefintligt intresse och behov bland forskare och forskningsinstitut.

¹ Yttrandet översatt från finska.

De hittills vunna erfarenheterna av forskningssamarbetet tyder på att de projekt, som påbörjats på forskningsinstitutsplanen och det enskilda forskarplanet, har fortskridit väl. Såvida ökade anslag i framtiden kan anvisas för dessa ändamål, kommer utvecklingen otvivelaktigt att fortsätta gynnsammare än tidigare.

Däremot har det vid inledandet av nya nordiska samarbetsprojekt och forskningsprogram framträtt en viss tröghet, som berott på att de erforderliga medlen har måst budgeteras särskilt i varje land. Det har även förekommit brist på tillräckligt smidigt tillgängliga reservmedel för förberedande av nya projekt.

I detta avseende kan Nordiska kulturfonden, som inleder sin verksamhet, innebära en avgörande förbättring och bidra till att nya betydande gemensamma forskningsprogram kan påbörjas.

Ministeriet anser, att förslaget om tillsättande av ett nytt samarbetsutskott för nordisk forskningspolitik och -planering kunde öka den ömsesidiga informationen i dessa frågor. Utskottet kunde emellertid knappast uppnå en sådan ställning, att dess synpunkter skulle bli förhärskande, då den nationella forskningspolitiken planeras och förverkligas. Med tanke på de i medlemsförslaget avsedda syftena kunde nyttan av åtgärden sålunda bli ringa. Beträffande de negativa sidorna ansluter sig ministeriet till den bilagda anmärkningen från I sektionen vid Finlands avdelning av Nordiska kulturkommissionen. I denna framhålls att inrättandet av ett nytt organ kunde förorsaka kompetenskonflikter mellan detsamma och existerande organ.

Ministeriet anser däremot, att samarbetet mellan de i förslagets 2:a punkt nämnda vetenskapliga kommissionerna och motsvarande organ borde utvecklas och ges fasta former. Detta är en uppgift, som Nordiska kulturkommissionen och speciellt dess sektion I kunde åta sig såsom allmänt organ för organisering av samarbetet.

Enligt ministeriets uppfattning borde Nordiska kulturkommissionens verksamhet utvecklas sålunda, att sistnämnda organ skulle vara ansvarigt för planeringen och organisationen av samarbetet på hög nivå. För att erhålla tid och kraftresurser för denna uppgift borde det övervägas, huruvida kulturkommissionen i större utsträckning än tidigare kunde delegera sina egna samarbetsprojekt till andra lämpliga organ och arbetsgrupper.

Såsom ett sammandrag av det ovan anförda konstateras följande:

1. Ministeriet anser i detta skede icke, att det föreslagna nya koordineringsorganet på hög nivå skulle medföra sådana fördelar, som skulle uppväga de negativa sidorna i anslutning till detsamma.

2. Ministeriet finner angeläget, att samarbetet mellan de vetenskapliga kommissionerna och motsvarande organ utvecklas. Nordiska kulturkommissionen borde fästa större uppmärksamhet än för närvarande vid utvecklandet av denna verksamhet.

3. Ministeriet finner angeläget, att samarbetet mellan enskilda forskare och på institutionsplanet intensifieras och fördjupas. Ministeriet understryker, att speciell uppmärksamhet härvid bör ägnas omfattande och betydande samarbetsprojekt.

Helsingfors den 22 december 1966

R. H. Oittinen

Minister

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Statens vetenskapsråd¹:

Statens vetenskapsråd konstaterar med tillfredsställelse, att det nordiska samarbetet på den vetenskapliga forskningens område utvecklats sig gynnsamt och att ständigt nya forskningsområden inbegripits även i det organiserade samarbetet. Förtjänsten härav tillkommer Nordiska rådet, Nordiska kulturkommissionen samt andra myndigheter och enskilda forskare, som verkat till förmån för det nordiska samarbetet på vetenskapens område. Vetenskapsrådet uttalar även, att det med tillfredsställelse observerat, att det nordiska samarbetet utvecklats inom ramen för internationella vetenskapliga organisationer.

Oaktat den gynnsamma utvecklingen av det vetenskapliga samarbetet återstår ännu mycket att göra på detta område. Det är bl. a. uppenbart, att en förstärkning av forskningssamarbetets organisation utgör en viktig förutsättning för utvecklandet av själva samarbetet, såsom även i medlemsförslaget anföres. I denna mening förordar vetenskapsrådet den i förslaget rekommenderade ökningen av det organiserade samarbetet mellan de vetenskapliga kommissionerna (motsvarande) på ett sätt, som kan främja själva forskningen och en ökad planmässig arbetsfördelning inom de av kommissionerna företrädda forskningsområdena. Vetenskapsrådet anser dock, att framläggandet av detaljerade förslag härvidlag närmast ankommer på kommissionerna (motsvarande) själva, och framhåller, att en dylik ökning av samarbetet även förutsätter en förstärkning av kommissionernas nationella sekretariat. Vad beträffar en ökning av samarbetet mellan de i de olika nordiska länderna inrättade forsknings- och högskolepolitiska organen på hög nivå finner vetenskapsrådet, att även detta samarbete borde ökas efter behov. Vetenskapsrådet fäster emellertid uppmärksamhet vid tre synpunkter, som enligt dess uppfattning har betydelse i detta sammanhang. För det första förekommer samarbete av detta slag redan nu såväl inom Nordiska kulturkommissionens sektion I som på andra sätt. För det andra bör det ihågkommas, att de ifrågavarande organen samtliga ej verkar på

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

samma organisatoriska plan, utan att bland dem finnes både på minister- och lägre administrativa plan verksamma organ. För det tredje anför vetenskapsrådet, att inrättandet av ett nytt organ skulle öka antalet nordiska samarbetsorgan och samtidigt ge uppbov till svårlösta kompetensproblem mellan Nordiska kulturkommissionens sektion I och det nya organet. Av ovan anförda orsaker finner vetenskapsrådet, att det nu ifrågavarande forskningspolitiska samarbetet lämpligast skulle förverkligas genom att inom Nordiska kulturkommissionens sektion I inrättas ett särskilt forskningspolitiskt utskott, till vars uppgifter skulle höra att till en början undersöka möjligheterna för en mera målmedveten handläggning än hittills av frågor rörande den samnordiska forsknings- och högskolepolitiken. Till medlemmar i utskottet borde utses en sektionsmedlem från varje land, varförutom utskottet kunde såsom sakkunniga höra företrädare för de centrala organen på berörda område. Utskottet borde erhålla ett betryggande sekretariat.

I fråga om det i medlemsförslagets tredje punkt framförda förslaget konstaterar vetenskapsrådet, att enligt vad rådet har sig bekant har man speciellt från Finlands sida inom Nordiska kulturkommissionens sektion I förordat verkställandet av en utredning om på vilket sätt förfarandet vid beviljande av medel för bl. a. nordiska forsknings- och studieresor och forskarutbyte samt kongresser kunde centraliseras och på så sätt förenklas för de sökande. Den nordiska kulturfonden medför givetvis i någon mån en förbättring av situationen, men löser på intet vis problemet. Enligt vetenskapsrådets uppfattning borde kulturkommissionens sektion I ägna sagda fråga en grundlig handläggning och för regeringarna framlägga ett detaljerat förslag för dess lösning. Vad beträffar själva storleken av medlen finner vetenskapsrådet, att åtminstone Finland för sin del hittills förmått draga försorg om finansieringen av det samnordiska forskarutbytet och övrig ovan avsedd verksamhet.

Vetenskapsrådet framhåller slutligen, att, oberoende av i vilken form det nordiska samarbetet mellan de forsknings- och högskolepolitiska organen effektiviseras, vetenskapsrådet med nöje kommer att delta i detta arbete.

Helsingfors den 29 november 1966

Rafael Pausio

Ordförande, statsminister

Matti Aho

Sekreterare,
byråchef

Delegationen för statens vetenskapliga kommissioner:

Delegationen önskar först fästa uppmärksamhet vid motionens motive-
ringar som på två punkter är vilseledande. De vetenskapliga kommissio-
nerna i vårt land har inte grundats för ett par år sedan utan redan år 1950
och en omfattande reorganisering skedde år 1961. Högskolerådet har på
»regeringsnivå» jämställts med statens vetenskapsråd, trots att enligt nu
gällande författning högskolerådet har en avdelningschef vid undervisnings-
ministeriet till ordförande, medan statsministern fungerar som ordförande
i statens vetenskapsråd.

Motionen till nordiskt forskningssamarbete utmynnar i tre förslag. Det
första av dessa, koordinerandet av medlemsstaternas regeringars forsk-
ningspolitik, torde kunna förverkligas genom att utnyttja ett redan existe-
rande organ, d. v. s. Nordiska kulturkommissionen. Enligt delegationens upp-
fattning är det av vikt att onödigt överorganisation undvikas. Innan nya
samarbetsorgan skapas borde det därför utredas vilka resultat som kunde
uppnås genom att skapa bättre förutsättningar för Nordiska kulturkom-
missionens verksamhet och genom att utveckla kontakterna mellan detta
organ och medlemsstaternas forskningsråd.

Med anledning av det andra av motionens förslag, att samarbetsorgan
borde bildas för de varandra motsvarande forskningsråden i medlemssta-
terna, konstaterar delegationen att samarbete redan åstadkommits, dels
i officiella organ (t. ex. NORDFORSK och Nordiskt kontaktorgan för jord-
bruksforskning) dels genom årliga sammanträden i vilka ordförandena och
sekreterarna i de respektive forskningsråden deltagit (t. ex. de naturveten-
skapliga och de medicinska forskningsråden). En intensifiering av denna
verksamhet kräver medel och förutsättningen för en utveckling av sam-
arbetet på forskningsrådsplanet är därför att medlemsstaterna bestrider
kostnaderna, t. ex. genom att betala årlig medlemsavgift, såsom redan sker
för NORDFORSK:s del.

Det tredje förslaget, d. v. s. stimulerandet av forskarutbytet och de direkta
kontakterna mellan forskningsinstitutionerna, torde snabbast kunna leda
till konkreta resultat. Delegationen anser det vara av största vikt att med-
lemsstaterna ofördröjligen skrider till åtgärder för att förverkliga denna
del av motionen. De för ändamålet anslagna medlen måste kännbart ökas
och det är också ytterst viktigt att behandlingen av de ansökningar som
gäller dessa medel görs snabbare och smidigare än gällande praxis. Enligt
delegationens uppfattning borde tjänstemännens lönelag i Finland ändras
så att tillfälliga läraruppdrag i övriga nordiska länder skulle berättiga till
oreducerad lön eller åtminstone dellön i hemlandet. Enligt nu gällande lag är

ett sådant förfarande möjligt endast när det är fråga om studie- eller forskningsresor.

Helsingfors den 16 november 1966

Puavo Ravila

Ordförande

Helge Gyllenberg

Sekreterare

Finska vetenskapsakademien:

Finska vetenskapsakademien stöder helt förslaget om nordiskt samarbete på det vetenskapliga området. Om det nordiska samarbetet mellan de nationella organ, som planlägger forskningsarbetet, effektivteras såväl på regeringsnivå som mellan de vetenskapliga kommissionerna eller motsvarande organ, kommer detta säkert att gynna forskningen i samtliga nordiska länder. Lika viktigt är det att öka möjligheterna till samarbete och personlig kontakt mellan institut och enskilda forskare, trots att det redan nu råder en livlig kontakt på många områden. För att främja detta samarbete kan man bl. a. ekonomiskt stöda forskarna och sålunda möjliggöra besök och forskning under kortare perioder vid olika institut i andra nordiska länder. Detta om något ökar de nordiska forskarnas personliga kontakt, något som blivit allt viktigare inom vetenskapligt arbete.

Till punkt 1 i förslaget, där de olika ländernas högre vetenskapliga organ finns uppräknade, önskar Finska vetenskapsakademien tillägga delegationen för statens vetenskapliga kommissioner, emedan dess verksamhet omfattar bl. a. frågor av denna art.

Helsingfors den 17 november 1966

Finska vetenskapsakademien

Eino Suuri

Ordförande

Esko Suomalainen

Generalsekreterare

Finska vetenskaps-societeteten:

Förslaget innebär ett utvidgat forskningssamarbete på

1. regeringsplanet
2. forskningsplanet
3. institutions- och forskarplanet.

Societeten understöder de i medlemsförslaget framställda strävandena till ökat nordiskt forskningssamarbete. Societeten rekommenderar särskilt de föreslagna åtgärderna för att stimulera ett utvidgat samarbete på institutions- och forskarplanet. Societeten önskar härvid fästa uppmärksamhet på behovet av samarbete mellan nordiska forskare, inte bara i permanenta institutioner, utan även av mer tillfällig natur. Yngre vetenskapsidkare borde få tillfälle att i ökad utsträckning besöka forskningslaboratorier etc. i grannländerna i och för utbyte av erfarenheter och skapande av personliga kontakter. Såsom i betänkandet med rätta betonas, är det viktigt att reseunderstöd i brådskande fall snabbt skall kunna erhållas. Hittills har samarbetet i stor utsträckning försvårats på grund av svårigheten att för ändamålet erhålla lätt tillgängliga statliga medel.

Societeten uttalar förhoppningen att initiativet skall leda till skapandet av nya och praktiskt genomförbara former av samarbete.

Helsingfors den 17 oktober 1966

På Finska vetenskaps-societetens vägnar

G. H. von Wright

Finlands avdelning av Nordiska kulturkommissionen, sektion I¹:

Finlands avdelning av Nordiska kulturkommissionens sektion I konstaterar med tillfredsställelse, att ett alltmer växande intresse för samarbetet inom vetenskapens och den högsta undervisningens område kan förmärkas i Norden. Sektionen fäster undervisningsministeriets uppmärksamhet vid att forskningssamarbetet under den senaste tiden har utvecklats synnerligen kraftigt och att nya planer för utvecklande av detta samarbete är aktuella vid Nordiska kulturkommissionens sektion I. Åren 1964—65 genomfördes på sektionens initiativ en allmän kartläggning av de nuvarande formerna för det vetenskapliga samarbetet i Norden med tanke på en ändamålsenlig planering och vidareutveckling av detta samarbete. Å andra sidan har sektionen inom vissa områden börjat förverkliga en plan på samnordisk organisering av den vetenskapliga fortsättningsutbildningen. Det är emellertid uppenbart, att det fortfarande finns rikligt med outnyttjade möjligheter för en utveckling av det nordiska samarbetet inom vetenskapens och den högre undervisningens område.

Beträffande förslaget i medlemsförslagets 1:a punkt om inrättande av ett nytt nordiskt samarbetsorgan på hög nivå för att i samråd med regeringarna verka inom forskningssamarbetets och den högre undervisningens område, anser sektionen, att förutsättningarna för en utveckling av detta

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

samarbete genom att utveckla den nuvarande organisationen noggrant borde övervägas, innan åtgärder vidtas för inrättande av ett nytt organ, som skulle förorsaka en onödig ökning av utgifterna och kompetenskonflikter mellan detta organ och redan existerande organ. Inom ramen för den nuvarande organisationen kunde t. ex. genom lämpligt arbete inom utskott samt genom en effektivare förberedning av ärendena än tidigare uppnås bättre resultat än hittills. — Såsom en konkret möjlighet nämner sektionen, att en omedelbar kontakt med de centrala organen för högskole- och forskningspolitiken kunde åstadkommas i större utsträckning än tidigare vid framtida förordnanden av medlemmar i sektion I av Nordiska kulturkommissionen.

Det i förslagets 2:a punkt nämnda nordiska samarbetet mellan de vetenskapliga kommissionerna och motsvarande organ bör enligt sektionens åsikt ytterligare främjas. Kommissionernas uppgift är närmast att själva undersöka möjligheterna att åstadkomma arbetsfördelning och effektivare samarbete än tidigare.

Beträffande den i förslagets 3:e punkt nämnda framställningen om utveckling av samarbetet mellan olika forskningsinstitut och forskare, anser sektionen, att denna sida av samarbetet kraftigt borde utvecklas. Enligt sektionens uppfattning har medel för sådant samarbete hittills kunnat erhållas tillräckligt och smidigt i Finland, men det är uppenbart, att tillvägagångssättet vid beviljande av medel borde utvecklas. Med beaktande av detta har även sektion I vid Finlands avdelning gjort en framställning, som för närvarande behandlas i kulturkommissionens sektion I och som rör centralisering av tillvägagångssättet vid beviljande av medel på så sätt att det för sökandens del skulle bli enklare än för närvarande.

Slutligen kan sektionen inte underlåta att i korthet fästa uppmärksamhet vid att åstadkommandet av en sådan »verklig sammordisk planering», som omtalas i medlemsinitiativet, är en synnerligen svår uppgift. Det är allmänt känt, hur svårt det är att redan på nationell grund utarbeta sådana generella högskole- och forskningspolitiska program, som kan anses funktionsdugliga. Detta innebär naturligtvis inte, att en omfattande sammordisk planering på lång sikt inom ifrågavarande områden inte borde utvecklas vidare. Det är emellertid orealistiskt att vänta sig, att resultat av en sådan verksamhet skulle kunna uppnås mycket snabbt, oberoende av hur väl den är organiserad.

Den sammordiska utvecklingen stöter ständigt på de hinder, som utgörs av studiernas olikhet i de olika nordiska länderna och de nationella strävanden, som tar sig uttryck i att regeringarna verkställer reformer, som djupt kommer att inverka på det nordiska samarbetet, utan att på förhand behandla åtgärdernas sammordiska följder.

Enligt sektionens uppfattning kunde ovannämnda svårigheter rörande den sammordiska planeringen i stor utsträckning avlägsnas genom att rege-

ringarna vid förverkligandet av högskole- och forskningspolitiska reformer redan vid ärendenas beredning skulle underhandla om förutsättningarna för gemensamma åtgärder med regeringarna i andra nordiska länder.

Helsingfors den 11 november 1966

Nordiska kulturkommissionen

Finlands avdelning, sektion I

Pentti Renvall

Ordförande

Markku Linna

Sekreterare

Högskolerådet¹:

Samarbetet på forskningens och den högre utbildningens område mellan de nordiska länderna har under de senaste åren haft avsevärd framgång och fortlöpande utvidgats till nya områden. Samtidigt önskar man emellertid allmänt, att samarbetet ytterligare skulle utvidgas till nya områden. För egen del vill högskolerådet konstatera, att man på högskoleutbildningens område borde söka utarbeta en plan om i vilken mån samt på vilka områden och på vilka nivåer av forskningen och högskoleutbildningen man borde åstadkomma en samnordisk utbildning och hur denna utbildning borde förläggas i de olika nordiska länderna, och att denna plan fortlöpande borde hållas i nivå med utvecklingen. Samtidigt vill högskolerådet dock framhålla, att för att det nordiska vetenskapliga samarbetet i praktiken skall lyckas, är det ytterst viktigt, att olika högskolor, institutioner och enskilda forskare har tillräckliga ekonomiska möjligheter för detta samarbete.

Vad den första punkten i rekommendationsförslaget beträffar, ifrågasätter högskolerådet om en effektivisering av samarbetet och åstadkommandet av ett snabbare och smidigare förfarande än för närvarande kan främjas genom att inrätta ett nytt organ, emedan detta skulle leda till en dubbelorganisation inom det nordiska kultursamarbetet. Dessutom bör observeras, att de i medlemsförslaget nämnda nationella forsknings- och högskolepolitiska organen icke samtliga verkar på samma nivå utan dels på minister-, dels på tjänstemannanivå.

De i förslaget nämnda uppgifterna ankommer närmast på de nordiska regeringarnas samarbetsorgan, Nordiska kulturkommissionen och särskilt på dess sektion I, som behandlar frågor rörande forskningen och högskoleutbildningen. Högskolerådet anser, att dessa uppgifter fortfarande borde skötas centraliserat av Nordiska kulturkommissionens sektion I. Enär det

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

emellertid är uppenbart, att Nordiska kulturkommissionen inte med nuvarande arbetsförutsättningar förmått sköta de ökande samarbets- och planeringsuppgifterna så effektivt som nödigt varit, borde man undersöka utvecklandet av Nordiska kulturkommissionens organisation och arbetssätt. Därvid kunde man tänka sig antingen en utvidgning av Nordiska kulturkommissionens sektion I eller tillsättandet av samnordiska specialutskott för att biträda Nordiska kulturkommissionens sektion I i dess verksamhet. Det är också uppenbart, att för Nordiska kulturkommissionen borde skapas bättre möjligheter än hittills att verkställa utredningar. Detta skulle förutsätta en förstärkning av sekretariatet och möjligen inrättandet av ett permanent samnordiskt sekretariat.

För såvitt verksamheten i Nordiska kulturkommissionen, sektion I, på förutnämnt sätt kan effektiviseras, uttalar högskolerådet förhoppningen, att man kan finna organisatoriska former, med vilkas tillhjälp även högskolerådet har möjlighet att följa med de inom kulturkommissionen anhängiga planerna för utvecklandet av det nordiska samarbetet på vetenskapens och den högre utbildningens område. Ifall man däremot stannar för det i medlemsförslaget avsedda nya samarbetsorganets inrättande, är högskolerådet för sin del redo att taga del i dess verksamhet.

Med anledning av den andra punkten i medlemsförslaget finner högskolerådet, att man med alla tillbuds stående medel borde söka utveckla det nordiska samarbetet mellan forskningsråden och de vetenskapliga kommissionerna, vilket samarbete redan nu på vissa områden är synnerligen livligt, och att man bättre än hittills borde bringa de redan förefintliga och framtida möjligheterna till de olika institutionernas kännedom.

Högskolerådet vill särskilt understryka, att inom samarbetet mellan de nordiska länderna på vetenskapens och högskoleutbildningens område är betydelsefullast det personliga samarbetet mellan forskningsinstitutioner, forskare och lärare. Därför anser högskolerådet, att man borde söka befordra och i praktiken underlätta det i den tredje punkten av medlemsförslaget nämnda samarbetet mellan olika institutioner och enskilda forskare bl. a. genom att anskaffa tillräckliga allmänna medel till studie- och forskningsresor och till forskarutbyte mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 19 november 1966

Matti Aho

Ordförande

Jaakko Numminen

Sekreterare

Helsingfors universitets konsistorium har i en skrivelse av den 12 oktober 1966 meddelat, att konsistorium tillstyrker förslaget om nordiskt forskningssamarbete.

Turun yliopisto (Åbo universitet)¹:

Turun yliopisto anser sig med tillfredsställelse kunna förena sig om förslagsställarnas rekommendationsförslag. Universitetet godkänner likaledes de i medlemsförslaget i allmänna drag uppskisserade verksamhetsformerna och konstaterar, att i förslaget fullt riktigt fästes stor vikt vid det på bred bas försiggående samarbetet på institutions- och forskarplanet samtidigt som bevarandet av institutionernas och forskarnas handlingsfrihet och oberoende understrykes. Centraliserade åtgärder bör på detta plan framför allt ha till syfte att ge uppslag och skapa förutsättningar för institutionernas och forskarnas frivilliga samarbete, som ej betungas med en centraliserad övervakning eller administrativa formaliteter. Endast på detta sätt kan detta samarbete på ettvarit område och i olika situationer finna de mest ändamålsenliga formerna.

Juridiska fakulteten vid Turun yliopisto har i sitt i ärendet avgivna yttrande fäst särskild uppmärksamhet vid frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för rättsvetenskap och anför härom följande.

Inrättandet av ett nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap borde påskyndas, emedan en sådan forskningsinstitution avsevärt skulle kunna främja det nordiska forskningssamarbetet inom olika sektorer av rättsvetenskapen.

Det borde även övervägas, på vilket sätt det finskspråkiga rättsvetenskapliga forskningsarbetets resultat effektivare än hittills kunde bringas till nordiska och andra utländska kollegers kännedom. Helt korta sammandrag torde äga tämligen ringa betydelse, enär motiveringen för vetenskapliga ståndpunktstaganden och en tillräcklig redovisning av den använda forskningsmetoden inte framgår av sådana. Måhända kunde Finlands juristförbund utge en »Studies in Finnish Law»-serie, i vilken skulle tryckas engelsk- eller tyskspråkiga tillräckligt detaljerade referat av de viktigaste finskspråkiga rättsvetenskapliga undersökningarna eller åtminstone av de centrala avsnitten i dessa. — Även översättningen av finskspråkiga rättsvetenskapliga undersökningar (böcker och artiklar), företrädande den högsta vetenskapliga nivån, till något internationellt språk i oavkortad form borde effektiviseras. I annat fall förblir de okända för den internationella forskningen liksom även för den nordiska.

Åbo i november 1966

Turun yliopisto

Tauno Nurmela

Rektor

Olavi Rytkönen

Universitets-
sekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Åbo akademi:

Åbo akademis konsistorium stöder tanken på ett utbyggt nordiskt samarbete på forskningens och den högre utbildningens område. Den föreslagna rekommendationen till regeringarna att tillsätta ett samarbetsutskott med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen i de nordiska länderna, med uppdrag att biträda regeringarna i frågor som gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av samarbetet beträffande den högre utbildningen, förefaller att vara en tanke, vars förverkligande kan leda till goda resultat. En risk för överorganisation föreligger dock. Bl. a. borde hänsyn tagas till förekomsten av det organ som förvaltar den nya nordiska kulturfonden.

Mot förslaget om ett effektivt samarbete mellan forskningsråden i de nordiska länderna med den tekniska samarbetsorganisationen NORDFORSK i tillämpliga delar som föredöme finnes intet att anmärka.

Särskilt angeläget synes det Åbo akademis konsistorium att de i punkt 3 i rekommendationen nämnda samarbetsformerna kunde utbyggas. Ökat utbyte på lärar- och forskarplanet är synnerligen önskvärt och vikten av åtgärder som kan leda till framsteg i detta avseende vill konsistorium starkt understryka. Finlands geografiska läge och dess i många fall knappa apparatresurser gör studie- och forskningsresor särskilt betydelsefulla. Resor borde kunna företagas med kort varsel och utan av omständliga ansökningsprocedurer föranledda dröjsmål när det gäller att utverka nödiga statsmedel härför. Förslaget om framskaffande av lätt tillgängliga statliga medel för studieresor, forskarutbyte m. fl. samarbetsformer är sålunda värt allt stöd.

I de föreslagna samarbetsformerna borde även innefattas periodiskt återkommande ämneskonferenser.

I detta sammanhang kan framhållas, att Nordiska rådet kunde göra en insats för att undanröja formella hinder för sådant utbyte genom att medverka till att nordiska lärare vid vistelse i annat nordiskt land finge åtnjuta sedvanliga löneförmåner från hemlandet. Beträffande sakkunniguppdrag vore gemensamma nordiska normer önskvärda. De förmåner en sakkunnig åtnjuter t. ex. i Sverige då honom anförtrotts sakkunniguppdrag i samband med tillsättande av professur kunde härvid tjäna som föredöme.

Åbo den 29 november 1966

För Åbo akademis konsistorium:

Nils Erik Enkvist

Rektor

C.-E. Sundmon

Akademi-
sekreterare

Uleåborgs universitet¹:

Uleåborgs universitet konstaterar med tillfredsställelse det intresse, som inom Nordiska rådet uppstått för nordiskt forskningssamarbete, något som berör universitetet mycket intimt, då universitetets läge erbjuder synnerligen goda möjligheter att bedriva samnordisk forskning. Som exempel på dessa möjligheter kan nämnas planen på ett samnordiskt arktiskt forskningsinstitut, avsett att bli inrättat i anslutning till Uleåborgs universitet.

Universitetet förenar sig om de i förslagen gjorda framställningarna om det samnordiska forskningssamarbetets effektivisering på tre skilda plan: regeringsplanet, forskningsrådsplanet samt institutions- och forskarplanet. Universitetet anser en ökning av möjligheterna till samarbete på sistnämnda plan synnerligen viktig och hoppas i detta avseende på snara åtgärder. Med hjälp av ett intimare samarbete skulle det finnas möjligheter att bättre än hittills koordinera förefintliga forskningsprogram och fördela arbetet de nordiska länderna emellan. På samma gång kunde man främja en samnordisk användning av större forskningsapparater. En positiv lösning av denna fråga förutsätter en kännbar ökning av samarbetet på forskningsrådsplanet.

Universitetet fäster uppmärksamhet vid de möjligheter, som anordnandet av en samnordisk forskarutbildning erbjuder dels till minskning av de erforderliga kostnaderna för en sådan utbildning, dels till höjandet av utbildningsnivån. Man bör beakta att vart och ett av de nordiska länderna i många fall är en för liten enhet för att ensamt anordna en dylik forskarutbildning på internationell nivå.

Universitetet vill framhålla, att jämsides med det samnordiska forskningsarbetet bör utvecklas även förutsättningar för forskning på det nationella planet, så att denna ej äventyras genom de alltför stora konkurrensmöjligheter, som den samnordiska forskningen måhända erbjuder på vissa områden.

Universitetet hänvisar även till vad som ovan sagts om Uleåborgs universitets säregna geografiska läge och mångsidiga teknisk-vetenskapliga karaktär. På grund härav skulle det enligt universitetets åsikt vara viktigt, att dess representation inom de organ som handhar det nordiska forskningssamarbetet är tillräckligt stark.

Uleåborg den 30 november 1966

E. Kosio-Kanttila

Rektor

Kaarlo Keihäri

Sekreterare

¹ Yllrande översatt från finska.

Tampereen yliopisto (Tammerfors universitet)¹:

Planen för ett utvecklande av det nordiska forskningssamarbetet är synnerligen aktuell och motsvarar uppenbarligen högskolornas strävanden att främja den akademiska forskningen på det internationella fältet. Det inom Nordiska rådet utarbetade handlingsprogrammet är realistiskt och berör långvariga svåra brister och missförhållanden.

I det att universitetet såsom sitt yttrande förenar sig om planerna för utvecklande av det nordiska forskningssamarbetet önskar universitetet för vederbörlig prövning framlägga följande förslag rörande planens enskildheter:

1. Det nordiska forskningssamarbetet liksom annat samarbete, som berör landets samtliga vetenskapliga centra främjas därav, att en så mångsidig representation som möjligt för forskningsområden och geografiska områden beaktas inom de riksomfattande och internationella organ, som främjar detta samarbete. Därjämte borde man sträva att fortlöpande anlita särskilda sakkunniga vid kartläggningen av olika vetenskapliga områdens forskningsbehov.

2. De riksomfattande forskningsråden eller vetenskapliga kommissionerna skulle med avseende å deras centralisering synnerligen väl lämpa sig som informationsorganisationer beträffande slutförda undersökningar. Hos oss kunde exempelvis statens tekniska kommissioner anställa kvalificerade översättare, som vederlagsfritt kunde anlitas av forskare och vetenskapliga institutioner. Även i fråga om spridandet av forskningsresultat och dokumentation skulle dessa organ äga de bästa möjligheterna att verka på det internationella planet så, att de skulle hjälpa forskarna och de vetenskapliga institutionerna.

3. Planeringen av forskningsuppgifter och förverkligandet av konkreta forskningsprogram kunde i första hand försiggå direkt som gruppverksamhet mellan nordiska forskningsinstitutioner och forskare, varvid statens vetenskapliga kommissioners eller vetenskapsråds insats endast skulle bestå i att förmedla samarbetet, ej kontrollera detta. Detta innebure exempelvis, att t. ex. universitetsinstitutionerna direkt finge disponera över forskningsmedel på lång sikt, i fråga om vilka endast ekonomisk tillsyn skulle förekomma. Dessa medel borde beviljas för den tid envar forskningsplan kräver såsom ett helhetsunderstöd för institutionen, för att den nödiga lokalkännedomen kunde komma till uttryck vid personval och för att möjliggöra en tillräckligt långsiktig forskningsplanering. Särskilt det internationella samarbetet förutsätter mångåriga långsiktiga forskningsprogram. Universitetet och deras forskningsinstitutioner är utan tvivel beredda att framlägga konkreta förslag för förverkligande av dylika långsiktiga forsk-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ningsprogram. De vetenskapliga kommissionerna skulle härvid befrias från den återkommande behandlingen av talrika ansökningar om understöd och kunde koncentrera sig på att undersöka långsiktiga behovsprogram för forskningsarbetet på riksplanet. Universiteten och andra forskningsinstitutioner kunde även draga försorg om det konkreta förverkligandet av dessa inom ramen för fleråriga program.

Tammerfors den 29 november 1966

För förvaltningskollegiet

Paavo Koli

Rektor

Aunis K. Kantonen

Sekreterare

Filosofiska fakulteten vid Jyväskylä universitet har i en skrivelse av den 9 november 1966 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Akademin för tekniska vetenskaper:

— — — Akademin understöder de tankar som framförts i förslaget, men önskar framhålla, att det på de tekniska vetenskapernas område redan existerar ett samarbete, som i det närmaste är organiserat på det sätt, som nämnes i förslaget. Organisationen i fråga (NORDFORSK) har dock inte ens närmelsevis tillräckligt med medel till sitt förfogande för befrämjandet av samarbete och forskning. Därtill vill vi betona betydelsen av att speciell uppmärksamhet fästes vid samarbetet mellan enskilda forskare och institutioner samt att anslag beviljas för nämnda ändamål (punkt 3 i förslaget). Ytterligare borde inte sådana vetenskapsgrenar, som mycket skiljer sig från varandra, inrymmas i samma organisation utan för lämpligen utvalda vetenskapsgrenar borde skapas en egen organisation.

Helsingfors den 30 november 1966

Arvo Ylinen

Akademiens
ordförande

Veikko Linnaluoto

Akademiens
sekreterare

Tekniska högskolan:

Högskolan understödjer i princip utvidgandet av nordiskt samarbete på forskningens område. På grund av karaktären av högskolans verksamhet

är det emellertid icke möjligt att helt åtskilja forskningssamarbetet från övrigt samarbete mellan högskolorna i Norden. Beträffande detta hänvisas speciellt till följande områden av samarbete.

1. Enligt rekommendation av Nordiska kulturkommissionen har beslut fattats att de tidigare inofficiella rektorsmötena vid de nordiska tekniska högskolorna skall etableras som officiella från och med mötet i Köpenhamn 1965. Medel härtill har beviljats i Danmark, som under två år skall vara förläggningssort för sekretariatet och omhändervara administrationen. Det är av vikt att motsvarande budgetmedel beviljas i de övriga nordiska länderna, särskilt de som är i tur att upprätthålla sekretariatet.

2. De flesta avdelningskollegierna vid de nordiska tekniska högskolorna upprätthåller ett samarbete med regelbundna professorsmöten.

3. Undervisnings- och forskningssamarbete sker även i form av utbyte av föreläsare och forskare. Man har föreslagit, att detta utbyte skulle ökas särskilt med sikte på att förlänga de tidsperioder, under vilka forsknings- och undervisningsarbete kan utföras av högskolelärare vid andra nordiska länders motsvarande institutioner.

4. Högskolorna är nära hierade med det forskningssamarbete som upprätthålles av NORDFORSK.

Tekniska högskolan anser det vara synnerligen viktigt att de samarbetsformer som nämnts ovan särskilt under punkterna 1—3, vilka närmast berör högskolan, upprätthålles och utvecklas. Detta är framför allt en fråga om erforderliga budgetmedel. Likaså finner högskolan det vara skäl att betona vad som framhållits i det ifrågavarande medlemsförslaget om vikten att åtgärder vidtages i syfte att stimulera och underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare, särskilt genom att framskaffa lätt tillgängliga statliga medel för studieresor, forskarutbyte m. fl. samarbetsformer. Högskolan anser det vara möjligt att nå dessa syften genom utveckling av det nuvarande systemet utan att man behöver upprätta nya organ d. v. s. genom Nordiska kulturkommissionens och NORDFORSK:s verksamhet.

Otnäs den 29 november 1966

På Tekniska högskolans vägnar

Viljo Kuuskoski

Prorektor

Martti Liesto

Sekreterare

Helsingin kauppakorkeakoulu (Handelshögskolan i Helsingfors):

Lärarrådet konstaterar med tillfredsställelse intresset för en ytterligare utveckling av samarbetet mellan de nordiska länderna på den vetenskapliga forskningen och undervisningens område. Tanken om en intensifiering av detta samarbete är likaså beaktansvärd.

Det inom Nordiska rådet framställda förslaget om inrättandet av ett särskilt samarbetsutskott för att på regeringsnivå befrämja det nordiska samarbetet inom ovannämnda områden torde vara av behovet påkallat. Handelshögskolans lärarråd anser emellertid, att innan saken får en dylik lösning, borde man noggrant utreda det nya organets uppgifter samt dess förbindelse med Nordiska kulturkommissionen och särskilt med dess vetenskapliga sektion.

I förslagens andra punkt föreslås ett effektivare och fastare samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd, vetenskapliga kommissioner och eventuella motsvarande organ. Som ett föredömligt exempel nämnes på det tekniskt-naturvetenskapliga området NORDFORSK-organisationens mångförgrenade och effektiva verksamhet. Handelshögskolan finner detta förslag väl motiverat och ändamålsenligt i syfte att förbättra planeringen och koordineringen av den nordiska forskningsverksamheten på olika områden.

I punkt 3 konstateras, att möjligheterna till kontakt mellan enskilda forskningsinstitutioner och forskare i Norden ytterligare borde förbättras. Detta skulle enligt det framställda förslaget innebära, att medel borde rikligare och lättare beviljas för studieresor, för utbyte av forskare och föreläsare samt för andra samarbetsformer. Handelshögskolan rekommenderar detta förslag på det varmaste och önskar som sin åsikt framhålla, att sistnämnda samarbets- och kontaktformer kanske snabbast medför resultat och är sålunda ägnade att effektivt främja utvecklingen av den vetenskapliga forskningen och undervisningen i Norden.

Helsingfors den 8 december 1966

Pekka Heinänen

Rektor

Olli Tarpila

Sekreterare

Svenska handelshögskolan:

Det samarbete, som råder mellan Nordens länder inom vetenskap och forskning, är ägnat att främja och berika vetenskapens utveckling i vårt land. En ytterligare utveckling av detta samarbete framstår därför som en

angelägen uppgift. I medlemsförslaget framförs tanken att ett nytt organ skulle skapas för intensifiering av detta arbete. Lärarrådet ställer sig tveksamt till detta förslag och menar att man i stället borde pröva om inte målet kan nås genom en eventuell omorganisation och komplettering av Nordiska kulturkommissionen och särskilt dess sektion för vetenskap och högskoleundervisning.

I medlemsförslagens tredje kläm föreslås att möjligheterna till direkt kontakt mellan forskningsinstitutioner och enskilda forskare i Norden borde förbättras, bland annat genom tillräckliga anslag för resor och för utbyte av forskare mellan Nordens länder. Svenska handelshögskolan finner detta förslag mycket väl motiverat och önskar samtidigt understryka vikten av att dylika medel skulle kunna disponeras med kort varsel och utan en invecklad ansökningsprocedur.

Helsingfors den 25 november 1966

Ilmari Hustich

Rektor

Göran Westerlund

Sekreterare

Turun kauppakorkeakoulu (Handelshögskolan i Åbo):

— — — får Turun kauppakorkeakoulu vördsamt framhålla, att samarbete även på det i förslaget nämnda området uppenbarligen skulle ha en positiv verkan, varför ett utfärdande av de föreslagna rekommendationerna vore berättigat.

Åbo den 19 oktober 1966

Auvo A. Sääntti

Rektor

Reino Keinonen

Sekreterare

Handelshögskolan vid Åbo akademi:

1. *Organ på regeringsplanen.* Högskolan understödjer förslaget att bilda ett permanent samarbetsutskott, ett kontaktorgan på regeringsnivå, med Nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion som utredningsorgan.

2. *Forskningsrådsplanen.* Högskolan delar förslagsställarnas uppfattning, att det är en första rangens uppgift att åstadkomma ett effektivt samarbete mellan de nordiska forskningsråden inom samtliga forskningssektorer. Rådets olika utformning i de nordiska länderna torde dock utgöra ett visst hinder för en effektiv samordning. Åtgärder borde vidtagas för att eliminera dessa hinder. Olikheter ifråga om de av råden tillämpade utdelningsprinci-

perna och anslagens storlek m. m. kunde ävenledes förtjäna en närmare utredning i syfte att uppnå större konformitet.

I detta sammanhang vill högskolan speciellt ansluta sig till det förslag, som väckts, att viss del av rådets anslag kunde utdelas på liberalare villkor för att underlätta forskarutbytet mellan länderna.

Förslaget att bilda ett permanent, centralt sekretariat med biträde av nationella sekreterare torde främst motiveras av organisatoriska skäl.

3. *Institutions- och forskarplanen.* Högskolan vill uttala som sin mening att samarbetet enskilda institutioner och enskilda forskare emellan är synnerligen viktigt. Allt bör göras för att underlätta detta samarbete. Följande åtgärder bör därvid vidtagas.

a) *Direkt forskarutbyte.* Anslag bör ställas till förfogande för enbart forskning i annat nordiskt land för kortare eller längre tid. Åtgärder bör vidtagas för att underlätta utbyte av forskare mellan två länder, varvid de berörda forskarna icke bör lida något ekonomiskt eller annat avbräck. Eventuellt bör utredas, om gällande lagar och förordningar med anledning härav behöver ändras.

b) *Studieresor.* Åtgärder bör vidtagas för att stimulera en enskild forskare att göra studieresor för längre eller kortare tid till annat nordiskt land. Även en forskargrupp inom ett ämne eller forskare vid en högskola bör kunna göra gemensamma resor för att bevista kongresser, exkursioner, symposier m. m., som anordnas i ett nordiskt land.

c) *Anslag till gästföreläsningar.* Anslag för att bekosta gästföreläsningar är vid många högskolor ringa eller saknas helt. Högskolan anser detta vara en mycket stor brist, som hindrar ett effektivt forskningssamarbete. I detta sammanhang vill högskolan även föreslå, att sådana åtgärder vidtages, att redan nu inom varje land erhålles bättre koordinering av informationer rörande inbjudna gästföreläsare. Med relativt begränsade ekonomiska medel skulle man härigenom kunna uppnå en betydligt större effekt, forskningen till fromma.

d) *Samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat.* Högskolan finner det välmotiverat att ytterligare utveckla denna samarbetsform.

e) *Gemensamma institutioner eller andra former av permanent samarbete.* Högskolan anser, att det på vissa områden torde finnas förutsättningar för att skapa gemensamma organ i denna form, t. ex. en institution för integrationsproblematiken inom näringslivet.

Högskolan ansluter sig till den uppfattningen, att man bör pröva olika vägar för att stärka och utvidga forskarutbytet och samarbetet mellan olika institutioner och forskare i de nordiska länderna med bibehållen frihet och självbestämmanderätt för de enskilda institutionerna och forskarna på vederbörande område.

Åbo den 31 oktober 1966

(Sign.)

Lantbrukets forskningscentral¹:

I de nordiska regeringarnas samarbetsorgan kunde Finland företrädas av en representation från statens vetenskapsråd. Detta borde dock först utökas med en representation från statens forskningsanstalter i enlighet med deras inbördes betydelse.

Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommissions nordiska samarbete har under de senaste åren organiserats inom ramen för NKJ (Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning), vilket är samarbetsorgan för motsvarande nordiska vetenskapliga kommissioner.

Allmänt har det nordiska samarbetet inom jordbruksforskningen redan under tiotal år koncentrerats till Nordiska jordbruksforskarens förening. Denna förenings mångsidiga verksamhet, dess insats och resultat är i huvudsak beroende av följande faktorer:

- behandling av ämnen som väcker intresse hos alla parter,
- forskarnas initiativrikedom,
- de ekonomiska resurser, som kan ställas till förfogande.

Den nordiska jordbruksforskningen kan mycket effektivt befrämjas t. ex. genom att bevilja NJF tillräckliga medel och uppmuntra forskningsanstalterna och forskarna till ett effektivt utnyttjande av de möjligheter, som denna förening erbjuder.

För att främja den nordiska jordbruksforskningen på institutions- och forskarnivå borde man speciellt beakta följande:

Varje forskare borde på sitt speciella område vid behov smidigt kunna uppnå samarbete med sådana institutioner och personer, vilka bäst kunde befrämja fortsatta studier och forskningsarbete, samt få till sitt förfogande behövt forskningsmaterial.

Behovet av samarbete börjar vid forskarnas fortsatta skolning efter avslutad högskoleexamen. Varje nordiskt land skulle ha särskild nytta av att skolningsplatsen kunde väljas inom vilket nordiskt land som helst. I sådant fall vore det betydligt lättare att finna kompetenta lärarkrafter. Ett välordnat utbyte av forskare för licentiatskolning vore ändamålsenligt. Det vore fördelaktigt om man i hemlandet kunde räkna sig till godo lärdomsprov, som avlagts i de övriga nordiska länderna. Möjligheten att göra långvariga forskningsresor till de andra nordiska länderna borde underlättas, emedan särskilt de nordiska länderna kan delge varandra vetenskapliga rön, som kan tillämpas inom deras krets.

Helsingfors den 21 november 1966

Jouko Vuorinen

Överdirektör

Antti Elomaa

Inspektör

¹ Yttrandet översatt från finska.

Veterinärmedicinska högskolan:

Lärarkollegiet beslöt såsom sitt yttrande meddela, att det finner skäligt,

1. att ett samarbetsutskott tillsättes med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken,
2. att ett effektivt samarbete mellan forskningsråden (motsvarande) i de nordiska länderna åstadkommes,
3. att åtgärder vidtages i syfte att stimulera samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare, särskilt genom att framskaffa lätt tillgängliga medel för studieresor och andra samarbetsformer.

Helsingfors den 22 september 1966

Ossi Salminen

T. f. sekreterare

Centrallaboratorium Ab:

Av skrivelsen framgår att det egentligen redan finns ett organ, Nordiska kulturkommissionen och dess vetenskapliga sektion, som kunde handha uppgifterna i fråga. Samtidigt framhålls att kommissionen ej har infriat de förhoppningar som i detta hänseende ställts på dem. Det förefaller logiskt att under dessa omständigheter främst undersöka på vilket sätt kulturkommissionen bättre än hittills kunde sättas i tillfälle att fylla sina uppgifter. Om detta kan ske genom personbyten samt genom större ekonomiskt understöd, bör uppenbarligen sådana åtgärder vidtas. Förslaget att skapa ett helt nytt organ kunde bordläggas tills kulturkommissionens och dess vetenskapliga sektionens möjligheter att sköta ifrågavarande frågor slutligt utretts.

Kulturkommissionens vetenskapliga sektion borde först få till uppgift att utreda hur det står till med samarbetet inom de olika branscherna. Svaren jämte eventuella önskemål borde avges enligt kortaste formulär för att utredningen inte skall bli alltför omfattande. På basen av denna utredning kunde sedan stödåtgärder sättas in på de svaga punkterna. Vi kan redan nu säga att samarbete inom forskningen på massa- och pappersindustrins område är väl utbyggt och att vi redan ett tiotal år ständigt försökt utveckla detta samarbete.

Helsingfors den 18 november 1966

Centrallaboratorium Ab

Waldemar Jensen

Professor,
verkställande direktör

N o r g e**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Medlemsforslaget er blitt sendt til uttalelse til Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd og Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Hovedkomiteén for forskning og Det Norske videnskaps-akademi i Oslo.

Innen fristens utløp er det kommet svar fra de 3 sistnevnte institusjoner [*se nedan*].

Saken ble ellers behandlet på møte av norske universitets- og høyskole- rektorer 7. og 8. november 1966, der det ble uttalt at det synes som om de nødvendige nordiske samarbeidsorganer innen dette felt allerede eksisterer. Rektormøtet antok derfor at det ikke kan være påkrevd å etablere nye slike organer.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til disse uttalelser, som alle går ut på at det i dag er et utstrakt samarbeid mellom forskere innenfor nær- sagt alle fagfelter i de nordiske land. Dette samarbeidet går ikke bare ut på gjensidig informasjon som i seg selv er svært viktig, men det foregår også en felles planlegging av forskningstiltak og utbygging, enten slik at man går sammen om bestemte tiltak eller at man blir enige om en arbeidsdeling.

Kirke- og undervisningsdepartementet er enig i at man kan komme lenger på denne veg, men er ikke innstilt på å gå inn for å opprette nye koordineringsorganer, noe som lett kan føre til at det oppstår kompetanse- problemer mellom disse og de eksisterende institusjoner.

Som Videnskaps-akademiet peker på har man i dag i tillegg til de ufor- melle avtaler mellom de enkelte institutter, gjort formelle vedtak om en ar- beidsfordeling, f. eks. ved opprettelse av spesielle linjer under Nordisk hus- holdshøgskole i bare ett av de nordiske land, opprettelse av et Nordisk insti- tuttt for Afrika-studier i Uppsala og et Nordisk sjørettsinstitutt i Oslo. Ellers har man institutter som Nordisk institutt for teoretisk atomfysikk og Nor- disk institutt for folkediktning, begge i København, og fra den seineste tid avtaler om Sentralinstituttet for Asiaforskning i København, om utdanning av flyingeniører ved Tekniska högskolan i Stockholm og om oppretting av en videreutdanningsinstitusjon for by- og regionplanlegging i Sverige.

Når det gjelder avtaler om felles innsats for bestemte forskningsprosjek- ter kan man vise til samarbeid om marin biologi, om fysisk oseanografi, om terrestrisk økologi, om forskningsmessige ekskursjoner til Island og om in- ternasjonal politikk, herunder konflikt- og fredsforskning.

Etter Kirke- og undervisningsdepartementets mening er utviklingen av nordisk forskningssamarbeid skjedd i et naturlig tempo i de seinere år. De- partementet er av den mening at dette samarbeidet er verdifullt og gir gode resultater, men mener likevel at de forskningsaktiviteter som Norge på eget grunnlag har bygget ut i de seinere år, er tiltak som i alle tilfelle måtte tas

opp og løses nasjonalt. Det er ellers grunn til å understreke at det også på nasjonalt plan ofte er nødvendig med utbygging av samme slag forskning på flere steder.

Den utbygging som har foregått nasjonalt, har videre krevd en slik økonomisk innsats at man ikke samtidig har kunnet delta i en forsert utvikling av nordiske og andre internasjonale prosjekter. En må også fortsatt regne med at det for hver enkelt oppgave må foretas en prioritering der nordiske samarbeidshensyn avveies mot nasjonale behov.

Når det spesielt gjelder samarbeid på de tre ulike nivåer som er nevnt i medlemsforslaget, vil departementet henvise til at det allerede eksisterer kontakt mellom Den norske hovedkomitéen for forskning og tilsvarende organer i andre land, selv om den er av uformell karakter. Departementet er enig med Hovedkomitéen i at om et mer formalisert samarbeid skal etableres, må det skje ved at det er de ansvarlige på dette området i de enkelte land som møtes.

Når det gjelder samarbeid mellom de enkelte forskningsråd foregår det også i stor utstrekning uformelt, noe som synes å være tilfredsstillende. Spørsmålet om å opprette nordiske sekretariater er blitt drøftet, men rådene har ikke funnet det nødvendig og hensiktsmessig å opprette slike organer utenom NORDFORSK.

Når det gjelder punkt 3 i medlemsforslaget kan departementet bekrefte at det ikke finnes noen regler i Norge som begrenser adgangen for norske forskere til å reise til andre nordiske land. Som Hovedkomitéen bemerker finnes de midler som er til disposisjon fra norsk side å være like lett tilgjengelig for forskningsoppgaver som foregår i nordisk samarbeid som for de som foregår i samarbeid innenfor landet. En annen sak er at de midler som er tilgjengelige er begrenset, og departementet må advare mot forslag om at man av de bevilgninger som gis for reiseutveksling mellom universiteter og høyskoler, skal øremerke bestemte beløp for reiser i nordiske land.

Oslo, 16. november 1966

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd:

Innen landbruksforskningen i Norden er det forskjellige former for samarbeid, fra personlig, uformelle kontakter til et organisert samarbeid i faste former. Det skal her gis en kort redegjørelse for en del av det organiserte forskningssamarbeid innen de fagområder som hører inn under Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd. Disse fagområder er jord- og hage-

bruk, skogbruk, veterinærmedisin, meieribruk, viltpleie og ferskvannsfiske og jordskifteverket.

I Danmark, Finland, Island og Sverige er det tilsvarende forskningsråd på det landbruksvitenskapelige område selv om disse ikke dekker akkurat de samme fagområder som NLVF spenner over. I 1965 opprettet de nordiske lands forskningsråd Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning. Dette kontaktorgan er sammensatt av to representanter fra

Landbrugets samraad for forskning og forsøg, Danmark
 Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission, Finland
 De islandske forsøgsudvalg, Island
 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge
 Jordbrukets forskningsråd, Sverige

Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning har til formål å formidle og støtte fellesnordisk forskning innenfor landbruket. Det skal skaffe seg løpende oversikt over aktuelle fellesnordiske forsøksoppgaver og avgi innstilling til de enkelte lands forskningsråd med henblikk på å få etablert et samvirke om aktuelle fellesoppgaver. Det skal videre medvirke til å sikre den økonomiske bakgrunn for gjennomførelsen av slike oppgaver og ellers ta opp spørsmål av fellesnordisk interesse.

Formannsposten og sekretariatet for Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning går på omgang mellom de deltagende lands forskningsråd med perioder på to år.

I tillegg til Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning er det innen flere av de mer avgrensede områder også et organisert samarbeid.

En av de største organisasjoner er Nordiske jordbruksforskeres forening (NJF) som har vært i kontinuerlig virksomhet siden 1918. NJF er en forening av landbruksforskere, lærere og konsulenter med spesiell interesse i landbruksforskningen. Foreningen har c:a 2 300 medlemmer og i ledelsen sitter praktisk talt bare aktive forskere.

NJF har 10 seksjoner og det er særlig i disse seksjoner den faglige virksomhet foregår. Det viktigste ledd i seksjonsarbeidet er arbeidsgrupper sammensatt av spesialister som gjennomgår arbeidet på sitt område, diskuterer metoder og resultater og legger fram planer for det videre forskningsarbeid. I 1965 var det c:a 50 arbeidsgrupper i virksomhet. Seksjonene arrangerer også seminarer og symposier hvor arbeidet på et område behandles ved foredrag, diskusjoner og gruppearbeid. Svært ofte resulterer disse møter i at det nedsettes arbeidsgrupper for bearbeidelse av planer for samarbeid. Ellers kan nevnes at NJF arrangerer kongress hvert fjerde år.

I 1961 opprettet NJF et stipendprogram for utveksling av yngre forskere og det deles ut to stipend i hvert av de nordiske land. Videre må nevnes at foreningen gir ut to tidsskrifter, nemlig Nordisk jordbruksforskning og Acta Agriculturae Scandinavica. Det siste tidsskriftet gis ut i samarbeid med skogs- og landbruksakademien i Sverige.

NJF har eget sekretariat og finansierer sin virksomhet ved statsbidrag fra

de nordiske land og den kontingent medlemmene betaler. I 1957 vedtok Nordisk Råd en resolusjon med henstilling til regjeringene om å undersøke mulighetene for å utbygge det nordiske samarbeid på landbruksforskningens område og styrke NJF:s stilling. Denne resolusjon ga anledning til at foreningen mottar større statsbidrag, og av foreningens regnskap for 1965 går det fram at av foreningens samlede utgifter på kr. 262 780,77 var kr. 193 326,98 statsbidrag.

Innen skogsbruksforskningen er det et utstrakt samarbeid som særlig ivaretas av Samarbeidsnemnden for Nordiske skogforskningsinstitusjoner og som er sammensatt av representanter fra de nasjonale skogforskningsinstitusjoner. Samarbeidsnemnden har nedsatt flere arbeidsgrupper eller seksjoner. I disse grupper blir aktuelle samarbeidsoppgaver drøftet og planlagt og fordelt på de forskjellige land og institusjoner med sikte på å få en felles utnyttelse av en institusjon eller kostbar apparatur som bare fins i ett land. Videre tas opp spørsmål som ensartet teknikk, metoder og terminologi. Faggruppene tar ellers opp utredning av forskjellige spørsmål av betydning for det nordiske samarbeid innen skogbruksforskningen. På driftsteknikkens område er det utstrakt samarbeid gjennom Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR). Nordisk skogunion er en organisasjon hvor skogbruksforskerne deltar aktivt. Skogunionen arrangerer kongresser hvert fjerde år og på disse kongresser blir det lagt fram en rekke forskningsrapporter fra de nordiske land. Rapportene blir drøftet og resultatet blir ofte at flere av oppgavene føres videre som samarbeidsoppgaver.

På det veterinærmedisinske område arrangeres det hvert fjerde år det såkalte Nordiske veterinærmøte. Veterinærmøtene har meget stor tilslutning av forskerne innen veterinærmedisin. Under disse møter blir de siste forskningsresultater lagt fram og det videre arbeid blir drøftet og planlagt i fellesskap. Innen veterinærmedisinen er det også en rekke kontakt- eller arbeidsgrupper for snevrere fagdisipliner, slik som nevnt under Nordiske jordbruksforskeres forening og Samarbeidsnemnden for Nordiske skogforskningsinstitusjoner.

Utenom de organisasjoner som er nevnt foran er det organisert samarbeid på flere andre områder, men en samlet oversikt over samarbeidet på landbruksforskningens forskjellige områder er det ikke mulig å gi med den korte tidsfrist som er gitt for rådets uttalelse.

Av det som er nevnt, vil det gå fram at det på landbruksforskningens område allerede fins en rekke samarbeidsorganisasjoner. Disse har vist seg å fungere som effektive kontaktorgan for landbruksforskningen i Norden og som formidlingsorgan for det nordiske samarbeid. Organisasjonenes virksomhet er stadig økende og vi er på god vei mot en så intim kontakt at hele Norden kan betraktes som et forskningsmiljø for så vidt angår landbruksforskningen. Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd mener det ikke skulle være nødvendig med nye organisasjoner, men at det vil være naturlig

å videreføre det nordiske samarbeid innen landbruksforskningen ved hjelp av de organisasjoner man har på det landbruksvitenskapelige område. Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning er som før nevnt et samarbeidsorgan mellom de nasjonale topporganer på landbruksforskningens område og Nordiske jordbruksforskernes forening. Samarbeidsnemnden for de Nordiske skogsbruksforskningsinstitusjoner og det Nordiske veterinærmøte er eksempler på samarbeid innen avgrensede fagområder.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd anser det for sterkt ønskelig og av stor betydning å styrke det nordiske samarbeid på forskningens område, og gir derfor forslaget om spesielle bevilgninger til gjennomføring av samarbeidsoppgaver og til studiereiser og forskerutbytte en sterk anbefaling. Utgiftene til kontaktvirksomheten som skjer innen de forskjellige organisasjoner på det landbruksvitenskapelige område, har hittil blitt dekket av spesielle statsbevilgninger, medlemskontingenter og tilskott fra forskjellige organisasjoner. Ressursene har imidlertid vært begrenset og mange aktuelle fellesnordiske tiltak har måttet utstå. Rådet anser det for å være av avgjørende betydning at det blir gitt økte statsbevilgninger og vil understreke at da kontaktvirksomheten allerede er etablert og kommet i faste, ordnede forhold, vil slike bevilgninger kunne bli nyttel effektivt og på en rasjonell måte.

Oslo, 28. oktober 1966

For Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd

A. Langsvæter

Hovedkomitéen for norsk forskning:

Ad 1. Hovedkomitéen er enig i at kontakt mellom de nordiske lands planleggingsorganer er av verdi og slik kontakt eksisterer allerede, selv om den er av uformell karakter. Hovedkomitéen vil understreke at dersom et mere formalisert samarbeid skal etableres, må det skje ved at det er de ansvarlige på dette område i de enkelte land som møtes. Et samarbeidsutvalg »med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen» men som ikke automatisk består av representanter for disse organer vil etter Hovedkomitéens mening være en lite hensiktsmessig ordning. Ved de faste møtene mellom undervisningsministrene i de nordiske land foregår det drøftinger på regjeringsplanet også av den vitenskapelige virksomhet. Det synes naturlig å trekke de nasjonale planleggingsorgan for forskning inn i forberedelsen til disse møtene og at deres representanter møtes på forhånd til nærmere drøftinger av de saker som kommer opp til behandling.

Slike møter kan ellers innkalles når det melder seg behov for det. For å sikre en viss rutine kan det fastsettes at møte holdes f. eks. minst en gang

i året. Deltakerantallet bør begrenses til et fåtall (f. eks. 2 à 3) fra hvert land.

Ad 2. Hovedkomitéen går ut fra at det her vil foreligge uttalelser fra de enkelte forskningsråd. Kontakt mellom forskningsrådene i Norden er etablert. Formen er ikke den samme for alle råd, men tilpasset de behov som rådene mener foreligger. I tillegg til den virksomhet NORDFORSK står for, er det regelmessige møter mellom representanter for forskningsrådene innenfor de områder som i Norge er representert ved Norges almenvitenskapelige forskningsråd: humaniora, samfunnsvitenskap, naturvitenskap og medisin. Det er også organisert særlige samarbeidsgrupper om konkrete saker, f. eks. tidsskrifter.

På landbruksforskningens område foregår det et utstrakt samarbeid både mellom forskningsrådene og gjennom andre organer. Ikke minst på dette område spiller de vitenskapelige foreninger og fagsammenslutninger en stor rolle. Disse organisasjoner synes også på andre områder å ha stor betydning for den gjensidige informasjon og utforming av samarbeidstiltak.

Spørsmålet om nordiske sekretariater, f. eks. etter mønster fra NORDFORSK, har vært drøftet mellom forskningsrådene også på andre områder, men rådene har ikke funnet det nødvendig eller hensiktsmessig å opprette slike organer.

Ad 3. Det foregår et utstrakt forskningssamarbeid mellom institutter og mellom de enkelte forskere innenfor det enkelte land. Dette samarbeid tar mange ulike former og tilpasses de vilkår som er tilstede i de enkelte tilfelle.

Som forslaget gir uttrykk for, foregår det også mellom de nordiske land et slikt samarbeid. Også dette tar mange ulike former og har i enkelte tilfelle fått en mer konkret organisert form enn i andre. Det er lite grunnlag for å generalisere ut fra de løsninger som hittil er valgt i enkelte tilfelle.

Hovedkomitéen anser det som vesentlig i denne sammenheng at samarbeidet over landegrensene ikke hindres av formelle vansker, f. eks. ved at bevilgninger ikke kan disponeres like fritt til virksomhet i et annet land som i bevilgningslandet. Dette kan gjelde reisefor mål, engasjering av assistenthjelp m. v. For å fremme et nordisk forskningssamarbeid er det av vesentlig betydning at slike formelle vansker ryddes av veien. Dette bør fortrinnsvis skje ved at reglene for bevilgninger i de enkelte land tilpasses et slikt siktepunkt.

Så vidt vi kjenner til, er det få slike formelle hindringer ved de bevilgninger som gis av de norske forskningsråd, og reglene for bruk av universitetenes og høyskolenes bevilgninger er også etterhvert blitt oppmyket.

Nordisk samarbeid kan selvsagt lettes ved at det »framskaffas lätt tillgängliga statliga medel för studieresor, forskarutbyte, m. fl. samarbetsformer». Spørsmålet er om dette skal være spesielle midler til nordiske

forskningsoppgaver og hvem som i tilfelle skal forvalta dem. Etter det kjennskap Hovedkomitéen har til saken, synes de midler som er til disposisjon fra norsk side å være like lett tilgjengelige for forskningsoppgaver som foregår i nordisk samarbeid som for de som foregår i samarbeid innenfor landet. Det synes derfor ikke å være behov for egne midler eller egne bevilgningsorganer for spesielt nordiske oppgaver.

De midler som er tilgjengelige, er begrenset. Ikke alle forskningsoppgaver kan tas opp, selv om de i seg selv er vel vitenskapelig motivert og kan ligge til rette for et nordisk samarbeid. Dette er et forhold som gjør seg gjeldende for all vitenskapelig virksomhet, og Hovedkomitéen vil finne det betenkelig om de knappe resursser som er tilgjengelige, skulle kunne disponeres slik at prioriteringen ble avgjort av andre hensyn enn den faglige vurdering. Dette gjelder om midlene formelt blir fordelt av nasjonale eller nordiske organer, men faren for uklarhet i den faglige prioritering av det enkelte lands ressurser må antas å øke ved at midler av noen størrelse stilles til disposisjon for egne nordiske bevilgningsorganer. — At rimelige beløp disponeres av slike organer, jfr. f. eks. Nordisk kulturkommisjon, kan være en hjelp til å komme forbi eventuelle nasjonale hindre. Men det vesentlige er at slike hindre fjernes av det enkelte land.

Oslo, 27. oktober 1966

E. Fjellbirkeland

Det norske videnskaps-akademi i Oslo:

Styret for Det norske videnskaps-akademi i Oslo er enig med forslagsstillerne i at Norden utgjør en hensiktsmessig enhet for et nært regionalt samarbeid innenfor forskning og høyere undervisning.

1. Det fundamentale i dette samarbeid er kontakten mellom de enkelte forskere og de enkelte institutter. Det ligger i sakens natur at denne kontakt ikke er lett å registrere offisielt, men styret vil ut fra de enkelte medlemmers erfaring fremheve at den har et meget betydelig omfang. Forholdene i Norden er i de fleste fag ikke større enn at forskerne kjenner hverandres arbeide og er interessert i alle muligheter til å drøfte felles problemer med kollegene.

Som forslagsstillerne er inne på, kan man i dag ikke dekke de foreliggende behov for kontakt på dette plan på grunn av manglende midler. Det gjelder alle de tre former som her kommer på tale:

1. Vitenskapsmenns enkeltreiser i forbindelse med egne forskningsprosjekter. 2. Reiser og opphold for vitenskapsmenn som bør kunne innbys til å gjeste et institutt, ikke så mye for å forelese som for å supplere et eksisterende miljø, og 3. arrangement og deltagelse i kongresser, konferanser og symposier. Særlig er det viktig at de yngre forskere her får komme med i større utstrekning enn nå.

Styret går ut fra at finansiering av slike tiltak vil være en høyt prioritert oppgave for Nordisk kulturfond. I denne forbindelse vil Akademiet for sitt eget vedkommende opplyse at det i langt større utstrekning enn nå ville innby medlemmer i de andre nordiske land som foredragsholdere ved sine møter dersom det kunne skje uten de store utgifter dette i dag medfører.

2. Når det gjelder organisert samarbeid på forskningsrådsplanet, er styret enig i at de gode erfaringer fra samarbeidet i NORDFORSK bør søkes utnyttet også av de andre forskningsråd, med sikte både på igangsetting av fellesprosjekter og på en viss oppgavefordeling på felter der dette er naturlig.

3. Behovet for et nordisk samarbeid om forskning og høyere utdanning på statlig plan har for det første som utgangspunkt at en rekke forskningsfelter i dag, særlig innenfor naturvitenskap og teknikk, er så krevende med hensyn til utstyr og driftsmidler at det overstiger det enkelte lands evne å hevde seg på dem alle. Den naturlige løsning vil i mange tilfelle være opprettelse av felles nordiske forsknings- eller service-institutter, enten i felles regi eller ved felles utnyttelse av nasjonale institutter. Å vurdere denne utvei til realisering av foreslåtte eller ønskelige prosjekter bør være et ledd i saksbehandlingen i alle de organer som står for planleggingen av forskning og høyere utdanning i de nordiske land. Styret kan derimot ikke se at det foreligger noe behov for et nytt internordisk organ på dette område.

Samarbeidet på det statlige plan kan også gi seg uttrykk i en virkelig arbeidsfordeling, slik at visse, da særlig perifere, forsknings- og utdanningsoppgaver ikke blir tatt opp i alle landene, men bare i et av dem, og med adgang for de andre til å dra nytte av virksomheten uten å betale for det ved finansiering av den. Det er denne løsning som bl. a. ligger til grunn for Nordisk husholdshøyskole, for Det nordiske institutt for Afrika-studier i Uppsala og for Sjørettsinstituttet i Oslo. Det er sikkert mulig å komme videre ad denne vei. Styret vil imidlertid understreke at dette samarbeid ikke kan overflødiggjøre en viss nasjonal innsats på de samme områder, men at det tvertimot forutsetter et nasjonalt grunnlag for å kunne utnyttes av det enkelte land. Det vil først og fremst være universitetene og høyskolene som har interesse i denne form for samarbeide, og det organ som skal arbeide for videre utvikling av det, må representere disse institusjoner. Rent statlige utvalg kan nok inspirere og tilskynde, men vil vanskelig ha sakkunnskap til selv å finne fram til de rette prosjekter.

Oslo, 6. oktober 1966

Paulus Svendsen

Generalsekretær

Leif J. Wilhelmsen

S v e r i g e**Universitetskanslersämbetet:**

Universitetskanslersämbetet anser ett vidgat nordiskt samarbete på forskningens och den högre utbildningens område vara av stor betydelse. Många frågor berör eller kan komma att beröra gemensamma intressen. På sikt kan ett nordiskt samarbete på det aktuella området medföra ett mer rationellt tillvaratagande av tillgängliga resurser. Ämbetsverket vill i sammanhanget erinra om sitt remissyttrande den 10 januari 1966 angående ett medlemsförslag om sannordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur [*här ej tryckt*].

Universitetskanslersämbetet är inte övertygat om att det i medlemsförslaget angivna syftet i alla avseenden kommer att uppnås genom det framlagda förslaget. Vad beträffar tillsättandet av ett permanent samarbetsutskott, som skulle komma att stå i nära kontakt med regeringarna, vill ämbetsverket understryka att regeringarna redan har ett expertorgan: Nordiska kulturkommissionen. Universitetskanslersämbetet ställer sig tveksamt inför det föreslagna organets arbetsmöjligheter. Tillskapandet av ett nytt organ garanterar i sig inte att ett vidgat samarbete kommer till stånd. Ämbetsverket finner det rimligt att först pröva möjligheten att utöka resurserna för det redan existerande organet, NKK. Dessutom kan ifrågasättas om en samplanering i nuläget bör drivas fram genom administrativa åtgärder på högsta plan. Universitetskanslersämbetet finner mot bakgrund av det ovan anförda inte tillräckliga skäl föreligga att nu tillstyrka inrättandet av ett permanent samarbetsutskott. Universitetskanslersämbetet finner det däremot sannolikt att vissa samarbetsuppgifter kan lösas — inom eller utom NKK:s ram — av ad hoc-kommittéer.

Beträffande samarbetet mellan de nordiska ländernas forskningsråd konstaterar universitetskanslersämbetet att samarbetet på det tekniskt-naturvetenskapliga området intensifierats genom NORDFORSK. Det vore självfallet av värde om ett liknande samarbete kunde komma till stånd även inom andra forskningsområden. Vissa svårigheter föreligger dock därigenom, att de nordiska länderna inte uppvisar helt likformiga organ. I vissa fall torde därför en översyn på det nationella planet för närvarande vara den mest angelägna arbetsuppgiften.

En mer framkomlig väg vid stärkandet av det sannordiska arbetet på ifrågavarande område torde vara att låta samarbetet växa fram genom vidgade kontakter på institutions- och forskarplanet; här föreligger avsevärt mycket större möjligheter att verka för den angivna målsättningen. Bland åtgärder, vilka kan väntas leda till konkreta resultat, kan nämnas forskarutbyte och studieresor. Genom sådana åtgärder skapas en bättre grundval för fortsatt nordiskt forskningssamarbete. Universitetskanslersämbetet erinrar i detta

avseende om att ämbetsverket i årets petita föreslagit betydande höjningar av framför allt anslaget Resestipendier åt lärare m. fl. och den i anslaget Kulturellt utbyte med utlandet ingående anslagsposten Resebidrag vid universitet och vissa högskolor. Mot bakgrund av vad sålunda anförts tillstyrker universitetskanslersämbetet förslaget vad avser åtgärder för underlättande och stimulerande av samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare.

Stockholm den 6 december 1966

Nils Gustav Rosén

Lars Ekholm

Lunds universitet:

Rektorsämbetet vill först framhålla vikten av att ett effektivt samarbete mellan forskningsråden (motsvarande) i de nordiska länderna kommer till stånd och att åtgärder vidtages i syfte att underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare. Rektorsämbetet vill emellertid ifrågasätta om det är nödvändigt att ett samarbetsutskott tillsättes med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken m. m. Rektorsämbetet anser att de föreslagna åtgärderna bör kunna anförtros något redan existerande organ på samma nivå som det föreslagna samarbetsutskottet.

Lund den 23 november 1966

Philip Sandblom

Birgitta Eriksson

Karolinska mediko-kirurgiska institutet:

Förefintligheten i alla de nordiska länderna av ledande planerings- och koordineringsorgan för forskningen och den högre utbildningen har enligt rådet skapat avsevärt bättre förutsättningar för ett fastare nordiskt samarbete i fråga om planering och koordinering av verksamheten på dessa områden. Med anledning härav och vunna erfarenheter från tidigare initiativ på det nordiska samarbetets område rekommenderar rådet regeringarna

1. ett samarbetsutskott med uppdrag att biträda regeringarna i frågor rörande nordisk forskningspolitik och utbyggnad av samarbete om den högre utbildningen.

2. effektivt samarbete mellan forskningsråden (motsvarande) i de nordiska länderna.

3. åtgärder i syfte att stimulera och underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och forskare.

Rådet finner avsaknaden av ett permanent kontaktorgan på regeringsplanen vara en allvarlig brist och föreslår därför det under punkt 1 redovisade permanenta samarbetsutskottet. Rektorsämbetet ifrågasätter behovet av ett sådant organ. Planeringen på högsta nivå torde i stället kunna anförtros åt internordiska konferenser mellan de nordiska undervisningsministrarna eller deras ställföreträdare, och det är icke uteslutet att man finner sig bäst nå de förväntade resultaten genom sådana konferenser, upprepade vid behov och byggda på konsultation av respektive länders universitet och högskolor eller forskningsråd beträffande de särskilda problem, som kan antagas kräva den översikt dessa instanser äger. Sådana konferenser skulle snart ge vid handen, om ett reellt behov för en fastare organisation förefinnes.

Beträffande under punkt 2 framfört förslag finner rektorsämbetet det angeläget att stödja ett sådant samarbete men anser att närmare förslag om sättet härför bör framläggas av de närmast berörda organen d. v. s. forskningsråden.

Nordiskt samarbete på den under punkt 3 angivna nivån bedrivs inom de av karolinska institutet företrädda ämnesområdena medicin och odontologi bl. a. genom ett flertal vetenskapliga internordiska sällskap, som även anordnar kongresser, och utger internordiska tidskrifter för publicering av fackuppsatser och meddelanden. Kännedomen om utvecklingen inom Norden i de särskilda medicinska och odontologiska disciplinerna är god och synes ej möta några större informationssvårigheter men torde ytterligare kunna stärkas genom rikligare tillgång på medel för det internordiska forskarutbytet. Slutligen står de årliga medicinska och odontologiska riksstämmorna i Stockholm även öppna för deltagare från andra nordiska länder efter anmälan om önskan att bevista ifrågavarande möte.

Stockholm den 5 december 1966

Sten Friberg

Margareta Almling

Göteborgs universitet har i en skrivelse den 18 oktober 1966 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholms universitet:

Nordiska rådet har under de gångna åren antagit flera rekommendationer som syftat till en utbyggnad av det nordiska samarbetet på forskningens och den högre utbildningens område. Dessa rekommendationer har lett till vissa

konkreta resultat, bl. a. i form av samnordiska forskningsinstitutioner. Det måste dock konstateras att någon verklig samnordisk planering för närvarande inte förekommer. Vid den nordiska forskningskonferensen i april 1965 i Helsingfors med representanter för Nordiska rådet och parlamenten samt för administrationen och forskningen framhölls också vikten av en fastare samnordisk planering och prioritering i fråga om forskning och högre undervisning. Bl. a. underströks vikten av fortlöpande kontakt och information mellan de nordiska länderna rörande nationell planering på dessa områden.

Rektorsämbetet delar de av förslagsställarna anförda synpunkterna rörande betydelsen av nordisk samplanering i fråga om forskning och högre undervisning. Sett mot bakgrunden av det snabbt ökande internationella samarbetet och av de inom vissa vetenskapsområden utomordentligt höga driftskostnaderna föreligger såväl ekonomiska som personella skäl för en sådan samplanering. Det kan finnas större forskningsprojekt som är alltför kostsamma för att genomföras på nationell basis. Det kan vidare vara av fördel att samarbeta om starkt specialiserade forsknings- och utbildningsområden (t. ex. afro-asiatiska studier). Slutligen kan en fördelning av konkreta, praktiska arbetsuppgifter inom forskningsområden, där varje land bör utveckla en nationell forskning, vara av värde. Samarbetet och samplaneringen berör, som förslagsställarna framhåller, flera nivåer, dels enskilda institutioner och forskare, dels forskningsråden (motsvarande), dels ock de centrala forsknings- och utbildningsorganen. Därför bör en utbyggd samverkan omfatta alla nivåer. Formerna för en sådan samverkan och samplanering bör ytterligare övervägas och utprövas. De av förslagsställarna föreslagna åtgärderna kan ses som betydelsefulla steg i denna riktning. Rektorsämbetet vill därför tillstyrka att Nordiska rådet antar den föreslagna rekommendationen rörande nordiskt forskningssamarbete.

Stockholm den 28 november 1966

Å rektorsämbetets vägnar

Dag Norberg

Ingemar Mundebo

Umeå universitet:

Rektorsämbetet tillstyrker Nordiska rådets rekommendation, och vill därvid speciellt framhålla behovet av ytterligare resurser för att underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare.

Umeå den 18 november 1966

Lars-Gunnar Larsson

Lars Mårdell

Tekniska högskolan i Stockholm:

Det synes uppenbart att det nordiska samarbetet i forskningsfrågor bör stödjas och utbyggas på olika sätt och på olika nivåer. På många forskningsområden föreligger betydande gemensamma nordiska intressen som medför behov av kontakter mellan forskare, samordning mellan forskningsråd och viss gemensam forskningspolitik. Formerna för samarbete måste självfallet bedömas från fall till fall och får icke ske rent organisatoriskt som ett självändamål. Samarbetet bör dessutom ses i ett vidare perspektiv mot vidgat europeiskt och internationellt forskningssamarbete. Samtidigt måste dock starkt betonas vikten av att åstadkomma de nödvändiga ekonomiska resurserna för att främja samarbete och kontakter på forskar- och institutionsplanet inom Sverige och även inom universitetsorterna.

Till de konkreta frågeställningarna i motionen, forskningssamarbete på regeringsplanet, på forskningsrådsplanet samt på institutions- och forskarplanet, torde följande kommentarer få knytas.

Då det gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av det högre utbildningsväsendet i Norden bör enligt motionärerna ett nordiskt samarbetsutskott, i intim förbindelse med regeringarna, tillskapas. Från denna högskolas sida torde inte denna tanke böra stödjas i den form den framförts. Det kan knappast vara av särskilt värde att nya institutionella organ skapas om inte en fri insyn i detta organs arbete kan garanteras. Ett nordiskt planeringssamarbete torde vara behövligt i och för sig men initialivet till detta bör i så fall utgå från regeringarna, som till sig ju redan nu har möjlighet knyta erforderlig experthjälp.

Samarbetet på forskningsrådsplanet har högskolan betydligt större anledning understryka betydelsen av. NORDFORSK:s arbete förtjänar uppenbart de lovord det består av motionärerna. Från högskolans sida delas helt det motionsvis framförda omdömet att de av NORDFORSK utvecklade samarbetsmetoderna bör kunna tjäna som föredöme vid samarbetets uppläggning även för andra sektorer än den rent tekniska. Att närmare utveckla möjligheterna härvidlag torde för Sveriges vidkommande forskningsrådets samarbetsdelegation vara det rätta organet för.

Samarbetet på institutions- och forskarplanet bör så långt detta är möjligt och önskvärt mot bakgrunden av den inledningsvis angivna målsättningen främjas. På området för de tekniska högskolorna/fakulteterna finns redan nu ett kontaktorgan som har det nordiska samarbetet och främjandet av de nordiska kontakterna på sitt huvudsakliga program, nämligen det Nordiska rektorskonventet. Detta viktiga samarbetsorgan, som kan förutsättas uppmärksamma flera av de av motionärerna nämnda frågorna, bör fortsätta sin uppgift och kommer att få högskolans fulla stöd.

Bland frågor av aktualitetsvärde som omnämnes i motionerna förtjänar att särskilt beaktas den om möjligheterna att förbättra forskarutbytet och

att förelaga studieresor till de nordiska grannländerna. Här är läget i dag minst sagt otillfredsställande. Splittrade och meningslöst små belopp står i dag till förfogande för detta utbyte och dessa resor. Mot bakgrunden härav har universitetskanslersämbetet i årets anslagsäskanden förordat vissa anslagshöjningar. Det är att hoppas att Kungl. Maj:t tar vederbörlig hänsyn härtill. Universitetskanslersämbetet synes under alla förhållanden böra sträva efter att fortsätta sina insatser för att öka medelsanvisningarna ännu mera och om möjligt sammanföra de nu splittrade resurserna för ändamålet till ett anslag och då med giltighet för samtliga universitet och högskolor.

Stockholm den 31 oktober 1966

Lennart Stockman

Organisationskommittén för teknisk högskola i Lund:

Organisationskommittén tillstyrker varmt de i medlemsförslaget framförda rekommendationerna. Det är kommitténs förhoppning att tillräckliga resurser sedermera ställes till förfogande så att det nordiska forskningssamarbetet kan genomföras i praktiken.

I medlemsförslaget nämnes nordiskt samarbete på forskningens och den högre utbildningens område. Det vore värdefullt om detta samarbete utsträcktes till att omfatta utbyte av lärarkrafter i den högre utbildningen såsom fortsättningskurser och licentiatundervisning.

Lund den 10 november 1966

Ove Pettersson

Lars Ingvar

Handelshögskolan i Göteborg:

Rektorsämbetet uttrycker sin tillfredsställelse med de väckta förslagen och vill särskilt peka på det angelägna i punkten 3 av rekommendationen, nämligen att nordiska forskare i ökad utsträckning beredes tillfälle att besöka andra nordiska institutioner och enskilda forskare.

Ytterligare önskar rektorsämbetet vitsorda den stimulerande inverkan på den svenska sjörättsforskningen vid institutionerna i Göteborg och Stockholm, som det nordiska sjörättsinstitutet i Oslo har visat sig ha.

Göteborg den 16 november 1966

Kurt Grönfors

Per-A. Bäckner

Lantbrukshögskolan:

Helt allmänt vill högskolestyrelsen först uttala, att styrelsen delar den uppfattning, som ligger bakom och kommit till uttryck i medlemsförslaget.

Det nordiska samarbetet inom forskning och högre utbildning borde otvivelaktigt kunna utvecklas väsentligt mera och bli mer omfattande än vad nu är fallet. Detta skulle säkerligen vara till gagn för berörda länder. Högskolestyrelsen vill i anslutning till dessa mer principiella synpunkter peka på rådande, klart markerade tendens till att inom olika forskningsområden genom samordning dela upp arbetet mellan olika institutioner, forskarlag etc. Denna utveckling ökar också behovet och angelägenheten av vidgat internationellt samarbete.

Det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område synes i förhållande till åtskilliga andra områden vara jämförelsevis väl utvecklat. Detta gäller särskilt på forskningsrådsplanet och på institutions- och forskarplanet. Högskolestyrelsen vill i detta sammanhang erinra om att jordbruksforskningens råden (motsvarande) har ett gemensamt kontaktorgan. Genom insatser därifrån har i många fall forskningsarbete- och insatser rörande problem, som är gemensamma för länderna, fördelats. Det förekommer även att anslag för viss uppgift överförs från ett land till forskare eller forskargrupp i ett annat. Ytterligare ett led i samarbetet är anordnandet av gemensamma, nordiska symposier. När det gäller förekommande samarbete på institutions- och forskarplanet, vill högskolestyrelsen främst erinra om den mycket betydelsefulla och resultatrika verksamhet, som Nordiska jordbruksforskarens förening sedan närmare femtio år bedriver. Denna förenings insatser har också uppmärksammats av statsmakterna bl. a. på så sätt att den erhåller årliga, statliga anslag. Föreningen är uppdelad på ett tiotal sektioner och inom dessa förekommer en förhållandevis livlig verksamhet i olika former mellan de vart fjärde år återkommande kongresserna. Föreningens sekretariat växlar mellan länderna. Det kan vidare nämnas, att föreningen utger en tidskrift, som utgår till alla föreningens medlemmar (ca 2 000 personer). I fråga om forskarplanet vill högskolestyrelsen även nämna de kontakter och den samverkan, som förekommer mellan jordbrukets högskolor i de nordiska länderna vid tillsättandet av högre tjänster. I ett mycket stort antal fall anlitas således befattningshavare i annat nordiskt land för sakkunniguppdrag i samband med bedömningen av de tjänstesökande. Härigenom främjas och utvecklas även samarbetet forskare emellan och vederbörande får god kunskap om vad som är aktuellt på olika forskningsområden inom jordbruket i de nordiska länderna.

Bland åtgärder för att främja och utveckla det nordiska forskningssamarbetet vill högskolestyrelsen särskilt peka på att möjligheterna att företaga tjänsteresor till annat nordiskt land borde kunna underlättas väsentligt. Alltför restriktiva regler och bestämmelser gäller fortfarande, vilket begrän-

sar och försvårar samarbetet och kontakten. Vidare skulle det vara till stor fördel för samarbetet, om anslag och medel för forskning kunde på smidigare sätt än för närvarande föras över från ett land till ett annat. Reglerna och bestämmelserna härför synes därför böra ses över. I många fall torde man således på grund av nuvarande förhållanden icke kunna fullt utnyttja de resurser, som inom de olika nordiska länderna har de bästa förutsättningarna för uppgifterna i fråga.

Högskolestyrelsen vill sålunda kraftigt understryka betydelsen och värdet av alla åtgärder, som kan främja och underlätta det nordiska forsknings-samarbetet.

Uppsala den 25 november 1966

Olov Rylander

Ragnar Widén

Farmaceutiska institutet:

Rektorsämbetet finner det angeläget att ett utökat nordiskt samarbete etableras på forskningens och den högre utbildningens område i huvudsak efter de av förslagsställarna föreslagna riktlinjerna inom de ämnesområden, där ett gott utbyte av en sådan verksamhet kan förväntas. Utöver samarbetet på det egentliga forskarplanet bör dessutom försöksvis genomföras en samnordisk målforskning samt kontakt-, informations- och dokumentationsverksamhet på härför lämpade ämnesområden.

Beträffande formerna för ett utökat nordiskt forskningssamarbete anser sig fakulteten icke kunna taga ställning till betydelsen av det föreslagna permanenta kontaktorganet i form av ett samarbetsutskott med uppgift att biträda regeringarna beträffande forskningspolitiken.

Däremot anser rektorsämbetet att ett fortlöpande samarbete mellan de nordiska forskningsråden (motsvarande) bör effektivt kunna främja samarbetet. Ämbetet vill särskilt ansluta sig till förslaget om ett utökat nordiskt samarbete mellan enskilda institutioner och forskare genom speciella anslag, forskarutbyte och studieresor, för vilka ändamål understöd med kort varsel borde kunna utdelas efter ansökan. En dylik utökad inomnordisk utbytesverksamhet skulle säkerligen vara av stor betydelse, icke minst för forskarutbildningen.

Beträffande nordisk samverkan inom den högre utbildningen kan med avseende på det farmaceutiska ämnesområdet nämnas att denna fråga kommer att behandlas vid nästa sammanträde i Nordiska farmaceutiska rektors-

konventet, som har till främsta uppgift att tillvarataga gemensamma intressen inom farmaceutisk utbildning.

Stockholm den 21 oktober 1966

Håkan Rydin

L.-I. Byberger

Ingenjörsvetenskapsakademien:

Akademien vill allmänt instämma i förslagets huvudsyfte, nämligen önskemålen att de nordiska ländernas forskningsresurser skall gemensamt utnyttjas, så att en högre effektivitet därav erhålles. Motiveringen för sådana önskemål blir densamma vare sig diskussionen avser Norden som enhet eller ett enskilt land. De under senare år snabbt stigande forskningskostnaderna har medfört ett starkare medvetande om nödvändigheten att effektivt utnyttja de använda resurserna. Man måste räkna med att om någon tid den nuvarande snabba ökningstakten inte kan bibehållas utan måste efterträdas av en långsammare utveckling. Under sådana förhållanden kommer valet mellan olika ämnesområden och projekt att bli ännu viktigare och måste ägnas större uppmärksamhet. Samtidigt fortskrider specialiseringen och de kvalificerade forskarna kommer att täcka allt snävare områden. Detta fordrar därigenom också mer aktiva insatser för att skapa kontakt mellan forskaren och den som behöver utnyttja hans kunskaper och erfarenhet.

De tillgängliga forskningsresurserna kommer till användning bl. a. genom de uppdrag som lämnas till högskole- och universitetsinstitutioner, i synnerhet till institutioner i tillämpade ämnen. En sådan verksamhet bedöms vara angelägen dels för att aktuella problem skall kunna behandlas av de mest kvalificerade specialisterna, dels för att institutionernas kapacitet skall utnyttjas i största möjliga utsträckning. En utredning som nyligen utförts av akademien visar dock att uppdragsforskningen vid de tekniska högskolorna har en begränsad omfattning och att tidigare uppskattningar därav varit starkt överdrivna. Detta torde bero dels på att de bestämmelser, som reglerar institutionernas möjligheter att ta emot forskningsuppdrag, inte är tillräckligt tydligt utformade, dels på att företagens kunskaper om institutionernas arbete inte är tillräckligt goda för att ett företag skall veta vart det skall vända sig med ett aktuellt problem. I ett par fall har därför nyligen förslag framställts att i universitets- och högskoleorganisationen skall byggas in kontaktorgan med uppdrag att sprida information om institutionernas resurser och möjligheter samt att aktivt medverka för att skapa

kontakt mellan företag med speciella problem och de institutioner som bäst kan behandla dessa.

En sådan informationsverksamhet kan naturligtvis ges till uppgift att arbeta i nordisk skala och eftersträva att det blir lika naturligt att vända sig till en institution i något av de andra nordiska länderna som i det egna landet. Detta förutsätter emellertid att kontaktorgan och informationsverksamhet byggs ut och att bestämmelserna om uppdragsverksamheten blir överensstämmande i alla de nordiska länderna.

Kontakten mellan forskare i samma eller närbesläktade ämnen är viktig och bör, som framhålles i förslaget, ytterligare utvidgas. Man bör också eftersträva att en gemensam behandling av forskningsprojekt förekommer, så att olika institutioner som kompletterar varandra, utrustnings- eller kunskapsmässigt, utför olika delar av större arbeten. Förutsättningen för sådan verksamhet är emellertid täta kontakter och tillräckliga reseanslag bör därför stå till förfogande. I Sverige är för närvarande svårigheterna för forskare vid universitet och högskolor att få anslag för resor till något annat nordiskt land betydande. En klar skillnad göres i bestämmelserna mellan en resa inom Sverige och en resa till något nordiskt land, även om kostnaden för den senare är lägre. Denna fordrar också en långt omständligare formell behandling och kräver normalt beslut av Kungl. Maj:t. Vissa möjligheter kan finnas att söka reseanslag från forskningsråden men även denna väg är omständlig och tidskrävande och fordrar alltför mycket arbete med hänsyn till de små summor det gäller. Det finns alltså betydande förenklingar att vidtaga i den formella proceduren och reseanslag bör lämnas i sådan omfattning att det nordiska forskningsarbetet främjas. Det är naturligtvis även i detta fall önskvärt att likartade bestämmelser gäller i de olika länderna.

Akademien vill för sin del kraftigt instämma i uttalandet om NORDFORSK:s betydelse som kontaktorgan mellan institutioner och forskare inom tekniska och naturvetenskapliga ämnen. I detta sammanhang bör också framhållas den betydelsefulla utveckling som organisationen nu genomgår. Sedan ett par år tillbaka har den tillgång till ett årligt dispositionsbelopp, som inte är bundet till en förutbestämd användning utan fritt kan användas för att organisera utrednings- och kontaktverksamhet. Erfarenheterna av detta anslag har varit goda och det höjdes därför i början av 1966 från 300 000 till 500 000 dkr. För att NORDFORSK skall kunna arbeta effektivt och snabbt kunna ta upp aktuella problem utan att behöva söka anslag från vart och ett av medlemsländerna för varje enskild uppgift, fordras fria resurser av detta slag.

Detta belopp är emellertid endast tillräckligt för utrednings- och kontaktverksamhet men kan inte användas för bidrag till forskningsprojekt. Man bör emellertid också tänka sig att i framtiden kunna dela ut anslag för direkta forskningsprojekt, utförda i samarbete med institutioner i olika nor-

diska länder. För närvarande är det ofta svårt och tidsödande att inleda sådana projekt eftersom forskningsråden endast ger anslag till arbeten i det egna landet och det alltid uppstår svårigheter om man måste vänta på beslut av flera av varandra oberoende organ. Sådana svårigheter skulle undanröjas genom inrättande av ett nordiskt forskningsråd, som endast lämnade anslag till samarbetsprojekt. Forskarna skulle genom de nya anslagsmöjligheter som öppnades sannolikt mer aktivt än nu söka uppgifter som var lämpliga för gemensamt arbete och även därigenom skulle det nordiska forskningssamarbetet främjas.

Redan tidigare har statens naturvetenskapliga forskningsråd varit medlem i NORDFORSK men organisationens arbete har haft en dragning åt tillämpad forskning. Genom förslag från naturvetenskapliga forskningsrådet har emellertid en stadgeändring nu behandlats, som innebär att NORDFORSK:s inriktning nu ändrats så att både teknik och naturvetenskap skall helt täcka dess verksamhet och de naturvetenskapliga forskningsråden i de andra nordiska länderna kunna inträda som medlemmar.

Akademien anser att NORDFORSK har haft ett betydande gynnsamt inflytande på det nordiska forskningssamarbetet inom sitt område och finner det sannolikt att liknande organisationer skulle vara värdefulla inom andra vetenskapliga områden. Akademien vill därför tillstyrka att en översikt utföres av akademier, forskningsråd och andra vetenskapliga organisationer, som är verksamma inom de olika länderna på andra områden, så att möjligheterna att åstadkomma liknande samarbetsorganisationer kan bedömas. Eventuellt kan vissa förändringar fordras av de nationella organisationerna för att dessa skall bättre motsvara varandra, och detta bör i så fall också framgå av översikten.

Vid NORDFORSK:s senaste plenarmöte i januari 1966 fattades beslut om en utredning av dess framtida verksamhet. Som utredningsman fungerar direktör Karl Stenstadvoll, SINTEF, Trondheim, som för närvarande är sysselsatt med att samla och bearbeta förslag och önskemål från medlemsländerna. Denna utredning bör vara av värde även vid uppbyggnaden av motsvarande samarbetsorganisationer för andra vetenskapliga områden.

I Sverige har diskuterats behovet av en differentiering och specialisering av professurerna i samma ämne för att garantera att väsentliga delar av ämnet behandlas inom landet. Det finns också ett antal s. k. riksprofessorer i specialiserade ämnen, som inte anses böra vara företrädare på mer än en plats i landet. Den önskvärda specialiseringen och fördelningen av sådana tjänster skulle kunna ske inom Norden. Därigenom skulle större möjligheter kunna skapas att få nya ämnen eller delar av ämnen representerade vid universitet och högskolor. En sådan planering medför säkerligen en rad svåra problem men bör vara eftersträvansvärd på längre sikt. Ett förberedande samarbete och regelbundna överläggningar mellan universitetsmyndigheterna i de nordiska länderna bör därför inledas.

Vid behandling av förslag om nya forskningsinstitut bör även möjligheten att organisera dessa som gemensamma nordiska institut övervägas. Detta kan t. ex. vara lämpligt för åtskilliga branschinstitut. Det finns redan exempel på sådana som har medlemmar från flera nordiska länder, t. ex. Glasforskningsinstitutet i Växjö. Så länge instituten är helt privatfinansierade kan naturligtvis enskilda företag ansluta sig utan större organisatoriska problem. Däremot saknas regler för fördelning av statligt stöd från flera länder till branschinstitut. Om sådant stöd skall utgå till gemensamma nordiska institut bör detta bestämmas enligt allmänna principer, som bör vara fastställda generellt så att längre utredningar inte fordras för varje enskilt fall. I Sverige pågår för närvarande en utredning om statligt stöd till kollektiv forskning och det är önskvärt att de principer denna utformar tar hänsyn till önskvärdheten av att gemensam nordisk finansiering skall kunna förekomma och att motsvarande principer kan fastställas i de övriga länderna.

Biblioteks- och dokumentationsområdet erbjuder goda förutsättningar för nordiskt samarbete, och flera konkreta samarbetsprojekt föreligger sedan flera år. Inom Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet existerar sedan många år den s. k. Skandiplanen, en fördelningsplan efter intresseområden för anskaffning av utländsk litteratur. En ytterligare utbyggnad av Skandiplanen bör ges allt stöd.

Även NORDFORSK har tagit initiativ till en rad åtgärder inom biblioteksväsen och dokumentation, och flera typer av bibliografiska hjälpmedel har blivit resultatet härav.

En viktig form för nordiskt samarbete är gemensamt utnyttjande av magnetband, som ställs till förfogande av de stora internationella dokumentationcentralerna. Här kan nämnas att det av National Library of Medicine utarbetade MEDLARS-systemet, vars magnetband nu finns tillgängliga på karolinska institutet, kommer att kunna utnyttjas av hela Norden, sedan de medicinska forskningsråden i de nordiska länderna lämnat bidrag härtill. Även inom andra områden pågår förhandlingar om gemensamt utnyttjande av magnetband, och det synes vara önskvärt att i varje särskilt fall möjligheten prövas för en samordning av de datamaskinella resurserna.

Även inom området biblioteks- och dokumentationsutbildning finns goda förutsättningar för nordiskt samarbete, och ett flertal nordiska kurser har anordnats. Det kan nämnas att det i direktiven för den nu sittande statliga utredningen rörande utbildning av personal för bibliotek, dokumentationscentraler och arkiv ingår att överväga nordiskt samarbete.

I den tekniska och vetenskapliga representationen utomlands förekommer redan nu visst samarbete och en arbetsfördelning efter attachéernas kompetens och inriktning bör kunna förekomma där flera nordiska länder är representerade.

På den högsta planeringsnivån torde det ännu vara oklart hur samarbetet

bör utformas eftersom de berörda organen ännu är nyinrättade och inte torde ha funnit sin slutgiltiga form. Det bör dock vara önskvärt att ett fortlöpande samråd äger rum med syfte att dels utforma regler och bestämmelser, som kan underlätta det nordiska samarbetet, dels utföra en gemensam planering inom de stora och dyrbara områden där de nordiska länderna inte ensamma kan deltaga i forskningen men där möjligen resurserna kan vara tillräckliga om de kombineras.

Akademien vill därför sammanfattningsvis tillstyrka

att ett närmare nordiskt samarbete på olika plan i forskningsorganisationen eftersträvas,

att möjligheterna att skapa organisationer motsvarande NORDFORSK för andra vetenskapliga områden närmare utredes,

att förutsättningar för närmare kontakter mellan nordiska forskningsinstitutioner skapas genom att större reseanslag ställs till förfogande och de bestämmelser som reglerar resor inom Norden förenklas,

att frågan om gemensamma nordiska branschforskningsinstitut närmare utreds i syfte att allmänna principer för finansieringen utformas,

att frågan om ett eller flera gemensamma nordiska forskningsråd utredes,

att överläggningar mellan universitetsmyndigheterna i de nordiska länderna inleds i syfte att nå fram till en gemensam planering av tillkomsten av nya specialiserade ämnen, samt

att samråd mellan de ledande nationella forskningsplaneringsorganen inleds.

Stockholm den 29 november 1966

Ingenjörsvetenskapsakademien

Sven Brohult

Forskningsrådets samarbetsdelegation:

Samarbetsdelegationen understryker angelägenheten av att möjligheterna till nordisk samverkan på forskningens område tillvaratages i så stor utsträckning som möjligt. Samverkan bör äga rum såväl på det organisatoriska planet som i fråga om konkreta forskningsprojekt. Genom att de administrativa forskningsorganen i de nordiska länderna till konstruktionen delvis skiljer sig från varandra har samarbetet hittills försvårats. Större likformighet mellan de organ som sysslar med forskningsorganisation och forskningsplanering i de olika länderna bör därför eftersträvas. En viktig förutsättning för att tillfredsställande resultat skall kunna uppnås är vidare att ett nordiskt samarbete effektivt stödjdes av respektive regeringar.

Stockholm den 30 november 1966

För forskningsrådets samarbetsdelegation

Torgny Segerstedt

Åke Bruhn-Möller

Statens naturvetenskapliga forskningsråd:

Rådet har i ett flertal olika sammanhang yttrat sig över olika förslag rörande nordiskt samarbete inom forskningens område och därvid i princip intagit en positiv inställning till hithörande ting. Likväl kan rådet ej finna att detta samarbete under nuvarande förhållanden väsentligen skulle främjas genom inrättande av ett särskilt organ härför (samarbetsutskott) med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen.

Det nordiska samarbetet på forskningsrådsplanet försiggår vad gäller rådets verksamhetsfält dels via NORDFORSK, där rådet är medlem, dels genom direkta kontakter med rådets motsvarande organ i de nordiska länderna, dels slutligen via de kommittéer, vilka sorterar under rådet och avser speciella forskningsområden.

Verksamheten via NORDFORSK är av ringa omfattning helt enkelt beroende på att rådets motsvarande organ i de nordiska länderna icke beretts möjligheter ingå i NORDFORSK. Denna organisation fungerar nämligen som ett samarbetsorgan inom företrädesvis det tekniska området. Den verksamhet, som rådet bedriver via NORDFORSK och som sålunda sker i samarbete med de nordiska tekniska forskningsråden rör de s. k. biociderna, särskilt utväxling av erfarenheter och resultat samt aktuella planer inom detta område. Rådet har känt det som en brist att NORDFORSK av anförda skäl icke i någon större utsträckning kunnat användas som samarbetsorgan. Rådet har därför föreslagit att även dess nordiska systerorganisationer skall erbjudas inträde i NORDFORSK. Härigenom skulle samarbetsfrågorna inom naturvetenskaperna kunna beredas inom ramen för en redan existerande organisation, vilket avgjort synes vara att föredraga framför att tillskapa ett nytt organ härför. Diskussioner i denna fråga pågår för närvarande inom NORDFORSK.

De direkta kontakterna med rådets systerorganisationer sker för närvarande i form av återkommande kontaktkonferenser. Detta samarbete — liksom ett ev. framtida samarbete inom NORDFORSK:s ram — skulle emellertid väsentligt underlättas om det i Danmark funnes ett självständigt organ, jämställt med ett naturvetenskapligt forskningsråd.

Under åren 1965 och 1966 har en huvudfråga vid dessa kontaktkonferenser varit den nordiska naturvetenskapliga publiceringsverksamheten.

Arbetet har här lett fram till startande av två nya nordiska tidskrifter i geologi. Inom biologin pågår för närvarande utredningsarbete, som syftar till att även inom detta område lägga viss tidskriftsproduktion på nordisk basis. Publiceringsfrågorna är emellertid av komplicerad natur och arbetet måste därför läggas upp på relativt lång sikt. Rådet vill här understryka vikten av att en samordning sker beträffande formerna och principerna för beviljande av medel för publiceringsändamål. Dessa frågor är emellertid föremål för behandling inom rådet och på nämnda kontaktkonferenser.

I medlemsförslaget upptas även frågan om ytterligare åtgärder för att stimulera och underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och forskare. På institutions- och forskarnivå försiggår redan ett betydelsefullt nordiskt samarbete som framsprungit ur konkreta behov. Det är angeläget att alla möjligheter tillvaratages för att ytterligare främja och underlätta detta samarbete t. ex. genom att framskaffa lätt tillgängliga medel för studieresor och forskarutbyte.

Stockholm den 2 december 1966

För statens naturvetenskapliga forskningsråd

Martin Fehrm

Gösta W. Funke

Statens råd för samhällsforskning:

Medlemsförslaget urskiljer, med all rätt, tre olika nivåer för nordiskt forskningssamarbete: forskningsplanering på toppnivå (ledande nationella forskningsplaneringsorgan), samverkan på större, nationellt samordnade ämnesområden (samarbete mellan forskningsråden) och samarbete om konkreta arbetsuppgifter (mellan enskilda institutioner och enskilda forskare). Detta är en ur forskningsorganisatorisk synvinkel logisk uppdelning. I realiteten säger den dock ganska litet om vilka typer av behov ifråga om samverkan som föreligger, vilka konkreta önskemål som bör förverkligas och vilka förutsättningar som föreligger för praktiska resultat.

Man borde kunna komma fram till större konkretion ifråga om önskvärda och möjliga åtgärder, om man i stället granskar olika typer av målsättningar för ett nordiskt forskningssamarbete. En rad sådana finns i realiteten, ehuru mindre systematiskt, angivna i medlemsförslaget. Andra torde däremot saknas i detta. Några sådana tänkbara målsättningar skall här skisseras:

1. Information om pågående forskning i respektive länder genom ett i fasta rutiner inom olika institutioner organiserat utbyte av upplysningar.

2. Ökad direktkontakt, både i informations- och i ömsesidigt stimulanssyfte.

3. Koordinering av likartad forskning i syfte att hushålla med disponibla resurser och att öka effekten av forskningsinsatserna.

4. Gemensamma forskningsföretag, antingen ad hoc för begränsade ändamål eller i permanenta, institutionaliserade former.

5. Sådana gemensamma företag kan innebära en gemensam forskningspolitik, vilket förutsätter nordiska topporgan med maktbefogenheter och/eller ekonomiska resurser att åstadkomma en faktisk styrning av forskningen inom större eller mindre områden.

Nyckelorden är alltså: information, kontakt, koordination, gemensamt forskningsarbete, gemensam forskningspolitik. Det är orealistiskt att tro att man på förhand skall kunna ta ställning till frågan på vilken eller vilka nivåer ett samarbete bör etableras. Men det är rimligt att när man i olika sammanhang skall ta ställning till problemet om nordiskt forskningssamarbete, dessa olika möjligheter (målsättningar) blir klart formulerade. Risken är eljest stor att debatten förvirras av en ofta diffust uppfattad allmän nordisk samarbetsideologi och av förklarliga strävanden från institutioner och forskare att individualistiskt och planlöst utnyttja den välvilja som kan tänkas komma nordiska samarbetsinitiativ till del för att finansiera forskningsuppgifter utan omedelbart nordisk relevans.

En annan typ av frågeställningar som också bör uppmärksammas gäller avvägningen mellan nationella särintressen och nordiska samarbetsmöjligheter. Det torde vara otvivelaktigt att det i många fall skulle vara forskningsekonomiskt riktigt att satsa på ett vittgående samarbete. Behovet av samlade resurser för att kunna hävda sig i konkurrensen med stormakterna på vetenskapens område har varit ett ständigt ledmotiv i den nordiska debatten, i varje fall sedan Nordiska kulturkommissionens första verksamhetsår (1947). Å andra sidan har behovet av nationell forskarutbildning medfört ett med hänsyn till förutsättningarna fullt respektabelt motstånd mot nordiska samarbetsplaner av olika slag. I en del fall torde man också kunna peka på andra nationella särintressen, t. ex. av säkerhetspolitisk eller försörjningspolitisk art.

Syftet med de anförda synpunkterna har främst varit att understryka det nordiska samarbetets speciella betingelser och att inpränta vikten av att de som sysslar med nordiskt forskningssamarbete är så pass medvetna om dessa att de kan söka sig fram till realistiska lösningar.

Kvar står alltjämt frågan vilka lösningar som är realistiska. Problemet skulle praktiskt och systematiskt kunna belysas genom att analysera de olika nordiska samarbetsprojekt på forskningens område — med skiftande ambitionsnivåer — som med varierande resultat framförts. Ett enda konkret exempel skall här anföras.

Förslaget gällde upprättande av ett nordiskt institut för internationell politik (även freds- och konfliktforskning).

De tidigaste förarbetena till förslaget syftade bl. a. till att skapa ett gemensamt institut med aktningvärda dimensioner och ambitioner. Det skulle bl. a. kunna tjäna som ett »serviceorgan» för utredningar på beställning både av offentliga myndigheter (bl. a. utrikesförvaltningar) i de nordiska länderna och av utomnordiska intressenter, som ville få internationella konfliktsituationer belysta på ett opartiskt sätt. Den förra delen av förslaget avfördes därför att de nordiska ländernas utrikespolitiskt skilda ståndpunkter i förhållande till stormakterna bedömdes förutsätta att sådan utredningsverksamhet måste ske på nationell nivå, under hänsynstagande till nationel-

la särintressen och sekretessbehov. Den andra delen av förslaget försvann lika snabbt ur debatten som allmänt orealistisk.

Också det konkreta förslag i vilket en gemensam nordisk utredning utmynnade (avgivet i december 1964. Nordisk utredningsserie 1965: 4) speglade de skiftande målsättningarna och förutsättningarna för ett samarbete. Förslaget omfattade fyra olika etapper:

1. Inrättande av en samarbetskommitté bestående av företrädare för olika vetenskapliga riktningar inom forskningsområdet, med uppgifter som i huvudsak gällde information, kontakt och samordning, men med ekonomiska resurser som antydde att dessa skulle lösas i en tämligen blygsam skala.

2. Utbyte av forskare genom inrättande av ett antal forskarstipendier.

3. Ombildning av samarbetskommittén till ett nordiskt forskningsråd med uppgift, utöver de i etapp 1 och 2, att fördela anslag ur en gemensam nordisk fond för här nämnda forskningsändamål (innebärande bl. a. möjlighet till gemensamma forskningsföretag, en viss forskningspolitisk styrning).

4. Upprättande av ett nordiskt forskningsinstitut. Till dess omfattning och arbetsuppgifter tog utredningen inte ställning. (Gemensam forskning i fast institutionaliserade former.)

Inom den nordiska utredningskommittén kunde enighet uppnås om att rekommendera etapp 1 och 2 till omedelbart genomförande. Etapp 3 och 4 ansågs konkurrera med olika initiativ på nationell basis. Tills vidare har, bl. a. av ekonomiska skäl, endast etapp 1 förverkligats.

Det anförda exemplet gäller ett tämligen modest förslag. Som illustration till det nordiska forskningssamarbetets begränsade förutsättningar får det därmed även ett tämligen begränsat värde. Det pekar emellertid på en konkret åtgärd som forskningsråden — och främst de som sysslar med samhällsforskning — borde kunna förverkliga, nämligen att taga initiativ till och låta genomföra en vetenskaplig undersökning av de samarbetsförslag och initiativ som aktualiserats under efterkrigstiden. Undersökningen skulle omfatta dels en kartläggning av vilka dessa är, dels en analys av de faktorer som medfört att vissa varit framgångsrika medan andra blivit mer eller mindre resultatlösa. Undersökningen borde även uppmärksamma på vilka sätt förutsättningarna förändrats under den granskade perioden. Det sistnämnda momentet är av särskild betydelse; det kan på goda grunder antas att utvecklingen åtminstone i vissa hänseenden gått i en gynnsam riktning. Som ett enda exempel kan nämnas att förslag om att till nordiska organs fria förfogande för särskilda ändamål ställa medel — »dispositionsanslag» — länge avvisades under hänvisning till de nationella myndigheternas exklusiva rätt att besluta i anslagsfrågor. Sedan 1965 finns åtminstone ett par exempel — Nordiska kulturfonden och NORDFORSK — som visar att det principiella motståndet håller på att uppluckras.

Mellan de samhällsvetenskapliga forskningsråden eller motsvarande organ i de nordiska länderna har under de senaste åren samarbetet utvecklats tillfredsställande. Varje år möts sålunda ordförandena och sekreterarna för

att diskutera frågor av gemensamt intresse. I samband härmed har i regel ett antal forskare från de olika länderna inbjudits till diskussion över ett visst centralt ämne. Frågor som behandlats vid dessa tillfällen har varit demografi, samhällsvetenskapliga forskningsinstitut och den regionala samhällsplaneringen.

Vissa större gemensamma forskningsprojekt har samtidigt understötts av de samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Framhållas bör även de informella, rent personliga kontakter, som i stor utsträckning förekommer mellan samhällsforskare i de nordiska länderna.

Stockholm den 8 november 1966

För statens råd för samhällsforskning

Torgny Segerstedt

Åke Bruhn-Möller

Genom remiss den 7 oktober 1966 har samarbetsdelegationen anhållit om yttrande över en av generaldirektör Woxén och byråchefen Almefelt gjord utredning rörande organisationen av statens tekniska forskningsråds (TFR) sekretariat. Av yttrandet skulle framgå i vilka avseenden statens råd för samhällsforskning (SFR) för egen räkning ställde sig positivt eller negativt till den föreslagna organisationen. Med anledning härav får SFR anföra följande.

Förslaget till omorganisation av TFR:s sekretariat med uppdelning av chefsfunktionerna på en tekniskt-vetenskaplig och en administrativ del förefaller i princip riktigt. TFR:s verksamhet är av den storleksordningen att en person näppeligen kan omhänderha samtliga chefsfunktioner.

Med hänsyn redan till att SFR totalt har en långt mindre verksamhetsvolym än TFR synes ett motsvarande arrangemang i nuvarande läge mindre lämpligt för SFR:s del. Härtill kommer, att SFR är uppdelat på tre skilda sektioner, en socialvetenskaplig, en rättsvetenskaplig och en psykologisk-pedagogisk, som var för sig beslutar i rådets namn och närmast kan betraktas som fristående forskningsråd. Detta framgår bl. a. därav att en person är sekreterare i de två förstnämnda sektionerna medan en annan person har motsvarande funktion i den sistnämnda sektionen. Verksamheten inom de skilda sektionerna har i flera avseenden olika karaktär.

Stockholm den 8 november 1966

För statens råd för samhällsforskning

Torgny Segerstedt

Åke Bruhn-Möller

Statens medicinska forskningsråd:

De nordiska samarbetsfrågorna inom den medicinska forskningen har allt sedan medicinska forskningsrådets tillkomst varit föremål för kontinuerlig uppmärksamhet.

Senast i början av oktober innevarande år samlades representanter för de medicinska forskningsråden (motsvarande) i Norden till en konferens i Stockholm för att behandla konkreta samarbetsprojekt. Det uppdrogs åt de svenska representanterna att med ledning av den förda diskussionen utarbeta en rapport från konferensen samt ett förslag till arbetsordning för en permanent nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning. Detta material, som i dagarna översänts till konferensdeltagarna från resp. medicinska forskningsråd (motsvarande) i de övriga nordiska länderna för slutligt ställningstagande och vidare åtgärder, bifogas för kännedom [*se Bihang*]. Forskningsrådet vill understryka rapportens preliminära karaktär.

Stockholm den 31 oktober 1966

För statens medicinska forskningsråd

Sune Bergström

Professor,
vice ordförande

Lars G. Johansson

Byråchef

BIHANG 1

**Utkast till rapport från nordisk konferens rörande medicinsk forskning
i Stockholm den 3 oktober 1966**

1. Konferensens syfte och huvudresultat

Representanter för de medicinska forskningsråden och motsvarande organ i Danmark, Finland, Norge och Sverige samlades den 3 oktober 1966 till en konferens i Stockholm för att dryfta vissa konkreta samarbetsprojekt. Danmark representerades av professor M. Fog, Forskningens fællesudvalg, Finland av professorerna G. af Björkesten, K. Cantell och O. Järvi, statens medicinska kommission, Norge av direktör A. Sandbo, Det almenvitenskapelige forskningsråd samt Sverige av professorerna S. Bergström, B. Gustafsson och R. Romanus samt byråcheferna G. Wennström och L. G. Johansson, statens medicinska forskningsråd.

Vid konferensen behandlades frågor rörande medicinsk publicerings- och dokumentationsverksamhet, stipendiatutbyte och möjligheter till samplanering av nordisk forskning inom avgränsade projekt samt samgående på försöksdjursområdet.

Konferensen fann det angeläget att få till stånd ett samnordiskt organ, som kunde utgöra ett forum för samråd i ovan nämnda men även i andra konkreta, för de nordiska länderna gemensamma forskningsfrågor. Mot denna bakgrund ställde sig konferensen positiv till inrättande av en permanent nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning. Det uppdrogs åt Wennström och Johansson att snarast, på grundval av den vid konferensen förda diskussionen, bl. a. utarbeta förslag till arbetsordning m. m. för samarbetsdelegationen. Detta program skulle därefter behandlas inom respektive nordiska forskningsråd (motsvarande).

I det följande lämnas en sammanfattning av vad som behandlades vid konferensen och angives konferensens rekommendationer samt redovisas slutligen ett förslag till arbetsordning m. m. för den nordiska samarbetsdelegationen.

2. Konkreta samarbetsprojekt

Efter en tillbakablick på nordiska samarbetssträvanden och då särskilt den nordiska samarbetskonferensen om medicinsk forskning i Helsingfors 1960 samt redogörelser för den medicinska forskningens aktuella läge i berörda länder, behandlade konferensen mer ingående följande fem konkreta samarbetsprojekt.

1. Åtgärder för att stimulera forskarutbytet mellan de nordiska länderna, främst genom att inrätta särskilda nordiska forskarutbildningsstipendier.

2. Åtgärder för samplanering av nordisk medicinsk forskning inom avgränsade projekt.

3. Nordiskt samarbete beträffande medicinsk dokumentationsverksamhet.

4. Samverkan mellan de medicinska forskningsråden (motsvarande) i frågor rörande de skandinaviska medicinskt vetenskapliga tidskrifterna.

5. Nordiskt samarbete inom försöksdjursområdet.

Nämnda samarbetsprojekt redovisas i det följande som en bakgrund till den avslutningsvis lämnade skissen till arbetsordning för en nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning.

2.1. Åtgärder för att stimulera forskarutbytet mellan de nordiska länderna

Frågan om ett ökat forskarutbyte de nordiska länderna emellan dryftades ingående mot bakgrund av rapporten från den nordiska samarbetskonferensen 1960. Även om anslag i ökande omfattning under 1960-talet beviljats, framför allt till yngre forskare, för forskningsarbete vid vetenskapliga institutioner i andra nordiska länder, fann konferensen det nu mycket angeläget med en utbyggd stipendiatverksamhet. Konferensen enades om att rekommendera en institutionaliserad stipendiatverksamhet fr. o. m. 1967/68. Härvid skulle man försöksvis, utan att specificera antalet tillgängliga stipendier, främst vända sig till yngre medicinska forskare i Norden genom annonser i lämpliga tidskrifter och informationsblad. Annonseringen kunde ske i februari månad och ansökningstiden utgå i april, varefter en nordisk arbetsgrupp skulle granska ansökningarna och framlägga förslag om stipendiat för prövning och beslut inom resp. länders forskningsråd (motsvarande). Stipendietiden borde enligt konferensens mening sättas till minst tre månader och längst ett år. Stipendiernas storlek fick fastställas i varje enskilt fall med hänsynstagande till bl. a. forskarens kompetensnivå.

Härvid förutsattes medel även kunna utgå för att täcka s. k. fördyrade levnadsomkostnader samt bidrag till resor för forskaren och ev. för dennes familj.

Kostnaderna för forskarutbytet borde fördelas mellan de olika ländernas forskningsråd (motsvarande) enligt huvudprincipen att forskningsrådet (motsvarande) i »mottagande» land betalar för vistelsen där samt hemlandets forskningsråd (motsvarande) för resor och eventuella omkostnader i hemlandet. Sedan man erhållit en uppfattning om efterfrågan på stipendiätplatser i de olika länderna kunde en jämkning aktualiseras i fördelningen av kostnaderna för forskarutbytet mellan forskningsråden.

2.2. Åtgärder för samplanering av nordisk medicinsk forskning inom avgränsade projekt

Vid konferensen lämnade de svenska representanterna en redogörelse för organiserandet av s. k. planeringsgrupper. Hitintills har två grupper konstituerats, nämligen en för »Ögats cirkulation, nutrition och fysiologiska kemi» och en för »Thyroidea: struktur, funktion och klinik». Ett flertal framställningar om att inrätta grupper behandlas för närvarande av forskningsrådet. Från svensk sida förklarade man sig villig att kontinuerligt informera om inrättandet av planeringsgrupper och fann det angeläget att i lämpliga fall åstadkomma representation i dessa från övriga nordiska länder, tills vidare utan kostnad för dessa länders forskare. Konferensen fann erbjudandet mycket beaktansvärt och stimulerande för en samplanering av nordisk medicinsk forskningsverksamhet. Frågan borde fortsättningsvis ägnas stor uppmärksamhet.

2.3. Nordiskt samarbete beträffande medicinsk dokumentationsverksamhet

En redogörelse lämnades av de svenska representanterna rörande den medicinska dokumentationsverksamheten. Sedan hösten 1964 bedriver statens medicinska forskningsråd i samarbete med den försvarsmedicinska forskningsdelegationen och data- och dokumentationskommittén vid karolinska institutet i Stockholm biomedicinsk dokumentationsverksamhet. Genom bidrag från bl. a. medicinska forskningsrådet har en IBM datamaskin 1401 förhysats och från utlandet har införskaffats tape, referenskort och abstracts med data från framför allt kemisk och farmakologisk litteratur. Rådets allmänmedicinska och försvarsmedicinska sektioner ger årliga bidrag till personal- och driftkostnader. Inledningsvis utnyttjades Hoffman-La-Roche- och Derwent-systemen men fr. o. m. oktober 1965 har i enlighet med avtal mellan National Library of Medicine, Bethesda, USA, statens medicinska forskningsråd och karolinska institutet det s. k. Medlars-systemet ställts till dataavdelningens förfogande. Verksamheten under 1966/67 inriktas på inköring och färdigställande av Medlars-systemet samt på undervisning, demonstration och experimentverksamhet inom dokumentationen.

Från svensk sida förklarade man, att dokumentationssystemet nu under en inledande försöksperiod kunde fritt ställas till förfogande för medicinska forskare i samtliga nordiska länder. Frågan om ersättning för det fortsatta utnyttjandet av dokumentationsservicen skulle komma att särskilt utredas.

Statens medicinska forskningsråd skulle informera övriga forskningsråd (motsvarande) om utvecklingen av dokumentationsservicen vid karolinska institutet. Information om möjligheterna att utnyttja denna skulle lämnas forskarna i övriga nordiska länder genom respektive forskningsråds (motsvarande) försorg.

2.4. *Samverkan mellan de medicinska forskningsråden (motsvarande) i frågor rörande de skandinaviska medicinskt vetenskapliga tidskrifterna*

Vid konferensen lämnades redogörelser för det ekonomiska stödet till skandinaviska medicinskt vetenskapliga tidskrifter. Det konstaterades, att detta stöd nu utgick efter varierande grunder och att man borde eftersträva att de deltagande länderna bidrog i förhållande till det sidantal, författare från de olika länderna fått disponera. Frågan väcktes om en gemensam nordisk nämnd för behandling av ansökningar om bidrag till vetenskapliga tidskrifter.

Vidare upptogs frågan om att åstadkomma ökad enhetlighet beträffande abstracts, referenser och förkortningar i de vetenskapliga tidskrifterna. De svenska representanterna redogjorde för dylika strävanden i Sverige. Ett sammanträde mellan statens medicinska forskningsråds publiceringsnämnd och de svenska redaktörerna för de medicinska vetenskapliga s. k. Acta-tidskrifterna hade hållits i december 1965. Vid konferensen förelåg även en framställning från redaktionssekreteraren i *The Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation* om att de nordiska forskningsråden (motsvarande) skulle ta initiativ till ett sammanträffande mellan redaktörerna för de medicinskt vetenskapliga tidskrifterna i Skandinavien beträffande enhetliga regler för dessa tidskrifter med tanke på automatisk databehandling av innehållet. Konferensen fann det synnerligen angeläget, att åtgärder vidtogs för att nå större enhetlighet vid publiceringen av forskningsresultat i de medicinskt vetenskapliga tidskrifterna och ansåg, att forskningsråden (motsvarande) var lämpliga organ för att ta initiativ på detta område.

2.5. *Nordiskt samarbete inom försöksdjursområdet*

En redogörelse lämnades från svensk sida rörande det pågående utredningsarbetet inom försöksdjursområdet. I mars 1965 hade statens medicinska forskningsråd beslutat tillsätta en särskild nämnd för detta ändamål och inom universitetskanslersämbetet fanns en särskild konsulent för försöksdjursfrågor. Inom forskningsrådets försöksdjursnämnd hade tanken väckts på en nordisk utbildning av djurvårdare och utarbetande av ett nordiskt kompendium för denna utbildning. Vidare behandlades för närvarande förslag om ett symposium rörande försöksdjur och standardisering av sådana.

Konferensen fann väsentliga nordiska samarbetsuppgifter föreligga inom försöksdjursområdet och ansåg, att denna fråga borde bli föremål för fortsatta överväganden.

3. Nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning

3.1. *Konferensens rekommendation*

Redan i rapporten från den nordiska samarbetskonferensen 1960 föreslogs, att en samarbetsdelegation skulle bildas. En kontaktman från varje nordiskt land skulle utses att ingå i delegationen. Dessa kontaktmän skulle hålla varandra informerade om den verksamhet som bedrivs i respektive länder inom den medicinska forskningsens område. Enligt förslaget 1960 borde delegationen vidare ha möjligheter att hos berörda organisationer i de olika länderna göra gemensamma framställningar i medicinska forskningsfrågor.

Under åren som gått sedan 1960 har det nordiska samarbetet kommit att bedrivas på ett mer informellt sätt. Konferensens genomgång av aktuella samarbetsprojekt ansågs emellertid ha klart dokumenterat behovet av en permanent nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning. Konferensen fann, att denna delegation borde bestå av två representanter från respektive forskningsråd (motsvarande). Den borde sammanträda åtminstone två gånger om året och vid varje sammanträde kunde man lämpligen koncentrera överläggningarna kring en enda huvudfråga samt härför ha möjligheter kalla särskilda sakkunniga från resp. länder. Kostnaderna för verksamheten förutsattesäckas av respektive forskningsråd (motsvarande). Konferensen beslöt rekommendera, att ett konstituerande delegationsammansträde skulle hållas den 24 april 1967 i Köpenhamn.

3.2. Förslag till arbetsordning

Med ledning av den vid konferensen förda diskussionen och beslutade rekommendationer har förslag till arbetsordning för samarbetsdelegationen utarbetats. Härvid har viss ledning erhållits i förefintliga stadgar för nordiska samarbetsorgan. I enlighet härmed har också förutsatts, att Island beredes tillfälle deltaga i samarbetet.

TILLÄGGSBIHANG

Medicinska forskningsrådets planeringsgrupper

Enligt rådets mening föreligger ett behov av ökat utbyte av information och av planering mellan företrädare för olika forskningsprojekt särskilt för områden som berör både grundforskning och klinisk forskning. Härigenom skulle ernås ett resultat och nya metoder från grundforskningen snabbare uppmärksammades och användes inom den kliniska forskningen, och att problemställningar av betydelse för den kliniska forskningen skulle upptagas till behandling inom forskargrupper med grundforskningsutbildning och -inriktning.

Men också för mera enhetliga forskningsområden borde möjligheter skapas inom svensk medicinsk forskning för ett ökat samråd mellan forskare, som företräder olika forskningsprojekt. Av särskilt stor betydelse torde sådana kontakter vara för de yngre forskarna.

Med hänsyn till det alltmera komplicerade arbetet med rådets anslagsäckanden föreligger därjämte en önskan från rådets sida att årligen erhålla översiktliga redogörelser över resultat och planering inom vissa sammanhängande och viktiga delar av det biomedicinska forskningsområdet.

I avsikt att uppnå de här skisserade samarbetsmöjligheterna avser rådet att inrätta s. k. planeringsgrupper. Ändamålet är att i dessa sammanföra existerande eller tillkommande forskningsprojekt till organiskt samarbetande och samplanerande grupper.

Betydelsen av planeringsgrupperna torde bli flerfaldig. Systemet är flexibelt och ger stor intellektuell täthet utan dyrbar koncentration till nya institutionsgrupper. Genom att ämnesgränserna överbryggas kommer planeringsgrupperna att bidra till att nya forskningsområden och senare också nya medicinska discipliner skapas. Utan tvekan kommer verksamheten inom dessa planeringsgrupper också att medverka till att befintliga resurser i form av expertvetande, personal och apparatur, utnyttjas i högre grad än hittills. Rådet kan också till dessa grupper komma att knyta större apparatutrustningar, såsom automatiserade anläggningar, elektronmikroskop m. m., än som tidigare varit möjligt till enskilda forskargrupper.

För planeringsgrupperna skall följande arbetsordning gälla:

1. Genom initiativ av de deltagande forskarna kan ansökan ställas till rådet om sammanförande av två eller flera projekt med gemensam forskningsinriktning till planeringsgrupper. Projekt som understödes av forskningsrådet eller annan anslagsbeviljande myndighet eller organisation kan medtagas. I planeringsgrupp kan också icke graduerade forskare delta. Varje grupp skall ha en kortfattad beteckning. En av forskarna skall utses till ordförande. De ursprungliga projekten bör vara knutna till olika institutioner eller kliniker. Flera ursprungliga ämnesområden bör helst vara företrädda inom samma planeringsgrupp och i första hand bör sådana grupper inrättas för forskningsområden som täcker både kliniska och teoretiska discipliner. Intet hinder möter för att de olika ingående projekten bearbetas på skilda universitetsorter.

2. De i varje forskningsgrupp deltagande forskarna skall samtliga träffas minst två gånger per år till konferenser och seminarier, vid vilka de deltagande forskarnas resultat skall presenteras och diskuteras. Dessa sammanträden bör äga rum under februari, mars respektive september, oktober. Ett protokoll med dagordning och deltagarlista skall tillställas rådet. Vid sammanträde under vårterminen skall planerna för det fortsatta arbetet inom gruppens olika delprojekt diskuteras och fastställas. Möjligheter till koordinering av metoder och utnyttjande av apparatur och andra befintliga resurser bör därvid särskilt uppmärksammas. Resultatet av dessa diskussioner skall sammanfattas i en aktionsplan, som skall bifogas ovannämnda protokoll för sammanträdet under vårterminen.

3. De översiktliga aktionsplanerna skall ej ersätta ansökningshandlingarna för de enskilda forskningsprojekten. Den enskilde forskaren i planeringsgruppen skall fortfarande stå som sökande och ansvarig för sina egna projekt. Ansökningshandlingarna till de enskilda projekten skall som förut innehålla de för rådets ställningstagande nödvändiga uppgifterna, men den under punkt 2 nämnda planen kan givetvis återopas. Ansökan om planeringsgrupper och senare framställningar från dessa kan emellertid upptaga kostnader för större gemensamma apparater och utrustningar.

4. För planeringsgruppernas konferenser och deltagarnas resor beviljar rådet i förekommande fall expensanslag.

5. Om en planeringsgrupp omfattar många delprojekt och forskare, kan rådet därjämte ställa befattning som sekreterare till ordförandens förfogande. Sekreteraren skall svara för protokoll och sammanställningar vid konferenserna, utskrivning av gruppens ansökningshandlingar och manuskript, rapporter till forskningsrådet m. m. Sekreteraren skall också utgöra kontakt mellan rådets kansli och de berörda forskningsprojekten så att bl. a. rapporter och ansökningshandlingar insändes i tid och i fullständigt skick.

6. Till ansökan om planeringsgrupps inrättande skall av samtliga ingående forskare fogas ett intyg med kortfattad meritförteckning om önskat deltagande. Kostnadskalkylen skall uppgöras för en period av tre år. Ansökan kan insändas under hela året på formulär som tillhandahålles av rådet.

7. Rådet fastställer planeringsgruppens beteckning, dess sammansättning samt gruppens avgränsning mot varandra. Anslagen beviljas för en treårsperiod men kompletteringar må förekomma.

Stockholm den 9 mars 1965

För statens medicinska forskningsråd

Sekreteraren

Statens råd för atomforskning:

Inom det vetenskapsområde som rådet företräder är behovet av internationellt samarbete särskilt framträdande. Detta behov har resulterat i att organ som CERN (Europeiska organisationen för kärnforskning) och NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik) har skapats. Med hänsyn till kostnadernas storlek har CERN Västeuropa som bas för verksamheten, medan NORDITA drivs i samverkan mellan de nordiska länderna.

En svårighet för de nordiska forskarna (Finland är dock ej medlem av CERN) att fullt utnyttja de forskningsresurser som CERN ställer till förfogande är att möjligheterna till bakgrundsforskning inom Norden är begränsade. Denna fråga har uppmärksammats förutom av direkt berörda organ även av Nordiska rådet, som den 31 januari 1966 antog en rekommendation nr 3/1966 till regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område.

Kring speciella projekt sker sedan länge viss mera informell samverkan mellan nordiska fysiker vid CERN. Så har forskare från Danmark, Norge och Sverige samt vissa andra länder startat ett samarbetsprojekt vid CERN:s 600 MeV synkrocyklotron för att undersöka kortlivade atomkärnor (Isolde).

Ett preliminärt förslag om ett nordiskt samarbetsprojekt för automatisk analys av bubbel- och gnistkamarbilder i första hand från CERN har den 1 november 1965 framlagts av nordiska elementarpartikelfysiker. Rådets ställningstagande till projektet kommer att fattas sedan ökad klarhet har erhållits beträffande de övriga nordiska ländernas ställningstagande till projektet samt beträffande förläggningsfrågan och därmed sammanhängande datamaskinbehov. Tillsvidare har rådet beviljat 90 000 kr för fortsatt utredningsarbete under 1966/67.

Den enda accelerator i Norden vid vilken elementarpartikelfysik samt kärnstrukturforskning inom högenergiområdet kan bedrivas är 1,2 GeV elektronsynkrotronen i Lund. Rådet har i sin petitaskrivelse för 1967/68 framfört tanken att när denna accelerator har upprustats enligt planerna skulle eventuellt ett nordiskt centrum för forskning vid en högenergiaccelerator kunna skapas i Lund.

Tillsammans med det naturvetenskapliga forskningsrådet anordnar rådet den 24 november 1966 en konferens om fysiken. Till denna konferens har vissa fysiker från de övriga nordiska länderna inbjudits. Frågan om nordiskt samarbete inom elementarpartikelfysiken samt inom fasta tillståndets fysik (ett nordiskt ev. nordeuropeiskt materialforskningsinstitut har diskuterats) kommer att särskilt uppmärksammas vid konferensen.

Det av rådet ovan redovisade samarbetet hänför sig i första hand till punkten 3 i medlemsförslaget. Som framgår av framställningen är flera

nya samarbetsprojekt aktuella för vilka Norden bl. a. ur kostnads- och personalsynpunkt torde vara den adekvata basen för samverkan. Rådet kommer med kraft att stödja dylika samarbetssträvanden.

I medlemsförslaget upptages frågan om forskarutbyte och möjligheten att företaga studieresor till de nordiska grannländerna. Enligt rådets mening är denna fråga av största betydelse för åstadkommande av en effektiv samverkan och för att stimulera till nya samarbetsprojekt. NORDITA har uppmärksammat detta problem och har för 1966/67 upptagit 300 000 dkr i sin budget för nordiskt samarbete (för 1967/68 föreslår en ökning med 120 000 dkr). För Sveriges del bidrar rådet med medel för dylika ändamål efter ansökan från respektive forskare. Exempelvis har under sista året c:a 25 anslag för internordiska forskningsresor beviljats av rådet. Rådet skulle finna det vara av stort värde om regeringarna i de nordiska länderna kunde vidtaga åtgärder till ytterligare underlättande av dylikt forskarutbyte.

Stockholm den 3 november 1966

För statens råd för atomforskning

Mats Lemne

Gösta W. Funke

Statens humanistiska forskningsråd:

Rådet är mycket tillfredsställt över detta initiativ och vill särskilt framhålla för den humanistiska forskningens del, att ett nordiskt forskningssamarbete icke bara kan innebära en organisatorisk och ekonomisk rationalisering utan också ge helt nya och fruktbara aspekter på forskningsproblem som icke bör begränsas till det nationella planet.

Rådet anser det inte nödvändigt med total konformitet men välkomnar sådana likformigheter som kan vara ägnade att underlätta det nordiska samarbetet. Det vore önskvärt att av statsanslag årligen en summa ställdes till förfogande för forskningssamarbete eller att, om detta av statsfinansiella skäl ej skulle vara möjligt, en del av Nordiska kulturfondens medel avdelas till denna verksamhet. Lämpligt vore att inrätta ett samarbetsutskott med åtta medlemmar, två från varje land, en permanent sekreterare och ett visst anslag för bekostande av resor och expenser i samband med denna verksamhet. Det skulle åligga detta organ att samordna verksamheten på ett nordiskt plan vad det gäller utarbetandet av projekt, bekostande av internordiska tidskrifter samt bestridande av kostnader för nordiska lexikala företag. Även vid utarbetande av handböcker för universitetsändamål kan en nordisk planläggning visa sig lämplig.

Stockholm den 21 oktober 1966

Erik Lönnroth

Åke Lilliestam

Statens tekniska forskningsråd:

Det är angeläget att möjligheterna till nordisk samverkan inom forskningen och dess nyttiggörande tillvaratas i största möjliga utsträckning. De i medlemsförslaget framlagda rekommendationerna avser att åstadkomma en intensifiering i detta syfte.

Beträffande förslaget om ett samarbetsutskott med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen vill rådet anföra följande synpunkter.

Med det ökade allmänna intresse och med den stigande andel av bruttonationalprodukten som länderna ägnar forskningen har de nationella forskningsplaneringsorganen växande och viktiga uppgifter. Uppgiften att vara rådgivande organ till de respektive regeringarna är här dominerande. Ett dylikt utskott på nordiskt plan skulle härvid få en annan inriktning då något nordiskt organ med beslutande funktioner på regeringsnivå inte existerar. Uppgiften skulle således i stället närmast bli att verka för en harmonisering av de olika nationella forskningsplaneringsorganens verksamhet. Härvid bör dock uppmärksammas att, fastän dessa organ motive-rats av samma grundläggande behov av allmän överblick och därpå baserad rådgivning till regeringarna, strukturfrågor och andra spørsmål som berör praktiska handlingsnormer i många fall i hög grad varierar mellan länderna. Detta innebär dock inte att samverkan kring vissa frågor skulle vara obehövlig. Emellertid kan det ifrågasättas om inte dylika behov bättre skulle kunna tillgodoses genom särskilda nordiska expertgrupper, givetvis även med deltagande av forskningsplaneringsexpertis, tillsatt på ad hoc-bas för olika problemställningar. Dessa grupper skulle byggas upp på nordisk bas och kunna tjänstgöra som utredningsgrupper för samtliga de nationella forskningsplaneringsorgan som är intresserade av ifrågavarande problemställningar. Samtidigt som man uppnår en så mångsidig och sakkunnig bedömning som är möjlig vinner man en nordisk gemenskap i utrednings- och planeringsarbetet utan att de nationella forskningsplaneringsorganen är bundna i sin bedömning på ett för tidigt stadium. Vidare vinnes fördelen att de nationella forskningsplaneringsorganen, av vilka flera befinner sig i ett inledande skede av sin verksamhet, icke skulle behöva riskera att viktiga överväganden avseende det nationella planet, som ofta utgör primärarbetsuppgifter, trängs åt sidan genom att någon problemställning av stor aktualitet i annat nordiskt land via det tillämnade nordiska samarbetsutskottet tilldrar sig ett huvudintresse vid för tidig tidpunkt. Dylika samarbetsformer skulle kunnat vara till nytta t. ex. vid de tidpunkter då vart och ett av länderna stod inför avgörande ställningstaganden beträffande atomforskningsprogram, deltagande i internationellt rymdsamarbete och utbyggnad av forskningens basresurser. Det må här särskilt framhållas att denna uppräknning endast avser att genom exempel från förfluten tid där besluten redan fattats illustrera arten av de frågeställningar som i fram-

tiden kan behandlas genom gemensamma ad hocgrupper. De erfarenheter som kan vinnas av dessa samarbetsformer bör läggas till grund för senare eventuellt förnyat ställningstagande till frågan om det sålunda gradvis uppbyggda samarbetet bör ske i en mera allmän och permanent form.

Tekniska forskningsrådet vill gärna understryka de positiva omdömen som i medlemsförslaget fällt beträffande NORDFORSK-samarbetet. Denna samarbetsform har i hög grad visat sig berättigad. Givetvis fordras även här medvetna ansträngningar för att åstadkomma ett ständigt mera omfattande samarbete med adekvata resurser för att förverkliga en i så hög grad som möjligt integrerad nordisk forskningsmiljö. Rådet finner att de uppnådda resultaten klart motiverar att den föreslagna rekommendationen beträffande uppbyggnad av samverkan mellan olika forskningsråd inom andra områden sker med utnyttjande av de erfarenheter NORDFORSK-samarbetet givit.

Det föreligger vidare ett uttalat behov av medel för att underlätta forskarnas resor ej blott inom Norden utan även inom det egna landet och till andra länder. Tekniska forskningsrådet har i betydande omfattning lämnat medel för dylika resor i vad avser forskare vilkas verksamhet faller inom rådets område. En nära kontakt mellan de olika institutionerna fordrar emellertid att dessa får tillgång till resemedel. Detta behov är påtagligt ej blott för den verksamhet som faller inom rådets område utan även för experter som utan anlitan av rådsmedel är verksamma vid universitet och högskolor samt andra statliga eller halvstatliga institut och organ. Det synes icke ändamålsenligt att skilja denna kontaktfunktion, som bör vara en del av ifrågavarande institutioners löpande arbete, från verksamheten i övrigt. Det synes ej heller lämpligt att råden tillgodoser detta permanenta behov. Medel bör därför i större omfattning än som sker ställas till ifrågavarande instituts och organs indirekta förfogande och av dessa på lämpligt sätt fördelas mellan berörda institutioner. För den verksamhet för vilken forskningsråden ansvarar bör dock självfallet medel fördelas via råden eller deras nordiska samarbetsorgan. Tekniska forskningsrådet vill således varmt tillstyrka att lätt tillgängliga medel står till förfogande för att stimulera forskarnas kontakter med andra länder och inom det egna landet.

För att underlätta att de olika rekommendationerna får en ändamålsenlig utformning i praktiskt handlingsmönster finner Tekniska forskningsrådet det önskvärt att en samnordisk mindre grupp får i uppdrag att framlägga konkreta förslag i ärendet. Tekniska forskningsrådet är för sin del berett medverka i ett dylikt arbete.

Stockholm den 21 november 1966

För statens tekniska forskningsråd

Nils Gustav Rosén

Gösta Lagermalm

Statens råd för byggnadsforskning:

Man föreslår Nordiska rådet att rekommendera regeringarna att åstadkomma ett effektivt samarbete mellan forskningsråden (motsvarande) i de nordiska länderna. På byggforskningsrådets område är ett sådant samarbete sedan lång tid tillbaka etablerat. Vartannat år ordnas s. k. nordiska byggforskningsmöten, i vilka deltar ledamöter i styrelserna för och chefstjänstemän i de statliga nordiska byggforskningsorganen för att diskutera samarbets- och samordningsfrågor. Det XIII:e Nordiska byggforskningsmötet avhölls i Köpenhamn den 10—12 oktober 1966. Mellan byggforskningsmötena sammanträder den s. k. Nordiska samarbetsgruppen, bestående av cheferna för byggforskningsorganen, 3 å 4 gånger årligen.

Genom detta samarbete har tillkommit en rad nordiska forskningsprogram för olika områden (brand, byggnadsakustik, vvs-forskning m. m.), gemensamma anslag har lämnats till vissa forskningsprojekt (fuktforskning, brandforskning) och nordiska forskargrupper för vissa områden har bildats (Nordiska putskommittén m. fl). En viss arbetsfördelning beträffande olika uppgifter sker. Gemensamt utges »Scandinavian Building Research — »BI-Annual Report» och »Project Programmes». Även andra publikationer har tillkommit i samproduktion, t. ex. handboken »Bruk — murning — putsning».

Inom byggnadsmaterialområdet finns dessutom ett särskilt samarbetsorgan, NM-Bygg (Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och forskning på byggområdet), som skall svara för samordningen av forskning och provning inom byggnadsmaterialområdet i Norden. NM-Bygg följer arbetet inom ett tjugotal nordiska tekniska provnings- och forskningskommittéer.

Även om alltså ett omfattande nordiskt samarbete äger rum inom byggnadsforskningen, anser byggforskningsrådet att samarbetet bör ytterligare vidgas och effektiviseras och vill arbeta härför. Några speciella åtgärder från regeringarnas sida förefaller dock för närvarande inte vara erforderliga.

Man föreslår även att rekommendera Nordiska rådet »att vidtaga åtgärder i syfte att stimulera och underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare, särskilt genom att framskaffa lätt tillgängliga statliga medel för studieresor, forskarutbyte m. fl. samarbetsformer».

Med bakgrunden av vad som tidigare relaterats om nordiskt samarbete inom byggforskningsrådets områden är det uppenbart att rådet anser den föreslagna rekommendationen värd att varmt tillstyrkas. Byggforskningsrådet lämnar för sin del stöd åt forskare som arbetar med anslag från rådet

för studieresor, deltagande i konferenser etc. och anordnar självt i många fall forskarkonferenser av olika slag.

Stockholm den 30 november 1966

Statens råd för byggnadsforskning

Hjalmar Olson

Per Holm

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 28 och 29 november 1966 samt den 5—7 februari och den 3 april 1967. I samband med utskottets möte den 6 februari 1967 dryftades förslaget vid en gemensam överläggning med de nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar, i vilken deltog undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, och minister för kulturelle anliggender Bodil Koch, Danmark, samt undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland.

Vid denna dag förevarer handläggning har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, och undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland.

Därjämte har såsom sakkunnig hörts statssekreteraren Sven Meberg, Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna 1. att tillsätta ett samarbetsutskott med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen i de nordiska länderna med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av samarbetet om den högre utbildningen, 2. att åstadkomma ett effektivt samarbete mellan forskningsråden (motsvarande) i de nordiska länderna, i tillämpliga delar med utnyttjande av NORDFORSK som föredöme, och 3. att vidtaga åtgärder i syfte att stimulera och underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare, särskilt genom att framskaffa lätt tillgängliga statliga medel för studieresor, forskarutbyte m. fl. samarbetsformer.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

NORDFORSK.

Nordiske jordbruksforskernes forening (NJF).

Danmark:

Landbrugsministeriet.

Undervisningsministeriet.

Forskningens fællesudvalg (FFU).

Danske Videnskabernes Selskab.

Akademiet for de tekniske Videnskaber (ATV).

Veterinær- og landbohøjskolen.

Handelshøjskolen i København.

Landbrugets samråd for forskning og forsøg.

Carlsbergfondets direktion.

Finland:

Undervisningsministeriet.

Statens vetenskapsråd.

Delegationen för statens vetenskapliga kommissioner.

Finska vetenskapsakademien.

Finska vetenskaps-societeten.

Finlands avdelning av Nordiska kulturkommissionen, sektion I.

Högskolerådet.

Helsingfors universitets konsistorium.

Turun Yliopisto (Åbo Universitet).

Åbo akademi.

Uleåborgs universitet.

Tampereen yliopisto (Tammerfors universitet).

Filosofiska fakulteten vid Jyväskylä universitet.

Akademin för tekniska vetenskaper.

Tekniska högskolan.

Helsingin Kauppakorkeakoulu (Handelshögskolan i Helsingfors).

Svenska handelshögskolan.

Turun kauppakorkeakoulu (Handelshögskolan i Åbo).

Handelshögskolan vid Åbo akademi.

Lantbrukets forskningscentral.

Veterinärmedicinska högskolan.

Centrallaboratorium Ab.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd.

Hovedkomiteén for norsk forskning.

Det norske videnskaps-akademi i Oslo.

Sverige:

Universitetskanslersämbetet.

Lunds universitet.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet.
 Göteborgs universitet.
 Stockholms universitet.
 Umeå universitet.
 Tekniska högskolan i Stockholm.
 Organisationskommittén för teknisk högskola i Lund.
 Handelshögskolan i Göteborg.
 Lantbrukshögskolan.
 Farmaceutiska institutet.
 Ingeniörsvetenskapsakademien.
 Forskningsrådets samarbetsdelegation.
 Statens naturvetenskapliga forskningsråd.
 Statens råd för samhällsforskning.
 Statens medicinska forskningsråd.
 Statens råd för atomforskning.
 Statens humanistiska forskningsråd.
 Statens tekniska forskningsråd.
 Statens råd för byggnadsforskning.

Allmänna synpunkter:

Det i ärendet införskaffade omfattande remissmaterialet belyser klart den bredd, på vilken det nordiska samarbetet om forskning och högre utbildning försiggår samt det allvar och aktiva engagemang, som alla berörda instanser ådagalägger i frågor rörande detta samarbete. I talrika fall redovisas åtgärder och planer ägnade att utveckla samarbetet, i synnerhet för de närmaste årens vidkommande. Remissinstanserna är överlag villiga att i mån av resurser ytterligare utbygga detta samarbete.

Undervisningsministeriet i Danmark understryker i likhet med *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge nödvändigheten av att vid lösandet av ifrågakvarande problemställningar företaga en prioritering mellan det nationella och det nordiska. I fråga om det internationella samarbetet finner det danska ministeriet att vissa uppgifter ägnar sig bäst för regionala lösningar, varvid Norden på många områden är en lämplig enhet. Ministeriet betonar dock, att samarbetet bör begränsas till det nordiska endast när det regionala samarbetet inte med fördel kan utsträckas till andra länder. Ministeriet varnar också för en byråkratisering av samarbetet genom att inrätta nya internationella organ med sekretariatsapparat innan man genom mera informella kontakter, vartill goda möjligheter erbjuder sig i Norden, fått behovet av dem dokumenterat. Ministeriet finner, att ett så långtgående formaliserat och integrerat samarbete, som medlemsförslaget tar sikte på, förutsätter att man genom en klarläggande politisk debatt slår fast, om man i de enskilda nordiska länderna är villig att påtaga sig de inskränkningar i fråga om den nationella utbyggnaden av forskningen och den högre utbildningen, som i så fall bleve följden.

Statens vetenskapsråd i Finland betonar, att en förstärkning av forskningsarbetets organisation utgör en viktig förutsättning för utvecklandet

av själva samarbetet. *Högskolerådet* i Finland anser, att en plan för samarbetet borde utarbetas som sedan skulle hållas i nivå med utvecklingen. *Finlands avdelning av Nordiska kulturkommissionens sektion I* framhåller, att den sammordiska utvecklingen kontinuerligt stöter på hinder bl. a. av nationella strävanden, som tar sig uttryck i att regeringarna verkställer reformer, som djupt ingriper i det nordiska samarbetet utan att på förhand behandla dessas sammordiska följder. Dessa svårigheter kunde enligt sektionsavdelningens åsikt elimineras genom att regeringarna i samband med högskole- och forskningspolitiska reformer redan vid ärendenas beredning skulle stå i kontakt med regeringarna i de övriga nordiska länderna.

Ad punkt 1: Det stora flertalet remissinstanser tar klart avstånd från den i medlemsförslaget framförda tanken på att inrätta ett samarbetsutskott i anslutning till de ledande forsknings- och högskolepolitiska organen. *Forskningens Fællesudvalg* (FFU) i Danmark, till vars yttrande Undervisningsministeriet hänvisar, förordar ett effektiviserat samarbete mellan de centrala, planläggande och rådgivande forskningsorganen. Enligt FFU har vissa kontakter redan etablerats, men ett mera systematiskt samarbete skulle vara av behovet påkallat såväl för utbyte av praktiska erfarenheter om forskningspolitiska angelägenheter, bl. a. om de nordiska ländernas deltagande i konkreta nordiska och internationella samarbetsprojekt. Det danska Undervisningsministeriet förklarar sig berett att överväga i vilka former ett samarbete mellan de centrala planläggningsorganen bör försiggå.

I fråga om formerna för samarbetet på detta plan framförs olika förslag. Några remissinstanser förordar nära kontakter t. ex. i form av gemensamma möten mellan de ifrågavarande organen. Flertalet remissinstanser pekar på Nordiska kulturkommissionens sektion I såsom ett redan befintligt expertorgan för frågor om forskning och högre utbildning, som kunde påtagas sig den i medlemsförslaget avsedda funktionen. Det framhålls i samband härmed, att inrättandet av ett nytt planerings- och koordineringsorgan för dessa frågor skulle ge upphov till svårlösta kompetensproblem mellan det nya organet och kulturkommissionens sektion I. Från flera håll ifrågasätts dock om sektionen med nuvarande förutsättningar skulle kunna fullgöra en sådan uppgift. *Undervisningsministeriet* i Finland föreslår, att kommissionen skulle delegera av sina egna samarbetsprojekt till andra lämpliga organ och arbetsgrupper. *Statens vetenskapsråd* framför tanken på inrättandet av ett särskilt forskningspolitiskt utskott inom sektionen. *Högskolerådet* åter föreslår antingen en utvidgning av sektionen eller tillsättandet av specialutskott för att biträda sektionen, något som skulle förutsätta en förstärkning av sekretariatet. Även *universitetskanslersämbetet* i Sverige förordar en upprustning av kulturkommissionen samt pekar på möjligheten att lösa vissa arbetsuppgifter med tillhjälp av ad hoc-kommittéer antingen utom eller inom kulturkommissionens ram.

Ad punkt 2: Samarbetet på forskningsrådsplanet ges av det stora flertalet

remissinstanser hög prioritet. I den utsträckning ett mera utvecklat samarbete av detta slag under längre tid förekommit, främst på de teknisk-naturvetenskapliga och lantbruksvetenskapliga områdena, har erfarenheterna varit synnerligen positiva. Sålunda vitsordas NORDFORSK:s verksamhet och insatser på det teknisk-naturvetenskapliga området synnerligen högt. Av remissmaterialet framgår även, att ett mångsidigt forskningssamarbete utvecklat sig på lantbruksforskningens område inom ramen för Nordiska jordbruksforskarens förening och det sedan år 1965 verksamma Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning. Inom övriga centrala forskningsområden har visserligen också kontakter etablerats och samarbete i viss utsträckning utvecklats mellan forskningsråden, men detta har inte nått upp till samma grad av effektivitet som på nyssnämnda områden. En bidragande orsak härtill har varit den omständigheten, att Danmark ej haft forskningsråd i samma utsträckning och med samma befogenheter som de övriga länderna. Det framgår av *Danmarks undervisningsministeriums* yttrande att man för närvarande i Danmark överväger att inrätta statliga forskningsråd inom alla de centrala forskningsområden, som hittills saknat sådana. Ministeriet och *Forskningens fællesudvalg* konstaterar, att Danmarks möjligheter att delta i det nordiska samarbetet på detta plan avsevärt förbättras om dessa organ inrättas. Det kommer också att innebära ett steg mot en mera integrerad forskningsstruktur på detta plan.

Av de av NORDFORSK samt *Ingenjörsvetenskapsakademien* och *statens naturvetenskapliga forskningsråd* i Sverige avgivna yttrandena framgår, att åtgärder vidtagits i och för att de nordiska ländernas naturvetenskapliga forskningsråd skall kunna inträda som medlemmar i NORDFORSK och deras samarbete därmed sammankopplas med dess organisation. Även på den medicinska forskningens område redovisas åtgärder i syfte att effektivisera samarbetet. Sålunda meddelar *statens medicinska forskningsråd* i Sverige, att förslag till arbetsordning för en permanent nordisk samarbetsdelegation för medicinsk forskning utarbetats. Av NORDFORSK:s yttrande framgår, att den permanenta samarbetsdelegationen kommer att konstitueras den 24 april 1967.

Samtidigt som åtgärder för att stärka samarbetet på forskningsrådets område förordas betonas det från flera håll, att det utvidgade samarbetet på detta plan lämpligen borde få utveckla sig på initiativ av forskningsråden själva eller deras nuvarande gemensamma organ. *Universitetskanslersämbetet* i Sverige konstaterar, att de nordiska länderna i detta nu inte uppvisar helt likformiga organ, varför en viss översyn av organen på det nationella planet torde vara den mest angelägna arbetsuppgiften.

Ad punkt 3: De i ärendet hörda remissinstanserna tillstyrker, i de flesta fall livligt, det i medlemsförslagets tredje punkt framförda förslaget om åtgärder för att underlätta samarbetet och kontakterna på institutions- och forskarplanet. Detta förslag bör enligt NORDFORSK, som genom tillsättan-

de av talrika samarbetsgrupper och kommittéer inom flera forskningsområden verkat för samarbete mellan besläktade institutioner och enskilda forskare, ges högsta prioritet. Även *Nordiska jordbruksforskarens förening* framhåller, att talrika forskare genom arbetsgrupper och seminarier kommit med i det nordiska samarbetet och finner det i hög grad önskvärt att öka de hittills blygsamma stipendiemöjligheterna. Föreningen framhåller i likhet med ett flertal andra remissinstanser, att de intima kontakterna resulterat i en koordinering av forskningen och samarbetet om konkreta uppgifter.

Särskilt i universitetens och högskolornas samt forskningsorganens och forskarsamfundens yttranden tryckes starkt på behovet av avsevärt ökade medel för de egentliga forskarkontakterna. Samtidigt framhålles angelägenheten av att förenkla förfarandet vid beviljande och utanordnande av stipendie- och understödsmedel för ifrågavarande ändamål. *Ingenjörsvetenskapsakademien* i Sverige framhåller, att svårigheterna för forskare vid universitet och högskolor i Sverige att få anslag för resor till annat nordiskt land är betydande. Enligt föreningen göres en klar skillnad mellan en resa inom landet och en resa till något nordiskt land, även om kostnaden för den senare är lägre. I sistnämnda fall fordras en långt omständligare behandling och normalt beslut av Kungl. Maj:t. Även *lantbrukshögskolan* i Sverige fäster uppmärksamhet vid att möjligheterna att företaga tjänsteresor till annat nordiskt land borde kunna underlättas väsentligt.

Universitetskanslersämbetet, som tillstyrker denna del av medlemsförslaget, anmäler att ämbetet föreslagit betydande höjningar av anslagen för resestipendier och -bidrag. *Statens vetenskapsråd* i Finland anser att Nordiska kulturkommissionens sektion I borde ägna frågan om på vilket sätt förfarandet vid beviljande av medel för ifrågavarande kontaktändamål kunde centraliseras och förenklas allvarlig uppmärksamhet och för regeringarna framlägga förslag härom. Enligt vetenskapsrådet medför tillkomsten av Nordiska kulturfonden visserligen en förbättring av situationen, men löser på inlet vis problemet. *Det norske videnskapsakademi i Oslo*, enligt vilken de aktuella kontaktbehoven ej kan tillgodoses på grund av brist på medel, anser att här föreligger en högt prioriterad uppgift för Nordiska kulturfonden.

3. U t s k o t t e t

Den i medlemsförslagets första punkt framförda tanken om ett särskilt samarbetsutskott mellan de högsta nationella planeringsorganen för forskning och högre utbildning kan icke sägas ha vunnit bifall från de hörda remissinstansernas sida. Däremot anses det naturligt och befogat att närmare kontakter än för närvarande i andra former upprättas mellan dessa organ. Från flera håll pekas även på möjligheten att upprusta Nordiska kulturkommissionens sektion I och anförtro denna kontaktuppgift åt sagda organ.

Utskottet är medvetet om att berörda planeringsorgan i flera av länderna, såsom i remissmaterialet även framhålles, är så nyetablerade att de knappast ännu fått sina arbetsformer helt utvecklade, varför det, särskilt med hänsyn till den anhopning av uppgifter på det nationella planet som de haft sig förelagda, är förståeligt om de ännu ej varit i tillfälle att på det nordiska planet etablera fastare kontakter. Utskottet har erfarit, att ett första steg mot ett fastare samarbete mellan regeringarnas rådgivande forskningsorgan tagits i och med att företrädare för sagda organ på initiativ av den svenska forskningsberedningen den 13 januari 1967 sammankommit till ett möte för att dryfta gemensamma samarbetsfrågor. Utskottet vill för sin del, i det utskottet understryker angelägenheten av dylika kontakter, tillsvida avvakta utvecklingen av verksamheten på detta plan och har för avsikt att för egen del fortsätta beredningen av denna del av förslaget. Vid sådant förhållande har utskottet icke i detta skede funnit anledning framlägga förslag till en rekommendation på denna punkt.

Med avseende å det i rekommendationsförslagets andra punkt framförda förslaget om en effektivisering av samarbetet mellan forskningsråden finner utskottet, att remissinstanserna överlag tillstyrker åtgärder för att utbygga och effektivisera samarbetet mellan dessa. Samtidigt betonas dock, att samarbetet lämpligen borde få utveckla sig på grundval av initiativ från vederbörande organs sida. Det framgår även av remissmaterialet, att inom vissa centrala områden, såsom det medicinska och det naturvetenskapliga, för närvarande är anhängiga initiativ i syfte att få till stånd ett avsevärt fastare samarbete än hittills. Utskottet anser för egen del att ett permanent effektivt samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd på olika forskningsområden utgör en grundförutsättning för ett ytterligare utbyggande av det nordiska forskningsarbetet. Med beaktande av att den danska forskningsrådsorganisationen i detta nu först håller på att skapas och att den organisatoriska grundvalen för ett nordiskt samarbete på detta plan sålunda ej ännu är för handen har utskottet dock, samtidigt som utskottet velat för egen del närmare undersöka samarbetsförutsättningarna mellan dessa organ, ej ännu funnit anledning framlägga förslag till rekommendation i denna punkt. Forskningsrådets samarbete bör enligt utskottets uppfattning också anses nära sammanhånga med de organisatoriska frågeställningar, som aktualiserats under föregående punkt och därför ses i ett sammanhang med dem. Arbetet med denna punkt kommer således att fortsätta i utskottet.

De i rekommendationsförslagets tredje punkt åsyftade åtgärderna för att stimulera och underlätta samarbetet mellan institutioner och enskilda forskare tillstyrkes varmt av de i ärendet hörda remissinstanserna. Åtgärder i syfte att framskaffa lätt tillgängliga medel för studieresor, forskarutbyte m. fl. samarbetsformer samt för att förenkla proceduren vid ansökning och

beviljande av dylika medel ges hög prioritet av såväl myndigheter, universitet och högskolor som forskningsorgan och forskarsamfund. Det nu erhållna remissmaterialet bekräftar de vid den på initiativ av Nordiska rådet våren 1965 avhållna nordiska forskningskonferensen i Helsingfors från forskarkretsarnas sida med styrka framförda önskemålen om att det hävdvunna, på bred bas försiggående samarbetet mellan enskilda institutioner och forskare bör erhålla avsevärt gynnsammare betingelser än hittills. Utskottet hänvisar i fråga om sagda konferens till det i Nordisk utredningsserie tryckta materialet från konferensen (NU 1965: 7).

I detta sammanhang önskar utskottet även fästa uppmärksamhet vid en av Nordiska kulturkommissionens Finlands avdelning, sektion I, utförd kartläggning över det nordiska samarbetet på forskningens och den högre utbildningens område, tryckt i Nordisk utredningsserie (NU 1967: 2). Denna utredning ger en klar bild av hur omfattande och mångfacetterat samarbetet på olika områden är.

Med stöd av det i ärendet hopbragta remissmaterialet kan utskottet för egen del helt förena sig om förslagsställarnas uppfattning, att frågan om åstadkommande av ett smidigt system för understödjande av samarbetet mellan enskilda institutioner och forskare med det snaraste bör upplagas till allvarligt övervägande på nordiskt plan. Det är också uppenbart att de anslag, som anvisas för detta samarbete, avsevärt bör höjas. Det framstår för utskottet som naturligt att uppgiften att närmare överväga de erforderliga åtgärderna och deras omfattning anförtros Nordiska kulturkommissionens sektion I, som genom den i det föregående nämnda kartläggningen över forskningssamarbetet redan lagt en grund för de fortsatta övervägandena. Denna uppgift bör av sektionen ges hög prioritet.

Utskottet vill för egen del kraftigt understryka behovet av snabba åtgärder i förevarande syfte. Den pågående forcerade utbyggnaden av forsknings- och högskoleväsendet, genom vilken nya forsknings- och utbildningscentra skapas i snabb takt, förutsätter redan för att de nya institutionerna och forskarna skall kunna inlemmas i det nordiska samarbetet att de ekonomiska och andra förutsättningarna för detta avsevärt förbättras. Sker inte detta föreligger fara för att ständigt växande forskarkategorier förblir på sidan om det aktiva samarbetet. Enligt utskottets uppfattning bör särskild uppmärksamhet ägnas åtgärder, som underlättar för nya forsknings- och utbildningsanstalter att delta i samarbetet.

I fråga om de vägledande principer, enligt vilka de ifrågavarande stödåtgärderna bör förverkligas, vill utskottet förena sig om de av förslagsställarna och talrika remissinstanser framförda synpunkterna om att det hävdvunna, på bred bas försiggående nordiska forskarsamarbetet till sitt väsen varit och bör vara så fritt som möjligt och att åtgärderna främst bör gå ut på att stimulera och underlätta detta spontana samarbete. Det bör undvikas

att förfarandet vid beviljande av understöd och stipendier för olika former av samarbete mellan institutioner och forskare göres beroende av en alltför centraliserad och därmed administrativt mera tungrodd apparat.

Enligt utskottets uppfattning bör formerna för stödverksamheten prövas med utgående från de olika forskningsområdenas särskilda förhållanden och behov. På de områden där ett väl utbyggt samarbete mellan forskningsråden finnes förefaller det som om dessa vore bäst skickade att överblicka behoven inom respektive områden. Forskningsråden borde inom ramen för sitt nordiska samarbete ha tillgång till tillräckligt stora dispositionsmedel, över vilka de fritt kunde förfoga. Utskottet hänvisar här till de gynnsamma erfarenheter, som erhållits av den av NORDFORSK administrerade dispositionsfonden. I andra fall, där ett permanent samarbete utvecklats mellan specialiserade forskningsinstitutioner, torde den lämpligaste lösningen vara att låta dessa eller deras samarbetsorgan själva förfoga över medlen. Som exempel härpå kan nämnas det marinbiologiska kollegiet, som fritt förfogar över de för samarbetet erforderliga stipendie- m. fl. medlen. Det är emellertid uppenbart, att dylika lösningar inte kan komma i fråga inom alla forskningsområden, där behov finnes av ett utökat nordiskt samarbete. Avsevärda medel erfordras även för att tillgodose det omfattande behovet av understöds- och stipendiemedel på hela det vidsträckta samarbetsområde, där permanenta samarbetsorgan saknas men ur helhetens synvinkel minst lika betydelsefulla kontakter upprätthålls av enskilda institutioner eller forskare. Även om Nordiska kulturfonden kan fullgöra en viss uppgift i detta sammanhang torde dess medel med beaktande av de ifrågasättande behovens omfattning ej komma att förslå för en verkligt avgörande insats på detta område. Härför skulle förutsättas en avsevärd ökning av fondens medel. Utskottet finner det sannolikt, att frågan om att öka fondens medel för att kunna tillgodose behoven i fråga om forskningssamarbetet måste upptagas till prövning inom en nära framtid.

Med hänvisning till vad ovan anförts får kulturutskottet

A. föreslå, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagets punkt 3 måtte antaga nedanstående rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att

I. framlägga förslag om avsevärt ökade medel för att underlätta och stimulera nordiskt samarbete mellan enskilda institutioner och forskare i Norden samt utarbeta en plan för administreringen av sagda medel och

II. avlägsna förekommande formella hinder för en livlig utbytes-, studierese- och kontaktverksamhet mellan nordiska forskare.

B. anmäla att arbetet med förslaget punkter 1 och 2 fortsätter i utskottet.

Helsingfors den 3 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Medlemsförslag

om utsträckt giltighetsområde för vissa rabatterade järnvägsbiljetter

(Väckt av Sven Hammarberg och Erkki Hara)

I såväl Danmark, Finland, Norge som Sverige gäller bestämmelser, som medför förmånliga priser på järnvägsbiljetter för äldre personer. I Finland och Sverige säljes ett kort, benämnt 65- respektive 67-kortet, som berättigar personer, fyllda 65 respektive 67 år, till köp av fyra tågbiljetter enkla eller tur och retur till halva priset. Varje kort gäller för köp av biljetter under 12 månader med vissa inskränkningar under tider för järnvägarnas högttrafik. I Danmark gäller så kallade 65-biljetter, som berättigar personer över 65 år att till fövörpris (enkelt pris på tur och returbiljett) inköpa biljetter på landets järnvägar. Dessa biljetter kan endast användas tisdag—fredag och i övrigt gäller vissa inskränkningar under högsommaren och vid påsk-, jul-, och nyårshelgerna. För biljetternas giltighetstid gäller även vissa begränsningar med hänsyn till resans längd. I Norge tillämpas honnörsbiljetter för personer över 70 år. Förmånen innebär rätt att inköpa tur och returbiljett för samma belopp som en enkel biljett kostar på sträckan i fråga. För honnörsbiljetten gäller motsvarande inskränkningar såvitt avser giltighetstiden som i övriga nordiska länder, d. v. s. biljetterna får inte användas under högsommarmånaderna, ej heller under påsk-, jul- och nyårshelgerna.

I samtliga länder gäller att här nämnda favörbiljetter endast får användas inom det egna landet. Lämpligt vore att dessa biljetters giltighetsområde utsträcktes till samtliga nordiska länder, för att bereda den personkategori, som omfattas av här nämnda förmåner, möjlighet att till reducerade kostnader få besöka icke enbart sitt eget land utan även övriga nordiska länder. Det synes vara en naturlig åtgärd att utvidga ifrågavarande förmåner till att avse samtliga nordiska länders järnvägar. Motivet för införande av denna typ av biljetter är ju att den icke längre permanent yrkesverksamma delen av befolkningen, som ofta relativt helt disponerar sin tid, skall kunna utnyttja ledig transportkapacitet. Systemet gynnar såväl de äldre som järnvägsföretagen. Detta motiv synes i hög grad tala för en utvidgning av favörmöjligheten till hela Norden. Såväl de ifrågavarande trafikanterna som järnvägsföretagen kommer att tjäna på saken.

En särskild fråga är därvid huruvida en samordning av de olika biljettyperna blir erforderlig. Denna fråga torde behöva närmare undersökas.

Under hänvisning till vad som anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utvidga giltighetsområdet för de förmåner vid biljettinköp, som i Danmark och Finland gäller för personer över 65 år, i Norge för personer över 70 år och i Sverige för personer över 67 år, till att avse resor på samtliga här nämnda länders statsbanor.

Stockholm och Helsingfors i juli 1966

Sven Hammarberg

Erkki Hara

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k**

Socialministeriet har i en skrivelse den 28 september 1966 förklarat sig inte ha något att säga i saken.

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne:

Danske Statsbaners 65-billetter, der giver alle på 65 år og derover (uanset nationalitet) ret til at foretage hen- og tilbagerejse for enkeltbilletpris, indførtes den 17. januar 1956, som et forsøg på at skaffe banerne øgede indtægter ved en bedre udnyttelse af den ledige pladskapacitet på de mere trafiksvage ugedage uden for den egentlige rejsesæson. Billetterne, der udstedes til såvel 1. som 2. klasse, gælder for afstande på 30—49 kilometer i 3 dage og for større afstande i en måned. Der skal mindst betales for en afstand af 30 kilometer. Billetterne kan anvendes til rejse på tirsdage, onsdage, torsdage og fredage i tiden 15. august—14. juni, dog med undtagelse af perioderne 20. december—4. januar samt tirsdag før påske til tirsdag efter påske.

Fra den 1. april 1963 udvidedes ordningen til også at omfatte invalidepensionister under 65 år. For denne socialt prægede udvidelse af ordningen yder Socialministeriet statsbanerne et årligt vederlag, der skal opveje statsbanernes indtægtstab.

Spørgsmålet om indførelse af en fællesnordisk ordning for billetudstedelsen for ældre har ved flere lejligheder været drøftet af de nordiske jernbanestyrelser, men hidtil uden resultat.

Årsagen hertil må sikkert søges i de store forskelle, som består mellem de nugældende ordningers opbygning og baggrund, idet de danske og svenske ordninger er af kommerciel natur, medens den norske ordning forekommer mere socialt præget.

Spørgsmålet om salg af billetter efter de enkelte landes lokale bestemmelser i de øvrige nordiske lande har ligeledes været genstand for indgående drøftelser, men den meget ringe efterspørgsel i forbindelse med de for udlændinge ret udviklede benyttelsesbetingelser har været årsag til, at man hidtil har taget afstand fra en sådan billetudstedelse.

København, den 30. september 1966

E. b.

F. Primdahl

Landssammenslutningen af Invalide- og Folkepensionister:

--- at Landssammenslutningen af Invalide- og Folkepensionister i Danmark fuldt ud gaar ind for den af rådet foreslaaede ordning.

København, den 3. oktober 1966

På Landssammenslutningens vegne

Thomas Sønderskov

Landsformand

Finland**Järnvägsstyrelsen¹:**

I förslaget framställles att giltighetsområdet för de s. k. äldre personers rabatterade järnvägsbiljetter utsträcktes att omfatta samtliga nordiska länder. I princip är förslaget anlagbart. I praktiken har det redan delvis förverkligats, bl. a. genom att SJ:s 67-kort sedan våren 1965 sålts å VR-Resebyrå. Tillika har alla personer, som fyllt 65 år, oberoende av nationaliteten, möjlighet att köpa 65-kort i Finland och bli delaktiga av rabatten. Utvidgandet av försäljningen att omfatta alla ifrågavarande biljetter i samtliga nordiska länder kan eventuellt åstadkommas genom underhandlingar mellan järnvägsstyrelserna. Om man däremot, såsom förslaget åsyftar, i samtliga nordiska länder sökte införa enhetliga bestämmelser för dessa biljetter, bleve saken svårare att genomföra, då beviljandet av rabatt i de olika länderna synes grunda sig på olika principer.

Järnvägsstyrelsen är för sin del beredd till underhandlingar med de andra nordiska järnvägsförvaltningarna i denna fråga.

Helsingfors den 14 september 1966

Generaldirektör t. f. *Esko Rekola*

Direktör för tariffavdelningen *Mauno Laisuari*

Norge**Samferdselsdepartementet:**

Medlemsförslaget har vært forelagt Hovedstyret for statsbanerne og interesserte organisasjoner. De avgitte uttalelser er gjengitt nedenfor:

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

Hovedstyret for statsbanene:

Spørsmålet om å samordne de norske honnørbilletter med tilsvarende billettformer i de øvrige nordiske land ble etter initiativ fra NSB for en del år siden tatt opp og behandlet på en nordisk jernbanekonferanse. Hensikten var å søke å komme fram til en ordning slik at denne moderasjonform skulle kunne komme til anvendelse ved billettutstedelse i samtrafikk innenfor Norden.

Behandlingen av spørsmålet på konferansen og nærmere undersøkelser som NSB senere har foretatt, har imidlertid vist at moderasjonsbestemmelsene i de respektive land er så uensartede at det hittil ikke har vært mulig å komme fram til en samtrafikkordning for disse billetter.

Som en alternativ løsning av spørsmålet har NSB også foreslått for de øvrige nordiske jernbaner at det i stedet for samtrafikkbilletter med samordnede bestemmelser som ovenfor skissert, skulle være anledning til å utstede de øvrige lands »honnørbilletter» etter de lokale bestemmelser i vedkommende land.

De svenske og danske baner svarte at man av rent kommersielle grunner ikke var interessert i salg av 67-henholdsvis 65-billetter utenfor eget land, og at man holdt det for utelukket at en slik ordning ville tilføre jernbanene øket inntekt.

På foranledning av senere brev fra den norske pensjonistforening rettet Hovedstyret på ny henvendelse til svenske og danske baner om saken, uten at dette har ført til noen endring av forholdet.

Som det framgår av foranstående, har man ved NSB stadig vært interessert i å få i stand en ordning for tillemping av de nordiske lands moderasjonsformer for eldre, — et standpunkt som Hovedstyret fremdeles inntar.

Norges blindeforbund:

Det gleder oss meget at saken tas opp, og en håper det kan gjøres fortgang med å fremme den i de respektive land.

Hos de blinde er interessen for å reise i våre nordiske naboland stigende, men en vil forstå at det som oftest er økonomien som stenger, og det nye framlegget ville jo bøte godt på dette for de blinde.

Et stort skritt videre ville det være om rabattordningen også kunne omfatte en ledsager, selv om denne ikke tilhørte den blindes nærmeste familie og om ledsageren ikke var i den aldersgruppe ordningen i dag omfatter.

En tillater seg i samme forbindelse å nevne at for Norges statsbaners vedkommende gjelder ikke honnørbilletten på NSB:s bilbusser. Det kan tenkes å være lignende begrensning også i de andre nordiske land. Det ville naturligvis vært enda et framskritt sosialt sett om dette samtidig kunne løses.

Norges sosialforbund:

Norges sosialforbund vil peke på at den alminnelige økning i levestandarden også må antas å føre til økning i alderspensjonene i årene fremover og gi de eldre bedre økonomiske vilkår. Erfaringene viser at det vil skape grunnlag for et større og mer variert forbruk hos de eldre — blant annet når det gjelder ferier og reiser. Dette er av vesentlig betydning for de eldres helse og sosiale situasjon.

Norges sosialforbund mener derfor det er av betydning at de eldre stimuleres til reiser og ferieopphold og er for sin del enig med forslagsstillerens syn når de fremholder at det er et naturlig tiltak å utvide de någjeldende rabattordninger på jernbanene til å gjelde samtlige nordiske land.

Norges pensjonistforbund:

Når det gjelder mottatte forslag vedr. ovenstående sak kan vi meddele at Norsk pensjonistforbund slutter seg til denne, under forutsetning at den honnørbillettordning som er gjeldende i Norge ikke forringes.

Landslaget for statspensjonister:

Jeg har mottatt Deres brev av 22. fm. med forslag som ovenfor nevnt, og i den utstrekning det kan ha betydning støtter Landslaget for statspensjonister det fremsatte forslag fullt ut.

Så vidt sees er der i forslaget et penneglipp idet det sies at de norske honnørbilletter ikke kan anvendes i sommermånedene. Dette er uriktig. Det er bare i julen og i påsken man ikke kan reise på honnørbillett.

Norges vanførelag:

Vi har mottatt Deres brev av 22. august d. å. og vil gi forslaget om utvidet gyldighetsområde for visse rabattbilletter på jernbane vår beste anbefaling.

Samferdselsdepartementet vil i likhet med Hovedstyret for statsbanene være interessert i å få i stand en ordning for tillemping av de særlige rabatter for gamle og uføre også på jernbanereiser i andre nordiske land, dersom dette kan skje uten uforholdsmessige praktiske vansker.

En gjør for ordens skyld oppmerksom på at de norske honnørbillettene gjelder hele året med unntak av påske-, jul- og nyttårshelgene.

Oslo, 17. oktober 1966

H. Kyllingmark

John H. Paval

Sve r i g e**Statens järnvägar:**

Det av SJ införda 67-kortet å 10 kr berättigar var och en som fyllt eller under kalenderåret fyller 67 år att inom kortets giltighetstid (1 år) inköpa fyra järnvägsbiljetter — enkla biljetter eller tur och returbiljetter — till halvt pris. Rabatten är ett kommersiellt erbjudande från SJ:s sida till alla personer som uppfyller nämnda åldersvillkor oavsett nationalitet. Rabattens kommersiella karaktär framgår bland annat av att giltighetstiden begränsats till perioder, då järnvägen normalt har kapacitetsöverskott och att erbjudandet riktats till en kategori resenärer, som förutsättes ha bättre möjlighet än andra kategorier att förlägga sina resor till sådana perioder.

En samordning av de nordiska ländernas taxeföreskrifter på detta område har varit på tal mellan de nordiska statsbaneförvaltningarna vid flera tillfällen men har ej kommit till stånd. Detta har främst berott på

skillnader i fråga om grundläggande värderingar samt på det förhållandet att efterfrågan på internordiska resor av denna typ bedömts vara som helhet betraktad förhållandevis ringa. Eftersom järnvägarnas erbjudanden är olika i de nordiska länderna på grund av olikartade utgångspunkter, skulle en samordning av de olika ländernas taxeföreskrifter med stor sannolikhet resultera i en kompromiss som skulle vara mindre förmånlig för resenärerna än ländernas lokala föreskrifter.

Såsom framgår av ovanstående är den svenska rabatten tillgänglig för alla nordbor som uppnått eller under kalenderåret uppnår 67 års ålder. Med anledning av medlemsförslaget kommer statens järnvägar att med de övriga nordiska järnvägsförvaltningarna taga upp frågan om en ömsesidig nordisk information om de rabatter som här avses samt om förutsättningarna för en ömsesidig försäljning av dessa rabatterade biljetter.

Stockholm den 7 oktober 1966

Erik Upmark

Lars Löfgren

Pensionärernas riksorganisation:

Vid olika tillfällen, och senast vid Pensionärernas riksorganisations kongress 1965, har förslag förelegat om att riksorganisationen borde påverka de övriga nordiska ländernas regeringar för en utbyggnad av giltigheten för det i Sverige kallade 67-kortet att gälla även i de övriga nordiska länderna. Självklart då med rätt för pensionärer från Norge, Danmark och Finland att få samma förmån i Sverige. Pensionärernas riksorganisation har emellertid av principiella skäl icke velat medverka till framställningar, som kunde få praktisk räckvidd för andra länder än vårt eget och därför icke anslutit sig till kraven om framställning i frågan. Sedan den väckts i Nordiska rådet och rekommendationerna om åtgärder från dess sida aktualiserats, ser Pensionärernas riksorganisation icke hinder föreligga till åtgärder.

Pensionärernas riksorganisation har i sin verksamhet medvetet inriktat sig på en ökad möjlighet för pensionärerna att resa i olika delar av vårt land och så långt krafter och ekonomiska resurser räcker också i andra länder. Den har sett det som en viktig del i sin verksamhet att understödja och hjälpa pensionärerna i detta avseende och inom sin organiserade fritidsverksamhet också inrymt en ökad reseaktivitet.

Det är emellertid uppenbart att pensionärernas begränsade inkomster samt rese- och uppehållskostnader lagt hinder i vägen för ökad verksamhet. För att underlätta denna har Pensionärernas riksorganisation genom eget engagemang i reseverksamheten och genom organiserade grupp-

resor både förbilligat och underlättat för pensionärsresor inte enbart i vårt eget land utan också i de nordiska länderna i allmänhet. För att stimulera verksamheten har också en organiserad fritidsverksamhet med studier om de olika länderna ingått.

Med denna bakgrund är det för oss en självklarhet att alla de åtgärder, som kan vidtagas för att förbilliga resorna mellan de nordiska länderna, är till fördel för ökat reseutbyte mellan de nordiska folken. Vi har i olika sammanhang givit uttryck för den inställningen att frågan om rabatterning av biljettpriser för pensionärernas resor icke skall betraktas som subvention utan bedömas på samma sätt som rabattkort för andra grupper av resenärerna. En inställning som vi gärna vill betona. Det är oss emellertid angeläget att påpeka de praktiska problemens betydelse. I Finland och Danmark gäller en bestämmelse om rabatterning vid 65 år, i Sverige vid 67 år och i Norge från 70 år, dock med olika giltighetsformer. Till detta kommer också att tiderna för giltigheten icke sammanfaller. Förslagsställarna har påpekat detta och förutsatt att regeringarna i de olika länderna företager en utredning för att samordna eller på annat sätt lösa dessa frågor.

Från Pensionärernas riksorganisations sida vill vi kraftigt understryka betydelsen av en samordning av gällande regler. Sker icke så, kan en irritation uppkomma som medför olägenheter för pensionärerna och det, som varit avsett som avkoppling och trivsel, skulle i stället bli irritation och missnöje. Det synes oss nödvändigt att skapa en sådan regel att resorna i de olika länderna sammanfaller med den tid, då resmöjlighet föreligger i det egna landet, samt att övriga praktiska frågor får en helt tillfredsställande lösning.

Med stöd av vad ovan anförts vill Pensionärernas riksorganisation i Sverige för sin del tillstyrka att frågan bör bli föremål för utredning inom de nordiska ländernas järnvägsmyndigheter och regeringar.

Malmö den 22 september 1966

Pensionärernas riksorganisation i Sverige

Axel E. Svensson

Ordf.

Sveriges folkpensionärers riksförbund har i en skrivelse den 6 september 1966 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Statspensionärernas riksförbund:

Förbundet, som har något mer än 26 000 medlemmar, har vid mångfaldiga tillfällen fått bevis på uppskattning av det 67-kort, som gäller vid

resor på de svenska järnvägarna. Ett visst missnöje råder emellertid beträffande kortets giltighetstid, vilket medför att resor inte får företagas på sommaren liksom också mot det förhållandet, att kortet inte gäller vid anslutningsresor med buss.

Statens järnvägar har vid skilda tillfällen framhållit, att 67-kortet tillkommit av rent affärsmässiga grunder. Det är sålunda inte omlanken om pensionärerna, som varit drivfjädern, vilket tydligt framgår vid försök att i större eller mindre omfattning åstadkomma jämkningar i reglerna för kortens giltighetstid och giltighetsområde.

Under efterkrigstiden har en betydande befolkningsomflyttning ägt rum såväl inom de nordiska länderna som mellan dessa länder. Till största delen har befolkningsomflyttningen bestått i att personer i de arbetsföra åldrarna flyttat från sin hembygd till annan del av det egna landet eller till något av grannländerna. Detta förhållande har medfört, att de äldre och de yngre generationerna, som tidigare har levat tillsammans eller i samma bygd, har skingrats. Föräldrars besök hos barn och barnbarn har blivit dyrbara och i många fall omöjliggjorts. Den vällovlige och mänskliga strävan att hålla kontakter med och inom familjen bör såsom starkt trivselbefrämjande underlättas, både när det gäller kontakter inom landet och mellan de nordiska länderna. För främjande av denna strävan har vid resor inom det egna landet rabattresorna varit till stort gagn. Då emellertid, som ovan framhållits, de stora befolkningsomflyttningarna även innefattar flyttningar mellan de nordiska länderna, skulle ett utsträckande av rabattresornas giltighetsområde till hela Norden vara av stor betydelse. En dylik åtgärd skulle i hög grad främja det stora kontaktbehov, som förefinns. Givetvis skulle en sådan åtgärd främja även andra resor, som företas av äldre personer, vilka kanske inte i yngre dar hade möjlighet att lära känna våra nordiska grannländer. Det finns därför starka skäl att — i motsats till vad de svenska statsjärnvägarna brukar framhålla — anlägga inte bara affärsmässiga utan även allmänmänskliga synpunkter på denna fråga.

Statspensionärernas riksförbund får med hänvisning till vad ovan anförts dels tillstyrka, att Nordiska rådet arbetar för att giltighetsområdet för rabattresor utsträcker till hela Norden, dels att Nordiska rådet i samband därmed söker minska de inskränkningar i tiden för användandet av 67-kortet eller dess motsvarighet i andra nordiska länder, dels också att rabattresor skall gälla även för anslutningsresor med buss till eller från närmaste järnvägsstation.

Stockholm den 12 september 1966

För statspensionärernas riksförbund

Karl Persson

Carl Mårtensson

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om at udvide det område, inden for hvilket ældre personer kan benytte billige jernbanebilletter til at omfatte hele Norden. Udvalget har tidligere behandlet forslaget på møder i Umeå den 8. august 1966, i København den 11.—12. november 1966 og i Oslo den 21.—22. februar 1967. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark samt som sagkyndig direktør Raino Auvinen, Finland, deltaget i behandlingen af sagen.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne, Sven Hammarberg og Erkki Hara, henstiller, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om at udvide gyldighedsområdet for de fordele ved køb af jernbanebilletter, som i Danmark og Finland gælder for personer over 65 år, i Norge for personer over 70 år og i Sverige for personer over 67 år, til at gælde for rejser på alle fire landes statsbaner. — Forslaget er motiveret med, at det vil være naturligt at udvide den i de enkelte lande gældende ordning, hvorefter ældre, der ikke længere er aktive i erhvervslivet og derfor i vid udstrækning kan disponere over deres tid, kan rejse billigt på tider, hvor jernbanerne har ledig transportkapacitet, til at gælde for rejser inden for hele Norden. Det anføres, at en sådan udvidet ordning vil være til fordel såvel for trafikanterne, som for jernbanerne.

2. Udtalelser

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Socialministeriet.

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne.

Landssammenslutningen af Invalide- og Folkepensionister.

Finland:

Järnvägsstyrelsen.

Norge:

Samferdselsdepartementet.

Sverige:

Statens järnvägar.

Pensionärernas riksorganisation.

Sveriges folkpensionärers riksförbund.

Statspensionärernas riksförbund och tidningen Statspensionären.

Af *jernbanestyrelsernes* udtalelser fremgar, at de i de enkelte lande gældende rabatordninger ikke er forbeholdt landenes egne borgere, men også kan benyttes af udlændinge, herunder de øvrige nordiske landes borgere. Reglerne er imidlertid forskellige fra land til land og har delvis faet en udformning, som gør det vanskeligt at benytte dem for de øvrige nordiske landes borgere. Spørgsmålet om indførelse af en fællesnordisk ordning for billetudstedelsen for ældre har ved flere lejligheder været drøftet af de nordiske jernbanestyrelser, men har ikke ført til noget resultat, idet dog er oplyst, at de svenske 67-års kort sælges på de finske jernbaners rejsebureauer. De fleste af styrelserne giver udtryk for ønske om en nordisk ordning, og fra svensk side bebuder man, at spørgsmålene om nordisk information vedrørende de gældende rabatordninger og om forudsætninger for gensidigt salg af billige billetter i anledning af medlemsforslaget vil blive taget op over for de øvrige nordiske jernbanestyrelser.

Samtlige pensionistorganisationer anbefaler forslaget.

3. T r a f i k u d v a l g e t

Udvalget er enig med forslagsstillerne i, at de ældre bør have lejlighed til at rejse billigt på alle de nordiske jernbaner i de tidsrum, hvor banerne har ledig kapacitet. Den er i hvert af landene gældende ordning ligestiller imidlertid allerede borgere i de øvrige nordiske lande med landets egne borgere. Ordningen går i hovedtræk ud på følgende:

I Danmark kan alle på 65 år og derover på tirsdage, onsdage, torsdage og fredage i tiden 15/8—14/6, dog med undtagelse af en 16-dages periode under julerejserne og en 8-dages periode under påskerejserne, foretage en hen- og tilbagerejse for enkeltbilletpris. Billetterne gælder for afstande på 30—49 km i 3 dage og for større afstande i 1 måned.

I Finland er der for enhver, der er fyldt 65 år adgang til købe jernbanebilletter (enkelte eller tur/retur) til halv pris, dog med visse indskrænkninger under jernbanernes højsæson. En betingelse for at blive delagtig i denne rabat er det imidlertid, at den pågældende køber et såkaldt 65-kort. Dette kort er legitimationspapir, men også en form for delvis betaling for at rejse, idet kortet kun er gyldigt i et år og kun for køb af indtil 4 billetter.

I Norge kan personer, der er fyldt 70 år, købe tur/returbilletter til enkeltbilletpris. Ligesom i Danmark gælder de billige billetter ikke i højsommermånederne og omkring jul og påske.

I Sverige gælder en ordning, der helt svarer til den finske, bortset fra, at aldersgrænsen er fastsat til 67 år.

Udvalget har bemærket sig forskellene mellem de nationale ordninger, men finder, at det væsentligste — og principielle — er, at hvert af landene allerede har givet de ældre borgere fra de andre lande samme adgang til at rejse billigt, som landets egne borgere. Udvalget finder dog anledning til at påpege, at visse ændringer i de nationale ordninger kan blive nødvendige; bl. a. er det ønskeligt, at de såkaldte 65-kort og 67-kort, der kræves løst i henholdsvis Finland og Sverige, som betingelse for at udnytte rabatordningerne i disse lande, afskaffes; dette vil navnlig være af betydning, hvis ordningerne skal kunne administreres af jernbanerne i de øvrige lande. Udvalget lægger herved vægt på, at der gives de rejsende den lettelse, at de kan købe billetterne hjemme inden rejsen, og foreslår derfor, at enhver jernbanestation i Norden skal kunne udstede billige billetter til ældre til rejser inden for hele det nordiske område.

For at den allerede eksisterende adgang for ældre til at rejse billigt i Norden kan blive bedre udnyttet, kræves imidlertid, at de interesserede gøres bekendt med mulighederne herfor, og trafikudvalget skal derfor endvidere foreslå, at information om de nordiske jernbaners rabatordninger for ældre søges spredt til alle pensionister bl. a. gennem jernbanernes brochurer og gennem pensionistorganisationernes tidsskrifter.

Udvalget foreslår,

at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at der søges opnået en bedre udnyttelse af den eksisterende adgang for ældre til at rejse billigt i Norden.

Helsingfors, den 4. april 1967

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Mikko Laaksonen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>
<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jon Leirfall</i>	<i>Kai Lindberg</i>
<i>Birger Lundström</i>	<i>Tuure Salo</i>	<i>Jón Skaftason</i>
	Formand	
	<i>Gösta Skoglund</i>	

Medlemsförslag

om vidgat nordiskt konsulärt samarbete

(Väckt av Sigrid Ekendahl och Nils Kellgren)

Helsingfors-avtalet innehåller en artikel om samarbete inom utrikes-tjänsten. Det talas där om att ambassader och konsulat skall bistå även medborgare från andra nordiska länder. Artikeln (nr 31) lyder:

Befattningshavare, som tillhör en fördragsslutande parts utrikestjänst utanför de nordiska länderna, skall i den mån det är förenligt med hans tjänsteåligganden samt hinder icke möter från tjänstgöringslandets sida bistå jämväl medborgare i annat nordiskt land, därest detta saknar representation på den ifrågavarande orten.

I regeringarnas berättelse till rådets 14:e session samarbete beträffande utrikestjänsten (C 4/1966) upplyses, att en företagen undersökning visat att det både hos utlandsrepresentationerna och mottagarländernas myndigheter existerar en övervägande positiv inställning till en utbyggnad av det nordiska samarbetet på detta område. Efter fleråriga förberedelser har utrikesförvaltningarna nu kommit så långt med arbetet att förverkliga den citerade artikel, att ett utkast till mönsterinstruktion för det konsulära arbetet föreligger i stort sett färdigt och en sådan kan väntas bli fastställd under loppet av 1966.

Det nordiska konsulära samarbete, som kan växa fram i hägnet av en ny instruktion, kommer emellertid troligen att begränsas av olika skäl. Bl. a. har framhållits, att man måste iakttaga en viss försiktighet med att pålägga honorärkonsulerna ytterligare arbetsbördor. För att i framtiden kunna ge den nordiska allmänheten en verkligt effektiv service från konsulatet bör därför ytterligare nya åtgärder övervägas som ett komplement till redan existerande eller planerat samarbete på detta område.

Det torde vara en gemensam erfarenhet i alla de nordiska länderna att man i ökad utsträckning möter svårigheter vid rekryteringen av olönade konsulter, som är villiga att åtaga sig de med denna befattning förenade arbetsuppgifterna. Denna tendens kommer förmodligen att förstärkas i framtiden, dels på grund av att konsulstiteln i en alltmer rationell värld inte betraktas som tillräcklig kompensation för det olönade konsulära arbetet, dels emedan arbetsvolymen på konsulatet växer som en följd av ökad rese- trafik och tillkomsten på det sociala området av framför allt nya krävande

arbetsuppgifter. Hårtill kommer behovet av konsulärt bistånd på turistorter, som frekventeras av många skandinaver och där hittills inget nordiskt konsulat finns upprättat, t. ex. i Dubrovnik i Jugoslavien.

Det kan därför förutses att man i växande utsträckning behöver anställa personal, lokalt eller utsänd från hemlandet, för att på ett tillfredsställande sätt få utfört det konsulatsarbete, som hittills skötts av olönad personal. Särskilt torde vad nu sagts komma att gälla i fråga om de s. k. turistkonsulaten. I många fall torde emellertid arbetsmängden inte motivera en heltidsanställd person för vart och ett av de nordiska länderna. Steget skulle bli för stort att gå från en olönad eller ingen representation direkt till en heltidsarbetande tjänsteman. En naturlig utväg vore att försöka tillgodose behovet med en gemensamt anställd, nordisk tjänsteman.

Folkrättsliga hinder föreligger knappast. Det kan i detta sammanhang erinras om Wien-konventionen om konsulära förhållanden, vars artikel 8 har följande lydelse:

Sedan den mottagande staten blivit vederbörligen underrättad därom och därest den ej motsätter sig detta, må den sändande statens konsulat fullgöra konsulära uppgifter i den mottagande staten för tredje stats räkning.

Konventionen har visserligen ännu inte trätt i kraft, men det faktum att den citerade artikeln antogs enhälligt torde kunna tagas som intäkt för att åtminstone de länder, som deltog i Wien-överläggningarna, kommer att acceptera ett nordiskt konsulärt samarbete i enlighet med artikeln. Konventionen öppnar alltså möjligheten för de nordiska länderna att gå ihop om en tjänsteman. Det förekommer dessutom redan på flera platser honorära konsulater, som är gemensamma för två eller fler nordiska och andra länder. Vad det nu gäller är allenast att gå vidare på denna väg. Ett tänkbart alternativ är att behålla en honorär konsul representerande flera nordiska länder. En gemensam tjänstemans främsta uppgift blir då att handha likartade göromål som tidigare de olönade konsulerna haft var och en för sitt land. Formellt sett skulle tjänstemannen vara dansk, finsk, isländsk, norsk och svensk konsul, men skulle i praktiken fungera som en nordisk konsulär representant. De praktiska problem, som skulle vara förenade med ett arrangemang av här skisserad typ, t. ex. vilket lands instruktioner som skall gälla, tillsättandet, sättet för fördelning av kostnaderna etc. bör inte vara oöverstigliga att lösa. Som ett första steg skulle man kunna tänka sig att inleda en försöksverksamhet. En sådan förefaller vara enklast att ordna på en plats med tyngdpunkten lagd på turistärenden och allmänna konsulära frågor, t. ex. i Dubrovnik, där tillämpningen av olika lagar etc. inte är lika komplicerad som på sjöfarts- eller arvs-konsulat. Emellertid är viktigt att systemet efterhand kan byggas ut att omfatta även hamnstäder, som trafikeras av nordiska fartyg. Icke minst för sjöfarten skulle ett samarbete av här föreslagen art kunna få stor praktisk betydelse.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett system med gemensamma konsulära representanter och att som ett första steg inleda en försöksverksamhet med ett gemensamt turistkonsulat.

Stockholm den 1 juni 1966

Sigrid Ekendahl

Nils Kellgren

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — meddeler Udenrigsministeriet, at spørgsmålet om en udbygning af samarbejdet på det konsulære område i overensstemmelse med de i medlemsforslaget indeholdte tanker allerede gennem nogen tid har været genstand for overvejelser i ministeriet, der principielt er positivt indstillet til en udbygning af samarbejdet. Efter en bebudet indstilling vedrørende konsulatsforholdene i Jugoslavien fra den derværende ambassadør vil spørgsmålet i første omgang blive taget op med de øvrige nordiske udenrigsministerier.

København, den 28. september 1966

P. m. v.

V. U. Hammershaimb

Handelsministeriet har i en skrivelse den 15 september 1966 förklarat att man inte har något att erinra mot medlemsförslaget.

Danmarks Rederiforening:

Danmarks Rederiforening kan tilslutte sig det synspunkt, at konsulatstøtte til turister er af mindre kompliceret karakter, og at turismens udvikling tilsiger, at det på visse steder i udlandet vil være hensigtsmæssigt, at der oprettes fælles konsulær repræsentation.

Hvad derimod angår den foreslåede undersøgelse med henblik på, at der systematisk oprettes fælles nordisk repræsentation i havne med opgave at varetage skibsfartens interesser, må vi fraråde, at der bruges tid og kræfter hertil, eftersom en systematisk ordning efter vor opfattelse er uhenigtsmæssig.

Det bør have i erindring, at princippet med de honorære konsulere, i hvert fald set fra dansk side, har arbejdet tilfredsstillende. Dette hænger sammen med, at de honorære konsulere er udpeget efter en meget nøje vurdering af

den pågældendes kvalifikationer, position samt indflydelse i det pågældende land; ikke mindst er der lagt vægt på kendskab til skibsfart. Han har derfor alle forudsætninger for på rette måde at kunne varetage ikke alene sådanne danske skibsfartsadministrative spørgsmål, som almindeligt forekommer, men også danske interesser af ren forretningsmæssig karakter.

Princippet med de rent danske honorære konsuler bør derfor opretholdes i videst muligt omfang.

De vanskeligheder, der måtte opstå, bør søges løst ved, at der i hvert enkelt tilfælde optages forhandlinger mellem de nordiske lande med henblik på, at der i hvert konkret tilfælde findes frem til en løsning, der kan tilfredsstille alle de nordiske lande.

København, den 26. september 1966

Danmarks Rederiforening

Henry Jensen

Formand

K. W. Linnemann

Danmarks Skibsførerforening:

De honorære konsulers virksomhed skal jeg på ingen måde kritisere. Sådanne konsuler har imidlertid ofte sprogvanskeligheder over for skandinaver, hvilket i sig selv skaber besværligheder, ikke alene over for de, der søger konsulatets bistand, men vel også med hensyn til den rette forståelse af love og andre bestemmelser. Derfor synes jeg, at det i ovennævnte brev foreslåede er en god ide, som bør nyde fremme.

Man må ikke undlade at gøre, hvad gøres kan, for navnlig over for udlandet at slå fast, at de nordiske lande står hinanden meget nær på næsten alle områder, og jeg kan ikke se, der er noget, som taler imod det af Dem foreslåede.

København, den 23. september 1966

L. J. Kastrup Olsen

Dansk Styrmandsforening:

Generelt kan vi tilslutte os de argumentationer, forslagsstillerne fremfører i forbindelse med forslaget om at rekommandere fællesnordisk konsularrepræsentation i byer, hvor der ikke allerede findes konsuler fra en eller flere af de pågældende lande.

Med hensyn til de særlige problemer, der findes på søfartsområdet, har udviklingen medført, at konsulærvirksomheden i højere grad indebærer, at de pågældende konsulter må være mere hjemme i det lands lovgivning, som de repræsenterer.

Uden iøvrigt at forklejne den virksomhed, de allerede eksisterende konsulter har udført, er det formentlig rigtigt at skønne, at det i tiden fremover vil blive vanskeligere at finde egnede ulønnede konsulter, idet titlen konsul må anses at få mindre værdi i tiden fremover.

En fællesnordisk konsul på tjenstemandsbasis vil efter vor opfattelse være at foretrække, idet det må forudsættes, at en sådan mand i højere grad skal have kendskab til de nordiske landes lovgivning samt på enhver måde være til assistance for det enkelte nordiske lands borgere, uanset nationalitetsforskel i det enkelte tilfælde.

København, den 22. september 1966

F. Koel

Maskinmestrenes Forening:

— — — at vi finder, at forslaget således, som det er formuleret, vil være en væsentlig forbedring af mulighederne for en dansk søfarende at få kontakt med en konsulær repræsentation.

Vi ser os ikke i stand til at fremkomme med yderligere oplysninger til belysning af sagen.

København, den 19. oktober 1966

Maskinmestrenes Forening

H. P. Larsen

F i n l a n d

Finlands Redareförening r. f. har i en skrivelse den 9 september 1966 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Ålands redareförening r. f. har i en skrivelse den 28 september 1966 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Med henblikk på gjennomføring av bestemmelsene i art. 31 i den nordiske samarbeidsoverenskomst om etablering av et nordisk konsulært sam-

arbeid, ble det i oktober 1965 og april 1966 avholdt møter i henholdsvis København og Oslo, med deltakelse av representanter for utenriksdepartementene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

På grunnlag av disse forhandlinger har man kommet frem til en like lydende instruks til de nordiske utenriksstasjoner hvor stasjonene i stor utstrekning pålegges å yte bistand til statsborgere fra andre nordiske land på steder hvor vedkommende land ikke selv er representert eller hvor ferier eller ledighet gjør bistand fra annet nordisk lands stasjon ønskelig.

Instruksen som for Norges vedkommende er datert 7.d.m. og hvorav ett eksemplar vedlegges [*se Bihang*], gir ingen særskilte regler for bistand til handelsskip eller sjøfolk, men det forutsettes at disse spørsmål vil bli gjenstand for ytterligere drøftelser, jfr. del I, punkt 10b.

I disse drøftelser vil representanter for sjøfartsadministrasjonene delta og første møte, som skal holdes i Stockholm, er berammet til 17. og 18. oktober 1966.

Det samarbeide som nå etableres vil også omfatte nødvendig bistand til nordiske turister som måtte komme i vanskeligheter i utlandet.

Medlemsforslaget har forøvrig også vært forelagt for *Den norske reisebyråforening*, som i brev av 27.d.m. har gitt følgende uttalelse:

Saken har vært drøftet på styremøtet i Den norske reisebyråforening. Det har, såvidt vi kjenner til, ikke vært noe påtrengende behov fra norske turister for den service som slike turistkonsulater vil tilby. Ordningen vil vel særlig ha interesse for Sverige som har cirka 60 % av den skandinaviske turisttrafikk sydover. Det vil naturligvis være en fordel om vi kan tilby våre turister ytterligere service ved opprettelse av slike konsulater. Hva Dubrovnik angår, er antallet norske turister til dette reisemål forholdsvis beskjedent.

Vi vil ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at turistenes feriemål forandrer seg til stadighet, slik at steder som er høyst populære idag, kanskje om få år ikke vil trekke til seg turister fra Norden i det hele tatt.

Oslo, 30. september 1966

For Utenriksministeren

Tancred Ibsen

Harald Swanöe Midttun

BILANG

Instruktion om opprättandet av nordiskt konsulärt samarbete

I oktober 1965 og april 1966 möttes representanter for Norges, Danmarks, Finlands, Islands og Sveriges utenriksdepartementer for å drøfte gjennomføring av bestemmelsen i artikkel 31 i den nordiske samarbeidsavtale om etablering av et nordisk konsulært samarbeid.

På grunnlag av fagstasjonenes svar på rundskriv nr. 6 av 14. januar 1965

har man konstatert at det er en overveiende positiv innstilling hos fagstasjonene til samarbeidstanken, likesom de ulønnede konsuler i de fleste land har gitt uttrykk for beredvillighet til å medvirke i samarbeidet. Man er imidlertid klar over at det bør vises tilbakeholdenhet med å pålegge de ulønnede konsuler ytterligere oppgaver. Det er tatt hensyn til dette i nærværende instruks, slik det vil framgå av avsnitt II a.

Fra noen stasjoner har det vært anført at etablering av et samarbeid av denne art må anses for overflødig hvor alle nordiske land har tilstrekkelig konsulær dekning i oppholdslandet. Av hensyn til ordningens universalitet og fordi den kan få aktualitet bl. a. ved ledighet og ferie, ønskes den allikevel iverksatt i alle ikke-nordiske land i overensstemmelse med nærværende instruks.

Som kjent lyder artikkel 31 i samarbeidsavtalen som følger:

Tjenestemann som tilhører en avtaleparts utenriksstjeneste og tjenestegjør utenfor de nordiske land, skal i den utstrekning det er forenlig med hans tjenesteplikter og ikke møter hindringer fra det lands side hvor han tjenestegjør, også bistå statsborger fra et annet nordisk land når dette ikke har noen representasjon på vedkommende sted.

Til gjennomføring av artikkelen fastsettes følgende hovedprinsipper:

1. Det konsulære samarbeid bør ikke begrenses til bestemte bistandsområder, og skal i hvert fall omfatte de som er angitt i denne instruks. Hvis det på et sted allerede består et mer omfattende samarbeid eller det skjønnes å være behov og mulighet for et videregående samarbeid i alminnelighet eller i en konkret sak, skal instruksene ikke være til hinder for dette, men betraktes som veiledende for utførelsen av samarbeidet.

2. Et betydningsfullt ledd i samarbeidet er den rådgivende virksomhet en fagstasjon kan yte et annet nordisk lands ulønnede konsulat.

3. En midlertidig bestyrer under ledighet eller ferie ved en utenriksstasjon skal kunne påregne råd og bistand fra de øvrige nordiske stasjoner på stedet.

4. Bistand til et annet nordisk lands borgere vil normalt bare komme på tale når den bistandssøkendes hjemland ikke har utsendt eller ulønnet representasjon på stedet, eller så nær dette at det vil være naturlig å henvende seg dit.

5. Samarbeidet skal for det første omfatte bistandsområder som etter hva man kan bedømme, ikke vil innebære en innsats som overstiger det en nordisk utenriksstasjon umiddelbart vil kunne yte uten særlig instruks og uten nøyere kjennskap til bestemmelsene i utenriksinstruksene til den bistands-søkendes eget land. Dette gjelder således:

utstedelse av attester om faktiske forhold, f. eks. leveattester, unntatt de tilfelle hvor det ved lov eller anordning kreves at attestene utstedes av nasjonal konsul,

praktisk bistand i form av råd og veiledning om forholdene på stedet,

løsning av lokale problemer av praktisk natur,

bistand til å oppnå forbindelse med hjemlandets utenriksdepartement eller annen hjemlig myndighet eller nærmeste egen utenriksstasjon,

oppbevaring, utlevering og omadressering av post,

anvisning av egnet advokat på stedet,

ettersøkninger.

deponering av verdier på stasjonen.

6. Dessuten gjelder samarbeidet følgende konsulære sakområder:

bistand til og hjemsendelse av nødlidende nordiske borgere,

bistand til fengslede og tiltalte,

dödsfall, bistand ved begravelse eller hjemsendelse av kister og urner.

7. Bistand i saker av større omfang eller av rettslig karakter — og det gjelder særlig de områder som er nevnt under punkt 6 — vil normalt forutsette at det tas kontakt med og innhentes instruksjer fra nærmeste representant for den bistandssökendes hjemland (eller om nødvendig fra dette lands utenriksdepartement). Selv om ansvaret for behandlingen av saken derved går over til denne myndighet, vil det i praksis ofte være av største betydning at vedkommende stedlige nordiske utenriksstasjon kan virke som lokal formidler.

8. I tilfelle hvor det etter omstendighetene må handles uten forutgående instruks, vil en nordisk utenriksstasjon i første omgang kunne støtte seg til sitt eget lands utenriksinstruks, selv om bistanden herved måtte få et innhold som avviker fra hva den bistandssökende ville ha oppnådd etter sitt hjemlands regler.

9. Om ytelse av økonomisk bistand gjelder følgende regler:

a. Økonomisk bistand utover et mindre belöp til dekning av et öyeblikkelig behov vil normalt kreve bemyndigelse fra den bistandssökendes egen nærmeste utenriksstasjon eller hjemlandets utenriksdepartement.

b. Ved ytelser av økonomisk karakter, herunder også utlegg eller garantier, skal den bistandssökende, dersom det overhodet er mulig, underskrive en gjeldserklæring i samsvar med den vedlagte, som bærer betegnelsen »Fellesnordisk låneerklæring». Denne innsendes etter bistandsytelsen av vedkommende stasjon til refusjon hos den bistandssökendes egen nærmeste utenriksstasjon eller hjemlandets utenriksdepartement.

c. Det skal være en fast regel at vedkommende nordiske utenriksstasjon alltid får sine utlegg refundert automatisk og omgående fra en av de nevnte instanser, uansett om det i det konkrete tilfelle måtte være ytet den bistandssökende hjelp utover den han ville kunne få etter sitt hjemlands regler.

10. *Om særlige bistandsområder*

a. I krigs- og krisesituasjoner, under uroligheter og naturkatastrofer vil det være et særlig behov for nordisk samarbeid om bistand, som under slike omstendigheter for övrig kan tenkes å bli av videregående karakter. Det tenkes her på forhold som: kontakt med og veiledning til nordiske borgere, meldinger om deres tilstand, evakuering, bistand til hjemreise, pengelån, hjelp med utreiseformaliteter, billettgarantier, utstedelse av pass og nasjonalitetsbevis og tilveiebringelse av nødvendige forsyninger.

b. Da de nordiske lands sjölover og sjömannslovgivning for tiden er under særskilt behandling med henblikk på en revisjon, har spørsmålet om bistand til handelsskip og bistand til sjöfolk ennå ikke kunnet bli tatt opp til endelig avgjorelse. Disse spørsmål vil bli gjenstand for ytterligere dröftelser mellom representanter for de nordiske lands utenriksdepartementer. Hjelp til sjöfolk vil imidlertid kunne ytes etter de alminnelige bistandsregler, likesom de særlige sjömannsregler naturligvis kan komme til anvendelse som et ledd i de konkrete instruksjer en nordisk utenriksstasjon måtte motta i henhold til reglene i punkt 7, herunder hjemsendelse med fly etter statsrekvisisjon (Government Request-ordningen) der det måtte være mulig.

c. Bistand i forretningsspørsmål, herunder hjelp til eksport, faller prinsipielt utenfor det etablerte samarbeid, men slik hjelp vil selvsagt kunne ytes i henhold til punkt 1 eller når bistanden faller inn under de ukompliserte områder som er oppregnet i punkt 5.

d. Ved bistand i arvesaker begrenser det konsulære samarbeid seg til at

konsulatene, når det måtte være behov for det, innberetter om dødsfall som måtte komme til deres kunnskap, dersom avdødes nærmeste pårørende eller testamentarvinger befinner seg i et nordisk land.

Da de nordiske land har forskjellig lovgivning på det arverettslige område, omfatter det konsulære samarbeid ikke slike oppgaver som registrering av etterlatenskaper eller borgere i et annet nordisk land, kontroll med dødsboforvaltningen på stedet eller annen virksomhet som representant for arvingene.

II. Under henvisning til ovenstående anmodes stasjonene om innenfor sin jurisdiksjon i samarbeid med de øvrige nordiske utenriksstasjoner å ta de nødvendige skritt til etablering av det konsulære samarbeid og herunder gi eventuelle underlagte konsulat de nødvendige instruksjer.

Ved gjennomføringen bes stasjonen være oppmerksom på følgende:

a. Bistandssamarbeidet omfatter som tidligere nevnt i prinsippet så vel de lønnede som de ulønnede stasjoner. Da de ulønnede konsulere imidlertid ikke ved sin tiltredelse har påtatt seg noen forpliktelse til å vareta også annet lands anliggender, vil det neppe kunne pålegges dem noen tjenesteplikt i så henseende, utover hva hver enkelt konsuli selv påtar seg. Foruten de begrensninger artikkel 31 inneholder, vil hver enkelt ulønnet konsuls deltakelse i samarbeidet derfor avhenge av om han selv erklærer seg villig til å medvirke i saker vedrørende borgere fra andre nordiske land enn det han representerer. Man venter allikevel som et minimum at nordiske borgere alltid vil kunne påregne bistand av formidlende karakter, eventuelt samtidig med ytelse av en mindre øyeblikkelig hjelp, hvor et akutt behov måtte tilsi dette.

Stasjonene anmodes om, under tilbørlig hensyn til det som er anført ovenfor, å forsøke å trekke de ulønnede konsulere inn i samarbeidet i størst mulig omfang.

b. Det er enighet mellom de nordiske lands utenriksdepartementer om at det må være en forutsetning for samarbeidet at et nordisk land tar skritt til opprettelse av egen utenriksstasjon dersom det skulle vise seg at bistandsytelsen på ett eller flere områder blir en for stor byrde for de andre nordiske lands stedlige representanter.

Dersom en slik situasjon skulle oppstå innenfor stasjonens embetsdistrikt, bør det etter nødvendig konsultasjon med de øvrige lands representanter innberettes om dette til Utenriksdepartementet.

c. Det bør på forhånd fastlegges en fordeling slik at borgere fra et nordisk land som ikke har egen representasjon på stedet, henvises til én bestemt av de øvrige nordiske lands utenriksstasjoner. Bistand bør fortrinnsvis ytes av fagstasjon, hvis slik finnes på stedet.

Da stedlige forhold kan være utslagsgivende anses det ikke mulig eller hensiktsmessig at utenriksdepartementene treffer endelig avgjørelse om hvilke stasjoner de urepresenterte lands statsborgere skal henvises til. Stasjonen bemyndiges derfor — i samråd med fagstasjonene fra de øvrige nordiske land — til å avgjøre hvor de enkelte lands statsborgere skal henvende seg under hensyntagen til de lokale omstendigheter.

d. *Notifikasjon av samarbeidet overfor oppholdslandets myndigheter*

Det bør som hovedregel foretas notifikasjon av det etablerte samarbeid, mens forhåndssamtykke fra oppholdsstaten ikke skulle være nødvendig. Støtte for denne antakelse finnes i FN-konvensjonen om konsulære forbindelser, som ble undertegnet i Wien den 24. april 1963. Det heter her i ar-

tikkel 8: »Upon appropriate notification to the receiving State, a consular post of the sending State may, unless the receiving State objects, exercise consular functions in the receiving State on behalf of a third State».

Selv om Wiener-konvensjonen ennå ikke kan betraktes som gjeldende folkerett, synes det som de fleste land anerkjenner prinsippet i artikkel 8 som uttrykk for den alminnelig herskende oppfatning av hvilke formkrav som må oppfylles når en konsulær tjenestemann varetar tredjelandets konsulære interesser. Da det imidlertid er varierende synspunkter i de enkelte land, bemyndiges stasjonen til i samråd med de øvrige nordiske fagstasjoner å avgjøre i hvilken form notifikasjonen skal finne sted.

Såfremt ganske særlige forhold på stedet skulle tilsi at notifikasjon unnlates, imøteses innberetning om dette med redegjørelse for de nærmere omstendigheter og for de øvrige nordiske stasjoners synspunkter.

e. Tjensteveien

Bistandssakenes innhold er avgjørende for gjennom hvilke tjenstelige kanaler det skal innhentes instruks hos høyere konsulære eller diplomatiske myndigheter eller innberettes om saken.

Bistandsoppgavenes særegne karakter innebærer således at både anmodninger om hjelp hos et annet lands konsulat og innhentelse av direktiver kan framsettes utenom de vanlige tjenstlige kanaler. Når en stasjon varetar et annet nordisk lands konsulære interesser, bør imidlertid vedkommende stasjons egne overordnede myndigheter få underretning om bistanden. Dette vil normalt kunne skje ved at kopier av brev i saken oversendes gjennom egne tjenstlige kanaler.

f. Adresse- og telefonlister

Som en praktisk forholdsregel til gjennomføring av det konsulære samarbeid bør stasjonen med regelmessige mellomrom sende de underlagte konsulater åjour-førte adresse- og telefonlister for samtlige nordiske lands konsulære og diplomatiske myndigheter innenfor stasjonens embetsdistrikt.

g. Da de nordiske fagstasjoner ikke alle steder har de samme embetsdistrikter, vil enkelte stasjoner være nødt til å koordinere det konsulære samarbeid med mere enn ett sett nordiske stasjoner. Skulle det i denne forbindelse oppstå problemer som ikke lar seg løse på stedet, kan stasjonen innberette om dette med forslag til løsning. Saken vil da bli gjort til gjenstand for drøftelser mellom de nordiske utenriksdepartementer.

Da Danmark i dette spørsmål er koordinerende land, vil sannsynligvis den danske utenriksstasjon på stedet ta det nødvendige initiativ til iverksettelse av samarbeidet. Er det ikke dansk utsendt representasjon, eller er det en annen nordisk stasjon av diplomatisk karakter, men bare konsulær dansk myndighet, bør initiativet gå over til vedkommende diplomatiske stasjon.

Det imøteses innberetning om stasjonens behandling av saken. Til hjelp ved utarbeidelsen av rettleiding og instruks til de underliggende ulønnede stasjoner har en utarbeidet oversettelser av rundskrivet.

Oslo, 7. september 1966

For Utenriksministeren

(*Sign.*)

Sverige

Svenska turisttrafikförbundet har i en skrivelse den 5 oktober 1966 förklarat sig inte ha något att anföra med anledning av medlemsförslaget.

Sveriges redareförening:

Även om till att börja med endast ett gemensamt turistkonsulat skulle upprättas, synes förslagsställarna dock hysa den uppfattningen, att systemet efter hand skulle kunna byggas ut att även omfatta konsulär representation i hamnstäder, som trafikeras av nordiska fartyg. Icke minst för sjöfarten skulle — enligt förslagsställarna — ett samarbete av här föreslagen art kunna få stor praktisk betydelse.

Frågan om ett nordiskt konsulärt samarbete behandlades senast i samband med Nordiska rådets medlemsförslag Sak A 15/1960. Densamma avfördes emellertid den gången från dagordningen. Föreningen hade i samband härmed anledning undersöka rederinäringens uppfattning. Det framkom därvid, att ett flertal rederier fann det ändamålsenligt med en nordisk samordning på detta område. Andra rederier ställde sig emellertid frågande till möjligheterna att utan risk för intressekonflikter lösa densamma på internordisk grund. I synnerhet vore detta fallet beträffande konsulat i sådana hamnstäder, där konkurrensen mellan nordiska rederiintressen vore särskilt stark.

För dagen gäller förslaget emellertid enbart upprättandet på försök av ett turistkonsulat. Föreningen finner ett sådant initiativ beaktansvärt, enär man härigenom torde kunna erhålla värdefulla upplysningar, vilka kan bli till gagn, om man senare skulle överväga upprättandet på prov i en eller ett par stater av gemensamma nordiska konsulat för handläggning av icke enbart turistfrågor. Föreningen får sålunda för sin del tillstyrka det inom rådet väckta förslaget.

Göteborg den 13 oktober 1966

Sveriges redareförening

Nils Grenander

Douglas Forssblad

Svenska sjöfolksförbundet:

Under efterkrigstiden har en enorm utveckling skett dels beträffande sjöfarten dels turistströmmen från de skandinaviska länderna till utlandet.

Beträffande sjöfarten är förhållandet sådant, att före andra världskrigets

utbrott var de skandinaviska handelsflottorna sysselsatta i trafik mellan nordiska hamnar och utlandet, vilket innebar att fartygen så gott som regelbundet återvände till hemlandet efter varje utlandsresa fartyget gjort.

Under efterkrigstiden har fartygen i allt större utsträckning satts i trafik enbart på utländska hamnar. För att nämna ett exempel för svenskt vidkommande. För närvarande är 63 % av vår handelsflotta i trafik enbart på utländska hamnar. Detta i sin tur medför att konsulaten i utlandet i allt större utsträckning har att handlägga ärenden med på- och avmönstringar och jämväl vara behjälpliga med ordnandet av resor etc. till hemlandet för ombordanställda.

Beträffande turistströmmen är förhållandet sådant att den ökat år efter år och av erfarenhet genom tjänstgöring i utlandet och vid besök å konsulat, har det konstaterats att vår utrikesrepresentation även härigenom erhållit ett utökat arbete. Vi använder inte överord om vi framhåller att förhållandet är sådant, att våra utrikesrepresentanter i många platser är överbelastade med arbetsuppgifter.

Med hänvisning till vad ovan anförts vill sjöfolksförbundet tillstyrka ett vidgat nordiskt konsulärt samarbete samtidigt som vi är helt överens om att en undersökning i Nordiska rådets regi bör företagas.

Göteborg den 26 augusti 1966

Svenska sjöfolksförbundet

Johan S. Thore

BILAGA 2

PM angående dagsläget beträffande det nordiska konsulära samarbetet

Såsom nämnts i medlemsförslaget A 122/e, föreligger en av expertdelegationen för de nordiska länderna utarbetad modellinstruktion om genomförandet av det nordiska konsulära samarbetet (*se Bihang under Norge*). Denna instruktion håller för närvarande på att utsändas till de nordiska ländernas ambassader med anmodan att vid första lämpliga tidpunkt etablera detta samarbete vid samtliga ambassader samt lönade och olönade konsulat. Genom detta arrangemang införes en skyldighet för de nordiska ländernas utlandsmyndigheter att vid behov lämna varandras medborgare bistånd i angelägenheter som kan betecknas som i egentlig mening konsulära ärenden (bistånd i kommersiella angelägenheter undantagna och tills vidare även bistånd i sjöfarts- och sjöfolksfrågor).

Genom den form detta samarbete har getts upprättas inga nya konsulat

eller anställes ingen ny personal. Ledande principer har varit att konsuln för ett visst nordiskt land skall i denna sin egenskap lämna hjälp åt behövande medborgare från annat nordiskt land, som på platsen saknar diplomatisk eller konsulär representation, samt att konsuln därvid skall uteslutande tillämpa de instruktioner och föreskrifter, som gäller för hans ordinarie tjänsteärenden (utom naturligtvis då konsuln varit i tillfälle begära särskilda direktiv från någon utlandsmyndighet för den biståndssökandes hemstat). Konsuln blir således varken formellt förordnad till konsul för annat nordiskt land eller i behov av ny exekvatur som sådan. Konsulernas medverkan förutsättes vara frivillig och någon ekonomisk gottgörelse skall ej lämnas för dessa nytillkommande tjänsteangelägenheter.

Skulle det visa sig att de s. k. nordiska konsulära biståndsärendena till förmån för ett visst land eller dess medborgare på någon ort eller i något land, där landet i fråga saknar egen utlandsmyndighet, blir till antal eller omfattning betungande för annat lands biståndsgivande representation, är det underförstått att förstnämnda stat vidtar åtgärder för att inrätta en egen utlandspost på orten.

Nu berörda medlemsförslag syftar — såvitt kan utläsas av den anförda motiveringen — till att realisera nordiskt konsulärt samarbete längs andra linjer. En alternativ lösning presenteras. Båda de anvisade utvägarna har dock det gemensamma att vara kostnadskrävande.

All. I. En avlönad, statsanställd tjänsteman inom ett av ländernas utrikesförvaltning utnämnes till (lönad) konsul på viss ort och förordnas samtidigt till olönad konsul för ettvarvt av de övriga fyra nordiska länderna. (Exempel: Port Said där en utsänd norsk vicekonsul på ett olönat norskt konsulat förordnats till svensk olönad vicekonsul.)

All. II. En på orten bosatt person utses att på en gång vara svensk, dansk, finsk, isländsk och norsk honorärkonsul (om det nu över huvud taget går att finna en kandidat till en sådan post). Eftersom behovet av ett sådant arrangemang är baserat på göromålets stora omfattning på just den orten, får det förutsättas att denne konsul till medhjälpare i tjänsteärendenas handläggning har ett avlönat — utsänt eller lokalanställt — biträde (med minst kanslists tjänsteställning).

En variant av All. II skulle kunna vara ett substantiellt kontorskostnadsbidrag till en (formellt) olönad konsul, som med dessa medel avlönade egen personal (jfr svenska konsulatet i Paris).

Vilken utväg man än väljer av de här antydda måste uppgörelse på förhand träffas mellan de nordiska länderna om kostnadernas fördelning, antingen så att varje land bidrager med viss andel till varje tjänst eller att ett land svarar för hela kostnaden på en ort och ett annat land åtager sig motsvarande ansvar för en annan post.

Man kan emellertid inte i någotdera fallet undgå den i praktiken säkerligen betydande svårigheten för alla de i samarbetet indragna personerna att

sätta sig in i och tillämpa instruktioner och reglementen för upp till fem länder, allt eftersom en biståndssökande är svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare. Härför skulle fordras att varje s. k. nordiskt konsulat skulle ha en full uppsättning av relevanta instruktionsböcker och formulär på passande utländska språk. Därtill må beaktas de särskilda språksvårigheter som kan uppkomma vid handläggningen av ärenden rörande finska och isländska medborgare.

Under arbetet med modellinstruktionens avfattning har det framkommit att stora skiljaktigheter föreligger mellan innehållet i de fem ländernas instruktionsböcker och tillhörande föreskrifter. Det synes därför vara en uppgift värd beaktande att söka bringa dessa i nära överensstämmelse med varandra, varigenom också vissa av nyss antydda svårigheter skulle elimineras.

Stockholm den 4 augusti 1966

Folke Persson

BILAGA 3

Skrivelse från svenska utrikesdepartementet till samtliga beskickningar utom ambassaderna i de nordiska länderna

Sedan förslag till likalydande instruktionsskrivelser rörande ett allmänt genomförande av det nordiska konsulära samarbetet framlagts efter överläggningar mellan arbetsgrupper från de nordiska länderna, har jag äran meddela att ifrågakommande förslag nu godkänts för svenskt vidkommande. Instruktionen, som avfattats på danska språket enligt i det danska utrikesministeriet brukad form, bifogas här i svensk text.

Under hänvisning till innehållet i sagda dokument har jag äran anmoda Eder att träda i förbindelse med övriga nordiska länders beskickningar i Edert anställningsland/Edra anställningsländer för samråd och beslut om detta samarbets inledande och om de »nordiska» konsulära ärendenas fördelning mellan ifrågakommande utlandsmyndigheter, att, där så bedöms lämpligt, om detsamma underrätta regeringen i anställningslandet/ansställningsländerna samt att därefter lämna Eder underlydande konsulat erforderliga anvisningar för samarbetets förverkligande i den omfattning som den gemensamma instruktionen anger.

Någon bestämd tidpunkt för det konsulära samarbetets genomförande i varje enskild stat har inte fastställts, men det är angeläget att detsamma kan realiseras inom Edert verksamhetsområde så snart omständigheterna tillåter.

Utrikesdepartementet emotser i sinom tid rapport om de åtgärder som vidtagits i saken.

För distribution av den gemensamma instruktionen¹ till Eder underlydande konsulat närslutes översättning till engelska/franska/tyska/spanska språket.

Nordiskt konsulärt samarbete omfattar tills vidare icke bistånd i sjöfarts- och sjöfolksärenden, men avsikten är att utsträcka samarbetet också på dessa områden. Frågan är under utredning i ovannämnda arbetsgrupper.

Stockholm den 30 augusti 1966

Enligt uppdrag:

Ake Malmaeus

O. K. Thyberg

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om utvidet nordisk konsulært samarbeid. Forslaget ble behandlet av utvalget på dets møter den 21. oktober 1966 i Oslo samt den 30. januar 1967 i Helsingfors. På møtet den 30. januar deltok handelsministern Olavi Salonen, Finland.

1. Innledning

I medlemsforslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å undersøke mulighetene for et system med felles konsulære representanter og som et første skritt, å innlede en forsøksvirksomhet med et felles turistkonsulat.

2. Nåværende forhold

På grunnlag av forhandlinger mellom representanter for utenriksdepartementene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige er man nå kommet fram til en ensartet instruks til de nordiske utenriksstasjoner. I henhold til denne vil stasjonene i stor utstrekning bli pålagt å yte bistand til stats-

¹ *Här ej tryckt. Se under Norge, Utenriksdepartementet, Bihang.*

borgere fra andre nordiske land på steder hvor vedkommende land ikke selv er representert eller hvor ferier eller ledighet gjør bistand fra annet nordisk lands stasjon ønskelig.

Instruksen gir ingen særskilte regler for bistand til handelsskip eller sjøfolk, men disse spørsmål er gjort til gjenstand for ytterligere drøftelser mellom representanter for sjøfartsadministrasjonene.

3. Remissuttalelser

Det er mottatt uttalelse fra 13 berørte myndigheter og organisasjoner:

Danmark:

Udenrigsministeriet.
Handelsministeriet.
Danmarks Rederiforening.
Dansk Skibsførerforening.
Dansk Styrmandsforening.
Maskinmestrenes Forening.

Finland:

Finlands redareförening.
Ålands redareförening.

Norge:

Utenriksdepartementet.
Den norske reisebyråforening.

Sverige:

Svenska turisttrafikförbundet.
Sveriges redareförening.
Svenska sjöfolksförbundet.

Av de mottatte svar fremgår at de fleste instanser som har uttalt seg, støtter medlemsforslaget. En organisasjon er enig i at det på de steder hvor turistmessige hensyn tilsier det, blir opprettet felles konsulær representasjon, men fraråder systematisk opprettelse av felles representasjon i havnene for å varetta skipsfartens interesser. To instanser tar ikke standpunkt til forslaget.

Finlands redareförening støtter medlemsforslaget helt ut. *Ålands redareförening* går inn for at et system med felles nordiske konsulære representanter undersøkes. *Udenrigsministeriet* i Danmark er positivt innstillet til en utbygging av samarbeidet. Ministeriet meddeler videre at etter en bebudet innstilling vedrørende konsulatforholdene i Jugoslavia fra den daværende danske ambassadør, vil spørsmålet i første omgang bli tatt opp med de øvrige nordiske utenriksdepartementer. *Handelsministeriet* har ikke noe å bemerke mot opprettelse av felles konsulater for de nordiske land, der

hvor skipsfartens interesser måtte gjøre det ønskelig. *Maskinmestrenes Forening* finner at forslaget vil være en vesentlig forbedring av mulighetene for danske sjøfolk til å få kontakt med en konsulær representasjon. *Dansk Styrmandsforening* er enig i forslagsstillernes argumentasjon. Foreningen foretrekker en felles nordisk konsul på tjenestemannsbasis. Den forutsetter at en slik mann i høyere grad vil ha kjennskap til de nordiske lands lovgivning, og at han på en hver måte vil kunne være til assistanse for de enkelte nordiske lands borgere uansett nasjonalitet. *Dansk Skibsførerforening* støtter forslaget og viser til de honorære konsulers språkvansker overfor skandinaver. Det skaper problemer ikke bare overfor dem som søker konsulatets bistand, men også med hensyn til den rette forståelse av lover og bestemmelser. *Svenska sjöfolksförbundet* vil utvide det nordiske konsulære samarbeid og er helt enig i at den foreslåtte undersøkning i Nordisk Råds regi bør foretas. *Sveriges redareförening* finner å kunne støtte initiativet til å opprette et turistkonsulat, idet man dermed vil kunne få verdifulle opplysninger hvis man senere skulle overveie forsøksvis opprettelse, i et eller flere land, av felles nordisk konsulat for behandling av ikke bare turistspørsmål.

Den norske reisebyråforening uttaler at norske turister ikke har hatt noe påtrengende behov for den service som turistkonsulater vil kunne yte. Det ville naturligvis være en fordel om vi kunne tilby våre turister ytterligere service ved opprettelse av slike konsulater. Foreningen gjør imidlertid oppmerksom på at turistenes feriemål forandrer seg til stadighet, slik at steder som er høyst populære i dag, kanskje om få år ikke vil trekke til seg turister fra Norden i det hele tatt.

Danmarks Rederiforening er enig i det synspunkt at konsulatstøtte til turister er av mindre komplisert karakter og at turismens utvikling tilsier at det på visse steder opprettes felles konsulær representasjon. Derimot fraråder rederforeningen den foreslåtte undersøkelse med henblikk på at det systematisk skal opprettes felles nordisk representasjon i havnene med oppgave å vareta skipsfartens interesser. Prinsippet med rent danske honorære konsuler bør opprettholdes i videst mulig omfang.

Utenriksdepartementet i Norge gir bare opplysninger om de forhandlinger som har funnet sted mellom de nordiske utenriksdepartementer og som førte fram til ensartet instruks til utenriksstasjonene. *Svenska turisttrafikförbundet* meddeler at det for sin del ikke har noen synspunkter å fremføre.

4. Utvalget

Utvalget har med tilfredshet merket seg at de nordiske utenriksdepartementer har kommet fram til en ensartet instruks til sine utenriksstasjoner hvor stasjonene i stor utstrekning pålegges å yte bistand til statsborgere i et annet nordisk land på steder hvor hjemlandet ikke selv er representert.

Utvalget finner i likhet med forslagsstillerne at man i fremtiden bør varelata alle muligheter for å gjøre den konsulære representasjonen så effektiv som mulig gjennom et utbygget nordisk samarbeide. Dette er av særlig betydning ved at behovet for konsulære tjenester i utlandet for hjemmemyndighetene og almenheten kan ventes å øke enten på grunn av at arbeidsmengden øker på visse steder eller ved at nye steder bør forsynes med konsulær representasjon. Vansker kan også oppstå, og har allerede oppstått, med å rekruttere honorære konsulenter.

Utvalget går imidlertid ut fra at i den utstrekning nåværende system med honorære konsulenter, komplettert med nordisk konsulært samarbeide etter nevnte instruks, fyller sin oppgave, behøver man ikke foreta noen endringer i denne organisasjon. Når den konsulære virksomheten av en eller annen grunn ikke kan gjennomføres tilfredsstillende med nåværende system, bør etter utvalgets mening mulighetene for en videre utvikling av samarbeidet mellom de nordiske land ved felles utnyttelse av ansatte tjenestemenn prøves nøye. En slik ordning praktiseres allerede i Port Said. Utvalget anser at det ikke bør gå inn på en vurdering av de forskjellige tenkelige alternativer for å løse dette spørsmål i praksis. I remissmaterialet behandles noen alternativer. Det må bli vedkommende myndigheters sak å utrede og legge fram forslag om på hvilke steder og i hvilken form samarbeidet i de enkelte tilfelle skal etableres.

En fordel med en nordisk tjenestemann fremfor en honorær konsul av ikke-nordisk nasjonalitet vil etter utvalgets oppfatning være at førstnevnte må antas i større utstrekning å ha kjennskap til de nordiske lands lovgivning og dermed til den rette forståelse av lover og bestemmelser. Dessuten vil man kunne unngå de honorære konsulents språkvansker overfor skandinaver.

Spørsmålet om en som et første skritt skal innlede en forsøksvirksomhet med et felles turistkonsulat, bør også utredes. Hvis et slikt konsulat ble opprettet, ville det gi verdifulle erfaringer.

Av remissmaterialet fremgår også at nåværende forskjeller i innholdet i de nordiske lands generelle instruksjoner for den konsulære virksomheten utgjør et hinder for et effektivt samarbeid. Instruksene for de enkelte land er i mange henseender en direkte avspeiling av den nasjonale lovgivning og på de felter dette er tilfelle kan noen samordning ikke komme i stand uten forandringer i denne lovgivning. Samtidig har imidlertid utvalget fått opplyst at forskjellene når det gjelder forskriftene for de konsulære oppgaver av mere almen natur ikke er påfallende store. I betraktning av dette og også av det forhold at nye instruksjonsbøker hvor dels forarbeidene allerede har foreligget i en kort tid eller dels vil bli ferdigbehandlet innen den nærmeste tid for flertallet av de nordiske land, finner utvalget at spørsmålet om en fullstendig revisjon med sikte på en samordning for tiden bør utstå. Utvalget vil imidlertid slutte seg til den tanke som er fremført og an-

befaler at ved utformningen av ny felles lovgivning som berører konsulenes arbeidsområde, også de blivende forskriftene gjøres så like som mulig. Også ved partielle revisjoner av de konsulære instruksjoner bør det tas hensyn til det nordiske samordningsaspekt. På lengre sikt bør målet være ens regler også på dette området.

Under henvisning til ovenstående og til den sterke oppslutting om medlemsforslaget som er kommet til uttrykk i de mottatte svar fra de forespurte remissinstanser, vil Nordisk Råds økonomiske utvalg innstille, at rådet vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å undersøke mulighetene for et system med felles konsulære representanter og som et første skritt, å innlede forsøksvirksomhet med et felles turistkonsulat.

Helsingfors den 30 januari 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Henry Christensen</i>
<i>Arne Geijer</i> Förman	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>	<i>Peter Nielsen</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Erling Petersen</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>
<i>Eino Sirén</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

Medlemsförslag

om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon

(Väckt av Tyyne Leivo-Larsson och Berte Rognerud)

Det synes angeläget att samhället tillgodoser de handikappades särskilda behov så långt det är möjligt med hänsyn till vederbörandes speciella situation. Under de senaste årtiondena har både tänkesätt och praktiska åtgärder snabbt förändrats på detta område. I det socialpolitiska arbetet har man framför allt uppmärksammat frågan om de handikappades återföring till ett normalt liv och försörjning genom arbete.

För att möjliggöra för de handikappade att införlivas i samhället och för att ge dem förmånen att få leva i sina egna hem bör erforderliga åtgärder vidtagas för att underlätta deras möjligheter att förflytta sig. För att få undervisning och utbildning, för att sköta ett arbete, för att få vård och behandling måste de kunna röra på sig.

I de nordiska länderna ges i olika former ersättningar och bidrag för inköp och drift av motorfordon. I bifogade promemoria (*se Tillägg*) har sammanställts huvuddragen av dessa bestämmelser beträffande befrielse från lättnader i tull och andra avgifter vid anskaffande av bil. Av promemorian framgår att Danmark och Island har bestämmelser som ger handikappade — under vissa betingelser — befrielse från tull- och omsättningsavgifter. I Finland och Sverige gäller vissa skattelättnader, dock icke tulllättnader. För Norges del gäller icke några motsvarande bestämmelser. Enligt de norska bestämmelserna ges däremot bidrag eller lån till första-gångsförvärv av bil. Vid återanskaffning av bil gäller i Norge icke dessa regler. I fall av besvärliga ekonomiska förhållanden kan visserligen bidrag ges av Rikstrygdeverket, men ansökan om ett sådant bidrag leder till ingående ekonomiska värderingar, vilka ofta synes medföra att ansökan avslås. Innan lagen om uføretrygd trädde i kraft den 1 januari 1961 gavs tullrefusion vid återanskaffning av bil.

Det synes naturligt och rättvist att de handikappade, som för sitt arbete eller utbildning är beroende av bil, befrias från de extraavgifter i form av tull och skatt, som tillfaller staten vid bilförvärv. Med hänsyn till att de handikappade icke har möjlighet att använda de minsta och billigaste bilarna blir avgifterna särskilt kännbara för dem. I Danmark gäller en sådan

ordning, som befriar de handikappade från dessa avgifter. Motsvarande bestämmelser bör gälla i samtliga nordiska länder.

Tull- och skatteavgifter av de bilar, som de handikappade är beroende av för att kunna göra en insats i samhället, utgör i själva verket pengar som de handikappade måste betala på grund av sin invaliditet, utlägg från vilka friska människor är besparade. Det kan varken få ekonomiska eller andra konsekvenser för staten om ifrågavarande avgifter icke erlägges, men för den berörde enskilde kommer en befrielse från här nämnda utgifter i samband med anskaffande av bil att ha mycket stor betydelse. Bilen kan för många friska människor vara en lyxartikel. För många handikappade är däremot inköpet av bil en nödvändig utgift för att kunna klara sig i samhället. Det gäller här med andra ord hjälp till självhjälp.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

Helsingfors och Oslo i augusti 1966

Tyine Leivo-Larsson

Berte Rognerud

TILLÄGG

Promemoria ang. huvuddragen i de nordiska ländernas bestämmelser om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon

Danmark

A. Befrielse från tull på bilar, vars pris utan registreringsavgift icke överstiger 14 500 kr.

B. Gottgörelse av registreringsavgift (omsättningsavgift) vilken maximalt till avgiften för motorfordon, vars sedvanliga pris icke överstiger 14 500 kr.

C. Lån till anskaffande av motorfordon för personer med nedsatt arbetsförmåga under vissa närmare angivna förhållanden, då en viss förbättring av förvärvsförmågan därigenom kan uppnås.

Utöver här nämnda förmåner ges befrielse från »vägtavgift» och »gebyrer» samt ersättning för registreringsavgift och/eller förmån av lån vid byte av bil under vissa förhållanden.

Finland

A. Några tull- eller omslättnader gäller ej; icke heller lättnader beträffande bensinpriset.

B. Befrielse från fordonsskatt gäller för grovt invalidiserade, för vilka innehav av fordon är väsentligt för utförande av arbete.

Island

Lättnader eller befrielse av alla avgifter, begränsat till ett visst antal bilar årligen, gäller för invalider med fysiska handikapp, för lungsjuka och personer med liknande sjukdomar, samt för andra handikappade, som med svårighet kan förflytta sig utan motorfordon.

Norge

A. Befrielse från tull- eller »motorvognsavgift» föreligger icke.

B. Bidrag eller lån till anskaffande av bil när detta är behövt för att göra den handikappade självförsörjande.

C. Bidrag till drift av bil har tidigare givits i form av befrielse från »motorvognsavgift» och refusion av extra ordinär bensinavgift. Tullbidrag har även utgått tidigare. Sedan 1 januari 1961 gäller att handikappade som brukar bil för sin förvärvsverksamhet, kan få »grunnstønad» med visst belopp per år på grund av utgifter i samband med driften av bil.

Sverige

A. Befrielse från tullavgifter föreligger icke.

B. Bidrag till anskaffande av motorfordon utgår genom den statliga näringshjälpen, om den handikappade är beroende av fordonet för sin utkomst genom arbete eller för sin yrkesutbildning.

C. Bidrag från allmänna arvsfonden till invalidiserade ungdomar för anskaffande av transportmedel bland annat för att bryta den invalidiserades isolering.

D. Befrielse från fordonsskatt för rörelsehindrad person, som är varaktigt beroende för sin huvudsakliga förvärvsverksamhet eller för sin utbildning av fordonet.

E. Refusion av erlagd omsättningsskatt (bilaccisen) för under närmast föregående punkt angivna personer.

F. Bidrag av staten med belopp motsvarande skattekostnaderna för viss mängd bensin eller brännolja.

Stockholm i maj 1966

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Vanföras nordiska invalidorganisation:***Bakgrunden*

Först under de senaste tio åren har bilen blivit de rörelsehindrades förnämsta individuella transportmedel. Tidigare var det invalidmotorcykeln som fyllde den funktionen. När det svenska förbundet vid sin kongress 1948 anslog medel för att stimulera konstruktionen av bättre invalidfordon, var det invalidmotorcykeln man riktade in sig på.

De tekniska förutsättningarna för att även rörelsehindrade med speciella handikapp skulle kunna framföra bilar ökade genom konstruktionen av speciella aggregat. De senare åren har tillkomsten av helautomatik och servoutrustning i vissa personbilar lett till att även gravt handikappade med nedsatt arm- och handledsstyrka fått möjligheter att framföra bil. Som en följd av denna tekniska utveckling har pressen på samhället ökat att i större utsträckning än tidigare ekonomiskt bidra till att lösa den för en gravt handikappad många gånger oöverstigliga kostnad som ett bilinköp innebär. Samhället har också under rådande högkonjunktur med brist på arbetskraft funnit det angeläget att vinna handikappades arbetsförmåga över i produktionslivet. Den medicinska rehabiliteringen liksom rehabiliteringen över huvud taget förutsätter att samhället tryggar det led i rehabiliteringen som transporten till och från arbetsplatsen utgör.

Under de år som gått innan samhället funnit (finner) en adekvat bidragsform för inköp och innehav av bil för färd till och från arbetsplatsen, har många invaliderade fått (får) räkna med en sänkt levnadsstandard för att kunna avsätta medel till inköp av bil och för att kunna ha råd att ha bil.

De handikappades organisationer har under alla år rest kravet att invalidfordon eller fordon som används av invaliderade icke skall belastas med tull- eller andra skatteavgifter. Sådana avgifter betraktar handikapporganisationerna som en skatt på invaliditeten.

Bilen är ett tekniskt hjälpmedel

Principiellt räknar vi bilen till de tekniska hjälpmedlen. Drar man konsekvenserna av ett sådant betraktelsesätt finner man, att enbart medicinska grunder skall vara avgörande för möjligheten att erhålla bidrag eller av-

giftsbefrielse vid inköp och innehav av bil, som är betingat av invaliditet och där bilinnehavet motiveras på medicinska grunder som enda möjligheten att erhålla och/eller behålla ett förvärvsarbete eller för att bryta en av handikappet betingad isolering.

När det gäller vissa tekniska hjälpmedel har vi genom insatser av Nordiska rådet nått därhän, att tullavgift ej påläggas dem.

Dagens situation

Ser vi till dagens situation finner vi, att samtliga nordiska länder har skiftande bedömningsgrunder, när det gäller avgiftsbefrielse och bidrag till invalidbilar. Varje land har byggt upp ett eget system. Vissa gemensamma drag kan dock skönjas.

Vi kan urskilja följande grupper av bidrag och avgiftsbefrielser:

Avgiftsbefrielser:

tullavgift

motorfordonsskatt (bil- och motorecykelskatt, accis)

omsättningsskatt

Bidrag:

lån och/eller bidrag för inköp/byte av bil enligt speciella villkor
bränslebidrag.

Tullavgiften

Frågan är om man mot den bakgrund vi skisserat kan isolera frågan om befrielse av tullavgifter från hela skalan i övrigt av avgiftsbefrielser och bidrag. Vi anser oss i varje fall inte utan grundliga specialundersökningar kunna avgöra hur en tullbefrielse skulle slå för enskilda handikappade i respektive land. Man måste också föra in principspörsmålet om samtliga handikappade skall komma i åtnjutande av tullbefrielse. Rätten till avgiftsbefrielse blir i det senare fallet en medicinsk fråga, där det gäller att ge läkarna en adekvat definition (tillämplig i hela Norden) av vad som menas med ett rörelsehandikapp i det här avseendet. Frågan gäller också om tullbefrielse skall kunna utgå till höggradigt invalidiserade, som inte kan erhålla körkort, men där annan person kan köra bilen. (I Sverige kan numera bidrag till inköp av personbil utgå under sådana förhållanden.)

Successiv avveckling

För att nå fram till en enhetlighet inom de nordiska länderna, när det gäller befrielse av tull- och andra avgifter samt när det gäller bidrag/lån till inköp av bil, tror vi att man måste räkna med en successiv avveckling respektive utbyggnad med hänsyn tagen till respektive lands ekonomiska och produktionsmässiga möjligheter.

Vi är dock inte i dagens läge beredda att utan noggranna detaljundersökningar uppställda ett schema över denna avveckling respektive utbyggnad.

Detaljspörsmål

I exempelvis Danmark och Finland knyts det restituerade skattebeloppet eller bidraget till fordonets pris. Med hänsyn till prisfluktuationerna på marknaden torde fordonets tjänstevikt vara en lämpligare mätare även om en anknytning till fordonets vikt har speciella gränsdragningsproblem. En alltför snäv gränsdragningsproblem. En alltför snäv gränsdragningsproblem kan drabba de som har största behovet av en »tyngre» bil, nämligen de, som på grund av ett gravt handikapp behöver en bil med avancerad automatik och/eller andra manövertekniska kompletteringar som medför att bilen kommer att väga mer än en standardvagn av samma märke och typ.

VNI:s synpunkter

Med hänvisning till vad vi anfört, vill vi med vår principiella anslutning till det framlagda medlemsförslaget, förorda att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna, att snarast tillsätta eller komplettera pågående speciella utredningar med direktiv att noggrant utreda hela frågan om avdrag och bidrag till handikappade vid inköp och innehav av bil, som av medicinska skäl är nödvändig för färd till och från arbetet och för att bryta en av handikappet betingad isolering samt att om så anses nödvändigt uppgöra en rangordning för avvecklingen av de tull- och skatteavgifter som nu påläggs invalidfordonen och för uppbyggnaden av ett nytt och enhetligt bidragssystem.

I dessa utredningar bör ingå expertis från de rörelsehindrades organisationer i respektive land.

Stockholm den 24 januari 1967

Vanförs nordiska invalidorganisation

Erik Ransemar

Generalsekreterare

D a n m a r k**Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter:**

— — — fremsendes hermed et af Invalideforsikringsretten udarbejdet notat vedrørende bistand til handicappede i forbindelse med anskaffelse af motorkøretøj i Danmark, idet tilføjes, at Invalideforsikringsretten har bemærket, at det i tilknytning til medlemsforslaget foreliggende promemorie ikke giver et fuldstændigt og helt korrekt billede af praksis her i landet.

København, den 15. november 1966

P. m. v.

E. b.

Sv. Nalbandian

PM rörande bistånd till handikappade vid anskaffande av motorfordon i Danmark*(Upprättad av Invalideforsikringsretten)*

Lån af invalideforsikringsfondens midler kan som hovedregel ydes, når en væsentlig og ikke blot forbigående bedring af erhvervsevnen derved vil kunne opnås, eller der er fare for, at en væsentlig og ikke blot forbigående nedsættelse af erhvervsevnen vil indtræde, såfremt foranstaltningen undlades, og når den handicappede skønnes at være eller blive i stand til at ernære sig og sin familie ved sin erhvervsindtægt. Køretøjet skal være en nødvendig forudsætning for den handicappedes transport til arbejdsstedet, eller udøvelse af erhverv, herunder i egen erhvervsvirksomhed.

Motorkøretøjets standardpris (ekskl. registreringsafgift) må normalt ikke overstige lånebeløbets maksimum, for tiden 11 500 kr., hvoraf for tiden, 5 500 kr., i almindelighed henstår afdragsfrit.

Hvor den handicappede kun kan skaffe sig en mindre indtægt (mindst ca: a 5 000 kr. årligt) som et supplement, for eksempel til invalidepensionen, kan der dog ydes et mindre lån.

Lån til delvis dækning af udgifterne ved anskaffelse af motorkøretøj kan endelig — uden erhvervsmæssigt grundlag — ydes til handicappede, som på grund af meget alvorlig invaliditet ikke kan færdes uden brug af motorkøretøj. Lånet ydes med for tiden 3 500 kr., men kan forhøjes indtil for tiden 5 500 kr., hvor den handicappede har en ringe erhvervsindtægt.

Lån til udskiftning af motorkøretøj ydes normalt tidligst efter 4 års forløb. Salgsprovenuet af det tidligere motorkøretøj indbetales som afdrag på restlånet og eventuel formindskelse af det nye lån.

Godtgørelse af registreringsafgift kan ydes:

a. med hele afgiften, eller — afhængig af invaliditetens omfang — med $\frac{3}{4}$ af afgiften til handicappede, der er ramt af en alvorlig invaliditet, og som ved hjælp af motorkøretøj kan opretholde fuld eller dog en betydelig erhvervsevne.

b. med halvdelen af afgiften, hvor invaliditeten er mindre alvorlig end under a, såfremt

1. erhvervsevnen er som angivet under a,

2. hvor der i ganske særlige tilfælde kan sikres den handicappede en mindre, men dog ikke ganske ubetydelig erhvervsindtægt, for tiden mindst 3 000 kr.

3. hvor motorkøretøj erhverves til langvarig lægebehandling eller undervisning.

c. Med hele afgiften af et motorkøretøj, hvis cylindervolumen ikke overstiger 500 cm³, til handicappede, som på grund af invaliditet ikke kan fær-

des uden brug af motorkøretøj. Godtgørelse af afgiften af et større køretøj kan dog ydes, såfremt den handicappede kun kan anvende et sådant køretøj.

d. Med hele afgiften af motorkøretøjer, som udelukkende anvendes til kollektiv befordring af handicappede.

Registreringsafgift godtgøres — hvor der tillige ydes lån — som hovedregel maksimalt for et køretøj, hvis standardpris ikke overstiger for tiden 11 500 kr.

Ydes der ikke lån, godtgøres som hovedregel maksimalt den del af afgiften, som svarer til en afgiftspligtig værdi af for tiden 14 500 kr.

Ved udskiftning af motorkøretøj ydes godtgørelse af registreringsafgiften normalt tidligst efter forløbet af 4 år fra det tidligere motorkøretøjs indregistrering.

Fritagelse for erlæggelse af vægtafgift og forholdsmæssig godtgørelse af den erlagte told af motorkøretøjer kan ydes i de tilfælde, der kan indrømmes hel eller delvis godtgørelse af registreringsafgiften.

Gebyrer for erlæggelse af førerprøve, udstedelse af førerbevis, samt — i forbindelse med indregistrering af motorkøretøjer — levering af nummerplader og syn af køretøjerne kan efter ansøgning ydes handicappede, der kan opnå hel eller delvis godtgørelse af registreringsafgiften.

Til anskaffelse og montering i motorkøretøjer af invalideaggregater, som kræves af politiet, kan ydes tilskud eller lån af invalideforsikringsfondens midler.

Justitsministeriet:

Ved cirkulære nr. 63 af 21. marts 1957 har Justitsministeriet bemyndiget politiet til efter ansøgning at meddele invalider, som i henhold til lovgivningen om omsætningsafgift af motorkøretøjer kan opnå hel eller delvis godtgørelse af omsætningsafgift af motorkøretøjer, fritagelse for betaling af gebyrer for førerbevis og nummerplader samt gebyrer for aflæggelse af førerprøve og syn af motorkøretøjer i forbindelse med indregistrering.

For så vidt angår Justitsministeriets område synes herefter det ønske om afgiftsfritagelse, som medlemsforslaget giver udtryk for, at være opfyldt.

København, den 14. november 1966

P. m. v.

Vilhelm Boas

Kil

Arbejds- og Socialministeriernes internationale afdeling:

— — — skal man meddele, at Socialministeriet kan tilslutte sig tanken om, at der foretages en undersøgelse af forudsætningerne for en nordisk ensretning af de omhandlede bestemmelser.

Da det i tilknytning til medlemsforslaget foreliggende promemoria for så vidt angår beskrivelsen af de i Danmark gældende bestemmelser, ikke giver et fuldstændigt og helt korrekt billede af praksis her i landet, skal man endvidere henvise til vedlagte notat [*se ovan*] vedrørende bistand til handicappede i forbindelse med anskaffelse af motor køretøj i Danmark.

København, den 15. november 1966

P. m. v.

E. b.

F. Hartmann

Finland**Finansministeriet:**

Enligt stadgandena i 16 § lagen om bil- och motorcykelskatt (370/62), sådant sagda lagrum lyder i lagen den 30 december 1964 (649/64), skall tullstyrelsen, om motorfordon kommer i sådan invalids personliga bruk, vars varaktiga invaliditetsgrad utgör minst 60 procent och för vilken anskaffningen av fordon fyller ett väsentligt behov för att han skall kunna handhava sin befattning eller sköta sitt arbete, på av tullstyrelsen fastställda villkor bevilja befrielse från erläggandet av bil- och motorcykelskatt för fordon, vars pris är skäligt och som motsvarar vederbörande invalids behov, eller förordna, att av statens medel skall återbetalas den skatt för ovan avsett fordon, som erlagts i samband med dess införande till landet eller som ingår i fordonets pris. På grund av detta stadgande restituerades bilskatt år 1965 till 865 invalider och har innevarande år hittills återbetalats åt 771 invalider. Återbäringen är för närvarande i medeltal något över 2 000 mark per invalid. Det största återbäringsbeloppet kan uppgå till 6 750 mark. Bilskatten restitueras alltid i sin helhet. Härtill har finansministeriet i ömmande fall på grund av 17 § bilskattelagen erlagt restitution åt sådana, vanligen barninvalider, vilka icke kunnat erhålla skatteåterbäring enligt normalt förfarande.

Före ingången av år 1964 hade finansministeriet med stöd av 51 § i den då gällande omsättningsskattelagen årligen åt flera hundra minst 60 procent invalider, vilka var mindre bemedlade och för vilka motorfordon var behövt för skötande av arbete eller befattning, beviljat återbäring av om-

sättningsskatt för bilar och motoreyklar som invaliderna anskaffat, oftast 1/3 eller 1/2 av den omsättningsskatt som ingått i fordonets pris. Sedan den nya lagen angående omsättningsskatt trätt i kraft har ministeriet upphört med beviljande av befrielse från omsättningsskatt för invaliders motorfordon, varav följden varit, att invalidiserade lastbilschaufförer icke mera får någon skattgottgörelse.

I tullagen ingår icke något stadgande på grund varav tull som vid införseln uppburits för invaliders motorfordon skulle kunna återbäras eller fordonet överlåtas till invaliden tullfritt. Den tull som uppbäres för motorfordon är för närvarande 14 procent av eif-värdet och uppgår till 400—600 mark per bil för bilar av medelprisklass.

Utom ovan nämnda lättnader erhåller invalider lån från socialministeriet för anskaffning av fordon. Om dessa lån torde socialministeriet avgiva eget utlåtande.

I Finland skulle såsom ytterligare lättnad åt handikappade vid anskaffning av fordon utom restitution av bilskatt kunna komma i fråga återbäring av tull och omsättningsskatt eller beviljande av motsvarande understöd. Dessa skattelättnader skulle för de allmännaste personbilarna vara c:a 1 000—1 500 mark. Det skulle vara önskvärt, att handikappade skulle kunna beviljas allt stöd som är möjligt och understöd även vid anskaffningen av fordon och att dessa åtgärder skulle vara enhetliga i alla de nordiska länderna. För Finlands del kan konstateras, att bilskatten här är den högsta i hela Norden och att skatteåterbäringen sålunda också är den största i fråga om denna skatt, varför understöden blir rätt stora. För den skull är det skäl att i fråga om eventuella ytterligare lättnader pröva, i vilken mån Finland kan delta i förslag angående sådana.

Helsingfors den 17 november 1966

Ele Alenius

Minister

Antti Hartikka

Yngre
regeringssekreterare

Socialministeriet¹:

Invalider äger möjlighet att av skatt underkastat fordon erhålla den i inköpspriset inkluderade bil- och motoreykelkatten i retur till sitt fulla belopp enligt de förutsättningar som stadgats i lagen om bil- och motoreykelkatt den 13 juli 1962 (370/62). Detta baserar sig på stadgandena i 17 § av sagda lag, enligt vilket statsrådet, därest billighetsskäl, ömmande omständigheter eller andra särskilt vägande orsaker det påkalla, kan efter ansökan på av statsrådet fastställda villkor medgiva befrielse från erläggandet av i denna lag avsedd eller förordna om återbäring av statsmedel av i

¹ Yltrandet översatt från finska.

samband med import erlagd eller i fordonets pris ingående skatt. Däremot beviljas återbäring av omsättningsskatten vederligen inte nu för tiden åt invalider, oaktat ett motsvarande stadgande också ingår i omsättningsskattelagen. Härvid kan dock konstateras, att enär bil- och motorecykel-skatten i vårt land är mycket hög åstadkommer återbäringen av densamma en rätt betydande prisnedsättning, vilken delvis torde uppväga i andra länder beviljade betalnings- eller andra rabatter.

I det till medlemsförslaget fogade tillägget angående förmåner som i de nordiska länderna beviljas handikappade vid anskaffningen av motorfordon bör för Finlands del som komplettering och tillägg meddelas, att i stöd av lagen om invalidvård, given den 30 december 1946 (907/46), äger de handikappade inom ramen för stadgandena i sagda lag möjlighet att erhålla följande förmåner:

I stöd av 21 § lagen om invalidvård kan åt invalid beviljas räntefritt lån för anskaffning av motorfordon, försåvitt fordonet för honom är ett nödvändigt arbetsredskap eller för arbetsresornas skull ett oundgängligt fortkomstmedel eller om fordonet annars ur affärsskötsels synpunkt är av särskilt stor betydelse. Lånet kan även beviljas upprepade gånger. Det i sagda lagrum åsyftade understödet har icke beviljats för detta ändamål, men i stället kan lånet eller en del av detta på grund av låntagarens ekonomiska svårigheter lämnas oindrivet till staten.

Under senare år har övning i bilkörning och avläggande av chaufförexamen givits som invalidvård i samband med yrkesutbildningen för sådana invalider (handikappade), vilka ämnar söka sig till branscher i vilka bilen för yrkets utövande är nödvändig (t. ex. för fastighetsservice, radio- och elektromontörer, bilplåtslagare och lagerförvaltare).

Anskaffning och installation av anordningar som underlättar den handikappades behärskande av fordonet och andra specialanordningar, försåvitt dessa enligt invalidvårdslagens mening anses nödvändiga och ändamålsenliga har i år fogats till de hjälpmedel som beviljas åt invalider.

Förutom ovanstående dryftas för tillfället bl. a. frågan om beviljande av stöd från statens sida åt invalid för driftkostnader vid användning av fordonet för brukskörning, främst i fråga om resor till och från arbetet, t. ex. i form av ett understöd som motsvarar motorbränslet.

Enär en verksamhet, som i de olika nordiska länderna skulle sikta till en i största möjliga utsträckning enhetlig praxis och likadana förmåner, enligt socialministeriets uppfattning vore ägnad att underlätta de handikappades sak, förordar ministeriet medlemsförslaget.

Helsingfors den 14 november 1966

Raf. Rinne

Avdelningschef

Veijo Lappalainen

Regeringssekreterare

Tullstyrelsen:

I Nordiska rådet har framställts ett medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull och övriga skatter, som tillfaller staten vid anskaffande av motorfordon, då den handikappade antingen för sitt arbete eller utbildning är beroende av bil.

Enligt stadgandena i 16 § i lagen om bil- och motorcykelskatt (370/1962), sådant lagrummet lyder i lagen den 30 december 1964 (649/64), är fordon som kommer i sådan invalids personliga bruk, vars varaktiga invaliditetsgrad utgör minst 60 procent och för vilken anskaffningen av fordon fyller ett väsentligt behov för att han skall kunna handhava sin befattning eller sköta sitt arbete, skall tullstyrelsen på ansökan på av densamma fastställda villkor bevilja befrielse från erläggandet av bil- och motorcykelskatt för fordon, vars pris är skäligt och som motsvarar vederbörande invalids behov, eller förordna, att ur statsmedel skall återbetalas den skatt för ovan avsett fordon, som erlagts i samband med dess införande till landet eller som ingår i fordonets pris. I fall som auses i stadgandet har tullstyrelsen restituerat hela den bilskatt som uppburits vid importen då sökandens invaliditetsgrad och omständigheter uppfyller de i lagrummet föreskrivna kraven. År 1965 restituerades till 865 sökande inalles 1 394 925,23 mark samt under tio första månaderna innevarande år till 771 sökande 1 558 319,62 mark.

Före början av år 1964 har finansministeriet i stöd av 51 § då gällande lagen angående omsättningsskatt årligen beviljat flera hundra invalider med en invaliditetsgrad av minst 60 procent, vilka varit fattiga och för vilka motorfordon varit av nöden för handhavandet av befattning eller arbete, restitution av omsättningsskatt på bilar och motorcyklar som invaliderna anskaffat, uppgående i allmänhet till 1/3 eller 1/2 av den i fordonets pris inkluderade omsättningsskatten. Emedan skatten hade uppburits i samband med importen, utbetalade tullverket restitution. Efter det att lagen den 5 december 1963 angående omsättningsskatt trätt i kraft den 1 januari 1964 uppbäres i enlighet med dess stadganden omsättningsskatt ytterst sällan vid importskedet enär motorfordonet i de flesta fall införes i försäljningssyfte av den partiskattskyldiga. Efter det att den nya lagen trätt i kraft har ministeriet upphört att bevilja befrielse av omsättningsskatt som uppburits för invalidernas motorfordon.

I tullagen ingår ingen stadga med stöd av vilken den tull som uppburits vid importen av invalidernas motorfordon, skulle kunna restitueras eller fordonet överlåtas tullfritt. Den tull som uppbäres på motorfordon är för tillfället 14 % av cif-värdet och stiger för bilar i medelprisklass till 400—600 mark per bil.

Såsom av det ovan anförda framgår beviljades invalider med en invalidi-

tetsgrad av minst 60 % före den 1 januari 1964 en partiell befrielse från omsättningsskatt i samband med anskaffandet av motorfordon. Under hela den tiden en särskild bil- och motorecykelskattelag varit i kraft, med andra ord från ingången av år 1962, har invalider med en invaliditetsgrad av minst 60 procent under vissa villkor erhållit befrielse från i nämnda lag stadgad skatt. På grund av den erfarenhet tullstyrelsen har som exekutor av lagen angående bil- och motorecykelskatt, anser tullstyrelsen sådan form icke lyckad enligt vilken en indirekt skatt beviljas undantag åt en grupp medelst ett allmänt stadgande. Ett dylikt stadgande är alltför oböjligt och den beaktar icke det verkliga behovet av hjälp. Dessutom kan man i princip ifrågasätta det allt endast ett visst medel, vilket en handikappad person behöver för sitt arbete eller uppehälle, överlåtes åt honom utan uppbörd av indirekt skatt. För konsekvensens skull borde även andra viktiga arbetsredskap likställas.

Fastän tullstyrelsen i princip delar den ur propositionen framgående grundtanken om givandet av samhällets stöd åt handikappade personer då dessa anskaffar ett motorfordon för sitt arbete eller utbildning, är tullstyrelsen dock av den åsikten att skattelättnader från indirekta skatter icke borde beviljas medelst i lag intagna undantagsstadganden, emedan det i praktiken har utvisat sig att förverkligandet av dylika skattelättnader i deras nuvarande form är besvärliga och tidskrävande. På det att förslaget om samhällets stöd åt handikappade personer skulle kunna förverkligas på ett rättvist sätt och hjälpen riktas åt invalider i verkligt behov av hjälp, borde stödet givas i form av direkt penninghjälp, för vilket ändamål i budgeten borde reserveras ett nödigt anslag.

Helsingfors den 14 november 1966

N. Saarnio

Generaldirektör

Aimo Puolanne

Tullråd

Folkpensionsanstalten:

Genom att underlätta de handikappades möjligheter att förflytta sig befrämjas deras anpassning till samhällslivet över huvud men framför allt deras sysselsättning. Möjligheterna för en handikappad att erhålla ett för honom lämpligt arbete är i hög grad beroende därav, huruvida han på egen hand kan komma fram till arbetsplatsen och återvända hem. Att de handikappade beredes ökade arbetsmöjligheter gagnar ekonomiskt förutom direkt i form av en höjd levnadsstandard dem själva och deras familjer även indirekt samhället i form av bl. a. skatter.

För bevarandet av den handikappades initiativförmåga vore det viktigt, att i motionen avsedda ekonomiska förmåner skulle beviljas med vissa begränsningar. Ett krav borde vara, att vederbörande är svårt kroppsskadad och att förmånens beviljande har väsentlig betydelse för hans arbete.

Folkpensionsanstalten, vars verksamhetsområde beviljandet av ifrågasvarande förmåner icke tillhör, förordar den nu väckta motionen.

Helsingfors den 9 november 1966

Folkpensionsanstalten

V. J. Sukselainen

Jaakko Pajula

Invalidstiftelsens kommitté för motorfordonsfrågor:

Invalidstiftelsens kommitté för motorfordonsfrågor, i vilken, utom stiftelsen, Moottoriliikenteen keskusjärjestö (Centralorganisationen för motortrafik), Krigsinvalidernas brödraförbund, Finlands civil- och värnpliktsinvaliders förbund, Polio-invaliderna och Professstiftelsen är representerade, har vid sitt möte den 12 oktober 1966 behandlat av Finlands delegation i Nordiska rådet gjorda anhängan om utlåtande i frågan om invalidernas befriande från tull och omsättningsskatt vid anskaffande av bil.

Kommittén omfattar Nordiska rådets resolution och de synpunkter som framlagts som motivering för densamma. Emedan det i vissa nordiska länder redan finnes bestämmelser om detta önskar kommittén framhålla, att den sannordiska rekommendationen om invalidernas befriande från tull och andra avgifter principiellt bör betrakta dessa bestämmelser som ett minimum.

I Finland har invaliderna hittills fått återbäring av den i bilens försäljningspris ingående bil- och motoreykelskatten på två grunder:

a. om det beskattningsbara fordonet användes personligen av en rörelsehindrad invalid (nedre extremiteterna), vars bestående invaliditet är minst 80 %, eller

b. om fordonet användes av en invalid, vars bestående invaliditet är minst 60 % och för vilken anskaffandet av en bil är faktiskt nödvändigt för att han skall kunna sköta sin tjänst eller sitt arbete.

Punkt a. avser t. ex. invalider, vilkas bätte ben är amputerade eller svårt förlamande och vilka behöver ett motorfordon som personligt fortskaffningsmedel. Punkt b. avser invalider, vilkas invaliditet är lindrigare, men som för sin utkomst nödvändigt behöver ett motorfordon.

Några andra skattelättnader har finländska invalider, som är i behov av bil, icke och emedan lagen om invalidvård icke medger understöd åt invalider för anskaffande av motorfordon samt emedan räntefria lån för detta

ändamål beviljas endast i begränsad utsträckning, finner kommittén det vara ytterst nödvändigt att invalider får understöd genom skatteåterbäring. Kommittén har den 17 januari 1966 även gjort en framställan till finansministeriet om

att invalid, som i stöd av 16 § i lagen om bil- och motorecykelskatt (370/62) är befriad från skatt på fordon, som han äger och själv använder, eller till vilken återbäring av denna skatt föreskrivits skulle få återbäring per kalenderår på den grund- och tilläggsskatt, som enligt 2 § i lagen om tillverkning av flytande bränslen ingår i priset för 500 l bensin eller 350 l dieseldolja per bil och i priset för hälften av denna mängd per motorecykel.

I Finland har Delegationen för invalidvård förordat kommitténs framställningar om underlättande av invaliders anskaffning och användande av bil.

Helsingfors den 7 november 1966

Invalidstiftelsens kommitté för motorfordonsfrågor

Arvo Aalto

Ordförande

Esko Nylander

Sekreterare

Norge

Finans- och tolldepartementet:

Saken har været forelagt for Tolldirektoratet, Sosialdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Rikstrygdeverket, Statens sentralstyre for vanføreomsorgen, Norges vanførelag og Norges sosialforening for Uføre.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har forelagt saken for Arbeidsdirektoratet og statens attføringsinstitutter i Oslo, Bergen og Trondheim. Fotokopier av de innkomne uttalelser legges ved.

Rikstrygdeverket har i sin uttalelse redegjort inngående for den norske stønadsordningen med bidrag og lån og uttaler til slutt følgende:

Rikstrygdeverket har inntrykk av at forslagsstillerne ikke helt klart skiller mellom behovet for bil for å kunne være i arbeid og behovet for bil av andre grunner, dessuten at det tas spesielt sikte på de uføre (handicappede) som kommer inn under begrepet vanfør i vanførelovens forstand. Uføretrygdlovens bestemmelser omfatter imidlertid alle arter av uførhet som medfører behov for eget transportmiddel, men skiller klart mellom behovet for bil for å kunne være i arbeid m. v. som kommer inn under uføretrygdloven — og behovet for bil av andre grunner og som ikke kommer inn under denne lov.

Rikstrygdeverket antar at uføretrygdlovens bestemmelser byr på mulig-

heter til en tilfredsstillende løsning av de økonomiske problemer ved anskaffelse og drift av bil når det gjelder uføre som kommer inn under denne lovs bestemmelser.

Rikstrygdeverket vil presisere at en eventuell overgang til et nytt system med avgiftslettelser istedenfor de muligheter som nå finnes etter uføretrygdloven (senere etter folketrygdloven) må omfatte alle — uansett uførhetens art — som nå kommer inn under den gjeldende lov og som vil komme inn under den kommende folketrygdloven for så vidt det gjelder anskaffelse av og drift av bil.

Finansdepartementet antar at det for Norges vedkommende fortsatt vil være mest hensiktsmessig at de beløp som skal gis som bidrag til de uføres anskaffelse og drift av motorkjøretøy, blir vurdert som sosial stønad og bevilget som sådan av Stortinget. Derved kommer saken under behandling av Sosialdepartementet med underliggende institusjoner (Rikstrygdeverket m. v.) som er opprettet med det for øye å ta hånd om sosialforsorgen og som har erfaring på de feltene det her gjelder. Det ville neppe være mulig for toll- og avgiftsmyndighetene å gi søknader om slike fritak som omhandlet i medlemsforslaget, en helt ut riktig individuell behandling på grunnlag av sosiale kriterier, bl. a. fordi de handicappede ikke er noen klart avgrenset gruppe. En stønadsordning som bare knytter seg til tollavgiftene ville dessuten ifølge de innhentede uttalelser måtte suppleres med de gjeldende støtteordninger, hvilket ville resultere i en dobbeltbehandling av disse saker.

På grunnlag av ovenstående finner Finansdepartementet ikke å kunne anbefale noen nordisk harmonisering av bestemmelsene på dette område med den målsetting at det skal gjelde fritak for toll og avgifter ved uføres anskaffelse av motorkjøretøyer.

Såfremt de gjeldende støtteordninger i Norge ikke anses tilfredsstillende, må disse kunne bygges ut i den utstrekning dette anses ønskelig. Kommunal- og arbeidsdepartementet uttaler at hele sakkomplekset er lite utredet og foreslår at det nedsettes et utvalg som kan utrede spørsmålet om støtteordningene for de handicappede ved anskaffelse av motorkjøretøy. Finansdepartementet vil ta dette spørsmålet opp med Sosialdepartementet.

Oslo, 24. november 1966

Ole Myrvoll

Leif Fjeld

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Saken har vært forelagt Arbeidsdirektoratet og Statens atfføringsinstitutter i Oslo, Bergen og Trondheim. Vedlagt brev av 27. oktober 1966 fra Arbeidsdirektoratet, brev av 26. oktober 1966 fra Statens atfføringsinstitutt i

Oslo, brev av 27. oktober fra Statens attføringsinstitut i Trondheim, og brev av 31. oktober 1966 fra Statens attføringsinstitut i Bergen [*se nedan*].

Som det vil gå fram av vedlagte uttalelser pekes det på at de støtteordninger en har i dag ikke er tilfredsstillende. *Arbeidsdirektoratet* og *Statens attføringsinstitutter i Bergen og Trondheim* støtter det fremkomne forslag, mens *Attføringsinstituttet i Oslo* uttaler at fritak fra toll og andre avgifter ikke vil løse problemet for dem som trenger støtte utover disse beløp, og at en for deres vedkommende derfor ikke løser hele problemet ved den foreslåtte ordning.

Når det gjelder stønad til anskaffelse av nødvendig transportmiddel for ganghemmede, slik denne blir praktisert i dag, er problemet i Norge spesielt gjenanskaffelse av bil. Som det også pekes på fra *Arbeidsdirektoratets* side, går den uføres inntekter som oftest med til de daglige leveomkostninger og til drift av bilen, slik at det sjelden er mulig å spare penger til anskaffelse av nytt kjøretøy. Spesielt er vanskene store for familieforsørgere og for funksjonshemmede arbeidstakere med lav arbeidsinntekt. De økonomiske vanskene gjør disse klientene ofte motløse, og kan virke direkte hemmende for motiveringen til fortsatt arbeidsinnsats.

Hele sakskomplekset er imidlertid lite utredet, og dette departement vil foreslå at det nedsettes et utvalg som kan utrede spørsmålet. Et slikt utvalg bør ha representanter fra Finansdepartementet, Rikstrygdeverket, Arbeidsdirektoratet, Statens attføringsinstitutter, Sentralstyret for vanføreomsorgen og fra de funksjonshemmedes egne organisasjoner.

Oslo, 2. november 1966

Etter fullmakt

Berger Ulsaker

O. Fr. Fredriksen

Sosialdepartementet

Dette departement har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til at spørsmålet om handicappede skal fritas for toll og andre avgifter ved anskaffelse av motorkjøretøy blir tatt opp til drøfting på nordisk basis. Det forutsettes at det under drøftingene blir tatt omsyn til folkeirygdens ytelser og til skattelettelser som ellers gis de handicappede.

Oslo, 17. november 1966

Egil Aarvik

Per Ramholt

Tolldirektoratet:

Søknader om tollettelser for biler p. g. a. invaliditet og sykdom ble før 1947 behandlet av Finansdepartementet. I 1947 ble behandlingen av slike søknader overført til Sosialdepartementet. Angående de grunner som taler for å legge avgjørelsesmyndigheten i disse saker under Sosialdepartementet viser Tolldirektoratet til statsråd Brattelis svar i Stortinget den 26. november 1958 på et grunnlagt spørsmål fra representanten Berte Rognerud. Spørsmålet lød: »Vil departementet dispensere fra vanlige toll- og avgiftsbestemmelser når det gjelder gavebiler til vanføre?»

Statsrådets svar gikk bl. a. ut på at dette spørsmål hadde både Stortinget og departementene vært oppmerksom på lenge. Det er etablert en ordning for å søke å løse problemet. Ordningen er ikke basert på ettergivelse av toll m. v., idet det vil være ganske uhensiktsmessig å pålegge tollvesenet de vurderinger og den kontroll det ville føre med seg hvis en skulle gi de lettelser en her finner å ville gi ved refusjon av toll og avgifter. — Det er istedenfor etablert den ordning at det blir stillet til disposisjon for Sosialdepartementet et beløp som gis som kompensasjon i relasjon til toll og avgifter. — Jfr. forøvrig Forhandlinger i Stortinget nr. 378 for 1958, side 3024.

Tolldirektoratet finner — i henhold til foranstående — for sitt vedkommende ikke å kunne anbefale at stønad til invalide o. l. ved anskaffelse av motorkjøretøy gis i form av toll- og avgiftslettelser.

Oslo, 29. oktober 1966

Etter fullmakt

Halfdan Bjørlo

O. Halvorsen

Rikstrygdeverket:

Før lov om uføretrygd trådte i kraft, kunne en ufør som på grunn av bevegelsessvanser var avhengig av eget transportmiddel (bil) for å komme til og fra arbeidsstedet på visse betingelser få bidrag til delvis dekning av toll og de avgifter som fremgikk av tollerkklæringen. Bidraget var satt til maksimum kr. 1 500,—. For vogner fortollet etter 2. februar 1959 var maksimums bidraget kr. 2 900,—. Forhøyelsen skyldtes den forhøyede midlertidige avgift på motorvogner og traktorer. Ved tilståelse av slikt bidrag ble det foretatt medisinsk, behovsmessig og økonomisk prøving. Bilen skulle være i rimelig prisklasse. Ved utskifting av vognen kunne det søkes om nytt tollbidrag.

En gruppe uføre (handikappede) kunne i tillegg til ovenfor nevnte toll-

bidrag oppnå et mindre — såkalt direkte — bidrag ved kjøp av motorkjøretøy — i alminnelighet ca kr. 1 000,—. Dette gjaldt bare personer som var vanføre i vanførelovens forstand. Andre uføre med betydelige bevegelsesvansker f. eks. som følge av lunge-hjerte/karlidelser, eller som av andre helsemessige grunner var avhengige av egen bil for å kunne komme til og fra arbeidsstedet, kunne ikke tilstås bidrag.

En del uføre som hadde opptjent rettigheter etter bestemmelsene om arbeidsløysetrygd hadde muligheter til å få bidrag av arbeidsløysetrygdens midler. Det kunne dreie seg om opptil kr. 3 000,—.

Da lov om uføretrygd trådte i kraft den 1. januar 1961, bortfalt de ovenfor nevnte ordninger, men ble erstattet av bestemmelsen i uføretrygdlovens § 3. 3.

Etter uføretrygdlovens § 3. 3 kan det ytes bidrag ved kjøp av motorvogn (bil) i rimelig prisklasse. Det foretas medisinsk, behovsmessig og økonomisk prøving. Ved første gangs anskaffelse av motorvogn tilstås det for tiden opptil kr. 7 000,— i bidrag. Ved innbytte til ny bil kan om nødvendig nytt bidrag, i alminnelighet med kr. 3 000,— tilstås. Men i de tilfelle hvor uførheten og vedkommendes arbeidsevne tilsier det, kan det ytes bidrag også utover dette beløp. Uføre som trenger invalideutstyr til bilen — og som kommer inn under uføretrygdlovens § 2 — får dekket utgifter til dette. Likeledes kan utgifter til motorvarmer og varmeapparat dekkes dersom slikt utstyr er nødvendig på grunn av uførhet. For uføretrygdloven trådte i kraft, fantes ingen muligheter til dekning av slike utgifter. I tillegg til bidrag kan det ytes lån i den utstrekning vedkommende selv ikke klarer restfinansieringen på annen måte. Lån til kjøp av bil gis i alminnelighet på disse vilkår: 1 års avdragsfrihet, nedbetaling over 5 år med etterskottsvise halvårige avdrag, 2 1/2 % rente pr. halvår. I de tilfelle hvor det ansees nødvendig på grunn av den økonomiske stilling ytes rentefrie lån. Lånet kan også fastsettes med første avdrag etter 6 måneder dersom vedkommende er i arbeid.

Ovennevnte ytelser etter uføretrygdlovens § 3. 3 kan bare gis personer som er avhengige av eget transportmiddel for fortsatt å kunne være i — eller komme i — inntektsgivende arbeid. I unntakstilfelle ytes også økonomisk hjelp til bil under utdanning når denne ikke kan gjennomføres uten eget transportmiddel. — Personer som ikke har inntektsgivende arbeid utenfor hjemmet eller som er tilstått uføretrygdpensjon kan ikke tilstås noen av de foran nevnte ytelser. Søknader fra personer som faller utenfor bestemmelsene i § 3. 3 i lov om uføretrygd blir oversendt til Statens sentralstyre for vanføreomsorgen dersom søkeren antas å være vanfør i vanførelovens forstand. Sentralstyret disponerer en bevilgning til anskaffelse av motorvogner for vanføre — som ikke kommer inn under uføretrygdlovens bestemmelser. Andre uføre med bevegelsesvansker har hittil ikke hatt muligheter til bidrag av denne bevilgning.

Tidligere kunne årsavgiften (motorvognskatten) ettergis og den ekstraordinære bensinavgift refunderes i en viss utstrekning. Denne ordning bort-

falt da uføretrygdloven trådte i kraft 1. januar 1961. Etter lovens § 3. 1 kan det ytes grunnstønad til dekning av ekstra transportutgifter. Grunnstønad i forbindelse med bilhold blir i alminnelighet gitt med kr. 900,— pr. år og utbetales pr. måned. Av denne grunnstønad er det så meningen at den uføre blant annet skal betale årsavgiften. Dersom den uføre også har andre ekstra-utgifter av betydning på grunn av uførhet, kan grunnstønaden forhøyes til kr. 1 200,— pr. år. Grunnstønad til bilhold kan bare tilstås uføre som er avhengig av bil i forbindelse med inntektsgivende arbeid utenfor hjemmet eller i forbindelse med inntektsgivende arbeid utenfor hjemmet eller i forbindelse med utdanning. — I de tilfelle en ufør er vanfør og har fått ettergitt årsavgift før uføretrygdloven trådte i kraft, har vedkommende ennå visse muligheter til dekning av en del av driftsutgiftene fra en bevilgning som Sentralstyret for vanføreomsorgen disponerer.

Fra 1. januar 1967 vil de nevnte ytelser etter uføretrygdloven bli gitt etter tilsvarende bestemmelser i lov om folketrygd.

Rikstrygdeverket har inntrykk av at forslagsstillerne ikke helt klart skiller mellom behovet for bil for å kunne være i arbeid og behovet for bil av andre grunner, dessuten at det tas spesielt sikte på de uføre (handicappede) som kommer inn under begrepet vanfør i vanførelovens forstand. Uføretrygdlovens bestemmelser omfatter imidlertid alle arter av uførhet som medfører behov for eget transportmiddel, men skiller klart mellom behovet for bil for å kunne være i arbeid m. v. som kommer inn under uføretrygdloven — og behovet for bil av andre grunner og som ikke kommer inn under denne lov.

Rikstrygdeverket antar at uføretrygdlovens bestemmelser byr på muligheter til en tilfredsstillende løsning av de økonomiske problemer ved anskaffelse og drift av bil når det gjelder uføre som kommer inn under denne lovs bestemmelser.

Rikstrygdeverket vil presisere at en eventuell overgang til et nytt system med avgiftslettelse istedenfor de muligheter som nå finnes etter uføretrygdloven (senere etter folketrygdloven) må omfatte alle — uansett uførhetens art — som nå kommer inn under den gjeldende lov og som vil komme inn under den kommende folketrygdloven for så vidt det gjelder anskaffelse av og drift av bil.

Oslo, 4. november 1966

F. Alexander

A. Paulsen

Arbeidsdirektoratet:

Handikappede som trenger bil, kan være nåværende og fremtidige sysselsatte og personer uten arbeid. Det ytes etter de någjeldende regler bare støtte til anskaffelse av bil som er nødvendig for den handikappede i forhold til

hans arbeid. Disse regler er etter Arbeidsdirektoratets oppfatning altfor strenge.

Hittil har en praktisert reglene på den måten at den yrkesvalghemmede måtte være sikret arbeid før han kunne få hjelp til anskaffelse av motor-kjøretøy. Behovet for eget motorkjøretøy kan være like stort under utdanningsperioden som under selve arbeidsforholdet. Det bør derfor kunne ytes økonomisk hjelp til anskaffelse av motorkjøretøy både i forbindelse med utdanning og arbeid.

Det er ellers av avgjørende betydning at den handikappede har en drifts-sikker bil, da det ofte ikke finnes alternative transportmuligheter. Et opphold på verksted kan medføre at den yrkesvalghemmede må skofte sitt arbeid. Etter at den uføre har brukt sitt motorkjøretøy ca. 5 år, oppstår spørsmålet om anskaffelse av nytt kjøretøy. Slik som forholdene har vært hittil, har den uføres inntekter i mange tilfelle gått med til å leve for og til de daglige driftsutgifter. Det er sjelden mulig å spare penger til anskaffelse av nytt kjøretøy.

Slik som reglene praktiseres, ytes det vanligvis ikke hjelp til nyanskaffelse av motorkjøretøy. Dersom den uføre ikke har økonomisk evne til å fornye sitt motorkjøretøy og vedkommende har behov for nytt kjøretøy for å kunne fortsette utdannings- eller arbeidsforholdet, bør det kunne ytes nytt tilskott eller lån som gjør det mulig å kjøpe nytt motorkjøretøy med nødvendig spesialutstyr.

Arbeidsdirektoratet har i brev av 24. oktober 1966 til Kommunal- og arbeidsdepartementet fremsatt forslag om at reglene for attføringshjelp blir endret i samsvar med det som her er sagt.

Henvendelsen fra Nordisk Råd om at handikappede bør fritas for toll og andre avgifter ved anskaffelse av motorkjøretøy, refererer seg til de samme forhold som direktoratet har pekt på i sitt brev til Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Arbeidsdirektoratet har derfor for sitt vedkommende ikke noe å merke til forslaget fra Nordisk Råd om at handikappede fritas for toll og andre avgifter ved anskaffelse av motorkjøretøy. Forslaget vil imidlertid ikke overflødiggjøre at det fortsatt blir mulighet for annen støtte til handikappede som har en slik uførhet at det vil være en for stor belastning for vedkommende å ta seg fram til og fra skole, kurs eller arbeidssted uten eget transportmiddel. Særlig ved første gangs anskaffelse vil det være nødvendig at vedkommende også kan få tilskott eller lån.

Spørsmålet om støtte til anskaffelse av motorkjøretøy ut fra trivselsmessige hensyn finner Arbeidsdirektoratet å måtte avstå fra å uttale seg om.

Oslo, 27. oktober 1966

Etter fullmakt

Inge Seip

Mørtvedt

Statens atfføringsinstitut i Oslo:

Visse handikappede har et avgjort behov for bil og det kan skille seg prinsipielt fra det behov eller ønske om bil som de fleste mennesker har, idet visse handikappede trenger bil for å kompensere den innskrenkning av bevegelsesevnen som deres handikap fører med seg.

Hvis disse skal komme i ordinært arbeid, er de avhengig av bil og dermed i praksis avhengig av økonomisk støtte fordi deres arbeidsreiser er vesentlig dyrere enn hva deres inntekt i mange tilfelle kan dekke. Utover dette kan en reise spørsmålet om ikke samfunnet bør gjøre bilhold økonomisk mulig for bevegelseshemmede handikappede der dette kan gjøre deres utfoldelsesmuligheter og livsførsel rikere, uavhengig av om det kan føre til arbeid.

Slik økonomisk støtte kan administrativt ordnes på flere måter. Støtte forutsetter en vurdering av den enkeltes uførhet og helhetssituasjon og den bør kunne gis med forskjellig og til dels relativt store beløp.

En ordning med fritak for skatt og toll vil neppe kunne løse problemet i sin helhet idet enkelte har behov for større tilskudd til anskaffelse og drift av bil enn det bidrag som vil ligge i en slik skatte- og tollfritet. En slik ordning måtte derfor i Norge bli en ordning som kom i tillegg til de eksisterende støtteordninger og en kan ikke se at en ville vinne noe ved dette. Dette betyr ikke at vi ser den praksis som har utviklet seg med hensyn til størrelsen av de bidrag som gis til anskaffelse og drift av bil som tilfredsstillende. Dette vil en imidlertid anta bør reises som egen sak.

Oslo, 26. oktober 1966

Gudmund Harlem

Overlege/faglig leder

Statens atfføringsinstitut i Bergen:

Som nevnt i de tilsendte dokumenter har Norge hatt en ordning med toll- og avgiftsfritakelse ved anskaffelse av motorkjøretøy til invalider. Denne ordning virket i sin tid tilfredsstillende, og restfinansieringen utenom tollettelsen var forholdsvis enkel å løse. Den ordning en har i dag har en for så vidt ikke vært utilfreds med, men en tror likevel at den hadikappedes egetinnskudd og de lån han dessuten må inngå virker svært økonomisk belastende på ham. I regelen ytes det kun lån og bidrag fortrinnsvis til førstegangs-anskaffelse av motorkjøretøy. I særlige tilfeller kan det dog også ytes lån og bidrag til senere anskaffelse (utskifting av motorkjøretøyet). Det er på langt nær alle som får slik hjelp til senere

anskaffelse, og dette innebærer at en del av de handikappede selv må finansiere bilkjøpet ved utskiftning. Vedkommende er da likestillet med en hvilken som helst frisk person som ønsker å kjøpe bil. Men han har ikke den friske persons mulighet for å vurdere om han har råd til å anskaffe bil. Når vedkommende er avhengig av bil for transport mellom hjem og arbeidsplass, har han ikke noe valg, men må la bilkjøpet gå foran andre behov familien måtte ha. Særlig for disse personer vil en ordning med fritakelse for toll og andre avgifter bety en vesentlig forbedring i forhold til den nåværende ordning.

En tillater seg av forannevnte grunner å støtte forslaget på det varmeste. Det vil bli lettere å finansiere kjøp av bil, både ved førstegangs-anskaffelse og ved senere utskifting av kjøretøyet. Dessuten vil en se det som en fordel om flest mulig av de nordiske land har ens retningslinjer på dette området.

Til slutt tør en også nevne den gruppe av handikappede som ikke får noen form for hjelp til anskaffelse av kjøretøy. Det gjelder de sterkt forlignhetshemmede som ikke kan komme ut i normalt arbeid. Disse personer er vanligvis svært isolert i samfunnet og har små muligheter for å utnytte de samfunns-goder som er en selvfølge for andre. En vil anta at tiden nå burde være inne til at også denne gruppe av handikappede får en viss hjelp til å komme ut av sin isolasjon. En eventuell toll- og avgiftsfritakelse antar en derfor også bør komme disse personer til gode.

Bergen, 28 oktober 1966

Statens attføringsinstitutt i Bergen

Ragnv. Frostad

Styret.

Statens attføringsinstitutt i Trondheim:

Hvorvidt subsidieringen av motorvognkjøretøy til handikappede bør gies i form av fritak for toll og andre avgifter er et regelmessig tilbakevendende spørsmål, ikke minst fordi de handikappede selv reagerer følelsesmessig på at deres motorkjøretøy skal være belagt med toll og avgifter.

Vi har diskutert saken på ny her i Attføringsinstituttet på foranledning av den aktuelle sak, og vi vil støtte forslaget fordi vi tror en slik ordning vil gi klarere holdepunkter for hva bilanskaffelse vil koste i det enkelte tilfelle. Dessuten regner vi med at ordningen vil bli økonomisk mer gunstig for klienten.

Videre mener vi at ordningen også burde gjøres gjeldende for nyanskaffelser etter 5 kanskje også etter 4 år, men det var vel da ikke urimelig om det forelå en viss form for behovsprøving.

Vi forstår for øvrig saken slik at den ennå ikke er behandlet i Nordisk Råd og et eventuelt vedtak dreier seg om en rekommandasjon til regjeringene med sikte på å få undersøkt forutsetningene for en tilnærmelse av reglene i de nordiske land.

Vi håper at en slik rekommandasjon vil bli vedtatt i Nordisk Råd.

Trondheim, 27. oktober 1966

Statens attføringsinstitutt i Trondheim

Lauritz Kaasa

Overlege

Sentralstyret for vanføreomsorgen:

Før 1. januar 1961 ble bidrag til invalider som trengte motorkjøretøy ytet som hel eller delvis dekning av tollavgiften på motorvogn. Behandlingen av disse saker ble først foretatt av Finansdepartementet og deretter overført til Sosialdepartementet, 2. trygdekontor. Fra 1957 ble saksområdet overført til Sentralstyret. Bidragene var opprinnelig på kr. 1 500:—, men etter en forhøyelse av bilavgiften i februar 1959 hevet til kr. 2 900:—. Inntil 1953/54 ble tollbidrag gitt til personer som led av medfødte eller ervervede feil i støtte- eller bevegelsesorganene (Bidrag til toll m. v. til motorvogner til vanføre). Fra 1954/55 blev foreslått at budsjettposten skulle betegnes: »Bidrag til toll m. v. på motorvogn til ervervshemmede». Foruten til vanføre ble tollbidrag tilstått til personer som led av lungetuberkulose, hjertesykdommer og andre sykdommer som virker hemmende på bevegelsesevnen og til blinde.

I tillegg til bidragene til dekning av toll m. v. på motorvogner disponerte Sentralstyret fra 1945/46 en egen bevilgning til bidrag til å begynne egen virksomhet og til kjøp av motorkjøretøyer for vanføre. Av denne bevilgning ytet Sentralstyret kr. 1 000:— til kjøp av motorkjøretøyer for vanføre søkere.

Bidrag av disse to bevilgninger ble ytet personer som trengte motorkjøretøy i forbindelse med fast inntektsgivende arbeid. I noen tilfelle også til skoleelever, studerende ungdom og til barn som var avhengig av daglig behandling i institusjon og hvor barnet ikke selv kunne bevege seg eller bruke offentlige kommunikasjonsmidler, og til husmødre som benyttet bil i forbindelse med sitt husmoryrke.

Etterat lov om uføretrygd og lov om attføringshjelp trådte i kraft 1. januar 1961 blir i henhold til disse lover ytt hjelp (bidrag/lån) til anskaffelse av motorvogner til invalider som trenger motorvogn i forbindelse med erverv.

Da det etter den foreliggende praksis også var gitt bidrag til andre kategorier vanføre enn de som kom inn under disse lover bevilget Stortinget

fortsatt en bevilgning til hjelp til anskaffelse av motorvogner som skulle disponeres av Sentralstyret. Ut fra tidligere praksis ble fastsatt at følgende grupper vanføre skulle tilstås bidrag av denne bevilgning:

1. Høygradige vanføre som uten kjøretøy har vanskeligheter med å komme utenfor hjemmet.
2. Husmødre forat de ved hjelp av eget kjøretøy selv skal kunne gjøre sine innkjøp.
3. Barn og ungdom for å komme til og fra skole eller til og fra behandling.

Av denne bevilgning ytes vanligvis et bidrag på kr. 3—4 000:—. Ifølge retningslinjene Sentralstyret har hatt for utdelingen av Stortingets bevilgning til motorkjøretøyer har i alle år vært praktisert den regel at bidrag ikke blir gitt til biler i høy prisklasse. Fra 1. juli 1966 har denne prisgrensen (listepris) vært kr. 17 500:—.

Før 1. januar 1961 ble gitt hjelp til drift av motorvogn til ervervshemmede i form av fritakelse for motorvognskatt og refusjon av ekstraordinær bensinavgift. Slik hjelp ble gitt selv om bilen ikke ble brukt i ervervsøyemed. Disse støtteordninger falt bort 1. januar 1961 og erstattet med grunnstønnad etter lov om uføretrygd for invalider som har ekstraavgifter til transport, når utgiftene påløper i forbindelse med erverv. For vanføre som kom inn under de tidligere støtteordninger bevilget Stortinget et beløp til hjelp til drift av bil. Denne bevilgning administreres av Sentralstyret. Det gis bidrag på kr. 600:— pr. år for biler og kr. 300:— pr. år for motorsykler. Denne bevilgning er imidlertid begrenset til å gjelde de vanføre som før 1. januar 1961 var fritatt for betaling av motorvognskatt. Vanføre som ikke er i fast inntektsgivende arbeid og som har anskaffet bil etter denne dato får ikke hjelp til drift av motorvogn.

En gruppe uføre som ikke er i arbeid og som hadde fritakelse for motorvognskatt før 1. januar 1961, har fra denne dato ikke fått hjelp til drift av motorvogn og heller ikke noen hjelp som erstatning for tollbidrag. Dette gjelder hjerte/lunge-pasienter, blinde og personer med andre sykdommer som virker hemmende på bevegelsesevnen.

Fra 1967 er Sentralstyrets bevilgning øket med kr. 200 000:— til anskaffelse av motorvogner, forat denne gruppen skal komme med. Til drift av motorvogner er bevilgningen derimot ikke øket.

Sentralstyret er prinsipielt av den mening at det bør ytes tollfrihet på motorvogner for ervervshemmede, men også at en i visse situasjoner bør ha et beløp til utdeling for ytterligere å hjelpe søkerne.

Også for de vanføre som i dag er i arbeid og som har anskaffet motorvogn med bidrag fra Rikstrygdeverket, er en klar over at de ofte har vanskeligheter med å klare dekning av utgifter ved anskaffelse og drift av motorvogn, samtidig som de må legge seg opp penger for fornyelse av motorvogn etter noen år.

Sentralstyret finner spørsmålet så vidt stort og viktig at det burde være

gjenstand for nærmere utredning. Sentralstyret er i så fall villig til å la seg representere i det utvalg eller den komité som eventuelt blir nedsatt til å utrede dette spørsmål.

Oslo, 9. november 1966

Aage Haagenrud

Styrets formann

Norges vanførelag:

Vi --- --- vedlegger her våre kommentarer til forslaget [*se Bihang*]. Vi vil gi forslaget vår beste anbefaling og mener at en slik ordning vil representere et verdifullt fremskritt når det gjelder attføring av bevegelseshemmete og normalisering i samfunnet.

Oslo, 31. oktober 1966

Norges vanførelag

Tor-Albert Henni

Formann

Svein Fakset

Generalsekretær

BIIHANG

Stønadsordningen for vanføre ved kjøp av motorkjøretøy

Tidligere ordning

Tidligere var ordningen slik at vanføre kunne oppnå såkalt tollbidrag inntil kr. 2 900 ved kjøp av motorkjøretøy som vedkommende var avhengig av for å kunne tilfredsstillе sitt arbeid eller for å kunne bli attført til yrkeslivet. Bidraget var avhengig av at en kjøpte bil under en bestemt prisgrense og dessuten selvfølgelig at vedkommende tilfredsstilte de nødvendige medisinske krav. I tillegg til dette kunne vedkommende motta et bidrag fra Arbeidsledighetens tillaksfond som oftest utgjorde kr. 3 000, og kommunale bidrag. Denne ordningen kunne gjennomføres hvert 5. år for den enkelte bilkjøper. Ordningen var ikke tilfredsstillende etter våre synspunkter, men på 2 punkter var den bedre enn vår nåværende ordning. For det første bygget ordningen på objektive kriterier og ikke på individuell vurdering av vedkommende. Dessuten sikret den også muligheten for bidrag for den vanføre ved annen og senere gangs kjøp.

Den nåværende ordning

Nå er den tidligere ordning avskaffet slik at tollbidrag og bidrag fra Arbeidsledighetens tiltaksfond ikke eksisterer som finansieringskilder. Nå har man to hovedgrupper, den ene omfatter vanføre som ikke er i yrke, dvs. trygdede, skoleelever og husmødre. De kan bare regne med støtte fra Statens sentralstyre for vanføreomsorgen hvor det ytes inntil kr. 3 000 en gang for alle. Dette betyr i realiteten at mulighetene for kjøp av bil for deres vedkommende er betydelig redusert. For de yrkesaktive eller de som blir attført er forholdene noe bedre, idet en her kan regne med en støtte ved første gangs kjøp av bil som ofte går opp til kr. 7 000 i bidrag og dessuten et lån på toppen av bidraget som gis enten rentefritt eller til vanlig rente. Denne ordningen administreres av Rikstrygdeverket. Ved annen eller senere gangs kjøp derimot virker ikke ordningen fullt så godt — ofte får en her avslag på søknader om bidrag og dersom bidraget blir gitt har det ikke oversteget kr. 3 000. Stønaden etter denne ordningen blir imidlertid meget nøye behovsprøvet av fylkesnemndene og Rikstrygdeverket i siste instans. Bidrag gis stort sett ikke til biler som koster over kr. 17 000. Dette er en altfor lav grense etter vårt syn, idet den utelukker en del hensiktsmessige biler.

Ønskeverdig ordning

Norges vanførelag har beskjeftiget seg med dette problemet i den senere tid og vil overfor Finans- og tolldepartementet i nærmeste fremtid foreslå en ny ordning som i hovedprinsipp bygger på det forslag som er reist av representantene Berte Rognerud og Tyne Leivo Larsson i Nordisk Råd. I hovedtrekkene vil et slikt forslag gå ut på følgende:

1. Prinsipielt skal bevegelsehemmete som tilfredsstillende bestemte medisinske krav innrømmes full tollfritakelse ved kjøp av motorkjøretøy sammen med fritakelse for andre statsavgifter. Fritakelsen skal baseres bare på medisinsk vurdering og ikke være behovsprøvet eller bare forbeholdt den yrkesaktive del av de handikapte. Også husmødre, skoleungdom og trygdede skal nyte godt av en slik ordning.

2. Ordningen omfatter motorkjøretøy opp til dagens listepreis på kr. 25 000. En vil her kunne få med en del hensiktsmessige bilmerker som den vanføre tidligere kunne kjøpe, men som p. g. a. inflasjonsutviklingen i de senere år har steget betydelig i pris.

3. Spørsmålet om fritakelse for toll og statsavgifter bør kunne gjennomføres hvert 4. år da vanføre er avhengig av å ha en pålitelig bil som fungerer uten for store opphold på verksteder.

4. Ved siden av fritakelse for toll og statsavgifter vil en foreslå opprettholdt ordningen idag ved første anskaffelse slik at Rikstrygdeverket gir bidrag på inntil kr. 7 000 ved første gangs anskaffelse. En vil frafalle krav om senere bidrag fra Rikstrygdeverket. Denne ordningen kan bare omfatte den yrkesaktive del av de handikapte eller handikapte som er under attføring etter de regler som eksisterer idag.

Slutning

Som følge av våre synspunkter som er skissert ovenfor på dette felt, gir vi vår fulle støtte til det initiativ som er tatt vedr. medlemsforslaget i Nordisk Råd. Vi ber Det Kongelige Finans- og tolldepartement om å se med sympati på forslaget. Det vil være et meget avgjørende ledd i bestrebelsene på å sikre økt sysselsetting for handikapte.

Oslo, 31. oktober 1966

Norges vanførelag

Tor-Albert Henni

Formann

Svein Fakset

Generalsekretær

Norges sosialforening for uføre:

Med utgangspunkt i de rådende forhold i Norden vil vi se det som en velferdsak av største betydning for de handikappede om Norge kan komme på linje med de bestemmelser som gjelder i Danmark. Vi viser herom til den oversendte P.M. angående hovedtrekkene i de nordiske lands bestemmelser.

Med hensyn til tidsfristen for denne vår uttalelse viser vi for ordens skyld til vår skrivelse til Finans- og tolldepartement av 21. forrige måned [*Här ej tryckt*].

Oslo, 17. november 1966

Norges sosialforening for uføre

Knut Reistad

A. Haugen

S v e r i g e**Arbetsmarknadsstyrelsen:**

För en stor grupp rörelsehindrade personer är motorfordon en nödvändighet för att de skall kunna leva ett normalt liv och kunna fungera i arbete. De har inte som friska människor frihet att välja om de vill underkasta sig de utgifter bilinköp och bilinnehav medför. För denna kategori är bilen att jämställa med varje annat slag av tekniskt hjälpmedel och borde icke förorsaka den handikappade merutgift. I alla nordiska länderna

förekommer någon form av bidrag eller skattelättnader för handikappade som ovillkorligen måste ha bil för att kunna utföra förvärvsarbete. Bestämmelserna är emellertid mycket olika och det synes önskvärt med enhetligare och generösare utformning.

Med anledning av vad ovan anförts tillstyrker arbetsmarknadsstyrelsen att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett enhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

Stockholm den 7 december 1967

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Albert Bergh

Generaltullstyrelsen:

De motorfordon, som begagnas av handikappade och som avses i förslaget, torde vara hänförliga till tulltaxenummer 87.02 (personbilar) med en tull av 15 % av värdet, nr 87.09 (motorecyklar) med en tull av 15 % av värdet om cylindervolymen icke överstiger 245 cm³ och eljest 10 % av värdet samt nr 87.11 (invalidvagnar, även med motor) med tullfrihet. För varor med EFTA-ursprung utgör tullen för närvarande 20 % av eljest utgående tull. Från och med den 31 december 1966 råder under vissa förutsättningar full tullfrihet för sådana varor.

För personbilar och motorecyklar utgår enligt förordningen den 23 november 1956 (nr 545) även omsättningsskatt. Skatten utgår enligt 4 § i förordningen för personbilar med det antal kronor, som motsvarar 155 procent av det tal, vilket anger fordonets tjänstevikt uttryckt i kilogram. För bilar med högre tjänstevikt än 1 600 kilogram skall därjämte tillägg göras med 195 kronor för varje fullt femtiotal kilogram, varmed tjänstevikten överskjuter 1 600 kilogram. Skatten avrundas i förekommande fall till närmast lägre helt tiotal kronor. För motorecyklar utgör skatten 255 kronor, därest fordonets tjänstevikt ej överstiger 75 kilogram, 335 kronor därest tjänstevikten är högre men ej överstiger 160 kilogram samt eljest 505 kronor.

Enligt stadgande i 1 § i samma förordning skall skatt icke utgå för motorcykel, vilken är inrättad såsom invalidfordon och konstruerad för en hastighet av högst 30 kilometer i timmen. Vidare har kontrollstyrelsen enligt stadgande i 6 § förordningen jämförd med 2 § andra stycket förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt vissa möjligheter att medge återbe-

talning av omsättningsskatt för motorfordon som ägs av höggradigt invaliderade personer.

Utöver ovannämnda avgifter uppbär statsverket för ifrågavarande varor även allmän varuskatt med 10 % av varornas beskattningsvärde. Några lättnader för invalidfordon i vad avser den allmänna varuskatten är icke meddelade. Dock må Kungl. Maj:t enligt bemyndigande i 10 § 2 mom. i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt förordna om ytterligare undantag från skatteplikt beträffande särskilda varor eller varugrupper utöver de undantag, varom stadgas i 1 mom. samma paragraf.

I detta sammanhang vill styrelsen även erinra om de möjligheter Kungl. Maj:t har att nådevägen medge befrielse från såväl tull som omsättningsskatt och allmän varuskatt med stöd av stadganden i 15 § tulltaxeförordningen, 5 § ovannämnda förordning angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall jämförd med 46 § förordningen den 3 april 1959 (nr 92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning samt 7 § förordningen om allmän varuskatt. Då dylika dispensbestämmelser införts, har emellertid direkt eller indirekt understrukits angelägenheten av att de erhåller en restriktiv tillämpning. De synes därför icke böra tillämpas för medgivande av en generell avgiftsbefrielse, varom här är fråga.

Ett genomförande av tullfrihet för i ärendet avsedda motorfordon kunde författningstekniskt ske genom ett tillägg till 8 § tulltaxeförordningen. Därigenom skulle på grund av stadgandet i 1 § förordningen den 13 maj 1960 (nr 396) om frihet från införselavgift i vissa fall följa befrielse från omsättningsskatt och allmän varuskatt. Sådan tull- och skattebefrielse måste emellertid begränsas till fall där fråga är om specialkonstruerade motorfordon eller där eljest garantier föreligger för att motorfordonen i fråga verkligen kommer att utnyttjas av handikappade. I detta sammanhang må framhållas, att det skulle vara förenat med stora administrativa svårigheter att restituera tull å importvaror, som inköpts i förtullat skick från återförsäljare inom riket.

Även om styrelsen erkänner det berättigade i att samhället bistår handikappade vid anskaffandet av nödvändiga hjälpmedel bör enligt styrelsens uppfattning de handikappades behov av ytterligare ekonomiskt stöd från det allmännas sida tillgodoses på annat sätt än genom tullbefrielse. Styrelsen anser sig därför icke kunna tillstyrka att det av Nordiska rådet framlagda förslaget genomföres.

Generalstullstyrelsen

Lennart Eriksson

Sixten Friberg

Riksförsäkringsverket:

Till stöd för förslaget återopas bl. a. angelägenheten av att de handikappade, som för sitt arbete eller sin utbildning är beroende av bil, befrias från de extraavgifter i form av tull och skatt, som tillfaller staten vid bilförvärv. För många handikappade är, framhålles det, inköpet av bil en nödvändig utgift för att de skall kunna klara sig i samhället.

I Sverige har en rad åtgärder vidtagits för att underlätta invalidmotoris- men genom bl. a. bidrag till anskaffande och drift av fordon samt stöd i form av befrielse från fordonsskatt och återbäring av accis. Utöver de bidrag som anges i den vid medlemsförslaget fogade promemorian lämnas bidrag till fordonskostnader från socialförsäkringen. Sålunda kan invaliditetstill- lägg och invaliditetsersättning beviljas vissa invalider som får vidkännas be- tydande merutgifter för färdmedel. Från yrkesskadeförsäkringen kan läm- nas bidrag för anskaffande av motorfordon. Den år 1965 tillsatta handi- kapputredningen har erhållit i uppdrag att företaga en översyn av bestäm- melserna om bidrag till anskaffande och drift av invalidfordon. Därjämte har den samma år tillkallade bilskatteutredningen att pröva bl. a. de sär- skilda bestämmelserna för handikappade angående automobilskatt och driv- medelsskatt.

Riksförsäkringsverket har i sin verksamhet inte funnit något påtagligt behov av att de nordiska länderna emellan förenhetliga reglerna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motor- fordon. Frågan synes emellertid kunna falla inom ramen för det förenhet- ligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning som aktualiserats i annat sammanhang.

Stockholm den 13 december 1966

Rolf Broberg

Kurt Mauritzon

Statens handikappråd:

Man söker genom konventioner de nordiska länderna emellan skapa lik- artade förmåner när det gäller socialförsäkring. De frågor rörande avgifts- befrielse som tagits upp av nordiska rådet har intimt sammanhang med socialförsäkring och annan social omvårdnad. Bil är ett av de hjälpmedel som de handikappade är beroende av för att kunna fungera i samhället och

atnjuta de mänskliga rättigheterna till normalt liv och försörjning genom arbete. Det är givetvis helt otillfredsställande att de handikappade som behöver bil — och här vill vi sträcka oss utöver kravet »för sitt arbete eller utbildning» — skall betala de extraavgifter i form av tull och skatt som tillfaller staten vid bilförvärv. Och givetvis borde frågan om underlättande för de handikappade att förvärva detta tekniska hjälpmedel kunna lösas likartat inom det nordiska blocket. Vi vill därför starkt understryka behovet av den föreslagna utredningen. Och vi vill dessutom ifrågasätta huruvida man inte i detta sammanhang även bör undersöka möjligheterna att göra också bidragsgivning för anskaffande av bil för handikappade enhetlig de nordiska länderna emellan.

Vad man måste beakta i det här sammanhanget är i första hand följande:

1. Vid sammanjämkning av de olika bestämmelserna i de nordiska länderna till mer enhetlighet får självklart inte följderna bli att handikappade inom något land i något avseende får försämrade villkor.

2. En avgiftsbefrielse får inte leda till att tillvägagångssättet för anskaffande av motorfordon för handikappade blir omständligt och vållar fördröjning. I så fall torde böra övervägas huruvida inte t. ex. tullavgifter i stället kan inbakas i ett till rätt nivå höjt bidrag. För att inte handikappade i länder med tullbefrielse för bil skall få försämrade villkor bör då de handikappade som enligt nuvarande regler (i Sverige) inte kan få bidrag erhålla sådant motsvarande minst tullavgiften. Man måste också säkerställa att inte heller de som nu kan få det s. k. »mopedbidraget» kommer i sämre ställning i de fall tullbeloppet understiger detta bidrag (för närvarande c:a 2 000 kr.).

3. Hos oss kan den som får bidrag till bil i form av näringshjälp även få restitution på den extra omsättningsskatten för bilar (förut benämnd accis). Sådan restitution fås inte automatiskt, ty medan det är länsarbetsnämnden som beslutar om näringshjälp är det länsstyrelsen och motsvarande som har avgörandet beträffande skattebefrielse vid köp av bil för handikappad, och dessa båda instanser har inte samma bedömningsgrunder. Detta för den enskilde mycket krångliga och svårbegripliga förfaringsätt synes motivera att man tar upp till prövning huruvida inte även sådana avgifter lämpligen borde inbakas i bidragsbeloppen i stället.

4. Man får inte begränsa eventuell avgiftsbefrielse att gälla bilar upp till en viss prisklass. De nordiska ländernas klimatförhållanden skiljer sig trots allt så pass att den utrustning t. ex. en bil i Danmark kan synas maximalt behöva inte räcker till för handikappad som bor i de nordligare trakterna. Även handikappets art och grad kan motivera skillnader i storleksklass och utrustning i fråga om t. ex. automatik och värmesystem.

Slutligen vill vi hänvisa till att den i Sverige år 1965 påbörjade handikapputredningen har att undersöka även olika bidragsformer för tekniska hjälpmedel och kommunikationer för handikappade. Givetvis måste man då också ta ställning till de här ovan antydda problemkomplexen varför vi inte anser oss böra närmare gå in på de svåra avvägningar som kan behöva göras i samband med att frågan tas upp internordiskt. Den utred-

ning som Nordiska rådet föreslår måste sålunda intimt samarbeta med den i Sverige pågående utredningen och sådana som eventuellt förekommer i de andra nordiska länderna.

Stockholm den 30 december 1966

Statens handikappråd

Richard Sterner

Ordförande

Bruno Utbult

Sekreterare

Svenska landstingsförbundet:

Enligt den vid medlemsförslaget fogade promemorian synes möjligheterna för handikappade i Sverige att erhålla bidrag eller andra ekonomiska förmåner för anskaffning och drift av fordon vid jämförelse med övriga nordiska länder vara ganska gynnsamma. Utöver de i promemorian angivna bestämmelserna torde även böra pekas på Kungl. kungörelsen nr 544/1965 om statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade jämte kungörelsen nr 405/1966 angående ändrad lydelse av 3 § förenämnda kungörelse.

Kungörelsens 2 § föreskriver bl. a. att statsbidrag utgår för anskaffande eller förhyrning av motordriven invalidvagn under förutsättning att förordningen den 5 maj 1960 (nr 134) om mopeder är tillämpligt på fordonet. Därjämte sägs att statsbidrag till motordriven invalidvagn utgår endast om den för vilken fordonet avses enligt läkarutlåtande är i stånd att föra fordonet utan fara för sig själv eller andra.

Enligt 3 § kungörelsen utgår statsbidrag även när den som ordinerats motordriven invalidvagn i stället för sådan vagn erhållit kontantbelopp för köp av invalidbil, under förutsättning att han efter ordinationen köpt personbil, som han har rätt att föra själv, och icke erhållit statsbidrag till denna i annan ordning.

Förbundet vill för sin del tillstyrka förslagsställarnas hemställan om att förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter undersökes.

Stockholm den 5 januari 1967

Svenska landstingsförbundet

Bengt Olsson

Förbundsdirektör

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott
över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon. Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Luleå den 2 juni 1966, i Oslo den 20 oktober 1966 och i Köpenhamn den 27 januari 1967.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhälligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

2. Remissyttranden

Yttrande över medlemsförslaget har avlämnats av följande myndigheter och organisationer:

Vanföras nordiska invalidorganisation.

Danmark

Finansministeriet.
Justitsministeriet.
Socialministeriet.

Finland

Finansministeriet.
Socialministeriet.
Tullstyrelsen.
Folkpensionsanstalten.
Invalidstiftelsens kommitté för motorfordonsfrågor.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Sosialdepartementet.
Tolldirektoratet.
Rikstrygdeverket.
Arbeidsdirektoratet.
Statens attføringsinstitutter i Oslo, Bergen och Trondheim.
Sentralstyret for vanføreomsorgen.
Norges vanførelag.
Norges sosialforening for uføre.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen.
Generaltullstyrelsen.
Riksförsäkringsverket.
Statens handikappråd.
Svenska landstingsförbundet.

Flertalet remissinstanser uttalar sig positivt om medlemsförslaget och menar att alla åtgärder bör vidlagas för att underlätta de handikappades förhållanden och möjliggöra för dem att införlivas i samhället. Förutsättningarna för de handikappade att förflytta sig bör underlättas.

Socialministeriet i Danmark tillstyrker förslaget utan närmare motivering.

Från finsk sida tillstyrkes förslaget av *socialministeriet*, *finansministeriet*, *invalidstiftelsens kommitté för motorfordonsfrågor* och *folkpensionsanstalten*. *Socialministeriet*, som i sitt yttrande uppehåller sig vid de förmåner, som utgår till de handikappade i ifrågavarande avseende utöver i medlemsförslaget nämnda, menar, att en verksamhet som i de nordiska länderna skulle sikta till en i största möjliga utsträckning enhetlig praxis och enhetliga förmåner, är ägnad att underlätta de handikappades sak. *Finansministeriet* betonar i sitt yttrande, att den finska bilskatten är den största i Norden och att skatteåterbäringen sålunda även är den största i fråga om denna skatt, varför understöden blir relativt stora. Ministeriet ifrågasätter därför ytterligare lättnader i fråga om bilskatten men framhåller att för Finlands del såsom ytterligare lättnad åt handikappade vid anskaffande av motorfordon utöver restitution av bilskatt skulle kunna ifrågakomma återbäring av tull- och omsättningsskatt eller beviljande av motsvarande understöd. Enhetlighet beträffande de bestämmelser, som reglerar ifrågavarande förhållanden, bör gälla i de nordiska länderna. *Invalidstiftelsen* framhåller att man vid ett förenhetligande av ländernas regler om avgiftsbefrielse bör betrakta de förmåner, som redan utgår enligt vissa länders regler såsom minimiförmåner. *Folkpensionsanstalten* betonar förslagets värde i syfte att befrämja de handikappades anpassning till samhällslivet och framför allt sysselsättning.

Av de norska remissinstanserna uttalar sig flertalet tillstyrkande om medlemsförslaget. *Socialdepartementet*, *Arbetsdirektoratet*, *Statens attföringsinstitut i Bergen och Trondheim*, *Sentralstyret for vanføreomsorgen*, *Norges vanførelag* och *Norges sosialforening for uføre* ställer sig således positiva till förslaget. *Arbetsdirektoratet* påpekar, att direktoratet i skrivelse till Kommunal- og arbeiderdepartementet i oktober 1966 framfört önskemål av motsvarande innehåll som i föreliggande medlemsförslag. Enligt direktoratets mening är nu gällande regler alltför stränga, då de möjliggör bidrag till handikappade för anskaffande av bil, som används enbart vid arbete, medan bidrag icke utgår då bilen användes exempelvis i anslutning

till utbildning. Möjlighet till bidrag eller lån bör likaledes föreligga vid återanskaffning av bil och icke endast vid förslagångsanskaffning, framhåller direktoratet. *Statens atfføringsinstitutter i Bergen* och i *Trondheim* menar, att en ordning med befrielse från tull och andra avgifter är med hänsyn till de handikappades ekonomiska förhållanaden att föredraga framför den i Norge nu gällande ordningen med lån och bidrag till anskaffande av motorfordon. Även här påpekas behovet att få stöd icke enbart vid förslagångsanskaffning utan även vid återanskaffning av bil. De starkt rörelsehindrades behov av hjälp till anskaffande och drift av motorfordon framhålles även såsom medel för att bryta isoleringen för denna grupp av handikappade, som icke kan komma ut i normalt arbete. *Sentralstyret* uppehåller sig liksom många av de norska remissinstanserna vid de nya bestämmelser, som sedan januari 1966 gäller i Norge beträffande hjälp till handikappade vid anskaffande av motorfordon. De nya bestämmelserna synes begränsa de handikappades möjligheter till hjälp. *Sentralstyret* betonar, att tullfrihet på motorfordon bör ges »erhvervshemmede» samt att ytterligare hjälp bör i vissa situationer kunna ges de sökande. *Norges vanførelag* anför, att vanførelaget inom kort kommer att föreslå finans- och tolldepartementet en ordning i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ifrågavarande medlemsförslag. *Vanførelaget* menar, att medlemsförslagets realiserande är ett avgörande led i strävandena att säkra ökad sysselsättning för de handikappade. *Norges sosialforening for uføre* framhåller, att det är av största betydelse för de handikappade, att man i Norge kan erhålla förmåner i paritet med dem i Danmark gällande på ifrågavarande område.

Enligt *Kommunal- og arbeidsdepartementets* mening är nu gällande förhållanden i fråga om handikappades förmåner i samband med anskaffande av motorfordon icke tillfredsställande. Framför allt gäller detta reglerna vid återanskaffning av motorfordon. Departementet finner hela sakkomplexet otillräckligt utrett och föreslår tillsättande av en utredning för att undersöka frågorna. *Finansdepartementet*, som ställer sig avvisande till medlemsförslaget, tillstyrker dock den av *Kommunal- og arbeidsdepartementet* föreslagna utredningen.

Av de svenska remissinstanserna tillstyrkes förslaget av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *statens handikappråd* och *svenska landstingsförbundet*. *Handikapprådet* understryker starkt behovet av den föreslagna utredningen och ifrågasätter huruvida icke i detta sammanhang även bör undersökas möjligheterna att göra också bidragsgivningen för anskaffande av bil för handikappade enhetlig de nordiska länderna emellan. *Handikapprådet* uppmärksammar den i Sverige tillsatta handikapputredningen och påpekar att en nordisk utredning måste intimt samarbeta med den svenska handikapputredningen och liknande utredningar som eventuellt förekommer i de andra nordiska länderna.

Vanføreas nordiska invalidorganisation tillstyrker i princip förslaget och

menar att hela frågan om anslag och bidrag till handikappade vid inköp av bil, som av medicinska skäl är nödvändig för färd till och från arbetet och för att bryta en av handikappet betingad isolering, snarast bör undersökas.

Negativa till medlemsförslaget är *tullstyrelsen* i Finland och *generaltullstyrelsen* i Sverige. *Tullstyrelsen* delar de synpunkter, som framförts i förslaget om samhälleligt stöd åt handikappade vid anskaffande av motorfordon, men menar att lättnader beträffande indirekta skatter icke bör beviljas medelst i lag intagna undantagsstadganden, emedan det i praktiken har visat sig att förverkligande av dylika skattelättnader i deras nuvarande form är besvärliga och tidsödande. Stödet borde i stället givas i form av direkt penninghjälp. *Generaltullstyrelsen* anser det likaså berättigat att ge samhälleligt bistånd åt handikappade vid anskaffande av nödiga hjälpmedel och menar liksom tullstyrelsen att de handikappades behov av ytterligare ekonomiskt stöd bör tillgodoses på annat sätt än genom tullbefrielse. Ett genomförande av tullfrihet för i förslaget avsedda motorfordon kunde författningstekniskt ske genom tillägg till tulltaxeförordningen. *Generaltullstyrelsen* anser emellertid att det skulle vara förenat med stora administrativa svårigheter att restituera tull å importvaror, som inköpts i förtullat skick från återförsäljare inom landet.

Finans- och tolldepartementet, som bland annat återoppar yttrande av *tolldirektoratet* och *rikstrygdeverket* i Norge, avstyrker medlemsförslaget under framhållande av att det för Norges vidkommande synes mest ändamålsenligt att tillämpa gällande ordning med socialt bidrag vid anskaffande och drift av motorfordon i stället för tull- och avgiftsbefrielse. *Statens utföringsinstitut* i Oslo menar, att en ordning med befrielse från skatt och tull knappast kan lösa problemet i sin helhet i det att den enskilde har behov för större tillskott till anskaffande och drift av bil än det »bidrag» som ligger i en sådan skatte- och tullfrihet.

Riksförsäkringsverket i Sverige anför, att det har i sin verksamhet icke funnit något påtagligt behov av att de nordiska länderna emellan förenhetliga reglerna på ifrågavarande område. Frågan synes emellertid kunna falla inom ramen för det förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning som aktualiserats i annat sammanhang.

Justitsministeriet menar, att för Danmarks del är medlemsförslagets syfte uppnått.

3. U t s k o t t e t

Det synes naturligt att så långt möjligt åtgärder vidtages från samhällets sida för att underlätta de handikappades svåra situation. I det socialpolitiska arbetet bör särskilt uppmärksammas frågan om de handikappades återföring till ett normalt liv och försörjning genom arbete. Genom att underlätta de handikappades möjligheter att förflytta sig befrämjas deras

anpassning till samhällslivet överhuvud taget, framför allt deras sysselsättning. Möjligheten för en handikappad att erhålla ett för honom lämpligt arbete är i hög grad beroende av huruvida han på egen hand kan komma fram till arbetsplatsen och återvända hem. För att få undervisning och utbildning, för att få vård och behandling och för att över huvud taget bryta sin isolering måste den handikappade kunna röra på sig.

Av den till medlemsförslaget fogade promemorian liksom av remissyttrandena framgår att bestämmelserna i de nordiska länderna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon skiljer sig ganska avsevärt. Danmark och Island har bestämmelser som ger de handikappade — under vissa betingelser — befrielse från tull- och omsättningsavgifter. I Finland och Sverige gäller vissa skattelättnader, dock icke tullättnader. För Norges del gäller icke några motsvarande regler. Enligt den norska lagen om uføretrygd, som trädde i kraft i januari 1961, ges däremot bidrag eller lån till anskaffande av motorfordon, av vilket handikappade är i behov för sitt arbete. Likaså utgår »grunnstønad» till täckning av extra transportavgifter. Bidrag eller lån ges i allmänhet endast vid förstagångsanskaffning av motorfordon, medan vid återanskaffning av motorfordon sådan hjälp ges mera i undantagsfall och efter ingående ekonomisk bedömning. Likaså kan endast i undantagsfall ekonomisk hjälp ges till handikappad som är i behov av transportmedel för sin utbildning.

Det är i hög grad otillfredsställande att sådana personer, som är i behov av bil på grund av sin invaliditet, skall nödgas betala de extraavgifter i form av tull och skatt, som tillfaller staten vid bilförvärv. Det synes önskvärt att frågan om underlättande för de handikappade att förvärva bil löses likartat i de nordiska länderna.

Här bör uppmärksammas att rådet tidigare behandlat frågan om tullnedsättning för handikappades nödvändiga hjälpmedel. I anledning av en av rådet år 1958 antagen rekommendation (rek. nr 33/1958) om tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra har en icke obetydlig liberalisering skett i de nordiska länderna vad gäller handeln med vissa hjälpmedel såsom invalidvagnar, hörapparater, proteser m. fl.

Det kan ifrågasättas om den befrielse från tull och andra avgifter som nu är aktuell skall begränsas till de tillfällen då handikappad är beroende av bil för sitt arbete eller utbildning såsom anförts i medlemsförslag. I likhet med vad flera remissorgan anfört synes det värdefullt, om ifrågavarande tull- och avgiftslättnader kunde utvidgas till att avse även sådana handikappade, som är i behov av bil av annan anledning — icke minst sådana som överhuvud icke har möjlighet att komma ut i normalt arbete. Denna senare grupp är vanligen starkt isolerad och har små möjligheter att utnyttja de samhälleliga förmåner, som är naturligt tillgängliga för

andra människor. Även denna grupp torde böra omfattas av de lättnader som medlemsförslaget åsyftar.

En sammanjämkning av de olika bestämmelserna på området i de nordiska länderna till större enhetlighet får inte leda till att de handikappade i något land får försämrade villkor i något avseende. En avgiftsbefrielse får inte heller leda till att tillvägagångssättet för anskaffande av motorfordon för handikappade blir omständligt och vållar fördröjning. En avgiftsbefrielse bör med hänsyn till de nordiska ländernas olikartade klimatförhållanden inte heller begränsas till att gälla bilar upp till en viss prisklass. Även handikappets art och grad kan motivera skillnader i motorfordonets storleksklass och utrustning.

I Sverige arbetar sedan 1965 en utredning, den s. k. handikapputredningen, med uppgift bl. a. att undersöka olika bidragsformer för tekniska hjälpmedel och kommunikationer för handikappade. Den föreslagna nordiska utredningen bör av naturliga skäl intimt samarbeta med den nämnda i Sverige pågående utredningen liksom med andra sådana, som kan förekomma i övriga nordiska länder på ifrågavarande område.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer Nordiska rådets socialpolitiska utskott,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

Köpenhamn den 27 januari 1967

Birger Andersson

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

(Vice förman)

Jørgen Jensen

Tyyne Leivo-Larsson

Bror Lillqvist

Harald Løbak

Niels Mørk

Helge Nielsen

Kristoffer Rein

Salve Salvesen

Veikko Savela

BILAGA 3**I efterhand inkommet remissyttrande****De handikappades riksförbund (DHR):**

I Sverige har sedan slutet av 1940-talet en rad åtgärder vidtagits för att underlätta för handikappade att anskaffa och inneha motorfordon. De nordiska länderna uppvisar sinsemellan förhållandevis stora olikheter i huvuddragen av de bestämmelser, som reglerar den aktualiserade frågan. Av en promemoria till medlemsförslaget framgår, att endast den danska lagstiftningen medger befrielse från tull på bilar. För Island uppges, att lättnader och befrielse från alla avgifter gäller för ett visst antal bilar årligen. Befrielse från skattepålagor kan erhållas i Sverige, Danmark och Finland. Vid en jämförelse med redovisningen för de övriga nordiska länderna finner man, att den svenska lagstiftningen relativt väl tillgodoser den målsättning, som medlemsförslaget uppställer. Som en komplettering till den i förslaget gjorda redovisningen vill DHR nämna, att bidrag till anskaffande av personbil numera även kan utgå till handikappade utan andra villkor än läkarordination, som visar att sökanden är beroende av bil för sin förflyttning. I sådana fall är dock bidraget begränsat till c:a 2 000 kronor. Befrielse från fordonets skatteplikt är emellertid alltså knutet till den handikappades möjligheter till yrkesutbildning eller förvärvsarbete.

DHR hävdar den uppfattningen, att en personbil är ett tekniskt hjälpmedel, när det användes av handikappade, och att ett sådant hjälpmedel inte bör beskattas. Tullavgiften är en form av skattepålaga, som påverkar bilens försäljningspris, och som följaktligen blir en kostnad som betalas av den handikappade bilköparen. DHR delar i princip den uppfattning, som framförs i medlemsförslaget, avseende befrielse från tullavgift för motorfordon, som anskaffas av handikappade personer.

Enligt Kungl. Maj:ts förordning av den 26 april 1963, nr 84/1963, kan på vissa villkor en handikappad bilköpare erhålla restitution av den särskilda omsättningsskatten. En restitution av tullavgiften skulle kunna genomföras enligt samma princip som för den särskilda omsättningsskatten. I Sverige borde det inte föreligga några tekniska hinder för ett genomförande av restitution av den tullavgift som ingår i bilens pris.

Ur rättvisesynpunkt är det angeläget att samhällets åtgärder i samband med anskaffande och innehav av motorfordon blir föremål för alla personer med förflyttningshandikapp utan att villkor om yrkesutbildning eller förvärvsarbete uppställs. Den föreslagna åtgärden om befrielse från tullavgift bör i detta sammanhang inte begränsas till att endast omfatta handikappade med viss arbetsförmåga.

I t. ex. Danmark och Finland anknytes det restituerade skattebeloppet eller bidraget till fordonets pris. Då priset alltid är utsatt för förändringar, synes det vara lämpligare att göra förmånernas utgående beroende av fordonets tjänstevikt. I Sverige gäller en tjänsteviktsgräns om 1 800 kilogram för erhållande av befrielse från skatteplikten för bil. Även en anknytning till fordonets vikt kan medföra komplikationer. En gravt handikappad person kan vara i behov av en bil med avancerad automatik och andra manövertekniska kompletteringar, som gör att bilen kommer att väga mera än den fastställda tjänstevikten. För att kunna tillgodose även de gravt handikappades behov av bil bör i princip pris- eller tjänsteviktsgränsen icke utgöra villkor.

De fabrikat av bilar, som anskaffas av handikappade i vårt land utgöres till c:a 40 procent av sådana bilmärken, vilka tillverkas inom landet och för vilka tullavgifter således inte gäller. En tullrestitution skulle med anledning härav inte få samma betydelse, allmänt sett, för den handikappade gruppen i Sverige som för motsvarande grupp i den övriga delen av Norden. En egen tillverkning av bilar förekommer för närvarande inte i dessa länder. Denna omständighet bör inte utesluta behovet av en tullrestitution i här avsedd mening även i vårt land.

År 1965 tillsatte Kungl. Maj:t en utredning angående omvårdnaden av handikappade. Utredningen skall även förelä en översyn av gällande bestämmelser för bidrag och skatterestitution vid anskaffande av motorfordon för handikappade. Därvid skall prövas, huruvida nu utgående skatterestitutioner lämpligen bör omläggas till ett stöd i form av direkta bidrag till den handikappade. Den år 1965 tillsatta Automobilskatteutredningen har även fått i uppdrag att granska bestämmelserna för skattebefrielse av invalidfordonen. Det vore lämpligt att de nämnda utredningarna fick i uppgift att samarbeta i dessa frågor med den av Nordiska rådet föreslagna utredningen.

Då utredningen ännu inte framlagt något förslag i denna fråga, anser sig DHR inte vilja ta någon definitiv ställning till spørsmålet om skatterestitution contra direkt bidrag. En omläggning till ett »bidragspaket» torde vara en komplicerad fråga. En sådan åtgärd måste kunna tillgodose de olika skattkostnader och tullavgifter, som gäller för de biltyper som användes av de handikappade. Den bör också få en konstruktion som medger en adekvat reglering av bidragsbeloppet i förhållande till tull- och skatteuttagens eventuella förändringar. DHR vill emellertid inte uppställa några principiella hinder mot en lösning som innebär en omläggning från restitution till bidrag.

Den nordiska sociallagstiftningen eftersträvar en enhetlighet, som syftar till att ge invånare i Norden samma grad av trygghet oavsett i vilket nordiskt land de vistas i. Det torde av samma skäl vara lika angeläget att få enhetliga regler inom Norden, när det gäller bestämmelserna för befrielse

för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande och innehav av motorfordon.

DHR ber, med hänvisning till ovan anförda skäl, få instämna i medlemsförslagets målsättning samt att statsrådet måtte vidtaga de åtgärder som kan föranledas härav.

Stockholm den 1 mars 1967

De handikappades riksförbund

Göran Karlsson

Förbundsordförande
Riksdagsman

Klas Bergstedt

Ordf. i DHR:s
motorfordons-
kommitté

Medlemsförslag

om tullar och avgifter för motorfordon

(Väckt av Arne Geijer, Svend Horn och Jørgen Jensen)

Ett av de stora framstegen i det nordiska samarbetet har varit införandet av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Enligt en överenskommelse av år 1954 är medborgare i ett nordiskt land fritagen från kravet att inneha pass, uppehållstillstånd och arbetstillstånd vid vistelse och anställning i annat nordiskt land. Nordiska rådet har på olika sätt sökt skapa goda yttre betingelser för att föra ut arbetsmarknadsöverenskommelsen i praktiken. Rådet har sålunda tagit en rad initiativ till förbättring av kommunikationerna mellan länderna. Det har vidare verkat för en förenkling och samordning av kontrollen av resande, som passerar de internordiska gränserna. Andra initiativ har avsett förenklingar i tullhänseende, som är ägnade att underlätta samfärdseln mellan de nordiska länderna.

Det finns anledning att räkna med att det framöver kommer att bli allt vanligare att nordbor tar mer eller mindre tillfällig anställning i ett nordiskt land men alltfört har sin bostad i hemlandet. En förutsättning härför är ofta att vederbörande förfogar över egen bil eller har tillfälle medfölja i bil tillhörig arbetskamrat från samma eller näraliggande trakt. Det är ur arbetsmarknadssynpunkt önskvärt att sådana bilresor över gränserna kan ske obehindrat. Dylika färder är emellertid inte tillåtna. De hindrande reglerna har tillkommit på grund av att fordonsbeskattningen är så olika i de nordiska länderna.

Vid införsel av motorfordon uttas sålunda tull- och omsättningsavgift, så snart det ej är fråga om tillfällig användning av fordonen, t. ex. under semestervistelse. Bestämmelserna är emellertid inte helt lika utformade i länderna. De svenska bestämmelserna medger en mycket liberal tolkning, enligt vilken en i utlandet registrerad bil får användas även när ägaren har tillfälligt förvärvsarbete i Sverige. I Danmark måste däremot tull- och omsättningsavgift erläggas för bil, som brukas i förvärvsarbete i landet även om bilföraren endast skall arbeta där någon enstaka dag.

Enligt norska bestämmelser äger utomlands bosatta personer rätt att för tillfälligt bruk i Norge dit införa sina bilar utan att erlägga tullavgift. Enligt tidigare bestämmelser har en person inte ansetts bosatt i Norge, om han bott där mindre än 6 månader om året. Detta har i praktiken tidigare tol-

kats så att en norrman med familjebostad i Norge inte ansetts bosatt i Norge, om han har arbetat i Sverige och hans uppehåll där överstigit 6 månader om året. Denna tolkning har gjort det möjligt för norska medborgare med arbete i Sverige att tullfritt använda sig av i Sverige inköpta och där inregistrerade bilar för sina dagliga resor mellan bostaden i Norge och arbetsplatsen i Sverige. Denna tolkning har emellertid ansetts olämplig, varför tullmyndigheterna i november 1965 satt den ur kraft. Begreppet »att vara bosatt» tolkas numera sålunda:

Person som har bopel både i Norge og i utlandet, men sin familiebopel i Norge, skal anses som fast bosatt i Norge, forutsatt at han skjønnes å vende tilbake hit til landet minst en gang i måneden.

Den nya tolkningen verkar hindrande för arbetskraftens rörlighet mellan länderna. Detta har uppmärksamrats av arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige, som gjort en framställning till Nordiska rådet (*se Tillägg*) om att utreda frågan och väcka förslag om åtgärder i syfte att medborgare i ett nordiskt land med arbete i annat sådant land tullfritt skall kunna begagna egen bil för färder över gränserna mellan länderna, oavsett i vilket av länderna bilen är inregistrerad.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden fungerar enligt vår mening inte tillfredsställande, så länge ovannämnda olägenheterna består. Att generellt medge tullfritt begagnande av egen bil för färd över gränserna är måhända ej lämpligt. Alltför stora möjligheter att kringgå tull- och avgiftsreglerna skulle då sannolikt skapas. Däremot bör snarast prövas en ordning, enligt vilken medborgare i ett nordiskt land med tillfälligt arbete i annat nordiskt land tullfritt kan begagna egen bil för färder över gränserna mellan länderna, oavsett i vilket av länderna bilen är registrerad.

Under åberopande av det ovan anförda hemställles,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att liberalisera bestämmelserna om tull- och avgiftsfri införsel av motorfordon efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

Stockholm och København 24 oktober 1966

Arne Geijer

Svend Horn

Jørgen Jensen

*TILLÄGG***Skrivelse från arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige till Nordiska rådet om tullar och avgifter för motorfordon**

Genom överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad står det varje medborgare i något av de nordiska länderna fritt att taga arbete i vilket av dessa länder han eller hon önskar.

Intresset för att taga arbete i annat nordiskt land än det egna är ej sällan avhängigt av att god kontakt med hemlandet under anställningstiden kan upprätthållas genom hembesök i samband med ledigheter vid veckoslut och helger m. m. Förutsättning för att sådana hembesök skall kunna göras är ofta att vederbörande förfogar över egen bil eller har tillfälle medfölja i bil tillhörig arbetskamrat från samma eller närliggande hemtrakt. Det är ur arbetsmarknadssynpunkt önskvärt att sådana bilresor över gränserna skall kunna ske obehindrat. Såsom framgår av här bilagda promemoria är så för närvarande icke fallet. Sålunda äger norska medborgare med arbete i Sverige icke rätt att för resor mellan Sverige och Norge tullfritt använda sig av i Sverige inköpta och där inregistrerade bilar.

Arbetsmarknadsstyrelsen hemställer härigenom att Nordiska rådet måtte låta utreda den här aktualiserade frågan och väcka förslag om åtgärder i syfte att medborgare i ett nordiskt land med arbete i annat sådant land skall kunna tullfritt begagna egna bilar för färder över gränserna mellan respektive länder oavsett i vilket av länderna bilarna är inregistrerade.

Bilarnas betydelse som färdmedel ökar ständigt. Ur gemensam nordisk arbetsmarknadssynpunkt synes det angeläget att skatte- eller tullbestämmelser icke får försvåra arbetskraftens rörlighet över gränserna mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 30 augusti 1966

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Erik Bergholm

PM rörande rätt för norrmän med arbete i Sverige att tullfritt använda i Sverige köpta och inregistrerade bilar för resor mellan arbetsplats i Sverige och hemort i Norge.

Norska arbetare vid Grycksbo pappersbruk har tidigare kunnat tull- och avgiftsfritt använda i Sverige inköpta och registrerade bilar för resor vid veckosluten mellan Grycksbo och respektive hemorter i Norge. Sedan den 22 november 1965 har de norska myndigheterna icke längre tillåtit detta. Bruket har rapporterat det inträffade till Sveriges industriförbund, som i samförstånd med Svenska arbetsgivareföreningen den 18 april 1966 tillskriver arbetsmarknadsstyrelsen i ärendet med anhållan »att AMS måtte ta upp detta problem till diskussion i lämpligt forum för att söka åstadkomma en förändring».

Genom generaltullstyrelsens förmedling har inhämtats följande om bakgrunden till den ändrade norska inställningen i tullfrågan.

Utomlands *bosatta* personer äger rätt att för tillfälligt bruk i Norge dit införa sina bilar utan att erlägga tullavgifter. För bedömning av frågan om en person är *bosatt* i utlandet eller icke har intill den 22 november 1965 tillämpats följande regel.

»En person skal i denne forbindelse ikke anses for å være bosatt i Norge hvis han har bodd eller pleier å bo her mindre enn 6 måneder i gjennomsnitt i året.»

Bestämmelsen tolkades i praktiken så att en norrmän med familjebostad i Norge icke skulle anses vara bosatt i Norge om han hade arbete i Sverige och hans samlade uppehåll där översteg 6 månader om året. Denna tolkning har ansetts olämplig och de norska tullmyndigheterna beslöt därför att sätta bestämmelsen ur kraft och i stället tillämpas följande regel för tolkning av begreppet »att vara bosatt» — som även användes i Sverige — och som rekommenderats av ECE (= Economic Commission for Europe, ett FN-organ).

»Person som har bopel både i Norge og i utlandet, men sin familiebol i Norge, skal anses som fast bosatt i Norge, forutsatt at han skjønnes å vende tilbake hit til landet minst en gang i måneden.»

BILAGA 1**D a n m a r k****Finansministeriet, Departementet for told- og forbrugsafgifter:**

I. Den danske toldlov indeholder ingen hjemmel til toldfritagelse for motorkøretøjer, som tilhører personer, der har fast bopæl i udlandet, og som tillige enten udøver erhvervsvirksomhed eller har egentlig lønnet beskæftigelse her, ligesom køretøjerne ikke er fritaget for almindelig omsætningsafgift. Imidlertid vil de pågældende personer i henhold til toldlovens § 132, stk. 3 og 4, der er optrykt som bilag [*se Bihang*], kunne opnå tilladelse til at benytte køretøjerne mod erlæggelse af en særlig afgift forudsat visse betingelser er opfyldt. Den særlige afgift udgør for tiden 1/96 pr. måned af det told- og afgiftsbeløb, der skulle have været erlagt, dersom køretøjet var blevet told- og afgiftsberigtiget ved indførselen.

Køretøjer, der er indregistreret i et andet nordisk land, og hvis ejer (bruger) ikke tager bopæl her, vil under midlertidig benyttelse ikke være registreringspligtige her i landet, og sådanne køretøjer vil derfor være fritaget for erlæggelse af afgift i henhold til loven om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v. En person, der har opholdt sig her i landet i 1 år, vil altid blive anset for at have taget bopæl her, således at den pågældendes motorkøretøj er registreringspligtigt her og dermed afgiftspligtigt i henhold til nævnte lov. Såfremt den pågældende har været her i landet i afbrudte perioder, anses han for at have opholdt sig her i 1 år, dersom han inden for de sidste 24 måneder eller derunder har været her i landet i tilsammen 365 dage. Ejeren af et motorkøretøj, der således bliver registreringspligtigt under midlertidig benyttelse her i landet, kan i henhold til § 21 i lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v. få tilladelse til at erlægge registreringsafgiften med 1 pct. af afgiftsbeløbet pr. måned. Tilladelsen indrømmes ikke udover 3 år fra den pågældendes indrejse.

Uanset at behovet for en udvidelse af adgangen til at opnå told- og afgiftsfritagelse for de omhandlede motorkøretøjer efter departementets opfattelse ikke er af større omfang for tiden, vil man overveje forslaget og foranledige spørgsmålet optaget på dagsordenen i Nordisk toldadministrativt råd.

II. Efter dansk lovgivning kan personer, der har bopæl her i landet, ikke fritages for erlæggelse af told og almindelig omsætningsafgift af motorkøre-

tøjer, som er indregistreret i et andet nordisk land, hvor de pågældende har beskæftigelse, og som tillige anvendes til kørsel her i landet. Sådanne køretøjer vil være registreringspligtige her i landet og dermed tillige afgiftspligtige i henhold til loven om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v.

Efter nærværende departements opfattelse er der ikke noget større behov for indførelse af en ordning, hvorefter personer, der har midlertidigt arbejde i et andet nordisk land, og som alene har bopæl her i landet, told- og afgiftsfrit her kan benytte motorkøretøjer indregistreret i det land, hvor de pågældende har midlertidig beskæftigelse. En ordning som den omhandlede indebærer en ikke ringe fare for omgåelse, og man kan derfor af kontrolmæssige og fiskale grunde ikke gå ind for denne del af medlemsforslaget.

København, den 30. januar 1967

P. m. v.

Paul Gersmann

H. Lund

BIHANG

Toldlovens § 132, stk. 3 og 4:

Stk. 3. Personer, der har bopæl i udlandet, og som tillige enten har bopæl her i landet, udøver herværende erhvervsvirksomhed eller har lønnet beskæftigelse her, vil mod erlæggelse af en særlig afgift kunne opnå tilladelse til midlertidigt at benytte i udlandet indregistrerede personmotorkøretøjer i toldområdet under forudsætning af, at de pågældende motorkøretøjer regelmæssigt anvendes til transport mellem den pågældendes udenlandske bopæl og den herværende bopæl eller arbejdsplads. Sådanne befordringsmidler må ikke benyttes af andre end den person, som har opnået tilladelsen til midlertidig benyttelse, og af dennes husstand og må ikke overdrages til andre uden forudgående toldberigtigelse.

Stk. 4. Finansministeren bemyndiges til at fastsætte den i stk. 3 omhandlede særlige afgift. Fastsættelsen skal ske under hensyntagen til det told- og afgiftsbeløb, der ville være at erlægge, såfremt det pågældende personmotorkøretøj skulle told- og afgiftsberigtiges, samt til det tidspunkt, hvori benyttelsen skal finde sted.

Lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v. § 21:

Finansministeren kan tillade, at der af motorkøretøjer, som tilhører udlændinge, og som af disse skal benyttes her i landet under et tidsbegrænset ophold, men under omstændigheder, som medfører registreringspligt for køretøjerne, erlægges omsætningsafgift med 1 pct. af afgiftsbeløbet i henhold til nærværende lov pr. påbegyndt måned fra og med den måned, hvori indregistrering skal ske, og til udgangen af den måned, hvori opholdet her i landet afsluttes, dog ikke ud over det af tilladelsen omfattede tidsrum. Finansministeriet fastsætter de nærmere vilkår for tilladelsen, herunder længden af dens gyldighedsperiode, samt reglerne for afgiftsbeløbets beregning, betaling m. m.

Industriraadet har i en skrivelse den 28 februari 1967 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Dansk Arbejdsgiverforening har i en skrivelse den 10 mars 1967 förklarat sig instämma i Industriraadets yttrande (se ovan).

Landsorganisationen i Danmark har i en skrivelse den 1 december 1966 förklarat, att man inte har något att erinra i anledning av medlemsförslaget.

Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger har i en skrivelse den 16 januari 1967 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

F i n l a n d

Tullstyrelsen:

Enligt 91 § 1 moment punkt 4 i tullagen medgives i Finland tullfrihet för motorfordon, som en fysisk person bosatt i utlandet inför för sitt temporära uppehåll i landet. Detta har i praktiken tolkats så att även en i Finland arbetande utlänning, som uppehåller sig här högst ett år, d. v. s. tullfrihetens giltighetstid, har rätt att införa sin bil och använda den här under sagda tid utan att erlägga de skatter som normalt utgår för en bil. En finsk medborgare anses däremot vara permanent bosatt i utlandet åtminstone i de fall då han permanent uppehållit sig i utlandet under minst ett års tid och även då, om han genom flyttningshandlingar eller på något annat sätt kan visa att han permanent flyttat till utlandet.

Om ifrågavarande förslag har till syfte att medgiva lättnader vid införsel av en bil till ett annat land än det nordiska land i vilket personen i fråga är permanent bosatt, torde de finska tullbestämmelserna i detta hänseende kunna anses redan nu medgiva ett sådant förfarande. Likväl borde man enligt tullstyrelsens uppfattning på finsk sida fästa särskild uppmärksamhet på att en i något av de nordiska länderna bosatt person skall anskaffa och registrera sin bil i det land där han har sin permanenta bostads- och hemort, så att bilinköp icke alltid skulle göras i det land där skatten är lägst.

Helsingfors den 16 januari 1967

N. Saarnio

Generaldirektör

E. Kunnas

Byråchef

Landsorganisationen i Finland¹:

Det väckta förslaget inskränker sig till användning av motorfordon och förenhetligande av tull- m. fl. stadganden på basis av tullfrihet i sådana fall, i vilka fordonets ägare använder det närmast för arbets- och hemresor vid överskridande av gräns. Det är således ej fråga om en sådan strävan att liberalisera tull- m. fl. avgifter, som skulle ta sikte på en generell tullfri användning av eget fordon inom de nordiska länderna oberoende av inregistreringslandet, varvid stora möjligheter skulle uppstå för spekulationsartat utnyttjande av ifrågavarande friheter beroende på skiljaktigheterna i de olika ländernas tull- och skattepolitik. Genom att inskränka liberaliseringssträvandena i enlighet med förslaget till att gälla tillfälliga arbetsförhållanden och tullfri användning av motorfordon i dessa fall mellan arbetsplatsen och hemmet håller man sig inom en angelägenhet, som på ett centralt sätt ansluter sig till den nordiska arbetsmarknaden. Med utgående från detta stöder Landsorganisationen i Finland det väckta förslaget.

Enär den ifrågavarande liberaliseringens genomförande dock i praktiken bereder uppenbara tillsyns- och övervakningssvårigheter finner vi, att de för dylika fall erforderliga sammordiska och enhetliga bestämmelserna borde göras sådana, att för den som äger och använder fordon upprättas ett sådant specialtillstånd, som utfärdats endast för viss tid och kan förnyas endast då i de ifrågavarande bestämmelserna förutsatta villkor är för handen.

Helsingfors den 16 januari 1967

Landsorganisationen i Finland

Jaakko Rantanen

Olavi Järvelä

Norge**Finans- og tolldepartementet:**

Finansdepartementet slutter seg til uttalelsene fra Tolldirektoratet og Arbeidsdirektoratet [*se nedan*]. En finner således å måtte avvise det framsette medlemsforslag i den utstrekning forslaget tar sikte på toll- og avgiftsfrihet for bil tilhørende en person som har bopel både i Norge og utlandet, men som har sin familieboepel i Norge. Når det gjelder personer som har sin bopel bare i utlandet, er regelen den att disse kan innføre bil toll- og avgiftsfritt når de er på tilfeldig arbeide i Norge.

Oslo, 28. januar 1967

Etter fullmakt

Leif Fjeld

Ivar Lundsten

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i en skrivelse den 16 januari 1967 förklarar sig instämma i Arbeidsdirektoratets yttrande i anledning av medlemsförslaget (se nedan).

Tolldirektoratet:

Den endrede fortolkning av begrepet »fast bopel» som det er referert til i omhandlede medlemsforslag ble gjennomført etter anbefaling fra ECE (De forente nasjoners økonomiske kommisjon for Europa), jfr. brev herfra av 2. april og 22. november 1965 og Finansdepartementets brev av 23. april 1965 (jnr. 1548/65 A 3) til Samferdselsdepartementet. Denne fortolkning blir også nyttet av en rekke andre europeiske land, bl. a. Sverige. Så vidt en kan se ville en eventuell gjennomføring av medlemsforslaget gjøre det nødvendig å ta bestemmelsene på området opp til ny vurdering.

Tolldirektoratet vil ikke unnlate å peke på at grunnen til at nordmenn som arbeider i Sverige anskaffer svensk-registrerte biler i stedet for norske er at brukte biler er meget billigere i Sverige enn i Norge. En gjennomføring av forslaget, slik at man vendte tilbake til den vanlige praksis før 22. november 1965 ville, i forholdet til Sverige, ensidig føre til at den norske stat taper toll og avgifter av biler som blir brukt av personer som i realiteten er å betrakte som bosatt i Norge. Svensker som bor i Sverige, men arbeider i Norge, anskaffer ikke norskregistrerte biler fordi brukte biler er dyrere i Norge. En utstrakt bruk av svenskregistrerte biler i Norge fører også til at norske forsikringsselskaper taper inntekter, da det er vanlig at slike biler blir holdt forsikret i Sverige.

Ifølge innhentet uttalelse fra vedkommende lokale tollmyndigheter har de endringer som ble foretatt i bestemmelsene om innførsel av utenlandske motorkjøretøyer til midlertidig bruk ved Tolldirektoratets rundskriv av 22. november 1965 skapt et bedre grunnlag for grensetolloppsynets kontroll enn det man tidligere hadde. Tolldirektoratet har grunn til å anta at det i dag er mindre ulovlig kjøring enn tidligere med svenskregistrerte biler i Norge, og det var først og fremst dette man ønsket å oppnå med de nye bestemmelsene.

Tolldirektoratet viser til vedlagte uttalelse av 23. desember 1966 fra distriktsjefen i Kongsvinger tolldistrikt.

Tolldirektoratet finner for sitt vedkommende -- i likhet med distriktsjefen *ikke* å kunne rå til at medlemsforslaget blir gjennomført.

Oslo, 4. januar 1967

Karl Trasti

O. Wentzel

Arbeidsdirektoratet:

Etter overenskomsten av 1954 om felles nordisk arbeidsmarked, kan enhver borger i et nordisk land fritt ta arbeid i hvilket som helst av de andre nordiske land som han måtte ønske. Borger i et nordisk land er fritatt for kravet om å inneha pass og arbeids- og oppholdstillatelse i et annet nordisk land. Det er unntak når det gjelder andre nordboere som ønsker å arbeide i Troms eller Finnmark.

En har inntrykk av at nordmenn ofte er interessert i arbeid i annet nordisk land — særlig Sverige — og hvert år er det en del arbeidssøkere som tar arbeid der i kortere eller lengre tid. Det antall nordmenn som til enhver tid arbeider i Sverige har variert noe i de siste 10 årene. Ved utgangen av 1956 var det vel 13 000 norske arbeidstakere i Sverige. I 1958 og 1959 sank antallet til ca. 9 000 og har senere vist stigning og var 12 900 ved utgangen av 1965. Nedgangen i 1958 og 1959 antas å skyldes den avslapning som en den gang hadde på arbeidsmarkedet i Vest-Europa. En har ikke oppgave over antall norske arbeidstakere i Danmark og Finland, men antallet antas å være betydelig lavere.

Toll- og avgiftsbestemmelsene bør etter direktoratets syn ikke koples sammen med bestemmelsene om fritt nordisk arbeidsmarked. Det synes ikke å være grunn til at nordboere som arbeider i et annet nordisk land enn sitt eget, skal være undergitt gunstigere tollbestemmelser enn deres medborgere. I realiteten vil en liberalisering av bestemmelsene om toll- og avgiftsfri innførsel av motorkjøretøyer etter medlemsforslagets retningslinjer kunne innebære en »lønnsforbedring» for vedkommende arbeidstakere uten tilsvarende »lønnsutgift» for deres arbeidsgivere. Arbeidsgivere i vedkommendes hjemland vil bli tilsvarende dårligere stillet i konkurransen om arbeidskraften.

Det er viktig at en som tar arbeid i annet nordisk land, kan holde god kontakt med hjemlandet og sin familie der. For norske arbeidstakere er det imidlertid blitt meget alminnelig å måtte arbeide og bo borte fra sin familie — ikke bare i bygg og anlegg, hvor det har vært vanlig — men også i andre næringer på grunn av mangel på familieleiligheter. Disse arbeidstakere har det samme behov for god kontakt med familien. Avstanden til hjemmet kan ofte være lengere for disse enn for norske arbeidstakere som for eksempel arbeider i Sverige.

Arbeidsdirektoratet er av den mening at arbeidstakere som er bosatt i et nordisk land, men arbeider i et annet land i Norden, ikke bør gis noen tollmessig særbehandling. Ut fra intensjonene for et fritt nordisk arbeidsmarked, finner en ingen grunn til å foreslå noen endringer av gjeldende norske bestemmelser hva angår toll og avgifter for motorkjøretøy.

Oslo, 3. januar 1967

Reidar Danielsen

L. Bakken

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen — — — støtter forslaget fra Arne Geijer, Svend Horn og Jørgen Jensen. Forslaget er et skritt i riktig retning for å gi det felles nordiske arbeidsmarked et reelt innhold.

Oslo, 9. januar 1967

(Sign.)

Automobilimportørenes forening:

Saken er behandlet i vårt styre.

Etter vår oppfatning vil det meget lett føre til utglidninger om nordmenn bosatt i Norge, men med arbeid i Sverige, skal kunne få anledning til å kjøpe sin bil i Sverige og innregistre den der og samtidig kunne bruke den tollfritt over grensen. En slik ordning ville åpenbart føre til at vedkommende nordmenn ville foretrekke å kjøpe sin bil i Sverige, hvor biltoll og -avgifter ligger på et langt lavere nivå enn her i landet. Vi kan ikke finne noen rimelig grunn til at en bestemt kategori norske borgere skal få denne fordelene fremfor landets øvrige borgere. Etter vår oppfatning må forutsetningen for gjennomføring av et forslag i den retning som Nordisk Råd er inne på, være at toll- og avgiftsnivået på biler i sin alminnelighet først blir brakt noenlunde på samme nivå i de forskjellige nordiske land.

Som forholdene ligger an, vil vi fraråde at man fra norsk side gir sin tilslutning til det foreliggende forslag fra Nordisk Råd.

Oslo, 9. januar 1967

Automobilimportørenes forening

Helmick Oen

Sekretær

Norges bilbransjeforbund:

Såvidt vi forstår er forslaget i det vesentlige foranlediget av at myndighetene i Norge fra 22. november 1965 fastsatte nye bestemmelser angående begrepet »å være bosatt». Disse nye bestemmelser er i overensstemmelse med dem som anbefales av ECE og brukes også av Sverige.

For Norges vedkommende er det i forhold til Sverige at problemet kan ha noen praktisk betydning og i disse to land er de respektive bestemmelser nå slik at personer bosatt i utlandet har rett til å innføre sine biler for tilfeldig bruk i det annet land uten å erlegge toll eller avgifter.

Som det direkte fremgår av forslaget er problemet nå at norske borgere med bopel i Norge i mindre utstrekning kan bruke biler som er innkjøpt og registrert i Sverige.

Vi kan for vår del ikke se at dette har noen relevans til spørsmålet om utviklingen av et felles arbeidsmarked mellom de nordiske land, idet en norsk borger med bopel i Norge vil kunne løse sine transportproblemer når han arbeider i Sverige ved å kjøpe og registrere sin bil i Norge. Det er den ulike beskatning av bilen i Sverige og Norge som gjør det fordelaktig for en norsk borger og kjøpe å innregistrere sin bil i Sverige, men vi kan ikke se noen grunn til at en norsk borger med bopel her bør fritas for den skatte- og avgiftsbelastning på bilene som myndighetene her i landet har fastsatt for andre borgere, fordi vedkommende tilfeldigvis arbeider i Sverige.

Ikke minst i vår bransje merker vi fölbart konkurransen med Sverige om arbeidskraften og må finne oss i at svenske arbeidsgivere har en fordel i et betydelig høyere lønnsnivå. Derimot er det ingen grunn til at det spesielt lave beskatningsnivå for biler i Sverige også skal anvendes i konkurransen om arbeidskraften. En tilsvarende fordel er man i Norge avskåret fra å tilby som følge av en langt sterkere beskatning av bilene. Det problem som etter Nordisk Råds oppfatning foreligger bunner egentlig i skattebelastningen på bilene i Sverige i forhold til Norge og Danmark. Den riktige måte å løse det på burde derfor være gjennom forslag om innføring av like beskatningsregler på biler i de nordiske land.

Under henvisning til foranstående vil vi fraråde gjennomføring av medlemsforslaget.

Oslo, 12. januar 1967

Norges bilbransjeforbund

Sigurd Bruteig

S v e r i g e

Generaltullstyrelsen:

Förslaget syftar till att åstadkomma sådana lättnader i tullhänseende att medborgare i ett nordiskt land med tillfälligt arbete i annat nordiskt land tullfritt skall kunna begagna egen bil för färder över gränserna mellan länderna, oavsett i vilket av länderna bilen är registrerad. I förslaget framhålls särskilt de svårigheter som de nu gällande norska tullbestämmelserna medför för norska arbetare med tillfällig anställning i Sverige.

Enligt i Norge gällande bestämmelser får en person, som icke har fast bostad i Norge, införa ett motorfordon tull- och avgiftsfritt under en tid av högst ett år under förutsättning att fordonet införes för tillfälligt bruk och är avsett att därefter återutföras. Begreppet fast bostad tolkas enligt norska kommentarer till tullfrihetsstadgandet på sådant sätt att en person, som har

bostad både i Norge och utlandet men sin familjebostad i Norge, skall anses som fast bosatt i Norge — och därmed icke berättigad till temporär tullfrihet för införd motorfordon — förutsatt att han beräknas återkomma till Norge minst en gång i månaden. Denna tolkning synes stå i överensstämmelse med en av tullexpertgruppen inom Ekonomiska kommissionens för Europa (ECE) landtransportkommitté den 26 juni 1964 antagen resolution nr 15 angående begreppet »vanligt hemvist» (»normal residence»). Enligt denna resolutions princip 1 skall nämligen sådan ägare eller brukare av ett transportmedel som har bostäder i flera länder och har sin familjebostad i ett av dessa länder anses ha sitt vanliga hemvist i sistnämnda land, under förutsättning att han återvänder dit minst en gång i månaden. Resolutionsprincipen i fråga torde främst ha åsyftat att förhindra dubbelbeskattning av fordonen, därvid förutsatts att fordonet normalt skall vara beskattat i det land, där ägaren eller brukaren har sin familjebostad. I sitt den 14 januari 1965 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet avgivna yttrande över bl. a. nämnda resolution som återfinnes i Bihang 1, tillstyrkte styrelsen, att Sverige skulle ansluta sig till resolutionen. Något beslut i frågan har emellertid, såvitt styrelsen har sig bekant, ännu icke fattats.

Det nu aktuella medlemsförslaget har av förslagsställarna motiverats därmed, att den norska tolkningen verkar hindrande för arbetskraftens rörlighet mellan länderna. Styrelsen hyser också full förståelse i och för sig för alla åtgärder som är ägnade att främja den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Vid bedömningen av medlemsförslaget måste emellertid hänsyn tagas till rådande ojämnheter i fråga om beskattningen av motorfordon i de nordiska länderna. Detta förhållande kan medverka till att arbetskraft söker sig till det land (Sverige), som tillämpar de lägsta skatterna, och att motsvarande skatter undandras det land, där motorfordonet normalt bör beskattas, d. v. s. det land, där vederbörande har sin familjebostad. Styrelsen anser sig med hänsyn härtill icke kunna tillstyrka ett genomförande av medlemsförslaget.

Stockholm den 18 januari 1967

Generaltullstyrelsen

Ivar Åberg

G. Guste

Yttrande av generallullstyrelsen över av tullexpertgruppen inom ECE:s landtransportkommitté antagen resolution angående begreppet »vanlig hemvist»

Genom remiss den 20 oktober 1964 har statsrådet anmodat generallullstyrelsen att avgiva yttrande över en den 30 september 1964 dagtecknad skrivelse från Ekonomiska kommissionen för Europa (ECE) angående två av tullexpertgruppen inom ECE:s landtransportkommitté den 26 juni 1964 antagna resolutioner nr 14 och 15 angående tillfällig införsel av turistluftfartyg och angående begreppet »vanligt hemvist» (»normal residence»). I skrivelsen anhålles om upplysning i vad mån den svenska regeringen är i stånd att tillämpa de rekommendationer som ingå i resolutionerna.

I anledning härav får styrelsen anföra följande.

II. Resolution nr 15 angående begreppet »vanligt hemvist»

Enligt artikel 2, mom. 1 av tullkonventionen den 4 juni 1954 (New York) om tillfällig införsel av privata vägfordon (SÖ 1957: 23) skall frihet under viss tid från införseltull och införselavgift och frihet från införselförbud och införselbegränsningar medgivnas för temporärt införda fordon, tillhöriga personer, som har sitt vanliga hemvist (»normally resident») utanför importlandet.

I motsvarande bestämmelse i tullkonventionen den 18 maj 1956 (Genève) om tillfällig införsel för enskilt bruk av luftfartyg och nöjesbåtar (SÖ 1958: 1) användes också uttrycket »normally resident».

Innebörden av begreppet »normal residence» har under flera år varit föremål för diskussioner inom tullexpertgruppen. I nu föreliggande resolution, som grundar sig på en inom den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC) utarbetad rekommendation i ämnet, rekommenderas regeringarna att vid avgörandet, huruvida en person har sitt vanliga hemvist utomlands i de nedan angivna fallen, icke förfara på sådant sätt att resultatet av övervägandena blir mindre liberalt än vad det skulle bli, om följande principer tillämpades.

1. Sådän ägare eller brukare av ett transportmedel som har bostäder i flera länder och har sin familjestad i ett av dessa länder skall anses ha sitt vanliga hemvist i sistnämnda land, under förutsättning att han återvänder dit minst en gång i månaden. Med »familjebostad» avses, till exempel, beträffande gifta personer den plats där familjen bor tillsammans och beträffande andra personer den plats där de bo tillsammans med släktingar i rakt upp- eller nedstigande led.

2. I det särskilda fall då ägaren eller brukaren av ett transportmedel kommit för att bo i ett land i syfte att fullgöra ett visst uppdrag (officiellt eller privat) eller att studera vid en undervisningsanstalt (universitet, skola etc.) skall han anses icke ha sitt vanliga hemvist i detta land, under förutsättning att uppdraget eller studierna icke vara mer än två år.

De grundläggande svenska bestämmelserna om temporär tullfrihet för

privata transportmedel är intagna i 11 § tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391) och 50 § 1 mom. e) tulltaxeringskungörelsen samma dag (nr 392) (senaste lydelse av detta moment, se SFS 1964: 42). Enligt dessa bestämmelser må tullfrihet åtnjutas under viss tid för transportmedel, som införes av resande, som är bosatt i utlandet och endast tillfälligt skall vistas inom riket. För avgörandet av frågan, i vilket land en person skall anses vara bosatt, har någon generellt giltig regel icke kunnat uppställas.

Den första i resolutionen uttalade principen, som avser det fall då en person har bostäder i flera länder, av vilka en är familjebostad, har viss likhet med bestämmelsen i 13 § 3 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469), att den som av sina arbetsförhållanden föranledes att tillbringa sin dygnsvila å annan fastighet än den där hans familj är bosatt likväl skall anses bosatt å sistnämnda fastighet under förutsättning att han, därest ej tillfälligtvis hinder möter, regelbundet besöker familjen.

Som resolutionens första princip är formulerad, är det emellertid tillräckligt, att personen i fråga regelbundet besöker landet, där familjebostaden är belägen. Frågan, huruvida kravet på regelbundna besök skulle gälla besök i familjebostaden eller besök i landet, där denna är belägen, diskuterades icke vid tullexpertgruppens möte. EEC-rekommendationen, som legat till grund för ECE-resolutionen, synes på denna punkt kunna tolkas på båda sätten. Den har nämligen följande lydelse: »Le propriétaire ou l'utilisateur (d'un véhicule routier privé) qui dispose d'une résidence dans plusieurs États membres est réputé avoir sa résidence normale dans celui de ces pays où il possède son domicile familial, à condition qu'il y retourne une fois par mois au moins.» Då det gäller att avgöra vilken av en persons flera bostäder (residences) som är hans »vanliga hemvist» (»normal residence»), synes avseende böra fästas mera vid hur ofta han besöker en viss bostad än vid hur ofta han besöker landet, där den är belägen. Det måste emellertid vara lättare att kontrollera, huruvida en person besökt ett visst land — även om detta numera ofta möter svårigheter sedan man i stor utsträckning upphört att stämpla in- och utresande personers pass — än att kontrollera, huruvida han besökt en viss bostad. Det torde också i regel vara så, att en person som gör en resa till det land där hans familj är bosatt även besöker familjebostaden.

Vad den andra principen beträffar synes det vara skäligt, att man beträffande en person, som vistas i ett land för att utföra ett visst uppdrag eller bedriva vissa studier och vars vistelse i landet alltså tydligt är av tillfällig natur, icke skall kräva, att han regelbundet skall besöka sin familj e. d.

De två i resolutionen angivna principerna kan tillämpas endast i en del av de många fall då det möter svårigheter att avgöra, var en person har sitt vanliga hemvist. De synes emellertid icke strida mot de grundsatser som i andra sammanhang tillämpas i Sverige vid fastställande av en persons bostättningsort. Med hänsyn härtill och till värdet av att olika länder tillämpar samma principer vid bestämmande av resande personers hemvist, vill styrelsen tillstyrka, att Sverige ansluter sig till resolutionen. Om så sker, kommer styrelsen att efter därom erhållen underrättelse för tullmyndigheternas kännedom publicera innehållet i resolutionen.

Stockholm den 14 januari 1965

Lennart Eriksson

Sixten Friberg

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Som framgår av medlemsförslaget har arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) i skrivelse den 30 augusti 1966 till Nordiska rådet väckt förslag om åtgärder i syfte att medborgare i ett nordiskt land med arbete i annat sådant land skall tullfritt kunna begagna egen bil för färd över gränserna mellan respektive länder oavsett i vilket av länderna bilarna är inregistrerade.

AMS vill därför starkt tillstyrka det framlagda medlemsförslaget om att de nordiska regeringarna liberaliserar bestämmelserna om tull- och avgiftsfri införsel av motorfordon för medborgare i ett nordiskt land som arbetar i ett annat sådant land.

Stockholm den 14 december 1966

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

C. Canarp

P. Landin

Svenska arbetsgivareföreningen:

I medlemsförslaget framhålles att medborgare i ett nordiskt land med tillfälligt arbete i annat nordiskt land tullfritt bör få begagna egen bil för färder över gränserna mellan länderna, oavsett i vilket av länderna bilen är registrerad.

Föreningen tillstyrker en sådan ordning och delar även i övrigt de synpunkter, som lagts fram i medlemsförslaget. Ett bifall till förslaget ligger väl i linje med de övriga åtgärder som vidtagits i syfte att främja den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Stockholm den 30 januari 1967

Svenska arbetsgivareföreningen

Karl-Olof Faxén

Gunnar Högberg

Landsorganisationen i Sverige:

Förslaget syftar till en liberalisering av bestämmelserna om tull- och avgiftsfri införsel av motorfordon för att underlätta för löntagare i de nordiska länderna att använda egen i hemlandet registrerad bil vid tillfällig anställning i annat nordiskt land. LO finner syftet med motionen angeläget mot

bakgrund av det tilltagande bruket av motorfordon vid resa till och från arbetet och vill därför tillstyrka densamma.

Stockholm den 6 februari 1967

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Clas-Erik Odhner

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Det økonomiske udvalg er henvist medlemsforslag om toll og avgifter på motorkjøretøyer.

Forslaget ble behandlet på utvalgets møte den 30. januar 1967 i Helsingfors, 19 mars 1967 i Stockholm og 3. april 1967 i Helsingfors. Ved møtet i Helsingfors 3. april 1967 har deltatt statsråd Kåre Willoch, Norge, handels- og industriministern Olavi Salonen, Finland, og statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

1. Innledning

I medlemsforslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å liberalisere bestemmelsene om toll- og avgiftsfri innførsel av motor-kjøretøyer slik at borgere i et nordisk land med arbeid i et annet nordisk tollfritt skal kunne benytte bil for reiser over grensene mellom landene, uansett i hvilket av landene bilen er registrert.

2. Remissuttalelser

Det er mottatt uttalelser fra 18 institusjoner og organisasjoner.

Danmark:

Finansministeriet, Departementet for told- og forbrugsavgifter.

Industriraadet.

Landsorganisationen i Danmark.

Fællesrepræsentationen for danske arbejdslede og tekniske funktionærforeninger.

Finland:

Tullstyrelsen.

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland.

Norge:

Finans- og tolldepartementet.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Tolldirektoratet.
Arbeidsdirektoratet.
Landsorganisasjonen i Norge.
Automobilimportørenes forening.
Norges bilbransjeforbund.

Sverige:

Generaltullstyrelsen.
Arbetsmarknadsstyrelsen.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Landsorganisationen i Sverige.

Av de mottatte svar fremgår at *Fællesrepræsentationen for danske arbejdsleder- og tekniske funktionærforeninger, Landsorganisasjonen i Norge, arbeidsmarknadsstyrelsen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen og Landsorganisationen i Sverige* støtter forslaget med den begrunnelse at forslaget innebærer et skritt i riktig retning for å gi det felles nordiske arbeidsmarked et reelt innhold. Forslaget ligger på linje med andre tiltak for å fremme det felles arbeidsmarked. *Landsorganisationen i Finland* støtter også forslaget, men peker på at en slik liberalisering i praksis ville støte på tilsyns- og overvåkingsvansker, og at man burde basere seg på tidsbegrensede spesialtillatelser til tollfri innførsel.

Det danske Finansministerium, tullstyrelsen i Finland, Finans- og tolldepartementet i Norge, Kommunaldepartementet i Norge, Norges bilbransjeforbund, Automobilimportørenes forening (Norge) og generaltullstyrelsen i Sverige stiller seg alle avvisende til forslaget. Hovedbegrunnelsen for disse uttalelser er at en gjennomføring av forslaget er at det vil åpne adgang til å kjøpe og registrere bil i det land som har den laveste beskatning. Dette kan medføre at arbeidskraften søker seg til dette land og at skatter og avgifter blir unndratt det land hvor vedkommende har sitt bosted. *Det danske Finansministerium* har videre pekt på at en slik ordning vil innebære en ikke liten fare for omgåelse, og man kan derfor av kontrollmessige grunner ikke anbefale forslaget. *Det norske arbeidsdirektorat* mener at det ikke kan være grunn til at borgere som arbeider i et annet land enn sitt eget skal være undergitt gunstigere tollbestemmelser enn deres medborgere. En liberalisering vil i realiteten innebære en lønnsforbedring uten lønnsutgift for arbeidsgiverne. Arbeidsgivere i vedkommende hjemland vil bli tilsvarende dårligere stillet i konkurransen om arbeidskraften. Det meddeles fra det norske finansdepartement at den fortolkning som nyttes for begrepet »fast bopel», og som legges til grunn for toll- og avgiftsbelastningen, er gjennomført etter anbefaling av ECE. Denne fortolkning er også anbefalt gjennomført i Sverige.

3. Utvalget

Utvalget er enig med forslagsstillerne i den store betydning innføringen av et felles nordisk arbeidsmarked har hatt for samarbeidet mellom de nordiske land. Etter overenskomsten av 1954 er borgere i et nordisk land fritatt for å ha pass, oppholdstillatelse og arbeidstillatelse ved besøk eller ansettelse i et annet nordisk land. Nordisk Råd har tatt en rekke initiativ for å lette gjennomføringen av det felles arbeidssamarbeid. Rådet har således tatt initiativet til forbedring av kommunikasjoner, til forenkling og samordning av kontrollen med reisende og forenkling av tollbehandling.

Utvalget anser at det er av stor betydning at forholdene legges best mulig til rette for at det felles arbeidsmarked skal funksjonere tilfredsstillende. Det er i denne forbindelse riktig at de ansatte får lettest mulig adgang til å reise mellom sitt hjemsted og arbeidsssted.

De gjeldende regler for toll- og avgiftsbehandling av motorkjøretøyer som nyttes for reiser mellom bostedet og arbeidsplassen er forskjellige i de nordiske land. Utvalget har særlig merket seg at de danske tollbestemmelser ikke inneholder noen hjemmel for tollfritak for motorkjøretøyer tilhørende personer som har fast bopel i utlandet, og som enten utøver næringsvirksomhet eller har lønnet virksomhet i Danmark. I de øvrige nordiske land får personer innføre motorkjøretøyer toll- og avgiftsfritt i inntil 1 år under forutsetning av at innførselen skjer for midlertidig bruk og senere utførsel.

Når det gjelder reglene for toll- og avgiftsbehandling av motorkjøretøyer som er registrert i et annet land enn bostedslandet, forstår utvalget at en fritakelse for slike toll og avgifter reiser kontroll- og skattemessige problemer, særlig ved at det oppstår en forskjellsbehandling mellom arbeidstakere som arbeider i et annet land enn bostedslandet og landets øvrige borgere.

Utvalget vil under henvisning til ovenstående innstille, at rådet vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å innføre liberale regler for toll- og avgiftsfri innførsel av motorkjøretøy som innføres av den som har motorkjøretøyet registrert i hjemlandet og tar arbeid i annet nordisk land.

Helsingfors, 3. april 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Arne Geijer</i>	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
Formann		
<i>Per Hækkerup</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Poul Møller</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Juha Rihniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>
<i>Eino Sirén</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>Svenn Stray</i>
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

*BILAGA 3***I efterhand inkommet yttrande****F i n l a n d****Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:**

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund förhåller sig i princip positivt till alla initiativ som tas i avsikt att åstadkomma en minskning av olika restriktioner som förekommer mellan de nordiska länderna. Enligt vår uppfattning vore det på lång sikt skäl att även i ifrågavarande ärende söka förenkla restriktionerna mellan de nordiska länderna genom att minska de formaliteter och kostnader som för närvarande är förknippade med arbetstagens bilresor från ett nordiskt land till ett annat.

Emellertid önskar vi fästa Finland delegationens uppmärksamhet vid de sysselsättningspolitiska faktorer, vilka är förknippade med det initiativ som tagits. Så länge fordonsbeskattningen — och till följd härav bilpriserna — i vårt land ligger på en synnerligen hög nivå, utgör möjligheten att erhålla en bil till ett betydligt lägre pris, en stark lockelse för arbetskraften att tillfälligt flytta ur landet. Ifall införselbegränsningarna under rådande omständigheter avsevärt skulle liberaliseras kunde det föreligga fara för att frestelsen att flytta ur landet i avsikt att skaffa bil, skulle bli ännu större än nu. Motiven till flyttningen skulle i så fall vara helt andra faktorer än de omständigheter som är förknippade med själva arbetsförhållandet. För närvarande råder det brist på många yrkesarbetargrupper i vårt land just på grund av t. ex. arbetskraftens överflyttning till Sverige. Enligt vår uppfattning vore det skäl att fästa uppmärksamheten även vid ovannämnda synpunkter, då man överväger möjligheten att under rådande förhållanden genomföra en ändring i lagstiftningen enligt förevarande medlemsinitiativ, till vilket vi i princip förhåller oss positivt.

Helsingfors den 30 maj 1967

Tapani Virkkunen

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete om varudeklarationer

(Väckt av Ragnar Christiansen, Lis Groes, Sven Hammarberg, Jørgen Jensen och Sylvi Siltanen)

Konsumentupplysningens betydelse är allmänt erkänd och den ter sig desto viktigare ju livligare det internationella varuutbytet blir. Konsumenterna ställs inför svårbedömda avgöranden och behovet av lätt tillgängliga, objektiva, sinsemellan jämförbara och till sin riktighet kontrollerade upplysningar om varornas egenskaper är stort och ökas år för år.

Varudeklarationsverksamheten i den form i vilken den genomförts i de nordiska länderna ger konsumenterna i detta avseende en hjälp, som tekniskt sett i största möjliga utsträckning tillfredsställer ovan uppräknade krav på aktuell, vederhäftig varuinformation. Det är emellertid icke möjligt att med de resurser, som står de nationella varudeklarationsorganen till buds, i tillräckligt snabb takt åstadkomma underlag, s. k. normer, för varudeklarationer, vilka fyller de krav på tillförlitlighet som är rättesnöre för detta arbete i Norden. Hittills har i Sverige sedan år 1951, då arbetet på varudeklarationer där påbörjades, fastställts 128 normer, i Danmark sedan år 1957 15 normer, i Norge sedan år 1955 26 normer och i Finland sedan år 1956 63 normer.

Normerna gäller huvudsakligen livsmedel, textilier och möbler men täcker ingalunda dessa varuområden i dess helhet. De är heller icke alltid fullständiga, enär någon eller några av en varas egenskaper vid normens fastställande icke varit och måhända ännu icke är objektivt redovisningsbara på grund av avsaknad av allmänt erkänd provningsmetodik.

Varuområden, som med den stigande levnadsstandarden blir allt mera framträdande, såsom kapitalvaror, fritidsvaror o. d., har bl. a. på grund av arbetets omfång ännu i blott obetydlig mån kunnat upptagas på varudeklarationsorganens program.

De nordiska varudeklarationsorganen, d. v. s. Dansk Varedeklarations-Nævn, varudeklarationsförbundet i Finland, Varefakta-Komiteen i Norge och varudeklarationsnämnden i Sverige, har vid ett gemensamt möte i början av oktober 1966 behandlat ovan skisserade problem och därvid konstaterat, att dessa icke inom rimlig tid och till rimlig kostnad kan lösas på annat sätt än genom att på ett praktiskt plan intensifiera det nordiska samarbete, som redan nu i informationssyfte pågår. För detta ändamål borde utarbetandet av

deklarationsnormer överlämnas åt för detta ändamål bildade gemensamma tekniska arbetsgrupper. Sekretariatsarbetet för varje sådan grupp skulle handhas av något av de nordiska varudeklarationsorganen. Det kan i övrigt hänvisas till bifogade uttalande (*se Tillägg*).

Ett dylikt samarbete skulle helst resultera i identiskt lika deklarationsnormer för de berörda varorna i samtliga nordiska länder, d. v. s. i något som i praktiken skulle motsvara nordiska varudeklarationsnormer. Då planerna dessutom omfattar en efter behov genomförd gemensam revision av redan i alla eller vissa av de nordiska länderna existerande normer, skulle med tiden samtliga deklarationsnormer på ovan angivet sätt kunna bli nordiska.

Denna konsekvens av ett effektivt nordiskt samarbete skulle uppenbarligen starkt bidra till att öka den nytta konsumenterna kan ha av varudeklarationerna. Nordiska varors deklarerade egenskaper bleve sinsemellan jämförbara och uppgifterna kontrollerbara, oberoende av var dessa varor säljs, ett faktum som uppenbarligen även vore ägnat att underlätta det inter-nordiska varuutbytet.

För producenter och importörer vore det av icke ringa betydelse att kunna tillfredsställa olika marknadens krav i fråga om varudeklarationer utan att i detta avseende behöva anpassa sin produktion och sin interna kontroll efter flera sinsemellan avvikande metoder.

I detta sammanhang må med hänsyn till det allt livligare handelsutbytet inom och mellan de europeiska handelsblocken uppmärksamhet fästas vid det intresse för varudeklarationer, som framträtt inom vissa av Västeuropas mest industrialiserade och folkrika länder. I England, Holland och Västtyskland har nyligen startats varudeklarationsorgan med de nordiska ländernas system som förebild. Ytterligare några länder väntas följa i spåren. I fråga om de tre nyssnämnda länderna är det klart uttalat, att intresse förefinnes för internationellt likartade normer, byggda på standardiserade provningsmetoder, och en viss samverkan i informationssyfte är under etablerande.

Det förefaller ändamålsenligt att utnyttja de nordiska erfarenheterna också i ett vidare internationellt sammanhang och verka för att det nordiska systemet appliceras i de övriga länder, där varudeklarationsverksamheten håller på att vinna terräng. Ett effektivt nordiskt samarbete skulle tvivelsutan möjliggöra ett ökat inflytande på den internationella utvecklingen och medföra kostnadsbesparingar genom arbetsfördelning i normarbetet.

Ett intensifierat nordiskt samarbete kommer att i absoluta tal dra ökade kostnader, men med ökad och förbättrad normproduktion blir kostnaden per norm och per i samarbete deltagande land lägre än hitintills.

Ur ovan berörda synpunkter — och icke minst med hänsyn till såväl konsument- som producentintressen — torde de nordiska länderna vara berättigade av att varudeklarationsorganen tillföres erforderliga medel för ett in-

lensifierat arbete för utvecklande av normer för varudeklarationer och för att dessa internordiskt och internationellt blir i största möjliga omfattning samstämmiga.

Nordisk samverkan på varudeklarationsområdet påverkar säkerligen i gynnsam riktning den växande nordiska samhandeln icke minst för konsumtionsvarornas del. Därutöver kommer samarbetet på varudeklarationsområdet att ha sina verkningar även för handeln inom EFTA och för handeln mellan de olika marknadsblocken.

Under återopande av vad som anförts föreslå vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på varudeklarationsverksamhetens område.

Oslo, Stockholm, Köbenhavn och Helsingfors i oktober 1966

Ragnar Christiansen

Lis Groes

Sven Hammarberg

Jørgen Jensen

Sylvi Sillanen

TILLÄGG

Uttalande av de fyra nordiska varudeklarationsorganen

Vid en sammankomst för att diskutera frågor av gemensamt intresse har de fyra nordiska varudeklarationsorganen funnit anledning att särskilt rikta uppmärksamheten på den omständigheten, att det ökande internationella varuutbytet i olika avseenden ställer berättigade krav på en betydande intensifiering av varudeklarationsorganens verksamhet.

Det är å ena sidan av stor vikt, att konsumenterna utan onödigt dröjsmål erhåller för dem nödvändiga upplysningar om de nya varor som uppenbarar sig på marknaden och att dessa upplysningar, oberoende av varornas ursprung, är i största möjliga utsträckning sinsemellan jämförbara.

För producenterna är det av icke ringa ekonomisk betydelse att kunna tillfredsställa olika marknadens krav på varudeklarationer utan att i detta avseende behöva anpassa sin produktion och sin interna kontroll efter sinsemellan starkt varierande system. Varudeklarationsverksamheten bör därför internationaliseras i takt med utvecklingen på varumarknaden. En första förutsättning är härvid åstadkommande av internationellt accepterade enhetliga provningsmetoder och deklarationsnormer.

De nordiska länderna innehar en allmänt erkänd ledande ställning på varudeklarationsområdet. Det förefaller därför ändamålsenligt att utnyttja de nordiska erfarenheterna också i vidare internationellt sammanhang och

försöka skapa förståelse för det nordiska systemet bland de övriga länder, där varudeklarationsverksamheten håller på att vinna terräng.

Som ett nödvändigt nästa steg i denna riktning — med hänsyn särskilt till den allt livligare internordiska handeln — bör ett realistiskt fastare nordiskt samarbete med det snaraste etableras. Målsättningen för detta arbete bör vara identiskt lika nordiska varudeklarationer.

Jämsides därmed bör de nordiska länderna delta i det vidsträcktare internationella utbytet av erfarenheter, i tanke att detta med tiden kan utvecklas i sådan riktning, att enhetliga normer kan utarbetas och godkännas i allt vidare kretsar.

De nordiska varudeklarationsorganen är medvetna om att en utvidgning av verksamheten, så som här skisserats, kommer att medföra ökade kostnader, men de är å andra sidan övertygade om att samarbetet kan medföra ökad effektivitet och lägre kostnad per färdigställd deklarationsnorm, till omedelbar nytta för konsumenter och näringsliv i Norden. Endast på detta sätt kan varudeklarationsverksamheten fylla sin uppgift i den ekonomiska integrationens tidevarv.

Oslo, 14. oktober 1966

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

at man med det fremsatte forslag og den vedlagte udtalelse fra de fire nordiske varedeklarationsnævn er enig i, at et realistisk fastere nordisk samarbejde på dette område bør etableres. Et sådant samarbejde må antages at ville fremme etableringen af varedeklarationer, som Handelsministeriet i det hele anser for et vigtigt led i en effektiv forbrugeroplysning.

Handelsministeriet er klar over, at den omstændighed, at de økonomiske betingelser, hvorunder det danske varedeklarationsnævn hidtil har arbejdet, kan vanskeliggøre det for det danske nævn fuldt ud og på lige fod med de øvrige nordiske lande at gå ind i et sådant samarbejde.

Handelsministeriet har taget spørgsmålet om det finansielle grundlag for Dansk varedeklarationsnævns virksomhed op til overvejelse, men resultatet heraf foreligger endnu ikke.

København, den 27. januar 1967

P. m. v.

Müller

Familie-, Arbejds- og Socialministeriernes internationale afdeling:

I en herfra over sagen indhentet erklæring har Statens husholdningsråd bl. a. henvist til, at Nordisk komité for konsumentspørgsmål allerede i 1962 pegede på det ønskelige i, at varedeklarationsarbejdet i de nordiske lande — i højere grad end det i øjeblikket er tilfældet — kunne fremmes på fællesnordisk basis og udnyttes over disse landes grænser.

Husholdningsrådet har derhos udtalt, at rådet tillægger det den største betydning, at antallet af varedeklarationserklæringer og af deklarerede varer øges stærkt, således at forbrugerne i købsøjeblikket kan få letforståelige, objektive og relevante oplysninger om de varer, de er i færd med at købe. Rådet støtter derfor aktivt arbejdet med deklarationsordningerne. Et stærkt intensiveret nordisk og internationalt samarbejde vil efter rådets op-

fattelse sikkert kunne fremme antallet af ordninger, hvilket må anses for ønskeligt.

Husholdningsrådet har endvidere udtalt, at det af hensyn til den stadig stigende internationale handel er af største betydning, at varedeklarationsreglerne er ensartede fra land til land, så den samme vare kan deklareres på samme måde i de forskellige lande. Rådet har herved understreget betydningen af, at de givne oplysninger kontrolleres af varedeklarationsorganisationerne. Husholdningsrådet har endelig udtalt, at en meget stor del af det arbejde, rådet udfører med sammenlignende undersøgelser af levnedsmidler, maskiner og redskaber m. v., har dannet og vil kunne danne baggrund for udarbejdelse af normer for varedeklarerationer, ligesom husholdningsrådet allerede er medvirkende ved kontrol af de gældende deklara-tionsordninger.

Rådet kan derfor tilslutte sig det, der er fremsat i det forannævnte for Nordisk Råd indbragte medlemsforslag.

Til det af Statens husholdningsråd således udtalte kan Ministeriet for familiens anliggender henholde sig.

København, den 24. januar 1967

P. m. v.

E. b.

Juhl-Christensen

Forbrugerrådet:

Forbrugerrådet vil gerne anbefale, at et nordisk samarbejde på dette område søges intensiveret mest muligt, og at regeringerne vil støtte sådanne bestræbelser.

Allerede i sin første skrivelse af 22. februar 1958 til det danske varedeklarationsnævn fremhævede Forbrugerrådet betydningen af, at det danske nævns arbejde blev lagt på linie med de svenske og norske deklarationsnævns. Udover de rent skandinaviske fordele, dette ville frembyde, ville det betyde, at nævnet sikkert på relativ kort tid ville kunne fremskaffe positive resultater, som ville bidrage til at gøre nævnets navn kendt i offentligheden i Danmark. En systematisk gennemgang af de den gang eksisterende svenske og norske varefakta havde styrket rådets opfattelse i så henseende. Forbrugerrådet følger derfor med stor sympati de bestræbelser, varedeklarationsnævnene udviser på dette område, til trods for de uens økonomiske muligheder, de respektive landes varedeklarationsnævn arbejder under, hvilket utvivlsomt har sinket dette arbejde.

Foruden den rationalisering af nævnenes arbejde og deraf følgende be-

sparelse af omkostninger i det lange løb, der bliver en konsekvens af et nærmere samarbejde, vil det være af stor betydning for både forbrugere og erhvervsliv, at deklARATIONERNE følger ensartede regler og i størst mulig udstrækning bliver indbyrdes sammenlignelige. Dette vil blive så meget vigtigere, efterhånden som udvekslingen over grænserne øges på internationalt plan. På internationale møder mellem repræsentanter for erhvervsliv og forbrugere og i internationale forbrugerorganisationer drøftes oplysende mærkning af varer som et vigtigt led i moderne vareomsætning. De skandinaviske lande betragtes her som foregangslande, og et udbygget fælles skandinavisk varedeklarationsarbejde vil sikkert kunne danne forbillede for andre landes valg af normer og metoder for oplysende varemærkning.

I denne forbindelse vil vi i øvrigt gerne henlede opmærksomheden på Det danske tekstilprøvenævns kvalitets-garantimærkning af tekstiler. Forbrugerrådet tillægger denne ordning stor betydning, hvorfor rådet ønsker den opretholdt under et kommende nordisk samarbejde. Man ser meget gerne, at ordningen bliver internordisk, og at der kommer til at foregå et snævert samarbejde mellem tekstilprøvenævn og varedeklarationsnævn, da disse mærkninger supplerer hinanden på en for forbrugerne værdifuld måde.

København, den 6. januar 1967

Helle Munch-Petersen

Kontorchef

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har i en skrivelse den 10 januari 1967 förklarat sig instämna i medlemsförslaget.

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

— — — skal fællesrepræsentationen meddele, at vi ikke har bemærkninger til forslaget som sådant, men dog gerne vil tilføje, at vi må advare mod, at et eventuelt nordisk videregående samarbejde på dette område giver til resultat, at der til gene for dansk erhvervsliv måtte blive indført bestemmelser om varedeklARATIONER, der er strengere, end sådanne bestemmelser ville blive, såfremt et sådant fællesnordisk samarbejde ikke var blevet påbegyndt.

Endelig går vi ud fra som en given sag, at der alene vil blive tale om et samarbejde vedrørende rent frivillige varedeklARATIONER.

København, den 3. januar 1967

P. f. v.

E. b.

B. Kremer

Butikshandelens Fællesraad:

— — — skal vi meddele, at Butikshandelens Fællesraad kan tiltræde, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at støtte og udvikle det nordiske samarbejde på varedeklarationsområdet.

Vi forudsætter herved, at der alene er tale om frivillig varedeklaration, således som praksis er i Danmark.

København, den 21. december 1966

Med højagtelse

P. f. v.

E. Groth-Andersen

F i n l a n d**Handels- och industriministeriet:**

Handels- och industriministeriet, som förenar sig om närslutna av ministeriet begärda utlåtande, som avgivits av Tavaraselosteliitto — Varudeklarationsförbundet [*se nedan*], finner det synnerligen angeläget, att det i medlemsförslaget avsedda nordiska samarbetet utan dröjsmål fås till stånd och att Finland deltar i detta samarbete, som länder alla parter, konsumenterna såväl som handeln och industrin, till gagn.

Helsingfors den 2 januari 1967

Olavi Salonen

Handels- och industriminister

Vilho Aalto

Livsmedelsöver-
inspektör

Socialministeriet har i en skrivelse den 21 januari 1967 förklarat sig instämma i Konsumentrådets yttrande över medlemsförslaget [se nedan].

Statens tekniska forskningsanstalt:

Värmetekniska laboratoriet vid Statens tekniska forskningsanstalt anser att samarbetet i rubricerade ärende är ytterst nyttigt och instämmer alltså helt i de motiveringar som framställs i medlemsförslaget.

Vi vill ytterligare påpeka, att övergången till enhetliga linjer kommer att

bli desto svårare ju flera sinsemellan avvikande varudeklarationer man finner ta i bruk i olika länder. Således borde nämnda samarbete med det snaraste etableras.

Helsingfors i januari 1967

Statens tekniska forskningsanstalt

T. Tuomola

Direktör

V. Siitonen

Forskningsingenjör

Konsumentrådet¹:

Konsumentrådet anser varudeklarationen vara en effektiv vägledare för konsumenten. Efter samma formulär uppgjorda varudeklarationer underlättar jämförelsen av produkterna och möjliggör lyckade köp. I vårt land har varufakta särskilt stor betydelse därför att jämförande undersökningar av produkter tills vidare har utförts i så begränsad utsträckning att man inte med deras tillhjälp kan ge konsumenterna de uppgifter de skulle behöva om olika produkter.

Ett av konsumentupplysningens mål är att få konsumenterna att inse varudeklarationens värde. När konsumentupplysningen allmera vinner terräng påverkas konsumenterna även i detta avseende och därvid är det av vikt att varufakta finnes om så många varor som möjligt för att ge de för köpbeslutet nödiga upplysningarna.

Varudeklarationsverksamheten är emellertid i vårt land inte tillräckligt omfattande och effektiv. Orsaken härtill står inte att finna i Varudeklarationsförbundets verksamhet. Att 63 formulär åstadkommits måste anses vara en god prestation med beaktande av de omständigheter under vilka förbundet arbetar. Varudeklarationsförbundets av bristen på medel förorsakade svårigheter är Konsumentrådet bekanta. Statsanslag har förbundet fått alltför knappt och därtill ojämnt. Bl. a. för detta år föreslog Konsumentrådet att ett anslag om 15 000 mk skulle beviljas Varudeklarationsförbundet, men denna summa skars ned till 5 000 mk. I detta sammanhang kan nämnas att det statsstöd som vårt varudeklarationsförbund erhåller, är endast ett par procent av den summa med vilken svenska staten finansierar varudeklarationsverksamheten.

På grund av bristen på medel har Varudeklarationsförbundet inte kunnat avlöna den personal, som en utvidgad verksamhet skulle förutsätta eller anskaffa nödiga arbetsutrymmen och apparater. I administrationen och utarbetandet av nya normer är man alltså tvungen att anlita frivillig, oav-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

lönad arbetskraft och expertis, vilket man inte i fortsättningen kan stanna för om man vill förkovra och utvidga förbundets verksamhet.

Det i medlemsförslaget till Nordiska rådet nämnda effektiverade varudeklarationssamarbetet anser Konsumentrådet vara mycket önskvärt och förenar sig om de i förslaget framförda motiveringarna om värdet av ensartade varudeklarationer för såväl konsumenterna som för industrin och handeln. Det föreslagna samarbetet kommer naturligtvis till en början att förorsaka ökade kostnader. En på detta sätt rationaliserad verksamhet är dock på lång sikt det effektivaste sättet att utveckla varudeklarationsverksamheten inför det ökande internationella varuutbytet. Det är uppenbarligen också det sätt som med tiden bäst och till lägsta kostnader gagnar alla parter.

Då det redan i vårt land skapats en god grund för det för konsumenterna så viktiga varudeklarationsarbetet, så anser Konsumentrådet att Varudeklarationsförbundet av statsmakten borde få det ekonomiska stöd, som det behöver för att kunna utveckla sin verksamhet och delta med tillräcklig kraft i det föreslagna nordiska samarbetet. Konsumentrådet anser medlemsförslaget till Nordiska rådet välmotiverat och uttrycker sin förhoppning om att initiativet leder till positivt resultat.

Helsingfors den 13 januari 1967

Konsumentrådet

Matti Koivunen

Ordförande

Riitta Ritvala

Sekreterare

Finlands industriförbund:

Varje på saklig grund baserad verksamhetsform ägnad att främja konsumentens varukännedom har industriförbundets odelade stöd. Detta gäller också varudeklarationerna. Varudeklarationsförbundet i Finland har för sin verksamhet vunnit allmänt erkännande även om antalet fastställda normer på grund av bristande resurser varit begränsat. Industriförbundet understöder därför också förslaget om att utveckla samarbetet på varudeklarationsverksamhetens område samt instämmer i de motiveringar förslagsställarna och varudeklarationsorganen i de nordiska länderna framför.

Därutöver understryker förbundet ytterligare de krav på gemensamma normer för varudeklarationer som det växande internordiska varuutbytet ger upphov till. Förekomsten av olika normer i olika länder för varor av samma slag, liksom också avsaknaden av normer i något enskilt land, kan

och har också vederligen gett anledning till missförstånd. För företag, vilka marknadsför samma vara i flera länder, kan det synas frestande att förse varan med varudeklaration enligt det lands normer, som ger det förmånligaste utslaget. De privata översättningar som därvid förekommer kan för övrigt redan på grund av bristande kännedom om fackterminologin ge anledning till missförstånd. Dessutom kan ett sådant förfarande ge konsumenten en felaktig uppfattning om varans ursprung. Också det helt korrekta förfarandet att vid export använda det lands deklarationsformulär, där varan marknadsförs, kan ge upphov till missförstånd rörande tillverkningslandet.

Med hänvisning till vad som anförts förordar industriförbundet ett ökat nordiskt samarbete på varudeklarationsverksamhetens område och understryker särskilt att gemensamma eller identiskt lika på finska, svenska, norska och danska avfattade varudeklarationsnormer och formulär bör vara ett mål för detta samarbete.

Helsingfors den 29 december 1966

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Tavaraselosteliitto — Varudeklarationsförbundet:

De nordiska varudeklarationsorganen har från första början strävat till samarbete med varandra. I praktiken har detta huvudsakligen skett genom korrespondens. Varudeklarationsorganen har tillsänt varandra varudeklarationsnormer som de utarbetat, avgivit utlåtanden, lämnat uppgifter om sina planer o. s. v. En gång om året har ett nordiskt möte hållits, varvid gemensamma problem har dryftats. Under de senaste åren har frågan om varudeklarationernas giltighet annorstädes än i ursprungslandet visat sig vara det största problemet. Den ökade handeln mellan länderna har haft till följd, att det i varje skandinaviskt land saluförs produkter med olikartade varudeklarationer på olika språk. Huvudprincipen i varudeklarationsverksamheten är att lämna konsumenterna tillförlitliga, sinsemellan jämförbara uppgifter om varorna, men det är svårt och t. o. m. omöjligt att anställa jämförelser, om inte varudeklarationerna är uppgjorda enligt samma norm och produkterna undersökta enligt samma metoder. Tyvärr är varudeklarationsnormerna inte i detta nu enhetliga. Konsumenten kan inte heller dra nytta av deklarationerna, om uppgifterna inte lämnas på ett språk som han behärskar. Frågan om översättning av varudeklarationerna till annat språk är ett svårt problem, om inte en exakt vokabulär har skapats och fastställts i det land till vars språk deklarationen översättes.

Avsaknaden av enhetliga nordiska varudeklarationsnormer är sålunda ägnad att minska konsumenternas nytta av varudeklarationerna.

Också tillverkarna ställs inför ett svårt problem, då de enligt nutida praxis måste låta undersöka sina produkter efter olika metoder, om de önskar förse också sin exportvara med deklARATIONER efter de normer som fastställts i vart land.

Att få till stånd enhetliga varudeklarationsnormer är svårt, om inte arbetet på normernas utarbetande från början utförs gemensamt. Genom korrespondens kan arbetet inte utföras tillräckligt intensivt; gemensamma möten måste hållas. Vid uppgörandet av varudeklarationsnormer är bestämningen av de undersökningsmetoder som ligger till grund för normerna den mest invecklade och tidsödande uppgiften. Det innebär mycket slöseri med krafter, om likartade provningar görs och från varandra avvikande undersökningsmetoder skapas i de skilda länderna.

En synnerligen angelägen uppgift är likaså att förenhetliga redan existerande varudeklarationsnormer och provningsmetoder.

Emedan normarbetet är långsamt och ofta nog svårt, kan varudeklarationsnormer inte i något land utarbetas tillräckligt snabbt, så att tillräckligt många varugrupper skulle kunna deklarerars. Det största antalet varudeklarationsnormer har utarbetats i Sverige, där varudeklarationsorganets ekonomiska ställning är betydligt bättre än i de övriga nordiska länderna, tack vare ett kännbart statsstöd. Varudeklarationsverksamheten kan inte skötas effektivt, om inte varudeklarationsorganen får tillräckligt mycket medel till sitt förfogande, så att de kan avlöna funktionärer, finansiera undersökningsarbete och bedriva upplysning. Ett effektivt nordiskt samarbete skulle otvivelaktigt lända såväl konsumenter som tillverkare till gagn och i längden sänka kostnaderna per varudeklaration. Till en början medför det emellertid en ökning av utgifterna, och Tavaraselosteliitto — Varudeklarationsförbundet r.f. kan uppenbarligen inte delta i det nordiska samarbete som uppskisserades vid nordiska varudeklarationsmötet senaste oktober månad, om inte tillräckligt stöd kan fås från statsmaktens sida. Tavaraselosteliitto — Varudeklarationsförbundet r.f. har med glädje mottagit budskapet om det medlemsförslag som framlagts i Nordiska rådet och hoppas att förslaget skall leda till positiva resultat.

Helsingfors den 21 december 1966

Tavaraselosteliitto — Varudeklarationsförbundet

Pekka Heinänen

Ordförande

Kirsti Laurila

Ombud

Finlands standardiseringsförbund r.f.:

Planen på en effektivisering av varudeklarationsverksamheten i de nordiska länderna genom uppdelning av hela arbetsfältet på de olika ländernas sekretariat med samtidigt utnyttjande i varje land av alla sekretariats arbetsresultat är enligt Finlands standardiseringsförbunds åsikt ett steg i rätt riktning. I ljuset av de erfarenheter som det varudeklarationsverksamheten tämligen närstående standardiseringsarbetet haft av den internationella standardiseringsorganisationens ISO:s (International Organization for Standardization) i grund mot den planerade fullt svarande organisationen och av de nordiska ländernas likartade standardiseringsarbete INSTA (Internordisk standardisering) har det planerade arbetssättet enligt vår åsikt utmärkta möjligheter till framgång. Enligt vår åsikt är nämligen konsumenternas betraktelsesätt i de nordiska länderna på grund av likartad levnadsstandard rätt lika, varför det vore lättare att åstadkomma till allmänt bruk lämpliga varudeklarationsnormer på det föreslagna sättet än att få tillstånd standard med beaktande av de båda verksamhetsformernas olika karaktär.

Med den kännedom vi har om saken är vi likväl tvungna att med beklagande konstatera, att varudeklarationsverksamheten i vårt land för närvarande arbetar i så knappa förhållanden såväl i fråga om personal som ekonomi, att den enligt vår uppfattning inte har några som helst möjligheter att delta i det föreslagna samarbetet utan specialarrangemang. Redan i sin snävaste form skulle samarbetet fordra ett par, tre kompetenta personer för skötseln av omhändertagna sekretariat. Därtill borde ovillkorligen en viss summa stå till förfogande för de tiotal resor, som de sakkunniga i varje land trots arbetsfördelningen fortlöpande vore tvungna att göra till sekretariatskonferenserna i de övriga länderna. Vi är övertygade om, att handeln och industrin i framtiden såsom även hittills är villiga att göra den absolut största insatsen för varudeklarationsverksamheten utan ersättning. Även om dessa, forskningsanstalter samt enskilda vetenskapsmän och övriga sakkunniga — de enda som är kapabla att stå till tjänst med den rent tekniska sakkunskap, som all verksamhet bygger på — icke skulle förorsaka kostnader, fordrar dock de nämnda sekretariatens personal samt resorna i motsvarande mån understöd för varudeklarationsverksamheten från statsmaktens sida.

Som ett kort sammandrag av det förut framställda upprepar vi ännu en gång, att vi anser den föreslagna verksamhetsformen realiserbar och effektiv såväl därigenom, att den ger de snabbaste resultaten, som också från den synpunkten sett, att de för arbetet offrade medlen ger det bästa utbytet. Den ovillkorliga förutsättningen för förslagets förverkligande är likväl, åtminstone för Finlands del, att nödiga medel, som i förhållande till sakens

betydelse måste anses vara ringa, ställs till Varudeklarationsförbundets förfogande.

Helsingfors den 21 januari 1967

Finlands standardiseringsförbund

Edvard Wegelius

Jorma Serlachius

Allmänna handelslagsförbundet r. f.¹:

Det i det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget föreslagna effektiverade nordiska samarbetet vid utvecklande av varudeklarationsverksamheten betraktar vår organisation som en synnerligen positiv sak och förenar sig om förslagets motivering angående enhetliga varudeklarationers värde för konsumenterna, industrin och handeln. Bruks- och konsumtionsvanorna är ju i Norden allmänt taget likartade och inom flera av forsknings- och provningsverksamhetens områden tillämpas enhetliga officiella eller halvofficiella metoder. Bl. a. Nordiska metodikkommittén har under ett par decenniers tid verkat för utvecklandet av enhetliga livsmedelsanalytiska metoder och även provningsmetoderna för textilier är enhetliga i de nordiska länderna.

I och med att det internationella varuutbytet ökar får en enhetlig varudeklarationsverksamhet ökad betydelse även på det internationella planet. Då de nordiska länderna på detta område kan betraktas som banbrytare kan det förmodas att det nordiska samarbetet underlättar samarbetet i denna sak även internationellt sett.

Den föreslagna rekommendationens genomförande förutsätter emellertid, att Varudeklarationsförbundet i Finland av staten skulle erhålla det stöd, som det behöver vid utvecklandet av sin verksamhet och för att effektivt kunna delta i det nordiska samarbetet. Vi anser, att det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget träffar det rätta och uttalar förhoppningen, att det skall leda till positivt resultat.

Helsingfors den 10 januari 1967

Allmänna handelslagsförbundet r. f.

M. Mustonen

K. Sauvala

¹ Yttrandet översatt från finska.

Konsumtionsandelslagens centralförbund r. f. (KK)¹:

Varudeklarationen är ett av de viktigaste medlen för konsumentinformation, emedan den vid köptillfället ger konsumenten de viktigaste av de sakkuppgifter rörande produkten, som är nödvändiga för att förrätta det val, som bäst lämpar sig för ett visst behov. Därför hörde den framstegsvänliga kooperativa affärsrörelsen, inom vars verksamhetsprogram även konsumentinformationen alltid utgjort ett viktigt led, till banbrytarna i fråga om varudeklarationsarbetet i vårt land. Avsaknad av medel har varit den huvudsakliga orsaken till att varudeklarationsförbundets, som verkat i tio års tid, arbete inte varit till så stor hjälp för vårt lands konsumenter som önskvärt varit. Bristen på medel har fördröjt förutom utarbetandet av de till grund för varudeklarationerna varande normerna även informationsarbetet för bekantgörande av varudeklarationerna för konsumenterna och industrin. Verksamheten har finansierats med tillhjälp av medlemsavgifter, nyttjanderättsavgifter och donationer och slutsumman för förbundets budget för innevarande år är endast c:a 70 000 mark. Statsmaktens medverkan vid utvecklandet av varudeklarationerna har varit synnerligen blygsam: för åren 1966 och 1967 har i statsförslaget för sagda ändamål årligen reserverats 5 000 mark, år 1964 utgjorde beloppet 4 000 mark medan under de två föregående åren inga statsmedel anvisades för ändamålet. För jämförelses skull må nämnas, att varudeklarationsverksamheten i Sverige under år 1965 erhöll i statsbidrag c:a 219 000 mark och i Norge c:a 91 000 mark.

Oaktat de blygsamma ekonomiska förutsättningarna har varudeklarationsförbundets verksamhet under de senaste åren på ett glädjande sätt effektiviserats och de i detta nu tillbudsstående 63 deklarationsnormerna måste betraktas som ett gott resultat. I detta sammanhang är det på sin plats att framhålla, att medlemmarna i förbundets förvaltningsorgan liksom även den stora mängd sakkunniga — över etthundra företrädare för forskningen, industrin, handeln samt huslig ekonomi och konsumenterna — utan vilkas bistånd skapandet av deklarationsnormerna över huvud ej varit möjligt, utfört sitt arbete utan någon som helst ersättning.

Vårt centralförbund förenar sig helt om de i det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget anförda motiven om varudeklarationernas växande betydelse såväl för konsumenterna, producenterna som importörerna då det internationella varuutbytet ökas och finner det påkallat, att det praktiska samarbetet mellan de nordiska ländernas varudeklarationsförbund effektiviseras. I det vi stöder en effektivisering av det nordiska samarbetet på varudeklarationsområdet är vi även fullt på det klara med att ett genomförande av planen ökar totalkostnaderna för verksamheten. Varudeklarationsförbundet har inte några som helst möjligheter till en dylik utvidgning av verk-

¹ Yttrandet översatt från finska.

samheten, för vilket erfordras utökad personal, tilläggsutrymmen, sakkunnighjälp och tillbehör. Därför måste det också förutsättas, att staten stöder detta för hela nationalhushållningen viktiga arbete genom att bevilja de för dess utvecklande och främjande erforderliga penningmedlen.

Helsingfors den 22 december 1966

Jorma Julava

Pekka Kuoppala

Kuluttajat-Konsumenterna ry:

Som svar på Er förfrågan vill vi som föreningen Kuluttajat-Konsumenternas uppfattning meddela att vi helhjärtat stöder tanken på nordiskt samarbete inom varudeklarationsverksamheten. — Vi har i meddelanden till våra medlemmar uppmanat dem att efterfråga varudeklarationer i affärerna samt på ett av våra informationsmöten för allmänheten haft varudeklarationen som tema. Enligt vår åsikt borde varudeklarationerna göras mera kända för den stora allmänheten, bl. a. genom information i skolorna. Likaså borde man sträva till att i möjligaste mån förenkla varufakta och göra dem lättlästa och tillgängliga även för mindre medvetna konsumenter.

Vi hoppas att medlemsförslaget om nordiskt samarbete om varudeklarationer skall leda till positivt resultat.

Taina Laati

Ordf.

Gun Hemming

Viceordf.

Vähittäiskaupan keskusliitto — Detaljhandels centralförbund:

Även inom detaljhandeln går den tekniska utvecklingen i riktning mot ökad automation i det att självbetjäningssystemet samt olika automatiska försäljningsmetoder vinner insteg. Samtidigt minskas den mänskliga arbetskraftens betydelse i butiksarbetet, bl. a. genom att den rådgivande funktion som de affärsarbetande tidigare hade gentemot konsumenterna alltmera tenderar att träda i bakgrunden. Jämsides med detta kan man konstatera, att konsumtionsvarorna (begreppet här använt i vidsträckt bemärkelse) till sin natur blir allt mera invecklade och för normalkonsumenten svårfattliga ifråga om sammansättning och användning. Mot bakgrunden av denna utveckling finner vi det vara ett första rangens intresse för såväl detaljhandel som konsumenter att varudeklarationer, som kan vägleda konsumenten vid varuvalet, tages i bruk för ett så vidsträckt varusortiment som möjligt. Li-

kaså är det enligt vår mening nödvändigt, med tanke på det allt livligare internationella varuutbytet och inte minst handeln mellan de nordiska länderna, att de varudeklarationsnormer som tillämpas i olika länder är enhetliga, eftersom en jämförelse av varudeklarationerna i annat fall försvåras eller omöjliggörs.

Vi vill därför som vår uppfattning framföra, att vi ser en nära samverkan mellan de nordiska ländernas varudeklarationsorganisationer som en synnerligen angelägen sak och vi uttalar samtidigt förhoppningen att detta samarbete skall kunna utsträckas till att omfatta även andra länder.

Helsingfors den 9 januari 1967

Detaljhandels centralförbund

P. Pauermaa

Centralen för huslig ekonomi¹:

Centralen för huslig ekonomi betraktar varudeklarationerna som en av de bästa formerna för konsumentinformation. Då det internationella varuutbytet växer vore en enhetlig och framför allt samnordisk varudeklarationsverksamhet enligt Centralens för huslig ekonomi uppfattning synnerligen nyttig för alla medlemsländer. Centralen för huslig ekonomi förenar sig därför om den i det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget föreslagna rekommendationen om åstadkommande av en effektiviserad samnordisk varudeklarationsverksamhet.

Helsingfors den 15 januari 1967

Centralen för huslig ekonomi

Irja Viding

Onerva Valorinta

Norge

Departementet for familie- og forbrukersaker:

Departementet for familie- og forbrukersaker er for sin del innstilt på å medvirke til en utvikling av det nordiske samarbeid på dette område. Departementet vil imidlertid bemerke at slik det frivillige varedeklarasjonsarbeidet er organisert i Norge i dag — med en Varefaktakomiteé opprettet i samarbeid mellom Forbrukerrådet og organisasjoner og institusjoner in-

¹ Yttrandet översatt från finska.

nen næringsliv og forskning — må et eventuelt norsk initiativ til et utvidet samarbeid komme fra Varefaktakomiteén. En viktig forutsetning for den ønskede utvikling må også være at varedeklarasjonsorganene i de nordiske land i fellesskap finner fram til hensiktsmessige former for et utvidet samarbeid.

Oslo, 27. januar 1967

Elter fullmakt

Rolf H. Bæröe

Odd Hekland

Statens forsøksvirksomhet i husstell:

Statens forsøksvirksomhet i husstell har i en årrekke sett det som en meget viktig oppgave å delta aktivt i arbeidet med å utarbeide prøvningsnormer for varefakta-deklarerer av en rekke varetyper og bistår ved utarbeidelsen av varedeklarasjonsformularer. Vi har i dette arbeid hatt kontakt med andre nordiske institusjoner. Vi er klar over at arbeidet kan rasjonaliseres og intensiveres ved et økt nordisk samarbeid.

Vi mener at det er meget påkrevet at det nordiske samarbeid om varedeklarasjonsarbeidet får all mulig støtte.

Vi er meget glad for at saken søkes fremmet gjennom Nordisk Råd, og håper at samarbeidsmulighetene vil bli øket gjennom bedre økonomiske vilkår for arbeidet.

Stabekk, 25. januar 1967

Statens forsøksvirksomhet i husstell

Berghlot Q. Werenskiöld

Statens teknologiske institutt har i en skrivelse den 19 januari 1967 förklarat, att man inte har något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Norges industriforbund:

Vi vil gjerne gi dette forslag vår støtte, og det er da særlig to forhold som er av betydning for oss i denne forbindelse: En formålstjenlig varedeklarasjonsvirksomhet krever betydelig innsats av penger og kvalifisert arbeidskraft, da det er et omfattende arbeid å finne normer for et så stort antall varer som ønskelig kunne være. Et nordisk samarbeid synes på dette felt å

kunne medføre en rasjonalisering som vil gi mere omfattende og hurtigere resultater av de midler som stilles til disposisjon. De forskjellige former for forbrukeropplysning kan lett medføre en faktisk diskriminering mot varer av utenlandsk opprinnelse. De kan vanskeliggjøre arbeidet for å skape etter-spørrel etter nettopp disse varer og de kan medføre ekstraomkostninger for den eksporterende bedrift som må tilpasse seg flere lands opplysningsmetoder. Eksporten til de nordiske land er av stor betydning for de bransjer som er særlig interessert i varedeklarasjonsarbeidet. Et nærmere samarbeid med sikte på å komme frem til nordiske varedeklarasjonsnormer vil kunne eliminere en potensiell hemsko for utvikling av denne eksport.

Oslo, 10. januar 1967

Norges industriforbund

Jan Didriksen

Adm. direktør

Landsorganisasjonen i Norge:

— — — Forslaget vil kunne bidra til bedre opplysninger om varene overfor konsumentene, samtidig som det vil være en fordel for produsentene å få et felles system for varedeklarasjoner.

Oslo, 13. januar 1967

Landsorganisasjonen i Norge

(*Sign.*)

Varefakta-komitéen:

Varefakta-komitéen ser med tilfredshet at saken vil bli tatt opp i Nordisk Råd og støtter fullt ut medlemsforslaget.

For Norges vedkommende vil en intensivering av varedeklarasjonsarbeidet være helt avhengig av økonomisk støtte til virksomheten, deriblant også til administrasjonsutgifter for utbygging av sekretariatet.

Oslo, 13. januar 1967

for Varefakta-Komitéen

Sirkka-Liisa Borud

Norges standardiseringsforbund:

Det oversendte forslag om nordisk samarbeid om varedeklarasjoner er på linje med det samarbeid som allerede har vært praktisert for standardiseringsarbeidet i Norden og i det internasjonale standardiseringsarbeid for øvrig. Forslaget støtter således opp om en linje som allerede har tilslutning fra myndighetene og næringslivet.

Den foreslåtte effektivisering av varedeklarasjonsarbeidet vil rimeligvis føre til større behov for standardiserte prøvningsmetoder utarbeidet av standardiseringsorganisasjonene, og vi håper at dette samarbeid vil gi varefaktaorganisasjonene økonomiske muligheter for å betale de økede utgifter som dette vil medføre for standardiseringsorganisasjonene.

Oslo, 3. januar 1967

Norges standardiseringsforbund

Johan L'orange

Styrets formann

Gudbrand Jenssen

Adm. direktor

Norges handelsstands forbund har i en skrivelse den 13 januari 1967 förklarat sig inte ha några invändningar mot medlemsförslaget.

Forbrukerrådet har i en skrivelse den 24 januari 1967 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Norges kooperative landsforening:

Vi har forelagt saken for de forskjellige varesektorer i NKL, samt for vårt Sentrallaboratorium og juridiske avdeling, og vår konklusjon er at vi gir vår støtte til forslaget som så vidt vi kan se tar sikte på et samarbeid når det gjelder varedeklarasjoner på frivillig grunnlag og under bistand av de respektive lands regjeringer.

Oslo, 31. januar 1967

Norges kooperative landsforening

Peder Sjøiland

Harald Korsell

Sverige**Statens pris- och kartellnämnd:**

I medlemsförslaget redogöres för den nuvarande situationen på varudeklarationsområdet inom de nordiska länderna. Sedan arbetet på varudeklarerationer påbörjades under 1950-talet har ett relativt begränsat antal s. k. normer — icke alltid fullständiga — fastställts, omfattande huvudsakligen varor inom varugrupperna konserver och paketerade livsmedel, textil- och heminredningsvaror. Andra varuområden, t. ex. kapitalvaror och fritidsvaror, har hittills endast i begränsad utsträckning upptagits till behandling. Anledningen härtill torde vara att söka bl. a. i avsaknaden av allmänt accepterade enhetliga provningsmetoder och i de begränsade resurser, som stått de nordiska varudeklarationsorganen till buds.

Konsumenterna har ett allt påtagligare behov av att erhålla objektiva och allsidiga upplysningar om egenskaperna hos det växande sortimentet av varor, som finns på marknaden och det vore enligt nämndens mening otvivelaktigt av stort värde för konsumenterna om denna form av upplysningsverksamhet kunde utvidgas och intensifieras. Då detta kräver ökade resurser, som måste medföra väsentligt ökade kostnader, synes det nämnden ändamålsenligt att — som också framförts av förslagsställarna — ett intimare samarbete på det praktiska planet inleds mellan de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att effektivisera och förbilliga varudeklarationsarbetet. Nämnden vill understryka att gemensamma nordiska deklarationsnormer kan utgöra en god grund för strävandena att intressera allt fler länder för en vidgad samverkan på varudeklarationsområdet.

Nämnden vill därför tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på varudeklarationsverksamhetens område.

Stockholm den 13 januari 1967

Helmer Olsson

L. Wrååk

Carl Johan Tornborg

Statens konsumentråd:

Varudeklarationerna intar en framträdande plats i informationen till konsumenterna om varors egenskaper. Ett ökat samarbete mellan länderna på detta område är av flera skäl angeläget. Rådet vill här framför allt peka på två områden.

Arbetet med att täcka konsumenternas varumarknad med deklarationsnormer är mycket omfattande på grund av det stora antalet varugrupper som bör deklarerars. Det är därför angeläget att en uppdelning av arbetet på olika länder kommer till stånd.

Den internationella handeln spelar vidare en alltmer ökande roll för konsumenterna, varför enhetlighet i de olika ländernas normer är en förutsättning för att deklarationssystemet skall kunna fungera som det är avsett.

Ett samarbete mellan varudeklarationsorgan i olika länder har också påbörjats både mellan de nordiska länderna och mellan grupper av andra länder.

Konsumentrådet vill understryka det angelägna i att alla åtgärder vidtages för att stödja ett nordiskt och internationellt samarbete på området. Av uppenbara skäl ger ett nordiskt samarbete lättare resultat, ett samarbete som så småningom synes kunna leda till inrättandet av ett gemensamt nordiskt varudeklarationsorgan.

Stockholm den 15 december 1966

Rudolf Meidner

Christer Bergman

B. Granberg

Statens institut för konsumentfrågor:

Institutet instämmer med förslagsställarna beträffande betydelsen av ett ökat nordiskt samarbete på varudeklarationsverksamhetens område. Att gemensamma nordiska varudeklarationsnormer medför betydande fördelar för såväl konsumenter som producenter är uppenbart. På längre sikt torde också ett intensifierat nordiskt samarbete kunna leda till lägre kostnader och mindre tidsåtgång för normproduktionen. Institutet vill också understryka den betydelse ett nordiskt samarbete kan ha för den internationella utvecklingen på varudeklarationernas område.

Varudeklarationsnormerna bygger emellertid i många fall på provningsmetodik och analysmetoder, som utarbetas av andra institutioner. Det är därför av betydelse att det internordiska arbetet, som pågår mellan sådana institutioner och organisationer också stödes och utvecklas. Som exempel kan nämnas Nordisk metodikkommitté för livsmedel, som utarbetar metoder för livsmedelsanalyser. Konsumentinstitutet samarbetar med motsvarande institut i de nordiska länderna beträffande provningsmetoder främst för hushållsmaskiner och annan hushållsutrustning. Standardiseringsorganen har också internordiskt och internationellt samarbete för standardisering av provningsnormer.

Av de c:a 130 nu fastställda svenska varudeklarationsnormerna gäller c:a 50 för livsmedel. En förutsättning för gemensamma nordiska livsmedelsnormer är emellertid en viss samstämmighet i ländernas livsmedelslagstiftning. Arbetet inom Nordiska samarbetskommittén för livsmedelslagstiftning bör därför också stödas och utvecklas. Det samma gäller också samarbete beträffande annan lagstiftning som berör konsumtionsvaror, t. ex. bestämmelser angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Att ett nordiskt samarbete på varudeklarationsområdet måste integreras med nordiskt samarbete på andra områden minskar givetvis inte betydelsen av att det förstnämnda intensifieras. Tvärtom kan ett utökat sådant samarbete ge impulser till och påskynda andra institutioners och organisationers internordiska verksamhet.

Statens institut för konsumentfrågor vill därför tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på varudeklarationsverksamhetens område.

Stockholm den 12 januari 1967

Statens institut för konsumentfrågor

Anna-Greta Hybbinette

Marit Neymark

Varudeklarationsnämnden:

Medlemsförslaget i fråga är baserat på ett uttalande av de fyra nordiska varudeklarationsorganen vid sammanträde i Oslo i oktober 1966. Nämnden, som är part i detta uttalande, vill med utgångspunkt från detsamma utveckla några av dess fundamentala punkter samt därtill söka i korthet belysa vidden av nämndens uppgifter och knappheter på resurser för uppgifternas fullgörande.

Nämnden har enligt dess stadgar till uppgift att verka för ökad användning av upplysande varudeklarationer för konsumtionsvaror och att därvid särskilt tillse att dylika deklarerationer bli vederhäftiga och i lämplig omfattning enhetligt utformade.

Behovet av ökad användning av varufaktadeklarerationer har under senare år allt mera framträtt, dels på grund av det allt rikare sortimentet av varor, dels på grund av att självbetjäningssystemet inom detaljhandeln allt mera kommit att genomföras.

Det rikare varusortimentet har sin grund bl. a. i den tekniska utvecklingen men också i hög grad på marknadsföringsområdenas utvidgning utöver landgränserna. Av detta senare förhållande följer att även konsumentvaru-

upplysningen bör i möjlig mån anpassas till denna vidare marknadsföring för att konsumenten skall vara betjänt av densamma vid sitt varuval.

VDN:s produktion av normer för varufaktadeklaration omfattar — såsom i medlemsförslaget angivits — i runt tal 130 normer, d. v. s. ett tiotal normer per år har framställts. Dessa normer gäller varor eller varuområden av i flertalet fall icke särdeles komplicerad karaktär. Vissa varuområden och då speciellt samtliga kapitalvaror har ännu ej kunnat förses med deklarerationer. Ur konsument-, producent- och samhällssynpunkt är detta icke tillfredsställande.

Tvenne huvudsakliga skäl föreligger för att utvecklingen av normarbetet ej skett snabbare, nämligen bristen på erforderlig provningsmetodik i fråga om de egenskaper som en värdefull varudeklaration bör omfatta samt bristen på medel för verksamhetens bedrivande, innebärande bl. a. utarbetande av sådan provningsteknik.

Den tid och den kostnad som utarbetande av provningsmetodik kräver är betydande. För de nordiska länderna är det därför fördelaktigt, om detta arbete kan utföras gemensamt och med inbördes fördelning av arbetsuppgifterna. Kostnaderna skulle därmed reduceras och vidare skulle på samma tidrymd flera normer kunna framställas. Ännu mera stode att vinna om sådant samarbete kan utsträckas att omfatta ännu flera länder.

En sådan utveckling vore till fördel inte endast för konsumenterna, som i ökad och förbättrad grad förses med varufaktauppgifter, utan även och i lika hög grad för producentledet. Att för en produkts egenskapsbedömning olika provningsmetodik tillämpas i skilda länder ställer producenten inför problem i hans tillverkning, som innebär kostnadsfördyring och besvär; hans egen produktionskontroll måste då anpassas till skilda metodikförhållanden. För handelns vidkommande är det också av utomordentlig betydelse att standardiserade kontrollmetoder kan tillämpas vid uppköp av varor som skall saluföras.

Ett nordiskt samarbete mellan varudeklarationsorganen för att åstadkomma gemensamma normer för varufakta framstår därför såsom mycket betydelsefullt. Icke minst gäller detta i fråga om varudeklarerationer för s. k. kapitalvaror och andra produkter med stor svårighetsgrad i fråga om objektiv egenskapsredovisning.

En absolut förutsättning för ett resultatgivande samarbete för utveckling av varufaktaredovisning inom Norden är dock att ekonomiska resurser för arbetet står till förfogande för de skilda varudeklarationsnämndernas eget arbete och för de gemensamma insatserna. Med den knapphet på medel, som kännetecknat varudeklarationsarbetet i de nordiska länderna, har det icke varit möjligt att i större grad än som skett producera varufaktanormer och samtidigt bedriva den information om och kring varufakta, som varit önskvärd. När en producent marknadsför en ny produkt anslås betydande belopp till reklam och annan sales-promotion för varan. Varudeklarationsor-

ganen har icke den ringaste möjlighet att ens tillnärmelsevis på motsvarande sätt »marknadsföra» varufaktasystemet till konsumenter, producenter och handel.

I Sverige, där den årliga privata konsumtionen uppgår till c:a 50 miljarder kronors värde, anslår staten till konsumentupplysning c:a 12 miljoner kronor per år. Därav tillförs varudeklarationsnämnden 5 å 7 procent, d. v. s. någon hundraedels promille av konsumtionsvärdet. Per individ innebär anslaget c:a 12 öre per år; räknat per år och hushåll 40 å 50 öre. I de övriga nordiska länderna är det statliga anslaget till denna verksamhet vida mindre. Det torde icke råda något tvivel om att genom varufaktadeklarationer hushållen inbesparar denna ringa penning flera gånger om. Ett mera omfattande varudeklarationssystem skulle tvivelsutan leda till färre felköp och efter behoven anpassade varuköp, innebärande besparingar av ur hela samhällets synpunkt sett betydande storleksordning.

Varudeklarationsnämnden, som med det ovan anförda sökt belysa önskvärdheten av och ekonomin i ett starkt finansiellt stöd för varudeklarationsverksamheten, har för att fullständiga sitt remissyttrande hemställt hos de organisationer, som ingår i nämnden men ej ägt tillfälle att till Nordiska rådets presidium själva avge yttrande om föreliggande förslag, om att de måtte uttala sin mening i ärendet. Som Bihang till detta nämndens yttrande närslutes en sammanställning av dessa uttalanden.

Stockholm den 23 januari 1967

Varudeklarationsnämnden

Hj. Malmström

BIHANG

Utdrag ur yttranden till Varudeklarationsnämnden i anledning av förslag väckt inom Nordiska rådet om nordiskt samarbete om varudeklarationer

Hushållslärarnas riksförening:

Ett enhetligare system för bedömning av nordiska och internordiska produkter borde resultera i en effektivare varuinformation, som snabbt kunde komma konsumenterna till nytta, och framför allt vara ett utmärkt stöd vid undervisningen. Samtidigt ber vi få understryka vikten av information och upplysning kring arbetsmetoder och bedömningsgrunder för att undervisning och upplysning på de olika varuområdena ska fungera.

Den varudeklaration som lämnas i form av varufakta är till god hjälp. Tyvärr saknas denna ofta på nya produkter eller förekommer efter ett helt annat system på importerade varor — ett system som är mera okänt här

i landet. Kan man genom att lösa de tekniska svårigheterna vid bedömning av produkterna och snabbare få fram objektiva upplysningar är detta ett steg i rätt riktning.

Hushållslärarnas riksförening vill helt stödja förslaget om ett intimare och intensivare samarbete om provningsmetoder och deklarationsnormer inom Norden, gärna utvidgat till övriga länder.

Kooperativa förbundet:

Kooperativa förbundets styrelse anser att denna strävan till ökat nordiskt samarbete på varudeklarationsområdet är av stor betydelse både principiellt och praktiskt. En sådan samordningssträvan måste med tiden resultera i att inte bara det nordiska blocket utan också andra länder kan komma att samordna principerna för objektiv varuinformation. Kooperativa förbundet har på flera områden inom den nordiska samhandeln erfarit vilka praktiska svårigheter som uppstår när olika system för varuinformation används. Inköp till KF av danska möbler har t. ex. medfört problem genom att det för närvarande inte finns likadana provningsnormer för möbler i Danmark och Sverige. Danska möbelproducenter har bildat en förening »Danske møbelproducenters kvalitetsmærkning» som verkar för att »møbler, der fremstilles af foreningens medlemmer, såvel i henseende til anvendte materialer som i henseende til den tekniske udførelse, opfylder de krav...» som föreningen fastställer. Genom denna förening får danska möbelproducenter tillstånd att använda en kvalitetsgaranti, »Danish furnituremakers' control». De tekniska prov på t. ex. stolar, som ligger till grund för kvalitetsmärkningen, förefaller vara närbesläktade med de tekniska prov, som ligger till grund för varufakta i Sverige. De praktiska resultaten av proven visar däremot stora skillnader. Danska stolar inköpta av KF, som genomgått Danish furnituremakers' control, har inte uppfyllt den svenska varudeklarationsnormens krav. Gemensamma normer för tekniska prov och varuinformation till konsumenterna är en viktig förutsättning för en utökad handel på detta område.

Sveriges lantbruksförbund:

Förbundet behandlar i detta yttrande endast förslagets betydelse för livsmedelssektorn. För flera slags livsmedel pågår i internationella organ bl. a. FAO ett ambitiöst arbete med syfte att få till stånd internationella normer. Exempelvis gäller detta för mejeriprodukter, vissa charkuterivaror samt ägg- och fjäderfäprodukter. I detta arbete medverkar samtliga nordiska länder, vilka antingen kunnat visa på redan tillämpade normer eller efter hand biträtt normer sedan överenskommelser därom nåtts i internationella sammanhang. Särskilda svårigheter på denna sektor utgör de skilda bestämmelser beträffande tillsatsers tillåtlighet samt de olikheter i övrigt som

finns i de nordiska ländernas livsmedelslagstiftning och i råvarudefinitioner.

Det i förslaget framförda önskemålet om harmoniserade nordiska varudeklarationsnormer, vilka även beaktar den vidgade internationella samordningen kan därför synas vara på god väg att bli realiserad för livsmedlen. Det är uppenbarligen för andra produkter som arbetet med att utveckla nordiska normer för varudeklarationer i första hand bör intensifieras. Förbundet motsätter sig trots detta inte att det nordiska samarbetet utbyggs på det sätt som framgår av förslaget. Det är därvid väsentligt att framhålla att samarbetet verkligen resulterar i lägre kostnader per färdigställd deklarationsnorm. Samarbetet får naturligtvis inte medföra en sådan tungrodd administrativ apparat som exempelvis försvårar motiverade förändringar i redan godkända deklarerationer.

Sveriges grossistförbund:

I medlemsförslaget liksom också i det som tillägg därtill publicerade uttalandet av de fyra nordiska varudeklarationsorganen framhålls, att den ökade internationella handeln ställer krav på en utökning av varudeklarationsorganens verksamhet. Vi kan för vår del helt instämma i detta konstaterande. Det är angeläget, att varudeklarationsnormerna i olika länder i ökad utsträckning blir identiska, så att den internationella handeln underlättas. Därigenom undviks också sådana särbestämmelser i ett land, som försvårar handelsutbytet. Det finns tyvärr på andra områden exempel på sådana särbestämmelser, som utgör avsevärda hinder i den internationella handeln. En liknande utveckling måste undvikas på varudeklarationsområdet.

Vi hälsar därför med tillfredsställelse, att frågan om en internationalisering av varudeklarationsnormerna upptages till allvarlig diskussion inom de nordiska länderna. Det är också väsentligt, att de nordiska länderna, som på detta område torde ha kommit längre än andra länder, aktivt arbetar för att få de i de nordiska länderna utformade normreglerna accepterade i andra länder. Det vore olyckligt, om man i Norden utarbetar normer, som senare måste ändras, därför att man på internationell nivå utformar andra regler. Det nordiska samarbetet måste därför ske parallellt med en utveckling av det internationella normarbetet.

Sveriges hantverks- och industriorganisation:

Sveriges hantverks- och industriorganisation instämmer helt med det förslag som Nordiska rådet här givit och anser att ett nordiskt samarbete på området bör eftersträvas för att effektivisera och förbilliga både framställningen och kontrollen av deklarerade varor. Organisationen vill dock understryka att en internationalisering av varudeklarationsbegreppet i princip

inte bör inskränka sig till de nordiska länderna. England, Holland och Västtyskland har nyligen startat varudeklarationsorgan med de nordiska ländernas system som förebild. Visserligen kan kanske väntas att dessa länder i stort kommer att följa de nordiska ländernas system men variationer kan naturligtvis förekomma. Om man strävar till en internationalisering är det, enligt organisationens uppfattning, angeläget att också hålla en kontinuerlig kontakt med de ovan angivna varudeklarationsorganen i de västeuropeiska länderna för att underlätta en internationell marknadsföring av varudeklarerade varor.

Sveriges industriförbund:

Samarbete över gränserna i deklara-tionsärenden torde av flera skäl ha stort värde:

1. Knappa resurser för konsumentorganens verksamhet kan effektivare utnyttjas.

2. Internordisk handel kan främjas och konsumenterna beredas tillgång till jämförbara uppgifter även beträffande importvaror.

3. Risken kan minska att artificiella handelshinder uppkommer på grund av mera avancerade konsumentkrav i ett land med mera utvecklad ekonomi och konsumtion. Det är emellertid angeläget att enhetliga mät- och kontrollmetoder utformas på ett tidigt stadium så att företagen i de samverkande länderna i sin produktutveckling smidigt kan anpassa sig till förhållandena inom en växande och alltmer homogen marknad.

Det anses allmänt att de nordiska länderna, och då särskilt Sverige, har större erfarenhet än många andra ifråga om egenskapsbeskrivning av konsumentvaror. Ett nordiskt samarbete skulle därför kunna bli utgångspunkt för initiativ till internationella åtgärder i större skala.

Industriförbundet tillstyrker fördenskull en rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på varudeklarationsverksamhetens område. Förbundet anser att vårt VDN-förfarande hittills i huvudsak varit framgångsrikt men vill framhålla, att denna verksamhet med stöd av vunna erfarenheter i ett eller annat hänseende bör kunna ytterligare utvecklas och förbättras.

Statens provningsanstalt:

Statens provningsanstalt instämmer med förslagsställarna att det samarbete som redan nu pågår i informationssyfte bör kunna utökas till att bl. a. omfatta utarbetande av gemensamma nordiska varudeklarationsnormer.

Sveriges standardiseringskommission:

Standardiseringskommissionen är positivt inställd till ett utbyggt nordiskt samarbete på varudeklarationsområdet. För att få ett tillfredsställande resultat av detta vidgade samarbete fordras emellertid att vissa förutsättningar uppfylls.

Varudeklarationerna är — som påpekas i medlemsförslaget — baserade på standardiserade provningsmetoder. Så länge som provningsmetoderna skiftar från land till land, är det därför i praktiken inte möjligt att skapa gemensamma varudeklarationsnormer. En förutsättning för att man skall kunna få sådana normer är sålunda internordiska eller helst internationella provningsmetoder.

Mellan de nordiska standardiseringsorganen finns ett omfattande samarbete. Sedan några år tillbaka tillämpas bl. a. ett system enligt vilket de nordiska standardiseringsorganen sänder observatörer till kommittésammanträden i andra nordiska länder. Systemet har stora principiella likheter med det som förslagställarna tänker sig på varudeklarationsområdet. Erfarenheten hittills visar emellertid, att skall man uppnå den fulla effekten av detta system måste resurserna hos de samarbetande organen förbättras. Detta konstaterande torde i lika grad gälla för varudeklarationsområdet som för standardiseringsområdet.

I växande utsträckning inriktar sig det nordiska standardiseringsarbetet på ett internationellt samarbete på vidare geografisk bas. Samarbetet inom Norden syftar således numera i första hand till ett gemensamt nordiskt uppträdande inom de globala standardiseringsorganen ISO och IEC. I fråga om varudeklarationsnormer ansluter sig standardiseringskommissionen emellertid helt till förslagställarnas uppfattning, att man under ett första skede bör koncentrera sina ansträngningar på ett till Norden begränsat samarbete och först senare söka nå fram till överenskommelse på vidare bas.

Standardiseringskommissionen tillstyrker således medlemsförslaget om nordiskt samarbete om varudeklarationer, men förutsätter att man i de fortsatta diskussionerna har i minnet såväl kravet på ökade resurser hos varudeklarationsorganen som den roll standardiseringsorganen spelar i detta sammanhang. Först sedan för hela Norden gemensamma provningsmetoder fastställts kan gemensamma nordiska varudeklarationsnormer bli verkligt meningsfulla. Självfallet är standardiseringskommissionen beredd att medverka till att sådana gemensamma provningsmetoder utarbetas.

Landsorganisationen i Sverige:

I förslaget framhålles att behovet av konsumentupplysning är allmänt erkänt. Det ter sig desto viktigare ju livligare det internationella varuutbytet blir. Konsumenterna ställs inför svårbedömbara avgöranden och behovet av

lätt tillgängliga, objektiva, sinsemellan jämförbara och till sin riktighet kontrollerade upplysningar om varornas egenskaper är stort och ökas år för år.

Varudeklarationsverksamheten i den form i vilken den genomförts i de nordiska länderna ger konsumenterna i detta avseende en hjälp, som tekniskt sett i största möjliga utsträckning tillfredsställer ovan uppräknade krav på aktuell, vederhäftig varuinformation. Det har emellertid icke varit möjligt att med de resurser, som står de nationella varudeklarationsorganen till buds, i tillräckligt snabb takt åstadkomma underlag, s. k. normer, för varudeklarationer. Hittills har i Sverige sedan år 1951, då arbetet på varudeklarationer här påbörjades, fastställts 128 normer, i Danmark sedan år 1957 15 normer, i Norge sedan år 1955 26 normer och i Finland sedan år 1956 63 normer.

Normerna gäller huvudsakligen livsmedel, textilier och möbler. Kapitalvaror, fritidsvaror o. d. har bl. a. på grund av arbetets omfång ännu i blott obetydlig mån kunnat upptagas på varudeklarationsorganens program.

De nordiska varudeklarationsorganen har vid ett gemensamt möte 1966 föreslagit ett intensifierat nordiskt samarbete. Detta samarbete skulle helst resultera i identiskt lika deklarationsnormer i samtliga nordiska länder, d. v. s. i praktiken nordiska varudeklarationsnormer. En sådan utveckling vore nyttig också för producenter och importörer som då inte skulle behöva anpassa sin produktion och sin kontroll till flera sinsemellan avvikande metoder.

En väsentligt ökad satsning på varudeklarationsverksamheten är ur konsumentens synpunkt synnerligen nödvändig. I samband därmed vore av vikt att analysera vissa hinder som synes finnas vid varudeklarationsverksamheten. Ett betydande motstånd eller en likgiltighet torde finnas hos många producenter och distributörer. Vissa redan existerande normer används således inte av alla producenter. Distributörer engagerar sig inte tillräckligt helhjärtat för att informera via normerna.

Även konsumenterna synes många gånger otillräckligt medvetna om den nytta de kan ha av varudeklarationerna.

Det vore värdefullt att genom ytterligare analyser av dessa frågor få ökade möjligheter att effektivisera det för konsumenterna så nyttiga och nödvändiga varudeklarationsarbetet.

För att möjliggöra ett arbete med de resurser som fordras för en mer effektiv insats vore det nyttigt att till varudeklarationsverksamheten knyta expertis i pedagogik, kommunikationsteori och inlärningspsykologi. LO vill därför föreslå att en internordisk forskargrupp tillsättes med sakkunskap på dessa områden för att förbättra varudeklarationerna och deras genomslagskraft.

LO vill framhålla, att det ur konsumentens synpunkt är väsentligt att ett så

stort antal varor som möjligt är försedda med VDN-varufakta. Ett ökat nordiskt samarbete är av stor både principiell och praktisk betydelse genom att tekniska och ekonomiska insatser för framställandet av varudeklarationsnormer bättre utnyttjas och normernas omfattning kan bli väsentligt större. Det kommer också att vara av betydelse i den ökande handeln. Det är därför viktigt att varudeklarationsorganen får erforderliga medel för ett intensifierat arbete och i så stor utsträckning som möjligt utvecklar gemensamma nordiska varudeklarationsnormer.

Stockholm den 16 januari 1967

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Lillemor Erlander

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Kostnaderna för fastställande av s. k. normer för varudeklaration är på grund av det omfattande forskningsarbete som måste utföras mycket höga. För att nedbringa kostnaden per fastställd norm föreslås i föreliggande medlemsförslag att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på varudeklarationsverksamhetens område.

Ett intensifierat nordiskt samarbete skulle enligt förslagsställarna inte endast innebära ett ökat utbyte för konsumenterna. Det skulle också innebära ökade möjligheter för de nordiska länderna att påverka den internationella utvecklingen på varudeklarationsområdet mot enhetligare normer. Utan en sådan internationalisering kan för vissa producenter svårigheter uppstå när det gäller att anpassa produktionen till olika varudeklarationssystem. Totalt sett skulle kostnaderna för varudeklarationsverksamheten till följd av mer omfattande normproduktion öka.

TCO anser det uppenbart att målsättningen för det internationella samarbetet på varudeklarationsområdet bör så långt möjligt vara enhetliga internationella normer, inte endast på grund av den ökande internationella handeln utan också med tanke på att allt fler människor får möjlighet att resa utomlands. Det bör enligt TCO:s mening ankomma på regeringarna i de nordiska länderna att ekonomiskt understödja varudeklarationsverksamheten, så att en effektivisering kan ernås. En sådan effektivisering är nödvändig av flera skäl. Dels ökar betydelsen av varudeklaration med ökande självservice, dels har inte varudeklarationsverksamheten vare sig på konsument- eller producentsidan ännu nått den omfattning som vore önskvärd. TCO vill

därför förorda att även dessa problem studeras i samband med ett ökat nordiskt samarbete.

Stockholm den 11 januari 1967

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Yngve Hjalmarsson

Sveriges köpmannaförbund:

Det internationella varuutbytet ställer ökade krav på konsumentupplysning och det finns ett klart behov av objektiva och sinsemellan jämförbara upplysningar om varors egenskaper för att respektive konsument därigenom skall kunna göra det för honom lämpliga varuval. Som en väsentlig hjälp för konsumenterna inför varuval fungerar varudeklarationer av typ VDN-varufakta. Det skulle därför vara angeläget att varudeklarationsnormerna i de olika länderna i ökad utsträckning blev likartade. Då varuhandeln mellan de nordiska länderna visar en klar ökning vore det av speciellt värde om vi inom Norden kunde få helt lika varudeklarationsnormer.

Förbundet vill därför uttala sig klart positivt för att frågan om ett nordiskt samarbete beträffande varudeklarationsnormer tas upp till allvarlig diskussion inom de nordiska länderna. Inom Norden torde vi också ha längre erfarenhet än många andra länder i fråga om sådan egenskapsbeskrivning som varudeklarationerna innebär. Ett nordiskt samarbete skulle därför kunna medverka till att med det nordiska systemet för varudeklarationer likartade regler accepterades i andra länder.

Enligt förbundets uppfattning skulle ett nordiskt samarbete när det gäller varudeklarationsärenden därjämte medföra att de relativt knappa ekonomiska resurser som står till förfogande på detta område ännu effektivare kunde utnyttjas.

Köpmannaförbundet tillstyrker alltså att det sker ett nordiskt samarbete på detta område och att Nordiska rådet vidtar de åtgärder som kan vara ägnade att främja ett sådant samarbete.

Stockholm den 11 januari 1967

Sveriges köpmannaförbund

K. E. Gillberg

Sveriges husmodersföreningars riksförbund:

I förslaget konstateras att konsumentupplysningen får allt större betydelse ju livligare det internationella varuutbytet blir. Förbundet delar denna upfattning och anser att VDN varufakta ger den objektiva, vederhäftiga information i köpögonblicket som köpare har behov av. Av erfarenhet vet man att det varit problem med att få varufakta på importerade varor. Därför anser förbundet att gemensam nordisk varumärkning är synnerligen önskvärd.

Förbundet ser med stor tillfredsställelse att denna fråga blir föremål för samarbete inom de nordiska länderna och vill härmed tillstyrka förslaget om ett intensifierat arbete för utvecklandet av normer för varudeklaration, som internordiskt och internationellt blir i största möjliga omfattning samstämmiga.

Stockholm den 23 januari 1967

Sveriges husmodersföreningars riksförbund

Margit Harvard

Förbundsordförande

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över
medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete om varudeklarationer. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möte i Helsingfors den 30 januari 1967. Vid detta möte deltog handelsministern Olavi Salonen, Finland.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på varudeklarationsverksamhetens område. I förslaget framhålls att det inte är möjligt att med de nationella varudeklarationsorganens nuvarande resurser i tillräckligt snabb takt åstadkomma normer för varudeklarationer, vilka fyller de krav på tillförlitlighet som är rättesnöre för

detta arbete i Norden. Hittills fastställda normer gäller huvudsakligen livsmedel, textilier och möbler, men täcker ingalunda dessa varuområden i dess helhet. Varuområden som med den stigande levnadsstandarden blir alltmera framträdande såsom kapitalvaror, fritidsvaror och dylikt har endast i obetydlig mån kunnat upptagas på varudeklarationsorganens program. Förslagsställarna hänvisar till att de nordiska varudeklarationsorganen förordat en intensifiering av det nordiska samarbetet enligt vilket utarbetande av deklarationsnormer borde överlämnas åt för ändamålet bildade gemensamma tekniska arbetsgrupper. Ett dylikt samarbete skulle helst resultera i identiskt lika deklarationsnormer för de berörda varorna i samtliga nordiska länder.

Konsumenternas nytta av varudeklarationerna skulle öka om nordiska varors deklarerade egenskaper vore sinsemellan jämförbara och uppgifterna kontrollerade, oberoende av var dessa varor säljs.

Som stöd för förslaget anföres vidare:

Producenter och importörer skulle kunna tillfredsställa olika marknaders krav i fråga om varudeklarationer utan att i detta avseende behöva anpassa sin produktion och interna kontroll efter flera sinsemellan avvikande metoder.

Ett ökat nordiskt samarbete kommer att medföra ökade totalkostnader, men med ökad och förbättrad normproduktion blir kostnaden per norm och per i samarbetet deltagande land lägre än tidigare.

De nordiska länderna skulle kunna verka för att det nordiska systemet applicerades i de övriga länder, där varudeklarationsverksamheten håller på att vinna terräng.

Såväl den nordiska samhandeln som handeln inom EFTA och mellan de europeiska marknadsblocken skulle säkerligen påverkas gynnsamt.

2. R e m i s s y t t r a n d e n a

Yttranden över förslaget har inhämtats från 44 berörda myndigheter och organisationer, nämligen:

Danmark

Handelsministeriet.
Familie-, arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling.
Forbrugerrådet.
Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation.
Butikshandelens Fællesraad.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Finland

Handels- och industriministeriet.
Socialministeriet.
Varudeklarationsförbundet.
Finlands standardiseringsförbund.

Statens tekniska forskningsanstalt.
 Konsumentrådet.
 Finlands industriförbund.
 Allmänna handelslagsförbundet r. f.
 Konsumentionsandelens centralförbund r. f.
 Kuluttajat-Konsumenterna ry.
 Detaljhandels centralförbund.
 Centralen för huslig ekonomi.

Norge

Departementet for familie- og forbrukersaker.
 Statens forsøksvirksomhet i husstell.
 Statens teknologiske institutt.
 Norges industriförbund.
 Landsorganisasjonen i Norge.
 Varefakta-komiteén.
 Norges standardiserings-forbund.
 Norges handelsstands förbund.
 Forbruker-rådet.
 Norges kooperative landsforening.

Sverige

Statens pris- och kartellnämnd.
 Statens konsumentråd.
 Statens institut för konsumentfrågor.
 Varudeklarationsnämnden.
 Sveriges standardiseringskommission.
 Statens provningsanstalt.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Tjänstemännens centralorganisation.
 Sveriges köpmannaförbund.
 Kooperativa förbundet.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges lantbruksförbund.
 Sveriges hantverks- och industriorganisation.
 Sveriges industriförbund.
 Hushållslärarnas riksförening.
 Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Medlemsförslaget tillstyrks av samtliga remissinstanser. Alla de motive-
 ringar för ett ökat nordiskt samarbete, som anförts i medlemsförslaget får
 stöd i remissyttrandena. Därutöver anføres i remissyttrandena åtskilliga
 andra synpunkter, som talar för ett intensifierat nordiskt samarbete.

Kuluttajat-Konsumenterna ry anser att varudeklarationerna borde göras
 mera kända för den stora allmänheten, bl. a. genom information i skolorna.
 Likaså borde man sträva till att i möjligaste mån förenkla varufakta och gö-
 ra dem lättlästa och tillgängliga även för mindre medvetna konsument.

Landsorganisationen i Sverige framhåller att det torde finnas ett betydande
 motstånd eller en likgiltighet hos många producenter och distributörer.
 Vissa redan existerande normer används således inte av alla producenter.

Distributörer engagerar sig inte tillräckligt helhjärtat för att informera via normerna. Även konsumenterna synes Landsorganisationen många gånger otillräckligt medvetna om den nytta de kan ha av varudeklarationerna. Landsorganisationen föreslår därför att en internordisk forskargrupp tillsätts med sakkunskap inom områdena pedagogik, kommunikationsteori och inlärningspsykologi för att förbättra varudeklarationerna och deras genomslagskraft.

Statens konsumentråd understryker, att arbetet med att täcka konsumenternas varumarknad med deklarationsnormer är mycket omfattande på grund av det stora antalet varugrupper som bör deklarerars. Det är därför angeläget, att en uppdelning av arbetet på olika länder kommer till stånd.

Statens institut för konsumentfrågor erinrar om att varudeklarationsnormerna i många fall bygger på provningsmetodik och analysmetoder, som utarbetats av andra institutioner, varför det är av betydelse att det internordiska arbetet, som pågår mellan sådana institutioner och organisationer också stöds och utvecklas. Som exempel nämns Nordiska metodkommittén för livsmedel, konsumentinstitutet (hushållsmaskiner m. m.) samt standardiseringsorganen. Institutet understryker att en förutsättning för gemensamma nordiska livsmedelsnormer är en viss samstämmighet i ländernas livsmedelslagstiftning. Arbetet inom nordiska samarbetskommittén för livsmedelslagstiftning bör därför stödjas och utvecklas. Detsamma gäller också samarbetet beträffande annan lagstiftning som berör konsumtionsvaror, t. ex. bestämmelser angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Sveriges standardiseringskommission uttalar, att varudeklarationerna är baserade på standardiserade provningsmetoder. Så länge provningsmetoderna skiftar från land till land är det därför i praktiken inte möjligt att skapa gemensamma varudeklarationsnormer. En förutsättning för att man skall kunna få sådana normer är sålunda internordiska eller helst internationella provningsmetoder.

Norges Standardiserings-Forbund uttalar, att den föreslagna effektiviseringen av varudeklarationsarbetet kommer att medföra ett större behov av standardiserade provningsmetoder, och hoppas, att samarbetet ger varufaktaorganisationerna ekonomiska möjligheter att betala de ökade utgifter detta kommer att medföra för standardiseringsorganisationerna.

Finlands industriförbund understryker särskilt att gemensamma eller identiskt lika på finska, svenska och danska avfattade varudeklarationsnormer och formulär bör vara ett mål för samarbetet.

Varudeklarationsförbundet anför, att konsumenten inte kan dra nytta av deklarationerna om uppgifterna inte lämnas på ett språk han behärskar. Frågan om översättning av varudeklarationerna till annat språk är ett svårt problem om inte en exakt vokabulär har skapats och fastställts i det land till vars språk deklarationen översättes.

Allmänna handelslagsförbundet r. f. understryker, att ett genomförande av den föreslagna rekommendationen förutsätter att varudeklarationsförbundet i Finland av staten erhåller det stöd som behövs för utvecklandet av verksamheten och för ett effektivt deltagande i det nordiska samarbetet.

Konsumtionsandelslagens centralförbund uttalar, att avsaknad av medel har varit den huvudsakliga orsaken till att varudeklarationsförbundets tio-åriga arbete inte varit till så stor hjälp för landets konsumenter som varit önskvärt. Centralförbundet framhåller att statsmaktens medverkan vid utvecklandet av varudeklarationerna varit synnerligen blygsam. Den föreslagna utvidgningen av verksamheten för vilken erfordras utökad personal, tilläggsutrymmen, sakkunnighjälp och tillbehör, förutsätter, att staten stöder arbetet genom att bevilja erforderliga medel.

Varudeklarationsförbundet anför, att varudeklarationsverksamheten inte kan skötas effektivt om varudeklarationsorganen inte får tillräckligt mycket medel till sitt förfogande så att de kan avlöna funktionärer, finansiera undersökningsarbete och bedriva upplysning. Ett effektivt nordiskt samarbete skulle otvivelaktigt lända såväl konsumenter som tillverkare till gagn och i längden sänka kostnaderna per varudeklaration. Till en början medför det emellertid en ökning av utgifterna, varför förbundet uppenbarligen inte kan delta i det ökade nordiska samarbetet om inte tillräckligt stöd kan fås från statsmaktens sida.

Varudeklarationsnämnden framhåller, att anledningen till att utvecklingen av normarbetet inte skett snabbare är bristen på erforderlig provningsmetodik i fråga om de egenskaper som en värdefull varudeklaration bör omfatta samt bristen på medel för verksamhetens bedrivande innebärande bl. a. utarbetande av sådan provningsteknik. Med den knapphet på medel som kännetecknat varudeklarationsarbetet i de nordiska länderna har det inte varit möjligt att i större grad än som skett producera varufaktanormer och samtidigt bedriva den information som varit önskvärd. Ett starkt finansiellt stöd åt varudeklarationsverksamheten är önskvärt.

Varefakta-komitén understryker, att för Norges vidkommande är en intensifiering av varudeklarationsarbetet helt avhängig av ekonomiskt stöd till verksamheten, ävensom till administrationsutgifter för utbyggnad av sekretariatet.

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation befarar, att ett eventuellt utvidgat nordiskt samarbete på området kan resultera i att det till skada för danskt näringsliv införes varudeklarationsbestämmelser som är strängare än sådana bestämmelser skulle bli om ett nordiskt samarbete inte inletts.

Sveriges grossistförbund understryker, att det är väsentligt att de nordiska länderna, som på detta område torde ha kommit längre än andra länder, aktivt arbetar för att få sina normregler accepterade i andra länder. Det skulle vara olyckligt om man i Norden utarbetade normer som senare måste ändras

därför att man på internationell nivå utformar andra regler. Det nordiska samarbetet måste ske parallellt med en utveckling av det internationella normarbetet.

3. U t s k o t t e t

Ekonomiska utskottet konstaterar med tillfredsställelse att samtliga hörda remissinstanser tillstyrkt medlemsförslaget. Enligt utskottet bör ett ökat nordiskt samarbete av skäl, som anförts i såväl förslaget som remissyttrandena leda till en effektivisering av varudeklarationsverksamheten. Allt fler varuområden skulle kunna medtagas i verksamheten samtidigt som kostnaderna per norm och i samarbetet deltagande land kunde minska.

Enligt utskottets mening bör — såsom de nordiska varudeklarationsorganen föreslagit — utarbetandet av deklarationsnormer överlämnas åt för ändamålet bildade gemensamma tekniska arbetsgrupper. Sekretariatsarbetet för varje sådan grupp bör kunna handhas av något av de nordiska varudeklarationsorganen.

Målsättningen bör vara identiskt lika deklarationsnormer för de berörda varorna i samtliga nordiska länder. Alltefter behov bör vidare redan existerande normer revideras.

Flertalet finska remissorgan har pekat på problem sammanhängande med översättningen av varudeklarationer. Det är givetvis angeläget att till deklarationsorganen på lämpligt sätt knyts kvalificerade översättare.

Samtidigt som deklarationsverksamheten byggs ut, bör man undersöka vad som kan göras för att på effektivast möjliga sätt intressera och engagera producenter, distributörer och konsumenter för denna. Enligt utskottets mening bör en dylik utredning ske på nordiskt plan.

Varudeklarationsnormerna bygger många gånger på provnings- och analysmetoder som utarbetats av andra institutioner, t. ex. konsumentinstitut och standardiseringsorgan. Enligt ekonomiska utskottets mening är det därför av betydelse, att det nordiska samarbete, som pågår mellan sådana institutioner och organisationer, också stöds och utvecklas.

En utbyggnad av varudeklarationsverksamheten i Norden efter nu angivna riktlinjer förutsätter att statens bidrag till verksamheten ökas. Bidragsgivningen bör emellertid ses mot bakgrund av att ett ökat nordiskt samarbete på längre sikt bör ge lägre kostnader och mindre tidsåtgång för normproduktionen.

Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja

och utveckla ett nordiskt samarbete beträffande varudeklarationer, som syftar till att nå fram till identiskt lika deklarationsnormer i samtliga nordiska länder.

Helsingfors den 31 januari 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Henry Christensen</i>
<i>Arne Geijer</i> Ordförande	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>	<i>Peter Nielsen</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Erling Petersen</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>
<i>Eino Sirén</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

Tilläggsförslag

om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Väckt av Folke Björkman, Gunnar Edström, Evald Häggblom, Mikko Laaksonen, Olavi Lahtela och Sture Palm)

Vid Nordiska rådets tionde och tolfte sessioner antogs rekommendationer (nr 22/1962 och nr 8/1964) om bilfärjeförbindelserna mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland. Syftet med rekommendationerna var att regeringarna gemensamt skulle planera en ändamålsenlig färjled mellan länderna. Bakgrunden var att nya linjer okontrollerat växte upp och föranledde dyra investeringar, om vars framtida lönsamhet man kunde vara tveksam. I den sistnämnda rekommendationen bad Nordiska rådet om ett förslag till huvudsträckning för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland.

Våren 1964 tillsattes en gemensam finsk-svensk arbetsgrupp med uppgift att utreda färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige. Arbetsgruppen överlämnade den 15 juli 1966 till regeringarna sin rapport med »Förslag till Europavägsförbindelse mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland» (Nordisk utredningsserie 1966: 5) (*Tillägg*). Utredningen utmynnar i följande rekommendationer:

1. att färjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland snarast inlemmas i Europavägsystemet med vägbeteckningen E 3;
2. att Europavägen E 3 inom Sverige förlängs från Stockholm längs riksväg 76 till Frötuna och därifrån vidare till Norrtälje och Kapellskär;
3. att Europavägen E 3 inom Finland — efter anknötning till Åland — leds vidare över Åbo längs nuvarande Europaväg E 80 (riksväg 1) till Helsingfors och därifrån vidare till Finlands östra riksgräns (vid Vaalimaa);
4. att vägen Frötuna—Kapellskär planenligt utbygges till högre standard;
5. att en förläggning av färjhamnen i Åbo till Reso vik eftersträvas; samt
6. att färjlägen och övriga hamnanläggningar bör vara i det allmännas ägo och bedrivas så att enhetlig planering och fri konkurrens befrämjas.

Utgångspunkten vid valet av huvudsträckning för färjleden bör givetvis vara att den totala distansen och restiden mellan de viktigaste trafikgenereeringsområdena blir så kort som möjligt. Arbetsgruppens transportekonomiska kalkyler ger vid handen, att man bör eftersträva att största möjliga del av transportsträckan är på land och så liten del som möjligt till sjöss. I samma riktning verkar även det förhållandet, att färjorna i framtiden med

ökat trafikunderlag kan väntas bli än större och snabbare, en utveckling som alltmer accentuerar olägenheter vid utnyttjandet av trånga farleder i inner-skärgårdarna.

Mot nämnda bakgrund är det följdriktigt att arbetsgruppen föreslår Kapellskär som slutpunkt på den svenska sidan. Däremot har andra skäl kommit att väga tyngre när arbetsgruppen föreslagit en förläggning av färjhamnen på det finska fastlandet till Åbo i Reso vik väster om staden. Arbetsgruppens transportekonomiska beräkningar utvisar att den kortaste färjeförbindelsen, d. v. s. Kapellskär—Korpo (Finnö), är något fördelaktigare än sträckningen med Åbo som slutpunkt. Den viktigaste invändningen mot alternativet Korpo är enligt utredningen att de nödvändiga väginvesteringarna (ca 115 milj. kr) är av en sådan storleksordning, att de ur ekonomisk lönsamhetssynpunkt inte kan genomföras inom den studerade tidsperioden, som sträcker sig fram till 1975.

Det tillkommer inte oss att i detta förslag uttala oss om takten i utbygandet av skärgårdsvägen till Korpo, som ju i sista hand blir beroende av anslagsläget och prioriteringen för hela det finska vägnätet. Det bör dock framhållas, att all erfarenhet talar för att trafiken i längden dras mot den linje som har den kortaste sträckan till sjöss. Detta kan som sagt vara en fråga på något längre sikt, men det är att räkna med att i längden, oberoende av åtgärder i dagens läge, utvecklingen kommer att gynna den sträckning, som är snabbast, d. v. s. har kortaste sjösträckan. Syftet med Nordiska rådets behandling av denna fråga kan huvudsakligen sägas ha varit att verka för att investeringarna blir, sedda ur helhetens synpunkt, så lönsamma som möjligt. Felinvesteringar, som i dagens läge kan te sig lockande, bör förhindras. Planeringen måste ske med siktet inställt på att terminalen på Finlands sida i framtiden blir en stor och dominerande färjanläggning i trakten av Korpo-Finnö. Den utbyggnad av hamnar, vägar etc., som nu behöver göras, måste anpassas till denna lösning. Ett sådant förfaringssätt får å andra sidan givetvis inte motverka intresset av att de anläggningar av servicekaraktär, ankytning till tåg och flyg etc., som redan finns i Åbo, utnyttjas helt ut. På kort sikt förefaller det naturligt att fortsätta att använda Åbo som slutpunkt på Finlands fastland med de kompletterande anläggningar som interimistiskt kan bli nödvändiga. Dessa bör dock hållas inom en sådan ram att en framtida utflyttning av huvudfärjterminalen till kustbandet icke onödigtvis försvåras eller fördröjes.

För Ålands del har arbetsgruppen bedömt det fördelaktigt med färjläge i Mariehamn, samtidigt som man räknar med att inte varje tur kommer att angöra Åland. Tankarna på en eventuell vägförbindelse från Finland till Åland synes än så länge vara rent hypotetiska och torde knappast påverka planeringen av färjförbindelserna, åtminstone inte inom överskådlig tid.

Den växande handeln mellan Finland och Sverige kommer att ställa ökade krav på förbindelserna mellan länderna. Det är nödvändigt att staterna ak-

tivt engagerar sig för att trafiklederna utbygges så, att både gods- och persontransport ordnas på ett effektivt sätt. Med all sannolikhet kommer utvecklingen att gå raskare än man hittills räknat med. Det är därför angeläget att länderna icke tövar med att taga itu med dessa frågor. Vad som trots vara något långsiktigt, kan komma att snabbt rycka närmare i tiden.

Under återopande av vad som anförts föreslå vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i Europavägsystemet inlemma en färjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland med sikte på att överfarten till sjöss göres så kort som möjligt.

Stockholm och Helsingfors i oktober 1966

Folke Björkman

Gunnar Edström

Evald Hügblom

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Sture Palm

TILLÄGG

Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland¹

¹ Ej tryckt här; se NU 1966: 5.

BILAGA 1

Yttranden över tilläggförslaget

Finland:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

— — — meddelar ministeriet som sin åsikt, att den i tilläggförslaget omförmälda finsk-svenska arbetsgruppen utförde ett så utomordentlig och grundligt arbete att ministeriet ej finner någon orsak att ändra arbetsgruppens förslag.

Helsingfors den 31 december 1966

Leo Suonpää

Minister

Klaus Häkkänen

Kanslichef

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:

Såsom av det betänkande som utarbetats av den på Nordiska rådets initiativ tillsatta finsk-svenska arbetsgruppen för undersökning av ovan nämnda färjförbindelse framgår, leder till Korpo en skärgårdsväg som är i relativt dåligt skick. Till skärgårdsvägen ansluter sig dessutom tre långa landsvägsfärjleder. Innan färjhamnen som ingår i Europavägssystemet kunde förläggas till Korpo, borde sagda skärgårdsväg ombyggas och nämnda landsvägsfärjor ersättas med broar. Såvitt ifrågavarande väg skulle ombyggas till motorväg mellan Ylikylä och Pargas och till I klass landsväg mellan Pargas och Korpo beräknas kostnaderna enligt prisnivån år 1964 från Ylikylä till 124 milj.mk och från Pargas till 72 milj.mk. Emedan egentliga vägundersökningar ännu icke utförts är de anförda beräkningarna ytterst summariska och sannolikt för låga. Då det icke finns ens en tillfällig färjhamn i Korpo måste där byggas dessutom en hamn jämte byggnader och parkeringsområden, vilka betydligt höjer de anförda kostnaderna. Dessa kostnader vore uppenbarligen såpass höga att Korpo kommun icke utan betydande understöd hade möjligheter därtill. Även om man tar i betraktande vägtrafikens sannolika ökning på sagda

¹ Yttrandet översatt från finska.

skärgårdsväg skulle likväl trafiken enligt all sannolikhet vara till den grad liten, att dylika investeringar skulle vara mindre räntabla. Med beaktande av statshushållningens svårigheter vore ifrågavarande vägföretag i jämförelse med andra betydligt mera ekonomiska och skyndsamma företag sålunda osäkert och skulle fördröja dessas förverkligande. Situationen är i detta hänseende helt annan på den svenska sidan emedan där, på grund av att de nuvarande färjhamnlägena är förlagda till fastlandet och icke till den fjärrbelägna yttre skärgården såsom Korpo hamnläge, icke finns motsvarande konstruktiva och kostnadsökande svårigheter och emedan vägtrafiken är i den mån betydande att byggande av en motorväg till Norrtälje, som jämte Kapellskär skulle komma att fungera som färjhamnsläge, är enligt erhållna uppgifter inom de närmaste åren sannolikt. Dessutom är det sannolikt att Kapellskär anslutes i en snar framtid till Norrtälje stad, som synbarligen har betydligt bättre förutsättningar att underhålla färjhamnen än Korpo kommun.

I fråga om de ekonomiska kalkyler som arbetsgruppen utfört konstaterar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen dessutom att man i sagda kalkyler kommit till den slutsatsen att för passagerartrafikens del är transporterens totalkostnader för de alternativa hamnlägena på finsk sida (Åbo, Pargas och Korpo) med förutsättning att merkostnaderna för skärgårdsvägen icke tas i betraktande så gott som lika stora. Emedan dessa kostnader enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt dock icke kan lämnas obeaktade, stiger totalkostnaderna då trafikeringen sker över Korpo till betydligt högre än vid trafikering över de andra alternativen. Kalkylen uppvisar vidare att för godstrafikens del blir en färja som enbart transporterar lastbilar betydligt förmånligare medan en lång färjled som sträcker sig från Åbo till Stockholm är den mest ekonomiska.

På grund av ovan framförda och med beaktande av att vi med avseende på sjötrafik samt för passagerar- och godstrafikens del synbarligen är i ett utvecklingsskede anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att för förläggning av färjhamnen till Korpo icke finns ekonomiska resurser, utan förenar sig för sin del i arbetsgruppernas enhälliga förslag att färjhamnen förläggs till Åbo stads område, där såväl goda ekonomiska som tekniska förutsättningar för såväl utvidgning av den nuvarande färjhamnen som för byggande av en ny, föreligger. Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt är faran för felinvesteringar i Korpo betydligt större än i Åbo, där hamnanläggningarna alltid kan användas för nyttiga ändamål. Om man dessutom tar i betraktande att mera än hälften av trafiken är riktad mot Åbo omnejd och inlandet och att till färjtrafiken ansluter sig en betydande passagerartrafik utan bilar som har fortsättningsförbindelser från Åbo med tåg, bilar och flyg, kan enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt icke något annat alternativ komma i fråga. Dessutom har Åbo hamnområde goda förutsättningar för containertrafik på grund av att en järn-

väg kan förmånligt ledas dit, vilken åtgärd däremot till Korpo skulle föranleda betydande merkostnader. Ett nytt färjhamnsläge till Åbo i Reso vik ansluter sig nära till Nådendals hamnområde, varom beslut att bygga där en järnvägsfärjhamn har fattats.

Dessutom kan man via Åbo nuvarande färjhamn, vilken är vår överlägset viktigaste färjhamn till och via Sverige gående trafiken, leda den i Europavägsystemet ingående internationella vägen utan nämnvärda kostnader. Emedan förläggningen av färjhamnen till Korpo skulle även i gynnsammare fall fordra många år har ovan nämnda omständighet en betydande ekonomisk betydelse. Åbo stad har även alldeles andra resurser för upprätthållande av en färjhamn än Korpo kommun. Från Åbo trafikerar även de mest betydande färjorna, vilket ävensom Åbo stads anslutning till Europavägsystemet har en viktig betydelse. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hänvisar även till undersökningen av koordinering angående kommunikationer som ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena beställt av den holländska ingenjörbyrån (Nedeco) enligt vilken koncentring i stället för decentralisering av hamnarna vore för inbesparing av de redan förut höga transportkostnaderna nödvändig. Sålunda kan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke förorda det tilläggsförslag som framställts för Nordiska rådet.

Helsingfors den 13 januari 1967

I generaldirektörens frånvaro

Simo Jaatinen

Överdirektör

I chefens för vägplanläggnings-
avdelningen frånvaro

E. Riihimäki

Överingenjör

Sjöfartsstyrelsen:

Härvid bör det emellertid beaktas, att Finnö ligger på en ö, varvid man för att komma till fastlandet måste färdas över många mindre och två större sund, genom vilka det går livligt trafikerade internationella farleder. Genom sundet mellan Korpo och Nagu löper den 10 meter djupa farleden från Utö till Nådendal och Åbo, vilken begagnas av stora oceangående fartyg. Den fria höjden under en bro borde vara minst 40 meter. Mellan Nagu och Pargas går det en 7,3 meter djup farled, varför även här skulle behövas en liknande bro, ifall icke saken eventuelit skulle få en annan lösning, såsom t. ex. att en öppen kanal försedd med en svängbro skulle byggas genom Nagu Sandö.

Då ordnandet av goda landförbindelser från Finnö i Korpo till fastlandet säkert kommer att kräva synnerligen stora kostnader och med beaktande av, att farleden från Finnö till Åbo (Reso vik) och Nådendal är bra och skyddad även vid de sämsta väderleksförhållanden, torde det icke föreligga någon orsak, att ställa Finnö i främsta rummet såsom slutpunkt för Europavägen på finska sidan. Sjövägen från Finnö till Åbo (Reso vik) och Nådendal är 28 sjömil, vilken resa de moderna färjartygen tillryggaläger på 1,5 timme.

Sålunda finns det enligt sjöfartsstyrelsens åsikt icke åtminstone ur sjöfartssynpunkter skäl till anmärkningar mot den finsk-svenska arbetsgruppens rekommendationer, vilka gruppen den 15 juli 1966 överlämnat till sina regeringar, och enligt vilka man borde gå in för att förlägga färjhamnen till Reso vik i Åbo.

Helsingfors den 23 december 1966

Tauno Niklander

Överdirektör

Erik Grön

Sjöfartsråd

Tullstyrelsen¹:

I tilläggsförslaget har ansetts, att det i det långa loppet skulle vara ekonomiskt fördelaktigast, att placera färjhamnen på Finlands sida i trakten av Korpo-Finnö, till vilken ort resan från Kapellskär är 27 sjömil kortare än till såsom andra alternativ förekommande Åbo, medan landsvägssträckan däremot, beroende på vägens sträckning, vore 60—100 km längre. Såsom ur det betänkande, som utarbetats av den av regeringarna i Finland och Sverige gemensamt tillsatta arbetsgruppen framgår, är differenserna i transportkostnaderna små enligt de olika alternativen. Härvid har emellertid i kostnadsjämförelserna icke beaktats kostnaderna för skärgårdsvägen liksom ej heller byggnadskostnaderna för de för tullverksamheten erforderliga resande-, byrå- och lagerutrymmena, av vilka kostnader i synnerhet väggkostnaderna är stora.

Betraktat ur trafiksynpunkt kan man konstatera, att efter hand som användningen av moderna storpallets, containers och halvsläpvagnar blir allmännare, varvid dragvagnen med sin förare icke behöver företaga någon sjöresa, torde trafiken alltmer komma att koncentreras till orter, från vilka fortsättningsförbindelserna i olika riktningar är de bästa. Denna omständighet borde beaktas vid avgörandet av frågan om färjhamnens placering.

¹ Yltrandet översatt från finska.

I fråga om tullverksamheten bör beaktas, att bilfärjetrafiken omfattar huvudsakligen endast resande-, personbils- och lastbilstransporter. Gods, som anländer med lastbil, förtullas i allmänhet icke i ruttens ändhamn, utan bilen fortsätter omedelbart medels tullförpassning sin resa till andra delar av landet. Tullverksamheten i hamnen utgöres därför till största delen av övervakningsarbete, som till största delen i allmänhet förekommer endast vid fartygets ankomst- och avgångstider. I en långt från tullkammaren belägen särskild färjhamn måste man på grund av arbetstidslagens bestämmelser hålla en riklig bevakningspersonal, för vilken en tillräcklig mängd uppgifter finnes endast för en del av arbetstiden, vilket höjer kostnaderna för tullverksamheten. Koncentrerad till Korpo skulle denna verksamhet innebära inrättandet av en tullanstalt inom detta område, vilken anstalts grundläggnings- och underhållskostnader skulle, såsom ovan har nämnts, bli stora. Om åter trafiken skulle koncentreras till Åbo, som är beläget på c:a 100 kilometers landsvägsavstånd från Korpo och varest redan förut finnes tullanstalt, kunde personalens hela arbetstid effektivt utnyttjas.

På ovannämnda grunder anser sig tullstyrelsen icke kunna förorda det gjorda medlemsförslaget.

Helsingfors den 17 januari 1967

N. Saarnio

Generaldirektör

Holger Sandström

Tullråd

Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län¹:

Länsstyrelsen hänvisar till sitt den 19 november 1963 till Nordiska rådet avgivna yttrande, vars huvudpunkter framgår av en bilaga till protokollet över Nordiska rådets 12:e session, och meddelar, att länsstyrelsen förenar sig om den av Nordiska rådet tillsatta arbetsgruppens framställning om att Europaväg 3 bör ledas via sydvästra Finland till Finland och att ändpunkten för den färjtrafik, som utgör en del av vägen, till en början och tills vidare bör vara belägen i Åbo/Nådendals hamn. I dessa nära varandra belägna hamnar försiggår redan nu den största hamnverksamheten i Finland. Länsstyrelsen konstaterar dock, att arbetsgruppen inskränkt sig till att beakta trafikutvecklingen endast till år 1975, d. v. s. för en förhållandevis kort tidsperiod. Då det emellertid är fråga om stora investeringar och en starkt expanderande trafik hade det varit önskvärt att arbetsgruppen hade utrett frågan med tanke på en längre tidsperiod.

På lång sikt har undersökningar utförts av Sydvästra Finlands region-

¹ Yttrandet översatt från finska.

plansförbund, som hösten 1966 färdigställt en generalplan för huvudvägnätet i sydvästra Finland.

Den av Sydvästra Finlands regionplansförbund uppgjorda vägplanen omfattar i sin helhet för det första en omfattande, genom hela sydvästra Finlands skärgård löpande ringväg, som under alla omständigheter måste byggas för att utveckla skärgårdsförhållandena samt för turismens och sommarbosättningens växande behov genom att tillgodogöra sig öar och grund. Vägen ansluter sig i dess nordöstra del till rikets landsvägsnät, varigenom den får direkta anslutningar i alla riktningar i riket. Från Lappo ö i Brändö i ringvägens sydvästra del löper en förbindelseväg till Bomarsund på Åland för att genom ölandskapet fortsätta till kusten vid Ålands hav antingen vid Mariehamn eller Eckerö eller vardera ändpunkten. Planen erbjuder två alternativa förbindelser från fastlandet till Åland, av vilka den nordliga via Kustavi från Merimasku till Bomarsund är 129 kilometer och den södra från Domarby i Pargas är 137 kilometer lång. Anläggningskostnaderna för den förra med vägar (vägens bredd $1 + 7 + 1$ meter), havsbankar, klippskärningar och broar utgör 206 570 000 mark, medan kostnaderna för den senare med beaktande av den på linjen belägna kanalen uppgår till 269 530 000 mark. Utan att närmare gå in på planens enskildheter är det skäl att fästa uppmärksamhet vid den kalkyl, enligt vilken det sammanlagda antalet inresande och avresande passagerare, som i detta nu utgör c:a 750 000 personer om året, intill år 1990 komme att uppgå till 3 000 000 passagerare. I motsvarande mån skulle antalet bilar från nuvarande c:a 100 000 stiga till närmare 500 000 bilar om året. Kalkylen baserar sig därpå, att trafiken fortgår som färghafik såsom nu, men det är klart att försävt en fast landsvägsförbindelse och kort sjöväg erhålles, kommer dessa tal avsevärt att stiga. Enligt sakkunniga kan en fast landsvägsförbindelse i ett senare skede anläggas även från nordvästra delen av Åland till Sverige med utnyttjande av de i denna riktning förefintliga bankarna.

I det länsstyrelsen förenar sig om det av Nordiska rådet uppställda målet, att Europaväg 3 bör ledas mellan Finland och Sverige på så sätt, att sjövägen vore så kort som möjligt, hemställer länsstyrelsen, att inom Nordiska rådet allvarlig uppmärksamhet måtte ägnas åstadkommandet av en landsvägsförbindelse mellan fastlandet i Finland och Åland på så sätt att denna skulle utgöra en del av Europavägen. En dylik väg grundar sig enligt länsstyrelsens uppfattning icke längre enbart på antaganden utan är tekniskt genomförbar och nationalekonomiskt lönsam.

Åbo den 31 december 1965

Esko Kutovuora

Landshövding

Tauno Ceder

Äldre landssekreterare

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen omfattar de av finsk-svenska arbetsgruppen uttalade rekommendationerna 1—4 och 6, men ställer sig däremot tveksam gentemot punkt 5. Om ändpunkten för färjleden Sverige—Åland—Finland förlägges till Reso, ernås icke någon förkortning av färjpasset Åland—Åboland. Ett förläggande av ändpunkten till Korpo skulle däremot förkorta färjpasset Åboland—Åland högst betydligt. Sålunda skulle avståndet Åbo—Långnäs förkortas från c:a 68 sjömil till 39 sjömil och Åbo—Mariehamn från 90 sjömil till 61 sjömil. Speciellt vintertid och under svåra isförhållanden är en förkortning av färjpasset av stor betydelse.

Landskapsstyrelsen omfattar sålunda den i tilläggsförslaget om färgförbindelse mellan Finland och Sverige uttalade åsikten att överfarten mellan Finland och Sverige bör göras så kort som möjligt.

Mariehamn den 9 januari 1967

På landskapsstyrelsens vägnar

Hugo Johansson

Lantråd

Bo Wilenius

Vägingenjör

Länsstyrelsen i landskapet Åland:

Med tanke på anordnande av en så kort sjöförbindelse som möjligt mellan Finland och Sverige torde Kapellskär i Sverige och Korpo-Finnö vid finländska fastlandet erbjuda de bästa anöringsplatserna. Då en vägförbindelse till Åland från fastlandet tills vidare torde ligga långt fram i tiden, synes trafikförbindelsen för de närmaste årtiondena böra utbyggas med sikte på ovannämnda anöringsplatser. Till den del Åland anknytes till trafiken, är Mariehamn som anöringspunkt att föredra framom andra alternativ, då tyngdpunkten av landskapets bosättning och affärsliv är här och utvecklingen uppenbarligen kommer att ytterligare markera detta.

Länsstyrelsen kan på dessa grunder helt förorda tilläggsförslaget.

Mariehamn den 30 januari 1967

Tor Brenning

Rolf Sundman

Stadsstyrelsen i Åbo¹:

I tilläggsförslaget har man, avvikande från Finlands och Sveriges arbetsgruppers gemensamma framställning, ställt på första förslag det IV alternativet eller Kapellskär—Korpo (Finnö) som en slutlig lösning för färjförbindelsen mellan Finland och Sverige. Förslaget motiveras närmast med att fartyens växande storlek och snabbhet i framtiden kan förorsaka olägenheter i trafiken på den inre skärgårdens trånga farleder och därför borde sjösträckan fås så kort som möjligt, samt ytterligare med att enligt den trafikekonomiska kostnadskalkylen, som medföljer arbetsgruppernas betänkande, totalkostnaderna för trafiken mellan Kapellskär—Korpo i någon mån är mindre än mellan Kapellskär—Åbo. Den så kallade skärgårdsvägens byggnads- och kapitalkostnader är dock icke beaktade.

Om än det icke är orsak att närmare ingå på arbetsgruppernas grundliga och med stor kunskap utförda utredning eller den trafikekonomiska kostnadskalkylen, är det dock för sakens avgörande viktigt att beakta den omständigheten, att såväl i utredningen som i kostnadsberäkningen har för Åbo hamns vidkommande de nuvarande förhållandena tagits i betraktande. Arbetsgrupperna har dock såsom en slutlig ändpunkt i Finland föreslagit den av Åbo stad planerade nya färjhamnen vid Resovikens mynning, men emedan besluten om dessa planers förverkligande då ännu var beroende av vissa områdens införlivande med Åbo stad, kunde ej den nya hamnens läge vid denna tidpunkt tagas noggrannare i beaktande vid beräkningen. Emedan området vid Resovikens mynning fr. o. m. ingången av detta år införlivats med Åbo stad, föreligger numera förutsättning för planernas förverkligande. Visserligen är det skäl att konstatera, att även den nuvarande hamnens svåraste olägenhet, infartsledens långsamhet, avlägsnas, efter det staden beslutit uppmuddra den från Airisto direkt till hamnen ledande farleden tillräckligt djup för färjfartyg och att detta arbete torde påbörjas redan under innevarande år.

Om man önskar jämföra de alternativa farlederna Kapellskär—Korpo och Kapellskär—Åbo med varandra i framtiden, borde för Åbo stads vidkommande beräkningarna givetvis göras på basen av de förhållanden, som råder i en vid Resovikens mynning belägen färjhamn. I beräkningarna har man ju också för Finnös del tagit i betraktande förhållandena i en planerad hamn, som ej ännu finns.

Ur sjöfartssynpunkt är farleden till Resoviken något kortare än till den nuvarande hamnen i Åbo och farleden är efter Finnö lätt att färdas, då densamma till största delen går över den breda Airistofjärden och därifrån direkt till Resoviken. De eventuella fartbegränsningar, som skärgårdens trånga

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

farleder förorsakat, komma sålunda ej på denna sträcka att försvåra fartygens gång. Sjöfartsförhållandena är sålunda desamma som i utredningen för Nådendals hamn.

Den i tilläggsförslaget nämnda trafikekonomiska kostnadskalkylen utvisar, att enligt i densamma mera exakt framställda beräkningsgrunder, farleden Kapellskär—Korpo är fördelaktigare i jämförelse med farleden Kapellskär—Åbo för personbilar med 2,7 passagerare. För lastbilar är däremot farleden Kapellskär—Åbo fördelaktigare. (Nordisk utredningsserie 1966: 5 sid. 154 tabellerna 10a och 10b)

	personbilar	lastbilar
Kapellskär—Åbo	kr. 164: —	827: —
Kapellskär—Korpo	» 157: —	831: —

I denna kostnadskalkyl har tidsförlusten som förorsakas av infartsledens fartbegränsning vid ankomst till Åbo nuvarande hamn, beräknats till 30 minuter, som i tidskostnader utgör 4,05 kr. för personbil och 13,50 kr. för lastbil (sid. 150 tabell 7).

Mellan Kapellskär—Resoviken borde sålunda från totalkostnaderna avdragas motsvarande tidskostnader.

För vardera alternativet har kostnaderna beräknats på Finlands sida till den plats där landsförbindelserna förenas i Makarla i Pikis, som är belägen 21 km från Åbo och 83,7 km från Korpo. Det är naturligt, att på grund av utredningens karaktär, tidskostnaderna på landsväg har beräknats enbart för Europavägen 3, som leder via Helsingfors till Vaalimaa. Det torde dock å andra sidan vara riktigt att vid beräkandet av Europavägens fortsättning till Finland, i kalkylerna taga i beaktande den verkliga trafiken på denna väg och trafikens fördelning i Finland. Enligt arbetsgruppernas utredning (sid. 80 och 90) fördelas person- och lastbilstrafiken i Finland sålunda, att c:a hälften av trafiken riktas mot andra håll än Helsingfors. Då kostnaderna även för denna del beräknats till Makarla i Pikis, förorsakar detta att vid kostnadsberäkningen för trafiken via Åbo, delvis obefogade tilläggskostnader medtagas. För att samma teoretiska beräkningsmetod skall bibehållas borde — med beaktande av att hälften av trafiken riktas mot andra håll än Helsingfors — landsvägskostnaderna på Finlands sida beräknas för halva vägen mellan Åbo och Makarla i Pikis eller c:a 10 km från Åbo. Om ovanstående beräkningsgrunder tillämpas, fås härefter för alternativen följande totalresekostnader:

	personbilar	lastbilar
Kapellskär—Åbo	kr. 157: 45	kr. 798: 50
Kapellskär—Korpo	» 159: 50	» 846: —

Fastän kalkylen visar Åbo-alternativets trafikekonomiska fördel, är det, med beaktande av den förenkling, som man varit tvungen att göra i kalky-

lerna, ingalunda meningen att enbart på grund av denna kalkyl, vid valet av farled, ställa farleden Kapellskär—Åbo i främsta rummet. Man torde dock kunna konstatera, att de trafikekonomiska kostnadskalkylerna icke kunna påvisa en avgörande skillnad mellan dessa två alternativ.

Såsom även arbetsgrupperna påpekat bör vid valet av farled andra vägande skäl givas största betydelsen. I arbetsgruppernas betänkande (sid. 124—127 6.4) har dessa synpunkter grundligt klarlagts och anser stadsstyrelsen det som sin plikt att helt understöda dessa synpunkter, ännu i detta sammanhang ytterligare framhålla vilket värde dessa omständigheter har vid beräklandet av de alternativa farledernas betydelse och anslutning till det riksomfattande trafiknätet.

Stadsstyrelsen vill särskilt understryka, att en blivande E 3 ingalunda betjänar bara utrikestrafiken genom Helsingfors till Vaalimaa, utan hela Finlands utrikestrafik. Åbo är den viktigaste trafikpunkten i sydvästra Finland och härifrån utstrålar huvudvägar till Finlands olika näringsområden. En väg E 3 genom Finnö och Pargas skulle betjäna dåligt ej blott sydvästra Finland utan även hela Finland från Tavastehus norrut.

Såsom arbetsgrupperna påpekat, bör man väl utgå ifrån att färjhamnen för E 3 är allmän och öppen för alla trafikanter på samma villkor. Färjområdet vid Resovikens mynning äges helt av Åbo stad, och de närmast belägna områdena av finska staten och Åbo församlingar. Privata fastighetsägarintressen har ingen möjlighet att påverka planeringen. Som känt är Finnö däremot helt i privat ägo, och bakom planerna på en färjhamn där står i främsta rummet ett privat trafikbolag.

Fastän en färjhamn givetvis främst strävar till en möjligast snabb betjäning av den genomgående trafiken, finns det dock alltid ett behov för vissa trafikanter att stanna över ett eller ett par dygn. En stad med 150 000 invånare har självklart mycket större möjligheter till mångsidig service än en skärgårdsö där allt måste byggas alldeles från början. Och då färjtrafiken är starkt säsongbetonad, måste man ifrågasätta möjligheterna för de behövliga serviceformerna att fungera även under trafiksvaga tider utan märkbart stöd från samhället.

I tilläggsförslaget har med avsikt en mycket väsentlig faktor lämnats obeaktad. Finnö är en isolerad ö, och där finns ej ännu några anläggningar. En ovillkorlig förutsättning för en internationell färjtrafik via Finnö är byggandet av c:a 80 km ny riksväg. Terrängen är svår och c:a 20 sund måste överbyggas. Väglinjen skär två för Finlands sjöfart livsviktiga farleder, som fordrar minst 40 meters fri segelhöjd och dessutom 5 övriga officiella farleder. Den uppgivna byggnadssumman 72 milj. Fmk torde ej ha räknats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Med kännedom om skärgårdskommunernas ekonomiska ställning är det också klart, att en färjhamn med alla erforderliga anläggningar ej kan byggas utan märkbart statligt stöd. Vid Resovikens mynning behövs däremot endast 2 km ny väg i jämn terräng

för att ha kontakt med Finlands befintliga riksvägsnät. Åbo stad förbereder redan påbörjandet av hamnbyggnaderna.

Det torde räcka minst 10 år, innan man till Finnö kan få en färjförbindelse, som uppfyller fordringarna på E 3. Ett beslut att lägga E 3 genom Finnö skulle således i praktiken betyda, att vi under en lång tid framåt ej hade någon E 3 i Finland. Färjtrafiken fortsätter och utvecklas givetvis via de nuvarande hamnarna, men då skulle Finland och särskilt Finlands turism bli utan det reklamvärde, som E 3:s dragande genom Finland utan tvivel innebär. Ej blott ur synpunkt för Finlands utan även för hela Nordens turism är det av stor vikt, att i den internationella trafikens allmänna medvetande ingår möjligheten att med europavägsstandard köra bil till Finland och genom södra Finland till Sovjetunionen.

Under hänvisning till ovanstående förenar sig stadsstyrelsen om arbetsgruppernas rekommendationer och föreslår dess godkännande samt tilläggsförslagets förkastande. Likaså hoppas stadsstyrelsen, att saken kan avgöras i så god tid i början av innevarande år, att vid turistsäsongens begynnande Europavägen 3 kunde tagas i beaktande vid information från vårt lands sida och vid utgivandet av eventuella kartor.

Åbo den 30 januari 1967

Öyvind Stadius

Biträdande stadsdirektör

Kari Levasmaa

T.f. biträdande stadssekreterare

Finlands redareförening:

Den gemensamma finsk-svenska arbetsgruppen, som våren 1964 tillsattes med uppgift att utreda färjförbindelserna mellan Finland och Sverige avgav sin rapport den 15 juli 1966 med behörigt förslag. Vi har i tidigare skede varit i tillfälle att taga del av de rekommendationer som arbetsgruppens utredning utmynnar i och vi vill även i detta sammanhang framhålla, att vi till alla delar omfattar de sex punkter som från gruppens sida framförts.

Nordiska rådets tilläggsförslag utmynnar i förslag till rekommendation till regeringarna i Finland och Sverige att i Europavägssystemet inlemma en färjförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland med sikte på att överfarten till sjöss göres så kort som möjligt. Förslaget som undertecknats av sex medlemmar av Nordiska rådet avviker från den av Nordiska rådet vid dess tolfte session antagna rekommendation (nr 8/1964) endast så till vida att orden "med sikte på att överfarten till sjöss göres så

kort som möjligt» tillagts. Däremot utsäges i förslaget icke var förslagsställarna tänkt sig placeringen av färjterminalen på den finska sidan, men framgår av förslagsmotiveringen att förslagsställarna har siktat inställt på att terminalen på Finlands sida i framtiden bör bli en stor och dominerande färjanläggning i trakten av Korpo—Finnö.

Den gemensamma finsk-svenska arbetsgruppen har såsom känt i sin rapport till regeringarna i de bägge länderna efter tvååriga, noggranna utredningar rekommenderat att Europaväg E 3 inom Finland — efter anknötning till Åland — leds vidare över Åbo längs nuvarande Europaväg E 80 (riksväg 1) och ytterligare uttalat att en förläggning av färjhamnen i Åbo till Resovik eftersträvas.

Då förslagsställarna nu i berörda tvenne punkter underkänner arbetsgruppens expertis, bör särskilda, tidigare icke kända omständigheter ha framkommit, som motiverar en omprövning av frågan. Vid genomgång av tilläggsförslaget synes detsamma vila i huvudsak på följande argumentering:

1. Att utnyttjandet av trånga farleder i innerskärgården försvåras då färjorna i framtiden med ökat trafikunderlag väntas bli större och snabbare. I den mån detta påstående gäller Finnö är vi såsom representanter för bilfärjeredare tvungna att anmäla avvikande mening. På distansen Åbo—Finnö, 31 sjömil, går farleden så när som på inloppet till Åbo i sin helhet över stora fjärdar där fartygen utan svårighet kan utnyttja sin fulla hastighet, och under innevarande år kommer redan arbetena att vidtaga med uppmuddring av en ny för passagerar- och bilfärjetrafiken avsedd farled öster om Lilla och Stora Boekarna. I detta sammanhang bör även beaktas att enligt statsrådsbeslut vid senaste årsskifte det till färjhamn utsedda området i Resovik inkorporerats med Åbo stad, som därigenom erhållit möjligheter att förverkliga det s. k. Resoviksprojektet. Från Resovik existerar inga hastighetsbegränsningar för fartygstrafiken. Färjornas gångtid från Åbo till Finnö som nu är cirka 2 timmar torde i framtiden kunna reduceras med 20—30 min.

2. Att arbetsgruppens transportekonomiska kalkyler utvisar att den kortaste färjförbindelsen d. v. s. Kapellskär—Finnö är något fördelaktigare än sträckningen med Åbo som slutpunkt.

Ehuru vi icke har anledning att i övrigt befatta oss med arbetsgruppens sakkunnigt uppgjorda beräkningar, finner vi skäl att påpeka att i dessa icke beaktats den tidsvinst som uppstår sedan den nya farleden till Åbo tagits i bruk, eller framför allt sedan färjhamnen i Resovik blivit terminal. Då arbetsgruppen i sitt betänkande (sid. 127) uttalat att resan till Åbo beräknas taga cirka 30 minuter längre tid än till Nådendal bör denna tidsmarginal nu utgå enär farleden till Resovik i praktiken är densamma som till Nådendal. De s. k. tidskostnaderna har av arbetsgruppen för en tidsförlust av 30 min. uppskattats till Sv. kr. 4.05 per personbil och Sv. kr. 13.50 per

lastbil. Då totalkostnaderna beräknats för en personbil medförande 2,7 passagerare respektive för en lastbil utgöra:

	Personbil	Lastbil
Kapellskär—Åbo	kr 164	kr 827
Kapellskär—Finnö	kr 157	kr 831

(Nordisk udredningsserie 1966: 5)

betyder den förändrade tidsfaktorn redan i och för sig att sträckan Kapellskär—Åbo i trafikekonomiskt hänseende för lastbilar ställer sig fördelaktigare än sträckningen Kapellskär—Finnö. Det bör även noteras att enligt arbetsgruppens undersökningar ungefär 50 % av personbils- och lastbilstrafiken på bilfärjerutten från Sverige riktar sig från Åbo mot norr eller nordost, och ifråga om denna trafik intar Åbo hamn ett avgjort centralare läge än Finnö.

Såsom en fördel för Finnöprojektet bör likväl antecknas att placeringen av en terminal därstädes skulle möjliggöra en 50 % kapacitetsökning för tonaget för några rederiers vidkommande.

Med hänsyn till de stora investeringskostnaderna, ringa eller ingen vinning i trafikekonomiskt avseende för trafikanterna samt de stora fördelar Åbo stad erbjuder i fråga om kommunikationer, hotell, affärer och annan service kan vi icke biträda Nordiska rådets nu framlagda medlemsförslag.

Vi föreslår att den finsk-svenska arbetsgruppens 6 rekommendationer snarast lägges till bas för vidare åtgärder i ärendet och att Europaväg 3 drages över Åbo (framdeles färjhamnen i Resovik). Enligt vår uppfattning är det synnerligen viktigt att Europavägens sträckning fastslages i så god tid att densamma redan till inkommande sommar kan anges i de bilkartor och turistbroschyrer, som tryckas i utlandet. Ett dylikt snabbt beslut skulle vara ägnat att draga utländska bilturister till Finland redan under inkommande turistsäsong.

Slutligen önskar vi påpeka att i den händelse att färjhamnen oaktat ovanstående skulle placeras i trakten av Korpo—Finnö, har de av våra medlemsrederier som bedriver passagerartrafik mellan Sverige och Finland förklarat sig vara beredda att inleda trafik på denna rutt.

Helsingfors den 13 januari 1967

Finlands redareförening r. f.

P. Forsskåhl

Ålands redarförening r.f.:

— — — får vi vördsamt förorda det gjorda förslaget.

Förslagsställarna framhåller särskilt vikten av att överfarten till sjöss mellan Sverige och Finland göres så kort som möjligt. Det kan nämnas att

i dagens läge motsvarar färjleden Pargas—Kapellskär förslagsställarnas intentioner i det att såväl Kapellskär som Pargas är de färjhamnar, som ligger längst ut mot grannlandet. Kapellskärs ställning i detta avseende synes vara given även i framtiden, medan Pargas förblir den närmast Sverige belägna färjhamnen blott till dess väsentliga investeringar i broar gjorts.

Beträffande färjleden Pargas—Kapellskär i detta nu må ännu följande noteras.

1. Från sommaren 1967 är bilfärjleden Pargas—Kapellskär den led mellan Finland och Sverige, som har de tätaste bilfärjeförbindelserna. Detta illustreras av bifogade tidtabell över den från Kapellskär utgående trafiken sommaren 1967.

14. 4—3. 9 1967

Kapellskär	Mariehamn	Pargas
8.00	7.6—3.9	15.30
10.00	7.30—13.45	19.00
* 11.00	14.30	
18.30	7.6—14.3	2.00
* 19.00		
23.00	22.30	
8.30		6.45
10.00	7.6—15.3	3.00
17.30	8.30 *	
18.30	16.00 15.30	10.30
21.30	17.30 **	
6.00	7.6—3.9	16.00
		23.00
	** 12.5	** 20.00

2. Leden Pargas—Kapellskär kommer framdeles att även under lågsäsongen upprätthållas med 2—3 turer i vardera riktningen.

3. Bilfärjleden Pargas—Kapellskär erbjuder den snabbaste överfarten mellan Sverige och Finland över Ålands hav — överfarten göres med nuvarande färjor på 6 1/2 timme.

4. Färjorna på leden Pargas—Kapellskär hinner göra 3 turer per dygn, medan motsvarande antal turer på leden Åbo—Norrtälje är blott 2 turer per dygn.

5. Den snabba överfarten och möjligheten att utnyttja färjorna till 3 turer per dygn föranleder att biljettpriserna på leden Pargas—Kapellskär är väsentligt lägre än på andra håll.

Vi anser att de av oss ovan anförda omständigheterna kan vara värda att beaktas i samband med handläggandet av det gjorda tilläggsförslaget.

I sammanhanget kan det även vara skäl att betona att färjhamnarna i såväl Kapellskär som Pargas är öppna för alla trafikanter trots att hamnarna är i privat ägo. Då i utredningen föreslås att hamnarna bör vara i de allmännas ägo för att därigenom fri konkurrens skulle befrämjas må det vara oss tillåtet att understryka att begreppen »allmän ägo» och »fri konkurrens» hittills inte stått helt i samklang. Sålunda får vi blott hänvisa till att Nåden-

dals stad då de utbyggde sina färjanläggningar reserverade dem med utslutande rätt för ett enda rederi. Norrtälje stad har förfarit på likartat sätt. Just Norrtälje stad var indirekt orsaken till att en av hamnarna på Kapellskär utbyggdes. Inte heller Åbo stad torde i dag kunna erbjuda angöringsmöjligheter för andra bilfärjor än de som hör till ett bestämt rederi.

Ehuru sålunda säkerligen mycket talat för att hamnar av nu ifrågakvarande slag bör vara i det allmännas ägo önskar vi särskilt betona huru av det allmänna ägda hamnanläggningar hittills bidragit till att strypa konkurrensen i stället för tvärtom. Denna politik har även givit upphov till de talrika investeringar i färjhamnar som under senare tider gjorts.

Mariehamn den 24 januari 1967

Ålands redarförening r. f.

(Sign.)

Finlands turistförbund r.f.:

Det nu föreliggande förslaget grundar sig på en utredning som gjorts av en finsk-svensk arbetsgrupp, vilken i detalj fäst uppmärksamhet vid såväl trafiktekniska som ekonomiska omständigheter, vilka berör bilfärjtrafiken mellan Finland och Sverige.

Vid uppgörandet av prognoser för trafikökningen under de närmaste åren, har arbetsgruppen gjort rätt djärva uppskattningar. Liknande prognoser har även framställts i vissa andra sammanhang, varför dessa inte kan anses vara alltför optimistiska. Härvid är det viktigt, att de olika trafikformerna så effektivt som möjligt förmår sköta den del av det växande servicebehovet som faller på deras lott.

Finlands turistförbund godkänner i princip arbetsgruppens åsikter och konstaterar att det är naturligt, att transportkapaciteten utbyggs i proportion till det ökade behovet. Förbindelserna mellan Finland och Sverige är redan nu synnerligen goda, men med hänvisning till den redan tidigare nämnda förväntade ökningen av bilister, förefaller det aktuella förslaget synnerligen välgrundat. I fråga om förslagets detaljer konstaterar förbundet, att ehuru en fördelning av trafiken på många orter i flera avseenden är motiverad och ehuru man bör sträva till så korta sjövägar som möjligt, måste man likväl, då man beaktar en ändamålsenlig användning av färjan, välja färjhamnarna så, att färjan blir fördelaktig också för sådana resande, som inte reser med egen personbil. Av denna orsak borde hamnen utgöra ändpunkten för goda allmänna trafikleder. Utom egentliga bilister kan färjorna transportera åtskilliga andra resande. Det i tilläggsförslaget anförda alternativet Korpo som färjhamn i stället för Raisio, ger anledning

till konstaterandet, att de väg- och hamninvesteringar som vore nödvändiga i Korpo är av så stora dimensioner att det under de närmaste åren inte torde vara möjligt för staten att förverkliga dem, medan en färjhamn i Raisio skulle vara betydligt enklare att bygga.

Även enligt förbundets åsikt bör Åland ännu intimare än hittills vara anslutet till sjötrafiken mellan Finland och Sverige. Åland har under de senaste åren blivit ett allt mer betydelsefullt turistmål såväl för svenskar som för finnar.

Vad för övrigt förverkligandet av de i förslaget nämnda vägplanerna beträffar, anser förbundet, att det i detta skede ej är i stånd att ge ett ingående utlåtande. Likväl kan man konstatera, att det är mycket välgrundat att beakta sevärigheterna för turister, då man uppgör och förverkligar vägplaner. Turisternas inslag i landsvägstrafiken är ju mycket betydande. Förekomsten av ett välplanerat och lätt vägnät är den allra bästa reklamtruffen i konkurrensen om de utländska bilisterna.

Helsingfors den 13 januari 1967

Finlands turistförbund r. f.

Jorma Tolonen

Verkställande direktör

Pekka Kautto

Generalsekreterare

Finlands automobilklubb:

På Europavägar ställes höga internationella anspråk. Vägen Pargas—Nagu—Korpo fyller ej i detta nu dessa anspråk, varför vägen i sin helhet borde byggas om och färjförbindelserna ersättas med broar. Arbetet skulle fordra en synnerligen lång tid och ansenliga kostnader och däri placerade medel skulle ej motsvara behovet under de närmaste åren. Enligt vår åsikt vore dessa medel sannolikt felinvesterade.

Ett stort antal personer utan eget fordon reser med färjor och även den i en nära framtid starkt växande containertrafiken anlitar färjförbindelser. För att dessa trafikformer skall löpa smidigt behöves järnvägstransporter som fortsättning. Byggandet av en järnväg till Korpo skulle vara ett alldeles skilt företag vid sidan om landsvägsbygget, varför man för närvarande ej kan tänka sig något dylikt.

Om man för finansieringen av dessa företag skulle ansöka om lån hos världsbanken, skulle enligt vår uppfattning detta vara omöjligt. Lönsamheten av trafiken till Korpo med avseende på investering skulle vara ringa åtminstone under detta århundrade.

Vi bör med det snaraste få Europaväg 3 till Finland. Via Korpo vore detta ej möjligt åtminstone under de närmaste tio åren, vilken tid skulle fordras för planering och byggande av vägen och broarna, om man på något sätt kunde erhålla medel för denna investering.

ÅK är av den åsikten, att utgångspunkten för E 3 i Finland, eventuellt med undantag för Åland, bör vara i Åbo, någonstans i trakten av Reso viken. Där kan man snabbt bygga de hamnaniläggningar, som i den egentliga staden Åbo blir för trånga. Åbo fyller väl de anspråk, som dagens och även framtidens expanderande färjtrafik ställer. Fortsättningsförbindelserna med det övriga Finland, vägnätet och järnvägarna är relativt goda. Passagerare som kommer utan fordon, kan omedelbart fortsätta sin färd med kommunikationsmedel enligt egen önskan.

Vad containers beträffar, är övergångstransporter oekonomiska. Då de i svenska hamnar är lastade på färjor, är det inte ändamålsenligt att lossa dem t. ex. i Korpo och eventuellt igen lasta dem på tåg i Åbo. Enligt vår åsikt är containertransport Stockholm—Åbo för tillfället det mest ekonomiska.

Såframt man i framtiden önskar förkorta färjvägen, är vår uppfattning den, att landsvägsförbindelsen till Åland bör gå via Nådendal—Merimasku—Taivassalo—Gustafs—Brändö—Kumlinge—Vårdö till fastlandet Åland.

Helsingfors den 16 januari 1967

Finlands automobilklubb

P. Ervi

Sverige:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Det i rådet väckta tilläggsförslaget är närmast föranlett av den rapport som framlades den 15 juli 1966 av den av regeringarna tillsatta finsk-svenska arbetsgruppen med uppgift att utreda huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående billärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland. Rapporten har publicerats i Nordisk utredningsserie 1966: 5.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som av statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet anmodats att före den 15 mars 1967 inkomma med yttrande över nämnda rapport, har ej möjlighet att nu avgiva yttrande till rådet i denna fråga. Styrelsen kommer emellertid att snarast möjligt avgiva yttrande över rapporten till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet och i samband därmed även till Nordiska rådet.

Stockholm den 12 januari 1967

Gust. Vahlberg

Per Olov Tjällgren

Färjtrafiken mellan Sverige och Finland är av relativt sent datum. Såsom framgår av betänkandet etablerades de första färjlinjerna mellan Roslagen och Åland/Åboland åren 1959/60. Dessförinnan överfördes personbilar och lastbilar i begränsad omfattning med de reguljära båtlinjerna Stockholm—Åbo/Helsingfors. Viss lastbilstrafik hade även etablerats via Haparanda mellan Finland och Sverige och utsträckts t. o. m. till orter på kontinenten.

Den finsk-svenska arbetsgruppen grundar sin bedömning och prognoser på förhållandena och utvecklingen under första hälften av 1960-talet. Under detta första skede för färjtrafiken har ur olika synpunkter en konsolidering av färjtrafiken mellan Roslagen och Finland ägt rum, nämligen dels till större och färre trafikföretag och dels till färre antal färjlägen på roslagskusten. Under 1966 utgick trafiken till Åboland sålunda från Norrtälje och Kapelliskär och till Åland förutom från dess färjhamnar endast från Grisslehamn. Ett andra skede i färjtrafikens utveckling kan sägas ha inletts med etablerande år 1966 av bilfärjetrafik och, under år 1967, av tåg färjetrafik (godstrafik) mellan Stockholm och Åbo/Nådendal. Ytterligare kan nämnas att en färjförbindelse av betydelse för stockholmsområdet under de senaste åren drivits mellan Helsingfors och Travemünde via Nynäshamn och Karlskrona.

De under 1966 och 1967 etablerade färjförbindelserna erbjuder ytterligare valmöjligheter för tillgodoseende av trafik- och transportbehovet mellan Sverige och Finland. För spårbundna transportkonsumenter och vid trafik på långa avstånd torde tåg färjförbindelsen kunna vara fördelaktig. Även andra utformningar av färjförbindelser, t. ex. färjförbindelser avsedda utslutande för lastbilar, kan komma till utförande. På passagerarsidan nämnes nu svävare såsom mer realistiska alternativ till flyg- och båtförbindelser mellan Sverige och Finland. Nämnda utvidgning av systemet av färjförbindelser i förhållande till början på 1960-talet medför ökad konkurrens om det trafikunderlag som arbetsgruppen räknade med i sina prognoser för roslagslederna. Å andra sidan visar trafiken på roslagslederna, särskilt lastbilstrafiken, en fortsatt stark ökning. Det under de senaste åren ökade samarbetet mellan de nordiska ländernas näringsliv och det ökade internordiska handelsutbytet torde ge underlag för en fortsatt stark ökning av lastbilstrafiken på nämnda färjleder.

I betänkandet redovisas i särskilda kalkyler transportkostnaderna vid olika alternativa färjleder. Den använda kalkylmetodiken avviker i viss utsträckning, främst genom att drivmedels- och fordonsskatter inkluderats i landtrafikmedlens kostnader, från mer gängse kalkylmetodik. Nämnda avvikelser torde emellertid ej avgörande inverka på den inbördes ordningen mellan de aktuella alternativen. De av arbetsgruppen framlagda kalkylerna visar bl. a. att det vid kombinerade land- och sjötransporter ur transport-

ekonomisk synpunkt är fördelaktigt att sjöresan göres så kort som möjligt. Vid dessa beräkningar har tillämpats en relativt låg värdering av passage-rarnas restid. Vid högre värdering av tiden, som redan i dagens läge torde tillämpas av vissa trafikantkategorier, ökas fördelarna av en kort sjöresa. Kalkylerna visar sålunda att beträffande de två färjlägen, Norrtälje och Kapellskär, som arbetsgruppen finner vara lämpligast som utgångspunkter på den svenska sidan, en led över Kapellskär ger totalt sett lägre transportkostnader än Norrtälje. Enligt arbetsgruppen är även ur nautiska synpunkter Kapellskär avgjort fördelaktigare. Styrelsen finner dessa skäl böra tillmätas avgörande betydelse och delar därför arbetsgruppens bedömning att Kapellskärsområdet utgör lämpligaste anslutningspunkt i Roslagen. Arbetsgruppen föreslår att en allmän hamn inrättas på denna plats. För att en större biltrafik skall kunna ledas över Kapellskär erfordras enligt arbetsgruppen att vägen Frötuna—Kapellskär utbygges till högre standard.

Styrelsen har beaktat behovet av en ombyggnad av vägen Frötuna—Kapellskär genom att taga upp företaget i flerårsplanerna för perioden 1967—71, dock utan medelstillelse under perioden. Frågan om tidpunkten för utbyggande av vägen bör enligt styrelsens mening anstå till dess närmare klarhet vunnits beträffande karaktären av Kapellskärs färjläge. Ägo- och dispositionsfrågor rörande mark för färjhamnen, erforderliga utbyggnader av färjlägen och serviceanordningar samt hur hamnen skall administreras som allmän hamn synes därvid först böra lösas.

Arbetsgruppens förslag i övrigt beträffande åtgärder på svenskt område, att Europavägen E 3 inom Sverige förlängs från Stockholm längs riksväg 76 till Frötuna och därifrån vidare till Kapellskär och Norrtälje, samt att färjförbindelserna från nämnda färjhamnar till Finland med anknytning till Åland snarast inlemmas i Europavägssystemet med beteckningen E 3, vill styrelsen i princip tillstyrka. Tidpunkten för ikraftträdandet av nämnda vägbezeichnung torde i viss mån böra göras beroende av standarden på förbindelserna.

Gust Vahlberg

Per Olov Tjällgren

Sjöfartsstyrelsen:

Förslagsställarna förordar Korpo-Finnö som slutlig terminalpunkt på finska fastlandet i stället för som arbetsgrupperna Åbo. Motivet härför är den kortare sjödistansen och de bättre nautiska förhållandena. Förslagsställarna uttalar att det på kort sikt förefaller naturligt att även fortsättnings-

vis använda Åbo som slutpunkt med de kompletterande anordningar som interimistiskt kan bli nödvändiga. Dessa bör dock hållas inom en sådan ram att en framtida utflyttning av huvudfärjeterminalen till kustbandet icke onödigtvis försvåras eller fördröjes.

Av de båda arbetsgruppernas utredning framgår att distansen från Kapellskär är till Korpo-Finnö cirka 85 n. mil och till Åbo (via Söderarm) 112 n. mil. Distansskillnaden är sålunda knappt 30 n. mil. Distansen i vattnet med fartbegränsning är respektive 5 och 8 n. mil. Landsvägsavståndet mellan Finnö och Åbo utgör 85 km. Den nuvarande vägen är av dålig standard. I vägförbindelsen ingår tre landsvägsfärjor. En utbyggnad av den s. k. skärgårdsvägen till godtagbar standard på sträckan Finnö—Pargas (60 km) skulle draga en kostnad av cirka 115 milj. kr. Några kostnadsberäkningar för alternativa färjeterminaler har arbetsgrupperna inte lagt fram.

Den kortare sjösträckan vid alternativet Korpo—Finnö synes ge en mera väsentlig tidsvinst främst för personbiltrafiken. För tyngre lastbilar är tidsvinsten förhållandevis obetydlig. Samma gäller för passagerare, som icke färdas i privatbilar. En färjeterminal i Åbo innebär för de senare betydligt ökad komfort. Vinsterna av ett framskjutet färjeläge torde huvudsakligen sammanhänga med de kostnadsbesparingar som blir möjliga att nå genom ett intensivare utnyttjande av fartygsmaterielen. Mot dessa besparingar skall ställas ökade fordonskostnader och framför allt den mycket betydande investeringen för den s. k. skärgårdsvägen. Med de perspektiv som i dag kan läggas synes en terminal i Åbo ge den ekonomiskt gynnsammaste lösningen. Styrelsen är emellertid medveten om att förutsättningarna kan ändras och fördelarna i en framtid väga över för det framskjutna terminalläget. De icke avskrivna kapitalkostnader som då belastar en Åbo-terminal, hur denna än utformas, torde inte vara av sådan storleksordning att de i ett dylikt läge allvarligt skulle försvåra en omläggning. En dylik terminal torde också ha ett betydande alternativvärde. Enligt styrelsens mening bör den fortsatta planläggningen av europavägförbindelsen tills vidare baseras på Åbo som finsk fastlandsterminal.

Stockholm den 24 januari 1967

C. G. Widell

Bengt O. Rickard

I.-B. Ericsson

Generaltullstyrelsen har i en skrivelse den 10 januari 1967 förklarat, att man inte har något att anföra i anledning av tilläggsförslaget.

Sveriges redareförening:

Föreningen har vid ett par tillfällen tidigare framfört sina synpunkter på hithörande frågor, senast i skrivelse till rådet den 14 oktober 1963 [se *Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1267—1268*]. Föreningen anser att några förhållanden, som kunna föranleda ytterligare synpunkter eller ändrat ståndpunktstagande, icke inträffat under mellantiden. Vad tidigare anförts vidhålls därför.

Avseende vad som i remissbehandlingarna anges beträffande utbyggnad av hamnar, vill föreningen erinra om den pågående statliga utredningen av år 1965 om svenska hamnväsendets framtida utformning. Resultatet av denna utredning bör enligt föreningens förmenande avvaktas.

Göteborg den 30 december 1966

Sveriges redareförening

Douglas Forssblad

Hans Larsson

Svenska turisttrafikförbundet:

I sitt tidigare yttrande i skrivelse av den 23 november 1963 framhöll turisttrafikförbundet i samma fråga [se *Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1270—1271*] att båttrafiken mellan Finland och Sverige har nått en utomordentligt stor omfattning med en årlig befordran till Sverige av ca 800 000 resenärer, som till c:a 90 % inkommit till landet över Stockholms- och Roslagshamnarna. Mot bakgrund härav är det givetvis ur turisttrafikens synpunkt angeläget att planera färjleder mellan de båda länderna på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt.

Den finsk-svenska arbetsgrupp som fått uppdraget att utreda denna fråga har rekommenderat att färjeförbindelsen på svenska sidan skall utgå från Kapellskär för att kortast möjliga transportsträcka till sjöss skall erhållas. Man har likaså förordat att förbindelsen inlemmas i Europavägsystemet så att E 3 förlängs från Stockholm längs riksväg 76 till Frötuna och därifrån vidare till Norrtälje och Kapellskär. I princip har STTF ingen erinran att anföra mot arbetsgruppens rekommendation.

Det är dock angeläget att i detta sammanhang påminna om Norrtäljes sedan flera år tillbaka utbyggda och livligt trafikerade färjhamn. Ur turistsynpunkt måste det anses betydelsefullt att staden har en god servicekapacitet gentemot samtliga trafikantgrupper i fråga om inkvartering, närings-

ställen m. m. Norrtälje synes därför böra fungera som utfallsport för bilfärjetrafiken till Finland intill dess Kapellskär hunnit få en turistservice som svarar mot internationella krav.

Arbetsgruppen har vidare betraktat planerna på en eventuell vägförbindelse från det egentliga Finland till Åland som rent hypotetiska och ansett att man vid planeringen av färjeförbindelserna inom överskådlig tid inte bör ta någon hänsyn till detta projekt. En preliminär generalplan för huvudvägnätet i sydvästra Finlands skärgård framlades den 22 november 1966 och förutsätter att utfallsporten på den svenska sidan lokaliseras till norra Vaddö. Den framlagda finska generalplanen har fått statsmakternas stöd och torde få betraktas som förhållandevis realistisk även om ett förverkligande kommer att dröja.

Stockholm den 11 januari 1967

Svenska turisttrafikförbundet

Erik Schulze

Verkst. dir.

Mats Nöjd

Vice dir.

Motororganisationernas samarbetsdelegation (KAK, M och MHF):

MSD har i skrivelse den 19 november 1963 framhållit vissa synpunkter på trafikutbytet Sverige—Finland [se *Nordiska rådet, 12:e sess., s.1269—1270*] och i samband därmed även sökt bedöma aktualiserade väg- och hamnfrågor på den svenska sidan. Med tillfredsställelse konstaterar MSD att de sålunda framförda synpunkterna i stort sett beaktas i och med att Kapellskär föreslagits som hamn och därtill anslutande vägar öster om Norrtälje upprustats. Det är MSD bekant att arbetsplaner för en ny väg Frötuna—Kapellskär kan väntas vara klara inom ett par år.

Beträffande i tilläggsförslaget berörda hamn- och vägfrågor på den finska sidan anser sig MSD — främst på grund av otillräcklig kännedom om lokala förhållanden — inte kunna bidra med några väsentliga synpunkter.

Stockholm den 17 januari 1967

Motororganisationernas samarbetsdelegation

Bengt Persson

Jourhavande sekreterare

BILAGA 2

PM angående färjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Avgivet av professor Sven Godlund)

Anmodad att avge synpunkter över valet av slutpunkt i Finland för färjeförbindelse mellan Finland och Sverige (utförlig redovisning i Nordisk utredningsserie 1966: 5 enligt den tillsatta finsk-svenska arbetsgruppen samt Tilläggsförslag A 129 T/t av Folke Björkman m. fl. inom Nordiska rådet) ber jag härmed få anföra följande:

I arbetsgruppens förslag har Åbo (eventuellt det närbelägna Nådendal) angivits såsom den lämpligaste slutpunkten. I tilläggsförslaget har Korpo-Finnö framförts såsom slutpunkt, varvid pekats på möjligheten att därvid samtidigt förbättra förbindelserna till Åland.

Fördelarna med Åbo framför Korpo-Finnö är framför allt dels att den nuvarande och prognosticerade trafiken till betydande del kommer från eller går till Åbo med omland, dels att Åbo redan nu har goda väg-, järnvägs- och flygförbindelser med landet i övrigt, något som Korpo-Finnö saknar, dels att Åbo måste anses ha mycket större möjligheter att tillgodose den växande internationella trafikens behov av serviceanordningar m. m. liksom också sjöfartsnäringsens behov av yrkeskunnig personal än Korpo-Finnö där tätbebyggelse för närvarande saknas.

Nackdelarna med en placering till Åbo framför Korpo-Finnö är dels längre sjödistans till Åbo jämfört med det längre ut liggande Korpo-Finnö, dels nautiska förhållanden i form av trånga inseglingsspassager till nuvarande Åbo hamn jämfört med det fria läget av Korpo-Finnö samt dels att den genomgående biltrafiken nödgas passera genom Åbo stads centrum. En fördel med slutpunkten i Korpo-Finnö skulle vara att terminalanläggningarna därstädes och skärgårdsvägen dit ut skulle kunna nyttjas av såväl Sverige- som Ålandstrafiken.

Det uppges att de ovannämnda mindre fördelaktiga inseglingsförhållandena till Åbo försvinner därest man flyttar slutpunkten till den närbelägna Resoviken, d. v. s. längre mot väster och i ett friare läge än stadens nuvarande hamn. Denna flyttning och utbyggnad bedömer jag även nödvändig för avveckling av den växande trafiken och de ökande utrymmesbehoven överhuvud. Genom en dylik förläggning av färjehamnen till Resoviken skulle jämväl goda tekniska möjligheter erhållas att bygga en förbifartsväg förbi Åbo så att den genomgående biltrafiken — vari den tunga immissionsalstrande¹ lastbiltrafiken kan komma att utgöra en betydande del — ej såsom nu tvingas köra genom stadens centrum.

¹ Immission = ballast, avgaser o. dyl.

»Åbo omfartsväg» är redan byggd i vad avser sträckan Reso stations-
sambhälle — anslutningspunkten på väg 1 till Helsingfors. Vad som behövs är
endast en ny- eller ombyggnad av vägen från Resoviken till Reso stations-
sambhälle, vilket sannolikt kan åstadkommas för en relativt måttlig kostnad.

Frågan om förbättring av Ålands färje- och vägförbindelser med Finland
anser jag böra upptagas i särskild ordning. Enligt min åsikt torde, om så
bedömes lämpligt, en färjetrafik mellan Korpo-Finnö och Åland kunna eta-
bleras tämligen oberoende av hur man ordnar Finland—Sverigetrafiken.
Under alla förhållanden torde för Ålandstrafiken under överblickbar fram-
tid behövas endast relativt enkla och små terminalanordningar och avsevärt
mindre vägarbeten än vad som behövs för den väsentligt större, tyngre och
hastighetsberoende Sverige—Finlandstrafiken.

Med hänsyn till vad som ovan sagts om framförallt Åbos roll som trafik-
genereringsort, stadens redan nu förhållandevis väl utbyggda trafikförbin-
delser inåt land och utbyggda lokala service m. m. samt de sannolikt stora
investeringsbelopp som erfordras för att förse Korpo-Finnö med ur interna-
tionell aspekt godtagbar väg och erforderliga serviceanordningar av olika
slag anser jag att Åbo bör bli slutpunkt på färjeleden från Sverige. Jag fin-
ner således i själva lokaliseringsfrågan för närvarande ingen anledning att
frånga arbetsgruppens förslag.

Det bör emellertid framhållas att nu gjorda uttalande från min sida är
baserat på två viktiga förutsättningar nämligen,

dels att färjehamnen förlägges till Resoviken, detta för att komma ifrån
de nautiska problemen i inseglingspassagerna till den nuvarande »inre»
hamnen i Åbo och för att avkorta sjödistansen så att trafiken ur tidssyn-
punkt blir mera konkurrenskraftig jämfört med en trafik med Korpo-Finnö
som färjehamn,

dels att anslutningsvägen från Resoviken till Åbo omfartsväg vid Reso
stationssambhälle om- eller nybygges.

Av det sagda följer också att jag i nuläget — innan besked inkommit om
Åbo stads inställning till nu nämnda investeringar — ställer mig tveksam
till behovet av en ny transportekonomisk studie av de diskuterade alterna-
tiven till slutpunkt. En dylik undersökning kan, som jag ser det, medföra
risk att avgörandet ytterligare uppskjuts. Chans till annan slutsats än den
arbetsgruppen och jag var för sig kommit till torde icke vara särdeles stor
under förutsättning av en positiv attityd från Åbo stads sida, beträffande
ovan nämnda investeringar.

Mera näraliggande än en ny utredning synes mig därför i nuläget vara
att Åbo stad inbjudes till förhandlingar och uppmanas överväga sådana åtgärder
att staden reservationslöst kan tjänstgöra som färjetrafikens slut-
punkt. Detta innebär att Åbo stad omedelbart bör gå i författning om pla-
nerandet dels av en ny färjehamn vid Resoviken och dels av den ovannämnda
erforderliga anslutningsvägen för att sedan inom rimlig tid — låt säga
inom 3 à 5 år — åstadkomma denna hamn och denna väg.

Nämnas bör även att godstrafikunderlaget för bilfärjan från Sverige till

Finland kan vara väl högt beräknat. Det förhåller sig nämligen så, att redan denna vår kommer SJ att sätta in sin kombinerade järnvägs- och lastbilsfärja »Starke» på den nya leden Stockholm—Nådendal. Eftersom SJ är ägare till eller meddelägare i en del av de lastbilsföretag som kan komma att trafikera Finland enligt bilfärjeprognozen innebär tillkomsten av denna SJ-ägda färjeled att kostnaden för godset på bilfärjeleden kan bli lägre än vad som den finsk-svenska arbetsgruppen år 1966 kalkylerade med för den sistnämnda leden. Prognosen för bilfärjeleden har nämligen utarbetats utan hänsynstagande till SJ-färjan.

Konklusionen av det här sagda blir närmast den, att Åbo (Resoviken) i ännu högre grad än vad som kan utläsas av arbetsgruppens rapport av år 1966 torde framstå som den ur ekonomisk synpunkt under överblickbar framtid (15 å 20 år) lämpliga slutpunkten för bilfärjeleden från Sverige. Först när trafiken vuxit kraftigt såväl på Sverige- som på Ålandsleden synes man på allvar behöva undersöka förutsättningarna för att realisera det ur investeringssynpunkt vida dyrare Korpo—Finnö-projektet, vilket i en mera avlägsen framtid kan bli realistiskt. Men en sådan undersökning torde sannolikt ej behöva göras under det närmaste årtiondet.

Göteborg den 27 februari 1967

Sven Godlund

Professor i kulturgeografi med ekonomisk geografi vid
Göteborgs universitet. Sakkunnig inom europeiska
transportministerkonferensen, ledamot av väg-
kostnadsutredningen, expert inom
Öresundsutredningen, m. m.

BILAGA 3

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget och
meddelandena om rekommendation nr 8/1964 angående
bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige**

Till trafikutskottet har hänvisats ett tilläggsförslag om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige samt meddelanden från Finlands och Sveriges regeringar om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige.

Utskottet har tidigare behandlat tilläggsförslaget på möten den 6—8 augusti 1966 under en studieresa och på ett möte den 21—22 februari 1967 i Oslo, där minister for offentlige arbejder Svend Horn, Danmark, kommunikationsministern Leo Suonpää, Finland, statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, och statsrådet Olof Palme, Sverige, deltog i sakens behandling. Under Nordiska rådets 15:e session har minister for offentlige arbejder Svend Horn deltagit i sakens behandling.

1. Tilläggsförslaget

Förslagsställarna hemställer om en rekommendation till regeringarna i Finland och Sverige att i Europavägssystemet inlemma en färjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland med sikte på att överfarten till sjöss göres så kort som möjligt. I motiveringen till förslaget erinras om att våren 1964 tillsattes en gemensam finsk-svensk arbetsgrupp med uppgift att utreda färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige. Arbetsgruppen överlämnade den 15 juli 1966 till regeringarna sin rapport med »Förslag till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland» (NU 1966: 5). Utredningen utmynnade i följande rekommendationer:

1. att färjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknötning till Åland snarast inlemmas i Europavägssystemet med vägbeteckningen E;
2. att Europavägen E 3 inom Sverige förlängs från Stockholm längs riksväg 76 till Frötuna och därifrån vidare till Norrtälje och Kapellskär;
3. att Europavägen E 3 inom Finland — efter anknötning till Åland — leds vidare över Åbo längs nuvarande Europaväg E 80 (riksväg 1) till Helsingfors och därifrån vidare till Finlands östra riksgrens (vid Vaalimaa);
4. att vägen Frötuna—Kapellskär planerligt utbygges till högre standard;
5. att en förlängning av färjhamnen i Åbo till Reso vik eftersträvas; samt
6. att färjlägen och övriga hamnanläggningar bör vara i det allmännas ägo och bedrivs så att enhetlig planering och fri konkurrens befrämjas.

Tilläggsförslaget avviker från arbetsgruppens rekommendationer endast i så måtto att förslagsställarna på lång sikt räknar med att slutpunkten på finska sidan kommer att flyttas till kusten och inte kvarligga i Åbo. Som stöd härför hänvisas till arbetsgruppens ekonomiska kalkyler, som ger vid handen att man bör eftersträva att största möjliga del av transportsträckan är på land och så liten del som möjligt till sjöss. Medan i dagens läge förslagsställarna finner det riktigt att Åbo utnyttjas som slutpunkt på den finska sidan anser man att planeringen bör ske med sikte på att i en framtid utflytta slutpunkten till kusten. Den plats, som enligt tilläggsförslaget närmast skulle komma i fråga, har varit Korpo-Finnö.

2. Meddelandena

Av meddelandena framgår som ovan nämnts att arbetsgruppen för färjtrafiken mellan Finland och Sverige den 15 juli 1966 har avgivit betänkande i ämnet (NU 1966: 5).

3. Remissyttrandena

Remissyttrandena över medlemsförslaget har inhämtats från följande myndigheter och organisationer:

Finland:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
 Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
 Sjöfartsstyrelsen.
 Tullstyrelsen.
 Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län.
 Ålands landskapsstyrelse.
 Länsstyrelsen i landskapet Åland.
 Stadsstyrelsen i Åbo.
 Finlands redareförening.
 Ålands redarförening r. f.
 Finlands turistförbund r. f.
 Finlands automobilklubb.

Sverige:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
 Sjöfartsstyrelsen.
 Generaltullstyrelsen.
 Sveriges redareförening.
 Svenska turisttrafikförbundet.
 Motororganisationernas samarbetsdelegation (KAK, M och MHF).

Eftersom tilläggförslaget berörde förhållandena främst på den finska sidan föreligger ett omfattande remissmaterial från finska myndigheter och organisationer, medan materialet är mindre omfattande beträffande den svenska sidan. Förhållandena på den svenska sidan behandlas i det remissmaterial som infordrats av svenska regeringen med anledning av arbetsgruppens förslag. Av det föreliggande materialet framgår emellertid klart, att man allmänt ställer sig positiv till ett genomförande av arbetsgruppens rekommendationer, även om avvikande uppfattningar finns på vissa punkter.

I fråga om anslutningspunkten på den *finska sidan* förordar det övervägande flertalet remissinstanser Åbo med förläggning av en ny terminal vid mynningen av Resovik. Detta gäller *Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Sjöfartsstyrelsen, Tullstyrelsen, Åbo stad, Finlands redareförening* och *Finlands automobilklubb*. Det alternativa förslaget med förläggning till Korpo-Finnö avvisas av nämnda myndigheter och organisationer. Det främsta skälet som anföres emot Korpo-Finnö är de höga kostnaderna för utbyggnad av den s. k. »skärgårdsvägen» som enligt mycket preliminära beräkningar skulle dra en kostnad av cirka 200 miljoner mark enligt 1964 års prisnivå. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i Finland pekar på att arbetsgruppens ekonomiska kalkyler innebär att för passagerartrafikens del transporternas totalkostnader för de alternativa hamnlägena på finsk sida (Åbo, Pargas och Korpo) är i stort sett lika stora under förutsättning att merkostnaderna för skärgårdsvägen icke tas i betraktande. Om emellertid dessa kostnader medräknas, vilket man enligt styrelsens åsikt bör göra, stiger totalkostnaderna

för Korpo-alternativet betydligt över de andra alternativen. Vidare anses faran för felinvesteringar i Korpo vara betydligt större än i Åbo, där hamnanläggningarna alltid kan användas till nyttiga ändamål. Om man dessutom beaktar att mer än hälften av trafiken är riktad mot Åbo med omnejd och inlandet samt Åbos möjligheter till vidaretransport med tåg, bil och flyg, kan enligt Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt inte något annat alternativ komma i fråga. *Sjöfartsstyrelsen* i Finland anser att ur sjöfartssynpunkt det inte finns skäl till anmärkningar mot den finsk-svenska arbetsgruppens rekommendationer, enligt vilka man borde förlägga färjehamnen till Resovik i Åbo. *Finska tullstyrelsen* förordar Åbo-alternativet på grund av att man då har lättare att effektivt utnyttja personalstyrkan.

Några remissinstanser framhåller betydelsen av att Europavägens sträckning fastslås i så god tid att den redan till sommaren kan anges i bilkartor och turistbroschyrer. *Svenska sjöfartsstyrelsen* anser att den fortsatta planläggningen av Europavägförbindelsen tills vidare bör baseras på Åbo som finsk fastlandsterminal. Styrelsen framhåller emellertid att man är medveten om att förutsättningarna kan ändras och fördelarna i en framtid väga över det framskjutna terminalläget. De icke avskrivna kapitalkostnader, som då belasta en Åboterminal torde, hur denna än utformas, inte vara av sådan storleksordning att det i ett dylikt läge allvarligt skulle försvåra en omläggning. *Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län* anser att ändpunkten till en början och tills vidare bör vara belägen i Åbo-Nådendals hamn, men vill att allvarlig uppmärksamhet ägnas åstadkommandet av en landsvägsförbindelse mellan fastlandet i Finland och Åland på så sätt att denna skulle utgöra en del av Europavägen. En dylik väg grundar sig enligt länsstyrelsens uppfattning icke längre enbart på antaganden utan är tekniskt genomförbar och nationalekonomiskt lönsam.

Till förmån för tilläggsförslaget uttalar sig *Ålands landskapsstyrelse*, *Länsstyrelsen i landskapet Åland* och *Ålands redarförening*. Som skäl härför anför de två förstnämnda remissinstanserna att överfarten mellan Finland och Sverige bör göras så kort som möjlig. Ett ytterligare skäl är att en sträckning med slutpunkt i Åbo inte innebär någon förkortning av färjsträckan Åland—Finland. I anslutning till arbetsgruppens rekommendation att hamnarna bör vara i det allmännas ägo för att därigenom fri konkurrens skall befrämjas understryker Ålands redarförening att begreppen »allmän ägo» och »fri konkurrens» hittills inte stått helt i samklang. Man hänvisar till att såväl Kapellskär som Pargas är öppna för alla trafikanter trots att hamnarna är i privat ägo, medan Nådendal och Norrtälje städer, då de utbyggde sina färjanläggningar, reserverade dem för ett enda rederi.

I fråga om anknytningspunkt på den svenska sidan synes man allmänt acceptera att denna i framtiden blir Kapellskär. *Svenska turisttrafikförbundet* finner det dock angeläget påminna om att Norrtälje sedan flera år tillbaka har en utbyggd och livligt trafikerad färjhamn och att staden synes

böra fungera som utfallsport för bilfärjetrafiken till Finland till dess Kapellskär hunnit få en turistservice, som svarar mot internationella krav.

Professor Sven Godlund, Göteborgs universitet, har i ett särskilt sakkunnigutlåtande förordat att Åbo blir slutpunkt på färjleden från Sverige om vissa villkor uppfylles.

4. Utskottet

I arbetsgruppens förslag har Resovik vid Åbo angivits såsom den lämpligaste slutpunkten. I tilläggsförslaget har Korpo-Finnö framförts såsom en framtida slutpunkt, varvid pekats på möjligheten att därvid samtidigt förbättra förbindelserna till Åland.

Fördelarna med Åbo framför Korpo-Finnö är framför allt dels att den nuvarande och beräknade trafiken till betydande del kommer från eller går till Åbo med omland, dels att Åbo redan nu har goda väg-, järnvägs- och flygförbindelser med landet i övrigt, något som Korpo-Finnö saknar, dels ock måste anses ha mycket större möjligheter att tillgodose den växande internationella trafikens behov av serviceanordningar m. m. liksom också sjöfartsnäringsens behov av yrkeskunnig personal än Korpo-Finnö, där tätbebyggelse för närvarande saknas.

Nackdelarna med en placering till Åbo framför Korpo-Finnö är dels längre sjödistans till Åbo jämfört med det längre ut liggande Korpo-Finnö, dels de nautiska förhållandena i form av trånga inseglingspassager till nuvarande Åbo hamn jämfört med det fria läget av Korpo-Finnö, dels det förhållandet att en genomgående biltrafik nödgas passera genom Åbo stads centrum, dels ock bristen på utrymme för utbyggnad av hamnen. En fördel med slutpunkten i Korpo-Finnö skulle vidare vara att terminalanläggningarna där och skärgårdsvägen dit ut skulle kunna utnyttjas av såväl Sverige- som Ålands-trafiken.

Av arbetsgruppens rapport och remissmaterialet framgår att de ovan nämnda mindre fördelaktiga inseglingsförhållandena till Åbo förbättras, om man flyttar slutpunkten till den närbelägna Resoviken, d. v. s. längre åt väster och i ett friare läge än stadens nuvarande hamn. Denna flyttning och utbyggnad bedömer utskottet nödvändig med hänsyn till den växande trafiken och de ökande utrymmesbehoven över huvud. Genom en förläggning av färjhamnen till Reso-viken skapas också möjligheter att leda den genomgående biltrafiken, varav den tunga lastbilstrafiken kan komma att utgöra en betydande del, via Åbo omfartsväg, som redan byggts i vad avser sträckan Reso stationssamhälle—anslutningspunkten på väg 1 till Helsingfors. Vad som behövs är endast en ny- eller ombyggnad av vägen från Resoviken till Reso stationssamhälle.

Med hänsyn till vad som ovan sagts om framför allt Åbos roll som trafikgenereringsort, stadens redan nu förhållandevis utbyggda trafikförbindelser

inåt land och utbyggda lokaler för service m. m. samt de stora investeringsbelopp, som torde erfordras för att förse Korpo-Finnö med en internationellt sett godtagbar väg och erforderliga serviceanordningar av olika slag, finner utskottet att Resoviken vid Åbo bör bli slutpunkt för färjleden från Sverige.

Utskottet har även mottagit upplysningar om att godstrafikunderlaget till bilfärjan från Sverige till Finland kan vara beräknat i överkant. Prognosen för bilfärjleden har nämligen utarbetats utan hänsynstagande till den färja, som Finlands och Sveriges statsjärnvägar salt in på en ny led Stockholm—Nådendal. En följd härav är att Resoviken vid Åbo hamn i ännu högre grad än vad som framgår av arbetsgruppens rapport torde framstå som den ur ekonomisk synpunkt under överblickbar framtid riktiga slutpunkten för bilfärjleden från Sverige. Först när trafiken vuxit kraftigt såväl på Sverige- som på Ålandsleden synes man på allvar behöva undersöka förutsättningarna för att realisera det ur investeringssynpunkt väsentligt dyrare Korpo-Finnö-projektet eller annat motsvarande läge.

Under åberopande av vad ovan anförts får trafikutskottet föreslå,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att genomföra förslaget till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland i enlighet med arbetsgruppens förslag (NU 1966: 5).

II. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 8/1964 till handlingarna och anser denna för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 3 april 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Tuure Salo

Jón Skaftason

Förman

Gösta Skoglund

BILAGA 4

I efterhand inkomna yttranden

S v e r i g e

Länsstyrelsen i Stockholms län:

Länsstyrelsen har i ärendet inhämtat yttranden från samarbetsnämnden för Norrtälje kommunblock samt Stockholmstraktens regionplanenämnd [*se nedan*]. Länsstyrelsen har även fått del av ett till överståthållarämbetet ingivet yttrande från kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor.

Den finska och svenska arbetsgruppen har med stöd av de i utredningen närmare utvecklade synpunkterna enats om nedanstående rekommendationer:

1. att färjförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland snarast inlemmas i Europavägsystemet med vägbeteckningen E 3;
2. att Europavägen E 3 inom Sverige förlängs från Stockholm längs riksväg 76 till Frötuna kyrka och därifrån vidare till Kapellskär och Norrtälje;
3. att Europaväg E 3 inom Finland — efter anknytning till Åland — leds vidare över Åbo längs nuvarande Europaväg E 80 (riksväg 1) till Helsingfors och därifrån vidare till Finlands östra riksgrens (vid Vaalimaa);
4. att vägen Frötuna kyrka—Kapellskär planenligt utbygges till högre standard;
5. att en förläggning av färjhamnen i Åbo till Reso vik eftersträvas samt
6. att färjlägen och övriga hamnanläggningar bör vara i det allmännas ägo och förvaltas så, att enhetlig planering och fri konkurrens befrämjas.

I betänkandets sammanfattning anges bland annat att på svensk sida Kapellskärsområdet har bedömts som lämpligaste anslutningspunkt i Roslagen samt att, innan Kapellskär allmänt kan fungera som färjledens anslutningspunkt, den planerade utbyggnaden av vägen från Frötuna kyrka till Kapellskär bör genomföras och en allmän hamn inrättas på denna plats.

I tilläggsförslaget förordas att färjförbindelsen utformas med sikte på att överfarten till sjöss göres så kort som möjligt.

För sin del får länsstyrelsen anföra följande.

Såsom arbetsgruppen anfört, har länsstyrelsen redan i ett yttrande till statsutskottet i anledning av motioner till 1959 års riksdag tillstyrkt en utredning angående färjtrafiken mellan Roslagen och Finland. I sitt yttrande framhöll länsstyrelsen bland annat, att den på anmodan av chefen för kommunikationsdepartementet hade påbörjat en förberedande utredning rörande lämpliga hamnar och vägförbindelser för färjtrafiken på den svenska sidan. En av länsstyrelsen för detta syfte särskilt tillsatt expertgrupp redo-

visade i mars 1960 sitt utredningsresultat. Expertgruppen förordade därvid Kapellskär och Norrtälje som de lämpligaste tilläggshamnarna för färjtrafiken, varvid beträffande alternativet Kapellskär bland annat framhölls, att en lokalisering dit komme att kräva betydande väginvesteringar. Länsstyrelsen anslöt sig till expertgruppens rekommendationer och överlämnade utredningsmaterialet till chefen för kommunikationsdepartementet under framhållande, att frågan om det allmännas engagemang i samband med färjtrafiken borde bli föremål för överväganden.

I yttranden över de av länsstyrelsen företagna preliminära utredningarna anslöt sig sjöfartsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i stort sett till vad länsstyrelsen anförde.

Vid de överväganden som därefter företogs i kommunikationsdepartementet ansågs alternativet med färjläge vid Kapellskär komma i första hand. Med anledning därav uppdrogs åt vägförvaltningen att närmare utreda frågan om sträckningen av en högklassig vägförbindelse till Kapellskär. Vägförvaltningens utredningar resulterade i två alternativa förslag till sträckningar, varvid vägförvaltningen och senare också länsstyrelsen fann att en väg från riksväg 76 vid Frötuna kyrka till Kapellskär borde ha den högsta prioriteten. Denna principinställning godtogs vid departementets prövning, och uppdrag gavs åt vägförvaltningen att uppgöra en arbetsplan för vägföretaget Frötuna kyrka—Kapellskär. En förenklad arbetsplan beräknas komma att framläggas för fastställelseprövning under detta år. Företaget har också upptagits i flerårsplanen för perioden 1967—1971, varvid det har förutsatts i enlighet med tidigare underhandsuttalanden av chefen för kommunikationsdepartementet, att medel för vägbygget skall tilldelas i särskild ordning vid sidan av den ordinarie medelstilldelningen till länsvägsföretagen inom femårsplanen. I detta sammanhang må även framhållas, att i fastställd flerårsplan för byggande av riksvägar inom länet under åren 1967—1971 ingår ombyggnad av väg 76 på delarna Stockholm—Danderyds kyrka, Ullna—Rocksta kvarn samt Karby—Norrtälje med påbörjande under perioden.

Av den redovisning länsstyrelsen nu lämnat beträffande färjtrafikfrågans tidigare behandling följer, att länsstyrelsen i konsekvens härmed tillstyrker den i betänkan det rekommenderade huvudsträckningen enligt punkterna 1—3 ovan för en färjförbindelse ingående i Europavägsystemet med vägbeteckningen E 3 från Stockholm över Roslagen till Åland och Finlands fastland. Med hänsyn till den alltmer ökande färjtrafiken till Finland anser länsstyrelsen det angeläget, att företaget Frötuna kyrka—Kapellskär påbörjas så snart den förenklade arbetsplanen fastställts och erforderliga detaljarbetsritningar föreligger. I enlighet med vad som från början förutsatts bör erforderliga medel för vägföretagets utförande anvisas i särskild ordning. I vad gäller själva färjhamnen förutsätter länsstyrelsen, att hela det för färjhamn aktuella området skall disponeras av det allmänna och att för hamnanläggningen erforderliga kostnader i enlighet med tidigare under-

handlingarna med kommunikationsdepartementet bestridas av i särskild ordning anvisade statsmedel samt att hamnen sålunda kommer att utgöra en ställig färjhamn. I betänkandet framhålles, att ägo- och dispositionsfrågorna vid Kapellskärs färjhamn i princip bör vara lösta, innan vägföretaget Frötuna kyrka—Kapellskär påbörjas. Arbetsgruppen har emellertid ansett det ligga utanför sitt uppdrag att upptaga dessa frågor till behandling. Länsstyrelsen får framhålla vikten av att markfrågan löses samt att utformningen av färjhamnen i kapellskärsområdet utredes snarast möjligt. För dessa arbetsuppgifter bör en arbetsgrupp snarast möjligt tillsättas, vari förslagsvis berörda statliga organ, såsom sjöfartsverket, väg- och vattenbyggnadsverket och länsstyrelsen samt Norrtälje kommunblock bör vara representerade.

Tilläggsförslaget om att överfarten till sjöss bör göras så kort som möjligt grundar sig på det förhållandet att betänkandets transportekonomiska kalkyler ger vid handen att man bör eftersträva att största möjliga del av transportsträckan är på land och så liten del som möjligt till sjöss. Enligt denna princip är det följdriktigt att Kapellskär väljes som anslutningspunkt på den svenska sidan vilket också förordas av regionplanenämnden och samarbetsnämnden för Norrtälje kommunblock. Kapellskär har också till skillnad mot Norrtälje ett ur nautisk synpunkt utomordentligt gott läge.

På lång sikt anser förslagsställarna att Korpo (Finnö) i stället för Åbo (Reso vik) bör väljas på den finska sidan. Väginvesteringarna för upprustningen av skärgårdsvägen till Korpo är dock så omfattande att de ur ekonomisk lönsamhetssynpunkt bedöms icke kunna genomföras inom den i betänkandet studerade tidsperioden, som sträcker sig fram till år 1975. Länsstyrelsen får i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att utvecklingen av färjtrafiken mellan Finland och Sverige ägnas ett fortlöpande studium mot bakgrunden av de hittills konstaterade snabba förändringarna i trafikbilden. Härigenom erhålles bättre underlag för bedömning av planerade investeringars lönsamhet på lång sikt. Nu föreliggande fakta pekar på att en färjhamn i trakten av Korpo—Finnö kan bli aktuell inom över-skådlig tid.

Stockholm den 10 mars 1967

Erik Westerlind

Eskil Öberg

Vägförvaltningen i Stockholms län:

Arbetsgruppen har haft till uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland. Med ledning av den väntade trafiken år 1975 har gruppen sökt finna den fördelaktigaste transportlösningen med beaktande av transport- och tidskostnader såväl till lands som

till sjöss. I de trafikekonomiska kalkylerna har dock icke kostnaderna för aktuella vägombbyggnader medräknats.

Vid bedömningen av lämplig anslutningspunkt på svensk sida har valet stått mellan Kapellskär och Norrtälje. Arbetsgruppen förordar Kapellskär, varvid som främsta motiv anges att denna färjhamn till skillnad mot Norrtälje har ett ur nautisk synpunkt utomordentligt gott läge. Innan Kapellskär allmänt kan fungera som färjledens anslutningspunkt, bör dock den planerade vägen mellan Kapellskär och väg 76 Stockholm—Norrtälje vid Frötuna kyrka först genomföras samt en allmän hamn inrättas på platsen. Mot valet av Kapellskär som färjhamn på den svenska sidan har vägförvaltningen intet att erinra.

Arbetsplan för vägföretaget Frötuna kyrka—Kapellskär upprättas av vägförvaltningen enligt styrelsens skrivelse den 7 december 1963 (V 310-632522) och en förenklad arbetsplan kommer att framläggas för fastställelseprövning under detta år. Företaget har i flerårsplanerna för perioden 1967—1971 redovisats som länsvägsföretag, dock utan medelstillelse under perioden. I detta sammanhang må även omnämnas att i fastställd flerårsplan för byggande av riksvägar inom länet ingår företagen avseende ombyggnad av väg 76 på delarna Stockholm—Danderyds kyrka, Ullna—Rocksta kvarn samt Karby—Norrtälje.

Arbetsplanen för den nya vägen till Kapellskär slutar vid Riddersholm. Innan frågan om vägens anknytning till färjleden kan lösas bör en utredning av hamnområdets utformning föreligga. I betänkandet framhålles att innan vägföretaget genomföres bör ägo- och dispositionsfrågorna rörande marken för färjhamnen i princip vara lösta. En arbetsgrupp med dessa arbetsuppgifter synes snarast böra tillsättas och i densamma bör representanter för berörda stalliga och kommunala myndigheter ingå.

I betänkandet rekommenderas att färjförbindelser snarast inlemmas i Europavägssystemet med vägbeteckningen E 3. Nuvarande väg E 3 föreslås sålunda förlängd från Stockholm läns riksväg 76 till Norrtälje och vidare över Kapellskär till Åland och Finlands fastland. Vägförvaltningen har i princip intet att erinra mot det framlagda förslaget. Valet av vägnummer och tidpunkten för ändring av vägnamnet synes dock närmare böra övervägas.

I tilläggsförslaget förordas att överfarten till sjöss göres så kort som möjligt i enlighet med de transportekonomiska kalkyler, som redovisas i betänkandet. Enligt denna princip är det fördriktigt att Kapellskär väljes som anslutningspunkt på den svenska sidan. På lång sikt anser förslagsställarna att Korpo (Finnö) i stället för Åbo (Reso vik) bör väljas på den finska sidan, men anser sig icke kunna uttala sig om takten i utbyggandet av skärgårdsvägen till Korpo — en vägupprustning som kräver stora investeringar. I anslutning härtill vill vägförvaltningen framhålla angelägenheten av att utvecklingen av färjtrafiken mellan Finland och Sverige ägnas ett fort-

löpande studium. Snabba förändringar i trafikbilden har hittills kunnat konstateras och torde vara allt förvänta även under de närmaste åren. Det är angeläget att bästa möjliga underlag skapas för bedömning av planerade investeringarnas lönsamhet.

Stockholm den 28 februari 1967

Vägförvaltningen i Stockholms län

Eskil Öberg

Stockholmstraktens regionplanenämnd har i en skrivelse den 24 januari 1967 hänvisat till ett av Stockholmstraktens regionplanekontor den 17 januari 1967 avgivet yttrande i anledning av saken.

Stockholmstraktens regionplanekontor:

Frågan om förbättrade förbindelser mellan stockholmregionen och åboområdet samt övriga Finland och Sovjetunionen ingår som en del i utredningsarbetet vid regionplanerevisionen. I en den 1 september 1965 daterad promemoria (här ej tryckt) har kontoret redogjort för egna studier och övriga utredningar i ärendet, bl. a. den då icke avslutade utredningen, som resulterat i det aktuella förslaget. I promemorian har föreslagits färjehamn vid Kapellskär och vidare har en färjehamn angivits vid Simpnäs för eventuella framtida behov. På en kartsnitt, som ingår i promemorian, har angivits färjeförbindelser från de aktuella hamnarna på roslagskusten till Korpo—Finnö i Åbolands skärgård via Åland. Även motorvägar från de svenska hamnarna till Stockholm har redovisats på denna skiss, och i den nyligen presenterade regionplaneskissen för stockholmstrakten har en trafikled mellan Kapellskär och Stockholm betecknats som fjärrmotorväg. Vägförbindelsen till Simpnäs har icke markerats i regionplaneskissen, men i översiktsplanen för Vaddö kommun har ett reservat för en framtida väg inlagts.

Regionplanenämnden har behandlat promemorian och ett av kontoret samtidigt daterat tjänsteutlåtande (här ej tryckt) med preciserade programmatiska förslag till beslut vid sammanträden den 24 september och 11 oktober 1965. Ärendet är bordlagt sedan sistnämnda tillfälle. I samband med det senaste beslutet uppdrog nämnden åt regionplanekontoret att genom kontakt med vägförvaltningen i Stockholms län och den arbetsgrupp som framlagt det remitterade betänkandet söka få underhandsbesked om inställningen till förslaget. Detta samråd har ägt rum.

Regionplanekontoret vill också anmäla, att sedan regionplanekontorets promemoria under hand tillställts Stockholms hamnförvaltning för känne-

dom, har hamnstyrelsen den 1 november 1965 uttalat, att styrelsen anslutit sig till vad hamndirektören anfört i skrivelse den 28 oktober 1965 (här ej tryckt). Hamnstyrelsen har till regionplanenämnden överlämnat denna skrivelse med hemställan, att Stockholms hamns ställning avseende färjeförbindelser med Finland måtte beaktas vid nämndens fortsatta behandling av ärendet.

Hösten 1965 igångsattes färjetrafik mellan Stockholm och Åbo och under sommaren 1966 uppehölls också trafik med Nådendal norr om Åbo. Under våren 1967 kommer SJ att insätta en järnvägsfärja mellan Värtahamnen och Åbo. Sådana direkta färjeförbindelser mellan Stockholm och Åbo kommer troligtvis att utvecklas ytterligare under de närmaste åren. På längre sikt torde man emellertid få räkna med att större och snabbare fartyg sätts in för trafikuppgiften att förbinda Sverige och Finland över Ålands hav, och därvid kommer fartygens kapacitet att bäst kunna utnyttjas på öppna havet med undvikande av trånga skärgårdspassager. När det gäller passagerare utan medföljande bil torde direkt båtresa till Stockholm ge så stora fördelar att sådan trafik även i framtiden blir mycket konkurrenskraftig. I betänkandet har också undersökts ett alternativ med renodlad lastbilsfärja, med vilken bilförarna icke skulle medfölja utan vända vid färjehamnen med ankommande lastbil. Om en sådan förbindelse kommer till stånd skulle också Stockholm väl kunna konkurrera som färjehamn. — Frågan om den framtida ställningen för Stockholms hamn torde närmare penetreras i den utredning som hamnstyrelsen igångsatt om ny storhamn, och i vilken utredning regionplanekontoret deltagit.

Den nu aktuella frågan gäller emellertid förslag till huvudsträckning för en bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige och således kvantitativt i första hand för personbilstrafiken. För denna kategori har en färjehamn i Roslagen bedömts som mest fördelaktig. Den av kontoret tidigare intagna ståndpunkten, som redovisats i ovan angivna promemoria och tjänsteutlåtande, synes till väsentliga delar sammanfalla med det i betänkandet redovisade förslaget beträffande val av färjehamn på den svenska sidan vid Kapellskär och utbyggnaden av vägförbindelser mellan Stockholm och Kapellskär med en första etapp Frötuna—Kapellskär, och kontoret tillstyrker betänkandet i dessa punkter. Att de berörda vägvägningsnäten och färjeförbindelsen inlemmas i Europavägsystemet och betecknas med E 3 lämnas utan erinran liksom uttalandet att färjelägen och övriga hamnanläggningar bör vara i det allmännas ägo och bedrivas så att enhetlig planering och fri konkurrens befrämjas. Därvid torde böra krävas ekonomisk självbärighet för anläggningarna.

På det finska fastlandet har arbetsgruppen förordat färjehamn i Åbo, vilket synes vara ett avsteg från den principiella utgångspunkten om kortast möjliga sjödistans. Vid ett fasthållande av denna princip — som gjorts på den svenska sidan vid valet av Kapellskär som angringspunkt — skulle

hamnen förläggas till Korpo—Finnö, som är belägen vid mynningen till in-seglingsleden till Åbo. Huvudskälet mot en utflyttning av färjehamnen till denna plats anföres vara de stora investeringar, c:a 72 miljoner mark, som erfordras för vägupprustning mellan Finnö och fastlandet. I en nyligen framlagd utredning om vägförbindelse mellan fastlandet och Åland, vilken utredning Stockholmstraktens regionplanekontor icke haft anledning att mera ingående studera, har sydvästra Finlands regionplansförbund uppskattat kostnaderna för avsnittet fastlandet Korpo-Finnö till drygt 53 miljoner mark. Även om det således framkommit gynnsammare kalkyler, är anslagsbeviljningen en fråga, som främst skall bedömas med hänsyn till Finlands resurser för vägbyggandet i dess helhet.

Enligt beräkningar kommer behovet av utbyggd färjetrafik kraftigt att öka och större och snabbare fartyg kommer troligtvis att behöva insättas. Som ovan anförts talar då de tekniska och ekonomiska skälen, som torde få anses väga mycket tungt, främst för en linjesträckning med kort sjötransport. Vid en bedömning synes färjeläge vid Korpo-Finnö för det finska fastlandet liksom Kapellskär på den svenska sidan bäst motsvara detta önskemål.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer kontoret, att regionplanenämnden måtte

dels till överståthållarämbetet samt länsstyrelsen i Stockholms län för remissens besvarande överlämna och åberopa detta utlåtande,

dels ock avskriva det tidigare bordlagda ärendet om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige.

Stockholm den 17 januari 1967

Josef M. Stäck

Lars E. Fors

Norrtälje kommunblock:

I enlighet med arbetsutskottets förslag beslöt samarbetsnämnden göra det uttalandet, att nämnden i princip icke har något att erinra mot arbetsgruppernas i betänkandet lämnade rekommendationer, och att överfarten till sjöss bör göras så kort som möjligt.

Norrtälje den 16 januari 1967

A. Hemminger

Bror E. Nyström

Medlemsförslag

om det nordiska ulandsbiståndets organisation

(Väckt av Yngve Holmberg och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Då man vid Nordiska rådets session år 1962 tog upp frågan om nordiska insatser i uländerna, vann tanken härom allmän anslutning. Centrala motiv för att göra ulandshjälp samnordisk var icke blott möjligheterna att genom samordning av krafterna åstadkomma bättre resultat utan även värdet av att utåt i en värld, där bl. a. gamla kolonialgränser lett till en långtgående nationell uppdelning, demonstrera att suveräna stater kan samarbeta kring gemensamma uppgifter. I enlighet härmed organiserades också administrationen av det första stora samnordiska projektet, som lokaliserats till Tanzania, på helt nordisk bas. Denna administration reglerades närmare i en särskild överenskommelse av den 15 januari 1963 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om tekniskt samarbete i Tanganyika. Konventionen har enligt sin ingress ingåtts i det s. k. Helsingforsavtalets anda. Jämlikt art. 2 i överenskommelsen upprättas en nordisk styrelse för projektet, som i hemländerna enligt art. 11 i överenskommelsen biträdes av en exekutivsekreterare. Arbetet i Tanzania skall enligt art. 6 ledas av en där verksam projektdirektör. Dessa befattningshavare liksom övrig personal är enligt överenskommelsen direkt ansvarig inför den nordiska styrelsen och sålunda ej underställd nationella myndigheter. Överenskommelsen förelades Nordiska rådet vid dess tolfte session 1964. I ett av Nordiska rådet godkänt förslag av rådets ekonomiska utskott (*se Nordiska rådet 1964 s. 2143*) uttalade utskottet sin tillfredsställelse med det sätt varpå arbetet med Tanzania-projektet fortskred.

Av den kommuniké, som utsänts av Nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna vid dess möte i Köpenhamn den 22 augusti 1966, framgår emellertid, att ministerkommittén nu vill föreslå de nordiska ländernas regeringar att anta nya riktlinjer för administrationen av nordiska biståndsprojekt. Förslaget innebär bland annat, att en gemensam nordisk styrelse skall tillsättas för samtliga nordiska biståndsprojekt men att administrationen av de enskilda projekten skall överlämnas till ett av ländernas nationella biståndsorgan. Den nuvarande

samnordiska administrationen skulle sålunda upphöra. Förutsättningarna för det nordiska samarbetet på detta område skulle därmed ändras på en väsentlig punkt.

Enligt vad som bl. a. vid besök i Tanzania erfarits har den nuvarande samnordiska administrationen kunnat fungera väl. Det finns därför inte anledning att nu avveckla densamma. Tvärtom bör det nuvarande systemet för samnordisk administration ytterligare utbyggas och gälla flera projekt. Hittillsvarande förvaltningsformer bör överses i ljuset av de erfarenheter, som hittills vunnits. Härvid bör särskilt tillses att det samnordiska elementet i själva administrationen ej försvagas.

Vidare bör övervägas om icke ministerkommittén kunde utrustas med bättre sekretariatshjälp än vad för närvarande är fallet. Både för förberedande av ministermötena och för verkställighet av därvid fattade beslut är mera kontinuerlig sekreterarhjälp behövlig.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att vid reformen beträffande administrationen av gemensamma ulandsprojekt tillse att den nordiska förvaltningsformen bevaras och utvecklas.

Stockholm i november 1966

Yngve Holmberg

Ingrid Segerstedt Wiberg

Ändringsförslag
om det nordiska ulandsbiståndets organisation

(Väckt av Helge Nielsen)

Vedrørende organisationen af den nordiske u-landsbistand vil jeg henstille:

at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Forvaltningen af de nordiske u-landsprojekter tilrettelægges så hensigtsmæssigt som muligt samtidig med, at hensyn tages til ønskeligheden af at udbygge det nordiske samarbejde på dette område og på længere sigt stile mod en egentlig nordisk projektadministration.

København, den 21. januar 1967

Helge Nielsen

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

Det af den nordiske ministerkomité for samordning af hjælpen til udviklingslandene vedtagne forslag til nye retningslinier for administrationen af nordiske u-landsprojekter, der blev vedtaget på ministerkomitéens møde i København den 22. august 1966, er udarbejdet på grundlag af 5 års praktiske erfaringer, som har peget på behovet for en mere effektiv koordination af den fællesnordiske bistand til udviklingslandene.

Forsåvidt angår den nuværende administration af nordiske u-landsprojekter kan det oplyses, at der for Tanzania-projektet er oprettet et særskilt sekretariat under ledelse af en eksekutivsekretær med en enkelt medarbejder til hjælp. Eksekutivsekretæren er ansvarlig overfor projektets nordiske styrelse. Det svenske bistandsorgan SIDA besørger imidlertid de bogholderimæssige opgaver og indkøbsvirksomheden samt koordinerer og følger ekspertrekrutteringen m. v. til projektet op. Det skandinaviske Korea-projekt administreres nu af en generalsekretær, der er ansvarlig overfor den skandinaviske styrelse. Udover generalsekretæren er det kun dennes personlige sekretær, der fremdeles har status som skandinavisk medarbejder. Norsk Utviklingshjælp udfører for projektets regning arbejde af samme art, som SIDA har påtaget sig for Tanzania-projektet. Koreaprojektets sekretariat er således i det store og hele integreret i Norsk Utviklingshjælps administration. Administrationen af det nordiske projekt i Kenya varetages af det danske bistandsorgan med ansvar overfor et interimsstyre, men iøvrigt efter de af ministerkomitéen vedtagne retningslinier.

Forskellen i relation til administrationen af de igangværende projekter vil herefter alene være, at man efter de nye retningslinier i realiteten eliminerer den særskilte, nordiske, daglige leder af projekterne. Dette er en forenkling, som man ikke har fundet betænkelig, idet det nordiske samarbejde på udviklingsbistandens område er intimt og under fortsat udbygning.

Forsåvidt angår de væsentligste bestanddele af de nye regler kan følgende oplyses:

1. Den nordiske ministerkomité bliver tillagt visse bestemte funktioner i

förbindelse med projekterna. Detta vil bidra till att styrka komiténs ställning i det nordiska samarbetet och samarbetet som sådant.

2. Genom en fællesstyrelse for alle nordiske projekter sikres overblik og ensartet ledelse. Det må antages, at dette vil bidrage til at fremhæve projekternes nordiske karakter, netop fordi styrelsen får ansvaret for samtlige projekter. Landene vil gennem deres repræsentanter i fællesstyrelsen få en tilsvarende følelse af, at de er med i samarbejdet og har adgang til at udøve kontrol.

3. Ved at overlade udførelsen af de rent administrative opgaver vedrørende det enkelte projekt til et af de nationale bistandsorganer undgår man at etablere et særskilt sekretariat og kan udnytte de nationale bistandsorganers erfaringer og kapacitet. Dette må antages at indebære betydelige besparelser, ligesom planlægning og administration af projekterne bliver lettere, og dobbeltarbejde undgås.

Det er en klar forudsætning, at vedkommende bistandsorgan i al sin optræden udadtil markerer og understreger projektets nordiske karakter. En sikkerhed på dette punkt ligger ikke mindst i, at al rekruttering af medarbejdere til projekterne ude i marken sker på nordisk basis.

København, den 5. marts 1967

(Sign.)

Finland

Ministeriet för utrikesärendena¹:

Då administrationen av de nordiska ländernas första gemensamma utvecklingsprojekt ordnades, hade man ännu inte någon erfarenhet av hur det tekniska bistandsprojektet på ett ändamålsenligt sätt skulle verkställas av de fyra givarländerna och mottagarlandet. Den lösning man stannade vid innebar att verksamhetens egentliga ledning lades i händerna på tvenne organ som bildades gemensamt av de nordiska länderna; en styrelse och ett sekretariat. Ledningen av det tekniska verkställandet gavs åt en projektchef, som stod direkt under direktionen. Den erfarenhet man fick av det praktiska arbetet visade snart att de administrativa uppgifterna, i synnerhet de som rörde ekonomiska och personalfrågor, fordrade en teknisk expertis och ett maskineri vars skapande för ifrågavarande projekt inte kunde anses ändamålsenligt. Av denna anledning träffade man en överenskommelse med det svenska centralämbetet för utvecklingsbistånd om att det skulle sköta dessa uppgifter mot ersättning. Det nordiska sekretariatet skulle handha

¹ Yltrandet översatt från finska.

planeringen av verksamheten samt övervakningen om verkställningen under direktionens ledning. Om man tänker på den totala mängden av administrativt arbete, låg huvudparten därav hos det svenska centralämbetet för utvecklingsbistånd.

Det förslag till ett nytt reglemente för den nordiska u-hjälpsverksamhet som föreligger innebär att projektens nordiska karaktär skulle bibehållas, då den politiska beslutande instansen fortfarande vore en ministerkommitté, sammansatt av regeringsmedlemmar, och en nordisk direktion som skulle vara ansvarig inför den.

Dualismen vid verkställandet, parallellverksamheten mellan det nordiska sekretariatet och centralämbetet för utvecklingsbistånd skulle upphöra då även de uppgifter som hört till nämnda sekretariat skulle överföras till det nationella centralorgan för utvecklingsbistånd, som skulle ansvara för verkställandet. En dylik åtgärd skulle inte förändra projektets nordiska karaktär. Samtidigt skulle den erbjuda en möjlighet att på bästa sätt utnyttja det mångsidiga administrativa maskineri som står till förfogande med all den expertis och erfarenhet som fordras av en effektiv administration. Om man ville försäkra sig om samma fördelar inom det nordiska sekretariatet, skulle detta förutsätta skapande av ett maskineri omfattande de väsentligaste sektorerna av bistandsverksamhetens administration. Detta alternativ har tillbakavisats som oändamålsenligt.

Vad förslaget till effektivisering av ministerkommitténs arbete genom att förbättra sekreterarhjälpen beträffar, vore det skäl att undersöka saken. Bildande av ett permanent sekretariat kan inte anses ändamålsenligt, men vart och ett av de nordiska länderna kunde i tur och ordning utnämna, exempelvis för ett år i sänder, en förbindelseman, som skulle förbereda ministerkommitténs möten under detta år och som skulle fungera som samordnande faktor i ärenden som hänförs till ministerkommittén.

Helsingfors den 7 mars 1967

M. Salomies

Tf. avdelningschef
Bitr. avdelningschef

E. Vaartela

Byråchef

Pohjola-Norden r. f.:

Förbundet Pohjola-Norden, liksom föreningarna Norden i de övriga nordiska länderna, strävar till, att den nordiska insatsen på olika områden skulle öka, eftersom förbundet är övertygat om, att detta är förmånligast för alla parter. För att framhäva betydelsen av nordisk gemenskap grundade föreningarna Norden i de nordiska länderna år 1965 till sitt samar-

betsorgan Föreningarna Nordens förbund. Dess presidium utgörs av ordförandena i föreningarna Norden i Danmark, Finland, Norge, Sverige, samt på Färöarna och Island.

Presidiet i Föreningarna Nordens förbund höll den 11 januari 1967 ett möte i Stockholm, där man även behandlade den situation, som uppkommit på grund av förslaget, som gjordes av ministerkommittén vid dess möte i Köpenhamn den 22 augusti 1966, och som berörde samordningen av de nordiska ländernas utvecklingsbistånd. Presidiet var enhälligt om, att den hjälp de nordiska länderna ger utvecklingsländerna fortfarande skulle grunda sig på dess sammordiska ledning och administration. Enligt detta fick medlemsförslaget A 130/e, som gjordes vid Nordiska rådet, presidiets fulla understöd.

Förbundet Pohjola-Norden ansluter sig till den ståndpunkt presidiet i Föreningarna Nordens förbund framlagt.

Helsingfors den 22 februari 1967

Weio Henriksson

Ordförande

Veikko Karsma

Verkst. dir.

N o r g e

Utenriksdepartementet:

1. I forbindelse med den utvidelse som er i ferd med å finne sted i det nordiske samarbeid på utviklingshjelpens område, har Den nordiske ministerkomité som er opprettet for dette samarbeid, ansett det påkrevet å vurdere administrasjonsordningen for de fellesnordiske prosjekter. Under møte i København 22. august 1966 vedtok Ministerkomitéen et forslag om nye retningslinjer for administrasjon av disse prosjekter. Et avtrykk av retningslinjene ligger ved.

2. Som bakgrunn for vurderingen av de nye retningslinjer vil Utenriksdepartementet kort peke på den ordning som praktiseres for de nåværende skandinaviske/fellesnordiske prosjekter:

a. Undervisningssykehuset i Korea hadde opprinnelig et selvstendig skandinavisk sekretariat. Pr. 1.6.1966 ble imidlertid sekretariatet i vesentlig utstrekning integrert i Norsk utviklingshjelps sekretariat, som mot godtgjørelse utfører sekretariatsfunksjonene for prosjektet. Prosjektets generalsekretær er imidlertid ikke omfattet av integreringen og er fortsatt skandinavisk tjenestemann og står til disposisjon for prosjektets skandinaviske styre. Det tilføyes at Stortinget gjentatte ganger hadde pekt på ønskeligheten av et nærmere samarbeid mellom Korea-sykehusets sekretariat og Norsk ut-

viklingshjelp, etter at den sistnevnte institusjon var blitt opprettet. Korea-prosjektet står foran sin avslutning i 1968.

b. For det nordiske Tanganyika-prosjekt for landbruk, undervisning og helse er det etablert et eget nordisk styre og et eget nordisk sekretariat. Dette består imidlertid av en generalsekretær med en meget begrenset kontorstab (tre kontordamer), idet de administrative gjøremål kommer til utførelse gjennom det svenske bistandsorgan SIDA.

c. For det nordiske samvirkeprosjekt i Kenya — et prosjekt som befinner seg i innledningsfasen — er det opprettet et nordisk interimsstyre, mens sekretariatsfunksjonene er overlatt til det danske bistandsorgan — Udenrigsministeriets sekretariat for teknisk samarbeid med utviklingslandene.

Som det fremgår av dette, har man i det nordiske samarbeid lagt vekt på å utnytte i størst mulig grad det administrative apparat som er etablert for gjøremål på utviklingshjelpens område i de respektive nordiske land også for de fellesnordiske prosjekter. Det må antas at dette har vært Stortingets forutsetning ved forslaget om å etablere et nært samarbeid mellom Korea-prosjektets administrasjon og Norsk utviklingshjelp.

3. De viktigste sider ved de nye retningslinjer er følgende:

a. Ministerkomitéen blir tillagt visse bestemte funksjoner i forbindelse med de fellesnordiske prosjekter som vil bidra til å styrke komitéens stilling i det nordiske samarbeid på uhjelpens område.

b. Det foreslåtte *nordiske fellesstyre* vil sikre en enhetlig ledelse og fremme prosjektenes nordiske karakter nettopp fordi de har ansvaret for samtlige prosjekter. Ved en slik ordning vil man også kunne utnytte erfaringene fra et prosjekt til et annet, og man kan få en avveining under ett av prioriteringen av nye prosjektforslag i lys av de budsjettmessige muligheter til enhver tid.

c. Ved å overlate utførelsen av de rent administrative gjøremål for det enkelte nordiske prosjekt til ett av de nasjonale bistandsorganer, unngår man å etablere noe særskilt sekretariat og utnytter de nasjonale bistandsorganers erfaringer og kapasitet. Utviklingen har selv ført i denne retning. Planlegging og forvaltning av prosjektene blir samtidig enklere.

Det tilføyes at »Onarheimutvalgets» innstilling i sine kommentarer til de nye nordiske retningslinjer har uttalt at styremedlemmer og varamenn i det nordiske fellesstyre, bør pekes ut blant de nasjonale bistandsorganers styremedlemmer — dvs. fra Norsk utviklingshjelps styre. Derved sikres samarbeidet og koordineringen mellom den nasjonale og nordiske bistandsvirksomhet.

4. Med hensyn til spørsmålet om sekretariatshjelp for Ministerkomitéen, opplyses at Utenriksdepartementet fungerer som sekretariat for den norske representant i Ministerkomitéen, statsråd fru Elsa Skjerven. Utenriksdepartementet har i disse saker et nært samarbeid med Norsk utviklingshjelp, og representanter fra begge instanser har regelmessig vært representert ved

Ministerkomitéens möter. Sakene for Ministerkomitéen forberedes på vanlig måte på embetsmannsplan i Utenriksdepartementene/bistandsorganene i de fire nordiske land.

5. Nordisk Råds presidium rettet 21. september 1966 en henvendelse til statsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige om at Nordisk Råd i samsvar med art. 36 i samarbeidsavtalen av 23. mars 1962 mellom de nordiske land, burde få anledning til å uttale seg om de nye retningslinjer før det treffes nærmere beslutning om spørsmålet. Den norske regjering har — på linje med de tre øvrige nordiske land — meddelt presidiet at det ikke er noe i veien for å utsette iverksettelsen av de nye retningslinjer til etter Nordisk Råds samling i Helsingfors i april d. å. og hvor det antas at Rådet vil få anledning til å drøfte saken (brev av 20. januar d. å. fra statsminister Borten til presidiet).

Oslo, 31. januar 1967

Johan Cappelen

Torbjørn Christiansen

S v e r i g e

SIDA:

De nordiska ländernas förvaltningsorgan för biståndet till utvecklingsländerna samarbetar i växande utsträckning. Samarbetet rör riktlinjerna för biståndspolitikerna i internationella organ liksom för de bilaterala programmen. Det rör ställningstaganden till framställningar om bistånd och utredningar om olika projektförslag. Samarbetet avser förvaltningsorganisatoriska frågor, avtals- och budgetteknik, personalrekrytering och personalutbildning, projektförvaltning i hemlandet och decentralisering till mottagarlandet, stipendiatmottagning och utformning av kursverksamhet, informationsverksamhet och åtskilligt annat. Samarbetet bedrivs på alla nivåer, nämligen mellan vederbörande regeringsmedlemmar, förvaltningschefer och biståndsförvaltningarnas olika avdelningar. Detta samarbete har inneburit ett mycket värdefullt erfarenhetsutbyte till alla parter fördel, som varit särskilt påtagligt under det statliga u-landsbiståndets första uppbyggnadsskede.

I en rad principiella och konkreta biståndsfrågor uppträder de nordiska länderna med ett ansikte utåt. För Sveriges del har den fria nordiska arbetsmarknaden även på biståndsområdet varit alldeles särskilt värdefull. Rekryteringen av personal för svenskfinansierade biståndsprojekt har underlättats genom att experter från grannländerna i åtskilliga fall stått till förfogande.

Då det gäller förvaltningen av enskilda biståndsprojekt har flera olika metoder prövats. Ett system av specialkommittéer eller särskilda projektsty-

relser och projektförvaltningar i hemlandet har prövats på sina håll. Allteftersom biståndsverksamheten vuxit i omfattning har det befunnits rationellt och nödvändigt att inordna verksamheten i enhetliga förvaltningar under en gemensam styrelse, som anlitar utomstående expertis för utredningar och rådgivning i de former som befinner sig ändamålsenligt från fall till fall.

Varje enskilt biståndsprojekt är avsett att på kortast möjliga tid införlivas i mottagarlandets organisation. Biståndsgivaren är ena parten i ett samarbete, och han bör dra sig tillbaka så snart hans bistånd inte längre är nödvändigt för att driva projektet vidare. Den administrativa organisationen av biståndsarbetet bör uppbyggas så, att de enskilda biståndsprojektens karaktär av kortfristiga insatser markeras och så att erfarenheterna från en biståndsinsats kan utnyttjas för andra insatser.

Då det första »flernationella» biståndsprojektet i Norden tillkom 1956, nämligen det skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea, skapades för detta en skandinavisk projektstyrelse samt en centralförvaltning i Oslo med lokala förbindelseorgan i Köpenhamn och Stockholm. När detta projekt nu står inför sin avveckling har centralförvaltningens tjänstemän beretts fortsatt arbete genom att överföras till det norska statliga biståndsorganet, Norsk utvecklingshjälp, medan lokalkontorens arbetsuppgifter övertagits av de motsvarande danska och svenska biståndsförvaltningarna, vilka alla tillkommit på senare år. Det har allmänt förutsatts att den skandinaviska sjukhusstyrelsen skall avvecklas då projektet övergår i koreansk förvaltning och eventuellt kvarstående uppgifter överföras till de nationella biståndsförvaltningarna i Norden, varvid den norska biståndsmyndigheten liksom nu svarar för de gemensamma administrativa uppgifterna och på de deltagande nordiska ländernas vägnar företräder biståndsgivarna gentemot de koreanska myndigheterna.

För Sveriges del har riksdagen på regeringens förslag 1965 (prop. 63) beslutat, att de administrativa uppgifter, som hänför sig till Sveriges medverkan i nordiska biståndsprojekt, skall inordnas under biståndsmyndigheten. I Kungl. Maj:ts instruktion för styrelsen för internationell utveckling (SIDA) ålägges styrelsen att fullgöra de administrativa uppgifter i fråga om nordisk biståndsverksamhet som ankommer på Sverige.

Då biståndsmyndigheterna på grundval av en framställning från Kenya i början av 1966 föreslog de fyra nordiska ländernas regeringar, att en gemensam biståndsinsats på kooperationens område skulle igångsättas i Kenya, innebar förslaget att den danska biståndsmyndigheten skulle administrera projektet på de deltagande nordiska ländernas vägnar och företräda dem gentemot vederbörande kenyanska myndigheter. En särskild interimstyrelse upprättades av biståndsmyndigheterna i samarbete med de kooperativa rörelserna. Förslaget godkändes av de nordiska regeringarna. Finansieringen av projektet är nordisk liksom personalrekryteringen. Insatsens nordiska karaktär understrykes i alla relevanta sammanhang.

Det nordiska Tanganyika-projektet tillkom vid en tidpunkt (1961—1962), då nordiska biståndsmyndigheter ännu inte existerade eller funnit sin form. För projektledningen i Norden inrättades en särskild nordisk styrelse med en nordisk exekutivsekreterare. För väsentliga delar av projektförvaltningen i Norden anlätades efter härom träffade överenskommelser i början av 1963 det nyinrättade statliga biståndsorganet (NIB). Exekutivsekreteraren avlönades till en början helt av svenska medel — numera av medel under projektets budget — och anställdes med tillämpning av regler gällande för den svenska statsförvaltningen.

Den nordiska projektstyrelsen, i vilken numera ingår cheferna för de fyra ländernas centrala biståndsförvaltningar, utarbetar förslag till Tanganyika-projektets budget, vilka underställes den nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna.

De deltagande ländernas bidrag till projektet tillskjutes från de biståndsanslag, som biståndsmyndigheterna förvaltar. För Sveriges vidkommande bestrides kostnaderna (50 % av projektets budget) från anslaget till fältverksamhet, vilket står under SIDA:s förvaltning i enlighet med riksdagens och Kungl. Maj:ts beslut.

I sin anslagsframställning rörande budgetåret 1967/68, vari styrelsen för internationell utveckling beräknade medel under fältverksamhetsanslaget till det nordiska Tanganyika-projektet, erinrade styrelsen om det samarbete som bedrivs mellan de nordiska biståndsmyndigheterna. Styrelsen anförde följande:

Alldeles särskilt intima är SIDA:s förbindelser naturligt nog med de nordiska grannländerna. Det löpande informationsutbytet är mycket livligt. Nordiska biståndschefsmöten hålls ofta med eller utan samband med mötena i styrelserna för det nordiska Tanganyika-projektet eller det nordiska kooperativa Kenya-projektet. På olika nivåer hålles nordiska möten för att diskutera och samordna personalrekrytering, stipendiat- och personalutbildning, fredskårsverksamhet, flyktinghjälpen, informationsarbetet etc. I det skandinaviska Koreasjukhusets styrelse är SIDA företräd.

Erfarenheten har visat sig tala för att de samnordiska projekten inte administreras av särskilda nordiska, d. v. s. internationella förvaltningar med delad ansvarighet i en administrerande styrelse, utan hellre förvaltas av de nationella biståndsorganen för de deltagande ländernas räkning under en nordisk styrelse — på sätt motsvarande t. ex. den s. k. Colombo-planens förvaltning av projekt genom enskilda medlemsländer eller FN-organs förvaltning av multi-bi-projekt. Det nordiska kooperativa Kenya-projektet förvaltas enligt denna tankegång självständigt av den danska biståndsmyndigheten, det skandinaviska Korea-sjukhusets förvaltning har under året nära knutits till den norska biståndsmyndigheten. I båda fallen är SIDA, som enligt statsmakternas beslut skall svara för den på Sverige ankommande förvaltningen av nordiska biståndsinsatser, svensk kontaktmyndighet. Sedan den nordiska ministerkommittén för samordning av det tekniska biståndet dragit slutsatser av erfarenheterna synes det vara att vänta, att det nordiska Tanganyika-projektets förvaltning, som till dels redan tidigare skötts av SIDA, blir än närmare anknuten till verket. Enligt styrelsens mening innebär detta en rationalisering.

SIDA:s sålunda uttryckta uppfattning har förstärkts sedan ovanstående uttalande gjordes (september 1966). Erfarenheterna av projektförvaltningen och revisorernas uttalanden därom har ytterligare understrukt behovet av ett enhetliga och genomtänkta regelsystem tillämpas i biståndsarbetet.

Det må här nämnas, att det nordiska revisionskollegium, som till en början reviderade Tanganyika-projektet, efter därom träffad överenskommelse efterträtts av svensk statlig revision. På motsvarande sätt revideras Korea-projektet av den norska och Kenya-projektet av den danska riksrevisionen. Därmed tillämpas en av de nordiska revisionsmyndigheterna gemensamt förordad ordning.

Styrelsen för internationell utveckling har sålunda tillstyrkt den av de nordiska biståndsmyndigheterna och av den nordiska ministerkommittén förordade nya ordningen för förvaltningen av nordiska biståndsprojekt. Styrelsen är av den uppfattningen, att en bättre fungerande förvaltning av sådana projekt kan komma till stånd med den föreslagna ordningen och att den nordiska karaktären av projekten därmed inte äventyras.

Det primära syftet med nordiskt liksom annat internationellt samarbete i biståndsfrågor är att förstärka effekten av de rika ländernas insatser för fattiga länders ekonomiska och sociala utveckling. Detta syfte tillgodoses bäst genom en effektiv biståndsförvaltning. Genom bidrag i pengar och personal till FN:s och dess fackorgans biståndsarbete medverkar de nordiska länderna till en gemensam internationell biståndsanssträngning. Nationella biståndsförvaltningar måste finnas i alla biståndsgivande länder för denna medlemsstaternas medverkan i biståndsarbetet och för sådana uppgifter, som FN-organen inte kan fullgöra på medlemsstaternas vägnar. Att därutöver upprätta mellan- eller överstatliga organ för biståndsförvaltning bör enligt SIDA:s mening inte komma ifråga.

Stockholm den 3 mars 1967

(Sign.)

Svenska ambassaden i Tanzania:

I medlemsförslaget beröres formerna för den nuvarande samnordiska administrationen av Nordiska Tanganyika-projektet, varefter erinras om att Nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna vill föreslå de nordiska ländernas regeringar att anta nya riktlinjer för administrationen av nordiska biståndsprojekt, innebärande bland annat att en gemensam nordisk styrelse tillsättes för samtliga sådana projekt men att administrationen av de enskilda projekten överlämnas till respektive länders nationella biståndsorgan. Den nuvarande samnordiska administrationen av projektet i Tanzania skulle sålunda upphöra. Men eftersom denna administration enligt erfarenhet kunnat fungera väl, borde

den icke avvecklas, utan det nuvarande systemet för samnordisk administration borde ytterligare utbyggas och gälla flera projekt. Hittillsvarande förvaltningsformer borde överses i ljuset av de erfarenheter, som hittills vunnits, varvid borde tillses, att det nordiska elementet i själva administrationen ej försvagas. Förslaget utmynnar i en hemställan till Nordiska rådet att rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att vid reformer beträffande administrationen av gemensamma utlandsprojekt tillse, att den nordiska förvaltningsformen bevaras och utvecklas.

Såsom medlemsförslaget är formulerat, synes det ha tillkommit på grund av farhågor för att överlämnandet av administrationen av varje enskilt samnordiskt biståndsprojekt till det nationella biståndsorganet i det ena eller andra av de nordiska länderna skulle leda till att det nordiska samarbetet överlag på biståndsområdet försvagades. Omsorg om de samnordiska elementen i utlandsbiståndets organisation förefaller med andra ord utgöra grundtanken bakom förslaget.

Men om denna tolkning är riktig och den nordiska samverkan överhuvud på hithörande område således är det primära och väsentliga, synes invändningen mot separat administration av de *enskilda* projekten knappast hållbar. Att sådan administration etableras torde nämligen, i stället för att ses som ett försvagande av det nordiska biståndssamarbetet — detta alltså taget i vidare bemärkelse — böra betraktas som en effektivisering av det samma genom att en mera rationell arbetsfördelning länderna emellan kommer till stånd. Då sålunda den tilltänkta formen för projektadministration synes betyda en förenkling i organisatoriskt hänseende, föreligger, såvitt ambassaden kan finna, inga skäl befara, att denna nya form skulle ur ren effektivitetssynpunkt fungera mindre väl än den som hittills praktiserats för Nordiska Tanganyika-projektet.

Nordiska ministerkommitténs reformförslag förefaller dessutom så mycket mindre av natur att lända det nordiska samarbetet till förfång som det samtidigt avser tillsättandet av en gemensam nordisk styrelse för *samtliga* nordiska biståndsprojekt, således en ökning av det nordiska samarbetet inom den vidare ramen. Att överhuvud försvaga den nordiska samverkan i utlandsbiståndet kan ju heller ingalunda ha varit dessa förslagsställares avsikt.

Under hänvisning till ovanstående vill ambassaden som sin uppfattning uttala, att Nordiska ministerkommitténs ifrågavarande reformförslag är ägnat att väl motsvara de centrala motiv för samnordisk utlandshjälp, vilka varit vägledande vid Nordiska rådets behandling år 1962 av frågan om nordiska insatser i uländerna. Ambassaden delar följaktligen icke de synpunkter, som medlemmar av rådet framlagt i sitt förslag om det nordiska biståndsarbetets organisation.

Dar es Salaam den 27 februari 1967

Knut Granstedt

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd:

SUL saknar för sin del detaljkunskaper för att kunna avgöra vilken förvaltningsform som bör tillämpas vad gäller just nordiska Tanganyikaprojektet och vill därför i första hand begränsa sig till några principiella ståndpunkter.

Vi anser rent principiellt att, i den mån biståndsarbetet inte kanaliseras genom multilaterala organ, mycket talar för att man vid planläggningen av nya projekt i största möjliga utsträckning tillser att en långtgående nordisk samordning kommer till stånd. För detta talar bl. a. rena effektivitets-skäl. Vidare bör inte nationella prestigeskäl få stå i vägen för ett ökat nordiskt samarbete på detta område.

Stockholm den 7 mars 1967

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd

Håkan Mankefors

Ordförande

Föreningen Norden:

Föreningen har redan varit i tillfälle ta principiell ställning i den aktuella frågan. Vid möte med presidiet i Föreningarna Nordens förbund den 11 januari 1967 uttalades bl. a. att de nordiska insatserna för uländerna även i fortsättningen borde ledas och administreras på en gemensam nordisk basis. Det påtalades vidare att de tendenser till försvagning av det praktiska nordiska samarbetet i ulandverksamheten, vilka kunnat skönjas på senare tid, synes strida mot Nordiska rådets ursprungliga intentioner. Uttalet avsåg i första hand Tanzania-projektet, för vilket den av ministerkommittén föreslagna nyordningen tillika skulle komma att gälla.

Föreningen Norden konstaterar att det nordiska Tanzania-projektet enligt omdömesgilla viltnen blivit något av ett mönsterprojekt. Omdömet avgavs senast av den studiegrupp från Folketingets ekonomiska utskott, som hösten 1966 besökte Asien och Afrika. De vunna resultaten är så mycket mer anmärkningsvärda som projektet kunnat komma till stånd under stark tidspress. Under den debatt som i oktober 1966 uppstod i svenska riksdagen i anledning av riksdagsledamoten Ingrid Segerstedt Wibergs interpellation till statsrådet Lindström, framkom inga konkreta invändningar som kunde motivera en administrativ nyordning av det nu aviserade slaget.

Utän att gå in på en mer detaljerad prövning av de av ministerkommittén förbehållna riktlinjerna vill Föreningen Norden framhålla önskvärdheten av att den tjänsteman som inför värdlandets myndigheter skall företräda

de nordiska länderna tillika får sitt mandal från den nyinrättade samnordiska styrelsen. Det rekommenderade systemet, vilket synes innebära att tjänstemannen i fråga skall vara underställd det svenska biståndsorganet SIDA, torde kunna medföra olägenheter vid de direkta kontakterna mellan styrelsen och värdlandet. Framför allt föreligger risk för att vid dessa kontakter en sammanblandning sker av vad som är å ena sidan den samnordiska styrelsens uppfattning och å den andra biståndsorganet SIDA:s. Föreningen anser därför att systemet med en inför en gemensam samnordisk styrelse ansvarig tjänsteman bör bibehållas i Tanzaniaprojektet och även tillämpas vid framtida samnordiska biståndsprojekt.

I den allmänna debatten om de nordiska u-landsprojektens administration har bl. a. framförts att den av ministerkommittén aviserade nyordningen skulle vara ett uttryck för ökat förtroende mellan de nordiska ländernas myndigheter. Enligt Föreningen Nordens uppfattning föreligger för tillfället ingen anledning att genom en försvagning av det nordiska inslaget inom ulandsadministrationen sätta denna lojalitet på prov. Föreningens invändning mot den aviserade nyordningen dikteras icke av misstänksamhet mot i det aktuella fallet det svenska biståndsorganet SIDA. Motiven utgår istället från att en reform i enlighet med ministerkommitténs förslag skulle försvaga den samnordiska karaktären av biståndsprojektets administration utan att några rationella skäl för en sådan reform redovisats.

Under hänvisning till ovanstående ber Föreningen Norden få ge sitt bifall till de synpunkter rörande det nordiska ulandsbiståndets organisation som uttryckts i medlemsförslaget.

Stockholm den 8 mars 1967

Yngve Kristensson

Ordförande

Åke Landqvist

1:e sekreterare

BILAGA 2

PM angående nya riktlinjer för administrationen av nordiska u-landsprojekt

(Upprättad av hovrättsrådet Gustaf Petré)

1. Formen för riktlinjerna

För närvarande finns de riktlinjer, som nu gäller förvaltningen av Tanzania-projektet, i en folkrättslig överenskommelse ingången av de i projektet samverkande länderna, dagtecknad den 15 januari 1963. Det synes riktigtast, då denna överenskommelse nu skall ersättas av nya riktlinjer, att även des-

sa iklädes formen av konvention. Detta förfaringssätt synes också sakligt ofrånkomligt, eftersom ministerkommittén avses skola få rätt att besluta t. ex. beträffande budgeten.

2. Uppgiftsfördelningen

Riktlinjerna bygger på en fördelning av uppgifterna mellan en ministerkommitté, en styrelse och administrationen av biståndsprojektet. Denna uppdelning synes i och för sig självklar och föranleder inga kommentarer.

3. Ministerkommittén

a) Uppgifter

Ministerkommitténs uppgifter har angivits på ett realistiskt sätt.

Huvudspörsmålet torde vara i vilken omfattning kommittén skall ha kompetens att besluta om inledande och igångsättande av ett nordiskt u-landsprojekt. Riktlinjerna är på den punkten ej fullt klara. Å ena sidan sägs att kommittén behandlar förslag om gemensamma insatser, beträffande vilka det därefter synes skola ankomma på regeringarna att träffa det slutliga avgörandet. Å andra sidan anmärkes det att kommittén kan ge en »foreløbig godkendelse» av ett projekt.

Det synes rimligt att ministerkommittén får sig tillagd rätten att besluta om projekt inom ramen för de medel, som ställts till dess förfogande. Därvid förutsättes att enhällighet skall fordras för besluts fattande i ministerkommittén. Ministerkommittén bör i konsekvens härmed ges befogenhet att sluta avtal med mottagarlandet å de nordiska ländernas vägnar om ett projekts genomförande.

Ministerkommittén bör vidare ha att besluta om budget för de olika projekten samt rörande viktigare principfrågor, som sammanhänger med ett projekts administration på sätt sägs i förslaget till riktlinjer.

Om revision och kontroll se nedan.

b) Organisation

Ministerkommittén består självfallet av en regeringsmedlem från varje land.

Frågan om ministerkommitténs sekretariat beröres över huvud taget ej i själva förslaget. Uppgifterna att förbereda och ombesörja verkställigheten av ministerkommitténs beslut i relation till nationella regeringar m. fl. sekretariatsuppgifter torde bäst kunna ombesörjas av därtill avdelad personal i de departement/ministerier som har hand om u-landsfrågorna i respektive land (se p. 4 i norska regeringens meddelande).

4. Styrelsen

a) Uppgifter

Det torde få anses som en rationalisering att det under ministerkommittén tillskapas ett centralt organ för *alla* nordiska biståndsprojekt. Det mäs-

te vara en fördel att uppgiften att planera och leda projekt centraliseras hos ett nordiskt organ.

Såsom anges i förslaget blir styrelsens huvuduppgift, vid sidan av planläggning och undersökningar i fråga om nya projekt, att besluta i olika frågor rörande löpande biståndsprojekt inom ramen för gällande avtal och upprättade budgeter. Vidare bör, som nedan utvecklas, styrelsen ha att tillsätta ledande personal i projekten och avtala om administrationen.

b) Organisation

Till förslaget om att styrelsen skall utses av de samverkande ländernas regeringar finns intet att tillägga, liksom ej heller till vad som föreslås om sammansättningen av styrelsen.

Däremot förefaller formerna för besluts fattande mindre ändamålsenliga. Rösterna i styrelsen bör tilläggas icke länderna, utan styrelsemedlemmarna individuellt och beslut fattas genom majoritetsavgörande med det förbehållet att, för att ett beslut skall anses fattat, det skall fordras att åtminstone en representant från ettvarit av de samverkande länderna röstat för beslutet. Denna beslutsform tillämpas enligt de nyligen godtagna statuterna för Nordiska kulturfonden i styrelsen för denna fond, vilken är sammansatt på samma sätt som den tilltänkta ulandsbiståndsstyrelsen. Det synes lämpligt att man i nordiska verkställande organ går in för denna beslutsregel, som på en gång tillgodoser nordiska önskemål och rimliga nationella intressen.

Styrelsen föreslås skola administreras av ett sekretariat som skall ligga inom eller vara knutet till »bistandsorganet i de enkelte lande». Vad som avses härmed är något dunkelt, då sekretariatet rimligen endast kan ligga inom eller vara anknutet till biståndsorganet i *ett* land och icke till flera biståndsorgan på en gång.

Med hänsyn till den form för administration, som förordas i det följande, och till styrelsens ställning som självständigt nordiskt organ, bör dock styrelsen betjänas av ett eget fristående sekretariat, som ej är avhängigt av något lands biståndsorgan.

Föredragningen i styrelsen måste uppenbarligen ombesörjas av personal, som ej i första hand underlyder nationella instanser.

5. Administrationen av projekten

Det är först på detta stadium som de egentliga problemen uppstår. Å ena sidan vill man undvika att bygga upp en nordisk administration, som bedriver sitt arbete vid sidan av de nationella biståndsorganen. Å andra sidan är det essentiellt och grundläggande för hela tanken om en *nordisk* biståndsinsats att det nordiska elementet bevaras även på verkställighetsstadiet. Det är av särskild vikt att projektens samnordiska karaktär framstår klart och tydligt i förhållande till mottagarlandet.

Så länge icke den rationella lösning uppnåtts, som ligger i att de fyra nationella biståndsorganen samordnas, nödgas man söka sig andra vägar, som tillgodoser både kravet på undvikande av splittring av resurserna och kravet på en klart nordisk administration.

Förslaget i riktlinjerna att projekten helt enkelt överlämnas åt de enskilda ländernas biståndsorgan att administreras tillgodoser ej de fordringar som måste ställas ur nordisk synpunkt.

Ej heller tillgodoser förslaget de krav på klarhet och reda som måste ställas. Den »projektsekreterare», som skall leda ett projekt, ges en dubbelställning, som lätt måste bli ohållbar. Han skall å ena sidan inför den nordiska styrelsen ha ansvaret för projektets ledning men skall samtidigt stå under tillsyn och ledning av det nationella biståndsorganets direktion. En uppläggning, som skapar dubbla ledningslinjer och ett dubbelt ansvar, kan ej anses administrativt godtagbart.

Andra lösningar måste sökas. En framkomlig väg vore att på sätt nu är stadgat för Tanzania-projektet, styrelsen utser en exekutivsekreterare eller projektsekreterare för varje projekt som ansvarig ledare för detta på hemmaplan. Styrelsen träffar därefter avtal med ett lands biståndsorgan om leverans av de tjänster, som erfordras för administrationen på hemmaplan (för kassa och räkenskaper, personalrekrytering m. m.). Man torde nu ha sådan erfarenhet av vilka tjänster som erfordras för ett projekts administration att ett avtal därom skall kunna ingås mellan styrelsen och ett nationellt biståndsorgan med angivande även av den ersättning det nationella organet skulle äga belinga sig för sina tjänster. På detta sätt skulle administrationens nordiska karaktär bibehållas utan att för den skull något orationellt dubbelarbete skulle förekomma. Några kompetens- och lojalitetskonflikter, varom det talas i förslaget till riktlinjer och som med den där angivna uppläggningen ej kan uteslutas, kan ej heller uppstå, då fråga blir om tillämpning av ett affärsmässigt avtal rörande köp av tjänster, som säljaren har att utföra efter beställarens önskemål.

Någon fördelning av uppgifterna mellan länderna efter strikta nationalitetssynpunkter blir icke heller erforderliga i vidare mån än att exekutivsekreterarna för de olika projekten lämpligen bör hämtas från olika nordiska länder. Avtal om tjänster bör det däremot stå styrelsen fritt att träffa med det nationella biståndsorgan, som är i stånd att lämna dem enklast och billigast. Några nationella fördelningssynpunkter behöver knappast anläggas på dessa uppgörelser av affärsmässig natur.

En utformning av administrationen efter dessa linjer torde vara att föredraga framför de i riktlinjerna framlagda.

I förslaget talas icke närmare om fältpersonalen. Det sägs blott att rekryteringen skall ske på nordisk bas. Uppenbart är här av särskild vikt att det nordiska elementet starkt markeras. Styrelsen måste ha ett särskilt ansvar för att personalen så långt som möjligt kommer från olika nordiska länder.

De ledande posterna bör tillsättas av styrelsen, medan projektsekreteraren i samråd med ledningen på fältet får utse övrig personal.

Ekonomiska förmåner bör, såsom anföres i förslaget, utgå efter enahanda grunder till all personal vid nordiska projekt.

6. *Revision och kontroll*

Smidiga former bör finnas för revisionen. Denna fråga torde förtjäna närmare belysas. Lämpligt vore måhända om resultatet av revisionen kunde redovisas för Nordiska rådet.

På samma sätt som Nordiska kulturfonden lämnar en årlig berättelse till Nordiska rådet kan ifrågasättas om icke en årlig redogörelse för projektförvaltningen, innefattande även redovisning av den ekonomiska förvaltningen, skulle underställas rådet. Så sker nu t. ex. beträffande Nordiska hälsovårdshögskolan.

Stockholm den 3 mars 1967

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslag och ändringsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation samt meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

Till ekonomiska utskottet har hänvisats dels medlemsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation, väckt av Yngve Holmberg och Ingrid Segerstedt Wiberg, samt ändringsförslag i samma ämne, väckt av Helge Nielsen, dels ock meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna, överlämnat av Danmarks regering.

Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 30 januari 1967 i Helsingfors, den 10 mars 1967 i Stockholm, samt vid utskottets möten den 3 och 4 april 1967 under rådets femtonde session. Ändringsförslaget har behandlats vid de två sistnämnde tillfällena liksom medlemsförslaget med deltagande av statsminister Jens Otto Krag, handelsminister Tyge Dahlgaard, Danmark, statsministern Rafael Paasio, ministern för utrikesärendena Ahti Karjalainen, handels- och industriministern Olavi Salonon, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, samt statsråden Gunnar Lange och Krister Wickman, Sverige. Även meddelandet har företagits till behandling vid dessa tillfällen.

1. Förslagen m. m.

I medlemsförslaget hemställles, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att vid reformen beträffande administrationen av gemensamma ulandsprojekt tillse, att den nordiska förvaltningsformen bevaras och utvecklas.

I ändringsförslaget hemställles, att en rekommendation av rådet måtte innehålla, att förvaltningen av nordiska ulandsprojekt utformas så ändamålsenligt som möjligt samtidigt som hänsyn togs till önskvärdheten av att det nordiska samarbetet utbygges på detta område och på längre sikt en egentlig nordisk projektadministration bör eftersträvas.

I meddelandet lämnas redogörelser för olika gemensamma nordiska projekt dels i Tanzania, dels i Kenya, för de nordiska ulandsinstituterna och för annat samarbete mellan nordiska biståndsorgan. Härjämte redovisas förslag till nya regler för administrationen av nordiska biståndsprojekt. I anslutning härtill har till meddelandet fogats ett utarbetat förslag till riktlinjer för administrationen av nordiska ulandsprojekt.

Ifrågavarande riktlinjer antogs av Nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna vid dess möte i Köpenhamn den 22 augusti 1966 och har därefter förelagts regeringarna för godkännande. Förslaget föranledde Nordiska rådets presidium att i skrivelse den 21 september 1966 hänvända sig till regeringarna i de fyra berörda länderna med anhållan om att de ifrågavarande riktlinjerna inte skulle slutligen fastställas, förrän Nordiska rådet haft tillfälle yttra sig över dem. Regeringarna har i särskilda skrivelser till presidiet i januari 1967 förklarat sig medgiva det av presidiet önskade uppskovet.

Medlemsförslaget anknyter till nämnda riktlinjer. Hemställan i detta om en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att vid en reform beträffande administrationen av gemensamma utlandssessioner tillse, att den nordiska förvaltningsformen bevaras och utvecklas, är att betrakta mot bakgrund av föreliggande förslag till riktlinjer.

2. Remissyttranden

Yttranden över förslaget har inhämtats från åtta berörda myndigheter och organisationer, nämligen

Danmark:

Udenrigsministeriet.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena.

Pohjola-Norden r. f.

Norge:

Utenriksdepartementet.

Sverige:

SIDA.

Svenska ambassaden i Dar es Salaam.

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd.

Föreningen Norden.

Medlemsförslaget tillstyrks av Pohjola-Norden och Föreningen Norden i Sverige men avstyrks av Utenriksdepartementet Norge, Svenska ambassaden i Dar es Salaam och SIDA. Utrikesministeriet tillstyrker förslaget delvis. Sveriges ungdomsorganisationers landsråd tar ej direkt ställning till förslaget.

Pohjola-Norden hänvisar till att presidiet i Föreningarna Nordens Förbund uttalat, att den hjälp de nordiska länderna ger utvecklingsländerna fortfarande bör grundas på dess samnordiska ledning och administration. *Pohjola-Norden* ansluter sig till presidiets ståndpunkt.

Föreningen Norden framhåller önskvärdheten av att den tjänsteman, som inför värdlandets myndigheter skall företräda de nordiska länderna, tillika får sitt mandat från den nyinrättade samnordiska styrelsen. Det rekommenderade systemet, vilket synes innebära att tjänstemannen ifråga skall vara underställd det svenska biståndsorganet SIDA, torde kunna medföra olägenheter vid de direkta kontakterna mellan styrelsen och värdlandet. Föreningen anser att det föreligger risk för att vid dessa kontakter en sammanblandning sker av vad som är å ena sidan den samnordiska styrelsens uppfattning och å andra biståndsorganet SIDA:s. Systemet med en inför en gemensam samnordisk styrelse ansvarig tjänsteman bör bibehållas i Tanzania-projektet och även tillämpas i framtida samnordiska biståndsprojekt, framhåller Föreningen Norden.

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd anför, att mycket talar för att man vid planläggningen av nya projekt i största möjliga utsträckning tillser att en långtgående nordisk samordning kommer till stånd. Nationella prestigeskäl bör inte få stå i vägen för ett ökat nordiskt samarbete.

Utrikesministeriet anser, att de föreslagna åtgärderna inte kommer att förändra projektens nordiska karaktär. Vad gäller förslaget till effektivisering av ministerkommitténs arbete föreslår ministeriet att vart och ett av de nordiska länderna i tur och ordning för exempelvis ett år i sänder utnämner en förbindelseman med uppgift att förbereda ministerkommitténs möten och fungera som samordnande faktor i ärenden som hänföra sig till ministerkommittén.

Utenriksdepartementet uttalar, att man i det nordiska samarbetet på utvecklingshjälpens område i största möjliga utsträckning sökt utnyttja den administrativa apparat som etablerats i de enskilda länderna. Departementet anser, att den föreslagna gemensamma nordiska styrelsen kommer att säkra en enhetlig ledning och framhäva projektens nordiska karaktär just därför att den har ansvaret för samtliga projekt. Genom att de administra-

tiva göromålen överlåts på de nationella biståndsorganen undgår man att upprätta något särskilt sekretariat och utnyttjar de nationella organens erfarenhet och kapacitet. Vad gäller frågan om sekretariatshjälp åt ministerkommittén uttalar departementet, att ärendena kommer att förberedas på vanligt vis på ämbetsmannaplan i utrikesdepartementen resp. biståndsorganen i de fyra nordiska länderna.

Svenska ambassaden i Dar es Salaam anför, att omsorg om de samnordiska elementen i ulandsbiståndets organisation förefaller utgöra grundtanken bakom medlemsförslaget. Invändningen mot separat administration av de enskilda projekten anser ambassaden knappast hållbar. Älgården bör i stället betraktas som en effektivisering av biståndssamarbetet genom att en mer rationell arbetsfördelning länderna emellan kommer till stånd. Tillståndet av en gemensam nordisk styrelse för samtliga nordiska biståndsprojekt innebär en ökning av det nordiska samarbetet. Reformförslaget är därför enligt ambassadens uppfattning väl ägnat att motsvara de centrala motiv för samnordisk ulandshjälp, vilka varit vägledande för Nordiska rådets behandling år 1962 av frågan om nordiska insatser i u-länderna.

SIDA uttalar, att varje enskilt biståndsprojekt är avsett att på kortast möjliga tid införlivas i mottagarlandets organisation. Den administrativa organisationen av biståndsarbetet bör uppbyggas så att de enskilda biståndsprojektens karaktär av kortfristiga insatser markeras och så att erfarenheterna från en biståndsinsats kan utnyttjas för andra insatser. *SIDA* erinrar om att det nordiska Tanganyika-projektet tillkom vid en tidpunkt (1961—62) då nordiska biståndsmyndigheter ännu inte existerade eller funnit sin form. Erfarenheterna av projektförvaltningen och revisorernas uttalanden därom har understrukt behovet av att enhetliga och genomtänkta regelsystem tillämpas i biståndsarbetet. Enligt *SIDA* kan en bättre fungerande förvaltning av nordiska biståndsprojekt komma till stånd med den föreslagna ordningen utan att den nordiska karaktären av projekten äventyras. Nationella biståndsförvaltningar måste finnas i alla biståndsgivande länder för deras medverkan i FN och dess fackorgans biståndsarbete och för sådana uppgifter som FN-organen inte kan fullgöra på medlemsstaternas vägnar. Att därutöver upprätta mellan- och överstatliga organ för biståndsförvaltningen bör enligt *SIDA*:s mening inte komma ifråga.

3. Utskottet

Med hänsyn till frågans komplicerade art är ekonomiska utskottet ännu inte berett att taga slutlig ståndpunkt till de av ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna antagna riktlinjerna för administrationen av nordiska ulandsprojekt samt de i samband därmed stående medlems- och ändringsförslagen. Utskottet önskar först få tillfälle att

diskutera denna fråga med ministerkommittén samt med styrelsen för de nordiska ulandsprojekten liksom med annan expertis på området med praktisk erfarenhet av ulandshjälpsadministration.

Utskottet har för avsikt att få till stånd sådana överläggningar i samband med nästkommande sammanträde, vilket beräknas äga rum under försommaren 1967.

Enligt utskottets mening torde rådet böra bemyndiga presidiet att på grundval av förslag från ekonomiska utskottet i saken för rådets räkning uttala sig om riktlinjerna till regeringarna.

Regeringsmeddelandets övriga delar föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Utskottet föreslår,

1. att Nordiska rådet måtte bemyndiga presidiet att på grundval av förslag från ekonomiska utskottet i saken för rådets räkning uttala sig till regeringarna om de av ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna antagna riktlinjerna för administration av nordiska u-landsprojekt i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

2. att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Tillika anmäles,

att utskottets behandling av medlems- och ändringsförslaget fortsätter.

Helsingfors den 4 april 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Erik Eriksen

Arne Geijer

Yngve Holmberg

Kuuno Honkonen

Förman

Per Hækkerup

Sigurður Ingimundarson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Eino Sirén

Karl Skytte

Svenn Stray

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Medlemsförslag

om forskning angående sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk

(Väckt av Kaarlo af Heurlin, Lars Korvald, Lars Larsson och Harald Løbak)

I samtliga nordiska länder har under de senaste decennierna en stark ökning av ungdomskriminaliteten förmärkts. Antalet brott begångna av ungdom har tilltagit kraftigt. Brottnens karaktär har förgrovats, och brottsklientelet återfinnes bland allt yngre personer. Orsaken till denna ökade kriminalisering bland ungdomar torde vara många. Faktorer såsom miljö, arv m. m. spelar utan tvivel stor roll i detta sammanhang. Missbruk av alkohol och det under senare år alltmer förekommande missbruket av narkotika synes även vara faktorer, som i hög grad med påverkar ungdomskriminaliteten. Framför allt har missbruket av narkotika visat en oroande tendens att öka bland ungdomar och då även bland ungdomar i de yngsta tonåren och i vissa fall även barn i 11—12-årsåldern. Dessa missbruk innebär ett allvarligt samhällsproblem.

Sammanhanget mellan alkohol- och narkotikamissbruket å ena sidan samt ungdomskriminaliteten å den andra torde vara forskningsobjekt av synnerligen stort intresse i samtliga nordiska länder. En forskning på dessa områden måste av naturliga skäl ha en stark förankring i sociala, starkt miljöbetonade förhållanden. Miljö- och samhällsförhållandena skiljer sig visserligen i viss mån de nordiska länderna emellan men dock icke mer än att en forskning på detta område skulle kunna samordnas.

Frågan angående samarbete de nordiska länderna emellan i fråga om alkoholforskning behandlades vid Nordiska rådets fjärde session år 1956. Med anledning av en av rådet vid denna session antagen rekommendation (rek. nr 17/1956) till regeringarna att närmare utreda frågan om ett nordiskt samarbete på alkoholforskningens område har en nordisk nämnd för alkoholforskning tillsatts. Denna nämnd har därefter regelbundet sammanträtt. På ett möte i Stockholm 1959 beslöt nämnden företaga en all-nordisk undersökning rörande ungdomens alkoholyvanor. Resultaten av denna undersökning, som omfattade tonårspojkar i Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Stockholm, publicerades år 1963. Undersökningen gav vid handen att det rådde stor överensstämmelse i alkoholbruk mellan de fyra städernas tonårspojkar, ehuru de formella reglerna för alkoholbruk och deras till-

lämpning var olika. Väsentliga skillnader i alkoholbruk mellan de undersökta åldersgrupperna (14-, 16- och 18-åringar) kunde påvisas; andelen helnyktra minskade med stigande ålder, dryckesfrekvensen och konsumerade kvantiteter per dryckestillfälle ökade och proportionen dryckestillfällen med föräldrarna närvarande minskade. Inom den nordiska nämnden för alkoholforskning fullföljes denna undersökning genom undersökningar av tonårspojkarnas alkoholvanor jämfört med andra åldersgrupper. I detta undersökningsarbete behandlas uteslutande alkoholbruk. Narkotikabruket beröres således ej här.

Frågan om vidgat samarbete på alkoholforskningens område har aktualiserats på nytt i Nordiska rådet, denna gång genom en skrivelse från Nordens godtemplares ungdomsförbund med hemställan till rådet att utöka den på nordisk bas bedrivna alkoholforskningen till att omfatta orsakssammanhanget mellan ungdomskriminalitet och ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk (*Tillägg*). Det torde vara möjligt att inom ramen för det arbete, som sålunda utföres av den nordiska nämnden för alkoholforskning, taga upp till behandling även de spörsmål som beröres i här nämnda skrivelse.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en vidgad nordisk forskning i syfte att utreda orsakssammanhanget mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk.

Helsingfors, Oslo och Stockholm i november 1966

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Harald Løbak

TILLÄGG

Uttalande av Nordens godtemplares ungdomsförbund (NGUF)

(NGUF, som är samarbetsorgan för godtemplarungdomen i Norden, har i skrivelse dagtecknad Oslo den 4 augusti 1966 tillställt Nordiska rådet nedanstående uttalande från förbundets kongress på Island i juli i år, med anmodan till Nordiska rådet att ta upp saken till övervägande med sikte på att realisera de åtgärder, som antydes i uttalandet.)

Nordens godtemplares ungdomsförbund, samlat till kongress i Reykjavik, ser med bekymmer på den kraftiga ökning av alkohol- och narkotikamiss-

bruket bland ungdom, som skett i de nordiska länderna. Vi ser ett fast sammanhang mellan detta och ökningen av ungdomskriminaliteten.

Vi har med glädje observerat de strävanden till nordiskt samarbete som redan kommit till uttryck på alkoholforskningens område. Det synes emellertid kongressen angeläget att denna forskning utökas att jämväl omfatta de här berörda ungdomsproblemen.

Problemen är i många avseenden de samma i de skilda nordiska länderna, varför gemensamma insatser ter sig naturliga. Orsakssammanhangen och åtgärder mot de tilltagande ungdomsproblemen kan vara lämpliga forskningsobjekt. Ökade resurser till gemensam forskning på ungdomsfrågornas område bör därför snarast åstadkommas.

Nordens godtemplares ungdomsförbund

A. J. Johnsen

Förb. ordförande

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska nämnden för alkoholforskning:**

Narkotikamissbruket har under senare år tilltagit i omfattning i de nordiska länderna, parallellt med en ökning på andra håll i världen, missbruket har ändrat karaktär, det har gått ned i allt yngre åldersgrupper, nya preparat med andra verkningar har blivit föremål för missbruk och narkotikamissbruket har börjat bli ett samhällsproblem av växande betydelse.

Trots att ett flertal undersökningar pågår i olika länder för att klarlägga narkotikamissbrukets omfattning och karaktär, är de faktorer, som ligger bakom missbruket, dess uppkomst, utbredning och följdverkningar fortfarande endast ofullständigt kända, och ingen jämförelse har hittills gjorts mellan förhållandena i de olika nordiska länderna.

Det eventuella sambandet mellan narkotikamissbruk och uppkomsten av andra former av missbruk, t. ex. missbruk av alkohol eller olika läkemedel, har ej närmare klarlagts och ej heller är det närmare sambandet känt mellan narkotikamissbruk och andra samhällsproblem, t. ex. kriminaliteten och dess utveckling.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden upptog Nordiska nämnden för alkoholforskning narkotikaproblemen till diskussion vid sitt senaste möte i Oslo i maj 1966 och frågan belystes därvid ur olika aspekter. Nämnden överlade huruvida den inom ramen för sina arbetsuppgifter även skulle ta upp frågor på narkotikaområdet och vilka projekt som skulle vara av största betydelse att angripa på gemensam nordisk bas. En kommitté tillsattes inom nämnden med uppgift att mot bakgrunden av de aktuella problemställningar som kunde föreligga och de undersökningar som redan bedrevs i de olika nordiska länderna till nämndens nästa sammanträde i september 1967 ta ställning till frågan om nämnden skulle ta upp narkotikaproblem inom ramen för sitt arbete och framlägga förslag till eventuella projekt lämpade att angripas på gemensam nordisk bas.

De problem som motionärerna föreslår skall angripas på nordisk bas är av utomordentligt komplicerad natur och griper in på en rad områden, såväl medicinska och sociala som kriminologiska och kräver för sitt klarläggande ett intimt samarbete mellan en rad olika discipliner.

Nämnden skall närmare penetrera de problem som förslagsställarna väckt, och vid sitt nästa möte i september 1967 ta ställning till frågan om ett dylikt omfattande problem kan tas upp inom ramen för nämndens verksamhet,

hur det bäst kan angripas på gemensam nordisk bas och hur ett samarbete mellan de olika discipliner som berörs bäst bör bedrivas, vilka aspekter av problemkomplexet som faller inom nämndens verksamhetsområde och vilket eller vilka avsnitt av problemet som med fördel skulle kunna tagas upp inom ramen för av nämnden bedrivna eller planerade gemensamma nordiska forskningsobjekt.

København, Helsingfors, Oslo och Stockholm den 23 januari 1967

Danmark	Finland
<i>K. Arentsen</i>	<i>O. Forsander</i>
<i>S. Skyum-Nielsen</i>	<i>P. Knusi</i>
<i>K. V. Stang</i>	<i>H. Waris</i>
Norge	Sverige
<i>P. Anchersen</i>	<i>L. Goldberg</i>
<i>S. Brun-Gulbrandsen</i>	<i>E. Jonsson</i>
<i>K. Øksnes</i>	<i>D. Wiklund</i>

Nordisk samarbejdsråd for kriminologi:

Ungdommens brug af alkohol i de nordiske lande er i nogen grad blevet belyst gennem de fællesnordiske undersøgelser af ungdommens drikkevaner, der også giver et indtryk af den udvikling, der er sket i de senere år. Sammenhængen mellem alkohol og kriminalitet i almindelighed har ligeledes været gjort til genstand for flere undersøgelser. Det kan tilføjes, at Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi for tiden er i gang med en sammenlignende undersøgelse af ungdomskriminalitetens udvikling i de nordiske lande i efterkrigsårene. Såfremt undersøgelsens resultater giver anledning hertil, vil spørgsmålet om alkoholvanernes mulige indflydelse på denne udvikling blive taget op til fornyet behandling. Rådet finder derfor, at der ikke for tiden er tilstrækkelig grund til at foretage yderligere undersøgelser af sammenhængen mellem ungdommens alkoholvaner og ungdomskriminaliteten.

Hvad angår ungdommens forbrug af narkotika finder rådet, at der eksisterer et behov for forskning. Man skal dog i denne forbindelse pege på, at den sociale betydning af brug og misbrug af narkotika ingenlunde er begrænset til kriminalitetsområdet, og at en undersøgelse af narkotikaproblemerne i Norden derfor ikke bør begrænses til deres sammenhæng med kriminaliteten i almindelighed eller ungdomskriminaliteten i særdeleshed. Der er behov for en væsentlig bredere orienteret, sociologisk, social-psykologisk, psykiatrisk og medicinsk forskning.

Som en konsekvens af disse synspunkter skal Nordisk Samarbejdsråd

for Kriminologi i første række anbefale, at der på nationalt plan sker en igangsætning eller øgning af forskningen på disse områder. Undersøgelser af misbrugets omfang og af forekomsten af asocialitet, herunder kriminalitet, og af psykiske og fysiske skader i forbindelse med narkotikamisbrug er stærkt påkrævede. Undersøgelser af de sociale og individuelle virkninger af de reaktioner, som iværksættes af de sociale og retshåndhævende myndigheder, er ligeledes meget ønskelige.

Ved gennemførelsen af forskningsprojekter på nationalt plan vil også et vist internordisk samarbejde kunne være af betydning. Dels vil der i de enkelte lande kunne spares tid og penge ved at udnytte metoder, som i forvejen er gennemprøvede i de andre lande, dels vil sammenligninger baseret på anvendelsen af ensartet tilrettelagte undersøgelser kunne give resultater af betydelig interesse såvel for forståelsen af misbrugets sociale betydning som for behovet for en vurdering af forebyggende og behandlingsmæssige foranstaltninger. Den kendsgerning, at misbruget er af så vidt forskellig udbredelse og intensitet i de nordiske lande, vil i denne sammenhæng være af værdi. Sådanne sammenligninger kan naturligt paralleliseres med andre fællesnordiske forskningsaktiviteter, f. eks. den fællesnordiske alkoholforskning og den fællesnordiske undersøgelse af ungdomskriminaliteten.

Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi må imidlertid erkende, at det med sin nuværende opbygning — både økonomisk og personalemæssigt — savner mulighed for at varetage en sådan opgave.

Samarbejdsrådet skal derfor anbefale, at der — som et første led i bestræbelserne for en øget udforskning af narkotikaproblemerne i Norden — nedsættes et mindre arbejdsudvalg med den opgave nærmere at overveje, på hvilken måde den nationale og internordiske forskning bedst kan støttes og organiseres. Rådet finder det ønskeligt, at repræsentanter for Nordisk Nævn for Alkoholforskning får sæde i et sådant arbejdsudvalg sammen med repræsentanter for Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi.

København, den 9. marts 1967

P. s. v.

Karl O. Christiansen

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

skal man udtale, at det må antages, at der på nævnte område eksisterer et behov for øget forskning.

Man skal dog efter indhentet udtalelse fra Kriminalistisk institut meddele, at instituttet ikke i den nærmeste kommende tid ser sig i stand til at lægge planer om undersøgelser, der direkte tager sigte på nævnte problem.

Fra instituttets side tilføjes, at man vil finde det hensigtsmæssigt, at spørgsmålet først gøres til genstand for drøftelser i Nordisk nævn for alkoholforskning og Nordisk samarbejdsråd for kriminologi.

Ministeriet kan henholde sig til ovenciterede udtalelse.

København, den 23. januar 1937

P. m. v.

E. b.

J. Munch-Petersen

Eksp.sekr.

Familie-, arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling:

Spørgsmålet om forskning angående sammenhængen mellem ungdomskriminalitet og ungdommens alkohol- og narkotikamisbrug har været genstand for drøftelse mellem direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen og statsbehandlingshjemmene Bråskovgård og Bøgholt samt ungdomsrådgivningscentret i Læssøesgade, København.

Det er den almindelige opfattelse, at antallet af unge, der er præget af alkohol- og narkotikamisbrug, ikke er foruroligende stort i det klientel, man møder i de nævnte institutioner. Dette indtryk stemmer også overens med erfaringerne fra direktoratets anbringelsesafdeling. Der synes sket en ændring i ungdommens såvel som hele befolkningens drikkevaner, således at alkoholforbruget er stigende. Antallet af unge, for hvem alkoholmisbrug er et meget alvorligt problem, synes imidlertid ikke i vort klientel så stort, at det er muligt på grundlag heraf at foretage en mere speciel analyse af, i hvilken udstrækning alkoholmisbrug er årsag til kriminalitet.

Spørgsmålet om narkotikamisbrug er man nok blevet bekendt med inden for de sidste par år, også i ungdomshjemmenes og den forebyggende ungdomsforsorgs klientel, men også her gælder det, at antallet af tilfælde indtil nu har været så beskedent, at det ikke giver mulighed for den mere specielle forskning af narkotikamisbrug som kriminogen faktor.

En årsag til, at narkotikamisbrug ikke i højere grad har gjort sig gældende blandt vort klientel, er formentlig, at det i højere grad forekommer blandt noget ældre unge og formentlig også blandt unge, der kommer fra et socialt lag, overfor hvem der normalt ikke, i det mindste ikke endnu — iværksættes børne- og ungdomsværnsforanstaltninger.

Medens direktoratet således må være af den opfattelse, at man ikke inden for børne- og ungdomsforsorgsområdet råder over tilstrækkeligt mange tilfælde til at belyse den specielle forskningsproblematik, der er peget på i medlemsforslaget, vil direktoratet dog være stærkt interesseret i en forskning af ungdommens alkoholvaner og narkotikamisbrug, idet man mener,

det vil være af meget stor betydning at få disse forhold belyst ud fra et sociologisk synspunkt med hensyn til, hvilken befolkningsgruppe disse unge fortrinsvis rekrutteres fra, og ud fra et personlighedspsykologisk synspunkt med hensyn til, hvilke personlighedsmæssige træk, der specielt disponerer for misbrug af den nævnte art.

Ministeriet for familiens anliggender kan tilslutte sig de foran af direktoratet anførte synspunkter, og må ligesom direktoratet være interesseret i en forskning på det heromhandlede område.

København, den 25. januar 1967

P. m. v.

E. b.

P. Juhl-Christensen

Fællesnordisk nævn for alkoholforskning, den danske sektion:

— — — skal den danske sektion indenfor det fællesnordiske nævn for alkoholforskning udtale, at man kan give sin tilslutning til en den 23. januar 1967 af nævnets svenske sektion udarbejdet redegørelse, der vil blive oversendt til Nordisk Råd.

København, den 23. januar 1967

P. s. v.

K. V. Stang

Dansk Ungdoms Fællesråd:

Dansk Ungdoms Fællesråd vil gerne støtte dette forslag, men vil samtidig pege på betydningen af at en sådan undersøgelse indgår som led i en større ungdomsundersøgelse, hvorved også andre sider af ungdommens forhold og virke kan belyses.

København, den 13. januar 1967

Dansk Ungdoms Fællesråd

Sv. Erik Bjerre

Carl Nissen

Danske Afholdsselskabers Landsforbund:

— — — skal vi udtale, at Danske Afholdsselskabers Landsforbund stærkt støtter forslaget om forskning omfattende sammenhængen mellem ungdomskriminalitet og ungdommens alkohol- og narkotikamisbrug. Tidligere undersøgelser har klart vist, at alkoholmisbrug øger kriminaliteten jfr.

bl. a. Karl O. Christiansen: »Om alkoholmisbrug og kriminalitet». Alkoholkommissionens afsluttende betænkning nr. 264, 1960, side 97—104.

Da denne sammenhæng således tidligere er fastslået, og Indenrigsministeriets alkoholkonsulent Svend Skyum-Nielsen i sin rapport til Indenrigsministeriet klart har givet udtryk for den overordentlig stærke stigning i ungdommens alkoholforbrug, mener vi, at en forskning på ovennævnte område er stærkt påkrævet. Skyum-Nielsens rapport findes i uddrag i Blaa Kors Almanak 1967¹, og spørgsmålet Ungdom og Alkohol er omtalt på side 72—76. Det fremgår bl. a., at andelen af ikke-alkoholforbrugere mellem de 18—19-årige blandt det undersøgte materiale er faldet fra 11 % i 1960 til 1/2 % i 1964.

København, den 24. januar 1967

Danske Afholdsselskabers Landsforbund

Å. Svensson

Finland

Socialministeriet¹:

Tanken på en forskning för utredning av orsakssammanhanget mellan ungdomskriminaliteten och ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk är synnerligen beaktansvärd. Alkohol- och narkotikamissbruket håller på att gestalta sig till ett oroväckande problem även i Finland. Detta har särskilt bland elevmaterialet i skolhemmen konstaterats vara asocialitetens form. Som exempel härpå kan nämnas, att bland de 105 gosselever som år 1965 intagits i mottagningshemmet för gossar, hade i 24 fall bruket av alkohol och i 26 fall bruket av andra berusningsmedel antecknats som uttrycksformen för asocialitet. I vilken grad missbruket av alkohol och narkotika varit orsak till elevernas kriminalitet eller annan asocialitet är däremot svårare att utreda.

Den i medlemsförslaget åsyftade nordiska forskningen borde man enligt socialministeriets mening sträva till att utveckla i mån av möjlighet. Ett dylikt forskningsarbete skulle, såsom förslagsställarna även avsett, anslutas till den undersökning rörande ungdomens alkoholvanor, vilken redan verkställts i de nordiska ländernas huvudstäder. Enär det nu föreslagna forskningsarbetet tydligen kommer att bli en mångsidigare och svårare uppgift, kan emellertid dess genomförande i praktiken visa sig bli svårt. Förutsättningarna för en utvidgning av forskningsarbetet borde därför noggrant undersökas och för detta ändamål få ett samarbete etablerat

¹ Här ej tryckt.

mellan de nordiska organen, nämnden för alkoholforskning och kriminologiska samarbetsrådet.

Den mest praktiska metoden vid utvidgandet av ifrågavarande forskning torde vara, att man i de olika nordiska länderna skulle utföra undersökningar i saken med användning av gemensamma metoder rörande forskning och statistik. Beträffande dessa metoder borde åter överenskommas med nordiska socialstatistikkommittén.

Helsingfors den 25 januari 1967

Raf. Rinne

Avdelningschef

Veijo Lappalainen

Regeringssekreterare

Medicinalstyrelsen¹:

Sedan Nordiska rådets rekommendation i tiden antagits har vid de nordiska ländernas justitieministrars möte år 1961 inrättats Nordiskt kriminologiskt forskningsråd. Dess finska medlemmar är professorn Inkeri Anttila, professorn Erik Allardt och psykiatrikern Achilles Westling. Rådet har utfört forskningsarbete rörande ungdomskriminaliteten. Enligt medicinalstyrelsens uppfattning är det lämpligt, att sagda råd även skulle utföra den nu ifrågavarande undersökningen om sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk. Denna ståndpunkt företräds även av professorn Anttila, som medicinalstyrelsen konsulterat i ärendet.

Helsingfors den 14 december 1966

Niilo Pesonen

Generaldirektör

P. Kuusisto

Medicinalråd

Kriminologiska forskningsinstitutet¹:

En jämförande undersökning av den typ som har utförts om ungdomens alkoholvanor i de nordiska huvudstäderna kommer närmast i fråga vid studium av beteendeformer som 1) är rätt likartade på de jämförda orterna men 2) skiljer sig beträffande sådana yttringsformer eller orsaksvariabler som ur vetenskapliga eller samhällspolitisk synpunkt är speciellt intressanta.

¹ Yltrandet översatt från finska.

Det finns redan ett stort antal översiktsundersökningar av sambandet mellan alkoholbruk och kriminalitet; att genomföra ytterligare en sådan översiktsundersökning som nordisk jämförande undersökning är knappast motiverat med tanke på en dylik undersöknings kostnader. Den kriminologiska alkoholforskningen borde i detta skede närmast inriktas på en detaljgranskning av orsaksmekanismerna, deras riktning etc. i relation till diverse individuella och sociala variabler. Denna typ av frågeställning lämpar sig dock i allmänhet inte för jämförande forskning.

Sambandet mellan narkotikabruk och ungdomsbrottslighet har inte i de nordiska länderna undersökts i någon större omfattning och problemet förtjänar därför att uppmärksammas i respektive nationella forskningsprogram. Någon form av sammordisk koordinering av forskningsinsatsen kan därvid utan tvivel komma i fråga. Däremot kan en jämförande undersökning med utnyttjande av identiska undersökningsinstrument etc. knappast genomföras, bl. a. på grund av narkotikabruket till sin art och omfattning har så olika karaktär i de nordiska länderna.

I den mån narkotikabruket bland ungdomen i framtiden blir vanligare och narkotikavanorna stabiliseras på en någorlunda likartad nivå, kan det bli aktuellt att komplettera nationella undersökningar med sammordiska jämförande undersökningar.

Med hänvisning till ovanstående kan kriminologiska forskningsinstitutet inte rekommendera godkännande av medlemsförslag A 132/s i förslagets nuvarande form, men konstaterar samtidigt, att sammordisk forskning rörande ungdomens narkotikavanor synes motiverad.

Beträffande omfattningen och tidpunkten för en sammordisk forskningsinsats på detta område är det svårt att taga ställning utan närmare utredning. Kriminologiska forskningsinstitutet rekommenderar att de två nordiska institutioner som närmast berörs av saken — Nordiska samarbetsrådet för kriminologi och Nordiska nämnden för alkoholforskning — konsulteras som sakkunniga i denna fråga.

Helsingfors den 28 december 1966

Kjetil Bruun

i. f. prefekt för
Kriminologiska forskningsinstitutet

Patrik Törnudd

Assistent

Stiftelsen för alkoholforskning:

I de sammordiska undersökningarna om ungdomens alkoholbruk och om ungdomskriminalitet har det anspråkslösa målet varit att få en uppfattning om alkoholbrukets och kriminalitetens faktiska omfång och de skillnader som existerar mellan de nordiska länderna i dessa avseenden. Vad

gäller undersökningarna om ungdomens alkoholbruk, som stiftelsen koordinerat och som medlemsförslaget hänvisar till, har också en efterundersökning gjorts genom vilken man sökt beskriva utvecklingen av ungdomens alkoholbruk från 1960 till 1964.

Problemet om orsakssammanhanget mellan kriminalitet, alkoholbruk och narkotikabruk är oerhört svårt. För det första är den etiologiska bakgrunden till samtliga ovannämnda beteenden ett frågekomplex, som man överallt i världen sökt undersöka utan att några definitiva och allmängiltiga svar förefaller att inom en nära framtid nås. För det andra är mät-svårigheterna betydande. Speciellt vad gäller narkotikabruk, som synes i främsta hand intressera förslagställarna, saknas för närvarande t. o. m. enkla beskrivande uppgifter om narkotikabrukets omfattning och det är inte lätt att ange huru denna brist skulle kunna hävas. Ytterligare svårigheter tillkommer i och med att de data som eventuellt insamlas i de nordiska länderna borde vara jämförbara.

Problemet i detta skede är att få fram en sakkunnig bedömning av möjligheterna att realisera det förslag som framställts. Den frågan torde bäst kunna belysas av de nämnder, som tillkommit på initiativ av Nordiska rådet — nämligen Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. På den förstnämnda nämndens senaste möte, där narkotikabruket diskuterades, erhöll professor Leonard Goldberg och överläkare Mogens Nimb i uppdrag att till nämndens möte 1967 inkomma med förslag om eventuella samnordiska narkotikaprojekt.

Med hänsyn till ovanstående föreslår Stiftelsen för alkoholforskning att medlemsförslaget hänskjuts till Nordiska nämnden för alkoholforskning och till Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

Helsingfors i januari 1967

För Stiftelsen för alkoholforskning

Heikki Waris

Ordf. i arbetsutskottet

Kettil Bruun

Sekreterare

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Saken har vært forelagt Justisdepartementet, Helsedirektoratet, Statens institutt for alkoholforskning, Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning, Norges almenvitenskapelige forskningsråd og Statens ungdomsråd til uttalelse.

Ved fristens utløp var det kommet svar fra Statens institutt for alkohol-

forskning, Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning og Helsedirektoratet.

Statens institutt for alkoholforskning uttaler i brev 20. januar d. å.:

Det forslag som her er fremsatt er fra forskningsmessig synspunkt meget omfattende. Det trekker inn tre forskjellige forhold, nemlig ungdomskriminalitet, alkoholmisbruk og narkotikamisbruk. Hvert enkelt av disse tre feltene er i seg selv utilstrekkelig klarlagt fra forskningsmessig synspunkt, men i en rekke land foregår det til dels meget omfattende forskning. En del forsøk har også vært gjort på å klarlegge relasjoner mellom to og to av disse, især forholdet mellom alkoholmisbruk og kriminalitet, men til dels også sammenhengen mellom alkoholmisbruk og narkotikamisbruk og mellom narkotikamisbruk og kriminalitet. Generelt kan man si at ved slike undersøkelser øker vanskelighetsgraden og kompleksitetsnivået ganske sterkt. Ved samtidig å skulle trekke inn alle de tre forholdene, vil problemene bli enda langt større. Det kan derfor reises berettiget tvil om tidspunktet for øyeblikket er inne til å ta fatt på en slik samlet undersøkelse som det her øyensynlig er tenkt på. En særlig vanskelighet i Norge ligger også i det forhold at narkotikamisbruket blant ungdommen antas å være av relativt beskjedent omfang foreløpig. Dette, som i seg selv er gledelig, skaper problemer fra forskningsmessig synspunkt. Jeg tror det vil være vanskelig for tiden å skaffe til veie så store personutvalg av unge narkotikamisbrukere at man også kan si noe særlig interessant og utsagnskraftig om deres kriminelle forhold og deres forhold til alkohol. Et spørsmål som bør overveies meget grundig er derfor om det ikke foreløpig er størst behov for mer rene undersøkelser av (ungdommens) narkotikamisbruk. I hvert fall i Norge er det foreløpig — så vidt vites — gjort svært lite på dette området, men Statens institutt for alkoholforskning er innstilt på også å ta opp narkomaniproblemer på sitt forskningsprogram.

En annen vanskelighet som knytter seg til det fremsatte forslag ligger i at man her ønsker komparative undersøkelser i flere land. Selv om de nordiske land på mange måter representerer store kulturelle likheter, må vi likevel regne med en del forskjeller som kan være av stor betydning i denne forbindelse. Slike sammenliknende undersøkelser er stort sett ganske vanskelige og egner seg best ved forhold som er godt klarlagt på det nasjonale plan. Eksempelvis har man i Den nordiske nemnd for samarbeid i alkoholforskningen fortrinnsvis konsentrert seg om relativt enkle undersøkelser nettopp av denne grunn.

Selv om det altså fra forskningsmessig synspunkt synes å knytte seg ganske store betenkeligheter til det fremsatte forslag, er det likevel grunn til å få spørsmålet nærmere utredet. Det er vel da rimelig å foreslå at saken oversendes Den nordiske nemnd for samarbeid i alkoholforskningen og Nordisk samarbeidsråd for kriminologi.

Når det gjelder Den nordiske nemnd for samarbeid i alkoholforskningen, kan det meddeles at nemnden på sitt møte i Oslo i mai 1966 hadde som hovedemne spørsmålet om nemndens mandat burde utvides også til å omfatte legemiddel- og narkotikamisbruk. Det ble da nedsatt et underutvalg bestående av overlege Mogens Nimb, Danmark, og professoren Leonard Goldberg, Sverige, som før nemndens neste møte i september 1967 skulle utrede dette spørsmålet nærmere og eventuelt legge frem forslag til konkrete undersøkelser.

Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning uttaler i brev 23. januar d. å. at man ser det som naturligt at saken utredes av Nordisk nemnd for alkoholforskning, der både sosialforskning, medisinsk forskning og myndigheter er representert.

Helsedirektoratet uttaler i brev 24. januar d. å.:

Det økede alkoholmisbruk og den faretruende økning av narkotikamisbruket blant ungdom sammenholdt med den økende ungdomskriminalitet gjør det rimelig at sammenhengen mellom disse blir gjort til gjenstand for forskning. Det vil by på fordeler at slik forskning blir organisert på nordisk basis.

Helsedirektoratet vil derfor støtte opp under ovennevnte medlemsforslag, men antar at man bør avvente den videre utvikling av saken i Nordisk Råd før spørsmålet tas opp til realitetsbehandling med forslag om et norsk utvalgs organisering og sammensetning.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til dette og vil for sin del understreke det som er uttalt av Statens institutt for alkoholforskning.

Oslo, 26. januar 1967

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

Under henvisning til vår ekspedisjon av 26. januar 1967 meddeles at *Statens ungdomsråd* i brev av 25. januar 1967 har uttalt følgende om ovennevnte medlemsforslag:

Rådet anbefaler nevnte forslag og mener at en samordnet forskning på dette område har stor betydning.

Rådet vil dog peke på ønskeligheten av en samordnet nordisk forskning om årsakene til ungdomskriminalitet i en videre sammenheng enn alkohol- og narkotikamisbruk.

Oslo, 31. januar 1967

Etter fullmakt

M. Fjellestad

Sv. Smeland

S v e r i g e

Socialstyrelsen:

Frågan om en översyn av vårdformerna för samtliga de tre i medlemsförslaget omnämnda asocialitetsgrupperna kommer inom en nära framtid att aktualiseras. Narkomanvården utredes av medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté. För nykterhetsvårdens del är man för närvarande inne i slutskedet av en av socialdepartementet beslutad inventering av missbruks-

klientelet. Det torde kunna förväntas att denna inventering kommer att följas upp av en utredning rörande vården och lagstifningen på området. På barnavårdens område slutligen är det aktuellt med en översyn av barnavårdslagen. Mot bakgrunden av det anförda synes det önskvärt att utnyttja de forskningsresurser som nu må kunna ställas till förfogande på ett sådant sätt att forskningsresultaten i görligaste mån kan utnyttjas som grund för arbetet på förbättrade vårdformer och i lagstiftningsarbetet.

Medlemsförslaget siktar till en vidgad nordisk forskning i syfte att utreda orsakssammanhanget mellan ungdomskriminalitet och ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk.

Socialstyrelsen anser det i ovan angivna läge vara föga att vinna genom att koncentrera forskningen just till orsakssammanhangen mellan de angivna asocialitetsyttringarna. Dessa torde dock i sina huvuddrag vara tämligen klarlagda. Icke heller torde det finnas någon större anledning antaga att just forskningen om orsakssammanhangen skulle vinna på att bedrivas gemensamt för de nordiska länderna. Däremot torde det vara av stort värde att i en gemensam, sannordisk målforskning med utgångspunkt från olika asocialitetsyttringar och behandlingsformer i de skilda länderna söka uppslag till förbättringar i vården och till nykterhets-, narkoman- och kriminalpolitiken överhuvudtaget.

En intensifierad — icke blott internordisk — forskning rörande ungdomskriminaliteten, respektive ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk är synnerligen angelägen. Forskningsresurserna på ifrågavarande områden är emellertid här i landet starkt begränsade. Socialstyrelsen vill erinra om att betänkandet rörande behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna — vari ett mycket stort antal forskningsprojekt framlagts som icke blott avser ungdomsvårdsskoleklientelet — ännu inte föranlett några åtgärder. I nämnda betänkande skisserades en del forskningsuppgifter av liknande slag som de vilka berörts i medlemsförslaget.

Icke heller socialpolitiska kommitténs förslag om ett socialpolitiskt utredningsinstitut har givit något nämnvärt resultat. Det enda centrala forskningsorganet på hithörande områden är det till Stockholms universitet knutna Kriminalvetenskapliga institutet. Det är uppenbart att en sannordisk forskning i hög grad försvåras om de nationella resurserna för sådan forskning är otillräckliga. Socialstyrelsen anser att i första hand de svenska forskningsresurserna bör utbyggas snarast möjligt.

Emellertid är det — som nyss angivits — uppenbarligen möjligt att i fråga om mera begränsade forskningsobjekt utan alltför tidsödande utredningar dra nytta av grannländernas erfarenheter. Med hänsyn till den snabba (epidemiska) spridningen av narkotikamissbruket bland ungdomar här i landet är det för ögonblicket mest angeläget att få fram och prova olika behandlingsformer och andra åtgärder som kan stoppa upp missbruket och lindra de värsta följderna därav.

Härvid är att beakta att narkotikamissbruket i Danmark ännu icke synes ens tillnärmelsevis ha samma omfattning som i Sverige. Ett försök till klarläggande av anledningen härtill är givetvis av stort intresse. Vad återigen vårdformerna beträffar kan det förutsättas att den svenska narkotikamisskommittén noggrant studerar de förefintliga vårdformer för narkotikamissbrukare som utnyttjas i de nordiska grannländerna liksom i andra länder. En förstärkning av de samnordiska resurserna på detta område kan emellertid vara till nytta. Likaså kan det inom nykterhetsvården vara av särskilt intresse att intensivifiera studiet av de vitt skilda system för institutionsvård inom nykterhetsvården som tillämpas i Danmark och i Sverige liksom missbrukets karaktär och omfattning i de båda länderna. Det anförda gäller i samma utsträckning de övriga nordiska länderna.

Med hänvisning till det anförda vill socialstyrelsen förorda att i anledning av medlemsförslaget en vidgad nordisk forskning kommer till stånd inom vart och ett av de i förslaget berörda områdena nämligen ungdomsbrottsligheten, alkoholmissbruket och narkotikamissbruket. Härvidlag fäster styrelsen särskilt uppmärksamheten å vad som i det föregående anförts rörande värdet av att tillvarata erfarenheterna av olika vård- och behandlingsmetoder i de olika länderna.

Stockholm den 26 januari 1967

Ernst Bexelius

Carl E. Sturkell

Medicinalstyrelsen:

Stegringen av ungdomsfylleriet i Sverige har med tillfälliga avbrott fortgått i decennier men varit accelererad det sista årtiondet, även om viss stagnation har skett de sista åren. Det är därför särskilt ungdomsfylleriet som visat en klart ogynnsammare utveckling än fylleriet i stort. Cirka 150 ungdomar under 15 års ålder har blivit omhändertagna för fylleri under 1965. Vid landets ungdomsvårdsskolor har de alkoholmissbrukande elevernas relativa antal sexdubblats under de sista nio åren och flickorna är numera missbrukare relativt oftare än pojkarna.

Denna förskjutning till yngre år medför sannolikt ökade faror för en skadad personlighetsutveckling, bortsett från att undersökningar visar att de som tidigt börjar att förtära sprit, senare vid vuxen ålder har mera utpräglade alkoholvanor och att risken för återfall är större bland dem som begått sin första fylleriförseelse i yngre år. Undersökningar ger även vid handen att den omogna hjärnan reagerar snabbare och mera som en helhet till skillnad från den mogna och att tillvänjningsfasen är avsevärt kortare för tonåringar än för äldre.

En rad undersökningar pekar på att det statistiska sambandet mellan

alkoholmissbruk bland ungdom och kriminalitet är starkt. Exempel erbjuder vissa preliminära resultat från 1956 års klientelundersökning för kriminalitet, vilken avser dem som i åldern 11—16 år omhändertagits av polis. Dessa ungdomar syntes visserligen ha börjat förtära sprit i samma ålder som de i en kontrollgrupp, men en väsentlig skillnad förelåg däri att de förra hade uppträtt berusade i stor utsträckning och omhändertagits för fylleri, medan detta praktiskt taget icke var fallet i kontrollgruppen.

Tidigare undersökningar synes utvisa att alkoholmissbruk i genomsnitt förekom tre gånger så ofta före en upptäckt kriminalitet som efter densamma. Undersökningar med hänsyn till den förskjutning i alkoholmissbruk som föreligger har ej gjorts i fråga om detta samband.

Olika författare framhåller att bakom både alkoholmissbruk och asocialitet ligger brister i personligheten. Man framhåller att det synes särskilt ödesdigert att alkoholen genom att nedsätta självkontrollen ofta leder till att en person för första gången begår brott. I betänkandet Ungdomsbrottslighet (SOU 1959: 37) framhölls bland annat att det fanns anledning antaga att sambandet mellan alkoholmissbruk och kriminalitet är särskilt starkt bland unga människor. Man uttalade vidare att i kampen mot ungdomsbrottslighet borde kampen mot alkoholmissbruket hos ungdomen intaga en mycket framträdande plats.

Även om alkoholmissbruk och kriminalitet sålunda uppvisar ett nära samband, är det inbördes orsakssambandet ganska komplicerat. Särskilt när det gäller narkotikamissbruk torde ofta missbruket föregå en kriminalitet eller denna i varje fall förstärkas av behovet att skaffa medel för fortsatt missbruk.

Med utgångspunkt från det nu framförda får medicinalstyrelsen tillstyrka att det samarbete som föreligger i de nordiska länderna i fråga om alkoholforskning utvidgas till att även gälla narkotikamissbruk och missbrukens samband med ungdomskriminalitet.

Stockholm den 19 december 1966

Arthur Engel

Karl Grunewald

Claire Bladh

Statens medicinska forskningsråd:

Forskningsrådets allmänmedicinska sektion, som inhämtat synpunkter i ärendet från rådets nämnd för alkoholforskning, får med anledning av remissen anföra följande.

Narkotikamissbruket har under senare år ökat i omfattning och blivit ett samhällsproblem av allt större mått. I Sverige har inom medicinalstyrelsen tillsatts en utredning med uppgift att söka klarlägga narkotikamissbrukets omfattning och yttringar. Som ett led i denna utredning har ett antal

undersökningar med medicinsk, sociologisk och biokemisk inriktning på börjats dels med medel som ställts till narkomanvårdskommitténs förfogande, dels med medel från medicinska och samhällsvetenskapliga forskningsråden. Några gemensamma, jämförande undersökningar på nordisk bas har icke företagits.

De av motionärerna föreslagna forskningsuppgifterna om sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk utgör för samhället och samhällsutvecklingen viktiga och väsentliga problem. De är emellertid utomordentligt omfattande och komplicerade och berör en rad olika discipliner från medicinen till sociologien och kriminologien. Det är problem, som för sin lösning kräver en stor arbetsinsats och ett ingående och intimt samarbete mellan företrädare för skilda arbetsområden.

Det är forskningsrådet bekant, att Nordiska nämnden för alkoholforskning med anslag från medicinska och samhällsvetenskapliga forskningsråden slutfört tvenne samnordiska undersökningar om ungdomens alkoholvanor. För närvarande utför nämnden en samnordisk undersökning om vuxnas alkoholvanor. Vid sitt senaste möte i Oslo i maj 1966 diskuterade nämnden ingående narkotikaproblemen i Norden ur olika aspekter och den har -- enligt vad forskningsrådet inhämtat -- för avsikt att vid sitt möte i september 1967 fastställa, om den, inom ramen för sina arbetsuppgifter, även skall taga upp problem berörande narkotikaområdet och frågan om vilka problem, som lämpar sig att angripas på gemensam nordisk bas. Därvid torde nämnden även komma att diskutera det av motionärerna väckta förslaget.

Mot bakgrunden av detta synes det medicinska forskningsrådet vara ändamålsenligt, att nordiska nämnden för alkoholforskning närmare får penetrera hela det problemkomplex som föreslagits i föreliggande motion. Därest nordiska nämnden för alkoholforskning, inom ramen för sina arbetsuppgifter, även skulle taga upp problem på narkotikaområdet och finna vissa delar av det föreslagna problemkomplexet vara av betydelse och med fördel böra angripas på gemensam nordisk bas får medicinska forskningsrådet föreslå, att, som redan tidigare skett, nordiska nämnden för alkoholforskning måtte samordna de forskningsprojekt som faller inom dess arbetsområde och framlägga de förslag till forskningsprojekt som nämnden kan finna vara mest angelägna och som är ägnade att med framgång bäst lösas på gemensam nordisk bas.

Stockholm den 23 januari 1967

Enligt statens medicinska forskningsråds allmänmedicinska sektionens beslut

Bengt Gustafsson

Professor, sekreterare

Lars G. Johansson

Byråchef

Riksförbundet mot alkoholmissbruk:

Sambandet mellan kriminalitet och alkoholbruk är sedan länge en uppmärksammas vetenskaplig frågeställning. I Sverige har bl. a. Kinberg, Inghe och Lindberg (*Meddelande nr 9 från Institutet för maltdrycksforskning, Stockholm 1957*) genomfört en instruktiv undersökning på detta område. Relationen mellan kriminalitet och narkotikabruk har under senare tid fått stor aktualitet för svenskt vidkommande; utomlands — särskilt i U. S. A. — har åtskilliga undersökningar ägnats detta problem. För närvarande pågår i anslutning till narkomanvårdskommitténs arbete en undersökning av den svenska narkotikakriminaliteten 1954—1965.

Det är en hävdvunnen uppfattning att det består ett klart och generellt samband mellan kriminalitet och olika former av missbruk. Det torde emellertid vara fråga om en komplicerad interaktion. De åldersgrupper, som har den relativt största andelen lagöverträdare, är årgångarna omkring 14 år (*se bl. a. Sveri m. fl., Kriminaliteten och samhället, Malmö 1966, s. 20*). Dessa ungdomar debuterar i kriminalitet innan de hunnit stabilisera något egentligt alkoholmissbruk. Alkoholen kan alltså ej direkt ha i någon större utsträckning orsakat dess gruppers kriminalitet. En annan fråga är huruvida alkoholmissbruk bidrar till att fixera vissa ungdomars asociala beteende, så att de fortsätter i kriminalitet under det att årskamraterna anpassar sig till normala värderingar och beteendemönster. Vidare synes tidigare undersökningar ha visat, att alkoholmissbruk varit en särskilt ofta förekommande faktor i hemmiljön för de ungdomar, som fortsätter i kriminalitet. Det är troligt, att kriminalitet och missbruk ofta är symptom på bakomliggande personliga och sociala problem. En forskning om hithörande frågor bör därför ej inskränka sig till att mäta korrelationen mellan två eventuella symptom. Forskningen måste få en bred uppläggning och även undersöka t. ex. socialisationsproblematiken.

Med hänsyn till vad olika former av avvikande beteende innebär ifråga om enskilt lidande och minskad samhällseffektivitet är det förvånande, att beteendevetenskapernas forskning om dessa frågor åtnjuter ett så ringa stöd i förhållande till vad som ges forskning beträffande fysiska sjukdomar eller tekniska problem. Att t. ex. Finland och Norge har en mer utvecklade socialforskning beträffande alkoholfrågorna än Danmark och Sverige synes väsentligen bero på att Finland och Norge organiserat särskilda forskningsinstitut för dessa studier.

RFMA vill understryka betydelsen av att ökade resurser tilldelas den samhällsvetenskapliga forskningen beträffande alkohol- och narkotikafrågorna. Denna forskning bör enligt grundläggande vetenskapliga principer vara förutsättningslös, såväl när det gäller allmänna utgångspunkter som när det gäller valet av metoder och särskilda frågeställningar. En angelägen förstärkning av den nordiska alkoholforskningen bör ske såväl ge-

nom att Danmark och Sverige organiserar särskilda samhällsvetenskapliga alkoholforskningsinstitut, eller — vilket är att föredraga — särskilda avdelningar inom socialforskningsinstitut, som genom att Nordiska nämnden för alkoholforskning erhåller ökade resurser. Forskning om narkotikamissbruk bör naturligen bedrivas av samma organ som utför alkoholforskning.

Under återopande av vad sålunda anförts vill RFMA föreslå, att Nordiska rådet i anledning av motionen måtte — utan att precisera möjliga vetenskapliga frågeställningar annat än som exempel — rekommendera regeringarna att pröva förutsättningarna för en förstärkning av den nordiska forskningen beträffande alkohol- och narkotikafrågorna.

Stockholm den 24 januari 1967

För Riksförbundet mot alkoholmissbruk

Clare Nordenson

Ordförande

Th. Markling

Statens ungdomsråd:

På statens ungdomsråds hemställan därom, har Centralförbundet för nykterhetsundervisning till ungdomsrådet avlämnat synpunkter i ärendet (*se Bilaga 2*).

Det är sedan länge vanligt att förutsätta ett nära samband mellan kriminalitet och alkoholmissbruk. I den allmänna debatten framförs således ibland den uppfattningen, att ett orsakssamband skulle föreligga mellan kriminalitet och alkoholmissbruk på så sätt, att kriminaliteten skulle vara en följd av alkoholmissbruket. Vissa undersökningar, som gjorts under tiden efter andra världskriget, visar ett statistiskt samband mellan alkoholmissbruk och kriminalitet. Således påvisade 1944 års nykterhetskommitté, dels att kriminalitet och alkoholmissbruk ofta var parallella företeelser, dels att i flertalet fall alkoholmissbruket inträtt i ett tidigare skede än brottsligheten. På vissa håll har det senare tagits till intäkt för att missbruket av alkohol skulle vara en direkt orsak till brottsligheten. Det bör emellertid framhållas, att man inte kan dra en sådan slutsats om orsakssamband enbart på den grunden att händelserna inträffar efter varandra i tiden. Även bland unga brottslingar är alkoholmissbruk vanligen förekommande. Narkotikamissbruket har på likartade grunder antagits vara orsak till brottslighet, även om materialet här är betydligt mindre omfattande.

Den frågeställning förslagsställarna aktualiserar är alltså inte ny eller en för den vetenskapliga forskningen obekant fråga. De hittills bedrivna

forskningarna har emellertid inte givit några entydiga svar på den ställda frågan om orsakssamband.

Statens ungdomsråd vill framhålla den stora betydelse ett intensifierat forskningsarbete rörande ungdomsasocialiteten måste tillmätas. Varje försök att öka samhällsorganens kunskaper om ungdomsproblemen bör hälsas med tillfredsställelse, då dessa är en förutsättning för att samhällets åtgärder skall ge önskat resultat. Ungdomsrådet har också sett som en väsentlig uppgift att stimulera ungdomsorganisationerna till ett arbete i syfte att återanpassa ungdomen. Rådet har vidare under det gångna året låtit utarbeta riktlinjer för en intensifierad upplysning i alkoholfrågan bland ungdom.

Erinras bör emellertid om den storleksordning ett forskningsprojekt av den föreslagna typen har. För att kunna påvisa samband mellan kriminalitet och missbruk av alkohol och narkotika krävs en noggrann kartläggning av dessa företeelser. I Sverige är såväl ungdomskriminaliteten som ungdomens alkoholmissbruk till viss del kartlagda, medan uppgifterna om ungdomens narkotikamissbruk är mycket bristfälliga. Den svenska regeringen har emellertid nyligen anslagit medel till en större undersökning av narkotikamissbrukets omfattning och karaktär.

Även med en tillfredsställande kartläggning av de aktuella faktorerna torde det vara förenat med vissa svårigheter att nå de resultat förslagsställarna synes åsyfta. Vid all social forskning, som bygger på observationer av rådande förhållanden och analyser av dessa observationer, uppstår problemet att isolera de undersökta faktorerna från inflytelser från andra icke undersökta sådana. Att renodla de intressanta undersökningsvariablerna i ett empiriskt material förutsätter en avancerad teknik och gynnsamma förutsättningar i själva undersökningsmaterialet. Därför torde man inte kunna ge något entydigt svar på frågan om alkohol- och narkotikamissbrukets inverkan på brottsligheten. I stället får man låta sig nöja med en ingående undersökning av det kriminella klientelet med avseende på alkohol- och narkotikamissbruk. Sådana resultat, som bygger på statistiskt påvisade samvariationer mellan kriminalitet samt alkohol- och narkotikamissbruk, är emellertid inte av samma stora intresse för åtgärdsutformningen, som mera klara besked om vilka orsakerna till de olika företeelserna skulle vara.

Inom kriminologin talar man, med hänsyn till de anförda svårigheterna, ofta om brottsbefrämjande faktorer i stället för om orsaker till brottslighet. På det sättet understrykes, att dessa faktorer blott är ett bidrag till en förklaring av uppkomna asocialitetsyttringar, och att anspråk inte göres att ha uttömmande förklarat brottslighetens uppkomst. Den teori om anpassningssvårigheternas orsaker som numera utbildats, tyder på att några enkla samband mellan olika former av bristande anpassning icke torde gå att fastställa. Den sociala verkligheten är så komplicerad med ömsesidigt

beroende mellan olika faktorer, att ett försök att ställa en faktor framför övriga som den egentliga orsaken synes vara mycket svårgenomförbart. Det kan t. o. m. på vissa grunder dras i tvivelsmål, om ett sådant försök är meningsfyllt ur vetenskaplig synpunkt, då det kan medföra krav på stora förenklingar av det undersökta materialet. Ett mera fruktbarande betraktelsesätt torde vara att se såväl kriminaliteten som alkohol- och narkotikamissbruket bland ungdom som uttryck för bristfällig anpassning. Dessa är till sina former skilda problem men till sin väsentliga innebörd likartade. De synes böra mötas med en effektivare normbildningsprocess i ungdomsgrupperna, syftande till ett individuellt självförverkligande och en social anpassning som leder förbi nu behandlade konflikter. Den invändningen kan måhända resas, att en kunskap om de egentliga faktorerna bakom företeelserna aldrig kan vara likgiltig. Man bör emellertid hålla i minnet, att resurserna för ett forskningsarbete på detta område inte är obegränsade, och att ett resultat som bygger på grova förenklingar kan leda till felaktiga satsningar på åtgärdssidan.

Rådet har med det anförda velat fästa uppmärksamheten på att den av förslagsställarna aktualiserade forskningen gäller ytterst komplexa frågeställningar, där inte förhoppningar om entydiga svar bör hysas.

Ehuru en viss försiktighet i enlighet med det anförda är påkallad, bör de föreslagna områdena bli föremål för ytterligare kartläggning och analys med vetenskapliga metoder. En sådan forskning synes kunna bedrivas gemensamt inom Norden. Vissa svårigheter med en gemensam nordisk forskning består emellertid däri att lagstiftningen på området i viss mån varierar mellan de olika länderna. Framför allt torde den befintliga kriminal- och alkoholstatistiken inte utan vidare kunna läggas till grund för jämförelser. Av stort värde vore, att i de nordiska länderna närmare kartlägga normuppfattningarna på de aktuella områdena. Det finns skäl anta, att dessa varierar såväl mellan länderna som mellan grupper inom länderna, något som i sin tur torde påverka normbildningsprocessen i ungdomsgrupperna.

Ett forskningsarbete av här antytt slag får en sådan omfattning, att det synes nödvändigt att inom ramen för Nordiska rådet göra frågan till föremål för överväganden innan beslut fattas. Då problemställningen i enlighet med vad tidigare anförts, gäller ett mycket stort område, närmast individens sociala anpassning, ställer detta arbete krav på en bredare bas än den alkoholforskningen utgör, varför särskilda sakkunniga synes böra tillkallas för att verkställa en utredning om detta forskningsarbete. De sakkunniga bör innefatta representanter för den vetenskapliga forskningen, samhällets barna-, ungdoms-, kriminal- och nykterhetsvård och för de frivilliga sammanslutningar, som är verksamma på dessa områden, främst ungdomsorganisationerna. Sakkunniga kan förslagsvis ges i uppdrag, dels att utarbeta ett forskningsprogram innefattande även en prioritering av de olika projekten, dels att avge förslag rörande forskningsarbetets genom-

förande. I det senare avseendet synes det rådet lämpligt, att forskningen bedrivs inom befintliga institutioner för vetenskapligt arbete i nära kontakt med annan social forskning.

Stockholm den 24 januari 1967

För statens ungdomsråd

Rune Carlstein

Ordförande

Harry Andersson

Sekreterare

BILAGA 2

PM angående utrednings- och undersökningsarbete beträffande sambandet mellan ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk och ungdomskriminaliteten i Sverige med synpunkter beträffande nordiskt samarbete på området

(Sammanställd av aktuarie Ellen Kolk vid Centralförbundet för nykterhetsundervisning)

I. Sambandet alkoholmissbruk — kriminalitet med särskild hänsyn till ungdomen

A. Offentliga utredningar

I talrika offentliga utredningar och betänkanden som under det senaste decenniet genomförts och avgivits i Sverige har fastslagits, att det råder ett starkt samband mellan kriminalitet och alkoholmissbruk.

I 1944 års nykterhetskommittés betänkande (SOU 1951: 43) påpekas att »en stor del av brotten begås av personer som vid brottets begående är alkoholpåverkade».

I ett betänkande rörande ungdomsbrottsligheten som avgivits av de år 1956 inom justitiedepartementet förordnade parlamentariska sakkunniga (SOU 1959: 37) anförs: »Att det finns ett mycket utbrett och mångsidigt sammanhang mellan alkoholmissbruk och brottslighet är klarlagt genom ett stort antal undersökningar från olika länder. Även när det gäller de ungas kriminalitet utgör alkoholmissbruket enligt all erfarenhet en väsentlig orsaksfaktor».

I en bilaga till strafflagsberedningens slutbetänkande (SOU 1956: 55) konstateras: »Uppenbarligen spelar spriten en mycket stor roll i de kriminellas liv och påfallande ofta sker brotten i alkoholpåverkat tillstånd».

I en utredning, utförd på uppdrag av socialborgarrådet i Stockholm (Stadskollegiets utlåtande och memorial 1962, bihang 51 »Ungdom och alkohol») anförts: »Det kan betraktas som fastslaget, att alkoholmissbruk ofta är en väsentlig orsak till brott».

I samtliga av dessa offentliga betänkannden uttalas emellertid även vissa förbehåll beträffande orsakssammanhangens beskaffenhet. I nykterhetskommitténs principbetänkande anförts t. ex. att »— alkoholmissbruket i och för sig inte alltid kan sägas vara den direkta orsaken till missbrukarnas ogynnsamma (brotts)siffror —» (SOU 1952: 53). I strafflagsberedningens ovannämnda slutbetänkande påpekas: »Vi möter här en frågeställning av en typ som vi stött på flera gånger tidigare: är spritmissbruket en orsak till det kriminella beteendet eller kan alkoholism betraktas som ett annat symptom på samma personlighetsförändringar som ger sig till känna i de brottsliga handlingarna. Frågan kan väl inte besvaras uttömmande, framför allt som man iate är enig om vilka mekanismer som ligger bakom uppkomsten av alkoholismen». I stadskollegiets ovannämnda utlåtande sägs: »Även om det är svårt att fastslå vad som är orsak och vad som är verkan, kan man på goda grunder antaga, att alkoholmissbruket spelar en betydande roll för omfattningen av kriminalitet och annan asocialitet bland ungdom».

B. Undersökningar som legat till grund för offentliga utredningar

Givetvis bygger de anförda uttalandena på ett omfattande utrednings- och undersökningsmaterial: såväl på undersökningar som genomförts direkt på uppdrag av de resp. kommittéer, som på inventering och systematisering av annat undersökningsmaterial som förelegat vid tiden för utredningsarbetet.

Undersökningar, som genomfördes på uppdrag av 1944 års nykterhetskommitté, torde fortfarande representera det mest omfattande undersökningsmaterialet på alkoholfrågans område som insamlats i vårt land. Dock berörs kriminalitetsaspekten i dessa undersökningar endast perifert. Beträffande ungdomen genomfördes två landsomfattande intervjuundersökningar. Den första av dessa omfattar ett representativt urval om 11 500 ungdomar i åldern 17—26 år (varav intervjuades c:a 8 000), den andra avser en totalundersökning av unga missbrukare i landets samtliga tätortskommuner (c:a 2 800 personer, varav intervjuades c:a 1 800). Dessa två populationer jämfördes sedan med avseende på såväl bakgrundsvariabler som på beteendevariabler, såsom alkohol- och fritidsvanor m. m., men kriminalitetsaspekten förbigicks helt. På uppdrag av nämnda kommitté genomfördes även undersökningar avseende den vuxna befolkningen. Beträffande män över 25 år framkom, att det råder en stark samvariation mellan alkoholvanor och brottslighet. Bland annat noterades att de 8,8 % av den manliga befolkningen, som varit prickade i nykterhetsavseende under de närmast föregående 10 åren, stod för drygt hälften av brottsligheten under

samma tid. Risktalen att återfinnas i straffregistret beräknades för sex olika alkoholvanegrupper med bastalet 1 för absolutistgruppen. Man erhöll följande värden: relativa risktalet 60 för personer med åtgärd av nykterhetsnämnd enligt nvl 1 § under de senaste 3 åren; relativa risktalet 47 för andra grova missbrukare eller för personer med minst 3 fylleriförseelser under de senaste 10 åren; risktalet 19 för personer med högst 2 fylleriförseelser eller enstaka nykterhetsanmärkningar under de senaste 10 åren; risktalet 2,5 för moderatister; risktalet 2,0 för nästan absolutister och slutligen basrisktalet 1 för absolutister. En uppdelning av materialet med avseende på bostadsort gav vid handen, att samvariationen var mest framträdande i storstäder. Mer ingående analyser med konstanthållande av ålders-, yrkes-, socialgrupper eller dylikt har inte genomförts i dessa undersökningar. Beträffande tidsföljden framkom, att den första nykterhetsanmärkningen minst ett år före första brottet förekom i 40 % av fallen, tidigast ett år efter brottet i 17 % av fallen och samma år i 43 % av fallen.

1956 års parlamentariska sakkunniga presenterar i sitt betänkande »Ungdomsbrottsligheten» inget eget undersökningsmaterial. I bilagor till betänkandet hänvisas till ett antal tidigare undersökningar. Beträffande sambandet alkoholmissbruk—kriminalitet anförs ur de äldre svenska undersökningarna dels de ovan relaterade siffrorna, dels en undersökning av Torsten Eriksson omfattande fångvårdsklientelet 1938—40, varav framgått att 60 % av samtliga fångar varit alkoholpåverkade vid brottets begående (40 % när rattfylleristerna fråräknats). Av våldsbrottslingar var andelen c:a 3/4.

Beträffande anstaltsungdomen presenteras en del nyare undersökningar. I redogörelsen över Dick Blombergs undersökning avseende klientelet på ungdomsvårdsskolorna den 1 januari 1951, sammanlagt 686 personer (tidigare publicerad i SOU 1954: 5) berörs inte alkoholproblemet¹. Ej heller berörs alkoholproblemet i referatet av en undersökning av Eriksson—Larsson—Marnell rörande fängelseklientelet i åldrarna 18—21 år den 1 april 1950 (tidigare publicerad i SOU 1950: 47 i den s. k. Roxtunautredningen²). Alkoholproblemet penetreras däremot i referatet av Lars Bolins undersökning rörande nyanmälda till intagning på ungdomsvårdsskola under 12-månadersperioden före den 1 oktober 1955 och under två tolv månadersperioder efter denna dag (tidigare publicerad i Sociala Meddelanden 1958/6). Lars Bolins material gav vid handen, att andelen alkoholmissbrukare bland pojkar i detta material under den första perioden omedelbart före spritreformen var 11 %, under den påföljande perioden 20 % och under den tredje perioden 25 %.

I bilagor till strafflagsberedningens slutbetänkande behandlas sambandet

¹ Av originalversionen framgår att alkoholmissbruket vid bearbetning av materialet har förts till »övrig vanart».

² I originalversionen anges andelen spritmissbrukare bland ungdomsfängelseklientelet till 35 %, övriga fångar 18—21 år 32 % och skyddsuffostrade 33 %.

kriminalitet—alkoholmissbruk i flera sammanhang. I bilagan »Det svenska kriminalvårdsklientelet» redovisas tidigare undersökningar på området. För ungdomsfångarnas del anges förekomsten av spritmissbruk enligt tidigare undersökningar i 34 % av fallen¹, för förvaringsklientelet i 80 % av fallen, för tvångsarbetarna i c:a 2/3 av fallen.

Av största intresse torde dock vara den som särskild bilaga intagna undersökningen av Inghe—Lindberg: »Recidivrisken vid olika brottstyper med särskild hänsyn till inflytandet av alkoholmissbruk». Undersökningen är baserad på ett material, som omfattar inalles 7 100 personer som för brott dömts till frihetsstraff, frihetsberövande, skyddsåtgärd eller erhållit villkorlig dom med övervakning eller straffriförklarats. Recidivriskerna har först beräknats för olika ålderskategorier, påföljds-kategorier, belastningskategorier samt brottskategorier var för sig. Dessa värden har sedan satts i relation till alkoholsmissbruket, definierat som en dikotom variabel — förekomst—ej förekomst av fylleriförseelser. Det visade sig att återfallsrisken steg genomgående vid tillkomsten av fylleriförseelser, oavsett om materialet uppdelades med hänsyn till åldersfördelning, tidigare brottslighet, kriminalpolitisk handling eller brottstyp. De enda avvikelser som kunde konstateras gällde återfallsrisken för ungdomsfängelseklientelet samt för förvarade och internerade, som var mycket hög redan för icke-alkoholmissbrukare och ej blev högre vid förekomsten av fylleriförseelser. Det visade sig också över lag, att om återfallsrisken var mycket låg, när det inte förekommit några fylleriförseelser, åtföljdes förekomsten av fylleriförseelser av en förhållandevis stark stegring av återfallsrisken, medan stegringen tvärtom var jämförelsevis måttlig, om återfallsrisken var hög redan utan förekomsten av fylleriförseelser. Som exempel på »lågrikkategorier» kan nämnas sedlighetsförbrytare (återfallsrisk med fylleriförseelse 21 %, utan 3 %), straffriförklarade (risk med fylleriförseelse 22 %, utan 3 %), åldrar över 40 år (risk med fylleriförseelse 26 %, utan 10 %). Som exempel på »högrisk-kategorier» med relativt måttlig riskstegring kan nämnas tjuvar (riskstegring från 33 % till 53 %), tidigare dömda 15—20-åringar (riskstegring från 54 % till 68 %).

Dessa resultat tycks närmast tyda på att tillkomsten av alkoholproblem är en speciellt verksam faktor när det gäller att bryta genom recidivspärrar som omgärdar de i andra avseenden relativt välskyddade. Att tillkomsten av alkoholmissbruket relativt sett visar ett måttligare samband med recidivrisken i de yngsta åldersgrupperna torde följaktligen förklaras av det förhållandet, att de unga med sin i och för sig höga recidivrisk konstituerar den mest oskyddade gruppen av brottslingar.

På grundval av samma material har senare ytterligare bearbetningar publicerats av Kinberg—Inghe—Lindberg i »Kriminalitet och alkoholmissbruk» 1957. I detta arbete belyses även andra aspekter vid sidan om recidivrisken. Undersökningen är baserad på uppgifter från olika slag av kriminal-

¹ Avser Eriksson—Larsson—Marnell i Røxtunautredningen 1950.

vårdens personakter. Undersökningspopulationen utgörs som i det föregående av samtliga personer som ingår i kriminalvårdens årsmaterial 1947 och som dömts till minst villkorliga frihetsstraff med övervakning. Beträffande de ovillkorligt dömda har använts uppgifterna om alkoholpåverkan vid brottets begående samt »hemfallen» respektive »ej hemfallen» åt alkoholmissbruk enligt anteckningen på avgångskortet. Författarna påpekar, att undersökningens syfte främst har varit att jämföra olika grupper inom materialet, varför den absoluta frekvensen av t. ex. förekomsten av alkoholpåverkan vid brottets begående (56 % av fallen för »avgångskortsmaterialet» och 25 % av fallen i det övriga materialet) inte bör tillmätas egentligt intresse.

Undersökningen testar bl. a. hypotesen att alkoholmissbruket skulle visa ett relativt sett starkare samband med kriminaliteten bland sådana grupper (strata) bland befolkningen som i och för sig är mindre disponerade för brottslighet (att jämföra med de för recidiv relativt »skyddade» grupperna). Befolkningsstrata med låg kriminalitet -- kvinnor, äldre personer, landsortsbor, inom äktenskap födda, personer ur högre socialgrupper -- borde alltså visa en i synnerhet stegrad tendens till kriminalitet vid förekomsten av alkoholmissbruk. Denna hypotes blir också bekräftad beträffande social- (yrkes)grupper, kön, börd och bostadsort. Trots att alkoholmissbruket som sådant även bland de kriminella är vanligare bland män, lägre socialgrupper och födda u. ä., så är dock missbrukets samband med kriminalitet det omvända, när hänsyn samtidigt tas till förekomsten av alkoholmissbruk bland normalpopulationen i motsvarande befolkningsstrata. Det enda undantaget utgörs av åldersvariabeln. Enligt hypotesen borde sambandet vara relativt måttligt bland de yngre kriminella (i deras egenskap av ett »högkriminellt» befolkningsstratum). Den relativa stegringen av kriminalitet visade sig dock vara snarast brantare för yngre än för äldre vid förekomst av alkoholmissbruk. »Detta måste tyda på att sambandet mellan alkoholmissbruk och kriminalitet är särskilt starkt bland unga människor. Det kan också bero på att båda dessa beteendeformer är symptom på en avvikande individuell beskaffenhet med risk för sociala störningar av olika slag» konkluderar författarna. -- »Troligast är kanske, att det är frågan om komplicerade samband med ett stort antal orsaker, där än den ena, än den andra förklaringsgrunden syns mest plausibel».

I juni 1959 uppdrog socialborgarrådet i Stockholm åt direktörerna vid barnavårds- och nykterhetsvårdsnämnderna att i samarbete med CFN verkställa en utredning rörande ungdomens alkoholmissbruk. I utredningen (publicerad under namnet »Ungdom och alkohol», Stadskollegiets utlåtande och memorial 1962, bilang 51) penetreras ungdomens alkoholvanor ur flera synpunkter. Bland annat anförs en särskild bearbetning som för utredningens räkning företagits på grundval av ett intervjumaterial omfattande manliga ungdomsfyllerister i rikets städer 1958 (tidigare publicerad av CFN i Ingrid Blombergs redigering och under namnet »Alkoholmissbruket bland

ungdom»). Enligt denna hade 44 % av ungdomsfylleristerna i Stockholm varit föremål för åtgärd av barnavårdsnämnden. Anteckning, som inte föranlett åtgärd, förelåg i ytterligare 10 % av fallen.

I bilaga IV till nämnda utredning redovisas en undersökning genomförd under tiden 15/3—15/6 1960 vid barnavårdsnämndens sociala avdelning, varav bland annat framgår, att alkoholmissbruk i hemmiljön förekom i 34 % av fallen som avsåg utredningar beträffande barn under 14 år och i 9 % av fallen som avsåg utredningar om barn över 14 år. Spritmissbruk hos barnet självt förekom i den äldre gruppen i 25 % av fallen. I 20 % av fallen i denna grupp förelåg ett direkt samband mellan missbruk och den aktuella anmälan.

I betänkandet »Behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna» (SOU 1964: 24) ingår som bilaga en undersökning av Dick Blomberg och Karl Grunewald avseende 100 pojkar och 34 flickor intagna på ungdomsvårdsskolorna 1961—62. Andelen spritmissbrukare utgör enligt denna undersökning 53,3 %, andelen narkotikamissbrukare 4,7 % och andelen thinner-sniffare 7,0 %.

I betänkandet »Vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever» (SOU 1966: 43 och 1966: 1 i »Nordisk utredningsserie») refereras en undersökning av Nils Magnusson, genomförd bland elever inskrivna vid ungdomsvårdsskolorna 15/7 1963. Av dessa var 50 % alkoholmissbrukare. Grava missbrukare var 20 % av pojkarna och 12 % av flickorna. Enligt en annan undersökning, avseende inskrivna den 1/6 1965, fanns det bland 1 748 elever 143 eller 8,2 % sådana som missbrukat narkotika.

C. Några nyare fristående undersökningar

Dick Blomberg anför i »Den svenska ungdomsbrottsligheten» 1963 några siffror ur en egen, i sin helhet hittills opublicerad undersökning, som avser 200 ungdomsfängelseelever. Av dessa var 48 % någon gång fällda för fylleri eller rattfylleri. De icke fällda fördelade sig på olika alkoholvanegrupper i totalmaterialet enligt följande: använder alkohol regelbundet minst en gång i veckan 16 %, mer än en gång i månaden men ej varje vecka 9 %, en gång i månaden eller mindre 20 %, nykterister 7 %.

Hans Hartélius presenterar i undersökningen »A Study of Male Juvenile Delinquents» 1964 ett material som omfattar frigivna från Lövsta ungdomsvårdsskola under åren 1954—57. Hartélius finner att alkoholmissbruk har förekommit i 17 % av fallen i klientelets »förhistoria» (pre-commitment history) och i 42 % av fallens senare utveckling (later history). Av de 35 pojkar, som ej återföll i kriminalitet, ådrog sig 27 personer inte heller någon nykterhetsanmärkning under uppföljdstiden. Av de 88 pojkar som återföll gick endast 40 fria från nykterhetsanmärkning. Skillnaden har prövats med chi-kvadratmetoden och är signifikant på 2 %-nivån.

I Bengt Börjessons »Om påföljders verkningar» 1965 analyseras ett ung-

domsbrottslingsmaterial i första hand med avseende på verkningarna av den kriminalpolitiska behandlingen. Undersökningsmaterialet består av 3 årgångar ungdomar (födda 1937, 1938, 1939) som av Göteborgs rådhusrätt, barnavårdsnämnden i Göteborg eller åklagarmyndigheten i Göteborg efter fyllda 18 år men före fyllda 21 år har tilldelats »kvalificerande påföljd». Med »kvalificerande påföljd» menas, att vederbörande har dömts till minst 40 dagsböter eller andra påföljder som inneburit minst övervakning och följt på en gärning, som skulle ha föranlett minst 40 dagsböter, om åtal väckts. Ett omfattande aktmaterial har genomgått och personerna har karakteriserats med hänsyn till 76 olika bakgrundsvariabler, däribland »förekomst eller misstänkt förekomst» av alkoholmissbruk, vilket noterats i 55,4 % av fallen före den kvalificerande påföljden. Börjesson påpekar, att materialet »ger (vidare) återigen belägg för det nära sambandet mellan alkoholmissbruk och kriminellt beteende». Det intressanta i denna undersökning är emellertid, att Börjesson i fortsättningen använder alkoholbeteendet hos klientelet under uppföljningstiden som kriterium på resocialisering respektive bristande resocialisering. Alkoholbeteendet, återfallsfrekvensen och arbetsanpassningen bildar i denna undersökning en integrerad kontinuerlig skala med ungefär lika vikter för de tre slagen av ingående beteendevariabler. Det är med hjälp av detta kriterium som den manipulerbara variabelns-påföljdernas-effektivitet har mätts.

D. Pågående forskning och utredning

Avslutningsvis får nämnas, att för närvarande arbetar i Sverige minst tre större statliga utredningar, vars undersökningsresultat torde bidra i väsentlig mån till vår kunskap om de berörda förhållandena. Utredningsarbetet vid 1956 års klientelsundersökning rörande ungdomsbrottslingar befinner sig i slutskedet. En landsomfattande stickprovsundersökning följs upp i samarbete med militära myndigheter. Undersökningen bearbetas med anlitan av vårt lands främsta sociologiska och statistiska expertis, representerad bland annat av professorerna G. Carlsson, Sten Malmqvist, T. Husén. Ett delbetänkande beträffande brottsligheten bland skolbarnen är att vänta under de första månaderna delta år. Den stora undersökningen blir troligen klar att redovisas 1968.

Alkoholpolitiska utredningen, som tillsattes i oktober 1965, har under det första verksamhetsåret hållit 11 sammanträden. Utredningsarbetet beräknas att pågå hela 1967.

Medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté, tillkallad den 15 oktober 1965, har t. o. m. oktober 1966 haft 5 sammanträden. En promemoria om de undersökningar som fordras på området har färdigställts under augusti 1966. I denna föreslås bland annat en »case-finding survey» i Stockholmsområdet med samordnad datainsamling från psykiatriker, barnavård, kriminalvård, polis, RFHL, Stadsmissionen m. fl. Olika populationer har före-

slagits som lämpliga för ytterligare mätning av missbrukets utbredning. En stickprovsundersökning föreslås bland skolungdomen i Stockholm. En av socialläkaren dr Bejerot påbörjad undersökning bland polisklientelet avseende inspektionen av stickmärken (ca 1 000 personer) skall bearbetas. Undersökningar bland anstaltsklientel skall planläggas. Diagnostiska och kliniska studier skall genomföras och en studie planeras av de fall av läkemedelsmissbrukare, som återfinnes i medicinalstyrelsens statistik. En ytterligare promemoria med kartläggning av missbrukssituationen och förslag till preliminära vårdåtgärder har färdigställts i slutet av år 1966 och skall framläggas 15 februari 1967.

I Internationella sammanslutningar, som sysslar med frågor om förebyggande av brott, är Sverige för närvarande representerat hos Förenta nationernas Social Defence Section och vid Europarådets Committee on Crime Problems.

Till sist några råsiffror beträffande utvecklingstendenserna i Sverige under senare år.

Fylleriförseelser (domar) i olika åldrar per 1 000 inv.

Ålder	1954	1956	1958	1960	1962	1964	1965
15—17	3,0	6,3	6,3	8,4	9,5	9,4	10,0
18—20	12,0	22,9	19,9	21,6	23,9	23,1	23,3
21—24	13,9	23,9	19,9	19,1	19,1	19,2	18,5
25—w	7,3	15,7	13,0	12,2	11,6	11,3	11,6

Källa: »Alkoholfrågan» 1966'3.

Personer fällda till ansvar för kriminalregisterbrott samt personer beviljade åttalseftergifter för sådant brott, per 1 000 inv.

Ålder	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964
15—17	7,7	9,3	10,6	12,1	12,0	13,9	13,2	13,5	14,0
18—20	8,4	8,8	10,4	11,7	12,0	12,1	11,6	11,3	12,2
21—w	2,6	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8	2,9

Källa: »Brottsligheten 1964», SCB 1966. (Siffrorna före 1961 på grund av omläggning av statistiken ej direkt jämförbara med senare år).

Antalet biltillgrepp per 1 000 personbilar

1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963
22,6	22,6	17,2	16,0	16,7	17,4	16,8

Källa: Carl-Gunnar Jansson: »Brottslighet» i »Sunt förnuft och forskning» 1964.

E. Sammanfattning

Av ovanstående summariska översikt torde framgå, att ett tämligen mångomfattande siffermaterial under årens lopp har insamlats, varav såväl andelen spritmissbrukare bland de kriminella som andelen kriminella i de olika alkoholvanegrupperna framgått. Det bör dock framhållas, att i de

äldre undersökningarna har det i regel varit fråga om rent beskrivande data utan ansatser till närmare analys (det enda undantaget är Kinberg—Inghe—Lindbergs undersökningar). Sambandet alkoholmissbruk—kriminalitet har för det mesta inte heller varit den centrala frågeställningen i dessa undersökningar. Siffror som beskriver samvariationen har i de flesta fall tillkommit som en biprodukt av fristående kriminal- eller alkoholforskning.

Ett mera dynamiskt beteendesätt har däremot anlagts i de nyare undersökningarna. Undersökningar och utredningar om de olika behandlingsformernas effektivitet har därvid stått i förgrunden («Behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna», «Om påföljders verkningar»). Orsakssammanhanget mellan missbruk och kriminalitet har däremot inte ägnats större intresse. Det förefaller snarast som om man inom den nyare forskningen vore benägen att betrakta samvariationen som ett utslag av gemensamma bakomliggande faktorer. Frågeställningen kan därigenom centreras till att utforska behandlingsmetoder och profylaxen beträffande hela missanpassningskomplexet.

II. *Synpunkter beträffande nordiskt samarbete på alkohol- och kriminalforskningens område*

För en framgångsrik kartläggning av det viktiga men komplicerade problemet om orsakssammanhangen mellan alkohol(miss)bruket, läkemedelsmissbruket och kriminaliteten behövs, som för all annan samhälls- och beteendeforskning, dels tillgång på bred basis av tillförlitliga och helst från tidpunkt till tidpunkt och från land till land jämförbara data, dels ingående analyser av dessa data. Ett nordiskt samarbete på forsknings- och undersökningsområdet vore därför önskvärt såväl ur samordnings- som differentieringssynpunkt. Ur samordningssynpunkt för att rent deskriptiva data på specialområden såsom kriminal- och fylleristatistiken i möjligaste mån skall bli jämförbara, och ur differentieringssynpunkt för att undvika eventuell onödig dubblering av speciella hypotesprövande och analytiska forskningsprojekt. Samhällsstrukturen i våra länder torde knappast förete större olikheter än att samordnad forskning med beaktande av båda dessa synpunkter kan gagna alla parter.

Eftersom innebörden av de vanligast förekommande allmänt beskrivande begreppen i samhällsforskningen av typen man—kvinna, arbetare—tjänsteman, straffad—ostraffad, o. s. v., torde vara tämligen liktydig i våra länder, så kan inget tvivel råda om den analytiskt inriktade forskningens applicerbarhet. Inte heller borde det möta större svårigheter att samordna nomenklaturen och indelningsprinciperna för speciella beskrivande data i den löpande statistiken, av typen brottspåföljder, fylleriförekomster osv. Professor Sveri har påpekat (SOU 1965: 55) att sammanfattande juridiska be-

grepp som stöld—tjuveri är så gott som liktydiga även enligt rådande rättspraxis i de nordiska länderna, fast smärre skiljaktigheter kan förekomma beträffande innebörden av underbegreppen såsom snatteri, stöld och grov stöld. Professor Sveri påpekar dock, att de smärre olikheter som betingas av rådande olikheter av denna typ utgör ett mindre hinder för jämförbarheten än faktiskt rådande olikheter på statistikföringens område. Det är att omnämna, att t. ex. »Nordisk statistisk årsbok» (utgiven senast i NU 1965: 14) inte upptar brottslighetsstatistiken. Fylleristatistiken är uppdelad på åldersgrupperna endast beträffande Sverige och Finland.

Ett systematiskt införlivande av specialundersökningar på olika områden inom alkohol-, narkomani- och kriminalforskningen i Nordisk utredningsserie torde befrämja överblickandet av det gemensamma forskningsområdet.

Beträffande det pågående utrednings- och undersökningsarbetet torde förhandsupplysningar framgångsrikt kunna förmedlas genom Nordiska nämnden för alkoholforskning. Nämndens rekommendation beträffande planläggningen av aktuella undersökningsprojekt bör därvid inhämtas.

Stockholm den 20 januari 1967

Ellen Kolk

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om forskning angående sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Oslo den 20 oktober 1966, i Köpenhamn den 28 januari 1967 och i Stockholm den 25 februari 1967.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en vidgad nordisk forskning i syfte att utreda orsakssammanhanget mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska nämnden för alkoholforskning.
Nordisk samarbetsråd för kriminologi.

Danmark:

Ministeriet for familiens anliggender.
 Undervisningsministeriet.
 Fællesnordisk nævn for alkoholforskning.
 Dansk Ungdoms Fællesråd.
 Danske Afholdsselskabers Landsforbund.

Finland:

Socialministeriet.
 Medicinalstyrelsen.
 Kriminologiska forskningsinstitutet.
 Stiftelsen för alkoholforskning.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Helse- og sosialdepartementet.
 Statens institutt for alkoholforskning.
 Statens ungdomsråd.
 Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning.

Sverige:

Socialstyrelsen.
 Statens ungdomsråd.
 Statens medicinska forskningsråd.
 Riksförbundet mot alkoholmissbruk.

I samtliga remissyttranden med något undantag återfinnes en positiv inställning till den i medlemsförslaget framförda tanken på en forskning beträffande ungdomsbrottslighet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk. Särskilt uppehåller sig remissorganen vid det alltmer omfattande missbruket av narkotika hos ungdomar, ett område som hittills icke varit föremål för grundligare forskning.

Ett flertal remissorgan anser det naturligt att frågan om forskning om sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk hänskjutes till överväganden i Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. Ett sådant förslag framföres från *Undervisningsministeriet* i Danmark, *socialministeriet* och *Stiftelsen för alkoholforskning* i Finland samt *Kirke- og undervisningsdepartementet* och *Statens institutt for alkoholforskning* i Norge.

Socialministeriet i Finland är inne på samma tanke, men anser att det föreslagna forskningsarbetet svårigen kan genomföras. Förutsättningarna för en utvidgning av forskningsarbetet bör noggrant undersökas. För detta ändamål bör ett samarbete etableras mellan de två här ovan nämnda nordiska organen, nämnden för alkoholforskning och kriminologiska samarbetsrådet. *Medicinalstyrelsen* i Finland finner, att den föreslagna undersökningen lämpligen bör utföras av Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

Kriminologiska forskningsinstitutet i Finland påpekar att det redan finns ett stort antal översiktsundersökningar om sambandet mellan alkohol och kriminalitet. Sambandet mellan narkotikamissbruk och ungdomskriminalitet är däremot en fråga som bör uppmärksammas i respektive nationella forskningsprogram, varvid samnordisk koordinering av forskningsinsatserna kan bli aktuell. Under hänvisning till detta anser sig institutet icke kunna omfatta den föreslagna undersökningen. En samnordisk undersökning rörande ungdomens narkotikavanor anses emellertid motiverad. Även *Statens institutt for alkoholforskning* i Norge ifrågasätter huruvida inte en undersökning av ungdomens narkotikamissbruk är av behovet mest påkallat för närvarande. *Ministeriet for familiens anliggender* i Danmark framhåller värdet av en forskning om ungdomens alkoholvanor och narkotikamissbruk utan att närmare gå in på frågan om orsakssammanhanget mellan dessa missbruk och brottslighet. *Socialstyrelsen* i Sverige anser det vara föga att vinna genom att koncentrera forskningen just till orsakssammanhangen mellan de angivna asocialitetsyttringarna. Däremot menar styrelsen, att det vore av stort värde att i en gemensam nordisk målforskning med utgångspunkt från olika asocialitetsyttringar och behandlingsformer i de olika länderna söka uppslag till förbättringar i vården och till nykterhets-, narkoman- och kriminalpolitiken överhuvudtaget. Styrelsen förordar att en vidgad nordisk forskning kommer till stånd inom vart och ett av de i förslaget berörda områdena, nämligen ungdomsbrottsligheten, alkoholmissbruket och narkotikamissbruket.

Riksförbundet mot alkoholmissbruk i Sverige, som anser att en förstärkning av den nordiska alkoholforskningen bör ske såväl på det nationella planet som inom Nordiska nämnden för alkoholforskning, föreslår en rekommendation till regeringarna om att pröva förutsättningarna för en förstärkning av den nordiska forskningen beträffande alkohol- och narkotikafrågorna. Forskning om narkotikamissbruk bör naturligen bedrivas av samma organ som utför alkoholforskning, menar förbundet.

Statens ungdomsråd i Sverige betonar den stora betydelse ett intensifierat forskningsarbete rörande ungdomsasocialiteten måste tillmätas. Ungdomsrådet framhåller emellertid, att då ifrågavarande problemställning gäller ett mycket stort område, detta arbete ställer krav på en bredare bas än den alkoholforskningen utgör, varför särskilda sakkunniga synes böra tillkallas för att verkställa en utredning om detta forskningsarbete. *Dansk Ungdoms Fællesråd* och *Statens ungdomsråd* i Norge anser likaså att den föreslagna undersökningen bör ingå som ett led i en större undersökning, där även andra sidor av ungdomens förhållanden kan belysas.

Nordiska nämnden för alkoholforskning liksom *statens medicinska forskningsråd* i Sverige anför, att nämnden diskuterat narkotikaproblemen och tillsatt en kommitté, med uppgift att mot bakgrunden av de aktuella problemställningar som kunde föreligga och de undersökningar som redan

bedrevs i de skilda nordiska länderna till nämndens sammanträde i september 1967 ta ställning till frågan om nämnden skulle ta upp narkotikaproblem inom ramen för sitt arbete och framlägga förslag till eventuella projekt lämpade att angripas på gemensam nordisk bas. Nämnden, som framhåller att de i medlemsförslaget framförda problemen är av utomordentligt komplicerad natur, avser att vid sitt sammanträde i september 1967 bestämma, om de i medlemsförslaget berörda omfattande problem kan behandlas inom ramen för nämndens verksamhet. *Forskningsrådet* föreslår, att om Nordiska nämnden för alkoholforskning finner att ifrågavarande problem kan tas upp inom ramen för nämndens verksamhet, nämnden måtte samordna de forskningsprojekt som faller inom dess arbetsområde och framlägga förslag till forskningsobjekt som är mest angelägna och som är ägnade att bäst kunna lösas på gemensam nordisk bas. *Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning* i Norge finner det naturligt att ifrågavarande spørsmål utreds av Nordiska nämnden för alkoholforskning.

Danske afholdsselskabers landsforbund understryker starkt värdet av den föreslagna utredningen.

3. U t s k o t t e t

Utskottet finner i likhet med förslagsställarna och flertalet remissorgan att kraftiga åtgärder bör vidtagas från samhällets sida för att stävja den alltmer tilltagande ungdomsbrottsligheten. Antalet brott begångna av ungdom har ökat kraftigt under senaste år. Orsakerna härtill torde vara många. Bland annat torde faktorer såsom arv och miljö spela in ävensom alkohol- och narkotikamissbruk.

Företagna undersökningar visar ett statistiskt samband mellan alkoholmissbruk och kriminalitet, ett samband som återfinnes även bland unga brottslingar. Narkotikamissbruk antages likaså vara orsak till brottslighet, även om undersökningsmaterialet här är av betydligt mindre omfattning än beträffande alkoholmissbruk, beroende på att missbruk av narkotiska medel först under senare år fått ökad omfattning och blivit ett samhällsproblem av stora mått.

De här föreslagna forskningsuppgifterna om sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk är för samhället och samhällsutvecklingen synnerligen väsentliga. De gäller emellertid utomordentligt omfattande och komplicerade problem och berör en rad olika discipliner från medicinen till sociologien och kriminologien. Ungdomskriminalitet, alkoholmissbruk och narkotikamissbruk torde vara områden som ur forskningssynpunkt skiljer sig avsevärt. Problemen kräver för sin lösning ett intimt och ingående arbete mellan företrädare för skilda arbetsfält.

Medlemsförslaget avser en forskning angående sambandet, d. v. s. orsaks-

sammanhanget, mellan ungdomskriminalitet och ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk. I nuvarande läge synes enligt utskottets uppfattning forskningen icke böra koncentreras enbart till orsakssammanhangen mellan angivna asocialitetsyttringar. Dessa torde i sina huvuddrag vara tämligen klarlagda. Däremot menar utskottet att det skulle vara av stort värde att i en gemensam samnordisk målforskning med utgångspunkt från olika asocialitetsyttringar och behandlingsformer i de skilda länderna söka uppslag till förbättringar i vården och till utveckling av nykterhets-, narkoman- och kriminalpolitiken överhuvudtaget.

Narkotikamissbruket torde enligt vad som kan utläsas av remissyttrandena icke ha fått lika stor spridning bland ungdomar i alla nordiska länderna. Undersökningar på detta område har kommit till stånd i Sverige, där sedan oktober 1965 den s. k. narkomanvårdskommittén arbetar med uppgift att söka klarlägga narkotikamissbrukets omfattning och yttringar. En motion om narkotikaproblemet har även väckts i Sverige vid innevarande vårriksdag. I Norge avser Statens institutt for alkoholforskning att ta upp narkomanproblemen i sitt forskningsprogram. Några gemensamma jämförande undersökningar på nordisk bas har emellertid icke företagits. Tydligt är att i nuvarande läge en på nordisk bas grundad forskning såvitt avser ungdomens narkotikamissbruk är särskilt motiverad.

I medlemsförslaget anföres att det torde vara möjligt att inom ramen för det arbete som utföres inom Nordiska nämnden för alkoholforskning taga upp till behandling de spörsmål, som här avses. Av remissbehandlingen framgår att inom Nordiska nämnden för alkoholforskning tillsatts en kommitté med uppgift att mot bakgrunden av de aktuella problemställningar som kan föreligga och de undersökningar som redan bedrivs i de skilda nordiska länderna till nämndens möte i september 1967 ta ställning till frågan om nämnden skulle ta upp narkotikaproblem inom ramen för sitt arbete och framlägga förslag till eventuella projekt lämpade att angripas på gemensam nordisk bas. Nämnden kommer även att närmare penetrera de problem som förslagsställarna väckt och vid septembermötet ta ställning till frågan om ett dylikt omfattande problem kan tas upp inom ramen för nämndens verksamhet.

Ett forskningsobjekt av föreslagen art har av naturliga skäl även anknytning till den verksamhet som bedrivs inom Nordiska samarbetsrådet för kriminologi, ett organ som liksom Nordiska nämnden för alkoholforskning tillkommit på initiativ av Nordiska rådet.

Problemet i detta skede torde vara att få fram en sakkunnig bedömning av möjligheterna att realisera föreliggande förslag. Den frågan torde bäst kunna belysas av de ovannämnda två nordiska organen, Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. Inom nämnden är såsom nämnts frågan redan aktuell.

Utskottet får därför förorda att frågan om forskning angående ungdo-

mens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomskriminaliteten hänskjutes till ovannämnda två nordiska organ för övervägande.

Under hänvisning till det ovan anförda får Nordiska rådets socialpolitiska utskott föreslå,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för vidgad nordisk forskning angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten.

Stockholm den 25 februari 1967

<i>Sigrid Ekendahl</i>	<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>
Fung. förman		
<i>Jørgen Jensen</i>	<i>Lars Korvald</i>	<i>Lars Larsson</i>
<i>Harald Løbak</i>	<i>Helge Nielsen</i>	<i>Olavi Saarinen</i>
<i>Salve Salvesen</i>		<i>Veikko Savela</i>

BILAGA 4

I efterhand inkommet yttrande

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

Sundhedsstyrelsen har i en over sagen indhentet erklæring henvist til den af den danske sektion inden for det fællesnordiske nævn for alkoholforskning afgivne meddelelse af 23. januar 1967 vedrørende forslaget og anbefalet forslaget, såfremt nævnet finder, at en undersøgelse af den omhandlede art er gennemførlig.

Indenrigsministeriet kan henholde sig til sundhedsstyrelsens erklæring.

København, den 8. marts 1967

P. m. v.

E. b.

Jørgen H. Koch

Medlemsförslag

om samarbete angående undervisning för finskspråkiga i Sverige

*(Väckt av Sven Hammarberg, Kuuno Honkonen, Dagmar Ranmark,
Juha Rihniemi, Eino Sirén och V. J. Sukselainen)*

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har möjliggjort en starkt ökad rörlighet i fråga om arbetskraften i de nordiska länderna. Under de senaste åren har stora skaror arbetstagare sökt sig sin utkomst i ett annat nordiskt land. Olika orsaker har bidragit till att denna flyttningsrörelse under det senaste decenniet varit påfallande livlig i riktning från Finland till Sverige. Tyvärr saknas exakta sifferuppgifter om antalet finskspråkiga personer i Sverige. Enligt svenska bedömningar skulle i detta nu drygt 200 000 personer med finska som modersmål vara bosatta i Sverige. Härvid har dock den infödda finsktalande befolkningen i svenska Tornedalen om c:a 40 000 personer medräknats.

Det stora flertalet av de från Finland överflyttade saknar kunskaper i svenska eller behärskar detta språk endast nödtorftigt. I många fall har hela familjer med barn i varierande ålder flyttat över. Det säger sig självt att olika sociala och individuella problem lätt uppstår, då dessa immigranter skall finna sig till rätta i sin nya omgivning. Förhållandena i Sverige är visserligen i det stora hela mycket likartade med dem i hemlandet. Men just de inflyttades bristande språkkunskaper föranleder de största svårigheterna. Särskilt påfallande har problemen varit i fråga om barn i skolåldern, vilka omedelbart efter överflyttningen skall fortsätta sin skolgång i svenska skolor.

År 1964 beräknas det ha funnits c:a 2 000 sådana finska barn i de svenska skolorna, som av språkliga orsaker saknade förutsättningar att följa med den normala undervisningen. I detta nu torde antalet sådana barn kunna beräknas uppgå till c:a 2 500, vilket enligt svenska normer motsvarar ungefär 100 normalstora skolklasser.

För ett skolbarn, som är oförmöget att följa med undervisningen på det främmande språket eller att tillgodogöra sig innehållet i läroböckerna, inträffar lätt ett avstannande på skolgångens område. Verkningarna kan ofta sträcka sig över långa tidsperioder. Samtidigt innebär den stora föränd-

ring, som emigrationen medfört, en allvarlig risk för störningar i barnets normala sociala utveckling t. ex. i form av kontaktsvårigheter med jämnåriga. Det är uppenbart att barnets psykiska helhetstillstånd efter emigrationen därför är ofördelaktigt med avseende å inläringen. Konflikten mellan omgivningens krav och den individuella prestationsförmågan blir därför allvarligare än normalt för månget skolbarns vidkommande. För den mindre begåvade eleven kan detta resultera i överflyttning till specialundervisning, för andra i betyg under vederbörandes intelligensnivå och en ned-sättning av konkurrensförmågan i kampen om fortbildningsplatserna.

Frågan om de finskspråkiga barnens skolgång i Sverige har under de senaste åren ägnats betydande uppmärksamhet från de svenska myndigheternas sida. Genom olika åtgärder har man sökt underlätta dessa barns anpassning till den svenska skolmiljön och målmedvetet strävat till att så fort som möjligt eliminera de skuggsidor överflyttningen medfört.

Bland de åtgärder, som vidtagits för att eliminera dessa språksvårigheter, må främst nämnas stödundervisning i svenska för finskspråkiga elever, placering av sådana elever under ett övergångsskede i s. k. genomgångsklasser med finska som undervisningsspråk samt kurativ verksamhet. Erfarenheterna av sistnämnda verksamhetsform, som går ut på att eleven av härför lämpad lärare skall erhålla handledning såväl i språkligt hänseende som i syfte att överbrygga svårigheterna att följa med undervisningen i övriga ämnen, har varit positiva och meningen är att särskilt koncentrera sig på att utveckla denna stödverksamhet. I detta syfte har skolöverstyrelsen i Sverige innevarande år anordnat två kurser, vid vilka svenska lärare erhållit förtrogenhet med metodiken vid undervisningen av utländska elever och andra härmed förknippade problem. I detta sammanhang har från svensk sida framförts önskemål om att få tvåspråkiga lärare från Finland till skolorna i Sverige.

Samtidigt som ansträngningarna inriktas på att så snabbt som möjligt lära de finska barnen svenska, bör det tillses att dessa inte fjärras från sitt finska modersmål. Härför talar många omständigheter. Det vore värdefullt för Sverige att ha tillgång till tvåspråkiga personer inom förvaltningen, näringslivet, kulturlivet och turistnäringen. Frågan har också stor betydelse med tanke på odlandet och fördjupandet av kontakterna mellan Sverige och Finland. Då man i en framtid bör kunna räkna med en mera balanserad flyttningsrörelse mellan Sverige och Finland och en del av den till Sverige inflyttade arbetskraften kan förutsättas komma att återvända till Finland, är det av vikt att de återvändande bibehållit sin kunskap i finska.

I detta nu kan finskan i Sverige väljas som valbart ämne på grundskolans högstadium samt som s. k. C-språk i det nya gymnasiet. Studiet i finska kan även fortsättas på universitetsnivå i Uppsala, Lund och Stockholm.

De svenska skolmyndigheternas ansträngningar att i praktiken fullfölja de i det föregående skildrade arbetsmetoderna har tyvärr inte alltid lett till önskat resultat. Dels bereder den finskspråkiga befolkningens spridda bosättning över hela landet stora svårigheter. Dels har undervisningens effektivitet försvagats av brist på lämpliga lärare och avsaknad av åskådningsmaterial och kurslitteratur.

Observeras bör vidare, att vuxenundervisningen i svenska för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen är av vittgående omfattning. Undervisningen är huvudsakligen knuten till de i landet verksamma studieförbunden, såsom exempelvis Arbetarnas bildningsförbund, Medborgarskolan och Tjänstemännens bildningsförbund. Studieförbunden ger kurser i svenska för finskspråkiga personer liksom för andra i Sverige bosatta utlänningar. Denna utbildningsform ställer sig helt kostnadsfri för eleven. Anslag till verksamheten ställes till studieförbundens förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen. Kostnaderna för lärare, studiematerial, lokaler m. m. stannar således helt på studieförbunden. Enligt uppgift utgår anslag för undervisning i svenska språket av finskspråkiga personer för närvarande till 13 studieförbund. Kurserna torde utnyttjas mest av de i arbetslivet verksamma finnarna. Detta torde innebära att det i flesta fall är mannen i familjen, som tillvaratager denna förmån till kostnadsfri undervisning. För hustrun i familjen kan det ofta nog vara svårare att tillgodogöra sig denna frivilliga undervisning.

På initiativ av skolöverstyrelsen i Sverige besökte en grupp bestående av sakkunniga från skolstyrelsen i Finland våren 1966 Sverige i syfte att göra sig förtrogen med frågor sammanhängande med de finskspråkiga barnens skolgång i Sverige. I den rapport över resan, som gruppen den 27 april 1966 överlämnade till skolstyrelsen i Finland (se *Tillägg*), föreslås bl. a. att det skall inrättas ett permanent finsk-svenskt samarbetsorgan med uppgift att handha planeringen och koordineringen av verksamheten i anslutning till de i Sverige bosatta finnarnas utbildningsproblem. I detta organ borde ingå representanter för båda ländernas grundskola, biblioteksverksamhet och vuxenutbildning samt centralorganet för de finska föreningarna i Sverige.

Såsom konkreta samarbetspunkter föreslås i rapporten bl. a. följande: anskaffning av finskspråkiga läroböcker och undervisningsmateriel, förhandlingar om eventuell anställning av finska lärare i det svenska skolväsendets tjänst, förhandlingar om inrättandet av s. k. förskoleklasser för finskspråkiga 6-åringar för att förbereda elevernas inträde i den ordinarie I klassen samt effektiverad utbildning av lärare i finska. Därjämte föreslår sakkunniggruppen, som även ägnat de vuxna immigranternas problem uppmärksamhet, att det föreslagna samarbetsorganet skulle taga upp frågan om språkundervisning för vuxna och det fria folkbildningsarbetet samt frå-

gan om en effektivisering av informationsverksamheten och samarbetet i samband med bokutlåning på biblioteksplanet.

För vår del finner vi att här berörda fråga är av stor betydelse dels med tanke på de inflyttade finnarnas trivsel i det svenska samhället och möjligheter att där göra en fullödlig insats, dels med avseende å fördjupandet av förbindelserna mellan Sverige och Finland och över huvud av det nordiska samarbetet. De i den finska sakkunniggruppens rapport framlagda förslagen i syfte att avhjälpa de finskspråkiga barnens svårigheter med avseende a skolgången synes praktiska och förtjäna allvarligt övervägande. Likaså är betydelsefullt att vuxenutbildningen byggs ut i syfte att vidga möjligheterna till förbättrade språkkunskaper. Med tanke på att det här är fråga om angelägenheter, som kommer att vara aktuella under en längre följd av år och i detta nu närmast synes tilltaga i betydelse, synes lämpligt att regeringarna inrättar ett samarbetsorgan med företrädare för vardera landet, lämpligen i form av en gemensam nämnd eller delegation med sakkunniga representanter för skolmyndigheterna och andra berörda instanser. Detta organ finge allsidigt taga sig an den aktuella frågan. Som en första åtgärd synes den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens struktur böra klarläggas med avseende å ålder samt i kulturellt och socialt hänseende. Därjämte borde en klar bild av denna befolknings storlek och fördelning över landet frambringas.

Det är uppenbart, att man på alla håll i det svenska samhället, såväl från de officiella myndigheternas som organisationslivets sida, intar en klart positiv hållning till den finsktalande immigrantgruppen. Denna inställning har tagit sig uttryck i en rad aktiva åtgärder i syfte att möjliggöra immigranternas anpassning till det svenska samhället. Ett framgångsrikt fullföljande av dessa åtgärder förutsätter emellertid en kraftfull insats även från Finlands sida. I detta hänseende bör möjligheter finnas att göra åtskilligt mera än hittills. Förutom i det föregående nämnda verksamhetsformer borde exempelvis en avsevärd utökning av de i Finland anordnade kurserna i finska språket för svenska lärare genomföras. Finland har ett intresse att så långt som möjligt se till att banden med de utflyttade landsmännen inte försvagas. Det föreslagna nya samarbetsorganet har en betydelsefull uppgift i att aktivisera och koordinera dylika insatser från bägge ländernas sida.

Jämsides härmed bör i båda länderna alla möjligheter att på det nationella planet verka till förmån för förevarande syfte tillvaratagas. I detta sammanhang må endast som ett exempel nämnas möjligheterna att effektivisera den utbildning av finskspråkiga lärare för svenska skolor, som förgår vid folkskoleseminariet i Haparanda.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslås, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att underlätta de i Sverige bosatta finnarnas utbildningsproblem samt i detta syfte tillsätta ett gemensamt organ med uppgift att handhava planeringen och koordineringen av ifrågavarande verksamhet.

Stockholm och Helsingfors i november 1966

Sven Hammarberg

Kuuno Honkonen

Dagmar Ranmark

Juha Rihtniemi

Eino Sirén

V. J. Sukselainen

TILLÄGG

Skrivelse från skolstyrelsen i Finland till svenska skolöverstyrelsen

På initiativ av skolöverstyrelsen i Sverige gjorde sig skolråden Klas Wallin och Veli Nurmi samt överinspektören Erkki Aho såsom skolstyrelsens representanter förtrogna med de finskspråkiga barnens möjligheter till skolgång i Sverige. Resan företogs 5 mars—13 mars 1966 och under densamma stiftade man bekantskap med de finska barnens skolförhållanden i Eskilstuna, Borås och Fagersta varutöver det hölls diskussioner i ärendet på skolöverstyrelsen. En detaljerad reseplan medföljer som bilaga.¹

Närslutet medföljer redogörelse för resan samt förslag till eventuella samarbetsformer med skolmyndigheterna i Sverige.

Helsingfors den 27 april 1966

Klas Wallin

Skolråd

Veli Nurmi

Skolråd

Erkki Aho

Överinspektör

TILLÄGGSBIHANG

Nordens gemensamma arbetsmarknad har medfört en stark ökning av arbetskraftens rörlighet på detta område. Antalet personer som varaktigt eller tillfälligt flyttar från Finland till Sverige är rätt stort. Ehuru en dylik rörlighet bidrar till att närma länderna varandra och öka kännedomen om förhållandena i grannländerna, för den med sig såväl sociala som individuella problem, av vilka ordnandet av skolgången för barnen i emigrantfamiljerna utgör ett av de mest centrala.

1. Emigrationens inflytande på barnets psykiska utveckling

Ehuru utflyttningen ur hemlandet medför problem för individer i alla åldersklasser, kommer skuggsidorna kanske bäst till synes hos barn i skolåldern. Sveriges och Finlands samhälls- och skolsystem är till den grad likformiga, att anpassningen till de svenska förhållandena inte vållar svårigheter på grund av förhållandenas olika natur, men när barnet nödgas frigöra sig från den kända hemmiljön och flytta till ett samhälle där det en lång tid framåt på grund av bristande språkkännedom har svårt att etablera

¹ Här ej tryckt.

kontakter, är störningar i den intellektuella, emotionella och sociala utvecklingen möjliga.

På skolgångens område inträffar ett avstannande, ofta t. o. m. tillbakagång, ty eleven är oförmögen att följa med undervisningen på det främmande språket eller att tillgodose sig och införskaffa vetande ur läroböcker på ett främmande språk. De moderna undervisningsplanerna förutsätter likväl ett fortsatt införskaffande av nytt vetande och nya färdigheter under hela skoltiden. Inverkan av total okunnighet om språket eller dålig språkkänedom kan sträcka sig över en mycket lång tidsperiod. Vid vissa skolor deltog sådana elever med svaga språkkunskaper i stödundervisningen i svenska som redan tillbragt tre år i landet. Sämst är det ställt med de elever som står under medelnivån, ty för dem medför inhämtandet av ett visst grundvetande och vissa grundfärdigheter svårigheter redan på modersmålet.

Övergången till en omgivning där det på grund av okunnighet om språket är svårt att göra sig förstådd och att förstå andra, kan ha en störande inverkan även på barnets normala sociala utveckling. Tyngdpunkten i de sociala relationerna hos barn i skolåldern flyttar sig småningom från föräldrarna till kamratkretsen; kamratkretsen har ett mycket starkt inflytande på åsiktsbildningen hos individer i denna ålder. För många barn är detta skede en nödvändig förutsättning för dess normala utveckling till självständighet. Om barnet inte kan knyta kontakt med sina kamrater, leder detta hos vissa individer till inbundenhet och isolering.

Svårigheterna på inlärandets och det sociala umgängets område framkallar spänningstillstånd hos barnet, vilka inte kan undgå att inverka på dess emotionella utveckling och känslolivets balans.

Det är ytterst svårt att särskilja emigrationens inverkan på de olika sidorna av barnets utveckling, ty personlighetsformningen är resultatet av en samverkan mellan olika delfaktorer. Det är likväl alldeles uppenbart, att barnets psykiska helhetstillstånd efter emigrationen är ofördelaktigt med tanke på inläringen. Förutsättningarna att lära sig är mindre än normalt just då, när mera än vanligt väntas och förutsättes av eleven.

För barnet förvärras situationen av att föräldrarna ofta inte förstår dess problem emedan de själva reder sig utan språkkunskap. På arbetsplatserna placeras finnarna ofta på samma avdelningar, arbetsanvisningarna ges dem på finska, på arbetsplatserna finns finskspråkiga förtoendemen och uppköpen kan göras utan kunskaper i svenska i självbetjäningssaffärerna. Många föräldrar har ännu inte beslutat huruvida de kommer att permanent stanna kvar i landet och känner på grund härav inget personligt intresse för studier i språket; även i hemmen talas finska. Föräldrarnas totala okunnighet i språket försvårar även i väsentlig grad samarbetet mellan skola och hem, vilket är en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt skolarbete under dylika exceptionella omständigheter. Sålunda får barnet kämpa ensamt i en situation där det mest vore i behov av föräldrarnas stöd.

På grund av flyttningen blir konflikten mellan kraven i omgivningen och den individuella prestationsförmågan större än normalt för många elevers vidkommande. För den mindre begåvade eleven kan detta innebära överflyttning till specialundervisning, för andra erhållande av betyg under vederbörandes intelligensnivå och nedsättning av konkurrensdugligheten i kampen om utbildningsplatserna.

II. Anordnandet av de finska barnens skolgång i Sverige

Vid diskussioner på olika orter under resan konstaterade man ordnandet av de finska barnens skolgång vara ett svårlost problem. Flyttningsrörelsen till Sverige pågår hela året och skolorna får ständigt ta emot ett till sin ålder, intelligensnivå och gjorda framsteg heterogent elevmaterial. Skolmyndigheterna har kanske också saknat erfarenhet i anordnandet av undervisningen av barn med språksvårigheter vartill kommer brist på kompetent lärarkraft och ändamålsenlig undervisningsmateriel.

Allt större uppmärksamhet har fästs vid saken. Såsom en konkret antydning om ärendets vikt och de svenska skolmyndigheternas positiva inställning kan man väl betrakta riksdagens beslut den 13 april 1965, genom vilket 3 milj. kronor anslogs för ordnandet av undervisningen i svenska för utlänningar.

För närvarande har man på diverse orter genom rätt olika åtgärder sökt underlätta de finska barnens anpassning till den svenska skolmiljön och målmedvetet strävat till att så fort som möjligt eliminera de skuggsidor flyttningen medfört.

1. Förflyttning av elev till specialklass

Enligt den av licentiat Raimo Halokari 9 juni 1964 till skolöverstyrelsen inlämnade rapporten, i vilken han redogör för förhållandena i de finska barnens skolgång, och enligt uppgifter från Sveriges skolmyndigheter, inträffade det rätt ofta att en till landet emigrerad finsk elev flyttades till specialklass (läsklass, läsklinik, skolmognadsklass, hjälpklass). På grund av det låga elevantalet i dessa klasser kan eleverna undervisas och behandlas mera individuellt än i normalklass. Elevens anpassning till den nya skolan ävensom dess inhämtande av språket går lättare och snabbare i denna omgivning. Placeringen av en normalbegåvad elev i hjälpskola kan likväl inverka ofördelaktigt på elevens utveckling. Såväl i det offentliga ordet som bland skolmyndigheterna fästes uppmärksamhet vid detta missförhållande och den 16 mars 1964 utfärdades av skolöverstyrelsen i Sverige en bestämmelse som förbjuder placeringen av utländska barn i specialklass enbart på grundvalen av resultaten i de verbala testerna.

Det finns inga disponibla riksomfattande statistiska uppgifter över antalet finska barn i specialundervisning, men i Eskilstuna hade 23 av de 279

finska barnen eller c:a 8 % placerats i specialundervisning. Siffran kan inte anses vara hög om man beaktar specialundervisningens mångsidighet och förenämnda faktum, att flyttningen inverkar sänkande på elevernas, särskilt elevernas under medelnivån, prestationsförmåga. Vid de förda diskussionerna nämnde licentiat Halokari även, att situationen i dag är en helt annan än t. ex. för två år sedan, och placeringen i hjälpskola utgör inte längre ett centralt problem i frågan om de finska barnens utbildning.

Det är rätt vanligt i Sverige att placera barn av främmande språk, som just begynner sin skolgång, i skolmognadsklass. Ofta intas eleverna till denna klass på grundvalen av skolmognadsprov, som utföres med barn i förskoleåldern, och eleverna har möjlighet att gå i dylik klass ända till IV klassen. Undervisningen följer i huvuddrag normalklassernas undervisningsplan, och resultaten i skolmognadsklasserna motsvarar på grund av den individuella undervisningen resultaten i normalklass. Under resan bereddes tillfälle att följa med arbetet i en skolmognadsklass i Fagersta och anlita det av denna klasstyp för sådana elevers i I klassen vidkommande som hade språksvårigheter föreföll att vara en rätt lyckad lösning. 10 av de 12 eleverna i nämnda klass i Fagersta var finnar och arbetet fortskred under ledning av en svenskspråkig lärare på ett naturligt sätt.

2. Särskild stödundervisning i svenska

Stödundervisning i svenska är den allmännaste metoden vid anordnandet av de finska barnens skolgång. Eleverna i normalklass meddelas specialundervisning i svenska 3—5 timmar i veckan. Undervisningen äger rum antingen som normal klassundervisning eller i form av klinikundervisning och i gruppen med samundervisning kan det finnas elever från flera årsklasser. Vid gruppbildningen beaktas framför allt nivån av elevens kunskaper i svenska. Under resan hade vi tillfälle att följa med såväl klass- som klinikundervisning. Såsom hjälpmedel vid undervisningen användes mångsidig AV-materiel. Den största svårigheten vid undervisningen utgör enligt lärarnas förmenande elevernas blyghet, och en av undervisningens första målsättningar är att förmå eleverna att tala. De lärare som meddelar stödundervisning kan tala finska; de flesta saknar likväl formell lärarkompetens.

Till klinikens i Fagersta arbetsformer hade anslutits handledning av sådana elevers läxläsning, som inkommande höst kommer att uppflyttas till grundskolans högstadium. Syftet med denna handledning, som anlitar finskspråkiga och delvis svenskspråkiga läroböcker, är att förhindra att elever blir efter särskilt i realämnena, t. ex. historia och geografi. Man har även övervägt att anlita motsvarande metod på de övriga klasstadierna under en viss övergångsperiod, så att eleven härvid trots språksvårigheter kunde följa med undervisningen.

Skolmyndigheterna är inte till alla delar nöjda med de resultat stödunder-

visningen gett. Orsaken härtill har varit ett otillräckligt antal timmar, bristfällig undervisningsmateriel samt lärarnas avsaknad av metodisk utbildning. Dessutom har man inte kunnat anordna stödundervisning för samtliga behövande. Vid målsättningen bör man likväl beakta barnets förutsättningar att lära sig och meddela undervisning endast inom ramen för dessa. Man bör inte fordra alltför mycket, ej heller sträva till alltför snabba resultat, ty barnets psykiska kraftresurser är även annars under denna period fullt utnyttjade.

3. Genomgångsklass

På vissa orter har de finska eleverna till en början placerats i s. k. genomgångsklasser. Eleverna är uteslutande finnar och undervisningen sker på finska. Svenska ingår rätt rikligt i undervisningsprogrammet, 8—9 timmar i veckan, varjämte skild stödundervisning i svenska kan anordnas.

Fördelen med lösningen är att anpassningen till den nya omgivningen sker lättare, men dess nackdel är att språkets inlärningstid blir längre än normalt, ty med undantag för lektionerna i svenska talar eleverna enbart finska i skolan.

Enligt planerna för utvecklingen av arbetsformen har man för avsikt att förkorta den tid som eleverna medverkar i klass till 2—3 månader och på detta sätt skära ned förenämnda nackdelar till ett minimum.

4. Kurativ verksamhet

Då den nyligen inflyttade eleven placeras i en normal svensk skolklass vars lärare inte behärskar elevens modersmål, kan han inte erhålla råd och anvisningar på modersmålet och åtminstone kan han den första tiden inte få hjälp i sina svårigheter eller ens göra sig själv förstådd. Särskilt i realämnena förblir mången punkt för eleven oklar och betydande luckor i kunskapsmaterialet uppstår. Vid stödundervisningen i svenska finns det varken tid eller möjlighet att fylla dessa luckor. Den kurativa arbetsform, som för närvarande planeras, innebär i praktiken, att eleven placeras i normalklass varvid han genast kan delta i skolans normala arbete och hela tiden erhålla för inhämtandet av språket nödvändiga retningar. Men samtidigt sköter någon av skolans finsktalande lärare om, att eleven då han behöver hjälp och handledning kan vända sig till läraren på sitt modersmål. På detta sätt garanteras en viss trygghetskänsla och beständighet i kontakterna för eleven. De lärare som handhar det kurativa arbetet kan även under övergångsperioden övervaka att eleven med användning av t. ex. finskspråkiga läroböcker kan följa med lärokurserna i de olika ämnena.

Rikedomerna på lösningar som anlitas vittnar förutom om problemets svårighet även om att skolmyndigheterna i Sverige aktivt strävar till att finna den bästa möjliga lösningen. Ur elevsynpunkt förutsätter hittandet av

den bästa möjliga lösningen en ingående undersökning och även i detta fall är det ytterst svårt att finna en allmängiltig lösning, då ju det elevmaterial som hör till undervisningens område är så heterogent. Enligt meddelande från representanter för skolöverstyrelsen kommer man i framtiden att ge skolmyndigheterna i kommunerna friare möjligheter än hittills att ordna undervisningen med beaktande av de lokala förhållandena.

För närvarande torde planerna i huvudsak vara inriktade på en utveckling av den kurativa verksamheten, ty enligt de erfarenheter man fått i det praktiska arbetet lär sig det utländska barnet svenska bäst, när läraren saknar kunskaper i elevens modersmål. Detta förutsätter framförallt lärare som är intresserade av och lämpliga för ett dylikt arbete, och för intresserade svenska lärare anordnar skolöverstyrelsen redan inkommande sommar två kurser, på vilka de göres förtrogna med metodiken vid undervisningen av utländska elever och andra härmed förknippade problem. Ett annat centralt problem utgör säkrandet av finsktalande lärare och under de diskussioner som fördes under resan anhöll de svenska skolmyndigheterna om att få tvåspråkiga finländska lärare till Sverige.

III. Undervisningen i finska i skolorna i Sverige

Under de diskussioner som fördes under resan uttryckte såväl elevernas föräldrar som de svenska skolmyndigheterna sin farhåga för att barnen, sedan de lärt sig svenska, kommer att glömma sitt modersmål. Detta är en ytterst beklaglig företeelse, ty det är av vikt bl. a. av följande orsaker att eleverna bevarar sina kunskaper i finska:

1. Ur nordisk samarbets synpunkt är tvåspråkiga personer av stor betydelse.

2. Sveriges kultur- och näringsliv behöver allt flera finsk- och svensktalande personer i olika uppgifter.

3. Då Finland i framtiden i sitt eget näringslivs tjänst behöver medborgare som flyttat över till Sverige, underlättas tillbakaflyttningen avsevärt av att kunskaperna i finska bevarats.

4. Av förenämnda skäl har en finsk- och svensktalande individ direkt en ekonomisk nytta av sina språkkunskaper, emedan samhället kan erbjuda dem rätt förmånliga arbetsplatser.

5. För bibehållandet av den inre kontakten inom de finska familjerna är ett gemensamt språk en nödvändighet. Barn som glömt sitt modersmål fjärras lätt från sina föräldrar.

6. Finskhetens och den finska stamandans fortbestånd bland finnarna i Sverige förutsätter att det finska språket fortbestår.

Det finska språkets fortbestånd kunde man bäst säkra genom att i Sverige inrätta helt finska skolor vilka skulle omfatta hela grundskolan och gymnasialstadiet. Bl. a. de i Sverige boende esterna har ju motsvarande skolor. Emedan vid de förda diskussionerna förslag i denna riktning inte framförts ens från finskt håll, torde nyttjandet av nämnda förslag böra lämnas utanför möjligheterna.

Sveriges skollag ger möjlighet till att studera finska på grundskolans hög-stadium. Finskan kan väljas som valbart ämne enligt följande:

Kl. VII:

- a) finska 3 vt. + maskinskrivning 2 vt.
- b) tyska 3 vt. + finska 2 vt.
- c) franska 3 vt. + finska 2 vt.

Kl. VIII:

en 2 veckotimmars kurs i finska kan väljas alternativt med tyska, franska eller maskinskrivning.

I det nya gymnasiet kan finskan väljas som s. k. C-språk, varvid undervisningen omfattar följande timantal:

I året	4 vt.
II året	3 vt.
III året	4 vt.

Då vid Stockholms universitet nyligen inrättats en professur i finska språket, kan finska studeras även på högskolenivå.

Enligt uppgifter som givits av Sveriges skolmyndigheter är intresset för studier i finska rätt svagt. Bl. a. i Borås, där vi hade tillfälle att närvara vid undervisningen i finska i klass VII i grundskolan, hade 5 elever i början av höstterminen valt finska till valbart ämne, men av dem hade en redan bytt ut finskan mot tyska, varför gruppen omfattade endast 4 elever.

Till det svaga intresset bidrar framför allt föräldrarnas inställning. Dessa inser inte fördelen av språkstudier, inte heller att modersmålet verkligen kan glömmas. En annan bidragande faktor är undervisningens i finska svaga nivå. Lärarnas metodiska utbildning borde effektivieras, och mångsidigare åskådningsmateriel och kurslitteratur borde anskaffas för deras användning.

IV. Frågor i anslutning till vuxenutbildningen

Övergången till nya förhållanden medför också problem för de vuxna. I offentliga diskussioner har mycken uppmärksamhet kommit denna angelägenhet till del, varför det i detta sammanhang inte torde finnas skäl att mera ingående dryfta orsakerna och följderna till de svårigheter emigrationen medför. Det må endast konstateras, att ordnandet av språkundervisningen och anskaffandet av finskspråkig litteratur till biblioteken utgör de mest centrala frågorna i samband med vuxenutbildningen.

I Eskilstuna hade vi tillfälle att stifta bekantskap såväl med organisationen av språkundervisningen som med biblioteksverksamheten. Språkundervisning avsedd för vuxna anordnades av såväl arbetarnas som tjänstemännens bildningsorganisationer, ABF och TBF. ABF:s avdelning i Eskilstuna anordnar varje år språkkurser för finnar. Förra hösten startades en ny kursform, en kurs för mödrar. För kurserna erlägges avgift. Inkommande vinter anordnar TBV tre olika kurser i svenska för finnar:

- nybörjarkurs, sammanl. 48 timmar
- språklaboratoriekurs, 48 timmar
- kurs i stilistik, 20 timmar.

Samtliga kurser är avgiftsfria. Kursdeltagarna tilldelas betyg som är av stor betydelse vid erhållandet av arbete.

I Eskilstuna stadsbibliotek fanns en finskspråkig bokavdelning med böcker såväl för barn som vuxna. Dessutom får biblioteket några finska dagstidningar.

I Fagersta fanns en rätt omfattande finskspråkig avdelning på det lokala stadsbiblioteket. Dessutom sände landskapsbiblioteket i Västerås broschyrer över böcker på finska som behandlade det svenska samhället och dess struktur samt de senaste finskspråkiga romanerna.

Under de förda diskussionerna uttalade de svenska skolmyndigheterna sin förhoppning om samarbete på bredare bas med de finska biblioteks- och vuxenutbildningsmyndigheterna.

V. Förslag till samarbetsformer

Förutom att man noga bör undersöka på vilket sätt redan existerande nordiska samarbetsorgan kan utnyttjas, vore det skäl att bilda ett stående finsk-svenskt samarbetsorgan, vilket skulle handha planeringen och koordineringen av verksamheten i anslutning till de i Sverige bosatta finnarnas utbildnings- och fostringsproblem. I denna kommission borde det finnas representanter för bägge landens grundskola, biblioteksverksamhet och vuxenutbildning samt centralorganet för de finska föreningarna i Sverige.

Följande samarbetsformer torde kunna förordas såsom åtgärder som både är mest aktuella och som det finns möjlighet att snabbast förverkliga:

1. anskaffning av behövliga finskspråkiga läroböcker och övrig undervisningsmateriel

a. för att underlätta skolornas kurativa verksamhet och undervisningen i finska;

b. språkundervisningen för vuxna och det fria folkbildningsarbetet.

2. Förhandlingar beträffande eventuell övergång av finska lärare i det svenska skolväsendets tjänst, närmast för kurativt arbete samt som lärare i finska.

3. Förhandlingar med skolmyndigheterna i Sverige och finskföreningarna i Sverige om inrättandet av s. k. förskolklasser för 6-åringar. I dessa klasser skulle man främst koncentrera sig på undervisning i svenska och på detta sätt utveckla elevens färdigheter så, att undervisningen i I klassen kunde påbörjas utan större språksvårigheter. Under vår resa påträffade vi inte verksamhet av detta slag på någon ort. I Eskilstuna hade man på bibliotekets föranstaltande anordnat en sagotimme för barn i förskolåldern, men den var finskspråkig.

4. Förhandlingar mellan representanter för biblioteksväsendet för effektivisering av informationsverksamheten och samarbetet i samband med bokutlåningen.

5. Kursverksamhet som tar sikte på effektivisering av utbildningen av lärare i finska borde planeras t. ex. i anslutning till skolöverstyrelsens sommarkurser. Motsvarande kursverksamhet för lärare i Västerbotten har ju redan anordnats vid Jyväskylä sommaruniversitet.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Finland****Undervisningsministeriet:**

— — — att ministeriet anser de i medlemsförslaget anförda grunderna såsom vägande och dess ändamål såsom riktigt. Undervisningsministeriet är för sin del berett att medverka till nedsättande av det föreslagna gemensamma organet för planläggning och koordinering av ifrågavarande verksamhet.

Helsingfors den 28 februari 1967

R. H. Oittinen

Minister

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Skolstyrelsen¹:

De i Sverige bosatta finnarnas utbildningsfråga utgör ett svårlöst problem, i synnerhet för de barns vidkommande, som är i läropliktsåldern. Detta har klart framförts i den av skolstyrelsens expertgrupp sammanställda utredningen i ärendet.

De svenska skolmyndigheterna har redan inlett åtgärder i syfte att lösa berörda fråga. I det skolstyrelsen förenar sig om de i det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget framförda motiven finner skolstyrelsen det vara av vikt att det i rekommendationsförslaget avsedda samarbetsorganet tillsättes och är redo att delta i organets tillsättande och planering.

Helsingfors den 3 mars 1967

Paavo Kuosmanen

T.f. generaldirektör

Onni Kurvinen

T.f. avdelningschef

Yrkesutbildningsstyrelsen¹:

Frågan om den finskspråkiga befolkningens skolgång i Sverige bör ägnas uppmärksamhet även från Finlands myndigheters sida. Det förslag som gjorts i Nordiska rådet är sålunda värt allt beaktande.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Enligt yrkesutbildningsstyrelsens uppfattning är det riktigt, att det fästas uppmärksamhet vid den finskspråkiga befolkningens skolfråga, såsom gjorts i Nordiska rådets förslag. I rapporten saknas närmare förslag för huru vuxenutbildningen, som självfallet gäller den största gruppen av immigranter, nämligen den som saknar yrkesutbildning, borde ordnas. På sådana orter, där det finns förutsättningar med avseende på elevmaterial, borde yrkesutbildande kurser anordnas, vilka eventuellt kunde samordnas med de språkkurser som redan anordnas på många håll i landet. Lärarna borde i detta fall besitta goda insikter i det finska språket för att kurserna skulle bli effektiva.

Från finskt håll borde man förse biblioteken med facklig finskspråkig litteratur från tekniska och yrkesområden samt understöda kurser vid såväl arbetarnas som tjänstemännens bildningsorganisationer. I fall att i rapporten omnämnt förslag att skapa ett bestående finskt-svenskt samarbetsorgan, som skulle handha planering och koordinering av verksamhet, förverkligas, borde vid sammansättningen av detsamma prövas frågan om en komplettering med representant för de finska yrkesutbildningsmyndigheterna.

Helsingfors den 21 februari 1967

Aarno Niini

Generaldirektör

Martti Nevalainen

Avdelningschef

Suomalaisten oppikoulujen ruotsinopettajien yhdistys r.y. — De finskspråkiga läroverkens svenskläraryörening r.f.:

Den brist på svensklärare vid de finskspråkiga läroverken i vårt land, som rädde efter det andra världskriget, har tack vare en effektiv propaganda undan för undan börjat lättas. Allt större mängder studerande har som huvudämne valt nordisk filosofi, och antalet auskultanter vid normallyceerna har nått toppsiffror. Nu svävar alla dessa studerande och unga lärarkandidater, vilkas kompetens även vad de akademiska betygen beträffar aktningvärt har ökat, i osäkerhet om, huruvida språkprogrammet i grundskolan kan garantera dem arbete på det område, som de har utbildat sig för.

Därför anser vår förening det för sannolikt, att man i Finland i synnerhet bland de yngre årsklasserna kunde rekrytera både folkskol- och läroverkslärare, som vore villiga att åtminstone för något år slå sig ner i Sverige, ifall de där kunde beredas arbete inom skolväsendet.

Arbetsmöjligheterna i Sverige skulle tillika kunna erbjuda dem ett

välkommet tillfälle att öka sin egen kompetens inte endast vad språkkunskaperna beträffar utan även genom den inblick de där kunde få i grundskolans arbetsmetoder. Indirekt skulle deras erfarenheter i så fall lända svenskundervisningen i Finland till gagn, om de senare återvände hit och blev anställda vid våra finskspråkiga skolor. Däremot kan vi inte i detta nu bilda oss en klar uppfattning om, vilka uppgifter som bäst skulle lämpa sig för dessa tvåspråkiga, från Finland överflyttade lärare. Ifall de vore utbildade till svensklärare vid finskspråkiga skolor, skulle de känna sig inkompetenta att undervisa i sitt modersmål, finska. Om de å andra sidan lärde de finstalande barnen i Sverige svenska, hur skulle deras finlandssvenska accent verka på inlärningsprocessen hos barnen i ett så tidigt skede? Den kurativa verksamhet, som skisseras i Edert medlemsförslag, moment II, 4, torde då främst komma i fråga.

Inom vuxenutbildningen skulle det av allt att döma finnas arbetsformer för lärare med olika förutsättningar.

Helsingfors den 7 mars 1967

De finskspråkiga läroverkens svenskläraryörening

Eine Rönkä

Ordförande

Signild Nylund

Sekreterare

Työväenopistojen liitto r.y. (Arbetsinstitutens förbund)¹:

Vårt förbund förenar sig om de i det av ett antal finska och svenska medlemmar i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget framförda allmänna synpunkterna och finner tillsättandet av gemensamt organ betydelsefullt, men önskar därjämte understryka följande synpunkter.

Ehuru en effektiv undervisning i svenska har synnerligen stor betydelse med tanke på ökandet av de i Sverige bosatta finnarnas trivsel och möjligheter att medverka är den enligt förbundets uppfattning icke tillfyllest. Inte ens genom en på bästa sätt ordnad undervisning i svenska uppnås nämligen tillnärmelsevis alla. Ju högre vederbörande persons ålder är desto svårare är det för honom att lära sig svenska ens tillfredsställande. Alla besitter inte ens vilja att lära sig språket, och somliga tror sig kunna lära sig det genom praktik och börjar inte därför systematiskt studera språket. Även till förmån för dessa personer borde något göras. Förbundet anser därför, att finnar, som icke behärskar språket, vid sidan av undervisning i svenska borde kunna erbjudas tillräckliga möjligheter att på sitt modersmål studera olika

¹ Yltrandet översatt från finska.

för dem behövliga ämnen, som intresserar dem. Förbundet önskar därför understryka finnarnas rätt att även i Sverige kunna mottaga bildning på sitt eget språk. De allmänna biblioteken kan i detta hänseende göra mycket genom att för utlåning tillhandahålla finskspråkig litteratur. Men enligt vår uppfattning kunde en effektiv insats göras även av den välutvecklade svenska vuxenutbildningen med dess inrättningar och organisationer genom att ordna för vuxna avsedd finskspråkig studieverksamhet. Oaktat dylik verksamhet torde ha förekommit borde man sträva att öka den.

I det förbundet anser, att förslaget bör stödas föreslår förbundet, att det samarbetsorgan, som eventuellt kommer att inrättas, borde fästa tillräcklig uppmärksamhet vid ökandet av finnarnas studie- och bildningsmöjligheter på deras eget språk och att i detta syfte en tillräcklig representation även av sakkunniga från vuxenutbildningens område måtte ingå i samarbetsorganet.

Helsingfors den 28 februari 1967

Työväenopistojen liitto r.y.

Valto Ristimäki

Viceordförande

Väinö Ruusala

Ombudsman

Centralförbundet för finska föreningar i Sverige:

1. Centralförbundet instämmer med Nordiska rådets ifrågavarande medlemsförslag beträffande tillsättande av ett gemensamt organ för Finland och Sverige i och för planerings- och koordineringsuppgifter. Centralförbundet är som representant för över 60-talet finska föreningar redo att stå till förfogande vid ev. tillsättande av en samarbetskommitté.

2. Centralförbundet har yttrat sig i undervisningsfrågan med anledning av 1964 års utlands- och internatskoleutredning, SOU 1866: 55 ävensom under vårvintern 1967 inför en riksdagsgrupp i Sveriges riksdag. I detta senare fall hänvisas till en motion nr 624/1967 av herrar Lindberg och Övall om ökad undervisning i finska språket. Centralförbundet instämmer med de riktlinjer, som angivits i ovannämnda utredning, men anser, att de praktiska åtgärder som utredningen framför, är otillfredsställande. Centralförbundets förslag till åtgärder för finska barns undervisning är följande:

3. För att tillfälligt lösa en del av de problem, som nu förekommer i samband med finska barnens skolgång i Sverige och i väntan på en fullständigare lösning yrkar Centralförbundet följande:

- a. Nybörjarundervisningen i förskoleåldern bör ges av tvåspråkiga lärare på finska.
- b. Undervisningen i skola bör ges på finska i årskurserna 1—3 .
- c. Kompletterande undervisning i finska bör ges två veckotimmar i årskurserna 4—9.
- d. Elever i de gymnasiala skolorna bör få 2 veckotimmar undervisning i finska.
- e. Ferieundervisning i finska bör anordnas för finska grundskoleelever, gymnasieelever och för finska ungdomar i åldern 17—25 år.

Ferieundervisningen kan lämpligast anknytas till lägerskoleidén och dessa bör anordnas både i Sverige och Finland.

I hopp om att föreslagna åtgärder beträffande finska barns undervisning finner gehör hos vederbörande tecknar

Stockholm den 15 mars 1967

Centralföreningen för finska föreningar i Sverige:

Artturi Similä

Viceordförande

Olavi Snellman

Riksombudsman

Föreningen Pohjola-Norden r. f.:

Förbundet Pohjola-Norden verkar för att främja nordiskt samarbete på olika områden. I denna verksamhet kan ständigt konstateras, hur språkkunskapen är av största betydelse för det internationella umgänget. Det, att Finland, tack vare vårt lands betydliga svenskspråkiga minoritet, enligt sin grundlag är ett tvåspråkigt land, och att de flesta svenskspråkiga även kan finska, liksom en märkbar grupp finskspråkiga svenska, har möjliggjort Finlands deltagande i det nordiska samarbetet på ett sätt, som utan dessa förutsättningar inte skulle vara möjlig. Eftersom vårt lands majoritet dock är enbart finstalande, har den tvåspråkiga delen av befolkningen en ännu viktigare betydelse som skapare och upprätthållare av förbindelser. På grund av detta har Pohjola-Norden alltid poängterat betydelsen av kunskaper i det svenska språket och verkat och verkar fortfarande för att främja de finskspråkigas, särskilt ungdomens, kunskaper i svenska. Med tanke på detta anordnar vi årligen svenska kurser för mellanskoleelever och gymnasister, placerar finskspråkiga skolelever om somrarna som betalande inackorder i privatfamiljer i Sverige både på i fråga varande föräldrars bekostnad och även med stöd av de understöd som staten beviljat. Då Fin-

lands statsmakt, förutom att den tillfredsställer vårt lands svenskspråkigas skolningsbehov på dess modersmål enligt samma grunder som de finskspråkigas, har för att främja kunskaper i svenska bland den finskspråkiga befolkningen, förutom att det i alla finskspråkiga läroverk undervisas svenska, ärligen, ytterligare till de redan nämnda understöden, har beviljat medel för skiekandet av de s. k. gymnasiststipendiaterna på studieresor till de andra nordiska länderna, för lärar- och elevutbyte, för verksamheten av en reselektor från Sverige i våra finskspråkiga läroverk, så har den samtidigt anförtrott skötandet av dessa verksamhetsformer åt förbundet Pohjola-Norden.

Med att så verka för att bevara och främja kunskaper i svenska i Finland har vårt förbund fäst sin verksamhet även vid att bevara och främja kunskaper i finska i Sverige. På grund av vårt förbunds ansökan beviljade Finlands statsmakt år 1959 medel, med stöd av vilka vi anordnade i samarbete med Centralförbundet för finska förbund i Sverige och svenska föreningen Norden den första s. k. lägerskolan för finska barn i Sverige. Lägerskolan anordnades i Saltsjöbaden och den varade tio dagar och med stöd av den förutnämnda understöden stod vårt förbund för utgifterna och skaffade lärarna och undervisningsmaterialet från Finland. På grund av vår begäran beviljade vår statsmakt även följande år anslag för detta ändamål och vi höll lägerskolan vid Dalarö folkhögskolan, skolan varade två veckor.

Erfarenheterna av denna verksamhet var så positiva, att Sveriges skolöverstyrelse tog till sin uppgift att svara för de utgifter lärarna vid lägerskolan orsakade, och flera kommuner i Sverige beviljade på begäran av svenska föreningen Norden och Centralförbundet för finska föreningar i Sverige medel för i ifrågavarande kommun bosatta finska barns deltagande i lägerskolan. På detta sätt sköts denna verksamhetsform fortsättningsvis nu för tiden enbart av Centralförbundet av finska föreningar i Sverige, och vårt förbund har, efter att ha inlett lägerskoleverksamheten och efter att under några års tid ha skaffat lärare och läroböcker, inte under de senaste åren behövt delta i skötandet av lägerskoleverksamheten.

För några år sedan bad Pohjola-Norden av kulturfonden för Sverige och Finland om ett understöd för att i Finland kunna anordna en ungdomsledarkurs som samtidigt skulle vara en fortsättningskurs i finska för den mögare finska ungdomen i Sverige. Fonden beviljade de medel vi bad om och sålunda har vi hittills under tre år kunnat anordna en dylik kurs i Finland. Centralförbundet för finska föreningar i Sverige har skaffat kursdeltagarna.

Då man tar i betraktande finnarnas stora antal i Sverige är det dock klart, att de åtgärder vi nämnt är alldeles otillräckliga då man strävar till, att de finska barnen i Sverige skulle åtminstone kunna läsa och skriva sitt modersmål.

Svenska föreningen Norden, vilken vårt förbund hela tiden har varit i fast

samarbete med bl. a. för att behålla kunskapen i finska bland sverigesfinnar, har redan sedan flera år satt en särskild nämnd för att behandla dessa frågor. Eftersom det i fråga varande förbundet självt torde ge sitt utlåtande i denna fråga, befattar vi oss inte med verksamheten av den ovannämnda nämnden.

Vårt förbund är av den åsikten att den mest naturliga och effektiva lösningen i fråga om skolförhållandena för Sveriges finska barn skulle vara, då man tar i betraktande den finska befolkningens betydande antal i Sverige, som har enbart ökat under årens lopp, att ge barnen av denna minoritet, som stiger till tvåhundra tusen, grundskoleundervisning på deras eget modersmål. Detta torde även berättigas av den arbetsinsats i Sverige boende finnar har i Sveriges näringsliv med sina till saken hörande skattebetalningar. Då finnarna dock har spritt sig nästan över hela Sverige, är det svårt, till och med omöjligt på många, kanske på de flesta orter, att i praktiken för dem anordna en fullständig skolundervisning på deras eget språk. Därför anser vi vara viktigt att med lämplig tvåspråkig elementärundervisning främja de finska barnens möjligheter att tillgodogöra sig undervisning i svenskspråkiga skolor. Enligt vår uppfattning är det dock nödvändigt, att man samtidigt ser till, att de finska barnen undervisas i att väl läsa och skriva sitt modersmål. Det kan inte nog poängteras, hur stor betydelse tvåspråkigheten är för främjandet av Finlands förbindelser till det övriga Norden. Alldeles lika viktigt är, att den betydande finska minoriteten, som har bildats i Sverige och som tycks förbli till sin storlek konstant eller till och med fortfarande växa, behåller sin tvåspråkighet. Den är ju i Sverige den enda, som är kapabel att förmedla kontakt även till det finskspråkiga Finland. De egentliga finska emigranterna vars kunskaper i svenska är svaga, kan inte närmast på grund av detta tillgodogöra sig de kulturmöjligheter det svenska samhället erbjuder, ännu mindre kan de förmedla Sveriges kultur. Desto viktigare är, att deras barn, som går i skola i Sverige och på så sätt liksom organiskt sammansmälter med det svenska samhället, behåller sin tvåspråkighet och kan bra läsa och skriva finska, eftersom just de kan som fullvuxna, och deras avkomlingar i sinom tid, verka som förmedlare vid diverse samarbeten mellan Sverige och Finland.

Det var en stor skada för Finland och för det nordiska samarbetet, att en stor del av de tiotusentals barn, som under kriget var i Sverige och lärde sig svenska snart glömde det svenska språket då de återvänt tillbaka till Finland och till den rent finska omgivningen. Lika stor skada skulle det vara, om barnen till de finnar, som bor i Sverige glömde det finska språket.

En egen problemgrupp bildar de finnar, som överflyttat till Sverige och som inte tillräckligt kan svenska. Detta är närmast orsaken till att många har anpassningssvårigheter. Förkovrandet av deras svenska språk är därför en mycket viktig uppgift.

Hänvisande till de ovannämnda synpunkterna stöder Pohjola-Norden r. f. varmt medlemsförslaget att tillsätta ett speciellt svenskt-finskt organ för att behandla ovannämnda frågor.

Helsingfors den 6 februari 1967

Pohjola-Norden r. f.

Weio Henriksson

Ordförande

Veikko Karsma

Verkst. dir.

Sverige

Skolöverstyrelsen:

Inrikesdepartementets arbetsgrupp för invandrarfrågor har till sitt sekretariat knutit en särskild expert för frågor rörande de finländska invandrarna i Sverige. Invandrarnas intressen beträffande allmänna kulturfrågor och information kan därmed anses vara väl bevakade.

Skolöverstyrelsen finner att det föreslagna samarbetsorganet av den bredd som medlemsförslaget från Nordiska rådets kulturutskott innebär skulle medföra en onödig formalisering av ett samarbete, som betydligt enklare och därför mer effektivt och rationellt kan och bör bedrivas på tjänstemannaplanet mellan de ansvariga ämbetsverken i de båda länderna.

Enligt skolöverstyrelsens mening är det angeläget med ett fortlöpande samarbete mellan Finlands och Sveriges centrala skolmyndigheter för samråd om praktiska åtgärder i samband med undervisningen av bland annat vuxna finskspråkiga invandrare i Sverige och deras barn. Överstyrelsen kan väl tänka sig att representanter för Finlands skolstyrelse en eller två gånger per läsår inbjuds till överläggning på skolöverstyrelsen liksom att representanter för skolöverstyrelsen i Stockholm på motsvarande sätt får tillfälle till överläggningar i samsarbetsfrågor med skolstyrelsen i Helsingfors. En sådan samsarbetsform skulle göra inrättandet av en särskild kommitté överflödigt.

Stockholm den 21 mars 1967

Jonas Orring

Margareta Ek

Arbetsmarknadsstyrelsen:

De frågor som berör undervisningen för finskspråkiga invandrare i Sverige har ingående behandlats av 1964 års utlands- och internatskoleutredning i betänkandet Skolgång hemma och borta (SOU 1966: 55). Över detta betänkande har arbetsmarknadsstyrelsen den 11 januari 1967 avgivit ytt-

rande, se nedan. I stort sett föreslår utredningen åtgärder på alla områden som omnämns i medlemsförslaget till Nordiska rådet.

Med hänsyn till det stora antal finländska medborgare som vistas i Sverige och den betydelse som undervisningen för denna grupp sålunda har anser styrelsen — i likhet med förslagsställarna — det motiverat att ett gemensamt svensk-finskt organ tillsättes för planering och koordinering av verksamheten. En av fördelarna skulle bli att man från svensk sida kan erhålla finländsk medverkan vid lösandet av uppkommande problem. Inte minst är det nödvändigt med bistånd från Finland vid anskaffandet av lämpliga lärare till finländska barn i svenska skolor.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker sålunda att det föreslagna samarbetsorganet för undervisningsfrågor inrättas. De uppgifter, som kommer att åvila detta organ torde emellertid i många avseenden ha nära samband med den verksamhet, som det Nordiska arbetsmarknadsutskottet bedriver i enlighet med överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden av år 1954. Styrelsen förutsätter därför att nära samarbete etableras mellan de båda organen.

Stockholm den 10 mars 1967

Bertil Olsson

Ragnar Wahlström

BILHANG

Yttrande av arbetsmarknadsstyrelsen angående 1964 års utlands- och internatskoleutrednings betänkande Skolgång hemma och borta (SOU 1966: 55)

Arbetsmarknadsstyrelsens utlåtande

Arbetsmarknadsstyrelsen har vid sitt ställningstagande begränsat sig till att bedöma utredningens förslag från främst arbetsmarknadssynpunkt och med anledning härav anföra följande.

Avdelning I. Utlandssvenska barns skolgång. Skolinackordering för olika elevgrupper

De livligare internationella kontakterna i våra dagar kräver i högre grad än tidigare personliga insatser i utlandet från svenska medborgares sida. Vanligen blir det inte fråga om regelrätt emigration utan vederbörande atager sig under viss begränsad tid uppdrag i annat land. Särskilt omfattande och betydelsefull är den utlandsverksamhet som svenska exportföretag bedriver. Också antalet svenskar, sysselsatta inom utrikesförvaltningen, biståndsverksamheten och internationella organisationer ökar. De uppgif-

ter, som vederbörande har att utföra, är ofta av mycket kvalificerad art. Tillgången på personer, som är villiga och lämpade att åtaga sig ifrågavarande arbete, är förhållandevis begränsad.

Från samhällelig synpunkt är det angeläget att tillse, att rekryteringen av lämplig arbetskraft för tjänstgöring i utlandet inte onödigt hämmas, för den skull gäller det att bl. a. söka mildra de olägenheter, som anställning i annat land kan innebära för den enskilde arbetstagaren. Eftersom problemen i samband med barnens skolgång för många utgör ett av de svåraste hindren för utlandstjänstgöring är det från arbetsmarknadssynpunkt angeläget, att utredningens förslag beträffande utlandssvenska barns skolgång snarast förverkligas.

Styrelsen har inte några erinringar att göra beträffande utredningens detaljförslag, men vill understryka vikten av att man vid inrättandet av skolor i utlandet söker samarbeta med övriga nordiska länder.

Utredningen föreslår att utlandsskolnämnden skall upprätta register över lärare, som är villiga och lämpliga för tjänst utomlands och att dessa register ständigt skall hållas aktuella. Med hänsyn till att förmedling av lärarpersonal handhas av arbetsförmedlingen anser styrelsen det lämpligt att arbetsförmedlingen också medverkar vid placeringen av lärare vid svenska skolor utomlands. Samarbete på denna punkt bör förslagsvis etableras mellan länsarbetsnämnden i Stockholms stad och län och utlandsskolnämnden.

Avdelning II. Skolgång för vissa minoriteters barn

Det har visat sig att utländska arbetstagare, som kommer till Sverige, anpassar sig snabbare och mera friktionsfritt om de redan från början får god kontakt med sina svenska arbetskamrater. Problem uppstår lättare bland de utlänningar som isolerar sig och enbart umgås med landsmän. Bl. a. för att undvika dylik isolering bör särskilda skolor eller klasser för utländska barn i regel inte förekomma. Detta kräver emellertid att åtgärder vidtages för att underlätta övergången till svenska skolor av de barn som inte talar svenska. Styrelsen vill därför tillstyrka utredningens förslag beträffande undervisningen i förskolor och utvidgad stödundervisning.

Det måste betraktas som en riktig och naturlig strävan hos utlänningarna, när de vill att deras barn skall undervisas i sitt modersmål och i hemlandets historia, geografi m. m. Styrelsen anser att man från svensk sida är skyldig att i rimlig omfattning söka beakta dessa önskemål. Att invandrarnas barn bibehåller sina kunskaper i hemlandets språk kan på sikt bli till avsevärt gagn även för det svenska samhället.

Den speciella undervisning, som utredningen föreslår skall få äga rum under läsåret i ungdomarnas modersmål och vissa andra nationella ämnen, kan särskilt på mindre orter bli svår att genomföra. Den föreslagna ferieundervisningen, förlagd i internat, har därför en viktig uppgift att fylla.

Beträffande ferieundervisningen föreslås, att statsbidrag bör utgå dels för att täcka lönerna, dels som ett grundbelopp per deltagare och dag. Elevavgifterna förutsätts täcka större delen av inackorderingskostnaderna. Med hänsyn till att möjligheterna till att ge de utländska ungdomarna kompletterande undervisning under läsåret i många fall torde bli begränsade, anser styrelsen att undervisning och uppehälle vid feriekurs bör vara helt utan kostnad för deltagarna. De nyinvandrade utlänningarna torde i allmänhet inte ha råd att bekosta barnens vistelse vid feriekurs och syftet med den föreslagna verksamheten skulle förfelas om avgift skulle uttagas.

Utredningen föreslår, att vid varje länskolnämnd bör upprättas ett register över personer, som är lämpade som lärare för undervisning av barn av viss nationalitet. Styrelsen anser, att länskolnämnderna vid inhämtande av uppgifter om lämpliga utlänningslärare bör samarbeta med arbetsförmedlingarna och att registren över lämpliga lärare handhas av arbetsförmedlingen.

Om så erfordras torde det i varje fall i begränsad utsträckning vara möjligt att från berörda länder överföra lärare för undervisning av utländska barn i Sverige. Styrelsen anser dock, att man i första hand bör inrikta sig på att utnyttja lämpliga personer, som redan finns i landet, och att dessa vid behov ges sådan pedagogisk utbildning som utredningen föreslår.

Stockholm den 11 januari 1967

Bertil Olsson

Ragnar Wahlström

Statens läroboksnämnd:

Av den författning som reglerar Statens läroboksnämnds verksamhet (K. k. 1948: 613 med senare ändringar — skolöverstyrelsens författningsbok 1966, sid. 1073 ff) framgår, att läroboksnämnden endast granskar vissa läroböcker. Härav följer en reducerad inblick i totalsituationen beträffande pedagogiska hjälpmedel.

Läroboksnämnden har för granskning inte mottagit någon lärobok i finska, utarbetad för grundskolans högstadium. För användning i det nya gymnasiet har nämnden haft att bedöma summa en lärobok, vilken emellertid inte kunde godtagas, då den inte uppfyllde läroplanens krav.

Statens läroboksnämnd fäster helt naturligt främst avseende vid den i medlemsförslaget påtalade avsaknaden av lämpliga läroböcker m. m.

Det måste enligt läroboksnämndens uppfattning vara angeläget att snabba och effektiva åtgärder vidtas för anskaffning av behöriga finskspråkiga läroböcker. Nämnden har omgående fäst skolöverstyrelsens uppmärksamhet på läroboksbristen för finskspråkig undervisning och kommer i fortsättningen att uppmärksamt följa frågan.

Stockholm den 9 februari 1967

För Statens läroboksnämnd

Hilding Johansson

Ordförande

Bertil Börjesson

Sekreterare

Arbetsgruppen för invandrarfrågor:

Vi vill först och främst understryka frågans vikt — inte bara för finskspråkiga barn utan också för barn till andra invandrare i Sverige. Med den ökade internationalisering som äger rum kommer vårt lands problem med de icke-svenskspråkiga barnens undervisning att bli större. Samtidigt önskar förmodligen allt fler föräldrar att barnen växer upp som tvåspråkiga. Som ett tecken härpå kan man se de lägerskolor som de finska föreningarnas centralförbund nu anordnar för att hjälpa barn till finsktalande föräldrar att bibehålla sitt modersmål. Denna aktivitet kunde eventuellt med större utbyte förläggas till Finland.

Arbetsgruppen har alltsedan sin tillkomst sökt stimulera och befordra åtgärder som främjar undervisningen i svenska för invandrarna och deras barn såsom ett led i deras allmänna anpassning.

Det är nu nästan ett år sedan de sakkunniga från skolstyrelsen i Finland besökte Sverige för att göra sig förtrogna med frågor som sammanhänger med de finskspråkiga barnens skolgång i Sverige. I deras rapport föreslås bl. a. att ett permanent finskt-svenskt samarbetsorgan inrättas för att handha planeringen och koordineringen av de i Sverige bosatta finnarnas utbildning.

Under den tid som gått efter de sakkunnigas Sverige-besök har såväl myndigheter som organisationer i Sverige, vilka alla intar en positiv hållning till den finsktalande invandrargruppen, vidtagit många åtgärder för att främja invandrarnas och då särskilt finnarnas utbildningsmöjligheter. I fråga om vuxenundervisningen t. ex. har nya läroböcker kommit till och studiecirkelverksamheten har aktiverats. Lärarutbildning bedrivs. I höst inleds en radiokurs i svenska, som motsvarar höga pedagogiska krav. Västerås lands- och stiftsbibliotek har fått anslag för inköp av litteratur på invandrarpråk och för en uppsökande verksamhet bland de finsktalande i länet. Anslaget har motiverats med önskemål om experimentverksamhet. Erfarenheterna kan bli vägledande för det framtida arbetet på detta fält.

Statsmedel ställs nu till förfogande för bl. a. stödundervisning. Nya bestämmelser härför fastställdes i juni 1966. Finska barn kan sålunda få särskild undervisning såväl i svenska som i sitt modersmål. Ett lokalt initiativ av t. ex. en finsk förening bör därför leda till att stödundervisning ordnas i kommunerna med hjälp av statsmedel. Ett exempel härpå är t. ex. Eskilstuna, där man nu börjar stödundervisning i finska för en mellan- och högstadiegrupp på tillsammans 25 barn. Undervisningen skall utökas så att alla barn som så önskar skall kunna delta. 100 barn är anmälda.

Andra initiativ och planer inom detta område skulle kunna nämnas. 1964 års utlands- och internatskoleutredning har också framlagt ett belänkande vilket innehåller många förslag även för undervisningen av de invandrade

minoriteternas barn. Detta betänkande remissbehandlas för närvarande.

I Finland, å andra sidan, är grundskolan i vardande, vilket torde få inflytande på undervisningen av de finska barnen i Sverige.

Då så mycket för närvarande är i stöpsleven inom detta område och då enligt arbetsgruppens mening undervisningen av finska barn och vuxna bör ses som en del av en större fråga, undervisningen av alla invandrade minoriteter, anser sig arbetsgruppen för närvarande inte böra tillstyrka förslaget om ett permanent finskt-svenskt samarbetsorgan. Det borde tills vidare vara tillräckligt om vederbörande som handläggare dessa frågor inom respektive ämbetsverk håller regelbunden kontakt.

Stockholm den 24 februari 1967

Kjell Öberg

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Förslaget går ut på att samarbete skall etableras mellan Sverige och Finland för att tillgodose de finskspråkigas behov av utbildning i finska språket. Mot bakgrunden av det samarbete som sker bl. a. inom Nordiska rådets ram och som en konsekvens av Helsingforsavtalet finner länsstyrelsen förslaget i denna del naturligt och välbetänkt. Mellan Sverige och Finland inte minst över landgränsen i norr förekommer ett mycket omfattande samarbete inom olika områden. Samråd mellan myndigheterna på det regionala och lokala planet betraktas inom länsstyrelsens verksamhetsområde sedan mycket lång tid tillbaka som en naturlig arbetsrutin. Samarbetet inom handel, socialpolitik och rättskipning har inte heller haft att brottas med sådana psykologiskt hämmande faktorer, som utan tvekan satt sin prägel på strävandena att nå samverkan inom olika sidor av kulturlivet. Särskilt ömtålig har språkfrågan varit på grund av dess inneboende ömsesidiga nationalism, som präglat en sektor där samarbete eljest måste anses vara naturligt. Sedan tio år tillbaka har emellertid ett förtroendefullt samarbete varit rådande även i språkfrågan, varför numera goda möjligheter finns att ytterligare utveckla samarbetet över gränsen inom denna sektor.

Medlemsförslaget har tagit upp dels den infödda finsktalande befolkningens problem och dels problematiken för de från Finland inflyttade. Även om ett samband mellan dessa två befolkningskategorier finns därigenom att båda har sin erfarenhetsvärld mer eller mindre fotad på finskspråkig grund, så är situationen för dessa inte minst på grund av skolförhållandena så olikartad, att det finns skäl att behandla varje grupp för sig.

En allmän om än koncentrerad redovisning av finska språkets ställning i det svenska samhället och i svenskt skolliv torde underlätta bedömningen

av den aktuella situationen för båda dessa grupper, även om den i svenska Tornedalen bosatte sällan eller aldrig planerar att flytta över till Finland, något som den finske invandraren ofta drömmer om. Den finske invandraren och hans barn har vidare inte haft kontakt med svenska språket före inflyttningen till Sverige, vilket däremot varje barn i Sveriges finskspråkiga bygder får senast vid inskrivningen i grundskolans första klass.

Allmän bakgrund

Svenska Tornedalen har ju förvaltningsmässigt alltid tillhört Sverige. Gränsen mellan Österbotten och Västerbotten låg före freden i Fredrikshamn ett gott stycke in i nuvarande Finland. Språkligt har Tornedalen sedan gammalt legat öster om gränsen mellan svenska och finska språket (språkgränsen). Denna språkgräns utlöper från Bottenviken ungefär 25 km väster om Haparanda och löper nordväst i en sammanhängande linje till trakten av Stora Lulevatten, där avståndet mellan språkgräns och riksgräns är ungefär 250 km. Språkgränsen har i stort samma utsträckning som på Linnés tid. Under 1800-talet fruktade man i Sverige att språkgränsen skulle förflyttas söder- och västerut med påföljd att finska språket skulle vinna terräng på bekostnad av det svenska. Utvecklingen har emellertid visat, att dessa farhågor var utan grund. Språkgränsen kan nämligen anses ha förskjutits något i motsatt riktning. Ett studium av språkförhållandena i anslutning till språkgränsen visar nämligen att svenska språket fått övertaget i en del byar som ursprungligen varit finskspråkiga.

Befolkningseentra med mycket kraftigt svenskspråkigt inslag har inom det ursprungliga finskspråkiga området tillkommit i Malmfälten och i Haparanda stad och andra större tätorter har också svenska språket vunnit en betydande terräng i det att många invånare som flyttat in söderifrån inte behärskar finska språket. Enspråkigheten är emellertid i dag inte lika utpräglad i Tornedalen som under 1800-talet och i början av 1900-talet, då finska språket dominerade och endast ett fåtal tjänstemän behärskade svenska språket. Tvåspråkigheten har blivit relativt allmän genom den senare utvecklingen.

En utredning angående eleverna i årskurs 1 i början av läsåret 1964—65, vilken uppgjorts vid länskolnämnden i Norrbottens län, visade att över 75 % av eleverna i Tornedalen och de finskspråkiga delarna av Malmfälten talade finska, och inte mindre än 60 % av dessa elever talade antingen finska lika bra som svenska eller bättre än svenska; över 13 % talade enbart eller så gott som enbart finska.

Ovanstående uppgifter torde klart belysa att finska språket har en sådan utbredning i Norrbotten, att detta måste beaktas i utbildningssammanhang. Ser man på frågan i ännu mera vidsträckt mening som ett kommunikationsmedel mellan Sverige och Finland och mellan svenskt och finskt i Sverige, så understrykes angelägenheten av detta ännu kraftigare.

Det föreligger ingen exakt utredning om antalet personer kunniga i finska språket i Norrbottens län. Det torde emellertid vara realistiskt att beräkna att av länets ungefär 260 000 invånare c:a 70 000 behärskar finska språket någorlunda åtminstone i tal. Ett betydande antal finskspråkiga personer är nämligen bosatta i tätorterna söder och väster om den gamla språkgränsen, t. ex. i Luleå, Boden och Piteå. Enligt detta antagande skulle alltså mer än 25 % av länets invånare kunna göra sig förstådda bland enbart finskspråkiga.

Språket i skolorna i Tornedalen var ända fram till 1880-talet enbart finska. Läroböckerna var ursprungligen enbart finskspråkiga, men så småningom infördes läroböcker med jämnlopande svensk och finsk text. En katekes och Odhners lärobok i historia utkom redan på 1870-talet. Under 1880- och 1890-talen utgavs på ecklesiastikdepartementets föranstaltande tvåspråkiga läroböcker även i andra ämnen. Dessa var i bruk i stort sett fram till sekelskiftet, varefter man övergick successivt till enbart svenskspråkiga läroböcker. För att stärka svenska språkets ställning i de finskspråkiga bygderna inrättade man i slutet av 1880-talet s. k. statsskolor, där staten övertog praktiskt taget alla kostnader men föreskrev i gengäld att i dessa skolor fick ingen undervisning i finska eller på finska språket förekomma. Undervisningen i dessa skolor blev mönsterbildande för övriga skolor, där lärarna anammade statsskolornas metoder vid inlärandet av svenska språket. Vid 1900-talets början upphörde undervisningen i finska helt i svenska Tornedalens folkskolor.

Finska språket kom därefter till användning endast som ett hjälpspråk, som togs i anspråk av en del lärare men övergavs troligen av de flesta helt och hållet.

Lärarytbildningen i Tornedalen ansågs kräva speciella åtgärder, och i detta syfte inrättades småskoleseminariet i Haparanda, som började sin verksamhet 1875. Småskoleseminariet i Haparanda ansågs också under mycket lång tid som en speciell utbildningsanstalt för lärare som var födda i Tornedalen. Som en följd av förskjutningen mellan svenska och finska språket inom Tornedalens skolväsende upphörde undervisningen i finska språket i Haparanda seminarium år 1912. Det råder ingen tvekan om att detta måste ses mot bakgrunden av de speciella förhållanden som då rådde i Finland. Först under efterkrigsåren har finska språket blivit ett frivilligt ämne vid folkskoleseminariet i Haparanda. Där har också inrättats en särskild övningskollärartjänst för handledning av finskspråkiga barn.

I en interpellationsdebatt i den svenska riksdagen våren 1957 hävdades att ett avsevärt ökat behov av finskspråkiga lärare, särskilt på lågstadiet, kunde emotses i vårt land bl. a. som en följd av den omfattande invandringen från Finland och att till följd därav en ökad intagning av elever kunniga i finska språket vore motiverad vid Haparanda seminarium. Dåvarande ecklesiastikministern var i sitt svar inte helt övertygad om ett sådant behov.

Seminariet i Haparanda utvecklades successivt till att vara en lärarutbildningsanstalt för hela rikets behov frånsett de speciella anstalterna vid övningsskolan.

Under senare tid har man i den allmänna debatten om de inflyttades problem ofta anfört den stora bristen på finskspråkiga lärare i årskurserna 1 och 2 som ett avgörande hinder vid ordnandet av en ändamålsenlig utbildning för de inflyttades barn. I vissa fall har detta lett till att skolledare i mellersta Sverige sökt lösa problemet genom att rekrytera lärare från Finland. Svenska föreningen Nordens fullmäktige beslöt år 1965 rekommendera att en speciell lärarutbildningsanstalt för utbildning av lärare kunniga i finska språket borde finnas i vårt land och föreslog att folkskoleseminariet i Haparanda skulle anförtros denna uppgift.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 4/1967 angående en reformerad lärarutbildning har den svenske ecklesiastikministern uttalat, att frågan om folkskoleseminariet i Haparanda skall närmare utredas och att denna utredning hör anförtros skolöverstyrelsen.

Enligt länsstyrelsens mening är det ytterst angeläget, att folkskoleseminariets i Haparanda framtida status snarast klarlägges och att den av svenska föreningen Nordens fullmäktige väckta frågan om en särskild lärarutbildningsanstalt för de finskspråkigas behov då utredes i hela sitt sammanhang. Det vore därvid värdefullt, om den rent organisatoriska undersökningen skulle kunna kompletteras med en pedagogisk som skulle klarlägga modersmålets betydelse för barnens utbildning i grundskolan. Därvid skulle man i första hand undersöka hur modersmålet skall användas under de första läsåren, då barnet vid inträdet i skolan inte behärskar svenska språket på ett tillfredsställande sätt.

Trots att vi i Norrbottens län i ungefär 100 år haft att anpassa skolväsendet efter de speciella förhållanden som råder i en finskspråkig eller blandad finsk- och svenskspråkig bygd, så finns veterligen ännu ingen vetenskaplig utredning om tvåspråkighetens problem som skulle tjäna som handledning för skoladministratörerna. Språkfrågan har därför ofta behandlats mer som en trosfråga, där subjektiva uppfattningar fått göra sig breda, än som ett praktiskt pedagogiskt problem, vars olika aspekter borde kunna belysas vetenskapligt och utan störande inblandning av affektladdade anlaganden.

Någon påfallande spänning som kunde förtjäna namnet språkstrid var inte lokalt märkbar i Tornedalen före 1910-talet. Det religiösa språket var till övervägande del finska, men i profana sammanhang omfattade även de kyrkliga myndigheterna den av domkapitlet i Härnösand och senare även i Luleå ofta anförda uppfattningen, att finska språket inte hade någon nämnvärd litterär uppgift att fylla här i länet. Detta får ses mot dåtidens förhållanden, då allmogens tid praktiskt taget helt togs i anspråk av skilda slag av manuella arbetsuppgifter. Någon profan fritidsverksamhet utöver handaslöjder o. d. förekom sålunda inte. En kyrkoherde, som var motståndare

till finska språket som profan kulturfaktor, kunde helhjärtat framföra sin predikan på finska språket utan att behöva komma i samvetskonflikter. Befolkningen intog nästan enhälligt samma ståndpunkt, och de ledande religiösa kretsarna ansåg i regel att litteratur utöver uppbyggelseskrifterna var ett uttryck för en förvärldsligad livsåskådning. Här kan också inskjutas som en förklaring att finska språket som litterärt uttrycksmedel var relativt outvecklat åtminstone till 1870-talet, när Aleksis Kivis »Sju bröder» utkom. Därtill var Tornedalen isolerad och påverkades föga av de kulturimpulser som utgick från växande kulturcentra i mellersta och södra Finland. Även på högsta ort delade man den uppfattning som ovan redovisats som de kyrkliga myndigheternas och befolkningens ståndpunkt gentemot finska språket som ett kulturmedium. Av konung Oscar II:s memoarer framgår att han upprepade gånger på djupt allvar sysselsatte sig med frågan hur finska språkets dominans i svenska Tornedalen kunde elimineras. Här kommer en storpolitisk bakgrund in i språkfrågan. Utan tvekan såg man i finska språkets utbredning i Tornedalen ett visst hot mot landets säkerhet. Man talade om denna gränsbygd som Sveriges Schleswig-Holstein. Man tycktes befara att finska språket genom freden i Fredrikshamn blivit något av rysk statsegendom, och därför fruktade man att eventuella påtryckningar från rysk sida skulle kunna få en språkpolitisk motivering.

Denna uppfattning borde ha förlorat sin aktualitet när Finland 1917 blev självständigt. Så skedde emellertid inte, utan fortfarande kan man möta uppfattningar som bygger på förra århundradets bedömningar om tsarrysslands eventuella avsikter att aktualisera Peter den stores testamente.

Ett par år efter det Finland blev självständigt, var språkfrågan ett ytterst irriterande problem i den svensk-finska gränsbygden. I samband med ålandsfrågans behandling spreds uppgifter i svenska Tornedalen att det fanns planer på att svenska Tornedalen skulle utbytas mot Åland. Att man i Finland, åtminstone i politiskt intresserade akademiska kretsar, medvetet uppställde svenska Tornedalen som ett alternativ till Åland framgår såväl av landshövding Gösta Malms minnesanteckningar som av en förra året i Finland i vetenskapligt syfte gjord undersökning om förre undervisningsminister Uno Hannulas politiska verksamhet. En följd därav möter man fortfarande någon enstaka gång i språkdebatten, när den som vill bedöma finska språkets ställning i en liberal anda kan beskyllas för att vilja flytta riksgränsen längre västerut.

I den svenska riksdagen hävdade bl. a. Adolf Hedin redan på 1870-talet, att finsk språkundervisning borde införas i Haparanda, eftersom medborgarna i en demokratisk stat bör upplysas på det språk, som de förstår. I detta sammanhang hävdade han som en konsekvens att statens anslag borde utgå till utgivning av en finskspråkig tidning i Haparanda. Dessa åtgärder förmådde emellertid inte ändra den officiella språkpolitiken, vars grunddrag redovisats här ovan.

Vid 1917 års riksdag beslöts på föranledande av en motion att en fullständig utredning om folkskoleväsendet i de finsktalande delarna av Norrbottens län borde företas. Den för ändamålet tillsatta utredningen blev inte enig i språkfrågan. Majoriteten, som uppenbarligen omfattade den då redan hävdvunna negativa inställningen till finska språket, ville dock ge kommunerna möjlighet att anordna frivillig undervisning i finska i fortsättnings-skolan, medan en reservant i ett utförligt yttrande anförde bl. a. att finska språket av allmänna kulturhänsyn och önskvärdheten att religionsundervisningen meddelades på modersmålet borde vara obligatoriskt ämne i de första klasserna.

Efter detta var två linjer skönjbara även i den lokala debatten. Reservantens anhängare betecknades ofta som »fennomaner». Under 1920-talet anordnades opinionsmöten i Tornedalen till förmån för den mening som gick emot reservanten. En övervägande majoritet inom folkmeningen i länet kan utan tvekan anses ha omfattat den ståndpunkten, att finska språket icke borde beredas utrymme inom den obligatoriska skolans undervisningsplaner.

År 1928 ingav åtta folkskollärare i Tornedalen en petition till skolöverstyrelsen med förslag om bl. a. finska språkets upptagande som obligatoriskt läroämne under en veckotimme i folkskolans två högsta klasser. Åtgärden föranledde en mycket hätsk språkstrid. Dessa motsättningar accentuerades ytterligare av att spänningarna mellan finskt och svenskt i Finland särskilt inom studentvärlden vid denna tid var mycket aktuella.

År 1932 föreslog regeringen i statsverkspropositionen att finska språket skulle beredas en blygsam plats på skolschemat och begärde 10 000 kronor till bl. a. utgivning av en lärobok i finska språket. På förslag av riksdagens statsutskott lämnades denna framställning utan bifall. Statsutskottet byggde sitt avstyrkande på skolråden i svenska Tornedalen, där endast två skolråd hade tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Frågan återkom 1935, då Kungl. Maj:t föreslog att finska språket skulle införas som frivilligt ämne i fortsättnings-skolan. Förslaget bifölls av riksdagen med stor majoritet, men frågan gav ändå upphov till en mycket irriterande debatt, där man bl. a. yrkade på folkomröstning i Tornedalen. Språkstriden har aldrig följt några parti-politiska linjer. När Finlands och Sveriges utrikes- och undervisningsministrar hösten 1937 gjorde en resa till Tornedalen för att studera förhållandena där, blossade språkfrågan återigen upp med stor intensitet.

Olika åtgärder såsom en 1939 utgiven lärobok i finska språket och en samma år anordnad kurs i finska språket vid Uppsala universitet för lärare från Tornedalen bebådade en liberalare inställning till finska språket, men utvecklingen avstannade i och med att kriget bröt ut på hösten samma år. I krigets slutskede och efter kriget har språkdebatten blossat upp med vissa mellanrum, men en påfallande neutralisering av stämningarna har varit tydligt märkbar. Utvecklingen mot förståelse mellan olika språkgrup-

per i Finland har härvidlag utan tvekan haft sin givna betydelse för utvecklingen även i Sverige.

Vid en konferens som i början av 1958 hölls i Övertorneå gjordes bl. a. det uttalandet, att var och en i länets finskspråkiga bygder bör tillerkännas rätt att odla det språk som han finner för gott och att odlandet av det finska språket lämpligen vore en uppgift för det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Skolöverstyrelsen uttalade i ett cirkulär senare under samma år, att språkfrågan i svenska Tornedalen är en fråga med kulturella och praktiska aspekter, icke en nationalitetsfråga eller en stridsfråga mellan svenskt och finskt. Skolöverstyrelsen fann det angeläget att sådana åtgärder vidtogs, att man kunde tillgodose målsmännens berättigade önskemål om att deras barn i den obligatoriska skolan skall erhålla samma utbildning och kunskaper som övriga elever i svenska skolor, samtidigt som man beaktar att i en gränsbygd med i stor utsträckning tvåspråkig befolkning såväl kulturella som pedagogiska och praktiska skäl talar för att ej blott det ena språket vårdas inom skolans ram.

Detta cirkulär från skolöverstyrelsen utgör utan tvekan en milstolpe för finska språkets ställning inom skolan och det frivilliga folkbildningsarbetet. Efter detta har finska språket i praktiken haft en med svenskan fullt jämbördig ställning inom det frivilliga folkbildningsarbetet. Skolöverstyrelsens ståndpunkt medverkade också till att en hållbar grund för samverkan mellan Sverige och Finland inom den kulturella sektorn visade sig vara en verklighet. Redan året därpå hölls en ny kulturkonferens i Övertorneå, där riktlinjer uppdrogs för ett detaljerat samarbete inom olika kulturområden. Språkkurserna för finskspråkiga lärare och andra intresserade har senare anordnats årligen antingen vid nuvarande universitetet i Jyväskylä eller vid Lapplands sommaruniversitet i Rovaniemi och under senaste året vid båda dessa institutioner. I år är antalet anmälda kursdeltagare så stort, att det torde bli nödvändigt att dubblera kurserna såväl i Rovaniemi som i Jyväskylä. Intresserade kursdeltagare har anmält sig från olika håll i landet och med olika ställning i samhällslivet. Chefstjänstemän, metallarbetare, ledande militärer, jordbrukare och funktionärer hos olika myndigheter och regionala organ i Norrbotten tillhör de anmälda. Kulturfonden för Sverige och Finland, ekklesiastikdepartementet och vissa enskilda har i Sverige understött denna verksamhet, medan statsmakterna, kommunerna och samma kulturfond lämnat ekonomiskt stöd i Finland.

De psykologiska förutsättningarna för denna form av vuxenutbildning i Sverige bedöms som mycket gynnsamma. Samarbetet mellan myndigheter och organisationer som i de båda länderna svarar för kursverksamheten är också mycket gott och ett vackert uttryck för en samfällid nordisk strävan. Det är mot denna ytterst tillfredsställande bakgrund man har att söka förverkliga det här aktuella medlemsförslagets tankegångar. Rent allmänt bör man enligt länsstyrelsens mening understryka, att den gynnsamma jord-

månen inte förfuskas utan utnyttjas målmedvetet för uppnående av önskvärda mål, som tidigare måhända framstått som ouppnåeliga inom ramen för en verklighetsbetonad reformpolitik.

I det följande skall problemen för de infödda finskspråkiga i Sverige och de finska emigranterna behandlas var för sig.

Beträffande de finskspråkiga i vårt land som har språket i arv från sin hemmiljö i Sverige, vilket är fallet främst med de i svenska Tornedalen födda, vill länsstyrelsen framhålla som ett självklart faktum att dessa bör bibringas bästa länkbara kunskaper i svenska språket. Det är nämligen kunskaperna i detta språk som i första hand är avgörande för deras möjligheter att göra sig gällande i det svenska samhället. Statsmakterna i Sverige har länge betraktat denna målsättning som naturlig för svensk skolpolitik.

Inte minst i Norrbottens län finns ett starkt uttalat behov av finskspråkiga funktionärer i såväl allmän som enskild tjänst. Tjänstemän som regelmässigt i sitt arbete har kontakt över gränsen eller som här i landet skall betjäna inflyttade finländare eller andra enbart finskspråkiga kan fullgöra sina uppgifter bättre om de har kunskaper i finska språket. Samma är förhållandet inom affärslivet i gränsbygden och i orter, där ett betydande antal inflyttade finnar är bosatta. Inom turismen verksamma har också ett påfallande behov av kunskaper i finska språket.

Mot denna bakgrund vill länsstyrelsen ansluta sig till den av davarande norske statsministern Einar Gerhardsen vid Nordiska rådets session i Stockholm 1964 uttalade meningen, att det för samarbetet i Norden är värdefullt att i Sveriges och Norges nordligaste delar finns personer kunniga i finska språket. Enligt länsstyrelsens mening utgör dessa finskspråkiga i likhet med de svenskspråkiga i Finland en naturlig brygga mellan det finskspråkiga Finland och det övriga Norden. En finskspråkig person bosatt utanför Finland har sålunda enligt länsstyrelsens mening ett självklart egenvärde för det nordiska samarbetet.

Det förefaller därför länsstyrelsen som någonting naturligt, att dessa finskspråkiga personer beredes tillfälle att vidmakthålla och förkovra sina färdigheter i finska. Språkkurserna i Rovaniemi och Jyväskylä, som berörts tidigare, tjänar detta syfte och bör därför även vara öppna för deltagare från Danmark, Norge och Island. I Norrbottens län har man kommit till den uppfattningen, att anordnandet av dessa kurser förutsätter som komplement ett utbyggt stipendiesystem för även icke-lärare samt att åtminstone befattningshavare i allmän tjänst bör få deltaga i kursen utan minskning av löneförmånerna.

Denna vuxenutbildning förtjänar enligt länsstyrelsens mening allt stöd, men många års erfarenhet av bl. a. tornedalingarnas enskilda språkstudier har bibringat länsstyrelsen den uppfattningen, att ju yngre en människa är desto effektivare kan hon rent allmänt tillgodogöra sig språkundervisning. En tjänsteman som vid 35—40-årsåldern befordras till en tjänst, där mer

avancerade kunskaper i finska språket är önskvärda, har ofta betydande svårigheter att tillägna sig ett stort ordförråd och en mer driven formuleringsskicklighet, oaktat att hans modersmål är finska. Det har med en viss rätt sagts, att den som inte före 40-årsåldern lärt sig läsa och skriva sitt modersmål har små möjligheter att tillägna sig dessa färdigheter senare i livet. Ävenså har det gjorts gällande, att oavsett hur många språk en människa behärskar, så måste hon i vår moderna tid betecknas som partiell analfabet så länge hon inte kan läsa och skriva sitt modersmål.

Länsstyrelsen har funnit att ett betydande antal såväl lärare som andra tjänstemän i Norrbotten under senare år visat intresse för studier i finska språket, oaktat detta språk icke är deras modersmål. Denna positiva inställning till ett för dem främmande språk vittnar om en starkt tilltagande förståelse för Finland och finskspråkig kultur.

När det gäller personer födda i Sverige med finska språket som modersmål så förefaller det vara logiskt att dessa bibringas förmåga att läsa och skriva sitt modersmål så tidigt som möjligt. Det kan emellertid inte bli tal om någon obligatorisk skyldighet, utan i ett demokratiskt land kan man tillåta en människa att försumma sitt modersmål, om hon i stället förvärvar färdighet att behandla svenska språket i tal och skrift. Detta är i koncentrat innehållet i vår nuvarande ordning. Under senare tid har den s. k. språkdebatten nästan undantagslöst berört frågan huruvida en från födelsen finsktalande person skall lära sig tala och skriva sitt modersmål. I belysning av nu rådande förhållanden finns knappast några skäl att inta en negativ ståndpunkt härvidlag. Så länge man tillämpar frivilliga principer, tvingar man ju inte heller någon att företa sig något som han inte önskar.

Om man med tillhjälp av den frivilliga vägen skall nå påtagliga resultat i här ifrågavarande hänseende, så måste emellertid förhållandena utformas så att studier i finska språket blir tilltalande för skolungdomen ur allmän bildnings- och karriärsynpunkt. Den som i grundskolan, fackskolan eller gymnasiet studerar finska språket bör inte ha detta som något handikapp. Enligt länsstyrelsens mening utgör de nuvarande valmöjligheterna en viss hämmande inverkan på valet av finska som läroämne. Finska kan nämligen läsas på grundskolans högstadium endast i årskurserna 7 och 8. De som väljer finska på grundskolans högstadium har för närvarande betydligt svårare att komma in i gymnasiet än de som valt tyska eller franska. Med hänsyn till det stora behovet av finskspråkkunniga på olika områden bör detta förhållande ändras. Enligt länsstyrelsens mening borde en bättre överensstämmelse kunna ernås mellan tyskan, franskan och finskan, så att det bleve möjligt att välja finska på vissa linjer även i årskurs 9. Finskan skulle då kunna väljas som B-språk eller som C-språk i gymnasiet och fackskolan. Detta torde påkalla en allmän översyn av finska språkets ställning i grundskolan, fackskolan och gymnasiet. En sådan översyn kunde lämpligen företagas i samband med den undersökning om lärarutbildningen för

de finskspråkiga och den pedagogiska undersökning om modersmålets ställning i skolan som länsstyrelsen ovan påyrkat i anslutning till frågan om folkskoleseminariets i Haparanda framtida status. Denna undersökning borde också kunna lämna svar på frågan i vilken klass finska språket ändamålsenligast skall kunna införas. Även från pedagogiskt håll har det hävdats att undervisningen i detta språk sättes in alldeles för sent, när den påbörjas först i sjunde klassen.

I detta sammanhang synes det länsstyrelsen som någonting självklart, att lärarkandidater som avlägger prov på kunskaper i finska språket skall få räkna ett sådant betyg som en merit motsvarande betyget i andra jämförbara ämnen.

En ytterst betydelsefull uppgift i utbildningen i finska språket och vid orientering av de finskspråkiga om förhållandena i Sverige intar radion och televisionen. Av naturliga skäl bygger hittillsvarande erfarenhet på ljudradions verksamhet. De finskspråkiga radioprogrammen som sänts från Luleå har fyllt en stor uppgift i här ifrågavarande hänseende. Länsstyrelsen har många bevis på att de allmänna utsändningarna, som behandlat såväl nyhetsstoff som kulturhistoriska och samnordiska problem, har vunnit uppskattning i mycket hög grad bland lyssnarna inte bara i Norrbottens län utan även i angränsande delar av Norge och Finland. De speciella språkurserna i finska språket har också fått erkännande. Enligt vad länsstyrelsen inhämtat planerar Sveriges Radio i samarbete med länskolnämnden i Norrbottens län att införa vissa finskspråkiga skolprogram, vilka skulle fylla ett stort behov och dessutom vara i hög grad ägnade att underlätta andra åtgärder såväl inom skolans ram som inom det frivilliga folkbildningsarbetet. Enligt länsstyrelsens mening borde dessa planer förverkligas så snart som möjligt.

Länsstyrelsen ifrågasätter om icke liknande program skulle kunna sändas även på andra håll i landet, där inflyttningen av finska medborgare varit särskilt stor.

Beträffande de finska invandrarna till Sverige får länsstyrelsen anföra följande.

De finska invandrarna får anses stå i en särställning i förhållande till övriga icke nordiska immigranter. Från dessa senare skiljer de sig endast genom den språkliga olikheten. Länsstyrelsen erinrar om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, passfriheten samt till den gemensamma lagstiftning, som genomförts på en rad olika områden. Den samarbetsöverenskommelse mellan de nordiska länderna, som slöts i Helsingfors år 1962 — Helsingforsavtalet — har ytterligare bidragit till fördjupande av det nordiska samarbetet. Detta har påtagligast kommit till synes på det socialpolitiska området.

Det föreligger emellertid lika goda skäl för samverkan inom de delar av den kulturella sektorn där detta är möjligt. Sådant samarbete förekom-

mer också till exempel genom den verksamhet som bedrivs av kulturfonden för Sverige och Finland. Den finska immigrationen till Sverige under de senaste åren har emellertid skapat problem, som på det kulturella området fordrar insatser av en helt annan omfattning än som hittills ifrågasatts. Det finska språket är till sitt väsen och uppbyggnad så skilt från det svenska, att det är mycket svårt för människor i vuxen ålder att lära sig det andra landets språk. En finsk invandrare som kommer hit med sin familj känner sig därför till en början helt språkligt isolerad från den icke finskspråkiga omgivningen. Barnen ställs också inför oerhörda svårigheter, då de skall inpassas i den svenska skolgången. Den språkliga och därmed kulturella isoleringen förstärks av att immigranterna ofta koncentreras till vissa arbetsplatser och bosättningsorter. För de äldre känns det därigenom inte alldeles ofrånkomligt att lära sig det nya landets språk. Att icke tala och förstå språket i det land man lever i måste dock på sikt innebära ett så allvarligt handikapp för den enskilde individen, att allt bör göras för att förmå honom att lära sig det nya språket. Invandrarnas språkliga isolering innebär även så allvarliga olägenheter för det svenska samhället, att dess resurser inom undervisningens område bör ställas till förfogande för att bereda invandrarna möjlighet att studera svenska språket. Det primära bör alltid vara att alla som arbetar och bor i Sverige bör bibringas kunskaper i svenska. Därigenom får de möjlighet att förstå och påverka utvecklingen i vistelselandet, som för många blir det slutliga hemlandet. Skolbarnen bör på de sätt den pedagogiska sakkunskapen finner lämpligast och effektivast föras in i den svenska språkgemenskapen, så att de på ett med den svenskfödda ungdomen likvärdigt sätt kan tillgodogöra sig den utbildning det moderna svenska samhället först ger och sedermera kräver av sina medborgare. Härför erfordras en kraftfull insats av det svenska skolväsendet, som i den mån resurser saknas för uppgiften, odelat bör tilldelas sådana av statsmakterna.

Denna strävan från det svenska samhällets sida att ge de finska invandrarna och deras barn möjligheter att lära svenska språket bör på intet sätt tagas till intäkt för att icke därjämte uppmuntra och underlätta för dessa människor att bevara kunskaperna i sitt ursprungliga modersmål. Samhörigheten mellan Finland och Sverige bygger förutom på en historisk gemenskap på en likartad kulturell nivå hos befolkningen samt ett demokratiskt styrelse- och tänkesätt. Givetvis finns det även olikheter mellan folken, som inte alltid är lätta att förklara och som enbart därigenom kan skapa mistroende. Om invandrarna och deras barn bevarar sina kunskaper i finska och därigenom blir tvåspråkiga, kommer förståelsen för de nationella särdragen och känslan för den finsk-svenska gemenskapen att öka. Dessa människor kan på ett lyckligt sätt bli företrädare för finska synpunkter i Sverige och svenska synpunkter i Finland.

En kulturell aktivitet på finska språket bland invandrarna kan stärka

deras självförtroende och förebygga en eventuell känsla av underlägsenhet i den nya omgivningen. Detta torde underlätta nykomlingarnas insmältande i den för dem främmande miljön.

De vuxna invandrarna kan förutsättas bibehålla sina finska språkkunskaper tämligen allmänt och utan större svårighet. I de flesta fall torde det vara tillräckligt att de har möjlighet att tala finska med andra invandrare, läsa finska tidningar och böcker, bevista föreställningar av finska teatersällskap, höra finsk radio o. d. Däremot torde de finska barn, som kommer till Sverige, riskera att relativt snart förlora sina kunskaper i finska. Med hänsyn till den stora betydelse det enligt vad länsstyrelsen ovan anfört får anses ha att även barnen till finska invandrare bevarar förmågan att tala och förstå sitt ursprungliga modersmål, bör dessa barn beredas möjlighet till och på allt sått uppmuntras att under skolgången i Sverige studera finska språket. Detta förutsätter att man utbildar lärarkrafter som är fullt kompetenta att undervisa i finska. Länsstyrelsen hänvisar i detta avseende till vad ovan anförts om betydelsen av att lärarutbildningen i finska vid seminariet i Haparanda bibehålles och förbättras.

Det bör uppmärksammas att grundskolans möjligheter att studera finska av olika skäl inte kan utnyttjas av alla finska barn. En lämplig form att nå dessa elever synes vara att anordna s. k. lägerskolor, d. v. s. ferieskolor med undervisning i finska. I dessa kan med fördel även bedrivas kompletterande undervisning för dem, som läst finska i grundskolan.

Av avgörande betydelse för att kontakten med det finska språket och den finska kulturen icke skall gå förlorad för invandrarna är givetvis biblioteksverksamheten. Biblioteken på de orter där finska invandrare lever i icke alltför ringa antal bör hålla de vanligaste finska tidningarna samt även förses med litteratur på finska. I Norrbottens län har länets centralbibliotek samt Tornedalens bibliotek fått statliga anslag för att inköpa finskspråkig litteratur. I övrigt synes det vara oklart vem som skall ansvara för anskaffandet av litteratur på finska språket till biblioteken. Kulturfonden för Sverige—Finland har ansett att anskaffande av nordisk litteratur till biblioteken är en samhällets d. v. s. i detta fall kommunernas angelägenhet på samma sätt som när det gäller svensk litteratur. Denna uppfattning synes på något sätt böra stadfästas. Men det bör då även klargöras att det får anses vara en skyldighet för biblioteken att i viss utsträckning hålla nordisk litteratur på originalspråken. Upplysning om behovet och värdet av att biblioteken bjuder en sådan service för invandrarna bör därtill kunna framföras till de lokala biblioteksstyrelserna av t. ex. Föreningen Nordens lokalavdelning på platsen.

Beträffande det i medlemsförslaget yrkade samarbetsorganet vill länsstyrelsen framhålla, att det är av vikt, att detta organ får en auktoritativ sammansättning, så att organet i viss mån kan anses som en beredning motsvarande den nordiska kulturkommissionen med företrädare för eckle-

siastikdepartementet och undervisningsministeriet. Även sammansättningen av samarbetsorganet för samefrågor i de nordiska länderna med representanter på departementsnivå från de olika länderna kan tjäna som förebild.

Länssstyrelsen tillstyrker att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta ett för Finland och Sverige gemensamt organ med auktoritativ sammansättning med uppgift att planera och samordna åtgärder för att underlätta de i Sverige bosatta finnarnas utbildningsproblem.

Luleå i landskansliet den 31 mars 1967

R. Lassinantti

C. G. Wennberg

Sveriges lärarförbund:

Under de senaste åren har utländsk arbetskraft i betydande omfattning sökt sig till Sverige. Emedan i många fall hela familjer med barn i varierande ålder har invandrat har ett i flera avseenden svärbemästrat skolproblem uppstått. Förutom att de barn av utländsk härkomst, som på detta sätt kommit till vårt land, måste acklimatisera sig i främmande miljö, har de också haft att brottas med de speciella problem som sammanhänger med bristande kunskaper i det svenska språket. Immigranternas allmänna situation påverkar självfallet deras barns möjligheter att tillgodogöra sig skolans undervisning och att nå de utbildningsresultat som de med hänsyn till sina individuella förutsättningar egentligen borde kunna nå.

Eftersom de inflyttade barnen är underkastade skollagens bestämmelser om skolplikt är de bestämmelser och anvisningar, som finns utfärdade om den allmänna undervisningens bedrivande, också gällande för dessa elever. Detta innebär bl. a. att läroplanens anvisningar om att riktpunkten för skolans arbete är att hjälpa varje elev till en allsidig utveckling med aktning för och kännedom om hans individuella egenart och förutsättningar skall iakttagas. I fråga om undervisningen av barn med speciella svårigheter på grund av bristande språkkunskaper kan man således med fog hävda att särskilda åtgärder måste vidtas för att dessa elever skall beredas samma möjligheter att tillvarata sina personliga förutsättningar som andra elever har.

Från de medlemsgrupper, som Sveriges lärarförbund företräder, har tid efter annan framförts önskemål om särskilda åtgärder för att underlätta utländska barns skolgång i Sverige. I detta sammanhang har man också ägnat uppmärksamhet åt den försvarade arbetssituation som uppstår för läraren vid undervisning i klass med icke svensktalande elever.

Sveriges lärarförbund hälsar därför med tillfredsställelse att medlem-

mar av Nordiska rådet tagit initiativ till en intensifierad verksamhet till stöd för dessa elevgrupper genom att föreslå tillsättandet av ett gemensamt organ för Finland och Sverige med uppgift att handha planeringen och koordineringen av undervisningen i svenska språket för de finskspråkiga eleverna.

Den föreslagna samarbetsnämndens uppgifter kommer i hög grad att beröra respektive länders undervisningsväsende. Av denna anledning bör såväl skolstyrelsen i Finland som skolöverstyrelsen i Sverige få ett avgörande inflytande på samarbetsorganets utformning och verksamhet. Även de två ländernas lärarkårer bör vara representerade i nämnden, eftersom lärarna dels i olika avseenden kommer att bli direkt berörda av nämndens verksamhet dels bör kunna tillföra nämnden värdefulla synpunkter för dess arbete genom sin direkta erfarenhet av de aktuella problemen.

I likhet med vad chefen för ecklesiaslikdepartementet yttrat i proposition nr 4/1967 angående reformerad lärarutbildning, anser lärarförbundet, att frågan om ställningen för folkskoleseminariet i Haparanda tills vidare bör hållas öppen i avvaktan på utredning om vilka särskilda åtgärder för utbildning av lärare som bör vidtas för att tillgodose behovet av lärare för bl. a. den finsktalande befolkningen i Sverige.

Sveriges lärarförbund förordar att Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att underlätta de i Sverige bosatta finskspråkiga elevernas utbildningsproblem och i detta syfte tillsätter ett gemensamt organ med uppgift att handha planeringen och koordineringen av ifrågavarande verksamhet samt hemställer att ovan anförda synpunkter målte beaktas vid det fortsatta arbetet.

Stockholm den 14 mars 1967

För Sveriges lärarförbund

Hans Hellers

Ordförande

Lars Paul

Ömbudsman

Föreningen Norden:

Föreningen Norden har länge ägnat de frågor, som behandlas i medlemsförslaget, stor uppmärksamhet. År 1960 bildade föreningen sålunda en särskild nämnd för finskspråkig verksamhet. I dennas arbete har den finskspråkiga minoritetens utbildningsproblem intagit en central plats och varit föremål för ingående diskussioner och överväganden, vilka utmynnade i konkreta förslag.

Våren 1964 utförde sålunda lektor Raimo Halokari, som tillfälligt var anställd av föreningen som finsk reselektor, på föreningens uppdrag en under-

sökning av finska barns skolförhållanden (*Här ej tryckt*), vilken av föreningen överlämnades till skolöverstyrelsen.

Den av förslagsställarna berörda centrala frågan om möjligheterna att effektivisera utbildningen av finskspråkiga lärare för svenska skolor har varit föremål för behandling i nämnden. I en skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 november 1965 (*se Bihang*) har centralstyrelsen pekat på det angelägna i att det vidtas åtgärder så att dels undervisningen i svenska för vårt lands finskspråkiga effektiviseras, dels berättigade krav på undervisning i finska språket kan tillgodoses, och föreslagit en omvandling av Haparanda seminarium till en utbildningsanstalt med uppgift att tillgodose behovet av lärare i grundskolan, kompetenta att meddela båda slagen av här åsyftad undervisning. Eftersom denna fråga inte nått sin slutgiltiga lösning anser centralstyrelsen det synnerligen värdefullt att den aktualiseras i detta sammanhang.

Förslagsställarna föreslår upprättande av ett särskilt organ med uppgift att handha planeringen och koordineringen av den verksamhet i Sverige, som skall avse den finskspråkiga minoritetens utbildningsbehov. Centralstyrelsen anser att ett dylikt organ skulle kunna ha stor betydelse i sammanhanget och medverka till att frågor som rör den finskspråkiga minoritetens utbildningsproblem kan bli föremål för den systematiska översyn och planering, som en snabb lösning av problemen kräver. Centralstyrelsen skulle finna det naturligt att inom skolöverstyrelsen upprättades en särskild avdelning med hithörande undervisningsfrågor som arbetsuppgift. Till denna borde kunna knytas ett rådgivande organ i vilket olika intresserade institutioner och organisationer vore företrädade, exempelvis skolstyrelsen i Finland, arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige, Centralförbundet för finska föreningar i Sverige, föreningen Norden, Målsmännens riksförbund, vissa folkbildningsorganisationer samt Sveriges Radio-TV.

Av de mera allmänna motiveringar som framförs för en utökning av undervisningen i finska vill centralstyrelsen särskilt betona den betydelse det har ur nordisk samarbets synpunkt att det i Sverige finns ett stort antal personer inom bl. a. näringsliv och förvaltning som är kunniga också i finska. Detta är bland annat en av förutsättningarna för att det förslag om en nordisk språkkonvention, som är under behandling inom rådet, ska kunna förverkligas.

Beträffande de förslag till samarbetsformer, som redovisas, vill centralstyrelsen göra följande kommentar.

Frågan om en eventuell anställning av finska lärare i det svenska skolväsendets tjänst synes böra bli föremål för allvarliga överväganden. Det borde inom ramen för det nordiska samarbetet och den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skapas större möjligheter för lärare att ta anställning i grannländerna och en utjämning av bestämmelserna för lärarutbildningen borde ske. Jämsides med ovannämnda frågor bör frågan om Haparandaseminariet tas upp till behandling.

Beträffande inrättandet av s. k. förskoleklasser för 6-åringar borde man kunna dra nytta av de erfarenheter som länsskolnämnden i Norrbottens län kan komma att göra vid sin planerade försöksverksamhet med sådana förskoleklasser i Tornedalen.

De tidigare anordnade sommarkurserna i finska för svenska lärare i Jyväskylä, Tammerfors och Rovaniemi bör enligt centralstyrelsens uppfattning permanentas.

Mot bakgrunden av det ovan anförda vill föreningen föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Finlands och Sveriges regeringar att uppdraga åt Nordiska kulturkommissionen, vilken tidigare behandlat frågor rörande ett stärkande av undervisningen i svenska i Finlands finskspråkiga skolor, att närmare överväga lämpliga åtgärder med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 16 februari 1967

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BHANG

**Skrivelse från svenska föreningen Nordens centralstyrelse ang. bl. a. undervisning
i finska i Sverige**

Till Konungen.

Centralstyrelsen för Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, får härmed göra underdånig framställning avseende bl. a. omvandling av Haparanda seminarium till en lärarutbildningsanstalt med uppgift att tillgodose behovet i Sverige av lärare inom grundskolan, särskilt skickade att dels meddela undervisning i svenska till elever med finska som första språk, dels bestrida undervisning i finska, i första hand till elever med detta språk som modersmål.

Det förhållandet, att den finskspråkiga befolkningen i Sverige genom immigrationen på senare år kommit att öka så kraftigt i antal, att den inklusive norrbottensfinnarna, som torde vara drygt 30 000, numera närmar sig 300 000, synes hittills i alltför ringa mån ha uppmärksamrats av landets ansvariga myndigheter på olika områden. Det ter sig, inte minst mot bakgrunden av Helsingforsavtalet och konventionen om fri nordisk arbetsmarknad samt -- utan att detta här närmare torde behöva utvecklas -- också med tanke på den svenskspråkiga befolkningen i Finland, angeläget att man i alla ifrågakommande sammanhang gör situationen till föremål för sådana

överväganden och åtgärder, som ansvaret för denna betydande befolkningsgrupps trivsel och utvecklingsmöjligheter gör naturliga.

Föreningen Nordens centralstyrelse har länge ägnat hithörande problem uppmärksamhet och bl. a. tillsatt en särskild nämnd för deras behandling. I framställningar åt olika håll har föreningen under de senaste åren föreslagit åtgärder av olika slag och har också kunnat glädja sig åt att dess förslag i icke obetydlig mån blivit beaktade.

Vid föreningens årsmöte i Malmö sommaren 1965 förekom en överläggning om den finskspråkiga befolkningens förhållanden. I denna deltog generaldirektören i arbetsmarknadsstyrelsen Bertil Olsson, generalsekreteraren i Nordiska rådet Gustaf Petrn, sekreteraren i Centralförbundet för finska föreningar i Sverige Vilho Koironen samt ytterligare ett stort antal företrädare för olika sidor av svenskt samhällsliv. I anslutning till överläggningen antog årsmötet en resolution.

Av i resolutionen berörda frågor tillåter sig centralstyrelsen att härmed särskilt fästa uppmärksamheten vid uttalandet om Haparanda seminarium.

Det måste tillmätas stor vikt, att åtgärder snarast vidlages så att dels undervisningen i svenska för vårt lands finskspråkiga effektiviseras, dels berättigade krav på undervisning i finska språket kan tillgodoses. Den finskspråkiga befolkningens behov av goda kunskaper i svenska språket torde icke närmare behöva motiveras. Vidare torde det ligga i öppen dag, att finskans genom utvecklingen uppnådda ställning i svenskt arbetsliv, behovet av finskkunniga inom olika områden bl. a. inom serviceyrken och turism, samt den finskspråkiga befolkningens självklara behov av ett kulturliv på det egna modersmålet, gör ett målmedvetet uppmuntrande och tillvaratagande av den stora tillgång tvåspråkighet innebär, självfallet. Att här berörda omständigheter är av stor betydelse också ur nordisk synvinkel, inte minst mot bakgrunden av Sveriges centrala läge i Norden och förmedlaruppgift mellan dess östligaste och västligaste delar, torde icke kunna bestridas.

För närvarande är behovet av lärare, skickade att i grundskolan lämna undervisning av det slag, varom här är tal, d. v. s. både i svenska och finska, utomordentligt illa tillgodosett, vilket haft inte minst i Finland starkt uppmärksammade missförhållanden till följd. Centralstyrelsen ber i sammanhanget få hänvisa till en på dess uppdrag av lektor Raimo Halokari verkställd och till skolöverstyrelsen överlämnad utredning¹.

För föreningen Norden ler det sig naturligt, om man som en första åtgärd för att råda bot på här nämnda brister omvandlade Haparanda seminarium, som både genom sitt läge, vilket t. ex. innebär omfattande tillgång på övningsklasser, och genom sina traditioner intar en speciell ställning i sammanhanget, till en lärarutbildningsanstalt, som kunde tillgodose här redovisade behov. Centralstyrelsen ber i sammanhanget bl. a. få hänvisa till yttranden, vilka Norrbottens länsskolnämnd, Haparanda stad och kollegiet vid Haparanda seminarium avgivit med anledning av lärarutbildningssakkunnigas betänkande. Dessa är av särskilt intresse, när det gäller utbildningen av lärare i svenska för finskspråkiga elever, men ingår icke på frågan om utbildningen av lärare i finska, vilken dock enligt centralstyrelsens uppfattning också borde vara en central uppgift för seminariet.

De regler, som för närvarande gäller för undervisningen i finska i vårt lands skolor, synes vara i behov av en grundlig översyn i betraktande av der uppkomna situationen i vårt land. Bl. a. ter det sig önskvärt, att undervis-

¹ Här ej tryckt.

ning i finska kan meddelas redan fr. o. m. grundskolans första årskurs och att den icke upphör efter den åttonde årskursen utan får omfatta även den nionde. Vidare synes finskans ställning som språk av tredje kategorien på gymnasier, vilket innebär att den är likställd med tyska, franska, ryska och spanska, icke nog ha klargjorts vare sig för skolledare, lärare, elever eller målsmän.

Under hänvisning till det ovan anförda får därför centralstyrelsen för Norden, svensk förening för nordisk samarbete, härmed i underdånighet anhålla,

att Kungl. Maj:t måtte låta utreda behovet av åtgärder för ett stärkande av såväl undervisning i svenska för finskspråkiga elever som i finska både för finskspråkiga och svenskspråkiga elever och att härvid bl. a. särskilt beaktas möjligheten att låta Haparanda seminarium bli den speciella utbildningsanstalten för i sammanhanget behövliga lärare inom grundskolan samt att gällande föreskrifter rörande finskans ställning i skolan dels görs till föremål för översyn, dels blir mera effektivt beaktgjorda.

Stockholm den 15 november 1965

För föreningen Nordens centralstyrelse

Underdånigst

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samarbete angående undervisning för finskspråkiga i Sverige (Sak A 136/k).

I ärendets handläggning i utskottet har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland, och statsrådet Ragnar Edenman, Sverige.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts direktören Arne F. Andersson och landshövdingen Ragnar Lassinantti, Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att underlätta de i Sverige bosatta finnarnas utbildningsproblem samt i detta syfte tillätta ett gemensamt organ med uppgift att handhava planeringen och koordineringen av ifrågasvarande verksamhet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrandena över medlemsförslaget:

Finland:

Undervisningsministeriet.

Skolstyrelsen.

Yrkesutbildningsstyrelsen.

Suomalaisten oppikoulujen ruotsinopettajien yhdistys r. y. — (De finskspråkiga läroverkens svenskläraryörening).

Työväenopistojen liitto r. y. — (Arbetarinstitutens förbund).

Föreningen Pohjola-Norden r. f.

Sverige:

Skolöverstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Statens läroboksnämnd.

Arbetsgruppen för invandrarfrågor.

Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Sveriges lärarförbund.

Svenska föreningen Norden.

Centralförbundet för finska föreningar i Sverige.

Det övervägande flertalet av de i ärendet hörda remissinstanserna tillstyrker medlemsförslaget. Från flera håll understrykes frågans aktualitet och vikt samtidigt som det framhålls att en rad svärlösta problem anmäler sig i sammanhanget.

Samtliga i Finland hörda remissinstanser tillstyrker det konkreta förslaget om inrättande av ett gemensamt organ för planering och koordinering av den ifrågavarande verksamheten. *Undervisningsministeriet* i Finland förklarar sig sålunda redo att medverka till nedsättande av det föreslagna gemensamma organet. *Skolstyrelsen* i Finland anmäler sig redo att delta i organets tillsättande och planering.

Även flertalet i Sverige hörda remissinstanser tillstyrker förslaget om ett samarbetsorgan. Den svenska *arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller, att en av fördelarna av ett gemensamt organ vore att man finge medverka från Finlands sida vid lösandet av de uppkommande problemen. *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, som utförligt redogör för finska språkets ställning i svenskt skolliv, förordar ett permanent samarbetsorgan samtidigt som vikten av att detta organ får en auktoritativ sammansättning i likhet med en beredning motsvarande Nordiska kulturkommissionen betonas. Även *Centralförbundet för finska föreningar i Sverige* tillstyrker förslaget om ett gemensamt samarbetsorgan för de aktuella frågorna. *Skolöverstyrelsen* och *arbetsgruppen för invandrarfrågor* anmäler dock avvikande åsikt i fråga om inrättandet av ett gemensamt samarbetsorgan. Enligt skolöverstyrel-

sens uppfattning skulle detta medföra en onödig formalisering av ett samarbete, som betydligt enklare och därför mera effektivt och rationellt kan och bör bedrivas på tjänstemannaplanet mellan de ansvariga ämbetsverken i de båda länderna. Även arbetsgruppen för invandrarfrågor finner det tills vidare vara tillräckligt om vederbörande som handlägger dessa frågor inom respektive ämbetsverk håller regelbunden kontakt.

Både *Föreningen Pohjola-Norden* i Finland och *Föreningen Norden* i Sverige, vilka vardera kan redovisa en långvarig praktisk verksamhet i linje med medlemsförslagets syftemål, finner det föreslagna samarbetsorganet betydelsefullt.

Såväl *yrkesutbildningsstyrelsen* som *Arbetarinstitutens förbund* i Finland betonar vikten av vuxenutbildning, som i praktiken berör den största gruppen av finskspråkiga i Sverige, och anser att behovet av yrkesutbildande kurser och möjligheterna att mottaga bildning på vederbörandes eget språk bör tillgodoses.

3. U t s k o t t e t

Utskottet finner på grundval av det i ärendet erhållna remissmaterialet och de upplysningar utskottet erhållit, att den i medlemsförslaget berörda frågan utgör ett för de finskspråkiga i Sverige allvarligt problem, för vars lösande aktiva åtgärder bör vidtagas. Det största behovet av åtgärder synes föreligga i fråga om de till Sverige från Finland inflyttade talrika finskspråkiga invandrarnas barn, vilkas anpassning i den svenska skolmiljön på grund av bristande språkkunskaper bereder betydande svårigheter och utgör ett svårlost problem för vederbörande svenska myndigheter. Även för underlättande av den vuxna finskspråkiga befolkningens anpassning i det svenska samhället synes specialåtgärder av behovet påkallade.

Vid ärendets handläggning har utskottet uppmärksammat, att man från det svenska samhällets, såväl de officiella myndigheternas som organisationslivets sida, visat starkt intresse för att lösa de ifrågavarande ofta komplicerade problemen samt att omfattande åtgärder redan vidtagits i sagda syfte. Utskottet erinrar i detta sammanhang även om de förslag med anknytning till förevarande frågeställningar som framförts av 1964 års utlands- och internatskoleutredning i dess betänkande »Skolgång borta och hemma» (SOU 1966: 55). Utskottet förenar sig om förslagsställarnas uppfattning, att ett framgångsrikt fullföljande och vidareutvecklande av dessa åtgärder förutsätter en aktiv insats även från Finlands sida, varvid särskilt flera möjligheter att bistå vid åtgärdernas praktiska genomförande erbjuder sig. Det är uppenbart, att de åtgärder som hittills å ömse sidor vidtagits, ej varit tillfyllest, synbarligen beroende på att dessa hittills ej i tillräcklig mån kunnat koordineras och planeras gemensamt.

Utskottet ser därför denna fråga i främsta rummet som en koordinerings- och planeringsfråga. För att härvidlag kunna uppnå varaktiga positiva resultat finner utskottet naturligt och angeläget, att en organisationsform till-

skapas, genom vilken insatserna från svensk och finsk sida kan bli föremål för en fortlöpande planering och koordinering. Utskottet anser därför, i likhet med förslagsställarna och flertalet remissinstanser, att ett gemensamt organ företrädande vederbörande centrala myndigheter i båda länderna och andra berörda kategorier bör tillsättas för detta ändamål. Utskottet vill i detta sammanhang understryka, att detta organ bör få en tillräckligt auktoritativ sammansättning och stå i intim kontakt med vederbörande ledande myndigheter i de båda länderna, på vilka ledningen och administrationen av den praktiska verksamheten ankommer. Samarbetsorganet bör enligt utskottets uppfattning därför i förhållande till vederbörande myndigheter främst utgöra en rådgivande och förslagsställande instans, varvid exempelvis de nordiska ländernas regeringars expertorgan för kulturfrågor, Nordiska kulturkommissionen, kan tjäna som en förebild.

Utskottet kan också helt förena sig om den av förslagsställarna framförda uppfattningen, att en brådskande och angelägen uppgift för det nya samarbetsorganet är att klarlägga den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens storlek, geografiska fördelning och i övrigt struktur med avseende å såväl ålder som kulturella och sociala förhållanden. Endast på detta sätt kan en hållbar grundval skapas för en framgångsrik verksamhet i nu ifrågavarande syfte.

Utskottet har icke funnit anledning att närmare gå in på de olika i remissmaterialet behandlade praktiska åtgärder som är av behovet påkallade för att lösa de i medlemsförslaget berörda problemställningarna. Detta är enligt utskottets uppfattning en fråga som ankommer på det föreslagna nya samarbetsorganet och vederbörande myndigheter i Sverige och Finland.

Med hänvisning till vad ovan anförts får utskottet föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga en sålydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta ett permanent rådgivande och förslagsställande samarbetsorgan med uppgift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.

Helsingfors den 4 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Medlemsförslag

om Norden och marknadsproblemen

(Väckt av Leif Cassel)

Det nordiska ekonomiska samarbetet på handelspolitikens område kan under de närmaste månaderna väntas koncentrera sig kring samarbetet i Kennedyronden. Det ur nordisk synpunkt betydelsefulla har här inträffat att Danmark, Finland, Norge och Sverige för första gången enat sig om att bedriva en viktig förhandling gentemot tredje land gemensamt och under ledning av en förhandlare. Från alla håll har betonats vikten av att detta försök att beträda nya vägar för nordiskt samarbete blir vällyckat och att allt göres för att de nationella intressebeträffningar, som givetvis måste uppkomma under förhandlingarnas gång, kan lösas i samförstånd.

Sedan nu Storbritannien beslutat sig för att sondera möjligheterna för ett återupptagande av förhandlingarna med EEC, blir en huvudpunkt hur de nordiska länderna bör ställa sig i händelse förhandlingar med EEC åter kommer i gång. Därvid uppkommer bl. a. spörsmålet, om det blir möjligt för de nordiska länderna att — mot bakgrund av erfarenheterna från Kennedyronden — skapa en gemensam nordisk förhandlingsbas inom ramen för EFTA. Redan vid EFTA-avtalets ingående i Saltsjöbaden den 20—21 juli 1959 avgav de nordiska länderna en deklARATION, enligt vilken de nordiska länderna i EFTA förbehöll sig att få fortsätta arbetet på ett inbördes ekonomiskt samarbete och dess anpassning till de nya förhållandena samt utfäste sig att hålla de andra länderna inom EFTA informerade om den fortsatta utvecklingen av sina planer på ett ekonomiskt samarbete. Ett sådant samarbete strider ej mot London-deklARATIONEN av den 28 juni 1961, enligt vilken EFTA-länderna beslutat bibehålla sitt samarbete till dess att tillfredsställande arrangemang med avseende å en västeuropeisk marknad förhandlats fram för att tillmötesgå alla EFTA-ländernas skilda legitima intressen. Fastmera kan ett nordiskt samarbete underlätta London-deklARATIONENS tillgodoseende.

Av betydelse är vidare hur förhandlingsfrågorna skall förberedas organisatoriskt. Genom kontakter med Benelux-unionen har det blivit klart vilken betydelse för samarbetet inom denna den omständigheten tillmätes, att dess ministerråd har ett permanent sekretariat till sitt förfogande bl. a. som ram för förhandlingars förande. I Norden har de organisatoriska for-

mer, som tillskapades genom inrättande år 1959 av Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete med tillhörande ämbetsmannautskott, hittills ansetts tillfyllest för motsvarande uppgifter. För Kennedy-förhandlingarna har dock en specialorganisation tillskapats. En ökad organisatorisk beredskap inom Norden inför marknadsförhandlingarna förefaller påkallad.

Tidpunkten är nu kommen för Nordiska rådet att taga ställning till dessa frågor i stora drag. Jag får därmed hemställa,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar

1. att under iakttagande av obrottslig solidaritet med sina förpliktelser enligt London-deklarationen i intimast möjliga samarbete sinsemellan vara intensivt verksamma för att förbereda de kontakter, som kan bli möjliga att upptaga med EEC,

2. att genom att uppträda som en enhet utåt tillförsäkra Norden full paritet med Storbritannien vid blivande förhandlingar inom EFTA och med omvärlden i marknadsfrågorna,

3. att låta målet för sitt samarbete vara att förhindra en handelspolitisk splittring i Europa genom att antingen skaffa Danmark, Finland, Norge och Sverige fullt medlemskap i EEC eller en anslutning som ligger så nära medlemskap som uppehållande av strikt neutralitet kan medgiva,

4. att utnyttja det nu inledda samarbetet inom Kennedy-ronden både för att vinna erfarenhet om hur sådant gemensamt nordiskt uppträdande i handelsförhandlingar bäst skall kunna organiseras och bedrivas och för att vänja yttervärlden vid att Norden i sådant sammanhang kan och vill uppträda som en enhet,

5. samt att organisatoriskt stärka förhandlingsberedskapen inför möjligen kommande tillfälle till kontakter mellan EFTA och EEC,

allt med tanke på att de nordiska ländernas ekonomiska styrka och standard är i hög grad beroende av att nuvarande diskrimination inom Europa snarast bringas ur världen.

København den 1 december 1966

Leif Cassel

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska industriförbundens presidier:***Nordens industrier kräver Europamarknad för expansion*

De nordiska industriförbunden konstaterar med tillfredsställelse, att EFTA-samarbetet fått den största betydelse för den utveckling av produktion och export som har ägt rum sedan 1959, icke minst i fråga om samhandeln mellan de nordiska länderna. Detta uttalande gjordes vid ett sammanträde i Stockholm, där de nordiska industriförbundens presidier diskuterat den europeiska marknadssituationen.

Den fullständiga avvecklingen av tullar och importrestriktioner inom EFTA innebär goda möjligheter för fortsatt ekonomisk tillväxt. Denna skulle hotas och det vore till allvarlig skada för nordisk industri, om tullgränser på nytt infördes mellan våra länder. För att skapa den erforderliga förutsättningen för expansion på längre sikt av nordiskt näringsliv är det emellertid oundgängligt, att vi uppnår en positiv lösning av frågan om en omfattande europeisk marknad. I detta sammanhang är den brittiska regeringens beslut att undersöka möjligheterna härför av största betydelse och vi uppmanar de nordiska regeringarna att positivt medverka till en lämplig lösning för våra länders vidkommande. Intill dess den breda europeiska marknadslösningen har uppnåtts är det viktigt att stärka och vidga EFTA-samarbetet, så att anpassningen underlättas.

De nordiska industriförbunden uttalar nu liksom tidigare sitt stöd åt det gemensamma uppträdande, som upprättats i Kennedy-rundan. De hemställer dessutom till regeringarna att likaledes samarbeta i förberedelserna för de nordiska ländernas anslutning till en sameuropeisk marknad och förutsätter, att alla frågor i samband härmed behandlas i närmaste samverkan mellan myndigheterna och industrins organisationer.

Norden etablerar sig nu som handelspolitisk stormakt

De fyra nordiska länderna är varandras viktigaste kunder för industrivaror — för varje land är Norden större kund än den gemensamma marknaden.

Det är mot denna bakgrund förståeligt och välkommet, att de fyra nordiska industriförbundens presidier tagit ställning till det handelspolitiska samarbetet mellan sina länder. I en kommuniké framhåller man, att den samverkan som regeringarna etablerat i Kennedy-rundan har deras fulla stöd. Var och en kan instämma med Sunday Times' konstaterande den 18 december, att Norden nu framträder som en handelspolitisk stormakt i världen. Ingen tvekar om, att denna nordiska aktivitet syftar till att minska handelshindren i Europa och i världen.

Men de nordiska industriförbunden drar den logiska slutsatsen av de hittills viktiga samverkanåtgärderna. Varför skulle icke de nordiska ländernas myndigheter och industriorganisationer i närmaste samverkan kunna utreda och utforma sin politik ifråga om en sameuropeisk integration? Det är samma verklighet man studerat i alla kanslihusen och industrihusen, det kommer att bli nödvändigt för alla att utforma åtgärder för att möta och anpassa sig till samma verklighet.

Ett förtroendefullt samarbete skulle innebära en avsevärd rationalisering och effektivisera insatsen av de knappa personalresurserna. Därutöver skulle man småningom kunna komma fram till mera gemensamma bedömningar och ståndpunktstaganden. Enbart genom sådana målmedvetna åtgärder kan Norden hävda sig och sina intressen och fylla sin uppgift som en betydelsefull faktor i arbetet på världshandelns liberalisering.

Stockholm den 20 december 1966

Wilhelm Paues

D a n m a r k

Udenrigsministeriet:

Udenrigsministeriet er af den opfattelse, at det er for tidligt at tage stilling til medlemsforslaget. Der er således endnu ikke af alle de nordiske lande taget stilling til, hvilken form for tilknytning til De europæiske økonomiske Fællesskaber de i givet fald ønsker at opnå.

København, den 25. februar 1967

(Sign.)

Industriraadet:

— — — skal Industriraadet endnu en gang udtale sin positive holdning til nordisk samarbejde på det handelspolitiske område i den form, som det gennem en årrække har fundet sted. Dette samarbejde fungerer smidigt og tilpasses let til de til enhver tid opstående problemer og situationer. Senest viser erfaringerne fra den nordiske fællesoptræden i Kennedy-runden, at nye organisatoriske dannelser kan etableres uden vanskelighed, når der er behov herfor.

Industriraadet må på denne baggrund tage afstand fra herr Leif Cassels forslag til rekommendation til Nordisk Råd.

København, den 24. februar 1967

P. r. v.

E. b.

E. Carstens

Den danske handelsstands fællesrepræsentation:

— — — skal fællesrepræsentationen, efter at forslaget har været genstand for drøftelser i Grosserer-Societetets Komite og Provinshandelskammeret, meddele, at fællesrepræsentationen er af den opfattelse, at under eventuelt kommende drøftelser om tilslutning til fællesmarkedet bør man opretholde den snævrere mulige kontakt mellem EFTA-landene og herunder naturligvis specielt mellem de nordiske lande.

Vi er endvidere af den mening, at der under sådanne drøftelser bør søges tilstræbt en fælles løsning for de nordiske lande, idet man på baggrund af de senere års intensive nordiske samarbejde specielt på det handelsmæssige område og henset til den meget kraftige udvikling i samhandelen mellem de nordiske lande i de seneste år vanskeligt kan forestille sig, at de nordiske lande skulle blive tilsluttet hver sin markedsgruppe som et resultat af europæiske markedsdrøftelser på bred basis.

Fællesrepræsentationen ønsker dog samtidig at tilføje, at da det konkrete grundlag for sådanne eventuelle drøftelser i øjeblikket må forekomme meget usikkert, og man som følge heraf ikke med sikkerhed kan forudsige, at de nordiske lande vil have en fælles målsætning i markedsforhandlingerne, må fællesrepræsentationen for sit vedkommende anse det for utænkeligt, at de nordiske regeringer på nuværende tidspunkt skulle være i stand til at forpligte sig til at optræde udadtil over for fællesmarkedet som en enhed, således som det er foreslået i ovennævnte medlemsforslag.

Fællesrepræsentationen må derfor som konklusion af overvejelserne i vorre to organisationer udtale, at det i øjeblikket næppe vil være muligt at gå videre end at fastholde den nuværende politik gående ud på en snæver og kontinuerlig kontakt mellem de nordiske lande i spørgsmål vedrørende den europæiske markedssituation.

København, den 18. marts 1967

P. f. v.

J. Hagemann-Petersen

B. Kremer

Finland**Centralhandelskammaren¹:**

Utvecklingen av Finlands ekonomiska liv är i hög grad beroende av en ostörd och under möjligaste förmånliga betingelser bedriven utrikeshandel. För att öka produktionen och mångsidiggöra produktionsverksamheten är

¹ Yttrandet översatt från finska.

landet i behov av riklig råvaruimport från andra länder, såsom av bränsle och smörjämnen, halvfabrikat, produktionsförnödenheter samt investeringsvaror. Dessas andel av Finlands totalimport utgjorde år 1966 i det närmaste 80 procent och till sitt värde c:a 4 400 milj. mark. Det är viktigt att sörja för att dylika förnödenheter kan anskaffas där, var de på ekonomiskt fördelaktigaste sätt kan erhållas. Emellertid måste förnödenheterna huvudsakligen betalas med av exporten erhållna valutaintäkter. Då ekonomins utveckling fordrar importvaror i allt större omfattning, är en fortgående ökning av exporten livsviktig. Av denna anledning måste landet sträva till att uppnå en sådan position, vilken medger en så friktionsfri export till olika marknadsområden som möjligt.

Det handelspolitiska läget har i synnerhet i Europa kraftigt utvecklats och förändrats under de senaste åren. Olika stater har sinsemellan ingått ekonomiska samarbetsavtal och på basen av dem strävar de att frigöra sin inbördes import och export från olika tidigare gällande hinder för handeln. Den gemensamma marknadssituationen mellan dessa länder ser fortfarande ut att vara underkastad förändringar. Även för närvarande föres mellan staterna överläggningar och underhandlingar, vilka inom den närmaste framtiden uppenbarligen kommer att bli allt livligare och mer omfattande. Små länders ställning som förhandlingspartners kan därvid vara rätt svag. Om de däremot kunde sinsemellan enas om gemensamma tillvägagångssätt och rent av om ett fast samarbete, skulle man kunna invänta bättre resultat.

Det nordiska ekonomiska samarbetet är redan för närvarande mycket fast och fruktbart på många områden. Hittills har det främst tagit sig uttryck som ett ekonomiskt umgänge inom Norden. Nu har man dock även inlett ett samarbete som riktar sig utåt. I det till yttrande föreliggande medlemsförslaget nämnes som exempel på detta det fasta samarbetet och det gemensamma gruppframträdandet i Kennedyrondens förhandlingar. De nordiska länderna gemensamt är ju även för flera stater och t. o. m. för av olika stater bildade grupperingar en beaktansvärd förhandlingspartner. Så förhåller det sig säkert även då samarbetsförhandlingar inledes mellan olika marknadsområden. Detsamma gäller också för verksamheten inom Europeiska frihandelssammanslutningen. Då Norden uppträder som en gemensam grupp har det ett betydande inflytande inom EFTA. Ur Finlands synpunkt är det viktigt att dess egen åsikt kommer fram vid vidareutvecklandet av de europeiska marknadsfrågorna. Av landets utrikeshandel går ju t. ex. c:a 73 procent till OECD-området. För de övriga nordiska länderna är utrikeshandelns fördelning till olika områden likartad. De skilda nordiska ländernas eventuella åsiktsdivergenser torde därför i flera frågor kunna jämkas och den på så sätt skapade gemensamma åsikten skulle då komma bättre fram och bli allvarligt beaktad.

Hänvisande till det ovan framförda understöder Centralhandelskammaren tanken i det till yttrande föreliggande förslaget, att de nordiska län-

dernas regeringar skulle uppmärksamgöras på behovet och nyttan av att utveckla samarbetet vid förhandlingar om vidareutvecklande av de europeiska marknadsfrågorna. För att få sina egna synpunkter bättre beaktade då EFTA-ländernas intressen vid beredandet av en mer omfattande integration än den nuvarande bevakas enligt London-deklarationen, borde ett mera systematiskt samarbetet mellan de nordiska länderna utan dröjsmål fås till stånd. En uppdelning i olika grupper är handelspolitiskt sett till men för Norden. Ett av samarbetets syftemål bör vara att moderera eller så vitt möjligt undanröja dessa nackdelar. Även av denna orsak bör man i bråds-kande ordning skrida till åtgärder. Särskilt borde framdeles beaktas de erfarenheter, vilka nu ernås av det fasta samarbetet i Kennedyrondens förhandlingar.

Helsingfors den 1 mars 1967

Centralhandelskammaren

Matti Virkkunen

Ordförande

Sakari Yrjönen

Verkställande direktör

Finlands industriförbund¹:

— — — bifogar Finlands industriförbund värdsamt den resolution som de nordiska industriförbundens presidier fattade vid silt möte i Stockholm den 15 december 1966 och vari nu föreliggande fråga berörs [*se Bihang*]. De nordiska industriförbunden har sinsemellan kommit överens om detta förfarande.

Helsingfors den 28 februari 1967

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

BIHANG

Resolution av de nordiska industriförbundens presidier den 15 december 1966

De nordiska industriförbundens presidier har vid sammanträde i Stockholm diskuterat den europeiska marknadssituationen och därvid enats om följande uttalande.

De nordiska industriförbunden konstaterar med tillfredsställelse, att EFTA-samarbetet fått den största betydelse för den utveckling av produktion och export som har ägt rum sedan 1959, icke minst i fråga om samhandeln mellan de nordiska länderna.

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

Den fullständiga avvecklingen av tullar och importrestriktioner inom EFTA innebär goda möjligheter för fortsatt ekonomisk tillväxt. Denna skulle hotas och det vore till allvarlig skada för nordisk industri, om tullgränser på nytt infördes mellan våra länder. För att skapa den erforderliga förutsättningen för expansion på längre sikt av nordiskt näringsliv är det emellertid oundgängligt, att vi uppnår en positiv lösning av frågan om en omfattande europeisk marknad. I detta sammanhang är den brittiska regeringens beslut att undersöka möjligheterna härför av största betydelse och vi uppmanar de nordiska regeringarna att positivt medverka till en lämplig lösning för våra länders vidkommande. Intill dess den breda europeiska marknadslösningen har uppnåtts, är det viktigt att stärka och vidga EFTA-samarbetet, så att anpassningen underlättas.

Industriförbunden uttalar nu liksom tidigare sitt stöd åt det gemensamma uppträdande, som upprättats i Kennedy-rundan. De hemställer dessutom till regeringarna att likaledes samarbeta i förberedelserna för de nordiska ländernas anslutning till en sameuropeisk marknad och förutsätter, att alla frågor i samband härmed behandlas i närmaste samverkan mellan myndigheterna och industriens organisationer.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund:

Herr Cassel har säkert inspirerats av den framgång, som redan nu kan påvisas av de nordiska ländernas gemensamma uppträdande i de pågående tullförhandlingarna inom GATT. Man är ju frestad att tro, att ett fortsatt gemensamt uppträdande vore fördelaktigt för Norden som helhet och de nordiska länderna skilt för sig. Emellertid är de fyra nordiska ländernas möjligheter att ordna sina förhållanden till EEC uppenbarligen olika på den grunden, att EEC känner till skilda former för närmare samarbete. Det kan tänkas att våra länder väljer från varandra divergerande vägar och då är ett gemensamt uppträdande svårare.

Då emellertid utrikesministeriet hos oss är den instans, som kommer att bära ansvaret för förhandlingarnas genomförande, anser vi att det vore av största vikt att inhämta deras syn på saken. Ifall ministeriet ser möjligheter till ett gemensamt uppträdande, stöder vi denna uppfattning.

Helsingfors den 4 mars 1967

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund

(Sign.)

Suomen ammattijärjestö (Landsorganisationen i Finland)¹:

Inom Europa, som gradvis undergår integrering i handelspolitiskt hänseende, utgör de nordiska länderna en helhet, inom vilken såväl de tidigare som även under de senaste åren utvecklade mångsidiga samarbetsformerna

¹ Yttrandet översatt från finska.

visat sig värdefulla för alla parter. På detta samarbete borde även de framtida planerna baseras med beaktande av varje lands särskilda förhållanden.

Den i medlemsförslaget berörda solidariteten och vidareutvecklandet av de organisatoriska formerna som ett uttryck för densamma är på sin plats, men å andra sidan är det i rekommendationens tredje punkt som första alternativ nämnda vinnandet av fullt medlemskap inom EEC måhända ej fullt så realistiskt såsom mål som något annat arrangemang, som upprätthåller neutraliteten och tryggar motsvarande handelspolitiska förmåner. För varje lands vidkommande borde först klarläggas de ekonomiska och politiska följder, som är förknippade med frågan.

Däremot är ett intimt samarbete mellan de nordiska länderna och beredning av utredningar samt ett så långt som möjligt fört samfällt uppträdande såsom en handelspolitisk grupp vid underhandlingar enligt vår uppfattning överensstämmande i synnerhet med Finlands intressen. För Finlands vidkommande är i ifrågavarande integrationsspörsmål såväl vårt näringslivs struktur som vissa andra faktorer i så hög grad särpräglade, att deras klarläggande på sannordisk bas med hänsyn till EEC—EFTA-relationernas utveckling är befogat.

Helsingfors den 24 februari 1967

Landsorganisationen i Finland

Jaakko Rantanen

Olavi Järvelä

Maataloustuottajain keskusliitto (Lantbruksproducenternas centralförbund)¹:

De nordiska ländernas gemensamma uppträdande i förhandlingarna om Kennedy-ronden har uppenbart förbättrat ettvarit enskilt nordiskt lands förhandlingsposition, och det är förståeligt, att fråga i detta sammanhang väckes om fortsättande av de nordiska ländernas samfälliga uppträdande i internationella handelspolitiska angelägenheter.

Ett dylikt behov kan härnäst uppkomma när England beslutat på nytt anhänga om medlemskap i Europeiska ekonomiska gemenskapen. Med anledning av det av rådsmedlemmen Leif Cassel väckta förslaget får centralförbundet såsom sitt yttrande värdsamt anföra följande:

Centralförbundet förhåller sig i princip positivt till ett fortsättande av de nordiska ländernas samfälliga uppträdande även efter förhandlingarna om

¹ Yttrandet översatt från finska.

Kennedy-ronden. I det ögonblick England går in för att på nytt anhålla om medlemskap i Europeiska ekonomiska gemenskapen bör Finland fatta beslut om, på vilket sätt klarläggandet av förhållandet mellan Finland och Ekonomiska gemenskapen bäst kunde skötas. Emedan i fråga om de nordiska ländernas anslutning komme att förefinnas gradskiljaktigheter kan ett samfällt uppträdande vid förhandlingarna med EEC försvåras. I detta skede är det dock enligt centralförbundets uppfattning ännu för tidigt att för de nordiska ländernas regeringar förorda ett samfällt uppträdande i denna angelägenhet. Däremot är det enligt vår åsikt befogat att uppmana de nordiska ländernas regeringar att så snart som möjligt börja utreda möjligheterna för näringslivets sektorer att uppträda samfällt vid förhandlingar med Europeiska ekonomiska gemenskapen. Vi önskar i detta sammanhang nämna, att Nordens bondeorganisationers centralråd beslutat klarlägga samarbetsmöjligheterna för lantbrukets vidkommande.

Helsingfors den 17 mars 1967

Maataloustuottajain keskusliitto

V. Ihamuotila

Aarno Lutz

Norge

Departementet for handel och skipsfart:

Handelsdepartementet er enig med forslagsstilleren i at det er av den største betydning at de nordiske land opprettholder en best mulig kontakt og konsulterer hverandre i spørsmål av betydning for en løsning av de europeiske markedsproblemer.

Under det nordiske statsministermøtet i København 1. desember 1966 var det enighet om at de nordiske lands regjeringer under Storbritannias og eventuelt andre EFTA-lands sonderinger vil holde nær kontakt med hverandre med henblikk på en tilfredsstillende løsning av de nordiske lands markedsproblemer.

I samsvar med vedtakene i EFTA's ministerråd holder den britiske regjering sine EFTA-partnere løpende orientert om sine drøftinger, og de nordiske land drøfter situasjonen både seg imellom og med sine EFTA-partnere etterhvert som markedsforholdene utvikler seg. De nordiske ministre har besluttet å intensivere det nordiske samarbeid på markedsområdet gjennom utveksling av informasjoner og utredningsmateriale, jfr. samarbeidsministrenes rapport til Nordisk Råd av 28. februar 1967.

Det er ennå uklart hvilke resultater de britiske sonderinger vil føre til, og

Handelsdepartementet mener at det på nåværende tidspunkt ikke er mulig å si noe nærmere om et nordisk samarbeid ved eventuelle forhandlinger med EEC.

Oslo, 28. februar 1967

For handelsministeren

Chr. Brinch

Tor Stokke

S v e r i g e

Handelskamrarnas nämnd:

Nämnden ansluter sig till tankegångarna i förslaget. Den nuvarande marknadssplittringen i Europa medför sådana konsekvenser för vårt lands näringsliv och ekonomi, att skilda alternativ för en anslutning till EEC måste prövas. Förhandlingsberedskapen inför olika tänkbara lösningar bör därför vara så hög, att snabba initiativ kan tagas. Om den situationen skulle uppstå, att ett gemensamt nordiskt uppträdande gentemot EEC skulle motiveras, bör handlings sättet i en dylik situation vara på förhand klarlagt och erforderliga utredningar utförda. Såvitt bekant pågår på svensk sida undersökningar i detta syfte.

Nämnden tillstyrker alltså, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förbereda handlandet i en situation, där ett gemensamt nordiskt uppträdande vid kontakter med EEC påkallas.

Stockholm den 20 februari 1967

Handelskamrarnas nämnd

Olof Leffler

Svenska arbetsgivareföreningen har i en skrivelse den 13 januari 1967 förklarat sig instämma i Sveriges industriförbunds yttrande i anledning av medlemsförslaget.

Sveriges industriförbund har i en skrivelse den 20 februari 1967 hänvisat till uttalande av nordiska industriförbundens presidier (se ovan).

Sveriges lantbruksförbund:

Förbundet har ej någon erinran mot den i medlemsförslaget avgivna rekommendationen. Det måste således bedömas som angeläget med ett intimt

nordiskt samarbete till förberedande av kommande förhandlingar inom EFTA och med EEC och att de nordiska länderna i sådana sammanhang, i likhet med vad som nu sker i Kennedyronden, kan uppträda som en enhet.

Förutsättningen för ett samarbete av åsyftat slag torde vara att de nordiska länderna har i huvudsak sammanfallande uppfattning inom de områden som det gemensamma uppträdandet omfattar. Det i förslaget åberopade förhandlingssamarbetet i Kennedyronden, som närmast får betraktas som en konsekvens av den nordiska intressegemenskapen inom EFTA, torde också basera sig på här antydda förutsättningar.

Vad gäller jordbrukssamarbetet strävar man på olika håll efter ett närmare samarbete även på detta område, även om man hittills ej lyckats komma fram till en gemensam nämnare. Ett praktiskt genomförande av medlemsförslaget i vad avser jordbruksområdet torde salunda förutsätta, att man kan uppnå en likartad inställning även till de jordbrukspolitiska frågorna.

Stockholm den 27 februari 1967

Sveriges lantbruksförbund
förening u. p. a.

Oscar Westerlind

Harry Hasselgren

Sveriges grossistförbund:

Av särskild praktisk betydelse inom EFTA-samarbetet är den starka expansionen i den nordiska samhandeln. Den nordiska marknaden är emellertid alltför liten för att i rådande tekniska och ekonomiska utvecklingsskede kunna utgöra ett tillräckligt underlag för en sådan tillväxt eller specialisering av produktionen i Norden att den i större utsträckning kan bli konkurrenskraftig t. ex. i förhållande till produktionen på kontinenten eller i USA. Det är därför av stor vikt att ernå en ur nordisk synpunkt tillfredsställande lösning av frågan om en vidgad marknad i Västeuropa. Här om torde allmän enighet råda.

Förslagsställaren anser att de nordiska ländernas uppträdande som en förhandlingsenhet i den s. k. Kennedyronden bör fortsätta i fråga om förhandlingar om de nordiska ländernas anslutning i en eller annan form till Gemensamma marknaden. De nordiska länderna bör nu överenskomma att uppträda som en part vid eventuella förestående sådana förhandlingar. Med full förståelse för de väsentliga motiv som föranlett förslaget vill grossistförbundet dock framföra följande synpunkter.

Det kan vara lämpligt att något avvakta utgången av de nordiska förhandlingarna i Kennedyronden och därigenom få ytterligare erfarenheter av det inledda samarbetet. Under en sådan tid bör också frågan om eventuella anslutningsförhandlingars aktualitet klarare kunna bedömas.

Den svenska neutralitetslinjen och Finlands särskilda ställning kan innebära sådana problem att en gemensam förhandling blir svår att åstadkomma. Härmed sammanhängande spörsmål bör vara väl utredda innan ett steg mot en mer fullständig förhandlingsgemenskap tages. Det är vidare troligt att EEC-länderna för att förhandla med Norden som en enhet kräver ett vida längre gående samarbete mellan de nordiska länderna än som för närvarande torde vara möjligt att åstadkomma. EFTA har som bekant ignorerats som förhandlingspart av EEC då de enskilda medlemsländerna i allt väsentligt behållit sin politiska och ekonomiska suveränitet. Klarhet i dessa spörsmål vore önskvärt erhålla innan slutlig ställning tages till förslaget.

Man kan vidare ej blunda för att de nordiska länderna vid en anslutningsförhandling i mångt och mycket har olika intressen att tillvarata i den mån detta över huvud taget blir möjligt vid en anslutning. En gemensam förhandling kräver att man kan nå fram till gemensamma ståndpunkter. Läget vid en tullförhandling med ett stort antal länder synes också väsentligt annorlunda än vid en anslutningsförhandling, där en samverkan av så långt gående slag som förslagsställaren åsyftar i och för sig knappast ger några bättre garantier för en positiv utgång för de fyra länderna än enskilda förhandlingar.

Frågan är därför om man bör gå längre nu — särskilt som mycket tyder på att det kommer att dröja en avsevärd tid innan en anslutning av EFTA-länderna till EEC kan ske — än till en överenskommelse om nära konsultationer mellan de nordiska länderna i fråga om förhållandet till EEC och eventuella åtgärder i detta sammanhang. Även ett visst gemensamt utredningsarbete borde beaktas. Det är angeläget att regeringarna upprätthåller en nära kontakt i dessa spörsmål också med näringslivets organisationer, däribland handeln.

I avvaktan på att den europeiska marknadsfrågan klarnar — andra alternativ än anslutning och associering kan eventuellt komma att aktualiseras av motparten — bör Nordiska rådet uttala sig för ett fortsatt arbete för att undanröja kvarstående handelshinder inom ramen för EFTA, något som har stor betydelse för en fortsatt utvidgning av den sammordiska handeln. Vi avser främst mängden av administrativa och andra s. k. osynliga handelshinder. Vidare vill vi understryka angelägenheten av att åstadkomma en friare marknad för jordbruksvaror. Det senare skulle vara av största betydelse som ett väsentligt bidrag till ett intensifierat nordiskt samarbete samtidigt som det skulle ge de nordiska länderna möjlighet att i mindre skala pröva en gemensam jordbrukspolitik som förövning till deltagande i

den gemensamma jordbruksmarknad, som skulle aktualiseras vid en EEC-anslutning.

Stockholm den 20 februari 1967

Sveriges grossistförbund

Einar Kördel

Holger Nyström

Landsorganisationen i Sverige:

De första och femte yrkandena angående de nordiska ländernas regeringar avser »intimast möjliga samarbete sinsemellan . . . för att förbereda de kontakter, som kan bli möjliga att upptaga med EEC» och vidare »att organisatoriskt stärka förhandlingsberedskapen inför möjligen kommande tillfälle till kontakter mellan EFTA och EEC . . .». LO anser det i nuvarande läge naturligt att konsultationer ofta förekommer både mellan de nordiska ländernas regeringar inbördes och med övriga EFTA-länder. Inte minst viktigt är att samråd sker beträffande de kontakter, som tas i skilda sammanhang med utanförstående länder. Så vag som förslagets formulering är på dessa punkter kan knappast någon invändning riktas däremot.

Det tredje yrkandet »att låta målet för sitt samarbete vara att förhindra en handelspolitisk splittring i Europa» genom att skaffa de nordiska länderna fullt medlemskap under hänsynstagande till neutraliteten kan LO inte utan vidare instämma i. För det första anser LO att det nordiska samarbetet har andra och även viktigare mål än det i förslaget angivna. Ur handelspolitisk synpunkt är en allmän fri handel med hänsynstagande till konsumenternas intressen, och även till de underutvecklade ländernas behov, ett huvudmål, som inte under alla förhållanden främjas av en utvidgning av EEC. För det andra aktualiseras här rent förhandlingstaktiska överväganden, som LO inte har möjlighet att ta ställning till. LO stöder de uttalanden som gjorts från Sveriges och andra EFTA-länders sida om en positiv inställning till förhandlingar om medlemskap i EEC.

Yrkande nummer två beträffande Nordens regeringar »att genom att uppträda som en enhet utåt tillförsäkra full paritet med Storbritannien vid blivande förhandlingar inom EFTA och omvärlden . . .» berör också taktiska frågor, där LO saknar underlag för ställningstaganden. Det är ovedersägligt att Nordens länder skulle lättare kunna arbeta för sina handelspolitiska mål om den brittiska tull- och handelspolitiken modifierades, men det är inte givet att detta uppnås lättare genom en taktiskt inriktad, fast nordisk gruppbildning. Fortsatta strävanden inom Norden till samförstånd är dock önskvärda i sig själva.

Vad slutligen beträffar det fjärde yrkandet angående utvärdering och

fortsättning av det nordiska samarbetet i Kennedy-förhandlingarna, vill LO instämma i detta.

Stockholm den 20 februari 1967

Landsorganisationen i Sverige

Edvard Vilhelmsson

Gösta Dahlström

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget (A 139/e), berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 5/e) samt meddelandena om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om Norden og markedsproblemerne. Til utvalget er likeledes henvist beretning fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid innsendt av Norges regjering og meldinger vedrørende rekommendasjon 26/1966 innsendt av Danmarks, Islands og Sveriges regjeringer.

I sakens behandling har deltatt statsminister Jens Otto Krag, handelsminister og minister for nordiske anliggender Tyge Dahlgaard, Danmark, statsministern Rafael Paasio, ministern för utrikesärendena Ahti Karjalainen, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, statsministern Tage Erlander samt statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

I meldingene om rekommendasjon 26/1966 fra Danmarks og Sveriges regjeringer er det henvist til beretningen fra Ministerkomitéen. Den islandske regjering meddeler at det samarbeid som det tas sikte på i rekommendasjonen baseres på det allerede pågående samarbeid i EFTA. Som ikke-medlem av EFTA anser den islandske regjering det ikke for riktig på nåværende tidspunkt å ta stilling til ideen om et nærmere økonomisk samarbeid mellom de nordiske land.

Utvalget har gjort seg kjent med beretningen fra Ministerkomitéen, hvor det er redegjort for det nordiske økonomiske samarbeid som har funnet sted siden forrige sesjon, herunder samarbeidet i EFTA, GATT (særlig Kennedy-runden) og andre internasjonale økonomiske organisasjoner. Det er videre redegjort for situasjonen i de utredninger som er i gang i samsvar med rekommendasjonen.

Ministrene meddeler at de utredninger som er presentert i beretningen må betraktes som foreløpige idet det tas sikte på å fullføre en samlet oversikt som forutsatt i rekommendasjonen.

Utvalget finner at den foreliggende beretning gir en utførlig oversikt over samarbeidet på en rekke viktige økonomiske felter. Utvalget vil særlig uttale sin tilfredshet med det nordiske samarbeid som pågår i tollforhandlingene i Kennedy-runden.

Når det gjelder de utredninger som forctas av de sektorer som skulle danne elementene i en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid, gir beretningen til denne sesjon resultatet av arbeidet på enkelte viktige felter. Noen endelig bedømmelse av utredningsmaterialet og mulighetene for å føre samarbeidet videre på dette grunnlag, kan etter utvalgets mening ikke foretas før de øvrige deler av planen også er utredet.

Utvalget legger imidlertid vekt på den betydning en samlet oversikt over de økonomiske samarbeidsproblemer har for det videre interne nordiske arbeid og særlig for mulighetene for en samordning av standpunkter og opptrøden i internasjonale økonomiske fora. Utvalget mener at utredningene bør fullføres under, som forutsatt i rekommandasjonen, hensyntagen til bestrebelsene for å nå fram til et europeisk marked omfattende flest mulig av de europeiske land.

I medlemsforslaget om Norden og markedsproblemene (A 139/e) er det henstillet til regjeringene i intimt samarbeid å forberede kontakten med EEC; å opptre som en enhet utad i markedsspørsmål; å hindre en handelspolitisk splittelse i Europa; å utnytte samarbeidet i Kennedy-runden for å vinne erfaring for felles nordisk opptreden i handelsforhandlinger samt å styrke den organisatoriske forhandlingsberedskap for eventuelle kontakter mellom EFTA og EEC.

Av de uttalelser som er innhentet om medlemsforslaget fremgår at det er full enighet om betydningen av samarbeid i forberedelsene for de nordiske lands tilslutning til en bred europeisk markedsløsning. På grunn av den usikkerhet som for tiden råer om den nærmeste utvikling i markedsspørsmålene er det imidlertid uttalt tvil om nytten av på det nåværende tidspunkt å binde handlingsmønsteret ved eventuelle kommende forhandlinger med EEC.

Utvalget er enig i betydningen av en fortsatt styrkelse av det nordiske samarbeid i forberedelsene til eventuelle forhandlinger om en bred europeisk markedsløsning. Utvalget uttaler i den forbindelse tilfredshet med ministerkomitéens vedtak om å intensivere samarbeidet mellom de utredende instanser i berørte nordiske land. Utvalget er likeledes enig i den støtte som de nordiske lands regjeringer har gitt det britiske forsøk på å legge mulighetene til rette for en bred europeisk markedsløsning.

Utvalget legger vekt på betydningen for de nordiske land av det samarbeid som er oppnådd i EFTA, og at dette samarbeid ikke brytes opp uten at løsninger er nådd som kan vareta de viktige handelspolitiske interesser til EFTA-landene. Utvalget vil særlig fremheve betydningen av det nordiske marked som nå er gjennomført og viser i den forbindelse til de særdeles positive resultater som er nådd når det gjelder økt samhandel mellom de nor-

diske land og den øvrige økonomiske integrasjon som har funnet sted mellom bedrifter og bransjer i Norden.

Utvalget finner på bakgrunn av den nåværende usikre situasjon med hensyn til den nærmeste utvikling i markedsspørsmålet, at det ikke nå vil anbefale at man binder seg til fastlagte forhandlingsmønstre. Utvalget legger vekt på en best mulig beredskap og nære kontakt mellom de nordiske statene under eventuelle forhandlinger, hvilket i gitte forhandlings situasjoner kan gi de nordiske land tilfredsstillende løsninger på sine markedsproblemer.

Utvalget anser videre at markedssituasjonen på bakgrunn av dagens vurdering raskt kan gå inn i en avgjørende fase og vil anbefale at utvalget blir holdt informert om utviklingen av markedssituasjonen.

Utvalget innstiller,

1. at Nordisk Råd i anledning av medlemsforslaget A 139/e vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene

a. å fortsatt støttele opp om bestrebelsene for å nå fram til en bred europeisk markeds løsning og samarbeide nærest mulig under forberedelsene til og under eventuelle forhandlinger herom,

b. å legge særlig vekt, uansett de enkelte nordiske lands tilknytningsform, på å bevare det frie nordiske marked som er oppnådd gjennom EFTA og å bevare mulighetene for fortsatt å utvikle det nordiske samarbeid innenfor markeds-konstellasjoner,

c. å holde Nordisk Råd eller dets organer løpende informert om utviklingen i markedssituasjonen,

2. at Rådet tar meldingene om rekommendasjon 26/1966 til etterretning og imøteser nye meldinger til neste ordinære sesjon.

3. at Rådet tar beretningen fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid til etterretning.

Helsingfors, 4. april 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Erik Eriksen

Arne Geijer

Yngve Holmberg

Kuuno Honkonen

Formann

Per Hækkerup

Sigurður Ingimundarson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Eino Siren

Karl Skytte

Svenn Stray

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Tilläggsförslag

om luftfartsförhållandena i Öresundsområdet

(Väckt av Leif Cassel, Kresten Damsgaard, Aksel Larsen och Birger Lundström)

Öresundsregionen är redan nu ett av de ur närings synpunkt mest betydelsefulla centra i Nordeuropa. Utvecklingen pekar tydligt i den riktningen att dess betydelse kommer att öka i rask takt. En av de frågor som i detta sammanhang kräver alldeles speciell uppmärksamhet och framsynt planering är regionens trafikförbindelser, av vilka luftförbindelserna med varje år växer i vikt.

All planering i regionen försvåras av att mitt genom Öresund går en riksgräns med olika nationella myndigheter som bestämmande på ömse sidor av denna. På många punkter har en sådan gräns mindre betydelse, då olikheter av skilda slag kan tolereras på båda sidorna av gränslinjen. Vad gäller luftfarten är förhållandet det motsatta. Det trånga luftrummet över regionen måste betraktas som en enhet, vilket nödvändiggör att alla frågor som rör flygförbindelserna måste lösas i samråd. Nordiska rådet har också uttalat sig för denna närmast självklara mening i en rekommendation nr 34/1965, vari regeringarna uppmanas undersöka möjligheterna för en gemensam lösning av flygplatsproblemen i Öresundsregionen, (rådet uppmanade därvid regeringarna att i första hand undersöka möjligheterna att lägga en storflygplats på ön Saltholm i Öresund).

Denna rekommendation synes ännu icke lett till någon gemensam planläggning av flygplatsfrågorna i regionen, oaktat flygplatsfrågorna är brännande på båda sidor av Öresund. Fastmera fortsätter en ensidigt nationell planering. I Danmark arbetar alltfört en rent dansk utredning, som är sysselsatt med att planera för en ny storflygplats, vilken skall ersätta Kastrup på längre sikt. Sverige har avvisat tanken att medverka i denna utredning. Vidare har man nu i Danmark tagit upp frågan om att anslå medel för tillfällig utbyggnad av Kastrup i avvaktan på en mera permanent lösning, som tros komma att taga kanske ett decennium att realisera. Under tiden har man i Sverige fattat preliminära beslut om att ersätta Bulltofta med en flygplats vid Holmeja. Planläggningen av denna flygplats bedrivs också rent nationellt inom den svenska luftfartsstyrelsen.

Nordiska rådet antog vid sin session i januari/februari 1966 i anledning

av vad sålunda förevarit en rekommendation (rek. nr 27/1966) till regeringarna i Danmark och Sverige om att inpassa planläggningen av lokala flygplatser inom Öresundsområdet i den generella plan som rådet i sin ovannämnda rekommendation påyrkat. Icke heller av denna rekommendation har man hittills sett några mera märkbara resultat. Planläggningen fortsätter alltjämt nationellt på ömse sidor om Öresund, om än enligt tidningsnotiser viss kontakt synes förefinnas mellan kommunikationsdepartementet i Sverige och motsvarande ministerium i Danmark.

Ett betydelsefullt samarbetsorgan finns dock på området nämligen den s. k. SveDa-gruppen, som har hand om flygsäkerhetsproblemen. Den håller bl. a. på med undersökningar rörande trafikledningsproblemen vid olika flygplatsalternativ, vilka undersökningar beräknas vara slutförda under våren 1967.

För kommunerna å ömse sidor av Öresund har planeringsfrågorna visat sig vara av stort intresse. I ett yttrande den 14 januari 1966 avgivet av Öresundsrådet, som är det kommunala samarbetsorganet i regionen, uttalas bl. a.:

För kommunerna i Öresundsregionen framstår den nuvarande oklarheten och bristen på information som ett allvarligt hinder för en rationell samhällsplanering. En mera aktiv svensk-dansk samplanering av flygplatsfrågan om med kommunal insyn framstår också därför som synnerligen angelägen.

Uppenbart är att varje planering av flygplatsfrågorna i regionen måste börja med att fastslå var den interkontinentala storflygplatsen skall vara belägen. Dess placering måste vara det primära. Först sedan dess läge fastlagts — oavsett om det blir Saltholm eller någon annanstans — kan nästa etapp i planeringen ta vid. I denna blir uppgiften att klarlägga var de avlastningsflygplatser, som troligen kommer att erfordras såväl i Danmark som i Skåne, kan placeras. Frångås denna ordningföljd i arbetet, kan det orimliga förhållandet uppkomma, att man fixerar läget för en avlastningsflygplats på sådant sätt att det hindrar beslutet rörande placeringen av det interkontinentala storflygfältet.

De nu diskuterade problemen berör i första hand den danska och den svenska regeringen. Vad gäller den interkontinentala storflygplatsens placering kan även andra nordiska regeringar ha ett visst intresse därav, då denna kommer att betjäna hela Norden. Uppenbart är att det icke är möjligt att uppnå snabba resultat i den omfattande gemensamma planering som här är erforderlig endast med sporadiska kontakter som enligt vad som uppgives förefinnes mellan de berörda departementen och ministerierna i Sverige och Danmark. Det gäller här frågor om investeringar, som måhända får räknas i miljarder kronor. Det synes då självklart att allt bör göras för att finna den mest effektiva samarbetsformen till undvikande av felinvesteringar.

I den fortsatta planeringen bör plats beredas även för medinflytande av de kommunala instanserna inom regionen. De representerar invånarna inom området, vilka självtvålet har ett utomordentligt stort intresse av hur hithörande problem löses.

Även för regionala statliga organ bör plats beredas i de planeringsorgan, som måste komma till stånd för flygplatsfrågornas lösning på längre sikt.

Saken är av brådskande natur, vilket bl. a. framgår av ett yttrande till svenska statsutskottet år 1965, där det heter:

De utredningar och överläggningar, som är nödvändiga innan ett principbeslut kan fattas om en nordisk storflygplats, planläggningsarbetet och till slut själva genomförandet av projektet, kan komma att ta omkring tio år. Med de trafikökningsprognoser som tidigare nämnts är det ej mycket tid, som står till förfogande för en lösning av denna fråga.

Den svenska kommunikationsministern, statsrådet Palme, har uppenbarligen också fullt klart för sig att tidsnöd föreligger. Han yttrade sålunda vid Nordiska rådets möte i Köpenhamn den 1 februari 1966 följande:

Det betyder emellertid inte att vi har lång tid på oss. Svårigheten att få underlag för ett klokt och rationellt beslut får inte bli ett hinder för att över huvud taget bestämma sig. Från svensk sida är vi helt på det klara med att Öresundsfrågan måste få en lösning utan onödigt uppskov. Så mycket av planeringen inom Öresundsregionen är beroende av besked om den fasta förbindelsen och om flygplatsfrågorna i regionen att ett längre uppskov kan bli kostsamt.

De nordiska statsministrarna har i samråd med Nordiska rådets presidium upptagit frågan om planläggningen av Öresundsområdet som ett speciellt intressant överläggningsämne vid Nordiska rådets sammankomst i Helsingfors i april 1967.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta en dansk-svensk arbetsgrupp med uppgift att snarast och med ledning av de specialundersökningar, som på danskt och svenskt håll redan företagits eller kan komma att företagas, pröva hela frågan om luftfartsförhållandena i Öresundsområdet avseende byggande av storflygfält och sekundära flygfält, luftrumets utnyttjande, trafikledernas utformning m. m. från såväl ekonomiska, trafikmässiga som tekniska synpunkter, och att i en sådan arbetsgrupp bereda de regionala och kommunala myndigheterna tillbörlig representation ävensom att under utredningsarbetet hålla kontakt med behöriga regeringar i det övriga Norden.

Stockholm och Köpenhamn i februari 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Aksel Larsen

Birger Lundström

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget**SAS:**

Scandinavian Airlines System har i skrivelse av den 1 december 1964 och den 14 januari 1966 yttrat sig över medlemsförslag i Nordiska rådet i närliggande ärenden. Dessa yttranden är i stort sett tillämpliga även på rubricerade tilläggsförslag.

Konsortiet instämmer därför med tilläggsförslagets hemställen att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att tillsätta en sådan dansk/svensk arbetsgrupp.

Stockholm den 15 mars 1967

Karl Nilsson

Verkst. direktör

Øresundsrådet:

Øresundsrådet har tidligere haft adgang til over for Nordisk Råd at fremhæve den betydning, man i regionen tillægger en snarlig løsning af flyvepladsspørgsmålet. Man konstaterede dengang, at den kommunale planering hindres og besværliggøres af den herskende usikkerhed på dette område, og mangel på kommunalt kendskab til og kommunal medbestemmelsesret vedrørende planeringsarbejdet var en belastning.

Øresundsrådet vil gerne påny og kraftigt fremhæve, at den kommunale planering i regionen i stadig højere grad besværliggøres af det usikkerhedsmoment, som ligger i, at en definitiv beslutning om placeringen af flyvepladsen stadig ikke er truffet. Det er en absolut nødvendig forudsætning for de store by- og regionplanopgaver, som skal og må løses på begge sider af sundet, at beslutning om flyvepladsspørgsmålet snarest træffes.

Herudover vil Øresundsrådet understrege, at Kastrup flyveplads i dag er den femtestørste europæiske flyveplads, og at den er af grundlæggende betydning for hele den nordiske luftfart. En af forudsætningerne for, at denne gode position kan bevares er, at en ny storflyveplads placeres centralt i den tætbefolkede og ekspanderende Øresundsregion.

Af hensyn til mulighederne for Malmømrådets videre udbygning må en flytning af Bulltofta foretages, inden en ny storlufthavn kan være bygget;

men på samme måde som en midlertidig udbygning af Kastrup flyveplads ikke kan undgås i samme periode, bør dette ikke have afgørende indflydelse på stillingtagen til storlufthavnens endelige placering.

København og Malmø, den 30. marts 1967

Urban Hansen

Arne Pettersson

D a n m a r k

Ministeriet for offentlige arbejder:

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 34/1965, hvori rådet henstillede til regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen, afholdtes den 31. maj 1965, som oplyst i ministeriet for offentlige arbejders meddelelse af 21. oktober 1965 til rådets 14. session, et nordisk trafikministermøde til drøftelse af sagen.

Som ligeledes oplyst i nævnte meddelelse, gav man fra den svenske regerings side ved mødet udtryk for det standpunkt, at man ikke ønskede at medvirke til en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i regionen, idet man fandt, at spørgsmålet om anlæg af en international storlufthavn f. eks. på Saltholm principielt var et rent dansk anliggende. Fra svensk side var man alene beredt til at medvirke til en fælles undersøgelse af de rent flyveledelsesmæssige problemer.

Fra dansk side måtte man tage det svenske standpunkt til efterretning, uanset at man for sit vedkommende var rede til at indgå i et mere omfattende samarbejde, hvilket ministeriet selv tidligere havde foreslået det svenske kommunikationsdepartement, og man var følgelig henvist til at søge de foreliggende og stærkt presserende danske lufthavnsproblemer løst som en rent dansk opgave.

I konsekvens af den således foreliggende situation meddelte den danske regering den 5. januar 1966 i anledning af medlemsforslaget A 92/T/t angående lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen, at man under hensyn til, at der ikke har kunnet opnås enighed med de svenske myndigheder om en fælles planlægning af lufthavnsudbygningen i Øresundsregionen, ikke så noget grundlag for at søge konkrete enkeltprojekter indplaceret i planen. Det meddeltes endvidere, at man fra dansk side fortsat ville holde de svenske myndigheder orienteret om danske planer med hensyn til flyvepladsanlæg i regionen som et led i det dansk-svenske samarbejde på det rent flyveledelsesmæssige plan. Det nævnte samarbejde etableredes i form af, at statssekretæren i det svenske kommunikationsdepartement og chefen for ministeriet

for offentlige arbejders luftfartskontor udpegedes til kontaktmænd i spørgsmål angående luftfartsforholdene i Øresundsområdet.

Om resultaterne af det dansk-svenske samarbejde med hensyn til undersøgelse af de flyveledelsesmæssige problemer og de foreløbige konsekvenser heraf for danske investeringsovervejelser har den danske regering orienteret rådet i sin meddelelse af 3. februar 1967 til rådets 15. session.

Den danske regering skal i anledning af det nu forelagte medlemsforslag udtale, at man fortsat er fuldt beredt til et bredt samarbejde med den svenske regering om en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen. De foreliggende resultater af de flyveledelsesmæssige undersøgelser har efter dansk opfattelse understreget nødvendigheden af et udvidet samarbejde og en fælles planlægning.

København, den 21. marts 1967

(Sign.)

Københavns magistrat:

Som følge af en henstilling fra Øresundsrådet har Københavns kommune sammen med Tårnby kommune opnået medlemsskab af det af ministeriet for offentlige arbejder nedsatte lufthavnsudvalg, og derved adgang til at følge arbejdet inden for den danske sektor af lufthavnsudredningen i Øresundsregionen.

På grundlag af bl. a. erfaringerne fra udvalgsarbejdet skal man udtale, at Københavns kommune fuldt ud kan tiltræde forslagsstillernes bemærkning om, at enhver planering af flyvepladsspørgsmålene i regionen bør begynde med at fastslå, hvor den internationale storflyveplads skal lægges, og først derefter kan man placere aflastningsflyvepladserne på svensk og dansk side.

Forudsætningen herfor er imidlertid, som også fremhævet i forslaget, at planeringsarbejdet i almindelighed udføres i svensk-dansk samarbejde, og det ville være ønskeligt, om det snævre samarbejde, som nu findes for så vidt angår flyvesikkerhedsproblemerne, kunne udvides til også at omfatte de økonomiske, trafikmæssige og tekniske problemer iøvrigt.

Man finder endvidere, at et sådant udvidet dansk-svensk samarbejde, der burde have været etableret for lang tid siden, også bør omfatte repræsentanter for såvel regionale som kommunale myndigheder i Øresundsregionen, idet man skal fremhæve, at den herskende uklarhed med hensyn til placeringen af regionens interkontinentale storlufthavn til stadighed medfører store vanskeligheder for planeringsarbejdet i området. Senest er dette kommet til udtryk i en rapport om Amager, og den københavnske generalplan. (Här ej tryckt.)

København, den 30. marts 1967

Urban Hansen

K. Meyer

F i n l a n d**Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, luftfartsavdelningen:**

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena refererar härmed till sitt meddelande av den 25 november 1965 till Nordiska rådets Finlands delegation rörande rådets rekommendation nr 34/1965, i vilket meddelande underströks den kraftiga tillväxten av flygtrafiken i Öresundsområdet samt otillräckligheten av Kastrups och Bulltofta flygplatsers kapacitet med hänsyn till sagda tillväxt.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena anser, såsom i ovannämnda meddelande även framhålles, alla åtgärder med ändamål att befrämja flygsäkerheten och att skapa tillräckligt med flygplatskapacitet för trafikflygets snabba utveckling principiellt såsom positiva. Enligt ministeriets uppfattning har Finland dock inte skäl att delta i kostnaderna för de åtgärder, som skall vidtagas i Öresundsområdet. I övrigt anser ministeriet att förslaget bör understödhas.

Helsingfors den 30 mars 1967

K. J. Temmes

Chef för luftfartsavdelningen

Matti Airola

Avdelningssekreterare

Aero Oy har i en skrivelse den 28 mars 1967 förklarat sig instämma i tilläggsförslaget.

N o r g e**Samferdselsdepartementet:**

Man anser det fortsatt naturlig at Danmarks og Sveriges regjeringer bestemmer hvordan problemene om luftfartforholdene i Øresundsområdet bør utredes, og går ut fra at norske myndigheter blir orientert om resultatene av utredningene og får anledning til å uttale seg om de sider av saken som berører norske luftfartsinteresser.

Oslo, 30. mars 1967

H. Kyllingmark

Marta Aarnes

Sverige

Lufffartsverket:

Förslaget utmynnar i en rekommendation till regeringarna att tillsätta en dansk-svensk arbetsgrupp att snarast pröva hela frågan om lufffartsförhållandena i Öresundsområdet avseende bl. a. byggande av storflygplats och sekundära flygplatser. I arbetsgruppen skulle regionala och kommunala myndigheter beredas representation.

I yttrande till riksdagens statsutskott den 20 april 1965 över motionerna I: 441, II: 529 och I: 606 angående en gemensam storflygplats i Öresundsområdet tillstyrkte lufffartsverket en gemensam dansk-svensk utredning av denna fråga. Statsutskottet fann emellertid icke anledning att föreslå en sådan utredning, enär kontinuerliga kontakter mellan vederbörande danska och svenska instanser redan ägde rum och kunde förväntas fortsätta.

Sedermåra har lufffartsverket i yttrande till Eder den 31 december 1965 över ett medlemsförslag om planering för civilflygets ordnande inom Öresundsregionen framhållit, att verket var berett att medverka i en utredning beträffande de trafikala, organisatoriska och tekniska förutsättningarna för en fortsatt utbyggnad av markorganisationen för civilflyget i Köpenhamn—Malmö-området. Lufffartsverket framhöll emellertid, att en lösning av den danska storflygplatsfrågan syntes vara avlägsen i tiden, samt att det med hänsyn till angelägenheten ur såväl stadsbyggnads- som flygtrafiksynpunkt att snabbt lösa Malmö flygplatsfråga icke hade varit möjligt att sammankoppla denna med den danska flygplatsfrågan.

I nu föreliggande medlemsförslag framhålls bl. a., att varje planering av flygplatsfrågorna inom regionen måste börja med att fastslå var den interkontinentala storflygplatsen skall ligga. Först därefter kan klarläggas, var de avlastningsflygplatser, som kommer att erfordras i såväl Danmark som Sverige, kan placeras.

Vad som sålunda framhålls är i princip riktigt. Emellertid är det med hänsyn till stadsbyggnads- och flygtrafikförhållandena vid Bulltofta, för vilka redogjorts i verkets yttrande till Eder den 31 december 1965, nödvändigt att snarast anlägga en ny lokal flygplats för Malmö och sydvästra Skåne.

Lufffartsverket kommer därför inom kort att framlägga förslag till planering och utformning av en sådan flygplats, som beräknas vara färdig att ersätta Bulltofta flygplats under 1973.

Med hänsyn härtill samt till att en lösning av den danska storflygplatsfrågan synes vara avlägsen i tiden är det icke möjligt att helt sammankoppla dessa båda flygplatsfrågor.

I planeringsarbetet för Malmö nya flygplats har emellertid den svensk-

danska SVEDA-kommittén aktivt medverkat med trafikledningstekniska utredningar och i hög grad påverkat de aktuella förslagen till flygplatsens läge och banriktningar. SVEDA har därvid även bedömt den nya Malmö-flygplatsen i förhållande till aktuella alternativ för en dansk storflygplats och redovisat sina resultat vid gemensam föredragning för representanter för berörda statsdepartement i Sverige och Danmark, samt senare för Nordiska rådets trafikutskott i Oslo.

Varje möjlig hänsyn till flygtrafikproblemen i stort inom Öresundsregionen kommer att tagas i verkets fortsatta planering för den nya Malmö-flygplatsen och etablerade kontakter med vederbörande danska instanser kommer att upprätthållas och, om så erfordras, utvidgas.

Det nu sagda innebär, att en sådan förutsättningslös utredning, som föreslås i medlemsförslaget, icke längre är praktiskt möjlig. Däremot är enligt luftfartsverkets uppfattning en utredning av det slag verket föreslagit i sitt förenämnda yttrande till Eder den 31 december 1965 och som tar sikte på den fortsatta utbyggnaden av luftfartens markorganisation inom det aktuella området, fortfarande angelägen ur luftfartssynpunkt. Den är också erforderlig för en riktig bedömning av den framtida utbyggnaden av yttransportlederna samt av regionplaneringen i övrigt inom området.

Stockholm den 29 mars 1967

Luftfartsverket
För generaldirektören

J. G. Karlsson

S. Östlund

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

Länsstyrelsen har i åtskilliga sammanhang framhållit att trafikutvecklingen är sådan att det är nödvändigt att flygplatsfrågorna i öresundsregionen snarast möjligt klarlägges samt att berörda regionala statliga myndigheter och de större kommunerna erhåller möjlighet att direkt delta i utredningsarbetet.

Sålunda framhöll länsstyrelsen t. ex. i utlåtandet den 30 december 1963 över det av danska och svenska öresundsdelegationerna avgivna betänkandet rörande öresundsförbindelsen att de med placeringen av ett nytt interkontinentalt flygfält förenade problemen måste lösas inom en mycket nära framtid. I yttrande den 27 oktober 1964 över ett inom Nordiska rådet väckt medlemsförslag rörande dansk-svensk storflygplats samt i yttrande den 25 mars 1965 till riksdagens statsutskott över inom riksdagen väckta motioner angående gemensam storflygplats i öresundsregionen uttalade länsstyrelsen även som sin uppfattning att utredningar avsedda att belysa lämplig

lokalisering av en ny storflygplats ofördröjligen borde komma till stånd. I yttrande till Nordiska rådet den 28 december 1965 över ett inom rådet väckt förslag rörande planering för civilflygets ordnande inom öresundsregionen framhöll länsstyrelsen bl. a. vikten av att Kastrup, som nu fungerar som gemensam huvudflygplats för hela Norden, byggdes ut eller ersattes av en ny flygplats. Enligt länsstyrelsens mening borde ett nära samarbete mellan i första hand Danmark och Sverige i fråga om lokaliseringen av ersättningsflygplatsen för Kastrup komma till stånd. Såväl de regionala ställiga myndigheterna som berörda större kommuner inom öresundsregionen borde därvid på ett tidigt stadium inkopplas på utredningsarbetet. Vidare framhöll länsstyrelsen att omlokaliseringen av inrikes- och charterflygplatsen Bulltofta från trafikantsynpunkt huvudsakligen var ett svenskt intresse och att frågan om ersättningsflygplats för Bulltofta var synnerligen brådskande, enär gränsen för Bulltoftas kapacitet hade nåtts. Enligt länsstyrelsens bestämda mening borde därför icke ett beslut om anläggande av ersättningsflygplats för Bulltofta anstå i avvaktan på den plan för civilflygets ordnande i öresundsregionen som Nordiska rådet rekommenderat, detta i synnerhet som beslut om att utföra en sådan plan ännu inte fattats. Länsstyrelsen ansåg det däremot vara angeläget att innan lokaliseringen av ersättningsflygplatsen för Bulltofta bestämdes ett samarbete kom till stånd mellan Danmark och Sverige för diskussion av flygsäkerhetsfrågorna.

Länsstyrelsen vill i anledning av det nu väckta förslaget återigen framhålla angelägenheten av att frågan om en gemensam storflygplats för Norden i öresundsområdet snarast utredes och blir föremål för åtminstone principbeslut beträffande lokaliseringen.

Utredningarna rörande storflygplatsen bör handhas gemensamt av danska och svenska myndigheter. Frågan om i vilken form dessa utredningar bör bedrivas anser sig länsstyrelsen icke böra taga närmare ställning till. Länsstyrelsen vill emellertid liksom förslagsställarna framhålla vikten av att de regionala ställiga myndigheterna och de större kommunerna i området beredes plats i vederbörande utredningsorgan.

Det skulle ha varit önskvärt att frågan om storflygplatsens lokalisering varit löst innan ställning togs till lokaliseringen av ersättningsflygplats för Bulltofta. Det finns emellertid anledning antaga att ett beslut om storflygplatsens lokalisering kommer att dröja ännu åtskilliga år. Som tidigare framhållits är såväl trafik- som bullerförhållandena vid Bulltofta flygplats sådana att varje fördröjning av omlokaliseringen medför allvarliga konsekvenser. Länsstyrelsen kan därför inte tillstyrka förslaget att beslut i frågan om ersättningsflygplats för Bulltofta skulle anstå i avvaktan på att ställning togs till storflygplatsens lokalisering. Enligt länsstyrelsens mening bör de pågående utredningarna om ersättningsflygplatsen för Bulltofta slutföras så att beslut i frågan kan fattas snarast möjligt. I utredningarna — i vilka de regionala ställiga myndigheterna och vederbörande kommunala myndig-

heter bör aktivt delta — bör emellertid självfallet sådant samarbete äga rum med Danmark att ersättningsflygplatsen för Bulltofta lokaliseras så att den icke kan komma att få menlig inverkan på verksamheten vid en eventuell blivande storflygplats vid Öresund. För att klarlägga dessa frågor torde icke erfordras någon dansk-svensk arbetsgrupp utöver den nu fungerande s. k. SVEDA-gruppen, som har till uppgift att utreda flygsäkerhetsproblemen.

Malmö i landskansliet den 29 mars 1967

Gösta Netzén

Torsten Buregren

Länsstyrelsen i Kristianstads län:

Länsstyrelsen anser att de synpunkter, som anförts i motionen, är riktiga och värda allt beaktande. Länsstyrelsen anser det sålunda önskvärt att flygplatsfrågorna i Öresundsregionen löses i ett sammanhang. Det samarbete, som redan existerar mellan danska och svenska myndigheter, bör självfallet fortsätta och kan måhända fördjupas. Huruvida det ur praktiska synpunkter är den bästa vägen att just nu tillsätta en speciell dansk-svensk arbetsgrupp, kan synas tveksamt. Skulle det emellertid befinnas lämpligt att följa motionens förslag på denna punkt, vill länsstyrelsen understryka betydelsen av att vederbörliga regionala organ blir representerade i kommittén.

Kristianstad i landskansliet den 3 april 1967

B. Petri

T. Winberg

Malmöhus läns landsting:

Mellan staten och Malmö stad har avtal slutits om nedläggning av Bulltofta flygfält. Det har bedömts som synnerligen angeläget att ett nytt flygfält anordnas i Skåne som en ersättning för Bulltofta flygfält. Landstinget, som har ansett att ett kommunalt bidrag till flygfält utanför Malmö stad icke borde helt åvila staden, har beslutat att ekonomiskt bidra till kostnaderna för marklösen och anläggning av det nya flygfältet.

Förvaltningsutskottet finner väl att frågan om en internationell storflygplats inom Öresundsområdet är av utomordentlig vikt, men anser frågan vara

en angelägenhet, som i största utsträckning berör respektive statliga organ, vilket även gäller trafiksäkerhetsfrågorna. Då utskottet förutsätter att redan existerande och eventuellt blivande utredningsorgan på berörda områden kommer att ta kontakt med kommunerna och andra lokala organ, hyser utskottet den meningen, att något ytterligare för närvarande icke synes kunna uppnås genom att tillsätta en sådan arbetsgrupp som föreslås i tilläggsförslaget.

Malmö den 21 mars 1967

Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott

Emil Ahlkvist

Clas Ekstrand

Kristianstads läns landsting:

Den fråga, som här upptagits till behandling, är av utomordentligt stor betydelse och bör bringas till en snar lösning. Utskottet vill för sin del understryka de synpunkter, som framförts i förslaget, nämligen att placeringen av den interkontinentala storflygplatsen till en början bör fastslås och att först därefter frågan om avlastningsflygplatsernas lokalisering kan preciseras. Emellertid synes planeringen av ersättningsflygplats för Bulltofta ha avancerat så långt att det av olika anledningar icke finns möjlighet eller kan anses vara lämpligt att fördröja den planläggningen i avvaktan på ett definitivt beslut om storflygplatsens lokalisering. Detta förhållande är i och för sig att beklaga. Det är nu så mycket angelägnare att påskynda behandlingen av de övriga lokaliseringsproblemen för att i görligaste mån undvika felinvesteringar. Samtliga kommunikationsprojekt i regionen är också mer eller mindre direkt beroende av var den framtida storflygplatsen kommer att ligga. Härav följer — med hänsyn till kommunikationernas stora betydelse — att jämväl övriga näringslivsfrågor inom området i stort är avhängiga av denna lokalisering.

Däremot är förvaltningsutskottet ej berett att taga ställning till huruvida den föreslagna dansk-svenska arbetsgruppen är ett riktigt och lämpligt forum för prövning av detta spörsmål. Hur denna formella fråga än löses förutsätter utskottet att jämväl de lokala kommunala organen ges tillfälle att deltaga i utredningarna.

Kristianstad den 31 mars 1967

För Kristianstads läns landstings förvaltningsutskott

Svante Kristiansson

Sverker Harsten

Skånes handelskammare:

Såsom framhålles i förslaget har de av rådet 1965 och 1966 uttalade önskemålen om undersökning av möjligheterna för en gemensam lösning av flygplatsproblemen i öresundsregionen och om inpassning av planläggningen av lokala flygplatser inom regionen i ett större sammanhang hittills icke lett till några påtagliga resultat. Under hänvisning härtill hemställes i förslaget att rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta en dansk-svensk arbetsgrupp med uppgift att i närmare angivna former snarast pröva hela frågan om luftfartsförhållandena i området.

Handelskammaren får för sin del erinra om att kammaren i remissyttrande till rådets presidium den 2 november 1964 över det till rådets trettonde session väckta medlemsförslaget om dansk-svensk storflygplats tillstyrkte en gemensam dansk-svensk undersökning utan dröjsmål av möjligheterna för en samfällid lösning av flygplatsfrågorna i öresundsregionen. Kammaren underströk — förutom trafiksäkerhetens krav — att Själland och Sydsverige gemensamt erbjuder ett omfattande trafikunderlag inom en begränsad geografisk yta, för vilket en samordnad lösning av flygplatsfrågorna i en eller annan form redan på förhållandevis kort sikt kan visa sig påkallad såväl från samhällsekonomisk synpunkt som med hänsyn till de möjligheter till förbättrad service som därmed kan komma att erbjudas. I yttrandet framhölls även, att här berörda spörsmål äger nära samband med frågan om en fast förbindelse över Öresund.

Sedan handelskammaren avgav sitt yttrande har ytterligare omständigheter tillkommit som gör en gemensam utredning av hithörande problem än mer angelägen. Sålunda föreligger — som i förslaget anföres — på svensk sida preliminärt beslut om en utflyttning av Bulltoftaflygplatsen till Holmejaområdet, och på dansk sida pågår utredning om en ny storflygplats, som på längre sikt skall ersätta Kastrup. Därtill kommer att den svensk-danska öresundsgruppen inom kort väntas framlägga resultatet av sitt arbete, vilket bör vara ägnat att föra frågan om den första fasta öresundsförbindelsen ett stort steg närmare en slutlig lösning.

Utan att i och för sig vilja uttala förord för någon viss lösning i sak av de föreliggande problemen vill handelskammaren, under återopande av vad här anförts, tillfullo instämma i de i förslaget framställda önskemålen om en gemensam utredning av ovan berörda frågor och kraftigt understryka de allvarliga konsekvenser för samhällsplaneringen inom hela öresundsregionen som kan uppstå genom ytterligare dröjsmål med en dylik utredning.

Malmö den 31 mars 1967

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

Hans Cavalli-Björkman

Lars C. G. Samzelius

Drätselkammaren i Malmö:

För Malmö stad är det av utomordentlig vikt att luftfartsförhållandena inom den större regionen — Öresundsområdet — som staden tillhör, blir tillfredsställande ordnad och att detta sker så snart som möjligt. Det är alldeles uppenbart att området bör tillgodoses med en storflygplats avsedd för kontinental och interkontinental flygtrafik.

Vid avslutandet av avtalet om nedläggande av Bulltofta flygplats hyste man den förhoppningen, att en flyttning österut av den lufttrafik, som nu begagnar Bulltofta flygplats, skulle bereda ökade möjligheter för en storflygplats inom Öresundsområdet. Det var alltså ej enbart för att få flygbullret förlagt längre från staden som överenskommelsen om ett stadens bidrag till en ersättningsflygplats, preliminärt förlagd till Holmeja, kom till stånd. Genom denna överenskommelse har slutgiltigt avgjorts att Bulltofta skall nedläggas som flygplats och i den delen erfordras ej ytterligare utredning, bortsett från den rent lokala, som gäller definitiv placering av ersättningsflygplatsen i närheten av Holmeja.

Drätselkammaren finner det vanskligt att uttala sig om lämpligaste formen för bedrivandet av undersökningarna rörande en storflygplats i stället för Kastrup. Vissa dansk-svenska kontakter har tagits i frågan, bl. a. genom den i det remitterade tilläggsförslaget omnämnda SVEDA-gruppen, men främst genom direkta kontakter mellan danska och svenska regeringarna. Huruvida frågans lösning skulle vinna på att man utöver SVEDA-gruppen tillsätter en särskild arbetsgrupp med de uppgifter förslagsställarna tänkt sig är svårt att bedöma. Emellertid håller drätselkammaren för troligt att regeringarna, så snart de bedömer förutsättningar föreligga, kommer att vidtaga lämpliga åtgärder för att befordra en lösning av frågan om storflygplatsen, och drätselkammaren tar för givet att kontakt därvid kommer att tas med berörda större kommuner och kommunsammanslutningar inom Öresundsområdet så att dessa kommuners önskemål i möjligaste mån blir tillgodosedda.

Malmö den 29 mars 1967

På drätselkammarens vägnar:

Arne Lundberg

Rolf Bruzelius

Reservationer

Mot avgivande av yttrande av ovan angivet innehåll har reservation anförts *dels* av herrar Nils Mårtensson, Sten Sterning och J. Hemmingsson som önskat att sista stycket i skrivelsen skulle ges följande formulering:

»Det synes uppenbart, att en särskild arbetsgrupp med de uppgifter förslagsställarna tänkt sig skulle vara av mycket stor betydelse. Frågan innehåller så många problem att lösningar utan effektiv samordning ter sig äventyrliga. Ett deltagande av kommunrepresentanter i en sådan arbetsgrupp ter sig välbetänkt.»

och dels av herr Ture Persson, som yrkat att skrivelsen ändrades därhän, att staden i sitt yttrande över »tilläggsförslaget» inte nöjde sig med att hålla för troligt att regeringarna kommer att vidta lämpliga åtgärder, utan med understrykande av behovet av regional och kommunal representation stödde förslaget om tillsättande av en dansk-svensk arbetsgrupp med de i förslaget angivna uppgifterna.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget och meddelandena om rekommendationerna nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen, 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen, 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse och 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

Til trafikudvalget er henvist tillæggsforslag om luftfartsforholdene i Øresunds-området. Til udvalget er endvidere henvist meddelelser til 15. session om rek. nr. 5/1962 angående udbygning af Øresundsregionen, afgivet af Danmarks og Sveriges regeringer, om rek. nr. 34/1965 angående storluft-havn i Øresunds-regionen, afgivet af Danmarks, Finlands, Islands og Sveriges regeringer, om rek. nr. 35/1965 angående en fast Øresunds-forbindelse afgivet af Danmarks og Finlands regeringer, og om rek. nr. 27/1966 angående planlægning af lokale flyvepladser inden for Øresunds-området, afgivet af Danmarks og Sveriges regeringer.

Tillæggsförslaget og meddelelserne har været behandlet på udvalgets møde i Oslo den 21.—22. februar 1967 med deltagelse af minister for offentlige arbejder Svend Horn, kommunikationsministern Leon Suonpää, statsråd Håkon Kyllingmark og statsrådet Olof Palme; som sagkyndige deltog følgende embedsmænd: kontorchef Poul Andersen, Danmark, trafikledaren Lennart Berkenstam, Sverige, og överstelöjtnanten Bertil Carlström. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark deltaget i udvalgsbehandlingen; endvidere har følgende sagkyndige deltaget: overborgmester Urban Hansen, Danmark, direktören Torsten Ljöstad, Sverige, riksdagsmannen Arne Petterson, Sverige, avdelningschefen K. J. Temmes, Finland, og departementsrådet K. O. Wennerhorn, Sverige.

1. Tillæggsforslaget

I tillæggsforslaget, som er stillet af Leif Cassel, Kresten Damsgaard, Aksel Larsen og Birger Lundström, henstilles til rådet at vedtage en rekommandation til regeringerne i Danmark og Sverige om at nedsætte en dansk-svensk arbejdsgruppe med den opgave, snarest og med vejledning i de specialundersøgelser, som fra dansk og svensk side allerede er blevet eller vil blive foretaget, at undersøge hele spørgsmålet om luftfartsforholdene i Øresundsområdet med hensyn til bygning af en storlufthavn og sekundære flyvepladser, luftrumets udnyttelse, færdselsårens udformning m. m. ud fra såvel økonomiske, trafikmæssige, som tekniske synspunkter, og at give de regionale og kommunale myndigheder en passende repræsentation i en sådan arbejdsgruppe, samt at holde kontakt med de øvrige nordiske regeringer under udredningsarbejdet.

2. Meddelelserne

Af meddelelserne om rek. nr. 5/1962 angående udbygning af Øresundsregionen fremgår, at samarbejdet om planlægning for og udbygning af regionen er fortsat og yderligere udviklet. Fra dansk side betragtes formålet med rekommandationen som opnået.

Af meddelelsen om rek. nr. 34/1965 angående en storlufthavn i Øresundsregionen og af meddelelserne om rek. nr. 27/1966 angående planlægning af lokale flyvepladser inden for Øresundsområdet fremgår, at det dansk-svenske SVEDA-udvalg har afgivet rapporter, indeholdende bedømmelser ud fra flyveledelsessynspunkter af projekterne til anlæg af en storlufthavn henholdsvis på Saltholm eller ved Kongelunden på Sydamerger. De to projekter vil ifølge rapporterne ikke være forenelige med eksisterende og planlagte civile og militære flyvepladser i regionen, såfremt de af SVEDA-udvalget, som grundlag for undersøgelsen, opstillede forudsætninger fastholdes.

Af meddelelserne om rek. nr. 35/1965 angående en fast Øresunds-forbindelse fremgår, at den dansk-svenske arbejdsgruppe (Øresundsgruppen), som har til opgave at ajourføre og komplettere dele af Øresundsudvalgenes betænkning af 1962 er ved at afslutte dette arbejde, og at en redegørelse fra gruppen påregnes afleveret til de respektive trafikministre i løbet af foråret 1967.

3. Udtalelser

Følgende myndigheder, organisationer og selskaber har afgivet udtalelser i anledning af tillæggsforslaget:

SAS.

Øresundsrådet.

Danmark:

Ministeriet for offentlige arbejder.
Københavns magistrat, overborgmesteren.

Finland:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, luftfarts-
avdelningen.
Aero Oy.

Norge:

Samferdselsdepartementet.

Sverige:

Malmöhus läns landsting.
Drätselkammaren i Malmö.
Länsstyrelsen i Malmöhus län.
Luftfartsverket.
Skånes handelskammare.
Kristianstads läns landsting.
Länsstyrelsen i Kristianstads län.

SAS erklærer sig enig i en henstilling til Nordisk Råd om vedtagelse af en rekommandation til regeringerne i Danmark og Sverige om nedsættelse af en dansk-svensk arbejdsgruppe i overensstemmelse med tillægsforslaget.

Øresundsrådet fremhæver, at den kommunale planering i regionen i stadig højere grad besværliggøres af, at en endelig beslutning om placeringen af storlufthavnen endnu ikke er truffet. Det anføres, at beslutning i flyvepladsspørgsmålet er en absolut nødvendig forudsætning for løsningen af de store by- og regionplanopgaver, som skal løses på begge sider af sundet.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark erklærer sig fuldt beredt til et bredt samarbejde med den svenske regering om en fælles løsning af lufthavnproblemerne i Øresundsregionen. Resultaterne af de hidtidige flyvemæssige undersøgelser har efter dansk opfattelse understreget nødvendigheden af et udvidet samarbejde og en fælles planlægning.

Københavns magistrat anbefaler igangsættelsen af det med forslaget tilsigtede dansk-svenske samarbejde, som foruden flyvesikkerhed også skulle omfatte andre tekniske samt økonomiske og trafikmæssige problemer. Magistraten henviser ligesom Øresundsrådet til, at det af hensyn til regionens planlægning er nødvendigt at få afklaret, hvor lufthavnen skal anlægges, og udtrykker ønske om, at repræsentanter for såvel regionale som kommunale myndigheder i regionen bør deltage i samarbejdet.

Fra finsk side anbefaler såvel *ministeriet för kommunikationsväsendet* som *Aero Oy* forslaget. *Samferdselsdepartementet* i Norge finder det naturligt, at Danmarks og Sveriges regeringer træffer aftale om udredningen af

problemerne om luftfartsforholdene i Øresunds-regionen, men går ud fra, at de norske myndigheder bliver orienteret om resultaterne af en sådan udredning og får lejlighed til at udtale sig om spørgsmål, der berører norske luftfartsinteresser.

I udtalelsen fra *Malmöhus läns landsting* oplyses, at »förvaltningsutskottet» mener, at der for tiden ikke kan opnås noget ved at nedsætte en arbejdsgruppe som foreslået.

Drättselkammaren i Malmö har afgivet en udtalelse med 2 reservationer. Flertallet mener ikke at kunne tage stilling til, hvorvidt nedsættelsen af en særlig arbejdsgruppe vil kunne fremskynde en løsning, men mener, at regeringerne — når forudsætningerne herfor foreligger — vil tage beslutning om en hensigtsmæssig måde, på hvilken problemerne vedrørende storlufthavnen kan løses. Flertallet forudsætter, at der til sin tid vil blive optaget kontakt med de berørte større kommuner og sammenslutninger af kommuner i området. Et mindretal finder nedsættelsen af en særlig arbejdsgruppe af meget stor betydning; spørgsmålet har så mange sider, at en effektiv samordning er påkrævet, hvorfor deltagelse af kommunerepræsentanter synes hensigtsmæssig. Et andet mindretal anbefaler forslaget om en fælles dansk-svensk arbejdsgruppe, men uden at fremhæve behovet for regional og kommunal repræsentation.

Länsstyrelsen i Malmöhus län fremhæver hensigtsmæssigheden af, at spørgsmålet om en storlufthavn udredes, og at der træffes principbeslutning om dens placering men mener ikke at burde tage stilling til spørgsmålet om formen for en sådan udredning. Länsstyrelsen vil imidlertid anbefale, at de regionale statslige myndigheder og de større kommuner i området får sæde i det pågældende udredningsorgan. For så vidt angår spørgsmålet om anlæg af en flyveplads til afløsning af Bulltofta udtaler länsstyrelsen, at man ikke kan anbefale, at anlægget af en sådan flyveplads afventer stillingtagen til storlufthavnens lokalisering; de igangværende udredninger om afløsningsflyvepladsen bør tilendebringes snarest, og der skulle ikke hertil kræves anden dansk-svensk arbejdsgruppe end den eksisterende såkaldte Svedagruppe. — *Luftfartsverket* kan i princippet tiltræde forslaget, men gør opmærksom på vanskelighederne ved på det nærværende tidspunkt fuldt ud at gennemføre det. — *Skånes handelskammare* går — uden at anbefale nogen bestemt løsning — ind for de i forslaget fremsatte ønsker om en fælles udredning og understreger, at der kan opstå alvorlige konsekvenser for planlægningen i Øresunds-regionen ved en yderligere udsættelse af en sådan udredning.

Länsstyrelsen i Kristianstads län og *Kristianstads läns landsting* har udtalt sig meget positivt om tillæggsforslaget. Länsstyrelsen finder det ønskeligt, at flyvepladsspørgsmålene i Øresundsregionen løses i én sammenhæng, og landstinget understreger som sin opfattelse, at der principielt først bør træffes beslutning om placeringen af den interkontinentale storlufthavn, og

at man derefter kan tage stilling til lokaliseringen af aflastningsflyvepladserne, men at man dog nu også må tage hensyn til den mere avancerede lokale planlægning. De to instanser mener imidlertid ikke at kunne tage stilling til, hvorvidt den foreslåede arbejdsgruppe er den bedste løsning.

4. Trafikudvalget

Det er under udvalgets behandling af sagerne oplyst, at betænkning fra Øresundsgruppen med nye beregninger af omkostningerne ved anlæg af en fast Øresundsforbindelse med ny trafikprognose og oplysninger om undersøgelserne af bundforholdene i Øresund forventes at foreligge om et par måneder.

Det er endvidere oplyst, at Svedagrupperen om et par uger ud fra nye forudsætninger vil indlede yderligere undersøgelser vedrørende det antal operationer, der kan afvikles i luftrummet i Øresundsområdet og andre problemer, der knytter sig til anlæg af en storlufthavn. Resultaterne af disse undersøgelser forventes at foreligge i efteråret 1967. For så vidt angår de svenske undersøgelser af de alternative muligheder for anlæg af en svensk flyveplads ved Holmeja oplystes, at disse undersøgelser vil blive offentliggjort i den nærmeste fremtid, og at de vil blive sendt på remis i Sverige.

Udvalget finder det overordentlig vigtigt, at en udbygning af Øresundsregionen til et kraftcentrum, som kan hævde sig over for andre storecentre i Europa, bør kunne påbegyndes uden unødvendige forsinkelser.

Planlægningen af udbygningen af regionen forudsætter imidlertid, at der træffes beslutning om placeringen af den faste forbindelse over Øresund og også om, hvor den kommende storlufthavn i Norden skal anlægges.

For så vidt angår den faste forbindelse har udvalget ikke i øjeblikket grundlag for at afgive yderligere udtalelser, men henviser til rådets tidligere rekommandationer, senest rek. nr. 35/1965. Udvalget har til hensigt at afholde et møde snarest muligt efter, at Øresundsgruppens betænkning foreligger.

For så vidt angår en ordning af luftfartsforholdene i Øresundsområdet, finder udvalget, at det første og vigtigste skridt er at finde den bedst mulige placering af en storlufthavn, og at muligheden for at udnytte en sådan placering ikke på nogen måde må blokeres eller beskæres af sekundære anlæg. Udvalget finder det derfor påkrævet, at der findes den nærmeste kontakt mellem regeringer og myndigheder i Danmark og Sverige, herunder på det i det foreliggende tillægsforslag omhandlede område.

Udvalget vil til slut udtale, at så omfattende anlægsarbejder, som det drejer sig om, må indpasses i landenes almindelige økonomiske planlægning, men at en principbeslutning om anlæggenes udførelse og placering bør fremskyndes så meget som det er muligt, således at en videre planlægning kan foretages og fejlinvesteringer eller stagnation undgås.

Under henvisning til det ovenfor anførte vil udvalget foreslå,

1. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige snarest muligt at udvide og styrke samarbejdet vedrørende en undersøgelse af hele spørgsmålet om luftfartsforholdene i Øresunds-området. Dette kan eventuelt ske ved på et passende tidspunkt at nedsætte en fælles arbejdsgruppe. Regeringerne bør give de regionale og kommunale myndigheder, mulighed for at deltage i disse undersøgelser på en hensigtsmæssig måde. De to regeringer bør desuden under udredningsarbejdet opretholde kontakt med de øvrige nordiske regeringer.

2. at rådet tager meddelelserne om rekommandationerne nr. 5/1962, 34/1965, 35/1965 og 27/1966 til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålene til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Mikko Laaksonen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>
<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jon Leirfall</i>	<i>Kai Lindberg</i>
<i>Birger Lundström</i>	<i>Tuure Salo</i>	<i>Jón Skaftason</i>
	Formand	
	<i>Gösta Skoglund</i>	

Medlemsförslag

om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Trygve Bratteli, Leif Cassel, Poul Hartling och Eino Sirén)

Danmarks regering har genom ett nyligen väckt regeringsförslag (B 4/j) hemställt om sådana ändringar i Nordiska rådets stadga, som erfordras för att bereda viss representation för Färöarnas lagting och landstyre i Nordiska rådet. Härigenom har frågan om en omarbetning av rådets stadga även på vissa andra punkter fått aktualitet. Om i anledning av nämnda regeringsförslag rådets stadga skall ändras, torde det nämligen vara anledning att överse stadgan även i vissa andra avseenden i ljuset av de erfarenheter, som gjorts under de tio år stadgan haft sin nuvarande lydelse. Bland annat i följande hänseende torde en justering av stadgans nuvarande avfattning vara behövlig.

Enligt 7 § stadgan skall rådets utskott sammanträda mellan sessionerna blott vid särskilda tillfällen. Genom omläggningen av rådets arbetsätt för några år sedan har huvuddelen av utskottens arbete kommit att förläggas till tiden mellan rådets sessioner. När denna omläggning nu blir permanent, nödvändiggöres en ändring i förevarande paragraf av stadgan.

I stadgans § 10 säges att rådet verkar genom debatter och genom antagande av rekommendationer till regeringarna. I själva verket har rådet kommit att få ytterligare möjligheter genom att nya uppgifter lagts på rådet, bl. a. att utse vissa medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden samt att besluta i anledning av revision av fonden. Bestämmelsen om rådets uppgifter bör på lämpligt sätt generellt vidgas, så att en naturlig utveckling ej hindras. Presidiets vidgade möjligheter att självständigt agera som företrädare för rådet bör möjligen också stadgefästas.

I 8 § av stadgan förutsattes att den personal, som erfordras för rådets verksamhet, skall vara anställd av de nationella delegationerna. Rådet har emellertid under senare år själv antagit vissa befattningshavare för att ombesörja rådets gemensamma angelägenheter, bl. a. en redaktör för rådets förhandlingar samt utskottssekreterare för utskottsarbetets fullgörande. Stadgan bör innehålla någon regel härom.

Det kan vidare ifrågasättas om icke Helsingforsöverenskommelsen, vilken

förutsätter rådets hörande i viss omfattning, skulle på ett eller annat sätt även formellt bindas samman med stadgan för rådet. Olika möjligheter därvidlag är tänkbara.

Arbetsordningen för rådet är i dagens läge i stort behov av en översyn. Den har ursprungligen skrivits för den situationen, att rådets arbete utslutande försiggår vid de årliga rådssessionerna. Den senare utvecklingen som förskjutit arbetet till mellantiden mellan sessionerna har i stort sett icke fått något uttryck i arbetsordningen. Det blir även som en konsekvens av stadgeändringarna nödvändigt att överse arbetsordningen. Denna översyn bör gälla arbetsordningen i dess helhet.

Vi får under återopande av det anförda hemställa,

dels att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta envar i sitt land föranstalta om antagande av de ändringar i Nordiska rådets stadga, vilka kan bli resultatet av en nu inledd översyn av stadgan inom rådet och om vilka enighet kan vinnas,

dels ock att Nordiska rådet måtte uppdraga åt sitt juridiska utskott att, så snart det blivit klart vilka förändringar som kommer att vidtagas i stadgan, utarbeta och framlägga förslag till ny arbetsordning för rådet.

Reykjavík, Oslo, Stockholm, København och Helsingfors den 11 mars 1967

Sigurður Bjarnason

Trygve Bratteli

Leif Cassel

Poul Hartling

Eino Sirén

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om gennemsyn af Nordisk Råds vedtægt og arbejdsordning.

I behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Udvalget har drøftet, hvorledes man på hensigtsmæssig måde kan tilrettelægge den videre behandling af sagen.

Udvalget vil fortsætte arbejdet med forslaget.

Dette anmelder udvalget herved for rådet.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Regeringsförslag

om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

(Väckt av Danmarks regering)

Ved skrivelse af 17. februar 1959 (Nordiska rådet, 7:e sess. 1959, s. 1874—75) henstillede Nordisk Råds præsidium til de nordiske landes regeringer at indlede et samarbejde med henblik på tilvejebringelse af ensartede regler om ekstinktiv erhvervelse af løsøre.

I skrivelsen anførtes, at rådets juridiske nimanndskomité havde henledt præsidiets opmærksomhed på de praktiske ulemper, som anvendelsen af forskellige regler i de nordiske lande på dette område medførte. I konflikt-situationer mellem den godtroende erhverver og den oprindeligt berettigede ville resultatet i de samme tilfælde i nogle lande være til fordel for den godtroende erhverver, i andre lande til fordel for den oprindeligt berettigede. I skrivelsen henvises endvidere til, at de delegerede for nordisk samarbejde på lovgivningens område havde fundet spørgsmålet velegnet som genstand for nordisk samarbejde og havde udtalt, at arbejdet burde tage sigte på praktiske tilfælde, såsom tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om vindikation af stjålne genstande, af hittegoods eller af ting, som har været genstand for lån, leje, håndpant, overdragelse med ejendomsforbehold eller dobbeltsalg. Tilvejebringelse af ensartede regler på dette område ville efter de delegeredes opfattelse indebære en betydningsfuld tilføjelse til den ensartethed, som ved de nordiske gældsbrevslove er tilvejebragt med hensyn til spørgsmålet om ekstinktiv erhvervelse af værdepapirer.

På baggrund heraf besluttedes det på det nordiske justitsministermøde i Stockholm i juni 1959, at der for hvert af de nordiske lande skulle udpeges en sagkyndig til at udarbejde en redegørelse for de gældende retsregler om det nævnte spørgsmål og til at afgive en udtalelse om, efter hvilke principielle retningslinier der eventuelt kunne tilvejebringes nordisk retsenhed på området.

De sagkyndige i Danmark og Sverige har afsluttet dette arbejde, for Danmarks vedkommende ved den i december 1964 afgivne betænkning om fællesnordiske regler om erhvervelse af løsøre i god tro (betænkning nr. 370/1964), for Sveriges vedkommende ved den i januar 1965 afgivne betænkning om godtrosvärförvärf av lösöre (SOU 1965: 14), begge indeholdende

udkast til en lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro. De sagkyndige i Finland og Norge har endnu ikke afsluttet arbejdet, men et finsk og — formentlig foreløbigt — norsk lovudkast er gengivet i den danske og den svenske betænkning (henholdsvis s. 75 og s. 218—22). Island har ikke deltaget i arbejdet.

En gennemførelse af de foreliggende lovudkast ville betyde ensartede regler om erhvervelse af løsøre i god tro i Danmark, Finland og Sverige, hvorimod de norske regler ville afvige betydeligt fra reglerne i disse lande. Efter de danske, finske og svenske udkast er det reglen, at der sker ekstinktion af den oprindelig berettigedes ret, idet dog kravene til erhververens gode tro samtidig er søgt skærpede. Det principielle udgangspunkt i det norske udkast er derimod den oprindelig berettigedes vindikationsret, hvorfra der i enkelte tilfælde gøres undtagelse til fordel for den godtroende erhverver.

Under henvisning hertil tillader Danmarks regering sig

at anmode Nordisk Råd om en udtalelse om principperne
i de foreliggende danske, finske, norske og svenske udkast
til bestemmelser om erhvervelse af løsøre i god tro.

København, den 27. november 1965

K. A. Nielsen

Vilhelm Boas

BILAGA 1—2 (se Nordiska rådet, 14 sess., s. 1249—1250)

BILAGA 3

PM angående ensartede regler om erhvervelse af løsøre i god tro

(Udarbejdet af juridisk udvalgs sekretær O. Perch Nielsen)

For at kunne besvare regeringsforespørgselen med andet end en selvfølgelig udtalelse om værdien af nordisk retsenhed også på dette område, er det nødvendigt at redegøre for, hvad det hele drejer sig om.

Spørgsmålet er et af de klassiske problemer i formueretten.

I det følgende søges det klarlagt, hvorledes problemet kan beskrives (I), hvorledes det løses efter gældende ret (II), og hvorledes det vil blive løst efter de foreliggende udkast (III). Derefter gives en kort oversigt over stillingen i fremmede retssystemer (IV), og afsluttende anføres nogle forskellige synspunkter til brug for diskussion (V).

Oversigten omfatter kun hovedreglerne og tilstræber at undgå brug af for mange juridiske fagudtryk.

I. Beskrivelse af problemet

Sagt på én måde: En mand køber en motorcykel af en anden. Bagefter viser det sig, at sælgeren slet ikke havde ret til at sælge motorcyklen, fordi denne i virkeligheden tilhørte en trediemand (den rigtige ejer). Dette vidste køberen ikke noget om. Hvem skal have motorcyklen: Manden som købte den — eller motorcyklens rigtige ejermand?

Sagt på en anden måde: Problemet forudsætter, at en person i god tro køber (erhverver) en løsørengstand af en anden. Problemet opstår, når det senere viser sig, at denne løsørengstand tilhører en trediemand (den rette ejer). Problemet er: Hvem skal have tingen: Erhververen i god tro eller den rette ejermand?

Sagt i abstrakte vendinger: A ejer en løsøreting. B sælger denne ting til C, som er i god tro. Hvem skal have tingen: A eller C?

Bemærkninger til foranstående

1. I alle tilfælde forudsættes det, at køberen af tingen (C) er i god tro, d. v. s. at han ikke ved eller bør vide, at det i virkeligheden er trediemand (A), som ejer tingen. Hvis køberen har eller bør have denne viden (i så fald taler man om, at han er i ond tro), er det klart, at tingen skal leveres tilbage til den rette ejermand (A).

2. Det forudsættes endvidere, at sælgeren (B) på en eller anden måde har skaffet sig tingen fra den rette ejermand (A). Man kan f. eks. tænke sig, at B har stjålet tingen fra A. Eller at A har tabt tingen, som derefter er fundet af B. Eller at A har lånt tingen ud til B. Eller at A har lejet tingen ud til B. Eller at A har pantsat tingen til B. Eller at A har solgt tingen til B på afbetaling med ejendomsforbehold.

En lidt mere særegen situation er det, at A har købt tingen af B (og derfor er rette ejermand), men endnu ikke har fået den overgivet. Derefter sælger B den samme ting til C. Denne situation kaldes »dobbelt-salg».

Som det fremgår af det nedenfor under II anførte, er det netop af afgørende betydning, hvorledes tingen er kommet fra A til B.

3. Det er klart, at sælgeren (B) ofte vil være hjemfalden til straf, fordi han handler på denne måde. Men det er uden betydning for nærværende problem, som alene drejer sig om, hvem der skal have tingen.

4. Det er også klart, at den af de to berettigede (køberen (C) eller den rette ejermand (A)), som ikke får tilkendt retten til tingen, kan kræve erstatning hos sælgeren (B). Man kan imidlertid ikke afvise problemet med en henvisning hertil, fordi et sådant erstatningskrav kan være af meget usikker værdi. Dertil kommer, at selve tingen måske har en særlig værdi (affektionsværdi, samlerværdi) for en af parterne, og denne værdi kan ikke erstattes i penge.

II. Gældende ret i hovedtræk

A. To centrale betegnelser

Hvis resultatet bliver, at man giver tingen til den rette ejermand A, taler man om »vindikation». A vindicerer (befrier) tingen fra C.

Hvis resultatet bliver, at man giver tingen til køberen C, taler man om »ekstinktion». C ekstinkverer (udslukker) A's ejendomsret.

B. De abstrakte hovedregler

Hovedreglen i gældende dansk og norsk ret er traditionelt ejerens vindikationsret, altså at A skal have tingen tilbage. Der findes ingen almindelige lovbestemmelser herom, men resultatet støttes på nogle bestemmelser i Danske og Norske Lov (1683 og 1685) og på domstolenes praksis. Nyere

lovgivning på enkeltområder og adskillige nyere domme giver dog ekstinktion, d. v. s. at C får lov til at beholde tingen. Det er derfor i virkeligheden tvivlsomt, hvad der i dag er hovedregel og hvad der er undtagelse.

Grundsætningen i gældende finsk og svensk ret er derimod ekstinktion, altså at C kan beholde tingen. Heller ikke dette resultat fremgår af almindelige lovbestemmelser, men støttes særlig på et par bestemmelser i handelsbalken i 1734 års lag. I svensk ret er denne grundsætning undtagelsesfri, i finsk ret findes enkelte tilfælde, hvor man anerkender vindikation. I begge lande anerkender man dog i visse situationer en »lösningsrätt» for ejeren A, d. v. s. at denne kræver tingen udleveret fra C mod at betale en vis erstatning (»lösen») til C. »Lösningsrätten» har dog ingen nævneværdig praktisk betydning.

C. De enkelte grupper af tilfælde

Som nævnt er det af afgørende betydning, hvorledes tingen er kommet fra A til B. Følgende tilfælde kan foreligge:

1. Tyveri

Beskrivelse: B stjæler en hest fra A og sælger den til C, som ikke ved, at hesten er stjålet fra A.

Danmark, Finland og Norge: A skal have hesten tilbage.

Sverige: C kan beholde hesten, men A kan kræve den udleveret mod at betale »lösen» til C.

2. Ulovlig omgang med hittegods

Beskrivelse: A taber et ur på vejen. B finder uret og sælger det til C, som ikke ved, at uret er tabt af A.

Danmark og Norge: A skal have uret tilbage.

Finland og Sverige: C kan beholde uret, men A kan kræve det udleveret mod at betale »lösen».

3. Betroelsestilfælde

Beskrivelse: A udlåner (eller udlejer eller pantsætter) et maleri til B, for at det kan blive hængt op på en udstilling. B sælger imidlertid maleriet til C, som er i god tro (ikke ved, at det er lånt af A).

Danmark og Norge: A skal have maleriet tilbage.

Finland og Sverige: C kan beholde maleriet, men A har »lösningsrätt».

4. Ejendomsforbehold

Beskrivelse: A sælger et TV-apparat til B på afbetaling med ejendomsforbehold. Inden B har betalt alle afdrag, sælger han (B) apparatet videre til C, som er i god tro. B undlader derefter at betale flere afdrag til A.

Danmark: A skal som hovedregel have apparatet tilbage. Undtagelse: Den såkaldte »forhandlergrundsætning», d. v. s. det forhold, at A vidste eller burde vide, enten at B var forhandler af TV-apparater, eller at B ville videresælge apparatet. I denne situation kan den godtroende køber C beholde apparatet.

Finland: Hvis almindeligt afbetalingssalg: C kan beholde apparatet, men A har »lösningssrätt».

Hvis »köp i fast räkning» (konsignation): Ved handelskommission kan C beholde tingen uden »lösningssrätt» for A. Ved civil kommission er resultatet tvivlsomt, men den praktiske hovedregel er formentlig, at C kan beholde tingen med »lösningssrätt» for A.

Norge: A skal have apparatet tilbage. Det er tvivlsomt, om retspraksis anerkender undtagelser herfra i enkelte tilfælde.

Sverige: C kan beholde apparatet med »lösningssrätt» for A.

5. Dobbelt salg

Beskrivelse: B sælger en bådemotor til A, men beholder (midlertidigt) motoren, fordi A først kan få selve båden om nogle måneder. B sælger nogle dage efter den samme motor til C.

Danmark og Norge: Hvis C får motoren overgivet i sin besiddelse, kan han beholde den. Hvis heller ikke C får motoren overgivet, da skal motoren tilhøre A.

Finland og Sverige: Hvis C får motoren overgivet, han kan beholde den, men A har »lösningssrätt». Hvis C ikke får motoren overgivet, da skal den tilhøre A.

6. Ugyldighedstilfælde

Beskrivelse: Eksempel 1: Den umyndige A sælger sin cykel til B. B sælger den videre til den godtroende C. A's værge gør derefter gældende, at A var umyndig.

Eksempel 2: B tvinger med en pistol A til at sælge sit sølveigaretetui for 10 kr. B videresælger cigarettuetiet til C for 500 kr. A gør derefter gældende, at han blev tvunget til at sælge.

Eksempel 3: B udgiver sig svingagtigt for at være løjtnant, og i tillid hertil sælger A en kostbar bog til B på kredit. B videresælger straks bogen til antikvarboghandler C og bruger pengene. A gør derefter gældende, at han er blevet narret, idet han troede, at B var løjtnant og derfor et hæderligt menneske.

Danmark og Norge: Eksempel 1 og 2: A får henholdsvis cyklen og cigarettuetiet tilbage.

Eksempel 3: Antikvarboghandler C kan beholde bogen.

Finland: Eksempel 1 og 3: C kan beholde henholdsvis cyklen og bogen, men A har »lösningssrätt».

Eksempel 2: A får cigaretetuiet tilbage.

Sverige: Eksempel 1, 2 og 3: C kan beholde henholdsvis cyklen, cigaretetuiet eller bogen, men A har »lösningsrätt».

III. De nye udkast

Reglerne i de nye forslag er gengivet i vedlagte bilag, hvortil henvises [*se Bihang*].

Det fremgår heraf, at det danske, finske og svenske forslag er helt overensstemmende og vil føre til fuldstændig retsenhed i disse tre lande. Der er som tidligere nævnt tale om et centralt juridisk problem, og en ensartet lovgivning vil derfor på den smukkeste måde føje sig til det trekløver, som de skandinaviske købelove, aftalelove og gældsbrevslove igennem mange år har dannet på formuerettens område.

Det norske forslag afviger på væsentlige punkter fra de øvrige. Forslaget er dog efter det foreliggende et helt foreløbigt udkast.

A. Bedømmelse af det dansk-finsk-svenske forslag

I Danmark (og Norge) vil dette forslag medføre, at man i alle de nævnte grupper af tilfælde lader den godtroende køber C beholde tingen. Herved fortsættes en udvikling, som såvel lovgivning, domstole og den juridiske teori gennem de sidste generationer har bidraget til. Også i de øvrige europæiske lande går man i stadig videre omfang over til at anerkende ekstinktion, jfr. ndfr. IV.

I to grupper af tilfælde stilles der dog særlige krav til køberen C, for at han kan beholde tingen. Hvis tingen er stjålet fra A, skal C kunne godtgøre, at han nøje har undersøgt, hvorfra B havde skaffet sig tingen. Dette gælder også, selv om C slet ikke kunne have nogen grund til mistanke om, at tingen var stjålet. Og hvis der er tale om køb af sådanne genstande, som sædvanligvis sælges på kredit med ejendomsforbehold, har C pligt til at undersøge, om netop den ting han køber, ikke er behæftet med et sådant forbehold.

I begge disse tilfælde har C altså en særlig undersøgelsespligt. Hvis C ikke kan bevise, at han har foretaget de påbudte undersøgelser, vil A få sin ting tilbage.

Når dette tages i betragtning, vil de praktiske resultater af de foreslåede regler næppe afvige meget fra nugældende dansk ret.

I Finland og Sverige vil forslaget ikke medføre nogen umiddelbar ændring af resultatet, idet C allerede efter gældende finsk og svensk ret i så godt som alle tilfælde vil kunne beholde tingen. Der er dog grund til at betone, at den særlige »lösningsrätt» for A ophæves (bortset fra genstande med affektionsværdi m. m., — se forslagets § 2). Endvidere må det

fremhæves, at der vil blive stillet strengere krav til C, for at han kan beholde tingen, idet den nævnte undersøgelsespligt ikke kendes i gældende finsk og svensk ret. En sådan skærpelse er imidlertid i overensstemmelse med udtalelser i svensk domspraksis og visse svenske erhvervsorganisationers ønske. — Endelig ændres den finske regel om vindikation i tyveritilfælde på samme måde som i Danmark (og Norge).

Sammenfattende må det derfor understreges, at det fælles dansk-finsk-svenske forslag er en kompromisløsning mellem det hidtidige dansk-norske standpunkt på den ene side og det hidtidige finsk-svenske standpunkt på den anden side.

I hvert fald for dansk rets vedkommende vil forslaget gennemførelse betyde en videre udvikling af den linie, som såvel lovgivning som domstole allerede har påbegyndt. For finsk og svensk rets vedkommende vil forslaget medføre en kodificering af den gældende praksis, men med visse modifikationer på grund af de skærpede krav til køberen.

B. Bedømmelse af det norske forslag

I *Danmark og Norge* vil dette forslag betyde en sammenfatning af nogle af de regler, som allerede fremgår af lovgivningen og retspraksis samt indførelse af en løsningsret. Dog vil udkastets § 2, stk. 2, betyde, at tilstanden i dansk ret bringes tilbage til det standpunkt, som den befandt sig på, før domstolene anerkendte »forhandlergrundsætningen». Ejheller forslaget § 3 vil være i overensstemmelse med hidtidig dansk retsopfattelse.

Den danske delegerede fælder følgende dom over forslaget: »Udkastet har således i det hele i forhold til gældende dansk ret ikke bragt nogen afklaring af problemerne, men tværtimod skabt nye problemer og på et enkelt vigtigt punkt skruet retsudviklingen tilbage. Det er umiddelbart forståeligt, at udkastet ikke har kunnet accepteres fra svensk og finsk side, idet en klar og overskuelig lovgivning hermed ville blive ændret til en uklar og kompliceret tilstand».

Finland og Sverige: Den finske delegerede udtaler om det norske forslag: »Ett dylikt förfarande kan icke försvaras i avseende å finsk rätt, ty det skulle förutom ett avsteg från den historiska traditionen även innebära ett avstående från de praktiska och processekonomiska fördelar, vilka följer av den hos oss hävdvunna extinktionsprincipen».

IV. Fremmede retssystemer

1. Tyskland

Hovedreglen er, at erhververen af en i hans besiddelse overgivet løsøreting bliver ejer, selv om tingen ikke tilhørte overdrageren. Det forudsættes, at erhververen ikke var i ond tro på det tidspunkt, da ejendomsretten efter sædvanlige regler ville være overgået til ham.

Undtagelse gælder i de tilfælde, hvor tingen er frakomet ejeren mod hans vilje (i loven angives »gestohlen worden, verlorengegangen oder sonst abhanden gekommen war»). I praksis henføres til denne gruppe afpresning, men ikke misforståelse, svig eller tvang.

Der er dog altid ekstinktion ved køb af genstande på offentlig auktion.

Endvidere bemærkes, at der i handelsretten findes særlige regler om den gode tro, og at nyere praksis også i almindeligt køb har opstillet et særligt krav om undersøgelsespligt med hensyn til genstande, som typisk sælges på afbetaling.

Et eventuelt vindikationskrav bortfalder efter ti år, idet en godtroende erhverver da vinder hævd på genstanden.

2. *England*

Det engelske system er særegent på dette som på mange andre områder. Spørgsmålet henhører ikke som på kontinentet under tingsretten, og man arbejder ikke med nogen almindelig vindikations- eller ekstinktionsregel.

Ejeren af en bortkommet ting kan altid kræve erstatning, også af den godtroende erhverver. I visse tilfælde kan domstolene bestemme, at tilbagelevering af godset skal finde sted, men ejeren har ikke krav på dette. Efter praksis tilbageleveres ikke, såfremt der er tale om almindelige handelsvarer uden særlig interesse for ejeren.

Den godtroende erhverver beskyttes imidlertid på flere forskellige måder. Således nægter man i langt videre omfang end i nordisk ret at anerkende ugyldighedsgrunde (end ikke sindssygdом eller beruselse medfører ugyldighed), og selv hvor ugyldighedsgrunden tillægges virkning, er dette ikke ensbetydende med, at overdragelsen bliver absolut ugyldig, men fører til en slags anfægtelighed, d. v. s. handelen kan gå tilbage. Erhvervelse i god tro på grundlag af en sådan overdragelse er beskyttet.

Endvidere medfører de meget særegne fuldmagsregler og visse presumptionsregler en beskyttelse af den godtroende erhverver.

3. *Frankrig*

Hovedreglen er, at den som i god tro erhverver en løsøregenstand fra en anden end den rette ejer, og som får genstanden overgivet i sin besiddelse, er beskyttet mod vindikationskrav. Dette gælder i første række alle sådanne tilfælde, hvor ejeren frivilligt har betroet genstanden til sælgeren, herunder formentlig også svigstilfælde.

Vindikation forekommer, såfremt genstanden er stjålet eller iøvrigt frakomet ejeren mod hans vilje. Området fortolkes i praksis temmelig snævert. Hvis genstanden er købt på marked, ved offentligt salg eller hos en købmand, som sælger den pågældende slags varer, er det tillige en betingelse for vindikation, at ejeren erstatter den godtroende erhverver, hvad denne har betalt for genstanden.

Efter retspraksis forudsætter god tro, at erhververen har foretaget en

nærmere undersøgelse, såfremt der i forbindelse med overdragelsen har foreligget mistænkelige omstændigheder.

Vindikationskrav forældes på tre år fra det tidspunkt, da ejeren har mistet genstanden.

4. Østrig

Ekstinktion anerkendes ved køb på offentlig auktion eller hos købmand, som handler med varer af den pågældende slags, samt i betroelsestilfælde.

Hævdstiden for den godtroende erhverver er tre år.

5. Schweiz

Hovedreglen er ekstinktion som i fransk ret. Undtagelse gælder for stjålne eller andre mod ejerens vilje bortkomne ting. Hvis genstanden er købt på offentlig auktion, marked eller hos en købmand, kan erhververen kræve løsen.

Der stilles krav om en vis undersøgelsespligt, i hvert fald når der er grund til mistanke.

Et vindikationskrav forældes på fem år.

6. Italien

Tidligere anerkendte man vindikation i næsten alle tilfælde, men lovgivningen har i 1942 nærmet sig til fransk ret og gennemført en vidtgående beskyttelse af den gode tro.

7. Spanien og Portugal

Vindikation anerkendes i alle tilfælde. Til autoriserede pantelånere må dog betales løsen.

V. Nogle synspunkter

Det er vanskeligt at opstille en almindelig fælles regel for alle de tilfælde, hvor problemet opstår. Man står jo over for en konflikt mellem to personer — den oprindelige ejer og den godtroende køber — som på forhånd synes at have lige store krav på retsordenens beskyttelse.

A. Hvad taler til støtte for at give tingen til den oprindelige ejer A?

1. Ejendomsrettens ukrænkelighed har i hvert fald i ældre tid været af betydning.

2. Hensynet til at modvirke forbrydelser, fordi alle vil være så forsigtige, at f. eks. tyvekoster bliver vanskelige at afsætte.

3. Hensynet til retstraditionen i Danmark og Norge.

4. Næringslivets organisationer i Danmark og Norge har omtrent énstemmigt givet udtryk for, at man ikke ønsker reglerne ændret.

B. Hvad taler til støtte for at give tingen til køberen C?

1. Hensynet til den almindelige omsætningsinteresse, idet det i de fleste tilfælde vil være til betydelig ulempe for omsætningen, at køberen skal foretage en indgående undersøgelse af, hvor sælgeren har tingen fra. Ofte kan han slet ikke foretage en sådan undersøgelse.

2. Risikofordelingssynspunktet, idet ejeren typisk vil have visse beskyttelsesmuligheder (opbevaring på betryggende måde, forsikring, kendskab til personale, kreditundersøgelser m. v.).

3. Ekstinktion rammer kun én person, nemlig ejeren. Vindikation af ting, som er omsat flere gange, kan føre til mange tvistigheder.

4. Af domssamlingerne fremgår, at gældende dansk ret (blanding af vindikation og ekstinktion) fører til flere processer om disse spørgsmål end i Finland og Sverige (ren ekstinktion). Ud fra procesøkonomiske synspunkter synes derfor en blanding af vindikations- og ekstinktionsregler at være ringere end de finske og svenske ubetingede ekstinktionsregler.

5. Hensynet til retstraditionen i Finland og Sverige. I denne forbindelse bemærkes, at det danske forslag som nævnt ikke vil medføre en revolutionær ændring af dansk praksis.

6. Ingen af de danske eller norske organisationer har kunnet tilvejebringe noget konkret materiale til støtte for, at gældende dansk og norsk ret bør foretrækkes fremfor det fælles forslag. Der er udelukkende fremkommet almindeligt holdte udtalelser.

7. Overalt i Europa er udviklingen gået i retning af at anerkende ekstinktion i stadig videre omfang.

Sluttelig gengives fra den danske betænkning følgende sammenfattende vurdering, som synes at have adresse til Nordisk Råd:

Ser man de nu afsluttede overvejelser mellem de nordiske delegerede i et noget videre perspektiv, kan man sige, at udfaldet af de legislative overvejelser på dette område beror på den værdi, man tillægger ønsket om at opnå nordisk retsenhed, hvor der — bortset fra en overgangsperiode — ikke kan anføres afgørende argumenter imod en sådan, og på den værdi, det kan tillægges, at man i samtlige nordiske lande søger at nærme sig retstilstanden i det eller de af landene, som er nået længst i retsudviklingen.

Udkast til lov om erhvervelse af løsøre i god tro

*Dansk udkast**Udkast til lov om erhvervelse af løsøre i god tro*

§ 1. Når løsøre er overdraget til eje eller pant af den, der sad inde med det, og erhververen har fået det i hænde, hindrer det ikke hans ret, at overdrageren manglede ret til at råde over løsøret, medmindre han vidste dette eller ikke har udvist den agtpågivenhed, som efter tingens beskaffenhed, de forhold, under hvilke overdragelsen fandt sted, og omstændighederne i øvrigt med rimelighed burde have været iagttaget.

Stk. 2. Er tingen frakommet ejeren ved tyveri, røveri eller afpresning, finder bestemmelsen i stk. 1 kun anvendelse, såfremt erhververen godtgør, at han nøje har undersøgt overdragerens adkomst.

Stk. 3. Ved erhvervelse af løsøre, der sædvanligt sælges på kredit med ejendomsforbehold, må erhververen ved undersøgelse af købekontrakt eller kvittering eller på anden måde så vidt muligt sikre sig, at overdragelsen ikke er i strid med sådant forbehold.

Stk. 4. Erhverves løsøre på offentlig auktion, fra en forhandler med fast forretningssted eller under dermed ligestillede forhold, er de i stk. 2 og 3 nævnte undersøgelser kun nødvendige, såfremt der foreligger særlig anledning til mistanke.

§ 2. Uanset bestemmelsen i § 1 kan sådant løsøre fordres udleveret, som for den, der ellers ville miste retten hertil, har en værdi, der ikke alene er af økonomisk art, eller det i øvrigt har særlig betydning for ham at få det tilbage. Udlevering

*Finsk udkast**Förslag till lag om godtrosskydd för förvärvare av lösöre*

1 §. Har lösöre av någon, som hade det i händer, överlåtit och kommit i förvärvarens besittning, vare det för hans rätt ej hinder, att överlåtarens icke var ägaren av saken eller behörig att å dennes vägnar förfoga över densamma, med mindre förvärvaren insåg eller borde hava insett detta.

Där ägaren förlorat saken genom stöld, snatteri, rån eller rånartad utpressning, bör förvärvaren för att få behålla saken visa, att han noggrant undersökt överlåtarens åtkomst.

Vid överlåtelse av sådant lösöre, som allmänt säljes på kredit med äganderättsförbehåll, bör förvärvaren genom att kräva företeende av kontrakt eller kvitto eller ock på annat sätt söka förvissa sig om, att överlåtarens icke på grund av dylikt förbehåll saknar rätt att överlåta saken.

Ovan i 2 och 3 mom. avsedd utredning vare likväl icke erforderlig, såframt ej särskild anledning därtill förefinnes, i den mån saken förvärvats på offentlig auktion eller av köpman med fast affärsställe eller under därmed likartade förhållanden.

2 §. Den som till följd av stadgandet i 1 § förlorat saken är, där denna för honom har ett värde av annan art än det rent ekonomiska eller det eljest är av särskild betydelse för honom att återfå saken, berättigad att mot utgivande av det gängse värdet återlösa densamma från dess innehavare. Har denne förvärvat saken genom köp, skall lö-

*Norsk udkast**Lov om retten til lausøyreting som har kome bort frå eigaren*

§ 1. Denne lov gjeld tilfelle då lausøyreting vert selde av nokon som har tingen i hende, men ikkje har rett til å råda over tingen, og då kjøparen får tingen overgjeven til seg og ikkje veit eller burde fått seg kunnskap om at seljaren ikkje hadde rett til å selja tingen som gjort.

§ 2. Rette eigaren kan krevja tingen frå kjøparen når tingen er stolen eller er teken med ran eller med grov tvang.

Det same gjeld når eigaren har lånt eller leigt bort tingen eller gjeve tingen i forvaring eller til reparasjon eller han har mist tingen eller har selt tingen med atterhald om eigedomsrett til dess tingen er betalt.

§ 3. Det som er fastsett i § 2, gjeld ikkje når tingen er seld på ein offentlig auksjon og heller ikkje når nye og ubrukte ting er selde av ein yrkes-seljar frå butikk eller frå ein liknande fast forretningsstad.

§ 4. Heller ikkje kan eigaren krevja tingen att når han har gjeve tingen frå seg med ei viljesutsegn som nemnt i avtalelova §§ 29—33.

§ 5. Eigaren kan ikkje krevja tingen att når han ikkje var so akt-sam som han burde vera etter om-stenda, og dette var ei årsak til at avhendaren selde tingen som nemnt i § 1.

§ 6. Utan hinder av §§ 3—5 kan eigaren krevja tingen att når kravet vert gjort gjeldande for kjøparen har ytt vederlaget eller gjort andre viktige åtgjerder i tillit til at han åtte tingen.

*Svensk udkast**Förslag till lag om godtrosförvärv av lösöre*

1 §. Har lösöre av någon som hade det i händer överlåtits och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtaren icke var rätt ägare av egendomen eller behörig att å dennes vägnar förfoga däröver, behålle förvärvaren ändock egendomen, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta den, eller han åsidosatt den aktsamhet som med hänsyn till egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds samt omständigheterna i övrigt som skäligen bort iakttagas.

Hade egendomen frånhänts ägaren genom stöld eller rån, är vad i första stycket stadgas icke tillämpligt, med mindre förvärvaren visar, att han med skäligen noggrannhet undersökt överlåtarens åtkomst.

Vid förvärv av sådan egendom som allmänt säljes på kredit med äganderättsförbehåll bör förvärvaren genom granskning av åtkomsthandling eller kvitto eller på annat sätt söka förvissa sig om att överlåtaren icke på grund av sådant förbehåll saknar rätt att överlåta egendomen.

Förvärvas lösöre på offentlig auktion eller från yrkesmässig försäljare med fast affärsställe eller under därmed likartade förhållanden, vare sådana undersökningar som i andra och tredje styckena avses erforderliga allenast om särskild anledning till misstanke föreligger.

2 §. Den som till följd av stadgandet i 1 § förlorat sin rätt till lösöre vare, där egendomen för honom har ett värde av annan art än det rent

Dansk udkast

kan kun fordres mod betaling af tingens værdi i handel og vandel og ved pantsætning det beløb, for hvilket tingen hæfter.

Stk. 2. Krav om udlevering i henhold til stk. 1 må fremsættes uden ugrundet ophold, og retslige skridt til udlevering må foretages senest 1 år efter, at erhververen har fået løsøret i sin besiddelse.

§ 3. (Ophævelses-, opretholdelses- og ikrafttrædelsesbestemmelser).

Finsk udkast

senbeloppet likväl motsvara köpeskillingen, såvitt icke denna i märklig mån avviker från det gängse värdet.

Anspraak på lösöre skall framställas utan oskäligt uppehåll. Innehavaren är likväl icke skyldig att mot lösen avstå från saken, med mindre talan väckts inom ett år från det han fick saken i sin besittning.

3 §. Vad i denna lag är stadgat om förvärvare av lösöre skall jämväl gälla om den som erhållit saken såsom pant. Då saken återlämnas jämlikt stadgandet i 2 §, skall erläggas det belopp, varför saken häftar.

4 §. Genom denna lag upphävas 11. kap. 4 § och 12. kap. 4 § handelsbalken, i den mån de gälla ägarens rätt att återfå saken, samt 11 § förordningen den 19 december 1889 om införande av strafflagen.

Norsk udkast

§ 7. Når eigaren vil krevja sin ting att frå ein mottakar som ikkje visste eller burde visst at avhendaren var utan råderett, skal eigaren gjera sitt krav gjeldande utan urimeleg lang ventetid.

§ 8. Når den gamle eigaren taper sin rett så som nemnt i §§ 3—5, men tingen for han har eit anna verde enn pengeverdet, eller det elles er om å gjera for han å få tingen att, kan den gamle eigaren løysa tingen til seg frå innehavaren mot å betala det som tingen er verdt i vanleg handel, men minst det som innehavaren har betalt, når den summen ikkje er urimeleg.

Retten til innløysning fell bort dersom kravet ikkje vert gjort gjeldande utan urimeleg venting etter at den gamle eigaren fekk vita kven som eig tingen.

§ 9. Det som her er fastsett om sal, skal og gjelda om anna slag avhending. Det skal og gjelda om pantsetjing og når nokon elles får levert til seg ein ting som han har rett til å halda tilbake til trygd for eit krav.

Når eigaren taper sin rett, skal panterrett og anna hefte på tingen og falla bort.

Svensk udkast

ekonomiska eller det eljest är av särskild betydelse för honom att återfå egendomen, berättigad att från innehavaren återlösa den mot utgivande av dess värde i den allmänna handeln. Har innehavaren förvärvat egendomen genom köp, skall lösenbeloppet motsvara köpeskillingen, såvitt icke denna i märklig mån avviker från handelsvärdet.

Anspraak om lösen enligt föregående stycke skall framställas utan oskäligt dröjsmål. Har talan icke väckts inom ett år från det innehavaren fick egendomen i sin besittning, vare han icke vidare pliktig att mot lösen avstå från den.

§ 3. Vad i denna lag är stadgat om överlåtelse skall jämväl gälla pantsättning, så ock då någon eljest enligt vad därom är stadgat eller i övrigt gällande äger rätt att såsom säkerhet kvarhålla lösöre, som lämnats i hans besittning. Vid lösen enligt 2 § skall erläggas det belopp varför egendomen håftar.

§ 4. Finnas i lag eller författning särskilda bestämmelser om förvärv i god tro av lös egendom, gälla vad sålunda er stadgat.

Genom denna lag upphävas 11 kap. 4 § och 12. kap 4 § handelsbalken, såvitt de avse ägarens rätt att återfå godset.

Lagen träder i kraft den

BILAGA 4

Notat vedrørende lov om godtroerverv av løsøre*(Foreløpig norsk departementutkast)**I. Innledning*

Det foreligger betenkninger fra den danske, finske og svenske sakkyndige med forslag til lov om godtroerverv av løsøre, mens det fra den norske sakkyndige til nå bare er utarbeidd et foreløpig utkast til en lovtekst (*se Bilaga 3, Bihang*). Av hensyn til det fortsatte nordiske samarbeid i saken har Justisdepartementet utarbeidet et foreløpig lovuikast (*se Bilaga 4, Bihang 2*). Forslaget er ment å tjene som grunnlag for fortsatt behandling av saken i nordisk regi. Man har i denne omgang bare tatt sikte på å få fram hovedlinjene i en eventuell lov uten å binde seg til noen endelig formulering av lovteksten.

Den danske, finske og svenske sakkyndige er kommet fram til noe nær ensartete lovforslag som knesetter et ekstinksjonsprinsipp. Den norske sakkyndige tar i sitt foreløpige utkast utgangspunkt i vindikasjonsprinsippet, men gjør unntak for en rekke tilfelle (butikksalg o.l., svak ugyldighet og rette eiers uaktsomhet eller passivitet). Ekstinksjonsregelen gjelder allerede i finsk og svensk rett, mens en vindikasjonsregel (med visse unntak) anses som gjeldende rett i Danmark og Norge. Fellesutkastet fra de sakkyndige i de øvrige nordiske land betegnes i betenkningene som et kompromissforslag. Kompromisset består i at det svensk-finske system er lagt til grunn, men slik at det stilles strengere krav til den gode tro ved tilfelle av tyveri og salg med eiendomsforbehold. I forhold til rettstilstanden i de forskjellige land representerer følgelig den danske sakkyndiges utkast den mest radikale endring. Forslaget fra den norske sakkyndige innebærer i store trekk en lovfesting av hva som allerede er ansett som gjeldende rett i Norge.

Det lovforslag som legges fram i denne P. M., er brakt atskillig nærmere utkastene fra de øvrige nordiske lands sakkyndige. Forslaget bygger som utgangspunkt på et ekstinksjonsprinsipp, men det er foretatt en del reservasjoner som ikke fins i utkastene fra de øvrige lands sakkyndige.

Etter forslaget er det således gjort unntak fra ekstinksjonsregelen bl. a. ved tyveri (utk. § 1, annet ledd) og når eieren krever tingen tilbake før mottakeren har disponert i tillit til at han var rette eier (utk. § 3). Utkastet vil, om det blir lov, medføre endringer i en rekke grupper av tilfelle hvor vindikasjon nå anses som gjeldende rett i Norge, således hvor erververens hjemmelsmann sitter med tingen som lån (NL 5—8—15) eller håndpant (NL 5—7—4) eller etter avtale om leie, forvaring, reparasjon eller kjøp med eiendomsforbehold. For en del tilfelle har teorien og til dels også prak-

sis allerede anerkjent ekstinksjon, således i visse tilfelle der erververens hjemmelsmann opptre som forhandler (herunder som kommisjonær, se kommisjonslovens § 54), der hjemmelsmannen mangler rett til tingen på grunn av en svak ugyldighetsgrunn (avtalelovens §§ 29 — 33) og visse tilfelle av såkalte dobbeltsuksjoner. For disse tilfelles vedkommende innebærer utkastet nærmest bare en klargjøring av gjeldende rett.

Slik Justisdepartementets utkast er formet, skulle en del av de innvendinger som er gjort gjeldende mot den norske sakkyndiges utkast, ikke lenger ha noen vekt.

Den vesentligste innvending mot den norske sakkyndiges utkast har vært at det bygde på en vindikasjonsregel som utgangspunkt. Særlig fra finsk og svensk side har det vært umulig å gå med på en slik ordning, men også den danske sakkyndige finner at en felles lov må bygge på ekstinksjonsprinsippet. Det norske departementutkast bygger som nevnt på en ekstinksjonsregel som utgangspunkt. De modifikasjoner som er gjort, er så pass uvesentlige at utkastet, etter justisdepartementets mening, skulle kunne tjene som grunnlag for et kompromiss mellom de nordiske land. I hvert fall vil man oppnå nordisk rettslikhet på de vesentligste punkter, selv om de øvrige land ikke finner å kunne gå med på de norske reservasjoner.

Det har også vært rettet den innvending mot den norske sakkyndiges utkast at det ikke omfatter alle tilfelle av løsøreervert, men bare nøyer seg med å regulere visse nærmere oppreknede konfliktsituasjoner. Det er således i den danske sakkyndiges betenkning (s. 72) pekt på at det norske forslag ikke omfatter tilfelle av dobbeltdisposisjoner og tilfelle der tingen er frakommen rette eier ved disposisjoner som er uforbindende for ham på grunn av uriktige eller bristende forutsetninger. Etter Justisdepartementets utkast vil alle tilfelle hvor det ikke er gjort unntak, gå under den alminnelige ekstinksjonsregel i utk. § 1.

I det følgende skal kort gjøres rede for de overveielser som ligger bak Justisdepartementets stilling til noen hovedspørsmål og til enkelte andre punkter hvor det har vært overveid regler som avviker fra utkastene til de sakkyndige i de øvrige nordiske land.

II. Spørsmålet om ekstinksjon eller vindikasjon

Justisdepartementets valg av ekstinksjonsregelen som utgangspunkt er skjedd på den bakgrunn at det stort sett neppe har så stor praktisk betydning hvilket av de to prinsipper, ekstinksjon eller vindikasjon, man velger. Det ses her foreløpig bort fra salg med eiendomsforbehold (se om dette nedenfor under III). For det første er det antakelig sjelden konflikter av den foreliggende art vil oppstå. For det annet vil de konkrete resultater ventelig langt på veg bli de samme uansett hvilket prinsipp man tar som utgangspunkt. Under et system med en vindikasjonsregel som hovedregel vil det

måtte gjøres mange unntak for å unngå altfor urimelige resultater. Og der vindikasjonsregelen får anvendelse, ville man trolig kunne komme til samme resultat også under en ekstinksjonsregel ved å sette tilstrekkelig strenge krav til den gode tro.

Etter Justisdepartementets mening er det heller ingen av alternativene som uten videre prinsipielt peker seg ut som det riktigste. Preventive omsyn kan riktignok i visse forhold tale til fordel for ekstinksjon, i andre forhold til fordel for vindikasjon.

Når det således ikke har stor praktisk betydning hvilket utgangspunkt man velger og ingen av løsningene peker seg noenlunde klart ut som den beste, er det etter Justisdepartementets oppfatning desto større grunn til å legge vekt på hensynet til nordisk rettsenhet på dette området. Av hensyn til samkvemmet mellom de nordiske land er det også fra norsk side ønskelig med fellesnordiske regler her. Når man fra de øvrige nordiske lands side finner å måtte legge et ekstinksjonsprinsipp til grunn, må man etter Justisdepartementets mening også fra norsk side kunne gå med på det, iallfall som hovedregel.

Justisdepartementet finner ikke grunn til her å gå nærmere inn på alle de hensyn som kan gjøres gjeldende for og mot ekstinksjon eller vindikasjon, men nøyer seg stort sett med å henvise til diskusjonen i utredningene fra de øvrige lands sakkyndige. Særlig vises til den danske utredning (s. 64—68), som på grunn av likheten mellom dansk og norsk gjeldende rett, er av størst interesse for Norges vedkommende. Justisdepartementet kan på mange punkter slutte seg til de betraktninger som gjøres av den danske sakkyndige. Således bør det trolig legges en viss vekt på at ekstinksjonsprinsippet gjelder i de fleste land vi kan sammenlikne oss med og på at utviklingen i teori og praksis både i Danmark og Norge går i retning av å innrømme ekstinksjon i stigende utstrekning.

Det kan hevdes at ekstinksjonsregelen betyr en mer elastisk løsning enn om man bygger på en vindikasjonsregel. Domstolene kan komme fram til en tilfredsstillende løsning i de fleste tilfelle ved en skjønnsmessig avpassing av kravet til den gode tro hos erververen. Selv om en ikke skal overdrive den adgang domstolene har til å tøye kravene til den gode tro, innebærer dette for så vidt en fordel framfor det stive vindikasjonssystem. Det kan innvendes at vindikasjonsregelen til gjengjeld byr på en retsteknisk fordelaktigere ordning ved at man slipper den skjønnsmessige bedømmelse av hvert enkelt tilfelle, og at det som følge av dette vil komme til sak i færre tilfelle. Erfaringene fra Finland og Sverige viser imidlertid, ifølge de sakkyndige fra de øvrige nordiske land, at praktiseringen av ekstinksjonsregelen ikke byr på nevneverdige vansker av retsteknisk art og heller ikke har ført til et stort antall rettssaker.

Ifølge betenkningen fra den danske sakkyndige (s. 71) har det av den norske sakkyndige bl. a. vært nevnt som en innvending mot et ekstinksjons-

prinsipp i norsk rett at en slik ordning vanskelig lar seg forene med de norske regler om utleggspant. Utleggspant kan stiftes i løsøre ved offentligrettslig akt uten overlevering og finner sted særlig som ledd i tvangsfullbyrding. Utleggspant i løsøre får etter pantelovens § 7 rettsvern overfor panteeierens kreditorer og hans godtroende medkontrahtenter ved tinglysning i personregisteret. Hvordan man eventuelt skal tilpasse reglene om utleggspant til en alminnelig ekstinksjonsregel, får man ta stilling til senere; den beste løsning er kanskje at utleggspant i vanlig løsøre ikke lenger skal stå seg overfor godtroende erverver. Under enhver omstendighet kan ikke de någjeldende regler om utleggspant være til noe vesentlig hinder for innføringen av et ekstinksjonsprinsipp.

Når det gjelder løsøre som er undergitt ordningen med tinglysning eller annen registrering i realregistre, så som rutevogner, båter, skip og luftfartøy, stiller saken seg anderledes. I slike forhold bør det ikke bli tale om ekstinksjon av registrerte rettigheter (se departementets forslag til § 6).

III. Særlig om tilfelle av salg med eiendomsforbehold

I Norge er etter fast rettsoppfatning eiendomsforbehold i varer som selges på kreditt, beskyttet overfor tredjemann som kjøper tingen uten å kjenne til forbeholdet. I teorien har man, med en viss støtte i praksis, imidlertid villet gjøre unntak når det gjelder eiendomsforbehold i varer som er bereknet på videresalg. Utkastet fra den norske sakkyndige er stort sett i samsvar med disse retningslinjer: Hovedregelen er vindikasjon (§ 2, annet ledd) med unntak for salg på offentlig auksjon og salg av nye og ubrukte ting fra butikk o. l. (§ 3). Etter utkastene fra de øvrige lands sakkyndige er regelen her som ellers ekstinksjon (utkastenes § 1, første ledd). Ekstinksjonsregelen modifiseres ved at det stilles opp en skjerpet aktsomhetsplikt hos erverver, dog slik at den skjerpete aktsomhetsplikt ikke gjelder ved kjøp på offentlig auksjon og ved kjøp fra forhandler med fast forretningssted o. l. (utkastenes § 1, tredje og fjerde ledd).

Spørsmålet om eiendomsforbehold skal stå seg overfor godtroende erverver har tidligere vært framme i Norge i forbindelse med en revisjon (i nordisk regi) av avbetalingsloven ved lov 22. mai 1953 (nr. 1). Den norske komiteen hadde foreslått en regel som ny § 18, annet ledd hvoretter godtroende erverver skulle kunne ekslingvere eiendomsforbeholdet. Forslaget lød slik:

»Eiendomsforbeholdet kan ikke gjøres gjeldende mot den som har fått tingen overdradd til eiendom eller pant av kjøperen eller hans rettsetterfølger og har fått tingen i sin besittelse, uten når han har kjent forbeholdet eller ikke har vist slik aktsomhet som forholdene tilsier.»

Av komiteens begrunnelse for forslaget hitsettes (innstillingens s. 27—28):

»Når det gjelder konflikt med en som i aktsom god tro får tingen overdradd til pant eller eie av den som har kjøpt den på avbetaling, finner komitéen å måtte foreslå en fullstendig omlegging.

Som tidligere nevnt er stillingen for tiden den at man i prinsippet opprettholder selgerens forbehold med den virkning at han kan gjøre sin rett gjeldende også overfor den redelige og aktsomme omsetningsserverver. Den samme løsning finner man i dansk rett, mens svensk og finsk rett gir den nye kjøper vern mot avbetalings selgerens eiendomsforbehold. Dette siste standpunkt er også det alminnelige utenfor det nordiske rettsområde.

Komitéeen er ikke blind for de fordeler det har at den nye erverver løper en risiko på dette punkt. Det er klart at hans aktsomhet økes når han selv bærer tapet ved sin feilvurdering. Navnlig har dette betydning overfor de kjøpere som ervervsmessig kjøper på annen hånd slike ting som vanligvis selges på avbetaling, og ganske særskilt overfor dem som gir pant i slike ting. En profesjonell låneanstalt gir ikke lån på en sykkel uten å ha undersøkt hvor den er kjøpt og om den er fullt betalt, og i dette ligger det åpenbart en vesentlig og verdifull garanti mot misligheter. Hvis dette var den eneste gruppe som kom i betraktning på suksessorsiden, ville meget sterke grunner tale for å opprettholde den nåværende ordning. Men man har også en annen gruppe kjøpere å ta hensyn til, nemlig folk som leilighetsvis kjøper brukte ting uten å vite at de er solgt på avbetaling. Dette gjelder først og fremst småkårsfolk. Man kan ikke vente at disse kjøpere har den innsikt som er nødvendig for å se faren, og tapet rammer dem særskilt hårdt. På den annen side har man da selgerens interesse. Den er i og for seg fullt berettiget. Men man må ikke glemme at salget fra hans side normalt er et ledd i en organisert virksomhet. Hvis denne virksomhet ville bli umuliggjort eller i vesentlig grad fordyret ved en regel som ga den nye kjøper vern, ville saken bli særdeles betenkelig — jfr. foran under 2. Men konflikten med den nye omsetningsserverver kommer jo bare opp hvis første kjøper gjør seg skyldig i en straffbar handling. Folk flest gjør ikke det. Nå skal det jo innrømmes at slike misligheter ikke er helt sjeldne, og at det nok vil bety noe for avbetalings selgerne om de skal bære det tap som oppstår. Men tapene beror nok i mange tilfelle på en lettsindig salgspolitik, fra selgerne og navnlig deres representanter. Komitéen er ikke i tvil om at de ulovlige videresalg vil bli vesentlig færre hvis selgerne får en økonomisk interesse i å sikte sitt klientel og i å gjøre det klart for kjøperne at de ikke må selge tingen videre før den er fullt betalt. Komitéen kan heller ikke tro at dette i vesentlig grad vil hemme den normale avbetalingshandel, og finner det i så måte tilstrekkelig å henvise til at det jo bare er spørsmål om å gå over til den ordning som er gjeldende rett i en rekke andre land. Man nevner i denne forbindelse at de svenske og finske delegerte har gitt uttrykk for at den ordning som gjelder der, ikke vites å ha lagt hindringer i veien for den sunne avbetalingshandel.

I samsvar med dette foreslår komitéen tatt inn i en ny § 18 en regel om at eiendomsforbehold ikke kan gjøres gjeldende mot den som har fått tingen overdradd til eiendom eller pant av kjøperen eller hans rettsfølger og har fått tingen i sin besittelse, uten når han kjente forbeholdet eller ikke har vist slik aktsomhet som forholdene tilsier.»

De av næringslivets organisasjoner som under høringsbehandlingen av innstillingen uttalte seg om komitéens forslag på dette punkt, gikk alle mot

forslaget ut fra forskjellige premisser. Det ble bl. a. anført at regelen ville vanskeliggjøre avbetalingshandelen og føre til høyere avbetalingspriser som også de »ærlige» avbetalingskjøpere måtte være med å bære. Svindlere ville få en sterkere oppfordring til å selge varer de hadde kjøpt på avbetaling mot eiendomsforbehold, og folk ville ikke være så forsiktige med å se seg for når de kjøpte slike varer.

Justisdepartementet opprettholdt komitéens forslag (bortsett fra at det ble gjort et unntak for det tilfelle at erververen hadde fått tingen som gave). Av departementets merknader hitsettes (Ot. prp. nr. 27 for 1952 s. 21):

»Departementet er i alt vesentlig enig med komitéen. Konflikten mellom på den ene side avbetalings selgeren eller den som har fått kontrakten overdratt fra ham og på den annen side godtroende omsetningserverver av tingen forutsetter at kjøperen har disponert over tingen på straffbar måte, jfr. straffelovens § 278. Sett i forhold til avbetalingshandelen som helhet vil konflikten bare oppstå i et meget lite antall tilfelle. Prinsipielt synes det lite naturlig at tapet skal bæres av den tilfeldige tredjemann fremfor av avbetalings selgeren eller den som i tilfelle har diskontert kontrakten. De siste vil jo som regel være blitt engasjert i affæren som ledd i organisert ervervsvirksomhet, og vil ha hatt anledning til å ta seg betalt for risikoen. Selv om den nye risikofordeling skulle føre til en mindre forhøyelse av avbetalingstillegg og diskontopremie (hvilket det formodentlig er vanskelig å kunne ha noen sikker mening om), så er ikke dette grunn nok til å holde på den nåværende regel hvis det erkjennes at den kan føre til urimelige resultater. Det er en naturlig betraktning at avbetalingshandelen selv bør bære den økonomiske risiko ved ulovlig videresalg, en risiko som er en særegen og uunngåelig følge av denne omsetningsform. Skulle en komme til noe annet resultat, måtte det være fordi risikoen ville fordyre avbetalingshandelen i den grad at dens økonomiske og sosiale funksjon vil trues. Departementet kan ikke tro at den foreslåtte regel vil kunne få tilnærmet sesvis slike følger. De betenkeligheter som er fremsatt, jfr. foran, må til dels antas å være betydelig overdrevet. I så henseende skal man minne om at i Finland og Sverige har avbetalings selgerne aldri hatt anledning til å vindisere tingen fra godtroende erverver — uten at dette forhold så vidt vites har lagt alvorlige hindringer i veien for avbetalingshandelens utvikling.

Større betenkelighet har departementet overfor muligheten av at en regel om godtroerverv vil føre til at folk ser seg mindre godt for når de kjøper eller gir pant i brukte ting. Som regelen er formet, vil den imidlertid kreve en betydelig grad av aktsomhet hos erververen; det vil ikke nytte noen å påberope seg godtroerverv med mindre han har foretatt slike undersøkelser om besitterens disposisjonsrett som forholdene tilsier i det enkelte tilfelle. Særlig når det gjelder dem som ervervsmessig kjøper og belåner brukte ting vil det måtte knesettes en streng aktsomhetsnorm. Faren for utglidning synes da ikke å være særlig stor. Og under enhver omstendighet vil den etter departementets oppfatning bli oppveiet ved at avbetalings selgerne på sin side får oppfordring til å se sine kunder nøyere an. Man regner som komitéen med at de ulovlige videresalg vil bli vesentlig færre hvis selgerne får en økonomisk interesse i å sikte sitt klientel og i å gjøre det klart for kjøperne at de ikke må selge tingen videre før den er fullt betalt.»

Stortingets justiskomite strøk bestemmelsen med følgende begrunnelse (Innst. O. nr. 28 for 1953 s. 25):

»Bestemmelser med det foreslåtte innhold bryter fullstendig med gjeldende rett og kommer, om de blir vedtatt, til å avvike helt fra gjeldende rett for nærbeslektede forhold. Særlig gjelder dette bestemmelsen i annet ledd. Da komitéen mener at dette er betenkelig, finner en derfor at spørsmålet om å innføre de regler som § 18 inneholder, bør utstå inntil det er utredet i videre sammenheng.»

Den utredning av saken i en videre sammenheng som Stortingets justiskomite etterlyste i 1953, foreligger nå i de nordiske utredningene.

Som det framgår av vedlegg til utredningene fra de øvrige nordiske lands sakkyndige, har spørsmålet om løsoreekstinksjon vært forelagt næringsorganisasjonene i de forskjellige land. Svarene fra de norske organisasjoner som er referert i utredningene, bringer ikke noe nytt utover det som ble anført i forbindelse med høringsbehandlingen av endringsloven fra 1953.

Justisdepartementet er fremdeles av den oppfatning at godtroende erverver bør være beskyttet mot eiendomsforbehold som hviler på gjenstanden og som han ikke kjenner eller burde kjenne til. Departementet nøyer seg her med å vise til den begrunnelse som ble gitt i Ot. prp. nr. 27 for 1952 og som er referert foran.

Regelen om ekstinksjon av eiendomsforbehold er kommet til uttrykk i departementets forslag ved at det ikke er gjort noe unntak fra den alminnelige ekstinksjonsregel i utkastets § 1 for disse tilfelles vedkommende.

I likhet med utkastene fra de øvrige lands sakkyndige (utkastenes § 1 tredje ledd) er det i Justisdepartementets utkast (§ 2) foreslått en særregel med hensyn til den gode tro hos erververen. Regelen er hos de sakkyndige fra de øvrige nordiske land oppstått som et kompromiss mellom de forskjellige ordninger, på den ene side i Danmark og på den annen side i Finland og Sverige. Fra norsk side sett skulle det ikke være grunn til å røre ved dette kompromiss, som gjør endringen mindre vidtgående i forhold til gjeldende rett enn om man ikke skulle ha den særlige aktsomhetsregel.

Etter utkastene fra de øvrige nordiske land gjelder ikke den særlige aktsomhetsplikt ved salg på offentlig auksjon eller ved salg fra forhandler med fast forretningssted og dermed likstilte tilfelle. En slik regel som setter forhandlertilfellene i en særstilling, er for så vidt i tråd med nyere norsk teori når det hevdes at eiendomsforbehold i varer bereknet på videresalg ikke bør stå seg overfor den som i god tro kontraherer med avbetalingskjøperen. Justisdepartementets utkast skiller seg noe fra de øvrige nordiske utkast, idet unntaket fra den særlige aktsomhetsregel bare gjelder når forhandleren selger nye og ubrukte ting. Salg av nye ting er den regulære omsetningsform som det er størst grunn til å beskytte, mens man etter Justisdepartementets oppfatning stort sett ikke kan si at det samme behov foreligger ved salg av brukte ting.

For den godtroende erverver vil det, når det gjelder nye og ubrukte ting, i den ytre situasjon regelmessig ikke være noe som kan gi ham et varsel om at varen, mer enn andre butikkvarer, er beheftet med eiendomsforbehold. Noe anderledes stiller det seg med brukte varer. Selv om erververen gjerne vil ha mindre grunn til mistanke når han kjøper den brukte ting av en forhandler enn når han kjøper den av en privatmann, vil det likevel gjennomgående være langt større oppfordring for ham til å se seg for her enn når han kjøper en ny ting ved et vanlig butikksalg.

IV. Særlig om tyveri o.l.

Det er sikker norsk rett at gods som er frakommet eieren uten hans vilje ved tyveri, ran, grov tvang o.l. kan tas tilbake av eieren hvor han finner det, uansett om en tredjemann har ervervet tingen i god tro. I den norske sakkyndiges utkast er denne regelen knesatt i § 2 første ledd med den reservasjon som følger av det alminnelige unntak i utkastets § 3 for de tilfelle der tingen selges på offentlig auksjon eller nye og ubrukte ting selges fra butikk o.l. I utkastet fra de øvrige sakkyndige er utgangspunktet ekstinksjon også ved tyveri o.l., men etter utkastenes § 1 annet ledd ekstingveres eierens rett bare såfram erververen godtgjør at han nøye har undersøkt overdragerens atkomst. Den skjerpete aktsomhetsplikt gjelder dog ikke ved auksjonsalg og ved kjøp fra forhandler med fast forretningssted o.l. (utkastenes § 1 fjerde ledd).

Justisdepartementet har ikke funnet at en fra norsk side kan gå inn for den regel som på dette punkt er foreslått av de sakkyndige fra de øvrige nordiske land. Man er her blitt stående ved den norske sakkyndiges utkast med visse redaksjonelle endringer. For det første vil en ekstinksjonsregel i disse forhold komme for sterkt i strid med den alminnelige rettsoppfatning i Norge. Rent saklig sett står dessuten de tilfelle vi her har å gjøre med, i en særstilling i forhold til de øvrige konfliktsituasjoner. Det typiske når tingen er frakommet innehaveren ved tyveri, ran, grov tvang o.l., er at innehaveren ikke har medvirket til at tingen er kommet på avveie eller at tingen er frakommet ham uten hans vilje. I de andre konfliktsituasjonene er forholdet at rette eier selv har gitt fra seg tingen og etter et risikosynspunkt selv kan sies å være den nærmeste til å ta tapet om tingen omsettes til en godtroende tredjemann. En slik begrunnelse kan ikke anføres i tilfelle av tyveri m.v. Hensynet til godtroende erverver kan etter Justisdepartementets mening ikke gis samme vekt her som ellers. Men en bør kunne gjøre unntak fra vindikasjonsregelen dersom tingen selges på offentlig auksjon eller nye og ubrukte ting selges av yrkeselger med fast forretningssted m.v. (se departementets utkast § 1 annet ledd).

Videre må det antas at en skarp vindikasjonsregel vil kunne ha en viss preventiv betydning ved omsetning av tyvegods o.l. I denne sammenheng

kan nevnes at straff for heleri etter straffelovens § 317 er betinget av at gjerningsmannen har opptrådt forsettlig (jfr. *Andenæs*, Formuesforbrytelser s. 102), mens også det uaktomme forhold rammes etter lovgivningen i Danmark og Sverige. Det strafferettslige vern mot omsetning av tyvegods o.l. er således svakere i Norge enn i de øvrige nordiske land.

Det framgår av betenkningene fra de øvrige nordiske lands sakkyndige at de regler man er kommet fram til ved tyveri m.v., er resultatet av et kompromiss. Både i dansk, finsk og norsk rett gjelder det nå en vindikasjonsregel for tyveri m.v., mens det bare er i Sverige at ekstinksjonsregelen omfatter også disse tilfelle. Kompromisset på dette punkt består altså i at man foreslår å gå over til den særsvenske ordning modifisert med en regel om skjerpet aktsomhetsplikt. Det synes som om både den danske og finske sakkyndige har hatt betenkeligheter ved en slik regel, idet begge har utarbeidd subsidiære regler for tyveritilfellene basert på vindikasjonsprinsippet. Det kan her vises til at i en rekke av de land som anerkjenner ekstinksjonsregelen, gjøres det visstnok unntak for tyveri og liknende forhold. Slik er ifølge betenkningene stillingen i Tyskland, Frankrike og Sveits. (I de to siste land gjennomføres vindikasjonen dels i form av en løsningsrett.)

Også i tilfelle hvor tingen er fravendt eieren ved tyveri e.l., vil godtroende innehaver kunne vinne rett til tingen ved hevd. Hevdstiden er f.t. 20 år, men er foreslått satt ned til 10 år ved løsøre (se Ot. prp. nr. 30 for 1965—66).

I den danske utredning (s. 71—72) rettes det kritikk mot den norske sakkyndiges utkast når det heter at det generelle unntak fra vindikasjonsregelen i § 3 gjelder ved salg fra »fast forretningssted». Denne formulering er etter den danske sakkyndiges mening for lite omfattende, særlig fordi den ikke dekker salg fra ervervsdrivende til private og mellom ervervsdrivende med mindre det skjer fra fast forretningssted. I Justisdepartementets utkast er derfor foreløpig innført betegnelsen »fast forretningssted eller under dermed likestilte forhold» etter mønster fra uttrykksmåten i bestemmelsen i utkastene fra de øvrige lands sakkyndige (§ 1, fjerde ledd) om unntaket fra den skjerpete aktsomhetsplikt ved eiendomsforbeholds- og tyveritilfellene.

I Justisdepartementets utkast omfatter unntaket fra vindikasjonsregelen ved salg fra yrkesselger med fast forretningssted o.l. ikke brukt tvegods o.l. men bare ting som er nye og ubrukte. Avgrensningen her har vært bestemt av de samme hensyn som ligger bak den tilsvarende avgrensning av unntaket fra den særlige aktsomhetsplikt ved erverv av ting det er tatt eiendomsforbehold i, jfr. foran under avsnitt III.

V. Særlig om betroelsestilfellene

Med uttrykket »betroelsestilfellene» siktes til de tilfelle der den godtroende erververs hjemmelsmann sitter med tingen som lån, håndpant eller etter avtale om leie, forvaring, reparasjon, deponering m.m. Etter gjeldende norsk

rett kan rette eier vindisere i disse tilfelle; for håndpant og lån er dette uttrykkelig fastslått i NL 5—7—4 og 5—8—15. Den norske sakkyndiges utkast (§ 2, annet ledd) er på linje med gjeldende norsk rett her, mens utkastene fra de øvrige nordiske land også for disse tilfelles vedkommende følger den alminnelige ekstinksjonsregel.

Justisdepartementet mener at man bør kunne godta forslagene fra de øvrige nordiske lands sakkyndige på dette punkt, selv om det nok kan være tvilsomt hvilken løsning som har de beste grunner for seg. På den ene side kan man ut fra et risikosynspunkt si at rette eier som med vitende og vilje har gitt fra seg tingen, bør være nærmest til å bære tapet om hans medkontrahents moralske kvalifikasjoner viser seg å svikte. På den annen side er lån, pantsetting m.m. fullt ut beskyttelsesverdige disposisjoner, og det kan dessuten hevdes at godtroende erverver bør se seg godt for ved kjøp av brukte gjenstander (som det jo vil være tale om i de aller fleste tilfelle her). Spørsmålet er altså om man skal beskytte den som betror sin ting til en annen i fullt anerkjennelsesverdig formål, eller den som kjøper brukte ting. Hvem av disse to bør pålegges byrden med å undersøke sin medkontrahents ærlighet og har risikoen for svikt hos denne (eller eventuelt dennes forgjenger når det spørres om en senere suksessors risiko)? (Jfr. *Illum UFR* 1965 avd. B s. 41.)

VI. Re-integraregel

Etter § 6 i utkastet fra den norske sakkyndige skal rette eier kunne kreve tingen tilbake selv om betingelsene for ekstinksjon for øvrig foreligger, dersom han gjør kravet gjeldende før mottakeren har betalt tingen eller foretatt viktige disposisjoner i tillit til at han eide tingen. Noen tilsvarende regel fins ikke i utkastene fra de øvrige lands sakkyndige. I Justisdepartementets utkast er derimot den norske sakkyndiges forslag fulgt på dette punkt (§ 3 første ledd).

Re-intergraprinsippet er allerede kjent fra avtaleretten hvor det er hjemlet i den norske avtalelovs § 39, annet punktum, som bare gjelder forholdet mellom partene i en avtale. Det er imidlertid mulig at domstolene allerede under den nåværende rettstilstand i spesielle tilfelle med støtte i § 39 ville anvende et re-intergraprinsipp ved avgjørelsen av den godtroende erververs stilling (jfr. *Brækhus og Hærem*, Norsk tingsrett s. 473 hvor dette nevnes som en mulighet ved ekstinksjon av fast eiendom etter tinglysningslovens regler). Bortsett fra dette innebærer Justisdepartementets forslag på dette punkt en viss innskrenkning i den ekstinksjonsadgang som allerede er etter gjeldende rett (se foran s. 16—17).

En regel som foreslått av Justisdepartementet synes å være en rimelig modifikasjon av den alminnelige ekstinksjonsregel. En av begrunnelsene for ekstinksjonsprinsippet er nettopp at en tilbakeføring ville medføre tap for mottakeren. Så lenge dette ikke er tilfelle, synes det rimeligere at rette

eier får sin ting tilbake framfor at den godtroende erverver skal kunne kreve sin avtale gjennomført. Derved unngår man at rette eier lider tap, mens mottakerens stilling tross alt ikke er verre enn at det bare er fordelene ved en eventuell gunstig avtale han går glipp av.

I den danske sakkyndiges betenkning (s. 72) heter det at en re-integraregel vel er i samsvar med visse grunnsetninger som anerkjennes i dansk rett, men at den vanskelig kan tenkes å få noen særlig praktisk betydning. Etter Justisdepartementets mening bør dette neppe være avgjørende dersom tilstrekkelig sterke rimelighetshensyn taler for en slik regel. Dessuten kan det neppe sies noe sikkert om den praktiske betydning av regelen. Det er vel i og for seg ikke utelukket at det kan forekomme en rekke tilfelle hvor den godtroende erverver kjøper på kreditt og hvor rette eier har muligheter for å gripe inn relativt raskt. Videre vil regelen komme til anvendelse hvor erververen har mottatt tingen som gave og ikke disponert den på avgjørende måte. Iallfall er formodningen for at aktualiteten av en re-integraregel vil være større under herredømme av en ekstinksjonsregel enn under det nåværende system i Danmark og Norge som har vindikasjon som utgangspunkt.

VII. Tap av vindikasjonsrett på grunn av rette eiers uaktsomhet eller passivitet

Etter den norske sakkyndiges utkast skal rette eiers vindikasjonsrett eller nærmere regler i utkastets §§ 5 og 7 gå tapt dels ved uaktsomhet fra hans side, dels når han unnlater å fremme sitt krav innen rimelig tid. I norsk teori har man, med støtte i rettspraksis, villet stille opp liknende regler. Tilsvarende regler fins ikke i utkastene fra de øvrige nordiske lands sakkyndige (bortsett fra en passivitetsregel i utkastenes § 2, annet ledd for utløsningsrett til ting med affeksjonsverdi).

Regler som her foreslått av den norske sakkyndige har mye for seg når man legger til grunn et system som har vindikasjon som sitt utgangspunkt. Under herredømme av en ekstinksjonsregel er det imidlertid tvilsomt hvilken praktisk berettigelse reglene har. Etter Justisdepartementets mening bør reglene bare gjelde når erververen på sin side ikke er noe å bebreide eller ikke noe særlig å bebreide, m. a. o. bare overfor erververe i god tro eller i noenlunde aktsom god tro. Ved en ekstinksjonsregel vil imidlertid den aktsomt godtroende erverver vinne rett uansett om rette eier har utvist uaktsomhet eller passivitet. Bare for så vidt det gjøres unntak fra ekstinksjonsregelen vil derfor regler om tap av vindikasjonsrett på grunn av rette eiers uaktsomhet eller passivitet ha noe nevneverdig for seg. Slike unntak er gjort i Justisdepartementets utkast for tyveri m. m. og ved re-integraregelen i utkastets § 3 første ledd. Av hensyn til disse unntakene er det neppe noen grunn til en regel om tap av vindikasjonsrett på grunn av

eierens uaktsomhet. Mer praktisk synes det imidlertid å kunne være at eieren venter urimelig lenge med å gjøre sitt krav gjeldende etter at han har fått vite om eller burde skaffet seg kjennskap til erververen og hvem som sitter med tingen. Det virker lite rimelig at eieren i slike tilfelle skal kunne forholde seg passiv i lengre tid, mens erververen på sin side disponerer ut fra den forutsetning at han er eier av tingen. Det er trolig i samsvar med alminnelige grunnsetninger i norsk rett at eieren her taper sin rett overfor en godtroende erverver. Har både vindikanten og erververen opptrådt aktløst, men ikke åpenbart uforsvarlig, bør vindikasjonskravet trolig bero på en konkret rimelighetsvurdering.

Oslo i oktober 1966

BIHANG 1

Den norske sakkunniges framlegg til lov om retten til lausøyreting som har kome bort frå eigaren

§ 1.

Denne lov gjeld tilfelle då lausøyreting vert selde av nokon som har tingen i hende, men ikkje har rett til å råda over tingen, og då kjøparen får tingen overgjeven til seg og ikkje veit eller burde fått seg kunnskap om at seljaren ikkje hadde rett til å selja tingen som gjort.

§ 2.

Rette eigaren kan krevja tingen frå kjøparen når tingen er stolen eller er teken med ran eller med grov tvang.

Det same gjeld når eigaren har lånt eller leigt bort tingen eller gjeve tingen i forvaring eller til reparasjon eller han har mist tingen eller har selt tingen med atterhald om eigedomsrett til dess tingen er betalt.

§ 3.

Det som er fastsett i § 2, gjeld ikkje når tingen er seld på ein offentleg auksjon og heller ikkje når nye og ubrukte ting er selde av ein yrkes-seljær frå butikk eller frå ein liknande fast forretningsstad.

§ 4.

Heller ikkje kan eigaren krevja tingen att når han har gjeve tingen frå seg med ei viljesutsegn som nemnt i avtalelova §§ 29—33.

§ 5.

Eigaren kan ikkje krevja tingen att når han ikkje var so aktsam som han burde vera etter omstenda, og dette var ei årsak til at avhendaren selde tingen som nemnt i § 1.

§ 6.

Utan hinder av §§ 3—5 kan eigaren krevja tingen att når kravet vert gjort gjeldande før kjøparen har ytt vederlaget eller gjort andre viktige åtgjerder i tillit til at han åtte tingen.

§ 7.

Når eigaren vil krevja sin ting att frå ein mottaker som ikkje visste eller burde visst at avhendaren var utan råderett, skal eigaren gjera sitt krav gjeldande utan urimeleg lang ventetid.

§ 8.

Når den gamle eigaren taper sin rett så som nemnt i §§ 3—5, men tingen for han har eit anna verde enn pengeverdet, eller det elles er om å gjera for han å få tingen att, kan den gamle eigaren løysa tingen til seg frå innehavaren mot å betala det som tingen er verdt i vanleg handel, men minst det som innehavaren har betalt, når den summen ikkje er urimeleg.

Retten til innløysing fell bort dersom kravet ikkje vert gjort gjeldande utan urimeleg venting etter at den gamle eigaren fekk vita kven som eig tingen.

§ 9.

Det som her er fastsett om sal, skal og gjelda om anna slag avhending. Det skal og gjelda om pantsetning og når nokon elles får levert til seg ein ting som han har rett til å halda tilbake til trygd for eit krav.

Når eigaren taper sin rett, skal panterett og anna hefte på tingen og falla bort.

BIHANG 2

Justisdepartementets foreløpige forslag til lov om godtroerverv av løsøre.

§ 1.

Bli'r løsøreting avhendet av noen som har tingen i hende uten avhendingsrett, vinner mottakeren likevel rett til tingen når han får den overgitt til seg og ikke vet eller burde vite at avhenderen var uten slik råderett.

Er tingen fravendt eieren ved tyveri, ran eller grov tvang, gjelder ikke regelen i første ledd, med mindre

- a) tingen selges på offentlig auksjon, eller
- b) tingen er ny og ubrukt og selges av en yrkesselger med fast forretningssted eller under dermed likestilte forhold.

§ 2.

Ved ervervelse av ting som vanligvis selges på kreditt med eiendomsforbehold, må erververen ved undersøkelse av kjøpekontrakt eller kvittering eller på annen måte så vidt mulig forvise seg om at overdragelsen ikke er i strid med et slikt forbehold.

De særlige undersøkelser etter første ledd kreves ikke når tingen selges på offentlig auksjon eller når en ny og ubrukt ting selges av en yrkesselger med fast forretningssted eller under dermed likestilte forhold, med mindre det er særlig grunn til mistanke.

§ 3.

Eieren kan uten hinder av bestemmelsene foran kreve tingen tilbake når kravet blir gjort gjeldende før mottakeren har ytt vederlaget eller foretatt andre viktige disposisjoner i tillit til at han har rett til tingen.

Når den tidligere eier taper sin rett, men tingen for ham har en annen verdi enn pengeverdien eller det på annen måte er (mye) om å gjøre for ham å få tingen tilbake, kan han kreve tingen utløst mot å betale innehaveren det som tingen er verdt i vanlig handel, men minst det som innehaveren selv har betalt for den når denne summen ikke er urimelig.

§ 4.

Har eieren rett til å kreve sin ting tilbake fra mottaker som ikke visste eller måtte forstå at avhenderen var uten avhendingsrett, faller eiendomsretten bort dersom eieren lar være å gjøre sitt krav gjeldende innen rimelig tid (uten ugrunnet opphold) etter at han fikk eller burde skaffet seg kjennskap til hvem som er mottaker og hvor denne kan nås. Tilsvarende gjelder om en tidligere eiers rett til utløsning etter § 3 annet ledd, likevel slik at kravet senest må gjøres gjeldende ved rettslig skritt innen ett år etter at mottakeren fikk tingen overgitt til seg.

§ 5.

Det som i loven her er fastsatt om avhending, skal også gjelde for pantsetting og når noen ellers får overlevert en ting for å kunne holde den tilbake som sikkerhet for et krav. Utløsningssummen etter § 3 annet ledd skal da ikke overstige det beløp tingen hefter for.

Når eieren taper sin rett, faller også panterett og andre hefte i tingen bort.

§ 6.

Loven her gjelder ikke for registrert skip eller luftfartøy eller for båt eller motorvogn som er innført i henholdsvis båtbok eller motorvognbok etter tinglysingsloven.

§ 7.

(Bestemmelser om ikrafttredelse og om endring eller oppheving av andre lover.)

BILAGA 5

**Hälvändelse från Grosserer-Societetets Komité till det danska
Handelsministeriet**

Herved tillader komiteen sig at rette henvendelse til Handelsministeriet vedrørende spørgsmålet om indførelse af fællesnordiske regler om erhvervelse af løsøre i god tro (ekstinktiv erhvervelse af løsøre).

I en skrivelse af 27. april 1965 henstillede komiteen til Justitsministeriet, at der ikke her i landet gennemføres en lovgivning efter de retningslinier, som er omtalt i betænkning nr. 370 af 1964 om fællesnordiske regler om erhvervelse af løsøre i god tro.

Ud fra de oplysninger, som komiteen har indhentet i denne sag, ses der ikke at være fordel af nogen art for dansk erhvervsliv ved at ændre de gældende regler i retning af de eksisterende svensk-finske regler, og det skal særligt anføres, at tilvejebringelse af ensartede retstilstande på dette område med Sverige og Finland ikke kan ses at have nogen selvstændig erhvervsmæssig interesse, da reglerne kun i meget ringe omfang vil få virkning på forhold eller transaktioner af internordisk karakter.

Derimod mener komiteen, at der bør tages meget vidtgående hensyn til den retsikkerhed, som opstår, når meget store dele af befolkningen skal sætte sig ind i en ny retstilstand.

Hvad særligt angår spørgsmålet om salg af løsøre med ejendomsforbehold, må man befrygte, at en ændring som den foreslåede vil vanskeliggøre salg på afbetaling til mindrebemidlede, herunder i vidt omfang også varer som maskiner, der købes på afbetaling til modernisering af virksomheder.

Af betænkningen fremgår, at man ikke kan forvente, at Norge vil ændre de der gældende regler, der er parallelle med de danske regler, til det svensk-finske system, som anbefales i betænkningen.

Det er nu oplyst, at den danske regering har anmodet Nordisk Råd om en principiel udtalelse vedrørende dette spørgsmål.

På denne foranledning henstiller komiteen, at man fra dansk side over for Nordisk Råd tager afstand fra tanken om at ændre de igennem meget lang tid indarbejdede danske regler, der fungerer på en måde, som ikke inden for erhvervslivet har givet anledning til ulemper.

København, den 21. januar 1966

Aage S. Nilsson

Fung. formand

B. Høegh-Guldberg

Generalsekretær

BILAGA 6

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag om ensartede regler om erhvervelse af løsøre i god tro. Forslaget har siden 14. session, hvor det af udvalget blev anmeldt for rådet, at man ville fortsætte arbejdet med sagen (se Nordisk Råd, 14. sess. 1966, s. 191, jfr. s. 1249—1250), været behandlet i udvalgets møder den 7. juni 1966 i Kuopio, den 13. oktober 1966 i Bergen og den 9. februar 1967 i Ringsted.

Justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, har deltaget i møderne med undtagelse af mødet den 13. oktober 1966. Inrikesministern Martti Viitonen, Finland, deltog i mødet den 7. juni 1966, og justitieministern Aarre Simonen, Finland, har deltaget i møderne den 13. oktober 1966 og den 9. februar 1967. Endvidere har statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige, deltaget i møderne.

1. Regeringsforslaget

Forslaget er fremsat af den danske regering, som henviser til de i Danmark og Sverige udarbejdede betænkninger og de finske og norske forslag. Også en finsk betænkning foreligger nu¹. Det bemærkes, at det norske udkast formentlig er rent foreløbigt.

Betænkningerne er afgivet af sagkyndige delegerede, som blev udpeget af justitsministrene i de fire lande, efter at Nordisk Råds præsidium havde henstillet til regeringerne at indlede et samarbejde på dette område.

Hvis de sagkyndiges forslag til lovgivning gennemføres, vil reglerne om erhvervelse af løsøre i god tro blive ensartede i Danmark, Finland og Sverige. De norske regler vil derimod afvige betydeligt herfra.

Nordisk Råd er derfor anmodet om en udtalelse om principperne i de forskellige forslag.

2. Remisudtalelser

Nordisk Råd har ikke indhentet udtalelser om regeringsforslaget. Udvalget er bekendt med en af Grosserer-Societetets Komité til det danske handelsministerium rettet henvendelse af 21. januar 1966 (se Bilaga 5).

¹ *Danmark*: Betænkning om fællesnordiske regler om erhvervelse af løsøre i god tro (ekstinktiv erhvervelse af løsøre). Betænkning nr. 370. København 1964.

Finland: Betänkande avgivet av Godtrosskyddskommittén. Kommittébetänkande 1965: A 3. Helsingfors 1966.

Sverige: Godtrossförvärv av lösöre. SOU 1965: 14. Stockholm 1965.

Af betænkningerne fremgår, at de delegerede har anmodet følgende organisationer m.v. om at ytre sig om spørgsmålet:

Danmark

Industrirådet.
Håndværksrådet.
Det kgl. Assistenshus.
Provinshandelskammeret.
Danske Bankers Fællesrepræsentation.
Assurandør-Societetet.
Butikshandelens Fællesråd.
Grosserer-Societetet.
Kongelig Dansk Automobil Klub.
Forenede danske Motorejere.
Den danske Antikvarboghandlerforening.

Finland

Bankforeningen i Finland.
Finska försäkringsbolagens centralförbund.
Finlands grossistförbund.
Allmänna handelslagsförbundet.
Inköps- o. försäljningsaffärernas förbund.
Centralförbundet för hantverk och småindustri.
Helsingfors pantlånekontor Ab.
Helsingfors pant Ab.
Detaljhandelns centralförbund.

Norge

Folkebanken og Realbanken.
Den norske bankforening.
Sparebankforeningen i Norge.
Oslo politikammer.
Bokredditts landsforbund A/L
Norges industriforbund.
Norske forsikringsselskapers forbund.
Norske håndverks og industribedrifters forbund.
Den norske bokhandlerforening.
Norsk antikvarbokhandlerforening.
Norges handelsstands forbund.
Norges grossistforbund.
Felleskjøpet.
Landbruksmaskin-forhandlernes landsforening.
Norges kjøtt- og fleskesentral.
Autoriserte bruktbilhandleres landsforbund.
Norges bilbransjeforbund.

Sverige

Kriminalpolisintendenten i Stockholm.
Kriminalpolisintendenten i Göteborg.
Poliskammaren i Malmö.
Poliskammaren i Norrköping.

Svenska försäkringsbolags riksförbund,
Handelskamrarnas nämnd.
Stockholms handelskammare.
Sveriges hotell- och restaurangförbund.
Kooperativa förbundet.
Motorbranschens riksförbund.
Motororganisationernas samarbetsdelegation.
Sveriges varubelånares riksförbund.
Svenska bankföreningen.
Svenska lantmännens riksförbund.
Sveriges grossistförbund.
Sveriges hantverks- och industriorganisation.
Sveriges industriförbund.
Sveriges köpmannaförbund.
Föreningen för konsumtionskreditinstitut i Sverige.
Svenska antikvariatföreningen.
Svenska bokförläggareföreningen.
Cykel- och sporthandlarnas riksförbund.

Af de indkomne besvarelser fremgår, at organisationerne som helhed ikke nærer større ønske om ændring af retstilstanden i deres eget land. Egentligt statistisk materiale til belysning af de gældende reglers betydning findes dog kun i yderst begrænset omfang, og organisationernes holdning er derfor i alt væsentligt baseret på almindeligt holdte betragtninger over værdien af reglerne.

De *danske og norske organisationers* besvarelser tager særligt sigte på tilfælde af salg på afbetaling med ejendomsforbehold. En ændring af vindikationsreglen i dette tilfælde møder kompakt modstand hos alle organisationer, bortset fra følgende:

Den danske Antikvarboghandlerforening tiltræder forslaget i sin helhed.

Det kgl. Assistenthus, Håndværksrådet og Norske håndverks og industribedrifters forbund har ingen bemærkninger til forslaget.

Forenede danske Motorejere kan tiltræde ekstinktion ved ethvert køb hos en forhandler.

Oslo politikammer kan tiltræde, at vindikationsreglen i tyveritilfælde fraviges, hvis ejeren har undladt at passe forsvarligt på tingen, eller når nye ting er solgt fra torv eller butik. Endvidere tiltrædes ekstinktion i alle betroelsestilfælde og ved salg med ejendomsforbehold.

De *finske og svenske myndigheder og organisationer* beskæftiger sig også særlig med afbetalingssalg. Man finder den nuværende ekstinktionsregel tilfredsstillende, men følgende organisationer m.v. tilslutter sig den stedfunde udvikling i retspraksis, hvorefter der stilles krav om en vis undersøgelsespligt for køberen: *Cykelhandlarnas förbund, Radioaffärernas förbund, Billhandlarförbundet, Juristkommittén, Motorbranschens riksförbund, Svenska lantmännens riksförbund, Föreningen för konsumtionskreditinstitut i*

Sverige, Kriminalpolisintendenten i Stockholm og Poliskammaren i Norrköping.

Kriminalpolisintendenten i Göteborg og Poliskammaren i Malmö anbefaler vindikation i visse tilfælde, hvor løsøret er bortkommet fra ejeren ved en forbrydelse, særlig ved tyveri.

3. Udvalget

Om problemstillingen og gældende ret i de nordiske og de vigtigste vest-europæiske lande henvises til det udarbejdede P. M. (*Bilaga 3*).

Under sagens behandling i udvalget har det norske justisdepartement udarbejdet et P.M. med et foreløbigt norsk departementsudkast til lov om godtroserhvervelse af løsøre (*se Bilaga 4*). Dette udkast afviger på en række punkter fra det af den norske sagkyndige udarbejdede lovudkast. Særlig må det fremhæves, at departementsudkastet er baseret på en almindelig regel om ekstinktion, hvorved det principielle udgangspunkt bliver det samme som i det foreliggende udkast fra de danske, finske og svenske delegerede.

Justitsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har oplyst, at man efter fremkomsten af det nye norske udkast har indledt departementale forhandlinger.

Under hensyn til, at forudsætningerne for regeringsforslaget således er ændret efter forslagens fremsættelse, har juridisk udvalg i samråd med justitsministrene anset det for rigtigst, at den videre behandling af sagen i Nordisk Råd foretages på grundlag af det norske departementsudkast og de foreliggende betænkninger.

Udvalget finder det meget ønskeligt, at der også på dette centrale område af formueretten gennemføres ensartede regler i de nordiske lande. Det synes at bero på en historisk tilfældighed, at reglerne er forskelligartede, og det kan ikke ud fra rationelle hensyn begrundes, at denne tilstand opretholdes. Med det stadig voksende samkvem mellem landene må det også blive stadig mere utilfredsstillende, at der ikke gælder ensartede regler i en række praktisk forekommende tilfælde. Dette gælder naturligvis ganske særlig i grænseegnene.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at der nu er enighed om, at en fælles lovgivning bør gå ud fra en almindelig hovedregel om ekstinktion af løsøre til fordel for godtroende omsætningserhververe. Således er retsstillingen allerede i Finland og Sverige og i de fleste vesteuropæiske lande. En generel vindikationsregel harmonerer ikke med forholdene i et moderne samfund og tilgodeser de forskellige modstående interesser på en ensidig måde, hvilket særlig gælder i tilfælde af salg med ejendomsforbehold. Udviklingen i de senere år er da også gået i retning af at anerkende ekstinktion i stadigt videre omfang, og således har det også været i Danmark og

Norge. Herom vidner såvel nyere lovgivning som domstolenes praksis og den juridiske teori.

Efter det norske departementsudkast fraviges ekstinktionsreglen i to grupper af tilfælde, dels når genstanden er bortkommet fra den rette ejer ved tyveri, røveri eller voldelig tvang, og dels når ejeren kræver genstanden tilbageleveret, før erhververen har betalt eller foretaget andre vigtige dispositioner i tillid til sin ejendomsret. På disse punkter er der således en væsentlig principiel forskel mellem departementsudkastet og det overensstemmende dansk-finsk-svenske udkast.

Udvalget bemærker, at det i Danmark, Finland og Norge er gældende ret i henhold til udtrykkelige lovbestemmelser, at ejermanen uanset den senere erhververs gode tro kan vindicere stjalne genstande, hvilket efter finsk lovgivning og efter en sikker analogi i dansk og norsk ret tillige gælder for røvede eller voldeligt aftungne genstande. I Sverige har domstolene derimod siden midten af forrige århundrede antaget, at der også i sådanne situationer bliver tale om ekstinktion, således at ejeren kun kan få genstanden tilbage mod at betale »lösen».

Det fremgår af betænkningerne, at den danske og den finske sagkyndige har været klar over, at det i de her omhandlede tilfælde ville blive vanskeligt at ændre den bestående tilstand, som i de to lande (såvel som i Norge) hviler på en sikker retsopfattelse. Der har heller ikke været fremført kritik af vindikationsreglen i disse situationer, og de to sagkyndige har derfor udarbejdet et alternativt forslag, hvorefter den gældende regel fastholdes.

Udvalget anser det for rimeligt og muligt, at man også på dette punkt når frem til ensartet lovgivning. Efter udvalgets opfattelse vil den i departementsudkastet foreslåede regel være et acceptabelt udgangspunkt for de videre drøftelser. Man har herved særlig lagt vægt på, at det allerede i tre af de pågældende lande er en fast indgroet opfattelse, at stjalne og røvede genstande kan kræves udleveret af den rette ejer, at denne begrænsning af ekstinktionsreglen er i overensstemmelse med øvrig vesteuropæisk lovgivning, og at en vindikationsregel i disse tilfælde må antages at have en gavnlig virkning, idet den gennem en skærpelse af den almindelige agtpågivenhed gør det vanskeligere at afsætte tyvekoster og andre genstande, der hidrører fra strafbart forhold. Det kan heroverfor næppe antages, at reglen vil medføre større retsusikkerhed, da afgrænsningen af de tilgrundliggende strafbare gerninger i de praktisk forekommende tilfælde hviler på et traditionelt fast grundlag. Enkelte af de svenske remisytringer bestyrker også den opfattelse, at reglen antagelig ikke er uforenelig med en også i Sverige i vide kredse umiddelbar retsfølelse.

Det er i den forbindelse væsentligt at fremhæve, at den foreslåede vindikationsregel ikke gælder, når genstanden er blevet solgt på offentlig auktion eller ny og ubrugt af en handlende med fast forretningssted eller under dermed ligestillede forhold, og at den yderligere begrænses af en almin-

delig forældelsesregel (norsk udkast § 4, jfr. dansk-finsk-svensk udkast § 2, sidste stk.). Udvalget kan tiltræde, at der i alle landene bør foretages begrænsninger i særreglen ved tyveri og lignende tilfælde i overensstemmelse med de anførte principper.

Skulle det imidlertid vise sig, at der ikke kan tilvejebringes fuldstændig overensstemmelse mellem lovtteksterne, idet et eller flere af landene ønsker at fastholde en (modificeret) vindikationsregel i tilfælde af tyveri, røveri og voldelig tvang, medens et eller flere af de andre lande også i disse situationer vil anerkende ekstinktion til fordel for den godtroende erhverver, kan udvalget anbefale, at lovforslagene affattes på en sådan måde, at den praktiske anvendelse af reglerne såvidt muligt fører til ensartede resultater. Det er i den forbindelse blevet oplyst, at man under de departementale forhandlinger netop har overvejet en eventuel yderligere begrænsning af vindikationsreglen i tilfælde af tyveri m.v., derved at også salg af brugte genstande fra en forhandler med fast forretningssted skulle undtages fra vindikation. Men en tilnærmelse af de praktiske resultater kan i hvert fald i et vist omfang også opnås ved, at der i retsanvendelsen i de lande, hvor ekstinktionsprincippet anerkendes fuldt ud, eventuelt med støtte i lovens motiver forudsættes en skærpet god tro for at ekstinkvere retten til stjålne, røvede eller voldeligt aftungne genstande.

I departementsudkastet § 3 er som allerede nævnt foreslået endnu en begrænsning af ekstinktionsreglen, derved at ejeren kan kræve genstanden tilbageleveret, så længe modtageren ikke har ydet vederlag eller disponeret i tillid til sin ejendomsret. I det dansk-finsk-svenske udkast findes en sådan regel ikke, og hensynet til en klar og overskuelig lovgivning, der ikke tvinger til retssager om tvivlsomme afgrænsningsproblemer, taler imod forslaget. Udvalget er blevet gjort bekendt med, at der under de departementale forhandlinger har været enighed om, at en sådan regel er af meget ringe praktisk betydning, og at den derfor antagelig ikke bør søges gennemført. Udvalget kan tilslutte sig dette synspunkt.

Udvalget håber, at der under de fortsatte fællesnordiske regeringsovervejelser kan opnås enighed om at søge gennemført en helt overensstemmende nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro.

Udvalget indstiller,

at der i anledning af regeringsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Nordisk Råd henstiller endvidere, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang, at lovforslagene affattes på en sådan måde, at man ved retsanvendelsen i videst muligt omfang kommer til det samme resultat.

Ringsted, den 9. februar 1967

Poul Dam

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias Á Mathiesen

Sven Mellqvist

Georg Pettersson

Knud Thestrup

Formand

Reservation 1

Undertegnede medlemmer af udvalget, som iøvrigt kan tiltræde betænkningen, er af den opfattelse, at lovgivningen i alle de nordiske lande udtrykkeligt bør anerkende vindikation som principielt udgangspunkt for tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang. Vi kan tiltræde, at vindikationsreglen begrænses i overensstemmelse med de fremkomne forslag, herunder også for så vidt angår brugte genstande, der sælges af en forhandler med fast forretningssted. Men under denne forudsætning synes der at være så ringe afstand mellem de to standpunkter, at det forekommer os urimeligt, at der ikke kan tilvejebringes fællesnordiske forslag til en helt ensartet affattelse af lovene.

Vi foreslår derfor, at rekommandationen affattes således:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Ringsted, den 9. februar 1967

Georg C. Ehrnrooth

Ingrid Gärde Widemar

Reservation 2

Undertegnede medlem af udvalget kan principalt give tilslutning til det i reservation 1 anførte forslag til rekommandation, subsidiært tiltræde udvalgets forslag til rekommandation.

Ringsled, den 9. februar 1967

Johan Møller Warmedal

Regeringsforslag
om representation för Färöarna i Nordiska rådet

(Väckt av Danmarks regering)

Færøernes lagting har den 22. april 1966 vedtaget en anmodning til regeringen om at foranledige, at Færøernes lagting og Færøernes landsstyre får repræsentation i Nordisk Råd.

Færøernes landsstyre har den 5. januar 1967 foreslået, at lagtinget af sin midte vælger 2 medlemmer af rådet, og at landsstyret udser en repræsentation blandt sine medlemmer.

Færøernes hjemmestyre har ifølge hjemmestyreloven af 1948 den lovgivende og administrative myndighed på en række områder, inden for hvilke Nordisk Råd har stillet forslag om nordisk samarbejde. Den danske regering må derfor lægge vægt på, at der åbnes adgang for hjemmestyret til at deltage direkte i rådets arbejde, og skal henstille, at der foretages sådanne ændringer i rådets vedtægt, at Færøernes lagting af sin midte kan vælge 2 medlemmer af rådet, og at Færøernes landsstyre kan udse en repræsentation blandt sine medlemmer.

København, den 14. januar 1967

J. O. Krag

R. Bruun-Pedersen

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd.

Forslaget er fremsat af Danmarks regering og går ud på, at der foretages sådanne ændringer i rådets vedtægt, at Færøernes lagting af sin midte kan vælge 2 medlemmer af rådet, og at Færøernes landsstyre kan udse en repræsentation blandt sine medlemmer.

I behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsminister J. O. Krag, Danmark, justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Endvidere har som sagkyndige deltaget lagmand Peter Mohr Dam, landsstyresmand K. Djurhuus, og kontorchef J. Djurhuus, Færøerne.

Udvalget har fået forelagt et arbejdsdokument som basis for den videre drøftelse og har overvejet, hvorledes den fortsatte behandling af sagen bør tilrettelægges.

Da ændringer i rådets vedtægt forudsætter, at der tilvejebringes fuld enighed mellem de kompetente myndigheder i alle 5 lande, anser udvalget det for hensigtsmæssigt, at problemerne forhandles mellem landenes regeringer, eventuelt i samråd med Nordisk Råds præsidium, før udvalget fortsætter drøftelsen af, hvorledes eventuelle vedtægtsændringer kan udføres.

Det er over for udvalget oplyst, at den danske regering vil tage initiativ til at gennemføre sådanne forhandlinger.

Udvalget vil herefter fortsætte arbejdet med sagen.

Dette anmelder udvalget herved for rådet.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Berättelse

om samarbete på lagstiftningens område

(Överlämnad av Finlands regering)

Efter det att den senaste redogörelsen för det nordiska lagsamarbetet lämnats (*se 14:e sessionen s. 1251*) har förhandlingar mellan justitieministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Nordiska rådets juridiska utskott ägt rum den 13 december 1965 i Stockholm, den 29—31 januari 1966 i Köpenhamn, den 7 juni 1966 i Koupio och den 13 oktober 1966 i Bergen. Den isländska justitieministern har varit förhindrad att delta i dessa möten och den danska justitieministern i mötet den 13 oktober 1966. Beträffande förhandlingarna hänvisas till utskottets rapport.

Kontaktmännen för nordiskt lagsamarbete är från Danmark: departementschef Vilhelm Boas; Finland: regeringsrådet Kai Korte; Island: departementschef Baldur Møller; Norge: departementsråd Kristian Bloch i förhållande till Nordiska rådet och ekspedisjonsjef Stein Rognlien i förhållande till de nordiska ministerierna; Sverige: statssekreteraren Ove Rainer. Kontaktmännen har hållit möten i Oslo den 13 maj 1966, i Stockholm den 2 september 1966 och i Bergen den 13 oktober 1966.

I anslutning till tidigare redogörelser lämnas följande upplysningar om viktigare områden, på vilka nordiskt lagsamarbete pågår eller planeras:

I. Civilrätt

A. Förmynderskapslagstiftning

Här hänvisas till meddelanden angående rekommendation nr 31/1964.

B. Äktenskapslagstiftning

1. Allmän revision av äktenskapslagstiftningen

Sedan den förra berättelsen avgavs har nordiska departementsöverläggningar angående lagutkastet om äktenskaps ingående och upplösning hållits i Stockholm i juni 1966. Överläggningar rörande äktenskapets ekonomiska rättsverkningar är avsedda att äga rum i Köpenhamn på våren 1967.

2. Medicinska äktenskapshinder

Frågan, som tidigare varit föremål för särskild utredning i nordiskt samarbete, kommer att övervägas i samband med den allmänna revisionen av äktenskapslagstiftningen.

3. Domsrätt i internationella äktenskapsmål

Nya i det väsentliga likartade regler har 1963 genomförts i Danmark och Norge. I Sverige har 1964 genomförts en provisorisk lagstiftning på området, som betyder ett visst tillnärmade till domicilprincipen. I Finland har proposition i saken avgivits i januari 1967.

4. Internationell familjerätt

I den svenska familjerättskommittén pågår arbetet på en revision av den internationella familjerättslagstiftningen. Arbetet följs av sakkunniga i Danmark, Finland och Norge.

C. Adoptionslagstiftning och annan lagstiftning om barn

1. Adoptionslagstiftning

Nya regler är genomförda i Danmark och Norge 1956 och i Sverige 1958. I Finland pågår remissbehandlingen av förslag till ny lagstiftning på området.

2. Barn i äktenskap

Nya regler är genomförda i Danmark 1960, i Finland 1957 och i Norge 1956.

3. Barn utom äktenskap

Ny lagstiftning är genomförd i Danmark 1960 och i Norge 1956. I Sverige har framlagts förslag dels om utvidgad arvsrätt för barn utom äktenskap i familjerättskommitténs betänkande »äktenskapsrätt» (SOU 1964: 34—35), dels till nya regler om faderskap till barn utom äktenskap i ett i mars 1965 avgivet betänkande (SOU 1965: 17). Lagstiftningsarbetet rörande dessa frågor är beroende av ytterligare överväganden rörande en förstärkning av efterlevande makes rättsliga ställning.

I Finland har kommittéförslaget om en ny lagstiftning på området remissbehandlats. Proposition i saken avses bli avgiven samtidigt med propositionen angående revision av förmynderskapslagstiftningen (*se ovan I.A.*).

D. Arvslagstiftning

Ny lagstiftning är genomförd i Danmark 1963, i Finland 1964 och i Island 1962. I Norge har man under utarbetande en proposition till Stortinget på grundval av ett kommittébetänkande av år 1962. I Sverige har familje-

rättskommittén behandlat frågan om utomäktenskapliga barns arvsrätt och efterlevande makes rättsliga ställning i betänkandet »äktenskapsrätt» (SOU 1964: 34—35). Kommittéförslaget kommer att övervägas i samband med den allmänna revisionen av äktenskapslagstiftningen.

E. Köplagstiftning

I Finland har år 1961 tillsatts en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till lag om köp av lösöre. I Danmark, Norge och Sverige har sakkunniga utsetts att följa med arbetet i den finska kommittén och att i förbindelse därmed överväga, om det finns grund till att föreslå ändringar i de övriga ländernas köplagar. Nordiska överläggningar har senast ägt rum i Stockholm i december 1965. Därefter har i den finska kommittén utarbetats ett reviderat förslag till köplag, som sänts ut till de sakkunniga i de övriga länderna. Fortsatta nordiska överläggningar är avsedda att hållas i Oslo i februari 1967.

F. Kommissionslagstiftning

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 32/1962.

G. Godtrosförvärv av lösöre

Sedan de sakkunniga i Danmark, Finland och Sverige avgivit betänkanden resp. år 1964, 1966 och 1965 samt även i Norge ett förslag utarbetats år 1966, skall samarbete på departementsplanet inledas med ett möte i februari 1967 i Oslo. Här hänvisas i övrigt till det av den danska regeringen framsetta förslaget till rådets 14:e session (*se sak B 3/j*).

H. Preskriptionslagstiftning

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 13/1965.

I. Skadeståndslagstiftning

I Norge har proposition avlämnats till stortinget den 13 maj 1966 med förslag till lag om skadestånd i vissa förhållanden. Lagen tar sikte på att reglera skadeståndsansvaret för barn och föräldrar samt det offentliga och andra arbetsgivares ävensom arbetstagares skadeståndsansvar. I Danmark, Finland och Sverige väntas propositioner möjligtvis bli avgivna under år 1967.

För det vidare samarbetet på skadeståndsrättens område har sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige utsetts för att utreda frågor om skadestånd för framtida förlust av arbetsförtjänst och om efterlevandes rätt till skadestånd. Ett möte mellan dessa sakkunniga skall hållas i Oslo i februari 1967.

Här hänvisas också till meddelande angående rekommendation nr 5/1966 om försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen.

J. Atomansvarighetslagstiftning

De i början av 1964 tillsatta atomskadekommittéerna i Danmark, Finland och Norge har i samverkan med det svenska justitiedepartementet under 1964, 1965 och 1966 bedrivit ett samnordiskt utredningsarbete med sikte på att möjliggöra en anslutning från de nordiska ländernas sida till 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergiens område och 1963 års Brysselkonvention om tilläggsersättning av statsmedel i vissa fall i konventionernas år 1964 reviderade lydelse samt eventuellt även 1963 års Wienkonvention om ansvarighet för nukleär skada. I Sverige lades i maj 1966 fram en promemoria med förslag till ny atomansvarighetslag, byggd på de tre nämnda konventionerna. Promemorian har remissbehandlats och proposition i ämnet väntas bli förelagd 1967 års riksdag. De danska, finska och norska kommittéerna väntas lägga fram betänkanden med motsvarande lagförslag under första halvåret 1967.

K. Kvittning i lön

Lagberedningen i Sverige har 1965 upptagit till behandling spørsmålet om en eventuell lagstiftning angående arbetsgivares rätt till moträkning i arbetstagares lön. I Danmark och Finland har sakkunniga utsetts till att följa med arbetet. I Norge fungerar justisdepartementets lovavdeling som kontaktorgan. Ett samnordiskt möte har hållits i Stockholm i juni 1966. I januari 1967 har lagberedningen i Sverige överlämnat betänkandet »Utsökningsrätt VI, Arbetsgivares kvittningsrätt» (SOU 1967: 3).

II. Processrätt

A. Konkurslagstiftning

Sedan den förra berättelsen avgavs, har kommittéerna i Danmark, Finland och Norge samt lagberedningen i Sverige hållit möte i Köpenhamn i oktober 1966. Följande gemensamma möte är avsett att hållas i Stockholm i juni 1967. Den danska kommittén har 1966 avgivit ett delbetänkande om prioritetsordningen i konkurs (konkursordenen).

B. Utsökningslagstiftning

I överensstämmelse med i den förra berättelsen redogjort beslut utföres arbetet i de enskilda länderna oberoende av arbetet i de övriga, men sålunda att en viss kontakt upprätthålles. Den norska sakkunnige har avslutat sitt arbete med ett i juni 1965 avgivet betänkande. I Danmark behandlas spørsmålet om revision av vissa delar av utsökningslagstiftningen av en kommitté, vars arbete ännu ej är avslutat. I Sverige har lagberedningen under 1966 överlämnat betänkandena »Utsökningsrätt IV, Fastighetstillbehör och företagsintecknad egendom m. m.» (SOU 1966: 7) och »Utsökningsrätt V, Verkställighet som rör barn» (SOU 1966: 38).

C. Skiljemannalagstiftning

I Danmark tillsattes år 1962 en kommitté med uppdrag att överväga om det bör införas en lagstiftning om skiljemannaförfarande i Danmark. Kommittén hade härvid att taga särskild hänsyn till det pågående internationella arbetet på detta område. Kommittén har under arbetet underhandlat med representanter för de finska, norska och svenska justitieministerierna. Nordiska överläggningar har hållits i Oslo, Stockholm och senast i juni 1965 i Köpenhamn. Den danska kommittén har avgivit sitt betänkande år 1966.

D. Skifteslagstiftning

I Danmark har år 1963 tillsatts en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till ny skifteslagstiftning. Också i Norge har en kommitté tillsatts, medan man i Sverige utsett en sakkunnig att följa med arbetet. I november 1966 har i Köpenhamn hållits ett möte mellan den danska kommittén, representanter för den norska kommittén och den svenske sakkunnige.

E. Verkställighet av administrativa beslut

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 18/1962.

F. Verkställighet av nordiska domar

Enligt beslut av kontaktmännen för nordiskt lagsamarbete har den nordiska domskonventionen av år 1932 tagits upp till revision. Saken har varit föremål för preliminära överläggningar i samband med att man på ett nordiskt möte i mars 1966 i Helsingfors behandlade frågan om vilken ställning de nordiska länderna skulle intaga under förhandlingarna i Haag angående utarbetandet av en konvention om erkännande och verkställighet av domar i civila saker. Nytt möte angående den nordiska domskonventionen är avsett att hållas i Stockholm i början av år 1967.

III. Aktiebolagsrätt

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 12/1961.

IV. Immaterialrätt

1. Upphovsrättslagstiftning

Med hänsyn till att bl. a. Bern-konventionen av den 9 september 1886 för skydd av litterära och konstnärliga verk skall revideras vid en konferens i Stockholm sommaren 1967, pågår i anslutning till förberedelserna för revisionen också nordiskt samarbete.

2. Patentlagstiftning

Här hänvisas till meddelanden angående rekommendationerna nr 36 och nr 37/1965.

3. Mönsterlagstiftning

Den svenska kommittén har i oktober 1965 avgivit betänkande (SOU 165:61), som sänts ut på remiss. Remissbehandlingen är avslutad och proposition i ämnet väntas bli förelagd 1967 års riksdag. Den danska kommittén har avgivit betänkande i maj 1966 och lagförslag kan väntas bli avgivet under loppet av 1967. Den finska kommittén har avgivit betänkande i november 1966. Den norska kommittén väntas avge sitt betänkande under loppet av våren 1967.

4. Lagstiftning om arbetstagares uppfinningar

Sedan det i Finland avgivna kommittébetänkandet remissbehandlats, har man utarbetat proposition i saken, som väntas bli avgiven till riksdagen under år 1967. I Norge väntas proposition bli avgiven till Stortinget våren 1967. I Sverige är betänkandet SOU 1964:49 föremål för fortsatta överväganden. I Danmark föreligger ett betänkande från år 1964; remissbehandlingen är avslutad och spørsmålet om avgivandet av lagförslag är bl. a. beroende av huru de svenska övervägandena utfaller.

5. Firmalagstiftning

Utkast till betänkanden har utarbetats av kommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Gemensamt möte har senast hållits i Oslo i mars 1963. Betänkande väntas i Sverige under innevarande år.

6. Lagstiftning om illojal konkurrens

Kommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har senast hållit gemensamt möte i Helsingfors i juni 1965. Den danska kommittén har avgivit betänkande i april 1966, den norska i juni 1966 och den svenska i januari 1967 (SOU 1966:71). Den finska kommittén väntas avgiva betänkande under första halvåret av 1967.

V. Sjö rätt

På grundval av betänkanden, som avgivits av sjölagskommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, och efter nordiska överläggningar på departementsplan har propositioner med förslag till ändring av sjölagstiftningen, vilka ändringar berör reglerna om fartygs befälhavare, haveri m. m., avgivits i Danmark i februari 1966, i Finland i maj 1966, i Norge i januari 1966 och i Sverige i november 1966. Ändringsförslagen i de olika länderna är i det väsentliga överensstämmande med varandra. Det är avsett att ändringarna, vilka redan antagits för Danmarks del genom lag nr. 227 av 8 juni 1966 och för Norges vidkommande genom lag den 17 juni 1966, skall träda i kraft samtidigt i de fyra länderna. Arbetet med tillämpningsföreskrifter m. m. inriktat på att ikraftträdandet skall ske den 1 april 1967.

VI. Lufträtt

Efter samnordiska överläggningar på departementsplan har i Danmark våren 1966 antagits lagar om de ändringar i lagen om luftfart, som är nödvändiga för tillträde av den i Guadalajara i september 1961 avslutade konventionen om internationell luftbefordran utförd av annan än fraktföraren och den i Tokio år 1963 ingångna konventionen om förbrytelser begångna ombord å luftfartyg o. a. I Norge har motsvarande ändringar i luftfartslagen antagits genom lag den 10 juni 1966. I Sverige har motsvarande lagändringar antagits under hösten 1966. Ändringarna avses träda i kraft den 1 april 1967.

Den förestående revisionen av 1952 års Romkonvention om skada tillfogad tredjeman utanför luftfartyget har varit föremål för överläggningar på ett möte på departementsplan i Oslo i september 1965.

VII. Lagstiftning om fraktavtal vid internationell vägtransport

I Danmark har i mars 1965 antagits en lag om fraktavtal vid internationell vägtransport, som har möjliggjort en ratifikation om konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtal vid internationell godsbefordran på väg. Lagen överensstämmer i allt väsentligt med utkastet till motsvarande lagar i Finland, Norge och Sverige. Den för ändamålet i Norge tillsatta kommittén har avgivit betänkande i februari 1964 och den svenska kommitténs betänkande har avgivits i april 1966. Den finska kommittén väntas avgiva sitt betänkande under första halvåret av 1967. I Sverige väntas proposition i ämnet bli förelagd 1967 års riksdag.

Kommittéerna arbetar vidare med frågan angående likartad nordisk lagstiftning om inrikes godstransport.

VIII. Trafikngkterhetslagstiftning

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 24/1965.

IX. Straffrätt

Den nordiska straffrättskommittén har i juni 1966 avgivit betänkande om straffrättslig preskription. För närvarande har kommittén att behandla frågorna om åtgärder mot psykiskt abnorma lagöverträdelse, om bötesstraff och om villkorlig frigivning.

Reglerna om villkorlig frigivning har ändrats i Sverige genom lag den 3 december 1965 och i Finland genom lag den 1 april 1966. Härigenom har en större nordisk rättsenhet på området uppnåtts.

X. Lagstiftning om utomlands begångna trafikbrott

På departementsplan har senast på ett möte i Stockholm i december 1966 behandlats frågan om undertecknande och ratificering av den europeiska konventionen om straff för trafikförseelser. I samband härmed har spörsmålet om en enhetlig nordisk lagstiftning angående utomlands begångna trafikbrott varit föremål för överläggningar. Följande möte är avsett att hållas i Helsingfors på våren 1967.

XI. Utlämningslagstiftning

I enlighet med på nordiskt kontaktmannamöte i maj 1966 fattat beslut har frågan om lagstiftningen angående utlämning för brott till icke-nordiskt land behandlats på nordiska departementsmöten i Köpenhamn i september 1966 och i Stockholm i januari 1967. Fortsatta överläggningar skall äga rum i Helsingfors på våren 1967.

XII. Medborgarskapsrätt

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 1/1964.

XIII. Trafiklagstiftning

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 5/1963.

XIV. Internationellt lagsamarbete

Liksom tidigare har justitieministrarna haft nära kontakt rörande skilda internationella lagstiftningsfrågor, som behandlats av FN, Europarådet, Haagkonferensen för internationell privaträtt, Rominstitutet för privaträttsens unifiering och ICAO (International Civil Aviation Organization).

Helsingfors den 13 februari 1967

Kai Korte

Avdelningschef

Henry Ådahl

Lagstiftningsråd

Berättelse

från Nordiska kulturkommissionen

(Överlämnad av Finlands regering)

I. Organisation m. m.

1. Kommissionens ändamål och uppbyggnad

Nordiska kulturkommissionen (NKK) är ett samnordiskt utredande initiativtagande och rådgivande organ för regeringarna i de nordiska länderna.

Kommissionen är uppdelad dels nationellt i 5 nationella avdelningar dels efter arbetsområde i 3 samnordiska sektioner: sektion I för högre utbildning och forskning, sektion II för skolväsendet och sektion III för folkbildning och konst.

De nationella avdelningarna har var och en 6—9 medlemmar, utnämnda av vederbörande lands regeringar.

De 3 sektionerna har var och en 14 medlemmar eller 3 från varje land med undantag för Island som har 2 medlemmar i respektive sektioner.

Ordförandena i de 5 nationella avdelningarna utgör kommissionens presidium. Ordförandeskapet för presidiet och därmed för hela kommissionen växlar mellan länderna för 2 år åt gången. Ordförandeskapet för sektionerna roterar även mellan länderna på beslut av kommissionen utan någon bestämd tidsperiod.

Kommissionen har ett nordiskt generalsekretariat för presidiet och kommissionen i dess helhet samt ett nordiskt huvudsekretariat för varje sektion. Dessutom har de olika avdelningarna nationella sekreterare.

Kulturkommissionens statuter samt en karta över kommissionens uppbyggnad har i samband med tidigare årsberättelser överlämnats.

2. Presidiet

Presidiet består av de nationella avdelningsordförandena, vilka under år 1966 varit rådsformand K. Helveg Petersen, Danmark, undervisningsminister generaldirektör R. H. Oittinen, som emellertid för den tid han är medlem av statsrådet sedan juni 1966 varit befriad från medlemskap och efterträtts av professor Koskenniemi, Finland, professor Ólafur Björnsson, Island, professor Johan T. Ruud, Norge och statssekreterare Sven Moberg, Sverige. Under år 1966 har den finska avdelningens ordförande varit ordförande för presidiet och för hela kulturkommissionen.

3. *Ändringar i kommissionens sammansättning*

Under år 1966 har följande ändringar ägt rum:

Finland:

Undervisningsminister Oittinen har företrätts av professor Matti Koskeniemi som ordförande och fil. dr Gösta Cavonius som medlem i sektion II samt har regeringsrådet Ragnar Meinander efterträtts i sektion II av undervisningsrådet Veli Nurmi.

Norge:

Fulla antalet medlemmar har tillsatts i sektionerna och samtidigt har man upphört med att ha suppleanter i sektion I. I sektion II har skoledirektör Helge Sivertsen återinträtt samt rektor Sigurd Stensholt blivit ny medlem. Stortingsmann Trond Hegna har avgått. I sektion III har inträtt byråsjef Eigil Holm och museumsdirektör Jan Askeland. Forlagsdirektör Artur Holmesland har avgått.

Per 1 januari 1967 har avdelningen undergått följande förändringar: I sektion I har byråchef Hans Poppius inträtt i stället för avdelningsdirektör Ulla Åhgren-Lange och i sektion II har undervisningsrådet Nils-Erik Svensson inträtt i stället för professor Yngve Norinder.

Per 1 januari 1961 har kulturkommissionen följande sammansättning:

Denmark:

Sektion I

Rektor, professor Carl Iversen
Afdelingschef Bjørn Brynskov
Professor Hakon Stangerup

Sektion II

Rådsformand K. Helveg Petersen
Undervisningsdirektør Sigurd Højby
Fhv. departementschef Albert Michelsen

Sektion III

Undervisningsdirektør Harald Engberg-Pedersen
Kontorchef W. Weineke
Redaktør Preben Wilmann

Finland

Sektion I

Professor Pentti Renvall
Byråchef Matti Aho
Professor Pekka Jauho

Sektion II

Professor Matti Koskeniemi
Undervisningsrådet Veli Nurmi
Direktören för skolväsendet, fil. dr. Gösta Cavonius (tf. ledamot)

Sektion III
 Professor Arvi Kivimaa
 Fil.dr. Bo Carpelan
 Kanslichef Heikki Hosia

Island

Sektion I
 Professor Ólafur Björnsson
 Departementschef Birgir Thorlacius

Sektion II
 Nationalparkinspektör Erikur Eiríksson
 Altingsman Sigurður Ingmundarson

Sektion III
 Altingsman Sigurður Bjarnason
 Ambassadör Haraldur Guðmundsson

Norge

Sektion I
 Professor Johan T. Ruud
 Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem
 Direktör Karl Stenstadvold

Sektion II
 Departementsråd Olav Hove
 Skoledirektör Helge Sivertsen
 Rektor Sigurd Stensholt

Sektion III
 Direktör Ingeborg Lyehe
 Byråsjef Eigil Holm
 Museumsdirektör Jan Askeland

Sverige

Sektion I
 Statssekreterare Sven Moberg
 Professor Ingvar Svennilson
 Byråchef Hans Poppius

Sektion II
 Skolrådet Arne Sönnerlind
 Riksdagsman Stig Alemyr
 Undervisningsrådet Nils-Erik Svensson

Sektion III
 Departementsrådet Roland Pålsson
 Riksdagsman Stellan Arvidson
 Rektor Åke Leander

4. Sektionerna

I sektion I har professor Carl Iversen varit sektionsordförande under år 1966.

I sektion II har skolrådet Arne Sönnerlind verkat som ordförande.

I sektion III har direktör Ingeborg Lyche fortsättningsvis varit ordförande.

Några ändringar i ledningen av sektionerna mellan länderna äger ej rum år 1967.

5. *Möten*

Följande möten har hållits under år 1966: plenarmöte med sektionsmöten 5—7 september i Trondheim, möten i sektionerna, sektion I i Stockholm 28—29 mars, sektion II i Lund 24—27 april och sektion III 14—15 februari i Helsingfors. Dessutom hölls ett gemensamt möte för alla tre sektionerna 28 oktober i Oslo för avgivande av utlåtande rörande ansökningar till Nordiska kulturfonden.

6. *Sekretariaten*

Generalsekreterare är den finska avdelningssekreteraren, regeringssekreterare Zoe Pohjanvirta, adr. Undervisningsministeriet, Högbergsgatan 21, Helsingfors 13.

Huvudsekreterare för sektion I är sekretær Jonna Fischer-Hansen, adr. Undervisningsministeriet, Köpenhamn K.

Huvudsekreterare för sektion II är byrådirektör Gunvor Hedberg, Skolöverstyrelsen, Fack, Stockholm 22.

Huvudsekreterare för sektion III är konsulent Helene Andersen, adr. Utenriksdepartementet, Oslo dep.

Avdelningssekreterare i Danmark, Island, Norge och Sverige är:

Sekretær Hjalte Rasmussen, adr. Undervisningsministeriet, København K.

Sekreterare Arni Gunnarsson, adr. Undervisningsministeriet, Reykjavík.

Konsulent Helene Andersen, adr. Utenriksdepartementet, Oslo dep.

Departementssekreterare Ilmar Bekeris, Ekklesiastikdepartementet, Fack, Stockholm 2.

Utöver dessa är följande knutna till sekretariaten:

Danmark

Sekretær Rie Halleløv (sektion II).

Ministersekretær Niels Toft (sektion III).

Finland

Föredragande Markku Linna (sektion I).

Skolråd Klas Wallin (sektion II).

Pol. kand. Kristina Bjurström (sektion III).

Norge

Fullmektig Marit Willgohs (bitr. sekreterare).

Sverige

Departementssekreterare Olof Söderberg (sektion I).

Departementssekreterare Birgit Assarson (sektion III).

II. Ärenden under presidiet

1. Nordiska kulturfonden

En ny viktig uppgift har tilldelats kulturkommissionen i att biträda Nordiska kulturfonden såsom rådgivande och förslagsställande organ. Under det gångna året har kommissionens olika sektioner för utlåtande behandlat ett stort antal ansökningar.

Kulturkommissionen har även beretts tillfälle att uttala sig om det förslag till arbetsordning, som uppgjorts av fondens interimistiska styrelse. I utlandet har kommissionen närmast koncentrerat sig på de punkter som berör kommissionens förhållande till fonden. Härvid har kommissionen icke kunnat godkänna förslaget om att kulturkommissionen skulle beredas en frist om endast en månad, eftersom utlåtandena för att vara tillförlitliga bör avfatta såväl avvägning av projekten som utförlig granskning av kostnaderna för de olika projekten. Även förslaget om en ansökningstid på en månad har ansetts vara alltför kort. Se i övrigt kommissionens yttrande (*Bilaga*).

2. Åtgärder för att stärka samhörigheten mellan det finsktalande Finland och de övriga nordiska länderna

Under det gångna året har ärenden som speciellt skulle beröra stärkande av samhörigheten mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna ej i högre grad behandlats av kommissionen. Sedan kommissionen upptog ärendet år 1962 har samarbetet effektiviserats och många nya initiativ gjorts, vilka redan vunnit fasta arbetsformer. Härvid hänvisas till den grundliga utredning som gjordes år 1964 och som ingick i 1964 års berättelse till Nordiska rådet. De goda resultat som erhållits innebär dock ej att kulturkommissionen skulle anse ärendet för sin del slutbehandlat. Eftersom det på grund av språket är svårare att integrera Finland i det nordiska samarbetet än de övriga nordiska länderna, gäller det all genom utbredande och förbättrande av de språkliga kontaktmöjligheterna slå vakt om det nordiska samarbetet i Finland.

I samband med behandlingen av det finskspråkiga Finland och dess inlemmande i det nordiska samarbetet har kulturkommissionen även berört den finskspråkiga befolkningens ställning vid överflyttning till annat nordiskt land. Detta aspekt har förelagts sektionerna II och III till närmare undersökning.

3. Samarbete med studentorganisationerna

Under det gångna året har kulturkommissionen behandlat samarbetet med studentorganisationerna och härvid fäst speciell vikt vid huruvida det må anses oförenligt med NKK:s statuter att tilldela studentorganisationerna eller eventuell andra intresseorganisationer permanent observatörställning i de

olika sektionerna. Eftersom dessa problem och ställningstaganden till den kan få betydande konsekvenser har ärendet ej slutbehandlats utan är fortfarande öppet.

III. Ärenden från sektion I

Indledning

Sektionens område er nordisk samarbejde inden for forskning og højere uddannelse.

Ved rekommandation nr. 10/1961 henstillede Nordisk Råd til regeringerne under medvirkning af Nordisk Kulturkommission og i samråd med rådets kulturudvalg at udarbejde et skitseprogram for de nærmeste 3 års udbygning af samarbejdet mellem de nordiske landes højere undervisnings- og forskningsinstitutioner med forslag til prioritering af de forskellige tiltag samt overveje formerne for en udbygning af et permanent organ som med ansvar over for de nordiske undervisningsministerråd skulle have til opgave at planlægge en systematisk arbejdsdeling inden for alle områder af forskningen og den videnskabelige uddannelse i Norden.

Denne rekommandation blev drøftet på flere nordiske undervisningsministerråd og på en række embedsmandsmøder i årene 1961—62. Tanken om en alt omfattende fælles national planlægning af forskningen og den højere undervisning i de nordiske lande vandt imidlertid ikke tilslutning hos undervisningsministrene. Man lægger i alle de nordiske lande så stor vægt på en udbygning af forskningen og den højere undervisning, at planerne herfor indtager en væsentlig plads i de samlede programmer for offentlige investeringer og i det hele i udformningen af de enkelte landes økonomiske, sociale og kulturelle politik. Konsekvenserne heraf måtte efter undervisningsministrenes opfattelse være, at planlægningen af forsknings- og undervisningssektorens udvikling i det store og hele måtte ske på nationalt grundlag. Man var dog samtidig opmærksom på det ønskelige i, at landene gensidigt holdt hverandre underrettet om deres planer på dette område, og at man, hvor det var muligt og hensigtsmæssigt, måtte tilstræbe en koordinering af planerne.

Ministrene var enige om at søge etableret et kontinuerligt samarbejde efter følgende retningslinier:

Udbygningen af de med hensyn til studenterantal meget omfattende studieområder såsom medicin, jura samt en række humanistiske og naturvidenskabelige fag betragtes i første række som en national opgave. Med hensyn til de mere specielle fagområder bør det undersøges, om det af økonomiske eller personalemæssige grunde er hensigtsmæssigt at udvikle det nordiske samarbejde. Hvor f. eks. en fremtidig ekspansion er sandsynlig, bør det undersøges, om der er mulighed for at etablere et midlertidigt

samarbejde i udbygningsperioden for bedst muligt at udnytte de forhåndenværende ressourcer i hele Norden. Eksempel på et sådant ved NKK:s sektion I's medvirken etableret samarbejde er Det Nordiske Institut for Asienforskning i København.

Hvor det drejer sig om specielle fag, hvor behovet for undervisningskapacitet er forholdsvis begrænset, og hvor en væsentlig ekspansion næppe kan ventes i fremtiden, bør det nordiske samarbejde fremmes derved, at de i ét land allerede oprettede forskningsinstitutter står åbne for studenter og forskere fra nabolandene. Eksempelvis kan nævnes medicinens historie i København og keltisk sprog og kultur ved Oslo Universitet.

Organet for det samarbejde, som de nordiske undervisningsministre blev enige om at søge etableret, skulle være NKK:s sektion I, idet det er sektionens opgave at bistå regeringerne med udredninger og udarbejdelse af forslag i samarbejdssager inden for det angivne område.

For at styrke tilknytningen til vedkommende departementer blev NKK i 1962 reorganiseret sådan, at en embedsmand på ansvarlig post fra hvert af de nordiske lande fik sæde i sektionen.

Sektionen har søgt at videreføre arbejdet efter de opstillede retningslinier.

Adskillige institutter og samarbejdsorganer er i årenes løb blevet etableret bl. a. ved NKK:s sektion I:s medvirken såsom Den nordiske Husholdningshøjskole, Den nordiske Helsovårdsskolan, Det nordiske Institut for Sørel, Det nordiske Kollegium for Marinbiologi, Det nordiske Institut for teoretisk Atomfysik, Det nordiske Afrika-institut, Det nordiske Institut for Folke-digtning, Det nordiske Samarbejdsråd for kriminologisk Forskning, Den nordiske Samarbejdskomité for Studiet af international Politik, Det nordiske Kollegium for fysisk Oceanografi, Det nordiske Institut for Asien-forskning, Det nordiske Kollegium for Terrester Ekologi. Nævnes kan også de nordiske universitetskurser for hovedfagsstuderende, som man først indførte i nordiske sprog og litteratur for modersmålsstuderende. I 1966 har man taget skridt til lignende kurser i Nordens historie, forsøgskursus afholdtes sommeren 1966 ved Uppsala Universitet. Sektionen har yderligere indledt en undersøgelse af mulighederne for lignende kurser inden for arkæologi og folkelivsforskning, se nedenfor.

Her skal indledningsvis redegøres for nogle af de sagsområder, som sektionen har lagt særlig vægt på i 1966:

Et vigtigt led i det nordiske samarbejde om højere uddannelse er gennemførelsen af regler for godkendelse af nordiske eksaminer, så at prøver og eksaminer taget (helt eller delvis) i ét nordisk land uden videre anerkendes i et andet nordisk land (den nordiske tentamensgyldighed).

I tilslutning til Nordisk Råds tidligere rekommandation (nr. 8/1953) på dette område er der i overensstemmelse med en af Nordisk Kulturkommission afgiven indstilling til undervisningsministerierne i de nordiske lande

nu i såvel Danmark, Finland, Norge som Sverige gennemført regler om den nordiske tentamensgyldighed. Disse regler gælder imidlertid kun for så vidt angår de filosofiske, humanistiske og naturvidenskabelige discipliner; i et par lande omfatter reglen tillige de samfundsvidenskabelige discipliner, idet disse discipliner i disse lande hører under de filosofiske eller humanistiske fakulteter.

I henhold til Nordisk Råds rekommandation (nr. 1/1966) har sektionen påbegyndt en undersøgelse af mulighederne for en udvidelse af reglerne om nordisk tentamensgyldighed til at omfatte andre fagområder.

Som indledning hertil har man i sektionen haft en drøftelse af de generelle problemer, der knytter sig til såvel gennemførelsen som udnyttelsen af den nordiske tentamensordning.

Ved en gennemgang af de fag, for hvilke nordisk tentamensgyldighed ikke er gennemført, viser det sig, at det for en stor del drejer sig om studieområder, til hvilke adgangen i et eller flere af de nordiske lande er begrænset. På disse områder kan den blotte indførelse af nordisk tentamensgyldighed kun få ringe praktisk betydning. På den ene side siger det sig selv, at en adgang til at få en prøve eller eksamen aflagt i et andet land godkendt i hjemlandet er uden interesse, hvis den studerende, der ønsker at udnytte denne adgang, forhindres heri som følge af den i det pågældende nordiske land eksisterende adgangsbegrænsning. På den anden side er det klart, at man i et nordisk land, hvor adgangen til et bestemt studium er fri, må nære betænkelighed ved at modtage et større antal studerende fra andre nordiske lande, blot fordi den gældende adgangsbegrænsning hindrer de pågældende at gennemføre dette studium i hjemlandet. Eksempelvis kan det nævnes, at man i Danmark, som er det eneste nordiske land, hvor universiteterne ved lov er forpligtet til at modtage enhver, der har taget dansk studentereksamen, har set sig nødsaget til at praktisere den regel, at man normalt ikke modtager studerende uden dansk studentereksamen ved det lægevidenskabelige studium; det kan i denne forbindelse anføres, at de danske universiteter har en årlig tilgang af medicinske studerende på c:a 11—1200, medens de tilsvarende tal i Norge, Sverige og Finland er c:a 200, c:a 700 og c:a 440.

Adgangsbegrænsning findes i alle de nordiske lande til uddannelsesområder som tandlægestudiet, ingeniøruddannelsen og farmaceutuddannelsen. Adgangsbegrænsningen er ikke lige streng i alle de nordiske lande.

Selvom man er af den opfattelse, at indførelsen af en nordisk tentamensgyldighed inden for disse områder ikke i øjeblikket vil have praktisk betydning, vil man dog i sektionen være opmærksom på, at forholdene kan ændre sig i fremtiden, og spørgsmålet senere blive aktuelt. Det kan i denne forbindelse oplyses, at Planlægningsrådet for de højere uddannelser i Danmark har taget spørgsmålet op om muligheden for at gøre adgangen fri til de højere uddannelser, hvor man i øjeblikket har adgangsbegrænsning.

Nævnes bør det også, at der i praksis til trods for adgangsbegrænsningsregler finder en vis udveksling af studenter sted, dels på grundlag af konkrete dispensationer for studenter med særlig tilknytning, ægteskab eller lign., til andet nordisk land, dels ud fra gældende bestemmelser om et mindre antal pladser, der skal stilles til rådighed for studerende fra de nordiske lande. Sådanne bestemmelser haves i Danmark f. eks. inden for farmaceutuddannelsen.

I Danmark findes ligeledes inden for flere af de adgangsbegrænsede studieretninger en særlig ordning med Island, hvorefter et vist antal islandske studenter, der har taget 1. del i hjemlandet, afslutter uddannelsen i Danmark.

På denne baggrund har sektionen i første omgang indskrænket sig til at undersøge mulighederne for en udvidelse af den nordiske tentamensgyldighed til sådanne fag, hvortil adgangen i samtlige nordiske lande er fri. Man er her begyndt med det juridiske studium, men er indstillet på også at undersøge mulighederne for andre områder som f. eks. visse samfundsvidenskabelige discipliner.

Da det er en almindelig opfattelse, at den allerede sikrede adgang til godkendelse af prøver og eksaminer aflagt i et andet nordisk land hidtil kun er blevet benyttet i meget beskedent omfang, har sektionen taget skridt til at få tilvejebragt et talmæssigt materiale til belysning heraf.

Sektionen har ligeledes drøftet, hvilke årsager der har bevirket den ringe udnyttelse. Da det må antages, at den omstændighed, at et midlertidigt studieophold i et andet nordisk land som oftest vil medføre noget forøgede udgifter, i mange tilfælde kan gøre det vanskeligt eller umuligt at virkeliggøre ønsker om sådanne studieophold, har sektionen henledt de nordiske landes regeringers opmærksomhed på det ønskelige i, at de respektive stipendie- og lånemyndigheder viser liberalitet ved tildeling af stipendier eller lån til studier i et andet nordisk land.

Da imidlertid også andre faktorer kan spille ind — eksempelvis boligproblemet — har sektionen henstillet til Danske Studerendes Fællesråd, eventuelt i samarbejde med de øvrige nordiske studenterorganisationer, at iværksætte en bredere sociologisk undersøgelse af årsagerne til den tilsyneladende manglende interesse hos de studerende. Sektionen ville i givet fald finansiere en sådan undersøgelse. Det har dog ikke endnu været DSF muligt at finde en egnet person til gennemførelse af en sådan undersøgelse.

En ny udgave af brochuren »Att studera i Norden» udarbejdes i den svenske afdelings regi. Den svenske afdeling har i denne forbindelse søgt kontakt med studenterorganisationerne.

Ved samtlige nordiske universiteter findes i øjeblikket det problem, at den elementære undervisning lægger beslag på en meget stor del af de kvalificerede lærerkræfter, således at forskeruddannelsen forsømmes. Hertil kommer, at man på længere sigt ikke kan regne med, at de små lande vil

have økonomiske ressourcer til at dække alle specialområder inden for forskningen, hverken med hensyn til materiel eller lærerkræfter.

På denne baggrund er det klart, at et samarbejde om forskeruddannelsen vil betyde en mere effektiv og mere specialiseret forskeruddannelse, og dermed øget forskningsaktivitet for Norden som helhed.

Til flere af de institutioner og samarbejdsorganer, som i årenes løb er blevet til bl. a. ved sektion I's medvirken, knytter der sig et samarbejde om forskeruddannelsen. Men herudover ønsker sektionen at undersøge spørgsmålet mere generelt.

Sektionen har i 1966 taget de indledende skridt til at undersøge mulighederne for samarbejde på dette område. Med udgangspunkt i et af professor Ingvar Svennilson, Sverige, udarbejdet forslag om »Nordiska högre universitetskurser» har et af sektion I nedsat ekspertudvalg af nationaløkonomer foreløbig udarbejdet et forslag til et forsøgskursus i nationaløkonomi på forskeruddannelsesniveau i sommeren 1967, til hvilket der er søgt om støtte fra Nordisk Kulturfond. Såfremt man kan uddrage gode erfaringer fra dette forsøgskursus, vil man fortsætte sådanne kurser og arbejde på at gennemføre lignende kurser i andre fag, se ivotrigt nedenfor.

En helt ny betydelig arbejdsopgave er lagt på NKK ved oprettelsen af Nordisk Kulturfond, idet fonden indhenter udtalelser over samtlige ansøgninger hos NKK. En stor del af ansøgningerne falder inden for sektion I's område. Der afholdtes alene med henblik på behandlingen af ansøgningerne til fonden et ekstraordinært møde i alle tre sektioner 28. oktober 1966 i Oslo.

Et betydeligt antal ansøgninger til Nordisk Kulturfond viser, hvor stort behov der er for støtte til nordisk samarbejde. Ansøgningerne vil indirekte kunne give anledning til, at sektionen tager de samarbejdsproblemer, man her stilles over for, op til samlet belysning. Eksempelvis vil sektionen, tilskyndet af de mange ansøgninger, der vedrører det fysiske fagområde, tage spørgsmålet om nordisk koordinering af forskningen på dette område, op til samlet overvejelse.

Oversigt over udviklingen i de enkelte lande i 1966

I Danmark er der i 1966 dimitteret 8 144 studenter fra gymnasieskolerne og studenterkursus. Antallet af studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter er pr. 1. oktober 1966 opgjort til ca 37 500, hvoraf ca 25 400 var indskrevet ved universiteterne. Det stadig voksende antal studerende skaber store lokale- og personalemæssige problemer, navnlig ved universiteterne, hvor tilgangen til samtlige fakulteter er fri. Medens man i første omgang søger at afhjælpe lokalemangelen gennem indretning af midlertidige lokaler, er det meget vanskeligt at afhjælpe mangelen på kvalificerede lærere. En af grundene hertil er, at man skal rekruttere disse lærere

fra små fødselsårgange, som i sin tid havde mindre interesse og færre muligheder for at søge ind i de højere uddannelser end de store årgange, som i disse år truer med at sprænge universiteternes og de højere læreanstalters rammer.

Samtidig med at man søger de højere uddannelsers akutte problemer løst, arbejder man også på planer, der på længere sigt skal skabe tilfredsstillende forhold for de højere uddannelser og forskningen. I januar 1966 afgav Planlægningsrådet for de højere uddannelser en indstilling til undervisningsministeren om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelser (universitetscentre). Det fremgår af indstillingen, at man forventer, at der i 1980 vil være 60 000 studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter. 12 000 af disse studerende vil der med de allerede godkendte udvidelsesplaner kunne skaffes plads til ved de højere læreanstalter, hvortil adgangen er begrænset. Af de resterende 48 000 regner planlægningsrådet med, at godt halvdelen på længere sigt vil kunne finde tilfredsstillende studieforhold ved de bestående universiteter i København og Århus, medens resten må optages ved centre for højere uddannelse og forskning i Odense (Odense Universitet) og tre nye universitetscentre, der foreslås oprettet ved Esbjerg, Roskilde og Ålborg. Planlægningsrådet understreger, at man i første omgang må samle sig om udbygningen af universiteterne i København, Odense og Århus, dels fordi man der har de bedste forudsætninger for at modtage store studentertal, dels fordi man der skal udanne de videnskabsmænd, som skal bemande de nye universitetscentre. Indstillingen går derfor ud fra, at forslaget om oprettelse af tre nye centre først vil være gennemført omkring år 2000.

På grundlag af planlægningsrådets indstilling fremsatte undervisningsministeren i folketingssamlingen 1965/66 forslag til lov om centre for højere uddannelser, hvorefter planlægningen af de højere uddannelsers udbygning omfatter udbygningen af de bestående universiteter og læreanstalter i København, Odense og Århus samt spørgsmålet om oprettelse af nye centre for højere uddannelser i områderne ved Esbjerg, Roskilde og Ålborg. Forslaget blev ikke færdigbehandlet og er i uændret skikkelse genfremsat i folketingssamlingen 1966/67.

Planlægningsrådet arbejder for tiden på en planskitse for de højere uddannelsers udbygning i tiden indtil 1980. Denne planskitse vil indeholde prognoser for udviklingen i studenterproduktionen og i tilgangen til og studenterbestanden ved de højere uddannelser, oversigter over behovet for nybyggeri og udvidelser af lærerstaben med skøn over de dermed forbundne udgifter, overvejelser over samfundets behov for akademisk uddannet arbejdskraft set i relation til den forventede kandidatproduktion samt overvejelser over mulighederne for en ændret opbygning af de højere uddannelsers struktur.

Planlægningsrådet har endvidere i 1966 afgivet en indstilling til under-

visningsministeren om en udvidelse af adgangen til immatrikulation ved universiteterne. Efter de nugældende regler giver studentereksamen og afgangseksamen fra Danmarks tekniske Højskole og Danmarks farmaceutiske Højskole adgang til universiteterne. I indstillingen foreslås det, at alle der uden at have studentereksamen har bestået afgangseksamen fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Tandlægehøjskolerne, Danmarks Ingeniørakademi, arkitektskolerne, Danmarks Lærerhøjskole og handelshøjskolerne kandidatstudier, skal have adgang til universiteterne. Endvidere foreslås det, at eksamen efter handelshøjskolerne kortere erhvervsøkonomiske studier (HA og HD), lærereksamen fra seminarierne og afsluttende eksamen fra Danmarks Biblioteksskole skal være adgangsgivende evt. efter visse tillægsprøver. Endelig foreslås det, at de enkelte fakulteter får bemyndigelse til efter individuel bedømmelse at optage studerende, som har bestået afsluttende prøve eller eksamen fra Det kgl. danske Musikkonservatorium, eksamen fra teknika, korrespondenteksamen fra handelshøjskoler, eksamen fra Danmarks sociale Højskole eller har gennemgået uddannelsen på maler- eller billedhuggerskolen ved Det kgl. Akademi for de skønne Kunster.

Undervisningsministeren har fulgt rådets indstilling, og et udkast til en ny immatrikulationsanordning er i øjeblikket til udtalelse ved universiteterne.

Odense universitet begyndte sin virksomhed 1. september 1966 med 13 professorer og 183 studerende under den humanistiske faggruppe og den natur- og lægevidenskabelige faggruppe.

Den nordiske idékonkurrence om udformningen af et center for højere uddannelse og forskning inden for et 465 ha stort areal ved Odense blev afgjort november 1966. Der var indkommet 42 forslag, og dommerkomiteen var enig om at tildele det danske arkitektfirma Krohn og Hartvig Rasmussen 1. præmien. Vinderprojektet bygger på et båndplanprincip, idet de enkelte faggrupper placeres om et fælles lineært centerstrøg. Ved dette centerstrøg placeres alle fælles faciliteter såsom administration, universitetsbibliotek, særligt intensivt benyttede undervisningslokaler samt kantiner og opholdsrum for de studerende. Biblioteket følger centerstrøget og ligger som en streng gennem anlægget og tilgodeser hermed på én gang muligheden for spredning af de boglige ressourcer og et sammenhængende organisk samspil med de enkelte fakulteter og institutter.

Danmarks Lærerhøjskoles videreuddannelsesvirksomhed for folkeskolens lærere er ved to anordninger af 12. oktober 1966 blevet udvidet til at omfatte egentlige kandidat- og licentiatstudier samtidig med, at der er indført en pædagogisk doktorgrad. Kandidat- og licentiatstudierne kan enten være psykologisk-pædagogiske eller faglig-pædagogiske. I sidstnævnte tilfælde kan der aflægges eksamen i følgende fag: dansk, engelsk, tysk, fransk, historie, kristendomskundskab, matematik, fysik, kemi, ernæringslære med

biokemi, biologi og geografi. De pædagogiske grader er følgende: cand.pæd., lic.pæd. og dr.pæd.

Ved ændring i lov af 11. maj 1966 er loven om Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd og Statens teknisk-videnskabelige fond blevet ændret ved oprettelse af Statens lånefond for erhvervsforskning. Den nye fond, der begynder sin virksomhed 1. april 1967 med en bevilling for 1967/68 på 5 mill. kr., skal yde lån til støtte af forsknings- og udviklingsarbejde i danske erhvervsvirksomheder. Lån forrentes med almindelig markedsrente og kan ydes uden sikkerhedsstillelse. I tilfælde af at et forskningsprojekt mislykkes, skal lånet dog ikke tilbagebetales fuldt ud.

Forskningens Fællesudvalg (FFU), der blev nedsat den 1. oktober 1965, har afgivet sin 1. beretning. Det fremgår af beretningen, at udvalget især har koncentreret sig om drøftelser af forskningens fremtidige organisation, herunder spørgsmålet om en udvidelse af forskningsrådenes antal, mulighederne for en kortlægning af den danske forskningsaktivitet og Danmarks deltagelse i internationale forskningsprojekter.

I *Finland* avlades år 1966 studentexamen av 14 592 personer (år 1965 13 409). Antalet studerande i landets universitet och högskolor steg till 47 000 (43 000). Helsingfors universitet är fortfarande det största universitetet med sina 21 138 studerande.

Den 6 april 1966 utfärdades lagen om utbyggande av högskoleväsendet åren 1967—1981. Enligt denna lag utökas universitetens och högskolornas studieplatser för studerande, som ämnar avlägga slutexamen, ävensom för studerande, vilka utbildar sig till forskare, och andra studerande, vilka fortsätter sina studier efter slutexamen, så att antalet studieplatser vid utgången av år 1981 är sammanlagt minst 60 000, av vilka inom de humanistiska, juridiska, samhällsvetenskapliga samt de till dem anslutna områdena inalles minst 20 000, inom naturvetenskaperna samt agrikultur- och forstvetenskaperna inalles minst 15 000, inom de tekniska vetenskaperna minst 11 000 samt inom de medicinska vetenskaperna minst 6 000. Hur de 8 000 studieplatserna, vilkas ämnesområde inte fastställts i lagen, skall fördelas, kommer att avgöras senare. Enligt gjorda kalkyler motsvarar 60 000 studieplatser c:a 75 000 studerande. Förordningen, som innehåller närmare föreskrifter om lagens verkställande, utfärdades den 24 augusti 1966.

Under år 1966 har även andra viktiga beslut rörande högskoleväsendets expansion fattats. I januari 1966 gav regeringen tillstånd till att etablera en privat statsunderstödd handelshögskola i Vasa. Högskolan kommer att inleda sin verksamhet hösten 1968. I mars 1966 utfärdades lagar, enligt vilka fyra nya högskolor kommer att grundas inom de närmaste åren. Bland dessa finns två tekniska högskolor, en i Tammerfors (där redan en teknisk filialhögskola arbetar) och en i Villmanstrand, en högskola för huma-

nistisk och naturvetenskaplig undervisning i Joensuu samt en högskola närmast för medicinsk, odontologisk och naturvetenskaplig undervisning och forskning i Kuopio. De gjorda besluten betyder att år 1971 kommer totalantalet universitet och högskolor i Finland att vara 17, varav fem nya.

Under år 1966 har Socialhögskolan i Tammerfors förändrats till Tammerfors universitet och Pedagogiska högskolan i Jyväskylä till Jyväskylä universitet.

Vad högskoleadministrationen beträffar, kan konstateras, att från och med den 1 mars 1966 har undervisningsministeriets urgamla administrationsordning förnyats. I samband med denna reform etablerades vid ministeriet en högskole- och vetenskapsavdelning med byråer för högskole- och forskningsärenden. Den 1 april 1966 tillsattes ett högskoleråd, som består av ordförande samt åtta medlemmar. Högskolerådets uppgift är att som ett rådgivande och initiativtagande organ behandla ärenden, rörande det allmänna utbyggandet av universitet och högskolor eller som angår dessas utgiftsstaten och andra högskoleväsendet berörande principiella eller annars viktiga frågor. Ordförande i rådet är avdelningschefen vid undervisningsministeriets högskole- och vetenskapsavdelning. Fem av medlemmarna skall vara högskolelärare. Medlemmarna utses av statsrådet i plenum.

Frågan om eventuella andra reformer inom högskoleadministrationen är under behandling närmast på basis av planeringskommitténs för högskoleväsendet tredje betänkande.

Vad forskningen beträffar kan det konstateras, att forskningsanslagen för statens vetenskapliga kommissioner kommer att höjas från början av 1967 med c:a 35 procent. Därtill kommer ett anslag som möjliggör s.k. forskningskontrakt mellan staten och forskare. Under årets lopp har särskild uppmärksamhet ägnats industrins forskningsproblem. Ett anslag som kommer att användas till förbättrandet av det industriella forsknings- och utvecklingsarbetets möjligheter kommer även att intagas i 1967 års statsbudget. Åtgärder har även vidtagits för att göra upp planer rörande de statliga forskningsanstallternas framtida utveckling samt rörande den vetenskapliga publiceringsverksamhetens finansiering. En större utredning om den naturvetenskapliga forskningen och dess framtida utveckling i Finland har färdigställts av statens naturvetenskapliga kommission.

Island. Antalet inskrivna studenter vid Islands universitet läsåret 1966/67 uppgår till drygt 1 150 (1 116 i fjol), därav 342 nyinskrivna (319 hösten 1965).

Fem nya professurer har inrättats vid universitetet genom alltingsbeslut våren 1966, huvudsakligen på grundval av den av universitetet framlagda och av regeringen godkända planen över lärarbehovet vid de nuvarande

fakulteterna fram till 1973. De nya professurerna är i följande ämnen: juridik, engelska, nordiska språk — särskilt danska —, allmän historia, isländsk nutidshistoria. Alla befattningarna utom den sistnämnda har redan ledigförklarats. Några nya docent- och lektorsbefattningar har även tillkommit. Fr. o. m. höstterminen 1966 ges för första gången undervisning i finska och ryska, sedan lektorat (för utsända lektorer) blivit inrättade i båda dessa språk.

Den nya matematisk-naturvetenskapliga institutionen vid universitetet har inlett sin verksamhet i en nybyggnad i universitetets närhet. Reglementet för institutionen fastställdes av undervisningsministeriet i juni. Institutionen är indelad i 4 sektioner (forskningsinstitut): en för matematik och teoretisk fysik, en för experimentell fysik, en för teoretisk och experimentell kemi samt en för geofysik. Det tidigare Fysikinstitutet har införlivats med den nya institutionen. Institutionen sorterar under universitetskollegiet men har en särskild styrelse och en direktör och varje sektion leds av en föreståndare, tillsatt av undervisningsministeriet på förslag av universitetskollegiet. Forskarstaben utgörs dels av ordinarie universitetslärare, dels av heltidsanställda specialister med eller utan undervisningsskyldighet vid universitetet.

Undervisningsministeriet har tillsatt en kommitté för att utreda och lägga fram förslag om universitetets utveckling under de närmaste två decennierna. I kommittén ingår, förutom universitetets företrädare, representanter för Alltinget, undervisnings- och finansministerierna, akademikernas förbund samt universitetsstudenternas organisation. Kommittén skall framlägga sitt betänkande inom två år.

En särskild forskningskommitté har i universitetets regi upprättats för att organisera forskning i genetik.

Statens forskningsråd har igångsatt en utredning om anslagna medel till forskning och experimentverksamhet 1963/64. En liknande undersökning genomfördes för året 1957.

I Norge var det i 1966 c:a 11 500 som avla studentleksamen. Hösten samme år var det c:a 21 500 studenter ved universiteter og høyskoler. Det er en økning på 2 000 sammenliknet med året før.

I løpet av 1966 ble det tatt i bruk nye universitets- og høyskolebygg til en verdi av over 100 mill. kroner. Ved utgangen av 1966 var det ellers under oppføring byggkostnadsregnet til vel 200 mill. kroner.

Gymnastikkhaller og det vesentligeste av utendørsanleggene for den kommende Norges idrettshøgskole er nå fullført, og foreløpig tatt i bruk av Statens gymnastikkskole. Totalkostnaden for hele anlegget er beregnet til vel 30 mill.n.kroner. Arbeidet med teorirom, svømmehall m.m. vil bli satt i gang i 1967, og fra 1. juli s.å. vil det bli tilsatt direktør for idrettshøgskolen.

I Tromsø, i tilknytning til Nordlysobservatoriet, vil det nå bli bygd en

telemetrilasjon som kan brukes til nedhenting av data fra satellitter. Prosjektet blir gjennomført i samråd med ESRO, den felles europeiske romforskningsorganisasjon.

Høsten 1966 ble de første studenter tatt opp ved den norske linje, ernæringslinjen, ved Nordisk husholdshøgskole. Ernæringslinjen har fått sitt eget nybygg til 3 mill. kroner på universitetsområdet på Blindern i Oslo. Til denne linje er det nå knyttet 11 vitenskapelige stillinger foruten teknisk personale og kontorhjelp.

Statens arkitektskole i Oslo er fra 1. januar 1966 blitt en selvstendig institusjon. Utdanningen er 5-årig og undervisningen på hvert årstrinn vil stå under ledelse af en professor, mens man ellers i stor utstrekning vil basere seg på forelesninger gitt av praktiserande arkitekter og konsulenter.

I forbindelse med at man i Bergen høsten 1966 har tatt i bruk nyanlegg for preklinisk medisin og odontologi, har man nå fått etablert et fullstendig odontologisk studium her. Ellers er man i ferd med å gå over fra et 4-årig til et 5-årig tannlegestudium. De første studenter til den 5-årige utdanning er tatt opp høsten 1966.

Stortinget har vedtatt lov om samfunnsvitenskapelig embetseksamen (cand.polit.), og Universitetet i Bergen arbeider med å sette det nye studium ut i livet.

Det nyoppnevnte styre i Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning har fordelt de første bevilgninger til forskningsprosjekter, og Instituttet vil få sin egen direktør fra 1. juli 1967.

Komiteen til å utrede spørsmål om videreutdanning for artianere og andre med tilsvarende grunnutdanning som ble oppnevnt i 1965, har nå lagt fram sin første innstilling. I innstillingen legger komiteen fram en del prinsipielle synspunkter til offentlig debatt.

Hovedkomiteen for norsk forskning er utvidet med nye medlemmer og det er opprettet et fast sekretariat for komiteen.

I *Sverige* har antallet studerande vid universitet och högskolor høsten 1965 beräknats uppgå till c:a 65 000. Den starka tillströmningen till högre studier har fortsatt även under innevarande år.

Riksdagen godkände år 1965 riktlinjer för utbyggnaden av universitet och högskolor fram till början av 1970-talet. Utbildningsresurserna kommer enligt beslutet att dimensioneras inom en totalram av 87 000 undervisningsutnyttjande studerande. De spärrade medicinska och tekniska utbildningslinjerna skall sålunda under närmaste åren byggas ut med c:a 200 respektive c:a 900 platser till mer än 900 och drygt 3 000 nybörjarplatser per år. För att uppnå denna intagningskapacitet kommer medicinsk och teknisk utbildning att meddelas även i Linköping fr. o. m. höstterminen 1969. Inom de filosofiska fakulteterna skall utbildning fram till primärexamen fr. o. m. höstterminen 1967 anordnas i vissa ämnen vid fyra nya utbildningsenheter i Linköping, Örebro, Karlstad och Växjö. Dessa enheter skall som »universitets-

filialer» knytas till universiteten i respektive Stockholm, Uppsala, Göteborg och Lund. Vidare skall en humanistisk utbildnings- och forskningsorganisation komma till stånd vid Umeå universitet. För att öka examinationsfrekvensen och underlätta för den enskilde studenten att fullfölja sina studier kommer utbildningen vid de filosofiska fakulteterna att ges en fastare organisation genom införande av s. k. fasta studiegångar. Dessa studiegångars utformning liksom frågan om skärpta regler för rätten att bedriva studier vid de fria fakulteterna utreds för närvarande inom universitetskanslersämbetet. Vissa delar av utbyggnadsprogrammet har redan från innevarande hösttermin börjat genomföras vid de medicinska och tekniska fakulteterna. Antalet nybörjarplatser har sålunda ökat med årligen 20 vid var och en av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Umeå samt med tillsammans ett 50-tal platser vid de tekniska högskolor i Stockholm och Göteborg.

I övrigt har under året försiggått ett omfattande utredningsarbete för det mera detaljerade genomförandet av utbyggnaden. Särskilda organisationskommittéer har tillsatts för var och en av filialorterna. Kommittéerna har i september 1966 framlagt förslag om bl. a. en successiv uppbyggnad av utbildningsorganisationen i humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga ämnen på de fyra orterna. Under det första året föreslås utbildning bli anordnad i minst ett ämne inom varje berörd fakultet eller sektion.

Vid början av vårterminen 1967 kommer en ny odontologisk fakultet i Göteborg att inleda sin verksamhet. Fakulteten får en årlig inlagingskapacitet av 100 platser.

Såväl pågående utbyggnad av de spärrade utbildningslinjerna som det starkt ökade studentantalet i de ospärrade ämnena har lett till en omfattande utbyggnad av universiteten och högskolornas undervisnings- och forskningslokaler. Under budgetåret 1965/66 har sålunda för bygnadsverksamhet tagits i anspråk drygt 115 milj. sv. kr.

I anslutning till de nordiska regeringarnas beslut att upprätta ett centralinstitut för nordisk asienforskning i Köpenhamn har en väsentlig förstärkning skett av den svenska utbildnings- och forskningsorganisationen inom detta område i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag som lagts fram av Nordiska kulturkommissionens expertkommitté. En professur i indologi, särskilt nyindisk filologi, har sålunda inrättats vid Stockholms universitet den 1 juli 1966. Riksdagen har vidare fattat principbeslut om att inrätta en professur i arabiska språk, särskilt modern arabiska, vid Stockholms universitet den 1 juli 1967.

På forskningens område har ökningen av de ekonomiska resurserna fortsatt. Anslagen till de statliga forskningsråden har för budgetåret 1966/67 räknats upp med 15 procent. Den långsiktiga inriktningen av den svenska forskningspolitiken diskuteras inom den till regeringen knutna forskningsberedningen.

Kring årsskiftet 1966/67 väntas den år 1963 tillsatta utredningen rörande forskarutbildningen och forskarkarriären — 1963 års forskarutredning — lägga fram sina förslag.

Enkeltsager i sektionen

1. *Nordisk tentamensgyldighed*

Som nævnt i indledningen er sektionen ved at undersøge mulighederne for at indføre nordisk tentamensgyldighed inden for de juridiske studier. Man har tænkt sig herefter at tage de samfundsvidenskabelige fag op til drøftelse.

I henhold til beslutning på sektionens møde 28.—29. marts 1966 i Stockholm indkaldte man repræsentanter fra de juridiske fakulteter ved samtlige nordiske universiteter tillige med repræsentanter fra sektion I til et indledende møde om mulighederne for at indføre nordisk tentamensgyldighed inden for de juridiske studier. Mødet fandt sted 6. juni 1966 på Københavns Universitet. Professor Carl Iversen var mødets ordstyrer og redegjorde for sektionens synspunkter. På dette møde indvilgede professor Alvar Nelson, Uppsala, på opfordring i at foranledige, at en udredning blev udarbejdet, der nærmere skulle klarlægge de enkelte studieordningers indbyrdes forskelle, således at man kunne danne sig et indtryk af, hvilke andre end de positivretslige forskelle der er mellem de juridiske studier i de nordiske lande. På grundlag af en sådan udredning skulle mødedeltagerne på et nyt møde tage stilling til, om der var basis for og i bekræftende fald under hvilken form og i hvilken udstrækning, man kunne gå videre med spørgsmålet om indførelse af nordisk tentamensgyldighed inden for de juridiske studier. Det blev endvidere specielt pointeret, at professor Alvar Nelson skulle kontakte Nordiska Studentjuristrådet (NSJR) og derved få de studerende ind i udredningsarbejdet.

28. november 1966 afholdtes nyt møde om spørgsmålet. Til dette møde forelå den ovenfor omtalte udredning, udarbejdet af professor Alvar Nelson, Uppsala, og vitt. ass. Hans Flock, Oslo.

Rapporten var genstand for udførlig diskussion. Man var meget positivt indstillet til rapporten, der indeholdt dels en gennemgang af hvert lands studieordning, dels et forslag til en tentamensgyldighedsordning, baseret dels på en ret for studenterne for visse fags vedkommende, dels på et dispensationssystem for de øvrige fags vedkommende.

I visse henseender mente man, at rapporten måtte modificeres. Når dette har fundet sted, vil man forelægge den til udtalelse for de juridiske fakulteter i Norden samt for NSJR. Sektion I vil herefter overveje, alt efter hvor positiv eller negativ remisudtalelserne viser sig at være, at søge en ordning gennemført på grundlag af rapporten.

2. Samarbejde om forskeruddannelsen

Med udgangspunkt i et af professor Ingvar Svennilson udarbejdet PM angående nordiska högre universitetskurser i nationalekonomi vedtog sektion I på sit møde i Stockholm i marts 1966 at bemyndige professor Svennilson til at træde i forbindelse med fagfæller i de andre nordiske lande og i fællesskab med dem danne en ekspertkomité i nationaløkonomi med mindst et medlem fra hvert af de andre nordiske lande.

Komiteens mandat har følgende ordlyd:

- a. at udforme forslag til en så vidt mulig ensartet opbygning af forskeruddannelsen ved de nordiske universiteter,
- b. at undersøge mulighederne for at effektivisere forskeruddannelsen gennem udveksling af lærere og/eller studenter mellem nordiske universiteter,
- c. at fremlægge forslag til nordiske forsøgskurser.

Ekspertkomiteens medlemmer er:

Professor Poul Nørregaard-Rasmussen, Danmark, professor Gösta Mickwitz, Finland, professor Trygve Haavelmo, Norge, professor Ingvar Svennilson og professor Guy Arvidsson, begge Sverige, og forskningsassistent Peter Bohm, Sverige, (sekretær).

Ekspertkomiteen har foreløbig udarbejdet et forslag til et 2-ugers kursus i nationaløkonomi på forskeruddannelsesniveau hvert efterår ved efterårssemesterets begyndelse og første gang efteråret 1967. Kurset efteråret 1967 betragtes som et forsøgskursus, og der er til dets gennemførelse søgt om midler fra Nordisk Kulturfond.

En komité af matematikere har drøftet et lignende kursus i matematik og stillet et forslag herom til sektion I, men under hensyn til, at den nordiske sommerskole i matematik (ved professor Lars Gårding), der afholdtes første gang i sommeren 1966, gennemføres på forskeruddannelsesniveau og formentlig efter endnu et forsøgskursus i sommeren 1967 ønskes gennemført som permanent kursusvirksomhed, har man fundet det hensigtsmæssigt at udsætte spørgsmålet om afholdelsen af yderligere kursus i matematik.

Såfremt der høstes gode erfaringer med forsøgskurset i nationaløkonomi, vil man dels søge statsmidler til en permanent kursusvirksomhed i faget, dels søge at gennemføre lignende kurser inden for andre fag.

3. Samarbejde om udgivelse af et fællesnordisk litteraturlæksikon

I tilslutning til Nordisk Råds rekommandation nr. 33/1965 har sektion I, efter at sagkyndige litteraturforskere på et af Foreningen Norden afholdt møde på Hindsgavl 15.—21. oktober 1965 havde drøftet mulighederne for nordisk samarbejde på dette felt, behandlet rekommandationens forslag i 3 etaper.

1) *Udgivelse af et fællesnordisk litteraturreksikon*

Sektion I besluttede på et møde 1.—2. november 1965 i København at nedsætte et nordisk ekspertudvalg med et medlem fra hvert land og med den opgave at udarbejde en plan for et nordisk litteraturreksikon.

Ekspertudvalgets medlemmer er:

Professor, dr. Sven Møller Kristensen, Danmark, docent Annamari Sarasjas, Finland, professor, dr. Bjarni Gudnason, Island, professor, dr. Edvard Beyer, Norge, og professor, dr. Staffan Björck, Sverige.

Efter indstilling fra ekspertudvalget besluttede sektionen på sit møde 28.—29. marts 1966 i Stockholm at afholde et arbejdsmøde mellem ekspertudvalgets medlemmer samt 2 yngre litteraturforskere fra hvert land: Docent, dr. phil. Aage Henriksen, Danmark, afdelingsleder, mag. art. Johan Fjord Jensen, Danmark, professor, fil. dr., P. O. Bærek og fil. mag. Kai Laitinen, Finland, professor, dr. phil. Jón Helgason, Island, cand. mag. Otto Hagebjerg og universitetslektor, dr. philos. Sigurd Aa. Aarnes, begge Norge, docent, fil. dr. Torbjörn Nilsson og docent, fil. dr. Magnus von Platen, Sverige. Professor, dr. phil. Hakon Stangerup var kommissionens observatør på mødet.

Fra dette møde, der afholdtes i dagene 21.—23. august 1966 på Rungstedlund ved København, foreligger en detaljeret plan for et nordisk litteraturreksikon, dets udformning, tidsplan og budget.

Udgivelsen vil komme til at strække sig over 10 år, og efter det foreløbige budget komme til at koste 2 152 000 Dkr. På sektionens møde i Trondheim 5.—7. september 1966 besluttedes det at søge sagen yderligere belyst ved at anmode de sagkyndige instanser (forskningsråd, fakulteter og forlag) i de nordiske lande om deres syn på det fremsatte forslag.

Samtlige instanser stiller sig positivt til forslaget med enkelte modifikationer, bl. a. for så vidt angår den budgetmæssige side af sagen.

For at give Nordisk Kulturfonds styrelse mulighed for at indstille sig på og grundigt orientere sig om denne store sag har man allerede anmeldt sagen for Nordisk Kulturfond på nuværende tidspunkt, idet det er sektionens mening at søge støtte af fondens midler for året 1968 og 9 år fremover til sagens gennemførelse. Budgetspørgsmålene skal nærmere undersøges.

2) *En kortere fællesnordisk litteraturhåndbog*

På Hindsgavl-mødet besluttede man at nedsætte en nordisk ekspertkomité bestående af 4 personer, der skulle udarbejde en plan for udgivelse af en sådan litteraturhåndbog.

Rektor for Odense Universitet, professor, dr.phil. Mogens Brøndsted er formand for komiteen.

Komiteen er kommet så langt i sit arbejde med håndbogen, at der er forhandlet med forlaget Gyldendal (København) om udgivelsen. Gyldendals Forlag er villigt til at påtage sig udgivelsen i løbet af 1968. Sagen er

således ude af sektionens regie. Det kan dog nævnes, at komiteen mener, der evt. vil blive tale om at søge Nordisk Kulturfond om støtte med det formål at nedbringe bogladeprisen, således at anskaffelsen vil lettes for litteraturstuderende, seminarie- og højskoleelever, for hvilke fremstillingen i særlig grad skulle være beregnet.

3) *En bog, som skulle indeholde c.a. 20 analyser og fortolkninger af korte tekststykker* repræsenterende alle de nordiske lande (udarbejdelsen foreslås af professor Fehrmann, Lund).

Sagen er ude af NKK's regie, idet udgivelsen af bogen gennemføres som almindelig forlagsforretning.

4. Universitetskurser i Nordens historie

I tilslutning til Nordisk Råds rekommandation nr. 2/1965 vedtog sektionen på sit møde i Reykjavik sommeren 1965 at nedsætte en nordisk ekspertkomité (se rapporten til 14. session, 1966) med den opgave at anordne et nordisk universitetskursus i Nordens historie med eksperimentelt sigte allerede i sommeren 1966 for studerende med historie som hovedfag i lighed med de kurser, der gennem mange år er afholdt for de modersmålsstuderende.

Et af ekspertkomiteen foreslået forsøgskursus blev afholdt 6.—20. juni 1966 ved Uppsala Universitet med i alt 31 deltagere fra Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge. Det var så vellykket, at ekspertkomiteen kan anbefale, at tilsvarende kurser afholdes regelmæssigt i fremtiden ved nordiske universiteter. Det vil dog bl. a. på grund af vanskelighederne ved at frigøre tilstrækkeligt mange kvalificerede lærere fra andet arbejde næppe være muligt at afholde kursus hvert år i hvert af de nordiske lande, undtagen Island. Ekspertkomiteen foreslår en turnus, hvorefter kurserne normalt afholdes hvert andet år i Danmark og Finland, hvert andet år i Norge og Sverige. Kurserne foreslås henlagt til Island, når det skønnes muligt. Da der skal tilvejebringes en permanent statsbevilling, er det tvivlsomt, om man vil kunne påbegynde rækken af kurser før foråret 1968.

En rapport om forsøgskurset og en indstilling fra ekspertkomiteen om den fremtidige kursusvirksomhed foreligger.

Sektionen vil søge at foranledige, at statsbevillinger tilvejebringes til kursusvirksomheden og til udgifter til et permanent koordineringsorgan, formentlig bestående af ekspertkomiteens medlemmer.

5. Universitetskursus i arkæologi og folkelivsforskning

I tilslutning til Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1965, der henstillede til regeringerne at træffe foranstaltninger til iværksættelse af fællesnordiske universitetskurser i arkæologi og folkelivsforskning, besluttede

sektionen på et møde i København 1. november 1965 at nedsætte et nordisk ekspertudvalg med 1 à 2 repræsentanter fra hvert land og med den opgave at undersøge, hvorvidt nordiske universitetskurser eller andre former for kontakter eventuelt i tilslutning til allerede igangværende nordisk udveksling inden for nævnte fagområde er den bedste måde, hvorpå man kan føre Nordisk Råds intentioner ud i livet.

Ekspertkomiteen blev nedsat med følgende medlemmer:

Professor, dr. phil. C. J. Becker og professor, dr. phil. Axel Steensberg, København, professor Ella Kivikoski og professor Niils Valonen, Helsingfors, professor, dr. philos. Knut Kolsrud, Oslo, og professor, dr. philos. Anders Hagen, Bergen, og professor Holger Arbman, Lund, (formand).

Komiteen har haft sit konstituerende møde i Helsingfors 15. august 1966, hvor man bl. a. konstaterede, at der eksisterer betydelige forskelle imellem studierne i de nordiske lande, og at der sikkert vil komme til at foreligge praktiske vanskeligheder med at finde kvalificerede lærere til kurserne.

Foreløbig har komiteen besluttet at søge disse spørgsmål nærmere oplyst i hvert enkelt land.

6. Nordiske kurser i sprog og litteratur

Idet man henviser til tidligere beretninger til Nordisk Råd, kan man oplyse, at virksomheden fortsætter som hidtil. En mindre udvidelse har fundet sted i 1966, og man vil søge virksomheden yderligere udvidet i fremtiden.

7. Sektionens samarbejde med studenterorganisationerne

På foranledning af en ansøgning fra Nordiske Studenter National Union om et beløb til oprettelse og drift af et fællesnordisk studentersekretariat besluttede sektionen på et møde i november 1965, at man ikke kunne gå ind for støtte til et sådant sekretariat, idet dette sekretariats arbejdsopgaver i det væsentlige ville falde inden for rammerne af det allerede iværksatte og planlagte arbejde inden for NKK.

Man fandt det dog værdifuldt, om de erfaringer, som studenterorganisationerne og NKK indhøstede, gensidigt kunne komme begge parter til gode. På denne baggrund og under hensyn til den utvivlsomme betydning af at engagere ungdommen i det nordiske samarbejde har man i sektionen drøftet, under hvilke former et sådant samarbejde kunne udvikle sig.

Man er blevet enige om det værdifulde i, at studenterne blev repræsenteret i ekspertudvalg, der behandler sager af speciel interesse for studenterne. Studenterorganisationerne burde ligeledes fungere som remisinstans og burde kunne indkaldes som eksperter i lighed med andre sagkyndige.

Sektionen mener derimod ikke af hensyn til konsekvenserne i relation til andre faggrupper at kunne udvide kontakten yderligere, navnlig ikke

til egentligt medlemskab, men heller ikke til permanent kontakt på sekretærplanet eller permanent observatørstilling. Spørgsmålet om indrømmelse af permanent observatørstilling er af principielle grunde forelagt NKK's præsidium.

Et eksempel på sektionens kontakt med studenterne haves ved behandlingen af spørgsmålet om den nordiske tentamensgyldighed, se ovenfor.

8. Den højere uddannelse som forskningsområde

Foranlediget af en af kandidatstipendiat Ole B. Thomsen udarbejdet udredning om den højere uddannelse som forskningsområde har sektionen nedsat en nordisk ekspertkomité med den opgave nærmere at undersøge behovet for etablering af en fællesnordisk forskningsvirksomhed med henblik på de akademiske uddannelsers pædagogiske problemer. På grundlag af en sådan undersøgelse skal komiteen overveje og foreslå, hvilke områder en sådan forskning i første række bør koncentrere sig om, og hvilke opgaver det med henblik herpå finder hensigtsmæssige at løse på fællesnordisk basis.

Komiteens medlemmer er:

Professor K. Grue Sørensen, Københavns Universitet, og professor Carl Aage Larsen, Danmarks Lærerhøjskole, professor Matti Koskenniemi, Helsingfors Universitet, professor Johs. Sandven, Pædagogisk forskningsinstitut, Oslo, og professor Torsten Husén, Lärarhögskolan, Stockholm.

Professor Husén, der er udpeget til formand for komiteen, har været på et længere ophold i U. S. A., hvorfor komiteen først kan påbegynde sit arbejde i begyndelsen af 1967.

9. Nordisk samarbejde om efteruddannelse af psykologer

Spørgsmålet om efteruddannelse af psykologer blev behandlet i en ekspertkomité, som forelagde en rapport for sektionen under år 1965.

Rapporten er af sektionen tilstillet regeringerne i de nordiske lande.

Sektionen betragter nordisk efteruddannelse af psykologer som meget ønskværdig, men har ment, at man nærmere måtte undersøge, hvordan efteruddannelsesvirksomheden bedst kunne organiseres, hvorfor man har nedsat et ekspertudvalg til at undersøge dette spørgsmål.

Ekspertudvalgets medlemmer er:

Professor, dr. phil. Lise Østergaard, Københavns Universitet, professor Kai von Fieandt, Helsingfors Universitet, universitetslektor Per Mentsen, Psykologisk Institut, Oslo, laborator David Magnusson, Psykologiska Institutionen, Stockholm, sekretær, fil. lic. Lennart Parknäs, Göteborg, (repræsentant for SAK).

Dels på grund af vanskeligheder ved at finde frem til personer, der kunne påtage sig opgaven, dels på grund af medlemmers udenlandsrejse, kan ekspertudvalget først påbegynde arbejdet i begyndelsen af 1967.

10. Fællesnordisk arbejdsmarked for bibliotekarer

I tilslutning til Nordisk Råds rekommandation nr. 2/1964 har Kirke- og undervisningsdepartementet i det koordinerende land Norge december 1964 anmodet NKK om gennem et ekspertudvalg at undersøge mulighederne for en tilnærmelse mellem bibliotekaruddannelserne i de nordiske lande.

Sektion I drøftede sagen juli 1965 i Reykjavik, hvor man besluttede foreløbig at tilvejebringe oversigter over uddannelsessituationen i de enkelte lande, og derefter november 1965 i København, hvor man konstaterede, at uddannelsessituationen syntes at rumme større vanskeligheder end antaget i Nordisk Råds oprindelige sagsmateriale. Der har vist sig at foreligge ret væsentlige forskelle mellem landenes uddannelser, og hertil kommer, at bibliotekaruddannelsen i høj grad er i støbeskeen både i Danmark og i endnu højere grad i Sverige, hvor en gennemgribende udredning blev igangsat i begyndelsen af 1966. Det er sektion I's opfattelse, at det ikke vil være realistisk at give bestemmelser om et fælles arbejdsmarked, førend disse undersøgelser og udredninger er ført til ende, og man således har klarhed over de fundamentale uddannelsesmæssige forudsætninger for et arbejdsmarked. Sektionen besluttede, at der skulle dannes et nordisk ekspertudvalg på den måde, at Danmark, Finland og Norge hver udpeger en sagkyndig, som kunne kontakte den svenske udredning og i samarbejde med denne afgive en indstilling om de uddannelsesmæssige forudsætninger for et nordisk arbejdsmarked. Det er udtrykkeligt angivet i direktiverne for den svenske udredning, at denne også skal undersøge mulighederne for en tilnærmelse af bibliotekaruddannelsen i Norden.

Som medlemmer af den nævnte ekspertkomité er udpeget:

Rektor Preben Kirkegaard, Danmarks Biblioteksskole, överbibliotekarie Henrik Schauman, Rigsdagsbiblioteket, Helsingfors, skolrådet Kaarina Ranta, Skolstyrelsen, Helsingfors, og biblioteksdirektør Anders Andreassen, Statens Bibliotekstilsyn, Oslo.

Fra svensk side har man oplyst, at man i øjeblikket ikke regner med, at der kan foreligge noget materiale fra den svenske udredningskomité, der kan give anledning til kontakt med den nordiske gruppe, før tidligst foråret 1967.

11. Nordisk samarbejde om forskning og undervisning vedrørende Latin-Amerika

Sektionen har tidligere været inde på at afholde en konference mellem eksperter fra Latin-Amerikas kultur og sprog samt repræsentanter fra erhvervslivet og den tekniske bistand til udviklingslandene, med henblik på en eventuel oprettelse af et fællesnordisk institut for Ibero-amerikansk forskning svarende til Afrika- og Asien-institutterne.

Imidlertid har man ment inden afholdelsen af en sådan konference at burde opnå fuld klarhed over, hvor megen realitet der er i ønskerne om

oprettelse af et institut, samt hvor store muligheder der i øjeblikket er for at udvide forskningen på området og styrkelse af anden form for kontakt med de Ibero-amerikanske lande.

Sektionen vedtog derfor ved sit møde 28.—29. marts 1966 i Stockholm gennem en enkeltmandsudredning at undersøge den øjeblikkelige situation på området, behovet for og interesser i en udvidelse af forskningen på området samt af eventuelle andre former for styrkelse af kontakten med de Ibero-amerikanske lande, tillige med en undersøgelse af de mulige veje, man kan gå for at få dette opfyldt. Undersøgelsen foregår i den norske afdelings regie.

12. Udredning om nordisk samarbejde på videnskabens og den højere undervisnings område

Den af den finske afdeling udarbejdede oversigt over det eksisterende nordiske videnskabssamarbejde er af hvert af de nordiske lande søgt kompletteret ved forespørgsler til de rette myndigheder (universiteter, højskoler, forskningsråd).

På sektionens møde september 1966 i Trondheim besluttede man at sende de indtil nu indkomne kompletteringsbidrag til den finske afdeling, der herefter vil bearbejde materialet med henblik på en ny udgave af oversigten.

IV. Ärenden från sektion II

1. Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen

Kommittén har sammanträtt tre gånger under året. Verksamheten inom kommittén har bl. a. omfattat författande av försökstexter, försöksundervisning och avnämningarundersökningar. För årskurs 1—2 har försökstexter prövats i vissa skolor sedan läsåret 1963/64. Visst material har även förelagat för årskurs 3. För årskurs 4—6 har pågått översättning av och försöksverksamhet med en amerikansk försökstextserie i nio delar. För årskurs 7—9 har förelagat åtta försökstexter, fem för algebra och tre för geometri, och för gymnasiet tio olika försökstexter. Kommitténs slutrapport beräknas föreligga under år 1967.

2. Nordiska kommittén för yrkeslärarutbildning

Kommittén har sammanträtt i Köpenhamn den 25 och 26 mars och överlämnade i samband därmed slutrapport över sitt arbete. Denna innefattar en kartläggning över utbildningen av lärare såväl för yrken inom hantverk, handel och kontor som inom vårdnadsyrken och yrken för huslig ekonomi. I rapporten framläggs även synpunkter på för länderna gemensamma åtgärder i fråga om denna lärarutbildning. Rapporten kommer att behandlas vid sektionens möte våren 1967.

3. *Gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare*

Vid mötet i Trondheim den 5—7 september anslöt sig kulturkommissionen till ett förslag från ett inom sektion II tillsatt utskott, att en i ett av de nordiska länderna förvärvad utbildning bör anses kvalificerad för lärartjänst även i ett annat land, eftersom lärarutbildningen i de olika länderna som helhet betraktad är i så hög grad likvärdig.

Kommissionen har rekommenderat regeringarna att för bedömning av vilka utbildningsformer i de olika länderna, som motsvarar varandra, föreskriva användning av inom utskottet utarbetat material och av trycket utge vissa delar därav, att tillkännage för tillsättande myndigheter att de, så långt nuvarande beslämmelser medger, skall söka förverkliga en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare samt att vidta åtgärder för att få frågorna om tillgodoräkning av anställningstid, pension och medborgarskap m. m. för lärare vidare utredda.

Sektionen avser att fortsätta sitt utredningsarbete.

4. *Nordiskt samarbete i yrkesutbildningsfrågor*

Inom expertutskottet fortgår undersökningen om möjligheterna till praktiskt samarbete mellan länderna inom yrkesutbildningsverksamheten och lämpliga former för detta samarbete.

5. *Gemensam nordisk utbildning av lärare vid gymnastikhögskolor*

Det kursråd som utsetts på grundval av kommissionens beslut om anordnande av en gemensam nordisk utbildningskurs för lärare vid gymnastikhögskolor m. fl. läroanstalter har beslutat, att kursen skall äga rum i Danmark under våren 1967 och pågå en månad.

6. *Fem dagars arbetsvecka i skolan*

Material har insamlats från försöksverksamheten med fem dagars arbetsvecka i skolan i de nordiska länderna, främst i Sverige. Rapport däröver har utsänts till utbildningsmyndigheterna.

7. *Samarbete på speciallärarutbildningens område*

Utredningen rörande utbildning av lärare för blind- och dövskolväsendet i Sverige har prövat möjligheterna till en sannordisk utbildning av dessa lärarkategorier. Utredningen har i denna fråga haft överläggningar med de av undervisningsministerierna utsedda nordiska kontaktmännen. Förslag, innefattande bl. a. en gemensam nordisk utbildning av synpedagoger, har framlagts i november (stencil, ecklesiastikdepartementet 1966: 17, Stockholm).

Sektionens ad hoc-utskott för specialpedagogik har haft ett par sammanträden och på dess förslag har ett sannordiskt forsknings-samarbete på specialpedagogikens områden satts i gång vid lärarhögskolan i Göteborg. Nordiska kulturfonden har beviljat medel till detta ändamål, vilket möjliggör

för en stipendiat från vardera Danmark, Norge och Finland att arbeta och utbilda sig vid den pedagogiska institutionen vid lärarhögskolan i Göteborg. Verksamheten förutsätts pågå som försöksverksamhet till den 1 juli 1968.

Utskottet anordnade den 13—14 april en konferens i Göteborg rörande samarbetet kring specialpedagogisk forskning.

8. Fortbildningskurser för lärare

Expertutskottet för anordnande av samnordiska fortbildningskurser för lärare har den 22 februari 1966 hållit en konferens i Stockholm med kursledare vid kurser i grannländernas språk i Danmark, Norge och Sverige.

Under tiden den 1—7 augusti har en fortbildningskurs för lärare rörande geografiundervisningen i årskurserna 4—10 hållits i Tusby i Finland. En annan samnordisk kurs har anordnats i Trondheim den 27 juni—1 juli för ledande musikpedagoger. Ett nordiskt seminarium har vidare hållits om koordineringen av de pedagogiska ämnena i lärarutbildningen (fortsättning på ett seminarium i Danmark år 1965). Seminariet ägde rum i Nordtorpa i Norge den 25—28 september under ledning av rektor Wilhelm Aarek.

9. Grannspråksundervisningen

I Danmark, Norge och Sverige har i enlighet med sektionens beslut arbetsgrupper utsetts för fortsatta diskussioner om grannspråksundervisningens målsättning och utformning.

I Finland har ärendet remitterats till svenska modersmålläraarnas förening.

10. Samarbete rörande pedagogiska hjälpmedel

Den danska avdelningen har uppdragit åt lektorn Ove Bendsen att insamla material rörande möjligheterna för ett nordiskt samarbete i fråga om audivisueella hjälpmedel. Bl. a. har utarbetats vissa frågeformulär, som tillställts de centrala skolmyndigheterna. Detta material håller nu på att sammanställas.

11. Nordiska kommittén för pedagogisk forskning

Vid sektionens sammanträde i Trondheim fastställdes ny instruktion rörande samarbete för pedagogisk forskning att gälla från den 1 januari 1967. Den kommitté som skall syssla med detta arbete har till uppgift att överväga nordiska projekt inom skolforskning och pedagogiskt utvecklingsarbete samt, då så befinner lämpligt, hos sektionen föreslå att sådana projekt genomföres. Kommittén skall vidare främja utbytet mellan de nordiska länderna av erfarenheter och synpunkter beträffande pedagogisk forskning och pedagogiskt utvecklingsarbete.

Från varje land skall tre ledamöter i kommittén utses.

12. Utarbetande av lärarvågledning för undervisning av blinda och synsvaga elever

För den nordiska lärarhandledningen föreligger nu utöver tidigare färdigställda avsnitt även manus till ämnet hemkunskap. Manus till återstående avsnitt rörande geografi och musik håller på att utarbetas. Kommitténs arbete beräknas vara avslutat under våren 1967.

13. Utlåtande om till Nordiska kulturfonden riktade ansökningar om bidrag

Sektionen har vid sammanträde i Oslo den 28 oktober behandlat vissa ansökningar till Nordiska kulturfonden på sektionens verksamhetsområde samt lämnat utlåtande över dessa till fonden.

V. Ärenden från sektion III

1. Samarbeid på voksenopplærings område

a. Forskningssamarbeid

Seksjonen nedsatte 11. mai 1966 i samråd med Seksjon II et ekspertutvalg med det mandat å fremlegge forslag til forskningssamarbeid på voksenopplærings område.

b. Planlegging av fellesnordisk utdanning samt forholdet til Nordens folkelige akademi

Seksjonen var representert ved en konferanse i juni 1966 i Nordens folkelige akademi, Kungälv, der det var enighet om at det måtte bli et meget intimt samarbeid mellom Nordens folkelige akademi på den ene side og folkeopplysningsorganisasjonene og Foreningene »Norden» på den annen.

Seksjon III har overfor Nordens folkelige akademi uttrykt sin store interesse for de muligheter man gjennom Kungälvinstitusjonen vil kunne få når det gjelder kurser for ledere og lærere innenfor voksenundervisningen, og understreket ønsket om at kontakten mellom Nordens folkelige akademi og Nordisk Kulturkommisjon må bli så god som mulig.

c. Nasjonal og nordisk dokumentasjonsvirksomhet

Seksjonen nedsatte 4. april 1966 et kontaktutvalg som har til oppgave å fremlegge planer for et nordisk samarbeid på dette område, med utgangspunkt i konklusjonen fra den såkalte Gruppe C fra konferansen på Voksenåsen i 1965. Denne tar i første rekke sikte på å koordinere dokumentasjonsvirksomheten på voksenopplærings område.

Kontaktutvalget har utarbeidet en innstilling som er sendt til ovennevnte forskningsutvalg for samarbeid på voksenopplærings område (kfr. I A) til uttalelse og til nasjonalbibliotekene for vurdering av de faglige og budsjettmessige konsekvenser av de foreliggende forslag.

d. Voksenlærernes status

Kontorsjef Ingelise Udjus, Universitetet i Oslo, Kontoret for opplysningsarbeid leder utredningen av denne sak. Det har vært vanskeligheter med å få inn materialet fra de respektive land, men man regner med at utredningen vil være fullført innen utgangen av 1966.

e. Forslag om fellesnordisk oversikt på engelsk om voksenopplæring

Seksjonen har drøftet en henstilling fra arbeidskonferansen mellom samarbeidsorganene på folkeopplysningens område om å utgi en nordisk publikasjon på engelsk om voksenopplæring i de nordiske land. Det er på det rene at materiale av denne art foreligger på nasjonal basis, og hensikten med en nordisk publikasjon skulle derfor være å understreke felles karakteristika. På dette område står imidlertid flere av landene foran større endringer, og Seksjonen har derfor funnet at tidspunktet for utgivelse av en slik publikasjon er ugunstig. Saken vil bli tatt opp på et senere tidspunkt.

I. Kursvirksomhet

a. Seksjonen regner med muligheten for støtte også fra Nordisk Kulturfond til kursvirksomhet, og vil forøvrig fortsatt opprettholde de regler som Nordisk Kulturkommisjon har utformet når det gjelder støtte til kurs.

b. Informasjon om folkehøgskolene

Seksjonen arbeider med å få i stand en bedre opplysningsvirksomhet om spesialkurser i folkehøgskolenes regi.

II. Litteratursamarbeid

a. Utgivelse av nordisk litteratur på engelsk

Seksjonen har i samarbeid med University of Wisconsin Press utgitt en serie på 15 bind med nordisk skjønnlitteratur i engelsk oversettelse. Forlaget er meget interessert i å fortsette serien, og Seksjonen imøteser et konkret forslag med sikte på en videreføring av samarbeidet.

Seksjonen har forøvrig satt i gang en kartlegning av nordisk skjønnlitteratur oversatt til engelsk siden den annen verdenskrig, bortsett fra barne- og ungdomsbøker.

b. Nordisk dramaserie

Planen om utgivelse av en serie skuespill på engelsk foreligger nå i sin endelige form. Det dreier seg om følgende verker:

Danmark

H. C. Branner: *Thermopylae*

Klaus Rifbjerg: *Udviklinger*

Peter Ronild: *Boksning for een person*

Ernst Bruun Olsen: *Men boghandleren kan ikke sove*

Finland

Kyllikki Kallas: Herr partisekretæren
Paavo Haavikko: Dockorna
Paavo Rintala: Pojken som døk i rymdhavet
V. V. Jerner: Eva-Maria

Norge

Johan Borgen: Huset
Tarjei Vesaas: 21 år
Axel Kielland: Herren og hans tjenere
Finn Havrevold: Uretten

Sverige

Folke Fridell: Den andres bröd
Lars Görling: Trängningen
Lars Forsell: Söndagspromenaden
Björn Erik Höjer: Isak Juntti hade många söner

Island

Halldór Laxness: Dúfnaveislan
Oddur Hjörnsson: Jódlif
Erlingur E.
Halldórsson: Minkarnir
Jókull Jakobsson: Sjóleidin til Bagdad

Universitetsforlaget i Oslo vil påta seg utgivelsen og søknad med budsjett-overslag er oversendt Nordisk Kulturfond.

c. Samarbeid mellom de nordiske forfatterforeninger

Hovedsekretariatet har utarbeidet en oversikt over statsstøtte til de nordiske forfatterforeninger, hvorav det fremgår at kun Sveriges Författareförening får spesiell støtte til sitt nordiske samarbeid, mens de øvrige får generelle årlige tilskudd til virksomheten og støtte ad hoc til nordisk samarbeid.

Seksjonen har tatt opp spørsmålet om organisering av samarbeidet mellom forfatterne i Norden og regner med at en utredning vil foreligge i løpet av våren 1967.

Dessuten har Seksjonen rettet en henvendelse til de nordiske forfatterforeninger om mulighetene for å skape et felles nordisk bokmarked for eksklusive forfattere, kulturkritiske skribenter, essayister etc. ved å støtte utgivelse av spesielt verdifulle verker på alle de nordiske lands språk.

d. Nordisk kulturell tidsskrift

Seksjonen nedsatte i 1965 et internt arbeidsutvalg som skulle foreta en utredning om hvorvidt det burde etableres et felles nordisk kulturell tidsskrift. Resultatet av denne utredning ble at man besluttet å utarbeide planer

om et tidsskrift for kultur i videste forstand, beregnet på alment interesserte kulturarbeidere og deres organisasjoner, studenter, gymnasiaster, »frivillige organisasjoner» m.v. Det er nedsatt et arbeidsutvalg for å utarbeide en ferdig plan, inklusive et prøveeksemplar, og Nordisk Kulturfond har bevilget sv.kr. 25 000.— til dette formål.

III. Teatersamarbeid

a. Økt teatersamarbeid

I en resolusjon av 5.—7. september har Nordisk Kulturkommisjon henstilt til de nordiske lands regjeringer å øke teaterbevilgningene til sv.kr. 30 000.— i Finland, Norge og Sverige og kr. 60 000.— i Danmark og Island. I resolusjonen blir det pekt på at den nåværende utveksling av iscenesettere, skuespillere, teatermalere etc. bør fortsette, men ut over dette bør det være mulighet for å realisere i det minste ett gjestespill i hvert land pr. år. Dessuten må det avsettes midler til teatersamarbeidet innen Nordkalotten i tre av landene.

b. Nordiske teaterseminarer

Det nordiske seminar for sceneinstruktører ble arrangert i Oslo 31. mai—9. juni 1966. På bakgrunn av materialet fra seminaret er det utarbeidet et forslag til en publikasjon om teaterbyggingen. Seksjonen mener at en slik publikasjon vil kunne fylle et stort behov og har derfor anbefalt en søknad om støtte fra Nordisk Kulturfond.

IV. Musikkamarbeid

a. Publikasjon om musikklivet i Norden

Publikasjonens redaktør, komponisten Harry Olt, regner med å ha manuskriptet ferdig innen årets utgang.

b. Nordiske musikkkonkurranser

Seksjonen har sendt en søknad til Nordisk Kulturfond om økonomisk støtte til iverksettelse av nordiske musikkkonkurranser for yngre utøvende musikere. Disse foreslås arrangert hvert år i en forsøksperiode på 3—5 år, og finalen er beregnet å skulle alternere mellom landene.

Konkurransene foreslås administrert av fem nasjonale juryer og en fellesnordisk jury, med Foreningene »Norden» som eksekutive organer i de respektive land. Selve avviklingen av de nasjonale konkurranser og den nordiske finalekonkurransen iverksettes av de nordiske lands kringkastningsinstitusjoner.

c. Utveksling av musikkmateriell

Seksjonen overveier en plan om å organisere innkjøp av musikkmateriell (partiturer, plater, bånd etc.) beregnet på musikkonservatorier og informasjonsentra i de nordiske land.

V. TV- og Filmsamarbeid

a. Nordvisjonssamarbeidet

Seksjonen holder seg underrettet om samarbeidet innen Nordvisjonen.

b. Ekspertutvalget for film

Utvalget arbeider med en utredning om nordisk filmsamarbeid som skal omfatte både de områder hvor det allerede eksisterer samarbeid og de områder hvor et nærmere samarbeid kunne være ønskelig.

c. Undervisningsfilm om arkivarbeid

Seksjonen nedsatte 3. juni 1966 et arbeidsutvalg som skal ta dette spørsmål opp og utarbeide en konkret plan på fritt grunnlag. Det er ikke tatt standpunkt til hvorvidt det vil dreie seg om billedbånd eller film.

VI. Bildende kunst

a. Nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst

Som planlagt holdes biennalen i København i perioden 25. november til midten av januar 1967.

Bergen Kunstforening har søkt om å få avholde den neste biennale i Bergen i 1968.

b. Nordiske vandretstillinger

Seksjonen har samarbeidet med Selskapet Kunst på Arbeidsplassen som i samråd med tilsvarende organisasjoner i andre nordiske land har utarbeidet planer om vandretstillinger av yngre nordisk kunst. Utstillingene skal eventuelt sirkulere på arbeidsplasser i Danmark, Sverige og Norge i de respektive organisasjoners regi. Man vil også søke å trekke Finland og Island inn i dette samarbeidet.

VII. Nordisk kulturfond

Seksjon III har i løpet av 1966 forelagt 135 søknader fra Nordisk Kulturfond og avgitt sin innstilling i henhold til artikkel 10 i overenskomsten om Nordisk Kulturfond.

Dette har medført en sterk økning i Seksjonens arbeidsmengde og nødvendiggjort bl. a. et ekstraordinært møte i Oslo 28. oktober 1966.

Helsingfors den 2 februar 1967

Matti Koskenniemi

Tf. ordförande

Zoe Pohjanvirta

Generalsekretärerare

*BILAGA 1***Yttrande från Nordiska kulturkommissionen till styrelsen för Nordiska kulturfonden över förslag till arbetsordning för fondens styrelse**

Nordiska kulturkommissionen har anmodats att inkomma med utlåtande rörande del av den interimistiska styrelsen för Nordiska kulturfonden uppgjorda förslaget till arbetsordning för fondens styrelse. Nordiska kulturkommissionen har vid sitt plenarmöte i Trondheim den 5—7 september 1966 behandlat ärendet, varvid kulturkommissionens diskussion i plenum antecknats i protokollet som följer: »Efter sakens behandling i sektionerna beslöts följande önskemål, vilka främst berör kulturkommissionens förhållande till fonden, framläggas. Konstaterades allmänt att en ansökningsfrist om en månad med därpå följande frist om en månad för kulturkommissionen för givande av utlåtande är alltför kort. Förberedande av ansökning kräver oflast vidlyftig korrespondens mellan de nordiska länderna, i synnerhet som projekten i regel bör beröra minst tre nordiska länder. En ändamålsenlig behandling av ansökningarna bör omfatta såväl avvägning av de olika föreslagna projekten som utförlig granskning av kostnaderna. I enlighet härmed föreslås, att kungörandet om att understöd från Nordiska kulturfonden kan sökas skall ske redan i mitten av maj medan fristen för ingivande av ansökningar skall fastställas till september, varefter kulturkommissionen skall beredas en frist om c:a två månader för givande av utlåtanden. Samtidigt konstaterades, att en stor del av samarbetet pågår hela året och ej speciellt på sommaren vilket varit en av utgångspunkterna vid fastställandet av de korta fristerna på det att sökandena i god tid kunde vidtaga åtgärder för genomförande av sina projekt. Dessutom ansåg man, att § 7 i arbetsordningen skulle skrivas så, att det tydligt framgår att kulturkommissionen även skall höras vid förhandsbesked om att anslag kommer att beviljas under ett kommande år.

Ytterligare beslöt man framhålla, att offentliggörandet av att anslag kan sökas, skulle ske på olika sätt med iakttagande av att förefintliga institutioner m. m. skulle erhålla kännedom om saken.» I sektion I diskuterades även sekretariatsfrågan varvid följande anteckning gjordes i protokollet: »Med hensyn til sekretariat ville man ikke på nuværende tidspunkt binde sig til en udtagelse, men det kunne dog fastslås, at man var mest positivt indstillet til den nuværende ordning, altså at sekretariatet skulle følge for-

mandsskabet og sekretariatsopgaverne varetages af et nationalt sekretariat i formandens land.»

Helsingfors den 1 november 1966

På Nordiska kulturkommissionens vägnar

Matti Koskenniemi

Tf. ordförande

Zoe Pohjanvirta

Generalsekreterare

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 15:e session angående likställighet i lön för nordiska universitetslektorer¹

Til den svenske regering

Hva er årsaken til at borgere fra andre nordiske land som er lektorer ved svenske universiteter ikke er lønsmessig likestilt med sine svenske kolleger?

Vil regjeringen ta initiativ til at en slik likestilling som er gjennomført i de andre nordiske land også blir vedtatt i Sverige?

Oslo, 2. mars 1967

Håkon Johnsen

BILAGA 3

Skrivelse från Föreningen utländska lektorer i Sverige angående de nordiska lektorernas i Sverige löne- och anställningsförhållanden

(Överlämnad av Universitetslärarförbundet)

Til Nordisk råds medlemmer

De norske, finske, islandske og danske lektorer i Sverige tillader sig hermed på egne og på vore kolleger i broderlandenes vegne, at rette Nordisk råds opmærksomhed mod en række forhold omkring de nordiske lektorater, som ikke kan betegnes som tilfredsstillende. Det er vort håb, at Nordisk råd vil tage velvilligt imod vore synspunkter og medvirke til, at de enkelte landes myndigheder tager disse problemer op til behandling.

Ved de nordiske universiteter undervises der under faget modersmål i

¹ Svar, se s. 116.

svensk, norsk, islandsk og dansk og under faget finsk-ugriske sprog i finsk. Denne undervisning varetages af indfødte lærere. Det er disse lektorers arbejde, at indføre vordende gymnasie- og realskole-/högstadielærere i broderlandenes sprog, litteratur og kultur og de får derigennem i anden række stor indflydelse på en endnu større gruppe af nordiske medborgeres kundskaber om og attitude til disse emner: gymnasieskolens elever og eleverne i folkeskolens/grundskolans højere klasser.

Lektorerne tager også selv aktivt del i skole- og oplysningsarbejde, idet de, i det omfang deres universitetsundervisning tillader det, holder lektioner på skoler og seminarier, udarbejder radioprogrammer, skriver lærebøger, udgiver antologier og står til disposition for foredragsforeninger og andre sammenslutninger, som måtte være interesserede.

Set fra en nordisk synsvinkel har de nordiske lektorater en central stilling i det nordiske arbejde og det er vor opfattelse, at hvad angår bred kontakt med broderlandenes befolkning og muligheder for at sprede kendskab til de nordiske landes sprog og kultur og for dannelsen af en positiv og aktiv holdning i nordiske spørgsmål, er få institutioner eller enkeltpersoner betydningsfuldere.

Det er af disse grunde indlysende, at det er overordentlig vigtigt for de nordiske lande, at lektoraterne besættes med de bedste kræfter og det må følgelig være i samtlige landes interesse, at de nordiske lektorater virker så tillokkende, at de kan friste kvalificerede ansøgere.

De senere års uddannelsesekspansion i vore lande har imidlertid medført, at der i hjemlandene er oprettet en række stillinger, som såvel arbejdsmæssigt som økonomisk ter sig fordelagtigere end de nordiske lektorater, hvilket har bevirket, at det er blevet tydeligt vanskeligere at besætte lektoraterne, og det er ikke uberettiget at drage den slutning, at en fortsat udvikling efter de sidste års mønster, vil føre til en alvorlig standard-sænkning, som ingen kan være tjent med eller interesseret i.

Vi er derfor af den opfattelse, at der snarest bør træffes foranstaltninger af en sådan art, at lektoraterne atter kan blive attråværdige stillinger og vi mener, at en løsning af de problemer, der er knyttet til neden omtalte forhold væsentligt vil forbedre situationen.

1. Pensionsforhold

De nordiske lektorater er tidsbegrænsede til 6 år. Tidsgrænsen overholdes ikke strengt, men efter et antal år må lektoren vende tilbage til sit hjemland. Eftersom lektorernes alder ved hjemkomsten er forholdsvist høj (som regel omkring 40 år), har de ingen mulighed for at sikre sig en fuld pension i hjemlandet uden store eller så godt som umulige økonomiske ofre. Pensionsforholdene i værtslandene skifter fra land til land. I Danmark er lektorerne os bekendt ikke pensionsberettigede, i Sverige får en nordisk lektor pension beregnet efter antal tjenesteår. Denne pen-

sion er ikke inflationssikret, hvorfor den kan forventes væsentligt forringet, når den ved indtrådt pensionsalder forfalder til udbetaling. Om øvrige lande har vi ingen sikre oplysninger, men det ser ud til, at det bare er i Norge, at forholdene er acceptable. Vi finder disse forhold urimelige og uholdbare og vi tillader os at bede Nordisk råd medvirke til, at der sikres de nordiske lektorer en pensionsordning, der ikke stiller dem ringere end kollegerne i hjemlandet.

2. Løn

Ud fra bestemmelserne om nordisk eksamensgyldighed er det muligt at vurdere og sammenligne en del eksamina og grader af akademisk karakter i de nordiske lande. Såfremt den nordiske eksamensgyldighed skal have nogen betydning, bør den få konsekvenser på lønplanet, således at værtslandet ligestiller de nordiske lektorer med de indenlandske universitetslærere, der har en uddannelse på samme niveau og en tjenestegøring af samme omfang, kvalitet og ansvar.

I Sverige er de nordiske lektorer placeret en »lönegrad» under universitetslektorer med licentiatgrad. Eftersom de to lærergrupper har en jævnførbar uddannelse og en tjenestegøring af samme omfang og betydning, føles dette som en klar uretfærdighed. I Danmark har lektorerne os bekendt samme løn, som deres danske kolleger på samme trin, der sidder i tjenstemandsstilling, men de er ringere stillet end deres overenskomstanstattede kolleger og det har endnu ikke været muligt for lektorerne i Danmark, at opnå overenskomstansættelse. Vi tillader os at bede Nordisk råd medvirke til, at værtslandene lønmæssigt sidestiller de nordiske lektorer med de indenlandske grupper, som de naturligt hører sammen med.

Det er i øvrigt vor opfattelse, at tiden nu er inde for en gennemgribende diskussion af de nordiske lektorater, deres form, funktion og effektivitet. Rammerne for lektoraterne er sat før 50-tallets uddannelsesekspansion og de ter sig på en del punkter som utidssvarende og ikke helt effektive. Vi er imidlertid klar over, at videregående ændringer må ses i et noget længere perspektiv og vi indskrænker os i denne skrivelse til at henlede Nordisk råds opmærksomhed på et par problemer, hvis løsning umiddelbart trænger sig på.

Lund, den 20. februar 1966

Erik Andersen

Ordf. i Föreningen av
utländska lektorer i
Sverige

Universitetsläraförbundet har i en skrivelse den 20 februari 1967 förklarat sig till fullo instämma i Föreningen utländska lektorers synpunkter och vill särskilt understryka angelägenheten av att de begärda förbättringarna med hänsyn främst till rekryteringsläget snarast kommer till stånd.

*BILAGA 4***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2/k), överlämnad av Finlands regering.

En rörande utländska lektors vid svenska universitet avlöningsförhållanden av stortingsrepresentant Håkon Johnsen till den svenska regeringen vid rådets plenum den 3 april 1967 riktad fråga har besvarats av statsrådet Ragnar Edenman.

I ärendets behandling i utskottet har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland, och statsrådet Ragnar Edenman, Sverige.

Enär ett antal av de i Nordiska kulturkommissionens berättelse berörda frågorna nära sammanhänger med vissa inom kulturutskottet anhängiga frågor, vilkas behandling utskottet har för avsikt att fortsätta vid nästkommande möte, har utskottet beslutat uppskjuta handläggningen av förevarande berättelse till ett senare möte inom utskottet.

Ovanstående har utskottet velat anmäla för rådet.

Helsingfors den 4 april 1967

<i>Georg Backlund</i>	<i>Folke Björkman</i>	<i>Julius Bomholt</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i> Förman
<i>Håkon Johnsen</i>	<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

BILAGA 5

Översikt över medel till vissa nordiska kulturändamål

Översikten omfattar kostnader för nordiska kulturändamål inom de nordiska undervisnings- och kulturministeriernas verksamhetsområden oavsett under vilka anslag medlen utgår. Huvudprincipen för att ett ändamål medtagits har varit att beslutanderätten om medlen ligger inom vederbörande ministerium eller departement. I vissa fall har dock anslag även inom andra ministeriers områden medtagits, nämligen när samma ändamål i övriga länder handhas av undervisningsministerierna. På samma sätt har i motsvarande fall medtagits medel som utgår från en till något ministerium hörande myndighet. Som framgår härav har endast i undantagsfall medtagits anslag som beviljas av myndigheter eller motsvarande institutioner. Av denna anledning är i översikten ej heller medtagna de olika gemensamma forskningsprojekten i forskningsrådets regi. Översikten ger därför ingen bild av den totala omfattningen av det statliga stödet till nordiska samarbetsprojekt inom ministeriernas verksamhetsområden. Inte heller har det varit möjligt att medtaga alla ändamål med nordisk inriktning, som ges ekonomiskt stöd genom beslut av regeringarna eller ministerierna, eftersom den nordiska aspekten kommer in i så många sammanhang. Syftet med sammanställningen är inte heller att göra en fullständig inventering utan att nå en överblick över de mera väsentliga nordiska samarbetsprojekten inom kulturområdet.

Ett syfte med översikten är att uppnå att åtminstone vissa anslag om möjligt utgår enligt enhetliga principer i berörda länder. För varje land anges de belopp som utgår under *löpande budgetår*, och *föregående budgetår*. För att förenkla jämförelser mellan beloppen är dessa uttryckta, förutom i den egna valutan också i en *gemensam valuta*, danska kronor. Beloppen är avrundade till närmaste hundratal kronor. För sådana nordiska ändamål som finansieras gemensamt har då så varit möjligt angivits vilken procentuell andel varje land svarar för. Då det är fråga om en delvis gemensam, delvis rent nationell finansiering, har någon fördelning av utgifterna ej kunnat anges. Översikten beräknas utkomma en gång varje kalenderår. Sammanställandet sker inom ekklesiastikdepartementet.

Som kontaktmän i frågor rörande anslag till nordiska kulturändamål fungerar

i *Danmark*:

sekretær Hjalte Rasmussen, Undervisningsministeriet, København,

i *Finland*:

regeringsrådet Kalervo Siikala, undervisningsministeriet, Helsingfors,

i *Island*:

sekretær Arni Gunnarsson, Undervisningsministeriet, Reykjavik,

i *Norge*:

byråsjef Erling Waaler, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo,

i *Sverige*:

kanslirådet Ilmar Bekeris och departementssekreterare Gunnar-Arne Björkman, ekklesiastikdepartementet, Stockholm.

Dessa kontaktmän har svarat för uppgifterna i översikten rörande respektive land.

Ändamål	Kostnads- fördelning	Danmark		Finland	
		1966/67 D. kr.	1967/68 D. kr.	1966 D. kr. (mk)	1967 D. kr. (mk)
<i>A. Ändamål inom högre utbildning och forskning.</i>					
1. Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	D: 22,71 % F: 21,84 % I: 0,84 % N: 17,60 % S: 37,01 %	489 000	555 000	445 400 (212 800)	529 400 (252 100)
2. Nordiska institutet för sjö rätt	D: 20 % F: 10 % N, S: 35 %	42 600	50 000	21 100 (10 100)	24 000 (11 400)
3. Nordiskt samarbetsråd för kriminologi	D, F, N, S: 25 %	39 000	39 000	39 000 (17 500)	44 100 (21 000)
4. Nordiska institutet för folkdiktning	D, F, N: 23 % S: 31 %	39 400	48 100	21 000 (10 000)	27 300 (13 000)
5. Nordisk journalistkursus i Århus	D, N, S: 30 % F: 7 % I: 3 %	41 000	45 500	15 200 (7 400)	17 200 (8 200)
a) driftskostnader	—	8 000	8 000	²	²
b) stipendier	—	—	—	—	—
6. Nordiska hushållshögskolan					
a) styrelsekostnader	D, F, N, S: 25 %	19 400	19 400	19 700 (9 400)	19 700 (9 400)
b) textillinje vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg	S: 100 %	—	—	—	—
c) näringslinje i Oslo	N: 100 %	—	—	—	—
7. Nordiskt marinbiologiskt samarbete	D, F, N, S: 25 %	52 400	52 400	52 500 (25 000)	63 000 (30 000)
8. Nordiskt samarbete rörande forskning och undervisning rörande terrester ekologi	D, F, N: 20 % S: 40 %	33 800	33 800	²	²
9. Fysisk oceanografi	D, F, N: 20 % S: 40 %	27 000	39 000	—	—
10. Nordiska excursioner i geologi och geografi till Island	—	20 000	20 000	²	²
11. Nordiska afrikainstitutet i Uppsala	S: 100 %	—	—	—	—

¹ Ingår i dispositionsanslaget till nordiskt kultursamarbete.

² Täcket av dispositionsmedel.

³ Härav 65 000 sv.kr. för bibl. vid universitetsbiblioteket i Uppsala.

⁴ Härav 74 000 sv.kr. för bibl. vid universitetsbiblioteket i Uppsala.

Island		Norge		Sverige		Anm.
1966 D. kr. (isl. kr.)	1967 D. kr. (isl. kr.)	1966 D. kr. (n. kr.)	1967 D. kr. (n. kr.)	1966/67 D. kr. (sv. kr.)	1967/68 D. kr. (sv. kr.)	
19 700 (131 000)	19 700 (131 000)	382 000 (398 000)	430 500 (448 400)	801 300 (598 000)	912 500 (681 000)	
—	—	73 900 (77 000)	84 000 (87 500)	77 700 (58 000)	93 800 (70 000)	
—	—	37 100 (38 700)	43 500 (45 300)	33 500 (25 000)	33 500 (25 000)	
—	—	20 500 (21 400)	22 100 (23 000)	33 000 (24 600)	42 000 (31 300)	
1	1	35 000 (36 500)	46 300 (48 200)	41 300 (30 800)	49 900 (37 200)	
—	—	2	2	8 000 (6 000)	8 000 (6 000)	
—	—	19 200 (20 000)	19 200 (20 000)	20 100 (15 000)	20 100 (15 000)	
—	—	—	—	180 000 (134 500)	209 000 (156 000)	
—	—	413 900 (431 100)	697 900 (727 000)	—	—	
—	—	54 700 (57 000)	54 700 (57 000)	60 400 (45 100)	61 400 (45 800)	
—	—	31 200 (32 500)	36 500 (38 000)	56 200 (41 900)	56 200 (41 900)	
—	—	19 200 (20 000)	49 900 (52 000)	67 000 (50 000)	100 500 (75 000)	
—	—	19 200 (20 000)	20 200 (21 000)	40 200 (30 000)	33 500 (25 000)	
—	—	—	—	589 600 (440 000) ³	663 300 (495 000) ⁴	

Ändamål	Kostnads- fördelning	Danmark		Finland	
		1966/67 D. kr.	1967/68 D. kr.	1966 D. kr. (mk)	1967 D. kr. (mk)
12. Nordiskt samarbete rörande forskning i arktisk medicin	—	—	—	1	42 000 (20 000)
13. Skandinavisk bibliotekarie vid S:t Genevièvebiblioteket i Paris					
a) bidrag till bibliotekariens lön m.m.	—	5 000	4 900	1	1
b) bokinköp för biblioteket	—	3 500	7 000	1	1
14. Nordiska docentstipendier	—	—	—	—	—
15. Nordiska kurser i språk och litteratur för universitetsstudierande	—	88 600	95 500	130 000 (61 900)	130 000 (61 900)
16. Deltagande i nordiska sommaruniversitetets möte		109 600	165 000	182 900 (87 100)	194 200 (92 500)
17. Kommittén för nordiskt akademiskt samarbete	—	14 700	14 700	—	—
18. Anordnande av nordiskt akademiskt lärarutbyte	—	13 000	13 000	6 200 (3 000)	6 200 (3 000)
19. Resestipendier till bibliotekstjänstemän	—	—	—	3 300 (1 600)	3 000 (1 600)
20. Nordiska institutet vid universitetet i Paris	—	500	1 000	—	—
21. Bokinköp för de nordiska avdelningarna vid University College i London och vid universitetet i München	—	4 000	4 000	—	—
22. Svenskt bidrag till bokinköp vid isländska riksbiblioteket och isländskt till inköp vid Kungliga biblioteket i Stockholm	—	—	—	—	—

¹ Täcket av dispositionsmedel.

² Bidrag utgår från utrikesdepartementet.

³ 5 stipendier à 24 536 sv. kr. avseende 8 mån.

⁴ Varav 39 000 resp. 40 000 sv. kr. för Umeåkursen.

⁵ Ingår i dispositionsanslaget till nordiskt kultursamarbete.

⁶ Vartill kommer ej beräknat belopp för vikariatkostnad.

Island 1966 D. kr. sl. kr.)	1967 D. kr. (isl. kr.)	Norge		Sverige		Anm.
		1966 D. kr. (n. kr.)	1967 D. kr. (n. kr.)	1966/67 D. kr. (sv. kr.)	1967/68 D. kr. (sv. kr.)	
—	—	1	1	—	—	
—	—	2	2	5 600	5 600	
1	1	2	2	(4 200)	(4 200)	
—	—	—	—	8 700	13 400	
—	—	—	—	(6 500)	(10 000)	
24 000	16 000	54 700	57 600	166 600	166 600	
(148 000)	(100 000)	(57 000)	(60 000)	(124 000) ³	(124 000) ³	
5	20 100 ^{+z}	65 300	72 200	142 400	144 700	
—	(125 000)	(68 000)	(75 200)	(107 000) ⁴	(108 000) ⁴	
—	—	—	—	120 600	120 600	
—	—	—	—	(90 000)	(90 000)	
—	—	—	—	40 200	33 500	
—	—	—	—	(30 000)	(25 000)	
—	—	—	—	1 300	1 300	
—	—	—	—	(1 000) ⁶	(1 000) ⁶	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
5	5	—	—	4 000	4 700	
—	—	—	—	(3 000)	(3 500)	

Ändamål	Kostnads- fördelning	Danmark		Finland	
		1966/67 D. kr.	1967/68 D. kr.	1966 D. kr. (mk)	1967 D. kr. (mk)
23. Nordiska samerådet		—	—	6 100 (2 900) ¹	6 100 (2 900)
24. Nordiska rektors- konvent					
a) tekniska hög- skolor	—	6 000	6 000	—	—
b) tandläkarhög- skolor	—	2 000	2 000	—	—
25. Stipendium till en färöisk forskare för att på Island hålla föredrag om Fär- öarna	—	—	—	—	—
26. Centralinstitutet för nordisk asienforsk- ning	D: 23 % F: 22 % N: 17,8 % S: 37,2 %	99 100	99 100	52 500 (25 000)	105 000 (50 000)
27. Nordiska samarbets- kommittén för in- ternationell politik med freds- och kon- fliktforskning	D: 21,2 % F: 13,5 % I: 1,5 % N: 16,4 % S: 47,4 %	—	56 600	—	134 400 (64 000)
<i>Summa A:</i>					
a) D. kr.		1 157 600	1 379 000	994 900	1 345 600
b) Mk., isl. kr., n. kr., resp. sv. kr.				(473 600)	(641 000)

*B. Ändamål inom skol-
väsende och lärarutbild-
ning*

28. Nordiska kommittén för modernisering av matematikunder- visningen	Gemensamt sekretariat: D, F, N: 20 % S: 40 % Övriga kostn. betalas av resp. land	30 000	c:a 30 000	58 800 (28 000)	27 100 (12 900)
29. Föreningen Nordens lektoratsverksamhet		10 000	10 000	10 500 (5 000)	10 500 (5 000)
30. Lärarutbyte		28 500	52 500	39 900 (19 000)	39 900 (19 000)
31. Resestipendier till folkskolinspektörer	—	—	—	2 100 (1 000)	2 100 (1 000)

¹ Vartill kommer 3 100 mk för en undersökning av kulturord i lapskan.

² Ingår i dispositionsanslaget till nordiskt kultursamarbete.

³ Täcks av Norges tekniska högskolas dispositionsanslag,

⁴ Utgår ur anslaget till de tekniska fakulteterna.

Ändamål	Kostnads- fördelning	Danmark		Finland	
		1966/67 D. kr.	1967/68 D. kr.	1966 D. kr. (mk)	1967 D. kr. (mk)
32. Folklig akademi i Kungälv	D, N: 25 % F: 10 % S: 40 %	236 200	86 500	4 200 (2 000)	98 300 (46 800)
33. Understöd till samnordiska folkhögskolor		55 000	55 000	42 000 (20 000)	49 400 (23 500)
34. Nordisk folkhögskola i Genève		24 000	24 000	5	5
35. Bidrag till Nordens skolresetjänst	—	—	—		
36. Brittisk-nordisk folkhögskolekurs vid Holly Royde College i Manchester		20 000	20 000	5	5
37. Undersökning om intagningsprinciperna i gymnasiet	—	—	—	67 900 (32 300)	46 200 (22 000)
38. Fortbildningskurser för lärare i nordiska språk		56 000	56 000	71 800 (34 200)	71 800 (34 200)
39. Lärarvägledning i naturvetenskapliga ämnen	—	—	—	12 900 (6 200)	12 900 (6 200)
40. Stipendier till elever vid folkskoleseminarier	—	—	—	12 600 (6 000)	12 600 (6 000)
41. Stipendier till gymnasister för besök i grannländerna	—	30 000	30 000	21 000 (10 000)	21 000 (10 000)
42. Resestipendier till elever i de finskspråkiga gymnasier- nas näst högsta klass	—	—	—	73 500 (35 000)	73 500 (35 000)
43. Studientbytesresor för skolungdom	—	106 000	106 000	105 000 (50 000)	105 000 (50 000)
44. Kurser i svenska för finskspråkiga lärare	—	—	—	31 500 (15 000)	31 500 (15 000)
45. Stipendier till islänningar för studier vid folkhögskolor	—	25 000	25 000	—	—
46. Kurser i finska för svenska medborgare	—	—	—	—	—

¹ 57 600 n. kr. bidrag 1966 till byggnadskostnaderna. Bidraget till driften ingår under post 33.

² Administrationskostnader i Kungälv.

³ Varav 64 000 sv. kr. för utrustning och inredning.

⁴ Beräknade bidrag till folkhögskolan i Kungälv. Dessutom utgår bidrag till folkhögskolan på E skops-Arnö, som arbetar med nordisk elevrekrytering i stor utsträckning.

⁵ Ingår i punkt 33.

⁶ Beloppet ej slutgiltigt fastställt.

⁷ Täckes av disponeringsmedel (p. E.), ingår därför ej i summan under B.

1966 D. kr. sl. kr.)	Island 1967 D. kr. (isl. kr.)	Norge		Sverige		Anm.
		1966 D. kr. (n. kr.)	1967 D. kr. (n. kr.)	1966/67 D. kr. (sv. kr.)	1967/68 D. kr. (sv. kr.)	
—	—	57 600 (60 000) ¹	— ¹	10 700 (8 000) ²	204 800 (152 800) ³	
—	—	113 300 (118 000)	94 100 (98 000)	268 000 ⁴ (200 000)	268 000 ⁴ (200 000)	
—	—	28 800 (30 000)	28 800 (30 000)	40 200 (30 000)	40 200 (30 000)	
—	—	9 600 (10 000)	9 600 (10 000)	10 100 (7 500)	10 100 (7 500)	
—	—	24 000 (25 000)	32 100 (33 400)	30 800 (23 000)	30 800 (23 000)	
—	—	—	—	—	—	
—	—	38 400 (40 000)	38 400 (40 000)	66 100 (49 300)	53 600 (40 000) ⁶	
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	38 400 (40 000)	38 400 (40 000)	—	—	
—	—	—	—	—	—	
—	—	38 400 (40 000)	48 000 (50 000)	28 100 (21 000)	48 200 (36 000)	
—	—	—	—	53 600 (40 000)	53 600 (40 000)	
—	—	28 800 (30 000)	30 200 (31 500)	23 500 (17 500) ⁷	33 800 (25 000) ⁷	
—	—	—	—	26 800 (20 000) ⁷	53 600 (40 000) ⁷	

Ändamål	Kostnads- fördelning	Danmark		Finland	
		1966/67 D. kr.	1967/68 D. kr.	1966 D. kr. (mk)	1967 D. kr. (mk)
47. Nordiska elevers studievistelse på Island	—	—	—	—	—
<i>Summa B:</i>					
a) D. kr.		620 700	495 000	553 700	601 800
b) Mk., isl. kr., n. kr. resp. sv. kr.				(263 700)	(226 600)
<i>C. Ändamål inom folk- bildning, konst, litteratur</i>					
48. Nordens hus i Reykjavik	ad b)				
a) investeringskost- nader	Enligt för var tid gäll. prin- ciper för för- deln. av drift- utgifter vid	250 000	271 800	—	108 300 (51 600)
b) driftskostnader	nordiska insti- tutioner	—	42 600	—	—
49. Nordiska rådets litteraturpris	I: 5/69, D, N, F, S: 16/69	30 400	30 000	16 800 (8 000)	16 800 (8 000)
50. Nordiskt musikpris	I: 5/69, D, N, F, S: 16/69	—	20 000	16 800 (8 000)	16 800 (8 000)
51. Nordiskt teater- utbyte		45 000	55 000	42 000 (20 000)	63 000 (30 000)
52. Nordiskt musiksam- arbete		25 000	25 000	42 000 (20 000)	42 000 (20 000)
53. Nordisk musikfest i Reykjavik					
54. Främjande av sam- arbetet mellan de nordiska författar- föreningarna	—	—	—	4	4
55. Regissörssemina- rium, kostnader för anordnandet och för stipendier till del- tagare		19 500	25 500	5	18 200 (8 700)
56. Stipendier åt kul- turkritiker och kul- turjournalister	—	15 000	15 000	12 600 (6 000)	12 600 (6 000)
57. Översättning av nordisk skönlittera- tur till engelska	—	—	—	5	5

¹ Exkl. ändamålen under p. 45—46. Jfr. not. 2.

² Ingår i dispositionsanslaget för nordiskt kultursamarbete.

³ Inklusivt teatersamarbete på Nordkalotten.

⁴ Författarföreningarna erh. understöd som de kan använda till ändamålet. Dessutom beviljas n del ur disp.anslaget för resor.

⁵ Täckes av allmänna dispositionsmedel.

Island	Norge		Sverige		Anm.
	1966 D. kr. (n. kr.)	1967 D. kr. (n. kr.)	1966/67 D. kr. (sv. kr.)	1967/68 D. kr. (sv. kr.)	
66 kr. l. kr.)	1967 D. kr. (isl. kr.)	—	—	—	—
8 000 (50 000)	8 000 (50 000)	—	—	—	—
8 000 (50 000)	8 000 (50 000)	439 700 (458 000)	383 900 (399 900)	748 800¹ (558 800)	931 800¹ (695 300)
285 000 900 000)	285 000 (1 900 000)	240 000 (250 000)	—	562 800 (420 000)	603 000 (450 000)
—	4 000 (25 000)	—	7 200 (7 500)	85 800 (64 000)	25 100 (18 700)
2	2	19 700 (20 500)	17 500 (18 200)	21 400 (16 000)	21 700 (16 200)
—	2	—	—	12 600 (9 400)	19 300 (14 400)
—	—	40 300 (42 000)	40 300 (42 000)	93 800 (70 000) ³	93 800 (70 000) ³
—	—	28 800 (30 000)	28 800 (30 000)	40 200 (30 000)	40 200 (30 000)
—	32 000 (200 000)	—	—	—	—
—	—	—	—	13 400 (10 000)	13 400 (10 000)
5	5	13 400 (14 000)	13 400 (14 000)	29 500 (22 000)	29 500 (22 000)
—	—	11 500 (12 000)	17 300 (18 000)	29 500 (22 000)	29 500 (22 000)
—	—	—	—	5	5

Ändamål	Kostnads- fördelning	Danmark		Finland	
		1966/67 D. kr.	1967/68 D. kr.	1966 D. kr. (mk)	1967 D. kr. (mk)
58. Nordisk teaterkon- gress		—	—	31 500 (15 000)	—
59. Nordiska konstut- ställningar (Nordis- ka konstförbundet)		12 000	25 000	1	—
<i>Summa C</i>					
a) D. kr.		396 900	509 900	161 700	277 70
b) Mk., isl. kr., n. kr., resp. sv. kr.				(77 000)	(132 30
<i>D. Övriga ändamål</i>					
60. Nordiska kultur- kommissionen		75 000	c:a 100 000	135 900 (64 700)	135 90 (64 70)
61. Bidrag till för- eningen Nordens verksamhet		—	—	94 500 (45 000)	110 20 (52 50)
62. Bidrag till för- eningen Norden för verksamhet inom föreningens histo- riska och geografiska facknämnder		4 000	4 000	3	—
63. Samarbete mellan de vetenskapliga biblioteken (Skand- iaplanen)		3 300	3 300	3	—
64. Stipendieverksam- het vid Voksenåsen		—	—	—	—
65. Stipendier till stu- dieutbyte mellan Island och Grönland		—	—	—	—
66. Översättning till a) svenska av finsk facklitteratur b) norska och dan- ska av isländsk litteratur		—	—	29 400 (14 000)	29 40 (14 00)
67. Skandinavisk för- ening för veten- skapsmän och konst- närer i Rom		10 000	10 000	—	—
68. Nordiska kongresser i respektive land		10 000	20 000	3	31 50 (15 00)

¹ Täcket av allmänna dispositionsmedel.

² Ingår i dispositionsanslaget för nordiskt kultursamarbete.

³ Täcket av dispositionsmedel.

Island	Norge		Sverige		Anm.
	1966	1967	1966/67	1967/68	
1967	D. kr.	D. kr.	D. kr.	D. kr.	
(D. kr.)	(D. kr.)	(D. kr.)	(D. kr.)	(D. kr.)	
—	—	—	—	—	
—	—	—	11 500 (12 000)	33 500 (25 000)	33 500 (25 000)
285 000	321 000	353 700	136 000	922 500	909 000
900 000)	(2 125 000)	(368 500)	(141 700)	(688 400)	(678 300)
2	2	68 800 (71 700)	72 300 (79 500)	201 000 (150 000)	214 500 (160 000)
16 100 00 000)	24 200 (150 000)	48 000 (50 000)	57 600 (60 000)	201 000 (150 000)	227 800 (170 000)
—	—	—	—	4 000 (3 000)	4 000 (3 000)
—	—	3	3	8 000 (6 000)	8 000 (6 000)
—	—	—	—	67 000 (50 000)	73 700 (55 000)
19 300 20 000)	19 300 (120 000)	—	—	—	—
—	—	—	—	21 500 (16 000)	22 800 (17 000)
—	—	3	3	—	—
—	—	—	—	10 100 (7 500)	10 100 (7 500)
—	—	28 800 (30 000)	3	3	3

Ändamål	Kostnads- fördelning	Danmark		Finland	
		1966/67 D. kr.	1967/68 D. kr.	1966 D. kr. (mk)	1967 D. kr. (mk)
69. Deltagande i sam- arbetet mellan de nordiska språk- nämnderna		—	—	1	
70. Nordiska kultur- fonden	D: 23 % F: 22 % I: 1 % N: 17 % S: 37 %	172 000	690 000	132 000 (62 700)	647 100 (308 200)
<i>Summa D:</i>					
a) D. kr.		274 300	827 300	391 800	954 100
b) Mk., isl. kr., n. kr. resp. sv. kr.				(186 400)	(454 400)
<i>E. Medel till disposition för nordiskt-kulturella ändamål som ej nämnts ovan</i>					
71. Till ministeriets disposition		150 000	165 000	21 000 (10 000)	21 000 (10 000)
72. Uppskattad nyttjad andel av till mini- steriets disposition stående övriga medel		—	—	414 100 (197 200)	552 700 (263 200)
<i>Summa E:</i>					
a) D. kr.		150 000	165 000	435 100	573 700
b) Mk., isl. kr., n. kr. resp. sv. kr.				(207 200)	(273 200)
<i>Total summa A—E:</i>					
a) D. kr.		2 600 000	3 376 200	2 534 200	3 752 300
b) Mk., isl. kr., n. kr. resp. sv. kr.				(1 208 000)	(1 787 500)

¹ Täckes av dispositionsmedel.

² Ingår i dispositionsanslaget för nordiskt kultursamarbete. Islands andel i kulturfonden 30 000 ckr år 1967.

Island	Norge			Sverige		Anm.
	1967 D. kr. (isl. kr.)	1966 D. kr. (n. kr.)	1967 D. kr. (n. kr.)	1966/67 D. kr. (sv. kr.)	1967/68 D. kr. (sv. kr.)	
2 300 15 000)	2 300 (15 000)	—	1	6 700 (5 000)	6 700 (5 000)	
2	2	97 900 (102 000)	509 200 (530 400)	670 000 (500 000)	1 116 200 (833 000)	
37 700 35 000)	45 800 (285 000)	243 500 (253 700)	639 100 (669 900)	1 189 300 (887 500)	1 683 800 (1 256 500)	
80 000 00 000)	97 000 (600 000)	144 000 (150 000)	144 000 (150 000)	106 700 (79 600)	133 500 (99 600)	
44 000 70 000)	73 000 (450 000)	—	—	—	—	
24 000 70 000)	170 000 (1 050 000)	144 000 (150 000)	144 000 (150 000)	106 700 (79 600)	133 500 (99 600)	
503 200 264 000)	605 400 (3 896 000)	2 406 800 (2 507 400)	3 058 600 (3 190 100)	5 690 100 (4 246 900)	6 720 300 (5 004 600)	

Berättelse

från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Finlands regering)

Nordiska socialpolitiska kommittén har under 1966 hållit två sammanträden, det ena i Helsingfors den 28—29 mars och det andra i Oslo den 10—11 november. Verksamheten har under året främst gällt följande ämnesområden:

Ändringar i den nordiska konventionen om social trygghet

Vid sammanträdet i mars framlade Nordiska pensionsutskottet en rapport för kommittén med förslag till vissa ändringar i den nordiska socialtrygghetskonventionen. Dessa förslag voro avsedda att anpassa denna konvention i fråga om folkpensioneringen (grundpensionsförmånerna) till det nya läge som uppstod vid ingången av år 1967 då den norska pensionsreformen trädde i kraft. Då de nya norska reglerna om folkpensionens grundpension innebär att rätten till sådan pension skall vara beroende av den tid vederbörande har varit omfattad av den norska socialförsäkringen, skulle konventionen bl. a. ändras så, att om pension enligt något nordiskt lands lagstiftning beräknas med hänsyn till försäkringstiden i landet, skall för där bosatt nordisk medborgare vistelsetiden i annat nordiskt land räknas såsom försäkringstid så snart väntetiden förflutit. Denna väntetid hade i förslaget förkortats från fem till tre år beträffande inte bara allmänna invalid- och ålderspensionsförmåner utan även beträffande allmän familjepension. Förslaget omfattade även de regler om bibehållandet av rätten till pensionen vid överflyttning till ett annat nordiskt land som ingick i tidigare konventionsändringar 1961 och 1966 av vilka den senare har undertecknats den 24 augusti 1966 och trätt i kraft den 1 januari 1967. (Se *meddelandet om rekommendation nr. 19/1962*)¹ Pensionsutskottets förslag godkändes av kommittén med vissa ändringar och överenskommelsen om ändring av den nordiska socialtrygghetskonventionen blev undertecknad i Köpenhamn den 2 februari 1967. Den skall ha tillämpning från den 1 januari 1967, då den nya norska lagstiftningen trädde i kraft. Nordiska pensionsutskottet fortsätter sitt arbete med revision av den nordiska socialtrygghetskonventionen, varvid frågan om samordning mellan de olika tilläggspensionssystemen har tagits upp som följande arbetsuppgift.

¹ Se s. 1523.

De sociala myndigheternas rådgivningsverksamhet

På initiativ från danskt håll behandlade nordiska socialpolitiska ministermötet i augusti 1965 frågan om de sociala myndigheternas rådgivningsverksamhet. Mötet beslöt att hänvisa spørsmålet till vidare behandling i Nordiska socialpolitiska kommittén samt att återupplaga frågan på ett kommande ministermöte. Nordiska socialpolitiska kommittén har behandlat ärendet i båda förenämnda möten under 1966, varvid konstaterades att man inte kunde nå fram till gemensamma konklusioner men att en insamling och utväxling av upplysningar och publikationer skulle vara värdefull. Vidare har man i kommittén kommit överens om att ärendet skulle stå på kommitténs dagordning och att den skulle uppföras på dagordningen för något kommande socialministermöte.

Möjligheterna till nordiskt samarbete angående anstaltsplanering

Vid sammanträdet i mars beslöt kommittén att Finland skulle fungera som koordinerande land för denna fråga samt samla material på grund av vilket kommittén sedan skulle fortsätta diskussionen. Vid mötet i november behandlade kommittén ärendet på nytt särskilt med tanke på de sociala anstaltens inredning, storlek och placering och beslöt att socialministeriet i Finland skulle utarbeta ett frågeschema för inhämtande av ytterligare upplysningar i ämnet. Under januari 1967 har Finlands socialministerium översänt ett frågeformulär till de andra nordiska ländernas respektive myndigheter.

Publikationer

Vid sitt sammanträde i mars beslöt kommittén att tillsätta ett redaktionsutskott för utgivande av en reviderad upplaga på danska, norska och svenska av broschyren »Nordiska medborgares sociala rättigheter». Med anledning av att Nordiska rådets presidium i skrivelsen av den 28 oktober 1965 hade hemställt till regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för framställning av finskspråkig översättning av sagda publikation, fick redaktionsutskottet även i uppdrag att utreda behovet av och kostnaderna för en eventuell finsk översättning av broschyren.

Utredningsarbetet i förbindelse med socialpolitiken i EEC

Denna fråga hade placerats på kommitténs dagordning på norskt initiativ. Under sammanträdet i november blev kommittén från dansk, norsk och svensk sida upplyst om det utredningsarbete som för närvarande pågick i förbindelse med socialpolitiken i EEC.

Kommittén var enig om betydelsen av utväxlandet av information samt önskvärdheten av en socialstatistisk kartläggning i frågan.

Kommitténs utskott

Förutom kommitténs förenämnda underutskott, nämligen nordiska pensionsutskottet och redaktionsutskottet för publikationen »Nordiska medborgares sociala rättigheter», har kommittén för närvarande följande underutskott:

utskottet för oratificerade ILO-konventioner, utskottet för utbildning av social personal, utskottet för harmonisering av semesterlagstiftningen samt utskottet för harmonisering av socialhjälpstiftningen.

Helsingfors i januari 1967

TILLÄGG**Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning årsskiftet 1966/67***Danmark:*

Departementschef Finn Nielsen
Kontorchef P. Juhl-Christensen
Ekspeditionssekretær F. Hartmann, suppleant

Finland:

Kanslichefen A. Tarasti
Regeringsrådet O. Alanko
Regeringssekreteraren V. Lappalainen, suppleant

Island:

Departementschef H. Vilhjalmsson
Fuldmægtig J. S. Olafsson
Aktuar G. Hansen, suppleant

Norge:

Departementsråd O. Lund
Ekspedisjonssjef K. J. Øksnes
Ekspedisjonssjef B. Ulsaker, suppleant

Sverige:

Statssekreteraren L.-Å. Åström
Generaldirektören Ernst Bexelius
Rättschefen Bengt Hamdahl, suppleant.

BILAGA

**Överenskommelse mellan Danmark,
ändring av konventionen mellan samma
om social**

Danmark

Regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, som den 15. september 1955 har indgået en konvention om social tryghed, er blevet enige om, at artikel 4 i den nævnte konvention skal affattes som angivet nedenfor:

Artikel 4

Statsborgere fra et af de kontraherende lande er i et andet af landene på samme betingelser og efter samme regler som landets egne statsborgere berettiget til folkepension med tillægssydelsler, såfremt pågældende har opholdt sig i sidstnævnte land uafbrudt i mindst 5 år, umiddelbart før begæring om folkepension fremsættes.

Oppebærer pågældende fra opholdslandet de i artiklerne 2 og 3 nævnte ydelser, overgår han uden hensyn til opholdstid til folkepension efter samme regler som opholdslandets egne statsborgere.

Oppebærer en statsborger fra et af de kontraherende lande folkepension efter lovgivningen i et sådant land, bevarer

Finland

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan hallitukset, jotka 15 päivänä syyskuuta 1955 ovat tehneet sopimuksen sosiaaliturvasta, ovat sopineet sanotun sopimuksen 4 artiklan muuttamisesta seuraavasti:

4 artikla

Sopimusmaan kansalaisella on toisessa sopimusmaassa oikeus yleiseen vanhuuseläkkeeseen lisäetuuksineen samoin ehdoin ja samojen määräysten mukaisesti kuin oleskelumaan omilla kansalaisilla, jos hän välittömästi ennen vanhuuseläkehakemuksen tekemistä on keskeytymättä oleskellut maassa vähintään 5 vuotta.

Jos asianomainen oleskelumaassa saa 2 ja 3 artiklassa mainittua etuutta, on hänellä, riippumatta oleskeluajan pituudesta, oikeus saada sellaisen etuuden sijaan vanhuuseläke samoin ehdoin ja samojen määräysten mukaisesti kuin oleskelumaan omilla kansalaisilla.

Jos sopimusmaan kansalainen saa yleistä vanhuuseläkettä jossakin sopimusmaassa, säilyttää hän tämän

Inland, Island, Norge och Sverige om

tater den 15 september 1955

trygghet¹

Island

Ríkisstjórnir Íslands, Danmerkur, Finnlands, Loregs og Svíþjóðar, sem erðu með sér samning m félagslegt öryggi 15. september 1955, eru ásátar um að 4. gr. í nefndum samningi skuli breytt eins g segir hér á eftir.

4. grein.

Ríkisborgarar hvers samningsríkis eiga rétt á lílífeyri ásamt viðbótarreiðslum, í öðru samningsríki með sömu skilyrðum og eftir sömu reglum g borgarar þess ríkis, enda hafi sá, er hlut á að náli, dvalið í síðar nefnda íkinu samfleytt a.m.k. 5 íðustu árin, aður en umókn um ellilífeyri er lögð fram.

Ef hlutaðeigandi maður ær greiðslur þær, sem um æðir í 2. og 3. grein, í lvalarlandinu flyzt hann í tillits til dvalartíma ífir á ellilífeyri eftir sömu reglum og ríkisborgarar lvalarlandsins.

Nú nýtur ríkisborgari ínhvers samningsríkjan- na ellilífeyris ásamt við-

Norge

Regjeringene i Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige, som den 15. september 1955 sluttet en konvensjon om sosial trygghet, har kommet overens om at artikkel 4 i nevnte konvensjon skal endres som følger:

Artikkel 4

Statsborgere i ett av de kontraherende land, har i et annet av landene, på samme vilkår og etter samme regler som landets egne statsborgere, rett til alminnelig alderspensjon med tilleggsstønad dersom vedkommende har oppholdt seg i landet uavbrutt i minst fem år umiddelbart før krav om alderspensjon settes fram.

Oppebærer vedkommende fra oppholdslandet stønad som nevnt i artiklene 2 og 3 omgjøres stønaden, uten omsyn til oppholdstid, til alderspensjon etter samme regler som for oppholdslandets egne statsborgere.

Oppebærer statsborger i ett av de kontraherende land alminnelig alders-

Sverige

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge, vilka den 15 september 1955 slutit en konvention om social trygghet, hava överenskommit, att artikel 4 i nämnda konvention skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Artikel 4

Medborgare i ett av de fördragsslutande länderna är i ett annat av länderna på samma villkor och enligt samma regler som landets egna medborgare berättigad till allmän ålderspension med tilläggsförmåner, om vederbörande vistas i sistnämnda land oavbrutet minst fem år omedelbart innan ansökan om ålderspension göres.

Därest vederbörande från vistelselandet åtnjuter förmån som nämnts i artiklarna 2 och 3, äger han utan hänsyn till vistelsetidens längd få sådan förmån ersatt av ålderspension enligt samma regler som vistelselandets egna medborgare.

Uppbär medborgare i ett av de fördragsslutande länderna allmän ålders-

¹ Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har enats om en ändring av konventionen, vilken trädde i kraft den 1 januari 1967. Ändringen av konventionstexten kommer att tryckas 1968 års radsförhandlingar.

Danmark

han retten hertil ved flytning til et andet af landene, indtil han opfylder de vilkår, som gælder vedrørende pensionsalder og opholdstid for at opnå ret til pension i opholdslandet. Flytter pågældende til sit hjemland, mister han dog retten senest, når han opnår den i hjemlandet gældende pensionsalder.

Denne overenskomst skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i det danske udenrigsministerium.

Overenskomsten træder i kraft den første dag i den måned, som indtræder to fulde kalendermåneder efter den dag, da samtlige landes ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret. Den udgør en integrerende del af konventionen af 15. september 1955 om social tryghed og kan derfor ikke opsiges særskilt.

Overenskomsten skal deponeres i det danske udenrigsministeriums arkiv, og bekræftede afskrifter skal af det danske udenrigsministerium tilstilles hver af de kontraherende landes regeringer.

Til bekræftelse heraf har de respektive befuldmægtigede undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i Pallastunturi i et eksemplar på dansk, finsk, islandsk,

Finland

oikeuden muuttaessaan toiseen sopimusmaahan siihen saakka, kunnes hän käyttää oleskelumaan lainsäädännön vanhuuseläkkeen saamiselle asettamat ehdot eläkeikään ja maassaoleskelun aikaan nähden. Jos asianomainen muuttaa kotimaahansa, menettää hän kuitenkin tämän etuuden viimeistään, kun hän on saavuttanut kotimaassa voimassa olevan eläkeiän.

Tämä sopimus on ratifioitava ja ratifioimiskirjat mahdollisimman pian talletettava Tanskan ulkoasiainministeriöön.

Sopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka lähinnä seuraa kahden täyden kalenterikuukauden kuluttua siitä päivästä lukien, jolloin kaikkien maiden ratifioimiskirjat talletettiin. Sopimus on 15 päivänä syyskuuta 1955 sosiaalittomasta tehdyn sopimuksen erottamaton osa eikä sitä sen vuoksi voida erikseen irtisanoa.

Sopimus on säilytettävä Tanskan ulkoasiainministeriön arkistossa, ja on ministeriön toimitettava siitä oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin sopimusmaahan hallitukselle.

Edellä olevan vakuudeksi ovat asianomaiset valtuutetut allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Pallastunturilla 13 päivänä syyskuuta 1961 yhtenä suomen-, islän-

Island

bótargreiðslum samkvæmt lögum þess ríkis og skal hann þá halda þeim rétti, er hann flytur til annars samningsríkis, þar til hann uppfyllir þau skilyrði, sem sett eru um lífeyrisaldur og dvalartíma til þess að öðlast rétt til lífeyris frá dvalarlandinu. Flytji hlutaðeigandi maður til heimalands síns, glatar hann þó réttinum til lífeyris í síðasta lagi þegar hann nær ellilífeyrisaldri, sem gildir í heimalandi hans.

Samning þenna skal fullgilda og skal fullgildingarskjölunum, svo fljótt sem unnt er, komið til varðveislu í danska utanríkisráðuneytinu.

Samningurinn gengur í gildi fyrsta dag þess mánaðar, sem hefst að líðnum tveim almanaksmánuðum frá þeim degi, er fullgildingarskjöl allra landanna hafa verið afhent til varðveislu. Hann er óskiptur hluti samningsins frá 15. september 1955 um félagslegt öryggi og er því ekki hægt að segja honum upp sér í lagi.

Samningurinn skal varðveittur í skjalasafni danska utanríkisráðuneytisins og skal það láta ríkisstjórnnum allra hinna landanna í té staðfest afrit af honum.

Þessu til staðfestu hafa umboðsmenn hvers ríkis fyrir sig undirritað samning þenna.

Gert í Pallastunturi í einu eintaki á íslanzku,

Norge

pensjon í henhold til lovgivningen i sådant land, beholder han denne rett ved flytning til et annet av landene, inntil han oppfyller de vilkår som gjelder om pensjonsalder og oppholdstid for rett til pensjon fra oppholdslandet. Flytter vedkommende til sitt hjemland, taper han dog retten seinest når han oppnår den pensjonsalder som gjelder i hjemlandet.

Denne overenskomst skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene skal snarest mulig deponeres i det danske utenriksministerium.

Overenskomsten trer i kraft den første dag i den måned som inntreer to fulle kalendermåneder etter den dag da samtlige lands ratifikasjonsdokumenter er deponert. Den utgjør en integrerende del av konvensjonen den 15. september 1955 om sosial trygghet og kan derfor ikke sies opp særskilt.

Overenskomsten skal være deponert i det danske utenriksministeriums arkiv og bekreftede avskrifter skal av det danske utenriksministerium tilstilles enhver av de kontraherende lands regeringer.

Til bekreftelse herav har de respektive befullmektigede undertegnet denne overenskomst.

Utfærdiget i Pallastunturi i ett eksemplar på

Sverige

pension enligt lagstiftningen i sådant land, bibehåller han denna rätt vid flyttning till ett annat av länderna, till dess han uppfyller de villkor som gälla beträffande pensionsålder och vistelsetid för rätt till pension från vistelselandet. Flyttar vederbörande till sitt hemland, förlorar han dock förmånen senast när han uppnår den i hemlandet gällande pensionsåldern.

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationshandlingarna skola snarast möjligt deponeras i det danska utrikesministeriet.

Överenskommelsen träder i kraft första dagen i den månad, som infaller två hela kalendermånader efter den dag, då samtliga länders ratifikationshandlingar deponerats. Den utgör en integrerende del av konventionen den 15 september 1955 om social trygghet och kan därför ej särskilt uppsägas.

Överenskommelsen skall vara deponerad i det danska utrikesministeriets arkiv och bestyrkta avskrifter skola av det danska utrikesministeriet tillställas var och en av de fördragsslutande ländernas regeringar.

Till bekräftelse härav hava de respektive fullmäktige undertecknat denna överenskommelse.

Som skedd i Pallastunturi i ett exemplar på

Danmark

norsk og svensk, således at der på svensk er udfærdiget to tekster, en for Finland og en for Sverige, den 13 september 1961.

Finland

nin-, norjan-, ruotsin- ja tanskankielisenä kappaleena, joissa ruotsiksi on kaksi tekstiä, toinen Suomea ja toinen Ruotsia varten.

Kaj Bundvad

Vieno Simonen

Island

lönsku, finnsku, norsku og sænsku, en að því er samskuna snertir í tveim textum, öðrum fyrir Finnland en hinum fyrir Svíþjóð, hinn 13 september 1961.

Emil Jónson

Norge

norsk, dansk, finsk, islandsk og svensk språk, slik at det på svensk språk ble utferdiget to tekster, en for Finland og en for Sverige, den 13. september 1961.

Olav Bruvik

Sverige

svenska, danska, finska, isländska och norska språken, varvid på svenska språket utfärdades två texter, en för Sverige och en för Finland, den 13 september 1961.

Torsten Nilsson

Berättelse

om nordiskt samarbete i internationella organ

(Överlämnad av Danmarks och Norges regeringar)

A. Nordiskt samarbete i internationella organ

En utförlig redogörelse för det nordiska samarbetet i internationella organisationer på det ekonomiska området lämnas i Berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (*se Sak C 5, Tillägg 4*)¹.

B. Nordiskt samarbete i Förenta nationerna

(Överlämnad av Norges regering å samtliga regeringars vägnar)

Det omfattande nordiske samarbeid som etterhvert har utviklet seg på alle områder hvor de nordiske land har felles interesser, har også ført til en nær nordisk kontakt i de internasjonale organisasjoner der de nordiske land er medlemmer.

Ikke minst har det utviklet seg et naturlig og intimt samarbeid i De forente nasjoner, der de nordiske land i stor utstrekning har det samme syn på de spørsmål som behandles.

Det nordiske samarbeidet har utviklet seg slik at det nå foregår kontinuerlige konsultasjoner, såvel mellom de nordiske utenriksdepartementer som mellom de nordiske FN-delegasjonene. På de to regulære halvårslige nordiske utenriksministermøter drøftes regelmessig FN-spørsmål, og særlig på utenriksministrenes høstmøter utveksles opplysninger om og synspunkter på alle de viktigere saker som vil komme opp til behandling på FN:s Generalforsamling. Dessutom møtes embetsmenn fra de nordiske utenriksdepartementers FN-kontorer til halvårslige møter forut for de nordiske utenriksministermøtene for å gjennomgå og drøfte de forskjellige spørsmål som vil komme opp til behandling på utenriksministermøtene og i De forente nasjoner. De nordiske lands faste FN-delegasjoner holder dessuten daglig kontakt såvel under generalforsamlingenes sesjoner som gjennom hele året forøvrig.

Et tilsvarende nært samarbeid foregår mellom de nordiske delegasjoner

¹ Se s. 1617.

til møtene i FN:s særorganisasjoner og andre organer tilknyttet De forente nasjoner, der de nordiske land er medlemmer. I forbindelse med forberedelsene til møtene i disse organene finner det sted direkte kontakt mellom fagdepartementene i de forskjellige nordiske land.

For å sikre kontinuerlig nordisk representasjon i FN:s forskjellige organer er det videre i den utstrekning det er praktisk mulig, søkt gjennomført en rotasjonsordning mellom de nordiske land. I FN:s økonomiske og sosiale organer er det dessuten innført en ordning som gir de øvrige nordiske land adgang til å knytte representanter til delegasjonen for det nordiske land som til enhver tid er medlem av vedkommende organ. Denne ordning ble praktisert med godt resultat første gang under Det økonomiske og sosiale råds møte sommeren 1966, da danske, finske og norske observatører ble tilknyttet den svenske delegasjon.

Det utveksles også i stor utstrekning rapporter fra de møter og konferanser der ett eller flere nordisk land har vært representert, slik at de øvrige nordiske land kan bli delaktig i hva som har foregått.

De nordiske land har tatt aktivt del i FN:s forskjellige fredsbevarende operasjoner, og det har vært kontinuerlig kontakt mellom de nordiske faglige og politiske instanser i forbindelse med deltakelsen i disse operasjoner. De nordiske lands forsvarsministre møtes hvert halvår for å drøfte de spørsmål som reiser seg i tilknytning til de nordiske lands deltakelse i de fredsbevarende operasjoner, og de tiltak som er iverksatt fra de nordiske lands side i forbindelse med opprettelsen av de beredskapsstyrker som vil bli stilt til disposisjon for De forente nasjoner.

Oslo, 1. mars 1967

C. Övrigt nordiskt samarbete i internationella organ

(Överlämnad av Danmarks regering)

Udenrigsministeriet:

I forbindelse med møderne i Europarådets ministerudvalg finder der et uformelt, men dog nært nordisk samarbejde sted. De nordiske repræsentanter drøfter således normalt dagsordenspunkterne på forhånd. Specielt vedrørende samarbejdet inden for det under Europarådet nedsatte råd for kulturelt samarbejde (CCC) kan udenrigsministeriet efter aftale med kulturministeriet oplyse, at delegationerne fra de nordiske lande regelmæssigt drøfter de vigtigste dér behandlede spørgsmål og gensidigt orienterer hinanden.

I sager vedrørende bistand til udviklingslandene på multilateral eller bilateral basis såvel som i sager om international humanitær bistand er det

et løbende nordisk samarbejde, herunder i de respektive internationale organer, navnlig United Nations' Development Programme, FN:s flygtningehøjkommissærs eksekutivkomité samt OECD:s Development Assistance Committee.

Forsvarsministeriet:

Inden for World Meteorological Organization og UNESCO (International Hydrological Decade) foregår et snævert nordisk samarbejde, der gennemføres ved møder mellem direktørerne for vedkommende nordiske institutter, møder i nordiske arbejdsgrupper og fremsættelse af fælles nordiske forslag ved internationale møder m. v.

I Nordiska kommissionen för geodesi afholdes ca. hvert 3. år møde mellem repræsentanter for Finland, Norge, Sverige og Danmark, bl. a. med henblik på at forberede en fælles nordisk stillingtagen til internationale geodætiske problemer på generalforsamlingerne i International Union of Geodesy and Geophysics.

Forud for de arbejdskonferencer, som International Hydrographic Bureau afholder hvert 5. år, deltager repræsentanter for Finland, Island, Norge, Sverige og Danmark inden for Nørdens hydrografiske Forbund i et ekstraordinært arbejds møde med henblik på at opnå en ensartet nordisk stillingtagen til spørgsmål, som skal drøftes på de nævnte arbejdskonferencer.

Endelig samarbejder Sverige og Danmark om en del af det opmålingsarbejde, som er iværksat af North Sea Hydrographic Commission, der består af cheferne for søopmålings- og søkortinstitutionerne i England, Holland, Tyskland, Norge, Sverige og Danmark.

Handelsministeriet:

Søfartsspørgsmål

Der finder traditionelt et intimt nordisk samarbejde sted i alle internationale organer vedrørende søfart, såsom f. eks. OECD, UNCTAD, IMCO og ILO, med henblik på en fælles nordisk stillingtagen til internationale skibsfarts- og søfartsproblemer. Samarbejdet vedrører tekniske og sikkerhedsmæssige problemer, sociale og arbejderbeskyttelsesmæssige spørgsmål samt skibsfartspolitiske spørgsmål, herunder bekæmpelse af flagdiskrimination, samt gennemførelse af eventuelle foranstaltninger til opfyldelse af Forenede Nationers vedtagelser om handelsmæssige sanktioner overfor visse lande.

I henhold til artikel V i Københavns-konventionen af 28. januar 1926 om skibes sødygtighed og udrustning, som var den første konvention afsluttet mellem alle 5 nordiske stater, (og som i 1929 blev tiltrådt af Holland), skal de kontraherende stater bestræbe sig for at udvide og styrke samarbejdet

vedrørende lovgivningen om kontrollen med skibes sødygtighed og om sikkerheden for menneskeliv på søen og skal i det omfang, som omstændighederne tillader det, i fællesskab forberede de kontraherende staters stilling til den øvrige internationale lovgivning angående de i konventionen omhandlede forhold. I medfør af fornævnte artikel V har der efter behov været afholdt møder mellem repræsentanter for medlemslandenes standpunkter på søsikkerhedskonferencerne i London 1948 og 1960 og lasteliniekonferencen i London 1966 eller med henblik på drøftelser af problemer i forbindelse med overførelse af konventionerne til national lovgivning. Således har der i tiden efter anden verdenskrig været afholdt nedennævnte møder:

1947 i Gøteborg, 1948 og 1950 i København, 1952 i Stockholm, 1953 i Haag, 1956 i København, 1958 i Helsingfors og 1959 i Oslo foruden, at der under Københavns-konventionens auspicer har været afholdt ekspertmøder om særlige emner 1958 i Haag, 1959 i Oslo, 1962 i København, 1963 i Haag, 1964 i Stockholm, 1966 to møder i Haag og et i København. Det tilføjes, at sekretariatet varetages af det danske handelsministerium.

Patentspørgsmål

Der har regelmæssigt forud for udvalgmøderne i EFTA:s arbejdsgruppe vedrørende patenter været afholdt specielle nordiske møder med henblik på koordinering af synspunkterne.

Samarbejdet inden for Europarådets patentekspertikomité foregår ligeledes gennem et vist nordisk fællesskab, således at man med henblik på afgørelse af de rejste spørgsmål søger indbyrdes kontakt forinden eller i forbindelse med møderne i Strasbourg.

Egnsudviklingsspørgsmål

Repræsentanter for handelsministeriet deltager fast i møder under følgende organisationer:

1. Arbejdsgruppe 6 (egnsudvikling) under OECD:s industrikomité.
2. Arbejdsgruppe om egnsudvikling under EFTA:s økonomiske komité.

Kontakten mellem de nordiske lande foregår i disse arbejdsgrupper uformelt ved, at man under og mellem møderne udveksler synspunkter.

Der ses ikke at være behov for at instituere et samarbejde udover, hvad allerede er sket eller formalisere det for så vidt angår de to nævnte arbejdsgrupper.

Arbejds-, familie- og socialministerierne:

I forbindelse med de nordiske landes deltagelse i virksomheden indenfor Den internationale arbejdsorganisation (ILO) har samarbejdet mellem landene bl. a. fundet udtryk i en praksis, hvorefter de nordiske lande ved det regelmæssigt tilbagevendende valg af medlemmer af regeringsgruppen i

Det internationale arbejdsbureaus styrelsesråd danner en fælles valggruppe, idet landene efter tur søges valgt til en plads i rådets regeringsgruppe. Såvel under ILO:s årlige generalkonference som under andre møder indenfor organisationen opretholdes der snæver kontakt mellem landenes regeringsrepræsentanter, hvorved der hyppigt opnås enighed om fælles stillingtagen til foreliggende spørgsmål.

Samarbejdet mellem de nordiske lande i forbindelse med ILO:s virksomhed manifesteres ligeledes ved, at regeringerne i Danmark, Norge og Sverige skiftevis påtager sig at udgive den rapport, der af ILO:s generaldirektør afgives til organisationens årlige generalkonference, i henholdsvis dansk, norsk eller svensk oversættelse.

Der er endelig af Den nordiske socialpolitiske Komité nedsat et særligt udvalg til at gennemgå spørgsmål i forbindelse med ILO-konventioner, som ikke har kunnet ratificeres af et eller flere af de nordiske lande.

Som led i samarbejdet mellem de nordiske lande i forbindelse med disses deltagelse i De forenede nationers (FN's) virksomhed søges et af landene efter tur indvalgt som medlem af FN's sociale kommission.

I sammenhæng med Danmarks, Norges og Sveriges deltagelse i virksomheden indenfor Organisationen for økonomisk samarbejde og udvikling (OECD) praktiseres samarbejdet mellem disse lande bl. a. på den måde, at landene efter tur indtræder som medlem af det underudvalg, der bistår organisationens komité for arbejdskraftspørgsmål og sociale anliggender mellem komiteens møder.

Ministeriet for offentlige arbejder:

I flere internationale organisationer, hvor man giver møde fra ministeriet for offentlige arbejders departements side (dette gælder eksempelvis ECE:s Landtransportkomité i Genève og dennes underkomiteer og arbejdsgrupper og Den Europæiske Trafikministerkonference, ECMT), er det — uden at et egentlig planmæssigt samarbejde er etableret — praksis, at der holdes nær kontakt med delegationer fra de andre nordiske lande.

For så vidt angår visse internationale organisationer foregår der imidlertid et nøjere fastlagt samarbejde.

Dette gælder især inden for luftfartens område, hvor der for afholdelse af internationale luftfartskonferencer i forbindelse med arbejdet i de internationale luftfartsorganisationer foregår et intimt samarbejde imellem luftfartsmyndighederne i Norge, Sverige og Danmark med henblik på koordinering af synspunkter.

Som eksempel på det nordiske samarbejde i internationale organisationer kan på dette område tillige nævnes det i ICAO i Montreal etablerede fælles-skandinaviske kontor, Scandicao.

For så vidt angår kontrollen med materiel til anvendelse i forbindelse med

elektricitet og gas, foregår der også et vidtgående nordisk samarbejde i internationale organisationer.

Inden for gasmaterielprøvningen finder samarbejdet særligt sted i EFTA.

Inden for el-materielkontrollen finder samarbejdet særligt sted i den europæiske organisation The International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment (CEE), og i mere begrænset omfang inden for den verdensomfattende organisation The International Electrotechnical Commission (IEC).

Det nordiske samarbejde udføres dels gennem korrespondance, dels ved afholdelse af møder.

Vigtigere internationale postale spørgsmål af fælles interesse for de nordiske lande behandles på de årlige ordinære konferencer inden for den nordiske postforening eller efter behov på ekstraordinære konferencer, f. eks. forud for verdenspostkongresser. I tiden mellem de nordiske konferencer behandles sådanne spørgsmål i arbejdsgrupper med repræsentanter fra de nordiske lande, ved brevveksling mellem styrelserne samt i betydeligt omfang på mere uformelt plan ved telefonsamtaler mellem de implicerede embedsmænd i styrelserne.

Endvidere kan oplyses, at der inden for telekommunikationsområdet praktiseres et stadigt lettere nordisk samarbejde i internationale organer. Forud for vigtige konferencer foregår ofte en udveksling af synspunkter og der afholdes eventuelt møder. I en del tilfælde fremsætter de nordiske lande forslag i fællesskab. Under hensyn til personaleknapheden i teleadministrationerne og det stadigt sligende antal internationale møder træffes ofte aftale om en begrænset nordisk repræsentation, eventuelt med fuldmagt fra de ikke-tilstedeværende administrationer.

I spørgsmål vedrørende satellitkommunikation har især de tre skandinaviske lande indgået et snævert samarbejde, også med hensyn til finansielle forhold, og har derved opnået at give de nordiske interesser en relativt stærk stilling i de pågældende internationale organer.

Berättelse

från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

(Överlämnad av Norges regering)

Innehåll

I. Norden og markedsdiskusjonene.	1555
II. Nordisk samarbeid i Kennedy-forhandlingene.	1556
III. Utredningene om en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid (rek. 26/1966).	1557
1. Handelspolitisk samarbeid	1559
2. Produksjonssamarbeid	1560
3. Samarbeid om eksportkredittgarantier	1561
4. Garantier for investeringer i utviklingsland	1561
5. Samråd om økonomisk politikk og finansielt samarbeid	1566
6. Samråd om den internasjonale konjunkturovervåking.	1566

TILLÄGG:

1. Samarbejde vedrørende det ytre tollnivå.	1567
2. Nordisk samarbeid på jordbruksområdet.	1586
3. Nordisk samarbeid ved opplåning på det internasjonale kapitalmarked.	1612
4. Samarbeid i de internasjonale organisasjoner	1617
EFTA	1617
GATT	1623
UNCTAD	1626
OECD	1629
5. Nordisk samhandel 1960/1966.	1631
6. Garantiordninger for politiske risici i forbindelse med private investeringer i utviklingsland.	1551
7. Fortegnelse over medlemmene i Nordisk ministerkomité for økonomisk samarbeid og medlemmene i Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg.	1718

I. Norden og markedsdiskusjonene

Under de møter EFTA's ministerråd holdt i Bergen i mai 1966 og i Lisboa i oktober 1966 ble sterkt understreket behovet for å søke nærmere kontakt med EEC. Ministrene var enige om å holde hverandre informert om landenes virksomhet på dette område og konsultere hverandre på et hvert stadium av eventuelle diskusjoner med medlemmer av EEC. De nordiske land har fullt ut støttet denne linje.

Den britiske beslutning 10. november 1966 om å søke kontakt med EEC med sikte på å klarlegge betingelsene for britisk tilslutning til Fellesmarkedet førte til økt aktivitet også i de nordiske land. Statsminister Wilson innkalte til møte mellom EFTA-landenes regjeringssjefer i London 5. desember for å redegjøre for de britiske planer. For å drøfte de nordiske lands holdning til EEC, og da særlig statsminister Wilsons initiativ, ble det holdt et møte mellom statsministrene i de nordiske land i København 1. desember. Det var enighet om å støtte det britiske forsøk på å legge mulighetene til rette for en bred europeisk markedsløsning.

De nordiske regjeringer legger vekt på at den brede, europeiske løsningen muliggjør den videre utvikling av de store resultater som er oppnådd i de nordiske lands samhandel og økonomiske samarbeid i de senere år og bevarer det frie nordiske marked som er skapt ved denne utvikling. Regjeringene vil under de forestående sonderinger og forhandlinger holde nær kontakt med hverandre med henblikk på en tilfredsstillende løsning av de nordiske lands markedsituasjon.

I de nordiske land pågår for tiden utredningsarbeider for å forberede eventuelle forhandlinger med EEC. I Danmark arbeider et interdepartementalt utvalg med å ajourføre de undersøkelser som ble gjort i 1962. Utvalget skal foreta en økonomisk, politisk og juridisk bedømmelse av de konsekvenser en dansk tilslutning til EEC ventes å få. En første rapport ventes å foreligge i løpet av april 1967. I Norge er det nedsatt et utvalg av embetsmenn fra de berørte departementer med mandat å analysere utviklingen innen EEC. En rapport ventes om kort tid. Utvalget har fått i oppdrag å fortsette sitt arbeid og foreta en sammenlikning av lovgivning og administrativ praksis på de enkelte områder i Norge og EEC. I Sverige foregår en fortløpende analyse av utviklingen innen EEC. Det er allerede publisert et omfattende utredningsmateriale herom. Et interdepartementalt utvalg har i oppdrag å samordne forberedelsene med sikte på eventuelle forhandlinger innen EEC. I Finland har ansvarlige instanser i oppdrag å analysere markedsutviklingen og de virkninger denne kan få for finsk næringsliv.

De europeiske markedsproblemer behandles ved alle de nære kontakter som forekommer som ledd i det nordiske samarbeid såvel på minister- som embetsmannsplan. Allerede under forberedelsene til eventuelle forhandlinger med EEC i 1961—62 ble det ved formidling gjennom det nordiske

økonomiske samarbeidsutvalget etablert direkte kontakter mellom de utredende instanser i berørte nordiske land. I den nåværende situasjon er det av største betydning at disse instanser holder nær kontakt med hverandre for utveksling av informasjoner og utredningsmateriale og samarbeidsministrene har besluttet at dette samarbeid skal intensiveres.

II. Nordisk samarbeid i Kennedy-forhandlingene

Den 21. november 1966 ble det i Stockholm undertegnet en overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om felles nordisk opptreden i Kennedy-forhandlingenes slutfase. Avtalen går ut på at forhandlingene i fortsettelsen skal føres av en felles forhandlingsdelegasjon under ledelse av en sjefsforhandler. Denne skal ved sin side ha en stedfortredende forhandler fra hvert av de fire land. Sjefsforhandleren skal føre forhandlingene på basis av instruks fra de respektive lands myndigheter og i samråd med de stedfortredende forhandlere. Sjefsforhandleren kan i spesielle tilfeller gi en av de fire lands forhandlere i oppdrag å føre forhandlinger med et tredjeland. Et unntak fra prinsippet om felles opptreden har man for de jordbruksvarer hvor det forhandles om internasjonale eller regionale avtaler. Dette dreier seg om korn, kjøtt og meieriprodukter. Disse forhandlinger skal inntil videre føres av de enkelte land hver for seg. Det land som er hovedleverandør kan imidlertid når det ønsker det anmode om at også disse forhandlinger skal føres over på felles nordisk basis.

Den 30. november 1966 overleverte Danmark, Finland, Norge og Sverige til de øvrige land som deltar i forhandlingene en felles vurdering av forhandlingssituasjonen. En stor del av Nordens viktigste eksportvarer er opp tatt i de unntakslistene som er presentert av andre land. På denne bakgrunn har de nordiske land funnet å måtte omprøve sin forhandlingssituasjon og sine opprinnelige tilbud om en generell 50 % reduksjon av tollsatsene for industrivarer. Det ble levert felles nordiske lister over slike varer i de tidligere tilbud som kan bli trukket tilbake dersom ikke forbedrede tilbud blir oppnådd. Videre ble det levert felles ønskemål om tollreduksjoner i andre land, først og fremst EEC, USA og Japan.

Hensikten med det nordiske fellesopplegg har vært snarest mulig å få i gang reelle forhandlinger med forhandlingspartnerne. De nordiske land håper gjennom en fellesopptreden å kunne oppnå et bedre resultat for alle de nordiske land enn disse hver for seg kunne vente å oppnå. Det nordiske initiativ har vakt betydelig interesse og møtt sympati og støtte i GATT. Norden betraktes nå som en hovedpart i forhandlingene på linje med USA, Storbritannia, EEC og Japan.

Den nordiske samhandel med EEC er av betydelig omfang. Norden er Fellesskapets største marked, større enn USA. Det nordiske utgangspunkt for forhandlingene har i første rekke vært forholdet til EEC.

Da EEC's ministerråd i begynnelsen av januar vurderte sin forhandlings-

posisjon i Kennedy-runden, slo ministerrådet enstemmig fast i full overensstemmelse med Kommisjonenens standpunkt at Fellesskapets nåværende tilbud hittil ikke var i likevekt med de nordiske lands tilbud. Kommisjonen fikk i oppdrag å forhandle på nytt med de nordiske land og rapportere til ministerrådet.

På bakgrunn av dette har diskusjonene mellom EEC og den nordiske forhandlingsdelegasjon blitt intensivert. Problemene innen de forskjellige vareområder blir gjennomgått med sikte på å undersøke mulighetene for å oppnå et forhandlingsresultat som eventuelt kan godtas av partene.

Den nordiske forhandlingsdelegasjon har også innledet diskusjoner med endel andre land, f.eks. USA, Japan, Canada, Australia og enkelte utviklingsland.

III. Utredningene om en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid (rek. 26/1966)

Under Nordisk Råds 14. sesjon i februar 1966 i København ble regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige tilstillet nedenstående rekommendasjon vedrørende økonomisk samarbeid:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å klarlegge snarest — under hensyntagen til bestrebelsene for å nå fram til et europeisk marked omfattende flest mulig av de europeiske land — forutsetningene for en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid vedrørende det ytre tollnivå, jordbruks- og fiskeripolitikken, næringslovgivningen, kapitaltilførslene og handelspolitikken, samt å klarlegge om denne utbygging av samarbeidet kan skje på en slik måte at fordeler og ulemper balanserer for hvert enkelt land. Herunder skal man bl. a.

1. søke etablert en prosedyre, som sikrer hurtig og grundig undersøkelse av de konkrete saker et nordisk land måtte reise i anledning av vanskeligheter som kan oppstå på grunn av forvriddning av handelen, som skyldes forskjell i de nordiske lands tollsatser overfor tredjeland,

2. iverksette en undersøkelse av mulighetene for — særlig under hensyntagen til de nordiske lands suppleringsbehov — å gjennomføre foranstaltninger til en øking av den nordiske handelen med landbruksvarer (inklusive frukt, grønnsaker og bearbejdede produkter) på grunnlag av multilaterale eller bilaterale avtaler, samt iverksette en undersøkelse av mulighetene for et nordisk samarbeid om eksport av landbruksvarer til tredjeland,

3. undersøke mulighetene for gjennom multilaterale eller bilaterale avtaler mellom de nordiske land å gjennomføre en ytterligere liberalisering av handelen med fisk,

4. gjennomføre en undersøkelse av mulighetene for å ta skritt til å etablere mer like konkurransevilkår for de nordiske lands industrier på de områder hvor det måtte være behov for å supplere det pågående EFTA-samarbeid.

Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg har fått i oppdrag å utrede de spørsmål som er tatt opp i rekommendasjonen. Utvalget har funnet det riktig i

første omgang å konsentrere undersøkelsene til de to felter hvor løsningene vil være avgjørende for en vurdering av mulighetene for en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid, nemlig det ytre tollnivå og jordbrukspolitikken. En analyse av situasjonen når det gjelder mulighetene for et utvidet samarbeid på disse områdene finnes i bilagene 1 og 2.

Hva angår de øvrige områder i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 26/1966 er det utarbeidet en foreløpig kartlegging av situasjonen når det gjelder samarbeidet innen EFTA på aktuelle felter innen næringslovgivningen. Hensikten er på basis av denne kartlegging nærmere å overveie mulighetene for spesielle nordiske løsninger. Samarbeidet med hensyn til kapitaltilførsle har Samarbeidsutvalget ennå ikke tatt opp til diskusjon. Det foreligger imidlertid en rapport om nordisk samarbeid ved opplåning på det internasjonale kapitalmarked. Rapporten er bilagt som Tillagg 3.

På grunnlag av det utredningsarbeid som hittil er foretatt vil *Ministerkomiteén* uttale følgende:

Det vil først når Kennedy-rundens resultater foreligger være mulig å ta stilling til om det er interesse til stede for å foreta en mer gjennomgripende *tollharmonisering*. Det kan derfor på det nåværende tidspunkt ikke avgis endelig uttalelse om tollharmoniseringsspørsmålet. Mulighetene for forvridninger som følge av at tollene for industrivarer er falt bort innen EFTA tilsier at utviklingen bør følges med særskilt oppmerksomhet. Inntil videre vil Samarbeidsutvalget være et egnet forum for drøftelser av aktuelle forvridningsproblemer.

Et fullstendig *nordisk markedsfellesskap på jordbruksområdet* vil måtte innebære at alle handelshindringer mellom de nordiske land blir fjernet samt at de enkelte interne støtteordninger blir harmonisert. En frigjøring av handelen etter disse retningslinjer vil som målsetting forutsette en felles nordisk jordbrukspolitikk og et enhetlig nordisk prisnivå for jordbruksvarer. På grunn av produksjonsforholdene i de nordiske land kan en tilpassing som er en forutsetning for et felles marked, ikke gjennomføres uten en gjennomgripende strukturendring. For enkelte land vil dette bety en radikal endring av den politikk disse land fører når det gjelder selvforsyningen på jordbruksvareområdet. Det vil likeledes kreves endringer av stor betydning i forbindelse med de sosiale og befolkningsmessige målsettinger, som i stor grad er bakgrunnen for den jordbrukspolitikk som føres. Spørsmålet er derfor om man er villig til i de enkelte land innen overskuelig tid å gjennomføre tiltak som kan skape forutsetninger for den produksjonstilpassing som er nødvendig i sammenheng med opprettelsen av et felles nordisk marked på dette område. Eventuelle planer om et felles nordisk marked for jordbruksvarer forutsetter således at det må tas stilling til visse grunnleggende økonomisk-politiske spørsmål.

Det synes for tiden ikke å være mulig å finne en løsning som er akseptat-

bel for samtlige nordiske land når det gjelder gjennomføringen av et nordisk markedsfellesskap for jordbruksvarer.

En mere begrenset målsetting for samarbeidet på jordbruksområdet kan nås ved at importreguleringene for jordbruksvarer i de nordiske land samordnes i en slik utstrekning som er nødvendig for å få i stand et fritt og utvidet nordisk varebytte. Dette kan skje ved et system med felles minimumspriser for ulike jordbruksprodukter ved nordisk samhandel samt særskilte internordiske importavgifter som avvikles suksessivt. Med hensyn til de nærings- og befolkningsmessige konsekvenser som derved skulle kunne oppstå synes for nærværende ikke noen politiske forutsetninger å foreligge for å komme frem denne vei.

Mulighetene for på nordisk basis å innføre preferanseordninger for nordiske jordbruksvarer ved import til de enkelte land er likeledes begrenset. Problemet med slike preferansordninger er videre at en økt nordisk handel vil måtte skje på bekostning av handelen med tredjeland. På svensk, finsk og norsk side er oppfatningen at man ikke kan utelukke risikoen for at slike ordninger vil kunne bli erklært GATT-stridige, mens det fra dansk side hevdes at de ikke er uforenlige med GATT.

En teknisk mulig løsning for økt internordisk handel med jordbruksvarer ligger i et system med særskilte tollkvoter med redusert toll eller importavgifter. I praksis er det imidlertid sannsynligvis få områder hvor en slik ordning vil vise seg tjenlig.

Mulighetene for et utvidet økonomisk samarbeid innen de områder Samarbeidsutvalget hittil har trukket fram blant de som er nevnt i rekommandasjon nr. 26/1966 er som påvist for tiden meget begrenset. Det fremgår av den rapport som er utarbeidet om samarbeidet på jordbruksområdet at det ikke er realistisk å vente at de nordiske land vil kunne vedta forslag om et vidtgående samarbeid på dette område. Med hensyn til tollharmoniserings-spørsmålet er det ennå for tidlig å uttale seg om de muligheter for et nordisk samarbeid som vil finnes i lys av utviklingen i Kennedy-runden.

De nordiske land vil inntil videre konsentrere seg om et mere begrenset samarbeid av pragmatisk karakter. At dette kan føre til verdifulle resultater er bevist gjennom det nordiske samarbeid i EFTA og senest samarbeidet i Kennedy-runden.

Samarbeidsutvalget vil imidlertid fullføre utarbeidelsen av en samlet oversikt som forutsatt i rekommandasjon nr. 26/1966.

IV. Økonomisk samarbeid ellers

1. Handelspolitisk samarbeid

Ved at tollavviklingen innen EFTA er helt gjennomført fra årsskiftet 1966/67 er det etablert et felles marked for industrivarer mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. De finske tollsatser vil ifølge avviklingsplanen

falle bort 31. desember 1967. For visse varer i Finland og Norge vil tollsat-sene avvikles gradvis fram til 31. desember 1969.

I samsvar med artikkel 5 i EFTA-konvensjonen underretter de nordiske land hverandre på forhånd ved tollendringer. Man undersøker nå mulig-heten for å utvide det nordiske samarbeid på dette felt til en konsultasjons-plikt med sikte på å unngå uheldige virkninger for samhandelen mellom de nordiske land.

De nordiske land har et nært samarbeid i de forskjellige internasjonale organisasjoner på det handelspolitiske området. Gjennom møter mellom nordiske ministre og embetsmenn finner det sted felles forberedelser for forhandlingene i disse organisasjoner. I stor utstrekning samordnes de nor-diske lands opptreden, ofte i form av felles uttalelser.

I Tillägg 4 finnes en redegjørelse for samarbeidet innen EFTA, GATT og FN-konferansen for handel og utvikling (UNCTAD) og OECD.

En oversikt over utviklingen av den nordiske samhandel i årene 1960--1966 følger som Tillägg 5.

2. *Produksjonssamarbeid*

Det nordiske samarbeid på produksjonsområdet har etter hvert konsen-trert seg om å bygge ut et underleverandørsamarbeid mellom bedrifter i de nordiske land. Såvel fra industriens som myndighetenes side er disse spørsmål blitt viet økt oppmerksomhet.

Det er innen verkstedindustrien underleverandørsystemet er mest ut-viklet i Norden. Mellom bransjeorganisasjonene er det gjennom flere år blitt et stadig mer omfattende samarbeid med sikte på konkrete arbeids-oppgaver. Et eksempel på dette er det leverandørregister som utgis av de fire nordiske bransjeorganisasjoner og som omfatter opplysninger om til-virkingsprosesser fra ca. tusen nordiske verkstedbedrifter. Registret inne-holder data om bedriftenes kapasitet og ressurser når det gjelder under-leveranser og leietilvirking. Dette gir muligheter for nordisk industri til å finne gunstige leverandørforbindelser innen nordisk verkstedindustri.

I løpet av det siste året har det nordiske samarbeid når det gjelder un-derleveranser blitt ytterligere utvidet ved at de nordiske bransjeorganisa-sjoner har opprettet en nordisk underleverandørbørs for verkstedindu-strien. Hensikten er at bedriftene i Norden skal kunne få fortløpende gjen-sidige informasjon om behov og kapasitet på dette området.

Den nordiske leverandørbørs har virket alt for kort tid til at man har fått erfaringer nok til å uttale seg definitivt om systemet. Det er imidlertid konstatert at det er opprettet en rekke nye kontakter mellom nordiske be-drifter og det er all grunn til å vente at børsen kan bli et verdifullt ledd i arbeidet for å integrere den nordiske verkstedindustri.

3. Samarbeid om eksportkredittgarantier

Mellom samtlige nordiske eksportkredittgarantiinstitutter er det inngått tosidige avtaler om samordnede garantier. Slike garantier gis i de tilfelle hvor et firma (hovedleverandøren) har truffet avtale med et firma (underleverandøren) i et annet nordisk land angående underleveranser til oppfyllelse av en eksportkontrakt, som hovedleverandøren har inngått med en kjøper i et tredje land, og hvor hovedleverandøren kun hefter for betalingen til underleverandøren i det omfang han selv mottar betaling fra den endelige kjøper.

Hovedleverandøren og underleverandøren tegner eksportkredittgaranti i sitt hjemland på de der gjeldende sedvanlige vilkår, hver for sin andel av den samlede kontrakt, men garantiinstituttene er innbyrdes forpliktet til å varetå hverandres interesser på en rekke punkter. I tilfelle det oppstår tap skal instituttene således rådføre seg med hverandre om de forholdsregler som bør treffes og hovedleverandøren eller i skadetilfelle dennes garantiinstitutt skal forestå innkassasjon av det samlede tilgodehavende hos kjøperen.

I tillegg til avtalen om samordnede garantier er det inngått tosidige avtaler mellom garantiinstituttene om at et institutt som yter eksportkredittgaranti til en hovedleverandør, er forpliktet til, på basis av gjensidighet, å la garantien omfatte underleveranser fra avtalepartnerens land med inntil 30 % av kontraktsverdien. I slike tilfelle utstedes altså kun én garanti.

Gjennom de ovennevnte avtaler synes det — stort sett — å være tilveiebrakt en tilfredsstillende løsning av problemene vedrørende garantigivning i forbindelse med nordisk fellesekspert av kapitalvarer.

Det har ellers i de forløpne år vist seg et betydelig behov for samarbeid på en rekke områder, f.eks. i relasjon til kredittkonkurransen, opptreden utad, bl. a. innenfor Bern-Unionen og OECD, samt bedømmelse av enkelte debitorland, moratoriedrøftelser o.l.

For å imøtekomme dette behov har garantiinstituttene vedtatt å intensivere sitt samarbeid. Det skal ta sikte på slike spørsmål som f.eks. bedømmelse av vanskelig stillede lands økonomiske forhold, moratorieanmodninger, hvor en kan søke å nå frem til et felles standpunkt, samt diskusjon om nye former for dekning av forsikring.

4. Garantier for investeringer i utviklingsland

Et særskilt utvalg under Samarbeidsutvalget har hatt i oppdrag å utrede spørsmålet om garantier for investeringer i utviklingslandene. Resultatet av disse undersøkelser foreligger i en rapport av 14. juni 1966 (vedlegg 6). Nedenfor følger en sammenfatning av den aktuelle situasjon på dette område i de forskjellige nordiske land samt underutvalgets konklusjoner når det gjelder mulighetene for et nordisk samarbeid vedrørende investeringsgarantiene:

*Situationen i de nordiske lande**Danmark*

Spørgsmålet om indførelse af en garantiordning for private danske investeringer i udviklingslandene blev første gang rejst i 1961 i en betænkning om tilrettelæggelse og udvidelse af Danmarks bistand til udviklingslandene. Der blev derefter gennemført forskellige undersøgelser bl. a. i samarbejde med industrirådet om interessen og behovet for en garantiordning. Arbejdet er foregået i et særligt udvalg, som afgav betænkning i februar 1966 indeholdende forslag om, at der indføres en dansk garantiordning. Udvalgets indstilling henviser til såvel bistandssynspunkter som investorsynspunkter. Udvalget har understreget, at arbejdet på at etablere en multilateral garantiordning i verdensbankens regie må tillægges særlig betydning, og at en eventuel dansk ordning bør kunne indpasses i et sådant multilateralt system. Endvidere fremhævede udvalget, at man burde have muligheden af et nordisk samarbejde for øje med henblik på et eventuelt fælles nordisk tabs fordeling for det tilfælde, at et multilateralt system ikke måtte blive etableret.

Ved lov af 18. maj 1966 er det bestemt, at udenrigsministeren, med henblik på at øge mulighederne for danske investeringer i udviklingslandene til fremme af disses økonomiske udvikling, inden for et beløb af 200 mill. kr. kan give garanti til erhvervsvirksomheder hjemmehørende i Danmark mod tab i forbindelse med direkte investeringer i udviklingslandene og hermed ligestillede lan. Garantiordningen omfatter kun nye investeringer, og garanti kan kun gives mod tab, der skyldes politiske forhold, såsom nationalisering og lignende. Der opkræves en risikopræmie for ydede garantier, som indgår i en garantifond.

Garantiordningen er endnu så ny, at man ikke kan udtale sig i detaljer om den praksis, som vil blive fulgt ved garantigivning.

Danske investeringer i udlandet beløb sig i 1965 til ialt 136 mill. kr., heraf 24 mill. kr. eller 18% i udviklingslandene.

Finland

Spørgsmålet om investeringer i udviklingslandene og garanti af dem er endnu ikke behandlet som led i den finske regerings udviklingsbistandsvirksomhed. Regeringen har imidlertid nyligen nedsat et konsultativt organ — Rådet för internationella bistandsfrågor — som har som opgave at udrede nærmere forskellige former af såvel direkte och indirekte bistand til udviklingslandene, deriblandt også spørgsmålet om investeringsgarantier.

Spørgsmålet om garanti mod den politiske risiko i forbindelse med investeringer i udlandet har været behandlet i en komite, som havt til opgave å forberede den finske lovgivning vedrørende eksportgarantier. Komitéen konstaterede imidlertid i 1962, at beskyttelsen for investeringer i det mindste på

daværende stadium ikke skulle optages i det statslige eksportgarantisystem. Dette nærmest derfor at mulighederne for at få i stand et multilateralt investeringsgarantisystem — for hvilket man på finsk hold har positiv interesse — da var genstand for undersøgelse.

De relativt få finske investeringer i udviklingslandene udgjorde i perioden 1960—65 11 mill. mark (24 mill. d. kr.) svarende til 12 % af de samlede finske investeringer i udlandet i dette tidsrum. Som en årsag til den tøvende holdning til at investere i udviklingslandene anføres fra industriside den politiske risiko, som er knyttet til disse investeringer. Industrien har dog ikke med sikkerhed kunnet angive, i hvilket omfang ydelser af garantier vil kunne forøge antallet og størrelsen af investeringerne.

Norge

Den norske garantiordning for statsgarantier på særlige vilkår ved eksport til udviklingslande og statsgarantier ved investeringer i udviklingslande blev vedtaget den 15. juni 1963 og trådte i kraft 20. februar 1964. Det samlede garantiansvar var oprindeligt begrænset til 150 mill. kr., heraf indtil 50 mill. kr. til investeringsgarantier, men er fra 15. maj 1965 forhøjet til 300 mill. kr. samtidig med, at den beløbsmæssige begrænsning for investeringsgarantiernes vedkommende er bortfaldet.

Garantiordninger er etableret efter indstilling fra et udvalg, som blev nedsat af regeringen 26. oktober 1961, og som afgav indstilling i december 1962.

I forbindelse med sagens fremlæggelse i Stortinget blev det fra Handelsdepartementets side udtalt, at en national garantiordning senere om ønskeligt kunne forenes med deltagelse i regionale eller mere omfattende internationale ordninger, når sådanne ordninger måtte blive vedtaget.

For at der efter den nuværende garantiordning kan stilles statsgaranti, skal investeringerne bidrage til eller skabe grundlag for en betydningsfuld økonomisk vækst i vedkommende lande.

Pr. 1. januar 1966 var der stillet tre investeringsgarantier omfattende en samlet investering på ca. 7,7 mill. kr. og med et samlet garantiansvar på ca. 6,9 mill. kr.

Sverige

Muligheden af at yde privatpersoner eller virksomheder beskyttelse af deres investeringer i udviklingslandene behandledes i Sverige af en særlig arbejdsgruppe. I en rapport af 9. februar 1963 fremhævedes det, at man fra svensk side burde medvirke til foranstaltninger, der kunne opmuntre private investeringer i udviklingslandene, og at man i første række burde koncentrere sig om at støtte bestræbelserne for at få et internationalt garantiprogram etableret. På grund af usikkerheden om, hvorvidt og hvornår multilaterale arrangementer kunne gennemføres, fandt arbejdsgruppen det ønskeligt at

prøve som en foreløbig løsning på national basis i særlige tilfælde at garantere private direkte investeringer i udviklingslandene.

Spørgsmålet om et nationalt investeringsgarantisystem har i de senere år været behandlet i riksdagen. Man har dog til stadighed fundet at man fra svensk side i første række bør se hvad der kan gøres gennem et internationalt samarbejde på dette område. 1966-års riksdag udtalte, at Verdensbankens rapport om oprettelse af et multilateralt garantisystem og rapporten fra det nordiske investeringsgarantiudvalg burde afventes, inden der toges stilling til oprettelse af et svensk garantisystem. Spørgsmålet har endog været behandlet i statsbudsjettpropotionen til 1967-års riksdag. Det fremholdes her bl. a. at en undersøgelse af de ulige problemer i forbindelse med et investeringsgarantisystem kommer at blive gjort i de berørte departementer. I 1965 androg de svenske investeringer i udviklingslandene 135,8 mill. kr. svarende til 25 % af de samlede private svenske investeringer i udlandet.

Underudvalgets konklusioner

Udvalget har som resultat af sine overvejelser angående fordele og ulemper ment at kunne konkludere i, at fordelene ved et nordisk samarbejde om investeringsgarantier kan tillægges en sådan vægt, at det må anses for ønskeligt, at der træffes beslutning om oprettelse af et organ til formidling af et sådant samarbejde, såfremt etablerede investeringsgarantiordninger findes i de nordiske lande. I denne forbindelse bemærkes, at det er udvalgets opfattelse, at de påpegede ulemper ikke kan tillægges afgørende betydning, og at et samarbejde vil vise sig at blive i alle parter interesse. For garantigiverne vil samarbejdet betyde en værdifuld adgang til at blive orienteret om de øvrige nordiske landes politik og praksis vedrørende investeringsgarantier, således at der kan ske en indbyrdes tilpasning samt til at blive delagtiggjort i et større erfaringsmateriale. Begge dele er af den største betydning inden for investeringsgarantiområdet, som først i de seneste år har været genstand for nærmere undersøgelse i de nordiske lande. For garantimodtagerne vil fordelene navnlig være knyttet til en lettere adgang til at opnå garantier for investeringer, der foretages i fællesskab med virksomheder i andre nordiske lande, og for udviklingslandene vil det med hensyn til indgåelse af beskyttelses-aftaler være en fordel at kunne betragte Norden som en enhed.

Det spørgsmål rejser sig herefter, på hvilken måde dette samarbejde bør gennemføres. I rapporten er redegjort for de bestræbelser, som udfoldes for at skabe en multilateral investeringsgarantikorporation i verdensbankens regie. Udvalget kan gå ind for, at bestræbelserne for det multilaterale samarbejde fremmes mest muligt under hensyn til den gunstige virkning, som et sådant samarbejde må forventes at få på investeringsklimaet i udviklingslandene samt til den spredning af risikoen, som et sådant samarbejde inde-

bærer. Som følge af interessen for og muligheden af en international garantiordning finder udvalget derfor ikke at kunne tilråde, at der på indeværende tidspunkt oprettes et fællesnordisk institut, der udsteder garantier i eget navn. Et sådant institut ville ikke have nogen selvstændig betydning som mellemed mellem et nationalt og et multilateralt garantiinstitut og kunne indebære den uheldige konsekvens, at en garantiansøgning skulle behandles af 3 indstanser (det nationale, det fællesnordiske og det multilaterale institut).

Af samme grunde, d. v. s. hensynet til muligheden af et mere omfattende internationalt samarbejde, finder udvalget, at det heller ikke for tiden vil være praktisk at oprette et fællesnordisk genforsikringsinstitut. Genforsikring af investeringsgarantier udstedt af nationale garantiinstitutter vil efter det foreliggende konventionsudkast kunne finde sted i den multilaterale garantikorporation, og genforsikring på nordisk basis ville derfor være uden selvstændig betydning.

Til disse betragtninger skal føjes, at den omstændighed, at der i to af de nordiske lande allerede eksisterer garantiordninger, der administreres af nationale myndigheder, under alle omstændigheder gør det diskutabelt, om der foreligger tilstrækkeligt behov for at oprette et fællesnordisk garantiinstitut til gennemførelse af det nordiske samvirke.

Udvalget er af den opfattelse, at et nordisk samarbejde med fordel vil kunne finde sted gennem et samarbejdsorgan og anbefaler, at der, såfremt etablerede investeringsgarantiordninger findes i de nordiske lande, oprettes et nordisk samarbejdsorgan vedrørende investeringsgarantier, der får til opgave at stille forslag om retningslinier for udstedelse af garantier og om vilkårene for garantigivning med henblik på at opnå den størst mulige harmonisering på disse områder og som i øvrigt tillægges bemyndigelse til at optage til drøftelse alle spørgsmål om investeringsgarantier, som har et nordisk eller internationalt sigte, herunder problemerne omkring indgåelse af beskyttelsesaftaler med udviklingslandene, fællesnordiske investeringer og relationerne til et eventuelt multilateralt garantiinstitut. Det er udvalgets opfattelse, at der gennem deltagelse i et sådant samarbejdsorgan vil kunne tilføres de enkelte lande impulser af værdi for administrationen af de nationale ordninger, og at en harmonisering af praksis for garantiudstedelse og garantivilkår vil gøre det langt lettere senere at indlede et mere intimt samarbejde, f. eks. med hensyn til tabsfordeling mellem de nordiske lande, såfremt det skulle vise sig, at planerne om en multilateral garantiordning ikke lader sig realisere. Der skulle dog intet være til hinder for et forbundet samarbejde selv i en situation, hvor samtlige nordiske lande ikke har etableret egne garantiordninger. Samarbejdet bør i så fald kunne finde arbejdsopgaver inden for rammerne af det ovenfor anførte, men må givetvis tilpasses rådende forhold.

Ministrene slutter seg i det vesentlige til de synspunkter og forslag vedrørende nordisk samarbeid på investeringsgarantiområdet som fremgår av underutvalgets rapport. Formene får samarbeid for tas opp til drøfting når det foreligger behov.

5. Samråd om økonomisk politikk og finansielt samarbeid

I 1966—67 har det vært to møter mellom de nordiske finansministrene. Diskusjonene berørte det internasjonale valutasamarbeid, erfaringene av flerårsbudsjetter samt problemer i forbindelse med harmonisering av avgifts- og skattebestemmelsene i de nordiske land.

Som et naturlig ledd i samarbeidet har spørsmålet i tilknytning til den alminnelige økonomiske utvikling vært drøftet i Samarbeidsutvalget og i dets underutvalg. I tillegg er samråd mellom de nordiske land fortsatt blitt utviklet på det uformelle plan, bl. a. gjennom kontakter på tjenestemannsnivå, særlig i forbindelse med møter i komitéer og arbeidsutvalg under OECD, EFTA og andre internasjonale organisasjoner.

Innen det finansielle utvalg har det liksom tidligere funnet sted utveksling av erfaringer og opplysninger vedrørende aktuelle internasjonale betalingssspørsmål samt om de nordiske lands forhold til de internasjonale økonomiske organisasjoner som arbeider med finansielle og valutamessige spørsmål.

Utvalget har tatt opp igjen arbeidet med en sammenlikning mellom bestemmelsene i de enkelte nordiske land og EEC's regler vedrørende kapitaloverføringer og etablering.

6. Samråd om den internasjonale konjunkturovervåking

I rekommandasjon nr. 26/1965 oppfordret Nordisk Råd regjeringene å undersøke forutsetningene for et samarbeid og en arbeidsfordeling når det gjelder overvåking av den internasjonale konjunkturutviklingen. Embetsmenn i de nordiske land som arbeider med slike spørsmål har kommet sammen til møter i Helsingfors i mai 1966 og i Oslo i januar 1967 for å diskutere mulighetene for et slikt samarbeid. Under behandlingen av problemene har en funnet nye veier for løpende utveksling av informasjon om såvel den nordiske som den internasjonale konjunkturutviklingen samt om forbedring av prognosemetoder. Samarbeidet vedrørende konjunkturovervåkingen kan nå ansees å være så godt etablert at arbeidet i fremtiden kan utføres gjennom rutinekontakter mellom de berørte myndigheter i de nordiske landene.

Oslo, 28. februar 1967

Kåre Willoch

TILLÆG 1

Samarbejde vedrørende det ydre toldniveau

(Rapport från Det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg)

A. Sammenligning af de nordiske landes toldsatser

1. I en skrivelse af 17. oktober 1959 til Nordisk Råd pegede de nordiske samarbejdsministre på en række områder, hvor et nærmere nordisk samarbejde burde overvejes. Blandt samarbejdsopgaverne på det handelspolitiske område pegedes særligt på en eventuel gennemførelse af fælles ydre toldsatser for visse områder. Spørgsmålet om en toldharmonisering behandlede også af Nordisk Råds økonomiske komité på sessionen i 1959 og af rådets økonomiske nimanfskomité i marts 1960. På sidstnævnte møde opnåedes der dog enighed om, at toldharmoniseringen inden for EFTA nu måtte træde i forgrunden, og at der ikke for tiden kunne siges at være grundlag for en særlig nordisk toldharmonisering. Spørgsmålet toges imidlertid alligevel op på ny i rådets økonomiske komité på sessionen i 1960.

I en meddelelse til 1961-sessionen¹ (sag D 66) var optaget et PM om harmoniseringen af de nordiske landes toldsatser, hvor forudsætningerne for og konsekvenserne af en toldharmonisering mellem de nordiske lande udførligt diskuteredes. Som bilag til dette PM blev vedføjet en oversigt over de nordiske landes ydre toldsatser.

2. 1961-oversigten er ført à jour af samarbejdsudvalget og vedlægges til nærværende rapport (*se Bihang*). I bihanget er anført de gældende toldsatser i Danmark, Finland, Norge og Sverige for et antal industrivarer af betydning for visse større industrier. Til sammenligning er anført toldsatserne i det forslag til fælles nordisk toldtarif, der i sin tid blev udarbejdet af det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg.

Selv om et ikke helt ubetydeligt antal primære råvarer er toldfri i alle de nordiske lande, er hovedindtrykket af bihanget dog, at der på mange områder eksisterer betydelige forskelle mellem de nordiske landes toldsatser, både således at varer, der er toldfri i et eller flere nordiske lande, er toldpligtige i andre lande, og således at varer, der er toldpligtige i alle de nordiske lande, er belagt med toldsatser af meget forskellig højde.

Som hovedregel har Danmark de laveste toldsatser på råvarer og halvfabrikata, medens Sverige har de laveste toldsatser på færdigvarer. Dette betyder også, at Sverige i almindelighed har en lavere nettotoldbeskyttelse for færdigvarefremstillingen end de andre nordiske lande.

¹ Se *Nordisk Råd*, 9 sess., s. 1000.

Finland synes i almindelighed at have de højeste toldsætter både for råvarer og færdigvarer og også den højeste nettotoldbeskyttelse.

Norge har toldfrihed for primære råvarer i stort set samme omfang som Danmark. For færdigvarer benytter Norge i stort omfang specifikke toldsætter, hvilket gør en umiddelbar sammenligning med de andre landes toldsætter vanskelig.

B. Harmoniseringsspørgsmålet

3. På nuværende tidspunkt falder harmoniseringsspørgsmålet i følgende dele:

- a. Harmoniseringsspørgsmålet under Kennedy-runden.
- b. Harmoniseringsspørgsmålet efter Kennedy-rundens afslutning.
- c. Forvriddningsproblemet, der må anses som en særlig del af harmoniseringsspørgsmålet.

I det følgende behandles i det væsentlige kun harmoniseringsspørgsmålet under Kennedy-runden (punkt 4) samt forvriddningsproblemet (punkt 6). Andre sider af harmoniseringsspørgsmålet, herunder også forvriddningsproblemet, vil blive behandlet i samarbejdsudvalgets fortsatte undersøgelser.

4. Mulighederne for at tage hensyn til en nordisk toldharmonisering under Kennedy-forhandlingerne må nu vurderes på baggrund af at fire af de nordiske lande er blevet enige om en fælles opræden under Kennedy-runden.

Danmark, Norge og Sverige afgav oprindelig — under forbehold af reciprocitet — tilbud om en generel 50 pct.s sænkning af toldsætterne på industrivarer. Finland fremlagde en begrænset undtagelsesliste. En betydelig del af Nordens vigtigere eksportvarer optoges samtidig på de undtagelseslister, som fremkom fra andre lande. På grundlag af en vurdering af forhandlingspositionen er de fire lande nu blevet enige om sådanne tilbagetrækninger af de fremsatte tilbud, som kan blive aktuelle, såfremt der ikke kan opnås bedre tilbud fra modparterne.

Hensigten med den nordiske aktion er at søge at opnå en forbedring af de tilbud, som oprindelig blev afgivet af andre lande, først og fremmest EEC. Udformningen af forslagene til eventuelle tilbagetrækninger er i første række foretaget med dette handelspolitiske sigte. De nordiske landes endelige tilbud i Kennedy-runden vil komme til at afhænge af resultatet af de fortsatte forhandlinger.

For så vidt angår den del af vareområdet, hvor det oprindelige 50 pct.s tilbud bliver opretholdt, vil relationerne mellem de nordiske toldsætter blive bibeholdt. Som følge af toldreduktionerne vil dog afstanden mellem toldsætterne blive formindsket (f.eks. vil 10 pct. i et land blive reduceret til 5 pct. og 20 pct. i et andet land til 10 pct.). Da man må regne med, at de toldnedsættelser, som bliver resultatet af forhandlingerne i Kennedy-

runden, skal bindes, kan de ikke tages tilbage uden forhandlinger med andre interesserede lande. En binding af toldsatsene på et lavt niveau, herunder binding af toldfrihed, vil derfor medføre, at man ikke får fri adgang til at forhøje toldsatsene ved en eventuel senere nordisk toldharmonisering.

Hvad angår den del af vareområdet, hvor forhandlingerne medfører, at der ikke gives toldindrømmelser af de nordiske lande, sker der ingen forandring af de nuværende relationer mellem toldniveauerne i de forskellige nordiske lande. I sådanne tilfælde kan de nordiske lande bibeholde handlefriheden med henblik på en eventuel senere toldharmonisering, i det omfang der ikke allerede foreligger GATT-bindinger.

I denne sammenhæng må man tage i betragtning, at hovedformålet med Kennedy-runden er at fremkalde en væsentlig liberalisering af verdenshandelen, særlig gennem toldnedsættelser. En harmonisering kan derfor i denne sammenhæng kun ske i form af toldnedsættelser. I og med at toldsats, som i udgangssituationen er forskellige i de nordiske lande, kan tænkes reduceret med forskellige procenter -- afhængig af forhandlingsituationen -- kan der opstå muligheder for at tage hensyn til harmoniseringsaspekterne. En sådan mulighed kan endvidere bevares gennem at undlade binding af toldfrihed eller lave toldsats.

Det nærmest foreliggende problem vedrørende toldharmoniseringen er, i hvilket omfang det vil være muligt at tage hensyn til en nordisk toldharmonisering under den kommende tids forhandlinger i Kennedy-runden. For de nordiske lande må forhandlingerne i første række ses som et forsøg på at fremkalde forbedrede tilbud fra andre landes side. Harmoniseringsproblemet er derfor kun en af de faktorer, som kan tænkes at indgå i de nordiske landes overvejelser under forhandlingerne, og det er ikke for øjeblikket muligt at foretage en endelig vurdering af, i hvilken udstrækning der kan tages hensyn til toldharmoniseringen.

Under hensyn til ønskeligheden af, at resultatet af Kennedy-forhandlingerne ikke fører til en forøget disparitet mellem de nordiske landes toldsats og ikke forøger vanskelighederne for en eventuel fremtidig toldharmonisering, finder samarbejdsudvalget vedrørende det ydre toldniveau det ønskeligt, at man under de fælles nordiske forhandlinger i Kennedy-runden, så langt det er muligt under hensyntagen til det primære forhandlingsmål, virker for en nordisk toldharmonisering.

5. Resultatet af Kennedy-runden vil først være kendt hen på sommeren 1967, og mulighederne for en mere gennemgribende nordisk toldharmonisering kan først bedømmes til den tid. Der vil også først til den tid kunne tages stilling til, om der vil være interesse for at foretage en sådan toldharmonisering, som vil være mulig inden for de rammer, som er afstukket af forhandlingsresultatet af Kennedy-runden. Der kan således ikke afgives nogen endelig rapport om toldharmoniseringsspørgsmålet til Nordisk Råds førstkomende session.

C. Forvriddningsproblemet

6. Den primære begrundelse for at pålægge en vare en indførselstold er, at man vil give den indenlandske produktion af varen en vis beskyttelse i forhold til importerede varer af samme art. Tolden på en vare, der anvendes som materiale ved en anden produktion, har imidlertid også den virkning at være en omkostning, der belaster de produktioner, der anvender varen som materiale. Det betyder endvidere, at bruttotolden på en vare ikke altid er et udtryk for toldbeskyttelsen til den pågældende produktion, idet en del af tolden blot er kompensation for tolden på de anvendte materialer.

Forvriddningsproblemet knytter sig til tolden på varer, der anvendes som materialer ved videre produktion. Med udgangen af 1966 bortfaldt tolden helt i de nordiske lande for varer, der er fremstillet i andre nordiske lande, og som har EFTA-oprindelse, og samtidig bortfaldt adgangen til at give toldgodtgørelse (industrirestitution) for indførte materialer, der er anvendt til fremstilling af varer, der eksporteres til andre nordiske lande som EFTA-varer. Hvis kun ét nordisk land har told på et vist materiale, vil dette lands industri efter udgangen af 1966 blive belastet med en omkostning, som ikke påhviler industrierne i de andre nordiske lande, som benytter det pågældende materiale. Forvriddningsproblemet består da i, at landet med told på materialet hæmmes i sin konkurrence med de andre nordiske lande. Dets industri får nemlig vanskeligt ved at eksportere færdigvarer fremstillet af det pågældende materiale til de andre nordiske lande og ved at konkurrere på sit hjemmemarked med færdigvarer fremstillet i andre nordiske lande af det pågældende materiale. Der kan dog fremkomme et forvriddningsproblem ikke blot i de tilfælde, hvor et materiale er toldpligtigt i kun ét land, men i alle tilfælde, hvor der eksisterer en toldforskel for et materiale, altså også i de tilfælde, hvor et materiale er toldfrit i ét nordisk land, men toldpligtigt i de andre, eller hvor et materiale er toldpligtigt i alle nordiske lande, men hvor tolden i ét eller flere lande er højere end i de andre.

Ved en vurdering af de enkelte forvriddningstilfælde må man tage i betragtning, at tolden på materialer kun er en enkelt blandt flere omkostninger ved fremstillingen af en færdigvare. Ofte er den vel endda et af de mindst betydende omkostningselementer, og i så fald vil forskelle i andre omkostningselementer (herunder forskelle i produktivitet) i de enkelte tilfælde kunne opveje forskelle i told på materialer. Man må herved tage i betragtning, at forskellen i told på materialer ikke er et udtryk for, hvor meget prisen på færdigvarerne fordyres som følge af forskellen i told på materialerne. Værdien af materialerne er kun en del af færdigvarernes pris. En toldforskel for materialer på 10 procent bliver således kun til en forskel i færdigvarens pris på 5 pct., hvis materialernes værdi udgør halvdelen af færdigvarens pris, og der ikke eksisterer andre omkostningsforskelle. Materiale værdiens andel af færdigvarens pris er forskellig for forskellige

færdigvarer; den kan være så lav som 5—10 pct. for visse højtforarbejdede varer og vil sædvanligvis være under 50 pct. af færdigvarens pris, hvilket i øvrigt er en forudsætning for, at færdigvaren kan opnå EFTA-toldbehandling i medfør af procentkriteriet, når der er anvendt importerede materialer uden EFTA-oprindelse.

Der må derfor i almindelighed være tale om en ret betydelig toldforskel for materialer, før man kan sige, at der foreligger et forvriddningsproblem af reel betydning. Man må endvidere være opmærksom på, at et vist materiale kan anvendes i mange forskellige produktioner, og at en toldforskel for et materiale derfor meget vel kan medføre en forvriddning af handelen med nogle få færdigvarer, uden at toldforskellen fører til reelle forvriddningsproblemer for andre færdigvarer, der fremstilles af det samme materiale. Dette hindrer dog ikke, at den aktuelle konkurrencesituation for en bestemt vare kan være af en sådan beskaffenhed, at selv meget små toldforskelle kan være af afgørende betydning.

Hidtil har der ikke været alvorlige forvriddningsproblemer mellem de nordiske lande, men efter at toldfrihed nu er fuldt gennemført og toldrestitution afsluttet, bør man være opmærksom på, at sådanne problemer kan opstå. EFTA-konventionen indeholder bestemmelser om behandlingen af sådanne tilfælde. Ikke desto mindre kan der tænkes at være behov for et nordisk organ til behandling af toldforvriddningsproblemer. På den anden side er det formentlig, fordi Kennedy-runden endnu ikke er afsluttet, og omfanget af forvriddningsproblemet derfor ikke kendt, for tidligt at træffe en endelig beslutning i så henseende. Indtil videre må samarbejdsudvalget kunne anses for et egnet forum for drøftelser af aktuelle toldforvriddningsproblemer.

28. februar 1967

De nordiske landes ydre toldsatser

I følgende oversigt er anført de gældende toldsatser i Danmark, Finland, Norge og Sverige for et antal industrivarer af betydning for visse større industrier. I oversigten er ikke medtaget de specifikke minimumstoldsatser, som er knyttet til visse værditoldsatser. De i rubrikken »Norden» anførte toldsatser er toldsatserne i forslaget til fælles nordisk toldtarif.

Vareart	Toldsatser ¹				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
Uorganisk kemisk industri					
<i>Råvarer</i>					
Kalksten	0	0	0	0	0
Salt	0	0	0	0	0
Svovlkis	0	0	0	0	0
Ler	0	0	0	0	0
Råphosphat	0	0	0	0	0
Koks	0	0	0	0	0
Svovl	0	0	0	0	0
Soda	0	0	0	0	0
<i>Færdigvarer</i>					
Svovlsyre	0,01/kg	10 %	0	5 %	5 %
Saltsyre	0	0	0	5 %	5 %
Salpetersyre	0	0	0	10 %	10 %
Chlor	0,10/kg	0	0	7 %	7 %
Natriumhydroxid	0	15 %	0	5 %	5 %
Calciumcarbid	0	15 %	0	5 %	5 %
Calciumchlorid	0	0	0	0	0
Fosforsyre	0	0	0	5 %	5 %
Natriumphosphat	0	0	0	5 %	5 %
Dicalciumphosphat	0	0	0	0	0
Ammoniak	0	0	0	12 %	12 %
	eller				
	0,10/kg				
Aluminiumsulfat	0	0	0	5 %	5 %
Natriumsulfat	0	0	0	0	0
Zinkoxid	0	20 %	0,24/kg	0	5 %
Titanoxid	0	10 %	0,20/kg	0	10 %
Gødningsstoffer:					
Superphosphat	0	0	0	0	0
Kalisuperphosphat	0	0	0	0	0
Chilesalpeter, nat.	0	0	0	0	0
Kalksalpeter	0	0	0	0	0
Stassfurterkalisalt	0	0	0	0	0
Calciumcyanamid	0	0	0	0	0
Kalkammonsalpeter	0	0	0	0,03/kg	0

¹ Vægt- og styktoldsatser er anført i det pågældende lands valuta (kroner og mark).

Vareart	Toldsatser				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
Organisk kemisk industri					
<i>Råvarer</i>					
Sulfitlud	0	0	30 %	0	0
Chlor	0,10/kg	0	0	7 ‰	7 ‰
Metanol	0	0	30 ‰	12 ‰	0
Naftalin	0	0	0	0	0
Etanol	0,30/lit.	2,10/kg	0	12 ‰	—
Diverse råvarer för medicinalindustrien	0	0	0	0	0
<i>Färdigvarer</i>					
Butanol	0	0	30 ‰	12 ‰	12 ‰
Octanol	0—5 ‰	0	30 ‰	12 ‰	12 ‰
Eddikesyre	0,40/kg	25 ‰	0,50/kg	12 ‰	12 ‰
Butylacetat	0	20 ‰	30 ‰	12 ‰	12 ‰
Phtalsyreester	0	0	30 ‰	12 ‰	12 ‰
Ethylenglycol	0	0	15 ‰	12 ‰	12 ‰
Trichlorethylen	0	15 ‰	0	12 ‰	12 ‰
Formalin	0	0	30 ‰	12 ‰	6 ‰
Acetylsalicylsyre	0	0	0	0	0
Farve- og lakindustrien					
<i>Råvarer</i>					
Linolie, rå	0	0,10/kg	0,16/kg	0,07/kg	—
Træolie	0	0,10/kg	0	0	—
Alkydharpiks	10 ‰	0—10 ‰	30 ‰	10 ‰	10 ‰
Nitrocellulose	10 ‰	0—40 ‰	30 ‰	10 ‰	10 ‰
Polyvinylacetat	10 ‰	0	30 ‰	10 ‰	10 ‰
Latex	0	0	30 ‰	0	0
Syntetgummi	0	0	30 ‰	0	0
Mineralisk terpentin	0	0	0	0	0
Xylol	0	0	0	0	0
Butylacetat	0	20 ‰	30 ‰	12 ‰	12 ‰
Ethylacetat	0	25 ‰	30 ‰	12 ‰	12 ‰
Phtalsyreester	0	0	30 ‰	12 ‰	12 ‰
Zinkhvidt	0	20 ‰	0,24/kg	0	5 ‰
Litopon	0	10 ‰	0,20/kg	0	0
Titanoxid	0	10 ‰	0,20/kg	0	10 ‰
<i>Färdigvarer</i>					
Trykfarver	8—14 ‰	10 ‰	15 ‰	8 ‰	8—12 ‰
Kit og spartelmasse	10 ‰	15 ‰	15 ‰	6 ‰	10 ‰
Olielarver	12 ‰	15 ‰	15 ‰	6 ‰	12 ‰
Emulsionsfarver	12 ‰	15 ‰	15 ‰	9 ‰	12 ‰
Lakker	12 ‰	15—30 ‰	12 $\frac{1}{2}$ —15 ‰	12 ‰	12 ‰

Vareart	Danmark	Finland	Toldsatser		Norden
			Norge	Sverige	
Sæbefabrikker					
<i>Råvarer</i>					
Alkylarylsulfonat	15 %	12 %	30 %	10 %	12 %
Natriumfosfat	0	0	0	5 %	5 %
Fedtsyre	5 %	0,10/kg	0,16/kg	0—0,07/kg	—
Fedtalkohol	5 %	0	30 %	10 %	—
Natriumhydroxid	0	15 %	0	5 %	5 %
Natriumsulfat	0	0	0	0	0
Soda, calcineret	0	0	0	0	0
Natriummetasilikat	0	15 %	0	5 %	5 %
Svovlsyre	0,01/kg	10 %	0	5 %	5 %
Essenser	18 %	0	8,00/kg	0	12 %
<i>Færdigvarer</i>					
Syntetiske vaskemidler	15 %	25 %	30 %	10 %	12 %
Vaskemidler med indhold af fedtsyre	15 %	25 %	20 %	10 %	12 %
Toiletsæbe	15 %	4,00/kg	2,00/kg	0,50/kg	15 %
Plast					
<i>Råvarer</i>					
Koks	0	0	0	0	0
Kalksten	0	0	0	0	0
Phenol	0	0	0	0	0
Metanol	0	0	30 %	12 %	0
Urinstof	0	0	0	12 %	0
Naftalin	0	0	0	0	0
Styren	0	0	0	0	0
Cellulose	0	0	0	0	0
Glycerin	0	0,16—0,24/ kg	0	0	—
Linolie, rå	0	0,10/kg	0,16/kg	0,07/kg	—
<i>Halvfabrikata</i>					
Phenoplast	10 %	0	30 %	10 %	10 %
Aminoplast	10 %	0	30 %	10 %	10 %
Alkydharpiks	10 %	0—10 %	30 %	10 %	10 %
Celluloseacetat	10 %	0—25 %	20—30 %	0	10 %
Anden plast	10 %	0—25 %	30 %	10 %	10 %
<i>Færdigvarer</i>					
Phenoplastlaminat	12,5 %	25 %	10—30 %	13 %	15 %
Folie af plast	12,5 %	20 %	30 %	15 %	5 %
Gulvfliser	12,5 %	25 %	15—30 %	15 %	15 %
Plastbelagt tekstilstof	12,5 %	35—50 %	19 %	13 %	18 %
Andre platarbejder	15 %	30 %	30 %	15 %	15 %
Linoleum	6 %	12—25 %	8 %	10 %	10 %

Vareart	Toldsatser				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
Gummivareindustri					
<i>Råvarer</i>					
Naturgummi	0	0	0	0	0
Syntetgummi	0	0	30 %	0	0
Regenerater af gummi	0	0	0	0	0
Cordgarn:					
bomuld	5 %	10 %	5 %	8 %	7 %
rayon	0	10 %	4,00/kg	20 %	20 %
Cordvæv:					
bomuld	5 %	10 %	8,5—19 %	13 %	17—18 %
rayon	5 %	10 %	19—25 %	20 %	20 %
Trikotagestof	12,5 %	35 %	18 %	15 %	17 %
Lærredsdug	3—10 %	10—35 %	8,5—15 %	13 %	17 %
Acceleratorer	0	0	30 %	0	0
Antioxydanter	0	0	30 %	0	0
Kaolin	0	0	0	0	0
Konrøg	0	0	0	0	0
Svovl	0	0	0	0	0
Talkum	0	0—14 %	0	0	0
Zinkhvidt	0	20 %	0,21/kg	0	5 %
<i>Færdigvarer</i>					
Bil- og cykelgummi:					
biler	0	30 %	0,60/kg	13 %	13 %
cykler	18 %	30 %	0,60/kg	13 %	13 %
Gummifodtøj	15—18 %	30 %	3,20—	14 %	18 %
			5,00/kg		
Gummihæle og -såler	15 %	30 %	15 %	10 %	10 %
Driv- og transportremme	15 %	25 %	10—20 %	10 %	10 %
Slanger					
(ikke bil- eller cykel-)	10—15 %	25 %	10 %	10 %	10 %
Andre gummivarer	12,5 %	25 %	20 %	10 %	10 %
Læder og lædervarer					
<i>Råvarer</i>					
Ubehandlede huder og					
skin	0	0	0	0	0
Naturlige vegetabiliske					
garvestofekstrakter	0	0	0	0	0
Chromalum	0	0	0	0	0
Salt	0	0	0	0	0
<i>Halvfabrikata</i>					
Såle- og bindsållæder	10 %	20 %	1,20—	7 %	10 %
			1,80/kg		
Overlæder	10 %	20 %	3,00—	7 %	10 %
			9,00/kg		
Fåre- og gedeskind	10 %	20 %	1,20—	7 %	10 %
			9,00/kg		

Vareart	Danmark	Finland	Toldsatser		Norden
			Norge	Sverige	
<i>Færdigvarer</i>					
Læderfodtøj	25 %	23 %	10,00— 20,00/kg	14 %	18 %
Læderhandsker	27,5 %	25—30 %	18—25 %	12 %	18 %
Skindklæder	15 %	30 %	5,00/kg	8 %	15 %
Savværker m. m.					
<i>Råvarer</i>					
Rundtræ	0	0	0	0	0
<i>Færdigvarer</i>					
Savede trævarer	0	0	0	0	0
Høvlede trævarer	0	0—10 %	0	0	0
Sveller	0	0	0	0	0
Emner til kasser:					
savede	6 %	0	0	0	6 %
høvlede	6 %	0	0	0	6 %
Finer	0—3 %	5 %	0	3 %	4 %
Krydsfiner	0—5 %	6 %	0,12/kg 15 %	6 %	6 %
Bygningsnedkerverer, møbler m. m.					
<i>Råvarer, se ovenfor</i>					
<i>Færdigvarer</i>					
Monteringsfærdige træ- huse, bygningsnedker- varer o.lign.	0—9 %	0—10 %	0,28/kg	0	0—9 %
Mobler	12 %	15—25 %	15—20 %	10 %	10 %
Papirmasse					
<i>Råvarer</i>					
Papirtræ	0	0	0	0	0
Natriumsulfat	0	0	0	0	0
Natriumhydrat	0	15 %	0	5 %	5 %
Svovl	0	0	0	0	0
Svovlkis	0	0	0	0	0
Chlor	0,10/kg	0	0	7 %	7 %
Kalksten	0	0	0	0	0
Kalk, brændt	0	0	0	0	0
<i>Færdigvarer</i>					
Papirmasse	0	0	0	0	0
Papirindustri					
<i>Råvarer</i>					
Cellulose	0	0	0	0	0
Aluminiumsulfat	0	0	0	5 %	5 %
Natriumhydrat	0	15 %	0	5 %	5 %

Vareart	Toldsatser				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
Svovlsyre	0,01/kg	10 ‰	0	5 ‰	5 ‰
Vandglas	0	0—15 ‰	0	5 ‰	0
Kaolin	0	0	0	0	0
Kolofonium	0	0	0	0	0
<i>Færdigvarer</i>					
Avispapir	0	0	0,06/kg	0	0
Sulfat- og sulfitpapir (kraftpapir)	5 ‰	10 ‰	0,06/kg	5 ‰	5 ‰
Fedttæt papir og pergamyn	5 ‰	10 ‰	0,16/kg	5 ‰	5 ‰
Vegetabilsk pergament	0	10 ‰	0,16/kg	5 ‰	5 ‰
Trykkepapir m. m.	5 ‰	10 ‰	0,06/kg	5 ‰	5 ‰
Maskinpap	5 ‰	15 ‰	0,06/kg	5 ‰	5 ‰
Krideret papir	12 ‰	15 ‰	0,50/kg	6 ‰	6 ‰
Karton	5 ‰	15 ‰	0,06/kg	5 ‰	5 ‰
Karbonpapir	10 ‰	20—30 ‰	10 ‰	8 ‰	10 ‰
Groft silkespapir	5 ‰	10 ‰	0,26/kg	5 ‰	5 ‰
Kondensatorpapir	0—5 ‰	10—25 ‰	0,06/kg	3 ‰	3 ‰
Byggeplader	0—5 ‰	10 ‰	0,16/kg	0,05/kg	0,66 d.kr./kg

Papirvarer*Råvarer, se papir**Færdigvarer*

Tapeter	10 ‰	25 ‰	10 ‰	10 ‰	10 ‰
Brevpapir o. lign.	15 ‰	25 ‰	0,00— 2,00/kg	8 ‰	10 ‰
.Esker, sække o. lign.	15 ‰	25 ‰	1,00— 2,80/kg	8 ‰	10 ‰
Protokoller o. lign.	18 ‰	25 ‰	24 ‰	8 ‰	10 ‰
Etiketter	15 ‰	10 ‰	10 ‰	8 ‰	10 ‰
Andre varer af papir og pap	15 ‰	25 ‰	2,80/kg	8 ‰	10 ‰
Bøger	0	0	24 ‰	0	0
Overføringsbilleder	7,5 ‰	10 ‰	10 ‰	8 ‰	8 ‰
Prospektkort	15 ‰	25 ‰	30 ‰	8 ‰	10 ‰

Kemofibre*Råvarer*

Masse	0	0	0	0	0
Natriumhydroxid	0	15 ‰	0	5 ‰	5 ‰
Carbondisulfid	0	0	0	5 ‰	5 ‰
Svovlsyre	0,01/kg	10 ‰	0	5 ‰	5 ‰

Halvfabrikata

Endeløse regenererede kemofibre:

crepegarn	5 ‰	22 ‰	0	20 ‰	20 ‰
andet	0	22 ‰	0	20 ‰	20 ‰

Vareart	Danmark	Finland	Toldsatser Norge	Sverige	Norden
Endeløse syntetiske kemofibre:					
crepegarn	5 %	15 %	0	0	0
andet	0	8—12 %	0	0	0
Korte regenererede kemofibre					
Korte syntetiske kemofibre	0	0—6 %	0,20/kg	8 %	7 %
Garn af korte regenererede kemofibre	5 %	10 %	5—8 %	11 %	9 %
Garn af korte syntetiske kemofibre					
Garn af korte regenererede kemofibre	5 %	10 %	5—8 %	11 %	9 %
Færdigvarer					
Cordvæv af endeløse regenererede kemofibre	5 %	10 %	25 %	20 %	20 %
Vævede stoffer af endeløse regenererede kemofibre	20 %	50 %	25 %	20 %	22,5 %
Vævede stoffer af endeløse syntetiske kemofibre	20 %	50 %	25 %	12 %	17 %
Vævet stof af korte regenererede kemofibre	12,5 %	35 %	16—25 %	13 %	17 %
Vævet stof af korte syntetiske kemofibre	12,5 %	35 %	16—25 %	13 %	17 %
Uldindustri					
Råvarer					
Uld	0	0	0,40/kg	0	0
Affald af uld	0	0	0	0	0
Overfladeaktive stoffer	15 %	0—12 %	30 %	10 %	12 %
Halvfabrikata					
Tops	0	0	0,40/kg	0	0
Uldgarn	5 %	8 %	8 %	5—6 %	7 %
Færdigvarer					
Maskinfilt	3 %	12 %	0	11 %	10 %
Tæpper, vævede	20—25 %	40 %	16—18 %	12 %	20 %
Vævet stof	12,5 %	32—40 %	18 %	14 %	17 %
Bomuldsindustri					
Råvarer					
Bomuld og bomuldsaffald	0	0	0	0	0
Natriumhypoklorit	0,10/kg	0	0	10 %	7 %
Natriumhydroxid	0	15 %	0	5 %	5 %
Overfladeaktive stoffer	15 %	0—12 %	30 %	10 %	12 %
Farvestoffer	0,03/kg	5 %	0	0	0
Halvfabrikata					
Bomuldsgarn	5 %	10 %	5 %	8 %	7 %

Vareart	Toldsatser				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
<i>Færdigvarer</i>					
Vævet stof	10—12,5 %	35—50 %	0,70/kg 25 %	13 %	17 %
Sytråd	0	15 %	5 %	13 %	12 %
Hør-, hamp- og juteindustri					
<i>Råvarer</i>					
Hør	0	0	0	0	0
Hamp	0	0	0	0	0
Jute	0	0	0	0	0
Blår	0	0—10 %	0	0	0
<i>Halvfabrikata</i>					
Horgarn	3 %	12 %	0	9—10 %	7 %
Hampegarn	5 %	12 %	0	9—10 %	7 %
Jutegarn	5 %	12 %	0	9—10 %	7 %
<i>Færdigvarer</i>					
Hörvæv	10—12,5 %	40 %	7,5—20 %	14 %	17 %
Jutevæv	0—3 %	40 %	8 %	11 %	12 %
Binde- og sejlgarn	5—8 %	27 %	0—10 %	9—10 %	8 %
Trikotagefabrikker					
<i>Råvarer, se resp. garner</i>					
<i>Færdigvarer</i>					
Nylonstromper	20 %	40 %	25 %	15 %	23 %
Trikotage af endelose regenererede kemofibre	17,5 %	30—40 %	20 %	20 %	22,5 %
Anden trikotage	15 %	35 %	17 %	15 %	18 %
Konfektionsindustri					
<i>Råvarer, se resp. stoffer</i>					
<i>Færdigvarer</i>					
Herre- og drengekonfektion	20—22,5 %	45—50 %	20—30 %	13—17 %	23—28 %
Dame-, pige- og børnekonfektion	20—22,5 %	45—50 %	20—30 %	13—17 %	23—28 %
Skjorter, bluser m. m.	22,5 %	45—50 %	20—30 %	13—17 %	23—28 %
Korsetter m. m.	22,5 %	50 %	25—30 %	13—17 %	23—28 %
Jutesække	0	35 %	0,40/kg	11 %	12 %
Hatte og huer	20 %	30 %	15—28 %	12 %	20 %
Cementfabrikker					
<i>Råvarer</i>					
Gipssten	0	0	0	0	0
Kalk, brændt	0	0	0	0	0
Kalksten	0	0	0	0	0

Vareart	Toldsatser				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
<i>Færdigvarer</i>					
Cement	0	20 % (min 0,02/kg)	0,80/ 100 kg	0,60/ 100 kg	0,80 d.kr./ 100 kg

Varer af sten, beton etc.*Råvarer*

Sten etc.	0	0	0	0	0
Cement, se ovenfor					

Færdigvarer

Slibeskiver	0	0—10 %	0,80/kg	10 %	10 %
Stenuld	8 %	15 %	30 %	8 %	8 %
Træuldspalder	7,5 %	15 %	0,80/ 100 kg	8 %	8 %
Betonvarer	8 %	15 %	1,50/ 100 kg	0	0—5 %
Varer af asbestcement	9—12 %	20 %	1,50/ 100 kg	1,25/ 100 kg	8 %
Varer af asbest:					
pakninger	10 %	15 %	0	5 %	8 %
andre	0	15 %	0	0	8 %
Bremsebelægninger o.lign.	12 %	8—10 %	20 %	5—10 %	10 %

Keramiske produkter*Råvarer*

Chamotte, feldspat	0	0	0	0	0
Flint	0	0	0	0	0
Kaolin	0	0	0	0	0
Andet ler	0	0	0	0	0
Kvarts	0	0	0	0	0

Færdigvarer

Elektriske isolatorer	15 %	15—20 %	0,12— 1,20/kg	10 %	15 %
Sanitetsartikler	0	30 %	0,80/kg	10 %	15 %
Husholdningsartikler:					
porcelæn	22,5 %	30—45 %	22,5 %	13 %	18 %
fajance	22,5 %	25—40 %	22,5 %	13 %	18 %
vægfliser	10—20 %	4,50/m ²	3—6 %	10—15 %	10—15 %
Chamottesten etc.	0—5 %	0—12 %	2 %	0—5 %	0—5 %
Mursten	0—5 %	15 %	0—3 %	0—5 %	0—5 %

Glasværker*Råvarer*

Kalksten, feldspat, glas- skår	0	0	0	0	0
Glassand	0	0	0	0	0
Soda	0	0	0	0	0

Vareart	Danmark	Finland	Toldsatser Norge	Sverige	Norden
<i>Færdigvarer</i>					
Vinduesglas	18 %	35 %	0,24/kg	15 %	15 %
Flasker og krukker	22,5 %	35—40 %	0,16— 0,40/kg	12 %	18 %
Husholdnings- og pynteglas	22,5 %	1,00— 10,00/kg	0,80— 1,60/kg	15 %	20 %
Jern- og stålværker					
<i>Råvarer</i>					
Jernmalm	0	0	0	0	0
Kalksten	0	0	0	0	0
Kalk, brændt	0	0	0	0	0
Kvarts og kvarsit	0	0	0	0	0
Dolomit	0	0	0	0	0
Skrot	0	0	0	0	0
Stenkul	0	0	0	0	0
Koks	0	0	0	0	0
Brændselolie	0	0	0	0	0
Trækul	0	0	0	0	0
Saltsyre	0	0	0	5 %	5 %
Svovlsyre	0,01/kg	10 %	0	5 %	5 %
Tegl:					
chamottesten	5 %	0—12 %	2 %	5 %	0—5 %
magnesitsten	0	0	2 %	0	0
Grafitelektroder	0	0	0	0—0,20/kg	0
Elektrodemasse	0	0	0	0	0
Ferrolegeringer	0	0	0	0—0,07/kg	0
<i>Halvfabrikata</i>					
Råjern	0	8 %	0	0	0
Jernsvamp	0	0	0	0	0
Ingots	0	3 %	0	3 %	3 %
<i>Færdigvarer</i>					
Skinner	0	10 %	0	0	0
Hvidblik	0	0	0	0	0
Varmtvåsedede rør	0—8 %	10 %	0,12/kg	7 %	7 %
Andet varmtvåset jern og stål	0	6—15 %	0—0,04/kg	6 %	6 %
Rustfri plader	0	0	0	5 %	5 %
Koldtvalsedede plader	0	6—7 %	0	6 %	6 %
Koldttrukne rør	0	10 %	0,12/kg	8 %	8 %
Andet koldtvalset eller trukket jern og stål	0	7—15 %	0—0,04/kg	7 %	7 %
Valsetråd	0	15 %	0—0,04/kg	5 %	5 %
Trukket tråd	5 %	6 %	0,05— 0,08/kg	7 %	7 %

Vareart	Danmark	Finland	Toldsatser Norge	Sverige	Norden
Ferrolegeringsværker					
<i>Råvarer</i>					
Malm	0	0	0	0	0
Elkraft	0	0	0	0	0
<i>Færdigvarer</i>					
Kisel- og kisel-manganjern	0	0	0	0,07/kg	0
Ovrige ferrolegeringer	0	0	0	0	0
Andre metalværker					
<i>Råvarer</i>					
Blymalm	0	0	0	0	0
Brændt svovlkis	0	0	0	0	0
Kobbermalm	0	0	0	0	0
Kobberskrot	0	0	0	0	0
Aluminiumoxid	0	0	0	0	0
Zinkmalm	0	0	0	0	0
<i>Halvfabrikata</i>					
Kobber og andre metaller	0	0	0	0	0
<i>Færdigvarer</i>					
Plader, bånd, stænger og tråd af kobber og kobberlegeringer	4—5 %	4—9 %	0—0,06/kg	3 %	3 %
Do af aluminium	5—7 %	3—7 %	0—6 %	3 %	3 %
Kabler af kobber	6 %	10 %	0,20/kg	6 %	8 %
Do af aluminium	8 %	10 %	0,20/kg	6 %	8 %
Jern- og stålwarefabrikker					
<i>Råvarer, se jern- og stålværker</i>					
<i>Færdigvarer</i>					
Smedede og svejsede rør	8 %	10 %	0,12/kg	7 %	7 %
Støbte rør	0—5 %	20 %	0,01— 0,20/kg	8 %	8 %
Pladeemballage	10—12 %	15 %	15 % 0,20— 1,40/kg	8 %	12 %
Trådvarer	8 %	0—20 %	0,08— 0,12/kg	8 %	12 %
Bolte, skruer og som	8 %	15—25 %	0,08— 0,80/kg	8 %	12 %
Låse og hængsler	15 %	15 %	8 % 0,25— 4,00/kg	8 %	12 %
Håndværktøj	0—10 %	12—15 %	10 % 10—20 %	8 %	8—12 %

Vareart	Danmark	Finland	Toldsatser Norge	Sverige	Norden
Konstruktioner og grove pladearbejder	8 %	15 %	10 %	8 %	12 %
Radiatorer og centralvarmekedler	15 %	12—20 %	0,40/kg eller 15—20 %	8 %	12 %
Badekar	10 %	15 %	0,20—8—10 % 0,60/kg		12 %
Husholdnings- og sanitetsartikler	15 %	15 %	0,20—8—10 % 1,40/kg		12 %
Andre varer	8 %	15 %	10 %	8 %	12 %

Metalværefabrikker*Råvarer*, se andre metalværker*Færdigvarer*

Armaturer til rør (også af jern)	12 %	15 %	0,50— 4,00/kg	10 %	10 %
Belysningsartikler	18 %	15 %	1,20— 1,60/kg	8 %	12—15 %
Kogeapparater, loddelam- per, glødelysapparater	0—18 %	5—15 %	10—20 %	8 %	8—10 %
Plader af hårdmetal	3 %	15 %	12,5— 20 %	8 %	10 %
Kogekar af aluminium	15 %	15 %	14 %	8 %	10 %
Tråddug	5 %	0—10 %	0—10 %	8 %	8 %
Møbel- og bygningsbeslag	15 %	15 %	10 %	8 %	12 %
Aluminiumsfolie	5—8 %	3—23 %	2,00— 4,00/kg	5 %	5—7 %
Aluminiumstuber	10—12 %	15 %	2,00/kg	10 %	10 %
Aluminiumsvarer i almindelighed	8 %	3—15 %	10—14 %	8 %	8—10 %
Skruer og nitter af kobber og messing	6 %	15 %	10 %	6 %	7 %
Kobber- og messing- arbejder i almindelighed	8 %	15 %	10 %	8 %	8 %

Maskiner og apparater, ikke elektriske*Råvarer*, se jern og stål
samt andre metaller*Færdigvarer*

Forbrændingsmotorer	5—15 %	0—15 %	10—20 %	10 %	10 %
Stempler etc. til do.	5 %	15 %	10—20 %	10 %	10 %
Vand- og damp-turbiner	8 %	0—15 %	10—20 %	10 %	10—12 %
Dampkedler og forvarmere	8 %	12 %	5—20 %	10 %	10 %
Kugle- og rullelejer	0	0	20 %	10 %	10 %
Tandhjul m. m.	8 %	15 %	20 %	10 %	10 %
Lejer	8 %	15 %	20 %	10 %	10 %
Værktøjsmaskiner	10 %	15 %	0—20 %	10 %	10 %
Valseværker	5 %	15 %	20 %	10 %	10 %

Vareart	Toldsatser				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
Træbearbejdningsmaskiner	12 %	15 %	0—20 %	10 %	10 %
Papirmasse- og papirmaskiner	0	15 %	10—20 %	10 %	10 %
Trykkemaskiner	5 %	0	0	0—10 %	5—10 %
Tekstilmaskiner	0	15 %	10 %	10 %	10 %
Landbrugsmaskiner	0—5 %	12 %	10—20 %	10 %	10 %
Mejeri- og malkemaskiner	5 %	12 %	10—20 %	10 %	10 %
Centrifuger	10 %	12—15 %	10—20 %	10 %	10 %
Skrivemaskiner	0	15 %	10 %	10 %	10 %
Regnemaskiner og kassekontrolapparater	5 %	15 %	10 %	10 %	10 %
Koleskabe og kølemaskiner	12—15 %	15 %	10—15 %	10 %	15 %
Vaskemaskiner	15 %	15 %	20 %	10 %	15 %
Symaskiner	0	15 %	0	10 %	10 %
Ventilatorer og kompressorer	12 %	15 %	15—20 %	10 %	10 %
Pumper	12 %	15 %	15 %	10 %	10—12 %
Vejhøvl, gravemaskiner m. m.	10 %	15 %	15—20 %	10 %	10 %
Elevatorer og lofteapparater	12 %	15 %	20 %	10 %	12 %
Transportmidler					
Personbiler	12 %	15 %	30 %	15 %	12 %
Lastbiler og chassiser	4 %	15 %	20 %	15 %	12 %
Bildele					
samledele	0	0—13 %	20—25 %	12 %	10 %
andre	5 %	15—25 %	20—25 %	15 %	10 %
Motoreyklar	4 %	15 %	30 %	10—15 %	10—15 %
Cykler med hjælpemotor	20 %	15 %	30 %	15 %	15 %
Cykler	20 %	25 %	72,00/st	20,00/st	15 %
Cykel- og motoreykeldele	0—20 %	15—25 %	8—20 %	15 %	15 %
Traktorer	0—4 %	15 %	0	10 %	10 %
Fartøjer:					
store fartøjer	0	0	0	0	0
lystbåde	15 %	10—25 %	30 %	10 %	10 %
andre mindre fartøjer	0	10 %	0	10 %	0
Elektriske maskiner, apparater og ledninger					
<i>Råvarer, se resp. metaller og plast</i>					
<i>Færdigvarer</i>					
Generatorer og motorer	12 %	15—18 %	10 %	10 %	10 %
Transformatorer	12 %	15—18 %	17,5 %	10 %	12 %

Vareart	Toldsatser				
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Norden
Modstande, sikringer m. m.	15 ‰	0—20 ‰	12—20 ‰	10—15 ‰	12—15 ‰
Afbrydere	15 ‰	15—20 ‰	17,5— 20 ‰	10—12 ‰	12—15 ‰
Relæer	10 ‰	5 ‰	2,80/kg	10 ‰	12 ‰
Akkumulatorer:					
alkaliske	0	15 ‰	0,40/kg	10 ‰	10 ‰
andre	12 ‰	15 ‰	0,40/kg	10 ‰	10 ‰
Primärelementer	20 ‰	18 ‰	8—15 ‰	8 ‰	10 ‰
Elektriske måle- instrumenter	10 ‰	20 ‰	15— 17,5 ‰	10 ‰	10 ‰
Elektromedicinske apparater m. m.	5 ‰	0—15 ‰	10 ‰	10 ‰	10 ‰
Röntgenrör	0	0	0	0	0
Radiomodtagare	22,5 ‰	22 ‰	25 ‰	17 ‰	20 ‰
Elektronrör	0	10 ‰	0,40/kg	10 ‰	10 ‰
Telefonapparater	8 ‰	20 ‰	2,80/kg	10 ‰	10 ‰
Stovsugere	15 ‰	15 ‰	20 ‰	10 ‰	12 ‰
Bonemaskiner	15 ‰	15 ‰	20 ‰	10 ‰	12 ‰
Elektrisk håndværktøj	0—8 ‰	15 ‰	10—15 ‰	10 ‰	10 ‰
Konfurer, kogeapparater	15 ‰	18 ‰	10 ‰	10 ‰	10 ‰
Glødelamper	4,40/kg	25 ‰	4,50/kg	4,40/kg	4,50/kg
Neonrör	0,35/kg	30 ‰	4,50/kg	10 ‰	10 ‰
Isolerede ledninger og kabler	10 ‰	15 ‰	0,32— 1,40/kg	6—10 ‰	10 ‰

TILLÄGG 2

Nordiskt samarbete på jordbruksområdet

(Rapport från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet)

A. För nordisk samhandel på jordbruksområdet grundläggande förhållanden**1. Försörjningsläget**

Den sammanlagda jordbruksproduktionen i de nordiska länderna är av betydande omfattning. Åkerarealen uppgår totalt till 9,6 milj. hektar, varav Danmark och Finland vardera svarar för 27 procent, Norge för 9 procent och Sverige för 35 procent. Av den yrkesverksamma befolkningen erhåller för närvarande i Finland ej mindre än en fjärdedel sin utkomst av jordbruk m. m., medan motsvarande andel i Danmark och Norge uppgår till omkring en sjättedel och i Sverige till ungefär en tiondel. Jordbruksexporten uppgick 1965 till sammanlagt 6 200 milj. sv. kr. samtidigt som importen var av ungefär samma storleksordning. I Bihang (s. 52) återfinns vissa statistiska uppgifter om förhållandena på jordbruksområdet i de nordiska länderna.

I fråga om animalier är produktionen i *Danmark* helt inriktad på export. Beträffande nötkött är produktionen inom landet närmare 3 gånger större än den inhemska förbrukningen, medan fläskproduktionen är 4 gånger större än landets konsumtion. Ungefär samma förhållande gäller för fjäderfäkött. Däremot har överskottsproduktionen av ägg minskat under senare år och numera exporteras ungefär en tredjedel av produktionen. Produktionen av smör är 3 1/2 gånger större än förbrukningen inom landet, medan ostproduktionen uppgår till 2 1/2 gånger landets konsumtion. På vegetabiliesidan har tidigare importerats betydande kvantiteter fodersäd. Denna import har emellertid successivt begränsats, vilket även gäller införseln av brödsäd. I fråga om sistnämnda sädeslag har under vissa år även exportöverskott förekommit. Betydande exportkvantiteter föreligger vidare beträffande rapsfrö.

I *Finland* var självförsörjningsgraden för jordbruksprodukter, beräknad på kaloribasis, år 1964 närmare 97 procent av landets konsumtion av egentliga jordbruksvaror. Självförsörjningsgraden för brödsäd uppgick till 95 procent, för socker till 23, för mejeriprodukter till 129, för kött till 101 och för ägg till 119 procent. Finland har traditionellt varit ett importland för vete och råg. Importen av dessa sädeslag uppvisar emellertid betydande variationer beroende på skördeutfallet inom landet. Införseln av fodersäd

varierar likaledes år från år men är i regel obetydlig i förhållande till brödsädsimporten. Under 1960-talet har sockerimporten varit oförändrad. Av kött har endast importerats obetydliga kvantiteter. Före andra världskriget var Finland en betydande exportör av smör, och exporten av mejerivaror togs åter upp snart efter krigsslutet. År 1964 uppgick den sammanlagda utförseln av smör och ost till 45 milj. kr. Äggexporten uppgick 1964 till 8 milj. kg.

Jordbruksproduktionen täcker i *Norge* närmare 40 procent av landets totala förbrukning av jordbruksvaror. Betydande olikheter föreligger dock i fråga om olika varugrupper. Under perioden 1959—62 var självförsörjningsgraden för mjölk och grädde 100 procent, medan motsvarande siffra för smör var 146, för ost 132, för ägg 102, för fläsk 98, för kött 100, för potatis 100 och för mjöl 5. Vidare täcktes 56 procent av landets förbrukning av spannmål genom inhemska produktion. Följaktligen täcks den inhemska förbrukningen i stort sett på animalieområdet och för en del animalier föreligger även tämligen stora exportöverskott. Däremot är produktionen av vegetabilier begränsad. Av jordbrukets totala produktionsvärde svarar husdjursprodukter för ungefär tre fjärdedelar. På vegetabiliesidan dominerar foderproduktionen.

Sedan början av 1950-talet har i *Sverige* förekommit överskott av vissa jordbruksprodukter. Detta har emellertid inte inneburit, att jordbrukets produktionsvolym totalt sett har ökat. Liksom under förkrigstiden har självförsörjningsgraden under 1950- och 1960-talen i genomsnitt legat vid omkring 95 procent. Vid en i stort sett oförändrad självförsörjningsgrad har dock kaloriförbrukningen per capita minskat, medan totalbefolkningen samtidigt ökat. För vegetabilier har självförsörjningsgraden 1965/66 beräknats till 82 procent, varvid överskott bl. a. redovisas i fråga om vete och råg. För animaliesektorn var självförsörjningsgraden samma år 106. För smör uppgick den till 116, för ost till 96, för kött till 102, för fläsk till 112 och för ägg till 102 procent.

Av det föregående framgår, att full självförsörjning eller överskott i regel föreligger i fråga om de viktigare animalieprodukterna, medan importbehov i allmänhet är för handen i fråga om vegetabilier. Importbehovet av spannmål uppvisar betydande variationer från år till år beroende på det aktuella skördeutfallet. En sammanställning av uppgifter om export- och importförhållanden återfinns i Tablå 1.

Exporten av jordbruksprodukter från de nordiska länderna är till helt övervägande del destinerad till utomnordiska länder. Sålunda uppgick 1965 den sammanlagda nordiska utförseln av nöt- och kalvkött till 82 milj. kg, varav endast 2 milj. kg exporterades till andra nordiska länder. Motsvarande siffror för fläsk var samma år 430 respektive 8 milj. kg samt för ost 105 respektive 6 milj. kr. I fråga om smör förekom praktiskt taget ingen inter-nordisk samhandel, vilket även i stort sett gällde beträffande ägg. Däremot

Tablå 1. Nettoexport (+) och nettoimport (-) av olika jordbruksprodukter i genomsnitt 1963—65.

I milj. kg.	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Vete	+ 48	- 158	- 343	+ 126
Råg	+ 18	- 40	- 44	- 72
Korn	- 159	- 23	- 42	+ 86
Havre	- 56	- 24	- 8	+ 82
Socker	+ 70	- 140	- 146	- 75
Smör	+ 107	+ 14	+ 5	+ 9
Ost	+ 78	+ 19	+ 12	- 3
Nöt- och kalvkött	+ 76	+ 0	- 0	+ 9
Fläsk och bacon	+ 375	-	- 1	+ 15
Ägg	+ 29	+ 9	- 1	+ 5

var den internordiska samhandeln av större betydelse i fråga om vissa vegetabilier, bl. a. råg och socker.

2. Produktionsinriktningen

Såsom framhållits, domineras jordbruksproduktionen i samtliga nordiska länder av animalier. I Danmark svarar husdjursprodukter för ej mindre än omkring nio tiondelar av jordbrukets totala produktionsvärde, medan motsvarande andel i de övriga nordiska länderna uppgår till i runt tal tre fjärdedelar. Produktionsinriktningen hänger bl. a. samman med vissa strukturella förhållanden hos det nordiska jordbruket.

I betydande delar av Norden, främst i skogsbygderna och hedslåttsområdena samt i de nordligare trakterna, betingas jordbrukets inriktning på animalieproduktion av jordmån, klimat och topografi. I dessa områden måste jordbrukarna i första hand inrikta sig på odling av vallväxter och andra foderväxter, som till allra största delen används för animalieproduktion vid gården. Vegetabilieproduktionen utgör därmed underlag för vidareförädling, och variationerna i produktionsinriktningen gäller i första hand förskjutningar mellan olika animalier. Den på animaliesidan dominerande produktionsgrenen är mjölkproduktionen.

Av central betydelse för den nordiska jordbrukets produktionsinriktning är i övrigt den stora förekomsten av mindre brukningsenheter. Även om inte oväsentliga strukturförändringar under det senaste årtiondet allmänt har kunnat noteras, faller fortfarande en väsentlig del av jordbruksproduktionen på småbruk. I Danmark är närmare två femtedelar av samtliga brukningsenheter mindre än 10 hektar, medan denna andel i Finland uppgår till över tre fjärdedelar, i Norge till nästan nio tiondelar och i Sverige till omkring tre femtedelar.

Vid mindre jordbruk, som i förhållande till åkerarealens storlek i regel har god tillgång till arbetskraft, är det nödvändigt att välja sådana produktionsgrenar, vilka i största möjliga utsträckning kan ge denna arbetskraft

sysselsättning och inkomster. I första hand dominerar därför vid småbruk mjölkproduktionen, eftersom denna produktion är särskilt arbetsintensiv och mjölkinkomsterna i högre grad än inkomsterna från någon annan jordbruksprodukt utgör ersättning för arbete, som lagts ned i produktionen. Andra produktionsgrenar, vilka är av betydelse vid småbruken, är bl. a. ägg-, smågris- och fläskproduktionen.

Mot angiven bakgrund kan konstateras, att möjligheterna att variera jordbruksproduktionens sammansättning i de nordiska länderna under nu rådande förhållanden är tämligen begränsade. Ändrade förhållanden härvidlag kan endast uppnås om produktionen begränsas i vissa områden samtidigt som man skapar så stora brukningsenheter, att deras innehavare inte är bundna till arbetsintensiva produktionsgrenar för att få full sysselsättning och tillräckliga inkomster. En anpassning till mera genomgripande ändringar i marknadsförhållandena förutsätter således långtgående och tidskrävande förskjutningar i fråga om produktionsunderlag och brukningsstruktur.

3. Produktionsvolymen och statliga åtgärder

I *Danmark* har målsättningen för de jordbrukspolitiska åtgärderna traditionellt varit att i största möjliga utsträckning utnyttja jordbrukets produktionskapacitet och förbättra jordbrukets konkurrensläge på exportmarknaderna. Under 1950-talet uppstod dock vissa svårigheter för det danska jordbruket på grund av den ogynnsamma prisutvecklingen vid export. Jordbrukarnas inkomster kom således att uppvisa en allt större eftersläpning i förhållande till inkomsterna i andra näringar. Med anledning härav ansågs det i slutet av 1950-talet nödvändigt att frångå den tidigare politiken med begränsade statliga ingrepp i prishildningen på jordbruksprodukter. Genom olika beslut infördes på skilda varuområden statliga subventioner eller andra åtgärder, som lett till höjda priser vid avsättning av jordbruksalster på den inhemska marknaden. Den vägledande principen har härvid varit att tillförsäkra den inhemska produktionen skäliga priser vid avsättningen inom landet. De olika åtgärderna har genomförts successivt och någon konkret utformad målsättning i fråga om den totala produktionsutvecklingen eller jordbruksbefolkningens inkomstbildning har inte uppställts.

Självförsörjningen har i *Finland* varit en central produktionsmålsättning på jordbruksområdet. Denna målsättning har bl. a. betingats av behovet att skapa utkomstmöjligheter för en omfattande jordbruksbefolkning. I övrigt har de jordbrukspolitiska åtgärderna präglats av strävandena att nå balans mellan produktion och inhemsk konsumtion och förhindra uppkomsten av pristryckande överskott. De hittillsvarande åtgärderna, vilka till sin natur varit närmast prispolitiska, har koncentrerats på att styra produktionen mot områden med underskott. Dessa möjligheter till en ök-

ning av produktionen är emellertid i stort sett uttömda med undantag möjligen för nötkött. Samtidigt har man sökt främja den inhemska konsumtionen av främst smör. För att motverka produktionsuppgången har importen av kraftfoder begränsats, priserna på handelsgödsel höjts och vissa ändringar genomförts i fråga om småbruksstödet. Fr. o. m. 1962 har vidare vid de prispolitiska besluten produktionsökningen endast beräknats efter världsmarknadspris. I praktiken har detta inneburit, att i den mån ökad produktion lett till större export än tidigare har förlusterna vid denna export fått bäras av jordbruket självt. Hittills vidtagna åtgärder har inte varit tillräckliga för att minska överskottsproduktionen och har inte heller kunnat förhindra dess ytterligare tillväxt.

Enligt gällande jordbrukspolitiska riktlinjer har i *Norge* möjligheterna till en lönsam avsättning på längre sikt bildat ramen för produktionens omfattning. Vid val av produktionsmålsättning har man vidare byggt på sociala och beredskapsmässiga värderingar. Dessutom är inkomstlikställighet mellan jordbruksbefolkning och jämförliga befolkningsgrupper en central riktpunkt för norsk jordbrukspolitik. Med angivna utgångspunkter har som produktionsmål bl. a. angetts att täcka landets behov av mjölk, smör, ost, kött, fläsk och ägg. Man skall även söka utnyttja möjligheterna att få till stånd en lönsam export av vissa alster från jordbruket. Av beredskaps-skäl skall en betydande spannmålsproduktion upprätthållas. För att undvika exportöverskott av animalier har vissa åtgärder vidtagits för att begränsa produktionen av dessa produkter i fredstid.

I *Sverige* har gällande huvudlinjer för jordbrukspolitiken angetts i ett beslut av 1947 års riksdag. Någon bestämd riktpunkt för storleken av jordbruksproduktionen uppställdes därvid inte. En betryggande marginal mellan produktionen och det normala inhemska avsättningsutrymmet ansågs dock önskvärd redan ur jordbrukets egen synpunkt. Detta ställningstagande avsågs dock endast att tjäna som vägledning för rationaliseringsarbetet. Statligt prisstöd har följaktligen utgått även för den del av produktionen, som överstigit den angivna gränsen, dock med den begränsningen, att prisstöd i princip inte utgått för en produktion som överstiger det inhemska konsumtionsutrymmet. En genomgripande översyn av den svenska jordbrukspolitiken pågår för närvarande. Utgångspunkten för dessa överväganden är de förslag, som nyligen lagts fram av en särskild utredning. Denna har föreslagit att självförsörjningsgraden av samhällsekonomiska och marknadsmässiga skäl fram till slutet av 1970-talet under vissa förutsättningar successivt skall sänkas till c:a 80 procent av full självförsörjning. Detta förslag innebär alltså inte att produktionsvolymen omedelbart skall skäras ned. Det innebär i stället att en viss minskning av produktionsvolymen uppnås genom en successiv begränsning av produktionsunderlaget inom jordbruket, bl. a. genom att odlingen på jordar av sämre beskaffenhet läggs ned. Följs utredningens förslag uppstår på en del varuområden

stegvis behov av ökad import, som kan komma bl. a. den internordiska handeln till godo. Utredningens prognoser visar att vid oförändrade prisrelationer en brist på nötkött samt underskott på smör kommer att uppstå. Behovet av matfett väntas dock i ökad utsträckning kunna tillgodoses med inhemska margarinråvaror. Om det framtida gränsskyddet tillämpas i stort sett likformigt för olika varuområden, kan effekten härav på längre sikt väntas bli att erforderlig import koncentreras till vegetabiliska produkter, medan för de animaliska produkterna kommer att gälla i det närmaste full självförsörjning.

Sammanfattningsvis kan konstateras, att några genomgripande åtgärder i syfte att begränsa produktionsvolymen hittills inte vidtagits i något av de nordiska länderna. Således har sådana åtgärder inte varit aktuella i Danmark, där jordbruksproduktionen traditionellt varit inriktad på export. I Finland har strävandena till självförsörjning på olika varuområden varit kännetecknande för det allmännas åtgärder på jordbruksområdet. Den förda jordbrukspolitiken har emellertid på senare år modifierats och man har sökt begränsa överskottsproduktionen. I Norge utgör självförsörjningen med animalier ett centralt mål för de jordbrukspolitiska åtgärderna, och man har i betydande utsträckning sökt förbehålla den inhemska marknaden för landets produktion. I Sverige har frågan om överskottsproduktionen sedan länge stått i blickpunkten vid utformningen av olika åtgärder på jordbruksområdet och en begränsning av produktionsvolymen har ansetts som en av målsättningarna i samband med rationaliseringsverksamheten. Enligt det föreliggande utredningsförslaget skulle frågan om att minska den svenska produktionen få ökad aktualitet. En mera väsentlig minskning av produktionsvolymen har dock inte ansetts kunna ske snabbt. En 80-procentig självförsörjning har i förslaget ansetts som målsättning för slutet av 1970-talet.

I detta sammanhang kan nämnas, att betydande skillnader föreligger i prisnivåerna för jordbruksprodukter i de olika nordiska länderna. Uppgifter rörande producentpriserna på vissa produkter återfinns i Tablå 2. De angivna priserna inkluderar i förekommande fall prisbidrag som direkt utgår för en viss vara. Därutöver förekommer emellertid andra former av subventioner. Alltför långtgående slutsatser beträffande jordbrukets relativa inkomstläge i de olika länderna kan därför inte dras på grundval av föreliggande material.

4. Jordbruket i GATT och EFTA

GATT

För handeln med jordbruksvaror har GATT haft en förhållandevis begränsad betydelse. Vissa förhoppningar har ställts till den nu pågående tullsänkingsomgången, d. v. s. Kennedy-ronden. Förhandlingarna väntas komma in i ett avgörande skede under första halvåret.

Tablå 2. Producentpriser¹ på vissa jordbruksprodukter 1963/64—65/66

I svenska öre/kg. Index: Priset i Danmark = 100

Vete	Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	Index	Pris	Index	Pris	Index	Pris	Index	Pris
1963/64	38,04	100	85,80	226	63,03	166	48,79	128
1964/65	37,83	100	96,20	254	62,15	164	53,90	142
1965/66	38,79	100	95,60	246	62,48	161	50,22	129
<i>Sockerbetor</i>								
1963/64	7,24	100	16,35	226	—	—	10,61	147
1964/65	7,30	100	20,29	278	—	—	10,34	142
1965/66	7,63	100	21,86	287	—	—	11,15	146
<i>Mjök</i>								
1963/64	35,43	100	54,49	154	56,77	160	50,82	143
1964/65	34,92	100	62,00	178	58,37	167	56,08	161
1965/66	35,62	100	63,42	178	63,05	177	55,60	156
<i>Nötkött</i>								
lev. vikt								
1963/64	201	100	188	94	219	109	294	146
1964/65	238	100	198	83	232	97	328	138
1965/66	225	100	258	115	248	110	317	141
<i>Fläsk</i>								
lev. vikt								
1963/64	274	100	351	128	274	100	338	123
1964/65	260	100	372	143	288	111	316	122
1965/66	256	100	396	155	287	112	353	138
<i>Ägg</i>								
1963/64	256	100	393	154	382	149	329	129
1964/65	271	100	429	158	393	145	320	118
1965/66	295	100	435	147	405	137	348	118

¹ Angivna priser avser i princip faktiska priser utan avdrag för subventioner.

Förhandlingarna, som i princip avser varor inom Brysselomenklaturens kapitel 1—24, har uppdelats på så sätt att spannmåls-, kött- och mejeri-produkter behandlas i särskilda grupper i syfte att åstadkomma världsvida råvaruavtal eller arrangemang av motsvarande slag. Det är ännu inte möjligt att överblicka hur förhandlingarna kan komma att påverka de internationella konkurrensförhållandena på jordbruksområdet i sin helhet. Man torde dock inte ha anledning att räkna med några mera genomgripande förändringar.

Genom överenskommelse den 21 november 1966 har Danmark, Finland, Norge och Sverige beslutat om gemensamt framträdande i Kennedy-rodén, varvid dock är att märka att förhandlingar i spannmåls-, kött- och mejeri-grupperna tills vidare kommer att föras av varje land för sig. I anslutning

till beslutet om gemensamt framträdande har de nordiska länderna meddelat, att de kan nödgas återta lämnade erbjudanden, om inte förbättringar äger rum i övriga länders erbjudanden, i första hand från EEC.

De nordiska ländernas interna jordbrukspolitik torde inte nämnvärt komma att påverka det gemensamma framträdandet i Kennedy-rodén. Därest de nordiska länderna emellertid skulle bli kvar vid tidigare lämnade erbjudanden för andra varor än spannmåls-, kött- och mejeriprodukter, kan detta i viss utsträckning leda till en utjämning av de nordiska ländernas tullskydd och andra handelshinder.

EFTA

I EFTA-konventionen behandlas jordbruket och handeln med jordbruksvaror m. m. i artiklarna 21—25.

Enligt artikeln 22 är målsättningen bl. a. att under beaktande av medlemsländernas jordbrukspolitik underlätta en utveckling av handeln som bereder medlemsländer, vilkas ekonomi i stor utsträckning är beroende av export av jordbruksvaror, rimlig reciprocitet. Utvecklingen av handeln med jordbruksvaror granskas årligen inom EFTA:s jordbrukskommitté och dävid övervägs även åtgärder för att förverkliga den angivna målsättningen.

I konventionens artikel 23 har förutsetts bilaterala avtal på jordbruksområdet mellan medlemsländerna. Sådana avtal har också slutits mellan de nordiska länderna.

Det *dansk-finska* avtalet inleds med en deklaration från finsk sida att söka vidmakthålla Danmarks andel av den finska importen av jordbruksprodukter samt att vid en ökning av den finska importen den danska importen på motsvarande sätt ökas. Vidare beviljar Finland inom ramen för sitt importbehov Danmark importkvoter för vissa varuslag (bl. a. bacon och fläsk, sockerbeter, äpplen och päron, plantskolealster, blomsterlök samt fruktmos), i några fall i förening med åtaganden om tullåttnader. Därjämte innehåller avtalet bestämmelser som har till syfte att främja dansk export till Finland av tarmar, visst utsäde och grönsaker.

I det *dansk-norska* avtalet har Norge förklarat sig berett att, under hänsynstagande till målsättningen för norsk jordbrukspolitik och till internationella åtaganden, främja dansk export till Norge av jordbruksvaror. I avtalet anges särskilt att dansk-norskt samråd skall äga rum för att hindra skadeverkningar av dumpingexport från tredje land, öka samhandeln med trädgårdsprodukter, bibehålla och öka den traditionella importen till Norge av danskt socker samt studera norska veterinärbestämmelser såvitt dessa har betydelse för handeln med jordbruksprodukter.

I det *dansk-svenska* avtalet förklarar Sverige, att den svenska jordbrukspolitiken inte syftar till att öka produktionen och att Danmark därför kan påräkna att inte bara vidmakthålla utan också öka sin export av jordbruksvaror till Sverige. Vidare förklarar sig Sverige berett att undersöka

vilka åtgärder som är möjliga att vidta för att tillvarata danska exportintressen för vissa närmare angivna varor. I avtalet utfäster sig Sverige att betala ett visst belopp, lägst 20 milj. sv. kr. årligen såsom kompensation för att Danmark, till följd av den svenska jordbruksregleringens konstruktion, inte kan dra fördel av det höga prisläget i Sverige. Vidare innehåller avtalet bestämmelser som är ägnade att öka svensk import från Danmark av sockerbeter samt att hindra skadeverkningar av lågprisexport från tredje land.

Även om EFTA-konventionens primära syfte — att genom tullreduktioner främja handeln mellan medlemsstaterna — inte gäller jordbruksvaror, har likväl handeln med dylika varor ökat väsentligt sedan EFTA:s tillkomst. Härtill torde verkningarna av nyss nämnda bilaterala avtal ha bidragit. Sålunda har exporten av jordbruksprodukter från de fyra nordiska länderna till de tre övriga ökat från, i runda tal, 350 milj. sv. kr. i årsgenomsnitt åren 1961—63 till 450 milj. sv. kr. år 1965 eller med ungefär 30 procent. Av nyssnämnda ökning med 100 milj. sv. kr. har Danmark svarat för cirka 75 milj. sv. kr.

Vid EFTA:s ministerrådsmöte i Bergen i maj 1966 beslöt man att uppmåna medlemsländerna att genomföra bilaterala förhandlingar med syfte att ytterligare avveckla eller undanröja hindren för samhandeln med jordbruksvaror. På dansk sida utarbetades för de olika medlemsstaterna, inklusive de nordiska länderna, listor med konkreta förslag beträffande förbättrade avsättningsvillkor för ett begränsat antal varor. Vid valet av varor samt vid utarbetandet av förslag till preferenser tog man hänsyn till övriga länders nationella jordbrukspolitik samt till att de danska önskemålen skulle kunna tillgodoses utan att föreliggande internationella förpliktelser åsidosattes.

På grundval härav har senare bilaterala förhandlingar genomförts med bl. a. de nordiska länderna. *Finland* har härvid gjort vissa medgivanden inom frukt- och trädgårdssektorn och beträffande importen av vissa ostsorter samt åtagit sig att överväga import av vissa danska köttkonservtyper. *Norge* har för sin del ställt lättnader i utsikt för den danska exporten av kött. Vidare har Norge avvecklat tullarna inom EFTA för vissa sorter frö till utsäde och upprättat globalkontingenter för enstaka jordbruksindustriprodukter. Förhandlingarna med *Sverige* är ännu inte slutförda. Tills vidare har man från svensk sida beträffande oxkött föreslagit vissa begränsade medgivanden baserade på principen om tullkvoter. Övriga danska önskemål är under fortsatt diskussion.

5. EEC:s marknadspolitik m. m.

Såsom tidigare angetts skulle enligt Nordiska rådets rekommendation nr 26/1966 spørsmålet i samband med nordiskt samarbete på jordbruksområdet klarläggas bl. a. under hänsynstagande till strävandena att uppnå en europeisk marknad omfattande så många som möjligt av de europeiska länderna.

Mot denna bakgrund lämnas en redogörelse för huvudprinciperna i EEC:s marknadssystem på jordbruksområdet.

Enligt Romfördraget skall jordbruket i princip integreras på samma sätt som andra näringsgrenar i den Europeiska ekonomiska gemenskapen. På grund av de speciella förhållandena på jordbruksområdet har emellertid särskilda regler fastställts för genomförandet av den gemensamma marknaden för jordbruksvaror inom EEC.

I Romfördraget anges endast rambestämmelser för den gemensamma jordbrukspolitik. Denna politik skall enligt artikel 39 i fördraget ha till syfte att öka produktiviteten inom jordbruket, att tillförsäkra jordbrukbefolkningen en skälig levnadsstandard, att stabilisera marknaderna, att trygga livsmedelsförsörjningen och att tillförsäkra konsumenterna jordbruksprodukterna till skäliga priser.

Den egentliga utformningen av den gemensamma jordbrukspolitik har skett efter Romfördragets ikraftträdande på grundval av olika förslag, som utarbetats av EEC-kommissionen. Som följd av detta arbete har vid början av 1967 gemensamma marknadsregleringar genomförts för ungefär 90 procent av jordbruksproduktionen inom EEC, varvid även regler har fastställts beträffande finansieringen av dessa regleringar. På andra områden av den gemensamma jordbrukspolitik har framstegen däremot varit mera begränsade. Detta gäller bl. a. införandet av en gemensam handels- och strukturpolitik på jordbruksområdet.

Syftet med olika marknadsregleringar är att efter en övergångsperiod skapa en fri marknad med en gemensam prisnivå och ett gemensamt gränsskydd. Betydande skillnader föreligger härvid i detaljutformningen av marknadsregleringarna för skilda varuområden. Den gemensamma huvudprincipen är emellertid, att man utnyttjar prismekanismen för reglering av produktionen, handeln och konsumtionen. I samband med införandet av marknadsregleringarna har medlemsländerna fått upphäva eventuella tidigare tillämpade kvantitativa importbegränsningar och exportstödordningar även gentemot tredje länder. I stället har införts rörliga importavgifter samt exportbidrag, vilka i princip motsvarar skillnaden mellan världsmarknadspriserna och de högre EEC-priserna. Ett undantag från angivna principer utgör dock marknadssystemet för socker, där man under en övergångsperiod tillämpar en produktionsreglering. För samtliga produkter finns dessutom möjlighet att i första hand under övergångsperioden tillgripa särskilda åtgärder beträffande importen vid särskilda prissituationer på de gemensamma marknaderna. En annan huvudprincip i EEC:s marknadsordningar är att produktionssubventioner icke skall utgå. Från denna princip har dock för tiden fram till 1970 gjorts vissa undantag, bl. a. för ost i Tyskland och för smör i Nederländerna. Tillämpningen av marknadssystemen övervakas av EEC-kommissionen, varvid särskilda förvaltningskommittéer finns för varje viktigare varugrupp.

Tablå 3. Export av olika jordbruksprodukter totalt och till EEC-området 1961/63 samt 1964 och 1965

	Totalt, milj. kg			EEC, milj. kg			EEC i % av tot.exp.		
	1961/63	1964	1965	1961/63	1964	1965	1961/63	1964	1965
<i>Smör</i>									
Danmark	112,2	103,9	115,5	8,5	2,6	4,7	7,6	2,5	4,1
Finland	14,5	24,0	19,4	0,8	0,5	0,0	5,5	2,1	—
Norge	4,8	6,5	3,9	1,5	0,4	0,2	31,2	6,2	5,1
Sverige	12,0	8,5	7,5	5,1	1,0	0,1	42,5	11,8	1,3
<i>Ost</i>									
Danmark	79,8	82,0	74,7	47,7	49,8	12,9	59,8	60,7	57,4
Finland	17,3	22,6	19,7	8,6	8,8	6,7	49,7	39,4	34,0
Norge	10,9	12,3	10,6	5,3	4,0	1,4	48,6	32,5	13,2
Sverige	5,2	5,1	3,7	3,9	3,7	1,0	75,0	68,5	27,0
<i>Nöt- och kalvkött</i>									
Danmark	170,5	149,2	146,2	131,3	128,6	129,8	77,0	86,2	88,8
Finland	0,1	0,1	1,5	0	0	0,1	—	—	6,7
Norge	3,0	0,2	0,5	0,5	0,2	0,5	16,7	100,0	100,0
Sverige	9,5	20,9	17,7	3,0	18,8	16,0	31,6	90,0	90,4
<i>Fläsk</i>									
Danmark	359,6	391,3	437,8	44,3	41,9	61,4	12,3	10,7	14,0
Finland	1,5	2,0	2,4	—	—	0,3	—	—	12,5
Norge	—	—	1,8	—	—	0,8	—	—	44,4
Sverige	23,6	23,3	24,1	3,2	7,3	7,2	13,6	31,3	29,9
<i>Ägg</i>									
Danmark	50,7	27,6	22,1	29,3	7,0	17,0	57,8	25,4	76,9
Finland	8,4	8,2	9,8	5,9	1,0	0,9	70,2	12,2	9,2
Norge	0,5	0,2	0,5	0,3	0,0	0,3	60,0	—	60,0
Sverige	5,4	8,2	5,4	2,8	3,2	2,2	51,9	39,0	59,3

För finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitiken har det i enlighet med Romfördraget upprättats en europeisk orienterings- och garanti-zon för jordbruket. Med medel från fonden finansieras bl. a. exportbidrag, interna marknadsinterventioner och utgifterna i samband med strukturförbättringar, rationalisering och liknande. Det beräknas att utgifterna från fonden 1970 kommer att överstiga 1 miljard dollars. Till fonden skall föras de införselavgiftsmedel, som inflyter vid import från tredje länder. Vidare skall bidrag till fonden lämnas av medlemsländerna i enlighet med en fast fördelningsgrund.

Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EEC omfattar förutom angivna marknadssystem och regler för deras finansiering även en rad bestämmelser om harmonisering av konkurrensreglerna och den nationella lagstiftningen på jordbruksområdet. Härtill kommer vissa rambestämmelser

ser i fråga om struktur- och socialpolitiken samt ett samarbete beträffande forskning, undervisning, upplysningsarbete och jordbruksstatistik.

Det kan slutligen nämnas, att de nordiska ländernas jordbruksexport till EEC-länderna 1965 utgjorde 30 procent av den sammanlagda jordbruksexporten. Av den danska exporten gick 29 procent till EEC, av den finska 16 procent, av den norska 22 procent och av den svenska 43 procent. Danmark svarade för ungefär fyra femtedelar av den sammanlagda nordiska jordbruksexporten till EEC, varvid — såsom bl. a. framgår av Tablå 3 — EEC-länderna i första hand är avnämare av dansk ost samt danskt nöt- och kalvkött. För Danmarks jordbruk är följaktligen utförseln till EEC av central betydelse. Det bör understrykas, att åtgärderna inom EEC ej endast påverkar marknaderna i de nordiska länderna genom återverkningar på dessa länders export utan även indirekt genom inverkan på det internationella marknadsläget på jordbruksområdet.

Det är uppenbart att ett nordiskt samarbete på jordbruksområdet inte kan behandlas utan att beakta utformningen av EEC:s jordbrukspolitik och strävandena att uppnå en europeisk marknad omfattande så många som möjligt av de europeiska länderna. Samarbetsutskottets diskussioner har skett mot denna bakgrund.

6. GATT- och EFTA-aspekter på nordiskt samarbete inom jordbruksområdet

GATT

Enligt artikel I i GATT gäller allmänt förbud mot diskriminerande behandling i fråga om tullar eller avgifter på import eller export. Undantag från denna huvudregel gäller bl. a. i fråga om tullunioner och frihandelsområden. Reglerna för bildande av sådana sammanslutningar är preciserade i GATT-avtalet. Ett av huvudkraven (artikel XXIV, punkt 5 a och b) är att tullar och andra handelsregleringar inte får vara högre eller strängare än de motsvarande tullar eller regleringar som tillämpades före bildandet av frihandelsområdet (beträffande tullunioner »den allmänna belastningen av tullar eller regleringar före bildandet av unionen»). Ett annat huvudkrav (artikel XXIV, punkt 8) är att tullar och andra restriktioner vid handel mellan medlemsstaterna (i tullunionen respektive frihandelsområdet) skall avskaffas för i stort sett all handel (substantially all the trade) med varor som har sitt ursprung i land inom tullunionen eller frihandelsområdet. För arrangemang som icke uppfyller kraven enligt artikel XXIV erfordras särskilt medgivande om undantag från avtalets bestämmelser (enligt artikel XXV).

Åtgärder syftande till ett mera långtgående nordiskt samarbete, t. ex. i form av en fullständig marknadsgemenskap, torde kunna utformas i nära överensstämmelse med GATT-reglerna. Åtgärder inom ramen för ett be-

gränsat samarbete synes i viss utsträckning kunna komma att betraktas såsom stridande mot GATT:s regler.

Det kan i detta sammanhang erinras om den diskussion som ägt rum inom EFTA:s jordbrukskommitté, där olika meningar förelegat om möjligheterna att få preferenssystem accepterade inom GATT. Enligt den ena uppfattningen, som delas av flertalet medlemsländer, torde det inte vara förenligt med GATT att genomföra lättnader för handeln med jordbruksvaror med mindre dessa lättnader för de enskilda varorna medför en fullständig avveckling av såväl tullar som kvantitativa restriktioner. Från bl. a. dansk sida har häremot anförts, att GATT:s regler knappast kan antas hindra en mindre långtgående liberalisering av importskyddet för jordbruksvaror. Härvid hänvisar man från dansk sida dels till att EFTA på jordbruksområdet inte uppfyller GATT:s krav, dels till att en delvis avveckling av skyddet redan genomförts enligt vissa av de bilaterala avtalen mellan EFTALänderna.

EFTA

EFTA:s allmänna regler om tullavveckling omfattar inte jordbruksområdet. I EFTA-konventionen förutses dock att bilaterala avtal kan träffas om åtgärder för att underlätta utvecklingen av handeln med jordbruksvaror, däri inbegripet avveckling av tullar på vissa jordbruksvaror. I moment 3 i artikel 23 fastslås, att bestämmelser angående tullar i sådana avtal skall gälla till förmån för alla övriga medlemsstater.

Förhållandet mellan EFTA och det nordiska samarbetet berördes i ett uttalande, som gjordes av den danske utrikesministern på de danska, norska och svenska delegationernas vägnar vid det ministermöte som hölls i Saltsjöbaden den 20—21 juli 1959 i samband med utarbetandet av EFTA-konventionen. I uttalandet framhålls bl. a., att planerna på ett nordiskt ekonomiskt samarbete borde anpassas till det föreslagna europeiska frihandelsområdet mellan de sju och att de nordiska länderna hade beslutat fortsätta arbetet på ett inbördes ekonomiskt samarbete och dess anpassning till de nya förhållandena.

För att stå i överensstämmelse med EFTA-reglerna skall i princip varje tullmedgivande som sker inom ramen för ett nordiskt jordbrukssamarbete — långtgående såväl som mindre långtgående — tillämpas i fråga om samtliga EFTA-länder. Det finns dock knappast anledning förmoda att detta i praktiken skulle medföra oöverstigligen hinder; dels på grund av övriga EFTA-länders bristande intresse av att utnyttja eventuella nordiska koncessioner beträffande jordbruksprodukter, dels genom att man bl. a. med hänvisning till det ovannämnda uttalandet torde kunna påräkna förståelse från övriga EFTA-länder beträffande eventuella nordiska medgivanden som led i ett vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete.

B. Inom samarbetsutskottet diskuterade samarbetsmöjligheter

Mot denna bakgrund har samarbetsutskottet undersökt olika möjligheter att skapa förutsättningar för en ökad handel med jordbruksprodukter mellan de nordiska länderna. Härvid har granskats skilda möjligheter till nordiskt samarbete på detta område av såväl mera långtgående som begränsad karaktär. Samarbetsutskottet har vidare undersökt möjligheterna att vid nuvarande produktionsstruktur och försörjningsläge få till stånd en ökad sammordisk handel på vissa särskilda varuområden.

1. Nordisk marknadsgemenskap

En fullständig nordisk marknadsgemenskap på jordbruksområdet skulle innebära att samtliga handelshinder mellan de nordiska länderna avskaffas samtidigt som gränsskyddet mot tredje länder samt olika interna stödåtgärder harmoniseras. Denna väg för att frigöra handeln skulle således som målsättning förutsätta en gemensam jordbrukspolitik och en enhetlig nordisk prisnivå för jordbruksvaror.

I fråga om en fullständig marknadsgemenskap kan först och främst konstateras, att i de nordiska länderna för närvarande betydande skillnader föreligger i fråga om prisnivåerna och utformningen av de nationella stödåtgärderna för jordbruket. Detta gäller ej enbart gränsskyddet, som i växlande omfattning i de olika länderna lämnas i form av en avgiftsbeläggning av införseln eller kvantitativa importregleringar. I samtliga länder utgår dessutom inte obetydliga subventioner, vilka måste avskaffas eller harmoniseras, om en fullständig marknadsgemenskap skall genomföras. Dessa olikheter i jordbruksstödet utformning hänger i hög grad samman med skillnaderna i den jordbrukspolitiska målsättningen. Genomförandet av ett gemensamt marknadssystem innebär följaktligen, att olika länder måste acceptera långtgående ändringar av sina hittillsvarande jordbrukspolitiska mål, bl. a. beträffande självförsörjningen och jordbruksproduktionens geografiska fördelning.

Av det tidigare anförda har framgått, att de nordiska länderna för närvarande i försörjningshänseende i mycket liten utsträckning kompletterar varandra. De nuvarande produktionsinriktningen — med full självförsörjning eller överskott på animalieområdet — betingas i första hand av den förefintliga bruksstrukturen i de olika länderna. På grund av denna bundenhet i produktionsinriktningen kan den för en marknadsgemenskap nödvändiga produktionsanpassningen inte genomföras utan en genomgripande strukturförändring. För vissa länder torde detta, som nämnts, innebära en radikal ändring av de mål, som har ställts upp beträffande självförsörjningen på jordbruksområdet. Likaledes torde i detta sammanhang krävas långtgående ändringar av de sociala och befolkningspolitiska mål-

sättningar, vilka i vissa fall har bildat bakgrunden till den förda jordbrukspolitiken.

Frågan är således om man är villig att i de olika länderna inom över-skådlig tid genomföra sådana åtgärder som kan skapa förutsättningar för den produktionsanpassning som är nödvändig i samband med genomförandet av en marknadsgemenskap. Sådana åtgärder måste bli av betydande närings- och befolkningspolitisk räckvidd. Eventuella överväganden om att genomföra en marknadsgemenskap måste följaktligen föregås av vissa grundläggande ekonomiskt-politiska ställningstaganden.

Från dansk sida har lagts fram en redogörelse för vissa metoder vid införandet av en gemensam nordisk marknad för jordbruksprodukter samt för utformningen av en sådan marknad. Härvid har hänvisats till ett medlemsförslag (Sak A 5/1966) om gemensam nordisk jordbruksmarknad, som i oktober 1964 lagts fram i Nordiska rådet av danska parlamentariker. Vidare har erinrats om vissa uttalanden i berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete till Nordiska rådets 14:e session (Sak C 5/1966). Enligt dansk uppfattning skulle en marknadsgemenskap ta sikte på fri rörelse över gränserna för jordbruksprodukter efter att hänsyn tagits till de enskilda ländernas inkomst- och sysselsättningspolitik och de därav följande konkurrensvillkoren. Den jordbruksreglering, som i fortsättningen skulle vara nödvändig i de nordiska länderna, skulle ges en sådan utformning att den inte gjorde frigörelsen av den nordiska samhandeln med jordbruksprodukter illusorisk.

Från dansk sida har angetts vissa villkor, som det danska jordbruket torde komma att ställa för en gemensam nordisk marknad på jordbruksområdet. Dessa villkor innebär dels att införandet av en sådan marknadsgemenskap skall åtföljas av en väsentlig minskning av självförsörjningsgraden i övriga nordiska länder, dels att denna minskning skall ske under en relativt kort period och dels att priserna för jordbruksvaror vid nordisk samhandel skall betydligt förbättras. En lämplig riktpunkt vore en nivå, något understigande den som gäller inom EEC.

Från finsk och norsk sida har anförts — bl. a. under åberopande av de i det föregående redovisade förhållandena i fråga om försörjningsläge och produktionsinriktning — att det i vederbörande länder inte är möjligt att snabbt genomföra en begränsning av självförsörjningsgraden. De ändringar av jordbrukspolitiken som är nödvändiga för en minskning av självförsörjningsgraden — dessa skulle bl. a. innebära en sänkning av de prisnivåer, som nu gäller i andra nordiska länder än Danmark — skulle få mycket långtgående samhällsekonomiska konsekvenser i såväl Finland som Norge. Dessa problem kunde bemästras endast på mycket lång sikt. Det danska jordbrukets villkor om en snabb och väsentlig minskning av självförsörjningsgraden är följaktligen omöjligt att förverkliga. Från svensk sida har man förklarat sig beredd att ta del danska förslaget som utgångs-

punkt för en fortsatt diskussion om en marknadsgemenskap på jordbruksområdet.

Med anledning av vad som anförts torde det för närvarande inte vara möjligt att uppnå en för samtliga nordiska länder acceptabel lösning av problemen i samband med genomförandet av en nordisk marknadsgemenskap för jordbruksprodukter.

2. Samordning av regleringsåtgärderna vid internordisk handel

En mera begränsad målsättning för samarbetet på jordbruksområdet kan uppnås genom att importregleringar för jordbruksvaror i de nordiska länderna samordnas i sådan utsträckning, som är nödvändig för att få till stånd ett fritt och vidgat nordiskt varuutbyte. Detta kan ske genom ett system med gemensamma minimipriser för olika jordbruksprodukter vid nordisk samhandel samt särskilda internordiska importavgifter, som successivt avvecklas.

Enligt detta system fastställs gemensamma minimipriser till en nivå, som svarar mot vissa representativa europeiska marknadsnoteringar (exempelvis danska noteringar). Vid införsel från nordiska länder till lägre pris än minimipriser, tas en särskild avgift ut, varigenom priset höjs i nivå med minimipriset. Vidare uttas särskilda importavgifter, som i huvudsak svarar mot skillnaderna mellan minimiimportpriserna och de marknadspriser som med hänsyn till interna jordbrukspolitiska förhållanden eftersträvas i importlandet. Storleken av dessa avgifter fastställs från början med hänsyn till konsument- och producentintressena i importlandet samt med hänsyn till målsättningen att vidga den internordiska handeln med jordbruksprodukter. I fråga om import från tredje länder tillämpas gränsskyddet i nu gällande former, varvid omfattningen av detta skydd liksom hittills grundas på nationella jordbrukspolitiska överväganden.

Systemet har således gemensamma minimipriser som utgångspunkt. På grund av den särskilda importavgiften påverkar dessa priser emellertid inte omedelbart marknaderna i importländerna. Då nämnda avgifter bl. a. skall fastställas med hänsyn till målsättningen att öka den nordiska samhandeln, erhålls emellertid redan från början en viss marknadsanknytning. En vidgad handel med jordbruksprodukter mellan de nordiska länderna skall därefter uppnås genom en successiv avveckling av den särskilda avgiften. Härigenom minskas stegvis skillnaderna mellan de gemensamma minimipriserna och de nationella priserna. Sedan de särskilda importavgifterna avvecklats helt, blir de gemensamma minimipriserna i väsentlig mån bestämmande för de nationella prisnivåerna.

Det bör observeras, att den successiva prisutjämningsens effekt på produktionsutvecklingen helt eller delvis kan elimineras genom interna pris-subsventioner. Om så skulle bli fallet, skulle systemet inte medföra att de nordiska länderna i större utsträckning än tidigare kompletterade var-

andra i fråga om försörjningen med jordbruksprodukter, och systemet skulle därmed förlora en väsentlig del av sin reella innebörd. För att garantera en för ökad nordisk samhandel nödvändig produktionsanpassning måste därför vissa gemensamma näringspolitiska huvudlinjer fastställas på jordbruksområdet.

De i föregående avsnitt nämnda närings- och befolkningspolitiska konsekvenserna måste i väsentlig utsträckning tas även vid genomförandet av här ifrågasatt system. Svårbemästrade problem kan därför uppstå i vissa länder. Ett fritt nordiskt varuutbyte kan sålunda i nuvarande läge leda till betydande svårigheter på varuområden, där full självförsörjning eller överskott föreligger inom vederbörande land. Förutsättningar torde därför för närvarande saknas att förverkliga en samordning av regleringsåtgärder i sådan utsträckning som redovisats i det föregående.

3. Andra åtgärder för ökad samhandel

Av det föregående har framgått, att betydande svårigheter för närvarande är förknippade med åtgärder, vilka syftar till en mera långtgående generell sammankoppling av jordbruksmarknaderna i de nordiska länderna. Samarbetsutskottet har därför granskat möjligheterna att tillämpa olika preferenssystem, varigenom ökat nordiskt varuutbyte på vissa särskilda varuområden skulle främjas. Av betydelse vid valet av preferenssystem är bl. a. förenligheten med de olika ländernas internationella åtaganden samt ändamålsenligheten med hänsyn till utformningen av det nu gällande gränsskyddet. Det bör understrykas, att samma preferenssystem inte behöver tillämpas för samma varuområden i samtliga nordiska länder. Olika system kan således användas samtidigt beroende på de speciella förhållandena i varje särskilt fall. Preferenssystemen kan vidare inte fastställas för en längre tidsrymd utan måste kontinuerligt justeras med hänsyn till bl. a. förändringarna i importbehovet.

I det följande redovisas exempel på möjligheter att utforma preferenssystem.

a) Om importskyddet delvis lämnas i form av tull (ev. kombinerat med exempelvis importavgifter eller kvantitativa restriktioner) kan nordisk preferens i fråga om vissa varor uppnås genom en omedelbar eller successiv internordisk tullavveckling. Om den gällande tullnivån är låg och en större preferens är nödvändig för att skapa möjligheter för export, kan en del av det i övriga former utgående gränsskyddet omvandlas till tull, som avvecklas omedelbart eller stegvis. Då gränsskyddet gentemot tredje länder kvarstår oförändrat, innebär nämnda tullavveckling att importen av berörda produkter i praktiken förbehålls nordisk produktion.

Valet av produkter, som skall omfattas av tullavvecklingen, kan ske så att den allmänna utvecklingen inom importlandets jordbruk inte påverkas. Vidare kan kvantitativa restriktioner tillämpas beträffande varor för vilka

tullavvecklingen genomförts. Det inhemska prisläget kommer därmed inte att äventyras.

b) En annan möjlighet att förverkliga ett nordiskt preferenssystem är att i det fall de interna marknadspriserna överstiger en viss nivå låta införseln ske fritt och samtidigt fastställa lägre prisgränser för införseln från nordiska länder än för övrig import. Prisgränserna fastställs av importländerna var för sig och kan således avvägas med hänsyn till deras speciella förhållanden (jordbrukets kostnadsläge, inkomstmålsättning o. s. v.). Systemet skulle följaktligen inte innebära någon prisutjämning länderna emellan.

c) Särskilda till varje lands speciella förhållanden anpassade minimipriser kan fastställas för importen från de nordiska länderna. Utbud till priser överstigande minimipriserna skulle automatiskt innebära fri import utan tull eller andra avgifter. För import från tredje länder tillämpas däremot förutom eventuella kvantitativa restriktioner även sedvanliga tullar eller importavgifter. Då minimipriserna skulle fastställas på samma grunder som prisgränserna enligt alternativ b), skulle även vid här angivna system de olika ländernas nationella prispolitik inte behöva påverkas.

d) En form av preferensarrangemang kan uppnås genom att det i avsnitt 2 angivna systemet med gemensamma minimipriser och särskilda importavgifter tillämpas utan avgiftsavveckling. De särskilda avgifterna måste emellertid i så fall avvägas så att de i förhållande till det för tredje länder gällande gränsskyddet ger en viss preferens åt nordisk import.

Från dansk sida har hävdats att de olika typer av preferensanordningar som angetts i det föregående inte kan anses vara oförenliga med bestämmelserna i GATT. Man hänvisar bl. a. till att GATT:s allmänna regler i praktiken inte iaktas på jordbruksområdet. Ett antal bilaterala eller multilaterala ekonomiska arrangemang, som inte varit helt GATT-enliga, hade tillkommit under senare år utan att i någon större utsträckning erinringar anförts häremot av parterna i GATT. Som exempel pekas på att det i vissa fall — även inom ramen för EFTA — skett en partiell avveckling av skyddet på jordbruksvaror.

Från finsk, norsk och svensk sida har å andra sidan framhållits, att de föreslagna formerna för preferensarrangemang i viss utsträckning måste betraktas såsom stridande mot GATT:s regler. Det har vidare understruktts att olika åtgärder inom ett nordiskt samarbete på jordbruksområdet bör utformas på ett sådant sätt att de står i överensstämmelse med bestämmelserna i GATT eller att man i varje fall kan räkna med att undantag från dessa bestämmelser godkänns.

Mot angiven bakgrund bör andra vägar sökas för att skapa förutsättningar för en vidgad internordisk handel på jordbruksområdet. Detta torde tekniskt kunna ske genom ett system med tullkvoter, vilket tillämpas generellt och följaktligen i princip inte får en mot tredje länder diskriminerande karaktär.

Systemet med tullkvoter innebär, att för vissa produkter upprättas särskilda importkvoter för vilka reducerade tullsatser tillämpas. Dessa kvoter fördelas mellan olika exportländer i förhållande till deras andel i införseln under en referensperiod. I fråga om varor, vilka under referensperioden huvudsakligen importerades från nordiska länder, kommer de särskilda importkvoterna främst att gynna den internordiska handeln. Om i stället för tullar importavgifter tas ut, tillämpas ett motsvarande system även i detta fall.

Storleken av importkvoterna samt perioderna under vilka dessa kvoter får utnyttjas kan anpassas så att införseln till reducerad tull (eller reducerad importavgift) inte kommer att påverka det inhemska prisläget. Systemet kan också utformas så att införseln inom ramen för de särskilda kvoterna kan suspenderas vid en inte önskvärd prisnedgång i importlandet. Införandet av ett kvotsystem påverkar följaktligen inte utvecklingen på de nationella marknaderna.

I det föregående har konstaterats, att bl. a. på grund av nu rådande strukturella förhållandena inom det nordiska jordbruket förutsättningar för närvarande saknas för att närmare sammankoppla de nordiska jordbruksmarknaderna. Önskemålet om en vidgad nordisk samhandel på jordbruksområdet torde emellertid på kort sikt i viss utsträckning kunna förverkligas genom ett system med importkvoter, för vilka reducerade tullar eller importavgifter tillämpas. Då dessa kvoter i princip skulle erhålla generell karaktär, står detta system i överensstämmelse med de nordiska ländernas åtaganden gentemot GATT.

Som nämnts, fördelas nyssnämnda kvoter mellan olika länder i förhållande till deras andel i införseln under en referensperiod. Följaktligen kan den nordiska samhandeln stimuleras genom kvotsystemet endast i fråga om produkter, beträffande vilka ett eller flera nordiska länder redan tidigare varit huvudleverantörer till ett annat nordiskt land. Samhandeln på nya varuområden främjas däremot inte genom kvotarrangemang och systemets inverkan på det nordiska varuutbytet blir begränsat. Enligt samarbetsutskottets uppfattning är det därför angeläget att så snart möjligheter härför föreligger nya initiativ kommer att tas för att stimulera den nordiska samhandeln på jordbruksområdet.

BILAG

Tabell I. Skörd av olika grödor 1956/57—1965/66

(I milj. kg)

	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66
<i>ete</i>										
Danmark	266	273	274	364	320	434	644	495	541	564
Finland	199	177	215	243	368	461	422	397	463	501
Norge	56	30	17	19	23	27	20	18	20	12
Sverige	1 085	866	658	948	921	839	906	696	1 065	1 038
<i>äg</i>										
Danmark	291	313	306	289	454	514	513	319	292	265
Finland	116	115	111	162	186	127	101	124	163	190
Norge	2	1	1	2	4	3	4	3	2	2
Sverige	295	270	190	224	243	185	175	83	122	171
<i>corn</i>										
Danmark	2 402	2 560	2 485	2 338	2 801	2 808	3 299	3 399	3 900	4 125
Finland	286	348	406	332	440	365	270	492	370	502
Norge	297	316	340	304	400	428	343	463	480	503
Sverige	628	560	664	741	833	945	926	1 155	1 375	1 437
<i>lavre</i>										
Danmark	852	786	648	568	681	684	609	671	821	780
Finland	659	698	799	696	1 109	941	616	820	742	1 020
Norge	182	136	127	117	173	174	107	113	126	113
Sverige	1 273	960	1 027	858	1 342	1 394	1 184	1 156	1 448	1 340
<i>blandsäd</i>										
Danmark	853	829	752	602	727	759	719	619	659	479
Finland	35	43	44	32	52	46	36	67	41	59
Norge	6	4	4	4	6	5	2	3	2	2
Sverige	707	587	526	483	561	545	448	428	456	410
<i>lockerbetor</i>										
Danmark	2 312	3 064	3 240	1 593	2 230	1 397	1 440	2 598	3 154	1 883
Finland	259	250	237	257	411	456	367	455	431	408
Norge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sverige	1 786	2 103	1 764	1 733	2 414	2 001	1 442	1 574	1 731	1 340
<i>potatis</i>										
Danmark	2 140	1 781	1 558	1 731	1 963	1 490	1 162	1 334	1 213	937
Finland	1 693	1 255	1 381	1 079	1 717	1 057	950	1 221	850	1 257
Norge	1 392	1 010	1 202	1 071	1 247	1 222	919	1 218	804	1 134
Sverige	2 088	1 623	1 438	1 477	1 788	1 526	1 516	1 908	1 477	1 542

Tabell 2. Produktion av olika animalier 1956—1965

(I milj. kg)

	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>Mjök</i>										
Danmark	5 068	5 344	5 147	5 426	5 399	5 524	5 355	5 086	5 233	5 3
Finland	3 088	3 156	3 158	3 325	3 489	3 628	3 617	3 762	3 830	3 7
Norge	1 579	1 572	1 548	1 592	1 636	1 632	1 674	1 695	1 693	1 7
Sverige ¹	4 042	4 017	3 858	3 885	3 810	3 981	3 820	3 699	3 652	3 5
<i>Smör</i>										
Danmark	165	175	159	168	167	171	167	149	156	1
Finland	66	72	75	82	89	92	93	100	102	1
Norge										
Sverige ¹	85	88	80	83	81	92	86	81	79	
<i>Ost</i>										
Danmark	84	98	108	115	113	122	114	121	124	1
Finland	28	24	23	28	31	33	32	34	35	
Norge										
Sverige ¹	53	50	52	55	55	56	55	57	57	
<i>Nöt- och kalvkött</i>										
Danmark	217	230	243	246	254	251	277	294	244	2
Finland	68	69	64	72	72	68	81	89	98	
Norge	49	50	51	52	52	57	61	58	59	
Sverige ¹	115	125	135	137	128	145	162	160	150	1
<i>Fläsk</i>										
Danmark	500	545	552	614	651	670	682	695	738	8
Finland	59	61	67	62	54	61	67	67	67	
Norge	54	50	46	52	55	57	59	54	56	
Sverige ¹	194	216	225	228	214	222	209	206	212	2
<i>Ägg</i>										
Danmark	147	148	157	160	138	127	113	107	100	
Finland	30	34	38	39	43	43	44	48	51	
Norge	31	30	30	32	33	32	32	32	32	
Sverige ¹	91	93	97	98	93	92	95	98	97	

¹ Produktionsåren 1956/57—1965/66

Tabell 3. Husdjursbestånd i juni 1956—1965

(I 1 000-tal)

	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>star</i>										
inmark	282	254	237	212	171	125	100	81	64	53
utland	297	275	261	254	251	235	228	220	207	184
övrige	142	133	126	117	109	102	94	86	77	70
övrige	276	255	244	229	209	178	163	149	133	109
<i>tkreatur</i>										
inmark	3 168	3 214	3 273	3 379	3 397	3 593	3 504	3 343	3 277	3 345
utland	1 839	1 845	1 936	1 949	1 922	2 057	2 152	2 175	2 146	2 028
övrige	1 112	1 103	1 116	1 104	1 129	1 180	1 159	1 122	1 102	1 059
övrige	2 397	2 426	2 543	2 580	2 501	2 465	2 551	2 422	2 311	2 250
<i>n</i>										
inmark	4 630	5 409	5 347	6 074	6 147	7 095	7 181	7 334	8 011	8 591
utland	436	534	534	467	432	484	571	522	551	558
övrige	507	459	423	475	492	534	550	515	535	568
övrige	1 555	1 855	2 031	2 202	1 915	1 963	1 998	1 791	1 865	1 884
<i>r och getter</i>										
inmark	34	34	36	42	44	47	52	61	71	93
utland	566	458	407	381	341	307	279	238	222	199
övrige	1 936	1 841	1 916	1 907	1 943	1 957	1 963	1 982	2 052	2 061
övrige	154	143	139	146	156	155	165	184	218	220
<i>ns</i>										
inmark	24 704	23 060	26 272	26 506	24 484	30 575	29 047	25 281	24 982	20 264
utland	3 817	3 400	3 606	3 342	3 457	3 365	3 675	3 871	3 865	4 085
övrige	3 954	3 837	3 477	3 039	3 108	2 924	2 717	2 595	2 502	2 800
övrige	7 672	7 471	7 503	7 872	7 643	5 701	5 590	5 421	5 659	5 463

Tabell 4. Import av olika jordbruksprodukter 1960—1965

(I milj. kg)

	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>Vete</i>						
Danmark	41,2	28,2	14,3	1,9	26,2	0,1
Finland	179,4	124,0	174,2	337,8	60,8	76,1
Norge	288,3	325,2	358,4	312,9	356,2	361,1
Sverige	95,1	109,5	122,7	199,0	151,4	64,9
<i>Råg</i>						
Danmark	30,4	2,7	10,9	6,8	14,9	6,5
Finland	43,0	34,2	60,5	48,9	41,4	38,3
Norge	55,8	48,6	28,5	44,3	50,3	38,3
Sverige	60,0	110,1	77,3	117,7	82,8	49,2
<i>Korn</i>						
Danmark	512,5	321,0	444,3	213,4	478,3	344,0
Finland	0,0	1,1	7,5	17,1	10,2	40,6
Norge	61,1	25,1	23,6	67,8	21,7	39,1
Sverige	7,3	1,8	35,7	16,6	22,8	5,7
<i>Havre</i>						
Danmark	55,4	55,6	101,9	72,8	80,3	76,9
Finland	5,1	--	0,5	39,1	16,7	15,0
Norge	0,8	5,8	0,2	8,9	2,3	13,7
Sverige	65,8	0,3	36,9	2,9	3,3	0,0
<i>Socker</i>						
Danmark	0,6	12,0	35,3	49,2	18,6	19,7
Finland	120,9	126,9	148,8	122,8	175,3	122,6
Norge	40,7	178,1	175,4	180,4	95,0	164,7
Sverige	50,1	31,2	69,1	89,1	84,3	65,6
<i>Smör</i>						
Danmark	—	0,0	—	—	—	—
Finland	0,0	0,1	0,0	0,0	—	—
Norge	0,0	0,0	0,0	0,0	—	—
Sverige	0,0	1,0	0,2	0,2	0,1	0,7
<i>Ost</i>						
Danmark	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,8
Finland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Norge	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4
Sverige	7,3	8,1	8,3	8,2	8,7	8,8
<i>Nöt- o kalvkött</i>						
Danmark	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finland						
Norge	1,4	1,0	0,6	0,7	1,4	1,1
Sverige	7,2	18,0	7,8	5,0	6,6	7,5

C 5/e: Tillägg 2

1609

	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>Fläsk</i>						
Danmark	0,1	0 0	—	0,3	0,2	0,0
Finland						
Norge	0,4	0,7	0,6	0,8	0,8	1,0
Sverige	1,1	3,7	3,2	4,8	7,7	8,8
<i>Ägg</i>						
Danmark	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	1,0
Finland	0,0	—	0,0	—	0,0	—
Norge	0,2	1,2	1,1	1,6	1,1	0,8
Sverige	0,5	2,7	2,9	1,5	1,4	2,0

Tabell 5. Export av olika jordbruksprodukter 1960—1965

	(I milj. kg)					
	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>Vete</i>						
Danmark	1,6	38,4	2,3	88,7	0,8	84,1
Finland	5,9	25,6	30,1	—	—	0,0
Norge	—	0,0	0,0	0,0	—	—
Sverige	124,4	215,3	145,8	226,5	218,2	348,9
<i>Råg</i>						
Danmark	0,2	20,0	63,5	81,4	2,0	0,1
Finland	—	16,9	—	8,1	—	0,0
Norge	—	—	0,0	—	—	—
Sverige	1,4	55,7	77,5	18,4	1,2	13,4
<i>Korn</i>						
Danmark	99,2	65,9	110,7	94,2	149,6	314,1
Finland	—	0,0	16,4	0,0	—	0,0
Norge	—	1,2	19,7	—	—	—
Sverige	5,1	94,9	88,9	88,7	95,5	120,1
<i>Havre</i>						
Danmark	22,1	16,7	32,6	23,8	12,9	25,0
Finland	0,0	0,0	15,6	0,0	—	0,0
Norge	—	11,3	14,5	0,5	—	—
Sverige	8,1	130,0	85,9	61,9	74,6	116,4
<i>Socker</i>						
Danmark	24,9	16,1	26,1	89,8	140,2	67,1
Finland	—	—	—	—	—	0,1
Norge	0,4	0,3	0,2	0,5	0,3	0,6
Sverige	3,3	3,3	3,8	6,1	2,3	2,9
<i>Smör</i>						
Danmark	118,1	120,0	114,7	102,4	103,9	115,5
Finland	25,7	17,5	10,2	15,8	24,0	0,8
Norge	6,8	5,4	5,1	3,8	6,5	3,9
Sverige	11,8	8,6	17,0	10,6	8,5	7,5
<i>Ost</i>						
Danmark	75,9	79,1	81,5	78,9	82,0	74,7
Finland	17,0	17,8	16,9	17,2	21,6	19,7
Norge	10,4	9,5	9,5	13,8	12,3	10,4
Sverige	3,2	3,4	5,5	6,7	5,4	3,7
<i>Nöt- och kalvkött</i>						
Danmark	71,2	50,0	77,0	94,7	70,1	63,6
Finland	0,0	—	—	0,1	0,1	1,5
Norge	0,2	1,3	5,4	2,3	0,2	0,5
Sverige	0,3	0,3	8,1	20,1	10,4	15,7

C 5/e: Tillägg 2

1611

	1960	1961	1962	1963	1964	1965
<i>Fläsk</i>						
Danmark	310,9	325,0	334,4	348,5	371,9	406,1
Finland	0,0	0,0	0,0	—	—	0,0
Norge	—	0,0	0,0	—	0,0	0,0
Sverige	26,5	20,1	3,0	20,6	23,3	23,7
<i>Ägg</i>						
Danmark	82,7	65,7	48,8	37,6	27,6	22,1
Finland	7,5	8,3	7,7	9,3	8,1	9,8
Norge	1,6	0,7	0,4	0,3	0,2	0,5
Sverige	9,8	4,4	4,3	7,6	8,2	5,4

*TILLÄGG 3***Nordisk samarbeid ved opplåning på det internasjonale kapitalmarked***(Rapport fra Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål)**1. Innledning*

På Nordisk Råd's 13. sesjon (1965) ble drøftet spørsmålet om å opprette en nordisk investeringsbank, en sak som var blitt utredet av Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål (rapport av 13. oktober 1964, trykt i Nordisk Udredningsserie 1964: 7).

Nordisk Råd besluttet å legge »meddelandena om rekommendation nr 9/1964 (nordisk investeringsbank) till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat», men vedtok samtidig etter forslag fra Rådets økonomiske utvalg følgende rekommandasjon (nr. 27/1965):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden med speciellt sikte på att öka kapitaltillförseln till de kapitalsvagare länderna.

Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalget besluttet under sitt møte den 22 mars 1965 å gi Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål i oppdrag å foreta ønskede utredning.

2. Utvalgets vurderinger

Utvalget har tidligere under behandling av spørsmålet om å opprette en nordisk investeringsbank (NU: 7) gjort utførlig rede for utviklingen på de internasjonale kapitalmarkeder og tilgangen på utenlandsk kapital til de enkelte nordiske land. Utvalget finner det derfor ikke nødvendig å gå inn på disse spørsmål her.

En sammenligning av emisjonskostnadene og rentevilkårene viser at Finland og Island bare kan få låne på internasjonale kapitalmarkeder til noe mer ugunstige vilkår enn de øvrige nordiske land. Det er videre grunn til å peke på at Finland og Island — bortsett fra en kort periode i 1964 — har hatt vanskelig for å oppnå utenlandske lån i den utstrekning de har ønsket, noe som trolig henger sammen med at obligasjoner fra disse land har et meget begrenset marked. Kapitaltilførselen til Finland og Island vil trolig derfor bli særlig sterkt rammet ved en generell tilstramning på det

internasjonale kapitalmarked. På den annen side er disse to land for tiden unntatt fra den amerikanske renteutjevningsskatt og nyter godt av den laveste rentesats ved lån i Verdensbanken.

Hvis de nordiske land skal støtte hverandre ved opplåning på det internasjonale kapitalmarked, kan det tenkes å skje på flere forskjellige måter. Utvalget har særlig festet seg ved følgende alternativer:

1. Garantiordning ved emisjoner fra de kapitalsvakere land.
2. Adgang for nordiske private finansinstitutter til å tegne (garantere tegning) ved nordiske emisjoner i utlandet.
3. Sentralbankenes mulighet for å overta og støtte opp om nabolandenes obligasjonsemisjoner.

3. *Garantiordning*

Hensikten med en garantiordning måtte være at den skulle gjøre det lettere og billigere å låne opp lån på de internasjonale kapitalmarkeder. Utvalget er noe i tvil om hvorledes markedet vil reagere på obligasjoner som er garantert av andre land. Det anses som tvilsomt om en garanti vil føre til en vesentlig bedring av låntakerlandets stilling på de internasjonale kapitalmarkeder. På enkelte markeder kan det også tenkes at garantistillelsen vil redusere det garanterende lands lånemuligheter på vedkommende marked. En garantiordning må antagelig fremtre for obligasjonskjøperne som en ordning basert på en solidarisk heftelse for garantistene, slik at hver av garantistene må garantere fullt ut for lånet. Dette forhindrer selvsagt ikke at garantistene på forhånd treffer avtale innbyrdes om en bestemt fordeling av garantiansvaret.

Hvis det skal gjennomføres en garantiordning, antar Utvalget at den vil måtte gjelde for samtlige utenlandske låneopptak. Hvis bare enkelte lån skulle garanteres, ville det kunne oppstå et uheldig skille mellom garanterte og ikke garanterte lån. For den sistnevnte type lån må en rolig regne med at lånevilkårene vil kunne bli dårligere enn de som ellers ville være mulig uten noen garantiordning i det hele tatt.

Gjennomføringen av en garantiordning vil reise betydelige tekniske problemer ved låneopptakene. Arbeidet med utformningen av lånekontrakt og låneprospekt vil kompliseres betydelig, idet det vil måtte innhentes utførlige opplysninger også om de garanterende lands økonomiske og valutamessige stilling.

Da lån med et bestemt lands garanti vil konkurrere med lån utbudt av offentlige myndigheter i dette land, må det antas at låntakerlandet og garantilandene hver for seg vil ha spesielle ønsker med hensyn til valg av det mest hensiktsmessige tidspunkt for en emisjon av garanterte lån i utlandet. Da de forskjellige lands ønsker angående dette ofte ikke vil falle sammen, vil valget av et passende emisjonstidspunkt for de garanterte lån kunne reise betydelige samordningsproblemer.

En garantiordning for nordiske lands låneopptak på de internasjonale kapitalmarkeder vil måtte godkjennes av landenes nasjonalforsamlinger. Utvalget antar at ordningen vil bli tungvint hvis spørsmålet om garantistillelse må avgjøres av nasjonalforsamlingene for hvert enkelt låneopptak. En mer fleksibel ordning vil være at det gis garanti for låneopptak innenfor en bestemt totalramme. Dette totalbeløp vil i tilfelle bare kunne fastsettes for ett år ad gangen, slik at spørsmålet om garantistillelse trolig vil måtte tas opp hvert år i nasjonalforsamlingene.

Utvalget vil understreke de betydelige praktiske og presentasjonsmessige vanskeligheter som etableringen av en garantiordning vil reise. Etter Utvalgets mening ville det i tilfelle være enklere å få i stand en garanti- og låneordning gjennom opprettelse av et særskilt internordisk finansinstitutt som selv kunne ta opp lån på internasjonale kapitalmarkeder, jfr. de tidligere utredninger om etablering av en nordisk investeringsbank.

4. Adgang for nordiske private finansinstitutter til å tegne (garantere tegning) ved nordiske emisjoner i utlandet

I alle de nordiske land er kjøp av utenlandske verdipapirer underlagt valutamyndighetenes kontroll.

Utvalget har drøftet hvorvidt det er mulig å lempe på restriksjonene når det gjelder tegning i utenlandske emisjoner foretatt av andre nordiske land. Dette skulle i tilfelle bidra til å stimulere interessen og bedre markedsforholdene for nordiske låneemisjoner i utlandet.

Dette spørsmål har tidligere vært behandlet i Utvalget i forbindelse med Nordisk Råds rek. nr. 16/1964 om liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden. Som det vil fremgå av Utvalgets rapport av 20. mars 1965 foreligger det bare begrensede muligheter for en særskilt frigiving av kapitaltransaksjoner mellom de nordiske land.

Tegning og kjøp av utenlandske obligasjoner faller inn under OECD-kapitalkodens regler om ikke-diskriminering. Det er således neppe anledning til å åpne generell adgang til tegning (kjøp) bare i de øvrige nordiske lands obligasjonsemisjoner. Tillatelsen måtte i tilfelle antagelig også gjelde for emisjoner som foretas av de øvrige land som er underlagt OECD-kodens bestemmelser. Ifølge artikkel 14 i koden kan imidlertid medlemsland som utgjør en del av et særskilt tollområde eller monetært område, i begrenset utstrekning gjennomføre kapitalliberalisering overfor andre land innenfor området uten at liberaliseringen utvides til de øvrige OECD-land. For at de nordiske land skulle falle inn under denne bestemmelse, måtte det altså etableres et slikt område i Norden. På bakgrunn av de inngåtte traktatforpliktelser anser Utvalget at det ikke bør etableres en ordning som vil virke diskriminerende overfor andre OECD-land.

Selv om det i enkelte tilfelle ville kunne forekomme at det ble gitt tillatelse

til tegning/kjøp i de øvrige nordiske lands obligasjonsemisjoner, kan en slik utvei under de nåværende forhold ikke tenkes å bli av stor betydning. Særskilt i Sverige vil det være vanskelig å anvende »Valutaregleringen» på ad hoc-basis.

Forretningsbankene har imidlertid allerede nå betydelige muligheter for å garantere (delta) i nordiske obligasjonsemisjoner på det internasjonale kapitalmarked innenfor rammen av de någjeldende regler for omsetning av utenlandske verdipapirer.

5. Sentralbankenes plasseringer i nordiske obligasjonsemisjoner

Hvis de øvrige nordiske sentralbanker slutter opp om og deltar i emisjoner foretatt av de kapialsvakere nordiske land, vil interessen for emisjonene trolig økes slik at det på noe lengre sikt vil bli mulig å oppnå større lån og mer gunstige lånevilkår. Slike støttkjøp vil kunne ha særlig stor betydning ved uro på de internasjonale kapitalmarkeder. Man kan imidlertid ikke utelukke at effekten blir den motsatte om slike støttkjøp skulle bli kjent på vedkommende marked og bli betraktet som et tegn på alvorlige vanskeligheter med å plassere lånet.

Da det her foreligger muligheter for et samarbeid om konkrete låneoptak, er det i Utvalget reist spørsmål om slike plasseringer vil være i overensstemmelse med de prinsipper som bør gjelde for disponeringen av landenes valutareserver. Når det gjelder de formelle bestemmelser, er forholdene noe forskjellige i de enkelte land. De danske, norske og finske sentralbanker har således i sterkt begrenset utstrekning kunnet plassere midler i noe mer langsiktige utenlandske obligasjoner, mens Sverige stiller noe strengere krav på dette område. Den islandske sentralbank synes på den annen side å stå noe friere i så måte.

Det er i Utvalget blitt pekt på at støttkjøp også kan skje i låntakerlandets egen regi. Slike kjøp vil slå ut i vedkommende lands valutabeholdninger. Dette må anses uheldig og vil kunne unngås ved gjennomføring av swaptransaksjoner. Slike transaksjoner bør — hvis de skal få den ønskede effekt — kunne skje umiddelbart og således forutsette et minimum av tyngende administrative arrangementer. Utvalget ser det dog som en mulighet ved slike støttetiltak å ta utgangspunkt i avtalen om kortsiktige valutakreditter mellom sentralbankene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige av 20. mars 1962. Denne avtale kan imidlertid i sin nåværende form ikke benyttes for et slikt formål. En endring av selve avtalen synes ikke motivert for disse spesielle støttetiltak. Det foreslås i stedet at de nordiske sentralbanker anmodes om å overveie muligheten for å supplere avtalen med en brevveksling, hvoretter de nordiske sentralbanker forplikter seg til å stille seg velvillig til leilighetsvis å yte hjelp til en annen nordisk sentralbank i form av swaptransaksjoner ved vanskeligheter i forbindelse med slats- og statsgaranterte

obligasjonsemissjoner i utlandet. Slike swap-transaksjoner skulle, i motsetning til transaksjoner etter avtalen av 1962, kunne inngås uten at låntakerlandet først trekker på Valutafondets ressurser. Arrangementene skulle gjøres så kortsiktige og i det hele utformes slik at fordringer uten videre skulle kunne regnes med i långiverens valutareserver.

Utvalget vil endelig peke på at det mellom de nordiske sentralbanker allerede er en viss kontakt og utveksling av opplysninger i forbindelse med utenlandske låneopptak. Utvalget mener at en bør bygge ut samarbeidet mellom sentralbankene på dette felt.

TILLÄGG 4

Samarbetet i internationella organisationer*EFTA*

Liksom under tidigare år stod frågor om EFTA:s vidare utveckling och om EFTA:s relationer till den gemensamma marknaden EEC i förgrunden vid EFTA:s ministermöten som hölls i Bergen den 12 och den 13 maj och i Lissabon den 27 och den 28 oktober 1966. Regeringscheferna i EFTA-länderna samlades dessutom i London den 5 december för att diskutera den brittiska regeringens beslut att sondera hos den gemensamma marknadens (EEC) regeringar huruvida förutsättningar föreligger för eventuella nya förhandlingar om ett brittiskt medlemskap.

EFTA:s vidare utveckling

Den 31 december 1966 — d. v. s. 3 år före den ursprungliga tidtabellen — avvecklades i princip återstoden av skyddstullarna på industrivaror EFTA-länderna emellan. För Finland uppnås tullfriheten generellt först den 31 december 1967. Norge och Finland har tidigare beviljats rätt till långsamare tullavveckling för vissa varor. Vidare kommer Portugal enligt undantagsbestämmelserna i EFTA-konventionens bilaga 6 att uppnå tullfrihet för ett stort antal varor först den 1 januari 1980. Schweiz och Österrike har därjämte beviljats rätt att till utgången av år 1967 bibehålla en tull om 40 procent av gällande bastull för vissa konfektyrer och bakverk.

Den 31 december 1966 upphörde även möjligheten att i EFTA-handeln erhålla *tullrestitution* av erlagda materialtullar för varor som exporteras och för vilka områdesbehandling — tullfrihet — begäres i importlandet. Undantag från bestämmelserna i detta fall gäller fiskala tullar, resgods, varusändningar av mindre värde och ytteremballage. Finland, Norge och Portugal får — med hänsyn till de undantag från tullavvecklingsbestämmelserna som beviljats dessa länder — tillåta tullrestitution för material som är berättigat till områdesbehandling så länge som detta material är belagt med tull vid införsel till respektive land. Vissa jordbruksprodukter som utgör material vid tillverkning av industrivaror har även undantagits från de nya reglerna om tullrestitution.

Den arbetsgrupp som tillsattes år 1964 för att utreda konventionens bestämmelser om *offentliga myndigheters och företags inköps- och försäljningspolitik*, (artikel 14), har avlämnat sin slutrapport. Rekommendationerna från arbetsgruppen antogs vid ministerrådsmötet i Lissabon.

Medlemsstaterna bekräftade därvid att artikel 14 innebär en förpliktelse dels att offentliga företag skall ge inhemska varor och andra EFTA-varor lika behandling samt ingå köpekontrakt på basis av kommersiella överväganden, dels att offentliga företags affärsmetoder inte får leda till skydd eller diskriminering mellan medlemsländerna.

För att trygga en effektiv tillämpning av artikel 14 skall efterlevnaden av Lissabon-beslutet senare undersökas. Eventuella ändringar av nationella lagar och förordningar skall härvid genomgå och ytterligare åtgärder kan föreslås. Medlemsstaterna skall också vidta praktiska åtgärder för att underlätta utvecklingen av handeln inom EFTA på den offentliga sektorns område. Direktiv skall sålunda ges de myndigheter och företag som är ansvariga för offentlig upphandling så att intresserade leverantörer i andra EFTA-länder får reella möjligheter att delta i entreprenader och så att deras offerter blir objektivt bedömda. Vidare skall förteckningar utbytas, vilka skall innehålla sådana upplysningar som är av särskilt intresse för leverantörer i andra EFTA-länder bl. a. namn på upphandlande myndigheter, varubeskrivningar och proceduren vid upphandlingen.

Den rapport som avlämnats om *etableringsfrågorna* behandlades vid ministerrådsmötet i Bergen. Ministrarna konstaterade att artikel 16 i EFTA-konventionen innebär att etableringsrestriktioner som är diskriminerande mot andra medlemsstaters rättssubjekt inte får tillämpas så att de fördelar som förväntas i anledning av undanröjandet eller frånvaron av tullar och kvantitativa restriktioner i handeln mellan medlemsstaterna motverkas. Likabehandling i etableringshänseende skall sålunda enligt ministrarna medges för företag för handel med varor av områdesursprung och företag för sammansättning, slutfärdning och service av varor med områdesursprung. Rätt till etablering skall även komma i fråga för vissa slag av produktionsföretag. Specifikt undantag har gjorts när etableringen erfordrar tillgång till kapitalmarknaden i etableringslandet eller kräver äganderätt till naturtillgångar eller består i investeringar i existerande företag. Ministrarnas överenskommelse förutsätter således inte någon ändring av gällande regler när det gäller sistnämnda slag av produktionsföretag och inte heller när det gäller valutakontrollerande åtgärder från medlemsstaternas sida. Dessa två frågor är emellertid föremål för ytterligare utredning.

Enligt beslutet vid Bergen-mötet skall medlemsstaterna vidare undersöka sin nuvarande lagstiftning och dess tillämpning i praktiken för att säkerställa att kraven i artikel 16 verkligen uppfylles.

Jordbruksöversynskommittén har till uppgift att granska utvecklingen av handeln med jordbruksvaror och överväga åtgärder för förverkligande av den i artikel 22 i konventionen angivna målsättningen på jordbruksområdet. I sin rapport beträffande 1966 års översyn konstaterade kommittén att utvecklingen av den totala EFTA-handeln med jordbruksprodukter mätt i löpande priser stagnerat under år 1965. Volymmässigt hade dock importen

fortsatt att öka. Danmarks export av jordbruksprodukter till övriga EFTA-länder hade varit i stort sett oförändrat 1964 och 1965.

Kommittén framhöll vidare att i flertalet EFTA-länder främjar man med varierande intensitet tre olika jordbrukspolitiska målsättningar, som har inbördes samband med varandra. Den första är att söka vidmakthålla ett rimligt förhållande mellan jordbrukarinkomsterna och inkomsterna inom industrin, den andra är att verka för en ökad teknisk effektivitet och den tredje att frammana en fortgående strukturrationalisering inom jordbruket. Under vissa omständigheter kan därvid konflikter uppstå mellan dessa målsättningar. Sålunda gäller att, där brukningsenheternas genomsnittliga arealstorlek är liten måste det statliga stödet ligga på en hög nivå för att säkra en rimlig inkomststandard. Detta i sin tur tenderar till att dämpa takten i den önskade strukturella omvandlingsprocessen och svårigheter kan uppstå om den expanderade produktionsvolymen inte kan finna avsättning på hemmamarknaden. Med tanke på rådande förhållanden på de europeiska exportmarknaderna kom kommittén till den slutsatsen att i många fall konflikter mellan de tre uppställda jordbrukspolitiska målen kunde undvikas endast därest tekniska framsteg tillgodogjordes i form av en reduktion av i jordbruket insatta produktionsfaktorer snarare än i form av en väsentligen ökad produktionsvolym. Kommittén rekommenderade att större hänsyn skulle tagas till effekten på produktionsvolymen av medlemsländernas pris och inkomstpolitik samt att en bedömning skulle göras huruvida ytterligare åtgärder kunde vidtagas för att hålla jordbruksproduktionen mera inom ramen för avsättningsmöjligheterna allt under vederbörlig hänsyn till andra medlemsländers intressen samt till målsättningen för EFTAsamarbetet på jordbruksområdet.

Ett seminarium rörande de tekniska och administrativa aspekterna på problemet i beredskapsplanering och livsmedelsproduktion har ägt rum i jordbrukskommitténs regi. Därvid belystes de tekniska möjligheterna som föreligger att i ett beredskapsläge ha en jordbruksproduktion som säkerställer livsmedelsbehovet hos ett lands befolkning utan att man i normala lägen behöver vidmakthålla full självförsörjning avseende ett antal jordbruksprodukter.

Vid ministermötena i Bergen och Lissabon fattades beslut om att ytterligare undersöka möjligheterna att öka jordbrukshandeln bl. a. genom bilaterala förhandlingar. Sådana förhandlingar har inletts bl. a. mellan Danmark som övriga EFTA-länder.

Från dansk sida restes i EFTA i januari 1966 *klagomål angående brittisk boskapsexport* till Västtyskland. EFTA-rådet har behandlat frågan på grundval av en rapport utarbetad av en undersökningskommitté. Rådet fastslog därvid om att någon förpliktelse enligt konventionen inte hade brutits från brittisk sida. Emellertid kunde danska exportintressen skadas av den brittiska exporten varför rådet fann det önskvärt att Danmark och Storbritannien sökte finna en lösning av frågan som tillfredsställde båda parter.

En särskild arbetsgrupp har undersökt möjligheterna till gemensamma åtgärder från EFTA-ländernas sida mot *dumpad och subsidierad jordbruks-export* från länder utanför EFTA-området. Därvid kunde konstateras att alla EFTA-länder har legala möjligheter att ingripa mot dumping eller exportsubsidiering som förorsakar eller innebär hot om väsentlig skada för en inhemsk industri. Alla länder har emellertid inte möjlighet att vidtaga antidumpingåtgärder enbart till förmån för ett tredje land. Dessa länder ansåg dock att de har andra medel till sitt förfogande för att bemästra situationen.

Vid ministermötet i Bergen överenskomms att de EFTA-länder vilkas gällande lagstiftning inte möjliggör antidumpingåtgärder till skydd för andra medlemsstaters produkter skall söka få till stånd erforderliga ändringar i sin lagstiftning.

En undersökning har igångsatts för att utreda konventionens bestämmelser i artikel 17 om *dumpad och subventionerad industriexport*.

EFTA:s råd har till uppgift att undersöka om ytterligare åtgärder krävs för att uppfylla målsättningen i artikel 27 i konventionen om handeln med *fiskeprodukter*. Sekretariatet har verkställt en grundläggande undersökning av handelsförhållandena på detta område och frågan kommer att bli föremål för vidare diskussion i en särskild arbetsgrupp.

EFTA:s *ekonomiska kommitté*, har under 1966 haft tre sammanträden. Vid samtliga tillfällen har man behandlat den internationella konjunktur-utvecklingen samt medlemsstaternas interna ekonomiska förhållanden. Vid kommitténs två första sammanträden uppmärksammades den finländska betalningsbalansen och de strukturella faktorer som påverkar denna. Vidare har i kommittén lämnats en redogörelse för den nya planen för Storbritanniens ekonomiska utveckling. Därutöver har behandlats de långsiktiga tendenserna i Norge och Sverige med utgångspunkt från de officiella långtidsprognoserna.

Vid ministerrådets sammanträde i Lissabon beslöts, på svenskt initiativ, att intensifiera den ekonomiska kommitténs arbete genom att ge kommittén möjlighet att genom rådet rikta ekonomisk-politiska rekommendationer till medlemsländernas regeringar.

Kommitténs sammanträde i november 1966 ägnades huvudsakligen åt granskning av olika tendenser i medlemsländernas ekonomier, varvid i enlighet med ministerrådets beslut särskild vikt lades vid pris- och löne-utvecklingen.

Inom ramen för EFTA:s *ekonomiska utvecklingskommitté* har i särskilda arbetsgrupper arbetet fortsatt med frågor sammanhängande med bl. a. transporter av varor, turistindustri och vissa problem i samband med regional utveckling. Förberedelse har även vidtagits för en diskussion om EFTA-ländernas erfarenheter när det gäller omskolning av anställda i industrin.

EFTA:s *rådgivande kommitté*, som består av representanter för närings-

liv och arbetsmarknadsorganisationer, har sammanträtt två gånger under år 1966. Diskussionerna har i första hand ägnats åt läget i fråga om den västeuropeiska ekonomiska integrationen. En särskild underkommitté har upprättats för att dryfta ekonomiska och sociala frågor som har anknytning till EFTA-samarbetet.

En expertrapport har avlämnats rörande *EFTA-tullsänkningars inverkan på priserna*. Experterna framhöll i rapporten svårigheten att renodla effekten av EFTA-tullsänkningarna. I rapporten konstaterades dock att tullavvecklingen inom EFTA syntes ha haft en dämpande effekt på prisstegringstakten på såväl EFTA-varor som på varor från andra länder. Experterna föreslog att ytterligare studier skall utföras när tullarna på EFTA-varor helt avskaffats och att man närmare skall undersöka mekanismen för tullsänkningens inverkan på prissättningen.

Arbetet med frågor rörande *standardiseringsföreskrifter, importmärkning och andra icke-tariffära handelshinder* ävensom rörande *patentfrågor, restriktiva affärsmetoder, fiskaltullar, interna skatter och dubbelbeskattningsavtal* har fortsatt.

En undersökning har igångsatts rörande EFTA-konventionens bestämmelser om *statliga stödåtgärder*. Särskilda arbetsgrupper har också tillsatts för utredning av effekten på EFTA-handeln av de enskilda EFTA-ländernas *lagstiftning på läkemedels- och livsmedelsområdet*. Dessa arbetsgrupper skall även beakta arbetet på dessa områden inom EEC.

De samtal som påbörjats under år 1965 mellan *EFTA-länderna och Jugoslavien* har fortsatt. Vid dessa kontakter diskuteras i första hand handelsutvecklingen mellan Jugoslavien och de skilda EFTA-länderna.

EFTA:s relationer till EEC

Den europeiska integrationen var huvudämnet vid EFTA:s ministermöte i Bergen. EFTA-ländernas inställning i marknadsfrågan kom därvid klart till uttryck. Det konstaterades att enighet förelåg om de grundläggande frågeställningarna. Man erinrade om att EFTA:s syfte var att verka för ekonomisk enhet i Europa. Vidare hänvisades till den inbjudan som vid två upprepade tillfällen — vid EFTA:s ministermöte 1965 i Wien och Köpenhamn — framförts till EEC att delta i en dialog i syfte att uppnå en utökning av den ömsesidiga handeln och ekonomiska expansionen. Man ansåg det icke nödvändigt att än en gång vända sig till EEC med förslag härom, men underströk i kommunikén från Bergen-mötet att denna inbjudan ännu står fast. EFTA-länderna är alltjämt övertygade om de fördelar som en europeisk ekonomisk integration skulle medföra inte bara för Europa utan även för världen i övrigt.

Ministrarna utfäste sig också på sina regeringars vägnar att med alla tillgängliga medel fullfölja den målsättning en sådan integration innebär. EFTA-länderna kommer att hålla varandra fullständigt informade om var-

andras ansträngningar och kommer att hålla nära kontakt i alla faser av utvecklingen.

För att ge integrationsdiskussionen nya impulser enades ministrarna om ett svenskt förslag att EFTA-sekretariatet skulle företa en studie av den verkan som nuvarande uppdelning i olika ekonomiska block har på den europeiska handeln och på den ekonomiska utvecklingen. Ministrarna ansåg det sannolikt att studien skulle avslöja fakta med avseende på olägenheterna av den nuvarande splittringen vilka rimligtvis borde ge både EEC och EFTA anledning till eftertanke.

Ministrarna underströk också den utomordentliga betydelsen av tullförhandlingarna i den s. k. Kennedy-ronden inom allmänna tull- och handelsavtalet (GATT). Ministrarna förband sig att göra allt som står i deras makt för att underlätta ett framgångsrikt slutförande av förhandlingarna.

I diskussionen om den ekonomiska integrationen i Europa vid ministermöten i Lissabon bekräftades ånyo denna målsättning för Kennedy-ronden. Ministrarna underströk vidare sin åsikt att en enda västeuropeisk marknad alltså utgör det slutgiltiga målet. De erinrade om att de vid mötet i Bergen i maj 1966 hade kommit överens om att hålla varandra fullständigt informerade om sina separata ansträngningar och att de skulle upprätthålla nära samråd på alla stadier av sina förhandlingar med EEC:s medlemsstater.

Man var ense i uppfattningen att EFTA-länderna bäst kunde bidra till ett slut på den ekonomiska splittringen i Europa genom samordnat handlande i enlighet med vad man överenskommit vid tidigare möten. Ministrarna uttryckte som sin övertygelse att EFTA:s stora framgång med att skapa ett frihandelsområde för industrivaror skulle vara av bestående betydelse för EFTA-länderna liksom för Europa i dess helhet.

Vid ett möte mellan EFTA-ländernas regeringschefer i London den 5 december 1966 framhölls från brittisk sida att Storbritannien var berett att inträda i EEC förutsatt att väsentliga brittiska samväldsintrössen blev tillgodosedda. Man önskade fullfölja denna principdeklaration genom mera avgörande sonderingar. Genom att nu samråda med de övriga EFTA-länderna innan aktionen igångsattes ansåg britterna att man iakttagit sina i Bergen och Lissabon gjorda åtaganden mot EFTA.

Storbritanniens egna problem var främst EEC:s jordbrukspolitik där man hade att beakta samväldesimporten och inflytandet på levnadskostnaderna. Vidare var man från brittisk sida intresserad av vilka åtaganden som skulle komma att krävas beträffande den ekonomiska politiken.

Övriga EFTA-länder välkomnade det brittiska initiativet att inleda konsultationer med den gemensamma marknaden som ett steg på vägen att utröna möjligheterna för en lösning av frågan om en europeisk integration i vilken alla skulle kunna delta på lämpligt sätt. Ministrarna bekräftade ånyo sin beredvillighet till nära samråd i marknadsfrågan närhelst

situationen krävde detta och på den nivå dagsläget gav anledning till. Man underströk vidare EFTA:s betydelse för den europeiska ekonomin och vikten av att förhandlingarna inom Kennedy-ronden framgångsrikt slutfördes.

Brittiska importavgiften

En allvarlig svårighet i EFTA-samarbetet undanröjdes genom det brittiska tillkännagivandet vid ministerrådsmötet i Bergen att den importavgift som infördes den 26 oktober 1964 skulle avskaffas vid utgången av november 1966. Importavgiften hade väckt betydande irritation i de övriga EFTA-länderna. Vid Bergensmötet välkomnades därför det brittiska beslutet. Man framhöll att borttagandet av importavgiften utgjorde en stimulans för frihandelsområdets fortsatta utveckling.

Nordiskt samarbete inom EFTA

Ett nära samarbete mellan de nordiska länderna äger rum inom ramen för EFTA-samarbetet. Bortsett från de dagliga kontakter som förekommer såväl mellan de nordiska ländernas delegationer i Genève som mellan tjänstemän på olika nivåer i de fyra ländernas huvudstäder samarbetar länderna i skilda konkreta frågor där behov eller förutsättningar föreligger för att så vitt möjligt kunna uppträda på samma linje. Före ministermöten sammanträder de nordiska delegationerna särskilt för att överlägga om de frågor som skall behandlas vid ministermötet. Ländernas delegationer till olika kommittéer och arbetsgrupper i EFTA sammanträffar ofta för att avstämna sina uppfattningar och sitt uppträdande i de aktuella frågorna.

GATT

Handelsförhandlingarna

De allmänna handelsförhandlingarna inom GATT:s ram eller Kennedy-ronden inleddes formellt den 4 maj 1964. Förhandlingarna syftar till att åstadkomma en väsentlig liberalisering av världshandeln och omfattar alla slag av varor och handelshinder.

En arbetshypotes för förhandlingarna på *industriområdet* är att få till stånd en generell linjär tullsänkning av 50 procent. Arbetshypotesen har erkänts av de viktiga industriländerna. EEC har för sin del dock accepterat hypotesen med reservation för att tulldisparitetsfrågan ges en godtagbar lösning. 1 november 1964 framlade ett antal länder listor över de varor på *industrivaruområdet* som man funnit sig tvungen att undanta från den allmänna tullsänkningen. Under år 1965 och 1966 har förhandlingarna främst avsett granskning av de framlagda undantagslistorna. Man har bl. a. vid bilaterala överläggningar med intresserade parter sökt kartlägga de problem som kan uppstå för enskilda länder som följd av begärda undantag och eventuellt

åberopade disparitetsregler. Dessutom har multilaterala diskussioner ägt rum beträffande särskilda varusektorer och beträffande några icke tarifförda handelshinder av större internationell räckvidd.

På förslag av GATT:s generaldirektör skulle de olika deltagande länderna den 30 november 1966 presentera sin bedömning av förhandlingsläget. I enlighet med denna procedur har olika länder framlagt dels sammanställningar över de önskemål om tullnedsättningar som länderna fört fram under de bilaterala diskussionerna, dels förteckningar över erbjudanden som länderna funnit det svårt eller omöjligt att bibehålla om förbättringar i övriga länders erbjudanden inte skulle kunna uppnås.

På *jordbruksområdet* har målsättningen för förhandlingarna angivits vara att söka skapa acceptabla villkor för avsättning av jordbruksprodukter på världsmarknaden i syfte att främja en betydande utveckling och ökning av världshandeln med ifrågavarande produkter.

För vissa viktigare grupper av jordbruksvaror undersöker man möjligheterna att skapa allmänna arrangemang i form av världsvida avtal, och inom ramen för dessa förutsätts förhandlingar komma att ske angående bl. a. reduktion av handelshindren. Diskussionerna om dylika avtal förs i särskilda grupper beträffande spannmål, kött och mejerivaror.

Beträffande övriga varor på jordbruksområdet har deltagarländerna presenterat de erbjudanden som de är beredda att lämna i förhandlingarna.

Även för *tropiska produkter* har preciserade erbjudanden framlagts. Enligt den förhandlingsprocedur som på initiativ av de nordiska länderna fastställts för dessa produkter har de deltagande länderna angivit för vilka varor de ämnar avlägsna eller reducera existerande handelshinder och från vilken tidpunkt och under vilken tidsperiod detta kan ske.

Inför det avslutande skedet har de nordiska länderna funnit det vara av avgörande betydelse med en samordning av de nordiska ländernas förhandlingsansträngningar. Danmark, Finland, Norge och Sverige har därför enats om ett gemensamt uppträdande i de fortsatta förhandlingarna. En överenskommelse härom undertecknades den 21 november 1966. Enligt denna kommer förhandlingarna i fortsättningen att föras av en gemensam förhandlingsdelegation under ledning av en chefsförhandlare. Till chefsförhandlare har utsetts biträdande kabinettssekreteraren Nils Montan. Vid chefsförhandlarens sida står fyra biträdande förhandlare — de nordiska ländernas ambassadörer i Genève. Chefsförhandlaren kan efter bemyndigande från de fyra ländernas regeringar lämna bindande erbjudanden och träffa bindande uppgörelser.

Det första skedet i de gemensamma förhandlingarna inleddes i och med att de nordiska länderna den 30 november 1966 presenterade sin gemensamma bedömning av förhandlingsläget. Danmark, Norge och Sverige lämnade ursprungligen — under förbehåll av reciprocitet — erbjudande om en allmän 50-procentig sänkning av tullarna på industrivaror. Finland lade

fram en begränsad undantagslista. En stor del av Nordens viktigare exportvaror upptogs samtidigt på de undantagslistor som presenterats av andra länder. Mot denna bakgrund har de nordiska länderna ansett sig böra ompröva sin förhandlingsposition och man presenterade därför gemensamma nordiska listor dels över önskemål om tullnedsättningar i andra länder, dels över erbjudanden som kan komma att dras tillbaka om förbättringar av lämnade bud icke erhålles.

Förhandlingarna har i slutet av januari 1967 aktiverats sedan de olika deltagarländerna övervägt förhandlingssituationen. Med hänsyn till att giltighetstiden för den amerikanske presidentens förhandlingsfullmakt utlöper den 30 juni 1967 ingår förhandlingarna nu i ett avgörande skede.

U-landsfrågor

Enligt en ändring av GATT-avtalet, som trätt i kraft den 27 juni 1966, fogas ett nytt kapitel, del IV, om handel och utveckling till avtalet. Enligt bestämmelserna i det nya kapitlet åtar sig de utvecklade länderna bl. a. att söka genomföra konkreta åtgärder för att bistå u-länderna. Hög prioritet skall ges åt att i möjlig mån avskaffa tullar och andra handelshinder för u-landsprodukter. Nya handelshinder bör inte införas. Samfällda åtgärder skall eftersträvas. Konsultationer skall äga rum för att främja de syften som angetts i det nya kapitlet.

Handläggningen av u-landsfrågorna sker inom en särskild handels- och utvecklingskommitté. Som exempel på frågor, som är under behandling i denna kommitté eller dess undergrupper, kan nämnas uppföljningen av åtagandena enligt det nya u-landskapitlet, granskning av varor av intresse för u-länderna, handels- och biståndsstudier, strukturell anpassning, råvaruproblem, handeln mellan u-länderna, preferenser för u-landsprodukter och handelsinformation.

Inom GATT:s sekretariat finns sedan 1964 ett särskilt organ, International Trade Centre (ITC), med uppgift att bistå u-länderna med upplysningar och rådgivning i frågor rörande avsättningen av u-landsprodukter. ITC:s tjänster står till förfogande för alla länder oavsett om de är anslutna till GATT eller inte. ITC besvarar marknadsförfrågningar från olika u-länder och utger en publikation International Trade Forum med redogörelser för i olika u-länder vidtagna exportfrämjande åtgärder och för avsättningsmöjligheterna för u-landsprodukter på olika industriländers marknader.

ITC förmedlar också undervisnings- och praktikantplatser i olika industriländer. ITC tillhandahåller vidare experter för att hjälpa u-länder att organisera lämpliga exportfrämjande organ och för att ge råd i fråga om marknadsföring av speciella varor.

FN-konferensen för handel och utveckling (UNCTAD)

Första FN-konferensens för handel och utveckling 1964 resultat sammanfattades i en slutakt som bl. a. innehåller rekommendationer om dels åtgärder för att förbättra de ekonomiska förhållandena i u-länderna, dels förslag till en organisatorisk uppbyggnad inom FN:s ram för den vidare behandlingen av u-ländernas problem.

FN:s generalförsamling antog den 30 december 1964 en resolution varigenom de nya världshandelsinstitutionerna upprättades. Slutakten i övrigt godkändes genom en resolution som antogs av FN:s generalförsamling den 20 december 1965. I resolutionen underströks det fortlöpande och trängande behovet av att medlemsstaterna, mot bakgrund av konferensens slutakt, i sin handels- och utvecklingspolitik tar full hänsyn till u-ländernas behov och behovet av snabba, beslutsamma och konkreta åtgärder för att lösa de problem konferensen hade sig förelagda. Konferensens medlemsländer uppmanas fortsätta att granska sin ekonomiska politik och att gemensamt eller enskilt, vidta åtgärder i ljuset av konferensens slutakt för att i sina nationella och internationella program genomföra konferensens rekommendationer.

Enligt beslut av generalförsamlingen i december 1966 skall den andra världshandelskonferensen äga rum i New Delhi under tiden den 1 februari—den 25 mars 1968. I generalförsamlingens resolution understryks att konferensen bör särskilt koncentrera sig på ett begränsat antal fundamentala ämnen i avsikt att uppnå praktiska och konkreta resultat genom förhandlingar som syftar till att uppnå största möjliga enighet.

Handels- och utvecklingsstyrelsen, som mellan konferenserna fungerar som permanent organ, har under 1966 hållit två ordinarie sessioner, nämligen den 25 januari—den 17 februari och den 30 augusti—den 25 september. Huvudfrågorna vid dessa sessioner har varit dels det problemkomplex som sammanhänger med UNCTAD-rekommendationernas tillämpning, dels syftet med och omfattningen av andra världshandelskonferensen.

I fråga om UNCTAD-rekommendationernas tillämpning har huvudproblemet varit rekommendationernas legala status, sättet för att följa upp rekommendationerna, den roll som UNCTAD-organen och sekretariatet skall spela i dettas ammanhang och frågan i vilken utsträckning det åvilar medlemsländerna att lämna upplysningar om vidtagna åtgärder. Det gäller här bl. a. den placering och kompetens den nya världshandelsinstitutionen skall ges bl. a. i förhållande till bestående institutioner såsom GATT etc. Enligt den av handels- och utvecklingsstyrelsen fastställda proceduren skall generalsekreteraren årligen utarbeta en rapport om internationell handel och utveckling med särskild tyngdpunkt på tillväxten i u-länderna och de framsteg som gjorts i dessa länders ekonomiska utveckling samt deras handels- och utvecklingsbehov. Denna rapport skall sedan utgöra underlag för han-

dels- och utvecklingsstyrelsens granskning av rekommendationernas tillämpning. Generalsekreterarens första rapport förelåg vid styrelsemötet i augusti—september 1966 och gav upphov till en lång debatt i vilken u-länderna gav uttryck för missnöje med de resultat som uppnåtts sedan den första världshandelskonferensen. Generalsekreterarens rapport överlämnades till UNCTAD:s fyra huvudkommittéer bl. a. i syfte att ge dessa tillfälle att i enlighet med sina mandat granska och värdera genomförandet av rekommendationerna. I december 1966 antog FN:s generalförsamling en resolution i ämnet, vari man bl. a. appellerar till konferensens medlemsländer att fortsätta att granska sin politik för att då så är lämpligt vidta åtgärder med syfte att fullgöra rekommendationerna på olika områden i sina nationella och internationella program; största möjliga ansträngningar skall göras för att söka uppnå resultat på en rad områden före andra världshandelskonferensen.

När det gäller förberedelserna för andra världshandelskonferensen har enighet förelagat om att man borde eftersträva praktiska resultat och att förberedelsearbetet därför borde inriktas på sådana områden beträffande vilka sådana resultat kunde väntas. Denna tanke på selektivitet kom också till uttryck i det förslag till dagordning som framlades av generalsekreteraren. Från u-ländernas och östländernas sida framlades dock ytterligare förslag som när de sammanställdes med generalsekreterarens utgjorde en mycket omfattande lista av delvis starkt kontroversiella ämnen. Trots ingående förhandlingar, kunde någon enighet om beskärning av denna lista i nämnvärd omfattning inte uppnås. Sedan den preliminära dagordningen antagits av styrelsen har den överlämnats till huvudkommittéerna och medlemsregeringarna för kommentarer. Hela frågan kommer härefter på nytt upp vid styrelsemötet hösten 1967.

En rad andra frågor har under året behandlats av styrelsen, t. ex. handel och integration mellan u-länderna och omfattningen av UNCTAD:s befattning med tekniskt bistånd på trade promotionområdet, vissa u-landsförslag som syftade till att underlätta u-ländernas export av färdigvaror och halvfabrikat till industriländerna, omfattningen av UNCTAD:s befattning med problem som sammanhänger med handeln mellan länder med olika ekonomiska och sociala system.

Inom UNCTAD:s råvarukommitté har tillsatts en permanent underkommitté, som fullgör råvarukommitténs uppgifter mellan dennas sessioner. Underkommittén höll sitt första sammanträde den 27 juni—16 juli 1966. Vid sammanträdet behandlades bl. a. utvecklingen på råvaruområdet bl. a. i syfte att utarbeta en internationell råvaruöversikt. Vidare diskuterades frågan om råvaruprisernas funktion, närmast i anslutning till det arbete som bedrivs i anledning av vissa förslag vid världshandelskonferensen om en internationell marknadsorganisation för råvaror.

I FN:s generalförsamlings resolution den 20 december 1965 anmodades

handels- och utvecklingsstyrelsen att ägna särskild uppmärksamhet åt de problem på råvaruhandelns område som kräver brådskande åtgärder. Vad man bl. a. hade i tankarna var läget på kakao- och sockermarknaderna. En sockerkonferens ägde rum hösten 1965 men avbröts utan att resultat kunde uppnås och har sedan ej återupptagits. Konsultationer mellan större intressentländer har dock därefter förekommit. Kakaokonferensen återupptog sitt arbete under våren 1966, men man lyckades ej heller nu att nå fram till ett avtal bl. a. på grund av meningsskiljaktigheter i prisfrågan och i frågan om finansieringen av buffertlager. Kakaofrågan har sedan varit föremål för debatt i bl. a. handels- och utvecklingsstyrelsen, och ytterligare konsultationer mellan större intressentländer på kakaoområdet har ägt rum. FN:s generalförsamling antog i december 1966 en resolution, vari bl. a. understryks dels att konsultationerna i kakaofrågan bör avslutas snarast möjligt så att man snabbt skall kunna återinkalla konferensen, dels behovet av att uppnå ett avtal icke senare än vid ingången av 1967—68 års kakaosäsong.

Färdigvarukommittén sammanträdde under tiden den 23 februari—den 9 mars 1966. Kommittén beslöt bl. a. föreslå handels- och utvecklingsstyrelsen, att tillsätta en arbetsgrupp för att söka finna sätt och medel för att öka u-ländernas export inom skogsområdet. Sedan styrelsen godkänt detta förslag sammanträdde gruppen den 31 oktober—den 5 november 1966 och utarbetade vissa rekommendationer bl. a. på marknadsföringsområdet som skall behandlas av kommittén. Färdigvarukommittén uppdrog vidare åt sekretariatet att i samarbete med andra intresserade organisationer på lämpliga områden förbereda ytterligare några studier. Bland ämnen som diskuterades men ej föranledde några beslut kan nämnas frågan om upprättande av ett handelsinformationscentrum inom UNCTAD och nationella kontaktorgan (s. k. focal points) på detta område samt vissa u-landsförslag om avveckling av handelshinder. En särskild grupp i preferensfrågan sammanträdde den 26 juli—den 5 augusti 1966. Gruppen diskuterade framför allt vissa tekniska aspekter på ett generellt preferenssystem; arbetet har hittills ej lett till några konkreta förslag i preferensfrågan.

Finanskommittén höll en särskild session den 27 januari—den 4 februari 1966 och återupptog och avslutade sin första ordinarie session den 13—den 20 april 1966. Vid förstnämnda sammanträde diskuterades uteslutande monetära frågor. Bland de västliga industriländerna var meningarna delade om UNCTAD över huvud taget bör syssla med dessa frågor som bl. a. behandlas i valutafonden. Grundvalen för diskussionerna i finanskommittén var en expertgruppsrapport vari bl. a. rekommenderas att en länk skapas mellan den planerade monetära reformen och lämnandet av finansiellt bistånd till u-länderna. Flertalet västländer betraktade detta som orealistiskt och ägnat att komplicera arbetet på en monetär reform. Finanskommittén rekommenderade handels- och utvecklingsstyrelsen att tillstålla de interna-

tionella monetära organen den framkomna dokumentationen för beaktande. Kommittén beslöt vidare att behålla frågan på sin dagordning. FN:s generalförsamling antog i december 1966 en resolution i ämnet i vilken framhölls behovet för de länder, som så önskar, att bli representerade i de diskussioner och beslut som avses leda till en internationell monetär reform och att delta i eventuella framtida arrangemang. UNCTAD:s generalsekreterare skall rapportera genom finanskommittén till nästa möte med handels- och utvecklingsstyrelsen om de framsteg som görs i arbetet på en monetär reform.

Vid aprilmötet var den vid världshandelskonferensen beslutade, av världsbanken utförda, studien om ett supplementärt finansieringssystem huvudämnet. Systemet syftar till att reducera de negativa verkningarna på u-ländernas utvecklingsplaner av oförutsedda minskningar av deras exportintäkter. En särskild grupp av regeringsexperten tillsattes av handels- och utvecklingsstyrelsen på förslag av finanskommittén för vidare behandling av frågan. Gruppen sammanträdde under tiden den 10—14 oktober 1966 och ett nytt sammanträde är beslutat äga rum i februari 1967.

Vid handels- och utvecklingsstyrelsens fjärde session antogs en resolution vari i-länderna anmodas vidtaga åtgärder för att öka flödet av utvecklingshjälp i enlighet med enprocentmålsättningen; vidare uppmanas u-länderna att göra alla ansträngningar för att påskynda mobiliseringen av sina länders egna resurser.

Sjöfartskommittén höll en extra session under tiden den 18—den 25 juli. Det beslöts därvid att inkludera vissa typer av fraktundersökningar i kommitténs arbetsprogram.

Arbetet i en särskild nordisk arbetsgrupp, med syfte att komma fram till gemensamma riktlinjer för det nordiska uppträdet i olika UNCTAD-organ och i samordningsarbetet inom OECD, har fortgått. I första hand har arbetet kommit att inriktas på råvaruspörsmål. Vidare har förberedande samråd ägt rum inför viktigare sammanträden inom UNCTAD:s organ. Arbetet kommer att fortsätta bl. a. på sådana områden som beräknas få en central ställning vid andra världshandelskonferensen.

Bl. a. vid handels- och utvecklingsstyrelsens sessioner har de nordiska delegationerna framträtt med gemensamma uttalanden. Vid fördelning av platser i kommittéer och arbetsgrupper har en koordinering ägt rum. Ett nära samarbete och avstämning av synpunkter har ägt rum mellan de nordiska delegationerna i samband med sammanträden i UNCTAD-organ.

Det ekonomiska samarbetet i OECD

Det ekonomiska samarbetet i OECD har huvudsakligen inriktats på följande områden, nämligen den ekonomiska politiken, biståndet till utvecklingsländerna samt handels- och industripolitiken. Samarbetet omfattar

främst diskussioner samt utbyte av materiel och informationer beträffande olika frågor.

Samarbetet rörande den ekonomiska politiken omfattar bl. a. diskussioner om det ekonomiska läget och de långsiktiga tillväxtperspektiven i enskilda medlemsländer och i hela OECD-området, betalningsbalansproblem, internationella kapitalproblem och kapitalrörelserna. Syftet är att klarlägga målsättningarna för medlemsländernas ekonomiska politik, verka för att åtgärder väljs så att andra länders intressen inte skadas samt att underlätta för länderna att uppnå en rimlig ekonomisk tillväxt med bibehållen hög systerställning utan att samtidigt inflationsproblem och betalningsbalanssvårigheter uppstår.

Inom OECD:s kommitté för utvecklingsbistånd, DAC, diskuteras bl. a. frågor rörande fördelning av biståndsbördan mellan medlemsländerna, u-ländernas växande skuldbörda samt världens livsmedelsförsörjning. Särskilt det sistnämnda problemet har under senare tid tilldragit sig allt större uppmärksamhet.

När det gäller handeln med u-länderna har OECD:s verksamhet utvecklats efter två huvudlinjer. Dels undersöks inom en särskild expertgrupp vissa frågor, som direkt rör medlemsländernas handelspolitik gentemot u-länderna, bl. a. frågan om preferenser för u-ländernas export av färdigvaror och halvfabrikat, dels sker samråd beträffande förberedelserna och samordning av medlemsländernas synpunkter inför kommande möten i UNCTAD och andra internationella organisationer.

Beträffande industrisamarbetet kan nämnas att konfrontationer rörande medlemsländernas allmänna industripolitik inletts inom OECD:s industrikommitté.

En särskild arbetsgrupp för varvsindustrifrågor har i uppdrag att utarbeta förslag till rekommendationer, som syftar till en gradvis reduktion av faktorer med en snedvridande inverkan på de normala konkurrensvillkoren inom varvsindustrin.

Ett nära samarbete äger rum mellan de nordiska delegationerna i samband med sammanträden inom OECD.

*TILLÆG 5***Nordisk samhandel i 1965 og 1966***1. Indledning*

Den foreliggende oversigt over den seneste udvikling i den nordiske samhandel er en fortsættelse af de foregående fire redegørelser, som har været bilagt beretningerne fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde til de seneste fire sessioner i Nordisk Råd. I forhold til den seneste af disse oversigter er der i denne redegørelse kun foretaget ubetydelige principielle ændringer. Der er dog af tidsmæssige grunde set bort fra den sidste gang påbegyndte specielle belysning af samhandelen inden for særlige varegrupper.

2. Handelsstatistisk grundlag

Da Nordisk Råd's session i år afholdes 1 1/2 måned senere end sidste år, har det denne gang været muligt at medtage oplysninger omfattende hele sidste kalenderår. Oversigten omfatter denne gang således begge kalenderårene 1965 og 1966.

I bilagene 1—10 gives for hvert af de 5 lande oplysninger om import og eksport i 1964, 1965 og 1966.

Indekstal er beregnet på grundlag af tallene for 1959. Anvendelsen af 1959 har den fordel, at dette år tillige er basisår for EFTA. Resultaterne med 1959 som basis vil således give ændringerne siden EFTA's ikrafttræden. Korrektion er foretaget for devalueringerne i Island i 1960 og 1961. Oplysninger gives for handelen med hvert af de nordiske lande og for Norden som helhed. Til sammenligning er vist bevægelsen i den totale import og eksport samt i handelen med udvalgte landegrupper som EEC, andre EFTA-lande, Østlande samt to andre landegrupper, af hvilke den ene kunne betegnes som »oversøiske industrialiserede lande», hvorved residualgruppen »andre lande» næsten udelukkende omfatter udviklingslande. Blandt de industrialiserede lande er i modsætning til sidste år medtaget den Sydafrikanske Republik. Gruppen omfatter desuden USA, Canada, Japan, Australien og New Zealand. Gruppen Østlande omfatter foruden de øst-europæiske lande (herunder ikke Jugoslavien) Kina, Mongoliet, Nord Korea og Nordvietnam.

For handelen med hvert af de andre nordiske lande, med Norden sammenlagt og for totalhandelen, er i de samme tabeller vist en opdeling i

de sædvanligvis i handelsstatistikken anvendte hovedvaregrupper: levnedsmidler (S.I.T.C. kapitel 00—12, 22 og 41—43), råvarer og brændsel (S.I.T.C., kapitel 21 og 23—35) og bearbejdede varer (S.I.T.C., kapitel 51—95).

Bilag 11 indeholder oplysninger om det anvendte statistiske materiale og forskellige statistiske kommentarer.

3. Hovedtal for de nordiske landes indbyrdes samhandel og totale udenrigshandel

De nordiske lande importerede i 1959 for 5,8 milliarder d. kr. varer fra hinanden eller 13,4 % af deres samlede import fra alle lande på 43,3 milliarder d. kr. Måles handelen på eksporten, har de nordiske lande til hinanden i 1959 også udført for 5,8 milliarder d. kr. eller 16,0 % af deres samlede eksport til alle lande på 36,6 milliarder d. kr.

Denne handel er i 1965 for importens vedkommende vokset til 14,6 milliarder d. kr. svarende til 18,9 % af den totale import på 77,2 milliarder d. kr. og i 1966 til 15,7 milliarder d. kr. svarende til 19,2 % af totalimporten på 81,9 milliarder d. kr.

I forhold til 1959 repræsenterer dette en stigning på henholdsvis 151 % og 170 %. Importen fra andre nordiske lande voksede i 1965 med 2,2 milliarder d. kr., medens stigningen i 1966 udgjorde 1,1 milliarder d. kr. Den internordiske samhandels andel af totalimporten viser en stigning på 5,8 procentenheder siden 1959.

Den internordiske handel udgjorde for eksportens vedkommende i 1965 14,3 milliarder d. kr. og i 1966 15,4 milliarder d. kr. af en totaleksport på henholdsvis 63,8 og 68,3 milliarder d. kr. I forhold til året før er stigningen i den internordiske handel 2,1 og 1,1 milliard d. kr.

Sammenlignet med 1959 er stigningen henholdsvis 145 % og 164 % nøje svarende til importstigningen. Andelen af totaleksporten udgjorde herved i 1965 22,4 % og i 1966 22,6 %, hvilket sidste tal indebærer en stigning på 6,6 procentenheder i forhold til 1959.

4. Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel

De nordiske lande har altid haft en relativ stor udenrigshandel. Deres samlede import udgjorde i 1959 5,9 % af den samlede import i hele verden (excl. østlande) og deres eksport 5,3 % af den samlede eksport. Denne andel var i 1965 for importens vedkommende steget til 6,4 % og for eksportens vedkommende til 5,6 %.

Af følgende tabel bekræftes da også, at de nordiske landes udenrigshandel er steget noget mere end verdenshandelen som helhed.

Stigningen i verdenshandelen

(1959 = 100)

	Import		Eksport	
	1965	1966	1965	1966
Danmark	176	187	165	174
Finland	197	207	171	180
Island	156	181	213	232
Norge	167	182	178	193
Sverige	182	189	180	193
Norden i alt	179	189	174	187
England	141	151 ¹	138	143 ¹
Schweiz, Ostrig, Portugal	190	202 ¹	175	206 ¹
EFTA	159	168 ¹	154	161 ¹
Vesttyskland	204	211 ¹	179	195 ¹
EEC	200	216 ¹	188	203 ¹
USA	138	160 ¹	155	169 ¹
Japan	227	250 ¹	245	268 ¹
Hele verden (excl. østlande)	163	176 ¹	162	174 ¹
Europæiske østlande	163	(...)	163	(...)

¹ oktober 1965 — september 1966.

Det må erindres, at 1959 var det sidste år før den kraftlige devaluering i Island i februar 1960 og derfor ikke er noget velegnet sammenligningsgrundlag for dette land. Dette gælder i øvrigt også Danmark, som i 1959 havde den største stigning i såvel import som eksport i hele perioden 1957—1961.

Der er på importsiden bemærkelsesværdigt at konstatere den betydelige ensartethed i udviklingen for alle de nordiske lande, om end Finlands stigning er noget større end de andre fire landes stigning. På eksportsiden er der større forskel, idet Island ligger betydeligt over gennemsnittet, medens Finland og særlig Danmark (landbrugseksporten) ligger under gennemsnittet.

Blandt de ikke-nordiske lande ligger England både på import- og eksportsiden betydeligt under gennemsnittet ikke alene for Norden, men for hele verden, hvilket EFTA som helhed derfor også kommer til. Også USA ligger under gennemsnittet, medens EEC, hvor Vesttyskland trækker gennemsnittet ned, og navnlig Japan ligger betydeligt over.

Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel var usædvanligt stor i 1964 — importen steg næsten 10 milliarder d. kr. og eksporten næsten 7 1/2 milliarder d. kr. Heroverfor virker forøgelsen i 1965 og 1966 på 7 1/2 og 4 1/2 milliarder d. kr. i importen og 5 1/2 og 4 1/2 milliarder d. kr. i eksporten mindre imponerende. En vis afsvækkelse i stigningstakten både absolut og relativt må således konstateres navnlig i 1966. Den totale vækst siden 1959 ligger stadig over gennemsnittet, men bortset fra de ovenfor

nævnte to betydelige undtagelser viser de fleste andre industrialiserede lande et tilsvarende eller bedre resultat.

5. Stigningen i den internordiske handel og i handelen med andre landegrupper

Forholdet mellem stigningen i de nordiske landes totale udenrigshandel og stigningen i den internordiske handel såvel som stigningen i de nordiske landes handel med en række andre landegrupper illustreres af følgende tabel:

Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel (1959 = 100)

	<i>Import 1966</i>						
	Norden	EFFTA-lande	EEC	Ostlande	USA m. v.	Andre lande	I alt
Danmark	266	173	175	153	167	188	187
Finland	303	225	187	163	253	195	207
Island	252	280	233	67	231	91	181
Norge	221	191	144	155	229	163	182
Sverige	328	217	165	195	180	154	189
Norden i alt	270	201	167	161	195	167	189

	<i>Eksport 1966</i>						
	Norden	EFFTA-lande	EEC	Ostlande	USA m. v.	Andre lande	I alt
Danmark	276	168	140	158	183	160	174
Finland	362	168	190	145	199	138	180
Island	294	388	448	82	237	218	232
Norge	269	177	180	119	181	183	193
Sverige	244	187	189	166	188	157	193
Norden i alt	264	177	175	146	187	160	187

Det vil af tabellen ses, at stigningen i den internordiske handel i 1966 i forhold til 1959 såvel på importsiden som på eksportsiden var ca. 90 % større end stigningen i den samlede udenrigshandel. For Sveriges vedkommende er stigningen i den nordiske handel på importsiden over 2 1/2 gange så stor som i totalimporten. Norges stigning er kun 50 % større end i den samlede import, hvilket hænger sammen med, at importen af skibe, som betyder usædvanlig meget i Norges import og hvoraf Norden leverer en forholdsmeæssig stor andel, er steget langt mindre end den øvrige import, nemlig kun 15—20 % mod 90—100 % for den samlede import af andre varer. De andre tre lande ligger på 90 % svarende til gennemsnittet. På eksportsiden er stigningen for såvel Island som Sverige kun godt 50 % større end i totaleksporten, medens Norges stigning er 80 % større, Danmarks henimod 2 1/2 gange så stor og Finlands langt over 3 gange så stor som væksten i totaleksporten.

Det vil i øvrigt ses, at den relative stigning i den nordiske samhandel også i 1966 for hvert af de fem lande såvel for importen som for eksporten

med få undtagelser er større end til nogen anden af de i tabellen viste landegrupper. Undtagelserne berører navnlig Islands eksport. Forklaringen er utvivlsomt den, at der i Islands eksport, som helt overvejende består af fiskeriprodukter, af hvilke der til dels er en betydelig produktion i de andre nordiske lande, er sket en omlægning, således at eksporten til østlandene er gået tilbage, medens den er steget betydeligt til England (andre EFTA-lande) og EEC. Samtidig er også importen fra England steget noget mere end importen fra de nordiske lande. For Norges vedkommende beror den store stigning i importen fra »USA m.v.» særlig på importen af skibe fra Japan (702 mill. n. kr. i 1966 mod 53 mill. n. kr. i 1959).

Det ses endvidere, at stigningen i importen fra »andre EFTA-lande» for fire landes vedkommende er større end stigningen i importen fra EEC, hvorfra i øvrigt Norge har en bemærkelsesværdig beskeden importforøgelse. At Danmark viser en ubetydeligt lavere stigning fra »andre EFTA-lande» end fra EEC skyldes især, at importen fra England, af såvel fast som flydende brændsel er gået tilbage fra 1959 til 1966. På den anden side er det overraskende at se, at kun Danmark har en større eksportstigning til »andre EFTA-lande» end til EEC, medens de tre andre EFTA-lande: Norge, Sverige og navnlig Finland viser en større stigning i EEC-eksporten.

Medens Finland og Island viser den største og Danmark den mindste stigning i handelen med de oversøiske industrialiserede lande, har Sverige den største stigning i handelen med østlandene, hvor Island tilmed har tilbagegang. I handelen med udviklingslandene viser Finland og Danmark den største stigning i importen, medens Island og Norge har den største stigning i eksporten.

6. Stigningen i den internordiske handel

I følgende tabel vises den procentvise stigning i import og eksport, både totalt og for Norden såvel for 1965 sammenlignet med 1964 som for 1966 sammenlignet med 1965.

Stigningen siden 1964 i de nordiske landes udenrigshandel og i den internordiske handel

	Importstigning i %				Eksportstigning i %			
	1964/1965		1965/1966		1964/1965		1965/1966	
	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden
Danmark	8	14	6	9	9	15	6	10
Finland	9	21	5	9	11	26	5	21
Island	4	— 5	16	37	16	— 1	9	16
Norge	11	19	9	2	12	20	8	8
Sverige	14	21	4	10	8	16	8	4
Norden	11	18	6	8	9	17	7	8

Medens Danmark og Finland konstant viser en større relativ vækst i såvel import fra som eksport til de nordiske lande end over for verden som helhed, havde i 1965 Island en lille tilbagegang i såvel importen (skibe) fra som eksporten (sildeolie) til de andre nordiske lande. Også den lavere stigning i 1966 for Norges vedkommende skyldes nedgang i skibsimporten (400 mill. kr.), hvilket på ny afspejler sig i Sveriges lavere eksportstigning i 1966.

Selv om den internordiske handel fortsat vokser relativt mere end den totale udenrigshandel, må der ligesom for denne sidstes vedkommende konstateres en afsvækkelse særlig i 1966 af stigningen i den internordiske handel. Relativt er stigningen på 8 % i såvel import som eksport den mindste siden 1959. Hidtil var importstigningen på 12 % i 1963 og eksportstigningen på 10 % i 1962 det laveste. Målt i kroner var stigningen i 1966 med 1,1 milliard kr. kun godt halvt så stor som i både 1964 og 1965, men var dog stadig højere end i 1961 og 1962 og for importens vedkommende også højere end i 1963.

Hvorledes den internordiske handel angivet i danske kroner fordeles sig på de enkelte lande i 1965 og 1966 fremgår af nedenstående tabel, i hvilken tillige er vist de enkelte landes handelsbalance over for de øvrige nordiske lande. Desuden er vist stigningen fra 1959 til 1966 i såvel import som eksport:

Mill. d. kr.	1965			1966			Stigning 1959—1966	
	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import	Eksport
Danmark	3 872	3 305	— 567	4 237	3 624	— 613	2 646	2 312
Finland	2 020	1 200	— 820	2 191	1 448	— 743	1 468	1 049
Island	217	169	— 48	297	196	— 101	171	125
Norge	4 202	2 523	— 1 679	4 295	2 736	— 1 559	2 349	1 718
Sverige	4 269	7 114	2 845	4 697	7 408	2 711	3 267	4 368
Norden i alt	14 580	14 311	— 269	15 717	15 412	— 305	9 901	9 572

Medens Norge navnlig på grund af den store import af skibe, særlig fra Sverige, traditionelt har været det land, der importerer mest fra de andre nordiske lande, skiftedes Sverige og Danmark til at indtage andenpladsen. I 1964 nåede Sverige næsten helt op på siden af Norge, passerede i 1965 og ligger i 1966 et godt stykke foran, medens Norge på andenpladsen (atter skibene) nu trues af Danmark. Af den samlede stigning i importen fra de nordiske lande på 9,9 milliarder d. kr. tegner Sverige sig for 33 %, Danmark og Norge for henholdsvis 27 % og 24 % og Finland for 15 %, medens Island har knap 2 % af denne stigning.

Af den samlede nordiske eksport til andre nordiske lande svarer Sverige

for knap halvdelen, Danmark for næsten 1/4 og Norge godt 1/6, medens Finland og Island tilsammen kun har godt 10 %. Denne fordeling svarer for Danmarks, Islands og Norges vedkommende også nogenlunde til deres andel i den samlede stigning, medens Finlands andel her er lidt større og Sveriges lidt mindre.

Sverige er — som det vil ses — det eneste af de nordiske lande, der har overskud på sin samhandel med de andre nordiske lande. Overskuddet voksede i 1965 med godt 200 mill. d. kr. til 2,85 milliarder d. kr., men viser i 1966 for første gang siden 1960 en nedgang, nemlig til 2,7 milliarder d. kr., hvilket dog er det næsthøjeste resultat. Årsagen til nedgangen: skibene igen!

Alle de øvrige lande har altså underskud på handelsbalancen over for de øvrige nordiske lande. Bevægelserne i Norges underskud, som er det største — 50—60 % af det samlede underskud for de fire lande — hænger i høj grad sammen med bevægelserne i skibsimporten fra Sverige, der alene svarer for henimod 3/4 af dette beløb. Nedgangen i 1964 på 100 mill. d. kr. afløstes i 1965 af en ny stigning på 250 mill. d. kr., medens 1966 atter viser en nedgang på godt 100 mill. d. kr.

Over for disse svingninger virker bevægelserne i de andre landes underskud mindre betydelige. Trods en formindskelse af underskuddet i 1965 for Islands vedkommende og i 1966 for Finland viser alle tre lande i 1966 et større underskud end i 1964.

For alle fire lande gælder, at underskuddet i 1966 er betydeligt større end i 1959. Forøgelsen er forholdsvis størst for Finland og Danmark, medens Norge selvsagt har den største forøgelse i absolutte tal.

7. Den internordiske handels andel i de enkelte landes udenrigshandel

Den stærke vækst i den internordiske handel er som ovenfor anført resulteret i en voksende andel i såvel totalimporten som totaleksporten. For alle fire landes vedkommende er der — som det fremgår af følgende tabel — tale om en nettostigning i forhold til 1959 for såvel import som eksport.

Import fra de fire andre nordiske lande i % af totalimport

	1959	1963	1964	1965	1966
Danmark	14,4	17,8	18,9	19,9	20,5
Finland	12,5	16,1	16,1	17,8	18,4
Island	19,4	27,4	25,0	22,9	27,0
Norge	21,3	26,0	25,8	27,5	25,9
Sverige	8,6	12,0	13,2	14,1	14,9
Norden i alt	13,4	17,1	17,7	18,9	19,2

Eksport til de fire andre nordiske lande i % af totaleksport

	1959	1963	1964	1965	1966
Danmark	13,8	19,2	19,9	21,0	21,8
Finland	6,9	9,4	10,7	12,2	13,9
Island	15,9	15,8	22,2	18,9	20,2
Norge	18,2	23,5	23,6	25,3	25,4
Sverige	19,9	23,4	24,2	25,9	25,1
Norden i alt	16,0	20,1	21,0	22,4	22,6

Den konstant opadgående linie i tabellerne brydes såvel på importsiden som på eksportsiden i enkelte år af enkelte lande, men for Norden som helhed er den en klar og ubrudt stigende linie. Forklaringen på nedgangen i den norske importandel i 1964 og 1966 og den svenske eksportandel i 1966 er hovedsagelig de tidligere omtalte bevægelser i skibsleverancerne.

8. Den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper

I nedenstående tabel vises et sammendrag af de i bilagene givne oplysninger om den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupperne: levnedsmidler, råvarer og brændsel samt bearbejdede varer.

Levnedsmidlernes andel af importen fra andre nordiske lande udgjorde i 1966 9,9 % og i 1965 9,7 % mod 10,3 % i 1964 og 10,5 % i 1959. Målt på eksporten udgjorde levnedsmidlerne i 1966 9,2 % og i 1965 8,8 % mod 9,1 % i 1964 og 9,7 % i 1959.

I absolutte tal er der i 1965 og 1966 en stigning i importen på 284 mill. d. kr., hvoraf Sverige tegner sig for næsten halvdelen, medens Danmark og Finland deler resten nogenlunde ligeligt.

Danmarks importstigning i denne gruppe falder på fisk, særlig fra Sverige, men også fra Norge og Island, fedtstoffer fra Island og Norge, foderstoffer fra Island, Sverige og Norge samt korn og bageriprodukter fra Sverige. Det bemærkes i øvrigt, at de direkte landinger i Danmark af svenskfanget fisk ikke medtages i den svenske eksportstatistik. Det drejer sig i 1966 om ca. 120 mill. d. kr., og dette forklarer således den betydelige forskel mellem import- og eksporttallene i den nordiske samhandel med levnedsmidler.

Den finske importstigning ligger særlig på kød fra Sverige og Danmark, men også på fisk fra Norge og Danmark, ligesom der er importeret oliefrø fra Danmark. Stigningen i den svenske indførsel berører særlig fisk fra Danmark, Norge og Island, foderstoffer fra Norge og Island, øl fra Danmark og Finland samt fedtstoffer fra Island.

På eksportsiden fordeler stigningen i 1965 og 1966 på 300 mill. d. kr. sig med 1/3 på Danmark og hver 1/4 på Norge og Sverige, medens Island og Finland hver især har 1/12.

På importsiden er i den nordiske samhandel levnedsmidlernes andel mind-

Mill. d. kr.	1965				1966			
	Lev- neds- mid- ler	Råva- rer og brænd- sel	Bear- bej- dede varer	I alt	Lev- neds- mid- ler	Råva- rer og brænd- sel	Bear- bej- dede varer	I alt
<i>Importen fra de nordiske lande</i>								
Danmark	334	738	2 800	3 872	329	753	3 155	4 237
Finland	136	203	1 681	2 020	181	203	1 807	2 191
Island	11	15	191	217	10	17	270	297
Norge	208	433	3 561	4 202	232	534	3 529	4 295
Sverige	729	616	2 924	4 269	812	583	3 302	4 697
Norden i alt	1 418	2 005	11 157	14 580	1 564	2 090	12 063	15 717

<i>Eksporten til de nordiske lande</i>								
Danmark	616	308	2 381	3 305	690	355	2 579	3 624
Finland	28	233	939	1 200	52	188	1 209	1 449
Island	151	15	3	169	175	17	4	196
Norge	268	338	1 917	2 523	278	303	2 154	2 735
Sverige	196	908	6 010	7 114	219	912	6 277	7 408
Norden i alt	1 259	1 802	11 250	14 311	1 414	1 775	12 223	15 412

Index (1959 = 100)

	<i>Import</i>				<i>Import</i>			
Danmark	293	218	246	243	289	222	277	266
Finland	262	495	267	279	348	495	287	303
Island	275	167	169	172	250	189	239	236
Norge	239	336	206	216	267	414	204	221
Sverige	207	329	328	299	231	312	371	328
Norden i alt	232	284	248	251	256	296	268	270
	<i>Eksport</i>				<i>Eksport</i>			
Danmark	217	305	257	251	243	351	278	276
Finland	187	147	415	301	347	119	535	363
Island	234	300	150	237	271	340	200	275
Norge	208	402	238	248	216	361	268	269
Sverige	258	275	228	234	288	276	238	244
Norden i alt	222	266	245	245	249	262	266	264

re end i hele udenrigshandelen, undtagen for Sveriges vedkommende, hvor den er 17 % mod 13 % i totalhandelen. Årsagen er, at Sveriges import af fisk overvejede kommer fra de andre nordiske lande, der også svarer for omtrent halvdelen af kødimporten til Sverige. I de andre lande er levnedsmidlernes andel i den nordiske handel fra 3 1/2 til 8 % mod 11 % (Danmark 15 %) i den totale import.

Levnedsmidlernes andel i eksporten ligger i den nordiske handel for Sveriges og Finlands vedkommende på samme niveau som i totaleksporten (Sverige 3 % og Finland 4 %). I Island er den nordiske andel med 90 % mod 95 % og i Norge med 11 % mod 18 % lidt lavere, medens den for Danmarks vedkommende med 19 % er væsentlig lavere end totaleksportens 48 %.

I 1966 har *råvarernes og brændslets* andel i den samlede import fra andre nordiske lande været 13,3 % (stigning 85 mill. d. kr.) og 13,8 % i 1965 (stigning 327 mill. d. kr.) mod 13,6 % i 1964 og 12,1 % i 1959.

På eksportsiden er bevægelsen fra 12,8 % i 1964 til 12,6 % i 1965 (stigning 241 mill. d. kr.) og 11,5 % i 1966 (nedgang på 27 mill. d. kr.). I 1959 var andelen 11,6 %. Forskellen mellem stigningen på import- og eksportsiden forklares tildels ved, at den danske import fra Finland af pelsskind til auktionssalg på ca. 170 mill. d. kr. (stigning 80 mill. d. kr.) ikke i Finland registreres som eksport til Danmark.

Danmarks importstigning fra 1964 til 1966 er på 96 mill. d. kr., Finlands 71 mill. d. kr., Islands 5 mill. d. kr. og Sveriges 46 mill. d. kr. Norge har med 194 mill. d. kr. væsentligst omfattende træ, cellulose og malme og metalaffald fra Sverige næsten halvdelen af den samlede importstigning.

Eksportstigningen i den nordiske handel med råvarer og brændsel på 214 mill. d. kr. fordeler sig med 168 mill. d. kr. på Sverige, fortrinsvis omfattende træ, flydende brændsel og cellulose og 82 mill. d. kr. på Danmark, ligeledes navnlig omfattende flydende brændsel. Finland har en tilbagegang på 17 mill. d. kr. (træ til Danmark) og Norge på 18 mill. d. kr., der er sammensat af en nedgang på flydende brændsel til Sverige og Danmark og træ til Sverige og en stigning på malme og metalaffald til Sverige.

For Danmarks og for Norges vedkommende indgår råvarerne i den nordiske samhandel med nogenlunde samme andel som i den samlede udenrigshandel. For Sveriges og navnlig for Finlands vedkommende og Islands import ligger den nordiske andel væsentlig lavere. Alene for Islands eksport er den betydelig højere.

De bearbejdede varers andel af den nordiske samhandel i 1966 viser herefter på importsiden en lille stigning til 76,8 % i 1966 fra 76,5 % i 1965 og 76,1 % i 1964 (1959: 77,4 %). Eksportsiden viser i 1966 en stigning til 79,3 % fra 78,6 % i 1965 og 78,1 % i 1964 (1959: 78,7 %).

Mere imponerende virker importstigningen i absolutte tal, der fra 1963 til 1964 var 1 431 mill. d. kr., fra 1964 til 1965 1 770 mill. d. kr. og sidste år 906 mill. d. kr.

Alle fem lande har inden for denne hovedvaregruppe haft fremgang i eksporten til de andre nordiske lande såvel i 1965 som i 1966. Af den samlede eksportstigning siden 1964 på 2 662 mill. d. kr. har Sverige knap 38 %, medens Danmark, Norge og Finland med henholdsvis 22, 21 og 19 % omtrent deler resten ligeligt.

På importsiden viser tre lande fremgang i begge år. Island har i 1965 et fald på 15 mill. kr., der skyldes en nedgang i importen af skibe fra Norge på 40 mill. kr. I 1966 er det Norge, der har et fald, som er på 32 mill. d. kr. Det sammensættes af en nedgang i skibsimporten på 375 mill. d. kr. og en i øvrigt normal fremgang på næsten 350 mill. d. kr. Den samlede stigning i importen fra 1964 til 1966 på 2 676 mill. d. kr. fordeler sig med ligeledes 38 % på Sverige og 21 % på Norge, medens Danmarks andel her er næsten 25 %, Finlands 14 % og Islands 2 %.

De to største poster i gruppens samlede import i 1966 på godt 12 milliarder d. kr. er maskiner og transportmidler med knap 1/4 og knap 1/5. Derefter kommer jern, stål og metaller med 12 1/2 %, kemiske produkter — hvor kunstgødning og plasticråvarer repræsenterer hver 1/4 — med 10 1/2 %, tekstiler og beklædning med 10 % og papir med 5 1/2 %.

Eksporten på maskinområdet er vokset med 600 mill. d. kr. til 2,9 milliarder d. kr. Medens Sverige med en eksportstigning på 250 mill. d. kr. har den største absolutte forøgelse, repræsenterer Norges stigning på 140 mill. d. kr. en vækst på over 60 % på to år, og Finlands stigning på 115 mill. d. kr. mere end en fordobling på samme tid. Danmark, hvis eksport kun voksede knap 100 mill. d. kr., har dog stadig 25 % af den samlede eksport, hvor Sverige har 55 %.

Transportmidlerne, hvor skibenes andel er dalende og nu kun udgør ca. 65 %, viste i 1965 og 1966 tilsammen en eksportfremgang på godt 200 mill. d. kr. sammensat af en stigning på 400 mill. d. kr. i 1965 og en nedgang på 200 mill. d. kr. i 1966, som ikke alene berører Sverige, men også Danmark og Norge, medens Finland har fremgang. I 1965 var forholdet præcis omvendt. Sverige svarede i 1966 for mere end 3/4 af eksporten af transportmidler, Danmark har 10 %, Norge næsten 7 % og Finland knap 6 %. Af importen har Norge over halvdelen, Danmark og Sverige godt 15 % hver og Finland 10 %.

Jern, stål og andre metaller viste i 1965 og 1966 en eksportstigning på 370 mill. d. kr. til godt 1,5 milliarder d. kr. Af stigningen falder 150 mill. d. kr. på Sverige, 120 mill. d. kr. på Norge og de sidste 100 mill. d. kr. på Finland. Sverige leverer også her hovedparten med knap halvdelen, medens Norge svarer for 30 %, Finland for 14 % og Danmark for 8 %.

Inden for gruppen kemiske produkter, der tilsammen i 1965 og 1966 viste en eksportforøgelse på 325 mill. d. kr. til 1 1/4 milliard d. kr., viser navnlig plastråvarer en stor forøgelse, men også den norske eksport af gødningsstoffer til Danmark og Sverige er vokset. Norge er inden for denne gruppe hovedeksportør med ca. 40 %, Sverige er med 34 % ikke langt efter og Danmark tegner sig for 22 %.

For tekstiler og beklædning kan der noteres en betydelig eksportstigning af alle lande, nemlig med tilsammen 260 mill. d. kr. til knap 1,2 milliard d. kr. i 1966. Stigningen er størst for Danmark og Sverige med hver omkring

1/3, medens stigningen er relativt mest betydelig med 70 % for Finland, der nu har passeret Norge som eksportør til de andre nordiske lande. Danmark og Sverige repræsenterer henholdsvis knap 40 % og godt 35 % af den samlede eksport.

Også papirimporten viser stigning, nemlig med 140 mill. d. kr. til 663 mill. d. kr. Danmark er hovedimportør med over 75 % af importen og Sverige eksporterer knap halvdelen og Finland en trediedel.

I øvrigt viser så godt som alle ikke nævnte varegrupper inden for denne hovedgruppe fremgang i handelen. Den er forholdsvis størst, d. v. s. 40 % eller mere, for »andre forbrugsvarer«, der bl. a. omfatter varer af plast, samt for møbler og fodtøj.

9. Sammenfatning

Konklusionerne af den i det foregående givne oversigt over den nordiske samhandel i 1965 og 1966 adskiller sig ikke væsentligt fra de slutninger, der er blevet præsenteret i de tidligere oversigter. De bliver derfor følgende:

1. De nordiske landes udenrigshandel er indtil 1964 steget stærkere end verdenshandelen som helhed. I 1965 og 1966 tilsammen er stigningen kun af samme højde som verdenshandelens vækst.

2. Selv om der i 1966 må konstateres en afsvækkelse af stigningen i de nordiske landes indbyrdes samhandel er denne alligevel ikke langt fra at være dobbelt så stor som stigningen i deres samlede udenrigshandel og i de allerfleste tilfælde også større end stigningen i samhandelen med alle andre landegrupper siden 1959.

3. Alle fem nordiske lande har i 1966 hentet en større andel af deres samlede import fra de andre nordiske lande end i 1964. Også i 1965 voksede de nordiske landes andel i Nordens samlede import.

4. Fire af de fem nordiske lande har såvel i 1965 som i 1966 sendt en større andel af den samlede eksport til andre nordiske lande end i 1964, som var et helt exceptionelt år for det femte land, Island.

5. Levnedsmidlernes andel i den internordiske handel er med knap 10 % forholdsvis lav, men har til trods for at toldafviklingen i EFTA hovedsagelig omfatter industrivarer dog næsten formået at holde den samme andel som i 1959.

6. Råvarer og brændsel har en forholdsvis lav andel i den nordiske samhandel. Denne andel kulminerede i 1961 med det flydende brændsels indtrængen i den internordiske handel, men er nu nærmest i svag tilbagegang.

7. Den nordiske samhandel med bearbejdede varer ligger på et højt niveau og viser stigning over en bred front.

København, den 17. marts 1967

BIHANG

Bilag 1. Danmarks import

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. d. kr.			Index (1959 = 100)		
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	18 017	19 423	20 652	163	176	187
heraf: levnedsmidler	2 828	3 002	3 053	128	136	139
råvarer og brændsel	3 364	3 468	3 667	151	156	165
bearbejdede varer	11 825	12 953	13 932	179	197	211
<i>Finland</i>	451	490	560	226	245	281
heraf: levnedsmidler	1	2	3	.	.	.
råvarer og brændsel	226	234	280	228	236	283
bearbejdede varer	224	254	277	224	255	278
<i>Island</i>	43	73	69	301	513	480
heraf: levnedsmidler	38	66	63	280	488	465
råvarer og brændsel	3	4	3	680	780	460
bearbejdede varer	2	3	3	.	.	.
<i>Norge</i>	597	738	800	163	201	218
heraf: levnedsmidler	38	56	56	113	168	166
råvarer og brændsel	64	47	48	234	174	175
bearbejdede varer	495	635	696	162	208	228
<i>Sverige</i>	2 310	2 571	2 808	229	254	278
heraf: levnedsmidler	165	210	207	249	316	312
råvarer og brændsel	364	453	422	172	214	199
bearbejdede varer	1 781	1 908	2 179	243	260	297
<i>Norden i alt</i>	3 401	3 872	4 237	214	243	266
heraf: levnedsmidler	242	334	329	213	293	288
råvarer og brændsel	657	738	753	194	218	222
bearbejdede varer	2 502	2 800	3 155	220	246	277
Ovrige EFTA-lande	3 088	3 249	3 610	148	155	173
EEC	6 394	6 910	7 104	158	171	175
Ostlande	777	860	949	125	139	153
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	1 936	2 086	2 106	154	165	167
Andre lande (navnlig udviklingslande)	2 421	2 446	2 646	172	174	188

Bilag 2. Danmarks eksport

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. d. kr.			Index (1959 = 100)		
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	14 385	15 702	16 590	151	165	174
heraf: levnedsmidler	7 307	7 740	8 002	126	134	138
råvarer og brændsel	1 064	1 220	1 378	193	222	250
bearbejdede varer	6 014	6 742	7 210	188	211	225
<i>Finland</i>	295	332	386	223	251	291
heraf: levnedsmidler	33	43	72	200	261	437
råvarer og brændsel	25	30	26	172	205	177
bearbejdede varer	237	259	288	234	256	284
<i>Island</i>	65	95	91	130	195	186
heraf: levnedsmidler	6	7	7	156	179	174
råvarer og brændsel	4	4	3	186	176	167
bearbejdede varer	55	84	81	125	197	189
<i>Norge</i>	801	906	1 046	183	207	239
heraf: levnedsmidler	109	102	115	205	191	217
råvarer og brændsel	55	62	79	229	262	328
bearbejdede varer	637	742	852	177	206	237
<i>Sverige</i>	1 703	1 972	2 101	245	284	303
heraf: levnedsmidler	438	464	496	208	220	235
råvarer og brændsel	191	212	247	318	352	411
bearbejdede varer	1 074	1 296	1 358	254	306	321
<i>Norden i alt</i>	2 864	3 305	3 624	218	252	276
heraf: levnedsmidler	586	616	690	206	216	243
råvarer og brændsel	275	308	355	273	306	352
bearbejdede varer	2 003	2 381	2 579	216	257	278
Øvrige EFTA-lande	3 965	4 104	4 474	149	154	168
EEC	4 031	4 294	4 217	134	143	140
Ostlande	594	677	694	135	154	158
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	1 221	1 441	1 695	132	156	183
Andre lande (navnlig udviklingslande)	1 710	1 881	1 886	145	160	160

Bilag 3. Finlands import

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. mk.			Index (1959 = 100)		
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	4 816	5 265	5 524	180	197	207
heraf: levnedsmidler	603	546	617	141	128	144
råvarer og brændsel	863	959	1 052	174	193	212
bearbejdede varer	3 350	3 760	3 855	191	215	220
<i>Danmark</i>	135	152	175	228	257	296
heraf: levnedsmidler	17	22	33	256	337	509
råvarer og brændsel	11	13	13	192	215	215
bearbejdede varer	107	117	129	229	251	277
<i>Island</i>	14	15	17	268	294	327
heraf: levnedsmidler	12	12	12	247	244	256
råvarer og brændsel	2	3	5	600	1 000	1 467
bearbejdede varer	0	0	0	.	.	.
<i>Norge</i>	72	89	114	208	257	332
heraf: levnedsmidler	10	15	16	264	382	418
råvarer og brændsel	7	13	18	233	441	631
bearbejdede varer	55	61	80	197	220	289
<i>Sverige</i>	553	680	709	234	288	300
heraf: levnedsmidler	12	14	23	136	152	256
råvarer og brændsel	41	65	58	428	672	601
bearbejdede varer	500	601	628	230	276	289
<i>Norden i alt</i>	774	936	1 015	231	279	303
heraf: levnedsmidler	51	63	84	211	257	351
råvarer og brændsel	61	94	94	327	498	498
bearbejdede varer	662	779	837	227	267	287
Ovrige EFTA-lande	784	884	975	181	204	225
EEC	1 432	1 625	1 575	170	193	187
Østlande	1 028	977	1 081	155	147	163
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	376	441	453	210	246	253
Andre lande (navnlig udviklingslande)	422	402	425	194	186	195

Bilag 4. Finlands eksport

	1964 mill. mk.	1965	1966	1964 Index (1959 = 100)	1965	1966
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	4 132	4 566	4 817	155	171	180
heraf: levnedsmidler	182	183	190	152	152	158
råvarer og brændsel	1 666	1 701	1 634	139	142	136
bearbejdede varer	2 284	2 682	2 993	169	198	221
<i>Danmark</i>	152	173	166	176	201	192
heraf: levnedsmidler	1	1	1	74	129	157
råvarer og brændsel	54	60	44	132	147	108
bearbejdede varer	97	112	121	218	252	270
<i>Island</i>	7	9	11	80	104	131
heraf: levnedsmidler	0	0	0	·	·	·
råvarer og brændsel	1	2	3	67	113	169
bearbejdede varer	6	7	8	83	102	122
<i>Norge</i>	37	52	90	197	274	507
heraf: levnedsmidler	2	2	3	922	800	1 650
råvarer og brændsel	5	5	5	62	55	66
bearbejdede varer	30	45	82	291	438	788
<i>Sverige</i>	246	322	404	340	445	557
heraf: levnedsmidler	10	10	20	178	175	341
råvarer og brændsel	35	41	35	152	182	152
bearbejdede varer	201	271	349	459	616	796
<i>Norden i alt</i>	442	556	671	238	299	362
heraf: levnedsmidler	13	13	24	187	188	360
råvarer og brændsel	95	108	87	129	147	118
bearbejdede varer	334	435	560	317	413	531
Øvrige EFTA-lande	979	967	1 044	157	155	168
EEC	1 263	1 281	1 325	181	183	190
Ostlande	726	964	910	115	153	145
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	336	378	408	164	185	199
Andre lande (navnlig udviklingslande)	386	420	459	116	126	138

Bilag 5. Islands import

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. isl. kr.			Index (1959 = 100)		
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	5 650	5 901	6 853	149	156	181
heraf: levnedsmidler	700	745	767	150	159	164
råvarer og brændsel	771	791	777	98	100	98
bearbejdede varer	4 179	4 365	5 309	165	172	209
<i>Danmark</i>	394	534	540	131	178	180
heraf: levnedsmidler	37	44	44	178	214	214
råvarer og brændsel	23	24	23	137	153	148
bearbejdede varer	334	466	473	128	177	180
<i>Finland</i>	110	136	163	75	93	112
heraf: levnedsmidler	1	0	1	.	.	.
råvarer og brændsel	21	28	39	76	99	141
bearbejdede varer	88	108	123	74	91	104
<i>Norge</i>	609	368	678	473	285	526
heraf: levnedsmidler	13	18	10	886	1 186	698
råvarer og brændsel	8	9	10	542	630	671
bearbejdede varer	588	341	658	467	271	522
<i>Sverige</i>	302	311	467	190	195	293
heraf: levnedsmidler	7	7	8	251	273	288
råvarer og brændsel	20	30	34	397	575	660
bearbejdede varer	275	274	425	182	181	280
<i>Norden i alt</i>	1 415	1 349	1 848	193	184	252
heraf: levnedsmidler	58	69	63	230	280	254
råvarer og brændsel	73	91	106	142	180	212
bearbejdede varer	1 285	1 189	1 679	196	180	255
Ovrige EFTA-lande	835	897	1 012	230	248	280
EEC	1 007	1 272	1 536	153	193	233
Ostlande	916	946	776	78	81	67
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	1 289	1 221	1 465	202	193	231
Andre lande (navnlig udviklingslande)	188	216	216	82	91	91

Bilag 6. Islands eksport

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. isl. kr.			Index (1959 = 100)		
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	4 776	5 559	6 047	183	213	232
heraf: levnedsmidler	4 436	5 289	5 741	183	219	238
råvarer og brændsel	216	173	198	141	113	129
bearbejdede varer	124	97	108	359	280	313
<i>Danmark</i>	245	394	354	350	564	507
heraf: levnedsmidler	208	366	333	311	547	498
råvarer og brændsel	28	13	13	2 276	1 073	1 081
bearbejdede varer	9	15	8	505	889	476
<i>Finland</i>	165	180	198	213	233	257
heraf: levnedsmidler	144	152	152	192	203	203
råvarer og brændsel	21	28	46	917	1 251	2 060
bearbejdede varer	--	0	0	.	.	.
<i>Norge</i>	303	86	165	493	140	268
heraf: levnedsmidler	300	85	151	521	147	261
råvarer og brændsel	1	0	1	.	.	.
bearbejdede varer	2	1	13	65	33	341
<i>Sverige</i>	347	392	503	169	190	244
heraf: levnedsmidler	284	335	456	163	192	261
råvarer og brændsel	61	54	44	235	207	168
bearbejdede varer	2	3	3	39	56	52
<i>Norden i alt</i>	1 060	1 052	1 220	256	254	294
heraf: levnedsmidler	936	938	1 092	251	251	290
råvarer og brændsel	111	95	104	368	322	351
bearbejdede varer	13	19	24	120	186	224
Ovrige EFTA-lande	984	1 249	1 201	318	403	388
EEC	773	1 118	1 239	280	404	448
Ostlande	684	640	719	78	73	82
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	770	921	1 043	174	209	237
Andre lande (navnlig udviklingslande)	505	579	625	176	202	218

Bilag 7. Norges import

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. n. kr.			Index (1959 = 100)		
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	14 169	15 787	17 161	150	167	182
heraf: levnedsmidler	1 711	1 698	1 864	140	139	152
råvarer og brændsel	2 473	2 638	2 943	183	195	217
bearbejdede varer	9 985	11 451	12 354	145	167	180
<i>Danmark</i>	793	861	997	188	205	237
heraf: levnedsmidler	118	112	126	221	211	237
råvarer og brændsel	44	51	64	207	239	300
bearbejdede varer	631	698	807	182	202	233
<i>Finland</i>	86	117	193	162	219	362
heraf: levnedsmidler	5	4	9	767	683	1 500
råvarer og brændsel	12	12	12	51	48	51
bearbejdede varer	69	101	172	244	355	604
<i>Island</i>	70	18	28	553	142	223
heraf: levnedsmidler	69	18	26	569	145	214
råvarer og brændsel	1	0	0	.	.	.
bearbejdede varer	0	0	2	.	.	.
<i>Sverige</i>	2 704	3 349	3 224	177	220	211
heraf: levnedsmidler	52	81	79	215	336	329
råvarer og brændsel	295	385	476	338	441	546
bearbejdede varer	2 357	2 883	2 669	167	204	189
<i>Norden i alt</i>	3 653	4 345	4 442	182	216	221
heraf: levnedsmidler	244	215	240	271	239	267
råvarer og brændsel	352	448	552	265	337	416
bearbejdede varer	3 057	3 682	3 650	171	206	204
Ovrige EFTA-lande	2 234	2 313	2 819	151	157	191
EEC	4 091	4 599	4 777	124	139	144
Ostlande	502	522	544	143	149	155
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikan- ske Republik	2 123	2 399	2 886	168	190	229
Andre lande (navnlig udvik- lingslande)	1 566	1 609	1 693	151	155	163

Bilag 8. Norges eksport

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. n. kr.			Index (1959 = 100)		
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	9 219	10 309	11 156	159	178	193
heraf: levnedsmidler	1 522	1 861	1 987	112	137	147
råvarer og brændsel	1 550	1 595	1 536	159	164	158
bearbejdede varer	6 147	6 853	7 633	178	198	221
<i>Danmark</i>	629	711	790	166	196	209
heraf: levnedsmidler	36	57	51	109	175	156
råvarer og brændsel	57	13	44	213	161	163
bearbejdede varer	536	641	695	168	201	218
<i>Finland</i>	154	195	238	158	199	243
heraf: levnedsmidler	23	31	35	261	357	400
råvarer og brændsel	13	24	32	197	349	472
bearbejdede varer	118	140	171	144	170	208
<i>Island</i>	86	53	103	388	241	466
heraf: levnedsmidler	1	1	1	.	.	.
råvarer og brændsel	1	1	1	.	.	.
bearbejdede varer	84	51	101	383	233	457
<i>Sverige</i>	1 308	1 620	1 698	236	292	306
heraf: levnedsmidler	147	188	201	160	204	219
råvarer og brændsel	261	282	236	488	529	441
bearbejdede varer	900	1 150	1 261	220	281	308
<i>Norden i alt</i>	2 177	2 609	2 829	206	248	269
heraf: levnedsmidler	207	277	288	156	207	216
råvarer og brændsel	332	350	313	382	402	358
bearbejdede varer	1 638	1 982	2 228	197	238	268
Ovrige EFTA-lande	2 037	2 056	2 332	155	156	177
EEC	2 417	2 584	2 709	160	172	180
Ostlande	460	490	385	142	151	119
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	1 113	1 189	1 359	148	158	181
Andre lande (navnlig udviklingslande)	1 015	1 381	1 542	121	164	183

Bilag 9. Sveriges import

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. sv. kr.			(Index 1959 = 100)		
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	19 946	22 644	23 662	160	181	189
heraf: levnedsmidler	2 620	2 715	3 028	144	149	166
råvarer og brændsel	3 811	3 976	4 230	139	145	154
bearbejdede varer	13 515	15 953	16 404	171	202	207
<i>Danmark</i>	1 241	1 417	1 488	253	288	303
heraf: levnedsmidler	342	348	367	213	216	227
råvarer og brændsel	142	168	177	369	439	462
bearbejdede varer	757	901	944	259	308	323
<i>Finland</i>	387	505	666	336	439	579
heraf: levnedsmidler	22	19	35	200	170	321
råvarer og brændsel	53	65	53	128	157	129
bearbejdede varer	312	421	578	495	669	917
<i>Island</i>	45	48	62	150	158	206
heraf: levnedsmidler	39	41	54	157	167	219
råvarer og brændsel	6	7	8	113	117	144
bearbejdede varer	0	0	0	.	.	.
<i>Norge</i>	959	1 227	1 302	221	283	300
heraf: levnedsmidler	109	138	152	161	204	225
råvarer og brændsel	201	221	199	368	404	363
bearbejdede varer	649	868	951	208	278	305
<i>Norden i alt</i>	2 632	3 197	3 518	246	298	328
heraf: levnedsmidler	512	546	608	194	206	230
råvarer og brændsel	402	461	437	288	330	313
bearbejdede varer	1 718	2 190	2 473	258	328	371
Øvrige EFTA-lande	3 784	4 202	4 589	179	199	217
EEC	7 456	8 502	8 539	144	165	165
Østlande	888	1 011	1 117	155	176	195
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	2 543	2 816	2 913	157	174	180
Andre lande (navnlig udviklingslande)	2 643	2 916	2 986	136	150	154

Bilag 10. Sveriges eksport

	1964	1965	1966	1964	1965	1966
	mill. sv. kr.			(Index 1959 = 100)		
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	19 014	20 541	22 103	166	180	193
heraf: levnedsmidler	619	708	711	134	153	154
råvarer og brændsel	5 403	5 514	5 492	142	145	145
bearbejdede varer	12 992	14 319	15 900	181	200	222
<i>Danmark</i>	1 650	1 851	1 982	224	251	269
heraf: levnedsmidler	48	62	61	201	256	255
råvarer og brændsel	261	316	294	167	202	188
bearbejdede varer	1 341	1 473	1 627	241	264	292
<i>Finland</i>	893	1 034	1 197	236	273	316
heraf: levnedsmidler	24	25	42	171	178	296
råvarer og brændsel	72	88	86	328	400	394
bearbejdede varer	797	921	1 069	232	268	312
<i>Island</i>	35	34	53	179	178	275
heraf: levnedsmidler	1	1	1	350	350	400
råvarer og brændsel	3	3	4	417	533	583
bearbejdede varer	31	30	48	170	164	264
<i>Norge</i>	2 026	2 409	2 316	177	211	203
heraf: levnedsmidler	39	59	60	213	323	327
råvarer og brændsel	222	273	299	327	402	440
bearbejdede varer	1 765	2 077	1 957	167	197	185
<i>Norden i alt</i>	4 604	5 328	5 548	202	234	244
heraf: levnedsmidler	112	147	164	197	259	289
råvarer og brændsel	558	680	683	225	275	277
bearbejdede varer	3 934	4 501	4 701	199	228	238
Ovrige EFTA-lande	3 294	3 448	3 690	167	175	187
EEC	6 032	6 384	6 690	171	181	189
Østlande	944	872	976	160	148	166
USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand, Sydafrikanske Republik	1 938	2 121	2 502	145	159	188
Andre lande (navnlig udviklingslande)	2 202	2 388	2 697	128	139	157

Bilag II. Kilder og bemærkninger*Kilder*

Danmark:

Danmarks vareindførsel og -udførsel 1959, 1964 og 1965
Vareomsætningen med udlandet december 1966.

Finland:

Ulkomaan kauppa vuosijulkaisu 1959, 1964 og 1965
Kuukausijulkaisu joulukuu 1966.

Island:

Verzlunarskýrslur Árið 1959, 1964 og 1965
Hagtidindi januar 1967.

Norge:

Norges handel 1959,
Utenrikshandel 1964 og 1965
Månedsstatistikk over utenrikshandelen desember 1966.

Sverige:

Handel 1959,
Utrikeshandel 1964
Månadsstatistik över utrikeshandeln. Nr 12. 1965 og 1966.

I øvrigt:

United Nations Monthly Bulletin of statistics January 1967.

Bemærkninger

Danmark:

Indførsel til og udførsel fra Færøerne og Grønland er ikke inkluderet.

Finland:

Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.

Island:

Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer ikke Færøerne og Grønland. Indekstallene for 1964, 1965 og 1966 er under hensyn til devalueringerne den 20. februar 1960 med 133 % og den 4. august 1961 med 13 % korrigeret ved division med 2,46 ($2,33 \times 1,054$).

Norge:

Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.

Sverige:

Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.

Valutakurser (paritetskurser) ultimo december 1966

100 danske kroner	=	—	=	46,33 fm	=	622,54 isl.kr.	=	103,41 n.kr.	=	74,90 sv.kr.
100 finske mark	=	215,85 d.kr.	=	—	=	1 343,74 isl.kr.	=	223,21 n.kr.	=	161,66 sv.kr.
100 islandske kroner	=	16,06 d.kr.	=	7,44 fm	=	—	=	16,61 n.kr.	=	12,03 sv.kr.
100 norske kroner	=	96,70 d.kr.	=	44,80 fm	=	602,00 isl.kr.	=	—	=	72,43 sv.kr.
100 svenske kroner	=	133,52 d.kr.	=	61,86 fm	=	831,21 isl.kr.	=	138,07 n.kr.	=	—

TILLÆG 6

**Garantiordninger for politiske risici i forbindelse med private investeringer
i udviklingslandene samt spørgsmålet om nordisk samarbejde
på dette område**

Indholdsfortegnelse

- I. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning
 - II. Tilrettelæggelsen af udvalgets arbejde
 - III. Den nationale baggrund
 - 1. Danmark
 - 2. Finland
 - 3. Norge
 - 4. Sverige
 - IV. Den internationale baggrund
 - 1. International baggrund i almindelighed
 - 2. Eksisterende garantiordninger
 - A. USA
 - B. Den tyske Forbundsrepublik
 - C. Japan
 - D. Norge
 - E. Israel
 - F. Østrig
 - G. Australien
 - 3. O. E. C. D: s konventionsudkast vedrørende etablering af en multilateral investeringsgarantikorporation
 - 4. Verdensbankens konvention om Settlement of Investment Disputes
 - 5. O. E. C. D: s Draft Convention on the Protection of Foreign Property
 - V. Nordisk samarbejde
 - 1. Fordele og ulemper ved et nordisk samarbejde om investeringsgarantier
 - 2. Former for et eventuelt nordisk samvirke
 - 3. Konklusion
- Anneks vedrørende forudsætninger og vilkår for investeringsgarantier
- Bihang 1. Den internationale Banks »Staff Report» fra marts 1962 om multilateral investeringsforsikring (resumé)
- Bihang 2. Oversigt over afgrænsningen af konfiskationsbegrebet

I. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning

Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde tiltrådte på et møde den 16. december 1963 oprettelse af et særligt udvalg under Det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg til behandling af spørgsmål i tilslutning til oprettelse i de nordiske lande af garantiordninger for politiske risici i forbindelse med private investeringer i udviklingslandene samt af forudsætningerne for et nordisk samarbejde på dette område.

Danmark blev udpeget som koordinerende land.

I oktober 1964 påbegyndte det nedsatte udvalg — Nordisk investeringsgarantiudvalg — sit arbejde.

Udvalget valgte i sit første møde afdelingschef H. O. Christiansen, det danske Handelsministerium, til formand og vedtog, at Danmark som koordinerende land skulle forestå sekretariatsarbejdet.

I udvalgets møder har deltaget:

Fra dansk side

Formanden, ekspeditionssekretær Erik Fisker, Handelsministeriet.
Ekspeditionssekretær Erik Andersen, Handelsministeriet.

Fra finsk side

Direktør E. Asp, exportgarantianstalten.
Afdelingschef A. Matula, exportgarantianstalten.

Fra norsk side

Ekspedisjonssjef T. Løvold, Departementet for handel og skipsfart.
Direktør Johs. Aaroy, Garantiinstituttet for eksportkreditt.

Fra svensk side

Kommerserådet P. G. Wennersten, exportkreditnämnden.
Departementssekreteraren L. Marklund, handelsdepartementet.
Departementssekreteraren L. Myrsten, finansdepartementet (fra september 1965).

Endvidere har i visse møder deltaget yderligere repræsentanter for Danmark, Norge og Sverige.

Hvervet som sekretær har været foretaget af ekspeditionssekretær B. Riehnagel, det danske Handelsministerium.

Med hensyn til kommissoriet skal indledningsvis anføres, at den omstændighed, at udvalget har haft til opgave at behandle: »Spørgsmål i tilslutning til oprettelse i de nordiske lande af garantiordninger», ikke af udvalget er forstået således, at det skulle udelukke overvejelser angående eventuel oprettelse af et fællesnordisk garantiinstitut, der udstedte garantier i eget navn. Udvalget har derfor også haft denne mulighed for øje under drøftelserne af formerne for det nordiske samarbejde, jf. nedenfor kapitel V.

Kommissoriet fortsætter dernæst »for politiske risici i forbindelse med

private investeringer i udviklingslandene». Hertil bemærkes, at begreberne »politiske risici» og »private investeringer» er søgt defineret i et annekst til rapporten. Derimod finder udvalget det hensigtsmæssigt allerede i dette indledende kapitel at omtale afgrænsningen af begrebet »udviklingslande».

I det internationale samarbejde afgrænses kredsen af udviklingslande på forskellig måde. Således har f. eks. O.E.C.D.'s Development Assistance Committee (DAC) udarbejdet en liste over lande, der af komiteen betragtes som udviklingslande, ligesom der inden for F.N. opereres med en gruppe af lande, der anses for at være på udviklingsstadiet. De to nævnte afgrænsninger er ikke identiske, idet O.E.C.D. medtager nogle lande, som ikke inden for F.N. anses som udviklingslande og samtidig udelukker andre.

Udvalget har ikke ment at burde tage stilling til, hvilken afgrænsning af begrebet udviklingslande der i denne sammenhæng bør foretrækkes, men finder, at definitionen bør omfatte lande, der efter almindelig international opfattelse har status af udviklingslande.

Det bemærkes, at DAC:s liste over udviklingslande ligger til grund for de oplysninger, som gives nedenfor i kapitel III vedrørende omfanget af de nordiske landes investeringer i udviklingslandene.

II. Tilrettelæggelsen af udvalgets arbejde

Udvalget har afholdt i alt 9 møder. Grundlaget for udvalgets arbejde har været dels de undersøgelser og overvejelser af investeringsgarantispørgsmål, som har fundet sted i de nordiske lande, for hvilke der redegøres i kapitel III, dels de eksisterende garantiordninger og de bestræbelser, der er udfoldet på internationalt plan med det formål at fremme tilgangen af private investeringer til udviklingslandene, for hvilke der redegøres i kapitel IV.

Udvalget har ikke set det som sin opgave at foretage en selvstændig vurdering af den herskende opfattelse, at investeringsgarantier er et virksomt middel til at øge tilgangen af privat kapital til udviklingslandene.

Spørgsmålet om nordisk samarbejde omhandles i kapitel V.

I et annekst til rapporten gøres der rede for en række tekniske spørgsmål i forbindelse med ydelse af investeringsgarantier. Det er ikke muligt på forhånd at overskue de mange forskellige situationer, som et garantiinstitut vil møde i praksis, og det må yderligere forventes, at de enkelte konkrete tilfælde vil adskille sig stærkt fra hinanden, således at der vil være behov for at udfærdige garantier individuelt. På den anden side er det nødvendigt i en garantiordning at opstille en række grundprincipper, og udvalget har fundet det naturligt at yde et bidrag til udformningen af disse principper.

III. Den nationale baggrund

1. Danmark

Spørgsmålet om indførelse af en garantiordning for private danske investeringer i udviklingslandene blev første gang rejst i 1961 i en betænkning om tilrettelæggelse og udvidelse af Danmarks bistand til udviklingslandene. I tiden herefter førte handelsministeriet forhandlinger bl. a. med Industrirådet, der påtog sig at foretage en undersøgelse af interessen inden for industrien for etablering af en investeringsgarantiordning. Undersøgelsen blev gennemført i 1963.

Industrirådet rettede henvendelse til 134 virksomheder, som på forhånd kunne antages at være interesseret i spørgsmålet. 58 virksomheder svarede.

Af disse havde 26 ingen planer om at foretage investering i udviklingslandene, 20 havde ingen planer, men regnede med muligheden af, at investeringer kunne finde sted, og 12 havde planer om investering eller havde haft planer eller direkte erfaringer. Når bortses fra de første 26 virksomheder, som ikke ytrede sig hverken for eller imod, støttede samtlige virksomheder tanken om en sådan ordning med undtagelse af to virksomheder.

På tidspunktet for undersøgelsens gennemførelse måtte den konkrete interesse for en garantiordning således karakteriseres som relativ beskeden inden for industriens kreds. Desuagtet anmodede Industrirådet Handelsministeriet om at søge en garantiordning fremmet, når de hermed forbundne problemer var nærmere undersøgt, og i januar 1964 nedsatte Handelsministeriet et udvalg, som fik til opgave at overveje mulighederne for og betimeligheden af at tilvejebringe en ordning med det formål at garantere danske virksomheders investeringer i udviklingslandene mod de involverede politiske risici samt at undersøge de tekniske, økonomiske og finansielle spørgsmål, som en sådan garantiordning rejser.

Udvalget har afgivet betænkning i februar 1966 indeholdende forslag om, at der som et led i bistanden til udviklingslandene indføres en dansk garantiordning, der giver danske investorer mulighed for at tegne garanti mod politiske risici, der er forbundet med investeringer i disse lande.

Som motivering for indførelse af en dansk garantiordning anfører det danske udvalg såvel bistandssynspunkter som investorsynspunkter.

Det fremføres, at udviklingslandene har et stort behov for kapitaltilførsel, og at der fra Verdensbankens og andre internationale organisationers side lægges megen vægt på at opmuntre og øge tilførslerne af privat kapital til disse lande. Udvalget anser det derfor for at være i overensstemmelse med denne målsætning, at der gøres et forsøg på at fremme den private sektors indsats i udviklingslandene gennem statens overtagelse af risikoen for politiske risici i forbindelse med direkte investeringer i disse lande, selv om det

forudses, at det fortsat vil være direkte kapitalbistand fra offentlige midler, der vil være dominerende.

Også investorsynspunkter taler efter udvalgets opfattelse for indførelse af en garantiordning. Fra erhvervsside er således gjort gældende, at de hidtil foretagne investeringer i udviklingslandene i første række har været motiveret af ønsket om i størst muligt omfang at bevare etablerede markeder i disse lande. Baggrunden har i reglen været, at værtslandets regering, som led i landets industrialisering, har ønsket at etablere en produktion af vedkommende vare og med henblik herpå har gennemført importrestriktioner over for varen. En lokal produktion bliver derfor ofte den eneste mulighed for, at investor i alt fald kan sikre virksomhedens tilstedeværelse i et marked, som man mener vil kunne blive af betydning i fremtiden. Hertil kommer selvsagt forventningen om et vist afkast af investeringen samt muligheden for eksport af råvarer og komponenter til vedkommende udviklingsland, som ofte kan række ud over leverancer til et etableret datterselskab.

Ved bedømmelsen af, om et investeringsprojekt er erhvervsøkonomisk fordelagtigt, indgår imidlertid også en vurdering af de dermed forbundne politiske risici. Den politiske usikkerhed i udviklingslandene anses også af danske investorer for en væsentlig hindring for investeringer i disse lande. Det danske udvalg har derfor fundet, at der er en forståelig interesse i investorkredse for en garantiordning, der skaber mulighed for at dække politiske risici, og som må forventes at få den virkning, at de private danske investeringer i udviklingslandene øges såvel i henseende til antal som til beløb.

Det danske udvalg har i sin konklusion understreget, at arbejdet på at etablere en multilateral garantiordning i Verdensbankens regie må tillægges ganske særlig betydning, og at en eventuel dansk garantiordning må udformes så fleksibel, at den vil kunne indpasses i et multilateralt garantisystem. Samtidig har det danske udvalg udtalt, at mulighederne for et nordisk samarbejde, især med hensyn til harmonisering af de nordiske landes eksisterende eller kommende garantisystemer, bør have for øje bl. a. med henblik på en eventuel fællesnordisk tabsfordeling for det tilfælde, at et multilateralt system ikke måtte blive etableret.

Regeringen har tiltrådt udvalgets indstilling om etablering af en garantiordning ud fra ønsket om at bidrage til at øge den danske bistand til udviklingslandenes økonomiske udvikling, og ved en af folketinget vedtaget lov af 18. maj 1966 om ændring af lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene er det bestemt, at udenrigsministeren, med henblik på at øge mulighederne for danske investeringer i udviklingslandene til fremme af disses økonomiske udvikling, inden for et beløb af 200 mill. kr. kan give garanti til erhvervsvirksomheder, der er hjemmehørende i Danmark, mod

tab i forbindelse med direkte investeringer i udviklingslandene og hermed ligestillede lån.

Begrænsningen af lovens område til alene at omfatte direkte investeringer og hermed ligestillede lån udelukker rene porteføljeinvesteringer. Da hovedformålet med at give garanti for investeringer i udviklingslandene er at øge strømmen af kapital til de pågældende lande, vil garantiordningen ikke omfatte allerede gennemførte investeringer, men kun nye investeringer, herunder nyinvesteringer i bestående virksomheder. Ikke blot tab af selve investeringen, men også af dennes afkast vil kunne dækkes ved garanti. Garanti kan kun gives mod tab, der skyldes politiske forhold, såsom nationalisering og dermed ligestillede offentlige foranstaltninger: hindringer for overførsel af betalinger, krigshandlinger eller lignende i værtslandet, medens tab af kommercielle årsager udelukkes fra garanti. Til imødegåelse af tab under garantiordningen vil der blive opkrævet en risikopræmie for ydede garantier. Disse præmier vil indgå i et garantifond, som anvendes til imødegåelse af tab.

Garantiordningen er endnu af så ny dato, at det ikke er muligt på indeværende tidspunkt at udtale sig i detaljer om den praksis, som vil blive fulgt ved garantigivning.

Omfanget af private danske investeringer i udlandet, herunder udviklingslandene, fremgår af nedenstående tabel over tilladelser til langfristede erhvervsmæssige investeringer af dansk kapital i kalenderårene 1962/1965.

År	Udenlandske investeringer i alt mill. kr.	Heraf investeringer i udviklingslandene mill. kr.	%
1962	128	14	11
1963	122	30	25
1964	95	19	20
1965	136	24	18

Udtrykket langfristede erhvervsmæssige investeringer omfatter såvel direkte investeringer som lån med en løbetid ud over 5 år fra moderselskaber til datterselskaber. Tabellen omfatter ikke investeringer, der er foretaget af midler, der er opsparet i udlandet som reservefonds. Da tilladelserne normalt har en løbetid på et år, og nogle tilladelser ikke udnyttes, kan man ikke gå ud fra, at de i tabellen udviste tilladelser er udnyttet fuldt ud inden for det år, i hvilket de er givet.

2. Finland

Frågan om garanterande av de politiska risker som är förknippade med investeringar utomlands behandlades i den kommitté, som år 1959 tillsattes av staten för att bereda den finska lagstiftningen för exportgarantier. Man

gick därvid ut från att även om antalet dylika investeringar var och på grund av kapitalknappheten i Finland med all sannolikhet för en längre tid skulle förbli rätt oansenligt, förekommer dock enskilda fall där beviljande av statlig garanti torde vara motiverat. Kommittén kom emellertid till den slutsatsen, att skydd för investeringar åtminstone inte på detta stadium skulle upptagas i det statliga exportgarantisystemet. Detta närmast av den orsaken, att möjligheterna att få till stånd ett investeringsgarantisystem på multilateral basis — för vilken lösning man på finskt håll kände positivt intresse — redan då höll på att undersökas.

Frågan om investeringar i u-länderna och garanterande av dem har ännu inte behandlats som en del av finska regeringens utvecklingsbiståndsverksamhet. Den officiella ståndpunkten till enskilda personers investeringar utomlands i allmänhet framgår bl. a. av det svar, som regeringen i december 1964 avgav riksdagen med anledning av ett spørsmål i frågan. Enligt detta svar är grundförutsättningen för att få tillstånd till en investering utomlands att investeringen skall tjäna Finlands kommersiella intressen och direkt eller indirekt främja folkhushållningens utvecklingsmöjligheter. Som föremål för dylika investeringar nämnes t. ex. bildande av eget marknadsföringsbolag, utbyggande av försäljningsnät samt anskaffning av kapitalandel i sådana företag, vilka i sin produktion använder råvara från Finland eller i Finland tillverkade halvfabrikat. Grundande av utländskt dotterbolag eller delaktighet i sådant företag kan komma i fråga även då det gäller att bevara marknaden för en produkt, vars direkta försäljning i ifrågavarande land visar sig omöjlig. Däremot har s. k. finansinvesteringar i utländska värdepapper inte godkänts.

Av de uttalanden, som nyligen givits av organisationer som representerar Finlands viktigaste industrigrenar, framgår att det främsta motivet i de relativt få investeringar som gjorts i u-länderna varit att säkerställa försäljningen i sådana fall, där man i ifrågavarande land i syfte att utveckla den inhemska industrin sökt begränsa importen av högt förädlade produkter med skyddstullar och andra åtgärder avsedda att skydda den inhemska industrin. Såsom en orsak till ovilligheten att göra investeringar i u-länderna anföres de politiska riskfaktorer, som är förknippade med dylika investeringar. I vilken mån beviljande av garantier skulle kunna öka antalet och storleken av investeringarna, har man inte med säkerhet kunnat ange från industrins sida. Bildande av ett garantisystem anses i varje fall medföra förbättrade konkurrensmöjligheter för finska företag i de länder, där investeringar anses innebära politiska risker.

Under åren 1960—1965 utgjorde finska företags investeringar utomlands och lån till utländska dotterbolag sammanlagt 91 miljoner mark. Av detta belopp utgjorde investeringarna i u-länderna 11 miljoner mark eller 12 procent.

3. Norge

Den norske garantiordning for statsgarantier på særlige vilkår ved eksport til utviklingsland og statsgarantier ved investeringer i utviklingsland ble vedtatt av Stortinget 15. juni 1963 og satt i kraft av Handelsdepartementet 20. februar 1964. Det samlede garantiansvar, som oprinnelig var limitert til 150 mill. kroner hvorav inntil 50 mill. kroner til investeringsgarantier, er ved Stortingsvedtak av 15. mai 1965 forhøyet til 300 mill. kroner samtidig som ovennevnte beløpsmessige begrensning for investeringsgarantiens vedkommende er bortfalt.

Garantiordningen er etablert på bakgrunn av innstillingen fra et utvalg — »Utvalget til utredning av tiltak til fremme av kommersiell bistand til utviklingslandene» — som ble nedsatt av Regjeringen 26. oktober 1961 og som avga sin innstilling 8. desember 1962. Utvalgets oppgave var bl. a. å utrede mulighetene for en øket eksport av kapital i forskjellige former, deriblant opprettelse av garantiordninger for eksportkreditter og private investeringer, finansiering av langsiktig eksport og andre former for eksport av privat kapital til utviklingslandene. Til grunn for oppnevningen av utvalget lå den erkjennelse at de industrialiserte staters innsats for utviklingsområdene i høyere grad bør skje i form av kommersiell støtte og utvidet handel, idet man var av den oppfatning at de rene hjelpetiltak alene vil ha begrenset betydning for den økonomiske vekst og fremgang man ønsker at utviklingsområdene skal få del i. Det er herunder pekt på at kommersielle tiltak også vil skape et langt bedre psykologisk og politisk klima i forholdet mellom industrialiserte land og de underutviklede områder enn mange tiltak som bærer preg av rene hjelpeaksjoner.

Blant de forskjellige tiltak som kunne komme på tale, ble spesiell vekt lagt på slike som kunne virke fremmende på kapitaltilførselen til utviklingslandene. Det ble i samme forbindelse pekt på at det hittil bare hadde vært tale om meget begrenset norsk eksport av kapitalvarer, og at de direkte norske investeringer hadde vært relativt små. Det ble imidlertid samtidig pekt på at norsk industri i stigende grad — om enn foreløpig ikke i særlig stort omfang — hadde begynt å delta i prosjekter i utlandet, men at det naturlig nok var minst interesse for de mere risikopregede prosjekter i utviklingsland. Som en særlig viktig del av de tiltak som kunne komme på tale for å øke interessen for kapitaltilførsel i forskjellig form til utviklingsland, ble etableringen av en garantiordning ansett for å være. Man henviser i denne forbindelse bl. a. til det faktum at de særlige politiske, rettslige og samfunnsøkonomiske forhold, som ofte vil foreligge i utviklingsland, vil by på risikomomenter av en slik uberegnelig karakter at de for investorer kan fremstille seg som avgjørende hindringer for å foreta en investering som på forretningsmessig basis er fullt forsvarlig.

I en uttalelse til Handelsdepartementet ga Garanti-Instituttet uttrykk for

de alminnelige retningslinjer som man antok burde følges ved etablering av en slik garantiordning som det her var tale om.

Ved fremleggelsen av saken for Stortinget var det fra Handelsdepartementets side gitt en oversikt over bl. a. det arbeid som på internasjonalt plan fant sted med henblikk på etablering av en multilateral investeringsgarantiordning. Det ble i samme forbindelse opplyst at når Handelsdepartementet fant å ville foreslå for Stortinget etablering av en egen norsk garantiordning for norske investeringer i utviklingsland uten å avvente mulige løsninger i form av internasjonale avtaler på nevnte områder var dette dels ut fra et visst aktuelt behov for slike garantier, og dels fordi det ennå var usikkert hva drøftelsene på de internasjonale plan vil føre til, og når endelige avgjørelser ville foreligge. Handelsdepartementet uttalte videre at etablering av en nasjonal garantiordning senere vil, om det måtte vise seg ønskelig, kunne forenes med deltakelse i regionale eller mere omfattende internasjonale ordninger med hensyn til investeringsgarantier, beskyttelse av investeringer og mekling og voldgift, når slike ordninger måtte bli vedtatt.

En grunnleggende forutsetning for at det etter den nåværende garantiordning kan stilles statsgaranti for private norske investeringer i utviklingsland er at investeringene bidrar til eller legger grunnlag for en betydningsfull økonomisk vekst i vedkommende land. Denne forutsetning blir i praksis fortolket slik at man ikke tar sikte på å oppstille et kvantitativt minstemål, men mere har for øyet den kvalitative side, d. v. s. at transaksjonene etter sin art skal være egnet til å bidra til den økonomiske vekst i vedkommende utviklingsland.

Den norske garantiordning administreres av Garanti-instituttet for eksportkreditt. Søknadene må først være anbefalt av Norsk utviklingshjelp, som også er representert i Instituttets styre når det gjelder den endelige behandling av søknadene. Eventuelle tap under gitte garantier skal dekkes av bevilgningene til Norsk utviklingshjelp.

Pr. 1. januar 1966 var det stillet 3 investeringsgarantier, som omfatter en samlet investering på ca. 7,7 mill. kroner og med et samlet garantiansvar på ca. 6,9 mill. kroner.

De samlede norske investeringer i utviklingsland i form av aksjer, parts eller interessentkapital etter krigen og fram til 1964/65 utgjør ca. 11,7 mill. kroner.

4. Sverige

Möjligheterna att bereda enskilda personer eller företag skydd för investeringar i u-länderna behandlades i Sverige av en särskild arbetsgrupp inom beredningen för internationella biståndsfrågor. I en rapport den 9 februari 1963 »Kommersiellt och handelspolitiskt bistånd» (SOU 1963: 37)

redovisade arbetsgruppen resultatet av sina överväganden. Det betonades i rapporten att man från svensk sida borde medverka till åtgärder ägnade att uppmuntra enskilda investeringar i u-länderna och att insatserna därvid i första hand borde ges formen av stöd åt ansträngningarna att få till stånd ett internationellt garantiprogram. Med hänsyn till ovissheten om och när multilaterala arrangemang skulle kunna genomföras vore det enligt arbetsgruppens mening önskvärt att pröva möjligheten att — som en provisorisk lösning — på nationell basis i särskilda fall garantera privata direkta investeringar i u-länderna. För den händelse det skulle visa sig att tanken på ett internationellt garantisystem inte kunde realiseras inom rimlig tid borde man enligt arbetsgruppens mening pröva möjligheten att inrätta ett nationellt garantisystem av mer utbyggd karaktär — vilket dock skulle fordra en mer ingående utredning av garantiproblemet.

Frågan om ett nationellt investeringsgarantisystem har under de senaste åren även varit föremål för behandling i riksdagen med anledning av särskilda motioner i ämnet. Riksdagen har därvid bl. a. framhållit att man i första hand bör beakta vad som på detta område kan göras genom internationellt samarbete och att man från svensk sida bör med uppmärksamhet följa hithörande frågor och i positiv anda pröva de förslag, som läggs fram i internationella organisationer. 1966 års vårriksdag uttalade att Världsbankens rapport om inrättande av ett multilateralt investeringsgarantisystem och rapporten från Nordiska investeringsgarantiutskottet bör avvaktas, innan ställning togs till frågan om införandet av ett svenskt investeringsgarantisystem.

Frågan om investeringsskydd har sedan flera år tillbaka varit föremål för stort intresse också inom näringslivets sammanslutningar. Ett flertal framställningar om inrättande av ett svenskt investeringsgarantisystem har gjorts, senast i en skrivelse den 10 maj 1965 till statsministern från Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund. De synpunkter som anförts däri bygger till stor del på en inom industriförbundet i början av 1965 företagen intervjuundersökning med ett antal större företag med intressen i u-länderna. Undersökningen, som haft till syfte att utröna företagens inställning till investeringsgarantier, visar bl. a. att u-landsinvesteringarna i det övervägande antalet fall motiverats i första hand av önskemålet att bevara en viss export. Ett annat motiv har varit önskan från företagens sida att bevara eller att satsa på en viss marknad, vars framtid man trott på. Även förväntan om viss avkastning på investeringen har självfallet varit av betydelse vid ställningstagandet till olika investeringsprojekt. Enligt intervjuerna skulle det sista nämnda motivet endast mera sällan ensamt föranlett investeringar i u-länderna.

Hur mycket investeringarna skulle öka om möjligheter funnes att teckna försäkring mot politiska risker har man från företagens sida inte kun-

nat ange, i varje fall inte i kvantitative termer. Praktisk taget samtliga företag har dock hävdats att ett garantisystem skulle medföra ökade investeringar dels genom att företagen skulle engagera sig i fler projekt än eljest, dels genom att kapitalinsatsen skulle bli större för varje enskilt projekt. I valet mellan ett internationellt och ett nationellt system slutligen visar undersökningen att flertalet företag skulle föredra det senare alternativet, främst av rent praktiska grunder.

För att belysa storleken och utvecklingen av de svenska direkta investeringarna utomlands lämnas i nedanstående tabell uppgifter om tillståndsgivningen för sådana investeringar totalt och i u-länderna för åren 1959—1965.

År	Totala enskilda investeringar utomlands milj. kr.	Härav investeringar i u-länderna milj. kr.	
1959	356,6	91,8	26
1960	288,3	149,8	52
1961	345,5	183,2	53
1962	430,1	42,9	10
1963	390,8	119,6	31
1964	746,9	156,8	21
1965	537,6	135,8	25

I tabellen redovisas *beviljade tillstånd* till svenska direkta investeringar i utlandet. Utnyttjandet av tillstånden torde, om än utdraget över relativt lång tid, sannolikt vara högt. En av riksbanken företagen undersökning visar sålunda att 1962 års tillstånd utnyttjats till 93 procent under åren 1962, 1963 och 1964.

Det bör nämnas att den kraftiga ökningen av investeringarna i u-länderna under 1960 och 1961 bl. a. hänger samman med Lamco-projektet i Liberia. De på de svenska intressenterna fallande investeringarna i detta projekt fullgjordes huvudsakligen under 1961 och tidigare år.

IV. Den internationale baggrund

1. International baggrund i almindelighed

På FN's 15. plenarforsamling i efteråret 1960 fremsatte en række udviklingslande et resolutionsforslag, hvori det henstilledes til de industrialiserede lande at øge hjælpen til udviklingslandene til et omfang, som ville svare til 1 % pr. år af de industrialiserede landes nationalindtægt. I lighed hermed vedtoges på FN's første Verdenshandelskonference, der afholdtes i marts/juni 1964 i Genève, en rekommandation, hvorefter ethvert industrialiseret land skal bestræbe sig på at tilføre udviklingslandene finansielle ressourcer til et minimums nettobeløb, der så vidt muligt svarer til 1 % af det ydende lands nationalindtægt, idet der dog må tages hensyn til visse

landes særlige stilling som nettoimportører af kapital (slutakt, Annex A IV, 2).

På et ministermøde i OECD's Development Assistance Committee (D.A.C.) i juli 1965 udtrykte komiteen sin alvorlige bekymring over den langsomme fremgang i udviklingslandene og understregede den presserende nødvendighed af yderligere handling såvel fra udviklingslandenes som fra industri-landenes side. Samtidig bekræftede medlemmerne af D.A.C. deres støtte til den på Verdenshandelskonferencen vedtagne rekommandation og anbefalede medlemslandene at nå og om muligt overskride den vedtagne målsætning for bistanden til udviklingslandene.

Der er således givet klart udtryk for udviklingslandenes stærke ønske om, at hjælpen øges i betydeligt omfang og for de industrialiserede landes anerkendelse af dette ønske.

Da den private kapital bl. a. på grund af det lave uddannelsesniveau og de ustabile politiske forhold i udviklingslandene ikke af sig selv vil finde vej til disse lande i et omfang, der er tilstrækkeligt til at opfylde udviklingslandenes anerkendte behov for kapitaltilførsel, er den finansielle bistand hidtil i overvejende grad blevet givet i form af statslige tilskud og lån. Det må forventes, at det fortsat vil være nødvendigt at yde stigende statslig støtte til disse lande. Dette betyder imidlertid ikke, at den private kapital ikke kan og ikke vil komme til at spille en rolle. Det anses i almindelighed for ønskeligt, at strømmen af privat kapital, som tilføres udviklingslandene øges, og i internationale organisationer har man haft opmærksomheden henledt på dette spørgsmål.

Således har ECOSOC i 1964 redegjort for de vigtigste foranstaltninger, som hidtil er blevet iværksat med henblik på at øge omfanget af private investeringer i udviklingslandene (Dok. E/3905/Add. 1 af 26/5 1964: »The Promotion of the International Flow of Private Capital-Measures for the Promotion of Foreign Private Investments«).

Som et af flere midler til fremme af private investeringer nævnes foranstaltninger til beskyttelse mod konfiskatoriske eller lignende indgreb over for udenlandsk ejendom.

Sådanne foranstaltninger har i flere tilfælde haft form af officielle udtalelser, indførelse af særlige investeringslove eller optagelse i forfatningen af bestemmelser om beskyttelse af udenlandsk ejendom. Da en sådan intern lovgivnings effektivitet ofte kan være afhængig af den politiske stabilitet, har man forsøgt at undgå denne usikkerhedsfaktor ved at sammenkoble den nationale lovgivning med internationale, bilaterale overenskomster. Sådanne overenskomster er i flere tilfælde indgået mellem udviklingslande og Tyskland, Svejts, Storbritannien, USA og Japan. I denne sammenhæng omtaler ECOSOC de unilaterale foranstaltninger, som visse industrialiserede lande har gennemført ved at etablere en forsikringsmæssig beskyttelse for deres investorer mod økonomiske tab, som er forårsaget af ikke-kommercielle

forhold, i forbindelse med investeringer i udlandet. Som et eksempel nævnes de nationale investeringsgarantiordninger i USA, Tyskland og Japan, der vil blive nærmere omtalt nedenfor.

Spørgsmålet om fremme af private udenlandske investeringer i udviklingslandene var genstand for særlig drøftelse på Verdenshandelskonferencen i Geneve. Resultatet er nedfældet i en rekommandation (slutakt, Annex A IV 12), der blev vedtaget med 94 stemmer.

Rekommandationen tager sit udgangspunkt i FN-resolution 1710 (XVI), som samtidig med at erklære 1960-erne for the »United Nations Development Decade« opfordrede medlemmerne til at gennemføre foranstaltninger, som vil stimulere tilførslen af privat investeringskapital til udviklingslandenes økonomiske udvikling på betingelser, som er tilfredsstillende både for de kapitaleksporterende lande og de kapitalimporterende lande.

Det konstateres, at omfanget af de private investeringer i udviklingslandene siden begyndelsen af 1960 er faldet væsentligt, og konferencen anbefaler derfor:

De kapitaleksporterende lande skal undgå foranstaltninger, der forhindrer eller begrænser tilførslen af kapital fra sådanne lande til udviklingslandene og skal tage alle passende skridt til at sikre tilførsel af private investeringer til udviklingslandene som f. eks. skattebegunstigelser og udstedelse af investeringsgarantier.

Udviklingslandene opfordres til at tage passende skridt til at tilvejebringe gunstige betingelser for direkte private investeringer.

Investorer opfordres til at samarbejde med lokalt initiativ og kapital i udviklingslandene med henblik på inden for landenes udviklingsplaner at forsyne hjemmemarkedet og i særlig grad udvide eksporten af landenes produkter. Konferencen udtaler forventning om, at investorer vil anerkende ønskværdigheden af i videst muligt omfang at geninvestere fortjeneste.

Også på det ovennævnte ministermøde i D.A.C. beskæftigede man sig specielt med den private sektors indsats i udviklingslandene. Samtidig med at mødet konstaterede en væsentlig stigning i tilgangen af privat kapital til udviklingslandene i 1964 sammenlignet med 1963, anerkendes nødvendigheden af at undersøge yderligere foranstaltninger til en forøgelse af omfanget af de private investeringer og deres betydning for udviklingen af værtslandene.

Inden for OECD har man i øvrigt beskæftiget sig i de senere år med løsningen af to vigtige opgaver af betydning for de private investeringer. For det første er der i organisationen gjort forsøg på at udforme en international konvention om beskyttelse af udenlandsk ejendom, og dernæst er der udarbejdet et udkast til en konvention om oprettelse af en multilateral investeringsgarantikorporation. Begge disse konventionsudkast omtales nærmere nedenfor.

International Chamber of Commerce (I.C.C.) har i maj 1962 afgivet en

udtalelse om sit syn på spørgsmålet om en multilateral investeringsgarantiordning. På basis af almindelige erfaringer inden for forretningslivet er I.C.C. overbevist om, at ethvert middel, herunder investeringsgarantier, der beskytter investor mod ikke-kommercielle risici, vil have betydelig indflydelse på private internationale kapitalbevægelser både hvad angår størrelse og dirigering af investeringer til udviklingslandene. Ud fra den betragtning, at en multilateral investeringsgarantiordning vil være et centralt element i et videre internationalt samarbejde med det sigte at tilvejebringe større gensidig tillid og forståelse mellem kapitaleksporterende og kapitalimporterende lande, støtter I.C.C. et multilateralt forsikringssystem med udviklingslande som deltagere. Et flertal inden for I.C.C. er af den opfattelse, at et multilateralt forsikringssystem bør knyttes sammen med en konvention om beskyttelse af fremmed ejendom.

I.C.C. har ved senere lejligheder udtalt sig til gunst for OECD's bestræbelser for at nå frem til en konvention om oprettelse af en multilateral investeringsgarantikorporation.

Omfanget af og tendenserne inden for de økonomiske bistandsydelser til udviklingslandene kan udledes af følgende af OECD offentliggjorte oversigt over de seneste års kapitaltilførsel til udviklingslandene, bortset fra lån og kreditter med mindre end 5 års løbetid:

	Millioner US dollars		
	1962	1963	1964
1. Fra DAC-medlemslande.			
<i>Statslige ydelser</i>			
Bilaterale tilskud	4 027	3 956	3 805
Bilaterale lån (netto)	1 364	1 733	1 763
Indbetaling til multilaterale organisationer	680	399	386
Statslige ydelser i alt	6 071	6 088	5 954
<i>Private ydelser</i>			
Bilaterale	1 885	1 986	2 603
Investering i multilaterale organisationer	219	— 12	156
Private ydelser i alt	2 104	1 974	2 759
Statslige og private ydelser i alt fra DAC-medlemslande	8 175	8 062	8 713
2. Fra andre lande.			
<i>Bilaterale ydelser i alt,</i>	545	599	—
heraf:			
Andre industrilande	154	174	—
Østbloklunde	391	425	—

	Millicener US dollars		
	1962	1963	1964
Multilaterale ydelser i alt,	51	14	—
heraf:			
Andre industrilande	44	8	—
Ostbloklende	7	6	—
Bilaterale og multilaterale ydelser fra ikke-DAC-medlemslande, ialt	596	613	—
Yderligere netto udbetaling fra multilaterale organisationer	— 538	252	274
Udviklingslandene har modtaget i alt	8 232	8 926	9 700*

* Anslået beløb.

Som det vil ses, er der sket en stigning i den samlede kapitaltilførsel til u-landene på ca. 800 mill. US \$ fra 1963 til 1964. Stigningen hidrører udelukkende fra den private sektor, hvis andel af den samlede bistandsydelse derved steg fra 26 % i 1962 via 22 % i 1963 til 28 % i 1964.

2. Eksisterende garantiordninger

Det er tidligere nævnt, at der i visse kapitaleksporterende lande findes garantiordninger for private investeringer, der foretages i udlandet.

Udvalget har under gennemgangen af de tekniske problemer i mange tilfælde undersøgt, hvorledes disse problemer er blevet løst i udlandet, og i annekset til denne rapport vil de udenlandske regler være omtalt i flere tilfælde. For at muliggøre dannelsen af et alment billede af de udenlandske garantiordninger redegøres i det følgende i store træk for disse ordninger. Udvalget gør opmærksom på, at redegørelsen hovedsagelig bygger på udenlandske lovttekster og kommentarer, hvis fortolkning i visse tilfælde kan være tvivlsom, og som desuden til stadighed er underkastet ændringer, og at redegørelsen må læses med disse forbehold.

A. USA

De gældende lovregler for det amerikanske garantisystem forefindes i Sections 221 og 224 i Foreign Assistant Act of 1961. Formålet er at opmuntre og lette private amerikanske investeringer, der fremmer udviklingen af de økonomiske ressourcer og produktiviteten i venligtsindede udviklingslande. I overensstemmelse med dette formål gives garantier ikke for investeringer, der allerede er foretaget, men kun i forbindelse med nye investeringer. Som nye investeringer kan udvidelser af eksisterende investeringer, f. eks. ved reinvestering af indtjent udbytte komme i betragtning. Det er således investeringsprojektet, der skal være nyt, men ikke den virksomhed, i hvilken investeringen foretages.

Garantisystemet omfatter 3 forskellige garantiprogrammer:

Specific Risk Guaranties, der giver garanti mod tab forårsaget af bestemt, nærmere definerede risici af politisk art.

Extended Risk Guaranties, som dækker indtil 75 % af tab, hvadenten disse skyldes politiske eller kommercielle risici.

Extended Risk Guaranties, som dækker indtil 100 % af tab begrundet i kommercielle eller politiske forhold i forbindelse med privat boligbyggeri.

Det førstnævnte garantiprogram, Specific Risk Program, der er langt det vigtigste, indførtes i 1948, og var oprindeligt gældende for de lande, som omfattedes af Marshall-planen. Programmet dækker nu alene venligtsindede udviklingslande, med hvis regering USA har truffet aftale om at iværksætte programmet. Forinden garantier kan udstedes for investeringer i et bestemt land, skal der således være indgået en overenskomst mellem USA og vedkommende land angående landets deltagelse i garantiprogrammet. Denne overenskomst indeholder sædvanligvis regler om forholdene de to lande imellem med hensyn til administrationen af programmet, herunder at programmet kun omfatter projekter, der er godkendt af værtslandet, samt at værtslandet anerkender USA's ret til at indtræde i investors rettigheder over for værtslandet i tilfælde af udbetaling af erstatning under garantien til investor (subrogationsret). Overenskomsten indeholder derimod ikke nogen forpligtelse for værtslandet til at give garanterede investeringer nogen form for særbehandling.

Pr. juli 1965 var det muligt for en amerikansk investor at opnå garanti for investeringer i 69 udviklingslande og i 5 industrialiserede landes oversøiske områder.

For at opnå garanti må investeringen foretages enten af en amerikansk statsborger eller af et amerikansk selskab, hvis aktier for mindst 51 %:s vedkommende ejes af amerikanske statsborgere, eller af et udenlandsk datterselskab af et sådant amerikansk selskab, forudsat at datterselskabet ejes fuldtud af moderselskabet. Dette anses for at være tilfældet, selv om op til 5 % af aktiekapitalen ejes af andre end moderselskabet som følge af bestemmelser i den lokale lovgivning.

Der stilles ikke bestemte krav til det juridiske grundlag for en investering som en beløbsforpligtelse for garantigivning.

Grundlaget kan eksempelvis være aktiebesiddelse, direkte ejendomsret til en filials aktiver, kreditorstilling i henhold til et ydet lån med mindst 3 års løbetid eller rettigheder ifølge licensaftaler, aftaler om teknisk bistand og i særlige tilfælde entreprenørkontrakter. Også langfristede leverandørkreditter kan være grundlag for garantigivning i tilfælde, hvor sådanne kreditter kan ligestilles med lån, og der ikke er mulighed for at opnå almindelig eksportkreditforsikring. Det vil af ovenstående ses, at garantigivning ikke er begrænset til kun at omfatte såkaldte direkte investeringer, men at også lån m. v. kan komme i betragtning.

En investering kan gennemføres ved indskydelse af kontante midler eller materialer og udstyr, både nyt og brugt. Også investeringer i form af immaterielle goder som patenter, fremstillingsmetoder og tjenesteydelser kan under visse omstændigheder anerkendes som garanterbare. Med hensyn til patenter og fremstillingsmetoder stilles det krav, at de skal repræsentere en overvejende sum af viden og erfaring, der allerede eksisterer, og med hensyn til tjenesteydelser, at investors omkostninger heril er indeholdt i en direkte kapitalinvestering eller et langfristet lån. Skal tjenesteydelser derimod honoreres særskilt og løbende, kan de ikke garanteres. Investeringer i form af varenavne, varemærker og good-will er ligeledes udelukket fra garantigivning.

De amerikanske regler indeholder ingen begrænsninger angående størrelsen af de investeringer, som kan opnå garanti. Der er givet garantier så små som 1 000 \$ og så store som 63 mill. \$.

Den maksimale løbetid for en garanti er 20 år. Investor skal betale en årlig risikopræmie. Præmien andrager 1/2 % p. a. af garantisummen for hver af de dækkede risici. Garantisummen fastsættes årligt og kan variere fra år til år. Herudover må investor betale en årlig provision på 1/2 %, der beregnes af forskellen mellem den årlige garantisum og det i garantipolicen fastsatte totale maksimumsbeløb for garantiansvaret.

De risici, som dækkes under garantien, er følgende:

- a. Valutainkonvertibilitet.
- b. Ekspropriation eller konfiskation.
- c. Krig, revolution eller oprør.

Det står investor frit for, om han ønsker at opnå garanti for en, to eller alle tre risici, hvorved dog bemærkes, at det ikke altid er muligt at opnå garanti for samtlige risici, idet garantiprogrammet for visse udviklingslandes vedkommende kun omfatter en enkelt risiko eller to risici.

Om de enkelte garantiformer kan i øvrigt oplyses:

a. Konvertibilitetsgaranti

Denne garanti tilsikrer, at en investor kan opnå US \$ for fremmed lokal valuta, der repræsenterer afkast eller tilbageførsel af investeret kapital.

Garantien bliver effektiv, når investor i 30 dage ikke har kunnet konvertere lokal valuta til US \$ på grund af lovgivning eller administrative bestemmelser, eller når investor i mindst 60 dage ikke har kunnet konvertere lokal valuta til US \$ som følge af, at en ansøgning herom ikke bevilges af de valutatiske myndigheder, eller når investor kun kan opnå konverteringstilladelse til en diskriminerende kurs, som er mindre end 95 % af principalt den effektive kurs på det frie marked, subsidiært f. eks. den kurs, som andre amerikanske investorer kan omveksle til.

I alle disse situationer udbetales erstatning til investor med 95 % af \$-værdien af den inkonvertible valuta beregnet efter en valutakurs som an-

ført ovenfor. Den fastsatte margen på 5 % er indført for at tage højde for mindre kurssvingninger og normale transfereringsomkostninger, som investor sædvanligvis må afholde i forbindelse med omveksling af fremmed valuta til US \$.

Det maksimale beløb, som kan garanteres, er ved investering i aktieselskaber 200 % af investeringens oprindelige værdi, hvilket betyder, at der er en margen på 100 % til dækning af akkumuleret fortjeneste. I tilfælde af lån er maksimum for garantien lånets hovedstol + samtlige renter til en rentesats, der kan anses for rimelig i lyset af renten for tilsvarende lån i værtslandet.

Ved royaltykontrakter er maksimumsbeløbet summen af de afgifter, som med rimelighed kan forventes under garantiens løbetid.

Garantiens maksimum kan ikke forhøjes under garantiens løbetid, men kan nedsættes, hvis investor ønsker det. Hvis maksimum en gang er blevet nedsat, kan det ikke igen forhøjes. Investor er berettiget til at opsig kontrakten til udgangen af et garantiår.

b. Ekspropriationsgaranti

Denne garanti yder investor beskyttelse mod tab som følge af konfiskation eller ekspropriation. Omfanget af beskyttelsen afhænger af investeringens form.

Ved investering i aktieselskaber anses ekspropriation for at foreligge, dersom værtslandets regering i et år forhindrer udøvelsen af væsentlig kontrol over den investerede ejendom. Beskatning eller andre regulerende foranstaltninger betragtes ikke som ekspropriation, medmindre foranstaltningerne er arbitrære og ikke står i rimeligt forhold til forfatningsmæssigt tilsikrede rettigheder i værtslandet.

Ved låneinvesteringer anses ekspropriation at foreligge, når værtslandets regering i et år direkte har forhindret betaling af hovedstol eller renter eller forårsaget en hindring for sådanne betalinger som følge af ekspropriation af investors rettigheder eller af den fremmede virksomheds ejendom. For en nøjagtig afgrænsning af ekspropriationsbegrebet henvises til *Bihang 2*, der bl. a. gengiver de amerikanske policers definition af »Expropriatory Action».

Garantierne vil normalt indeholde bestemmelse om, at totaltab foreligger, ikke blot når alle virksomhedens aktiver eksproprieres, men også når en så stor del af aktiverne eksproprieres, at virksomheden ikke længere har værdi som »going concern».

Garantiens maksimum er ved investering i aktieselskaber normalt 200 % af investeringens værdi udtrykt i dollars. De ekstra 100 % skal dække fremtidigt overskud, der forbliver i virksomheden.

I tilfælde af lån er maksimum for garantien lånets hovedstol + samtlige

renter. Ligesom ved valutakonvertibilitetsgaranti forudsættes det, at rentefoden er rimelig.

I tilfælde af, at garantien bliver aktuel, opgøres tabet med udgangspunkt i den oprindelige investeringsværdi. Hertil lægges investors andel af ikke-udloddet fortjeneste og kapitalvinding konstateret ved salg af aktiver, medens der sker fradrag af investors andel af kapitaludlodninger, driftstab eller kapitaltab konstateret ved salg af aktiver. Herudover omfatter tabet dividender eller likvidationsbeløb, der er krediteret investors konto.

Det påhviler investor at dokumentere sit tab, og i denne anledning stilles der krav om, at han periodevis afgiver rapporter og regnskaber til garantiinstituttet.

Tabet i tilfælde af lån er normalt den ikke-betalte hovedstol + skyldige renter på tidspunktet for ekspropriation.

c. Krigsgaranti

Denne garanti beskytter investors interesser i fysisk ejendom i værtslandet mod tab som følge af krig, revolution eller oprør. Garantien omfatter kun tab på fysisk ejendom i modsætning til sådanne værdier som udestående fordringer, valuta, kontantbeløb, sikkerheder m.v. Garantien dækker skade på eller ødelæggelse af fysisk ejendom direkte forårsaget af de ovennævnte omstændigheder. Derimod dækker garantien ikke andre former for civile uroligheder. Erstatningsbeløbet kan ikke overstige den fysiske ejendoms nedskrevne værdi på skadestidspunktet. Indtil for nylig androg erstatningen 90 % af investors investering, men der er nu mulighed for at opnå garanti uden egenrisiko.

For at være erstatningsberettiget skal kravet mod garantiinstituttet overstige 1 % af garantiens pålydende, dog mindst 10 000 \$.

Såfremt forholdende i værtslandet er af en sådan karakter, at det ikke er muligt at opgøre skadens størrelse, opstilles der en formodning om, at tabet har andraget 60 % af den garanterede ejendoms nedskrevne værdi på skadestidspunktet.

Om garantiprogrammets benyttelse kan oplyses, at der siden programmets instituering i 1948 og indtil 31/3 1966 er udstedt i alt 2 019 garantier med et samlet pålydende af 3 271 mill. \$, hvoraf 1 497 mill. \$ er konvertibilitetsgarantier, 1 335 mill. \$ ekspropriationsgarantier og 439 mill. \$ krigsgarantier.

Af disse garantier var pr. 31/3 1966 følgende i kraft:

1 117 mill. \$ konvertibilitetsgarantier
1 024 mill. \$ ekspropriationsgarantier
396 mill. \$ krigsgarantier
<hr/>
2 537 mill. \$

De aktuelle investeringer, der 31/3 1966 var beskyttet af en investeringsgaranti, beløb sig til 1 308 mill. \$, da samme investering i mange tilfælde er dækket af 2 eller 3 garantiformer. Der er fastsat en ramme for garantierne på \$ 5 milliarder. De hidtil konstaterede tab har været ubetydelige.

I modsætning til det ovenfor beskrevne garantiprogram, der kun dækker bestemte definerede politiske risici, står de såkaldte Extended Risk Guaranties, der sikrer investor mod tab forårsaget af en hvilken som helst årsag, hvadenten denne kan karakteriseres som en politisk eller kommerciel risiko. Undtagelse gøres alene for tab, som skyldes bedrageriske forhold eller dårlig ledelse, som investor er ansvarlig for. Medens garantien således beskytter mod de fleste former for risici, dækker den ikke investors fulde tab. Det kræves, at investor påtager sig en egenrisiko, hvis størrelse fastsættes i hvert enkelt tilfælde, men skal være mindst 25 %.

Ligesom ved Specific Risk Guaranties-programmet forudsætter garantigivning, at der er afsluttet en overenskomst om garantigivning med det pågældende værtsland. USA har afsluttet sådanne overenskomster med mere end 30 lande. Garantier udstedes, når særlige omstændigheder foreligger i forbindelse med projekter, der har høj prioritet i værtslandets økonomiske planlægning, og vægten lægges i denne henseende på projekter, der har et socialt sigte eller er af betydning for udviklingen af mindre private virksomheder i værtslandet.

Garantiernes løbetid kan ikke overstige 20 år. I risikopræmie må investor betale indtil 2 % p. a. af garantibeløbet.

Der er fastsat en grænse på 300 mill. \$ for pålydendet af de til enhver tid løbende forpligtelser i henhold til denne type af garantier.

For at stimulere det private byggeri af enfamiliehuse i udvikningslandene kan der gives Extended Risk Guaranties for 10 til 20-årige lån, der ydes med henblik på finansiering af prioritetslån i sådanne faste ejendomme, der ejes af familier med middelstore eller små indtægter. Eventuelle tab dækkes 100 %, og risikopræmieniveauet ligger mellem 1 og 2 % p. a. For dette garantiprogram, der er blevet særligt benyttet i Sydamerika, er der fastsat en garantiramme på \$ 400 mill.

B. Den tyske Forbundsrepublik

Grundlaget for ydelse af investeringsgarantier er Das Haushaltsgesetz 1962 og de i tilknytning hertil udfærdigede retningslinjer. I henhold til disse bestemmelser er formålet med garantiprogrammet at fremme tyske investeringer i udlandet, fortrinsvis i udviklingslandene, således at Forbundsrepublikkens forbindelser med disse lande styrkes. Det er som hovedregel en forudsætning for garantiydelse, at der er truffet en overenskomst mellem Forbundsrepublikken og vedkommende værtsland om behandlingen af investeringer i det pågældende land. I en sådan overenskomst forpligter begge parter sig normalt til ikke at foretage diskriminerende foranstaltninger over

for investeringer hidrørende fra den anden part, til kun at ekspropriere i almenvellets interesse og mod betaling af fuldstændig erstatning, til at betale denne erstatning straks og i transferabel valuta samt til at garantere prompte hjemførsel af kapital og afkast. Ved udgangen af 1965 var 9 investeringsoverenskomster i kraft og 21 var undertegnet eller i øvrigt under forberedelse. De tyske regler giver dog adgang til i en overgangsperiode at give garantier, uden at en overenskomst foreligger, når investeringen kan anses for at være tilstrækkelig beskyttet gennem værtslandets retsorden eller på anden måde.

Ligesom under det amerikanske garantiprogram stilles der krav om, at investeringen skal være ny. Garantierne skal hovedsagelig gives til virksomheder, der beskæftiger sig med produktion, afsætning af varer eller transport.

For at opnå en garanti må investor være tysk statsborger. For aktieselskaber gælder den regel, at selskabet skal have sit domicil eller forretningssted i samt være indregistreret i Forbundsrepublikken. Normalt er aktionærernes nationalitet uden betydning, men dersom mindst 25 % af aktionærerne i et selskab var udenlandske statsborgere på det tidspunkt, da garantien blev udstedt, og et tab opstår som følge af de ikke-tyske aktionærs nationalitet, dækker garantien ikke.

Det juridiske grundlag for garanterbare investeringer kan være besiddelse af aktier, kreditorstilling ifølge et langfristet lån eller indskud i en udenlandsk afdeling af investors virksomhed. Med hensyn til lån gælder den begrænsning, at lånene skal ydes i forbindelse med erhvervelse af en aktiepost eller på anden måde have karakter af deltagelse i debtors virksomhed, hvorimod en almindelig lånetransaktion ikke for tiden kan opnå garanti.

Investeringen kan finde sted ved indskud af kontante beløb eller tilvejebringelse af andre aktiver af enhver art. I sidstnævnte tilfælde er det en forudsætning, at investor til gengæld erhverver en ejendomsret eller en interesse, der kan ligestilles hermed. Hvis en investering således sker i form af en licensaftale med løbende afgifter, er det ikke muligt at opnå garanti.

Udbytte og renter kan garanteres, såfremt investor ansøger herom samtidig med ansøgningen om garanti for selve investeringen. Garantien omfatter i så fald deklareret, men ikke udbetalt udbytte samt udbytte, der er udbetalt med henblik på transferering.

Udbytte, der geninvesteres, kan opnå garanti, såfremt udbyttet er transferabelt på investeringstidspunktet.

Garantien dækker ikke den med investeringen forbundne kommercielle risiko, men følgende politiske risici:

a. Nationalisering, konfiskation eller lignende foranstaltninger, herunder retsstridige undladelser, som med hensyn til deres virkninger kan ligestilles med konfiskation (den tyske tekst er gengivet i bilag 2).

- b. Krig eller lignende væbnede konflikter, revolution eller oprør.
- c. Betalingsforbud eller moratorium.
- d. Umuligheden af konvertering eller transferering af beløb, som i overførselsøjemed er indbetalt til en bank.

Garantierne omfatter samtlige disse risici, og investor har således ikke mulighed for at opnå dækning for en enkelt risiko eller kombinationer af risici, således som det er tilfældet under det amerikanske garantisystem.

I tilfælde af ekspropriation eller krig dækker garantien kun i følgende tilfælde: Når en ideel anpart (Beteiligungsrecht) i det udenlandske foretagende går helt (totaltab) eller delvis tabt (deltab), eller når den udenlandske virksomheds aktiver går tabt i sin helhed, hvormed ligestilles, at så stor del af aktiverne går tabt, at virksomheden ikke kan fortsætte uden tab. Der opstilles således en sondring mellem ideelle anparter og fysisk ejendom med den betydning, at ved ideelle anparter dækker garantien både totaltab og deltab, men ved fysiske goder kun totaltab. Sondringen medfører, at der ved investering i en udenlandsk forretningsafdeling, der ikke er organiseret i selskabsform, alene ydes erstatning ved totaltab, idet der i et sådant tilfælde ikke foreligger en Beteiligungsrecht.

Det maksimale garantiansvar er efter de tyske regler investeringens såkaldte »Einbringungswert«, dvs. værdien af de investerede goder på investeringstidspunktet udtrykt i DM. Dersom der senere indtræder værdistigninger på de investerede goder, omfattes den værdi, der overstiger det i policen fastsatte maksimale garantiansvar, således ikke af garantien.

»Einbringungswert« og dermed det maksimale garantiansvar formindskes derimod ved hjemførsel eller afhændelse af de investerede midler med de hjemførte eller afhændede beløb samt med udbetalte erstatningsbeløb. Tidligere foretoges der endvidere en årlig nedskrivning af garantiens maksimum, som regel fra udgangen af det 3. garantiår, med en i policen fastsat procentsats. Denne automatiske nedskrivning er imidlertid ophørt i 1965.

Den maksimale hæftelse for afkast er begrænset til i alt 24 % af selve investeringens »Einbringungswert« og højst 8 % om året.

Garantien for afkast er revolverende i den forstand, at en nedskrivning af maksimum, der er foretaget som følge af udbetalt erstatning, bortfalder, såfremt garantiinstituttet senere modtager dækning for sit krav, f.eks. ved at indefrosset udbytte tillades overført.

Bliver garantien aktuel, beregnes tabet i tilfælde af totalskade som investeringens værdi i DM på skadestidspunktet (»Zeitwert«), dog højst investeringens »Einbringungswert« i DM. Ved denne regel undgås den nøjagtige fastsættelse af »Zeitwert« i situationer, hvor denne åbenbart overstiger »Einbringungswert«.

I tilfælde af deltab, der som tidligere anført kun dækkes i begrænset omfang, beregnes tabet som forskellen mellem på den ene side investeringens »Zeitwert« i DM, dog højst »Einbringungswert« i DM, umiddelbart før

skadens indtræden og på den anden side investeringens værdi efter skadens indtræden, den såkaldte »Restwert». Både ved totaltab og deltab påhviler således risikoen for værdiforringelser af de investerede midler alene investør.

Ved garanti for udbytte beregnes tabet som de under garantiens løbetid udloddede, men ikke modtagne udbyttebeløb.

I det på ovennævnte måde beregnede tab fratrækkes eventuelle erstatninger modtaget fra værtslandets regering eller fra anden side, og det herefter fremkomne beløb udbetales til investør efter fradrag af investørs selvrisiko, der normalt ansættes til 10 %.

I denne forbindelse skal oplyses, at der i tyske garantipolicer hidtil i hvert enkelt tilfælde er blevet fastsat et beløb for bagatelskader, der ikke erstattes. Beløbet androg i reglen for konfiskationsrisiko og krigsrisiko 1 % af investeringen, dog mindst DM 3 000 og højst DM 15 000, og for transfereringsrisiko 1/3 af det for konfiskations- og krigsrisiko fastsatte konkrete beløb. Denne regel forventes afløst af en generel bestemmelse om, at en skade skal andrage mindst 4 000 DM inden for et garantiår for at være berettiget til erstatning.

Erstatning udbetales tidligst 6 måneder efter skadens indtræden. Efter udbetalingen indtræder Forbundsrepublikken i investørs rettigheder.

Garantiernes gyldighedsperiode vil normalt ikke overstige 15 år, men kan i undtagelsestilfælde fastsættes til 20 år. Garantierne kan transporteres til en erhverver, der opfylder betingelserne for at opnå investeringsgaranti.

Risikopræmien andrager 0,8 % p.a. af garantiens maksimumsbeløb, uanset garantiens løbetid. Herudover betales et ansøgningsgebyr på 1 DM pr. 1 000 DM for de første 10 mill. DM, der garanteres, og på 5 DM pr. 1 000 DM af garantibeløb, der overstiger 10 mill. DM., dog højst et gebyr på 20 000 DM. Hvis en ansøgning ikke bevilges, tilbagebetales 3/4 af det betalte gebyr.

Til belysning af garantiprogrammets betydning kan oplyses, at den tyske investeringsgarantiordning blev etableret i 1959, og at der indtil udgangen af november 1965 var modtaget 552 ansøgninger om investeringsgaranti til et samlet beløb af 1 363 mill. DM, hvoraf 323 ansøgninger til et samlet beløb af 736 mill. DM var blevet godkendt. De sidste 3 års garantibeløb har andraget:

1963	39 mill. DM.
1964	159 mill. DM
1965	280 mill. DM (skønnet).

Den betydelige stigning i 1964 og 1965 skyldes bl. a., at der i begge årene blev udstedt en stor garanti på henholdsvis 100 mill. DM og 200 mill. DM.

Der var ved udgangen af november 1965 ikke konstateret tab på de givne garantier.

C. Japan

Det japanske investeringsgaranti-program har eksisteret siden 1956 som en integrerende del af det bestående system af forsikringer for eksporten. Programmet adskiller sig på flere punkter fra de amerikanske og tyske garantiordninger; først og fremmest ved ikke at tage sigte hovedsagelig på investeringer i udviklingslande, men inkludere investeringer, der foretages i industrilande, samt ved ikke at opstille regler om afslutning af beskyttelsesoverenskomster med værtslandene. Hertil kommer, at det juridiske grundlag for garantierbare investeringer er begrænset til aktiebesiddelse, hvorimod investeringer i form af lån, kreditgivning eller oprettelse af et filialkontor ikke kan opnå garanti.

Efter investors valg kan garantier omfatte såvel investeringen som udbytte af de erhvervede aktier.

Selve investeringen garanteres mod tab som følge af:

- a. Konfiskation af aktier foretaget af en udenlandsk regering, lokale myndigheder etc.
- b. Opløsning eller likvidation af en udenlandsk virksomhed, i hvilken investor er aktionær, på grund af krig, revolution, borgerkrig og uroligheder eller som følge af regeringsindgreb i rettigheder eller interesser, som er nødvendige for selskabets drift.
- c. Afhændelse af aktier i et udenlandsk selskab, hvis virksomhed har været standset i mindst 6 måneder som følge af de under b. nævnte forhold.

Udbytte garanteres mod tab som følge af:

- a. Senere indførte valutarestriktioner.
- b. Suspending af valutatransaktioner som følge af krig, revolution eller borgerkrig.
- c. Indefrysning eller konfiskation af udbytte og
- d. Tilbagekaldelse af transfereringstilladelse eller ikke-opfyldelse af garanti for overførsel afgivet af en udenlandsk regering.

Begge garantiformer omfatter samtlige risici, og investor har således ikke mulighed for at vælge en enkelt risiko eller kombinationer af risici.

Tabet beregnes for investeringens vedkommende ved at sammenligne aktiernes indre værdi på skadestidspunktet med den for aktierne betalte sum, og fra det mindste af disse beløb fratrækkes enten halvdelen af det faktisk modtagne udbytte eller halvdelen af det på tidspunktet for garantiens udstedelse forventede udbytte indtil skadestidspunktet, hvis dette er større. Af det således beregnede tab udbetales 75 % i erstatning, hvilket betyder, at investor har en egenrisiko på 25 %.

Ved garanti for udbytte udgør erstatningen i princippet 75 % af udbytte, som ikke har kunnet overføres til Japan efter fradrag af udbytte, der er blevet reinvesteret i tiden mellem transfereringshindringens opståen og erstatningens udbetaling (2 år). Efter udbetaling af erstatning indtræder den japanske stat i investors rettigheder.

Garantiernes løbetid kan normalt ikke overstige 15 år, for udbytte dog højst 10 år.

Risikopræmien andrager for hvert påbegyndt garantiår 0,532 yen pr. 100 yen, der er garanteret.

Garantiordningen har hidtil kun været benyttet i meget begrænset omfang.

D. Norge

Som nævnt foran i kapitel III, Den nationale baggrund, 1. Norge, vedtog Stortinget i juni 1963 en statsgarantiordning for investeringer i udviklingslandene, der blev sat i kraft i februar 1964. Idet der i øvrigt henvises til det pågældende afsnit anføres her en række yderligere oplysninger om de principper, der har været fulgt under den norske administration af garantiprogrammet.

Garantigivning er ikke gjort betinget af, at der mellem Norge og vedkommende værtsland er truffet en overenskomst, der indeholder bestemmelser om behandlingen af udenlandsk ejendom, ligesom der ikke er stillet krav om, at værtslandet skal anerkende den norske stats subrogationsret i tilfælde af udbetaling af erstatning til investor. Derimod er det opstillet som en forudsætning i garantipoliceen, at investor følger de bestemmelser, som gælder i værtslandet for udenlandske investeringer og har opnået de foreskrevne koncessioner og tilladelser.

Foruden investeringer i et selvstændigt foretagende i udlandet, hvadenten dette ejes af investor alene eller sammen med andre interessenter, kan garanti gives for investeringer, som norske selskaber foretager i udenlandske datterselskaber.

Kapitalindsats, som i formen er ydet som lån, men som i realiteten har karakter af kapitaldeltagelse, f. eks. fordi lånet er særlig langfristet, kan i særlige tilfælde komme i betragtning.

Investors kapitalindsats må ikke nødvendigvis ske i form af kontante pengemidler. Også maskiner og andet produktionsudstyr samt varer og andre ydelser, f. eks. patenter, vil i visse tilfælde kunne være grundlag for garantigivning. Derimod kan rene finanskreditter, varefordringer eller lign. ikke dækkes inden for rammerne af en investeringsgaranti. Garanti kan gives både for selve investeringen samt for dennes afkast. Garantierne dækker ikke den rent forretningsmæssige risiko, som er forbundet med en investering, men tab som følge af:

- a. Konfiskation, ekspropriation eller andre offentlige indgreb, som kan ligestilles hermed.
- b. Krig eller krigslignende tilstande, revolution eller væbnet oprør.
- c. Transfereringshindringer.

Med hensyn til afgrænsningen af den under a. nævnte risiko henvises til *Bihang 2*, der gengiver den norske tekst i en konkret garantipolice.

Garantiansvaret indtræder, når de under a. nævnte forhold (konfiskation m. v.) medfører helt eller delvis tab, samt når de under b. nævnte forhold medfører tab som følge af, at værdierne i værtslandet går tabt i sin helhed eller for så væsentlig en dels vedkommende, at virksomheden ikke kan fortsætte en økonomisk forsvarlig drift. En transfereringshindring anses at foreligge, når et i en godkendt lokal bank til overførsel indbetalt beløb ikke kan blive overført inden 6 måneder, efter at indbetalingen har fundet sted.

I tilfælde af totaltab er erstatningsberettiget tab begrænset til investeringens værdi på det tidspunkt, den erstatningsbetingende begivenhed indtræder, dog højst det for garantien fastsatte maksimumsbeløb, der aftrappes under garantiens løbetid, jf. herom nedenfor.

I tilfælde af deltab er erstatningsberettiget tab begrænset til forskellen mellem på den ene side størrelsen af erstatningen som ved totaltab og på den anden side den værdi, som investeringen har, efter at skaden er indtrådt.

Det maksimale garantiansvar er til enhver tid begrænset til de oprindelig garanterede investeringer med fradrag af alle beløb, som investor modtager i form af tilbagebetaling af kapitalindskud og lån samt afkast, som oversliger en i hvert enkelt tilfælde fastsat procentsats. I alle tilfælde foretages en årlig aftrapning af garantidækningen med en procentsats af værdien af den oprindelige investering. Aftrapningens påbegyndelse kan udskydes i 3 år fra garantiens ikrafttræden, men vil herefter medføre, at garantiansvaret nedskrives successivt og vil være helt afviklet ved garantiperiodens udløb. I denne forbindelse bemærkes, at garantiperioden maksimalt kan sættes til 13 år.

For afkast fastsættes i garantipolicen den højeste årlige udbyttesats og renteprocent, der er omfattet af garantien.

Investors egenrisiko skal ansættes til mindst 10 %, og investor må ikke forsikre denne risiko på anden måde. Erstatningens udbetaling skal finde sted senest 3 måneder, efter at tabet er endeligt opgjort, men kan dog ikke finde sted tidligere end 6 måneder efter indtræden af de omstændigheder, som kravet hviler på. Ved modtagelse af erstatning er investor forpligtet til at overdrage til garantiinstituttet de rettigheder, som var genstand for erstatningen.

Hvis investor overlader investeringerne til andre, bortfalder garantien, medmindre garantiinstituttet samtykker i at opretholde garantien.

For givne garantier opkræves et administrationsgebyr.

E. Israel

Det legale grundlag for garantiprogrammet i Israel er en i juni 1963 vedtaget lov: Foreign Trade Guarantee Law-Extension, der giver hjemmel til at garantere israelske investeringer i udlandet.

Forinden en garanti udstedes, skal investeringsprojektet være godkendt såvel af den israelske regering som af vedkommende værtsland. Derimod

stilles der ikke krav om afslutning af beskyttelsesaftale mellem Israel og værtslandet. Sådanne aftaler anses nok for ønskelige, men i mangel af en aftale kan en lokal lov om fremme af udenlandske investeringer akcepteres, såfremt den bekytter investør tilstrækkeligt. Findes sådan lovgivning ikke, vil en særlig aftale mellem værtslandets regering og investør kunne danne grundlag for garantigivning. Værtslandets anerkendelse af subrogationsret for garantigiver i tilfælde af indfrielse af en garanti er ikke en betingelse for garantigivning.

Investeringsgarantier kan gives til israelske statsborgere, og israelske selskaber der overvejende ejes af israelske statsborgere.

De risici, der dækkes, er de sædvanlige politiske risici, dvs. tab som følge af ekspropriation m. v., krig, herunder borgerkrig og transfereringshindringer. Investør kan vælge, om han ønsker en eller flere af de pågældende risici dækket og må løbe selvrisko på mindst 5 %.

Garantien omfatter den oprindeligt investerede kapital og et passende årligt udbytte, der fastsættes i forvejen.

Risikopræmien er 0,5 % p. a. af det garanterede beløb for hver risikoform, men kun 1,2 % p. a., såfremt alle 3 former garanteres.

F. Østrig

Retsgrundlaget for den østrigske investeringsgarantiordning er Bundesgesetz von 16. Juli 1964 betreffend die Übernahme von Haftungen des Bundes für Ausfuhrgeschäfte (Ausfuhrförderungsgesetz 1964) og den i medfør af loven udfærdigede Verordnung des Bundesministeriums für Finanzen vom 13. Oktober 1964 betreffend Richtlinien für die Übernahme von Haftungen des Bundes nach dem Ausfuhrförderungsgesetz 1964. (Ausfuhrförderungsverordnung 1964).

Formålet med garantiordningen er at fremme den østrigske eksport. Heraf følger dels, at investeringer for at være garanterbare skal finde sted i fortsættelse af eller forventning om leverancer eller ydelser fra Østrig til det pågældende værtsland, dels at ordningen ikke er begrænset til investeringer, der finder sted i udviklingslande.

Garanti kan søges af østrigske erhvervsvirksomheder for andele (aktier m. v.) i udenlandske foretagender. Garantien omfatter selve andelen, men ikke dennes afkast.

Risikodækningen er begrænset til konfiskations- og krigsrisiko. Garantien bliver virksom, når andele i et udenlandsk foretagende konfiskeres direkte eller indirekte, helt eller delvist, samt når det udenlandske foretagendes formueværdier ødelægges eller konfiskeres af politiske årsager (direkte eller indirekte), hvormed ligestilles, at en så væsentlig del af formueværdierne ødelægges eller konfiskeres, at foretagendet ikke kan videreføres uden tab. Den østrigske tekst er gengivet i Bihang 2.

Garantiprocenten er mindst 50 og højst 90. Der er ikke lovmæssigt fastsat nogen grænse for garantiperiodens længde.

Ved beregningen af erstatningen tages som udgangspunkt investeringens værdi ved den sidste skattemæssige regnskabsafslutning inden skadens indtræden, dog højst det i policen fastsatte maksimale hæftelsesbeløb.

Ved modtagelse af erstatning skal investor overdrage sine fordringer hidrørende fra investeringens afvikling til den østrigske stat.

Risikopræmien andrager 0,125 % pr. påbegyndt kvartal af investeringens værdi.

Desuden betales et ekspeditionsgebyr samt i tilfælde, hvor der er givet forhåndstilsagn om en garanti, en mindre præmie, der beregnes i forhold til værdien af investeringen.

G. Australien

Det legale grundlag for investeringsgarantiprogrammet i Australien er en i november 1965 vedtaget lov: Export Payment Insurance Corporation Act 1965 (no. 74 of 1965), der fremtræder som en ændring af den bestående lovgivning vedrørende eksportkreditgarantier.

Ved den pågældende lov gives der adgang for personer, der driver forretning i Australien til at ansøge om garanti i forbindelse med oversøiske investeringstransaktioner. Disse transaktioner omfatter a. erhvervelse af aktier i et selskab uden for Australien, b. erhvervelse af retten til en andpart af indtægter fra og/eller af aktiver i en virksomhed uden for Australien, der ikke har aktieselskabsform, c. udlån af penge til en person til brug for udøvelse af forretningsvirksomhed i et land uden for Australien eller d. overførsel af penge til eller import af udstyr eller andre varer i et land uden for Australien til brug for en forretning, der drives i det pågældende land af den person, der overfører pengene eller importerer udstyret eller varerne.

Garantigivning er ikke begrænset til investeringer i udviklingslandene, men er på den anden side betinget af, at investeringen har den virkning, at der skabes, bevares eller sker en udvidelse i det pågældende land af markedet for varer, der er produceret i Australien.

De risici, der kan dækkes, er de sædvanlige politiske risici, dvs. tab som følge af ekspropriation, krig, herunder borgerkrig og transfereringshindringer. Også ekspropriationslignende foranstaltninger og væsentlig indblanding i ejerens kontrol med en virksomhed eller i hans adgang til at afhænde en virksomhed eller dens aktiver kan være grundlag for udbetaling af erstatning.

Loven opstiller ikke krav om, at investor selv skal bære en del af tabet eller betale en risikopræmie for garantien, men hjemler adgang til, at sådanne betingelser kan optages i garantivilkårene, der i øvrigt forudsættes at kunne udformes individuelt også for så vidt angår afgrænsningen af de garanterede risici.

Der er fastsat en grænse på 20 mill. £ for de til enhver tid løbende forpligtelser under garantiprogrammet.

3. OECD:s konventionsudkast vedrørende etablering af en multilateral investeringsgarantikorporation

Som tidligere omtalt har OECD beskæftiget sig indgående med spørgsmålet om, på hvilke måder private investorer kan tilskyndes til at foretage investeringer i udviklingslande, og drøttelserne om tilvejebringelse af en international forsikringsordning for private investeringer har i denne sammenhæng indtaget en central placering.

Allerede i 1961 henstillede det daværende OEEC:s Development Assistance Group (nu OECD:s Development Assistance Committee) til Verdensbanken at foretage en undersøgelse af ønskeligheden af og mulige former for en international garantiordning med henblik på dækning af tab på private investeringer i udviklingslande som følge af politiske begivenheder. Verdensbankens undersøgelser resulterede i en rapport: »Multilateral Investment Insurance«, der blev offentliggjort i marts 1962. Rapporten er udarbejdet af bankens stab, og hverken bankens direktion eller medlemslande har foretaget en bedømmelse af rapportens indhold. Undersøgelsen tager ikke stilling for eller imod en multilateral investeringsforsikringsordning og fremsætter heller ikke konkrete forslag. Derimod fremdrages og diskuteres en række problemer, f.eks. investeringsgarantiers indflydelse på de private investeringers omfang, arten af de risici, som bør dækkes under en garantiordning, medlemskabet i en multilateral ordning, tabsfordelingen mellem medlemslandene og fordele og ulemper ved et multilateralt program sammenlignet med nationale garantiordninger. Et resumé af rapporten er optaget som bilag 1.

I 1963 afholdt en ekspertgruppe under OECD møder med henblik på udarbejdelse af en rapport om de tekniske og retslige aspekter af et multilateralt garantisystem, og efter at D.A.C. i 1964 havde drøftet en sekretariatsrapport baseret på disse forhandlinger opfordrede denne komite OECD:s generalsekretær til i samarbejde med interesserede medlemslande at udarbejde et udkast til en konvention om en multilateral garantiordning.

Et sådant udkast blev udarbejdet i løbet af 1964, og i juni 1965 kunne OECD til Verdensbanken fremsende en rapport om oprettelse af en multilateral investeringsgarantikorporation indeholdende de vigtigste regler for et multilateralt garantisystem (OECD-dokument CES/65.48 med tillæg). Rapporten er tænkt som et for OECD:s medlemslande uforpligtende grundlag for Verdensbankens videre arbejde med sagen.

Hovedformålet med garantiprogrammet er at lette strømmen af privatkapital til udviklingslandene gennem udstedelse af garantier mod risici af

politisk art for nye private investeringer, der gennemføres i et udviklingsland, som deltager i garantiprogrammet, og hidrører fra et land, der deltager i garantiprogrammet. Det er endvidere hensigten gennem programmet at tilvejebringe et forum for international erfaringsudveksling med hensyn til behandlingen af private investeringer. Rapporten forudsætter, at en eventuel garantiordning administreres af et nyt internationalt institut: The International Investment Guarantee Corporation, der oprettes i tilknytning til Verdensbanken.

Med hensyn til medlemskabet foreslås det, at såvel kapitaleksporterende lande som udviklingslande skal kunne være medlemmer af Corporationen. Det er af afgørende betydning, at en vid kreds af udviklingslande deltager i garantiprogrammet, da kun investeringer, der foretages i medlemslande, skal kunne garanteres.

Der opereres med 3 kategorier af medlemmer:

a. Lande, som har erklæret sig villige til at deltage i fordelingen af tab på garanterede investeringer, kaldes »Contributing members». Normalt vil alle medlemmer i denne kategori være kapitaleksporterende lande, idet deltagelse i tabsfordeling ikke er en betingelse for, at udviklingslande kan blive medlemmer af Corporationen. På den anden side er der intet til hinder for, at et udviklingsland forpligter sig til at deltage i tabsfordelingen og dermed får status som »Contributing member».

b. Den anden kategori af medlemmer vil bestå af udviklingslande. Inden for denne gruppe vil lande, i hvilke der er foretaget garanterede investeringer, blive kaldt »host countries» (værtlande).

Med medlemskab vil følge, at det pågældende udviklingsland i forbindelse med den konkrete investering vil blive anmodet om at anerkende Corporationens subrogationsret i tilfælde af indfrielse af en garantiforpligtelse og gennemføre passende foranstaltninger til opfyldelse af krav, som Corporationen erhverver som følge af sådan subrogation.

c. Den 3. kategori består af såkaldte »Consulting members», dvs. industrilande, som ønsker at tilslutte sig organisationen, men ikke at deltage i tabsfordelingen.

Corporationen skal bestå af en plenarforsamling, »The Council», en bestyrelse, »Board of directors», en administrerende direktør, »Managing director» og et sekretariat. Rapporten foreslår, at præsidenten for Verdensbanken skal være formand for »The board of directors».

Ethvert medlem af Corporationen skal være repræsenteret i »The Council», uanset medlemsstatus, og skal have en stemme. Til gengæld foreslås det, at et flertal inden for »The Board of directors» skal vælges af »Contributing members», og at den resterende del af direktionen skal repræsentere værtlande, medens »Consulting members» ikke skal være repræsenteret. Ved stemmeafgivning skal hver direktør have en stemme.

Med hensyn til garantigivning foreslås det i udkastet, at Corporationen skal tillægges beføjelse til både at udstede investeringsgarantier, direkte til investorer og genforsikre garantier, der er udstedt af nationale garantiinstitutter.

De risici, der skal kunne dækkes, defineres meget vidt som omfattende såvel direkte som indirekte ekspropriation eller konfiskation, konvertibilitets- og transfereringshindringer, væbnet konflikt eller borgerlige uroligheder og alle andre specielle risici af politisk karakter. Med hensyn til konventionsudkastets afgrænsning af ekspropriationsbegrebet henvises til *Bihang 2*.

Det forudses imidlertid, at ledelsen særlig i de første år i praksis vil begrænse risikodækningen, f.eks. således, at omfanget af de garanterede risici indskrænkes, eller at der indføres beløbsbegrænsninger for de enkelte garantier.

Udkastet definerer begrebet investering bredt, således at dette omfatter ikke blot direkte investeringer, men også langfristede lån, porteføljeinvesteringer, patentrettigheder og kontraktrettigheder samt vækreditter på 5 år og derover.

Den praksis, administrationen anlægger, kan indskrænke området for de garanterbare investeringer, og rapporten forudser, at der i hvert fald til at begynde med kun udstedes garantier i forbindelse med direkte investeringer og ubundne lån. Rapporten omtaler i denne forbindelse betydningen af via et multilateralt organ at kunne garantere investeringer, der foretages i fællesskab af virksomheder hjemmehørende i forskellige lande.

Kun investeringer, der er nye, kan opnå garanti. Normalt vil en investering blive anset for at være ny, når den foretages efter at garantien er udstedt, men undtagelse bør kunne gøres for investeringer, der foretages i tiden mellem et industrilands undertegnelse af overenskomsten og tidspunktet for overenskomstens ikrafttrædelse. Det påvirker ikke nyhedskriteriet, at en investering foretages for at modernisere eller udvide et eksisterende foretagende.

Forinden en garanti kan udstedes, skal investeringen være godkendt både af investors hjemland og værtslandet. Det forudsættes, at værtslandets godkendelse vil finde sted fra sag til sag, men at der vil være mulighed for, at de industrialiserede lande vil afgive en generel godkendelse, således at projekter, der opfylder generelle forud fastsatte betingelser, kan betragtes som godkendt.

Som omtalt ovenfor er det tanken, at eventuelle tab først og fremmest skal fordeles mellem de kapitaleksporterende lande. Reglerne for tabsfordelingen blandt »Contributing members» går ud på, at 50 % af ethvert tab skal deles blandt alle »Contributing members», hvis statsborgere har opnået garantier. Ethvert af disse medlemmer skal deltage i tabsfordelingen med en andel, der beregnes efter forholdet mellem omfanget af samtlige

garantier godkendt af det pågældende medlemsland og garantiinstituttets samlede garantiportefølje på tabstidspunktet.

De resterende 50 % af tabet skal også deles proportionalt, men kun blandt de »Contributing members», som har godkendt investeringer i det bestemte land, i hvilket tabet er indtruffet.

For at begrænse risikoen er der givet adgang for medlemslandene til at nægte at deltage i tabsfordelingen med hensyn til investeringer foretaget i et bestemt værtsland. Det forudses dog, at adgangen hertil kun vil blive anvendt i undtagelsestilfælde, og en beslutning herom har kun virkning for fremtidige investeringer, men fritager ikke for forpligtelser i forbindelse med garantier, der var løbende på det tidspunkt, da beslutningen om ikke at deltage i tabsfordelingen i relation til et bestemt land blev meddelt.

Corporationens præmieindtægter, som vil hidrøre fra investorerne eller i tilfælde af genforsikring fra de nationale garantiinstitutter, vil blive opsamlet i en garantifond, der skal anvendes til at udbetale erstatninger under de givne garantier. Herudover foreslås det, at der kan indkaldes betalinger fra de enkelte lande, inden tab er indtruffet, såkaldte »advance payments», med henblik på at styrke Corporationens likviditet. Corporationen står åben også for lande, der har nationale garantiprogrammer, idet disse kan genforsikre ydede garantier i Corporationen i tilfælde, hvor garantierne opfylder de betingelser, som måtte være fastsat for de garantier, som Corporationen udsteder direkte.

Omkostningerne i forbindelse med administrationen af garantiprogrammet foreslås dækket af samtlige medlemmer uden hensyntagen til deres tegning af garantier.

Konventionsudkastet har været gjort til genstand for foreløbige og uforpligtende drøftelser blandt Verdensbankens eksekutivdirektører. De fleste af eksekutivdirektørerne var i stand til at udtrykke deres regerings første indtryk af forslaget. Kun ét medlemsland var afgjort imod etableringen af et multilateralt garantisystem. Denne modstand kom fra et kapitalimporterende land. Et af de vigtigste kapitaleksporterende lande støttede tanken om en multilateral investeringsgarantiinstitution. Flere direktører, der repræsenterede andre større kapitaleksporterende lande, meddelte, at disse lande ikke for øjeblikket ville indtræde i et multilateralt system, men ingen af disse lande erklærede sig imod, at Verdensbanken undersøgte mulighederne for at etablere et garantisystem. Eksekutivdirektører repræsenterende flere af de mindre kapitaleksporterende lande og nogle kapitalimporterende lande anbefalede oprettelsen af et multilateralt garantisystem, og flere af disse lande støttede det forslag, som indeholdes i OECD:s konventionsudkast.

4. Verdensbankens konvention om Settlement of Investment Disputes

Som led i bestræbelserne for at opmuntre de private investeringer i udviklingslandene vedtog Verdensbankens ledelse i september 1962 at iværksætte en undersøgelse af belimeligheden af og muligheden for under bankens auspicer at etablere et organ, gennem hvilket investeringskonflikter, som er opstået mellem på den ene side en stat og på den anden side en fysisk eller juridisk person fra en anden stat, kunne blive bilagt på internationalt grundlag gennem mæglings- og voldgiftsforanstaltninger.

Hensigten med forslaget var først og fremmest at søge tilvejebragt en hurtigere, mere enkel og mindre bekostelig procedureform end efter de bestående internationale regler, hvorefter en privat investor i konflikter om investeringsspørgsmål med en fremmed stat i første række må rejse søgsmål ved domstolene i den pågældende fremmede stat eller anmode sin egen stat om beskyttelse, hvorpå spørgsmålet eventuelt vil kunne indbringes enten for Den internationale domstol eller Den permanente voldgiftsret i Haag til endelig afgørelse.

Et af Verdensbankens juridiske afdeling udarbejdet udkast til en konvention om oprettelse af et mæglings- og voldgiftscenter til bilæggelse af konflikter af den omhandlede karakter blev først behandlet på regionalmøder i Santiago (Chile), Adis Abbeba, Genève samt Bangkok og derpå gennemgået af juridiske eksperter fra bankens medlemslande, herunder samtlige nordiske lande under en møderække i Washington DC i slutningen af 1964. Efter denne møderække har bankens eksekutivdirektører udarbejdet den endelige tekst og vedtaget denne den 18. marts 1965.

Konventionen indeholder bestemmelser om oprettelse af et internationalt center for bilæggelse af tvistigheder i investeringsspørgsmål ved forligsmægling eller voldgift. Dette center skal have hovedsæde, hvor Verdensbanken har sit sæde, men er i øvrigt uafhængig af banken. Det forhold, at hovedsædet er henlagt til Washington udelukker imidlertid ikke, at forligs- og voldgiftsforhandlinger henlægges til et andet sted.

Konventionen finder anvendelse på enhver juridisk tvistighed, der hidrører direkte fra en investering, imellem en kontraherende stat og en statsborger i en anden kontraherende stat, og som parterne i tvistigheden har samtykket i at overgive til centret. Dette betyder, at centret kun kan behandle investeringskonflikter, som parterne har henskudt til dets afgørelse. Afgørelsen træffes ved en begrundet kendelse, der er bindende for parterne og ikke kan være genstand for appel til andre instanser. De kontraherende stater forpligter sig endvidere til at fuldbyrde de pekuniære forpligtelser, som kendelsen indebærer inden for deres territorium på samme måde som en endelig domsafgørelse i den pågældende stat.

Konventionen indebærer den retslige nydannelse, at en privat investor

direkte kan indstævne en fremmed stat for et internationalt forum uden bistand fra sin hjemstat.

Under forhandlingerne i den juridiske ekspertkomite var der en lille majoritet for indførelse af regler, der muliggjorde, at en stat eller et internationalt organ, f. eks. et investeringsgarantiinstitut kunne indtræde (subrogere) i den private investors retskrav. Imidlertid udgik en subrogationsbestemmelse af konventionens endelige tekst på grund af stærk modstand fra latinamerikanske og afrikanske stater samt Spanien. Dette betyder, at et statsligt garantiinstitut ikke er berettiget til at optræde som part i en konflikt for centret, og at det derfor kan blive nødvendigt at optage særlige bestemmelser i garantipoliceen for at sikre, at investor ikke mister sin adgang til at indbringe en sag for centret ved at modtage erstatning under en investeringsgaranti. Der henvises om dette spørgsmål til Anneks, pkt. 19.

Konventionen, der ved udgangen af marts 1966 er blevet underskrevet af 35 lande, herunder Danmark og Sverige, og ratificeret af 4 lande, træder i kraft, når den er blevet ratificeret af 20 lande.

5. OECD:s Draft Convention on The Protection of Foreign Property

I årene 1961 og 1962 udarbejdede OECD:s komité for usynlige transaktioner et udkast til en konvention om beskyttelse af fremmed ejendom, der skulle tjene til at forbedre investeringsklimaet navnlig i udviklingslandene med henblik på at øge strømmen af kapital til disse lande.

Konventionsudkastet fremtræder som en art kodificering af visse folkeretlige principper omfattende de minimale standardkrav med hensyn til behandling af udenlandsk kapital. Af indholdet kan nævnes forpligtelse til at behandle fremmed ejendom retfærdigt og ikke at foretage diskriminerende handlinger imod sådan ejendom, regler om at ekspropriation af fremmed ejendom kun må ske i almenvellets interesse, uden diskrimination, i henhold til lov og mod fuld erstatning, bestemmelser om fri adgang til hjemførsel af løbende overskud og eventuelt prøvenu ved en virksomheds nedlæggelse samt bestemmelser om tvungen voldgift i tilfælde af tvistigheder.

Konventionsudkastet blev i efteråret 1962 forelagt OECD's råd, der bemyndigede generalsekretæren og medlemslandene til at forelægge udkastet for ikke-medlemslande og andre interesserede. Udkastet opnåede under de påfølgende drøftelser kun ringe tilslutning fra udviklingslandenes side. Efter at en juridisk ekspertgruppe havde foreslået visse ændringer i udkastet som følge af, at USA af forfatningsmæssige grunde ville have vanskeligt ved at tiltræde visse artikler, besluttedes det på et rådsmøde i juni 1965, at problemerne omkring beskyttelseskonventionen på ny skulle sættes på dagordenen; men udsigterne for en positiv udgang af sagen må på det foreliggende grundlag fortsat anses for ringe, idet udviklingslandene ikke kan for-

ventes at ville akceptere et konventionsudkast, som er blevet til uden deres medvirken, og en konvention, der alene tiltrædes af de industrialiserede lande, vil ikke opfylde sit formål.

V. Nordisk samarbejde

1. Fordele og ulemper ved et nordisk samarbejde om investeringsgarantier

Som udgangspunkt for bedømmelsen af om og i bekræftende fald i hvilket omfang og på hvilken måde det vil være hensigtsmæssigt at påbegynde et samarbejde blandt de nordiske lande inden for investeringsgarantiområdet, har udvalget fundet det formålstjenligt først at anstille nogle betragtninger over de fordele og ulemper, som et sådant samvirke må antages at ville indebære.

Indledningsvis må fremhæves, at sondringen mellem fordele og ulemper ikke kan fastlægges helt klart, idet afgrænsningen kan variere, alt efter som man bedømmer situationen fra et garantigiversynspunkt, et U-landssynspunkt, eller man foretager en samlet samfundsmæssig vurdering. Det bør også nævnes, at fordele og ulemper ved et eventuelt nordisk samarbejde vedrørende investeringsgarantier i høj grad påvirkes af udviklingen og udformningen af det internationale samarbejde på området.

Formen for et nordisk samarbejde kan teoretisk set variere fra et fællesnordisk garantiinstitut uden nationale institutter som det ene yderpunkt til samarbejde alene om tekniske detaljer mellem autonome nationale institutter som det andet yderpunkt, hvilket må tages i betragtning ved bedømmelsen af de enkelte fordele og ulemper. Mellem disse yderpunkter for samarbejde kan tænkes mange mellemformer. Under omtalen af de enkelte fordele og ulemper vil imidlertid kun relationerne til de nævnte yderpunkter blive berørt.

Som et argument, der vel ikke kan betragtes som afgørende i sig selv, men som dog bør tages i betragtning i forbindelse med de øvrige fordele, kan nævnes, at samarbejde om investeringsgarantier vil falde i tråd med det nordiske samvirke, der i øvrigt tilstræbes med hensyn til støtte til udviklingslandene, og at et manifesteret samarbejde på det her omhandlede område vil kunne have konsekvenser for nordisk samvirke på andre felter.

Blandt *fordelene* af økonomisk eller teknisk art kan først fremføres de administrative lettelser, som vil følge med et nordisk samarbejde. Dette arguments styrke afhænger selvsagt af samarbejdets karakter. Jo mere inlimt samarbejdet er, jo større vil de administrative fordele blive. Oprettelse af fællesnordisk garantiinstitut, vil de enkelte landes sagsbehandling kunne begrænses til en forbehandling, medens administrationen i forbindelse med udstedelse af garantier, præmiers indkrævning, kontrol med overholdelse

af vilkår, indfrielse af garantier m. m. vil blive varetaget af et centralt organ. Etableres samarbejdet mellem nationale institutter reduceres de administrative fordele, men selv i så fald kan henvises til den administrative fordel, der består i adgangen til at kunne drage nytte af hinandens erfaringer, hvilket er særlig betydningsfuldt inden for et område som det foreliggende, hvor det tilgængelige erfaringsmateriale er af yderst beskedent omfang.

Et samarbejde kan også tænkes at føre til en forenkling af proceduren i forbindelse med indgåelse af beskyttelsesaftaler med udviklingslandene. I tilfælde, hvor det skønnes påkrævet at afslutte en beskyttelsesaftale med et land, forinden garantligivning påbegyndes, vil forhandlinger om overenskomsten kunne forberedes og føres af et nordisk land på samtlige landes vegne og resultere i én fællesaftale med landet i stedet for 4 individuelt udformede aftaler. Ved en sådan fællesnordisk opræden, hvorved kapitaltilførsel fra samtlige lande under ét stilles i udsigt, må det antages, at adskillige udviklingslande vil få større tilskyndelse til at afslutte beskyttelsesaftaler, og der er næppe tvivl om, at de nordiske lande vil have en bedre forhandlingsposition. Under alle omstændigheder er det en arbejdsmæssig fordel, at 4 aftaler reduceres til én.

Som en fordel for garantigiverne kan også henvises til, at et samarbejde, selv om dette sker mellem nationale institutter og ikke i form af et fællesnordisk institut, vil kunne tilrettelægges således, at garantivilkårene harmoniseres med den virkning, at garantimodtagerne ikke får grundlag for at stille krav om bedre betingelser under henvisning til, at garantivilkårene er gunstigere i et andet nordisk land. Ud fra en almindelig samfundsmæssig vurdering må harmoniserede policer betragtes som en fordel, også fordi det forekommer uheldigt, at virksomheder i nordiske lande får mulighed for at konkurrere på garantivilkår, herunder præmiens størrelse, ved investeringer i udviklingslande. I denne forbindelse skal dog anføres, at det næppe kan antages, at garantimodtagerne vil lægge afgørende vægt på denne konkurrencemulighed, idet konkurrencen først og fremmest sker på kommercielt grundlag, som ikke berøres af investeringsgarantier, der alene dækker politiske risici. Det bemærkes, at harmoniseringsfordelen afsvækkes af den ulempe, der opstår, såfremt der ikke i de nordiske lande gælder samstemmende opfattelser af investeringers egnethed som garantiobjekt.

En utvivlsom fordel vil det være, at et fællesnordisk samarbejde, hvadenten dette sker i form af et fælles garantiinstitut eller som et samarbejde mellem nationale institutter, vil muliggøre forsikring af private investeringer, der foretages i fællesskab af virksomheder i flere nordiske lande. Sådanne fælles investeringer ville have vanskelighed ved at opnå garanti under nationale systemer, der ikke samarbejder. Dette argument, der er en fordel set ud fra alle synspunkter, har et videre sigte, idet samarbejde om

investeringsopgaver falder i tråd med udviklingen af et produktionssamarbejde mellem virksomheder i nordiske lande, som anerkendes at være af væsentlig betydning til imødegåelse af den internationale konkurrences krav om stordrift og specialisering.

Nordisk samarbejde, der også omfatter tabsfordeling, vil medføre større risikospredning, hvilket utvivlsomt er en fordel set ud fra en forsikringsmæssig betragtning. På lang sigt vil større risikospredning også kunne bevirke, at der bliver mulighed for at føre en mere liberal praksis ved bedømmelsen af de enkelte projekter, hvilket selvsagt vil være i investorernes og udviklingslandenes interesse. Ud fra den antagelse, at et enkelt nordisk land vil forsikre betydeligt større beløb end noget andet nordisk land under et fællesnordisk samarbejde, samt at tabsfordelingen i et sådant samarbejde vil blive bestemt af størrelsen af hvert lands aktuelle garantibeløb, skal bemærkes, at fordelene ved tabsfordeling er af ringe betydning for det land, som beløbsmæssigt er dominerende inden for samarbejdet.

Over for de omtalte fordele finder udvalget at måtte pege på forskellige *ulemper*.

Som en ulempe ved et nordisk samarbejde om investeringsgarantier kan således henvises til, at der vil kunne være en uensartet bedømmelse inden for de enkelte lande af, om en investering bør fremmes gennem garantigivning, idet forskellig vægt vil kunne lægges på U-landssynspunkter respektive kommercielle synspunkter. Hertil kommer, at et land vil kunne stille bestemte krav til investeringers udviklingsfremmende formål, som ikke stilles i et eller flere af de andre nordiske lande. Dersom samarbejde omfatter tabsfordeling for alle garanterede investeringer, kunne konsekvensen blive, at et land kommer til at deltage i tabet på et investeringsprojekt, som falder uden for rammerne af den nationale ordening.

De andre ulemper ved et nordisk samvirke kan samles under betegnelsen: formindsket fleksibilitet. Det er vel navnlig på grund af dette argument, at flere investorer har givet udtryk for tvivl om berettigelsen af et nordisk samarbejde. Mere konkret udtrykt er tankegangen den, at et mindre personligt forhold ville opstå mellem et nordisk institut og garantitagerne, end hvis forsikringerne tegnedes i nationale institutter. Dette, mener man, skulle vanskeliggøre og til og med skade nødvendigt samarbejde mellem garantigiver og garantitager. Hertil kommer en frygt for, at adgangen til at opnå individuelt udformede garantier, der afviger fra den i almindelighed fulgte praksis, vil være mindre i et system, der baserer sig på internordisk samarbejde end under autonome nationale systemer. Eksempelvis kan nævnes, at det i et nordisk system vil være vanskeligere end i et nationalt system at opgive betingelsen om en beskyttelsesaftale i et konkret tilfælde, idet et af argumenterne for det nordiske samarbejde er, at der via dette samarbejde er bedre muligheder for at afslutte sådanne aftaler.

Det er vanskeligt at bedømme rækkevidden af den nævnte argumentation.

Det følger ikke automatisk af et nordisk samvirke, at sagsbehandlingen i forhold til garantitager vil blive mere upersonlig. Dersom samarbejdet etableres i form af et samarbejde mellem nationale institutter opstår ulempen slet ikke.

For garantigiver vil den formindskede fleksibilitet vise sig ved, at et snævert nordisk samarbejde om investeringsgarantier vil kunne vanskeliggøre de enkelte landes interne samordningspolitik angående ydelse af bistand til udviklingslandene. Hertil kommer, at de enkelte lande ulivligt vil miste nogen handlefrihed, både ved udarbejdelse af lovgivning om investeringsgarantier, ved fastlæggelsen af generelle retningslinjer for garantiers ydelse og ved behandlingen af de konkrete ansøgninger om garanti.

2. Former for et eventuelt nordisk samvirke

Som omtalt foran under 1. kan et nordisk samarbejde om investeringsgarantier gennemføres på forskellige måder.

Et meget vidtgående samvirke kunne tænkes iværksat på den måde, at de nordiske lande indgik en overenskomst om oprettelse af et nordisk investeringsgarantiinstitut med den opgave i eget navn at udstede garantier mod politiske risici i forbindelse med investeringer, som virksomheder i de deltagende lande foretager i udviklingslandene. Ved denne form for samvirke ville instituttet under udøvelsen af sin virksomhed træde i direkte forbindelse med investorerne i de nordiske lande og afgive garantier direkte over for disse. Grundlaget for det enkelte lands deltagelse i instituttet måtte formentlig være en national bemyndigelse til at dække politiske investeringsrisici inden for et fastsat maksimumsbeløb. Ansøgning om garanti ville kunne fremsendes direkte til instituttet uden nogen forudgående behandling på et nationalt plan, men det kunne også bestemmes, at ansøgning skulle fremsendes gennem investors nationale myndigheder og kun videregives til instituttet, såfremt de nationale myndigheder indtager en positiv holdning til den foreliggende ansøgning. Der ville i øvrigt ved overenskomsten kunne tillægges instituttet en mere eller mindre selvstændig status.

Et nordisk institut af denne karakter ville kunne fungere, uden at der samtidig eksisterede nationale institutter, der udstedte garantier i eget navn. Findes der nationale institutter ved siden af det nordiske institut, kunne der gives de nationale institutter adgang til at genforsikre egne garantier i det nordiske institut, således at dette kom til at udøve såvel direkte garantigivning som genforsikringsvirksomhed.

Et nordisk samvirke kunne endvidere etableres på den måde, at der afsluttes overenskomst om oprettelse af et nordisk institut, der ikke udsteder policer i eget navn, men alene har til opgave at udøve genforsikringsvirksomhed. Denne form for samvirke forudsætter således eksistensen af natio-

nale institutter, der udsteder policer, hvis indhold er tilstrækkeligt harmoniseret til at kunne danne grundlag for genforsikring. Det skal dog bemærkes, at samarbejde i form af genforsikring ikke nødvendigvis forudsætter oprettelse af et genforsikringsinstitut, men også vil kunne iværksættes gennem et nordisk samarbejdsorgan, der blandt sine opgaver også får adgang til at administrere en tabsfordelingsordning.

Et mere begrænset samarbejde kunne bestå i, at de nationale institutter lager indbyrdes kontakt. Samarbejde under denne form vil kunne variere fra en total samordning af en politisk målsætning og tekniske spørgsmål i videste forstand til en samordning, der alene omfatter tekniske detaljer. Til at formidle samarbejdet vil der — såfremt samarbejdet ikke er begrænset alene til tekniske detaljer — med fordel kunne oprettes et nordisk samarbejdsorgan, der vil kunne tillægges et større eller mindre antal beføjelser.

Som emner for et samarbejde kan eksempelvis anføres:

- a. Administration af tabsfordelingsarrangementet.
- b. Spørgsmål angående afslutning af beskyttelsesaftaler med udviklingslandene.
- c. Tilstræbelse af samme praksis ved behandling af ensartede ansøgninger.
- d. Notifikation over for de andre nordiske lande ved udstedelse af garantier, der afviger fra sædvanlig praksis.
- e. Samordning af præmiepolitikken.
- f. Harmonisering af garantipolicernes indhold og
- g. Udveksling af erfaringer og oplysninger om forholdene i udviklingslandene.

3. Konklusion

Udvalget har som resultat af sine overvejelser angående fordele og ulemper ment at kunne konkludere i, at fordelene ved et nordisk samarbejde om investeringsgarantier kan tillægges en sådan vægt, at det må anses for ønskeligt, at der træffes beslutning om oprettelse af et organ til formidling af et sådant samarbejde, såfremt etablerede investeringsgarantiordninger findes i de nordiske lande. I denne forbindelse bemærkes, at det er udvalgets opfattelse, at de påpegede ulemper ikke kan tillægges afgørende betydning, og at et samarbejde vil vise sig at blive i alle parter interesse. For garantigiverne vil samarbejdet betyde en værdifuld adgang til at blive orienteret om de øvrige nordiske landes politik og praksis vedrørende investeringsgarantier, således at der kan ske en indbyrdes tilpasning, samt til at blive delagtiggjort i et større erfaringsmateriale. Begge dele er af den største betydning inden for investeringsgarantiområdet, som først i de seneste år har været genstand for nærmere undersøgelser i de nordiske lande. For garantimodtagerne vil fordelene navnlig være knyttet til en lettere adgang

til at opnå garantier for investeringer, der foretages i fællesskab med virksomheder i andre nordiske lande, og for udviklingslandene vil det med hensyn til indgåelse af beskyttelsesaftaler være en fordel at kunne betragte Norden som en enhed.

Det spørgsmål rejser sig herefter, på hvilken måde dette samarbejde bør gennemføres. I rapporten er tidligere redegjort for de bestræbelser, som udfoldes for at skabe en multilateral investeringsgarantikorporation i Verdensbankens regie. Udvalget kan gå ind for, at bestræbelserne for det multilaterale samarbejde fremmes mest muligt under hensyn til den gunstige virkning, som et sådant samarbejde må forventes at få på investeringsklimaet i udviklingslandene samt til den spredning af risikoen, som et sådant samarbejde indebærer. Som følge af interessen for og muligheden af en international garantiordning finder udvalget derfor ikke at kunne tilråde, at der på indeværende tidspunkt oprettes et fællesnordisk institut, der udsteder garantier i eget navn. Et sådant institut ville ikke have nogen selvstændig betydning som mellemlid mellem et nationalt og et multilateralt garantiinstitut og kunne indebære den uheldige konsekvens, at en garantiansøgning skulle behandles af 3 instanser (det nationale, det fællesnordiske og det multilaterale institut). Af samme grunde, dvs. hensynet til muligheden af et mere omfattende internationalt samarbejde, finder udvalget, at det heller ikke for tiden vil være praktisk at oprette et fællesnordisk genforsikringsinstitut. Genforsikring af investeringsgarantier udstedt af nationale garantiinstitutter vil efter det foreliggende konventionsudkast kunne finde sted i den multilaterale garantikorporation, og genforsikring på nordisk basis ville derfor være uden selvstændig betydning.

Til disse betragtninger skal føjes, at den omstændighed, at der i to af de nordiske lande allerede eksisterer garantiordninger, der administreres af nationale myndigheder, under alle omstændigheder gør det diskutabelt, om der foreligger tilstrækkeligt behov for at oprette et fællesnordisk garantiinstitut til gennemførelse af det nordiske samvirke.

Udvalget er af den opfattelse, at et nordisk samarbejde med fordel vil kunne finde sted gennem et samarbejdsorgan og anbefaler, at der, såfremt etablerede investeringsgarantiordninger findes i de nordiske lande, oprettes et nordisk samarbejdsorgan vedrørende investeringsgarantier, der får til opgave at stille forslag om retningslinjer for udstedelse af garantier og om vilkårene for garantigivning med henblik på at opnå den størst mulige harmonisering på disse områder og som i øvrigt tillægges bemyndigelse til at optage til drøftelse alle spørgsmål om investeringsgarantier, som har et nordisk eller internationalt sigte, herunder problemerne omkring indgåelse af beskyttelsesaftaler med udviklingslandene, fællesnordiske investeringer og relationerne til et eventuelt multilateralt garantiinstitut. Det er udvalgets opfattelse, at der gennem deltagelse i et sådant samarbejdsorgan vil kunne tilføres de enkelte lande impulser af værdi for administrationen af

de nationale ordninger, og at en harmonisering af praksis for garantiudstedelse og garantivilkår vil gøre det langt lettere senere at indlede et mere intimt samarbejde, f.eks. med hensyn til tabsfordeling mellem de nordiske lande, såfremt det skulle vise sig, at planerne om en multilateral garantiordning ikke lader sig realisere. Der skulle dog intet være til hinder for et forbundet samarbejde selv i en situation, hvor samtlige nordiske lande ikke har etableret egne garantiordninger. Samarbejdet bør i så fald kunne finde arbejdsopgaver inden for rammerne af det ovenfor anførte, men må givetvis tilpasses rådende forhold.

Udvalget finder sluttelig anledning til at udtale, at problemerne omkring forudsætningerne og vilkårene for investeringsgarantier, for hvilke der er redegjort i annekset til rapporten, ikke kan anses for at have fundet deres endelige løsning. Om nogle problemer har der gjort sig afvigende opfattelser gældende, men for dem alle gælder det, at erfaringerne fra arbejdet med investeringsgarantier i praksis utvivlsomt vil stille mange problemer i et mere realistisk lys.

ANNEXS

Investeringsgarantier, forudsætninger og vilkår

1. Afgrænsning af begrebet investering

I OECD:s konventionsudkast gives i artikel 61 følgende definition af begrebet investering:

(1) An »investment» means any contribution of currency or credits or any other asset of economic value originating in a country other than the Host Country; provided that such contribution shall be made for an indefinite period or, if the period be defined, for not less than five years.

I bemærkningerne anføres, at definitionen bør være så vid, at den omfatter ikke blot direkte investeringer, men også lån, porteføljeinvesteringer, patentrettigheder og kontraktrettigheder. Samtidig anføres det, at der ved administrationen af reglerne naturligvis kan anlægges en mere restriktiv praksis, og at der var almindelig enighed om, at ordningen i hvert fald i begyndelsen hovedsagelig skulle dække direkte investeringer og ikke-kommercielle lån. Leverandørkreditter og transaktioner omfattende genfinansiering af skyld skulle ikke kunne dækkes.

Konventionsudkastets brede definition af begrebet investering må ses som udtryk for et ønske om at gøre overenskomsten om en multilateral garantiordning så fleksibel som muligt ud fra den betragtning, at ordningen efter sin natur vil være vanskelig at ændre, når den først er blevet vedtaget.

I regionale eller nationale systemer, hvor det samme hensyn ikke gør sig gældende med tilsvarende styrke, vil det være mere praktisk at foretage en snævrere afgrænsning, således at man på forhånd udelukker de former for kapitaleksport, som det ikke er tanken at fremme gennem et garantisystem. I de nordiske lande er der fra erhvervslivets side især blevet henvist til betydningen af gennem etablering af datterselskaber, joint ventures m.v. i udviklingslandene at kunne varetage erhvervsinteresser i det pågældende land. Det er således de direkte investeringer, der giver investor indflydelse på det udenlandske foretagende, som er i forgrunden i modsætning til porteføljeinvesteringer og andre rene finanstransaktioner. I overensstemmelse hermed finder udvalget, at en garantiordning i princippet kun bør omfatte direkte investeringer, hvor igennem overførsel af ressourcer til værtslandet finder sted.

Direkte investering foreslås defineret på følgende måde: »Indskud eller erhvervelse af midler som egenkapital i en bestående erhvervsvirksomhed eller ved oprettelse af en sådan, hvorved denne bliver datterselskab eller filial af den investerende eller på anden måde i væsentlig grad kommer under den investerendes indflydelse».

På et punkt skønnes det imidlertid nødvendigt at have mulighed for at give garanti, uanset at en transaktion ikke opfylder definitionens betingelser. Der tænkes her på tilfælde, hvor investeringen delvis sker i form af et langfristet lån, der i realiteten kan ligestilles med en direkte investering, uanset at der formelt er tale om en lånetransaktion. I praksis kan det f.eks. forekomme, at investor på samme tid både indskyder ansvarlig kapital som anlægskapital og yder et langfristet lån for at skaffe foretagendet driftskapital. Fra praksis i visse nordiske lande kendes også begrebet: »Ansvarlig lånekapital», hvor den indskudte kapital hæfter over for kreditorerne, men hvor indskyderne har krav på dækning forud for aktionærerne.

2. Vurdering af investeringsprojektet ud fra et udviklingssynspunkt

Såvel i USA som i Norge stilles der nærmere formulerede krav angående investeringens udviklingsfremmende betydning for værtslandet som betingelse for garantigivning. Det samme gælder OECD:s konventionsudkast, der udtaler, at det er Corporationens opgave at give garanti i tilfælde, hvor det fremgår, at investeringen vil bidrage væsentligt til den økonomiske udvikling i værtslandet. Derimod ses der ikke at gælde bestemmelser af denne karakter i det tyske, østrigske og japanske garantisystem.

Selv om det kan være vanskeligt at foretage en sådan vurdering af det konkrete investeringsprojekt, er udvalget af den opfattelse, at det vil være rimeligt at understrege investeringsgarantiernes udviklingsfremmende formål ved at opstille en almindelig regel om, at en investering skal være af betydning for værtslandets økonomiske udvikling for at kvalificere til ga-

rantiydelse. Selv om værtslandets positive stillingtagen til et investeringsprojekt naturligvis ofte vil være af væsentlig betydning ved afgørelsen af, om projektet er tilstrækkeligt udviklingsfremmende, forudsættes det, at investerlandet herudover kan foretage en selvstændig bedømmelse af dette spørgsmål.

3. Sammenhæng mellem investering og investerlandets produktionsmæssige, eksportmæssige eller lignende interesser

Et eventuelt nordisk samarbejde på investeringsgarantiområdet udformet efter de retningslinier, som er skitseret i konklusionen til kapitel V i denne rapport, forudsætter, at der oprettes nationale garantiinstitutter i de i samarbejdet deltagende lande. Det vil under hensyn hertil være naturligt, at man, som vilkår for at garanti kan gives, kræver, at der foreligger en vis sammenhæng mellem investeringen og investerlandets nationale interesser.

En investering omfatter i reglen indsatser i en række forskellige former. Det bør ifølge udvalgets opfattelse ikke nødvendigvis kræves, at samtlige de indsatser, som indgår i investeringen, har tilknytning til investerlandets interesser. For at bevilge en garanti bør det være tilstrækkeligt, at den pågældende investering indebærer f.eks. en overførsel fra investerlandets side af maskiner, inventar eller andre varer, eller at der på anden måde foreligger en acceptabel sammenhæng mellem investeringen og investerlandets produktionsmæssige, eksportmæssige eller lignende interesser.

Den blotte interesse hos investor for en vis kapitalplacering kan derimod ikke anses for at være tilstrækkeligt motiv for at yde en garanti.

4. Værtslandets godkendelse

Både af hensyn til værtslandet og garantigiver, er det af stor betydning, at investeringsprojektet er godkendt af værtslandet, forinden en garanti bliver givet, og udvalget finder derfor, at en sådan godkendelse altid må foreligge. Derfor taler også, at denne betingelse opstilles ikke blot i de vigtigste eksisterende nationale ordninger, men også i OECD:s konventionsudkast.

Det må imidlertid forventes, at det ikke altid vil være muligt for investor at tilvejebringe en udtrykkelig godkendelseserklæring fra værtslandets myndigheder. En godkendelse kan f.eks. foreligge i form af en henvisning til eksisterende lovbestemmelser om udenlandske investeringer. Som følge heraf bør der ikke opstilles noget ufravigeligt krav om, at der altid skal foreligge en udtrykkelig godkendelse, således at det ikke er udelukket i undtagelsestilfælde at give en garanti på et andet grundlag, der viser værtslandets interesse i det konkrete investeringsprojekt. Ved »joint ventures» mellem en investor og en statslig organisation vil selve den omstændighed,

at der indgås en kontrakt med en statslig myndighed, kunne være tilstrækkelig godkendelse af projektet.

5. Beskyttelsesaftale

Der kan fremføres flere tungtvejende argumenter for at opstille som en betingelse for garantigivning, at der er afsluttet en overenskomst mellem investorlandet og værtslandet om beskyttelse af investeringer hidrørende fra investors land. Både det amerikanske og som hovedregel også det vesttyske garantisystem forudsætter afsluttelse af sådanne aftaler, og selv om det samme ikke er tilfældet i Japan, Norge eller Israel, betyder garantigivning uden beskyttelsesaftale en fravigelse fra den af de vigtigste investorlande fastlagte praksis på dette område. Hertil kommer den åbenbare betydning, som en beskyttelsesaftale har såvel for investor som for garantigiver ved bedømmelsen af den konkrete risiko. I denne forbindelse bemærkes, at en beskyttelsesaftale utvivlsomt har betydning for bedømmelsen af konfiskationsrisikoen, men næppe kan tillægges afgørende vægt ved bedømmelsen af krigsrisikoen og transfereringsrisikoen.

Da garantigivning ikke kan forventes at blive koncentreret om nogle enkelte u-lande, vil der blive tale om indgåelse af et stort antal beskyttelsesaftaler, hvilket må forudses at støde på praktiske og tidsmæssige vanskeligheder, og det spørgsmål opstår derfor, om der bør være mulighed for at se bort fra afsluttelse af en beskyttelsesaftale. Et væsentligt moment ved bedømmelsen af dette spørgsmål må være den konkrete investeringsstørrelse. Det er evident, at en investering kan dreje sig om så betydelige beløb set enten i relation til investorlandet eller værtslandet, at det må anses for nødvendigt at gennemføre en beskyttelsesoverenskomst; men det synes også klart, at en eller nogle få små investeringer ofte ikke vil kunne retfærdiggøre igangsættelse af det store apparat, som er forbundet med afsluttelse af internationale aftaler allerede af den grund, at det rent faktisk i mange tilfælde næppe vil være muligt at få et udviklingsland til at gå med til en sådan aftale, såfremt der kun kan stilles nogle få beskedne investeringer i udsigt.

Ud fra ovenstående synspunkter finder udvalget, at der ikke bør opstilles et ubetinget krav om indgåelse af beskyttelsesaftaler. Når det gælder større investeringer, bør det imidlertid være den almindelige regel, at en sådan aftale foreligger, inden garanti ydes, medmindre investeringen kan anses for at være tilstrækkelig beskyttet på anden måde, f.eks. gennem værtslandets almindelige retsorden eller ved forhandlinger med værtslandet om den konkrete investering.

Selv om det drejer sig om mindre investeringer, finder udvalget, at indgåelse af en beskyttelsesaftale vil være af værdi, men i disse tilfælde kan der hyppigere blive tale om garantiydelse, uden at beskyttelsesaftale foreligger.

6. Investeringens form

Hverken den amerikanske eller den tyske garantiordning udelukker bestemte aktiver fra at tjene som investeringsobjekt. Udvalget vil for sit vedkommende heller ikke anse det for hensigtsmæssigt, at der opstilles begrænsende generelle regler i denne henseende og mener derfor, at direkte investeringer i princippet bør kunne garanteres, hvad enten de sker i form af penge eller ved indskud af andre aktiver, som f.eks. maskiner og inventar. Dette betyder på den anden side ikke, at alle investeringsgoder kan anses for lige egnede som grundlag for garantigivning, eller at der ikke opstår særlige problemer med hensyn til de enkelte investeringsgoder. Eksempelvis kan nævnes, at man ved investering af andre goder end penge møder det problem, hvorledes man finder frem til investeringens reelle værdi, således at man sikrer sig mod overvurdering af de pågældende aktiver. Til imødegåelse af denne vanskelighed kan det vise sig nødvendigt at lade aktiverne vurdere af eksperter i investors land.

Særlige problemer opstår, for så vidt investeringer sker i form af patentrettigheder og lignende. Foruden vanskeligheden ved at vurdere værdien af disse immaterielle goder kan som argument mod garantiydelse anføres, at patentrettigheder og lignende i mange tilfælde ikke har påført investor nogen udgift, der specielt refererer sig til den konkrete investering, og i tilfælde af konfiskation kun er tabt i det konfiskerende land, men kan udnyttes andre steder, hvilket ikke er tilfældet med andre former for investeringer.

For garantiydelse kan på den anden side anføres, at konfiskation af disse goder økonomisk kan påføre investor tab, der må ligestilles med andre former for indtægtstab, samt at det ud fra et u-landssynspunkt er særligt vigtigt, at der tilføres disse lande teknisk bistand i form af patentudnyttelse og lignende, hvorfor det kan være ønskeligt at garantere disse former for investering, i hvert fald når de er kombineret med andre former for investering.

Udvalget finder, at patentrettigheder og lignende vil kunne kvalificere til garantidækning i det omfang, værdien af sådanne rettigheder er inkluderet i den normale pris for maskiner, der anvendes som investeringsobjekt.

Under udvalgets drøftelser af spørgsmålet om, i hvilke andre tilfælde der bør gives garanti for patentrettigheder og lignende, har der gjort sig divergerende opfattelser gældende med hensyn til, om der bør følges en liberal eller restriktiv kurs. Udvalget har ikke kunnet nå frem til en endelig konklusion, men finder dog at burde påpege, at der i hvert fald kan blive tale om at garantere patentrettigheder og lignende, når de særlige omkostninger ved den pågældende investering kan kapitaliseres på objektiv basis.

7. Garantitager

Et almindeligt kriterium for, om en virksomhed kan opnå investeringsgaranti, bør være, at den er hjemmehørende i garantigivers land. Den omstændighed, at den pågældende virksomhed i større eller mindre omfang ejes af eller i realiteten dirigeres af udenlandske statsborgere eller udenlandske selskaber, udelukker ikke, at garanti gives. Dette gælder dog ikke, såfremt det er sandsynligt, at de udenlandske interessenter foretager en omdirigering af investeringer via den pågældende virksomhed for at opnå garantidækning. Ved vurderingen af betydningen af garantitagers ejerforhold må garantiinstituttet som anført foran under 3 tage hensyn til, om der kan påvises en national interesse i forbindelse med en investering, forinden garantigivning finder sted.

Under hensyn til, at skadeopgørelse under en investeringsgaranti nødvendigvis må bygge på investors til dels vanskeligt kontrollable oplysninger og til, at erstatning eventuelt skal udbetales foreløbigt med et betinget krav om tilbagebetaling, vil det være rimeligt at opstille det kvalitetskrav, at garantitagers tidligere og nuværende forhold i såvel økonomisk som i enhver anden henseende er af en sådan karakter, at garantitager kan siges at være i besiddelse af den for opnåelse af garanti fornødne tillid.

8. Begrænsning til nye investeringer

Under hensyn til, at hovedformålet med at give garanti for investeringer i udviklingslandene er et ønske om herigennem at øge strømmen af kapital til de pågældende lande, finder udvalget, at en garantiordning ikke bør omfatte allerede gennemførte investeringer, men kun nye investeringer, herunder investeringer i bestående virksomheder, f. eks. i form af reinvestering af udbytte. Ved reinvestering af udbytte må det være en forudsætning, at udbyttet er transferabelt på investeringstidspunktet, men denne forudsætning kan måske opgives, såfremt udbyttet var omfattet af en tidligere givet investeringsgaranti, der skal indfris, såfremt reinvestering ikke finder sted.

Begrænsningen til nye investeringer er i øvrigt et træk, som går igen i alle de eksisterende nationale ordninger og i OECD:s konventionsudkast.

9. Garanti for hjemtagelse af afkast

Efter de fleste eksisterende garantiordninger kan investor opnå garanti for hjemtagelse af den primære investerings afkast, det vil sige udbytte af egenkapital og renter af lånekapital. Reglerne herom er imidlertid meget forskellige. Under den amerikanske garantiordning kan der gives transfere-ringsgaranti og ekspropriationsgaranti op til maksimalt 200 % af investe-

ringens oprindelige dollar-værdi ved investering i aktieselskaber, og der sikres således investor 100 % ekstra til dækning af akkumuleret afkast. I tilfælde af lån er maksimum for garantien lånets hovedstol + samtlige renter.

I Tyskland gælder den regel, at maksimumhæftelsen for afkast højst kan andrage 24 % af investeringens oprindelige værdi og ikke mere end 8 % i et enkelt år.

I Norge fastsættes ved garantiens udfærdigelse en maksimumsprocent for det garanterede afkast, og garanti er i praksis blevet begrænset til 2 års renter og udbytte. Hjemtager investor afkast udover den i policen fastsatte maksimale procentsats, betragtes den overskydende del som hjemtaget kapital og afskrives på garantien for selve investeringen.

Udvalget er af den opfattelse, at en garantiordning bør inkludere garanti for hjemtagelse af afkast. Udvalget har overvejet de forskellige systemer og er kommet til det resultat, at en garantiordning i overensstemmelse med de i Tyskland gennemførte principper vil være at foretrække, således at udbyttegaranti maksimalt kan opnås for et beløb svarende til 24 % af investeringens værdi på investeringstidspunktet, og tab på det i et enkelt år forfaldne afkast højst kan erstattes med et beløb svarende til 8 % af investeringens værdi på investeringstidspunktet. Den foreslåede begrænsning af et enkelt års udbytte til højst 8 % af investeringens nominelle værdi bør praktiseres således, at det ikke er tilladt at overføre et ikkeudnyttet garantibeløb fra et år til et andet.

I tilfælde af, at investeringens nominelle pålydende formindskes som følge af hjemførsel, salg eller nedskrivning (en akkumuleret underskudssaldo må formentlig ligestilles hermed) af den investerede kapital, eller som følge af begivenheder, som omfattes af risikodækningen ifølge garantien for den investerede kapital, bør de nævnte procentsatser beregnes af investeringens reducerede nominelle pålydende med virkning for udbytte og renter, der forfalder til betaling, efter at formindskelsen har fundet sted. Udbyttegarantiens maksimale garantibeløb bør endvidere reduceres med udbetalte erstatningsbeløb, men denne nedskrivning bør bortfalde, såfremt garantien senere modtager dækning for udbetalte erstatninger.

Afkast, som investor hjemfører, bør ikke have indflydelse på udbyttegarantiens maksimum bortset fra tilfælde, hvor det i garantien for den investerede kapital er bestemt, at modtagelse af afkast, der overstiger en bestemt procentsats, ligestilles med hjemtagelse af kapitalinvestering. I så fald vil de ovennævnte 24 % og 8 % være at beregne af den i garantien angivne investeringsværdi med fradrag af den del af de modtagne udbytte- eller rentebeløb, som anses for at være hjemtaget kapital, jfr. nedan, pkt. 11.

Det synes i øvrigt formålstjenligt at indføre en bestemmelse om, at garantiansvaret for afkast bortfalder, såfremt investor i en periode på f. eks. 9 måneder, regnet fra forfaldstid, unlader at hjemtage forfaldne beløb, hvis

adgangen hertil stod ham åben, idet man herved undgår, at investor lader afkast blive stående i værtslandet fra år til år med deraf følgende øget risiko for garanten. Ved fastsættelsen af nævnte frist er der taget hensyn til, at der må gives investor en rimelig tid til at træffe beslutning om eventuel reinvestering af udbytte.

Det bemærkes, at de ovennævnte procentsatser forudsættes at være de samme, hvad enten garantien gives for udbytte af egenkapital eller renter af lån. Det kan dog ikke udelukkes, at andre forhold muligvis kan føre til at opstille forskellige maksimumprocenter for henholdsvis udbytte og renter.

Det bemærkes endvidere, at risikodækningen efter udvalgets opfattelse næppe bør begrænses til alene at omfatte transfereringshindringer. Selv om denne risikoform må antages at være den mest aktuelle for afkasts vedkommende, kan det ikke udelukkes, at også andre politiske risici kan spille en rolle, hvorfor det vil være naturligt at dække samme risici som for selve investeringens vedkommende.

Udvalget finder, at det bør fastsættes som almindelig regel, at ansøgning om garanti for afkast skal indgives samtidig med ansøgningen om garanti for den investerede kapital ud fra den betragtning, at en senere meddelt udbyttegaranti ikke kan siges at fremme nogen investering, idet denne allerede er foretaget. Den nævnte regel bør dog ikke være nogen hindring for, at garantien for afkast først træder i kraft senere eller ophører inden udløbet af garantien for den investerede kapital, hvis dette ønskes af investor, for eksempel fordi det skønnes, at der ikke vil blive indtjent udbytte i de første år efter investeringens foretagelse. Garantien bør i øvrigt normalt omfatte afkast, der forfalder til betaling i det tidsrum, i hvilket garantien for den investerede kapital er løbende.

Udvalget henleder opmærksomheden på, at de tyske regler om garanti for afkast ikke ses at give mulighed for at garantere afkast hidrørende fra filialer eller forretningssteder, der ikke er organiseret i aktieselskabsform.

Udvalget har ikke ment at burde foreslå denne regel overført til nordiske garantisystemer, men skal på den anden side fremhæve, at garantiinstituttet i tilfælde af investeringer i virksomheder med ubegrænset ansvarsgrundlag bør sikre sig, at virksomheden regnskabsmæssig er organiseret på en sådan måde, at der er mulighed for at foretage en objektiv bedømmelse af overskuddets størrelse.

10. De garanterede risici

De politiske risici i værtslandet, som en investor efter udvalgets mening bør kunne opnå dækning imod, er følgende:

- a. Konfiskationsrisiko.
- b. Krigsrisiko.
- c. Transfereringsrisiko.

Udvalget er herved på linie med de vigtigste eksisterende, nationale ordninger, medens konventionsudkastet til en multilateral garantiordning er endnu videregående, men samtidig giver ledelsen adgang til at foretage en indsnævring af dækningsmulighederne.

Med hensyn til a. konfiskationsrisikoen mener udvalget, at man hertil må medregne: konfiskation, ekspropriation og diskriminerende offentlige foranstaltninger, herunder undladelser, der, selv om de ikke tilpligter investor at afstå ejendom, dog med hensyn til deres virkninger må ligestilles med konfiskation eller ekspropriation (såkaldt krybende ekspropriation). Udvalget har erkendt vanskelighederne ved at definere begrebet krybende ekspropriation på en for såvel garantitager som garantigiver tilfredsstillende måde, men mener med den foreslåede generelle udtryksmåde at have dækket samme område som de vigtigste eksisterende ordninger. Det vil som oftest være nødvendigt at se på motiverne til de iværksatte foranstaltninger for at kunne afgøre, om der foreligger krybende ekspropriation. Vanskeligheden består i at fastslå motivet. En betryggelse for garantitager ligger imidlertid i adgangen til at indbringe garantigivers afgørelse enten for domstolene eller voldgiftsret.

Ved fortolkning af begreberne konfiskation og ekspropriation kan man givetvis finde vejledning i de retsgrundsætninger, som er gældende over for tilsvarende foranstaltninger i garantigivers hjemland.

Det bør i alle tilfælde være en betingelse for garantiansvarets indtræden, at de erstatningsforpligtende foranstaltninger medfører beslaglæggelse af ejendom eller forårsager, at den virksomhed, der er etableret ved investeringen, ikke kan videreføres uden tab. Med hensyn til afgrænsningen af konfiskationsbegrebet henvises i øvrigt til *Bihang 2*, der bl. a. indeholder flere udenlandske garantiordningers definition af dette begreb.

For så vidt angår b. krigsrisikoen mener udvalget, at denne bør omfatte: krigshandlinger, borgerkrig, oprør eller lignende uroligheder, for så vidt der herved sker fysisk skade på de investerede værdier. Skade forårsaget af strejke bør derimod normalt ikke kunne dækkes af en investeringsgaranti.

Den under c. nævnte transfereringsrisiko bør omfatte følgende: almindeligt betalingsforbud eller moratorium, der hindrer erlæggelse eller inddrivelse af forfaldne beløb omfattet af garantien, og transfereringshindringer, der umuliggør hjemførsel af sådanne beløb. Det bør være en betingelse, at beløbet er individualiseret gennem indbetaling til bank for overførsel, medmindre bestemmelser i værtslandet eller forholdene i landet i øvrigt (hvad enten disse er af politisk karakter eller ej) er til hinder herfor.

Garantien bør ikke dække andre end de ovenfor anførte risici, altså navnlig ikke kommercielle risici, da investor i kraft af sit medansvar for ledelsen selv har indflydelse på disse. Regeringsforanstaltninger af regulerende eller beskatningsmæssig art, som ikke kan betegnes som diskriminerende, er ej heller dækket. Det samme gælder kursrisikoen som sådan, jfr. herom nærmere nedan pkt. 14.

Det må endvidere være naturligt at fastsætte den almindelige regel, at der ikke er erstatningspligt i tilfælde af tab, som er en følge af fejl eller forsømmelser udvist af investor, dennes befuldmægtigede eller den virksomhed, hvori investeringen er foretaget.

Udvalget finder, at det set ud fra muligheden af et nordisk samvirke om tabsfordeling og for at undgå eventuel afgrænsningstvivil vil være formåls- ljenligt, at der kun er adgang for garantilager til at legne garantier, der omfatter dækning af samtlige de tre former for politiske risici, der er om- talt ovenfor.

En sådan regel findes i den tyske garantiordning, men ikke i den ame- rikanske og israelske, hvor garantilagere har valgfrihed i denne henseende.

11. Begrænsning af garantidækningen

Ved en investeringsgarantis udstedelse skal denne selvsagt angive et beløb, der fastsætter den øverste grænse for garantiinstituttets økonomiske for- pligtelse over for investor i tilfælde af, at garantien bliver aktuel. Efter udvalgets opfattelse bør denne grænse bestemmes af værdien af investe- ringen på det tidspunkt, da den finder sted, idet der ikke skønnes at være behov eller mulighed for at give investor adgang til at søge garanti for forventede værdistigninger på de investerede værdier, der indræder, efter at investeringen er foretaget, hvad enten stigningerne skyldes forretnings- mæssig dygtighed eller den almindelige økonomiske udvikling.

Det spørgsmål kan rejses, om denne øverste grænse skal være den samme i hele garantiens løbetid, eller om der successivt bør finde en automatisk nedskrivning sted.

I USA er automatisk nedskrivning et ukendt begreb.

I Tyskland foretoges indtil september 1965 en årlig nedskrivning af ga- rantiansvaret efter en i hvert enkelt tilfælde i garantien fastsat skala. Ned- skrivningen begynde normalt først ved slutningen af det 3. år. Aftrap- ningen bevirkede dog i intet tilfælde, at garantidækningen ved garantipe- riodens udløb blev mindre end 40 % af den oprindelige investering — hjem- ført eller solgt kapital og eventuelt tidligere udbetalt skadeserstatning. I september 1965 blev nedskrivningssystemet imidlertid opgivet, således at garantidækningen i Tyskland nu kun formindskes i det omfang, den op- rindelige investering reduceres gennem hjemførsel eller salg af de investe- rede midler samt gennem udbetaling af skadeserstatning.

I Norge anvendes i praksis et nedskrivningssystem, der, eventuelt efter indtil 3 års reduktionsfrihed, aftrapper garantidækningen helt ned til 0. Den årlige aftrapning beregnes af den oprindelige investeringsværdi og på- ning af garantiansvaret sted med de tilbageførte beløb. Herudover nedskri- virkes ikke, selv om der under garantiens løbetid foretages tilbageførsel af investerede værdier. I så fald finder der derimod en yderligere nedskriv- ning af garantiansvaret sted med de tilbageførte beløb. Herudover nedskri-

ves garantidækningen med afkast, som overstiger en i garantien fastsat procent.

I OECD:s konventionsudkast vedrørende en multilateral garantiordning er der ikke taget stilling til nedskrivningsproblemet.

Udvalget finder, at der bør ske nedskrivning af garantidækningen i det omfang, den oprindelige investeringsværdi formindskes ved hjemtagelse eller salg af investeringen og i tilfælde af udbetaling af skadeserstatning til investor. Også hjemtagelse af afkast udover en i garantien fastsat procent bør efter udvalgets mening føre til nedskrivning af garantiens maksimum, idet man herigennem har mulighed for at påvirke investor til at føre en tilbageholdende udbyttepolitik.

Med hensyn til spørgsmålet om herudover at gennemføre et automatisk aftrapningssystem for garantiansvaret har nogle medlemmer bl. a. lagt vægt på, at der sker en forøgelse af investors egenrisiko under garantiens løbetid samt fundet, at det vil være naturligt, at en garanti nedskrives efter en forud fastsat skala, der nogenlunde svarer til den amortisation, som investor har kalkuleret med ved investeringens foretagelse. Andre medlemmer har stillet sig tvivlende over for værdien af et automatisk aftrapningssystem og har, foruden at henvise til, at dette system er opgivet i Tyskland, fundet det af væsentlig betydning, at der under en garantiordning, der ikke anvender automatisk aftrapning, vil være mindre behov for at garantere ny-investeringer, idet overskud, der forbliver i virksomheden i værtslandet, ofte vil være dækket under garantiens maksimum som følge af afskrivning af de oprindelige investeringsgoder.

Herved opnås en administrativ lettelse, idet ansøgninger angående garanti for ny-investeringer vil kunne begrænses til tilfælde, hvor der sker væsentlige udvidelser af den bestående virksomhed i værtslandet.

Da det ikke skønnes muligt på nuværende tidspunkt at nå til enighed om en fælles indstilling vedrørende dette punkt, har udvalget for ikke at forsinke rapportens afgivelse indskrænket sig til at gengive de væsentligste af de betragninger, som er blevet fremført. Man finder dog anledning til at udtale, at det her omtalte spørgsmål, der også øver indflydelse på det senere under punkt 13 nævnte spørgsmål om tabsopgørelse, må anses for at være et centralt punkt inden for garantiernes udformning, og at det derfor vil være af stor betydning for effektiviteten af et eventuelt nordisk samarbejde, at der inden for det foreslåede nordiske samarbejdsorgan findes frem til harmoniserede nordiske regler vedrørende dette punkt.

12. Garantiansvarets indtræden

Forudsætningen for, at der kan indtræde et garantiansvar, må være, at garantitager kan dokumentere, at han har lidt et tab i forbindelse med investeringen. Det spørgsmål opstår imidlertid, om ethvert tab, der omfattes

af risikodefinitionen, skal kunne anmeldes som erstatningsberettiget, eller om der bør opstilles visse begrænsninger. Under administrationen af den norske garantiordning er der således ved tab som følge af krigshandlinger blevet fastsat den begrænsning, at garantiansvaret kun indtræder, når den udenlandske virksomheds ejendom og formueværdier i sin helhed går tabt, eller at en så væsentlig del af den udenlandske virksomheds ejendom og værdier går tabt, at virksomheden ikke kan fortsætte en økonomisk forsvarelig drift.

I den tyske garantiordning opstilles en sondring mellem på den ene side ideelle anparter (Beteiligungsrechte) i det udenlandske foretagende (typisk aktiebesiddelse) og på den anden side den udenlandske virksomheds fysiske formueværdier, således at der ydes erstatning ved hel eller delvis konfiskation af ideelle anparter, men kun for totalskade, når der sker konfiskation eller ødelæggelse af konkrete formueværdier. Dog ligestilles med totalskade den situation, at en så væsentlig del af formueværdierne er blevet konfiskeret eller ødelagt, at virksomheden i længden ikke kan videreføres uden tab.

Efter udvalgets opfattelse kan de hensyn, der taler for sådanne sondringer, ikke være af afgørende betydning, og udvalget mener, at der i princippet bør ydes erstatning, både ved totalskade og delskade, hvad enten skaden rammer ideelle anparter eller konkrete formuegenstande. Noget andet er, at det af administrative grunde vil være praktisk at opstille som en almindelig regel, at tab under en vis størrelse ikke berettiger til udbetaling af erstatning.

13. Tabet

Når en skade indtræder, må der foretages en tabsopgørelse med henblik på at kunne fastsætte erstatningens størrelse.

Viser det sig, at det opgjorte tab er større end det eventuelt nedskrevne maksimale garantiansvar, får garantitager alene en erstatning, der svarer til garantiens maksimum på skadestidspunktet.

Viser tabsopgørelsen, at tabet er mindre end det eventuelt nedskrevne maksimale garantiansvar, bør garantitager alene have erstatning for det konstaterede tab. Risikoen for værdiforringelse af de investerede værdier under garantiens løbetid bæres uden for skadestilfælde af garantitager, og udvalget finder ikke, at der er grund til, at garantitager opnår en forbedret stilling, fordi en politisk risiko bliver aktuel.

Disse regler fører i tilfælde af totalskade til, at investors erstatningsberettigende tab andrager det konstaterede tab, dog højst det i garantierklæringen stipulerede maksimale garantiansvar på skadestidspunktet. Udvalget er hermed på linie med de i Tyskland og Norge gældende regler.

I tilfælde af delskade kan tabet, hvis der ikke foretages automatisk ned-

skrivning af garantiansvaret, opgøres som forskellen mellem på den ene side investeringens værdi på skadestidspunktet, *dog højst investeringens oprindelige værdi*, og på den anden side den værdi, som investeringen har, efter at skaden er indtrådt (nuværende tyske regler). Finder automatisk nedskrivning sted kan i princippet anvendes samme metode ved tabsopgørelsen (dette var tilfældet efter de tidligere tyske regler), eller det erstatningsberettigende tab kan begrænses til forskellen mellem på den ene side investeringens værdi på skadestidspunktet, *dog højst det maksimale garantiansvar på dette tidspunkt* og på den anden side den værdi, som investeringen har, efter at skaden er indtrådt (det norske princip).

Endvidere kan der i tilfælde af dellab anvendes en metode med forholdsmæssig tabsdækning.

Følgende eksempel viser forskellen mellem principperne i den tyske og den norske ordning samt stillingen i tilfælde af en regel om forholdsmæssig tabsdækning.

Sagens fakta er:

Halvdelen af en virksomhed konfiskeres mod erstatning.

Værdi på konfiskationstidspunktet	150
Værdien efter skadens indtræden	75
Oprindelig investeringsværdi	120
Erstatning fra værtsland	10
Investeringsgarantiens maksimum i Norge samt i Tyskland efter tidligere regler	90

a. *Tysk ordning såvel efter nuværende som efter tidligere regler*

Oprindelig investeringsværdi	120
— Værdien efter skadens indtræden	75
	Bruttotab 45
— Erstatning fra værtsland	10
	Nettotab 35

Nettotabet er mindre end investeringsgarantiens maksimum, og *erstatningsbasis er derfor 35*.

b. *Norsk police*

Investeringsgarantiens maksimum	90
— Værdi efter skadens indtræden	75
	Tab 15

Da investor har modtaget 10 i erstatning fra værtslandet, er *erstatningsbasis 5*.

c. *Forholdsmæssig tabsdækning*

Tabsopgørelse som under den tyske ordning, dvs. et nettotab på 35. Heraf medregnes halvdelen, idet værdien efter skadens indtræden 75 er halv så

stor som værdien på konfiskationstidspunktet 150. *Erstatningsbasis er således 17,5.*

Denne fremgangsmåde kræver en *nøjagtig* fastsættelse af investeringens værdi såvel umiddelbart før som efter skadens indtræden og forekommer derfor, ud fra administrative synspunkter, mindre praktisk.

Under udvalgets drøftelser om, hvilken opgørelsesmåde der burde foretrækkes i tilfælde af delvis tab, har der gjort sig forskellige opfattelser gældende. Spørgsmålet har nær tilknytning til det under punkt 11 omtalte problem angående begrænsning af garantidækningen og vil efter udvalgets opfattelse med fordel kunne gøres til genstand for yderligere undersøgelser og drøftelser i et eventuelt nordisk samarbejdsorgan vedrørende investeringsgarantier.

Det må forudses at blive forbundet med betydelige vanskeligheder at få helt korrekte oplysninger om værdien af investeringen på skadestidspunktet. Man vil først og fremmest være henvist til at foretage en bedømmelse på grundlag af oplysninger fra garantitager og fremlagt regnskabsmateriale. For at kunne følge de enkelte sager og med henblik på til enhver tid at være i stand til at godkende en tabsopgørelse vil det være nødvendigt at forlange, at garantitager hvert år inden en vis tid efter afslutningen af regnskabsåret i det foretagende, hvori der er investeret, indsender en redegørelse for udviklingen i løbet af regnskabsåret og tilstanden ved dets slutning bilagt driftsregnskab og status.

På grundlag af dette materiale skulle det som regel være muligt at danne sig et indtryk af, om der er sket en forringelse af den oprindelige investeringsværdi af kommercielle årsager.

Sluttelig skal bemærkes, at såvel ved totalskade som ved delskade må der ske fradrag i det beregnede tab af erstatningsbeløb, som garantitager måtte have modtaget fra værtslandet eller anden side på grund af skadens indtræden.

14. Kursproblemer

Ændringer i valutakurser i garantiens løbetid medfører ikke problemer for investeringsgarantiens maksimum, idet det forudsættes, at denne fastsættes i garantigivers valuta og aldrig vil kunne overstiges uanset kursændringer.

Ved garanti for lån opstår der ikke kursproblemer, såfremt der opstilles den regel, at kursen på skadestidspunktet for den valuta, i hvilken lånet er stipuleret, må være den afgørende, dog med den begrænsning, at der i tilfælde, hvor lånet er stipuleret i udenlandsk valuta, højst kan anvendes den på tidspunktet for garantiens udstedelse gældende kurs for den pågældende valuta.

Ved direkte investeringer møder man imidlertid problemerne ved fastsættelsen af værdien af investeringen på dette tidspunkt og ved fastsættelsen af en eventuel restværdi efter skadens indtræden, hvorimod den oprin-

delige investeringsværdi, der er udtrykt i DM, ikke berøres af kursændringer.

Det nationale danske udvalg har i sin betænkning udtalt, at det er tilbøjeligt til at mene, at man ved opgørelse af tabet i tilfælde af partiel skade bør fastsætte dette til forskellen mellem på den ene side investeringens værdi på tidspunktet for skadens indtræden, dog højst den oprindelige investeringsværdi omregnet til lokal valuta efter kurser på skadestidspunktet, og på den anden side investeringens værdi efter skadens indtræden. Ved tabets omregning til danske kroner anvendes køberkursen i værtslandet for den pågældende transaktion på skadestidspunktet.

Det kan også overvejes, om en proportionalberegning vil kunne anvendes, således at dersom tabet udgør f. eks. 20 % af en som følge af kursændringer højere værdi udtrykt i lokal valuta på skadestidspunktet, andrager erstatningen 20 % af den oprindelige lavere investeringsværdi udtrykt i investerlandets valuta.

Medens der ikke er nogen reel forskel mellem den tyske og den foreslåede danske opgørelsesmåde, hverken i tilfælde af totaltab eller deltab, kan den skitserede proportionalberegning metode betyde, at investor i tilfælde af deltab får en fordelagtigere stilling. Udvalget skal i øvrigt udtale, at kursproblemernes løsning vil være afhængig af den fremgangsmåde, der anvendes ved tabsopgørelsen, jfr. punkt 13, hvorfor man ikke har ment at kunne udtale sig til gunst for en bestemt løsning. Udvalget vil imidlertid foreslå, at også kursproblemerne gøres til genstand for yderligere drøftelse i et eventuelt nordisk samarbejdsorgan vedrørende investeringsgarantier.

Det bemærkes, at garantigiver formentlig bør bære risikoen for kursændringer fra det tidspunkt, da et beløb er indbetalt til en lokal bank for overførsel.

15. Garantidækning ved salg af investeringen

Garantidækning ved hjemførsel af kapital må efter udvalgets opfattelse forudsætte, at den virksomhed, hvori der er foretaget investering, bliver likvideret. I tilfælde af salg af den pågældende virksomhed, må garantien falde bort, medmindre garantigiver har givet tilladelse til salget. Det bør slå investor frit for at sælge med den virkning, at garantien bortfalder.

16. Garantiperiode

En investeringsgaranti vil løbe på ubestemt tid, medmindre den begrænses tidsmæssigt. Sådant begrænsning findes både i USA, Tyskland og Norge, det den maksimale løbetid i disse lande er henholdsvis 20 år, 15 år (undtagelsesvis 20 år) og 13 år. Udvalget skønner, at garantiperioden normalt ikke bør overstige 15 år og kun i ganske særlige tilfælde bør udstrækkes til 20 år. Ved fastsættelse af løbetiden i den konkrete sag bør hensyn tages til investeringens art samt den form for nedskrivning, som måtte blive valgt.

Garantien bør træde i kraft, efterhånden som investeringerne effektueres. Tab kan forekomme inden dette tidspunkt, f. eks. dersom en krigssituation i værtslandet umuliggør afsendelse af specialfremstillede maskiner. Sådanne tab falder imidlertid efter udvalgets opfattelse uden for investeringsgarantiområdet, og investor bør henvises til at søge denne risiko dækket under eksportkreditordningerne.

17. Garantitagers egenrisiko

I de udenlandske garantiordninger forlanges det almindeligvis, at garantitager ud over den kommercielle risiko bærer en part af den politiske risiko. I Japan således 25 %, i Tyskland 20 % og i Norge mindst 10 % af det beregnede tab. I USA foretages der en sondring mellem de forskellige politiske risici, og kun for krigsrisiko kan der blive tale om en egenrisiko på 10 % af tabet. Udvalget finder, at der i lighed med reglerne i flertallet af de eksisterende nationale ordninger bør være en egenrisiko for garantitager, og at denne ikke bør være mindre end 10 %. Normalt vil en egenrisiko på 15 % formentlig være passende, men der bør være mulighed for at forøge denne procent, hvis det skønnes påkrævet af risikomæssige grunde.

18. Garantitagers opsigelsesret

Udvalget har drøftet, hvorvidt garantitager bør have adgang til at opsigte garantien når som helst, således som tilfældet er i USA og Tyskland. I sidstnævnte land kan garantien således opsiges til udgangen af et garantiår med en måneds varsel. Udvalget finder, at det her rejste spørgsmål bør løses på nationalt plan, og at der ikke er noget i vejen for, at der følges forskellig praksis i de nordiske lande.

19. Voldgiftskonventionens virkninger for investeringsgarantierne

Som tidligere omtalt indeholder konventionen angående Settlement of Investment Disputes ikke bestemmelser om adgang for investors hjemstat til subrogation, hvorfor der hersker usikkerhed om retstilstanden i tilfælde, hvor en investor har forsikret sin investering i et statsligt garantiinstitut, og instituttet, efter at have skadesløsholdt investor, ønsker at indtræde i dennes rettigheder. Verdensbankens juridiske afdeling har om dette spørgsmål udtalt, at konventionen næppe er til hinder for, at et institut med privatretlig status indtræder, men at det i henhold til konventionen vil være udelukket, at en stat vil kunne optræde i processuelle handlinger for voldgiftscentret.

Som følge heraf vil det være nødvendigt i garantier udstedt af institutter med offentligretlig status at indføre særlige bestemmelser til sikring af

garantiinstituttets stilling i tilfælde, hvor både værtsland og investors land har tiltrådt konventionen, og det er aftalt, at konflikter hidrørende fra investeringen skal afgøres i overensstemmelse med konventionens voldgiftsregler. En vej ud af dette dilemma er, at der i garantipolicen indføjes bestemmelser, der går ud på, at garantigiver kun udbetaler erstatning a conto og på betingelse af, at garantitager indbringer sagen for voldgiftscentret og forpligter sig til at betale beløbet tilbage, hvis voldgiftskendelsen går garantitager imod, og der er tvivl om, at erstatningsbetingelserne i henhold til garantien er opfyldt.

Ved et sådant arrangement vil garantitager være legitimeret til at indbringe sagen for voldgiftscentret, uanset at investeringen er garanteret af et statsligt garantiinstitut.

Det bemærkes, at det ikke er af betydning for det nordiske samarbejde, at der følges samme procedure på dette område i de nordiske lande.

20. Risikopræmie

Anskues spørgsmålet om betaling af præmie eller gebyrer for overtagelse af politiske risici alene ud fra det synspunkt, at investeringsgarantier gives i udviklingslandenes interesse, kunne det hævdes, at sådanne garantier burde gives vederlagsfrit til investorerne. Imidlertid må det ikke overses, at private investeringer ikke vil blive foretaget, medmindre der hos investor er en privatøkonomisk interesse i investeringsprojektet, og at det ved vurderingen af denne interesse normalt ikke vil være afgørende for investor, om han skal betale en præmie eller et gebyr for at sikre sig imod politiske risici. Da disse omkostninger endvidere ikke direkte kan overvælttes på udviklingslandene, finder udvalget, at det vil være naturligt, at garantitager betaler en risikopræmie, der kan tjene dels til dækning af garantigivers administrationsomkostninger, dels til imødegåelse af tab på garantierne. Udvalget har under sin drøftelse af dette problem lagt afgørende vægt på, at opkrævning af risikopræmie vil være en betingelse for senere at kunne tiltræde den i OECD's konventionsudkast skitserede garantiordning, der forudsiger præmiebetaling, at de fleste eksisterende nationale ordninger indeholder regler om betaling af risikopræmie, samt at der gennem et system med differentierede præmiesatser vil være en vis mulighed for at forhindre uønsket stigning af investeringerne i særligt risikofyldte lande på andre landes bekostning. I denne forbindelse bemærkes, at der er nøje sammenhæng mellem præmiedifferentiering og differentiering af investors egenrisiko, idet garantiinstituttet ved at forhøje eller nedsætte præmier og/eller investors egenrisiko har mulighed for at påvirke investeringernes geografiske fordeling. Udvalget vil i denne forbindelse understrege, at sådanne differentieringer i praksis kan volde visse vanskeligheder, først og fremmest med hensyn til risikobedømmelsen under den relativt lange tid, som garantien gælder.

København, den 14. juni 1966

Verdensbankens »Staff Report» fra marts 1962 om multilateral investeringsforsikring

Rapporten er udarbejdet på foranledning af D. A. C. og er delvis baseret på et hastigt rundspørge gennem Det internationale handelskammer til vigtigere kapitaleksporterende privatvirksomheder.

I forordet understreges, at rapporten udsendes som et grundlag for videre overvejelser om forslag til multilateral investeringsforsikring, men at hverken Bankens direktører eller medlemslande ledsager udsendelsen med nogen bedømmelse af de emner, der behandles.

Rapporten forsøger ikke at tage stilling for eller imod oprettelse af en multilateral investeringsforsikringsordning. Det anses for utvivlsomt, at en væsentlig stigning i de private udenlandske investeringer vil bidrage stærkt til udvikling af de kapitalimporterende lande. Spørgsmålet om, hvorvidt en udvidet adgang til investeringsforsikring vil få en sådan virkning, og — i bekræftende fald — om det er muligt at etablere et effektivt multilateralt program, gøres til genstand for nærmere betragtninger, som man dog i mange tilfælde ikke ser sig i stand til at føre frem til nogen konklusion.

Rapporten behandler først spørgsmålet om virkningerne af investeringsforsikring på de private investeringers omfang. En del investeringer foretages af koncerner, hvis natur det er at anbringe midler i udlandet, f. eks. mineselskaber, plantageselskaber og olieindustrier, og for sådanne virksomheder vil en forsikringsanordning næppe påvirke det samlede investeringsomfang. Andre investorer vil investere, når dette er kommercielt sundt. Ikke-kommercielle risici vil oftest blive vurderet enten som for store eller som uvæsentlige, men sjældent som en mellemting, som kan bringe forsikringstanken ind i billedet, idet udsigten til en forsikringssum kun er en ringe erstatning for tab af en vedvarende virksomhed.

Undersøgelser i USA har vist, at tilstedeværelsen af investeringsgarantier kun i en mindre del tilfælde har haft indflydelse på investeringsbeslutningerne, og at skattebegunstigelser var vigtigere for størstedelen af de adspurgte virksomheder, men mangel på investeringsgarantier har dog af og til hindret en udenlandsk investering. Dette behøver dog ikke at have medført en reduktion af det samlede omfang af udenlandske investeringer, men blot en omdirigering af kapitalen til et land med færre ikke-kommercielle risici, uanset om profitmarginen der er lavere.

Det anføres, at der hidtil er ofret for lidt opmærksomhed på disse negative virkninger.

Rapportens gennemgang af garantiernes indhold tager sit udgangspunkt i, at beskyttelsens sigte er de 3 former for ikke-kommercielle risici: Politiske risici, transfereringsrisici og krigsrisici.

Politiske risici omfatter regeringsindgreb, hvorved investors ejendomsret til investerede værdier går tabt, eller hvorved investors kontrol med og udbytte af en investering væsentligt begrænses. Vanskeligheden ved at definere risikodækningen fremhæves. En for snæver definition vil medføre, at garantierne vil bevirke, at den ikke kan tiltrædes af de kapitalimporterende lande. Problemet kunne eventuelt løses ved at anvende en bred og generel formel, f. eks. »diskriminerende handlinger», men ved denne definition opstår et andet problem, nemlig risikoen for, at investors og forsikringsinstituttets fortolkning af begrebet ikke falder sammen.

Visse investorer har ønsket garanti mod regeringsindgreb, som væsentligt reducerer investors forventning om fortjeneste eller blander sig i hans ledelse af foretagendet, selv om indgrebet er en regulerende foranstaltning, der er rettet både mod landets egne statsborgere og udenlandske investorer. Det anføres, at det ikke vil være muligt under et multilateralt system at yde garantier af denne karakter, og at der heller ikke synes at være grund til, at udenlandske investorer fik en mere favorabel stilling end de nationale investorer. Ønsket om en sådan bred beskyttelse understreger vanskeligheden ved inden for et multilateralt program at nå til en definition, som vil være tilfredsstillende både for investor og de deltagende regeringer.

Det fremføres, at vanskeligheden kan undgås i nationale ordninger. Under det amerikanske program, som forudsætter en bilateral aftale med vedkommende værtsland, nævnes ordene ekspropriation eller nationalisering ikke i aftalen. Værtslandet forpligter sig til at anerkende USA's regering, som berettiget til at træde ind i investors rettigheder, men værtslandet forpligter sig ikke til at afstå fra at ekspropriere eller nationalisere. De forhold, som garantien dækker, defineres alene i kontrakten mellem USA og investor, og værtslandet er ikke part i denne kontrakt.

I modsætning til det amerikanske system står det tyske, hvor de bilaterale aftaler pålægger begge parter at undlade at foretage nærmere angivne handlinger rækkende fra egentlig ekspropriation til visse diskriminerende foranstaltninger, som omfattes af begrebet »krybende ekspropriation».

Transfereringsrisici. Det betvivles, at et multilateralt garantisystem vil begrænse indgreb mod transfereringsfriheden, som i reglen vil være dikteret af hårde økonomiske tryk. Sådanne indgreb vil i øvrigt — oftere end politiske indgreb — være af generel natur og derved kunne påføre garantiordningen store forpligtelser. Ønsker om at udvide denne garantiform til også at dække tab ved devaluering anses ikke for realisable.

Krigsrisici omfatter tab som følge af krig, borgerkrig, oprør o. lign. uroligheder, men ikke naturkatastrofer. For denne kategori anføres det, at der i endnu højere grad end for de andre 2 kategorier savnes grundlag for at bedømme virkninger på investeringsomfanget af en garantiordning.

I rapporten drøftes herefter forskellige muligheder for *forhandlingsprocedure* til brug i tilfælde, hvor forsikringsbegivenheden indtræffer, og en vis

præference udtales for en ordning, hvorefter enhver investeringsforsikring skal godkendes af regeringen i værtslandet, og at sådan godkendelse implicerer anerkendelse af en voldgiftsprocedure i tilfælde af uoverensstemmelser.

Den *amerikanske* »*all-risk guarantee*» omtales, men muligheden af at inkorporere denne garantiform i et multilateralt system berøres kun kort under henvisning til, at der ikke har været fremsendt forslag herom.

Rapporten tager det standpunkt, at *kun nye investeringer* bør komme på tale som forsikringsberettigede, da hovedformålet er at fremme yderligere investeringer snarere end at beskytte eksisterende foretagender.

Udbytte, der geninvesteres, bør i princippet også kunne forsikres inden for rammer og på betingelser, som den administrerende myndighed bemyndiges til at fastsætte.

Med hensyn til *investors nationalitet* opstilles den regel, at investor skal være »national» i et land, der har tiltrådt det multilaterale garantisystem. Spørgsmålet kan være vanskeligt at afgøre for selskaber, hvis aktier ejes af statsborgere i flere lande, og der peges på, at ansvaret for, at nationalbetingelsen er opfyldt, kan pålægges de i ordningen deltagende lande ved at gøre det til en betingelse for at opnå en garanti, at investeringsprojektet godkendes af det kapitaleksporterende land, i hvilket investor påstår at være »national». Rapporten tager afstand fra at give adgang til at garantere investeringer bestående i, at en statsborger i et udviklingsland fører kapital, som af sikkerhedsmæssige grunde er anbragt i udlandet, tilbage til sit eget land.

Der peges kort på vanskelighederne ved at opstille og administrere regler angående *afvisning af usunde projekter eller udelukkelse af visse brancher*, i hvilke man på forhånd kan gå ud fra, at tilstedeværelsen af et garantisystem ikke vil påvirke det samlede omfang af deres udenlandske investeringer.

Med hensyn til *medlemskab* anføres, at alle kendte forslag om multilateral forsikring forudsætter, at både kapitaleksporterende og kapitalimporterende lande deltager. Da den sidstnævnte gruppe i så fald må påtage sig visse finansielle forpligtelser (som et land ikke påtager sig under en bilateral aftale) foreligger den mulighed, at de kapitalimporterende lande vil holde sig uden for et multilateralt system, og at de kapitaleksporterende lande alene må etablere ordningen. Selv om der herved blot bliver tale om at »poole» nationale programmer, vil der stadig være mulighed for at opnå reelle fordele ved en sådan sammenslutning. Den mulighed anføres, at nogle få kapitaleksporterende lande begynder med et program, som står åbent for senere tilslutning fra andre lande.

Angående *relationen til nationale ordninger* bemærkes, at de administrative fordele, der er knyttet til en multilateral ordning, forudsætter, at de eksisterende nationale ordninger ikke udvides, og der ikke gennemføres

nye nationale ordninger. Herom kan intet vides, og usikkerheden vil gøre de kapitalimporterende lande uinteresserede i at deltage i en multilateral ordning, idet det vil være billigere at holde sig udenfor.

Efter en omtale af kapitalstrukturen og præmieberegningen i et multilateralt garantisystem foretages i et afsluttende kapitel en afvejning af fordele og ulemper ved en multilateral ordning i relation til nationale ordninger.

Administrationen. Det er en åbenbar administrativ fordel, at en enkelt overenskomst kan erstatte det netværk af bilaterale aftaler, som afsluttes under nationale ordninger, samt at sagsbehandlingen foretages af een international institution i stedet for en lang række nationale organer.

Internationale investorgrupper. En anden åbenbar fordel er, at et multilateralt system vil være bedre egnet til at forsikre investeringer, der foretages af internationale konsortier eller andre grupper med forskellige nationale tilhørsforhold.

Risikofordelingen. Den større risikospredning ved et multilateralt system kan ikke forventes at føre til lavere præmier end i de nationale systemer, da præmierne ikke kan fastsættes på aktuarmæssig basis.

Med hensyn til de i ordningen deltagende lande vil muligheden for tabsfordeling være en fordel for visse lande, men ikke for alle.

For de kapitalimporterende lande betyder en multilateral ordning udgifter og risikodeltagelse, som ikke eksisterer under nationale ordninger.

Relationen til investeringskode. Det er muligt, at et multilateralt investeringsforsikrings- og investeringsgarantisystem vil lette vedtagelsen af en investeringskode, idet de kapitalimporterende lande for at modtage garanterede investeringer måske vil være villig til at acceptere visse minimumsregler angående »good conduct».

Det er på den anden side også muligt, at sammenkædningen af investeringsforsikring og investeringskode vil medføre, at ingen af delene realiseres.

Investeringsklima. Nogle er af den opfattelse, at nationale ordninger ligefrem opmuntrer værtslandene til diskriminerende foranstaltninger mod udenlandske investorer ud fra betragtningen, at skadelidte kan få sit tab dækket hos sin regering. I modsætning hertil menes et multilateralt program at ville formindske diskriminerende foranstaltninger, fordi værtslandet ikke kan regne med, at den internationale institution viser tilbageholdenhed med at søge tab inddrevet, og fordi der ikke er mulighed for politiske forhandlinger. Det siges udtrykkeligt, at det ikke nu kan godtgøres, om et multilateralt system vil få nogen virkning i retning af at formindske diskriminerende handlinger, men at der synes at være en udstrakt tro på, at dette vil være tilfældet. Det fremhæves, at betragtningen kun har betydning for de politiske risici, men ikke for transfererings- og krigsrisici.

Investorerens stilling. Nogle investorer synes at foretrække et internationalt system på grund af dets upartiskhed og politiske uafhængighed.

Andre anser en multilateral ordning for mindre fleksibel end national ordning og betragter det upersonlige forhold mellem institutionen og investor som en ulempe.

Skadesløsholdelse. Muligheden for skadesløsholdelse er mindre under et multilateralt system. En international institution kan kun insistere på at modtage pengemæssig erstatning, og dens eneste pressionsmiddel er offentliggørelse af tabet og nægtelse af at forsikre yderligere investeringer i det pågældende land. Under nationale programmer har investors hjemland derimod alle diplomatiske muligheder for at skaffe sig erstatning.

I et bilag til Staff-rapporten gives der oversigter over de nationale programmer i USA, Japan og Vesttyskland, en oversigt over forslag, der har været fremsat angående multilaterale systemer og en analyse af svarene til et spørgeskema fra oktober 1961 udarbejdet af Verdensbanken og International Chamber of Commerce i forening.

BILAG 2

Øversigt over afgrænsningen af konfiskationsbegrebet

1. OECD:s konventionsudkast, artikel 27

The Corporation shall be empowered to guarantee new investments against losses on account of:

(1) Confiscation, expropriation, or of any other action or failure to act on the part of public authorities in the Host Country which deprives the investors of substantial control or of the benefits of their investment.

2. USA. AID. General terms and conditions

Expropriatory Action. The term »Expropriatory Action» means any action, other than an exchange control action, which is taken, authorized, ratified or condoned by the Government of the Project Country, commencing during the Guaranty Period, with or without compensation therefor, and which for a period of one year directly results in preventing:

(a) the Investor from receiving payment when due in the currency, specified of the principal amounts of or the interest on debt Securities, or amounts, if any, which the Foreign Enterprise owes the Investor in connection with the Securities; or

(b) the Investor from effectively exercising its fundamental rights with respect to the Foreign Enterprise either as shareholder or as creditor, as the case may be, acquired as a result of the Investment; or

(c) the Investor from disposing of the Securities or any rights accruing therefrom; or

(d) the Foreign Enterprise from exercising effective control over the use and disposition of a substantial portion of its property or from constructing the Project or operating the same; or

(e) the Investor from repatriating amounts received in respect of the Securities as Investment Earnings or Return of Capital, which action commences within the eighteen (18) months immediately succeeding such receipt;

provided, however, that any action which would be considered to be an Expropriatory Action if it were to continue to have any of the effects described above for one year may be considered to be an Expropriatory Action at an earlier time if AID shall determine that such action has caused or permitted a dissipation or destruction of assets of the Foreign Enterprise sufficient to destroy the value of the Foreign Enterprise as a going concern.

Notwithstanding the foregoing, no such action shall be deemed an Expropriatory Action if it occurs, or continues in effect during the aforesaid period, as a result of:

(1) any law, decree, regulation, or administrative determination of the Government of the Project Country which is reasonably related to its constitutionally sanctioned governmental objectives, is not by its express terms for the purpose of nationalization, confiscation, or expropriation, is neither arbitrary nor discriminatory, and does not violate generally accepted international law principles; or

(2) failure on the part of the Investor or the Foreign Enterprise to take all reasonable measure, including proceeding under then available administrative and judicial procedures in the Project Country, to prevent or postpone such action; or

(3) provocation or instigation by the Investor or the Foreign Enterprise of such action, or action pursuant to any agreement voluntarily made by the Investor or the Foreign Enterprise; or

(4) insolvency of or creditors' proceedings against the Foreign Enterprise other than an insolvency or a creditors' proceeding directly resulting from acts of the Foreign Enterprise which could have been restrained under applicable law and which the Investor attempted to restrain but was prevented from so doing for a period of one year by action taken, authorized, ratified or condoned by the Government of the Project Country during the Guaranty Period.

3. Tyskland. Garantien und Bürgschaften

Die Garantien bieten eine Sicherung gegen folgende politische Risiken:

(a) Verstaatlichung, Enteignung; sonstige Massnahmen von Hoher Hand einschliesslich rechtswidriger Unterlassungen, die in ihren Auswirkungen einer Enteignung gleichzusetzen sind. Hier wird im Schadensfalle unter Abwägung aller in Betracht kommenden Umstände zu prüfen sein, ob und inwieweit die Voraussetzungen für eine Entschädigungspflicht gegeben sind (Enteignungsfall).

4. Norge. Garantierklæring, artikkel II

Garantien gjelder bare tap som har sin årsak i følgende forhold i værtslandet, nemlig

(a) Konfiskasjon, ekspropriasjon eller slike andre inngrepp fra myndighetene i værtslandet, som kan sidestilles hermed. Med *ekspropriation* forstås her beslagleggelse av eiendom mot erstatning og med *konfiskasjon* beslagleggelse uten erstatning. Inngrep av regulerende eller beskatningsmessig art er ikke ansvarsbetingede, medmindre det påvises at inngrepet berøver Garantitakerne eiendomsrett til eller kontroll over investeringene.

5. Østrig. Allgemeine Geschäftsbedingungen G 4, § 3

Tatbestände im Sinne des Abs. 1 sind:

(a) wenn direkt oder indirekt Beteiligungsrechte ganz oder teilweise entzogen werden;

(b) wenn die Vermögenswerte des ausländischen Unternehmens aus politischem Anlass (direkt oder indirekt) zerstört oder entzogen werden; einer solchen Zerstörung oder Entziehung ist gleichzusetzen, wenn ein so wesentlicher Teil der Vermögenswerte zerstört oder entzogen wird, dass das Unternehmen ohne Verlust nicht mehr weitergeführt werden kann.

6. I. C. C. Statements and Resolutions

Although the difficulty of finding a satisfactory definition is recognized, as well as of establishing criteria for determining financial loss, the business investors are of the opinion that the political risk should be broadened to include the risks of what has come to be known as »creeping expropriation». This is described in the World Bank's Report (page 7) as consisting in »Discriminatory governmental action which, while it does not divest the investor of ownership, effectively, if indirectly, interferes with his control or otherwise substantially deprives him of the benefit of his investment». From a business point of view, it is extremely doubtful whether insurance against the political risk of outright expropriation would be sufficient to overcome reluctance to invest if protection were not also given against indirect measures of this kind.

*TILLÄGG 7***Medlemmar i Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete***Danmark:*

Handels- og markedsminister Tyge Dahlgaard

Finland:

Handels- och industriministern Olavi Salonen

Island:

Handelsminister Gylfi Gislason

Norge:

Handelsminister Kåre Willoch

Sverige:

Handelsministern Gunnar Lange

Medlemmar i Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet*Danmark:*

Departementschef Otto Müller, Handelsministeriet
Departementschef P. Gersmann, Finansministeriet
Udenrigsråd Jens Christensen, Udenrigsministeriet

Finland:

Avdelningschefen Reino Honkaranta, ministeriet för utrikesärendena
Överdirektören Kalervo Hentilä, handels- och industriministeriet
Överdirektören Erik Törnqvist, finansministeriet

Island:

Departementschef Thorhallur Asgeirsson, Handelsdepartementet
Direktör Jónas Haralz, Ekonomiska Institutet
Departementschef Agnar Kl. Jónsson, Utrikesdepartementet

Norge:

Expeditionssjef T. Stokke, Handelsdepartementet
Expeditionssjef G. Rogstad, Utenriksdepartementet
Expeditionssjef O. Göthe, Industridepartementet
Expeditionssjef A. Guldvog, Statsministerens kontor

Sverige:

Statssekreteraren G. von Sydow, handelsdepartementet
Bitr. kabinetssekreteraren N. Montan, utrikesdepartementet
Statssekreteraren K. Wickman, finansdepartementet

Suppleanter:

Departementsrådet Å. Englund, handelsdepartementet
Utrikesrådet G. Ryding, utrikesdepartementet
Kommerserådet O. Lindqvist, kommerskollegium
Kanslirådet L. Klackenborg, finansdepartementet

BILAGA 1

**Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande
gemensamt uppträdande i handelsförhandlingarna inom tull- och
handelsavtalet (Kennedyronden)**

Den 21. november 1966 undertegnades i Stockholm en överenskomst mellan Danmark, Finland, Norge og Sverige om fælles optræden i handelsforhandlingerne inden for den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel (Kennedy-runden). Overenskomsten har følgende ordlyd:

Artikel 1.

De deltagende lande udpeger en fælles forhandlingsdelegation under ledelse af en chefforhandler.

1 artikla.

Osallistuvat maat valitsevat yhteisen neuvotteluvaltuuskunnan, jonka johdossa on pääneuvottelija.

Artikel 2.

Chefforhandleren skal bistås af fire assisterende forhandlere repræsenterende hvert af de deltagende lande.

2 artikla.

Pääneuvottelijalla tulee olla rinnallaan neljä apulaisneuvottelijaa, jotka edustavat kutakin osallistuvaa maata.

Artikel 3.

De deltagende lande opretter i Genève et fælles ad hoc-sekretariat.

3 artikla.

Osallistuvat maat perustavat Geneveen yhteisen tilapäissihteeristön.

Artikel 4.

Fra og med den dag, hvor de deltagende landes fælles „List of Withdrawals“ respektive fælles „List of Requests“ fremlægges i Genève, skal forhandlingerne føres af den fælles forhandlingsdelegation. Bilaterale forhandlinger skal ophøre fra og med denne dag.

4 artikla.

Siitä päivästä lähtien jolloin osallistuvien maiden yhteinen „List of Withdrawals“ ja yhteinen „List of Requests“ esitellään Genevessä hoitaa neuvotteluja yhteinen neuvotteluvaltuuskunta. Kaksipuolisten neuvottelujen tulee lakata sanotusta päivästä lähtien.

Artikel 5.

Chefforhandleren har på grundlag af instruktioner fra de respektive landes myndigheder og i samråd med de assisterende forhandlere ansvaret for forhandlingernes tilrettelæggelse og gennemførelse. Det tilkommer chefforhandleren at lede delegationens forhandlinger samt, efter be-

5 artikla.

Pääneuvottelija on asianomaisten maiden viranomaisten antamien ohjeiden pohjalla ja yhteistuumin apulaisneuvottelijoiden kanssa vastuussa neuvottelujen suunnittelusta ja toteutuksesta. Pääneuvottelijan asiana on johtaa valtuuskunnan neuvotteluita sekä asianomaisten neljän maan

Artikkel 1.

De deltagende land oppretter en felles forhandlingsdelegasjon under ledelse av en sjefsforhandler.

Artikkel 2.

Sjefsforhandleren skal bistås av fire stedfortredende forhandlere som representerer hvert og ett av de deltagende land.

Artikkel 3.

De deltagende land oppretter et felles ad hoc sekretariat i Genève.

Artikkel 4.

Fra og med den dag da den for de deltagende land felles „list of withdrawals“ og felles „list of requests“ fremlegges i Genève skal forhandlingene føres av den felles forhandlingsdelegasjon. Bilaterale forhandlinger skal opphøre fra og med denne dag.

Artikkel 5.

Sjefsforhandleren har, på grunnlag av instruksjer fra de respektive lands myndigheter og i samråd med de stedfortredende forhandlere, ansvaret for forhandlingenes opplegg og gjennomføring. Det tilkommer sjefsforhandleren å lede delegasjonens forhandlinger og etter fullmakt fra

Artikel 1.

De deltagende länderna utse en gemensam förhandlingsdelegation under ledning av en chefsförhandlare.

Artikel 2.

Chefsförhandlaren skall vid sin sida ha fyra biträdande förhandlare representerande varlt och ett av de deltagande länderna.

Artikel 3.

De deltagande länderna upprätta i Genève ett gemensamt ad hoc-sekretariat.

Artikel 4.

Från och med den dag då den för de deltagande länderna gemensamma „list of withdrawals“ respektive gemensamma „list of requests“ framlägges i Genève skola förhandlingarna föras av den gemensamma förhandlingsdelegationen. Bilaterala förhandlingar skola upphöra från och med sagda dag.

Artikel 5.

Chefsförhandlaren har, på basis av instruktioner från respektive länders myndigheter och i samråd med de biträdande förhandlarna, ansvaret för förhandlingarnas uppläggning och genomförande. Det tillkommer chefsförhandlaren att leda delegationens förhandlingar och att, efter be-

myndigelse fra de fire landes regeringer, at afgive bindende tilbud samt træffe bindende afgørelser.

Artikel 6.

Chefforhandleren kan bemyndige de assisterende forhandlere til i konkrete tilfælde at føre forhandlinger med tredje part. En sådan delegering medfører ingen ændringer med hensyn til chefforhandlerens beføjelser i henhold til artikel 5.

Artikel 7.

Forhandlingerne vedrørende de vareområder inden for landbrugssektoren, for hvilke der er fremlagt forslag om internationale eller regionale aftaler og/eller arrangementer, skal føres af de respektive landes egne forhandlere, så længe det land, som er hovedleverandør af den pågældende vare, ikke ønsker disse drøftelser overført til den fælles nordiske forhandling.

Overenskomsten, som træder i kraft ved undertegnelsen, skal deponeres i det svenske udenrigsministerium, og bekræftede afskrifter skal af det svenske udenrigsministerium sendes til hver af de kontraherende parter.

Udfærdiget i Stockholm den 21. november 1966 i et eksemplar på dansk, finsk, norsk og svensk, hvilke tekster alle skal have samme gyldighed.

A. Hessellund-Jensen

hallitusten valtuutuksen siihen saatuaan antaa sitovia tarjouksia ja sopia sitovasti asioista.

6 artikla.

Pääneuvottelija voi antaa apulaisneuvottelijalle tehtäväksi käydä erityistapauksissa neuvotteluja kolmansien osapuolien kanssa. Tällainen valtuuttaminen ei aihcuta muutoksia pääneuvottelijan 5 artiklan mukaisiin valtuuksiin.

7 artikla.

Niitä maataloussektorin tavaraaloja koskevia neuvotteluja, joiden sulteen on ehdotettu kansainvälisiä tai alueellisia sopimuksia ja/tai järjestelyjä käyvät kysymyksessä olevan maan omat neuvottelijat, niin kauan kuin kysymyksessä olevan tavaran päätoimittajamaa ei halua näitä neuvotteluja siirrettäväksi pohjoismaiden yhteisten neuvottelujen piiriin.

Sopimus, joka tulee voimaan allekirjoitettaessa talletetaan Ruotsin ulkoasiainministeriöön, ja Ruotsin ulkoasiainministeriön tulee toimittaa oikeiksi todistetut jäljennökset siitä jökaiselle sopimuspuolelle.

Tehty Tukholmassa 21 päivänä marraskuuta 1966 yhtenä tanskan-, suomen-, norjan- ja ruotsinkielisenä kappaleena, jonka kaikki tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset.

Joel Pekuri

de fire lands regjeringer å fremlegge bindende tilbud og treffe bindende vedtak.

Artikkel 6.

Sjefsforhandleren kan gi en stedfortredende forhandler i oppdrag i spesielle tilfelle å føre forhandlinger med en tredje part. Slik delegering medfører ingen endring hva angår sjefsforhandlerens beføyelser ifølge artikkel 5.

Artikkel 7.

Forhandlinger vedrørende de vareområder innen jordbrukssektoren, for hvilke forslag er fremlagt om internasjonale eller regionale avtaler og/eller arrangementer, skal føres av de respektive lands egne forhandlere så lenge det land som er hovedleverandør av vedkommende vare ikke ønsker å få disse forhandlinger overført til den felles nordiske forhandlingen.

Overenskomsten, som trer i kraft ved undertegningen, skal deponeres i Det svenske utenriksdepartement, og bekreftede avskrifter skal av Det svenske utenriksdepartement sendes til hver av de kontraherende parter.

Ulfærdiget i Stockholm, den 21. november 1966 i et eksemplar på dansk, finsk, norsk og svensk og hvor alle tekster har samme gyldighet.

Knut Hedemann

Udenrigsministeriet, den 31. januar 1967

Hans Sølvhøj

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget (A 139/e), berättelsen (C 5/e) samt meddelandena om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete

(Se Sak A 139/e: Bilaga 2)

myndigande från de fyra ländernas regeringar, lämna bindande erbjudanden och träffa bindande uppörelser.

Artikel 6.

Chefsförhandlaren kan ge biträdande förhandlare i uppdrag att i särskilda fall föra förhandlingar med tredje part. Dylik delegering medför ingen ändring i vad avser chefsförhandlaren befogenheter enligt artikel 5.

Artikel 7.

Förhandlingar rörande de varuområden inom jordbrukssektorn, för vilka förslag framlagts om internationella eller regionala avtal och/eller arrangemang, skola föras av respektive länders egna förhandlare så länge det land som är huvudleverantör av varan ifråga icke önskar få dessa överläggningar överförda till den gemensamma nordiska förhandlingen.

Överenskommelsen, som träder ikraft vid undertecknandet, skall deponeras i det svenska utrikesdepartementet, och bestyrkta avskrifter skola av det svenska utrikesdepartementet tillställas var och en av de fördragsslutande parterna.

Som skedde i Stockholm den 21 november 1966 i ett exemplar på danska, finska, norska och svenska språken vilka alla texter hava samma vitsord.

Torsten Nilsson

Berättelse
från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och
renskötselfrågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Sammansättningen av Samarbetsorganet har under 1966 undergått följande förändringar. Renägaren Per Johan Palopää har varit förordnad att i studierektorn Nikolaus Kuhmunens ställe under tiden 3 och 4 oktober 1966 vara svensk ledamot i Samarbetsorganet. Vidare har Kuhmunen den 30 december 1966 entledigats och ordningsmannen Lars Johan Persson-Utsi, Varjisträsk, förordnats att vara ledamot i Samarbetsorganet. Såsom ordförande i Samarbetsorganet har under tiden 1 januari –2 oktober fungerat ordföranden i den norska delegationen och under den återstående delen av året ordföranden i den svenska delegationen.

2. Rennäringsutskottet har sammanträtt i Oslo den 31 mars och i Stockholm den 3 och 4 oktober. Kulturutskottet har sammanträtt i Oslo den 1 och 2 april och i Stockholm den 3 och 4 oktober. Samarbetsorganet har sammanträtt i Stockholm den 3 och 4 oktober.

Följande frågor har behandlats vid Samarbetsorganets möte.

1. Pedagogiska samarbetsfrågor

Samarbetsorganet har beslutat hemställa till regeringarna i de berörda länderna att ett »Nordiskt undervisningsråd» för sameområdena inrättas och att erforderliga medel för rådets arbete ställes till förfogande.

2. Nordiska sameläramöten

Samarbetsorganet har beslutat hemställa hos regeringarna i de tre länderna att ställa erforderliga medel till förfogande till nordiska möten för lärare i sameområdena.

3. Utbildning av lärare i samiska språket

Samarbetsorganet har rekommenderat regeringarna i Finland och Sverige att ställa vissa medel till förfogande till oavkortad lön, m. m. för lärare vid utbildning för grunnfagseksamen i samiska vid universitetet i Oslo.

4. Samiskt gymnasium samt undervisning i renskötsel

Samarbetsorganet har beslutat att dessa båda frågor skall vidareutredas. Under diskussionen i Samarbetsorganet har behovet av undervisning i renskötsel understrukits.

5. Övrigt

Därjämte har Samarbetsorganet behandlat frågor om sameslöjd, samiskt institut, bestämmelser om slakt av ren och behandling av renkött, m. m., enhetlig prissättning på renprodukter, spridning av renforskningsresultat, m. m.

Stockholm den 4 januari 1967

Karl-Olof Wahlfisk

Berättelse
från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
(Överlämnad av Sveriges regering)

Ett möte med de nordiska arbetsministrarna hölls i Vedbæk, Danmark, under tiden den 21—22 september 1966. Ämnet för överläggningarna var gemensamma arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiska frågeställningar, särskilt arbetsmarknadssituationen i de nordiska länderna och uppläggningspolitiken liksom den arbetsmarknadspolitiskt motiverade vuxenutbildningen. Vid mötet deltog ett flertal av ledamöterna i Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Med hänsyn till de frågor som avsågs förekomma vid arbetsministermötet ansågs något sammanträde med Nordiska arbetsmarknadsutskottet under år 1966 inte erforderligt. Ett referat från mötet bilägges detta meddelande [*se Tillägg*].

Stockholm den 31 januari 1967

TILLÆGG**Referat från Nordiska arbetsministermötet i Vedbæk den
21—22 september 1966**

I mødet deltog følgende ministre:

Andra kommunikationsministern Niilo Ryhtä, Finland,
Statsråd Helge Seip, Norge,
Statsrådet Rune Johansson, Sverige,
Arbejdsminister Erling Dinesen, Danmark, og
Handelsminister Lars P. Jensen, Danmark.

Som repræsentant for social- og fiskeriminister Eggert Thorsteinsson, Island, deltog endvidere ambassadør Gunnar Thoroddsen.

Iøvrigt deltog:

Fra Danmark:

Kontorchef P. Kirstein,
Kontorchef K. Kampmann,
Kontorchef P. Siggaard Jensen,
Kontorchef Richardt Larsen,
Ekspeditionssekretær J. Ravn,
Ekspeditionssekretær B. Hansson,
Ministersekretær Arne Nielsen og
Assistent Kitti Jensen.

Fra Finland:

Avdelningschefen Jouni Hakkarainen og
Byråchefen Wolmar Mattlar.

Fra Island:

Ambassaderåd Birgir Möller.

Fra Norge:

Statssekretær Torstein Slungård,
Arbejdsdirektør Reidar Danielsen,
Ekspedisjonssjef Thor Skrindo,
Ekspedisjonssjef Berger Ulsaker,
Underdirektør Hans Arisholm og
Byråsjef Kåre Grønbech.

Fra Sverige:

Generaldirektören Bertil Olsson,
Statssekreteraren Reidar Tilert,
Avdelningschefen K. B. Rehnberg,
Kanslirådet Arne Frøjd,
Kanslirådet Göran Waldau.

Som observatør for Nordisk Råd var endvidere folketingsmand, underdirektør Jørgen Jensen til stede.

Mødets *dagsorden* var følgende:

1. Arbejdsmarkedssituationen og arbejdsmarkedspolitikken i de nordiske lande. Svensk indleder.
2. Erhvervmæssig uddannelse af voksne. Uddannelse af mandlige og kvindelige specialarbejdere og efteruddannelse af faglærte m.v.; særlige problemer vedrørende uddannelse af kvinder. Dansk indleder.
3. Redegørelse for arbejdet i Det permanente nordiske arbejdsmarkedsudvalg. Finsk indleder.
4. Nordisk samarbejde på det lokaliseringspolitiske område. Norsk indleder.
5. Eventuelt.

Arbejdsminister Dinesen bød mødedeltagerne velkommen og erklærede mødet for åbnet. Efter at arbejdsminister Dinesen var valgt til ordstyrer, gik mødet over til behandling af de enkelte punkter på dagsordenen.

Dagsordenens pkt. 1

Arbejdsmarkedssituationen og arbejdsmarkedspolitikken i de nordiske lande.

Statssekretæren *Tilert* gjorde indledningsvis rede for retningslinierne for den svenske arbejdsmarkedspolitik. I en supplerende redegørelse gav afdelingschefen *Rehnberg* en oversigt over den aktuelle situation på det svenske arbejdsmarked.

I tilslutning hertil blev beskæftigelsesudviklingen og principperne for arbejdsmarkedspolitikken i Finland, Island, Norge og Danmark belyst og kommenteret henholdsvis af afdelingschefen *Hakkarainen*, ambassadør *Thoroddson*, arbejdsdirektør *Danielsen* og kontorchef *Kirstein*.

I den påfølgende diskussion deltog statsrådet *Johansson*, statsråd *Seip* og arbejdsminister *Dinesen*. Herunder fremhævedes arbejdsmarkedspolitikens rolle i den økonomiske politik og dens udbygning til et effektivt middel til fremme af erhvervsstrukturens omlægning.

Dagsordenens pkt. 2

Erhvervmæssig uddannelse af voksne. Uddannelsen af mandlige og kvindelige specialarbejdere og efteruddannelse af faglærte m.v.; særlige problemer vedrørende uddannelse af kvinder.

Arbejdsminister *Dinesen* fremdrog som indleder den arbejdskraftmæssige baggrund for nødvendigheden af i fremtiden at ofre stedse stigende opmærksomhed på den erhvervmæssige uddannelse af voksne i beskæftigelse og rejste en række spørgsmål vedrørende tilgangen — ikke mindst af kvinder — til uddannelserne, dimensioneringen af uddannelsesapparatet og uddannelsernes form og indhold.

Forskellige af disse spørgsmål blev belyst gennem supplerende indlæg af underdirektør *Arisholm*, statsrådet *Johansson* og afdelingschefen *Hakka-*

rainen, der redegjorde for erfaringerne og udviklingen i henholdsvis Norge, Sverige og Finland.

I den videre drøftelse deltog statsråd *Seip*, ekspedisjonssjef *Ulsaker*, arbejdsdirektør *Danielsen*, kanslirådet *Waldau* og afdelingschefen *Rehnberg*. Herunder diskuteredes midler og veje til under fuld beskæftigelse at uddanne arbejdskraften i takt med den tekniske og økonomiske udviklings krav. I forbindelse hermed drøftedes spørgsmålet om behovet for en fællesnordisk indsats med hensyn til pædagogikken inden for voksenuddannelsen. Det vedtoges, at arbejdsministrene skulle tage sidstnævnte spørgsmål op med de respektive myndigheder i de nordiske lande og senere vende tilbage til sagen.

Dagsordenens pkt. 3

Redegørelse for arbejdet i Det permanente nordiske arbejdsmarkedsudvalg.

På grundlag af en om emnet udarbejdet skriftlig fremstilling redegjorde byråchefen *Mattlar* for Nordisk arbejdsmarkedsudvalgs hidtidige virksomhed og for de erfaringer, der er indvundet gennem arbejdet i udvalget.

Redegørelsen blev taget til efterretning.

Dagsordenens pkt. 4

Nordisk samarbejde på det lokaliseringspolitiske område.

Statsråd *Seip* fremsatte i et indledende foredrag en række synspunkter på emnet.

Under den påfølgende drøftelse blev supplerende indlæg afgivet af statsrådet *Johansson*, afdelingschefen *Hakkarainen*, kontorchef *Larsen*, statssekretær *Slungård*, statssekreteraren *Tilert*, generaldirektøren *Olsson*, ekspedisjonssjef *Skrindo* og arbejdsminister *Dinesen*.

Det vedtoges at forberede spørgsmålet om fællesnordiske undersøgelser og forskning i lokaliseringsspørgsmål gennem et særligt udvalg, bestående af repræsentanter for vedkommende departementer (ministerier) i de enkelte lande, med henblik på spørgsmålets forelæggelse på næste arbejdsministermøde.

Det vedtoges endvidere, at der fra svensk side tages initiativ til nedsættelse af det nævnte udvalg.

Dagsordenens pkt. 5

Eventuelt.

Arbejdsminister *Dinesen* forelagde udkast til en pressemeddelelse om mødet. Udkastet godkendtes med enkelte ændringer.

På forslag af statsrådet *Johansson* vedtog ministrene at afholde nyt møde i Sverige i slutningen af april 1967 (præliminært 24.—26. april 1967).

Statsrådet *Johansson* takkede på vegne af deltagerne fra de øvrige nordiske lande arbejdsminister *Dinesen*.

BILAGA 1**Arbetet i det gemensamma nordiska arbetsmarknadsutskottet**

(Redogörelse avgiven vid de nordiska arbetsministrarnas sammanträde i Vedbæk (Danmark) den 21—22 september 1966)

Konventionen om en gemensam nordisk arbetsmarknad omfattande Danmark, Finland, Norge och Sverige med rätt för Island att ansluta sig trädde i kraft den 1 juli 1954 sedan den dessförinnan ratificerats av samtliga de fördragsslutande länderna. Den hade föregåtts av en konvention mellan Danmark och Sverige, vilken trädde i kraft redan år 1946.

I korthet innebär konventionen om gemensam nordisk arbetsmarknad, att de fördragsslutande länderna inte skall kräva arbetstillstånd för medborgare i någon av de övriga staterna. Den enskilda medborgaren garanteras frihet att ta arbete i vilket land han önskar.

Från denna generella befrielse görs dock några undantag. Befrielsen från arbetstillstånd gäller sålunda blott arbetstagare och tjänstemän hos enskilda arbetsgivare men icke självständiga näringsidkare och inte heller befattningshavare i statlig tjänst. Speciella villkor skall fortfarande kunna gälla för anställande av utlänningar vid företag eller i verksamhet, för vilken behövs koncession, eller i yrke, för vars utövande fordras auktorisation. Sys-selsättningsarbeten, som drivs med stöd av allmänna medel, kan också förbehållas medborgare i vistelselandet. Speciella bestämmelser skall kunna utfärdas om arbetsanställning inom områden eller i företag, där särskilda säkerhets- eller försvarssynpunkter gör sig gällande.

En förutsättning för den gemensamma arbetsmarknaden och dess fortsatta bestånd är att de fördragsslutande staterna har för avsikt att upprätthålla full sysselsättning. Detta deklarerats uttryckligen i konventionen. De centrala arbetsförmedlingsmyndigheterna i respektive länder skall samarbeta i syfte att arbetskraften i största möjliga omfattning förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen och staterna skall hålla varandra underrättade om sysselsättning och arbetslöshet, den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden och planeringen av åtgärder för att motverka förhållanden, som kan äventyra den fulla sysselsättningen.

Ett särskilt nordiskt arbetsmarknadsutskott bestående av två representanter för varje stat och eventuella sakkunniga skall följa utvecklingen på arbetsmarknaden och arbetskraftens rörelser mellan staterna, utforma riktlinjerna för samarbetet mellan staternas arbetsförmedlingar, dryfta åtgärder av gemensamt intresse för arbetsmarknaden i de fördragsslutande staterna och framlägga förslag om sådana åtgärder, fastställa regler för infor-

mationsutbyte, sammanjämka staternas sysselsättnings- och arbetslöshetsstatistik och undersöka, vilka åtgärder som kan vidtas för att hindra, att arbetsgivare bedriver privat värvning av arbetskraft i annan av de fördragslutande staterna.

Särskilda riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet antogs vid nordiska arbetsmarknadsutskottets sammanträde i Helsingfors år 1955. Därvid erhöll de regionala och lokala arbetsförmedlingsorganen vidsträckta möjligheter till fri samverkan över gränserna i hela Norden. Vid uppdragandet av dessa riktlinjer hade man att beakta, att arbetsförmedlingen inte var enhetligt uppbyggd i de olika länderna, och det bestämdes därför, att varje land självt får bestämma, hur långt samarbetet skall decentraliseras. De centrala myndigheterna skall dock alltid informeras, om det gäller större omflyttningar av arbetskraft.

Vid Nordiska rådets 10:e session i Helsingfors antogs en samarbetsöverenskommelse mellan de fem nordiska länderna, vilken syftar till att främja den nära gemenskap, som råder mellan de nordiska folken. I denna s. k. Helsingforsöverenskommelse stadgas bl. a. att de fördragslutande parterna skall eftersträva att bevara och ytterligare utveckla den gemensamma nordiska arbetsmarknaden efter de riktlinjer, som uppdragits genom tidigare överenskommelser. Arbetsförmedling och yrkesvägledning skall samordnas, heter det i denna överenskommelse. Utbytet av praktikanter skall vara fritt.

Det nordiska arbetsmarknadsutskottet sammanträder minst en gång om året. Vid varje sammanträde har ländernas representanter rapporterat om arbetsmarknadsläget och sysselsättningsutsikterna för den närmaste framtiden. Ett annat regelbundet återkommande ämne har varit redogörelse för viktiga och planerade arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Utskottet har under årens lopp tillsatt en rad arbetsgrupper, som utrett olika frågor av gemensamt intresse och verkat för ökat samarbete länderna emellan. Man har särskilt intresserat sig för utbyte av informationer om arbetsmarknadsläget och dryftat problem, som hänger samman med arbetsförmedlings-, yrkesväglednings-, vuxenutbildnings-, praktikant- och arbetsvårdsverksamheten, vinterarbetslösheten, bristen på tekniker och annan yrkesutbildad arbetskraft, kvinnornas, ungdomarnas och de äldres arbetsmarknadsproblem samt lokaliseringspolitik. Vidare har man sökt nå fram till gemensam nordisk yrkesklassificering, vilken dock hittills genomförts endast i Sverige, Norge och Finland. Införandet av arbetsmarknadsundersökningar av typen labour force sample surveys har diskuterats och rekommenderats. På arbetsvårdens område har man utarbetat monografier över organisation och verksamhet i resp. länder, och för personer, som vill utvandra till transoceaniska länder har man i samverkan utgivit visst upplysningsmaterial. De olika ländernas möjligheter att stimulera arbetskraften till geografisk och yrkesmässig rörlighet har också inventerats. Frågan om hur de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bäst kan inpassas i den samla-

de ekonomiska politiken har nu senast tagits upp som ett centralt tema på arbetsmarknadsutskottets program.

Det måhända främsta resultatet av det nordiska arbetsmarknadsutskottets arbete vid sidan om de praktiska resultaten i form av en omfattande rörlighet av arbetskraften över gränserna är otvivelaktigt de alltmer enhetliga administrativa och legislativa bestämmelserna. Arbetsförmedlingarna har förstärkts och förstärkts på samma sätt som i Sverige både i Norge och Finland, yrkesvägledningen och vuxenutbildningen har byggts ut, var-selsystem och rörlighetsbidrag har tillkommit och den allmänna arbetsmarknadsinformationen successivt förstärkts. I Danmark förekommer tills vidare en viss eftersläpning, men en del utredningsförslag har lagts fram, som realiserade skulle kunna göra dansk arbetsförmedling till den modernaste i Norden.

Till åstadkommandet av enhetlighet på den nordiska arbetsmarknaden har i viss utsträckning medverkat den av nordiska arbetsmarknadsutskottet rekommenderade hospiteringen och mottagandet av deltagare från de andra nordiska länderna i tjänstemännens nationella utbildningskurser. En speciell omfattning har den gemensamma utbildningen fått inom ramen för yrkesvägledningen i det att regelbundna nordiska seminarier anordnats vart tredje år.

Det bereder vissa svårigheter att tillförlitligt klarlägga, i vilken utsträckning arbetskraften i de nordiska länderna utnyttjat de möjligheter till arbete i annat nordiskt land som den gemensamma nordiska arbetsmarknaden erbjuder. Det är nämligen bara Norge och Sverige som har en någorlunda jämförbar statistik över utlänningarna på arbetsmarknaden. Visserligen har strävandena att i största möjliga utsträckning kanalisera arbetskraftens förflyttningar genom de officiella arbetsförmedlingsorganen lett till påtagliga resultat. Sålunda förmedlade arbetsförmedlingsorganen i Finland år 1965 arbete i Sverige åt c:a 6 500 personer. Icke desto mindre sker en stor del av överflyttningarna utan arbetsförmedlingens medverkan trots att den av arbetsgivarna bedrivna privata värvningen av arbetskraft kunnat stoppas. Det beräknas att för närvarande över 115 000 nordbor utnyttjar möjligheterna till en gemensam arbetsmarknad. Vid årsskiftet 1965—66 var c:a 19 200 danska, 70 500 finska, 12 900 norska och knappt 200 isländska medborgare sysselsatta på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt arbetade i Norge c:a 7 000 danskar, 2 000 svenskar och 500 finländare. I Danmark och Finland uppskattas antalet nordbor från övriga länder till minst några tusen i vardera landet.

Det är i detta sammanhang skäl att framhålla, att Nordiska rådet, till vilket nordiska arbetsmarknadsutskottet avger regelbundna redogörelser för sin verksamhet, alltsedan sin tillkomst ägnat speciell uppmärksamhet åt att successivt utsträcka den gemensamma arbetsmarknaden till att omfatta yrkesutövare av alla slag. På grundval av medlemsförslag har rådet antagit

rekommendationer om att utjämna sådana olikheter i utbildningen i de nordiska länderna, som inte är betingade av speciella nationella förhållanden. Rekommendationerna på detta område har främst gällt en rad kategorier av medicinsk personal, men även psykologer, lärare, sjöbefäl och revisorer.

Erfarenheterna av det arbete nordiska arbetsmarknadsutskottet hittills utfört har klart dokumenterat utskottets behövlighet. De snabba strukturella förändringarna i näringslivet ställer ständigt nya problem, som måste lösas av Arbetskraftsmyndigheterna. Samordnad behandling och likartad lösning av dessa problemställningar är nödvändiga förutsättningar för ett fortsatt upprätthållande av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. I det föregående hänvisades redan till den för samtliga nordiska länder lika centrala frågan om samordningen av arbetsmarknadspolitiken med den allmänna ekonomiska politiken. Lika centrala till sin betydelse är de frågor som rör kvinnornas och den äldre Arbetskraftens inordnande i produktionsprocessen samt omskolning för expanderande yrkesområden av den Arbetskraft som friställs såsom en följd av strukturella förändringarna i näringslivet. Till dessa frågor knyter sig ett behov av arbetsmarknadsprognoser, som man kan falla tillbaka på när det gäller åtgärder för dirigering och utbildning av Arbetskraft på längre sikt. På alla dessa områden förefinnes behov av koordinerad samverkan som en betingelse för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall kunna bli den kraftkälla den är avsedd att vara. Till sådana gemensamma ansträngningar tvingar för sin del även den brist på Arbetskraft, som redan kan förmärkas eller åtminstone förutses i samtliga nordiska länder, ävensom den allt hårdare internationella konkurrensen.

Nödvändigheten av kontinuerliga överläggningar om gemensamma problem inom ramen för nordiska arbetsmarknadsutskottet illustreras slående av den slutrapport, som avgivits om OECD:s skandinaviska seminarium i Oslo den 23—24 november 1965 över arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna. Det framhålles kraftigt i rapporten, att de nordiska länderna visserligen har en gemensam arbetsmarknad med fri Arbetskraftsrörlighet inom sitt område, men att man ännu inte kan tala om någon gemensam arbetsmarknadspolitik. Gemensamt för de fyra nordiska regeringarnas strävanden på det arbetsmarknadspolitiska området är — förutom anslutningen till ILO:s år 1961 fastslagna målsättning om full produktion och fritt vald sysselsättning — synen att arbetsmarknadspolitiken skall verka som ett huvudsakligen ekonomiskt-politiskt instrument såväl för mera kortsiktig konjunkturutjämning som för underlättande av mera långsiktiga strukturella förändringar i syfte att höja samhällets ekonomiska tillväxttakt. Men tyngdpunkten på aktiviteterna i arbetsmarknadspolitiken varierar i hög grad mellan länderna. Skiljaktigheterna i de olika ländernas arbetsmarknadspolitik beror dels på olikartade geografiska och demografiska förutsättningar och på ländernas olikartade näringsliv och ekonomiska utvecklingsgrad, dels på olikartade institutionella traditioner samt på olikartade värderingar

av vad som är mer eller mindre väsentligt i de arbetsmarknadspolitiska sammanhangen.

Även om det medges att olikheterna kan vara i viss mån stimulerande, förefaller de dock för en utomstående bedömare att vara i många avseenden besvärande. Detta gäller framför allt faktum, att gränslinjen mellan arbetsmarknadspolitik och socialpolitik dragits på skilda sätt i de nordiska länderna. De nordiska arbetsmarknadsmyndigheternas kompetensområden blir därigenom varierande och detta synes försvåra kontakten emellan och gemensamma lösningar för länderna. Också de organisatoriska olikheterna är delvis besvärande och leder till samma slag av svårigheter. Vad man främst efterlyser är långsiktiga måldiskussioner om arbetsmarknadspolitiken och ingående utredningar om de olika arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas effekt och faktiska resultat.

Slutomdömet om det nordiska samarbetet på det arbetsmarknadspolitiska området blir, att problemen fortfarande är många och att det nordiska samarbetet här — med eller utan OECD:s förmedling och medverkan — har mycket kvar att ge.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har närvarit statsrådet Helge Scip, Norge.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit regeringsrådet Jouni Hakkarainen, Finland, ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Norge, samt statssekreteraren Reidar Tilert och departementsrådet Göran Waldau, Sverige.

Av berättelsen framgår att Nordiska arbetsmarknadsutskottet icke sammanträtt under 1966. Detta har icke ansetts erforderligt med anledning av att vid möte med de nordiska arbetsministrarna i september 1966 gemensamma arbetsmarknads- och lokaliseringpolitiska frågor diskuterats samt att vid detta möte ett flertal ledamöter i Nordiska arbetsmarknadsutskottet deltagit.

Sedan socialpolitiska utskottet i skrivelse den 9 mars 1967 till de nordiska arbetsministrarna framhållit värdet av att få tillfälle att vid utskottets möte under sessionen med arbetsministrarna och ledamöter i Nordiska arbetsmarknadsutskottet närmare diskutera vissa frågor med anknytning på ett eller annat sätt till arbetsmarknadsutskottets fortsatta verksamhet, har ut-

skottet erhållit en närmare redogörelse för Nordiska arbetsmarknadsutskottets verksamhet ävensom frågan om den nordiska arbetsmarknadens utveckling i händelse av brist på arbetstillfällen.

Frågan om utbyte av förvaltningstjänstemän har även diskuterats inom utskottet. Härvid har upplysts att från Danmark sedan 1956 tjänstemannautbyte förekommit i 6 fall, från Norge sedan 1960 i 24 fall och från Sverige sedan 1956 i 5 fall. För Finlands del hade icke något tjänstemannautbyte förekommit. Utskottet konstaterar, att den rekommendation som 1954 antogs av rådet angående utbyte av tjänstemän mellan de nordiska länderna icke givit det resultat, som avsetts med rekommendationen. Utskottet finner att tjänstemannautbytet har särskild betydelse för de organ som handhar arbetsmarknadsfrågor. Inom utskottet uttalades intresse för att bereda möjlighet till utbyte av tjänstemän inom den lokala förvaltningen, speciellt med tanke på den lokala arbetsförmedlingen, och således icke enbart av tjänstemän inom den centrala förvaltningen, vilket 1954 års rekommendation avsåg.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 3 april 1967

Birger Andersson

Sigurður Bjurnason

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Kaarlo af Heurlin

Jørgen Jensen

Lars Korvald

Tyyne Leivo-Larsson

Harald Løbak

Förman

Niels Mørk

Helge Nielsen

Salve Salvesen

Veikko Savela

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

I meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område har Danmarks regering redogjort för Nordiska kontaktorganets tillkomst och uppgifter. I meddelandet redogörs även för det samarbete som hittills ägt rum mellan de nordiska ländernas atomenergiorgan.

Under år 1966 har kontaktorganet haft ordinarie sammanträden i Studsvik i januari och i Oslo i september. Vid sammanträdena har diskuterats frågor rörande de nordiska ländernas deltagande i olika internationella samarbetsorganisationer, främst Internationella atomenergiorganet (IAEA) och Europeiska atomenergiorganet (ENEA). Vid sammanträdena har även redogjorts för den senaste utvecklingen inom de olika ländernas atomenergiprogram.

Kontaktorganet har dessutom haft ett extra sammanträde i november i Köpenhamn, varjämte ett arbetsutskott inom kontaktorganet sammanträtt i december i Stockholm. Dessa möten har ägnats åt frågan om ett utvidgat samarbete mellan de nordiska atomenergiorganen i enlighet med Nordiska rådets nämnda rekommendation.

Stockholm den 31 januari 1967

TILLÄGG

Förteckning över medlemmar i kontaktorganet för atomenergifrågor

Danmark

Departementschef H. H Koch
Direktör H. Stevenius-Nielsen

Finland

Professor E. Laurila
Överdirektör P. Rekola

Island

Professor M. Magnússon

Norge

Høyesterettsadvokat J. Chr. Hauge
Ekspedisjonssjef O. Göthe

Sverige

Statssekreterare G. von Sydow
Direktör H. Brynielsson

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen och meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session av-givet meddelande från Danmarks regering om rekommendationen nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område samt berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, överlämnad av Sveriges regering. Vid utskottets behandling av berättelsen samt meddelandet deltog handels- och industriministern Olavi Salonen, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, och statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

Av berättelsen framgår bland annat, att kontaktorganet ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om ett utvidgat samarbete mellan de nordiska atomenergiorganen i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område.

I meddelandet lämnas dels en redogörelse för resultaten av det samarbete som hittills har bedrivits mellan de Nordiska atomenergi-kommissionerna och deras underorgan, dels en redogörelse för de planer som föreligger för en fortsatt utbyggnad av detta samarbete. Vad gäller hittills uppnådda samarbetsresultat må nämnas, att de nordiska länderna genom inbördes konsultationer sökt koordinera sina ståndpunkter inför sammanträden i internationella organisationer.

Ett reaktorfyysikerssamarbete har etablerats mellan atomenergiorganen i Danmark, Norge och Sverige, innebärande utbyte av erfarenheter och diskussion av beräkningsmetoder m. m. Det erinras vidare om det år 1963 undertecknade avtalet mellan det norska och svenska atomenergiorganet om gemensam projektering av ett atomfartyg, vilket arbete avslutades år 1965, liksom om det reaktoravtal som 1965—1966 undertecknades mellan atomenergiorganen i Sverige och Danmark.

I anledning av rådets rekommendation har en arbetsgrupp tillsatts bestående av representanter för atomenergiorganen, vilken under sommaren och efteråret 1966 fört en rad diskussioner rörande möjligheterna att ytterligare utvidga samarbetet. Det understryks i meddelandet att målsättningarna och arbetsprogrammen hittills inte varit desamma i länderna, varför speciellt insatsen på det reaktorteknologiska området varit av mycket olika omfattning. Arbetsgruppen konstaterar att reaktorer av ekonomiska skäl bör byggas i mycket stora enheter.

Det understrykes i meddelandet att ett vidgat samarbete mellan industrin

och forsknings- och utvecklingsinstitutionerna i de nordiska länderna skulle kunna ge nordisk industri bättre möjligheter att konkurrera med utländska firmor på atomenergiområdet. Besparingar skulle kunna uppnås genom en vidgad arbetsfördelning och arbetet bli mer effektivt, då gemensamma uppgifter kunde lösas i större och mera representativa arbetsgrupper. Det fortsatta forsknings- och utvecklingsarbetet bör enligt arbetsgruppen sikta dels till en konsolidering av de uppnådda resultaten och en vidareutveckling av redan etablerad teknologi, dels på insatser på nya områden, där industriell användning kan förutses i framtiden.

Det är utskottets förhoppning att arbetsgruppens rapport kommer att kunna läggas till grund för överläggningar mellan de nordiska ländernas regeringar.

Utskottet föreslår,

1. att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session,
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 3 april 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Arne Geijer</i> Förman
<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>	<i>Per Hækkerup</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Juha Rihniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>	<i>Eino Sirén</i>
<i>Karl Skytte</i>	<i>Svenn Stray</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete under 1966

(Överlämnad av Sveriges regering)

Samarbetet mellan de nordiska språknämnderna har fortgått efter samma riktlinjer som tidigare. Nämnderna har utväxlat publikationer och kontinuerligt hållit varandra underrättade om sin verksamhet. Innan en av nämnderna har fattat beslut i frågor av principiell betydelse har samråd i talrika fall skett med övriga nämnder.

Insamlingen och registreringen av nya ord har fortsatt. En omfattande lista över nya ord i danskan, norskan och svenskan under åren 1963—1965 har publicerats i den gemensamma publikationen »Nordiska språkfrågor 1963—1965» (dansk titel: Nordiske sprogproblemer 1963—1965, norsk titel: Nordiske språkspørsmål 1963—1965), vilken utgavs i slutet av 1966.

Det årliga möte mellan nämndernas sekreterare hölls i Köpenhamn den 16 och 17 maj 1966, varvid särskilt programmet för språknämndernas årsmöte i Reykjavik diskuterades.

De nordiska språknämndernas trettonde årsmöte hölls i Reykjavik den 12 och 13 augusti 1966. I mötet deltog 23 representanter för nämnderna, nämligen 3 från Danmark, 4 från Finland, 4 från Island, 4 från Norge och 8 från Sverige.

Vid mötet avgav de olika nämnderna rapporter om verksamheten sedan närmast föregående nordiska språkmöte. Vidare behandlades framför allt följande ärenden.

1. Turisttermer

En lista med omkring 400 turisttermer på danska, norska, svenska, isländska och finska förelåg vid mötet. Listan kommer efter vissa kompletteringar att publiceras som ett hjälpmedel för nordiska turister på resa i något av grannländerna. Nämnderna kommer senare att försöka minska de mera besvärande olikheterna i denna terminologi.

2. Nordisk släktnamnslista

Mötet beslöt att nämnderna skulle utarbeta en lista över uttalet av viktigare nordiska släktnamn.

3. Transkription av kyrillisk skrift

Språknämnderna var i allt väsentligt eniga om gemensamma transkriptionsprinciper för kyrillisk skrift, i varje fall för danskans, norskans och svenskans vidkommande. En publikation om dessa principer och en fyllig lista över huvudsakligen ryska ort- och personnamn kommer att publiceras av nämnderna under 1967 eller 1968.

4. Nya ord i de nordiska språken under efterkrigstiden

Arbetet med insamlingen av nya ord från och med 1945 (i Danmark från och med 1955) pågår och väntas vara avslutat under 1967 eller 1968. Principerna för redigeringen och publiceringen av materialet diskuterades vid mötet, men några bindande beslut har ännu icke fattats. Man var dock ense om att publiceringen i de olika länderna skulle ske efter väsentligen samma principer.

5. Nordiska växt- och djurnamn

Nordiska rådet rekommenderade i februari 1965 regeringarna i de nordiska länderna »att vidtaga åtgärder för utgivande av en nordisk namnlista över växter och djur». Språknämnderna uttalade vid mötet i Reykjavik åter sitt intresse av att delta i arbetet på att utarbeta en sådan lista.

6. Nordiska titlar

Vid mötet framlades ett förslag om att de nordiska språknämnderna skulle undersöka möjligheterna att få större enhetlighet i fråga om nordiska yrkestitlar o. d. Det beslöts att frågan skulle tas upp av nämnderna, och den hänsköts till 1967 års nordiska sekreterarmöte. Det beslöts vidare att man i första hand skulle försöka samla material rörande de statliga titlarna i de olika länderna.

7. Bokstavsordning

Vid mötet diskuterades möjligheterna att placera bokstaven *å* på samma plats i alfabetet i danskan, norskan och svenskan, men man var ense om att någon ändring icke kan göras i något av länderna. Placeringen av den isländska bokstaven *þ* diskuterades också. Språknämnderna beslöt att verka för att man i Danmark, Finland, Norge och Sverige skulle placera *þ* på samma plats som i isländskan i isländska läroböcker, ordlistor, ordböcker o. d.

8. Nordiska möten 1967

Det beslöts att 1967 års sekreterarmöte skulle hållas i Helsingfors våren 1967 och det årliga språkmötet i Oslo hösten 1967.

Stockholm den 2 februari 1967

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnad av Sveriges regering)

Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg har under verksamhetsåret 1/7 1965—30/6 1966 sammanträtt fyra gånger nämligen den 2—3 augusti och den 29 september 1965 samt den 10 januari och 2 februari 1966.

Kontoristbefattningen har blivit vakant från och med den 22 februari 1966 och uppehållits av vikarie till verksamhetsårets slut.

Undervisningen har omfattat:

En 2-månaders läkarkurs i biostatistik, epidemiologi m. m. under tiden 2 augusti—29 september 1965

En 1-månads ingenjörskurs i vattenhygien under tiden 2—31 augusti 1965

En 2-månaders läkarkurs i socialmedicin under tiden 1 februari—31 mars 1966

En 1-månads ingenjörskurs i fysiologisk hygien under tiden 1—28 februari 1966

En 1/2-månads hälsovårdsinspektörskurs i livsmedelshygien under tiden 18—30 april 1966

Antalet kursdeltagare och kursmånaderna framgår av nedanstående tabell:

Kurs	Deltagare från		Norge		Sverige		Island		Summa			
	Ant.	Mån	Ant.	Mån	Ant.	Mån	Ant.	Mån	Ant.	Mån		
Läkarkurs												
2/8—30/9 1965	3	6	5	10	6	12	11	22	1	2	26	52
Ingenjörskurs												
2/8—31/8 1965	4	4	6	6	5	5	5	5			20	20
Läkarkurs												
1/2—31/3 1966	3	6	5	10	5	10	10	20			23	46
Ingenjörskurs												
1/2—28/2 1966	2	2	5	5	2	2	11	11			20	20
Hälsovårdsinsp. kurs 18/4—31/4 1966	—	—	5	2,5	5	2,5	10	5			20	10
Summa	12	18	26	33,5	23	31,5	47	63	1	2	109	148

Läkarkursen i biostatistik, epidemiologi m. m. hösten 1965 omfattade 265 timmar, och 58 föreläsare anlätades. Läkarkursen i socialmedicin våren 1966 omfattade 237 timmar, och 81 föreläsare anlätades. För ingenjörskursen i vattenhygien hösten 1965 redovisades 143 timmar och 51 föreläsare, medan ingenjörskursen i fysiologisk hygien våren 1966, där även ett antal arkitekter deltog, omfattade 120 timmars undervisning av 28 föreläsare. Hälsovårdsinspektörskursen våren 1966 hade 70 timmars föreläsningar givna av 20 olika föreläsare.

En ändring har skett i 1962 års avtal om den Nordiska hälsovårdshögskolan med tillämpning från och med den 1 juli 1965. Ändringen avser att kostnaderna under löpande budgetår bestrids av svenska staten för att efter budgetårets utgång fördelas på de deltagande fyra länderna i proportion till det antal kursmånader, som faller på de av varje stat under året utnyttjade elevplatserna. Högskolans sammanlagda kostnader per budgetår skall icke få överstiga 700 000 svenska kronor.

Kostnaderna för budgetåret 1965/66 har varit 567 098:68 svenska kronor. Härav har Island inbetalt 7 850:— kr för en deltagare i läkarkursen hösten 1965. Återstående belopp 559 248:68 kr fördelat på 146 elevmånader blir 3 830:47,04 kr per månad.

De olika ländernas kostnad för verksamhetsåret uträknas sålunda:

Danmark	18	elevmånader à	3 830:47,04	68 948:48 kr
Finland	33,5	»	»	128 320:76 »
Norge	31,5	»	»	120 659:82 »
Sverige	63	»	»	241 319:63 »
			Summa	559 248:68 »

Föreståndaren, professor Bengt Lambert, företog en studieresa till Schools of Public Health i Canada och USA i november 1965 och deltog i WHO:s symposium on the Education of the Public Health Physician in relation to his Work in the Community, vilket symposium hölls i Lissabon 14—18 februari 1966.

BILAGA 1

*Räkenskapsammanställning
Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg
verksamhetsåret 1/7 1965—30/6 1966.*

Tillgångar vid årets början

Kassabehållning	1 242: 76	
Innestående på checkräkning i bank	303: —	
Innestående på kapitalsamlingsräkning i bank	2 403: 08	
Fordran av svenska medicinalstyrelsen	21 428: 50	
Inventarier	35 011: 61	25 377: 04

Inkomster

Ränta på medel å kapitalsamlingsräkning	4 248: 60	
Anslagsmedel från svenska staten	555 000: —	559 248: 68

Skulder vid årets slut

Kommunernas konsultbyrå	2 505: 16	
Bengt Garby	270: —	
Retroaktivt lönetillägg till personal	2 214: 26	4 989: 42
S:a kronor		589 615: 14

Skulder vid årets början

Preliminärskatt, dragen ej inbetalt		155: —
-------------------------------------	--	--------

Utgifter

Avlöningar till personal samt tillfälliga lärare	244 889: 45	
Omkostnader inberäknat stipendier och resekostnader för kursdeltagare	314 359: 23	
Reglering av tidigare förekommande fond för driftskostnader	25 222: 04	584 470: 72

Tillgångar vid årets slut

Kassabehållning	1 604: 26	
Innestående på postgirokonto	885: 16	
Fordran av anslagsmedel från svenska medicinalstyrelsen	2 500: —	
Inventarier	35 468: 83	4 989: 42
S:a kronor		589 615: 14

Göteborg den 3 oktober 1966

Bo E. Ingelmark

Styrelsens ordförande

E. Bunne

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen och meddelandena om rek. nr 12/1966 angående utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session av-
givna medelanden om rekommendation nr 12/1966 från Islands och Sve-
riges regeringar samt berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göte-
borg, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har såsom sakkunnig deltagit expedi-
tionschefen Gunnar Danielson, Sverige.

Utskottet har tagit del av innehållet i meddelandena och berättelsen även-
som av en vid femtonde sessionen av herr Løbak till Sveriges regering ställd
fråga om utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan samt regeringens
svar på frågan.

Härav och av vad i saken upplysts av den närvarande sakkunnige fram-
går att frågan om utbyggnad av hälsovårdshögskolan varit föremål för över-
väganden vid möte i april 1966 mellan de nordiska hälsovårdsministrarna
och att därvid överenskoms att en kurs för sjukhusadministratörer skulle
anordnas på försök vid hälsovårdshögskolan under läsåret 1967/68. Frågan
om omfattningen av skolans verksamhet efter att nuvarande avtal utlöper
per den 30 juni 1968 skulle bli föremål för fortsatta internordiska övervä-
ganden. Hälsovårdshögskolan skulle enligt av svenska regeringen godkänt
byggnadsprogram inom den blivande byggnaden för hygieniska institutio-
nen vid Göteborgs universitet disponera 300 m² nettoyta för institutionens
lokaler. För närvarande disponerade högskolan en nettoyta om cirka 190 m².

I anslutning till vad här upplysts vill utskottet betona vikten av att lokal-
frågan icke lägger hinder i vägen för en rationell och önskvärd utbyggnad
av hälsovårdshögskolans verksamhet. Utskottet vill i detta sammanhang
framhålla värdet av att hälsovårdshögskolans styrelse ville göra en full-
ständig inventering av de medverkande ländernas behov av utbildning på
områden, inom vilka skolan nu bedriver undervisning, och tillika göra ett
överslag över behovet av utbildning inom områden, där en koncentration
av utbildningen i Norden till högskolan ter sig rationell.

Vid prövning av det framtida programmet för hälsovårdshögskolan bör
uppmärksammas den vid 1966 års nordiska hälsovårdsministermöte fram-
förda tanken på kurser i social odontologi.

Utskottet vill även betona vikten av att hälsovårdshögskolan, i händelse av

att de nya lokalerna inte färdigställts då nu gällande avtal utlöper den 30 juni 1968, garanteras provisoriska lokaler av samma storlek som de beslutade lokalerna inom den blivande hygieniska institutionen.

Utskottet föreslår,

1. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 3 april 1967

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Tyyne Leivo-Larsson</i>	<i>Harald Løbak</i>
Förman		
<i>Niels Mørk</i>	<i>Helge Nielsen</i>	<i>Salve Salvesen</i>
	<i>Veikko Savela</i>	

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Finlands regering)

Sammansättningen av det nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål under år 1966 framgår av bilagan.

Kontaktorganet har år 1966 hållit ett möte i Köpenhamn den 18 januari och ett i Stockholm den 10 november. Vid dessa möten deltog även de nordiska lantbruksministrarna. Därtill hölls den 23 augusti i Stockholm ett ordförandemöte i vilket förutom ordförandena deltog en representant för organisationerna samt de nationella delegationernas sekreterare, som även deltagit i kontaktorganets möten.

I det följande skall kort beröras de frågor som varit föremål för behandling under år 1966.

1. Produktionssituationen inom jordbruket i de nordiska länderna

Vid kontaktorganets möten har produktionssituationen inom lantbruket i de nordiska länderna behandlats på basen av skriftliga redogörelser uppgjorda av de nationella delegationerna och utdelade vid mötena. En kort kommentar till redogörelserna har en representant för varje land lämnat. I redogörelserna har speciell uppmärksamhet fästs vid produktionsutvecklingen och exportförhållandena i de nordiska länderna.

2. Kennedy-ronden

Vid de under år 1966 hållna mötena har ordföranden för den danska delegationen lämnat en ingående rapport om förhandlingarna i Kennedy-ronden. Från samtliga delegationers sida har lämnats informationer om innehållet i gjorda erbjudanden och redovisats bedömningar av läget. Enhälligt har värdet av ett gemensamt nordiskt uppträdande under Kennedy-förhandlingarna understrukits.

3. EFTA-situationen

Såväl vid mötet i Köpenhamn som vid mötet i Stockholm lämnade ordföranden för den danska delegationen en redogörelse för den aktuella situationen inom EFTA och om verkningarna av EEC. Vid Köpenhamnsmötet fö-

reslogs från Finlands sida att kontaktorganet till behandling skulle uppta frågan om ett samnordiskt uppträdande vid förhandlingarna om smörexporten till England. Frågan togs till ny behandling vid mötet i Stockholm på basen av en av den svenska delegationen uppgjord promemoria. Man beslöt att frågan ytterligare skulle studeras och de nationella delegationerna informera sina respektive utrikesministrar om diskussionerna vid kontaktorganets möten.

4. Frågan om utökat nordiskt samarbete på jordbruksområdet

Vid mötet i Stockholm lämnades från svensk sida en redogörelse för behandlingen av Nordiska rådets rekommendation nr 26/1966 angående utökat samarbete på bland annat jordbruksområdet. Det tjänstemannautskott som fått i uppdrag att utreda frågan hade förhört sig om kontaktorganet kunde åta sig en närmare utredning av frågan om nordiskt samarbete i exporten av lantbruksprodukter till tredje land. Kontaktorganet fann att en dylik utredning lämpligen borde göras av jordbruksorganisationerna. I samråd med representanter för organisationerna i de övriga nordiska länderna förklarade ordföranden i Sveriges lantbruksförbund sig beredd att efter hänvändelse från tjänstemannautskottet låta utarbeta ett uttalande i frågan.

5. Nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

Vid mötet i Köpenhamn meddelades från norsk sida att man uppmanat de övriga nordiska länderna att utse representanter till ett utredningsorgan för den i rubriken nämnda frågan. Vid mötet i Stockholm meddelades att samtliga nordiska länder utsett sina representanter, men att något möte ännu inte hållits. Utredningsorganet skall dryfta behovet av ett nordiskt centrum för jordbrukskooperation samt framkomma med förslag om var det skulle förläggas, hur det skall uppbyggas, administreras och finansieras.

6. Frågan om samarbete vid förädlingen av fruktträd

Frågan behandlades vid mötet i Köpenhamn varvid det framgick att man enhälligt anser att ett samarbete skulle vara befogat i fråga om fruktträdsförädlingen. Beslöts att frågan närmare skulle utredas.

7. Redogörelser från delegationernas sida

Vid de under 1966 hållna mötena har från de olika nordiska ländernas sida lämnats redogörelser för händelser av betydelse på det lantbrukspolitiska området.

Vid mötet i Köpenhamn lämnade sålunda minister Thomsen en redogörelse för de nya lantbruksbesluten i Danmark för åren 1965/66 och 1966/67 samt för förslaget till ändring av strukturlagstiftningen.

Jordbruksminister Holmqvist redogjorde för arbetet inom den stora jordbruksutredningen i Sverige med uppgift att utarbeta ett förslag om nya riktlinjer för svenskt jordbruk.

Lantbruksminister Jonsson, bonden Hallvard Eika och professor S. Suomela lämnade motsvarande redogörelser för aktuella lantbrukspolitiska frågor på Island, i Norge och i Finland.

Kontaktorganets följande möte hålles i Helsingfors och föregås av ett ordförändamöte.

Denna rapport är efter avtal mellan delegationerna utarbetad och avgiven av Finlands delegation.

Helsingfors den 17 januari 1967

TILLÄGG

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

Ledamöter

Suppleanter

Danmark

V. Brorson, kommitteret i Lantbruksministeriet, formand

E. Mortensen, kontorchef i d:o

C. Christensen, medlem af Landbruksrådets præsidium, viceformand i De danske Mejeriforeningers Fællesorg.

P. Jørgensen, boelsmand, formand i De samvirkende danske Husmandsforeninger

J. Rønning-Petersen, ekspeditionssekretær i Landbruksministeriet

P. Kr. Lau-Jensen fuldmægtig, d:o

N. Kjærgaard, landbruksråd

Jørgen Pedersen, sekretariatschef, De samvirkende danske Husmandsforeninger

Finland

S. Suomela, professor, lantbruks-ekonomiska forskningsanstalten, ordf.

E. Lähdeoja, landbruksråd, repr. f. jordbruksförvaltningen

E. Winqvist, agronom, repr. för jordbruksorganisationerna

H. Rautavaara, agr. -o. forst.doktor, repr. för jordbruksorganisationerna

P. Kaarlehto, professor, lantbruks-ekonomiska forskningsanstalten

Leevi Junes, Äldre regeringssekreterare, repr. för jordbruksförvaltningen

Göran Engström, agr.mag. repr. för jordbruksorganisationerna

Hilding Frostell, agronom, repr. för jordbruksorganisationerna

Ledamöter

Suppleanter

Island

Briem Gunnlaugur, dep.chef, ordf. f. Lantbruksministeriet	Inte utsedd
Halldór Palsson, direktør for Det islandske Landbruksselskab	Inte utsedd
Kristján Karlsson, konsulent ved Den islandske bondeforening	Inte utsedd

Norge

B. Robberstad, departementsråd, Landbruksdepartementet, ordf.	H. Holager, byråsjef, Landbruks- departementet
A. Lidtveit, landbruksdirektør, Landbruksdepartementet	H. Sande, konsulent, Landbruks- departementet
A. Vikan, ordf. i Norges bondelag	O. Bergflødt, konsulent, Norges Bondelag
P. Jacobsen, odelstingspresident	O. Moen, fylkesagronom. Oppland landbruksselskap, Gjøvik

Sverige

I. Eckersten, statssekreterare i jordbruksdepartementet, ordf.	C. Senning, kansliråd i jordbruks- departementet
Jonzon, S.-Y., generaldirektør i statens jordbruksnämnd, v. ordf.	S. Larsson, byråchef i statens jordbruksnämnd
T. Bengtsson, advokat, förbunds- ordförande, Sveriges lantbruksför- bund	H. Håkansson, direktør, Sveriges lantbruksförbund
S. Oscarsson, förbundsordförande. Riksförbundet Landsbygdens folk	P. Grabö, agronomie licenciat, Riksförbundet Landsbygdens folk

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, överlämnad av Finlands regering.

Av berättelsen framgår bland annat att inom kontaktorganet diskuterats spörsmålet om en utredning av frågan om nordiskt samarbete vid export av lantbruksprodukter till tredje land. Kontaktorganet har därvid funnit att en dylik utredning lämpligen bör göras av jordbruksorganisationerna. Sveriges lantbruksförbund har förklarat sig berett att utarbeta ett uttalande i frågan. Ekonomiska utskottet hälsar med tillfredsställelse att frågan har aktualiserats och vill understryka angelägenheten av att den nämnda utredningen snarast kommer till stånd.

Det framgår vidare av berättelsen att representanter utsetts till ett utredningsorgan, som skall diskutera behovet av ett nordiskt centrum för jordbrukskooperation samt framlägga förslag till dess organisation m. m. Ekonomiska utskottet vill erinra om att Nordiska rådet redan vid sin tionde session år 1962 antog en rekommendation till regeringarna (nr 14), vari dessa uppmanades att utreda denna fråga. Utskottet vill uttrycka förhoppningen att det skall visa sig möjligt att bedriva det fortsatta arbetet med frågan i något snabbare takt.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 10 mars 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Arne Geijer

Ordförande

Kuuno Honkonen

Kai Lindberg

A. C. Normann

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihtiemi

Bent Røiseland

Eino Sirén

V. J. Sukselainen

Berättelse

om Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Kontaktorganet har under år 1966 haft den sammansättning som framgår av närslutna förteckning. Såsom ordförande har under året fungerat statssekreteraren I. Eckersten, Sverige.

2. Kontaktorganet har sammanträtt i Oslo den 14—15 mars och i Helsingfors den 31 augusti 1966.

3. Bl. a. följande frågor har behandlats vid mötena.

1) Förhandlingar om internationella fiskeregler.

Frågan om internationella fiskeregler har ingående diskuterats i kontaktorganet och ett utbyte av synpunkter på den tilltänkta konventionens innehåll har skett. Särskilda nordiska överläggningar har ägt rum i omedelbar anslutning till de internationella konferenserna.

2) Den nordostatlantiska fiskerikommissionen.

Frågor på kommissionens dagordning har diskuterats, varvid speciell uppmärksamhet ägnats åt spörsmålet om internationella kontrollåtgärder.

3) Kennedy-ronden m. m.

Frågan om fiskeriprodukternas behandling i Kennedy-ronden har dryftats ingående. Värdet av nära kontakter mellan de nordiska länderna har därvid understrukits.

Betydande uppmärksamhet har ägnats åt EEC-kommissionens förslag till gemensam fiskeripolitik.

Bland andra handelspolitiska frågor som behandlats märks exporten av frysta fiskfiléer till Storbritannien.

4) Ändringar i de nordiska fiskerilagstiftningarna.

Upplysningar har lämnats om förslag till ändringar i fiskelagstiftningarna. De efterföljande diskussionerna har bl. a. lett till ett utbyte av informationsmaterial.

5) Det svensk-dansk-norska avtalet om fisket i Skagerack och Kattegatt.

Mot bakgrunden av konsultationsbestämmelserna i avtalet har beslut fattats om att ett särskilt möte skulle anordnas för diskussion om en harmonisering av vissa fiskeribestämmelser.

6) Den nordiska fiskerikonferensen 1966.

Kontaktorganet har framfört önskemål och synpunkter på konferensens organisation m. m.

7) FAO:s fiskerikommitté.

Frågan om representationen i kommittén har behandlats. Enighet har därvid nåtts att en viss rotation i fråga om de nordiska ländernas representation borde komma till stånd. En fortsatt kontakt i frågan har förutsetts.

4. Ordförandeskapet i organet har från årsskiftet 1966/67 övertagits av Norge för en tid av två år.

5. Nästa möte med kontaktorganet skall hållas i Köpenhamn den 23 januari 1967.

Stockholm den 20 januari 1967

Ivan Eckersten

*TILLÄGG***Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet för
fiskerispörsmål***Danmark*

Departementschef J. Nørgaard
Kontorchef J. Hertoft
Fiskeskipper Fr. Lodberg Jensen
Fiskeskipper H. Sørensen

Norge

Ekspedisjonssjef G. Gundersen
Fiskeridirektør K. Sunnanå
Fiskebåtskipper E. Andreassen
Generalsekretær H. Rasmussen

Finland

Fiskerirådet D. Wikström
Magister G. Bergman

Sverige

Statssekreterare I. Eckersten
Överdirektör J. Hult
Ombudsman G. Åberg
Direktör E. Lilja

Island

Fiskeridirektör D. Olafsson
Direktör S. Egilsson

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til det økonomiske utvalg er henvist beretning fra det nordiske kontaktorgan for fiskerispørsmål innsendt av Sveriges regjering. Ved utvalgets behandling av beretningen ved sesjonen i Helsingfors 3. og 4. april 1967 har deltatt statsråd Kåre Willoch, Norge, handels- og industriministern Olavi Salonen, Finland, og statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

Av beretningen fremgår at kontaktorganet har drøftet dels internasjonale fiskeriproblemer og dels nordiske spørsmål. Av internasjonale problemer har kontaktorganet blant annet behandlet de internasjonale fiskeregler, saker som drøftes i den nordøstatlantiske fiskerikommisjon, fiskeproduktenes stilling i Kennedyrunden og spørsmål om rotasjon i den nordiske representasjon i FAO's fiskerikomiteé. Kontaktorganet har videre drøftet forslag til endringer i den nordiske fiskerilovgivning og besluttet å ta opp spørsmålet om en harmonisering av visse fiskeribestemmelser i Skagerak og Kattegat. Det økonomiske utvalg vil understreke betydningen av det nordiske samarbeid i disse spørsmål og særlig viktigheten av å oppnå størst mulig enighet i internasjonale organer som drøfter fiskerispørsmål.

Utvalget foreslår,

at rådet tar beretningen til etterretning.

Helsingfors, 3. april 1967

Berättelse

från Nordiska hushållshögskolan

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Styrelsens sammansättning

Den 1 juli 1965 skedde ombyte å ordförandeposten. Förutvarande norske statsrådet, professorn Birger Bergersen — som varit ordförande alltifrån högskolans start — avgick som ordförande och efterträddes av överdirektören Birger Öhman, Stockholm, som förordnades av den svenska regeringen för tiden 1 juli 1965—30 juni 1968. I samband med ordförandeskiftet överflyttades styrelsens säte till Stockholm, där adressen tills vidare är Valhallavägen 98, 1 tr (Öhman), Stockholm Ö. Telefon: Stockholm 67 69 16 eller 21 50 43.

I övrigt har styrelsen haft oförändrad sammansättning och sålunda bestått av:

från *Danmark* fhv. forständer Folmer Dam och professor Fritz Schønheyder, med seminaradjunkt, numera forständer Gustav Nedergaard såsom personlig suppleant för Dam;

från *Finland* professorerna Paavo Roine och Unto Vartiovaara;

från *Island* föreståndarinnan Vigdis Jonsdottir;

från *Norge* professor Ragnar Nicolaysen och försöksleder Bergliot Q. Werenkiöld;

från *Sverige* förste intendenten Marit Neymark och f.d. byrådirektören Ebba Virgin.

Styrelsen har under verksamhetsåret haft två sammanträden: den 29—30 november 1965 i Helsingfors samt den 10 maj 1966 i Stockholm.

2. Utbildningsverksamheten

Under verksamhetsåret 1965/66 har utbildning endast pågått vid textilinjen vid Chalmers tekniska högskola. Utbildningen vid denna linje har emellertid nu fortskridit så långt, att den första nordiska hushållskandidaten utexaminerades i juni 1966. Denna händelse uppmärksammades av styrelsen genom att ordföranden vid besök i Göteborg överlämnade blommor till högskolans första examinand. En mottagning för pressen och radion

hade också anordnats vid detta tillfälle. Den första nordiska hushållskandidaten är fröken Reidun Søyvig från Bergen i Norge. Ytterligare två studerande från första kursen har i det närmaste avslutat sina studier.

Under verksamhetsåret pågick och fullföljdes arbetet för igångsättning av högskolans andra linje, näringslinjen vid Johan Throne Holst:s institutt för ernæringsforskning vid Oslo universitet. Genom en nybyggnad i direkt anslutning till ernæringsinstituttets nuvarande hus har den norska staten astadkommit lokaler för den nya linjen. Medel för inköp av utrustning har också i betydande utsträckning ställts till förfogande, liksom ett antal tjänster för linjen inrättats.

Under året har pågått förberedelsearbeten för vissa andra linjer, nämligen ekonomilinje, hushållstekniklinje och familjelärelinje. För de två förstnämnda har arbetet fortskridit så långt, att styrelsen vågar hysa en förhoppning om att de skall kunna igångsättas från och med hösten 1967.

Genom beslut den 15 april 1966 har den svenska regeringen — efter överläggningar med regeringarna i övriga nordiska länder — förklarat sig kunna godkänna ett tillägg till punkten 7 i statuterna för nordiska hushållshögskolan av innebörd, att styrelsen skall äga utdela diplom som Nordisk Husholdskandidat. Beslutet har tillkommit i anledning av en framställning från styrelsen, varvid styrelsen dock önskat tillägget »(cand. domest.)». Detta har alltså ej bifallits.

Styrelsen har under året låtit utföra en konstnärlig stämpel, rund med i mitten en kartbild av de nordiska länderna och året 1963 — året för högskolans start — samt i dubbla ringar kring bilden högskolans officiella namn på de fem skilda språken. Styrelsen har också fastställt normer för utförande av ett diplom från de olika linjerna.

3. Ekonomi

Anslaget till styrelsens verksamhet har även under verksamhetsåret 1965/66 utgjort 80 000 norska kronor. Samma anslag kommer enligt förslag av styrelsen att utgå under nästa verksamhetsår. I maj 1966 har styrelsen äskat oförändrat anslag även för budgetåret 1967/68. Att styrelsen vågat göra detta beror på ett visst överskott, som uppkommit under startåren och som nu kan användas att möta kostnadsfördyringarna vid en ökad verksamhet.

Oslo den 12 september 1966

För styrelsen för Nordiska hushållshögskolan

Birger Öhman

Berättelse

om Nordens hus i Reykjavík

(Överlämnad av Islands regering)

Byggearbejdet på Nordens Hus i Reykjavík, som udføres i regning, blev påbegyndt d. 4 maj 1966. Schaktningen var dog blevet fuldført tidligere.

Under sommeren 1966 var arbejdet 4 uger efter tidsplanen, bl. a. på grund af den katastrofale brist på arbejdskraft.

Til trods for ugunstige vejrforhold i efterårets løb lykkedes det at fuldføre betonarbejdet mod årets slutning. Det sidste stykke betonarbejde afsluttedes d. 16 december 1966. Hermed var huset opstøbt og blevet »lukket».

En »kåbe» blev bygget udenom husets nedre del for at muliggøre vinterarbejde såvel udvendigt som indvendigt. Murstensarbejde på husets ydre side, foretaget af danske fagfolk, foregår. Man regner med at finske fagfolk skal foretage bl. a. montering af de blå glacerede keramikstave på husets øvre del.

Det indvendige murerarbejde er påbegyndt. Man har dog ikke kunnet fremskynde dette som planlagt, idet vægge og lofter indtil for nylig var for fugtige.

Arbejde med vand, sanitet og elektricitet, der udføres iflg. tilbud, foregår nogenlunde efter tidsplanen. Vinduer og døre der udføres iflg. tilbud i Selfoss, Syd-Island, leveres om kort tid. Man regner med, at montering af vinduer sker to måneder før tidsplanen.

Den reviderede kalkulation pr. 16 september 1966 viser et slutbeløb på isl. kr. 25 702 840,00 for byggeomkostninger, og isl. kr. 34 110 840,00 for de samlede omkostninger (incl. inventar, bibliotek, honorarer, m. m.). Kalkulationen bliver revideret sommeren 1967.

Regnskabsoversigten pr. 31. december 1966, hvis revision bliver færdig om nogle dage, viser et forbrug på isl. kr. 12 581 801,01, heraf byggeomkostninger isl. kr. 10 219 807,83.

Ifølge tidsplanen bliver huset færdigbygget i april 1968.

Thorir Thordarson

Formand
Arbejdsudvalget

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att — för sådana djurarter som uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — bestämma fridlysnings- och jakttider efter enhetliga principer.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Landbruksministeriet) meddelar den 20 januari 1967:

Repräsentanter för den danske jagtadministration og vildtforskning har efter indbydelse fra Nordisk Råds juridiske udvalg i oktober 1966 deltaget i en drøftelse med udvalget af de problemer, der knytter sig til spørgsmålet om harmonisering af jagt- og fredningstiderne i de nordiske lande. Man skal med hensyn hertil henviser til det på mødet oplyste.

Som tidligere meddelt¹ er der i november 1965 fremsat forslag til ny lov om jagten i Danmark. Det nævnte lovforslag, der endnu ikke har kunnet færdigbehandles i folketinget, er senest genfremsat i december 1966.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

I Finland har användning av motorkälke förbjudits även vid jakt av större rovdjur. Därjämte har användning av björnsax förbjudits (ändring av jaktlagen den 30 december 1966). Fridlysningsstiden för björn har fastställts till den 16 oktober 1966—15 april 1967 och drivning av björn ur ide och att skjuta björn i ide har förbjudits genom förordning av den 30 juni 1966. Medelst förordning av den 30 juni 1966 har man strävat till att bringa

¹ Se *Nordisk Råd*, 14. sess., s. 1107.

fridlysningstiden för övrigt villebråd i överensstämmelse med rekommendationen.

Sve r i g e s r e g e r i n g (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Såsom framhållits i meddelande till den senaste sessionen¹ torde rekommendationen i sin ursprungliga lydelse få anses förverkligad.

Såvitt angår det till rådets nyssnämnda session väckta tilläggsförslaget rörande enhetliga jakttider kan meddelas att denna fråga diskuterats vid sammanträde i Bergen i oktober 1966 med juridiska utskottet, till vilket sammanträde kallats experter och sakkunniga. Rapport från sammanträdet har ännu inte framlagts. I avvaktan härpå har inte någon särskild åtgärd vidtagits.

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1408.*

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 15. session af Danmarks, Finlands og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation nr. 1/1958.

I meddelelserne til rådets 14. session (se Nordisk Råd, 14. session 1966, side 1407—09) blev det oplyst, at der ved tilpasning i de gældende bestemmelser var tilvejebragt overensstemmelse mellem principperne for jagt og fredning af vildt i Norden i så vidt omfang, som dette for tiden var muligt. En yderligere koordinering af jagttiderne ville efter den nordiske ekspertgruppes opfattelse forudsætte, at der gennemføres en udvidet fællesnordisk vildtbiologisk forskning ved oprettelse af et kollegium herfor.

Udvalget har på sit møde den 14. oktober 1966 i Bergen, hvortil der henvises i de nu modtagne meddelelser, drøftet sagen med repræsentanter for jagtorganisationerne, vildtforskningen og naturfredningsforeningerne i de nordiske lande. Udvalget blev herved på meget værdifuld måde informeret om det igangværende samarbejde og de problemer, som knytter sig til spørgsmålet om harmonisering af jagt- og fredningstiderne.

Udvalget har endnu ikke kunnet tage endelig stilling til det ved mødet fremkomne materiale, som for tiden er under trykning og udgivelse, og som vil blive drøftet i forbindelse med behandlingen af tillæggsforslaget A 106, men der er i udvalget enighed om, at det må anses for meget ønskeligt, at samarbejdet mellem de nordiske lande yderligere intensiveres og udbygges ved oprettelse af det foreslåede nordiske kollegium for vildtforskning. Udvalget har bemærket, at regeringerne stiller sig velvilligt til forslaget.

Herefter vil rek. nr. 1/1958 kunne anses som færdigbehandlet i rådet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 1/1958 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Ringsted, den 10. februar 1967

Georg C. Ehrnrooth

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal

Georg Pettersson

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene å iverksette en utredning med sikte på å koordinere reglene i de enkelte land når det gjelder

1. legitimasjon for psykologer,
2. beskyttelse mot misbruk av psykologisk testningsmateriale,
3. psykologers taushetsplikt samt
4. fellesnordisk arbeidsmarked for psykologer.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 18 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det danske udvalg har den 3. juni 1966 avgitt sin betenkning om autorisasjon m.v. av psykologer, og betenkningen vil nå bli behandlet av Indenrigsministeriet. Betenkningen vil bli oversendt Nordisk Råd så snart den foreligger trykt.

I Sverige har saken berodd i lengere tid i påvente av en omlegging av psykologenes utdannelse. Forslag i anledning av rekommendasjonen berignes dog å kunne avgis i 1967.

De to øvrige nordiske regeringer har ikke noe vesentlig nytt å meddele utover det som ble uttalt i meldingen til sesjonen 1966.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Frågan om en reformerad utbildning av psykologer med anledning av ett av universitetskanslersämbetet utarbetat förslag är alltså föremål för beredning inom ecklesiastikdepartementet.

Den särskilda kommitté, som i Sverige utreder frågan om legitimation av psykologer och därmed sammanhängande spörsmål, avvaktar resultatet av denna beredning.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

2. att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

3. att länderna — i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig — utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan befinnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning samt

4. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och — i förekommande fall — om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster har under år 1966 vilat i avbidan på omläggning av sjukgymnastutbildningen i Danmark.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,

2. att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes samt

3. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtroget med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 10 augusti 1966:

— — — skal man meddele, at Landbruksministeriet under den 15. juni 1966 har tilskrevet Nordisk Råds socialpolitiske udvalg således:

Under henvisning til stedfundne drøftelser i et af udvalget med landbruksministeren afholdt samråd om den indenfor Nordisk Råd rejste sag om udjævning af uligheder i veterinæruddannelsen i de nordiske lande skal man fremsende en om sagen fra Veterinær- og Landbohøjskolen modtagen udtalelse af 14. april 1966 med bilag [*se Bilaga*].

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Ministeriet vidhåller sin uppfattning, vilken framförts i utlåtande givet den 22 november 1965¹. Finlands regering ansluter sig övrigt till framställ-

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1419.

ningen, men förhåller sig tveksam till förslaget punkt 2. I ifrågavarande sak har ej åtgärder vidtagits.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

I syfte att tillgodose ännu återstående delar av rekommendationen har under år 1966 förekommit överläggningar mellan representanter för berörda veterinärhögskolor.

BILAGA 1

Skrivelse från Veterinær- og landbohøjskolen till Landbrugsministeriet om veterinärutbildning i Danmark

I skrivelse af 7. februar 1966 har Landbrugsministeriet meddelt højskolen, at landbrugsministeren overfor Nordisk råds socialpolitiske udvalg har givet tilsagn om at ville opfordre Veterinær- og landbohøjskolen til at tage det første initiativ til den videre behandling af sagen vedrørende en udjævning af uligheder i veterinæruddannelsen i de nordiske lande.

Således foranlediget skal man meddele, af sagen har været forelagt Det veterinærvidenskabelige fagråd, som under den 31. marts 1966 har afgivet en udtalelse hvortil højskolen kan henholde sig [*se Bihang 1*].

København, den 14. april 1966

H. C. Aslyng

A. Paludan

BIHANG 1

Skrivelse från Det veterinærvidenskabelige fagråd om veterinärutbildning m. m. i Danmark

Med Lov nr. 58 af den 4. marts 1964 om veterinærvæsenet samt udøvelse af dyrlægegerning, er der givet adgang for fælles nordisk arbejdsmarked for nordiske dyrlæger i Danmark.

Lovens § 5 angiver at »Veterinærdirektoratet meddeler efter begæring autorisation som dyrlæge til den der a) har bestået veterinæreksamen ved Veterinær- og landbohøjskolen eller har bestået veterinæreksamen ved Norges veterinærhøjskole, Oslo, veterinärhögskolan, Stockholm, eller veterinärmedicinska högskolan, Helsingfors, og har gennemgået et kursus på Veterinær- og landbohøjskolen i overensstemmelse med nærmere af veterinærdirektoratet fastsatte regler samt behersker det danske, norske eller svenske sprog, og som b) har aflagt et dyrlægeløfte, hvis ordlyd fastsættes af landbrugsministeriet».

De i loven omtalte regler for et kursus er udarbejdede og vil fremgå af Bihang 2.

En dyrlæge dimitteret fra nævnte veterinærskoler vil således efter et 3 ugers kursus, der i det væsentlige er betinget af nødvendigheden af at kende dansk lovgivning på veterinære arbejdsområder, kunne få autorisation i Danmark.

Med ovennævnte har den danske lovgivning allerede i marts 1964 vist det initiativ at indføre fælles nordisk arbejdsmarked i Danmark, og fagrådet er af den opfattelse, at man næppe kan nå længere fra dansk side, idet det må anses for uigennemførligt at udjævne uligheder i veterinæruddannelsen andre nordiske lande imellem, når dansk lovgivning anerkender disse landes veterinæreksamen.

Man er af den opfattelse, at sagens videre behandling muligvis kunne fremmes, ved at Nordisk Råds socialpolitiske udvalg måtte blive bekendt med de danske bestemmelser, specielt det kortvarige kursus.

København, den 31. marts 1966

p. f. v.

G. Espersen

BILANG 2

Udkast til kursusvejledning og -plan for personer, der efter at have bestået veterinær-eksamen ved veterinærhøjskolen i Finland, Norge eller Sverige i henhold til § 5 i lov nr. 58 af 4. marts 1964 om veterinærvesenet samt om udøvelse af dyrlægegerning søger autorisation som dyrlæge i Danmark

Vejledning

Personer, der opfylder de i overskriften nævnte forudsætninger og agter at søge autorisation som dyrlæge i Danmark, skal, for det i fornævnte lov anordnede kursus ved Veterinær- og landbohøjskolen ønskes påbegyndt, indsende ansøgning herom til veterinærdirektoratet. Med ansøgningen skal følge bevis for bestået veterinæreksamen i original eller bekræftet afskrift (fotokopi) samt dokumentation for, at ansøgeren behersker det danske, norske eller svenske sprog. I ansøgningen skal desuden anføres en summarisk levnedsbekrivelse med angivelse af faglig beskæftigelse og uddannelse efter bestået veterinæreksamen.

Efter samråd med Veterinær- og landbohøjskolen fastsætter veterinærdirektoratet derefter tidspunktet for kursets påbegyndelse og giver ansøgeren underretning herom, idet der samtidig vedlægges en fortegnelse over det materiale af lovbestemmelser m. v., som vil blive benyttet ved kursus.

Kursusplan

Kurstiden strækker sig over 3 uger.

Formanden for Det veterinærvidenskabelige fagråd foranlediger, at der efter aftale med lederne af de berørte afdelinger opstilles et skema, der inden for 3 ugers perioden skal give plads for følgende kurstimer og -prøver:

12 timer i lovgivning og administration vedrørende veterinær levnedsmiddelkontrol.

20 timer i veterinær retsmedicin, omfattende lovgivning og administration vedrørende veterinærvæsenet, husdyrhandel, erstatning og dyreværn samt offentlig bekæmpelse af smitsomme sygdomme.

10 timer i farmaci (forordningslære, receptskrivning samt praktiske øvelser).

4 timer vedrørende bekæmpelse af smitsomme fjerkræsygdomme afholdt på Laboratoriet for fjerkræundersøgelser.

Fornævnte kurstimer fordeles på samtaletimer og timer med praktisk instruktion efter pågældende lærers nærmere bestemmelse.

Efter afslutning af undervisningen aflægges følgende prøver:

En prøve i levnedsmiddelkontrol, ved hvilken der gives 4 timer til besvarelse af en skriftlig opgave.

En prøve i veterinær retsmedicin samt medicinallovgivning, hvor der ligeledes gives 4 timer til besvarelse af en skriftlig opgave.

Efter kursus er gennemgået og prøverne aflagt med tilfredsstillende resultat, meddeler højskolen underretning herom til veterinærdirektoratet.

For deltagelse i det nævnte kursus erlægges en kursusafgift på kr. 1 000.— til Veterinær- og landbohøjskolen.

BIHANG 3

Skrivelse från Veterinær- og landbohøjskolen till Det veterinærvidenskabelige fagråd om veterinärbildning m. m. i Danmark

Under dags dato har Veterinær- og landbohøjskolen tilskrevet Veterinærdirektoratet således:

»Under henvisning til direktoratets skrivelse af 25. februar 1965 til Det veterinærvidenskabelige fagråd vedrørende fastsættelse af regler for det i lov nr. 58 af 4. marts 1964 § 5 a omhandlede kursus som grundlag for autorisation af veterinærer fra Norge, Sverige og Finland til udøvelse af dyrlægegerning i Danmark skal man udtale følgende, idet der iøvrigt henvises til vedlagte udkast til kursusvejledning og -plan [*se Bihang 2*].

Højskolen finder det ikke hensigtsmæssigt at anføre nogen tidsfrist for afholdelse af kursus efter tilmelding, idet man dog med nødvendig hensyn-

lagen til de implicerede læreres dispositioner vil tilstræbe, at kursus afholdes i løbet af det semester, ved hvis begyndelse anmeldelse finder sted. Undervisningens omfang fremgår af det omarbejdede udkast. Højskolen finder det påkrævet, at kursus afsluttes med prøver i det anførte omfang og vil anse underretning fra højskolen til direktoratet om deltagelse i kursus og om udfaldet af de anførte prøver for den mest hensigtsmæssig dokumentation for gennemførelse af kursus.

Under hensyn til, at udgifter til medhjælp, undervisningsmateriel, censorhonorarer m. v. må være højskolen uvedkommende vil der blive opkrævet en kursusafgift på kr. 1 000.—».

Hvilket herved meddeles under henvisning til fagrådets skrivelse af 10. juni 1965.

København, den 19. juni 1966

Aksel Milthers

A. Paludan

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 19/1958 från Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar.

Av det danska meddelandet och däri åberopad skrivelse framgår, att man från dansk sida uppfyllt rekommendationens syfte genom införande av lagbestämmelser som öppnar möjlighet för gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer. Finlands regering uttalar sig i sitt meddelande positivt till rekommendationen med undantag för dess punkt 2 angående medborgarskap. Norges regering hänvisar till meddelandet från Danmarks regering. I det svenska meddelandet framhålls att överläggningar mellan berörda veterinärhögskolor för tillgodoseende av ännu återstående delar av rekommendationen förekommit under 1966.

Av det till rådets 14:e session från Sveriges regering lämnade meddelandet i saken framgick, att rekommendationen för Sveriges vidkommande i allt väsentligt efterkommit med undantag för frågan om en harmonisering av veterinärutbildningen.

Utskottet har vid möten i Köpenhamn den 28 januari 1967 och i Stockholm den 25 februari 1967 hört sakkunniga i respektive land. De sakkunniga från Sverige uttalade, att man från svensk sida nu var beredd att jäm-

ställa veterinärutbildningen vid övriga nordiska länders veterinärhögskolor med den svenska veterinärutbildningen efter viss kortare efterutbildning i vissa ämnen, omfattande ungefär tre veckors studier. Härigenom hade man i Sverige enligt de sakkunniga uppnått en ordning överensstämmande med den danska i vad avser harmonisering av veterinärutbildningen. Vidare upplyste de svenska sakkunniga att de nordiska veterinärhögskolerektorerna vid möte i Stockholm under hösten 1966 uttalat sig till förmån för ett generellt internordiskt godkännande av veterinärexamina.

Det har upplysts att för Finlands del rekommendationens genomförande försvåras av att det hemställes om slopande av krav på medborgarskap. Ett undanröjande av medborgarskapshindret förutsätter behandling av ett lagförslag i den för grundlag gällande ordningen. Motsvarande problem vid genomförande av nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare har kunnat lösas genom antagande av en konvention. Arbetet med ifrågavarande rekommendation synes nu ha framskridit så långt att tiden är inne för ingående av en konvention mellan de nordiska länderna i syfte att etablera en arbetsmarknad för veterinärer på samma sätt som nyligen skett vad avser läkare och tandläkare. I en sådan konvention torde hinder med avseende å krav om medborgarskap kunna undanröjas. Enligt utskottets mening bör man nu påbörja uppgörande av utkast till en sådan konvention.

Under hänvisning till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 3 april 1967

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Tyyne Leivo-Larsson</i>	<i>Harald Løbak</i>
Förman		
<i>Niels Mørk</i>	<i>Helge Nielsen</i>	<i>Salve Salvesen</i>
	<i>Veikko Savela</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan länderna samt därvid i första hand låta utarbeta en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 7 februari 1967:

Departementet har bedt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen meddele om det foreligger noe nytt angående de ovennevnte saker. Vassdragsvesenet har svart i brev av 23. januar d. å.

Angående rek. 22/1958 uttales at Vassdragsvesenet ikke har noe å tilføye til den utførlige uttalelse som ble gitt i brev til Industridepartementet 11. september 1964, oversendt Nordisk Råd ved departementets brev av 16. september 1964, og at det ikke er inntruffet noen vesentlige endringer i de forutsetninger som lå til grunn for nevnte uttalelse.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Under år 1966 har diskussioner ägt rum om eventuellt samarbete för utnyttjande av vissa vattenkrafttillgångar i gränsområdet mellan Sverige och Norge i narviksområdet.

Inom NORDEL har ett arbetsutskott för planeringsfrågor tillsatts.

BILAGA 1**Redogörelse om nordiskt elkraftsamarbete***(Överlämnad av NORDEL)*

Vi tilläder os at erindre om, at NORDEL er en sammenslutning af personer, der er beskæftiget inden for elforsyningen i de nordiske lande, og at hvert land er repræsenteret af 4 medlemmer. NORDEL:s formål er at være et rådgivende organ til fremme af internationalt, herunder først og fremmest nordisk, samarbejde med hensyn til produktion, distribution og forbrug af elektricitet. Med henblik herpå har NORDEL det faste arbejdsprogram til stadighed at følge udviklingen af produktion og forbrug af elenergi, at sammenstille de forbrugsprognoser og udbygningsplaner, som er udarbejdet i de respektive lande, samt at udgive en årsberetning.

NORDEL blev stiftet den 9. maj 1963 i København. Dets første formand valgtes fra Norge. Sekretariatet fungerer i det land, formanden tilhører. På et møde i Stockholm i august 1966 valgtes formanden fra Danmark for en periode af 3 år.

NORDEL har udgivet en årsberetning for 1963 og 1964 med norsk og engelsk tekst. Beretningen er tilstillet Nordisk Råd via dets sekretariat i Norge. Årsberetningen for 1965 forventes at foreligge inden udgangen af 1966.

Produktion og forbrug af elektricitet har i en årrække været i stærk stigen i de nordiske lande, og denne vækst er fortsat i 1965, undtagen for Islands vedkommende. Der regnes i alle lande med en betydelig stigning i elektricitetsforbruget i de kommende år.

I 1965 var produktionen af elektricitet inden for NORDEL-landene ca. 120 000 mill. kWh, hvilket er en stigning på ca. 9 % i forhold til 1964. Til sammenligning kan nævnes, at produktionen inden for de 8 lande, som tilhører den tilsvarende kontinentale organisation U.C.P.T.E., i 1965 var på ca. 388 000 mill. kWh, hvilket svarer til en stigning på ca. 6,5 %. De 8 lande er følgende: Belgien, Frankrig, Italien, Luxemburg, Nederlandene, Svejts, Østrig og Vesttyskland.

Den installerede maskineffekt på elværkene i NORDEL-landene repræsenterede ved udgangen af 1965 ca. 28,4 mill. kW, en stigning på ca. 6,0 %, medens det tilsvarende tal for U.C.P.T.E.-landene var ca. 108,9 mill. kW, en stigning på 10 %.

Inden for NORDEL-landene er der for 3-års perioden 1966—1968 planlagt idriftsættelse af nye anlæg med tilsammen ca. 5,4 mill. kW eller 1,8 mill. kW i gennemsnit pr. år.

Kraftudvekslingen mellem landene indbyrdes steg i 1965 meget stærkt og var ca. 86 % større end i 1964. Idriftsættelsen af Konti-Skan forbindelsen mellem Sverige og Jylland har bidraget til dette resultat.

Om NORDEL:s komiteer kan oplyses følgende:

Komiteen for driftspørgsmål er i stadig aktivitet. Ved hjælp af møder og udveksling af ugentlige rapporter over elproduktionen i de enkelte lande samt muligheder for kraftudveksling med andre lande er det nordiske samarbejde blevet effektivt styrket.

Komiteen for statistik over driftsforstyrrelser har forelagt et forslag til nordiske retningslinier for føring af en statistik over sådanne forstyrrelser.

Komiteen for undersøgelse af koronatab og radioforstyrrelser har fremlagt en rapport over sit hidtidige arbejde.

Komiteen for drifts- og afregningsterminologi har udgivet et hæfte med udtryk og definitioner på henholdsvis norsk, dansk og svensk, og dette hæfte har vakt stor interesse i vide kredse.

På mødet i Stockholm i august måned 1966 blev det besluttet at nedsætte en komité for planlægning med henblik på en mulig koordinering af kraftværksudbygningen i landene. Endvidere blev det vedtaget nærmere at overveje oprettelsen af en komité for forsknings- og udviklingspørgsmål.

Som det fremgår af ovenstående, er der allerede inden for NORDEL udført et betydeligt arbejde, og det er rimeligt at antage, at arbejdet i årene fremover vil få en stadig større betydning for det nordiske samarbejde på elektricitetsforsyningsens område.

Hellerup, den 24. november 1966

Carl Andersen

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session avgivna meddelanden från Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna. Vid utskottets behandling av meddelandena deltog han-

dels- och industriministern Olavi Salonen, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, och statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

Av regeringarnas meddelanden till innevarande och tidigare sessioner framgår, att samarbete på kraftområdet fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Vad gäller utarbetandet av en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv konstaterar utskottet, att frågan om konventionell utbyggnad länge vilat i avvaktan på en blivande vattenrättskonvention mellan Finland och Sverige. Ett utkast till en fullständig konvention omfattande såväl kraftexploatering som fiske och flottnings m. m. har utarbetats. Vid remissbehandlingen av utkastet har framförts stark kritik mot vissa avsnitt, varför en omarbetning övervägs. I Sverige föreligger för närvarande inga planer att bygga ut ifrågakvarnarna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Helsingfors den 3 april 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Arne Geijer

Förman

Yngve Holmberg

Kuuno Honkonen

Sigurður Ingimundarson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Bent Røiseland

Eino Sirén

Karl Skytte

Svenn Stray

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt for å tilveiebringe en felles høyere utdanning i hagekunst i overensstemmelse med det forslag som er fremlagt av Nordisk kulturkommissjon (Sak A 19/1958).

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 25 januari 1967:

Som oplyst af den danske regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) i meddelelse af 25. november 1965 (se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1425*) udsendtes i juli 1965 et forslag til oprettelse af fællesnordisk uddannelse i landskabs- og havekunst til endelig godkendelse hos de sagkyndige medlemmer af det i 1964 nedsatte arbejdsudvalg, bestående af 3 repræsentanter fra Sverige, 1 repræsentant fra Norge og 3 repræsentanter fra Danmark. Forslaget var udarbejdet efter de principper, hvorom der var opnået enighed under arbejdsudvalgets drøftelser, men samtidig var der af sekretariatet indarbejdet et overslag over driftsudgifterne i forbindelse med gennemførelsen af den fællesnordiske uddannelse samt angivet en fordelingsnorm mellem Sverige, Norge og Danmark.

Man anmodede derfor repræsentanterne fra Norge og Sverige om også at drøfte forslaget med de respektive ressortministerier, således at man kunne danne sig et forhåndsindtryk af, hvordan man på regeringsplan måtte se på dette. Da samtlige arbejdsudvalgsmedlemmers bemærkninger til forslaget, der var ønsket fremsendt inden den 1. september 1965, ikke forelå ved afgivelsen af meddelelsen til Nordisk Råd, måtte man overveje at indkalde til endnu et møde til endelig redaktion af forslaget med henblik på dets forelæggelse for de respektive landes regeringer.

For yderligere at søge arbejdet med forslaget fremmet hurtigere i de

respektive ressortministerier udvidedes arbejdsudvalget med henblik på et sådant møde med 1 embedsmand fra henholdsvis jordbrugsdepartementet, Sverige, og Landbrugsdepartementet, Norge. Det viste sig herefter nødvendigt at afholde 2 arbejdsudvalgsmøder, hvorefter et af sekretariatet udarbejdet revideret forslag til »Indstilling om oprettelse af Nordisk institut for videreuddannelse i havekunst og landskabsplanlægning» udsendtes i juli 1966, samtidig med at sekretariatet anmodede medlemmerne om at fremsætte evt. ændringsforslag hurtigst muligt. Efter at der var afholdt et sekretariatsmøde med den svenske repræsentation i oktober, samledes arbejdsudvalget til en afsluttende drøftelse i november 1966. Ved denne lejlighed deltog en finsk observatør, og der blev ved samme lejlighed holdt et fællesmøde mellem Komiteen af 1966 for Nordisk efteruddannelse for by- og regionsplanlæggere (se Nordisk Råds rekommandation 33/1962) og arbejdsudvalget til afklaring af spørgsmålet om koordineringsmuligheder mellem de planlagte uddannelser.

Efter de afsluttende drøftelser er i januar 1967 til medlemmerne af arbejdsudvalget udsendt til godkendelse og underskrift et korrigeret forslag til »Indstilling om oprettelse af et nordisk institut i havekunst og landskabsplanlægning», som i løbet af kort tid forventes afgivet til behandling i de respektive ressortministerier.

Finlands regering (landbrugsministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Finland har tagit del i verksamheten sedan år 1964. I Finland liksom i de andra nordiska länderna har behovet för högre utbildning i trädgårdskonst fortgående ökats. Studerande från Finland har sedan senaste år erhållit utbildning vid högskolan för denna utbildning i Danmark. Trädgårdsundervisningskommittén har för undervisningsministeriet framställt, att de nu gällande stadgandena borde ändras så, att stipendier och studielån också skulle kunna beviljas för studier utomlands, varvid sådana även skulle kunna beviljas dem som studerar trädgårdskonst vid Konstakademien i Danmark.

Sveriges regering (jordbrugsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Den arbetsgrupp som haft till uppgift att utreda förutsättningarna att organisera en gemensam nordisk utbildning i trädgårdskonst har avslutat sitt arbete. Gruppen torde komma att till de nordiska ländernas regeringar inom kort överlämna ett betänkande om upprättande av ett nordiskt institut för vidareutbildning i trädgårdskonst och landskapsplanering.

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter hand, så snart förutsättningar härför i varje särskilt fall föreligger,

1. utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse, som tillförsäkrar sjömän med medborgarskap i ett nordiskt land och tjänstgörande å fartyg, hemmahörande i annat nordiskt land, samma rättsställning som fartygets hemland tillförsäkrar landets egna medborgare inom ramen för gällande sjömanslagstiftning,

2. i fråga om nordiska sjömän vidtaga erforderliga åtgärder för

a. en gemensamt hälsotjänst i hamnar utanför Norden,

b. likartade bedömningsgrunder vid läkarundersökning i nordiska och främmande hamnar och

c. likartad undervisning av personal i ledande ställning å fartygen i skeppsmedicin och skeppshygien samt gemensam läkarbok för sjömän jämte enhetliga bestämmelser för skeppsapotek (medicinkistor) samt

3. fortsätta det pågående utredningsarbetet i fråga om gemensam hälsotjänst för fiskare liksom beträffande försäkringskydd för sjöfolk.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 17 januari 1967:

Under hänvisning til tidligere meddelelser¹ meddeles:

Efter at rekommandationens pkt. 2 og 3 ifølge det socialpolitiske udvalg's beslutning af 31. januar 1966 er anset for slutbehandlet i rådet, vil der alene være at afgive meddelelse vedrørende pkt. 1 om indgåelse af gensidighedsaftaler mellem de nordiske lande med det formål at sikre national behandling på sømandslovens område af andre nordiske statsborgere.

Dette punkt er som tidligere meddelt opfyldt, for så vidt angår forholdet Danmark — Sverige og Danmark — Finland, og der har ikke i det forløbne

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1428.

år været ført forhandlinger med henblik på gennemførelse af en tilsvarende ordning for Danmark — Norge.

For så vidt angår fællesnordisk samarbejde vedrørende sømandsloven som helhed bemærkes, at Handelsministeriet i januar 1966 nedsatte et udvalg til revision af sømandsloven, og at dette udvalg har været i kontakt med de tilsvarende udvalg i Norge, Sverige og Finland med henblik på spørgsmålet om en yderligere koordinering af de nordiske landes sømandslove.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967:

Den av handels- och industriministeriet den 30 april 1965 tillsatta kommissionen, vars uppgift var att undersöka organiserandet av sjöfarandeas hälsovård, fick sitt betänkande färdigt den 31 mars 1966. I betänkandet utreds frågor angående sjömans läkarundersökning och duglighet för sjö-tjänst, sjukvård för sjömän, centralregister för sjömän samt angående fartygsapotek och buller ombord på fartyg.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 31 januari 1967:

I forbindelse med Nordisk Råds 14. sesjon i 1966 ble ovennevnte rekommandasjons pkt. 2: Felles helsetjeneste for sjömenn m. v. og rekommandasjonens pkt. 3: Utredning av spørsmålet om gjensidighet med hensyn til de spesielle trygdeordninger vedrørende sjömenn og om felles helsetjeneste for fiskere, avskrevet¹.

Med hensyn til rekommandasjonens pkt. 1: Gjensidighetsavtaler etter landenes sjömannslover uttalte Rådets sosialpolitiske utvalg at det anså det »värdefullt att även fortsättningsvis erhålla meddelanden från Norge». Det ble anført videre:

Utskottet finner det nämligen vara av intresse att följa det arbete, som den i Norge nyligen tillsatta kommittén för revisions av den norska sjömannslagen kommer att utföra, och att taga del av de resultat vartill arbetet leder med hänsyn till rekommendationens punkt 1.

Den i Norge ved kgl. res. av 10. oktober 1965 nedsatte Komité for revisjon av sjömannsloven og derunder å utarbeide verneforskrifter for unge sjömenn har ennå ikke avsluttet sitt arbeide. En har fått opplyst at det samme også gjelder de sjömannslovkomitéer som er blitt nedsatt i Danmark, Finland og Sverige.

Komitéene har innbyrdes kontakt.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1430—1432.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att låta de statliga expordokumenterna erhålla en enhetlig utformning,
2. att verka för att enighet vinnas även beträffande övriga expordokumenttyper samt
3. att i de internationella organ, som sysslar med expordokumentfrågor, samverka för att främja de idéer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Sedan i oktober 1963 enighet uppnåtts inom ECE om utformningen av en internationell modellblankett har i de nordiska länderna ägt rum en successiv anpassning till ECE:s dokumentsystem av de i Norden använda handelsdokumenten med resultat att i dag en gemensam utformning är tillgänglig för flertalet sådana dokument.

Såsom framgår av tidigare meddelanden om rek. 24/1959¹ har materialet från en inom nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor företagen expertutredning lagts till grund för arbetet inom ECE med en teknisk handbok i handelsdokumentfrågor. Jämsides med arbetet inom ECE med en sådan handbok har inom nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor utarbetats en efter nordiska förhållanden anpassad motsvarande publikation. Den nordiska handboken, som kommer att ges ut i Nordisk utredningsserie, är för närvarande under tryckning. Genom handboken har erhållits det tekniska underlag som behövs för att samordningen och anpassningen till ECE-systemet av de i Norden använda handelsdokumenten skall kunna fullföljas.

Genom de åtgärder som ovan redovisats synes rekommendationens syften vara uppfyllda.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1656.

*BILAGA***Betänkande av rådets ekonomiska utskott i anledning av meddelandet**

Til det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 15. sesjon fra Sveriges regjering på vegne av samtlige regjeringer. Av meldingen fremgår at samarbeidet om enhetlig utformning av eksportdokumenter er kommet meget langt. Det nordiske samarbeid på dette felt har dannet mønster for ECE's arbeid med en teknisk håndbok i handelsdokumentspørsmål og på nordisk basis er utarbeidet en tilsvarende håndbok som er under trykking.

Med det arbeid som er utført mener utvalget at de tiltak som ble anbefalt i rekommandasjonen er gjennomført.

Utvalget innstiller.

at rådet tar meldingen til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, 10. mars 1967

Folke Björkman

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Arne Geijer

Kuuno Honkonen

Kai Lindberg

Ordförande

A. C. Normann

Erling Petersen

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Eino Sirén

V. J. Sukselainen

Meddelande

om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Sveriges regering att i samverkan med övriga nordiska länders regeringar närmare utreda möjligheterna, på vad sätt medborgare i annat nordiskt land än Sverige, som arbetar i sistnämnda land, skall kunna erhålla likställighet med svensk medborgare med avseende å rätten till förmåner från allmänna tjänstepensioneringen i Sverige.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Genom lag den 27 maj 1966 (nr 236) angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring har tidigare regler inom tilläggs-pensioneringen, som varit strängare för utlänningar än för svenska medborgare, i huvudsak slopats. Ändringen har trätt i kraft den 1 juli 1966. De regler som ger svenska medborgare, födda något av åren 1896—1923, en särskilt förmånlig ställning har dock bibehållits.

Beträffande medborgare i Finland, Danmark, Island och Norge har försäkringsdomstolen i dom den 15 september 1966 med stöd av artikel 1 i den nordiska konventionen om social trygghet funnit, att konventionen är tillämplig i fråga om försäkringen för allmän tilläggspension. Domen anses innebära att för medborgare i nämnda länder, som är stadigvarande bosatta i Sverige, skall gälla samma regler i fråga om förmån från tilläggs-pensioneringen som för svenska medborgare.

Frågan om tilläggspension för medborgare i nordiskt grannland, som har arbetsanställning i Sverige utan att vara bosatt därstädes, är för närvarande föremål för utredning inom nordiska pensionsutskottet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1960 från Sveriges regering.

Av meddelandet framgår att genom lagändringar under år 1966 i Sverige i lagen om allmän försäkring tidigare regler om tilläggspensionering, vilka varit strängare för utlänningar än för svenska medborgare, i huvudsak slopats. Vidare framgår att genom en av svenska försäkringsdomstolen i september 1966 meddelad dom beträffande medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge, vilka är stadigvarande bosatta i Sverige, samma regler skall gälla i fråga om förmån från tilläggspensioneringen som för svenska medborgare samt att frågan om tilläggspension för medborgare i nordiskt grannland, vilka har arbetsansällning i Sverige utan att vara bosatt där, är föremål för utredning inom nordiska pensionsutskottet.

Utskottet konstaterar, att rekommendationens syfte i huvudsak uppnåtts genom de ändringar, som genomförts under 1966 i lagen om allmän försäkring beträffande utlännings ställning inom tilläggspensioneringen samt genom försäkringsdomstolens dom hösten 1966 om tilläggspensioneringens tillämpning på medborgare i annat nordiskt grannland, vilka stadigvarande är bosatta i Sverige. Med anledning härav och då frågan om tilläggspensionering för arbetstagare i gränstrakterna väckts i Nordiska rådet genom ett medlemsförslag i ämnet (A 137/s) finner utskottet rekommendation nr 1/1960 för rådets del kunna anses slutbehandlad.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser denna rekommendation för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 25 februari 1967

Sigröd Ekendahl

Fung, förman

Einar Gustafsson

Kaarlo af Heurlin

Jørgen Jensen

Lars Korvold

Lars Larsson

Harald Løbak

Helge Nielsen

Olavi Saarinen

Salve Salvesen

Veikko Savola

Meddelanden
om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam
läkarmarknad

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra det framlagda förslaget om gemensam läkarmarknad (Sak A 2/1960) med den jämkning, som för Norges vidkommande betingas av gällande krav på ett halvt års assistenttjänstgöring hos »offentlig lege» för behörighet att där utöva självständig läkarverksamhet.

Norges regering (Socialdepartementet) meddelar den 23 december 1966:

Overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for leger, undertegnet i Stockholm 18. juni 1965, trådte i kraft 10. august 1966.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan samtliga ratifikationsinstrument deponerats, har överenskommelsen den 18 juni 1965 mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare trätt i kraft den 10 augusti 1966.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session av-
givna meddelanden om rekommendation nr 2/1960 från Norges och Sveriges
regeringar.

Av meddelandena framgår, att sedan samliga ratifikationsinstrument de-
ponerats, överenskommelsen den 18 juni 1965 mellan Danmark, Finland,
Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare trätt i
kraft den 10 augusti 1966.

Häri genom torde rekommendationens syfte till fullo uppnått. Utskottet
finner rekommendationen nr 2/1960 kunna anses slutbehandlad.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
denna rekommendation för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 25 februari 1967

Sigrid Ekendahl

Fung. förman

Einar Gustafsson

Kaarlo af Heurlin

Jørgen Jensen

Lars Korvald

Lars Larsson

Harald Løbak

Helge Nielsen

Olavi Saarinen

Salve Salvesen

Veikko Savela

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i
arktisk medicin

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å ta de nødvendige skritt for opprettelse av en samarbeidskommisjon for forskning innen arktisk medisin og stille de nødvendige midler til disposisjon for kommisjonen, som bør få følgende mandat:

a. å ta initiativ til nye forskningsprosjekter, koordinere igangværende forskningsarbeid og vurdere foreslåtte forskningsprosjekter på den arktiske medisins område i de nordiske land,

b. å fremme forskning innen arktisk medisin på andre måter som den finner hensiktsmessig, samt

c. så snart som mulig å fremlegge resultatene av sine overveielser, herunder også spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for arktisk medisin, knyttet til et medisinsk fakultet.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 9 februari 1967 å samtlige regeringars vägnar:

Den nordiska samarbetskommissionen för forskning i arktisk medicin höll möte i Oslo den 13 och 14 maj 1966. Av den resolution som avgavs av mötet framgår, att samarbetskommissionen anser enkätundersökningen inom de arktiska områdena slutförd och att kommissionens arbete borde inriktas på främjande av det egentliga forskningsarbetet. Kommissionen anser det nödvändigt, att ett fast sekretariat med det snaraste inrättas för den och att tillräckligt mycket medel anslås för detta. På så sätt skulle det bli möjligt att koordinerat kalla experter på området till de nordiska länderna och hålla symposier i arktisk medicin, grunda ett specialbibliotek samt inleda samarbete med internationella organisationer. Sekretariatet borde förläggas till något redan existerande medicinskt centrum, enligt samarbetskommissionens förslag till Uleåborgs universitet. Däremot rekommenderar

kommissionen icke inrättandet av en särskild samnordisk medicinsk forskningsanstalt i arktisk medicin utan anser, att forskning i arktisk medicin, koordinerad och understödd av samarbetskommissionen, borde bedrivas vid redan existerande medicinska och andra inrättningar. För konkreta forskningsprogram begär kommissionen för år 1967 ett anslag på 200 000 svenska kronor. Kommissionens övriga utgifter skulle år 1967 uppgå till sammanlagt 105 000 svenska kronor.

Undervisningsministeriet tillställde den 14 september 1966 de övriga nordiska ländernas undervisningsministerier till kännedom den resolution som avgivits av nordiska samarbetskommissionen för forskning i arktisk medicin och anhöll tillika, att ministerierna skulle avge utlåtande om samarbetskommissionens förslag och om situationen inom ifrågavarande samarbete i allmänhet. Av svaren framgår, att den danska regeringen, i varje fall icke år 1967, kan anslå medel för främjande av den samnordiska forskningen i arktisk medicin och osäkert är, om den norska regeringen kan göra det. I Sverige har medicinska forskningsrådet förklarat sig berett att efter prövning i varje särskilt fall bevilja medel för genomförande av de konkreta projekt, som samarbetskommissionen kan finna lämpliga.

I intetdera svaret tager man än så länge positiv ställning till själva saken.

Undervisningsministeriet är för sin del redo att redan år 1967 delta i finansieringen av de åtgärder, som påkallas av förslaget i samarbetskommissionens resolution. På grund av det ovan anförda är det dock uppenbart, att samarbetet inom arktisk medicinsk forskning inte ännu år 1967 kommer igång i enlighet med samarbetskommissionens rekommendationer. För att få samarbetskommissionens syn på den aktuella situationen samt för anskaffning av tilläggsmaterial till regeringarnas bruk har undervisningsministeriet efter samråd med de andra nordiska undervisningsministerierna anmodat samarbetskommissionen att snarast möjligt hålla ett möte samt ge ett utlåtande om, hur samarbetet inom arktisk medicinsk forskning, med hänsyn till de andra ministeriernas svar, borde skötas i fortsättningen. Särskilt bör samarbetskommissionen i sitt utlåtande fästa uppmärksamhet vid möjligheten att redan i detta skede informera regeringarna om aktuella konkreta forskningsprojekt inom arktisk medicinsk forskning samt vid frågan om nödvändigheten av att ge samarbetskommissionen egna anslag för finansiering av forskningsverksamheten.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 26 januari 1967:

Til delegasjonens orientering følger nedenfor sitat av Kirke- og undervisningsdepartementets brev til det finske undervisningsministerium av 20. oktober 1966 om denne saken:

Kirke- og undervisningsdepartementet har bemerket at Den nordiske samarbeidskommissjon har konstatert at ett av de innkomne forskningsprosjek-

ter («Skoltelapprosjektet») er så klart formulert at det fortjener øyeblikkelig behandling.

Det er foreslått at det bevilges i alt sv.kr. 55 000 til å påbegynne dette prosjekt i 1965, men det i referatet omtalte »bilag» er ikke lagt ved ekspedisjonen hit. Det er derfor ikke mulig å se hva totalkostnadene ved gjennomføringen av dette prosjekt vil bli.

Ellers er det foreslått et årlig beløp på sv.kr. 105 000 til et felles sekretariat og seminar, symposium o.l., samt sv.kr. 200 000 pr. år til videre foreliggende forskningsprosjekter.

Som kjent følger statsbudsjettet i Norge kalenderåret, og budsjettforslaget for kalenderåret 1967 er for lengst ferdig utarbeidet. Departementet har ikke disposisjonsbevilgning som kan brukes til tilskott av den størrelsesorden det her er tale om, og det må derfor vurderes av Regjeringen om det skal fremmes proposisjon om tilleggsbevilgning for 1967.

Før saken blir drøftet i Regjeringen, må en be om å få en oversikt over de andre forskningsprosjekter som kan være aktuelle i årene framover.

Videre tør en be om å få tilsendt en redegjørelse for totalutgiftene ved det såkalte »Skoltelapprosjektet».

En vil ellers uttale som sin forutsetning for eventuelt norsk bidrag til dette samarbeidsprosjektet at man følger forslaget fra Utvalget om personalforhold og utgiftsfordeling m. v. ved fellesinstitusjoner i Norden, om at bidragene fra de enkelte land følger samme fordelingsnøkkel som landenes bidrag til De forente nasjoner.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om forskning i arktisk medicin¹

Till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Vid Nordiska rådets 14:e session 1966 konstaterade rådets kulturutskott, att frågan om samarbete på den arktiska medicinens område icke avancerat sedan föregående session. I sitt betänkande förutsatte kulturutskottet, att åtgärder vidtas för att aktivera den nordiska samarbetskommissionens för arktisk medicin verksamhet och för slutförande av den pågående utredningen om formerna för ett permanent nordiskt samarbete på ifrågasvarande område, särskilt i fråga om inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet. Utskottet hänvisade också till att mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och rådets presidium den 29—30 oktober 1965 i Imatra beslöt att anmoda den nordiska samarbetskommissionen att med det snaraste inkomma med ett konkret förslag om en samnordisk forskningsinstitution.

Av de till 15:e sessionen erhållna meddelandena framgår, att samarbetskommissionen anser, att kommissionens arbete bör inriktas på främjande av det egentliga forskningsarbetet, att ett fast sekretariat med det snaraste bör inrättas och att tillräckliga medel bör anslås härför. Enligt samarbetskommissionens mening bör sekretariatet förläggas till Uleåborgs universitet. Däremot rekommenderar kommissionen icke inrättandet av en särskild samnordisk forskningsanstalt i arktisk medicin. Denna forskning, koordinerad och understödd av samarbetskommissionen bör i stället bedrivas vid redan existerande medicinska och andra institutioner. För konkreta forskningsprogram begär kommissionen för år 1967 ett anslag på 200 000 svenska kronor och för övriga utgifter 105 000 svenska kronor.

Finlands undervisningsministerium, som är koordinerande i denna sak, tillställde i september 1966 de övriga ländernas undervisningsministerier samarbetskommissionens förslag med begäran om yttrande. Av svaren framgår, att den danska regeringen, i varje fall ej under år 1967, kan anslå medel för denna forskning och att det är osäkert om den norska regeringen kan göra det. I Sverige har medicinska forskningsrådet förklarat sig berett att efter prövning in casu bevilja medel för konkreta projekt. Undervisningsministeriet i Finland konstaterar, att i intet av svaren än så länge tages positiv ställning till själva saken och finner, att det är uppenbart, att samarbetet om arktisk medicinsk forskning ännu inte år 1967 kommer i

¹ Svar, se s. 139.

gång i enlighet med samarbetskommissionens rekommendationer. För egen del förklarar sig det finska undervisningsministeriet redo att redan år 1967 delta i finansieringen av ett samarbete i enlighet med samarbetskommissionens förslag.

Situationen är således den, att det koordinerande landet är berett att inleda samarbetet, medan de övriga länderna uppenbarligen inte är villiga att påtaga sig de ekonomiska skyldigheter som genomförandet av samarbetskommissionens förslag förutsätter. Det är tydligt att denna fråga kört fast. Det har nu förflutit jämnt tio år sedan tanken första gången framfördes i rådet, som ett finskt regeringsförslag, vid sessionen år 1957 i Helsingfors. De nu anhängiga rekommendationerna är respektive sju och tre år gamla. Skall det bli något av samarbetet på detta område bör den nordiska samarbetskommissionens förslag med det snaraste genomföras.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige:

Vilka åtgärder ämnar regeringarna vidtaga för att skapa förutsättningar genomföra rekommendationerna från den nordiska samarbetskommissionen för forskning i arktisk medicin?

Stockholm den 3 mars 1967

Folke Björkman

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 15:e session å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande från Finlands regering samt ett meddelande från Norges regering om rekommendationerna nr 11/1960 och nr 17/1964.

En i ärendet av riksdagsmannen Folke Björkman till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige vid rådets plenum den 3 april 1967 riktad fråga har besvarats av undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland.

I ärendets handläggning i utskottet har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland, och statsrådet Ragnar Edenman, Sverige.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts byråchefen Matti Aho, Finland, och ekspedisjonssjef Enevald Skadsem, Norge.

Meddelandena ger vid handen, att den nordiska samarbetskommissionen för forskning i arktisk medicin föreslagit, att ett fast sekretariat för kommissionen med det snaraste bör inrättas och att detta borde förläggas till Uleåborgs universitet. Däremot rekommenderar kommissionen icke inrättandet av en särskild samnordisk forskningsanstalt i arktisk medicin. Denna forskning, koordinerad och understödd av samarbetskommissionen bör i stället bedrivas vid redan existerande medicinska och andra institutioner. För konkreta forskningsprogram begär kommissionen för år 1967 ett anslag av 200 000 svenska kronor och för övriga utgifter 105 000 svenska kronor.

På grundval av meddelandena och de upplysningar utskottet erhållit av de sakkunniga finner utskottet, att det är uppenbart, att samarbetet om arktisk medicinsk forskning ännu inte under innevarande år kan inledas i enlighet med samarbetskommissionens förslag. Endast undervisningsministeriet i Finland har förklarat sig redo att år 1967 delta i finansieringen av samarbetet i enlighet med sagda förslag.

Vid sådant förhållande finner utskottet anledning uttala, att skyndsamma åtgärder bör vidtas för att med det snaraste skapa förutsättningar för att inleda nordiskt samarbete om forskning i arktisk medicin i enlighet med de av den nordiska samarbetskommissionen för forskning i arktisk medicin framlagda förslagen.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 4 april 1967

<i>Georg Backlund</i>	<i>Folke Björkman</i>	<i>Julius Bomholt</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i> Förman
<i>Håkon Johnsen</i>	<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>	<i>Sylvia Siltanen</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast tillsätta en nordisk ministerkommitté för samordning av hjälpen åt utvecklingsländerna och att åvägabrinda en sådan ordning, att representanter för de nordiska länderna ömsesidigt får möjlighet att laga del av och följa det utredningsarbete, som pågår i respektive länder.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Udenrigsministeriet) meddelar den 24 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den nordiske Ministerkomité har efter afgivelsen af sin tillægsmeddelelse af 30. november 1965 afholdt møde den 7. februar 1966 i Oslo og den 22. august 1966 i København.

Styrelsen for Det nordiske Tanganyika-projekt, der blev nedsat i henhold til den internordiske regeringsaftale af 15. januar 1963, har i 1966 afholdt fem møder. Formandskabet i styrelsen, som efter aftalen går på skift mellem de nordiske lande, beklædtes indtil den 30. juni 1966 af professor Poul Nyboe Andersen, Danmark, og fra og med den 1. juli 1966 af generaldirektøren Ernst Michanek, Sverige. Styrelsens eksekutivsekretær var indtil 30. september 1966 fil. dr Lars Boman, Sverige. Fra og med 1. oktober 1966 har byrådirektøren Olof Murelius, Sverige, fungeret som eksekutivsekretær.

Nedenfor redegøres for Ministerkomitéens hittidige behandling af spørgsmål i forbindelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1961.

1. Fællesnordiske projekter

a. Tanzania

1. Det Nordiske Tanganyika-projekt

I meddelelse af 23. november 1965 og i tillægsmeddelelse af 30. november 1965 til Nordisk Råds 14. session er der gjort rede for Det nordiske Tanganyika-projekts virksomhed indtil sidstnævnte dato.

Udbygningen af det nordiske projekt i Kibaha er fortsat i 1966. Gymnasiet er i sin helhed færdigbygget, medens sundhedscentret og det såkaldte »Project Centre» ventes færdigt i 1967.

Undervisningen ved landbrugsskolen har i 1966 omfattet gennemsnitligt 130 elever pr. måned. Lærerstaben består af en nordisk rektor og fem tanzanianske lærere.

Gymnasiet havde ved årsskiftet 1966/67 419 elever og en lærerstab bestående af en nordisk rektor, nitten nordiske og to tanzanianske lærere.

Sundhedscentret har i 1966 fortsat sin virksomhed i midlertidige lokaler. Poliklinikken har haft et gennemsnitligt besøg af 3500 patienter pr. måned. Undervisningen ved centret, som omfatter forebyggende medicinsk behandling, foregår til dels i et løbende samarbejde med Dar es Salaams lægehøjskole. Centrets stab bestod i 1966 af 17 personer, heraf tre nordiske (incl. centrets chef) og 14 tanzanianske.

Det nordiske personale ved projektet i 1966 omfattede ialt 33 personer. Endvidere var ca. 200 lokalt ansat.

Der var for 1966 vedtaget et budget på ialt 14,031 mill. sv. kr.

I foråret 1966 forelagde de nordiske revisorer deres beretning for projektets virksomhed i regnskabsåret 1964 og tilskrev samtidig Styrelsen. Ministerkomitéen tog på sit møde den 22. august 1966 den pågældende revisionsberetning til efterretning og anførte i communiquéet fra mødet, at de af revisorerne påpegede forhold i forbindelse med projektet i dets opbygningsfase allerede ved beslutninger i projektets styrelse var blevet ændret, og man gav udtryk for tilfredshed hermed.

Efter beslutning i Ministerkomitéen den 8. februar 1965 er revisionen blevet betroet de af den svenske regering udpegede revisorer, der udnævntes den 14. maj 1965. I efteråret 1966 aflagde de svenske revisorer beretning for projektets virksomhed i regnskabsåret 1965 og har samtidig tilskrevet styrelsen. I beretningen har revisorerne fremført bemærkninger og rekommandationer vedrørende projektets administration og fremtidige afvikling.

2. Nyt nordisk projekt

Ministerkomitéen anbefalede på sit møde den 2. august 1966, at der udsendes en nordisk delegation til Tanzania for at føre forhandlinger med Tanzanias regering om videreførelse af den nugældende regeringsaftale

mellem de fire nordiske lande og Tanzania om det nordiske projekt i Kibaha. Regeringsaftalen udløber den 31. december 1967. Det er Ministerkomitéens ønske, at regeringsaftalen forlænges til og med den 31. december 1969.

Det forudsættes herved, at Tanzanias regering fra og med den 1. januar 1970 overtager ansvaret for og administrationen af det nuværende projekt, og at forberedende skridt med dette for øje bliver taget af Tanzanias regering.

Styrelsen står i den nærmeste fremtid over for den opgave dels at medvirke til den af Ministerkomitéen besluttede forlængelse af aftalen mellem de fire nordiske lande og Tanzania, dels i henhold til Ministerkomitéens rekommandation af 24. november 1965 at fortsætte planlægningsarbejdet med et nyt nordisk projekt i Tanzania med udgangspunkt i den forudsætning, at et gennemsnitligt årligt rammebeløb på 15 mill. sv. kr. i femårsperioden 1967—1971 kan stilles til disposition for dels at videreføre og afslutte projektet i Kibaha, dels at realisere et nyt fællesnordisk projekt i Tanzania.

En af Styrelsen for Det nordiske Tanganyika-projekt nedsat arbejdsgruppe bestående af styrelsesmedlemmer samt eksekutivsekretæren har i februar 1966 aflagt besøg i Tanzania og afgivet beretning til Styrelsen.

b. Kenya

Ministerkomitéen vedtog på sit møde i Oslo den 7. februar 1966 at godkende et forslag til et nyt fællesnordisk bistandsprojekt i Kenya på kooperationens område i overensstemmelse med de planer, som var udarbejdet af de nordiske bistandsorganer, og anbefalede, at myndighederne i Kenya snarest blev underrettet om, at man fra nordisk side ønskede at indlede drøftelser om en samarbejdsaftale.

Det forudsattes samtidig, at udkast til aftale mellem de nordiske lande og Kenya om projektet ville blive forelagt for Ministerkomitéen så snart som muligt. Ministerkomitéen anbefalede endvidere, at administrationen af projektet henlægges til det danske bistandsorgan. De fire landes bistandschefer samt repræsentanter for kooperationen i de nordiske lande skulle fungere som interimstyre, indtil der var fastlagt generelle regler for administrationen af nordiske bistandsprojekter.

Den 14. februar 1966 overrakte de nordiske ambassadører i Nairobi en »declaration of intent» til det kenyanske udenrigsministerium, hvori der gives tilsagn om nordisk medvirken til udbygning af den kooperative bevægelse i Kenya i form af økonomisk støtte til udbygning af en national andelsskole og ved at stille nordiske eksperter til rådighed for planlægnings- og instruktionsvirksomhed.

Som det første skridt henimod gennemførelsen af den nordiske bistand

udsendtes den 15. august 1966 fire kooperationsekspertler til Kenya med den opgave at bistå ved planlægningen af den ønskede udvikling af andelsbevægelsen og af den centrale andelsskole.

Endvidere er der i løbet af sommeren 1966 rekrutteret 23 nordiske andelsrådgivere, som i tiden 4. oktober—15. december 1966 har gennemgået et særligt uddannelseskursus i Helsingør. Deres udrejse til Kenya har fundet sted i begyndelsen af januar 1967.

c. Nye regler for administrationen af nordiske projekter

Ministerkomitéen vedtog på sit møde i København den 22. august 1966 at forelægge et forslag til nye retningslinier for administrationen af fællesnordiske u-landsprojekter for de respektive nordiske regeringer.

Forslagets vedtagelse vil bl. a. indebære, at der skal nedsættes en fællesnordisk styrelse for samtlige nordiske bistandsprojekter, og at administrationen af det enkelte projekt som regel overdrages et af de nationale bistandsorganer. Efter indstilling af det nationale bistandsorgan udpeger styrelsen en embedsmand til i egenskab af projektsekretær for det enkelte nordiske projekt under tilsyn og ledelse af bistandsorganets direktion at være direkte ansvarlig for projektets administration. På ministerkomitéens møde den 22. august 1966 blev det imidlertid bestemt, at det nordiske Tanganyika-projekts sekretariat indtil videre forbliver selvstændigt.

Fordelingen af omkostningerne mellem de nordiske lande skal efter forslaget være: Sverige 45 %, Danmark 23 %, Norge 16 % og Finland 16 %.

Nordisk Råds præsidium har senere i et brev af 21. september 1966 rettet henvendelse til statsministrene i Sverige, Danmark, Norge og Finland og henstillet, at Nordisk Råd får lejlighed til at udtale sig, før det træffes afgørelse i sagen. De fire nordiske regeringer har herefter meddelt, at der fra deres side ikke er noget til hinder for at udsætte gennemførelsen af de nye retningslinier til efter Nordisk Råds samling i Helsingfors i april 1967, hvor det antages, at Rådet vil få lejlighed til at drøfte sagen.

Teksten til forslaget i sin helhed er vedlagt denne meddelelse som bilag.

2. Nordiske u-landsinstitutter

Det nordiske Afrika-institut i Uppsala

som efter den 1. juli 1964 udgør en selvstændig statsinstitution under det svenske Ecklesiastikdepartementet (kirke- og kulturministeriet) har i 1966 fortsat sin hidtidige virksomhed. Instituttet har i løbet af året formidlet en række kontakter med myndigheder, institutioner og lignende i Afrika efter anmodning fra forskere, journalister og andre. Endvidere har instituttet organiseret eller medvirket ved en række af den svenske bistandsorganisation, Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)s uddannelses- og re-

krutteringskurser. Ved de af instituttet organiserede kurser har man som princip inviteret nordiske foredragsholdere, og repræsentanter for nordiske bistandsorganisationer har gennemgående deltaget som observatører.

Instituttets bibliotek har i det forløbne år fortsat sin hurtige udvikling. Det er således blevet forøget med 900 bind foruden et stort antal tidsskrifter af forskellig art. Biblioteket omfatter nu ca. 5.000 bind. I øjeblikket råder instituttet over 500 aviser og tidsskrifter. Bibliotekets udlånsvirksomhed er øget væsentligt. Under møder i maj og november 1966 har instituttet uddelt ialt 115.035 sv. kr. til rejsestipendier til forskning i Afrika. Stipendierne er tildelt finske, norske og svenske forskere.

Foruden de af instituttet udsendte »New Letters», der udkommer i såvel engelsk- som fransksproget version, samt oversigter over nordiske videnskabelige bibliotekers nyerehvervelser af afrikansk litteratur har instituttet bl. a. udgivet »Problemet Rhodesia» af Holger Benettsson, »Afrikas Industrialisering» af B. A. Berg og Tord Ekström, »Kooperation i U-land» samt »FN's økonomiske kommission for Afrika, en orientering» ved Gunnar Hullner. Endvidere Knud Erik Svendsens »Den økonomiske og politiske udvikling i Tanzania». En del af instituttets publikationer har man foranlediget oversat, således er Sven Fockstedts »Afrikansk Fækkföreningsrörelse» oversat og udgivet af Mellemfolkeligt Samvirke, København, under titlen »Afrikansk Fagbevægelse», og »Problemet Rhodesia» af Holger Benettsson er oversat til norsk og udgivet af Paxforlaget i Oslo. Endvidere er »Afrikas Industrialisering» oversat og publiceret i sin helhed i det danske tidsskrift »Rapport».

Endelig har instituttet givet bidrag til udgivelsen af »Afrika-rapport» på Gyldensdals forlag, København, som præsenterer foredrag fra en med instituttets støtte arrangeret Afrikakonference i Nyborg, Danmark.

Et betydeligt antal gæstforelæsere har på opfordring fra instituttet holdt offentlige forelæsninger ved Uppsala universitet. Endvidere har instituttet holdt sit tredje internationale seminar i Uppsala den 26.—28. april 1966 om emnet »Refugee Problems in Central and Southern Africa». I sidstnævnte seminar, som udgives i bogform i foråret 1967, deltog et stort antal repræsentanter for flygtningehjælpeorganisationer i de nordiske lande.

3. Øvrigt samarbejde mellem de nordiske bistandsorganer

De nordiske bistandsmyndigheders indbyrdes kontakt er intensiv og fortløbende. Bistandsorganernes chefer mødes til særskilte drøftelser omtrænt hver anden måned eller oftere. Her diskuteres muligheden af fælles standpunkter eller samordnet aktivitet i spørgsmål, som angår bistand.

Anmodninger fra udviklingslande om bilateralt bistand udveksles regelmæssigt mellem myndighederne. I mange sådanne spørgsmål træffes be-

slutning i de respektive lande, først efter at indbyrdes samråd har fundet sted, hvorved man i en del tilfælde finder at kunne gøre parallelle indsatser og i andre tilfælde at kunne undgå dobbeltdækning. Mødemateriale og beslutninger fra de respektive myndigheders styrelsesmøder udsendes på lignende vis til underretning. Oversigter og redegørelser for virksomheden i marken udveksles mellem myndighederne. Da flere nordiske lande i en vis udstrækning har udvalgt de samme modtagerlande som prioriterede, muliggør oplysningsudvekslingen, at indsamlingen af fakta for bedømmelse af konkrete bistandsspørgsmål lettes.

På det politisk-principielle plan har udvekslingen af erfaringer og oplysninger været af stor betydning på flere områder, f. eks. familieplanlægningsvirksomhed og flygtningeuddannelse.

Under den igangværende vurdering af bistandsvirksomhedens organisation og indretning har de nordiske myndigheder til stadighed støttet sig til hinandens erfaringer. Dette har f. eks. været tilfældet i forbindelse med redegørelsen om den norske bistandsvirksomhed for 1966.

På det organisatoriske og administrative område har bistandsmyndighederne kunnet hjælpe hinanden i en række praktiske spørgsmål f. eks. angående decentralisering, omkostningsredegørelse, informationstjeneste, arkivering, biblioteksservice, ekspert- og sproguddannelse, personalerekruttering og frivilliges tjeneste. Den multilaterale stipendiatvirksomhed har længe været koordineret.

Der fandt en række indbyrdes studiebesøg sted mellem forskellige afdelinger af de forskellige nordiske bistandsmyndigheder. Et møde mellem de nordiske organisationer for udsendelse af frivillige fandt sted i januar 1966 i Oslo. En nordisk konference for journalister tilrettelagdes i Stockholm af bistandsmyndighederne i februar 1966. Ved to orienterings- og rekrutteringskurser for potentielle u-landseksperter indenfor voksenundervisningsområdet, som tilrettelagdes i Sverige, deltog indbudte kandidater fra hele Norden.

Udveksling af personale forekommer. Som eksempel kan nævnes, at syv borgere fra de øvrige nordiske lande var udsendt af svensk bilateral u-landsvirksomhed i 1966. En medarbejder på orlov fra den svenske bistandsmyndighed har siden 1965 gjort tjeneste under den norske myndighed.

BILAGA 1**Förslag till riktlinjer för administrationen av nordiska U-landsprojekt****I. Generellt**

Ministerkomiteen for samordning af hjælpen til udviklingslandene, der nedsattes i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 3 af 22. februar 1961, tjener som kontaktoorgan for drøftelse og fremlæggelse af forslag om konkrete nordiske samarbejdsopgaver på bistandsområdet.

Under ministerkomiteen bør findes en styrelse, der assisteres af et sekretariat indenfor eller tilknyttet bistandsorganet i de enkelte lande.

II. Ministerkomiteen

1. Ministerkomiteen behandler forslag om fælles nordiske indsatser, der skal forelægges regeringerne, samt tager stilling til vigtigere principielle og politiske spørgsmål angående projekternes gennemførelse eller udvidelse, ligesom den tager stilling til forhandlinger og aftaler m. m. angående nye projekter. Forslag og andet forberedelsesarbejde, som styrelsen eller et af bistandsorganerne foranstalter udført for at give ministrene lejlighed til på baggrund af projektets karakter at bedømme deres respektive landes interesse og mulighed for at deltage i et projekt, må ikke skabe nogen moralsk forpligtelse over for modtagerlandet, før ministerkomiteen har givet sin foreløbige godkendelse.

2. Ministerkomiteen træffer årligt på de respektive regeringers vegne beslutning om projekternes budgetter. Fordelingen af omkostningerne skal være: Sverige 45 %, Danmark 23 %, Norge 16 % og Finland 16 %. Virksomhedsberetninger samt regnskabsafslutninger og revisionsberetninger om projekternes administration forelægges ministerkomiteen af styrelsen, respektive revisorerne.

III. Styrelsen

1. Der bør findes en fælles nordisk styrelse for de af regeringerne godkendte projekter i forskellige lande. Herved kan man bedre udnytte erfaringerne fra et projekt til fordel for et andet og bevare fuld oversigt over alle økonomiske spørgsmål.

2. De nordiske landes regeringer udpeger hver to repræsentanter og en

suppleant til styrelsen. Formandskabet skifter mellem landenes repræsentanter.

Hvert land har een stemme i styrelsen og beslutning træffes enstemmigt. Hvis et lands repræsentanter ikke er enige, bortfalder landets stemme, medmindre spørgsmålet stilles i bero, eller der kan indhentes en udtalelse fra landets repræsentant i ministerkomiteen.

I styrelsen bør indgå repræsentanter for den almene opinion i de nordiske lande og for bistandsorganerne i de fire lande. Styrelsen fastsætter selv regler for indkaldelse af eksperter.

3. Styrelsen træffer beslutning angående projekternes gennemførelse i overensstemmelse med aftalerne med modtagerlandene og inden for rammen af det af ministerkomiteen for hvert projekt godkendte budget. Styrelsen kan på sin side delegeres beslutningsret og -ansvar til det administrative organ.

IV. Administrationen

1. Administrationen af de enkelte nordiske projekter skal i reglen betros et af de nationale bistandsorganer. Den nordiske styrelse træder derved i stedet for det nationale bistandsorgans styrelse eller tilsvarende myndighed og varetager tilsvarende beføjelser i relation til det nordiske projekt.

2. Efter indstilling indenfor dette af det nationale bistandsorgan udpeger styrelsen en embedsmand til i egenskab af projektsekretær for det enkelte nordiske projekt under tilsyn og ledelse af bistandsorganets direktion at være direkte ansvarlig for projektets administration. Til udførelse af sine opgaver skal han kunne gøre brug af bistandsorganets kapacitet for den løbende administration (projektadministration), kasse- og regnskabs-tjeneste, personalerekruttering og personaleadministration. Herved tilgødes ønsket om nær samordning og koordination med det nationale bistandsorgan og dets ledelse, hvilket forudsætter forelæggelse for dets direktion. At bistandsorganet er repræsenteret i styrelsen må antages at udgøre en garanti for, at kompetence- og loyalitetskonflikter kan undgås.

3. Udgifter, der klart lader sig identificere — hvortil ikke skal medregnes rejseomkostninger i forbindelse med styrelsesmøder — dækkes af de nordiske lande i henhold til den aftalte omkostningsfordeling. For at undgå forskelle i lønniveau mellem projekter, der administreres af de respektive lande, bør inden for fælles nordiske projekter lønninger for udsendt personel samt forsikringer og andre sociale ydelser være identiske og nærme sig FN's regler. Rekrutteringen af alt sådant personel skal ske på nordisk basis.

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget
(Sak A 130/e) och ändringsförslaget (Sak A 130 Ä/e) och meddelandet**

(Se Sak A 130 Ä/e: Bilaga 3)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å gjennomføre det foreliggende forslag fra ekspertutvalget vedrørende et nordisk folkeakademi (Nordisk udredningsserie, 1961: 2) med de eventuelle endringer som, etter en detaljert gjennomgåelse av innstillingen, måtte anses for nødvendige.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 25 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

På kultur- og undervisningsministermødet i Helsingør i februar 1966 underskrevs det nordiske folkeakademis statutter. Det konstateredes, at byggeriet skrider planmæssigt frem.

På tidspunktet for nærværende meddelelses afgivelse må det påregnes, at bygningerne vil stå færdige så betids, at undervisningen vil kunne påbegyndes i januar 1968.

Som leder af folkeakademiet er højskolelærer Niels Højlund, Askov Folkehøjskole, blevet utpeget; han tiltræder sine funktioner pr. 1. juli 1967.

Vedrørende yderligere oplysninger om folkeakademiet kan henvises til Nordisk Råds tidende 1966, p. 1455.

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller

1. til samtlige regeringer at indføre en ordning, hvorefter der gives arbejdssøgende fra andet nordisk land oplysning om skatteforholdene i de respektive lande,

2. til regeringerne i Finland og Sverige at overveje indførelse af et skabelonmæssigt omkostningsfradrag ved indkomstbeskatning af personer, der under midlertidigt ophold i de respektive lande har erhvervet arbejdsindkomst der,

3. til regeringerne i Norge og Sverige at søge at gennemføre ændring i gældende særbestemmelser vedrørende »klassefradrag» henholdsvis »ortsavdrag» for personer, der har erhvervet indkomst af personligt arbejde under midlertidigt ophold i de respektive lande, samt

4. til regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne for at give personer, der midlertidig har ophold i de respektive lande, samme ret til fradrag for forsikringspræmier m. m. ved beskatning af indkomst af personligt arbejde som den, der tilkommer personer, der er bosatte der.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 24 januari 1967:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 17. november 1961 (*Nordiska rådet, 10:e sess., s. 1360*) samt til det i skrivelser herfra af 14. september og 26. november 1962 til Statsministeriet udtalte (*Nordisk Råd, 11. sesj., s. 355—356*).

Det tilføjes ad rekommandationens punkt 1, at en vejledning om danske beskatningsregler til brug for arbejdssøgende fra andre nordiske lande om kort tid vil blive udsendt.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

Med anledning av punkt 1 i rekommendationen hänvisas till vad som å Finlands regerings vägnar meddelats den 18 november 1965¹.

Punkt 2 i rekommendationen ansluter sig delvis till avgörandet av frågan om personer med begränsad skatteplikt, vilken i Finland är under omarbetning. Saken är fortfarande under behandling i finansministeriet.

Med anledning av punkt 4 hänvisas till vad som å Finlands regerings vägnar meddelats den 18 november 1965.

I fråga om rekommendationen i dess helhet vore det skäl att överväga, huruvida inte den i punkt 1 avsedda frågan redan kan anses vara ordnad. Med anledning av punkterna 2 och 4 kommer Finlands regering att ta kontakt med Sveriges regering efter det regeringens proposition i den sak som nämns i punkt 2 är färdig.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 2 februari 1967:

Ad 1. En viser til melding av 14. desember 1964².

Ad 3. Finansdepartementet har foreløpig ikke tatt standpunkt til det forslag som er nevnt i meldingen av 14. desember 1964.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Den svenska regeringens meddelande den 30 november 1965 i denna fråga återopas¹. Det däri nämnda betänkandet av dubbelbeskattningsakkunliga (SOU 1962: 59) har numera föranlett proposition till riksdagen (1966: 127). Den på grundval av propositionen beslutade lagstiftningen berör icke de frågor som rekommendationen avser. Den i 1965 års meddelande likaledes nämnda utredningen rörande definitiv källskatt pågår alltjämt.

¹ *Sj Nordisk Råd, 14. sess., s. 1459.*

² *Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1682. Jfr. Nordisk Råd, 14. sess., s. 1459.*

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 15. session af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rek. nr. 11/1961.

Af de i årenes løb modtagne meddelelser fremgår det, at de spørgsmål, som omfattes af rekommandationens punkt 2, 3 og 4, behandles i forbindelse med mere almene problemer vedrørende udformningen af skatte-lovgivningen i de forskellige lande. Rekommandationens punkt 2 overvejes således i den finske regering i tilslutning til et lovforslag om personer med begrænset skattepligt og vil sammen med punkt 4 senere blive taget op til drøftelse med Sveriges regering. Rekommandationens punkt 3 beror i den norske regering på overvejelser vedrørende et i 1963 udarbejdet forslag til udformning af en lønskatteordning, medens den svenske regering såvel vedrørende dette punkt, som vedrørende punkt 4 indtil videre afventer resultatet af en igangværende udredning angående definitiv kilde-skat.

Da rekommandationens punkt 2, 3 og 4 således allerede er genstand for overvejelse i vedkommende landes regeringer, og da de pågældende spørgsmål tilsyneladende først kan forventes endeligt behandlet sammen med mere omfattende principielle skattepolitiske problemer, hvis løsning endnu tildels beror på sagkyndig udredning, er det udvalgets opfattelse, at man på sagens nuværende stadium i det hele bør afstå fra at foretage videre med hensyn til gennemførelse af rekommandationen udover det, som allerede er opnået.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal

Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under særlig hensyntagen til de ændrede økonomiske og handelspolitiske forhold som følge af de europæiske markedsdannelser at undersøge mulighederne for dels at gennemføre en mere ensartet nordisk lovgivning vedrørende aktieselskaber, dels at tilvejebringe retlig ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til adgangen til at virke som stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører etc. i aktieselskaber.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Gemensamt möte mellan de sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige har år 1966 hållits i Stockholm i mars och i Köpenhamn i november. Dessutom har ordförandena för de sakkunniga under året haft gemensamma överläggningar i Visby i september och i Stockholm i december. Följande gemensamma möten mellan de sakkunniga är avsedda att hållas i Oslo i februari 1967 och i Helsingfors i därpåföljande juni.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för förstärkning av det nordiska samarbetet inom byggnadsforskningen såväl i vad avser samverkan mellan byggnadsforskningsinstitutioner som vad gäller arbetet på att förenhetliga normerna inom byggnadsverksamheten.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 17 januari 1967:

I to meddelelser af 2. december 1966 gav boligministeriet nærmere oplysninger om det nordiske samarbejde indenfor de af rekommandationen berørte områder, og man udtalte ligeledes, at en rekommandation af denne art forudsætter et løbende, stadig videreført samarbejde og derfor aldrig kunne betragtes som endelig gennemført. Endelig gav man udtryk for, at det pågældende samarbejde i vidt omfang er lagt i de rette rammer.

I 1966 har *Nordisk Komité for bygningsbestemmelser* færdigbehandlet forslag til vindbelastningsbestemmelser, bygningsbestemmelser for lette, ikke bærende ydervægge samt til visse varmeisoleringsbestemmelser. Ydervægsbestemmelserne er udkommet i NKB's skriftrække. Komiteen har ligeledes foreløbig godkendt et sæt praktiske anvisninger på støjbekæmpelse ved hjælp af byplanmæssige foranstaltninger. Anvisningerne udsendes nu til kritik og til foreløbig brug.

Komiteemedlemmerne har aflagt statusrapporter om gennemførelsen af komitevedtagelserne i de enkelte lande og det er herved konstateret, at komitéarbejdet i vidt omfang har ført til nordisk regelfællesskab på de områder, som komiteen igennem sit 10-årige virke har beskæftiget sig med. For Danmarks vedkommende er NKB-resultaterne således lagt til grund for det reviderede Bygningsreglement af 1. august 1966.

Komiteen har nedsat et nyt udvalg, som skal udforme parkeringskrav i forbindelse med byggeri.

Fra *byggeforskningsområdet* kan nævnes, at det trettende Nordiske Byggeforskningsmøde afholdtes oktober 1966 i København, hvor det vedtoges at fortsætte samarbejdet under de hidtidige former og efter de hidtidige retningslinier.

Juli 1966 udsendte de nordiske byggeforskningsinstitutter samtidig i de 4 lande en håndbog på 450 sider om »Mørtel, Muring, Pudsning«, der er udarbejdet som fællesnordisk opgave. En fællesnordisk håndbog om korrosionsproblemer inden for det byggetekniske område er under udarbejdelse og påregnes færdig 1967. Den tidligere påbegyndte fællesnordiske undersøgelse vedrørende fugtvandring i porøse byggematerialer er videreført og udvidet. I Norge undersøges nu vanddampens gennemgang i små prøver ved samtidig damp- og temperaturgradient og ved forskellige fugt- og temperaturniveauer; i Danmark udføres tilsvarende forsøg i fuld skala med prøvevægge; i Finland undersøges materialernes porefordeling og i Sverige udarbejdes forslag til praktiske prøvemethoder.

I samarbejde med NM-Bygg¹ er arrangeret et skriftligt nordisk symposium om avancerede metoder inden for byggematerialeforskning og -prøvning, og bidrag til dette symposium fra de 4 lande er udarbejdet i 1966.

NKB er i færd med at udarbejde en rapport om komiteens virksomhed siden udgivelsen af NKB-rapport 1964. Eksemplarer af den nye rapport vil blive fremsendt til Nordisk Råd.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

I Finland har hittills normarbeten inom byggnadsbranschen nästan uteslutande utförts av de fackliga organisationerna och till stor del också med deras medel. Detta har varit möjligt genom den stora frivilliga arbetsinsats, som gjorts av organisationernas medlemmar. Därför har de direkta omkostnaderna för uppgörandet av normerna hållits låga.

Den fortskridande industrialiseringen av byggandet och nya byggnadsmaterial medför dock ett behov av en ökad normering och standardisering, på samma gång som fordringarna, som ställs på normerna ur teknisk synpunkt, kraftigt växer. Uppgörandet av normer inom byggnadsbranschen kan man icke sålunda i framtiden grunda enbart på intresse hos de fackliga organisationernas medlemmar, utan normarbetet måste också hos oss baseras på en mera varaktig grund genom samhällets insats. Detta har också insetts från statsmaktens sida. Sålunda har i tre senaste budgeter byggnadsstyrelsen anvisats medel för undersökning och klarläggande av byggnadsnormerna. Anslag har också upptagits till ett belopp av 150 000 mk i 1967 års budget. Med hjälp av dessa anslag har av representanter från

¹ Omtalt i *Boligministeriets meddelelse af januar 1967 vedrørende rekommendation nr. 4/1962.*

statsmakten och de fackliga organisationerna grundats en nämnd med uppgift att leda och övervaka normarbetet inom byggnadsbranschen.

Byggnadsstyrelsen deltar i det arbete, som utförs av Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB), och härigenom erhålles material och normrekommendationer, som användas som stöd för uppgörande av motsvarande finska bestämmelser.

Kommunikationsministeriet anser, att det internordiska samarbetet speciellt inom ramen för NKB för Finlands del är av särdeles stor betydelse och tar med tillfredsställelse del av frågor rörande intensifieringen av samarbetet på detta område.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i januari 1967:

Samarbeidet mellom byggforskningsinstitusjonene i Norden ble startet i 1949 og har siden vært meget godt. Det samarbeides til dels gjennom de nordiske byggforskningsmøter, som er møter hvor styrer og topptjenestemenn i forskningsinstitusjonene møtes og trekker opp retningslinjer for det mer detaljerte samarbeidet. Disse møter holdes for tiden hvert annet år.

Siste møte ble holdt i København i oktober 1966. Her diskuterte man dels retningslinjer for det videre samarbeid, dels utvekslet man erfaringer om administrative interne problemer, om grunnlag for valg av forskningsoppgaver m. v.

Mellom de nordiske byggforskningsmøtene ivaretas samarbeidet av den nordiske samarbeidsgruppe, som består av en representant for hver av de deltakende nasjoner. Denne gruppe møtes 3—4 ganger hvert år.

Samarbeidet fører til at man er nøye orientert om alle oppgaver som settes i gang over hele Norden, og at man som regel orienterer hverandre allerede på programstadiet. Ytterligere orientering gis ved at lederne av byggforskningsinstitusjonene med mellomrom deltar i styremøter i de andre lands byggforskningsinstitusjoner, og der orienterer om arbeidet i sin egen institusjon.

De nordiske lands byggforskningsinstitusjoner utgir sammen hvert annet år publikasjonen »Scandinavian Building Research», som inneholder en 2-års beretning for de 4 institusjoner og lister med omtaler av alle de løpende forskningsoppgaver ved de 4 lands forskningsinstitusjoner. Denne beretning utgis på engelsk, og distribueres over hele verden. Utenom dette er den meget nyttig som en oversikt over de løpende forskningsoppgaver i de 4 land. Siste utgave kom i oktober 1966.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

I oktober 1966 hölls i Köpenhamn det trettonde nordiska byggforskningsmötet. Vid detta möte träffades representanter för styrelserna och chefs-

tjänstemän i de olika nationella byggforskningsinstitut. Forskningsprogrammen i de olika instituten och möjligheterna att ta upp gemensamma forskningsuppgifter diskuterades. Från svensk sida lämnades även en redogörelse för planeringen och uppföljningen av det svenska forskningsarbetet varvid särskilt redovisades arbetet med programbudgetering inom institutet.

De olika forskningsgrupperna inom statens institut för byggnadsforskning har ett löpande samarbete med motsvarande organ hos de övriga nordiska byggforskningsinstitut. Samarbetet består dels av besök av institutets forskningsledare och utredningsmän hos övriga byggforskningsinstitut, dels av ett utbyte av samtliga sammanträdeshandlingar. Institutet har även medverkat vid uppläggandet och genomförandet av besöksprogram för grupper av byggfackmän från andra nordiska länder.

*BILAGA 1***Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelsers verksamhets-
berättelse 1965—1966***1. Organisation*

Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, NKB, är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala husbyggnadsmyndigheter. I kommittén ingår delegater för följande myndigheter:

Danmark:

Boligministeriet

Finland:

Rakennushallitus — Byggnadsstyrelsen

Island:

Skipulagsstjórnin

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Sverige:

Kungl. byggnadsstyrelsen

Som ordförande i kommittén fungerar delegaten från det land, där nästföljande kommittémöte skall äga rum. Inom varje land finns hos den centrala myndigheten ett sekretariat som handlägger löpande ärenden och förbereder kommitténs möten samt samordnar utskottens verksamhet.

Kommittén har under åren 1965 och 1966 haft följande sammansättning:

Danmark:

Departementschef A. Skalts
Afdelingsarkitekt M. Kjeldsen

Finland:

Professor B. Kelopuu
Byggnadsrådet R. Ruso

Island:

Chefarkitekt G. Pálsson

Norge:

Underdirektør E. Schulze

Sverige:

Generaldirektör S. Larsson
Överingenjör G. Essunger

I slutet av år 1966 ersattes professor B. Kelopuu i kommittén av byggnadsrådet R. Ruso, och överingenjör T. Rechartd inträdde i kommittén som ny finsk delegat.

2. Målsättning för verksamheten

Målsättningen för kommitténs verksamhet är koordinering av bestämmelserna inom husbyggnadsfacket i de nordiska länderna. Med bestämmelser avses här huvudsakligen tekniska normer, anvisningar och föreskrifter.

I samband med utarbetandet av ett reviderat arbetsprogram har arbetsuppgifterna angelägenhetsgraderats i följande tre huvudgrupper:

1. Koordinering av bestämmelser som kan befrämja handeln med material och byggnadsdelar för att därmed bl. a. skapa förutsättningar för större serier av industriellt framställda produkter och byggnadsdelar.

2. Koordinering av bestämmelser på områden, där sådana ännu icke finns och där utvecklingen gör bestämmelser erforderliga.

3. Koordinering av bestämmelser i övrigt.

För alla tre grupperna syftar koordineringen i första hand till att bestämmelserna skall bli innehållsmässigt ensartade samt utformade enligt samma principer. På längre sikt eftersträvas enhetliga och såvitt möjligt gemensamma bestämmelser.

Bestämmelserna utformas i möjlig mån som allmängiltiga funktionskrav, grundade på objektiva beräknings- och provningsmetoder.

3. Kommitté- och utskottsmöten

Kommittén har under åren 1965 och 1966 haft fyra möten, nämligen i Oslo den 21 och 22 maj 1965

i Köpenhamn den 9 och 10 december 1965

i Reykjavik den 20—22 juni 1966

i Helsingfors den 8 och 9 december 1966.

Kommitténs arbetsutskott och arbetsgrupper har under dessa år hållit ett antal möten.

4. Arbetsprogram

Kommitténs verksamhetsplan och långtidsprogram har publicerats i NKB:s skriftserie. Se närmare publikation nr 2, Arbetsprogram för NKB, december 1964.

Då utvecklingen inom byggnadsfacket går snabbt, har det ej ansetts lämpligt att arbetet inom NKB bindes vid ett alltför detaljerat arbetsprogram, utan detta måste fortlöpande anpassas efter de behov som accentueras av främst den fortgående industrialiseringen och den ökade användningen av fabrikstillverkade byggnadsdelar. NKB:s arbetsprogram kan därför anses som ett s. k. rullande program.

Under åren 1965 och 1966 har kommittén tagit upp några nya arbetsuppgifter. Se närmare punkt 7, Nya arbetsuppgifter.

5. Samarbete med andra organ

NKB har på samma sätt som förut samarbetat med andra organ. Samarbete har genom arbetsutskotten under hand ägt rum med bl. a. byggforskningsorganen, ingenjörsföreningarna inom byggnadsfacket, standardiseringsorgan och provningsanstalter.

Enligt en år 1964 ingången överenskommelse har NKB samarbetat med Nordiska betongförbundet (NBF).

Från NBF har lämnats en rapport om arbetet inom förbundets normkommitté. Av rapporten framgår, att inom normkommittén finns utskott för a. spännbetong, b. armerad lättbetong, c. provningsmetoder för armeringsstål och betong, d. element av armerad betong och spännbetong samt e. skjuvning och förankring.

Ett förslag till riktlinjer för transversalbelastade lättbetongelement (gasbetong) har utarbetats och remitterats till de nationella normorganen för yttrande.

Vidare har normkommittén diskuterat bl. a. brandsäkerhetsfrågor med särskild hänsyn till betongnormerna samt Europeiska betongkommitténs rekommendationer.

6. Arbetsuppgifter och arbetsresultat

Administrationsutskottet

(Ordförande chefarkitekt S. G. Albinus, Danmark.)

Utskottet har bl. a. behandlat frågan om samordning av bestämmelser för småhus. Utskottet har funnit att problemen lämpligen kan uppdelas så att de hänskjuts till vissa av de redan befintliga specialutskotten såsom träkonstruktionsutskottet, brandskyddsutskottet och sanitetstekniska utskottet. Frågan om rumshöjd bör tas upp i anslutning till modulutskottets arbete.

Utskottet avser att utarbeta ett förslag till en samnordisk godkännandeordning om material och konstruktioner. Ett sådant arbete förutsätter ett klarläggande av de enskilda elementen i ländernas godkännandeordningar. Utskottet arbetar på denna registrering.

Utskottet har fått i uppdrag att överväga frågan om enhetliga tekniska symboler och beteckningar inom byggområdet. Utskottet föreslår, att frågan om *måttenheter* skall utföras av INSTA i samarbete med de nordiska ingenjörsföreningarna, Nordiska betongförbundet och NKB. Arbetet torde komma att resultera i en rekommendation baserad på SI-systemet om samnordiska multipelenheter inom byggnadsbranschen.

Beträffande *storhetsbeteckningarna* för bärande konstruktioner föreslår utskottet, att de respektive utskotten uppmanas att framkomma med för-

slag till enhetliga beteckningar. Beträffande värme-, ljud- och andra specialområden bör frågan om samordning av storhetsbeteckningarna enligt administrationsutskottets uppfattning anförtros respektive NKB-utskott, varvid visst samråd mellan utskotten förutsättes äga rum.

Vidare har utskottet diskuterat frågan om enhetliga bestämmelser angående de byggnadsmässiga förhållandena för el-installationer.

Modulutskottet

(Ordförande arkitekt Eske Kristensen, Danmark.)

Modulinformationsarbetet har fortsatt med samordnade publikationer i Danmark, Norge och Sverige. På grundval av den svenska skriften Modul ABC har en internationell, engelskspråkig version med titeln Modular ABC getts ut (NKB-skrift nr 4). Den har distribuerats till ett 40-tal länder. Utskottet har fått i uppdrag att överväga frågan om generella planläggningsmoduler.

Vidare skall utskottet överväga frågan om toleranser i samband med modulsystemet samt beträffande vertikala mått överväga frågan om väningshöjden och en planläggningsmodul för stommen.

Utskottet har även fått i uppdrag att framlägga en rapport angående mått-samordning för offentligt byggeri.

Belastningsutskottet

(Ordförande överingenjör G. Essunger, Sverige.)

Utskottet har tagit upp frågan om möjligheten att söka samordna bestämmelserna om belastningskombinationer inom de nordiska länderna. Utskottet har vidare följt det internationella arbetet på belastnings- och säkerhetsområdet (CIB/W23 och ISO/TC98) samt forskningsarbetet i Norden. Den av utskottet tidigare föreslagna forskningen rörande belastnings- och säkerhetsfrågor behandlas av en särskild samarbetsgrupp inom byggnadsforskningsorganen.

Arbetsuppgiften avseende snöbelastning, som Finland åtagit sig enligt en tidigare överenskommelse i NKB, påbörjades vintern 1965—66, och de första undersökningsresultaten överlämnades till utskottet hösten 1966.

Vindlastgruppen

(Ordförande tekn. dr Åke Holmberg, Sverige.)

Vindlastgruppen har framlagt sin rapport med förslag till riktlinjer för vindlastbestämmelser baserade på ett reviderat danskt normförslag. Riktlinjerna har godkänts liksom även gruppens förslag till uppställning av säkerhetskrav. Riktlinjerna kommer i möjlig mån att inarbetas i nationella bestämmelser.

Utskottet står till disposition för rådgivning.

Murverksutskottet

(Ordförande diplomingenjör P. Vähäkallio, Finland.)

Vid NKB-mötet i Köpenhamn i december 1965 framlades ett förslag till utskottets arbetsprogram, som godkändes av kommittén. Som första arbetsuppgift togs upp tegelmurverk.

Utskottet har fortsatt med sitt arbete och framlade vid mötet i Reykjavik ett preciserat förslag till innehåll för normer beträffande murverkskonstruktioner.

Utskottet rörande träkonstruktioner

(Ordförande diplomingenjör J. Gummerus, Finland.)

Kommittén har godkänt följande utskottsrapporter:

1. Riktlinjer för klassificering av konstruktionsvirke
2. Riktlinjer för tillverkning och beräkning av limmade, lamellerade träkonstruktioner
3. Kontrollordning för tillverkning av limmade, lamellerade träkonstruktioner
4. Tillåtna spänningar för konstruktionsvirke (förslag till riktlinjer)
5. Regler för träförbindelser (förslag till riktlinjer)
6. Partialkoefficientberäkning i träkonstruktioner (jämförande studier)
7. Bestämmelser för konstruktionsplywood (förslag till riktlinjer)
8. Dimensionering av sammansatta tryckstavar (exempel på en beräkningsmetod utarbetad av professor E. Niskanen).

Rapporterna remitterades för kritik till berörda institutioner m. fl. i de nordiska länderna under år 1965.

Utskottet har med anledning av de inkomna anmärkningarna och kompletteringarna ytterligare bearbetat sitt samlade förslag till riktlinjer för träkonstruktioner. De slutliga förslagen samt de tidigare framlagda rapporterna nr 1—3 skall översättas och slutredigeras med stöd från byggnadsstyrelsen i Sverige. Utskottets slutrapport skall överlämnas till kommittén under våren 1967.

Värmeisoleringsutskottet

(Ordförande byrådirektör Mats Rönning, Sverige.)

Utskottet har behandlat frågor angående praktiskt användbara värmeledningstal för mineralulls- och lättklinkerprodukter samt utarbetat riktlinjer för samnordiska värmeisoleringsbestämmelser.

Utskottet har framlagt sitt förslag till riktlinjer för praktiskt användbara värmeledningstal för lättklinkerprodukter, som har godkänts av kommittén.

Utskottet har upprättat ett samordnat och kompletterat förslag till riktlinjer för värmeisoleringsbestämmelser. Efter granskning och komplettering inom utskottet skall detta förslag föreläggas kommittén vid mötet i maj 1967.

Ljudisoleringsutskottet

(Ordförande professor dr. techn. F. Ingerslev, Danmark.)

Riktlinjer för gemensamma nordiska funktionskrav rörande ljudisoleringsbestämmelser har utarbetats. Fullständig samordning har ej kunnat nås, eftersom samtliga länder inte ansett sig beredda att nu ansluta sig till en inom ISO/TC 43 utarbetad rekommendation att definiera ljudisoleringen mellan olika rum i byggnader.

Vissa skiljaktigheter kommer alltså att kvarstå men de nya bestämmelserna kommer att vara bättre samordnade beträffande funktionskraven än de tidigare bestämmelserna. De nya bestämmelserna kommer att innehålla samordnade krav beträffande bl. a. högsta tillåtna ljudnivå från tekniska installationer samt för ljudisolering av dörrar mot trapphus och korridorer.

Ventilationsutskottet

(Ordförande civilingenjör H. Peschardt-Hansen, Danmark.)

Utskottet står till disposition för rådgivning.

Brandskyddsutskottet

(Ordförande: riksbrandinspektör I. Strömdahl, Sverige, t. o. m. den 1.10.66, riksbrandinspektör S. Hultqvist, Sverige, fr. o. m. den 1.10.66.)

Frågan om behov av räddningsfönster i byggnader har behandlats av utskottet och ett förslag till riktlinjer har godkänts av kommittén. Vidare har behandlats brandskyddsfrågor i samband med hissar samt gemensamma klassificeringsregler för branddörrar och vissa andra byggnadsdelar och material.

Utskottet står i kontakt med Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) och har uttalat sig rörande brandklassificering av vissa lokaltyper. Avsikten är att normarbetet rörande elektriska installationer ur brandskyddssynpunkt skall samordnas. Härvid torde även klassificering av explosionsfarliga rum böra övervägas.

Utskottet skall arbeta vidare på funktionskrav och teoretiska beräkningar av byggnaders brandmotstånd.

Utskottet för lätta, icke bärande ytterväggar

(Ordförande direktör Ø. Birkeland, Norge)

Ett tidigare förslag till gemensamma nordiska byggnadsbestämmelser för lätta, icke bärande ytterväggar har efter remissbehandling resulterat i en slutlig rapport, som godkändes vid decembermötet 1965. Rapporten har publicerats i NKB:s skriftserie, NKB-skrift nr 5, december 1965.

Utskottet står till disposition för rådgivning.

Golvutskottet

(Ordförande diplomingenjör Tenho Sneck, Finland)

Utskottet har framlagt sitt förslag till rapport angående funktionsanalys, som utsänts på remiss, och fortsätter arbetet med revidering av funktionsanalysen på grundval av de inkomna remissutlåtandena.

Ett svenskt förslag rörande egenskapsredovisning samt frågan om provningsmetoder har även behandlats. Utskottet har yttrat sig över den svenska byggnadsstyrelsens förslag till meddelande angående golv i våta utrymmen.

Utskottet fortsätter klassificering av golv och utrymmen på grund av en kvantitativ värdering av påverkningarna.

Hissutskottet

(Ordförande avdelningsdirektör A. Malmberg, Sverige)

Vid mötet i Reykjavik framlade utskottet sitt förslag till riktlinjer för sådana bestämmelser och rekommendationer angående hissar som påverkar byggnadens utformning. Detta förslag har remissgranskats i de olika länderna. Det har därvid kommit fram att de olika säkerhetsbestämmelserna angående hissar försvårar strävan att i detta avseende uppnå en fullständig enhetlighet i Norden.

Utskottet kommer att fortsätta arbetet med att justera sitt tidigare förslag. Det nya förslaget beräknas kunna bli färdigt i början av år 1967. Vid bearbetning och komplettering av riktlinjerna har bl. a. synpunkter från modul- och brandskyddsutskottet beaktats.

Skorstensutskottet

(Ordföranden civilingenjör dr. techn. P. Becher, Danmark)

Skorstensutskottets tidigare rapporter har under år 1965 sammanställts i en särskild skrift (NKB-skrift nr 3). Vidare har frågan om brandklassificering av skorstenar behandlats.

Efter det att INSTA 28 och de nordiska ländernas brandlaboratorier nu enats om de provningsmetoder som skall utgöra grundlag för klassificeringsbestämmelserna, finns det möjlighet att i Norden nå enhetlighet också beträffande klassificeringen av skorstenarna.

Plastutskottet

(Ordförande avdelningsdirektör G. Wennlund, Sverige)

Utskottet har fortsatt sitt arbete med en systematiserad sammanställning om plastens olika användningsområden i byggnader samt med inventering av bestämmelser och normer i Norden gällande användning av plast i byggnader.

En liknande inventering har påbörjats inom EFTAPA, och på EFTAPA:s begäran utarbetar utskottet en översikt över de nationella bestämmelserna m. m. angående plastens användning för vissa byggnadsändamål.

Kommittén har utsett utskottets ordförande till de nordiska byggnadsmyndigheternas gemensamma representant inom EFTAPA.

Utskottet har föreslagit att den svenska byggnadsstyrelsens meddelande 1965: 4, »Utförande av vattentätt golv genom beläggning med vinylplattmatte», tills vidare skall tjäna som riktlinjer i Norden då det gäller golvbeläggning med vinylplattmattor i våta utrymmen. Kommittén har godkänt förslaget.

Ett utkast till riktlinjer för avloppsledningar av styv PVC i byggnader är under bearbetning, och i samband härmed sker en komplettering genom att riktlinjer för avloppsledningar utarbetas även för andra plastmaterial.

Sanitetstekniska utskottet

(Ordförande civilingenjör dr. techn. P. Becher, Danmark)

Utskottet har påbörjat sitt arbete år 1965 med målsättning att såvitt möjligt genomföra likartade sanitetstekniska bestämmelser i de nordiska länderna. I anslutning till arbetet har utskottet utarbetat en redogörelse »Administrativa föreskrifter i Norden för sanitetstekniska installationer», som överlämnades till kommittén vid NKB-mötet i Helsingfors. Redogörelsen kommer i framtiden att kompletteras med ytterligare upplysningar.

Utskottet påräknar att under första halvåret 1967 kunna framlägga förslag till »Normalregler för avloppsinstallationer», »Normalregler för vatteninstallationer i enfamiljshus» och »Förslag till tillsättande av ett nordiskt utskott för godkännande av material till sanitetstekniska installationer».

Utskottet för bullerproblem

(Ordförande arkitekt Edmund Hansen, Danmark)

Kommittén har givit sitt bifall åt att utskottets rapport »Buller och stadsplan, praktiska anvisningar» offentliggöres för provisorisk användning och insamling av kritik. Rapporten har utsänts i mars 1967. Den bygger såsom den av NKB tidigare utsända rapporten »Buller och stadsplan» på den uppfattningen, att bullernivån i boningsrum orsakad av det utifrån kommande, ihållande bullret ej får överstiga 35 dB (A), uppmätt med stängda fönster.

Utskottets arbete omfattar inte buller som orsakas av flygplanen.

I rapporten ingår anvisningar för dimensionering av avstånden och skärmar, som skulle kunna användas i praktiken för att skydda bostadsområden mot trafikledsbuller. Dessutom finns i rapporten ett antal andra anvisningar, som kan användas som riktlinjer vid stadsplanering.

Utskottet har konstaterat, att rapporten »Buller och stadsplan» har inverkat uppmuntrande på arbetet med bullerbekämpande i stadsplaneringen och att man vid vägplaneringen m. m. i högre grad än tidigare beaktar bullerproblemen. Utskottet vill gärna, när anvisningarna är färdiga, utarbeta en ny upplaga av »Buller och stadsplan» som ett led i kampen mot buller.

7. Nya arbetsuppgifter

Parkeringskrav

Från dansk sida har föreslagits att arbetsuppgiften »parkeringskrav i anslutning till byggnader» skall tas upp. Bakgrunden därtill är att det i byggnadsbestämmelserna finns bestämmelser om parkeringsområden i anslutning till bostadsbyggnader, men däremot inte i anslutning till andra slag av byggnader.

Vid mötet i Helsingfors beslöt kommittén att tillsätta ett utskott för undersökning av vilka parkeringskrav som kan ställas beträffande olika typer av byggnader. Utöver krav på bostadsbyggnader skall också ställas parkeringskrav i anslutning till biografier, teatrar, möteslokaler, idrottsanläggningar, kyrkor och liknande offentliga och kommersiella byggnader. Fran svensk och finsk sida kan diverse material ställas till förfogande.

Det uppdrogs åt Sverige att utse ordförande och sekreterare i utskottet.

Övriga frågor

Frågan om fuktskydd i byggnader har diskuterats som en ny arbetsuppgift och tillsättande av ett utskott har övervägts. Med hänsyn till de många andra arbetsuppgifterna inom kommittén har emellertid denna fråga tills vidare bordlagts.

8. Genomförandet av NKB:s beslut

Kommittén har senast i juni 1966 skaffat sig översikt över i vilket omfång kommittéarbetets resultat använts vid utarbetande av byggnadsbestämmelser i de olika länderna.

Det konstaterades, att resultat som uppnåtts inom NKB i stor utsträckning lagts till grund för existerande eller föreslagna bestämmelser i de olika länderna och att de ändamål som uppställts för kommittéarbetet sålunda uppnåtts på de områden som kommittén sysslar med.

Vid utarbetandet av nya byggnadsbestämmelser har det i några fall visat sig att utvecklingen medför ett behov att revidera vissa delar av NKB:s äldre rapporter och riktlinjer. Kommittén kommer att närmare överväga denna fråga.

BILAGA 2

Förteckning över ledamöter i kommittén och arbetsutskotten

Huvudkommittén

Departementschef A. Skalts	D	Underdirektör E. Schulze	N
Afdelingsarkitekt M. Kjeldsen		Byråsjef J. Ditlefsen	N
Byggnadsrådet R. Ruso	F	Generaldirektör S. Larsson	S
Överingenjör T. Rechart	F	Överingenjör G. Essunger	S
Chefarkitekt G. Pålsson	I		

Modulutskottet

Arkitekt E. Kristensen (ordf.)	D	Arkitekt L. Bergvall	S
Arkitekt E. Nicklin	F	Arkitekt M. Jacobsen (sekr.)	D
Underdirektör O. Hedlund	N		

Värmeisoleringsutskottet

Byrådirektör, civilingenjör M. Rönning (ordf.)	S	Byggnadsrådet R. Ruso	F
Civilingenjör, dr. techn. P. Becher	D	Civilingenjör P. Lossius	N

Belastningsutskottet

Överingenjör G. Essunger (ordf.)	S	Diplomingenjör A. Kallio	F
Civilingenjör P. E. Malmstrøm	D	Civilingenjör H. Hansen	N

Vindlastgruppen

Tekn. dr Å. Holmberg (ordf.)	S	Civilingenjör H. Hansen	N
Dr. phil. et techn. M. Jensen	D	Byrådirektör S. O. Björk (sekr.)	S
Professor E. Niskanen	F		

Ljudisoleringsutskottet

Professor F. Ingerslev (ordf.)	D	Universitetslektor W. Löchstör	N
Afdelingsarkitekt M. Kjeldsen		Civilingenjör O. Brandt	S
Överarkitekt A. Ekelund	F	Avdelningsdirektör B. Sundberg	S
Överingenjör T. Rechart	F	Sekretær K. Christiansen (sekr.)	D
Arkitekt G. Ø. Jørgen			

Utskottet för bullerproblem

Arkitekt E. Hansen (ordf.)	D	Civilingenjör S. Ingemansson	S
Arkitekt E. Kråkstrøm	F	Civilingenjör B. Voss (sekr.)	D
Byplansjef E. Rolfsen	N	Fuldmächtig F. Lethan (sekr.)	D
Regionplanechef E. Hultén	S		

Ventilationsutskottet

Civilingenjör H. Peschart-Hansen (ordf.)	D	Civilingenjör H. Hagen	N
Tekn. lic. M. V. Hilska	F	Civilingenjör E. O. Johnsson	S
		Arkitekt E. Mansa (sekr.)	D

Brandskyddsutskottet

Riksbrandinspektör S. Hultqvist (ordf.)	S	Brandöverinspektör E. Karhu	F
Civilingeniör H. Lundsgaard	D	Direktör P. Strømshheim	N

Sanitetstekniska utskottet

Civilingeniör, dr. techn. P. Becher (ordf.)	D	Arkitekt L. Bergvall	S
Civilingeniör J. Anderskov	D	Tekn. lic. U. Rengholt	S
Tekn. lic. C. Huber	F	Civilingenjör A. Weström	S
Diplomingenjör H. Kuisma	F	Civilingeniör J. G. Zabel (sekr., avloppsinstallationer)	D
Gadedirektör, civilingeniör I. V. Magnússon	I	Afdelingsingeniör V. Rehling Fischer (sekr., vatteninstalla- tioner)	D
Överingeniör K. Meek	N		
Rørlæggermester T. Røsrud	N		

Skorstensutskottet

Civilingeniör, dr. techn. P. Becher (ordf.)	D	Civilingeniör H. Hagen	N
Diplomingenjör C. Holm	F	Avdelningsdirektör A. Mårtenson	S
Civilingeniör, brandchef V. Tho- roddsen	I	Civilingeniör P. Olufsen (sekr.)	D

Utskottet rörande träkonstruktioner

Diplomingenjör J. Gummerus (ordf.)	F	Civilingeniör J. Moe	N
Professor, dr. techn. B. J. Ram- bøll	D	Civilingenjör B. Norén	S
		Diplomingenjör L. Hackzell (sekr.)	F

Administrationsutskottet

Chefarkitekt S. G. Albinus (ordf.)	D	Direktör O. Birkeland	N
Fuldmægtig B. Winther (sekr.)	D	Byråsjef J. Ditlefsen	N
Överingenjör T. Rechartt	F	Överingenjör G. Essunger	S
Arkitekt E. Nicklin	F	Avdelningsdirektör B. Sundberg	S

Utskottet rörande lätta, icke bärande ytterväggar

Direktör Ø. Birkeland (ordf.)	N	Diplomingenjör E. Puranen	F
Civilingeniör V. Kann Rasmussen	D	Tekn. dr A. Jonsson	S

Hissutskottet

Byrådirektör A. Malmberg (ordf.)	S	Ingenjör B. Blomster	F
Civilingeniör, dr. phil. P. W. Marke	D	Ingenjör E. Johansson	F
Överingeniör F. Hansen	D	Ingenjör W. Sverdrup	N
Fabriksinspektör H. Meyer	D	Ingenjör T. Larsson	S
Diplomingenjör V. J. Loukovaara	F	Överingenjör O. Lodén (sekr.)	S

Plastutskottet

Byrådirektör G. Wennlund (ordf.)	S	Diplomingenjör Marjatta Wäänänen	F
Afdelingsingenjör K. Malmstedt			
Civilingenjör H. N. Gosvig	D	Dr. techn. S. Erga	N
Diplomingenjör T. Sneek	F	Dr. techn. N. Bergem	N
Direktör, diplomingenjör T. John-son	F	Ingenjör B. Lundin	S
		Ingenjör O. Jonsson	S

Golvutskottet

Diplomingenjör T. Sneek (ordf.)	F	Civilingenjör P. Lossius	N
Afdelingsingenjör K. Malmstedt		Civilingenjör C. Bring	S
Dr. techn. R. Schjødt	N		

Murverksutskottet

Diplomingenjör P. Vähäkallio (ordf.)	F	Laboratorieingenjör J. Wilhelmsen	N
Civilingenjör, lektor O. Glarbo	D	Civilingenjör S. O. Björk	S
Civilingenjör B. Simonsen	D	Civilingenjör W. Tell	S
Murmester O. Zapffe	N	Diplomingenjör A. Samuelsson (sekr.)	F

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets 15:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen.

Av meddelandena framgår, att det nordiska samarbetet på ifrågavarande område pågår genom medverkan av ett flertal organisationer och institutioner. En koordinering av verksamheten sker genom Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, NKB, som är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala husbyggnadsmyndigheter. NKB söker koordinera gällande tekniska normer, anvisningar och föreskrifter inom husbyggnadsfacket.

Rådets rekommendation år 1962 grundade sig på ett betänkande från rådets ekonomiska niomannakommitté, vari bland annat uttalades:

De centrala nordiska byggnadsmyndigheternas samarbetsorgan är Nordiska kommittén för Byggnadsbestämmelser (NKB), som sedan sin tillkomst år 1956 kunnat uträtta ett effektivt arbete och infört enhetliga nordiska normer på en rad områden inom husbyggandet. NKB har hittills icke åtnjutit egentliga statsbidrag. Avdelad personal har sysslat med de nordiska samarbetsfrågorna som tjänsteuppgifter vid sidan av det ordinarie arbetet. Statsunderstöd har knappast utgått annorledes än i form av rese-

ersättningar. Med ökad finansiell hjälp skulle NKB kunna till behandling taga upp ett flertal uppgifter inom sitt naturliga verksamhetsområde berörande olika sektorer inom byggnadsområdet. I avsaknad av tillräckliga ekonomiska resurser har NKB hittills måst avstå härifrån.

Efter vad ekonomiska utskottet erfarit har i anledning av rekommendationen statsbidrag till verksamheten utgått i Danmark och Sverige. Det danska anslaget har av NKB självt bedömts som tillräckligt, medan i Sverige endast ett relativt blygsamt belopp anvisats (10 000 kr. för budgetåret 1966/67). I Finland och Norge har överhuvud taget inget särskilt anslag anvisats. Som en följd av de knappa resurserna har samordningssträvandena gått mycket långsamt.

Enligt ekonomiska utskottets mening är det angeläget att arbetet med att förenhetliga normerna inom byggnadsområdet intensifieras. Målsättningen för verksamheten bör vara identiska kvalitetskrav på material och byggnadsdelar vilket i sin tur möjliggör likadana kontrollbestämmelser. Härigenom skulle en helt fri handel i Norden med byggnadsmaterial bli möjlig. Detta skulle i sin tur möjliggöra produkter i större serier, ökad konkurrens och ökad strukturrationalisering.

Mot ovannämnda bakgrund anser ekonomiska utskottet betydelsefullt att NKB erhåller ett ökat ekonomiskt stöd.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 10 mars 1967

Folke Björkman

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Arne Geijer

Kuuno Honkonen

Kai Lindberg

A. C. Normann

Erling Petersen

Juha Rihtniemi

Bent Roiseland

Eino Sirén

V. J. Sukselainen

Meddelanden
om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan
provvningsanstalter

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ytterligare utveckla samarbetet mellan såväl statliga som enskilda provvningsanstalter i de nordiska länderna.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 18 januari 1967:

Vi meddeler under henvisning til meddelelse af december 1964¹ vedrørende undersøgelse af spørgsmålet om en udvidelse til andre områder af det mellem prøvningsanstalterne allerede etablerede samarbejde inden for bygningsområdet, at disse undersøgelser for tiden foretages, og at der for så vidt angår det foreløbige resultat heraf kan henvises til den af den svenske regering (handelsdepartementet) afgivne meddelelse til rådet.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 18 januari 1967:

Som tidligere meddelt Nordisk Råd² koordineres samarbejdet vedrørende materialeprøvning i Nordisk Samarbejdskomité for materialeprøvning og -forskning, NM, og for byggeområdets vedkommende særlig i komiteens specialkomité NM-Bygg, hvori Statens byggeforskningsinstitut er repræsenteret. NM-Bygg har vedtaget, at fremtidige rapporter til de pågældende landes handelsministerier og dermed til Nordisk Råd udarbejdes som fælles rapport. Boligministeriet går herefter ud fra, at Nordisk Råd bliver nærmere orienteret gennem Handelsministeriets meddelelse.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1692.

² Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1473.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 6 februar 1967:

Industridepartementet har i sakens anledning kontaktet *Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd*. I brev av 25. januar 1967 fra NTNF heter det bl. a.:

Vi har i sakens anledning tatt kontakt med *Norges byggforskningsinstitutt* ved direktør Birkeland som i sitt svare bl. a. meddeler:

Både for a. Nordisk samarbeidskomité for materialprøving og forskning (NM), og b. Nordisk samarbeidskomité mellom materialprøvings- og byggforskningsorganisationene (NMB) gjelder at det i løpet av det siste år har vist seg å være visse organisatoriske problemer som må løses. Det er imidlertid nå godt håp om at disse organisatoriske problemer skal kunne løses. Ellers har arbeidet fortsatt innenfor de samme områder som tidligere. Det har ikke vært mulig å utvide samarbeidet eller å drive de pågående oppgaver fortere frem. Dette skyldes at det ikke har vært mulig å finne egnete løsninger på sekretariatspørsmålet. Det er imidlertid nå også godt håp om at man skal kunne finne en løsning på dette spørsmål.

Industridepartementet har av telefonsamtale med direktør Birkeland forstått at samarbeidet mellom de nordiske land er kommet inn i faste former, bl. a. som følge av Nordisk Råds rekommandasjon.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 31 januar 1967:

En närmare redogörelse för det samarbete som etablerats mellan provningsanstalterna i de nordiska länderna har lämnats i departementets meddelande den 30 november 1965¹. Samarbetet har fortsatt under år 1966.

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1474*.

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden
i Öresundsregionen

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koördinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indlede et nært samarbejde om planlægning af udbygningen i Öresundsregionen.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

Det svensk-danske samarbejde om planlægningen og udbygningen af Öresundsregionen har yderligere udviklet sig til at være af permanent karakter inden for faste rammer, afpasset efter forskellige forholds art.

Det med rekommandation nr. 5/1962 tilsigtede formål må derfor betragtes som opnået.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

Samarbetet i planfrågor mellan kommunerna på ömse sidor om Öresund har under år 1966 fortsatt enligt tidigare uppdragna riktlinjer inom ramen för det åren 1962—1963 bildade Öresundsrådet. På svensk sida har kommuner och landsting med hjälp av Skånes regionplaneinstitut utvecklat ett lovande regionalt planarbete. I övrigt hänvisas till tidigare regeringsmeddelande¹.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1479.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget (Sak A 143 T/t) och meddelandena om rekommendationerna nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen, 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen, 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse och 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

(Se Sak A 143 T/t: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at søge gennemført ensartede og fuldt betryggende bestemmelser i de nordiske luftfartslove angående misbrug af alkohol.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 17 augusti 1966:

Der findes fortsat ikke grundlag for at overveje ændringer af den nu-gældende danske lovgivning på det pågældende område.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Stadganden avseende förhindrande av alkoholmissbruk i flygtrafik ingår i förordningen om luftfart, given den 12 mars 1937, sådan den ändrad lyder i förordningen den 25 februari 1961. Enligt § 19 c i förordningen får ingen, som är påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel eller som till följd av sjukdom eller uttrötning eller av annan sådan orsak icke på ett betryggande sätt kan fullgöra vad honom åligger, göra tjänst ombord på luftfartyg. Dessa stadganden gäller även för utländskt luftfartyg då det användes för luftfart inom finskt område. Enligt § 21 b i samma förordning skall ovannämnda stadganden äga tillämpning även i fråga om trafikledare, markmekaniker eller annan person, som inom markorganisation eller eljest, annorstädes än luftfartyg, förrättar sådan tjänst, varav flygsäkerheten är beroende.

Luffartslagen, given den 11 december 1964, innehåller motsvarande stadganden i fråga om bruk av alkohol.

Vikten av att gällande bestämmelser övervakas har framhävts bl. a. i en av kommunikationsministeriet given instruktion, enligt vilken vederbörande trafikledare åläggas att sörja för att i tvivelaktiga fall person underställes en särskild alkoholtest och, ifall testen visat ett positivt resultat, sända personen i fråga till blodtest.

Gällande lagstiftning innehåller icke stadganden om under huru lång tid före flygningens påbörjande förtäring av alkoholhaltiga eller likadana ämnen är förbjuden; däremot stadgas det i Aero O/y:s flyghandbok, som har sin tillämpning endast på detta bolags personal, »att trafikflygare får ej förtära alkoholhaltiga drycker eller födoämnen, njutningsmedel eller läkemedel, som innehåller alkohol eller andra berusande ämnen, under pågående flygning och ej heller under en tid av 12 timmar före flygningens planerade påbörjande». Likaledes förbjudes förtärande av alkohol o. d. ämnen överhuvud vid uppträdande i uniform. För övrigt förutsättes att trafikflygare förhåller sig synnerligen återhållsamt till bruket av alkohol.

Frågan om, när en person skall anses vara påverkad av alkohol o. d. ämnen, skall enligt samma lagstiftning icke avgöras på grund av någon viss norm eller standard, såsom t. ex. på basis av promillegränsen, utan frågan skall prövas särskilt i varje enskilt fall på grundval av föreliggande fakta. Detta förfarande, som också är överensstämmande med den av vägtrafiklagstiftningen omfattade principen, har ansetts giva bästa garantier för ett rättvist och sakligt avgörande i varje enskilt fall.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

Med den nye islandske luffartslov nr. 34/1964 valgte man efter overvejelse promille-reglen, og det anses for naturligt, at der opnås en noget længere erfaring af denne regel i praksis, før end der kan være tale om at ændre væsentlige punkter. I øvrigt henvises til ministeriets brev til Islandsafdelingen, dat. 6. januar i fjor, side 1—2, hvor denne rekommandation og den nye islandske luffartslov omtales.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

Sedan det svenska kommittébetänkandet i ämnet numera remissbehandlats, har frågan diskuterats mellan företrädare för berörda departement. Avsikten är att ta upp frågan på ett nordiskt trafikministermöte så snart det låter sig göra.

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordisk union för alkoholfri trafik till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige**

Nordisk union för alkoholfri trafik, NUAT, som är ett samarbetsorgan för helnyktra motororganisationer och försäkringsbolag i de nordiska länderna med ett sammanlagt medlems- och försäkringstagareantal av c:a 300 000 sedan dubbelanslutna frånräknats, får härmed hos regeringarna i de nordiska länderna hemställa om att lagstiftningen i Norden beträffande nykterheten inom lufttrafiken måste samordnas och effektiviseras. NUAT vill härmed anföra följande.

De uppgifter, som åvilar piloter och övrig personal med säkerhetstjänst inom lufttrafiken, är mycket kvalificerade och ansvarsfyllda. Även en obetydlig felbedömning och felhandling kan få katastrofala följder för de många människoliv och det dyrbara material, som står på spel.

Utan att på något sätt vilja göra gällande att alkoholen har varit orsaken, kan man konstatera att flera »oförklarliga» flygolyckor har inträffat under senare år. Vilken orsaken än har varit kan man förutsätta, att något har inträffat som tvingat piloten att blixtnabbt företa motåtgärder. Det har säkerligen inte heller saknats tillbud till olyckor, vilka har kunnat undvikas tack vare att piloten har varit i högsta fysiska och psykiska trim. Under normala flygförhållanden behöver flygföraren sannolikt inte mobilisera alla sina andliga och kroppsliga resurser, utan har alltid en reserv att ta till i en kritisk situation. Eftersom även den minsta mätbara mängd alkohol i kroppen ogynnsamt kan inverka på denna reserv, blir slutsatsen att med hänsyn till flygsäkerheten kan alkoholpåverkan i samband med flygning helt enkelt inte tolereras. De nödvändiga blixtnabba ingripandena skulle bli fördröjda genom den effekt alkoholen har på olika funktioner.

Olika försök har visat att alkoholförtäring påverkar flygare i flera hänseenden än vad som är känt från biltrafikförsök. I fråga om piloter tillkommer en rad faktorer, t. ex. inverkan av lågt syretryck och höga accelerationskrafter.

Vid försöken med flygare har det visats att försämringen »dagen efter» varit mycket påtaglig, trots att all alkohol redan försvunnit ur kroppen. Den kunskap, som vi har om efterverkningarna, motiverar en närmare diskussion av frågan om förbud mot förtäring av alkohol viss tid före flygning.

1957 års svenska trafiknykterhetskommitté har i en promemoria av den 4 mars 1961 närmare redogjort för forskningsrön rörande alkohol och flygning. Med utgångspunkt från dessa rön fann kommittén det uppenbart, att

förare och besättning icke skall tillåtas förtära alkoholhaltiga drycker under flygning. Kommittén anförde också att den senaste forskningen har givit sådana resultat, att kommittén funnit särskilda straffsanktionerade bestämmelser om avhållsamhet erforderliga. Vidare anförde 1957 års trafiknykterhetskommitté: »För att man med vetenskaplig säkerhet skall vara övertygad om att all alkohol försvunnit ur blodet vid början av en flygning skulle den tid varunder vederbörande dessförinnan måste ha iakttagit avhållsamhet före en flygning, bestämmas till 24 timmar eller mera. Därest dessutom hänsyn skall tagas till alkoholens efterverkan måste tiden ytterligare förlängas.» Det är synnerligen angeläget att lagstiftningen beträffande nykterheten inom lufttrafiken är så utformad att medvetet nedsättande av förmågan att fullgöra sina åligganden förhindras i största möjliga utsträckning.

I ett svenskt förslag till ny trafiknykterhetslag på vägtrafikens område (SOU 1963: 72) preciserade kommittén sin grundinställning till frågan om alkohol och motorfordonsförande på följande sätt: »Då någon som helst riskökning till följd av förarens spritpåverkan icke kan godtagas, kan icke heller någon alkoholförtäring över huvud generellt 'godtagas' i anslutning till motorfordonsförande.

Lagstiftningens syfte måste vara att verka för fullständig nykterhet i trafiken. De ökade risker som redan en mycket ringa spritkonsumtion kan medföra, och som får större betydelse ju mera trafikintensiteten stegras, gör det angeläget, att denna inställning bringas till klart uttryck.»

Vad den åberopade kommittén anför beträffande vägtrafiken måste anses än mera relevant när det gäller lufttrafiken. En total förbudsregel i lagstiftningen blir den logiska konsekvensen och kravet på en sådan framstår särskilt starkt, när det gäller en så ansvarsfull uppgift som tjänstgöring inom lufttrafiken.

Nu gällande nordiska lagbestämmelser på området är mycket olika. I Danmark och Norge har man en i lagen inskriven straffbarhetsgräns vid 0,4 promille alkohol i blodet. (Danska lagen om luftfart nr. 252 av den 10/6 1961 § 50 och norska lagen om luftfart nr. 1 av den 16/12 1960 § 71.)

I Sverige tog den nämnda 1957 års trafiknykterhetskommitté avstånd från en promilleregulering med motivering att mycket små alkoholmängder påverkar människans reaktionsförmåga. Man ansåg att en blodalkoholkoncentration på 0,4 promille hos flygare under vissa förhållanden kunde vara för hög och att blodalkoholvärden därunder kunde uppfattas som försvarliga, om straffbarhetsgränsen fastställdes till 0,4 promille.

Mot bakgrunden av den kännedom som vi genom vetenskaplig forskning har om hur små mängder alkohol kan inverka på flygsäkerheten finner NUAT det anmärkningsvärt att i Danmark och Norge i lag inskrivits en straffbarhetsgräns vid 0,4 promille, som under dessa speciella förhållanden måste anses som hög. I Danmark torde lagförslaget vara grundat på ett mer

än 10-årigt gammalt uttalande av Rättsläkarrådet. Redan då ansåg man dock att alkohol inte kunde tolereras för piloter under flygning. Gränsen vid 0,4 promille rekommenderades emellertid, därför att man ur rättssäkerhetssynpunkt ville ha en väl tilltagen felmarginal vid fastställande av alkoholkoncentration i blodet.

Att de danska och norska reglerna är lika får ses mot bakgrunden av ett nordiskt samarbete i syfte att harmoniera reglerna. Orsaken till att marginalen sattes så högt är svårförståeligt. Överallt där en fixerad straffbarhetsgräns har inskrivits i lagen drar man ifrån ett visst värde för ev. analysfel. Analysfelen ligger emellertid mycket lågt, oftast under 0,05 promille. Ur rättssäkerhetssynpunkt räknar man emellertid i t. ex. Sverige med en felmarginal på tre gånger medelfelet; d. v. s. att från det funna analysvärdet göres ett avdrag mellan 0,13 och 0,16 promille.

Hur små differenserna är vid analys vid olika laboratorier framgår av den undersökning som gjordes i januari 1955, då en nordisk parlamentarisk kommitté, vilken försökte enas om en gemensam nordisk trafiknykterhetslag, sände 3 lika blodprov till de rättskemiska laboratorierna i Köpenhamn, Oslo och Stockholm. Differensen för de tre analysresultaten mellan det institut som hade lägsta resp. högsta alkoholkoncentrationen var 0,01, 0,02 och 0,05 promille.

Ur rättssäkerhetssynpunkt finns det med nuvarande analysmetoder inget skäl att i lag inskriva en straffbarhetsgräns vid 0,4 promille. En tillämpning av denna straffbarhetsgräns i Sverige skulle innebära att en pilot i princip kunde ha upp till c:a 0,55 promille alkohol i blodet utan att uppnå den i lag inskrivna straffbarhetsgränsen. Att detta med hänsyn till de vetenskapliga rönen om funktionsnedsättning vid mycket låga blodalkoholhalter är helt otillfredsställande torde vara oemotsägligt.

Bland experter torde man i dag vara enig om att 0-linjen skall gälla för piloter, och säkert anses den också självklar av piloterna själva. Vidare är det helt osannolikt att någon av de nordiska experterna på området i dag skulle kunna biträda ett förslag med en straffbarhetsgräns vid 0,4 promille eller acceptera en så hög felmarginal för analysfel.

Under senare tid har ett par händelser inträffat som onekligen aktualiserat en översyn av de nordiska trafiknykterhetsreglerna inom luftfartens område. Med hänsyn till att flygtrafiken blir alltmera internationell finns det motiv för att säkerhetsbestämmelserna borde likriktas över hela världen, men skälen för att i första hand en sådan samordning sker inom de nordiska länderna är särskilt starka. Norden framstår från många synpunkter som en enhet. Detta gäller i allra högsta grad flygtrafiken med det nära luftfartssamarbete som råder mellan de nordiska länderna. Härtill har säkerligen förekomsten av det skandinaviska flygbolaget SAS bidragit.

Prognoserna pekar på att trafiken mellan de nordiska länderna kommer att öka i snabb takt. En samordning av lagstiftningen på området framstår

därför som synnerligen angelägen. Beträffande alkoholfrågor i vägtrafiksammanhang har svenska regeringen nyligen tillsatt en statlig utredning, som i sitt arbete skall hålla nära kontakt med de övriga nordiska länderna. Enligt NUAT:s mening måste initiativ nu också tas för att samordna bestämmelserna inom lufttrafiken. Detta är mycket angeläget, eftersom såväl lagstiftningen som andra för lufttrafikens reglering utfärdade bestämmelser visar så stora skillnader mellan de olika länderna.

Det kan framhållas att den av NUAT nu aktualiserade frågan också varit föremål för Nordiska rådets uppmärksamhet. Rådet har redan 1962 uttalat en rekommendation om att regeringarna borde eftersträva en samordning på området.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställer NUAT att regeringarna i de nordiska länderna snarast måtte vidtaga åtgärder för en översyn och därmed effektivisering och samordning av lagstiftningen beträffande nykterhet inom lufttrafiken.

Oslo och Stockholm i september 1966

Nordisk union för alkoholfri trafik

Jakob Pettersen

President

Rune Andréasson

Generalsekreterare

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de af Danmarks, Finlands, Islands og Sveriges regeringer til 15. session afgivne meddelelser om rek. nr. 8/1962.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, Sverige.

Af meddelelserne fremgår, at Danmarks og Islands regeringer stadig ikke er indstillet på at opgive den i disse landes luftfartslovgivning gældende promilleregulering. På den anden side afviser Finlands regering fortsat at indføre en promilleregulering og anfører, at en sådan heller ikke findes i finsk vejtrafiklovgivning. I Sveriges regering overvejes spørgsmålet stadig, efter at remisbehandlingen af den i 1965 afgivne betænkning er tilendebragt.

Udvalget konstaterer, at det i meddelelserne til 13. session (se Nordiska rådet 1965 s. 1703) blev oplyst, at spørgsmålet ville blive drøftet mellem de nordiske trafikministre på et senere tidspunkt.

Under de foreliggende omstændigheder er det herefter udvalgets op-

fattelse, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at afvente yderligere meddelelser i sagen.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 8/1962 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelande
om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam
arbetsmarknad för lärare

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene å etablere et felles arbeidsmarked for lærere ved at skolemyndighetene i de enkelte land utarbeider forskrifter i dette øyemed, i nært samarbeid med de tilsvarende myndigheter i de andre nordiske land.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 25 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det ekspertudvalg, som har været nedsat under Nordisk Kulturkommission for at udrede spørgsmålet om mulighederne for gennemførelse af et fælles nordisk arbejdsmarked, har afgivet en rapport, som godkendtes på Nordisk Kulturkommissions plenarmøde i Trondheim i september 1966.

Rapporten, som må betragtes som et foreløbigt resultat, indeholder 4 konkret formulerede henstillinger til de nordiske regeringer.

Disse lyder:

1. at det foreskrives, at den tabel, som indgår i den i rapporten vedlagte sammenstilling, skal være vejledende ved bedømmelsen af, i hvilket omfang en i ét nordisk land erhvervet uddannelse modsvarer den uddannelse, som efter gældende uddannelseslove kræves i det land, hvor ansættelse søges,

2. at det tilgodeses, at de afsnit af omhandlede sammenstilling, som indeholder dels reglerne om erhvervelse af lærerkompetence, dels de jævnførende tabeller over læreruddannelsen i de nordiske lande, trykkes til udgivelse,

3. at det gives ansættende myndigheder tilkende, at de, så langt som det inden for de nugældende regler er muligt, tilstræber en virkeliggørelse af et fælles nordisk arbejdsmarked for lærere, samt

4. at der foretages foranstaltninger — som af kommissionen foreslået — hen imod en yderligere udredning af spørgsmålene om bl. a. tilgoderegning af ansættelsestid, pension samt statsborgerskab for lærere.

På grund af rapportens sene modtagelse i departementerne vil man ikke inden rådets 15. session kunne bringe meddelelse om disses reaktion på henstillingerne.

På den svenske regerings vegne skal man dog tilføje, at de under punkterne 1—3 omhandlede spørgsmål i Sverige vil blive genstand for nærmere behandling i forbindelse med propositionen angående ændring af læreruddannelsen (prop. 1964: 4).

Meddelande
om rekommendation nr 11/1962 angående likartad
livsmedelslagstiftning m. m.

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 28 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

I meddelelse til Nordisk Råds møte 1966¹ ble rådet underrettet om at man regnet med at en samarbeidsavtale ville bli inngått i løpet av 1966 mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Samtidig ble det imidlertid pekt på at det arbeid som i de seinere år er tatt opp med atskillig kraft på internasjonalt plan gjennom Verdens Helseorganisasjon (WHO) og Den internasjonale Ernæringsorganisasjon (FAO) muligens burde føre til at det nordiske samarbeid bør skje i andre former enn opprinnelig antatt.

Det har i det forløpne år vist seg at de ovennevnte organisasjoners og andre internasjonale organisasjoners aktivitet når det gjelder samarbeid på næringsmiddelområdet er stadig stigende. Da samtlige nevnte nordiske land deltar aktivt i dette arbeid, synes det å være grunn til å vurdere spørsmålet om det er hensiktsmessig å inngå en samarbeidsavtale innen Norden på nytt. På den annen side er det utvilsomt fortsatt behov for nordisk samarbeid på dette område både fordi det er ønskelig å finne fram til så vidt ensartet nordisk opptreden i de internasjonale organisasjoner som mulig, og fordi det kan bli aktuelt å inngå nordiske overenskomster på enkelte spesielle områder.

Den norske regjering har derfor unnlatt å ta de nødvendige skritt for å

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1492.*

få samarbeidsavtalen undertegnet, men har isteden foreslått overfor de øvrige land at representanter for de respektive regjeringer fortsatt skal møtes en gang årlig for å drøfte aktuelle problemer og eventuelt ta skritt til felles eller ensartet opptreden utad samt, når dette finnes hensiktsmessig, utarbeide utkast til ensartete bestemmelser eller overenskomster på begrensede områder. De øvrige lands regjeringer har erklært seg enig i dette forslag.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt låta utreda spörsmålet om upptagande av ett nordiskt samarbete beträffande forskning och upplysning i fråga om läkemedel samt om en vidareutveckling av samarbetet beträffande kontrollen av farmaceutiska specialiteter.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 20 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Idet der henvises til tidligere meddeleiser¹ bemærkes, at det under navnet Nordisk lægemiddelkomité nedsatte samarbejdsorgan i april 1966 har afholdt plenarmøde i Finland og i december 1966 i Danmark. Der har jævnligt været afholdt møder i komiteens redaktionsudvalg.

Komiteen har anset det for nødvendigt at foretage en række yderligere, grundige undersøgelser af de af rekommandationen omfattede spørgsmål, hvorfor afslutningen af komiteens arbejde må påregnes at blive udskudt til 1. halvår af 1967.

Den islandske medicinalstyrelse, der har deltaget ved en observatør i et plenarmøde i 1965 og i det senest afholdte plenarmøde i 1966, har over for komiteen ytret ønske om en tilslutning til komiteens arbejde, og komiteen kan tiltræde dette ønske.

¹ Se *Nordisk Råd*, 11. sess., s. 1495.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for landbruket.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 1 februari 1967:

Forslaget om et nordisk forskningseenter for landbrugssamvirke har været drøftet i møde i Nordisk kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål i København den 18. januar 1966 og i Stockholm den 10. november 1966.

Man henviser til det resumé af drøftelserne om forslaget, der er givet i den af den finske delegation til kontaktudvalget på samtlige delegationers vegne afgivne beretning til Nordisk Råd om arbejdet i Nordisk kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål i 1966.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

På framställning av Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor har bildats en arbetsgrupp för att utreda behovet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för jordbrukskooperation. Republikens president har utnämmt agronomie- och forstdoktorn Harri Rautavaara och regeringssekreteraren Leevi Junes till Finlands representanter i denna arbetsgrupp.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i januari 1967:

Som koordinerende organ for gjennomføringen av rekommendasjonen kan Landbruksdepartementet meddele følgende:

Nordisk kontaktutvalg for jordbruksspørsmål bestemte at det skulle gis følgende mandat til et utvalg som bestod av to representanter fra hvert land:

1. Å utrede behovet for et felles opplærings- og forskningscenter for landbrukssamvirke i Norden.
 2. Å utrede hvor sentret i tilfelle bør legges og komme med forslag til oppbygging av arbeidsmåte.
 3. Å utrede sentrets administrative status og finansiering.
- Følgende er blitt oppnevnt av de respektive land til å delta i komitéen:

For *Danmark*:

Landbruksrådets representant:
 Generalsekretær Clemens Pedersen,
 De samvirkende danske Andelsselskaber.
 Veterinær- og landbohøjskolens representant:
 Prof. Aksel Milthers.

For *Finland*:

Lantbruksorganisationernas representant:
 Dr. agr. et forst. H. Rautavaara.
 Administrasjonens representant:
 Regeringssekretæren Leevi Junes.

For *Norge*:

Landbruksorganisasjonenes representant:
 Kontorsjef Ole Rømer Sandberg jr.,
 Landbrukets sentralforbund.
 Landbrukshøgskolens representant:
 Direktør Johan Teigland,
 Norges landbrukshøgskole.

For *Sverige*:

Lantbruksorganisationernas representant:
 Verkst. dir., fil. lic. H. Åstrand,
 Sveriges jordbrukskassförbund.
 Lantbrukshögskolans representant:
 Prof. K.-F. Svärdröm.

Island har meddelt at de inntil videre ikke deltar i utredningen.

Som koordinerende land påtar Norge seg sekretariatsoppgaven, og som sekretær for utvalget vil fungere samvirkekonsulent John Hornslien, Det Kgl. selskap for Norges vel.

Utvalget vil bli sammenkalt til sitt første møte i begynnelsen av 1967.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

I detta ärende torde fa hänvisas till det meddelande, som avgavs till förra årets session¹. Något härutöver finns inte att inberätta.

¹ Se *Nordisk Rad*, 14. sess., s. 1497.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på de områder, hvor der måtte være praktisk behov derfor, at undersøge forudsætningerne for iværksættelse af beslutninger truffet af administrativ myndighed i andet nordisk land.

S v e r i g e s r e g e r i n g (justitiedepartementet) meddelar den 27 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det svenska betänkande med förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövanden i Danmark, Finland, Island och Norge (SOU 1963: 79), som omnämnts i meddelandet rörande förevarande rekommendation till Nordiska rådets 14:e session¹, är föremål för överväganden inom svenska justitie- och socialdepartementen. Sedan man på svensk sida tagit ställning till förslaget, kommer frågan att tas upp på nytt vid nordiska departementala förhandlingar.

¹ Se Nordisk Råd, 11. sess., s. 1504.

Meddelande
om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av
änke- och invalidpensioneringen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land i detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att fortsätta och skyndsamt slutföra det inledda utredningsarbetet angående samordning av änke- och invalidpensioneringen.

Danmarks regering (Socialministeriet) meddelar i januari 1967 *å samtliga regeringars vägnar*:

Ved rekommendation nr. 19/1962 opfordredes regeringerne til at fortsætte og snarest muligt fuldende den påbegyndte undersøgelse angående samordning af reglerne om enke- og invalidepension.

Som anført i meddelelse om rekommendationen til Nordisk Råds 14. session¹ har det underudvalg, der af Den nordiske Socialpolitiske Komité var nedsat til overvejelse af dette spørgsmål, udarbejdet forslag til ændring af artikel 4 i den nordiske konvention om social tryghed. Ændringen i konventionen går ud på at indføre bestemmelser om, at en invalide- eller enkepensionist, der flytter mellem de nordiske lande, bevarer pensionen fra fraflytningslandet, indtil vedkommende opfylder vilkårene for ret til pension i opholdslandet. Pension fra fraflytningslandet kan dog længst bevares i det tidsrum der efter konventionen kræves som ventetid for ret til at opnå pension i et andet nordisk land.

En overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om ændring af konventionen i overensstemmelse med udvalgets forslag blev underskrevet den 24. august 1966, og efter stedfunden ratifikation er konventionsændringen trådt i kraft den 1. januar 1967².

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1505.

² Se s. 1538.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session av-
givet meddelande om rekommendation nr 19/1962 från Danmarks regering.

Av meddelandet framgår att en överenskommelse mellan Danmark, Fin-
land, Island, Norge och Sverige om ändring av artikel 4 i den nordiska kon-
ventionen om social trygghet undertecknats i augusti 1966 och att konven-
tionens ändringar trätt i kraft den 1 januari 1967. Ändringen innebär att in-
valid eller änka, som uppbär pension och som flyttar mellan de nordiska
länderna, bibehåller sin rätt till pension från utflyttningslandet till dess han
uppfyller villkoren för rätt till pension i uppehållslandet. Pension från ut-
flyttningslandet kan dock bevaras i högst 5 år från utflyttningen.

Utskottet konstaterar att rekommendationens syfte uppnåtts. Rekommenda-
tion nr 19/1962 torde därför kunna anses slutbehandlad.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
denna rekommendation för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 25 februari 1967

Sigrid Ekendahl

Fung. förman

Einar Gustafsson

Kaarlo af Heurlin

Jorgen Jensen

Lars Korvald

Lars Larsson

Harald Løbak

Helge Nielsen

Olavi Saarinen

Salve Salvesen

Veikko Savola

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet

(Överlämnade av Danmarks, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *Sve r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att undersöka möjligheterna att samordna den verksamhet, som i utlandet bedrivs av statliga eller statsunderstödda resebyråer och turistkontor samt andra organ med sammanfallande intressen, i syfte att härigenom åstadkomma dels högre effektivitet, dels rationalisering och besparingar för det allmänna.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 6 juli 1966:

I anledning af Nordisk Råds Præsidiiums henstilling af 18. marts 1966 til regeringerne angående Islands deltagelse i det nordiske turistsamarbejde i New York har spørgsmålet været drøftet i Nordisk Turist Trafik Komité's (NTTK) plenarforsamling den 15. juni 1966. Fra islandsk side havde man ikke mulighed for fuldt ud at deltage i drøftelserne, men afgav over for komiteen en udtalelse om Islands ønsker med hensyn til deltagelse i turist-samarbejdet i New York.

For at imødekomme de ønsker, som var fremsat fra islandsk hold, endes Danmark, Finland, Norge og Sverige om at tilbyde, at den islandske turistorganisation gratis vil kunne få distribueret sit reklamemateriale om turistrejser fra USA til Island og fra Island til USA, samt at der vil blive sørget for, at oplysninger om turistrejser fra USA til Island bliver givet i Scandinavia House.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne) meddelar den 21 januari 1967:

På de områder, på hvilke der i henhold til tidligere meddelelser består samarbejde mellem de Danske Statsbaner og de øvrige nordiske jernbanestyrelser, er der ikke foregået ændringer i 1966.

Spørgsmålet om fælles rejsebureauer og -repræsentationer er for Danmarks vedkommende genstand for kontinuerlig opmærksomhed.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februar 1967:

Statens turistbureaus deltagelse i de nordiske landes fælles oplysningsbureauer i Rom og Zürich og med danskerne i Frankfurt er uforandret.

Statens turistbureaus eller andre islandske parters deltagelse i et fælles kontor i New York er ikke blevet til noget, selvom man fra Islands side allerede 1964 og ofte siden har udtrykt ønsket derom. De andre nordiske landes fælles kontor er nu formelt blevet nedlagt. Og Scandinavian Travel Commission opløst. Island har fået tilbud om gratis at fremlægge på de fire nordiske landes kontorer oplysningspjecer og anden turistpropaganda og ligeledes oplysninger om rejser mellem U.S.A. og Island. Et samarbejde i lighed med samarbejdet i Rom og Zürich anses for udelukket.

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Av tidigare meddelanden¹ framgår att de danska, finska, norska och svenska turistkontoren i New York sommaren 1965 flyttade samman i gemensamma lokaler i fastighet i korsningen av 5th Avenue och 42:a gatan (Scandinavia House) och att enligt regler för samarbete, fastställda den 15 december 1964, gemensamma funktioner skall organiseras inom de gemensamma lokalerna, nämligen gemensam reception och upplysningstjänst, post, distribution och telefonväxel.

I skrivelse den 18 mars 1966 har Nordiska rådets presidium hemställt till regeringarna, att man vid det fortsatta arbetet med rekommendationen nr 21/1962 snarast söker finna en slutgiltig och tillfredsställande form för Islands deltagande i det nordiska turistsamarbetet i New York.

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)² höll ordinarie plenarmöte i Aulanko i Finland den 15 juni 1966 och extraordinarie plenarmöte i Köpenhamn den 9 januari 1967. Till sistnämnda möte hade ej representant för den isländska turisttrafikorganisationen kallats, enär mötet skulle behandla frågor om turistsamarbetet i USA, som endast direkt berörde turisttrafikorganisationerna i de övriga länderna, nämligen bl. a. de interna förhållandena vid turistkontoren i New York.

NTTK har beslutat upplösa det hittillsvarande samarbetsorganet Scandinavian Travel Commission (STC) i New York. STC har ersatts av en kommitté (SCAN) med representanter endast för de nordiska turistkontoren. SCAN:s uppgift är att på NTK:s vägnar besluta om användning av tillgängliga resurser för gemensam skandinavisk promotion i USA. Liksom hit-

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1727—1728 och 14. sess., s. 1506.

² Se Nordiska rådet, 14. sess., s. 1508.

tills är avsikten att de medel som ställts till förfogande i första hand skall användas för samarbetsprojekt med SAS, SAL och NAL. Samarbetet med dessa förutsätts i fortsättningen ske genom en särskilt tillsatt kommitté för uppläggning av kampanjer av gemensamt intresse.

I anledning av det isländska önskemalet att få delta i det gemensamma turistarbetet i USA har NTTK beslutat att tillmötesgå denna önskan så till vida att den isländska turisttrafikorganisationen får sitt eget reklammaterial kostnadsfritt distribuerat genom SCAN och att upplysningar om turistresor från USA till Island skall ges i Scandinavia House.

Som förut antytts behandlades vid NTTK:s extraordinarie plenarmöte särskilt frågan om turistsamarbetet i de sammanflyttade danska, finska, norska och svenska turistkontoren i New York. Mötet var sammankallat på begäran av STTF:s delegation i NTTK.

Vid mötet konstaterades av samtliga delegationer följande. Samarbetet vid turistkontoren flyter inte tillfredsställande och präglas av väsentliga meningsskiljaktigheter i fråga om kontorens individuella ställning. Samarbetsreglerna följs inte ens på viktiga punkter av principiell natur. Detta gör sig särskilt gällande beträffande metoden att ge service åt såväl resebyråer som allmänhet på gemensam bas och berör därigenom speciellt samarbetet inom postavdelningen (mailing department). Samarbetet på andra områden är också föremål för olika uppfattningar. Onödiga diskussioner om detaljer förekommer ofta. Till bristen på konstruktivt samarbete bidrar även personliga motsättningar mellan cheferna för kontoren. Bristen på samarbete har inte skapat den avsedda rationella driften vid kontoren och dessutom skadat de yttre relationerna.

Från den svenska delegationen anfördes vid mötet, att en ändring av formen för den gemensamma organisationen av de fyra nationella turistkontoren i New York är nödvändig, att samsarbetsfrågan bäst löses genom att beslutsmässigheten samlas på en hand, att konsekvensen härav blir att de fyra kontoren slås samman till ett gemensamt kontor under en chef, en ordning som prövats utan anmärkning i andra nordiska sammanhang, samt att man på svensk sida inte har några synpunkter på frågan om nationaliteten på chefen för ett sådant kontor, varvid betonades att man gärna ser en kvalificerad person av annan nationalitet som chef för kontoret, och att man alltså inte anser sig bunden av denna fråga. Enligt den svenska delegationens åsikt är sammanflyttningen första steget och sammanslagningen målet, varför delegationen föreslog, att den organisationsformen infördes som medför en full sammanslagning av de fyra nationella turistkontoren i New York.

I anledning av det svenska förslaget meddelade den danska delegationen, att man på dansk sida önskar gå den motsatta vägen och låta de nationella kontoren få en mera självständig ställning än vad den nuvarande integrationen tillåter. Enligt dansk syn på saken innefattar samarbetsreglerna en längre gående integration än vad man på dansk sida haft läckning för. Sam-

arbetsreglerna minskar möjligheterna att i de gemensamma presentationerna av de fyra länderna visa på den nationella produkten och på den nationella särpräglning samt verkar också i stort hämmande på arbetet. De bör därför ändras helt. STC bör upprättas ånyo i stället för SCAN. Det danska motförslaget är, att formen för organisationen av de fyra kontoren ändras dithän att samarbetet inskränks till att gälla endast de delar av funktionerna, beträffande vilka ett samarbete är nödvändigt i och för sig på grund av sammanflyttningen.

Den finländska delegationen förklarade, att samarbetet vid turistkontoren i New York pågått alltför kort tid för att nu kunna ge grundval för en bedömning om behovet av att skapa en ny organisationsform. På finländsk sida anslöt man sig närmast till den danska ståndpunkten. Den finländska delegationen föreslog, att man fasthåller vid den utgångspunkt som tidigare tagits för organisationsformen för kontoren och att viss uppmjukning av samarbetsreglerna företas.

Den norska delegationen erinrade om att man på norsk sida motvilligt brutit loss det norska turistkontoret från ett norskt brett samarbete i det ändamålsenligt belägna Norway House för att erhålla ett långt gående nordiskt turistsamarbete genom sammanförande av de nationella turistkontoren. Den tidigare norska ordningen var billigare än den nuvarande men enligt den norska delegationens mening är ett gemensamt nordiskt turistsamarbete mera slagkraftigt. Den norska delegationen preciserade sin ståndpunkt så, att en sammanslagning av de fyra nationella turistkontoren bör vara det mål, mot vilket NTTK skall arbeta.

Överläggningarna vid mötet utmynnade i enighet mellan samtliga delegationer, att man i vart fall skall söka nå en sådan ordning att postavdelningen vid turistkontoren kan fungera tillfredsställande och att samma målsättning skall gälla för övriga gemensamma avdelningar. I fråga om den långsiktiga lösningen och därvid de svenska och danska förslagen vid mötet konstaterades, att slutlig ståndpunkt härtill inte kan vara klar förrän till den 1 april 1967. Först då har alla de nationella turisttrafikorganisationerna kunnat behandla saken i vederbörliga instanser.

Från NTTK:s ordförande, som för närvarande är den norska turisttrafikorganisationens ordförande, skall under den närmaste tiden föreligga en rapport från dennes besök i New York efter det extraordinarie plenarmötet. Vid besöket skall enligt beslut vid mötet NTTK-ordföranden med berörda parter ta upp frågan om turistsamarbetet i USA (New York och Los Angeles), varom han erhållit uppdrag vid mötet, och därvid — i avvaktan på de nationella turisttrafikorganisationernas slutliga ställningstagande — söka genomföra sådana detaljförbättringar i det praktiska samarbetet i New York som inte är av principiell natur.

Beträffande det nordiska turisttrafiksamarbetet i övrigt hänvisas till bifogade utdrag ur Svenska turisttrafikförbundets verksamhetsberättelse 1965—1966 (se *Tillägg*).

TILLÄGG

**Utdrag ur Svenska turisttrafikförbundets verksamhetsberättelse
1965—1966**

Nordisk samverkan

De gemensamma skandinaviska turistkontoren i Rom och Zürich har fått betydande budgetförstärkningar, för Zürich-kontoret med c:a 30 procent och för Rom-kontoret med c:a 60 procent. På norsk sida har man dock förklarat, att möjligheten för Landslaget for Reiselivet att gå med på en så kraftig höjning av budgeten vid Rom-kontoret blir beroende på hur stort statsbidraget för innevarande arbetsår blir. Det gemensamma kontoret i Los Angeles har oförändrad budget.

Nordiska festspel

The World Music Festival of the International Society for Contemporary Music (ISCM) förlade 1966 sin 40:e världsmusikfest till Stockholm. Detta stora musikevenemang kombinerades med Stockholms festspel som ägde rum den 9—28 september.

Festspelen bjöd på ett synnerligen omfattande program; konserter, opera, teater, balett och film. För första gången arrangerades inom Festspelens ram en jazzfestival, den 16—18 september, vilken tilldrog sig stort intresse.

Stockholms festspel samlade i år ett 60-tal delegater — tonsättare och fackmän på musikens område — från ett 20-tal länder på fem kontinenter. Därtill kom 50 utländska musikkritiker och journalister och vidare var ett 10-tal utländska radiostationer representerade och direkta upptagningar gjordes från de olika konserterna. Detta internationella intresse torde vara enastående och synnerligen inspirerande för svenskt musikliv.

STTF har även i år varit representerat i styrelsen för Stockholms festspel.

Scandinavian Design Cavalcade cirkulerar

Design-kavalkaden presenterades under oktober månad 1965 i samtliga nordiska länder. I samarbete med SAS utgavs ett flygblad i 125 000 ex. med engelsk text.

Vid ett presidiummöte den 18 april 1966 i Köpenhamn fastställdes i princip en ny inriktning av kavalkaden, enligt vilken evenemanget skall cirkulera mellan de skandinaviska huvudstäderna med början i Köpenhamn 1967. Norge står i tur 1968 och Sverige året därpå.

BILAGA 1

Oversigt over de nordiske landes turistkontorer uden for Norden

Belgien

Bruxelles

Dansk kontor for Belgien og Luxembourg.
 Norsk kontor.
 Svensk kontor for Belgien og Luxembourg.

Frankrig

Paris

Dansk kontor for Frankrig og Algier.
 Finsk kontor.
 Norsk kontor.
 Svensk kontor.

Holland

Haag

Svensk kontor.

Hilversum

Dansk kontor.

Italien

Milano

Finsk kontor (administreres af Finair).

Rom

Danmark, Island, Norge og Sverige har et fælleskontor (Danmark er administrerende land).

Schweiz

Zürich

Danmark, Island, Norge og Sverige har et fælleskontor. (Sverige er administrerende land.)

Storbritannien

London

Dansk kontor for Storbritannien, Irland og Commonwealth.
 Finsk kontor.
 Norsk kontor.
 Svensk kontor for Storbritannien og Irland.

U. S. A.

Los Angeles

Fælleskontor for Danmark, Finland, Norge og Sverige.

New York

Dansk kontor for U. S. A. og Canada samt U. S. A.'s besiddelser i Caribien.

Finsk kontor.

Norsk kontor.

Svensk kontor for U. S. A. og Canada.

De fire nationale kontorer i New York er i 1965 flyttet sammen i Scandinavian House.

*Vesttyskland**Berlin*

Finland har en repræsentant, men ikke noget kontor.

Frankfurt am Main

Fælleskontor for Danmark og Island (administreres af Danmark).

Svensk kontor for Vesttyskland og delvis for Østrig.

Hamburg

Finsk kontor.

Norsk kontor.

München

Finsk kontor (dækker også Østrig).

*Østrig**Salzburg*

Danmark har ikke noget egentligt kontor men en repræsentant.

Wien

Sverige har repræsentation.

København, den 16. februar 1967

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i de nordiska länderna angående Islands deltagande i det nordiska turistsamarbetet i New York

Efter at regeringerne i Danmark, Norge og Sverige havde afgivet deres meddelelser til Nordisk Råds 14. session vedrørende rekommandation nr. 21/1962/t og i disse havde oplyst, at de tre landes og Finlands turistkontorer i New York i efteråret 1965 var flyttet til fælles lokaler, fremkom der også fra Islands regering en meddelelse i sagen. I denne meddelelse oplystes det, at det var trukket ud med det islandske rejsebureaus deltagelse i det nordiske samarbejde i New York, men at man tilstræbte at indtræde i dette.

Under Nordisk Råds 11. session drøftedes meddelelserne i rådets trafikudvalg, som principielt fandt det ønskeligt, at det nordiske turistsamarbejde omfatter alle fem nordiske lande, og at samarbejdet i New York derfor udvides til også at omfatte Island.

Da meddelelserne vedrørende rekommandation nr. 21/1962 ikke var optaget på sagslisten for sessionen, tillader Nordisk Råds præsidium sig herved at henstille til regeringerne, at der ved det fortsatte arbejde med rek. nr. 21/1962 snarest søges fundet en endelig og tilfredsstillende form for Islands deltagelse i det nordiske turistsamarbejde i New York.

København, den 18. marts 1966

For Nordisk Råds præsidium

Harald Nielsen

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 15. session om rek. nr. 21/1962 angående samarbejde vedrørende rejsebureauvirksomhed i udlandet, afgivet af Danmarks, Islands og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været drøftet på udvalgets møde i Oslo den 21.—22. februar 1967, hvor direktør Svein Winge Simonsen, Norge, deltog i behandlingen. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark deltaget i udvalgsbehandlingen.

Af meddelelserne fremgår, at samarbejdet mellem det danske, det finske, det norske og det svenske turistkontor i New York, som i sommeren 1965 flyttede sammen i fælles lokaler i Scandinavian House, ikke er forløbet ganske tilfredsstillende, og at de fremtidige samarbejdsformer, herunder muligheden af at slå de fire kontorer sammen, derfor har været drøftet i Nordisk Turist Trafik Komité (NTTK). — NTTK har endvidere drøftet spørgsmålet om Islands deltagelse i turistsamarbejdet i New York. For at imødekomme de islandske ønsker, har de øvrige fire lande tilbudt gratis at ville uddele reklamemateriale på den islandske turistorganisations vegne og at give oplysninger om turistrejser fra USA til Island.

Det er over for udvalget oplyst, at forhandlinger i NTTK om formerne for det fremtidige samarbejde i New York endnu ikke er afsluttet.

Udvalget vil fortsætte arbejdet med sagen. Dette anmelder udvalget herved for rådet.

Helsingfors, den 4. april 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Tuure Salo

Jón Skaftason

Formand

Gösta Skoglund

Meddelande

om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att överväga förutsättningar och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

S v e r i g e s regering (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samiliga regeringars vägnar*:

Sedan föregående rådsmöte har centrala sjukvårdsberedningen kallat representanterna i en särskild utsedd arbetsgrupp till konferens dels i Stockholm under tiden 31 maj—den 1 juni 1966, dels ock i Köpenhamn den 19 oktober 1966. Enighet har i stort sett nåtts om vissa förslag till vidgat samarbete. En slutrapport torde kunna avlämnas under första halvåret 1967.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at optage spørgsmålet om en revision af lovgivningen om kommission, handelsagentur og handelsrejsende.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 30 januari 1967 *å samtliga regeringars vägnar*:

Sedan den för ifrågavarande lagstiftning i Finland tillsatta kommittén på hösten 1965 uppgjort ett utkast till lag om merkantil representation, var utkastet föremål för granskning på ett möte i Stockholm den 10 december 1965 mellan de i de övriga nordiska länderna tillsatta sakkunniga och representanter för den finska kommittén. Härvid framkom, att man i de övriga nordiska länderna ej ansåg behov föreligga av en revision av kommissionslagstiftningen helt enligt de föreslagna riktlinjerna men väl kunde överväga vissa partiella reformer, i första hand i fråga om agentlagstiftningen. Den finska kommittén har sedermera uppgjort ett nytt förslag till lag om handelsrepresentanter. Man har strävat till att i detta förslag nå största möjliga överensstämmelse med motsvarande stadganden i de övriga nordiska ländernas kommissionslagar. Å andra sidan har man beaktat den utveckling, som skett inom lagstiftningen angående ifrågavarande ämne i Västeuropa, särskilt i de s. k. EFTA-länderna. Förslaget skall sändas till de sakkunniga i de övriga nordiska länderna i början av februari 1967. Avsikten är, att förslaget gemensamt skall granskas av sagda sakkunniga och representanter för den finska kommittén på ett möte vårvintern 1967.

I Norge har i januari 1967 tillsatts en kommitté för att utreda frågan om

agenters uppsägningskydd. Dessutom kan kommittén behandla andra speciella spörsmål inom agenturlagstiftningen, vilka ordföranden i samråd med Justisdepartementet finner grund till. Kommittén väntas avge betänkande inom loppet av 1967.

Meddelanden

om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Uppdraget har i januari 1967 överflyttats på Sverige.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler en utredning av mulighetene for å gjennomføre en løsning på nordisk plan for utdannelsen av by- og regionplanleggere og en nærmere koordinering av den nordiske byplanforskning.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 10 december 1966:

Den 8. juli 1966 ble det i ekklesiastikdepartementet, Stockholm, holdt konstituerende møte av Komitéen av 1966 for nordisk etterutdanning av by- og regionplanleggere.

Komitéen har følgende medlemmer:

Fra Danmark:

afdelingsleder, civilingeniør Svend Jensen, og
kontorchef Vagn Rud Nielsen.

Fra Finland:

arkitekt Erik Kråkström, og
rektor Magnus Kull.

Fra Sverige:

direktör, professor Hans Brunnberg,
direktör Lennart Holm, og
professor Sune Lindström.

Fra Norge:

arkitekt Sven Erik Lundby, og
sivilingeniør Ragnvald Sagen.

Arkitekt Sven Erik Lundby, Norge, ble utpekt som komitéens formann.

Komitéen som skal undersøke mulighetene for etablering av nordisk etterutdanning av by- og regionplanleggere ved Konsthögskolans arkitekturskola, Stockholm, ble enig om følgende program for det videre arbeid:

a. Brunnberg, Holm og Lindström avklarer de problemer som plasseringen av den nordiske etterutdanning på Skeppsholmen reiser. De søker å komme fram til et opplegg — et tilbud — som er tilfredsstillende for de berørte svenske parter, og som er i samsvar med de prinsipielle retningslinjer i attemannskomiteens innstilling.

b. Komitémedlemmene skal hver for sine land finne fram til inntil 5 personer som dekker forskjellige interesserte fagområder og institusjoner som har synspunkter på den planlagte nordiske etterutdanning, og som er villige til å delta i et symposium i Sverige, pkt. d.

c. Komitéen møtes i Stockholm (i Statens institut för byggnadsforskning, Valhallavägen 191) fredag den 23. september kl. 10.00. Det svenske fremlegg, pkt. a, behandles. Liste over deltakere til symposiet, pkt. d, fastlegges, og programmet for symposiet framlegges. Dagsorden for møtet utsendes seinere.

d. Komitéen møtes, sammen med de utpekte personer, pkt. b, til et symposium i eller ved Stockholm i dagene 3.—7. oktober.

Det forutsettes at hvert land eller de enkelte deltakere ordner sin egen reise, men man håper at oppholdet skal kunne dekkes av midler som står til rådighet.

Departementet regner med at komitéen vil avgi sin innstilling i løpet av første halvdel av 1967.

Vi har videre gått ut fra at undervisningen skal kunne ta til høsten 1967, og derfor er det ført opp en bevilgning for 1967 under Norges tekniske høgskole til dette formål.

Sve r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelas å *samtliga regeringars vägnar:*

En sammordisk kommitté tillsattes under försommaren 1966 för att utreda frågan om inrättande av ett nordiskt institut för vidareutbildning inom samhällsplaneringen. I sitt betänkande »Nordiskt institut för samhällsplanering», vilket framlades för de nordiska regeringarna i januari 1967, föreslår kommittén, att ett sådant institut inrättas med förläggning till den svenska konsthögskolans arkitekturskolas lokaler i Stockholm. För den närmare innebörden av kommitténs förslag och frågans behandling på nordiskt plan hänvisas till Nordisk udredningsserie 1967: 1.

Med hänsyn till institutets föreslagna förläggning till Stockholm har Sverige av praktiska skäl övertagit uppgiften att vara koordinerande land i denna fråga.

Meddelanden
om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av
kontrollbestämmelser rörande elmateriel

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 endas representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att laga initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radio-störningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 25 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Emedan den omständigheten att olika metoder användes för mätning av styrkan av mottagarnas störande strålning är det största hindret för rekommendationens förverkligande, har man fortfarande strävat till att utveckla en mätningmetod, som alla nordiska länder skulle kunna godkänna. Ett möte för de myndigheter som utövar tillsyn över begränsningen av den störande strålningen hölls i Stockholm den 17—19 januari 1966. Vid mötet fattades beslut om att för internationella elektriska kommissionen IEC föreslå en sådan metod för mätning inomhus, som skulle kunna godkännas av alla nordiska länder och som också i andra länder skulle kunna ersätta den nuvarande IEC-metoden såsom mera praktisk än denna. Angående den metod som skulle föreslås uppnåddes enighet utom i fråga om några detaljer, för vilkas utredande ytterligare undersökningar erfordras. Följande gemensamma möte skulle hållas i Helsingfors om ett år.

Emedan det internationella standardiseringsarbetet är rätt långsamt, kommer det uppenbarligen ännu att dröja ett antal år, innan rekommendationen kan tillämpas i hela sin vidd.

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor har

under år 1966 hållit sammanträden i Köpenhamn den 21—22 februari, i Stockholm den 6—8 september samt i Helsingfors den 1—3 november.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att utarbete förslag till samordning av de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter till den del ett samordiskt godkännande av elektrisk materiel kräver det. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största utsträckning söka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser för elektrisk materiel, som utarbetats inom **EEC**.

Mellan kommittén och de nordiska elektriska materielkontrollanstalterna äger ett nära samarbete rum. Inom ramen för detta samarbete har fortlöpande uppkommit nya spørsmål till gemensam behandling. Vissa inom kommittén behandlade avvikelser från kontrollbestämmelserna ha kunnat elimineras genom materielkontrollanstalternas beslut.

Genom hänvändelser till medlemsländerna med rekommendationer om föreskriftsändringar har ett flertal förslag till gemensamma föreskrifter efter hand genomförts i respektive länder. Som exempel må nämnas att samordnade nordiska föreskrifter i huvudsak gäller för ledningstyper och areor hos ledningar till flyttbara och rörliga provningspliktiga bruksföremål. Vidare gäller numera ensartade föreskrifter för bl. a. bruksföremål för kroppsvård, elstängselapparater, handlampor och slakterimaskiner.

Den isländska föreskriftsmyndigheten på området har fortlöpande hållits underrättad om kommitténs verksamhet.

Kommitténs arbete fortsätter.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 7 februari 1967:

Departementet har bedt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen meddele om det foreligger noe nytt angående de ovennevnte saker. *Vassdragsvesenet* har svart i brev av 23. januar d. å.

Arbeid i henhold til denne rekommendasjon har pågått siden 1964 ved Nordiska Komitéen for samordning av elektriske sikkerhetsspørsmål (NSS). Rapporten om komitéens arbeid er regelmessig sendt departementet i form av meddelelser til Nordisk Råd.

Vassdragsvesenet viser også til siste melding til Nordisk Råd datert Stockholm 6. november 1966¹.

Departementet viser til ovenstående og har intet ytterligere å tilføye.

¹ Se *Nordisk Råd*, 14. sess., s.

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om
resebyråverksamhet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande og — såfremt regeringerne finder, at et sådant behov foreligger — at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 20 december 1966:

I anledning af rekommandationen henviser handelsministeriet til sin meddelelse af 11. november 1964¹.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Statsrådet har år 1962 tillsatt en kommitté, vars uppgift har varit att utreda nuvarande förhållanden inom resebyråbranschen, att pröva behovet av en särskild lagstiftning för resebyråverksamhet, och, i positivt fall, att göra förslag för åstadkommande av denna lagstiftning. Kommitténs betänkande har översänts för utlåtande till vissa ämbetsverk, inrättningar och föreningar. Efter det utlåtandena influtit har ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena överfört ärendet i sin helhet till handels- och industriministeriet till vars verksamhetsområde turismen hör från ingången av år 1967.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1754.

Fra Islands side er der intet nyt at meddele angående denne sag. Lov om turistanliggender, d. v. s. det samme emne, hvorom rekommandationen handler, blev givet foråret 1964 (nr. 29/1964) og har givet et godt resultat.

Sveriges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Den i departementets meddelande den 30 november 1965¹ omnämnda utredningen angående förhållandena på resebyråmarknaden slutfördes sommaren 1966. Proposition i ämnet beräknas komma att föreläggas riksdagen vid 1967 års vårsession.

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1528.*

Meddelande

om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Norge og Finland å undersøke mulighetene for bygging av vei fra Sevettijärvi til riksvei nr. 50 i Neiden.

F i n l a n d s r e g e r i n g (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

På åtgärd av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har uppgjorts plan för förbättring av stigvägen mellan Sevettijärvi—Räkkijärvi—norska gränsen. Stigvägens längd är c:a 33 km och bredd 4 m. Förbättringskostnaderna beräknas stiga till c:a 960 000 mk.

BILAGA 1

**Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om vägförbindelse mellan
Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden¹**

Till Norges regering.

I sitt betänkande till förra årets session om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden framhöll Nordiska rådets trafikutskott, att det av meddelandena framgick, att det på finsk sida fanns en plan om att föra förbindelsen fram till den norska gränsen. Utskottet fann det önskvärt, att finska och norska myndigheter förhandlar om planens genomförande inom den närmaste framtiden. Vilka åtgärder har vidtagits på norsk sida beträffande den avsedda vägens byggande?

Helsingfors den 1 mars 1967

Olavi Lahtela

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist meddelelse til 15. session om rek. nr. 4/1963 om vejforbindelse mellem Sevettijärvi og Neiden afgivet af Finlands regering.

Det fremgår af meddelelsen, at den finske väg- och vattenbyggnadsstyrelse har udarbejdet en plan om udbygning af den 33 km lange vejstrækning Sevettijärvi—Räkkijärvi—den norske grænse til en bredde af 4 m.

Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 1. april 1967, blev det i anledning af et af Olavi Lahtela stillet spørgsmål til Norges regering om planering og bygning af den norske del af vejforbindelsen af statsminister Borten oplyst, at man fra norsk side — efter de nu foreliggende oplysninger om den påtænkte lave standard for den finske del af vejen — ikke finder grundlag for at bygge en norsk rigsvej frem til grænsen, men regner med, at den norske del af vejen må bygges som fylkesvej eller kommunal vej. Vejchefen i Finmark fylke har næsten færdige planer for vejen fra Neiden til grænsen, som vil blive ca. 6 km til en omkostning af ca. 1,5 mill. kr. Vejens placering her-

¹ Svar, se s. 60.

under passagen af grænsen, er planlagt i samarbejde med de finske vejmyndigheder. Der er ikke truffet beslutning om at bygge den norske del af vejen, men det påregnes, at den vil blive optaget på den vejplan, som skal behandles i Finmark fylkes fylkesting i efteråret 1967. Det anførtes, at det ville være af betydning for det videre arbejde med sagen på norsk side, om der inden den tid kunne gives besked om, hvornår den finske del af vejen påregnes bygget frem til grænsen.

Trafikudvalget finder det ønskeligt, at der tages kontakt mellem de pågældende finske og norske myndigheder med henblik på at få vejen færdigbygget snarest muligt.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Helsingfors, den 3. april 1967

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Mikko Laaksonen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>
<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jon Leirfall</i>	<i>Kai Lindberg</i>
<i>Birger Lundström</i>	<i>Tuure Salo</i>	<i>Jön Skaftason</i>
	Formand	
	<i>Gösta Skoglund</i>	

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam
trafiklagstiftning

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at stille sådanne hjælpemidler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at komiteen hurtigt kan udarbejde et udkast til en fælles nordisk færdselslov.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan den nordiska vägtrafikkommittén den 26 maj 1966 färdigställt sitt betänkande har betänkandet överlämnats till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Kommitténs arbete fortsätter och berör närmast frågor om körbanemärkningar, trafiksignaler och handtecken av polis.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

På grundval av Nordisk vägtrafikkommittés betänkande om vägmärken har, sedan remissbehandlingen avslutats, den 27 januari 1966 utfärdats en ny vägmärkeskungörelse (SFS nr 270).

Kommittén har den 24 november 1966 överlämnat betänkande om vägtrafikregler (NU 1966:2 och 3). Betänkandet är föremål för remissbehandling.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 15. session om rek. nr. 5/1963 angående en fællesnordisk færdselslovgivning, afgivet af Finlands og Sveriges regeringer. Meddelelserne er tidligere behandlet på et møde i Oslo den 21.—22. februar 1967, hvor minister for offentlige arbejder Svend Horn, kommunikationsministern Leon Suonpää, statsråd Håkon Kyllingmark og statsrådet Olof Palme deltog; i dette møde deltog endvidere trafikdirektør R. N. Torgersen, Norge, som sagkyndig. I mødet under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark deltaget i sagens behandling.

Af meddelelserne fremgår, at Nordisk Vejtrafik Komité (NVK) i 1966 til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har afgivet betænkning med forslag til en fælles nordisk færdselslov, og at denne betænkning er udsendt til udtalelse hos de pågældende myndigheder og organisationer. Det fremgår endvidere, at NVK fortsætter sit arbejde med at gennemgå bestemmelserne om afmærkning af kørebanen, færdselssignaler og politiets tegngivning.

Det er oplyst, at udtalelserne i anledning af betænkningen om en fælles nordisk færdselslov (NU 1966: 2) forventes at foreligge i maj måned 1967, og at de indkomne udtalelser agtes behandlet i de enkelte lande i løbet af sommeren, således at der kan afholdes et nordisk embedsmandsmøde om udkastet til en fælles færdselslov og remisudtalelserne engang i september—oktober 1967.

Trafikudvalget finder herefter, at NVK, som i 1965 afgav en delbetænkning om færdselstavler, stort set har tilendebragt sit arbejde, og udvalget, som forudsætter, at komiteen snarest afgiver betænkning til regeringerne om de ovenfor nævnte spørgsmål om afmærkning af kørebanen, færdselssignaler og politiets tegngivning, foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 4. april 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfull

Kai Lindberg

Birger Lundström

Tuure Salo

Jón Skaftason

Formand

Gösta Skoglund

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

D a n m a r k s regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 19 januari 1967:

Som det tidligere er meddelt¹ Nordisk Råd har Danmark som koordinerende medlemsland indhentet udtalelser fra de øvrige af rekommandationen omfattede lande med henblik på muligheden for at nå frem til et fælles synspunkt med hensyn til gennemførelse af det af Nordisk Råd fremsatte forslag.

I *Danmark* søges det ønskede princip gennemført, idet der af regeringen i november 1965 er fremsat forslag til ny lov om jagten, hvor princippet er lagt til grund i kapitlet om jagttider og fredningsbestemmelser for både pattedyr og fugle. Dette forslag, der endnu ikke har kunnet færdigbehandles i folketinget, er senest genfremsat i december 1966.

I *Island* er princippet lagt til grund i den gældende jagtlovgivning for så vidt angår fugle.

For så vidt angår *Norge* er det oplyst, at et nedsat sagkyndigt udvalg beskæftiger sig med dette spørgsmål i forbindelse med en revision af jagtlovgivningen. Landbrugsministeriet har anmodet om, at der af den norske regering (Landbruksdepartementet) må blive afgivet selvstændig meddelelse til Nordisk Råd om overvejelserne vedrørende gennemførelse af det ønskede princip.

¹ Se *Nordiska rådet*, 13:e sess., s. 1759.

I *Sverige* har spørgsmålet om gennemførelse af rekommandationen været overvejet i 1949 års jaktutredning i forbindelse med en igangværende revision af fredningsbestemmelserne. Jaktutredningen har nu afgivet afsluttende betænkning, og i det af utredningen fremsatte forslag til ændret udformning af fredningsbestemmelserne gennemføres det af Nordisk Råd ønskede princip generelt for både pattedyr og fugle, således som det er tilfældet i det danske jagtlovsforslag.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 20 februar 1967:

Ministeriet henviser til sin meddelelse af 24. januar 1964 (*se Nordiska rådet 12:e sessionen, s. 1881*). Der forekommer den trykfejl, at meddelelsen blev indsendt af Justits- og kirkeministeriet.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 31 januar 1967:

En kan meddele at det er forutsetningen at spørsmålet vil bli tatt opp i forbindelse med en mer omfattende gjennomgåelse av den norske jaktlov.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januar 1967:

Den i tidigare meddelanden¹ omtalade översynen av bestämmelserna rörande fridlysning av djur har avlämnats under loppet av år 1966. Remissbehandlingen av utredningen avslutades den 23 december 1966. Den svenska regeringen överväger att till 1967 års vårriksdag framlägga proposition angående vissa ändringar i jaktlagstiftningen i överensstämmelse med de i rekommandationen förordade riktlinjerna.

¹ *Se Nordisk Rad, 14. sess., s. 1531.*

Meddelande

om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *N o r g e* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 28 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

I grunnskolen gis det i dag orienterande undervisning i film- og televisionskunskap i alle nordiske land. I Sverige er slik undervisning obligatorisk, men for øvrig gis denne undervisning i forbindelse med de frie fag og i tilknytning til spesielle emner. I noen utstrekning drives undervisning også i gymnasene.

De nordiske land arbeider med å videreutvikle undervisningen i film- og televisionskunskap i de forskjellige skoler, og er enige i at utdanningen for lærere og andre ungdomsledere som skal gi denne undervisning må styrkes. Utdanning på dette område gis i dag delvis i lærerskolene og i form av kursvirksomhet.

En filmkomité nedsatt av Nordisk Kulturkommisjon arbeider bl. a. med utdanningsspørsmålene i film- og televisionskunskap på nordisk plan. Innstillingen fra denne komité vil foreligge i nærmeste fremtid og vil bli drøftet av Nordisk Kulturkommisjon og de enkelte regjeringer.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1963 angående samarbeite beträffande vetenskaplig dokumentation

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid om vetenskapelig dokumentasjon i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den økte forskningsinnsats innen alle forskningsfelter fører med seg en stadig stigende strøm av vitenskapelige informasjoner. Dette skaper igjen problemer i de enkelte land når det gjelder oversikt og kontroll med informasjonsmengden. Det arbeides imidlertid intenst med utvikling av ny teknikk, som kan gi større muligheter for å mestre disse problemene.

På nordisk basis er det aktuelt med samarbeid om vitenskapelig dokumentasjon i flere former. Det kan være samarbeid om metodiske og tekniske spørsmål, om fordeling av arbeidsoppgaver og utdanning av personale. Scandiaplanen representerer et initiativ i denne retning.

Kirke- og undervisningsdepartementet er innstilt på å få ført samarbeidet på det felt det her gjelder videre. Men det er også en forutsetning for fullt utbytte av samarbeid at de enkelte land har nådd å klargjøre de nasjonale behov og maktet å bygge opp en organisasjon og et apparat som kan gå inn i dette samarbeidet på en faglig tilfredsstillende måte.

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av det samlade utredningsmaterial, som nu föreligger, skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar från ingången av år 1967.

Kommittén för revision av stadgandena om tekniska högskolan har fortsatt sitt arbete för åstadkommande av erforderliga ändringar i lagen och förordningen om denna högskola. Högskolan har meddelat, att den allttjämt är beredd att årligen antaga högst fem nordiska studerande, som uppfyller högskolans inträdesfordringar, för att vid högskolan inleda regelbundna studier. För närvarande studerar vid högskolan en isländsk och en svensk studerande.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 28 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Som det framgår, seinest av den meddelelse som den norske regjering gav til Nordisk Råd 21. oktober 1965¹, er samarbeidet mellom de tekniske høgskoler i Norden nå i meget god gjenge. Det ledes av Nordisk teknisk rektorkonvent som holder møter hvert år.

Siden siste melding ble avgitt har man i Sverige og Norge blitt enige om at Tekniska högskolan i Stockholm fra høsten 1966 og inntil videre skal stille 5 studieplasser til disposisjon for norske studenter i flyteknikk. Studentene tar fullstendig flyteknisk utdannelse ved KTH (5-årig studium).

¹ Se Nordisk Råd, 11. sess., 1543.

Selve opptaket (utvelgelsen) av de norske studenter skal skje ved Norges tekniske høgskole.

Når det gjelder den videre utvikling av samarbeidet mellom de tekniske høgskoler i Norden, er vi av den oppfatning at det er vel ivaretatt ved etableringen av Nordisk teknisk rektorkonvent, og de drøftinger som finner sted om slike spørsmål i Nordisk Kulturkommisjon, NORDFORSK og de årlige undervisningsministermøter.

Kirke- og undervisningsdepartementet antar derfor at denne sak kan anses som ferdigbehandlet.

*BILAGA 1***Avtal angående flygteknikerutbildning av norska medborgare
vid tekniska högskolan i Stockholm**

Konungariket Sverige och konungariket Norge har träffat följande avtal angående flygteknikerutbildning av norska medborgare vid tekniska högskolan i Stockholm.

Artikel 1.

Sverige förbinder sig att läsåret 1966/67 tills vidare årligen ställa fem utbildningsplatser för nybörjare vid flygteknikerutbildningen vid tekniska högskolan i Stockholm, sektionen för flygteknik och skeppsteknik, till förfogande för norska medborgare.

Norsk medborgare som med stöd av första stycket vunnit tillträde till flygteknikerutbildningen vid tekniska högskolan i Stockholm skall där beredas plats för hela den flygteknikerutbildning som meddelas för avläggande av civilingenjörsexamen.

Artikel 2.

I fråga om behörighet för norsk medborgare att inskrivas såsom studerande vid tekniska högskolan för flygteknikerutbildning skall gälla samma bestämmelser som för svenska medborgare. Vad i gällande bestämmelser föreskrivs om studentexamenskunskaper enligt fordringarna för svensk studentexamen i vissa ämnen skall dock i stället avse kraven för norsk studentexamen.

Artikel 3.

Om urval av studerande beslutar vederbörande myndighet i Norge.

Artikel 4.

I övrigt skall gällande svenska bestämmelser tillämpas.

Artikel 5.

Norge förbinder sig att för varje läsår till Sverige utge ett belopp motsvarande 2,45 basbelopp enligt 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring för varje norsk medborgare, som under höstterminen eller del därav åtnjutit flygteknikerutbildning enligt detta avtal.

Vid beräkning av summa som anges i första stycket tillämpas basbeloppet vid ingången av höstterminen.

Inträder eljest väsentligt ändrade förhållanden i vad avser kostnader-

na för flygteknikerutbildning i Sverige, skall förhandlingar inledas mellan parterna angående storleken av den ersättning Norge skall utgiva till Sverige.

Artikel 6.

Detta avtal träder i kraft, när det godkänts av båda parterna.

Avtalet gäller för fem år. Avtalet förlängs med fem år i sänder, om det ej uppsägs senast ett år före utgången av varje avtalsperiod.

Utan hinder av sådan uppsägning skall norsk medborgare, som med stöd av detta avtal påbörjat flygteknikerutbildning, äga slutföra denna i enlighet med artikel 1 andra stycket och skall bestämmelserna i detta avtal gälla för denna utbildning.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets femtonde session avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1963 från Norges regering.

Av meddelandet framgår att ett samarbete mellan de nordiska tekniska högskolorna etablerats, och att detta samarbete ledes av det nordiska rektorskonventet, som sammanträder årligen. Av meddelandet framgår vidare, att vissa platser numera ställes till förfogande för norska studenter vid Tekniska högskolan i Stockholm för utbildning i flygteknik. Den vidare utvecklingen av samarbetet på ifrågavarande område är enligt meddelandet väl tillgodosedd genom det nordiska rektorskonventet, genom överläggningar i hithörande spörsmål i Nordiska kulturkommissionen, i NORDFORSK och vid de årliga undervisningsministermötena. Saken skulle därför kunna anses som färdigbehandlad, framgår det av meddelandet.

Utskottet finner att vissa resultat uppnåtts i anledning av rekommendationen. Enligt utskottets uppfattning torde dock rekommendationens syfte varit ett mera omfattande samgående såvilt avser den nordiska tekniska högskoleutbildningen. Utskottet får emellertid konstatera, att det för närvarande icke torde vara möjligt att nå ytterligare resultat i anledning av denna rekommendation.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 mars 1967

Folke Björkman *Julius Bomholt* *Olav Hordvik* *Håkon Johnsen*

Vice förman

Dagmar Ranmark *Berte Rognerud* *Ingrid Segerstedt Wiberg*

Meddelande

om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fællesnordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 20 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det i 1965 nedsatte udvalg af 10 lægeligt sagkyndige fra Danmark, Finland, Norge og Sverige¹ har i 1966 fortsat samarbejdet med tilvejebringelse af en indstilling om en fælles nordisk undersøgelse af boksningens medicinske skadevirkninger. Udvalget, der senest har holdt møde i København den 8.—9. december 1966, er for tiden ved at skrive betænkning, som forventes afgivet i første halvdel af 1967.

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1546.*

BILAGA 1**Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om åtgärder mot professionell boxning¹**

Till Danmarks regering.

Några åtgärder mot den professionella boxningen har icke vidtagits i Norden i avvaktan på den samnordiska utredning, som bedrivs i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1963. I meddelande till rådets 15:e session upplyses, att ett betänkande i saken kan väntas under första halvåret 1967.

Då det är angeläget, att något snarast göres för att stoppa den skadegörelse å människor, som åstadkommes genom boxning, får jag fråga danska regeringen,

vilka åtgärder den ämnar vidtaga för att snabbt få de nordiska länderna att samverka till förhindrande av att denna form av misshandel fortsätter.

Stockholm den 2 mars 1967

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 15. session af Danmarks regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelse om rek. nr. 15/1963.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, Sverige.

Af meddelelsen fremgår, at den nedsatte fællesnordiske komité af lægeligt sagkyndige for tiden er ved et skrive betænkning, som påregnes afgivet i første halvdel af 1967 .

Som svar på et spørgsmål til den danske regering er det oplyst, at regeringen vil afvente resultatet af den igangværende udredning og derefter vil

¹ Svar, se s. 61.

kontakte de øvrige nordiske regeringer for at drøfte konklusionerne af det sagkyndige arbejde.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sten Mellqvist

Johan Møller Warmedal

Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelande
om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska
flyttningsbetyg

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af regeringernes eksperter fremlagte forslag om »internordiske flytteattester» (Nordisk udredningsserie, 1961: 4).

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar å samtliga regeringars vägnar:

De nordiske land er nå enige om et utkast til overenskomst om folkeregistrering.

Overenskomsten vil senere bli undertegnet og deretter ratifisert av samtlige medlemsland.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om nordiska flyttningbetyg¹

Til Norges regering.

I regeringernes meddelelser til 14. session blev det oplyst, at der på et møde i juni måned 1965 var opnået enighed om et færdigredigeret udkast til aftale mellem de nordiske lande om internordiske flytteattester. Når aftalen var fremmet på regeringsplan, ville ordningen straks kunne træde i kraft. Arbejdet ville blive afsluttet i 1966.

I regeringernes meddelelser til 15. session er det påny oplyst, at der er enighed om et udkast til overenskomst, som senere vil blive undertegnet og ratificeret. Yderligere oplysninger fremgår ikke af meddelelserne.

Under hensyn til, at ordningen endnu ikke er gennemført, og at det tilsyneladende nu er uvist, hvornår dette sker, anmoder undertegnede medlem af Nordisk Råd herved Norges regering om at besvare følgende spørgsmål:

Hvilke foranstaltninger har regeringen siden mødet i sommeren 1965 foretaget for at afslutte den nordiske overenskomst om internordiske flytteattester, og hvilke foranstaltninger agter regeringen at foretage for at fremme arbejdet med denne sag, hvorom der allerede i 1961 var opnået enighed i det fællesnordiske ekspertudvalg?

København, den 2. marts 1967

Knud Thestrup

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 15. session af Norges regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelse om rek. nr. 19/1963.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

Af meddelelsen fremgår, at forslaget om »internordiske flytteattester»

¹ Svar, se s. 62.

endnu ikke er gennemført, idet man fortsat afventer undertegnelse og ratificering af en nordisk overenskomst herom.

Som svar på et spørgsmål til den norske regering er der nærmere gjort rede for de foranstaltninger, som fra regeringernes side har været iværksat, forinden overenskomsten har kunnet underskrives og ratificeres.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdannelse på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdannelse;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 23 januari 1967:

For filmuddannelsens vedkommende har den danske filmskole i efteråret 1966 påbegyndt sin virksomhed i lokaler i filmfondens ejendom. Uddannelsen, som er 2-årig, er inddelt i 3 linier, en instruktørlinie med 9 elever, en fotolinie med 3 elever og en lydlinie med 3 elever.

Spørgsmålet om mulighederne for et nordisk samarbejde vedrørende filmuddannelsen er blevet behandlet af et af Nordisk Kulturkommission nedsat filmekspertudvalg, som forventes i løbet af januar 1967 at afgive indstilling til kulturkommissionen.

For så vidt angår teateruddannelsen har et af ministeriet for kulturelle anliggender nedsat udvalg, der havde til opgave at afgive indstilling om den fremtidige tilrettelæggelse af de sceniske uddannelser, afgivet betænkning i december 1965 med indstilling om etablering af en udvidet og forbedret uddannelse for skuespillere samt uddannelse for sceneinstruktører, scenografer, sceneteknikere, dramatikere og andre. De forbedrede uddannelsesmuligheder søges etableret etapevis.

Som 1. etape tænkes oprettet 3 skuespillerskoler med virkning fra 1. september 1967. I København søges oprettet en statsdreven teaterskole, foreløbig kun omfattende uddannelse af skuespillere, men senere udbygget med uddannelser for sceneinstruktører, scenografer, sceneteknikere, teateradministratorer o.a. To af de nuværende skuespillerskoler, der drives i forbindelse med landsdelsscenerne i Århus og Odense med statslig og kommunal støtte, tænkes opretholdt, men med betydelige ændringer i undervisningsformen, hvorved undervisningen i princippet kommer til at svare til undervisningen ved den kommende statslige teaterskole i København. Planerne herom befinder sig dog endnu på et forberedende stadium og er ikke tiltrådt af bevillingsmyndighederne.

Vedrørende radio- og fjernsynsuddannelsen bemærkes, at det af Danmarks Radio er oplyst, at der fortsat afholdes regelmæssige fællesmøder mellem undervisningsledere i de nordiske radio- og TV-institutioner, og at man i tilslutning hertil udveksler undervisningsmateriale m.v.

Man finder sluttelig grund til at fremhæve, at der inden for de af rekommandationen omhandlede uddannelsesområder er tale om et meget omfattende kompleks af problemer af meget forskelligartet natur, og at man må være af den opfattelse, at en forudsætning for tilvejebringelse af egentligt nordisk fællesskab inden for disse områder må være, at der først i alle de enkelte lande er etableret en grundlæggende, national uddannelse. Den mulighed, der foreligger, er formentlig navnlig, at de nordiske lande i et vist omfang kunne gå sammen om en videregående uddannelse. At tilrettelæggelsen af grunduddannelsen i det enkelte land bør ske på en sådan måde, at kontakten med, hvad der foregår eller planlægges i de andre nordiske lande sikres, er en given sag. Man er i Danmark også indstillet på det størst mulige samarbejde på dette område, f. eks. med hensyn til udnyttelsen af lærerkræfterne.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 31 januari 1967:

Hänvisas till meddelandet den 12 november 1965 i samma ärende¹ och konstateras, att i saken icke skett någon ändring under redogörelseåret.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 januari 1967:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til meldingen av 11. november 1965¹ og skal meddele at Stortinget på budsjettet for 1967 har bevilget kr. 100 000 til forberedende opplæringstiltak for filmfolk. På grunnlag av denne bevilgning vil departementet få i stand en kursvirksomhet som kan gi erfaringer og grunnlag for en videre utbygging av virksomheten.

Til rekommandasjonens punkt 2 er det ikke noe nytt å meddele. Det nor-

¹ Se *Nordisk Råd*, 14. sess., s. 155A.

diske kurs for sceneinstruktører vil fortsette og departementet vil så langt det er rå, støtte de studieturer som organiseres på nordisk basis av Nordisk film- og TV-union.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Nordiska kulturkommissionen, sektion III, behandlade vid sitt möte i Helsingfors den 14–15 februari 1966 frågan om hur en samordning av utbildningen för vissa yrkeskategorier inom teaterns, filmens, televisionens och radions områden skulle kunna åstadkommas. Sektionen uttalade att det nordiska samarbetet borde bestå i att man på nordisk basis maximalt utnyttjar de institutioner som beräknas bli upprättade. Utbildningen inom varje land borde stå öppen för deltagare från övriga nordiska länder. Olikaheter i institutionernas utformning ansågs inte innebära nackdelar utan närmast vara ägnade att ge ökad bredd i fråga om utbildningsmöjligheterna. Vidare förordade sektionen ett utsträckt samarbete i syfte att utnyttja lärarkrafterna samt upprättande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för de berörda yrkeskategorierna. Sektionen avsåg att hålla sig löpande underrättad om den fortsatta utvecklingen i de olika länderna. Sektionen fann det vara av stor betydelse att den redan påbörjade nordiska kursverksamheten vidareutvecklas efter mönster av Vasaseminarieerna.

I maj 1966 godkände riksdagen ett regeringsförslag (prop. 1966: 95) om riktlinjerna för en ny »utbildning för regissörer inom alla media, konstnärliga producenter inom television och radio, scendekoratörer, filmmarkitekter, maskörer, filmfotografer och ljudtekniker. För närvarande finns i huvudsak organiserad utbildning enbart inom filmens område.

För att ge en allsidig orientering om den konstnärliga gestaltningen inom nämnda media skall utbildningen i stor utsträckning bygga på övningsproduktion med deltagande av samtliga elevgrupper.

Utbildningen skall förläggas till en särskild institution och få egna resurser i fråga om personal samt lokaler i form av teater, film-, televisions- och radiostudior.

Man har räknat med en sammanlagd årlig intagning av minst c:a 35 elever. Härtill kommer deltagare i de kurser som avses bli ett reguljärt inslag i utbildningsverksamheten. Utbildningstiden avses inte i något fall bli längre än tre år. Utbildningen beräknas kunna komma i gång tidigast under hösten 1968.

För att göra kompletterande utredningar om utbildningsbehovet, utbildningens organisation, kostnader m. m. har tillsatts en organisationskommitté. I dess uppdrag ingår även att i det fortsatta planeringsarbetet ägna uppmärksamhet åt samordningen mellan den nya utbildningen i Sverige och motsvarande verksamhetstyper i andra nordiska länder.

BILAGA 1**Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om utbildning för teater, film, radio och TV¹**

Til Sveriges regering.

Hva akter regjeringene å gjøre for å gjennomføre de forslag som er fremmet av Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon III, når det gjelder nordisk samordning av utdannelsen for visse yrkeskategorier på teaterets, filmens, radioens og televisionens område?

Oslo, 2. mars 1967

Håkon Johnsen

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till 15:e sessionen avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

En i ärendet av stortingsrepresentant Håkon Johnsen till den svenska regeringen vid plenum den 3 april 1967 riktlad fråga har besvarats av statsrådet Ragnar Edenman.

I ärendets behandling i utskottet har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland, och statsrådet Ragnar Edenman, Sverige.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunnig hörts regeringssekreteraren Zoe Pohjanvirta, Finland.

I meddelandena redovisas från de olika ländernas sida vissa åtgärder på det nationella planet i linje med rekommendationens syftemål. Meddelandena ger därjämte vid handen, att Nordiska kulturkommissionens sektion III i februari 1966 framlagt ett uttalande om enligt vilka riktlinjer en samordning av utbildningen för vissa yrkeskategorier inom teaterns, filmens, televisionens och radions område borde försiggå. Utskottet har därjämte erfarit, att ett av Nordiska kulturkommissionen tillsatt expertutskott för filmfrågor i december 1966 avgivit ett betänkande innehållande vissa förslag till samarbete på sagda område.

¹ Svar, se s. 142.

I sitt svar på stortingsrepresentant Johnsens fråga meddelade statsrådet Edenman, att sedan en i Sverige tillsatt utredning på berörda område framlagt resultatet av sitt arbete, vilket beräknas ske inom några månader, kommer frågan om formerna för en nordisk samverkan enligt de linjer som förelräts av Nordiska kulturkommissionens sektion III att prövas ytterligare och i samråd med sektionen, varigenom goda möjligheter bör finnas att få till stånd ett begränsat samarbete enligt sektionens förslag.

Utskottet önskar avvakta den närmare utformningen av ifrågavarande samarbetsplaner och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 4 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål. Uppdraget har den 17 juni 1964 överflyttats till Sveriges regering.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer i Nordisk Udredningsserie, 1961: 7, framlagda förslaget upprätta en gemensam institution för provning av dentalmaterial samt forskning i samband därmed.

Norges regering (Socialdepartementet) meddelar den 26 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Spørsmålet om institusjonens opprettelse og plassering har vært gjenstand for sakkyndig vurdering, som konkluderer med at det foreligger muligheter for opprettelse både i Göteborg og Oslo.

I Sverige er utarbeidet en betenkning av rettssjefen i Socialdepartementet Bengt O. Hamdahl, og i Norge er saken utredet av et sakkyndig utvalg oppnevnt av Sosialdepartementet.

På et møte i Saltsjøbaden i april 1966 av ministrene for de departementer hvorunder helsestellet sorterer, ble den norske regjering anmodet om å utarbeide et detaljert forslag til utforming av institusjonen og dens virksomhet, samtidig som Norge ble overlatt å være koordinerende land for saken. Utredningsarbeidet pågår fremdeles.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Sveriges regering hänvisar till Norges regerings meddelande i denna sak samt önskar härutöver anföra följande.

Den i föregående års meddelande (*se Nordiska rådet, 14. sess., s. 1563*) omtalade utredningen avslutades våren 1966. Den särskilda utrednings-

mannen framlade då ett betänkande, benämnt »Nordiskt institut för provning av dentalmaterial» (Stencil S 1966: 2). Betänkandet, som bl. a. bygger på förutsättningen att institutet förläggs till Sverige, innehåller reviderade avtalsbestämmelser, personalplan och lokalprogram för det planerade institutet.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

(Övertlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Danmarks regering (Ökonomiministeriet) meddelar den 2 februari 1967:

Spörsmålet om pensionsmässig medregning af pensionsberettigende tjenestetid i et af de nordiske lande har været gjort til genstand for drøftelse i en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for ressortmyndighederne i de enkelte lande. Redegørelse for resultatet af overvejelserne indenfor denne arbejdsgruppe forventes at ville blive tilstillet regeringerne i nærmeste fremtid, og på grundlag heraf agtes taget stilling til, hvilke foranstaltninger der vil være påkrævede fra dansk side til løsning af det foreliggende spörsmål.

Sveriges regering (Civildepartementet) meddelar den 1 februari 1967:

Frågan om tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt har behandlats av representanter för de nordiska ländernas regeringar vid gemensamma genomgångar av frågeställningarna. På grundval därav har representanterna i december 1966 enats om att lägga fram betänkandet »Den statliga personalpensioneringen i Norden» med förslag om överenskommelse mellan länderna (Nordisk udredningsserie 1966: 8).

BILAGA 1

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i de nordiska
länderna angående tillgodoräknande av tjänst i nordiskt land
i fråga om pensionsrätt**

Nordiska rådets presidium har från *rådets socialpolitiska utskott* mottagit följande hänvändelse:

Rådets socialpolitiska utskott har vid möte i Oslo den 20 oktober 1966 behandlat rådets rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt. I utskottets möte deltog sakkunniga från Danmark och Sverige, vilka redogjorde för det arbete, som bedrivits inom en med anledning av rekommendationen tillsatt arbetsgrupp. Som underlag för de sakkunnigas redogörelse förelåg ett utkast till arbetsgruppens betänkande, varpå förslag framlades om godkännande av vissa riktlinjer för det ifrågavarande tillgodoräkandet. Arbetsgruppens förslag avses enligt de sakkunniga skola läggas till grund för en konvention, vilken förutsatts kunna underskrivas av de berörda länderna utan ytterligare remissbehandling.

Utskottet finner angeläget att arbetet med att få till stånd en konvention på grundval av de resultat, till vilka arbetsgruppen kommit fram, snarast fullföljes. Med hänsyn till ämnets aktualitet bör varje fördröjning undvikas. Nordiska rådets hörande i saken vid den förestående sessionen skulle otvivelaktigt leda till någon försening. Enligt utskottets förmenande är det emellertid icke erforderligt att arbetsgruppens betänkande göres till föremål för granskning av rådet in pleno, innan konventionen antages, under förutsättning att konventionen gives det innehåll, som redovisats för utskottet.

Nordiska rådets presidium biträder för sin del den uppfattning, åt vilken rådets socialpolitiska utskott givit uttryck. Presidiet får därför, under återopande av vad utskottet anfört, meddela regeringarna i de nordiska länderna att det — under förutsättning att en blivande konvention om tillgodoräknande av statlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt får det innehåll, som föreslås i den ovannämnda arbetsgruppens betänkande och som redovisats för socialpolitiska utskottet vid dess nyssnämnda möte — icke synes nödvändigt att underkasta frågan ytterligare behandling i det samlade rådet, innan överenskommelse i ämnet träffas mellan länderna.

København den 2 december 1966

För Nordiska rådets presidium

Sigurður Bjarnason

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session av-
givna meddelanden om rekommendation nr 26/1963 från Danmarks och
Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har såsom sakkunnig deltagit departe-
mentssekreteraren Ivar Tiby, Sverige.

Av meddelandena framgår att den i anledning av rekommendationen till-
satta arbetsgruppen i december 1966 enats om att lägga fram betänkandet
»Den statliga personalpensioneringen i Norden» (NU 1966: 8) med förslag
om överenskommelse mellan de nordiska länderna. Danmarks regering med-
delar, att regeringen på grundval av de resultat som framlagts i betänkandet
avser att ta ställning till vilka åtgärder, som krävs från dansk sida för lös-
ning av föreliggande problem.

Inför utskottet meddelades, att betänkandet nu överlämnats till de nor-
diska ländernas regeringar. Sveriges regering hade den 31 mars 1967 beslu-
tat att begära bemyndigande av riksdagen, att, såvitt ankom på Sverige och
under förutsättning av enighet mellan de nordiska länderna, genomföra
samordning av ländernas statliga personalpensionering i huvudsaklig över-
ensstämmelse med vad som föreslagits i det enhälliga betänkandet.

Utskottet finner det — i anslutning till sitt tidigare ställningstagande och
presidieskrivelse den 2 december 1966 — angeläget att samtliga länder
kommer överens om samordningen, så att den enligt arbetsgruppens för-
slag kan börja fungera under innevarande år.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvak-
tan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie
session.

Helsingfors den 3 april 1967

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i> Förman	<i>Tyyne Leivo-Larsson</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Helge Nielsen</i>	<i>Salve Salvesen</i>
	<i>Veikko Savela</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at lette grænseformaliteterne i almindelighed i den internordiske flyvetrafik.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

Med anledning av rekommendationen hänvisar finansministeriet till sitt meddelande den 22 november 1965¹ och konstaterar, att frågan ännu är under behandling.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 1 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Finansdepartementet viser til uttalelse i brev av 30. november 1965².

På et skandinavisk luftfartsmøte i september 1965 ble det besluttet nedsett en arbeidsgruppe som skulle vurdere nærmere spørsmålet om forenkling av grenseformaliteter for seilfly og mindre motorfly innen Skandinavia. I desember 1966 holdt nevnte arbeidsgruppe møte i København sammen med representanter fra tollmyndighetene. Foruten forenkling av grenseformalitene for seilfly, ble drøftet hva som videre kan gjøres vedrørende forenkling av grenseformalitene for mindre motorfly.

På møtet ble konstatert at de skandinaviske politimyndigheter fastholder at start og landing med mindre motorfly skal foregå fra flyplasser godkjent som grenseovergangssted og at problemet er forholdsvis begrenset i Danmark på grunn av den korte avstand mellom de derværende grenseflyplasser. Møtet anbefalte bl. a. at de norske og svenske luftfartsmyn-

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1566.

² Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1567.

digheter ved henvendelse til sine respektive lands politimyndigheter forsøker å få utvidet antallet grenseovergangssteder.

Fra tollmyndighetenes side kan man derfor ikke komme videre med saken før uttalelse foreligger fra luftfartsmyndighetene og politimyndighetene. Saken vil bli gjenstand for fornyet drøftelse ved neste møte i Det alminnelige utvalg under Nordisk tolladministrativt råd våren 1967.

Det tilføyes at Finland ikke har deltatt i de ovennevnte møter i september 1965 og desember 1966 og følgelig ikke kan ta stilling til de uttalelser som er gjort på disse møter, men også fra finsk side er det opplyst at tollmyndighetene ikke kan komme videre med saken på grunn av visse åpne spørsmål slik som det fremgår av foranstående.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

I Sverige har fram till innevarande år alla flygplan varit underkastade bestämmelserna i kungörelsen den 25 november 1949, vari stadgas förbud mot utförsel från riket av krigsmateriel. Detta har bl. a. inneburit, att det för privata svenska flygplan i icke yrkesmässig trafik erfordrats särskilt tillstånd till utförsel.

Genom kungörelse den 16 september 1966 (SFS 1966: 531), vilken trädde i kraft den 1 januari 1967, har kungörelsen ändrats så att exportförbudet numera avser endast för militärt bruk utformade luftfartyg. Bestämningen »för militära bruk utformade» anger härvid, att materielen med hänsyn till sin militära användning skall ha konstruerats, utrustats eller ändrats på sådant sätt att den påtagligt avviker från motsvarande civila materiel.

De ändrade bestämmelserna innebär, att ovan berörda särskilda tillstånd icke längre erfordras för utförsel av privata svenska flygplan. För att underlätta tullmyndigheternas kontroll vid svenska civila luftfartygs avgång ur riket görs genom luftfartsverkets försorg för luftfartyg som enligt utförselkungörelsen inte är krigsmateriel anteckning härom i luftfartygets luftvärdighetsbevis.

Härigenom torde inom krigsmaterielkungörelsens område ha uppnåtts de lättnader för den privata flygtrafiken inom Norden, som åsyftas i rådets rekommendation.

Meddelande
om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskaps-
lagstiftningen

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at der for nordiske statsborgeres adgang til at erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land stilles krav om højst 3 års ophold.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av de danska, finska, norska och svenska sakkunniga år 1965 avgivna gemensamma betänkandet i ämnet (NU 1965: 8) har i Sverige remissbehandlats. Nordiska överläggningar i ämnet är avsedda att äga rum i Stockholm vid månadsskiftet februari/mars 1967.

Meddelande
om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam
arbetsmarknad för bibliotekarier

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 27 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordisk Kulturkommissjon nedsatte i november 1965 et ekspertutvalg til å utrede mulighetene for en tilnærming mellom bibliotekarutdanningen i de forskjellige land. En slik tilnærming i utdanningsspørsmålet ansees å være en av forutsetningene for en praktisk gjennomføring av rekommandasjonen. Sverige oppnevnte i desember 1965 sakkyndige til å utrede utdanningsspørsmålet for bibliotekarier. I utredningsdirektivene pålegges de sakkyndige å prøve mulighetene for framtidig nordisk samvirke. Ekspertutvalget under Nordisk Kulturkommissjon står i kontakt med de sakkyndige i Sverige.

Man avventer innstillingen fra ekspertutvalget før det kan gis ny melding.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare

(Överlämnade av Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i samråd med vederbörande fackorganisationer utreda möjligheterna för att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 6 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

En sammenligning af de nordiske landes lovbestemmelser om biblioteksafgift til forfattere viser, at disse stort set er baseret på 2 forskellige principper, et kollektivt system, som gælder i Finland og Norge, og et system med subjektive rettigheder, som (med visse modifikationer) gælder i Danmark og Sverige. For Islands vedkommende behandles for tiden et lovforslag på dette område.

På grund af disse fundamentale forskelligheder finder man ikke grundlag for at søge ensartede lovsystemer gennemført eller for at tillempe de gældende systemer til hinanden.

Man har i stedet besluttet at søge udvej for en erstatningsordning, bestående i, at det enkelte land på gensidighedsbasis stiller fire stipendier til rådighed for nordiske forfattere til ophold i vedkommende land. Bestemmelse om fordeling af stipendierne bør træffes af vedkommende lands kompetente myndighed efter samråd med det andet lands myndigheder. Stipendierne tænkes fastsat til 5 000 sv. kr. Man stiler imod at sætte ordningen i kraft i løbet af 1968.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 20 februari 1967:

Ifølge en beslutning, truffet på de nordiske landes kulturministermøde i Helsingør i februar 1966, blev der sommeren 1966 afholdt et nordisk embedsmandsmøde om ovennævnte sag. Mødet blev afholdt i Kirke- og undervisningsdepartementet i Oslo 22. juli i fjor. Embedsmændenes forslag blev derpå diskuteret på kulturministermødet, som blev afholdt 4. februar i år i Stockholm. Det forventes, at et regeringsforslag om lov om honorar til forfattere for afbenyttelse af deres bøger i biblioteker vil blive forelagt det siddende Alting. Affattelsen af forslaget blev foretaget med henblik på den i de øvrige nordiske lande gældende lovgivning om denne sag.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, för att möjliggöra en av förhållandena påkallad kraftigt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete, snarast undersöka möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete härom mellan de statligt finansierade eller understödda institutionerna, bl. a. om en utbyggnad av den nordiska kurs-, lektorats- och publikationsverksamheten samt om en undersökning av förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra USA, samt ställa nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar i februari 1967 *å samtliga regeringars vägnar:*

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 5/1964 om samarbete mellan institutionerna för kulturell upplysning i utlandet hölls den 7 februari 1967 ett möte i Stockholm med representanter för samtliga nordiska regeringar. Tidigare har två möten hållits i denna fråga, i januari 1965 och i november samma år. Sedan föregående möte med regeringarnas representanter har en rad samnordiska manifestationer på utlandsinformationens område ägt rum. Flera kommer att genomföras inom en nära framtid. De viktigaste berördes vid sammanträdet den sjunde dennes och skall här i korthet nämnas.

Många gemensamma informationsåtgärder planeras och utförs inom ramen för det kontinuerliga samarbetet mellan de nordiska kulturattachéerna i London, Bonn och Washington. Det omfattar frågor rörande utställningar, nordiska gästföreläsare, undervisning i nordiska språk etc. I sistnämnda avseende samverkar, där så är möjligt, givetvis också de nordiska lektorerna på olika universitetsorter.

Ett framträdande, huvudsakligen planerat av de nordiska kulturattachéerna i Paris, förtjänar särskilt att nämnas. Den 18—27 mars 1966 anordnades i Strasbourg en nordisk vecka på inbjudan av stadens universitet. I programmet ingick gästföreläsningar, utställningar — varav en om nordiskt samarbete, sammanställd av Nordiska rådet — filmvisningar, ballett- och teateraftnar, radio- och TV-program.

I februari 1967 anordnades en afrikansk-nordisk författarkonferens i Stockholm. Efter konferensen inbjöds de afrikanska deltagarna till studiebesök i Finland, Norge och Danmark.

Av stor omfattning är de nordiska ländernas gemensamma framträdande vid världsutställningen i Montreal 1967. En särskild del av den skandinaviska paviljongen är anslagen åt en sammordisk utställning. Till ändamålet har de nordiska regeringarna avsatt sammanlagt 420 000 sv. kronor. En viktig del av denna utställning skall belysa det nordiska samarbetet på de rättsliga, kulturella, ekonomiska, arbetsmarknads- och socialpolitiska områdena. I övrigt vill man med detta gemensamma framträdande ge fyllig turistisk information om Norden.

Beträffande publikationsområdet må nämnas, att den i tidigare meddelanden till rådet¹ omtalade broschyren om nordiskt samarbete beräknas föreligga under våren 1967. Dess titel blir »Five Northern Countries Pull Together» — omsider kommer också en utgåva i fransk språkdräkt. På de nordiska regeringarnas uppdrag produceras skriften av det danska utrikesministeriet.

En annan publikation, »Scandinavian Democracy» planeras i ny omarbetad upplaga, nu innehållande uppsatser om samtliga nordiska länder. Av intresse i detta sammanhang är Svenska institutets nu tillämpade princip att i sina publikationer om Sverige låta litteraturhänvisningarna innefatta verk om motsvarande förhållanden i de nordiska grannländerna.

Nordisk litteratur i översättning till engelska utges av University of Wisconsin Press i »Nordic Translation Series». Hittills har åtta verk utkommit. De nordiska regeringarna har lämnat ekonomiskt stöd till denna utgivning.

Avslutningsvis konstaterade de nordiska regeringarnas representanter vid sitt möte att ett ständigt samarbete — hemma såväl som ute — äger rum mellan nordiska informationsorgan, vare sig dess målsättning är enstaka större manifestationer eller resultat på ett utåt kanske mindre synligt, men på sikt nog så fruktbärande plan. Man fann det angeläget att regeringarna håller fortsatt kontakt i dessa frågor, samt att stöd ges åt varje meningsfull åtgärd inom ramen för de nordiska informationsorganens samarbete i upplysningsverksamheten utomlands.

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1580.*

Meddelande
om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av
instruktionssjukgymnaster

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Finlands regering har nominerat professor Saima Tawast-Rancken, inspektrisen för sjuksköterskeutbildningen Aila Pohjanpää och sjukvårdsinstitutets föreståndarinna Sylvi Honka till Finlands representanter i den kommission, som kommer att behandla denna sak, samt anmodat regeringarna i de andra nordiska länderna att utse sina representanter i sagda kommission. Kommissionen kommer att sammankallas till ett möte i Helsingfors i början av år 1967.

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam
arbetsmarknad för tandläkare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med det i NU 1962: 6 framlagda förslaget.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Danmark har sammen med Finland, Norge og Sverige undertegnet overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked for tandlæger den 16. december 1966 i Stockholm.

Overenskomsten vil for Danmarks vedkommende blive ratificeret ved det danske udenrigsministeriums foranstaltning.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967:

I regeringen har utarbetats en proposition med förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet rörande tandläkarnas sammordiska arbetsmarknad samt om avtalets tillämpning att avlåtas till riksdagen i början av år 1967.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 23 december 1966:

Norge undertegnet overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked for tannleger den 16. desember 1966 etter innhentet samtykke ved kgl. resolusjon av 9. desember d. å.

Spørsmålet om tidspunktet for ratifikasjon og ikrafttredelse av overenskomsten er under behandling.

S v e r i g e s r e g e r i n g (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare har ingåtts i Stockholm den 16 december 1966.

Överenskommelsen skall ratificeras. Det svenska ratifikationsinstrumentet har deponerats den 20 januari 1967.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats till rådets femtonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 7/1964 från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Av meddelandena framgår att överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare undertecknades i Stockholm i december 1966 samt att åtgärder för ratifikation av överenskommelsen vidtagits eller kommer att vidtagas av de berörda staterna.

Utskottet finner rekommendationens syfte uppnått. Rekommendationen nr 7/1964 torde därför kunna anses slutbehandlad.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser denna rekommendation för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 25 februari 1967

Sigröd Ekendahl

Fung, förman

Einar Gustafsson

Lars Korvald

Helge Nielsen

Kaarlo af Heurlin

Lars Larsson

Olavi Saarinen

Salve Salvesen

Veikko Savola

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Bilfärjeförbindelser mellan Finland och Sverige har undersökts av en finsk och svensk arbetsgrupp, som tillsattes på våren 1964. Arbetsgrupperna har haft till uppgift att i samråd utreda färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige via Åland.

Nedanstående arbetsprogram antogs av de båda arbetsgrupperna i november 1964 efter gemensamma överläggningar.

Följande studier avses att bli genomförda:

1. Utvecklingen av den hittillsvarande trafiken, varvid persontrafiken, personbilstrafiken och lastbilstrafiken behandlas var för sig.

2. Inventering av nuvarande trafikanordningar m. m. såsom fartyg, färjelägen, sanitetsanläggningar, väg- och parkeringsförhållanden, nautiska förhållanden, driftsförhållanden, i ägoförhållanden gjorda investeringar, det allmännas engagemang i anläggningarna o. s. v.

3. Prognos för person-, personbils- och lastbilstrafiken.

4. Beräkning av kostnader för färjetransporter vid alternativa sträckningar av färjeförbindelserna exklusive kostnader för investeringar i vägar och fasta hamnanläggningar.

5. Investeringskostnader i vägar och fasta hamnanläggningar vid alternativa lokaliseringar av färjeförbindelserna.

6. Förslag till lokalisering av den framtida färjeförbindelsen samt sättet och formen för därvid aktuella investeringar från allmännas sida.

Utredningsarbetet har slutförts och har betänkande över arbetet avgivits till ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena (*se NU 1966: 5*). Betänkandet har översänts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för utlåtande.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

Arbetsgruppen för färjetrafiken mellan Finland och Sverige har den 15 juli 1966 avgett betänkande i ämnet (*se NU 1966: 5*). Remissbehandlingen av betänkandet har ännu inte avslutats.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget
(Sak A 129 T/t) och meddelandena**

(Se Sak A 129 T/t: Bilaga 3.)

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för
växtförädlingsprodukter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse af vækstforædlingsprodukter.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 13 februari 1967:

Efter den af Landbrugsministeriet den 30. november 1965 afgivne udtalelse¹ er der ikke yderligere meddelelse at afgive i sagen.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Det vore skäl att tillsätta ett gemensamt nordiskt sakkunnigorgan för att upprätta förslag till gemensam lagstiftning med tanke på en konvention angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Växtförädlingsutredningens arbete fortsätter, varvid samarbete upprätthålls med övriga nordiska länder.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1591.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1964 angående harmoniering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i januari 1967 *å samtliga regeringars vägnar*:

Rekommandasjonen ble behandlet på Nordisk sosialpolitisk komité's møte i Helsingfors 27.—28. april 1964. Komitéen besluttet å overlate den videre behandling av saken til Nordisk arbeidsmarkedsutvalg.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg behandlet saken på sitt møte i Bergen i september 1964. Utvalget vedtok å nedsette et underutvalg som fikk til oppgave å legge fram et dokument som — etter innledningsvis å ha gitt en oversikt over den utvikling som har funnet sted og de resultater som foreligger av det nordiske samarbeid på arbeidsløysetrygdens område — gir en sammenstillende analyse av de viktigste delspørsmål innen arbeidsløysetrygden samt en nærmere begrunnet vurdering av på hvilke områder de nordiske land med fordel antas å burde tilstrebe likhet.

Utvalget avga sin innstilling den 15. september 1966. Saken ventes behandlet på neste møte i Det nordiske arbeidsmarkedsutvalget våren 1967.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets 15:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1964, avgivet av Norges regering å samtliga regeringars vägnar.

Vid utskottets behandling av saken har närvarit statsråd Helge Seip, Norge.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Norge.

Av meddelandet och av vad i saken i övrigt upplysts framgår att rekommendationen av Nordiska socialpolitiska kommittén överlämnats till Nordiska arbetsmarknadsutskottet, som i sin tur tillsatt ett underutskott med uppgift att närmare undersöka på vilka områden frågan om en harmonisering av de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringslagstiftning med fördel kan genomföras. Saken skulle nu närmast tas upp till behandling vid Nordiska arbetsmarknadsutskottets möte denna månad. Med hänsyn till sakens komplicerade art ansågs det för närvarande icke möjligt att uttala när arbetet med saken kunde avslutas.

Utskottet, som konstaterar att arbetet med rekommendationen nu är i gång, uttalar sin förhoppning om att ett positivt resultat av rekommendationen skall kunna emotses inom en icke alltför avlägsen framtid.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 3 april 1967

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Tyine Leivo-Larsson</i>	<i>Harald Løbak</i>
Förman		
<i>Niels Mørk</i>	<i>Helge Nielsen</i>	<i>Salve Salvesen</i>
	<i>Veikko Savela</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 20 januari 1967 *å samtliga regeringars vägnar*:

Det utskott Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt för att utreda frågan har under 1966 låtit utföra en brett upplagd undersökning rörande behovet av och intresset för samnordisk social kompletterings- och fortbildningsverksamhet. Fältundersökningen utfördes 1966 medan den statistiska bearbetningen, som utföres av byrån för social forskning vid socialministeriet i Finland, beräknas vara slutförd i mars 1967, varefter utredningen torde kunna föras till ett avgörande principbeslut under 1967.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1964 angående liberaliseringen av kapitalrörelserna inom Norden

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snaresl å utrede spørsmålet om en liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, samt eventuelt å fjerne hindringen, forsåvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold til OECD-koden.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 2 februari 1967:

Vedrørende arbejdet med denne rekommandation henvises til den beretning, som afgives af den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde [C 5].

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 15. sesjon fra Danmarks regjering. I meldingen er henvist til rapporten fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid (C 5/e). Ved utvalgets behandling av meldingen ved sesjonen i Helsingfors 3. og 4. april 1967 har deltatt statsråd Kåre Willoch, Norge, handels- og industriministern Olavi Salonen, Finland, og statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

Av ministerkomitéens rapport fremgår at spørsmålet om en videre liberalisering av kapitalbevegeisene innen Norden behandles i sammenheng med de øvrige elementer i en utbygging av det økonomiske samarbeid.

Utvalget antar at det for tiden ikke er mulig å komme lenger på dette område ved en isolert behandling. Utvalget går ut fra at problemene i forbindelse med en liberalisering av kapitalbevegeisene fortsatt blir behandlet under rek. 26/1966 og vil på denne bakgrunn foreslå at rekommandasjonen ansees som ferdigbehandlet.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingen til etterretning og anser rek. 16/1964 for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, 3. april 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Arne Geijer</i> Förman
<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>	<i>Per Hækkerup</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Juha Rihniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>	<i>Eino Sirén</i>
<i>Karl Skytte</i>	<i>Svenn Stray</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

Meddelanden
om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i
arktisk medicin

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast slutföra och för rådet framlägga resultatet av den inom det för planläggning av forskningen rörande arktisk medicin tillsatta expertorganet pågående utredningen angående inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

(Se rek. 11/1960/k: Bilaga 2)

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i varje nordiskt land årligen ställa avsevärt förhöjda medel till förfogande för studieutbytesresor så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna blir möjlig.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 25 januari 1967:

Denne sag drøftedes på det nordiske kultur- og undervisningsminister-møde i Oslo i januar 1965. Det blev vedtaget, at ministrene skulle søge at effektivisere samarbejdet på på dette felt.

På denne baggrund er bevillingen til skoleudvekslingsrejser fra dansk side blevet forhøjet til 106 000,— d. kr. for finansåret 1966/67. Samme beløb vil blive søgt for det følgende finansår. Arrangementerne i forbindelse med skoleudvekslingsrejserne administreres af den danske foreningen Norden.

Til udveksling af gymnasieelever bevilgede Danmark i 1966/67 ialt 30 000,— d.kr.; samme beløb vil blive søgt stillet til rådighed for dette formål i finansåret 1967/68.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 31 januari 1967:

Undervisningsministeriet tillsatte den 25 januari 1965 en kommission med representanter för skolstyrelsen och Pohjola-Norden rf. att inom ramen för de i budgeten intagna anslagen planera elev- och lärarutbyte mellan de nordiska skolorna samt att planera en fördelning av uppgifterna mellan skolstyrelsen och Pohjola-Norden rf.

I statens budget för år 1966 var intaget ett anslag om 50 000 mark för elevutbyte. Av detta anslag har 49 800 mark ställts till förfogande, varigenom 16 elevutbyten ägt rum. En del av anslaget användes till mottagande av svenska utbyteselever i Finland.

För att främja intresset för svenska språket var dessutom intaget ett anslag om 35 000 mark till resor för finska gymnasister, vilket i dess helhet ställts till Pohjola-Norden rf:s förfogande. Ytterligare var ett anslag om 10 000 mark till studieresor till de övriga nordiska länderna för gymnasister intaget i budgeten, vilket ävenså i dess helhet ställts till Pohjola-Norden rf:s förfogande.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 februari 1967:

I budsjetterterminen 1966 ble det gitt et tilskott av midler på statsbudsjettet til elevutvekslingsreiser på i alt kr. 90 000. For budsjettåret 1967 er det funnet plass for en økning på kr. 10 000, slik at den samlede sum til formålet er kr. 100 000.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

För budgetåret 1966/67 har anvisats ett belopp av 21 000 kr. till resestipendier åt studerande i grundskola, gymnasium etc. för studier i övriga nordiska länder. I 1967 års statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit en höjning av beloppet till 36 000 kr. för budgetåret 1967/68. Såsom bidrag till Nordens skolresetjänst har föreslagits 7 500 kr.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 15:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

I utskottets behandling av ärendet har deltagit undervisningsminister R. H. Oittinen, Finland.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts verkställande direktör Veikko Karsma, Finland, samt direktör Arne F. Andersson, Sverige, och landshövding Ragnar Lassinantti, Sverige.

Av meddelandena framgår, att ökade anslag i samtliga länder anvisats för nordiskt skolelevsutbyte. Enär med tillhjälp av de hittills beviljade anslagen en så omfattande elevutbytesverksamhet likväl icke kunnat åstadkommas, som vid rekommendationens antagande avsågs, finner utskottet anledning uttrycka förhoppningen, att ytterligare medel måtte anvisas för ändamålet så att allt större elevkategorier skall kunna delta i utbytesverksamheten. Härför talar även de positiva erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten. Enligt utskottets uppfattning bör möjligheterna undersökas att genom lämplig samverkan mellan föreningarna Norden och vänortsrörelsen samt kommunala organ och sammanslutningar engagera sistnämnda i sagda verksamhet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 3 april 1967

<i>Georg Backlund</i>	<i>Folke Björkman</i>	<i>Julius Bomholt</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>
		Förman
<i>Håkon Johnsen</i>	<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att snarast vidtaga åtgärder för att stärka undervisningen i de nordiska ländernas språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor;
2. att vidtaga åtgärder för anordnande av en effektiv efterundervisning i berörda språk för redan utexaminerade lärare;
3. att vidtaga åtgärder i syfte att de blivande lärarna instrueras i den moderna undervisningsmetodiken i fråga om utnyttjande av audiovisuella hjälpmedel vid språkundervisningen, samt
4. att ställa nödiga anslag till förfogande för anordnande av utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor, utbyte av lärarkandidater, besök av reselektorer eller språkassistenter, föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt utbyggnad av bibliotekens vid seminarierna och lärarhögskolorna bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter till dessa.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 24 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som tidigare meddelt¹ har Danmark som koordinerande land i denne sag anmodet Nordisk Kulturkommission om at foretage en nærmere undersøgelse af de i rekommendationen omhandlede spørgsmål og fremkomme med forslag til praktiske foranstaltninger. Med henblik herpå er der af Nordisk Kulturkommission i hvert land nedsat ekspertgrupper bestående af 5—7 medlemmer. Man henviser herom til Kulturkommissionens rapport².

Herudover skal den danske regering på egne vegne meddele, at man for finansåret 1966/67 har stillet et beløb på 6 000 til rådighed for udveksling af seminarielærere med andre nordiske lande, samt at man for finansåret

¹ Se *Nordiska rådet*, 13:e sess., s. 1898.

² Se *Sak C6*, s. 1724.

1967/68 søger at stille et beløb på stort 10 000 d. kr. til rådighed til formålet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 30 januari 1967:

Vi tilføyer at også fra norsk side er det midler som disponeres til utveksling av lærerskolelærere med andre nordiske land. Størrelsen er ikke stipulert innenfor en stor bevilgning til studiereiseformal, men i alminnelighet utveksles for statens regning minst et par besøk ved nordiske lærerskoler.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 15:e session å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande från Danmarks regering samt ett tilläggsmeddelande från Norges regering.

I utskottets behandling av ärendet har deltagit undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts verkställande direktör Veikko Karsma och professor Matti Koskenniemi, Finland, samt direktör Arne F. Andersson och landshövding Ragnar Lassinantti, Sverige.

Meddelandena ger vid handen, att Danmark som koordinerande land anmodat Nordiska kulturkommissionen om att företaga en närmare undersökning av de i rekommendationen berörda frågorna och framlägga förslag till praktiska åtgärder. Av kulturkommissionens berättelse framgår, att i Danmark, Norge och Sverige tillsatts arbetsgrupper för fortsatta diskussioner om grannspråksundervisningens målsättning och utförning.

Utskottet emotser, att skyndsamma åtgärder vidtages för att bringa denna viktiga fråga till en positiv lösning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaklan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 3 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 7 februari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Som koordinerande land har Danmark anmodet Nordisk Kulturkommission om at undersøge de i rekommendationen omhandlede spörsmål og stille forslag til praktiske foranstaltninger. Nordisk Kulturkommission har besluttet at nedsætte arbejdsgrupper i alle de nordiske lande, som dels skal udrede de i nærværende rekommendation rejste spörsmål, dels udrede de spörsmål, som rejser sig af rekommendation nr. 23/1964. Man henviser herom til Kulturkommissionens beretning [*se C 2*].

Herudover skal den danske regering på egne vegne meddele, at der i indeværende finansår (1966—67) er ydet tilskud til den stedfindende lærerudveksling på i alt d. kr. 28 500.—, samt at man har ydet tilskud på i alt d. kr. 20 000.— til den af Foreningen Norden arrangerede rejselektorvirksomhed.

Med forbehold af bevillingsmyndighedernes godkendelse vil der i finansåret 1967—68 blive ydet tilskud på i alt d. kr. 52 500.— til lærerudveksling og 15 000.— til rejselektorvirksomheden.

I tilslutning til ovenstående skal man på den finske regerings vegne meddele, at Finland har ydet tilskud til de her omhandlede aktiviteter på i alt finske mark 30 600.— i 1966, og at samme beløb vil blive stillet til rådighed i 1967.

På den norske regerings vegne skal man meddele, at Kirke- og undervisningsdepartementet har i 1967 til disposisjon en bevilgning på kr. 550 000 til reisestipend for lærere. Ca. halvparten av dette beløp utdeles til reisestipend i de nordiske land. Av samme bevilgning går også utgifter i forbindelse med lærerutveksling uten at det kan oppgis noe bestemt beløp. Man antar at det årlig kan dreie seg om kr. 10 000. For å stimulere til større interesse for lærerutveksling vil departementet overveie å avsette et bestemt beløp til utveksling i 1967.

På den svenske regerings vegne skal man meddele, at Kungl. Maj:t i 1967 års statsverksproposition har »föreslagit riksdagen att såsom bidrag till Svenska föreningen Norden anslå 85 000.— sv. kr. för lektoratsverksamheten och 40 000.— sv. kr. för lärarutbytet».

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 15:e session å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande från Danmarks regering.

I utskottets behandling av ärendet har deltagit undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunnig hörts verkställande direktören Veikko Karsma, Finland.

Av meddelandet framgår, att Nordiska kulturkommissionen anmodats att undersöka frågan och framkomma med praktiska förslag till åtgärder. Med anledning härav har kommissionen nedsatt arbetsgrupper i alla de nordiska länderna för att utreda de i rekommendationen berörda frågeställningarna. Därjämte ger meddelandet vid handen, att i de olika länderna anvisats ökade medel för lärarutbyte och reselektorverksamhet mellan skolor i de nordiska länderna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 3 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Håkon Johnsen

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Berte Rognerud

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Poul Hartling

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Meddelanden
om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av
bolagsbeskattningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan, i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 24 januari 1967:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man fortsat henholde sig til det i meddelelse herfra af 26. november 1964 udtalte¹.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

I Finlands regerings meddelande till Nordiska rådets 14:e session uttalades², att det inte var möjligt att från Finlands sida ta ett initiativ till gemensamma diskussioner om spörsmål i samband med harmoniseringen av bolagsbeskattningen, emedan en partiell reform av bolagsbeskattningen hade anförtrotts en kommitté tillsatt speciellt för detta ändamål. Kommitténs betänkande har visserligen nu blivit färdigt, men vissa detaljer i anslutning till huvudfrågan är fortfarande under utredning. Vissa myndigheters och organisationers utlåtande i saken har också inbegärts, och detta remisskede är ännu oavslutat.

Den förberedande behandlingen av kommittébetänkandet i ministeriet beräknas ta ytterligare ett år i anspråk.

¹ Se Nordiska Rådet, 13:e sess., s. 1910.

² Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1617.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 2 februar 1967:

Som meddelt i vårt brev av 18. desember 1964¹, skal denne sak tas opp til drøfting mellom representanter for regjeringene. Slike drøftinger har foreløpig ikke funnet sted, fordi spørsmålet om endringer i bedriftsbeskatningen er tatt opp til spesiell vurdering såvel i Sverige som i Finland, jfr. Finlands meddelelse av 24. januar 1967. I vårt land er også bedriftsbeskatningen under vurdering i den komité som foretar en samlet vurdering av vårt skattesystem. Videre kan en vise til at det nylig er lagt fram en komitéinnstilling om skattereglene for aksjeselskaper.

Finansdepartementet antar at behandlingen av spørsmålet om harmonisering av bedriftsbeskatningen i Norden fortsatt må stilles i bero, inntil det er skapt større klarhet i hvordan de enkelte land vil utforme sine interne regler.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 januar 1967:

Den svenska regeringen åberopar sitt meddelande av den 30 november 1965² i denna fråga. Den svenska översyn av bolagsbeskattningen som nämndes i meddelandet beräknas bli slutförd under år 1967.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1911.

² Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1911.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning som förberedes inom EEC.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

I meddelande den 30 november 1965 till Nordiska rådet redogjordes för det då aktuella läget inom Norden i de hänseenden rekommendation avser¹. Vad då sades äger alltjämt giltighet. Dock må följande tilläggas.

Finlands finansministerium har den 6 april 1964 tillsatt en kommitté med uppgift att utreda vilken verkan omsättningsbeskattningen av investeringsvaror och konsumtionsvaror har på inhemska produkters konkurrensförmåga på den internationella och den inhemska marknaden samt inkomma till finansministeriet med de förslag till åtgärder som utredningen eventuellt kan ge anledning till.

I Norge har tillsatts ett utvalg som har till uppgift att värdera det samlade skattesystemet, däribland den indirekta beskattningen och formerna för sådan beskattning. Utvalget skall bl. a. ta ställning till om utvecklingen av avgiftssystemen i andra länder ger anledning till omläggning av nuvarande norska avgiftssystem.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1619—1621.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning¹**

Till regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige

Sedan industritullarna från och med den 1 januari 1967 slopats mellan EFTA-länderna, har de handelshinder som ej utgöres av tullar kommit i blickpunkten. Bland dessa märks bl. a. olikheterna i den indirekta beskattningen. Vid sin tolfte session år 1964 antog Nordiska rådet en rekommendation till regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning som förbereds inom EEC. Någon dylik undersökning har ännu inte kommit till stånd. I Danmark har emellertid regeringen föreslagit folketinget införande av en mervärdeskatt av i princip samma konstruktion som den mervärdeskatt som övervägs inom EEC.

Mot den ovan skisserade bakgrunden får jag fråga regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige

om de har för avsikt att envar i sitt land vidtaga några åtgärder i rekommendationens syfte i anledning av den danska regeringens initiativ.

Stockholm den 1 mars 1967

Yngve Holmberg

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session av-givet meddelande från Sveriges regering som uttalar sig å samtliga regeringars vägnar om rekommendationen nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning. Meddelandet har behandlats vid utskottets möten under sessionen i Helsingfors den 3 och 4 april 1967 under deltagande av statsrådet Kåre Willoch, Norge, handels- och industri-

¹ *Svar, se s. 143.*

ministern Olavi Salonen, Finland, samt statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

Utskottet har tagit del av innehållet i meddelandet liksom av regeringarnas svar på en av herr Holmberg vid femtonde sessionen ställd fråga om internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning.

Utskottet konstaterar att frågan om den indirekta beskattningens utformning för närvarande är föremål för undersökningar i flera av de nordiska länderna. Enligt regeringarnas upplysningar förekommer en kontinuerlig kontakt mellan berörda departement och ämbetsverk i frågan.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 4 april 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Erik Eriksen

Arne Geijer

Yngve Holmberg

Kuuno Honkonen

Förman

Per Hækkerup

Sigurður Ingimundarson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Eino Sirén

Karl Skytte

Sven Stray

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelande
om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av
vissa skatter och avgifter

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

En viser til dette departements ekspedisjon av 26. januar 1966, jnr. 395/1966 A 2, og tillater seg å meddele at man ikke har ytterligere opplysninger å gi i denne saken ut over de som tidligere er gitt det ærede råd.¹

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1623.

*BILAGA 1***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats det till rådets 15:e session av Norges regering avgivna meddelandet om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter.

Meddelandet utgöres blott av en hänvisning till det meddelande i saken, som Norges regering avgav till rådets 14:e session. I sistnämnda meddelande lämnas en redogörelse för resultatet av det utredningsarbete regeringarna låtit utföra i anledning av Nordiska rådets rekommendation. Det framhålls i meddelandet, att de svårigheter som föranlett rekommendationen snarare är en följd av möjligheterna att inköpa obeskattade varor vid resor mellan de nordiska länderna samt skillnaden mellan varupriserna i länderna än punktagifternas höjd och utformning. Olikheterna i punktskatternas höjd och utformning för en rad varor bland annat tobak, alkohol, motorfordon, choklad och gudsmedsvaror påtalas, liksom att svårigheter i vissa fall uppstått, men någon egentlig värdering av angelägenhetsgraden av en harmonisering göres ej.

Frågan om en harmonisering av skatter och avgifter diskuterades vid Nordiska rådets skattekonferens i april 1966. Därvid framfördes från flera håll önskemål om en koordinering av fordonsbeskattningen. Enligt ekonomiska utskottets mening skulle det vara värdefullt om en sådan kom till stånd. Utskottet anser vidare att de nordiska länderna gemensamt borde pröva om möjlighet ej funnes att rensa ut en rad av punktskatter, som i dag är i bruk.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 10 mars 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Kuuno Honkonen

Kai Lindberg

A. C. Normann

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Eino Sirén

V. J. Sukselainen

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om nordbos tull- och avgiftsfria införsel av motorfordon i nordiskt grannland¹

Till regeringarna i Danmark och Norge.

Vid flera tillfällen under det senaste året har i Sverige bosatta svenska medborgare med anställning i Danmark av de danska tullmyndigheterna ålagts att erlägga tull- och omsättningsavgift för sin i Sverige inköpta och där registrerade bil som använts för resa mellan hemmet och arbetsplatsen. Tull- och omsättningsavgift måste i Danmark nämligen erläggas för bil, som brukas i samband med förvärvsarbete i landet även om bilföraren endast skall arbeta där någon enstaka dag.

Enligt norska bestämmelser äger utomlands bosatta personer rätt att för tillfälligt bruk i Norge dit införa sina bilar utan att erlägga tullavgift. Tidigare har bestämmelserna tolkats på ett sådant sätt, att det varit möjligt för norska medborgare med arbete i Sverige att tullfritt använda sig av i Sverige inköpta och där inregistrerade bilar för sina dagliga resor mellan bostaden i Norge och arbetsplatsen i Sverige. Denna tolkning har emellertid satts ur kraft i november 1965. En person anses numera bosatt i Norge, om han besöker sin bostad där minst en gång i månaden.

Det finns anledning att räkna med att det framöver kommer att bli allt vanligare att nordbor tar mer eller mindre tillfällig anställning i ett nordiskt land men alltfört har sin bostad i hemlandet. En förutsättning härför är ofta att vederbörande förfogar över egen bil eller har tillfälle medfölja i bil tillhörig arbetskamrat från samma eller näraliggande trakt. Det är ur arbetsmarknadssynpunkt önskvärt att bilresor till och från arbetsplatsen kan företagas fritt oberoende av om en riksgräns skulle passeras.

Mot ovannämnda bakgrund har i Nordiska rådet väckts förslag om en rekommendation till regeringarna att liberalisera bestämmelserna om tull- och avgiftsfri införsel av motorfordon (A 126/e). Med hänsyn till att de nuvarande bestämmelserna dels verkar direkt hindrande för arbetskraftens rörlighet mellan länderna, dels enligt min mening på ett orimligt sätt och ur ekonomisk synpunkt hårt drabbar enskilda personer är det av vikt att berörda myndigheter i praxis ville tillämpa en liberalare tolkning av de nu gällande bestämmelserna.

Mot ovan skisserade bakgrund får jag fråga regeringarna i Danmark och Norge

¹ Svar, se s. 57.

1930

Rek. 28/1964/e: Bilaga 2

om de har för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att få till
stånd en dylik liberalisering av berörda bestämmelser.

Stockholm den 4 mars 1967

Birger Lundström

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att samordna sina länders planläggning vad gäller utnyttjandet av områdena avsedda för fritidsbruk och att få till stånd för detta ändamål erforderlig samverkan mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 24 januari 1967:

Det i forrige meddelelse¹ omtalte møde mellem naturfrednings- og planlægningsembedsmænd og sagkyndige fra de nordiske lande afholdtes i København i tiden 12. september—14. september 1966.

På mødet, hvori deltog repræsentanter fra Finland, Sverige, Norge og Danmark, drøftedes i forbindelse med en gensidig orientering om den eksisterende lovgivning i de nordiske lande samt om aktuelle naturfrednings- og fritidsproblemer mulighederne for at udvide den hidtidige kontakt indenfor området.

Med henblik herpå besluttedes det at udbygge en gensidig løbende orientering vedrørende spörsmål om lovgivningsforhold samt vedrørende andre spörsmål af fælles interesse.

Videre nåede man under drøftelserne af en række konkrete problemer til enighed om at tilstræbe en fælles planlægning af grænseområder, i hvilken forbindelse det bl. a. kan fremhæves, at der fra svensk og dansk side pegedes på ønskeligheden af en snæver kontakt mellem de 2 landes planlægningsmyndigheder i Øresundsregionen. Fredningsplanudvalgene for Frederiksborg, København og Roskilde amtsråds kredse har som resultat

¹ Se Nordisk Råd., 14. sess., s. 1627.

heraf indbudt de pågældende svenske myndigheder til at deltage i udvalgenes møder ved en observatør.

Ligeledes var der enighed om i videst muligt omfang at koordinere de nordiske landes arbejde på internationalt plan, hvorunder særligt skal nævnes arbejdet i forbindelse med den af Europarådet nedsatte ekspertkomité vedrørende naturfredning, således at man ved forberedende drøftelser søger frem til en fælles nordisk holdning i internationale spørgsmål.

Det aftaltes at afholde nyt nordisk fredningsmøde i Oslo i foråret 1968.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967:

Hänvisas till Finlands regerings meddelande den 10 december 1964¹. Däri nämnda kommitté, vars uppgift är att utarbeta förslag till lagstiftning angående allmänna områden avsedda för fritidsbruk och friluftsliv i övrigt, får sitt arbete färdigt i februari 1966. Förslaget till en strandskyddslag, som också gäller byggande på strandområden är färdigt, och avsikten är att på basen av det avlåta en regeringsproposition till riksdagen.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i januari 1967:

I tidligere uttalelser herfra -- til forslaget om rekommandasjon og i meldinger² -- er verdien av drøftinger mellom de nordiske land om samordnet politikk når det gjelder friluftsliv og naturverninteressene framhevet.

På dansk initiativ ble det i dagene 12.—14. september 1966 holdt en konferanse i København mellom representanter for friluftsliv- og naturvernmyndighetene i de nordiske land. Etter gjensidig orientering om lovgivning og om aktuelle naturvern- og friluftslivsproblemer ble bl. a. samarbeid og samarbeidsformer mellom statsadministrasjonene i de ulike land om naturvern- og friluftsspørsmål uformelt drøftet. Av aktuelle samarbeidsoppgaver som ble tatt opp kan nevnes sikring og planlegging av friluftsliv- og naturvernområder, særlig hvor slike støter inn på hverandre i grensestrøkene, terminologiske spørsmål, lovgivning om motorisert trafikk og caravans, bevaring av sjeldne dyr og fugler, visse sider av jaktlovgivningen og forurensningsproblemene i havneområder, sjøer og vassdrag og i luften. Gjensidig utveksling av materiale av interesse ble avtalt. Det tas sikte på tilsvarende konferanse i Oslo i mai 1968.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Uppkommande frågor av gemensamt nordiskt intresse såvitt avser beagnande av mark för fritidsändamål beaktas liksom hittills av berörda svenska myndigheter.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1922.

² Se senast Nordisk Råd, 14. sess., s 1628.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

Under år 1966 har 1962 års fritidsutredning avslutat sitt arbete med ett slutbetänkande om anläggningar för det rörliga friluftslivet m. m. (SOU 1966: 33). Remissbehandlingen av utredningens tre betänkanden har avslutats och utredningens olika förslag övervägs för närvarande i vederbörande departement. Förslag kommer att framläggas för årets riksdag om ett inrättande av en central myndighet för miljö- och friluftsförhållanden.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 15. session af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rek. nr. 29/1964.

Af meddelelserne fremgår, at der er indledt en gensidig orientering mellem naturfrednings- og planlægningsembedsmænd og sagkyndige fra de nordiske lande. Der er herved bl. a. tilvejebragt enighed om at tilstræbe en fælles planlægning angående naturfrednings- og fritidsproblemer i grænseområderne, særlig i Øresundsregionen, og der er skabt en vis kontakt mellem de lokale myndigheder, som berøres heraf.

Udvalget håber, at det herved påbegyndte samarbejde vil vise sig værdifuldt og føre til en udvidet fælles planlægning vedrørende udnyttelsen af fritidsområderne i Norden.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 29/1964 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Ringsted, den 10. februar 1967

Georg C. Ehrnrooth

Ingrid Gürde Widemar

Erkki Hara

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal

Georg Pettersson

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en undersökning av möjligheterna att sänka rösträttsåldern i de nordiska länderna, varvid rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern särskilt bör beaktas.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

Som nævnt i Indenrigsministeriets meddelelse af 24. november 1965 (*Nordisk Råd, 14. sess., s. 1629*) er valgretsaldern i Danmark sammenfaldende med den almindelige myndighedsalder (21 år). Spørgsmålet om en nedsættelse af den almindelige myndighedsalder har været drøftet på et nordisk møde i oktober 1966 i København, hvorimod spørgsmålet om en sænkning af valgretsaldern endnu ikke er taget under overvejelse.

Såfremt de indledte drøftelser måtte resultere i en nedsættelse af den almindelige myndighedsalder i Danmark vil man tage spørgsmålet om en tilsvarende nedsættelse af valgretsaldern op til overvejelse.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 31 januari 1967:

I rekommendationen förutsätts det, att rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern skall undersökas. I överensstämmelse med detta har de för revision av förmynderskapslagstiftningen tillsatta kommittéerna i Finland och Sverige hållit ett gemensamt möte i Köpenhamn på hösten 1966 med de i Danmark och Norge utsedda sakkunniga, varvid spørsmålet om ifrågavarande åldersgränser behandlats.

I Finland övervägs frågan om sänkt rösträttsålder också av 1966 års vallagskommitté, som i denna fråga samarbetat med den för revision av förmynderskapslagstiftningen tillsatta kommittén.

I detta skede av lagsamarbetet har ej några slutliga ståndpunkter i sagda åldersfrågor ännu intagits.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 26 januari 1967:

Som nevnt i tidligere meldinger om denne rekommendasjon¹ ble spørsmålet om å senke stemmerettalderen i sin tid utredd av et sakkyndig utvalg. Et flertall i utvalget foreslo at stemmerettalderen skulle nedsettes fra 21 til 20 år.

Utvalgets innstilling ble av Regjeringen sendt Stortinget ved en egen melding (St.meld. nr. 41 for 1964—65). I meldingen ble det ikke tatt standpunkt til om det bør foretas en reell senking av stemmerettalderen, da Regjeringen gikk ut fra at dette i samsvar med tidligere praksis var et spørsmål Stortinget selv ville ta stilling til. Stortinget vil ta standpunkt til innstillingen når det skal behandle de hvilende grunnlovsforslag om endring av stemmerettalderen i grunnlovens § 50. Det er ennå ikke på det rene når dette vil skje.

Man nevner at det er oppnevnt en norsk sakkyndig til å delta i drøftelser med de komitéer som er nedsatt i Sverige og Finland til revisjon av vergemålslovgivningen. De nevnte komitéer behandler bl. a. forholdet mellom myndighetalder og stemmerettalder.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 januari 1967:

Den i meddelandet till 14:e sessionen² omnämnda utredning som tillsattes i Sverige i februari 1965 med uppdrag att beakta bl. a. myndighetsålderns förhållande till rösträttsålderna (förmynderskapsutredningen) har under år 1966 fortsatt sitt arbete. Överläggningar har i oktober 1966 hållits med delegerade från Danmark, Finland och Norge angående sänkning av myndighetsåldern. Utredningen har i januari 1967 till justitieministern överlämnat en stencilerad promemoria angående myndighetsåldern och olika former av omyndighet. I promemorian föreslås att myndighetsåldern sänks till 20 år. Promemorian kommer inom kort att sändas på remiss.

¹ Se Nordisk Rad, 14. sess., s. 1630.

² Se Nordisk Rad, 14. sess., s. 1630.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtil undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 20 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Danmark, Finland, Norge og Sverige har udpeget repræsentanter til det i Indenrigsministeriets meddelelse til Nordisk Råds 14. session (*Nordisk Råd, 14. sess., s. 1931*) omtalte fællesnordiske udvalg, der skal gennemgå problemerne om gennemførelse af ensartede regler for autorisation af optikere samt undersøge mulighederne for en fælles specialuddannelse af denne erhvervsgruppe.

I Danmark er der desuden nedsat et arbejdsudvalg til forberedelse af arbejdet med rekommandationen. Dette udvalg, der har holdt 2 møder, har udarbejdet en redegørelse for specialoptikeruddannelsen i Danmark. Denne redegørelse er den 24. august 1966 sendt til de øvrige nordiske regeringer med anmodning om, at tilsvarende redegørelser må blive udarbejdet for hvert enkelt lands vedkommende.

Det islandske Dóms- og Kirkjumálaráðuneytið har meddelt, at der ikke findes nogen særlig uddannelse for optikere i Island, og at det ikke har været muligt at udpege en islandsk repræsentant til det fællesnordiske udvalg.

Redegørelser for optikeruddannelsen i Sverige og Norge er siden fremsendt fra socialdepartementet og Sosialdepartementet.

Når samtlige redegørelser foreligger vil det fællesnordiske udvalg blive indkaldt til møde i København.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. upprätta en nordisk kursverksamhet för studerande med ämnet historia som huvudfack i likhet med de kurser, som anordnas för de modersmålsstuderande, samt skapa en ordning, enligt vilken historiker från de andra nordiska länderna vid universiteten kunde meddela undervisning i sina respektive länders historia för övriga historiestuderande, samt
2. undersöka, huruvida behov av förstärkning av det nordiska inslaget i universitetsundervisningen genom exempelvis nordisk kursverksamhet eller beviljande av stipendier för studier i annat nordiskt land finnes inom andra ämnen med nära anknytning till den nordiska kulturtraditionen.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 24 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Danmark, der er koordinerende land i denne sag, anmodede Nordisk Kulturkommission om at udrede de i rekommendationen omhandlede spörsmål og om at fremkomme med forslag.

Som et resultat af dette udredningsarbejde er der i juni 1966 i Uppsala forsøgsvist gennemført et kursus i svensk historie. I kurset, som i sit forløb må betegnes som en succes, deltog ca. 35 deltagere fra samtlige nordiske lande med undtagelse af værtslandet, Sverige. Med udgangspunkt i erfaringerne fra dette kursus vil spörsmålet om en eventuel fortsættelse af kursusvirksomheden blive overvejet.

Mere detaljerede oplysninger om kursus' tilrettelæggelse og forløb indeholdes i Nordisk Kulturkommissions beretning.

Hvad angår det led i rekommendationen fra Nordisk Råd, som angår spörsmålet om udsendelse af gæsteforelæsere til de andre nordiske lande, kan man nu kun meddele, at man senere vil tage spörsmålet op med henblik på gennemførelse af en gæsteforelæserturnus.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 20 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Ärendet har överförts till Nordiska kulturkommissionen, som tillsatt en expertkommission. Kommissionen sammanträdde i augusti 1966, då professor Holger Arbman från Lunds universitet valdes till ordförande. Varje lands representant fick i uppdrag att i det egna landet undersöka möjligheterna angående anordnandet av ifrågavarande kurser. För Finlands del har ett jakande svar redan meddelats till professor Arbman. Kommissionen kommer att i början av år 1967 hålla en andra konferens och då utarbeta ett definitivt utlåtande.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för en intensifiering av det nordiska statistiska samarbetet särskilt på de områden, där det raskt ökande nordiska samarbetet ställer växande krav på fullt jämförlig statistik.

Danmarks regering (Danmarks Statistik) meddelar den 10 februari 1967:

Det 24. nordiske statistiske chefmøde blev afholdt i København i juni 1966. Vedrørende beretning om mødet skal henvises til den finske rapport angående rekommendation nr. 4/1965.

I de statistiske udvalg, hvor Danmark har formandskabet, er der udført følgende arbejde:

Nordiske udvalg vedrørende nationalregnskabsstatistik

I de sidste par år har man i det nordiske nationalregnskabsudvalg udelukkende beskæftiget sig med den revision af »A System of National Accounts and Supporting Tables«, som foregår på internationalt plan. Det internationale arbejde hermed vil fortsætte i de kommende år. Både på Conference of European Statisticians' 13. Plenary Session i oktober 1965 og 14. Plenary Session i oktober 1966 blev der således planlagt møder frem til 1968/69. Så længe dette arbejde står på, vil det være nyttigt, at de nordiske nationalregnskabsstatistikere har mulighed for at mødes for at drøfte de diskussionsoplæg, som foreligger fra de internationale organisationer og i det hele taget i fællesskab at følge den fremskridende proces med opbygningen af et nyt SNA. Herved har de nordiske lande mulighed for at finde et fælles standpunkt til revisionen af SNA, og vil derved i højere grad kunne præge udviklingen.

Nordiske udvalg vedrørende befolknings- og arbejdsprognoser

I forbindelse med det 24. nordiske statistiske chefmøde afholdt i juni 1966 i København oprettedes et nyt udvalg vedrørende befolknings- og arbejdskraftprognoser. Dette udvalg har endnu ikke afholdt møder, men der vil blive afholdt møde i dagene 9.—10. marts d. å. med følgende dagsorden:

1. Drøftelse af befolkningsprognoser på grundlag af et dansk notat.
2. Drøftelse af arbejdsstyrkeprognoser på grundlag af et svensk notat.

Nordiske udvalg vedrørende jordbrugsstatistik

Der har ikke i 1966 været afholdt møder i udvalget, men der har været udveksling af informationer og synspunkter som forberedelse til et udvalgsrådsmøde i København i dagene 23. og 24. januar 1967.

Af de behandlede emner skal især fremhæves arbejdet på at skabe bedre sammenlignelighed mellem landbrugsstatistikken i de nordiske lande og landbrugsstatistikken i fællesmarkedslandene samt problemerne i forbindelse med oprettelse af registre over landbrugsejendomme.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 25 januari 1967:

Cheferna för de nordiska ländernas centrala statistiska ämbetsverk höll i juni 1966 det 24:e nordiska statistiska chefsmötet i Köpenhamn. Vid mötet behandlades rapporter från de nordiska samarbetsutskott, vilka hade tillsatts vid föregående chefsmöte i Reykjavik 1963. För det fortsatta samarbetet på statistikens område tillsattes utskott med uppgift att behandla följande områden (de inom parentes nämnda länderna tillsätter ordförande och sekretariat i utskotten).

- Befolknings- och arbetskraftsstatistik (Finland)
- Lantbruksstatistik (Danmark)
- Industri- och annan näringsstatistik (Finland)
- Samfärdselstatistik (Norge)
- Nationalräkenskaper (Danmark)
- Undervisnings- och annan kulturstatistik (Sverige)
- Socialstatistik (Norge)
- Kriminalstatistik (Norge)
- Tekniskt samarbete i statistikproduktionen (Sverige).

Finland åtog sig att utanför utskottens arbete svara för koordinerandet av de nordiska ländernas arbete vid den pågående revisionen av de internationella yrkes- och näringsgrensnomenklaturerna.

Vid mötet framlades dessutom översikter av statistikväsendet och statistikens utveckling sedan år 1960. Ytterligare diskuterades utvecklandet av ett arkivstatistiskt system, statistikverkens PR-verksamhet, hemlighållan-

det av grunduppgifterna för statistiken och uppgörandet av statistik över de offentliga utgifterna för forskning och högre undervisning. Följande nordiska chefsmöte är avsett att hållas i Oslo år 1967. Cheferna för de nordiska ländernas statistikverk gjorde följande uttalande om de frågor, som behandlades vid mötet:

1. Under diskussioner rörande samordningen av det internationella statistiska arbetet erinrades om chefernas uttalande vid mötet i Reykjavik år 1963 beträffande koordinering av nordiskt statistiskt samarbete. Det konstaterades vidare att Förenta Nationerna, Ekonomiska kommissionen för Europa och andra internationella organ bedriver ett omfattande internationellt statistiskt arbete i vilket de nordiska länderna aktivt deltar och att man från nordisk sida arbetat för en bättre samordning av internationellt statistiskt arbete. Det underströks vikten av att de nordiska länderna även i fortsättningen aktivt verkar för en bättre samordning av statistiken på internationell nivå.

2. Det konstaterades att statistiken får ökad användning för planering och beslut på olika områden i alla länder liksom även i samarbetet mellan skilda länder och grupper av länder. I detta sammanhang erinrades om att särskilt vid centraliserad statistikproduktion har de centrala statistikorganen särskilda möjligheter att presentera objektivt material på väsentliga områden av samhällslivet och verka för att statistiken används på ett objektivt riktigt sätt. Enighet uttalades om behovet av att de statistiska organen mer aktivt deltar i analys och forskning på grundval av den producerade statistiken.

3. Diskuterades den tekniska utvecklingen på det statistiska området och särskilt utvecklingen i riktning mot arkivstatistiska system. Denna utveckling öppnar nya perspektiv och de nordiska länderna synes här ha särskilda förutsättningar att befrämja utvecklingen. Olika risker är emellertid förknippade med den nya tekniken. Man underströk vikten av att de statistiska ämbetsverken tillförsäkrades en central roll vid uppbyggandet av olika register samt att de härvid aktualiserade sekretessfrågorna blir lösta på ett tillfredsställande sätt.

4. Fastslogs att den ökade användningen av tekniskt avancerade metoder medför en alltmer komplicerad arbetsprocess. Det underströks att yrkesutbildningen externt och internt måste bedrivas effektivt. Endast tillgången på en yrkesmässigt väl utbildad arbetskraft borgar för att de statistiska verkan kan utföra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

I de statistiska samarbetsutskott, där Finland tillsätter ordförande och sekretariat, har följande arbete utförts:

Nordiska utskottet för befolknings- och arbetskraftsstatistik

Utskottets arbete har koncentrerats till granskning av de rekommendationer, som inom FN uppgöres för 1970 års folkräkningar. Detta arbete har utförts dels per korrespondens i anslutning till de förslag, som utsänts från organ inom FN, och dels vid ett möte som hölls i mars 1966 i Genève omedelbart innan Europeiska statistikerkonferensens arbetsgrupp för folk-

och bostadsräkningar sammanträdde där. Vid det nordiska mötet genomgicks i detalj de frågor arbetsgruppen skulle behandla och koordinerades de nordiska ländernas synpunkter på dem. Utskottet avser att under år 1967 fortsätta arbetet på nordisk samordning av frågor rörande folkräkningarna i syfte att nå bästa möjliga jämförbarhet i dessa utredningar, som utgör grunden för hela den övriga befolknings- och arbetskraftsstatistiken.

Nordiska utskottet för industri- och annan näringsstatistik

Arbetet inom detta utskott har i hög grad koncentrerats kring en aktualisering och revision av den nordiska varunomenklaturen, som på 1950-talet uppgjordes av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Nomenklaturen har stor betydelse som säkerställare av jämförbarheten bl. a. i de olika ländernas utrikeshandels-, produktions- och förbrukningsstatistik. Arbetet sker i samråd med tullmyndigheterna. Under året har förberedande arbete utförts i de enskilda länderna, så att grundmaterial samlats rörande ungefär en tredjedel av grupperna i nomenklaturen. Avsikten är att nå beslut om utformningen av dessa avsnitt vid ett möte i början av år 1967. På grund av brist på kvalificerad personal vid ämbetsverken framskrider arbetet inte så snabbt som vore önskvärt.

Under året utsändes av Internationella arbetsbyrån ett förslag till revision av *den internationella yrkesnomenklaturen*, vilket i oktober behandlades vid en av denna byrå ordnad arbetsstatistikerkonferens i Genève, där en reviderad nomenklatur fastställdes. Efter korrespondens mellan de nordiska ländernas statistiska ämbetsverk sammanträdde dessas representanter vid konferensen till ett förberedande möte i Genève omedelbart före dess början. Under konferensen fortsatte samarbetet mellan representanterna i syfte att nå nordisk enighet om synpunkterna på den internationella nomenklaturens utformning. Avsikten är att fortsätta arbetet genom att på samnordisk nivå utbygga den internationella nomenklaturen sedan denna utsänts av Internationella arbetsbyrån.

Från FN utsändes under hösten ett förslag till revision av *den internationella näringsgrensnomenklaturen*. Promemorior rörande de nordiska statistikverkens synpunkter på denna nomenklatur har utväxlats och i december hölls ett möte i Stockholm, där frågor om revisionen behandlades. Härigenom har de synpunkter i stor utsträckning kunnat samordnas, som de olika ländernas statistikverk framlägger i sina utlåtanden om revisionsförslaget. Avsikten är att fortsätta samarbetet även kring denna fråga, bl. a. vid ett möte som torde hållas i Genève våren 1967.

Islands regering (Hagstofa Íslands) meddelar den 28 februari 1967:

Rekommandation nr. 4/1965, vedrørende statistisk samarbejde, blev drøft-

tel på det 24. nordiske statistiske chefsmøde i København i juni 1966, i tilknytning til diskussion om den fremtidige organisering af det nordiske statistiske samarbejde. Resultatet af denne diskussion blev følgende vedtagelse:

Efter diskussion blev det på chefsmødet besluttet, at den fremtidige organisering af det nordiske samarbejde på statistikkens område skal behandles ved chefsmødet i 1967.

Til dette møde skal fremlægges en fra svensk side udarbejdet plan for samarbejdet samt skriftlige kommentarer fra de øvrige lande. Planen skal omfatte en formulering af formålet med det nordiske samarbejde og angive sammenhængen mellem det nationale, det nordiske og det uden for Norden udførte internationale statistiske arbejde. Desuden skal samordningen med det øvrige internordiske arbejde samt den organisatoriske udformning af det statistiske samarbejde behandles. Herunder bør der tages stilling til hyppigheden af chefsmøderne og til den eventuelle oprettelse af et nordisk sekretariat til at lede og koordinere arbejdet med de enkelte projekter.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 8 februar 1967:

Finansdepartementet har gått ut fra at Island som koordinerende land, på samme måte som ved forrige sesjon, ville avgi en felles meddelelse¹ til Nordisk Råd om denne rekommendasjon. En har imidlertid ikke fått seg forelagt noe utkast til felles meddelelse fra Island.

Finansdepartementet tillater seg å meddele følgende:

På det 24. nordiske sjefsstatistikermøte i København i juni 1966 ble spørsmålet om en ytterligere intensivering av det nordiske statistiske samarbeidet drøftet, og det ble gjort følgende vedtak:

Efter diskussionen blev det på chefsmødet besluttet, at den fremtidige organisering af det nordiske samarbejde på statistikkens område skal behandles ved chefsmødet i Oslo 1967.

Til dette møde skal fremlægges en fra svensk side udarbejdet plan for samarbejdet samt skriftlige kommentarer fra de øvrige lande. Planen skal omfatte en formulering af formålet med det nordiske samarbejde og angive sammenhængen mellom det nationale, det nordiske og det udenfor Norden udførte internationale statistiske arbejde. Desuden skal samordningen med det øvrige internordiske arbejde samt den organisatoriske udformning af det statistiske samarbejde behandles. Herunder bør der tages stilling til hyppigheden af chefsmøderne og til den eventuelle opprettelse af et nordisk sekretariat til at lede og koordinere arbejdet med de enkelte projekter.

¹ Se *Nordisk Råd*, 11. sess., s. 1635.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 11 januari 1966:

Koordineringsarbejdet vedrørende rekommandationens punkt 3 om statslige og kommunale bygge- og byplankonkurrencer påhviler boligministeriet, som har foretaget nærmere undersøgelser og har fundet, at der har været en tilfredsstillende udvikling igang, siden de nordiske arkitektforbund i 1960 rettede den henvendelse til Nordisk Råd, som har givet sig udtryk i den nævnte rekommandation nr. 5/1965, punkt 3. Arkitektkonkurrencer om større statslige og kommunale byggeopgaver har således i stigende omfang stået åbne for arkitekter fra alle de nordiske lande. En række danske myndigheder og organer, som man har rettet henvendelse til, har udtalt, at de finder den nordiske konkurrenceform værdifuld, og der er henvist til, at de nordiske landes arkitektforbund på grundlag af de af forbundene tiltrådte »Konkurrenceregler gældende for nordiske arkitektur- og byplankonkurrencer» vil være behjælpelige med tilrettelæggelsen af konkurrencerne. Danske Arkitekters Landsforbund har støttet tanken om at udsende en henstilling til statslige og kommunale myndigheder, som yder-

ligere kan fremme den igangværende udvikling med hensyn til nordiske konkurrencer.

Boligministeriet har den 9. november 1966 udarbejdet en samlet redegørelse til de andre landes ressortministerier, og man har foreløbig modtaget svar fra Finland og Norge. Når alle svar foreligger, vil boligministeriet overveje, hvad der videre bør foretages. Formentlig vil henstillinger fra de pågældende ministerier — som det finske og det norske svar indeholder oplysning om — være tilstrækkeligt.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 23 januari 1967:

Med hensyn til behandlingen af rekommandationens punkter 1 og 2 skal man oplyse, at ministeriet for kulturelle anliggender som koordinerende myndighed har foreslået de øvrige nordiske lande, at de i rekommandationen omhandlede problemer på grund af deres forskelligartede karakter nærmere undersøges i to særskilte udvalg.

Spørgsmålet om forudsætningerne for en samordnet nordisk videreuddannelse af arkitekter er således foreslået behandlet i et udvalg, i hvilket hvert land skulle have en repræsentant for den højere arkitektuddannelse og en repræsentant for arkitekternes faglige sammenslutning.

Endvidere er spørgsmålet om mulighederne for tilvejebringelse af en ensartet benævnelse for kvalificerede udøvere af arkitekterhvervet foreslået behandlet i et udvalg, i hvilket hvert land skulle have en repræsentant for arkitekternes faglige sammenslutning og en repræsentant for ressortministeriet.

Den norske regering har givet tilslutning til nedsættelsen af de pågældende udvalg, hvorimod man endnu ikke har modtaget meddelelse om de øvrige nordiske landes stilling til forslaget.

F i n l a n d s r e g e r i n g (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Arkitekttävlingar beträffande större statliga och kommunala byggnadsföretag har i allt större omfattning varit tillgängliga för arkitekter i samtliga nordiska länder. Denna utveckling borde enligt regeringarnas åsikt ytterligare befrämjas och tävlingarnas betydelse borde allt mer värdesättas så att allt större kretsar kunde delta i dem.

De nordiska regeringarna har fördenskull på Danmarks initiativ beslutat göra framställning till de statliga och kommunala myndigheter vilka föranstalta större byggnads- och stadsplanetävlingar, att dessa i allt större utsträckning vore tillgängliga för samtliga nordiska arkitekter. Arkitektförbunden i respektive länder har i detta hänseende lovat sitt bistånd.

I s l a n d s r e g e r i n g (Menntamálaráðuneytið), meddelar den 22 februari 1967:

Ved Kulturministeriets mellemkomst deltog en repræsentant for Islands Arkitektforening i et nordisk møde, der ved Ministeriet for kulturelle anliggenders mellemkomst blev afholdt 15. november i fjor for at diskutere ovennævnte rekommandation (punkt 1 og 2).

I fortsættelse af dette møde har det danske ministerium for kulturelle anliggender foreslået, at der nedsættes to komitéer, som skal sætte sig nøjere ind i sagen.

Der er endnu ikke blevet taget nogen beslutning om en eventuel islandsk deltagelse i den omtalte komitées arbejde.

Det bør fremhæves, at der ikke findes nogen form for arkitektuddannelse i Island, og derfor har alle islandske arkitekter fået deres uddannelse udenlands, bl. a. i de nordiske lande.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 12 december 1966:

Når det gjelder punktene 1 og 2 i rekommandasjonen, skal vi til orientering opplyse at en under møtet i København den 15. november 1966 i Ministeriet for kulturelle anliggender gav sin tilslutning til at de spørsmål som her er berørt — nemlig nordisk videreutdanning av arkitekter og mulighetene for å skape enhetlig benevning for arkitekter — blir nærmere utredet og drøftet i to separate utvalg, som hvert består av to representanter fra hvert av de nordiske land.

Når det gjelder rekommandasjonens punkt 3 om tiltak for å få flere nordiske arkitektkonkurranser om offentlige byggeprosjekter, kan vi opplyse at dette spørsmål er lagt fram for henholdsvis Statens bygge- og eiendomsdirektorat og Kommunal- og arbeidsdepartementet i skriv fra Kirke- og undervisningsdepartementet den 31. august 1966.

I skriv av 13. oktober 1966 til Kirke- og undervisningsdepartementet har *Statens bygge- og eiendomsdirektorat* bl. a. uttalt i denne sak:

Statens bygge- og eiendomsdirektorat er oppmerksom på at Nordisk Råd i sitt møte 15. februar 1965 vedtok en felles rekommandasjon tilstillet regjeringene i de nordiske land om bl. a. å gjøre tiltak for å få flere nordiske arkitektkonkurranser om statlige og kommunale bygnings- og byplanoppgaver (Rekommandasjon nr. 5/1965, pkt. 3).

Direktoratet er videre oppmerksom på verdien av å gjøre oppgaver av større vekt til gjenstand for konkurranse.

I den forløpne tid har direktoratet ikke hatt prosjekteringsoppgaver som en har ansett det ønskelig å få belyst ved arkitektkonkurranse. For tiden har en imidlertid oppgaver som anses velegnet, og disse vil i nær fremtid bli kunngjort. Av disse oppgaver vil minst én bli arrangert som nordisk konkurranse. Det gjelder reguleringsplan m. m. for det nye universitetet i Trondheim.

Forøvrig vil direktoratet selvsagt være oppmerksom på rekommandasjonens intensjoner og til enhver tid vurdere hvorvidt nye oppgaver egner seg for nordisk arkitektkonkurranse.

¹ Se *Nordisk Råd*, 14. sess., s. 1642.

I skriv av 28. september 1966 til Norges byforbund og Norges herredsforbund har *Kommunal- og arbeidsdepartementet* bl. a. uttalt:

Kirke- og undervisningsdepartementet har bedt dette departement behandle rekommendasjonen for så vidt angår den kommunale byggevirk-somhet.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har ingen befatning med kommunale byggeprosjekter. Spørsmålet om muligheter for å få flere arkitektkonkurranser om slike prosjekter er i første rekke avhengig av et initiativ fra de kommunale myndigheters side. En antar at en henstilling om dette til kommunene i tilfelle bør sendes fra Norges byforbund og Norges herredsforbund.

Vi viser for øvrig til Kirke- og undervisningsdepartementets skriv av 7. september 1965 til Nordisk Råd¹.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

I fråga om denna rekommendation hänvisas till svenska regeringens meddelande till rådets föregående session¹.

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1644.*

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidta åtgärder — genom bilaterala avtal, genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller på annat sätt — för att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna måtte tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för såvitt gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 24 januari 1967:

Vedrørende om den heromhandlede rekommendation kan man henholde sig til det i skrivelse herfra af 3. januar 1964 (*Nordiska rådet, 13. sess., s. 477—78*) og i meddelelse af 19. november 1967 (*Nordisk Råd, 14. sess., s. 1648*) udtalte.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

Emedan ifrågavarande rekommendation berör förutom den interna lagstiftningen även vissa invecklade spörsmål beträffande statsfördrag, kommunalförvaltning och arbetskraftsfrågor, har Finlands regering ansett det vara oundgängligt att före en hänvändelse till de övriga regeringarna låta en särskild kommitté utarbeta ett motiverat förslag till åtgärder med anledning av rekommendationen. Efter det kommittén, vars ordförande är landshövding Tor Brenning, har utarbetat sitt betänkande, kommer Finlands regering att ta kontakt med de andra medlemsländernas regeringar.

1950

Rek. 7/1965/s

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 2 februari 1967:

Det vises til melding av 6. oktober 1965¹.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Den svenska regeringen har intet nytt att meddela i denna fråga.

¹ Se Nordisk Råd., 14. sess., s. 1649.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

At Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regjeringer i henhold til rekommandasjonen har oppnevnt et internordisk embetsmannsutvalg til å undersøke saken.

Fra Island har Justisministeriet (Dóms- og Kirkjumálaráðuneytið) meddelt at det fra islandsk side ikke vil være mulig å delta i møter om saken, men at man gjerne vil følge med i arbeidet på dette område.

Embetsmannsutvalget har gjennomgått de gjeldende nordiske bestemmelser på området og har begynt sine overveielser om mulighetene for å nå fram til mere ensartede regler og til internordisk gyldighet av førerkortet.

Embetsmannsutvalget kan på det nåværende tidspunkt ikke si noe om når arbeidet vil kunne avsluttes, idet saken reiser flere vanskelige problemer. Utvalget er imidlertid innstilt på å arbeide så raskt som mulig for å nå fram til et resultat.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet

(Överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge tilvejebragt en effektiv kontrol med at olieudtømming i havet ikke sker i strid med olieskadekonventionen af 1954.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 31 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Det af regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige nedsatte arbejdsudvalg vedrørende nordisk samarbejde i bekæmpelse af olieforurening af havet har udarbejdet forslag til overenskomst mellem de pågældende lande om samarbejde med hensyn til kontrollen med overholdelse af de til undgåelse af forurening af havet med olie fastsatte bestemmelser, og det danske udenrigsministerium har taget skridt til den formelle afslutning af den foreslåede overenskomst.

Overenskomsten kan forventes afsluttet i løbet af 1967.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

Efter indhentet hjemmel fra Altinget, blev Islands ratifikation af overenskomsten af 13. april 1962 om ændringen af den internationale overenskomst af 12. maj 1954 om en beskyttelse mod havets forurening, forårsaget af olie, overrakt til Det internationale søfartsinstitut i London (IMCO) den 18. maj 1966.

Nye regler om behandlingen af olie inden for det bælte ved de islandske kyster, der omfattes af omtalte forandring, og ligeledes om behandlingen af olie på oliestationer og søer, der har afløb til havet, blev givet af trafikministeriet den 16. august 1966.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 31 januari 1967:

Det arbetsutvalg som i 1964 ble besluttet nedsatt av regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har utarbeidet utkast til overenskomst mellom nevnte land om samarbeid for så vidt angår kontroll med at de bestemmelser som er fastsatt for å hindre oljeforurensing av sjøen overholdes. Utkastet er oversendt de respektive regjeringer for godkjenning.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

Kungl. Maj:t har den 27 januari 1967 godkänt utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av bestämmelser till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja. Överenskommelsen bifogas i svensk text (se *Tillägg*). Utkastet har uppgjorts av det arbetsutskott, som omförmåls i meddelande till 14:e sessionen¹.

TILLÄGG

Utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av bestämmelser till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som avser att genom samarbete främja kontrollen av efterlevnaden av den internationella konventionen till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja och de inom detta område gällande nationella bestämmelserna, har enats om följande:

Artikel 1

Avtalsslutande stat skall ofördröjligen underrätta vederbörande myndighet i annan avtalsslutande stat om iakttagelser av mera betydande oljeförekomst på havet, som kan befaras driva mot denna stats territorium.

Artikel 2

Avtalsslutande stat skall underrätta vederbörande myndighet i annan avtalsslutande stat om konstaterad överträdelse av oljeföroreningsbestämmelser inom de avtalsslutande staternas sjöterritorier och därtill angränsande farvatten av fartyg hemmahörande i denna stat.

¹ Se *Nordisk Råd*, 14. sess., s. 1654.

Artikel 3

De avtalsslutande staterna skall lämna varandra bistånd vid undersökning av förmodade överträdelser av oljeföreningensbestämmelserna inom de avtalsslutande ländernas sjöterritorier och angränsade farvatten.

Sådant bistånd kan omfatta undersökning av oljedagbok, skepps- och maskindagbok, tagande av oljeprover m. m.

Artikel 4

De avtalsslutande staterna skall årligen lämna varandra uppgifter om mera betydande oljeföreningar, som konstaterats inom respektive stats sjöterritorium, och om de åtgärder som har vidtagits i det enskilda fallet.

Artikel 5

De avtalsslutande staterna skall vidare lämna varandra uppgifter om

a. förekomst och inrättande av anläggningar för mottagande av oljehaltig blandning från fartyg,

b. nationella bestämmelser och förhållanden, som är av betydelse för förhindrande av oljeförening, och

c. de myndigheter i respektive avtalsslutande stat, till vilka uppgifter i enlighet med denna överenskommelse skall lämnas.

Artikel 6

Önskar någon av de avtalsslutande staterna uppsäga överenskommelsen, skall skriftligt meddelande härom tillställas den danska regeringen, som ofördröjligen skall underrätta de övriga avtalsslutande staterna om uppsägningen och om tidpunkten för meddelandets mottagande.

Uppsägningen gäller endast den stat som har avgivit den och träder i kraft tolv månader efter den dag meddelandet härom har mottagits av den danska regeringen eller vid den senare tidpunkt som må vara angiven i uppsägningen.

Artikel 7

Överenskommelsen skall deponeras hos det danska utrikesministeriet och styrkta avskrifter därav skall av ministeriet överlämnas till var och en av de avtalsslutande staternas regeringar.

Artikel 8

Överenskommelsen träder i kraft å dagen för undertecknandet.

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden för respektive stater undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i den i ett exemplar på danska, norska och svenska språken, vilka alla äger lika vitsord.

*BILAGA 1***Uttalanden i anledning av rekommendationen****Nordiska oljeskyddsunionen:**

— — — har jag äran översända en i dagarna avlåten skrivelse till kommunikationsministern angående nordiskt samarbete för övervakning av efterlevnaden av oljeskyddskonventionen. Antagligen kommer framställningen icke att hindra godkännandet av det danska förslaget, enär man på departementsplanet på sistone velat påskynda behandlingen av det numera ju mycket gamla ärendet i syfte att kunna redovisa resultat (hur klennt det än är) till Nordiska rådet vid dess nästa sammanträde.

Jag hoppas att innehållet i vår skrivelse med tillräcklig tydlighet visar att avtalsförslaget icke i någon mån tillgodoser ändamålet med Edert medlemsförslag i Nordiska rådet, eftersom det icke åsyftar någon faktisk övervakning av fartygens efterlevnad av oljeskyddsbestämmelserna utan praktiskt taget endast avser formellt informationsutbyte rörande iakttagna oljeförekomster på havet.

Kritik av sådan innebörd framfördes vid sjöfartsstyrelsens behandling av ärendet i statens oljeskyddsråd men föranledde där icke annan åtgärd än att några ord tillfogades om att avtalet framdeles kunde behöva utvidgas. Det är en svag gest i ett läge, där hårda tag erfordras för att komma till rätta med sådana grova missförhållanden, som vinterns oljeskadekatastrofer på ett upprörande sätt ånyo bragt i dagen.

Stockholm den 1 februari 1967

Med utmärkt högaktning

G. Böös

Nordiska aktionsutskottet för oljeskydd till sjöss:

Frågan har omkring mitten av denna månad fått en skakande aktualitet genom en oljeskadekatastrof i Östersjön som medfört förödelse bland sjöfågeln som i tusental flutit upp på stränderna kring Gotland och Öland och även på flera håll på ostkusten samt i den blekingska skärgården. Stora skador har även på sina håll vållats på stränderna där olja spolats i land och förorsakat svår förorening av värdefulla badplatser. Varstades det eller

de oljeutsläpp som vållat denna tragedi ägt rum är icke känt och följaktligen ej heller från vilket eller vilka fartyg oljan härrör. Det är emellertid föga troligt att någon fartygskatastrof varit orsaken, enär sådana alltid blir kända, medan de avsiktliga oljeuttömningarna däremot i allmänhet undandrar sig uppmärksamhet.

Nordiska rådets rekommendation har veterligen hittills icke lett till något resultat. Det är emellertid känt att saken på hösten 1965 varit föremål för övervägande i ett av regeringarna tillsatt arbetsutskott ur vilket framgått ett förslag till en nordisk överenskommelse om samarbete med avseende å kontrollen över efterlevnaden av gällande bestämmelser till förhindrande av förorening av havsvattnet genom olja. Detta förslag har av danska regeringen i oktober förra året hänskjutits till svenska, finska och norska regeringarna för godkännande.

Det sålunda föreliggande förslaget utgör emellertid icke något försök att lösa den fråga som Nordiska rådets initiativ avsett och som jämväl enligt avtalsförslagets rubrik skulle utgöra dess innehåll. Bestämmelserna innebära i stort sett endast överenskommelse om utbyte av sådana informationer ämbetsmyndigheterna emellan som dessa redan enligt den internationella konventionen är skyldiga att tillhandahålla. De avse närmast platoniska meddelanden om iakttagna oljeförekomster och risker för förorening av kusterna. En artikel i förslaget avser visserligen ömsesidigt bistånd i fråga om utredning av förmodade överträdelse av gällande oljeskyddsföreskrifter inom de kontraherande staternas territorialvatten och angränsande farvatten, men det saknas varje försök att etablera något praktiskt samarbete med hjälp av de organ som skulle kunna ha någon möjlighet att övervaka sjöfarten ute på internationellt vatten och för ingripande mot överträdelse skyndsamt rapportera gjorde iakttagelser beträffande fartygens förhavanden. Sådana organ är militärt och civilt flyg, kustbevakningen, sjöräddningspersonal, lotsar och fartygsbefäl samt kustradiostationerna såsom koordinationsfaktorer.

Ett samarbete av sådant slag — som för Sveriges vidkommande beträffande oljeskyddet sedan länge består internt och, såvitt angår sjöräddningsväsendet, även organiserats internationellt — är uppenbarligen vad som åsyftats med det ursprungliga initiativet och som jämväl bragts på tal i vissa yttranden över det i Nordiska rådet framlagda förslaget. Den svenska *sjöfartsstyrelsen* anförde i sådant yttrande den 6 juli 1964 bl. a. följande:

Då 1962 års ändringar [i oljeskyddskonventionen] slutligen trätt i kraft och i än högre grad då konventionen vunnit allmän anslutning av alla de stater, vilkas fartyg trafikerar de nordiska farvattnen, torde väsentligt större förutsättningar föreligga än för närvarande, att utöva kontroll av bestämmelsernas efterlevnad. Självfallet bör dock redan nu de åtgärder vidtagas, som kan anses rimliga vid en avvägning mellan kostnaderna för kontrollen och de resultat som kan vinnas genom skärpta kontrollåtgärder. Därvid torde en samverkan mellan de nordiska länderna liksom med

andra stater med kuster utmed Östersjön och Nordsjön vara ändamålsenlig. Frågan härom har under hand diskuterats i samband med 1962 års oljeskadekonferens men har ännu icke tagits upp till några formella överläggningar. Det i tilläggsförslaget [= rekommendationen] berörda mötet mellan Nordsjöstaterna har sålunda ännu icke kommit till stånd. Sjöfartsstyrelsen delar emellertid den i tilläggsförslaget uttalade uppfattningen om angelägenheten av sådan samverkan och följer med stor uppmärksamhet frågans utveckling.

I sitt betänkande i ärendet underströk *Nordiska rådets juridiska utskott* de stora svårigheterna att fastställa vilket fartyg som i ett givet fall släppt ut olja och framhöll att vanskligheterna i bevishänseende sammanhänge med frågan om en effektiv kontroll över efterlevnaden av konventionen, som utskottet fann böra tillmätas stor vikt. Kontrollen borde enligt utskottets mening systematiseras med bestämd ansvarsfördelning mellan de berörda myndigheterna och en koordinering av de insatser som kan göras av myndigheter, organisationer och enskilda; därjämte borde ett intimt samarbete etableras mellan de nordiska länderna med sikte på kontrollen av efterlevnaden av ifrågavarande bestämmelser, särskilt på öppna havet.

I det läge som nu är förhånden har det Nordiska aktionsutskottet för oljeskydd till sjöss velat rikta uppmärksamheten på den viktiga angelägenheten att genom skärpt övervakning förmå alla berörda parter, redare och oljebolag ej mindre än befälet ombord i fartygen att ställa sig de internationella reglerna och därpå grundade lagbud och författningsbestämmelser till ovillkorlig efter rättelse. I sådant syfte bör det föreliggande förslaget utvidgas att omfatta praktiskt samarbete mellan de i övervakningen engagerade organen i de skilda länderna, obundet av formella regler rörande internationellt utbyte av informationer etc., efter mönster av det system som tillämpas inom sjöräddningsväsendet. Vidare bör kretsen för denna samverkan utvidgas att omfatta samtliga strandägarestater runt Östersjön och helst även Nordsjöstaterna.

De svenska ledamöterna av Aktionsutskottet hemställer, att Herr Statsrådet ville gå i författning om snara åtgärder i sådant syfte och att de i avvaktan därå måtte få bero med godkännande för Sveriges del av det föreliggande förslaget till överenskommelse.

Stockholm den 27 januari 1967

För Aktionsutskottets svenska ledamöter

Vördsamt

G. Böös

Ordf.

Mats Segnestam

Sekr.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 15. session af Danmarks regering på samtlige regerings vegne samt af Islands, Norges og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rek. nr. 9/1965.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, Sverige.

Af meddelelserne fremgår, at det i anledning af rekommandationen nedsatte arbejdsudvalg har udarbejdet udkast til en overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om samarbejde angående kontrol med overholdelse af bestemmelser, som tilsigter at forhindre forurening af havet med olie. Overenskomsten vil formelt blive afsluttet i løbet af 1967.

Udvalget bemærker, at man fortsat lægger betydelig vægt på, at der bliver tale om en virkelig effektiv kontrol med og håndhævelse af olieskadekonventionerne. Udvalget vil under sit kommende arbejde påny overveje sagen og vil søge bistand fra sagkyndig side, idet man så langt som muligt ønsker at bidrage til, at der findes en samlet løsning af problemerne omkring olieforureningen af havet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för utgivande av en nordisk namnlista över växter och djur.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 17 februari 1967:

Der henvises til en meddelelse fra ekklesiastikdepartementet i Sverige på alle regeringernes vegne.

Da det islandske kulturministeriums meddelelse angående denne sag til Nordisk Råds sidste møde, af 5. januar 1966, er blevet udeladt af protokollet (*se Nordisk Råd 14. session, 1966, side 1656*), skal denne refereres her:

Ministeriet indhentede Islands naturhistoriske instituts mening om denne resolution. Institutet anser i sin betænkning at en navneliste af denne art ville kunne være meget gavnlig, men det er af største vigtighed, hvordan denne udføres. Det er nødvendigt, at der straks med deltagelse af specialister inden for zoologi og botanik gives bestemte regler for, hvor omfattende listen skal være. Den må ikke være for omfattende, men skal være fuldstændig pålidelig.

Sveriges regering (eklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiska språknämnderna har i sin rapport år 1966 till Nordiska rådet¹ uttalat som sin mening, att en dylik namnlista bör utarbetas och att

¹ *Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1385—1387.*

1960

Rek. 10/1965/k

språknämnderna bör medverka härtill. En förutsättning är dock att samverkan sker med biologisk expertis och att särskilda medel kan ställas till förfogande. Frågan om den fortsatta handläggningen övervägs för närvarande inom ecklesiastikdepartementet.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at lade foretage en undersøgelse af filmens indvirkning på tilskuerne, særlig børn og unge.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den svenska filmcensurutredningen har särskilt inriktat sig på att diskutera frågan om filmens skadeverkningar på åskådarna och anlitar för detta ändamål en särskild expertgrupp, som bedriver sina forskningar i Svenska filminstitutets regi. Expertgruppen räknar med att inom kort avge en sammanfattning av sina forskningsresultat. De danska och svenska filmutredningarna håller fortlöpande kontakt inom detta område.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at træffe foranstaltninger med henblik på at tilvejebringe størst mulig ensartethed i Norden ved censur af film.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

De danska och svenska filmcensurutredningarna räknas för närvarande med att kunna framlägga sina betänkanden under 1967. Utredningarna har bedrivits under fortlöpande kontakt och förslagen kan i väsentliga delar väntas överensstämma. I Norge har i december 1965 avgivits ett betänkande om införande av en besvärinstans för prövning av censurmyndighetens beslut. Proposition härom kommer att framläggas under våren 1967. I Finland har lagar om filmgranskning och förrättande av filmgranskning trätt i kraft under 1966.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 20 januari å *samtliga regeringars vägnar*:

Som nevnt i meldingen for 1965¹ ble det på et möte mellom justisministrene i Oslo 8. desember 1964 vedtatt å gjøre et nytt forsök på å komme fram til et fellesnordisk lovutkast om foreldelse.

Det har i löpet av 1966 funnet sted departementdröftinger på grunnlag av en svensk P. M. med forslag til lov om fordringspreskripsjon. I de forskjellige land har man underhånden vært i kontakt med en del institusjoner og organisasjoner for å få en foreløpig reaksjon på hovedprinsippene i forslaget. Departementdröftingene vil bli gjenopptatt når resultatet av underhåndskontaktene foreligger.

¹ Se Nordisk Råd, 11. sess., s. 1662.

Meddelande
om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för
respass

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at udvide gyldighedstiden for pas til ti år.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 1 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommandasjonen er ikke rettet til Danmark som allerede på et tidligere tidspunkt hadde tatt i bruk reisepass med 10 års gyldighetstid.

Reisepass med 10 års gyldighetstid er tatt i bruk 1. januar 1966 i Island og Norge.

I Sverige har en tilsatt utredning 25. februar 1966 lagt fram forslag om å forlenge gyldighetstiden for pass til 10 år for personer som har fylt 18 år. Forslaget har vært til remissbehandling og er for tiden til behandling i Justitiedepartementet som også forbereder visse andre endringer i passkunn-gjørelsen. Det er på det nåværende tidspunkt vanskelig å kunne si noe helt sikkert om når beslutning om endring i gyldighetstiden for reisepass kan foreligge, men det er sannsynlig at det vil skje innen utløpet av 1967.

I Finland antar man at det ikke er grunn til å gå over til bruk av reisepass med 10 års gyldighetstid. Man vil beholde de nåværende pass som er gyldige i 5 år.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist meddelelse til 15. session om rek. nr. 14/1965 om gyldighedstid for pas afgivet af Norges regering.

Af meddelelsen fremgår, at gyldighedstiden for pas, der tidligere i Danmark var udvidet til 10 år, også i Island og Norge er udvidet til 10 år fra den 1. januar 1966. Det fremgår endvidere, at en udvidelse af gyldighedstiden for svenske pas for personer over 18 år er forberedt, men at tidspunktet for ikrafttrædelsen af en sådan forlænget gyldighedstid endnu ikke er fastsat. Endelig fremgår det af meddelelsen, at den finske regering ikke ønsker at udvide den gældende gyldighedstid på 5 år for finske pas.

Udvalget finder, at forslaget i rekommandationen må betragtes som gennemført i den udstrækning, det er muligt for tiden, og foreslår derfor,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 22. februar 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Formand

Tuure Salo

Gösta Skoglund

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass

(Överlämnade till Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Island, at der ved pasudstedelse ikke opkræves større beløb i gebyr, end der medgår til dækning af omkostningerne i forbindelse med udstedelsen.

F i n l a n d s regering (finansministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

En total översyn av stämpelskattelagen är fortfarande under beredning i finansministeriet. I samband med en allmän nivåförhöjning av expeditionsvavgifterna under 1966 höjdes också stämpelskatten på utrikespass. Denna förhöjning innebär emellertid inget principiellt ställningstagande till den i rådets rekommendation anförda frågan.

F i n l a n d s regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967:

Angående stämpelavgiften för resepass stadgas i stämpelskattelagen. Stämpelskatten höjdes år 1966, varför frågan om en eventuell sänkning av anskaffningspriset för pass blir beroende av en eventuell revidering av stämpelskattelagen.

S v e r i g e s regering (finansdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Den svenska regeringens tidigare meddelande den 1 december 1965 åbe-ropas¹.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1665.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt årligen ställa ett belopp av tillhoppa minst 20 000 svenska kronor till förfogande för stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus i Århus.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Statsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Ressortmyndighederne i de nordiske lande har efter anmodning fra statsministeriet tilvejebragt hjemmel for afholdelse af bidrag, således at det samlede bidrag, der er fastsat til 22 000 sv. kr. årlig, fordeles med 6 000 sv. kr. til henholdsvis Danmark, Sverige og Norge, 3 000 sv. kr. til Finland og 1 000 sv. kr. til Island. Bidragene er fordelt i forhold til de enkelte landes tilskud til driften af Nordisk Journalistkursus.

Uddelingen af stipendierne administreres af bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 31 januari 1967:

Undervisningsministeriet har under de senare åren ur sina medel beviljat stipendier till de finska journalister som deltagit i kurserna, och har ansett det ändamålsenligt att varje land beviljar stipendier till sina egna deltagare. För att trygga finländarnas deltagande i kurserna hade ministeriet från och med år 1967 beslutat höja stipendiernas belopp. Eftersom de övriga nordiska länderna dock starkt gått in för grundande av en skild

stipendiefond, ansåg undervisningsministeriet såsom sin plikt att ställa det för fonden äskade anslaget om 3 000 svenska kronor till förfogande. Ministeriet har med anledning härav dock varit tvunget att stryka det anslag, som var avsett att trygga det finländska deltagandet i kurserna.

I s l a n d s r e g e r i n g (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 17 februari 1967:

Ministeriet henviser til sin meddelelse af 5. januar 1966,¹ hvoraf det fremgår, at ministeriet for sit vedkommende har bifaldet forslaget om en undertegnelse i lighed med den i rekommandationen omtalte. Islands bidrag året 1966 androg 1 000 sv. kr.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 februari 1967:

Kirke- og undervisningsdepartementet har sluttet seg til forslaget om å stille til disposisjon et beløp på i alt svenske kroner 22 000 til stipend for elever ved Nordisk Journalistkurs, fordelt på de deltagende land i forhold til deres bidrag til driften av kurset. Norges andel utgjør etter dette svenske kroner 6 000 årlig.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

För innevarande budgetår har till stipendier åt elever vid Nordisk journalistkursus i Århus anslagits 6 000 sv. kr., motsvarande den svenska andelen av det i rekommandationen föreslagna beloppet. Samma belopp har beräknats i 1967 års statsverksproposition för budgetåret 1967/68.

¹ *Se Nordisk råd, 14. sess., s. 1666—1667.*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets femtonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 16/1965 från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Av meddelandena framgår att Danmarks, Norges och Sveriges regeringar vardera ställt 6 000 sv. kr. och Finlands regering 3 000 sv. kr., motsvarande sina andelar av det i rekommendationen föreslagna beloppet, till förfogande för stipendier till elever vid Nordisk Journalistkursus.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att rekommendationens syfte förverkligats. Utskottet finner ytterligare åtgärder från rådes sida i anledning av rekommendationen icke påkallade.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 mars 1967

Folke Björkman *Julius Bomholt* *Olav Hordvik* *Håkon Johnsen*

Vice förman

Dagmar Ranmark *Berte Rognerud* *Ingrid Segerstedt Wiberg*

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 26 januari 1967:

Handels- och industriministeriet har meddelat Norge, som är koordinerande land i detta spörsmål, att det är villigt att delta i av de i rekommendationerna avsedda åtgärdernas utvecklande ävensom sänt till vederbörande myndigheter i Norge det av dem begärda materialet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 28 januari 1967 *å samtliga regeringars vägnar*:

Det ble i oktober 1966 avholdt et møte med de oppnevnte kontaktmenn for de interesserte departementer i de nordiske land. Komitéen drøftet en rekke prinsipielle spørsmål, og for å tilrettelegge den videre behandling av rekommendasjonen ble det oppnevnt tre underkomitéer for brann- og eksplosjonsfarlige stoffer, plantevernmidler, og gifter og helsefarlige stoffer forøvrig. Komitéens neste møte vil finne sted våren 1967.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna från Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 januari 1967:

Der henvises til indenrigsministeriets meddelelse af 9. november 1965 (*Nordisk Råd, 14. sess., s. 1669*), idet spørgsmålet fortsat er under overvejelse i den svenske regering, ekklesiastikdepartementet.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 4 mars 1967:

Ministeriet hänvisar till meddelande den 20 november 1965, som angivits till Nordiska rådets 14:e session.¹

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 28 januari 1967:

I en meddelelse av 30. november 1965² fra det svenske ekklesiastikdepartement til Nordisk Råd viser nevnte departement til den pågående utredning om blandet medisinsk og naturvitenskapelig utdanning med særlig henblikk på ernæringslære.

¹ Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1669*.

² Se *Nordisk Råd, 14. sess., s. 1670*.

På Nordisk Råds siste sesjon ble meddelelsen vedlagt protokollen i påvente av nye opplysninger i saken.

Fra det svenske ekklesiastikdepartement er opplyst at en betenkning i forbindelse med ovennevnte utredning ble fremlagt i desember 1966.

Det foreligger for øvrig intet nytt.

Sveriges regering (eklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Frågan om näringsforskningens ställning i Sverige utreddes på sin tid av 1953 års lärarinneutbildningskommitté. Kommitténs betänkande »Forskning, undervisning och information inom näringslärares område» (SOU 1963: 77) jämte remissyttranden överlämnades sedermera till utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor för översyn och prövning tillsammans med frågan om blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning. Utredningen har i december 1966 överlämnat betänkandet »Blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning med huvudinriktning på näringslära» (Stencil E 1966: 20), i vilket föreslås bl. a. en successiv utbyggnad vid de medicinska fakulteterna av enheter för forskning och undervisning i human näringslära. Utbildningen -- som avses ske inom ramen för de filosofiska examina -- föreslås förlagd till Karolinska institutet i Stockholm samt där omfatta dels en biomedicinsk kurs under tre terminer med utbildning i vissa för näringslära grundläggande ämnen, dels en kurs i ämnet näringslära under två terminer.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om nordiskt samarbete på näringsforskningens område¹**

Till Sveriges regering.

Frågan om ett nordiskt samarbete på näringsforskningens område aktualiserades första gången 1956 genom en av Nordiska rådet antagen rekommendation (rek. 14/1956) till regeringarna att tillsätta en gemensam expertkommitté för undersökning av möjligheterna för ett samarbete mellan existerande nordiska institutioner på näringsforskningens olika områden samt lämpligheten av att inrätta ett samnordiskt institut för näringsforskning. I enlighet med rådets rekommendation tillsatte regeringarna i Danmark, Norge och Sverige år 1956 en kommitté, Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning, som i november 1956 avgav sitt betänkande (SOU 1957: 1), vari kommittén avstyrkte förslaget om att inrätta ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. I stället rekommenderades ett intimt samarbete mellan instituten i de skilda nordiska länderna. Kommittén föreslog vidare inrättande av en permanent kommitté för nordisk näringsforskning, som skulle ha till uppgift att främja samarbetet på näringsforskningens område i vidsträckt bemärkelse, samt rekommenderade de i detta samarbete deltagande länderna att inrätta nationella kommittéer med representanter för hithörande områden.

I anledning av kommitténs betänkande avgav rådet 1957 en ny rekommendation (nr 5/1957) till regeringarna med hemställan att samarbetet på näringsforskningens område skulle utvecklas i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisats i den av den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning framlagda rapporten. År 1961 ansåg sig rådet föranlåtet att avskryva rekommendationen såsom slutbehandlad för rådets del, enär inga konkreta resultat i anledning av densamma uppnåts. Av regeringarnas meddelanden under åren 1958—1961 hade framgått att regeringarna i såväl Danmark som Norge var positivt inställda till förslaget. Sveriges regering meddelade emellertid 1959, att frågan om näringsforskningens ställning i Sverige tagits upp till utredning inom en särskild kommitté, benämnd 1953 års lärarinneutbildningskommitté, samt att regeringen därför ansåg det icke lämpligt att taga ställning till rådets rekommendation förrän lärarinneutbildningskommitténs arbete slutförts. Eftersom Sverige utsetts som koordinerande land för rådets rekommendation hände inget vidare i anledning av densamma.

¹ Svar, se s. 146.

Lärrarinneutbildningskommittén, som avgav sitt betänkande i november 1963 (SOU 1963: 77), föreslår inrättande av en näringsinstitution och en institution för klinisk nutrition vid varlt och ett av de akademiska lärosätena i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå samt vidare bland annat inrättande av en nämnd för näringsforskning knuten till de ställiga forskningsråden. I detta sammanhang föreslår kommittén att för den händelse i enlighet med 1956 års nordiska näringsforskningsutredningsförslag i Sverige skulle inrättas en nationell kommitté för näringsforskning, den föreslagna nämnden torde fungera som sådan nationalkommitté. I övrigt uttalar sig lärrarinneutbildningskommittén över huvud taget icke om möjligheterna för och lämpligheten av ett nordiskt samarbete.

Frågan har på nytt aktualiserats i rådet genom en rekommendation (nr 18/1965) till regeringarna av samma innehåll som den år 1957 av rådet avgivna rekommendationen. Sverige har även denna gång utsetts som koordinerande land för rekommendationen. Av de meddelanden som lämnats till rådet 1965 och 1966 framgår att lärrarinneutbildningskommitténs betänkande, i vilket på sin tid frågan om näringsforskningens ställning i Sverige utreddes, i sin tur överlämnats vidare till utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor för prövning och översyn tillsammans med frågan om blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning. Utredningen har i december 1966 avlämnat betänkandet »Blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning med huvudinriktning på näringslära», i vilket bl. a. föreslås en successiv utbyggnad vid de medicinska fakulteterna av enheter för forskning och undervisning i human näringslära. I betänkandet uttalas att enighet torde föreligga om att en nordisk samverkan på näringsforskningens område behövs, och att en fruktbärande integration inom näringsforskningen torde kunna uppnås utan inrättande av ett särskilt organ. Den samordnande funktionen borde kunna utövas av statens medicinska forskningsråd. I övrigt berörs frågan om nordiskt samarbete på näringsforskningens område överhuvud icke i betänkandet.

Elva år har förflutit sedan frågan om samarbete på näringsforskningens område första gången togs upp till behandling i rådet. Av meddelandena som lämnats under åren har framgått att man såväl från dansk som norsk sida är positiv till frågan. Ärendets handläggning har emellertid fördröjts av olika svenska utredningar. När nu slutligen betänkandet om »Blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning med huvudinriktning på näringslära» avlämnats, i vilket hade förväntats att möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på näringsforskningens område skulle tas upp till närmare behandling, framgår det att detta spörsmål endast parentetiskt omnämnes i betänkandet.

I anledning av vad sålunda förevarit får jag fråga svenska regeringen, som varit koordinerande land för denna sak sedan 1957,

om den anser att åtgärder för att åstadkomma ett nordiskt samarbete på detta fält bör vidtagas, eller om spörsmålet saknar intresse för Sveriges vidkommande.

Helsingfors den 1 mars 1967

Tyyne Leivo-Larsson

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 18/1965 från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Utskottet har tagit del av innehållet i meddelandena liksom av en vid femtonde sessionen av fru Tyyne Leivo-Larsson till Sveriges regering ställd fråga om samarbete på näringsforskningens område samt av regeringens svar på frågan.

Härav framgår att ifrågavarande spörsmål är föremål för fortsatta överväganden inom det svenska ecklesiastikdepartementet. Vidare framgår att frågan om näringsforskningens ställning i Sverige varit beroende av vissa utredningar och att i december 1966 betänkandet »Blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning med huvudriktning på näringslära» överlämnats, i vilket föreslås bl. a. en successiv förstärkning av de svenska resurserna för forskning och utbildning i human näringslära. I fråga om nordisk samverkan på näringsforskningens område meddelades, att ett fruktbarande samarbete torde kunna uppnås utan att ett särskilt organ inrättades för ändamålet. Vidare meddelades att Sveriges regering avsåg att under innevarande år pröva utredningens förslag, och att frågan om nordisk samverkan på ifrågavarande område har intresse ur svensk synpunkt.

Frågan om nordiskt samarbete på detta forskningsområde aktualiserades redan 1956. Med hänsyn till den tidsrymd, som förflutit sedan frågan första gången togs upp i rådet och då frågan tidigare fördröjts av nationella utredningar, synes det utskottet angeläget att åtgärder skyndsamt vidtages för en lösning av frågan inom en snar framtid.

Utskottet föreslår,

1976

Rek. 18/1965/s: Bilaga 2

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 4 april 1967

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i> Förman	<i>Tyyne Leivo-Larsson</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Helge Nielsen</i>	<i>Salve Salvesen</i>
	<i>Veikko Savela</i>	

Meddelanden
om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna
i Skagerack och Kattegatt

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskegrensespørsmålene i Skagerak og Kattegat.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet og Udenrigsministeriet) meddelar den 20 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

De i meddelelse D 1966/19/1965/e af 22. november 1965 til 14. session¹ forudsete yderligere forhandlinger om en dansk-norsk-svensk særordning for fiskeriet i Skagerrak og Kattegat efter en udvidelse af de tre landes fiskeriterritorier fandt sted i København i dagene 15. og 16. februar 1966 mellem repræsentanter for de tre landes udenrigsministerier, ressortmyndigheder og fiskeriorganisationer.

Udgangspunktet for forhandlingerne var en indstilling til de respektive regeringer fra de tre landes fiskeriorganisationer, der under drøftelser i efteråret 1965 var nået til enighed om det geografiske område for en særordning.

Under forhandlingerne opnåedes der enighed om teksten til en overenskomst, der tilsikrer fiskere fra de tre lande ret til efter en udvidelse af fiskeriterritorierne at drive fiskeri indtil 4 sømil fra basislinierne for det ydre territorialfarvand i et område afgrænset af en linie mellem Hanstholm og Lindesnes og en linie mellem Skagen og Tistlarna.

Der var enighed om at anbefale regeringerne, at overenskomsten blev afsluttet for et tidsrum af 35 år, og at den derefter skulle forlænges for perioder af 5 år ad gangen i mangel af opsigelse.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1673.

Mellem den danske og den norske delegation opnåedes der samtidig enighed om at indstille, at det traditionelle norske brislingefiskeri, som finder sted i et nærmere afgrænset område af Kattegat uden for det af den trilaterale overenskomst omfattede område, skal kunne fortsætte efter en udvidelse af de danske fiskerigrænser, så længe den dansk-norsk-svenske overenskomst er i kraft.

Alle tre regeringer har efterfølgende godkendt delegationernes forhandlingsresultat, og overenskomsten undertegnede herefter den 19. december 1966 i København af den danske stats- og udenrigsminister, den svenske ambassadør og den norske chargé d'affaires a. i. Overenskomsten skal ratificeres og træder i kraft en måned efter den dag, da den sidste af de kontraherende stater har deponeret sit ratifikationsinstrument.

Samtidig med overenskomsten undertegnede en protokol, i hvilken de tre landes regeringer erklærer, at de i tilfælde af, at en eller flere af de kontraherende stater iværksætter en udvidelse af sit fiskeriterritorium, forinden overenskomsten træder i kraft, ikke vil rejse indvendinger imod, at fartøjer fra de andre lande fortsat driver fiskeri i det pågældende område indtil fire sømil fra basislinien for det ydre territorialfarvand. I henhold til protokollen ophører denne forpligtelse dog, såfremt overenskomsten ikke træder i kraft senest to år efter iværksættelsen af ændringerne.

I tilslutning til den trilaterale overenskomsts undertegnelse gennemførtes samme dag en dansk-norsk noteveksling om det førnævnte norske brislingefiskeri i Kattegat.

Den finske regering har meddelt, at den ingen bemærkninger har at gøre i dette spørgsmål.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Avtal har ingåtts mellan Sverige, Norge och Danmark. Ärendet berör icke omedelbart Finlands intressen.

BILAGA 1

Överenskommelse mellan Danmark, Norge och Sverige om ömsesidig rätt till fiske i Skagerack och Kattegatt

Danmark

Regeringerne i Danmark, Norge og Sverige, som ønsker at opretholde adgangen for fiskere i de tre lande til at udnytte fiskeforekomsterne i de områder i Skagerrak og Kattegat, som i lang tid har været et fælles fiskeområde, er, med henblik på muligheden af ændringer af de tre landes fiskerigrænser, blevet enige om en nabolandsordning, baseret på følgende bestemmelser:

Artikel 1.

Denne overenskomst omfatter Skagerrak og det nordlige Kattegat begrænset mod vest af en ret linje gennem Hanstholm fyr og Lindesnes fyr og mod syd af en ret linje gennem Skagens fyr og Tistlarna fyr.

Artikel 2.

1. I det i artikel 1 definerede farvandsområde vil hver af de kontraherende stater uanset sådanne fiskerigrænser, som de i øvrigt måtte fastsætte, tillade fartøjer fra de to andre lande at drive fiskeri indtil en afstand af 4 nautiske mil (1 nautisk mil = 1852 meter) fra

Norge

Regjeringene i Norge, Danmark og Sverige, som ønsker å opprettholde adgangen for fiskere i de tre land til å utnytte fiskeforekomstene i de områder i Skagerak og Kattegat som i lang tid har vært et felles fiskeområde, er, med henblikk på muligheten av forandringer av de tre lands fiskerigrænser, blitt enige om en nabolandsordning basert på følgende bestemmelser:

Artikkel 1.

Denne overenskomst omfatter Skagerak og det nordlige Kattegat, begrenset mot vest av en rett linje gjennom Hanstholm fyr og Lindesnes fyr og mot syd av en rett linje gjennom Skagens fyr og Tislarna fyr.

Artikkel 2.

1. I det farvannsområde som er definert i artikkel 1, vil hver av de kontraherende stater, uansett de fiskerigrænser de ellers måtte fastsette, tillate fartøyer fra de to andre land å drive fiske inn til en avstand av 4 nautiske mil (1 nautisk mil = 1852 meter) fra

Sverige

Regeringarna i Sverige, Danmark och Norge, som önska bevara rätten för fiskarna i de tre länderna att utnyttja fiskforekomsterna i de områden i Skagerack och Kattegatt, som sedan länge varit ett gemensamt fiskeområde, ha med hänsyn till möjligheten av ändringar av de tre ländernas fiskegränser enats om en grannlandsordning, grundad på följande bestämmelser:

Artikel 1.

Denna överenskommelse omfattar Skagerack och norra Kattegatt, begränsat i väster av en rät linje genom Hanstholms fyr och Lindesnes fyr och i söder av en rät linje genom Skagens fyr och fyren Tistlarna.

Artikel 2.

1. I det i artikel 1 bestämda vattenområdet skall var och en av de fördragsslutande staterna, utan hänsyn till de fiskegränser som de i övrigt må fastställa, tillåta fartyg från de båda andra staterna att bedriva fiske intill ett avstånd av 4 nautiska mil (1 nautisk mil

Danmark

basislinjen for det ydre territorialfarvand, således at det pågældende vandområde i henseende til sådant fiskeri vil være at betragte som åbent hav.

2. I den udstrækning det findes hensigtsmæssigt, skal der ved gensidig konsultation søges etableret mest muligt ensartede regler i de tre lande om udøvelsen af fiskeriet i det i artikel 1 nævnte område.

Artikel 3.

1. Nærværende overenskomst skal ratificeres. Ratifikationsinstrumenterne skal deponeres i det danske udenrigsministeriums arkiv.

2. Overenskomsten træder i kraft en måned efter den dag, då den sidste af de kontraherende stater har deponeret sit ratifikationsinstrument.

3. Overenskomsten forbliver gældende i 35 år og forlænges derefter automatisk for fem år ad gangen, medmindre en kontraherende stat skriftligt over for de andre kontraherende stater opsigser den til ophør ved udløbet af den løbende gyldighedsperiode. Sådant opsigelse skal afgives mindst tre år før dette tidspunkt.

Overenskomsten skal deponeres i det danske udenrigsministeriums arkiv, og bekræftet afskrift skal af det danske uden-

Norge

grunnlinjen for det ytre sjøterritorium, slik at angjeldende havområde med hensyn til dette fiske vil være å betrakte som åpent hav.

2. I den utstrekning det finnes hensiktsmessig, skal det ved gjensidig konsultasjon søkes etablert mest mulig ensartede regler i de tre land om utøvelsen av fisket i det i artikkel 1 nevnte område.

Artikkel 3.

1. Denne overenskomst skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i det danske utenriksministeriums arkiv.

2. Overenskomsten trer i kraft én måned etter den dag da den siste av de kontraherende stater har deponert sitt ratifikasjonsdokument.

3. Overenskomsten skal gjelde i 35 år og forlenges deretter automatisk for fem år ad gangen, med mindre en kontraherende stat skriftlig overfor de andre kontraherende stater oppsier den til opphør ved utløpet av den løpende gyldighetsperiode. Oppsigelsen skal avgis minst tre år før dette tidspunkt.

Overenskomsten skal deponeres i det danske utenriksministeriums arkiv. Bekreftet avskrift skal av det danske utenriksmini-

Sverige

= 1 852 meter) från baslinjen för territorialhavet, innebärande att ifrågavarande vattenområde med avseende på sådant fiske skall vara att anse som fritt hav.

2. I den utsträckning det befinnes ändamålsenligt skall man genom ömsesidig konsultation söka fastställa så enhetliga regler som möjligt i de tre länderna om fiskets utövning i det i artikel 1 nämnda området.

Artikel 3.

1. Denna överenskomst skall ratificeras. Ratifikationsinstrumenten skola deponeras i det svenska utrikesministeriets arkiv.

2. Överenskommelsen träder i kraft en månad efter den dag, då den sista av de fördragslutande staterna har deponerat sitt ratifikationsinstrument.

3. Överenskommelsen skall gälla i 35 år och därefter automatiskt förlängas med fem år åt gången, såvida icke en fördragslutande stat skriftligen gentemot de andra fördragslutande staterna uppsäger den med verkan från den löpande giltighetstidens utgång. Sådant uppsägning skall ske minst tre år före denna tidpunkt.

Överenskommelsen skall deponeras i det svenska utrikesministeriets arkiv och bestyrkt avskrift skall av det svenska utrikesmi-

Danmark

rigsministerium tilstilles hver af de kontraherende stater.

Til bekræftelse heraf har de respektive befuldmægtigede undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i København den 19. december 1966 i et eksemplar på dansk, norsk og svensk.

For Danmarks regering:

J. O. Krag

Norge

sterium tilstilles hver av de kontraherende stater.

Til bevitnelse herav har de respektive befuldmektigede undertegnet denne overenskomst.

Utfærdiget i København den 19. desember 1966 i ett eksemplar på norsk, dansk og svensk.

For Norges regjering:

B. Augdahl

Sverige

nisteriet tillställas var och en av de fördragsslutande staterna.

Till bekräftelse härpå har respektive fullmäktige undertecknat denna överenskommelse.

Utfärdad i Köpenhamn den 19 december 1966 i ett exemplar på svenska, danska och norska.

För Sveriges regering:

R. Bagge

BILAGA 2

Protokoll till överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge om ömsesidig rätt till fiske i Skagerack och Kattegatt

Danmark

I forbindelse med undertegnelsen i København i dag af en overenskomst mellem Danmark, Norge og Sverige om gensidig adgang til fiskeri i Skagerak og Kattegat udtaler de kontraherende regeringer følgende:

Der er enighed mellem de tre landes regeringer om, at hvis nogen af de kontraherende stater iværksætter ændringer af sin fiskerigrænse i det område, som omfattes af overenskomsten, inden denne er trådt i kraft, vil den pågældende kontraherende stat ikke gøre indvendinger imod, at fartøjer fra de to andre lande fortsat driver fiskeri i det pågældende område indtil

Norge

I forbindelse med undertegningen i København i dag av en overenskomst mellom Norge, Danmark og Sverige om gjensidig adgang til fiske i Skagerak og Kattegat uttaler de kontraherende regeringer følgende:

Det er enighet mellom de tre lands regjeringer om at hvis noen av de kontraherende stater iverksetter endringer av sin fiskerigrænse i det område som omfattes av overenskomsten, før denne er trådt i kraft, vil vedkommende kontraherende stat ikke reise innvendinger mot at fartøyer fra de to andre land fortsatt driver fiske i angjeldende område inn til en avstand av

Sverige

I samband med undertecknandet i Köpenhamn i dag av en överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge om ömsesidig rätt till fiske i Skagerack och Kattegatt förklara de fördragsslutande regeringarna följande:

Enighet råder mellan de tre ländernas regeringar att, om någon av de fördragsslutande staterna verkställer ändringar av sin fiskegräns inom det område som omfattas av överenskommelsen, innan denna trätt i kraft, ifrågasvarande fördragsslutande stat icke skall göra invändningar mot att fartyg från de två andra länderna fortsättningsvis bedriva fiske i ifrågasvarande

<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>
<p>en afstand af 4 nautiske mil (1 nautisk mil = 1 852 m) fra basislinjen for det ydre territorialfarvand. Denne forpligtelse ophører, såfremt overenskomsten ikke træder i kraft senest to år efter iværksættelsen af ændringerne.</p> <p>Udfærdiget i København den 19. december 1966 i et eksemplar på dansk, norsk og svensk, som skal deponeres i det danske udenrigsministeriums arkiv. Det danske udenrigsministerium tilstiller hver af de kontraherende stater bekræftet afskrift af protokollen.</p> <p style="text-align: right;">For Danmarks regering: <i>J. O. Krag</i></p>	<p>4 nautiske mil (1 nautisk mil = 1 852 meter) fra grunnlinjen for det ytre sjøterritorium. Denne forpliktelse faller bort dersom overenskomsten ikke trer i kraft senest to år etter at endringene ble iverksatt.</p> <p>Utfærdiget i København den 19. desember 1966 i ett eksemplar på norsk, dansk og svensk, som skal deponeres i det danske utenriksministeriums arkiv. Det danske utenriksministerium skal tilstille hver av de kontraherende stater bekræftet avskrift av protokollen.</p> <p style="text-align: right;">For Norges regering: <i>B. Augdahl</i></p>	<p>område intill ett avstånd av 4 nautiska mil (1 nautisk mil = 1 852 meter) från baslinjen för territorialhavet. Denna förpliktelse upphör, om överenskommelsen icke träder i kraft senast två år efter verkställandet av ändringarna.</p> <p>Utfärdat i Köpenhamn den 19 december 1966 i ett exemplar på svenska, danska och norska, vilket skall deponeras i det danska utrikesministeriets arkiv. Det danska utrikesministeriet tillställer var och en av de fördragsslutande staterna bestyrkt avskrift av protokollet.</p> <p style="text-align: right;">För Sveriges regering: <i>R. Bagge</i></p>

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Til det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 15. sesjon fra Danmarks regjering på samtlige regjeringers vegne.

Det fremgår av meldingen at det er ført forhandlinger om en dansk-norsk-svensk særordning av fisket i Skagerak og Kattegat. Det er oppnådd enighet om en overenskomst som sikrer fiskere fra de tre land rett til å drive fiske inntil 4 sjømil fra basislinjene for det ytre territorialfarvann i et område avgrenset av en linje mellom Hanstholm og Lindesnes og en linje mellom Skagen og Tistlarna. Det ble videre oppnådd enighet mellom Danmark og Norge om en ordning for det tradisjonelle norske brislingfiske som finner sted i et nærmere avgrenset område av Kattegat. Avtalen er undertegnet av regjeringene og skal gjelde for 35 år med automatisk forlengelse med fem år ad gangen dersom ingen av partene sier opp avtalen.

Utvalget vil uttale sin tilfredshet med at det er oppnådd enighet om

fiskerigrensene i Skagerak og Kattegat og antar at rekommandasjonen dermed skulle være oppfylt.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingen til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, 10. mars 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Arne Geijer

Ordförande

Kuuno Honkonen

Kai Lindberg

A. C. Normann

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Eino Sirén

V. J. Sukselainen

Meddelanden
om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av
semesterlagstiftningen

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 30 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det i föregående meddelande nämnda av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underutskottet¹, vars uppdrag är att utreda möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas semesterlagstiftningar, har efter lämnandet av sågda meddelande sammanträtt en gång. Underutskottet fortsätter sitt arbete, vari innefattas uppgörandet av en sammanställande analys av de viktigaste delspörsmålen inom semesterlagstiftningarna och en värdering av på vilka områden av denna lagstiftning de nordiska länderna borde eftersträva likhet.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i januari 1967:

Som opplyst til 13. sesjon fra den finske regjering¹, er det satt ned et underutvalg under den sosialpolitiske komité til å arbeide med dette spørsmål. Underutvalget hadde sitt første møte i desember 1966 og vil fortsette sitt arbeid i 1967.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1675.

Meddelande
om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av
socialhjäpslagstiftningen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om socialhjälp.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 30 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det underutvalg som er nedsatt av Nordisk sosialpolitisk komité, holdt sitt konstituerende møte i Stockholm 13.—14. desember 1966. Utvalget konsensirerte seg om de regler i sosialhjelplovgivningen som gjelder den enkelte borgers rettsstilling, dvs. at spørsmål om adsintstrasjon og finansiering ble holdt utenfor drøftelsene. — Neste møte blir holdt i Finland.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordisk land, skall kunna expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 24 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nedsatte samarbeidsorgan — »Nordisk reseptkomité» — har i løpet av 1966 behandlet en rekke spørsmål vedrørende felles nordisk gyldighet av resepter, således hvilke reseptutstedere ordningen bør omfatte, om visse legemiddelgrupper bør unntas, og i hvilken utstrekning det eventuelt er nødvendig at de nordiske lands regler for rekvirering og utlevering av legemidler bør koordineres. Arbeidet fortsetter i året 1967.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafiknykterhet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Den i meddelandet till 14:e sessionen omnämnda svenska utredningen angående lagsliffningen om trafiknykterhetsbrott¹ tillsattes den 14 januari 1966. Utredningen skall enligt direktiven inrikta arbetet på en reform av trafiknykterhetslagstiftningen som motsvarar inte bara svenska önskemål utan också så långt möjligt utgör en etapp på vägen mot förverkligandet av de nordiska enhetssträvandena.

I Danmark, Finland och Norge har utselts observatörer att följa det svenska utredningsarbetet.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1680.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om enhetliga regler om trafikonykterhet¹**

Till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Frågan om införande av enhetliga regler om trafikonykterhet i de nordiska länderna har stått på rådets dagordning sedan lång tid. Den första rekommendationen i saken antogs redan 1956. Högertrafikens införande i Sverige hösten 1967 kan väntas leda till ökad internordisk trafik både från och till Sverige. Det blir då än mer angeläget att samma regler gäller beträffande trafikonykterhet både före och efter gränspassagen. I Sverige tillsattes i början av 1966 en utredning angående lagstiftningen om trafikonykterhetsbrott, till vilken Danmark, Finland och Norge har utsett observatörer. Detta utredningsarbete förefaller upplagt på lång sikt. Mot bl. a. den tidigare anförda bakgrunden är det angeläget att utredningsarbetet snart kan avslutas och omsättas i lagstiftning i alla nordiska länder.

Under åberopande av vad som anförts vill jag ställa följande fråga till samtliga regeringar:

Vad göres inom regeringarna för att påskynda pågående utredningsarbete i syfte att snarast möjligt få fram enhetliga nordiska bestämmelser om trafikonykterhet?

Helsingfors den 1 mars 1967

Erkki Hara

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 15. session af Sveriges regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelse om rek. nr. 24/1965.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, Sverige.

Af meddelelsen fremgår, at der i januar måned 1966 er nedsat en komité i Sverige, som i samarbejde med udpegede observatører fra Danmark, Fin-

¹ Svar, se s. 63.

land og Norge skal overveje ændringer i lovgivningen om misbrug af alkohol i trafikken. Herved skal det i videst muligt omfang tilstræbes at virkeliggøre ensartede nordiske regler på dette område.

Som svar på et spørgsmål til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige er det oplyst, at det på nuværende tidspunkt ikke kan siges, hvornår der foreligger et konkret forslag fra den sagkyndige komité. Arbejdet i komiteen foregår så hurtigt, som det efter omstændighederne er muligt.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA

(Överlämnat av Danmarks regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

1. a. at regjeringene i de nordiske land, som er tilsluttet EFTA, ved først-kommende møte i EFTA's ministerkomité i fellesskap virker for å sikre en hurtig og fullstendig avvikling av den britiske importavgift,

b. at de samme regjeringer virker for en utvikling av det økonomiske samarbeid — også vedrørende jordbruks- og fiskeriprodukter — innenfor EFTA under hensyntagen til hvert enkelt lands særlige forhold, og

c. at regjeringene undersøker alle muligheter for å sette EFTA i stand til aktivt å støtte bestrebelsene for å sikre en utvidet europeisk samhandel.

2. å fortsette bestrebelsene på å utvide det nordiske økonomiske samarbeid innen EFTA's ramme.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Udenrigsministeriet) meddelar den 15 februari 1967:

Udenrigsministeriet meddeler, at man henviser til den beretning fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde, som vil blive fremlagt på den kommende session [*se C 5/e*].

BILAGA

Betänkande av rådets ekonomiska utskott i anledning av meddelandet

Til det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 15. sesjon fra Danmarks regjering. I meldingen er henvist til rapporten fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid (C 5/e). Ved utvalgets behandling av meldingen ved sesjonen i Helsingfors 3. og 4. april 1967 har deltatt statsråd Kåre Willoch, Norge, handels- og industriministern Olavi Salonen, Finland, og statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

I ministerkomitéens rapport er det redegjort for samarbeidet i EFTA siden forrige sesjon, og for det særlige nordiske samarbeid i EFTA-saker. De nordiske lands delegasjoner i Genève har daglige kontakter, likesom løpende kontakt finner sted mellom tjenestemenn i de fire lands hovedsteder for så vidt mulig kunne opptre på samme linje i konkrete saker. Før EFTA's ministermøter møtes de nordiske delegasjoner for å drøfte de saker som skal behandles ved ministermøtene. Likeledes søker ofte de nordiske delegasjoner til komitéer og arbeidsgrupper i EFTA å avstemme sine oppfatninger i de aktuelle spørsmål.

Det er videre redegjort for behandlingen av den britiske importavgift som ble avvirket ved utgangen av november 1966 (rekommandasjonens pkt. 1 a).

Rekommandasjonens punkt 2 om utvidet nordisk økonomisk samarbeid innen EFTA's ramme er gått inn i og behandlet under rek. 26/1966 om økonomisk samarbeid.

Idet utvalget går ut fra at ministerkomitéen fortsatt i sine beretninger vil redegjøre for samarbeidet i EFTA vil utvalget foreslå at saken anses som ferdigbehandlet.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingen til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 3. april 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Arne Geijer</i>	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
Formann		
<i>Per Hækkerup</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Poul Møller</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>
<i>Eino Sirén</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>Sven Stray</i>
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen

(Överlämnade av Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för samarbete och arbetsfördelning beträffande bevakningen av den internationella konjunkturutvecklingen.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 31 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Under ärendets beredning vid tjänstemannamöten i Helsingfors och Oslo har vid sidan om redan tidigare existerande samarbetsformer nya kanaler öppnats för löpande utbyte av information om såväl den nordiska som den internationella konjunkturutvecklingen samt om förbättrande av prognosmetodik. Samarbetet beträffande bevakningen av konjunkturutvecklingen kan nu anses vara i ett sådant skede, att det i framtiden kan skötas vid rutinkontakter mellan de berörda myndigheterna i de olika länderna.

Islands regering (Vidskiptamálaráðuneytið) meddelar den 27 januari 1967:

På grund af forespørgselen om Nordisk rekommandation nr. 26/1965 om en fælles undersøgelse af internationale konjunkturer, vil ministeriet meddele, at det fra Islands side endnu ikke har været anset for muligt aktivt at deltage i det samarbejde, der har fundet sted mellem de nordiske lande på grundlag af rekommandationen.

Derimod har ministeriet overdraget Det økonomiske institut at holde sig ajour med dette samarbejde og deltage deri, når der er lejlighed til. Direktøren for det økonomiske institut, Jónas Haralz, er blevet udnænt til kontaktsmand i disse sager.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Til det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 15. sesjon fra Finlands og Islands regjeringer. Ved utvalgets behandling av meldingene deltok handels- og industriministern Olavi Salonen, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, og statsrådet Gunnar Lange, Sverige. Av meldingene fremgår at slikt samarbeid som forutsatt i rekommandasjonen har vært drøftet i møter mellom de respektive fagmyndigheter i de nordiske land. Det er funnet fram til nye kanaler for løpende utveksling av informasjoner om såvel den nordiske som den internasjonale konjunkturutviklingen samt om forbedring av prognosemetoder. Samarbeidet ansees å være så godt etablert at arbeidet i fremtiden vil kunne utføres gjennom rutinekontakter mellom de berørte myndigheter. Island har ennå ikke deltatt aktivt i dette samarbeid, men har etablert kontakt for å holde seg ajour.

Utvalget uttrykker tilfredshet med at samarbeidet på dette område er kommet godt i gang og foreslår at saken anses for sluttbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, 3. april 1967

<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Arne Geijer</i> Förman
<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>	<i>Per Hækkerup</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>	<i>Eino Sirén</i>
<i>Karl Skytte</i>	<i>Svenn Stray</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden med speciellt sikte på att öka kapitaltillförseln till de kapitalsvagare länderna.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 9 februari 1967:

Der henvises til den af den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde afgivne beretning [C 5].

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 28 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av nordiska ekonomiska samlingsutskottet tillsatta finansutskottet har behandlat rekommendationen och avlåtit en rapport till samlingsutskottet, vilken återges som bilaga till rapporten från ministerkommittén för nordiskt ekonomiskt samarbete [C 5].

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Til det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 15. sesjon fra Danmarks og Finlands regjeringer. I meldingene er henvist til rapporten fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid (C 5/e). Ved utvalgets behandling av meldingene ved sesjonen i Helsingfors 3. og 4. april 1967 har deltatt statsråd Kåre Willoch, Norge, handels- og industriministern Olavi Salonen, Finland, og statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

Av ministerkomiteens rapport fremgår at spørsmålet om å støtte hverandre ved nordiske lands opplåning på det internasjonale kapitalmarked har vært behandlet i det nordiske finansielle utvalg. Det finansielle utvalgs utredning behandles videre som en del av de øvrige elementer i en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid (rek. 26/1966).

Utvalget går ut fra at spørsmålet i forbindelse med opplåning på det internasjonale kapitalmarked fortsatt blir behandlet under rek. 26/1966 og vil på denne bakgrunn foreslå at rekommandasjonen ansees som ferdigbehandlet.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene til etterretning og anser rek. 27/1965 for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, 3. april 1967

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Arne Geijer

Förman

Yngve Holmberg

Kuuno Honkonen

Sigurður Ingimundarson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Bent Røiseland

Eino Sirén

Karl Skytte

Svenn Stray

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknötning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet, Statsministeriet, Undervisningsministeriet og Ministeriet for Grønland) meddelar den 17 februari 1967:

Da Norge er koordinerende land, og da den norske komité vedrørende højere fiskeriundervisning endnu ikke har afgivet sin indstilling i sagen, har der ikke kunnet finde drøftelser sted mellem de nordiske lande dette spørgsmaal vedrørende.

For så vidt angår den danske behandling af spørgsmålet om en almen, grundlæggende uddannelse af unge fiskere kan det oplyses, at der i øjeblikket forberedes en forsøgsvis ordning, hvorefter der på de eksisterende sømandsskoler i sommeren 1967 arrangeres særlige kurser med henblik på undervisning af unge fiskere. Uddannelsen af unge grønlandske fiskere er fortsat genstand for undersøgelse i et af ministeriet for Grønland nedsat udvalg.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Norge, på vilken koordinationen av denna fråga ankommer, har nyligen meddelat, att i ärendet icke skett något nytt. Såsom i tidigare avgivet svar har meddelats, står Finland något på sidan i denna fråga, då förhållandena i vårt land avviker från förhållandena i de övriga nordiska länderna.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 20 februari 1967:

Samtidig med at ministeriet henviser til sin meddelelse af 10. januar 1966¹, skal det fremhæves, at det ikke har modtaget nogen information om sagen fra Norge, som er det koordinerende land, vedrørende nogen foranstaltninger i anledning af rekommendationen. Ifølge meddelelse fra det norske fiskeriministerium til Nordisk Råds 14. møde, har dette henvist sagen til en komité, der undersøger den højere fiskeriuddannelse i Norge.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 24 januari 1967:

Under henvisning til Fiskeridepartementets brev av 26. november 1965² meddeles at komitéen, som har fått i oppdrag å behandle spørsmålet om høyere nordisk fiskeriutdanning, ennå ikke har avgitt noen uttalelse eller innstilling til departementet om saken. Det kan derfor på nåværende tidspunkt ikke gis noen nye opplysninger om saken.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

I avvaktan på förslag från det koordinerande landets sida har några åtgärder för att efterkomma rekommendationen inte vidtagits i Sverige.

¹ Se Nordiska rådet, 14. sess., s. 1697.

² Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1696.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om fiskeriutbildning i Norden¹**

Til Norges regering.

I regeringsmeddelelserne til 14. session blev det meddelt, at en norsk komité var blevet nedsat for at behandle spørgsmålet om højere fiskeriundervisning i Norge, og at forhandlinger mellem de nordiske lande ikke kunne finde sted, førend denne komité havde afsluttet sit arbejde.

Den norske regering anfører i sin meddelelse til 15. session at komiteen endnu ikke har afgivet nogen betænkning eller noget forslag til vedkommende departement, hvorfor der ikke kan gives nye oplysninger i sagen.

Eftersom årets meddelelser ikke giver nogen vejledning om, hvornår den norske komité kan forudsættes at blive færdig, og de samnordiske overvejelser i denne sag således indledes, fremsætter undertegnede hermed følgende spørgsmål til Norges regering:

Hvilke foranstaltninger agter regeringen at træffe for at muliggøre, at de fællesnordiske overvejelser angående en højere nordisk fiskeriuddannelse i overensstemmelse med rekommandation 29/1965 skal kunne indledes så snart som muligt?

København, den 1. marts 1967

A. C. Normann

Skriftligt svar från statsminister Borten, Norge

Den norske regjering oppnevnte den 12. februar 1965 en komité til å utrede spørsmålet om en høyere fiskeriundervisning i Norge. Det var forutsetningen at denne komité skulle avgi sin innstilling før man tok opp forhandlinger mellom de nordiske land om opprettelse av en nordisk undervisnings- og forskningsinstitusjon for fiskeriene. Av flere grunner har det tatt noe lengre tid enn forutsatt før komiteen har kunnet avgi sin innstilling. Når utredningen er avsluttet, vil den norske regjering vurdere spørsmålet om å oppta drøftelser med de andre nordiske land om nordisk undervisning og forskning for fiskeriene. Dette gjelder viktige næringsinteresser, og den norske regjering legger vekt på å få saken vurdert på bredest mulig grunnlag.

¹ *Svar, se s. 64.*

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till 15:e sessionen avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

En i ärendet av fhv. minister A. C. Normann till den norska regeringen vid plenum den 1 april 1967 riktad fråga har besvarats av statsminister Per Borten.

I ärendets behandling i utskottet har deltagit undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland.

Av meddelandena framgår, att den i Norge tillsatta kommittén med uppdrag att behandla frågan om en högre fiskeriutbildning ännu ej avgivit sitt betänkande och att överläggningar om ett nordiskt samarbete på detta område icke inletts i avvaktan på sagda kommittés förslag.

I sitt svar på fhv. ministern Normanns fråga meddelade statsminister Borten, att den norska regeringen, så snart den norska kommittén slutfört sitt arbete, kommer att ingå i överläggningar med de övriga nordiska länderna om nordisk undervisning och forskning på berörda område samt att den norska regeringen med hänsyn till de viktiga näringsintressen det är fråga om fäster stor vikt vid att saken så snabbt som möjligt prövas på bredast möjliga bas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 3 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at foretage en undersøgelse af forudsætningerne for at oprette et fælles organ vedrørende luftfartstekniske spørgsmål og for at give et sådant organ ret til at træffe endelige beslutninger.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 22 augusti 1966:

Efter den danske regerings opfattelse er der fortsat ikke behov for oprettelse af et fælles beslutende organ for luftfartstekniske spørgsmål, idet de nuværende samarbejdsformer findes fuldt tilfredsstillende.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 28 februari 1967:

Finlands regering hänvisar till sitt meddelande av den 22 november 1965¹ i vilket konstaterades att införandet av ett övernationellt nordiskt beslutande organ för luftfartstekniska frågor kunde förorsaka komplicerade rättsliga och administrativa problem och att det redan existerande rådgivande internordiska mötessystemet borde i stället utvidgas och effektiviseras.

Efter ovannämnda meddelande har i saken icke inträffat någonting nytt.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

Det er ministeriets mening, at der ikke er et strengt behov for et nærmere samarbejde om tekniske punkter angående luftfartsanliggender end

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1699.

det, der allerede er blevet indført med et beredvilligt samarbejde mellem landenes luftfartsadministrationer og den ret gode overensstemmelse, der på de fleste områder hersker i landenes luftfartsrejser.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

I fråga om denna rekommendation hänvisas till meddelandet till rådets föregående session¹.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1701.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 15. session om rek. nr. 30/1965 angående et fælles organ for luftfartstekniske spørgsmål, afgivet af Danmarks, Finlands, Islands og Sveriges regeringer. Meddelelserne er tidligere, bortset fra den af Finlands regering afgivne, blevet behandlet på udvalgets møde i Oslo den 21.—22. februar 1967. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark deltaget i sagens behandling.

Af meddelelserne fremgår, at regeringerne fortsat anser de nuværende samarbejdsformer på det luftfartstekniske område for hensigtsmæssige og fuldt tilfredsstillende og derfor ikke finder noget behov for oprettelse af et nyt fælles organ, eventuelt med besluttende myndighed. Fra finsk side er dog udtrykt ønske om, at den eksisterende, rådgivende mødeordning mellem de nordiske lande i stedet må blive udvidet og effektiviseret.

Trafikudvalget har allerede i sin betænkning over meddelelserne til 14. session vedrørende den omhandlede rekommandation udtalt som sin opfattelse, »at spørgsmålet om oprettelse af nordiske organer med besluttende myndighed, hvilket spørgsmål også er rejst i andre af rådets sager, hensigtsmæssigt kunne tages op til samlet principiel overvejelse«. Udvalget finder fortsat, at sådanne generelle og principielle spørgsmål bedst kan behandles samlet, f. eks. på møder mellem regeringsrepræsentanter og rådets præsidium, og ikke i de enkelte udvalg. Man skal derfor — idet man forudsætter, at det luftfartstekniske samarbejde, der formidles gennem de nordiske luftfartsmøder, må blive udbygget, således at det opfylder de eksisterende behov herfor — foreslå,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 4. april 1967

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Mikko Laaksonen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>
<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jon Leirfall</i>	<i>Kai Lindberg</i>
<i>Birger Lundström</i>	<i>Tuure Salo</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Gösta Skoglund</i>	Formand	

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utreda förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommissionen för utredande av förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna (NOMESKO) höll sitt första sammanträde den 27 och 28 oktober 1966 i Helsingfors. Vid sammanträdet konstaterades, att det är fråga om ett vitt omfattande och tidsödande arbete och att en detaljerad planering av statistiken och en ingående jämförelse är ändamålsenlig, enär det i princip är möjligt att uppnå målet.

De olika ländernas representanter förelades specialuppgifter inom statistiken på följande sätt: *Danmark*: den vidgade medicinska statistiken: mortalitet och morbiditet; *Norge*: förebyggande hälsovårdsstatistik; *Sverige*: 8. revisionen av nomenklaturen; och *Finland*: den ekonomiskt-administrativa sjukhusstatistiken inklusive den öppna vården. NOMESKO:s följande allmänna möte beslöt man hålla i juni 1967, om möjligt i Köpenhamn.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

Departementet har ikke mottatt fra Finland, som koordinerende land, utkast til felles meddelelse til Nordisk Råd om denne rekommendasjon. Statistisk sentralbyrå har i brev av 2. februar 1967 til departementet meddelt følgende:

Byrået viser til telefonsamtale i dag og kan opplyse at representanter for Danmark, Finland, Sverige og Norge holdt møte i Helsinki 27.—28. oktober 1966. Program for møtet og referat følger vedlagt.

I tillegg kan nevnes at Finland, som det koordinerende land, skulle sende rapport fra møtet til Nordisk Råd, og dessuten til den koordinerende instans i hvert land.

Til det arbeidsutvalg som Norge skal lede (§§ 8 og 9 i referatet) har Byrådet oppnevnt overlege Fredrik Mellbye, Helsedirektoratet, og konsulent Gerd Skoe Lettenstrøm, Statistisk sentralbyrå. I brev av 31 januar til den koordinerende instans i de øvrige land har Byrådet anmodet om å få meddelt hvilke representanter som skal tre inn i det nevnte arbeidsutvalg. Noen tilsvarende henvendelse fra de øvrige land om Norges representanter til andre arbeidsutvalg er ikke mottatt.

Avtrykk av nevnte møtereftrat (*se Tillägg*).

Finansdepartementet henholder seg til denne uttalelse.

TILLÄGG

Protokoll fört vid Nordiska kommissionens för utredandet av förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna möte i Helsingfors den 27 och 28 oktober 1966. Möteslokal: Helsingfors universitets medicinskteoretiska forskningsinstitut

Vid mötet voro följande ledamöter närvarande:

Danmark

Kontorchef Inger Alsing, Sundhedsstyrelsen
Ekspeditionssekretær Henry Hamtoft, Sundhedsstyrelsen

Finland

Generaldirektör Niilo Pesonen, medicinalstyrelsen
Överläkare Holger Hultin, medicinalstyrelsen
Medicinalråd A. S. Härö, medicinalstyrelsen
Magister Aino Korpela, statistiska centralbyrån
Ekonomiråd Onni Vauhkonen, medicinalstyrelsen

Norge

Overlege Fredrik Mellbye, Helsedirektoratet
Byråsjef Gerd Lettenstrøm, Statistisk sentralbyrå

Sverige

Avdelningsdirektör Åke Sjöström, medicinalstyrelsen
Departementssekreterare Gustav Jönsson, socialdepartementet
Överläkare, docent Paul Hall, karolinska sjukhuset

Den 27 oktober 1966

1 §

Generaldirektör Niilo Pesonen öppnade mötet och hälsade ledamöterna från de övriga nordiska länderna hjärtligt välkomna.

2 §

Dagordningen för de två mötesdagarna godkändes. Till ordförande för kommissionen utsågs medicinalrådet Härö och till sekreterare överläkare Hultin, båda från Finland.

3 §

Generaldirektör Pesonen redogjorde för Nordiska rådets rekommendation nr 32/1965, som antogs vid rådets 13:e session i Reykjavik den 17 februari 1965, samt gav en inledande översikt över likheter och olikheter i de skilda nordiska ländernas hälso- och sjukvårdsstatistik i detta nu.

4 §

Vid den allmänna diskussionen som följde inledningsanförandet dryftades bl. a. frågan varför motsvarande försök att samordna medicinalstatistiken i de nordiska länderna för tio år sedan misslyckades.

Därvid konstaterades (Mellbye) att det tydligen inte förelåg ett tillräckligt behov för en dylik enhetlig nordisk statistik då, men att förutsättningarna för ett sådant samordnande vore större nu. Det konstaterades att WHO erbjudit sin hjälp i tekniska frågor (Härö). Mötet beslöt bereda WHO tillfälle att sända en observatör.

5 §

Följande riktlinjer för kommissionens arbete föreslogs vid den allmänna diskussionen.

En spörsmålsgruppering av nedan anförda typ kunde komma i fråga (Härö): Grupp »M»: Mortalitet, morbiditet, nomenklatur. Grupp »S»: Sjukvården, hälsovården och Grupp »E»: Ekonomiska frågor, personalfrågor. Dessutom borde kommissionens arbete inrikta sig på: A) Speciella frågor, B) Tillsättandet av subkommittéer, C) Arbetets målsättning och D) Arbetsfördelningen mellan de skilda länderna.

Standardiseringen ansågs viktig, och en uppdelning av arbetet i följande punkter framfördes: (Vauhkonen): 1) Kundstatistik (befolkningens sjukdomspanorama, mortalitet, morbiditet, invaliditet), 2) Resursstatistik, 3) Produktionsstatistik och 4) Kostnadsstatistik.

6 §

Den allmänna diskussionen i detta skede ledde till konstaterandet att de viktigaste spörsmålen voro: Inventering av situationen i de olika länderna

i avseende på medicinalstatistik, det förefintliga behovet (»demand») både i sjukhus- och öppen vård, nomenklaturfrågan, definitioner samt morbiditet och mortalitet.

Mötet enades vidare om, att det ej var kommissionens uppgift att försöka åstadkomma en ny, enhetlig statistik för de nordiska länderna, utan att försöka få ut det mesta av den nuvarande statistiken. Mötet enades därefter om, att inom ramen för följande utkast till fyra punkter (Mellbye) ordna medicinalstatistiken så, att den är jämförbar mellan de skilda länderna i Norden.

Punkt 1. Mortalitet.

Punkt 2. Morbiditet.

Punkt 3. Sjukhusstatistik

a) ekonomisk,

b) medicinsk,

c) personal.

Punkt 4. Förebyggande hälsovårdsstatistik.

Den 28 oktober 1966

7 §

Mötet enades om att som namnbeteckning använda förkortningen »NOMESKO» (Nordisk medicinsk statistisk kommission).

8 §

Det beslöts, att fyra subkommittéer skulle inrättas, ett i vart land. Varje land skall leda en arbetsgrupp. I envar grupp skall ingå representanter även för de övriga länderna. Dessa representanter utses av den koordinerande instansen i varje land. Varje subkommitté skulle tilldelas en huvuduppgift på basen av de i § 6 nämnda fyra punkterna, och varje grupp skulle sålunda ha hand om kartläggandet av ifrågakvarande frågor. Subkommittéerna skulle förslagsvis sammankomma en gång i kvartalet var och en grupp i det land som koordinerar gruppen, och NOMESKO skulle vid sitt årliga sammanträde få del av de fyra subkommittéernas arbete.

9 §

NOMESKO enades om följande arbetsfördelning mellan de fyra nordiska länderna på basen av de fyra punkter som uppställts i § 6: skyldig.

Punkt 1. Under denna punkt sammanfördes morbiditeten och mortalitet, så att punkten kom att omfatta den vidgade medicinska statistiken: mortalitet och morbiditet. Kartläggningen av denna fråga tilldelades den subkommitté som koordineras av Danmark.

Punkt 2. Denna punkt kom att omfatta 8. revisionen av nomenklaturen och tilldelades den grupp som koordineras av Sverige. Revisionens tillämpning för olika ändamål skulle även kartläggas.

Punkt 3. Denna punkt begränsades till att omfatta i huvudsak endast den ekonomiskt-administrativa sjukhusstatistiken, dock sålunda, att den också skulle utsträckas till att kartlägga den öppna sjukvården. Personalstatistiken bortföll från denna punkt, utom vad som gäller administration. Kartläggningen tilldelades den grupp som koordineras av Finland.

Punkt 4. Denna punkt kom att omfatta förebyggande hälsovårdsstatistik och tilldelades Norge.

10 §

Mötet diskuterade ännu de praktiska detaljerna vis-a-vis subkommittéerna. NOMEŠKO-ledamöterna kontaktar personer i sitt respektive land och sålunda utsedda specialister deltaga i gruppernas arbete i det koordinerande landet. Varje land betalar för sina egna sakkunniga. De koordinerande instanserna i de skilda länderna konstaterades vara: Danmark, Sundhedsstyrelsen, Norge: Statistisk Sentralbyrå, Sverige: socialdepartementet och Finland: medicinalstyrelsen.

11 §

NOMENSKO:s följande möte fastställdes preliminärt till början av juni 1967 och om möjligt i Köpenhamn. På det följande mötet skulle subkommittéerna framlägga det som de till dess hunnit kartlägga. Som punkt 1 på arbetsordningen för det följande mötet sattes personalstatistiken.

A. S. Härö

Ordförande

Holger Hultin

Sekreterare

Meddelande
om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk
litteraturhistoria

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbета en kortfattad jämförande studie över centrala fall av växelverkan på litteraturens område mellan de nordiska länderna samt utreda förutsättningarna för utgivandet av en större nordisk litteraturhistoria.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 24 januari 1967 *å samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Danmark, der er koordinerende land i denne sag, har anmodet Nordisk Kulturkommission om nærmere at undersøge de i rekommandationen indeholdte spørgsmål og fremkomme med forslag.

Sagen er under behandling i Kulturkommissionens sektion I. Man henviser herom til Kulturkommissionens beretning [*se C 2*].

*BILAGA***Skrivelse från professor Hakon Stangerup till Nordiska rådets danska sekretariat rörande rekommendation nr 33/1965**

Dette forslag var til debat på et af den danske forening Norden indkaldt møde på Hindsgavl i august 1965, hvortil en repræsentativ kreds af litteraturprofessorer og litteraturhistorikere fra alle fem nordiske lande var indkaldt.

Man vedtog på dette møde at anbefale en af professor Edvard Beyer, docent Gunnar Svanfeldt og professor Mogens Brøndsted udarbejdet plan for et to-bindsværk på c:a 800 sider.

Professor Mogens Brøndsted blev udpeget som hovedredaktør for værket og til at skrive det er følgende medarbejdere udpeget: docent Peter Hallberg, professor Harald Noreng, docent Gunnar Svanfeldt, professor Mogens Brøndsted, professor P. O. Bærek, professor Steingrímur Thorsteinsson og professor Knut Ahnlund.

Ved en forhandling med Gyldendals Forlag i København har dette forlag erklæret sig villig til at påtage sig udgivelsen som almindelig forlagsartikel. Det har derfor været nødvendigt at ansøge Nordisk Kulturkommission om at anbefale tilskud af offentlige midler overfor de bevilgende myndigheder. Kommissionen har dog lovet, når værket til sin tid nærmer sig sin udgivelse, da at overveje en eventuel anbefaling af tilskuddet til en eventuel nedsættelse af prisen, så værket kan opnå en større spredning.

Arbejdet med Nordisk Litteraturhistorie I—II er i fuld gang.

København, den 15. februar 1967

Hakon Stangerup

Meddelanden

om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresunds-regionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 3 februari 1967:

Det dansk-svenske samarbejde om udredning af lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen er fortsat siden rådets sidste session.

Det dansk-svenske SVEDA-udvalg, som består af flyveledelseseksperter fra de to lande, har afgivet de som bilag vedlagte rapporter, (*se Tillæg*) indeholdende bedømmelser ud fra flyveledessynpunkter af projekterne til anlæg af en storlufthavn henholdsvis på Saltholm eller ved Kongelunden på Sydamerger.

Som det fremgår af rapporterne, om hvis konklusioner der er enighed mellem de danske og svenske flyveledelseseksperter, vil de to projekter ikke være forenelige med eksisterende og planlagte svenske civile og militære lufthavne i Øresundsregionen, såfremt de af SVEDA som grundlag for undersøgelsen opstillede forudsætninger fastholdes.

Rapporterne har den 20. januar 1967 været drøftet mellem repræsentanter for ministeriet for offentlige arbejder og kommunikationsdepartementet. Ved mødet besluttedes det at pålægge SVEDA at udarbejde en tilsvarende redegørelse vedrørende det udarbejdede projekt til en udbygning af Kastrup lufthavn. Forarbejderne hertil foreligger, og den endelige rapport vil blive afgivet af SVEDA inden den 1. april 1967. På det nu foreliggende grundlag

kan det imidlertid konstateres, at dette projekt vil være foreneligt såvel med den militære flyvestation ved Ljungbyhed som med den planlagte nye lufthavn ved Holmeja, hvorimod en fuld udnyttelse af den udbyggede Kastrup lufthavns kapacitet forudsætter, at den eksisterende lufthavn Bulltofta forinden nedlægges.

Ved forhandlingen den 20. januar drøftedes endvidere en række yderligere undersøgelser af problemer i forbindelse med Saltholm- og Kongelundsprojekterne med henblik på at få fastslået, under hvilke forudsætninger disse projekter vil kunne forenes med eksisterende og planlagte lufthavne på svensk side. Endelig beslutning om iværksættelse af disse yderligere undersøgelser blev ikke truffet.

På det i øjeblikket foreliggende grundlag kan man allerede af flyveledelsesmæssige grunde ikke fra dansk side træffe nogen beslutning med hensyn til placering af en eventuel kommende storlufthavn, og allerede af kapacitetsmæssige grunde er man henvist til nu at søge udbygningen af den eksisterende lufthavn i Kastrup fremmet.

F i n l a n d s r e g e r i n g (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Uppgjorda trafikprognoser tyder på, att såväl Kastrup som Bulltofta flygplatser kommer att utnyttjas till sin fulla kapacitet redan under de närmaste åren. På grund härav synes det vara nödvändigt att vidtaga erforderliga åtgärder antingen för att förbättra och utvidga de i Öresundsregionen redan förefintliga flygplatserna, eller, såsom i rekommendationen föreslås, för att åstadkomma en helt ny storflygplats inom ifrågavarande region.

Samtidigt som Finland principiellt intar en positiv inställning till alla åtgärder, som har till ändamål att främja flygsäkerheten och förbättra trafikens regelbundenhet i Norden, finnes det ingen anledning för Finland att deltaga i kostnaderna för de åtgärder, som i detta syfte eventuellt kommer att vidtagas i Öresundsregionen.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

Denne sag angår ikke direkte Island, men har kun forbindelse med de islandske flyveselskabers landinger.

Island har derfor ikke set nogen grund til direkte at deltage i sagens undersøgelse, hvilket er i overensstemmelse med den islandske repræsentant Ásgeir Bjarnasons stilling, den gang sagen var til behandling i trafikutskottet¹.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1355.

Frågan om en storflygplats inom Öresundsregionen utreds sedan år 1962 av de danska myndigheterna. De i samband med denna utredning uppkomna frågorna rörande flygteknisk samordning av de olika flygplatserna i regionen har liksom tidigare dryftats vid kontakter mellan de danska och svenska kommunikationsdepartementen.

*TILLÄGG 1***Rapport från SVEDA rörande Kongelundenprojektet ur trafikledningssynpunkt**

Trafikbyrån har i samarbete med trafikledningsexpertis från danska luftfartsdirektoratet studerat Kongelundenprojektet ur trafikledningssynpunkt. Resultatet av denna studie har bearbetats inom SVEDA-kommittén, som nu enhälligt framlägger nedanstående rapport.

Sammanfattning av rapporten

För att kunna utföra denna studie har ett stort antal förutsättningar och antaganden måst uppställas, för vilka närmare redogöres nedan.

Med *dessa förutsättningar* som grund har framkommit att Kongelundenprojektet

1. omöjlig kan förenas med både Ljungbyhed och den planerade flygplatsen öster Malmö (eller Bulltofta)
2. kan förenas med endera av flygplatserna Ljungbyhed eller den planerade flygplatsen öster Malmö.

Kongelundenprojektet är således trafikledningstekniskt genomförbart endast om nedan angivna förutsättningar radikalt förändras, t. ex. genom att icke medge samtidiga parallella inflygningar till Kongelunden, att acceptera avsevärt begränsad trafikkapacitet vid Holmeja, att i hög grad begränsa verksamheten vid Ljungbyhed.

Förutsättningar

De grundläggande förutsättningarna vid bedömningen har varit följande:

Vid Kongelunden tre parallella banor i vardera riktningarna 06—24 och 14—32.

Vid Holmeja enkla banor i huvudriktningarna 18—36 och 11—29.

Anm: Även andra banriktningar vid Kongelunden och Holmeja har översiktligt granskats. Intet har därvid framkommit som ändrar bedömningen. Skulle emellertid andra banriktningar allvarligt övervägas fordras ytterligare studium av detta.

Vid Kongelunden skall kunna utföras parallella helautomatiska instrumentinflygningar samt starter i samtliga fyra banriktningar med uppnående av full bankapacitet.

Vid Holmeja skall kunna utföras helautomatiska instrumentinflygningar till samtliga fyra banriktningar med uppnående av full bankapacitet.

Vid Ljungbyhed beräknas att flygverksamhet med såväl jet- som propellerflygplan i den omfattning som planeras för 1970-talet skall vara aktuell under hela perioden fram till sekelskiftet.

Vid Ängelholm beräknas verksamheten under samma period bli i princip oförändrad ur trafikledningssynpunkt.

Vid bedömningen har räknats med att Kongelunden-projektet genomföres tidigast om cirka 20 år och att trafikmängden vid kommande sekelskifte skall vara dimensionerande för beräkning av luftrummet och trafikledningssystemets belastning. Några prognoser för denna tidpunkt finns icke tillgängliga men allt talar för att både Kongelundens och Holmejas länssystem periodvis kommer att vara maximalt utnyttjade.

Med ovanstående som bakgrund har därutöver måste uppställas ett antal förutsättningar enligt nedan för att Kongelundenprojektet överhuvud taget skall kunna diskuteras.

Malmö terminalområde måste utökas österut. Luftled R1 södra del måste ge utrymme för två, i vissa alternativ tre parallella flygvägar.

Anm: Med de grundförutsättningar beträffande flygverksamheten vid Ljungbyhed som angetts ovan är detta enligt flygvapnet endast möjligt såvida luftleden flyttas västerut enligt flygvapnets principförslag till ny luftled R1.

Inflygningssområdena för parallella instrumentinflygningar är av samma storlek som de i bruk varande i Chicago-området (det större avståndet i sidled mellan banorna bedömes icke medge så omfattande inskränkning av områdena att det inverkar på resultatet av denna värdering).

Falsterbo skjutområde måste nedläggas eller skjutverksamheten helt eftersättas en omfattande genomflygning av området.

Bana i användning vid Kongelunden och Holmeja måste samordnas så att endast vissa bankombinationer tillåtes.

Gemensamt svenskt/danskt trafikledningsorgan upprättas för terminalområdet.

Värderingsresultat

Med ovanstående förutsättningar har gjorts en detaljerad undersökning av de trafiktekniska möjligheterna att genomföra erforderlig trafikavveckling samtidigt vid de tre aktuella flygplatserna inom området eller vid enbart Kongelunden och endera av de två övriga flygplatserna. Resultatet redovisas översiktligt i nedanstående tabell. Flygverksamheten vid Ängelholm bedömes i samtliga fall kunna tillfredsställande samordnas med den civila trafiken och är därför icke medtagen i tabellen.

Siffervärderingen i tabellen innebär:

4 = kombinationen är fullgod ur trafikledningssynpunkt och medför inga nämnvärda restriktioner för trafikavvecklingen.

3 = kombinationen är fullt brukbar men medför vissa restriktioner för trafikavvecklingen, dock utan avgörande betydelse för flygplatsernas kapacitet.

2 = kombinationen torde vara brukbar trots kapacitetsnedsättande restriktioner och mer eller mindre invecklat flygvägssystem. Innan sådan kombination accepteras måste en mera omfattande trafikledningsteknisk studie göras, eventuellt med hjälp av simulatoranläggning.

1 = kombinationen medför komplicerad trafikavveckling och så begränsad kapacitet att den bestämt avrådes.

0 = kombinationen är omöjlig.

Bankombination Kongelunden/ Holmeja	Kongelunden		Flygplatskombinationer	
	Holmeja	Ljungbyhed	Kongelunden Holmeja	Kongelunden Ljungbyhed
	Nuvarande luftled RI	FV/SVE- DA luft- led RI		
06—11	2	2	3	4
06—36	4	4	3	4
14—11	2	3	3	4
14—18	4	3	4	4
24—18*	0	0	3	3
24—29*	0	0	3	3
32—29	3	3	3	4
32—36	3	3	3	4

* alternativa huvudbanriktningar vid Holmeja
 Detaljredovisning av ovanstående värdering återfinnes i bifogade bilaga.

BIHANG 1

**Detaljredovisning angående den trafikledningstekniska värderingen av
 Kongelundenprojektet**

Bankombinationen Kongelunden 06 — Holmeja 11

Utflygningarna från Kongelunden mot söder, öster och nordost stänges inne av inflygningarna till Holmeja och måste ske under inflygningarna från luftled R1 till Kongelunden. Detta medför att alla dessa utflygningar måste sammanföras till 1—2 färdvägar och 3—4 flyghöjder.

Ovan nämnda restriktioner försämrar kapaciteten vid denna bankombination. Kombinationen bedömes godlagbar men ett säkert uttalande kan ske endast efter en omfattande trafikteknisk studie, ev. med hjälp av simulatoranläggning. Värdering 2.

En ändrad färdriktning synes icke förbättra kombinationen eftersom inflygningarna vid Holmeja då i princip måste förläggas söderifrån vilket kräver större utrymme i det område som redan dessförinnan är trångt för utflygningarna från Kongelunden.

En övergång till flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag innebär i princip ingen förändring i flygvägsystemet, varför ovan nämnda trafikavvecklingssvårigheter kvarstår för utflygningarna från Kongelunden. Värdering 2.

Utgår Ljungbyhed från alternativet underlättas utflygningarna från Kongelunden mot öster och nordost så att värderingen blir 3. Utgår Holmeja ur denna kombination bortfaller alla trafikavvecklingssvårigheter och alternativet värderas till 4.

Bankombinationen Kongelunden 06 — Holmeja 36

Genom att kasta om färdriktning inom luftled R1 och i terminalområdet vid denna bankombination uppstår endast smärre restriktioner för utflygningarna från Kongelunden mot söder samt den kapacitetsförlust vid Holmeja som uppkommer i samband med omkastningen. Värdering 4.

Med flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag erfordras tredubbla flygvägar till i höjd med Halmstad. Då detta synes acceptabelt och de uppkommande restriktionerna är begränsade blir värderingen även i detta fall 4.

Utgår Ljungbyhed ur alternativet blir värdering 3. Utgår Holmeja är alternativet fullgott. Värdering 4.

Bankombinationen Kongelunden 14 — Holmeja 11

Utflygningarna från Kongelunden mot norr och nordväst slänges in av inflygningsområdet vid Holmeja samt av inflygningarna från luftled R1 till Kongelunden. Dessa utflygningar synes vara så svåra att avveckla med rimlig kapacitet att man icke kan uttala sig om möjligheterna för detta utan genom en mera omfattande trafikledningsteknisk studie, eventuellt med hjälp av simulatoranläggning. Värdering 2.

Vid en övergång till flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag skulle ovan nämnda svårigheter minskas genom att korsningarna mellan utflygande och inflygande trafik Kongelunden norrut undviks. Värdering 3.

Även om Ljungbyhed utgår ur denna kombination, återstår vissa trafikavvecklingssvårigheter, varför värderingen blir 3. Utgår Holmeja ur kombinationen bortfaller alla trafikavvecklingssvårigheter och alternativet värderas till 4.

Bankombinationen Kongelunden 14 — Holmeja 18

Vid denna bankombination uppstår endast smärre restriktioner för utflygande trafik mot luftled A9 samt för inflygande trafik från luftled R1. Värdering 4.

Med flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag uppstår vissa restriktioner för trafiken mot söder men kombinationen är helt brukbar. Värdering 3.

Bortgår endera av flygplatserna Holmeja eller Ljungbyhed ur alternativet är värderingen 4.

Bankombinationen Kongelunden 24 — Holmeja 18

Utflygningarna från Holmeja mot luftled A9 måste under 35 NM ske under inflygningsområdena till Kongelunden på låg höjd. Praktiskt sett är detta mycket olämpligt. Utflygningarna från Kongelunden mot nordost

måste samordnas med så många andra trafikströmmar att kapaciteten blir mycket låg och trafikavvecklingen i hög grad arbetskrävande.

Inflygningarna till Holmeja hålles uppe över 6 000 fots höjd av Ljungbyhedstrafiken men måste ned under inflygningsområdet till Kongelunden. Detta är helt ogenomförbart.

Inflygningsområdet till Kongelunden avskäres i sin norra del av Ljungbyhedsområdet. Detta medför en viss kapacitetsminskning vid Kongelunden, men är acceptabelt.

Värdering 0.

Flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag kan icke anpassas till denna bankombination på grund av att Ljungbyhedsområdet och inflygningsområdena till Kongelunden och Holmeja ligger tätt inpå varandra. Värdering 0.

Utgår Ljungbyhed ur detta alternativ kan svårigheterna med korsande trafikströmmar för den utgående trafiken från Kongelunden mot nordost avhjälpas genom att utflygning sker efter högersväng. Utflygande trafik från Holmeja mot luftled A9 kan avvecklas endast genom en mycket avsevärd vägförlängning i östra delarna av terminalområdet.

Värdering 3. Utgår Holmeja ur alternativet kvarstår begränsningen av Kongelundens inflygningsområde. Värdering 3.

Bankombinationen Kongelunden 24 — Holmeja 29

Denna kombination är ur trafikteknisk synpunkt relativt likartad kombinationen 24 — 18 ovan. Inflygningarna till Holmeja kräver dock i detta fall betydligt mera luftrum i östra delarna av Skåne. Värdering 0.

Av samma skäl som i bankombinationen 24 — 18 ovan flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag icke anpassas till denna kombination. Värdering 0.

Om Ljungbyhed utgår ur denna kombination återstår trafikavvecklingssvårigheter vid utflygningar från Holmeja. Dessa är allvarliga men bedömes dock acceptabla. Värdering 3.

Utgår Holmeja ur kombinationen återstår en viss inskränkning av Kongelundens inflygningsområde, som dock kan accepteras. Värdering 3.

Bankombinationen Kongelunden 32 — Holmeja 29

Denna bankombination fordrar att färdriktningen kastas om inom terminalområdet och i luftled R1. Enda allvarliga restriktionen som därvid uppkommer är att utflygningarna från Holmeja mot söder måste hållas nere under inflygningarna till Kongelunden under 10—12 NM utflygning. Värdering 3.

Flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag medför i denna bankombination krav på fyra ut- och inflygningsvägar mot norr inom terminal-

området. Därutöver uppstår i princip samma restriktioner som ovan. Kombinationen väl acceptabel. Värdering 3.

Ljungbyhed inverkar endast i ringa grad på trafikavvecklingen i denna bankombination. Utgår Ljungbyhed är därför värderingarna samma som ovan. Värdering 3. Utgår Holmeja ur kombinationen är värderingen 4.

Bankombinationen Kongelunden 32 — Holmeja 36

Liksom i föregående bankombination fordras omkastning av färdriktning för att kombinationen skall kunna accepteras. Med omkastad färdriktning kvarstår att inflygningarna till Holmeja måste passera under inflygningarna till Kongelunden, vilket dock är acceptabelt. Utflugningarna från Holmeja mot söder och sydväst måste ske genom avsevärt förlängd flygväg för att undvika inflygningsområdet vid Holmeja. Värdering 3.

Med flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag uppstår i princip samma trafiklösningar och värderingar som ovan.

Ljungbyhed inverkar icke på trafikavvecklingen i denna bankombination i annan mån än att om Ljungbyhed utgår är lutrummet tillräckligt för att medge trafikavveckling utan att färdriktningen omkastas. Värdering 3. Utgår Svedala ur kombinationen är värderingen 4.

TILLÄGG 2

Rapport från SVEDA rörande Saltholmsprojektet ur trafikledningssynpunkt

Trafikbyrån har i samarbete med trafikledningsexpertis från danska luftfartsdirektoratet ingående studerat Saltholmsprojektet ur trafikledningssynpunkt. Resultatet av denna studie har bearbetats inom SVEDA-kommittén, som nu enhälligt framlägger nedanstående rapport.

Sammanfattning av rapporten

För att kunna utföra denna studie har ett stort antal förutsättningar och antaganden måst uppställas, för vilka närmare redogöres nedan.

Med dessa förutsättningar som grund har framkommit att Saltholmsprojektet,

1. omöjlig kan förenas med den planerade flygplatsen öster Malmö (eller med Bulltofta flygplats eller annan flygplats mindre än 40—50 km öster Malmö),

2. kan förenas med enbart Ljungbyheds flygplats.

Saltholmsprojektet är således trafikledningstekniskt genomförbart endast om nedan angivna förutsättningar radikalt förändras, t. ex. genom att icke

medge samtida parallella inflygningar till Saltholmen, att acceptera avsevärt begränsad trafikkapacitet vid Holmeja, att i hög grad begränsa verksamheten vid Ljungbyhed.

Förutsättningar

De grundläggande förutsättningarna vid bedömningen har varit följande.

Vid Saltholm tre parallella banor i vardera riktningen 04—22 och 13—31.

Vid Holmeja enkla banor i huvudriktningarna 18—36 och 11—29.

Anm.: Även andra banriktningar vid Saltholm och Holmeja har översiktligt granskats. Intet har därvid framkommit som ändrar bedömningen. Skulle emellertid andra banriktningar allvarligt övervägas fordras ytterligare studium av detta.

Vid Saltholm skall kunna utföras parallella helautomatiska instrumentflygningar samt starter i samtliga fyra banriktningar med uppnående av full bankapacitet.

Vid Holmeja skall kunna utföras helautomatiska instrumentflygningar till samtliga fyra banriktningar med uppnående av full bankapacitet.

Vid Ljungbyhed beräknas att flygverksamhet med såväl jet- som propellerplan i den omfattning som planeras för 1970-talet skall vara aktuell under hela perioden fram till sekelskiftet.

Vid Ängelholm beräknas verksamheten under samma period bli i princip oförändrad ur trafikledningssynpunkt.

Vid bedömningen har räknats med att Saltholmsprojektet genomföres om tidigast 20 år och att trafikmängden vid kommande sekelskifte skall vara dimensionerande för beräkning av lufttrummet och trafikledningssystemets belastning. Några prognoser för denna tidpunkt finns icke tillgängliga, men allt talar för att både Saltholms och Holmejas bansystem periodvis kommer att vara maximalt utnyttjade.

Med ovanstående som bakgrund har därutöver måst uppställas ett antal förutsättningar enligt nedan för att Saltholmsprojektet över huvud taget skall kunna diskuteras.

Malmö terminalområde måste utökas österut.

Luftled R 1 södra del måste ge utrymme för två, i vissa alternativ tre parallella flygvägar.

Anm.: Med de grundförutsättningar beträffande flygverksamheten vid Ljungbyhed, som angetts ovan är detta enligt flygvapnet endast möjligt såvida luftleden flyttas västerut enligt flygvapnets principförslag till ny luftled R 1.

Inflygningsområdena för parallella instrumentinflygningar är av samma storlek som de i bruk varande i Chicagoområdet (det större avståndet i sidled mellan banorna bedömes icke medge så omfattande inskränkning av områdena att de inverka på resultatet av denna värdering).

Falsterbo skjutområde måste nedläggas eller skjutverksamhet helt efterställas en omfattande genomflygning av området.

Bana i användning vid Saltholm och Holmeja måste samordnas så att endast vissa bankombinationer tillåtes.

Gemensamt svenskt/danskt trafikledningsorgan upprättas för terminalområdet.

Flygvägar över Köpenhamn och Malmö med åtföljande flygbuller kan icke helt undvikas.

Värderingsresultat

Med ovanstående förutsättningar har gjorts en detaljerad undersökning av de trafiktekniska möjligheterna att genomföra erforderlig trafikavveckling samtidigt vid de tre aktuella flygplatserna inom området eller vid enbart Saltholm och endera av de två övriga flygplatserna. Resultatet redovisas översiktligt i följande tabell. Flygverksamheten vid Ängelholm bedömes i samtliga fall kunna tillfredsställande samordnas med den civila trafiken och är därför icke medtagen i tabellen.

Siffervärderingen i tabellen innebär:

4 = kombinationen är fullgod ur trafikledningssynpunkt och medför inga nämnvärda restriktioner för trafikavvecklingen.

3 = kombinationen är fullt brukbar men medför vissa restriktioner för flygplatsernas kapacitet.

2 = kombinationen torde vara brukbar trots kapacitetsnedsättande restriktioner och mer eller mindre invecklat flygvägssystem. Innan sådan kombination accepteras måste en mera omfattande trafikledningsteknisk studie göras, eventuellt med hjälp av simulatoranläggning.

1 = kombinationen medför komplicerad trafikavveckling och så begränsad kapacitet att den bestämt avrådes.

0 = kombinationen är omöjlig.

Bankombination Saltholm/ Holmeja	Saltholm Holmeja Ljungbyhed		Flygplatskombination. Saltholm Saltholm Holmeja Ljungbyhed	
	Nuvarande luftled R 1	FV/Sveda luftled R 1		
04—11	1	1	1	4
04—36	3	3	3	4
13—11	1	1	1	4
13—18	3	3	3	4
22—18*	0	1	2	3
22—29*	1	1	3	3
31—29	1	1	1	4
31—36	1	3	3	3

* Alternativa huvudbanriktningar

Detaljredovisning av ovanstående värdering återfinnes i bifogade bilaga.

Detaljredovisning angående den trafikledningstekniska värderingen av Saltholmsprojektet

Bankombinationen Saltholm 04—Holmeja 11

Utflygningarna från Saltholm mot söder låses i mycket hög grad av inflygningsområdena till både Saltholm och Holmeja. Kapaciteten blir så låg att man måste bestämt avråda från kombinationen. Med hänsyn till att ovanstående nackdel är utslagsgivande behöver kombinationens övriga nackdelar icke värderas. Värdering 1.

Flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag förändrar icke kombinationens värdering.

Även om Ljugbyhed utgår ur denna kombination återstår ovan angivna svårigheter varför kombinationen likväl värderas till 1. Utgår Holmeja ur kombinationen bortfaller alla trafikavvecklingssvårigheter och alternativet värderas till 4.

Bankombinationen Saltholm 04—Holmeja 36

Utflygningarna från Saltholm och Holmeja mot norr måste korsas och samordnas med inflygningarna från norr. Höjdrestriktionerna p. g. a. Ljungbyhedstrafiken försvårar denna trafikavveckling ytterligare.

Utflygningarna från Saltholm mot söder begränsas i sid- och höjddel av inflygningsområdena till Saltholm och Holmeja vilket ger begränsad kapacitet.

Utflygningarna från Holmeja mot söder måste till största delen korsas inflygningarna till Holmeja och passera runt dess inflygningsområde, vilket ger en kraftig vägförlängning.

Genom att kasta om färdriktningen i luftled R1 och inom terminalområdet, då denna bankombination användes, kan trafikavvecklingen dock förbättras så att värderingen blir 3. En sådan omkastning av färdriktning anses möjlig att utföra även om vissa trafikstörningar uppstår.

Denna bankombination är vid flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag beroende av att tredubbla flygvägar kan åstadkommas till i höjd med Halmstad. Eftersom detta bedömts möjligt värderas alternativet till 3.

Om Ljungbyhed utgår eller trafiken där är avsevärt begränsas vid denna bankombination återstår trafikavvecklingssvårigheterna vid utflygningarna och alternativet värderas till 3. Utgår Holmeja ur denna kombination bortfaller alla trafikavvecklingssvårigheter och alternativet värderas till 4.

Bankombinationen Saltholm 13—Holmeja 11

Utflygning Saltholm mot syd måste ske under Holmeja inflygningsområde och hänvisas till en höjd och en flygväg i begynnelseskedet, som dessutom fordrar minst 90° sväng omedelbart efter start.

Utflygning Saltholm mot nordost ger en mycket svår trafikavveckling p. g. a. alla korsande trafikströmmar.

Utflygning Holmeja mot nordväst måste likaledes samordnas med flera korsande trafikströmmar. Värdering 1.

En övergång till flygvapnets av SVEDA modifierade lufledsförslag medför endast smärre förändringar i ovan angivna trafikavvecklingssvårigheter varför även detta alternativ värderas till 1.

Om Ljungbyhed utgår kvarstår ändå de kapacitetsnedsättande samordningssvårigheterna internt mellan Saltholm och Holmeja vilka ger värderingen 1. Om Holmeja utgår finns inga speciella trafikavvecklingsproblem varför detta alternativ värderas till 4.

Bankombinationen Saltholm 13—Holmeja 18

Vissa samordningar fordras mellan utflygande Holmeja och Saltholms- trafik mot nordväst samt inflygande Saltholms trafik. Värdering 3.

Även flygvapnets av SVEDA modifierade lufledsförslag ger värderingen 3.

Utgår Ljungbyhed innebär detta ingen principförändring utan alternativet värderas till 3. Utgår Holmeja ur kombinationen bortfaller alla restriktioner och värderingen blir 4.

Bankombinationen Saltholm 22—Holmeja 18

Utflygningarna från Holmeja mot nordost måste p. g. a. inflygningsområdena vid Saltholm och Holmeja förläggas österut. Eftersom inflygningarna till Holmeja tvingas långt österut av Saltholms inflygningsområde samt Ljungbyhedstrafiken måste de ske ända ute över Ravlunda skjutplats.

Utflygningar från Holmeja mot nordväst blir så komplicerade att de måste anses som omöjliga att utföra.

Utflygningar från Saltholm mot nordost måste anordnas med så många andra trafikströmmar att kapaciteten blir mycket låg.

Inflygningsområdet för Saltholm måste kraftigt beskäras för att undvika Ljungbyhedsområdet. Värdering 0.

Om man inför flygvapnets av SVEDA modifierade lufledsförslag kan kombinationen icke anses som omöjlig, men dock orimligt komplicerad så att värderingen blir 1.

Om Ljungbyhed utgår kvarstår så stora trafikavvecklingsproblem mellan Saltholm- och Holmejatrafik att kombinationen måste ytterligare studeras ur trafikteknisk synpunkt, eventuellt med hjälp av simulering, innan det ev. kan godtagas. Värdering 2. Om Holmeja utgår kvarstår att inflygningsområdet vid Saltholm beskäras av Ljungbyhedsverksamheten. Denna begränsning synes dock acceptabel. Värdering 3.

Bankombinationen Saltholm 22—Holmeja 29

Utflygningarna från Holmeja mot norr kan icke ske efter högersväng eftersom de då måste ske under Saltholm inflygningsområde och därefter

icke kan komma upp på erforderlig höjd över Ljungbyhedstrafiken. Utflygning efter vänstersväng innebär att hela Holmeja inflygningsområde måste rundas, vilket medför att flygvägen berör Ravlunda skjutområde.

Utflygningarna från Holmeja mot nordväst blir trafikmässigt så komplicerad att den ger mycket begränsad kapacitet.

Inflygningsområdet för Saltholm måste kraftigt beskäras för att undvika Ljungbyhedsområdet. Värdering 1.

Denna bankombination medger övergång till flygvapnets av Sveda modifierade luftledsförslag om tredubbla flygvägar åstadkommas till i höjd med Halmstad. Med hänsyn till ovan angivna kvarstående svårigheter kan alternativet dock icke värderas till mer än 1.

Om Ljungbyhed utgår eller trafiken där avsevärt begränsas återstår vissa trafikavvecklingssvårigheter vid utflygningar från Holmeja, dock icke allvarliga, varför alternativet värderas till 3. Om Holmeja utgår kvarstår att inflygningsområdet vid Saltholm beskäras av Ljungbyhedsverksamheten. Detta är dock som ovan sagts acceptabelt. Värdering 3.

Bankombinationen Saltholm 31—Holmeja 29

Utflygningar från Holmeja mot nordost försvåras avsevärt av höjdrestrictionerna orsakade av Saltholm inflygningsområde och Ljungbyhedstrafiken.

Utflygning Holmeja mot syd hålles nere på 2 000 fots flyghöjd eller lägre av inflygningsområde Saltholm, samt måste omedelbart efter start svänga 150° för att komma fri från detta område. Kapaciteten på denna utflygningsväg är låg.

Utflygning Saltholm mot nordost måste ske genom ett flertal andra trafikströmmar.

Inflygning till Holmeja försvåras och förlänges avsevärt av höjdrestrictioner som orsakas av Ljungbyhedstrafiken och Saltholm inflygningsområde. Genom att utnyttja möjligheten med omkastad färdriktning blir värderingen 1.

En övergång till flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag underlättar trafikavvecklingen, dock icke i avgörande grad, eftersom bl. a. restrictionerna för utflygningar från Holmeja mot syd kvarstår. Värdering 1.

Om Ljungbyhed utgår återstår ändå svårigheterna med utflygningar från Holmeja mot syd och vissa andra restriktioner, varför alternativet värderas till 1. Utgår Holmeja ur denna kombination är alternativet fullgott.

Värdering 4.

Bankombinationen Saltholm 31—Holmeja 36

Inflygningsområdena Saltholm och Holmeja täcker varandra i hög grad vilket medför att Holmejatrafiken måste hållas nere på låg höjd under Saltholmsinflygningsområde under väsentlig del av in- och utflygning.

Utflygning Holmeja mot nordost försvåras kraftigt av höjdrestriktionerna orsakade av Saltholm inflygningsområde och Ljungbyhedstrafiken.

Utflygning Holmeja mot syd tvingas runt inflygningsområdena vid Saltholm och Holmeja och får en vägförlängning av upp till 40 nautiska mil.

Genom att kasta om färdriktningen i luftled R1 och inom terminalområdet, då denna bankombination användes, förbättras trafikavvecklingen något, dock icke i avgörande grad. Värdering 1.

Denna bankombination låter sig väl förenas med flygvapnets av SVEDA modifierade luftledsförslag. Av ovan nämnda svårigheter kvarstår i princip endast den mycket förlängda flygvägen för utflygande trafik från Holmeja mot syd, varför alternativet värderas till 3.

Om Ljungbyhed utgår eller trafiken där avsevärt begränsas vid denna bankombination bortfaller de för trafikavvecklingen mycket besvärande höjdrestriktionerna som orsakas av Ljungbyhedstrafiken och alternativet kan då värderas till 3. Utgår Holmeja återstår att utflygande trafik från Saltholm mot nordost och inflygande trafik till Saltholm från nordost korsat varandra, såvida icke en omkastning av färdriktning kan accepteras.

Värdering 3.

BILAGA 1

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget (Sak A 143 T/t) och meddelandena om rekommendationerna nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen, 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen, 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse och 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

(Se Sak A 143 T/t: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresunds- förbindelse

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmö og om dens finansiering, samt til, at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 30 januari 1967:

Det i meddelelse herfra af 22. oktober 1965¹ omhandlede arbejde med at ajourføre og komplettere visse dele af det i Øresundsudvalgenes betænkning af 1962 anførte materiale er fortsat i 1966.

Arbejdet befinder sig på nuværende tidspunkt i sin slutfase og en redegørelse fra grupperne til de respektive trafikministre påregnes afleveret i løbet af foråret 1967.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Ur Finlands synpunkt vore åstadkommandet av en fast förbindelse över Öresund till Danmark synnerligen önskvärd för att leda trafiken till huvudvägarna i Europa. I detta avseende vore förbindelsen Hälsingborg—Helsingör fördelaktigast, men motsätter sig ej Finlands regering förverkligandet av den första fasta förbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1714.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggförslaget (Sak A 143 T/t) och meddelandena om rekommendationerna nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen, 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen, 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse och 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

(Se Sak A 143 T/t: Bilaga)

Meddelanden
om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patent-
lagstiftning

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gennemført det i Nordisk udredningsserie 1963: 6 indeholdte udkast til fællesnordisk patentlovgivning.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

Som det før fra Islands side er blevet meddelt¹, er det meningen at vente med en revision af den islandske lov om patenttilladelser, indtil en ny patentlov er blevet behandlet i de øvrige nordiske lande. Angående dette henvises endvidere til den islandske repræsentants stilling ved afstemningen om denne rekommandation.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Sverige har lagrådet den 17 januari 1966 avgivit utlåtade över förslaget till patentlag. Fortsatta överläggningar har därefter hållits mellan representanter för berörda departement och ministerier i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Härvid har de nordiska lagförslagen överarbetats på grundval av dels lagrådets yttrande dels yttranden som har avgivits av de danska och norska justitieministerierna. Vid överläggningarna enades man om att lagarnas ikraftträdande borde uppskjutas till den 1 januari 1967.

I samtliga berörda länder har förslag till patentlag avlämnats, i Sverige till riksdagen den 11 februari 1966 (prop. 1966: 40), i Danmark till Folketinget den 12 maj 1966 (lovforslag nr. 173), i Norge till Stortinget den 15

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1463.

april 1966 (Ot. prp. nr. 36) och i Finland till riksdagen den 7 oktober 1966 (N:o 101).

Berörda utskott inom respektive folkrepresentationen har hållit gemensamma överläggningar i ärendet i Stockholm den 29 och 30 augusti 1966. Därvid beslöts att lagarnas ikraftträdande skulle uppskjutas. Som dag för ikraftträdandet bestämdes preliminärt den 1 juli 1967. Fortsatta överläggningar mellan utskotten beräknas äga rum i Köpenhamn den 10—11 mars 1967.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskött över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 15. session af Islands regering og af Sveriges regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelser om rek. nr. 36/1965.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, Sverige.

Af meddelelserne fremgår, at der i Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1966 er fremsat forslag til patentlov for de lovgivende forsamlinger. De herefter nedsatte parlamentariske udvalg har afholdt et fællesmøde i august måned 1966.

Det er over for udvalget oplyst, at der påregnes afholdt endnu et fællesmøde mellem de parlamentariske udvalg den 14. og 15. april 1967. Såfremt lovforslagene vedtages, må det antagelig påregnes, at lovene tidligst kan træde i kraft den 1. januar 1968.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

Poul Dam

Georg C. Ehrnrooth

Lis Groes

Erkki Hara

Osmo Kock

Harry Klippenvåg

Lars Larsson

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal Ingrid Segerstedt Wiberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden
om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans
i patentärenden

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne nærmere at udrede spørgsmålet om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

Bliver formodentlig taget i betragtning i forbindelse med heihedsrevisionen af den islandske patentlov.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiska sakkunniga för utredning av frågan om inrättande av en gemensam nordisk besvärinstans i patentärenden har under 1966 haft fyra gemensamma sammanträden. Överläggningar har dessutom ägt rum mellan ordförandena vid två tillfällen samt mellan sekreterarna vid två tillfällen. Ett preliminärt utkast till överenskommelse om en gemensam besvärinstans har utarbetats. Utredningsarbetet beräknas bli slutfört under 1967.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 15. session af Islands regering og af Sveriges regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelser om rek. nr. 37/1965.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, Sverige.

Af meddelelserne fremgår, at den til udredning af spørgsmålet om en fællesnordisk klageinstans i patentsager nedsatte sagkyndige komité har udarbejdet et foreløbigt udkast til overenskomst om klageinstansen. Arbejdet påregnes fuldført i løbet af 1967.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

<i>Poul Dam</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth</i>	<i>Lis Groes</i>
<i>Erkki Hara</i>	<i>Osmo Kock</i>	<i>Harry Klippenvåg</i>
<i>Lars Larsson</i>	<i>Lars Leiro</i>	<i>Matthias Á. Mathiesen</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Johan Møller Warmedal</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>
	<i>Knud Thestrup</i>	
	Formand	

Meddelande

om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upprätta ett nordiskt Asien-institut i enlighet med det förslag, som framlagts i betänkandet »Afro-asiatiska studier i Norden» (NU 1965: 5).

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 24 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

På det nordiske undervisningsministermøde i Oslo januar 1965 godkendte ministrene i princippet Nordisk Kulturkommissions forslag om oprettelse af et fællesnordisk institut for Asienforskning. Samtidig blev der nedsat en komité med den opgave at udarbejde en detaljeret plan for et nordisk Asien-institut.

Den 1. juni 1965 afgav komiteen sin indstilling med forslag til statutter og budget. Ifølge forslaget skal instituttet have til formål at stimulere og koordinere de nordiske landes bestræbelser for at udvikle forskningen og undervisningen inden for de asiatiske fagområder, herunder bl. a. også sinologien, jf. Nordisk Råds rekommandation nr. 16/1962. Institutet skal ledes af en fællesnordisk styrelse. De årlige udgifter, der tænkes dækket ved statstilskud fra deltagerlandene, er budgetteret til i alt 381 000 d. kr.

Sagen er nu færdigbehandlet og instituttets statutter godkendt af de respektive landes undervisningsministerier. Man vil kunne påbegynde instituttets virksomhed i starten af 1967 i lokaler, der er indrettet til dette formål af Københavns Universitet i Universitetets ejendom på Gråbrødre Torv i København.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelande om rek. nr 38/1965 angående nordiskt Asieninstitut, överlämnat av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar. Utskottet har behandlat ärendet vid sammanträde i Göteborg denna dag.

Utskottet finner på grundval av meddelandet, att undervisningsministerierna i respektive länder godkänt stadgar för nordiskt Asien-institut samt att institutets verksamhet kan inledas i början av år 1967 i lokaliteter, som inrättats för ändamålet i anslutning till Köbenhavns universitet. Enär saken vid sådant förhållande kan anses färdigbehandlad får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Göteborg den 7 februari 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Vice förman

Poul Hartling

Olav Hordvik

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Meddelande

om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla alla härför lämpade studieområden,
2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt
3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 20 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet har uppdragit åt Nordiska kulturkommissionen att vidtaga erforderliga förberedelser för de i rekommendationen framlagda förslagens förverkligande. Sektion I inom kulturkommissionen har behandlat ärendet och beslutat med anledning av punkt a i rekommendationen igångsätta undersökning av möjligheterna att införa tentamensgiltighet inom de juridiska studierna. I detta syfte har sektionen anordnat två sammankomster mellan representanter för de nordiska juridiska fakulteterna, vid vilka frågan har diskuterats. Vid den första sammankomsten, som hölls i Köpenhamn den 6 juni 1966, ombads professor Alvar Nelson från Uppsala universitet att uppgöra en översikt av de juridiska studierna i Norden och av möjligheterna till tentamensgiltighet i fråga om dessa studier. Sedan den rapport som Nelson uppgjort tillsammans med assistenten Hans Flock hade behandlats vid ett sammanträde den 28 november 1966, beslöts, att rapporten, översedd, skulle överlämnas till Nordiska kulturkommissionen för fortsatta åtgärder.

Kulturkommissionens sektion I har med anledning av rekommendationen fortfarande ansett det vara av vikt, att ett register framdeles förs över hur många studerande som verkligen utnyttjar stadgandena om tentamensgiltighet. Vidare har sektionen beslutat giva de skilda ländernas låne- och stipendiemyndigheter rådet att vara liberala i fråga om lån och stipendier för studier i annat nordiskt land. En ny upplaga av handledningen »Att studera i Norden» utarbetas för närvarande och kan beräknas föreligga under vårterminen 1967.

I övrigt hänvisas i ärendet till Nordiska kulturkommissionens berättelse [C 2].

*BILAGA***Skrivelse från Nordiska studentjuristrådet angående
nordisk tentamensgiltighet**

Till Nordiska Kulturkommissionen och de juridiska fakulteterna i Norden.

Vid sitt fjärde ordförandemöte i Helsingfors har Nordiska studentjuristrådet, som består av respektive studentjuristorganisationer i Norden, behandlat frågan om nordisk tentamensgiltighet. Till grund för behandlingen har legat en utredning som företagits av Nordiska kulturkommissionens utredningsman, som också var närvarande vid ordförandemötet.

Vägande skäl talar för att den juridiska grundexamen är uppbyggd på samma sätt i de nordiska länderna, i synnerhet som rådande skillnader ej motiveras av olikheter i rättsordningarna utan framför allt har historiska och traditionella orsaker. På lång sikt torde införandet av ett enhetligt examenssystem vara möjligt. Redan på kort sikt kan dock nordisk tentamensgiltighet införas på vissa avsnitt av den juridiska grundutbildningen.

Med anledning härav anser Nordiska studentjuristrådet att nordisk tentamensgiltighet bör genomföras genom konkreta bestämmelser över med eventuellt bibehållande av rådande examensordningar; att ekonomiska och sociala betingelser för utnyttjande av möjligheterna till nordisk tentamensgiltighet, såsom stipendie-, låne- och bostadsfrågor bör beaktas vid den fortsatta behandlingen av denna fråga; att då denna fråga självfallet är av synnerlig vikt för de studerande, Nordiska studentjuristrådet och dess medlemsorganisationer måtte ges representation i det vidare arbetet med densamma.

Helsingfors den 14 oktober 1966

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1966 angående forskning och utbildning på vattenvårdens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt åstadkomma ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på vattenvårdens och vattenvårdsforskningens område.

Danmarks regering (Landbruksministeriet och Indenrigsministeriet) meddelar den 18 januari 1967:

Spildevandskomiteen har med hensyn til spørgsmålet om samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende »vattenvård» og vandforskning anført følgende:

Et sådant samarbejde er i en vis udstrækning allerede etableret gennem de »Nordiske Vattenvårdsmøter», hvoraf der indtil nu er afholdt tre, nemlig i Helsingfors 1964, Stockholm 1965 og Oslo 1966. Det næste møde vil finde sted i Köbenhavn 1967, hvor spildevandskomiteen regner med at være repræsenteret, som det var tilfældet ved møderne i 1965 og 1966.

Yderligere kan der henvises til den af Landbruksministeriet i forbindelse med spildevandskommissionens betænkning udarbejdede oversigt over den forskning, der her i landet finder sted på vandområdet, og som spildevandskomiteen efter landbruksministeriets ønske vil søge at koordinere. En sådan koordinering vil kunne få betydning i forbindelse med et eventuelt nordisk forskningssamarbejde.

Endelig skal nævnes den gode kontakt, som findes mellem spildevandskomiteen og de nordiske forskere på vandområdet.

Fiskeriministeriet har udtalt, at det rette forum for et effektivt samarbejde på vattenvårdens område formentlig må være de allerede siden 1964 stedfindende årlige nordiske vattenvårdsmøder mellem vattenvårdsmyndighederne i de nordiske lande. På forskningens område kan desuden

være tale om mere direkte kontakt mellem beslægtede institutioner, eventuelt med støtte fra NORDFORSK.

Landbrugsministeriet og Indenrigsministeriet er enige i de anførte udtalelser om det bestående nordiske samarbejde og må mene, at man iøvrigt fra dansk side for tiden må afvente behandlingen i folketinget dels af forslag til lov om vandforsyning, dels af forslaget til lov om ændring af vandløbsloven, der indeholder forslag til bestemmelser om kontrol med spildevandsanlæg, herunder den efter forholdene nødvendige rensning af spildevand, og forslag om opbygning af lokale myndigheder til varetagelse af kontrollen.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Rekommendationen var upptagen till behandling vid 3:e nordiska vattenvårdsmötet i Oslo den 25—26 oktober 1966. Inledare i frågan var diplomingenjören Erkki Irjala från Finland. Efter diskussionen uppsköts ärendets vidare behandling till ett nytt möte i Köpenhamn den 3—4 oktober 1967.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 6 februari 1967:

Om denne sak skriver *Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd* i brev av 25. januar 1967 til Industridepartementet følgende:

Vi har her tatt kontakt med *Norsk institutt for vannforskning* ved instituttleder Kjell Baalsrud som bl. a. meddeler:

Det nordiske samarbeid på vannforskningens område er blitt ytterligere styrket i løpet av 1966.

NORDFORSK arrangerte det 2. Nordiske symposium om vannforskning i Ebeltoft, Danmark, i tiden 23.—26. mai 1966.

Nordiske Jordbruksforskeres Forening holdt sitt 3. kollokvium om jordbrukets vannproblemer i Lund, Sverige, i tiden 19.—20. september 1966.

Det 3. Nordiske møte for vannforskningsmyndigheter ble holdt i Oslo 25.—26. oktober 1966. Møtet ble arrangert av NIVA i samarbeid med NVE. Referat er under utarbeidelse. På dette møtet ble rek. nr. 2/1966 behandlet som et eget punkt på dagsordenen. Disse møtene ventes å bli holdt årlig, og ansees av deltakerne for å stimulere nordisk samarbeid på en utmerket måte.

Flere av NIVA's forskere har i 1966 besøkt andre nordiske land, og instituttet har mottatt mange besøkende. Instituttet har stort utbytte av dette omfattende samarbeid, og håper at det etterhvert kan bli ytterligere styrket.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Den s. k. Öresundsvattenkommittén har i januari 1967 avgivit betänkande med redogörelse för gjorda undersökningar 1959—1964.

Årligen avhålls nordiska vattenvårdsmöten, senast i oktober 1966 i Oslo.

I detta sammanhang kan även nämnas att naturresursutredningen i Sverige har hithörande frågor under behandling.

I avvaktan på förslag från det koordinerande landets sida har åtgärder inte vidtagits i Sverige.

Meddelande
om rekommendation nr 3/1966 angående samarbeite
på elementarpartikelfysikens område

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbeite på elementarpartikelfysikens område.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 *å samtlige regeringars vägnar*:

Forskning innen elementærpartikkelfysikken er kostbar og stiller meget store krav til vitenskapelig skolert personale og forskningsutstyr. Det er mot denne bakgrunn man må se det samarbeid som på europeisk basis er organisert i CERN (European Organization for Nuclear Research). Av de nordiske land er Danmark, Norge og Sverige medlemmer av denne organisasjon.

Parallelt med arbeidet innen CERN er det en oppgave for de enkelte land å få klarlagt det som nasjonalt kan satses innen dette forskningsfelt.

I Norge har Hovedkomitéen for forskning fått i oppdrag å analysere de muligheter som på norsk side foreligger for avansert forskning innen feltet fysikk generelt og herunder klargjøre i hvilken utstrekning man bør engasjere seg nasjonalt og internasjonalt innen forskning som gjelder elementærpartikkelfysikk. Under dette arbeid vil det bli tatt kontakt med de aktuelle forskningsorganer i de andre nordiske land.

Under forutsetning av at man i alle de nordiske land kan parallellføre utredninger som omtalt ovenfor, bør det materiale som dermed skaffes fram, kunne danne et godt grunnlag for en nærmere utredning om behov og muligheter for nordiske fellestillak innen elementærpartikkelfysikken.

På norsk side er utredningsarbeidet nå i gang.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

I anledning av rekommendationen har sakkunniga tillkallats i Danmark, Finland, Norge och Sverige för att gemensamt undersöka lämpligheten av och möjligheterna för att inrätta ett nordiskt institut för komparativ rätt. Ett första möte med de sakkunniga har ägt rum i Stockholm den 11—12 januari 1967.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en rettsociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 20 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den 13. mai 1966 ble det i Oslo holdt et möte mellom kontaktmennene for nordisk lovsamarbeid fra justisdepartementene i Danmark, Finland, Norge og Sverige, hvor bl. a. den nevnte rekommandasjon ble dröftet. Det var på mötet enighet om at det som et förste skritt burde oppnevnes en sakkyndig i hvert land til i samarbeid å vurdere mulighetene for å gjennomføre en undersökelse som nevnt i rekommandasjonen og eventuelt utarbeide et opplegg som kan fölges ved gjennomföringen av undersökelsen. Det var videre enighet om at en rettssosiologisk undersökelse burde utföres etappevis for mindre og begrensete områder om gangen, slik at man unngår et for vidlöftig opplegg til en undersökelse som kanskje ikke viser seg å före til resultater.

Det er nå oppnevnt en sakkyndig i hvert av de fire land i samsvar med hva som ble bestemt på nevnte möte. De sakkyndige holdt sitt förste möte i november 1966.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 24 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

For så vidt angår skole-TV synes det konstateret, at der allerede foregår et omfattende og effektivt samarbejde mellem de nordiske landes skole-TV-afdelinger. Man har tilstillet de enkelte landes radio- og fjernsynsledelser rekommendationen, men har iøvrigt ikke fundet anledning til at foretage videre i sagen.

Spørgsmålet om etablering af et nordisk samarbejde vedrørende skolefilm er blevet behandlet i et af Nordisk Kulturkommission nedsat film-ekspertudvalg, og drøftelserne vil, efter at dette udvalg har afgivet indstilling til kulturkommissionen, blive viderebehandlet i denne.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 januari 1967:

Til orientering kan ellers opplyses at man på norsk side har nedsat en komité til å utrede spørsmålet om radioens og fjernsynets plass i undervisningen og voksenopplæringen. Komitéen skal også undersøke de muligheter som foreligger for nordisk samarbeide på dette felt.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 24 januari 1967:

Efter dröftelse på det nordiske kultur- og undervisningsministermøde i februar 1966 blev spørgsmålet om nordisk samarbejde vedrørende voksenundervisning i radio og TV på foranledning af ministeriet for kulturelle anliggender optaget til drøftelse mellem Nordisk Råds Kulturudvalg og repræsentanter for de nordiske landes radio- og TV-styrrelser under kulturudvalgets møde i dagene 8.—9. september 1966.

Det forekommer rigtigt, at den videre udbygning af det nordiske samarbejde vedrørende voksenundervisning i radio og TV afventer udviklingen i de enkelte lande, hvor bl. a. en række organisatoriske og finansielle problemer først må afklares. Indtil dette er sket, bør det gensidige informationsarbejde fortsætte således, at man sikrer et arbejdsgrundlag for senere fællesbestræbelser.

Om de danske overvejelser vedrørende de organisatoriske og andre problemer bemærkes, at Danmarks radio har afgivet en første betænkning om vokseundervisning i radio og TV. -- Denne betænkning omfatter en foreløbig opstilling af målene og midlerne for voksenundervisningen. -- Anden del, som er under udarbejdelse, vil indeholde en nøjere gennemgang af omkostningerne under en 4—5 årig udviklingsperiode.

Ministeriet for kulturelle anliggender agter i nær fremtid at nedsætte

en kommission til undersøgelse af Danmarks radios almindelige virksomhed i de kommende år, og det må forventes, at også problemerne omkring voksenundervisningen vil indgå i denne kommissions overvejelser.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 31 januari 1967:

Undervisningsministeriet har i ärendet införskaffat utlåtande av skolstyrelsen samt Oy Yleisradio Ab, av vilka framgår följande:

Skolstyrelsen meddelar att det icke har vidtagits någon systematisk utredning i saken. Yleisradio meddelar, att radion och televisionen under de senaste två åren aktivt har följt med utvecklingen inom vuxenundervisningen och att man har igångsatt och prövat olika programserier för vuxna. Dessutom har en särskild kommission under våren 1966 utrett radions och televisionens uppgifter inom vuxenundervisningen och framförallt inom vidareutbildningen. Från och med september 1966 har i bolagets tjänst anställts en person, vars uppgift det är att kartlägga omutbildningens fält samt planlägga undervisningsprogram för vuxna, vilka skulle avse att bereda mottagarna social eller material fördel. Ytterligare meddelas, att denna persons uppgift är att utveckla kontakten mellan Yleisradio och mottagarna.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Med beaktande av språk- och övriga begränsningar har rundradion inom den nordiska radio- och televisionsverksamheten velat utnyttja alla möjligheter till samarbete. Den traditionsenliga samverkan mellan radio- och televisionsföretagen i de nordiska länderna har varit livlig och fast också vad vuxenundervisningen beträffar. Rundradion antar att vuxenundervisningen kommer att bli ett allt viktigare undervisningsområde och att det i framtiden synbarligen kommer att uppstå allt flera nya samarbetsformer i detta sammanhang.

Om man beaktar att radion och televisionen har en förmedlares roll i vuxenundervisningen och att samhället, icke radio- och televisionsföretaget, bör diktera undervisningens mål och uppgifter samt även rikta uppmärksamheten på de behov som är utmärkande för detta arbetsfält, anser rundradion det mycket önskvärt att de nordiska ländernas regeringar formulerade sin ståndpunkt till dessa frågor. I samarbete mellan vederbörande myndigheter och radion samt televisionen kunde därefter konkret planeras, i vilken riktning vuxenundervisningen på basen av det nordiska samarbetet borde utvecklas i radion och televisionen.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 27 januari 1967:

Ved kongelig resolusjon 18. november 1966 ble det oppnevnt en komité

til å utrede spørsmålet om radioens og fjernsynets plass i undervisning og voksenopplæring. Komitéen har dette mandat:

1. Gi en oversikt over situasjonen i Norge og i andre land når det gjelder bruk av radio og fjernsyn i undervisning og voksenopplæring.

2. Vurdere hvordan radio og fjernsyn ved et mer systematisk og intensivt opplegg kan brukes i undervisning og voksenopplæring, og herunder vurdere de muligheter som et program 2 i radio og utvidet sendetid i fjernsynet vil gi.

3. Med utgangspunkt i en analyse av behovet for utvidet bruk av radio og fjernsyn på de forskjellige trinn i undervisningssystemet, legge fram forslag til prioritering av de oppgaver man står overfor.

4. Undersøke de muligheter som foreligger for nordisk samarbeid på disse felter.

5. Gi et anslag over de utgifter som komitéens framlegg vil medføre og i denne sammenheng vurdere hvordan utgiftene til disse opplærings tiltak bør finansieres.

6. Redegjøre for de endringer i Nordisk rikskringkastings organisatoriske og administrative oppbygging som komitéen finner nødvendig ut fra sine forslag.

Som det framgår av punkt 4 i mandatet, skal komitéen undersøke de muligheter for nordisk samarbeid som foreligger på dette felt. Fra norsk side er man således innstilt på å få utredet disse spørsmål.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Ett förslag om en vuxenutbildningsreform kommer inom en snar framtid att framläggas för riksdagen. Enligt förslaget kommer radion och televisionen att i ökad utsträckning nyttjas inom vuxenutbildningen. Genom riksdagens tidigare beslut att bygga ut tre rikstäckande sändarnät för radio och en andra kanal för televisionen möjliggörs en ökad sändningstid för sådana program. Möjligheterna till ökat nordiskt samarbete inom radions och televisionens områden berörs i proposition 1966: 136 om den framtida radio- och televisionsverksamheten i Sverige:

Rundradioföretagen i Norden har redan funnit en smidig och ändamålsenlig form av samarbete, som innebär goda förutsättningar för program med nordisk prägel, för gemensamt producerade program och för programutbyte.

Speciellt i fråga om skolradio och skol-TV sker ett regelbundet samarbete (jfr regeringarnas gemensamma meddelande om rekommendation nr 6/1966¹). Ett utvidgat samarbete av liknande natur inom vuxenutbildningens område torde bli möjligt för Sveriges del bl. a. genom den beslutade utbyggnaden av sändarnätet.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1810.

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk
utlandsinformation

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att anvisa erforderliga medel för samnordisk utlandsinformation, särskilt för genomförande av gemensamma företag, där snabba åtgärder är av behovet påkallade.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 26 januari 1967:

Utrikesministeriet har till sitt förfogande ett årligt anslag för att göra Finland bekant utomlands. Av detta anslag kan medel användas, såsom även skett, också för samnordisk utlandsinformation såsom för att arrangera gemensamma journalistbesök. Utrikesministeriet har beviljats ett särskilt anslag för en snart utkommande bok som redogör för det nordiska samarbetet, varvid det redaktionella arbetet givits åt det danska utrikesministeriet.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 22 februari 1967:

Sedan rekommendationen behandlats inom respektive regeringar, har representanter för regeringarna vid sammanträde i Stockholm den 7 februari 1967 enats om att frågan om erforderliga medel för samnordisk utlandsinformation närmare skall prövas av en utredningsman. Särskild uppmärksamhet bör ägnas frågan om vilka konkreta behov som kan föreligga, förhållandet till Nordiska kulturfondens verksamhet för nordisk utlandsinformation samt formerna för administrationen. Utredningsmannens förslag avses bli framlagt under år 1967.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Rekommendationen kommer att diskuteras vid möte med representanter från berörda departement i de nordiska länderna i början av februari 1967.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1966 angående freds- och konfliktforskning

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast etablera samarbete om forskning i internationell politik, innefattande freds- och konfliktforskning, i enlighet med de förslag, som framlagts i betänkandet »Forskning af international politik» (NU 1965: 4).

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 *å samtliga regeringars vägnar*:

Det er nå opprettet en nordisk samarbeidskomité for internasjonal politikk, herunder konflikt- og fredsforskning. Komitéen holdt sitt konstituerende møte i Oslo i september 1966. Komitéen har 13 medlemmer, ett fra Island og tre fra hvert av de øvrige land.

Utgiftene til samarbeidskomitéen dekkes etter den norm som er foreslått i NU 1964: 8, Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden.

Danmark, Finland, Island og Norge disponerer alt de nødvendige bevilgninger for 1967 og i Sverige er det lagt fram forslag for riksdagen om bevilgning. Budsjettet for 1967 er på 200 000 sv. kr.

Instruks for samarbeidskomitéen vil bli fastsatt i nær framtid. Sekretær for komitéen ventes tilsatt om kort tid.

Kirke- og undervisningsdepartementet antar at den videre utvikling av samarbeidet innen dette feltet vil bli ivare tatt av samarbeidskomitéen.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 2 februari 1967:

Internationella institutet för freds- och konfliktforskning bildades sedan riksdagen i skrivelse den 10 maj 1966 nr 203 anmält sina beslut i anled-

ning av Kungl. Maj:ts i prop. 1966:76 framlagda förslag samt sedan Kungl. Maj:t i beslut den 20 juni 1966 anvisat medel för institutets verksamhet. Institutet åtnjuter för budgetåret 1966/67 ett bidrag på kr. 900 000 samt i statsverkspropositionen har för 1967/68 föreslagits ett bidrag på kr. 1 250 000.

Institutet har alltså varit i verksamhet under omkring sex månader. Under denna tid har lokaler för institutet anskaffats, ett forskningsprogram för verksamheten under de närmaste åren utarbetats, viss personalrekrytering skett samt de administrativa förberedelser vidtagits som är erforderliga för den framtida verksamheten.

Institutets styrelse, som har till uppgift att besluta om viktigare frågor rörande forskningsarbetet och personalrekryteringen, har sammanträtt två gånger, i augusti och december. Beslut har därvid fattats om institutets framtida forskningsarbete som innebär att vissa projekt påbörjats och förberedelser igångsatts på ytterligare ett antal forskningsuppgifter. Arbetet kommer att företas enligt följande tre huvudlinjer:

- a. Forskning vid institutet och fältundersökningar av vetenskapsmän rekryterade för kortare eller längre perioder för studium av specifika, särskilt beslutade projekt.
- b. Arbetsgruppskonferenser för diskussion av projekt vilka beslutats i huvuddrag av institutet och vilka skall analyseras och närmare diskuteras.
- c. Deltagande i och arangerande av vissa större konferenser med nära anknytning till institutets forskningsarbete.

Institutet har kontakter med universitet och forskningsinstitutioner i Norden såväl som i andra länder. Ett direkt samarbete har inletts på ett projekt med fredsforskningsinstitutet i Oslo. I institutets styrelse är även forskningen i Norden på detta område representerad. Avsikten är att all eftersom forskningen vinner vidgad omfattning i institutet nära kontakter skall upprätthållas och samarbete sökas med enskilda forskare och institutioner i de nordiska länderna. Självfallet har dock institutets internationella karaktär den följd att samarbete eftersträvas på vidast möjliga internationella grund.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att *N o r g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige

- a) snarest muligt at bygge Graddis- og Umbukta-vejene og
- b) at fremskynde den igangværende udredning af problemerne i forbindelse med bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge mest muligt med henblik på, at der snarest kan træffes principbeslutning om bygning af denne mellemriksvej.

F i n l a n d s r e g e r i n g (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Finlands regering har intet att erinra mot att vägarna mellan Graddis och Umbukta bygges och att problem som ansluter sig till byggandet av vägen mellan Kiruna och Nordnorge klarlägges.

N o r g e s r e g e r i n g (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 februari 1967 *å norska och svenska regeringens vägnar*:

Arbeidet med mellomriksveger over Umbukta og Graddis går etter de opptrukne planer med sikte på fullføring henholdsvis innen utgangen av 1971 og innen 1974.

Det felles svensk/norske arbeidsutvalg for mellomriksveg Kiruna—Nord-Norge vil legge fram sin innstilling omkring 10. februar 1967 [NU 1967: 3].

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 15. session om rek. nr. 10/1966 angående norsk-svenske mellemrigsveje, afgivet af Finlands og Norges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Oslo den 21.—22. februar 1967 med deltagelse af minister for offentlige arbejder Svend Horn, kommunikationsministern Leon Suonpää, statsråd Håkon Kyllingmark og statsrådet Olof Palme samt som sagkyndig byråsjef Ole Vatnan, Norge. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark deltaget i sagens behandling samt som sagkyndig landshövdingen Ragnar Lassinantti, Sverige.

Af meddelelserne fremgår vedrørende rekommandationens punkt a, at arbejdet med anlæg af mellemrigsvejene over Graddis og over Umbukta sker i overensstemmelse med planerne, hvorefter disse veje skal være færdige henholdsvis inden 1974 og inden udgangen af 1971.

Det fremgår endvidere vedrørende rekommandationens punkt b, at den norsk-svenske arbejdsgruppe, som i september 1965 blev nedsat med den opgave at foretage udredninger for at klarlægge de tekniske, økonomiske, trafikmæssige m. fl. spørgsmål i forbindelse med bygning af en mellemrigsvej Kiruna—Nordnorge, har gennemført disse udredninger. Arbejdsgruppens redegørelse, som er dateret den 23. januar 1967, indeholder en gennemgang af de foretagne udredninger og forslag til linieføring og udformning af en sådan mellemrigsvej samt anslæde byggetider og beregnede anlægs- og vedligeholdelsesomkostninger.

Trafikudvalget har gennemgået redegørelsen. Udvalget, som lægger vægt på den betydning, en vejforbindelse Kiruna—Nordnorge vil have for udviklingen af nærings- og rejselivet i de berørte områder, finder, at der nu foreligger grundlag for at træffe en principbeslutning om bygning af en mellemrigsvej mellem Kiruna og Nordnorge.

Udvalget foreslår,

at Nordisk Råd tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til rådets næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Mikko Laaksonen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>
<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jón Leirfall</i>	<i>Kai Lindberg</i>
<i>Birger Lundström</i>	<i>Tuure Salo</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Gösta Skoglund</i>	Formand	

Meddelande

om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Enär ambulanstjänsten i norra Finland till väsentlig del har organiserats av Finlands Röda Kors, har Finlands regering föreslagit för denna organisation, att den skulle åta sig behandlingen av denna fråga. Finlands Röda Kors har meddelat sitt samtycke till detta. Finlands regering anser det viktigt, att en kommission, till vilken varje land sänder det antal representanter det anser påkallat tillsättes för att föra saken vidare. Finlands regering har förordnat biträdande generalsekreteraren Gunnar Rosén, verksamhetsledaren för FRK:s Lapplandsdistrikt Kauko Alhanen och länsläkaren i Lapplands län Veikko Hirvonen till Finlands representanter samt anmodat Socialdepartementen i Norge och Sverige att utse sina representanter till ifrågavarande kommission. Kommissionen sammankallas av biträdande generalsekreteraren Gunnar Rosén.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att planlägga utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 13 januari 1967:

— — — vil ministeriet fremhæve, at fra Islands side har deltagelse i skolens virksomhed været begrænset til en gang i mellem at sende en distriktslæge på de af skolen afholdte kurser for embedslæger, og omkostningerne herved er blevet betalt ifølge regning. I andre henseender har Island ikke haft noget med skolen at gøre, og derfor er der ikke blevet foretaget nogen foranstaltninger på grund af førnævnte resolution.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Frågan om en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan har varit föremål för överläggningar vid ett möte med de nordiska hälsovårdsministrarna i april 1966 i Saltsjöbaden. Vid mötet överenskomms att — utöver hittills bedriven utbildning — en kurs på en månad i sjukhusadministration skulle anordnas på försök vid skolan under läsåret 1967/68.

För skolans verksamhet gäller enligt löpande internordiskt avtal en kostnadsram av högst 700 000 kronor för år. Frågan om omfattningen av skolans verksamhet efter det att nuvarande avtal per den 30 juni 1968 utlöper kommer att bli föremål för fortsatta internordiska överläggningar.

BILAGA 1

**Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om Nordiska hälsovårdshögskolans
utbyggnad¹**

Til den svenske regjering.

Hvilke planer foreligger for den videre utbygning av Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, spesielt med henblikk på lokalitetsspørsmålet?

Stockholm, 24. februar 1967

Harald Løbak

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen
(C 10/s) och meddelandena**

(Se sak C 10/s: Bilaga.)

¹ Svar, se s. 65.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1966 angående enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendier

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade udforme ensartede regler med hensyn til beskatning af forskningsstipendiater ved nordiske institulioner eller andre forskningsinstitutioner på nordisk basis.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 2 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Danmark har som koordinerende land for arbejdet med gennemførelsen af heromhandlede rekommandation rettet henvendelse til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige og er af disse blevet bemyndiget til på samtlige regeringers vegne at udtale, at det ved rekommandationen tilsigtede resultat i praksis er gennemført i et sådant omfang, at der ikke findes at være anledning til at foretage videre vedrørende den omhandlede rekommandation.

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på
lokaliseringspolitikens område

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att intensifiera det inledda samarbetet på det lokaliseringspolitiska området;
2. Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt kartlägga konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet; samt
3. Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att föranstalta om forskning kring och en inventering av allmänna förutsättningar för en nordisk lokaliseringspolitik.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 17 februari 1967:

Åstadkommandet av effektivare samarbete och samverksamhet på lokaliseringspolitikens område mellan de olika nordiska länderna är givetvis ett mål, som man bör försöka uppnå. Med beaktande av att de hittills vidtagna åtgärderna för utvecklande av samarbetet inom Nordkalottområdet, vilket utgör en del av lokaliseringspolitiken, måste anses otillräckligt, så bör Nordiska rådets rekommendation angående gemensam kartläggning av de konkreta samarbetsmöjligheterna inom Nordkalottområdet anses av behovet påkallad.

Turismen jämte den därtill anslutna företagsverksamheten bör anses som det verksamhetsfält, på vilket inom de närmaste åren genom effektivt samarbete kan uppnås de mest konkreta och för de olika parterna tillfredsställande resultaten. I detta sammanhang hänvisas t. ex. till investeringsplanerna i anslutning till turismen i Torneälvdalen och samarbetsbehovet mellan Sverige och Finland i fråga om dem.

Handels- och industriministeriet omfattar Norges kommunikations- och

arbetsministeriernes åsikt angående behovet att för ovan nämnda kartläggningsuppgift tillsätta en särskild arbetsgrupp. Arbetsgruppen borde såsom sin första uppgift utreda de nödiga undersökningsuppgifterna och sättet för utförandet av dem.

För Lapplands läns vidkommande vore en av de viktigaste uppgifterna att undersöka de allmänna förutsättningarna för Nordkalottområdets näringsverksamhet och möjligheterna för förbättrande av dem särskilt från företagsynpunkt betraktat. Kartläggningen av andra undersökningsuppgifter i anslutning till de allmänna förutsättningarna för lokaliseringspolitiken till den del dessa berör speciellt Nordkalottområdet skulle även lämpa sig för ovan nämnda arbetsgrupp.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i januari 1967:

Rekommendasjonen omfatter 3 punkter som alle angår spørsmålet om samarbeid mellom de nordiske land på det lokaliseringspolitiske område.

Punkt 1 angår Danmark, Finland, Sverige og Norge og anbefaler disse lands regjeringer å intensivere det samarbeid som allerede er innledet på dette område.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har sett det slik at det i første rekke bør innledes et samarbeid landsdelsvis slik det allerede er en tendens til i dette arbeid. Departementet har derfor skrevet til fylkesmennene i grensefylkene og bedt dem ta opp med grensefylkene i Sverige og Finland spørsmålet om å intensivere samarbeidet på det lokaliseringspolitiske område.

For så vidt gjelder intensivering av samarbeidet mellom Sverige og Danmark er de berørte departementer i nevnte land tilskrevet. Det er forutsatt at når det gjelder spørsmålet om å intensivere samarbeidet på det lokaliseringspolitiske område mellom Sverige og Danmark er de berørte departementer i nevnte land tilskrevet. Det er forutsatt at spørsmålet om å intensivere samarbeidet på det lokaliseringspolitiske område mellom Sverige og Danmark blir tatt opp mellom de to land direkte.

Rekommendasjonens punkt 2 tilrår regjeringene i Finland, Sverige og Norge i fellesskap å kartlegge konkrete økonomiske samarbeidsmuligheter innen Nordkalottområdet.

På Det nordiske arbeidsministermøte i Danmark 21. og 22. september 1966 var det enighet om at Norge som et første ledd i dette arbeid skulle samle inn opplysninger om det som er undersøkt og utredet på Nordkalotten og legge fram en rapport på neste møte som vil bli holdt i slutten av april 1967. Kommunal- og arbeidsdepartementet har forutsatt at denne oppgave i første rekke må ta sikte på undersøkelser og utredninger vedrørende de ressurser og utviklingsmuligheter på Nordkalotten som kan tenkes å danne grunnlaget for et utvidet samarbeid over landegrensene. Departementet har bedt en sakkyndig tjenestemann forestå utarbeidningen av en slik rapport til

neste arbeidsministermøte. I brev av 22. august 1966 til de berørte departementer i Sverige og Finland er det herfra gitt uttrykk for at den kartlegging av konkrete samarbeidsmuligheter som rekommandasjonens punkt 2 omhandler, best kan utføres av en ad hoc arbeidsgruppe av eksperter fra de berørte land. En har ikke fått melding om at denne oppfatning deles av de andre land, men rekner med at spørsmålet om å få et arbeidsutvalg til å forestå den videre oppfølging av dette punkt i rekommandasjonen vil bli behandlet på arbeidsministermøtet.

Når det gjelder rekommandasjonens punkt 3 om forskning, ble det på nevnte arbeidsministermøte vedtatt at en arbeidsgruppe bestående av en representant fra hvert land skal forberede spørsmålet og legge fram konkrete forslag til forskningsprosjekter. Den representant i arbeidsgruppen som er utpekt av det svenske Inrikesdepartement skal stå for koordineringen av dette forberedende arbeid. Norge har utpekt sitt medlem og arbeidet er i gang.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Vid det nordiska arbetsministermötet i Vedbæk den 21 och 22 september 1966 diskuterades bl. a. den lokaliseringpolitiska verksamheten i de nordiska länderna. I anledning av punkt 3 i nordiska rådets rekommendation beslöts att en sammanställning skulle utarbetas över det forskningsarbete som pågår i de nordiska länderna kring lokaliseringpolitiska frågeställningar.

Sverige fick uppdraget att samordna åtgärderna och har hos de övriga nordiska länderna infordrat förteckningar över de forskningsprojekt som pågår kring lokaliseringpolitiska frågeställningar. En arbetsgrupp bestående av representanter för varje land skall på grundval av de inkomna rapporterna framlägga förslag om åtgärder i syfte att vidga samarbetet inom forskningen på detta område. Arbetsgruppen kommer att framlägga sina förslag vid det kommande arbetsministermötet, som preliminärt utsatts till den 24—25 april 1967.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets femtonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 14/1966 från Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har närvarit statsråd Helge Seip, Norge.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit regeringsrådet Jouni Hakkarainen, Finland, ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Norge, samt statssekreteraren Reidar Tilert och departementsrådet Göran Waldau, Sverige.

Av meddelandena och av vad i saken i övrigt upplysts framgår att en intensifiering av det lokaliseringpolitiska samarbetet i enlighet med rekommendationens punkt 1 lämpligast bör företagas landsdelsvis såsom det i viss omfattning redan påbörjats, att den kartläggning av de konkreta samarbetsmöjligheter som rekommendationens punkt 2 avser bäst bör utföras av en särskild arbetsgrupp samt att vad gäller rekommendationens punkt 3 om forskning en kartläggning företagits över de forskningsobjekt, som pågår i de nordiska länderna kring lokaliseringpolitiska frågeställningar och att en arbetsgrupp med representant från vardera landet kommer att vid det förestående arbetsministermötet innevarande månad framlägga förslag om åtgärder i syfte att vidga samarbetet inom forskningen på ifrågakvarande område.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 3 april 1967

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i> Förman	<i>Tyyne Leivo-Larsson</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Helge Nielsen</i>	<i>Salve Salvesen</i>
	<i>Veikko Savela</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 15/1966 angående administrationen av sammordiska institutioner

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne ved planlægningen af fælles institutioner i muligt omfang at følge de forslag, som er fremlagt i betænkningerne: Fællesinstitutioner i Norden (NU 1960: 2) og Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8).

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 26 januari 1967:

Finlands regering har beaktat resolutionens innehåll men har för närvarande ingenting att meddela med anledning av densamma.

BILAGA 1**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i de nordiska länderna angående revision av sammordiska institutioners räkenskaper**

Fra *Nordisk Råds juridiske udvalg* har Nordisk Råd modtaget nedenstående skrivelse med anmodning om at henlede regeringernes opmærksomhed på de af Norges Riksrevisjon anførte synspunkter vedrørende revisionen af fællesnordiske institutioners regnskaber (*se Tilläggsbilaga*).

Nordisk Råd har den 31. januar 1966 (rek. 15/1966) henstillet til regeringerne ved planlægningen af fælles institutioner i muligt omfang af følge de forslag, som er fremlagt i betænkningerne: Fællesinstitutioner i Norden (NU 1960: 2) og Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8).

Den førstnævnte af disse betænkninger indeholder et udkast til bestemmelser for fællesnordiske institutioner. I udkastets § 5 findes regler om revisionen af en sådan institutions regnskaber.

Juridisk udvalg er gjort bekendt med, at riksrevisjonen i Norge af konstitutionelle grunde ikke kan akceptere den foreslåede udformning af denne bestemmelse. Man henviser herom til et af riksrevisjonen udarbejdet notat af 11. oktober 1966, som vedlægges. I notatet findes tillige forslag til en ændret affattelse af den pågældende bestemmelse.

I overensstemmelse med udvalgets beslutning skal jeg henstille til præsident, at regeringerne må blive gjort opmærksom på de af riksrevisjonen fremførte synspunkter, hvortil juridisk udvalg ikke har bemærkninger.

På Nordisk Råds præsidiiums vegne tillader jeg mig at henlede regeringernes opmærksomhed på ovennævnte problem.

København, den 21. november 1966

Harald Nielsen

PM om revisjon av felles nordiske institusjoner, herunder også felles nordiske u-landsprosjekter

I forbindelse med Riksrevisjonens 150 års jubileum ble det holdt et møte mellom representanter for de statlige revisjoner i Norden (Danmark, Island, Finland, Sverige og Norge). På dette møtet var det enighet om å få istand et nærmere samarbeid. Til å ta sig av dette samarbeid har hver av de statlige revisjoner oppnevnt en kontaktmann. Kontaktmennene skal ha sitt første møte i Stockholm den 20. og 21. oktober d. å.

Den 22. august d. å. ble det holdt et møte i København i Den nordiske ministerkomité for samordning av hjelpen til utviklingslandene. På dette møtet ble revisjonsordningen for de felles u-landsprosjekter drøftet. Fra dansk side var det fremsatt et forslag som både det svenske Riksrevisjonsverk og Riksrevisjonen hadde stillet seg noe reservert til. Etter forslag fra den danske utenriksminister vedtok Ministerkomiteen å oppfordre den av de nordiske revisjonsmyndigheter nedsatte kontaktgruppe å utarbeide et forslag til revisjonsordning for de felles nordiske prosjekter.

Fra tidligere foreligger det en av Nordisk Råd vedtatt rekommendasjon angående administrasjon av felles nordiske institusjoner, sluttbehandlet av Det juridiske utvalg den 13. desember 1965, hvor § 5 inneholder følgende bestemmelser om revisjonen av slike institusjoner:

§ 5

Regjeringen i domicillandet fører et almindeligt tilsyn med institutionen og udpeger en revisor for institutionens regnskaber. Revisor skal enten være autoriseret i domicillandet eller være ansat ved dette lands statsrevision. Den ordinære statslige revisionsmyndighed i domicillandet er berettiget til at foretage efterrevision.

Hvis det på kontaktgruppens møte i Stockholm skulle vise seg å være enighet om at § 5 bør gjelde også for felles u-landsprosjekter, med den tilføyelse eller forslag at domicillandets regjering fortrinnsvis bør utpeke den statlige revisjonsmyndighet som prosjektets revisor, vil dette, såvidt skjønnes ikke volde vanskeligheter for de øvrige lands revisjoner, mens det vil kunne støte på konstitusjonelle vanskeligheter for Riksrevisjonens vedkommende idet den som Stortingets kontrollorgan ikke kan la seg »utpeke» av regjeringen og være ansvarlig overfor denne.

For at det i tilfelle ikke skal bli noen konstitusjonell hindring for at Riksrevisjonen på like fot med de øvrige lands statlige revisjoner, kan påta seg revisjonen av felles u-landsprosjekter, kan det bli spørsmål om fra norsk side å foreslå en endring i § 5, f. eks.:

Regjeringen i domicillandet fører et alminnelig tilsyn med institusjonen. Domicillandets statlige revisjon reviderer institusjonens regnskaper etter de i domicillandet gjeldende bestemmelser.

Finner den statlige revisjon ikke å kunne overta revisjonen, utpeker den en i domicillandet autorisert revisor som revisor for institusjonens regnskaper.

Den statlige revisjon utarbeider da instruks for revisjonen.

Oslo i Riksrevisjonen, 11. oktober 1966

Lars Breie

Sven Jørgensen

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 15. session af Finlands regering afgivne meddelelse om rek. nr. 15/1966.

Det fremgår af meddelelsene og af den fra handelsministeriet i Danmark modtagne skrivelse af 13/6 1966, at rekommandationen må anses for gennemført.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelsene om rek. nr. 15/1966 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Ringsted, den 10. februar 1967

Georg C. Ehrnrooth

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Sven Mellqvist

Johan Møller Warmedal

Georg Pettersson

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden
om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt
sjukhusfysikerssamarbete

(Överlämnade av Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Finlands regering har utsett professor Märten Withmar Brenner och professor Kauno Einar Salimäki att representera Finland vid behandlingen av denna sak samt anmodat regeringarna i de övriga nordiska länderna att utse sina representanter till den arbetsgrupp, som kommer att behandla ifrågavarande rekommendation. Arbetsgruppen kommer att sammankallas till ett möte i Helsingfors i början av år 1967.

Islands regering (Dóms- og Kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 12 januari 1967:

— — — vil ministeriet fremhæve, at først i fjor blev der ansat en fysiker, som skulle arbejde på Rigshospitalets røntgenafdeling, og der er derfor først nu mulighed for deltagelse i et sådant samarbejde fra Islands side. Hvad angår røntgenlæger og fysikere her i landet, har de derimod deltaget i et nordisk og internationalt samarbejde indenfor ioniserende strålebehandling og røntgenvirksomhed.

Det må anses, at et sådant samarbejde kan være gavnligt for Island, men på grund af mangel på specialister på dette område, må deltagelsen fra Islands side i et sådant samarbejde være meget begrænset.

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1966 angående samarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande at oprette et nordisk samarbejdsorgan for trafikksikkerhedsforskning.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Till medlemmar i det samarbetsorgan som våren 1966 inrättades för nordisk trafiksäkerhetsforskning kallade ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena såsom Finlands representanter professorn Otto Wahlgren och teknologie doktorn Sauli Häkkinen. Samarbetsorganet trädde i funktion den 27 januari, då det första sammanträdet hölls i Stockholm.

Norges regjering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

De fire lands regjeringer har i henhold til rekommandasjonen oppnevnt et samarbeidsorgan for trafikksikkerhetsforskning. Organet har på sitt konstituerende møte antatt navnet »Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning», og har trukket opp foreløpige retningslinjer for arbeidet framover.

Sverige har ved beslutning av Kungl. Maj:t den 21. april 1966 påtatt seg formannskapet i utvalget og sekretariatet for dette fram til utgangen av 1967.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 15. session om rekommandation nr. 17/1966 om oprettelse af et nordisk samarbejdsorgan for trafik-sikkerhedsforskning afgivet af Finlands og Norges regeringer.

Af meddelelserne fremgår, at regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har oprettet et sådant samarbejdsorgan, som har antaget navnet »Nordisk komité for trafikksikkerhedsforskning».

Forslaget i rekommandationen er således gennemført for de nævnte fire landes vedkommende, og trafikudvalget, som forudsætter, at det står Island frit for at indtræde i samarbejdet, foreslår,

at Nordisk Råd tager meddelelserne til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 21. februar 1967

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>	<i>Aksel Larsen</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Kai Lindberg</i>	<i>Birger Lundström</i>
Formand		
<i>Tuure Salo</i>		<i>Gösta Skoglund</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1966 angående samarbetsorgan för transportekonomisk forskning

(Överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande at oprette et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Samarbetsutskottet vidtog sin verksamhet i augusti 1966. Till utskottet har för Finlands vidkommande utsetts generalsekreteraren Jukka I. Wallenius och överaktuarien Aarno Soivio. I samnordiska seminariet i Helsingfors behandlas bl. a. spörsmålet om framtidens transportefterfrågan, metoderna härför och förutsättningarna för värderingarna.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 2 februari 1967:

På dette tidspunkt ser man ingen grund til en direkte deltagelse fra Islands side i den komité's virksomhed der blev nedsat ifølge denne rekommandation, og som efterfulgte en ældre komité, der var beskæftiget med disse sager. I den forrige komité var der heller ikke tale om en direkte deltagelse fra Islands side, men ministeriet fik tilsendt adskillige papirer og oplysninger fra komiteen, der her i landet blev taget til overvejelse med hensyn til, om der var tale om lignende forhold her.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 16 mars 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

De fire lands regjeringer har i henhold til rekommandasjonen oppnevnt et samarbeidsutvalg for transportøkonomisk forskning. Utvalget har på

sitt konstituerende møte valgt ekspedisjonssjef Robert F. Nordén, Norge, til formann og professor Sven Godlund, Sverige, til viseformann i den første to-års periode. Transportøkonomisk institutt i Norge vil i samme tidsrom forestå sekretariatfunksjonen. Utvalget har hatt 3 møter og vil i tiden 20.—22. februar 1967 holde et seminar i Finland, hvor en vil behandle »Fremtidens transportteterspørsmål, metoder og forutsetninger for vurderingene».

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 15. session om rek. nr 18/1966 om oprettelse af et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning afgivet af Finlands, Islands og Norges regeringer.

Det fremgår af meddelelserne og af de oplysninger, udvalget har modtaget, at der i overensstemmelse med forslaget i rekommandationen i oktober måned 1966 er nedsat et samarbejdsudvalg, og at Norge, for den første to-års periode, har påtaget sig formandskabet og sekretariatshvervet, idet der er ansat en heltidssekretær til at bestride dette. Samarbejdsudvalget har afholdt tre møder samt et internordisk seminar i dagene 20.—22. februar 1967 i Finland, hvor trafikprognosespørgsmål er blevet behandlet.

Trafikudvalget finder, at rekommandationen er fuldt ud imødekommet og foreslår derfor,

at Nordisk Råd tager meddelelserne til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 1. april 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Tuure Salo

Jón Skaftason

Formand

Gösta Skoglund

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 20 januari 1967:

Landbruksministeriet har brevvexlet med den danske afdeling af Nordiske Skovarbejdsstudiers Råd og med forskellige danske forstlige myndigheder om den nærmere tilrettelæggelse af et nordisk samarbejde på dette område.

I december 1966 har man fra Nordiske Skovarbejdsstudiers Råd modtaget et mere detaljeret forslag til en evt. samarbejdsordnings indhold og form. Forslaget er optaget til behandling [*se Bilaga*].

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 27 januari 1967:

Nordiska rådet har utsett Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) till den organisation, vilken som centralorgan skall omhändera det nordiska samarbetet angående det skogstekniska utvecklingsarbetet. NSR har uppgjort finansierings- och forskningsplan enligt vilken förverkligandet av planen skulle finansieras i proportion till avverkningsmängden från ländernas skogsbruk. Finland skulle tilldelas två forskningsämnen av vilka det ena skulle undersökas av skogsforskningsinstitutet och det andra av skogsteknologiska institutet vid Helsingfors universitetet. Finland har deltagit i NSR:s förhandlingar genom sina representanter i NSR.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) har i anledning av förevarande rekommendation den 30 november 1966 i skrivelser till de nordiska ländernas regeringar framlagt förslag jämte kostnadsberäkning för vissa forskningsuppgifter på det skogstekniska området av gemensamt intresse för de nordiska länderna.

Från svensk sida har berörda myndigheter i övriga nordiska länder inbjudits till en preliminär diskussion av rekommendationen.

BILAGA**Skrivelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd till svenska regeringen
i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 19/1966**

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 19/1966 till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR), får NSR härmed avlämna följande förslag. Detta överlämnas till den svenska regeringen, alldenstund representanter för de nordiska regeringarna vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enats om, att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Det medlemsförslag, som föranlett den ovan nämnda rekommendationen, har vid genomgången remissbehandling så gott som enhälligt tillstyrkts. Skälen härför synes främst ha varit, att man allmänt ansett en intensifiering av det skogstekniska utvecklingsarbetet i Norden vara en angelägen och brådskande uppgift, icke minst med hänsyn till den ekonomiska situationen för skogsbruk och skogsindustri samt att man bedömt gemensamma ansträngningar vara ägnade att bättre ekonomisera med tillgängliga utvecklingsresurser.

En mångfald förslag till arbetsuppgifter har framlagts vid remissbehandlingen. Bland dessa har i ett flertal yttranden följande önskemål inom det angivna arbetsfältet särskilt markerats.

1. Tilldelning av medel för genomförande av forskningsuppgifter av grundläggande karaktär och gemensamt intresse.
2. Tilldelning av medel för att möjliggöra forskarutbyte länderna emellan.
3. Tilldelning av medel för anordnande av nordiska skogstekniska forskarkonferenser.
4. Tilldelning av medel för ordnande av en nordisk referattjänst inom det skogstekniska området.

I behandlingen nedan av Nordiska rådets rekommendation utgår NSR från de tre första av ovan anförda önskemål. Beträffande den för utvecklingsarbete av här äsyftat slag vitala frågan om gemensam dokumentations- och referattjänst är NSR icke berett att nu avgiva ett utarbetat förslag, då härför erforderligt utredningsarbete icke medhunnits, men hoppas få återkomma i frågan.

Beträffande den av Nordiska rådet rekommenderade medelstilldelningen förutsätter NSR — för att göra den önskvärda intensifieringen av den skogstekniska forskningen och utvecklingen meningsfull — att de medel, som

kunna anvisas, tilldelas vid sidan av anslag, som hittills utgått av stats- och fondmedel för skogstekniskt utvecklingsarbete.

NSR anser det därjämte nödvändigt med hänsyn till den ofta långsiktiga karaktär, som präglar här åsyftad verksamhet, att det äskade stödet planlägges att omfatta längre tidsperioder, förslagsvis i form av årligen reviderade femårsplaner.

I fråga om fördelningen mellan de nordiska länderna av medel, som kan komma att anvisas, föreslår NSR, att varje land årligen erlägger en fast kontingent om förslagsvis 20 000 svenska kronor och att övrig del av den sammanlagda medelsanvisningen fördelas på de fyra länderna efter den årliga avverkningen i kubikmeter fast mått. Uttryckes denna i procentandelar torde för närvarande följande utjämnande andelstal erhållas.

Danmark	2 %
Finland	45 %
Norge	8 %
Sverige	45 %

Respektive lands årliga bidrag föreslås förvaltas av någon inom landet ifråga verksam statlig institution.

I syfte att åstadkomma ett genomarbetat förslag till samarbetsprojekt, som skulle kunna tillfredsställa NSR:s medlemsorganisationer i de nordiska länderna, har inledningsvis landsvisa överläggningar avhållits. De därvid framkomna förslagen har därefter överarbetats inom NSR:s arbetsutskott, som även genomdiskuterat formen för hur det ifrågasatta samarbetet över gränserna skulle kunna etableras. Förslag i denna senare fråga framlägges i Bihang 1.

Den ledande principen vid utväljandet av gemensamma forskningsuppgifter har varit, att dessa är av hög angelägenhetsgrad, att deras lösande är av gemensamt intresse även om detta kan variera i styrka samt att vardera landet som huvudansvarigt tilldelas ett eller flera forskningsprojekt. Dessa komma att vara av varierande löptid, varför det blir nödvändigt med årliga justeringar och kompletteringar inom en fastlagd kostnadsram. Denna har i förslaget angivits till 1 miljon svenska kronor per år, vilket belopp beräknas medföra en förstärkning av befintliga resurser av storleksordningen 10 å 15 procent.

I Bihang 2 lämnas förslag till fem angelägna forskningsobjekt, vilka fördelats mellan länderna med hänsyn till dessas resurser och intresseinriktning på sätt som framgår av i bilagan intaget förslag till kostnadsfördelning. Vid upprättandet av detta har eftersträvat att undvika en överflyttning av medel mellan länderna. I konsekvens härmed har på några punkter måst förutsättas, att viss del av arbetet utföres av redan befintlig personal i ordinarie anslag.

För en förnuftig samordning av den skogstekniska forskningen i Norden bedömes forskarkonferenser vara synnerligen betydelsefulla. Vid dylika kon-

ferenser får företrädare för respektive land möjlighet att redogöra för och diskutera aktuella forskningsplaner, varigenom onödigt dubbelarbete kan undvikas och en fruktbar koordination av insatserna uppnås. Dyliga konferenser kan dessutom bli lämpligt forum för ställande av förslag till gemensamma forskningsprojekt. NSR, som redan tidigare anordnat en rad forskarkonferenser, torde härvid vara den lämpligaste organisatören. För att ekonomiskt säkerställa dyliga konferenser har av ovan föreslaget årsbelopp 50 000 kronor reserverats, vilket belopp bör ställas till NSR:s förfogande.

Med stöd av här överlämnat förslag till ökat statligt stöd för skogstekniskt utvecklingsarbete hemställer Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR), att ett för de nordiska länderna gemensamt årligt bidrag om 1 000 000 svenska kronor anvisas.

I behandlingen av detta ärende i NSR:s arbetsutskott, som inom organisationen har att besluta i ekonomiska och administrativa angelägenheter, har förutom undertecknade ordförande och sekreterare deltagit

från *Danmark*

professor P. Moltesen
kgl. skovrider G. Bergsten

från *Finland*

docent O. Makkonen
direktör A. E. Hakkarainen

från *Norge*

professor I. Samset
forstkand. K. Wibstad

från *Sverige*

professor U. Sundberg
laborator B. Ager
direktör H. Lindberg

Denna skrivelse har för kännedom överlämnats till regeringarna i de övriga nordiska länderna, Nordiska rådets kanslier i respektive länder samt NSR:s medlemsorganisationer.

Bromma den 30 november 1966

Ulf Helmers

Ordförande

Otto Linton

Sekreterare

Förslag till samarbetsprojekt

1. *Samarbetsformer inom NSR*

NSR:s organisation är fastställd i en plan antagen den 30 mars 1965. Den består av

Rådet = samtliga anslutna organisationer

Arbetsutskottet = en eller två namngivna delegater från varje land

Arbetsutskottet leder verksamheten. Rådet utgör ett forum för kontakt, information och rådgivande diskussion av verksamheten.

Den vidgade samordningen av forskningsprogrammen skall handläggas av arbetsutskottet, som härvid alltid skall utgöras av två delegater från varje land, varav en utses av de statliga medlemsorganisationerna och en av de enskilda eller delstatliga medlemsorganisationerna i resp. land.

Arbetsutskottet skall som hittills sammanställa forskningsprogrammen i de olika länderna och försöka få till stånd en ändamålsenlig fördelning och samordning. Därjämte skall arbetsutskottet framlägga förslag till gemensamma forskningsprojekt, som helt eller delvis finansieras utanför resp. organisationers ordinarie anslag.

2. *Form för gemensamma forskningsprojekt*

Arbetsutskottet utarbetar årligen rullande femårsplaner för gemensamma forskningsprojekt. Härvid bör som regel varje land tilldelas ett eller flera forskningsprojekt. För vart och ett utser landet en medlemsorganisation som projektledare.

För varje projekt skall finnas ett nordiskt rådgivande projektutskott med en eller flera representanter från varje land, utsedda av landets medlemsorganisationer. Projektutskottet bör sammankallas minst en gång per år, varvid en redovisning och en plan för projektet skall framläggas av projektledaren.

Projektledaren skall årligen till arbetsutskottet framlägga dels en årlig plan, dels en plan för slutförande av projektet.

För varje projekt skall finnas en arbetsplan och en budget, som årligen revideras. Varje land må anvisa större resurser än i budgeten angivna, om exempelvis en forcering av projektet anses angelägen.

Vid budgetering av ett gemensamt forskningsprojekt skall följande kostnadsposter urskiljas:

Löner

Material, hantlangning

Apparatur

Reseersättningar

I planen för ett gemensamt forskningsprojekt skall gälla att:

1. ledning och administration handhas av projektledaren
2. delar av projektet skall kunna förläggas till annan institution och annat land än projektledarens
3. samarbetet skall stärkas av att forskare från annat land för kortare eller längre tid deltagar i projektet som medhjälpare och assistenter
4. fortlöpande information om resultat och planer skall lämnas genom publikationer, konferenser, visningar o. d.

NSR:s arbetsutskott skall årligen inlämna redogörelse för de gemensamma forskningsprojekten jämte plan för den fortsatta verksamheten.

BIHANG 2

Översikt över föreslagna forskningsprojekt och beräknade kostnader

1. Förhållandet mellan man och maskin för skogsbrukets maskiner

Om 10 år beräknas huvudparten av den i drivningsarbetet sysselsatta arbetskraften arbeta som maskinoperatörer. Undersökningen syftar till att få fram principer för en sådan utformning av maskinerna, att operatören skonas från onödiga fysiska och psykiska påkänningar och samtidigt ges bästa möjliga betingelser för att utnyttja maskinens kapacitet. Undersökningen bedömes som särskilt viktig och brådskande, eftersom maskinutvecklingen är mycket snabb och hittills knappast någonting åtgjorts i detta hänseende. Projektet beräknas kosta 150 000 kronor per år under fyra år. Norge föreslås som projektledande land.

2. Teknik och verktyg för kvistning av träd eller delar av träd

Kvistningen är i dag den för mekanisering mest aktuella arbetsoperationen i avverkningsarbetet. Grundläggande kunskap om olika sätt att kvista saknas. Undersökningen syftar till en granskning --- såväl laboratoriemässigt som i fält --- av i dag befintliga och tänkbara tekniker och verktyg för kvistning. Målet är att få fram effektivast möjliga kvistningskomponenter att sättas in i de avverkningsmaskiner, som nu håller på att utvecklas. Projektet beräknas kosta 400 000 kronor per år under i första hand fyra år. Sverige föreslås som projektledande land.

3. Huggning och transport av lövvirke

Fällning, upparbetning och transport av lövvirke är förknippad med en rad svårigheter, som icke eller endast i mindre grad uppkommer vid motsvarande behandling av barrträd. Detta sammanhänger med lövträdens ofta mycket oregelbundna stamform och kronutveckling, som bland annat gör

en mekanisering av olika arbetsoperationer svårbemästrad. Undersökningen, som främst har intresse för Danmark och Sydsverige, avser att ge anvisningar om lämpliga behandlingssätt och arbetsmetoder samt att ge underlag för en nödvändig mekanisering av olika arbetsled. Projektet beräknas kosta 100 000 kronor per år under i första hand tre år. Danmark föreslås som projektledande land.

4. Terrängklassificering

Transporten i obanad terräng är det dyraste transportledet under virkets vandring från stubbe till förädlingsplats. Vid utförandet av denna transport står i nuläget ett stort antal olika transportfordon till buds och ytterligare typer framkommer med täta intervall, alla utmärkta av varierande förmåga att övervinna den skiftande terrängsvårigheten. För en ändamålsenlig fordonsproduktion och för ett riktigt val mellan olika fordonskonstruktioner erfordras en betydligt mera detaljerad bild av terrängens trafiktekniska egenskaper än som kan erhållas från tillgängliga kartor och flygbilder. Undersökningen syftar till en utveckling av metoderna för beskrivning av terrängens egenskaper i olika avseenden och bör om möjligt leda till ett gemensamt nordiskt klassificeringssystem. Denna fråga har därtill en stark internationell anknytning, alldenstund den sedan någon tid tagits upp till behandling i världsomfattande skala av International Union of Forest Research Organizations (IUFRO). Projektet beräknas kosta 100 000 kronor och bör i en första fas slutföras under ett år. Finland föreslås som projektledande land.

5. Metoder för utnyttjande av de delar av träd, som för närvarande icke finner användning (hyggesavfall)

Då virkesförbrukningen och användningen av förädlingsprodukter av trä ständigt ökar har en brist på råvara till träförädlingsindustrin börjat bli märkbar även i sådana länder, vilka man tidigare ansett besitta nödiga virkestillgångar. Även i Norden har man under senaste tid börjat diskutera utnyttjandet av hittills oanvända virkestillgångar i form av små träd, toppar, kvistar, stubbar och bark. Några orienterande studier har redan utförts i Norden på detta fält. För att komma tillrätta med alla de skiftande avverkningstekniska och industriella problem, som måste lösas för att realisera ett dylikt utnyttjande, krävs stora forskningsinsatser.

Bland de många obesvarade frågorna må nämnas kvist- och stubbvedens kvantitet och kvalitet, metoder för tillvaratagandet och hanteringen av kvistar och stubbar samt användningen av bark.

Projektet beräknas kosta 200 000 kronor per år under i första hand fem år. Finland föreslås som projektledande land.

Projekt och kostnadsslag	Årlig kostnadsfördelning på medlemsländerna, 1 000-tal sv. kr.				
	Da	Fi	No	Sv	Summa
1. <i>Man-maskin</i> (No 4 år)					
Löner		15	30	40	85
Materiel, hantlangning		5	10	20	35
Apparatur			15		15
Resor	1	7	3	4	15
Summa	1	27	58	64	150
2. <i>Kvistning</i> (Sv 4 år)					
Löner		110	15	150	275
Materiel, hantlangning				45	45
Apparatur				50	50
Resor	1	22	2	5	30
Summa	1	132	17	250	400
3. <i>Huggn/trp av lövvirke</i> (Da 3 år)					
Löner	1		1	30	30
Materiel, hantlangning	20		8	19	47
Resor	10	1	2	10	23
Summa	30	1	10	59	100
4. <i>Terrängklassificering</i> (Fi 1 år)					
Löner	1	60	1	10	70
Materiel, hantlangning			2		2
Resor	1	15	2	10	28
Summa	1	75	4	20	100
5. <i>Huggn.avfall</i> (Fi 5 år)					
Löner		100		15	115
Materiel, hantlangning		50			50
Apparatur		8			8
Resor	1	20	1	5	27
Summa	1	178	1	20	200
6. <i>Konferenser</i>					
Resor m. m.	6	17	10	17	50
Summa	6	17	10	17	50
Summa summarum	40	430	100	430	1 000

¹ Befintlig personal på ordinarie anslag.

Meddelande
om rekommendation nr 20/1966 angående samarbete på
formgivningens område

(Överlämnat av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna och formerna för stalligt stöd åt såväl till Norden som till de nordiska ländernas främsta exportmarknader i utlandet förlagda strävanden att bibehålla och ytterligare befästa de nordiska ländernas starka ställning på formgivningens område.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 27 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det medlemsförslag — A 82/k — der ligger til grund for rekommandationen, tager i det væsentlige sigte på en betydelig effektivisering af det gennem en årrække udførte nordiske samarbejde inden for rammerne af Scandinavian Design Cavalcade, men rekommandationen går videre, idet den anbefaler regeringerne at undersøge forudsætningerne og formerne for statslig støtte til bestræbelser for såvel i Norden som på de nordiske landes vigtigste eksportmarkeder at fastholde og yderligere befæste de nordiske landes stærke stilling på formgivningens område.

Den danske nationale komité inden for organisationen Scandinavian Design Cavalcade har i 1966 taget initiativet til gennemførelsen af et omfattende arrangement i København i oktober måned 1967. Indbydelser til deltagelse i dette arrangement er tilgået brugskunstorganisationerne i Finland, Norge og Sverige, hvilke organisationer rent faktisk også dækker formgivningen på det industrielle område, og de pågældende organisationer har oplyst at ville deltage i arrangementet.

Den danske komité har opstillet et budget for arrangementet, der andrager 1 500 000 kr., som skaffes tilveje ved bidrag fra den danske stats side svarende til ca. 300 000 kr. og i øvrigt ved privat finansiering.

Ved ansøgning om statsstøtte har den danske komité pointeret, at et eventuelt tilskud ville blive betragtet som en separat bevilling, der ikke præjudicerede behandlingen af Nordisk Råds rekommandation. De danske myndigheder har behandlet tilskudsspørgsmålet ud fra denne forudsætning, og der er således ikke ved det konkrete tilskud taget stilling til en eventuel fremtidig støtte til tilsvarende arrangementer, der på skift måtte blive gennemført i de andre nordiske lande, således som det er foreslået i medlemsforslaget til Nordisk Råd.

Sagen er af den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde henvist til behandling i det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg, som har besluttet at nedsætte en ekspertkomité med den opgave nærmere at undersøge forudsætningerne og formerne for nordisk samarbejde på formgivningens område.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

Rekommendationen är föremål för övervägande inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

(Överlämnade av Danmarks, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 20 januari 1967:

Det norske sosialdepartement har i skrivelse af den 25. november 1966 forespurgt, om der fra dansk side er noget til hinder for at indgå en overenskomst i overensstemmelse med det i Nordisk udredningsserie 1964: 6 om specialistanerkendelse for nordiske læger indeholdte udkast til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ensartede regler vedrørende specialistanerkendelse for læger.

I Danmark er der den 22. april 1966 udstedt en ny bekendtgørelse om speciallæger. De heri indeholdte bestemmelser er i overensstemmelse med det nævnte udkast til en fælles nordisk overenskomst.

Så snart spørgsmålet om Færøernes og Grønlands stilling til en sådan overenskomst er afklaret, vil Indenrigsministeriet underrette det norske Sosialdepartement herom.

Islands regering (Dóms- og Kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 12 januari 1967:

— — — vil ministeriet fremhæve, at der ikke endnu her i landet er blevet truffet særlige foranstaltninger på grund af førnævnte resolution, men det medicinske fakultet ved Islands universitet har ved vurdering af lægers specialistuddannelse fulgt den regel kun at anerkende praksis på de udenlandske hospitaler, der i hvert land har anerkendelse til et sådant studium.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddeiar den 10 januari 1967:

Norge har -- som koordinerende land i saken -- bedt meddelt om det fra svensk, finsk og dansk side er noe til hinder for å søke overenskomsten ratifisert overensstemmende med det fremlagte forslag, Nordisk utredningsserie 1964: 6, »Specialistkompetens för nordiska läkare».

Sosialdepartementet, Sverige, har meddelt at saken er under fortsatt utredning og at den antas å ville kunne avsluttes i løpet av første halvår 1967. Noe tidspunkt for ratifisering av avtalen fra Sveriges side kan ikke angis.

Fra finsk og dansk side er det ikke mottatt noen meddelelse vedrørende spørsmålet om mulighetene for en ratifisering.

For Norges vedkommende er saken lagt frem for Kirke- og undervisningsdepartementet, og for Den norske lægeforening som er det organ som i Norge meddeler spesialistgodkjenning. Kirke- og undervisningsdepartementet har -- etter å ha forelagt saken for Universitetet i Oslo og i Bergen -- meddelt at det for sitt vedkommende intet har å bemerke til forslaget.

Den norske lægeforening har meddelt at foreningens sentralstyre har vedtatt å uttale at man intet har å innvende mot at Norge undertegner en felles overenskomst om spesialistkompetanse for leger i de nordiske land i samsvar med det forslag som er satt frem av det nordiske arbeidsutvalg.

Videre har Den norske lægeforenings sentralstyre erklært at det overfor Lægeforeningens landsstyre ikke vil bli fremmet noe forslag som er i strid med de retningslinjer som er trukket opp i avtalen. Ethvert endringsforslag i spesialistreglene vil bli oversendt helsedirektøren før det eventuelt fremmes.

Den norske lægeforenings landsstyre vedtok i juni 1965 nye spesialistregler som bygger på innstillingen fra den komité som ble nedsatt av regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Det skulle således fra Norges side intet være til hinder for å inngå avtale i overensstemmelse med det fremlagte forslag.

Meddelanden
om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig
utlänningslagstiftning

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer hos regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 25 januari 1967:

Efter det att i samma ärende till Nordiska rådets 14:e session för Finlands vidkommande avlåtits utlåtande¹, har man för Finlands del ingenting nytt att meddela.

Sverige som koordinerande land torde meddela för alla nordiska staters del sakens nuvarande skede.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

I anseende till skötseln av landets sysselsättningsärenden är nödvändigt att vid utredandet av förutsättningarna för en större enhetlighet mellan de nordiska länderna i utlänningslagstiftningen från Finlands sida noggrant tillse, att lediga arbetsplatser i främsta rummet kan reserveras för landets egna medborgare och de skandinaver, som enligt det gemensamma nordiska arbetsmarknadsavtalet har möjlighet att flytta över till arbete i Finland utan arbetstillstånd. Det är sålunda nödvändigt, att man i Finland fortfarande upprätthåller systemet med arbetstillstånd för medborgare i andra länder än de nordiska, och sålunda har inga åtgärder kunnat vidtagas för ändring av detta system.

¹ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 814.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringarnas vägnar*:

Den i Sverige år 1961 tillsatta utlänningsutredningen, som har till uppgift att utreda utformningen av utlänningskontrollen jämte därmed sammanhängande frågor, beräknas komma att avge betänkande i ämnet under februari månad innevarande år. Avsikten är att man, när betänkandet framlagts, skall upptaga nordiska överläggningar på grundval av bl. a. utredningsresultatet.

Meddelande
om rekommendation nr 23/1966 angående resandes
rätt till tullfri varuinförsel

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en overenskomst om en fælles minimumsværdigrænse for de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

På grundval av det av en nordisk ämbetsmannakommitté i januari 1966 framlagda betänkandet angående tullfrihetsregler för resande och överläggningar vid det nordiska finansministermötet i Köpenhamn den 17 och 18 februari 1966 har från och med den 1 oktober 1966 nya bestämmelser på området utfärdats i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Dessa berör dock främst tull- och skattefri införsel av spritdrycker och tobaksvaror. De allmänna införselbestämmelserna har icke ändrats i förhållande till vad som gällde före den 1 oktober 1966. Dessa bestämmelser är i Danmark, Norge och Sverige — med vissa smärre undantag — ensartade, medan de finska reglerna är mera restriktiva. Fullständig harmonisering av bestämmelserna synes för närvarande icke kunna uppnås.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist meddelelse til 15. session om rek. nr. 23/1966 om rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer, afgivet af Sveriges regering på samtlige regeringers vegne. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark deltaget i udvalgets behandling af sagen.

Af meddelelsen fremgår, at der fra 1. oktober 1966 i Danmark, Finland, Norge og Sverige er indført nye bestemmelser vedrørende de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer. Ændringerne i de nye bestemmelser i forhold til de tidligere angår først og fremmest adgangen til told- og afgiftsfrit at indføre vin, spiritus og tobaksvarer som rejsegods, hvilket spørgsmål er taget op til selvstændig behandling i Nordisk Råds rek. nr. 24/1966. For så vidt angår indførsel af andre varer er der ikke sket ændringer pr. 1. oktober 1966; disse bestemmelser er — med visse mindre undtagelser — ens i Danmark, Norge og Sverige, medens reglerne i Finland er mere restriktive. Ifølge meddelelsen synes det ikke for tiden muligt at opnå en fuldstændig harmonisering af bestemmelserne.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Tuure Salo

Jón Skaftason

Formand

Gösta Skoglund

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
2. at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
3. at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd inden nye regler sættes i kraft.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 31 januari 1967 å samtliga regeringars vägnar:

Vid de nordiska finansministrarnas möte i Köpenhamn i slutet av februari 1966 enades man i princip om att Norge, Sverige och Finland i fråga om resenärs införsel av sprit och tobak skulle börja tillämpa den s. k. 24-timmarsregeln medan Danmark meddelade, att det icke kunde förenas sig om detta beslut utan även i fortsättningen skulle tillämpa den s. k. tredygnsregeln. För Sveriges del fordrades dock att frågan förelades riksdagen. Omedelbart efter mötet hölls med Nordiska rådets trafikutskott ett gemensamt sammanträde, vid vilket resultatet av överläggningen bragtes till Nordiska rådets kännedom.

Enligt ovanstående införde Norge, Sverige och Finland enhetliga bestämmelser för resenärs tullfria införsel av sprit och tobak från den 1 oktober 1966 sålunda, att i utlandet bosatt resenär eller i landet bosatt resenär, som återvänder till hemlandet efter att ha vistats utomlands minst 24 timmar, får till landet tullfritt införa 2 liter maldrycker, 1 liter vin

och 3/4 liter andra alkoholdrycker samt 200 cigaretter eller 250 g andra tobaksvaror. I Norge och Sverige kan resenär i stället för 1 liter vin och 3/4 liter andra alkoholdrycker alternativt införa 2 liter vin. I Sverige och Finland tillämpas 24-timmarsregeln icke på i landet bosatt flygresenär, men i Norge gäller sagda gräns även för sådan. Utanför Europa bosatt resenär får dock införa 2 liter vin eller andra alkoholdrycker samt högst 400 cigaretter eller 500 g andra tobaksvaror. Danmark tillämpar motsvarande bestämmelser förutom att som minimigräns för i landet bosatt resenär gäller 3 dygns vistelse i utlandet. I Island får en resenär till landet tullfritt införa 3/4 liter starka alkoholdrycker och 1 liter vin samt 200 cigaretter eller 250 g tobaksvaror.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 10 september 1966:

En viser til brev fra Nordisk Råd, presidiet, til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige av 1. mars 1966 og sender til underretning over eksemplarer av »Bestemmelser om tollfrihet for reiseutstyr og reisegods» som i dag er sendt redaktøren av Norsk Lovtidend til kunnngjøring. En legger videre ved eksemplarer av den pressemelding som Finansdepartementet har sendt ut i sakens anledning¹. De nye bestemmelser vil tre i kraft fra 1. oktober 1966.

Som det vil ses har Finansdepartementet funnet det nødvendig å innføre en begrensning i adgangen til å foreta toll- og avgiftsfri innførsel av alkoholholdige drikkevarer og tobakkvarer når det gjelder reisende med bopel i Norge. I samsvar med Nordisk Råds subsidiære forslag har man ikke krevet lengre opphold utenfor hjemlandet enn minst 24 timer.

Ellers er aldersgrensen for toll- og avgiftsfri innførsel av alkoholholdige drikkevarer hevet slik som Nordisk Råd har ytret ønske om. En har også fulgt Nordisk Råds forslag om at den reisende kan »konvertere» det tollfrie brennevin til vin.

Videre skal en opplyse at man fra norsk side har gitt Scandinavian Airlines System tilsagn om salg av alkoholholdige drikkevarer og tobakkvarer fra »tax-free shops» også til nordiske reisende på vilkår av at salget i flyene opphører.

¹ *Her ej trykta*

BILAGA 1

Nordisk informationstjänst för alkohollagstiftning*Nya bestämmelser om resandes tullfria införel av alkoholdrycker i Danmark och Finland, m. m.*

— — — har redogjorts för de nya reglerna om resandes rätt att tullfritt införa alkoholdrycker till Sverige och Norge. Bestämmelserna gällde från den 1 oktober 1966. Från samma tid gäller nya regler även i Danmark och Finland [*se Bihang 1—2*]. Som synes är det i stort sett fråga om en samordning av de nordiska reglerna.

Den största avvikelser förekommer i Danmark, där man kräver 3 dygns utlandsvistelse för att en dansk skall få införa alkoholdrycker tullfritt. Motsvarande tidrymd är i de andra länderna 1 dygn. Danmark upprätthåller dessutom en 1-dygnsregel vid utlännings besök i landet. I Danmark gäller ingen 21-årsgräns för resande som vill införa alkoholdrycker. Någon möjlighet att som i de andra länderna ersätta 3/4 liter spritdrycker och 1 liter vin med 2 liter vin finns inte. Danmark har särskilda, stränga regler för viss kustbåtstrafik med Tyskland.

I Finland har man ingen motsvarighet till de korta rutten som finns mellan de övriga länderna. 21-årsgränsen gäller i Finland — liksom i Norge — även för utomeuropeiska resande.

Begränsningen av de införda spritdryckernas alkoholhalt till 60 volymprocent gäller ej i Danmark och Finland.

Bestämmelser om schablontull för överskjutande kvantiteter utöver de tullfria saknas både i Danmark och Finland.

Det kan slutligen nämnas att Danmarks spritmonopolbolag — Aktieselskabet De danske Spritfabrikker — från den 1 januari 1967 har höjt partipriserna på de av bolaget tillverkade spritdryckerna. För Aalborg Taffel Akvavit, det mest sålda märket, har parti-priset höjts med 55 öre till 33,70 Dkr per helbutelj om 72 cl.

Från samma dag har bolaget vidare, i samråd med myndigheterna, tills vidare underlåtit att fastställa vägledande detaljpriser för sina varor. Anledningen är att många detaljhandlare efterhand har sålt spritdryckerna till priser som är lägre än de vägledande detaljpriserna.

Stockholm, Köbenhavn och Helsingfors den 21 februari 1967

Arne Hillbo

Jørgen Madsen

Junno Pekkala

BIHANG 1

Resandes rätt att tullfritt införa alkoholdrycker till Danmark från 1/10 1966

Resandekategori	Sprit- drycker	Vin	Öl
1 Resande i allmänhet			
11 Resande bosatt i utomeuropeiskt land, som ej avses under 13	2		2
12 Resande bosatt i Europa, som ej avses under 13	3/4	1	2
13 Resande bosatt i utlandet, som ej ämnar uppehålla sig i Danmark i 24 timmar och ej är på genomresa till annat land, samt resande bosatt i Danmark, om uppehållet i utlandet omedelbart före inresan har varit mindre än 3 fulla dygn	— ¹	— ¹	— ¹
2 Resande i viss korttrafik ²	— ³	— ³	— ³
3 Resande i viss kusttrafik ⁴	—	—	—

Noter:

¹ Om dryckerna har beskattats i Finland, Norge eller Sverige, får införsel ske enligt 11 och 12.

² Gäller främst Öresundstrafiken.

³ Om dryckerna har anskaffats annorstädes än ombord på transportmedlet, får införsel ske enligt 11, 12 och 13.

⁴ Resande som inreser med lustfartyg eller skeppsrutter till platser i Tønder, Kruså, Gråsten, Åbenrå och Sønderborg tulldistrikt från platser i Tyskland norr om Husum eller Eckernförde bukt.

BIHANG 2

Resandes rätt att tullfritt införa alkoholdrycker till Finland från 1/10 1966

Resandekategori ¹	Sprit- drycker Volymliter	Vin	Malt- drycker
11 Resande bosatt i utomeuropeiskt land	2		2
12 Resande bosatt i annat europeiskt land än Finland	Alt. { 3/4 — }	1 2 }	2
13 Resande bosatt i Finland			
131 Om resanden anländer med flyg eller utlandsresan vara mer än 24 timmar	Alt. { 3/4 — }	1 2 }	2
132 I andra fall	— ²	— ²	— ²

Noter:

¹ I alla grupper gäller som villkor för införsel att resanden kan antas ha fyllt 21 år.

² Om dryckerna har beskattats i annat land, får införsel ske enligt 131.

*BILAGA 2***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i de nordiska länderna angående tull- och avgiftsfri införsel av sprit och tobak**

Ved rekommandation nr. 24/1966 om ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til told- og afgiftsfri indførsel af spiritus og tobak henstillede Nordisk Råd til regeringerne bl. a. at forelægge spørgsmålet for rådet, inden nye regler sættes i kraft.

Da det måtte forventes, at en sådan forelæggelse ikke kunne opsættes til rådets 15. session i 1967, besluttede præsidiet, som i følge arbejdsordningens § 22 varetager rådets løbende forretninger mellem sessionerne, på et møde den 2. februar 1966 at overdrage til rådets trafikudvalg på rådets vegne at drøfte spørgsmålet med finansministrene.

En drøftelse mellem finansministrene i Danmark, Island, Norge og Sverige og repræsentanter for finansministeren i Finland på den ene side og Nordisk Råds trafikudvalg på den anden side har fundet sted på udvalgets møde i København den 18. februar 1966, og præsidiet skal efter modtagelsen af en redegørelse fra trafikudvalget vedrørende drøftelserne og udvalgets overvejelser herved på Nordisk Råds vegne udtale følgende:

*A. Vedrørende de tilladte mængder**1. Hovedreglen*

Det blev på mødet oplyst, at finansministrene var enige om, at rejsegodsbestemmelserne i de nordiske lande burde være ensartede, og om, at man ved fastsættelse af de fremtidige regler ville følge embedsmandsudvalgets forslag i betænkningen TOLDFRIHEDSREGLERNE FOR REJSENDE, hvorefter rejsende med bopæl i indrejselandet som hovedregel må medføre de samme mængder spiritus, vin, øl og tobaksvarer som rejsende bosat i andre europæiske lande. Fra Nordisk Råds side finder man forslaget om en sådan hovedregel tilfredsstillende. Man kunne dog ønske, at der skabes en lidt større valgfrihed for rejsende, derved at det tilladte kvantum spiritus tillades konverteret til det samme kvantum vin. En sådan valgfrihed vil betyde, at der i nogle tilfælde tilstås en mindre told- og afgiftsfrihed end ellers.

Man anser det for vigtigt at opretholde det princip at anvende de samme regler på rejsende, som benytter forskellige trafikmidler, det vil sige uanset om de rejsende ankommer til lands, ad søvejen eller gennem luften.

2. Begrænsninger i forhold til hovedreglen

a. Regler vedrørende internordisk trafik

(Det forudsættes, at beskatningen af alkoholholdige drikkevarer og tobaksvarer er nogenlunde lige høj i samtlige nordiske lande.)

Nordisk Råd er af den opfattelse, at en begrænsning i forhold til hovedreglen i de rejsendes adgang til at indføre ubeskattede varer i nogle tilfælde er uomgængelig nødvendig for at undgå misbrug. Man er imidlertid endvidere af den opfattelse, at en sådan begrænsning principielt ikke bør ske gennem fastsættelse af regler, hvorefter rejsendes ret til at indføre varer uden erlæggelse af told og afgifter beskæres — idet håndhævelse af sådanne regler nødvendiggør en kontrol, som vil blive vanskelig at gennemføre på de stærkt trafikerede overgangssteder — men gennem indførelse af en ordning, der begrænser de rejsendes mulighed for under rejsen at indkøbe ubeskattede varer på samme måde, som det for tiden sker f.eks. i Øresunds-trafikken.

Herved opnås også, at det bliver unødvendigt at fastsætte særlige regler, hvorefter det tillades rejsende at medbringe varer, som er indkøbt i beskattet stand i et andet nordisk land. Nordisk Råd er nemlig helt enig med embedsmandsudvalget i, at der ikke bør indføres begrænsninger, der rammer allerede beskattede varer.

b. Regler vedrørende trafikken fra ikke-nordiske lande

Dersom beskatningsniveauet for de omhandlede varer i et ikke-nordisk land, som grænser til et nordisk f.eks. Forbundsrepublikken Tyskland i forhold til Danmark, er væsentlig lavere end i Norden, kan det være nødvendigt gennem særregler at begrænse de rejsendes adgang til told- og afgiftsfri indførsel, f.eks. ved at gøre en sådan indførsel belønnet af et udlandsophold af en vis varighed.

B. Afgrænsningen mellem egentlig rejsetrafik og »provianteringsrejser»

Af finansministrenes oplysninger til rådets trafikudvalg på mødet den 18. februar 1966 fremgik, at man overvejede at kræve en vis tids ophold i udlandet som betingelse for, at den rejsende kunne indføre de maximale mængder alkoholholdige drikkevarer og tobaksvarer told- og afgiftsfrit.

Nordisk Råd kan erklære sig indforstået med, at man bør forhindre misbrug af reglerne om told- og afgiftsfri indførsel af spiritus og tobak under rejser, som alene eller hovedsagelig foretages for at indkøbe ubeskattede varer. Efter rådets mening bør den begrænsning, som derfor må indføres, praktiseres på den måde, at proviantering med ubeskattet spiritus og tobak til salg om bord på skibe, som betjener visse ruter, rationeres til en vis

mindre mængde pr. passager, og at der som betingelse for salg om bord foreskrives afstempling af billet. Dette system fungerer så vidt vides gnidningsløst på Øresundsruterne, og der synes ikke at være noget til hinder for at anvende samme system på andre ruter, som kan udvikle sig til »provianteringsruter». Den væsentligste fordel ved en sådan ordning er, at det ikke er påkrævet at indføre nogen særlig toldkontrol med de rejsende ved indreisen i et land. Det undgås, at rejsestrømmen opholdes af toldkontrol ved ankomsten for at forevise beviser for et udlandsophold af en vis varighed. Efter rådets mening er der heller ikke i den internordiske samfærdsel behov for en regel om, at rejsende skal have opholdt sig uden for sit hjemland i et vist tidsrum for at kunne indføre varer told- og afgiftsfrit.

En tidsregel kan imidlertid være anvendelig, for så vidt den kan benyttes som grundlag ved bedømmelsen af på hvilke sejlruiter, det ikke bør tillades at købe de i og for sig til indførsel tilladte maximale mængder i ubeskattet stand. Ved afgrænsningen af de geografiske områder, hvor der bør foreskrives indkøbsbegrænsninger (Kattegat-området, Ålandshavet etc.) synes det at være et hensigtsmæssigt udgangspunkt at undersøge om ruten udfylder et normalt trafikbehov for rejsende, som ønsker at foretage turen frem og tilbage inden for samme døgn. Aftaler om afgrænsningen af områder med begrænsede provianteringsmuligheder kan træffes bilateralt mellem landene. Tilladelse til salg af ubeskattede varer bør således meddeles efter geografiske kriterier.

Rådet er ganske klar over, at det for Danmarks vedkommende kan være påkrævet at have særlige regler for rejsende, som ankommer fra lande uden for Norden. De særlige bestemmelser, som Danmark måtte ønske at indføre i så henseende, bør dog efter rådets opfattelse ikke kunne få indflydelse på de regler, som angår den internordiske rejsetrafik.

Såfremt regeringerne imidlertid uanset rådets ovenfor anførte synspunkter anser en tidsgrænse for nødvendig også i trafikken mellem de nordiske lande, bør der efter rådets opfattelse for denne trafik ikke kræves længere tids ophold uden for hjemlandet end 1 døgn. Man skal i denne forbindelse bl. a. pege på, at en 1-døgns-regel vil bevirke, at kontrolvanskelighederne falder bort såvel for en lang række nordiske skibsruters vedkommende som for største delen af flyvetrafikken.

C. Aldersbetingelser

Det er i de nordiske landes toldfrihedsbestemmelser foreskrevet, at told- og afgiftsfrihed for alkoholholdige drikkevarer og tobaksvarer kun tilstås rejsende over en vis alder. Aldersgrænserne er imidlertid forskellige fra land til land, og da det er rådet bekendt, at de forskellige aldersgrænser har medført vanskeligheder, skal man foreslå regeringerne, at der i de nye bestemmelser også fastsættes ensartede aldersgrænser. Man kan bl. a. pege

på muligheden af at forhøje de i Danmark og Norge gældende lave aldersgrænser for adgangen til at indføre drikkevarer.

D. Salg af ubeskattede varer i flyvetrafikken

Nordisk Råd vil for så vidt angår flyvetrafikken fremholde hensigtsmæssigheden af, at der indføres regler, som tillader salg af ubeskattede varer i »tax-free shops» i lufthavnene også til passagerer, der rejser mellem de nordiske lande. Salget om bord på maskinerne, som er generende for passagererne, skulle samtidig afskaffes.

Præsidiets skal i øvrigt henvise til vedlagte i rådssekretariatene udarbejdede promemoria vedrørende de omhandlede spørgsmål [*se Bihangstillägg*].

Man skal endelig fra rådets side anmode regeringerne om, såfremt det ved udarbejdelsen af de nye toldfrihedsbestemmelser ikke skulle være muligt at imødekomme rådets ønsker, således som de fremgår af det ovenstående, eller såfremt der måtte opstå helt nye problemer, som ikke blev drøftet på mødet den 18. februar 1966, at underrette rådet herom, inden nye bestemmelser sættes i kraft.

København, den 11. marts 1966

For Nordisk Råds præsidium

Harald Nielsen

BIHANG

Redegørelse til Nordisk Råds præsidium angående udvalgets drøftelser med de nordiske landes finansministre af spørgsmålet om rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak

I overensstemmelse med trafikudvalgets forslag i betænkning af 31. januar 1966 i anledning af sag A 91, medlemsforslag om toldfri indførsel af spiritus og tobak, vedtog Nordisk Råd den 1. februar 1966 følgende rekommandation (rek. nr. 24/1966):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
2. at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
3. at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd inden nye regler sættes i kraft.

Da Nordisk Råd således har henstillet til regeringerne at forelægge spørgsmålet om toldfri indførsel af spiritus og tobak som rejsegods for rådet, inden nye regler sættes i kraft, jfr. rekommandationens punkt 3, og da det må forventes, at nye regler vil blive sat i kraft inden næste rads-session, har præsidiet på et møde den 2. februar 1966 besluttet at overdrage til trafikudvalget på rådets vegne at drøfte spørgsmålet med finansministrene.

Da finansministrene skulle afholde møde i København den 17.—18. februar 1966, hvor bl. a. rejsegodsbestemmelserne skulle behandles, indkaldte trafikudvalget også til et møde i København den 18. februar 1966 og indbød ministrene til at deltage i udvalgets møde for at drøfte det omhandlede spørgsmål.

Finansministrene akcepterede indbydelsen, og en fælles drøftelse har fundet sted den 18. februar 1966 om eftermiddagen. Da ministrenes overvejelser endnu ikke var afsluttet, fandt drøftelserne sted på grundlag af betænkningen »*Toldfrihedsreglerne for rejsende*», der i januar 1966 blev afgivet af det af finansministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige i foråret 1965 nedsatte embedsmandsudvalg.

Det oplystes, at ministrene kunne tiltræde de synspunkter Nordisk Råds rek. nr. 24/1966 gav udtryk for. Ministrene var enige for så vidt angår de af embedsmandsudvalget foreslåede mængder alkoholholdige drikkevarer og tobaksvarer, der skulle tillades medbragt frit af de rejsende, og var også enige om, at der måtte foreskrives en tidsfrist som betingelse for at rejsende kunne indføre de maximale mængder i deres hjemland. Der var derimod ikke mellem ministrene opnået enighed om længden af denne tidsfrist. Fra finsk og svensk side kunne en 1-døgns-regel akcepteres. Spørgsmålet har været drøftet i den norske regering, som ikke kunne gå ind for en 3-døgns-regel, men muligvis for en 1-døgns-regel. Danmarks stilling er uafklaret på grund af forholdene ved landgrænsen til Tyskland, men den danske finansminister ville ikke udelukke, at en 1-døgns-regel kunne klare problemerne. Længden af en tidsfrist inden for den nævnte størrelsesorden er uden betydning for Islands vedkommende. Ministrene var enige om, at salget om bord på de nordiske flyveruter af ubeskattede varer til ilandbringning burde ophøre og erstattes af slag fra »tax-free shops» i lufthavnene.

Udvalget fremhævede over for ministrene, at de regler, som indtil den 1. januar 1965 var fælles i alle landene, og som endnu er gældende — bortset fra de danske og finske undtagelsesbestemmelser, der ønskes afskaffet — må anses for tilfredsstillende. Udvalget kunne anerkende, at Danmark havde særlige problemer ved sin sydgrænse, og at der derfor indførtes særlige restriktioner for den sydfra kommende trafik. Udvalget, som anser det for sin hovedopgave at medvirke til at skabe ensartede, enkle og liberale regler i den nordiske trafik, fandt det her berettiget at indføre visse restriktioner for at undgå misbrug (provianteringsrejser). Efter udvalgets

opfattelse vil foreskrivelse af tidsfrister let kunne medføre vanskeligheder ved dokumentation af rejsens varighed, medens et »koncessionssystem», hvorved der fastsættes regler for proviantering med ubeskattede varer for de forskellige ruter efter geografiske kriterier, vil give den mest gnidningsfri grænsepassage. Man så derfor gerne foretaget en undersøgelse af mulighederne for at indføre et sådant system.

Trafikudvalget erklærede imidlertid over for finansministrene, at en tidsgrænse, hvis en sådan måtte anses nødvendig, efter udvalgets opfattelse ikke måtte overstige 1 døgn, idet man påpegede, at spørgsmålet om kontrol med udrejsens varighed ved en 1-døgns-regel i praksis ville falde bort for mange ruters vedkommende.

Der er i trafikudvalget enighed om, at salget af ubeskattede drikkevarer og tobaksvarer til flyvepassagerer med fordel kan flyttes fra maskinerne til »tax-free shops» i lufthavnene. Dette bør i hvert fald finde sted for de selskabers vedkommende, som driver sådanne »tax-free shops».

Udvalget finder, at spørgsmålet om salg af ubeskattede varer på kortere skibsrunder bør afgøres ved bilaterale aftaler. Tilladelse til salg af ubeskattede varer bør som hovedregel meddeles efter rent geografiske kriterier, men for korte ruter vil der i visse tilfælde også kunne tages hensyn til det reelle trafikbehov, som den pågældende rute dækker, og til rejsetidens længde. Det bør for disse korte ruters vedkommende overvejes om rejsende, som kan dokumentere, at de har været borte mere end 1 døgn, skal have adgang til køb af ubeskattede varer.

Det er i de gældende toldfrihedsbestemmelser foreskrevet, at told- og afgiftsfrihed for alkoholholdige drikkevarer og tobaksvarer kun tilstås rejsende over en vis alder. Aldersgrænserne er imidlertid forskellige fra land til land, og da det er trafikudvalget bekendt, at de forskellige aldersgrænser har medført vanskeligheder, har man foreslået finansministrene ved fastsættelse af nye bestemmelser også at foreskrive ensartede aldersgrænser. Udvalget så navnlig med sympati på tanken om at forhøje de i Danmark og Norge gældende lave aldersgrænser for adgangen til at indføre drikkevarer.

Et udkast til en eventuel skrivelse fra præsidiat til regeringerne vedlægges.

København, den 18. februar 1966

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Raino Hallberg

Sven Hammarberg

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Birger Lundström

Formand

Veikko Savola

København i marts 1966

Svend Horn

PM angående resandes rätt till skattefri införsel av sprit och tobak till nordiskt land

1. Resande kan inkomma till nordiskt land över gränserna tre vägar, över landgräns, över sjögräns och via luften. Resande kan vidare anlända från annat nordiskt land eller från utomnordiskt land. Önskvärt är — till undvikande av en besvärande tullkontroll som i distrikt där resetrafiken är stor icke kan upprätthållas annat än som stickprovskontroll — att reglerna är i mest möjliga enhetliga och att — de i den mån olikheter är nödvändiga — dessa kan upprätthållas genom andra medel än genom kontroll av de resande.

2. Som huvudregel bör upprätthållas att resande bosatt i nordiskt land vid inresa till nordiskt land — hemlandet eller annat land — har rätt medföra 3/4 liter sprit, 1 liter vin, 2 liter öl och högst 200 cigaretter eller 250 gram andra tobaksvaror.

Vad gäller resande inkommande från utomnordiskt land över landgräns (t. ex. över Danmarks sydgräns eller via Boris Gleb i Norge) bör särregler kunna meddelas, likaså för resande som ankommer sjövägen direkt från utomnordiskt land, t. ex. från Förbundsrepubliken Tyskland). I dessa fall synes krav på en viss tids utlandsvistelse vara det naturligaste villkoret att uppställa.

3. Vad gäller den inomnordiska trafiken förefaller problem uppkomma endast vad gäller trafiken över sjögräns. Dessa synes enklast kunna lösas genom bilaterala överenskommelser om provianteringen av berörda fartyg med skattefria varor avsedda för försäljning ombord samt om stränga regler för vad varje resande har rätt att inköpa ombord under resa (kontroll genom avstämpling av biljetter). Detta system tillämpas i Öresunds-trafiken där resandes möjlighet till inköp av obeskattade varor begränsats till den låga kvantiteten av 20 cigaretter per resa. Om detta system kan upprätthållas i Öresundstrafiken, bör det kunna tillämpas även på andra leder.

Det här förordade systemet förutsätter att de berörda staterna överenskommer om att fartyg som bedriver passagerartrafik inom ett visst geografiskt område för försäljning ombord endast får proviantera vissa bestämda kvantiteter vilka får redovisas skilt från de kvantiteter som provianteras för förtäring ombord. Ransoneras på detta sätt försäljningen ombord för ilandförening på ett tillfredsställande sätt, kan kontrollen av de resande vid inresan göras tämligen summarisk.

Det är anledning att antaga att de trafikerande rederierna i eget intresse kommer att vara villiga att underkasta sig dessa regler. Skulle det visa sig

att något rederi söker kringgå reglerna genom extra proviantering från land utanför Norden, torde systemet tagas under omprövning och ev. skärpas.

4. De geografiska områden, som beröras av provianteringsöverenskommelser av detta slag torde vara följande:

1. Oslofjorden.
2. Kattegatt och Skagerack.
3. Öresund med angränsande vatten.
4. Bornholm—Skåne.
5. Åland—Sverige.
6. Norra delen av Bottenviken.

Inom samtliga dessa områden torde vara möjligt att få till stånd regler, som avpassar de kvantiteter, som tillåtes för försäljning ombord, efter de inom området förefintliga och tänkbara rutternas karaktär av att fullgöra huvudsakligen nyttotrafik och av att vara s. k. provianteringsrutter.

Ländernas tullagstiftning torde innehålla regler som möjliggör för dem att ingå dylika provianteringsöverenskommelser.

Stockholm den 26 februari 1966

BILAGA 3

Skrivelse från Danmarks finansministerium till Nordiska rådet angående tull- och avgiftsfri införsel av sprit och tobak

Nordisk Råds præsidium har den 11. marts 1966 afgivet en udtalelse til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om den told- og afgiftsfrihed for spiritus, vin, øl og tobaksvarer, der bør indrømmes rejsende bosat i disse lande, når de indrejser til det land, hvor de har bopæl.

I denne anledning skal man meddele, at det er oplyst, at der i Norge og Sverige ikke påtænkes gennemført ændringer i de i disse land gældende bestemmelser om rejsendes told- og afgiftsfrihed for de nævnte varer før 1. oktober 1966. Da visse af de ændringer, der har været påtænkt i de danske bestemmelser om rejsendes told- og afgiftsfrihed (nemlig ændringer i bestemmelserne om mellemlange ruter og om varer beskattet i et andet nordisk land), bør koordineres med tilsvarende ændringer i de i Norge og Sverige gældende bestemmelser, vil der heller ikke blive gennemført ændringer i de gældende danske bestemmelser før 1. oktober 1966, og man vil i mellemtiden overveje muligheden for yderligere ændringer i de gældende danske bestemmelser.

Henry Grünbaum

Ib Lund

*BILAGA 4***Skrivelse från Finans- og tolldepartementet i Norge till Nordiska rådet
angående resenärers tullfria införsel av sprit och tobak**

En viser til brev fra Nordisk Råd, Presidiet, til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige av 11. mars 1966 og sender til underretning over et antall eksemplarer av »Bestemmelser om tollfrihet for resieutstyr og reisegods» som i dag er sendt redaktøren av Norsk Lovtidend til kunngjøring. En legger videre ved en del eksemplarer av den pressemelding som Finansdepartementet har sendt ut i sakens anledning. De nye bestemmelser vil tre i kraft fra 1. oktober 1966.

Som det vil ses har Finansdepartementet funnet det nødvendig å innføre en begrensning i adgangen til å foreta toll- og avgiftsfri innførsel av alkoholholdige drikkevarer og tobakkvarer når det gjelder reisende med bopel i Norge. I samsvar med Nordisk Råds subsidiære forslag har man ikke krevet lenger opphold utenfor hjemlandet enn minst 25 timer.

Ellers er aldersgrensen for toll- og avgiftsfri innførsel av alkoholholdige drikkevarer hevet slik som Nordisk Råd har ytret ønske om. En har også fulgt Nordisk Råds forslag om at den reisende kan »konvertere» det tollfrie brennevin til vin.

Videre skal en opplyse at man fra norsk side har gitt Scandinavian Airlines System tilsagn om salg av alkoholholdige drikkevarer og tobakkvarer fra »tax-free shops» også til nordiske reisende på vilkår av at salget i flyene opphører.

Oslo, 10. september 1966

*BILAGA 5***Betänkande av Nordiska rådets trafikskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 15. session om rek. nr. 24/1966 om ensartede bestemmelser med hensyn til told- og avgiftsfri indførsel af vin, spiritus og tobaksvarer, afgivet af Finlands og Norges regeringer. Minister for offentlige arbejder Svend Horn og statsråd Håkon Kyllingmark har deltaget i udvalgets behandling af sagen.

Af meddelelserne fremgår, at nye bestemmelser om de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer, herunder vin, spiritus og tobaksvarer, trådte i kraft den 1. oktober 1966 i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Med hensyn til de kvantiteter, som de rejsende kan medføre, er der givet næsten ensartede regler, men betingelserne, som de rejsende skal opfylde for at medføre de fastsatte (maksimale) kvantiteter, er forskellige fra land til land. I Finland, Norge og Sverige skal rejsende med bopæl i indrejselandet have været ude af landet i mindst 24 timer, dog at 24-timers reglen i Finland og Sverige ikke gælder for rejsende, som ankommer med flyvemaskine. I Danmark gælder en 3-døgns regel for rejsende med bopæl i landet. I Danmark gælder desuden den regel, at rejsende med bopæl i udlandet, som ikke er på gennemrejse, skal opholde sig i landet i mindst 24 timer for at kunne medtage det maksimale kvantum vin, spiritus og tobaksvarer told- og afgiftsfrit.

Det er oplyst, at i Island er nye rejsegodsbestemmelser trådt i kraft den 1. marts 1966. Ifølge disse bestemmelser kan de rejsende told- og afgiftsfrit indføre lignende mængder vin, spiritus og tobaksvarer, som tillades indført i de øvrige nordiske lande, men indførsel af stærkt øl kan ikke finde sted. I Island har man på grund af landets geografiske beliggenhed ikke fundet behov for at fastsætte regler om en vis tids fravær fra landet som betingelse for at indføre det maksimalt tilladte kvantum varer.

Trafikudvalget udtrykte i sin betænkning af 31. januar 1966 om sag A 91 ang. toldfri indførsel af spiritus og tobak, der førte til vedtagelse af rek. nr. 24/1966, ønske om, at spørgsmålet om tilvejebringelse af ensartede og liberale regler for den egentlige rejsetrafik, måtte blive forelagt Nordisk Råd, således at der kunne blive mulighed for en drøftelse mellem finansministrene og repræsentanter for rådet, inden nye regler sættes i kraft. På grundlag af betænkningen »Toldfrihedsreglerne for rejsende«, der i januar 1966 var blevet afgivet af det af finansministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige i foråret 1965 nedsatte embedsmandsudvalg, fandt herefter en drøftelse sted på et møde i København den 18. februar 1966 mellem finansministrene og trafikudvalget, som repræsenterede rådet. Efter mødet afgav udvalget en redegørelse for drøftelserne til Nordisk Råds præsidium, som i en skrivelse af 11. marts 1966 til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige gav udtryk for rådets synspunkter med hensyn til A. de mængder vin, spiritus, øl og tobaksvarer, der som hovedregel burde tillades indført told- og afgiftsfrit, B. de undtagelser, der kunne gøres fra hovedreglen i de tilfælde, hvor det ikke drejer sig om egentlig rejsetrafik, men om såkaldte provianteringsrejser, C. aldersbetingelser og D. salg af ubeskattede varer i flyvetrafikken.

Ved de nye rejsegodsbestemmelser, som trådte i kraft den 1. oktober 1966 blev Nordisk Råds forslag fulgt for så vidt angår varer, der er købt i et andet nordisk land i beskattet stand, idet 24-timers reglen, henholdsvis 3-

døgnns reglen, ikke skal finde anvendelse på disse varer, delvis for så vidt angår fastsættelse af ensartede aldersgrænser, idet Norge har foretaget en forhøjelse af sin relativt lave aldersgrænse, som betingelse for at indføre drikkevarer, samt for så vidt angår salg af ubeskattede varer i flyvetrafikken i »taxfree shops« i lufthavnene også til passagerer, der rejser mellem de nordiske lande (bortset fra rejser til og fra Finland). Endelig har alle landene — bortset fra Danmark og Island — fulgt rådets henstilling om at lade rejsende, som ikke ønsker at medtage den tilladte mængde spiritus på 3/4 l, i stedet at medtage yderligere 1 l vin.

De af Nordisk Råd foreslåede ensartede enkle og liberale regler er imidlertid ikke opnået ved de nye rejsegodsbestemmelser, som blev indført pr. 1. marts 1966 i Island og pr. 1. oktober 1966 i de øvrige lande, idet kun to lande, Finland og Sverige, har ensartede krav vedrørende rejsetidens længde. Spørgsmålet blev derfor taget op til fornyet drøftelse på mødet den 30. november og 1. december 1966 mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium. Statsministrene meddelte på mødet, at de agter at anmode deres finansministre om i samarbejde med Nordisk Råds trafikudvalg at underkaste reglerne om toldfri indførsel af spiritus og tobak en fornyet overvejelse. Trafikudvalget vil være rede til på rådets vegne at deltage i en sådan overvejelse med henblik på en fuldstændig gennemførelse af rek. nr. 24/1966.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Helsingfors, den 4. april 1967

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Mikko Laaksonen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Kai Lindberg

Birger Lundström

Tuure Salo

Jón Skaftason

Formand

Gösta Skoglund

Meddelande

om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter på grundval av föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 20 januari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Indenrigsministeriet har den 24. maj 1966 forelagt det tidligere udarbejdede udkast til en overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om fællesnordisk arbejdsmarked for farmaceuter med ganske enkelte fra svensk side foreslåede redaktionelle ændringer, for de øvrige nordiske landes respektive ministerier, der alle har tiltrådt, at der nu indgås en overenskomst på dette grundlag.

Så snart spørgsmålet om overenskomstens gyldighed på Færøerne og Grønland er afklaret, vil overenskomstudkastet ved det danske Udenrigsministeriums foranstaltning blive forelagt for regeringerne med henblik på ratifikation.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbeite

(Överlämnade av Danmarks, Islands och Sveriges regeringar)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene å klarlegge snarest — under hensyntagen til bestrebelsene for å nå fram til et europeisk marked omfattende flest mulig av de europeiske land — forutsetningene for en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid vedrørende det ytre tollniva, jordbruks- og fiskeripolitikken, næringslovgivningen, kapitaltilførslene og handelspolitikken, samt å klarlegge om denne utbygging av samarbeidet kan skje på en slik måte at fordeler og ulemper balanserer for hvert enkelt land. Herunder skal man bl. a.

1. søke etablert en prosedyre, som sikrer hurtig og grundig undersøkelse av de konkrete saker et nordisk land måtte reise i anledning av vanskeligheter som kan oppstå på grunn av forvridning av handelen, som skyldes forskjell i de nordiske lands tollsatser overfor tredjeland,

2. iverksette en undersøkelse av mulighetene for — særlig under hensyntagen til de nordiske lands suppleringsbehov — å gjennomføre foranstaltninger til en økning av den nordiske handelen med landbruksvarer, (inkludert frukt, grønnsaker, og bearbejdede produkter) på grunnlag av multilaterale eller bilaterale avtaler, samt iverksette en undersøkelse av mulighetene for et nordisk samarbeid om eksport av landbruksvarer til tredjeland,

3. undersøke mulighetene for gjennom multilaterale eller bilaterale avtaler mellom de nordiske land å gjennomføre en ytterligere liberalisering av handelen med fisk,

4. gjennomføre en undersøkelse av mulighetene for å ta skritt til å etablere mer like konkurransevilkår for de nordiske lands industrier på de områder hvor det måtte være behov for å supplere det pågående EFTA-samarbeid.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 2 februar 1967:

Vedrørende arbejdet med denne rekommendation henvises til den beretning, som afgives af den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde [se C 5].

I s l a n d s r e g e r i n g (Vidskiptamálaráðuneytið) meddelar den 12 januar 1967:

I rekommendationen foreslår Nordisk Råd, at regeringerne undersøger

mulighederne for et nærmere økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande på det område, som EFTA samarbejdet ikke omfatter. Det er dog klart, at omtalte samarbejde baseres på det grundlag, der i EFTA er opstået mellem de nordiske lande. Deltagelse i EFTA synes, som sagerne nu står, at være en betingelse for deltagelse i det økonomiske samarbejde, hvorom rekommandationen drejer sig.

Som bekendt er Island ikke blevet medlem af EFTA, og ministeriet anser det derfor ikke for rigtigt på det nuværende tidspunkt at tage stilling til ideen om et nærmere økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande, som den fremkommer i rekommandationen.

Sve r i g e s r e g e r i n g (jordbruksdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

I detta ärende hänvisas till meddelande från handelsdepartementet [se C 5].

BILAGA 1**A. Fråga vid Nordiska rådets 15:e session om framtida nordiskt jordbrukspolitiskt samarbete¹**

Till Danmarks regering

Är den danska regeringen beredd att för sin del medverka till att de nordiska länderna i EFTA och inom en eventuell framtida europeisk stormarknad ges möjligheter att konkurrera på lika villkor vad gäller produktion och handel med jordbruksprodukter?

Stockholm den 4 mars 1967

Sven Sundin

B. Skriftligt svar från handelsminister Dahlgaard, Danmark

Med hänvisning hertil skal jeg oplyse, at det er den danske regerings politik, at der i så vid udstrækning som muligt bør skabes adgang på lige vilkår for salg af landbrugsvarer til EFTA-lande til priser, der giver en rimelig betaling til effektive producenter, og man er imod restriktioner for import af landbrugsvarer og subsidiering af produktionen og eksporten af sådanne varer, der modvirker dette.

Den danske regerings politik i et eventuelt europæisk stormarked vil bl. a. bero på, hvilket stormarked, der bliver tale om, men den danske regering vil være indstillet på så frie vilkår som muligt for produktion og handel med landbrugsvarer.

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget (A¹ 139/e), berättelsen (C 5/e) och meddelandena om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete**

(Se Sak A 139/e: Bilaga 2)

¹ Svar, se s. 98.

Meddelanden

om rekommendation nr 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indpasse planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresunds-området i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rekommendation nr. 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) skal for så vidt angår denne rekommendation henvide til ministeriets meddelelse af 3. februar 1967 i sagen vedrørende rekommendation nr. 34/1965.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 8 februari 1967:

I överensstämmelse med det år 1965 träffade avtalet om att ersätta Bulltofta med en ny flygplats för Malmöregionen har under år 1966 grundundersökningar m. m. utförts genom luftfartsverkets försorg. Den närmare undersökningen av de flygtekniska frågorna har fullföljts inom den gemensamma svensk-danska expertgruppen för flygtekniska samordningsfrågor, den s. k. SVEDA-gruppen. Resultaten av utförda undersökningar och studier m. m. torde komma att läggas fram under våren 1967. I fråga om den flygtekniska samordningen hänvisas även till vad som anförts av departementet rörande rek. nr 34/1965.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget (Sak A 143 T/t) och meddelandena om rekommendationerna nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen, 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen, 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse och 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen

(Se Sak A 143 T/t: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. snarast möjligt och senast den 1 januari 1967 höja den nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor och
2. i skyndsam ordning och i samråd med Nordiska rådet utarbeta en permanent förvaltningsordning för fonden.

D a n m a r k s regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 19 februari 1967 å *samtliga regeringars vägnar*:

Traktaten mellem de 5 nordiske lande om Nordisk Kulturfond blev underskrevet i Köbenhavn den 3. oktober 1966 af befuldmægtigede underskriverere fra de nordiske lande. (Traktatteksten følger nærværende meddelelse i Bilaga 1.)

Fonden blev anbefalet af Nordisk Råd i 1965, rekommendation nr. 28/65. Som en midlertidig ordning gennemførtes allerede med virkning for kalenderåret 1966 en uddeling af et fondsbeløb på kr. 600 000.

Blandt de formål, som opnåede støtte af denne bevilling, kan eksempelvis nævnes: en nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst, et nordisk seminar for matematikere, et nordisk forskningssamarbejde om undervisningen af handicappede.

Den endelige bestyrelse for den Nordiske Kulturfond holdt sit konstituerende sammentræde i dagene 8.—9. februar d. år i Gøteborg.

Bestyrelsen har følgende sammensætning:

Nordisk Råds repræsentanter: (1. medlemmer — 2. suppleanter):

Danmark

1. Folketingets formand, fhv. minister Julius Bomholt
2. Folketingsmand Poul Hartling

Finland

1. Fhv. statsminister V. J. Sukselainen
2. Riksdagsman Georg Backlund

Island

1. Altingsmand, professor Ólafur Björnsson
2. Altingsmand Benedikt Gröndal

Norge

1. Stortingsrepresentant Håkon Johnsen
2. Stortingsrepresentant Berte Rognerud

Sverige

1. Riksdagsledamot Ingrid Segerstedt Wiberg
2. Riksdagsledamot Dagmar Ranmark

Regeringsrepræsentanterne:

Danmark

1. Kontorchef W. Weineke
2. Fuldmægtig J. Harder Rasmussen

Finland

1. Afdelingschef Kalervo Siikkala
2. Kultursekretærene Kalevi Sorsa

Island

1. Departementschef Birgir Thorlacius
2. Fuldmægtig Arni Gunnarson

Norge

1. Departementsråd Olav Høve
2. Statssekretær Henrik Bargem

Sverige

1. Statssekretærene Sven Moberg
2. Departementsrådet Roland Pålsson

Som formand valgte styrelsen folketingets formand Julius Bomholt, som næstformand kontorchef W. Weineke.

Man vedtog at Fondens sekretariat skulle ligge i samme land som formandskabet, men at man i øvrigt senere ville tage sekretariatsproblemerne op til overvejelse i forbindelse med formandskabets overgang til et andet nordisk land.

Endvidere vedtog styrelsen en forretningsorden for sit arbejde. (Forretningsordenen følger som Bilaga 2).

Kulturfondens sekretariat meddeler, at der på første styrelsesmøde blev uddelt i alt 1 547 000 d.kr. fordelt på 27 ansøgere. Det samlede søgte beløb udgjorde ca. 8,3 millioner d.kr. fordelt på 213 ansøgere. Følgende ansøgninger er kommet i betragtning ved uddelingen af Kulturfondens midler for virksomhedsåret 1967:

Til den nordiske sommerskole i matematik i Finland	88 000
Nordisk Kulturkommissions kurser i nationaløkonomi	34 000
Til nordisk symposium i rettsociologi 1967	28 000
Nordisk konference for forskere i organisationsteori og virksomhedsledelse	27 000
Nordisk konference i religionssociologi	12 500
Nordisk planlægningskonference om koordinering af udnyttelsen af de nordiske projekter henhørende under »The International Biological Program»	33 500
Nordisk psykiatriske symposium i Helsingfors	34 000
Nordisk møde for naturvidenskabshistorikere	9 000
Planlægningskonference for forskningspolitiske studier i Norden	11 000
Oversættelse af nordfinsk bibliografi og trykning	27 000
Startbevilling til Nordisk Føderation for medicinsk undervisning	22 000
Forskning på specialpædagogikkens område	180 000
Pædagogisk forskningsarbejde	180 000
Nordisk lejrskole for seminarister	30 000
Publikation om teaterbygninger og teatres indretning	45 000
Odin Teatret i Holstebro til dets eksperimentelle virksomhed med nordiske skuespillere	45 000
Nordiske konkurrencer for yngre udøvende tonekunstnere	140 000
Forskning inden for den samnordiske folkelige visetradition	70 000
Kunst på Arbejdspladsen (Nordisk Vandrestilling)	65 000
Publikation om musiklivets organisation i de nordiske lande	9 000
Nordkalot-museer til udstillingsvirksomhed	72 000
Nordisk dramaserie (Universitetsforlaget i Oslo)	60 000
Foreningerne Norden's ungdomssamling i Island	80 000
Kursus om moderne skandinaviske litteratur	15 000
Nordisk studiekampagne i forbindelse med det nordiske ungdomsår	100 000
Nordisk sommeruniversitet til udformning af forskningsprojekt om kulturkommunikationens natur m. m.	95 000
Til konference om nordisk samarbejde mellem teaterpublikumsorganisationerne	35 000

*BILAGA 1***Överenskommelse om Nordisk kulturfond**

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, som finder det ønskeligt, at det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande yderligere udvikles og styrkes, har med henvisning til den mellem de nævnte lande den 23. marts 1962 indgåede samarbejdsoverenskomst og til Nordisk Råds rekommandation nr. 28/65 angående en nordisk kulturfond vedtaget at oprette en for dem fælles kulturfond og er herved blevet enige om følgende:

Formål m. m.

Artikel 1.

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2.

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for videnskab, uddannelse og folkeoplysning samt litteratur, musik, billedkunst, teater, film og andre kunstarter.

Artikel 3.

Af fondens midler kan der bevilges tilskud til

- a. nordiske projekter af engangskaraktér såsom udstillinger, publikationer, konferencer, kurser og symposier,
- b. nordiske projekter af mere permanent natur i en af fondens styrelse fastsat begrænset forsøgsperiode,
- c. udredninger med nordisk sigte og
- d. informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

Artikel 4.

Tilskud fra fonden må ikke, medmindre særlige omstændigheder foreligger, bevilges til projekter, som berører færre end tre af de nordiske lande.

Fondens midler

Artikel 5.

Der skal årligt tilføres fonden et samlet beløb på tre mill. danske kr., som ydes af de nordiske lande i forhold til deres befolkningsantal således, at Danmark bidrager med 23 procent, Finland med 22 procent, Island med 1 procent, Norge med 17 procent og Sverige med 37 procent af det nævnte beløb.

Artikel 6.

Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket.

Artikel 7.

Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.

Fondens forvaltning

Artikel 8.

Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed iøvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testamente, samt om anbringelse af fondens indestående midler.

Styrelsen består af ti medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, et fra hvert land. De øvrige medlemmer udnævnes af regeringerne, et af hver regering. På tilsvarende måde udnævnes for hvert medlem en personlig suppleant.

Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandattidens udløb, skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandattiden.

Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for et kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandsposten to år i træk.

Artikel 9.

Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst seks andre medlemmer er til stede.

Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslaggivende. Beslutning om bevilling af et tilskud fra fonden må dog ikke træffes, når blot et af landene gennem begge sine repræsentanter modsætter sig dette.

Artikel 10.

Styrelsen bistås af Nordisk Kulturkommission som rådgivende og forslagsstillende organ.

Artikel 11.

Styrelsen kan efter behov indhente udtalelser fra sagkyndige.

Artikel 12.

Styrelsen kan ansætte sekretær og andet nødvendigt personale samt fastsætte aflønning for personalet.

Artikel 13.

Af fondens midler afholdes, beregnet efter af styrelsen fastsatte normer, rejsegodtgørelser og dagpenge til styrelsens medlemmer og personale. Af fondens midler afholdes endvidere de af styrelsen fastsatte vederlag for sagkyndig bistand, samt øvrige omkostninger i forbindelse med styrelsens virksomhed og fondens forvaltning.

Artikel 14.

Styrelsen har sit sæde i det land, som styrelsens formand repræsenterer.

Artikel 15.

Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere forskrifter for sin virksomhed.

Regnskab og revision

Artikel 16.

Fondens regnskabsår er kalenderåret.

Artikel 17.

Til revision af fondens forvaltning og regnskaber udpeger Nordisk Råd for to regnskabsår ad gangen to revisorer tillige med suppleanter for disse.

Artikel 18.

Fondens styrelse skal hvert år senest den 15. februar til revisorerne afgive regnskaber samt beretning om sin virksomhed i det foregående kalenderår. Revisorerne skal senest den 15. marts afgive revisionsberetning til styrelsen.

Artikel 19.

Styrelsens og revisorerens beretninger skal senest den 1. april afgives til regeringerne og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.

Slutbestemmelser

Artikel 20.

Denne overenskomst skal ratificeres og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i Udenrigsministeriet i Danmark.

Overenskomsten træder i kraft den første i den måned, som begynder nærmest efter den dag, da samtlige parter ratifikationsinstrumenter er deponeret. Den skal imidlertid provisorisk kunne anvendes fra og med den 1. januar til og med den 30. juni 1967.

Artikel 21.

Ønsker nogen af de kontraherende parter at opsiges overenskomsten, skal skriftlig meddelelse herom tilstilles den danske regering, som umiddelbart herefter skal underrette de øvrige kontraherende parter herom samt om datoen for meddelelsens modtagelse.

Overenskomsten ophører at gælde fra og med den første dag i det kalenderår, som følger efter opsigelsen, såfremt meddelelse om opsigelsen er indgået til den danske regering senest den 3. juni og ellers fra den første dag i det næstfølgende kalenderår.

Når overenskomsten er ophørt at gælde, skal fondens aktiver og passiver fordeles mellem de kontraherende parter i overensstemmelse med de fordelingsforhold, som er angivet i artikel 5.

Overenskomsten skal være deponeret i Udenrigsministeriet i Danmark, og bekræftede afskrifter skal af det danske udenrigsministerium tilstilles hver af de kontraherende parter.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i København i et eksemplar på dansk, den tredie oktober nittenhundrede og seksogtres.

*K. B. Andersen**Ele Alenius**Gyöji Gislason**Henrik Bargem**Ragnar Edenman**BILAGA 2***Arbetsordning för Nordiska kulturfondens styrelse**

§ 1

Styrelsen träder sammen to gange årligt. Det ene møde finder sted før udgangen af februar måned og det andet efter 1. november. Derudover holdes ekstraordinære møder, når formanden finder det nødvendigt, eller når anmodning derom fremkommer fra mindst tre af styrelsens medlemmer.

§ 2

Ved styrelsens ordinære møde i begyndelsen af året

1. forelægges fondens regnskab for det foregående kalenderår til styrelsens godkendelse;
2. godkendes styrelsens beretning for dens virksomhed i det foregående kalenderår;
3. træffes beslutning om bevilling af fondsmidler på grundlag af foreliggende ansøgninger og indstillinger;
4. behandles de emner, som af formanden er forelagt styrelsen, eller er blevet optaget på dagsordenen efter anmodning fra styrelsens medlemmer.

§ 3

Ved styrelsens ordinære møde i slutningen af året

1. vælges formand og næstformand for det næstfølgende kalenderår;
2. træffes beslutning om bevillinger af det følgende års fondsmidler på grundlag af de foreliggende ansøgninger og indstillinger;
3. behandles de emner, som af formanden er forelagt styrelsen, eller er blevet optaget på dagsordenen efter anmodning fra styrelsens medlemmer.

§ 4

Midler fra fonden bevilges på grundlag af ansøgninger fra sammenslutninger, institutioner eller enkeltpersoner, samt på grundlag af indstillinger fra Nordisk Kulturkommission eller offentlige myndigheder i et af landene.

Ansøgninger eller indstillinger om bevilling skal indeholde

1. fyldestgørende oplysninger om arten af det projekt, hvortil midlerne søges;
2. detaljerede budgetoplysninger for projektet indeholdende bl. a. motivering for honorarer, der ønskes dækket af bevillingen samt rejsegodtgørelser og dagpenge;
3. oplysninger om, fra hvilke andre sider der er søgt understøttelse eller modtages understøttelse samt om øvrige finansieringsmuligheder og
4. oplysninger om, hvem der er berettiget til at hævde et eventuelt bevilget beløb.

Hvis en indkommen ansøgning har formelle mangler, kan det pålægges ansøgeren at fremkomme med yderligere oplysninger, der måtte skønnes nødvendige, før ansøgningen behandles.

§ 5

Hvert år i maj måned offentliggøres i alle 5 lande enslydende meddelelser om, at ansøgninger om midler fra fonden, som ønskes behandlede ved styrelsens ordinære møde, skal være styrelsen i hænde senest den 1. september. Disse ansøgninger oversendes til den sektion i Nordisk Kulturkommission, under hvis område de henhører, med anmodning om en indstilling til fondens styrelse før 1. november.

§ 6

På grundlag af ansøgninger eller indstillinger, som er indkommet på andre tider end inden for det i § 5 forudsete tidsrum, kan midler fra fonden bevilges til formål, som kræver hurtig finansiering.

Forsåvidt sådanne ansøgninger ikke klart falder uden for fondens formål, i hvilket tilfælde den afslås direkte af formanden, sendes den til udtalelse i den sektion af Nordisk Kulturkommission, under hvis område sagen henhører. Efter at sektionens udtalelse er indkommet, kan ansøgningen afgøres ved skriftlig behandling. Herunder sendes sektionens udtalelse vedlagt formandens indstilling til styrelsens medlemmer til afgørelse. Dersom nogen af disse inden 10 dage udtaler en fra formandens forslag afvigende mening, skal ansøgningen optages til behandling ved et møde; i modsat fald anses styrelsen for at have truffet sin beslutning i overensstemmelse med formandens forslag.

Dersom det drejer sig om tilskud af særlig hastende karakter eller bevillinger af ringe størrelse, kan formanden på den i foranstående afsnit nævnte måde forelægge ansøgningen for styrelsen til skriftlig afgørelse, uden at der indhentes udtalelse fra den pågældende sektion af Nordisk Kulturkommission.

Samtlige efter bestemmelserne i denne paragraf truffne afgørelser skal forelægges og føres til protokol ved styrelsens næste møde.

§ 7

Styrelsen kan uden at tage hensyn til, hvad der er bestemt ovenfor, på hvert tidspunkt træffe beslutning om bevillinger til et kommende kalenderår, når dette motiveres af, at planlægning af et påtænkt projekt forudsætter forhåndstilsagn om, at bevilling kan imødeses.

§ 8

Den af styrelsen tildelte bevilling udbetales efter særlig rekvisition i det lands valuta, som bevillingsmodtageren angiver i sin rekvisition.

Er anmodning om udbetaling af en bevilling ikke fremkommet inden udgangen af det kalenderår, i hvilket det efter ansøgningen er påtænkt anvendt, anses denne for hjemfalden. En sådan bevilling kan komme til udbetaling i det følgende kalenderår, såfremt styrelsen efter fornyet ansøgning træffer beslutning herom.

§ 9

Den, som har modtaget midler fra fonden, er forpligtet til inden for en af styrelsen fastsat frist at fremkomme med en redegørelse for disses anvendelse og gennemførelsen af det projekt, hvortil de er bevilget. Dersom redegørelsen ikke er indkommet til den fastsatte tid, eller den giver anledning til bemærkninger, afgør styrelsen, hvilke foranstaltninger der i den anledning vil være at træffe.

Dersom udbetalte midler ikke benyttes til det i vedtagelsen om deres bevilling forudsete formål, vil modtageren være forpligtet til på forlangende af styrelsen at tilbagebetale dem til fonden. Det samme vil være gældende, dersom redegørelse og regnskab ikke tilstilles styrelsen, selvom fornyet anmodning derom er fremsat.

§ 10

Fondens sekretariat skal være beliggende i det land, fra hvilket formanden for det pågældende tidsrum er valgt.

Fondens sekretær(er) ansættes af styrelsen, som ligeledes træffer beslutning om stillingens aflønning.

Det tilkommer sekretariatet:

1. at forberede og forelægge for styrelsen de emner, som skal behandles ved styrelsens møder;

2. at føre protokol ved styrelsens møder og at forestå styrelsens korrespondance;

3. at tilvejebringe de eventuelle ekspertudtalelser vedrørende indkomne ansøgninger om bevilling, som skønnes at være påkrævede;

4. at påse, at de i § 9 nævnte beretninger og regnskaber indkommer inden fristens udløb, og at der i modsat fald træffes de påkrævede foranstaltninger;

5. at udarbejde og forelægge styrelsens årsberetning;

6. at opkræve og efter styrelsens anvisninger deponere de forskellige landes bidrag til fonden;

7. at foretage udbetaling af bevilgede tilskud fra fonden;

8. at varetage bogføringen af fondens midler;

9. at foretage en endelig årsopgørelse samt

10. at varetage de øvrige opgaver, som efter styrelsens afgørelse eller sagens natur henhører under sekretariatet.

Administrationen af de i punkterne 6—9 nævnte anliggender kan efter styrelsens resolution under sekretærens tilsyn betros en bank eller et ministerialkontor i et andet land end det, hvori sekretariatet befinder sig.

§ 11

Denne forretningsorden kan optages til revision efter styrelsens skøn på grundlag af de indhøstede erfaringer.

*BILAGA 3***Berättelse om förvaltningen av Nordiska kulturfonden under år 1966**

Sedan de nordiska regeringarna underhand antagit provisoriska riktlinjer för en nordisk kulturfond, avsedd att träda i verksamhet fr. o. m. den 1 januari 1966, utsåg regeringarna till medlemmar av det nordiska femmannautskott, som enligt dessa riktlinjer skulle fungera såsom styrelse för fonden, följande personer:

Danmark:

kontorchef W. Weincke.

Suppleant: fuldmægtig Helge Thomsen.

Finland:

regeringsrådet Ragnar Meinander.

Island:

departementschefen Birgir Thorlacius.

Suppleant: fullmäktig Arni Gunnarsson.

Norge:

departementsråd Olav Hove.

Suppleant: statssekreteraren Henrik Bargem.

Sverige:

statssekreteraren Sven Moberg.

Suppleant: departementssekreteraren Imar Bekeris.

Styrelsen sammanträdde till konstituerande möte i Köpenhamn den 17 december 1965 under ordförandeskap av W. Weincke.

Från den 1 januari 1966, då Nordiska kulturkommissionens generalsekretariat övergick till Finland, har fondens förvaltning jämlikt de provisoriska riktlinjerna för densamma skett i detta land. Ordförandeskapet i styrelsen har utövats av Ragnar Meinander och som styrelsens sekreterare har fungerat Nordiska kulturkommissionens generalsekreterare, regeringssekreterare Zoe Lietz-Pohjanvirta.

Styrelsen har under år 1966 sammanträtt tre gånger: den 7—8 mars i Helsingfors, den 11 juli i Stockholm och den 7 september i Trondheim. Därutöver har styrelsen i särskilda fall fattat beslut per korrespondens.

I överensstämmelse med de provisoriska riktlinjerna för kulturfonden har styrelsen bistått av Nordiska kulturkommissionen såsom ett rådgivande och förslagsställande organ. I enstaka fall av brådskande art har styrelsen utan att inhämta kulturkommissionens utlåtande beviljat smärre under-

stöd ur fonden. Styrelsens ordförande har bemyndigats att direkt avvisa ansökningar, som uppenbart fallit utanför fondens syfte.

De första besluten om beviljande av anslag ur fondens under år 1966 disponibla medel fattades redan vid styrelsens konstituerande möte i december 1965, då sammanlagt c:a 330 000 d. kr. anslogs för olika ändamål. Någon formell kungörelse angående ledigansläende av fondens medel hade icke vid denna tidpunkt utfärdats, men på grund av i dagspressen publicerade notiser om fonden hade redan då ett betydande antal ansökningar ingått och utlåtanden angående dessa inhämtats av Nordiska kulturkommissionen. Övriga under året ingångna ansökningar har behandlats vid styrelsens sammanträden eller per korrespondens, varvid beslutet konfirmerats vid styrelsens följande sammanträde.

Efter det Nordiska rådet vid sin 14:e session i Köpenhamn rekommenderat regeringarna att 1) snarast möjligt och senast den 1 januari 1967 höja den nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor och 2) i skyndsam ordning och i samråd med Nordiska rådet utarbeta en permanent förvaltningsordning för fonden, enades de nordiska undervisnings- och kulturministrarna vid sammanträde i Helsingör den 2—3 februari 1966 om att genomföra denna rekommendation samt gav den provisoriska styrelsen i uppdrag att utarbeta ett utkast till slutlig förvaltningsordning med en styrelse, vars medlemmar väljes dels av Nordiska rådet, dels av regeringarna. Ett vid styrelsens sammanträde den 7—8 mars utarbetat förslag tillställdes danska undervisningsministeriet, på vars försorg Nordiska rådet genom sitt kulturutskott och presidium bereddes tillfälle att avge utlåtande om förslaget. Sedan Nordiska rådets utlåtande delgivits den provisoriska styrelsen, behandlade denna ånyo förslaget vid sitt sammanträde den 11 juli i Stockholm. Det vid detta sammanträde justerade förslaget, vilket tillställdes danska undervisningsministeriet, undergick sedermera ytterligare vissa formella justeringar, varefter en överenskommelse om en nordisk kulturfond undertecknades vid ett nordiskt undervisningsministermöte i Köpenhamn den 3 oktober 1966. Denna överenskommelse trädde i kraft den 1 januari 1967, från vilket datum fondens medel höjts till 3 miljoner danska kronor i året.

Vid sitt konstituerande möte den 17 december 1965 antog styrelsen för sig en provisorisk arbetsordning. Den har även utarbetat ett utkast till en arbetsordning för den permanenta styrelsen. Detta utkast förelades Nordiska kulturkommissionen vid dess plenarmöte i Trondheim, vid vilket kulturkommissionen uttalade en del önskemål beträffande arbetsordningens slutliga utformning, som ankommer på den permanenta styrelsen.

Då styrelsen ansett det angeläget, att Nordiska kulturfondens verksamhet i görligaste mån koordineras även med redan existerande bilaterala och övriga fonder för nordiskt kulturellt samarbete, beslöt styrelsen låta verkställa en inventering av sådana fonder. Denna utfördes på styrelsens upp-

drag av direktören för Svenska Föreningen Norden, Arne F. Andersson, vars utredning, betitlad »Översikt över fonder avseende kulturellt samarbete mellan Nordens länder» fogas till denna berättelse¹.

Efter att underhand ha inhämtat respektive undervisnings- och kulturministrars samtycke anslag styrelsen i mediet av september 1966 genom en samtidigt i samtliga länder offentliggjord kungörelse fondens år 1967 disponibla räntemedel lediga för ansökan. Angående på grund av denna kungörelse inkomna ansökningar inhämtades utlåtanden av Nordiska kulturkommissionens respektive sektioner. Syftet med dessa åtgärder var att för den permanenta styrelsen möjliggöra en utdelning av understöd i ett möjligast tidigt skede av dess verksamhet för att därigenom säkra genomförandet av de projekt, som under år 1967 avses finansierade med kulturfondens medel.

Fonden tillfördes i början av året 1966 ett belopp av sammanlagt 600 000 d. kr., fördelat mellan länderna sålunda, att

Danmark	erlade	138 000 d.kr.,	motsvarande	23	%.
Finland	»	61 683 mk	»	22	%.
Island	»	309.19.09 £	»	1	%.
Norge	»	101 556,69 n.kr.	»	17	%.
Sverige	»	166 000 sv.kr.	»	37	%.

De från övriga länder utom Finland erlagda beloppen har varit deponerade i Nordiska föreningsbankens huvudkontor på konti i ovan angiven valuta, medan Finlands andel hållits på postgirokonto.

Under året har styrelsen behandlat 66 ansökningar om understöd. Av dessa har 48 förkastats, varav en icke oväsentlig del gällt ändamål, som ansetts falla utanför fondens syftemål. På basen av 18 ansökningar har beviljats följande understöd:

Nordiska sommaruniversitetet för igångsättandet av en universitets- och forskningspolitisk tidskrift	25 000 d. kr.
De nordiska kyrkohistorikernes utskott för en nordisk konferens rörande kyrkohistorisk forskning i augusti 1966	10 500 d. kr.
Svenska nationalkommittén för matematik för en nordisk sommarskola i matematik sommaren 1966	65 000 d. kr.
Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet för ett symposium om nya universitets- och högskolebibliotek i Norden	2 150 mk
NKK:s adhoc-utskott för specialpedagogik för forskningssamarbete på specialpedagogikens område år 1966	100 000 d. kr.
Nordisk ungdomsbiennal för bildande konst i Köpenhamn hösten 1966	125 000 d. kr.
Nordisk sociologkommitté för tvärvetenskapligt symposium om likheter och olikheter i de nordiska ländernas samhällsstruktur i maj eller juni 1966	8 000 s. kr.

¹ Här ej tryckt.

Föreningarna Nordens Förbund för symposium om nationalism	30 000 d. kr.
Föreningarna Nordens Förbund för nordisk ungdomsledarkonferens i Finland år 1966	22 500 d. kr.
Nordkalottens kulturråd för nordkalottkonferens i Narvik i augusti 1966	20 000 s. kr.
Riksantikvaren P. V. Glob för utredningsarbete beträffande det planerade verket »10 000 års nordisk folkekunst»	20 000 d. kr.
Finlands kritikerförbund m. fl. för nordiskt kritikerseminarium i Jyväskylä den 9—15 juli 1966	20 000 mk
Musica Nova för prestation av isländsk musik i samband med isländsk konstutställning i Stockholm i mars 1966	7 000 s. kr.
NKK:s sektion II: s expertutskott för nordisk kulturell tidskrift	25 000 s. kr.
KLYS och föreningen Norden i Stockholm för nordisk konferens »Samhället och konstutövarna» i Stockholm den 11—15 april 1966	10 000 s. kr.
Odin-Teatret för nordisk kurs för professionella skådespelare i Holstebro 15—29 juli 1966	10 000 d. kr.
Isländska kvinnors landsorganisation för isländskt deltagande i nordisk studieförkurs på Voksenåsen 1966	5 000 d. kr.
Planeringskommittén för anordnande av konferens för afrikanska författare i Stockholm 1967	15 000 s. kr.

Summan av de beviljade understöden utgör 575 1000 Dkr. Då från detta belopp avdrages 1 366 Dkr, vilka av understödstagare i samband med redovisningar återbetalats till fonden, utgör understödens sammanlagda belopp 573 734 Dkr.

Fondens saldobehållning per den 31 december 1966 utgjorde 97 110,90 Dkr. Häri ingår sammanlagt 95 000 Dkr, vilka utgöres av under året beviljade understöd, som icke ännu rekvirerats och utbetalats ur fonden, varför den faktiska behållningen utgör 2 110,90 Dkr.

Revision av medelsförvaltningen under år 1966 har i överensstämmelse med de provisoriska riklinjerna för fonden utförts av statens revisionsverk i Finland, på vars uppdrag revisionen verkställdes av byråchef Teemu Kärävä och överrevisor Paavo Kiemola.

Den provisoriska fondstyrelsen beslöt vid sitt sista sammanträde att, under förutsättning att respektive regeringar därtill samtycker, till den nordiska kulturfond, varom de nordiska regeringarna den 3 oktober 1966 ingått överenskommelse, överföres för att nyttjas i enlighet med sagda överenskommelse.

1. förenämnda kassabehållning på 2 100,90 Dkr jämte efter den 1 januari 1967 upplöpande ränta;

2. de belopp, som under år 1967 eller senare kan komma att tillföras fonden såsom återbetalning av under år 1966 beviljade understöd; samt

3. de vid utgången av år 1966 beviljade, men då icke ännu erlagda understöden, i den mån de icke kommer att nyttjas för avsett ändamål.

Göteborg den 7 februari 1967

Ragnar Meinander

W. Weincke

Olav Hovø

Birgir Thorlacius

Sven Moberg

Zoe Pohjanvirta

BILAGA 4

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Danmarks Undervisningsministerium angående statuter för Nordiska kulturfonden

Danmarks undervisningsminister har i skrivelse den 22 april 1966 till Nordiska rådet hemställt att Nordiska rådet ville yttra sig om ett bifogat förslag till statuter för Nordiska kulturfonden jämte en promemoria i ämnet av den 2 april 1966.

Nordiska rådets presidium har anmodat *rådets kulturutskott* att avgiva ett yttrande i saken. Utskottet har i anledning härav avgivit ett i Utstein kloster den 7 maj 1966 dagtecknat yttrande:

Utskottet finner, att det föreliggande utkastet till statuter och dessas enskilda bestämmelser, vid vilkas tolkning utskottet funnit vägledning i de statuterna åtföljande kommentarerna, i stort väl överensstämmer med de synpunkter, som utskottet och rådet tidigare givit uttryck för. I nedanstående punkter har utskottet dock funnit anledning framföra följande synpunkter.

I fråga om statuternas artikel I, vari fondens ändamål preciseras, kan utskottet förena sig om den föreslagna avfattningen, men förutsätter att fondens styrelse vid tillämpningen av artikeln särskilt tillgodoser det stora behov av understöd, som förefinns inom den vidsträckta fria kultursektorn innefattande de olika konstarterna och folkupplysningsverksamheten.

I samband med behandlingen av artikel I punkt 3 har utskottet observerat, att bland de ändamål för vilka medel ur fonden kan beviljas icke nämnes stipendie- och studieresor. Utskottet hyser förståelse för de synpunkter som i kommentarerna anföres på denna punkt. Utskottet önskar dock i detta sammanhang framhålla, att medel till enskilda stipendier erfordras för att tillgodose det särskilda behov av studieresor till annat nordiskt land, som förefinns för Finlands vidkommande av språkliga orsaker och för Islands vidkemmande av språkliga och avståndsmässiga orsaker. I avvaktan på att särskilda medel ställes till förfogande härför, bör stipendier av detta slag kunna utgå ur kulturfonden.

Ytterligare finner utskottet lämpligt att ordet »kulturellt» utgår ur artikelns punkt 3 d samt ordet »kulturliv» i sagda punkt ersättes med ordet »förhållanden», varigenom fondens styrelse ges möjlighet att i förekommande fall understödja även sådan informationsverksamhet, som icke enbart tar sikte på de kulturella förhållandena i Norden.

Beträffande artikel III punkt 3 föreslår utskottet, att den sista meningen måtte utgå, varigenom en större frihet erhålles att vid cirkulationen av ordförändreskapet i högre grad beakta lämplighetssynpunkter.

Enligt utskottets uppfattning bör den i artikel IV ingående exakta preciseringen av tidpunkten för verksamhetsberättelsens avgivande utgå ur statuterna. En dylik bestämmelse torde snarare höra hemma i den arbetsordning, som kommer att fastställas angående tillämpningen av statuterna.

Vad gäller Nordiska rådets val av fem representanter i fondsstyrelsen torde detta kunna försiggå på samma sätt som andra val i Nordiska rådet enligt 16 § arbetsordningen för rådet. Utskottet förutsätter dock, att en tillfällig ordning tillämpas då styrelsen första gången utses, varvid det härvid fattade beslutet konfirmeras vid nästföljande ordinarie råds-session.

Utskottet har därjämte funnit anledning dryfta frågan om kulturfondens sekretariat. Med beaktande av de resurser fonden kommer att erhålla och omfattningen av dess verksamhet måste det förutsättas, att fonden behöver ett kvalificerat självständigt sekretariat, som bör ha en fast lokal förankring.

Nordiska rådets presidium kan ansluta sig till vad kulturutskottet sålunda anfört.

Härjämte vill presidiet i anledning av innehållet av artikel 2 punkt 1 framhålla önskvärdheten av att undervisningsministrarna finner en sådan form för angivande av ländernas årliga tillskott till kulturfonden att det icke blir erforderligt att varje gång en höjning av detta belopp blir aktuell företaga en formell konventionsändring, som måste ratificeras av samtliga parlament. I anslutning till reglerna i art. 3 punkt 1 vill presidiet framhålla att presidiet är berett att efter de nationella delegationernas hörande provisoriskt utse de medlemmar i kulturfondens styrelse, vilka skall väljas av Nordiska rådet, i avvaktan på att rådet blir i tillfälle att självt vid sin femtonde session, som tager sin början först den 1 april 1967, förrätta detta val. Presidiet torde på enahanda sätt kunna utse suppleanter för dessa medlemmar, därest sådana anses böra utses.

Helsingör den 13 maj 1966

För Nordiska rådets presidium

Harald Nielsen

BILAGA 5

Skrivelse från Danmarks undervisningsminister angående utseende av medlemmarna i styrelsen för Nordiska kulturfonden

Med hänvisning till tidigare brevväxling, senest präsidiets skrivelse af 13. maj d.å. vedrørende Nordisk Kulturfond skal man herved fremsende nogle eksemplarer af traktaten om Nordisk Kulturfond. Traktaten blev underskrevet af de nordiske undervisningsministre eller deres bemyndigede stedfortrædere på mødet i København mandag den 3. oktober 1966.

Traktaten bygger på det statutudkast, som tidligere er blevet forelagt for Nordisk Råd, og man har ved udarbejdelsen søgt i videst muligt omfang at imødekomme de af Nordisk Råd fremførte ønsker og bemærkninger, ligesom der vil kunne blive taget hensyn til disse i praksis ved forvaltningen af fonden. Fra regeringsside har man dog fundet det rigtigst at bevare det oprindelige statutudkasts formulering med hensyn til adgangen til støtte af informationsvirksomhed, og af forfatningsmæssige årsager har det ikke været muligt at undgå at angive fondsbeløbet i selve overenskomsten.

Idet man henviser til overenskomstens artikel 8, andet stykke, skal man anmode Nordisk Råd om at ville udnævne 5 medlemmer af styrelsen samt suppleanter for disse.

Man skal endvidere henlede opmærksomheden på overenskomstens artikel 17, idet man anmoder Nordisk Råd om at ville udpege de i nævnte artikel omhandlede 2 revisorer samt suppleanter for disse.

København, den 18. oktober 1966

K. B. Andersen

E. Drostby

BILAGA 6

Betänkande I av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 15:e session avgivet meddelande från Danmarks regering om rekommendation nr 28/1966.

Av meddelandet framgår att överenskommelse mellan de nordiska länderna om Nordisk kulturfond undertecknats i oktober 1966, och att styrelsen för kulturfonden hållit konstituerande sammanträde i Göteborg i februari

1967, varvid beslutats utdelas 1 547 000 d.kr., fördelat på 27 sökande. Av den till meddelandet såsom bilaga fogade överenskommelsen om Nordisk kulturfond framgår, att fonden skall årligen tillföras ett samlat belopp på 3 000 000 d.kr., fördelat i förhållande till de nordiska ländernas befolkningsantal. Av meddelandet framgår vidare, att kulturfondens styrelse antagit en arbetsordning för sitt arbete.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att rekommendationens syfte till fullo uppfyllts. Utskottet finner ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av rekommendationen icke påkallade.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 mars 1967

<i>Folke Björkman</i>	<i>Julius Bomholt</i>	<i>Olav Hordvik</i>	<i>Håkon Johnsen</i>
	Vice förman		
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Ingrid Segersiedt</i>	<i>Wiberg</i>

BILAGA 7

Betänkande II av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har för förnyad handläggning hänvisats till rådets 15:e session å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande från Danmarks regering.

I utskottets handläggning av ärendet har deltagit undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland.

Av meddelandet framgår, att en överenskommelse mellan de fem nordiska länderna om Nordiska kulturfonden undertecknades i Köpenhamn den 3 oktober 1966 av befullmäktigade företrädare för länderna ävensom att Nordiska kulturfondens permanenta styrelse hållit sitt konstituerande möte den 8 och 9 februari 1967 i Göteborg. Härvid valdes till ordförande i styrelsen folketingets formand Julius Bomholt och till viceordförande kontorschef W. Weineke, båda från Danmark.

Därjämte beslöts, att fondens sekretariat skulle vara beläget i samma land som ordförandeskapet, men att sekretariatsfrågorna i övrigt skulle upptagas till övervägande i samband med ordförandeskapets övergång till ett annat nordiskt land. I det utskottet hänvisar till sitt tidigare uttalan-

de i denna angelägenhet (se Bilaga 4) uttalar utskottet, att denna för fondens verksamhet betydelsefulla fråga bör ägnas allvarlig uppmärksamhet i syfte att utfinna den ur fondens och helhetens synvinkel fördelaktigaste lösningen.

Till meddelandet har såsom bilaga fogats en berättelse om förvaltningen av Nordiska kulturfonden under år 1966, av vilken utskottet tagit del.

Utskottet har därjämte tagit del av den till meddelandet såsom bilaga fogade överenskommelsen om Nordiska kulturfonden och den likaledes till meddelandet bifogade arbetsordningen för Nordiska kulturfondens styrelse. Enär inom utskottet konstaterades, att det i överenskommelsens 8 artikels 2 mom. ingående stadgandet om utseende av medlemmar i kulturfondens styrelse, försåvitt fråga är om de av Nordiska rådet utsedda medlemmarna, kunde ge upphov till tolkningsproblem därom, huruvida rådsrepresentanterna skall utses bland Nordiska rådets medlemmar eller överhuvud bland medlemmar av parlamenten, beslöt utskottet på grundval av ärendets tidigare behandlingsskeden såsom sin uppfattning uttala, att Nordiska rådets representanter i styrelsen bör utses bland Nordiska rådets medlemmar eller dessas suppleanter. Därjämte fann utskottet i detta sammanhang anledning precisera, att det med hänsyn till eventuella intressekollisioner icke kan anses lämpligt, att till medlem i kulturfondens styrelse utses person, som samtidigt är medlem av Nordiska kulturkommissionen, vilken enligt överenskommelsens 10 artikel skall bistå styrelsen som rådgivande och förslagsställande organ.

Ytterligare fann utskottet anledning fästa uppmärksamhet vid den i samband med behandlingen av Finlands regerings proposition om godkännande av vissa bestämmelser i överenskommelsen om nordiska kulturfonden (Prop. nr 137/1966) i riksdagens utskott för utrikesärenden (Betänkande nr 5) observerade oklarheten i fråga om på vilket sätt fonden i egenskap av självständigt rättssubjekt företrädes i förhållande till enskild medborgare i fördragsslutande stat. Utskottet för utrikesärenden har i sitt med anledning av propositionen avgivna betänkande uttalat, att jämlikt bestämmelserna i överenskommelsens 7 och 8 artiklar kan fonden fungera som självständigt rättssubjekt och bland annat genom testamente förvärva egendom, varvid fondens styrelse beslutar om testamentets mottagande och bevakande, samt att av bestämmelserna i överenskommelsen emellertid icke framgår, huru man borde förfara i sådana rättsliga frågor mellan fonden och medborgare i fördragsslutande stat, som eventuellt föranleds av dylik verksamhet. Enligt utskottets uppfattning bör denna formella fråga lagas i beaktande vid en framtida översyn av överenskommelsen.

Utskottet finner med tillfredsställelse, att rekommendationens syfte genom snabba åtgärder från regeringarnas sida uppfyllts. Enär Nordiska rådet med tillhjälp av fondstyrelsens och revisorernas berättelser, som

jämlikt överenskommelsens 19 artikel senast den 1 april skall avges till rådet, kontinuerligt har möjlighet att följa fondens verksamhet finner utskottet icke ytterligare meddelanden från regeringarnas sida i anledning av rekommendationen av behovet påkallade. Utskottet föreslår förty,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Helsingfors den 3 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Fridolf Thapper

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 30 januari 1967:

Rekommendationen blev dröftlet på et møde i maj måned 1966 mellem kontaktmændene i justitsministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige. På mødet var der enighed om, at Finland, der er koordinerende land, skulle foretage en præliminær undersøgelse for Finlands vedkommende for at kortlægge problemerne, eventuelt med bistand af Sverige for finsk—svenske forhold. Når denne undersøgelse er afsluttet, vil Finland tage initiativet til drøftelser, om en eventuel undersøgelse skal omfatte hele Norden.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 30 januari 1967 *a samtliga regeringars vägnar:*

Rekommendationen behandlades vid mötet mellan kontaktmännen för nordiskt lagsamarbete i Oslo i maj 1966, varvid man enades om, att det i Finland skall utföras en förberedande undersökning för att utreda de praktiska och ekonomiska svarigheter som för Finlands del är förenade med språkkonventionen, möjligen med bistånd av Sverige för de finsk-svenska förhållandenas del.

I justitieministeriet har uppgjorts ett preliminärt utkast till språkkonvention, och angående de ekonomiska och praktiska svårigheterna för dess genomförande har företagits en omfattande rundfrågning hos myndigheter och organisationer. Så snart det inkomna materialet behandlats, skall på justitieministeriet initiativ finsk-svenska överläggningar i saken inledas möjligtvis redan i mars 1967.

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1966 angående ökat stöd till föreningarna Norden

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att lämna Föreningarna Nordens förbund och dess nationella delföreningar ökat stöd i deras ur samarbetssynpunkt viktiga arbete för nordisk upplysning.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 3 februari 1967:

Statsministeriet har til de bevilgende myndigheder fremsendt ansøgning om, at der ydes Foreningen Norden i Danmark et årligt statstilskud.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 31 januari 1967:

I 1966 års budget beviljades föreningen Pohjola-Norden 45 000 mark för sin verksamhet. Anslaget har i 1967 års budget höjts med 7 500 mark.

Nordiska kulturkommissionen har ombetts giva sitt utlåtande i ärendet.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 6 februari 1967:

Kulturministeriet har indhentet Nordisk kulturkomité's mening om denne rekommendation.

Den nordiske forening i Island får til sin virksomhed årligt bevilget ifølge finansloven et vist beløb. I finansloven for året 1967 er det almenne bidrag blevet forhøjet fra kr. 100 000 til kr. 150 000, hvortil som før kommer 50 000 kr. særlig på grund af opholdsomkostningerne for elever fra de nordiske lande. Desuden har foreningen på grund af bestemte opgaver fået understøttelse af helhedsbevillingen til det nordiske kultursamarbejde.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 februari 1967:

Kirke- og undervisningsdepartementet tar sikte på — innenfor budsjettets ramme — å søke økt statens støtte til administrasjonen av Norden, norsk forening for nordisk samarbeid. For budsjetterminen 1967 regner departementet med å kunne øke tilskottet fra kr. 50 000 i 1966 til kr. 60 000 i 1967.

S v e r i g e s r e g e r i n g (eeklesiastikdepartementet) meddelar den 31 januari 1967:

För innevarande budgetår utgår ett bidrag med 150 000 kr. till svenska föreningen Norden för föreningens allmänna verksamhet. I statsverkspropositionen föreslås bidraget höjt till 170 000 kr. för budgetåret 1967/68.

Meddelande

om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en redogörelse för resultaten av det samarbete, som hittills har bedrivits mellan de nordiska atomenergikommissionerna och deras underorgan, för de planer som föreligger för detta samarbets vidare utbyggnad samt för de besparingar eller den ökade effektivitet, som kan uppnås vid en arbetsfördelning eller andra former för utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet, atomenergikommissionen) meddelar den 8 februari 1967:

Med udgangspunkt i drøftelserne mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium i oktober 1955 i Fredensborg henstillede rådet på sin 3. session 1956 ved rekommandation nr. 21/1956 til regeringerne at lade et samarbejdsudvalg undersøge mulighederne for et øget nordisk samarbejde om atomenergiforskning og atomenergiens anvendelse og at forbedre et sådant samarbejde på områder, hvor dette måtte anses formålstjenligt.

Der dannedes et samarbejdsudvalg af repræsentanter for regeringerne, de parlamentariske forsamlinger og de nationale atomenergiorganisationer i de fem lande, og udvalgets rapport til regeringerne behandledes på Nordisk Råds 4. session 1957. Behandlingen resulterede i Nordisk Råds rekommandation nr. 10/1957, der allerede samme år førte til oprettelsen af Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik (NORDITA) og etablering af Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål. Kontaktorganets opgave er at følge planlægningen og virksomheden på atomenergiområdet og at

fremme de foreliggende muligheder for nordisk samarbejde, herunder industrielt samarbejde på reaktorområdet.

Kontaktorganet holdt sit konstituerende møde i juni 1957, og det har siden regelmæssigt afholdt møder to gange om året. I de årlige beretninger fra kontaktorganet til Nordisk Råd er meddelt oversigter over det samarbejde, som finder sted mellem de nationale atomenergiorganisationer.

På Rådets 14. session vedtoges ovennævnte rekommandation nr. 31/1966, hvori det henstilles til regeringerne at lade udarbejde en redegørelse for resultaterne af det samarbejde, som hidtil har fundet sted mellem de nordiske atomenergikommissioner og deres underorganer (jfr. nedenfor pkt. A), for de planer, som foreligger for dette samarbejdes videre udbygning, samt for de besparelser eller for den øgede effektivitet, som kan opnås ved en arbejdsdeling eller andre former for udvidet samvirke mellem de nordiske lande på dette område (jfr. nedenfor pkt. B).

Afd. A

Det hidtidige samarbejde mellem de nordiske landes atomenergikommissioner og deres underorganer har fundet sted på en række forskellige områder; i det følgende skal gives en oversigt og nærmere omtale heraf.

I. Samarbejde i tilknytning til de nordiske landes deltagelse i internationale organisationer og projekter

a. Den internationale Atomenergiorganisation (IAEA)

Efter hidtidig praksis vedrørende indvalg i organisationens styrelsesråd, der tæller 25 af IAEA's 97 medlemslande, har Danmark, Finland, Norge og Sverige på skift i etårige perioder beklædt en plads i rådet; på den pågældende plads skal ifølge organisationens statut indvælges et land, der yder teknisk bistand. De nordiske lande, der set som en helhed yder en ikke uvæsentlig teknisk bistand såvel gennem IAEA-organisationen som på anden måde, har på denne måde gennem sædvanlig kontakt — bl. a. på møder i det nordiske kontaktorgan — med det af de nordiske lande, der til enhver tid måtte være medlem af styrelsesrådet, haft mulighed for en nøje føling med organisationens arbejde og for en koordinering af disse landes tilknytning til denne.

Som et led i de nordiske landes medlemskab af IAEA undertegnedes i oktober 1963 mellem IAEA, Danmark, Finland, Norge og Sverige en overenskomst om gensidig bistand i nødstilfælde i forbindelse med strålingsulykker. Overenskomsten kommer til anvendelse, hvis der i et af de kontraherende nordiske lande indtræffer et ulykkestilfælde, der indebærer fare for ioniserende stråling, og dette land begærer bistand fra et af de øvrige kontraherende nordiske lande eller IAEA. Ved overenskomsten fastlægges nærmere

betingelser for ydelsen af bistand i sådanne tilfælde, herunder om fordelingen af udgifter, om erstatningsansvar for skader og om hvilken af parterne der har rådighed over materiale og udøver ledelse af og tilsyn med personale. Overenskomsten medfører ingen forpligtelse for et kontraherende land til at yde hjælp, men det overlades til landets egne myndigheder i hvert enkelt tilfælde af afgøre, om en begæring om hjælp skal imødekommes. For at forøge muligheden for en hurtig og effektiv ydelse af hjælp skal de kontraherende parter ifølge overenskomsten på forhånd udpege myndigheder, som på deres vegne har fuldmagt til at begære eller tilbyde hjælp.

b. OECD/ENEA (European Nuclear Energy Agency)

Danmark, Island, Norge og Sverige er repræsenteret i ENEA:s styrelseskomité, og bl. a. gennem Nordisk Kontaktorgan gøres disse landes stillingtagen til spørgsmål vedrørende organisationens arbejde til genstand for fælles overvejelser.

På tilsvarende måde er de i ENEA:s fælleseuropæiske projekter:

HALDEN-reaktorforsøgene i Norge.

DRAGON-reaktoreksperimentet i England.

EUROCHEM-anlægget for behandling af bestrålede brændselelementer i Belgien,

deltagende nordiske landes behandling af spørgsmål vedrørende disse projekter genstand for indbyrdes samråd, bl. a. i det nordiske kontaktorgan.

Endvidere er der for så vidt angår de af ENEA oprettede europæisk/amerikanske komiteer for henholdsvis reaktor fysik (EARPC) og nukleare data (EANDC) mellem de nordiske lande truffet aftale om fællesrepræsentation efter en vis turnus, jfr. i øvrigt vedrørende EARPC det nedenfor omtalte skandinaviske reaktor fysiksamarbejde.

II. Andre samarbejdsområder, herunder to- eller flersidige aftaler og fælles arrangementer i øvrigt

a. Skandinavisk reaktor fysiksamarbejde

Mellem Institut for Atomenergi, Norge, AB Atomenergi, Sverige, og atomenergikommissionen, Danmark, finder et reaktor fysiksamarbejde sted med udveksling af erfaringer og diskussion af metoder inden for teoretisk og eksperimentel reaktor fysik samt reaktordynamik og afskærmning; der foretages endvidere sammenligning af beregningsmetoder. Med henblik på koordinering af den skandinaviske indsats på hydrodynamiske stabilitetsproblemer for kogende vandsreaktorer er nedsat en studiegruppe. Jfr. i øvrigt det ovenfor om European American Reactor Physics Committee (EARPC) anførte.

b. Samarbejde i Halden-projektet

Siden juli 1958 har de nordiske lande samarbejdet inden for det europæiske fællesprojekt under OECD ved Institutt for Atomenergis anlæg i Halden. De nordiske lande har spillet en afgørende rolle i arbejdet med etablering af de nødvendige samarbejdsaftaler, ligesom resultaterne fra eksperimentaldriften af Halden-reaktoren har fundet udnyttelse i landenes atomkraftprojekter og inden for de nationale atomenergiorganisationers eget forsknings- og udviklingsarbejde. Samarbejdet i Halden har endvidere gjort det muligt for svensk og norsk industri at påtage sig leverancer af brændsel til Halden-reaktoren.

c. Svensk-norsk samarbejde vedrørende skibsreaktorer

I august 1963 underlegtede Institutt for Atomenergi i Norge og AB Atomenergi i Sverige en aftale om fælles projektering af et atomskib med sigte på udvikling af et fremdriftsmaskineri for et 67000 t. malmskib. De to atomenergiinstitutioner repræsenterede i dette samarbejde også de industrielle og maritime interesser i de to lande.

Arbejdet, som blev udført ved Institutt for Atomenergi på Kjeller, var baseret på en kogende letvandsreaktor med direkte overførsel af dampen fra reaktoren til dampturbinen. Foruden de to aftalepartnere deltog repræsentanter for industrien i de to lande i arbejdet. Udviklings- og konstruktionsarbejdet blev ført så langt frem, at man havde et solidt grundlag for vurdering af systemets økonomi.

Arbejdet blev afsluttet i juli 1965. Det forelå da en slutrapport med detaljerede beskrivelser af alle de konstruktionsmæssige detaljer, komponenter og systemer, der adskiller sig fra et tilsvarende konventionelt skib eller som er påvirket af de specielle forhold i et atomskibs maskineri, skrog og udrustning.

Specifikationerne, som omfattede hele skibet, blev udarbejdet på basis af såvel avanceret konventionel praksis som de specielle analyser og eksperimenter, der blev udført som en del af projektarbejdet. Rapporten indeholdt også økonomiske analyser af bygning og drift af et atomskib baseret på oplysninger fra industri og redere. De økonomiske resultater blev sammenlignet med forholdene for tilsvarende diesel- og oliefyrede turbineskibe i forskellig fart.

Rapporten blev vurderet af de norske og svenske skibsfartserhverv som fandt, at det norsk-svenske skibsprojekts økonomi nærmede sig økonomien for konventionelle skibe, men at der specielt i lys af de senere års stærke prisfald på olie bunkers alligevel ikke var økonomisk grundlag for bygning af atomskibe.

De norske og svenske samarbejdspartnere mødes nu 2—3 gange årlig med henblik på at holde hinanden orienteret om udviklingen på atomskibsområdet i de to lande, og på at udveksle informationer om det arbejde, der på dette område foregår på national basis.

d. Dansk-svensk reaktoraftale

Den 7. januar 1965 undertegnedes en aftale om samarbejde mellem AB Atomenergi i Sverige og atomenergikommissionen i Danmark på tungtvandsreaktorområdet. Samarbejdet finder i første række sted på følgende områder:

Reaktorteknik, varmeteknik og vandkemi.

Reaktorfysik.

Reaktorinstrumentering og -regulering.

Reaktormateriel og brændselselementer (exclusive fremstilling af brændselselementer).

På de nævnte områder meddeler parterne hinanden oplysninger af betydning for fortsat forsøgs- og udviklingsarbejde og for senere industriel produktion, alt i en udstrækning der reguleres nærmere gennem en årlig udveksling af parternes tekniske planer for det fortsatte udviklingsarbejde.

I maj 1966 udvidedes aftalen til også at omfatte letvandsreaktorer med den tilføjelse, at denne reaktortype hos parterne ikke har været genstand for forsknings- og udviklingsarbejde i samme omfang som tungtvandsreaktorer.

e. Fælles-skandinavisk tilbud på et atomkraftværk i Rooppur, Østpakistan

I 1965 blev der af ASEA, Sverige, Noratom A/S, Norge, og Dansk Atomreaktor Konsortium dannet et fælles-skandinavisk konsortium, Scanatom, med det formål at afgive et tilbud til Pakistan på levering af et atomkraftværk med en installeret effekt på 140 MW(e). De pakistanske myndigheder var interesseret i tilbuddet, men de finansielle forudsætninger for levering af atomkraftværket lod sig ikke opfylde.

f. Samarbejde på isotopområdet

Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål nedsatte i december 1957 et udvalg af teknisk sagkyndige fra de nordiske landes atomenergiinstitter med det formål at undersøge mulighederne for et fremtidigt nordisk samarbejde vedrørende fremstilling og distribution af radioaktive stoffer. Udvalget afgav i juni 1958 en rapport indeholdende et grundlag for en nordisk koordinering på isotopområdet.

I efteråret 1958 blev rapporten behandlet i Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål, som tiltrådte de af arbejdsudvalget stillede forslag og anbefalede atomenergiiinstitutionerne at gå videre med sagen efter de i rapporten indeholdte retningslinier. Et fra norsk side i oktober 1958 fremsat forslag til en aftale mellem atomenergikommissionen i Danmark, AB Atomenergi i Sverige og Institutt for Atomenergi i Norge har været diskuteret mellem parterne, og spørgsmålet har senere ved forskellige lejligheder været drøftet mellem repræsentanter for de tre nævnte organisationer, men forhandlingerne har ikke ført til praktiske resultater, hvilket til dels skyldes den kommercielle udvikling på området.

g. Norsk-svensk samarbejde på uranrenseområdet

I december 1958 blev der indgået en aftale mellem det norske Institutt for Atomenergi og det svenske AB Atomenergi om et samarbejde på uranrenseområdet, kemisk udskillelse af uran fra bestrålet reaktorbrændsel. Aftalen skulle oprindeligt gælde indtil december 1963, men blev fornyet, og samarbejdet blev afsluttet i midten af 1965.

Som et led i samarbejdet byggede AB Atomenergi et såkaldt Silexanlæg i tilknytning til det norske uranrenseanlæg på Kjeller. Anlægget var driftsklart i slutningen af 1963, og første halvår 1964 anvendtes til afprøvning af Silex-processen for separation af plutonium og uran. Anlægget blev derefter ombygget, og i første halvår 1965 blev det anvendt til afprøvning af en aminproces for separation af uran og plutonium. Den svenske del af anlægget er nu overtaget af det norske Institutt for Atomenergi.

h. Samarbejde vedrørende evt. tungtvandsproduktion i Island

Mulighederne for tungtvandsproduktion under udnyttelse af varme kilder i Island er blevet drøftet på flere møder i Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål, senest i Reykjavik i august 1965 og i Studsvik i januar 1966. Man er blevet enige om at sammenkalde et møde af nordiske eksperter i tungtvandsproduktion med henblik på at drøfte den videre fremgangsmåde. Dette vil formentlig ske i løbet af 1967.

i. Dansk-svensk samarbejde vedrørende pulseret radiolyse

I samarbejde mellem på den ene side AB Atomenergi og Forskningsrådets laboratorium i Studsvik og på den anden side kemiafdelingen og acceleratoranlægget på forsøgsanlægget Risø udføres forsøgsarbejde vedrørende pulseret radiolyse, en ny og effektiv teknik til studier af de hurtige kemiske reaktioner, der følger efter højenergiestråling.

j. Samarbejde vedrørende teknisk-videnskabelig information

De skandinaviske informationscentre udveksler rapporter m. m. og udnytter i udstrakt grad hinandens samlinger og erfaringer til besvarelse af forespørgsler. Repræsentanter fra de skandinaviske centre deltager i internationale møder om atomenergidokumentation, og der finder regelmæssigt uformelle drøftelser sted mellem disse indbyrdes med henblik på tilvejebringelse af fælles skandinaviske synspunkter.

Afd. B

På foranledning af Nordisk Råds indledningsvis citerede rekommandation nr. 31/1966 og på den baggrund, der udgøres af den nære kontakt mellem de nordiske atomenergiorganisationer, har en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for den danske og den finske atomenergikommission, det

norske Institutt for Atomenergi og det svenske AB Atomenergi i sommeren og efteråret 1966 ført en række drøftelser men henblik på i fællesskab at foretage en ny gennemgang af de muligheder, som måtte foreligge for et *yderligere udvidet samarbejde inden for anvendt atomenergiforskning og atomenergiudvikling*. Arbejdsgruppens overvejelser er ikke afsluttede, men på et møde i det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål, der afholdtes i København den 22. november 1966, blev der fra arbejdsgruppens side aflagt en foreløbig beretning vedrørende de tanker, man indtil da havde gjort sig i gruppen.

Uanset at arbejdsgruppen ikke har færdigbehandlet sin indstilling til kontaktorganet, og der således ikke i kontaktorganet er grundlag for en endelig drøftelse af sagen, har man alligevel måttet anse det for rigtigt — uden på nogen måde at tage stilling til holdbarheden i fremførte synspunkter eller til muligheden for gennemførelse af eventuelle forslag — at orientere Nordisk Råd om visse af de tanker, der har været ført frem i arbejdsgruppen under dennes behandling af den ovennævnte rekommandation.

I arbejdsgruppens overvejelser er det blevet fremhævet, at forsknings- og udviklingsarbejdet på atomenergiområdet i Norden organiseredes for 10—20 år siden, først i Sverige og Norge, senere i Danmark og Finland. I Danmark, Norge og Sverige — samt i mindre omfang i Finland — er etableret forsøgsanlæg, der har taget en række opgaver op og har beskæftiget sig med dels almen forskning, dels reaktorteknologisk forskning og udvikling og dels også i en vis udstrækning forskning med andet industrielt sigte. På flere områder er et nordisk samarbejde allerede etableret, jfr. ovenfor.

Målsætningerne og arbejdsprogrammerne har hidtil ikke været de samme i de nævnte lande, og specielt har indsatsen på det reaktorteknologiske område været af forskelligt omfang. De har dog alle sigtet på termiske reaktorer og tilhørende brændselskredsløb. I dag er i de nordiske lande vandreaktorer af størrelsesordenen flere hundrede MW(e) i forgrunden. For disse reaktortyper findes nu et marked, også i de nordiske lande.

I Sverige videreudvikles vandreaktorerne af ASEA, som i 1965 påtog sig at bygge et komplet atomkraftværk på 400 MW(e). I Finland behandles for tiden en række i international konkurrence indhentede tilbud på et første atomkraftværk af størrelsesordenen 300—350 MW(e). I Danmark forudser elværkerne den første bestilling i begyndelsen af 1970'erne, medens man i Norge regner med at kunne vente til omkring 1975—80.

Denne tidsforskel med hensyn til atomkraftens introduktion afspejler sig på flere områder, herunder også med hensyn til hvilket omfang industrien i de enkelte lande har haft anledning til at engagere sig i udviklingen på det kernetekniske område. I Sverige er det først og fremmest ASEA, som med støtte i hjemmemarkedet i stigende grad beskæftiger sig med videreudvikling af vandreaktorer med henblik på kommerciel anvendelse i Sverige og på eksportmarkedet. I Danmark og Norge har industrien

ikke i samme omfang haft motiver til at engagere sig i dette arbejde. I intet af de nævnte lande kan de nationale atomenergiorganisationer unddrage sig deltagelse i det fortsatte udviklingsarbejde, på kort sigt til støtte for de kraftproducenter, som efterhånden imødeser behov for planlægning med hensyn til atomkraftværker, og på længere sigt til støtte for den industri som vil engagere sig i bygning af atomkraftværker.

Under gruppens drøftelser er det fremhævet, at udgangspunktet for den nationale indsats i de enkelte nordiske lande på reaktorområdet er ønsket om gennem forsknings- og udviklingsarbejde at skabe det nødvendige grundlag for udbygning af atomkraften med egen kompetence, og i videst muligt omfang med egne industrielle ressourcer. Et samvirke vil åbenbart give øget styrke i denne henseende, og en fælles nordisk atompolitik ville eventuelt også være af værdi.

I gruppen er det blevet fremført, at en avanceret reaktortype — den såkaldte hurtige breederreaktor — i de seneste år er gjort til genstand for udviklingsarbejde i flere af de førende lande på atomenergiområdet. Denne type forventes på længere sigt at kunne opnå større konkurrenceevne end termiske reaktorer. Af økonomiske grunde bør reaktorer bygges i meget store enheder. Dette medfører et behov for en yderligere analyse, eventuelt i samarbejde med NORDEL, af mulighederne for en koordinering. Det er endvidere en følge heraf, at det kun er et fåtal af industrivirksomheder, som kan forventes at være tilstrækkeligt økonomisk stærke til at optræde som hovedleverandører med teknisk og økonomisk ansvar for hele reaktorsystemer. Den højt kvalificerede og uundværlige indsats, som gøres af delsystem-, komponent- og brændselsfremstillende industrier, ligger imidlertid inden for rækkevidde for et stort antal nordiske industrivirksomheder.

Et synspunkt som har været fremme er, at selv store industrivirksomheder i de enkelte lande i Norden let bliver små i den skarpe internationale konkurrence, man må forvente med hensyn til leverancer på atomenergiområdet både til hjemmemarkedet og til eksport. Et udstrakt samarbejde både mellem industrierne og forsknings- og udviklingsinstitutionerne i de nordiske lande vil imidlertid kunne give nordisk industri bedre muligheder for at optage konkurrencen med de udenlandske firmaer på atomenergiområdet.

En yderligere forøget gensidig information om de nordiske landes arbejdsprogrammer og organiserede muligheder for samordning af dele af disse programmer mod fælles mål kan forventes at få tredobbelt effekt. Dels måtte visse besparelser kunne opnås gennem udvidet arbejdsfordeling med mindskelse af eventuelt overlappende arbejde som følge, dels kan arbejdet forventes at blive mere effektivt, idet fælles opgaver kan løses i større og mere repræsentative arbejdsgrupper, og dels kan man med bedre udsigt til resultat tage arbejdsopgaver op, som for et enkelt land er for store og krævende til at kunne klares udelukkende med egne ressourcer.

På den anden side kan organiseret samvirke mellem flere parter, der hver for sig kan have forskelligt syn på enkeltheder, indebære en alvorlig belastning for et projekts slagkraft og effektivitet. Det må derfor anses for vigtigt, at organisationsspørgsmålene løses på den smidigste og enkleste måde.

Erfaringer fra det hidtidige udviklingsarbejde inden for området peger endvidere på nødvendigheden af at etablere en yderligere koordinering mellem arbejdsprogrammerne og industriens behov samt yderligere at intensivere nyttiggørelsen hos industrien af de resultater, som efterhånden kommer frem. I denne forbindelse kan også selve udformningen af kontakten mellem de nationale atomenergiorganisationer på den ene side og industrien på den anden side tages op til fornyet overvejelse bl. a. på baggrund af et muligt organiseret samarbejde mellem de nordiske landes industrier indbyrdes, et samarbejde hvis omfang og former naturligt bør afgøres af industriparterne selv.

Som baggrund for drøftelsen af mulige samarbejdsopgaver er det, med udgangspunkt i den position som industrien og kraftproducenterne nu har opnået, i gruppen anført, at det fortsatte forsknings- og udviklingsarbejde bør sigte dels på konsolidering af de opnåede resultater og videreudvikling af etableret teknologi og dels på nødvendig indsats inden for nye områder, hvor industriel anvendelse kan forudses i fremtiden. Som et eksempel inden for sidstnævnte arbejdsområde kan nævnes de hurtige breederreaktorer. Det nordiske forsknings- og udviklingssamarbejde bør i den form, der her er på tale, nar det drejer sig om specifikke samarbejdsprojekter, i første række, men ikke udelukkende, indrettes på forskellige i fremtiden nærliggende anvendelsesområder. Også på områder, som i højere grad har karakter af en konsolidering og videreudvikling af kendt teknologi, er et samarbejde mellem de nordiske atomforskningsinstitutioner af interesse og skulle kunne fremme mulighederne for et betydningsfuldt industrielt samarbejde allerede i de nærmeste år i forbindelse med opførelse af termiske kraftreaktorer.

I gruppens hidtil gjorte foreløbige overvejelser har man foruden en generel koordinering af de almene langsigtede arbejdsprogrammer også været inde på spørgsmål vedrørende metoder til afsaltning af vand, brændselskredsløb baseret på uran og thorium, herunder en gennemgang af Dragon-typens muligheder, isotoper og strålingskemi samt materialeforskning.

Der foreligger allerede omfattende erfaringer vedrørende internationalt samarbejde på atomenergiområdet. Som eksempel kan nævnes de projekter af forskellig karakter, som inden for ENEA:s rammer drives i forskellige lande. Et hovedprincip har været, at de forskellige projekter skal gives en ret høj grad af selvstændighed, når de først er kommet i gang, medens toporganisationen begrænses til et meget lille antal kompetente personer med sædvanlige koordinerende opgaver. Et andet princip, som har ført til gode erfaringer, går ud på, at værtslandet for et bestemt projekt har et

betydeligt større ansvar end de øvrige deltagere, både når det gælder udførelsen af det i fællesskab udarbejdede program og når det gælder finansieringen. Det juridiske ansvar bæres også helt af værtsorganisationen.

I gruppen har man ment, at i et aktivt nordisk samarbejde skulle lignende principper med fordel kunne anvendes. De eksisterende nationale organisationer i de nordiske lande bevarer deres sædvanlige selvstændighed og status på samme måde som de industrier og industrigrupper, der findes. Visse funktioner kræver imidlertid en fællesnordisk organisation; dette gælder således samråd, fælles redegørelser, udarbejdelse af forslag til specifikke projekter, koordinering af information mellem landene og »follow-up« af igangværende samarbejdsprojekter.

I arbejdsgruppen har man for så vidt angår gennemførelsen af konkrete samarbejdsprojekter foreløbig gjort sig den tanke, at sådanne projekter bedst kunne fremmes på den måde, at når et samarbejdsprojekt er initieret, og et af de nordiske lande har tilbudt at fungere — og af de andre lande med interesse for dette projekt er accepteret — som vært, udarbejder værtslandets nationale organisation et projektdokument indeholdende arbejdsprogram samt dettes tidsplan og omkostninger. Herefter kunne et koordinerende organ medvirke til etablering og gennemførelse af projektet på tilsvarende måde som f.eks. ENEA:s sekretariat i Paris fungerer i relation til Halden-projektet. Deltagelse i det enkelte projekt måtte formentlig være helt frivillig for hvert land, og dersom værtsorganisationen ikke anså de øvrige landes interesse og tilbudte indsatser for tilstrækkeligt attraktive, måtte værtslandet kunne vælge enten at gennemføre projektet alene eller helt afstå fra det. Arbejdsgruppens tanke har her været, at en sådan ordning ville kunne tilsikre det enkelte projekt, når det blev etableret, al mulig støtte fra de deltagende parter, hvilket formentlig måtte være en forudsætning for fremgang i arbejdet.

Som allerede nævnt ved indledningen til afsnit B er hverken arbejdsgruppens eller kontaktorganets overvejelser afsluttede, og den ovenstående redegørelse for de tanker, man hidtil har gjort sig i arbejdsgruppen, har derfor alene karakter af en interimrapport til orientering med hensyn til de skridt, der i året 1966 er taget i medfør af rekommandation nr. 31/1966. Det vil fremgå heraf, at regeringerne endnu ikke har haft noget grundlag, på hvilket en drøftelse af det i rekommandationen rejste spørgsmål kunne finde sted.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen
(C 8/e) och meddelandet**

(Se Sak C 8/e: Bilaga)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Enligt 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter samt att till varje session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet mellan rådets fjortonde och femtonde sessioner. Härjämte redovisas utskottens arbete mellan sessionerna i redogörelsen.

Ur presidierapportens innehåll

På uppdrag av presidiet har en särskild arbetsgrupp utarbetat förslag till reformering av rådets arbetsformer. På basis av arbetsgruppens rapport har presidiet och statsministrarna enats om att vid femtonde sessionen på försök införa ett frågeinstitut. Medlem av rådet har sålunda givits möjlighet att framställa fråga till någon regering eller viss regeringsrepresentant i ämne som behandlas i något meddelande eller någon berättelse till sessionen. Arbetsgruppens övriga förslag rörande bl. a. området för rådets verksamhet, rådsfrågornas behandling i hemmaparlamenten samt rådets informationsproblem är föremål för presidiets fortsatta överväganden.

Presidiet och statsministrarna har enats om att de europeiska marknadsproblemen kommer att bli det centrala ämnet vid rådets femtonde session, varvid uppmärksamheten sannolikt särskilt kommer att ägnas samarbetet i Kennedyronden, samarbetet inom EFTA med tanke på eventuella förhandlingar med Europeiska ekonomiska gemenskapen samt arbetet med rådets rekommendation nr 26/1966 angående nordiskt ekonomiskt samarbete.

Presidiet har beslutat medverka i förberedelserna för den samnordiska avdelningen vid världsutställningen i Montreal 1967. En broschyr rörande det nordiska samarbetet har utarbetats och framställts i en upplaga om 10 000 exemplar i fransk version och 10 000 exemplar i engelsk version.

Presidiet har beslutat anordna en ny konferens för högre tjänstemän från internationella organisationer med säte i Europa. Vid konferensen, som kommer att äga rum i Finland den 28—30 september 1967, kommer bl. a.

att behandlas den ekonomiska integrationen i Norden samt frågan om metoderna för samarbete mellan internationella organisationer därunder frågan om parlamentarisk medverkan i internationella organisationer.

I syfte att belysa de praktiska och ekonomiska frågor, som myndigheter och allmänhet möter som följd av att biocider och andra kemiska preparat används inom jordbruk och industri, har presidiet beslutat anordna en konferens i Stockholm den 8—9 maj 1967 om föroreningsproblem. Konferensen har planerats dels för att ge aktuell information om föroreningsproblemen och dess samhällsekonomiska konsekvenser, dels för att belysa allmänhetens och konsumenternas behov av skydd mot ifrågavarande skadeverkningar.

I. Sammansättning, möten m. m.

Vid rådets fjortonde session utsågs till medlemmar av presidiet folketingsmand Harald Nielsen, Danmark, såsom rådets president samt generaldirektören Karl-August Fagerholm, Finland, chefredaktör Sigurður Bjarnason, Island, stortingsmann Trygve Bratteli, Norge, och andre vice talman Leif Cassel, Sverige, såsom rådets vice presidenter. Sedan Fagerholm lämnat riksdagen, utsåg Finlands delegation den 21 april 1966 Kaarlo Pitsinki till Fagerholms ersättare såsom medlem av presidiet. Sedan även Pitsinki lämnat riksdagen, utsåg Finlands delegation den 28 oktober 1966 Eino Sirén till Pitsinkis ersättare. Sedan Nielsen lämnat folketinget, utsåg danska delegationen den 25 januari 1967 Poul Hartling till Niensens ersättare såsom medlem av presidiet.

Presidiet har sammanträtt i Köpenhamn den 2 februari 1966 och 25 april 1966, i Helsingör den 13 maj 1966, i Fredericia den 21 och 22 september 1966, i Köpenhamn den 30 november samt den 1—2 december 1966, i Oslo den 3 februari 1967, i Stockholm den 11 mars 1967 och i Helsingfors den 31 mars 1967. Under mötet i Köpenhamn den 25 april 1966 ersattes Pitsinki av riksdagsman Juha Rihlmiemi och Sigurður Bjarnason av alltingsman Sigurður Ingimundarson. Under mötet i Helsingör den 13 maj 1966 och i Oslo den 3 februari 1967 ersattes Cassel av fru Sigrid Ekendahl. Vid mötet i Köpenhamn den 30 november samt den 1—2 december 1966 saknades Danmarks representant i presidiet; Harald Nielsen deltog i mötet som observatör. Vid mötet i Stockholm den 11 mars 1967 var Sigurður Bjarnason och Hartling frånvarande. Härjämte sammanträdde presidiet och representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige den 2 februari 1966 i samband med rådets fjortonde session i Köpenhamn; se här om nedan under II.

Vid nämnda möte beslöts bl. a. att avhålla en konferens i Island med deltagande av presidiets medlemmar och statsministrarna för överläggningar beträffande uppläggnngen av rådets femtonde session. Presidiet beslöt sedermera att i stället avhålla konferensen i Danmark. På inbjudan av Danmarks statsminister ägde konferensen rum på Marienberg den 30 november och 1 december 1966; om denna se närmare under IV.

Presidiets medlemmar har härutöver stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets ovannämnda sammanträde med företrädare för regeringarna i Köpenhamn den 2 februari 1966 överenskomts, att beträffande envar av de vid rådets fjortonde session beslutade rekommendationerna något

lands regering skulle åtaga sig uppgiften att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet samt att rekommendationerna i detta syfte skulle fördelas mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1 angående nordisk tentamensgiltighet	Finland
Rekommendation nr 2 angående forskning och utbildning på vattenvärdens område	Finland
Rekommendation nr 3 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område	Sverige*
Rekommendation nr 4 angående nordiskt institut för komparativ rätt	Sverige
Rekommendation nr 5 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagsiftningen	Norge
Rekommendation nr 6 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV	Danmark
Rekommendation nr 7 angående vuxenundervisning i radio och TV	Danmark
Rekommendation nr 8 angående samnordisk utlandsinformation	Sverige
Rekommendation nr 9 angående freds- och konfliktforskning	Norge
Rekommendation nr 10 angående norsk-svenska mellanriksvägar	Norge
Rekommendation nr 11 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten	Finland
Rekommendation nr 12 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan	Sverige
Rekommendation nr 13 angående enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendiater	Danmark
Rekommendation nr 14 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område	Norge
Rekommendation nr 15 angående administrationen av samnordiska institutioner	Finland
Rekommendation nr 16 angående nordiskt sjukhusfysiker-samarbete	Finland
Rekommendation nr 17 angående samarbetsorgan för trafik-säkerhetsforskning	Norge
Rekommendation nr 18 angående samarbetsorgan för transportekonomisk forskning	Norge
Rekommendation nr 19 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete	Sverige
Rekommendation nr 20 angående samarbete på formgivningens område	Danmark
Rekommendation nr 21 angående specialistkompetens för läkare	Norge
Rekommendation nr 22 angående enhetlig utlänningslagstiftning	Sverige
Rekommendation nr 23 angående resandes rätt till tullfri varuinförsel	Sverige
Rekommendation nr 24 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak	Finland

* Vid undervisningsministermötet i Helsingör den 2 och 3 februari 1966 beslöts att Norge i stället för Sverige skulle vara koordinerande land.

Rekommendation nr 25 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter	Danmark
Rekommendation nr 26 angående ekonomiskt samarbete	—
Rekommendation nr 27 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen	Danmark
Rekommendation nr 28 angående Nordiska kulturfonden	Danmark
Rekommendation nr 29 angående nordisk språkkonvention	Finland
Rekommendation nr 30 angående ökat stöd till föreningarna Norden	Island
Rekommendation nr 31 angående samarbete på atomenergins område	Danmark

Rekommendationerna jämte därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna i slutet av mars 1966. Härjämte har presidiet i skrivelse till regeringarna den 9 mars 1966 anmält, att till fjortonde sessionen framlagt förslag till rekommendation om utredning angående bibehållande av Norden som kärnvapenfritt område efter omröstning förkastats av rådet.

2. Förhandlingarna vid fjortonde sessionen har redigerats av rådets redaktör, redaktören Åke Edwall, Stockholm, med visst biträde av rådets förutvarande redaktör, bibliotekarien Olof Wallmén, Stockholm, i överensstämmelse med tidigare tillämpade principer.

Förhandlingarna har tryckts vid Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. Upplagan, vilken i sin helhet inbundits av Normans Bokbinderi AB, Stockholm, har uppgått till 1 950 ex. Utsändandet ägde rum i början av november 1966, varvid förhandlingarna utdelades till de medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, som önskade erhålla dem, samt överlämnades till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

3. Liksom tidigare år har Nordiska rådets svenska sekretariat i samverkan med övriga sekretariat fullgjort sekretariatsuppgifter åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, vilket pris instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 1/1961. Bedömningskommittén har sammanträtt i Stockholm den 13 februari 1967 och då beslutat utdela 1967 års pris till författaren Johan Borgen för hans bok »Nye noveller».

Priset kommer att utdelas i Helsingfors den 3 april 1967 under en festlighet i samband med rådets femtonde session.

4. Presidiet har genom sekretariaten följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, i vilka rådet antagit rekommendationer eller beträffande vilka presidiet riktat hänvändelse till regeringarna, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. Organisatoriska och finansiella förhållanden

1. Ordinarie val har under tiden sedan fjortonde sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av valen jämte andra ändringar framgår av medlemslistan vid rådets femtonde session. Följande förändringar efter fjortonde sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till femtonde sessionen, skall här antecknas:

Danmarks delegation: Vid val av Danmarks delegation den 5 oktober 1966 omvaldes samtliga tidigare medlemmar och suppleanter utom Peter Mohr Dam, vilken som medlem ersattes av Peter Nielsen. Efter folketingsvalet den 22 november 1966 har folketinget den 7 december 1966 valt ny dansk delegation i Nordiska rådet.

Finlands delegation: Efter riksdagsvalen i mars 1966 valde finska riksdagen den 21 april 1966 ny finsk delegation i Nordiska rådet. Av tidigare valda medlemmar omvaldes såsom valda medlemmar endast Erkki Hara, Olavi Lahtela, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihitniemi och V. J. Sukselainen. Av tidigare suppleanter invaldes som valda medlemmar Georg Backlund, Georg Ehrnrooth, Lars Lindeman, Mauno Pohjonen, Veikko Savela och Sylvi Siltanen. Till valda medlemmar utsågs vidare Ele Alenius, Osmo Kock, Mikko Laaksonen, Tyyne Leivo-Larsson och Tuure Salo. Av tidigare valda medlemmar utsågs till suppleanter Aarne Saarinen och Anna-Liisa Tiekso. Av tidigare suppleanter omvaldes Olavi Lähteenmäki och Eino Sirén. Till suppleanter utsågs vidare Arne Berner, Sylvi Halinen, Kaarlo af Heurlin, Ewald Häggblom, Tuure Junnila, Pekka Kuusi, Tyyne Paasivuori, Pauli Räsänen, Kerttu Saalasti, Olavi Saarinen och Sulo Suorttanen. Sedan Alenius, Lindeman och Suorttanen inträtt i Finlands regering, utsågs vid kompletteringsval den 10 juni 1966 till valda medlemmar tidigare suppleanten af Heurlin samt Kuuno Honkonen. Till suppleanter utsågs Arvo Pentti och Bror Lillqvist. Sedan Pitsinki i september 1966 lämnat delegationen, utsågs till hans efterträdare den 7 oktober 1966 tidigare suppleanten Sirén. Till ny suppleant utsågs Eero Häkkinen.

2. Vid sitt möte i Helsingör den 13 maj 1966 beslöt presidiet att rådets sekreterare tillsammans med några särskilt intresserade rådsmedlemmar från varje land gemensamt skulle utarbeta förslag till reformering av rådets arbetsformer, vilket förslag skulle kunna läggas till grund för presidiets fortsatta behandling av denna fråga. Till medlemmar av arbetsgruppen utsågs sedermera rådets huvudsekreterare Frantz Wendt, Eiler Hultin, Friðjón Sigurðsson, Einar Løchen och Gustaf Petrén, ävensom rådsmedlemmarna Svend Horn och Knud Thestrup, Danmark, Juha Rihitniemi, Finland, Håkon Johnsen och Johan Møller Warmedal, Norge, samt Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige. Arbetsgruppen avgav sin rapport den 7 september 1966 (*se Tillägg 1*). I rapporten framfördes uttalanden och förslag rörande *dels* området för rådets verksamhet, *dels* rådets arbetsformer,

innefattande bl. a. förslag om införande av ett frågeinstitut (se nedan under a), *dels* upprättandet av ett arbetsprogram för rådet (se nedan under b), *dels* rådsfrågornas behandling i hemmaparlamenten, *dels ock* rådets informationsproblem (se nedan under VIII: 9).

Arbetsgruppens rapport behandlades av presidiet vid dess möte i Fredericia den 21—22 september 1966. Presidiet beslöt därvid att rådets nationella delegationer skulle höras över rapporten, varefter presidiet skulle återupptaga behandlingen av densamma vid kommande sammanträde.

Sedan presidiets medlemmar väckt ett medlemsförslag om revision av rådets stadga och arbetsordning, har arbetsgruppens rapport i vad gäller området för rådets verksamhet och rådets arbetsformer jämte delegationernas yttranden i denna del överlämnats till rådets juridiska utskott att beaktas vid dess behandling av nämnda medlemsförslag.

a) Vad gäller spørsmålet om införande av ett frågeinstitut föreslog arbetsgruppen följande ordning: Medlem gives möjlighet att framställa fråga till någon regering eller viss regeringsrepresentant i ämne som behandlas i något meddelande eller någon berättelse till sessionen. Presidiet avgör om frågan skall vidarebefordras till adressaten. De saker som omfattas av fråga uppföres på saklistan för sessionen och samlas till visst möte under sessionen. Fråga bör ingivas minst fjorton dagar före sessionens början till något av rådets sekretariat, som därefter förelägger presidiet spørsmålet om frågan skall översändas till regering.

Beträffande frågan om införande av ett frågeinstitut beslöt presidiet vid mötet den 21—22 september 1966 att, sedan de nationella delegationerna yttrat sig tillstyrkande, spørsmålet skulle tas upp till behandling vid överläggningarna med statsministrarna den 30 november—1 december 1966.

Vid mötet mellan presidiet och statsministrarna på Marienborg den 30 november—1 december 1966 enades mötesdeltagarna om att godkänna presidiets förslag med de ändringar och preciseringar som framgår av § 4 i protokollet från mötet (*se Tillägg 2*). Fråga skall sålunda insändas till presidiet senast fyra veckor före en rådsessions början. Presidiets uppgift begränsas till att registrera spørsmålen och att kontrollera att de faller inom ramen för meddelanden eller berättelser samt ombesörja att spørsmålen översändas till vederbörande regering eller regeringar. Besvarandet av frågorna bör samlas till ett tillfälle under sessionen, för såvitt inte besvarandet bör äga rum i samband med behandlingen av den aktuella frågan, alltefter presidiets närmare bestämmande när dagordningen utarbetas.

Under tiden intill den 4 mars 1967 har till sekretariaten inkommit 13 frågor, vilka samtliga av presidiet överlämnats till de regeringar, till vilka frågorna ställts.

b) Sedan ett av medlemmen Gösta Skoglund i svenska delegationen väckt förslag om att en arbetsgrupp skulle tillsättas för att inventera de närmast i tur stående arbetsuppgifterna för rådet hänskjutits till presidiet, beslöt det-

ta vid sitt möte i Helsingör den 13 maj 1966 att ett utkast till ett dylikt arbetsprogram skulle uppgöras. Rådets sekretariat skulle sålunda under Helsingforskonventionens olika artiklar förteckna konkreta samarbetsprojekt, vilket material därefter skulle överarbetas av den under III: 2 nämnda arbetsgruppen för Nordiska rådets arbetsformer.

I sin den 7 september 1966 dagtecknade rapport uttalade arbetsgruppen att gehör inom densamma icke vunnits för tankar på upprättande av ett mera allmänt nordiskt arbetsprogram accepterat t. ex. av presidiet för rådets räkning eller av program av nationell eller partimässig karaktär. I stället hade man enat sig om att utskotten borde ta sig an programfrågorna. Sekreteraren i varje utskott borde uppgöra, förvara och ajourföra samt då och då till diskussion i utskottet framtaga en förteckning över ämnen inom utskottets arbetsområde som kan tänkas bli föremål för medlemsförslag. Arbetsgruppen hade emellertid insamlat material som kunde bilda stomme till en sådan förteckning för ett vart av rådsutskotten (*se Tillägg 1, bilag 2*).

Sedan presidiet inhämtat yttranden från rådets nationella delegationer över arbetsgruppens förslag i denna del, beslöt presidiet den 11 mars 1967 anmoda utskotten att följa den av arbetsgruppen föreslagna arbetsmetoden.

c) Frågan om rådsfrågornas behandling i hemmaparlamenten är alltså föremål för presidiets övervägande.

4. Danska handelsministeriet anordnade den 19—20 september 1966 ett s. k. kontaktmannaseminarium i Hindsgavl i Danmark. I seminariet deltog dels kontaktmännen för nordiska frågor i departementen/ministerierna och i förekommande fall ämbetsverken i de nordiska länderna, dels Nordiska rådets sekretariat. Vid seminariet diskuterades bl. a. kontaktmannaorganisationen och dess uppgifter. De föredrag, som hölls vid seminariet, har samlats och utgivits av trycket (Nordisk udredningsserie 1966: 6).

I anledning av de synpunkter som därvid framkom beslöt rådets presidium vid sitt möte i Fredericia den 21—22 september 1966 att vid den kommande överläggningen med statsministrarna diskutera dels frågan om ämbetsmännens deltagande vid sessionerna och medverkan vid rådsutskottens möten, dels frågan om utarbetande av en instruktion för kontaktmännen.

Vid presidiets överläggningar med statsministrarna på Marienborg den 30 november—1 december 1966 enades mötesdeltagarna om att det för närvarande syntes mest ändamålsenligt att kontaktmannaverksamheten fick utvecklas fritt i enlighet med de beslut som träffades vid presidie- och statsministermötet i Imatra den 29 och 30 oktober 1965 (jfr Nordisk Råd 1966, s. 1763).

5. Vid överläggningarna mellan rådets presidium och statsministrarna på Marienborg den 30 november och 1 december 1966 biträdde statsministrarna ett förslag av presidiet om att regeringarnas permanenta nordiska samarbetsorgan skall sända sina mötesprotokoll till Nordiska rådets sekretariat.

Presidiet förklarade sig å sin sida villigt att sända protokollen från rådets utskott till motsvarande regeringsorgan (*se Tillägg 2 § 6*). I skrivelse den 15 december 1966 till respektive regeringar har presidiet hemställt att representanterna i vederbörande samsamarbetsorgan måtte underrättas om ovan nämnda beslut och att åtgärder måtte vidtagas i syfte att ifrågavarande protokoll tillställas Nordiska rådets nationella sekretariat (*se Tillägg 3*).

6. Presidiet har förberett rådets behandling av det danska regeringsförslaget om representation för Färöarna i Nordiska rådet (B 4/j). På uppdrag av presidiet har rådssekretariatet utarbetat en promemoria i ämnet. Saken har därefter hänvisats till de nationella delegationerna för yttrande. Vid sitt möte den 11 mars 1967 har presidiet beslutat göra följande uttalande i saken.

Danmarks regering har väckt förslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet. Detta förslag föreslås skola uppföras å saklistan för rådets förestående Helsingforssession. I förslaget säges att »den danske regering må lægge vægt på, at der åbnes adgang for hjemmestyret til at deltage direkte i rådets arbejde, og skal henstille, at der foretages sådanne ændringer i rådets vedtægt, at Færøernes lagting af sin midte kan vælge 2 medlemmer af rådet, og at Færøernes landsstyre kan udse en representation blandt sine medlemmer».

Presidiet erinrar om att en eventuell ändring i rådets stadga kräver godkännande av vart och ett av de fem medlemsländernas lagstiftande organ. Den danska regeringens förslag måste därför ägnas en ingående behandling för att klargöra om frågan kan lösas på ett för alla de fem länderna godtagbart sätt. Presidiet kommer att ta upp frågan till behandling i samråd med de fem ländernas regeringar. Överläggningar härom kommer att inledas i samband med rådets session i Helsingfors.

I skrivelse till regeringarna samma dag har presidiet förklarat sig förutsetta, att det skulle komma att bli tillfälle att samråda med regeringsrepresentanter i denna fråga under rådets femtonde session i Helsingfors, och förklarat sig berett att, i den mån så önskas, ställa tillgängligt material till regeringarnas förfogande.

7. Sedan Nordiska samerådets arbetsutskott i skrivelse den 22 november 1966 anhållit om en utredning av möjligheterna för Nordiska samerådet att få representation i Nordiska rådet samt de svenska organisationerna Folkpartiets kvinnoförbund, Centerns kvinnoförbund och Högerpartiets kvinnoförbund i gemensam skrivelse den 10 november 1966 begärt att få sända envar sin observatör till Nordiska rådets sessioner och de fem rådsutskottens offentliga sammanträden, har presidiet tagit upp frågan om observatörers deltagande i rådsarbetet till principiell behandling. Såsom observatörer har vid tidigare råds-sessioner deltagit dels representanter för EFTA och Benelux, dels representanter för politiska ungdomsorganisationer i de nordiska länderna, dels ock vissa forskare.

Vid sitt möte den 3 februari 1967 beslöt presidiet att, såsom skett inför de senaste sessionerna, inbjuda de politiska ungdomsorganisationerna att

deltaga vid sessionen på samma villkor som tidigare samt att bordlägga de ovannämnda skrivelserna med hänvisning till att frågan om observatörens ställning i rådsarbetet är under utredning. Jämväl vetenskapliga observatörer har medgivits deltaga i femtonde sessionen. Frågan om observatörer kommer att behandlas i samband med medlemsförslaget om revision av rådets stadga och arbetsordning.

8. Sedan redaktören för Nordiska rådets förhandlingar bibliotekarien Olof Wallmén den 30 september 1965 erhållit en tjänst inom svenska riksdagsbiblioteket och därmed lämnat sin tjänst hos rådet, uppdrog presidiet åt redaktören Åke Edwall att — med visst biträde av Wallmén t. o. m. fjortonde sessionens slut — tills vidare uppehålla tjänsten som redaktör för rådets förhandlingar. Vid sitt möte den 25 april 1966 beslöt presidiet anställa Edwall såsom redaktör för rådets förhandlingar och Nordisk udredningsserie.

9. För rådets gemensamma kostnader under 1967 har presidiet uppgjort nedanstående budget omfattande 510 000 sv. kr. (beloppen nedan avser sv. kr.). För Nordisk Kontakt uppgöres särskild budget (*se Dokument 2*).

A. Arvoden och löner

1. Redaktör för förhandlingarna och utredningsserien	40 000	
2. Redaktör för Nordisk statistisk årsbok jämte arvode till medhjälpare	10 000	
3. Sekreterare i rådets utskott	53 000	
4. Redaktör för Nytt från Nordiska rådet	6 500	
5. Diverse utredningsuppdrag	2 000	111 500

B. Resor för gemensam personal

26 000

C. Rådets tryck

1. Rådsförhandlingarna	210 000	
2. Nordisk udredningsserie	70 000	
3. Statistisk årsskrift	18 000	
4. Porträttmatrikeln	5 000	
5. Diverse (stadga o. dyl.)	5 000	308 000

D. Informationsmaterial

1. Nytt från Nordiska rådet	14 000	
2. Kalendariet	500	
3. Tryckkostnader för Frantz Wendts bok om nordiskt samarbete	5 000	
4. Broschyrer	5 000	
5. Utställningsmaterial	10 000	
6. Diverse	5 000	39 500

E. Konferenser

1. Årlig konferens	5 000	
2. Särskilt seminarium för Europaorganisationer	20 000	25 000

Summa 510 000

10. I enlighet med det presidiebeslut, vilket presidiet — såsom redovisats i presidiets rapport till rådet vid femte sessionen (Nordiska rådet 1957, s. 658) — tidigare fattat, har presidiet under tiden sedan fjortonde sessionen i överensstämmelse med den för året upprättade budgeten beslutat om vissa gemensamma utgifter, för vilkas täckande tillskjutits medel av de nationella delegationerna enligt bestämmelserna i § 21 arbetsordningen för rådet.

IV. Marienborgsmötet den 30 november och 1 december 1966

Såsom nämnts ovan under I. ägde en konferens mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska statsministrarna rum på Marienborg den 30 november och 1 december 1966. I mötet deltog från rådets presidium Eino Siirén, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, Trygve Bratteli, Norge, och Leif Cassel, Sverige, samt statsministrarna Jens Otto Krag, Danmark, Rafael Paasio, Finland, Bjarni Benediktsson, Island, Per Borten, Norge, och Tage Erlander, Sverige, ävensom handelsminister og minister for nordiske anliggender Tyge Dahlggaard, Danmark, handels- och industriminister Olavi Salonen, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige. Då Danmarks medlem i presidiet, Harald Nielsen, lämnat folketinget i samband med nyval till folketinget den 22 november 1966 och någon ny delegation vid tidpunkten för mötet med statsministrarna ännu inte valts, som kunde utse ersättare för Nielsen i rådspresidiet, saknades representation för Danmark i presidiet. Harald Nielsen var emellertid närvarande som observatör, liksom rådsmedlemmen Juha Rihtniemi, Finland. Härjämte medverkade bl. a. rådsdelegationernas nationella sekreterare.

Mötet godkände följande av presidiet uppgjorda förslag till dagordning:

1. Marknadsproblemen och det nordiska ekonomiska samarbetet
2. Det nordiska luftfartssamarbetet
3. Övriga huvudämnen vid rådets femtonde session
4. Införande av ett frågeinstitut vid råds-sessionerna
5. Tidpunkten för rådets ordinarie sessioner
6. Kontaktmannainstitutionen
7. Icke genomförda rekommendationer
8. Utlandsupplysningen om nordiskt samarbete
9. Eventuellt.

Till grund för behandlingen av dagordningens olika punkter låg inom Nordiska rådets sekretariat utarbetade diskussionspromemorior. Resultatet av mötet framgår av den av mötet godkända presskommunikén, vilken hade följande lydelse:

Mødets formål var at drøfte tilrettelæggelsen af rådets 15. session, som afholdes i Helsingfors 1—6. april 1967.

Der var på mødet enighed om, at markedsproblemerne bliver det centrale emne for sessionen. Forhandlingerne vil især omfatte Kennedy-runden, samarbejdet indenfor EFTA under eventuelle forhandlinger med Fællesmarkedet og yderligere udvikling af det nordiske økonomiske samarbejde.

I tilslutning til fællesmødet havde den danske, finske, norske og svenske statsminister en drøftelse om det forestående møde i London den 5. december vedrørende den britiske statsministers europæiske initiativ. Der var enighed om at hilse det britiske forsøg på at berede vejen for en bred europæisk markedsløsning velkommen.

Under forestående sonderinger og forhandlinger agter de nordiske regeringer at holde sig i nær kontakt med henblik på en tilfredsstillende løsning af de nordiske landes deltagelse heri. Regeringerne lægger vægt på, at den brede europæiske løsning muliggør bevarelsen og den videre udvikling af de store resultater, som er opnået i de nordiske landes samhandel og økonomiske samarbejde i de senere år.

Danmarks, Islands, Norges og Sveriges statsministre havde en udførlig diskussion om Loftleidiðs landingsrettigheder i Skandinavien og enedes om, at spørgsmålet skulle behandles af et snarligt møde af de fire landes trafikministre samt repræsentanter fra udenrigsministerierne.

Under de fortsatte forhandlinger mellem statsministrene og Nordisk Råds præsidium nævntes som øvrige emner, der vil blive taget op ved rådssessionen, følgende spørgsmål:

Ensartet nordisk skoleordning, nordisk TV-samarbejde, ensartet ægteskabslovgivning, fælles politik om charterflyvning, nordisk forskningssamarbejde samt samvirke om planlægning i Øresunds-regionen.

Der var mellem statsministrene og præsidiet enighed om, at man ved den forestående session skal åbne mulighed for medlemmerne til at stille spørgsmål til regeringerne om emner, der behandles i regeringernes meddelelser og berejninger til rådet.

Et forslag til andre retningslinjer for administrationen af fællesnordiske u-landsprojekter, udarbejdet af den nordiske ministerkomité for u-landsanliggender, vil blive forelagt rådet til udtalelse på den kommende session.

Den danske regering agter som følge af en henvendelse fra det færøske landsstyre at stille forslag til den kommende rådssession om sådanne ændringer i vedtægten for Nordisk Råd, at Færøernes lagting og Færøernes landsstyre får repræsentation i Nordisk Råd, således at repræsentanterne bliver valgt af lagtinget blandt dets medlemmer og udpegel af landsstyret blandt dets medlemmer.

Islands statsminister Bjarni Benediktsson udtalte Islands tak for den bistand, de andre nordiske lande havde ydet ved oprettelsen af det islandske fjernsyn.

Statsministrene agter at anmode deres finansministre om i samarbejde med Nordisk Råds trafikudvalg at underkaste reglerne om toldfri indførsel af spiritus og tobak en fornyet overvejelse.

Över mötets förhandlingar har sedermera upprättats ett protokoll, vilket underskrivits av mötesdeltagarna (*se Tillägg 2*).

V. Deltagande i ministermöten

1. Vid det nordiska fiskeriministermötet den 31 augusti 1966 i Helsingfors företrädde rådet av fhv. fiskeriministern A. C. Normann och rådets sekreterare i Finland vicehäradshövding Eiler Hultin.

2. Vid det nordiska arbetsministermötet den 21 och 22 september 1966 i Vedbæk företrädde rådet av folketingsmand Jørgen Jensen.

VI. Förberedelserna för femtonde sessionen

1. Vid sin fjortonde session beslöt rådet den 2 februari 1966 att förlägga nästa ordinarie session till Helsingfors 1967 med början den dag presidiet senare bestämde. Efter överläggningar med företrädare för regeringarna vid ett möte den 2 februari 1966 beslöt presidiet vid sitt möte den 13 maj 1966 att rådets femtonde session skulle taga sin början i Helsingfors den 1 april 1967. I enlighet med reglerna i § 1 tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter med skrivelse den 23 december 1966 om tidpunkten för femtonde sessionens början.

2. I skrivelse den 22 december 1966 till regeringarna framställde presidiet — i likhet med vad som fallet varit under tidigare år — till dessa vissa allmänna önskemål och förslag beträffande förberedelserna för femtonde sessionen. Inledningsvis anförde presidiet att vid de tidigare nämnda överläggningarna mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar på Marienborg den 30 november—1 december 1966 rått enighet om att de europeiska marknadsproblemen skulle bli det centrala ämnet vid rådets förestående session, varvid uppmärksamheten särskilt kunde väntas komma att ägnas

- a) samarbetet i Kennedyronden
- b) samarbetet inom EFTA med tanke på eventuella förhandlingar med Europeiska ekonomiska gemenskapen samt
- c) arbetet med rådets rekommendation angående nordiskt ekonomiskt samarbete (rek. nr 26/1966).

Presidiet anförde vidare att av övriga i rådet anhängiga saker de nedan nämnda kunde väntas bli föremål för särskilt intresse under sessionen:

- a) Enhetlig nordisk skolordning (sak A 38/k),
- b) Utvidgat radio- och TV-samarbete (A/sakerna A 104/k och 116/k),
- c) Likartad äktenskapslagstiftning (sak A 105 T/t),
- d) Gemensam politik beträffande charterflyg (sak A 110/t),
- e) Nordiskt forsknings-samarbete (sak A 119/k) och
- f) Samarbete om planläggningen av öresundsregionen (rek. nr 5/1962).

Presidiet sade sig i skrivelsen förutsätta, att regeringarna i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis vore villiga att tillstålla rådet berättelser från de viktigaste nordiska samsarbetsorganen om deras verksamhet, sedan den senaste verksamhetsberättelsen avgavs. Presidiet uttryckte önskemål om att rådet måtte erhålla berättelser från Nordiska kulturkommis-sionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Nordiska ekonomiska samsarbetsutskottet, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål och Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, Nordiska hälsovårdshögskolan samt Nordiska samsarbetsorganet för same- och renskötsel-frågor. Presidiet sade sig likaledes värdesätta att erhålla översikter över det nor-

diska lagstiftningssamarbetets aktuella läge och över samarbetet det senaste året mellan de nordiska språknämnderna samt en redogörelse från styrelsen för Nordiska hushållshögskolan om dess arbete. Härjämte vore enligt presidiet av värde om en redogörelse kunde lämnas för det nordiska samarbetet, som försiggår inom internationella organ i enlighet med art. 30 i Helsingforsöverenskommelsen.

Beträffande regeringarnas meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer uttalade presidiet, att det emotsåge sådana meddelanden dels beträffande de 31 rekommendationer, som antogs vid fjortonde sessionen, dels rörande de rekommendationer, vilka antagits vid rådets tidigare sessioner och som ännu icke slutbehandlats. I en bilaga till presidiets skrivelse uppräknades samtliga sistnämnda 96 rekommendationer.

Presidiet hemställde tillika, att berättelserna och meddelandena måtte inlämnas till rådet om möjligt ej senare än den 1 februari 1967, och påpekade, att, därest något av intresse funnes att meddela angående vissa rekommendationer, tilläggsmeddelanden sedermera kunde insändas före sessionens början. Enligt presidiets mening synes det ändamålsenligt, att i sådana fall, då en sak varit föremål för behandling inom en samnordisk kommitté eller annat gemensamt organ, meddelande avgavs gemensamt av en regering å samtligas vägnar, för den händelse det icke utöver den gemensamma upplysningen härom funnes något att meddela från något enskilt land. I skrivelsen till regeringarna tillkännagav presidiet tillika, att den ordningen avsågs skola tillämpas inför den kommande sessionen att, därest vederbörande utskott funne meddelandena i en sak ej giva tillräckliga upplysningar, utskottet skulle anhålla hos regeringarna om kompletterande meddelande att lämnas senast vid sessionens början. Med avseende på regeringsförslag fäste presidiet uppmärksamheten på önskvärdheten av att i god tid erhålla underrättelse om något förslag var att emotse från regering till rådets femtonde session utöver det förslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet, som bebådats av den danska regeringen.

Presidiet erinrade om att det med de nordiska ländernas statsministrar träffat överenskommelse om att vid femtonde sessionen pröva ett frågeinstitut. Enligt denna överenskommelse skall medlem till rådets presidium ingiva sin fråga senast fyra veckor före sessionens början, i detta fall sålunda senast den 4 mars 1967. Frågan skall ligga inom ramen för meddelande eller berättelse. Presidiet sade sig förutsätta att regeringarna i god tid före sessionen upplyste presidiet om vilken regeringsrepresentant som avsåges skola besvara frågan.

Presidiet meddelade slutligen, att preliminärt förslag till saklista för sessionen baserat på förslag från utskotten var att emotse omkring den 1 mars 1967 och skulle då tillställas regeringarna. Om vilka meddelanden som beräknades upptagas till behandling vid sessionen och uppföras på saklistan kunde dock upplysning lämnas först senare.

Presidiet erinrade om att till rådets fjortonde session för första gången avgavs en rapport om det nordiska samarbetet under näst föregående år (1965), upptagande uppgifter om konkreta samarbetsresultat i form av ingångna avtal, samfällad lagstiftning, verksamhet vid gemensamma institutioner och utförda samarbetsåtgärder. Presidiet meddelade att rapporten liksom föregående år skulle redigeras genom presidiets försorg. Materialet till rapporten torde böra insamlas av vederbörande kontaktmän för nordiska angelägenheter i departement och ministerier samt av dessa överlämnas till rådets nationella sekretariat för vidare befordran till den av presidiet utsedde redaktören för rapporten. Enligt presidiet skulle det vara värdefullt, om kontaktmännen kunde insända uppgifterna avseende samarbetsresultat under 1966 till rådssekreteriaten icke senare än den 15 januari 1967.

3. I likhet med tidigare år har rådets presidium inbjudit politiska ungdomsorganisationer med anknytning till politiska partier som är representerade i de nordiska ländernas parlament att sända envar sin observatör till råds-sessionen. I anledning av att föreningen Pohjola—Nordens ungdomsrepresentantskap arrangerar ett seminarium för observatörerna under sessionen har presidiet beslutat ställa 6 600 sv. kr. till förfogande för Föreningarna Nordens förbund som bidrag till resekostnader för deltagare i seminariet från Danmark, Island, Norge och Sverige.

4. I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s sekretariat att sända en observatör att övervara rådets femtonde session. EFTA:s sekretariat har utsett Eivinn Berg som observatör.

5. I enlighet med vad provisoriskt gäller i fråga om rådets arbetsformer äger presidiet hänvisa väckta saker till utskotten. Denna befogenhet har presidiet delegerat till sekretariatet, som under året fördelat inkomna saker på utskotten.

Förberedelserna av sakerna har därefter omhänderhafts av vederbörande utskott. Jämlikt 3 § arbetsordningen för Nordiska rådet har dock presidiet haft att besluta om införskaffande av visst grundläggande utredningsmaterial genom förslagets utsändande till myndigheter och organisationer för uttalande. Utskotten har efter hand som beredningsarbetet angående de hos dem anhängiga sakerna avslutats avgivit sina förslag till rådet. Härjämte har utskotten för presidiet föreslagit vilka saker som bör uppföras på saklistan för sessionen, varefter presidiet uppgjort ett slutligt förslag till saklista, till vilket rådet enligt § 9 arbetsordningen för rådet har att taga ställning vid sitt första möte under sessionen.

Vid införskaffande av utredningar har presidiet i stor utsträckning haft bistånd av myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom sekretariatet.

6. Presidiet har förberett de val, som skall företagas vid femtonde sessionen, och i övriga avseenden planlagt de yttre arrangemangen vid denna.

VII. Utskottens verksamhet

1. Juridiska utskottet

Vid sin fjortonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets juridiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Peter Mohr Dam, Carl Petersen och Knud Thestrup.

Finland:

riksdagsledamöterna Erkki Hara, Sven Högström och Gösta Rosenberg.

Island:

altingsman Matthías Á. Mathiesen.

Norge:

stortingsrepresentanterna Harry Klippenvåg, Lars Leiro och Johan Møller Warmedal.

Sverige:

riksdagsledamöterna Ingrid Gärde Widemar, Ragnar Lassinantti och Georg Pettersson.

Till förman har utskottet utsett Thestrup och till vice förman Matthías Á. Mathiesen. Utskottets sekreterare har varit fuldmægtig Ole Perch Nielsen, Danmark.

De förändringar som sedan fjortonde sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat juridiska utskottets sammansättning.

I utskottet ersattes den 5 oktober 1966 Peter Mohr Dam av folketingsmedlemmen Peter Nielsen. Peter Nielsen och Carl Petersen lämnade efter folketingsvalet den 22 november 1966 rådet. I stället utsågs folketingsmedlemmarna Poul Dam och Lis Groes som ersättare. Sven Högström och Gösta Rosenberg, Finland, ersattes efter riksdagsvalet i mars 1966 av riksdagsledamöterna Georg C. Ehrnrooth och Osmo Kock. Ragnar Lassinantti som lämnat rådet ersattes den 13 januari 1967 av riksdagsman Sven Mellqvist.

Utskottet har hållit möten i Kuopio den 7 och 8 juni 1966, i Bergen den 13 och 14 oktober 1966 och i Ringsted den 9 och 10 februari 1967. I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Kuopio ersatte Lars Larsson Georg Pettersson.

Under detta möte deltog vidare följande regeringsrepresentanter: justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, inrikesminister Martti Viitanen, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige, samt vissa tjänstemän.

I Bergen deltog Orla Møller såsom ersättare för Carl Petersen, Helge Nielsen såsom ersättare för Peter Nielsen och Lars Larsson såsom ersättare för

Georg Pelttersson, Lassinantti och Mathias Á. Mathiesen var förhindrade att närvara.

Under del av detta möte deltog även följande regeringsrepresentanter: justitieminister Aarre Simonen, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige, samt vissa tjänstemän.

I Ringsled deltog fru Lis Groes som medlem av utskottet.

I detta möte deltog följande regeringsrepresentanter: justitieminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Aarre Simonen, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige, samt vissa tjänstemän.

I syfte att skapa grundlag för utskottets behandling av dels rådets rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter, dels ett tilläggsförslag rörande enhetliga jakttider (A 106 T/j) anordnade utskottet i anslutning till sammanträdet den 13—14 oktober 1966 i Bergen en konferens rörande frågan om likartade jakt- och fridlysnings-tider för djur och fåglar. I konferensen deltog förutom utskottets medlemmar representanter för berörda myndigheter och organisationer. Förhandlingarna från konferensen har utgivits i Nordisk udrednings-serie (NU 1967: 7).

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlems- och regeringsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets fjortonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 11/1961, 12/1961, 18/1962, 32/1962, 19/1963, 1/1964, 11/1964, 29/1964, 31/1964, 9/1965, 11/1965, 12/1965, 13/1965, 24/1965 samt Berättelse om samarbetet på lagstiftningsområdet (C 1/j).

2. Kulturutskottet

Vid sin fjortonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets kulturutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Julius Bomholt, Poul Hartling och A. C. Normann.

Finland:

riksdagsledamöterna Veikko Hyytiäinen, Paula Ruutu och Anna-Liisa Tiekso.

Island:

altingsman Ólafur Jóhannesson.

Norge:

stortingsrepresentanterna Olav Hordvik, Håkon Johnsen och Berte Rognerud.

Sverige:

riksdagsledamöterna Dagmar Ranmark, Fridolf Thapper och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Till förman har utskottet utsett Ólafur Jóhannesson och till vice förman Julius Bombolt. Utskottets sekreterare har varit biträdande sekreterare Håkan Branders, Finland.

De förändringar som sedan fjortonde sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat kulturutskottets sammansättning. Efter de i mars 1966 i Finland förrättade riksdagsvalen efterträddes Veikko Hyytiäinen och Paula Ruutu, vilka lämnat rådet, av Sylvi Siltanen och Mauno Pohjonen, varförutom Anna-Liisa Tiekso efterträddes av Georg Backlund. I februari 1967 ersattes Mauno Pohjonen av Kerttu Saalasti. Vidare ersattes Ingrid Segerstedt Wiberg den 13 januari 1967 av Folke Björkman.

Utskottet har förutom under fjortonde sessionen hållit sammanträden den 6 och 7 maj 1966 i Stavanger och på Utstein kloster, den 8—10 september 1966 på Biskops Arnö och Skokloster, den 28 och 29 november 1966 i Köpenhamn, den 5—7 februari 1967 i Göteborg och den 10 mars 1967 i Stockholm.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Stavanger deltog Jens Peter Jensen såsom ersättare för Poul Hartling, Helge Nielsen såsom ersättare för A. C. Normann och Tyyne Paasivuori såsom ersättare för Sylvi Siltanen. Ingrid Segerstedt Wiberg var förhindrad att närvara.

På Biskops Arnö deltog Matti Mattila såsom ersättare för Mauno Pohjonen, Pauli Räsänen såsom ersättare för Georg Backlund och Sture Palm såsom ersättare för Fridolf Thapper.

Vid mötet i Köpenhamn var Sylvi Siltanen förhindrad att närvara.

Under del av mötet i Göteborg ersattes Folke Björkman av Ingrid Segerstedt Wiberg. I detta möte deltog därjämte följande regeringsrepresentanter: från Danmark undervisningsminister K. B. Andersen och minister för kulturelle anliggender Bodil Koch, från Finland undervisningsminister R. H. Oittinen.

Hartling, Ólafur Jóhannesson, Normann och Thapper var förhindrade att närvara vid stockholmsmötet liksom Finlands representanter på grund av flyghinder ej nådde fram till mötet.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna, meddelandena och skrivelserna.

Utskottet har på begäran av rådets presidium avgivit yttrande över det av Danmarks undervisningsminister till rådet för yttrande översända förslaget till statuter för Nordiska kulturfonden.

I syfte att skapa grundlag för utskottets behandling av medlemsförslagen A 104/k och A 116/k om utvidgat nordiskt TV-samarbete anordnade utskot-

tet i anslutning till sammanträdet den 8—10 september en konferens för de nordiska ländernas radio- och TV-chefer, företrädare för den tekniska och juridiska expertisen samt företrädare för de nationella förvaltningsorganen för radio och TV i Norden. Förhandlingarna från konferensen har utgivits i Nordisk utredningsserie (NU 1966: 7).

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets fjortonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 31/1958, 9/1962, 14/1962, 33/1962, 12/1963, 13/1963, 21/1963, 5/1964, 23/1964, 24/1964, 2/1965, 3/1965, 10/1965, 16/1965, 29/1965 och 38/1965 samt Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 2/k).

3. Socialpolitiska utskottet

Till fjortonde sessionen valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar i rådets socialpolitiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Niels Mørk, Harald Nielsen och Poul Sørensen.

Finland:

riksdagsledamöterna Gunnar Henriksson, Urho Kähönen och Judit Nederström-Lundén.

Island:

altingsman Sigurður Bjarnason.

Norge:

stortingsrepresentanterna Lars Korvald, Harald Løbak och Salve Salvesen.

Sverige:

riksdagsledamöterna Birger Andersson, Sigrid Ekendahl och Einar Gustafsson.

Till förman har utskottet utsett Gunnar Henriksson och till vice förman Birger Andersson. Utskottets sekreterare har varit förste byråsekreterare Birgitta Malmros, Sverige.

De förändringar som sedan fjortonde sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat socialpolitiska utskottets sammansättning. Sedan i anledning av riksdagsvalet i Finland i mars 1966 Gunnar Henriksson, Urho Kähönen och Judit Nederström-Lundén lämnat rådet, har de ersatts av Kaarlo af Heurlin, Tyyne Leivo-Larsson och Veikko Savela. Harald Nielsen har lämnat rådet och den 7 december 1966 ersatts av Helge Nielsen. Poul Sørensen har den 7 december 1966 ersatts av Jørgen Jensen.

Utskottet har sammanträtt i Tornedalen och Luleå den 1--2 juni 1966,

i Oslo den 20 oktober 1966, i Köpenhamn den 27—28 januari 1967 samt i Stockholm den 25 februari 1967.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Tornedalen och Luleå deltog Jan-Ivan Nilsson såsom ersättare för Einar Gustafsson. Mørk, Sørensen, Korvald, Savela och Sigurður Bjarnason var förhindrade att närvara.

I Oslo deltog Jørgen Jensen såsom ersättare för Poul Sørensen, Bror Lillqvist såsom ersättare för Kaarlo af Heurlin, Olavi Saarinen såsom ersättare för Tyyne Leivo-Larsson och Sven Hammarberg såsom ersättare för Birger Andersson. Harald Nielsen var förhindrad att närvara.

I Köpenhamn deltog Bror Lillqvist såsom ersättare för Kaarlo af Heurlin och Kristoffer Rein såsom ersättare för Lars Korvald.

I Stockholm deltog Jørgen Jensen såsom ersättare för Poul Sørensen, Helge Nielsen såsom ersättare för Niels Mørk, Olavi Saarinen såsom ersättare för Tyyne Leivo-Larsson samt Lars Larsson såsom ersättare för Birger Andersson.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt till presidiet avgivet förslag i anledning av ett antal av presidiet till utskottet överlämnade skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets fjortonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 11/1958, 18/1958, 1/1960, 2/1960, 11/1962, 12/1962, 19/1962, 29/1962, 25/1963, 26/1963, 6/1964, 7/1964, 13/1964, 14/1964, 1/1965, 5/1965, 7/1965, 17/1965, 20/1965, 21/1965, 22/1965 och 32/1965 samt berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 7/s), berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (C 7/s) och berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 10/s).

4. Trafikutskottet

Vid sin fjortonde session valde Nordiska rådet följande medlemmar i rådets trafikutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Kresten Damsgaard, Svend Horn och Aksel Larsen.

Finland:

riksdagsledamöterna Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg och Olavi Lahtela.

Island:

Ásgeir Bjarnason.

Norge:

stortingsrepresentanterna Nils Jacobsen, Martha Johannessen och Jon Leirfall.

Sverige:

riksdagsledamöterna Leif Cassel, Birger Lundström och Gösta Skoglund.

Till förman har utskottet utsett Jon Leirfall och till vice förman Raino Hallberg. Utskottets sekreterare har varit konsulent Axel Gormsen, Danmark.

De förändringar som sedan fjortonde sessionen skett i de olika delegationernas sammansättningar har även påverkat trafikutskottets sammansättning. Efter riksdagsvalen i Finland i mars 1966 har Karl-August Fagerholm och Raino Hallberg lämnat utskottet och ersatts av Mikko Laaksonen och Tuure Salo. Efter danska folketingsvalet i november 1966 har Svend Horn utnämnts till trafikminister och Kai Lindberg inträtt som ny dansk medlem i utskottet.

Sedan fjortonde sessionen har utskottet hållit sammanträden i Köpenhamn den 18 februari 1966, i Bergen den 28 april 1966, i Mariehamn, Åbo, Wasa och Umeå m. fl. platser den 6—9 augusti 1966, i Köpenhamn den 11—12 november 1966 och i Oslo den 21—22 februari 1967. Mötena i Mariehamn, Åbo, Wasa och Umeå den 6—9 augusti 1966 har hållits under en resa varvid utskottet studerat trafikförbindelserna över Ålands hav och Bottniska viken.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Köpenhamn deltog Veikko Savela såsom ersättare för Olavi Lahtela och Sven Hammarberg såsom ersättare för Gösta Skoglund. Horn, Fagerholm och Sigurður Bjarnason var förhindrade att närvara.

Under del av detta möte deltog vidare följande regeringsrepresentanter: finansminister Henry Grünbaum, Danmark, finansminister Magnús Jónsson, Island, statsråd O. Myrvoll, Norge, och statsrådet Gunnar Sträng, Sverige, samt vissa ämbetsmän.

I Bergen deltog Folke Björkman såsom ersättare för Leif Cassel och Sven Hammarberg såsom ersättare för Gösta Skoglund. Sigurður Bjarnason, Lahtela och Salo var förhindrade att närvara.

I Mariehamn, Åbo, Wasa och Umeå deltog Folke Björkman såsom ersättare för Leif Cassel, Gunnar Edström såsom ersättare för Birger Lundström och Sture Palm såsom ersättare för Gösta Skoglund. Ásgeir Bjarnason var förhindrad att närvara.

I Köpenhamn deltog Folke Björkman såsom ersättare för Leif Cassel under första delen av mötet samt Sture Palm såsom ersättare för Gösta Skoglund. Damsgaard och Ásgeir Bjarnason var förhindrade att närvara.

I Oslo var Ásgeir Bjarnason och Laaksonen förhindrade att närvara.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets fjortonde session avgivna meddelanden till handlingarna: meddelande om rekommendation nr 21/1962, 3/1963, 5/1963, 29/1963, 8/1964, 14/1965, 15/1965.

5. Ekonomiska utskottet

Vid sin fjortonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets ekonomiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Erik Eriksen, Lis Groes, Poul Møller och Karl Skytte.

Finland:

riksdagsledamöterna Aarne Saarinen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi och V. J. Sukselainen.

Island:

altingsman Sigurður Ingimundarson.

Norge:

stortingsrepresentanterna Trygve Bratteli, Ragnar Christiansen, Erling Petersen och Bent Røiseland.

Sverige:

riksdagsledamöterna Arne Geijer, Yngve Holmberg, Bertil Ohlin och Sven Sundin.

Till förman har utskottet valt Arne Geijer och till vice förman Bent Røiseland. Utskottets sekreterare har varit konsulent Lars Blaaflat, Norge, och byrådirektör Sven Holmstedt, Sverige. Sedan Blaaflat den 1 november 1966 tillträtt en befattning vid EFTA:s sekretariat i Genève har presidiet till hans efterträdare tills vidare utsett byråsjef Gudmund Saxrud, Norge.

De förändringar som sedan fjortonde sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat ekonomiska utskottets sammansättning. Vid val av Finlands delegation efter de i mars 1966 förrättade riksdagsvalen efterträddes Aarne Saarinen av Ele Alenius. Sedan Alenius blivit minister, ersattes han den 10 juni 1966 av Kuuno Honkonen. Sedan Pitsinki lämnat riksdagen i oktober 1966, efterträddes han i utskottet av Eino Sirén.

Utskottet har hållit sammanträden i Köbenhavn den 26 april 1966, i Oslo den 21 och 22 oktober 1966, i Helsingfors den 30 januari 1967 och i Stockholm den 10 mars 1967.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Köbenhavn deltog H. C. Toft såsom ersättare för Poul Møller och Leif Cassel såsom ersättare för Yngve Holmberg. Pitsinki, Sukselainen och Sundin var förhindrade att närvara.

I Oslo deltog Jørgen Jensen såsom ersättare för Poul Møller.

I detta möte deltog därjämte handelsminister Tyge Dahlgaard, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- och industriminister Olavi Salonen, Finland, och statsrådet Kåre Willoch, Norge, samt vissa ämbetsmän.

I Helsingfors deltog Henry Christensen såsom ersättare för Erik Eriksen,

Jørgen Jensen såsom ersättare för Poul Møller och Peter Nielsen såsom ersättare för Lis Groes. Røiseland var förhindrad att närvara.

I detta möte deltog därjämte handels- och industriminister Olavi Salonen, Finland.

I Stockholm deltog Kai Lindberg såsom ersättare för Lis Groes, A. C. Normann såsom ersättare för Karl Skytte samt Folke Björkman som ersättare för Yngve Holmberg under del av mötet. Eriksen, Møller och Sigurður Ingi-mundarson var förhindrade att närvara.

I anslutning till mötet i Oslo hade utskottet inbjudit representanter för industrins organisationer i Danmark, Finland, Norge och Sverige som lämna-de utskottet information om det pågående industrisamarbetet i Norden.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna, meddelandena och skrivelserna.

På uppdrag av presidiet pågår inom utskottet en utredning rörande möjligheten att inom den del av EFTA-marknaden, där EFTA haft de största framgångarna, nämligen inom Norden, utveckla en forskningsverksamhet inriktad på att klarlägga olika sidor av den raskt fortgående nordiska ekonomiska integrationen och även problem sammanhängande med en eventuell nordisk anknytning till en framtida europeisk stormarknad m. m.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets fjortonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 22/1958, 24/1959, 3/1962, 4/1962, 2/1963, 26/1964, 4/1965, 19/1965 och 26/1965 samt Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbrukspörsmål (C 11/e) och Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 12/e).

VIII. Upplýsningsverksamhet

1. Presidiet har, liksom tidigare, under 1966 utgivit en stencilerad publikation »Nytt från Nordiska rådet» innehållande pressklipp och andra upplýsningar i ämnen av intresse för nordiskt samarbete. Publikationen har under 1966 utkommit med 12 nummer i en upplaga av cirka 900 exemplar. Nummer 1—7 har redigerats av redaktör Trygve Moe, Norge, och nummer 8—12 av redaktör Egil Sundar, Norge.

2. Sedan presidiet beslutat låta utarbeta ett sakregister över rådsförhandlingarna för åren 1953—1964, har presidiet uppdragit åt bibliotekarien Olof Wallmén att uppgöra registret.

3. Sedan presidiet beslutat ajourföra översikten »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961» (Nordisk utredningsserie 1962: 8), har presidiet uppdragit åt byrådirektör Sven Holmstedt att utarbeta översikten.

4. »Nordisk statistisk årsbok» skall enligt presidiets beslut tills vidare utkomma årligen. Årsboken redigeras av f. d. förste aktuarien i svenska statistiska centralbyrån, fil. lic. Yngve Fritzell. Årsboken för 1966 utkom i mars 1967 (NU 1966: 10) i 4 500 exemplar.

5. Arbetet med den i presidiets rapporter till tolfte, trettonde och fjortonde sessionen (Nordiska rådet 1964 s. 1983, 1965 s. 1951 och 1966 s. 1749) omförmälda upplysningsskrift om det nordiska samarbetet på fem världsspråk, varom de nordiska regeringarna på förslag av presidiet fattade beslut under hösten 1963, har fortsatt under ledning av pressecheferna i de nordiska utrikesministerierna. En särskild upplysningsskrift innehållande bl. a. texterna på franska och engelska till viktigare nordiska konventioner har också förberetts av pressecheferna. Publikationerna beräknas utkomma från trycket under 1967.

6. Det i presidiets rapporter till tolfte, trettonde och fjortonde sessionerna omnämnda bildbandet i färg om Nordiska rådet och dess verksamhet har färdigställts i en sammanlagd upplaga om 250 kopior med svensk text. Härav har 117 kopior sålts till skolor i Sverige, medan 27 band överlämnats till länscentralerna för audiovisuella hjälpmedel i Sverige och 20 band till svenska föreningen Norden, vilken för Sveriges del påtagit sig ansvaret för bandets utlåning till skolor och andra intresserade i Sverige. Övriga exemplar har i huvudsak fördelats mellan rådets sekretariat i Danmark, Finland, Island och Norge. En finskspråkig version av bandet är under utarbetande. I Danmark pågår alltjämt undersökningar av möjligheterna att genom danska föreningen Norden sprida den svenskspråkiga versionen av bandet inom skolväsendet.

7. Presidiet har beslutat att till femtonde sessionen utgiva en ny upplaga av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande rådsmedlemmarna, innehållande fotografier och uppgifter rörande olika personalia. Till redaktör för publikationen har utsetts förste byråsekreterare Birgitta Malmros.

8. Utarbetandet av en dansk version av den av Frantz Wendt 1959 utgivna skriften *The Nordic Council and Cooperation in Scandinavia*, som påbörjades 1961, har fortsatt även under 1966. Arbetet med att översätta boken till finska vilar i avbidan på den danska versionens färdigställande.

9. I samband med rådets fjortonde session hade från representanter för pressen framförts önskemål om en bättre information rörande rådsarbetet. I anledning härav beslöt rådets svenska delegation vid ett möte den 24 februari 1966 att uppdraga åt departementssekreterare Leif Leifland, utrikesdepartementet, att utreda hur dels delegationens egna kontakter med press och andra media, dels rådets motsvarande kontakter lämpligen borde ordnas.

Vid sitt sammanträde den 25 april 1966 beslöt presidiet bemyndiga Leifland att undersöka utlandsupplysningen för hela Nordiska rådets del. Utredningsmannen avgav sitt betänkande den 30 augusti 1966 (se Tillägg 1, Bihang 3). Det utmynnade dels i vissa förslag rörande rådets medverkan vid förberedelserna för den samnordiska avdelningen vid världsutställningen i Montreal 1967 (se nedan under VIII: 10), dels i förslag om att en halvtidstjänst skulle inrättas vid rådet för de internationella informationsuppgif-

terna. Lämpligen skulle innehavaren av tjänsten samtidigt inneha en halvtidstjänst för den svenska delegationens interna informationsverksamhet.

Utredningsmannens promemoria togs upp till behandling i den under III: 2 nämnda arbetsgruppen för Nordiska rådets arbetsformer. På grundval av promemorian föreslog arbetsgruppen i sin rapport att presidiet med statsministrarna skulle uppta frågan om inrättande hos Nordiska rådet av en tjänst, vars innehavare skulle ha till uppgift dels att mera allmänt sprida upplysningar i utlandet om Nordiska rådet och nordiskt samarbete, dels tjänstgöra som rådgivare för det alltmera växande antalet av sannordiska manifestationer i utlandet i statlig regi.

Utredningsmannens promemoria och arbetsgruppens rapport behandlades av presidiet vid dess sammanträde i Fredericia den 21—22 september 1966. Presidiet beslöt därvid att frågan om rådets utlandsinformation skulle behandlas på det förestående mötet med statsministrarna bl. a. i syfte att undersöka möjligheterna till en samordning med den upplysningsverksamhet som bedrivs i regi av pressbyråerna vid utrikesdepartementen/ministerierna. Vid presidiets överläggningar med statsministrarna på Marienborg den 30 november—1 december 1966 uttalade dessa, att nordisk utlandsinformation borde tills vidare bedrivas efter hittillsvarande riktlinjer samt att frågans vidare behandling borde uppskjutas till ett senare tillfälle.

Övriga av arbetsgruppen för Nordiska rådets arbetsformer framförda förslag rörande rådets informationsverksamhet är föremål för presidiets fortsatta överväganden. Till behandling i presidiet föreligger ytterligare arbetsdokument avseende olika tänkbara informationsåtgärder.

10. I anledning av de synpunkter som framförts av utredningsmannen för Nordiska rådets informationsverksamhet (se ovan under VIII: 9) rörande förberedelserna för den sannordiska avdelningen vid världsutställningen i Montreal 1967 utsände presidiet den 13 maj 1966 en skrivelse (se *Tillägg 4*) till generalkommissarierna för Nordens deltagande i utställningen. I skrivelsen uttalades att, om kommissarierna önskade utnyttja sig av rådets bistånd, dessa rekommenderades taga kontakt med något av Nordiska rådets nationella sekretariat för diskussion av de närmare formerna för ett eventuellt samarbete.

Presidiet har sedermera låtit utarbeta en broschyr rörande det nordiska samarbetet, vilken framställts i en upplaga om 10 000 exemplar i fransk version och 10 000 exemplar i engelsk version. Presidiet har vidare låtit trycka ytterligare 2 000 exemplar av den engelskspråkiga och 1 000 exemplar av den franskspråkiga utgåvan av Nordiska rådets konferens på Hässelby 1966 (Nordisk udredningsserie 1965: 9 respektive 1966: 1). Nämnda informationsmaterial har överskeppats till Montreal i mars 1967.

(Om Montrealutställningen se vidare IX: 26, s. 2176).

11. I syfte att få till stånd meningsutbyten kring olika ämnen i anslutning till de nordiska frågornas behandling i nordisk press, anordnade presidiet i

samråd med Nordisk journalistkursus ett seminarium för nordiska pressmän på Hässelby slott utanför Stockholm den 29—30 oktober 1966. I seminariet deltog främst ledarskribenter och redaktionschefer, som i sitt dagliga arbete ansvarar för urvalet av stoffet i sina tidningar. Vid seminariet hölls föredrag och diskussioner i ämnena Nordiska rådet och pressen, telegrambyråernas förmedling av nordiskt stoff, spridning av information från Nordiska rådet, de nordiska frågornas behandling i tidningarnas ledare, arbetsformerna för Nordisk journalistkursus samt den nordiska pressens betydelse för utformningen av ländernas nordiska politik. De föredrag, som hölls på konferensen, är under utgivande (Nordisk utredningsserie 1966: 9).

12. Som anförts i presidiets rapporter till trettonde och fjortonde sessionerna anordnade presidiet den 2—4 juni 1965 en informationskonferens på Hässelby slott utanför Stockholm med deltagande av 23 högre tjänstemän från internationella organisationer med säte i Europa. Syftet med konferensen var främst att lämna saklig information om Nordiska rådet och om det nordiska samarbetet och dess bedrivande. Mot bakgrund av de genomgående positiva omdömena om konferensen har presidiet beslutat arrangera en liknande konferens i Finland den 28—30 september 1967. Ämnen för konferensen ligger liksom föregående gång huvudsakligen inom den nordiska sfären. Bl. a. kommer att behandlas den ekonomiska integrationen i Norden, jordbruksfrågorna, det handelspolitiska samarbetet i förhållande till tredje land och arbetsmarknadsfrågor. Vidare upptas frågor om metoderna för samarbetet mellan internationella organisationer därunder frågan om parlamentarisk medverkan i internationella organisationer. Inbjudan har riktats i huvudsak till samma organisationer som inviterades till 1965 års konferens.

13. Som aviserats i presidiets rapport till fjortonde sessionen, medverkade Nordiska rådet i den nordiska vecka som anordnades av universitet i Strasbourg i mitten av mars 1966. Efter önskemål från arrangörerna hade rådets sekretariat låtit utarbeta en mindre utställning omfattande ett tiotal montrar, vilka utställdes i en permanent utställningslokal i Europarådets byggnad i Strasbourg. Utställningen kvarstannade där under den session som Europarådets rådgivande församling höll i maj 1966 och rönste betydande uppmärksamhet. Utställningen skall under våren 1967 visas i samband med manifestationer i de franska städerna Lyon och Lille.

IX. Övrig verksamhet

1. Under 1966 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna »Nordiska Utredningsserie», vari sedan 1960 sammordiska betänkanden löpande publiceras (upplagans storlek anges inom parentes).

1. La Coopération internordique. Conférence 1965 (3 500 ex.)
2. Vägtrafikregler (6 000 ex.)

3. Vägtrafikregler. Bilagor (6 000 ex.)
4. Nordisk skattekonferens 1966 (1 200 ex.)
5. Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige (2 000 ex.)
6. Kontaktmannaseminarium 1966 (1 500 ex.)
7. Radio- och TV-konferens 1966 (1 500 ex.)
8. Den statliga personalpensioneringen i Norden (1 500 ex.)
9. Presseminarium (under utgivning)
10. Nordisk statistisk årsbok 1966 (4 500 ex.).

Redaktör för serien har varit redaktör Åke Edwall, Sverige.

2. Rådets »kalendarium» har under 1966 utkommit med 15 nummer i en upplaga av 600 exemplar. Det har tillställts intresserade personer och myndigheter. Redigeringen har ombesörjts av byrådirektör Sven Holmstedt.

3. Under 1966 har förberedelserna fortsatt för utgivande av en årlig publikation uppiagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra författningar, avseende nordiska institutioner eller samnordisk verksamhet av något slag. Redaktionsarbetet har uppdragits åt förste bibliotekarien i svenska utrikesdepartementet I. Beskow.

4. Liksom under tidigare år har Nordiska rådets sekretariat fungerat såsom kontaktpunkt mellan den av brittiska utrikesdepartementet bedrivna kurs- och konferensverksamheten Wilton Park, inom vars ram olika internationella frågor av betydelse också för Norden brukar behandlas. Genom sekretariatens förmedling har ett antal medlemmar av de nordiska ländernas parlament deltagit i olika Wilton Park-konferenser under 1966.

5. Som anförts i presidiets rapport till rådets fjortonde session anordnade presidiet en nordisk skattekonferens i Köpenhamn den 25 och 26 april 1966. Huvudämnen vid konferensen var dels vissa i rådet aktualiserade skattefrågor — såsom harmonisering av bolagsbeskattningen, förenhetligande av skatter och avgifter för vissa varor, samordning av huvudformerna för indirekt beskattning samt skatteproblem för nordiska medborgare vid tillfällig anställning i annat nordiskt land — dels frågan hur formerna för det nordiska skattesamarbetet kan utvecklas. Till konferensen hade inbjudits representanter för rådet, regeringarna, parlamentens finans- och statsutskott, högre ämbetsmän inom skatteadministrationen, professorer i skatte- och finansrätt samt representanter för näringsliv och skattebetalarorganisationer. De föredrag som hölls på konferensen jämte efterföljande diskussioner har samlats och utgivits av trycket (NU 1966: 4).

6. I syfte att belysa de praktiska och ekonomiska frågor, som anslagsbeviljande instanser, andra myndigheter och allmänhet möter som följd av att biocider och andra kemiska ämnen används inom jordbruk och industri, beslöt presidiet vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 2 december 1966 att anordna en konferens om föroreningsproblem i Stockholm den 8—9 maj 1967. Ämnesområdet för konferensen har begränsats till sådana kemiska substanser som begagnas inom näringslivet och som genom förore-

ning av vatten och mark direkt eller indirekt får skadliga verkningar för människan. Konferensen har planerats dels för att ge aktuell information om föroreningens samhällsekonomiska konsekvenser, dels för att belysa allmänhetens och konsumenternas behov av skydd mot ifrågavarande skadeverkningar. Till konferensen har inbjudits, utöver rådets egna medlemmar, representanter för regeringarna, berörda fackdepartement och myndigheter ävensom medlemmar av de nordiska ländernas parlament, företrädare för näringslivet och jordbrukets organisationer samt naturvårdsrepresentanter. Inbjudningarna till konferensen har utsänts i februari 1967.

7. I anslutning till presidiets möte i Helsingör den 13 maj 1966 anordnades den 13—15 maj ett gemensamt möte mellan presidiet och tidigare medlemmar av detsamma. Av tidigare presidiedlemmar deltog f. d. statsminister Erik Eriksen, Danmark, generaldirektör Karl-August Fagerholm, Finland, direktör Gislí Jonsson, Island, f. d. statsminister Einar Gerhardsen och odellingspresident Nils Hønsvald, Norge, professor Nils Herlitz samt professor Bertil Ohlin, Sverige.

8. Från och med den 1 januari 1964 har Norden blivit ett gemensamt nordiskt ansvarsområde såvitt angår den obligatoriska trafikförsäkringen för icke nordiska motorfordon. Denna åtgärd har inneburit en lättnad för såväl myndigheterna som resenärerna. I en skrivelse den 14 april 1964 till regeringarna (*se Nordiska rådet 1965, s. 1974*) har presidiet hemställt om lättnader för den internordiska motorfordonstrafiken i ytterligare två avseenden. Enligt presidiets mening borde de nordiska länderna bilda ett gemensamt nordiskt område även vad beträffar temporär tull- och skattefrihet för icke nordiska motorfordon. Vidare borde frågan om avskaffande av internationella försäkringshandlingar för motorfordon aktualiseras.

Nämnda skrivelse har besvarats av norska samferdseldepartementet den 12 december 1964 (*se Nordiska rådet 1965, s. 1976*). Svenska regeringen har den 30 december 1964 meddelat att presidiets framställning överlämnats till generallulldirektören för att genom dennes förmedling upptagas till behandling i Nordiska tulladministrativa rådet. Vad gäller frågan om avskaffande av internationella försäkringshandlingar för motorfordon har danska justitieministeriet i skrivelse den 7 februari 1967 till samferdseldepartementet i Norge, justifiedepartementet i Sverige och socialministeriet i Finland framhållit, att enligt ministeriets uppfattning den mellan de nordiska länderna existerande ordningen bör utvidgas i första hand till Tyskland, varför ministeriet frågar om man från de andra nordiska länderna är beredda att medverka till att dylika bilaterala avtal ingås.

9. Presidiet har i skrivelse den 12 augusti 1964 till regeringarna hemställt att dessa måste överväga att utpeka ett centralt organ till vilket socialvårdsmyndighet i ett nordisk grannland kan vända sig för att erhålla behövliga upplysningar om personer från förstnämnda land för vilken vård i grannlandet ifrågakommer (*se Nordiska rådet 1965, s. 1978*).

Nordiska socialpolitiska kommittén har vid ett möte i Oslo den 27—28 oktober 1965 beslutat, att som dylikt centralt organ skall utses i Danmark socialministeriet, i Finland socialministeriet, i Norge socialdepartementet och i Sverige socialstyrelsen. Socialpolitiska kommittén understryker emellertid att lokala organ även i fortsättningen i största möjliga utsträckning bör vända sig till de lokala socialmyndigheterna i de andra nordiska länderna. Hänvändelse till det centrala organet bör alltså endast användas när det är förenat med svårigheter att inhämta upplysningar genom ett lokalt organ.

10. I anledning av skrivelse den 12 mars 1965 från handelsfirman Arnesca i Köpenhamn angående införande i Norden av ett enhellt system för en numrering av årets veckor har presidiet — på förslag av ekonomiska utskottet — i skrivelse den 18 augusti 1965 till regeringarna hemställt att dessa måtte låta undersöka möjligheterna att åstadkomma en enhetlig numrering av årets veckor i Norden (*se Nordisk Råd 1966, s. 1775*). Svar har tidigare inkommit från svenska handelsdepartementet (*se Nordisk Råd 1966, s. 1776*) och från danska handelsministeriet (*se Nordisk Råd 1966, s. 1776*) samt nu även från Islands undervisningsministerium (*se Tillägg 5*).

11. I skrivelse den 27 januari 1966 till regeringarna i de nordiska länderna har presidiet på kulturutskottets förslag hemställt, att de nordiska ländernas regeringar måtte undersöka möjligheterna att få till stånd en fortlöpande nordisk jämförbar statistik över statliga anslag till högre utbildning och forskning (*se Nordisk Råd 1966, s. 1779*).

Presidiets skrivelse har behandlats vid ett möte mellan de nordiska undervisnings- och kulturministrarna den 2—3 februari 1966 i Helsingör, varvid beslutats att undervisningsministerierna ettvarlt i sitt eget land med anledning av skrivelsen vänder sig till det ministerium under vilket det landets centrala statistiska ämbetsverk sorterar. Undervisningsministeriet i Finland har i skrivelse den 8 februari 1966 till finansministeriet anhållit om att detsamma i samråd med Statistiska centralbyrån måtte vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma den i presidiets skrivelse förutsatta statistiken. Ecklesiastikdepartementet i Sverige har med skrivelse den 14 juni 1966 överlämnat rådets skrivelse till finansdepartementet för den åtgärd som må bedömas lämplig. Finansdepartementet i Sverige har den 29 juni 1966 beslutat överlämna skrivelsen till Statistiska centralbyrån för att av ämbetsverket tagas under övervägande i samband med det utvecklingsarbete inom utbildnings- och forskningsstatistiken som pågår i anslutning till det nordiska samarbetet inom statistikens område.

12. Med skrivelse den 18 februari 1966 till regeringarna i de nordiska länderna har presidiet på juridiska utskottets förslag överlämnat ett av rådet avslaget medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar (A 54/j) jämte inkomna remissuttalanden och utskottets betänkande i saken med hemställan att även departement, ministerier och andra berörda myndigheter måtte få kännedom om vad som förevarit (*se Tillägg 6*).

13. Genom rådets rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak hemställde rådet till regeringarna bl. a. att förelägga frågan för rådet innan nya regler sattes i kraft. Da det kunde förväntas att ett dylikt föreläggande inte kunde uppskjutas till rådets femtonde session 1967, beslöt presidiet vid ett möte den 2 februari 1966 att uppdraga åt rådets trafikutskott att på rådets vägnar diskutera frågan med de nordiska ländernas finansministrar. Sedan överläggningar mellan finansministrarna i Danmark, Island, Norge och Sverige och representanter för finansministern i Finland samt Nordiska rådets trafikutskott ägt rum vid ett utskottsmöte i Köpenhamn den 18 februari 1966, har presidiet på förslag av trafikutskottet i skrivelse den 11 mars 1966 till regeringarna redogjort för Nordiska rådets uppfattning i frågan. Svar har inkommit från det danska finansministeriet samt från Finans- og toll-departementet i Norge (*se härom s. 2085—2086*).

14. I skrivelse den 18 mars 1966 har presidiet hemställt hos regeringarna att de vid det fortsatta arbetet med rådets rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet snarast söker finna en slutlig och tillfredsställande form för Islands deltagande i det nordiska turistsamarbetet i New York. Svar har inkommit från den danska regeringen som meddelar, att frågan diskuterats inom Nordiska turisttrafikkomittén, varvid man från dansk, finsk, norsk och svensk sida enats om att dels erbjuda den isländska turistorganisationen att gratis få distribuera visst reklamaterial, dels sörja för att upplysningar om turistresor från USA till Island lämnas via Scandinavian House (*se härom vidare s. 1837*).

15. I enlighet med rådets rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden översände Danmarks undervisningsminister på de nordiska kultur- och undervisningsministrarnas vägnar med skrivelse den 22 april 1966 utkast till permanent förvaltningsordning för fonden samt anmodade Nordiska rådet att uttala sig över förslaget. Med anledning härav avgav presidiet, efter att ha inhämtat yttrande från kulturutskottet, den 13 maj 1966 en skrivelse till Danmarks undervisningsminister vari presidiet dels gav sin anslutning till vad kulturutskottet anfört, dels framhöll att presidiet var berett att efter hörande av rådets nationella delegationer provisoriskt utse de medlemmar i kulturfondens styrelse, vilka skall väljas av rådet, i avvaktan på att rådet blir i tillfälle att självt vid sin femtonde session förrätta detta val (*se härom s. 2109*). Presidiet tillfogade, att regeringarna borde söka finna en form enligt vilken fondbeloppet kan höjas utan att konventionen behöver ändras.

Svar har inkommit från danska undervisningsministeriet, vilket med skrivelse den 13 oktober 1966 överlämnade exemplar av traktaten om kulturfonden, vilken undertecknats den 3 oktober 1966. I skrivelsen framhölls, att man vid utarbetandet i största möjliga utsträckning sökt tillmötesgå de av rådet framförda önskemålen liksom hänsyn skulle tas till dessa i praxis vid fondens förvaltning. Av konstitutionella skäl hade det inte varit möj-

ligt att undgå att fondbeloppet angavs i själva överenskommelsen. Nordiska rådet anmodades vidare att utnämna fem medlemmar jämte suppleanter av fondens styrelse samt två revisorer jämte suppleanter för dessa.

I anledning härav utnämnde presidiet vid sitt möte på Marienborg den 1 december 1966 följande medlemmar respektive suppleanter av styrelsen för kulturfonden: från Danmark folketingets förman f.d. minister Julius Bomholt med folketingsmand Poul Hartling som suppleant, från Finland f. d. statsminister V. J. Sukselainen med riksdagsmedlem Georg Backlund som suppleant, från Island alltingsman professor Ólafur Björnsson med alltingsman Benedikt Gröndal som suppleant, från Norge stortingsrepresentant Håkon Johnsen med stortingsrepresentant Berte Røgnerud som suppleant samt från Sverige riksdagsledamot Ingrid Segerstedt Wiberg med riksdagsledamot Dagmar Ranmark som suppleant. Valet avsåg tiden intill dess rådet under 1967 själv förrättat val. Danmarks undervisningsministerium underlättades om valet den 6 december 1966 liksom om att presidiet hade för avsikt att snarast utse de två revisorerna för fonden samt suppleanter för dessa.

16. Efter förslag av redaktionskommittén för Nordisk Kontakt avgav presidiet den 13 maj 1966 en skrivelse till bokförlagen i de nordiska länderna, i vilken dessas uppmärksamhet riktades på möjligheterna att till tidskriften insända recensionsexemplar av nyutkommen politisk och historiepolitisk litteratur, politiskt intressanta memoarer o. d.

17. I skrivelse den 21 september 1966 till Sveriges regering har presidiet på kulturutskottets förslag hemställt att den svenska regeringen i sitt fortsatta arbete med frågan om ett andra TV-program i Sverige måtte beakta vad kulturutskottet anfört rörande angelägenheten av att de svenska planerna utformas så att en utbyggnad av ett framtida nordiskt TV-samarbete exempelvis i form av ett gemensamt nordiskt program icke omöjliggöres eller allvarligt försvåras (*se Tillägg 7*).

18. Vid Nordiska ministerkommitténs för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna möte i Köpenhamn den 22 augusti 1966 träffades överenskommelse om att förelägga de nordiska ländernas regeringar förslag till nya riktlinjer för administrationen av nordiska biståndsprojekt. I anledning härav avgav presidiet den 21 september 1966 en skrivelse till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges statsministrar, vari uttalades, att den nu föreslagna omläggningen enligt presidiets mening inrymde så många ur nordisk synpunkt allvarliga spörsmål, att Nordiska rådet borde ges tillfälle att närmare yttra sig i saken, innan ytterligare åtgärder vidtogs. Presidiet hemställde därför att nuvarande ordning för administration av gemensamma nordiska projekt i utvecklingsländerna tills vidare måtte bibehållas i avvaktan på att Nordiska rådet bereddes tillfälle att yttra sig om eventuella ändringar i denna ordning (*se Tillägg 8*).

På denna skrivelse har presidiet erhållit svar från Finlands och Norges

statsministrar samt från utrikesdepartementet i Sverige, vari dessa förklarar sig beredda tillgodose presidietns önskan om anstånd.

19. I skrivelse den 22 september 1966 till de nordiska undervisnings- och kulturministrarna har presidiet på kulturutskottets förslag hemställt, att ministrarna måtte medgiva att den genom deras försorg framställda årliga översikten över medel till vissa nordiska kulturändamål får publiceras i Nordiska rådets handlingar sedan alla preliminära och konfidentiella uppgifter ersatts med uppgifter om slutligen beslutade belopp (*se Tillägg 9*).

20. I anledning av en note verbale från Malawis ambassad i Bonn rörande möjligheterna för bistånd till Malawi (*se Tillägg 10*) har presidiet med skrivelse den 3 oktober 1966 utan eget ställningstagande överlämnat framställningen till Nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna för vidare handläggning (*se Tillägg 11*). Härom har Malawis ambassad i Bonn underrättats i särskild skrivelse av den 21 september 1966 (*se Tillägg 12*).

21. De nordiska radiocheferna hade vid ett möte den 4 och 5 maj 1966 tillstyrkt att det genomföres gemensamma normer för de nordiska radioorganisationerna vad gäller berikande i rundradio. På förslag av juridiska utskottet har presidiet i skrivelse den 25 oktober 1966 till radioföretagen i de nordiska länderna framhållit, att man från Nordiska rådets sida vid bedömandet av normerna lägger stor vikt vid att en eventuell klagoinstans genom sin ställning och sammansättning blir ett fristående och av radion oavhängigt organ vars opartiskhet och objektivitet inte kan dragas i tvivel, samt utbett sig att bli orienterat om sakens vidare behandling (*se härom s. 506*).

I anledning av skrivelsen har till presidiet inkommit svar från vissa av radioföretagen (*se härom s. 506—507*).

22. Nordiska rådet har i rekommendation nr 15/1966 anmodat regeringarna att vid planläggningen av gemensamma institutioner i möjligaste utsträckning följa de förslag som framlagts i betänkandena Fællesinstitutioner i Norden (NU 1960: 2) och Personaleforhold vid fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8). I en skrivelse den 21 november 1966 till de nordiska ländernas regeringar har presidiet gjort dessa uppmärksamma på att Norges riksrevisjon av konstitutionella skäl inte kan acceptera de i det förstnämnda betänkandet föreslagna bestämmelserna vad gäller revisionen av samnordiska institutioners räkenskaper. I anledning av presidietns skrivelse har statsministeriet i Danmark anmodat revisionsdepartementerna att överväga frågan och att vid behov ta upp den till diskussion med revisionsmyndigheterna i de övriga nordiska länderna (*se härom s. 2049*).

23. I skrivelse den 2 december 1966 har presidiet på förslag av socialpolitiska utskottet meddelat regeringarna att det — under förutsättning att en blivande konvention om tillgodoräknande av statlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt får det innehåll som redovisats för utskottet vid dess sammanträde den 20 oktober 1966 — icke synes nödvändigt att under-

kasta frågan ytterligare behandling i det samlade rådet, innan överenskommelse i ämnet träffas mellan länderna (*se härom s. 1889*).

24. I skrivelse den 2 december 1966 har presidiet likaledes på förslag av socialpolitiska utskottet för styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan understrukit angelägenheten av att den planerade försöksverksamheten för sjukhusadministratörer påbörjas så snart det över huvud är möjligt (*se Tillägg 13*).

25. I skrivelse den 3 februari 1967 har presidiet på förslag av socialpolitiska utskottet uppmärksammat styrelsen för Scandinavian Airlines System på de olikartade regler som tillämpas av SAS på inrikesflyget till Danmark, Norge och Sverige beträffande reseersättning åt handikappad och dennes ledsagare samt styrelserna för Scandinavian Airlines System, Finnair, Flugfélag Islands och Loftleidir på önskvärdheten av en samordning av reglerna rörande rabatter för passagerare med handikapp (*se Tillägg 14*).

26. Från generalkommissarien på Montrealutställningen har presidiet mottagit en hänvändelse att företräda de nordiska länderna vid den Nordens dag, som anordnas på utställningen den 8 juni 1967. Presidiet har beslutat i princip tillmöteskomma hänvändelsen under förutsättning att arrangementet kan godtas från regeringarnas sida.

X. Inkomna skrivelser

1. På bordet vilar alltjämt för fortsatt utredning bl. a. följande under tidigare verksamhetsår till presidiet inkomna framställningar:

a. skrivelse den 19 april 1962 från representanter för forskningen beträffande träskydd (*se Nordisk Råd 1963, s. 1435*);

b. skrivelse den 24 juli 1963 från A/S Rustfri Staalmonage om likformighet för godkännande av tryckkärl (*se Nordiska rådet 1964, s. 1989*);

c. skrivelse den 9 december 1964 från Finlands barnträdgårdslärares förening om utbildning och forskning inom kindergartenväsendet (*se Nordiska rådet 1965, s. 1958*);

d. skrivelse den 16 januari 1965 från Ingenjörfirman Erik Berthelsen om kontroll av värmepannor (*se Nordisk Råd 1966, s. 1754*);

e. skrivelse den 29 januari 1965 från ambassadpastor Bengt Söderberg om jämförelse mellan de nordiska ländernas studentbetyg (*se Nordisk Råd 1966, s. 1754*);

f. skrivelse den 10 februari 1965 från Andersen & Groot Aktieselskap om gränsformaliteter i den internordiska flygtrafiken (*se Nordisk Råd 1966, s. 1755*);

g. skrivelse den 10 maj 1965 från Nordiske Jægeres Samvirkes arbejdsudvalg om förhindrande av viss vattenreglering (*se Nordisk Råd 1966, s. 1756*);

h. skrivelse den 28 oktober 1965 från länsingenjör S. Wetterhall om vattenförsörjningsproblem på Sjælland (*se Nordisk Råd 1966, s. 1756*);

i. skrivelse den 14 november 1965 från Gångtrafikanternas riksförening om ett program med särskilda trafikregler (*se Nordisk Råd 1966, s. 1756*); samt

j. resolution den 29 november 1965 antagen av de liberala studentklubbarna i Göteborg och Lund om en rad långtgående integrationsåtgärder (*se Nordisk Råd 1966, s. 1756*).

2. Skrivelser den 4 resp. 15 oktober samt den 3 november 1963 från polisintendent Uno Hernroth om tillträde för nordbor till danska utbildningsanstalter har presidiet den 2 december 1966 på förslag av kulturutskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlade under hänvisning till det arbete som pågår i anledning av rådets rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet.

3. En skrivelse den 16 december 1963 från professor Gotthard Björling om intagning av nordiska studerande vid Kungl. tekniska högskolans bergs-avdelning har presidiet likaledes den 2 december 1966 på kulturutskottets förslag beslutat avskriva såsom färdigbehandlad under hänvisning till rådets rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet.

4. En skrivelse den 8 oktober 1964 från Svenska turisttrafikförbundet om vissa frågor rörande turiststatistiken har presidiet den 2 december 1966 på förslag av trafikutskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, enär möjligheter till föreslagen utbyggnad av turiststatistiken ej förefinnes.

5. En skrivelse den 3 december 1964 från »Europavej 3-fællesskabet» om möjligheter att proviantera med obeskattade varor m. m. har presidiet den 13 maj 1966 på förslag av trafikutskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlad under hänvisning till det arbete som pågår i anledning av rådets rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak.

6. En skrivelse den 15 februari 1965 från Nordisk union för alkoholfri trafik har presidiet den 13 maj 1966 på förslag av juridiska utskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlad med hänvisning till att i Sverige tillsatts en utredning rörande trafiknykterhetsproblem i vilken utredning nordiska observatörer ingår.

7. En skrivelse den 4 april 1965 från Nordiska försäljnings- och reklamförbundet om handelslärares kompetens i frågor rörande marknadsföring har presidiet på kulturutskottets förslag den 22 september 1966 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad med hänsyn till att önskemålen i skrivelsen upptagits i det av rådet väckta medlemsförslaget om samarbete i fråga om effektiviserad ekonomisk undervisning (A 121/k).

8. En skrivelse den 17 juli 1965 från H. Nygaard angående översättningsmaskiner har presidiet på kulturutskottets förslag den 22 september 1966 beslutat lägga till handlingarna utan åtgärd.

9. En skrivelse den 2 november 1965 från Nordisk revyunion om ekonomiskt stöd för att stärka det nordiska samarbetet på populärmusikens område har presidiet den 22 september 1966 på förslag av kulturutskottet be-

slutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan skrivelsen överlämnats till Nordiska kulturfonden.

10. En skrivelse den 24 november 1965 från professor Bertil Åberg med hemställan om ekonomiskt stöd till tidskriften *Nordisk medicin* har presidiet den 30 maj 1966 på kulturutskottets förslag beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan skrivelsen överlämnats till Nordiska kulturfonden.

11. En skrivelse den 30 november 1965 från professor John Hertz angående tandläkarutbildningen i Sverige har presidiet den 3 februari 1967 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad med hänvisning till konventionen om gemensam arbetsmarknad för tandläkare.

12. En skrivelse den 30 november 1965 från Göteborgs radiohandlareförening och Ratexa lokalförening i Ålborg om nordiskt TV-samarbete över gränserna har presidiet den 13 maj 1966 på förslag av kulturutskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlad med hänvisning till att önskemålen i skrivelsen upptagits i det i rådet väckta medlemsförslaget om förbättrad mottagning av radio och TV (A 104/k).

13. En framställning den 21 oktober 1965 från en nordisk studiekonferens för stadsplanering — överlämnad av norska föreningen Norden den 15 december 1965 — om gemensam efterutbildning i stadsplanering har presidiet den 22 september 1966 på förslag av kulturutskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlad under hänvisning till att i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. tillsatts en nordisk kommitté rörande efterutbildning av stads- och regionplanerare.

14. En skrivelse den 26 januari 1966 från Gerda Kindt om tullbehandling av postpaket till adressater i Haslev postdistrikt har presidiet den 11 mars 1967 på förslag av trafikutskottet beslutat avskriva som färdigbehandlad sedan danska finansministeriet meddelat att nya bestämmelser trätt i kraft den 1 februari 1967 och sedan frågor om tullbehandling av postpaket upptagits i ett i rådet väckt medlemsförslag (A 138/l).

15. En skrivelse den 26 januari 1966 från Kampanjen mot atomvapen om permanent kärnvapenfri zon i Norden har presidiet den 13 maj 1966 beslutat lägga till handlingarna utan åtgärd.

16. En skrivelse den 27 januari 1966 från nordiska politiska ungdomsorganisationer, studentföreningar och fredsorganisationer om ett initiativ från nordiskt håll beträffande Vietnamkriget beslöt presidiet den 13 maj 1966 avskriva såsom färdigbehandlad med hänvisning till att rådet, då frågan ej stod på dagordningen vid rådets fjortonde session, inte hade möjlighet att då upptaga framställningen till behandling.

17. En skrivelse den 28 januari 1966 från Kvindernes internasjonale liga for fred og frihet om kriget i Vietnam beslöt presidiet likaledes den 13 maj 1966 att avskriva såsom färdigbehandlad med samma motivering som beträffande skrivelsen under punkt 16 ovan.

18. En skrivelse den 30 januari 1966 från Kampanjen mot atomvapen landskonferens i Danmark beslöt presidiet den 13 maj 1966 att avskryva såsom färdigbehandlad.

19. En skrivelse den 22 april 1966 från Hugo Montgommery om dubbelbeskattning vid inköp av bilar, beslöt presidiet den 2 december 1966 på förslag av juridiska utskottet att avskryva såsom färdigbehandlad med hänvisning till att ett medlemsförslag om tullar och avgifter för motorfordon (A 126/e) väckts i rådet.

20. Stockholms socialdemokratiska studentklubb har i skrivelse den 26 april 1966 upptagit frågan om ett nordiskt statsförbund, vilken skrivelse hänvisats till ekonomiska utskottet.

21. Nordens konservativa studentungdom har den 6—8 maj 1966 antagit uttalanden om förstärkning av det nordiska samarbetet. Uttalandena har hänvisats till ekonomiska utskottet.

22. Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap i Danmark har i skrivelse den 16 maj 1966 hemställt om nedsättning av biljettpriserna vid internordiska flygresor för studenter och elever. Skrivelsen har hänvisats till trafikutskottet.

23. En skrivelse den 25 maj 1966 från Nordisk sportfiskerunion om fritidsfiske har av presidiet den 22 september 1966 avskrivits såsom färdigbehandlad med hänvisning till det i rådet anhängiggjorda medlemsförslaget om fritidsfiske (A 118/t).

24. En skrivelse den 7 juni 1966 från Nordiska universitetsrektorskonferensen om rätt för universitetslärare att tillgodoräkna tjänst i annat nordiskt land i pensionsavseende har av presidiet på förslag av juridiska utskottet den 3 februari 1967 avskrivits såsom färdigbehandlad med hänvisning till det av särskilda sakkunniga framlagda betänkandet Den statliga pensioneringen i Norden (NU 1966: 8).

25. Docent Carl-Erik Unnéus har i skrivelse den 7 juli 1966 framfört vissa förslag rörande det nordiska kultursamarbetet. Skrivelsen har hänvisats till kulturutskottet.

26. En skrivelse den 4 augusti 1966 från Nordens godtemplares ungdomsförbund om forskning rörande ungdomens alkohol- och narkotikaproblem har presidiet den 2 december 1966 på förslag av socialpolitiska utskottet funnit sig kunna avskryva såsom färdigbehandlad under hänvisning till det i rådet väckta medlemsförslaget om forskning angående sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk (A 132/s).

27. En skrivelse den 4 augusti 1966 från Norges liberale studentförbund om stöd till Nordisk liberalt studenterråds kongress den 20—22 oktober 1966 har av presidiet den 22 september 1966 överlämnats till Nordiska kulturfonden och därmed betraktats såsom färdigbehandlad.

28. En skrivelse den 12 september 1966 från Nordens unge katolikkers

skolesekreteriat om stöd åt organisationens sammordiska skol- och lärararbete har presidiet den 22 september 1966 överlämnat till Nordiska kulturfonden och därmed betraktat såsom färdigbehandlad.

29. En skrivelse den 15 september 1966 från Sveriges kommunistiska parti om en gemensam nordisk jordbruksmarknad har av presidiet den 2 december 1966 lagts till handlingarna såsom färdigbehandlad med hänvisning till att frågan redan var föremål för rådets prövning i anslutning till medlemsförslaget om gemensam jordbrukspolitik (A 44/c).

30. Magnus Hedberg har i skrivelse den 15 september 1966 upptagit frågan om utformningen av vissa bilkartor i Norden. Skrivelsen har hänvisats till trafikutskottet.

31. En skrivelse den 15 september 1966 från Föreningarna Nordens förbund med överlämnande av »Program för nordisk handling» lades av presidiet den 22 september 1966 till handlingarna.

32. En skrivelse den 12 oktober 1966 från professor John Hertz om etiska regler för läkarespecialister har presidiet den 2 december 1966 på förslag av socialpolitiska utskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan skrivelsen överlämnats till regeringarna för vidarebefordran till Nordiska kommittén för specialistkompetens för läkare.

33. A/S Minerva Reproduktioner har i skrivelse den 26 oktober 1966 upptagit frågan om omsättningskatt å exporterade varor. Skrivelsen har hänvisats till ekonomiska utskottet.

34. Arvid Höglund har i skrivelse i oktober 1966 upptagit frågan om behovet av internationellt samarbete i musikterapi, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

35. En skrivelse den 29 oktober 1966 från overlærer Birgit Jørgensen om nordisk semesterstad i något u-land har presidiet den 2 december 1966 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan i rådet väckts ett medlemsförslag om skapandet av en nordisk semesterstad i något u-land (A 127/s).

36. Skandinaviska transportarbetarfederationen har i skrivelse den 8 november 1966 upptagit frågan om bilförarnas kör- och arbetstider. Skrivelsen har av presidiet avskrivits den 11 mars 1967 under hänvisning till trafikutskottets förslag till rekommendation i sak A 2/t om nordisk transportpolitik.

37. En skrivelse den 1 december 1966 från arkitekterna M. Ryder och Ole Rafn om gemensamma byggregler för åldringshem har presidiet den 3 februari 1967 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan skrivelsen överlämnats till Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser.

38. En skrivelse den 5 november 1966 från universitetslektor Ivar Orgland om norska utlandsrektorers pension har presidiet den 2 december 1966 avskrivit såsom färdigbehandlad med hänvisning till det av särskilda sakkunniga framlagda betänkandet Den statliga personalpensioneringen i Norden (NU 1966: 8).

39. Internationella biologiska programkonferensen har i skrivelse den 6 december 1966 hemställt om stöd från Nordiska rådets sida åt till regeringarna och kulturfonden riktade ansökningar om ekonomiskt bidrag. Skrivelsen har hänvisats till ekonomiska utskottet.

40. Svenska föreningen Norden har med skrivelse den 9 januari 1967 överlämnat en framställning av den 2 november 1966 från P. G. Sundström angående åtgärder för fridlysning av fåglar. Framställningen har hänvisats till juridiska utskottet.

41. Den fjärde nordiska konferensen för hembygds-, landskaps- och naturvård har i januari 1967 hemställt om att organisationen Nordisk samverkan för bygd och natur skall få delta i handläggning av frågor rörande naturvård och fritidshus.

42. Dalarnas socialdemokratiska ungdomsdistrikt har i skrivelse den 27 januari 1967 tagit upp frågan om en nordisk ungdomsstiftelse. Framställningen har hänvisats till kulturutskottet.

43. Margit Berg har i skrivelse den 2 februari 1967 behandlat spörsmål rörande nordisk abortlagstiftning.

44. Föreningen af Ortopædiske håndskomagere har i skrivelse den 16 mars 1967 gjort framställning om inrättande av en fackskola för ortopediska skodon.

45. Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom har i skrivelse den 20 mars 1967 hemställt om åtgärder för en mera likartad trafikundervisning i grundskolan i Norden.

XI. *Delegationerna och parlamenten*

1. *Danmarks delegation* avgav den 12 januari 1966 berättelse till folketinget om rådets trettionde session 1965. Det av folketinget tillsatta utskottet för behandling av berättelsen avgav sitt betänkande den 13 april 1966. Folketinget beslöt den 28 april 1966 lägga berättelsen till handlingarna. Den 16 februari 1967 avgav delegationen sin berättelse om rådets fjortonde session. Det av folketinget tillsatta utskottet för behandling av berättelsen avgav sitt betänkande 17 mars 1967. Folketinget beslöt den 13 april 1967 lägga berättelsen till handlingarna.

2. *Finlands delegations* berättelser rörande rådets verksamhet åren 1964 och 1965 samt utrikesutskottets betänkanden i anledning härav har slutbehandlats av riksdagen den 28 oktober 1966 respektive 30 mars 1967.

3. *Norges delegation* avgav den 22 april 1966 rapport rörande rådets fjortonde session (Dokument nr 12/1965—66), över vilken utrikes- og konstitusjonskomiteén avgav innstilling (Innst. S, nr 202/1965—66). Stortinget beslöt den 3 juni 1966 att lägga rapporten till handlingarna.

4. En redogörelse från Nordiska rådets *svenska delegation* för rådets fjortonde session överlämnades av Kungl. Maj:t till riksdagen med skrivelse (nr 39) den 22 mars 1966.

I anledning av skrivelsen väcktes i första och andra kammaren motioner om nordiskt multilateralt dubbelbeskattningsavtal (I: 686 och II: 846), förenhetligande av reglerna om alkoholmissbruk i luftfart (I: 687), vuxenundervisning i radio och TV (I: 688), nordisk språkkonvention (II: 843), mellanriksväg Kiruna—Nordnorge (II: 844), nordiskt samarbete på formgivningens område (II: 845) samt nordiskt atomforsknings-samarbete (II: 847).

Kungl. Maj:ts skrivelse och redogörelse samt i anslutning därtill väckta motioner har i olika delar behandlats av utrikesutskottet (utlåtande nr 8), bankoutskottet (utlåtande nr 28), statsutskottet (utlåtande nr 144), bevillningsutskottet (betänkande nr 50), första lagutskottet (utlåtande nr 42), andra lagutskottet (utlåtande nr 57) och tredje lagutskottet (utlåtande nr 55).

Riksdagsbehandlingen ägde rum den 30 november 1966 utom i fråga om bankoutskottets utlåtande, som ägde rum den 18 maj 1966.

I sitt ovannämnda utlåtande behandlar utrikesutskottet frågan om det nordiska ekonomiska samarbetet. Utskottet anser att — oavsett hur den europeiska marknadsfrågan kommer att utvecklas — de resultat som redan uppnåtts mellan de nordiska länderna är av sådan betydelse att utgångspunkten måste vara att de bevaras vid en kommande europeisk marknadsuppgörelse. Utskottet finner det därjämte i hög grad angeläget att de nordiska staterna bedriver ett så förtroendefullt och nära samarbete som möjligt såväl i vad avser överläggningar inom den s. k. Kennedyzonen, som när det gäller att förbereda blivande kontakter mellan EFTA och EEC.

Bankoutskottet behandlar i sitt utlåtande dels frågan om samarbete på det lokaliseringspolitiska området, dels spørsmålet om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden m. m. Vad gäller den förstnämnda frågan säger sig utskottet med intresse ha noterat de redovisade strävandena att få till stånd ett utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på lokaliseringspolitikens område. Utskottet förutsätter, att resultaten av vederbörande regeringars åtgärder med anledning av rekommendationen kommer att redovisas vid senare session inom Nordiska rådet och därefter bringas till riksdagens kännedom.

Vad gäller frågan om liberalisering av kapitalrörelserna konstaterar utskottet att den rapport som utarbetats av Nordiska ekonomiska samlingsutskottets utskott för finansiella frågor innehåller ett omfattande material till belysning av villkoren för och omfattningen av vissa svenska valuta-regleringsåtgärder. På utskottets förslag beslöt riksdagen att såsom sin mening giva tillkänna vad utskottet anfört, vilket skedde med riksdagens skrivelse den 27 maj 1966 nr 300.

Motionen om samarbete på formgivningens område går ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att åtgärder vidtages på svensk sida, så att den i rekommendationen nr 20/1966 begärda utredningen om

stöd åt sammordiska åtgärder på formgivningens område, särskilt till Scandinavian Design Cavaleade, snarast kommer till stånd. Förslagsställarna anför bl. a. att det är en riktig tanke, som kommit till uttryck i rekommendationen, att basen för den utåtriktade informationen bör kunna breddas särskilt genom att förlägga en del av verksamheten till de nordiska ländernas främsta exportmarknader och genom att presentera ett vidare urval av formgivningsprodukter. I likhet med motionärerna finner utskottet angeläget att den föreslagna utredningen företas snarast möjligt i syfte att befästa och ytterligare stärka Nordens ställning på formgivningens område. På utskottets förslag beslöt riksdagen att såsom sin mening giva till känna vad utskottet anfört, vilket skedde med riksdagens skrivelse den 6 december 1966 nr 345.

Motionen om vuxenundervisningen i radio och TV syftar till att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att på Sverige ankommande åtgärder för genomförandet av Nordiska rådets rekommendation nr 7/1966 om en utredning rörande förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete för utbyggnad av vuxenundervisningen i radio och TV omgäende vidtages. I motionen uttalas, att skillnader existerar mellan de enskilda länderna i fråga om utbyggnaden av radio- och TV-resurserna för genomförande av utbildningsverksamheten. Detta får emellertid inte betraktas som något hinder för en sammordisk utredning, då utrednings- och planeringsarbetet kan förutsättas omspanna flera år. En nordisk utredning bör därför redan nu tillsättas, så att en väl planlagd utbildningsverksamhet kan inledas när den tekniska kapaciteten hos radio- och TV-anläggningarna i de olika nordiska länderna nått den erforderliga nivån. Statsutskottet understryker betydelsen av ett internordiskt samarbete och utbyte av erfarenheter inom området, men framhåller, att förslag om vuxenutbildningens framtida utbyggnad i Sverige, samt radions och televisionens ställning i denna utbildning torde komma att behandlas vid 1967 års riksdag. Riksdagens beslut i anledning av nämnda förslag måste givetvis vara av väsentlig betydelse för den i motionen förordade utredningen om ett internordiskt samarbete på området, framhåller utskottet vidare. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionen. Riksdagen beslöt i enlighet med detta förslag.

Motionen om en mellanriksväg Kiruna—Nordnorge går ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om det i Nordiska rådets rekommendation nr 10/1966 omförmälda utredningsarbetet måtte påskyndas så att ett principbeslut snarast möjligt kan fattas om byggande av en dylik mellanriksväg. I motionen framhålls bl. a., att gjorda utredningar visat att av alla mellanriksvägförbindelser i denna region Kirunavägen torde vara den som har den största omedelbara ekonomiska lönsamheten såsom förbindelseled mellan två betydande tätortsområden i denna del av Nordkalotten. Statsutskottet erinrar om att med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 september 1965 särskilda sakkunniga tillkallats att ingå

i en svensk-norsk arbetsgrupp rörande nämnda mellanriksväg. Enligt vad utskottet erfarit beräknas resultatet av utredningsarbetet föreligga inom kort, varför någon särskild framställning i ännu från riksdagens sida inte synes påkallad. Statsutskottet avstyrkte motionen och riksdagen beslöt i enlighet härmed.

I motionen om nordiskt atomforsknings-samarbete hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t ville medverka till att den redogörelse för nordiskt atomforsknings-samarbete som begäres i Nordiska rådets rekommendation 31/1966 blir allsidig och klarläggande. I motionen framhålles, att vid uppgörandet av den aktuella redogörelsen bör medverka företrädare för forskningen, de olika statliga institutionerna på området, AB Atomenergi liksom övriga för atomenergis utnyttjande intresserade såsom kraftproducenterna i landet samt den del av verkstadsindustrien, som är engagerad i reaktorbyggande. Statsutskottet anför, att den i motionen gjorda hemställan avser att den ifrågavarande redogörelsen måtte göras allsidig och klarläggande. Utskottet föreslog att riksdagen med bifall till motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening skulle giva till känna vad utskottet anför, vilket bifölls (riksdagens skrivelse nr 345 den 6 december 1966).

I motionerna om multilaterala dubbelbeskattningsavtal hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att arbetet på ett nordiskt multilateralt dubbelbeskattningsavtal inledes. Motionärerna anser — med hänvisning bl. a. till upprättandet av sammordiska institutioner och till den ökande nordiska samhandeln — att det är angeläget att skatte-reglerna för dessa fall i möjligaste mån samordnas utan att den mera långsiktiga utredningen om ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal inom EFTA avvaktas. Bevillningsutskottet understryker, att dubbelbeskattningsavtalen inte har andra uppgifter än just att hindra att samma förvärvskälla beskattas i flera länder och att i vissa fall också motverka skatteflykt. Det finns därför inte anledning tro att ett nordiskt multilateralt dubbelbeskattningsavtal skulle nämnvärt bidra till en samordning av beskattningen inom de nordiska länderna. Samtidigt framhåller utskottet, att det på längre sikt är önskvärt att ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal med största möjliga anslutning kommer till stånd. En nordisk multilateral konvention på området måste dock kräva undersökningar, som, såvitt nu kan bedömas, knappast skulle kunna slutföras tidigare än pågående utredning om ett multilateralt avtal mellan EFTA-länderna. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna. Riksdagen beslöt i enlighet med detta förslag.

Motionen om nordisk språkkonvention går ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att nödiga undersökningar av praktiska och ekonomiska problem som måste föregå ingåendet av en nordisk språkkonvention måtte slutföras snarast möjligt. I motionen anför, att förslaget kommer att möta åtskilliga praktiska svårigheter men att det låter sig väl

realiseras. Enligt motionärerna hastar det med genomförandet av förslaget och riksdagen bör därför understryka vikten av att utredningen av de praktiska modaliteterna kring initiativets förverkligande påskyndas. Första lagutskottet uttalar, att sedan motionen väckts har de nordiska länderna utsett kontaktmän för beredande av ärendet och att det inom finska justitiedepartementet pågår arbete med en promemoria, som är avsedd att vara underlag för vidare överläggningar. Med hänsyn härtill föreligger enligt utskottet ej anledning att från riksdagens sida ta något initiativ i saken. Första lagutskottet avstyrkte motionen och riksdagen beslöt i enlighet härmed.

I motionen om alkoholmissbruk i luftfart yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att initiativ tages till överläggningar mellan de nordiska länderna om förenhetligande av reglerna om alkoholmissbruk i luftfart. I motionen konstateras med beklagande, att Nordiska rådets rekommendation i ämnet och frågans aktualiserande varje år i samband med rådets sessioner ännu inte avsatt något påtagligt resultat som kan leda till enhetliga regler. Det är därför enligt motionärerna angeläget, att överläggningar snarast kommer i gång mellan de nordiska länderna. Statsutskottet framhåller att, sedan ett svenskt kommittébetänkande i ämnet numera remissbehandlats, frågan skall diskuteras mellan företrädare för berörda departement. Avsikten är, enligt vad utskottet erfarit, att kort därefter behandla spörsmålet på ett nordiskt trafikministermöte i syfte att åstadkomma enhetliga nordiska lagbestämmelser på området. Utskottet avstyrkte således bifall till motionen. Riksdagen beslöt i enlighet med detta förslag.

I övrigt föranledde redogörelsen för Nordiska rådets fjortonde session några uttalanden från de nämnda utskottens sida, vilket anmäldes i utlåtandena och betänkanudet. Riksdagen beslutade lägga dessa anmälningar till handlingarna.

Helsingfors den 31 mars 1967

Sigurður Bjarnason

Trygve Bratteli

Leif Cassel

Poul Hartling

Eino Sirén

TILLÄGG 1

Berättelse från arbetsgruppen för Nordiska rådets arbetsformer

Vid möte den 13 maj 1966 beslöt Nordiska rådets presidium att rådets huvudsekreterare tillsammans med några särskilt intresserade rådsmedlemmar från varje land gemensamt skulle utarbeta förslag till reformering av rådets arbetsformer, vilket förslag skulle kunna läggas till grund för

presidiets fortsatta behandling av denna fråga. I anledning härav har bildats en arbetsgrupp bestående av rådets huvudsekreterare Frantz Wendt, Eiler Hultin, Fridöjon Sigurðsson, Einar Løchen och Gustaf Petrén ävensom rådsmedlemmarna Svend Horn och Knud Thestrup, Danmark, Juha Rihtniemi, Finland, Håkon Johnsen och Johan Møller Warmedal, Norge, samt Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige. Gruppens arbete har letts av Gustaf Petrén.

Arbetsgruppen har hållit två möten, den 27—28 juni 1966 på Bohusgården i Uddevalla och den 7 september 1966 i Göteborg. Fridöjon Sigurðsson och Knud Thestrup har varit förhindrade att delta i gruppens arbete.

Efter avslutat arbete får gruppen avgiva följande berättelse med därtill hörande uttalanden och förslag. I berättelsen har de olika behandlade ämnena sammanförts efter systematiska grunder.

I. Området för Nordiska rådets verksamhet m. m.

a) Utvidgning av området

Arbetsgruppen vill ej för närvarande föreslå någon förändring av hittillsvarande praxis vad gäller behandlingen av i rådet väckta förslag rörande försvars- och säkerhetspolitiska ämnen. Beträffande hittillsvarande praxis hänvisas till Nordiska rådet, 1965, s. 1935 och 1964—1968.

b) Vidgning av rådets behörighet i samband med en utbyggnad av de nordiska samarbetsformerna

Inom arbetsgruppen råder i huvudsak den uppfattningen, att gemensamma nordiska institutioner med överstatlig funktion icke bör framdrivas på konstlad väg. Sådana bör fastmera komma till stånd i efterhand och blott i sådana fall, då förutsättningar för dem förefinnes. Som exempel på sådana organ kan nämnas Nordiska kulturfonden och den blivande gemensamma nordiska klagoinstansen för patentfrågor. I vilken mån Nordiska rådet kan komma att få nya uppgifter i anledning av dylika institutioners tillkomst får avgöras från fall till fall.

II. Nordiska rådets arbetsformer

a) Förslagen

1) Väckande av medlemsförslag

Inom arbetsgruppen råder enighet om att någon inskränkning i envar medlems fria förslagsrätt enligt 9 § stadgan för rådet icke bör ifrågakomma. Rådsmedlemmarna bör emellertid uppmanas att, innan de väcker medlemsförslag av större betydelse, om möjligt framlägga huvudtankarna i dessa inför vederbörande utskott. En sådan preliminär utskottsbehandling

av eventuellt kommande förslag bör i princip ske på grundval av en kort promemoria i ämnet.

Med utgångspunkt från att rådets ordinarie sessioner hålles under förvåren bör förslag, som avses skola komma till behandling vid en ordinarie session, helst väckas under närmast föregående vår. Med hänsyn till rådsmedlemmarna är också av värde om förslagsväckandet kan i någon mån koncentreras till vissa lider.

Någon ändring i nuvarande regel, enligt vilken suppleant äger väcka medlemsförslag blott i gemenskap med ordinarie medlem, bör ej förelagas.

2) Ämnesområden för förslag

Enighet råder i arbetsgruppen om att något generellt ej kan uttalas om medlemsförslagens innehåll. Emellertid bör rådsmedlemmarna uppmanas att visa återhållsamhet med att begagna sin förslagsrätt i ämnen, som måste anses vara av perifer natur ur nordisk synpunkt.

Om utskottssekretariatens ansvar för att väsentliga områden av nordiskt samarbete blir täckta av förslag se under III.

b) Utskottsarbetet

Arbetsgruppen vill, innan den ingår på olika detaljfrågor, allmänt uttala, att det enligt dess mening är av vikt att utskottens ställning i rådsarbetet stärkes. De nuvarande formerna för utskottens arbete är i stort sett ändamålsenliga.

1) Arbetet med nyväckta förslag

Huvuddelen av arbetet med nyväckta förslag bör om möjligt förläggas till utskottsmöten mellan sessionerna och då slutföras. Vid utskottsmötena under sessionerna bör allenast följande förslag behandlas:

a) förslag, som i stort sett redan färdigbehandlats av utskottet men i vilka betänkande ej hunnit slutjusteras,

b) nya, ej färdigbehandlade förslag, vilka är av den karaktären att med deras avgörande ej lämpligen kan anstå till rådets nästa session,

c) förslag, i vilka en genomgång i utskott under session i närvaro av regeringsrepresentanter, sakkunniga eller andra, som ej tidigare kunnat delta i utskottsarbetet, bedömes önskvärd, innan rådet träffar sitt avgörande.

Arbetsgruppen är vidare av den meningen, att utskotten ej bör draga sig för att avstyrka förslag i fall då skäl härför föreligger.

2) Arbetet med meddelanden och berättelser

En första genomgång av meddelanden och berättelser bör äga rum, så snart de avgivits, vid utskottsmöten, som hålles kort före den årliga sessionen. Till behandling i utskott under sessionen upptages endast det fåtal

saker, beträffande vilka behandling i det samlade rådsmötet bedömes angelägen.

Granskningen av meddelanden och berättelser, som ej blivit fullgjord eller avslutad av hela rådet vid själva sessionen, slutföres om möjligt vid utskottets första möte efter sessionen.

3) *Mötesfrekvens m. m.*

Om möjligt bör antalet utskottsmöten mellan sessionerna begränsas till tre. Under förutsättning att sessionerna hålles under våren liksom nu bör ett *första möte* förläggas relativt kort tid efter sessionens avslutning under våren eller försommaren. Detta bör ägnas planläggning av utskottets arbete under tiden till nästa session. Man bör överväga väckande av nya förslag samt slutbehandla de meddelanden och berättelser, som ej avgjorts vid sessionen. *Nästa möte* hålles under hösten för första behandling av nyväckta och remissbehandlade förslag. Slutligen måste ett *avslutande möte* hållas kort före sessionen för slutjustering av betänkanden rörande medlemsförslag, vilka ej tidigare slutbehandlats av utskottet, och för genomgång av nyinkomna meddelanden och berättelser. Beroende på naturen av de förslag, som utskottet har att förbereda, kan *ytterligare något möte* bli erforderligt. Bl. a. kan utskottet vilja anordna särskilda möten för hörande av sakkunniga och intresserepresentanter rörande någon större i rådet anhängig fråga. Med hänsyn till att medlemsförslag i viss omfattning kvarligger längre tid i utskotten och väcks vid skilda tider, kan det schema som ovan angivits ej följas genomgående. I själva verket blir det i utskotten fråga om en »rullande» behandling av förslagen som pågår kontinuerligt vid alla möten. Schemat är därför avsett blott att ge en allmän ram för utskottsarbetet.

Med den tilltänkta låga mötesfrekvensen måste man räkna med att mötena genomsnittligen sträcker sig över två dagar. Mötesorten torde ej sällan komma att bestämmas av hänsyn till utskottets behov av att lokalt studera någon i utskottet anhängig fråga.

Mötesdagarna bör om möjligt fastställas i god tid för hela året, i vart fall för nästkommande möte senast innan det pågående mötet avslutas.

4) *Deltagande i utskottsmöten*

Det förutsättes, att med tillämpning av reglerna i 13 § arbetsordningen för rådet regeringsrepresentanter skall beredas möjlighet deltaga i alla utskottets möten eller delar av dessa, när de så önskar. Det är att föredraga om sådant deltagande kan förläggas till något av utskottets båda senare möten. I de fall, då utskottet särskilt önskar regeringsrepresentants närvaro, bör utskottsförmannen i god tid inbjuda vederbörande till utskottsmötet.

Därest ordinarie medlem ej kan deltaga, bör suppleant för denne inkal-

las, så att utskottet blir såvitt möjligt fulltaligt. Det är av vikt att vederbörande suppleanter är väl insatta i utskottets angelägenheter. I Norge och Sverige, där medlemmarna för närvarande ej har personliga suppleanter, bör man överväga att införa en sådan ordning att varje ordinarie medlem får en fast suppleant, vilken kan kallas, när den ordinarie har förfall.

5) *Arbetsmaterialet*

Allt material till ett utskottsmöte bör utsändas cirka 10 dagar före mötet. Hela materialet bör helst sändas på en gång och ej droppvis efterhand som det färdigställles. Vederbörande regeringsrepresentanter bör som hittills få materialet till varje utskottsmöte sig tillsänt, oavsett om han aktar deltaga i mötet eller ej.

I materialet bör ingå beträffande varje sak av betydelse en resonerande kommentar av det slag som för närvarande utsändes till juridiska utskottets och kulturutskottets medlemmar, så att medlemmarna snabbt kan överblicka vad varje sak gäller och vid mötet vara beredda att taga ställning till frågorna. Nuvarande form för tryckning av remissmaterialet får anses tillfredsställande. Någon begränsning av antalet svenska remissinstanser, särskilt vad gäller underinstanser, synes dock önskvärd.

Vid första utskottsmöte, då ett nytt förslag anmäles, bör utskottet bland sina medlemmar utse en talesman för saken, som därmed övertar ett särskilt ansvar för dennas vidare förberedande.

6) *Personalen*

Liksom hittills bör varje utskott ha sin sekreterare, som sköter utskottets fasta arbete. Därjämte bör varje utskott självt kunna tillkalla särskilda experter för större utredningsuppgifter, vilka ej rimligen kan påläggas den ordinarie utskottssekreteraren. I fall då kostsammare specialutredningar blir aktuella bör kontakt tagas med rådets presidium.

Inom arbetsgruppen har diskuterats i vad mån det är erforderligt att huvudsekreterarna i princip deltar i alla utskottsmöten. Hur huvudsekreterarnas arbetstid disponeras är enligt gruppens mening ett icke oväsentligt spörsmål. Skäl kan anföras såväl för deras deltagande i alla möten som för en begränsning av deras resande. Sekreterarna bör lämpligen själva uppgöra en promemoria i ämnet för presidiets räkning.

7) *Särskilda kommittéer*

För särskilda större arbetsuppgifter, i vilka något förslag ej förefinnes, kan enligt 7 § rådets stadga särskilda kommittéer tillsättas. I den mån sådana utses kan i dessa också insättas suppleanter. Därigenom skulle dessa kunna utnyttjas bättre i utskottsarbetet.

*c) Rådets sessioner**1) Intervallet mellan sessionerna*

Den gamla frågan om en förlängning av intervallet mellan råds-sessionerna från ett till två år har änyo rests i arbetsgruppen. En särskild promemoria i ämnet har utarbetats av Frantz Wendt, vilken bifogas (*Bihang 1*).

Mot bakgrund av den argumentation, som föres i promemorian, har arbetsgruppen kommit till den uppfattningen, att anledning saknas att kräva någon förlängning av nuvarande ettårsintervall mellan de årliga sessionerna. *Reservation:* Birger Andersson anser, att frågan om tvåårsintervall mellan sessionerna bör närmare övervägas.

2) Deltagande i sessionerna

Enligt arbetsgruppens mening bör hittillsvarande princip, enligt vilken suppleanter deltar i en session allenast i den mån ordinarie medlemmar har verkligt förfall, upprätthållas även i framtiden. *Reservation:* Ingrid Segerstedt Wiberg har anmält att hennes mening är att suppleant bör ha möjlighet att träda in även tillfälligtvis för viss sak, om ordinarie medlem är villig att träda tillbaka.

Sakkunniga medverkar ofta i en session för att biträda vid behandlingen av meddelanden. Nedskäres antalet meddelanden som uppföres på sessionens saklista, minskar också behovet av sakkunniga. Efterhand som kontaktmannaordningen utbygges, kan kontaktmännen antagas få en bättre överblick över de frågor inom deras ämnesområde, som behandlas i rådet, och behovet av andra sakkunniga avtaga. Allmänt sett bör antalet sakkunniga begränsas så långt detta kan anses förenligt med värdet av att låta regeringsexperter på nära håll följa arbetet i rådet.

Metoderna för sakkunnigas utseende i de olika länderna kan ej lämpligen likriktas. Presidiet bör behålla sin befogenhet att fastställa listan över sakkunniga vid en session.

3) Saklistan för ordinarie session

På saklistan för en session uppföres i enlighet med utskottens förslag de saker, som utskotten har slutbehandlat eller utskotten eljest önskar få upp till behandling under sessionen. Varje medlem har möjlighet att i rådet påyrka förslags uppförande på saklistan. Fråga härom skall som hittills avgöras med enkel majoritet.

Av meddelanden och berättelser hör på saklistan för en session upptagas endast

- a) saker, som utskottet föreslagit skall utskottsbehandlas under session,
- b) saker, beträffande vilka presidiet tillåtit ställande av fråga till regeringsrepresentant (*se nedan*). —

Även i dessa båda fall kan självfallet medlem påyrka saks uppförande på saklistan.

4) *Generaldebatten*

En bättre planläggning av denna skulle kunna åstadkommas, om den flyttades till sessionens andra dag. Eftermiddagen den första dagen av sessionen kunde då i stället brukas till utskottsarbete eller frågedebatter.

5) *Sakdebatterna*

Olika meningar föreligger om hur de särskilda debatterna i olika saker skall kunna göras mera livliga. Utgångspunkten därvidlag måste vara vad som förekommit under utskottsarbetet. Det bör tillses att olika nyanser i uppfattningarna inom utskottet verkligen kommer till klart uttryck också i betänkandena. Det bör icke i varje sak vara så, att förefintliga meningsmotsättningar döljes bakom intetsägande skrivningar. I många fall är reservationer eller särskilda yttranden att föredraga framför en konstlad enighet.

Om utskotten utser talesman för varje sak i god tid, bör denne ha möjlighet att vid plenarmötet inleda debatten och att därvid insätta frågan i dess större sammanhang. Härigenom skapas en viss bakgrund för debattämnet. Företrädare för mindretalet, när ett sådant finnes, bör också i förväg, helst redan då utskottet avslutar sitt arbete med saken, av utskottet uppmanas att i plenardebatten förfäktat sina meningar. Vidare bör regeringsrepresentanterna i flera fall än hittills i förväg uppmanas att belysa ämnen av större räckvidd. Debatterna skulle härigenom vinna i intresse. I sista hand bör det vara utskottssekreterarens uppgift att i samråd med utskottsförmanen och i kontakt med rådssekreterariaten planera mera betydelsefulla sakdebatter i rådet.

Arbetsordningens föreskrift om att handlingarna i en sak skall utdelas en dag innan de behandlas i plenum bör ej frångås. Medlemmarna måste få tillfälle att läsa utskottsförslagen i lugn och ro före det möte, i vilket de skall behandlas.

Av vikt i detta sammanhang är självfallet att i rådet upptages också ämnen av kontroversiell art. Härigenom skapas underlag för ett naturligt meningsutbyte mellan företrädare för olika uppfattningar.

6) *Omröstningarna*

Arbetsgruppen har övervägt att föreslå att rådet anskaffar en egen portabel omröstningsapparat att användas i de parlamentsbyggnader, där mekanisk omröstningsapparat saknas. Enligt vad gruppen erfarit kan sådana apparater troligen väntas bli installerade även i Oslo och Köpenhamn inom en icke alltför avlägsen framtid.

Under sådana omständigheter har gruppen, som anser att stadgans re-

gel om att beträffande varje rekommendation envar vald medlems ståndpunktstagande skall anges icke skall frångås, menat att man tills vidare får tolerera namnuppropen i samband med omröstningar om rekommendationer å platser, där maskinell utrustning ännu saknas.

7) *Frågeinstitut*

Arbetsgruppen har enats om ett förslag som möjliggör att man prövar sig fram med viss försiktighet i fråga om inrättande av ett frågeinstitut. Förslaget avser ett provisorium, som kan realiseras utan några ändringar av de för Nordiska rådet gällande bestämmelserna. I detta avseende föreslås följande.

Frågeinstitutet bör begränsas till att avse endast sådana ämnesområden, som täckes av regeringarnas meddelanden till rådet i anledning av tidigare rekommendationer (D-saker) och regeringarnas berättelser (C-saker). Enär sålunda de ämnen, som kan bli föremål för fråga, redan behandlas i saker, som kan uppföras på saklistan för en råds-session, kan »frågan» anordnas inom ramen för dessa redan existerande saker.

Mot bakgrund härav föreslår gruppen följande ordning: Medlem gives möjlighet att framställa fråga till någon regering eller viss regeringsrepresentant i ämne som behandlas i något meddelande eller någon berättelse till sessionen. Presidiet avgör om frågan skall vidarebefordras till adressaten. Det förutsättes att frågan har nordiskt intresse. De saker, som omfattas av fråga, uppföres på saklistan för sessionen och samlas till visst möte under sessionen. Exempelvis kan första dagens eftermiddag avsättas för frågors besvarande. På dagordningen för detta möte uppföres då de meddelanden och berättelser, rörande vilka frågor ställas.

Fråga bör ingivas minst 14 dagar före sessionens början till något rådets sekretariat, som därefter förelägger spörsmålet om frågan skall översändas till regering för presidiet. Medger presidiet frågans framställande, översändes denna till vederbörande regeringsrepresentant för besvarande. Berörda regeringsrepresentanter torde böra inbördes avgöra vem som skall komma till sessionen och där avgiva svaret. Avser frågan ett samnordiskt ämnesområde, kan de behöriga fackministrarna inom sig utse något lands företrädare att avgiva svaret. Är frågan snarast riktad till en viss regering, blir det rimligen en sak för detta lands regering att avdela en av sina medlemmar att taga sig an svaret. En viss smidighet härvidlag blir nödvändig, då ju icke samliga ministrar från alla länderna kan vara tillstädes under en session enbart för att besvara frågor. Svaret bör skriftligen i förväg tillställas frågaren.

Med denna uppläggning blir det formellt fråga om en debatt i en sak på dagordningen. Några särskilda regler behöver därför icke uppställas för dessa debatter, utan de allmänna reglerna för debatter i rådet blir tillämpliga. Man undviker härigenom att redan i detta skede ingå på en

rad frågor om frågedebatterna. Då saken företages, ges den i förväg anmälda frågeställaren först ordet för att motivera sin fråga, varpå den regeringsrepresentant, som anmäls skola besvara frågan, får ordet. Därefter får debatten — om det blir någon — utveckla sig fritt. Eftersom rådets allmänna regler för debatter blir tillämpliga, äger vem som helst av rådsmedlemmarna — vald medlem eller regeringsrepresentant — laga till orda. En sådan ordning kan vara fördelaktig med hänsyn till att i vissa lägen en medlem från ett annat land kan vilja tillägga något till det som tidigare blivit yttrat.

Om detta system skall kunna prövas redan vid nästa session (1967), krävs att en underhandsöverenskommelse i saken träffas mellan rådets presidium och statsministrarna. Dessa senare skulle förklara sig beredda att medverka till att inom den begränsade ram som ovan föreslagits, i den mån hinder icke möter, frågor, som rådsmedlemmar kan komma att ställa, blir besvarade av regeringsrepresentant. En sådan överenskommelse kan slutas redan vid höstens förestående statsministermöte.

III. Arbetsprogram för Nordiska rådets arbete

Inom arbetsgruppen har icke vunnits gehör för tankar på upprättande av ett mera allmänt nordiskt arbetsprogram accepterat t. ex. av presidiet för rådets räkning eller av program av nationell eller partimässig karaktär. Man har i stället enat sig om att utskotten bör ta sig an programfrågorna.

Sekreteraren i varje utskott bör uppgöra, förvara och åjourföra samt då och då till diskussion i utskottet framlaga en förteckning över tänkbara ämnen inom utskottets arbetsområde som kan bli föremål för medlemsförslag. Denna förteckning bör vara »rullande», d. v. s. frågor som antingen färdigbehandlats i rådet eller som blivit inaktuella bör avföras från listan, medan nytillkommande ämnen ständigt påföres listan. De olika punkterna på listan bör ha formen av relativt utarbetade programpunkter med beskrivande text.

Utskotten förutsättes själva ha det närmaste ansvaret för dessa programpunkters insamlande och utformande. Arbetsgruppen har emellertid insamlat material, som kan bilda en första stomme till en sådan förteckning för ett vart av utskotten. Denna förteckning, till vilken arbetsgruppen icke tagit någon ställning i sak, bifogas denna berättelse för att presidiet skall kunna vidarebefordra den till respektive utskott (*Bihang 2*).

IV. Rådsfrågornas behandling i hemmaparlamenten

a) *Före utskotts- och rådsmöten* kan det i respektive länder vara ett behov av att rådfråga partivänner beträffande skilda frågor, som skall behandlas vid dessa. Olika metoder tillämpas därvidlag.

I vad mån en sak skall tas upp t. ex. i möte med partigruppen blir beroende av hur saken ligger till i varje särskilt fall. Nationell parxis måste här bli avgörande.

b) *Efter ett rådsmöte* bör i alla länderna större möda läggas ned på att upplysa hemmavarande parlamentsmedlemmar om vad som förevarit vid rådsmötet. Inom arbetsgruppen har den tanken framförts att varje nationell delegation vid något tillfälle kort efter sessionen håller ett möte, till vilket delegationen inbjuder alla intresserade parlamentariker. Vid detta skulle man genomgå viktigare saker från sessionen rent informativt. Lämpligen skulle en parlamentariker från ett grannland kunna inbjudas att hålla föredrag om något ämne, som behandlats vid sessionen.

Granskningen av delegationens rapport till hemlandsparlamentet bör företagas relativt snart efter sessionen. Det synes lämpligt att i de länder, där de konstitutionella reglerna det tillåter, parlamentets fackutskott får tillfälle att gå igenom rapporten i de för dem relevanta delarna. Ökat intresse för rådets arbete kan härigenom åstadkommas i parlamenten.

Arbetet med rådets rekommendationer kommer för övrigt att följas upp närmare i Nordisk Kontakt enligt beslut av tidskriftens redaktionskommitté.

V. Informationsproblem

a) I skolundervisningen

Nordiska rådet och dess verksamhet bör behandlas i skolundervisningen. I Danmark finns upplysningar i läroböckerna om Nordiska rådet och dess arbete. Presidiet synes böra taga ett initiativ att låta undersöka läget i övriga länder i syfte att uppnå förbättringar.

Presidiet bör vidare verka för ökad spridning inom skolorna av sitt bildband om nordiskt samarbete. Detta bör utnyttjas bättre.

b) Informationen i övrigt i Norden

1) *Allmänt.* Det bör skapas tillgång till brukbart upplysningsmaterial om rådets arbete, som kan användas av föredragshållare, som avhandlar allmänna nordiska ämnen. Bl. a. behövs en populär översikt över de resultat, som uppnåtts i Nordiska rådets arbete. Eventuellt kan detta material få formen av flera små broschyrer avhandlande envar sitt begränsade fält. Den journalistiska gestaltningen är därvid viktig.

Från dessa broschyrer skall skiljas den mera uttömmande redogörelse över varje rekommendations öden, som nu föreligger i 10-årsredogörelsens form (NU 1962: 8). Denna bör moderniseras och föras åjour.

2) Information om löpande rådsarbete

Efter varje möte i rådets utskott och andra organ bör referat utsändas. Under sessionerna bör presskonferenser hållas efter varje utskottsmöte. Pressservicen under sessionerna bör avsevärt förbättras.

Medlemsförslagen liksom viktigare remissyttranden bör successivt tillställas pressen. Om möjligt bör publiceringen av medlemsförslag synkroniseras i länderna, även om publiceringen måste ske nationellt. Stoffet bör vara så bearbetat, att det tillfredsställer konsumenterna i varje särskilt land för sig.

c) Informationen utom Norden om nordiskt samarbete

På denna punkt har arbetsgruppen haft tillgång till en av departementssekreterare Leif Leifland på presidiets uppdrag i ämnet utarbetad promemoria som bifogas (*Bihang 3*).

På grundval av denna promemoria får arbetsgruppen föreslå, att presidiet med statsministrarna upptar frågan om inrättande hos Nordiska rådet av en tjänst, vars innehavare skulle ha till uppgift dels att mera allmänt sprida upplysningar i utlandet och om Nordiska rådet och nordiskt samarbete, dels tjänstgöra som rådgivare för det alltmera växande antalet av sannordiska manifestationer i utlandet i statlig regi.

Göteborg den 7 september 1966

För arbetsgruppen

Gustaf Petren

BIHANG 1

Notat om, hvorvidt Nordisk råd skal have sessioner hvert år eller mindre hyppigt

(af Frantz Wendt)

1. Ved mødet på Bohusgården 27. og 28. juni 1966 i den af Nordisk Råds præsidium nedsatte komité om rådets arbejdsformer besluttedes det at lade udarbejde en kort undersøgelse af, hvad der taler *for* og hvad der taler *mod* at nøjes med session i Nordisk Råd hvert andet år. Da spørgsmålet ved flere lejligheder har været drøftet i rådet, tager nedenstående analyse sit udgangspunkt i de argumenter, som har været anvendt ved de lejligheder, hvor spørgsmålet har været drøftet i rådet.

2. Allerede ved første session i København 1953 antydede *Einar Gerhardsen*, lederen af den norske delegation (NR 1953, sp. 177), at presidiet burde sikre sig, at der var indbragt så mange sager, at det kunne have nogen hensigt at holde en session. *Herlitz* indvendte her over for (sp. 179), at

noget sådant ikke var foreneligt med den gældende vedtægts bestemmelse om en årlig session.

3. Det var dog først efter at rådet havde virket nogle år, at der ved den 4. rådssession i København i 1956 for alvor blev peget på problemet, omend i ret afdæmpet form. *Gerhardsen*, nu statsminister, nævnte (NR 1956, p. 55), at enkelte underhånden havde drøftet spørgsmålet, som han dog personlig ikke havde taget standpunkt til. Han opregnede selv, hvad han kaldte »enkelt gode grunde for en slik tanke»: Man ville få bedre tid til at forberede og gennemarbejde sagerne; fristerne kunne gøres længere; sagerne kunne tilsendes medlemmerne i så god tid, at de kunne sætte sig forsvarligt ind i dem. Længere afstand mellem sessionerne ville bringe mindre forstyrrelse i de nationale parlamenters arbejde og måske skabe mere interesse om rådets møder. Han tilføjede dog, at han var klar over, at der kunne anføres tungtvejende grunde for årlige sessioner.

Ved samme session (NR 1956 p. 65) kom også *Wikborg* ind på emnet. Heller ikke han var dog sikker på, om det var bedst at møde hvert eller hvert andet år. Det var muligt, mente han, at man med længere mellemrum ville få mere ud af arbejdet. I alt fald fandt han, at det ville gavne den saglige behandling af mange spørgsmål, om man udsatte dem et par år og imens foretog en grundig udredning af dem, i stedet for at udsætte dem fra session til session.

Ole Bjørn Kraft (NR p. 68) ville dog »med stor beklagelse» se på, at man besluttede at lade rådet mødes kun hvert andet år, og *Frans Severin* (p. 74) erklærede sig enig med Kraft.

4. På 5. session i Helsingfors behandlede ændringer i såvel vedtægten som arbejdsordningen, og spørgsmålet om session hvert andet år var et af de emner, som naturligt bragtes på bane i denne sammenhæng. Det var atter statsminister *Gerhardsen* som rejste tanken, men nu i mere bestemt form (NR 1957 p. 50). Han fandt, at rådet ville vinde ved som regel blot at mødes hvert andet år, med adgang til at holde ekstraordinær session, hvis der skulle vise sig et særligt vigtigt spørgsmål.

Gerhardsens tanke tiltale »i meget høj grad» *Chr. L. Holm* (p. 54), som i de år hvor der ikke var rådsmøde, ville lade udvalgene sammenkalde »til bedømmelse af de innkomne saker, til utsortering og nærmere behandlingsmåte». Men han rejste samtidig det spørgsmål, om ikke møder med to-års mellemrum ville føre til dobbelt arbejdsmængde de år, hvor der holdtes session, således at der i realiteten ikke sparede så meget. Han ønskede derfor hele sagen nærmere undersøgt.

Wikborg (p. 55) støttede *Gerhardsen* som i København året før. Ved sessioner hvert andet år kunne man efter hans mening stramme sagbehandlingen, forberede den bedre og koncentrere rådets arbejde »om de få og store sakene isteden for at vi som nå sprer oss på en lang rekke saker». Til gengæld burde man styrke arbejdet mellem sessionerne, bl. a. ved nedsættelse af den slags komitéer (de senere 9-mandskomitéer), som var

foreslået i det forslag til arbejdsordning, som var under behandling på 5. session.

Gerhardsen fik ureserveret støtte af Holms partifælle *Claudia Olsen* (p. 61), som argumenterede med, at »det er vanskelig å få sakene fremmet og få dem ferdige fra det ene år til det annet», hvilket resulterer i »en ganske stor papirmølle». Hun var enig med Wikborg i, at komiteerne må få lejlighed til at træde sammen mellem sessionerne, hvis der kun skal holdes session hvert andet år.

Leskinen gav ud fra sine erfaringer forud for den løbende session »til en mykkelig stor del» tilslutning til Gerhardsens synpunkter, specielt med henblik på forberedelserne til sessionen (p. 63). Men også han anså det for en nødvendig forudsætning, såfremt man forlængede mellempærioden mellem sessionerne fra ét til to år, at »utskotten blir permanenta komitéer, som sammankommer mellan sessionerne». En anden forudsætning måtte være, at der kunne afholdes ekstrasesioner, hvis store og vigtige spørgsmål opstod. Men under disse forudsætninger anså han det for muligt at få større aktivitet og flere repræsentanter fra de forskellige lande med i forberedelsesarbejdet og derved gøre dette »mera intensivt och ändamålsenligt».

Ligesom tanken om session hvert andet år fik mere støtte ved sessionen i 1957 end ved den foregående session, var også modstanden mod den blevet stærkere og fandt udtryk hos Finn Moe (p. 59) og Jørgen Jørgensen (p. 65), men ganske særligt hos Ohlin (p. 57), Bertel Dahlgaard (p. 62) og Ole Bjørn Kraft (p. 71).

5. På den lige nævnte 5. session i Helsingfors 1957 ændredes vedtægtens § 7 således, at præsidiet fik bemyndigelse til i særlige tilfælde at bestemme, at udvalgene kunne holde møde mellem sessionerne. Tidligere skulle selve rådet beslutte dette. Desuden tilføjedes en sætning om, at »til forberedelse af særlige sager i tiden mellem sessionerne kan komiteer nedsættes». Derimod fastholdtes den årlige session.

6. Af særlige årsager (hensynet til de vesteuropæiske markedsplaner) forløb der 1 3/4 år mellem 5. session i Helsingfors og 6. session, der holdtes i Oslo i november 1958. Også her kom spørgsmålet om sessionernes hyppighed op til en debat, der indledtes af den afgående præsident, *V. J. Sukselainen*, i hans åbningstale (NR 1958 p. 40). Han udtalte heri, at erfaringerne fra den mellemliggende periode, hvorunder de nordiske samarbejdsorganer havde arbejdet normalt, hos mange havde styrket den opfattelse, at det ville være den bedste og mest rationelle arbejdsform for rådet, om sagerne behandlede kontinuerligt i mindre organer, mens det samlede råd sammentrådte mindre hyppigt end nu, blot hvert andet eller hvert tredje år. Det syntes Sukselainen åbenbart, at rådets autoritet og betydning ville fremhæves stærkere, om rådssessionerne fandt sted noget sjældnere.

Sukselainen støttedes, som var at vente, af statsminister *Gerhardsen* (p. 54), der udtalte som sin opfattelse, at havde vedtægten ikke forlangt en årlig session, ville den 6. session være blevet udsat endnu længere, til efter nytår 1959, til et tidspunkt, hvor der ville have været større saglig mening i at lade rådet træde sammen. Gerhardsen opfordrede derfor præsidiet til på ny at overveje, om der kunne findes en form, som ikke ville gøre det til absolut betingelse, at der holdtes session hvert år. *Leirfall* (p. 60) erklærede sig ligeledes enig med Sukselainen. Også *Wikborg* (p. 66) kunne helt ud underskrive Sukselainens og Gerhardsens udtalelser. Arbejdet var i de forløbne 1 3/4 år forløbet jævnt i udvalgene. Det ville være en fordel ikke at slide for meget på opinionen ved at lade rådet mødes hvert eneste år.

Bade Kraft (p. 61) og *Ohlin* (p. 72) tog dog også dette år afstand fra ønsket om færre sessioner, og *Fagerholm* (p. 52) udtalte sig i samme retning som de.

(I præsiderapporten til sessionen 1958 var optrykt et PM om rådets arbejdsformer, hvori også spørgsmålet om intervallerne mellem sessionerne behandledes. (NR 1958 p. 1627 ff). Det synes dog ikke at være indgået i debatten, formentlig fordi rapporten først er kommet medlemmerne i hænde på sessionens åbningsdag).

7. Med udgangspunkt i henstillingerne på sessionen og drøftelser i den norske delegation behandlede først den juridiske nimanjskomité og derefter præsidiet i foråret 1959 forslag til forenkling af rådets arbejdsformer (NR 1959 p. 1861 og p. 1871). Herunder fremkom dog intet om hyppigheden af sessionerne, og spørgsmålet nævntes overhovedet ikke på 7. session i Stockholm i november 1959. Måske skyldtes dette i nogen grad, at sessionens generaldebat helt domineredes af den situation, der var opstået, efter at regeringerne havde ladet planerne om et nordisk fællesmarked falde ved mødet i Kungälv i juli 1959. Mere sandsynligt er dog, at hele problemet er trådt i baggrunden med udbygningen af nimanjskomiteerne, som muliggjorde en stærk effektivisering af den forberedende behandling af sagerne.

8. For denne opfattelse taler også erfaringerne fra den 8. session i Reykjavík i sommeren 1960. Skønt der ved denne lejlighed førtes en meget indgående drøftelse om arbejdsformerne, nævntes to-årige sessioner kun af *Martin Skoglund i Doverstorp* (NR 1960 p. 80). Han ønskede en fordømsfri prøvning af, om det nødvendigvis må være en given regel, at der holdes en session med så mange deltagere hvert eneste år, selv om der ikke på dagsordenen er særligt betydningsfulde eller presserende spørgsmål.

9. Da rådspræsidiet og statsministrene i oktober 1960 mødtes på Harpsund til drøftelse af navnlig formerne for det nordiske samarbejde dels mellem regeringerne indbyrdes, dels mellem rådet og regeringerne, synes der overhovedet ikke at være rejst kritik af årlige sessioner. Spørgsmålet omtales ej heller i de til fællesmødet udarbejdede diskussionspromemorer.

10. Problemet er i det hele gledet mere og mere i baggrunden i de følgen-

de år. *Leirfall* nævner det ganske flygtigt på 9. session i København (NR 1961 p. 65). På sessionen i Helsingfors i 1962 berøres det overhovedet ikke, skønt der rettedes kritik mod andre sider af rådets arbejdsformer. På 1963-sessionen i Oslo mener *Finn Moe* dog, at man kan opveje en vis udvidelse af sekretariatene med at lade rådet, »som jo nu er blitt et meget svært apparat», mødes kun hvert andet år (NR 1963 p. 60).

Han får en meget betinget tilslutning fra *John Lyng* (p. 79), der ikke med det samme vil slutte sig til tanken, — »det får man nok reflektere over». Ingen tilhængere af årlige sessioner fandt det nødvendigt at tage ordet.

På sessionerne i 1964, 1965 og 1966 talte slet ingen om session hvert andet år.

Opsummering af argumenterne for længere mellemrum mellem sessionerne

Der skal kun holdes session hvert andet år

- 1) for at sikre, at der er tilstrækkeligt arbejdsmateriale;
- 2) for at der kan blive bedre tid til at forberede og gennemarbejde forslagene, og for at medlemmerne --- takket være de længere frister, som kan gives for udsendelse af sager m. v. --- kan sætte sig forsvarligt ind i forslagene;
- 3) fordi færre sessioner bringer mindre forstyrrelse i de nationale parlamenters arbejde;
- 4) fordi rådet er blevet »et meget svært apparat», der samler uforholdsmæssigt mange deltagere, uanset om der er tilstrækkeligt betydningsfulde sager på dagsordenen;
- 5) fordi færre sessioner vil fremkalde færre tryksager;
- 6) fordi færre sessioner vil give mere koncentration af debatterne om større sager på bekostning af småsagerne;
- 7) fordi færre sessioner vil skabe større opmærksomhed og interesse om rådsmøderne og ikke virke trættende på opinionen;
- 8) fordi færre sessioner vil øge rådets autoritet og betydning.

Opsummering af argumenterne mod længere mellemrum mellem sessionerne

1) De årlige møder holder det nordiske arbejde i en stadig gang, i en roligt fremadskridende udvikling. Møder hvert andet år vil derimod let medføre en nedsættelse af tempoet, i mange tilfælde en udsættelse af beslutninger, som ikke bør udsættes (Kraft NR 1956 p. 68).

2) Rådet lider ikke under mangel på arbejdsstof, snarere har det været overbebyrdet med sager (Severin NR 1956 p. 74).

3) Længere varighed mellem sessionerne vil fordoble arbejdsmængden under de færre sessioner (Holm NR 1957 p. 54).

4) En årlig rapportering at, hvad der sker på det nordiske samarbejdes område, er vigtig (Ohlin NR 1957 p. 58).

5) Resultatet af session hver andet år vil blive, at sagerne i stort omfang kommer til at ligge døde i departementerne det første år efter en session. Sagernes behandling i departementerne tager først fart sent på efteråret forud for næste rådsmøde. Derfor vil en session hvert andet år »betyde et meget stort tab for tempoet i det nordiske samarbejde» (Dahlgaard NR 1957 p. 62 f.).

6) Hvis rådet kun mødes hvert andet år, vil det opfattes som om rådets betydning var blevet mindre, og at medlemmerne ikke længere syntes, at der var tilstrækkeligt mange opgaver for dem at varetage (Kraft NR 1958 p. 61.)

7) En af rådets hovedopgaver: at være et opinionsdannende forum og mødeplads for nordiske parlamentarikere og regeringsmedlemmer vil svækkes, såfremt sessionerne holdes for sjældent. For lang tid mellem disse vil medføre, at samarbejdet på en række områder vil foregå i langsommere tempo (Fagerholm NR 1958 p. 53).

Det i præsidierapporten til 1958-sessionen optrykte memorandum om arbejdsformerne anfører eller uddyber en række af de ovenfor opregnede argumenter mod færre sessioner og tilføjer nogle flere:

8) Rådets funktion som initiativtagende og pådrivende organ vil forringes betydeligt med det resultat, at samarbejdet vil ske i langsommere tempo.

9) Rådets opinionsdannende betydning vil blive mindre, da man ikke kan regne med dobbelt så stor publicitet ved »sto-års-sessioner» som ved de årlige.

10) Rådet får dårligere muligheder for at virke koordinerende på de nordiske bestræbelser.

11) Der bliver færre lejligheder for de nordiske politikere til at mødes.

12) Det vil blive vanskeligere for rådet af afgive udtalelser om forslag, regeringerne ønsker at høre rådets mening om. Allerede med de årlige sessioner falder det tit svært at afpasse en sags behandling i de nationale parlamenter til rådets mødetid.

Hvorfor er ønsket om sessioner hvert andet år, der fremførtes fra flere sider i årene 1956—58, nu næsten helt ophørt?

De vigtigste årsager til ønsket om at have to år mellem sessionerne var:

1) Det er for dyrt og for besværligt at samle det store rådsapparat hvert år, også i betragtning af, at

2) det er vanskeligere at skaffe tilstrækkeligt mange store sager til en årlig session; og

3) for hyppige sessioner forhindrer den grundige udredning af forslagene og giver medlemmerne for kort tid til at sætte sig ind i dem.

For punkt 1) og 2) gælder det, at selv om der stadig kan konstateres en vis kritik af det store deltagertal til sessionerne, og selv om der endnu lejlighedsvis fremsættes ønsker om færre og større sager på dagordenen, er der næppe noget virkeligt ønske om af disse årsager at nedskære sessionernes hyppighed.

Hvad endelig angår kritikken af den for knappe tid til sagsudredningen forud for sessionen og for medlemmernes forberedelse, er den så godt som fuldstændig ophørt efter de ændringer af arbejdsformerne, som besluttedes i Helsingfors 1957 og i Stockholm 1964. Først oprettelsen af nimanjskomiteerne og dernæst og frem for alt udvalgenes regelmæssige virksomhed mellem sessionerne har næsten fuldstændig gjort det af med den.

Med de nu anvendte arbejdsformer slippes sagerne ikke ud af udvalgene, før disse har færdigbehandlet dem. Uafklarede sager føres derfor næsten aldrig frem for det samlede råd. På den anden side bevirker udvalgenes løbende funktion mellem sessionerne, at de af udvalgene færdigbehandlede sager i reglen udsendes til medlemmerne langt tidligere end før. De »fristernes snærende bånd» og den utilstrækkelige sagbehandling, som tilhængerne af de »to-årige sessioner» anførte som deres vægtigste motiver til at ønske længere mellemrum mellem sessionerne, eksisterer stort set ikke længere.

Samtidig med at begrundelsen for færre sessioner således er forsvundet, vil det stigende tempo i det nordiske og det internationale arbejde medføre, at et helt år snarere vil være for lang afstand mellem sessionerne. Når der begynder realitetsforhandlinger om de nordiske landes indtræden i EEC, vil der føles et stærkt behov for en uafbrudt kontakt gennem Nordisk Råd for at sikre den størst mulige fællesoptræden af de nordiske lande.

Konklusion

På den ene side er de argumenter stort set forsvundet, som anførtes til fordel for, at der kun skal holdes session hvert andet år.

På den anden side vil udviklingen inden længe snarere gøre det nødvendigt at lade rådet træde sammen hyppigere end den ene gang om året. I begyndelsen vil dette formentlig navnlig ske i form af ekstraordinære sessioner.

BILAG 2

Förteckning över tänkbara frågor att tagas upp i Nordiska rådet

Förteckningen är uppställd i anslutning till Helsingforsavtalets artiklar. Den ligger till grund för utskottssekreterarens arbete med att aktualisera nya frågor för utskottsmedlemmarna.

*A. Rättsligt samarbete (Juridiska utskottet)**art 2**Rättslig likställighet mellan nordbor*

- a) För erhållande av tjänst
- b) För detagande i val

*art 3**Medborgarskapsfrågor*

- a) Likartad medborgarskapslagstiftning
- b) Innehållet i ett eventuellt nordiskt medborgarskap vid sidan av det nationella

*art 4**Privaträttsligt samarbete*

- a) En nordisk aktiebolagslag
- b) Jordförvärvslagstiftningens utveckling med hänsyn till näringsidkande och friluftsliv
- c) Likartade arbetsrättsliga regler

*art 5**Straffrättsligt samarbete*

- a) Förenhetligande av straffpåföljderna
- b) Gemensam utbildning av kriminalvårdspersonal
- c) Enhetliga regler för utlämning till icke nordiskt land

*art 6**Annan lagstiftning*

- a) Näringslagstiftningens harmonisering
- b) Enhetliga trafikregler
- c) Enhetliga regler för bekämpning av luftföroreningar
- d) Enhetliga regler för bullerbekämpning

*art 7**Internordisk verkställighet av domar och beslut*

- a) Gemensam nordisk domstolsinstans för gemensamma lagstiftningsfält
- b) Verkställighetsmyndigheter med internordiska befogenheter
- c) Vittnespliktens utsträckande
- d) Processuell rättshjälp

*B. Kulturellt samarbete (Kulturutskottet)**art 8**Skolutbildningen*

- a) Enhetlig nordisk skolordning
- b) Likartat utbildningssystem i övrigt
- c) Undervisning i grannlandsspråken
- d) Gemensamt samgymnasium

*art 9**Studier i grannland*

- a) Besök i grannland under skoltiden
- b) Effektiv stipendiering och bostadsförmedling för studenter i grannland
- c) Utbyggnad av speciella utbildningslinjer i ett land (museikonservatorer, högre mejerister, glasingenjörer, flygledare etc.)

*art 10**Samordnad yrkesutbildning*

- a) Nordiskt folkuniversitet
- b) Genomgång av yrkeskrav, på olika fält, t. ex. på radiotelegrafister, yrkesvägledare

*art 11**Utbildningsanstalters utbyggnad*

- a) Koordination av universitetsplaneringen i de olika länderna
- b) Fortbildning på nordisk nivå för vissa yrkesgrupper

*art 12**Forskningssamarbete*

- a) Samverkan mellan forskningsråden
- b) Gemensamma forskningsinstitutioner
- c) Samarbete mellan forskningsinstitutioner
- d) Samiskt forskningsinstitut

*art 13**För kulturarbetet*

- a) Nordiskt program 2 på TV
- b) Förbättrad se- och hörbarhet av grannlandsprogram
- c) Nordisk bokmarknad
- d) Utbyte av teater, opera, balett
- e) Nordiskt musikpris, pris för målarkonst etc.
- f) Konstitutionellt samarbete
- g) Asgets Jorns nordiska kulturverk
- h) Folkbildningssamverkan
- i) Filmsamarbetet
- j) Utbyggt bilateralt kulturfondssystem
- k) Nordisk språkvård

*C. Socialt samarbete (Socialpolitiska utskottet)**art 14**Nordisk arbetsmarknad*

- a) Harmonisering av reglerna om arbetsvillkor och arbetstid
- b) Samordning av avtalsreglerna på områden med gemensam nordisk personal (SAS)
- c) Gemensam arbetsmarknad för sjöfolk, farmaceuter m. fl. specialgrupper
- d) Delar av arbetarskyddet under nordisk administration
- e) Likartat pensionssystem för statsanställda

*art 15**Likställighet beträffande socialförmåner*

Koordinering av socialförsäkringssystemen

*art 16**Samarbete inom hälsovård, nykterhetsvård och vård av barn och ungdom*

- a) Hälsokontroll efter likartade grunder
- b) Nordisk receptgiltighet
- c) Fritidssamarbetets problem (markförvärv, vandringsleder, fiske etc.)

*art 17**Kontrollsamarbete*

Säkerhetskontroll beträffande 1) livsmedel, 2) läkemedel, 3) elmaterial o. s. v. ges nordisk giltighet och beslutas av nordisk myndighet

*D. Trafik-samarbete (Trafikutskottet)**art 26**Underlättande av förbindelser och varuutbyte*

- a) En nordisk trafikpolitik
- b) Nordisk storflygplats
- c) Bättre Islandsförbindelser
- d) Fler mellanriksvägar
- e) Vidgat postalt samarbete
- f) Gemensamma frimärken
- g) Lägre teletaxor

*art 27**Byggande av gemensamma samfärdsleder*

- a) Finland-Sverige-förbindelsen
- b) Trondheimledens utbyggnad
- c) Öresundsbron
- d) Nordkalottförbindelserna till lands och i luften
- e) Inrikesflygets ordnande i förhållande till nordiska och utomnordiska linjer

*art 28**Passsamarbete*

- a) Enhetlig utlänningspolitik
- b) Avskaffande av viseringstvånget
- c) Fri gränsövergång

*art 29**Ökad trafiksäkerhet*

- a) Trafiksäkerhetsforskning
- b) Koordinering av luftsäkerhetsfrågorna
- c) Sjösäkerhetsfrågor

*E. Ekonomiskt samarbete (Ekonomiska utskottet)**art 18**Ekonomisk politik och konjunkturpolitik*

- a) Samordnad skattepolitik

- b) Konjunkturpolitisk koordination
- c) Skattevetenskapligt samarbete

art 19

Produktions- och investerings-samarbete

- a) Nordisk jordbruksmarknad
- b) Underleverantörsbörser
- c) Fiskerigränsfrågor

art 20

Frihet för kapitalrörelse

- a) Nordiskt investeringsinstitut
- b) Fri kapitalmarknad
- c) Nordisk myntunion
- d) Nordisk fondbörs

art 21

Undanröjande av handelshinder

- a) Likartad indirekt beskattning
- b) Bolagsbeskattningens harmonisering
- c) Internordisk standardisering
- d) Undanröjande av hindren inom fisket

art 22

Handelspolitiskt samarbete

- a) Förberedelser till gemensamma EEC-förhandlingar
- b) Yttre tullharmonisering
- c) Samfälliga handelsförbindelser
- d) Försäljning av fisk i utlandet
- e) Nordiska varumässor i utlandet

art 23

Tulltekniskt samarbete

- a) Gemensamt tullorgan
- b) Gemensam tullag

art 24

Gränshandeln

Konvention om minsta tillåtna införselkvantiteter

art 25

Gränsregionens utbyggnad

- a) Öresundsregionen
- b) Nordkalotten
- c) Kontinentalsockelns utnyttjande
- d) Civildörsvarssamarbete

F. Övrigt samarbete (Ekonomiska utskottet)

art 30

Konsultationer i internationella sammanhang

- a) Gemensam nordisk utrikesnämnd
- b) Länderna som grupp i FN m. fl. organ
- c) Oljeletning i Nordsjön

*art 31**Utrikesdepartementalt samarbete*

- a) Gemensam nordisk FN-styrka
- b) Likartad lagstiftning med internt genomförande av FN-beslut
- c) Samarbete beträffande beskickningsbyggnader, fördelning av ambassader
- d) Konsulärt samarbete

*art 32**U-landsbistånd*

- a) Ökade nordiska insatser i olika världsdelar
- b) Gemensam nordisk myndighet för administration
- c) Grönland

*art 33**Utlandsupplysningen*

- a) Nordiska lektorat
- b) Gemensamma turistkontor
- c) Filmer, utställningar utom Norden
- d) Seminarier för utlänningar

*art 34**Samordnad statistik*

- a) Gemensam medicinalstatistik
- b) Nordisk fortlöpande bearbetning av statistik
- c) Ekonomisk-statistisk forskning

BIHANG 3

P. M. angående Nordiska rådets informationsverksamhet

1. Utgångspunkten för denna promemoria är det faktum att Nordiska rådets verksamhet — liksom nordiskt samarbete i allmänhet — varit och fortfarande är relativt okända *i utlandet*. Av denna anledning har en förstärkning av rådets informationsresurser sedan länge framstått som naturlig.

Promemorian uppehåller sig däremot inte (med undantag för punkt h nedan under 4 angående pressombudsman vid sessionerna) vid den förstärkning av informationsverksamheten *i medlemsländerna* som också — åtminstone såvitt angår Sverige — synes önskvärd, på längre sikt kanske nödvändig, för att rådets verksamhet skall tillförsäkras en adekvat publicitet i press, radio och television. Vid sammanträde med Nordiska rådets svenska delegation den 18 mars 1966 hade jag tillfälle att redovisa några preliminära synpunkter på informationsverksamheten i Sverige. Vid sammanträdet framställde herr Skoglund yrkande om att delegationen skulle tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att företa en inventering av de när-

mast i tur stående arbetsuppgifterna. Hr Skoglunds yrkande bordlades vid sammanträdet. Därest en arbetsgrupp kommer att tillsättas torde en av dess uppgifter komma att bli att närmare undersöka behovet av och formerna för en utökad intern informationservice.

2. Om Nordiska rådets verksamhet är relativt okänd i utlandet innebär detta naturligtvis inte att viktiga och behjärtansvärda informationsinsatser skulle ha saknats. Tvärtom: En rad presidie- och rådsmedlemmar och nationella sekreterare har hållit föredrag och deltagit i diskussioner om Nordiska rådet. Ett antal skrifter och broschyrer har översatts till olika världsspråk och spritis genom utrikesdepartementen och på andra vägar. Här må särskilt nämnas Frans Wendts standardverk »The Nordic Council and Cooperation in Scandinavia» samt den skrift »Five Nordic countries working together» som inom kort kommer att publiceras. Den senare skriften har utarbetats av och finansierats av de fem regeringarna, men initiativet kommer från Nordiska rådets presidium. Vidare må här pekats på Hässelbykonferensen 1965 då nordiska samarbetsfrågor presenterades för och diskuterades av ett sakkunnigt internationellt forum; förhandlingarna föreligger nu i tryck på engelska och franska. En till omfånget liten men enligt uttalande från fackmannahåll mycket elegant och tilltalande utställning har också nyligen producerats, närmast med anledning av den nordiska veckan i Strasbourg i mars i år. Möjligheterna till cirkulation på andra platser i Frankrike undersökes av svenska ambassaden i Paris.

Dessa informationsinsatser har i många fall stötts av det arbete som en handfull övertygade »nordister» i utlandet utfört. En amerikansk vetenskapsman, Stanley Anderson, har exempelvis ägnat Nordiska rådet och nordiska frågor stort intresse både i sin vetenskapliga produktion och som assistent åt en demokratisk kongressman. Även i några andra länder, exempelvis Tyskland och Storbritannien, finns publicister och ämbetsmän som är intresserade av och spridit kännedom om Nordiska rådet.

Trots dessa och andra insatser har kunskapen i utlandet om Nordiska rådet förblivit väsentligt lägre än kunskapen om jämförliga regionala samarbetsorganisationer, t. ex. Benelux, vilkas insatser inte kan sägas ha varit originellare eller sakligt sett betydelsefullare. Orsaken kan givetvis vara att de nordiska länderna ligger i Europas periferi, att det nordiska samarbetet helt allmänt saknar politisk dramatik eller att de konkreta frågor som behandlas i rådet inte ofta har något större aktualitetsvärde för massmedia. Vidare kan språkliga skäl ha medverkat: många regionala samarbetsorganisationer använder något av världsspråken i sitt arbete, under det att Nordiska rådet måste tränga igenom en besvärlig språkbarriär för att göra sin verksamhet känd. Jag tror emellertid att den starkast bidragande orsaken till att Nordiska rådets arbete kommit i skymundan helt enkelt är bristen på en effektiv, planmässig och kontinuerlig bevakning av massmedia.

En hastig jämförelse med Europarådets och Benelux-unionens informationsapparater kan vara av intresse i detta sammanhang.

Europarådet har en press- och informationsavdelning om sammanlagt tolv ansvariga tjänstemän, som kontinuerligt bearbetar radio, television och press med pressmeddelanden, periodiska publikationer och broschyrer, ställer föredragshållare till intresserade organisationers förfogande, arrangerar utställningar etc. Avdelningens årliga budget (inklusive lönekostnader) torde avsevärt överstiga 1 miljon svenska kronor.

Benelux-unionen, vars sekretariat i Bryssel har 60 anställda, har en informationsavdelning om en heltidsanställd och fem deltidsanställda tjänstemän. Deras arbetsuppgifter är i stort sett desamma som dem som åvilar Europarådets informationsavdelning.

Kontrasten är slående mellan å ena sidan dessa två organisationers målmedvetna — och ofta mycket skickliga — informationsverksamhet och å andra sidan de spridda och på det hela taget otillräckliga försök som gjorts från nordiskt håll att sprida kunskap om det nordiska samarbetet. Resultatet har blott kunnat bli ett: Europarådet och Benelux är välkända i den internationella politiska debatten, Nordiska rådet däremot får nöja sig med en styvmoderlig behandling och dess arbete väcker endast sporadisk och förströdd uppmärksamhet.

3. Redan dessa sedan länge kända förhållanden borde, anser jag, föranleda en omprövning av rådets informationspolitik. Därtill kommer angelägenheten av att rådet kan avdela en tränad informationsman som kan bistå olika nationella myndigheter vilka förbereder det erfarenhetsmässigt ökade antalet sannordiska manifestationer utomlands.

En sådan manifestation har redan nämnts, utställningen i Strasbourg. Denna producerades av en arkitekt med bistånd av det svenska sekretariatets redan hårt ansträngda ordinarie personal.

En annan, än betydelsefullare manifestation är den sannordiska avdelningen vid världsutställningen i Montreal 1967. Denna avdelning, som skall inrymmas i samma byggnad som de fem nationella paviljongerna och som är kostnadsberäknad till 420 000 svenska kronor, skall enligt en nyligen framlagd synopsis ge en samlad bild av nordiskt samarbete med användande av modern utställningsteknik (filmer, fotomontage, stillbilder, montrar etc.). Här erbjuder sig alltså ett unikt tillfälle att inför en kvalificerad mångmiljonhövdad internationell publik, enligt förhandskalkylerna till större delen amerikaner, ge en slagkraftig presentation av Nordiska rådet och nordiskt samarbete. Den sammanlagda kostnaden för de fem nationella paviljongerna och den sannordiska avdelningen torde komma att uppgå till närmare 20 miljoner svenska kronor — den i särklass mest betydelsefulla sannordiska manifestation som någonsin ägt rum i utlandet. Det är nu uppenbarligen för sent för Nordiska rådet att anställa och trimma in en informationstjänsteman som kan bistå de fem generalkommissa-

rierna vid utformning och färdigställande av utställningen. Även här torde alltså de nationella sekretariaten, vid sidan av löpande arbetsbörd, få ställa sakkunskap till förfogande. Det måste nämligen under alla förhållanden vara en naturlig uppgift för rådet, det centrala nordiska samarbetsorganet, att tillhandahålla sakkunskap åt generalkommissarierna. Jag skulle föreställa mig att denna uppgift kommer att visa sig vara relativt betungande.

Även några andra samnordiska projekt bör nämnas i detta sammanhang. Inom de svenska informationsorganen diskuteras exempelvis sedan en tid möjligheten av utökad samnordisk representation vid kommersiella mässor och utställningar i utvecklingsländerna. Nationellt deltagande bedöms ofta alltför kostnadskrävande, att helt utebli är å andra sidan ofta svårt av politiska skäl. I en promemoria från Upplysningsberedningen (nu Informationskollegiet) den 23 juni 1966 heter det härom bl. a.:

För den händelse mässdeltagandet anses nödvändigt av politiska skäl eller bedömes vara lämpligaste allmäninformativa medium, bör mässdeltagandet få en annan utformning än det skulle fått, om motiveringen var kommersiell. Alternativ bör finnas till det traditionella och dyrbara informationsståndet, som i första hand är utformat för att uppnå kommersiella mål. Ett alternativ är att gå samman med övriga nordiska länder. På de geografiskt avlägsna platser det här gäller kan ett samgående även ur mässlandets synpunkt te sig naturligt, då Skandinavien uppfattas som en enhet. Att ett sådant samgående har betydande finansiella fördelar är tydligt. Möjligheterna för en systematisering av utformningen av sådana gemensamma framträdanden bör diskuteras med representanter för utlandsinformationen i Oslo, Helsingfors och Köpenhamn. Samordningsproblemen kan naturligtvis uppstå men erfarenheten av tidigare mässframträdanden är i stort positiv.

Därest samnordiskt uppträdande på dessa mässor och utställningar skulle bli vanligare i framtiden, torde man kunna förulse ökat tryck från de nationella informationsorganen på rådets kansliresurser. Det får dock anses vara Nordiska rådets uppgift att ställa informationsexpertis till förfogande.

Vid sin senaste session antog rådet en rekommendation om utlandsinformation om nordiskt samarbete. Regeringarna uppmanas i denna rekommendation att närmare undersöka förutsättningarna för att, antingen årligen eller över en längre tidsperiod, bevilja anslag att gemensamt brukas för nordisk utlandsinformation. Tankegången bakom rekommendationen är att det många gånger visat sig svårt att förverkliga mindre omfattande samnordiska informationsmanifestationer i utlandet. Anledningen är ofta att den tid som står till buds är så knapp att tillfälle ej ges till de internordiska kontakter som måste föregå ett deltagande. Lika ofta är orsaken kanske brist på anslag — större och mera kostnadskrävande projekt finansieras genom speciella anslag, under det att mindre manifestationer kostnadsmässigt måste infogas i de knappa ordinarie anslagen. Om, såsom

föreslås i rekommendationen, ett samnordiskt anslag beviljas, skulle man skapa garantier för att möjligheterna till kanske improviserade men inte desto mindre värdefulla nordiska samarbetsprojekt på de kulturella och informativa områdena tillvaratas på ett tillfredsställande sätt. De som skall administrera en sådan samnordisk fond måste emellertid ha tillgång till en intim förtrogenhet med Nordiska rådets och andra samarbetsorgans arbete. Om rekommendationen förverkligas synes det riktigt att en representant från Nordiska rådet med informationserfarenhet ingår som ledamot i det administrerande organet. Här erbjuder sig alltså ytterligare en naturlig — och viktig — arbetsuppgift för en till rådet knuten informationstjänsteman.

4. Vid min föredragning inför rådets svenska delegation den 18 mars 1966 föreslog jag att — som ett tänkbart alternativ för att förstärka rådets alltför knappa informationsresurser — en särskild tjänsteman skulle anställas gemensamt av rådet och den svenska delegationen. Hälften av tjänstemannens arbetstid förutsågs ägnas den interna informationen i Sverige. Tjänstemannen skulle vid fullgörandet av dessa arbetsuppgifter självfallet vara anställd av och avlönas av den svenska delegationen. Frågan om en sådan till den svenska delegationen knuten, för den interna svenska upplysningsverksamheten avsedd arbetskraft torde, som inledningsvis sagts, komma att behandlas vidare inom delegationen eller inom den särskilda arbetsgrupp vars tillsättande föreslagits av hr Skoglund. Jag förbigår i det följande denna del av tjänstemannens uppgifter.

Den andra hälften av tjänstemannens arbetstid skulle enligt mitt förslag ägnas internationella arbetsuppgifter. Vederbörande skulle vid fullgörandet av dessa arbetsuppgifter vara en rådets gemensamme tjänsteman och avlönas av de fem delegationerna enligt gängse normer. Då han emellertid dessutom länkes vara halvtidsanställd av den svenska delegationen, bör han av praktiska skäl stationeras i Stockholm och även i sin egenskap av en rådets tjänsteman administrativt underställas chefen för den svenska delegationens kansli.

Tjänstemannens uppgifter för upplysningsverksamheten på den »internationella marknaden» skulle kanske i korthet och utan krav på fullständighet kunna beskrivas på följande sätt:

- a) löpande kontakt med de i de nordiska länderna placerade utländska korrespondenterna;
- b) föredrag i de nordiska länderna inför utländska besöksgrupper (Svenska institutet har exempelvis förklarat sig villigt att i programmet för lämpliga utländska studiegrupper söka infoga ett föredrag om nordiskt samarbete);
- c) medverkan vid produktion och distribution av trycksaker på utländska språk, vare sig dessa publiceras av rådet, nationella myndigheter eller andra organ;
- d) liknande medverkan beträffande utställningar enligt ovan;

e) ex. utgivande av en kortfattad periodisk stencil på engelska — kanske också tyska och franska — för spridning till ett selektivt urval tidningar, tidskrifter, internationella organisationer, universitet etc. i utlandet;

f) föredrag i utlandet om Nordiska rådet och nordiskt samarbete; deltagande i konferenser och diskussioner;

g) besvarandet av skriftliga frågor från tidningsmän, studenter etc. i utlandet; samt

h) tjänstgöring som pressombudsman vid de årliga sessionerna och presidiemöten, exempelvis också vid andra möten.

Självfallet kan anställandet av en särskild halvtidsanställd tjänsteman inte helt avlasta rådsledamöter och sekreterare från internationella informationsuppgifter. Vid mera betydelsefulla föredrag och konferenser utomlands torde exempelvis önskemål ofta komma att framföras att rådet representeras av exempelvis en presidieledamot eller en cheftjänsteman. På samma sätt kan det bedömas riktigt att även andra viktigare informationsuppgifter, ordet taget i vidsträckt bemärkelse, bör anförtros en mera auktoritativ talesman för rådet än en informationstjänsteman. Det kan dock knappast betvivlas att en sådan tjänsteman skulle kunna befria framför allt de nationella sekreterarna från informationsuppgifter av rutinbetonad karaktär och på sikt ge rådets »utlands-PR» mera stadga och slagkraft. Förutsättningarna för att informationstjänstemannen skall kunna anförtros även viktigare uppgifter är emellertid dels att han är relativt kvalificerad, dels att han ges tillfälle att kontinuerligt följa tankegångarna i rådets olika organ. Vederbörande bör därför få tillgång till protokoll och annat material, få delta i presidie- och utskottsmöten, de nationella delegationernas sammanträden etc. Endast om tjänstemannen på detta sätt är intimt förtrogen med rådets arbete (och har befogenhet att inom relativt vida ramar uttala sig för pressen), kan han skapa det förtroende hos massmedias representanter som är en förutsättning för ett gott arbetsresultat.

5. Inte minst angeläget är det att den sedan länge diskuterade frågan om pressombudsman vid sessionerna får en tillfredsställande lösning. Under och efter sessionen i Köpenhamn riktades som bekant kritik mot rådet för dess sätt att sköta kontakterna med pressen. Just vid sessionerna är det också särskilt svårt för den ordinarie sekretariatspersonalen att ägna tid och uppmärksamhet åt utåtriktad information; tjänstemännen är helt absorberade av sammanträden, service åt ledamöterna o. s. v. Att punktansätta en pressombudsman just för sessionerna är heller inte ett acceptabelt arrangemang. En sådan tillfällig arbetskraft kan inte förutsättas äga den sak- och personkännedom som är absolut nödvändig för att anspråksfulla press- och TV-män skall kunna tillfredsställas. Endast en långtidsanställd tjänsteman kan göra fullgod nytta i detta sammanhang. Vederbörande skulle självklart äga tillträde till presidiet och nationella delegationers sammanträden och utskottsmöten. Hans huvudsakliga uppgift skulle vara att tjäna som förbindelseled mellan rådet och journalisterna.

Dessa skulle kunna vända sig till honom för att få uppgifter om intressanta frågor och av honom få hjälp att intervjua resp. rådsmedlemmar etc.

Informationstjänstemannens uppgifter vid sessionerna skiljer sig från övriga uppgifter såtillvida att de avser »hemmamarknaden». Arrangemanget torde dock vara praktiskt och ändamålsenligt, inte blott för rådet utan även för de journalister som regelbundet täcker sessionerna.

6. Jag har ovan (under 4) redogjort för några av en informationstjänstemans olika uppgifter på den internationella marknaden. Jag vill här blott peka på ett konkret projekt som i den statliga svenska informationsverksamheten visat sig ge utomordentligt goda resultat i förhållande till arbetsinsatser och kostnader, nämligen inbjudan av utländska journalister. Skulle man inte kunna tänka sig att rådet inbjuder ett antal politiskt intresserade journalister från betydelsefulla tidningar och tidskrifter i U. S. A., Storbritannien, Frankrike och Tyskland till ett besök i alla (eller några av) de nordiska länderna för en presentation av rådets arbete och nordiskt samarbete överhuvud? Samnordiska inbjudningar av utländska journalister förekommer redan nu i viss utsträckning (ex. en kinesisk grupp våren 1966), men programmen för grupperna ordnas på nationell bas av de olika utrikesdepartementen. Jag skulle vilja föreslå att rådet i stället bjuder in en kvalificerad grupp och gör upp ett program som tar helt sikte på den nordiska samarbetsproblematiken.

Journalistinbjudningar av detta slag måste givetvis förberedas mycket noga. Vid urvalet av de journalister som skall inbjudas torde bistånd kunna ges av utrikesdepartementen. Under den tid journalisterna är i Norden måste givetvis en tjänsteman helt avdelas. För en sådan uppgift vore en av rådet anställd informationstjänsteman självklar. Ett omsorgsfullt planerat och genomfört journalistbesök ger emellertid ofta så mycket i utbyte att jag skulle vilja föreslå att rådet överväger möjligheterna av en sådan inbjudan oberoende av frågan om anställandet av en särskild informationstjänsteman.

7. Därest rådet — såsom ovan föreslagits — skulle till sig knyta en speciell pressombudsman, måste relativt höga krav ställas på innehavaren av posten. Vederbörande måste kunna tala och skriva engelska flytande och ha i varje fall »arbetskunskaper» i tyska och franska. Tidigare erfarenhet av informationsverksamhet är givetvis också nödvändig, gärna i form av internationellt inriktad information. Önskvärt är självklart också att han tidigare haft beröring med och intresse för nordiska frågor. För att, i den starka konkurrens som råder på detta område, kunna tillförsäkra sig en förstklassig arbetskraft torde därför en lön motsvarande A 25—A 27 (kr. 3 140—3 481) i den statliga svenska löneplanen per den 30 juni 1966 vara nödvändig.

8. *Sammanfattning.* Rådets utlandsinriktade informationsverksamhet har länge varit eftersatt och inte fyllt jämförliga internationella samarbetsorga-

nisationers minimistandard. Kravet på en effektivisering och upprustning accentueras av önskemålet att kunna på ett aktivt sätt medverka vid utformningen av olika sammordiska manifestationer i framtiden. Jag föreslår därör att en halvtidstjänst inrättas för de internationella informationsuppgifterna. Lämpligen skulle innehavaren av denna tjänst samtidigt inneha en halvtidstjänst för den svenska delegationens interna informationsverksamhet. Passande lön synes vara arvode motsvarande A 25—A 27 i den svenska löneplanen för statstjänstemän.

Stockholm den 30 augusti 1966

Leif Leifland

TILLÄGG 2

Protokoll från mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium på Marienborg den 30 november och den 1 december 1966

I mødet deltog

for regeringerne:

Stats- og udenrigsminister Jens Otto Krag, Danmark.

Statsministern Rafael Paasio, Finland.

Statsminister Bjarni Benediktsson, Island.

Statsminister Per Borten, Norge.

Statsministern Tage Erlander, Sverige.

Handelsminister og minister for nordiske anliggender Tyge Dahlgaard, Danmark.

Handels- og industriministern Olavi Salonen, Finland.

Handelsminister Kåre Willoch, Norge.

Statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

Statsrådet Herman Kling, Sverige.

Nordisk Råds præsidium:

Riksdagsmannen Eino Sirén, Finland.

Allingsmand Sigurður Bjarnason, Island.

Stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge.

Vice talmannen Leif Cassel, Sverige.

Finlands rådsdelegation repræsenteredes tillige af

Riksdagsman Juha Rihtniemi.

Endvidere deltog rådets tidligere præsident, fhv. folketingsmand Harald Nielsen, Danmark i mødet.

for Nordisk Råds sekretariater:

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark.

Äldre justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finland.

Bitr. sekreteraren Håkan Branders, Finland.
 Kontorchef Friðjón Sigurðsson, Island.
 Byråsjef Einar Løchen, Norge.
 Konsulent Kjell Rasmussen, Norge.
 Hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige.
 Departementssekreteraren Pär Kettis, Sverige.

Deltagende regeringsembedsmænd:

Departementschef Paul Gersmann, Danmark.
 Departementschef Eigil Jørgensen, Danmark.
 Departementschef Otto Müller, Danmark.
 Udenrigsråd Jens Christensen, Danmark.
 Kontorchef Ole Hansen, Danmark.
 Kontorchef Niels Ersbøll, Danmark.
 Konsulent Axel Gormsen, Danmark.
 Sekretær Børge Ebbesen, Danmark.
 Byråsekreteraren Ulf Slotte, Finland.
 Legationsrådet Åke Wihtol, Finland.
 Afdelingschef Guðmundur Benediktsson, Island.
 Statssekretær Emil Vindsetmo, Norge.
 Ambassadören Nils Montan, Sverige.

Ved mødet fulgtes vedlagte af deltagerne godkendte dagsorden¹. Til dagsordenens forskellige punkter havde Nordisk Råds sekretariatet udarbejdet notater, som vedlægges¹. Statsminister Benediktsson deltog ikke i behandlingen af sagerne under protokolens § 4 og § 5.

Mødet lededes af statsminister Krag.

§ 1.

Der var på mødet enighed om, at markedsproblemerne vil blive det centrale emne for rådets 15. session i Helsingfors, som begynder 1. april 1967. Mødedeltagerne mener, at følgende spørgsmål særligt vil samle opmærksomheden:

- a. Samarbejdet i Kennedy-runden.
- b. Samarbejdet inden for EFTA med henblik på eventuelle forhandlinger med Fællesmarkedet.
- c. Arbejdet med rådsrekommendation nr. 26/1966 angående økonomisk samvirke.

§ 2.

Blandt de øvrige sager, som er under forberedelse i rådet, anså mødet, at følgende vil blive genstand for speciel interesse under rådssessionen:

- a. Ensartet nordisk skoleordning (A 38/k).
- b. Nordisk TV-samarbejde (A 104/k og A 116/k).
- c. Ensartet nordisk ægteskabslovgivning (A 105/T/j).
- d. Fælles politik om charterflyvning (A 110/t).
- e. Nordisk forskningssamarbejde (A 119/k).
- f. Samarbejde om planlægning i Øresunds-regionen (rek. 5/1962).

¹ *Här ej tryckt.*

§ 3.

Islands statsminister Bjarni Benediktsson udtalte Islands tak for den bistand, de andre nordiske lande havde ydet ved oprettelsen af det islandske fjernsyn.

§ 4.

Vedrørende det af præsidiets foreslåede spørgeinstitut udtalte statsministrene, at de kunne give deres tilslutning til et sådant institut. Hvad angår udformningen af instituttet, enedes mødedeltagerne om at tiltræde præsidiets forslag med følgende ændringer og præciseringer:

a. Spørgsmål skal indleveres til rådets præsidium senest 4 uger før en rådssessions begyndelse.

b. Præsidiets opgave begrænses til at registrere spørgsmålene og at kontrollere, at de falder inden for rammerne af meddelelser eller beretninger samt til at drage omsorg for, at spørgsmålene oversendes til vedkommende regering eller regeringer.

c. Besvarelsen af spørgsmålene bør samles til en enkelt lejlighed under sessionen, for så vidt ikke besvarelsen bør finde sted i forbindelse med behandlingen af den pågældende sag, alt efter præsidiets nærmere bestemmelse, når dagsordenen udarbejdes.

§ 5.

Efter at have diskuteret spørgsmålet om fastsættelse af nærmere retningslinier for kontaktmændenes virksomhed enedes mødedeltagerne om, at det for øjeblikket syntes mest formålstjenligt, at kontaktmandsvirksomheden kunne udvikles frit i overensstemmelse med de beslutninger, der var truffet ved Imatra-mødet (dettes § 8), og at kontaktmandsspørgsmålet fortsat burde diskuteres ved kommende kontaktmandsseminarer. Der var enighed om, at næste seminar kunne holdes, når man havde opnået yderligere praktiske erfaringer.

§ 6.

Statsministrene tiltrådte præsidiets forslag om, at regeringernes permanente nordiske samarbejdsorganer skal sende deres mødereferater til Nordisk Råds sekretariat. Præsidiets erklærede sig på sin side villig til at sende referaterne fra rådets udvalg til de modsvarende regeringsorganer.

§ 7.

I anledning af præsidiets skrivelse af 22. september 1966 til de nordiske regeringer meddelte statsministrene, at regeringerne agter i forbindelse med meddelelserne om rek. 3/1961 at forelægge rådet forslag til ændrede retningslinier for administration af fællesnordiske bistandsprojekter i u-landene, førend ændringer foretages.

§ 8.

Statsministrene meddelte, at de agter at anmode deres finansministre om i samarbejde med Nordisk Råds trafikudvalg at underkaste reglerne om toldfri indførsel af spiritus og tobak en fornyet overvejelse.

§ 9.

Præsidiets underrettede statsministrene om sit forslag om fælles nordisk information over for udlandet. Statsministrene udtalte, at man burde fortsætte arbejdet efter hidtilværende retningslinier og udsætte sagen til drøftelse ved en senere lejlighed.

§ 10.

Statsminister Krag meddelte, at den danske regering som følge af en henvendelse fra det færøske landsstyre agter at stille forslag til den kommende rådssession om sådanne ændringer i vedtægten for Nordisk Råd, at Færøernes lagting og Færøernes landsstyre får repræsentation i Nordisk Råd, således at repræsentanterne bliver valgt af lagtinget blandt dets medlemmer og udpeget af landsstyret blandt dets medlemmer.

§ 11.

Mødet godkendte en pressemeddelelse, der vedlægges¹.

Marienburg, den 1. december 1966

Frantz Wendt

Ovenstående protokol godkendes:

Bjarni Benediktsson

Sigurður Bjarnason

Per Borten

Trygve Bratteli

Tage Erlander

Leif Cassel

Jens Otto Krag

Rafael Paasio

Eino Sirén

TILLÄGG 3

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Sveriges regering angående insändande till rådets svenska sekretariat av protokoll från sammanträden med permanenta nordiska samarbetsorgan

Vid det gemensamma mötet med de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium på Marienburg den 30 november och 1 december 1966 beslöts följande enligt mötesprotokollet § 6:

Statsministrene tiltrådte præsidiets forslag om, at regeringernes permanente nordiske samarbejdsorganer skal sende deres mødereferater til Nordisk Råds sekretariat. Præsidiets erklærede sig på sin side villig til at sende referaterne fra rådets udvalg til de modsvarende regeringsorganer.

¹ *Här ej tryckt.*

I anledning härav får Nordiska rådets presidium hemställa, att Kungl. Maj:st måtte underrätta de svenska representanterna i vederbörande nordiska samarbetsorgan om ovannämnda beslut och för Sveriges del vidtaga åtgärder i syfte att ifrågakvarande protokoll tillställas Nordiska rådets svenska sekretariat.

Protokollen från Nordiska rådets utskottsmöten tillställas redan berörda statsråd, departement och kontaktmännen för nordiska frågor samt i vissa fall andra myndigheter. De tjänstemän, som härigenom erhåller mötesprotokollen, är i många fall svenska representanter i de aktuella samarbetsorganen. I den mån nuvarande delgivning inte omfattar samtliga samarbetsorgan, kommer den att utsträckas även till övriga som inte nu mottar rådets utskottsprotokoll i den omfattning som arbetsorganets verksamhetsområde beröres därav.

Stockholm den 15 december 1966

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

Gustaf Petrén

TILLÄGG 4

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till generalkommissarierna för Nordens deltagande i världsutställningen i Montreal angående medverkan från Nordiska rådet vid förberedelserna för utställningen

I samband med principiella överväganden om utformningen av Nordiska rådets informationsverksamhet har rådets presidium även uppmärksammat den nordiska paviljongen på världsutställningen i Montreal, som torde vara den största samlade nordiska manifestation av detta slag, som förekommit.

Presidiet vill på detta stadium endast uttala sin stora tillfredsställelse över att denna manifestation kommer till stånd och sin övertygelse om att denna, rätt utformad, kan bli av stor betydelse för en vidare kännedom om de nordiska ländernas samhörighet och samarbete dem emellan. Särskild betydelse i detta avseende får givetvis det gemensamma utrymme, som i paviljongen reserverats för Norden. Denna del av den nordiska paviljongen kommer att tillgodose samma syften som Nordiska rådets egen utåtriktade informationsverksamhet. Det kan här inskjutas att denna hit-

tills har varit alltför sporadisk och blygsam. Presidiet undersöker nu vad som kan göras för att förbättra densamma.

Nordiska rådet lät 1964 utarbета ett bildband över nordiskt samarbete för skolbruk. Sedermera har rådet färdigställt en liten, men enligt sakkunniga uttalanden tekniskt god utställning om nordiskt samarbete till den nordiska veckan i Strasbourg i mars 1966. Erfarenheterna från dessa arbeten visade de stora svårigheter, som är förenade med försök att konkretisera den nordiska samarbetsmaterian. Mot denna bakgrund har presidiet ansett sig böra erbjuda generalkommissarierna för världsutställningen det bistånd, som Nordiska rådets sekretariat med sina begränsade resurser kan lämna och som kommissarierna skulle vilja önska, vad gäller utformningen av den nordiska avdelningen i paviljongen. I rådets sekretariat finns vissa erfarenheter och kunskaper, som kunde vara utställningsorganisatörerna till nytta vid utställningens utformning.

Om generalkommissarierna önskar utnyttja sig av rådets bistånd, föreslår jag att kontakt toges med något av Nordiska rådets nationella sekretariat för diskussion av de närmare formerna för ett eventuellt samarbete.

Helsingør den 13 maj 1966

För Nordiska rådet

Harald Nielsen

President för Nordiska rådet

TILLÄGG 5

Skrivelse från Islands undervisningsministerium till Nordiska rådet om numrering av årets veckor

Skrivelse fra det Nordiske råds præsidium af 18. august f. å. vedrørende en nordisk koordinering af nummerering af årets uger er blevet fremsendt herfra til professor, dr. Trausti Einarsson og astronomen dr. Þorstein Sæmundsson til udsagn [*se Tilläggsbilaga*].

Reykjavik, den 19. februar 1966

P. m. v.

Birgir Thorlacius

Arni Gunnarsson

**Yttrande av professor Trausti Einarsson och astronomen Þorsteín Sæmundsson om
numrering av årets veckor¹**

Det må först anføres, at forslag om forbedring af almanaksystemet gentagne gange er fremkommet, med tiltagende vægt i de sidste årtier. Nogle af forslagene har været udmærket begrundet, og hvis man tog dem til følge, ville bl. a. ugefølgen komme af sig selv, idet uge- og månedsdage ville blive fast forbundet. Men til trods for de indlysende fordele ved en sådan enkel og uforanderlig almanak er almanakordningen i den grad rodfæstet, at det ikke er lykkedes at opnå international enighed om forbedringer. I Nordisk råds ideer om nummerering af ugerne er der ikke tale om forslag til forbedring af systemet, men derimod forslag om at føje yderligere regler til de allerede eksisterende. Af denne årsag findes det ikke for sandsynligt, at andre nationer vil følge i de nordiske landes fodspor i denne sag.

Hovedsagen ved en almanak er, at den gælder så vidt og bredt som muligt. Rettelser af skavanker må være på et internationalt plan, hvis der skal være noget gavn af dem. En af ulemperne ved det nuværende system er netop, hvor vanskelig ugeregningen er, idet året har 365—366 dage, mens 52 uger kun udgør 364 dage. Vi islændere har som det eneste af de nordiske folk — og forresten indenfor en meget større kreds — haft en ugeregning fra vor histories begyndelse, men denne ugeregning følger ikke almanakåret, men derimod årstiderne (»uger af sommeren« — »uger af vinteren«). Det er os ikke klart, hvorledes den nordiske ugeregning er tænkt, hvorledes problemerne skal løses, men der kan være tale om to hovedfremgangsmåder:

1. Årets første uge begynder på nytårsdag, d. v. s. på nye og nye ugedage. Man udelader hvert år 1—2 dage, der falder udenfor lovtlig forretningsvirksomhed; endvidere kan sidste uge forlænges med 1—2 dage.

2. Alle årets uger begynder på en søndag. Der bliver da enten 52 eller 53 nummererede uger i året. Når det forholder sig således, hvad der oftest er tilfældet, at den samme uge tilhører to almanaksår, skabes der særlige vanskeligheder ved årsskiftet. Der er da næppe mere end to udveje at vælge imellem: at lade et nyt år begynde i sidste uge i det forrige år, eller at lade det forudgående år ende i den første uge af det følgende. Det forekommer at ingen af mulighederne er gode. Den tredje udvej, som dog næppe kan komme i betragtning, ville være at anvende dobbelt nummerering ved årsskiftet, således at den samme uge bliver f. eks. den 53. uge

¹ Yttrandet översatt från isländska.

i det forrige år/første uge i det næste. Herfra ville der være en undtagelse, når året begynder på en søndag, og det ville da være endnu vanskeligere end ellers at regne ugeantallet mellem den 50. uge i det forudgående år og den 2. uge i det følgende, for at anføre et eksempel. Desuden ville antallet af uger blive 53—54 i hvert år, men aldrig 52, hvilket unægtelig vil se mærkværdigt ud. Men hvordan man så end løser problemet, må reglerne være så uivetydige, at misforståelser vil være fuldstændig udelukkede. Ellers måtte man oprette en fællesnordisk institution, der ville have beføjelse til at afsige kendelser i tvivsspørgsmål. Vi betragter det som et stort problem i sig selv at indføre regler om ugeregning. Man sagen bliver dog endnu mere kompliceret, når der er tale om, at nationer, der har de fleste forretninger og forbindelser uden for de nordiske lande, påtænker en særlig indbyrdes ugeregning. Det er indlysende, at det ikke er til letelse for forretningsforbindelser at måtte anvende ugenumre i forretninger med de nordiske lande men undgå det overfor andre nationer. Det er en kendsgerning, at almanakken i den grad er et internationalt anliggende, at særlige vedtægter for de nordiske lande er af tvivlsom værdi.

Sidst, men ikke mindst, vil man henlede opmærksomheden på, hvor usandsynligt det er, at den almindelige befolkning i det hele taget vil anvende ugenumre i stedet for at regne tiden i måneds- og ugedage. Der ville således blive tale om en almanakregel, der fra begyndelsen var tænkt til anvendelse for en meget snæver kreds, men ville være af liden almen værdi.

Som tidligere anført, foreligger der forslag til ændringer af almanakken, som af sig selv ville løse problemet om ugeregning. Sålænge forslag i denne retning ikke er blevet accepteret, kunne det være en forbedring, hvis årets dage i almanakken var kendetegnet med løbende numre fra 1 til 365 (366). Hertil fordres ingen nye regler eller mellemfolkelige overenskomster, og hvilkensomhelst to parter, der ønsker det, kan træffe aftale om at beregne tiden efter dagnumre; de bliver af sig selv ens i alle lande, der anvender samme tidsregning. Om det vil være at ønske, at Nordisk råd går ind for, at en sådan skik indføres, kan selvfølgelig komme til overvejelse.

Reykjavik, den 31. januar 1967

Deres ærbødige

Transti Einarsson

Porstein Samundsson

*TILLÄGG 6***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i de nordiska länderna angående nordiska observatörer i nationella utredningar**

Till Nordiska rådets fjortonde session väcktes ett medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar (sak A 54/j). Förslagsställarna hemställde om en rekommendation till regeringarna om att framgent låta nordiska representanter ingå i nationella utredningsorgan av större vikt.

Genom rådets presidium inhämtades yttranden över förslaget i sedvanlig ordning. I saken, som hänskjutits till rådets juridiska utskott, uttalade utskottet sammanfattningsvis följande:

Det fremgår af foranstående, at udvalget ikke kan tiltræde rekommendationsforslaget om obligatorisk udpegning af observatører, men at man på den anden side stærkt vil understrege betydningen af snæver kontakt mellem myndighederne angående udredninger, herunder eventuelt i form af observatører. Udvalget finder det imidlertid ikke fornødent eller hensigtsmæssigt, at stille forslag om vedtagelse af en rekommendation herom, men vil finde det mest praktisk, om regeringerne gennem præsidiet blev gjort bekendt med medlemsforslaget, remissuttalelserne og udvalgets synspunkter med henblik på, at disse videregives til departementer og styrelser.

På förslag av utskottet beslöt rådet vid sin fjortonde session att icke antaga någon rekommendation i anledning av medlemsförslaget.

Nordiska rådets presidium har den 2 februari 1966 förehaft saken och — i överensstämmelse med utskottets förslag — beslutat till regeringarna i de nordiska länderna för deras kännedom överlämna medlemsförslaget, inkomna remissuttalanden samt utskottets uttalande med hemställan tillika att även departement, ministerier och andra berörda myndigheter måtte få kännedom om vad som sålunda förevarit.

København den 18 februari 1966

För Nordiska rådets presidium

Harald Nielsen

TILLÄGG 7

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Sveriges regering angående ett andra TV-program i Sverige

Till Nordiska rådets presidium har från *rådets kulturutskott* inkommit följande på Biskops Arnö den 10 september 1966 dagtecknade framställning:

Nordiska rådets kulturutskott har vid möte den 8—10 september 1966 behandlat ett inom radet väckt medlemsförslag om permanent nordiskt TV-program (A 116/k). I förslaget hemställs om en utredning om förutsättningarna för inrättandet av permanent sannordiskt TV-program vid sidan av förekommande nationella program. Utskottet har i samband med sitt möte varit i tillfälle att dryfta förslaget med representanter för radioföretagen i alla de nordiska länderna.

Utskottet har därvid erfarit, att i Sverige regeringen avser att under hösten 1966 förelägga riksdagen en proposition med förslag till utbyggande av ett andra TV-program i Sverige fr. o. m. 1968/1969. Härom upplystes vidare, att vissa riktlinjer för TV:s framtida utformning i Sverige redan offentliggjorts av regeringen, som väntas komma att följa dessa vid den blivande propositionens utarbetande. Enligt dessa riktlinjer skall två nationella sidordnade program, i viss mån konkurrerande med varandra, produceras inom samma företag, vilket skall ha ensamrätt på framställande av TV-program inom landet.

Televisionen är ett synnerligen värdefullt medium för vidgande av förståelse mellan de nordiska länderna och för spridande av kunskap om förhållandena i dessa bland deras invånare. Här kan hänvisas till de gynn-samma erfarenheter som i detta hänseende vunnits genom det väl utbyggda samarbetet inom ramen för Nordvisionen.

Inom Nordiska rådet finnes ett starkt intresse för att ytterligare öka det nordiska inslaget inom televisionen. Olika möjligheter står därvid till buds. En väg anvisas i det förenämnda medlemsförslaget om ett permanent nordiskt TV-program.

Kulturutskottet kommer att under innevarande höst fortsätta sitt arbete med det nämnda medlemsförslaget i avsikt att spørsmålet om utbyggnaden av det nordiska TV-samarbetet kan tagas upp som en huvudfråga vid rådets nästa session, vilken skall taga sin början den 1 april 1967. Utskottet anser emellertid — med beaktande av de i Sverige aktuella planerna — att redan i detta skede svenska regeringens uppmärksamhet bör fästas på angelägenheten av att de svenska planerna utformas så, att en utbyggnad av ett framtida nordiskt TV-samarbete exempelvis i form av ett gemensamt nordiskt program icke omöjliggöres eller allvarligt försvåras.

För egen del vill Nordiska rådets presidium biträda vad kulturutskottet sålunda uttalat och hemställer till svenska regeringen att i sitt fortsatta

arbete med frågan om ett andra TV-program i Sverige beakta vad kulturutskottet ovan anför.

Fredericia den 21 september 1966

För Nordiska rådets presidium

Harald Nielsen

TILLÄGG 8

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige angående administrationen av gemensamma nordiska projekt i utvecklingsländerna

Av den kommunicé, som utsänts av Nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna vid dess möte i Köpenhamn den 22 augusti 1966, framgår, att ministerkommittén beslutat förelägga de nordiska ländernas regeringar ett förslag till nya riktlinjer för administrationen av nordiska biståndsprojekt. Förslaget innebär bland annat, att en gemensam nordisk styrelse skall tillsättas för samtliga nordiska biståndsprojekt och att administrationen av de enskilda projekten i regel skall överlämnas till ett av ländernas nationella biståndsorgan.

Hittills har administrationen av det samnordiska projektet i Tanzania ombesörjts i enlighet med vad som fastställts i överenskommelsen av den 15 januari 1963 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om tekniskt samarbete i Tanganyika. Denna har enligt sin ingress ingåtts i det s. k. Helsingforsavtalets anda. Jämlikt art. 2 i överenskommelsen har upprättats en nordisk styrelse för projektet, som i hemländerna enligt art. 11 i överenskommelsen biträtts av en exekutivsekreterare. Arbetet i Tanzania har enligt art. 6 letts av en där verksam projektdirektör. Dessa befattningshavare liksom övrig personal är enligt överenskommelsen direkt ansvarig inför den nordiska styrelsen och sålunda ej underställd nationella myndigheter.

Överenskommelsen förelades Nordiska rådet vid dess tolfte session 1964. I ett av Nordiska rådet godkänt förslag av rådets ekonomiska utskott (*se Nordiska rådet 1964, s. 2143*) uttalade utskottet sin tillfredsställelse med det sätt varpå arbetet med Tanzania-projektet fortskred. Icke oväsentligt i denna sak har för Nordiska rådet varit att de nordiska länderna i utvecklingsländerna kunnat framträda gemensamt och ge ett praktiskt exempel på frivilligt samarbete mellan suveräna stater.

Om den nu föreslagna nya administrationsformen genomföres, kommer

de aktuella projektens samnordiska karaktär utåt att gå förlorad. Förutsättningarna för samarbetet ändras därmed på en väsentlig punkt. En ändring torde vad gäller Tanzania-projektet överhuvud icke kunna genomföras utan en revision av 1963 års ovannämnda överenskommelse.

Nordiska rådet har på senare tid i olika rekommendationer verkat för att på områden, där det är praktiskt möjligt, inrätta samnordiska organ. Vad gäller u-landshjälpen har en sådan administrationsform befunnits praktiskt bruklig och fungerat såvitt känt är i stort sett väl. Det skulle innebära ett allvarligt steg tillbaka sett från nordisk synpunkt, om man på ett område, där en samnordisk administration etablerats, återgår till nationella organ.

Enligt § 22 arbetsordningen för rådet handhar rådets presidium rådets löpande angelägenheter mellan sessionerna. Enligt presidiets mening inrymmer den nu föreslagna omläggningen av administrationen av nordiska biståndsprojekten så många ur nordisk synpunkt allvarliga spørsmål, att rådet bör givas tillfälle närmare yttra sig i saken, innan ytterligare åtgärder vidtages. Enligt art. 36 i samarbetsöverenskommelsen den 23 mars 1962 mellan de nordiska länderna bör Nordiska rådet beredas tillfälle att yttra sig om nordiska samarbetsfrågor av principiell bärvidd, då detta av tidsskäl icke är ogörligt. En situation, då detta stadgande är att tillämpa, torde föreligga i förevarande fall.

Under hänvisning till det ovan anförda får Nordiska rådets presidium hos statsministrarna hemställa att nuvarande ordning för administration av gemensamma nordiska projekt i utvecklingsländerna tills vidare bibehålles -- för Tanzania-projektet i överensstämmelse med överenskommelsen av den 15 januari 1963 --- i avvaktan på att Nordiska rådet beredes tillfälle att yttra sig om eventuella ändringar i denna ordning.

Fredericia den 21 september 1966

För Nordiska rådets presidium

Harald Nielsen

TILLÄGG 9

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska undervisnings- och kulturministrarna angående publicering av den årliga översikten över medel till vissa nordiska kulturändamål

Nordiska rådets kulturutskott har i en framställning av den 9 september 1966, som överlämnats till rådets presidium, yttrat följande:

I Danmarks regerings (Undervisningsministeriet) tilläggsmeddelande av den 2 februari 1965 i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål fanns om-

talad en inom undervisnings- och kulturministerierna utarbetad översikt över medel, som anvisats till vissa nordiska kulturändamål. I översikten framhölls att, enär även preliminärt beräknade belopp meddelats i densamma, den vore att betrakta som ett konfidentiellt arbetspapper. Rådets kulturutskott fick underhand del av översikten. Kulturutskottet har senare underhand mottagit exemplar av motsvarande översikt även för 1965 (dagtecknad 15 mars 1966).

I sin verksamhet har utskottet funnit, att de ifrågavarande årliga översikterna utgör en värdefull informationskälla vid bedömningen av det nordiska kultursamarbetets omfattning och inriktning. Emellertid skulle enligt utskottets uppfattning översikterna erhålla en avsevärt större användning och betydelse för kultursamarbetet, därest deras innehåll kunde ges större spridning, exempelvis genom att översikterna intoges i Nordiska rådets handlingar.

Kulturutskottet har därför vid sammanträde denna dag beslutat föreslå, att hänvändelse riktas till de nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar om att upphäva nuvarande sekretess. Enligt utskottets mening kan hinder härför ej föreligga, sedan de delvis preliminära uppgifterna i översikterna, efter slutförd budgetbehandling, kunnat korrigeras i enlighet med de slutliga besluten och översikten sålunda blott innehåller offentligen tillgängliga uppgifter.

Nordiska rådets presidium delar den uppfattning, som kommit till uttryck i kulturutskottets ovan intagna framställning, och får sålunda hemställa, att de nordiska undervisnings- och kulturministrarna måtte medgiva att den genom deras försorg framställda årliga översikten över medel till vissa nordiska kulturändamål får publiceras i Nordiska rådets handlingar sedan alla preliminära och konfidentiella uppgifter ersatts med uppgifter om slutligen beslutade belopp.

Fredericia den 22 september 1966

Harald Nielsen

TILLÄGG 10

Note verbale från Malawis ambassad i Bonn till Nordiska rådet angående bistånd till Malawi

The Malawi Embassy presents its compliments to the Nordic Council and has the honour to request for confirmation that the Governments of Norway and Sweden have agreed to provide certain assistance to Tanzania through the Nordic Council. The Malawi Embassy would be grateful for information if this is correct and would further enquire whether the Nordic Council would be prepared to provide assistance to the Republic of Malawi, and if so what type of scheme it would favour.

The Malawi Embassy avails itself of this opportunity to renew to the Nordic Council the assurances of its highest consideration.

Bad Godesberg, 23rd August, 1966

(*Stämpel*)

TILLÄGG 11

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna angående framställning om bistånd till Malawi

Till Nordiska rådet har inkommit bifogade note verbale från Malawis ambassad i Bonn rörande möjligheterna för bistånd till Malawi [*se Tillägg 10*].

Vid möte den 22 september har Nordiska rådets presidium beslutat att utan eget ställningstagande överlämna framställningen till ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna för vidare handläggning. Härom har Malawis ambassad underrättats i särskild skrivelse som bifogas [*se nedan*].

Stockholm den 31 oktober 1961

För Nordiska rådets presidium

Gustaf Petré

TILLÄGG 12

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Malawis ambassad i Bonn angående bistånd till Malawi

I have the honour to refer to the Malawi Embassy's note of 23 August 1966 concerning the possibilities of rendering assistance to the Republic of Malawi.

In reply, the Presidium of the Nordic Council wishes to state that on the recommendation of the Nordic Council — that is an organ for consul-

tations between the parliaments and the governments of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden in matters of Nordic cooperation — the Nordic governments have formed a joint Ministerial Committee for coordination of assistance to developing countries. This Committee has with the approval of all concerned decided to undertake the Nordic Tanganyika project, which is administered jointly under the supervision of the Committee. As the Ministerial Committee is acting as the Executive body in assistance matters, the Presidium has decided to transmit the Embassy's note to the Ministerial Committee for further consideration.

An informative conference about Nordic cooperation was held in Sweden in June 1965. A publication containing the introductory speeches delivered during the conference is attached for more detailed information about the organization and results of Nordic cooperation.

The Nordic Council favours broader cooperation between the Nordic countries and the developing nations and has adopted recommendations aiming at the creation of joint Nordic assistance projects.

I avail myself of this opportunity to renew to the Malawi Embassy the assurances of my highest consideration.

Stockholm, the 21. September, 1966

For the Nordic Council

Gustaf Petré

Swedish Secretary General
of the Nordic Council

TILLÄGG 13

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan angående försöksverksamhet för sjukhusadministratörer

Nordiska rådets presidium har från *rådets socialpolitiska utskott* mottagit följande hänvändelse:

Socialpolitiska utskottet har vid möte i Oslo den 20 oktober 1966 behandlat medlemsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer (A 99/T/s). Härvid meddelades, att de nordiska hälsovårdsministrarna vid sitt möte i Sverige i april innevarande år enats om att viss försöksverksamhet för sjukvårdsadministratörer borde anordnas vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg samt att styrelsen för hälsovårdshögskolan borde få i uppdrag att anordna en försökskurs för sjukhusadministratörer om högst en

månad eller alternativt två perioder om 14 dagar att äga rum hösten 1967 eller våren 1968. Inför utskottet anfördes vidare, att enligt uppgift från ordföranden för hälsovårdshögskolans styrelse arbetet med utformningen av program för en försöksverksamhet pågår samt att arbetet avses slutföras i februari—mars 1967.

Utskottet finner det synnerligen angeläget att försöksverksamheten snart kommer till stånd. Utskottet har liksom flertalet remissinstanser vid behandlingen av medlemsförslaget kraftigt understrukt behovet av en nordisk utbildningsform för sjukhusadministratörer, ett behov som gör sig starkt gällande i alla nordiska länder. Tillkomsten av en verklig sådan utbildning, vilken av naturliga skäl bör knytas till Nordiska hälsovårdshögskolan, kan icke komma igång förrän försöksverksamheten givit resultat. Därför måste enligt utskottets mening den planerade försöksverksamheten snarast igångsättas.

Nordiska rådets presidium biträder den uppfattning, åt vilken rådets socialpolitiska utskott givit uttryck. Presidiet får därför, under åberopande av vad utskottet anför, understryka angelägenheten av att den planerade försöksverksamheten för sjukhusadministratörer vid Nordiska hälsovårdshögskolan påbörjas så snart det överhuvud är möjligt.

Köbenhavn den 2 december 1966

För Nordiska rådets presidium

Sigurður Bjarnason

TILLÄGG 14

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till styrelserna för Scandinavian Airlines System, Finnair, Flugfélag Islands och Loftleidir angående reseersättning åt handikappade m. m.

Nordiska rådets presidium har från *rådets socialpolitiska utskott* mottagit följande hänvändelse:

Socialpolitiska utskottet har vid möte i Köpenhamn den 28 januari 1967 diskuterat vissa spörsmål sammanhängande med de handikappades problem. Bland annat har frågan om ersättning vid flygresor åt handikappad och dennes ledsagare därvid aktualiserats. Här har konstaterats att olika regler tillämpas på inrikesflyget av SAS i Danmark, Norge och Sverige. För resor med SAS på inrikesflyg i Danmark gäller således att ledsagare till blind reser helt kostnadsfritt, medan den blinde själv icke åtnjuter någon reduktion på biljettkostnaderna. I Norge gäller att den blinde reser på halv biljett, medan ledsagare där icke erhåller någon nedsättning på biljettpriset. I Sverige reser handikappad, således icke enbart blinda personer, på halv biljett vid resor som företages för utbildning, vård eller dylikt. Den i

Danmark gällande ordningen med gratis resa för ledsagare har införts på försök under sex månader.

Utskottet finner det naturligt, att enhetliga regler tillämpas i de nordiska länderna på ifrågavarande område. Enligt utskottets mening bör alla åtgärder vidtagas som kan underlätta de handikappades svåra situation. Utskottet ifrågasätter huravida icke den rabattering, som utgår till de blinda, kan äga tillämpning icke endast vid resa inom det egna landet utan även vid resa i övriga nordiska länder med SAS och Finnair.

Inom utskottet har ansetts önskvärt att styrelserna för SAS och Finnair får del av utskottets här framförda synpunkter. Om möjligt borde en samordning av hithörande regler mellan SAS och Finnair komma till stånd.

Nordiska rådets presidium vill för sin del biträda den uppfattning åt vilken rådets socialpolitiska utskott här givit uttryck. Enligt presidiets mening är det önskvärt att en samordning av ifrågavarande rabattregler genomföres även vad gäller flygresor till och från Island, som utföres av isländska flygföretag. Presidiet får därför, under återopande av vad utskottet anfört, uppmärksamma styrelsen för Scandinavian Airlines System på de olikartade regler som tillämpas av SAS på inrikesflyget i Danmark, Norge och Sverige beträffande reseersättning åt handikappad och dennes ledsagare samt styrelserna för Scandinavian Airlines System, Finnair, Flugfélag Islands och Loftleidir på önskvärdheten av en samordning av reglerna rörande rabatter för passagerare med handikapp.

Oslo den 3 februari 1967

För Nordiska rådets presidium

Poul Hartling

Rapport

från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Nordiska rådet utsåg vid sin fjortonde session i Köpenhamn den 28 januari 1966 till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» följande personer:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Svend Horn och Poul Møller.

Finland:

Riksdagsledamöterna Georg Backlund och V. J. Sukselainen.

Island:

Alltingsmedlemmarna Sigurður Ingimundarson och Matthías Á. Mathiesen.

Norge:

Stortingsrepresentantene Håkon Johnsen och Berte Rognerud.

Sverige:

Riksdagsledamöterna Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Medlemmarna i kommittén har ansett det dem lämnade uppdraget gälla till dess nytt avtal förrättas under Nordiska rådets femtonde session år 1967. Kommitténs förman har varit Birger Andersson.

Kommittén har sammanträtt den 2 februari 1966 i Köpenhamn. Nästkommande sammanträde är avsett att äga rum i Helsingfors den 2 april 1967 i samband med rådets femtonde session därstädes.

Såsom redaktionssekreterare och ansvarig utgivare har inom redaktionen fungerat redaktören Ivar Arnö, Stockholm. Nationalredaktörerna har liksom föregående år varit för Danmark redaktören Carl Kauffeldt, för Finland redaktören Harry Elg, för Island redaktören Björn Johannsson och redaktören Magnús Thordarson, för Norge redaktören Oddvar Hellerud och för Sverige redaktören Åke Malmström.

Redaktörerna har den 23 och 24 augusti 1966 avhållit ett sammanträde i Göteborg. Därvid genomgicks en rad frågor rörande tidskriftens redigering m. m.

De svenska medlemmarna av redaktionskommittén har enligt redaktionskommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen med tidskriftens redigering och utvidgning. Prenumerationspriset har under år 1966 varit 12 sv. kr. för år (motsvarande belopp i övriga valutor).

Nedanstående av de svenska medlemmarna utarbetade förslag till budget för år 1967 kommer att föreläggas redaktionskommittén vid ovan nämnda möte den 2 april 1967. Förslaget är baserat på en utgivningstäthet av 15 nummer per år, ettvarvt om 64 sidor med en upplaga av 3 800 exemplar (beloppen i sv. kr.). Kostnadsfördyringarna beror huvudsakligen på ökade tryckningskostnader.

	1967		Utfallet 1966
Inkomster			
1. Försäljning	5 000		4 304: 88
2. Anslag	169 950		159 213: 05
	174 950		163 517: 95
Utgifter			
1. Tryckning (4 260/nr + 1 500 för register m. m.)	65 400		56 887: 30
2. Papper	8 000		7 951: 31
3. Korrekturläsning (225/nr)	3 375		3 304: —
4. a) Översättning till finska (175/nr)	2 625		2 625: —
b) Andra översättningar	600		—
5. Häftning och skärning (580/nr)	8 700		8 259: 05
6. Inläggning (220/nr)	3 300		3 167: 33
7. Porto (480/nr)	7 200		7 052: 25
8. Adressering	1 200		1 156: 10
9. Trycksaker	700		
10. Övriga omkostnader (tel. m. m.)	450	101 550	200: 50
11. Arvoden:			
5 nationalredaktörer	47 100		47 013: 65
1 redaktionssekreterare	6 000		6 000: —
kassagöromål m. m.	1 800		1 800: —
författar- och tecknararvoden	7 500		7 045: —
12. Resekostnader	11 000	73 400	11 056: 69
	Summa kr	174 950	163 517: 93

Redaktionskommitténs medlemmar har varit verksamma för att anskaffa bidrag till ledarspalten och har även själva i viss utsträckning medverkat i denna del av tidskriften. Överhuvud har eftersträvat att genom läsvärda ledande artiklar förhöja det allmänna intresset för tidskriften.

Till revisorer för tidskriften valde rådet den 28 januari 1966 riksdagsmännen Leif Cassel och Ragnar Lassinantti, samt till revisorssuppleant Sven Sundin, Sverige. Cassel och Sundin ha företagit revision av tidskriften för år 1966. Beträffande den ekonomiska förvaltningen under nämnda år får redaktionskommittén hänvisa till bifogade av revisorerna angivna revisionsberättelse (*Tillägg*).

Stockholm den 22 mars 1967

På redaktionskommitténs vägnar:

Birger Andersson

Förman

TILLÄGG

Revisionsberättelse om »Nordisk Kontakt» för 1966

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska »Nordisk Kontakt» räkenskaper, får härmed avgiva följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen av »Nordisk Kontakt» avseende år 1966.

Under år 1966 utkom 15 nummer av tidskriften. Den har i likhet med föregående år tryckts hos Svenska reproduktionsaktiebolaget enligt upprättat kontrakt samt bokbinderibehandlats och distribuerats av M. F. Åkerdahl bokbinderiaktiebolag, båda i Stockholm. Numren har tryckts i 3 800—4 000 exemplar. Två nummer har innehållit 68 sidor, två nummer 60 sidor, två nummer 56 sidor och 9 nummer 63 sidor. Upplagen har fördelats mellan länderna på följande sätt: till Danmark 1 006 ex., till Finland 614 ex., till Island 195 ex., till Norge 759 ex. och till Sverige 1 167 ex. Till bibliotek och institutioner i utlandet har utgått 71 ex. Hos Nordiska rådets svenska sekretariat kvarligger för efterbeställningar, reklamationer och propagandaändamål cirka 35 ex. per nummer.

Prenumeranternas antal har under år 1966 varit sammanlagt 405, fördelade på 123 postprenumeranter och 282 direktprenumeranter (en ökning från föregående år med 86). Antalet lösnummerförsälda exemplar har varit 24.

Under året influtna inkomster, vilka redovisats till rådets svenska sekretariat har uppgått till 4 304 kronor 88 öre.

De sammanlagda utgifterna har under kalenderåret 1966 uppgått till 163 517 kronor 93 öre, varav i trycknings- och distributionskostnader 77 540 kronor 84 öre, i arvoden till huvudredaktör, nationalredaktörer och redaktionssekreterare 53 013 kronor 65 öre samt i resekostnader för dem 11 056 kronor 69 öre. Kostnaderna för tryckning och distribution per nummer har uppgått till 5 169 kronor 38 öre.

Nettokostnaderna, d. v. s. de samlade utgifterna efter avdrag av inkomsterna, har fördelats mellan de olika länderna på följande sätt:

Danmark	20	%	av nettokostnader sv.kr.	31 842: 62
Finland	20	%	»	» » 31 842: 62
Island	5	%	»	» » 7 960: 65
Norge	20	%	»	» » 31 812: 62
Sverige	35	%	»	» » 55 724: 54

I övrigt hänvisas till bilagda tablå (*se Bilhang*).

De utgifter, som utbetalats av Sverige, har granskats i samma ordning som tillämpas beträffande övriga för riksdagen och dess verk anvisade medel. De utgifter, som förskottsvis utlagts av övriga länder och påförts tidningenas utgiftskonto, överensstämmer i huvudsak med vad som upplagits i budgeten för år 1966.

Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» har under året 1966 hållit ett sammanträde den 2 februari 1966 i Köpenhamn. Nationalredaktörerna har därjämte den 23 och 24 augusti 1966 sammanträtt i Göteborg.

Revisionen har icke givit anledning till någon erinran från revisorernas sida.

Stockholm den 21 mars 1967

Leif Cassel

Sven Sundin

BIHANG

Utgifter för »Nordisk Kontakt» under 1966 och deras fördelning (sv. kronor)

1. Redaktionskostnader

Redaktörsarvoden

Danmark

(d.kr. 13 505: 88)

(kurs 31/12 1966 75: 15) 10 149: 67

Finland

(nm 6 240: —)

(kurs 31/12 1966 161: —) 10 046: 40

Island

(isl.kr. 50 400: —)

(kurs 31/12 1966 12: 15) 6 123: 60

Norge

(n.kr. 14 730: —)

(kurs 31/12 1966 72: 60) 10 693: 98

Sverige:

nationalredaktören 10 000: —

redaktionssekreteraren 6 000: — 16 000: — 53 013: 65

Författar- och tecknararvoden

7 045: —

Korrekturläsning

3 304: —

Översättning

2 625: —

Kassagöromål m. m.

1 800: — 67 787: 65

2. Tryckningskostnader

Tryckning av nr:ris 1—15/1966

56 887: 05

Häftning av nr:ris 1—15/1966

8 259: 05

Papper

7 951: 31 73 097: 11

3. Expenser

Distribution

2 798: 65

Porto

7 052: 25

Prägling och adressering

1 156: 10

Kuvert och påsar

368: 68

Kontorskostnader

Finland (nm 50: —)	80: 50		
Sverige (lån av klichéer)	120: —	200: 50	11 576: 18
		<u>Summa</u>	<u>152 461: 24</u>
Avgår: inkomst vid försäljning av »Nordisk Kontakt»			4 304: 88
			<u>147 156: 36</u>
<i>4. Resekostnader</i>			
Danmark			
(d.kr. 300: 90)		226: 13	
Finland			
(nm 812: 36)		1 307: 90	
Island			
(isl.kr. 52 123: —)		6 332 94	
Norge			
(n.kr. 1 749: 57)		1 270: 19	
Sverige			
		1 919: 53	11 056: 69
		Brist att fördelas	<u>159 213: 05</u>

	Utlagda kostnader	Bristen 159 213: 05 fördelas sålunda	Differens
Danmark	10 375: 80	20 % 31 842: 62	— 21 466: 82
Finland	11 434: 80	20 % 31 842: 62	— 20 407: 82
Island	12 456: 54	5 % 7 960: 65	+ 4 495: 89
Norge	11 964: 17	20 % 31 842: 62	— 19 878: 45
Sverige	112 757: 74	35 % 55 724: 54	+ 57 033: 20

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över rapporten**

Till kulturutskottet har hänvisats rapport från redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» (Dokument 2).

Enär utskottet har för avsikt att vid nästkommande möte med företrädare för redaktionskommittén för Nordisk Kontakt dryfta ett antal frågor rörande tidskriftens distribution m. m. har utskottet beslutat uppskjuta handläggningen av förevarande berättelse till sagda möte.

Ovanstående har utskottet velat anmäla för rådet.

Helsingfors den 5 april 1967

Georg Backlund

Folke Björkman

Julius Bomholt

Poul Harling

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Förman

A. C. Normann

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Rapport

om det nordiska samarbejdet under året 1966

Denne beretning om nordiske samarbejdsresultater i 1966 er udarbejdet på grundlag af oplysninger indsendt til Nordisk Råds sekretariater fra ministerier og andre myndigheder i de nordiske lande. På enkelte punkter er materialet suppleret med oplysninger fra meddelelser i anledning af rådets rekommandationer. For overblikkets skyld er oversigten inddelt efter emner.

Lovsamarbejde

Transitering af udviste personer

Den af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige 3. december 1965 undertegnede overenskomst om transitering af udviste personer trådte i kraft 1. april 1966.

Revision af sølovene

Med udgangspunkt i de af nordiske sølovkomiteer afgivne betænkninger har arbejdet på revisionen af de nordiske sølove sat sig frugt i nye lovbestemmelser om skibsføreres beføjelser og pligter, om havari, skibsbøger og søforklaring m. m. I Danmark skete det ved lov af 8. juni 1966 og i Norge ved lov af 17. juni 1966. Ved disse love åbnes der bl. a. adgang til at lade søforklaring for et skib fra et af de nordiske lande afgive ved søretten i et af de andre lande.

Luftfartlovgivning

En tillægskonvention til Warszawakonventionen, undertegnet i Guadalajara 18. september 1961, om regler for international luftbefordring udført af anden person end den kontraherende befordrer, samt den i Tokio 14. september 1963 undertegnede konvention om lovovertrædelser og visse andre handlinger begået om bord på luftfartøjer har foranlediget ændringer i de nordiske luftfartlove, således i Danmark ved lov af 25. maj 1966 og i Norge ved lov af 10. juni 1966 og i Sverige ved kundgørelse af 24. marts 1966.

Der har fra alle tre landes side været lagt vægt på at udvide den nordiske retsenhed på området.

Kulturelt samarbejde

Nordisk Kulturfond

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige undertegnede 3. oktober 1966 den endelige overenskomst om en nordisk kulturfond, der oprettes i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 28/1966. Den får årligt af rigsdagene bevilget 3 millioner d. kr. Til denne sum bidrager Danmark med 23 %, Finland med 22 %, Island med 1 %, Norge med 17 % og Sverige med 37 %.

Fonden har en styrelse på 2 medlemmer fra hvert land, af hvilke det ene medlem vælges af Nordisk Råd, det andet udnævnes af det pågældende lands regering. På samme måde vælges et tilsvarende antal suppleanter. Skønt overenskomsten endnu ikke var ratificeret, blev den sat i kraft fra 1. januar 1967. Til formand valgtes det danske folketings formand, fhv. minister Julius Bomholt, til næstformand kontorchef i det danske ministerium for kulturelle anliggender W. Weincke.

I meddelelserne til rekommandation nr. 28/1966 er aftrykt fondoverenskomsten samt arbejdsordningen for fonden tillige med en fortegnelse over den samlede fondstyrelse.

Med oprettelsen af den permanente kulturfond ophørte den foreløbige fond, der i løbet af 1966 uddelte de 600 000 kr., som var stillet til dens rådighed. I ovennævnte meddelelser findes en oversigt over de bevilgede understøttelser.

Nordens folkelige Akademi

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige underskrev 3. februar 1966 statutterne for Nordens folkelige Akademi. Til rektor med tiltrædelse fra 1. juli 1967 udpegedes højskolelærer, cand. mag Niels Højlund.

International politik, konflikt- og fredsforskning

På undervisningsministermødet 3. februar 1966 besluttedes det at oprette en Nordisk samarbejdskomité for international politik, herunder konflikt- og fredsforskning. Konstituerende møde holdtes 14. september 1966. Til formand valgtes professor, direktør, dr. philos. John Sanness, Oslo.

Centralinstitut for Asienforskning

Undervisnings- og kulturministrene besluttede 8. januar 1965, at der i København skulle oprettes et Centralinstitut for nordisk Asien-forskning. I løbet af 1966 godkendtes dets statutter. Til formand for dets styrelse er valgt professor, dr. phil. Kristof Glamann, København, og til dets forstander professor, dr. phil. Søren Egerod, København.

Fælles arbejdsmarked

Læger

Overenskomsten af 18. juni 1965 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om fælles arbejdsmarked for læger trådte i kraft 10. august 1966 (*se Nordiska rådet, 8:e sess., s. 532*).

Tandlæger

Danmark, Finland, Norge og Sverige undertegnede 16. december 1966 overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for tandlæger. Den er endnu ikke ratificeret (*se Nordiska rådet, 12:e sess., s. 2196*).

Socialpolitisk samarbejde

Invalide- og enkepensioner

Ved overenskomst af 24. august 1966 er der foretaget en ændring i artikel 4 i den mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige afsluttede konvention af 15. september 1955 om social tryghed. Ændringen, som trådte i kraft 1. januar 1967, fastsætter, at en invalide- eller enkepensionist, der flytter mellem de nordiske lande, bevarer pensionen fra fraflytningslandet, indtil vedkommende opfylder vilkårene for ret til pension i opholdslandet, dog højst i fem år (*se Nordiska rådet, 10:e sess., s. 1654*).

Sygekasser og sygehjælp under midlertidigt ophold

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige undertegnede 24. februar 1967 en ny overenskomst om overflytning mellem sygekasser samt om sygehjælp under midlertidige ophold. Overenskomsten, der skal træde i kraft 1. april 1967, inddrager Finland i dette samarbejde.

Sundhedssamarbejde

Den nordiske Hygiejnehøjskole i Göteborg

Danmark, Finland, Norge og Sverige undertegnede 24. februar 1966 en aftale om at ændre aftalen af 26. juni 1962 om en fælles nordisk hygiejnehøjskole. Ændringen indebærer, at den svenske regering i stedet for som hidtil blot at samordne budgetterne nu skal foretage eventuelle ændringer i samt godkende budgettet efter at have indhentet erklæring fra de øvrige delta-gende lande (§ 13). Endvidere er fordelingen af udgifterne ved skolens virksomhed (§ 14) ændret derhen, at samtlige udgifter fordeles i forhold til det antal kursus måneder, i hvilke de pågældende stater har udnyttet elevpladserne på skolen.

Trafiksamarbejde

Vejtoldpasregler

De regler for forsendelse (transitering) af varer under toldkontrol med vejkøretøjer eller containere mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige, der under navn af »Nordiske vejtoldpasregler» har været i kraft som en prøvordning siden 1. juni 1963, er ved en overenskomst mellem toldstyrelserne i de fire lande gjort permanente fra 1. oktober 1966 at regne. Grundlaget for systemet er »vejtoldpasset». Ved sin underskrift på dette dokument garanterer afsenderen eller fragtføreren for betaling af toldskatter og afgifter på de varer, som i følge »passet» er blevet indladet under toldkontrol ved afrejsen fra det ene land, men ikke forefindes på ankomststedet. Varer kan dog udtages af de toldplomberede lastbiler eller containere på mellemstationer på ruten under kontrol af toldvæsenet, som afskriver de pågældende varer på »vejtoldpasset». Under transporten er toldkontrollen derimod meget begrænset, d. v. s. at toldstederne undervejs kun kontrollerer lasten ved stikprøver. I praksis har der under forsøgsordningen kun været konstateret meget få uregelmæssigheder, og systemet har vist sig at være smidigt og har i høj grad lettet forsendelsen af gods mellem de fire nordiske lande, i hvilke »vejtoldpasset» anvendes.

Nordiske enhedstariffer (NET-tariffer) i godstrafik på jernbane

Der blev 1966 truffet aftale mellem jernbaneforvaltningerne i Finland og Sverige om at indføre nordiske enhedstariffer (NET-tariffer) for vognlastgodstrafik mellem Finland og Sverige såvel via Haparanda som med den planlagte togfærgeforbindelse Stockholm—Nådendal. Tarifferne skal anvendes fra 1. marts 1967.

Skandinaviske luftfartsaftaler

Skandinaviske bilaterale luftfartsaftaler eller -arrangementer er i løbet af 1966 indgået endeligt eller foreløbigt med Afghanistan, Congo (Brazzaville), Indien, Elfenbenskysten, Singapore, USA (landingsret i Seattle) og Zambia.

Gyldighed for førerbeviser

Lov nr. 198 af 8. juni 1966 ændrede den danske færdselslov således, at justitsministeren fik bemyndigelse til at bestemme, at førerbeviser, der er udstedt i Finland, Island, Norge og Sverige, er gyldige i Danmark, også efter at indehaveren har taget bopæl her. Samtidig indførtes den af Nordisk Vejtrafik Komité foreslåede bestemmelse om forbud mod parkering på kørebanen på hovedveje uden for bymæssigt bebyggede områder.

Transportøkonomisk forskning

Nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning holdt konstituerende møde i Oslo 13. oktober 1966. Ekspeditionssjef Robert F. Nordén valgtes til formand og professor Sven Godlund til næstformand.

Byggesamarbejde

Bygge- og boligspørgsmål

Nordisk Konference for Statsbyggeri har afholdt den fjerde NKS-konference og 18. okt. 1966 vedtaget statutter for statsbyggesamarbejdet gennem »Nordisk Kontakt om Statsbyggeri» (NKS), der er samarbejdsorgan for Boligministeriet, Danmark, Byggnadsstyrelsen, Finland, Husameistari Rikisins, Island, Statens bygge- og eiendomsdirektorat, Norge, og Byggnadsstyrelsen, Sverige. Det fastslås i statutterne, at når det gælder udenrigsbyggeri, varetages de fælles interesser af »Nordisk Kontaktorgan for Utenriksbyggeri» (NKU).

De nordiske byggeforskningsinstitutter udsendte i juli 1966 en håndbog på 450 sider om »Mørtel, muring, pudning».

Fiskerisamarbejde

Fiskeriet i Skagerak og Kattegat

Regeringerne i Danmark, Norge og Sverige sluttede 19. december 1966 en overenskomst i København om gensidig adgang til fiskeri i Skagerak og den nordligste del af Kattegat. Baggrunden for overenskomsten var den forestående udvidelse af de tre landes fiskeriterritorier.

Overenskomsten tilsikrer fiskere fra de to andre lande ret til at drive fiskeri indtil 4 sømil fra basislinien for det ydre territorialfarvand i et område afgrænset af en linie mellem Hanstholm og Lindesnes og en linie mellem Skagen og Tistlarna. Overenskomsten gælder i 35 år og forlænges derefter automatisk med tidsrum af 5 år ad gangen i mangel af opsigelse. Den er endnu ikke ratificeret.

Samtidig med undertegnelsen af overenskomsten foretoges en noteveksling mellem Danmark og Norge, hvorefter det traditionelle norske brislingefiskeri i Kattegat i et nærmere afgrænset område uden for det ovennævnte vil kunne fortsættes efter en udvidelse af de danske fiskerigrænser, så længe den tresidede overenskomst er i kraft.

I en protokol, der undertegnedes samtidig med overenskomsten, erklærede de tre regeringer sig indforstået med, at der ikke rejses indvendinger mod, at fartøjer fra de to andre lande driver fiskeri efter de i overens-

komsten fastsatte regler, såfremt et eller flere af landene skulle udvide deres fiskeriterritorium *inden* overenskomsten er trådt i kraft.

Laksefiskeri i Østersøen

Den overenskomst, Danmark, Sverige og Forbundsrepublikken Tyskland indgik 20. december 1962 angående beskyttelse af laksebestanden i Østersøen, trådte i kraft 1. marts 1966. Overenskomsten indeholder detaljerede regler om maskestørrelse for drivgarn, der anvendes i konventionsområdet, samt for spændvidden for fiskekroge i drivliner og faste liner, der anvendes til laksefangst i det område, konventionen omfatter. Som yderligere beskyttelse fastsættes et mindstemål for laks på 60 cm.

Fiskeri i Torne og Muonio älvar

8. september 1966 undertegnedes mellem Finland og Sverige en deklARATION vedrørende anvendelsen af konventionen af 10. maj 1927 angående det fælles laksefiskeri i Torne og Muonio älvar. Samme dag undertegnedes en deklARATION om ændring i deklARATIONEN af 10. maj 1927 om »stadga» for fiskeriet i Torne älvs fiskeområde og om ændringer i nævnte »stadga».

Handelspolitisk samarbejde m. v.

Nordisk fællesoptræden i Kennedy-runden

Den 21. november 1966 undertegnedes i Stockholm en aftale mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om, at disse lande ville føre fælles forhandlinger i Kennedy-runden. I henhold til aftalen skal de deltagende lande udpege en fælles forhandlingsdelegation under ledelse af en chefforhandler som bistås af en medforhandler fra hvert af de fire nordiske lande. Chefforhandleren kan i konkrete tilfælde delegere sin forhandlingsmyndighed til en eller flere af sine medforhandlere, men i øvrigt har kun chefforhandleren bemyndigelse til — inden for de instrukser han modtager fra de fire landes myndigheder — at afgive tilbud og slutte aftaler på de fire landes vegne.

Til chefforhandler er udpeget bitr. kabinetssekreterare i det svenske udenrigsdepartement hr Nils Montan, og de fire landes ambassadører i Genève er udpeget til medforhandlere.

Baggrunden for det nordiske samarbejde i Kennedy-runden er en erkendelse af, at de nordiske lande hver for sig ikke har store muligheder for at presse økonomiske indrømmelser ud af økonomiske giganter som EEC og USA. Ingen af de nordiske lande udgør f. eks. et så stort marked for EEC, at det enkelte lands nationale tilbagetrækning af tilbud kunne forventes at være tilstrækkelig til, at EEC ville foretage større forbedringer af sine tilbud. Markedet i de nordiske lande er imidlertid set som en helhed af betyde-

lig interesse for EEC, hvis totaleksport til Norden på over 25 milliarder d. kr. er større end dets samlede eksport til USA.

Det er klart tilkendegivet, at formålet med den nordiske fællesoptræden i Kennedy-rundens slutfase er at fremtvinge forbedrede tilbud fra vore handelspartnere, først og fremmest EEC, således at de i sin tid afgivne nordiske tilbud kan opretholdes. Fra nordisk side har man da også overgivet de vigtigste handelspartnere lister indeholdende en række specifikke ønsker af betydning for de enkelte nordiske landes eksport, samtidig med at man har præsenteret en liste over tidligere afgivne nordiske toldreduktionstilbud, der vil blive trukket tilbage i mangel af tilfredsstillende indrømmelser fra anden side.

Samarbejde om eksportkreditgarantier

I 1963 blev der mellem det danske og det svenske eksportkreditinstitut indgået aftale, hvorefter forsikring af hovedleverandørkontrakter med køber i tredieland vil kunne finde sted, forudsat at de samlede udenlandske underleverancer ikke overstiger 30 %. Dette samarbejde udvidedes 1964 ved en aftale om samarbejde om inkassation af nødlidende fordringer. I januar 1965 blev tilsvarende aftaler indgået mellem Danmark og Finland og 1966 mellem det danske og det norske eksportkreditinstitut. Også her tager aftalen sigte på tilfælde, hvor en sælger, der har opnået eksportkreditforsikring, benytter underleverandører fra et andet nordisk land til opfyldelse af en eksportkontrakt med en køber fra tredieland.

Nordisk samarbejde om messer og udstillinger

Skandinavisk informationskontor på International Messe i Tel Aviv juni—juli 1966.

Dansk-svensk pavillon på 6. Internationale Messe i Bogotá.

Skandinavisk informationspavillon på Nairobi Show, Kenya, september—oktober 1966.

Nordisk Kulturuge i Strasbourg, i hvilken indgik fællesskandinavisk vareudstilling i byens varehuse og forretninger. Nordisk Råd medvirkede med en billedinformation om nordisk samarbejde i Europarådets bygning. Marts 1966.

Desuden c. 10 eksportfremstød på skandinavisk basis i form af ugefremstød i stormagasiner, især i USA. Samarbejdet bygger bl. a. på en aftale af januar 1966 mellem de skandinaviske lande om, at der ikke skal gives konstante tilskud til stormagasinerne for denne form for fremstød.

Konsulært samarbejde

I august 1966 etableredes det nordiske konsulære samarbejde ved udsendelse fra de nordiske udenrigsministerier af enslydende instruktioner. Sam-

arbejdet omfatter samtlige udsendte og honorære repræsentationer og etableres snarest muligt afhængig af forholdene på de enkelte tjenestesteder. Foreløbigt omfatter det bistand på en række konkrete områder på de pladser, hvor et nordisk land ikke har nogen repræsentation. Undtaget fra samarbejdet er indtil videre sømands- og handelssager. Om muligt vil også disse områder blive søgt inddraget under samarbejdet.

U-lands- og FN-samarbejde

Nyt bistandsprojekt i Kenya

Ministerkomiteen for samordning af hjælpen til udviklingslandene godkendte 7. februar 1966 på sit møde i Oslo et forslag til et nyt fællesnordisk bistandsprojekt i Kenya på kooperationens område i overensstemmelse med planer udarbejdet af de nordiske bistandsorganer. Ministerkomiteen anbefalede, at administrationen af projektet henlægges til det danske bistandsorgan.

Den 14. februar 1966 overrakte de nordiske ambassadører i Nairobi en »declaration of intent« til det kenyanske udenrigsministerium. Heri blev der givet tilsagn om nordisk medvirken til udbygning af den kooperative bevægelse i Kenya i form af økonomisk støtte til anlæg af en andelsskole og ved at stille nordiske eksperter til rådighed for planlægnings- og instruktionsvirksomhed. Arbejdet på gennemførelsen af projektet er begyndt (se meddelelser til rek. nr. 3/1961).

Deltagelse i FNs fredsbevarende aktioner

Det i 1957 indledede samarbejde mellem forsvarsministrene i Danmark, Norge og Sverige samt mellem de militære myndigheder angående deltagelse i FNs fredsbevarende aktioner udvidedes ved, at Finlands forsvarsminister deltog i forsvarsministermødet i Ronneby 12.—14. oktober 1966. Samarbejdet om opstilling af FN-beredskaber, der også omfatter fælles uddannelse af kommende FN-observatører, er i 1966 blevet udvidet til også at omfatte uddannelse af officerer til tjeneste i FNs militære stabe.

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. *Nordisk transportpolitik.*
- Nr 2. *Samarbete på operakonstens område.*
- Nr 3. *Förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.*
- Nr 4. *Utvidgat samarbete på arbetarskyddets område.*
- Nr 5. *Forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.*
- Nr 6. *Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten.*
- Nr 7. *Likartad nordisk äktenskapslagstiftning.*
- Nr 8. *Nordisk minimistandard rörande sociala förmåner.*
- Nr 9. *Komplettering av 1955 års konvention om social trygghet.*
- Nr 10. *Förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring.*
- Nr 11. *Förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring.*
- Nr 12. *Utvidgat TV-samarbete.*
- Nr 13. *Gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro.*
- Nr 14. *Nordiskt forskarsamarbete.*
- Nr 15. *Införande av regel om betänketid i avtalslagen.*
- Nr 16. *Nordiskt fredskårssamarbete.*
- Nr 17. *Befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp.*
- Nr 18. *Samarbete på den medicinska undervisningens område.*
- Nr 19. *Högre utbildning av sjuksköterskor.*
- Nr 20. *Samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur.*
- Nr 21. *Samarbete beträffande beskattningens utformning.*
- Nr 22. *Tullar m. m. för motorfordon vid tillfällig införsel.*
- Nr 23. *Norden och marknadsproblemen.*
- Nr 24. *Vidgat nordiskt konsulärt samarbete.*
- Nr 25. *Gemensam politik beträffande charterflyg.*
- Nr 26. *Enhetlig nordisk skolordning.*
- Nr 27. *Undervisning för finskspråkiga i Sverige.*
- Nr 28. *Luftfartsförhållandena i Öresundsområdet.*
- Nr 29. *Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige.*
- Nr 30. *Utsträckt giltighet för rabatterade järnvägsbiljetter.*
- Nr 31. *Samarbete om varudeklARATIONER.*

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik*.

REKOMMENDATION nr 1/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 3 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 2/t och A 2 Ä/t) med 55 röster mot 4. 1 medlem avstod från att rösta, och 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland

Ekcndahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark

<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Jonssen, Håkon</i> , Norge	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Korvald, Lars</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Larsson, Lars</i> , Sverige	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Leirfall, Jon</i> , Norge	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Leiro, Lars</i> , Norge	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Leivo-Larsson, Tytyne</i> , Finland	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark	<i>Skaftason, Jón</i> , Island
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	

De 4 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var *Erkki Hara*, Finland, *Osmo Kock*, Finland, *Mikko Laaksonen*, Finland och *Sylvi Silta-*
nen, Finland.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Juha Rihniemi*, Finland.

Helsingfors den 3 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på operakonstens område*.

REKOMMENDATION nr 2/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 3 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 115/k) med 31 röster mot 19. 3 medlemmar avstod från att rösta, och 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en allsidig utredning om förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på operakonstens område.

De 31 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>af Heurlin, Kaarlo</i> , Finland	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Skafason, Jón</i> , Island
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	

De 19 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Birger Andersson*, Sverige, *Ragnar Christiansen*, Norge, *Poul Dam*, Danmark, *Einar Gustafsson*, Sverige, *Martha Johannessen*, Norge, *Aksel Larsen*, Danmark, *Lars Larsson*, Sverige, *Birger Lundström*, Sverige, *Sven Mellqvist*, Sverige,

Poul Møller, Danmark, *A. C. Normann*, Danmark, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Dagmar Ranmark*, Sverige, *Salve Salvesen*, Norge, *Ingrid Segerstedt Wiberg*, Sverige, *Karl Skytte*, Danmark, *Svenn Stray*, Norge, *Sven Sundin*, Sverige, och *Fridolf Thapper*, Sverige.

De 3 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Sigrid Ekendahl*, Sverige, *Lars Korvald*, Norge, och *Lars Leiro*, Norge.

Helsingfors den 3 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete*.

REKOMMENDATION nr 3/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 3 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 84/s) med 46 röster. 1 medlem avstod från att rösta, och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett för enhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannesson Ólafur</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Leivo-Larsson, Tytne</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Rihtiemi, Juha</i> , Finland
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Savela, Veikko</i> , Finland

<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige	<i>Skafason, Jón</i> , Island
<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Sirén, Eino</i> , Finland	<i>Stray, Svønn</i> , Norge

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Poul Dam*, Danmark.

Helsingfors den 3 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utvidgat samarbete på arbetarskyddets område*.

REKOMMENDATION nr 4/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 3 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 112/s) med 40 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att åstadkomma en snabb och effektivt verkande gemensam ordning för tillgodoseende av arbetarskyddet beträffande maskiner, redskap och andra liknande tekniska anordningar.

De 40 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark

Jóhannesson, Ólafur, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Meilqvist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Sirén, Eino, Finland

Skytte, Karl, Danmark
Stray, Svenn, Norge

Helsingfors den 3 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som anlogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 132/s) med 50 röster mot 2. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för vidgad nordisk forskning angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Christensen, Henry, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge

Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias A., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Salo, Tuure, Finland

<i>Salvesen, Salve</i> , Norge	<i>Skaftason, Jón</i> , Island
<i>Savela, Veikko</i> , Finland	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige	<i>Stray, Svern</i> , Norge
<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Sirén, Eino</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Poul Dam*, Danmark, och *Aksel Larsen*, Danmark.

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för defta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *kontrollstämpling av ädelmetallarbeten*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 85/e) med 46 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att införa liberala och enhetliga bestämmelser för tillverkning av och handel med ädelmetallarbeten.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Christensen, Henry, Danmark
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Geijer, Arne, Sverige
Groes, Lis, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge

Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige

Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *likartad nordisk äktenskapslagstiftning*.

REKOMMENDATION nr 7/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 105 T/j) med 36 röster mot 17. 9 medlemmar avstod från att rösta, och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der på grundlag af de afgivne betænkninger og forslag søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgående og opløsning, således at i alle landene

I. reglen om utroskabs retsvirkning ændres i overensstemmelse med det i den norske komitébetænkning anførte forslag, hvorefter utroskab opretholdes som skilsmissegrund, samtidig med at retten får adgang til at give separation i stedet for skilsmisse, når hensynet til fællesbørnene eller andre vægtige grunde taler for det,

II. denne regel også lægges til grund ved utroskab i separationstiden, samt

III. fristen for skilsmisse efter forudgående retslig separation sættes til 1 år.

De 36 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige

Eriksen, Erik, Danmark
Geijer, Arne, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Kock, Osmo, Finland
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge

<i>Leiro, Lars</i> , Norge	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Mørk, Niels</i> , Danmark	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige

De 17 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Folke Björkman*, Sverige, *Olov Hordvik*, Norge, *Nils Jacobsen*, Norge, *Martha Johannessen*, Norge, *Ólafur Jóhannesson*, Island, *Håkon Johnsen*, Norge, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Lars Korvald*, Norge, *Matthias A. Mathiesen*, Island, *Poul Møller*, Danmark, *Johan Møller Warmedal*, Norge, *Berte Rognerud*, Norge, *Bent Røiseland*, Norge, *Tuure Salo*, Finland, *Salve Salvesen*, Norge, *Svenn Stray*, Norge, och *Knud Thestrup*, Danmark.

De medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Henry Christensen*, Danmark, *Poul Dam*, Danmark, *Lis Groes*, Danmark, *Poul Hartling*, Danmark, *Yngve Holmberg*, Sverige, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Aksel Larsen*, Danmark, *Ingrid Segerstedt Wiberg*, Sverige, och *Jón Skaftason*, Island.

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk minimistandard rörande sociala förmåner*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 8/s) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utarbeta förslag till en konvention mellan de nordiska länderna angående upprätthållande av viss minimistandard rörande olika sociala förmåner.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jóhanesson, Ólafur</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Kock, Osmo</i> , Finland
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland
<i>Christensen, Henry</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Dam, Poul</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i> , Finland	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>af Heurlin, Kaarlo</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge

<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Salo, Tuure, Finland</i>	<i>Sirén, Eino, Finland</i>
<i>Salvesen, Salve, Norge</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Savela, Veikko, Finland</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *komplettering av 1955 års konvention om social trygghet*.

REKOMMENDATION nr 9/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 8/s) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkommande förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Christensen, Henry, Danmark
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island

Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nielsen, Helge, Danmark

Normann, A. C., Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Silianen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring*.

REKOMMENDATION nr 10/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 8/s) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om pensionsförsäkring såvitt avser dels fråga om tillgodoräknande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, dels fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, dels fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, dels ock fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken uppstår utländsk pension.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Christensen, Henry, Danmark
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige

Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland

<i>Larsson, Lars, Sverige</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Leirfall, Jon, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Leiro, Lars, Norge</i>	<i>Saalasti, Kerettu, Finland</i>
<i>Leivo-Larsson, Tyyne, Finland</i>	<i>Salo, Tuure, Finland</i>
<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Savela, Veikko, Finland</i>
<i>Mathiesen, Matthias Á., Island</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Mellqvist, Sven, Sverige</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Sirén, Eino, Finland</i>
<i>Nielsen, Helge, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Normann, A. C., Danmark</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring*.

REKOMMENDATION nr 11/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 8/s) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser dels fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, dels fråga om sjuktransportkostnader, dels fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser, dels ock fråga om bosättningsbegreppet och därmed försäkringstillhörighet.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Christensen, Henry, Danmark
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland

Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge

<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utvidgat TV-samarbete*.

REKOMMENDATION nr 12/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 104/k och A 116/k) med 51 röster. 1 medlem avstod från att rösta, och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. framlägga förslag till ett avsevärt utbyggt nordiskt TV-samarbete såväl med utgående från erfarenheterna av Nordvisionssamarbetet som med beaktande av de nya möjligheter den snabba tekniska utvecklingen kommer att erbjuda,

II. avlägsna hindren för en ökad sebarhet för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om dessas gränstrakter, samt

III. verka för att möjliggöra att Island aktivt kan taga del i det nordiska TV-samarbetet.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, Henry, Danmark
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige

Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark

<i>Larsson, Lars</i> , Sverige	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Mathiesen, Matthias, Á.</i> , Island	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark	<i>Stray, Svenn</i> , Norge
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Kresten Damsgaard*, Danmark.

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro*.

REKOMMENDATION nr 13/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (B 3/j) med 47 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta, och 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Nordisk Råd henstiller endvidere, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang, at lovforslagene affattes på en sådan måde, at man ved retsanvendelsen i videst muligt omfang kommer til det samme resultat.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hartling, Poul, Danmark

af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige

<i>Leirfall, Jon, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Leiro, Lars, Norge</i>	<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>
<i>Leivo-Larsson, Tyyne, Finland</i>	<i>Salo, Tuure, Finland</i>
<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Mathiesen, Matthias, Á., Island</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Mellqvist, Sven, Sverige</i>	<i>Sirén, Eino, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Skoglund, Gösta, Sverige</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Stray, Svenn, Norge</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

De 3 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Sigrid Ekendahl, Sverige, Håkon Johnsen, Norge, och Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige.*

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt forskarsamarbete*.

REKOMMENDATION nr 14/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 4 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 119/k) med 37 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. framlägga förslag om avsevärt ökade medel för att underlätta och stimulera nordiskt samarbete mellan enskilda institutioner och forskare i Norden och utarbeta en plan för administreringen av sagda medel samt

II. avlägsna förekommande formella hinder för en livlig utbytes-, studierese- och kontaktverksamhet mellan nordiska forskare.

De 37 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island

Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mellqvist, Sven, Sverige
Rognerud, Berte, Danmark
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Segerstedi Wiberg, Ingrid, Sverige
Siltanen, Sylvi, Finland

Sirén, Eino, Finland
Thapper, Fridolf, Sverige

Thestrup, Knud, Danmark

Helsingfors den 4 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *införande av regel om betänketid i avtalslagen*.

REKOMMENDATION nr 15/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A/113/j) med 50 röster mot 6. 1 medlem avstod från att rösta, och 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge behovet for og overveje indholdet af en beskyttelsesregel navnlig i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted.

De 50 medlemmar, som röslade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland

Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tytne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Danmark
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salvesen, Salve, Norge

<i>Savela, Veikko</i> , Finland	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige	<i>Stray, Svenn</i> , Norge
<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Sirén, Eino</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Skaftason, Jón</i> , Island	

De 6 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Cassel*, Sverige, *Georg C. Ehrnrooth*, Finland, *Erkki Hara*, Finland, *Jørgen Jensen*, Danmark, *Poul Møller*, Danmark och *Juha Rihtniemi*, Finland.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Folke Björkman*, Sverige.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt fredskårssamarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 111/e) med 43 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta, och 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å utvikle et nært samarbeid om fredskorpsvirksomheten og utrede mulighetene for felles rekruttering og felles ledelse av de enkelte prosjekter.

De 43 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara Erkki, Finland
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge

Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sirén, Eino, Finland
Skytte, Karl, Danmark
Sundin, Sven, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var:

Leif Cassel, Sverige, och *Poul Dam*, Danmark.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Aksel Larsen*, Danmark.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp.*

REKOMMENDATION nr 17/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 123/s) med 59 röster mot 0. 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Dam, Poul, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara Erkki, Finland
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark

Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mellquist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark

Nielsen, Helge, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland
Skaftason, Jón, Island
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Stray, Svenn, Norge
Sundin, Sven, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på den medicinska undervisningens område*.

REKOMMENDATION nr 18/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 94/k) med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta, och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna den medicinska utbildningen i de nordiska länderna samt möjliggöra en aktiv insats av universitet och högskolor samt deras medicinska fakulteter inom ramen för den härför inrättade Nordiska federationen för medicinsk undervisning.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge

Jóhannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tytyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark

<i>Normann, A. C., Danmark</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Sirén, Eino, Finland</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Skafason, Jón, Island</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Skoglund, Gösta, Sverige</i>
<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Salo, Tuure, Finland</i>	<i>Stray, Svenn, Norge</i>
<i>Salvesen, Salve, Norge</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Savela, Veikko, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Poul Dam, Danmark.*

Helsingfors den 5 april 1967.

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *högre utbildning av sjuksköterskor*.

REKOMMENDATION nr 19/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 96/s) med 54 röster. 1 medlem avstod från att rösta, och 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en sannordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen: var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Kock, Osmo</i> , Finland
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Leirfall, Lars</i> , Sverige
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i> , Finland	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mathiesen, Matthias A.</i> , Island
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>af Heurlin, Kaarlo</i> , Finland	<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge

<i>Savela, Veikko</i> , Finland	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland	<i>Stray, Svann</i> , Norge
<i>Sirén, Eino</i> , Finland	<i>Sundin, Spen</i> , Sverige
<i>Skaftason, Jón</i> , Island	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Poul Dam*, Danmark.

Helsingfors den 5 april 1967.

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur*.

REKOMMENDATION nr 20/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 88/k) med 47 röster. 1 medlem avstod från att rösta, och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i> , Finland	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>af Heurlin, Kaarlo</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Kock, Osmo</i> , Finland	<i>Skaftason, Jón</i> , Island

Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Stray, Svann, Norge

Sundin, Sven, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Poul Dam, Danmark.*

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete beträffande beskattningens utformning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 7/e och A 7Ä/e) med 58 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt låta företaga en vetenskaplig studie av de grundläggande värderingar som bildar underlag för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande,

II. att åstadkomma en förbättrad information och fastare organiserad kontakt mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland

Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige

<i>Leiro, Lars</i> , Norge	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Leivo-Larsson, Tyynne</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Mathiesen, Matthias A.</i> , Island	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Sillanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Mørk, Niels</i> , Danmark	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående tullar m. m. för motorfordon vid tillfällig införsel.

REKOMMENDATION nr 22/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 126/e) med 53 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å innføre liberale regler for toll- og avgiftsfri innførsel av motorkjøretøy som innføres av den som har motorkjøretøyet registrert i hjemlandet og tar arbeid i annet nordisk land.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Johannesson, Ólafur, Island

Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tytne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige

Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Thestrup, Knud, Danmark

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hullin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *Norden och marknadsproblemen*.

REKOMMENDATION nr 23/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 139/e) med 62 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene

a. å fortsatt støtte opp om bestrebelsene for å nå fram til en bred europeisk markedsløsning og samarbeide nærest mulig under forberedelsene til og under eventuelle forhandlinger herom,

b. å legge særlig vekt, uansett de enkelte nordiske lands tilknytningsform, på å bevare det frie nordiske marked som er oppnådd gjennom EFTA og å bevare mulighetene for fortsatt å utvikle det nordiske samarbeid innenfor markeds-konstellasjoner,

c. å holde Nordisk Råd eller dets organer løpende informert om utviklingen i markedssituasjonen.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark

Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge

<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Nielsen, Helge</i> , Danmark
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Korvald, Lars</i> , Norge	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Larsson, Lars</i> , Sverige	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Leirfall, Jon</i> , Norge	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Leiro, Lars</i> , Norge	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Stray, Svenn</i> , Norge
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Mørk, Niels</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Osmo Kock*, Finland.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *vidgat nordiskt konsulärt samarbete*.

REKOMMENDATION nr 24/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 122/e) med 48 röster mot 1. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å undersøke mulighetene for et system med felles konsulære representanter og som et første skritt, å innlede forsøksvirksomhet med et felles turistkonsulat.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Dam, Poul</i> , Danmark	<i>Leivo-Larsson, Tytne</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>af Heurlin, Kaarlo</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige	<i>Salo, Tuure</i> , Finland
<i>Kock, Osmo</i> , Finland	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge

Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland
Skaftason, Jón, Island

Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Thestrup, Knud, Danmark

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Svenn Stray*, Norge.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam politik beträffande charterflyg*.

REKOMMENDATION nr 25/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 110/t) med 50 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Laaksonen, Mikko</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i> , Finland	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>af Heurlin, Kaarlo</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge

<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Sirén, Eino, Finland</i>
<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>	<i>Skaftason, Jón, Island</i>
<i>Salo, Tuure, Finland</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Salvesen, Salve, Norge</i>	<i>Stray, Svønn, Norge</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Poul Dam*, Danmark.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Gösta Skoglund*, Sverige.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhettlig nordisk skolordning*.

REKOMMENDATION nr 26/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 38/k) med 56 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta, och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingmundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge

Jöhannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lindström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias, A., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller, Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nielsen, Helge, Danmark
Normann, A. C., Danmark

Ohlin, Bertil, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Stray, Svenn, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Jon Leirfall*, Norge.

De medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Poul Dam*, Danmark, och *Lars Leiro*, Norge.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige*.

REKOMMENDATION nr 27/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 136/k) med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta, och 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta ett permanent rådgivande och förslagsställande samarbetsorgan med uppgift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark

Johannessen, Martha, Norge
Johannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Leivo-Larsson, Tyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias A., Island
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige

<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Sirén, Eino, Finland</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Skafason, Jón, Island</i>
<i>Saalasti, Kerttu, Finland</i>	<i>Skoglund, Gösta, Sverige</i>
<i>Salo, Tuure, Finland</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Salvesen, Salve, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Savela, Veikko, Finland</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Den medlem, som avstod från att rösta, var: Bent Røiseland, Norge.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark och Sverige nedanstående rekommendation angående *luftfartsförhållandena i Öresundsområdet*.

REKOMMENDATION nr 28/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 143 T/t) med 57 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta, och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige snarest muligt at udvide og styrke samarbejdet vedrørende en undersøgelse af hele spørgsmålet om luftfartsforholdene i Øresundsområdet. Dette kan eventuelt ske ved på et passende tidspunkt at nedsætte en fælles arbejdsgruppe. Regeringerne bør give de regionale og kommunale myndigheder mulighed for at deltage i disse undersøgelser på en hensigtsmæssig måde. De to regeringer bør desuden under udredningsarbejdet opretholde kontakt med de øvrige nordiske regeringer.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland

Honkonen, Kuuno, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kock, Osmo, Finland
Korvald, Lars, Norge
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge

Leivo-Larsson, Tygne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mellqvist, Sven, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nielsen, Helge, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland

Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland
Skaftason, Jón, Island
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

De medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Olav Hordvik*, Norge, och *Niels Mørk*, Danmark.

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *undervisning för finskspråkiga i Sverige*.

REKOMMENDATION nr 29/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 5 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 129 T/t) med 46 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att genomföra förslaget till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknnytning till Åland i enlighet med arbetsgruppens förslag (NU 1966: 5).

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ehrnrooth, Georg C., Finland
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge

Kellgren, Nils, Sverige
Kock, Osmo, Finland
Laaksonen, Mikko, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Leivo-Larsson, Tyyne, Finland
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nielsen, Helge, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salo, Tuure, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige

Siltanen, Sylvi, Finland
Sirén, Eino, Finland

Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark

Helsingfors den 5 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hullin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utsträckt giltighet för rabatterade järnvägsbiljetter*.

REKOMMENDATION nr 30/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 120/t) med 41 röster. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at der søges opnået en bedre udnyttelse af den eksisterende adgang for ældre til at rejse billigt i Norden.

De 41 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Dam, Poul</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>af Heurlin, Kaarlo</i> , Finland	<i>Saalasti, Kerttu</i> , Finland
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Sirén, Eino</i> , Finland
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark

Stray, Svann, Norge
Sukselainen, V. J., Finland

Thestrup, Knud, Danmark

Helsingfors den 6 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hultin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete om varudeklarerationer*.

REKOMMENDATION nr 31/1967

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 6 april 1967 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 128/e) med 40 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja och utveckla ett nordiskt samarbete beträffande varudeklarerationer, som syftar till att nå fram till identiskt lika deklarerationsnormer i samtliga nordiska länder.

De 40 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Dam, Poul, Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
af Heurlin, Kaarlo, Finland
Honkonen, Kuuno, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge

Jóhannesson, Ólafur, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lindberg, Kai, Danmark
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mellqvist, Sven, Sverige
Mørk, Niels, Danmark
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Saalasti, Kerttu, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Siltanen, Sylvi, Finland

Sirén, Eino, Finland
Skytte, Karl, Danmark

Stray, Svenn, Norge
Sukselainen, V. J., Finland

Helsingfors den 6 april 1967

Eino Sirén

Eiler Hullin

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något med anledning av:

(den 3 april)

1. tilläggsförslag om frihamn för Finland i Nordnorge (A 3 T/t), ändringsförslag om transitthamn i Nordnorge (A 3 Ä/t)
2. medlemsförslag om anonymitetsskydd för uppgiftslämnare till tidningar m. m. (A 68/j)
3. medlemsförslag om samnordiska kortvägssändningar till utlandet (A 53/k)

(den 4 april)

4. medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande beriktigande såvitt avser radio och TV (A 56/j)

(den 5 april)

5. medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer (A 81/s)
6. medlemsförslag om auktorisation av speditörer (A 86/s)
7. medlemsförslag om utbyggande av förbindelsen Vasa—Umeå (A 193/t)

(den 6 april)

8. medlemsförslag om minskad användning av dödsstraff (A 114/j)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spørsmål:

(den 2 april)

1. meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (D 1967/1/1958/j)
2. meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (D 1967/1/1960/s)

3. meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (D 1967/2/1960/s)
4. meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (D 1967/19/1962/s)
5. meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (D 1967/13/1963/k)
6. meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare (D 1967/26/1964/s)
7. meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål (D 1967/29/1964/j)
8. meddelande om rekommendation nr 14/1965 angående giltighet för resepass (D 1967/14/1965/t)
9. meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus (D 1967/16/1965/k)
10. meddelande om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asieninstitut (D 1967/38/1965/k)
11. meddelande om rekommendation nr 15/1966 angående administration av samnordiska institutioner (D 15/1966/j)
12. meddelanden om rekommendation nr 17/1966 angående samarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning (D 1967/17/1966/t)
13. meddelanden om rekommendation nr 18/1966 angående samarbetsorgan för transportekonomisk forskning (D 1967/18/1966/t)

(den 5 april)

14. meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA (D 1967/25/1965/e)
15. meddelande om rekommendation nr 16/1964 angående liberaliseringen av kapitalrörelserna inom Norden (D 1967/16/1964/e)
16. meddelande om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen (D 1967/26/1965/e)
17. meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (D 1967/8/1964/t)
18. meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden (D 1967/28/1966/k)

(den 6 april)

19. meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor (D 1967/30/1965/t)
20. meddelande om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt (D 1967/19/1965/e)

21. meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1967/5/1963/t)
22. meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagsstiftningen (D 1967/8/1962/j)
23. meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhellig utformning av expordokument (D 1967/24/1959/e)
24. meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (D 1967/11/1961/j)

b. I avvaktan på meddelande i spørsmålet till nästa ordinarie session:

(den 4 april)

1. meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (D 1967/3/1962/e)

(den 5 april)

2. meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete (D 1967/26/1966/e)
3. meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden (D 1967/27/1965/e)
4. meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (D 1967/27/1964/e)
5. meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (D 1967/3/1961/e)
6. meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet (D 1967/9/1965/j)
7. meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen (D 1967/34/1965/t)
8. meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse (D 1967/35/1965/t)
9. meddelanden om rekommendation nr 27/1966 angående lokala flygplatser inom Öresundsregionen (D 1967/27/1966/t)
10. meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden av Öresundsregionen (D 1967/5/1962/t)
11. meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område (D 1967/14/1966/s)

(den 6 april)

12. meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (D 1967/10/1966)
13. meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor (D 1967/20/1964/k)

14. meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (D 1967/23/1964/k)
15. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1967/24/1964/k)
16. meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område (D 1967/31/1966/e)
17. meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknan- de av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (D 1967/ 26/1963/s)
18. meddelande om rekommendation nr 23/1966 angående resandes rätt till tullfri varuinförsel (D 1967/23/1966/t)
19. meddelanden om rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga be- stämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak (D 1967/ 24/1966/t)
20. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (D 1967/19/1958/s)
21. meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patent- lagstiftning (D 1967/36/1965/j)
22. meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden (D 1967/37/1965/j)
23. meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lag- stiftning om trafikonykterhet (D 1967/24/1965/j)
24. meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (D 1967/11/1960/k)
25. meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin (D 1967/17/1964/k)
26. meddelanden om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan (D 1967/12/1966/s)
27. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1967/10/s)
28. meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat sam- arbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (D 1967/22/1958/e)
29. meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksvägen nr 50 i Neiden (D 1967/4/1963/t)
30. meddelande om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar (D 1967/15/1963/j)
31. meddelande om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg (D 1967/1963/j)
32. meddelanden om rekommendation nr 21/1963 agående gemensam ut- bildning för teater, film, radio och television (D 1967/21/1963/k)
33. meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område (D 1967/18/1965/s)
34. meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående fiskeriutbild- ning (D 1967/29/1965/k)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling:*(den 3 april)*

1. medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (A 2/t), ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (A 2 Ä/t)

(den 4 april)

2. medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (A 119/k)

(den 5 april)

3. medlemsförslag om det nordiska u-landsbisåndets organisation (A 130/e), ändringsförslag om det nordiska u-landsbeståndets organisation (A 130 Ä/e)
4. medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (A 7/e)

(den 6 april)

5. regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet (B 4/j)
6. medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning (A 145/j)
7. meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (D 1967/21/1962/t)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna:*(den 1 april)*

1. berättelse om samarbete på lagstiftningens område (C 1967/1/j)
2. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 1967/3/s)
3. berättelse om nordiskt samarbete i internationella organisationer (C 1967/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselfrågor (C 1967/6/j)
5. berättelse om samarbete mellan språknämnderna (C 1967/9/k)
6. berättelse från Nordiska hushållshögskolan (C 1967/13/k)
7. berättelse om Nordens hus i Reykjavík (C 1967/14/k)
8. meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (D 1967/11/1958/s)
9. meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (D 1967/18/1958/s)

10. meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (D 1967/31/1958/k)
11. meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m. (D 1967/32/1958/s)
12. meddelande om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (D 1967/9/1961/k)
13. meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (D 1967/12/1961/j)
14. meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (D 1967/4/1962/e)
15. meddelande om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (D 1967/9/1962/k)
16. meddelande om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (D 1967/11/1962/s)
17. meddelande om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (D 1967/12/1962/s)
18. meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (D 1967/14/1962/k)
19. meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (D 1967/18/1962/j)
20. meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (D 1967/29/1962/s)
21. meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (D 1967/32/1962/j)
22. meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (D 1967/33/1962/k)
23. meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (D 1967/2/1963/e)
24. meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (D 1967/3/1963/t)
25. meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (D 1967/7/1963/j)
26. meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (D 1967/8/1963/k)
27. meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (D 1967/12/1963/k)
28. meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (D 1967/25/1963/s)
29. meddelande om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (D 1967/29/1963/t)
30. meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen (D 1967/1/1964/j)

31. meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (D 1967/2/1964/k)
32. meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare (D 1967/3/1964/k)
33. meddelande om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet (D 1967/5/1964/k)
34. meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (D 1967/6/1964/s)
35. meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter (D 1967/11/1964/j)
36. meddelanden om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal (D 1967/14/1964/s)
37. meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (D 1967/26/1964/e)
38. meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder (D 1967/31/1964/j)
39. meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (D 1967/1/1965/s)
40. meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m. (D 1967/2/1965/k)
41. meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (D 1967/3/1965/k)
42. meddelanden om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete (D 1967/4/1965/e)
43. meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1967/5/1965/s)
44. meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen (D 1967/7/1965/s)
45. meddelande om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort (D 1967/8/1965/t)
46. meddelande om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur (D 1967/10/1965/k)
47. meddelande om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna (D 1967/11/1965/j)
48. meddelande om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film (D 1967/12/1965/j)
49. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående gemensamma preskriptionsregler (D 1967/13/1965/j)
50. meddelanden om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass (D 1967/15/1965/t)
51. meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (D 1967/17/1965/s)
52. meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (D 1967/20/1965/s)

53. meddelande om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av socialhjälpstiftningen (D 1967/21/1965/s)
54. meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept (D 1967/22/1965/s)
55. meddelande om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik (D 1967/32/1965/s)
56. meddelanden om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk litteraturhistoria (D 1967/33/1965/k)
57. meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgillighet (D 1967/1/1966/k)
58. meddelanden om rekommendation nr 2/1966 angående forskning och utbildning på vattenvårdens område (D 1967/2/1966/k)
59. meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område (D 1967/3/1966/k)
60. meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt (D 1967/4/1966/j)
61. meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (D 1967/5/1966/j)
62. meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV (D 1967/6/1966/k)
63. meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1967/7/1966/k)
64. meddelanden om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation (D 1967/8/1966/k)
65. meddelanden om rekommendation nr 9/1966 angående freds- och konfliktforskning (D 1967/9/1966/k)
66. meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten (D 1967/11/1966/s)
67. meddelande om rekommendation nr 13/1966 angående enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendiater (D 1967/13/1966/j)
68. meddelanden om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (D 1967/16/1966/s)
69. meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete (D 1967/19/1966/e)
70. meddelande om rekommendation nr 20/1966 angående samarbete på formgivningens område (D 1967/20/1966/k)
71. meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (D 1967/21/1966/s)
72. meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning (D 1967/22/1966/j)
73. meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (D 1967/25/1966/s)
74. meddelanden om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (D 1967/29/1966/j)

75. meddelanden om rekommendation nr 30/1966 angående ökat stöd till föreningarna Norden (D 1967/30/1966)

(den 5 april)

76. berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 1967/5/e)
77. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1967/11/e)
78. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1967/12/e)
79. berättelse från Nordiska arbetsutskottet (C 1967/7/s)
80. meddelande om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen (D 1967/13/1964/s)

(den 6 april)

81. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1967/8/e)
82. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 1967/2/k)

C. Beslut i interna spörsmål

(den 2 april)

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
2. att lägga rapport om det nordiska samarbetet under år 1966 till handlingarna (Dokument 3)

(3 april)

3. att anmoda presidiet att uppmärksamgöra radioföretagen och nyhetsföretagen och nyhetsbyråerna i de nordiska länderna på angelägenheten av att utnyttja alla förefintliga möjligheter till samarbete i fråga om nyhetstjänsten (Sak A 98/k)

(den 6 april)

4. att uppskjuta behandlingen av rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» till ett senare möte (Dokument 2)
5. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
6. tid och plats för nästa ordinarie session
7. bemyndigande till presidiet att yttra sig till regeringarna om utlandsbiståndets organisation (Sak A 130/e)

Val

(den 1 april)

1. Val av presidium
2. Val av medlemmar i utskotten
3. Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
4. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

(den 6 april)

5. a. Val av medlemmar och suppleanter till Nordiska kulturfonden
- b. Val av revisorer och revisorssuppleanter till Nordiska kulturfonden

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Eino Sirén, Finland, president
 Poul Hartling, Danmark, vicepræsident
 Sigurður Bjarnason, Island, vicepresident
 Trygve Bratteli, Norge, vicepresident
 Leif Cassel, Sverige, vicepresident

Arbetsutskott

Danmark

Julius Bomholt
 Poul Hartling, formand
 Per Hækkerup, næstformand
 Aksel Larsen
 Karl Skytte
 Knud Thestrup

Finland

Eino Sirén, ordförande
 Georg Backlund
 Georg C. Ehrnrooth
 Tyne Leivo-Larsson
 Juha Rihtniemi
 Tuure Salo
 V. J. Sukselainen

Island

Sigurður Bjarnason, ordförande
 Ólafur Jóhannesson
 Sigurður Ingimundarson

Norge

Trygve Bratteli, formann
 Berte Rognerud
 Lars Korvald

Sverige

Birger Andersson, vice ordförande
 Leif Cassel, ordförande
 Sigrid Ekendahl
 Birger Lundström
 Sven Sundin

Sekretariat

Äldre justitiesekreteraren Eiler Hultin, huvudsekreterare, tillika Finlands delegations sekreterare

Redaktören Åke Edwall, redaktör

Fuldmægtig Ole Perch Nielsen, sekreterare i juridiska utskottet

Bitr. sekreteraren Håkan Branders, sekreterare i kulturutskottet

Förste byråsekreteraren Birgitta Malmros, sekreterare i socialpolitiska utskottet

Konsulent Axel Gormsen, sekreterare i trafikutskottet

Byråsjef Gudmund Saxrud, sekreterare i ekonomiska utskottet

Byrådirektören Sven Holmstedt, biträdande sekreterare i ekonomiska utskottet

Generalsekretær Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare

Kontorchef Friðjón, Sigurðsson, isländska delegationens sekreterare

Byråsjef Einer Løchen, norska delegationens sekreterare

Hövrättsrådet Gustaf Petrén, svenska delegationens sekreterare

Departementssekreteraren Pär Keltis, svenska delegationens biträdande sekreterare

Sakkuunniga

(Enligt presidiets beslut den 31 mars 1967)

Danmark

Kontorchef Poul Andersen

Vejdirektør K. Bang

Departementschef Vilhelm Boas

Kommitteret V. Brorson

Kontorchef, fru Ruth Bruun-Pedersen

Udenrigsråd Jens Christensen

Lagmand Peter Mohr Dam

Kontorchef Johan Djurhuus

Landsstyresmand Kristian Djurhuus

Kontorchef Niels Ersbøll

Departementschef Poul Gersmann

Ministersekretær Poul Gideon

Overborgmester Urban Hansen

Direktør Ole Harkjær

Sekretær Chr. Boye Jacobsen

Ministersekretær Ole Jacobsen

Kontorchef P. Juhl-Christensen

Departementschef Eigil Jørgensen

Ekspeditionssekretær Jørgen Koch

Kommitteret Niels Madsen

Departementschef Otto Müller

Ekspeditionssekretær Chr. Møller

Kontorchef Erik Nielsen
 Sekretær Hjalte Rasmussen
 Fuldmægtig J. Harder Rasmussen
 Ekspeditionssekretær Jørgen Ravn

Finland

Byråchefen Matti Aho
 Direktören Reino Auvinen
 Regeringsrådet Klas Bäckström
 Professorn Gösta Cavonius
 Regeringsrådet Jouni Hakkarainen
 Kanslichefen Arno Hannus
 Byråsekreteraren Erik Heinrichs
 Överdirektören Kalervo Hentilä
 Ministern Reino Honkaranta
 Kanslichefen Heikki Hosia
 Kanslichefen Klaus Häkkänen
 Tf bitr. avdelningschefen Risto Hyvärinen
 Avdelningschefen Olli Ikkala
 Byråchefen Jaakko Iloniemi
 Regeringsrådet Osmo Kalliala
 Direktören Veikko Karsma
 Regeringsrådet Kai Korte
 Professorn Matti Koskenniemi
 Medicinalrådet Paavo Kuusisto
 Regeringssekreteraren Veijo Lappalainen
 Regeringsrådet Ragnar Meinander
 Kanslichefen Olavi Merimaa
 Ministern Osmo Orkomies
 Regeringssekreteraren Jaakko Paavela
 Kanslichefen Paul Paavela
 Regeringssekreteraren Zoe Pohjanvirta
 T.f. byråchefen Niilo Pusa
 Byggnadsrådet Risto Ruso
 Bitr. avdelningschefen Martti Salomies
 T.f. byråchefen Klaus Sahlgren
 Tullrådet Holger Sandström
 Avdelningschefen Kalervo Siikala
 Professorn Samuli Suomela
 Kanslichefen Aarne Tarasti
 Avdelningschefen K. J. Temmes
 Regeringsrådet Heikki Tuominen
 Överdirektören Erik Törnqvist
 Byråchefen Esko Vaartela

Norge

Direktør Gerhard Arnesen
 Statssekretær Henrik Bargem
 Medisinalråd Jon Bjørnsson

Statssekretær Odd Bye
Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog
Ekspedisjonssjef Odd Gøthe
Departementsråd Olav Hove
Byråsjef Odd Jakobsen
Ekspedisjonssjef Stein Rognlien
Ekspedisjonssjef Enevold Skadsem
Underdirektør Asbjørn Skarstein
Ekspedisjonssjef Tor Stokke
Ekspedisjonssjef Berger Ulsaker
Statssekretær Emil Vindsetmo
Konsulent Marta Aarnes

Sverige

Direktören Arne F. Andersson
Utrikesrådet Per Anger
Departementssekreteraren Gunnar-Arne Björkman
Expeditionschefen Gunnar Danielson
Statssekreteraren Ivan Eckersten
Departementsrådet Åke Englund
Byråchefen H. Fridolin
Utrikesrådet Marc Giron
Kanslirådet Lennart Klackenbergl
Jur. dr Åke Larsson
Landshövdingen Ragnar Lassinantti
Departementssekreteraren Leif Leifland
Departementssekreteraren N. B. Leuf
Direktören Torsten Ljöstad
Statssekreteraren Sven Moberg
Departementsrådet Ulf Nordenson
Statssekreteraren Lars Peterson
Riksdagsmannen Arne Petersson
Statssekreteraren Ove Rainer
Utrikesrådet Göran Ryding
Kanslirådet Claes Senning
Statssekreteraren G. von Sydow
Departementssekreteraren Ivar Tiby
Statssekreteraren R. Tilert
Departementsrådet K. O. Wennerhorn
Departementsrådet Göran Waldau
Direktören Arne Wickberg
Departementssekreteraren Bo Willart

**SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS**

**Svenska Teatern, Helsingfors
den 3 april 1967 kl. 19.00**

Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris till författaren Johan Borgen

Nordiska rådets president Eino Sirén, Finland:

Eders Excellenser, mina damer och herrar! Hyvät naiset ja herrat! Å Nordiska rådets presidiums vägnar hälsar jag er välkomna till detta tillfälle, där rådets litteraturpris utdelas och till den efterföljande teaterföreställningen. Speciellt ber jag att få hälsa Er, författare Johan Borgen med fru och författaren Karl Bjarnhof.

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajiston puolesta toivotan teidät tervetulleiksi tähän neuvoston kirjallisuuspalkinnon jakotilaisuuteen ja sitä seuraavaan teatteriesitykseen.

Kirjallisuudella ja erittäinkin kaunokirjallisuudella ja runoudella on ollut suuri merkitys pohjoismaisten kansojen läheisten kulttuurisuhteiden luomisessa ja kehittämisessä. Viime vuosisadan suurten pohjoismaisten kirjailijoiden teokset olivat kaikkien pohjoismaisten kansojen yhteistä omaisuutta.

Litteraturen och i synnerhet skönlitteraturen och lyriken har haft stor betydelse för skapandet och utvecklandet av de nordiska folkens gemensamma kultur. Det senaste seklets stora nordiska författares verk var gemensam egendom för alla de nordiska folken. Jag tänker på sådana namn som H. C. Andersen, Kierkegaard och Brandes i Danmark, Thórarensen och Hallgrímsson i Island, Ibsen och Björnson i Norge, Lagerlöf och Strindberg i Sverige samt Runeberg, Topelius och Kivi i Finland. De lästes i alla de nordiska länderna, vanligen på originalspråken, men översattes även i vid utsträckning.

Också detta sekels nordiska litteratur har vunnit spridning i de nordiska grannländerna och vi finnar är glada över att sådana stora författares som Sillanpääs, Linnas och Waltaris verk översatts också till olika nordiska språk.

Det är dock uppenbart, att det skulle behövas ännu kraftfullare insatser än hittills. För samtliga nordiska länders del vore det viktigt att få till stånd en mera omfattande översättningsverksamhet. Därför borde skolinngen av kompetenta översättare effektiviseras, bokförlagen intresseras, översättarpris utdelas o. s. v. Översättaren har ju på sätt och vis i sin hand nyckeln till det andra landets litterära skattkammare.

I framtiden borde vi speciellt försöka koncentrera oss på att få den moderna nordiska litteraturen tolkad på de övriga fyra nordiska grannarnas språk; än så länge har vi plöjt endast ett kort stycke i denna kulturfåra.

Ett av ändamålen med Nordiska rådets litteraturpris har varit och är att stimulera och vårda denna gemensamma kulturrikedom. Litteraturpriset baserar sig på en av Nordiska rådet år 1961 anlagan rekommendation, som de nordiska regeringarna omedelbart förverkligade.

Litteraturpriset utdelas nu för sjätte gången. Tidigare har det tilldelats följande nordiska författare: Eyvind Johnson, Sverige, Väinö Linna, Finland, Tarjei Vesaas, Norge, Olof Lagercrantz, Sverige, William Heinesen, Färöarna och Gunnar Ekelöf, Sverige.

Nordiska rådets litteraturpris tilldelas detta år den norske författaren Johan Borgen för hans novellsamling »Nye Noveller».

Före prisutdelningen presenterar prisnämndens medlem författaren Karl Bjarnhof från Danmark pristagaren och hans verk. Efter prisutdelningen framför Svenska teatern skådespelet »Upp Trälar», som baserar sig på det andra avsnittet i Väinö Linnas tredelade storverk »Täällä Pohjantähden alla» och dess händelseförlopp. Skådespelet skildrar ett tragiskt skede i början av det finska folkets självständighetstid och de ger oss en gripande bild av händelser, som redan ligger ett halvt sekel bakom oss.

Samtidigt som jag än en gång hälsar er välkomna överlämnar jag ordet till författaren Bjarnhof.

Författaren Karl Bjarnhof, Danmark:

Nordisk Råds litterære bedømmelseskomiteé bestemte på sit møde i Stockholm den 13. februar, at prisen for indeværende år skulle tildeles forfatteren Johan Borgen fra Norge og med følgende motivering: Johan Borgen, beretter, dramatiker, essayist, er nået højt ikke mindst i sine noveller, hvor han med sproglig præcision udvikler sit mangesidige virkelighedsbillede og tolker menneskets foranderlige væsen.

Det er altså dommen og dommens præmisser. Og man vil bemærke, at Johan Borgen nævnes både som beretter, dramatiker, essayist og novellist. Det skyldes ikke nogen tilfældighed. Ordene er ikke løbet af med os, de er tværtimod vejret på guldvægt hvert eneste. Johan Borgen kunne have tilkommet Nordisk Råds litterære pris i alle 4 egenskaber, men han får den som novellist.

Hvert år, når tiden nærmer sig, da bedømmelseskomiteen skal træde sammen, bliver der gættet en del, som rimeligt er, omkring i aviserne: hvem mon det bliver denne gang? Og jeg tager næppe fejl, når jeg siger, at fejlslutninger er kommet på samme måde som meteorologernes om vejret, men jeg overdriver ikke, når jeg siger, at der i alle de 6 år, Nordisk Råds litterære pris har bestået, er blevet gættet på Johan Borgen. Og han burde nok have haft den allerede for »Blåtind», en så mesterligt gennemført og blændende roman, og han kunne i hvert fald lige så gerne have fået den i

fjor for de »Nye Noveller», som vi prisbelønner i år. Han kunne også have fået den for »Barndommens rike», som vi ikke har skullet tage stilling til i egenskab af dommerkollegium. Når jeg nævner dette, så er det for at pege på den kendsgerning, at ingen anden nordisk digter har trængt sig så mægtigt på hele tre gange på rad. Det siger noget om intensiteten i Johan Borgens arbejde og om kvaliteten. Og det er ikke noget flagrende let forfatterskab, der kommer fra hans hånd. Selv i den mindste bagatel investerer han hele sit talent, hele sin fantasi, sin personlighed, og da det er novellen, altså det korte forløb, vi taler om, så har han selv i den forbindelse sagt omtrent følgende: De korte forløb kan der vel være behov for hos den, der skaber, hos den der modtager. Varig værdi? Hvor længe er varig. Engang blev bare evigheden dyrket som værdimåler, men evigheden er blevet kortere og kortere. For skribenten er øjeblikket evigt, for så vidt som det er hans sind, der kommer til udtryk, og skriver han ikke med den del af hjernen, som han i smug kalder hjertet, så er hans ord hverken øjeblikkelige eller evige. Nu skal du bare ikke bilde dig noget ind, hvisker en stemme advarende i hans øre. Men den, der ikke bilder sig noget ind, er fortabt. Den, der er beskeden indtil selvudslettelse, kan ikke have noget ønske om at udtrykke sig selv. Ønsker han det, kan han have sin faglige beskedenhed, men det er noget andet. Johan Borgen er et af de mest uprætentiøse mennesker jeg kender. Han har ambitioner, naturligvis har han ambitioner — vældige. Han har den ambition, hver gang han begynder på noget nyt, at det må blive hans bedste beretning, hans bedste novelle, hans bedste bog, men de ambitioner deler han med alle sande kunstnere og han har ikke noget ønske om at være nr. 1 på feltet. Han er ikke nogen Lillelord, ingen Wilfred Sagen, der opsøger det forbudte og tager livtag med kriminaliteten. Skønt, hvad ved vi om det? Hvad ved vi om hinanden?

Det hænder, at man, især om en skribent siger, at han er en stor menneskekender, og derved forestiller man sig antagelig en person udstyret med røntgenblik, i stand til at gennemlyse og gennemskue alle, der kommer ham nær, uden at de mærker det. Ikke bare aflæse rynkerne i et ansigt som en dirigent læser sit partitur, men se dem helt ned i sjælens grund, og hvad der gemmer sig der af godt og ondt, mest ondt, for det er jo det mest interessante, og vi har vel alle sammen en eller anden lille hemmelighed, som vi håber at tage med i graven uden at have røbet. Det er en tvivlsom ros at indkassere, for selv i det underbevidstes skumleste raviner vil ingen såkaldt menneskekender finde andet, end hvad han har kunnet iagttage hos sig selv.

Det er vel også sin sag, når man taler om, at en digter skaber sine skikkelser. Johan Borgen har selv gjort opmærksom på, at det er problematisk, hvem der egentlig skaber hvem, og det er i hvert fald usandsynligt, at en fortæller som Johan Borgen er den samme, når han har tilbragt 1000

sider med en romanfigur, en person — eller hvorfor ikke lige så godt sige et menneske, der er udsprunget af hans pande, hans tanke, at han er den samme efter disse 1000 sider, som han var før.

Allt dette fører igen ind på spørgsmålet om identitet, som han også har beskæftiget sig med i den lille fine roman, der hedder »Jeg». I den har han lige som inddampet sine synspunkter, så den er blevet et koncentrat, stærk og farlig, for han er ikke bare digter og filosof, han er også dybdepsykolog, næsten, næsten psykiater.

I øvrigt skal det ikke ved denne lejlighed forties, at Johan Borgen hele sit liv igennem har skrevet i og for dagnet, og jeg ved ikke af, at han på noget tidspunkt har følt, at han derigennem udmøntede sit gyldne talent. Tværtimod har han sagt, at guld opbevarer man som barrierer i dybe underjordiske hvælvinger, men guld er til ingen nytte, før det bliver udmøntet.

Der går frasagn om Johan Borgens fabelagtige flid og aktivitet som avisskribent. Rolff Steenersen har signeret dette portræt: »Man kan ikke se det på ham», siger han, »men det er så, at Borgen er et arbejdsjern, der får tid til alt undtagen det at sove» -- det gør han heller ikke noget videre. Han bliver langsomt fuld og træt, men derpå hurtigt ædru og arbejdsfør.

På gaden ser man ham velklædt og radmager, han har aldrig en plet på tøjet, og han er ikke bare velklædt og elegant, snarere lidt gammeldags aristokratisk. Uden stok men med handsker. Borgen kan skrive 6—8 timer, læse en bog og 10 aviser om dagen, rangle og filosofere til langt ud på natten, for næste morgen at strække benene ved at cykle til Frederikstad — og læg så dertil, at han når som helst kan skrive en god historie.

Jeg har på hareføddanset hen over Johan Borgens foretagsomhed som kunstner og som mester på mange felter. Tiden har ikke levnet mig nogen mulighed, men én ting kan ikke forblive uomtalt på dette sted og i denne forsamling, og det er hans uskattevirksomhed som observatør i Norden. Mere end nogen anden reitter han sit søgelys mod de nordiske horisonter, og han har mere end nogen oplyst sine læsere om, hvad der sker i disse landes digtning.

Vi har adskillige inden for presse, radio og TV, der flinkt fortæller os, hvad der går for sig i den store verden udenom, og det skal vi naturligvis vide. Vi skal ikke afsondre os, vi skal ikke blive provinsielle, skønt hvorfor ikke? Det står ikke i nogens magt at føle globalt — at tænke globalt bliver vi nok nødt til at lære i løbet af en generation eller to — men nordisk kan vi både føle og tænke, og derfor er det vigtigt, at vi nøje følger, hvad der sker i de nordiske lande. Det har Johan Borgen mere end nogen bidraget til, og derfor skal den pris, der nu om et øjeblik overrækkes ham, en pris der — det forestiller jeg mig i hvert fald — også er skabt i ønsket om at fremme denne gensidige orientering.

Lad denne pris da blive givet ham efter bestemmelsen som det han er.

en mester i novellens kunst, men ingen skal være i tvivl om, at vi også har tænkt på ham som udkigsmand i Norden, og dermed hr. præsident beder jeg Dem foretage det videre fornødne.

Författaren Johan Borgen, Norge:

Det er dessverre en kjensgjerning at vi nordiske folk kjenner alt for lite til hverandres litteratur og andre kulturytringer. Kunne det storartede som heter Nordisk Råds Litteraturpris bidra til å endre den saken, ville det allerede ha vist sin berettigelse. Meget tyder på at så er skjedd i de år prisen har eksistert.

Ikke minst gjelder denne brist på kjennskap i forholdet Finnland—Norge. Det blir ofta talt om det i våre kretser. Det underlige er at nettopp når denne saken blir diskutert, gjør vi gjerne den oppdagelsen at det ikke står så rent ille til enda! Det gjelder naturligvis en begrenset krets. Men man må alltid operere med en begrenset krets hvor det gjelder de kunstneriske fag. Og en sped begynnelse er iallfall uendelig meget bedre enn ingen begynnelse.

Så kommer den ting til at Televisjon med ett slag viser seg å kunne utvide kretsen.

Vi har i løpet av de siste ukene hatt glede av to Televisjonsspill av samtidig finst opprinnelse. Nå sist var det *Solveig von Schoultz'* rystende familiedrama »Javisst, Kära Du», som med sin sobre realisme og de djerve tilbakeblikk i en families liv, gjorde en sterk og varig virkning på det norske publikum. Kort för det oppførtes *Bo Carpelans* »En gammel manns dag», et spill som uten den minste sentimentalitet appellerte sterkt til fölelsen. Stort sett realistiske prestasjoner i tradisjonell stil.

Og nettopp derfor kom man til å tenke: Hvor vidt den spenner, denne dagens og gårdagens finske skrivekunst. Fra det revolusjonært kontroversielle til det idyllisk-tragiske. Fra det absurde til det tilbakevendende »vedtatte».

For 30 år siden oversatte min hustru og jeg i broderlig fellesskap *Alexis Kivis* »Sju bröder». Tro meg — her sitter sikkert folk som har oversatt böker og lengtet etter siste side — vi var ulykkelige da arbeidet var forbi.

For meg er dette verk, så lenge jeg lever, det mest levende stykke episk beretning i all den litteratur jeg har lest. Av mange grunner: jeg vil nevne en: Så egenartet for landet og landskapet, så trofast mot denne egenart. Humoren — desperat og sprudlende, en absurd naturalisme i slekt med våre norske folkeeventyr. Men villere, urimeligere i sin hengivelse til fantasien. Uforglemmelig i sin lyriske lögnaktighet, som er den innerste sannhet. Slik som f. eks. brödrenes kamp med oksene på Kivimäkisteinen. Ellers brödrenes visjoner av en hustrus plassering og plikter, der de in

plenum skal fri til Tallbackamørs Wendla: En sprakende parodi på den konvensjonelle dialog om borgerlig orden og atferd — omskapt til en juvel av avansert diktning i en genial ordskapers regi.

For meg står det som det er en av de umistelige verdier i finsk skrivekunst at man tar vare på egenarten; at denne egenart viser seg å ha gjennomslagskraft overfor den høyst legitime påvirkning fra den store verden.

Så vil man naturligvis innvende: Vi skal ha oss frabedt dette stempel av å være fjerne, av å dyrke vår provinsielle merkverdighet, slik verden venter den skal være.

Min engelske oversetter belrodde meg en vakker vårdag i Sussex i 1960 at jeg burde skrive om vikinger, så ville man saktens få et publikum i tale. Javisst, svarte jeg — jeg har skrevet en satirisk komedie om disse bolde herrer, den gjorde atskillig lykke på teatret.

Men o nei — satirisk måtte det ikke være. Vikinger må tas på alvor. Det er det et engelsktalende publikum venter fra den kant.

La meg m. a. o. straks markere at det ikke er den slags egenart jeg har i tankene. Jeg taler ikke om den nasjonale egenart som spekulerer i nasjonal egenart. Den dag vi imiterer vår egenart har vi forspilt vår rett som kunstnere. Men den dag vi oppgir vår egenart for et innbilt »markeds» skyld — da svever vi til gjengjeld i det tomme rom.

Det er alltid ej igår og idag i skrivekunsten. Alltid et innvarslet imorgen. Men med den usunne og kunstige manér med å oppdele alle »retninger» i ti-år, oppstår kategorier og perioder hvor intet naturlig skille er. Lysende navn kan også med ett bli »avleggs» — d. v. s. mindre omtalt i forhold til et nytt skrik, som garanteres å være det siste. Det går en bølge av affektasjon over hele kunstens verden. Man er så livende redd for ikke å »følge med». Men hva innebærer dette sjofle idiomet? Følge med? Følge med hva? Det er som her skal »følges med» så å si hva som helst. Hvorfor? Jo fordi hvis man ikke følger med, så kan alle de små, beregnende taktikerne sitte og peke nese: Æ Bæ, du er provinsiell!

Så langt har de ulykksalige slagordene ført oss. Slagord som »modernisme». Sannheten om modernismen er at den er en falsk attityd så sant den ikke oppstår organisk i hver enkelt av oss. Gjør den til gjengjeld det — ja da hilser vi alle retninger i kunsten velkommen, uansett deres øyeblikkelige brukbarhet. Men hver fugl skal synge med sitt nebb, ikke med noen andres, da blir de nettopp de falske nattergaler som H. C. Andersen så visjonært viste oss. — Det er med disse refleksjoner som bakgrunn jeg så lykkelig kan hylde den finlandske skrivekunst jeg har rukket å lære å kjenne — hylde den for dens trofasthet mot egenarten — uten å stenge seg ute fra den guddommelige stråling fra det omgivende.

Blant de evige navn for oss nordmenn er *Edith Södergran*. nyskaperen som ustanselig skaper på nytt hos andre, også etter sin død. *Elmer Diktonius*, *Rabbe Enckell* er slike navn som vil leve hos oss, selv om de er så høyt æret at det virker som det er sikrest å glemme dem. Den humus

slike dikteres verk kommer til å danne — det er av den det unge skal gro. Lest i Norge er også *Solveig von Schoultz*, med sine öyeblikk så fylt av innhold. For meg personlig lyser i så høy grad *Paavo Rintala* med sin revolusjonære anti-heroisme. Hans »Generallöytnanten», som den ble kalt i Norge, har entusiastiske lesere i mitt hjemland. Også *Antti Hyry* har beundrere for sin eksakte saklighet. Og historikeren *Anders Cleve* med sine romaner fra denne byen. For ikke å tale om *Christer Kihlman*, den utrettelige opprøreren med det underfundige spill av skjebner i sitt album. »Madeleine» og »Den blå modern» er flittig lest av hans norske menighet. Vi nekter å tro på hans utsagn om at det ikke nytter å dikte i dette land. Eller *Veijo Meri*, som vant våre hjerter med bl. a. »Rötter i vinden».

Jeg har hatt den private glede å anmelde noen av disse bökene, den glede å kunne slutte opp om den pasifistiske tendens i dem. Men også i slike böker finner vi bekreftelse på et ord av *Veijo Meri*: »Jeg tror finsk folkehumor har et absurd preg». Han har også sagt i et norsk intervju: »De som har deltatt i en krig er nærmest pasifister — men skal det være en bok om krigen, skal det jo være med vaiende faner». Og han har sagt: »En bok kan ha meninger forfatteren selv ikke er klar over, leseren kan få sine egne meninger gjennom en bok. Er det en dårlig bok, blir dens meninger tvang for leseren. Er det en god bok, stiller den leseren fritt når han skal trekke sine konklusjoner». Jeg foretrekker å la en finsk forfatter av høyeste kvalitet si dette, som er min egen mening.

Og kveldens dikter her i huset — ja han får jo tale for seg selv i denne salen.

Det er overhodet ikke min mening å dokumentere vårt norske kjennskap til dagens finske litteratur. Bare å poengtere at så fjernt står vi allikevel ikke fra hverandre!

En gang jeg talte med professor *Koskenniemi*, hevdet jeg — da talen falt på oversettelser — at det måtte da være umulig å oversette fremmed poesi til det intrikate finske språk. Hvorpå han siterte på stedet noen av sine egne oversettelser av *Baudelaire* og *Heine* og slo mine påstander ihjel på stedet.

Det er en tilnærming innen Norden jeg vil antyde. Og ingen er visst i tvil om det.

Er metoden banal? Det generer meg ikke. Denne saken ligger meg på hjerte.

For hver gang et håp slokkes i vår nordiske sak, er det vår naturlige oppgave å tenne et nytt.

For hver gang livets meningslöshet ser ut til å manifestere seg i den aktuelle situasjon, er det vår menneskerett å kvele håplösheten. Alles plikt. Også skribentens.

Men, blir det så innvendt: Dere skriver jo så pessimistisk; dere bygger ikke, dere river ned.

Det er blitt sagt over alt og til alle tider om litteraturen. Man glemmer

hva saneringen betyr. Man glemmer også avlastningen — den skribenten kanskje besörger eller bidrar til for den enkelte medopplever.

Ingen kan si noe sikkert om »virkningen» av kunst. Vi vet bare at den er indirekte. Dens veier er så pass slyngende at de er vanskelige å se i öyeblikket.

Innerst inne skriver vi som lever idag kanskje alltid om freden — om vår lengsel mot den. Selv om det skrevne arter seg som aggresjon overfor det bestående. Eller nettopp da!

For da taler vi ikke om en vag lengsel, men om alt det i vårt eget sinn og i systemene omkring oss som speiler ufreden.

En aktiv fredskjærighet — også den söker seg mange veier.

Den finner jeg ofte uttrykt i dette lands unge diktning. Og det er om den aktiviteten vårt Norden skal stå sammen.

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

Sak	
nr	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 2/t	Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik
A 2 Ä/t	Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik
A 3 T/t	Tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge
A 3 Ä/t	Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge
A 7/e	Medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning
A 7 Ä/e	Ändringsförslag om skattepolitiskt samarbete
A 8/s	Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden
A 38/k	Medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning
A 53/k	Medlemsförslag om samnordiska kortvägssändningar till utlandet
A 56/j	Medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV
A 68/j	Medlemsförslag om anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m.
A 81/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för revisorer
A 84/s	Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna angående de ungas användande i arbete
A 85/e	Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten
A 86/s	Medlemsförslag om auktorisation av speditörer
A 88/k	Medlemsförslag om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur
A 93/t	Medlemsförslag om utbyggande av förbindelsen Vasa—Umeå
A 94/k	Medlemsförslag om samarbete på den medicinska undervisningens område
A 96/s	Medlemsförslag om högre utbildning för sjuksköterskor
A 98/k	Medlemsförslag om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning
A 104/k	Medlemsförslag om utvidgat TV-samarbete i Norden
A 105 T/j	Tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning
A 110/t	Medlemsförslag om gemensam politik beträffande charterflyg
A 111/e	Medlemsförslag om nordiskt fredskårssamarbete
A 112/s	Medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på arbetarskyddets område
A 113/j	Medlemsförslag om införande av en regel om betänketid i avtalslagen
A 114 j	Medlemsförslag om minskad användning av dödsstraff
A 115/k	Medlemsförslag om upprättande av en nordisk turnéopera
A 116/k	Medlemsförslag om permanent samnordiskt TV-program
A 119/k	Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete
A 120/t	Medlemsförslag om utsträckt giltighetsområde för vissa rabatterade järnvägsbiljetter
A 122/e	Medlemsförslag om vidgat nordiskt konsulärt samarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
275	66	147	1	2246	fortsatt behandling	A 2/t A 2 Ä/t
276						
333		154			utan åtgärd	A 3 T/t A 3 Ä/t
335						
341		210	21	2286	fortsatt behandling	A 7/e A 7 Ä/e
343						
374		185	8—11	2266	2260— 2266	A 8/s
457						
475		224	26	2296	utan åtgärd	A 38/k A 53/k
475						
493		154			utan åtgärd	A 56/j
509						
509		172			utan åtgärd	A 68/j
509						
532		162			utan åtgärd	A 81/s
532						
559		204			utan åtgärd	A 84/s
559						
605		166	3	2250		A 85/s A 86/s
635						
605	176	6	2256	utan åtgärd	A 85/s A 86/s	
635						
655	209	20	2284	utan åtgärd	A 88/s A 93/t	
686						
717	207	18	2280		A 94/k A 96/s	
746						
746	208	19	2282		A 94/k A 96/s	
746						
775	163			fortsatt behandling	A 98/k A 104/k	
789						
803	187	12	2268		A 105 T/j A 110/t	
803						
841	177	7	2258		A 105 T/j A 110/t	
841						
857	220	25	2294		A 110/t A 111/e	
857						
857	203	16	2276		A 110/t A 111/e	
857						
887	168	4	2252		A 112/s A 113/j	
887						
913	200	15	2271	utan åtgärd	A 113/j A 114/j	
955						
970	264			utan åtgärd	A 114/j A 115/k	
970						
1003	164	2	2248		A 115/k A 116/k	
1003						
1028	187	12	2268	fortsatt behandling	A 116/k A 119/k	
1028						
1028	196	14	2272		A 116/k A 119/k	
1028						
1119	257	30	2304		A 120/t A 122/e	
1131						
1131	219	24	2292		A 120/t A 122/e	
1131						

Sak	
nr	rubrik
A 123/s	Medlemsförslag om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon
A 126/e	Medlemsförslag om tullar och avgifter för motorfordon
A 128/e	Medlemsförslag om nordiskt samarbete om varudeklarationer
A 129 T/t	Tilläggsförslag om färjeförbindelse mellan Finland och Sverige
A 130/e	Medlemsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation
A 130 Ä/e	Ändringsförslag om det nordiska ulandsbiståndets organisation
A 132/s	Medlemsförslag om forskning angående sambandet mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk
A 136/k	Medlemsförslag om samarbete angående undervisning för finskspråkiga i Sverige
A 139/e	Medlemsförslag om Norden och marknadsproblemen
A 143 T/t	Tilläggsförslag om luftfartsförhållandena i Öresundsområdet
A 145/j	Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning
<i>B. Regeringsförslag</i>	
B 3/j	Regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
B 4/j	Regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet
<i>C. Berättelser</i>	
*1/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
2/k	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
*3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
*4/e	Berättelse om nordiskt samarbete i internationella organisationer
5/e	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselfrågor
7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
*9/k	Berättelse om samarbete mellan språknämnderna
10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
*14/k	Berättelse om Nordens hus i Reykjavik

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1151		205	17	2278		A 123/s
1193		211	22	2288		A 126/e
1213		257	31	2306		A 128/e
1252		252	29	2302		A 129 T/t
1292		218			bemyndigande till presidiet att yttra sig i saken	{A 130/e A 130 Å/e
1294						
1315		172	5	2254		A 132/s
1352		231	27	2298		A 136/k
1399		212	23	2290		A 139/e
1416		235	28	2300		A 143 T/t
1436		256			fortsatt behandling	A 145/j
1439		194	13	2270		B 3/j
1476		256			fortsatt behandling	B 4/j
1478	55				(till handlingarna)	*1/j
1486	146 (fråga)	264			till handlingarna	2/k
1538	1519 55					(till handlingarna)
1548	55				(till handlingarna)	*4/e
1554		212			till handlingarna	5/e
1724	55				(till handlingarna)	*6/j
1726		248			till handlingarna	7/s
1736		263			till handlingarna	8/e
1740	55				(till handlingarna)	*9/k
1743	65 (fråga)	266			till handlingarna	10/s
1748	2055					till handlingarna
1753		218			till handlingarna	12/e
1757	55				(till handlingarna)	*13/k
1759	55				(till handlingarna)	*14/k

Sak	
nr	rubrik
	<i>D. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
1/1958/j	Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter
*11/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
*18/1958/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
19/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
22/1958/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
*31/1958/k	Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensamt högre utbildning i trädgårdskonst
*32/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso tjänst för sjömän m. m.
24/1959/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument
1/1960/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land
2/1960/s	Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad
11/1960/k	Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
3/1961/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna
*9/1961/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi
11/1961/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
*12/1961/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
3/1962/e	Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen
*4/1962/e	Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter
5/1962/t	Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen
8/1962/j	Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen
*9/1962/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
*11/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
*12/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
*14/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1760		136			slutbehandlad	1/1958/j
1763	55				(till handlingarna)	*11/1958/s
1764	55				(till handlingarna)	*18/1958/s
1765		264			nya meddelanden	19/1958/s
1772		266			nya meddelanden	22/1958/e
1776	55				(till handlingarna)	*31/1958/k
1778	55				(till handlingarna)	*32/1958/k
1780		267			slutbehandlad	24/1959/e
1782		136			slutbehandlad	1/1960/s
1784		136			slutbehandlad	2/1960/s
1786	139 (fråga)	265			nya meddelanden	11/1960/k
1792	1789	218			nya meddelanden	3/1961/e
1801	55				(till handlingarna)	*9/1961/k
1802		267			slutbehandlad	11/1961/j
1805	55				(till handlingarna)	*12/1961/j
1806		177			nya meddelanden	3/1962/e
1823	55				(till handlingarna)	*4/1962/e
1825		235			nya meddelanden	5/1962/t
1827		265			slutbehandlad	8/1962/j
1834	55				(till handlingarna)	*9/1962/k
1836	55				(till handlingarna)	*11/1962/s
1838	55				(till handlingarna)	*12/1962/s
1839	55				(till handlingarna)	*14/1962/k

Sak	
nr	rubrik
*18/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
19/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen
21/1962/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet
*29/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
*32/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
*33/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.
*2/1963/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
*3/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet
4/1963/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden
5/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning
*7/1963/j	Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
*8/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap
*12/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
13/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna
15/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar
19/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1963 angående inter-nordiska flyttningbetyg
21/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
*25/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning
26/1963/s	Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*29/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik
*1/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen
*2/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1841	55				(till handlingarna)	*18/1962/j
1842		136			slutbehandlad	19/1962/s
1844		265			fortsatt behandling	21/1962/t
1853	55				(till handlingarna)	*29/1962/s
1854	55				(till handlingarna)	*32/1962/j
1856	55				(till handlingarna)	*33/1962/k
1858	55				(till handlingarna)	*2/1963/e
1860	55				(till handlingarna)	*3/1963/t
1862	(fråga)	267			nya meddelanden	4/1963/t
1865	1863 }		265		slutbehandlad	5/1963/t
1867	55				(till handlingarna)	*7/1963/j
1869	55				(till handlingarna)	*8/1963/k
1870	55				(till handlingarna)	*12/1963/k
1871		136			slutbehandlad	13/1963/k
1875	(fråga)	268			nya meddelanden	15/1963/j
1878	1876 }		268		nya meddelanden	19/1963/j
1881	(fråga)	268			nya meddelanden	21/1963/k
1886	1879 }		55		(till handlingarna)	*25/1963/s
1888		263			nya meddelanden	26/1963/s
1891	55				(till handlingarna)	*29/1963/t
1893	55				(till handlingarna)	*1/1964/j
1894	55				(till handlingarna)	*2/1964/k

Sak	
nr	rubrik
*3/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående bibliotekersättning till författare
*5/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet
*6/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster
7/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare
8/1964/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärförbindelse mellan Finland och Sverige
*11/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter
13/1964/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen
*14/1964/s	Meddelande om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal
16/1964/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden
17/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin
20/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor
23/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*26/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
27/1964/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning
28/1964/e	Meddelande om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter
29/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål
*31/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder
*1/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker
*2/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.
*3/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
*4/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete
*5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1895	55				(till handlingarna)	*3/1964/k
1897	55				(till handlingarna)	*5/1964/k
1899	55				(till handlingarna)	*6/1964/s
1900		137			slutbehandlad	7/1964/s
1903		252			slutbehandlad	8/1964/t
1906	55				(till handlingarna)	*11/1964/j
1907		248			nya meddelanden	13/1964/s
1909	55				(till handlingarna)	*14/1964/s
1910		217			slutbehandlad	16/1964/e
1912	139 } (fråga)	265			nya meddelanden	17/1964/k
1913	1789 }	263			nya meddelanden	20/1964/k
1916		263			nya meddelanden	23/1964/k
1919	63 } (fråga)	263			nya meddelanden	24/1964/k
	1988 }				(till handlingarna)	*26/1964/e
	55 }					
1924	143 } (fråga)	217			nya meddelanden	27/1964/e
	1925 }					
1927	56 } (fråga)	56			nya meddelanden	28/1964/e
	1929 }					
1931		137			slutbehandlad	29/1964/j
1935	55				(till handlingarna)	*31/1964/j
1937	55				(till handlingarna)	*1/1965/s
1938	55				(till handlingarna)	*2/1965/k
1939	55				(till handlingarna)	*3/1965/k
1940	55				(till handlingarna)	*4/1965/e
1945	55				(till handlingarna)	*5/1965/s

Sak	
nr	rubrik
*7/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen
*8/1965/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort
9/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet
*10/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur
*11/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna
*12/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående gemensamma preskriptionsregler
14/1965/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass
*15/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass
16/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående setipendier till elever vid Nordisk journalistkurs
*17/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
18/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område
19/1965/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt
*20/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
*21/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av socialhjälpstagstiftningen
*22/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept
24/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet
25/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA
26/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen
27/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående uppläning på den internationella kapitalmarknaden
29/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
30/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor
*32/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik
*33/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk litteraturhistoria

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	-	nr	s.	innehåll	nr
1949	55				(till handlingarna)	*7/1965/s
1951	55				(till handlingarna)	*8/1965/t
1952		221			nya meddelanden	9/1965/j
1959	55				(till handlingarna)	*10/1965/k
1961	55				(till handlingarna)	*11/1965/j
1962	55				(till handlingarna)	*12/1965/j
1963	55				(till handlingarna)	*13/1965/j
1964		137			slutbehandlad	14/1965/t
1966	55				(till handlingarna)	*15/1965/t
1967		137			slutbehandlad	16/1965/k
1970					(till handlingarna)	*17/1965/s
1971	145 } (fråga) 1993 }	268			nya meddelanden	18/1965/s
1974		265			slutbehandlad	19/1965/e
1984	55				(till handlingarna)	*20/1965/s
1985	55				(till handlingarna)	*21/1965/s
1986	55				(till handlingarna)	*22/1965/s
1987		265			nya meddelanden	24/1965/j
1990		212			slutbehandlad	25/1965/e
1992		217			slutbehandlad	26/1965/e
1994		217			nya meddelanden	27/1965/e
1996	64 } (fråga) 1998 }	268			nya meddelanden	29/1965/k
2000		263			slutbehandlad	30/1965/t
2003	55				(till handlingarna)	*32/1965/s
2008	55				(till handlingarna)	*33/1965/k

Sak	
nr	rubrik
34/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen
35/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse
36/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning
37/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden
38/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut
*1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
*2/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 2/1966 angående forskning och utbildning på vattenvardens område
*3/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område
*4/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*6/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV
*7/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
*8/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation
*9/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1966 angående freds- och konfliktforskning
10/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
*11/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten
12/1966/s	Meddelanden om rekommendation nr 12/1966 angående utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan
*13/1966/j	Meddelanden om rekommendation nr 13/1966 angående enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendiater
14/1966/s	Meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område
15/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 15/1966 angående administration av samnordiska institutioner
*16/1966/s	Meddelanden om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete
17/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 17/1966 angående samsarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning
18/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 18/1966 angående samsarbetsorgan för transportekonomisk forskning
*19/1966/e	Meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2010		235			nya meddelanden	34/1965/t
2025		235			nya meddelanden	35/1965/t
2027		264			nya meddelanden	36/1965/j
2030		264			nya meddelanden	37/1965/j
2032		137			slutbehandlad	38/1965/k
2034	55				(till handlingarna)	*1/1966/k
2037	55				(till handlingarna)	*2/1966/k
2040	55				(till handlingarna)	*3/1966/k
2041	55				(till handlingarna)	*4/1966/j
2042	55				(till handlingarna)	*5/1966/j
2043	55				(till handlingarna)	*6/1966/j
2044	55				(till handlingarna)	*7/1966/k
2047	55				(till handlingarna)	*8/1966/k
2049	55				(till handlingarna)	*9/1966/k
2051		258			nya meddelanden	10/1966/t
2053	55				(till handlingarna)	*11/1966/s
2054	(fråga)	266			nya meddelanden	12/1966/s
2055	55				(till handlingarna)	*13/1966/j
2056	55				nya meddelanden	14/1966/s
2057		248			nya meddelanden	14/1966/s
2061		137			slutbehandlad	15/1966/j
2065	55				(till handlingarna)	*16/1966/s
2066		137			slutbehandlad	17/1966/t
2068		137			slutbehandlad	18/1966/t
2071	55				(till handlingarna)	*19/1966/e

Sak	
nr	rubrik
*20/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1966 angående samarbete på formgivningens område
*21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
*22/1966/j	Meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning
23/1966/t	Meddelande om rekommendation nr 23/1966 angående resandes rätt till tullfri varuinförsel
24/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 24/1966 angående enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak
*25/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
26/1966/e	Meddelanden om rekommendation nr 26/1966 angående ekonomiskt samarbete
27/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 27/1966 angående planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen
28/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 28/1966 angående Nordiska kulturfonden
*29/1966/j	Meddelanden om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*30/1966/e	Meddelanden om rekommendation nr 30/1966 angående ökat stöd till föreningarna Norden
31/1966/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergis område

Översikt över behandlingen av dokumenten

nr	Dokument rubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Beslut innehåll
1.	Rapport från Nordiska rådets presidium	2144	66, 93, 103	till handl.
2.	Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»	2230	66, 264	fortsatt behandling
3.	Rapport om nordiskt samarbete under år 1966	2235	66, 93, 103	till handl.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2080	55				(till handlingarna)	*20/1966/k
2082	55				(till handlingarna)	*21/1966/s
2084	55				(till handlingarna)	*22/1966/j
2086		264			nya meddelanden	23/1966/t
2088		261			nya meddelanden	24/1966/t
2103	55				(till handlingarna)	*25/1966/s
2104	98	} 212			nya meddelanden	26/1966/e
2107	(fråga) 2106		235		nya meddelanden	27/1966/t
2109	66	261			slutbehandlad	28/1966/k
2129	55				(till handlingarna)	*29/1966/j
2131	55				(till handlingarna)	*30/1966/e
2133		263			nya meddelanden	31/1966/e

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

- Andersen, K. B.*, Danmark (S)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Medicinsk undervisning: 207
 Enhetlig nordisk skolordning: 228
- Andersen, Nina*, Danmark (S)
 Vald medlem till 7 oktober 1964
 Medlemsförslag:
 Sociallagstiftningen: 374
- Andersson, Birger*, Sverige (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Auktorisation av speditörer: 635
- Aspling, Sven*, Sverige (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Nordiska hälsovårdshögskolan (fråga): 65
 Generaldebatt: 133
- Backlund, Georg*, Finland (Skdl)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Enhetlig nordisk skolordning: 457
 Trafikförbindelserna Vasa—Umeå: 686
 Permanent samnordiskt TV-program: 1003
 Yttranden:
 Generaldebatt: 135
 Kortvägssändningar till utlandet: 162
 Permanent samnordiskt TV-program: 190
 Enhetlig nordisk skolordning: 226
- Bjarnason, Sigurður*, Island (Sj)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Medicinsk undervisning: 717
- Översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning: 1436
 Yttrande:
 Beriktigande i radio och TV: 172
- Björkman, Folke*, Sverige (h)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Arbetsmarknad för revisorer: 532
 Tilläggsförslag:
 Färjeförbindelse Finland—Sverige: 1252
 Yttranden:
 Forskning i arktisk medicin (fråga): 139, 140, 1789
 Radioföretagens utländska bevakning: 163
 Forskning i arktisk medicin: 265
- Bomholt, Julius*, Danmark (S)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Medicinsk undervisning: 717
 Utvidgat TV-samarbete: 789
 Nordisk turnéopera: 970
 Permanent samnordiskt TV-program: 1003
 Forskningssamarbete: 1028
 Yttranden:
 Beriktigande i radio och TV: 161
 Permanent samnordiskt TV-program: 188
 Nordiska kulturfonden: 261, 262, 263
- Borten, Per*, Norge (Sp)
 Regeringsrepresentant
 Vald medlem till september 1965
 Medlemsförslag:
 Transportpolitik: 275
 Yttranden:
 Vägförbindelse Sevettjärvi—riksväg 50 i Neiden (fråga): 60

- Fiskeriutbildning (fråga): 64, 1998
Generaldebatt: 77
- Braconier, Jean, Sverige (h)*
Suppleant till 31 december 1964
Medlemsförslag:
Kortvågssändningar till utlandet: 475
- Bratteli, Trygve, Norge (A)*
Vald medlem
Medlemsförslag:
Översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning: 1436
Yttranden:
Generaldebatt: 74
Beriktigande i radio och TV: 161
Befrielse för handikappade av tull m. m. a motorfordon: 206
Inbjudan till 16:e sessionen: 269
- Cassel, Leif, Sverige (h)*
Vald medlem
Medlemsförslag:
Norden och marknadsproblemen: 1399
Översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning: 1436
Tilläggsförslag:
Lufftartsförhållandena i Öresundsområdet: 1416
Yttranden:
Generaldebatt: 66, 120
Öresundsförbindelse: 240
Nordiska kulturfonden: 262
- Christensen, Henry, Danmark (V)*
Suppleant
Yttrande:
Generaldebatt: 112
- Christiansen, Ragnar, Norge (A)*
Vald medlem
Medlemsförslag:
Betänketid i avtalslagen: 913
Varudeklarationer: 1213
Yttrande:
Varudeklarationer: 257
- Dahlgaard, Tyge, Danmark (S)*
Regeringsrepresentant
- Yttranden:
Harmonisering av skatter och avgifter: 57
Jordbrukspolitiskt samarbete (fråga): 98, 101, 102, 2106
- Dam, Poul, Danmark (SF)*
Vald medlem:
Yttranden:
Ungdomskriminalitet m. m.: 175
Ensartad äktenskapslagstiftning: 181
- Damsgaard, Kresten, Danmark (V)*
Vald medlem
Tilläggsförslag:
Lufftartsförhållandena i Öresundsområdet: 1416
Yttrande:
Generaldebatt: 88
- Edenman, Ragnar, Sverige (s)*
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Utbildning för teater, film, radio och television (fråga): 142
Näringsforskning (fråga): 146
Nordiska lektors löneställning (fråga): 146, 147
Nordiska kulturfonden: 262
- Edström, Gunnar, Sverige (fp)*
Suppleant
Medlemsförslag:
Utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur: 655
Tilläggsförslag:
Färjeförbindelse Finland—Sverige: 1252
- Ehrnrooth, Georg, Finland (Sv)*
Vald medlem
Yttranden:
Generaldebatt: 133
Ensartad äktenskapslagstiftning: 178, 183
Förvärv av lösöre: 195
- Ekendahl, Sigrid, Sverige (s)*
Vald medlem
Medlemsförslag:

- Högre utbildning av sjuksköterskor: 746
 Konsulärt samarbete: 1131
 Yttranden:
 Sociallagstiftning: 186
 Arbetsmarknads- och lokaliseringspolitik: 252
- Eriksen, Holger*, Danmark (S)
 Vald medlem till 28 oktober 1964
 Medlemsförslag:
 Beskattningens utformning: 341
- Erlander, Tage*, Sverige (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 83
- Geijer, Arne*, Sverige (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Tullar och avgifter för motorfordon: 1193
- Gillström, Anselm*, Sverige (s)
 Vald medlem till 14 januari 1966
 Medlemsförslag:
 Enhetlig nordisk skolordning: 457
- Groes, Lis*, Danmark (S)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Högre utbildning av sjuksköterskor: 746
 Betänketid i avtalslagen: 913
 Varudeklarationer: 1213
 Yttranden:
 Beriktigande i radio och TV: 158, 159
 Betänketid i avtalslagen: 200
- Gustafsson, Einar*, Sverige (cp)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Högre utbildning för sjuksköterskor: 208
- Gustafsson, Hans*, Sverige (s)
 Vald medlem till 15 september 1965
 Medlemsförslag:
 Beskattningens utformning: 341
 Ändringsförslag:
 Transportpolitik: 276
- Gärde Widemar, Ingrid*, Sverige (fp)
 Vald medlem
 Tilläggsförslag:
 Äktenskapslagstiftning: 803
- Hagelia, Magnhild*, Norge (A)
 Vald medlem till 31 september 1965
 Medlemsförslag: Auktorisation av spe-
 ditörer: 635
- Hallberg, Raino*, Finland (Kok)
 Vald medlem till 7 februari 1966
 Medlemsförslag:
 Trafikförbindelserna Vasa—Umeå: 686
- Hammarberg, Sven*, Sverige (s)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Charterflyg: 841
 Rabatterade järnvägsbiljetter: 1119
 Varudeklarationer: 1213
 Undervisning för finskspråkiga i Sve-
 rige: 1352
- Hara, Erkki*, Finland (Kok)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Rabatterade järnvägsbiljetter: 1119
 Yttranden:
 Trafikonkykterhet (fråga): 63, 1988
 Beriktigande i radio och TV: 156
 Betänketid i avtalslagen: 201
 Undervisning för finskspråkiga i Sve-
 rige: 233
- Hartling, Poul*, Danmark (V)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordisk turnéopera: 970
 Permanent samnordiskt TV-program: 1003
 Forskningsarbete: 1028
 Översyn av Nordiska rådets stadga
 och arbetsordning: 1436
 Yttranden:
 Öppningsanförande: 48
 Utnyttjande av vetenskaplig special-
 apparatur: 209
 Enhetlig nordisk skolordning: 228

Helveg Petersen, K., Danmark (RV)

Suppleant till 7 december 1966

Medlemsförslag:

Fredskärssamarbete: 857

Henriksson, Gunnar, Finland (Sd)

Vald medlem till 7 februari 1966

Medlemsförslag:

Anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m.: 509

Ungas användande i arbete: 559

Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten: 605

Auktorisation av speditörer: 635

af Heurlin, Kaarlo, Finland (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Forskningsamarbete: 1028

Ungdomskriminalitet m. m.: 1315

Yttranden:

Befrielse för handikappade av tull m. m. å motorfordon: 205

U-hjälp: 218

Holmberg, Yngve, Sverige (h)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska u-landsbiståndets organisation: 1292

Yttranden:

Mervärdeskatt (fråga): 143, 144, 1925

Ekonomiskt samarbete: 213

Honkonen, Kuuno, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Undervisning för finskspråkiga i Sverige: 1352

Yttranden:

Generaldebatt: 80

Konsulärt samarbete: 219

Hordvik, Olav, Norge (V)

Vald medlem

Yttrande:

Permanent samnordiskt TV-program: 193

Horn, Svend, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 28 november 1966

Medlemsförslag:

Tull och avgifter för motorfordon: 1193

Yttranden:

Generaldebatt: 124

Öresundsförbindelse: 244

Häggbloom, Evald, Finland (Sv)

Suppleant

Tilläggsförslag:

Färjeförbindelse Finland—Sverige: 1252

Hækkerup, Hans, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Boxningens skadeverkningar (fråga): 61

Högström, Sven, Finland (Sv)

Vald medlem till 7 februari 1966

Medlemsförslag:

Utvidgat TV-samarbete: 789

Tilläggsförslag:

Äktenskapslagstiftning: 803

Hønsvald, Nils, Norge (A)

Vald medlem till 30 september 1965

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 374

Beriktigande i radio och TV: 493

Ingimundarson, Sigurður, Island (A)

Vald medlem

Yttrande:

Konjunkturutvecklingen: 217

Jacobsen, Nils, Norge (A)

Vald medlem

Yttranden:

Transportpolitik: 152

Norsk-svenska mellanriksvägar: 258

Jensen, Jørgen, Danmark (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten: 605

Tull och avgifter för motorfordon: 1193

Varudeklarationer: 1213

Yttranden:

Arbetsmarknad för revisorer: 204

Auktorisation av speditörer: 204

Johannessen, Martha, Norge (A)

Vald medlem

Yttrande:

Öresundsförbindelse: 239

Jóhannesson, Ólafur, Island (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ungas användande i arbete: 559

Forskningssamarbete: 1028

Johnsen, Hakon, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Enhetlig nordisk skolordning: 457

Permanent samnordiskt TV-program:
1003

Yttranden:

Generaldebatt: 125

Utbildning för teater, film, radio och
TV (fråga): 142, 1884Nordiska lektors löneställning (frå-
ga): 146, 147, 1519

Forskningssamarbete: 197

Jónsson, Emil, Island (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 93

Kellgren, Nils, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 374

Enhetlig nordisk skolordning: 457

Arbetarskydd: 887

Nordisk turnéopera: 970

Konsulärt samarbete: 1131

Yttranden:

Medicinsk undervisning: 207

Arbetsmarknads- och lokaliserings-
politik: 251*Kling, Herman*, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Trafikonykterhet (fråga): 63

Klippenvåg, Harry, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Transportpolitik: 275

Yttrande:

Arbetsmarknads- och lokaliserings-
politik: 251*Kock, Osmo*, Finland (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

Anonymitetsskydd för uppgiftsmed-
delare till tidningar m. m.: 162*Korvald, Lars*, Norge (Kf)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ungdomskriminalitet m. m.: 1315

Yttranden:

Generaldebatt: 86

Beriktigande i radio och TV: 156

Ungdomskriminalitet m. m.: 174

Ersattad äktenskapslagstiftning: 182

Krag, Jens Otto, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 71, 119

Kyttä, Harras, Finland (Kp)

Vald medlem till 29 september 1964

Medlemsförslag:

Beskattnings utformning: 341

Kähönen, Urho, Finland (K)

Vald medlem till 7 februari 1966

Medlemsförslag:

Ungas användande i arbete: 559

Laaksonen, Mikko, Finland (Sd)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Färjeförbindelse Finland—Sverige:
1252

Yttrande:

Transportpolitik: 150

Lahtela, Olavi, Finland (K)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Färjeförbindelse Finland—Sverige:
1252

Yttranden:

Vägförbindelse Sevettijärvi—riksväg
50 i Neiden (fråga): 60, 1863
Generaldebatt: 127
Transitohamn i Norge: 154
Vägförbindelse Sevettijärvi—riksväg
50 i Neiden: 267

Lange, Gunnar, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 109

Larsen, Aksel, Danmark (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 374
Samordning av radioföretagens ut-
ländska bevakning: 775
Permanent samnordiskt TV-program:
1003

Tilläggsförslag:

Luftfartsförhållandena i Öresunds-
området: 1416

Yttranden:

Generaldebatt: 96, 118, 120, 121
Ekonomiskt samarbete: 215
Öresundsförbindelse: 235, 245, 247

Larsson, Lars, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Ungdomskriminalitet m. m.: 1315

Lassinantti, Ragnar, Sverige (s)

Vald medlem till 31 december 1966

Medlemsförslag:

Permanent samnordiskt TV-program:
1003

Leirfall, Jon, Norge (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

Undervisning för finskspråkiga i Sve-
rige: 232
Öresundsförbindelse: 241
Rabatterade järnvägsbiljetter: 257

Leiro, Lars, Norge (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Ensartad äktenskapslagstiftning: 180

Leivo-Larsson, Tyyne, Finland (Tpsl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Arbetskydd: 887
Befrielse för handikappade av tull
m. m. å motorfordon: 1151

Yttranden:

Näringsforskning (fråga): 145, 146,
1973
Ungas användande i arbete: 166
Undervisning för finskspråkiga i Sve-
rige: 234

Lindblom, Olavi, Finland (Sd)

Vald medlem till 5 februari 1964

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 374

Lundström, Birger, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kortvägssändningar till utlandet: 475
Charterflyg: 841

Tilläggsförslag:

Luftfartsförhållandena i Öresunds-
området: 1416

Ändringsförslag:

Skattepolitiskt samarbete: 343

Yttranden:

Harmonisering av skatter och avgif-
ter (fråga): 56, 59, 1929
Kortvägssändningar till utlandet: 163
Charterflyg: 220
Oljeföröreningar i havet: 221
Trafikförbindelserna Vasa—Umeå:
253
Norsk-svenska mellanriksvägar: 261

Løbak, Harald, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ungas användande i arbete: 559
Ungdomskriminalitet m. m.: 1315

Yttranden:

Nordiska hälsovårdshögskolan (frå-
ga): 65, 2055
Ungdomskriminalitet m. m.: 172

Madsen, Chr., Danmark (SF)

Suppleant till 5 oktober 1966

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 374

Samordning av radioföretagens ut-
ländska bevakning: 775
Utvidgat TV-samarbete: 789
Arbetarskydd: 887

Møller, Orla, Danmark (S)
Regeringsrepresentant
Suppleant till 5 oktober 1966
Medlemsförslag:
Utvidgat TV-samarbete: 789

Møller, Poul, Danmark (KF)
Vald medlem
Yttranden:
Generaldebatt: 119, 121, 122
Beriktigande i radio och TV: 160

Møller Warmedal, Johan, Norge (H)
Vald medlem
Yttranden:
Generaldebatt: 131, 133
Beriktigande i radio och TV: 154, 159

Mørk, Niels, Danmark (S)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Auktorisation av speditörer: 635
Högre utbildning av sjuksköterskor:
746

Nederström-Lundén, Judit, Finland
(Skdl)
Vald medlem till 7 februari 1966
Medlemsförslag:
Ungas användande i arbete: 559

Nielsen, Helge, Danmark (S)
Vald medlem
Ändringsförslag:
Nordiska u-landsbiståndets organisa-
tion: 1294

Nilsson, Jan-Ivan, Sverige (cp)
Suppleant
Medlemsförslag:
Trafikförbindelserna Vasa—Umeå:
686

Normann, A. C., Danmark (RV)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Utnyttjande av vetenskaplig special-
apparatur: 655

Medicinsk undervisning: 717
Permanent samnordiskt TV-program:
1003
Forskningssamarbete: 1028
Yttrande:
Fiskeriutbildning (fråga): 64, 1998

Ohlin, Bertil, Sverige (fp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Beriktigande i radio och TV: 493
Yttranden:
Generaldebatt: 114, 118, 121
Beriktigande i radio och TV: 157, 159
Ekonomiskt samarbete: 212, 216

Oittinen, Reino, Finland (Sd)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 68
Forskning i arktisk medicin (fråga):
139

Palm, Sture, Sverige (s)
Suppleant
Tilläggsförslag:
Färjeförbindelse Finland—Sverige:
1252

Palme, Olof, Sverige (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Öresundsförbindelse: 242, 246, 247

Ranmark, Dagmar, Sverige (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Betänketid i avtalslagen: 913
Forskningssamarbete: 1028
Undervisning för finskspråkiga i Sve-
rige: 1352

Rasmussen, Hans, Danmark (S)
Suppleant till 19 oktober 1964
Medlemsförslag:
Sociallagstiftningen: 374

Rihtniemi, Juha, Finland (Kok)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Utnyttjande av vetenskaplig special-
apparatur: 655

- Undervisning för finskspråkiga i Sverige: 1352
 Yttranden:
 Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten: 177
 Kapitalmarknaden: 217
- Rognerud, Berte*, Norge (H)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordisk turnéopera: 970
 Forskningsarbete: 1028
 Befrielse för handikappade av tull m. m. å motorfordon: 1151
 Yttranden:
 Generaldebatt: 129
 Permanent samnordiskt TV-program: 192
 Befrielse för handikappade av tull m. m. å motorfordon: 205
 Enhetlig nordisk skolordning: 224
- Ruutu, Paula*, Finland (K)
 Vald medlem till 7 februari 1966
 Medlemsförslag:
 Medicinsk undervisning: 177
- Røiseland, Bent*, Norge (V)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Generaldebatt: 81
- Saalasti, Kerttu*, Finland (K)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Forskning i arktisk medicin (fråga): 141
 Nordisk turnéopera: 165
 Forskning i arktisk medicin: 266
- Salo, Tuure*, Finland (Lkp)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Transportpolitik: 149
 Färjeförbindelse Finland—Sverige: 252
 Norsk-svenska mellanriksvägar: 259
- Salonen, Olavi*, Finland (Sd)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Generaldebatt: 106
 Ekonomiskt samarbete: 216
- Salvesen, Salve*, Norge (A)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Högre utbildning av sjuksköterskor: 746
 Arbetarskydd: 887
 Yttrande:
 Arbetarskydd: 168
- Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige (fp)
 Vald medlem till 14 januari 1967, därefter suppleant
 Medlemsförslag:
 Anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m.: 509
 Utvidgat TV-samarbete: 789
 Minskad användning av dödsstraff: 955
 Permanent samnordiskt TV-program: 1003
 Nordiska u-landsbiståndets organisation: 1292
 Yttranden:
 Boxningens skadeverkningar (fråga): 60, 61, 1876
 Beriktigande i radio och TV: 161
 Permanent samnordiskt TV-program: 190
 Undervisning för finskspråkiga i Sverige: 232
- Seip, Helge*, Norge (V)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Arbetsmarknads- och lokaliseringspolitik: 248
- Selmer, Elisabeth Schweigaard*, Norge (H)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Betänketid i avtalslagen: 201
- Sittanen, Sylvi*, Finland (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Varudeklarationer: 1213
 Yttrande:
 Undervisning för finskspråkiga i Sverige: 231
- Sirén, Eino*, Finland (Sd)
 Vald medlem

Medlemsförslag:

Undervisning för finskspråkiga i Sverige: 1352

Översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning: 1436

Yttranden:

Inledningsanförande: 51

Avslutningsanförande: 270

Skoglund, Gösta, Sverige (s)

Vald medlem

Yttrande:

Transportpolitik: 148

Skytte, Karl, Danmark (RV)

Vald medlem

Yttrande:

Fredskårssamarbete: 203

Stray, Svann, Norge (H)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 122

Sukselainen, V. J., Finland (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utnyttjande av vetenskaplig specialapparat: 655

Forskningsamarbete: 1028

Undervisning för finskspråkiga i Sverige: 1352

Tilläggsförslag:

Frihamn för Finland i Nordnorge: 333

Ändringsförslag:

Transitohamn i Nordnorge: 335

Yttrande:

Utnyttjande av vattenkrafttillgångarna: 266

Sundin, Sven, Sverige (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredskårssamarbete: 857

Ändringsförslag:

Skattepolitiskt samarbete: 343

Yttranden:

Jordbrukspolitiskt samarbete (fråga): 98, 100, 102, 2106

Skattepolitiskt samarbete: 210

Thapper, Fridolf, Sverige (s)

Vald medlem

Yttrande:

Nordisk turnéopera: 165

Thestrup, Knud, Danmark (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Beriktigande i radio och TV: 493

Arbetsmarknad för revisorer: 532

Tilläggsförslag:

Äktenskapslagstiftning: 803

Permanent samnordiskt TV-program: 1003

Yttranden:

Nordiska flyttningsbetyg (fråga): 62, 63, 1879

Beriktigande i radio och TV: 159

Förvärv av lösöre: 194

Oljeföreningar i havet: 222

Tiekso, Anna-Liisa, Finland (Skdl)

Vald medlem till 7 februari 1966

Medlemsförslag:

Forskningsamarbete: 1028

Wickman, Krister, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Mervärdeskatt (fråga): 143

Willoch, Kåre, Norge (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Harmonisering av skatter och avgifter (fråga): 58

Nordiska flyttningsbetyg (fråga): 62

Generaldebatt: 103

Mervärdeskatt (fråga): 144

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2337—2353; övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker upptogs ej till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i »Nordisk udredningsserie».)

- Abortlagstiftning, nordisk: 2181
 Administrativa beslut, verkställighet av:
 *D 18/1962/j, 1841
 Adoptionslagstiftning: 1479
 Af: se av
 Aktiebolagsbeskattning: *D 26/1964/e
 Aktiebolagslagstiftning: *D 12/1961/j,
 1482, 1805
 Alkoholmissbruk, ungdomens: A 132/s,
 1315
 Alkoholmissbruk i lufttrafik: D 8/1962/j,
 1827
 — i trafiken: 2177
 Ambulanstjänst på Nordkalotten:
 *D 11/1966/s, 2053
 Anonymitetsskydd för uppgiftslämnare:
 A 68/j, 509
 Apparatur, vetenskaplig: A 88/k, 655
 Arbetsordning, Nordisk Råd: A 145/j,
 1436
 Arbetarskydd, samarbete om: A 112/s,
 887
 Arbetskraft, ung: A 84/s, 559
 Arbetslöshetsförsäkring: D 13/1964/s,
 1907
 Arbetsmarknad för
 bibliotekarier: *D 2/1964/k, 1894
 lärare: *D 9/1962/k, 1834
 revisorer: A 81/s, 553
 sjukgymnaster: *D 18/1958/s, 1764
 tandläkare: D 7/1964/s, 1900
 veterinärer: D 19/1958/s, 1765
 Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska:
 C 7/s, 1726
 Arbetsministermötet i Vedbæk 21—22
 september 1966: 1727
 Arbetstagares uppfinningar: 1483
 Arkeologi, universitetskurser i: *D 3/
 1965/k, 1506
 Arkitekter, utbildning av och bestämmelser för: *D 5/1965/s
 Arktisk medicin, forskning i: D 11/
 1960/k, D 17/1964/k, 1786, 1912
 Arvslagstiftning: 1479
 Asienforskning, centralinstitut: 2236
 Asieninstitut: D 38/1965/k, NU 1965: 5
 Atombestrålning: se Strålskydd
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för:
 C 8/e, 1736
 Atomenergins område, samarbete på:
 D 31/1966/e, 2133
 Atomvapenfri zon: 2178
 Automobil: se Bil-
 Auktorisation av speditörer: A 86/s,
 635
 Avgifter för motorfordon: A 126/e, 1193
 Avtalslagen, betänketid om: A 113/j,
 913
 Barnlagstiftning: 1479
 Bedömningskommittén för Nordiska
 rådets litteraturpris: 2148
 Bergsingenjörer, utbildning till: 2177
 Beriktigande i radio och TV: A 56/j,
 493
 Beskattning
 avdragsregler vid inkomst: D 11/
 1961/j, 1802
 bolagsbeskattning: *D 26/1964/e,
 63, 1919
 forskningsstipendier: *D 13/1966/j,
 2056
 indirekt: D 27/1964/e, 143, 1924
 sjömansskattelagstiftning: *D 7/
 1965/s, 1949
 Skattekonferens i Köpenhamn 1966:
 NU 1966: 4

- skatter och avgifter på vissa varor: *D 28/1964/e*, 56, 1927
- skatteregler för bolag: **D 26/1964/e*, NU 1963: 5
- utformning: *A 7/e*, *A 7 Ä/e*, 341, 343
- skattepolitiskt samarbete: *A 7/e*, *A 7 Ä/e*, 341, 343
- Bibliotekarier, arbetsmarknad för: *D 2/1964/k*, 1894
- Biblioteksersättning: **D 3/1964/k*, 1895
- Bildband om Nordiska rådet: 2167
- Bilfärförbindelse Finland—Sverige: *D 8/1964/t*, 1903
- Bilkartor i Norden: 2180
- Biltrafik, skrivelse om: 2180
- Bjerg: se berg
- Boksning: se Boxning
- Bokstavsordning: 1741
- Bokutgivning: 1505, 1514
- Bolagsbeskattning: **D 26/1964/e*, 1922, NU 1963: 5
- Boxningens skadeverkningar: *D 15/1963*, 60, 1875
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: **D 17/1965/s*, 1970
- By-: se Stad
- Byggnadsforskning: *D 3/1962/e*, 1806
- Byggregler för ålderdomshem: 2180
- Børne-: se Barn
- Børnehave-: se Kindergarten
- Charterflyg: *A 110/t*, 841
- Civilflyg: se Flygplats
- Civilrätt: 1478
- Dampkedler: se Värmepannor
- Danska läroanstalter, tillträde till: 2177
- Djur, namnlista för: **D 10/1965/k*, 1741
- Djurskyddslagstiftning: *D 1/1958/j*, 1760
- , principer för: **D 7/1963/j*, 1867
- Dobbelbeskattning: se Dubbelbeskattning
- Dokumentation, vetenskaplig: **D 12/1963/k*, 1870
- Dyr-: se Djur
- Dyrläuger: se Veterinär
- Dödsstraff: *A 114/j*, 955
- EEC, EFTA, handelspolitiskt samarbete: 1617, se Ekonomiskt samarbete och Generaldebatten
- EFTA-samarbete, nordiskt: *C 5/e*, *D 25/1965/e*, 1617, 1990
- Ejendom, fast: se Fastigheter
- Ekonomiska ministerkommittén, medlemmar: 1718
- Ekonomiska samlingsutskottet, medlemmar: 1718
- Ekonomiskt samarbete: *C 5/e*, *D 26/1966/e*, 1554, 1617, 1990, se även EEC och Generaldebatten
- , Ministerkommittén för: *C 5/e*, 1554
- Eks-: se Ex-
- Eksamen: se Tentamen
- Elementarpartikelfysik, samarbete: **D 3/1966/k*, 2040
- Elmaterielkontroll: **D 2/1963/e*, 1858
- Enke-: se Änke-
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Ernæring-: se Närings-
- Erstatning: se Skadestånd
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EEC
- Exportdokument: *D 24/1959/e*, 1780
- Fackskola, ortopedisk: 2181
- Familjerätt: 1478
- Farmaceuter, arbetsmarknad för: **D 25/1966/s*, 2103
- Fastigheter för fritidsbruk: *D 29/1964/j*
- Ferie-: se Semester-
- Film, förhandsgranskning av: **D 12/1965/j*, 1962
- och TV-kunskap, utbildning av lärare för: **D 8/1963/k*, 1869
- inverkan på åskådare: **D 11/1965/j*, 1961
- Filmsamarbete: 1517
- FINEFTA: se EEC
- Firmalagstiftning: 1483
- Fiskerigränser: *D 19/1965/e*, 1974
- Fiskerispörsmål, Kontaktorganet för: *C 12/e*, 1753
- Fiskeriutbildning: *D 29/1965/k*, 64, 1996
- Fjernsyn: se TV
- Flygplats, dansk-svensk: *D 34/1965/t*, 2010
- Flygtrafik, underlättande av garnsformaliteter: **D 29/1963/t*, 1891
- Flyttningsbetyg: *D 19/1963/j*, 62, 1878
- Flyve-: se Flyg-

- Folkakademi: *D 9/1961/k, 1513, 1801
 Folklivsforskning: *D 3/1965/k, 1939
 Folkskoleseminarier, undervisning i nordiska språk: D 23/1964/k, 1916
 For-: se även För-
 Forbudt område: se Skyddsområde
 Formgivning: *D 20/1966/k, 2080
 Forskning i arktisk medicin: D 11/1960/k, D 17/1964/k, 139, 1768, 1912
 Forskningscentrum för jordbrukskooperation: * 14/1962/k, 1839
 Forsknings-samarbete: A 119/k, 1028, 1504, NU 1965: 7
 Forskningsstipendiater, beskattning av: *D13/1966/j, 2056
 Föräldelse-: se Preskription
 Frdrag: se avdrag
 Fraktavtal: 1484
 Freds- och konfliktforskning: *D 9/1966/k, 2049
 Fredskårssamarbete: A 111/e, 857
 Fridlysning av fåglar: 2181
 Fridlysningstider: D 1/1958/j, 1760
 Frihamn för Finland i Nordnorge: A 3 T/t, A 3 Ä/t, 333, 335
 Fritidshus: *D 29/1964/j, 1931
 Fritidsfiske: 2179
 Frågestund, regler om: 56
 Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete
 Færdsel: se Trafik-
 Färjeförbindelse Finland—Sverige: A 93/t, A 129 T/t, D 8/1964/t
 Färöarnas representation: B 4/j, 2152
 Föreningarna Norden, ökat stöd: *D 4/1966/j, 1476, 2041
 Förenata nationerna: 1548, 1626
 Författare, biblioteksersättning till: *D 3/1964/k, 1895
 Författarföreningssamarbete: 1515
 Författningssamling, nordisk: 2170
 Förhandsgranskning av film: *D 12/1965/j, 1962
 Förvaltning: se Administration
 Föräldrarätt: 1479
- Garantier för privata investeringar i utvecklingsländerna: 1654
 GATT: C 5/e, 1623
 Godtrosförvärv av lösöre: B 3/j, 1439
 Gransspråksundervisning: 1507
- Gränsformaliteter vid flygtrafik: *D 29/1963/t, 1895, 2176
- Hage-: se Trädgårds-
 Handelspolitik: se EEC, Ekonomiskt samarbete, Generaldebatten och Kennedyronden
 Handikappade, skrivelse om: 2176, 2228
 Have-: se Trädgårds-
 Historia, universitetskurser i nordiska ländernas: *D 2/1965/k, 1938
 Hälsosofarliga ämnen, märkning av: *D 17/1965/s, 1970
 Hushållshögskolan, Nordiska: *C 13/k, 1757
 Hälsotjänst för sjömän: *D 32/1958/s, 1778
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: C 10/s, 65, 1743
 —, utbyggnad av: D 12/1966/s, 2054
 Hässelbykonferensen: 1750, NU 1965: 9, 1966: 1
- IAEA: 1736
 Ibero-amerikansk = latinamerikansk
 Illojal konkurrens: 1483
 Immaterialrätt: 1482
 Indirekt beskattning: D 27/1964/e, 143, 1924, se även Beskattning
 Inkomstbeskattning, avdrag: D 11/1961/j, 1802
 Institutioner, administration av gemensamma: D 15/1966/j, 2061, 2175, NU 1964: 8
 —, för kulturell upplysning i utlandet: *D 5/1964/k, 1897
 — for utlandsoplysning: *D 5/1964/k, 1897
 Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: *D 6/1962/s, 1899
 Integrationsåtgärder, skrivelse om: 2177
 Internationella organ, samarbete i: *C 4/e, 1548
 Internationellt lagsamarbete: 1485
 Invalidpensionering: D 19/1962/s, 1842
 Invalidvård: 1293, 1755
 Investering, garanti for private investeringer i udviklingslandene: 1654
 Ishavshamn: A 3 T/t, A 3 Ä/t, 333, 335

- Jaktlagstiftning, principer för: *D 7/1963/j, 1867
 Jakttider: A 106 T/j, D 1/1958/j, 1760
 Jernbane: se järnväg
 Jord: se Mark
 Jordbruksekonomiskt samarbete: 1586
 Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: *D 14/1962/k, 1839
 Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: C 11/e, 1718
 Journalistkursus, Nordisk, stipendier för: D 16/1965/k, 1967
 Järnvägsbiljetter, rabatterade: A 120/t, 1119
- Kalendarium över nordiska möten: 2170
 Kapitalmarknad: D 27/1965/e, 1994
 Kapitalrörelserna inom Norden: D 16/1964, 1910
 Kennedyrenden, nordiskt samarbete i: 1556, 1720
 Kindergarten-utbildning: 2176
 Klagoinstans i patentärenden: D 37/1965/j
 Kommissioner: se Utredningar
 Kommissionslagstiftning: *D 32/1962/j, 1854
 Komparativ rätt, institut för: *D 4/1966/j, 2041
 Konjunkturpolitik: *D 26/1965/e
 Konkurslagstiftning: 1481
 Konst: 1517
 Konsulärt samarbete: A 122/e, 1131
 Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten: A 85/e, 605
 Kortvägssändningar till utlandet: A 53/k, 475
 Kringkasting: se Radio
 Kritikerstipendier: 1532
 Kulturell upplysning i utlandet: *D 5/1964/k, 1897
 Kulturfonden, Nordiska: D 28/1966/k, 166, 261, 1490, 1518, 2109, 2173
 —, översikt av medel: 1523, 2175, 2224
 Kulturkommissionen, Nordiska: C 2/k, 1486
 Kulturkritikerstipendier: 1532
 Kulturtdskrift: 1515
 Kunst: se Konst
 Kurser i språk och litteratur: 1507
 Kursverksamhet i nordiska språk: 1507
 Kyrillisk skrift, transkription av: 1741
- Köplagstiftning: 1480
 Körkort, nordisk giltighet för: *D 8/1965/t, 1949
- Lagstiftningssamarbete: *C 1/j, 1478, 1485, 2202, NU 1965: 2
 Landbrug: se Jordbruk
 Latinamerika, forskning om: 1509
 Legitimation av optiker: *D 1/1965/s, 1937
 — av psykologer: *D 11/1958/k, 1763
 Lektorer, nordiska: 146, 1519
 Levnedsmiddel-: se Livsmedels-Litteratur, nordisk, kurser i: 1507
 Litteraturhistoria: *D 33/1965/k, 2008
 Litteraturlexikon: 1505
 Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 2148, 2323
 Litteratursamarbete: 1514
 Livsmedelslagstiftning: *D 11/1962/s, 1836
 Lovgivning-: se Lagstiftnings-Lokaliseringspolitikens område, samarbete på: D 14/1966/s, 2057
 Luftfartsförhållandena i Öresundsområdet: A 143 T/t, 1416
 —, i Öresundsområdet: A 143 T/t, 1416
 Luftfartslagstiftning, alkoholmissbruk i: D 8/1962/j, 1827
 Luftfartstekniska frågor: D 30/1965/t, 2000
 Lufträtt: 1484
 Läkarmarknad: D 2/1960/s, 1784
 Läkemedelsforskning: *D 12/1962/s, 1838
 Lärare, arbetsmarknad för: *D 9/1962/k, 1834
 —, i film- och TV-kunskap: *D 8/1963/k, 1869
 Lärarutbyte: D 24/1964/k, 1919
 Lärarvägledning: 1495
 Lösöre, godtrosförvärv: B 3/j, 1439
- Malawi, bistånd till: 2225, 2226
 Mark för fritidsbruk: D 29/1964/j, 1931
 Marknadsproblem: A 139/e, C 5/e, 212, 1399, 1554
 Matematikundervisning: 1510
 Materialprovning, odontologisk: *D 25/1963/s, 1886
 Medborgarlagstiftning: D 1/1964/j, 1485,

- 1892, NU 1965: 8
- Medicin, forskning i arktisk: *D 11/1960/k, D 17/1964/k,*
- , undervisning i: *A 94/k, 717*
- , tidskrift: 2178
- Medicinalstatistik: **D 32/1965/s, 2003*
- Mellanriksvägar, norsk-svenska: *D 10/1966/t, 2051*
- Montrealutställning, upplysningsskrifter till: 2168, 2176
- Musik: 970, 2177
- Musikpublikation: 1516
- Musikersamarbete: 1516
- Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: **D 17/1965/s, 1970*
- Mönsterlagstiftning: 1483
- Nabo-: se Grann-
- Namnlista för växter och djur: **D 10/1965/k, 1741, 1959*
- Narkotikamissbruk, ungdomens: *A 132/s, 1315*
- Naturvård och fritidshus: 2181
- Navn: se Namn
- Neiden, väg till: *D 4/1963/t, 60, 1862*
- Nordens hus i Reykjavik: **C 14/k, 1759*
- Norden, stöd åt föreningarna: **D 30/1966, 2131*
- Norden och marknadsproblemen: *A 139/e, C 5/e, 212, 1399, 1554*
- se även Generaldebatten
- »Nordisk Kontakt»: 2230
- , rapport från redaktionskommittén: 2230
- , val av redaktionskommitté: 55
- , val av revisorer: 55
- »Nordisk Medicin», stöd till: 2178
- »Nordisk statistisk årsbok»: 2166, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10
- »Nordisk utredningsserie»: 2169
- Nordiska rådet
- Arbetsformer: 2149, 2185
- Arbetsutskott: 2321
- Bildband: 2167
- Ekonomiska utskottet: 2165
- Frågeinstitut: 2154, 2192
- Generalindex: 2166
- Hässelbykonferensen: 1750, NU 1965: 9, 1966: 1
- Informationsverksamhet: 2206
- Inkomna skrivelser: 2176
- Juridiska utskottet: 2159
- Kontaktnannaseminarier i Hinds-gavi: 2151, NU 1966: 6
- Kulturutskottet: 2160
- Marienburgsmötet 30 november- 1 december 1966: 2154
- Medlemmar: 11
- Ministtermöten, deltagare i: 2155
- Nordiska rådet och parlamenten: 2181
- och regeringarna: 2151
- Nordiska rådets tryck: 2148
- Oplysning: se Upplysning
- Presidiets sammansättning: 2146
- Presidiermöten: 2146
- Rapport om det nordiska samarbetet: 2235
- Rekommendationer, regeringarnas meddelande om: 2146
- Rekommendationer, översikt över 1966 års: 2146
- Sekretariatet: 2318
- Skattekonferens i Köpenhamn: NU 1966:4
- Skrivelser: 2176
- Socialpolitiska utskottet: 2162
- Stadga, översyn av: *A 145/j*
- Statsministermöte: 2154
- Trafikutskottet: 2163
- Tryck: 2148
- Upplysningsverksamhet: 2166, 2206
- Utskottsarbete: 2159
- Wilton Park-konferenserna: 2070
- 15:e sessionen
- förberedelser för: 2156
- berättelser till: 1478
- generaldebatt vid: 66—91, 93—98, 103—136
- kallelse till: 7
- medlemslista vid: 8
- presidentens avslutningsanförande: 270
- presidentens öppningsanförande: 48
- presidierapport till: 2144—2229
- presidium vid: 50, 2321
- protokoll vid: 47—271
- rekommendationer vid: 2245
- sakkunniga vid: 2322
- saklista vid: 21
- sekretariat vid: 2322
- utdelning av litteraturpris: 2148,

- 2325
utskott: 53—55
översikt över: 45
16:e sessionen, tid och plats för: 269
»Nordiska rådet — 15:e sessionen» (porträttmatrikel): 2167
Nordiska rådets stadga och arbetsordning, översyn: *A 145/j*, 1436
Nordiska språk, folkskoleseminariernas undervisning i: *D 23/1964/k*, 1916
—, kurser i: 1507
Nordiska tillar: 1741
Nordiskt statsförbund: 2179
»Nytt från Nordiska rådet»: 2166
Näringsforskning: *D 18/1965/s*, 1971
- Observatörer i nationella utredningar: 2172, 2221
Odontologisk materialprovning: **D 25/1963/s*, 1886
OECD: *C 5/e*, 1629
Oljeförening i havet: *D 9/1965/j*, 1952
Omsättningsskatt å exporterade varor: 2180
Opfindelser: se Uppfinningar
Ophovsret: se Upphovsmannarätt
Oplysning: se Upplýsning
Optikerlegitimation: **D 1/1965/s*, 1937
Organisationer, samarbete inom internationella: 1548
Over-: se Över-
- Pass: se Resepass
Patentlagstiftning: *D 36/1965/j*, 1551
NU 1963: 6
Patentärenden, klagoinstans för: *D 37/1965/j*, 2030
Pedagogisk forskning och försöksverksamhet: 1508
Pensionering
statlig i Norden: 2180, NU 1966: 8
tjänstepension: **D 1/1960/s*, *D 26/1963/s*, 1784, 1888
änke- och invalidpensionering: *D 19/1962/s*, 1842
Planter: se Växter
Populärmusikstöd: 2177
Porträttmatrikel: 2167
Preskriptionslagstiftning: **D 13/1965/j*, 1963
- Processrätt: 1481
Protokoll från sammanträden med permanenta nordiska samarbetsorgan: 2216
Provningsanstalter: **D 4/1962/e*, 1823
Psykologer, efterutbildning av: 1508
—, legitimation av: **D 11/1958/s*, 1763
Pædagogisk: se Pedagogisk
- Radio, beriktigande i: *A 56/j*, 154, 172, 493, 506
—, utbildning för: *D 21/1963/k*, 1881
Radions utländska nyhetsbevakning: *A 98/k*, 775
Radioutsändningar till utlandet: *A 53/k*, 475
Recept, giltighet för: **D 22/1965/s*, 1986
Rejse-: se Rese-
Resehyråverksamhet: *D 21/1962/l*, **D 3/1963/t*, 1844, 1860, 2173
Reseersättning för handikappad: 2176, 2228
Resepass, giltighetstid för: *D 14/1965/t*, 1964
—, kostnader vid utfärdande: **D 15/1965/t*, 1966
Ret: se Rätt
Revisorer, arbetsmarknad för: *A 81/s*, 532
Rättsligt samarbete: 2202
Rösträttsålder: **D 31/1964/j*, 1935
- Saltholm: se Storflygplats
Samespörsmål, berättelse från samlagsorganet för: **C 6/j*, 1724
Samhandel: 1631
Sammenlignende: se Komparativ
Semesterlagstiftning: **D 20/1965/s*, 1984
Semesterstad i något u-land: 2180
Seminarier: se Folkskoleseminarier
Sevettijärvi, väg fran: *D 4/1963/t*, 60, 1862
Sjukgymnaster, arbetsmarknad för: **D 18/1958/s*, 1764
Sjukhusadministratörer, försöksverksamhet för: 2227
Sjukhusfysikersamarbete: **D 16/1966/s*, 2065
Sjukskötersketutbildning: *A 96/s*, 746

- Sjukvårdsplanering: *D 29/1962/s, 1853
- Sjömansskattelagstiftning: *D 7/1965/s, 1949
- Sjömän, hälsotjänst för: *D 32/1958/s, 1778
- Sjörätt: 1483
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings inverkan på: *D 5/1966/j, 2042
- Skattekonferens i Köpenhamn 1966: NU 1966: 4
- Skatter och avgifter för vissa varor: D 28/1964/e, 56, 1927
- Skatteregler för bolag: *D 26/1964/e, 1922
- Skiftelovgivning: 1482
- Skiljedom: 1482
- Skogstekniskt samarbete: *D 19/1966/e, 207
- Skolordnning, nordisk: A 38/k, 457, 466, NU 1965: 12
- Skolfilm och skol-TV: *D 6/1966/k, 2043
- Skolutbytesresor: D 20/1964/k, 1913
- Skov: se Skog
- Skönlitteratur: 1514
- Släktnamnslista: 1740
- Social trygghet, konvention om: 1542
- Sociallagstiftning: A 8/s, *D 21/1965/s, 374, 1985
- Socialpolitiska kommittén, Nordiska: *C 3/s, 1538, 2171
- Socialpolitik i EEC: 1539
- Socialutbildning, högre: *D 14/1964/s, 1909
- Socialvårdssamarbete: 1538, 1542
- Sommarbostad: D 29/1964/j, 1931
- Sommarnöje, inköp av: D 29/1964/j, 1931
- Specialistkompetens för läkare: *D 21/1966/s, 2082
- Speciallärare: 1740
- Speditörsauktorisering: A 86/s, 635
- Sprit, tullfri införsel av: D 24/1966/t, 2088
- Språkkurser: 1916
- Språknämnder: *C 9/k, 1740
- Språkundervisning: *D 23/1964/k, 1507, 1916
- Spørgetime: se frågestund
- Stadga, översyn av: A/145/j, 1436
- Stadsplanerare, utbildning av: *D 33/1962/k, 1856, 2178, NU 1964: 2
- Statistik över forskningsanslag: 2172
— om medicin: *D 32/1965/s, 2003
— om turism: 2177
- Statistisk årsbok: 2166, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10
- Statistiskt samarbete: *D 4/1965/e
- Statsborger-: se Medborgar
- Stipendier: Nordisk journalistkursus: D 16/1965/k, 1974
- Storflygplats, dansk-svensk: D 34/1965/t, 2010
- Strasbourg, nordisk vecka: 1750
- Straffrätt: 1484
- Studentbetyg, skrivelse om: 2176
- Studieutbytesresor mellan skolor: D 20/1964/k, 1913
- Sundheds-: se Hälso-
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Sø-: se Sjö-
- Tandläkare, arbetsmarknad för: D 7/1964/s, 1900
- , utbildning av: 2178
- Teater, samarbete inom: 1514, 1516
- , seminarier om: 1516
- , utbildning för: D 21/1963/k, 1881
- Tekniska högskolan i Stockholm, utbildning av bergsingenjörer: 2177
- Tekniska högskolorna, samarbete mellan: D 13/1963/k, 1871
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet, nordisk: D 1/1966/k, 1503, 2034
- Tidskrift: 1515
- Tjänstepension: D 1/1960/s, D 26/1963/s, 1782, 1888
- Tobak, tullfri införsel av: D 24/1966/t, 2088
- Told-, Toll-: se Tull-
- Trafiklagstiftning: D 5/1963/t, 1485, 1865, 2177
- Trafikonykterhet: *D 24/1965/j, 63, 1987, se även Alkohol
- Trafiksamarbete: 2171
- Trafiksäkerhetsforskning: D 17/1966/t, 2066
- Transitohamn i Nordnorge: A 3 Å/t, 335
- Transportekonomisk forskning: D 18/1966/j, 2068

- Transportpolitik: *A 2/t, A 2 Ä/t, 275*
 Tryckkärl, skrivelse om: 2176
 Trygghet i anställning: 2179
 Trädgårdskonst, utbildning i: **D 31/1958/k, 1776*
 Träskydd, forskning om: 2176
 Tull för motorfordon: *A 126/e, 1193*
 Tullbefrielse för handikappades motorfordon: *A 123/s, 1151*
 Tullfrihet vid gränshandel: *D 23/1966/t, 2086*
 — för sprit, tobak: *D 24/1966/t, 2173*
 Tullsamarbete, nordiskt: 1567
 Turistnomenklatur: 1740
 Turiststatistik: 2177
 Turnéopera: *A 115/k, 970*
 TV, beriktigande i: *A 56/j, 493, 154, 172, 506*
 —, ett andra program i Sverige: 2222
 — kunskap, utbildning av lärare i: **D 8/1963/k, 1869*
 — samarbete: *A 104/k, A 116/k, D 22/1964/k, 1003, 2178*
 — skol-: **D 6/1966/k, 2043*
 —, utbildning för: *D 21/1963/k, 142, 1881*
 TV, vuxenundervisning i: **D 7/1966/k, 2044*
 Tvångsfuldbyrdelse: se Utsökning
- U-landsbiståndets organisation:
A 130/e, A 130 Ä/e, 1292
 U-landsprojekt, administration av: 2223
 U-länderna: se Utvecklingsländerna
 Ud(en)-: se Ut-
 Uddannelse: se utbildning
 Udlandsoplysning: 2168, 2176
 Udpantning: se Exekution
 Udredningsserie: 2169
 Uge-: se Vecko-
 UNCTAD: 1626
 Undervisning i nordiska språk vid folkskoleseminarier: *D 23/1964/k, 1916*
 — för finskspråkiga i Sverige: *A 136/k, 1352*
 —, samarbete om: 1507
 Ung arbetskraft: *A 84/s, 559*
 Ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk: *A 132/s, 1315*
 Ungdomsledare i film- och TV-kunskap: **D 8/1963/k, 1869*
 Ungdomsstiftelse, nordisk: 2181
- Universitetskurser i arkeologi: **D 3/1965/k, 1039*
 — i folklivsforskning: **D 3/1965/k, 1039*
 — nordiska ländernas historia: **D 2/1965/k, 1506, 1938*
 — för universitetsstuderande i nordiska språk: 1507
 Uppfinningar, arbetstagares: 1483
 Uppgiftslämnare, anonymitetsskydd för: *A 68/j, 509*
 Upphovsmannarätt: 1482
 Upplysningsverksamhet, kulturell i utlandet: **D 5/1964/k, 1897*
 Utbildning
 av arkitekter: **D 5/1965/s, 1945*
 av bergsingenjörer: 2177
 af byplanläggare: **D 33/1962/k, 1856*
 för börnehäve: 2126
 för film: *D 21/1963/k, 1881*
 i filmkunskap: **D 8/1963/k, 1869*
 fiskeriutbildning: *D 29/1965/k, 64, 1996*
 för havekunst: **D 31/1958/k, 1776*
 av instruktionssjukgymnaster: **D 6/1964/s, 1899*
 för kindergården: 2176
 av lärare i samiska spraket: 1724
 för radio: **D 21/1963/k, 1881*
 av sjuksköterskor: *A 96/s, 746*
 av socialpersonal: **D 14/1964/s, 1909*
 av speciallärare: 1511
 av stadsplanerare: **D 33/1962/k, 1856*
 av tandläkare: 2178
 för teater: *D 21/1963/k, 142, 1881*
 i trädgårdskonst: *D 31/1958/k, 1776*
 för TV: *D 21/1963/k, 1432, 1881*
 i TV-kunskap: **D 8/1963/k, 1869*
 Utbildning och forskning, högre: 1491
 Utbildningsanstalter i Danmark, tillträde till: 2177
 Utbildningssamarbete: 1491
 Utbytesresor mellan skolor: *D 20/1964/k, 1913*
 Utlänningslagstiftning: 1485
 Utlänningslagstiftning, enhetlig: **D 22/1966/j, 2084*
 Utrikestjänsten, berättelse: *C 4/e, 1548*

- Utsökningslagstiftning: 1481
 Utvecklingsländerna, hjälp till: *D 3/1961/e*, 1792, 2174, 2180
 —, garanti för investering: 1654
- Valgret: se Rösträtt
 Vand-: se Vatten
 Varudeklarationer: *A 128/e*, 1213
 Vasa—Umeå-förbindelsen: *A 93/t*, 686
 Vattenförsörjning på Sjælland: 2176
 Vattenkrafttillgångar, utbyggnad av:
 D 22/1958/e, 1772
 Vattenreglering, skrivelse om: 2176
 Vattenvård, forskning om: **D 2/1966/k*, 2037
 Veckonummering: 2172
 Vedtægt = stadga
 Veje-, se Vägar
 Verkställighet av administrativa beslut:
 **D 18/1962/j*, 1841
 Veterinärer, arbetsmarknad för: *D 19/1958/s*, 1765
 Vetenskaplig apparatur: *A 88/k*, 655
 Vietnamkriget: 2178
 Voldgift = skiljedom
 Vuxenundervisning: 1513
 Vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden: *D 4/1963/t*, 60, 1862
 Vänorter: *D 20/1964/k*, 1913
- Värmepannor, skrivelse om: 2176
 Växter, namnlista för: **D 10/1965/k*, 1741
 Växtförädlingsprodukter, skydd för:
 **D 11/1964/j*, 1906
- Yrkeslärarutbildning: 1510
 Yrkesutbildning: 1511
 Yrkesvägledning för lärare: 1511
- Ädelmetallarbeten, stämpling av: *A 85/e*, 605
 Äktenskapshinder: 1479
 Äktenskapslagstiftning: *A 105 T/j*, 803, 1478
 Änke- och invalidpensionering: *D 19/1962/s*, 1842
- Ökonomisk: se Ekonomisk
 Öresundsförbindelse, fast: *D 35/1965/t*, 2025
 Öresundsregionen, utbyggnad av: *D 5/1962/t*, 1825
 —, civilflygets ordnande i: *D 34/1965/t*, 2010
 —, lokala flygplatser: *D 27/1966/t*, 2107
 Översättningsmaskiner, skrivelse om: 2177

